TERTIVM VOLVMEN TRACTATVVM DOCTORVM IVRIS

TERTIVS tomus Oceani Iuris illos abſoluit Tractatus, qui verſa indicãtur pagina, cũ alijs de nouo inſertis.

M. D. XXXV.

Ordo Tractatuum Tertij huius

voluminis, ad foliorū calculum nō inutiliter congeſtus: enumeratis etiam illis, qui in hac poſtrema editione ſunt additi.

Succeſſionibus ab inteſtato, Matthæi Matheſillani Bononienſis, cum additionibus Ludouici Bolognini. fo.ij.

Succeſſionibus ab inteſtato ſecularium, Nicolai de vbaldis Peruſini. fo.xvij.

Succeſſionibus ab inteſtato clericorū regularium, & ſecularium, Nicolai de Vbaldis. folio. xxxj.

Appellationibus interpoſitis in cauſis beneficialibus, Boniconti Andreę, filij Ioannis Andreæ, quem vocauit Summulam. fo.xxxv.

Accuſationibus & Inquiſitionibus, Boniconti Andreę. fo.xliiij.

Virtute, & viribus iuramenti, Marci Antonij Bauerij, Bononienſis. fo.xlvij.

Societate et Soccita, Angeli de Periglis Peruſini. fo.lv.

Poſitionum, Iacobi de Arena. fo.lvij.

Defenſorium iuris, Ioannis Monachi Ciſtercienſis, diſtributum in decem & octo libros ſeu exceptiones. Opus ſingulariſſimū vniuerſam rei iudiciariæ materiā breuiſſimè accumulans. fo.lxij.

Exceptionibus, Domini Innocentij quarti. fo.lxix.

Præſcriptionibus, Dini Mugellani. fo.lxxj.

Arbitris & Arbitratoribus, Petri Iacobi à Montepeſſulano. fo.lxxiij.

Pace Conſtantiæ, Baldi de vbaldis Peruſini, & eſt propriè cōmentarium. fo.lxxiiij.

Permutatione beneficiorū, Petri de vbaldis Peruſini, ex recognitione Ludouici Bolognini. fo.lxxx.

Permutatione beneficiorū, Friderichi Senenſis, cum additionibus Lappi Florentini. folio. lxxxiiij.

Tranſlatione ſacri Concilij Baſileæ ad inclytā Ferrariæ ciuitatem, & de viribus literarum eiuſdem, Item de poteſtate. D.N. Papæ, Cataldini de Boncompagnis ex recognitione Ludouici Bolognini. fo.lxxxviij.

Poteſtate Papæ, Ludouici Bolognini Bononieñ. & eſt per modū additionis. fo.xcv.

Teſtibus, Tyndari, & eſt tractatus dialogicus. fo.xcvj.

Fide catholica, & de hæreticis eorumq; pœnis dñi Franciſci epī Squillacenſis. fo.cx.

Fide, contra Iudæos, ex teſtimonijs ſacræ ſcripturæ, ſancti Iſodori epī Hiſpalenſis. folio. cxvij.

Compenſationibus, Tyndari. fo.cxxiij.

Collectis, Petri de vbaldis Peruſini: cum additionibus Feliciani de Rubeis. fo.cxxxj.

Vnione eccleſiarum, Petri de Peruſio. fo.cxxxvj.

Reuocatione vnionis eccleſiarum, Petri de Peruſio. fo.cxliij.

Mutatione ſtatus eccleſiarum, Petri de Peruſio. fo.cxlvj.

Contractibus mercatorum Ioannis Nider. fo.cxlix.

Pactis, Baldi de vbaldis Peruſini. fo.clxviij.

Conſtituto, Baldi de vbaldis Peruſini. fo.clxxiiij.

Officio & poteſtate capituli ſede vacante Ioannis franciſci de Pauinis. fo.clxxv.

Vicarijs Papæ in ſpiritualibus & temporalibus. fo.cxcviij.

Directorium conficiendarum electionum Petri de Biaxio Nauarrēſis, opus aliquādo impreſſum, ſed deficientibus typis mirè hactenus deſideratum. fo.cxcix.

Tertiũ Volumẽ Tractatuũ

plurimorum doctorum Vtriuſq; Juris ſumme cura et diligentia nouiter excuſum: cum Summarijs, Titulis et diſtinctionibus ad vnumquodq; opuſculum que non parum lucis ciuilibus ſtudijs ſunt allatura.

Tractatus eruditus Succeſ

ſionum ab inteſtato pſundi Juris Vtriuſq; cõſulti D. Matthei Matthesyllani Bononieñ. cum luculentis Additionibus D. Ludouici Bolognini Bononiẽſis Legum exactiſſimi, approbatiſſimiq; interpretis, necnon equitis clariſſimi.

Summarium.

1 Succeſſionum ab inteſtato ſumma diuiſio et differentia, et numero. 8.

2 Emancipatus ab extraneo arrogatus nunquid ab inteſtato cum alijs fratribus patri ſuccedat.

3 Filius de ordine minorum poſt profeſſionem nulla poteſt ab inteſtato ſuccedere. Et quid de alijs religioſis et monachis.

4 Differentia inter emancipatum et filiumfamilias in iure ſuccedendi nunquid ſit penitus ſublata.

5 Dictio ſicut non denotat omnimodam ſimilitudinem.
Emancipatus vtrum hodie ſuccedat vt ſuus, et ſuorum habeat priuilegia.
Suitatis effectus duo mirabiles.

6 Regula qui non eſt ſubditus iuri vel poteſtati defuncti eſt heres extraneus fallit in tribus caſibus.
Suus heres patri vel auo paterno in quibus caſibus qs eſſe poſſit, licet non ſit in poteſtate.

7 Monachatus nũquid liberet filium a patria poteſtate, et econtra.
Libertas nulla maior ꝙ deo ſeruire.

8 Nepotes qualiter cum patruis ſuccedant, et que de eis ratio in ſuccedendo ab inteſtato habeatur. 9.
Nepotes cum auunculo ſuo concurrunt etiam ſi eorum pater maternam hereditatẽ repudiauerit.

9 Nepos auo paterno vt ſuus et neceſſarius non ſuccedit filio ab hereditate abſtinente.

10 Nepotes concepti poſt mortem auorum ex qua perſona in bonis auitis vocentur, et quomodo. Et an poſſint excludere agnatos vel cognatos.

1 Circa materiam ſucceſſionis ab inteſtato hodie tenendam, omiſſa recitatione variorum iurium antiquorum per iura nouiſſimum authenticorum correctorum † videtur mihi breuiter diſtinguendum hac forma. Aut nos tractamus de ſucceſſiõe eius qui ab inteſtato ſuccedit, ideo qz nullũ teſtator cõdidit teſtamentũ: vel cõdidit taliter ꝙ aliquo modo erat inualidũ a principio vel ex poſtfacto. Aut loquimur de ſucceſſione alicuius q venit cõtra teſtamentum, ſcilicet quando ipſe deceſſit cõdito aliquo teſtamẽto valido, quod tamen poteſt impugnari per bono. poſſeſ. contra tabulas, vel per querelã. ¶ Primo caſu diſtingue, aut tractamus de ſucceſſione deſcendentium .ſ. qualiter ipſi aſcendentibus ſuccedant. Aut econuerſo qualiter ipſi aſcendentes ſuccedant deſcendentibus. Aut tractamus de ſucceſſione tranſuerſalium agnatorum vel cognatorum. Aut tractamus de ſucceſſione viri et vxoris vel aliorum de quibus dubitatur. ¶ Primo caſu diſtingue, aut queritur qualiter ab inteſtato ſuccedant parentibus liberi naturales et legitimi ex legitimo matrimonio nati. Aut queritur de liberis naturalibus tantum. Aut de legitimis tantum. Aut de liberis naturalib⁹ legitimatis tamen poſtea, et ſic in effectu ſunt quatuor caſus. ¶ Primo caſu diſtingue: aut preſunt filij tãtum primi gradus: et tunc equaliter omnes ſuccedunt patri vel matri de iure ciuili nouiſſimo, ſublata qualibet differentia ſexus et patrie poteſtatis, et tales preferuntur omnibus aſcendentibus et tranſuerſalibus, vt in authen. de heredi. ab inteſta. §. j. colla. viij. et C. de ſuis et legiti. authen. in ſucceſſione. Unde quomodocunq; filius vel filia exiuerit patris poteſtatem, nihilominus poteſt hodie ei ſuccedere ab inteſtato de iure ciuili.

2 Ex hoc infertur † ꝙ ſi filius fuit emancipatus a patre, et poſtea per reſcriptum principis ſe dedit in arrogationem alicui extraneo, nihilominus ipſe poterit ſuccedere ab inteſtato de iure ciuili patri legitimo et naturali eius ſimul cum alijs filijs in poteſtate exiſtentibus. ¶ Item infertur ꝙ ſi pater dedit filium ſuum in adoptionem auo materno vel extraneo, nihilominus ipſe poterit ſuccedere patri legitimo et naturali ab inteſtato, etiã ſimul cũ alijs in poteſtate exiſtentibus. et hec duo probat tex. in aut. de here. ab inteſt. §. j. ibi ſiue ſue poteſtatis ſint, ſiue ſub poteſtate ſint conſtituti, et vide tex. inſtit. de ſerui. cogni. §. j. ibi nec intereſt in poteſtate etc. nam ibi loquitur indiſtincte ſiue illi ſint in poteſtate patris adoptiui. ſiue patris naturalis, et idem ponit tex. in. §. nulla. in. d. authen. ¶ Ex quibus infertur ꝙ correctus eſt tex. in. §. at hi qui. et in. §. admonendi. inſtitu. de here. que ab inteſt. et text. in. l. ſi. §. ſi vero pater naturalis. C. de adop. inquantum ſentit filium datum in adoptionem auo materno non poſſe ſuccedere patri legitimo et naturali ab inteſtato. ¶ Itẽ infertur ꝙ etiã ſi filius vel filia alicuius factus eſt monachus vel monacha. nihilomin⁹ ab inteſtato ſuccedit de iure ciuili, ſimiliter et vna

3 cum alijs, vt. l. ſi. §. hoc autem cognitum. C. de epiſ. et cle. † Fallit in filio maſculo ingrediente religionem fratrum minorum. nam poſt factam profeſſionem legitime incapax eſt: quia nulli poteſt ab inteſtato ſuccedere, vt in clemen. exiui. §. quia ergo in ſucceſſione. de verbo. ſignifica. et hoc tenet Barto. in prin. iij. libri minoricarum. ¶ Quid autem ſit in profeſſione aliorum ordinum mendicantium dicam. j. in examinatione. iij. partis. iij. articuli.

In duo tamen hodie, remanet differẽtia inter filiũ qui erat in ptãte parẽtis: et filiũ q nõ erat in ptãte tpe mortis: qz primus ſuccedit, vt ſuus et neceſſarius. Secundus licet ſuccedat de iure ciuili: tamẽ ſuccedit vt extraneus et voluntarius, et hoc probatur inſtit. de hered. qua. et dif. §. ſui autem. nam in. d. §. ponitur hec regula quod quilibet qui nõ eſt ſubiectus iuri ſiue poteſtati defuncti dicitur heres eſſe extraneus et voluntarius. Nec obſtat ſi dicatur qđ hodie nulla eſt differentia, ſiue ſit in poteſtate ſiue non, vt in. d. §. j. de hered. ab inteſtato. quia reſpondeo quod text. ponderauit effectum. nam voluit facere reciprocam in hoc: quia tantam partem habet vnus ſicut alius, et ita poteſt de iure ciuili ſuccedere vnus ſicut alius. De qualitatib⁹ au-

4 tem an ſint ſui vel voluntarij, ibi nil diſputatur. † In hac igit materia iura antiqua remanẽt incorrecta, vt euitetur correctio. l. precipimus. in ſi. C. de appel. et qđ differentiam circa generalitatẽ ſuitatis non voluerit tollere ille tex. patet ibi vlla introducenda differentia, ſiue maſculi, ſiue filie ſint, et ſiue ex maſculorũ prole ſiue feminarum deſcendant, ſiue ſue poteſtatis, ſiue ſub poteſtate ſint cõſtituti. Unde ſi diceremus tex. voluiſſe tollere differentias etiã quo ad qualitatem heredum, ſequeretur ꝙ filius matri eſſet ſuus heres vel nepos ex filia auo materno quod eſt abſurdum, et contra multa iura, vt in. d. §. Dicã igitur iſtas differẽtias in qualitatibus heredum incorrectas remanſiſſe, non enim eſt veriſimile ꝙ imperator vnico verbo voluiſſet tollere iura ſuper hoc multis vigilijs excogitata, argu. l. ſi quando. in princip. C. de inoffi. teſta. et c. eccleſie. cl. ij. extra de elec. ¶ Item non obſt. text. in. l. fina. C. de leg. hered. dum dicit emancipatus filius vel filia, non ſolum paternis bonis ad ſuorum ſimilitudinem ſuccedunt, qz reſpondeo qđ imperator ponderat ſimilitudinem ad effectum. ſ. vt ita ſuccedere poſſint de iure ciuili perpetuo et adire hereditatem nudo animo abſq; agnitione bonorum poſſeſſionis coram iudice, et filij emancipati, ſicut poſſunt filij in poteſtate, ſed non iam ſunt ſimiles in qualitate, ſcz vt ita emancipati vocentur, et ſint heredes neceſſarij, ſicut nominantur filij in poteſtate et pro iſta ſolutione facit gl. in. c. nõ poteſt

de preben.in.vi. Jtem facit euangelium, eſtote perfecti ſicut pater
5 veſter perfectus eſt. † Nam hec dictio ſicut non notat omnimodā
ſimilitudinem, vt extra de ſum.trini.c.damnamus. ¶ Bar. tamē
hoc tanq̄ dubium indiſcuſſum reliquit in.l.ventre.de acquir.he
redi. Sed ipſe idem in.l.gallus.§.quid ſi tantū.ff.de libe.ꝛ poſthu.
ꝛ in authen.ſi qua mulier.de ſac.ſan.ec. potius inclinare videtur in
contrariam opi.ſ.ꝙ hodie filius emancipatus ab inteſtato patri ſuc
cedat, vt ſuus; et ſic habet omnia priuilegia que habet ſuus in po
teſtate. Sed hec opi. mihi non placet per rationes ſupradictas, dl
eo tamen paſſum fore dubium, et egere deciſione principis. Et effe
ctus huius queſtionis eſt valde magnus propter multa que ha
bent ſui et neceſſarij heredes. Jnter que eſt illud potiſſime ꝙ ipſi
tranſmittūt ad quoſcūq̄ hereditatem non agnitam ſm rectā opi.
vt.l.ſi fratris.C.de iure deli.ꝛ.l.ex militari.§.ſi.ff.de teſta.mili. et.l.
heredi.§.ſi.de caſ.pecu.ꝛ.l.liber homo.§.ſi.de ſtip.ſer.ꝛ.l.i.§.ibidē.
de colla.bo. quam opi. tenet Barto. et Ange. in.d.l.ventre. Jtem
alius magnus effectus patet in caſu.§.ſin autem.inſti.de here.que
ab inteſt.ꝛ in.l.ſi.§.i.de cura.fu.

Notandum eſt tamen quod predicta regula qua cauetur quod quilibet qui non eſt
ſubiectus iuri vel poteſtati defuncti dicitur eſſe heres extraneus.
vt in.§.ſui.inſtit.de here.qua.et diſ. Fallit in tribus caſibus in qui
bus quis dicitur eſſe ſuus heres patri, vel auo paterno, licet nō ſit
in eius poteſtate conſtitutus. Et primo in illo qui liberatus eſt a pa
tria poteſtate per aliquam dignitatem, vt epiſcopalem vel aliam
de quibus apparet in authen.conſtitu.que de dignitatib᷑.§.i.col
6 la.vi.ꝛ no.inſti.quib.mo.ius pa.po.ſol.§.filius. † Hi enim filij ſunt
ſui iuris ſolum quo ad eorū commodum et vtilitatem, ſed nō quo
ad eorum damnū. Unde dicam eos retinere priuilegia ſuitatis in
quantum eorum fauorem reſpiciunt, et hec probat tex. in dicta au
then.conſtitutio que de digni.§.id quoq̄.colla.vi.facit.l.quod fa
uore.C.de legi. ¶ Secūdo fallit in filijs adoptiuis eo caſu, quo nō
tranſeunt in poteſtatem adoptiui, vt quando dantur in adoptio
nem extraneo. nam nihilominus ipſi ab inteſtato illi patri adopti
uo ſuccedūt, vt ſui heredes, vt eſt caſus ſing. in.l.pe.§.ſed ſi quidē.
C.de adoptio. ibi tamen ſi inteſtatus pater extraneus adoptiuus
deceſſerit ꝛc. et ſic in iſto haberet locū caſus.§.ſin autem.inſti.de he
redi.que ab inteſta. ¶ Tertio fallit ſm aliquos in filiofa. qui effi
citur monachus. Nam licet liberetur a patria poteſtate: qꝛ tranſit
in poteſtatem abbatis, vt no.gl.in.l.ſi ex cauſa.§.papi.ff.de mino.
Nihilominus ipſe ſuccedit ab inteſtato patri, vt ſuus heres. vt di
cta.l.fina.§.hoc.C.de epiſco.et cleri. Sed tamen hoc dictum gloſ.
et Barto. mihi non placet. nam credo ſiue efficiatur filiusfami. mo
nachus ipſe non liberatur a patria poteſtate, ſiue econtra pater ef
ficiatur monachus filius nō efficitur ſui iuris, ſed potius remanet
7 in poteſtate patris monachi, † et iſte modus ſoluendi patriā po
teſtatem non probatur aliquo iure, ergo ꝛc. et hoc tenet Specu. in
tit.de tut.§.ſin autem tutor.verſi.ſed quare queritur. Jtem hoc te
net Jaco.but.in dicta authen.ſi qua mulier.C.de ſacroſan.eccle.et
bene. ꝛ mouetur quia nullo iure cautum eſt de ingrediente mona
ſterium per aliquam capitis diminutionem. Nam licet monachus
dicatur eſſe ſeruus vel eſſe in poteſtate abbatis vel monaſterij illa
poteſtas, vel ſeruitus eſt ſpiritualis. nam nulla libertas eſt maior
quam ſeruire deo, et ideo talis poteſtas vel ſeruitus ſpiritualis nō
debet ſoluere patriam poteſtatem, que eſt cauſa vilis temporalis,
et pro hoc tex. in.d.l.fina.§.hoc niſi.de epiſco.et cleri. Jtem facit
tex. in auſ.de monachis.§.i.et.§.cogitandum.colla.i.
¶ Predicta omnia ſunt vera, niſi propter delictum ſuū filius vel
filia impediat ſuccedere, vt qꝛ ſit paſſus maximam vel mediam ca
pitis diminutionem, talis enim perdit omnia beneficia iuris ciui
lis vel pretorij, ꝛ ſic nulli poſſunt ab inteſtato ſuccedere, nec etiā ex
teſtamēto, vt.l.i.C.de here.inſtit.ꝛ.l.ſi nereſſe.§.deportato.de bo
nis liber.ꝛ inſti.de capi.di.§.quod autem.

8 **Quandoq̄ nos** loquimur † de liberis ſecundi gradus vel vlterioris, vt nepotibus,
vel pronepotibus: et tunc aut ſunt concepti viuo eo de cuius here
ditate agitur aut non. Primo caſu aut ſupereſt ille per quem ipſi
defuncto coniunguntur, ꝛ conſtat eos excludi ſi illi velint heredi
tatem adire: qꝛ eos precedunt in gradu. Aut non ſupereſt ille per
quem ipſi defuncto coniūgebantur: et tūc ipſi reputantur perſo
na illius, et ſuccedūt auo vel auie, proauo vel proauie, et excludunt
omnes aſcendentes, quod limita, vt not. per caſum.l.iij.C.de bo.
ma. et ibi caſum etiam ſimul cū alijs liberis, etiam prioribus in gra
du, et ſit tūc ſucceſſio in ſtirpes nō in capita. vt inſti.de here.q̄ ab in
teſta.de ſe.§.cum filius. et in authen.de here.que ab inteſ.§.i. Vnde
ſi moriatur aliquis vel aliqua ſuperſtite vno filio, ꝛ duobus nepoti
bus ex alio filio premortuo ꝛ quatuor pronepotibus ex alio filio pre
mortuo, ſiunt de hereditate tres partes ꝛ vnam habebit filius aliā
duo nepotes, aliā vero illi quatuor pronepotes. Sic ergo iſto caſu
ablata eſt differentia ſexus et patrie poteſtatis. Jtem eſt ſublata
differentia an defuncto iſti liberi coniūgantur per maſculinos per
feminam, quod intellige niſi quo ad qualitatem illam an ſint ſui et
neceſſarij heredes, an vero vt dixi voluntarij, et dic vt in preceden
ti membro. Quandoq̄ ſupereſt etiam ille per quem defuncto iſti
iungebantur, ſed ipſe hereditatem repudiat: ꝛ tūc adhuc puto iſtos
liberos ſuccedere in locum illius ſui patris repudiantis: qꝛ hoc ad
effectum paria ſunt non eſſe, vel eſſe ꝛ repudiare. facit.l.i.C.quan
do non pe.partes. Unde ſi mater moriatur relictis duobus filijs ꝛ
vnus adeat, alter vero repudiet hereditatem filij iſtius repudian
tis hereditatem poterunt eam adire: et ſic habere medietatem. et
concurrere cū auunculo ſuo, ꝛ hoc ſentit notabiliter Cy. in authē.
itaq̄.C.commu.de ſucceſ.

9 **Sed iuxta** † hoc poteſt queri an ſi pater decedat ſuperſtite filio ꝛ nepote in eius poteſtate conſtitu
to, et poſtea abſtineat ſe filius nepos ſile ſuccedat, vt ſuus ꝛ neceſſa
rius auo paterno, reſpondeo ꝙ non, vt inſti.de here.que ab inte
ſta.§.ita demum. Succedit ergo hodie de iure ciuili, vt heres vo
luntarius, vt inſti.de legi.agna.ſuc.§.placebat.ꝛ in auſ.de heredi.
ab inteſta.§.i. Secus aūt ſi nepos fuit retentus in poteſtate aui pa
terni, filius aūt fuit emancipatus. nam tūc licet hodie ille fili᷑ emā
cipatus poſſit adire de iure ciuili, ꝛ per cōſequens in totū nepotē
qui eſt eius filius excludit, vt in auſ.de heredi.que ab inteſta.§.i.ꝛ
no.gl.in auſ.in ſucceſſione.C.de ſuis et legiti.ꝛ.l.i.in prin.ff.de cō
iun.cum emanci.lib.ꝛ inſti.de here.quali.ꝛ diſ.§.ſin aūt. tamē ſi ille
filius emancipatus hereditatē repudiat dicam ſtatim habere locū
iura antiqua, ꝛ ſic nepotem ex illo filio admitti ad hereditatem, vt
ſuū heredē ꝛ neceſſariū, et ſic iſto caſu erit incorrectus.§.ita demū.
inſti.de heredi.ab inteſta. ¶ Quandoq̄ ille per quem iſti liberi ſe
cundi vel vlterioris gradus defuncto coniungebātur, mortu᷑ fuit
poſt mortem primi parētis ante aditā hereditatem, vt qꝛ poſt mor
tem patris vel matris mortuus eſt filius ſuperſtitibus ex ſe filijs vel
nepotibus: ꝛ tūc eſt in electione illorū liberorū an velint heredita
tem parentis primo mortui adire, ex perſona filij vel filie mortui,
tanq̄ ad eos tranſmiſſum per beneficiū.l.i.C.de his qui ante aper.
tabu.vel per beneficiū ſuitatis. An vero velint repudiare eam ex
perſona illius defuncti ꝛ adire eam ex perſona propria. facit.l.ſi ge
filium.§.i.de acquiren.heredi.et.l.recuſare.§.titius.ff.ad trebell.ꝛ
vtilitas huius erit ꝑpter id quod no.in.l.ſi mihi et tibi.ff.de lega.i.
10 Secundo caſu quando liberi ſecundi vel vlterioris gradus ve ne
potes vel pronepotes ſunt concepti poſt mortem eius de cuius he
reditate agitur: tunc nec de iure ciuili, nec de iure pretorio vocan
tur ex perſona propria ad ſuccedendum, nec habēt excludere agna
tos vel cognatos, vt inſtitu.de here.qualitate ꝛ differentia.§.pla
ne.et.l.ſi quis filio exheredato.§.i.ff.de iniuſt.rup.ꝛ irri.teſta. cū ſi.
Sed ex perſona patris vel matris bene poſſet vocari ad ſucceſſionē
per beneficiū.d.l.i.C.de his qui ante apertas tabu. vel per benefi
cium ſuitatis. Vnde nepos ex filio vel filia conceptus poſt mortem
aui vel auie paterni vel materni ſi poſt moriatur filius vel filia here
ditate non adita poterit ex perſona patris ſui vel ſue matris illam
hereditatem adire vt ibi dicitur.

Summarium.

1 Naturales tantū liberi quomodo ab inteſtato ſuccedunt tam
matri q̄ patri. Et quid in natis ex damnato coitu ab aliqua. 2.3.
Spurij nūquid per patrem alendi, et quo iure.
2 Naturales matris illuſtris nati ex meretricio cum legitimis nō ſuc
cedunt, ſecus ſi nati ex concubinatu.
3 Naturalis ex ꝯcubina ſeorſum habitās perdit priuilegiū ſucceden
di vt in ſchemate.
4 Nepos naturalis ꝛ legitimus ex filio naturali tantū nunquid auo
paterno ab inteſtato poſſit ſuccedere.
Naturales ex ancilla vtrum eorum parentibus ſuccedere poſſint.
5 Naturalium tantum in ſuccedendo parentibus eorum ab inteſta
to que ſint priuilegia.
6 Canonicum ius in quo preualeat iuri ciuili.
Lex nūquid indiſtincte dicatur correcta legis ratione correcta.
7 Coitus quando dicatur damnatus.
8 Concubinatus nūquid poſſit puniri.

¶ Secundum membrum primi articuli.

SEcūdum membrum erat qualiter ſuccedant naturales tantū liberi: in hoc di
1 ſtinguo. † Aut ſunt nati ex coitu damnato ab ali
qua.l.tēporali. Aut ſunt nati ex coitu non damna
to ab aliqua.l.temporali. Primo caſu dico eos nul
lo modo ab inteſtato poſſe ſuccedere patri vel matri, vel alijs aſcen
dentibus: quia ſunt indigni omni legis beneficio, vt in auſ.quib.
mod.na.effi.ſui.§.ſi.coll. vij. Et quod etiam matri tales nō poſſunt
ſuccedere, tenet glo.inſti.ad orfi.§.nouiſſime.ꝛ.l.ſi qua illuſtris.C.
ad orfi.

ad orñ.ꝛ in auť.quo.na.effi.le.§.vlti.ꝛ.xv.q.vlti.cũ multe.Et hoc cla re probať.nam ſm ius ciuile pater ꝛ mater tales filios alere non tenenť,vt eſt caſus in.d.§.ſi.in auť.qb.mo.na.effi.ſui.ergo multominus vȝ poſſe talis filiꝰ matri ſue ſuccedere.Sed de eq̃tate canonica inductum eſt ꝙ tales filij a parẽtibus ſunt alẽdi.c.cum haberet extra de eo qui duť.in ma.quã pol.ꝑ adul.Quo aũt ad ſucceſſionem nihil eſt immutatũ.¶ Secũdo caſu qñ filij tales ſunt nati ex coitu non dãnato.ſ.pro quo nulla pena tpalis ab aliqua lege tpali imponiť:tunc diſtingue aut q̃ritur an iſti poſſint ſuccedere matri vel aſcendentibus per lineã maternã.Aut queriť an poſſint ſuccedere patri vel aſcendentibꝰ per lineã paternã.†Primo caſu dico eos poſſe ſuccedere ab inteſtato matri vel alijs aſcendentibus per lineã maternã perinde ac ſi nati eſſent ex legitimo matrimonio.ꝛ ſic per ꝯſequẽs dico eos ſuccedere etiã ſimul cũ alijs filijs ex legitimo matrimonio natis,ꝛ hec probanť inſti.ad orñ.§.nouiſſime.ꝛ.l.modeſtinus.ꝛ.l.hac parte,ꝛ.l.ſi ſpurius.ff.vnde cogna.Iſta aũt regula fallit qñ mulier eſt illuſtris:qꝛ tũc diſtinguiť,aut habet filios naturales tm̃ ex amaſio ſuo cũ quo ſtabat vt ꝯcubina,ita ꝙ talis ꝯcubinatus erat a iure ciuili ꝑmiſſus,vt qꝛ vir et mulier ſoluti erant,et tunc tales filij naturales tantũ ſuccedũt matri ab inteſtato etiã cuȝ alijs filijs legitimis ꝛ naturalibus quos dicta mater habuiſſet ante vel poſtea,aut ipſa mulier illuſtris habet filios naturales vt meretrix:ꝛ tunc ſi ipſa habet filios legitimos ꝛ naturales plures vel vnũ tantũ,non poſſunt ſuccedere matri illi ſpurij,alʼs ſic.vt hec oĩa ꝓbantur in.l.ſi qua illuſtris.C.ad orñ.Ideo dico ſi tales filij nati ex coitu meretricali talis matris illuſtris veniręt ab inteſtato patri ꝛ matri talis mulieris ea premortua vel repudiante talẽ hereditatẽ nãciſci non poſſent ſi ſupereſſent aliqui ex legitimis ꝛ naturalibus dicte mulieris illuſtris:quia ſicut matri ſuccedere nõ poſſunt,ita nec auo vel auie et multo fortius,vt inſti.ad orñ.§.1.alʼs autem poſſent per.d.l.modeſtinus.

Secundo caſu quando queritur an filij naturales tantum nati ex coitu non dãnato poſſint ſuccedere patri ab inteſtato vel aſcendenti ꝑ lineã paternã.
3 Diſtingue†aut pater eſt penitus incertus qḋ eſt qñ mulier erat publica meretrix:ꝛ tunc planũ eſt ꝙ alicui tanq̃ patri ab inteſtato nõ poſſunt ſuccedere.Et aliquis q habuit rẽ cũ dicta matre ſit ita ſtans ꝙ illos tractet pro ſuis filijs,vt inſti.de legi.ſuc.co.§.vulgo.cũ ſi.ꝛ ſic patet qḋ multo minus agnatis vel cognatis patris poterunt ſuccedere tales.Aut pater eſt bene certus,ꝛ tũc diſtingue:aut tales filij ſunt nati ex libero ꝛ libera,aut ex libero ꝛ ãcilla:aut ex ſeruo ꝛ libera,aut ex ſeruo ꝛ ſerua.Primo caſu qñ ſunt nati ex libero ꝛ libera:tũc iſti poſſunt patri naturali tantũ ab inteſtato ſuccedere ſolum in duabus vncijs,ꝛ ſic.vj.parte totius hereditatis ꝯcurrẽtibus iſtis tribus,primo ꝙ iſta cõcubina eorũ mater indubitato affectu retẽta fuerit ꝛ habitauerit in eadẽ domo ſimul cũ amaſio ſuo alʼs ſi habitauerit ſeorſum filij ex hoc coitu nati non habẽt hoc priuilegium ſuccedendi,qḋ probať in auť.quib.mo.na.effi.ſui.§.ſi quis aũt defunctus.colla.vij.ꝛ no.gl.in.l.pe.ff.de concu.ꝛ ibi hoc tenet Bar.ꝛ Dy.ꝛ bene.Secũdo ꝙ huic patri nõ ſuperſit tpe mortis ſue aliq̃s de liberis legitimis ꝛ naturalibꝰ.Tertio ꝙ tpe mortis huic
4 patri nõ ſuperſit vxor legitima,vt eſt caſus in.d.§.ſi quis aũt defunctus.ꝛ.§.hoc ipſo cuſtodiẽdo in auť.qb.mo.na.effi.ſui.ꝛ in auť.lȝ.C.de na.lib.deficiente ergo vno de iſtis tribus nõ poſſunt ab inteſtato ſuccedere iſti filij naturales,ꝛ hec procedũt in naturalibus liberis primi gradus in filijs.

In liberis †autem naturalibus ſecũdi gradus vel vlterioris,vt nepotibus:ꝛ ꝓnepotibus ſecus eſt qꝛ illi nũq̃ poſſunt auo vel proauo paterno ab inteſtato ſuccedere:immo plus eſt qꝛ filius naturalis ꝛ legitimus ꝓcreatus ex filio naturali tantũ nõ poteſt auo paterno ab inteſtato ſuccedere.vt.l.fin.in ſi.C.de natu.lib.que.l.hodie etiã manet incorrecta,vt in.d.§.de nepotibus.in auť.q.mo.na.effi.ſui.colla.vij.qḋ eſt bene notandũ:qꝛ multi dicerent ꝯtrã inter quos videť eſſe gl.in verbo,diſpoſita.in.d.§.de nepotibus.ꝛ Dy.in.ij.col.in tractatu ſucceſſionũ ab inteſtato.ꝛ qḋ dixi de filijs videtur ſentire qḋ in illis caſibus in qbus naturales liberi poſſunt ſuccedere patri ab inteſtato poſſunt nepotes naturales ꝛ legitimi vel naturales tantuȝ nati ex filio naturali ſuccedere ab inteſtato tali auo naturali.qḋ non placet:qꝛ nõ videť iure cautum,ꝛ qꝛ correctio eſt euitanda inquantũ fieri põt.Itẽ pro mea opi.eſt tex.in auť.qui.mo.na.effi.ſui.§.filij vero ibi nullũ tamen habet participiũ ad aſcendentes.¶ Secũdo caſu principali qñ ſunt nati ex libero,ꝛ ancilla eius cõcubina retẽta in eadẽ domo indubitato affectu:tũc iſti filij nõ ſunt manumiſſi,ꝛ remanẽt ſerui ꝛ ſic ſuccedere ab inteſtato nõ poſſunt.l.partũ.C.de rei vendi.ꝛ inſti.de ſerui.co.in prin.Aut ſunt manumiſſi:ꝛ tũc poſſunt ab inteſtato ſuccedere matri ſi moriať manumiſſa.Itẽ etiã poſſunt patri naturali ꝛ parẽtibus patris naturalis inſolidũ ab inteſtato ſuccedere:etiã ſimul cũ alijs filijs cõceptis ꝛ natis ex legitimo matrimonio,vt inſti.de ſerui.co.in prin.Sic ergo in illo caſu ſunt multa pri
5 uilegia,ꝛ primo†ꝙ filij naturales tantũ patri ſuccedunt ab inteſtato inſolidum,ſecũdo ꝙ ſuccedunt cũ alijs filijs natis poſtea ex legitimo matrimonio etiã cũ alia muliere ꝯcto,tertio ꝙ tales liberi naturales tantũ ſuccedũt ab inteſtato etiã parentibus patris,vt auo ꝛ auie paterne,ꝛ proauo,ꝛ proauie,vt inſti.de ſerui.co.§.j.ibi hoc ꝛ etiã liberos nõ ſolũ in ſuorũ coniuncta regula.§.ſi.inſti.qui de.tuto.poſſ.ꝛ tñ in oĩbus iſtis ſecus eſt in libertis naturalibus tantum vocatis ex libero ꝛ libera,vt.ꝯ.dixi.Tertio caſu quando ſunt nati ex ſeruo ꝛ libera idem penitus,dico qḋ dixi in proximo caſu,ꝛ ideȝ dico in quarto caſu,ſi ex ſeruo et ancilla eius concubina naſcantur filij,et poſtea tam parentes q̃ filij manumittantur,vt probatur in dicto titu.inſti.de ſerui.co.

Que autem ſit ratio diuerſitatis inter primũ caſum ꝛ iſtos vltimos tres etiam probabile eſt dubiũ,nec etiam tactũ a glo.nec doc.ſed poſſet dici qḋ ratio ſit:qꝛ ſm leges nõ poterat eſſe matrimoniũ qñ vir ꝛ mulier erant ſerui vel alter eorum tantũ.l.cũ ancillis.C.de inceſ.nup.ꝛ ideo lex ꝓſumpſit in benigniorem partẽ,ſcȝ ꝙ talis vir ꝛ mulier cõtraxiſſent matrimoniũ ſi potuiſſent,ꝛ ideo voluit filios ingenuos ſuccedere,vt legitimos et naturales.Sed hoc hodie nõ eſt verũ de iure canonico,cũ poſſit eſſe matrimoniũ non ſolum qñ alter ex coniugibus eſt
6 in ſeruitute,ſed etiã qñ vterq̃ extra de ꝯiu.ſeruorũ per totum,†ꝙ ius preualet cũ matrimoniũ ſit res ſpiritualis,ꝛ ideo videť ꝙ text.inſti.de ſer.co.eſſet hodie correctus:qꝛ ceſſante ratione legis ceſſat legis diſpoſitio.l.adigere.§.q̃uis.de iure pat.Sed hoc dictũ non credo eſſe tutũ:qꝛ iſta ratio ibi nõ eſt expreſſa in tex.tũ etiã qꝛ correctio eſt vitanda inquantũ fieri põt,ꝛ pro hoc facit qḋ dicit Jo.an.in.c.poſt tranſmiſſionẽ.extra de elec.in gl.que incipit articulũ vbi dicit ꝙ correcta ratione legis,non propterea diciť ipſa.l.eſſe correcta.An autẽ hoc dictũ indiſtincte ſit verũ pro modo nõ examino,ſaltim puto id verũ qñ ratio legis nõ colligiť expreſſe ex text.alicuius l.vel alterius,ſed eſt ratio magiſtralis,põt etiaȝ in caſu noſtro alia ratio aſſignari:qꝛ magis eſt imputandũ libero viro ꝛ mulieri libere que immediate nõ ꝯbunt matrimoniũ,q̃ ſit qñ vterq̃ eſt in ſeruitute vel alter tantũ,cum metu dñorum ſerui ſepius abſtineãt ſe a dcontrahendum matrimoniũ,vt de facto quotidie videť,vnde cum iſta ratio hodie duret adhuc planũ erit dicere correctum.ꝯ.ſic dictum tex.inſti.de ſerui.co.

Uerum enim reſtat videre pro huius mẽbri expeditione.ſ.qñ coitus dicitur eſſe dãnatus
7 ab aliqua.l.temporali.†Et dic ꝙ eſt vbicũq̃ aliqua pena tẽporalis imponiť per aliquam cõſtitutionẽ iuris ciuilis,vt patet qñ pro tali coitu habet locũ pena adulterij vel inceſtus,vel ſtupri,vt inſti.de pu.iudi.§.item.l.iulia.de adul.ꝛ in auť.quib.mo.na.effic.ſui.§.ſi.coll.vj.immo etiã idem dico quando pro tali coitu non imponitur pena ordinaria adulterij vel inceſtus,vel ſtupri,ſed imponitur extraordinaria.ꝛ extraordinaria põt imponi qñ aliquis ſimul tenuit plures cõcubinas,nã tunc coitus iſte eſt damnatus pena temporali,quo ad vtrũq̃,ꝛ ideo tales filij nullo modo ſuccedũt ab inteſtato patri,nec etiam matri,vt in auť.qui.mod.na.effi.ſui.§.ſi vero effuſa.ꝛ ibi videť de mente glo.in ver.inteſtatus.in fin.colla.vj.Item facit in auť.de tri.ꝛ ſe.§.cõſideremus.colla.iij.nam tales cõ
8 cubine ꝛ eorum amaſij ſaltim extra ordinem puniri poterunt:†qꝛ hec eſt res mali exempli.ff.de extraor.cri.per totum.ꝛ.l.iij.§.j.ff.de cri.ſtel.Bar.tñ tenet contra in.l.fin.ff.de his qb.vt indig.ſ.ꝙ tales poſſunt matribus ſuccedere ab inteſtato per.§.vltimũ.inſti.de ſucceſ.co.qḋ mihi non placet.Et per hoc dici põt ꝙ ſi habẽs vxorem accipiat etiã cõcubinam in domo tales filij nõ poterunt etiã matri ſuccedere cum ille coitus ſit dãnatus.l.j.ff.de ꝯcu.Ueritamẽ ſciendum eſt qḋ licet coitus cõcubinarius vel meretricalis nullã penam tẽporalem patiať ſm leges.l.ij.ff.de concu.ꝛ.l.ſi ea.ꝛ.l.q adulterij.C.de adul.tñ ſecus eſt quo ad penã ſpiritualem,vnde iure diuino ꝛ canonico mortaliter peccant ſit quoquomodo,preterq̃ cũ vxore propria.xxxij.q.iij.c.noſtro.ꝛ.c.meretricis.ꝛ glo.pulchra in clem.ad noſtram.§.vij.de hereti.

Summarium.

1 Legitimi tantum qualiter ab inteſtato ſuccedant.
2 Adoptiui quomodo concurrant in bonis adoptantis cum legitimis et naturalibus.
Legitima filiorũ duorum naturalium ꝛ legitimorũ quanta cum vbi ſunt,iiij.adoptiui cum illis.
3 Adoptiui nunquid excludant aſcendentes in ſucceſſione ab inteſtato.
4 Adoptiui quando ſuccedant ab inteſtato vt ſui.
5 Inteſtatus quis proprie dicatur ꝛ ab inteſtato decedere.
Pupillus nõ diciť proprie inteſtatus,ſed inteſtabilis.
6 Statutũ loquẽs de inteſtato habet locũ in pupillo inteſtabili.
7 Teſtabilis ſi non teſteť videť in dubio velle vocare ſuccedentes ab inteſtato,et tacite admittere.
8 Succeſſio ab inteſtato eſt actus legitimus.ſ.iure ciuili inductus.

Actus legitimi qui dicantur.
9 Legitima eſt debita de iure ciuili perſuadente coniunctione na-
turali.
Hereditatis aditio quanto tempore gaudeat.
10 Filius qui ſtetit per triginta annos quibus nō adiuit hereditatē
ex capite vnde liberi, poterit infra alios .xxx. annos ex capite vnde
agnati adire.
11 Succeſſionum deſcendentium aſcēdentibus ab inteſtato ſex ſunt
gradus.
12 Legitimati filij ſunt ſui & neceſſarij heredes.
13 Nepotes cum patruis concurrentes ſuccedunt in ſtirpes.
14 Naturales tantum nō excluduntur per legitimos tantum.
Naturales tantū deficientibus legitimis & naturalibus ſuccedere
cū eorum matre in duabus vncijs fallit in tribus caſibus.
15 Ius canonicum nunquid repellat penitus a ſucceſſione natura-
lem tantum.
16 Uulgo queſiti aſcendentibus per lineā femineā ſuccedūt, ſecus in
linea maſcula. Et qd ſi nati ſint ex illuſtri matre. 17.
18 Spurij damnati coitus poſſunt in teſtamento alimēta legari.
Spurij dānati coitus poſſunt in tribus caſibus ſuccedere.
19 Nepos adoptatus ſuccedit etiā cōtra teſtamentum.
20 Legitimatio quando nō requirat citationē agnatorum.
21 Princeps nūquid poſſit legitimare filium aliquem poſt mortem
patris ipſius ſine agnatorum citatione.

¶ Tertium membrum primi articuli.

TErtium mēbꝛū erat quā-
do loqmur de liberis legitimis tm̄, & tūc diſtinguo
1 †aut loqmur de adoptiuis, aut de filijs arrogatis.
¶ Primo caſu diſtinguo, aut nō trāſiuit in pote-
ſtatē adoptātis: vt qr fuit ab extraneo adoptatus
& tūc nihilominus ſuccedit illi ab inteſtato, vt ſuus heres. vt. l. pe.
§. ſed & ſiqdē. C. de adop. & ſic ſuccedit etiā ſimul cū filijs legitimis &
naturalibus, vt ibi dicit. & in. l. ſi te. C. de ſuis & legi. & no. gloſ. in. §.
aliquem. in verſ. ſi ab inteſtato. inſti. de here. ab inte. & hoc hodie nō
eſt correctū, vt in auſ. in ſucceſſione. C. de ſuis & leg. Et tūc occurrit
mirabiliter ꝙ per tales adoptiuos detrahit legitima filiorū legiti-
morum & naturaliū, nā ſi pater habens duos filios legitimos & na-
turales adoptauit ſibi alios duos extraneos in filios, & fecit codi-
cillos ab inteſtato, in qbus multa legata reliqt legitimā illorū duo
rum filiorū legitimorū & naturaliū, in qua ipſi nullo modo grauari
poſſunt, capiūt ſolū duas vncias hereditatis, cū ipſi debeant habe
re pro legitima ſolū tertiā partē illius qđ fuiſſent habituri ab inte-
ſtato. l. parentibus. C. de inof. teſt. & auſ. nouiſſima. C. e. ti. Sed illi
duo habuiſſent ab inteſtato ſolum duas vncias pro quolibet. er-
2 go &c. †Puto tamē ꝙ vbi probaretur adoptionem factam eſſe in
fraudem ſubueniretur illis filijs legitimis & naturalibus p remedia
poſita in. l. j. C. de inoffi. dona.

Hic poſſet queri quid ſi pater habēs duos filios le-
gitimos et naturales adoptauit
ſibi quatuor extraneos in filios, & deceſſit ab inteſtato relictis codi
cillis, quantū erit legitima illoꝝ duoꝝ filioꝝ legitimorū & natura-
lium. Rñdeo, & puto ꝙ ſit ſolū tertia pars eius qđ fuiſſent habitu
ri ab inteſtato, & ſic inter ambos habebūt pro legitima tertiā par-
tem quatuor vnciarū. i. vnā vnciā & tertiam partē vnius vncie: nā
cū debēt illi quatuor filij adoptiui cōputari in numero ſex libero-
rum, vt probat in auſ. de tri. & ſe. §. hoc ſeruando. cū. l. pe. §. ſed et ſi
quidē. C. de adop. ¶ Itē dubitat an tales filij adoptiui ſuccedant
ab inteſtato patri adoptiuo excluſis aſcendentibus, vt patre & ma
3 tre, & auia, & vxore. †et videtur ꝙ ſic per. d. l. penul. §. ſed & ſiquidē.
Nam ibi tex. vult ſuccedere eos, vt ſuos heredes. Sed ita eſt qđ ſui
heredes preferunt aſcendētibus, vt inſti. de heredi. ab inteſt. §. j. et
inſti. de ſerui. co. §. repetit' &c. Itē caſus eſt in. l. ij. §. liberi. ff. ad ter-
tul. & no. glo. inſti. ad tertul. §. preferuntur. Et hoc credo verum de
rigore iuris, licet equitas faciat in ꝯtrariū, puto tñ ꝙ ſi adoptio fuit
facta in fraudē habeat locū ti. de inoffic. dona. ¶ Et per predicta
etiā dico ꝙ ſi libertus aliquos ſibi adoptauit in filios et moriat ab
inteſtato iſti ſuccedunt, vt ſui heredes & excludunt patronū. inſtit.
de ſucce. li. §. ſed noſtra. ibi ſi heredes ſuos. cū. l. penul. §. ſed & ſiqui-
dem. C. de adop. & ſic dicit eſſe correctus. §. qua de cauſa. inſti. de ſuc
ceſ. libe. Si tñ patronus hoc poſſet pbare eſſe factū in fraudē ſuaꝫ
ſibi conſuleret. ff. ſi quid in frau. pa. p totum. iſte tñ paſſus & prece-
dens eſt dubius valde. ¶ Quādoq; filij adoptiui tranſeūt in poteſtatē
4 adoptantis, vt qr adoptatus ab aliquo de ſuis aſcendentibus: †et
tunc planū eſt eos ab inteſtato ſuccedere vt ſuos, vt. l. penulti. §. ſi
vero pater naturalis. C. de adop. ¶ Aut loqtur de filijs arrogatis
et planum eſt eos ſuccedere ab inteſta. vt ſuos. l. j. §. ſuos. de ſuis et
legi. nec de facili preſumitur eſſe facta fraus in arrogationem factā
per principem cum iſta fiat cauſa cognita. l. ſi pater. §. ſi. ff. de adop.

¶ Quartum membrum erat de filijs naturalibus tantū legitima
tis tñ poſtea, & tūc dico iſtos ab inteſtato ſuccedere, vt ſuos, vt in-
ſti. de here. que ab inteſt. Hoc aūt membrum pro nunc non proſe-
quor: qr eſt valde prolixum, et de ipſo habemus longos titulos in
C. in auſ. et in decreta.

☞ Additio Domini Ludouici Bolognini Bononienſis.

Circa hunc primum articulū ſucceſſionis de-
ſcēdentiū aſcendētib' vl-
tra dicta per dñm Mattheū autorē dicebā aliqua. Primo premit
tendo vnū pro intelligentia in hac vtili & quotidiana materia ſuc-
ceſſiōis ab inteſtato. ſ. vt ſciam qs dicat ꝓprie inteſtatus, ſeu ab in-
5 teſtato decedere. In quo dic†ꝙ puberes dicūtur ꝓprie decedere
inteſtati ſeu ab inteſtato, non aūt impuberes qui potius dicuntur
inteſtabiles. tex. eſt in. l. j. in princ. in ℣. plane. ff. de ſuis & legi. p quē
tex. ita voluit ibi' Bar. & idem voluit gloſ. in. l. cū antiquioribus. in
ver. fuiſſe. C. de iur. delib. & gl. inſti. de he. q̄ ab inte. in prin. quod di
ligenter notandū eſt maxime pro ſtatutis loquentibus de ſucceſſ.
ab inteſta. Nam nō verificarent in pupillo decedente, cū non dicat
proprie inteſtatus ſed inteſtabilis, cū ſtatuta debeāt intelligi pro-
prie & vere & in proprio ſignificatu. l. iij. §. hec verba. ff. de nego. geſt.
l. j. §. is qui nauē. ff. de exerci. Et ita in ꝓpoſito noſtro voluit Pet.
& Bar. in. d. l. j. de ſuis & legi. & idē voluit Cy. Ray. & Bal. in. l. in te-
ſtamento. ff. de legi. tuto. & Bal. in ſuo ꝯſi. incip. Si mater non ex-
tat &c. Et Bal. in. l. ſi arrogator. in pe. col. ff. de adop. & Pet. de an-
cha. in ſolenni repetitione. c. canonū ſtatuta. poſt mediū. in ver. qd
dicēs &c. extra de ꝯſtitu. vbi refert ſe conſuluiſſe ſuper hoc. & Jo. de
imo. in. l. centurio. in. xviij. col. ff. de vulga. & pupil. & Joā. de imo. in
c. cum tibi. in fi. extra de teſta. & d. Jo. de imo. in ſuo conſi. inci. In
caſu premiſſo primo diſcutiendū eſt &c. & Ange. in conſi. xvj. incip.
in Dei nomine excludens ſtatutum &c. & hec prima eſt vera & com-
munis ſola a qua nullus diſcrepat. ¶ Tamen limita predicta niſi
9 cōis vſus loquendi eſſet in cōtrariū: †qr tunc ſtatutum loquēs de
inteſtato haberet locū etiā in pupillo inteſtabili ſm̄ Petri & Bar
to. in dicta. l. j. de ſuis et legi. & Bal. in. d. conſi. inci. ſi mater non ex-
ſtat &c. & Pe. de ancha. in repe. d. c. canonū ſtatuta. vbi. ſ. et Jo. de
imo. in. d. l. centurio. vbi dicit ꝙ iſte cōis vſus loquendi eſt maxime
in partibus Tuſcie, & Jo. de imo. in. d. c. cum tibi. in fi. & ita dicit te
nere Bald. in. c. j. in princ. de ſucceſſione feudi. vbi dicit hoc eſſe ve
rum ſi probetur talis cōmunis vſus loquendi peritorum ita ſe ha-
bere, alſ aūt non. Secūdo limita predictē concluſionē niſi eſſemus
in ſtatuto munito ratione naturali: quia tunc haberet locū etiā in
inteſtabili. Ita voluit Bal. in. l. iij. in fi. C. ſi pēden. appel. mors in-
teruc. & idem comprobauit Jo. de imol. in conſi. prealleg. incipien.
in caſu premiſſo &c. ſtatuta ergo que ſunt contra naturalem ratio-
nem, puta ꝙ femina ab inteſtato non ſuccedat, que vigent hodie
per Italiam, non vendicabūt ſibi locū in inteſtabili, ita dixit Bal.
in. d. l. iij. in fi. allegat glo. in. d. l. cum antiquioribus. de iure delibe.
pro quo faciat: quia in ſtatutis correctorijs et exorbitantibus & in
re communi non debet fieri extenſio de vno caſu ad alium ſi non ſit
eadem ratio in caſu non expreſſo que in expreſſo, vt eſt gloſ. in cle-
men. ij. in verbo in his diebus. de etate & quali. & gl. in cle. j. de elec.
et Bald. & Jo. de imo. in. l. ſi. ff. de here. inſti. & Jo. de imo. late in. l. ſi
vero. §. de viro. maxime in. vij. col. ff. ſolu. ma. Sed ita eſt ꝙ diuerſa
eſt ratio in precedente inteſtabili & in decedente ab inteſtato, vt ſta
7 tim oſtendam, ergo &c. ¶ †Nam vbi quis poteſt teſtari ſi nō teſtat
videtur velle in dubio vocare ſuccedentes ab inteſtato & tacite ad-
mittere eos. l. ſiquis cū nullum. ff. de iure codi. ſecus eſt in deceden-
te inteſtabili, qđ nō videtur velle vocare venientes ab inteſtato cū
etiam ſi vellet teſtari nō poſſit. De qua materia inteſtati vel inteſta-
bilis vltra ſupradicta poſuit etiam aliquid Cy. in. l. ij. in vlti. que-
ſtione. C. qui teſt. facere poſ. et Guiliel. de cuneo. in. l. vnica. C. quā-
do impera. inter pupil. & vidu. et Bart. in conſi. cxlj. incipiente. ſta-
tuto vrbis veteris &c. vbi dicit proprie quod ſtatutum predictum
non habet locum in pupillo, niſi communis vſus loquendi exta-
ret in contrarium. nam ſecundum eum preualeret omni proprie
ſignificationi. l. liberorum. §. quod tamē caſſius. ff. de lega. iij. l. cum
de lanionis. §. aſinam molendinariam. ff. de fun. inſtru. l. labeo. ff.
de ſuppel. lega.

Secūdo principaliter premitto ꝙ ſucceſſio
ab inteſtato dicitur
8 actus legitimus. tex. eſt in. l. iij. §. de illo. ff. pro ſocio. vbi† appella-
tur legitima ſucceſſio ſeu hereditas omnis obueniēs ab inteſtato,
& plus dicit ibi gl. in verbo, inteſtato. qđ etiā hereditas q̄ defertur
ex teſtamēto pōt dici legitima ſucceſſio propter ꝯfirmationē legis.
l. verbis. & l. lege obuenire. ff. de verbo. ſigni. ¶ Secundo pro hoc
facit tex. in. §. j. inſtit. de here. ab inteſt. vbi hereditas inteſtati per-
tinet ad ſuos heredes ex. l. duodecim tabularum. ſed nulli dubium
ꝙ lex duodecim tabularū eſt pars iuris ciuilis. l. ij. §. j. cum ſequēti.
ff. de origine iur. Ergo ſucceſſio inteſtati dicit eſſe legitimus actus
cū oēs illi dicant eſſe legitimi actus qui ſunt inducti ab aliqua lege
vel iure

vel iure ſcripto. l. legitima cũ glo. ff. de pact. et no. glo. in l. actus le-
gitimi. ff. de reg. iur. Ad idem faciat tex. in d. l. actus legitimi. vbi
aditio hereditatis dicit actus legitimus. ¶ Preterea hoc idem
probatur in. c. j. in verbo. legitimus heres. xviij. q. j. Et ideo dice-
bat Dy. in regula, indultum. de reg. iur. lib. vj. quod iure ciuili poſiti-
uo eſt introductũ quod portio bonorũ paternorũ debeatur filio, non
autẽ iure nature, per tex. in. §. j. in auc. de trien. et ſe. et in. §. j. in auc.
9 de here. et falci. et in. l. lege duodecim tab. C. de legiti. here. † Eſt ve-
rum quod legitima eſt debita iure nature. i. perſuadẽte coniunctione
naturali: ſed tamen debita eſt de iure ciuili. l. ſcripto. ff. vnde lib. l.
cum ratio. ff. de bo. damna. ſicut l. pronũtiatio. §. familie. in expo
ſitione ſua. ff. de verbo. ſig. ¶ Itaque ſucceſſio ab inteſtato eſt actus
legitimus. i. iure ciuili inductus: quod no. pro ſtatutis excludẽtibus
quem ab actu legitimo, vel admittentibus quem ad actum legitimũ
de qua materia vide omnino Pau. de ca. in conſi. cccxj. incipien. Quod
primo loco quod quis ſuccedit etc.

Tertio principaliter

premitto quod ab inteſtato et etiã ex teſtamẽto here-
ditas delata põt adiri continue. l. xxx. an. l. iij. cũ materia ſua. C. de
in. deli. et l. quãdiu. la. j. ff. de acqui. here. et no. Bar. in l. vnica. ff. de
cõdi. ex lege. adeo quod dicebat multũ ſingulariter Bal. Ang. et Pau.
10 de ca. in d. licet. † quod ſi quis ſtetit per. xxx. annos quibus nõ adiuit he-
reditatem ex capite liberorũ quãeſt de liberis: poterit poſtea etiam
adire infra alios. xxx. annos ex capite vnde agnati, et preferẽ omni
bus aliis per. l. j. §. videndum. ff. de ſucceſſ. edict. et idem reaſſumit
Pau. de ca. in d. l. quãdiu. dicẽs hoc eſſe mirabile et ſe alias habuiſſ
ſe de facto. et idẽ cõſulẽdo cõprobauit do. meus Alex. de imol. in cõſi.
lxxxix. in. ij. col. in. ij. volu. incipien. An ſi filius hereditatem etc. et in
conſi. xc. ibidem immediate ſequenti. incipiente, quomodo publi-
ciana etc. quod perpetuo tene menti: quia dominus meus facit ma-
gnum feſtum de hoc.

His breuiter premiſſis

pro intelligentia deſcendorũ nũc aggre-
dior primum articulũ hunc quotidianũ de ſucceſſionibus deſcen-
dentium ab inteſtato ipſis aſcẽdẽtibus. in quo vt. s. vidiſti autor
facit quatuor gradus. Primo liberorũ legitimorũ et naturalium
natorũ ex legitimo matrimonio. Secundo liberorũ naturaliũ tan
tum. Tertio liberorũ legitimorum tantum. Quarto liberorũ natu
raliũ qui poſtea legitimi fuerunt. Ex quibus quatuor gradibus duo
alij ſi recte conſideras per autorem inſerti et contexti fuere, vz ſpu
riorum natorũ ex coitu non tñ damnato ſeu reprobato ab aliqua
lege tẽporali: nec non aliũ gradum ſpuriorum natorũ ex damnato
11 coitu et reprobato a lege temporali. † et ſic ſunt ſex gradus principa
les. Circa quos ſex gradus mature diligenter et recte autor loquu-
tus eſt tamen in primo gradu adde tu vnũ verbũ. Nam verũ eſt quod
hodie filij legitimi et naturales ſuccedunt parẽtibus ab inteſtato:
ſiue ſint maſculi ſiue femine: et ſiue ſint in poteſtate ſiue emancipati
vt in. §. j. et in. §. ſi quis igiẽ. in auc. de heredi. ab inteſta. colla. ix. et in
auc. in ſucceſſione. C. de ſuis et legiti. trãſumpta ex d. §. ſi quis igiẽ. tñ
inter alia differant emancipati a filijs in poteſtate. Nã emancipati
ſuccedũt patri reſeruata dimidia vſuſfructus bonorũ ano ſuo viuẽ
ti. l. cũ oportet. §. cũ aũt. C. de bo. que libe. ſed filij in poteſtate ſucce-
dunt patri reſeruato integro et totali vſufructu omnium bonorũ
ano ſuo. tex. eſt in. d. §. ſi quis igitur. Ex quo infertur quod in hoc me-
lioris ſunt cõditiõis emãcipati quam exiſtẽtes in poteſtate. Et hec eſt
prima cõcluſio in hoc primo gradu. ¶ Secũda eſt cõcluſio alia no-
12 tabilis circa iſtum eundem primum gradũ quod † lz filij in poteſtate
de iure ciuili eſſent ſui et neceſſarij, vt in. §. ſui autem. inſti. de here.
qua. et dif. et in. l. in ſuis. ff. de lib. et poſthu. et in. l. ex teſtamẽto. C. vn-
de liberi. et in. l. ex teſtamẽto. C. de ſuis et legi. niſi pretor indulſiſſet
eis beneficium abſtinẽdi: vt in. §. ſed his pretor. inſti. de here. qua.
et dif. Nihilominus predicta non habent locum in filijs legitima-
tis. Nam ex quo paſſi ſunt ſe legitimari non poſſunt ſe abſtinere:
ſed omnino ſunt ſui et neceſſarij: tex. eſt notãdus in. §. et quoniaz. in au
then. quib. mod. na. effi. ſui. colla. vj. in ver. cuz ſemel etc. et hec eſt no
ua ſecunda concluſio quam facio in hoc primo gradu. ¶ Tertia
concluſio in eodem primo gradu eſt quod dicta in filijs vendicant ſibi
locum in nepotibus et in alijs deſcendentibus vlterioribus in gra
du ſiue ſint maſculi ſiue femine: tex. eſt in ſepius allegato. §. ſi quis
13 igitur. tamen ſcias quod † ſi concurreunt cum patruis ſuccedunt in ſtir
pes et non in capita: licet filij primi gradus admitterẽtur in capita
tex. eſt in. §. cum filius. inſti. de here. ab inteſta. et in d. §. ſi quis igi-
tur. Que omnia procedunt ſiue ſuccedant aſcendentibus maſcu-
lis. et per lineam maſculinam ſiue feminis ſiue per lineam femini-
nam. d. §. ſi quis igitur. et l. ſi matre. C. de ſu. et legi. quem tex. repu
tat Bal. ibi ſingularem. in verbo, ipſo iure dum loquitur de here-
ditate matris, et hec eſt tertia concluſio quã facio in hoc primo gra
du primi articuli principalis.

Secundo principaliter

cõdeſcendo ad ſe
cundũ gradũ pri-
mi articuli, vz filiorũ naturaliũ tñ natorũ. ſ. ex ſoluto et ſoluta, et re
tenta indubitato affectu et in eadẽ domo cõcurrentibus alijs de qui-
bus hic p autorẽ: et inter alia quod nõ ſuperſint tpe mortis filij legiti-
mi et naturales, prout. s. per eum: nã ſuccedũt patri, ſecus ſi illi ex-
tant. ¶ Cuius dictis adde quod ſecus eſt ſi extarẽt legitimi tñ: puta
14 adoptiui. † nã tunc naturales tantũ non excludunẽ ab eis. Ita vo-
luit Ang. in. §. pe. in auc. qui. mo. na. effi. ſui. idẽ dico vbi nõ extant
legitimi et naturales: nã tales ſuccedũt cum eorũ matre in duabus
vncijs, auc. lz in corpore vnde ſumiẽ. C. de na. lib. et hec eſt prima cõ
cluſio in hoc ſecundo gradu. quã primo limita multum ſingulari-
ter: niſi eſſet cõcubina clerici etiã in minoribus cõſtituti. naz hoc ca
ſu nõ poſſunt eius filij ſuccedere nedum in duabus vncijs: ſed nec
in aliquo, ſm Bal. in. l. quicq. ff. de in ius vo. ¶ Secũdo limita pre
dictam cõcluſionẽ nõ habere locũ in filijs natis ex his qui ſunt ex
ſancti Frãciſci tertio ordine. ita voluit Bal. vbi. s. proxime. et ratio
eſt: quia cõcubinatus in his eſt magis deteſtãdus quam in alijs mere lai-
cis: et ideo nõ ſuccedũt in aliquo. ¶ Tertio limita predictã conclu-
ſionẽ nõ habere locũ ſi loquimur de iure canonico: quo iure ois coi
tus excepto matrimonio prohibitus eſt in. c. inter opera. extra de
ſpon. et ita voluit Hoſt. in terminis. in. c. lator. extra qui filij ſint leg.
Alſ. Horti. et do. Ant. ibidem. et do. Abb. modernus in. c. tanta. s.
15 eo. ti. tenent contrarium dicẽtes, quod † ſiue loquamur de iure canoni
co ſiue ciuili naturalis tantũ ſuccedit, prout. s. dixi. et ita tenendũ
puto in hoc paſſu: quia lz coitus iſte ſit magis deteſtatus apud ius ca
nonicum quam ciuile: tamẽ non ſequitur quod filius naturalis ſuccedere
non poſſit in illis duabus vncijs cum ius ciuile nõ reperiatur ex-
preſſe correctũ in hoc per ius canonicũ. c. j. extra de noui ope. nun-
ci. cum ſimi. ¶ Et hec procedunt in deſcẽdentibus naturalibus tã
tum ſuccedentibus aſcendentibus maſculis: et per lineã maſculinã.
Sed aſcendentibus, feminis abſque dubio ſuccedunt pariter cum
alijs filijs legitimis naturalibus. l. ſi qua illuſtris. C. ad orfi. in fine.
et id. §. nouiſſime. inſti. eo. tit. et hec ſufficiant quo ad ſecundum gra
dum primi articuli principalis.

16 Tertio principaliter

† capio tertium gradum
huius primi articuli, vz
ſpuriorũ natorum non tñ ex coitu reprobato ab aliqua lege tẽpo-
rali, vt ſunt vulgo queſiti, qui abſque dubio ſuccedere nõ poſſunt pa
tri vel alijs aſcẽdentibus, vt in. l. ſi ſpurius. ff. vnde cognati. et in. l.
hac parte. eo. ti. tñ intellige hoc procedere ſi tractamus de ſuccedẽ
do aſcendentibus per lineã maſculinã: ſecus ſi aſcendentibus per
lineam femininam. tex. eſt in d. §. nouiſſime. inſtitu. ad orfi. et in. l. j.
§. ſed ſi vulgo. ff. eo. ti. et in d. l. ſi qua illuſtris. vbi plus dicit quod etiaz
ſi mater ſit illuſtris ſuccedunt ei dũmodo alij liberi nõ extent. et vo
17 luit gloſ. in d. §. nouiſſime. † Sed vbi non eſt illuſtris. tales vulgo
queſiti ſuccedũt ſiue extent alij legitimi et naturales ſiue non, ſm
Ang. in. §. ſi. in auc. qui. mo. na. effi. ſui. ¶ Secundo limita niſi ſta-
tutum admitteret talẽ filiuz ad ſucceſſionẽ etiã in bonis patris: quia
tũc bene ſuccedere poſſet ſm Bal. in. l. j. C. de iure annu. aureo. et
Jo. cal. in conſi. iiij. incip. an valeat etc. ſub rub. de conſti. et do. Abb.
in d. c. per venerabilem. in. viij. q. extra qui filij ſint legiti. et ita te-
neas licet Pet. de ancha. in regula, poſſeſſor. de regulis iur. lib. vj.
tenuit contrarium et non bene.

Quarto principaliter

capio quartũ graduz
filiorũ vz natoruz ex
coitu penitus reprobato: et hi prohibenẽ omnino a ſucceſſione aſcen-
dentiũ tam maſculorũ quam feminarũ. tex. eſt in. §. ſi. in auc. qui. mod.
na. effi. ſui. coll. vj. et in. §. ſi. in auc. quib. mod. na. effi. ſui. coll. vij. et
in auc. ex cõplexu. C. de inceſt. nup. et in d. c. lator. Plus dico quod ne-
dum prohibentur a ſucceſſione: ſed etiã alimẽtari nõ poſſunt de iu
re ciuili a parentibus. tex. eſt in d. auc. ex cõplexu. et in auc. lz. C. de
na. libe. tñ in hoc ſecus eſt de iure cano. c. cũ haberet. extra de eo qui
18 duxit in ma. quã pol. p adul. Adeo quod eo iure cano. † poſſunt ne-
duz in vita parẽtis pſtari alimẽta eis: ſed etiã eis poſſunt relinq in
teſtamẽto: et ſic poſt mortẽ parẽtis, ſm Bal. in d. auc. ex cõplexu. ex
rõne. d. c. cũ haberet: dũmodo relinquanẽ cõueniẽtia alimẽta: attẽ-
ta qualitate pſone et quantitate alimentorũ. Secus ſi relinquereẽ
magnũ quid p alimẽtis. ¶ Tamẽ limita ſupradictã cõcluſionẽ nõ
procedere in filijs natis ex coitu reprobato quorũ mater credidiſ-
ſet coire cum marito ſuo q vere nõ erat. nã tales poſſunt ſuccedere
patri per no. in. c. cũ inhibitio. extra de clã. deſpon. ¶ Secundo li-
mita niſi mulier fuiſſet violẽter cognita: quia tũc poſſunt filij nati ex
illo coitu quantũcunque reprobato ſuccedere matri ſm Bal. in. l. cũ
quam. C. de fideicõ. vbi dicit de virgine cognita per vim a tyranno
qui erat vxoratus. nã talis filius ſuccedit matri ſm eum: et facit. l.
vim paſſam. ff. de adul. et l. fediſſimam. C. eo. titu.

Quinto principaliter

Capio quintũ gradũ
filiorũ legitimorũ tñ:
vt ſunt arrogati et adoptiui q ſuccedũt aſcẽdẽtibus ſcdm, et prout tradi
dit autor, q diligẽter examinauit iſtũ paſſuz. ¶ Cuius dictis ad-
de et quod dicta per eum in filijs habent locum etiam in nepotibus et
alijs inferioribus niſi pater eos precedat: nã ſuccedũt etiã ipſi. tex.
eſt in d. l. cum in adoptiuis. §. cum filio. C. de adop. et in. §. aliqua.

19 inſti.de here.ab inteſta.Tū ſcias q† multum intereſt vtrum quis
adoptetur a cōiuncta perſona:puta ab auo paterno vel materno.
Nam tūc filius adoptiuus ſuccedit adoptanti:ꝛ etiā ei qui dedit
eum in adoptionē:ꝛ nō ſolum ab inteſtato:ſed etiā cōtra teſtamen-
tum:ſicut ꝛ alij filij legitimi ꝛ naturales.d.l.cū in adoptiuos.§.cū
vero.C.de adop.vbi gl.idē reprobauit:ꝛ multū ſingulariter limita-
uit hoc procedere ſi datus eſt in adoptionē aſcēdētibus.ſecus ſi col
lateralibus.¶ Sed ſi quis adoptatus ab extraneo:tunc bene ſuc-
cedit adoptāti pariter cū alijs filijs ſuis:ſed ab inteſtato tm̄ ꝛ non
contra eius teſtm̄:ſed patri naturali oīo ſuccedit cum alijs tex.eſt
in.§.Sed hec oia.inſti.de here.ab inteſt.ꝛ hec procedūt circa filios
adoptiuos.¶ Sed filius arrogatus ſuccedit ab inteſtato patri ar
rogatori pariter cū alijs eius filijs:ſed in ſi teſtamēto eſſet pteritus
vel ſine cā exheredatus dꝫ habere quartā eius qđ habiturus fuiſ-
ſet ſuccedēs ab inteſta.l.ſi arrogator.ff.de adop.vbi dī q̄ vltra hoc
dꝫ habere etiā oia bona ſua que dediſſet patri arrogatori.

Sexto ꝛ vltimo principaliter aſſumo ſextū gradū vel ſpēm filiorum naturaliū tm̄.ꝛ poſtea
legitimatorū.Et in hoc auctor cōcluſit eos ſuccedere ab inteſtato:
vt ſuos ſubdens q̄ hoc mēbrum tanquā valde prolixum nō proſe
quatur.¶ Sed tu adde q̄ ſi quis fuit legitimatus ad petitionem
ſeu inſtantiā patris vel ad petitionē ipſius filij patre tn̄ cōſentien-
20 te valet talis legitimatio,† ꝛ nō requiritur in ea citatio agnatorū.
ꝛ talis oīo ſuccedit patri.tex eſt in.§.hinc nobis.in auť.de nup.ꝛ
voluit Pau.de ca.in cōſi.cccxx.in.ij.col.incip.dubitat primo an co
mes palatinus ꝛc.Idē dico ſi pater diſpoſuiſſet in teſtamēto filiū
debere legitimari:q2 nō requirit etiā iſto caſu citatio alicuius in eī⁹
legitimatī.tex.eſt in auť.item ſi quis.C.de na.lib.ꝛ hec prima con-
cluſio clara eſt ꝛ fundata in iurib⁹ p̄dictis.¶ Sed maius dubiū eſt
ſi princeps legitimaret aliquē inſcio patre:quo caſu dicas qđ ſi prin-
ceps ſciuit ignorātiā patris,tn̄ eum legitimauit.ꝛ poſtea ante mor
tē patris ſciuit,ſi morit ab inteſtato ſuccedit iſte cū alijs filijs legiti
mis ꝛ naturalib⁹:q2 ex quo pater alios nō inſtituit vr̄ oino voluiſſe
eū etiā dimittere cū alijs.ita ſignanter voluit Jo.an.in addi.Spe.
in ti.de ſucceſ.ab inteſta.ꝛ Pau.de ca.in conſi.cccxiij.incip.ſup eo
q̄ primo loco q̄ritur ꝛc.¶ Si vero princeps nō ſciuit ignorantiā
paternam,ꝛ tūc legitimatio nō valet in preiudiciū aliorū.text.eſt
in.§.ſi vero.in auť.qui.mo.na.effi.legi.ꝛ voluit Jo.an.vbi.ſ.pxi.
¶ Quid autē ſi non extarēt alij filij legitimi ꝛ naturales ꝛ princeps
legitimauit viuente patre.dic qđ valet legitimatio nec in ea requi
ritur citatio agnatorū:ex quo pater tūc viuebat ſiue ſciret legiti-
mationē ſiue non.Ita voluit Gaſpar.de cal.in ſuo cōſi.inci.legiti-
matio ꝛc.ſub rub.qui filij ſint legi.dummodo cōſtet principi an pa
ter conſenſerit poſtea vel non.¶ Sed vbi poſt mortem patris fie-
ret legitimatio nō valeret in preiudicium agnatorū,quib⁹ iam ius
queſitum eſt ab inteſtato niſi citarent in ca.l.pe.de nata.ceſſi.ꝛ vo-
luit Bar.in.l.gallus.§.ꝛ quid ſi tm̄.ff.de libe.ꝛ poſthu.vbi ſubdit
21 q̄† princeps poſſet tn̄ hoc facere ſi vult,vt ſi appareret de certa ſciē
tia ipſius,de qua materia vide oino per.d.meum Alex.in ſuo cōſi.
cxxviij.in.ij.col.in.j.volu.incip.in cā mota per Angelū ꝛc.ꝛ in cōſi.
xciij.in.vij.col.cum ſeq.in.j.vol.inci.Titius ſolutus ex ſoluta ꝛc.
ꝛ in cōſi.lxviij.in.vj.col.cū ſeq.in.j.vol.incip.conſideratis his que
in themate ꝛc.ꝛ in conſi.cxxxviij.in.j.vol.inci.an ſufficiat quē oīu
ſe geſſiſſe ꝛc.in qbus locis.d.meus late explicat iſtū paſſum ad quē
in hoc me remitto.ꝛ etiā ad Pau.de ca.in cōſi.cccxxv.inci.viden-
dum eſt primo de ipſo ꝛc.in vlti.col.ꝛ Pau.de ca.in conſi.cccxvj.
inci.ſuper primo dubio videtur dicendū in.iij.col.in ver.ſi.ꝛc.vbi
poſuit etiā quādo legitimatur natus ex dānato et punibili coitu
que clauſule requirant.ꝛ in conſi.cccxviij.circa medium vbi ponit
an tales legitimari poſſint vel non.¶ Ex quibus oībus redditur
expeditus iſte primus articulus principalis cuꝫ ſex gradibus eius
circa ſucceſſionem deſcendentium aſcendentibus ab inteſtato de-
cedentibus. Bologninus.

Summarium.

1 ☞ Aſcendentes quomodo ſuccedant hodie deſcendentibus et
qui,ꝛ in quibus fallat. 2.3.5.
2 Aſcēdētes luxurioſe viuētes carēt bn̄ficio ſuccedēdi deſcēdētib⁹.
3 Mater quando priuetur a ſucceſſione filij vt indigna.
4 Pater ſolus quando ſuccedat filio matre excluſa.
Mater excludit in ſucceſſione filij auum paternum etiam quo ad
bona queſita a patre. 6.
5 Nepos etiam viuente patre ſuo eſt in aui poteſtate.
6 Auus paternus habet adminiſtrationem ꝛ vſumfructum in bo-
nis nepotis etiam patre viuente.
7 Aſcēdētes preferunt in bonis puēties ex linea ſua alijs aſcēdētib⁹.
8 Fratres cōſanguinei in bonis paternis p̄ferunt fratrib⁹ vterinis.
9 Tranſuerſales an ꝛ quomodo admittantur ad ſuccedendum cum
aſcendentibus.
10 Frater coniunctus ex vno latere tantum excluditur ab aſcenden-
tibus fratris premortui.
11 Hereditas fratris defuncti vbi ſunt auus ꝛ aui proauie ꝛ frater vtrinq̄
coniunctus qualiter diuidatur. 13.
12 Mater qn̄ nō repellat a ſucceſſione defuncti propter exiſtentiam
agnatorum etiam ſi ſtatutum eam repellat.
13 Priuilegium filiorū fratris vtrinq̄ cōiuncti de ſuccedendo ab in-
teſtato cū aſcēdētibus nō protendit ad nepotes vel pnepotes.14.
15 Nepos nunquid veniat filij appellatione.
16 Frater vtrinq̄ cōiunctus vtrum excludat aſcendentes vlteriores
vltra patrem ꝛ matrem.
17 Proauia materna tantum conſequitur in bonis defuncti quantū
reliqui paterni fratre hereditatem repudiante.
18 Mater quomodo ſuccedat filio.vbi ponitur diuiſio.
19 Mater binuba poteſt ſuccedere etiam in proprietate bonorū filij
ſi de filij conſenſu renupſerit.
20 Mater que filie ſucceſſit pro dimidia ꝛ renupſit an priuetur nuda
proprietate dimidie altera filia exiſtente.Et quid de bonis que
immediate ex ſubſtantia aui paterni peruenerūt ad filium defun
ctum. 21.22.24.
23 Pene legales binubis indicte ceſſant ceſſantib⁹ filijs primi thori.
25 Pater renubens nūquid eodē modo includatur in penis legali-
bus quēadmodū mater. 27.Et quid de aſcendentibus. 28.
26 Intellectus.l.generaliter.C.de ſecun.nup.
29 Auia paterna renubens nuda proprietate bonorum ſubſtātie ma
riti priuatur,non aūt de proprietate bonorū patris nepotis que
aliunde q̄ ab auo paterno peruenerunt.
30 Renubium de quibus bonis priuationem proprietatis tantum
operatur.
31 Pene iuris ciuilis contra ſecundo nubentes introducte qualiter
ꝛ quomodo ſint hodie ſublate.
32 Mater an perdat vſumfructum ſibi relictum per tranſitū ad ſecū
da vota extantibus filijs.Et quid de marito in lucro quod proue-
nit ſibi ex vxoris dote.

¶ Secundus articulus principalis.

¶ Mattheſyllanus.

SEcundus articulus principalis eſt videre qualiter aſcēdentes hodie ſucce-
dat deſcendētib⁹:ꝛ hic ſimiliter capio quatuor mē
1 bra:† aut loquimur in aſcēdētibus legitimis ꝛ na-
turalibus,aut naturalibus tantum:aut legitimis
tantum:aut naturalibus tantum:qui tamen poſtea facti ſunt le
gitimi parentes.¶ Primo caſu dico q̄ ſi nō preſunt perſone de-
functe aliqui liberi legitimi ꝛ naturales vel legitimi tm̄ vt adopti-
ui:vel tm̄ naturales q ſint tales q poſſint ab inteſtato inſolidū ſuc
cedere excluſis aſcēdētibus q̄ qualiter ſit:ptꝫ ex ſupradictis in alio
membro:tunc vocantur parentes proximi in gradu ad ſucceſſionē
ab inteſtato:vel ſint parentes qui habuerunt tales liberos ſic de-
functos in eorū poteſtate,vel nunq̄ habuerunt,vel aliquādo ha-
buerunt:ſed aliquo modo exiuerant patriam poteſtatē,vt in auť.
de here.ab inteſta.§.j.ꝛ.§.nulla.ꝛ ſic correctus eſt text.in.l.pen.§.ſi
vero paterna naturalis.C.de adoptio.vt dixi.ſ.in caſu econtra in
principio huius tractatus.

☞ **Additio.** ¶ Admittuntur ergo parentes legitimi ꝛ na-
turales ad ſucceſſionem deſcendentium ab in-
teſtato morientium ſicut econtra per ea que ſuperius dicta ſuere
in primo articulo,ſm authorem.d.Mattheum.Cuius dictis ad-
de in hac prima concluſione quod procedit niſi aſcendentes luxu-
2 rioſe viuerent:† quia tunc priuantur beneficio ſuccedendi deſcen-
dentibus.hoc probatur arguendo a maiori iuxta authenticā mul
tomagis.C.de ſacroſanc.eccle.ꝛ in.l.quanto magis.ff.de iureiur.ꝛ
in.c.cum iniuncti.C.extra de electio.Nam ſi aſcendentes per trāſi-
tum ad ſecunda vota priuantur ſucceſſione deſcendentium,vt in-
fra dicam in loco ſuo.in hoc ſecundo articulo principali quāto ma
gis debent priuari luxurioſe viuētes.Nec luxuria habeat plus quā
caſtitas,vt in.§.cū igitur.in auť.de non alt.ſecundo nuben.ꝛ in.§.
vnum quidem.in auť.de reſti.ꝛ ea que parit.ꝛ in auť.iiſdem penis.
C.de ſecundis nup.¶ Secundo fallit predicta cōcluſio vbi mater
non petijſſet tutorem dari filio pupillo infra annum qui in pupil
lari etate mortuus fuiſſet.Nam eius ſucceſſione indigna eſt.l.ſciāt.
C.de legi.hered.ꝛ in.§.fina.inſtitu.ad tertu.ꝛ poſuit Barto.in.l.
ij.§.ſi ſorte.ff.ad tertu.vbi dixit plus quod nedum priuatur here-
ditate filij delata a lege:ſed etiam delata a ſtatuto vel etiam ab ho-
mine:puta ſi fuiſſet ſubſtituta per teſtatorem filio.¶ Tertio limi
ta predictam concluſionem niſi parentes aſſumpſiſſent tutelam fi
lij et poſtea tranſiuiſſent ad ſecunda vota non petendo dari tuto-
rem filio.Nam non ſuccedunt ei ab inteſtato.tex.eſt in.§.ſi autē
tutelam.in authen.de nup.colla.iiij.ꝛ ita per illum text.determi-
nauit ibi Ang.¶ Quarto limita quando parentes tranſeunt ad

ſecunda vota. l. femine. §. illud. C. de ſecundis nupt. et infra latius
3 dicā de hoc put pollicitus ſū. † Sed pro nūc ſcias vnū ꝙ hoc pro
cedit ſi loquimur in bonis ad filium prouētis a patre: ⁊ etiā in aliis
lucris nuptialibus q̄ mulier lucraſſet ⁊ poſtea dediſſet filio. Nā in
his nō ſuccedit niſi in vſufructu: ſed in bonis q̄uis ipſius filij bene
ſuccedit ſiue tranſeat ad ſcđa vota ſiue nō. tex. eſt in. d. §. cū igit̄ in
auť. de non eli. ſcđo nub. ⁊ in. §. hinc nos. in auť. de nup. ℂ Quin
to limita predictā cōcluſionē non procedere qñ mater nō petijt da
ri curatorē ventri ſuo. tex. eſt in. l. ij. §. qđ ſi pregnans. ff. ad tertu. et
volūt Bal. in. l. matres. C. eo. tit. Bologninus.

Clarius tamen diſtinguēdo dico ſic: aut ſupereſt pater ⁊ mater defuncte pſone et
ipſi ab inteſtato equaliter ſuccedūt, vt in auť. de here. ab inte. in. §.
cōſequēs. Si tñ filius vel filia q deceſſit erat in patria ptāte p eius
morte nō extinguit̄ vſufruc. bonorū aduētitiorū qui erat penes pa
trē: qꝛ morte proprietarij nō extinguit̄ vſuſfruct⁹: ſꝫ vſufructuarij
morte ſic: vt inſti. de vſufru. §. finit̄. ⁊ not. in. l. ij. C. de bo. ma. ℂ Et
hec procedūt in acq̄ſitis ab extraneis. in bonis aūt que a patre tñ
4 vel ab aliquo aſcēdēte de linea pr̄na peruenerūt ad filiū. † ſolus pa
ter ſuccedit excluſa matre ⁊ econuerſo ſola mater ſuccedit excluſo
patre in bonis q̄ſitis a matre vel ab alio aſcēdente p lineā maternā.
nam hic eſt penitus eadē ratio: q̄ eſt in caſu. l. qđ ſcitis. C. de bo. q̄ li
be. ſm intellectū Bar. ℂ Aut ſuperſunt parētes diſpares in gra
du: ⁊ clarū eſt qđ pfert̄ proximior. vñ mater excludit auū paternū
etiā quo ad bona q̄ſita a pr̄e vel linea pr̄na, vt in. d. §. conſequēs. ⁊
in auť. defuncto. C. ad tertul. ⁊ ibi no. in glo. ij. quam doctores ſe
quunt̄ ⁊ bene: licet Jac. bu. teneat cōtrarium ⁊ non bene.

Additio. ℂ Circa hūc ſcđm pncipalē articulū de ſucceſ
ſione aſcendētiū deſcēdētibus ab inteſtato mo
rientib⁹. prima cōcluſio eſt ꝙ proximior excludit remotiorē in gra
du, vt mater auū paternū, ſm. d. Matthe. autorē. ℂ Sit contra
hoc mihi inſurgit rō vrgens cur tā varie: nā ſucceſſionibus ipſorū
deſcēdētium ad deſcendētes proximior in gradu, nō excludit remo
tiorem: vt ſi extat filius ⁊ ex alio filio premortuo nepos. Nā ſucce
dunt pariter aſcendētibus ⁊ nepos intrat locū patris ſui, predefun
cti. vt in. §. cum filius. inſti. de here. ab inteſt. vnde auus paternus
ſimiliter deberet intrare locū filij ſui pmortui. ⁊ ſic ſubintrādo ſuc
cedere pariter cū matre. ⁊ eo maxime cū in correlatiuis ſtatutū in
vno vēdicat ſibi locū in alio. l. ſi. ff. de accep. l. ſi. C. de indic. vidu. tol.
5 † Ergo illud qđ dicimus in deſcēdētib⁹ deberet dici in aſcēdētib⁹.
Et pp̄ter hoc Ja. but. in. d. auť. defuncto. ad tertu. in terminis no
ſtris. ita dicebat: pñ quo facit etiā ꝙ nepos etiā viuente pr̄e ſuo
eſt in ptāte aui: ⁊ auus hꝫ vſumfructū ⁊ adminiſtrationē bonorum
ſuorū. ⁊ qđ plus eſt: olim acquirebat nepos omnia auo. l. placet. ff.
de acqui. here. ℂ Nihilominus Bal. in. d. auť. defuncto tenuit cō
trariū volēs ꝙ mater oīno preferatur auo paterno. ⁊ ratio eſt ſm
eum: qꝛ hereditas aſcendentium eſt magis debita deſcendentibus
quam econtra. Sed tu in hoc paſſu dicas qđ vera eſt ſententia glo.
⁊ aliorum in. d. auť. defuncto. ⁊ Bal. ibidem. tamē eius ratio mihi
non placet. Nam ſi bene deſcendētibus debita eſt hereditas aſcen
dētiū: tamen plus iuris habent aſcendentes in bonis deſcendētiū
⁊ etiam in perſonis eorum. Nam auus paternus habet nepotē in
poteſtate ⁊ habet adminiſtrationem ⁊ vſumfructum in bonis eius
6 ⁊ ſic habet ius de preſenti radicatū in illis bonis † qui vſuſfructus
non extinguit̄ regulariter niſi per mortem vſufructuarij, vt in. §.
finitur. inſti. de vſufru. Quapropter cogitabam pro communi ſen
tentia. alia ratio forte poteſt aſſignari quare aſcendens non intrat
locum filij mortui: ſed nepos bene intrat locum patris ſui premor
tui: qꝛ nepos recto ordine aſcendēdo capit locum patris: ⁊ hoc cōue
nit proprie in gradibus: ſed pater peruerſo: immo precipiti ordi
ne caperet locū filij quod abſonum eſt qđ aqua retrofluat. Et ideo
vera eſt cōcluſio ꝙ mater ſola ſuccedit filio excluſo pr̄no auo q vl
terior eſt in gradu nec poteſt intrare locū filij ſui mortui per ſupra
dicta. ⁊ ita in terminis noſtris voluit dominus me⁹ Alex. de imo.
in ſuo conſi. cxiij. in princip. in ſcđo volu. incipi. Ser Ant. ⁊c. vbi
dicit qđ mater pfertur auo paterno per tex. in. d. auť. defuncto. in
ver. ſalua gradus prerogatiua ⁊c. vbi loquitur etiā in terminis ſtri
ctioribus cuiuſdam ſtatuti excludentis matrem. Et idē voluit in
conſilio. lxxx. in. j. colū. in. j. volumi. incipiē. viſo ⁊ opportune ani
maduerſo ⁊c. vbi dicit idē de auia materna, vt preferatur ei mater.
ℂ De qua materia poſuit etiam Pau. de ca. in conſi. cccxliij. inci.
Primū eſt de intellectu dicti ſtatuti ⁊c. in. ij. col. in ver. preterea. ⁊c.
vbi in ſpecie dicit ꝙ mater pfertur auo paterno. Bologninus.
7 Aut ſuperſunt † parētes ſecūdi vel tertij gradus q tñ inuicē ſunt equales in gradu, ⁊ tūc
ſunt due partes. Nā vnam habēt parentes ex linea paterna ſiue
ſint plures ſiue vnus. aliā habent parentes ex linea materna ſiue ſit
vnus ſiue plures. vñ ſi q ab inteſtato deceſſit ſuperſtitibus duob⁹
proauis vel duabus proauijs ex linea patris ⁊ ſola proauia mater
na ea ſola habebit dimidiā ⁊ alij proaui aliā dimidiā, vt. d. §. conſe
quēs. hoc tñ fallit in queſitis ex vna linea: qꝛ tūc in illis bonis ſucce
dunt tñ parētes ex illa linea, vt eſt caſus ſingularis, ſm Bar. in. d.
l. ꝙ ſcitis de bonis q̄ libe. ⁊ hoc tenet Bar. in auť. itaq̄. C. commu.
de ſucceſ. ⁊ Fran. de rampo. in. d. l. ꝙ ſcitis.

Additio. ℂ Hoc placet ꝙ aſcēdētes preferant̄ in bonis
prouentis a linea ſua alijs aſcendētib⁹. lꝫ Bal.
in. d. l. ꝙ ſcitis. ⁊ in. d. auť. defuncto teneat cōtrariū. ſ. qđ vndecūq̄
bona proueniant debeant diuidi inter aſcendentes preter q̄ in lu
cris nuptialib⁹: in quibus ſm eū ſeruat̄ prerogatiua illa: ⁊ in eis p
8 cedit diſpoſitio. d. l. ꝙ ſcitis. ⁊ nō bene: ⁊ ꝯtra Bal. adduco. † Nā in
ter trāſuerſales quibus nō ſunt ita debita bona noſtra ſicut aſcen
dentibus habet locū prerogatiua illa. Nā fratres cōſanguinei in
bonis prouenientibus a patre preferunt̄ fratribus vterinis: ⁊ ecō
tra fratres vterini preferunt̄ cōſanguineis in bonis prouenietib⁹
a matre. caſus eſt ſingularis in. l. de emancipatione. §. exceptis. C.
de leg. hered. ⁊ voluit gloſ. ⁊ magis cōmuniter ſcribentes in dicta
authen. itaq̄. ⁊ voluit dñs Mattheus auctor infra in tertio arti
culo principali: dum tractat de ſucceſſione tranſuerſalium. in ver.
⁊ hoc procedit quo ad bona extrinſecus queſita, vbi allegat illum
tex. pro ſingulari in. d. §. exceptis. de quo dicam. j. latius in predi
cto loco poſt eum. Bologninus.

Quomodo autem aſſumat̄ iſta linea dicā in. ij. parte ſequentis articuli. in
ver. ſcđo dubitari poteſt ⁊c. ℂ Predicta oīa procedunt qñ defun
cto non ſupereſt aliquis frater vel ſoror vtriuſq̄ coniūcti: vel filius
vel filia fratris vel ſororis vtriuſq̄ cōiuncti: vbi aūt preſunt fratres
vel ſorores vtriuſq̄ cōiūcti plures vel vnus: vel pſunt filij fratris vel
ſororis vtriuſq̄ cōiuncti: tūc ipſi faciūt alterari totaliter formā ſuc
9 cedendi. † nā tunc ſit ſucceſſio in capita ſm numerum perſonarū,
⁊ nō in ſtirpes: niſi qñ pſunt plures filij ex fratre vel ſorore vtriuſq̄
coniunctis: nā illi oēs reputantur pro vno, vt in auť. vt fratrū filij
in princip. colla. ix. ⁊ ſic quo ad eos tantum ſit ſucceſſio in ſtirpes.
ℂ Sic ergo predicti tranſuerſales admittunt̄ ad ſuccedendum ſi
mul cū patre ⁊ matre. ℂ Similiter etiā qñ non preſunt pater ⁊ ma
ter admittuntur tranſuerſales ad ſuccedendum ſimul cum auo ⁊
auia paternis vel maternis. Et ſimiliter vbi ſoli proaui vel proauie
preeſſent, vt. d. §. conſequens. ſm verum intellectum quem ibi po
nit glo. in verbo, proximis q̄ cōiter tenetur a doctoribus ibidem.

Additio. ℂ Dñs auctor multū itrepide iudicio meo fir
mat hanc cōcluſionē ꝙ frater vel ſoror vtriuſq̄
coniūcti ſuccedunt fratri ab inteſtato cum patre ⁊ matre: vel auo
vel auia paterna, ⁊ auo vel auia materna: vel cū patruis p text. in. d.
§. cōſequēs. ſm verū intellectū gl. in ver. proximis ⁊c. ℂ Sed tu ad
uerte in hoc paſſu multū arduo ⁊ difficili. Nā primo Spe. in tit. de
ſuc. ab inteſt. §. ſequit̄. ver. j. formauit hāc queſtionē ⁊ nō eſt auſus
eā decidere: ſed Ja. de bel. cō bononien. in. §. ſi vero. in auť. de here.
ab inte. decidit: ⁊ de directo cōtra gl. in. d. §. cōſequēs. volēs ꝙ lꝫ fra
ter vel ſoror vtriuſq̄ cōiuncti cōcurrant cū patre ⁊ matre: tñ exclu
dunt auū, ⁊ auiā, ⁊ alios aſcēdētes ſuperiores: p illū tex. ex quo ſum
pta eſt auť. defuncto. ad tertu. ℂ Hoſtiē. vero in ſum. de ſucceſ. ab
inteſta. §. ſic vidiſti ⁊c. Bal. in. d. auť. defuncto. tenēt ꝙ immo ad
mittant̄ omnes ſimul. ⁊ ſic cū gl. in. d. §. cōſequēs. ℂ Itaq̄ iſte paſ
ſus nō eſt ita apertus, put dicebat auctor. Quapropter opere pre
tium eſt attingere veritatem ⁊ medullā huius notabilis queſtiōis
in qua reperio glo. in. d. auť. defuncto tenentē ꝙ fratres vel ſoro
res nō excludūt auū vel auiam vel alios ſuperiores. Sed ſimul ad
mittunt in viriles portiones. pro qua opi. pondero tex. ibidem in
verbo. cū aſcendētibus etiā gradu proximis. nā illa dictio, etiā. im
plicat. l. j. ⁊ ibi Bar. C. etiā per procu. ⁊ Bar. in. l. ſuus quoq̄. ff. de
here. inſti. imperator. ergo admittens fratres cum aſcendentibus
etiam proximis multo magis ſentit aperte admitti poſſe cū vlte
rioribus in gradu. Et iudicio meo recte ponderando textū non
erat dubiū de admiſſiōe aſcendētiū. nā ipſi oīno ſuccedebant deſcē
dentibus: ſed dubiū erat de excluſione fratrū ⁊ ſororum quos vide
bantur excludi per omnes aſcendentes quibus magis debita erat
hereditas deſcendentiū q̄ collateralibus. ℂ Secundo pondero
tex. in. d. §. cōſequēs. in ver. aut alij parētes. iūcto ver. exceptis ſo
lis fratribus ⁊c. arguēdo, prout modo dixi in proximo precedenti
argumēto. ℂ Tertio allego caſum in. §. ſi vero. in ver. cū proximis
gradu aſcēdentibus vocabuntur. ⁊ ſi mater vel pater ſit ⁊c. vel im
perator non dubitabat quin aſcendētes admitti deberent ad bo
na deſcendentium. Sed de excluſione collateraliū quos vocat etiā
cum patre ⁊ matre: quaſi dicat ſuccedunt etiam cum alijs aſcendē
tibus: et ſic ſucceſſio aſcendentium firma erat: ſed non eorum qui
quaſi de gratia admittuntur cum proximis, videlicet patre ⁊ ma
tre, ⁊ iſte eſt verus intellectus dictorum iurium in quibus funda
tur hec concluſio: pro qua facit etiā qđ ſtatim dicam in duob⁹ vel
tribus articulis examinandis. ℂ Plus dico ꝙ nedum fratres et
ſorores vtriuſq̄ coniuncti admittuntur cum aſcendentibus oībus
in bonis fratris premortui: ſed etiā filij eorum admittuntur cum
aſcendētib⁹ ⁊ patruis ⁊ fratribus defunctis. tex. eſt in. §. hoc itaq̄
in auť. vt fratrum filij. colla. ix. ex quo tex. infero etiā ad firmādum

concluſionem proxime precedentē.nam dubiū erat de admiſſione iſtorū non aūt de ipſis aſcendētibus.¶ Ad idē facit tex.ibi in ver. fratres qui poſſunt cum parentibus vocari ⁊c.non autem dicit qđ aſcendentes poſſint vocari cū fratribus:⁊ ſic eſt ibi optimus tex. pro opi.quam tenui in precedenti articulo.pro qua etiam facit qđ ṡ.dicam in proxi.additione ſequenti.dū attingā an frater ex vno latere tm̄ excludatur a parentibus in bonis fratris premortui in additione incip.hec concluſio ⁊c. Bologninus.

10 **Fratres autem** † vel ſorores coniuncti ex vno latere tantum vt ex patre tantum vel ex matre tantum vel filij eorum nullo modo vocantur ad ſucceſſionem ab inteſtato ſimul cū aliquo de aſcendentibus per lineam paternam vel maternam.vt.d.§.conſequens.

Additio. Hec cōcluſio qđ frater ex vno latere tantum cōiūctus excludatur a parētibus fratris premortui fundata eſt in.d.§.conſequens quem dominus auctor allegat. Sed tu dicas idem probari in.§.ſi vero.co.xi.in verſi.ex vtriſq3 parentibus coniuncti ⁊c.⁊ in.d.auē.defuncto.C.ad tertul.tranſumpta ex dictis iuribus.⁊ ideo voluit ibi Bal.⁊ Ange.in auē.de non eligen.ij.nub.col.j.tamē in contrarium facit caſus in.l.ſi quis vel ſi qua.C.ad tertul.in prin.in ver.ſola cognationis iura habente ⁊c. vbi dicitur qđ frater etiam ex vno latere tantum cōiūctus admittitur cum matre, et ſic cum aſcendentibus.ſed dicas qđ ille text. hodie correctus eſt per iura preallegata que requirunt vtrunq3 vinculum ad hoc vt fratres vel ſorores admittantur cum aſcendentibus.Et ex hoc etiam elicio aliud fundamentum pro eo quod dixi ſupra de fratre vtrinq3 coniuncto non excludente aſcendentes vlteriores.Nam difficultas fit magis circa fratres ⁊ eorū filios:in quibus iura requirunt illas qualitates ad hoc.vt ipſi ſint habiles ad ſuccedendum nedum ꝙ dicamus eos excludere aliquos aſcendentes. Bologninus.

11 **Secundum hoc** ergo occurrit mirabile:† nam ſi quis mortuus eſt ſuperſtitibus duobus proauis ⁊ duabus proauijs ex linea patris,⁊ vna proauia tantum.ex linea matris ⁊ vno fratre vtrinq3 coniuncto propter perſonam iſtius fratris efficitur melior cōditio proauorum paternorum.nam hereditas diuiditur in ſex partes,prout ſex ſunt perſone,vt.§.conſequens.etiam tamē ſi non ſuperſtitiſſet,ille frater ſola proauia materna habuiſſet tantum q̄tum omnes illi quatuor qđ eſt notandum:nec mirum:q2 hoc ſepe accidit ꝙ ex perſona alterius habeo id quod ex perſona mea habere non poſſum,vt.l.ſi.C. ad tertu.⁊.c.penul.de preben.in.vj.⁊.l.ij.§.ſi ſunt agnati.⁊ in.§.ſi ſit conſanguineus.ff.ad tertu.

Additio. ¶ Pro hoc facit quod dixit Pet.de ancha.in ſolenni repeti.c.canonum ſtatuta.in ver.Item conſulo que habes ⁊c.de conſtit. vbi dixit ꝙ ſi ſtatuto caueatur qđ ſtante patruo mater non ſuccedat filio:⁊ contingat extare patruū ⁊ matrem ⁊ ſororem,de qua in ſtatuto non erat facta mētio ꝙ iſto caſu propter ſororē excluditur mater a patruo:immo admittitur mater ⁊ ſoror iuxta auē.defuncto.C.ad tertu.⁊ dicit ita fuiſſe conſultum de facto per collegiū Peruſinum.¶ Ad idem adduco qđ voluit Bal.in.l.illa.in.j.col.C.de colla.vbi dixit qđ ſi ſtatuto caueatur qđ extantibus agnatis defuncti mater non ſuccedat ſi contingat extare agnatos ⁊ matrem ⁊ aliquos cognatos trāſuerſales:pu
12 ta nepotem ſororis:† tunc non repelletur mater propter exiſtentiam agnatorum;⁊ idem comprobauit Bal.in.l.quicunq3.in.iiij.col.C.de ſer.fugi.dum ponit de patruo ⁊ auo excludentem auum paternum ſi cōtingat ꝙ eſſet patruus ⁊ auus maternus ⁊ auia materna admittetur auus ⁊ auia excluſo patruo,⁊ ſic quis cōſequitur beneficiū ex pſona alterius qđ ex ſua habere nō poterat.Bologni.

Predicta tamen vero niſi bona queſita ex vna linea tantum.vt paterna tantū nam in illis ſuccederent parentes paterni:⁊ cum illis ſm numerū perſonarum partirentur illa bona fratri vtrinq3 coniuncto. vt .d. l.qđ ſcitis.nullā ergo particulā de his habebunt parentes ex linea materna.¶ Sed quid ſi nō ſupereſt deſcendētes ex linea paterna:tunc puto qđ veniēt aſcendētes ex linea materna ſimul cū fratre.

Additio. ¶ Pro hoc facit qđ ſupra dixi dum poſt auctorem poſui de queſitis a patre vel matre vel eorum lineis,vt parentes ex vna preferantur in illis bonis parentibus ex alia:vbi probant Bald.tenentem contrarium ⁊ diuerſimode intelligentem tex.in.d.l.quod ſcitis de bonis q3 libe.⁊ ad ibi dicta me remitto. Bologninus.

13 **Similiter infertur** ex predictis qđ † ſi quis mortuus eſt ſuperſtitibus quatuor filijs ⁊ fratre vtrinq3 coniuncto ⁊ duobus proauis ⁊ duabus proauijs ex linea patris ⁊ vna proauia tantum ex linea matris fient ſex partes de tota hereditate et vnam habebunt illi quatuor filij:aliā proauia mr̄na:⁊ alie quatuor diuidētur inter illos quatuor parentes equaliter ex linea paterna. Ray.de fori.in addi.ad lect. Cy.in auē.defuncto.C.ad tertul.videtur ſentire opinionem contrariam.ſ.ꝙ debeant fieri de tota hereditate tres partes tantum:⁊ vnam habebunt illi quatuor parentes per lineam paternam ⁊ aliā proauia paterna,⁊ aliam frater vtrinq3 coniunctus vel filius eius ſed hec opinio mihi non placet per rationes ſupradictas.¶ Et nota ꝙ in oībus iſtis caſibus in quibus fratres,⁊ ſorores,⁊ eorum filij ſuccedunt defuncto ſimul cum aſcendentibus nunq̄ partium tangentium eos acquiritur vſufruc.parentibus in quorum poteſtate conſtituuntur,vt.d.§.cōſequens.⁊ ratio ſpecialitatis ibi ponitur in tex.¶ Item not.qđ priuilegium datum filijs vel filiabus fratris vel ſororis vtrinq3 coniuncti vt poſſint ſimul cum aſcendētibus ⁊ cum fratribus vel ſororibus defuncte perſone ab inteſtato ſuccedere non debet extēdi ad nepotes vel pronepotes fratris vel ſororis vtrinq3 coniuncti premortui,vt eſt glo.in auē.poſt fratres. C.de legi.heredi.⁊ bene.nam appellatione filij nō continetur nepos,maxime in materia exorbitanti,prout eſt iſta.inſtitu. qui dari tuto.poſ.§.ſi.⁊ inſti.ad orfi.§.ſi.

Additio. ¶ Mirum profecto eſt qđ nepos vel pronepos ex fratre vtrinq3 coniuncto non admittatur cum parentibus in bonis fratris premortui cum filius fratris vtrinq3 coniuncti admittatur per tex.in dicto.§.itaq3.in authē. vt fratrum filij colla.ſu.⁊.ṡ.ſepe dictum fuit.Et cum etiam nepos conſueuerit intrare locū patris ſui,vt in.§.cū filius.inſti.de here. ab inteſt.Sed lex noluit qđ regula.d.§.cū filius.procedat in caſu noſtro cū tractemus de bonis non aſcendentium ſed trāſuerſaliū cōſiderata perſona nepotis ⁊ pnepotis ex fratre vtrinq3 coniun
14 cto.¶ Et ex hoc etiam infero † qđ frater nō excludit in bonis fratris aſcendentes vlteriores vltra patrem ⁊ matrē exiſtentes:quorum aſcendentium vt vides ex hoc cauſa eſt melior quam fratrum ⁊ eorum deſcendentium.Nam ſolum fratres ⁊ eorum filij admittūtur cum aſcendentibus:ſed nepotes vel pronepotes ex fratribus non:⁊ per conſequens lex plus fauet aſcendentibus cum hoc caſu vocet omnes in infinitum.ſed collaterales nō niſi vſq3 ad filios fratris incluſiue.⁊ hanc rationē adde ad ea que ſupra dixi in illo articulo.ſ.an frater vtrinq3 coniunctus excludat aſcendentes vlteriores vltra patrem et matrē exiſtentes.nam hec ratio ſatis facit quod non.¶ Omitto redeundo ad principale propoſitum noſtrū de quo nunc agimus de nepote et pronepote fratris vtrinq3 cōiuncti qui excluditur an excludatur ex eo qđ in materia exorbitanti appellatione filij non comprehenditur nepos,vt in.d.§.ſi.qui da.tu.poſ.prout dixit.d.anto:hic.Nam hec non eſt proprie materia noſtra:ſed ſi vnquam de ea videre contingeret recurre ad dominū meum Alex.in conſi.j.in.xij.col.cum ſequenti.in.j.vol.incip.perſpectis verbis teſtamenti ⁊c.vbi dixit idem quādo ſequeretur ab
15 ſurdum † ſi appellatione filij comprehēderetur nepos.⁊ ibi etiam ponit quid in diſpoſitione legis ⁊ hominis.⁊ Alex.in conſi.lxi.per totum.in.iij.col.maxime incip.an ſi alicui conceſſa eſt ⁊c.in primo volu.⁊ in conſi.xc.in.j.col.in eo.j.volu.incipien.ponderatis his de quibus in themate ⁊c.⁊ in conſi.lxxx.in penul.col.in eodem.j.volu.incipi.viſo ⁊ oportune animaduerſo ⁊c.⁊ in conſil.cxj.in.iij.col. in.ij.volu.incipien.quando in feudo conceſſo ⁊c.In quibus locis ponit quid in contractibus ⁊ quid in vltimis voluntatibus,⁊ qđ in reſcriptis ⁊ ſimilibus.⁊ more ſuo luculenter examinat hanc materiam et ad eum me remitto:cum intrare hoc eſſet extra meſſes noſtras. Bologninus.

Sed hic poſſet dubitari qđ ſi preeſt pater,⁊ auus,⁊ auia,⁊ frater vtrinq3 coniunctus,⁊ pater repudiat:an tota eius pars accreſcat fratri:an vero cū fratre vocabitur auus ⁊ auia.credo hoc vltimum eſſe verum:q2 paris ſunt repudiare ⁊ mortuum eſſe vel nunq̄ fuiſſe.arg.l.j.C.quando non peten.partes.⁊ inſtit.de bono.poſ.in.§.j.⁊ bene fact.l.ij.§.ſi conſanguinea.ff.ad tertu.ſimile not.Cyn.C.communia de ſucceſ. in auē.itaq3.⁊ dixi.ṡ.in primo membro.ſimiliter etiam no.per doc. ⁊ maxime per Bar.in.l.quoties.ff.de here.inſti.

16 **Additio.** ¶ Pōdera † q2 auctor videtur inclinare in ea opinione ꝙ frater vtrinq3 coniūctus excludat aſcendentes vlteriores vltra patrem ⁊ matrem exiſtentes ⁊ cetera dum dicit an cum fratre vocetur ſimul auus ⁊ auia ⁊c.ſed pro certo conuenientius erat dicere an frater vocaretur ſimul cum auo et auia prout.ṡ.probaui.⁊ ipſemet auctor in hoc rectius locutus ſentit ſuperius in.§.quo autem aſſumatur iſta linea ⁊c.in fine.in ver. ſimiliter etiā quando non preſunt pater ⁊ mater admittuntur trāſuerſales ad ſuccedendum ſimul cum auo ⁊ auia ⁊c.⁊ in.§.ſimiliter. in ver.item no.qđ priuilegium ⁊c.tamē teneas in hoc cū auctore ſaluo recta ſemper locutione ⁊ iuris miniſterio in hoc.Bologni.

Et per eaſdem rationes ſecundo dico qđ ſi quis mortuus eſt ſuperſtite fratre vtrinq3 coniuncto:⁊ duobus proauis:⁊ duabus proauijs ex linea paterna.⁊ vna proauia ex linea materna:⁊ repudiet ille frater.per hoc valde efficietur melior conditio proauie materne:q2 ipſa ſola habebit tantum quantum illi quatuor,ſecus ſi ille frater nunq̄ fuiſſet in medio.

17 **Additio.** ¶ Aduerte qr. d. autor in hoc fallit. †nam ſiue fuerit frater ſuperſtes tẽpore mortis fratris, q poſtea repudiet: ſiue ipſe premortuus eſſet ante fratrẽ de cuius bonis agimus proauia vna ⁊ ſola ex linea materna tñ cõſequet̃ in bonis defuncti quantũ illi quatuor proaui ⁊ proauie per caſum in terminis in. §. conſeq̃nẽs. de here. ab inteſta. cõtra quem dixit autor inanimaduertenter ⁊ etiã cõtra dicta p ſeipſum in terminis in hoc exẽplo proprie de duobus proauis ⁊ duobus proauis ex linea patris ⁊ ſola proauia materna. ſ. in. §. clarius tñ diſtinguẽdo ⁊c. circa finẽ. in ver. vnde ſi quis ab inteſt. deceſſit ⁊c. ⁊ idẽ voluit etiã in. §. ſecundũ hoc ergo vtimur ⁊c. in fi. ⁊ ita teneas cum ſbi dictis per tum quicquid ipſe dixerit hic. Bologninus.

Item omnnia predicta procedunt qñ parens ille qui vult ab inteſtato ſuccedere nõ trãſiuit ad ſecũdas nuptias ſiue ad aliud matrimoniũ poſt factũ illud matrimoniũ. ex quo ſunt nati illi liberi defuncti de quorum ſucceſſione agit̃, vbi aũt trãſiuit ad ſecũdas nuptias occurrũt plures caſus difficiles. ¶ Et ideo p clariori doctri
18 na ſic diſtingo. †Aut nos loquimur in patre, aut in matre, aut in alijs aſcẽdẽtibus maribus vel feminis. ¶ Primo caſu dico qđ aut mater habebat vnũ ſolũ filiũ ⁊ illi ſuccedit ab inteſtato pleno iure etiã quo ad proprietatẽ. etiã ſi ipſa viuẽte filio tranſiuerat ad ſecũdas nuptias, vt. l. femine. in fi. C. de ſecun. nup. quãuis quedã glo. paruula ſentiat contrariũ in auf. ex teſtamento. C. de ſecun. nup. ⁊ ibi Bar. reprobat illam glo. dicens ſe pluries contrariũ cõſuluiſſe. ¶ Aut mater habebat plures filios vel filias ex eodẽ matrimonio genitos: ⁊ tunc hodie ſm ius nouiſſimũ ſiue ipſa tranſiuit ad ſecundũ matrimoniũ ante mortẽ alicuius filiorũ ſiue poſt mortẽ vnius ipſa trãſiuit poteſt filio morienti ab inteſtato ſuccedere pleno iure quo ad omnia bona que ad eum peruenissent aliũde q̃ ex ſubſtantia paterna: filiorũ aũt que ad filium peruenissent ex ſubſtantia paterna ipſa ſolum debet habere vſumfructũ. vt in auf. de nup. §. ſi autem inteſtatus. colla. iiij. Nam licet tex. ibi dicat vſum tamẽ large debet intelligi. vt exponet̃ vſum idem vſumfructũ, vt ibi in glo. pro qua eſt tex. in. l. mater. C. ad tertul.

Additio. ¶ Vera pro certo eſt hec cõcluſio qđ tranſiens ad ſecunda vota ſuccedit filio ab inteſtato decedenti ⁊ in bonis ipſius filij ſed in bonis a patre prouentis ſuccedit quo ad vſumfructũ tantũ de quo. ſ. aliquid dixi in prin. huius ſecundi articuli principalis, nihilominus nunc primo adde qđ in
19 tex. meo habeo iſta verba vſuȝ ⁊ vſumfrumfructũ ⁊c. †Et limita p̃dictã concluſionẽ niſi filius cõſenſiſſet matri in tranſeundo ad ſecũdas nuptias: qr tunc ſuccederet etiam in proprietate in omnibus bonis vndecunq; prouenictibus, glo. eſt ſing. in. §. hoc conſtitu. in auf. de nõ eligẽ. ſ. nub. in verbo, copulat̃. de qua glo. facit ibi maximum feſtũ Ang. reputans eã ad hoc ſingula. ¶ Secundo intellige ſane predictã concluſionẽ: niſi omnes filij premorirentur matri ſine deſcẽdentibus: nã tũc ſuccederet eis in omnibus bonis vndecunq; prouenientibus etiã quo ad proprietatem. tex. eſt in. §. hoc autem. de nõ eligẽ. ſ. nub. per quẽ tex. Ita voluit ibi Ang. ⁊ Bal. in auf. ex teſtamento. C. de ſecun. nup. ⁊ idẽ voluit dominus autor infra in. §. item dubitari põt ſi oẽs filij nati ex primo matrimonio moriãtur ⁊c. licet de predictis mentionem nõ faciat. Cuius dictis adde etiam vnuȝ in hac materia qđ licet loquamur de ſecun. nup. idem dicẽdum eſt de tertijs ſeu quartis nuptijs ⁊ vlterioribus per notata per glo. in rub. C. de ſecun. nup. in ver. omnes vlteriores dicuntur ⁊c. Bologninus.

20 **Ex hoc ergo** occurrit mirabile †qđ ſi mater vidua habens duos filios ex eodẽ matrimonio ſucceſſit vni ex filiis defuncte ab inteſtato p dimidiã mul cũ alia filia ſuperſtite: ⁊ poſtea trãſiuit ad ſecundũ matrimoniũ ipſa. per illuȝ trãſitũ priuabit̃ ipſo iure nuda pprietate medietatis hereditatis illius filie defuncte ſi ip ſa non habebat aliud in bonis q̃ illud qđ ad ipſam peruenerat ex hereditate paterna, vt. d. §. ſi quis aũt inteſtatus. ad qđ bene facit text. in auf. de nuptijs. in. §. ſi vero expectet. ibi, ⁊ proprietas ⁊c.

Additio. ¶ Hoc iudicio meo non eſt ita mirabile, ⁊ maxime cũ ſint iura aperta de hoc, ⁊ patet etiaȝ ex his que. ſ. dixi in proxima precedenti additione vbi cõcluſimus, qđ per tranſitũ ad ſecunda vota mulier nõ poteſt habere niſi vſumfruc. bonorum prouenientium a marito. Bologninus.

Quid autem ſit de bonis que immediate ex ſubſtãtia aui paterni peruenerũt ad iſtũ
21 filium defunctũ †reſpõdeo qđ mater nõ priuabitur nuda proprietate illorũ bonorũ: ⁊ ratio eſt qr ille. §. ſi autem inteſtatus corrigit ius antiquũ quod habetur in auf. de non eligen. ſecun. nub. §. cum igitur reliqua. vnde appellatione ſubſtantie paterne non debet cõprehẽdi auita in materia correctoria que eſt odioſa. l. precipimus. in fi. C. de appel. c. cũ expediat. de electio. li. vi. ergo ⁊c. ⁊. l. iuſta interpretatione. ⁊. l. liberorum cum materia ſua. ff. de ver. ſignl. ⁊ inſti. qui. da. tu. poſ. in. §. fi.

Additio. ¶ Recte pro certo loquit̃ dominus autor in hoc de bonis aui vt non comprehendantur in hac materia: cuius dictis adde vnũ qđ tota vis ⁊ nõ odij cõſiſtit in ſubſtantia paterna. nam ea prouenies ad filium mediate vel immediate a patre premoriente iudicat̃ ſemper ſubſtantia paterna quo ad propoſitum de quo agimus, ſm Bal. in. l. femine. C. de ſecun. nup. ⁊ facit tex. in. l. generaliter. in princi. eo. titu. iunctis notatis per autorẽ inferius in. §. ſed nihilominus. ⁊c. vbi cõſiderat ſubſtantiã paternã ſiue mediate ſiue immediate vt ibi per eũ: itaq; ſubſtantia aui paterni nõ eſt ea de qua agimus ergo ⁊c. pro quo põdero tex. in. d. §. ſi autem inteſtatus. in ver. preter paternam ſucceſſionem ⁊c. vbi tex. non ſolum in prin. ſed in medio cõſiderauit hanc tãtum ſubſtantiã. ⁊ no. verbum ſucceſſionẽ qđ magis reſtringit q̃ verbum ſubſtãtia. nam primũ habet cãm immediatã. ſed ſcõm poſſet habere ⁊ immediatam. ¶ Ludouicus Bologninus.

22 **Item dubitari poteſt** †ſi omnes filij nati ex primo matrimonio moriantur viuente matre ⁊ forte vltimus inſtituit extraneũ ⁊ matri reliquit ſolum legitimaȝ, an proprietas nuda bonorum mariti que erat priuata ipſo iure illa mater per tranſitum ad ſecundum matrimonium ante morteȝ filij qui vltimo deceſſit reuertatur ipſo iure ad ipſam matrẽ. Et vr̃ qđ ſic: qr fauore filiorũ ipſius primi matrimonij fuit priuata nuda proprietate bonorũ mariti per tranſitum ad ſecundũ matrimoniũ. ergo ceſſante cauſa. i. morientibus omnibus filijs vel liberis ſuperſtite matre debet ceſſare effectus: ⁊ qđ hoc ſit fauore filiorum primi matrimonij teȝ Inn. in. c. cũ ſm. extra de ſecũ. nup. ⁊ facit. l. femine. in fi. C. de ſecun. nup. ⁊. l. mater. C. ad tertul. ⁊ optime. l. hac edictali. §. his illud. C. de ſecun. nup.

Additio. ¶ Concluſio autoris in exẽplo eius: iudicio meo ſubſiſtere non põt. Nã ſi filius vltimus inſtituit extraneum heredem ⁊ matri reliquit legitimam iam erat cõſolidata ⁊ radicata illa proprietas in perſona illius extranei heredis inſtituti a filio, ⁊ qui extraneus eſt in locum ipſius filij: ⁊ nõ eſt dubium qđ ſi filius viueret proprietas ſemper fuiſſet apud eũ nec illa extinguitur per mortem: ſed bene vſuſfructus extinguitur, vt in. §. finitur. inſti. de vſufru. vnde crederẽ concluſionem predictam poſſe procedere ſi filius mortuus fuiſſet ⁊ ſine deſcendentibus ⁊ ab
23 inteſtato: ſed ſi teſtatur ſecus eſt dicendum. ¶ Nec †obſtat quod ceſſet cauſa fauoris filiorum: qr eodem tempore militat alia cauſa multum vrgẽs. ſ. qđ vltimus filius teſtatus eſt ⁊ heres eius repreſentat eum. vt in auf. de iureiuran. a mori. preſtito. in prin. ⁊. l. hereditas. ff. de regu. iur. ⁊ in reg. cum quis. eod. tit. lib. vi. cum ſimilibus. preterea militant ⁊ alie rationes de quibus infra dicam in hoc eodem met loco. ¶ Pro quo facit etiam tex. in. §. ſi igitur legitime filius teſtatus fuit in auf. de nup. in prin. ⁊ in verſi. ſic enim licebit relinquere alicui extraneorum ⁊c. ⁊ eo maxime cũ cauſa dicte amiſſionis proprietatis fuerit non ſolum fauor filiorũ, prout dicit autor: ſed etiam propter iniuriam filiorum ⁊ mariti. vt in. §. ſoluto igitur. in auf. de nup. ⁊ in. §. proſpeximus. in auf. de non elig. ſ. nub. que ratio iniurie illate adhuc durat cũ duret matrimonium. non ergo ceſſat ratio: ⁊ per conſequens non debet ceſſare effectus. c. cum ceſſante. extra de appella. l. adigere. §. quãuis. ff. de iure patro. Satis ergo erit mulieri habere bona filij ſi qua iam habebat apud ſe, ſed in his que remanſerant apud filiũ adhuc redeo in illis extraneum inſtitutum heredẽ preferri matri in bonis etiã mariti ſatis eniȝ erit habere vſufruc. ¶ Poſtremo pro hoc allego caſum formalem in. §. cum igitur. in auf. de nõ eli. ſ. nub. in ver. ſi quidẽ filius maſculus aut femina forte teſtetur ſm legem venire ad ſcriptos heredes ⁊c. vbi tex. de directo preſupponit ita demum matrẽ tranſeuntem ad ſecunda vota ſuccedere filio ſi loquimur ab
24 inteſtato: †ſecus ſi ex teſtamento: nec in hoc eſt correctus ille text. per. §. hinc non. in auf. de nup. Nam ſolum corrigitur inquantum loquit̃ de bonis queſitis per filiũ a patre: ſed nõ quo ad eũm teſtati. Non eſt ergo dubium qđ in bonis proprijs filij que reperiuntur eſſe penes eum tempore mortis ſpectabãt ad heredẽ extraneũ inſtitutum. Et qđ plus eſt etiã ſi non tranſiuiſſet mulier ad ſecunduȝ matrimoniũ ⁊ filius teſtatus eſſet relinquendo ſolum legitimã matri potuiſſet priuare aliis bonis ſuis, ⁊ hoc nemo inficiari põt: ſed ab inteſtato bene in eis ſucceſſiſſet, authen. defuncto. C. ad tertul. ¶ Aut loquimur in bonis paternis in quibus mater habebat vſumfructũ tantũ propter tranſitũ ad ſecũda vota: ⁊ dico qđ ab inteſtato ſuccederet filio dũmodo nõ extẽt deſcendẽtes vel nõ deceſſerit teſtatus. pro quo vltimo põdero tex. in. d. §. proſpeximus. et in. §. hoc autẽ. in ver. ſi premoriant̃ oẽs ⁊c. vbi tex. aperte pbat hãc concluſionẽ qđ ſi extaret legitimus heres vltimi filij mater nõ admitteret̃. ⁊ facit tex. in auf. defuncto. C. ad tertu. cuȝ materia ſua. ⁊ multo magis qñ filius inſtituiſſet heredẽ. Nã iſte etiã vocat̃ a lege. ⁊ in hoc iudicio meo fallit̃ autor qui tenuit cõtrariũ per rationeȝ ceſſationis cauſe, hoc eſt propter mortẽ oĩm filiorũ, que ratio ſola non fuit: ſed alie de quibus. ſ. dixi, ⁊ licet ceſſet vna nõ ceſſat diſpoſitio. §. affinitatis. inſti. de nup. Bologninus.

25 **Secundo caſu** quādo nos loqmur in patre † queſtio eſt ſatis dubia mihi,⁊ gl.⁊ Bar
to.ponit eam in.d.l.femine.⁊ ibi tenet glo.in verbo,delata.qđ idē
ſit in patre qđ in matre trāſeūte ad ſecundū matrimoniū,idē Azo
in ſumma.in fine.in ver.itē quecūq; dicta ſunt de ſecundis nup.et
dicit Bar.ꝙ cū hec queſtio fuiſſet de facto Bononie fuit idē con-
ſultum per do.Fran.de ghiſilerijs.⁊ hāc opi ſequitur ibi Bar.nō
per tex.quē gl.ibi allegat:qꝛ nihil facit.vt ibi dicit Barto.⁊ bene
quantū in hoc ſed fundamentum eorum principaliter eſt:qꝛ eadē
ratio eſt in patre que in matre.¶ Et ſi dicatur ꝙ leges.C.nō dixe-
runt expreſſe de patre ſicut de matre,reſpondeo ꝙ ratio eſt:qꝛ pa-
ter ab inteſtato non poterat ſm iura codicis ſuccedere in proprieta
te filio in poteſtate remanēte,ſed ſolum in vſufructu.l.ſi.C.ad ter-
tul.vnde non poterat priuari proprietate nuda quā non habebat
tranſeundo ad ſecundū matrimoniū,ſed iſta ratio nō placet:qꝛ añ
l.ſi.C.ad tertul.que eſt.l.iuſtiniani pater bene ſuccedebat ab inte-
ſtato pleno iure filio emancipato ⁊ qđ plus eſt excludebat fratres
etiam vtrinq; coniunctos.arg.l.liberte.C.de bonis libe.⁊ in teſta-
mento.ff.de ſuis ⁊ legiti.coniuncta l.i.ff.ſi quis a parē.fue.manu-
mi.immo etiā excludebat matrē l.ij.C.ad tertul.⁊.l.ij.§.obſicitur.
ff.ad tertul.⁊ tñ notum eſt omnibus qđ.l.ij.C.de ſecundis nup.⁊.l.
mater.ad tertul.edite fuerunt ab alijs imperatorib' q̄ a Iuſtinia-
no.Ergo eorum ratio non eſt bona.Sed nihilominus ſaltē in pra
ctica ab autoritate tantorum doctorū non recederē.⁊ pro eis alle-
go caſum in.l.generaliter.C.de ſecū.nup.in prin.ibi,ad eā deuolſi-
26 tate ⁊c.† Nā intelligo illū tex.large vel illa bona ſint deuoluta im-
mediate,vel qꝛ maritus reliquit vxori vel ecōtra vel mediate,vt qꝛ
peruenerant ad filium cui filio ſucceſſit poſtea pater vel mater,⁊ ſic
iſta lex gloſat.l.mater.C.ad tertul.⁊.l.femine.l ſi.prin.⁊ in.§.illud
etiā inquantum ille.§.loquitur de bonis mariti q̄ mediante perſo
na filij deuenerunt ad matrē.¶ Sed ꝯ dictam opi.gl.⁊ Bar.mul-
tum facit tex.in auē.de non elig.ſecun.nub.§.cum igitur aliquan-
do in ver.ſicut enim patres ſi ad ſecundas veniunt nuptias ⁊c.vide
te iſte tex.facit me muſare multū intantum qđ qñq; volui reproba
re opi.gl.⁊ Bar.per illū tex.⁊ per rationē gl.in.§.mater tñ.in auē.
de nup.colla.iiij.Sed nihilominus reſpondeo ad iſtum tex.⁊ dico
ꝙ debet ſic intelligi ꝙ nunq̄ fuit reperta aliqua lex que priuaret
patrem tranſeuntem ad ſecūdas nuptias a ſucceſſione filij quo ad
propria bona ipſius filij aliunde queſita q̄ a matre,ſed quo ad bo-
na que ad filium peruenerūt ex ſubſtantia materna bene reperie-
batur lex.vt patet in.d.l.generaliter.

Additio. ¶ In hoc articulo multum quotidiano vt vi-
des autor ſatis elaborauit,an pater tranſiēs ad
ſecūda vota priuetur ſucceſſione bonorum filij quo ad vſumfructū
ſicut mater,⁊ tandem concludit ꝙ ſic.principaliter ꝓpter idētita-
tem rationis militantis tā in patre q̄ in matre.Secundo per text.
in.d.l.generaliter.¶ Sed pro certo ſi nunq̄ predicta eſſent adhuc
hec concluſio clarius et apertius probatur,⁊ primo per textum in
§.qꝛ vero contra binubos,in auē.de non eli.ſecūdo nub.in ver.ibi
pene cōes ⁊ viri ſunt ⁊ mulieres ⁊c.vbi tex.aperte in hoc loquitur
de patre ⁊ de matre.¶ Secūdo allego tex.in.§.⁊ hec cōis,in auē.
27 de nupt.vbi eſt bonus tex.in materia.¶ Preterea † adduco qꝛ nō
dꝫ eſſe eiuſdem cōditionis pater inferens iniuriam filijs quā quā-
do non infert,ſed debet eſſe deterioris conditionis,ſed quādo nō
infert iniuriam non nubendo ſuccedit in bonis filio prouentis vn-
decunq; in vſufructu ⁊ proprietate,ergo non debet eſſe eiuſdem cō
ditionis quando nubit ⁊ infert iniuriam.Ad idem pondero text.
in.§.ſi vero expectet.in auē.de nuptijs.in verſi.⁊ hec cōmunis mu-
lieris ⁊ viri mulcta ⁊c.⁊ in.§.⁊ ſuper his quoq;.in ver.ad ſecūda ve-
nientibus vota parentibus ⁊c.⁊ iſtam concluſionem in terminis cō
firmauit Franciſcus are.in ſuo conſilio.lxxō.in.iij.col.in princi.in
ver.ſecunda ratio principalis incipien.in Chriſti nomine amen,⁊
eius matris virginis glorioſe ⁊ beati Auguſtini doctoris cuius ho
die feſtum colitur ⁊c.⁊ Oldra.in conſi.xxiij.incipiente,Quidam
vxorem ⁊c.Ludouicus roma.in conſilio.clxxxij.incipiente,in caſu
propoſito ⁊c.¶ Plus dico ꝙ nedum in patre ⁊ matre predicta p-
cedunt,ſed etiam in auo,auia,pauo,pauia ſm Hoſt.in ſum.de ſe-
cun.nup.in.§.quare.ver.⁊ ꝙ dixit.⁊ hoc vltimū cōprobat.d.autor
in.§.ſequenti.inci.tertio quero ⁊c.prout videre poteris,⁊ idem vo
luit in alio.§.ſequenti,incip.⁊ ex predictis.ergo infero ⁊c.in ſi.ver
bis huius primi articuli principalis vbi dicit ꝙ hec tamen raro ac-
cidunt. Lodo.Bologninus.

Tertio quero quando nos loquimur in alijs aſcendē
tib' maribus vel feminis adhuc vꝫ eſſe
dubium,nam prima facie videtur qđ tales per tranſitū ad ſecunda
vota non priuentur proprietate nuda aliquorum bonorum eis cō
28 tingentium per ſucceſſionem ab inteſtato:† quia textus qui princi
paliter de hac materia loquitur ſolum de matre ad ſecunda vota
tranſeunte loquitur,vt.l.femine.§.illud.C.de ſecundis nup.et.l.
mater.C.ad tertul.⁊ in auē.de nup.§.ſi autem inteſta.Sed cōtra-
rium puto verū per tex.in.d.l.generaliter.in prin.C.de ſecun.nup.
⁊ ibi hoc videtur eſſe de mente glo.prime ⁊ induco illum tex.prout
ſupra feci in proximo membro.¶ Item ꝑ hoc facit text.in.l.ſi ta-
men.⁊ in auē.ex vxore.C.de ſecū.nup.⁊ in corpore vnde ſumitur.
Item qꝛ in illo caſu eſt maior ratio cum magis ſit debita hereditas
patri ⁊ matri q̄ auo ⁊ auie,pauo ⁊ proauie,vt in auē.defuncto.C.
ad tertul.vnde ſi pena priuationis nude proprietatis imponitur
matri tranſeunti ad ſecunda vota,multo fortius credam impoſitā
fuiſſe auo ⁊ auie.

Additio. ¶ Pro confirmatione huius concluſionis fa-
ciunt ea que dixi.ſ.in proxima precedēti addi-
tione.nā ea iura ⁊ ratiōes optima probant,vt ibi dixi.de hoc alle
gando Hoſti.vt ibi videre poteris.ne idē repetā.Ludo.Bolo.

Ex predictis ergo infero ꝙ ſi auia paterna vidua habēs
duos nepotes ex filio premortuo tranſiuit ad ſecūdū matrimoniū
29 ⁊ poſt moritur vnus ex illis nepotibus ab inteſtato,ipſa † auia ſucce
dit ei ſimul cum alio nepote ſuperſtite pro equis portionib',vt in
auē.defuncto.C.ad tertul.Sed tamen iſta auia erit priuata nuda
proprietate bonorum mariti ſui.ideſt aui paterni huius nepotis
ſui defuncti q̄ mediante perſona huius nepotis ſui ad ipſam auiā
peruenire debebat pleno iure ſi ad ſecundas nuptias nō tranſiuiſ-
ſet.Et pro hoc facit.d.l.gñaliter.in prin.Sed non iam credo iſtam
auiā priuari nuda proprietate bonorū que filius acquiſiuit aliūde
q̄ ex ſubſtātia ſui premortui mariti dicte auie.et hoc ſatis probat
d.l.generaliter in ꝯtro ſenſu ſi recte inſpiciat.¶ Item probat qꝛ ſicut
mater tranſiens ad ſecūda vota priuat ſolum nuda ꝓprietate ſub-
ſtantie paterne que peruenit ad filium qui ab inteſtato ſucceſſit nō
autem priuat nuda proprietate ſubſtantie auite,vt notat Bart.in
d.auē.ex teſtamento.⁊.ſ.dixi,ita ⁊ eodem modo auia paterna trā-
ſiens ad ſecunda vota priuari debet ſolum nuda proprietate bono
rum ſubſtantie aui paterni qui maritus ipſius auie fuit que ad ne-
potes peruenerunt non autem priuari de proprietate bonorū pa-
tris huius nepotis,que ad eum peruenerunt aliūde q̄ ab auo pa-
terno.Et idē per oīa dico in auo,⁊ proauo ⁊ proauia tranſeūtibus
ad ſecūda vota licet iſti caſus raro occurrant.

Additio. ¶ Autor recte exemplificauit totam hāc ma-
teriam.Ex cuius dictis elicitur concluſio quod
30 † tranſitus ad ſecūda vota operatur priuationē proprietatis tñ,⁊
eorum bonoꝝ tñ,que a marito tranſeūtis peruenerūt ad eum de
cuius ſucceſſione agit,non autē bonorū ipſius mortui vel etiam al
terius etiā aſcēdentis que deuenerūt ad eum.In quo adde tu qđ
hoc eſt ideo:qꝛ per tranſitū filiū afficit principaliter aīa et memoria
mariti premortui ⁊ non aliorū aſcendentium,vt in.§.proſpexim',
in auē.de non elig.ſecūdo nub.⁊ in.§.ſoluto.in auē.de nup.in ver.
ſequentibus matrimonijs forſitan contriſtare ⁊c.ideo non mirum
ſi non priuatur proprietate bonorū alterius q̄ mariti ſui.In qua
materia quotidiana ⁊ vtili pro complemēto etiam ſcias velim qđ
predicta procedunt ſi ſupereſt alius filius vel filia,alias autem con
iunx ſuperſtes habebit etiam proprietatem bonorū coniugis pre
mortui peruentorum ad filiū.l.ij.§.pe.C.de ſecun.nup.⁊ in.l.ma-
ter.C.ad tert.⁊ in auē.ex teſtamento.de ſecun.nup.⁊ voluit Pau.
de caſt.in conſi.cccix.in vlti.col.in prin incip.Si teſtator habens
filios ⁊c.⁊.ſ.etiā hoc dixi in diſcurſu poſt autorē ⁊ Io.ana.in cōſil.
cj.inci.viſis ⁊ pōderatis his ⁊c.⁊ in addi.meis ibidem.⁊ Pet.de an
cha.in conſi.cclxxi.in prin.inci.verū mulier tranſeundo ⁊c.⁊ Pau.
de ca.in cōſi.cclxiij.inci.Mater que trāſiuit ⁊c.⁊.d.meus in.l.ado
ptiuum.§.patronū.in ij.col.ff.de in ius voc.vbi ponit quid de fi-
lio poſtea nato.¶ Quomodo autem ⁊ qualiter hodie ſint ſublate
31 pene iuris ciuilis introducte ꝯtra ſecūdo nubētes † poſuerunt dñi
cano.late in.c.cū ſcđm.extra de ſecū.nup.⁊ Pau.de ca.in.d.conſi.
cclxiij.incip.mater q̄ tranſiuit ad ſcđa vota ⁊c.per totū.⁊ do.meus
Alex.in cōſi.xiv.in vlti.col.in.iij.vol.inci.viſo themate ſupraſcri-
pto ⁊c.⁊ do.Ant.de prato vete.ibidē in ꝯſi.cxxxvj.inci.vere crude
le videtur ⁊c.⁊ Io.de ana.in ꝯſi.lxxiij.incip.ex his que in facto ⁊c.
⁊ in addi.mei ibi ⁊ Io.de ana.in ꝯſi.cj.inci.viſis ⁊ pōderatis his
que ⁊c.⁊ in addi.mei ibi,⁊ Ludo.roma.in ꝯſi.clxxxij.incip.in caſu
propoſito ⁊c.vbi cōcludunt ꝙ ſunt ſublate quo ad infamiā que ir-
rogabat de iure ciuili nubēdo infra tpš luctus.nā de iure canonico
mortuo viro nubat in dño.d.c.cū ſꝫ.⁊ idē vꝫ etiā de iure ciuili.auē.
per tex.in.§.optimū.in auē.de nup.in ver.ſuadet ſi iuuenis eſt ⁊c.
vbi impator ſuadet capere virū ſi eſt iuuenis iuxta illud,Miſeris
ſuccurrere diſco ⁊c.Stant ergo bene ciuiles quo ad ſuccedendū in
bonis a marito prouentis ad filium in vſufru.tātum ⁊ in lucris nu
ptialibus ⁊ ſimilibus,prout dicūt ſcribentes in locis predictis,et
etiā.ſ.dixi.¶ Preterea nota tu in hac materia vnum qđ ſecundo
nubēs ſi non extant aliqui filij lucrat non ſolum bona prouenta a
marito ad filium morientē ab inteſta.ſed etiam omnia data ⁊ lega
ta a marito vel ab vxore ſi eſſemus in marito nubēte ſcđo.tex.eſt in
l.femine.in ſi.C.de ſecū.nup.⁊ in.§.ſi vero expectet.in auē.de nup.
coll.iiij.⁊ in terminis voluit do.meus Alexan.in conſi.cxi.in ſcđo
volu.incip.viſo themate ſupraſcripto ⁊c.⁊ in dicto ꝯſi.xlv.in.j.col.
in.iiij.

in quarto vol. incip. viſo themate ſupraſcripto ⁊c. vbi eſt idemmet conſilium repetitum de verbo ad verbū. de qua materia vide etiā per Oidra. in conſi. xxxiij. incip. quidā habuit vxorē ⁊c. ⁊ per Fran.
32 aret. in conſi. xl. incip. preſupponit in facto ꝙ quidā Vogel. † vbi ponunt an perdat vſumfructū ſibi relictum a viro per tranſitū ad ſecūda vota, ⁊ quid de hereditate filij. ⁊ per Ludo. ro. in conſil. xc. incipien. clarum eſt ſolutione ⁊c. ⁊ in conſi. clxxxij. incipien. in caſu propoſito aduertendum ⁊c. vbi ponunt an per tranſitum ad ſecunda vota maritus perdat lucrum quod peruenit ſibi ex dote vxoris ⁊ concludit quod ſic que omnia tene menti quia iſta facient tibi honorem ſi dabitur quod occurrant prout ſepe occurrunt: ⁊ non ſunt multi menſes quibus habui conſulere circa predicta in cauſa magne importantie. Bologninus.

Summarium.

1 Parentes naturales tantum quomodo ſuccedant ab inteſtato liberis ſuis. 4. 8.
2 Spurius adoptari vt ei ſuccedatur vel ipſe ſuccedat parētibus nō poteſt, ⁊ quis dicendus ſpurius.
3 Imperator per nouam legem nō pōt facere ſpurios ſucceſſibiles. Et quid de ſtatuto.
Auus nepoti ex filio ſpurio non poteſt relinquere niſi pro alimentis.
5 Mater illuſtris an et quando ſuccedat ſpurio. 6. Et quid de patre. 7.
9 Filij legitimi et naturales obſtant patri in ſucceſſione filij ſpurij. Spuria quemadmodum patri ſuccedere non poteſt, ita nec econtra.
10 Naturali tantum nunquid ſuccedat pater habens legitimum aut vxorem. 11.
12 Concubinatus quem affectum requirat.
13 Mater cōcubina ſuccedit naturali in decē vncijs, pater autē in duabus tantum. Et quid ſi pater premoriatur. 14.

Secundum membrum ſecundi articuli principalis.

Mattheſyllanus.

Secundum mēbrum principale huius ſecundi articuli, erit videre de parētibus naturalibus tantū quō ſuccedant ab inteſta-
1 to liberis ſuis † ⁊ hoc caſu diſtinguo. aut ſunt parentes qui habuerunt liberos ex coitu damnato ab aliqua lege temporali. ⁊ nullo modo poſſunt ei ſuccedere. vt in auf. qui. mo. naturales effi. ſui. §. ſi.

Additio. Jn hoc ſecundo gradu ſecundi articuli principalis concluſio prima eſt fundata in. d. §. ſi. in auf. qui. mod. nat. effi. ſui in ver. neqꝫ participanda eſt ⁊c. ꝙ parentes nō ſuccedunt natis ſuis ex dānato coitu reprobato ab aliq̄ lege tpali. ſiue ſint parētes per lineā maſculinā ſiue per lineā femininā. ⁊ idem probatur in auf. ex cōpleta. C. de inceſt. nupt. ⁊ l. ſi ſpurius. ff. vnde cognati. ⁊ in hoc a pari procedūt parentes ⁊ liberi. nec ſunt melioris conditionis parētes quā liberi. nam liberi de ex tali coitu damnato nati prohibentur ſuccedere indiſtincte parētibus omnibus prout dictum fuit ſupra in primo articulo principali, ⁊ in parentibus ⁊ liberis. ita in terminis voluit Azo. in ſumma. C. de legit. here. ⁊ Dy. in tractatu de ſucceſ. ab inteſta. ⁊ Bar. in. l. ſi. in. j. colum. ff. de his quibus vt indig. ⁊ Barto. in. l. ſi quis ſub condi. circa mediū. ff. de teſt. tut. ⁊ Bar. in. l. j. in ſi. prin. ff. de cōtratab. et Bald. in auf. licet. C. de na. libe. ⁊ do. meus in ꝯſi. cxlviij. in. ij. col. in. ij. vol. incip. ſi ſtatutum dicit ꝙ muliere ⁊c. Plus dixit Ludo. ro. in ſingu-
2 lari ſuo inci. adoptio ⁊c. ꝙ † nō pōt filiꝰ ſpurius adoptari vt ei ſuccedaẜ vel ipſe ſuccedat parētibꝰ vel alijs ꝯſanguineis. Nihilominus tñ tenent tales filij alere parētes in caſu neceſſitatis prout diximus ſupra. ecōtra per rōnem. c. cū haberet de eo q duxit in matri. quam pollu. p adulte. ⁊ in. §. ſi vero in auf. de inceſt. nup. in verſu. pſcētes aūt ⁊c. ⁊ do. meus in cōſi. lxxiij. p totū in tertio volu. incip. vtrū nepotes ex filio ſpurio nati ⁊c. Et vt ſcias qs dicatur ſpurius dic ꝙ vbi qs nō eſt natus ex concubina in domo retēta pro cōcubina ſed ex cōiugata vel ſoluta ſm Pan. de ca. in ꝯſi. cxxvij. an. iij. colū. in ver. iiij. ⁊c. incip. ſup primo dubio vr̄ dicendū ⁊c. ⁊ do. meꝰ Alex. de imo. in ꝯſi. lx. l. iij. col. in. ij. vol. inci. an legitimatus ⁊c. ⁊ no. in. l. j. C. de natu. libe. Et adeo eſt pħibita ſucceſſio inter tales aſcēdentes ⁊ deſcēdentes ꝙ ſi qs eorū teneret bona alterius ſibi data etiā tanꝗ pauper p teſtamētarios exequutores ⁊ ēt p. xxx. an. nō poteſt pſcribere ſm Bal. in. l. id qd pauperibꝰ in pe. col. C. de epiſ. ⁊ cle. Jmmo nō pōt impator p nouā legē facere eos ſucceſſibiles ſm
3 Bal. in. l. ea ꝫ quā in. xiij. col. C. de fideicōmiſ. † Et ideo dicimus ꝙ nō pōt ſtatutū ēt facere eos habiles ad ſuccedendū ſm Bal. in. l. j. C. de iur. ann. au. ⁊ Bal. in. l. j. in. xiiij. col. C. de ſac. ſan. ec. ⁊ Bal. in c. decedenti in penul. col. in tit. qui feu. da. poſ. in vſi. feu. Et ſic conſanguinei ⁊ alij ad quos bona pertinēt ꝙ ſi nō vēdicarent a ſpurio bona ſibi data ab aſcēdentibꝰ ⁊ ſtarent p duos annos pōt fiſcus exigere ⁊ auferre ab eis oībus tanꝗ indignis ſm Bald. in. l. certum in. vj. colum. C. vnde cogna. ⁊ Bald. in. l. j. C. de ſecun. nup. Vltimo pro cōplemēto huius materie nō omitto vnū ꝙ in tantū lex abhorret ſucceſſionē iſtorū ſpuriorū ꝙ ſi ex filio ſpurio meo extat nepos nō poſſum ego auus relinquere nepoti extante legitima ſobole niſi pro alimētis ſm do. meū Alex. in ꝯſi. lxxvij. incip. Vtrū nepotes nati ex filio ſpurio ⁊c. in. iij. col. vbi belliſſime examinat hāc materiam quē omnino videbis. Tamen limita prout dixi ſupra in primo articulo in gradu ſuo maxime dum dixi de ſuccedēdo matri ab inteſtato. Ludouicus Bologninus vtriuſqꝫ iur. doctor ⁊c.

4 **Aut ſunt parentes qui** † habuerūt filios naturales tñ ex coitu non damnato ab aliqua lege tēporali ⁊ tunc diſtinguo: aut queriẜ de matre vel de alijs aſcēdentibus per lineam maternam.

Primo caſu dico tales parētes poſſe ſuccedere ab inteſtato talibus liberis naturalibus tñ perinde ac ſi eſſent nati ex legitimo matrimonio vt inſti. ad tertul. §. ſi. ⁊ inſtit. de ſuc. cogna. §. vulgo. et. l. ſi ſpurius. ff. vnde cogna. cū ſimi. Et hoc puto verū ſiue mater que habuit filiū ex coitu meretricali ſit illuſtris ſiue nō l ꝫ glo. dicat contrarium ⁊ male inſti. ad tertul. in. §. ſi. ⁊ ꝙ illa glo. male dicat ꝑ ꝫ ꝙ filij ſpurij bñ poſſunt ſuccedere matri illuſtri niſi hec mulier habeat filios legitimos ⁊ naturales. talium eñ fauore filij ſpurij excludūtur vt. l. ſi qua illuſtris. C. ad officia. Sequiẜ ergo ex hoc ꝙ econtra pōt mater illuſtris ſuccedere ab inteſtato filijs ſpurijs ſuis ⁊ nō ipſa habeat filios legitimos ⁊ naturales quia abſurdum eſſet hoc caſu matrem precedi ab illis legitimis qui quo ad illos ſpurios ſint fratres vterini tantum vt in auhen. de functo. C. ad tertul. ⁊ inſti. de ſucceſ. cogna. §. vulgo.

Additio. Hec eſt ſecūda cōcluſio ſecundū autorem qd mater ⁊ alij aſcēdentes per lineam maternā ſuccedunt filio ſpurio. non tñ nato ex dānato coitu ab aliqua lege temporali perinde ac ſi eſſet natus ex legitimo matrimonio. d. §. ſi. inſti.
5 ad tertul. cū ſimi. † Et plus voluit autor ꝙ etiā ſi mater ſit illuſtris ſuccedit dicto ſpurio nō obſtante dignitate predicta ſicut filij predicti etiā ſuccedūt ei l ꝫ ſit illuſtris dūmodo nō habeat filios legitimos ⁊ naturales. ⁊ in hoc plus hꝫ ꝗ ipſi q abſurdū eſſet matrē precedi a filijs ſuis q ſunt vterini fratres pſone defuncte cōtra aut. defuncto. C. ad tertu. Circa qd adde tu ꝙ forte gl. l. d. §. ſi. ad tertu. rectius dixit qd mater illuſtris nō ſuccedat tali ſpurio ob demigrationem cōditionis ⁊ ſtatus ſui. pro quo pondero rationē tex. in. l. ſi qua illuſtris. C. ad offi. in ver. cū mulieribus ingenuis ⁊ illuſtribus acerbum ſit ſpurios nominari ⁊c. que ratio eſt generalior dicto et ideo magis attendēda eſt. l. cū pater. §. dulciſſimis. ff. de lega. ij. Nec reperio tex. admittentē eam cōſtitutā in dignitate. nā tex. in. d. §. ſi. inſti. ad tertul. admittit matrē ad ſucceſſionē filij vulgo qſiti. Sed nō facit mentionē de illuſtri vñ intelligo in alijs non coru-
6 ſcantibus illuſtri dignitate. Ad idē allego † q ſi pater nō conſtitutus in aliqua dignitate: ⁊ alij aſcēdentes per lineam maſculinam nō poſſunt ſuccedere tali ſpurio nato ex coitu nō dānato. l. hac pte. ⁊ l. ſi ſpurius. ff. vñ cogna. ⁊ voluit Hoſtien. in ſumma de ſucceſ. ab inteſta. §. ſi e vidiſti. ⁊c. ver. ⁊ nunqd pater ſpurius ⁊c. Vel ſi ſuccedūt admittunẜ in duabus vncijs ſm ⁊ prout dicā. j. dum attingā de patre naturali ſuccedēti filio: ergo multominus mr̄ illuſtris dꝫ poſſe admitti ad eius ſucceſſionē. Ad idē conſidero aliud q ſi rōne rei materialis talis filius repelliẜ ⁊ lex eū abhorret vt in materia feudali in qua nō ſuccedit. vt in. c. naturales in tit. ſi de feu. fuerit contro. inter do. ⁊ agna. multomagis rōne pſone: ⁊ maxime in ſuccedēdo ei nō dꝫ tolerari ⁊ ſic vt mater illuſtris ei ſuccedat. Niſi tenendo opinionem Spec. dicamus ꝙ ex quo lex ciuilis tolerat illuſtrē procreare tales filios ⁊ non dānant. Et pmittit tales filios ſpurios ſuccedere mr̄i illuſtri nō exiſtētibus legitimis ⁊ naturalibus nō eſt abſonū ꝙ ipſa eis ſuccedat: q magis eſt nō pħibuiſſe expreſſe illuſtri talem coitum: ⁊ nō impoſuiſſe ei penā acerbiſſimam: ꝗ ꝙ mater eis ſuccedat. Nec obſtat ratio. d. l. ſi qua illuſtris q aſſignaẜ illa ratio ad excluſionem talium filiorū ⁊ ob exiſtentiā legitimorū ⁊ naturalium ⁊ ſi non extarent legitimi illa ratio omnino ceſſaret etiam in ſuccedendo matri illuſtri ergo quo ad matrē volentem eis ſuccedere mi-
7 nus eſt illa ratio in conſideratione. † Preterea nō obſtat de patre quia aut eſt omnino incertus ⁊ tunc ratio incertitudinis eſt illa que tamen excludit ab illius ſucceſſione. d. l. hac parte. ⁊. d. l. ſi ſpurius aut non eſt omnino incertus ⁊ tūc admittitur in duabꝰ vncijs ⁊ prout inferius dicam in loco ſuo ⁊ ſupra dixi econtra quando tales filij ſuccedant patri ergo mater quātumcunqꝫ illuſtris pōt eis ſuccedere. Et ſi diceretur mihi amice ſubtilius inueſtigando cur tam varie quod mater ſuccedit in decem vncijs pater vero exiſtens ſuccedit in duabus vncijs. vt in. §. iu quibus in authen. quib. mod. natu. effi. ſui dico quod ratio eſt quia lex abhorret magis vitiū paternum quā maternuꝫ ⁊ maiori odio proſequitur patrem ⁊ lineam

totam maſculinam quam matrem ⁊ lineam maſculinam prout infra ſtatim demonſtrabitur. ¶ Verum eſt quod vbi alter eorum extaret tunc admitteretur in totū. D. §. ſi. inſti. ad tertul. ⁊ l. ſiue ingenua. ff. eo. tit. ¶ Alij autem conſanguinei ex parte patris non ſuccedunt in aliquo dicto ſpurio nato ex coitu nō damnato ſicut nec ipſe ſuccedit eis. vt not. in. §. filium in auť. qui. mod. natu. effi. ſui. ⁊ in l. ſi. C. de natu. libe. Secus eſt in conſanguineis ex parte matris. nam bene ſuccedunt inuicem ipſi ⁊ talis ſpurius. d. l. ſi quis illuſtris. C. ad orfi. ⁊ in l. ij. ff. vnde cognati. de quo articulo latius dicā infra dum tractabo de tranſuerſalibus inuicem ſuccedentibus in tertio articulo principali in gradu ſuo per me poſt autorem examinando. Bologninus.

Secundo caſu quando queritur

8 † de patre vel alijs aſcendentibus per lineā paternā naturalibus, Tunc diſtinguo aut pater eſt penitus incertus ꝗ eſt quādo mulier eſt publica meretrix ⁊ planū eſt ꝙ nō poteſt ſuccedere licet aliquis qui rem habuerit cum talibus meretricibus ſit adeo fatuus ꝙ tractet talē pro ſuo filio. vt in. §. q̄ vulgo. ¶ Aut eſt ortus ea certitudine que pōt cōmuniter haberi. l. lucius. ff. de condi. ⁊ demon. ⁊ tūc dico ꝙ eodē modo ⁊ eadē forma qua ſupra dictū eſt eos filios naturales ſuccedere poſſe patri. ⁊ ecōtra poterit talis pater eis ab inteſt. ſuccedere. ⁊ eſt caſus inſti. de ſerui. cog. §. j. ibi ſʒ alterū in alteri⁹ ⁊c. ⁊ in auť. quib. mo. natu. effi. ſui. in. §. in quibus enim caſibus ⁊c. vbi eſt optimus text.

Additio. ¶ Poſtꝗ autor dixerat de matre ſuccedente ſpurio nato ex coitu non dānato ſm ea que ſupra diximus, nūc ponit quō pater ſuccedit tali filio de quo ſupra aliquid dixi in additione precedenti ⁊ nūc in loco ꝓprio dico ꝙ ſicut tales filij excluduntur ⁊ admittunť in ⁊ a bonis paternis ⁊ aliorum aſcendentium per lineam patris ſcḋm ea que diximus ſupra in primo articulo principali in gradu ſuo, ita ipſe pater ⁊ alij aſcendentes per lineā ſuā admittunť ⁊ excludunť in bonis talis filij. l. hac parte ⁊ l. ſi ſpurius. ff. vnde cogna. cū ibi nota.

9 ¶ Plus dico q̄ † ſicut filij legitimi ⁊ naturales excludūt talē filiū a ſucceſſione patris iuxta ea que habenť in auť. lʒ. C. de nat. libe. ⁊ in corpore vnde ſumunť: et dixi. ś. in primo articulo principali in gradu ſuo. Ita obſtabūt filij ꝓprij legitimi ⁊ naturales patri in ſucceſſione talis filij ſpurij ⁊ multo magis ꝑ rationē aſſignatā per imperatorē in auť. de inceſ. nupt. circa principiū in ver. eos quidē qui peccant ſine reatu eos eſſe aūt innoxij ſunt tanꝗ peccātes puniri ⁊c. vbi tex. loquiť de patre ⁊ filio ſpurio dānans magis reatū paternūꝗ filij de qua materia poſuit aliquid do. meus in cōſi. cxlviij. in. ij. col. in. ij. vol. incip. ſi ſtatutū dicat ꝙ muliere predecedēte ⁊c. vbi cōcludit ꝙ ſicut filia ſpuria nō pōt ſuccedere patri ita nec ecōtra pater pōt ſuccedere ei. ⁊ a pari procedunt vt ibi per eū multū luculenter examinantē iſtū paſſuʒ ⁊ maxime in caſu cuiuſdā ſtatuti de quo ibi per eū ⁊ in cōſ. cxxxix. ꝑ totum in. i. volu. incip. an nepos ſuccedat ex teſtamēto ⁊c. in. ij. col. vbi dicat ꝙ reciproca eſt rō inter iſtos vt nō ſuccedant ad inuicē. ⁊ in ꝯſi. xxx. in. iij. vol. incip. iuxta ea que alias cōſulendo ſcripſi ⁊c. de quo etiam dicam inferius in addi. mea incipiē. hec illatio ⁊c. vbi latius exordiar in hac materia. Bologninus.

Et ex hoc infertur mirabiliter q̄

10 † ſi aliquis ſolutus habuerit vnū filiū ex cōcubina ſoluta ⁊ poſt accepit vxorē ⁊ habuit vnū filiū ex ea ⁊ tēpore mortis talis filius naturalis reperiať ſuperuiuere vel vxor illa vel filius ille legitimus non poterit pater ſuccedere ab inteſtato tali filio naturali quia in eodem gradu ſi pater deceſſiſſet nō potuiſſet fili⁹ naturalis in aliquo ſibi ſuccedere: ⁊ tamē nō eſt aliqua ſpecies ꝙ etiā in ſubſidiū vltimo loco talis vxor vel talis filius legitimus poſſint ſuccedere ab inteſtato tali filio naturali tantū, ipſe enim nō eſt eis agnatus vel cognatus vt infra latius dicam.

Additio. ¶ Hec illatio vera eſt. nam ad hoc vt ipſe filius poſſit ſuccedere patri ⁊ neduʒ in oībus bonis ſʒ in duabus vncijs tm̄ prout iura cōcedunt tria ſunt neceſſaria cop̄ latine. pmo ꝙ illa ex qua talis natus eſt fuerit cōcubina indubitato affectu in domo retenta ⁊ q̄ tpe mortis patris nō ſint aliq filij legitimi ⁊ naturales, ⁊ ꝙ tpe mortis nō ſuperſit vxor legitima prout ſupra cōcluſum fuit in primo articulo principali in gradu ſuo ergo cū par ſit ſucceſſio patris ad filiū ſpuriū nō mirū eſt ſi non pōt ei ſuccedere in caſu premiſſo per autorē.

11 Tamen † iudicio meo in vno fallitur autor dum dixit ꝙ in aliquo non pōt pater ei ſuccedere. nam immo ſuccedit in duabus vncijs ſicut ſuccedit eis filius niſi ſaluando eum dicamus ꝙ ſtante exemplo ś. per eum poſito recte autor loquutus eſt quia pater habebat vxorem legitimam ⁊ filiuʒ legitimū quo caſu ſicut tunc non ſuccedit ei filius in aliquo ita dicendum eſt econtra. Sed vbi pater non haberet vxorem nec filios legitimos tunc bene admitteretur in duab us vncijs in bonis dicti filij ab inteſtato ⁊ hoc eſt quod voluit ipſemet autor infra ſtatim in verſicu. proxime ſequenti incipi. item ex iſtis infertur ⁊c. Et nota tu vnum mirandum in hoc articulo ꝙ filij legitimi ⁊ naturales vel vxor legitima que reperitur eſſe tēpore mortis patris ſicut eſt cauſa ꝙ dicti ſpurij nō ſuccedunt in aliquo patri, ita ipſimet filij vel vxor operantur eundem effectū in patre volente ſuccedere filio ſpurio. quod videtur multum extraneū. nam de filio qui propter alteruʒ predictorum ſuccedere nō poſſit habet in ſe rationē q̄ damus patri tunc legitimam ſucceſſionē: ſcʒ vel filiorum legitimorum ſi extant vel vxoris ſi non extant ⁊ que ſint ſucceſſiones legitime a iure introducte ſed quod alterum iſtorū impediat patrē ſuccedere huic filio neſcio quo ſpiritu. nam nō videntur ad rem niſi dicamus quod principalis ratio eſt huius prohibitionis tam in filio ꝗ in patre q̄ mater filij non ſit retenta in domo indubitato affectu vnde lex fingit iſtum non eſſe patrem: ⁊ econtra iſtum nō eſſe filium ⁊ ideo non ſuccedūt ad inuicem: ſed vbi quis primo tenuiſſet concubinā affectu indubitato in domo ex qua habuiſſet filiū ⁊ poſtea cepiſſet aliam vxorem legitimā ex qua habuiſſet filium demum filius concubine mortuus fuiſſet ab inteſtato relicto patre cū vxore et filio certe neſcio videre cur pater nō ſuccederet dicto filio ſaltem in duabus vncijs: et forte in totum: nec dicať mihi ꝙ filius nō ſuccederet patri quādo habet filios legitimos ⁊ naturales. nam tūc cauſa eſt in promptu q̄ extāt filij legitimi quorū ſucceſſio eſt. ⁊ idem qn̄ nō extant filij: ſed vxor. nā vxoris ſucceſſio eſt ⁊ ideo ſpurius iſte repelliť a ſuccedendo patri q̄ habet habiles ⁊ reſiſtētes in ſuccedendo patri. Sed nō eſt ſic in ſpurio filio decedente vt pater ei ſuccedere prohibeať. nam filij ipſiuſmet nō obſtant patri nec vxor. nam filij vel vxor nihil habēt cōmune vel agere cū filio ſpurio nec in ſuccedendo ſpurio, nec in ſuccedēdo ſpurio obſtant patri vel marito vxor vnde cogitabis ſuper hoc:

12 quia forte pater ſuccedit huic filio † niſi dicamus ꝙ concubinatus requirit eundē effectū quē requirit matrimoniuʒ ⁊ alia que voluit Bar. in l. pe. ff. de cōcubi. ⁊ Bal. in l. cum quā in. xiv. col. C. de fideicommiſ. ⁊ in. §. ſi. in auť. quib. mod. natu. effi. ſui. ⁊ ſic ſicut matrimonium durat vſqʒ ad mortē alterius ex cōiugibus ita pater nō debet dimittere cōcubinam ſed tenere eam vſqʒ ad mortē. Sed cum autor in exemplo ſuo dicit ꝙ quis habeat cōcubinam ⁊ poſtea cepit aliaʒ vxorem vnde nō mirū ſi non pōt ſuccedere filio ex concubina nato quia non fuit verus cōcubinatus. ſed vbi tenuiſſet eam vſqʒ ad mortem eius ⁊ poſtea cepiſſet vxorem forte ſuccederet filio ab inteſtato morienti ⁊ in totum tu cogitabis vt dixi ſuper his q̄ ſcrib. non ponunt ⁊ hec ꝓcedunt de iure ciuili ſed de iure canonico ſecus eſt quo iure omnis cōcubinatus eſt prohibitus. xxxij. q. iiij. c. nemo. ⁊ c. meretrices. ⁊ poſuit Alex. in conſi. cxxviij. in penul. col. in. i. vol. incip. Conſideratis verbis inſtrumenti conceſſionis ⁊c. ¶ Plus dico ꝙ tali ſpurio nato ex coitu non dānato nec conſanguinei patris nec ipſe illis ſuccedere poſſunt per not. in l. ſi. C. de natura. libe. et in. §. filium in authen. qui. mo. natu. effi. ſui de quo vltimo etiā ſupra aliquid dixi ⁊ ratio eſt: quia ſolum agnoſcitur matri ⁊ eius conſanguineis ſed non patri et eius cōſanguineis. l. cum legitime. ff. de ſtatu hominum. Bologninus.

13 **Item ex iſtis infertur** † q̄ ſi deceſſit fili⁹ naturalis tantū ab inteſtato ſuperſtite patre ⁊ matre ⁊ nō ſuperſtite vxore legitima nec aliquo filio patris legitimo ⁊ naturali: mater ſcʒ cōcubina ſuccedit ei in decem vncijs vt. d. §. ſi. inſti. ad tertul. Pater aūt ſuccedit in duabus vncijs tantum vt. d. §. in quibus.

Additio. ¶ De hac deciſione. d. Matthei. ś. feci mētionem in proxima precedenti additione mea vbi examinaui hec ſatis ad longū, ⁊ ſtātibus his terminis ſic cū dicto autore. ¶ Sed dubiū eſt q̄d ſi filius deceſſit ab inteſtato ſuperſtite patre ⁊ mortua matre cōcubina an pater ſuccedat in totū vel quomo-

14 do de quo dixi in additione predicta ideo non repeto hic. ¶ † Sʒ nunc occurrit ⁊ nō abre dubitatio, q̄d ſi pater premoriť: demū mater cōcubina relicto filio ab inteſtato: an ei ſuccedat mater in totuʒ ⁊ breuiter dico ꝙ ſic per text. in. d. §. ſi. ad tertul. ⁊ in l. ſiue ingenua. ff. eo. titu. ⁊ ſupra etiā diximus vbi etiam dixi q̄d in conſanguineis matris ⁊ etiam patris. ¶ Ludo. Bologninus.

Summarium.

1 ☞ Patres legitimi tantum quomodo ab inteſtato ſuccedant libertis ſuis. 4. 10.
2 Pater adoptiuus non ſuccedit filio hodie ab inteſtato. Et quid de matre.
3 Ratio ciuilis ſola poteſt naturalem tollere.
5 Pater arrogator ab inteſtato filio arrogato an et in quibus ſuccedat. 8.
6 Filius adoptiuus cur potius ſuccedat patri ꝗ econtra. Et quid de arrogatore. 7.
9 Arrogator arrogās aliquē in nepotē nō in filiū an excludať a ſucceſſione illius ꝑ patrē legitimū ⁊ naturalē, aut matrem. 11.
12 Nepos arrogatus nunquid ſuccedat pariter cuʒ filijs arrogatoris ab inteſtato.

Tertium

¶ Tertium membrum ſecundi articuli principalis.

Mattheſyllanus.

Tertium membrum huius
articuli eſt videre de patribus legitimin tantū qūo
1 ab inteſtato ſuccedāt liberis ſuis. † ⁊ tūc diſtinguo
aut nos loquimur de patre adoptiuo aut de arro-
gatore. primo caſu dic ſi talis parens adoptiuus qō
in eius poteſtate non tranſiuit filius adoptatus prout eſt regulari
ter ⁊ tunc ipſe nullo mō pōt ei ab inteſtato ſuccedere. nā talis ado-
ptiuus hodie operatur tantū vnū effectū. ſ. ꝙ ſemper adoptatus
pōt adoptato ſuccedere ab inteſtato nō aūt econtra vt inſti. de he-
re. ab inteſtato. §. noſtra aūt ⁊ ibi notat glo. in verbo, tantūmodo ⁊
l. pe. §. ſed nec aeticulum. C. de adop. ⁊ hoc tenet Dy. in tracta. ſuc-
ceſſionum ab inteſtato.

Additio. ¶ In hoc tertio membro ſeu gradu ſecundi ar-
ticuli principalis cōcluſio ſit per autorem. poſt
2 Dy. quod pater adoptiuus qui nō habet filium in poteſtate † nō
ſuccedit ei ab inteſtato hodie. ⁊ vltra iura allegata p eū habes text.
in. §. ſi vero pater inſti. de hered. ab inteſta. Ex quo infero ꝙ multo
magis idem dicendū eſt in matre adoptāte in caſibus in quibus ei
permittit̃ ſibi adoptare vt eſt qñ a principe ob ſolatio. filiorū amiſſo
rum vt in. §. femine inſti. de adop. nā nō ſuccedet ipſa filio adopti-
uo ab inteſtato eadēmet rōne qua pr. Sed iuxta hoc occurrit mihi
dubium cur tam varie ꝙ filius adoptiuus etiā nō exiſtens in ptāte
ſuccedat patri adoptāti ab inteſt. vt. d. l. pe. §. ⁊ ſiquidē. C. de adop.
etiam cū filijs legitimis ⁊ naturalibus vt ibi dr ⁊ in. l. ſi te. C. de ſuis
⁊ legi. ⁊ voluit glo. in. §. aliquā inſti. de here. ab inteſta. in verbo. ab
inteſtato. ⁊. ſ. dictū fuit in primo articulo principali. ⁊ pater ei non
ſuccedit ⁊ ſic ſucceſſio vr in his correlatiuis claudicare cōtra naturā
omniū fere ſucceſſionū. ad hoc dico ꝙ nō omniū ꝙ. l. nos omniū. ff.
de legi. vel ſi nō volumus inniti in refugio miſerorū dicamus qō pōt
3 ratio ciuilis ſola tollere naturalem. † nam pater naturalis ſeu filij
illius adoptati nō dꝫ per ſimplicem actū ciuilē ꝫ priuari ſucceſſione
ſibi debita qō eſſet ſi adoptiuus pater ei ſuccederet ab inteſtato ſed
non eſt ſic ecōtra, nam ſi bene filius ſuccedit patri ab inteſtato cum
aliis, nō ita tollunt̃ iura ſucceſſionis niſi p parte pro qua ſuccedit is
qua etiā videt̃ accedere cōſenſus patris q nō teſtatus eſt. et quo dꝫ
intelligere ꝙ voluit eū ſibi ſuccedere, ſed nō eſt in filio qui ſi moritur
ab inteſtato eſt ſibi hoc neceſſariū cū teſtari nō poſſet poſitus in po
teſtate paterna. l. qui in ptāte. ff. de teſtamētis ⁊ ſic nō militat rō illa
volūtatis reſultātis q militat in patre adoptiuo inteſtato. Et quo
infero contrariū ꝙ ſi filius eſſet in caſu quo teſtari poſſet idē dicen-
dum eſſet in eo inteſtato mortuo vt pater adoptiuus ei ſuccederet
cū aliis eodē modo quo ipſe pater ex identitate rōnis ⁊ ne ſucceſſio
claudicet, tamē cogita ſuper predictis. Bologninus.

Aut eſt parens adoptiuus in cu-
ius poteſtate adoptatos trāſit qō eſt qñ aliquis adoptat̃ ab aliquo
ſuo aſcendente per lineam paternam vel maternam ⁊ tunc planum
eſt talem parētem poſſe ab inteſtato ſuccedere. l. pe. §. ſi vero pater
naturalis. C. de adop.

4 Additio. ¶ Hec cōcluſio clara eſt † ⁊ vltra illū tex. in. §. ſi
vero pater naturalis, probat̃ in. §. ſed hodie in
ſtitu. de adop. ⁊ qꝛ tunc duo vincula cōcurrūt naturale ⁊ ciuile vnde
magis operant̃ aut̃. itaq; eū vulg. C. cōmunia de ſucceſ. vbi funicu-
lus duplex plus operat̃ quā ſimplex. tū ſcias vnū in hac materia qō
adoptio eſt debilior ꝗ legitimatio ſm Alex. in ꝯſi. ȷ. in. xv. colū. in
pri. volu. incip. an legitimatus ⁊c. tū inducit coniunctionē ſangui-
nis ſcdm eundē in cōſi. cxxv. in vlti. col. in. iiij. vol. incip. viſo thema-
te ⁊c. que oīa notabis in hac materia. ⁊ adde his ꝗ dixi ſupra in pri-
mo articulo dicti gradus de legitimatis. Bologninus.

Secundo gradu quando loqui-
mur de patre arrogatore tūc dico bene talē poſſe ſuccedere ab inte-
ſtato filio arrogato in peculio caſtrēſi vel quaſi ⁊ in pprietate bono-
rum aduentitiorū. l. pe. §. ſi. C. de adop. ⁊ inſti. de here. ab inteſta. §.
5 noſtra aūt. † vbi dicit̃ ꝙ pater arrogator hꝫ illud iuris in bonis filij et
ecōtra ꝙ hꝫ pater naturalis ⁊ legitimus durāte patria ptāte. facit. l.
ſi arrogator. ff. de adopt. Sed cōſtat ꝙ ēt ſm ius. C. filiusfa. poterat
habere heredē ab inteſtato. l. ſi. C. ad tertul. vñ per illos tex. ⁊ hodie
p text. l aut̃. de here. ab inteſt. §. cōſequēs correctū eſt. l. ȷ. ⁊. ij. ff. de ca.
pecu. Et per hoc dico ꝙ tex. de acq. per arrog. inſti. in. §. annotato
debet intelligi per tranſitū: ſcꝫ ad eū tanꝗ heredē non aūt occupat
arrogator illam nudam proprietatē iure peculij vt probat̃ in. d. l. ſi.
C. communia de ſucceſſio.

Additio. ¶ Patri arrogatori ergo ſucceſſio in bonis filij
cōceditur ſicut patri ⁊ legitimo ⁊ naturali ⁊ tū in-
tellige licet autor hoc nō dicat ſi moritur filius in pubertate alias
nō ſed ad eos qbus veniret ſi arrogatio facta nō eſſet defertur ſuc-
ceſſio. tex. eſt in. §. mortuo inſti. de acq. per arro. ⁊ not. in. §. cū autē.
inſti. de adop. qō nota pro limitatione. ſ. dictorum p do. autorem.
6 Ex † quo infero ad corroborandū illud qō ſupra dixi aſſignando
rationē diuerſitatis inter patrē adoptiuū ⁊ filiū adoptiuum qꝛ ma-
gis ſuccedit filius patri ꝗ ecōtra. nā ex quo filius teſtari non pōt nō
teſtando nō inducit̃ illa volūtas de inſtituendo patrē ſicut ecōtra.
nam ideo ipuberi arrogato morienti nō ſuccedit pater qꝛ nō damna
eius voluntatē fuiſſe admittere vel nō admittere patrē arrogātem
ſed vbi pubes factus morit̃ ab inteſtato nō inſtituto aliquo videt̃
admittere eū ⁊ hec eſt rō quā aſſigno tibi etiā in hoc paſſu multum
quotidiano. quā tene mēti: qꝛ forte nō audiuiſti eā ꝫ vnꝗ ⁊ tāto ma-
gis hoc nota qꝛ talis impubes arrogatus moriens trāſmittit quar
tam ſibi debitā in bonis patris arrogatoris ſm Bald. in. l. cū anti-
quioribus in. vij. q. C. de iure delibe. Ludo. Bologninus.

Sed hic dicendum occurrit quid
erit ſi moriatur ab inteſtato ſuperſtite patre legitimo ⁊ naturali et
matre. ⁊ video ꝙ Pla. dixit hoc caſu excludi pꝛē ꝫ legitimū vt no. gl.
7 l. d. §. mortuo. † Et illā opi. glo. ibi nō approbat. nec iprobat ⁊ forte
hoc dixit Plac. qꝛ ſibi plꝫ opinio quorūdā ꝗ ponit̃ in aut̃. in ſucceſ
ſione. C. de ſuis ⁊ legi. i pn̄. gl. ij. ⁊ qꝛ iſta opinio quorūdā reprobat̃
ibi per glo. ⁊ doct. cōiter vt correctio euitet̃ inquantū fieri pōt ideo
opinionē Plac. nō credo verā. nā text. in aut̃. de here. ab inteſta. in
prin. §. ȷ. qñ dicit vocādos eſſe filios ⁊ nepotes per patrē ⁊ auum ⁊c.
debet intelligi large ſiue ipſi ſint legitimi ⁊ naturales ſiue legitimi
tantū vt ibi not. gl. in verbo, poteſtatis. Dicā ergo in caſu predicto
matrem ſuccedere in medietate totius hereditatis, et illos duos
patres ſuccedere ſimul in alia medietate ſicut eſt qñ quis decedit
ab inteſtato ſupſtitibus auo ⁊ auia paterna ⁊ auia materna tantū,
hꝫ auia materna ſola ꝗtum alij duo. vt. d. §. ꝯſequēs. ita debet dici
in propoſito eadem ratione.

Additio. ¶ Nota bene qꝛ queſtio iſta formata per domi
num autorē dꝫ intelligi in patre arrogatore. nā
adoptiuus pater nō ſuccedit vt. ſ. dixi. ⁊ tāto minus ſuccederet exi-
ſtente pꝛē ⁊ matre. Itē intellige qñ filius iſte morit̃ iam pubes. nam
ſi in pupillari etate decederet tūc etiā nō procederet hec queſtio cū
arrogator tunc ei nō ſuccedat per ea que. ſ. proxime dixi in addi. pre-
cedenti. reſtat ergo vt intelligamus ſane qñ filius pubes arrogatus
moritur relictis patre ⁊ mꝛe legitimis ⁊ naturali bus ⁊ patre arroga
tore qui ſuccedāt ⁊ iſte eſt paſſus de quo do. autor loqui voluit in
quo cōcludit matrē ſuccedere in dimidia omniū bonorū ei⁹ ⁊ duos
pꝛes in alia dimidia inter eos duos partiēda par. de auo ⁊ auia pa-
terna ⁊ auia materna vt primi duo dimidiā habeant ⁊ ſola auia ma
8 terna aliam dimidiam. ¶ † Aſt ego in hoc paſſu multum ſubtilior
non ſum eius opinionis immo alio tēdo. ⁊ dico ꝙ ſi impubes mori
tur abſq; dubio pater arrogator in nullo ſuccedit. tex. eſt i. d. §. mor-
tuo inſti. de acq. per arroga. in ver. mortuo aūt filio ⁊c. ⁊ no. gl. ia. §.
cū autē inſti. de adop. ſed difficultas ſtat quid ſi morit̃ pubes factus
⁊ adhuc ſentio hereditatē nō eſſe partiendā eo modo quo dixit au-
tor. Sed qō ſuccedant iſti oēs parentes vtiliter in capita cum oēs
eodem iure muniti ſint. parentes enim naturales iure naturali ⁊ ci
uili. Et iſte eodē gaudet priuilegio. vt in. d. §. mortuo ergo in capi-
ta ⁊ nō in ſtirpes admitti debēt. Et hoc videtur fuiſſe de mēte eius
ab inteſtato morientis vt oēs parentes admittant̃ in capita cū om-
nes eodē loco haberet. nec obſtat illud de auo ⁊ auia paterna ⁊ ma-
terna quia diuerſitas linee ibi illud inducit ⁊ linee naturalis ſꝫ hec
ratio linee hic ceſſat vt de ſe patet. ergo ⁊c. itaq; nihil habet commu
ne vnus caſus cum alio ⁊ ex diuerſis non infertur. l. pap. ex uli. ff. de
mino. l. ſi. ff. de calum. cum ſimilibus. tamē cogitabis ſuper hoc paſ-
ſu quia autoritas domini Matthei apud omnes maxima eſt ⁊ pre-
ſertim apud me qui eum multum obſeruo. maxime vbi firmat pe-
dem prout hic.
9 ¶ Et pro hoc † faciat etiam deciſio multum notabilis ipſiuſmet
autoris quam poſuit infra in verſi. immediate ſequenti incip. ⁊ pre-
dicta intellige. vbi dixit ꝙ vbicūq; arrogator arrogaſſet quē ꝫ nō in
filium. ſed in nepotē ⁊ ſic foret ſibi in ſecūdo gradu tunc pater legiti
mus ⁊ naturalis ⁊ mater excluderent dictum patrem arrogatorem
ergo ſentit aperte ꝙ vbi arrogaſſet eum in filium omnes parentes
ſunt in eodem gradu primo ⁊ per cōſequens omnes debēt eſſe eiuſ-
dem potentie ⁊ ſic ſuccedere in capita ⁊ non in ſtirpes. ¶ Et ad idē
conſidero quia ſicut legitima debetur huic filio legitimo ⁊ naturali
in bonis parentum ita debetur in bonis patris arrogatoris ex con
ſtitutione diui pij. ⁊ nō pōt ſine cauſa exheredari vel preteriri quin
habeat quartam vt in. l. ſi arrogator. ff. de adopti. ⁊. l. papi. §. ſi quis
impubes. ff. de inofficio. teſtamento. ⁊ ab inteſtato habet eandem
facultatem quam habent alij filij legitimi ⁊ naturales ⁊ pariter cū
eis ſuccedit. Ergo non eſt abſurdum ꝙ arrogator pater habeat ēt
ab inteſtato eam facultatem quam habent alij parentes ⁊ maxime
cum arrogator haberet nunc eum in poteſtate tempore mortis ⁊ ſic
habebat maiorē autoritatē in eo ꝗ alij parentes legitimi ⁊ natura-
les. ¶ Et aduerte ad vnum ne errares. nam dominus autor ꝓſup-

ponit in caſu ſuo extare ambos parentes naturales ⁊ patrem arrogatorem quo caſu iudicio meo procedere nõ poteſt exemplũ eius. nam arrogatio nõ fit de eo qui eſt in poteſtate alterius ſed de eo ꝗ eſt ſui iuris.l.j.ff.de adop.ſed ſi habebat patrẽ prout preſupponit autor ergo nõ cõuenit exemplũ poſitum de filio arrogato niſi dicamus ꝙ filius erat emãcipatus a patre et poſtea fuit arrogatus vel alio modo exiuerat patriã poteſtatẽ ante arrogationem.
10 ¶ Preterea opus † eſt alio ſupplemẽto ad hoc vt exemplũ domini autoris procedat.vꝫ vt intelligamus eũ loqui de iure nouiſſimo quo iure pater ſuccedit ei ſicut ſi eſſet in ptãte vt in auť.de hered.ab inteſta.circa principiũ.ſed ante illud tẽpus nõ ſuccedebat pater filio emancipato niſi cõtracta fiducia expreſſe.vt in.§.ſi.inſti.de legi.agna.ſucceſ.⁊ in.§.emãcipati inſti.de here.ab inteſta.Et hec ſufficiant quo ad filium arrogatum. ¶ Inſuper dñs autor in hoc exemplo videtur in alio defeciſſe dum dicit poſtea declarãdo ſemetipſum in.§.ſequẽti incip.⁊ predicta intellige ⁊c.ꝙ hoc exemplũ de quo loquimur põt verificari in filio dato in adoptionẽ vt ptꝫ in.d.verſi.⁊ predicta intellige ⁊c.ibi illũ adoptauerat ⁊c.Nã iudicio meo non põt in hoc procedere exemplũ poſitũ. nam ſi preſupponimus filiũ datum in adoptionem tñ non poſſet ſuccedere ab inteſtato ei pater adoptiuus cũ parentibus legitimis ⁊ naturalibus ad quos oĩo ſucceſſio ſpectat ⁊ ptinet excluſo patre adoptiuo p text.in.§.aliquaꝫ inſti.de here.ab inteſta.⁊ per ea que.ſ.dixi in gradu ſuo in hoc ſecundo articulo principali vbi cõcluſi ꝙ patri adoptiuo non datur ſucceſſio ab inteſtato in bonis filij adoptiui ſꝫ bene datur filio adoptiuo in bonis eius.Ergo dum autor dixit ꝙ predicta procedunt in adoptiuo ⁊ in arrogato,de arrogato verum dicit,ſed de adoptiuo minime ⁊ ex lapſu forte hoc dixit.Cogitabam tñ ꝙ poſſemus in vno caſu ſaluare dominũ autorem in exemplo ſuo de filio adoptiuo qñ datus eſſet in adoptionẽ alicui aſcendenti puta auo paterno vel materno ⁊ ſic trãſiuiſſet in ei⁹ poteſtatem ⁊ ei ſuccedere põt.l.pe.§.ſi vero pater naturali.C.de adop.⁊ p ea que.ſ.diximus in hoc ſecundo articulo principali circa principiũ.Tamẽ vt vides autor multum generaliter ⁊ abſolute loquutus eſt.⁊ opus eſt intelligere predicta omnia prout dixi ea percunctando non in ſubtili ratione. ¶ Ludo.Bologninus.

Et predicta intellige quando pa-

11 ter † legitimus illum adoptauit vel arrogauit tanꝗ̃ filiũ:ſi uero tanꝗ̃ nepotẽ tunc cenſet in ſecundo gradu ſibi ⁊ ſic eum precederet pater legitimus ⁊ naturalis ⁊ mater vt.d.§.conſequens.et ſic in hoc caſu ſaluari poteſt dictum Placen.

Additio. ¶ Hic eſt ille.§.de quo in precedenti additione feci tibi mentionẽ dum dixi ꝙ autor faciendo mentionẽ de adoptione nõ recte ſenſit.nam dicta per eũ in exẽplo ſuo nõ poſſunt adaptari ad filiũ adoptiuum prout ibi dixi.Idõ nõ repeto nunc ne fruſtra occupemus mẽbranas. Solũ diſcutiendum eſt nũc de veritate huius cõcluſionis.vꝫ an ſi quis fuit arrogatus ab aliquo tanꝗ̃ nepos.⁊ arrogatus vt nepos moritur ab inteſtato.an pater legitimus ⁊ naturalis ⁊ mater preferantur patri arroganti tanꝗ̃ nepotẽ. ⁊ vt vides do.autor cõcludit ꝙ ſic ꝗꝛ cenſetur eſſe in ſecũdo gradu,parẽtes aũt ſunt in primo ergo preferendi ſunt. ¶ Profecto hec deciſio notabilis eſſet ſi vera eſſet ſed non
12 placet.nam † negare nõ poſſumus ꝙ ſi arrogator decederet ab inteſtato admitteret nepos arrogatus pariter cũ filijs arrogatoris legitimis ⁊ naturalibus tanꝗ̃ ſuus.l.j.§.ſuos.ff.de ſuis ⁊ legi.⁊.ſ.ſepius diximus nec poſſet preteriri vel exheredari ſine cã.d.l.ſi arrogator de adop.Ergo dꝫ dictus arrogator cõcurrere cũ parẽtibus legitimis ⁊ naturalibus.nec obſtat ꝓprietas graduũ.nã illa cõſideratur inter legitimos ⁊ naturales quibus ex prioritate graduũ debet ſucceſſio ⁊ quibus ẽt nõ ſuccedebãt niſi ſm prerogatiuã graduũ:ſꝫ in ꝓpoſito de quo agimus nõ eſt dubiũ ꝙ mortuo arrogatore predicto iſte arrogatus tãꝗ̃ nepos ei ſuccedebat niſi preſupponeremus forte ꝙ arrogator haberet filiũ legitimũ ⁊ naturalẽ qui precederet nepotem arrogatũ:quo caſu bñ ꝓcederet dictũ dñi autoris.nam ſicut nepos nõ poſſet ſuccedere arrogatori ob exiſtentiã filij legitimi et naturalis ita hoc caſu pater arrogator non ſuccederet huic nepoti exiſtẽtibus pr̃e ⁊ matre eius legitimis ⁊ naturalib⁹. alias aũt ſecus. Et ideo autor debuit dicere ꝙ ſi quis arrogauit tanꝗ̃ nepotem ⁊c.nõ aũt debuit dicere ꝙ pr̃ legitimus eũ arrogauit.nã nõ eſt pater quo ad eum ſed eſt auus. ¶ Preterea in alio nõ recte ſenſit autor dum dixit de adoptione facta de aliquo vt nepote ⁊c. ¶ Nã ſi preſupponimus adoptionẽ caſus nõ hꝫ dubiũ.nã adoptiuus pr̃ ⁊ multominus adoptiuus auus nõ põt ab inteſtato ſuccedere filio vel nepoti adoptiuo.⁊ multominus exiſtẽte patre vel mr̃e legitimis ⁊ naturalibus.niſi dicamus ꝙ autor intellexit de adoptione facta ab aliquo aſcendente quo caſu trãſit in eius ptãtem ⁊ eo caſu datur ei ſucceſſio in bonis filij vel nepotis adoptiui.d.l.pe.§.ſi vero pater naturalis.C.de adop.de quo ẽt ſupra dixi in prima additione vbi feci mẽtionem de his in alio tamẽ propoſito prout ibi videre poteris:que omnia tene menti ꝗꝛ non ſunt ita declarata ab aliquo in locis ſuis, ⁊ ſunt quotidiana ⁊ de pane lucrando. ¶ Ludo.Bologninus.

Summarium.

1 Parentes naturales facti per ſubſequẽs matrimoniũ legitimi quomodo ſuccedant eorum liberis ab inteſtato.
2 Legitimati per oblationẽ curie qualiter efficiant legitimi,⁊ quo ab inteſtato eorum liberis ſuccedant.
3 Filij ſpirituales nunquid ſuccedant eorum parentib⁹,⁊ econtra.

¶ Quartum membrum ſecundi articuli principalis.

Mattheſyllanus.

QUartum membrum arti-

culi hui⁹ ſecũdi de parẽtibus naturalib⁹ tñ qui tñ
1 poſtea facti ſunt legitimi parẽtes: † ⁊ tũc dico illos ſuccedere eo modo quo ſuccedũt parentes qui liberos procrearunt ex legitimo matrimonio.vt inſti.de here.ab inteſta.§.⁊ quibus.⁊.c.lator.qui filij ſint legitimi.ſꝫ iſtum articulum amplius non proſequor.

Additio. ¶ Ultimus gradus huius ſecũdi articuli ꝑncipalis vt vides breuiter expeditur per dñm autorem cũ quo pertrãſeo aliquibus ſuperadditis.nã ſi parẽtes ſunt effecti legitimi per ſubſequẽs matrimoniũ res clariſſima eſt. vt i.d.
2 c.lator.Secus † ſi legitimarent per oblationẽ curie,nã tũc ſolũ parentes ſuccedunt illis ſed nõ alij agnati vel cognati.tex.eſt in.§.filiũ vero.in auť.qui.mo.natu.effi.ſui.Sed ſi aliter legitimati ſunt tunc attendenda eſt letiera reſcripti.nã ſi ſunt natalibus reſtituti parẽtes ſuccedunt ⁊ oẽs alij ac ſi forent per oĩa legitimati.l.ſi.C.de in.annu.aureorũ cũ ibi not. per Bald.alias aũt conſidera tenorem reſcripti ad quẽ recurrimus. ¶ Et ꝙ dixi de legitimato per oblationem curie.ſcias qꝺ tales nõ efficiunt legitimi niſi filius patri ⁊ pater filio.tex.eſt notandus in auť.qui.mo.nat.effi.ſui.⁊ ibi ſenſit Ange.in ſi.principalis queſtionis.⁊ Pau.de ca.in ſuo cõſ.ccxxv. incipi. ſuper primo dubio videt dicendũ ⁊c.in.ij.col.⁊ do.menius cõſ.cxxviij.in pe.col.in.j.volu.incip.an nepotis ſuccedat:vbi dicit hanc eẽ ma-
3 gis cõem opi. ¶ † Quid aũt in filijs ſpũalibus an parentes ſuccedant eis ⁊ ipſi parẽtibus hoc eſt de leuatis ex ſacro fonte.breuiter dicas qꝺ non ſecundũ do. Anto.in.c.tranſmiſſe.extra qui filij ſint legitimi.Nam inter iſtos non eſt cõſanguinitas ſed potius quedã cõmunio ſancta.c.inter.xxx.qꝺ.iij.verũ eſt qꝺ tales filij ſunt alendi in ſubſidium ſm Bal.in auť.niſi rogati in pe.col.C.ad tre.que omnia notabis.⁊ ex his reddit expeditus iſte ſecundus articulus principalis cum additionibus pro nunc oportunior ſi tempus dabitur, alias longiores erimus quia materia profecto vtilis eſt et neceſſaria. ¶ Ludouicus Bologninus.

Summarium.

1 Tranſuerſales quõ vocentur in ſucceſſione ab inteſtato in bonis tranſuerſalium. 29.
2 Fratres ⁊ filij fratrũ vtrinqꝫ coniuncti ſuccedunt ad hereditatẽ fratris premortui in ſtirpes ceſſantibus aſcendentibus et deſcendentibus.
3 Extenſio paſſiua procedens ab aliqua regula habet locum in ſtatutis.
4 Agnationis conſeruande ratio ita militat in filijs fratrũ vt in ipſis fratribus.
5 Statutum remittit caſum omiſſum in iuris communis diſpoſitione.
6 Familia eſt nomen collectiuum.
7 Pater ſi ſtipulatus ſit emphyteuſim ab eccleſia vt poſſit eam legare nepotibus,quid requiritur in ſtipulatione.
8 Uerbum relinquere refertur ad vltimam voluntatem.
9 Fratres vtrinqꝫ coniunctorum excludunt fratres ex vno latere tantum.et qualiter. 10.
11 Repudiare ⁊ premortuum eſſe paria ſunt.
12 Filiũ fratrum vtrinqꝫ cõiunctorum quõ vocentur ad ſucceſſionem ab inteſtato.Et an excludunt fratres ex vno latere tantum. 14.15.
13 Hoſtienſis doctor eſt magne autoritatis.
16 Fratres patrui ⁊ auunculi parificantur cum ſororibus amitis ⁊ materteris.
17 Adoptio quando eximat adoptatum a patria poteſtate.
18 Frater vterinus tantum fratri conſanguineo tantum preferetur in bonis queſitis ex matre.
19 Intellectus.§.exceptis.l.de emancipatione.C.de leg. here.21.22. Argumentum de re ad perſonam validum.
20 Frater cõſanguineus tantũ nunquid preferat fratri vterino in bonis que ad fratrẽ defunctũ peruenerunt ab auis paternis ⁊ contra. Et quid de bonis defuncto contingentibus ex tranſuerſalibus ſibi coniunctis

coniunctis ex linea paterna tantum. 22.
23 Frater cōſanguineus qñ formabit libellum vt excludat actiones
inſolidum in eum tranſlatas cōtra debitores paternos quādo ſuc-
ceſſit ab inteſtato cum fratre vterino fratri cui competebant multe
actiones contra debitores paternos. 24. Et contra quem agat hi
creditores. 25. 27.
26 Intellectus. l. pro hereditariis. C. de here. ac.
28 Filii fratris vterini vtrum preferātur fratri cōſanguineo vel eius
filiis in bonis maternis vel ecōtra.
29 Dicta in filiis fratrū vtrinqꝫ coniunctorū inter ſe habent etiā locū
in filiis fratrum ex vno latere tantum inter ſe.
30 Agnati ⁊ cognati ab inteſtato hodie ſuccedunt vſqꝫ ad decimum
gradum incluſiue.
31 Dictio ſolus, ſola, um, eſt taxatiua.
32 Gradus numeratio in ſucceſſione ab inteſtato inter agnatos ⁊ co-
gnatos qualiter fiat.
33 Clericis ſecularibus in bonis eorū patrimonialibus qui ⁊ qño ab
inteſtato ſuccedant. Et quid in aliis bonis aliunde queſitis. 35.
34 Clericus ſecularis iudicatur laicus.
36 Inhabilitatis ad ſuccedendum quot ſint modi.
37 Bannitus qño priuetur ſucceſſione agnatorum ⁊ cognatorum.
38 Ledens maieſtatem principis fit incapax cum filiis ſuis ad ſucce-
dendum.
39 Heretici, fautores eorū ⁊ receptatores poſt annum fiunt incapa-
ces ſucceſſionum ex teſtamentis vel ab inteſtato.
Excommunicatus contrahere poteſt.
40 Religio ſancti Franciſci repellit ſuos a beneficio ſucceſſionis in
temporalibus.
41 Frater minor effectus cardinalis nunquid ſit capax ſucceſſionis.
Predicatores ordinis beati Dominici ſunt capaces ſucceſſionis
rerum immobilium ⁊ qualiter.
42 Fratres predicatores non ſunt ex regula mendicantes ſed ex ſuis
conſtitutionibus confirmatis ⁊ iuratis.
Heremitani ordinis diui Auguſtini vtrum ſint capaces ad ſuccedē-
dum ⁊ acquirendum.
43 Monachi ordinis Ciſterſienſis non poſſunt aliquid retinere.
Moniales que ſint que ſucceſſionis ſunt capaces.
44 Bannum imperiale repellit quē omnino a beneficio ſucceſſionis.
Et quid in banno papali. 45.
Bannitus cuius bona publicantur equiparatur deportato.
46 Bannitus imperii perdit teſtamenti factionem.
47 Filii ⁊ nepotes cardinalem offendentes ſunt priuati ipſo iure om-
nibus legitimis actibus.
48 Cardinales ſacroſancte romane eccleſie ſunt dii in terris.
49 Hereditatem repudiare quis pōt de iure ciuili ex vno capite et ex
alio capite de iure ciuili ſuccedere.
50 Cognatus ſi repudiet hereditatē de iure ciuili tantū vtrum prefe-
ratur ei agnatus patris vel poſterioris gradus.
51 Repudians hereditatem ex capite vnde legitimi poſſunt ſuccede-
re per vnde cognati.
Agnati ⁊ cognati ſuccedunt hodie equaliter vſqꝫ ad decimū gradū
ſeruata gradus prerogatiua.
52 Succeſſio iuris ciuilis durat triginta annis.
53 Agnati ſi omnes repudiant hereditatem de iure ciuili ⁊ bonorum
poſſeſſionem vnde legitimi quis inter eos preferatur quoad bono-
rum poſſeſſionem vnde cognati.
54 Renunciatio facta etiā iuri de futuro intelligitur de eo quod ha-
bet cauſam de preſenti.

Tertius articulus principalis.

Matthesyllanus.

TErtius articulus princi-
palis eſt videre de ſucceſſione trāſuerſaliū agnato-
rum vel cognatorū. Et in hoc ſic capio q̄tuor
1 mēbra. † Nam aut loquimur in trāſuerſalibus natis
ex legitimo matrimonio ⁊ ſic ſunt legitimi ⁊ natura-
les. aut loquimur in trāſuerſalibus q oēs ſunt naturales tm̄ inter q̄s
de mutua ſucceſſione tractat vel qñ vnus trāſuerſalis naturalis ⁊ le-
gitimus vult ſuccedere alteri trāſuerſali legitio ⁊ eō, aut loquimur de
legitimis trāſuerſalibꝰ tm̄, aut loquimur de trāſuerſalibus naturalibꝰ
tm̄ legitimatis tū poſtea. Primo caſu ſicut dico cū pſona ab inteſta-
to defuncta erat ſine deſcendētibus ⁊ aſcendētibus vel hꝫ eos ſꝫ ipſi
repudiauerūt hereditatē vel eā nō adita nec trāſmiſſa deceſſerūt vo-
cari debēt fratres vtrinqꝫ cōiuncti ⁊ filiū vtrinqꝫ cōiuncti ⁊ iſti vocan-
tur in ſtirpes qꝛ ſolū tm̄ partē debēt habere quātā habuiſſet pater
eorum ſi viueret vt in auſ. de hereditatibus ab inteſtato. §. reliquū.

Additio. Hic eſt tertius articulus principalis de ſuc-
ceſſione tranſuerſaliū. ⁊ primo de trāſuerſalibus
2 natis ex legitimo matrimonio in qbus autor concludit qꝙ † fratres
vtrinqꝫ cōiuncti ⁊ filii fratrū vtrinqꝫ cōiunctorum vocant ceſſanti-
bus deſcēdentibus ⁊ aſcēdentibꝰ ad hereditatem fratris ſ mortui
in ſtirpes ⁊ nō in capita vt ſi eſſent duo fratres ſupſtites ⁊ ex alio p̄-
mortuo fratre q̄tuor vel quinqꝫ nepotes ſuccedētes vna cū patruis
ad bona alterius p̄mortui ab inteſtato nūc tm̄ habebūt quantū ha-
biturus fuiſſet eorū pater ſi viueret vt eſt caſus in. d. §. reliqui. ver-
ſiculo ſi autē ⁊c. ⁊ i auſ. poſt fratres. C. de ſuis ⁊ legitimis. ⁊ vtrobiqꝫ
notāt ſcribētes ⁊ in auſ. itaqꝫ. C. cōia de ſucceſ. ⁊ hec eſt prima cōclu-
ſio circa fratres trāſuerſales ⁊ eorū filios ſimul cōcurrētes ꝙ non hꝫ
dubiū cū ſit fundata in p̄dictis iuribus. Sꝫ tu adde vnum qꝙ eſt
plus ⁊ hic aduerte queſo. nā adeo poſt aſcēdentes ⁊ deſcēdētes ad-
mittunt fratres ⁊ fratrū premortuorū filii in ſtirpes vt mō dixi qꝙ
ſi extaret ſtatutū diſponēs qꝙ ſuccedāt agnati maſculi prout in gra-
du ſunt primiores vel cōcurrentes vſqꝫ ad quartū gradū nihilomi-
nus admittet filius fratris cū patruis ſuis. ⁊ dꝫ concurrere in gradu
quo ad hoc. tex. eſt iuncta gl. in. l. cū ita. §. in fideicōmiſſo. in verbo,
proximo. ff. de leg. ii. quā gl. magis cōiter approbāt ſcribētes ibidē
maxime Jo. de imo. ⁊ idē voluit Pal. in ſuo cōſ. incip. in noīe dñi ca-
ſus talis eſt. Quidā deceſſit ⁊c. Accedat ad cōfirmationē predi-
ctorum doctrina Bar. in. l. i. §. ſi filius. ff. de cōiunc. cū emācipato li-
3 beris. vbi dixi qꝙ † licet que dicāt qꝙ in materia ſucceſſionis heredi-
tatis nepos ſuccedit in locum patris dꝫ intelligi. i. in gradu patris
quoad effectū ſuccedēdi ergo filius fratris dꝫ ſuccedere ſicut pater
ſuus. Preterea p hoc faciat qꝙ extenſio paſſiua p̄cedens ab aliqua
regula iuris cōis hꝫ locū in ſtatutis. l. i. ff. de mune. ⁊ hono. l. i. §. lex
falcidia cū ibi not. ff. ad. l. fal. ⁊ not. Bar. in. l. ſi quis ſeruo. C. de fur.
per nota. ibi in glo. iuncta. l. id tm̄. §. i. ff. de ſeruo corrupto. Sed de
iure cōi habetur qꝙ ſuccedens ſeu ſubrogatus in locū alterius ſapit
eius naturā. l. ſi cū. §. qui iniuriarū. ff. ſi quis cautionibus. ⁊ ꝫ filii fra-
trum ſuccedūt ⁊ ſubrogant in locū patris ſui. d. §. reliquum. Ergo
ſicut ſtatutū admittit eorū patrē ita cēſetur admittere ſubrogatos
⁊ ſuccedentes in eius locū ⁊ ita reperio in terminis cōſuluiſſe dñm
num meū in cōſ. cxxviii. in. i. volu. incip. vtrū filius fratris ⁊c. qꝺ cō-
ſilium eſt repetitū de verbo ad verbū in codē. i. volu. in ordine ibi
lxxv. vñ. incl. vt. ē. pro iꝫ vbi dñs meus p̄prie in caſu dicti ſtatuti ha-
buit cōſulere ⁊ ita firmauit faciēdo magnū feſtū de glo. in. d. l. cū
ita. §. in fideicō. tn̄ limita predicta p̄cedere qñ ſumus in diſpoſitio-
ne legis. ſecus ſi in diſpoſitione hominis qꝛ tūc nepos nō intrat lo-
cum patris vt in Pal. in. d. §. in fideicō. ⁊ voluit dō. meus in cōſ. Fol-
legatis ⁊ ipſemet ciarus in cōſ. cci. in. ii. col. in. ii. volu. incip. quēdo
in feudo ⁊c. ⁊ per predicta his diebus obtinui in cā magne impor-
tantie in caſu tunc occurrenti ⁊ multum accōmodato nunc ad hāc
materiam de qua tractamus in preſentia in hoc tertio principali
articulo tranſuerſalium.

Conſilium Bologniui pro nepotibus vt cōcurrant cū patruis.

Statuto inclyte ciuitatis Bono-
nie cauetur ſub rubrica de doti. reſti. ⁊c. in. §. item dicimus qꝺ mu-
lier pro qua dos eſt data vel fuerit cōfeſſata dos vel eius augmentū
extantibus liberis vel nō a quocunqꝫ vel vbicunqꝫ data vel confeſ-
ſata fuerit lucretur dictam dotem ⁊ eius augmentum non obſtante
quod alius qui dotem vel eius augmentum dederit vel promiſerit
ſeu confeſſionem a patre viri receperit illam ⁊ illud ſibi reddi fuerit
ſtipulatus ex eis teſtari poſſit etiam non obſtante quod talis mu-
lier ſit in poteſtate alterius etiam non obſtante quod talis mulier
liberos habeat ex quocunqꝫ matrimonio duntamen ipſis liberis
⁊ ſuis aſcendētibus reſeruetur legitima totius dotis ⁊ eius augmē-
ti ⁊ aliorum bonorum ſecundum formam iur. ⁊ noſtrorum ſtatuto-
rum, ⁊ marito pars quā lucrari debet ſecundum formā preſentis ſta-
tuti. ⁊ ſi deceſſerit dicta mulier non extantibus aſcendentibus nec
liberis fratribus vtrinqꝫ coniunctis vel ex patre tantum tertiā do-
tis ⁊ eius augmenti ⁊ aliorum bonorum ipſius relinquere teneat.
Et fratribus non extātibus tertiā vt. ſ. totius dotis ⁊ eius augmē-
ti ⁊ aliorum bonorum patruis vni vel pluribus pro dimidia ⁊ filiis
maſculis dictorum fratrum vni vel pluribus ſi extarēt pro reliqua
dimidia dicte tertie partis relinquere teneatur inter eos vt. ſ. in ca-
pita diuidenda. Et non extante aliquo ex dictis patruis dictā ter-
tiam dictis filiis fratrum ⁊ econtra non extante aliquo ex dictis fi-
liis fratrum dictis patruis relinquere teneatur quam tertiam pe-
tere poſſint etiam ſi non ſit relicta per dictam mulierem ⁊c.
Stantibus predictis verbis ſtatuti contingit quod ſoror nō ha-
bens filios vel aſcendentes mortua eſt. ⁊ prius teſtata eſt inſtituto
ſolo quodam fratre ſuo herede in teſtamento. ſed de filio ex altero
fratre ſuo iam premortuo nullam penitus fecerat mentionem niſi
relinquendo ſibi lib. quinqꝫ pro omni eo ⁊ toto eo quod petere poſ-
ſet in bonis ſuis. Dubitatū fuit an iſte nepos ſororis tāqꝫ ſuc-
cedens in locum patris ſui premortui poſſet agere ad partem debi-
tam ex forma ſtatuti predicti patri ſuo ſi viueret vt patet in. d. verſ.
⁊ ſi deceſſerit ⁊c. In quo paſſu multa hincinde dicta ⁊ allegata fue-

rũt pro vtraqȝ parte. Coram reuerẽdis auditoribus ⁊ iudicibus
cõmiſſarijs doctrina maxima eminẽtiſſimis et probatiſſimis qui
deo ⁊ iuſtitie conſentiẽtes ad fauorem partis noſtre iudicarunt tã-
dem. Et inter alia que adducebam ad oſtendendum quod iſte ne-
pos intrare debebat locum patris ſui: ⁊ per cõſequens ſicut ſoror te-
nebatur relinquere tertiam partem fratri ſuo ita ⁊ filio fratris ꝓ-
ponebam illud cõſi. do. mei. Alex. de quo. s. feci mentionem.
¶ Sed vltra predicta conſiderabam alia que ad propoſitũ de quo
agimus nunc ſunt multum appropriata. Et primo quia ratio di-
cti ſtatuti fuit ratio agnationis cõſeruande: prout in terminis hu-
ius ſtatuti allegauit. ⁊ voluit dñs meus in conſi. xliiij. in primo vol.
incip. qualiter mulier teneatur relinquere tertiam ⁊c. In vltima co-
4 lum. † ergo ius idem dici dȝ in filijs fratrum quod in ipſo fratre cũ
in eis militet eadem ratio agnationis conſeruande. l. illud. ff. ad. l.
aquil. l. a titio cum vulga. ff. de verbo. obl. ¶ Nec obſtat quod ſtatu
tum vocauit filios fratrum cum patruis ⁊ per conſequens non vi-
detur voluiſſe vocare cum fratribus prout dicebatur per dominos
aduocatos partis aduerſe: quia ad hoc reſpondebatur per me qđ
ſtatutũ põt intelligi de patruis nepotum ⁊ ſic filiorum fratris pre-
mortui: ⁊ tunc habemus intentum quod filij fratris ſuccedant cum
patruis ſuis. vel ſi intelligimus de patruis mulieris adhuc nõ ob-
ſtat obiectum quia non ſequitur ſtatutum vocauit filios fratrũ cũ
patruis mulieris: ergo excluſit eos cum fratribus mulieris nec de-
bet fieri hec interpretatio ad ſtatutum cum ſi fieret eſſet contra ius
cõmune quo filius fratris intrat locum patris vt ſupra probatũ eſt.
Et ſtatutum ſi non vocauit filios fratrum cum fratribus habuit ꝓ
conſtanti fratres omnes extare quo caſu nulli dubium ꝙ filij eorũ
eo caſu non poſſunt admitti. vt patet in verſicu. fratribus extanti-
bus ⁊c. ibi immediate ſequenti. Sed ſi contingeret fratres et filios
ex aliquibus fratribus premortuis extare nõ excludit filios nec vo
luit excludere cum excludendo eſſet de directo contra ius cõmune
d. §. reliquum: ⁊ authen. poſt fratres. l. primũ ⁊ l. ij. C. de ſuis ⁊ legi-
timis cum ibi plene nota. ⁊ prout ſupra firmaui ſecundum autorem
⁊ communem theoricam ſcrib. ¶ Et ſi ſtatutum veriſimiliter vo-
luit admittere dictos filios fratrum cũ patruis ſuis: vel ſi volumus
dicere quod nõ voluit admittere ſaltem neceſſarium eſt dicere qđ
5 iſte eſt caſus omiſſus a ſtatuto † qui remanet in diſpoſitione iuris
communis. l. commodiſſime. ff. de libe. ⁊ poſthu. l. ſi extraneus. ff. de
condi. ob cauſam. l. ſi cum dotem in principio. ff. ſol. mat. cũ ſimilib⁹.
¶ Plus dico quod licet ſtatutum excluderet eos, tamen vbi ſunt
patrui dictorum filiorũ debent ſecum concurrere. nam ſtante ſtatu
to ꝙ exiſtente patruo mater nõ ſuccedat ſi cõtingat extare patruũ ⁊
matrem ⁊ ſororem perſone defuncte: de qua ſorore ſtatutum nõ fa-
ciebat mentionem: hoc caſu non excluditur mater per patruum: ꝓ
not. per Pet. de ancha. in repetitione. c. canonum ſtatuta de cõſti.
in verſi. item conſulo: de quo. s. dixi in alio propoſito: ideo non re-
peto nũc. ¶ Preterea nõ ob. aliud qđ adducebaᷣ ꝑ parte aduerſa
arguẽdo a maiori. nã ſi ſoror poſſet relinquere dictã tertiã partem
vni ex fratribus excluſis alijs. ꝗto magis dȝ poſſe relinquere vni ex
frib⁹ excluſis filijs fratrũ ꝑmortuorũ. Qđ aũt poſſit relinqͥre vni fři
alijs excluſis ꝓbaᷣ in. l. filiosfamilias. §. cũ pater. ff. de lega. i. in verſi.
ſȝ vt in familia relinqueretur ⁊c. in quo tex. potiſſime ſe fundabãt.
¶ Sed ad illum tex. reſpondeo quod loquitur in terminis valde
remotioribus a noſtris. nã aliud eſt dicere qđ relinquaᷣ in familia: ⁊ tũc poſ
ſum relinqͥre vni de familia tñ ⁊ dicor ſatiſfeciſſe, ⁊ aliud eſt ꝙ relin
quaᷣ familie. nã nõ poſſet tũc relinquere vni de familia, ⁊ relinquẽdo vni
non dicitur ſatiſfactum: vt probatur in. d. §. cum pater. ſaltem a cõ-
trario ſenſu: ⁊ hoc probatur in. d. l. cum ita. §. in fideicom. de lega. ij.
vbi quando relinquitur familie non poteſt vnus eligi tantũ. nã ex
illis verbis oſtẽditur collectio plurũ perſonarũ: vt in. l. ſi. C. de ver-
6 bo. ſigni. † eſt enim verbũ collectiuum vt dixit ibi Bar. ⁊ Bar. in. l.
ſcire debemus in prin. ff. de verb. obli. Bal. in. d. l. ſi. ⁊ Bal. in. l. iube
mus. §. ſin autem in ſi. C. ad treb. ¶ Ergo in propoſito noſtro cum
ſtatutum diſponat ꝙ ſoror teneatur relinquere tertiam partẽ fra-
tribus loquitur per nomen collectiuum: nõ autẽ dixit qđ teneatur
relinquere in fratres vel in fratribus prout loquitur caſus in. d. §.
cum pater. Et pro hoc eſt etiã optimus tex. in. d. l. ſi. C. de verb. ſig.
in verſi. hoc eodem valente ⁊ ſi quis rem immobilem ⁊c.
¶ Preterea oſtendo ꝙ non poſſet ſoror relinquere dictam tertiã
partem vni ex fratribus. nam ponamus caſum in quo nõ extãt fra
tres mulieris nec patrui. ſed ſolum extent duo vel tres filij ex duo-
bus vel tribus fratribus eius qui debent inter ſe diuidere tertiam
in capita dicemus, ne quod ſufficiat vni eorum relinquere totã ter-
tiam certe nõ vt ſtatim ſubtiliter probabo. nam ſtatutum vocat fi-
lios fratrum in omni. iu. tertie partis quando concurrunt cum pa-
truis mulieris: ⁊ tamen melius fuiſſet vt vni relinqui potuiſſet: et
tamen ſtatutũ hoc non voluit. ergo quando non ſunt patrui mul-
to magis debent omnes admitti nec poteſt relinqui vni: et ſi lex vo
cat omnes ad minus multo magis ad plus vbi commodior ⁊ vtilior
ſit diuiſio. ¶ Accedat pro confirmatione. nam ſtat cõmunis theo-
7 rica doctorum in locis infra proxime allegandis, quod † vbicunqȝ
pater ſtipulatus eſt emphyteuſim ab eccleſia pro ſe ⁊ filijs ⁊ nepoti
bus ⁊c. non poteſt pater legare dictam rem cõductam prout ſupra
vbi non fuerit ſtipulatus nomine collectiuo vȝ pro filijs ⁊ nepoti-
bus. ita voluit Barto. in. l. vt iuriſiuran. §. ſi liberi in prima colum.
in fine. ff. de ope. libe. ⁊ Fede. de ſenis in conſilio. cxxviij. incipiente
factum eſt tale duo fratres ⁊c. ⁊ Barto. in conſilio. lx. incipien. que-
ſtio iſta habet duo dubia ⁊c. ⁊ Bald. in. c. primo. in princip. in. v. co
lum. in verſicu. quero nunquid pater ⁊c. in titu. de prohibita feudi
alie. per Fede. Bald. Ange. ⁊ Pau. de caſt. in. l. apud Julianũ. §. ſi
quid alicui. ff. de lega. i. ⁊ Salice. cum bononienſis in fine. C. de iure
emphy. ⁊ Lud. roma. in. l. vnica in. xij. queſt. C. quando non peten.
partes. ⁊ voluit dominus meus Alexand. in conſilio. xcvi. in quar
to volumi. incipiente, viſo inſtrumento ⁊ themate conceſſionis in
emphyteuſim facte. per Abbatem nonantulanum ⁊c. in penulti.
colum. ⁊ in conſi. xcvij. in prima colum. in princi. incipiente in cauſa
Nicolai de campezio in. iij. volumi. vbi atteſtatur hanc eſſe cõmu-
nem ſententiam. ⁊ in conſilio. viij. in. vi. colum. in. iij. volu. incipien.
viſis ſubtiliſſimis dubitationibus ⁊c. ⁊ Petrus de anche. in conſi.
cccvij. incipiente. themate preſuppoſito tria ſunt ⁊c.
¶ Si ergo in diſpoſitione cauſata ⁊ proueniente ab ipſomet pa-
tre non poteſt ipſe legare vni filiorum ex quo collectiue ꝓuidit eis,
multo minus debet poſſe ſoror relinquere vni ex fratribus iſtam
tertiam partem bonorum prouenientium ad fratres non ex diſpo
ſitione ipſius ſororis ſed ſtatuti, et ſic ab alio fonte quam a ſuo.
¶ Alterius adducebatur ad corroborañ. iurium partis aduerſe ꝙ
8 † verbum relinquere refertur ad vltimam voluntatem. l. i. §. fin. ff.
de tabu. exhi. ⁊ nota. in. l. iubemus la ſecunda. §. fina. in fine. C. de ſa
croſanctis eccleſi. ⁊ voluit Barto. in. l. cum his in princip. ff. de tranſ-
actio. ⁊ in. l. vnum ex familia. §. ſi fundum. ff. de lega. ij. ergo ſequere
tur quod ſtatutum induceret neceſſitatem teſtandi certo modo et
ſic auferret liberam teſtamenti factionem mulieri cõtra. l. i. C. de ſa-
croſan. eccle. ¶ Sed ad hoc reſpondeo ꝙ non eſt inconueniens ꝙ
ſtatutum tollat arbitrium teſtandi pro tertia parte eius ꝙ quis lu
cratur ex prouiſione eiuſdemmet ſtatuti. nam ſtatutum diſponit ꝙ
mulier lucretur dotẽ ſibi datam vel promiſſam a quocũqȝ ⁊ augmẽ-
tum eius non obſtante ꝙ alius qui dotem vel eius augmentũ dede
rint ſtipulatus fuerit ſibi reddi, ⁊ ſic contra ius cõmune induxit qđ
mulier lucrifaciat illa bona: vnde modo non eſt abſurdum ꝙ gra-
uet eam in relinquendo tertiam partem dictorum bonorũ fratri-
bus ſuis iuxta. l. ab eo. C. de fideicom. ⁊ in regula qui ſentit de reg.
iur. lib. vj. ⁊ in. l. fin natucam. ff. eod. titu. ¶ Nec dicatur mihi ami-
ce ſtatutum predictum grauat mulierem etiam in alijs bonis ipſi⁹.
vt in verſicu. tertiam ipſius dotis ⁊ eius augmenti ⁊ aliorum bono
rum ipſius relinquere teneatur ⁊c. ergo grauet extra bona lucrata.
nam dico ꝙ hoc nõ eſt abſonum cum ſit in arbitrio mulieris diſpo-
nere de bonis ipſius proprijs ⁊ non lucrari dotẽ ⁊ eius augmentũ.
⁊ hoc caſu non tenebitur relinquere tertiam partem bonorũ ſuorũ
fratribus. ſed vbi mulier acceptauit dotem ⁊ augmentum ⁊ voluit
ea lucrari. conueniens eſt ꝙ relinquat tertiam partem omnium.
quia ſi voluit antecedens debet velle conſequẽs neceſſarium ad il-
lud. l. ad rem mobilem. l. ad legatum cum ſi. ff. de procur. Ex quibus
omnibus dicebam tũc ⁊ nunc repeto in propoſito noſtro quod di-
cti filij fratrum debebant ſuccedere in dicta tertia parte vna cũ pa-
truis ſuis non obſtante diſpoſitione ſororis in contrarium. et ita
iudicatum fuit. tene mẽti quia hec ſunt de pane lucrando. ¶ Lu-
douicus Bologninus.

Et ſi nullus frater vtrinqȝ cõiun-
9 ctus † ſupereſſet adhuc vocantur ſoli filij fratrum vtrinqȝ coniun-
ctorum. ⁊ excludunt fratres ex vno latere tantũ coniunctos. ⁊ mul-
to fortius filios fratrum ex vno latere coniunctorum. vt eſt caſus in
d. §. reliquum in verſi. item conſequens ⁊c.

Additio. ¶ Vera eſt hec deciſio do. autoris. et vltra text.
in. §. reliquum eſt tex. in authen. poſt fratres. C.
de legiti. here. ⁊ ratio eſt etiam quia nepos intrat locum patris ſui
premortui. et iam ſepius diximus: vnde tum ex perſona paterna
tum etiam ex propria excludit patruum ex vno latere tantum cum
ſit nunctius ipſe pluribus vinculis ꝙ patruus ſuus. tamen in con-
trarium facit text. vnus in. §. ſi vero neqȝ fratres in authen. de he-
redi. ab inteſt. vbi in ſuccedẽdo proximior in gradu prefertur. ergo
patruus debet preferre nepoti ſuo cum ille ſit in primo quo ad fra-
trem ſuum nepos vero in ſecundo gradu. Sed reſponde quod ille
textus intelligitur in alijs cognatis vlterioribus non autem in fra-
tribus fratrumqȝ filijs de quibus nos loquimur.
¶ Et intantum frater ⁊ filius fratris qui ſunt vtrinqȝ coniuncti
preferuntur in ſucceſſione fratris alteri fratri ex vno latere tantum
10 coniuncto. vt. d. §. reliquum, cum ſi. qđ † etiã in bonis prouenienti
bus a patre vel a matre dicto fratri premortuo preferunt ſȝ Dy. in
ſuo tractatu de ſucceſ. ab inteſta. circa ſi. ⁊ Bal. in aut. itaqȝ. C. com-
munia de ſucceſ. per text. in. l. de emancipatione. C. de legi. heredi. ⁊
ita firmant ſcriben. in. d. authen. poſt fratres. ⁊ glo. ⁊ doct. in. d. aut.

itaqȝ.

itaq;. Sed vbi non extarent fratres vtrinq; coniuncti tūc bene fratres coniuncti ex vno latere admittuntur pariter ad bona fratris premortui. ſed in bonis a patre prouentis frater ex latere patris preferatur, ⁊ in bonis a matre prouentis preferatur frater vterinus. caſus eſt ſing. in. d. l. de emancipatione. §. excep. ⁊ voluit ipſe autor infra in. §. ⁊ hoc procedit quo ad bona extrinſecus queſita de quo ibi dicam poſt eum. ¶ Sed redeundo ad propoſitum dico ꝙ frater vtrinq; coniunctus vel filius eius regulariter preferetur fratri ex vno latere tantum, vt in precallegatis iuribus ex quo infero ꝙ ſi extaret frater vtrinq; coniunctus et nepos ex vno latere tantum preferretur frater vtrinq; cōiūctus dicto nepoti qui nō hȝ maiorē facultatem ꝗ̄ pater ſuus ex vno latere coniunctus, in cuius locum intrat. ita probat in. d. §. reliquū in ver. ex diuerſo ⁊c. ¶ Tamē intellige predicta procedere in fratribus ⁊ filijs fratrum. Nam bene conſideramus in eis vinculorū duplicitatem. ſed in alijs vlterioribus non. glo. eſt in dicta aut. poſt fratres. ſi recte ponderetur. tamē contrarium voluit Iaco. de beluiſio cō bononienſis in. §. ſi vero neq; fratres in aut. de heredi. ab inteſt. ⁊ hec eſt veritas quā notat.
Ludouicus Bologninus.

11 **Sed hic dubium** occurrit † qđ ſi quis deceſſit ſuperſtitibus duobus fratribus vtrinq; coniunctis, ⁊ vnus eorū repudiauit: an pars ſua accreſcat patri ſuo, an vero poterunt adire filij huius repudiantis perinde ac ſi ipſe fuiſſet premortuus. reſpondeo ꝯ́ſecūda pars eſt vera: q2 paria ſunt repudiare ⁊ premortuum eſſe. inſtit. de bonorum poſſeſ. §. pe. ⁊ l. i. C. quando non peten. partes. ⁊ l. ij. §. ſi conſanguinea. ff. ad tertul. ⁊ no. Cyn. in aut. itaq;. C. communia de ſucceſ. ⁊ iam bis ſuper hanc regulam poſui.

Additio. ¶ Hec deciſio vera eſt. nā iſti fratres non ſunt cōiuncti ea cōiunctione vt inter eos habeat locum ius accreſcēdi: de quo in. l. re coniuncti. ff. de leg. iij. ⁊ in. l. plane. §. ſi duobus. ff. de leg. primo. ¶ Sed contra hoc poſſet iniuari. nā nepos admittitur ad bona patrui cū alio patruo tanꝗ̄ ſubrogatus in locū patris vt ſupra diximus. ergo ſi ſubrogatus eſt dȝ ſapere eius naturā. l. ſi cū. §. qui iniuriarū. ff. ſi quis cautionibus: ſed ſi pater repudiauit ergo nepos debet ſapere eius naturā, ⁊ ſic ex quo ille repudiauit ipſe dȝ per cōſequens haberi pro repudiante: et ſic non dȝ poſſe ſuccedere. Sed dicas qđ ſubrogat quo ad ſuccedēdū non aūt vt repreſentet patrē in qualitate illa. Nam ſi pater eſſet mortuꝰ admittitur nepos qui nō admitteret ſi repreſentaret patrem quo ad illā qualitatem mortis, ⁊ ita teneas in hoc cū domino autore. nā ſuccedit in locū eius non in perſonam eius cui perſone inherent qualitates, ⁊ non loco. Bologninus.

12 **Secundo dubitatur** † an quando vocant ad ſucceſſionē ab inteſtato ſolum filij fratrū vtrinq; coniunctorum perſone defuncte ipſi vocent in ſtirpes. an vero in capita. reſpondeo circa hunc paſſum opiniones ſunt. nam Azo tenet ꝙ ſuccedant in capita: ⁊ cū eo concordat Roffre. ⁊ Iac. butrig. in aut. ceſſante. C. de legi. hered. ¶ Sed contrariam partem. ſ. ꝙ ſuccedāt in ſtirpes tenet Accur. in. d. aut. ceſſante. ⁊ in. l. i. in fi. ff. ſi pars here. ⁊ ſic de facto conſuluit. ⁊ idē tenet Dy. Iaco. de are. ⁊ Cy. in. d. aut. ceſſante. ⁊ Bart. in. l. poſt conſanguineos. §. i. ff. de ſuis ⁊ legi. ⁊ Franc. de rampo. in. d. aut. ceſſante. ⁊ hec eſt communis opinio. ⁊ mihi placet.

Additio. ¶ Queſtio hec quotidiana profecto eſt ⁊ quotidie verſatur in palatijs: ⁊ hec fuit mihi prima queſtio in qua ꝯſului primo poſtꝗ̄ fui doctor de ãno. M. cccclxx. in qua queſtione habui tunc conſulere in partibus Romandiole. Et in ea vt vides doctores fuerunt cōtrarij: nā Azo. in. §. item iuste nouiſſimo ver. item illud in ſumma de legi. here. lȝ autor hic non allegat: vbi voluit ꝙ iſti filij fratrū ſuccedant in capita, ⁊ idē voluit etiam Hoſtiē. cuius magna eſt autoritas in. §. viſo verſi. ij. qđ ſi fratrum ⁊c. in ſumma de ſucceſ. ab inteſt. ⁊ Bal. in. d. aut. ceſſante: vbi dicit qđ hec opinio ſibi videt magis amica lr̄e ⁊ nature: lȝ alias propter autorē glo. cōſuetudo tenuerit cōtrarium. Nihilominus gloſ. in. d. aut. ceſſante. ⁊ gl. in. §. reliquū de here. ab inteſta. vbiq; tenuit
13 qđ † admittant in ſtirpes, ⁊ idem voluit Iaco. de belui. cō bononienſis meus. ⁊ Angelus ibi. ⁊ ibi videtur etiam de hoc eſſe caſus in verſicu. ſi vero neq; fratres non cauillando ibi quando non ſuperſunt fratres nec filij fratrum alij agnati ⁊ cognati ſuccedūt in capita ⁊c. ergo alij ſuccedunt in ſtirpes. Nam certum eſt de fratribus, ⁊ idem de nepotibus ſuccedentibus cum patruis vt ſupra concluſum eſt ſm̄ iura ⁊ cōmunes ſententias: ergo idem dicendum eſt quādo ſuccedūt etiā ſoli filij fratrū vt admittant in ſtirpes, ⁊ eo maxime cum quilibet repreſentat perſonam patris ſui vt ſuperius ſepe dixi. Sȝ patres eorum ſuccedebant in ſtirpes: ergo ⁊ ipſi eodem modo ſuccedere debent vt in. c. cum quis de regu. iur. lib. vj. ⁊ ita tenui vt ſupra in illo primo meo conſilio edito, ⁊ idem etiam voluit autor infra in verſicu. quando autē ⁊c. vbi atteſtatur hanc eſſe communem opi. prout etiam ſupra dixi in. §. ij. dubitatur ⁊c. ⁊ idem atteſtatur eſt etiā infra in. §. iiij. dubitari pōt ⁊c. in fi. vbi allegat text. in. d. §. reliquū. eſt verū ꝙ Bal. in. d. aut. ceſſante rn̄det ad cōtraria que faciunt pro cōi opi. ſed iudicio meo non bene prout videre poteris, ideo non refero. Ludo. Bologninus.

14 **Et vt eam declarem** aſſumo caſus mihi dubios vtrū † autē ſoli filij fratrū vtrinq; coniunctorū ſuccedāt ab inteſtato excluſis fratribus ex vno latere tm̄ cōiūctis, ⁊ planū eſt in ſtirpē ſuccedere cū ipſi ſoli ſuccedāt ex ſpāli bn̄ficio iuris nouiſſimi. Nam cū ipſi ſint in tertio gradu excludūt fratrē q eſt in ſcđo, ⁊ hoc iđ q2 fingūtur eſſe in ſcđo gradu ⁊ repreſentāt pſonā patrū ſuorū defunctorū. vn̄ p cōſequens debēt p ſtirpes ſuccedere. vt eſt caſus in. d. §. reliquū. Et idē dico qn̄ tales filij fratrū vtrinq; cōiunctorū ſuccedūt. excluſis filijs fratrum ex vno latere tm̄ coniunctorū vel excluſis patruis vel auunculis defuncte pſone. tunc eīm adhuc dicunt ipſi ſuccedere de iure ſpāli ex priuilegio iuris nouiſſimi cū ipſi qui ſunt in tertio gradu excludāt alios vt in aut. de heredi. ab inteſta. §. illud palam ⁊c.

Additio. ¶ De hiis oībus ſupra latius dixi in prima additione mea huius tertij articuli principalis iđ non inſiſto ſup his. ⁊ hic dicta p autorē tendūt ad fundandā cōem opi. ſupra relatā que hȝ ꝙ filij fratrum premortuorum ſuccedūt in ſtirpes, ⁊ non in capita prout ſupra firmaui in addi. mea proxime prece. ad quam in hoc me remitto. Bologninus.

15 **Qn̄ aūt ſuccedunt** † ubi filij fratrū nec ſupereſt aliqu de ſcđo gradu vel tertio qui ipſi poſſint excludere, ⁊ tūc maius eſt dubiū. Sed tn̄ adhuc teneo cōem opi. ꝙ. ſ. ſuccedūt in ſtirpes per rōnem generalē quam ponit tex. in. d. §. reliquum. ver. huiuſmodi. ⁊ ibi vt in ſuorum parētum locū ſuccedunt ⁊c. ⁊ per. §. ſi vero neq; fratres a cōtrario ſenſu. qui tex. videt multū declarare mentē. §. precedentis. item pro hoc facit quod ſupra dixi in ver. quero dubitari poteſt ⁊c.

Additio. ¶ Iſte eſt ille verſus de quo ſupra tibi feci mentionē in ſecūda addi. proxime precedenti in eo articulo. an filij fratrū ſuccedant in ſtirpes omnibus eorū patruis, an vero in capita. ⁊ dixi ꝙ in ſtirpes dicens ꝙ autor hic atteſtabat hanc eſſe communē opi. prout video. nec hic opus eſt alia addi. cū ſupra de hoc late dixerim in loco ſuo ne idem repetam ⁊ fruſtra occupemus membranas. Bologninus.

¶ Vbicunq; in hac materia dico de fratribus ⁊ patruis ⁊ auunculis. idem intelligo de ſororibus, amitis ⁊ materteris: cum hodie ſit ſublata omnis differentia ſexus.

Additio. ¶ Licet autor nō dicat vbi probat ſublatā eſſe omnē differentiam ſexus. dic ꝙ in. §. nullam in aut. de heredi. ab inteſta. ⁊ in aut. defuncto in fin. C. ad tertul. Et
16 intellige † ꝙ fratres patrui ⁊ auūculi parificantur cū ſororibꝰ, amitis ⁊ materteris. ſ. ſingula ſingulis referendo. nā fratres cū ſororibꝰ patrui cum amitis. auunculi cum materteris. prout infra etiā magis in ſpecie dicemus. Ludouicus Bologninus.

¶ Item predicta omnia habent locum ſiue tales fratres vel filij fratrū fuerint in patria poteſtate conſtituti ſiue exiuerint patriā poteſtatem per emancipationem, arrogatorem vel alium modū. vt in aut. de here. ab inteſt. in. §. nullam vero.

Additio. ¶ Non hȝ dubiū cōcluſio predenn. q2 caſus eſt in. d. §. nullā vero. tn̄ nota vnū qđ autor dicit ꝙ
17 † quis exit patriā poteſtatē per adoptionem. nā intellige hoc ſane qn̄ daf in adoptionē aſcēdēti, ſecꝰ ſi extraneo. vt in. l. pe. §. ſi vero pf naturalis. C. de adop. ⁊ ꝗ̄ latiꝰ dixi in primo ⁊ ſcđo articulo pncipali dū poſui de gradu filiorū legitimorum tantū. Bologninus.

¶ Secundo caſu poſt fratres vtrinq; coniunctos ⁊ talium fratrū filios vocantur ad ſucceſſionē fratres cōiuncti ex vno latere tm̄ vt ex patre tm̄: vel ex matre tm̄, ⁊ ſimul cū eis vocant filij fratrum premortuorū ex vno latere cōiunctorū: tn̄ tn̄ filij fratrū vocant in ſtirpes ſolum: q2 ſolū tantā partem debēt habere omnes quantā habuiſſet pater eorum ſi viueret. in. d. §. reliquum.

Additio. ¶ Vera eſt ꝯcluſio dn̄i autoris, ⁊ nō hȝ dubiū: p quo facit qđ ſupra diximꝰ in filijs fratrū vtrinq; cōiūctorū: nā ſuccedūt in ſtirpē. vt. ſ. diximus in princ. huiꝰ tertij articuli principalis ideo nō repeto nunc. Ludo. Bologninus.

18 **Hoc procedit quo ad bona** extrinſecus queſita † ſcȝ aliunde ꝗ̄ a patre vel a matre: in bonis aūt queſitis ex matre pfert frater vterinus tm̄ fratri cōſanguineo tm̄, vt eſt caſus ſingula. in. l. de emācipatione. §. exceptis. C. de legi. here. ⁊ idē dico econtra qđ in bonis a patre queſitis prefert frater cōſanguineꝰ tm̄ fratri vterino tm̄, ⁊ hoc tenet glo. ⁊ doc. cōiter in aut. itaq;. C. cōia de ſuc. ⁊ bene. nā lȝ hoc non ſit iure cautū expreſſe: tn̄ eſt eadē rō que ē in caſu. d. §. exceptis. vnde ⁊ ille. §. non corrigit iura antiqua, ſed illa limitat ⁊ ſuper magna equitate fundatus dȝ ex idētitate rōnis extēdi. l. non poſſunt. ff. de legi. ⁊ notat Bar. in. l. ſi cōſtante ſolu. matri. in viij. q. ergo per illū. §. exceptis dȝ limitari. d. §. reliquū tn̄ vno. q2 iura noua debent diſtingui ⁊ limitari per iura antiqua. l. non eſt nouum. ff. de legi. ⁊ l. ſeq. ⁊ no. in aut. offe. de lit. conteſt. Caſus ſinglrs

Additio. ¶ Non ſunt multi menſes quibus habui cõſulere in cã maxime ĩportantie an ĩ bonis puenientibus a matre vel coniuncta perſonã per matrem preferentur matertere in ſucceſſiõe nepotis, ⁊ ecõtra in bonis prouenientib⁹ a patre vel coniuncta perſona per patrẽ preferunt patrui: ex eqtate ⁊ ex ra
19 tione .d. §. exceptis. † concluſi tunc ꝙ ille tex. qui loquitur in fratribus ⁊ extendit etiam ad filios fratrũ prout voluerũt ſcribentes ibi ⁊ ſcribẽ. poſt gloſ. in auť. itaqꝫ. C. cõmunia de ſucceſ. tamẽ nõ habet locũ in alijs tranſuerſalibus vlteriorib⁹ in gradu, ⁊ ita voluit Bal. in auť. itaqꝫ in ver. ⁊ eſt quidam ordo ⁊c. ⁊ Salic. cõ bononien. in .d. auť. itaqꝫ in ver. quero ab extra ⁊c. per tex. in. §. conſequens de here. ab inteſt. ⁊ idem etiam ſentit autor tacite hic dũ facit mentionẽ de fratribus ⁊ eorũ filijs ſed eis exceptis nõ cõmemorat vlteriores in gradu, ſed dicit ꝙ alij agnati ⁊ cognati ſuccedunt in capita ſeruata ſola prerogatiua gradus. per tex. in. §. ſi vero neqꝫ fratres. ⁊ in §. illud in auť. de here. ab inteſta. Sꝫ clare hoc firmat infra in. § .nũ. dubitari poteſt ⁊c. Pro quo ego adduco, ⁊ tunc adducebã arguendo de re ad perſonã: qđ argumentũ in iure valet. l. qui liberos pluͤres, ⁊ ibi hoc notat Bar. ff. de vulg. ⁊ pupil. ⁊ Barto. in. l. miles. §. ⁊ qua diximus. ff. de teſtamẽ. mili. ſed ita eſt quod diſpoſitio. d. §. exceptis qui loquitur de bonis paternis ⁊ maternis, ⁊ extenditur ex idẽtitate rationis ad bona prouenientia ab alijs aſcendentibus tã ex linea paterna quã materna vt dicunt ſcribentes in locis preallegatis, ⁊ hoc voluit autor infra in. §. ſed hic dubium occurrit. ⁊c. ſꝫ non extenditur ad bona prouenientia a tranſuerſalibus: quia nõ reperitur hoc iure cautum, ⁊ in ſpecie hoc firmauit autor infra in verſicu. ſecundo dubitari ſolet circa hoc vtrum frater conſanguineus ⁊c. qđ diſpoſitio. d. §. exceptis non habet locum in bonis prouenientibus a tranſuerſalibus a linea paterna vel materna coniunctis ergo ſi non fit extenſio in bonis. ſ. de bonis aſcendentiũ ad bona tranſuerſalium, ⁊ ſic in rebus non debet etiam fieri extenſio de perſonis ad perſonas. cum ergo ille tex. loquatur in fratribus ⁊ extendatur per docto. ad filios fratrum non debet extendi nec habere locum in alijs tranſuerſalibus vlterioribus vt ſunt patrui ⁊ matertere inter quos de iure cõmuni ſucceſſio habet locum in bonis prouenientibus nepoti vndecunqꝫ ⁊ qualitercũqꝫ ⁊ pariter ſuccedunt, ⁊ in capita ſeruata ſolum prerogatiua graduum vt eſt textus in. d. §. ſi vero neqꝫ fratres ⁊. §. conſequens. ⁊. §. reliquum de here. ab inteſt. ⁊ voluit etiam Bal. in. l. patruo. C. de leg. here. ⁊ ita tenui in conſi. predicto quantũ eſt de iure cõmuni. ⁊ allegaui dominum autorem in hac materia ſepenumero. nam ipſe diligenter loquutus eſt. Ludouicus Bologninus.

20 **Sed hic dubium occurrit** † vtrũ frater cõſanguine⁹ tantum preferat fratri vterino in bonis que ad fratrẽ defunctum peruenerunt ab auo paterno vel ab auia paterna. ⁊ idem quero de caſu ⁊ econtra an frater vterinus preferatur fratri cõſanguineo in bonis que ad defunctũ peruenerunt ab auo materno vel auia materna. ⁊ puto idem qđ ſic. cum ſit eadem ratio vnde illa verba maternis rebus ⁊c. poſita in. d. §. exceptis. intelligo large vt oẽs res cõprehendant que peruenerunt ad defunctũ ab aſcendentibus per lineã maternam. pro quo facit. l. ij. C. de bo. mater. ⁊. l. ꝙ ſcitis. C. de bonis qꝫ libe. ibi ex matre vel eius linea peruenerũt. Nam dꝫ intelligi vel eius linea. ſ. aſcendẽti. ⁊ idẽ dico econtra. ſ. in bonis ꝙ peruenerunt ad defunctũ ab auo paterno cum ſit eadẽ ratio. nec obſtat quod notat Bar. in auť. ex teſtamento. C. de ſecundis nup. qꝛ ibi loquitur ĩ materia odioſa quia eſt iuris antiqui correctoria, ⁊ ideo appellatione ſubſtantie paterne nõ cõprehenditur ſubſtantia aui ⁊c. hic autem in materia nullo modo odioſa. qꝛ. §. exceptis nõ corrigit. ſed limitat iura antiqua. vt. ſ. dixi. vnde dꝫ fieri extenſio per idẽtitatem rationis. ⁊ ſic appellatione matris cõprehenditur au⁹ ⁊ auia. l. iuſta interpretatione. ff. de verbo. ſig.

Additio. ¶ Vera eſt pro certo concluſio dñi autoris. ex cuius dictis elicio aliã concluſionẽ quã firmaui
21 in additione precedẽti: † qꝛ diſpoſitio dicti. §. exceptis que loquitur de bonis maternis ⁊ extenditur ad bona prouenientia ab aſcendẽtibus p lineã maternã. ⁊ ſimiliter in paternis nõ habẽt locũ in bonis puenĩetibus a tranſuerſalib⁹, ⁊ ita autor ſi bene ponderet ſrue tit hoc expreſſe in ver. Nam dꝫ intelligi vel eius linea ſcꝫ aſcendẽti ⁊c. ⁊ ſic excludit oẽs alios ab omnibus aliis prouenietia. ⁊ apertius autor hic voluit infra in. §. proximo incip. ſecũdo dubitari ſolet ⁊c. pro quo facit. qꝛ ſi ſecus diceremus ſequeretur ꝙ. §. exceptis nõ induceret limita. ad iura antiqua ſecundũ correctionẽ. ⁊ ita teneas vltra iam dicta. ¶ Tamen ad vnum aduerte dum do. autor reſpondet ad doctrinam Bar. in auť. ex teſtamẽto de ſecũdis nupt. quod loquitur in materia odioſa ⁊c. Nam alia ratio iudicio meo reddi poteſt. Nam ideo ſubſtantiam paternam non poteſt habere quo ad proprietatem mulier tranſiens ad ſecunda vota: ſubſtantiã aui tam ſic. quia nubendo affert iniuriam memorie ⁊ anime mariti que ratio ceſſat in auo prout ſupra latius diximus in ſecundo articulo principali dum poſui de ſucceſſione aſcendentiũ ad deſcendẽtes. ⁊ ita voluit in ſpecie autor lꝫ non alleget hanc rationẽ. ſ. in dicto ſecundo articulo in. §. ex hoc ego occurrit mirabile ⁊c. vbi tantum allegat rationem materie correctorie in qua ſecundũ eum non debet fieri extenſio. Ludouicus Bologninus.

22 **Secundo dubitari ſolet circa** † hoc vtrũ frater cõſanguineus preferat fratri vterino in bonis que ad defunctũ peruenerunt a tranſuerſalibus ſibi cõiunctis ex linea paterna tñ vt a patruo vel amita vel ex fratre cõſanguineo mortuo. ⁊ videtur qđ nõ: qꝛ hoc nõ eſt iure cautũ. itẽ hoc probat argumẽto. d. l. ꝙ ſcitis in fine ibi ex matre vel eius linea, nã intelligit aſcẽdenti vt pbat C. de bonis mat. l. ij. ¶ Preterea etiã. qꝛ iſto tpe ante Iuſtinianũ bona que acquirebant filio a trãſuerſalibus ſibi coniũctis ex linea materna patri acquirebant pleno iure. lꝫ ſecus eẽt in linea aſcẽdẽti vt. d. l. ij. ⁊ notat l. l. cũ oportet in gl. j. C. de bonis qꝫ libe. ¶ Itẽ hoc probat: qꝛ magna eſt rõ diuerſitatis. Nã bona aſcẽdẽtiũ ſunt quaſi debita deſcẽdẽtib⁹. l. ſi. ff. de bonis liber. ſecus ĩ bonis trãſuerſaliũ. l. j. ⁊ ſequenti. ff. de inoffi. teſta. l. fratres cum ſimilibus.

Additio. ¶ Concurro in eadem ſententia ⁊ vltra allegata per dñm autorẽ ad idẽ facit qđ ſupra dixi arguendo de re ad perſonã. Nã ſi diſpoſitio. d. l. de emancipatione. §. exceptis nõ intelligitur niſi in fratribus ⁊ eorum filijs tantũ, vt bona prouenientia a lineis aſcendentium non concedantur vlterioribus in gradu ſimiliter. ergo cũ iſte tex. loquatur de certis bonis non debet extendi ad bona tranſuerſaliũ. ⁊ ita alias conſulendo dixi ⁊ non ſunt multi menſes. ⁊ qꝛ cauſa adhuc pendet non affero in mediũ ea que tũc ſcripſi in illa materia que eſſent hic multũ accommoda ta ne arma partis noſtre eſſent cõmunia aduerſario eius, ſed ſtante ꝙ dabitur intelligẽs titulũ qõnis ⁊ fundamẽta pro hoc faciẽtia ad intellectũ ſtatuti ſub rubrica de ſucceſ. ab inteſt. aſcendentiũ vel collateralium. Ludouicus Bologninus.

23 **Tertio dubitari** poteſt. pone † qđ fratri defuncto competebant multe actiones cõtra debitores paternos ⁊ ei ab inteſtato ſucceſſerũt duo. ſ. frater cõſanguineus ⁊ frater vterinus qđo formabit libellũ frater conſanguineus, vt excludat actiones inſolidũ in eũ tranſlatas cõtra debitores paternos reſpondeo dici poſſe ꝙ re vera vterqꝫ iſtorũ eſt heres naturalis pro ſemiſſe totius hereditatis defuncti. ⁊ ſic directe actiones actiue ⁊ paſſiue inter eos diuiduntur pro hereditarijs actiõib⁹. l. j. C. ſi cer. pet. ⁊. l. pro hereditarijs. ⁊. l. ſi. C. de here. ac. Sꝫ ad inſtar prelegati dici poteſt de equitate ipſo iure eſſe tranſlatus in fratrem conſanguineum pro ſemiſſe. ⁊ ſpectare debent ad fratrẽ vterinum ſibi coheredem. argu. ex legato. C. de lega. coniuncta. l. ex facto proponebatur. C. de heredi. inſtitu. ¶ Vel poſſet dici iſtũ fratrem conſanguineum quoad bona paterna fingi a lege eſſe ſolum heredem naturalem ab inteſtato, et ſic in eum tranſire actiue et paſſiue actiones directas que ad defunctũ peruenerunt de bonis patris. et hoc mihi non placet, quia hoc nullo iure cautum eſt de tali fictione.

Additio. ¶ Dominus autor in queſtione propoſita iudicio meo ſe inuoluit et eius opi. vltima relata per eum que ſibi non placet omnino mihi placet. Nam non eſt inconueniens ꝙ actiones paterne actiue et paſſiue cõpetant ſolum fratri conſanguineo in illis bonis delatis ad eum in quibus nullũ ius competit alteri fratri vterino qui in illis bonis prouenientib⁹ a patre penitus reputatur extraneus ſicut econtra in bonis maternis frater vterinus prefertur cõſanguineo qui in bonis maternis pro nullo habetur. d. l. de emancipatione. §. exceptis. ⁊ volunt ſcribentes in. d. auť. itaqꝫ de quo ſupra latius dixi poſt dominum autorem in. §. ſi. caſu ⁊c. ⁊ in. §. ⁊ hoc procedit ⁊c. Itaqꝫ ſum huius p
24 poſiti quod † actiones actiue et paſſiue ſiue in bonis paternis ſint apud fratrem conſanguineum tantum, ⁊ econtra in bonis maternis apud fratrem vterinum in bonis prouenientibus a matre.
¶ Pro quo adduco illud quod voluit ipſemet autor infra in. §. verũtamen inter iſtos duos caſus ⁊c. vbi concludit qđ adeo bona paterna deferuntur conſanguineo fratri, ⁊ iudicantur in eius perſona et econtra bona materna in perſonam fratris vterini ꝙ nõ poſſunt recuſare totam hereditatem paternam vel maternã: ergo preſupponit ea bona et obligationes eorum eſſe affixa oſſibus vnius non autem vtriuſqꝫ. ¶ Nec obſtat. l. j. ſi cer. pe. ⁊. l. pro hereditarijs de here. acti. quia loquuntur in terminis valde diuerſis. ſ. quando bona deferuntur ad aliquos eodẽ iure: habito reſpectu ad defũctũ ⁊ ad eos quibus defertur, ſed non eſt ſic in paternis vel maternis cum obligatione paterna vel materna delatis ad fratres de quibus nos loquimur: qꝛ diuerſimode deferuntur ad eos vt probatur in. d. §. exceptis in ver. eos ſolos vocari oportet ⁊c. que verba diligenter notãda ſunt. Nã iudicio meo apponit gladiũ ad radicẽ huius queſtionis. ⁊ contra illum tex. forte non conſiderando dixit dominus autor qui ſi illum caſum vidiſſet nõ dubitaſſet amplecti vltimam opinionẽ per eum relatam quam reprobauit, ⁊ non bene.
Ludouicus Bologninus.

25 **Sed tunc quero in caſu** predicto † contra quē agāt creditores qui habēt directas actiones inſolidum cōtra hunc defunctum qui fuit heres naturalis patris. rñdeo ꝙ ipſi debēt agere ꝓ ſemiſſe contra vtrūq; iſtorū heredum cum re vera ambo ſint heredes vt dixi ſed frater cōſanguineus tenebitur defendere ⁊ ſubleuare ab omni onere huius hereditatis paterne iſtum fratrem vterinum.

Additio. ¶ Dominus autor iudicio meo fallitur in hac concluſione ſicut in precedenti. nā vtroq; modo eodē laborat. nam creditores paterni reſpectu bonorū paternorum debent oīno agere de directo contra fratrē conſanguineū ad quem ſolum dicta bona deferūtur ⁊ creditores materni cōtra fratrem vterinū. vt in. d. l. de emancipatione. §. exceptis in ver. eos ſolos vocari ⁊c. ⁊ ſic reputantur due hereditates penitus diuerſe et duo patrimonia oīno ſeparata. ⁊ ideo creditores paterni agere debent contra fratrem conſanguineū in quem de iure radicata ſunt dicta bona ⁊ obligationes reſpectu illorū. non autem poteſt agere contra eum qui non habet aliqđ ius in eius bonis. Nam pone qđ ego habeo fratrem vterinū, ⁊ fratrem conſanguineū ⁊ habeo bona a patre ⁊ etiam a matre, ⁊ habeo paternum debitorē obligatū in centum vel creditorē eius in centum decedo ab inteſtato. profecto in bonis meis pariter ſuccedūt fratres: ⁊ tunc creditores ⁊ debitores mei propriū reſpectu bonorū meorū ſpectant ad vtrūq; fratrem pro dimidia. ⁊ iſto caſu poteſt ſaluari do. autor. ⁊ eſt caſus diuerſus ab iſtis. ¶ Et ſimiliter ſi in bonis paternis vel maternis feci obligationem aliquam illa bona tranſeunt actiue ⁊ paſſiue cum obliga-

26 tionibus: † ſed ſi obligatio mea forte erat perſonalis: tunc actiōes actiue ⁊ paſſiue tranſeunt ad vtrūq; equaliter, et pro hereditariis portiōibus. Et hoc modo poteſt intelligere. l. pro hereditariis. C. de here. ac. vnde facias tu hanc nouam conſideratiōē ꝙ aut erat obligatio paterna vel materna, ⁊ tunc ego filius poſſum agere cōtra debitorē indiſtincte ⁊ creditores contra me indiſtincte niſi obligationes eſſent reales qꝛ paterni agere debēt ad bona pr̄na, ⁊ materna ad materna. ſed ſi ego morior ab inteſtato relictis fratrib⁹ cōſanguineo ⁊ vterino, ⁊ tunc dico etiā qđ aut erat obligatio paterna realis ⁊ illa ſequitur bona ⁊ vnus non tenetur pro alterius obligatione. aut perſonalis paterna, ⁊ tunc quilibet tenet̄ pro rata bonorum habito reſpectu ad valorem bonorū. Nam ſi debeat pr̄. x. ducatos ⁊ obligatio eſt perſonalis. ⁊ bona ad me prouēta a matre valēt xx. Bona vero prouenta a patre valent. xl. debet ſolui creditori paternos ſm ratas. ⁊ ille qui minus h₃ minus tenebit̄ ad ratiōnē rate, ⁊ ſic pro hereditariis portionibus. d. l. pro hereditariis. ita intelligo hanc materiā. ⁊ hoc iđ qꝛ ego fui heres patris ⁊ ille actiones in me trāſlate ſunt ⁊ mutarūt naturā. ſed ſi ego feciſſem debitū₃. tunc indiſtincte frēs mei in bonis meis ꝓpriis ſunt obligati pro hereditariis portionibus. ſed in aliis pro rata. itaq; ego facio longā differentiam an ſit debitum patris an filii. Bologninus.

27 **Et ſic iſtum caſum** equiparabo alteri caſui ſimili † ſi ponam⁹ ꝙ defunctus inſtituiſſet fratrē conſanguineū ⁊ fratrē vterinū. ſed hereditatē patris ſui ꝑlegaſſet cōſanguineo. quo caſu conſtaret creditores paternos habere actiones diuerſas cōtra vtrūq; heredē. vt. d. l. ꝓ hereditariis. ſed ille heres cui factū eſt ꝑlegatū teneret̄ agnoſcere oīa alia onera in effectu. l. cum pater. §. meſſem. ff. de lega. ii. l. qui cōcubinam. §. ita. ff. de leg. iii. Mattheus Matthesylla.

Additio. ¶ Bene verum eſt hoc caſu vtrunq; fratrē teneri pro portiōib⁹ hereditatis: qꝛ pariter ſunt inſtituti a fratre in oībus bonis. pariter ⁊ hoc caſu h₃ locum. l. pro hereditariis de here. ac. Sed vbi bona predicta deferunt̄ ab inteſtato magis vni ꝙ alteri. tunc recurre ad ea que ſupra dixi in duabus proximis meis additio. ad quas me remitto. ¶ Jn eo vero qđ dicit autor de prelegato facto vni vt teneat̄ ſubſtituere onera ⁊c. hoc non credo verū quouſq; ſufficiunt bona alia hereditaria creditoribus paternis vel maternis. ſed vbi deceret tunc poſſet habere recurſum ad ea. niſi obligatio eſſet realis: qꝛ tunc ante ⁊ poſt ſequeret̄ bona. l. i. §. ſi fundum. ff. ad treb. Bologninus.

Verūtamē inter iſtos duos caſ⁹ puto eē̄ dñiā: qꝛ qñ ſuccedit̄ ab inteſtato nō poſſet frater vterinus recuſare totā hereditatē mr̄nā ꝙ puenerat defūcto. l₃ eſſet nō ſoluēdo, nec ecōtra ꝯſanguine⁹ pr̄nā. vt. d. §. exceptis q̄ is diſtincte loq̄t̄. ⁊ facit. d. l. ꝙ ſcitis. ſ₃ in caſu quo eēt factū teſtm̄ ea forma qua ꝓdixi poſſet frater cōſanguineus repudiare ꝑlegatū hereditatis pr̄ne. facit. l. qui filiabus. §. ſi. cū. l. ſeq. ff. de leg. i. ⁊ l. ſed duobus. ff. de leg. ii. ⁊ nota. qꝛ ab aliis docto. ſunt intacta.

Additio. ¶ Ex hac differētia facta p autorē colligit̄ verū eſſe illud ꝙ. ſ. dixi in additione ꝓcedenti qđ creditores debēt agere ꝯ fratres inſtitutos: ⁊ ꝙ ille cui eſt factum prelegatū in ꝑlegato non reputat̄ heres. na₃ ſi eſſet in eo heres nō poſſet repudiare prelegatum ⁊ retinere aliam partem hereditatis: cum nō poſſit quis eſſe pro parte heres ⁊ pro parte nō iuribus vel. Ludouicus Bologninus.

28 **Quarto dubitari ſolet** † vtrum filii fratris vterini preferant̄ fratri conſanguineo vel eius filiis in bonis maternis vel econtra: reſpōdeo ſic: qꝛ qđ dicitur in. §. exceptis de fratribus extēdi debet ad eorum filios per tex. in aut. de here. ab inteſta. §. reliquū: ibi ſicut eorum parens ſi viueret ⁊c. ⁊ ibi vt in ſuorū parentum iure ſuccedāt: ⁊ nota hoc qꝛ multum facit pro opi. Accur. no. in aut. ceſſante. C. de legi. here. que cōmunis eſt vt predixi.

Additio. ¶ Hec concluſio de filiis fratrū vera eſt: de qua ſ. etiā dixim⁹ dū tractaui an diſpoſitio. d. §. exceptis extēdat̄ vltra filios fratrū ⁊ concluſimus ꝙ nō ⁊ feci mentionē de doctrina domini autoris hic, ideo nō repeto vlterius nūc ne occupemus fruſtra membranas. Ludo. Bolo. V. J. doc. ⁊ eques. ¶ Quinto circa hec poſſunt formari alia duo dubia que. ſ. formaui circa filios fratrum vtrinq; coniunctorū, ſed non multo: ꝙ illud idem qđ dixi in illis inter ſe: dico etiam in iſtis inter ſe per eadē iura ⁊ eaſdem rationes.

29 **Additio.** ¶ Nota vnā regulam multum notabilē ⁊ quotidianā † ꝙ dicta in filiis fratrū vtrinq; coniunctorum inter ſe habent etiā locū in filiis fratrū ex vno latere tantū inter ſe, nā filius fratris vterini preferr̄ filio fratris cōſanguinei in bonis maternis, ⁊ econtra. Et iſtud quod diximus de bonis alior ascendentiū inter fratres idem dico in eorū filiis: ⁊ ſi vnus repudiauit accreſcet alteri ⁊ ſuccedent in ſtirpes: iuxta ea que ſupra latius circa predicta omnia diximus. Nam vt vides dominus autor preſuppoſuit qđ dicta in filiis fratrum vtrinq; coniunctorum habent locum etiā in iſtis inter ſe. Ludo. Bologninus.

Tertio loco poſt fratres fratrūq; filios vocant̄ agnati ⁊ cognati ſm ordinē gradus ſui q̄ prior in gradu vocatur ⁊ ſi ſunt plures pares in gradu pariter vocatur, ⁊ ſucceſſio ſit in capita. i. ſcđ₃ numerū pſonar̄ nō aūt in ſtirpes. vt in aut. de here. ab inte. §. ſi vero neq; fratres: vnde ſi quis ab inteſtato deceſſit ſuperſtite vno patruo ⁊ fratribus auunculis oēs illi pariter ſuccedunt. ſ. quilibet pro quarta parte.

Additio. ¶ Jſta concluſio cōprobatur cum exemplo in aut. poſt fratres in prima ⁊ in ſcđa. C. de legi. here. ꝙ ſunt trāſumpte ex illo. d. §. ſi vero neq; fratres. ⁊ in. §. illud eo. titu. de hered. ab inteſt. ⁊ eſt ſublata oīs dr̄ia ſexus ⁊ ſola cognatio conſiderat̄ in iſtis tranſuerſalibus vlterioribus a filiis et fratrū filiis vt ibi dicitur: ⁊ firmāt etiā ſcribentes ibidē nemine diſcrepāte, ⁊ in hoc non eſt difficultas ideo non inſiſto.

30 **Et vocantur** omnes agnati † ad ſuccedendum ab inteſtato vſq; ad decimū gradū incluſiue. caſus eſt ſingularis in ſti. de ſucceſ. cogna. ⁊ ſimiliter hodie cognati qui ſunt equiparati agnatis poſſunt ſuccedere de iure ciuili vſq; ad decimum gradū. nā ſucceſſiones ſunt potius ampliande ꝙ reſtringende: vt iſtit. de bo. poſ. §. ad hue aūt. ⁊ pro hoc facit doctrina Bar. in. l. i. ff. de legib⁹, ⁊ hec eſt cōmunis opinio gloſ. ⁊ doc. in. d. §. finali inſtituta de ſucceſſione cognatorū: ⁊ in aut. in ſucceſſione. C. de ſuis ⁊ legiti. ⁊ idem voluit ipſemet autor infra in. §. ⁊ hec puto vera ⁊c. dicens idem in clericis ſecularibus.

Additio. ¶ Pro hac affirmata cōmuni opinione glo. et doctorum qui habent agnati ⁊ cognati hodie ſuccedunt vſq; ad decimum graduȝ, adde tu tex. optimum inducēdo ſubtiliter in. §. conſequens in aut. de here. ab inteſt. in verbo hereditas diuidatur ⁊c. vbi tex. vocat agnatos ⁊ cognatos ſimul. ⁊ dicit inter eos diuidendam eſſe hereditatem. ſed ſi cognati non ſuccederent vſq; ad eundem decimum gradum non poſſet eis diuidi hereditas. nam priuatio preſupponit habitum. l. x. ff. de ver. obli.

31 ⁊. ad diſſoluendum de deſponſa. impub. ¶ † Secūdo ad idē pondero tex. in. d. aut. poſt fratres in. ii. in verſi. ſola nāq; cognatio ⁊c. vbi tex. in ſucceſſione agnatorum ⁊ cognatorum conſiderat ſolum prioritatem gradu₃. ⁊ ſic tollit omnia alia obſtacula que olī₃ erāt. Nam illud verbum ſola eſt verbum taxatiuum. l. his ſolis. C. de reuo. dona. ⁊ voluit Bal. in. l. i. C. de contrat. ⁊ Bald. in. l. cum notiſſi. C. de preſcri. longi temporis. ad idem facit caſus in. §. nullam in authen. de heredi. ab inteſta. in ver. per quemlibet alium modū priorib⁹ legib⁹ ⁊c. vbi tollit̄ oīs differētia īter agnatos ⁊ cognatos que quolibet modo inter eos fuiſſet. ſed īter alias erat hec ꝙ agnati ſuccedebant vſq; ad decimum graduȝ, cognati vero vſq; ad ſeptimum. vt in dicto. §. fina. de ſucceſſione cogna. Ergo ſi ſunt ſublate hodie admittuntur omnes vſq; ad eundem decimum gradū. Ludouicus Bologninus.

Gradus autem numerari debent ſm formam que legitur inſti. de gradib⁹ per totum etiam de iure cano. quia quo ad materiam ſucceſſionum ab inteſtato ſit de iure numeratio graduum ſecundum doctrinam legalē. ſed quo ad matrimoniū aliter ſit. xxxv. q. v. c. ad ſedem.

32 **Additio.** ¶ Cōnumeratio gradus † vt video in ſucceſſionib⁹ ſit ſecūdū ius ciuile ſiue ſimus in terris imperii ſiue eccle. ſed quo ad matrimoniū ſit ſecundū ius canonicū

Cōnumeratio graduum:

ita reſidet do. autor hic. ¶ Cuius dictis adde tu: quia hec eſt mate
ria multum frequẽs et neceſſaria ꝙ de iure canonico et ciuili non eſt
differentia in aſcendentibus et deſcendentibus. Nam non diſcrepãt
hec iura inter ſe in hoc. Nã quelibet perſona facit vnũ graduʒ tam
aſcendẽdo ꝙ deſcendẽdo. l. iuriſcõſul. §. gradus de gra. Nã ſtirpes
hoc eſt pater facit vnum gradũ. filij vero aliuʒ. et ſic deinceps vt ibi
dicit. et voluit glo. et ſcri. in. l. ſi. C. de ſucceſ. edicto. in glo. in verbo ne
poti. et gl. in. d. l. iuriſconſultus in gl. mag. et glo. inſti. de gradi. in. §.
hactenus. et glo. in. c. ſi. extra de cõſan. et affini. et Ioã. calde. cõbono.
arbore cõſanguinitatis in quib' locis tradit ꝙ quo ad trãſuerſales
bene diſcrepat ius canonicũ a iure ciuili. Nã de iure canonico oẽs
perſone faciũt vnũ gradũ vnde duo frẽs ſunt in primo gradu et filij
duorũ fratrũ ſunt in ſcđo et ipſũ nõ cõputãt ſtipitẽ, et ſic cõputat gra
dus ſm ius canonicũ nõ ad inſtar ſcale prout eſt de iure ciuili. ſʒ cõ
putatur per ſalt' de vna linea in aliã ſaltando. de quo etiaʒ poſuit
Bal. in. d. l. ſi. et Bar. in cõſi. incip. querit vtrũ gradus et c. et Io. an. in
addi. Spec. in ti. de ſucceſ. ab inteſt. §. j. in quib' locis ponunt hoc.
quomodo in ſtatutis fiat cõputatio graduũ. et cõcludũt ꝙ ſm ius
ciuile preterꝙ in matrimonijs et preterꝙ in ſtatutis conditis in foro
eccłiaſtico in materia indifferenti. pro quo bene facit quod voluit Bal.
in. l. ſi quando in ſi. principij. C. de inoffi. teſta. et Bald. in. l. j. C. qui
bonis ce. poſſunt. Ludo. Bologninus.

33 **Et hec puto vera** quo ad ſucceſſionẽ clericorũ ſecula-
rium. † Nã clericis ſecularib' ab in-
teſtato defunctis in bonis eorũ patrimonialib' ſuccedunt agnati et
cognati eorũ vſqʒ ad decimũ gradũ. vt in auten. de eccle. titu. §. ſi quis
aũt ipſe eũ. §. ſi. inſti. de ſucceſ. cog. et xij. q. v. c. ſi. et hec ſunt de mẽte
Dy. in tractatu ſucceſ. ab inteſt. in vltima col. ver. de clericis et c. ꝙ
uis Inn. in duob' locis in hoc paſſu peſſime loquat' ſit, vno i. c. cũ
in offi. in gl. magna circa mediũ. ver. et ſi cleric' nullũ hʒ de teſtamen
tis vbi tenet ꝙ cognati poſſunt ſuccedere clericis ab iteſtato in bo
nis patrimonialib' ſolũ quo ad ſeptimũ gradum quibus non extã
tibus ſuccedit eccleſia. arg. xij. q. v. c. penulti. et ſi. et illud dictũ recitat
ibi Io. an. et hoc non approbãdo nec improbando de quibus mi-
ror. ¶ Sed in. c. requiſiſti de teſta. circa finẽ. in ver. ſi in vita. Inno.
tenet qđ agnati ſuccederent clericis vſqʒ ad ſeptimũ graduʒ, cogna
ti vero vſqʒ ad quartũ arg. extra de ſucceſ. ab inteſt. c. cũ dilecti. xij.
q. iij. c. i. ¶ Et hoc dictum Ioan. an. recitat in. d. c. requiſiſti ſuper
glo. ſi. non improbãdo nec approbãdo de quo miror ſumin peius ſit
hoc dictũ, cum ſublata ſit omnis differentia agnatorũ et cognatorũ
vt in auten. de here. ab inteſto. §. nullam vero. Item precedens dictũ
Inno. eſt falſum. Nam aut conſideratur ſeptimus gradus ſm qđ
ſit in computatione graduum quo ad matrimonium, et tunc cuʒ re
periatur eſſe quartuſdecimus ſm computationem legalem. xij. q.
v. c. ſedem. falſum eſt etiam dictum Inno. per. d. §. ſi. inſti. de ſucceſ.
cog. aut conſideratur ſeptimus gradus ſm computationem lega-
lem, et tunc adhuc eſt falſum dictum Inno. qꝛ ipſe videtur voluiſſe
reſtringere ſucceſſiones, et ſic trahere reſtringendo agnatos ad co-
gnatos ꝙ eſſet abſurdum, et communiter tenetur contrarium, vt pre
dixi. Nec obſtant iura allegata per Inno. qꝛ nihil in mundo faciũt
vnde non merentur habere reſponſum.

Additio. ¶ Paſſus iſte per dominũ autorem multuʒ ſe
rioſe examinatus eſt, et pro certo non ſine mini-
34 ſterio. † Nam quotidie occurrit, et vltra allegata per eum reſidentẽ
in hoc qđ agnati et cognati hodie ſuccedunt vſqʒ ad decimũ gradũ
in bonis patrimonialibus clericorũ ſecularium. per. §. ſi. inſti. de cog.
ſucceſ. adde in qđ hec eſt vera concluſio. Nam nedũ ꝙ in bonis pa
trimonialibus habeatur reſpectus quo ad alios, ſed nec habetur cõ-
ſideratio quo ad euʒ etiam ſi ſit clericus non ſecularis. nam in eis
bonis patrimonialibus non eſt priuilegiatus niſi in caſibus iure
expreſſis glo. eſt in. c. poſſeſſionẽ. xvi. q. iij. et in. c. ꝙꝙ de cenſib' lib.
vj. et do. Anto. et do. Abb. in. c. ſi diligenti extra de preſcrip. et Imo.
in. c. ſi. extra de preſcrip. cũ multis alijs que breuitatis cauſa omit-
to. Ergo non mirum eſt ſi agnati et cognati vſqʒ ad decimũ gradũ
ſuccedũt dictis clericis in eis bonis. pro quo adduco aliud quia ta
lis clericus ſecularis volens admitti ad tutelã agnatorũ põt admit
ti ſm Bar. in. l. legitimos. §. ſi. ff. de legi. tuto. et Bald. et Ange. in. l.
agnatos. C. eo. titu. Ergo nõ eſt mirum ſi ei ſuccedere poſſunt vſqʒ
ad gradũ a iure permiſſum. et in. d. §. ſi. inſti. de ſucceſ. cognato.
¶ Ad idẽ allego glo. in. c. trãſmiſſa extra de elec. que dixit ꝙ talis
clericus ſecularis iudicatur laicus: ergo ſi diſpoſitio. d. c. ſi. hʒ locuʒ
in laico idẽ dicendũ eſt in iſtis clericis ſecularibus. ¶ Ad idẽ addu
co tex. in auten. de eccle. tit. in. §. pſbyteros, et in auten. licẽtiã. C. de epiſ.
35 et cle. ¶ Vltimo † pro cõfirmatione predictorũ faciat qꝛ in bonis
patrimonialibus de quibus loquimur aſcendẽtes eorum et deſcen
dentes legitimi et naturales ſuccedunt eis in omnibus, et per om-
nia iuxta, et ſecundum ordinem iuris ciuilis tex. eſt in. c. vltimo. xij.
que. vlti. et in. c. j. eadẽ cauſa. q. iij. Ergo idẽ eſt dicendũ in alijs trãſ
uerſalibus eorum. Plus dico quod predicta procedũt non ſolum
in bonis patrimonialibus, ſed etiam in alijs bonis per eos quẽſitis
ex doctrina vel officijs vel ſeruitijs vel ex artificio licito, et honeſto.

Nam cõſanguinei ſuccedunt ab inteſtato in eis eodem modo quo
ſupra. tex. eſt in. c. relatum. §. ceterum. et in. c. quia nos extra de teſt.
et idem voluit ibi Hoſtien. et alij ſcribẽtes magis cõter. et in. c. cum
in officijs eod. titu. et Iaco. butri. et Bal. in. l. ſacroſancte. C. de epi.
et cle. et ita tenendũ puto in hoc paſſu in quo multa alia adducere
poſſemus. ſed nõ ſumus cõmentatores. ſed declarantes ſimpliciter
dicta per dominum autorem. Bologninus.

Concludeergo qđ admittuntur de iure ciuili pa-
riter omnes agnati et cognati ab in
teſta. ſublata omnino differẽtia ſexus et patrie poteſtatis, nec eſt fa
cienda vis. ſiue aliqui deſierint eſſe agnati per emancipationẽ arro
gationẽ vel paliũ quẽuis modum. vt. d. §. nullaʒ vero. qđ intellige
niſi ſit talis modus per quẽ quis eſt effectus olõs inhabilis ad ſuc-
36 cedendũ. tunc enim repellit'. ¶ † Qui aũt ſint iſti modi hic ſigilla-
tim enumerabo. Primus eſt quando quis paſſus eſt maximaʒ vel
mediã capitis diminutionem. inſti. de capi. dimi. §. quod autem. et
l. quidam ſunt ſerui. ff. de penis.

Additio. ¶ Multis modis priuantur agnati et cognati
ſucceſſione quos enumerat do. autor hic, et in
hoc verum dicit de capite minuto maxima vel media diminutio-
ne capitis. nam priuãtur omnibus commodis ciuitatis ſue. l. amiſ
ſione. §. qui deficiunt. ff. de capi. dimi. et reputantur hoſtes. l. metal
lum. ff. de his qui pro non ſcript. l. i. §. pe. ff. de contrateb. ¶ Et ex
hoc non abre poſſum' dubitare quid ſi agnati vel cognati ſunt bã
niti an priuentur hodie ſucceſſione. in quo paſſu multum vtili di-
co ꝙ ſi eſt bannitus etiam cum hoc ꝙ poſſit impune offendi prout
communiter ſunt ſtatuta per Italiam amittit tantũmodo benefi-
cia ciuitatis a qua bannitus eſt, non autem alia beneficia ſibi cõceſ-
ſa a iure communi. Et ideo non eſt capax earum ſucceſſionum que
in loco illo eis deferentur ex forma ſtatutorum illius ciuitatis, ſe-
cus ſi deferretur ſucceſſio ex teſtamento valido de iure communi
vel alia ſucceſſione data de iure commum. nam bene ſunt habiles
in his. ita voluit Barto. et Bal. in. d. l. amiſſione. §. qui deficiunt. et
Bar. in. l. j. C. de here. inſti. et Bar. in ſua diſputatione incip. Lucane
ciuitatis ſtatuto et c. et Ange. in. l. ex facto. §. ex facto. ff. ad trebel. et
Bar. in. l. certa forma per illum tex. optimum ad hoc quẽ omnino
videbis. C. de iure fiſci. lib. x. et Bar. Bal. Ioã. de imo. in. l. eius. §. j.
ff. de teſta. et Bal. in. l. gallus. §. quid ſi tantum. ff. de libe. et poſthu.
et Ange. in. l. gallus. §. ille caſus. et Ange. in. l. ſi cum dotem. §. ſi pa-
37 ter. ff. ſolu. matri. ¶ † Nec obſtat ꝙ equiparentur deportatis ſeu
tranſfugis. d. §. qui deficiunt. Nam verum eſt quo ad beneficia ciui
tatis ſue prouenientia a ſtatutis eiuſdem ciuitatis ſecus eſt in bene
ficijs iuris communis. ſicut dicimus in deportatis. Nam ipſi etiam
amittebant omnia beneficia ciuiũ Romanorum, et ſic iura ciuilia
non autem amittebant ea que introducta erant de iure gentium. et
ſic ea que non erãt beneficia ciuitatis Romane. tex. eſt in dicta. l. qui-
dam ſunt ſerui de penis, et notat in. d. §. qui deficiunt. et idẽ voluit
etiam autor infra in. §. quintus modus quando quis eſt legitime
exbannitus et c. vbi etiam aliquid dicemus poſt eum. et hanc etiam
veram et communem opi. a qua in iudicando diſcedere non licet
atteſtatus eſt. et ſequitur domi. meus Alexan. de imo. in ſuo conſi.
xxvi. in primo volu. in. ij. col. cum ſequenti incip. An bannitus ſit
capax et c. et in conſi. lxxv. in. v. col. in eo. j. volu. incipien. an bannitus
ſit capax ſucceſſionis paterne et c. in conſi. cxv. in ſecunda colum. in
ij. volu. incipien. an in criminalibus poſſit comparere et c. vbi etiam
ponit an bona talium bannitorum ſint confiſcanda vel nõ. de quo
vltimo non dico nunc quia eſſet vagari ab extra. ¶ Ex quo infe-
ro qđ dominus autor nimis large loquutus eſt dũ dixit ꝙ paſſus
maximam vel mediam capitis diminutionem. et ſic deportatus et
relegatus ſunt inhabiles ad ſuccedendum. Nam intelligo quo ad
ea que procedunt a ciuitate Romana, et ſic quo ad iura ciuilia non
autem beneficia iuris gentium que intelliguntur oĩno ſibi reſerua-
ta, et preterꝙ in bannitis quibus reſeruantur ſucceſſiões ſm et x vt
ſ. dixi. Ludouicus Bologninus.

38 **Secũdus modus eſt quãdo** † aliquis
commiſit
crimen leſe maieſtatis ꝯ imperatorem vel ſuos cõſiliarios ſibi aſſi-
ſtentes. nã tũc ei' filij efficiunt' incapaces, ita ꝙ nulli poſſunt ab in
teſtato ſuccedere. l. quiſquis. C. ad. l. iuliam maieſtatis.

Additio. ¶ Iſte eſt ſecundus modus ſm autorẽ quo quis
priuat' a ſucceſſione. ſ. qñ leſa eſt maieſtas impe-
ratoris ſeu principis: ꝙ qualiter ſiat poſuit Bar. in ſuo tractatu q
ſint rebelles, et ponitur late per eũ in. d. l. quiſquis ad. l. iuliã mate. et
in cle. j. de re iudi. in quibus locis tractat' in quos et per quos poſſit
cõmitti tale crimẽ, et quomodo de quibus: qꝛ ſunt extra ppoſitum
noſtrũ non dico hic ne ex eam inus ab extra. Ludo. Bologninus.
¶ Tertius modus eſt qñ factus eſt credens acceptator fautor vel
defenſor hereticorũ, et ſic ipſo facto factus eſt excõicat' et cõtẽpſit ſa-
tiſfacere. j. annũ. talis enim qui per annũ in excõicationẽ perſeuera
uit eſt effectus ipſo iure incapax ex teſtamento vel ab inteſtato ali
cui. c. excõicamus. §. credẽtes de hereticis.

Additio.

39 **Additio.** ¶ Fautor † hereticorũ priuat᷑ ergo ſucceſſione & pro certo nõ ab re. Nã ſi fautor cõſpiratiũ cõtra maieſtatẽ ꝑncipis ſecularis priuat᷑ ꝓut ſupra dictũ eſt quãto mag᷒ veniẽs cõ maieſtatẽ ſupremi tonãtis, & hoc nõ me latet, ſed nota vnũ qđ dicit autor qđ ſtãs ꝑ ãnũ i excõicatiõe efficit᷑ ihabilis ad ſuccedẽdũ & autor ſenſit de pſeuerãte i excõicatiõe ex eo qꝛ fuit hereticis. ¶ Et hoc ẽt nõ eſt mihi dubiũ. ¶ Sed qđ ſi ex alia cã fuit excõicatus & pſeuerauit in excõicatione ꝑ annũ an ſit ſucceſſibilis: in hoc dicas tu ꝙ ſic. Nã & ipſe teſtari põt tex. eſt i. c. decernim᷒ de ſnia excõicationis li. vj. & voluit Bar. in auť. credẽtes. C. de hereticis. & Bar. in. l. ſi queram᷒. ff. de teſtamẽtis. & Bal. in. l. j. in. v. col. C. de iniuriet fac. igno. & Bal. in. l. j. C. de ſecũ. nup. & Bal. in. l. j. in. x. col. C. de here. inſti. & Bal. in. l. j. §. ij. ff. de leg. iij. ¶ Preterea excõicatus cõ here põt tex. eſt in. c. felicis extra de penis li. vj. & voluit Inno. in. c. veritatis de dolo & cõtuma. & in. c. ſi vero de ſnia excõica. Tamẽ limita hoc niſi eſſet excõicatus pro hereſi. & ſtetiſſet in ea per annũ. Nã nõ poſſet teſtari ſm Bar. in. d. auť. credentes. & Bal. in. d. l. j. §. ij. de lega. iij. & ſic actiue & paſſiue priuatus eſt ſucceſſione. de qua materia poſuit etiam Bal. in. l. eam quã in. xvj. col. C. de fideicõ. vbi ſubdit vnum verbũ ꝙ teſtamentũ excõicati recõualeſcit ſequuta abſolutione quod nota. Bologninus.

40 **Quartus modus** † q̃ſi qs eſt effectus frater minor talis em̃ poſt legitimã ꝓfeſſionem effectus eſt ipſo iure incapax ad ſuccedendũ ab inteſtato cle. exiui. §. quia ergo de verbo. ſigni. & hoc tenet Bar. in li. minoricarũ, ſecus aũt videt᷑ in aliis religioſis. vt. l. deo nobis. §. hoc cognitum. C. de epis & cle. & ibi glo. bona tales enim poſſunt ab inteſtato ſuccedere oĩbus agnatis ſiue cognatis, vt ibi nota. qđ plane procedit in religioſis & mẽdicantib᷒. Quid aũt ſit in aliis mẽdicantib᷒. Nã poſt fratres minores reperiunt᷑ tres ordines mẽdicãtes quib᷒ incerta mẽdicitas per queſtũ publicũ ſolet tribuere victũ, ita ꝙ ex ſua regula in cõſtitutionib᷒ etiã ſunt prohibiti habere ꝑdia vrbana vel ruſtica & redditus annuos. c. j. de reli. domi. lib. vj. & iſti ſunt ꝑdicatores & heremitani ſancti Auguſtini. vt. d. c. j. & c. quorũdam. de elec. lib. vj. reſpõdeo ꝙ iſta queſtio eſt valde dubia.

Additio. ¶ Ex predictis vt vides dominus autor ãnectit quartũ caſum principalẽ in quo quis efficitur incapax ſucceſſionis. ſ. per ꝓfeſſionẽ ordinis fratrũ minorꝫ, ſꝫ in aliis mendicãtibus vt ſunt predicatores. & heremitani dominus autor nõ decidit immo dicit, qđ hec qđ eſt valde dubia. Sed tu ne dubius remaneas, & ne ambules in tenebris in his queſtionib᷒ iudicio meo multũ neceſſariis aduerte, & primo circa fratres minores dicas audacter ꝙ oĩno ſunt incapaces vt eſt caſus in dicta cle. exiui de verbo. ſig. & in. c. exit qui ſeminat. §. ad hec. eo. ti. lib. vj. vbi ſunt caſus expreſſi de hoc & voluit Bar. in. d. tractatu minoricarũ. & dominus autor ſupra in primo articulo principali. Adeo ꝙ dicũtur mortui mundo ſm Bald. in auť. ingreſſi in fine. C. de ſacroſanctis eccl. ¶ Plus dico ꝙ † adeo fratres minores poſt profeſſionẽ

41 efficiuntur incapaces ꝙ ſi promouerent᷑ ad ep̃alem dignitatem vel aliam prout de iure poſſunt. vt in. c. quorũdam de electione lib. vj. non efficiuntur propter hoc capaces ſcđm glo. in. d. c. quorundam in verbo mendicantium, & bona prouenientia eis poſt dignitatẽ aſſumptam eſſent illius eccleſie ad quam aſſumpti fuerũt. Nec hoc eſt mirum. quia illa dignitas ſuperueniens non liberat fratres minores a continentia ſeu voto paupertatis ſecundũ glo. in. c. iij. xvj. q. j. nec etiam liberat ab habitu. c. noua eadem cauſa & queſtione vltima vbi glo multum notabilis in hoc. ¶ Plus dicas ꝙ etiam ſi efficerentur Cardinales adhuc non poſſunt ſuccedere, & ſunt obligati his de quibus ſupra dixi ſm Bal. in auť. licentiam. C. de epiſ. & cleri. tamen eximuntur tales aſſumpti ad dignitates predictas ab obedientia ſuorum prelatorum dicto. c. iij. xvj. q. j. que omnia tene menti. ¶ Circa vero fratres predicatores dicas tu licet. d. autor non decidat qđ ſunt capaces rerum immobilium ad finem vt vendant & conuertant ad ſuas neceſſitates. gloſ. eſt in. d. c. j. in verbo domuꝫ de reli. domi. li. vj. & voluit Archi. in. c. quia ingredientibus. xix. q. iij. & Specu. in ti. de ſtatu monachorum ver. iij. queritur &c. et Lapus. & Joan. an. in. d. c. j. & dominus Anto. in. c. in ꝓſentia extra de probatio. in ver. quintus caſus &c. & dominus Abbas ibidem. & Jo. calderinus. in conſi. xlvj. ſub rub. de teſt. & Bal. in. l. cum queſtione in fine. C. de lega. & Bal. in auť. niſi rogati in. j. colũ. C. ad trebel. vbi dicit qđ ita ſeruatur de conſuetudine. et idem voluit Pau. de caſt. ibidem dicens ꝙ ita vidit conſiliũ per noſtrum vetuſtiſſimũ

42 et approbatiſſimum collegium Bononie. ¶ Plus dico qđ † fratres predicatores non ſunt ex regula medicantes: quia regula ſancti Auguſtini habet propriũ in communi. c. non dicatis. xij. q. j. ſed ex ſuis conſtitutionibus confirmatis a ſede apoſtolica, & iuratis ſunt mẽdicantes ſecundũ Federi. de Senis in conſi. xij. incipiẽ. fratres predicatores &c. & Bal. in. l. cum acutiſſi. C. de fideicõ. & Hoſtien. in. d. c. in preſentia extra de proba. & Specu. in titu. de ſtatu mona. §. j. ver. iij. & iiij. & Doctores in. d. c. j. de relig. domi. lib. vj. et Bal. in auť. ſi qua mulier in. iij. colum. C. de ſacroſan. eccle. vbi poſt multa, ita concludit. Et idem comprobat etiã domi. Anto. in. c. nimis praua extra de exceſ. prela. & do. meus Alexan. de imo. in conſi. lxxxviij. in. iij. col. in. ij. volu. incipien. Eximie et domine vicarie in cauſa ſer thadei &c. vbi belliſſime more ſuo loquitur in hac materia aſſerens iſtam eſſe cõmunem opi. & ita teneas tu ꝙ predicti fratres predicatores capere poſſunt ex teſtamento ab inteſtato ad finem tamen ſupradictum. ¶ Heremitani autem ſunt capaces quo ad acquirendum & retinendum ex priuilegio Alexan. pape. iiij. & hoc in communi, ſed non in particulari ſecundum Gaſ. de calde. in ſuo conſi. j. ſub rubrica de regu. iur. incipien. an ſit licitum &c. ¶ Quid autem in clericis regularibus non mendicantibus et canonicis regularibus dicas qđ ſunt capaces in communi licet non poſſint habere in particulari. c. non dicatis. xij. q prima. auť. ingreſſi. C. de ſacroſan. eccle. & poſſunt iſti ſuccedere ac ſi eſſent in mundo. l. deo nobis. C. de epiſc. & cle. & notat gloſ. in. §. nullam. in authen. de mona-

43 chis. tamẽ † limita predicta non habere locum in monachis Ciſterſienſibus qui non poſſunt retinere aliquid: & caſu quo aliter facere non poſſent debent in eleemoſynis diſtribuere. tex. eſt in. c. recolentes extra de ſtatu monachorum. Quid autem in ſororibus feminis an poſſint ſuccedere dicas ꝙ ſi ſunt ſub regula ſancti Auguſtini vel ſancti Benedicti ſuccedere poſſunt ſicut diximus in aliis religioſis maſculis per notata in. c. j. extra de religi. domi. & in. c. generali de electione lib. vj. ¶ De aliis autem non exiſtentibus ſub illa regula, ſed profitentibus regulam mendicantiũ poſuit Jo. an. in cle. & ꝓfeſſores de regu. & Lapus in allegatiõe ſua in ordine quarta. & ſcribentes maxime. d. Cardi. in. d. cle. vt profeſſores. in. viij. q. que omnia tene menti. Bologninus.

Quintus modus quando quis eſt legitime exbãnitus ab imperatore viuente vel ab eius lege. talis enim cum ſit effectus hoſtis imperii priuatus eſt omni beneficio iuris ciuilis: vnde equiparari poteſt deportato: videtur eſſe paſſus mediã capitis diminutionẽ, & ſic iſte caſus poteſt dici ſatis eſſe idem cũ primo arg. l. iij. §. fina. ff. ad. l. corne. de ſica. & l. quidam. ff. de penis: & de tali bãno imperiali loquitur auť. gazaros. C. de heretic. & auť. item nulla. C. de epiſcopis & cle. de quo recurre ad plene no. per Bar. in. q. diſputata per eum incip. Lucane &c. Et tangit in. l. amiſſione. §. qui deficiunt. ff. de cap. dimi.

Additio. ¶ De hoc quinto modo quo quis efficit᷑ incapax ſucceſſionis. ſ. per bãnũ imperiale vel latuꝫ ab eius lege dixi ſupra in primo modo vbi allegaui multa circa hoc

44 tamẽ intellige predicta ſane ꝓcedere in bãnitis vt ſupra: ſec᷒ † eſt in bannitis hodierni tẽporis a ciuitatibus particularib᷒. nã bene priuantur beneficiis, & commodis illius ciuitatis a qua bãniti fuẽ. Et a ſucceſſionibus prouenientibus a ſtatutis eiuſdem tm̃modo: ſecus eſt in beneficiis & ſucceſſionibus prouenientibus a iure cõi. nam nõ ſunt illis priuati ſicut bãniti ab imperatore vel. l. imperiali ſunt priuati tantũmodo beneficiis vrbis Romane & beneficiis iuris ciuilis nõ autem prouenientibus a iure gentiũ que remanẽt ſibi illeſa, & intacta. d. l. quidam ſunt ſerui de penis. & volunt ſcribentes in locis de quibus ſupra feci mentionem in dicto primo modo: & maxime dominus meus in conſi. xxvj. in. j. volu. incip. An bãnitus ſit capax &c. & ita intellige dicta per dñm autorem hic ſecundũ ea que ibi dixi. ¶ Quibus adde nunc quia autor dixit qđ bãnitus equiparatur deportato indiſtincte. nã hoc eſt verum in bãnito cui᷒ bona publicantur qui equiparatur deportato, & non relegato alr̃ nõ ſcđm glo. in. §. relegati inſti. qui. mo. ius patrie poteſtatis ſolu. & gl. in. c. dño guerrani. in ti. hic finitur. l. in vſibus feud. & Spe. & Joan. and. in ti. de inſtru. edi. §. cõpendioſe ver. quid de bãnito &c. & Speculum in titu. de arbitris. §. differt. ver. quid de bãnito &c. & Py. in. l. ſi queramus. ff. de teſta. & Jaco. de beluiſio cõ bononienſis in ſua diſputatione incip. Sempronius & Titius inimici capitales &c. quã poſuit in. l. ij. C. vt infra certum tpꝯ. & Bal. in. l. corruptionẽ. C. de vſufru. & Bal. in. l. ſeruum. §. publice. ff. de procur. & Bald. in. l. ij. in vltima col. C. ſi pend. appellatione mors inter. & d. meus Alexã. in conſi. cxv. in. ij. vol. incip. an in criminalibus &c. cum multis aliis de quibus alias dixi in. l. j. C. de here. inſti.

45 **Et idem per omnia dico** qñ † qs eſt legitime exbannitus a Papa viuẽte: vel ab eius cõſtitutiõne talis enim cum ſit effectus hoſtis eccleſie Romane dꝫ intelligi eſſe priuatus omni cõmodo iuris poſitiui. ſ. canonici & ciuilis. vt. d. §. qui deficiunt. & facit etiã. d. l. quidã ſunt ſerui, & etiã puto tales eſſe priuatos cõmodis iuris ciuilis nõ ſolũ ſi ſunt perſone eccleſiaſtice vel laici de terris iuriſdictionis eccleſie vt extra de appel. c. ſi duobus ſed etiã ſi ſint laici de terris imperii cũ exbãnitus a Papa legitime nõ debeat receptari vel defendi etiã in terris imperii, & hoc probat tex. in. c. pro humani de homicidio. lib. vj. & c. felicis de penis eodẽ li. & c. ꝯꝯ. de vſuris eodẽ li. itẽ qꝛ ſi exbãniti legitime ab imperatore intelliguntur exbãniti etiaꝫ quoad terras eccleſie multo fortius idem debet dici econtra. xcvj. di. c. duo ſunt, & de maio. & obe. c. ſolite.

Additio. ¶ Concluſio hec dñi autoris de bãnito a papa, vel eius conſtitutione vt ſi priuat⁹ omni cõmodo ⁊ ſucceſſione, ⁊ hoc ſiue in terris eccleſie ſiue in terris imperij ⁊ econtra de bannito ab iperatore vera eſt: tamẽ intellige ſane put ſupra dixi in precedentibus vz ſi loquimur, de beneficijs procedẽtibus a iure ciuili vel canonico, ſecus aũt in bñficijs prouenictibus a iuregentium. ⁊ ita loquitur auctor ſi recte ponderentur ei⁹ verba hic in verſic. omni commodo iuris poſitiui. ſ. canonici ⁊ ciuilis ⁊c. ⁊ idem ſenſit aperte in. §. precedenti in ca. quintus modus in ver. priuatus eis omni beneficio iuris ciuilis ⁊c. Et ita expreſſe voluerunt ſcribentes in locis de quibus ſupra feci mentionẽ in primo modo ſupra tradito quo quis efficitur inhabilis ad ſuccedendũ, et maxime dominus meus Alex. in. d. conſ. xxvi. in. ij. col. cũ ſequenti in. j.
46 volu. incip. An bãnitus ſit capax. ⁊c. ¶ Ex quo infero ꝙ † bannitus imperij cum perdat omnia que ſunt de iure ciuili perdit teſtamenti factionem de quo per Bart. in. d. q. incip. Lucane ciuitatis ſtatuto ⁊c. ⁊ Ang. in. d. l. ex facto. §. ex facto ad trebel. ⁊ Bal. ⁊ Ioã. de imo. in. l. ſeruo legato. §. ſi. ff. de leg. j. ⁊ Bal. in. l. j. in. ij. q. C. de here. inſti. ⁊ Bal. in. l. ſi. C. ſi non compe. iudi. ¶ Idem dico vt talis bannitus imperij etiam non ſuccedat de iure cõmuni prout voluit Barto. in. d. l. amiſſione. §. qui deficiunt de capi. dimi. cum alijs ſupra allegatis. ¶ Plus dico ꝙ non poſſet ſuccedere per ſeruum vel per filium niſi acquiſitio eſſet vtilis reipublice ſecundũ Bart. in. l. ſi quis. §. verum. ff. ad ſillonianum. ⁊ Ange. in. l. antiſtius. §. ſin. ff. de acquirenda hereditate. ¶ Circa vero concluſionẽ ſcĩam ꝙ bannitus in terris imperij itelligitur priuatus beneficijs iuris ciuilis in terris eccleſie ⁊ ecõtra, adde tu ſecus eſſe in bãnitis ab vna ciuitate ſolum. Nam effectus bãni non extenditur vltra territorium illius ciuitatis. glo. eſt in. c. j. in ti. hic finitur. l. corradi in vſibus feud. ⁊ voluit Bal. in. d. l. j. in. ij. col. de here. inſti. ⁊ Bal. in. l. executorẽ in. xij. col. C. de executione rei iudicate. Et ideo dicimus ꝙ cõfiſcatio bonorum in vno loco non extẽditur ad bona alibi ſita extra territorium ciuitatis cõfiſcantis ſm Bart. in. l. cunctos populos in. x. q. C. de ſumma trini. ⁊ Bar. in. l. tutores. §. heres. ff. de admini. tuto. ⁊ Pan. de ca. l cõſi. lxxxiij. inci. cõfiſcatio gñalis. Ludo. Bologni.

47 **Sextus modus eſt** † in filijs vel nepotibus alicuius qui Cardinalem ſancte Romane eccleſie fuit inſecutus vel ceperit vel percuſſerit: vel ſocius fuerit facientis aut fieri mandauit vel ratum habuit vel conſilium dedit vel fauorem vel defenſauerit vel receptauerit ſcienter delinquentes in predictis. filij enim vel nepotes talium ipſo iure ſunt priuati omnibus actis legitimis: id eſt omni beneficio vel commodo iuris poſitiui, id eſt canonici vel ciuilis, ⁊ ſic per 2ñs ſequitur ꝙ ab inteſtato ſuccedere non poterunt inſti. de capi. dimi. §. quod aũt. facit. l. obuenire. ff. de ver. ſig. ⁊ ſic intellige tex. in. c. felicis. §. ꝙ ſi quis de penis lib. vj. ibi ad actus legitimos nullus eis pateat aditus ⁊c. Nã ille tex. neceſſario debet intelligi vt ſuccedere nõ poſſint.

Additio. ¶ In hoc ſexto ⁊ vltimo modo ponit notabilis concluſio ⁊ mẽti tenenda ꝫ offendẽtes reuerendiſſimos dominos. d. ſacroſan. Roma. eccleſie Cardinales ⁊ be
48 nemerito, † cum Dij in terris ſint. ⁊ vltra dicta per dñm autorem vide tu Io. an. in addi. Spe. in ti. de lega. §. nunc dicamus. ver. ſed queritur vtrũ ⁊c. ⁊ plene per omnes in. d. c. felicis de penis lib. vj.
¶ Et pro cõfirmatione adduco illud quod voluit autor ſupra in ſecũdo modo quo quis priuatur ſucceſſione dum voluit ꝙ inſidiãtes contra imperatorẽ vel ſuos conſiliarios incidant in crimen leſe maieſtatis, ⁊ eorũ filij etiam efficiuntur incapaces ſucceſſionũ. Ergo multo magis inſidiantes ⁊ filij eorum contra Cardinales debẽt priuari omni cõmodo ſucceſſionis. Nam nulli dubium ꝙ. d. Cardinales ſunt maioris preeminentie ꝙ̃ conſiliarij imperatoris. Nã dicuntur eſſe Cardinales illuſtres ⁊ ſuperilluſtres ſm Bald. in. l. j. ff. de offi. prefecti vrbis. ⁊ Bal. in. l. ad ſimilitudinem. C. de epiſc. ⁊ cleri. ⁊ Specu. in ti. de iuriſdi. omnium iudi. §. j. ver. maxime ⁊c. ⁊ poſuit Ludo. ro. in conſi. cccxxxix. incipiẽ. vos eſtis lux mundi. ⁊c. et Hoſt. in. c. cũ ex eo de peni. ⁊ remiſ. Hoſtien. ⁊ Io. an. in. c. ad liberãdum. extra de iudeis cum multis ſimilibus que breuitatis cã omitto: quia ſi de dignitate excellentia ⁊ preeminentia Reuerẽdiſſimorum dominorum Cardinalium dicere vellem ea que dicerez eſſent minima pars eorũ que ignorarem: ⁊ ante diem clauſo cõponet veſper olympo. ⁊ ideo ſi alias tẽporis oportunitas dabitur de ipſis ⁊ earum ſumma preſtantia aliquid deo dante dicemus, lz multi preſtantiſſimi patres de his dixerint. ⁊ forte aliquid vltra habebimus tunc etiã ad hoc ꝓpoſitum. Bologninus.

49 **Ulterius circa omnia** predicta no. † ꝙ oĩa predicta debent intelligi qñ deſcendentes aſcendẽtes vel tranſuerſales agnati vel cognati volunt ſuccedere de iure per beneficium conſtitutionis nouiſſime de heredi. ab inteſt. vbi vero aliqui vellent repudiare hereditatem de iure: tunc eis adhuc ſaluum remanet ius ſuccedendi de iure pretorio. argumen. l. ſuum. C. de iure deliberã. et ibi per doctores.

Additio. ¶ Clarũ eſt qꝺ qui poteſt ſuccedere de iure ciuili põt repudiare ſucceſſionem eo iure ⁊ venire de iure pretorio prout dicit do. autor. ſed tu plus dicas ꝙ põt quis etiam repudiare de iure ciuili ex vno capite, ⁊ ex alio capite pur de iure ciuili ſuccedere iuxta no. ꝑ doc. in. l. potuit. C. de iure delib. ⁊ in. l. quãdiu. ff. de acqui. heredi. de quo ſupra dixi in primis additionibus noſtris huius operis in prin. vbi dixi de capite vnde legitimi, ⁊ vnde cognati ⁊ ſimilibus. Bologninus.

Et poſſunt occurrere multa intricata dubia circa que vnũ ſolum attingo. ſ. vtrum ſi cognatus repudiauerit hereditatez de iure ciuili tñ preferatur ei agnatus patris vel poſterioris gradus qui nullo
50 modo repudiauit, † ⁊ videtur ꝙ ſic. inſti. de ſucceſ. cog. in prin. puto tamen cõtrarium eſſe verum. Nam agnati non ſolum hodie poſſunt ſuccedere de iure ciuili, ſed etiã agnoſcere bonorum poſſeſſionem vnde legitimi. l. ij. §. ſi. ff. vnde legitimi. ad quã bo. poſſeſſionẽ puto vocari cognatos etiã in decimo gradu cõſtitutos per regulã ibi ſcriptam. ¶ Item puto talem bonor. poſſeſſionem habere illum effectum quem hꝫ aditio hereditatis de iure ciuili quo ad excludendum poſteriores in gradu vel concurrendum cũ parib⁹ per d. l. ij. §. ſi. licet vnus dicatur eſſe ſucceſſor de iure ciuili ⁊ alter de iure pretorio. inſti. de bo. poſ. §. quos autem.

Additio. ¶ Hec dubia iudicio meo non ſunt intricata ſed bene aperta ſi recte capiantur prout decet. nam quis dubitat qꝺ ſi cognatus repudiauit hereditatem de iure ciuili cum poſſet poſtea capere bo. poſ. infra centum dies. vt in. §. primo. ⁊. ij. inſti. de boñ. poſ. non poterit interim agnatus exiſtens in gradu vlteriori ſuccedere de iure ciuili vel pretorio. nam ſiue vellet venire de iure ciuili ſiue de iure pretorio. Sum ergo in potiori gradu. ⁊ donec vel repudiem ex omnibus capitibus mihi cõpetentibus vel moriar non debet poſſe ſequens in gradu admitti.
51 ¶ Plus dico ꝙ † ſi repudiaui ex vno capite vnde legitimi poſſuz etiam ſuccedere per vnde cognati, ⁊ ſic de ſingulis. ⁊ donec ſuppetunt mihi remedia oportuna etiam ſi mille eſſent, ⁊ per mille meatus nunꝙ̃ admittitur ſequens in gradu. d. l. ij. §. ſi. ff. vnde legitimi que eſt multum notabilis in propoſito. ¶ Tamen limita niſi cognatus repudiaſſet de iure ciuili, ⁊ de iure pretorio etiaz iuri agnoſcendi bono. poſ. per vnde legitimi que ſibi hodie competit ⁊ ſoluz poſſet agnoſcere bo. poſ. per vnde cognati. Nam hoc caſu donec eſſent cognati vſqꝫ ad decimum gradũ volentes admitti non poſſet ipſe ſuccedere niſi omnibus illis excluſis. vel per repudiationez vel mortem vel alijs modis legitimis. ita voluit do. autor in. §. ſequẽti. incip. ex quibus infertur ⁊c. circa medium. ¶ Ex quibus elicio ego vnam concluſionem multum notabilem qꝺ licet hodie agnati ⁊ cognati ſuccedant equaliter vſqꝫ ad decimũ gradũ ſeruata grad⁹ prerogatiua. vt in. §. reliquum. ⁊ in. §. ſi vero. ⁊ in. §. nullam in auſ. de here. ab inteſt. ⁊ ſupra latius diximus in locis ſuis. tamẽ nõ ſunt confuſi ordines olim introducti. videlicet vnde liberi, vnde legitimi vnde cognati. Nam vnus ordo ſequitur alium, ⁊ nõ poſſunt ꝑuertari. ⁊ ſi bene perſone poſſunt admitti alio ordine puta cognatus per vnde legitimi ⁊ eo modo etiam preferri agnatis prioribus in gradu. tamen nõ poteſt venire per vnde cognati preponẽdo ſe etiam agnatis poſterioribus in gradu. Nam ordo ille per vnde cognati remanet in ſuo loco, ⁊ non eſt mutatus terminus ille. qꝺ bene nota. quia prima facie videretur qꝺ perſona deberet trahere ad ſe gradum tanꝙ̃ vltiorem ꝙ̃ econtra, ſed ſecus eſt vt vides. nam poſſumus dicere non ab re illud qꝺ dici ſolet: poſuiſti terminos quos preteriri non licet, ⁊ omnia ſunt equa lance librata. ⁊ tene menti hec. quia facient tibi honorem in practica, ⁊ non ſunt tacta ab alijs. Ludo. Bologninus.

52 **Ex quibus infertur** † qꝺ ſi dictus cognat⁹ agnoſcat bonorum poſſeſſionez vnde legitimi infra centum dies ipſe ſuccedit ſimul cum agnatis ⁊ cognatis qui ſunt in pari gradu ⁊ excludunt agnatos ⁊ cognatos qui ſunt poſteriores in gradu. Secus autẽ dico ſi iſte cognatus repudiaſſet hereditatem de iure ciuili ac etiam bonorũ poſſeſſionez vnde legitimi repudiaſſet expreſſe vel tacite. ſ. permittendo labi cẽtum dies. Nã tunc cũ ſibi ſolum remaneret ius agnoſcendi bo. poſ. vnde cognati dicerẽ ipſum ad illam vocari non poſſe niſi poſt oẽs cognatos vſqꝫ ad vltimum qui ſint in decimo gradu inſti. de ſucceſ. cognatorum in. §. j. ⁊. l. prima. §. quẽadmoduz. ff. de ſucceſſorio edicto. itẽ poſt oẽs alios cognatos qui poſſunt ſuccedere de iure ciuili vel per bo. poſ. vnde liberi eodez modo quo poſſunt cognati. vt. d. §. nullam. cũ. d. tex. inſti. de ſucceſ. cogna. in prin.

Additio. ¶ De hac doctrina feci tibi ſupra mẽtionẽ in additione proxima precedenti. ideo nõ inſiſto nunc niſi qꝺ ſcias velim predicta procedere quãdo renuntiatio eſt facta etiam ſucceſſioni de iure ciuili prout etiam ſenſit autor. Nam illa ſucceſſio iuris ciuilis vt icis durat triginta annis. l. licet. C. de iure deliberan. ⁊ ibi per Bal. ⁊ Pan. de caſ. poſt eum in. l. quãdiu. ff. de acquiren. here. de quo dixi ſupra in preludijs. vnde ſi cognat⁹

non

non renũtiaſſet vic ſeu remedio iuris ciuilis. lȝ renũtiaſſet remedio
iuris pretorĩ adhuc alĳ vlteriores ſuccedere nõ poſſent ꝛ deberẽt
ſtare in ſuſpẽſo ſaltẽ. p. xxx. annos. ꝛ iſte eſt effectus reſultãs ex re-
pudiatione facta ſucceſſione iuris ciuilis. Bologninus.

Ubi autem eſſent plures cognati q oẽs repudiaſſent hereditatẽ de iure ciuili ac etiã bono. poſ.
vñ legitimi: tũc inter eos quo ad bo. poſ. vñ cognati pferẽ prior in
gradu: ꝛ tũc admittiẽ ſolũ vſqȝ ad ſextũ gradũ. de ſeptimo aũt gra-
du admittunẽ ſolũ qdã q ſunt expſſi. inſti. de ſucceſ. cogna. in. §. fi.

33 Additio. ¶ Placet mihi equidẽ hec cõcluſio in ſui pn. ſ. ꝙ† ſi oẽs agnati repudiãt hereditatẽ de iure ci
uili ꝛ bo. poſ. vñ legitimi tunc inter eos quo ad bo. poſ. vñ cognati
pferẽ ille q ẽ in priori gradu. Nã va eſt hec cõcluſio: vt etiã ſuperius
diximus. Sed ad vnũ aliud aduerte dũ dñs autor dixit ꝙ admit-
tãtur vſqȝ ad ſextũ gradũ ꝛ aliqui vſqȝ ad ſeptimũ ꝛc. Nam hoc mi-
hi nõ placet: ꝛ dico ꝙ ſi eſſent duo cognati vnus in nono ꝛ alius in
decimo gradu ꝛ ambo repudiaſſent ſucceſſionẽ de iure ciuili ꝛ bo-
norũ poſ. vñ legitimi admitterenẽ ad bonorum poſ. vnde cognati
ille qui eſt in nono gradu tanquã prior eo q eſt in decimo gradu ꝛ
ſic nõ admitterenẽ vſqȝ ad ſextum vel ſeptimũ gradum ſolum cum
hodie agnati ꝛ cognati admittantur omnes indifferenter vſqȝ ad
decimum gradũ, vt dixit glo. in. §. fi. inſtit. de ſucceſ. cogna. de quo
etiam ſupra dixi. poſt autorem maxime in. §. ꝛ vocãtur omnes ꝛc.
Et vbicunqȝ iſti reperientur in eodẽ gradu vſqȝ ad decimũ gradũ
pariter admitterentur ꝛ ad idẽ vltra extingueren̄ ſucceſſio iſtorum
agnatorũ ꝛ cognatorũ ꝛ eſſet locus alĳs de quibus. j. dicemus poſt
agnatos ꝛ cognatos. itaqȝ dñs autor in hoc ſuo vltio dicto de. vj.
vel. vĳ. gradu iudicio meo non recte ſenſit. Bologninus.

34 Et nota circa hec, ꝙ† quãtuncunqȝ aliqs agnatus vel co-
gnatus repudiaret generaliter hereditatẽ ſibi ab
inteſtato delatã ꝛ de iure ciuili ꝛ de iure pretorio: tñ ſi poſt eũ ſunt
aliqui agnati vel cognati poſteriores in gradu qui ſuccedere poſ-
ſunt, nõ valet talis repudiatio quo ad bonorũ poſ. cum illa adhuc
ſibi delata nõ fuerit: ꝛ ſic repudiare non poterat: qḋ probo: q ipſa
deferẽ poſtꝙ̃ ſunt excluſi omnes agnati. ꝛ. cognati q poſſunt ſuc
cedere de iure ciuili, vt predixi: ergo anteꝙ̃ illi ſint excluſi repudia
ri non poteſt. l. j. §. furioſi. ff. de ſucceſ. edic. ꝛ. l. nec in. §. fi. ff. de acqr.
here. cum ſimilibus.

Additio. ¶ Sum eiuſdẽ propoſiti: q regulariter iuri de
futuro nõ põt renũtiari. l. ſi ita ſcriptum. §. ſub
cõditione. ff. de leg. ĳ. ꝛ no. glo. ꝛ Bar. in. l. j. ff. de cura. bonis dãdo.
ꝛ Bar. in. l. qḋ ſeruꝰ. in fi. ff. de cõdi. ob cau. ꝛ Bal. in. l. j. ꝛ in. l. poſtꝙ̃
liti. C. de pac. ꝛ Bal. in addi. Spe. in ti. de renun. ver. ſuper iure ꝛc.
¶ Plus dico qḋ renũtiatio facta etiam iuri de futuro intelligiẽ
de eo qḋ hȝ cã de preſenti ſm glo. ꝛ Bar. in. d. l. quod ſeruius. et
Bar. in. l. poſt mancipia. §. aliud. ff. de lib. leg. ꝛ Bar. in. l. aurelius.
§. gaius. eo. tit. ꝛ Bar. in. l. emptor. §. lucius. ff. de pac. ꝛ in. l. qui cũ
tutoribus. ff. de tranſac. ꝛ Bal. in. d. l. poſtꝙ̃ liti. ꝛ Bal. in. l. pactũ.
in. xĳ. q. C. de colla. cum multis ſimili. que breuitatis cauſa omitto
ne excamus principalem materiam noſtram.

Summarium.

1 Tranſuerſalium naturaliũ tantum qualis habenda ratio in
ſuccedendo ab inteſtato. Et quid ex teſtamento. 2. 4.
3 Uitium in perſona operatur incapacitatem non ſuccedendi.
5 Naturales tantum diuerſarum concubinarum nunquid adinui-
cem ſuccedant ab inteſtato.
6 Nati ex libero ꝛ ſerua vel econtra, qualiter poſſunt ſuccedere fra-
tribus ſuis ex legitimo matrimonio natis. 9.
7 Concubinatus de iure ciuili permiſſus, ſecus de iure canonico.
8. Filius natus ex ea cum qua matrimonium metu tyranni contra-
here non licebat, an ſuccedat inuicem cum alĳs.
10 Linea materna non eſt tante conſiderationis ꝙ̃ paterna. Et qua-
liter inter coniunctos maternos ſuccedatur.
11 Uterinitas ſola etiam excludit fratrem naturalem tãtum cũ alio
diuerſorum patrum.
12 Intellectus ꝛ ampliatio ad auẽ. defuncto. C. ad tertulianũ. Item
auẽ. itaqȝ. C. communia de ſucceſſio. 13.
14 Filĳ fratrum excludunt auunculos, ꝛ cur.
15 Materie noue diſtingui ꝛ limitari debent per antiquas.

¶ Secundum membrum Tertĳ articuli principalis.

Secundum mẽbrum prin
cipale huius tertĳ articuli eſt de tranſuerſalibus
q oẽs ſunt naturales tñ inter quos de mutua ſuc-
ceſſione tractatur vel quando vnus tranſuerſalis
ꝛ legitimus vult ſuccedere alteri nõ legitimo ꝛ ecõ
1 tra. ¶ Et circa hec diſtingo ſic: aut vterqȝ pdictorũ. ſ. defunctus
ꝛ ſuccedere volens aut alter tãtum natus ex coitu damnato ab ali-
qua lege temporali, ꝛ tũc inuicẽ nullo modo ſuccedere poſſunt: q
non ſunt nominãdi fratres vel cõſanguinei vel cõſobrini, argu. in
auẽ. qui. mo. na. effi. ſui. §. vlti. ꝛ hoc videẽ eſſe de mẽte Dy. in trac-
ta. ſuo ſucceſſionis ab inteſtato. in. j. col. itẽ pro hoc q ſublato fun
damento corruit edificiũ. j. q. j. c. cum paulus. ꝛ. l. pe. in fi. C. de nup.
Sed ita eſt ꝙ natus ex coitu damnato non eſt nominandus filius
reſpectu patris vel matris nec econtra, vt. d. §. fi. ergo ſequitur ſi-
militer qḋ nõ eſt nominãdus frater cõſanguineus vel cõſobrinꝰ, ꝛ
ſic de alĳs. itẽ pro hoc in auẽ. qui. mo. na. effi. ſui. coll. vj. ibi neqȝ na
turales vocari neqȝ participãda eſſe eis vlla clemẽtia. facit etiã qui
filĳ ſint legitimi. c. tanta. xv. q. vlti. c. cum multe.

Additio. ¶ Stat pro certo hec firma concluſio ꝙ inter
tranſuerſales ex damnato coitu natos ꝛ a lege
temporali reprobato non conceditur mutua ſucceſſio. Pro quo
facit: q radice infecta ꝛ omni modo maculatã nõ poſſunt pullula-
re rami exinde prouenientes, vt in. §. ex diuerſo. in auẽ. de hered. ab
inteſt. cũ ergo radix paterna ꝛ materna ſint omnino damnate nõ
poſſunt exinde prouenientes ſuccedere inuicem ꝛ iudicantur om-
2 nino extranei cũ non habeant ſtipitem. ¶ Plus dico† ꝙ etiam ſi
vellent ex teſtamento ſe inſtituere nõ poſſent. nec obſt. l. extraneũ.
C. de here. inſti. ꝛ. §. fi. inſti. eo. tit. vbi extranei poſſunt heredes in-
ſtitui: q hi extranei de quibus nos loquimur ſunt extranei: ꝛ etiã
habent qualitatem annexam ſpurietatis ex qua cauſatur odiũ ex
quo tollitur obiectum nec debet inductũ in odium redũdare in fa
uorem. l. ſi quis ſolidum. ff. de here. inſti. ꝛ hec fuit ratio Odoffre.
Ray. et Cy. in. l. fi. C. de natu. lib. in hac materia ſpurietatis vbi lo-
quitur in caſu minus dubitabili ꝙ̃ ſit ille de quo loquimur ꝛ mul-
tum ad propoſitum noſtrum accommodato. vt ſi quis habet nepo
tem legitimum ꝛ naturalem natũ ex filio ſpurio nõ poteſt aliquid re-
linquere huic nepoti: q ſm eos eſt extraneus reſpectu filĳ ꝛ reſpe-
ctu ſpurietatis. ꝛ idẽ voluit Bal. in. l. gallus. §. quidaȝ recte. in an-
tepe. col. ff. de lib. ꝛ poſthu. ꝛ idem firmauit do. meus Alex. in cõſi.
lxxv. per totum. in. iĳ. vol. inci. vtrũ nepotes nati ex filio ſpurio ꝛc.
ꝛ hec adde ad ea que. ſ. diximus in. j. ꝛ. ĳ. artic. princ. in gradu aſcẽ-
dentium ꝛ deſcendentium natorum ex damnato coitu ꝛ a lege ci-
uili reprobato. Bologninus.

¶ Sicut ergo natus ex damnato coitu Berte non põt ſuccedere
filio legitimo ꝛ naturali dicte Berte, qui ſibi eſt frater vterinus, vt
probatur in dictis iuribus. ita ecõtra ille legitimus nõ poterit ſuc
cedere huic: quia non debet vocare eum pro fratre. item faciat pro
hoc. l. j. C. de ſolutionibus.

3 Additio. ¶ Habes ergo ꝙ† vitiũ in perſona vnius ope
ratur qḋ non poſſunt inuiceȝ ſuccedere. p quo
faciunt ea que. ſ. dixi in proxima precedẽti additione que poſſunt
hic merito adaptari. Bologninus.

¶ Aut vterqȝ dictorum tranſuerſaliũ natus eſt ex coitu nõ dãna-
to ab aliqua lege tpali: ꝛ tunc aut q de coniũctis ex linea paterna
tñ. Aut de his qui ſunt coniũcti ex linea materna tãtum. Aut de
his qui ex vtroqȝ ſunt coniuncti. primo caſu dico regulariter ali-
quem eorum non poſſe ſuccedere alteri: vnde ſi pater meus legiti-
mus ꝛ naturalis antequam duceret vxorem habuit filiũ naturaleȝ
ex concubina. Ego illi ſuccedere non potero nec ipſe mihi: ꝛ eſt ra-
tio: q non ſum illi agnatus, nec ipſe mihi cum agnati ſint illi q ex
eodẽ patre nati ſunt ex legitimo matrimonio vel qñ per adoptio
nem vel arrogationem inuicem coniungimur. inſtit. de legi. agna.
ſucceſ. §. j. ꝛ. §. per adoptionẽ. ꝛ ibi no. glo. in verbo naturales. iteȝ
nõ poſſumus ſuccedere inuicem tanꝙ̃ cognati cum cognatio ſola
non coniuncta agnationi ſit a matre tantum. vt inſtit. de ſucceſ. co
gna. §. vulgo. Et pro hac opinione eſt caſus in auẽ. qui. mo. na. effi.
ſui. §. filium vero. colla. vĳ.

4 Additio. ¶ Concluſio predicta vera† eſt fundata iuribꝰ
ꝛ rõnibus de qbus. ſ. per dñm autorẽ ꝛ vltra al
legata per eum adducas tu ꝙ probatur ex no. in. l. fi. C. de na. libe.
immo dicit tex. in. d. §. filium vero. in verbo, nullũ tñ habere par-
ticipiuȝ ꝛc. ¶ Et ex hoc inferẽ ꝙ multominus ſuccederẽt ſi eſſent
illegitimi ex coitu damnato Nam etiaȝ inter eos minor aut nulla
cadit agnatio. l. ſi ſpurius. ff. vnde cogna. cuȝ alĳs ſimilibus de qui
bus ſupra feci mentionem in. j. articu. principali dum poſui quo-
modo iſti ſuccedant aſcendentibus ꝛ econtra. ꝛ ad ibi dicta me re-
mitto. Bologninus.

¶ Ex predictis infertur ꝙ ſi quis habuit vnum filium naturalem
ex vna concubina: ꝛ iſta defuncta habuit alium ex alia, iſti filĳ adin
uicem nullo modo ſuccedant ab inteſtato, ꝛ hoc tenet glo. no. in. l.
hac parte. ff. vnde cogna. ꝛ Dy. in tracta. predicto.

5 Additio. ¶ Pro hac concluſione facit† illud qḋ. ſ. pro
xime dictũ fuit de nato ex cõcubina que poſtea
moriẽ. ꝛ de nato poſtea ex vxore ſeu legitimo matrimonio qui nõ
poſſunt inuicem ſuccedere, vt ſupra proxime concluſuȝ fuit per iu
ra ꝛ rationes de quibus ibi dixi. Ergo multomagis prohibentur
iſti ſuccedere inuicem cuȝ ille qui natus eſt ex vero matrimonio nõ

nadmittantur ad ſucceſſionē nati ex cōcubina ⁊ multominus agnaſcuntur iſti inuicem q̄ illi. ¶ Pro quo facit etiā qḋ ſuperius concluſum fuit per dominū autorem in primo articulo principali. in ver. ſecūdo caſu quando querit̄ an filij naturales tantum ⁊c. vbi dictum fuit q̄ extante filio legitimo tēpore mortis patris nō pōt talis filius natus ex cōcubina ſuccedere patri ſuo. ⁊ ſic aſcēdēti cuius aſcēdētis bona ſunt magis ei vt filio debita q̄ bona trāſuerſalis cui in nullo agnaſcit̄. ad hoc enim vt talis ſuccedat patri ſolū in duabus vncijs tria debent neceſſario concurrere. primo qḋ mater eius fuerit concubina in domo retenta indubitato affectu. ſecundo qḋ tempore mortis patris non ſuperſit aliquis filius legitimus ⁊ naturalis. tertio q̄ tempore mortis patris nō ſit aliqua vxor legitima, prout latius dictum fuit in dicto primo articulo principali: ergo cū filius natus ex cōcubina nō poſſit ſuccedere patri aſcendenti: ⁊ etiam in duabus vncijs niſi predictis tribus cōcurrētibus multominus poſſunt iſti tranſuerſales de quibus agimus inuicem ſuccedere. ¶ Ad idem faciat qḋ ſupra dictum fuit in ſecundo articulo principali. in. §. ij. caſu quando queritur de patre vel alijs aſcendentibus ⁊c. vbi concluſum fuit q̄ pater ſimiliter non poteſt ſuccedere filio quando tempore mortis filij pater habebat filios legitimos ⁊ naturales ⁊ vxorem legitimā: vel ſi illa ex qua natus eſt iſte filius nō fuerit cōcubina indubitato affectu retenta in domo quibus oībus concurrentibus admittit̄ tantū pater in duabus vncijs tm̄. Ergo multominus poſſunt iſti tranſuerſales de quibus nos agimus inuicem ſuccedere. Bologninus.

Iſta tamen regula † fallit in natis ex libero ⁊ ſerua vel ſeruo ⁊ libera, vel ex ſeruo ⁊ ancilla q̄ ſe inuicem tractabāt vt amaſij ⁊ cōcubina. iſti enim ſi ſunt nati liberi vel poſtea ad libertatē peruenerunt poſſunt ſuccedere fratribus ſuis: etiā ex legitimo matrimonio natis, vt eſt tex. inſt. de ſeruili cogna. §. i. ſ3 ibi etiā alterū in alteri⁹ ⁊c. Nā intelligo qḋ iſta litera velit qḋ frater poſſit ſuccedere fratri ſuo vel filio fratris. non tamē dico qḋ tales tranſuerſales preferātur patrono: ⁊ ſic quoad hoc tenet opi. Io. per iura que ipſe allegat. Si ergo liber homo ex ancilla ſua cōcubina habuit filium ⁊ illa defuncta accepit aliam ancillam ex qua habuit alium filium: ⁊ iſta defuncta accepit vxorem ex qua habuit vnum filium legitimum et naturalem ⁊ poſtea illi duo filij naturales ſunt manumiſſi: oēs predicti ſibi poſſunt inuicem ſuccedere ab inteſtato per dictū tex. ſingularē: nec mirū: q2 oēs predicti ſuccedūt pariter ab inteſtato patri, vt ibi dicitur.

Additio. ¶ Aduerte diligenter q̄ dn̄s autor in ſua prima cōcluſione verū dicit q̄ filij nati in ſeruitute ⁊ poſtea manumiſſi ſuccedūt cum filijs poſtea natis ex legitimo matrimonio ⁊ etiā adinuicē p tex. illū pro certo ſingularē. in. §. i. de ſeruili cogna. ⁊ ideo voluit ipſemet autor. ſ. in. i. articulo princi. in ver. ſcḋo caſu principali. qn̄ ſunt nati ex libero ⁊ ancilla ⁊c. vbi ſemp allegat illū tex. in. d. §. i. vbi dicit idē eſſe nō ſolū inter ſeipſos: ſ3 qḋ etiā ſuccedūt oībus parētibus ſuis, ve3 patri, auo, proauo, ⁊ deinceps, vt ibi p eū aſſignantē rōne3 diuerſitatis inter iſtos ⁊ alios naturales natos a principio ex liberis hoībus. Nam ſerui illi ppter metū dn̄orū ſe abſtinuerunt a matrimonio. ⁊ ideo lex eis indulget magis ⁊ eorū filijs: ſ3 cū liberi hoīes poſſint cōtrahere mrīmoniū ⁊ non cōtrahūt lex nō indulget eis: ideo nō ſuccedūt ipſi filij nec ecōtra filij parētibus nec inter ſe niſi ſcḋm, ⁊ prout. ſ. in. i. ⁊. ij. artic. princ.

7 ¶ Sed hec rō diuerſitatis mihi nō placet. † Nā de iure ciuili quo ſerui non poterant cōtrahere matrimonium, ⁊ quo iure fuit facta prohibitio de naturalib⁹ vt nō ſuccedant adinuicē non erat prohibitus cōcubinatus immo erat pmiſſus, vt in. l. i. ⁊ p totū. ff. de cōcubinis. ergo ſi ſerui erāt in cōcubinatu ⁊ poſtea manumiſſi procrearūt filios in caſu oīno a iure pmiſſo debent illi inuicē ſuccedere, ⁊ ſic nō videt̄ curandū de illa rōne: dū dr̄ q̄ per eos non ſtetit quominus cōtraherent matrimoniū cū oīno eſſent in caſu ſeu ſtatu a iure ciuili pmiſſo. ſ. cōcubinatu: niſi dicamus ſaluando autorem q̄ cōcubinatus quo ad ſeruos nō eſt in cōſideratione nec erat quo ad ius ciuile: ⁊ quo ad introducta a iure ciuili ſerui pro nullis habebātur. l. quod attinet. ff. de reg. iu. iſte ergo cōcubinatus quo ad ſeruos nō erat in cōſideratione. Nam potius dicebant̄ eſſe in cōtubernio. l. cum ancillis. C. de inceſt. nup. ¶ Stat ergo illa ratio vera que fuit aſſignata p dn̄m autorē q̄ ex quo nō ſtetit p eos quominus cōtraherent matrimoniū: ſed metu dn̄orum non cōtraxerunt lex indulget eis vt ſuccedāt, prout. ſ. dixi. ¶ Et ex hac ratione elicio tibi vnam nouā concluſionē q̄ idē dicendū eſſet vbi filij exiſtentes in poteſtate parētū fuiſſent inuicem amaſij, vt poſtea cōtrahentes matrimoniū cum alijs ſuccederēt ipſi filijs natis ex cōcubinatu ⁊ filij etiam ſuccederent parentibus ⁊ fratres ante nati ⁊ poſt inuicem cum eadem ratio militet in filijs que in ſeruis. Na3 filij metu parentū poſſent non contrahere matrimonium, ⁊ eo maxime cum de iure ciuili ſine conſenſu paterno non poſſent matrimoniū contrahere. l. nuptias. la. i. ⁊ la. ij. ff. de ritu nup. ergo ⁊c. ¶ Nec dicatur mihi amice filij ſaltem poterant cogere parentes, vt conſentirent ſed non ſic erat in ſeruis: quia reſpōdeo qḋ immo adhuc militat ratio metus. Nam filij potuiſſent propter metum ⁊ reuerentiam paternam non feciſſe hoc, et per conſequens militat eadem ratio: ergo idem ius debet eſſe. l. illud. ff. ad. l. aquiliam. l. ſi titio. ff. de verbo. obliga.

8 ¶ Aliam inſuper ex predictis elicio tibi cōcluſionem q̄ † vbi quis metu alicuius tyrāni nō auderet cōtrahere matrimoniū cū aliqua muliere ſ3 ſecrete haberet eā amaſiā ex qua pcrearet filios, ⁊ poſtea duceret aliā vxorē ex qua procrearet filios q̄ iſti inuicē ſuccederēt ⁊ parētes eis ⁊ ipſi parētibus, prout. ſ. dixi in ſeruis propter eandem rationē metus que oīa tenē mēti. ⁊ adde ad ea q̄. ſ. dixi in. i. articulo princi. dum tetigi de natis ex libero ⁊ ſerua, vel econtra vel ex ſeruis. ⁊ hec ſufficiāt quoad hāc primā concluſionē. ¶ Circa vero aliam ſecūdam concluſionē firmatā per dn̄m autorem dum dixit q̄ ſi liber homo ex ancilla ſua cōcubina habuit filiū, ⁊ illa defuncta accepit aliam ancillam in concubinam ex qua habuit aliū filium, ⁊ iſta defuncta accepit vxorem ex qua habuit filium legitimum ⁊ naturale3, ⁊ poſtea illi duo primi filij ſunt manumiſſi oēs predicti inuicem ſuccedunt ⁊c. ¶ Pro certo in hoc dominus autor cū reuerentia male locutus eſt. Nā dico qḋ nullo modo ſuccedunt dicti filij adinuicē nec etiā parentibus nec parētes eis. nā non eſt ſolus ſtatus ſeruilis qui inducat hoc priuilegiū de quo loquimur: ſed eſt ratio metus dn̄orum propter quē non fuit cōtractum matrimoniū. ¶ Sed hec ratio ceſſat in exemplo poſito p dn̄m autorē. Nam dn̄s qui habebat ancillam ſuā propriā concubinā potuit ⁊ debuit eam manumittere: ⁊ poſtea cū ea matrimonium contrahere, nec ratio metus dominici militat in eo. vnde cum hec nō fecerit nō de3 gaudere dicto priuilegio propter ceſſationē ratiōis. l. a digere. §. quāuis. ff. de in. patro. c. cum ceſſante. extra de appel. ¶ Pro quo adduco: † q2 ſi ſecus diceremus ſequeret̄ qḋ melioris cōditionis eſſet dn̄s tenens ancillam ſuam concubinam q̄ tenens liberam cōcubinam. quo vltimo caſu dixi. ſ. qḋ inter hos filios nō habet locū ſucceſſio: nec etiam parentes eis ſuccedūt, nec ipſi parētibus, niſi put ſ. diximus in locis ſuis: ſed in primo caſu ſuccederent in totum ⁊ p totum. ¶ Quapropter ſententia mea dn̄s autor defecit in hoc, et multomagis defecit in alio dum dixit in finalibus verbis qḋ ſuccedunt oēs patri ab inteſtato ⁊c. Nam hoc minime verū eſt cū illi primi naturales nō poſſint aliquo modo ſuccedere qn̄ tpe mortis patris reperiat̄ filius legitimus ⁊ naturalis qui eſt de illis trib⁹ quorum vnū impedit ſucceſſionē ipſis naturalibus. ¶ Nec obſtat tex. in. d. §. i. inſti. de ſeruili cogna. q2 loquit̄ in caſu penitus diuerſo et diuerſa eſt ratio, prout. ſ. dixi. ſm ipſummet autorē de metu dn̄ico ſed in libero qui tenuit ancillā ſuam pro cōcubina: ex qua habuerit filios ⁊ poſtea cōtraxit matrimoniū cum alia muliere libera ex qua procreauit filios legitimos ⁊ naturales qui extant tēpore mortis non poſſumus nec debemus dicere q̄ filij ex dicta ancilla ſuccedant patri vel adinuicem: ⁊ dicere hoc eſt de directo contra ea que firmauit ſupra ipſemet autor, ⁊ ego poſt eum in primo ⁊ ſcḋo articulo principali in gradu naturalium tm̄. ¶ Itaq3 in hoc exemplo ſeu in hac ſecunda concluſione in ver. ſi ergo liber homo ⁊c. inconſiderate locutus eſt: nec ille caſus que3 ad hoc facit ita ſingularem, ſeruit in propoſito noſtro ſi recte ponderetur a capite vſq3 ad finē. tene menti: quia non reperies hec tacta ab aliquo nec in tuis ſcartafacijs. Bologninus.

10 Secundo caſu † quando queritur de his q̄ ſunt coniūcti ex linea materna tantū planū eſt eos inuicem ſuccedere: ſiue oēs ſint naturales tm̄ ſiue aliqui ſit naturalis tm̄ aliqui vero nat⁹ ex legitimo mrīmonio, vt in inſti. de ſucceſ. cogna. §. vlti. ⁊ l. hac parte. ⁊ l. ſi ſpurius. ff. vnde cogna. tertio caſu dicendū eſt multo fortius tales inuicem ſuccedere per preallegata iura.

Additio. ¶ Quo ad matrē ⁊ maternā lineā non eſt tanta cōſideratio ſicut in patre ⁊ in linea paterna, vt eſt tex. in. §. nouiſſime. inſti. ad orfi. ⁊ in. §. ſi. inſti. de nup. vltra iura p autorē. ſ. alleg. ¶ Sed plus dico qḋ etiā idem pcederet ſi mater fuiſſet illuſtris. Nam de iure ffor. nō erat vis vtrum mater foret illuſtris an nō quoad hoc, vt ipſa ſuccederet: ⁊ oēs alij cōiuncti per ei⁹ lineā: ſed ſupuenit. l. ſi qua illuſtris. C. ad orfi. que excluſit matrē illuſtrē ⁊ talē filiū a ſucceſſione matris, ſed de alijs cognatis inuice3 ſuccedētib⁹ nihil dixit. ergo nec nos dicamus. l. ſi ſeruū. §. nō dixit pretor. ff. de acqui. here. l. de pcio. ff. de publi. Et eo maxime: q2 qḋ nō mutat̄ cur ſtare prohibet̄. l. ſancimus. C. de teſta. l. precipimus. cum vulga. C. de appel. ¶ Nec ob. ſi diceretur q̄ infecta radice nō poſſunt pullulare rami inde puenientes vt in. §. ex diuerſo. in auth. de heredi. ab inteſta. q2 reſpondeo q̄ hec infectio non eſt ita abominabilis ſicut illa de qua. ſ. diximus. ¶ Preterea maior culpa eſt in ipſis parentibus quam in alijs: preterea iſti licet inter ſe non habeant ius agnationis tamen habent ius cognationis ⁊ proximitatis. d. l. ſi ſpuri⁹. ff. vnde cogna. ⁊ in. §. ſi. inſti. de ſucceſ. cogna. ergo poſſunt inuicem ſuccedere. Bologninus.

11 ¶ Sed circa hanc † materiam dubitatur de pluribus. ⁊ primo de tali caſu. Berta fuit concubina Titij ex quo genuit Seiū, ⁊ Titio mortuo fuit cōcubina Meuij ex quo genuit Petrū ⁊ Martinū,

demū m

demum moritur iſte Martinus ſupſtite Petro ⁊ patre ⁊ matre ⁊ dicto Seio, queritur qualiter ei ſuccedatur: reſpondeo ꝙ pater naturalis ei ſuccedit in duabus vnciis tantū. vt in. §. quib⁹. in auẗ. qui. mo. na. effi. ſui. in reliquis decem vnciis ſuccedent equaliter mater ⁊ Petrus frater vtrinqꝫ coniunctus in auẗ. de here. ab inteſta. §. ſi vero. cum aſcendentibus. Nam ille tex. poteſt intelligi de coniunctis ex patre ⁊ matre etiam ex non legitimo matrimonio: dummodo non ſit coitus damnatus. Seius autem frater vterinus tantū excluditur, vt in. d. §. reliquum.

Additio. ¶ Deciſio huius queſtionis pendet ex ſupradictis in. j. ⁊. ij. articulo principali vbi poſui de aſcendentibus naturalibus ſuccedentibus deſcendentibus natu-
12 ralibus tantum. ideo nunc non me extendā in hoc: † ſed pro nunc habes colligere ex concluſione domini autoris ampliationem vnā multum notabilē ad tex. in. d. auẗ. defuncto. C. ad tertu. procedat non ſolū in aſcēdentibus ⁊ deſcēdentibus legitimis ⁊ naturalib⁹: etiam in naturalibus tm̄: tamē intellige hec procedere ſi loquimur de iure ciuili quo cōcubinatus permittebatur, vt. ſ. dixi. ſecus eſſet de iure canonico quo iure omnis coitus extra matrimonium reprobatus eſt. xxxvij. q. iij. c. meretricis. glo. in cle. ad noſtram. §. vij. de hereticis. Bologninus.

¶ Sed quid ſi in caſu ꝑdicto ſuperuiueret Seius frater vterinus et pater naturalis. ſ. Meuius. rn̄deo ꝙ quoad. x. vncias nihilominus frater ille patrē excluderet, vt. d. §. qbus. ⁊ ſic limitari debent iura nouiſſima. ſ. §. conſequens. in auẗ. de heredi. ab inteſta.

Additio. ¶ In hoc etiā non inſiſto cum ſupra ſatis ſuperqꝫ ſatis dictū fuerit in. j. ⁊. ij. articulo principali vbi poſui de ſucceſſione aſcendentium ⁊ deſcendentium ⁊ ibi eſt locus proprius. Bologninus.

¶ Tertio qd ſi ſuperuiueret dictus Petrus frater vtrinqꝫ coniūctus, ⁊ dictus frater vterinus et m̄. rn̄deo excludit frater vterinus lʒ Petrus non ſit ex legitimo matrimonio: qꝛ due rationes vincūt vnam, vt in auẗ. de conſangui. ⁊ vterinis fratribus. §. reliquum.

13 **Additio.** ¶ No. qꝺ † duplex funiculus operatur plus ꝙ̄ ſimplex nō ſolū qn̄ agimus de ſucceſſiōe tranſuerſaliū legitimorū ⁊ naturaliū ſʒ etiā naturaliū tm̄ qꝺ multū ampliat materiā authen. itaqꝫ. C. cōia de ſucceſ. de cui⁹ intellectu ſuperi⁹ diximus circa iſtū tertiū articulū principalē, ⁊ plus dico ꝙ vbicūqꝫ damus ſucceſſionē ibi dicimus funiculū duplicē operari: ſʒ in his pſonis in quibus omnino ceſſat ⁊ tollitur ſucceſſio, vt eſt in ſpuriis ex dānato coitu natis: tunc nō eſſet opus querere de hoc. Nam priuatio preſupponit habitum. l. x. ff. de verbo. obliga. c. ad diſſoluen. extra de deſpōſa. impube. Ludo. bologninus.

¶ Quarto an filii fratrum ſuccedant ſimul cum fratribus, ⁊ an excludāt auūculos defuncte perſone. reſpōdeo ſic, vnde breuiter concludo oīa que dicuntur in auẗ. de heredita. ab inteſta. colla. viij. habere locū in deſcendentibus ⁊ aſcendentibus ⁊ tranſuerſalibus tātummodo naturaliter coniunctis, ar. l. tutelas. in ver. ex nouis. ff. de cap. dimi. ⁊ facit ꝙ ibi per Bar. no.

14 **Additio.** ¶ Aduerte qꝛ in hoc ꝙ † filii fratrū excludāt auunculos ſuos vr̄ prima facie ꝙ nō. Nam de iure ciuili fili⁹ fratris mei eſt mihi in tertio gradu ⁊ auūculus me⁹ eſt etiā mihi in tertio gradu, vt in. §. tertio gradu. inſti. de gradib⁹. ergo deberēt poſſe ſuccedere ſimul ⁊ cōcurrere. ¶ Sed dico tu qꝺ ratio eſt: qꝛ filius fratris mei ſuccedit in locū patris ſui: ⁊ ſic cenſetur eſſe in ſecundo gradu, ⁊ ſic in eo attenditur prelatura linee. vt probatur in auẗ. poſt fratres. C. de ſuis ⁊ legi. in quo tex. fundata eſt rō predicta que ceſſat in auunculis. ¶ Preterea adde aliud ꝙ dicta in auunculis defuncte perſone habēt locū etiam in patruis eius q ſimiliter ſunt in tertio gradu, vt. d. §. tertio gradu. ⁊ excluderent a filiis fratrū defuncte perſone: qꝺ no. qꝛ non ſunt multi oēs quib⁹ conſiderauit hanc rationē circa vnum ſtatutum in hac materia ſucceſſionum ab inteſtato. Ludo. bologninus.

¶ Quod intelligo dūmodo duo concurrant. primo ꝙ non ſint cōiuncti per aliquem coitum damnatum. ſecūdo ꝙ ipſi ſaltē iure cognationis p iura antiqua. ſtorū. permiſſi ſunt ſuccedere in ſolidū ab
15 inteſtato perſone defuncte. Nam † materie noue diſtingui ⁊ limitari debent per antiquas. in auẗ. de filiis ante dota. inſtrumenta natis. l. ſi. l. non eſt nouū. ⁊. l. ſed ⁊ poſteriores. ff. de legib. vnde per dictam authen. non debent corrigi leges antique que filium naturalem tantum non concedunt poſſe ſuccedere patri: niſi ſolum in duabus vnciis et econtra, patrem filio. in authen. quib. mod. nat. effi. ſui. §. ſi quis autem defunctus. et. §. quibus. ¶ Item non debent corrigi leges antique que non permittunt filium naturalem tantum ſuccedere agnatis ⁊ cognatis patris qui per matrem nullo modo ſunt illi filio coniuncti, vt. d. §. filium vero. in auẗ. qui. mo. nat. effi. ſui. vt ſupra dixi.

Additio. ¶ Pro confirmatione predictorum facit: qꝛ imperator ſeu iura nouiſſima magis abhorrēt omnem coitum extra matrimonium ꝙ̄ iura antiqua, vt patet in. §. perſpeximus. in authen. de non eligen. ſecū. nuben. ⁊ in. §. ſolnto. in authen. de nup. ex quibus iuribus apparet qꝺ fuit intentio imperatoris qꝺ nati ex damnato coitu. ⁊ etiam filii naturales tantum ſtent in finibus ſuis ſuccedendi immo potius reſtrinxit ꝙ̄ ampliauerit eorū ſucceſſiones ſi recte ponderentur predicta iura, maxime tex. in. §. nullam. in authen. de hered. ab inteſta. in verſic. inter eos qui ad hereditatem vocantur ⁊c. ¶ Preterea imperator tollit certos defectus qui erant antiquitus: ſed non tollit vitium ſimplicis naturalitatis: ergo tam ex verbis ꝙ̄ ex mente ſtat firma concluſio de natis ex damnato coitu, vt nullo modo ſuccedāt, nec eis ſuccedant ratione conſanguinitatis vel affinitatis ſeu parentele: ſed in naturalibus tantum remanent firma ea que ſuperius diximus in locis ſuis. Ludo. Bologninus.

Summarium.

1 ¶ Tranſuerſales legitimi tantum an ſibi inuicē ſuccedant. Itē ⁊ legitimis ⁊ naturalibus.
2 Adoptiuus pater nō ſuccedit ab inteſtato filio adoptiuo ſimplici.
3 Pronepos adoptatus ſuccedit loco filii exiſtētibus propriis filiis vterinis. 4.
5 Adoptio tantum operatur quantum vnum tantum vinculum naturale.
6 Mors naturalis contingens in perſonam adoptantis adoptionem non ſoluit, et quid de arrogatione. 7.
8 Filius fratris premortui vt ſuccedat ſimul cum fratre nunquid habeat locum etiam in arrogatione.
9 Tranſuerſales naturales tantum legitimati poſtea quomodo ſuccedant.

¶ Tertium membrum tertii articuli principalis.

TErtium articulum principalem huius articuli tertii erat videre de tranſ-
1 uerſalibus legitimis tantum. ſ. † an ſibi inuicē ſuccedant an tales ſuccedant legitimis ⁊ naturalib⁹: ⁊ circa hoc diſtinguo aut nos loquimur in adoptiuis aut coniunctis per arrogationem. primo caſu aut tales adoptiui non tranſeunt in poteſtatem adoptantis: ⁊ planum eſt ꝙ ſuccedere non poſſunt tranſuerſalibus aliquibus. l. pe. §. ſed vt articulum. C. de adoptionibus.

Additio. ¶ In hac prima concluſione dicas ꝙ vera eſt ꝓ cuius cōfirmatiōe facit: qꝛ ſi pater adoptiuus nō ſuccedit ab inteſtato filio adoptiuo ſimplici in. d. l. pe. §. ſi vero pater naturalis ⁊c. ⁊. ſ. dixi in. ij. articu. princip. ergo multo minus debent poſſe admitti tranſuerſales ⁊ econtra cū pater qui eſt principalis in cauſa excludatur: ⁊ eo maxime cum nihil cōmune habeant inter ſe niſi qꝺ filius adoptiuus ab inteſtato ſuccedit patri, prout dixi. ſ. in primo articulo principali. ⁊ ibi dicta poſſunt merito hic adaptari. Bologninus.

2 ¶ Si vero trāſeunt † ꝙ eſt qn̄ ſunt adoptati ab aliquo de aſcendentib⁹ per lineā paternā vel maternā, ⁊ planū eſt qꝺ ipſi poſſunt ſuccedere ex illo capite ꝙ ſunt naturali coniūctione coniūcti, vt in auẗ. de here. ab inteſta. in. §. nullam vero.

Additio. ¶ Abſqꝫ dubio vera ſunt ea que autor dicit: ꝓ quo faciunt ea que. ſ. diximus in primo ⁊ ſecūdo articulo principali in gradib⁹ ſuis dum tractaui de adoptiuis aſcendentibus ⁊ deſcendentibus: tamen intellige ſane ſm̄ ea que dicam ſtatim in ſequen. proxima additione. Ludo. bologninus.

¶ Sed ſi volūt ſuccedere ex capite vel gradu adoptionis poſſunt ſi talis adoptio nō fuit diſſoluta per emācipationem agnatis ado-
3 ptantis nō autē cognatis. l. qm̄. C. de adoptioni. † vnde ſi proauus maternus ſibi adoptauit pronepotē in filiū ⁊ ex tali proauo poſt eius mortē ſupereſſent tres filii legitimi ⁊ naturales q inuicē eſſent coniūcti ex patre tantū: qꝛ quilibet eorū ex diuerſa matre natus eſſet, ⁊ vnus ex eis ab inteſtato moriatur ſuccedunt ſibi reliqui duo fratres et ille pronepos adoptatus loco filii. l. qui in adoptionem. ff. de adoptio. ⁊ inſti. de legiti. agnato. ſucceſſio. §. per adoptionem. l. penul. §. ſi vero pater naturalis. C. de adoptioni. vbi autem nulla adoptio interueniſſet planū eſt qꝺ iſte pronepos excluſus fuiſſet a fratribus defuncte perſone, vt no. glo. in authē. poſt fratres. la. ij. C. de legi. here.

Additio. ¶ In exemplo ſuo dominus autor certe iudicio meo ſenſit: qꝛ agnatio eſt inter illos filios legitimos ⁊ naturales: ⁊ illum adoptiuum in locum filii. ſecus ſi illi duo fratres fuiſſent vtrinqꝫ coniuncti: qꝛ preferrentur illi adoptiuo. Nam eo caſu funiculus duplex plus operaretur, ⁊ ideo non ſine miniſterio dominus autor dixit quod erant coniuncti ex par-
4 te tantum. Cui † tamen adde vnum quod ſi daremus bona aliqua prouenientia a matribus vel linea aſcendenti materna illorū duorum fratrum vnuſquiſqꝫ in illis bonis preferretur alteri, ⁊ multo-

magis fratri adoptiuo per l. de emancipa. §. exceptis. C. de ſuis et legitimis. qui text. licet loquatur in legitimis et naturalibus: tamen et eadem ratione et equitate procederet: et multomagis in caſu iſto ad excludendum adoptiuum in illis bonis maternis ꝙ nota qꝛ hec eſt noua cõſideratio ad. d. §. exceptis. de cuius intellectu. ſ. latius diximus. Bologninus.

¶ Item ſi conſtat qđ ſi aliquis filiorum duorum fratrũ ſuperſtitũ fuiſſet vtrinqꝫ coniunctus excluſiſſet hunc nepotem qui cenſetur eſſe frater defuncte perſone ex patre tantũ ratione adoptionis et c. vt. d. §. reliquum.

5 **Additio.** ¶ De hoc ſupra proxime tibi dixi. †ideo non repeto nunc niſi qđ habes colligere vnum qđ adoptio tantum operatur quantum vnum tantum vinculum naturale vt vides. tamẽ intellige ſi loquimur in adoptione facta ab aſcẽdentibus de deſcendentibus, ſecus eſſet in adoptione facta ab extraneo. et ideo nõ ſine miniſterio. d. autor in exemplo ſuo fecit mẽtionem de proauo adoptante: nam ſenſit contrarium de extraneo adoptante. et ita intellige dicta per eum. Ludo. bologni.

¶ Ex predictis quoqꝫ patet. qđ licet quelibet capitis diminutio occurrens in perſona adoptati ſaluat adoptionem, vt inſtit. de legiti. agna. tute. §. ſi. tamen mors naturalis contingens in perſonã
6 adoptantis adoptionẽ non ſoluit: †immo adhuc durare dicit inter adoptatum et agnatos adoptantis. vt. d. §. per adoptionem. et probat in. l. iſi. §. ſi pater alicuius, vbi Dy. hoc tenet. et in. l. vtrũ. ff. de bo. poſ. contra ta. immo plus dico ꝙ nulla capitis diminutio occurrens in perſonam adoptantis ſoluit adoptionem. inſtit. de adoptio. §. illud. cum ſimilibus.

Additio. ¶ Circa hoc occurrit mihi dubitatio cur tam varie ꝙ nulla capitis diminutio, et etiam mors contingens in perſonam adoptantis non ſoluit adoptionem: ſed contingẽs in perſona adoptati. ſic in quo tu potes dicere licet domi. autor nõ dicat qđ virtus adoptionis principaliter radicata eſt in perſona adoptati qui hꝫ facultatẽ ſuccedendi ab inteſtato patri adoptiuo: ſed pater adoptiuus non habet ius ſuccedendi dicto filio: nec habet aliquod ius in eo niſi ſit aſcendens. vnde nõ eſt mirũ ſi capitis diminutio ſolum cõſideratur in perſona adoptati in quo conſiſtit omnino illud vinculum ciuile, qđ ſimiliter tollit per capitis diminutionem inducta a iure ciuili, vt in. d. §. ſi. de legi. agna. tute. et fac. l. nihil tam naturale. ff. de reg. iuris. itaqꝫ adoptio reſpectu patris non eſt quaſi in conſideratione: ſed in filio ſic. ideo ibi operatur vbi magis incaleſcit. l. quare. ff. de ſta. ho. Bolo.

7 ¶ Secundo caſu †quando loquimur de arrogato. dico idem eſſe qđ ſupra in adoptiuis qui tranſeunt in poteſtate adoptantis. Nã illi ſuccedunt ab inteſtato agnatis patris: cognatis aũt non. vt. d. l. qui in adoptionem. et. l. i. in ſi. C. de adoptionib9. et ſic patet ꝙ quo ad iſtũ paſſum etiam manet differẽtia inter agnatos et cognatos. nec ob. §. nullam vero. in aut. de here. ab inteſt. qꝛ ibi tollit differẽtiam quo ad coniunctos vinculo naturali.

Additio. ¶ In hoc dñs autor recte loquutus eſt de quo etiã. ſ. diximus in. i. et. ii. articulo principali. dũ tractaui de legitimis tantũ et iura et rationes ibi allegate ſuadent hoc de agnatis, vt ſuccedant adinuicẽ: ſed non cognatis nec econtra: et facit etiam quod. ſ. diximus circa tertium articulum in ver. ſi vero tranſeunt et c. Bologninus.

¶ Sed hic queri poſſet an ea que ſunt inducta de iure nouiſſimo ſcilicet qđ filius fratris premortui ſuccedat ſimul cum fratre: item
8 ꝙ excludat patruum et amitam habeat †locũ etiam in illis q ſunt coniuncti ſolũ vinculo ciuili. ſ. arrogationis: et ſatis puto ꝙ ſic cum ſit eadem ratio. et hoc probat per rationes poſitas in. d. §. reliquũ. in aut. de here. ab inteſta.

Additio. ¶ Idem dicas tu in filio adoptiuo dato in adoptionem aſcendentibus. Nam abſqꝫ dubio excludet patruum et amitam: et ſuccedet cum fratre. Nam in eo militat eadem immo maior ratio quam in arrogato per ea que ſupra diximus in locis ſuis. et he ſunt notabiles ampliationes ad text. in dicto. §. reliquum. et in authen. poſt fratres. de ſuis et legitimis. Bologninus.

¶ Quartum eſt videre de tranſuerſalibus naturalibus tantum legitimatis tamen poſtea: ſed iſtum paſſum omitto, prout feci in precedentibus articulis que habent materiam prolixam de per ſe, vt patet in aut. qui. mo. na. effi. ſui. per totũ. Dy. tamen tetigit iſtam materiam: et ſi nõ fallor in pluribus errauit: ſed iſtã materiam examinabo de per ſe. in repe. c. tanta. qui ſi. ſint legi.

9 **Additio.** ¶ Sed tu †in hoc paſſu dicas ꝙ ſuccedãt ſicut legitimi et naturales dũmodo legitimatio ſiat ad inſtantiam patris vel ita diſponentis in teſtamẽto ſuo vel ſi ſiat legitimatio poſt mortem a principe ſeruatis ſeruandis, prout. ſ. latius dixi in primo articulo principali vbi poſui de his ad ſaturitatem. et ponunt canoniſte latius in. d. c. tanta. et in. c. per venerabilem. eo. tit. et per Gaſpar. de calde. in ſuo conſi. incipiẽ. legitimatio ſub rubri. qui ſi. ſint legi.

Summarium.

1 Uxor an et qualiter viro ſuccedere poſſit. 13. 17. 26. 27.
2 Succeſſio inter coniuges quo iure procedat.
3 L. prima. C. vnde vir et vxor. nunquid etiam diſponat inter cõcubinarios.
4 Uxor prefertur quibuſdam collegiis que admittuntur ad ſuccedendum defuncto excluſo fiſco. 7. 10.
5 Uxor monialis viro ſacerdoti ab inteſtato ſuccedit deficientibus agnatis et cognatis et in quibus bonis. 6.
6 Uxor non dicitur proprie heres: ſed bonorũ poſſeſſor.
8 Agnati et cognati plus iuris habent quam vxor.
9 Intellectus et declaratio autheuti. preterea. C. vnde vir et vxor. nume. 11. 18.
12 Uxor pauper viri premortui locupletis an et in qua parte ſuccedat et cum quibus. 14. 15.
16 Ducati quot libram auri faciant.
19 Filiorũ nũcupatione nõ veniunt nepotes in materia odioſa.
20 Maſculinum in materia correctoria non comprehendit femininum. 21.
22 Dos modica parificatur cum nulla.
23 Inopia eſt in conſideratione non dotis datio vt mulier viro pro parte ſuccedat.
24 Pluralitas in ſingularitatem reſoluitur.
25 Filii ſemper tenentur alere patrem inopem.
27 Eccleſia qualiter ſuccedat clerico.
28 Eccleſie plures beneficiato in illis ab inteſtato quõ ſuccedant.
29 Hoſpitalium bona gaudent eo iure quo bona eccleſie.
30 Fiſco excluſo nũquid ſint aliqui q poſſint ſuccedere ab inteſtato.
31 Affinis deficientibus aliis nullo modo ſuccedit.
32 Hoſpites nunquam ſuccedũt peregrinis in eorũ hoſpitio defunctis.
34 Concubina non ſuccedit ſm diſpoſitionem authenti. preterea. C. vnde vir et vxor.

¶ Quartus articulus principalis.

¶ Matthesyllanus.

1 Quartũ principale in hac materia eſt videre de ſucceſſione ab inteſtato aliorum quam aſcendentiũ et deſcendentium et tranſuerſalium agnatorũ vel cognatorũ †vt quã tractatur an vir ſuccedat vxori et econtra vel eccleſia an ſuccedat clerico vel de patrono et eius agnatis qualiter liberto ſuccedat vel de aliis de quibus dubitat. ¶ Et primo examinabo de viro et vxore. circa qđ dico qđ regulariter vxor nõ põt ſuccedere viro nec ecõtra niſi de iure pretorio per bo. poſ. vnde vir et vxor. l. j. ff. vnde vir et vxor. et C. eo. tit. l. j. et admittitur talis vir et vxor ad ſuccedẽdũ demũ quando deficiunt omnes agnati et cognati vſqꝫ ad decimum gradum, vt. d. l. j. C. vnde vir et vxor. et inſtit. de ſucceſ. cogna. et de here. ab inteſta. §. nullam.

Additio. ¶ Expeditis primo ſcdo et tertio articulo principali. ſupereſt nunc in ordine quartus articulus poſt aſcendentes, deſcendentes et agnatos et cognatos tranſuerſales quibus omnibus ceſſantib9 ſucceſſio defertur marito ad bona vxoris et ecõtra. ¶ In quo primo autor tenet. qđ ſucceſſio ſolum competit de iure pretorio per bonorũ poſ. vnde vir et vxor. d. l.
2 j. ff. et C. vnde vir et vxor. in quo adde tu ꝙ †iſte eſt vnus caſus inter alios in quo eſt neceſſaria bonorũ poſ. prout voluit gl. et cõiter ſcribentes in. l. certũ. C. vnde legiti. et effectus eſt qꝛ debebunt. ſ. centũ dies agnoſcere bo. poſ. l. ij. C. qui admitti. alias excluderentur per alios de quibus infra dicemus. ¶ Plus dico ꝙ in tantũ pretor limitatiue et reſtrictiue in hac ſucceſſione loquutus eſt qđ non concederetur ſponſo vel ſponſe per verba de futuro: ſed p verba de preſenti ſic ſm Bal. in. d. l. certum. et Bal. in. d. l. j. C. vnde vir et vxor. p quo facit qđ voluit ipſemet Bal. in. l. deo nobis. C. de epiſco. et cleri. vbi dixit qđ in hoc non requiritur qđ ſit conſummatũ matrimonium. et facit. l. nuptias. ff. de regulis iu. et in. c. cum mittatur. xxvij. q. ij. cum ſequen. et facit. l. nihil. ff. rerum amota. cum multis ſimili.
3 ¶ Multominus †etiã haberet locum diſpoſitio. d. l. j. vnde vir et vxor inter concubinarios, ſm gl. ſingularem in. §. cõſideremus. in aut. de trien. et ſemiſ. et ita voluit Ludo. roma. in. d. l. j. C. vnde vir et vxor. vbi multum late arguit ad partes in hoc de quo alias ibi legẽdo dixit idem firmans: quia pretor conſiderauit matrimonium, vt patet in. d. l. j. ff. eodem. tit. non licet addere diſpoſitioni pretorie. ¶ Sed plus dico quod ad hoc vt habeat locum predicta ſucceſſio opus eſt quod tempore mortis ſint in matrimonio, ſecus ſi diuertiſſent et ex mala cauſa ſm dominum Cyn. in dicta. l. j. vnde vir et vxor. Ludoui. Bologninus.
4 ¶ Prefertur tamen vxor quibuſdam collegiis †qui admittũtur ad ſuccedendum defuncto excluſo fiſco, vt no. glo. in. l. j. C. de here. decurio. et

decurio.⁊ bene per illũ tex.⁊ idẽ in.l.j.C.vnde vir ⁊ vxor. licet con-
trariũ notauerit in.l.j.ff.e.ti.⁊ male ſm Dy.ibi.⁊ Pe.⁊ Cy.⁊ Bar.
in.d.l.j.allegat Bar.caſum in.d.l.ſi quis preſbyter.C.de epiſ.⁊ cle.
que lex probat ꝙ clerico ab inteſtato defuncto quo ad bona patri-
monalia prefertur in ſucceſſione vxori eccleſie in qua ille erat bene-
ficiatus:⁊ ſic per illã.l.declaratur tex.in.§.ſi quis epiſcopus.in auſ.
de eccle.tit.⁊.xij.q.v.c.ſi.⁊ poteſt hodie iſte caſus occurrere in cleri-
cis orientalibus qui poſſunt eſſe coniugati ⁊ eſſe rectores eccleſiarũ
⁊ etiam epiſcopi.extra de elec.c.cum olim.xxxj.diſtin.in .c. niceña.
¶ Item poteſt poni exemplum in clerico coniugato in minorib⁹
conſtituto qui ex diſpenſatione obtinet aliquod ſimplex beneficiũ
in aliqua eccleſia qđ eſſe poteſt.xij.q.j.qm tua.⁊.xxxij.diſtin.c.ſi qui
5 vero.⁊ de elec.c.cum Joannes. ¶ Item †poteſt poni exemplum
in cõiugato cuius vxor ingreſſa eſt in religionẽ:ipſe autem eſt pro-
motus ad ſacros ordines ⁊ etiã electus ſecularis rector alicuius ec-
cleſie ꝙ poteſt eſſe in coniugatis de conuerſione coniugatorum:ta
li enĩ ab inteſtato defuncto ſuccedat quo ad bona patrimonialia
deficiẽtibus agnatis ⁊ cognatis potius vxor per quam acquiritur
monaſterio.l.ſi.§.hoc etiam.C.de epiſco.⁊ cleri.quã ſuccedat eccle
ſia.⁊ per iura predicta:⁊ per.l.aduerſus.C.de crimine expi.hered.
¶ Dico igitur ꝙ vxor in ſucceſſione viri prefertur ſocio imperia-
lis liberalitatis:de quo habetur in.l.j.C.ſi liber.imperij ſocius.lib.
x.⁊ hoc tenet Dy.in vltima col.tractatus ſucceſſionum.⁊ Pet.et
Cy.in.l.j.C.vnde vir ⁊ vxor.⁊ bene licet glo.ibi.⁊ in.l.j.ff.eo.teneãt
contrarium ⁊ male.

Additio. ¶ Socius imperialis libertatis excluditur ab
vxore per iura ⁊ rationes de quibus.ſ.per do-
minum autorem:vltra quem adde tu quod idem voluit Salic.cõ-
bononien.Raphael Fulgo.⁊ Ludo.roma.in.d.l.j.pro quibus fa-
cit tex.in.l.j.C.ſi liberali.impe.ſocius.in verſi.ſine herede ⁊c.vbi ſo
cios ita demum admittitur ſi ſocius moritur ſine herede:ſed ita eſt
qđ ſi moritur ſuperſtite vxore non dicitur ſine herede:ergo ⁊c.
6 ¶ Nec obſtat ꝙ vxor † non dicatur proprie heres ſed bonorũ poſ-
ſeſſor.§.quos autem.inſti.de bono.poſ.q: reſpondeo qđ ſatis dici
tur heres quo ad effectum. ¶ Secundo pro confirmatione predi-
ctorum facit.d.l.ſi quis preſbyter.C.de epiſco.⁊ cleri.vbi vxor pre-
feretur eccleſie in bonis patrimonialib⁹:ergo multo fortius ſocio
imperiali.⁊ ita teneas:licz Bal.in.d.l.j.C.vnde vir ⁊ vxor.tenuerit
cum glo.ibidem:de quo alias ibi legendo dixi:pro quo Bald.ſum
conſuetus facere hanc conſiderationem.nam ius accreſcendi ſeu
non decreſcendi quod reperitur inter ſocios liberalitatis imperia
lis debet operari qđ ſocius preferatur vxori in ea re non confiſcata.
¶ Preterea in bonis prouenientibus marito ab eccleſia prefert
eccleſia vxori.d.l.ſi quis preſbyter.C.de epiſco.⁊ cleri.⁊ ſenſit autor
ſupra in.§.proxime precedenti.ergo ſocius debet preferri ſimili-
ter vxori in donatione imperiali.Et ſi quis vellet tenere hanc opi
nionem facile reſponderet ad obiecta in contrarium, tamen pro
nunc cogitabis tu. Ludo.bologninus.
¶ Predicta tamen regula limitatur hodie:q: fallit quando vxor
7 eſt pauper ⁊ ſine aliqua dote:†maritus autem eſt diues:tũc enim
diſtinguitur:aut nulli liberi preſunt defuncto:nec preſunt aſcen-
dentes ſed preſunt agnati vel cognati,⁊ tunc vxor ſuccedit ab inte
ſtato in quarta parte hereditatis de iure ciuili,⁊ ſic efficitur heres
pro quarta.vt in autheñ.de exhiben.reis.§.quoniam vero ibi
ex hac lege heres extiterit reliq́ue vero tres partes debent ad agna
tos vel cognatos peruenire.l.j.C.vnde vir ⁊ vxor.⁊ in authen.pre-
terea.eo.tit.ita intelligo voluiſſe Placen.cuius opi.recitat glo.in
d.auſ.preterea.⁊ hoc ibi tenent Cy.⁊ Bart.⁊ bene vt euitetur cor
rectio iurium antiquorum quantomagis fieri poteſt.⁊ pro iſta opi
nione facit tex.in auſ.vt nulli iudi.§.ſi.colla.viij.⁊ in.d.§.qñ ve-
ro ibi,ſine minus filij fuerint exponendo minus,id eſt non.l.illud.
§.minus.ff.de tutel.

Additio. ¶ Pertranſeo in hoc cum domino autore:ſed
plus dico etiã qđ non ſolum ab inteſtato in ca-
ſu predicto debet habere vxor illam quartã partem:ſed etiã ex teſta
mento ſm Bal.Sali.⁊ magis communiter ſcribẽ.in.d.auſ.preter-
ea.C.vnde vir ⁊ vxor.⁊ hoc principaliter per illum tex.in verbo,le-
gatum ⁊c.Eſt verum qđ alias legendo.d.auſ.preterea.adducebã
aliqua contra cõmunem opinionem quorum nunc aliqua in me-
dium breuiter afferam.⁊ de vno in vnum reſpondebo pro ſaluan-
8 da communi opinione. ¶ Et primo †agnati ⁊ cognati plus iuris
habent ꝙ̃ vxor.l.j.§.j.cum ſequen.ff.ſi tabu.teſta.nulle ex.ta.⁊ pro-
batur ex his que ſupra late diximus in hoc tractatu.circa ordinez
ſuccedendi.ex quo apparet eos eſſe potiores ⁊ priores in ſucceden
do ꝙ̃ ſit vxor ⁊ tamen facto teſtamento agnati non ſuccedunt con
tra voluntatem diſponentis.niſi quando turpis perſona eſt inſti-
tuta.l.fratres.C.de inoffic.teſta.l.j.⁊.ſi.ff.eo.tit.ergo multo minus
vxor debet poſſe admitti ex teſtamento ad illã quartam contra vo
luntatem teſtantis. ¶ Sed ad hoc reſpondeo quod argumentum
procedit preterꝙ̃ in caſu.d.authen.preterea.quando alter ex con
iugibus eſt pauper.alius vero diues.nam vxor hoc caſu plus iu-
ris habet ꝙ̃ agnati et ꝙ̃ filij qđ eſt fortius,vt ibi probatur. ¶ Se-
cundo ad idem adducebam:quia illa authen.preterea eſt correcto-
ria,vt ex ſe patet.ergo non debet extendi.⁊ eo maxime cum dicta
authen.veniat ad interpretationem.l.prime ibi precedentis que
lex loquitur tantummodo ab inteſtato.ergo diſpoſitio ei derogãs
vel eam interpretans:debet intelligi ſm legem interpretatam, vt
in.§.ſi.in auſ.de filijs ante dota.inſt.natis. ¶ Sed ad hoc reſpon-
deo:qđ licet auſ.eſſet correctoria:tamen poteſt extendi ad cauſam
9 teſtati cum ſit eadem ratio.Nec obſt.†qđ veniat ad declarationem
d.l.j.quia non eſt inconueniens ꝙ intelligatur etiam vltra.cum ge
neraliter ⁊ indiſtincte loquatur.l.de pretio.ff.de publi.⁊ hoc maxi
me cum authen.loquatur expreſſe etiam in cauſa teſtati, vt patet
ibi legatum ⁊c.⁊ ſic voluit addere ad legem antiquam in hoc.
¶ Tertio allegabam contra communem opi.nam beneficium di
cte authẽ.emanauit,vt coniunx laboret inopia in opprobrium et
iniuriam defuncti.vnde ſi ipſe fecit teſtamentũ ⁊ de ea nihil diſpo
ſuit non videtur curaſſe de opprobrio ⁊ iniuria ſua.⁊ ideo iniuria
non infertur in volentem.l.cum donationis.cum ſi.C.de tranſac.
ſed ad hoc reſpondeo qđ hec non fuit ratio dicte diſpoſitionis.Nã
ſi hoc eſſet verum idem deberet dici ab inteſtato ex quo coniunx
nihil etiam ſibi reliquit.vnde ratio eſt vera ne cogatur coniunx mẽ
dicare.et ſic principaliter propter ſe ⁊ etiam propter honorem pri-
mi matrimonij.ſed hoc ſecundario.⁊ facit.l.j.⁊.ij.ff.rerum amo.cũ
ſimilibus. Bologninus.
¶ Hec vera niſi defunctus vir in bonis habeat vltra quadringen
10 tas libras auri.†quia tunc vxor non ſuccederet vt heres in quarta
parte bonorũ.immo ageret conditione ex lege ⁊ petere poſſet ſolũ
cẽtũ libras auri:licet hereditas eſſet valoris mille librarũ,vt in.d.
§.quoniam vero.ibi.ſed omnibus coniuncta.l.ſi.C.de repud.et in
auſ.de nup.§.ſic iſtam.

Additio. ¶ Hec concluſio nequaꝙ̃ mihi placet.⁊ in hoc
ſum contrarij propoſiti.nam tex.in.d.auſ.pre-
terea.⁊ in corpore vnde ſumitur.⁊ tex.in.d.§.quoniaz vero.in auſ.
de exhi.reis.nõ faciunt nec conſiderant aliquo pacto hoc.immo
indiſtincte volunt qđ de omnibus bonis quãtacunqꝫ ſint debeat
vxor habere quartam portionem,vt patet in dictis iuribus.eſt ve
rum qđ quando ſuccedit cũ liberis habet tantummodo vſumfru-
ctum vbi cum alijs perſonis,habet etiam proprietatem.Et text.
in.d.l.ſi.C.de repu.qui facit mentionem de quadringentis libris
loquitur in caſu valde diuerſo a noſtro.ſ.in caſu quo maritus ſine
culpa expulerit vxorem,prout ibi apparet in verſi.ſi vero ſine cul-
11 pa ea reiecerit ⁊c. ¶ Itaqꝫ †ille tex.nihil habet commune cum ma
teria noſtra nec ſcribentes in.d.l.j.⁊ in auſ.preterea conſiderarũt
hoc.tanꝙ̃ ad propoſitum materie de qua agimus.in qua ſi dare-
mus qđ coniunx decedens habuiſſet nedum mille,ſed cẽtum mille
libras auri,et vxor fuiſſet pauper ⁊ ſine dote haberet omnino ſuc-
ceſſionem cum agnatis vel cognatis in quarta parte totius illius
ſubſtantie ⁊ non centum libras auri tantum.prout dicebat do.au-
tor qui in hoc iudicio meo vehementer cum reuerentia errauit.
¶ Et vltra predicta pondero contra eum text.in authen.de exhi.
reis.in.§.quoniam vero.in ver.quartam partem eius ſubſtantie
accipere eam ⁊c.⁊ in verſi.quartam partem eius ſubſtantie habere
mulierem ⁊c.vbi iura loquunť de tota ſubſtantia,non aũt de qua-
dringentis libris tantum:⁊ ex hoc apparet do.autorem.ſ.in.§.pro
xime ſeq.⁊ in ver.qđ limito ⁊c.⁊ in ver.aut ſunt ex eadem vxore ⁊c.
in ſi.non recte ſenſiſſe.dum dixit ſemper qđ extantibus filijs vxor
ſuccedit pro virili quãdo ſunt quatuor vel quinqꝫ:dummodo por-
tio nõ excedat valorẽ cẽtum librarum ⁊c.Nam dicas tu qđ hec con
ſideratio de centum libris non attenditur in propoſito de quo agi
mus.nec obſt.tex.in.§.q: vero lex.⁊ in.§.ſi quis indotatam.in auſ.
vt li.ma.⁊ auie.q: non loquuntur in terminis noſtris quando mu
lier eſt pauper:ſed vbicunqꝫ daremus mulierem pauperem ⁊ mari
tum premortuum locupletem:tunc admittitur ad quartam par-
tem totius ſubſtantie mariti premortui cum agnatis ⁊ cognatis,
⁊ cum filijs in virilez,prout dicit in.d.auſ.preterea.⁊ in corpore vn
de ſumitur:⁊ ita tenendum puto in hoc paſſu quicquid in hoc di-
xerit do.autor. Ludo.bologninus.
12 ¶ Aut marito preſunt filij †⁊ tũc aut ſunt nati ex alia vxore:⁊ tũc
ſi ſunt tres aut pauciores ſuccedit vt heres,iſta vxor in quarta par-
te:ſi autem ſunt plures ſuccedit in virili pro numero perſonarum
vnde ſi ſunt quinqꝫ filij ipſa ſuccedit in ſexta parte,vt in auſ.vt li.
ma.⁊ auie.§.q: vero.quod limito niſi talis portio excederet valo-
rem centum librarum auri:quia tunc poſſet agere ſolum conditio
ne ex.l.ad illas centum libras.nec in hoc.d.§.quoniam eſt corre-
ctus per.d.§.quoniã vero.qui illam ſucceſſionem exorbitãtem po
tius reſtringit quam ampliari velit.

Additio. ¶ Hec concluſio in filijs ex alia vxore,vt ſm nu
merum predictum admittatur vxor aliquãdo
in quartam ⁊ aliquando in virilem mihi placet et fundata eſt in.d.
authen.preterea.in ver.in quartã ſi ſunt tres vel pauciores:qđ ſi
ſunt plures ſunt in virili portione ⁊c.vbi eſt caſus apertus de hoc,

⁊ ita per illum tex. firmant communiter ſcribẽtes ibidem: ⁊ de hoc
nemo dubitat. ¶ Sed alia ſecũda cõſideratio quam facit autor de
centum libris auri quã etiã ſupra fecit nequaꝗ̃ mihi placet in ter-
minis de quibus agimus in quibus recte ponderando iura predi-
cta non probatur in eis. immo vltra ea que dixi in additione pre-
cedenti: nunc cõtra do. autorẽ pondero tex. in. d. auſ. preterea. cir-
13 ca fi. in ver. dominio potiat. ⁊c. vbi tex. diſponit † qđ in caſu nõ exi-
ſtentium filiorũ etiã in eodem matrimonio vxor ſuccedit in domi-
nium oĩm bonorũ. ergo de centum libris auri iuriſlator nõ habuit
aliquã conſiderationem: ⁊ qđ hoc ſit verũ qđ in terminis de quib⁹
agimus nõ ſit attendẽda iſta conſideratio centũ librarũ auri vltra
ſupradicta allego Ang. in. §. ſi vero. in auſ. vt liceat ma. ⁊ auie. vbi
cõmemorat oĩa iura loquentia de hac materia ſm tempora ſua di-
ſtinguendo ea omnia multũ ſingulariter: ⁊ tandẽ reſidet in hoc qđ
nõ habeatur reſpectus ad iſtas libras centum auri in terminis de
quibus agimus. ideſt ſoluto matrimonio per mortem ⁊ vxore exi-
ſtente inope ⁊ ſine dote vel parua ⁊ marito locuplete predefuncto.
¶ Pro quo etiam facit qđ. ṡ. proxime dicã in. §. ſeq. vbi etiam do.
autor ſemp fuit in hac ſua opi. ⁊ non bene. ¶ Nec obſt. dum dicit
qđ potius voluit. §. quia vero. reſtringere ſucceſſionem iſtã ꝗ̃ am-
pliare: qꝛ reſpondeo qđ reſtrictio ſit tantũ ex numero filiorũ: ſed
nõ quo ad libras centũ auri. Nam demus qđ tota ſubſtantia nõ va-
leret trecentas libras auri, nõne vxor debet habere quartã vel viri-
lem ſm numerum liberorũ. certe ſic, vt in dictis iuribus probat. er-
go quãtumcunqꝫ excedat ſummam mille librarũ auri dꝫ habere ra-
14 tam ſuã totius ſibi contingentẽ. ¶ Reſtringitur ergo † ⁊ ampliat
dicta ſucceſſio habito reſpectu ad numerũ filiorũ nõ aũt ad valorẽ
bonorũ ⁊ iura facientia mentionẽ de illis centum libris auri, vt eſt
l. fi. C. de repu. cum ſimi. loquũtur in alijs terminis. ¶ Et vltra iaꝫ
dicta hoc eſſe verũ probo per caſum in terminis in. §. ſi qs indota-
tam. in auſ. vt liceat matri ⁊ auie. vbi imperator cõmemorãs leges
anteriores loquentes de illis centum libris auri dicit ꝙ ipſe nunc
melius diſponẽs ſuper predictis decidit qđ attendatur in diuidẽ-
da ſubſtantia paterna numerus filiorum, vt ibi, in ver. vxorem au-
tẽ. ex vtroqꝫ horum caſuũ ſiquidem quinqꝫ habuit filios eius vi-
ſiue ex ea ſiue ex alio marito quartã partẽ ex ſubſtãtia viri accipere
ſinaũt amplius fuerint filij cũ vtroqꝫ caſu ſimiliter accipere iubem⁹
mulierẽ q̃tũ vni cõpetit filiorũ ⁊c. vbi imperator expꝰſſe dixit hoc et
puidet etiã in caſu. d. l. fi. C. de repu. ꝙ habeat amplꝰ mulier illas
centum libras auri ⁊c. vbi iudicio meo eſt caſus decidens vtranqꝫ
q. noſtram que omnia tene mẽti. Ludo. bologninus.
15 ¶ Aut ſunt ex eadẽ vxore † ⁊ tunc iſta vxor nõ efficitur heres viro
in aliqua parte ſed ſolum poteſt agere conditione ex lege ad petẽ-
dum vſum fructũ quarte partis bonorũ mariti ſi ſunt tres filij vel
pauciores vel vſum fructũ virilis ptis ſi ſunt plures, vt. d. §. qꝛ ve-
ro: nã licet tex. dicat vſuꝫ ſolũ, tñ dꝫ exponi. i. vſum fructũ per id qđ
ſequitur dñium aũt illis ⁊c. ſimilis loquẽdi modus habet in auſ. de
nup. §. ſinaũt inteſtatus. ⁊ in auſ. de here. ab inteſta. §. i. ⁊. §. ſi vero
cum aſcendentibus. Qđ limita ſi nõ excedat valor vſuſfructus. c. li-
bras auri vel eius eſtimationem per. d. §. quia vero.

Additio. ¶ Concluſio hec de vxore admittenda cũ filijs
cõibus in vſufructu tantũ vel quarte vel virilis
ſm numerũ filiorũ mihi plꝫ. ⁊ fundata eſt in auſ. preterea. ⁊ in cor-
pore vnde ſumit. C. vnde vir ⁊ vxor. ⁊ in hoc nemo ſcribentiũ ibi di-
ſcrepat. Aſt in eo qđ dixit etiã. d. autor hic de vſufructu dũmõ nõ
excedat valorẽ centũ librarũ auri ⁊c. ⁊ ſic repetit illã ſuam opinionẽ
de qua. ṡ. etiã dixi, ⁊ ſemp fuit in hac ſua vt ita dixerim fantaſia cuꝫ
reuerentia male ſentit per iura ⁊ rõnes. de quibus feci tibi iam cõ-
memorationem in addi. proxi. precedẽtibus. ¶ Et vltra ibi dicta
16 pondero nunc aliud. nã † melius eſt pro heredibus vt habeat ſem-
per vſum fruc. vel quarte vel virilis quam vſum fructum centum li-
brarum auri: qꝛ. lxxij. ducati faciunt primo vnã libram auri, vt in. l.
quoties. C. de ſuſcep. ⁊ archa. li. x. ⁊ voluit glo. in. l. fi. C. de minus vo-
can. in verbo aureos vnde habebit vſum fructũ ſeptem mille ducen-
torum ducatorum: ſed vt dixi iura in terminis de quibus agimus
non habuerunt hanc cõſiderationẽ: nam etiã. d. l. fi. C. de repu. que
loquitur de iſtis centum libris auri loquitur in alio caſu ⁊ diuerſo
⁊ etiam de proprietate tãtum ⁊ nõ de vſufructu: ⁊ tanto magis de-
bemus intelligere hanc fuiſſe mentẽ legis cum pecunia nõ cõſiſtat
in vſufructu: niſi ſeruatis ſeruãdis de qb⁹ in. §. i. inſti. de vſufructu:
⁊ in. l. i. ⁊ per totũ. ff. de vſufr. earum rerũ que vſu conſu. de quibus.
d. l. fi. non facit mẽtionem que in caſu ſuo voluit libras centum au-
ri in totum et per totum pertinere ad mulierem. ſed de vſufructu
earum nullam facit mentionem in aliquo caſu, nec. d. §. quia ve-
ro. in autheñ. vt liceat matri ⁊ auie. cum alijs allegatis, ⁊ minus
ſcriben. in dicta authen. preterea conſiderarũt hoc. ⁊ maxime An-
ge. in. d. §. quia vero. vbi exordiendo hec omnia iura de tempore in
tempus reſidet quod dicta portio quarta vel virilis, ſm numeruꝫ
liberorum debeatur mulieri de tota ſubſtantia omnino et idem
in vſufructu dicte quarte vel virilis non attento vtrum ſubſtan-
tia excedat quadringentas libras auri vel non cuius contrarium
dicebat domi. autor qui ſemper fuit in hac prima opin. et iudicio
meo male. Ludo. Bologninus.
17 ¶ Sed circa hoc dubitatur ꝙ † ſi preſunt tres nepotes ex filio pre-
mortuo cõmuni vtriuſqꝫ an vxor ſuccedat ſoluꝫ in vſufructu quar-
te partis. videtur quod ſic cum ſit eadeꝫ ratio. contrarium puto qꝛ
dictus. §. quia vero. corrigit ibi ius antiquum dicti. §. quia vero.
vnde in materia correctoria tanquam odioſa appellatione filij ne-
pos non comprehenditur. inſtitu. qui dari tuto. poſſ. §. fi. ⁊ facit ꝙ
no. Bar. in auſ. ex teſtamento. C. de ſecun. nup. ¶ Et per hoc dico
qđ ſi preſunt quinqꝫ nepotes ex quinqꝫ filijs premortuis et qua-
tuor aſcendentes auus paternus ⁊ maternus. auia paterna ⁊ ma-
terna nihilominus vxor ſuccedit in quarta parte in legitima. lꝫ gl.
cum qua pertranſeunt doctores ſentiant contrarium in. d. authẽ.
preterea. C. vnde vir ⁊ vxor ⁊ male: quia non debet fieri extenſio in
materia correctoria.

18 **Additio.** ¶ Circa hanc cõcluſionem firmataꝫ per do. au-
torem: qđ diſpoſitio. d. auſ. preterea. † non ha-
beat locum exiſtentibus nepotibus ex filio: dico ꝙ vehemẽter in
hoc admiror de domino autore: nam immo illud qđ diximus in fi-
lijs primi ⁊ ſecũdi matrimonij: ⁊ de quarta ⁊ virili portiõe in omni-
bus ⁊ per omnia: dico in nepotibus vna tantummodo facta diffe-
rentia inter filios ⁊ nepotes. ſ. qđ tres filij inducunt ſucceſſionẽ in
quarta: quatuor vero in virili ⁊ abinde ſupra: ſed non ſic in nepoti-
bus. Nam etiam decem nepotes ex vno filio habentur pro vno, vt
in. §. cum filijs. inſti. de here. ab inteſt. ¶ Et qđ hoc ſit verum ꝙ di-
ſpoſitio. d. auſ. preterea. habeat locum non ſolum in filijs ſed in oĩ-
bus deſcendentibus. pondero tex. ibi in ver. cum liberis communi-
bus ⁊c. ⁊ in ver. cum liberis eiuſdẽ matrimonij ⁊c. Nam tex. vtitur
verbo, liberis qđ eſt aptum importare non ſolum filios primi gra-
dus: ſed etiam omnes deſcendentes in infinitum. l. liberorũ in prin-
cip. ff. de verbo. ſigni. cum vulga. ¶ Secundo allego caſum forma-
lem in materia noſtra non ponderatum a balio. in. §. quod autem
in alenda vxore. in auſ. vt liceat matri ⁊ auie. in verſi. deſcendenti-
buſqꝫ perſonis vtriuſqꝫ nature ⁊c, vbi tex. aperte decidit hãc que-
19 ſtionem ſi recte põderetur. ¶ Nec obſtat ꝙ † appellatione filij nõ
comprehendãtur nepotes in materia odioſa: quia dico qđ hec ma-
teria non eſt odioſa reſpectu mulieris: ſed fauorabilis, ⁊ ſi admitti-
tur cum filijs qui ſunt potiores multomagis debent admitti cum
nepotibus et alijs vlterioribus in gradu. ¶ Preterea dato non
conceſſo qđ materia eſſet odioſa quomodocunqꝫ ⁊ qualitercunqꝫ
tamẽ ex quo lex ita diſponit, vt in iuribus preallegatis loquentib⁹
de alijs deſcendentibus debemus ſtare legi que lex fundata eſt iu-
dicio meo in maxima equitate. Nam ſi mulier admittitur cuꝫ filijs
primi gradus multomagis debet admitti cum alijs vlterioribus.
¶ Minus etiam bene ſentit dominus autor in finalibus verbis
ſuis dum dixit de auo paterno ⁊ materno. et auia paterna et ma-
terna ⁊c. ¶ Nam vt ipſe dicit omnes in dicta authen. preterea te-
nent contrarium eius quod ipſe tenet. ⁊ ibi alias legendo dixi de
hoc poſt dominum meum Alexand. de imola. ibidem qui dicit qđ
ita cõmuniter tenetur. ⁊ ita non recedas tua communi opinione.
Ludouicus Bologninus.
¶ Item circa hec dubitatur quid ſi preſumit filie femine an habe-
bit locum hec diffinitio. d. §. quia vero. ⁊ videt qđ ſic cum ſit eadeꝫ
20 ratio in cõtrariuꝫ. facit † qꝛ tex. ſimpliciter loquitur in maſculino.
in materia correctoria vñ tanꝗ̃ odioſa maſculinũ non cõprehẽdit
femininum. l. i. §. queritur. ff. de ventre in poſ. mit. ⁊ patet ex regu-
la quem ponit Bar. in. l. i. ff. de verbo. ſigni. ⁊ hoc videtur tutius: li-
cet ſit ſatis rigoroſum. nec obſtãt verba dicte auſ. preterea. qꝛ ſunt
verba Irnerij non autem imperatoris.

Additio. ¶ In hoc paſſu dicas tu ꝙ dñs autor fallitur.
nam immo dicta in filijs maſculis habent locũ
in feminis, ⁊ ſiue verba dicte auſ. preterea. ſint Irnerij ſiue ſint Im-
peratoris dico quod ſatis eſt ꝙ approbantur ab omnibus ſcriben-
tibus ibi prout iacent. Sed ſi nunquam haberemus illum tex. ha-
bemus caſum in terminis decidentẽ vꝫ in. §. qđ autem. in auſ. vt
liceat matri ⁊ auie. in ver. deſcendentibus perſonis vtriuſqꝫ natu-
re ⁊c. vbi eſt caſus apertus in materia noſtra qui ꝓprie decidit ideꝫ
dicendũ in feminis qđ dicimus in maſculis de quo text. do. autor
mentionem non facit ⁊ multum ſeruit nobis in hac materia.
21 ¶ Omitto nunc an † maſculinum in materia odioſa cõprehendat
femininum: qꝛ nõ ſumus proprie in materia odioſa. ſed ſi vnquam
de ea materia cõtingeret videre habes de ea per do. Archid. in. c. ſi
quis ſuadente. xvij. qđ. iiij. vbi ponit quid in contractibus. ⁊ per
Bald. in. l. ij. in. ij. col. C. de iure emphy. ⁊ per Ioan. de imol. in. c.
potuit extra de loca. ⁊ in. l. ſi ita ſcriptum. ff. de leg. ij. ⁊ in. l. quod di-
citur. in vltima charta. ff. de verbo. obligatio. ⁊ per Pet. de ancha.
in conſilio. xlj. in. j. col. incipien. de viribus et eſſe. titulorum. ⁊c. ⁊ p
do. meum Alex. in conſilio. lxj. in primo volu. incipiente, an ſi ali-
cui eſt conceſſa res ⁊c. Ludo. Bologninus.
¶ Item queritur quid ſi mulier pauper dedit modicã dotẽ viro lo-
cupleti, an ei ſuccedet in dicta portione ſm formã predictã: ⁊ vꝫ qđ
non: quia

non: quia iſta eſt ſucceſſio noua & exorbitans & cōtra regulas iuris
antiqui, & videtur habere locum ſolum tribus concurrentibus. ſ.
quod mulier ſit ſine vlla dote, item & inops, itē vir defunctus erat
locuples, vt. d. §. quoniā vero. ver. hec itaq; igitur. & l. ſi vero. §. de
22 viro. ff. ſo. ma. & c. cū expediat. de elec. lib. vi. ¶ †Sed contrariū te-
net dñs Franciſ. de rampo. in. d. auſ. preterea. & mouebatur ſolum
q: eadē eſt ratio, & paria ſunt nō habere dotem & habere, ſed valde
modicam, & hoc mihi placet: q: ſit extenſio propter idētitatem ra-
tionis qñ ratio eſt expreſſa in tex. vt not. glo. in. c. j. de elec. lib. vj. et
eo. titu. c. j. in cle. & Bart. in. l. liberorū. ff. de ver. ſigni. & plenius dicā
in tractatu extenſionū, ſed ratio eſt expreſſa in. d. §. quoniā vero. §.
nouiſſima viuentis inopia, & ibi eſt inopia contingit &c.

Additio. ¶ Hanc ſententiam de dote parua & dote nul-
la comprobāt expreſſe ſcribentes in. d. authen.
preterea p. l. quāuis. ff. de cōdi. & demon. vbi paria ſunt nihil habe-
re vel modicum habere, & facit glo. in. l. fin. C. ad legem fauiam. de
plagi. que dixit quod paria ſunt non habere maritum, vel habere
maritum inutilē. ¶ Et licet tex. in d. authen. preterea dicat abſq;
dote &c. & ſimiliter tex. in. §. ſiquis indotatā. in auſ. vt li. ma. & auie.
& ſic preſupponant nullā extare dotē: tamen non eſt inconueniens
idem dicere quando dotem habet, ſed modicam propter identita-
tem rationis que militat in vtroq; caſu, ergo idem ius debet eſſe.
23 ¶ Preterea †pro hoc adduco tex. in. §. qđ autem. in auſ. vt liceat
matri & auie. in verbo, indigentibus &c. vbi tex. loquit in terminis
noſtris, & cōſiderat indigentiā que ita verificatur, ita qñ nulla dos
data eſt, vel ſi data eſt parua eſt. ¶ Plus dico qđ datio dotis non
eſt in cōſideratione, ſed inopia. Nam ponamus mulierē non dediſſe
aliquam dotē: tamen mortuo marito vel a patre vel aliunde inſti-
tuta eſt heres vel alio titulo lucratiuo multa bona acquiſiuit dice-
mus ne eā ſuccedere marito iuxta. d. auſ. preterea. C. vnde vir & vxor.
certe non: quia ſi bene eſt ſine dote: tamen habet modum viuendi,
& ſic ceſſat ratio dictorum iurium dū dicunt, ſuperſtes vero laboret
inopia &c. & in. d. §. quod autem. in verbo indigentibus &c. cū alijs
ſimilibus. ſ. alleg. ergo &c. Bologninus.

¶ Item queritur quia ſupra dixi de vxore vtrum oīa predicta ha-
beant locū in marito paupere volente vxori ſuccedere. Reſpōdeo
ſic per. d. §. quoniā vero. & ſi dicatur quod ipſe. §. eſt correctus per
d. §. quia vero reſpondeo quod ille. §. quia vero iterum corrigitur
per tex. in auſ. vt fratrum filij. §. ſi. & ita dicit glo. in. d. auſ. preterea.
24 ¶ †Sed hec ſolutio non eſt tuta: quia in. d. §. fin. ſolum loquitur
in pena, que imponitur pro diuortio. et ideo gloſſ. melius dicit in
dicto. §. quia vero. in glo. magna. in ver. tu dic quod tantum &c. ſcz
quod. §. quia vero. in ſi. vult corrigere. l. fin. C. de repu. &. §. ſic itaq;.
in auſ. de nup. & ſic exponas in talibus caſibus, id eſt tali caſu & ſimi-
libus. & hoc eſt equius ve tot correctiones euitētur, & facit pro his
l. ſi. C. de indicta viduitate.

Additio. ¶ Sto in hoc cum domino autore, licet Lud.
romanus in. d. auſ. preterea. teneat ɔtrium debi-
libus tamen rationibus motus, & maxime dum dicebat q; ex quo
pater eſt legitimus adminiſtrator bonorum maternorum ad filios
peruentorū habet vſumfructū. l. j. C. de bo. mater. & ſic nō poteſt la-
borare inopia. nā hoc eſt falſum. primo q: tex. in. d. auſ. preterea in
corpore vnde ſumit, & in. §. q: vero. & §. quod autem. in auſ. vt lice.
ma. & auie. loquuntur tam in patre, quam in matre. Nec obſtat ra-
25 tio Ludoui. roma. †nam etiam ſi filij non haberent bona mater-
na: tamen tenentur ſemper alere patrem inopem, vt in. l. ſiquis a li-
beris. §. j. et. §. ſi vel parens. ff. de libe. agno. vnde dicta iura non vē-
dicarent vnq̄ ſibi locum in patre, cuius contrarium expreſſe deter-
minant, vt patet in eis, et maxime in. d. §. qđ autē. in ver. in omni-
bus aſcendentibus &c. in auſ. vt li. matri et auie. vbi eſt tex. quadra-
tus decidens hanc queſtionem, & melior in hac materia qui poſſit
allegari. Ludouicus Bologninus.

¶ Sed tunc quero tenēdo hanc opi. an. d. §. qñ vero in quantum
loquit de viro q; ſuccedat vxori modificari & corrigi debeat per. d.
§. q: vero. vcz vt ſi ſunt plures q̄ tres filij ſuccedit in virili, item ſuc-
cedit in vſufructu tantum, & videtur q; non: q: correctio eſt euitan-
da, contrariū tamen puto: q: maritus & vxor ſunt correlatiua, & cor-
rectio vel modificatio facta in vno videt facta in alio. l. fin. C. de in-
terdi. vidui. l. j. C. de cupreſſis. lib. xj. & l. ſi. ff. de accep. non enim vir
& vxor debent ad imparia iudicari. xxxij. q. j. c. quod autem, niſi in
caſibus ſpecialibus, in qbus ius expreſſe diceret contrariū, vt olim
fuit in dicto. §. quia vero. in ſi. qui tamen cito correctus fuit, & ſepe
dictum eſt, & hec opinio videtur eſſe de mente Irnerij qui extraxit
26 auſ. preterea. et glo. ibidem ſentit.

Additio. ¶ Pro hac cōcluſione facit id quod. ſ. dixi in
additione precedēti, & oīa ibi dicta poſſunt me-
rito hic adaptari, & cū hoc ptranſeūt ſcribētes cōiter in. d. auſ. pre-
terea. & facit tex. ille ſepius alle. in. §. qđ autē. in auſ. vt li. mat. & auie.
vbi text. ne dū diſponit predicta procedere in patre & in matre, ſed
idem in alijs aſcendentibus. Ludo. Bologni.

¶ Qualiter autem & quomodo vir ſuccedat vxori & econtra in hac
quarta parte vel virili qñ decedit cōdito teſtamento nō inſiſto: q:
ppoſui in alio tractatu dicere, & queſo, vt ſim excuſatus, ſi ſui pro-
lixus circa declarationem dicte auſ. preterea. nam vidi iſtam practi-
cari Bononie in hereditate cuiuſdam vſurarij.

27 **Additio.** ¶ Licet dominus autor non decidat hāc que-
ſtionem dicas tu breuiter †quod ſuccedunt taz
ab inteſtato quā ex teſtamento, prout ſupra dixi in additione mea
incipiente ptranſeo cum dño autore &c. tū limita niſi teſtator in te-
ſtamento expreſſe prohibuiſſet coniugem ſuccedere: quia tunc nō
poſſet admitti contra expreſſam voluntatem teſtantis ſm Bald.
et Salice. in authen. preterea. C. vnde vir et vxor. licet Pau. de ca.
et Ludo. roma. ibidem teneant contrarium et forte melius, prout
alias ibi legendo dixi circa qđ non me extendo ne incidam in ean-
dem excuſationē quā facit dominus autor ſupra proxime. Ludo-
uicus Bologninus.

¶ Secundo circa hūc articulum reſtat videre de eccleſia qualiter
ſuccedat clerico & nō inſiſto: q: dixi ſupra in proximo mēbro, & etiā
in tertia parte tertij articuli. ſ. q; eccleſia ſuccedit in patrimonali-
bus deficientibus oībus agnatis & cognatis, ac etiā poſt vxorem.

Additio. ¶ De hoc ſuperius diximus poſt dñm autorē
ideo nō repeto hic ne fruſtra occupemus mem-
branas, & iſtud qđ dicit autor de vxore. ſ. firmauit in. §. prefertur ta-
men &c. per tex. in. l. ſiquis preſbyter. C. de epiſ. & cle. cū alijs ibi alle.
vbi poſuit etiam de clericis coniugatis in minoribus conſtitutis.
Ludouicus Bologninus.

28 ¶ †Sed quid ſi quis eſſet beneficiatus in pluribꝰ eccleſijs poteſt
dici q; omnes ab inteſtato ſuccedunt. c. relatum. el ſecundo. de te-
ſta. c. ſi. de ſucceſ. ab inteſta.

Additio. ¶ Pro hoc vide gloſ. no. in. c. ſi. de offi. ordi. li.
vi. & in. d. c. relatū. & in. §. ſi quis autem in epis. in
auſ. de eccle. titu. colla. ix. in auſ. preſbyteros. C. de epiſco. et cle. et
Bar. in. l. ſiquis filio. §. eius. ff. de iniu. teſtamen. & Bald. in. l. j. §. is
itaq;. in ſi. C. de cadu. tol. Plus dico q; eccleſia occupans bona cle-
rici defuncti tanq̄ ſua cū non ſint nō incidit in penam. l. ſi quis in
tantam. C. vnde vi. ſm Inno. in. c. cū in officijs. extra de teſtamen. &
Bal. in auſ. licentiam. C. de epiſ. & cle. Bologninus.

¶ Item an laico rectori hoſpitalis ſuccedat hoſpitale ab inteſta-
to ſicut eccleſia clerico, puto q; ſic, cum eadem ſit ratio auſ. de eccl.
titu. in. §. hec autem omnia que diximus.

Additio. ¶ Pro hoc facit text. in. l. omnia. C. de epiſco.
et cleri. quia contingit. de religio. do. vbi pro-
29 batur q; †bona hoſpitalium gaudent eo iure quo bona eccleſie. et
voluit Bar. in. d. l. omnia. et Bald. in auſ. quas actiones. C. de ſac.
ſan. eccle. et Pau. de caſt. in conſilio incipiente, dubitatur nūquid
hoſpitale &c. & dñs meus in conſi. viij. inci. quedam petia terre ſup-
poſita &c. in. j. col. in. ij. volumi. et facit quod voluit do. Archi. in. c.
diffiniuit. xvij. q. iiij. vbi dicit q; ſicut fugiens ad eccleſiam non po-
teſt capi, ita fugiens ad hoſpitale tutus eſt, & voluit Bal. in. l. ſi qs.
§. in omnibus. in. xv. col. C. de epiſ. & cle. & voluit dominus meus in
conſi. preallega. in. ij. col. Bologni.

¶ Tertio circa hunc articulum reſtat videre de patrono et eius
agnato qualiter ſuccedant liberto, ſed quia hic paſſus eſt parū vti-
lis & ratio practicatur nō inſiſto, ſed vide hoc ad. §. multis inſti. de
ſuc. liber. & ad notata inſtituta. de ſerui. cogna.

Additio. ¶ Pro hoc vide tu q; notat Bald. in. l. j. C. ſi
quid in fraud. patro. & per Specu. in tit. de te-
ſta. §. iij. ver. eſt & alia. & in ver. patrono &c. Spe. in ti. de rebus eccle.
non alie. ver. ceterum. cum ſeq. Bologni.

30 ¶ Quarto †reſtat videre an ſint aliqui q poſſint ſuccedere ab inte-
ſtato excluſo fiſco. Reſpondeo q; quedam ſunt collegia de quibus
habetur. C. de here. decu. per totum.

Additio. ¶ In hoc adde tu q; ſimiliter eccleſia de cuius
corpore eſt clericus excludit fiſcum, vt nota. in
c. ſina. xij. queſtione vltima. & in. c. j. & ij. de ſucceſſio. ab inteſta. & ne
errares dicas hoc habere locum in patrimonialibus. Nam in alijs
bonis proueniētibus ab eccleſia, clarum eſt q; eccleſia vel ſucceſſor
excludit fiſcum. vt. d. xij. q. ōne vltima per totum. & in. c. quia nos. de
teſta. & in. c. cum ex officij. eo. titu. & in. c. preſenti. de offi. ordi. lib. vj.
¶ Preterea fiſcus excluditur in caſu auſ. omnes peregrini. C. cō-
munia de ſucceſſio. vbi bona peregrinorum decedētium in itinere
applicantur epiſcopo loci qui habet ea diſtribuere in pauperes et
in alias pias cauſas excluſo fiſco. Bolog.
31 ¶ Affinis †vero deficiētibus alijs nullo modo ſuccedit. l. vitrico.
& l. affinitatis. C. communia de ſucceſſio.
¶ Adde tu in hoc paſſu Barto. in. d. l. affinitatis, et ideo dicebat
Bal. ibidem q; affinitas habet principium a viro et vxore. et ideo
ſm eum inter filios coniugum ex alio matrimonio poteſt contra-
hi matrimonium. Ludo. Bologni.
¶ Similiter hoſpites nunq̄ ſuccedunt peregrinis in eorum ho-
ſpitio defunctis, nec valet conſuetudo contraria, vt in auſ. omnes
peregrini. C. communia de ſucceſ.

32 **Additio.** ¶ Non eſt mirum † quia de bonis peregrinoꝝ debet epiſcopus loci facere illaꝫ diſtributionē quaꝫ.ſ. proxime dixi, vnde non poteſt ei ſuccedere, de quo poſuit Bald. in. d. auc. om nes. vbi probatur ꝙ hoſpites tenētur aſſignare omnia bona peregrinorum epō loci, alˀs tenentur pena tripli. et hoc quādo decedunt ab inteſtato, qḋ no. tu qui tenes hoſpitium. Ludouicus Bologninus.

¶ Sciendum tamen eſt ꝙ eſt vna perſona anormala que ab inteſtato ſuccedit, ſcꝫ concubina, nam ſi ex ea extarent filij naturales tā tum vnus vel plures ſimul cum filijs ſuccedit in duas vncias que viriliter inter eos diuiduntur, ſed vbi ex concubina nullus filius remanſiſſet, ipſa nullo modo ſuccedit ab inteſtato, vt in. §. ſiquis autem defunctus. in auc. quib. mo. natu. effi. ſui. immo plus dico ꝙ ſi ex cōcubina tamaſio ſuperſunt nepotes legitimi ꝛ naturales, vel naturales tantū ex filio naturali premortuo nō ſuccedunt ab inteſtato in aliquo illa cōcubine nec nepotes. l. ſi. C. de natu. lib. ꝛ in. §. de nepotibus. in auc. qui. mo. na. effi. ſui.

33 **Additio.** ¶ De hoc † poſuit Aug. in. §. ſꝫ aliud in auc. qui. mo. natu. effi. legi. ¶ Plus dico tibi ꝙ concubina non ſuccedit ſm̄ diſpoſitionem authē. preterea. C. vnde vir et vxor, prout ſupra dixi vbi concluſi idem in ſponſa per verba de futuro ergo ſi in caſu inopie non ſuccedit multominus poteſt aſſ admitti. ¶ De nepotibus autem natis ex filio naturali ſuperius dixi in loco ſuo in additione mea incipiente, ſtat pro certo hec firma concluſio. vbi allegaui dn̄m meum Alex. in conſi. lxxv. in. iij. volu. incipiente, vtrum nepotes nati ex filio ſpurio ꝛc. ideo non repeto nunc. Ludouicus Bologninus.

¶ Ex predicta prima parte huius tractatus que eſt quādo tractatur de ſucceſſione ab inteſtato eius qui ab inteſtato deceſſit, ideo quia nullum cōdidit teſtamentū vel cōdidit, ſed inualidum a principio vel ex poſtfacto, reſtabat videre de ſecunda principali parte quando tractatur de ſucceſſione alicuius contra teſtamentum. ſcꝫ quando ipſe deceſſit condito teſtamento valido qḋ nō poteſt impugnari per bonorum poſſeſſionem contra tabulas, vel per querelam inofficioſi teſtamenti, ſed qꝛ hec pars habet multos difficillimos paſſus quorꝫ maior pars expeditur in. l. filio preterito. ff. de iniuſto teſtamento. ꝛ in. l. pater filium. ff. de inoffici. teſta. ideo non omitto pro nunc ꝛ de ea alias faciam vnum tractatum per ſe.

¶ Deo gratias.

Additio. ¶ Explicit ſolēnis iſte pro certo et neceſſarius vtiliſqꝫ tractatus ſucceſſionis ab inteſtato qui quotidie occurrit in quo dominus Mattheus Matheſyllanus cōbononienſis autor diligētiſſime loquutus eſt, ꝛ ad eum in hac materia ſemper recurrimus: in quo tractatu ſupplendo, declarando interpretando in additionibus noſtris ſi quid inepti diximus attribues id paruitati ingenij mei, homo enim ſum. Si quid autē boni reperies id ſupremo omnium bonorum largitori attribues a quo omne bonum ꝛ omne donum procedit, vt a patre luminum, cui laus et glorioſiſſime ſemper virgini eius genitrici Marie ꝛ beate Catherine cuius feſtum die craſtina celebratur.

¶ Ludouicus Bologninus. V. J. doctor et eques.

Finis Tractatus Succeſſionis ab inteſtato editus per clariſſimū iuriſconſultum D. Mattheum Matheſyllanum cum luculentiſſimis annotationibus D. Ludouici Bologniui Bononienſis.

Ad reuerẽdiſſimũ in Chriſto

patrem ⁊ dominum dñm. L. Epiſcopum Tuſculanum. S. R. E. Cardinalẽ de Urſinis. D. N. pape camerariũ. Tractatus de ſucceſſiõibus Ab inteſtato Editus per. R. P. D. Nicolaũ de Ubaldis de Peruſio doctorem in vtroq; iure clariſſimũ Sacri Palatij Apoſtolici cauſarum auditorem ⁊c.

¶ Prohemium.

Referenti Moyſi cauſſaz filiarũ Salphaad ad iudicium dñi petentiũ ad parentis ſucceſſionẽ admitti. Reſponſum traditur a dño, iuſtam rem poſtulant filie Salphaad. Da eis poſſeſſionem inter cognatos patris ſui, ⁊ ei in hereditatem ſuccedant. Statuente iam tũc legem vniuerſalem hereditarie ſucceſſiõis filijs Iſrael his verbis. Homo cũ mortuus fuerit abſq; filio ad filiã eius tranſibit hereditas. Si filiã nõ habuerit, habebit ſucceſſores fratres ſuos: q; ſi fratres fuerint dabitis hereditatem fratribus patris eius. Si autem nec patruos habuerit dabitis hereditas his qui proximi ſunt. Eritq; hoc filijs Iſrael ſanctũ lege perpetua. Numeri. xxvij. c. Omnipotẽs eñi deus cũ creaſſet celum ⁊ terram, ⁊ que ſub eo ſunt cuncta hominũ ditioni ſubiecĩſſet. Uoluit tante quoq; neceſſitati prouidere. Ne deceteto de ſucceſſione defuncti vllis oriretur inter relictos controuerſia. Cui rei et lex. xij. tabularum ſuffragari atq; adherere facile dignoſcitur. Quin et diuerſa ſenatuſcõſulta, varia prudẽtũ reſponſa, Edicta pretorũ, Imperatorum ſanctiones atq; decreta ⁊ nouelle conſtitutiones. Addendo, corrigendo, ⁊ emendãdo ſucceſſionis huiuſmodi materiaz longe lateq; tractauere. Uerũ ita implicite ⁊ ſparſim derelicta potius videat doctoribus occaſio confuſe diſputationis, quam clare deciſionis. Hanc igit prouinciam ⁊ ſi ſupra vires ingenioli me eſſe non ignorez aſſumere placuit, vt pote qui aliqñ meminerim me in ſtudio Peruſino decretalem repetẽs Bonifacianã ſi pater quantum ſtudia illa noſtra ⁊ etas patiebant, teſtamentariã ſucceſſionez enucleare, ⁊ ante oculos ponere pro viribus conatum atq; eniſum fuiſſe. Eam nũc proximis ſuperioribus ferijs quibus datũ eſt paululum a ſtrepitu iudiciario ⁊ cauſarum diſcuſſione ſecedere, nõ ſine diligenti inueſtigatione ⁊ ſtudio contextam, ⁊ deinceps cũ aliquid ocij publici negotijs ſubtrahere licuit emendatam atq; digeſtam. Exiguũ quidem opus, ⁊ tua forſan minus dignum excellẽtia. Cui potius dicare poſſum ⁊ debeo, quam preſtantiſſimo nomini tuo. Qui pro ſuis erga me ⁊ Ubaldorum familiam immortalibus meritis omne meũ ſtudiũ quantulũcũq; eſt laborem et vigilias iure optimo ſibi iam pridẽ vendicauit. Nam vt taceã ad preſens antiquiſſimam Urſinorũ proſapiam que nõ Rome modo, in qua feliciſſimo ſtatu floruit. Sz Italie ⁊ exterarũ quoq; nationũ bellice rei gloria ⁊ literarũ ſtudijs domi militieq; decus atq; ornamentũ clariſſimũ ſemper extitit. Tu patrum reuerendiſſime preſtantiſſimo ingenio ⁊ dignitate clariſſimis artibus, ſummo ſtudio et labore comparatis exornas, auges, illuſtras, atq; inſtauras Romanũ illud nomẽ, cui olim teſte Cicerone pro Aulo Cluẽtio. Nil fuit antiquius quã legibus viuere. Nihil vtilius quã legibꝰ gubernari. Nihil ecõtra indignius in ea ciuitate que legibus tenetur diſcedi a legibus. Illud enim vinculum vrbis Rome, hoc fundamentũ libertatis, hic fons equitatis. Mens et animus ⁊ conſilium ⁊ ſententia ciuitatis poſita eſt in legibus. Et vt corpora noſtra ſine mente, ſic ciuitas ſine lege ſuis partibus ⁊ neruis, ac ſanguine ⁊ mẽbris vti non poteſt. Legum miniſtri magiſtratus. Legum interpretes. Iudices. Legum deniq; idcirco ſerui ſumus, vt liberi eſſe poſſimus. Quamobrem ad ipſum legum tractatuz veniam, qui ſi iudicio tuo probatus extiterit, non modo, non multitudinis, ſed ne doctorum quidẽ aurium iudiciuz formidabit. Datum in vigilia Pentecoſtes. Anno domini. M. cccclxxij. Die. xvj. Maij ⁊c.

Uſcepto igitur huius ſucceſſiõis ab inteſtato deſcriptionis officio, non ab re erit ſummulam quandam breuẽ, quam tabulam vulgo appellant, premittere partes principales cũ articulis ⁊ q̃ſtionibus depẽdentibus continentez, vt fructus huberiores faciliori ſtudio ex opuſculo ipſo capi poſſint. Et quãuis materia ipſa ita magni ſit operis ⁊ immenſi, vt ſi quẽ eam dilatare atq; exequi pleniſſime velit, tantã illi copiã exhiberet, vt nec libri modũ, nec finem reperiat oratio. Sed nos oĩa breuiter colligemus, ita q; per ea que allaturi ſumus res ipſa clara ⁊ lucida fiat, ⁊ faſtidienti ſtomacho non legatur. Erunt igit preſentis opuſculi partes quinq; principales, ſeu quinq; ſucceſſionis gradus.

Summarium.

1 ☞ Succeſſionis gradus primus eſt deſcendentium, quorum ſeptem ſunt ſpecies.
6 Deſcendentiũ prima ſpecies eſt filiorũ ſeu liberorũ legitimorũ ⁊ naturalium. i. eorũ qui ſunt nati in matrimonio. Et quomodo ſuccedant eorum parentibus vtriuſq; ſexus. 14.
17 Filij naturales et legitimi an vocentur in capita vel in ſtirpem in ſucceſſio. ab inteſta.
Differentia inter emancipatos ⁊ exiſtentes in poteſtate an ſit.
19 Maſculi ⁊ femine equaliter an ſuccedãt, ⁊ qd olim, ⁊ qd hodie.
20 Statuta q̃ excludunt feminas dotatas vel dotandas ꝓpter maſculos an valeant. ⁊ que fuit ratio mouens ſtatuentes.
21 Statutum excludẽs filiam feminaz propter maſculos, an excludat nepotem vel neptem ex ea pariformiter.
23 Filia dotata per patrẽ in vita patris poſt ipſius patris obitũ, an veniat ad ſucceſſionẽ paternam vna cũ alijs filijs, ⁊ quomodo.
24 Nepotes ex filia premortua dotata per patrem nũquid veniãt ad ſucceſſionem eorũ aui patris puelle vna cũ eorũ patruo, ⁊ an dictã dotem imputent in partem ipſorum.
26 Pater puelle veniẽs ad ſucceſſionẽ paternã vna cũ alijs fratribus an ſi auus dotet neptem imputet in parẽt ſuã dictã dotem.
27 Filius de erogatis in nuptijs filij an ipſe imputet ſibi in partẽ ſuã ſuccedẽdo cum alijs fratribus, ⁊ quid de erogatis per patrem pro militia vel dignitate filij. 28.
29 Filius veniens ad ſucceſſionem cum fratribus vtrum imputet in partem ſuam vel conferat.
30 Militia ad propoſitũ noſtrũ quotuplex ſit.
31 Filius nũqd imputet in partẽ ſuã vel ↄferat ſtiũ qd expoſuit pater pro ſcriptoria apoſtolica emẽda pro ipſo filio qño de facto.
33 Libri quos emit pater pro filio an veniãt conferendi fratribus vel in partẽ ſuam imputent, vel ſint ipſius filij precipui.
34 Filij primi ⁊ ſecũdi matrimonij qño ſuccedant matri vel alijs aſcẽdentibus per lineam maternam.
35 Filiorum ſecunda ſpecies eſt natalium tantum, ⁊ primo eſt videndum qui ſint illi.
36 Naturales filij ⁊ vlteriores aſcendentibus per lineam maſculinam qualiter ſuccedant, ⁊ qualiter per lineam femininam.
37 Differentia inter ius ciuile ⁊ ius canonicum quo ad ſucceſſionem filiorum naturalium an ſit.
38 Filij naturales clericorũ in minoribus ↄſtitutorũ ſeu filij fratrũ tertij ordinis vtrum ſuccedant in aliquo eorum parentibus.
39 Filiorum tertia ſpecies eſt ſpuriorũ nõ tñ natorũ ex damnato coitu. Et iſti nõ ſuccedunt parentibus per lineam maſculinam.
40 Statutum q; filij ſpurij non nati ex damnato coitu ſuccedant parẽtibus per lineã maſculinã an valeat. Et quid de natis ex damnato coitu. Et ibi valde ſubtiliter ⁊ pulchre. 41.
42 Spurij nati nõ ex damnato coitu an ſuccedãt matri ⁊ alijs aſcẽdentibus per lineam femininã. Et quid ſi mater erat illuſtris. 43.
44 Filiorum quarta ſpecies eſt natorum ex damnato coitu, ⁊ ibi qui ſint illi.
45 Spurij nati ex damnato coitu an indiſtincte repellantur a ſucceſſione aſcendentiũ tam per lineam femininam q̃ maſculinam. Et quid ſi coitus fuiſſet coactus. 46.
Spurij nati ex damnato coitu a quibus actibus repellantur, et an reputentur infames.
47 Filij ſeu nepotes nati ex damnato coitu an repellantur ab alimẽtis parentum.
Pater aliquid donare vel relinquere filio ſuo ſpurio pro alimentis an poſſit, ⁊ qd ſi relinquat aliquid q; tranſcendat modum alimentorũ, an in totum vitietur vel pro parte.
48 Spurie an poſſit aliquid relinqui pro dote per parẽtes. et an mortuo tali filio vel filia reuertatur illud relictum ad heredes relinquẽtis, vel remaneat apud heredes ipſius filij ſpurij vel ſpurie, et ibi pulchre diſputatur. 48.
50 Dos data ſpurie quatenus excedit modum alimentorũ an poſſit reuocari conſtante matrimonio.
51 Spurij nũquid poſſint dici de genere, agnatione vel familia, parẽtela ſeu domo ita vt gaudeant priuilegijs quibus gaudent legitimi qui ſunt de illa familia, domo vel genere. 52.
53 Spurij vtrum poſſint portare arma legitimorum abſq; aliqua differentia. 54.
55 Filiorum quinta ſpecies eſt eorum qui ſint legitimi tantum, ideſt adoptati vel arrogati, et hi quomodo ſuccedant eorum parentibus adoptantibus, et an amittant iura parentum naturalium ibi vide. Ubi etiam ponitur que ſit differentia inter adoptatos et arrogatos. 56. 57.
58 Filiorum ſexta ſpecies eſt eorum qui ſunt legitimati.
Legitimari quot modis poſſint naturales, ibi vide.
Legitimãdi primus modus eſt per contractũ matrimonij cum illa ex qua antea pater filium genuerat.

59 Natus ex quocūq; coitu legitimaṫ per ſequēs matrimoniū: dūmo
do tempore coitus potuiſſet eſſe legitimum matrimoniū inter vi-
rum ⁊ vxorem eo caſu. quo legitimus conſenſus affuiſſet. Etiā fili⁹
clerici in minoribus cōſtituti ⁊ beneficiati legitimatur per ſequēs
matrimonium: licet ſecus ſit in ſacris. 60.

61 Filius nobilis viri de meretrice natus aut alia perſona viliſſime cō
ditionis nūquid legitimeṫ per ſequēs matrimoniū poſtea cum ea
contractum. vbi ſubtiliter habetur de hoc. 63.

63 Legitimaṫ filius p ſequēs matrimoniū etiā vbi nulla ſubeſſet ſpes
ſobolis procreande ex illo matrimonio.

64 Legitimatur filius per ſequens matrimonium: tunc quando ipſe
filius tacite conſentit vel expreſſe legitimationi, ſecus ſi expreſſe
contradicat.

65 Legitimationis per ſequens matrimonium quoad ſucceſſionem
quis ſit effectus.

66 Legitimatus per ſequēs matrimoniū an ſuccedat in omnibus et
per omnia parētibus ſuis, ac ſi eſſet legitime natus etiam vna cū le
gitimis, ⁊ quid in diſpoſitione iuris cōmunis, quid in diſpoſitiōe
ſtatutaria, quid in diſpoſitione cōſuetudinaria.

67 Cōſuetudo ꝙ primogenitus ſuccedat in regno, ducatu, marchio-
natu, ⁊ comitatu, immo non ſolū in iſtis dominijs valet talis con-
ſuetudo, ſed etiam in hereditate. Et ibi de ꝯſuetudine regni Fran
cie et partium adiacentium que habet quod ſuccedāt in omnibus
feudis nobilibus.

Legitimatus primogenitus nunquid preferatur legitimo ſecun-
dogenito. Et quid ſi fuit legitimatus ante natiuitatem legitimi.
quid ſi poſt.

68 Primogenitus regis natus: tamen anteꝙ pater eſſet rex vtrū ſuc
cedat ipſi in regno. An vero ſecūdogenitus natus patre rege exiſtē
te, ⁊ ibi de Xerſe filio Darij regis Perſaruꝫ, an filius primogeniti
preferatur filio regis ſecundogenito et ſic patruo, ⁊ ibi de queſtio-
ne de facto de principe Nauarre. 69.

70 Primogenito regis Sicilie ſine herede defuncto non defertur re
gnum ſecundogenito, ſed reuertitur ad eccleſiam Romanam.

71 Legitimat⁹ an in diſpoſitione emphyteuticaria vel teſtamentaria
habeatur pro legitimo.

72 Legitimandi ſecūdus modus eſt qñ pater nominat eum filium, ⁊
quot requirātur ad hoc vt talis ſic noīatus cenſeatur legitimatus.
Et an requiratur ꝙ mulier non ſit perſona vilis cōditionis, ⁊ ꝙ ſi-
mus in caſu in quo matrimoniū poſſit contrahi abſq; dotalibus
inſtrumētis. ⁊ an ſolum ſic nominatus efficiatur legitimus. An ve-
ro etiam fratres ex eadem matre nati. 73.74.

75 Sententia lata in fauorē vnius ex fratribus per quam ipſe pronū
tiatur ciuis Peruſinus vtrū proſit alijs fratribus vt ipſi cenſeanṫ
ciues Peruſini. Et ſic ſi vnus ex fratribus pronuntiaṫ nobilis pſit
alijs fratribus, vt nobiles iudicentur.

76 Legitimandi tertius modus eſt quando pater appellat eum legi-
timum vel filium ipſum heredem inſtituēdo, ⁊ ibi quot requiranṫ.

77 Legitimandi quartus modus qñ pater habens tantū filios natu-
rales nō adiuit principē pro legitimatione, ſed in teſtamēto dixit
velle eos ſibi eſſe legitimos, legitimabunṫ enim principe poſtea il-
lud approbante.

78 Legitimandi quintus modus eſt per oblationem curie. Et quot
modis fiat talis obligatio. Et an habeat locum in filijs legitimis
et naturalibus exiſtētibus. Et an ſic obligatus poſſit abſtinere ab
hereditate paterna. Et an ſuccedat in bonis legitimatis vbicunq;
exiſtentibus. 79.

80 Legitimandi ſextus et vltimus modus eſt per reſcriptum princi-
pis.

81 Princeps an poſſit legitimare natum ex quocunq; coitu.
Superiorem non recognoſcens an poſſit legitimare.

82 Reges non recognoſcentes ſuperiorem qui ſint.

83 Ciuitates et populi non recognoſcentes ſuperiorem que ſint. ⁊ ibi
de ciuitate Peruſina. 84.

85 Legitimare ad hoc vt quis poſſit que requirantur.

86 Papa an poſſit legitimare ſpurium non ſibi ſubiectum. Et an ex-
tra locum qui non eſt de iuriſditione ſua circa actus ſpirituales.
Et an talis legitimatio ſeu diſpenſatio trahatur ad actus tempo
rales. 87.

88 Curia Ro. nunquid diſpenſet de facili cum natis ex damnato coi
tu. ⁊ ibi multa ad hoc dicta ſunt de eius abuſione. 89.

90 Illegitimus diſpēſatus per papā ad beneficia, an gaudeat omni-
bus priuilegijs indultis et prerogatiuis quibus ſi fuiſſet de legiti-
mo matrimonio natus poſſet vti et gaudere, queſtio fuit pluries
de facto, et pro ⁊ contra, copioſe diſputata. et datur intellectus ad
multa iura.

106 Papa nūquid poſſit legitimare non ſibi ſubiectū, ⁊ extra locum
ſue iuriſditionis circa actus temporales.

107 Imperator an poſſit legitimare extra locum ſibi ſubiectum, ⁊ an
non ſubiectum ſibi. 108.

109 Legitimādi habentes poteſtatem a papa vel imperatore vt ſunt
omnes comites Palatini. vbi et quos poſſint legitimare, et an re-
quiratur quod in legitimatione ſeu diſpenſatione interueniāt oīa
que habent mouere principem, vel reddere difficiliorem ad nō cō-
cedendum. Item an requiratur ꝙ exprimatur illegitimatio in ſpe
cie, vel ſufficiat clauſula non obſtante. Et quid ſi motu proprio vel
ex certa ſcientia legitimatio ſeu diſpenſatio ſit facta. Item an re-
quiraṫ quod legitimandus conſentiat et nunquid requiratur con
ſenſus patris vel agnatorum ſeu citatio, quid ſi pater viuit, quid ſi
eſt mortuus. 111.112.

113 Legitimatus ſeu diſpenſatus per reſcriptum an vocetur vna cum
legitimis ⁊ agnatis ad hereditatem paternam, vel etiam heredita
tem ipſorum agnatorum.

117 Verba in diſpenſationibus ſeu legitimationibus conſueta appo
ni vt ſuccedere valeas ex teſtamento et ab inteſtato in omnibus et
per omnia ac ſi eſſes de legitimo matrimonio natus, ſine preiudi-
cio tamen venientium ab inteſtato qd importent. ⁊ ibi relata ſunt
conſilia plurium doct.

Filiorum ſeptima et vltima ſpecies eſt filiorum quos ſpirituales
appellamus de quibus breuiſſime loquemur cum ipſi ad ſucceſſio
nem non vocentur.

Successionem. ¶ Ergo ab
inteſtato in quin
q; partes principales diuidemus, quo cla-
rius ⁊ facilius materia ipſa de qua tractatu
ri ſumus aperiatur inſtit. de legatis. §. ſed
ne in primis leguꝫ cunabulis. inſti. de inſti.
⁊ iur. §. is igitur. ff. de doli excep. l. j. in prin.
Nam diuiſio, animum legentis incitat, mē-
tem intelligentis preparat, ⁊ memoriā ar-
tificioſe reformat. dicebat Accur. gloſſator in prohemio inſtit. §. is
igitur. Et imitantes legem duodecim tabu. Vnamquāq; partem
gradum appellabimus. l. j. in prin. ff. ſi tabule te. nulle exta. vbi Vl-
pianus iuriſconſultus. Sed ſucceſſionē ab inteſt. in plures partes
diuiſit. fecit enim gradus varios ⁊c.

¶ Primus igitur gradus ſucceſſionis erit liberorum ſeu deſcen-
dentium.

¶ Secundus parentum ſeu aſcendentium.

¶ Tertius tranſuerſalium ſeu collateralium.

¶ Quartus erit coniugum ſeu viri ⁊ vxoris.

¶ Quintus erit fiſci.

¶ Aliqui annectunt quēdā gradū ꝯſuetudinariū. ideo ſocios mi
litie qui adinuicē ſe fratres iuratos appellant, de quo in. l. j. C. qui
1 teſta. face. poſ. ⁊. l. ſi nō ſpeciali. C. de teſtamentis. † Et eſt aduerten
dum ꝙ gradum deſcendentium ⁊ tranſuerſaliū conſiderauit. Pri
mo lex diuina. legitur Numeri. xxvij. c. ibi, Homo cū mortuus fue-
rit abſq; filio, ad filium eius tranſibit hereditas ⁊c. vt. ſ. in prohe-
mio premiſimus. Sed tamen illos tres gradus, ſcilicet deſcenden-
tium aſcendentium ⁊ tranſuerſalium conſiderauit lex. xij. tabu. vt
colligitur ex tex. dicte. l. j. ſi tab. te. nulle exta. et. l. prima. ff. de gradi-
bus inſtit. de gradi. §. j. in authen. de heredibus ab inteſta. §. quia
ergo. colla. ix. quos gradus etiam pretor amplexus eſt, vt. d. l. j. in
princip. ibi eum ordinem ſecutus quem lex. xij. tabularum ſecuta
eſt. inſtitu. de bono. poſſeſ. §. et cum de teſtamentis. §. cunq; antea.
et. §. liberis itaq; ⁊ parentibus, ⁊ patet in titulis propriis. C. ⁊. ff. l.
vnde liberi et vnde legitimi. Quartum autem gradum, ſcꝫ viri et
vxoris qui erat incognitus de iure ciuili eo ꝙ nulla ſanguinis con
iunctio eſt inter eos. ff. de gradibus. l. non facile. conſiderauit ipſe
pretor vltra predictos tres modos, credo illa equitate: quia inter
ipſos coniuges erat indiſſolubile conſortium et diuini atq; huma
2 ni iuris cōmunicatio. l. j. ff. de ritu nup. † et erant ſocij diuine ⁊ hu-
mane domus. l. aduerſus. C. de crimine expila. heredi. in qua quo-
tidie fortuiti caſus emergunt, quorum alterutrum participem eſſe
oportet. l. ſi cum dotem. §. ſi maritus cecus. ff. ſoluto matri. merito
voluit vocare coniugem ſuperſtitem ad lachrymoſam predefuncti
coniugis ſucceſſionem, non ſuperſtite ipſi coniugi defuncto ali-
quo de linea deſcendenti aſcendenti vel tranſuerſali. Et illam ſuc-
ceſſionem appellauit bonorum poſſeſſionem vnde vir et vxor, de
qua in. l. prima. ff. vnde vir et vxor. et. l. prima. C. eodem titu. Et id
inſtar cuius ſucceſſionis Bald. in dicta. l. j. C. vnde vir et vxor. vo-
luit eſſe aliam bonorū poſſeſſionem vtilem vnde vir ⁊ vxor, que da
tur ſocero et genero non exiſtente viro et vxore: quoniam nomen
ſoceri a matrimonio deriuatur. arg. ff. de poſtula. l. liberorum. §. af
finitatis. Sed ipſemet Bald. in. l. fina. C. vnde legiti. dixerat illam
bonorum poſſeſſionem vnde vir et vxor complecti duas tantum
perſonas, ſcilicet viri et vxoris, vt dicta. l. j. ff. et. C. et. l. affinitatis.
C. eodem. de ſucceſ. Et poteſt eſſe ratio ꝙ non complectatur ſoce-
rum et generum: quia licet gener habeatur loco filij. ⁊ ſocer loco pa
3 tris. l. quia parentis locum ſocer obtinet. ff. ſolu. matri. † tamen in
illis perſonis ceſſat illa ſocietas diuine ⁊ humane domus et alia ꝙ
fuerūt dicta. ſ. Nec obſtat. l. ꝙ parētis. quoniam illud in reueren-
tialibus

tialibus ꝛ quibuſdã aliis, non aũt in ſucceſſionibus. Stemus ergo puiſioni legis, ꝛ ex quo pretor in edicto ſuo nõ poſuit, nec nos ponamus. ar. §. actionũ. inſti. de acti. in auẽ. de nõ eligen. ſcdo nuben. §. optimũ eſt colla. i. ibi nec quilibet eſt lex aliquid tale dicens, pro hoc eſt bonus tex. ff. ſolu. matri. l. ſi vero. §. de viro. ibi de viro heredeqꝫ eius. l. tantum loquitur de ſocero ſucceſſoribuſqꝫ ſoceri nihil, vt. l. ſcriptum eſt. ꝛ hoc habeo quaſi omiſſum ad no. in quibus igit caſibus lex defecit non erit, nec vtilis actio dãda. Et multominus datur hec ſucceſſio concubine ꝛ amaſie: quia licet quo ad quid cõcubinatus equipolleat matrimonio, vt pbat in auẽ. de trien. et ſemiſ. §. ſi aũt confuſa. colla. iii. tñ non quoad hoc vt cõcubina ſuccedat amaſio, ſicut vxor viro. dicebat Ang. in. d. auẽ. de trien. ꝛ ſemiſ. §. cõſideremus. ſuper glo. pro etiam.

4 ¶ † Et quia diximus. ſ. cõiugẽ nõ vocari ad ſucceſſionẽ coniugis predefuncti p ius ciuile, ſed tantũ per ius pretoriũ, qḋ late etiam examinauit glo. in. l. ſi. C. vnde legitimi. Illud eſt verũ regulariter. Fallit in caſu auẽ. preterea. C. vnde vir ꝛ vxor. ꝛ in corpore vnde ſumitur, vꝫ in auẽ. de exhibẽ. ꝛ intro. reis. §. quoniã. col. v. Reperio etiam cõſuetudinem in aliquibus partibus vltramõtanis. ſ. in Frãcia, ꝛ locis illi adiacẽtibus inuitantẽ vxorem ad ſucceſſionem mariti predefuncti in certis bonis etiam extãtibus ex dicto matrimonio liberis, de qua. ſ. Conſideratus etiam fuit per ius ciuile dictus quintus gradus ſucceſſionis ſcilicet fiſci, vt. l. i. et per totum. C. de bo. vac. lib. x. qui gradus eſt quodammodo extraordinarius eo qḋ non eſt aliqua ſanguinis cõiunctio, ꝛ propterea credo qꝫ Dyn. de mugello in quadam ſummula ſua quam fecit de ſucceſſio. ab inteſ. tantũ illos tres primos gradus precedentes tetigerit qui ſanguine iungũtur, de qbus oibus gradibus infra particulariter ꝛ diſtincte dño concedente tractabimus.

Reuertendo ad primum gradum ſcꝫ liberorũ q aſſumpt9

5 fuit p prima parte. † Nã ipſe primo nolatur: q2 oẽs alios antecellit donec enim ſuperſunt liberi oẽs alii excludunt. l. ii. C. qui admitti. C. de ſuis ꝛ legi. auẽ. in ſucceſ. in auẽ. de heredi. ab inteſt. §. quia igitur. col. ix. ibi primã eſſe diſponimus deſcendentiũ ſucceſſionẽ. inſti. de heredita. que ab inteſ. in prin. Eſt ſciendũ qꝫ liberorũ plures ſunt ſpecies, de quibus in. c. tãta. ꝛ. c. per venerabilẽ. qui filii ſint legi. ꝛ. l. vulgo. ꝛ. l. lex nature. ff. de ſta. ho. Aliqui ſuccedũt eorũ parẽtibus. Aliqui excludunt ab hereditate parentũ. Alii vario modo ſuccedũt. Ideo oẽs filiorũ ſeu liberorũ ſpecies enumerabo ꝛ vnamquãqꝫ ſpeciem de per ſe, quo ad effectũ ſucceſſionis diſcutiam. Et intellige de illis liberis qui ſm formã humani generis procreant hi vero qui contra formam humani generis procreantur non ſunt liberi quo ad effectum ſucceſſionis. l. non ſunt liberi. ff. de ſtatu hominum. l. oſtẽtum. de verborum ſignificatio. C. de poſthu. here. inſti. l. quod certatum.

6 Prima igitur ſpecies erit filiorũ † legitimorum ꝛ naturaliũ. i. eorum

qui ſunt nati ex vero vel putatiuo matrimonio inter virũ et vxorẽ contracto. l. filiũ3 diffinimus. ff. de his qui ſunt ſui vel alieni iuris. l. q2 ſemper mater. ff. de in ius vocan. in authen. quibus modis natura. effi. ſui. §. legitimi ſiquidem. col. vii. inſtit. de patria poteſta. in prin. no. in. c. ex tranſmiſſe. c. cum inter. ꝛ. c. ex tenore. qui filii ſint legi. in. c. per tuas. de probationibus.

¶ Secũda ſpecies erit naturaliũ. i. eorum qui ſunt nati ex concubina vnica in domo retẽta vel alias indubitato affectu cõiũcta intellige ꝛ inter ſolutũ ꝛ ſolutã, vt no. in ru. ff. de cõcu. ꝛ in. l. ſi. per Bar. Ideo autem dicunt naturales: q2 ſola natura genuit non honeſtas cõiugii. xxxii. q. iiii. liberi dicti ſunt ibi. Naturales aũt filii dicunt ingenuarũ cõcubinarũ filii, quos ſola natura genuit nõ honeſtas cõiu-

7 gii. Appellant etiã baſtardi, vt per gl. in rubri. de concubi. † Itẽ poſſunt appellari etiã ſpurii iſti nati in cõcubinatu dicebat gloſ. in c. niſi cũ pridem. §. ſane. de renun. Sed proprie ipſi naturales ſunt. vt. ſ. Et hoc tenuit Io. an. in addi. Spe. in ti. qui filii ſint legi. circa prin. in verſi. queſtionẽ de ſtatuto, licet dicat ſm communem vſum loquẽdi oẽs appellari naturales qui ſunt nati ex ſoluto ꝛ ſoluta, ꝛ ita refert ꝛ ſequitur do. Anto. de butri. in. d. c. per venerabilem. in penul. char. qḋ dicit eſſe bene notandum ad ſtatuta que faciũt mẽtionẽ de filiis naturalibus. Ange. de peruſio in quodam conſi. ſuo xxviii. dicit idem qꝫ iſti nati in concubinatu ex vnica. ſ. in domo retẽta appellant naturales, ſiue baſtardi. ꝛ patrẽ dẽmõſtrare poſſunt naturalẽ. baſtardi etiã poſſunt appellari illi qui ſuſcipiunt ex fancellaſtris q quotidie p domos ꝛ loca quelibet diſcurrunt ꝛ habitãt de per ſe, ꝛ tales ſic ſuſcepti patrem demonſtrare nõ poſſunt ꝛ per cõſequẽs nec aũt paternũ, ꝛ appellant vulgo cõcepti de quibus in proxima ſpecie ſtatim dicet. Large aũt ſumpto vocabulo ois filius ex quocũqꝫ coitu natus põt dici naturalis, ꝛ ſic ois filius preter ſpiritualẽ ꝛ adoptiuũ, dicit gl. in. c. per venerabilẽ. circa prin. alle. xxx. q. iiii. §. i. Et an iſti nati in cõcubinatu ſuccedãt, ꝛ quõ habet in auẽ. qb. mo. natu. effi. ſui. §. palam eſt. ꝛ. §. ſi quis autẽ. col. vii. ꝛ dicet infra vbi tractabitur de ipſa ſecunda ſpecie.

8 Tertia ſpecies erit filiorũ qui appellant † ſpurii non tamen nati ex dãnato coitu, ſed nec

ex coitu approbato a lege, ſeu qḋ a lege nomen aſſumit. i. q2 lex ſe nõ impedit, vt ſunt illi qui patrẽ demonſtrare nõ poſſunt. ſ. vulgo queſiti nati ex iſtis fancellaſtris vel meretricibus ꝛ ſimilibus, et de iſtis loquebat Ang. in dicto cõſi. ad hoc inſtit. ad orfi. §. nouiſſime. ꝛ. l. quia ſemper mater de in ius voc. vel poſſunt demonſtrare, tamẽ talem quem lex non approbat, de quibus inſti. de nuptiis. §. ſi aduer. ff. vnde cogna. l. ſi ſpurius. ꝛ. l. hac parte. C. ad orfi. l. ſi qua illuſtris. Et vide ſi huic ſpeciei poſſunt adoptari filii nati ex diuerſis concubinis eodem tempore tentis: videt qꝫ text. in auẽ. de trien. ꝛ ſemiſ. §. ſi autem confuſa. probet qꝫ cõueniant potius proxime ſpeciei. ibi multas ſimul relinquens concubinas. Odibilis quidem eſt nobis iſte qui talis eſt procul autem omnibus modis ab hac lege expellatur ꝛc. Et in auẽ. qmb. mo. natu. effi. ſui. §. ſi vero effuſa. ibi. Odibilis quidẽ eſt talis procul autem ab hac. l. modis omnibus. cum talibus filiis ꝛ concubinis excludatur ſicut enim ſi quis legitime ꝛc. Bar. vero in. l. ſi gener. ff. de his quib. vt indig. in ver. quero an ſuccedat ibi, vt ex concubina cum haberet plures vel ex concubinis quam non habuit ex indubitato affectu qui coitus non punitur per legem. tenet qꝫ conueniant tertie ſpeciei, ſcilicet ſpuriis natis ex non damnato coitu, et propterea eos ſuccedere matri, vt ſ. dicet ꝛ poſſet reſponderi ad. §. quos. ſ. induxit, vt ſcꝫ ſit odibilis pater nõ ipſi filii. Nec obſtat qḋ dicit ab hac lege penitus excludatur q2 debet intelligi a lege per quã inuitabit filios naturales natos ex vero cõcubinatu ad hereditatẽ paternam. nihil eñ dixerat de materna ſucceſſione. tamen adhuc non videtur ſatiſfactum dicto. §. ſi vero effuſa qui videtur repellere patrem concubinas et filios a beneficio illius legis indiſtincte.

9 Quarta ſpecies eſt filiorum natorum ex damnato coitu improbato et accuſabili

de iure ciuili, vt ſunt inceſtuoſi, adulterini, ſacrilegi, vt q2 ex monacha nati, vel ex ſacerdote aut ex virgine. de qbus in auẽ. qui. mo. natu. effi. ſui. §. ſi. colla. vii. per glo. in. l. vulgo. ff. de ſta. ho. de filiis preſby. per totum in. l. inter liberas. ꝛ. l. ſi vxorẽ. ff. de adul. C. e. l. fedißimam. ꝛ. l. ſi ea vero. in. l. ſi quis non dicam rapere. ꝛ. l. raptores. C. de epiſ. ꝛ cle. Iſti enim omnes dicunt ex damnato coitu nati et punibili etiam de iure ciuili, vt dictis iuribus. et per Barto. in. d. l. ſi gener. ff. de his quib. vt indig. per Dy. in rubri. de cõcubi. et per Azo. in ſumma de naturalibus libe. no. in. c. at ſi clerici. §. de adulteriis. extra de iudi. c. veſtra. de coha. cle. Et iſti etiã poſſunt ſpurii appellari, vt probat text. iuncta glo. in. d. l. vulgo. ff. de ſta. ho. qui vulgo concepti dicunt qui patrem demõſtrare non poſſunt, vel qui poſſunt quidem ſed eũ habent, quẽ habere nõ licet qui ꝛ ſpurii appellantur dicit gl. ſuper verbo non licet, vt monachũ vel qui ex inceſtu. de iure eñ canonico ois coitus preterqꝫ matrimonialis eſt improbatus tã clericis qꝫ laicis, vt no. in. c. vt clericorum mores. de vi. ꝛ ho. cle. in. c. inter opera. de ſpon. xxxii. q. iiii. nemo ſibi blandiat. ꝛ c. ſi dicat quis vxorẽ nõ habeo. ꝛ. c. meretrices. qḋ intellige vex, quo

10 ad ſpiritualẽ. † Nam quo ad penam temporalẽ nõ eſt punibilis de iure canonico coitus cõcubinarius ſm Richar. quẽ refert Bart. in. l. in cõcubinatu. ff. de cõcubi. Et hoc in laico. ſi in clerico aũt etiã coitus cõcubinari9 eſt prohibitus ꝛ punibilis de iure canonico. Itẽ etiã de iure ciuili, vt probat in auẽ. de monachis. §. ſi quo aũt monaſticam. col. i. in auẽ. de ſanctiſſimis epis. §. epm vero. col. ix. ꝛ. l. eum qui. C. de epiſ. ꝛ cle. ꝛ. c. ſi autẽ. ꝛ. c. veſtra. de coha. cle. Et licet iſti ex dãnato coitu nati naturaliter naſcantur ꝛ naturales ſint. dicit tex. xxx. q. iiii. eſt inter filios. ꝛ gl. in. d. c. per venerabilẽ. tñ nec naturaliũ nomine digni ſunt, nec naturales nominant, vt. d. auẽ. quib. mod. na. effi. ſui. §. ſi. ꝛ in auẽ. ex cõplexu. C. de inceſtis nup. Et hoc eſt propter odiũ parentũ non ipſorũ filiorum. l. ſi. C. de naturali. libe. ibi. Ideo prohibuerunt vitium paternum refrenandum exiſtimauerunt. vt in auẽ. de inceſt. nup. in prin. colla. iii. ibi ſobolẽ ex eo genitam inculpabilem eſſe ipſos aũt parentes noxios eſſe, ꝛ propterea

11 tanqꝫ peccantes debere puniri. Et iterum † naſci de adulterio non eſt culpa eius qui naſcitur, ſed qui generat. lvi. diſt. in. naſci de adulterio. Nam vndecũqꝫ naſcantur homines ſi parentũ vitia non ſequuntur, et deum recte colant honeſti et ſalui erunt. Semen enim hominis ex qualicũqꝫ homine ſit Dei creatura eſt. dicit text. xxxii. q. iiii. ſicut ſatius eſt mori. et. lvi. diſt. dñs noſter Ieſus Chriſtus. ibi illi aũt adulterorũ filii ſunt deo abhominabiles ad quos paterna flagitia hereditaria ſucceſſione deſcendunt. lvi. diſtin. Cenomanenſem eadem di. nũquid. vbi Io. Chryſo. de vitiis erubeſcamus parentum, ſed vnum illud queramus ſemper amplectamur virtutem. ꝛ de renũ. niſi cum pridem. §. perſone. Et inter iſtos ex dãnato coitu natos nõ eſt differẽtia quo ad ſucceſſionẽ parentum, vt. ſ. late dicetur, licet eorum parentes peccent magis in vno coitu plus qꝫ in alio, vt in. c. adulterii malum. xxxii. q. vii. et propterea durius puniũtur, vt patet in ti. de adulte. C. ꝛ. ff. ꝛ no. in dicto. c. vt clericorum mores. de vita et honeſta. cleri. in. c. veſtra. de coha. cle. ꝛ in. d. c. at ſi clerici. §. de adulte. et de iudic. vbi enim maius eſt delictum ibi

maior eſt pena.l.j.C.de raptu virginum.in fi.j.reſpõſi.xxiij.q.j.nõ
aſſeramus.z.c.queſiuit.de his que fiunt a ma.par.de offic.deleg.ſa
ne.c.ij.de homi.ſicut dignum.

12 **Quinta** ſpecies †filiorum eſt qui tantum legitimi appel-
lantur, vt ſunt adoptiui ſeu arrogati, de quibus
ff.z.C.de adoptio.per totum.et inſtit.de adopti.per totum.et di-
cũtur legitimi tantũ ex eo:q2 nõ ſm ius naturale, ſed ſm leges ciui-
les ad ſucceſſionẽ vocant, vt patet in dictis iuribus.z not.extra de
cogna.legali in rubro z nigro.z.xxx.q.iij.c.j.

Sexta ſpecies filiorum eſt eorum qui ſunt legitimati, ideſt
eorum qui extra matrimonium legitimũ naſcuntur
de quibus in ſecũda, tertia, z quarta ſpecie tactum eſt. Et licet iſti
nõ eſſent agnati a principio per legẽ iſtã per ſubſequens matrimo-
nium vel per reſcriptũ principis aut alijs modis, de quibus.j.dice-
tur legitimantur z redduntur habiles. Unde poſſunt etiã legiti-
mi appellari, vt habet in aut.qb.mo.na.effi.ſui.colla.vij.in aut.q.
mo.natu.effi.legi.col.vj.in.c.tãta.c.p tuas.z.c.per venerabilẽ. qui
filij ſint legi.in.l.j.z.ij.C.de iure aur.anu.per Bal.in.l.eam quã.C.
de fidticommiſ.li.j.latiſſime.

Septima et vltima ſpecies eſt filiorum quos ſpiri-
tuales appellamus, vt ſunt filij q leuant de ſacro fonte vel tenent
in ɔfirmatione de qbus de cognatiõe ſpirituali.in antiqs.z in.vj.
13 et.xxx.q.i.ij.z.iij.per totum.† Et de ipſis nõ expedit tractare quo-
niam in nullo ſuccedunt eorũ parẽtibus ſpiritualibus nec parẽ-
tes eis.tenet do.Anto.in.c.tranſmiſſe.qui filij ſint legi.ad hoc.l.ſi.
C.qui ve.eta.licet forte, vt dicit Bal.in aut.niſi rogati. C.ad treb.
in pe.col.a patre ſpirituali tales filij in ſubſidium ſint alendi. nam
z filius adoptiuus debet ali, de quo adoptiuo.j.dicetur. Et ratio
eſt quare tales filij ipſis patribus ſpiritualib9 non ſuccedunt:quia
inter ipſos eſt quedam gratuita z ſancta communio que dicenda
non eſt conſanguinitas, ſed habenda ſpiritualis proximitas. xxx.
q.iij.eſt inter filios que proximitas non eſt trahenda ad bona tem-
poralia exteriora: poſſunt etiam filij ſpirituales appellari hi qui p
ſacerdotem ſuſcipiunt in penitentia, de quibus.xxx.qõ.j.omnes
quos.z.§.omnis vtriuſqꝫ ſexus.de peni.et re. Item omnes Chri-
ſtiani dicuntur filij ſpirituales pape, vt in.c.quam graui. de crimi-
ne falſi.et per do.Rico.ſiculum in.d.c.tanta.z inſti. Multominus
ſuccedunt ex eadem ratione.

14 **Poſtq̃ premiſimus** gradus ſucceſſionũ. Et in †primo gradu aſſum-
pſim9 filios ſubnectẽdo ſeptẽ ſpecies ipſoꝝ aggrediamur materiã
ipſam ſucceſſionum. Videndum eſt an et quomodo vnaqueqꝫ ſpe-
cies filiorum ſuis parentibus ſuccedat ab inteſtato, et inſerem9 ali-
quas queſtiones ad materiam pertinentes, vt iniunt maior vtili-
tas. Igitur ad primam ſpeciem filiorum veniendo que fuit de filijs
ſeu liberis legitimis z naturalibus. Dic cuꝫ ipſi in vita patris ſint
quaſi domini rerum paternarum, z poſt eius mortẽ fiat in eos que-
dam continuatio dominij.l.in ſuis.ff.de libe.et poſthu.l.in ſuis.ff.
de ſuis et legiti.l.j.§.qui ſunt in poteſtate.ff.ſiquis omiſſa cauſa te-
ſta.C.de vſucapione pro here.l.nihil ſuccedunt ipſi patri omnibus
alijs excluſis inſti.de here.que ab inteſta.§.j.C.de ſuis et legiti.he-
re.l.inteſtator.C.vnde libe.l.ex teſtamẽto.adeo ꝙ olim vellent nol-
lent compellebant ſe hereditati immiſcere, tex.eſt inſtit.de heredũ
qualita.et differentia.§.ſi autem.ibi. Sed ſui quidẽ heredes ideo
appellantur:quia domeſtici quidem heredes ſunt, vt viuo quoqꝫ
patre quodammodo domini exiſtimantur. Unde etiam ſiquis in-
teſtatus mortuus fuerit prima cauſa eſt in ſucceſſione liberorum.
15 †Neceſſarij vero ideo dicũtur:quia omni modo ſiue velint, ſiue no-
lint tam ab inteſtato, quã ex teſtamento heredes fiũt. Sed pretor
conceſſit eis abſtinere ſi vellent, vt inſtitu.eod.in.§.ſed et his per-
mittit pretor, immo hodie ſm ius ciuile ſufficit eis ſi ſe non immi-
ſceant. C.ſiquis omiſſa cauſa teſta.l.j.ff.de acquiren.here.l.ei q ve-
ro.in.l.ſi.C.de iure deliberan. ibi preſentis noſtre legis aut.z.l.j.ſi
vt ſe ab here.abſti.et vide pulchram diſputationeꝫ Jaco.de belui.
poſitam in titu.de triente et ſemiſſe.circa princip.colum.iij. Quod
tamen fallit in filio legitimato:quia ex quo paſſus eſt ſe legitimari
etiam hodie non poteſt ſe abſtinere.ad hoc facit tex.in authẽ.qui.
mo.natu.effi.ſui.§.z quoniam.colum.vij.ibi, cum ſemel autem illi
ſuſceperint oblationem, et propterea ad ius legitimorum acceſſe-
rint non ſinimus eos abſtinere ſe patruin hereditate zc. Et predi-
cta habent locum tam in maſculis, quam feminis, tam in poteſta-
te conſtitutis, quam in emancipatis, vt in authen. de heredi. que
ab inteſta.ve.§.ſiquis igitur.colla.ix.vbi tex. Si quis igitur deſcen-
dentiũ fuerit ei qui inteſtatus moritur cuiuſlibet nature, aut gra-
dus, ſiue ex maſculorum genere, ſiue ex feminarũ deſcendens. Et
16 †ſiue ſue poteſtatis, ſiue ſub poteſtate ſit omnibus deſcendẽtibus
et ex latere cognatis proponat zc. Et in authen. in ſucceſſione. C.
de ſuis et legiti. heredi. inde ſumpta. in hoc tamen eſt differentia:
quia exiſtens in poteſtate ſuccedit patri defuncto reſeruato auo
vſufructu, vt dicto.§.ſiquis igit ſibi in illis, vcꝫ rebus que ſm alias

noſtras leges patribus non acquirantur. Nam in vſu harũ rerum
que acquiri debent aut ſeruari de his noſtras leges parentibus cu-
ſtodimus. Sed ſi ſuccedat emãcipatus intellige etiam ab auo, ipſi
auo debetur tantum dimidia vſuſfructus eius quem habiturus
fuiſſet nepos eſſet in poteſtate.ad hoc.l.cum oportet.§.cuꝫ aũt.C.
de bonisqꝫ liberis. Et ſic quo ad hoc eſt melioris conditionis eman-
cipatus quam exiſtens in poteſtate.alias differentias emancipa.
et patrie poteſtatis, vide in.l.meminimus.C.de legiti.hered.in.l.
ſi emancipati.C.de colla.eas omitto quoniam extranee ſunt a ma-
teria noſtra.

Et qõ dictum eſt de ſucceſſione filiorum. Idem eſt dicendum de ſucceſſione nepo-
tum pronepotum, et vlteriorum maſculorum et feminarum tenen-
tium primum locum. C.de ſuis et legiti.here.l.vt inteſtato.in aut.
17 de here.ab inteſta.ve.§.ſiquis igitur.col.ix.† Differentia tamẽ re-
manet in hoc:quia filij vocantur ad hereditatem patris in capita
nepotes et vlteriores in ſtirpem.ratio eſt:quia ipſi nepotes patris
locum intrant, ad hoc tex.in dicto.§.ſiquis igitur ſibi tantam par-
tem de hereditate morientis accipientes quanticũqꝫ ſint quantã
eorum parens ſi viueret habuiſſet quam ſucceſſionem in ſtirpes vo-
cauit antiquitas in.l.ij.C.de ſuis z legiti.et in authen.de ſucceſſio.
et inſti.de here.que ab inteſta.§.cum filius.ibi. Et quia placuit ne-
potes. Item pronepotes proneptes qꝫ in parentis ſui locum ſucce-
dere conueniens viſum eſt eſſe non in capita, ſed in ſtirpes heredi-
tatem diuidi vt filius partem dimidiam hereditatis habeat, et ex
altero filio duo vel plures nepotes alteram dimidiam. Item ſi ex
duobus filijs nepotes nepteſve extant. Et ex altero vnus forte aut
duo, et ex altero tres vel quatuor ad vnum aut duos dimidia pars
pertinet ad tres vel quatuor altera dimidia zc. Uerba ſunt dicti.§.
cum filius.qui licet clare loquatur:tamen vt melius intelligas, po-
ne exemplum. Decedit Martinus relicto Petro filio ſuo et tri-
bus nepotibus ex Paulo alio filio premortuo.certũ eſt ꝙ illi tres
nepotes Martini intrant locum Pauli eorum patris z quemad-
modum ſi Paulus ſuperuixiſſet Martino dimidiam tantũ illius
hereditatis habuiſſet ipſe, et aliam dimidiam Petrus ita omnes
tres filij Pauli ſimul concurrentes cum Petro eorum patruo ſo-
lam dimidiam habebunt. Et predicta procedũt in ſucceſſione que
18 fit aſcendentibus per lineã maſculinam.† Si autem querimus de
ſucceſſione que fit aſcendentibus per lineam femininam, vt matri
auo, vel auie, materno vel materne, proauo vel proauie, materno
vel materne, z ſic deinceps. Et tunc licet filij iſti vel nepotes nõ ſint
in poteſtate talium parentum.inſti.de patria poteſtate.§.ſina.nec
etiam ſui, vt not.in.l.ſi fratris.C.de iure deli.nec in tales deſcendẽ-
tes fiat cõtinuatio dominij ſicut in deſcendẽtibus ex maſculo.in-
ſtitu.de here.que ab inteſtato.§.j.et no.in.d.l.ſi fratris. tamen eo-
rum parentibus hodie per lineam femininam ſuccedunt quẽad-
modum deſcendentes parẽtibus per lineam maſculinam, per no.
in authen.de heredi.que ab inteſta.ve.§.ſiquis igitur.et vide not.
Inſtit.ad ſenatuſconſultum orfi.§.j.z.ij.et ibi glo.ff.eod.l.eqmſſi-
mum.C.eodem.l.ſi inteſta.et.l.ſi matre.C.de ſuis z legiti.vbi text.
dicit quod filius ſuccedit etiam matri ipſo iure, quod verbum ipſo
iure in hereditate materna non reperitur alibi ſm Bald. qui ta-
men dicit quod illud intelligitur de quadam habitudine ſucceden-
di ex qua citius preſumitur aditio in hereditate aſcendentium ꝙ
reliquorum. Et quod dixi.ſ.ſublatam eſſe hodie differentiam in-
ter maſculos z feminas, z ſiue deſcẽdant ex genere maſculino, ſiue
ex feminino, vt in iuribus ſupra alleg.et in.d.§. ſiquis igitur. in fi.
ibi nulla introducenda differentia, ſiue maſculi, ſiue femine ſint, z
ſiue ex maſculorum, ſiue ex feminarum prole deſcendant. fuit ex eo:
19 quia videbatur ꝙ ſexus femineus ſine culpa grauaretur.† Nam ſi
vitium eſt mulieres naſci, id potius patri quam matri adſcriben-
dum eſt.l.lege.xij.tabularum.C.de legiti.heredi.immo expedit vt
mulieres naſcantur ad hoc, vt alios maſculos poſſint cõcipere. Et
qui aliter ſtatuunt nature accuſatores exiſtunt ad hoc.C.de libe.
prete.l.maximum vitium.ver.conſtitutio autem ibi. Qui enim ta-
les differentias inducunt quaſi nature accuſatores exiſtunt cur nõ
totos maſculos generauit, vt vnde generentur non fiant. Sed rec-
te credendum eſt iura antiqua hoc diſpoſuiſſe.ſ.qõ non ſuccederẽt
pariter, non propter odium mulierum, ſed potius propter fauorẽ
maſculorum, videbatur enim honor domus et familie magis con-
ſeruari ſi hereditas veniret ad maſculos quam ſi ad feminas. Ad
hoc bene facit tex. Inſtituta de heredi.que ab inteſta.§.item vetu-
ſtas.inſtit.de legitima agna.ſucceſ.§.quod ad feminas.ibi qõ ideo
conſtitutum erat:quia commodius videbatur ita iura conſtitui vt
plerũqꝫ hereditates ad maſculos confluerent. Dignitas enim et
honor familie augetur per diuitias, vt colligitur ex tex.l.j.§.ſed et
ſi ſeruus.ff.de ventre inſpiciendo.ſicut et paupertatis ſordeſcit.C.
ad legem iuli.maie.l.quiſquis.et hoc idem voluit Bald.in.l.j.C.de
ſum matrinita. Nec eſt nouum vt quis ſine culpa ſua iure ſuo priue-
tur licet nõ ſine cauſa.vt iure non ɔte.c.quoniã frequẽter.z in regu-
la ſine culpa.de regu.iuris lib.vj.

Et ex hac

20 **Ex ex hac ratione** † ut puto inducta ſunt ſtatuta
quaſi per totaʒ Italiā excludē
tia feminas dotatas vel dotandas a ſucceſſione ſtantibus maſcu-
lis. Et hoc idē voluit Bal. in. l. j. C. de ſumma tri. potuerunt enim
hoc ſtatuentes facere. q: ſucceſſiōes ſunt de iure poſitiuo. no. in. l.
cunctos populos de ſum. trini. ⁊ in. c. Raynutius de teſtamentis
immo ⁊ de iure diuino olim femine extantibus maſculis exclude-
bantur. tex. eſt numeri. xxvij. c. ibi Homo cū mortuus fuerit abſqʒ
filio. ad filiam eius tranſibit hereditas ⁊c. Et ibi. eritqʒ hoc ſanctū
Iſrael lege perpetua. A cōtrario igit ſenſu ſi cum filijs decedat ex-
cludantur femine.

Sed primo quero circa hoc dicit ſtatutū q ex-
tātibus filijs maſculis filia fe-
mina non ſuccedat an ſi nō extat filia femina ſed nepos vel neptis
ex ea excludatur a filio maſculo. ⁊ videtur videndum qō cū ſtatutū
ſit exorbitans ⁊ ꝯ ius cōmune vt apparet ex proxime notatis. de-
beat intelligi ſtricte. l. quicquid aſtringende. ff. de ver. oblig. l. iij. §.
hec verba de nego. ⁊ ſic non extēdatur extra caſum quem ponit ad
hoc. l. ſi vero. §. de viro. ff. ſolu. matri. ibi nihil in. l. ſcriptū eſt ⁊ hoc
21 habeo quaſi omiſſum ad not. † Et per conſequens cum ſtatutum
non loquatur de nepote vel nepte. Sed tantum de filia ipſa ſola fi-
lia excludatur a dicta ſucceſſione. ⁊ nō nepos vel neptis: ſꝫ d veniāt
ſicut inuitabantur per ius cōmune. Et in hac ſnia fuerunt ꝗ plu-
res doctores Sed quicquid ipſi tenuerint verior eſt ꝯria ſnia vt. ſ.
filius excludat non ſolum filiam, ſed etiam nepotē vel neptē ex ea.
hoc probatur per tex. bonum in. c. j. §. hoc notandū eſt. de his qui
feudum dare poſſunt in vſibus feu. ibi quia lʒ filie vt maſculi patri
bus ſuccedant a ſucceſſione tamē feudi remouent, et eorū filij. fa-
cit. c. j. in principio de gradi. ſucceſſio. eo. lib. Nam ppterea femine
excluduntur a feudo q: iuuare non poſſunt dnm nec pugnare. ad
hoc. c. j. §. filia vero de ſucceſ. feu. ⁊ tamen nepotes etiam ex eis qui
poſſent pugnare etiā excluduntur. vt in glo. dicti. §. hoc aūt ꝗ glo.
lʒ dicat q eſt p rōne voluntas: tñ nō eſt credēdū q legiſlator edide
rit legem ſine ratione. l. ij. ff. de legibus. iiij. di. erit aūt lex. Unde di-
cit Bal. ibi q ideo eſt: quia ſucceſſio nō ſit per ſaltum Et ppterea
expedit quod gradus ante ſe ſit ſucceſſibilis. Nam deſtructo ordi-
ne deſtruitur ordinatum. ff. de ſerui. ru. prediorum. l. tria predia, et
ad deſtructionem antecedentis ſequitur deſtructio conſequentis.
ff. de officio eius cui mandata eſt iuriſditio. l. j. §. huius rei. ⁊ ad hāc
rationē ſenſerat ibi Ja. de bel. lʒ Bal. eum non referat hic ad pro-
poſitum noſtrū ſi ſtatutum excludit filiam feminam ppter maſcu-
los excludat etiā nepotē ex eo: quia oporteret q nepos per ſaltum
veniret q in ſucceſſione prohibitum eſt. vt. ſ. Et pro hac opinione
22 facit † q voluit idem Bal. in. l. ſi. C. de in ius vocando dicens qō ſi
tale ſtatutum loqueretur ſimpliciter de filio. Nihilominus nepos
ex filio excluderet filiam feminaʒ. q: quo ad caput inuitatiuum ma
ſculorū eſt fauorabile. licet quo ad caput excluſiuum feminarū ſit
odioſum. Et ſic declarat q ipſe dixit in. l. ſi. C. vnde cognati. vbi di
cit qō illud ſtatutū tanꝗ cōtra equitatē editū ſit odioſuʒ. intellige
quo ad feminas. ſed intentio ſtatuentis quā debemus attendere.
l. ſi quis nec cauſam. ff. ſi cer. pe. l. qui exceptioneʒ. ff. de condi. inde.
fuit principaliter propter conſeruationē familie. vt. ſ. dictum eſt.
Et per eundem in. l. ſancimus. de rup. ⁊ ad corroborandum hanc
concluſionem facit quod notabiliter voluit Bar. in. l. ſi a me. §. vi-
dendum. ff. ad treb. l. vbi dixit q ſtatutum Florētie excludens ma-
trē a ſucceſſione filiorum extantibus agnatis vſqʒ ad tertium gra-
duʒ intelligitur excludere etiam auum maternum et alios cogna-
tos per rationes quas ibi adducit. ita dicit ſe conſuluiſſe Florentie
⁊ eādē concluſionem firmauit Ange. de peruſio in auͭ. de triente
⁊ ſemiſ. §. neqʒ illo col. ij. Et dicit ſe pluries conſuluiſſe Ultimo
pro hoc adduco caſum quaſi conſimilem in auͭ. de heredibus ab inte
ſta. venien. §. ex diuerſo col. ix. ibi huius filius ab hereditate exclu-
dimus ſicut ipſe ſi viueret excludebatur. quem tex. ad hoc inducit
Ange. ibi colligens ex eo argumentum q vbicunqʒ excluditur ali
quis a ſucceſſione non ppter ſuum delictum ſed ex alia cā ipſe ex-
cluditur, ita ⁊ filius debet excludi.

23 **Secundo quero** † an filia dotata per patrē in vi-
ta patris poſt ipſius patris obi
tum veniat ad ſucceſſionem paternam vna cū alijs filijs: dic q equa
liter ſuccedit vna cum alijs filijs dotem conferendo vel tantomin⁹
accipiendo. l. ſi pater ⁊. l. pactum dotali. ⁊. l. filie dotem. ⁊ auͭ. ex te-
ſtamento. C. de col. l. j. ff. eo Et de diuerſis modis conferendi dotē.
vide in. l. dotis quidēʒ petitio. C. de col. ⁊ idem dicas de donati. p-
pter nuptias. que datur filio. l. vt liberis. C. de colla. Item etiam filia
imputaret ſibi in legitimam per. l. quoniam nouella. C. de inoffi. te
ſta. iuncta. l. illam. C. de colla. Et hoc vbi ſtatutum aliter non vide-
ret. ſed ſi eſſet ſtatutum prout in terminis ſuperioribus non opor-
teret querere de collatione vel imputatione. quia filia non veni-
ret ad ſucceſſionem extantibus maſculis non ſolum ſi eſſet dotata
in vita patris. ſꝫ etiā ſi poſt eius mortē per fratres dotaretur de bo
nis patris. propter verbum dotandas. Si vero ſimpliciter diceret
dotatas. bene veniret ad ſucceſſionem ſi poſt mortem patris dota-
retur: quia in ſuis heredibus inſpicimus tempus mortis tantum.
Unde caſus poſtea ſuperueniens non nocet. ff. de heredibus inſti.
l. ſi alienum. §. in extraneis. Inſti. de here. quali. ⁊ differentia. §. in
extraneis. Et ita conſuluit Barto. in conſilio quod incipit. Quidam deceſſit inteſtatus.

24 **Tertio quero pater** † dotauit filiā nepotes ex
ea pmortua volunt venire
ad ſucceſſionē eorum aui patris puelle dotantis vna cum auuncu
lo ipſorum, ⁊ ſic filio dotantis An imputent dotem maternam in
legitimam. multi doctores examinauerunt hanc queſtionem ⁊ va-
rie ſenſerunt. Barto. in. l. iiij. ff. ad legem falci. in effectu concludit
qō imputēt in partem ſuam ex ea ratiōe maxime: quia illa dos erat
profectitia. ⁊ filiafami. in profectitiis non habet heredem ergo ne-
potes veniunt ex perſona aui non ex perſona matris merito ergo
debeant imputare. Si tamen pater dotans fuiſſet ſtipulatus in ca
ſu tantum non exiſtentium liberorum: quia videtur voluiſſe tacite
qō filia decedens cū liberis poſſet habere eos heredes dicit ſe du
bitare. Idē ſimpliciter qō debeat imputari conſuluit ipſe et inci-
pit conſilium Gilibertus dedit dotē Bal. ponit iſtam queſtionem
in. l. quoniam nouella. C. de inoffic. teſta. ⁊ in. l. illam. C. de col. in. l.
quoniam nouella concludit dictum Bar. procedere quando nulla
interceſſit ſtipulatio de dote reddenda. ſed quando pater fuit ſti-
pulatus dotem ſibi reddi in caſu non exiſtentium liberorum tunc
ex tacito pacto veniant liberi tanꝗ heredes matris quaſi velit qō
quando non fuit pater ſtipulatus illa dos cenſeatur profectitia a
patre, ⁊ per cōſequens imputanda. vt. l. illud. C. de colla. ſed ſi fuit
ſtipulatus ſi ſine liberis illa dos ex tacita mente patris cenſet ad-
uentitia filiorum. ⁊ per conſequens non imputanda. Et ſic in effe-
ctu non videt contradicere Bar. q: concluſio Bar. ſ. fuit quando
nulla fuit ſtipulatio. Sed quando fuit facta ſtipulatio in caſu non
exiſtentium liberorum dixit ſe dubitare. Et idem q dixit Bald. in
d. l. quoniam conſuluit Petrus de peruſio in conſilio quod inci-
pit Pater dedit dotem pro filia ſua licet nec ipſe nec Bal. in. l. quo
niam. ⁊ in. l. illam referant Bar. dubitare in caſu ſtipulationis Sꝫ
ſimpliciter dicunt eum tenere dotem imputandam. in. l. autem illā
ſimpliciter in puncto iuris tenet contra Bar. reſpondēs ad eius ra
tiones ſuas. Sed de equitate dicit poſſe ſaluari opinionem Bar.
quādo nepos ſuccederet vna cū auunculo ⁊ ſimilibus cū tunc finga
tur loco matris. Sed quando ſuccederent vna cū alijs nepotibus.
tunc cū non repreſentet matrem nō imputet. Et ita dicit ſe conſu-
luiſſe. Iſta diſtinctio Bal. non videt mihi procedere: q: totū depē
det. an veniant vt heredes matris ad dotem. vel videantur capere
ab auo. ⁊ propterea magis ſatiſfacit quod ipſe dixit in dicta. l. qm.
25 quia concordat cum Pe. Nec diſcrepat a Bar. † Item inquantūʒ
ipſe dicit nepotes inter ſe ſuccedētes auo non repreſentare matrē
ſalua pace videtur contra caſum inſti. de heredi. que ab inteſtato.
§. cum filiū. ver. ⁊ q: placuit iuncto ver. ex diuerſo. quando occurret
tibi de facto. vide nota. per Ang. in. d. l. in quarta. ⁊ per Imo. in. l.
poſt dotem. ff. ſolu. ma. De collatione autē ipſius dotis non videt
dubium per. d. l. illā. C. de colla. Petrus de ancha. in conſilio ſuo.
xlvij. quod incipit. In xpi nomine amen. Uiſis diligenter ⁊c. tenet
idem qō Bal. in. d. l. qm nouella. ⁊ adducit ſimile pone q filia inſti-
tuiſſet extraneum qui etiam fuiſſet inſtitutus a patre dotante cer-
te in detractione falcidie ⁊ trebellianice ratio non habebitur dicte
dotis ar. l. ſequens. ff. de leg. ij. Multo ergo minus debet haberi cō
ſideratio dicte dotis in imputatione legitime ar. l. ſi. C. communia
vtriuſqʒ iudi. in ratione ſui. Et reſpondet ad Barto. prout reſpō-
det Bal. in. d. l. quoniā. ſ. q illud procederet quando dos reuerte-
retur ad patrem etiam moriente filia cum liberis ſinuerant opinio
nem. l. dos a patre. C. ſoluto matrimonio.

26 **Quarto quero** † quid ſi auus dotat neptem an fi-
lius pater puelle veniēs ad ſucceſſio
nem patris ſui, ⁊ ſic aui puelle vna cum alijs fratribus imputet ſibi
in partem ſuam dictā dotē. Bal. in auͭ. ex teſtō. C. de col. in vltima
col. tenet qō non per tex. in. l. dedit dotem. ff. de colla. bono. Mihi
videtur q ille tex. probet contrariū potius cū dicat q contempla
tione filij ibi, quia pater filie ideo auus ppter filiū nepti dotē dare
debet quando aūt cōſtaret qō nō contēplatione filij. ſed ipſius ne-
ptis dotem daret procederet dictum Bal. ſicut dicit gloſ. qō filius
tenetur conferre dotem nepti datā ſolu. ma. ante mortē aui. niſi for
te lectura mea eſſet incorrecta.

27 **Quinto quid** † ſi pater erogauit in nuptijs filij. certe
ſi pecunia eſt conſumpta vel res reda-
cte ex pecunia ſunt conſumpte mortuo poſtea patre non dꝫ poſte-
ea filio imputari nec veniet in diuiſione Et ſi alter frater diceret.
volo vxorē ducere, ⁊ tātūdē erogare de cōi nō audiret. Nā pater nō
expēdit de cōi patrimonio liberorū, ſꝫ de ſuo pprio quo nōdū filij
habebāt aliqō ius eſtimabile ad hoc qō notat. ff. de mune. ⁊ hono.
l. iij. §. ſi. ⁊ ibi glo. no. Si aūt res ex pecunia redacte nō ſunt cōſum-
pte puta: q: erogauit in veſtibus ⁊ ornamentis nurus ꝗ extāt, ⁊ tūc

ſi ſunt ornamēta neceſſaria, et ad vſum quotidianum, et nō ſunt cō-
ferenda nec iputāda ſed ſunt ꝓpria mulieris. et ab initio tenuit do-
natio. l. ex annuo. ff. de dona. inter virū et vxorē. ff. ad. l. falcid. l. ſed
vſuſfructus. §. dos cum ſua gl. Sed ſi loquit de veſtibus et ornamē
tis precioſis, et illis talia qualis ſunt in collatione veniunt. Remā
ſerunt enim ſoceri. vt. l. mortis ſue cā. §. ſi. de dona. inter virū. et pro-
batur hec diſtinctio. ff. de peculio. l. id veſtimentum ſm̄ Bal. in. l.
ſiue cuius. C. fami. her.

28 **Sexto quero** † pater erogauit ꝓ militia vel dignita
te filij: mortuo patre alij fratres volunt
qd̄ erogatum in dicta militia vel dignitate conferatur per ipſum
filium eorū fratrē vel in partē ſuam imputet, ſiue dicit ꝙ illud dz
eſſe precipuum. Bar. in. l. i. §. nec caſtrenſe. ff. de colla. bo. in effectu
concludit quod ſi eſt militia que nō poſt vendi nec ad heredes trāſ
mitti. vt puta pater expendit vt filius haberet prebendam eccleſiā
vel epiſcopatum, certe hoc in collatione non venit nec imputatur
in quartaz. pro hoc tex. quod non conferatur. ff. fami. her. l. ſi filia.
§. neratius. et. §. idem ſcribit de colla. bo. l. i. § ſed aut id quod, et de
imputatione no. in. l. omnimodo. §. imputari. C. de inoffi. teſt. et be
ne facit tex. in. d. §. nec caſtrenſe. nam videtur peculiū quaſi caſtren
ſe. l. ſacroſancte. C. de epi. et cle. Idem ſi pater erogauit pro doctora
tu filij. cum enī illa dignitas non poſſet vendi nec ad heredes trāſ
mitti. illa pecunia non venit in collatione. Et ꝙ dixit Bart. de di-
gnitate doctoratus. tenuit etiā Bal. in auſ. ex teſtamēto. C. de col.
29 † Nam per collationem fit tranſlatio in alium. ſed iſta que coherēt
perſone nō poſſunt in aliū transferri. Preterea iſte dignitates ꝓn
cipaliter non videntur reſpicere cōmodū pecuniarium. ergo ceſſat
collatio. l. plane in. ſi. ff. de lega. i. Sed ſi eſt militia que poſſit vendi
licet non tranſmittatur ad heredē vt ſi erat conſuetudo in ciuitate
ꝙ venderetur cuſtodia carceris. ex qua emptor capiebat aliquid a
carceratis. et poterat eam vendere. vel ꝙ venderetur ſtatera, et pon
dus cōis. et talis militia computatur in quartam et venit conferen-
da non qd̄ eſtimetur quāto conſtitit patri pro filio. ſed quāto iſta
militia vendi poſſet tempore mortis patris deducto onere militie.
l. omnimodo in ſi. C. de inoffi. teſt. ſm̄ ipſum Bar. in. d. l. i. Et idem
ꝙ Bar. videtur concludere Bal. in dicta. l. omnimodo. §. imputa
30 ri. C. de inoffi. teſtamē. † lōgius exordiendo materiam conſiderat
enim quatuor militias quo ad propoſitum noſtrum. Quedam eſt
que poteſt vendi et ad heredes tranſmitti puta princeps dedit mi-
hi aliquam militiā. et heredibus meis vel cui ius meū conceſſero pu
ta feudum cum hac qualitate. et non dubium ꝙ confertur et in legi
timam imputatur. Quedaz eſt militia que non pōt vendi ſz bene
trāſmittitur ad heredes puta ſoluit pater ꝓ inueſtitura de feudo
filio cōceſſo et imputat. Quedam eſt que poteſt vendi nō tamen ad
heredes tranſmitti vt in exēplis. ſ. poſitis per Bar. et iſta conferf,
et in legitimā imputatur. Et hoc etiā tenet glo. in. l. illud. C. de col.
Quedam eſt militia que non poteſt vendi nec pōt ad heredes trāſ
mitti. et iſta nō cōferf nec in legitima imputatur, vt. ſ. in principio
qōnis. Et hec poſſunt induci ad vnum de quo fui heri interroga-
tus. Pater emit a quodā ſcriptore bullarū apoſtolicarum ꝓ filio
vnā ſcriptoriā apoſtolicam pro precio mille quingentorū ducator
Papalium deceſſit ab inteſtato relicto filio ſcriptore et alijs filijs:
31 † ſcriptor vult venire ad ſucceſſionez cū fratribus equaliter, fratres
petunt qd̄ ipſe conferat in cōe preciū expenſum in illa militia vel id
pro quo hodie vendi poſſet. aut imputet in partem ſuam tantonī
nus accipiendo. Et videbatur per regulam ſupra traditam ꝙ ſcri-
ptor ad id cōpelleretur: quia ſcriptoria poteſt vendi et vendita fuit.
et ſic habet locum quod dictū eſt de tertia militia. In cōtrariā par-
tem videf ꝙ ſcriptor ad hoc non cōpellatur per regulā traditaz in
quarta militia. de qua in principio qōnis attentis literis que in cu
ria ſuper his emanant. et vt clarius poſſit vīderi, tenorē inſeraz de
verbo ad verbum. qui eſt talis.

Paulus epiſcopus ſeruus ſeruorum etc. Dile
cto filio Franciſco de mā-
cinis l'farū apoſtolicarū ſcriptori et familiari noſtro ſalutē. Lauda-
bilia probitatis et virtutū merita quibus perſonā tuā iuuari prece-
pimus nos inducunt vt te ſpecialibus fauoribus et gratijs proſe-
quamur. Cum itaqꝫ officium ſcriptorie literaruz apoſtolicarū per
liberam aſſignationem Jacobi de Ugolinis nuper earundem lite
rarum apoſtolicarum ſcriptoris et familiaris noſtris de illo quod
tunc exercebat in manibus noſtris ſponte factam, et per nos admiſ
ſam vacauerit et vacet ad preſens. Nos volentes te premiſſorū me-
ritorum tuorum intuitu fauore proſequi gratioſo. officium predi-
ctum ſiue premiſſo ſiue alio quouis modo vacet. Cum emolumen-
tis honoribus et oneribus conſuetis apoſtolica tibi autoritate cō-
cedimus. et etiam aſſignamus. teqꝫ ad illud in ipſius Jacobi locuz
ſubſtituimus pariter et ſubrogamus. necnon dilectorum filiorum
aliorum literarū predictarum ſcriptorū cōſortio aggregamꝰ. decer
nentes ex nunc irritum etc.

Patet ergo clare officium ſcriptorie non eſſe trāſ
miſſibile, nec poſſe vēdi ſz quē-
admodum in beneficijs dicimus poſſe reſignari in manibus ſupe-
rioris. et tunc tenere reſignationē ſi ſuperior voluerit admittere ad
hoc. c. admonet. et. c. quod in dubijs de renunci. ita etiā dicamus de
ipſo officio, vt non ſit in cōmercio noſtro vt patet ibi cū itaqꝫ offi-
cium ſcriptorie etc. per liberā reſignationē Jacobi etc. in manibꝰ no-
ſtris ſponte factam, et per nos admiſſam vacauerit etc. Requiritur
ergo ꝙ fiat libere et admittaf alias non videtur valere per no. in di
ctis iuribus. Et tamen vt ſupra propoſui. Franciſcus dedit Jaco.
Mille quadringentos ducatos Papales et centum pape. et ſic in
effectu pro mille quingentis ducatis papalibus emit, vnde videf
magis attendendum quod in veritate agitur quaz quod ſimulate
concipitur. l. i. et. l. ſi quis geſtum. C. plus valere quod agitur. facit
etiam rez magis dubiam: quia omnino requiritur conſenſus, et ſi-
32 gnatura pape, ſine qua alienari non poſſet. † Quod enim ſine au-
toritate principis alienari non poteſt dicitur impoſſibile. ad hoc
c. nulli de rebus eccle. non alie. et cle. i. eo. ti. ff. de leg. i. l. apud Julia-
num. §. conſtat. niſi diceres ꝙ illud eſt verū quando voluntas prin
cipis eſſet adhibenda cōtra id qd̄ fieri conſueuit vel fieri debet de
iure vt dictis iuribus: ſed papa cōſueuit cōſentire de facili, et ſic nō
dicatur impoſſibile. et per conſequens inalienabile. et tunc non ha-
berent locum dicta iura. vt tenuit Franciſcus Tigroni in dicto. §.
conſtat. In caſu autē noſtro videmus papā concedentem hanc li-
centiam ſatis de facili ergo etc. Et propter hec pro nunc ſatis dubi
to, et ſic non dedi clarum reſponſum. Et eadem eſt ratio dubitatio
nis in vltimis alijs officijs que eodem modo regulantur vt eſt offi
cium regiſtri. officium ſcriptorum in penitentiaria. officium cur-
ſorum. et ſic de alijs.

Ultimo quero pater emit libros pro filio exi-
ſtenti in ſtudio, et tradi-
33 dit ei. moritur pater an † dicti libri veniant conferendi, vel impu-
tentur in legitimam. glo. in. d. l. ſiue cui tenet qd̄ ſint precipui filij. et
ita ſequitur Bart. in. §. nec caſtrenſe quod verum intelligit. ſi erat
doctor vel aduocatus tempore traditiōis. vel ſi eſt promotus poſt
ante tamen mortē patris: quia videntur cedere in peculium quaſi
caſtrenſe. Sed ſi pater moriatur anteꝙ̄ filius perficeret ſtudiū ſuū
et iudicabitur ſicut de ſimplici dona. que morte confirmatur. maxi-
me fauore ſtudiorum, et iſta videtur mens Bar. in. d. §. nec caſtren-
ſe. et Bal. in. d. l. ſiue cuius qui dicit procedere hoc vltimū vbi cōſta
ret quod pater voluerit donare, ſed ſi non conſtaret de donatione:
ſed de ſimplici emptione et traditione tunc ſi eſt patiens quantitas
attenta qualitate perſonarum et quantitate patrimonij videatur
donaſſe, ſi magna ſecus. Et hoc niſi filius conſumpſiſſet in malos
vſus puta ludendo. meretricando vel quod peius deglutiendo vt
per Barto. in auſ. quod locum. C. de col. et per Bal. ibi in. d. l. ſiue,
et dicit Bal. poſt Bar. in. d. §. nec caſtrenſe qd̄ non tenentur fratres
ponere de ſuo vt filius qui incepit ſtudium de mandato vel cōſen-
ſu patris. proſequatur. et multo minus vt doctoretur. ¶ Et quia. ſ.
tractatū fuit de ſucceſſione que fit aſcendētibus ꝑ lineā femininaz
34 vt matris auo etc. in ver. et predicta procedunt. Poſſet dubitari † qd
ſi concurrant filij primi et ſecūdi matrimonij in ſucceſſione mater-
na vel linee materne. nunquid pariter vocentur et equaliter ſucce-
dant matri. dic ſm̄ Ange. de pac. in auſ. de non eligendo ſecundo
nubē. §. hec nos col. i. ꝙ lucra nuptialia, et omnia alia lucra nuptia
lia et oīa alia lucra prouenientia a primo viro filij primi matrimonij
debent habere precipua. vt. l. cū alijs in principio. C. de ſecū. nupt.
ſiue adeāt hereditatē maternam ſiue paternā ſiue repudiēt vtraqꝫ
ſiue alteram tm̄. Et hoc niſi ex cā ingratitudinis reuocentur. Ut
in auſ. heres. C. de ſecū. nup. Lucra vero nuptialia a ſecūdo viro ꝓ-
uenientia filij ſecūdi matrimonij debēt habere precipua. vt. d. l. cū
alijs in ver. tantūmodo filij. Et hoc verū ſi adiuerint hereditatē ſe-
cundi viri, ſed ſi repudiauerint. tunc filij primi et ſecūdi matrimonij
veniunt ad predicta lucra ſi oēs adierint hereditatem matris. l. Si
quis prioris. §. talem. C. de ſecūdis nup. Alia vero bona ad matrē
venientia pariter diuiduntur inter filios primi et ſecūdi matrimo-
nij ab inteſtato venientes per regulā datā in auſ. de heredibus ab
inteſt. §. ſi quis igif. Et habēt locū predicta nō ſolum in lucris nu-
ptialibus prouenientibus facto hois puta ex pacto. vel etiā ſi pro
ueniant ex ſtatuto ſm̄ Bald. in auſ. vxore. C. de ſecū. nupt. et ſenſit
Ange. in ſimili in. d. §. hec nos. Item que dicta ſunt in muliere ad
ſecundas nup. tranſeunte eadem dicēda ſunt de viro ad ſecundas
nuptias tranſeunte in tex. l. generaliter in principio. C. de ſecūdis
nuptijs. et clarius in auſ. de non eligen. ſcdo nub. §. quia vero ibi tex.
Omnia vero cōtra binubos pene cōmunes et viri ſunt et mulieris, et il
le quidem in dote ad ſcdas nuptias veniens periculum ſuſtinebit.
hec autē manet nuptiali ſeu propter nuptias donationez. et hec lex
in vtraqꝫ ſit poſita perſona etc. et hec ſufficiant quo ad primam libe
rorum ſpeciem.

35 **Circa ſecundam** † ſpeciem liberorum que fuit de
naturalibus tm̄. id eſt natis ex
concubina vnica in domo retenta vel indubitato effectu etc. et dic ꝙ
aut loquimur an equaliter ſuccedant aſcendentibus per lineā ma
ſculinam

ſcullnam aut aſcendentibus per lineam femininam. Primo caſu Aut extant deſcendentes legitimi et naturales. vel legitimi tantū. vt ſunt adoptiui et non ſuccedunt in aliquo vt in auē. de triente et ſemiſſe. §. conſideremus colla. iij. et in auē. licet. C. de naturalibus liberis. de adoptiuis. etiā probatur in auē. quibus mo. naturales efficiantur ſui col. vij. qui generaliter loquitur. Filii enim adoptiui in ſucceſſione equiparantur legitimis et naturalibus quando ſunt in poteſtate. l. ſi te et. l. ſi. ff. de ſuis et legiti. ergo idem ſeruandum eſt in eis qđ in filiis legitimis et naturalibus. l. illud. ff. ad legem aqui. licet quidam aliter dixerint et male ſm Ange. in auē. quibus modis naturales effi. ſui. §. pe. col. vij. Aut non extant deſcendentes et tunc aut extat vxor defuncti legitima. et ſic nouerca filiorum naturalium. et idem vt non ſuccedant in aliquo: debent tamen ali ab his que veniunt ad ſucceſſionem boni viri arbitrio ſiue ſint fratres ſiue extranei ſm Bal. in dicta auē. et not. in dicto. §. conſideremus licet Dy. in ſua ſummula ſua et Ange. in dicto. §. vltimo ſentiant q non ſolum filii legitimi et coniunx defuncti excludant naturales. Sed etiam parentes ipſius defuncti quod mihi non videtur verum per dictum. §. conſideremus. et dictam auten. licet. Si vero non extent nec deſcendentes nec vxor et ſuccedunt vna cum eorū matre in duabus vnciis hoc eſt in duabus partibus hereditatis de. xij. Diuiditur enim plerunq; hereditas in. xij. vncias que aſſis appellatione continentur. Inſtitu. de hered. inſtituen. §. hereditas. dixi plerunq; quia interdum teſtator in plures partes hereditatem diuidit. Inſtitut. de heredibus inſtituendis. §. ſed ſi plures.

36 **Sed incidenter** † quero an quemadmodum vocantur filii naturales ad ſucceſſionem de iure ciuili. ita pariformiter vocent de iure canonico Hoſ. in. c. lator qui filii ſint legi. tenet q de iure canonico non ſuccedunt in aliquo aſſignans rationem quia coitus concubinarius licet nō ſit prohibitus de iure ciuili tamen eſt prohibitus de iure canonico. de quo omnis coitus eſt damnatus vt. ſ. dictum eſt circa princ. facit. c. inter opera de ſpon. glo. no. in. d. c. lator. et. c. niſi cum pridem. §. perſone vero irregularitas. tenent q quo ad filios naturales in materia ſucceſſionis non ſit differentia inter ius canonicum et ciuile. Et idem etiam voluit Hoſtien. in dicto. c. lator. Non obſtat q talis coitus concubinarius ſit improbatus a iure canonico ergo filii ex eo nati non ſuccedant quaſi ſi lex canonica inuitaret ad talem ſucceſſionem videretur dare per indirectum materiam peccandi. l. ſi vnus. §. illud nulla et. §. pacta. ff. de pac. Nam reſpondit Hoſti. q iſtud non refert quia etiam talis coitus concubinarius eſt improbatus per ius ciuile nouiſſimum vt colligitur ex his que habentur in auē. de lenoni. et in auten. ſcenī mulieri. Et in auten. de inceſt. nup. in quibus iuribus imperator dicit ſe caſtitatis amatorem et in autenti. de eccleſiaſticis titulis vbi profitetur ſe velle ſequi diſpoſitionem canonum in ſpiritualibus. et tamen tales filios naturales habilitat ad hereditatem eorum legitimando per reſcriptum vt in autenti. quibus mod. natura. effici. ſui vel legit. §. illud colla. vij. ſicut ergo facit per reſcriptum ita faciat et poſſit facere per legem generalem. quaſi velit quod preſuppoſito q coitus concubinarius ſit hodie reprobatus. tamen. l. voluit et potuit filios ex eo natos ab inteſtato vocare ad duas vncias. Et hec opinio plus placet dom. Anton. in. d. c. lator. et. d. Nico. ſicu. in. d. c. tanta

37 qui filii ſint legi. † quia ſtandum eſt diſpoſitioni iuris ciuilis quādo canon non diſponit contrarium ad hoc. c. per venerabilem qui filii ſint legiti. et tenuit etiam Bald. in quodam conſilio quod incipit. Factum ſic proponitur. ei autem quod dixit Hoſti. in. d. c. lator concubinarium coitum eſſe reprobatum per ius ciuile. multū obſtat tex. in. l. in concubinatu in ſi. ff. de concubi. ibi. Nam q concubinatus per legem nomen aſſumpſit extra legem pena eſt. Et ſi diceres illud de iure antiquo ſecus de iure nouiſſimo gloſſ. ſentit ibidem de iure nouiſſimo licet per ius diuinum ſit punibilis et pro ea etiam facit text. in autenti. de triente et ſemiſſe. §. ſi autem confuſa ibi. Et nos non prebemus luxuriantibus ſed caſte viuentibus. l. appellat concubinatum cum vnica caſtitatem. et propterea filios et ex ea genitos vocat ad ſucceſſionem duarum vnciarum et excludit genitos ex pluribus ſimul retentis. nec obſtat autenti. de lenonibus. et alia iura que non loquuntur: de concubinatu vero niſi forte diceres prout ipſe Hoſti. ſ. dicit q cum imperator in ſpiritualibus velit ſequi cano. diſpoſitionem. intendat prohibere illud quod canones prohibuerunt ad hoc. l. cunctos populos de ſum. trinita. Ad vnū tamen aduertas quia licet clerici in minoribus conſtituti poſſint contrahere matrimonium. c. i. c. quod ad te et. c. diuerſis. cū ſimilibus. et ſoboles ex eis genita ſit legitima et ſucceſſibilis, tamen concubinatus eſt eis longe magis prohibitus quam laicis adeo quod filii in tali concubinatu nati non ſuccedunt in illis duabus vnciis ſicut alii. ita ſentit Bald. in. l. qui que litigandi. ff. de in ius voc. dicens ita diſputando tenuiſſe Richar. malumbre. Et idem dicit de fratribus tertii ordinis Sancti Franciſci.

38 **Secundo caſu principali.** Si querimus quomodo ſuccedant filii naturales aſcendentibus per lineam femininam. Et dic q ſuccedunt in vniuerſo ſicut filii legitimi et naturales etiam ſi cū ipſis filius legitimus et naturalibus concurrerent. C. ad ſenatuſconſultū orfi. l. ſi qua illuſtris. §. ſi. ver. ſinantē libere conditionis et inſti. ad orfi. §. nouiſſime et ibi glo.

Succedit tertia ſpecies liberorū qui ſpuriū appellantur nō tū ex dānato coitu de iure ciuili nati et iſti non ſuccedunt aſcendentibus per lineā maſculinā. l. hac parte et. l. ſi ſpurius. ff. vn cognati. Immo nec valeret ſtatutum q ſi ſpurii ſuccederent patri ex teſto vel ab inteſtato maxime ex ea ratione q ſi pater haberet huiuſmodi ſi hos ſucceſſibiles inuitaretur tacite ad delinquendum. l. ſi vnus. §. illud nulla ff. de pac. extra de iureiu. quēadmodum de conſue. c. ſi. Et ita tenet Bar. in. l. teſtamēti factio. ff. de teſta. referens ex. hoc idem conſuluiſſe per text. in auē. quibus mo. na. effi. ſui. §. pe. idē reperio cōſuluiſſe Federi. de ſenis in ſtatuto peruſino quod incipit. Caſus talis eſt ſtatuto cauetur. Idē Ia. bu. in ſtatuto quod incipit Titius habens vxorē. Idē Paulus de Eleu. Idē Robertus de ſancto miniato Bal. etiā cōſuluit ſup eodē ſtatuto et incipit cōſiliū factū ſic ppōnitur. Hieronymus de ciuitate peruſii cōcludens

39 idē q nō valeat. † q talis eſt prohibitus ſuccedere nō ſolū de iure ciuili et canonico ſed etiā de iure diuino idē iure veteris et noui teſtamēti. xxxij. q. ij. nō omnes ibi Eiice ancillā et filiū eius nō eniz erit heres filius ancille cū filio meo. et ſentit idē Bal. in. l. voica. C. de his que pene no. et in. l. j. C. de ſum. tri. maxime ſi extarent filii legitimi. et ſi locum habent hec in nato non ex damnato coitu multomagis in nato ex coitu damnato. quē vtrunq; ius abhorrit et excluſit a ſucceſſione parentum vtriuſq; linee vt in auē. ex complexu. C. de inceſtis nup. et. xxxv. q. vij. quod eſt vbi Auguſtinus ex lege dei cōſtitutum eſt vt qui ex inceſtuoſo coitu naſcuntur non putrentur filii et nullo parentibus iure ſuccedant. Et. j. in proxima ſpecie dicetur. Si ergo de iure ciuili canonico et diuino tales excluduntur populus cōtra tale ius ſtatuere nō potuit. ff. de arbi. l. nam magiſtratus. viii. di. cōtra mores cle. ne Romani de elec. et. c. propoſuit de cōceſſione preben. nec ſi p ipſum ſtatutum fortenſis venientibus ab inteſtato pena imponeretur teneret de re iudi. clem. paſtoralis et. c. ſi diligēti de foro cōpetenti. Imo ſi filius ſpurius peteret hereditatē vigore talis ſtatuti coram iudice laico poſſet eccleſia inhibere ne in cauſa procederet. Et ita cōſuluit ipſe Paulus in cōſilio preallegato. et cū pdictis doc. concludit Pe. de ancha. in regula poſſeſſor de reg. iu. li. vj. Sed Io. cal. in ti. de conſti. in cōſilio. iiij. qđ incipit. An valeat ſtatutum ciuitatis. tenet contrariū † vbi ſtatutū in terris nō ſubiectis tēporali iuriſdictioni eccleſie inuitaret ſpurios ad ſucceſſionē paternā deficiētibus aſcendētibus et deſcēdētibus. fundamentū ſuū eſt q ſucceſſiōes ſunt in mēte de iure ciuili et etiā prohibitiones vt ptz. ff. de peti. he. l. ij. et. iij. de legi. here p totū. ff. vnde cogna. l. ſi ſpurius. l. j. ff. ſi tab. n. teſta. l. j. C. de natu. libe. et. ſ. ſatis late dictum eſt. Merito potuit per ſtatutū laicorū illi iuri poſitiuo ciuili derogari quātū ad ſubditos et no. in. l. oēs populi. ff. de Iuſti. et iure in. l. cūctos populos de ſumma trini. in. l. ſi. C. de teſta. in. l. nec ex pretorio de reg. iur. Inſti. de iure na. gē. et ciui. §. ius autē ciuile. Nec obſtat q ius diuinum repellit huiuſmodi a ſucceſſione vt. d. c. omnis q repellit q ſi extaret legitimus ibi Non erit heres filius ancille cū filio libere. et ſic non diſcrepat ab eo q voluit Cal. Itē nō obſtat q de iure canonico excludatur q illud in terris eccleſie. ſecus in terris imperii ad quas ſe nō extendit vt in. c. per venerabilē qui fi. ſint legit. l. extra territoriū. ff. de iuriſ. om. iu. Itē nō ob. qđ videtur pater inuitari ad peccandum prout voluit Hoſti. in ſumma q filii ſint legit. §. qualiter. el. ij. ver. qđ ſi imperator. q tale ſtatutū nō approbat vel improbat coitum adulterinum vel alium illicitum ſz tantū filium qui non peccauit reddit habilē. Si enim ſtatutum nō valeret neceſſe eſſet dicere eos quidem qui peccant ſine reatu eſſe. eos autē qui innoxii ſunt tanq peccantes puniri contra id qđ dixit imperator. in auē. de inceſtis nup. in prin. colū. ij. C. de penis. l. ſancimus in auē. vt iudi. ſine quoquo ſuf. §. eos. et. §. iuſiurandum col. ij. et iſta concluſio eſt mens Io. cal. licet per alia verba qui dicit tunc poſſe dici ſtatutum non habere locum quādo ſupereſſent aſcendentes et deſcēdentes. ſecus quādo tantū collaterales. Corro-

41 borari pōt ſententia Io. cal. iudicio meo ea ratiōe † q filius naturalis ex concubina ſuccedit etiā de iure canonico non extantibus deſcendentibus et aliis de quibus. ſ. et tamē non dubium q talis coitus eſt prohibitus illo iure vt ſupra eſt oſtenſum. Item vulgo queſitus ſuccedit matri etiam de iure canonico vt ſtatim dicetur ergo non videtur exorbitans ſi ſtatutum habilitat eum etiam ad hereditatem paternam maxime quando ſolum preiudicatur collateralibus. Si ergo attendimus rationē Bart. et aliorū contra conſulentium q ideo valeat ſtatutum quia inuitaret pater ad delinquendum certe pari ratione deberemus dicere non valere ius cōe p qđ inuitatur cōcubinarius. Et vulgo queſitus ad ſucceſſionē matris nō:

pione prodeſt.l.nunquam in vſucapionibus.τ.l.ſi fur rem.§.j.ff.de vſucap.quantū enim ad preſcriptionem iuris error habet pro ma la fide.vt no.per Dy.in regula poſſeſſor.ita tenet ipſe in dicto con ſilio qui intelligit qđ dotauerit de bonis proprijs non de bonis ec cleſie,quia tunc non eſſet queſtio.Sed idem Bar.in.l.ſi.§.ſi a ſoce ro.ff.de his que in frau.credi.videtur tenere cōtrarium cuius ver ba formalia hec ſunt.Tu ſcis φ pater non poteſt donare filio ſpu rio.Modo preſbyter maritauit quandam ſuam ſpuriam cui dotē dedit ↄſanguinei poſt mortē pſbris voluit reuocare.Ego dixi φ a vi ro non poterit reuocari: qz habet ex titulo oneroſo ſed poſtφ ad mulierem eſt reuerſa poteſt reuocari:quia habet ex titulo dona. ſz
49 pater filio ſpurio non poteſt donare.l.j.C.de na.lib. ergo τc.† Et hoc niſi quantum de iure canonico filius τ filia debet habere p ali mentis.c.cum haberet.de eo qui duxit.ita dicit ipſe.Sed credo qđ Bart.non fuit ſibi cōtrarius.quia in cōſilio preallegato intellexit quādo filia haberet alias vnde ſe aleret:ſed in dicta.l.ſi.de his que in frau.credi.τ in auſ.ex cōplexu.τ in.l.ſi gener.in quibus iurib⁹ te nuit patrem poſſe filiam ſpuriā dotare.cum dos ſuccedat loco ali mentorum.l.titio centum.§.titio genero.de condi.τ demon. intel lexit quādo non habebat artē vnde ſe aleret.Sciebat enim Bart. quod alimentandus ex diſpoſi.l.ab aliquo non eſt ab eo alendus ſi habeat vnde alias ſe alat aliunde.l.ſi quis a liberis.§.ſed ſi filius.ff. de libe.agno.ibi.Sz ſi filius poſſit ſe exhibere eſtimare iudices de bent ne debeat et alimenta decernere.l.j.C.de mendi.val.libro.x.l. diuortio in prin.ff.ſolu.matri.τ ibi per glo.τ doc.C.de bo.que lib. l.cum non ſolum.§.ipſum aūt filium.Si autē quis eſſet alimētan dus ex diſpoſitione hominis etiam ſi haberet vnde ſe aleret nihilo minus ſibi alimenta debentur iuxta diſpoſitionem hominis vt pa tet in toto titu.ff.de ali.τ ciba.lega.adeo quod poſſunt etiam peti pro tempore preterito.ff.de alimen.τ ciba.lega.l.libertus.§.manu miſſ.C.de tranſ.l.alimenſ.

Ad vnum tamen quod dixit Bart. in d.l. ſi.eſt
50 aduertendū,ſenſit enim † quod dos data ſpurie ſi excedat modum alimentorum non poſſit reuocari conſtante matrimonio:quia ma ritus habet ex titulo oneroſo lz poſt obitum viri quatenus exce dit poſſit repeti ego cum reuerentia credo qđ etiam conſtante ma trimonio quatenus excedit poſſit reuocari : quia ſi a principio nō valuit conſtitutio ſm ipſummet Barto.in.d.l.ſi gener.qui dixit vi deri factum in fraudem.Bal.in.d.l.eam quā non potuit ex poſt re conualeſcere.vt in regula non firmatur.cum alijs vulgaribus. Im putare ergo debet ſibi maritus qui cum tali cōtraxit debuit enim cautius negotiari ar.c.nuper.de dona.inter virum.Quod verū in telligerem ſi ſciuit qualitatem τ conditionem mulieris alioquin ſi ignoraſſet eam ſpuriam tunc teneret matrimonium per ea que no. in.c.ij.de coniugio ſeruorū.τ per do.An.in Rubrica.extra de ſpō ſa.τ etiam conſtitutio quo ad commodū fieri talis enim error facti non debet merito nocere.ar.c.lator.τ.c.ex tenore qui filij ſint legi.l. regula.ff.de iu.τ fac.igno.l.qui contra.C.de inceſt.nup.ibi exceptis tam feminis quā viris qui in errore actiſſimo non affectato ſimu latione nec ex cauſa viri decepti ſunt.

Vltimo circa iſtam quartam ſpeciez filiorū
occurrit notabilis dubitatio.ſ.an ipſi ſpurij ex quo excluduntur a ſucceſſione parentum poſſint ſaltem dici de genere agnatione fa milia vel domo patris vt ſic gaudeāt priuilegijs τ prerogatiuis q bus gaudent illi qui ſunt de genere familia domo vel agnatione.
51 Et † queſtio iſta eſt multum trita per doct.in diuerſis locis.ponūt enim eam legiſte in.l.cū legitime.ff.de ſtatu ho.in.l.filiū diffinim⁹ ff.de his qui ſunt ſui vel alie.iur.in.l.quia ſemper.ff.de in ius vocā do in.l.tutelas.ff.de capi.diminu.in.l.pronuntiatio.ff.de ver. ſig. in.l.ex facto.§.ſi quis rogatus.ff.ad ſenatuſcōſultū trebel.in.l.quiſ quis.C.ad.l.iul.maie.in.l.generaliter.§.ſi.C.de inſtitu.τ ſubſti.Ca noniſte in.c.per venerabilem.qui filij ſint legi.in.c.ſtatutum el.ij.de hereticis.lib.vj.in cle.j.de baptiſmo.τ in.c.in preſentia.de probl.Et quia vtilis eſt et neceſſaria ad multa aliquid ſuccincte de ea tange tur.Dicendum mihi videtur pro nunc qđ nedū iſti nati ex dāna to coitu ſed nec alij ſpurij immo nec etiā naturales poſſint dici de genere.Nam genus exponitur pro agnatione.probatur in.l.j.iun cta glo.ff.de proba.in.l.tutelas.ff.de capi.diminu.Sed agnatio de ſcendit a patre non a matre Inſti.de leg.agna.tute.§.j.ibi ſunt au tem agnati cognati per virilis ſexus perſonas cōiuncti quaſi a pa tre cognati.ff.de leg.tuto.l.ſunt autem inſti.de leg.agna.ſucceſ.§. j.clarum autem eſt φ ſpurij τ naturales non ſequuntur patrem ſed matrem.l.cum legitime.ff.de ſtatu ho.τ.l.lex nature.eo.ti.vbi Vl pianus iuriſconſultus.Lex nature hec eſt vt qui naſcitur ſine legi timo matrimonio matrem ſequatur niſi lex ſpecialiter aliud indu cat.l.j.in ſi.ff.ad mu.no.in.l.hac parte.τ.l.ſi ſpurius.ff.vnde cogna. ergo huiuſmodi filij non poſſunt dici de genere patris nec aliorū parentum per lineam maſculinam.pro hoc facit text.in.l.ſin.C.de

natu.libe.in vltimis verbis ibi.Si quid ſaltem huiuſmodi vocabu lo in tā degeneres homines extendere aſualuerit.τ.d.c.diuulgatū.
52 lvj.di.† Et multominus de agnatione per dicta iura tex.tamen in l.cōmuniū rerum.§.illo.videtur velle φ naturales dicantur de ge nere vt ibi pz ibi ante filiū mortuus aliquis de eius genere τc.Sz credo qđ debeat intelligi.l.qđ ſuperſit ex genere illo cuius erat ma ter qđ tamen pro nunc non firmo.¶ Item non poſſunt dici de fa milia.nam lz verbū familie multis modis poteſt aſſumi tamen cō muni iure familiā dicimus omnium agnatorū.ff.de ver.ſig.l.pro nuntiatio.C.cōmuni iure nō autē cognatorū.Vnde dicit iuriſcō ſultus in.l.familie.ff.τ titulo feminarum liberos in familia earum non eſſe palam eſt, qz qui naſcuntur patris non matris familiam ſequuntur.Sed vt dixi iſti filij non ſunt de agnatione parentū er go nec de familia.¶ Item nec de domo quia ille dicitur ꝓprie de domo qui eſt de agnatione.voluit Ja.de are.τ Bar.in.l.j.in princi pio.ff.ad ſenatuſconſultum ſimilis gl.etiam exponit domum pro familia.in.l.cum vnus in principio.ff.de alimen.τ ciba.lega.Acci pitur etiam domus pro deſcendentibus ex eodem ſtipite dicebat Bar.in.l.pater ergo ex his.quod filij huiuſmodi non poſſint dici de genere aſcendentium per lineam maſculinam agnatione domo vel familia.Et propterea dicebat Bal.in.l.cum legitime.ff. de ſta tu ho.φ filij nobiliū baſtardi non dicuntur de parentela quia ſor des non merentur computari inter precipuos ar.l.ſi qua illuſtris.
53 C.ad orſi.† nec poſſunt portare arma parentū,τ ita refert do.An to.de bu.in dicto.c.per venerabilem licet prout ipſe dicit ex cōmu ni vſu habeatur contra,τ forte verum dicit in partibus Italie. vt videmus Florentie dicebat do.Nic.in dicto.c.per venerabilem.in x.q.τ idem dicebat Bar.ſeruari in tuſcia de conſuetudine q̄ ſequē da eſt in tractatu de inſignijs τ armis in ver.quero qualiter. Sz ex tra Italiam audio qđ differunt arma illegitimorum ab armis eo rum qui ſunt legitimi.maxime in germania.Et idem ego vidi ſer uari in Francia Britania τ alijs partibus adiacentibus portāt enī arma legitimorum τ ſuperaddunt quādam barram per trāſuerſuz que incipit a ſiniſtris τ ducit ad dexteram,Verbi gratia arma do mus mee ſunt ſub hac forma quia campus eſt aureus, τ due barre per medium ſunt nigre. ſpurius de domo noſtra ſecundū illam cōſuetudinē haberet barrā p trāſ uerſum modo.ſ.dicto.Et quoniā veritas oculata fide magis quā per aures hominū animis infigi tur dicebat Imperator Inſtituta de gradib⁹.cir ca ſi.ideo ipſa arma deſignabo que ſunt hec.

Aduertas autem bene quia quādo illa bar ra incipit a dextris τ tendit ad ſiniſtram non deſignat genus illud infectum quod eſt videre de illis de Burbonio qui ſunt de ſanguine regio. τ per legi timam lineam de hoc interrogaui ſemel archiepiſcopum Lugdu nenſez fratrē ducis Burbonij.τ placet mihi talis ↄſuetudo. nā vt
54 dicit Bar.in dicto tractatu iſta ſunt principaliter † ad recogno ſcendas familias τ perſonas.τ expedit vt ſpurij recognoſcantur a legitimis ne ſordes computentur per errorem inter precipuos.ad hoc.l.minime.C. de epiſcopali audientia.c.in nōnullis de iudeis. c.in audientia.de ſententia excommunica.l.ita apud labeonem.§. ſi quis virgines.ff.de iniurijs.cum ſimi.Et preſertim procedūt pre dicta in his que tenderent circa priuilegia, τ honores ipſorum filio rum.vt.ſ.dictum eſt.facit pro hoc notabile conſilium Ang.xxxiij. in ordine quem ſequit τ refert Do.de ſancto Gemi.in.c.ſtatutū. el.ij.de hereticis.li.vj.vbi dicit φ ſi ſtatutum ciuitatis quo ad ho nores τ dignitates prefert filios nobilium filijs popularium intel ligendum eſt de legitimis cum baſtardi in defectum ſint aſſumen di.l.generaliter.§.ſecus.ff.de decurio. vnde ſi eccleſia concedit in emphyteuſim aliquam rem pro ſe τ filijs ſimpliciter intelligitur de legitimis.non de illegitimis ſecundū Bar.in.d.l.generaliter.§.cū autem.τ per Jo.an.in.c.in preſentia.de proba.qui remittit ad no ta.per Specu.in titulo de locato.§.nunc aliqua.ver.lxxij. Si aūt eſſemus in alia materia non priuilegiata, τ tunc ſi verba ſonent in nomen naturale comprehendantur illegitimi ſi non nomen ciuile eſt ſecus, τ hoc niſi appareat aliter de mente diſponentis vel de cō ſuetudine quem articulum latiſſime vide vltra omnes alios in di cta.l.ex facto.§.ſi quis rogato.per Imo.ff.ad trebel. ¶ Et ex his videtur poſſe decidi queſtio quam alias vidi in rhota ſuper regula cancellarie priuilegiantis natos de nobili genere. τ non intelliga tur priuilegiare illegitimos quaſi non ſint de genere nobiliū eſto qđ pater eſſet nobilis quam queſtionem late examinabo. j. in .vj. ſpecie in vltimo modo.

55 Videndum eſt † de quinta ſpecie
filiorum qui ſunt legitimi tantū.Et iſti appellantur adoptiui ſeu arrogati.Eſt enim adoptio legitimus actus per quam quis effici tur filius qui non eſt pene naturam imitans.dicit gloſ.Inſtitu.de adop.circa principium. Et eſt inter eos longa differentia. de qua

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

ff.de adop.l.in adop.⁊.l.ſi pater.C.de adop.⁊.l.cum in adoptiuis.
Inſtitu.de adop.§.ſed hodie.et.§.cum autem per Specu.in titu.
de cogna.leg.et in Rubrica.extra de cogna.legali.vbi quando le-
gi in ſtudio examinaui ſatis diffuſe materiam ipſaȝ.ſ.quid ſit ado-
ptio.quotuplex ſit qualiter fiat cuius autoritate per quos ⁊ quali
ter diſſoluatur,⁊ qui ſint eius effectus ad preſens autem omitte-
mus omnia alia preter ꝙ effectus quo ad ſucceſſionem ab inteſta-
to:q2 alia ſunt extranea a materia noſtra. Dic ergo quod aut que-
rimus de adoptione facta a perſona coniuncta: quia pater natu-
ralis dedit filium in adoptionem aſcendentibus qui alias non ha-
bebant in poteſtate vt auo vel proauo materno. De matre autem
vel auia materna non curo:quia femina adoptare non poteſt niſi
id faciat ex beneficio principis in ſolatium liberorum amiſſorum.
C.de adop.l.mulierem.Inſtit.eo.§.femine.vel dedit proauo pa-
terno quando pater naturalis fuerat antea ab ipſo auo emancipa
tus,⁊ ſine dubio ſuccedunt ab inteſtato patri adoptanti, et etiam
haberent remedia contra teſtamentum et amittunt iura patris
56 †naturalis ratio eſt quia in tali adoptiuo concurrunt iura natura
lia ⁊ ciuilia vt dicta.l.cum in adoptiuis.§.ſi vero pater: ⁊ quod di-
xi de perſona coniuncta intellige de aſcendenti non de tranſuerſa-
li.vt dicit glo.in dicto.§.in ver.naturalia.Aut de adoptione facta a
perſona extranea,⁊ ab inteſtato ſuccedunt ipſi adoptanti eo mo-
do quo alij legitimi ⁊ naturales licet contra teſtamentum non ha-
beant remedium patri vero naturali ſuccedunt ac ſi non eſſent in
adoptionem dati.ad hoc textus.Inſtit.de heredi.que ab inteſta.
§.ſed ea omnia vbi gloſ.vult qḋ etiam talis pater adoptiuus non
compellatur filio preſtare alimenta.ſed Bal.in dicta.l.cum in ado
ptiuis,⁊ in authenti.niſi rogati.C.ad trebellia.quo ad alimenta vi
detur velle contrarium vt ſupra tetigi.Arrogatus autem ſuccedit
arroganti decedenti ab inteſtato vna cum filijs legitimis ⁊ natura
libus.Et ſi ſine cauſa exheredaretur vel preteriretur haberet quar-
tam eius quod habiturus eſſet ſi pater arrogans ab inteſtato de-
ceſſiſſet ex conſtitutione diui pij.ff.de inofficio.teſtamento.l.papi
nianus.§.ſi quis impubes.ff.de adoptio.l.ſi arrogator.nec videtur
quod ſi filius fuerit preteritus propterea teſtamentum reddatur
nullum ſicut ſi alius filius eſſet preteritus.quia textus ſimpliciter
57 dat iſtam quartam.Et poteſt † eſſe ratio quia plus fauet nature
quam accidenti.vt dicta.l.cum in adoptiuis et dicto.§.ſed hodie.
et talis quarta non eſt aucta hodie.per auſ.nouiſſima.C.de inoffi
cioſo teſtamento.ſicut quarta aſcendentium et deſcendentium.et
hoc tenet gloſ.in authen.de triente ⁊ ſemiſſe.§.hoc obſeruādo col
la.iij.⁊ idem ibi Angel.Idem Guil.de cu.in.l.ſi arrogator de ado
ptioni.et idem Barto.licet ſe non firmet.Item reſtituuntur bo-
na ipſi filio arrogato que ad arrogatorem peruenerant ſuper qui-
bus debet preſtari cautio tempore arrogatio. vt dicta.l.ſi arroga-
tor.⁊.l.ſecunda.C.de adopt inſtitu.de adope.§.item ſi non aliter.
Que autem dicta ſunt de filiis adoptatis habent locum in nepoti
bus vtriuſq; ſexus pre nepotibꝰ et deinceps.vt dicta.l.que in ado
ptiuis.§.que in filio.intellige niſi filius precedat nepotem ibi ſi tā
tum tempore mortis parentes eos vel eas antecedat ⁊c.facit Inſti
tuta.de heredi.que ab inteſta.§.aliqua.C.de decurio.l.finali in fi-
ne.libro.x.

Reſtat ſexta ſpecies filiorū que

fuit de legitimatis. Pro cuius expeditione plura ſunt videnda,
et primo quot modis quis poteſt legitimari.Secundo qui poſſet
legitimare.Tertio qui ſint legitimationis effectus.Et vt breuius
58 loquar in prima queſtione expediam alias duas. † Ad primum
quot modis legitimetur quis gloſ. et dominus Anto.in cap.per
tuas qui filij ſint legitimi.enumerat plures modos nec adhuc ple
ne ſatiſfacit domi.Nico.in repe.cap.per venerabilem qui ſi.ſint le-
gi.in ſecūda queſtione principali enumerat.xj.modos.Sed Ang.
de per uſio in conſilio quod incipit. Pro deciſione queſiti viden-
dum eſt primo ⁊c.ponit tantum.v.in quibus videtur cōplecti om
nes alios modos conſiderabiles. Et idem in lectura.in authenti.
quibus modis natura.effi.ſui.§.vltra.colla.vij.differunt tamē pre
dicti doctores in multis inter ſe, vt infra videbitur.Primus igiť mo
dus eſt per contractum matrimonij cum illa ex qua antea pater fi
lium genuerat.Et requiritur ſecundū Bartol.in.l.concubinatu.
qḋ fuerit vere concubina in domo retenta vel alias indubitato af-
fectu ſm materiam auſ.licet.C.de naturalibus libe.alias ſi nō eſſet
ex indubitato affectu puta:quia ex aliqua famula non legitimare-
tur per ſequens matrimonium, ⁊ ita conſuluit Oldrad.numero
cxcv.Ange.vero in dicta authenti.quibus modis naturales effi-
ciuntur ſui.§.vltra ſi quidem.dicit quod non ſolum naturalis, ſed
etiam ſpurius natus ex non damnato coitu poteſt legitimari per
ſequens matrimonium,quia non reperit denegatum: ſed potius
per illum textum conceſſum vnde ſi quis habuit amaſiam ex qua fi
lium genuit non obſtante qḋ non retinuit eam in domo: ſȝ poſt-
ea duxit vxorem talis filius legitimabitur.ſecus ſi amaſia illo tem-
pore fuiſſet vxor alterius aut vir tempore coitus habuiſſet aliam
vxorem:quia eſto qḋ vxor tempore quo contraxit cum amaſia eſſet
mortua nihilominus filius antea genitus non legitimaretur.Sȝ
59 ſi † matrimonium fuiſſet intermedium inter natiuitatem filij, et
ſequens matrimonium cum ipſa amaſia non impediretur legiti-
matio per textum notabilem.in authenti.quibus modis natura-
les efficiuntur legi.§.ſi vero etiam naturalium verſi.omnino.cum
ſuis exiſtentibus ſecundum Ange.in conſilio preallegato qui di-
cit illum tex.non eſſe alibi.Et quod voluit An.tenent quaſi om-
nes canoniſte in dicto.c.tanta.⁊ in cap.innotuit.de elec.per text.
dicti.c.tanta.qui ſe fundat ſuper potentia matri.⁊ rationem aſſi-
gnat domi.Nico.ſiculus in dicto.c.tanta.quia ius ciuile ideo vo-
luit filios ex concubina natos legitimari per ſequens matrimoniū
qm̄ illo iure concubinatus non erat damnatus.vt ſupra eſt oſtē-
ſum.Sed cum ius canonicum magis reprobet concubinatum ꝙ
ſimplicem fornicationem.iuxta no.in.c.ex parte.a.de teſtibus.for-
tius debent legitimari nati ſine concubinatu ꝙ in concubinatu.
Et forte vt dicit Ange.ſ.etiam de iure ciuili non reperitur cautuȝ
quod de neceſſitate requiratur vt filius ſit natus in concubinatu:
quia licet illi textus faciant mentionem de concubinatu , tamen
non dicunt contrarium quando non fuit concubinatus.l.nō hoc
C.vnde legiti.ergo et iura iuribus concordent cap.cum expediat.
de elect.C.de inofficio.doti.l.vnica.in authen.de exhiben.reis.§.
ſi.cum ſimi.ſit ita dicendum.Et ex ratione dicti.c.tanta.Ioan.an.
in quadam apoſtilla in regula ſine culpa.prout refert domi.Ant.
in dicto cap.tanta.tradit doctrinam.Quod ex quocunq; coitu na
tus legitimatur per ſequens matrimonium dummodo tempore
coitus potuiſſet eſſe matrimonium inter virum et vxorem eo caſu
quo conſenſus legitimus adfuiſſet.Secus ſi tunc nō potuiſſet eſſe
60 matrimonium,vt † quia eo tēpore vir habeat aliam vxorem,vel
erat conſanguineus ſeu affinis illius mulieris cum qua poſtea pa-
pa diſpenſauit.Oportuiſſet enim qḋ fuiſſet facta mentio de hoc
in diſpenſatione.ff.de ſtatu homi.l.paulus.et ibi per Cy.vbi dicit
qḋ iſta queſtio fuit de facto in quodam de Vbaldis prout refert
Bald.in.c.naturales.in verſicu.vlti.ſcias.ſi de feudo fuerit cōtro-
uerſia.in vſibus feudorum.Et per regulam ſupra poſitam. Idem
Ioan.andr.in dicta regula ſine culpa in Mercuri.dicit qḋ natus
ex concubina.clerici in minoribus conſtituti legitimantur per ſe-
quens matrimonium licet concubitus eſſet prohibitus ſecunduȝ
canoniſtas.vt in toto titulo de cohabi.cleri.⁊ mulie.Immo ⁊ ſecū
dum leges.C.de epi.et cleri.l.eum qui probabilem.in authenti.de
ſanctiſſimis epiſcopis.§.clericos.colla.vij.quia tenuiſſet matri-
monium inter illam concubinam,⁊ clericum in minoribus conſti-
tutum ſi non eſſent alia impedimenta de cleri.coniuga.cap.primo
et per totum.Regulam autem Ioan.and.limitat Barto.in.l.que
in concubinatu.ff.de concubinis.niſi talis clericus tempore coitꝰ
fuiſſet beneficiatus:quia cum natus fuerit rebus ſic ſe habentibus
non poterat eſſe vxor.C.de nup.l.⁊ ſi contra.

¶ Sed ſalua pace Barto.in hoc errauit:quia matrimonium con-
tractum cum clerico beneficiato in minoribus conſtituto tenet li-
cet ſit compellendus ad dimittendum beneficium regulariter cap.
primo.⁊.c.quod a te.de clerico coniuga. Nec obſtat.l.et ſi cuncta.
quia ibi a principio non tenuit matrimonium.licet ſi perſeuraue
rit poſt finitam adminiſtrationem ex tunc incipiat cōualeſcere nec
dixiſſet contrarium Barto.ſi crediſſet matrimonium tenere cuȝ
clerico in minoribus conſtituto beneficiato et propterea non eſt
tutum ponere falcem in meſſem alienam cap.venerabilem.de elec.
cap.nouit.de iudi.et.l.repetita.C.de epiſco.⁊ cleri.Bene fateor ꝙ
filius clerici conſtituti in ſacris non legitimaretur per ſequens ma
trimonium:quia matrimonium non potuiſſet eſſe cum eo.nec tūc
nec etiam hodie.nam ſacer ordo impedit matrimonium contra-
hendum et dirimit poſtea contractum cap.vnico de voto lib.vj.c.
61 primo ⁊ ſecūdo.qui cleri.vel vouen.† Et ſic habet locum dicta re-
gula.per quam etiam videtur poſſe dici qḋ ſi vir habens concubi-
nam que non erat matrimonio digna:quia forte meretrix vel mu
lier viliſſime conditionis.⁊ ipſe erat nobilis,⁊ dives ducat eam in
vxorem et conficiat dotalia inſtrumenta filij antea nati non legi-
timantur:quia cum illud matrimonium non potuerit cum hone-
ſtate contrahi non legitimat filios ante matrimonium natos. et
conceptos quoniam tale matrimonium moribus improbatum
eſt,et ideo non ſortitur effectum legitimationis filiorum ſecundū
Ange.in auſ.quibus modis natura.efficiūtur legiti.§.ſed ⁊ aliud
col.vj.per illum tex.notabilem ⁊ ſingularem Ibi.Ea autem ꝗ ſunt
mulieris non erant omnino ſine peccato neq; dignam eam exiſti-
mauit legitimo quodam nomine que etiam ſemetipſam iniuria-
uerat ſufficit enim tantū hoc dicere ⁊c.Et ita dicit ſe de facto vidiſ
ſe ſeruari.Subdens idē eſſe ſi pater voluerit filios natos ex tali cō-
cubina effici ſibi legitimos ſucceſſores.aut etiam vocauerit eos fi-
lios.Nam ſi per verum matrimonium ſequens tales filij non legiti
mantur vt dictum eſt multo minus legitimabuntur per voluntatē
patris

Vidi in falso

patris aſſerentis ſibi velle eſſe legitimos ſucceſſores vel aſſerentis eos ſuos filios. ⁊ ita refert conſuluiſſe do. Bar. Fran. de piſis Ang. de amelia. ⁊ do. Hugo. de pollolis de Perinſio vnde facit aduocatum cantum contra filios naturales qui dicunt ſe legitimos per ſequens matrimoniū vel per voluntatem patris qui eos aſſeruit filios vel etiam voluit eos effici legitimos ſucceſſores vocādo eos naturales vt videant ⁊ inſpiciant an mater filiorum fuerit matrimonio digna reſpectu ad conditionē ſue perſone ⁊ cōditionē ſui amaſij verba ſunt ſua. Ego conſilia prefatorum dominorum docto. nō vidi ſed ſolum Ange. eos referentē, tamen ſatis durum mihi videtur vt matrimonium cum tali muliere contractum non legitimet ſobolem ante cōceptam. ¶ Unde eſt aduertendū. Nam aut Ang. preſuppouit matrimonium tenere cum tali muliere prout ipſe etiā videtur preſupponere ibi. Nam ſi per verū matrimoniū ſequens ⁊c. Et tunc per rationem dicti. c. tanta. quod conſiderauit an tempore coitus potuerit eſſe matrimonium ⁊ nihil aliud ⁊ per regulam ſupra per Jo. and. traditam ⁊ de iure canonico filij legitimentur quicquid forte aliud diſponatur per ius ciuile. Aut preſupponit matrimonium cū tali muliere non tenere ⁊ tūc licet de iure ciuili illud ſit verum quia prohibitum eſt inter tales. l. imperialis. C. de nup. l. humilem. C. de inceſtis nup. ⁊ dicto auf. quibus modis natura. effici. legi. §. ſi quis igitur. ibi habeat aūt ſecundū quandā legem ad matrimonium pæpeditam ⁊c.

62. Tamen † de iure canonico quod ſequendum eſt per. c. penul. ⁊ fi. de ſecun. nup. puto hodie matrimonium tenere quia ⁊ cū ſerua ſcienter contractum tenet. c. propoſuit ⁊. c. finali. de coniugio ſeruorum ⁊ cum meretrice. c. inter opera charitatis de ſponſali. xxxij. queſtione capitu. integritas. §. finali. adeo quod contrahens etiam mercedem meretur vt ibi Oſee quoqꝫ. xij. prophetarum primus ex precepto dei coro ordei meretricem emit quam ſibi matrimonio copulauit et. c. non eſt culpandus. cuius verba ſunt hec. Non eſt culpandus Ozee propheta ſi meretricem quā duxit ad pudicitiam conuertit ſed potius laudandus. quod ex mala bonam fecit. Non enim qui bonus permanet polluitur ſi ſocietur malo. Sed qui malus eſt conuertitur in bonū ſi boni exempla ſectetur. Ex quo intelligimus non prophetam perdidiſſe pudicitiam fornicate copulatum ſed fornicariam pudicitiam inueniſſe quā ante non habebat. Si ergo ducere meretricem eſt meritorium et ſpecies elemoſyne vt notatur in dicto capitulo inter opera. adeo qđ etiam tali contrahenti cum ea omnia peccata dimittuntur ſecundum domi. Pet. de pe. et domi. Floren. ibi, ergo proles ex ea ſuſcepta legitimatur quod verum intelligerem dummodo pater talis prolis eſſet certus aliaſ ſi omnino eſſet incertus vt quia eſt vulgo concepta non legitimaretur per ſequens matrimonium voluit Bald. in. l. eam quam. C. de fideicommiſſis. Ponit exemplum de muliere que concepit ex ſcholari. Et pro iſta parte facit quod ipſemet domi. Ange. dixit in auf. vt liceat matri et auie. §. quia vero. l. dudum protulimus. coll. viij. Cuius verba hec ſunt. Et inter alios caſus nota de eo qui vult per matrimonium legitimare filios ex eo natos ex muliere vili aut etiam meretrice quia nō poteſt niſi inſtrumenta dotalia ſequantur ⁊c. Sentit ergo a contrario ſenſu ꝙ ſi ſine inſtrumenta dotalia ꝙ poſſit cum huiuſmodi contrahi matrimonium. Sed an requirantur inſtrumenta dotalia ſtatī̄ dicetur. Unde

63 de † videtur pro certo concludendum ꝙ matrimonium contractū cum perſonis vilibus teneat. ⁊ proles legitimetur vt ſupra. niſi ſaluando Angel. velles dicere tunc prolem de illis habitam non legitimari quando non eſt ſpes de earum correptione. Ad hoc text. Ambroſij in dicto. c. integritas. ibi. Cum ergo in meretrice nulla ſit ſpes fidei nec certitudo pudicitie non eſt in coniugium ducenda. Sed adhuc credo prolem legitimari per regulam traditā ſi matrimonium tenet. Item requiritur ꝙ inſtrumenta dotalia conficiantur ad hoc ꝙ filij legitimentur. Inſtituta de nuptijs. §. ſi. C. de natu. liberis. l. cum quis. in auf. quibus modis natura. effic. ſui. §. ſi quis. coll. vij. et hoc eſt clarum ſecundum leges. Sed ſimplicitas canoni. non curat de illa ſolennitate ſed tantum de virtute matrimonij. ſecundum do. Anto. et domi. Nico. in dicto. c. tua. qui dicūt domi. Gaſ. et domi. Car. ſepe pro hac parte conſuluiſſe et hodie cōmuniter legiſte hoc tenent in practica. eſto qđ Accurſius in gloſſ. ſuis videatur velle contrarium quo ad legitimationem licet quo ad vinculum matrimonij teneat cum cano. et poterit fieri talis legitimatio etiam vbi nulla ſubeſſet ſpes ſobolis procreande ex tali matrimonio ſecundum Joan. andr. in dicta regula ſine culpa. in Mercurialibus. qui ex hoc dicit qđ ſi quis in vltimo vite ſpiritu conſtituto contrahat matrimonium cum concubina ex qua antea filium naturalem ſuſceperat ille filius legitimabitur et ita ſequuntur alij canoni. in dicto. c. tāta. ⁊ Bal. in dicto. c. naturales. ſi de feu. fuerit controuerſia in vſibus feud. licet ipſe Bald. aliter voluerit in l. eam quam. C. de fideicommiſſ. in. ix. colū. de qua queſtiōe late per legiſtas in. l. ſed eſt queſitum ⁊ in. l. gallus. in principio. ff. de liberis et poſthu. vbi videtur conſiderare an illo momento potuiſſet eſſe aptus ad generandum an non.

¶ Primo caſu habeant locum que ſupra dicta ſunt. ¶ Secundo caſu non teneat matrimonium et in hoc videtur reſidere Bald. et Imo. in dictis locis. ¶ Et hec omnia que dicta ſunt de legitimatione

64 procedunt † ſi ipſi filij tacite vel expreſſe voluerint legitimari. alioquin ſi ipſi expreſſe contradixerint vnus vel omnes illi qui cōtradicunt non legitimabuntur. Caſus eſt in auf. qui. mod. natura. effi. ſui. §. ſi quis igitur ex qualibet. §. ſi vero ab initio ⁊. §. generaliter. vbi textus dicit hoc habere locum etiam in alijs modis legitimandi.

Supereſt circa iſtum primum modum legitimationis videri quis ſit eius effectus quo ad ſucceſſionē dūtaxat. Et quidem talis legitimatus ſuccedit in hereditate parentū et cognatorū prout alij filij legitimi ⁊ naturales. Et hoc ſentit gl. in capitu. tanta. qui filij ſint legitimi. dicens quod iſti reputantur legitimi quo ad omnia quia matrimonium omnia precedētia purgat quod etiam voluit gloſſa. in capitu. innotuit. de electio. ex qua colligunt doctores quod ſi lex loquitur de nato ex legitimo matrimonio comprehendet filium per ſequens matrimonium legitimatum probant per capitu. cum in cunctis de electio. quod dicebat domi. Anto. de butri. in dicto. c. tanta. procedere in diſpoſitione. l. communis ſed in diſpoſitione ſtatutaria que eſt ſtricte intelligēda ſecus. Sed quicquid ipſe ibi dixerit in dicto. c. per venerabilem ⁊ in

65 d. c. innotuit. tenet quod † appellatione legitimi nati veniet talis legitimatus ſiue ſumus in diſpoſitione iuris cōmunis. ſiue in diſpoſitione ſtatutaria et ita ſequitur domi. Nico. ſiculus. in dictis locis. Ratio eſt quia iſti autoritate iuris legitimi ſunt. vt dicto. c. tanta. Nec obſtat verbum habeantur ibi poſitū. quia vt proferturab habente poteſtatem paria ſunt dicere ſint legitimi vel habeantur pro legitimis. pro hoc. c. ex parte. de ſponſa. ⁊ quod notat Barto. in. l. ſi is qui pro emptore. de vſucapio. Et idem tenuit Joan. cal. in conſilio. ſi. quod incipit. Conſtitutio ordinis. in titulo qui filij ſint legit. Quid in diſpoſitione conſuetudinaria vt in materia feudali. liber enim feudorum liber conſuetudinum appellatur vt ex rubro apparet. Dic ꝙ talis ſic legitimatus non ſuccedit in feudo. vt in. c. naturales. ſi de feudo fuerit controuer. in vſibus feudorum. vbi text. Naturales filij licet poſtea fiant legitimi, ad ſucceſſionem feudi, nec ſoli nec cū alijs vocantur. Jaco. de belui. ibi dicit hoc verum in alijs legitimatis. ſed in legitimatis per ſequens matrimonium de equitate dicit ſuccedere. per nota. in dicto. c. tāta. ⁊ in auf. de inceſtis nuptijs. §. dubitatum. Idem tenet Joan. cal. in titu. de feudo. in conſilio quinto. quod incipit. An naturalis. Bald. in. d. c. naturales dicit qđ ſi forma inueſtiture eſt pro te ⁊ filijs tuis legitime deſcendentibus non continentur legitimati quia aſpiciunt principium genitur e hoc eſt conceptionis vel natiuitatis prout expedit filijs. C. de naturalibus liberis. l. imperator. ff. de his qui notant infamia. l. quid ergo. Si autem dicit filijs ſimpliciter ſuccedunt. quia indefinita equipollet vniuerſali: refert etiam alios doctores aliter tenere. Sed quia communis concluſio doctorum eſt in dicto capitulo. tanta. quod legitimatus per ſequens matrimonium ſuccedat maxime propter gloſſam in dicto. c. innotuit. non videtur recedendum ab ea de equitate licet forte in puncto iuris aliter ſit prout etiam videt ſenſiſſe ipſe Jaco.

66 Et propterea † ſi eſt cōſuetudo qđ primogenitus ſuccedat in regno ducatu Marchionatu. Comitatu ⁊ ſimilibus videtur ꝙ ſuccedat primogenitus p ſequēs matrimoniū legitimatus, valet enim talis conſuetudo vt primogenitus ſuccedat. notat in prohemio. ff. ⁊ p Bal. in. l. ex hoc iure gen. ff. de iuſtitia ⁊ iure. ⁊ probat in. c. lꝫ de votu. ⁊ ibi de rōne p glo. ⁊ doc. ⁊ plures dicunt ꝙ vbi eſt talis cōſuetudo pater nō poſſet filium primogenitū priuare illo iure ⁊ dare ſcđo. ſicut nō poſſet priuare legitimū dummō ſcđogenit⁹ habeat alimēta q̄ puenit de iure nature. l. ſi quis a liberis. ff. de lib. agnoſ. cū ſimilibus. Immo ⁊ nō ſolū in iſtis dignis ſed etiā in hereditate valet talis cōſuetudo videt tenere Bal. in. c. mulier. ſi de feu. fuerit controuerſia. in vſibus feudo. Nā iura cōſuetudinaria poſſunt diſponere de ſucceſſione de teſtamentis. c. Raynutius ſcđm eum. ⁊ hanc conſuetudinem ꝙ ſuccedat primogenitus in pdictis dominijs. Et etiam in feudis nobilibus ſeruāt in toto regno Frācie ⁊ partib⁹ illi adiacētib⁹ q̄ cōſuetudo videtur approbata per ius diuinū Geneſ. xxv. c. vbi loquit de Eſau q̄ habebat primogenitur vēdidit Jacob frī ſuo p pane ⁊ lētis edulio. ¶ Sed nunquid ſtāte tali cōſuetudine primogenit⁹ ſuccedat in bonis loci vbi eſt cōſuetudo an etiā in alijs bonis alibi exiſtētib⁹. Pone quidā Baro habet in Francia multa caſtra in Lōbardia habet quedā alia, in Frāciae ſt dicta conſuetudo in Lombardia viget ius cōmune. an mortuo Barone primogenit⁹ habebit oīa caſtra. Bal. ponit hāc queſtionē put Cy. ⁊ Bar. i. l. i. C. de ſumma tri. vbi cōcludit ꝙ in his q̄ ſunt in frācia priogenit⁹ ſuccedit inſolidū ſecūdū legem francorum ſed in caſtris que ſunt in Lombardia ſuccedent omnes equaliter de qua queſtione tangit in. c. ij. de conſtitu. lib. vj.

N. eſſe de conſuetudine primogenitū ſuccedendo

67 ¶ Et reuertendo † ad propoſitū de filio legitimato dico q̄ talis
legitimatio eſt tante virtutis q̄ primogenitus legitimatus excin-
det ſecūdogenitum legitimum ⁊ naturalem. quod verū intelligit
Joan. and. in regula ſine culpa in mercurialibus. ⁊ per Jac. de bel.
in auc. quibus modis natu. efficiun. ſui. §. tribus autē. col. vij. quā-
do naturalis primogenitus fuit legitimatus anteq̄ naſcerent alij
filij legitimi ⁊ naturales. Sed ſi fuiſſet legitimatus poſt natiuita-
tem legitimorum tunc ſecus. Nec obſtat text. in dicto. §. tribus ibi
ſemel enim eos efficientes legitimos damus habere etiā ſucceſſio-
nen illas quas habent illi qui ab initio ſunt legitimi. Nam nõ di-
cit q̄ legitimati perinde habeātur acſi ab initio cū ſunt nati eſſent
legitimi ſed quod habēt illas ſucceſſionen quas habent illi qui ab
initio ſunt legitimi. Si enim habent illas ſucceſſiones quas habēt
illi qui ab initio ſunt legitimi conſtat q̄ ſi plures ſunt legitimi na-
ti ille qui primo eſt natus legitimus preferetur ergo qui primo eſt le-
gitimus anteq̄ naturalis ſit legitimatus debet ei p̄ferri ⁊ hoc idez
tenuit Bal. poſt Jaco. butrig. in. l. quoniam. C. de rei vendic.
¶ Quod procedit niſi conſuetudo aliter ſe habeat. ad hoc. l. j. §. in
filijs. ff. de decurio. ⁊ ibi per Bart. ¶ Et hec faciunt ad aliam que-
68 ſtionem notabilem. An † primogenitus Regis natus tamen an-
tequam pater eſſet Rex ſuccedat ipſi patri in regno. An vero ſecū
dogenitus natus patre Rege exiſtente. Iſta queſtio ſatis decidit
per. ſ. iam dictum in proxima queſtione pro qua adduco bonū tex.
in. l. libera. C. de ſuis ⁊ legi. vbi imperator dicit qđ nõ poteſt appel-
lari filius decurionis natus ex patre ſeruo ⁊ matre libera cuius pa-
ter poſt natiuitatez filij fuerit reſtitutus natalibus ⁊ decurionatus
honorem fuerit adeptus. Et ita iudicauit Ariafernes frater Da-
rij regis Perſarum inter duos nepotes ſuos Artamenen. ſcz pri-
mogenitum Darij natum tamen ante regnum adeptum per pa-
trem ⁊ Xerxem ſecundogenitum natum patre rege exiſtente vt ſcz
ipſe Xerſes fratri in regno preferretur ſecundū qđ refert Juſtinus
hiſtoricus lib. ij. hiſtoriarum.

Item quero an filius primogeni

ti preferatur filio regis ſecundogenito ⁊ ſic patruo ſuo. Pone de-
ceſſit Alphonſus rex ſuperſtite ſibi Joanne filio Henrici primoge
niti premortui ⁊ Fernādo filio ſecundogenito. An preferatur Jo-
annes nepos vel Fernandus filius ſecundogenitus. Iſta queſtio
licet non conueniat proprie in terminis noſtris tamē quia eſt mul-
tum diſputata ⁊ habui ſemel de facto dum eſſem in gallijs dicam cō
cluſionem que mihi videtur amplectenda. Bald. ponit eam in. l. li-
berti libertēq;. C. de ope. libe. Et plenius in. l. cū antiquioribus. C.
de iure delibe. vbi arguit pro ⁊ contra per quatuor magnas colum
nas tandem videtur ſe reſoluere vt nepos ſuccedat niſi verba repu
gnent vbi autem verba repugnarent vel eſſent dubia prout fuerūt
in feudo regni Sicilie dato per do. Cle. iiij. Carolo duci Andaga-
uie filio Ludouici octaui regis Francorū recurrendū eſſet ad inter-
pretationez ipſius apoſtolici pro declaratione. Sed in. l. vt inteſta
to. C. de ſuis ⁊ legi. dicit ſe reſoluere in hoc qđ aut patruus ⁊ ſic filiꝰ
ſecundogenitus eſt natus ante nepotem: id eſt ante filium primo-
geniti ⁊ ſuccedit ipſe filius ſecundogenitus nõ autem nepos ex fi-
lio primogeniti. Aut nepos ex filio primogeniti naſcitur ante filiū
ſecundogenitum. ⁊ ſic patruum ſuum quod eſſe poteſt quandoq; ⁊
tunc ſi cõſuetudo eſt per hec verba q̄ filius primogenitus ſuccedat
⁊ prefertur patruus. ⁊ ſic filius ſecundogenitus. Aut verba non di-
cūt quod filius primogenitus ſed ſimpliciter quod primogenitus
ſuccedat ⁊ prefert nepos ex filio primogeniti non iure alicuius trāſ
miſſionis quia filius qui deceſſit viuo patre nil tranſmittit ad filiū
meum. Si autem non apparet de verbis naturaliter plus inſunt in
69 filio q̄ in nepote. † Et hoc ſeruatū fuit in rege Roberto q prelatus
fuit filio fratris primogeniti in ſucceſſione regni Sicilie ſed etiam
id fuit propter publicam vtilitatē regni ⁊ immenſam ſapientiā di-
cti Regis Roberti qui fuit ſecūdus Salomon ſecundum eundem
do. Nico. ſicu. refert Oldra. in conſi. cclxij. tenuiſſe nepotem ex pri-
mogenito preferendum filio ſecundogenito per plures ⁊ bonas ra
tiones non diſtinguens. Vtrum ſit natus ante patruum ſuum vel
poſt. Et ita reſpondi ego dum eſſet turonis interrogatus pro parte
Regis Francie in ſucceſſione principis Nauarre licet multum face
ret mihi dubium quod ſcripſit Joan. de imo. in. c. grādi. de ſupplē.
negli. prela. lib. vj. qui dicit mirari de deciſione Oldra. cum ipſe rex
Robertus obtinuerit in fauorem ſuum ⁊ ipſum Jmol. ſequitur il-
lic Dominicus ⁊ alij ſcribentes ſed tenendo Oldr. poteſt dicere qđ
illud factum fuit ex publica vtilitate. vt ſupra dixit Baldus.
¶ Et hec procedunt vbi filius primogenitus mortuus erat an̄ pa-
trem ſuum regem ⁊ ſic ante adeptionem regni. Sed vbi primogeni-
tus mortuus fuiſſet poſt mortem patris. ⁊ ſic poſt regnum adeptū
nulla eſſet difficultas quia iam non diceretur regnum auitum ſed
paternum. ⁊ ideo clarū eſt q̄ filius preferet fratri per auc. de her. ab
inteſta. §. q: igitur. col. ix. autē. in ſucceſſione de ſuis ⁊ legi.

Unum dicit Bald. bene aduertendum in. c. j. de filijs
natis ex matri. ad morgani. contracto in

70 vſibus feudo. qđ † regnū Sicilie in quo ex pacto prefert primoge-
nitus ſcđogenito, ſecundogenitus nõ ſuccedit in regno p̄mogenito
mortuo ſine herede ſed libere reuertitur ad Papam de quo dicto
miror quia prout ipſemet Bal. in. l. cum antiquioribus. C. de iure
deliberan. refert certas cõuentiones initas inter prefatum do. Cle
mentem ⁊ ipſum do. Carolum de Anno do. M. cclxv. nūc conuen-
tiones ⁊ pacta videntur ſonare potius in contrarium vnde nõ au-
derem aliquid dicere niſi ipſis prius viſis ⁊ oporteret videre etiam
alia capitula renouata ſucceſſiue per alios reges cū ſummis ponti-
71 ficibus. ¶ Reuertendo † nunc ad propoſitum noſtrum de filio le-
gitimato per ſequens matrimoniū vt habeatur pro legitimo in di-
ſpoſitione legali ſtatutaria ⁊ conſuetudinaria. Idem eſt dicendum
in diſpoſitione emphyteuticaria. Nam licet in ea non comprehen
dantur illegitimi regulariter not. per Specu. in titu. de loca. §. nūc
aliqua verſi. clxxij. per Jo. and. in. c. in preſentia de probationi. per
Bal. in. l. generaliter. §. cum autem. C. de inſtitu. ⁊ ſubſtitut. tamen
legitimatus per ſequēs matrimoniū bene admittet per rationes. ſ.
enumeratas. Idem etiā in alia diſpoſitione hominis puta teſtamē-
taria. Unde ſi teſtator ſubſtituit aliquē in defectū filiorū legitimo
rum talis ſic legitimatus excludet ſubſtitutū. de quo per Spe. in ti
tu. de ſucceſſio. ab inteſta. per Anto. de butri. in. d. c. per venerabilē
referentē Aogel. ita determinaſſe in quadam diſputatione et ita
fuiſſe conſultum Bononie. conſuluit etiam in hoc materia Joan.
Cald. in titu. qui filij ſint legitimi. in conſilio quod incipit. An legi
timatus qui tamen tenet q̄ non excludat ſubſtitutū. ſed ego credo
qđ Jo. Cal. in dicto conſilio ſenſerit de legitimato per reſcriptum
principis ipſum tñ conſiliū non vidi de proximo: ſz alias qñ occur-
reret de facto poſſum videri. Joā. and. in addi. Specu. in. d. titu. de
ſucceſ. ab inteſta. circa finem. ⁊ Bald. in. l. gallus. §. ſi eius. ff. de libe-
ris ⁊ poſthumis.

Secundus modus legitimandi

72 filium naturalem eſt † qñ pater nominat eū filium. Requiritur ta-
men ad hoc q̄ talis filius legitimetur vt mater viuat. Item requiri
tur qđ tēpore quo verba proferunt nuptie poſſint cõſiſtere vnde ſi
illo tēpore mulier eſſet mortua aut furioſa aut aliter impediretur
poſſe cū ea contrahi matrimoniū nõ induceretur per hec verba le-
gitimatio filiorum quoniā tunc matrimoniū contrahi nõ poterat.
Idem ſi contrahi poterat ſed non honeſte. Ut quia mulier erat vi-
lis conditionis ⁊ homo honeſte quia ex quo honeſte fieri non pote
rat eſt idē. Verba ſunt Ang. in auc. vt liceat matri ⁊ auie. §. ad hec.
qui dicit ita cõſuluiſſe do. Bart. do. Franc. tigri. do. Aog. de ame-
lia. ⁊ do. Ugolinū de Perußio ſubiungēs hoc pcedere qñ inter virū
⁊ mulierem pōt contrahi matrimoniū abſq; dotalibus inſtrumētis
alias ſecus. q: deficeret ſolēnitas ad nuptias requiſita. Hec duo q̄
dicit. An ſcz quod mulier non ſit perſona vilis ⁊ qđ ſimus in caſu
in quo nõ requirant dotalia inſtrumēta de iure canonico mihi vi-
dētur ſuperflua quoniā vt dictū eſt ſupra in legitimatione fienda p
ſubſequens matrimonium non videtur q̄ de neceſſitate requirat
qualitas perſone mulieris ſed ſolum inſpiciatur an mulier ſit talis
cū qua potuerit cõtrahi ⁊ minus dotale inſtrumentū nec text. in. d.
§. ad hec requirit iſta. Hic tamē caſus eſt magis dubius quā ſupe-
rior quoniam ibi agitur de vero matrimonio hic de preſumpto vt
ſtatim dicetur. Unde non videtur preſumi matrimoniū contractū
73 per nobilem cū perſona vili † q: ſemper in coniunctionibus nõ ſo-
lum quid liceat cõſiderandū eſt ſed quid honeſtum ſit dicit iuriſcon
ſultus modeſtinus in. l. ſemper. ff. de ritu nupt. ⁊ in. l. ſemper de reg.
iuris. Poeta ille ſi vis apte nubere nube pari. ⁊ ſ; talē preſumptio
nem quod ſit matrimoniū que inſurgit ex tex. dicti. §. ad hec ſit iſta
alia preſumptio que tollit primā vel ſaltem minuat quia nobilis cū
vili. Una enim preſumptio abſorbet aliam de elec. cum inter. R. ſe
niorem. nota. per Specu. in titulo. de preſumptio. in fine per Bar.
⁊ alios in. l. admonēdi. ff. de iureiuran. Unde cogitabis quia p hec
poſſes ſaluare forte opinionem prefatorum doctorū quo ad caſuz
noſtrum de perſona vili niſi diceres q̄ preſumptio illius. §. ad hec
eſſet preſumptio iuris ⁊ de iure prout videtur tenere ibi Jacob. de
belui. contra quam non admittitur probatio in contrarium. c. in q
fidem. extra de ſponſa. in auc. de equalitate dotis. §. aliud colla. vij.
Et multo minus admittitur preſumptio iuris tantum que eſt de-
bilior. nota. in. c. afferttur. de preſumptio. Item requiritur quod cõ
ficiatur publicū inſtrumentū ſiue alia ſcriptura propria manu con-
ſcripta habens ſubſcriptionē triū teſtium fidedignorū aut dicat
in figura iudicij. Itez requiritur q̄ mater cõſentiat que potuit eſſe
vxor ſm do. Nico. in ſecunda queſtione reperitur. dicto. c. per vene-
rabilem. Item qđ pater non adiecerit eum eſſe filium naturalem vt
74 dicto. §. ad hec autem. † Et ratio eſt quia vt dixi ſupra preſumitur
matrimonium preſumptione iuris et de iure adeo quod non eget
alia probatione vt in textu ibi. Et hoc enim cum eorum mater
monſtratur habuiſſe legitimum matrimonium vt neq; ab ea nu-
ptiarum fide alia probatio requiratur. et in authentica. Item
ſi quis liberos. C. de naturalibus liberis. inde ſumpta. ibi gloſſ.
dubitat

dubitat an habeat locum ſi ſuperſint filij legitimi ⁊ naturales ⁊ videtur inclinare quod non. patet ibi ſine legitimis forte verũ in corpore non aperitur habeat legitimos vel non. ⁊ idem videtur velle glo. in authen. quibus modis naturales efficiuntur ſui. §. generaliter. Sed Jacobus de beluiſo in. d. §. ad hec tenet preciſe quod etiã extantibus naturalibus ⁊ legitimis habeat locum hec legitimatio quia quod operatur matrimonium verum operatur et preſumptum. in authen. quibus modis natu. efficiũ. ſui. §. illud quoq;. ff. de ritu nuptiarum. l. in libere. Sed quando fit legitimatio per matrimonium verum tales legitimati ſuccedunt vna cum legitimis. vt ſupra in proximo modo dictũ eſt ergo et idem quando per preſumptum. Jtem eſt tante virtutis iſte modus legitimandi vt non ſolum ſic nominatus ſed eius fratres ex illa matre nati conſequantur iura legitimorum vt patet ex tex. dicti. §. ad hec ibi Si autem pater ex ipſa muliere multos filios habens vni ex eis teſtimonium quomodolibet ex predictis prebuerit modis ſufficere ex eadem muliere natis ad legitima iura patris teſtimonium datum ex quo colligit gloſſ. ibi quod beneficium vni datum alijs ſimilibus datum videtur.

75 † Et ex illo text. ⁊ gloſſ. ſumitur etiam argumentum Ange. ibi. Quod ſi ſunt plures fratres ex eodem patre nati. quorum vnus per ſententiam pronunciatus ſit ciuis Peruſinus. per iſtam ſententiam intelliguntur pronũtiati omnes fratres ⁊ hec ſententia facit pro eis teſtimonium ſecundum eum. Jta poſſemus dicere ſi vnus pronuntiatur nobilis alij nobiles intelligantur que tamen intelligerem vera quando ciuilitas ⁊ nobilitas eſſent fundate in patre aut alijs aſcendentibus ante natiuitatem iſtius pro quo eſt pronuntiatum ⁊ aliorum fratrum ſecus ſi poſt natiuitatem per ea que dicta ſunt. S. in proximo legitimationis modo. Jtem crederẽ verũ predicta quo ad preſumptionem non quo ad totale preiudicium ſi fratres non venerunt ad cauſam. per nota. in. l. ſepe. ff. de re militari. et in. c. quamuis. eodem titu. ⁊ vide nota. in. c. cauſamq;. el ſecũdo qui filij ſint legitimi.

76 # Tertius modus legitimandi † quando pater appellat eum legitimum vel filium eum heredem inſtituendo ⁊ tunc requirit qd non habeat alios filios legitimos ⁊ naturales ⁊ q mulier non ſuperſit vel ſi ſupereſt non poſſit cũ ea cõtrahere de quo in aut. qui. mo. natu. effi. legiti. §. ſi quis ergo non habens colla. vi.

77 # Quartus modus † quando pater habens tantum filios naturales non adiuit principem pro legitimatione ipſorum ſed in teſtamento dixit velle ſibi eos eſſe legitimos ſucceſſores legitimabuntur enim principe poſtea illud approbante. Caſus eſt in authen. quibus modis natura. efficiun. legi. §. ſi vero ſolummodo. ¶ Et intellige etiam ſi nominauit eum naturalem non dicendo eum filium vel legitimum ſm Hoſtien. in ſumma qui filij ſint legi. §. ſi vis. Et iſti ſic legitimati ſuccedunt pariter ſicut legitimi. in aut. quibus modis. nat. effi. ſui. §. tribun. ibi circa quorum ſucceſſionẽ non laboramus ſemel enim eos efficientes legitimos damus habere etiã ſucceſſionem illam quam habent hi qui ab initio legitimi ſunt.

78 # Quintus modus eſt † per oblationem curie vt quia offeratur curie Jmperatorie vt fiat curialis vel curie noue vel antique Rome vel ſeruitio ciuitatis originis aut illius ciuitatis in cuius vico natus eſt. hoc probatur. C. de naturalibus libe. l. ſi quis. Jnſti. de here. que ab inteſta. circa principium. inſtitut. de nup. in fin. in authen. qui. mo. nat. effi. ſui. §. ſi quis igit fuerit. ⁊ §. ſi quis igit ex q̃libet. Et hoc põt fieri tripliciter vt ſi fiat a parte ſuperſtite oblatio vel apud acta cõfitẽdo vel in teſtõ moriẽs ſcribat oportere fieri curialẽ. vt dicit tex. in. d. §. ſi quis igitur fuerit. Et hec legitimatio habet locum etiam extantibus filijs legitimis ⁊ naturalibus vt in. d. §. ibi ſiue legitimorum ſit filiorum pater. Succedunt autem tales filij ſic legitimati patri vna cum alijs filijs legitimis et naturalibus adeo quod etiam ſi vellent non poſſent abſtinere vel repudiare hereditatem paternam. Semel enim patiendo legitimari videntur ſe aſtringere. ad hoc tex. in dicta authen. quibus modis natura. effi. ſui. in. §. ⁊ quoniam. Jbi cum ſemel autem illi ſuſceperint oblationem ⁊ propterea ad ius legitimorum acceſſerint non ſinimus eos abſtinere ſe patrum hereditatem per quẽ dicebat Ange. ibi ſe credere illud procedere in quacunq; legitimatione. Quod ſi eſſet verũ eſſet notabilis limitatio ad. §. ſed ⁊ has permittit pretor. Jnſti. de heredum qua. ⁊ differentia. ⁊ ad alia iura que permittunt filijs abſtinere de quo ſupra dictum eſt in prima ſpecie.

¶ Jdem ſi offeratur ſeruitio alicuius epiſcopi ibi perpetuo ſeruiturus vel alicuius metropolis. Si quis autem offeretur pro clerico alicuius monaſterij etiam de licentia Abbatis ſi non profiteretur regulam ex hoc non legitimaretur vel habilitaretur etiam quo ad ordines. vt in. c. i. de filijs preſbytero. ⁊ ibi per do. Anto. conſuluit Joan. cal. in titu. qui filij ſint legitimi. conſilio. vij. quod incipit baſtardus

79 † Hiſdem autem modis quibus legitimatur filius naturalis legitimatur etiam filia naturalis ſi tradatur nuptui alicui ex predictis curialibus. Jdem ſi filius ipſemet traderet ſe dictis curijs. vt dicto. §. ſi quis igitur. Et erit practica cum ciuitas habet neceſſe aliquib᷒ officialibus quod filius naturalis vadat ad regimen ciuitatis ⁊ dicat vos egetis tali officiali. Unde offero me curie ⁊ offero me paratum ad tale officium ⁊ in eo deſeruire hoc facto ſi curia recipit eum incontinenti talis oblatus efficitur legitimus. ſm Ang. in aut. quibus mod. naturales efficiun. ſui. §. vltimo.

¶ Jntellige q iſti ſic legitimati per oblationem curie non ſuccedant niſi in bonis exiſtẽtibus in territorio illius curie. dicebat Ange. in conſilio ſuo quod incipit pro deciſione primi dubij ⁊ ſolũ in bonis patris. quia ceteris non agnoſcitur. vt dicto authen. §. filiũ vero. in hoc tamen eſt differentia quia pater poteſt legitimare naturalem in preiudicium legitimorum tamen ipſe filius ſeipſum in preiudicium legitimorũ legitimare non poteſt. Quod facit vt Comes palatinus qui habet poteſtatem legitimandi filios naturales ex imperiali reſcripto non' poſſit legitimare naturales ad petitionem naturalium exiſtentibus legitimis. ſed bene poteſt legitimare eos ad petitionem patris de quo aliquid infra proxime.

80 # Ultimus legitimandi † modus eſt per reſcriptum principis intellige Pape vel Jmperatoris vel habentis ab ipſo principe poteſtatem habentis vt ſunt iſti Comites palatini. que enim autoritate principis fiunt ab ipſo principe facta videntur. ff. de officio eius cui mandata eſt iuriſdictio. l. ⁊ ſi pretor. ⁊. l. i. §. qui mandato. vbi text. Qui mandatam iuriſdictionẽ ſuſcepit proprium nihil habet ſed eius qui mandauit iuriſdictione vtitur extra de officio delega. ſane. de preben. hi qui autoritate lib. vi. inferioribus autem a principe hec non competunt. probatur p textum in dicto. c. per venerabilem. verſicu. inſuper iſtatio eſt quia legitimatio eſt donum principis non alterius inferioris. dicit tex. in authen. quibus modis natura. efficiun. ſui. §. ſi vero ita. in fi. coll. vij. Jtem probatur quia ad ſolum principem ſpectat reſtituere natalibus ⁊ dare ingenuitatem non ad ciuitatem vel populum. C. de iure aure. annu. l. i. ibi natales antiquos ⁊ ius ingenuitatis non ordo preſtare decurionum ſed a nobis peti potuit. Sed reſtituere in talibus ⁊ legitimare illegitimos ſunt a iure equiparata. probatur in authen. quibus modis natura. efficiun. leg. §. ſi quis. quibus modis natura. efficiun ſui circa principiũ. ⁊ in. §. illud ibi quapropter ſimilibus paſſionibus exortis conuenit curam ex equalibus inueniri ergo idem dicendum in legitimatione quod in reſtitutione natalium. ad hoc. l. i. ff. de lega. i. l. i. C. de inoffic. doti. ⁊ per Bald. in dicta. l. i. C. de iure aureo. annu. referens ꝙ plures docto. hoc idem tenentes immo nec forte poteſt dici proprie legitimatio illa que fit p reſcriptum hoc modo de filijs illegitimis ſed potius quedam habilitatio ⁊ diſpenſatio quo ad honores dignitates ſucceſſiones ⁊ bona. vt probatur ex tex. d. c. per venerabilem. ibi non tanꝙ pater cũ filijs ſed tanꝙ princeps cũ ſubditis potuit diſpenſare. ⁊ in fi. ibi duximus diſpenſandum.

81 # Et aduerte quia † licet per ſequẽs matrimonium ⁊ alios modos ſuperiores non legitimẽtur filij ſpurij ex damnato coitu nati tamen per reſcriptum principis poſſunt legitimari poteſt enim princeps diſpenſare non ſolum cum naturalibus vel alijs illegitimis non ex damnato coitu natis. ſed etiam cum natis ex damnato coitu vt ſunt adulterini ſacrilegi inceſtuoſi nefarij ⁊ ſimiles. vt dicto capitu. per venerabilem. circa principium ibi cum quibuſdam minus legitime natis non naturalibus tantũ ſed adulterinis etiam diſpenſauit. ⁊ in authen. quibus modis nat. efficiun. legi. §. fina. Et in authen. quibus modis natu. efficiun. ſui. §. vltra. ſi quid iuncta glo. in verſi. participiũ. ⁊. l. qua in prouincia. §. ninus. ff. de ritu nuptiarum. ¶ Et hec que dicta ſunt vt ſolus princeps poſſit legitimare procedunt de iure communi. quo iure omnis poteſtas dependet a Papa ⁊ Jmperatore. cum duo ſint luminaria. c. ſolite de maior. ⁊ obedien. c. venerabilem. de electio. per venerabilem qui filij ſint legi. volũt de iudi. vij. queſt. in apibus. C. de quadriennij preſcrip. l. bene a zenone. ad. l. rhodiam de iactu. l. deprecatio. et. xcvi. diſtinctio. duo ſunt. ⁊ eſt bonus text. xi. queſtio. prima. §. hec ſi quis antiqua. De facto tamen multi ſunt qui non re-

82 cognoſcunt ſuperiorem † vt eſt rex Francie. vt dicto capitu. per venerabilem. Et Rex Hiſpanie. nota. lxiij. diſtin. Adrianus. el ſecũdo ⁊ etiam rex Anglie ſecundum quoſdam. per nota. in. c. cauſam que el ſecundo qui filij ſint legi. tamen dicit domi. Petrus de peruſio quod poſt illam decre. recognouit regnum Anglie in feudum ab eccleſia Romana quicquid ſit ſcio quod hodie neminẽ recognoſcit et propterea forte habet tot tribulationes de quibus aliquid fuit tẽporibus nr̃is nec eſt adhuc annus qd fuerũt due magne mutationes. nã cũ eſſem Turonis in partib᷒ gallicanis loquẽdo cũ rege Frãcie in mẽſe Octobris credo ipẽ Rex accepit noua de expulſione regis Eduardi ⁊ reſtõne regis Henrici deinde in menſe Martij

vel Apꝛilis venerunt alia noua de obitu ipſius Regis Henrici
⁊ eius filij aſſumptione Regis Eduardi. Iſti ergo qui nō recogno
ſcunt ſuperiorem poſſunt legitimare ſpurios ⁊ idem etiaꝫ poſſent
ciuitates Italie preſertim in Tuſcia que non recognoſcunt ſu-
periorem vt eſt ciuitas Florentina ⁊ Peruſina ⁊ ſimiles de quibus
per Barto. in. l. infamem. ff. de publi. iudi. qui dicebat quoſdam te
nere totam Italiam nō recognoſcere ſuperiorem ⁊ illud habere ex
pace Conſtantie de qua tamen cōceſſione non apparet. vnde non
eſt ſtandum dicto ipſorum niſi aliter probent. l. ei qui dicit. ff. de p-
batio. C. eo. l. actor quod aſſeuerat. xxiij. q. vij. ſi in morte. ibi niſi im
periali benignitate immunitate ab huiuſmodi meruerint ⁊c. Et p
83 glo. in. d. c. ſan. adrianus. Si † tamen poſſent oſtendere ſe hac po-
teſtate vſos fuiſſe per tempus de cuius initio nō extaret memoria
ſatis ſufficeret. argu. eorum que habetur in. c. ſuper quibuſdam. de
verb. ſig. lib. vi. l. hoc iure. §. ductus aque. ff. de aqua quoti. ⁊ eſtiua.
⁊. l. j. in ſi. ff. de aqua plu. arcen. ⁊ per dominum Anto. in dicto. c. per
venerabilem. vel alias ſi haberent ex priuilegio per dicta iura ſicut
eſt ciuitas Venetiarum. Veneti enim dicunt habere libertatē illaꝫ
⁊ priuilegium ab imperio Roma. ſed tenent quodammodo preca-
rio ab eo vnde poſſet Imperator reuocare quando vellet cum ei li-
ceat ſuam voluntatem mutare. l. ſi quis in principio teſtamenti. ff.
de leg. iij. ſecundum Bart. in. l. hoſtes. ff. de captiuis. Et vide Bal.
de iſto dominio Venetorum et eorum duce in authē. decernimus
C. de ſacroſan. eccle. Super quibus non inſiſto quia in facto conſi-
ſtunt. Sed quod dixi ciuitatem Peruſinam non recognoſcere ſu-
periorem verum erat tempore ⁊ Barto. ⁊ Bald. non tamen de fa-
cto vel ex rebellione ſicut alique alie ſed ex priuilegio. Illam primo
erat ſubiecta Imperatori qui tenebat monarchiam totius orbis.
vt ſupra. ⁊ Luce. v. c. Exijt edictum a Ceſare Auguſto vt deſcribere
tur vniuerſus orbis ⁊ Marci. xij. Reddite que ſunt ceſaris ceſari. ⁊
que ſunt dei deo. ⁊ dicto. c. ſi morte ⁊. c. ſequēti ibi dicentibus Im-
peratoreꝫ iure ſuo ſe tradi debere. vtpote in cuius poteſtate eſſent
omnia ⁊c. Deinde ab ipſo Imperatore donata fuit Roma. eccle-
ſie vt patet in can. Ego Ludouicus. lxiij. diſtin. ibi Seu cunctis ci-
uitatibus Caſtellis, Oppidis, ⁊ Villis in Tuſcie partib⁹ ⁊c. Et te
nuit talis donatio per multas rationes quas ponit legiſte ⁊ cano.
in diuerſis iuris partibus eas enumerare nunc non oportet. ⁊ eccle
ſia Roma. poſtea ipſam ciuitatem liberauit dicit ipſemet Bartol.
in. l. doroteum. C. de decurio. libro. x. Sed an tenuerit talis libera-
tio dependet ex notatis in. l. legatur. ff. de offi. preſi. ⁊ in. c. cum vene
rabilibus. de cēſib. no. Sed quicquid ſit hodie eſt plene ſubiecta ipſi
Roma. eccleſie ⁊ Apoſtolice ſedi. potuit enim populus Peruſi-
nus ⁊ vniuerſa ciuitas hoc facere. iuxta not. in. l. ſi. C. de decurio. li-
bro. x. in. l. nulli. ff. qō cuiuſcꝫ vniuerſitatis nomine. c. tum omnes.
extra de conſtitu. no. lxiij. diſtin. Item pactum. Nec obſtat qō dicit
Lapus de caſtellione in allegatione ſua. lxxxv. que incipit. In no-
mine domini amen Viſo omnibus inquantum loquitur de ſubie-
ctione facta de ciuitate Tudertina in Roma. eccleſiam quia gloſſ.
84 in. c. venientes de iureiuran. tenuit contrarium. Item † quia ibi ta
lis ſubiectio prout ipſe Lapus dicit fuit facta non adunato conſi-
lio. Sed aperte extrinſeca ⁊ intrinſeca vel forte diuiſim per vicos et
parochias. At in caſu noſtro fuit facta ſolēniter per conſilium ciui
tatis ⁊ populi in quo reſidebat omnimoda iuriſditio. Vnde nō re
quirebatur adunantia generalis. vt tenuit Barto. in. d. l. ſi. de decu
rio. ⁊ nota. in rubri. C. que ſit longa conſuetu. ⁊ per glo. in. l. ita tamē
in principio. ff. ad trebel. Et ſic non obſtat ꝙ voluit Bart. in. l. ſi cu
a filio. §. ſi partem ciuitatis. ff. de lega. i. quod quando vna pars eſt
expulſa de ciuitate ⁊ pars intrinſeca ſubmittit ſe ciuitati et etiam
pars extrinſeca quod non valet talis ſubmiſſio per populum vel
maiorem partem eiuſdem. Preterea illud dictuꝫ videtur procedere niſi
pars extrinſeca fuiſſet expulſa de ciuitate propter ſuam culpam et
demerita. quia tunc non requiritur eius conſenſus nec eſt vocan-
da ad hoc. ff. de capitis diminutione. l. admiſſione. §. qui deficiunt.
⁊ per Bald. ⁊ Imo. in dicto. §. ſi parti. ⁊ canoniſte in dicto. c. cū ods.
Item pluries fuit confirmata. vnde ſi a principio non tenuiſſet et
poſt ſumpſiſſet effectum. argumento dicti. c. ego Ludouicus. Et
hoc maxime procedit quia antea fuerat Romane eccleſie vt dixi.
vnde de facili res redit ad naturam ſuam. l. ſi vnus. §. pactus. ff. de
pactis. xxxv. diſtinctio. ab exordio prudenter ergo egit ciuitas ipſa
quoniā vt inquit veritas in euangelio Matthei. xi. c. in fin. iugum
eius ſuaue eſt ⁊ onus ſuum leue. currant igitur ad eccleſiam Roma.
omnes qui laborant ⁊ onerati ſunt ⁊ ipſa reficiet eos.

Reuertendo ad propoſitum de le

85 gitimatis ſeu diſpenſatis per reſcriptū principis † ad hoc vt filius
poſſit ſuccedere plura requiruntur. que licet per docto. diffuſe ſint
poſita tamen breuiſſime ⁊ concluſiue conabor tractare. Primo eſt
requiritur quod diſpenſatus ſeu legitimatus ſit de iuriſditione ip-
ſius principis. Vnde diſpenſatus vel legitimatus per papam quo
ad effectum ſucceſſionis ſit de temporali iuriſditione eccleſie. vt di-
cto. c. per venerabilem. ibi. Id autem in patrimonio beati Petri li
bere poteſt apoſtolica ſedes efficere in quo ⁊ ſummi pōtificis auto-
ritatem exercet ⁊ ſummi principis exequitur poteſtatem. ⁊ in. c. fun
damenta de electio. libro. vi. alias ſi non eſſet de temporali iuriſdi-
tione eccleſie non videtur poſſe a contrario ſenſu. In contrarium
quod poſſit facit illemet text. circa principium. arguendo a fortio-
ri quod eſt validum ibi quod in maiori conceditur licitum videtur
eſſe ⁊ in minori. ff. de officio preto. l. barbarius. in fine. ff. depoſiti. l.
ſed in Aſiam. et etiam arguendo ab aſcendendo ibi. Videretur ſi
quidem mōſtruoſum vt quid legitimus ad ſpirituales fieret actio-
nes circa ſeculares actus illegitimus remaneret infert ergo ille tex.
arguēdo. quod qui poteſt illud quod plus eſt et poteſt vtiqꝫ quod
eſt minus. Item arguendo ab aſcendendo videretur enim abſur-
dum ⁊ inconueniens quod quis cenſeretur habilitatus quo ad ſpi
ritualia. et inhabilis quo ad temporalia. Sed certum eſt quod ſpi-
ritualia ſunt maiora et digniora ꝙ temporalia. vt in capitul. inter
corporalia. de tranſlatio. epiſco. et in capitu. ſolitu de maioritate. ⁊
86 obedien. ⁊ tamen † papa vbiqꝫ ⁊ cum quibuſcunqꝫ poteſt ad actus
ſpirituales diſpenſare vt patet in toto titulo. de filiis preſbytero.
ergo et ad temporales. Sicut dixi materia iſta eſt ſatis lata. et per
doctores in diuerſis locis examinata. maxime per Cano in dicto
capitulo. per venerabilem et per Iacobum de beluiſo qui eam di-
ſputat in authen. quibus modis. naturales efficiuntur. ſui. §. gene
raliter autem. per Barto. in. l. cunctos populos. C. de ſumma trini
tate. per Bald. in prima conſtitutio. C. per eundem in. l. cauſa ꝙ in
verſicu. conſueuit eſſe queſtio. C. de fideicommiſſis. ⁊ in. l. prima. C.
de iure aure anu. qui dicit in hac queſtio. cōſuluiſſe ⁊ incipit An-
dreas ſacerdos. ⁊ conſuluerunt plures alij famoſiſſimi doctores. et
varie. reperio enim conſuluiſſe Baldum de cal. in conſilio quod in-
cipit. Habes poteſtatem in titulo. qui filij ſint legitimi. Eſt et ter-
tium in ordine vbi multa pulchra dicit conſuluit etiam Paulus
de caſtro. tamen ſatis iecune iudicio meo incipit. conſilium. In no-
mine domini amen. Viſa quadam diſpenſatione papali. Et idem
magis plene in alio conſilio quod incipit. In chriſti nomine amē.
Dubitabatur primo an Comes palatinus et pulchre dominus
Andreas de vbaldis in conſilio quod incipit. Pro deciſione primi
dubij. Si quis vellet incipere a gemino ouo ⁊c. Petrus de peruſio
libro tertio conſiliorum charta. cvij. collegium Bononienſ. quod
incipit. In chriſti nomine amen. Factum ſic proponitur. Hierony
mus Petri de peruſio. Item poſuerunt Domini de rota. deciſio.
cxxvi. incipit. Item inferior a principe Barto. in conſilio quod in-
cipit. Viſo inſtrumento ⁊ tangit in authentica. ex complexu. C. de
inceſt. nuptiis. ¶ Ego breuiter concludam illud quod mihi vide-
tur ex mente dictorum doctorum vel ſaltem maioris partis ſequen
do vt plurimum intentionem domini Antonij ⁊ domini Nico-
lai quando autem occurret de facto poſſunt videri loca ſupra
premiſſa. Et aliquantulum quia ſepius occurrit de facto tranſgre-
diar metas ſucceſſionum tangendo aliquid de ſpiritualitate. Con-
87 ſidera ergo duos articulos. Primus ſit † an papa poſſit diſpenſa-
re cum ſpurio non ſibi ſubiecto ⁊ etiam extra territorium ſuum hoc
eſt in loco non ſibi ſubiecto circa actus ſpirituales ⁊ caſu quo poſ-
ſit an talis diſpenſatio trahatur ad actus temporales. Secundus
articulus erit an papa poſſit diſpenſare cum ſpurio non ſibi ſubie-
cto et etiam extra locum non ſubiectum circa actus temporales.
Ad primum dicendum eſt quod papa poteſt diſpenſare vt ſpurius
ex quocunqꝫ coitu natus ⁊ cuicunqꝫ ſit ſubiectus efficiatur habilis
ad ſpiritualia. Omnes enim quo ad ſpiritualia ſunt pape ſubiecti
de tranſlatio. epiſcopi. inter corporalia capitu. de prudentia. extra
de donatio. inter virum et vxorem. probatur hoc ex textu. in dicto
capitulo per venerabileꝫ. ibi ſic ad actus ſpirituales illos legitimās
vt poſſint in epiſcopos promoueri ⁊ probatur in capitulo primo.
de filiis preſbyterorum. libro ſexto. in ſecundo reſponſo ibi ad ordi
nes maiores vel beneficia ſuper quibus nequit epiſcopus diſpen-
ſare ſine diſpenſatione ſedis apoſtolice promoueri non poteſt. Fa-
cit etiam capitu. ſecundo. in principio eodem titulo. ⁊ libro ad hoc
capitulo. ex tua. et capitulo fina. de filiis preſbyterorum. ⁊ per Spe
cula. in titulo de diſpenſatio. §. nunc de epiſcoporum verſic. Item
cum filius verſicu. curia vero Romana et verſi. Item cum natis de
religioſa vbi tamen ipſe dicit quod ſedes apoſtolica non facile di-
ſpenſat cum inceſtuoſo adultero et ſimilibus niſi vellet tranſire ad
religionem. argumen. nota. in capit. conſuluit. de ſeruis non ordi.
ſed cum nato ex ſoluto et ſoluta facilius diſpenſatur. et credo quod
88 Specula. verum † dicat quod eccleſia Romana cum difficultate
diſpenſabat illo tempore cum iſtis ex damnato coitu natis quia
hoc etiam probat textus in dicto capitulo per venerabilem. in ver-
ſiculo. quod autem ibi diuerſis cauſis inſpectis ⁊c. ⁊ in. c. apoſtolica
lvi. diſtinctio. Sunt enim tales filij vt dictum eſt deo ⁊ hominibus
exoſi ⁊ communiter pene incontinentie imitatores. vi. q. i. quero
ergo. §. verum ⁊ dicto. c. diuulgatum. lvi. diſtin. ibi Eſſinadum eſt
degeneres populos ignobiles et furentes libidine fore procrean-
dos. et iuxta illud vulgare natus ex adulterio ſemp adulter erit.
Sed proh dolor hodie plena de tam fetido genere eſt eccleſia iſta
militans

militans preſertim curia Ro. que cū ſit caput ꝛ magiſtra oīm aliarū
c.j.ꝛ.c.ꝗuis.xij.diſt.extra de ſum.tri.dānemus.ꝛ.c.j.eo.ti.in.vj.eo.
lib.in prohemio.ꝛ.c.fundamenta ꝛ.c.cum de diuerſis de priuileg. et
in epiſtola reddentes honorē.ꝛ ſeq.C.de ſum.tri.cōueniens eſſet ꝙ
non eſſet ita facilis.ſed vt exemplare Speculū honeſtatis oſtende-
ret qualiter alios oporteat in domo dñi cōuerſari de electio.cum in
cunctis. in princ.iuxta quod dñs dixit ad Moyſen Leuitici.iiij.c.
in prin.ſi ſacerdos qui eſt vnctus peccauerit faciet delinquere po-
pulum tranſumptiue.de voto magne deuotionis. Sed iſti ſpurij
ſunt q aſſumuntur ad dignitates,ipſi ad ſtatus.ipſi denicꝫ queqꝫ
bona eccleſiaſtica beneficia ꝛ honores deglutiunt vt experiētia do-
cet que eſt etiā efficax rerū magiſtra. Dicit tex.in.c.quam ſit.de ele-
ctio.lib.vj. Nec ob.ſi forte diceres eccleſia romana olim etiā conſue-
uerat tales ad ſacerdotium ꝛ pontificatū aſſumere.lvj.diſt.preſby-
terorum.vbi plures enumerantur q non ſolū ad dignitates eccleſia-
ſticas ſed ad ſummū pontificatū aſſumpti fuere ꝛ dñs noſter Jeſus
xpus qui eſt ſummus ſacerdos ꝛ verus pontifex voluit etiā de adul-
terinis cōmixtionibus naſci inquit Hieronymus.ea.diſt.dñs no-
ſter Jeſus xps.qꝛ illud ꝙ de ſacerdotibus nati in ſummos pōtifices
fuerunt aſſumpti eſt intelligendum nō ex fornicario coitu ſꝫ ex cō-
iugali. Licebat enim olim ſacerdotibus ſicut ꝛ hodie in orientali ec-
cleſia habere vxores vt ea.diſt.cenomanenſem.vel illud ex diſpenſa
tione apoſtolice ſedis que eſſe debet ex maxima cauſa ꝛ cū illis qui
ꝛ fidem perfectam habent ꝛ qđ fide tenēt opere cōplent literarū ſciē
tia pollent paternam incontinentiā abhorrētes ꝛ aliis virtutibus
decorētur vt.d.c.dñs noſter Jeſus xps ꝛ vndecunqꝫ ꝛ.c.monachꝫ ead.
diſt.ꝛ in.c.innotuit de elec.ibi,multa enim in hoc caſu diſpenſatis
iducere videbatur literarū ſciētia,morū honeſtas,vite virtus,fama
perſone. Quot ergo cū hmōi ex diſpenſatione eccleſie introductuꝫ
eſt ad cōſequentiā regule trahi nō poterit vt.d.c.apoſtolica ꝛ.c.ce-
nomanenſem.ea.diſt.l.ex his ꝛ.l.nam ad ea.ff.de legi.

89 **Non nego** † quin papa poſſit pro libito voluntatis cū
filiis ſpuriis ad ſpiritualia diſpenſare quia
ꝛ epūs ꝛ legatus in certis caſibus pōt vt not.in.c.j.de filiis preſbyte-
rorum.ꝛ per Specu.in tit.de diſpē.in.§.nunc de epōrū.verſi. Item
cū filiis. Ex ſola cū voluntate in bñficialibus ꝛ aliis.l.canonica intro
ductis diſpenſare pōt.pro hoc tex.in.c.cū noſtris.verſi.nos vero de
cōceſ.prebē.ꝛ.c.innotuit de elec.ſed ꝙ nō dꝫ ſine magna cauſa. Et ſi
cum perſonis nō benemeritis diſpēſat grauiter peccat. Voluit Jo.
and.ꝛ do.Anto.in.d.c.per venerabilē.ꝛ Inno.in.c.cū ad monaſte-
rium. de ſtatu regularium.ꝛ per do.Nic.late.in.c.de multa.de pre-
ben. Uerum eſt ꝙ cācellaria cōſueuit de ſtilo ponere verba denotā-
tia diligentē examinationē ſup qualitatibus diſpenſandi maxime
quando papa nō diſpēſat ſed mādat diſpenſari. Et ſunt iſta verba
vel hmōi mādamus quatenus cōſideratis diligēter circunſtantiis
vniuerſis que circa idoneitatis pſone fuerint attendēde ſi paterne
incōtinētie nō ſit imitator ſed bone cōuerſationis ꝛ vite ſuper quo
tuam conſcientiā oneramus aliaſqꝫ ſibi merita ſuffragātia ꝛc. Et ſi
iſta fierēt laudarē ſed ſcio que ſit corruptela hodie. Unde magis at-
tendo ꝙ in veritate agit quā ꝙ ſimulate cōcipitur.l.ſi quis cū aliter
ff.de verb.obl.c.per tuas q filii ſint legi.l.j.C.plus valere qđ agitur.
Unum ſcio qđ collegiū ſacrum.Rm.do.Card.ab hac labe fuit et eſt
immune ꝛ id intellexi ex ore.S.d.noſtri Pauli.ij.pont.maximi q
ſupplicanti mihi noīe rote vt permitteret fieri inquiſitionē contra
vnum ad illum ordinē rote nominatum per ſuā.S.de quo preſūm-
ptio aliqua habebat annuit libēter ne ſocius ille per talem defectū
cōtaminaretur ſubiungēs olim quendā ſpuriū per do. Eugenium
iiij.ad cardinalatū aſſumptū quaſi miraculoſe exemptū rebus hu-
manis ante receptionem capelli.

90 **Et ad predicta** † occurrit notabilis dubitatio quaꝫ
alias vidi in rota. Anquid illegiti-
mus diſpenſatus per papā ad bñficia gaudeat omnibus prerogā-
tiuis indultis ꝛ priuilegiis quibus ſi fuiſſet de legitimo matrimo-
nio natus poſſet vti ꝛ gaudere. Pone in terminis papa fecit regu-
lam vt in concurſu gratiarum habentes certas qualitates preferē-
tur aliis qui tales qualitates non haberent que talis eſt. Item pre-
fatus dñs noſter ſanctiſſimus attendens quod prelationes ſeu pre
rogatiue in eccleſiaſticis beneficiis vigore gratiarū expectatiuarū
aſſequendis iuxta perſonarum conditioneꝫ ꝛ merita moderentur
ſtatuit,decreuit ꝛ ordinauit qđ inter habentes ipſas expectatiuas
huiuſmodi nobiles de Ducum Marchionumet Comitum genere
qui reputātur illuſtres omnibus non tam nobilibus qualitercūqꝫ
qualificatis in aſſecutione quorūcunqꝫ beneficiorū que vigore hu-
iuſmodi gratiarum expectant quacunqꝫ diligentia receptione vel
creatione in canonicos non obſtantibus potiores exiſtāt. Officia-
les vero Apoſtolice ſedis videlicet ꝛc.ſua officia actu exercentes
duntaxat omnibus aliis qualitercunqꝫ nobilibus vel graduatis ꝛ
creatis vel receptis in canonicos vel diligentioribus in proceſſu ſi-
militer preferantur. Alīo vero nobiles ex inferiori nobilium genere
aliis non nobilibus ꝛ inferiorem gradum habentibus videlicet ma
giſtris et licentiatis in artibus preferantur. Magiſtri autem ꝛ bac-
calarii formati in theologia doctores ꝛ licentiati cum rigore exami
nis etiam in altero iurium qui per trienniū ſtuduerunt in ſtudio
generali omnibus aliis non ſic graduatis preferantur quacūqꝫ di-
ligentia nō obſtante ꝛc. Modo Paulus clericus Leodienſis bac-
calarius in Theologia illegitimus rite diſpenſatus acceptauit ca-
nonicatum ꝛ prebēdam in eccleſia Leodienſi. Petrus corradi eiuſ-
dem dioceſ.clericus acceptauit eundem canonicatum ꝛ prebendā.
Paulus dicit ſe potiorem quia baccalarius. Petrus dicit qđ ipſe
prefertur de iure quia diligentior per.c.duobus.de reſcriptis li.vj.
91 ꝛ regulam prior in tēpore ꝛc. Et qđ † regula antelationum,de qua
ſupra non prodeſt Paulo propter defectum natalium quem pati-
tur licet ſit diſpenſatus.diſpenſatio aūt eſt ſub his verbis.

Paulus epiſcopus ſeruus ſeruo-
rum ꝛc. Dilecto filio Paulo franco clerico Leodien.dioceſ.ſalu-
tem ꝛc. Literarum ſcientia vite ac morum honeſtas aliaqꝫ laudabi-
lia probitatis ꝛ virtutū merita ſuper quibus apud nos fide digno
comendaris teſtimonio nos inducunt vt te ſpecialibus fauoribus
ꝛ gratiis proſequamur. Exhibita ſiquidem nobis nuper pro parte
tua petitio continebat quod olim tecuꝫ ſuper defectu nataliū quē
pateris de ſoluto genitus ꝛ ſoluta vt eo non obſtantibus ad mino
res ordines promoueri ꝛ beneficium eccleſiaſticum ſine cura ſi tibi
alias canonice conferetur recipere et retinere licite et libere valeres
per venerabilem fratrem noſtrum Johannem epiſcopū portuenſ.
tunc ſancti angeli diaconum cardinalem et in partibus illis ſedis
apoſtolice legatum autoritate legat.ſue extitit diſpenſatum. Tu-
qꝫ poſtmodum ad omnes huiuſmodi ordines rite promotus fui-
ſti. Nos igiť volentes te qui vt accepimus in theologia baccalariꝰ
et etiam in artibus magiſter exiſtis premiſſorum meritorum tuo-
rum intuitu fauore proſequi gratioſe tuis i hac parte ſupplicatiō
inclinati tecū vt ad oēs ſupiores ordines promoueri et quecūqꝫ que-
cunqꝫ et qualiacūqꝫ bñficia eccleſiaſtica cū cura et ſine cura ſe inuicē
cōpatientia ēt ſi canonicatus ꝛ prebēde dignitates perſonatus ad-
miniſtrationes vel officia in cathedralibus ēt metropolitanis ꝛ col
legiatis eccleſiis fuerint ꝛc.dummodo dignitates ipſe in eiuſdē ca-
thedralibꝰ etiā metropolitanis poſt pōtificales maiores aut i colle
giatis principales nō exiſtāt ſi tibi alias canonice conferantur aut
eligaris vel aſſumaris ad illa recipere et retinere libere ac licite va-
leas defectu predicto. Ac Pictauienſis concilii aliiſqꝫ apoſtolicis
conſtitutionibus et ordinationibus ceteriſqꝫ contrariis nequa-
quam obſtantibus autoritate apoſtolica tenore preſentium de vbe-
rioris dono gratie diſpenſamus. Nulli ergo ꝛc.

92 **Et arguendo pro vtraqꝫ parte** † pri-
ma fa-
cie videtur dicendū qđ Petrus corradi diligentior in proceſſu taꝫ
ſuffultus iure cōmuni per dictum.c.duobus ꝛ in aliis iuribus de-
beat preferri Paulo diſpēſato non obſtante regula priuilegiante
baccalarios. Primo quia ſi diceremus Paulum preferri Petro
vteretur Paulus duabus diſpenſationibus contra ius commune
contra Petrum. Prima eſt illa quam Papa expreſſe conceſſit vt
illegitimus habilitetur ad beneficia. Secunda quia ipſe propter
baccalariatum preferetur diligentiori quod eſt ſimiliter contra ius
ad hoc capitu.ſi a ſede de prebend.libro ſexto.quod non eſt creden-
dum fuiſſe de mente Pape niſi aliter exprimat. argumen.c.ſecun-
do de filiis preſbyterorum.libro ſexto. Secundo quia diſpenſatio
eſt ſtricti iuris et ſtricte intelligenda et tantum tribuit quantum
verba ſonant maxime in preiudicium alterius.ad hoc capit.quod
dilectio.ꝛ capitu.quia circa de conſangui.ꝛ affinita.ꝛ dicto capitu.
primo et ſecundo.de filiis preſbyterorum.et eſt bonus textus.de
offic.ordina.c.ordinarii.§.in conferendis in fine.libro ſexto. Ter-
tio quia vna ratio quare ſuit prohibitum illegitimis habere adi-
tum ad beneficia eccleſiaſtica eſt quia ſcandalizantur illi inter quos
illegitimi promouentur,dicit Joannes andreas ſuper gloſſ.ſua in
verbo,defectu in dicto capitulo ſecundo. Sed Papa non debet pa-
ti ſcandalum vt dicto capitulo.quod dilectio.et capitulo.niſi cum
pridem.§.pro graui quoqꝫ ſcandalo de renuntiatio.ergo ꝛc. Quar
to quia diſpenſatus ad ordines puta ſacerdotium non cenſetur di
ſpenſatus ad beneficium curatum ſecundum Archidia.in dicto ca
pitulo primo.de filiis preſbyterorum,ergo diſpenſatus ad benefi-
cium non cenſetur diſpenſatus ad prerogatiuas. Facit quod nota.
in capitulo cum in illis.de prebend.libro ſexto. Quinto facit text.
in capitu.naturales ſi de feudo fuerit controuerſia in vſibus feud.
vbi filius naturalis etiam legitimatus nō ſuccedit in feudo. Ratio
93 eſt quia † feudum eſt beneficium principis datum propter hono-
rem et preeminentiam eius cui conceditur vt notat.in rubrica.ꝛ in
dicto capitu.naturales. Si ergo princeps ſecularis non vult priui-
legiare naturalem etiam legitimatum in feudo quaſi abhorreat
coitus omnes preter matrimonialem multominus dꝫ velle priuile
giare eos apoſtolicus ꝛ magis dꝫ abhorrere etiam qui damnat con
iugales immoderato.xxxij.q.iiij.origo.vbi Hieronymus. Origo
quidē amoris honeſta erit ſꝫ magnitudo deformis.nihil eſt inter-

eſt ex qua honeſta cauſa qs inſaniat. Unde et Sextus pitagoricus
in ſententijs. adulter eſt inquit in ſua vxore ardentior amator. Et
iterum ipſemet. Voluptaten que de meretricum amplexibus con-
trahuntur in vxorem etiam ſunt dānate. c. cauſa. z. q. liberorū. z idē
ſuper Mattheum dicebat ꝙ licet coniugia legitima careant pecca
to: tamen tempore illo quo coniugales actus exercentur preſentia
ſancti ſpiritus non dabitur. Sexto facit quod dicit Ang. in. l. ſi. C.
de his qui ve. etatis impetra. Si eſt factum relictum Petro cū effi
ciatur doctor vel cū promouebitur ad ſacerdotium ſi efficiatur do-
ctor vel ſacerdos ex diſpenſatione principis non conſequitur reli-
ctum per illum tex. z dictum Ange. corroboro per dictum Archi.
in. c. nemo deinceps. de elec. lib. vi. vbi tex. quod nemo commendet
eccleſiam niſi exiſtenti in legitima etate. Archi. intelligit de natura
94 li non diſpenſata. z allegat. d. l. ſi. Ita † in propoſito ſi datur pero
gatiua clericis in beneficijs debet intelligi de filijs qui ſunt alias ha
biles de iure cōmuni non ex diſpenſatione. cum ergo iſte Paulus
ſolum ſit effectus habilis ex diſpēſatione ergo non gaudeat pero-
gatiuis dicte regule. Ultimo facit quia iſti legitimi tantum in neſe
ctum aliorū aſſumuntur. l. generaliter. §. ſpurios. ff. de decurio. Uñ
quando cōcurrunt cū alijs legitimis ſint contenti poſſe vti iure cō
muni. Pro hoc bonus tex. xxxij. q. ij. nō omnis ibi. Ejice ancillam
z filium eius: non enim erit heres filius ancille cū filio meo. Et hec
ſufficiant allegata eſſe pro parte Petri diligentioris. ¶ Sed quod
Paulus baccalarius diſpenſatus gaudet perogatiuis z antelatio
nibus regule predicte. z ſic preferatur Petro diligētiori probatur
hac ratione fundamentali. Nam de iure gentium primeuo omnes
homines ex quocunqꝫ coitu legitimi naſcebantur ſicut z liberi non
dico a primo homine quia fuit ei data vxor in paradiſo. vt no. in. c.
vnico de voto. lib. vi. Geneſ. c. ij. de bigamis debitū de diuor. gande
mus. Sed poſt peccatum Ade in quo inceperunt homines minus
iuſte viuere deinde creſcente hominum cōcupiſcentia ſuperuene-
runt leges z volentes parentum libidines refrenare ſolum filios ex
legitimo matrimonio natos agnouerūt. hoc probatur ex text. auf.
95 quib. mod. natu. effic. legi. §. ſi quis ergo colla. vi. ibi. Neqꝫ † enim a
principio quando ſola natura ſanciebat hominis anteꝙ̄ ſcriptis
peruenirent leges fuit quedam differentia naturalis atqꝫ legitimi.
Sed antiquis parentibus antiqui filij mox vt procedebant fiebant
legitimi zc. z in auf. quib. mod. natu. effi. ſui. §. oportet ergo col. vij.
ibi Natura ſiquidem ab initio dum de filiorum procreatione ſanci-
re ſcriptis nondum poſitis legibus omnes ſimiliter liberos. Simi-
liter autem produxit ingenuos primis namqꝫ parētibus primi fi-
lij ſimiliter quidem liberi. ſimiliter autē legitimi a creatura fiebant.
Bella vero lites atqꝫ libidines. z concupiſcentie cauſam depoſue-
rūt ad aliud ſchema. Seruitutis namqꝫ bellum inuenit. naturales
autem caſtitatis caſus zc. Cum ergo per ius poſitiuum ſit ſublatū
ipſis filijs ius legitimitatis datum a iure gentiū potuit. l. viua qui
eſt princeps eis eādem legitimitatis reſtituere quia quod principi
placuit. l. habet vigorem. l. j. ff. de conſtitut. principum z contra ius
ſcriptum diſpenſare poteſt. c. propoſuit de conceſ. preben. Sicut fe
cit papa hoc in caſu noſtro qui expreſſe ſuſtulit. l. impedient. vt ptz
ibi non obſtante defectu natalium zc. Ad hoc glo. not. in. d. auf. q.
mod. natu. effi. ſui. §. ſi vero effuſa ſuper verbo. participium. ceſſan
te ergo. l. impediente ceſſat ipſum impedimentum z eius effectus
ad hoc. c. cum ceſſante de appella. c. z ſi chriſtus de iureiuran. z. c. ma
gne de voto. Remanet ergo Paulus per talem diſpenſationē ha-
bilitatus ad beneficia de quibus in ipſa diſpenſat. ac ſi a principio
fuiſſet legitimus. quia vt dixit ſublatū eſt illud ius poſitiuum per
quod reddebatur inhabilis. Et ſi diceres papa ſic diſpēſando licet
96 poſſit tollere cau. per ſe aut predeceſſores inductos † tamen nō po
teſt tollere. ll. inductas per principem ſecularem. vt. d. c. per venera-
bilem. z. d. c. nouit. ne iudi. Sed iſta illegitimitas Pauli erat indu-
cta per leges imperiales vt patet in toto titu. C. de inceſtis nuptijs
z de naturalibus liberis. Et dictum eſt ſupra in prima ſecunda z ter
tia ſpecie filiorū ergo zc. Reſpondeo ꝙ inquantum concernit ſpi
ritualia poteſt tollere ſicut ſibi placet. vt patet in. c. ij. z ſi. de ſecūdis
nupt. in. c. eccleſia ſancte Marie de cōſtitu. z in. c. fin. de rebus eccle.
non alie. inquantum concernat temporalia an poſſit tollere ſtatim
dicetur. Secundo corroboratur hoc fundamentū z fortius ad pro-
poſitum noſtrum. quia non reperio ꝙ iſta irregularitas que ſurgit
ex illegitimitate repellat quem a miniſterio altaris de iure diuino.
immo legitur multos in ſacris literis miniſtraſſe altari natos ex illi
citis cōplexibus. lvi. diſt. noli deſpicere. z. c. dñs noſter. z. c. Iſmael.
Sed iſta prohibitio emanauit tantū a concilijs z canonibus ſancto
rum patrum. vt patet in. c. j. de filijs preſbyterorum in. c. cū in cun-
ctis in. c. prin. de elec. in. c. nihilominus pridem. §. perſone vero irregula-
ritas de renun. Sed non eſt dubium ꝙ papa potuit tollere ſtatuta
z decreta per concilia cum ipſe ſit maior concilio. Dicit text. in. c. ſi-
gnificaſti reges z regni maiores de elec. z in terminis noſtris. c. inno
tuit. eo. titu. Si ergo diſpenſauit vt Paulus poſſet conſequi bene
ficia z reduxit ad ius primeuum de quo non erat iſta prohibitio, er-
go etiam videatur ſuſtuliſſe iſtud impedimentum quo ad pero-
gatiuas regule. Qui enim concedit principale videtur etiam conce
dere id ſine quo principale non poteſt expediri vel non ita de facili
arg. notatorum in. c. preterea. z. c. prudentiam de offi. deleg.
97 Non obſtat prima † oppoſitio de duabus di-
ſpenſa. quia ibi eſt tātū vna
gratia: ſcꝫ illa quam impetrauit Paulus habilitans eum ad bene-
ficium z illa expreſſe loquitur quo ad illum caſum. Secunda de re-
gula non eſt diſpenſatio ſed eſt conſtitutio ſeu lex communis. ff. de
legibus. l. j. z. ſi. z. iij. diſt. per totum facta omnibus habentibus gra
tias expectatiuas vt patet in prohemio regularum. z ſic non con-
cernit ſpecialiter perſonam Pauli. Item non obſtat ſecunda op-
poſitio quia fateor ꝙ diſpenſatio debet ſtricte intelligi tamen non
ita ſtricte ꝙ auferat id qđ conceditur per diſpenſationem vt in di-
ctis iuribus: ſed mens diſpenſantis fuit reducere ipſum Paulū ad
ius primeuum vt patet per clauſulas in ſi. diſpenſatio. appoſitas z
dictum fuit ſupra ergo zc. Non obſtat quinta decr. c. naturales. qz
ego credo ꝙ ille tex. debeat intelligi ꝙ ſit ſpeciale in ſucceſſione feu
di que ſucceſſio non regulatur ſm alias ſucceſſiones in alijs bonis
vt patet in. c. j. qui feudum dare poſſunt. z in titu. de gradibus ſuc-
ceſſio. in feu. in vſi. feu. In quibus iuribus patet ꝙ excluduntur fi-
lie femine z deſcendentes per illam lineam licet legitimi ſint. Non
98 obſtat † quarta oppoſitio ꝙ diſpenſatus ad ordines nō cenſetur
diſpenſatus ad beneficia quia illa ſunt magis ſeparata. Unde for-
te non eſſet ita econtra vt diſpenſatus ad beneficia. non cenſeretur
diſpenſatus ad ordines, de quo vide not. in. c. cum ex eo in ſi. de ele.
lib. vj. Sexta oppoſitio videt magis dubia niſi diceres ꝙ illa. l. non
facit per omnia illum maiorem ſed diſpenſatur de quo in tex. facit
per omnia legitimum z habilem. Uel dicas vt dicit Bal. in. d. l. fin.
dum ponit queſtionem de priore alicuius eccleſie qui pro tempore
erit relicto executore quia intelligitur etiam de illo qui factus eſt
executor ex diſpenſatione pape dum eſſet inhabilis quia eſſe prior
non procedit naturaliter z ideo verba non poſſunt niſi ciuiliter in-
telligi. Et predicta adiuuo quia perogatiua regule quo ad bacca-
lariorum eſt conformis iuri communi. Nam de iure communi cete
ris paribus prefertur literatus non literato tanꝙ̄ magis idoneus
maxime circa eccleſias parochiales z magnas dignitates per not.
in. c. de multa de preben. in. c. j. de conſang. z affini. z in. c. ij. eam te. z
in. c. cū ſit ars artium de eta. z qualit. z in. c. cū in cunctis de elect. Et
hec pro nunc occurrunt pro parte Pauli diſpenſati vt inquantū
fundat ſe ſuper baccalariatu cōſiderato per regulam gaudeat priui
legio ipſius regule.

Sed pone quod Paulus non ſit baccalarius nec
habeat aliquam qualitatem ſed
ſit tantum natus de nobilibus parentibus z vult vti perogatiua
nobilitatis an ex eo ſolo vinceret Petrū diligentiore in proceſſu.
Et eſt aduertendum quia regula duo requirit copulatiue. Unum
ꝙ ipſe ſit nobilis. Aliud ꝙ ſit de nobilium genere. Unde ſi ſimpli-
citer fundaret ſe ſ nobilitate ſua quā habuit forte ex priuilegio prin-
cipis vel aliunde iuxta not. in. l. j. C. de digni. lib. xij. per Bart. non
99 ſufficeret. † nam quando duo copulatiue ſunt poſita in eadem di-
ſpoſitione ad validitatem ipſius diſpoſitionis requiritur ꝙ ambo
verificētur hoc ad. c. ij. de reſcriptis inſti. de hered. inſti. §. penul. Si
vero diceret ſe nobilem z de nobili genere procreatum z tunc antar
guit illud genus nobilium per lineam femininā quia dicat matrē
vel auum maternum fuiſſe nobilem z ſimiliter videtur qđ nō ſuffi-
ciat z nō habeat locum regula quoniam verbum genus exponitur
pro agnatione not. in. l. j. iuncta glo. ff. de probati. in. l. tutelas. ff. de
capi. dimi. Sed certe agnatio non deſcendit per lineam femininā
ſed maſculinam vt probatur inſti. de legi. agna. tu. circa principiū.
ff. de leg. tut. l. j. inſti. de leg. agna. ſuc. §. j. ergo non poteſt ſe fundare
in genere materno. Pro hoc facit ꝙ legitur Eſaie. liij. c. ibi Gene-
rationem eius quis enarrabit: loquēs de generatione diuinitatis
quā ſciuit nemo: quia ab eterno fuit Jo. j. c. in principio erat ver-
bum z verbum erat apud deum zc. Et Jo. xvij. c. ibi z nunc clarifica
me pater apud temetipſum ea claritate quam habui priuſꝙ̄ mun-
dus eſſet apud te. Et idem Jo. in epiſtola. j. quod fuit ab initio zc. z
Hieronymus ſcribens ad Laurentium papam ſuper expoſitione
ſimboli in verſi. quomodo autem deus pater genuerit filium zc. z in
c. j. de ſum. trini. in decre. z in. vj. Et Matthei. j. c. ibi. Liber genera-
tionis Jeſu chriſti filij dauid zc. loquens de carnali hoc eſt de gene-
ratione Joſeph patris putatiui ꝙ bene declarat beatus Hierony
mus in homelia ſuper eodem. Inquit enim, in Eſaia legim⁹, gene-
rationē eius quis enarrabit. Non ergo putemus euangeliſtā Pro-
phete eſſe contrarium vt ꝙ ille dixit affatu. Hic narrare incipiat: qz
ibi de generatione diuinitatis hic de incarnatione eſt dictum zc.
100 † et infra querat diligens lector z dicat cum Joſeph non ſit pa-
ter. Quid pertinet ad dominum generationis ordo vſqꝫ deductus
cui reſpondebimus primo non eſſe conſuetudinis ſcripturarum vt
mulierum genera ordo texeatur zc. Licet beatus Leo papa in ſer-
mone quem fecit de natiuitate domini dicat illud Eſaie ſupra enar
ratum conuenire etiam humane nature. ait enim, quia in Jeſu xpī
filio dei

filio dei non ſolum ad diuinam eſſentiam, ſed etiam ad humanam
ſpectat naturam ꝙ eſt per prophetam generationē eius quis enar
rabit. Et hinc ergo euidenter apparet genus, ſeu generationē non
a feminina, ſed a maſculina linea denominari. Facit quia arma nō
ad cognatos, ſed ad agnatos pertinent. l. iun familiarum. C. de re
ligioſis et ſump. fu. et per Barto. in tractatu ſuo de inſignijs et ar
mis. ver. quero qualiter iſta arma. Nec obſtat tex. in. c. nouit. de iu
dicijs ibi nec illud humiliſſime omittamus ꝙ Theodoſius ſtatuit
imperator et ꝙ Karolus innouauit de cuius genere rex ipſe noſci
tur deſcendiſſe qui eſt clarus pro illis qui tenent genus poſſe dici
in deſcendentibus a matre, prout voluit Hoſti. et Jo. An. ibi col
ligens notabile ꝙ idē ſit dicere de genere ꝙ de deſcendentibus et
ſic genus comprehendit deſcendentes etiā ex perſona matris. Nā
iſte rex Francorū vt dicunt prefati doc. erat de deſcendentibus re
gis Karoli per lineam maternam.

102 Tu aduerte quia licet † omnes quos vidi ſequantur illum intellectum ad illum tex. tamen iu
dicio meo etiam hoc preſuppoſito de facili poteſt reſponderi quia
tex. ille non dicit ꝙ rex Francorum ſit de genere Karoli, ſed de de
ſcendentibus illorum qui ſunt de genere Karoli et propterea tan
te locutus eſt. Cape exemplum ego ſum de genere de Ubaldis: quia
linea paterna eſt de Ubaldis deſcendo de genere de Barigianis.
Hoc eſt quia mater mea a qua deſcendo eſt de genere de Barigia
nis, et ita puta eſſe intellectum illius. c. Poteſt enim quis deſcen
diſſe de vno, et tamen non eſſe de eius genere. Pro hoc adduco
bonum text. qui videtur hanc differentiam ſentire. in authen. de
heredibus que ab inteſt. ve. §. ſi qnis igitur. colla. ix. ibi ſiue ex ma
ſculorum genere, ſiue ex feminarū deſcendens et non dixi, ſiue ſit ex
genere feminarum ſicut dixi ex genere maſculorum, ſed dixi ad
dendo deſcendentes ex genere feminarum. Ad hoc etiam text. in
c. vbicūq. de penis. vbi Bonifacius. Ubicunq alicui et eius filijs
ſeu poſteris vſq in certam generationem pena imponitur ab ho
mine vel a iure pena ipſa eos tantum afficit qui per maſculinam
non per femininā lineam deſcendere dignoſcuntur &c. Et eſt bo
nus tex. in. c. ſtatutum. el. ij. de hereti. lib. vj. iuxta glo. ſuper verbo,
volumus. que ſic loquitur. S. dixit declaramus hic dicit volumus:
quia inquantum punit deſcendentes per maſculum declarat ius
vetus inquantum deſcendentes per femininam ſtatuit nouū &c.
Et idem quod glo. tenet Archi. ibi. Eſt ergo ſenſus ꝙ ex quo Jn
nocen. et Alex. per eorū ſtatuta puniebant filios vſq in ſecundam
generationem comprehenderentur deſcendentes tantū per lineā
maſculinam. Unde Bonifacius extendit ad deſcendentes vſq ad
primam generationem per lineam femininam.

103 Et ita ſemper tenui ꝙ † vbicunq in diſpoſitione ſit mētio de genere intelligatur de pro
ueniente a maſculo non a femina. Licet maior pars dominorum
auditorum in Rota tenuerint contrarium et ſm opinionē eorum vide
rim pluries iudicari. Et ſi hodie occurreret mihi caſus non poſſem
ab opinione mea recedere nec auderē pronūtiare contra ea que di
xi, ſed potius iuxta conſilium dominorum Flor. in cle. auditor de
reſcriptis et practicam quam ſeruamus remittere cauſam ad can
cellariam. Et pro his facit ꝙ voluit Bart. in l. exemplo. C. de de
curio. lib. x. vbi dixit quod non valet conſuetudo, nec etiam ſtatu
tum qꝺ quis cenſeatur nobilis vel ignobilis ex progenie materna
et ita etiam tenet Ange. ibi, et hec notabis ad multa. Uerum eſt
ꝙ aliquātulum predictis videtur repugnare ſtilus curie qui in na
to de patre et matre nobili conſueuit dicere, et vniſſeris de nobili
genere ex vtroq parente procreatus ex iſtis qui ſtilus videtur at
tendendus. iuxta not. in. c. ꝙ graui. de crimine falſi. Et pro iſto ſti
lo facit bonus tex. in. c. venerabilis. de preben. ibi et nobilem et ab
vtroq parente illuſtrem iuncto ibi nos attendentes quod nō ge
neris &c. Ex quo tex. videtur colligi ꝙ nobilitas poſſit trahi tam a
linea materna quā a paterna, et etiam genus dicatur tā maternum
quam paternum referendo iſtud verbum genus ad ſuperiora, prout
vſ debere referri. Facit etiam illud Uirgilij. vj. eneidos. Quid me
morem alcidem et mi genus a ioue ſummo hoc eſt per medium ve
nerem ipſam Enee genitricis et filie iouis, iuxta illud oſcula libauit
nate, tibi cui mater media ſeſe tulit obuia ſiluas niſi reſponderes ꝙ
poeta intellexerit quod genus proceſſerit a Joue per medium dar
dani qui natus eſt ex Joue et electra a quo dardano ipſe Eneas
per lineam maſculinam traxit originem, ſic enim exponit ſeruius
grammaticus verſum illum in primo Eneidorum Jtaliam quero
patriā et genus a Joue ſummo, ad text. in. c. venerabilis. multi re
ſponderunt qꝺ fuerit allegatio patris, ſed mihi non videtur ma
xime propter verba ſequentia ibi. Nos igitur attendentes ꝙ non
generis. ſed virtutum nobilitas &c. que verba ſunt diſpoſitiua. Unde
cogitandum eſt pro ſolutione ad illum tex. aut vult arguere nobili
tatem per lineam maſculinam: et tunc eſto ꝙ hodie ſit diſpēſatus
credo quod non poſſet appellari de genere nobilium etiam ſi pa
ter vel auus fuiſſent nobiles: quia vt dictum fuit. S. verbum ge
nus eſt verbum ciuile non cognitum per ius gentium, ſed iſta di
ſpenſatio non eſt aliud quam quedam quaſi reſtitutio ad illud ius
primeuum ad hoc. l. prima et ſecūda. C. de nata. reſti. ergo nō poteſt
104 comprehendere illud quod illo iure erat incognitum. † Et pro
pterea ſtilus et obſeruantia curie Roma. habet vt iſti ſpurij ſic di
ſpenſati non appellentur de nobili genere procreati ſicut legitimi
appellantur pro quibus legitimis premittuntur hec verba. Nobi
litas generis &c. vel tibi qui de nobili genere procreatus exiſtis.
Sed ipſis ſpurijs dicitur tibi qui de patre nobili vel de patre ex
nobili genere procreato. Et ſic nobilitas illa generis refertur ad
patrem non ad ipſum filium legitimatum ſeu diſpenſatum, et ita
vidi in literis que de cancellaria et camera apoſtolica emanant ſer
uari qui ſtilus ad vnguem eſt ſeruandus adeo ꝙ ſi taliter reperire
tur litere eſſent ſuſpecte de falſo, vt not. in dicto. c. quam graui de
crimine falſi. Nec obſtat ſi diceres quod ſicut litere obſeruant in le
gitimato ſeu diſpenſato, ita debent interpretari verba regule qꝺ
ſenſit Barto. in ſimili in l. tutelas. ff. de capitis diminutione. de ſta
tuto puniente nobiles a patrimonio, vt fiat interpretatio, hoc eſt
a nobili patre quam interpretationem non credo veram ſed credo
quod mens ſtatuti fuerit vocare tantum nobiles, quos dicimus
quaſi hereditarios nobiles, non autem ex priuilegio principis ſu
per his tamen cogitabis quando venirent de facto. Bene crederē
quod legitimatus per ſequens matrimonium gauderet priuilegio
dicte regule: quia ius fingit illum a principio eſſe natum in matri
monio. Jta not. in. d. c. tanta. Et idem etiam dicerem quando nō
eſſet diſpenſatio, ſed mera reſtitutio ad natalia per ea que haben
tur in l. prima et ſecunda. in fi. C. de iure aure. annu.

Secundam partem primi articuli, An legitimus quo ad ſpiritualia cē
ſeatur in conſequentiam legitimatus quo ad temporalia. vnico
verbo abſoluam quia tex. videtur apertus quod ſic. in dicto. c. per
venerabilem. ibi videretur ſiquidem monſtruoſum, vt qui legiti
mus ad ſpiritualem fieret actiōes circa ſeculares actus illegitimus
remaneret. Unde cum in ſpiritualibus diſpenſetur conſequenter
105 videtur in temporalibus diſpenſatum. † Et licet quidam dicunt
illa fuerit allegatio partis tamen Jnnocē. domi. An. et dominus
Nico. et communiter doctores ita ſequuntur quod mihi videtur
valde durum: quia prout dicit glo. ibi de facili poſſet quis immit
tere falcem in meſſem alienā. Preterea papa nō videtur in literis
ſuis ad hoc intendere, ſed ſolum diſpenſare et habilitare quo ad
ſpiritualia, nec etiam in caſu noſtro quo ad omnia, vt patet ex ver
bis ipſius diſpenſantis tecum vt ad omnes ſacros ordines pro
moueri et quecunq &c. iuncto ibi. Dummodo dignitates ipſe &c.
Merito actus agentium non debeant operari vltra intentionem
ipſorum de decimis ex multiplici de reſcriptis mandatum. de pre
ben. c. fin. et l. non omnis. ff. ſi certum petatur. l. obligationum ſub
ſtantia. ff. de actio. et obligatio. et vt dicit Baldus in l. non codicil
lum. de teſtamentis. C. modus et forma in diſpoſitis. declarant
mentem diſponentis ad contraria facilis eſſet reſponſio quam do
cto. met qui tenent hanc partem quod intelligatur diſpēſaſſe ad
ducunt in articulis eorum. Et propterea quando ſimpliciter diſpē
ſaſſet in ſpiritualibus non recederet ab eorum concluſione, ſed ſi li
mitatiue, prout in caſu noſtro crederē diſpenſationē nō ſolum in
illo caſu debere intelligi per not. in. l. cum pretor. ff. de iudi. l. mari
tus. C. de procura. preſertim quia vt. S. eſt oſtenſum huiuſmodi di
ſpenſa. ſunt ſatis odioſe. c. quod dilecto. de conſanguinitate et affi
nita. c. j. et. ij. de filijs presbyterorum. facit. c. cum in illis. de preben.
libro ſexto.

Circa ſecundum articulum breuiſſime loquē
do an papa poſſit legitimare non ſibi ſubiectū et etiam extra locum
non ſubiectum in temporalibus: quia vt dictum eſt. S. doc. varij
hunc paſſum de papa et imperatore copioſiſſime tractauerunt nō
curo inſiſtere. Sed concludam in duobus verbis id quod mihi vi
106 detur verius pronunc. † Unde dic quod aut vult legitimare di
ſponendo quo ad matrimonium circa prolem futuram. Et poteſt
in omnibus caſibus in quibus matrimonium non eſt prohibitum
l. naturali vel diuina. Jn his autem in quibus l. diuina eſt prohi
bitum vel naturali ſecus eſt. Pone exemplum matrimonium de
iure ciuili erat prohibitum inter tutorem et pupillam vel infra an
num luctuum de iure canonico in tertio vel quarto gradu. Cer
tum eſt quod papa diſpenſando vt poſſit contrahi tale matrimo
nium ſi contrahatur et proles inde naſcatur proles eſt legitima, et
ita pone econtra. l. naturali prohibitum eſt matrimonium inter
non conſentientes. c. cum locum cum ſimili. de ſponſa. non poteſt
papa validare illud matrimonium et per conſequens legitimare
prolem futuram, licet ex aliquib⁹ in dictis poſſit fingere matrimo
nium tenuiſſe etiam inter non expreſſe conſentientes, vt in caſu. c.
in qui fidem de ſponſa. et ita videtur mihi quod fuerit mens do
mini Anto. licet ſatis obſcure loquatur. Jtem pone in matrimo
nio prohibito. l. diuina. vt inter aſcendentes et deſcendentes vel
inter collaterales in primo vel ſecundo gradu. vt in. c. literas de re

ſtitutione ſpoliato.et ſimiliter non poteſt aut vult legitimare inci-
piendo a radice matrimonij quo ad prolem iam productam,et tunc
in omnibus caſibus in quibus legitimare poteſt diſponendo in
radice matrimonij in omnibus illis poteſt vbicunque legitimare.
Et idem ſi vellet declarare matrimonium fuiſſe legitimum de quo
alias dubitabatur,probatur in dicto.c.per venerabilem.in verſic.
propterea.aut vult legitimare non tangendo matrimonium,ſed
ſimpliciter diſpenſando cum prole,quo ad effectum ſuccedendi et
non poteſt regulariter.Fallit niſi pater vel ille de cuius heredita-
te vel preiudicio agitur conſentiret tacite vel expreſſe.Item fallit
niſi conſentiret princeps in cuius territorio eſt legitimandus,vel
niſi vacaret illud dominium,puta imperium per nota.in.c.nouit.
de iudicijs.et.c.licet ex ſuſpecto.de foro competen.ita videtur eſſe
de mente prefatorum doct.licet multum late examinent maxime
do.Nico.in dicta repeti.

107 Quid de imperatore †dic quod aut vult legiti
mare ſibi ſubiectum,et
in loco ſubiecto,et tunc aut quo ad ſpiritualia et non poteſt per
iura allegata.§.et in.c.nouit.de iudicijs.Et idem ſi quo ad tempo
ralia tamen incipiendo a radice matrimonij validando ipſum vbi
alias eſſet inualidum de iure canonico,argumento dicti.c.penul.
et fina.de ſecundis nuptijs.Si vero vult legitimare quo ad tem-
poralia ſimpliciter,et tunc poteſt et ad eum ſpectat etiam ſi talis le
gitimandus ſit in ſacris conſtitutus:quia priuilegium clericatus
non debet ſibi nocere,vt in regula quod ob gratiam.de regulis iu
ris.libro ſexto.facit.l.ſi ruſſinus.C.de teſtamento milita.et in hoc
omnes conueniunt in locis.§.allegatis.Secundo caſu quando
vult legitimare non ſibi ſubiectum.Et in hoc eſt difficultas:tamen
pro nunc videtur concludendum quod valeat talis legitimatio,
quo ad bona ſui temporali iuriſditioni ſubiecta.Ita videtur vel-
le Baldus in preallegato conſilio quod incipit,Andreas ſacer-
dos.quo ad ea que ſunt ſubiecta iuriſditioni alterius tenet quod
non:quia non debet imperator immittere falcem in meſſem alie-
nam.Et dicit quod expertus loquitur:quia papa non vult conce
dere alicui poteſtatem legitimandi in terris ſuis.Idem in effectu
tenet in dicta.l.eam quam.C.de fideicommiſſ.et in dicta.l.prima
de iure aure.annu.Sed in hoc eſt aduertendum quia Paulus de
caſtro in dicto conſilio quod incipit in nomine domini amen.du-
108 bitatur primo.dicit †quod ſi imperator vult legitimare in terris
eccleſiarum infeciorem ab eccleſia Roma.quo ad bona ſita in di-
ctis terris.puta in partibus Germanie in multis terris ſubditis
archiepiſcopis et alijs prelatis in patriarchatu Aequilie.et Sym.
poteſt quia preſumendum eſt dictas terras ad eos veniſſe ex do-
natio.imperatoris,et per talem donationem non cenſetur a ſe ab-
dicaſſe totalem iuriſditionem,ſed retinere apud ſe quandam pre-
eminentiam et ſuperioritatem.Et hinc eſt quod a dictis prelatis
appellatur ad imperatorem,ita determinat Ioannes an.in addi-
tio.Specu.in titu.de iuriſditione omnium iudicum.§.primo.in
additio.que incipit vidiſti duas opiniones.in fine.Aut in terris
ſubiectis Romane eccleſie.et tunc licet in illis nulla remanſit po-
teſtas vel ſuperioritas penes imperatorem,ſed plenarie fuerit tranſ-
lata in ipſam eccleſiam Romanam,vt patet in.c.fundamenta.de
electione.libro ſexto.in clemen.Romani.§.porro.de iureiurãdo.
et in.c.primo.de iureiurando.tamen ſi fiat viuente patre et ad eius in-
ſtantiam valet:quia non infertur alicui preiudicium eſtimabile.
Aut fit poſt mortem patris,et tunc aut conſentiunt venientes ab
inteſtato,et idem aut ſit eis non vocatis,vel non conſentientibus
et non valet,et ita tenet Bal.in prima conſtitutione,et Pau.in di
cto conſilio,hoc verum intelligeret niſi papa conſentiret,vt impe-
rator poſſet in terris ſuis legitimare per dicta.§.in alio membro.
Et ſi velles tenere opinionem quam tenuerunt multi quod impe
rator poſſet indiſtincte legitimare in terris eccleſie multomagis
tenere poſſes quod poſſet legitimare papa in terris imperij in qui
bus habet iuriſditionem habitu,vt nota in dicto.c.nouit.in.c.li-
cet ex ſuſpecto.de foro competenti.et in.c.venerabilem de electio.
et in.c.cauſam que.qui filij ſint legi.vnde cum de habitu ad actum fa-
cilis ſit tranſitus.xxxv.diſtinc.ab exordio poterit ipſe papa in terris
imperij legitimare.

109 Quid autem de habentibus †pote-
ſtatem
ab eiſdem vt ſunt comites Palatini et ſimiles.Dic quod eandem
poteſtatem habent ipſi,quam habent ipſi principes.Intellige non maio
rem nam monſtruoſum eſſet,vt maiorem facultatem haberet vice
gerens,quam ipſe princeps,argumen.c.dudum.de electio.libro
ſexto.cum ſit tanquam riuulus procedens a fonte dicebat in ſimili Io-
nes andr.in.c.romana.de appellatione.libro ſexto.preterea nemo
plus iuris in alium transferre poteſt quam ipſe habeat,vt in regu
la nemo plus iuris.et.ff.eodem.nemo.extra de donatione inter vi-
rum et vxorem.nuper et in.l.traditio.ff.de acquirendo rerum do-
minio.et in hoc omnes concordant.Nec obſtat quod voluit Iaco.
de belui.in autheñ.quibus modis naturales efficiuntur ſui.§.ſi-
lium vero.verſiculo,Et quia queſtiones quaſdam ad materiam vti-
les in ciuitate Peruſij diſputaui.et.c.vbi tenet quod valet legitima
tio facta per comitem Palatinum in terris eccleſie:quia ipſe pre-
ſupponit tenere legitimationem que fit per imperatorem in ter-
ris eccleſie.ſed contrarium fuit ſupra retentum,niſi in certis caſi-
bus.Eſto quod dominus Antonius tenuerit comitem Palati-
num non poſſe legitimare in preiudicium agnatorum,etiam ſi pa-
ter conſentiat,ſed iſtud non videtur verum:quia vt ſupra preſup-
poſitum eſt pater poteſt diſponere de bonis ſuis quicquid ſibi pla
cet.Unde non eſt in hoc conſideranda contradictio agnatorum.
Et ita voluit Baldus in dicta conſtitutione.C.hoc bene fateor.
110 †quod licet princeps bene poſſit legitimare in terris ſuis abſque
conſenſu patris et agnatorum not.Bartolus in.l.gallus.§.et quid
ſi tantum.ff.de liberis et poſthumis.tamen illi comites Palatini
hoc non poſſent.Et in hoc ſit differentia inter ipſum principem et
habentem poteſtatem ab eo ſecundum Ange.in authen.quibus modis
naturales efficiũ.ſui.§.vltima ſiquidem.Nihilominus ad clare co-
gnoſcendum conſideranda eſſent verba facultatis.c.quia circa.et
c.porro.de priuilegijs.ibi quod totum ex inſpectione ſuorum pri-
uilegiorum plenius aduertere potes,et ſecundum quod inueneris,ita
obſerues.requiritur.ſecundo principaliter quod in diſpenſatione
ſeu legitimatione narrentur omnia que habent mouere principem
vel reddere difficiliorem ad concedendum ad hoc quod nota.in.l.
vniuerſa.C.de precibus impera.offe.c.cum dilecta.de confirma-
tione vti.vel inutili.de reſcriptis.ſuper literis.et.c.poſtulaſti.et di
cto.c.primo.et ſecundo.de filijs preſbyterorum.Preterea dicebat
Ioannes andr.in additio.Specu.in titu.qui filij ſint legitimi.in
verſicu.ſed quero quid ſi legitimandus quod ſi ſpurius natus ex
vxorato et vxorata dicit ſe ſimpliciter ſpurium non tenebit legiti-
matio cum ſit ſpurius duplicatus.et ita tenet dominus Nicolaus
in repetitio.dicti.c.per venerabilem.in verſicu.nunc deſcendo.Bal
dus in hoc videtur aliquantulum varius.Nam in.l.ſi qua illuſtris.
C.ad offici.tenet ſufficere in genere vt princeps dicat quod ſit ille-
gitime natus.Nec oportet deſcendere ad ſpeciem ſpeciei quod ſit
111 illegitime natus,puta ex monacha vel inceſtu:†quia clauſula non
obſtante dicto.§.fina.omnia ſupplet.Et quia genus excludit om-
nem ſpeciem,maxime in fauorabilibus,et ita refert tenuiſſe Ioã-
nem an.Sed in.l.eam quam.C.de fideicommiſſ.dicit quod quan-
do eſſet filius natus ex multum odioſo coitu,vt quia ex monacha
vel inceſtu illa verba generaliter non ſufficerent.Paulus de ca
ſtro in conſilio quod incipit.In nomine domini amen.Super pun
cto iſto videtur tenere quod ſi princeps fuit vſus verbis etiam ge-
neralibus,puta qualitercunque et ex quocunque coitu natus et cetera.etiam
ſi ipſe ignoraſſet defectum.ex quo voluit omnes tollere defectus
ſufficiat.argumen.l.qui iure milita.de milita.teſtamento.Et idem
videtur mihi ſi gratia eſſet conceſſa ex certa ſcientia principis vel
aliter de ea conſtaret per nota.in.c.porrecta.de confirmatio.vtili
vel inutili.extra autem dictos caſus crederem diſpenſationem non
tenere per ſupradicta etiam ſi eſſet motu proprio:quia licet motus
proprius tollat ſubreptionem.tamen non ſupplet defectum inten-
tionis,vt nota.in.c.quamuis.et in.c.ſi motu proprio.de preben.lib.
ſexto.et in clementi.ſi Romanus.de preben.et propterea ſtilus cu
rie habet,vt ſemper in diſpen.que ab ea emanant fiat mentio ſpe-
cialiter de defectu.puta.ſi.n.qui defectum natalium de coniugato
genitus et ſoluta vel monali et cetera.pateris et cetera.Requiritur et tertio
quod legitimandus conſentiat,vt in authen.quibus modis natu
rales efficiuntur ſui.§.generaliter.colla.vij.Sed nunquid requi-
ratur conſenſus agnatorum vel citatio,et licet aliqualiter fuerit.§.
tactum.tamen plenius loquendo dic ſecundum Bartolum in.l.gallus.§.
et quid ſi tantum.in fine.ff.de liberis et poſthumis.quod aut eſt fa
cta legitimatio ad inſtantiam patris,vel ad inſtantiam filij patre
conſentiente et non requiritur alia vocatio agnatorum.Pater enim
112 †poteſt diſponere de bonis ſuis ſicut ſibi placet.l.cum adoptio.ff.
de adop.in authen.de nupe.§.hinc nos.immo talis legitimatus
ſuccedet non ſolum patri,ſed etiam agnatis.Princeps enim qui
abſtulit iſtis illegitimis ius agnationis poteſt eis reſtituere.l.pri-
ma.C.de nata.reſtitu.Et idem ſi pater diſpoſuiſſet hoc in vita ſua
puta in teſtamento quod voluiſſet filium ſuum legitimari:quia tunc
filius ſine alterius requiſitione poteſt legitimationem petere,ar-
gumen.anthen.item ſiquis.C.de naturalibus liber.Aut non ap-
paret quod in hac legitimatione interuenerit conſenſus patris,et
tunc aut extant alij filij.hoc eſt fratres legitimi,aut non.primo caſu
aut princeps de hoc eſt certificatus,et valet legitimatio.Eſto quod
vt dixi non appareat de conſenſu patris,vel etiam appareat de diſ-
ſenſu:quia nullum fit preiudicium ipſi patri,quoniam poteſt alios
inſtituere et non fecit,videtur voluiſſe ipſum legitimatum ad ſuc-
ceſſionem ſuam venire.et quia poterant ei naſci legitimi ſucceſſo-
res etiam eo inuito igitur et ciuiliter poterant ſibi inuito fieri co-
operante natura.Hoc voluit Paulus de caſt.in conſilio quod in-
cipit.In Chriſti nomine.ſuper eo quod queritur.allegat not.per
Iaco.de are.in quadam ſua diſputatione.de qua dicit facere men
tionem

tionem Joannes andr. in additio. Specu. in titu. de ſucceſſio. ab
inteſtato. Aut princeps de hoc nō eſt certificatus, et videtur quod
non valeat: quia princeps non ita de facili inducitur quando ex-
tant alij filij legitimi, vt ſentit Joan. and. in. d. additio. Pro quo
facit text. in authen. quibus modis naturales efficiuntur legiti. §.
ſi vero. ſolummodo naturalium filiorum pater. colla. vij. Secun-
do caſu quando non extant alij filij legitimi, et videtur quod va-
113 leat etiam † ſi extent illi agnati vlteriores, de quibus nulla ſit facta
mentio: quia filiorum in vita patris non requiritur conſenſus in eo
ius bonis nullum erat queſitum quaſi dominium. Et hoc videtur
velle domi. Nico. in repetitio. dicti. c. in quarta queſtione principa
li. in. §. reuertor ad primum. verſicu. ſunt autem. Ad hoc conſilium
ſeꝫ Gaſ. de cal. in titu. qui filij ſint legitimi. quod incipit. legitima-
tio. hoc verum dummodo, vt dixi conſtet principi, an pater cōſen-
tiat vel diſſentiat. Si vero fiat legitimatio poſt mortem patris pa
tre nihil in vita diſponente: tunc in preiudicium eorum quibus eſt
iam queſitum ius nō legitimat illis irrequiſitis. Jmmo plus: quia
requiritur eorum conſenſus, vt. l. penul. de nata. reſti. poſſet tamē
princeps ſi vellet eis irrequiſitis. l. ij. in fin. de nata. reſtitu. ita tenet
Bartol. in. l. gallus. §. quid ſi tantum. ff. de liberis et poſthumis.
Quando autem videatur velle princeps preiudicare, dic ſi prin-
ceps reſtituat ad primeuum ius, et hoc exprimat quod velit preiu
dicare vel aliter appareat de eius certa ſcientia: tūc preiudicat eis
talis legitimatio, ſeu reſtitutio, alioquin etiam ſi motu proprio fa
ciat non videtur velle preiudicare illis quibus medio tempore eſt
ius queſitum. Eſto quod reſtituat et multomin⁹ ſi conferat legi-
timationem: quia licet legitimus ſit, non tamen ad eorum preiudi
cium. Jta videtur eſſe de mente do. Anto. in. d. c. ſuper quibus. vide
etiam nota. conſi. Pet. de peru. in conſi. qd incipit. Viſa apoſtoli.
litera. li. xviij. conſiliorum.

114 **Requiritur quarto et vltimo** † qꝫ ſit clauſu-
la derogatoria iuris quod diſpoſuit ſpurium non poſſe ſuccedere
vt vult gloſ. in authen. quibus modis naturales efficiuntur ſui. §.
vltima ſiquidem. in verſi. participium. col. vij. Sed an ſit neceſſe qꝫ
fiat mentio ſpecialiter vel ſufficiat quod generaliter derogetur illi
iuri. Gloſſ. ibi videtur velle quod requiratur derogatio ſpecialis.
et idem Jaco. de bel. ibi. Sed mihi videtur quod dominus Anto.
et communiter docto. in dicto. c. venerabilem. concludunt qꝫ ſuffi-
ciat generalis derogatio, puta non obſtantibus quibuſcunqꝫ legi
bus in cōtrarium facientibus, immo et ſi eſſet facta legitimatio ex
certa ſcientia valeret abſqꝫ dicta clauſula non obſtante ſm Bald.
in. c. naturales. ſi de feud. fuerit controuerſia, etiam ſi fieret ad ſup-
plicationem partis per. l. qua in prouincia. §. diuū. ff. de ritu nup.
et ita videtur qꝫ ſeruet curia Romana in iſtis diſpenſationibus de-
rogando generaliter, vt ſtatim patebit.

An autem iſte legitimatus per reſcri-
ptum vo-
115 cetur † vna cum legitimis et agnatis ad hereditatem paternam,
vel etiam ad hereditatem ipſorum agnatorum. dic quod ſi eſt legi-
timatio reſtitutiua: quia ſit plena reſtitutio et reintegratio ad ius
primeuum et ſuccedit omnibus quibus ſucceſſiſſet ſi illud impedi-
mentum ciuile non emanaſſet et ſimiliter ſuccedatur ei, quia reſti-
tutio non eſt niſi repoſitio in priſtinum ſtatum. vt in. c. Quis. de re-
ſcrip. lib. vj. et. l. ij. ā. de iure aure. annu. intellige interuenientibus
his que ſupra dicta fuerunt. Aut non eſt reſtitutiua ſed eſt quedā
collatiua legitimatio, et tunc aut ſit alias habenti a natura hoc
eſt legitimatur ille qui alias ſucceſſiſſet ſi nō fuiſſet per. l. impeditus
et ſimiliter ſuccederet vna cum agnatis intellige interuenientibus
ſuperioribus. Aut ſit alias non habenti a natura, vt quia ado-
ptatur quis et talis legitimatio habet locum demum inter cōſen-
tientes non autem inter alios, et ita debet intelligi. l. nam itaqꝫ di
uus. ff. de adoptio. et hec videntur eſſe de mente domini An. in di
cto. c. per venerabilem. qui allegat Ubertum de bobio ita tenere.
Predicta intelligerem vera niſi verba legitimationis, ſeu diſpen-
ſationis aliter ſonarent: quia ex verbis diſpenſationis colligenda
eſſet mens et intentio concedentis. l. ille aut ille. §. cum in verbis. l.
non aliter. ff. de legatis tertio. C. de fideicommiſ. l. voluntatis. in au-
then. de mādatis principum. §. ſi quis autem. extra de priuilegijs.
c. porro. et. c. recepimus. Unde non extendenda vltra ipſa verba
ad hoc. de conſanguinitate et affinitate. c. quod dilecto. et quod no
ta. in. c. non poteſt. de preben. lib. vj. de reſcrip. c. cum dilecta. de re-
116 ſtitutio. ſpolia. piſanis. de offi. deleg. c. venerabili. † Et propterea
diſpenſationes que emanant a curia Romana habilitantes iſtos
illegitimos non faciunt eos per omnia legitimos etiam quoad ef
fectum ſucceſſionis, vt ex forma ipſarum apparet que eſt talis.
¶ Paulus epiſcopus ſeruus ſeruorum dei, Dilecto filio Franci-
ſco petri laico Peruſino. Salutem et apoſtolicam benedictionem
illegitime genitos, quos morum decorat honeſtas nature vicium
minime decolorat: quia decus virtutum geniture maculam abſter-
git in filijs et pudicitia morum pudor originis aboletur. Cū itaqꝫ
ſicut ſe habet fidedignorum aſſertio tu qui defectum natalium pa
tiris de ſoluto genitus et coniugata defectum huiuſmodi hone-
ſtatis morum et vite recompenſans redimens fauore virtutum qd
in te ortus odioſus ademit. Nos volentes te horum intuitu fauo-
re proſequi gratioſo. Dilecti filij Petri de Peruſio genitoris tui
pro te nobis ſuper hoc humiliter ſupplicantis, et tuis in hac parte
ſupplicationibus inclinati tecum, vt in quibuſcunqꝫ bonis dicti
Petri et aliorum parentum agnatorum et cognatorum tuorum
tam ex teſtamento quam ab inteſtato, abſqꝫ tamen preiudicio illo
rum qui in huiuſmodi bonis ſi parentes agnati et cognati predi-
cti ab inteſtato decederent ſuccedere deberent. Necnon ad hono-
res dignitates et officia ſecularia publica et priuata recipi et aſſu-
mi. Jllaqꝫ et quoſcūqꝫ actus legitimos gerere et exercere libere et li
cite valeas in omnibus, et per omnia perinde ac ſi de legitimo ma
trimonio natus fores defectu predicto ac conſtitutionibus apo-
ſtolicis legibus imperialibus ſtatutis quoqꝫ et cōſuetudinibus mu
nicipalibus ceteriſqꝫ cōtrarijs nequaqꝫ obſtātibus de ſpeciali dono
gratie diſpenſamus. Nulli ergo et c.

Quid autem importēt illa verba
117 † huius diſpenſatur. tam ex teſtamento quā ab inteſtato, abſqꝫ ta-
men preiudicio illorum: quia reperio varias opiniones doctorum
vt dicit Ulpianus iuriſconſultus in. l. ſeruum quoqꝫ. ff. de procur.
et Cel. in. l. ſi et me et titium. ff. ſi certum petatur. Sublato et vt ob-
mittam alios inuenio tres iuriſconſultos illuminatores vtriuſqꝫ
iuris, quorum ſapientia et doctrina totus orbis reſplendet Corta-
nos et Germanos Bald. videlicet Petrum et Angelum de cele-
berrima Ubaldorum familia de Peruſio natos que tanqꝫ in do-
mo domini plantata continue fructuoſos palmites germinat va-
rie ſentientes et conſulentes. Quomodo ergo illius arboris glo-
rioſe ramuncul⁹ forte minus fecundis auderem os aperire et te-
mere aliquid iudicare. Ego igitur contentus eorum concluſiones
ſine alijs argumētis nude referre, et quod per Moderniores ob-
ſeruatur vnico verbo ſcribere. Bald. enim in conſilio quod incipit
Uerba autem ſuccedere valeas. Jntelligit illam clauſulam quod
legitimatus: tunc demum ſuccedat quando non ſunt vel nolunt
ſuccedere venientes ab inteſtato vſqꝫ ad quartum gradum. Alias
ſi vellent ſuccedere ipſe legitimatus ab eis excluderetur, non ta-
men a remotioribus vltra quartum gradum, nec ſimiliter a coniu-
ge vel fiſco excluderetur. Et allegatur idem dixiſſe in voce quan-
do legebat. l. finalem. C. de codicillis. Pro quo facit text. in. l. peti-
tionem. C. de aduocatis diuerſorum. ibi. Necnon perſonis ex traſ-
uerſo latere vſqꝫ ad quartum gradum et c. Per quem text. dicebat
ipſe quod appellatione conſanguineorum ſuorum nō veniebant
transuerſales, niſi vſqꝫ ad quartum gradum, et ita ſepe allegaſſe il-
118 lam. l. Guitiel. de cugno. De † preiudicio coniugis et fiſci forte nō
curauit, quia. l. duodecim tabularum tantum cōſiderauit tres gra-
dus ſucceſſionis, ſcilicet aſcendentium deſcendentium et tranſuer
ſalium. l. prima. ff. ſi tabu. teſta. nulle exta. l. prima. ff. de gradibus.
et dictum fuit ſupra in principio opuſculi noſtri quod dicit de fi-
ſco. facit per Bald. text. in authenti. quibus modis naturales effi
ciuntur ſui. §. ſiquis autem defunctus. colla. vij. ibi aut etiam no-
ſtrum erarium. nam nec illi quantum ad hoc parcimus. Et iſta vt
arbitror fuit opinio ſua qui etiam mihi dicit qū pater fecit teſta-
mentum quomodo ipſe legitimatus ſuccedat, credo quod intelli-
geret cum ſucceſſurum ſm quod in diſpoſitione inuitatus eſſet.
Ange. in conſilio quod incipit. Jn dei nomine et ſue matris virgi
nis glorioſe amen. Viſo puncto predicto. Multum ample et fa-
uorabiliter pro diſpenſato intelligit iſtam gratiam, vt ſcilicet legi-
timatus ſuccedat ab inteſtato ſicut a principio eſſet legitimatus, ex
teſtamento autem ſm quod in eo inuitatur. Et reſpondet ad illa
verba. Abſqꝫ tamen preiudicio illorum et c. quod ſilius legitima-
tus in teſtamento preteritus vel exheredatus in quo erant inſti-
tuti aliqui venientes ab inteſtatu nō poſſit ipſum infringere per
contratabulas querelam vel iure dicendi nullum in preiudicium il
lorum qui in eo erant inuitati. Si alias ab inteſtato inuitati fuiſ-
ſent quando legitimatus non eſſet in medio, vel non habuiſſet
diſpenſationem, et iſtam dicit eſſe veram deciſionem. Hortatur
tamē vt ſuper hoc habeatur declaratio mentis pontificis ſi haberi
poteſt. Uult ergo quod legitimatus ſeu diſpenſatus ſuccedat in
omnibus. et per omnia ac ſi eſſet legitime natus: tamen non ha-
beat remedia contra teſtamentū in quo ſunt inuitati illi qui alias
119 veniſſent ab inteſtato. ¶ Petrus † vero in preallegato conſilio
quod incipit. Viſa apoſtolica gratia. Concludit quod virtute pre-
dicte diſpenſationis poterit ſic diſpenſatus, ſeu legitimatus cape-
re hereditatem ex teſtamento paterno. Sed ſi pater ab inteſtato
decederet et exiſteret veniens ab inteſtato: tunc diſpenſatus non
poſſet ſuccedere ab inteſtato ſuo patri. Si autem venientes ab in-
teſtato non exiſterent: tunc ſpurius ſic diſpēſatus poſſet patri vel

nlijs ab inteſtatu ſuccedere nō quod ne neceſſitate debeat ipſe inſtitui vel ſibi aliquid relinqui: quia ad hoc non tendit princeps, ſed ſolum ad reddendum habilem et capacem ad ſuccedendum ex teſtamento quando relinqueretur ei aliquid, vel ab inteſtato caſu quo non extarent venientes ab inteſtato, vel non vellent venire ad hoc.c.cum aliquibus.de reſcrip.libro ſexto. Et ita in effectu cōcludit ipſe ibi cuius opinio non multum diſtat ab opinione Bal. niſi quod Bald. dicebat excludi per dictam diſpenſationem coniugem. Item fiſcum. Item tranſuerſales vltra quartum gradum, vt paulo ante dictum fuit. Reperio etiam prefatum domi.Pe. idem tenere quod.ſ.ſcilicet quod legitimatus efficiatur habilis ad finem.vt poſſit inſtitui etiam in preiudicium veniētium ab inteſtato, licet ſi defunctus deceſſiſſet ab inteſtato non preiudicaret venientibus ab inteſtato dicta diſpenſatio ſubſcribēdo ſe in quodam conſilio certorum doctorum Peruſinorū, quod incipit. Chriſti nomine inuocato. Viſis dictis punctis, et ad aliud conſilium qđ incipit. In Chriſti nomine amen. Videamus primo.

120 Et vt nō† negligamus lineam femininam a qua deſcendimus. Reperio ita cōſuluiſſe eximium iuris interpretem dominum Dionyſium de Peruſio, qui temporis ſuo appellatus fuit doctor veritatis et incipit conſilium vt dicendorum notitia habeatur. Tamen ex dictis eorum non ſoluitur oppoſitio Angeli, qui dicebat ſaltem preiudicari fiſco ab inteſtato qui nunꝗ deeſt, vt videbitur in vltima et penultima parte opuſculi noſtri, niſi teneres quod ſupra tenuit Bald. quod princeps non curauit de preiudicio ſuo, ſicut nec de preiudicio coniugis vel trāſuerſalium remotorum per rationem.ſ.aſſignatam.

Excellens doctor et preceptor meus dominus Joannes petrucij de nobilibus de monte ſperello de Peruſio legens ordinarie in.C.poſuit hanc queſtionem in.l.fina.C.de codicillis. et finaliter poſt recitationem multarum opinionum, fecit vnū motiuum notum ſatis equum et conueniens verbis diſpenſationis, vt talis diſpenſatus ex teſtamento ſuccedat, prout in eo diſponitur ab inteſtato vero neminē excludat preter fiſcū propter illa verba ſine preiudicio tamen venientium ab inteſtato. Nec obſtat quod fiſcus nō exiſtentibus alijs ſuccedat ab inteſtato, et ſic videatur etiam velle non preiudicari fiſco: quia iſte diſpenſatus cum ſit habilitatus a papa excludet fiſcum pape ex tacita mente ipſius pape. Nam natura gratie et beneficij eſt, vt quatenus concernit intereſſe pecuniarium ipſum concedentis benigne interpretetur pro eo cui conceditur,

121 vt ſic,† de facili concedens de ſuo largiri intelligatur de priuilegijs: quia circa per Bart.in.l.benefi.ff.de conſtitu.princi. Faciunt not.in.c.cum dilecta.de verborum ſignificatio.et in.l.ab omnibus. ff.de legatis primo.que opinio videtur ſatiſfacere omnibus verbis in diſpenſatione poſitis, et ſatis placet, licet non videatur ab inteſtato multum dare. Et propterea prefatus ſolennis doctor faciebat vnam aliam conſiderationem que eſſet multum pinguis, vt ſuccedat perinde, ac ſi eſſet legitimus non tamen fiat preiudicium alijs precedentibus in gradu, puta ſi eſſet in ſecundo gradu non fiat preiudicium illi qui eſſet in primo. Iſta ſecunda opinio non videtur habere ſaporem: quia non erat dubium quod caſus fictus non debeat magis operari quam verus.l.homo liber.ff.de acquiren.rerum dominio. Unde ſatis abſurdum eſſet quod legitimatus precederet legitimum eiuſdem ordinis. Et propterea ſi talis clauſula ſine preiudicio veniētium ab inteſtato eſſet hoc modo intelligenda eſſet ſatis ſuperflua contra not.in prohemio Gregorianis.et in.l.ſecunda.C.de vete.iure enu.et in.c.ſi papa.de priuile. libro ſexto. Amplectenda igitur videtur ſua prima conſideratio, que tollit oppoſitionem quam fecit Bal.ſupra de fiſco vltra text. dicti.§.ſi quis autem defunctus.ſ.allega. eſſet nihilominus propter autoritatem et rationes dominorū.ſ.conſulētium bene cogitandum et videndum quomodo illa verba interpretetur curia Romana a qua emanant.

Summarium.

1 Succeſſionis ſecundus gradus eſt quomodo ſuccedant parentes liberis ſuis.
2 Filius ſine liberis et fratribus ex vtroque latere coniunctis ſi decedat vocantur parentes in gradu proximiores non habita differentia ſexus, et ſi extent fratres vtrinque cōiuncti vocanī parentes vna cum ipſis fratribus.
3 Aſcendens proximior in gradu an in quibuſcunque bonis ipſius filij et vndecunque procedentibus ſiue a linea paterna, ſiue materna preferatur. 4.
5 Frater vtrinque coniunctus an excludat auum vel auiam.
6 Filius fratris vtrinque coniuncti mortui an ſuccedat vna cum patre et matre, auo et auia, ſicut ipſe pater ſuus ſuccederet ſi viueret. 7.
8 Regula quod parentes ſuccedant filio defuncto non extantibus liberis vel fratribus ipſius defuncti aut ipſius extantib' vna cum ipſis fratribus. Tamen fallit. Primo vbi parentes tranſiſſent ad ſecunda vota, et quomodo hoc intelligaī, et an iura ciuilia per canonica ſint correcta, ibi vide. 9.10.
11 Et quid ſi filij primi matrimonij conſentirent ꝙ mater trāſiret ad ſecunda vota, an mater eo caſu priuetur dictis bonis. Et quid ſi omnes filij matri premoriantur.
12 Secundo fallit dicta regula quando parentes peccarent in corpus ſuum.
13 Relictum factum mulieri donec honeſte et caſte vixerit eidem an debeatur ſi tranſit ad ſecunda vota. Et quid ſi dictum ſit, et vitam vidualem ſeruauerit.
14 Tertio fallit dicta regula inuitans matrem ad ſucceſſionē quādo omiſit petere tutorē filio pupillo infra annum. Et iſta fallentia habet plures limitationes, quas ibi vide.
17 Mulier nunquid aſtringatur petere tutorem quam totius commode poteſt etiam longe ante lapſum anni, vel excuſetur etiam ſi expectet vſque ad vltimum diem anni. Et ibi vide ad queſtionem de artato ad publicandum acceptationem et prouiſionē infra annum. Et de appellato an poſſit petere executionem ſententie in fine fatalium.
20 Quarto fallit dicta regula quando mater nō petijt curatorem ventri vel furioſo.
21 Quinto fallit qñ poſt aſſumptionē tutele mater trāſit ad ſecundas nuptias alio tutore non petito.
22 Quid ſi contraxit ſponſalia de preſenti vel de futuro.
23 Quomodo ſuccedant parentes ſecunde ſpeciei filiorum, ſcilicet filijs naturalibus tantum. Quid de parentibus per lineam maſculinam. Quid de parentibus per lineam femininam. Et quid de cōſanguineis ex parte patris. Quid de conſanguineis ex parte matris, illic vide.
24 Perſone que excludunt et impediunt filium naturalem quominus ſuccedat patri vtrum ita impediant quominus pater ſuccedat ei.
Frater naturalis an veniat ad ſucceſſionem fratris naturalis premortui vna cum matre.
25 Parentes filijs ſpurijs non natis ex damnato coitu quomodo ſuccedant. Quid de parentibus per lineam maſculinam. Quid de parentibus per lineam femininam.
Parentes ex quacunque linea non ſuccedunt filijs ſpurijs natis ex damnato coitu.
Filij ſpurij etiā nati ex damnato coitu tenenī alere eorū parentes, quemadmodum et parentes tenentur alere tales filios.
26 Parentes cuiuſcunque linee filijs adoptatis ſeu arrogatis quomodo ſuccedant.
27 Parentes vltime ſpeciei filiorum, ſcilicet filijs legitimatis quomodo ſuccedant. Et quid ſi per ſequens matrimonium verum vel preſumptum. Et quid de legitimatis per oblationem curie. Quid de legitimatis per reſcriptum principis vel alijs modis.

Secunda pars Tractatus.

1 Equitur ſecunda ps principalis ſeu ſecundus† ſucceſſionis gradus qui fuit parentum. Nam quemadmodum nature ſimul et parentum commune votum liberos ad eorum hereditatem vocat, ita et ratio miſerationis parentes ad luctuoſam liberorum ſucceſſionem. Dicebat excelſi ingenij Papinianus iuriſconſultus in.l.ſcripto herede.§.non ſic parentibus.ff.vnde liberi.l.nam et ſi parentibus.ff.de inofficio.teſtamen. Hec autem ſecunda pars breuius expedietur quoniam multa in ea dicenda occurrerent ꝙ in prima fuerunt examinata. Unde eadem repetere ſuperfluum eſſet quam ſuperfluitatem iuxta Gregorij nonі et Bonifacij.viij.ſententiam in eorum compilationum prohemijs vitare debemus. Cautius igitur erit pauca idonee effundere quam multis inutilibus pregrauari inquit imperator.C. de vete.iure enucle.l.ſecunda.§.contrarium. Reſecatis ergo ſuperfluis et omiſſis difficultatibus iuris.ff.et.C.que corriguntur per ius authenticorum, vt.j.latius patebit ſolum videbitur qui vocentur ad ſucceſſionem per ius nouiſſimum. Non enim expedit nobis nunc in legibus abrogatis inſiſtere.C.de nouo.C.cōponendo.l.ij.§.hunc igitur.C.de vete.iure enucle.l.ij.§.hoc igitur no.de conſti.c.j.de iudi.c.nouit.

Et amplectando materiam dico
2 †ꝙ ſi decedit filius ſine liberis et fratribus ex vtroque latere coniunctis vocantur parentes ipſius filij in gradu proximiores tam maſculini

maſculini & feminini ſexus excluſis omnibus alijs agnatis et cognatis, et ſi plures eundem habent gradum ex quo inter eos hereditas diuiditur vt medietatem quidem accipiant omnes a patre aſcendentes quanticunque fuerint. Medietatem vero a matre aſcendentes quantoſcunque inuenire eos contigerit. Caſus eſt in authen. de heredibus ab inteſtato venientibus. §. conſequens autem vſque ad. §. ſi vero. cum aſcendentibus. colla. viij. In quo. §. ſi vero decidit. ꝙ ſi ſuperſint fratres ex vtroque latere coniuncti, ipſi defuncto et ſuperſint parentes vocant fratres vel ſorores predicti vna cum parentibus in gradu proximioribus, ita vt viriles fiant portiones ſublata omni differentia ſexu et patrie poteſtatis et in dicto caſu ad vſumfructum illarum portionum vocantur dicti fratres quem pater non habebit: quia et ipſe partem proprietatis cōſequitur, vt probant dicta iura, et iſta eſt vera limitatio ad. l. cum oportet. C. de bonis que libe. et ex dicto authentico ſumpta eſt authentica defuncto. C. ad ſenatuſconſultum tertul. et authentica item hereditas fratris. eodem titu. Dixi parentes ſuccedere in gradu proximiores. Unde pater excludet auum maternum, et mater auū paternum quod declarat glo. in dicto. §. conſequens in hec verba. Ergo auum maternum excludit pater cū mater non ſuperſit. Sed aliud in deſcendente ſi habeo filium, et ex eo nepotem. ſ. eo. §. ſi tamen. et alia gloſſella in dicta authen. defuncto. Ergo pater excludet auum maternum, cum mater defuncti non ſuperſit, et mater auum paternum cum pater non ſuperſit, licet aliud ſit in filio et nepote ex alio filio premortuo, vt. ſ. titulo. j. l. in teſtamento. Verba ſunt predicte glo.

Uides ergo mentem glo. que eſt

3 †quod in aſcendentibus attendatur gradus proximior qui preferatur remotiori ſiue ſit per lineam maſculinam, ſiue per lineam femininam. Secus eſt in deſcendentibus in quibus non attenditur iſta proximitas. Et ratio eſt quia filius intrat locum patris et nepos locum filij non autem auus intrat locum patris, et ſic de alijs ſuperioribus quod tamen videbatur contrarium ex natura correlatiuorum que eſt, vt quod in vno ſtatuitur ſtatuatur in alio. l. fin. C. de indicta viduit. Nam ſicut ſe habet linea deſcendens ad ſucceſ. aſcendentis ita econtra dicebat Iaco. butri. in authen. defuncto. C. ad tertullia. quod Bald. ibi non placuit: quia magis debetur hereditas deſcendentibus quā aſcendentibus et pleniori iure. Et certe videtur ſatis mirabile, maxime in auo paterno in cuius poteſtate nepos erat. l. nam ciuium. et. l. ſequen. ff. de his qui ſunt ſui vel alieni iuris. inſtitu. de patria poteſtate. §. qui igitur. et qui habebat vſumfructum et liberam adminiſtrationem in bonis ipſius nepotis dum viuebat. l. cum oportet. C. de bonis que libe. et iura ſuitatis cum preſupponamus patrem premortuum, vt plene not. in l. ſi fratris. C. de iure deliberan. qui olim omnia eius bona iure peculij occupabat. l. placet. ff. de acquirēda hereditate. l. ſi infanti. C. de iure deliberan. quod hodie per matrem excludatur tamen. l. ita diſponit. Unde et ſi dura ſit ſeruanda eſt, vt. l. proſpexit. ff. qui et a quibus.

¶ Sed circa predicta quero primo nunquid hoc habeat locum in
4 quibuſcunque bonis ipſius filij. Pone in terminis deceſſit Petrus relicto Antonio filio ſuo herede deceſſit Antonius filius ſuperſtite Franciſco auo paterno, et Medea matre ſua quis preferetur in ſucceſſione Antonij in bonis a Petro patre ſuo prouenientibus an Medea mater an vero Franciſcus auus paternus per regulam ſuperiorem videtur quod mater preferatur. In contrarium facit. l. quod ſcitis. C. de bonis que liberis. vbi in lucris prouenientibus a linea materna preferatur aſcendens per illam lineā ita videtur econtra quam in bonis queſitis a linea paterna preferatur aſcendens per illam lineam. Et hoc voluit Bartolus ſic ſummando dictam. l. quod ſcitis ſm vnum intellectū illius. l. licet ipſe non loquatur de matre et auo paterno, ſed de auo paterno: tamen non eſt vis quia vt ſupra dictum eſt omnino proximior in gradu prefertur remotiori etiam eiuſdem linee.

¶ Sed difficultas eſt an linea paterna in bonis queſitis ab eadem linea preferatur linee materne, et econtra linea materna in bonis queſitis ab eadem preferatur linee paterne. Baldus in dicta authentica tenet contra Bartolum dicens quod nec in dicta authentica, nec in corpore diſtingui vtrum bona proceſſerint a linea materna, vel paterna, ſed vndecunque fieri equalem diuiſionem inter paternos et maternos ſola habita diſtinctione graduum remittens ſe ad dicenda in dicta. l. quod ſcitis. vbi idem dicit limitando. l. illam ſolum habere locum in lucris nuptialibus, et in hoc remanere incorrectam a dicta auth. vt parentes ſint promptiores in dotando. l. ſecunda. C. eodem. in alijs ergo bonis vndecunque prouenientib⁹ aui pariter ſuccedant, vt latius ibi per ipſum Bal.

Secūdo quero an frater vtrinque

5 †coniunctus excludat auum vel auiam. Pone deceſſit Petrus ſine liberis, et ſine patre et matre ſuperſtitibus ſibi auo et auia, et Franciſco fratre vtrinque coniuncto. An dictus frater in ſucceſſione Petri fratris excludat auum, et auiam ipſius Petri vel inuitetur vna cum ipſis ſicut inuitaretur vna cum patre et matre. Iaco. de bel. in authentica de heredi. ab inteſtato. §. ſi vero. tenet quod frater excludat auum et auiam, et per illum tex. ibi. Cum aſcendentibus inueniantur fratres aut ſorores ex vtriuſque parentibus coniuncti defuncto cum proximis gradu aſcendentibus vocabuntur. Et in dicta authentica defuncto ibi. Sed ſi cum parentibus fratres ſorores vtrinque defuncto coniuncti ſuperſint vocantur cum aſcendentibus in gradu proximis etc. Nec obſtat ſm eum quod ille dicitur proximus quem nemo precedit: quia illud verum quando lex ambigue loquitur, ſed hic determinate loquitur, et ideo mens et voluntas. l. inſpicienda eſt. Specu. in titu. de ſucceſſione ab inteſtato. §. ſequitur videre. verſicu. primo. qui incipit. ſi vero. Ponit hanc queſtionem ſed non decidit glo. in dicto. §. et in dicta authentica. tenent vt quemadmodum frater vtrinque coniunctus admittitur cum patre et matre, ita etiam admittatur cum auo vel auia, et deinceps vt viriles fiant portiones. Hoſtien. in ſumma de ſucceſſione ab inteſtato. §. ſic vidiſti. de linea deſcendētis ver. quid ſi habet fratres. Refert quoſdam tenuiſſe primam opinionem, ſed ipſe et dominus ſuus tenet, vt fratres non excludant auum vel proauum, et idem videtur tenere Lap. Abba. in quadam apoſtilla ibi, et hoc etiam videtur tenere Dyn. in ſummula ſua referendo Io. et Mar. ita tenere licet aliter ſe non firmet. et Bald. in dicta authentica defuncto pro quibus facit ratio naturalis. l. nam et ſi parentibus. ff. de inoffic. teſtamen. et ſtatim dicetur in alia queſtione.

6 Tertio quero †an filius fratris vtrinque cō

iuncti mortui ſuccedat vna cum patre et matre auo et auia, et deinceps ſicut ipſe frater vtrinque coniunctus ſuccederet ſi viueret. Tu diceres quod licet quando non extant aſcendentes ille nepos teneat locum patris, et ſic ſuccedat patruo ſicut et ſuccederet pater ſuus ſi viueret in authentica de heredi. ab inteſtato. §. ſi autē defuncto. col. ix. tamen quando ad hereditatem patrui vocatur vna cum aſcendentibus, ſcilicet patre vel matre auo vel auia defuncti ipſe filius fratris defuncti excluditur a fratre et aſcendentibus defuncti. Caſus eſt in dicta authenti. §. ſi autem cum fratribus. Sed contrarium dicas. Pone exemplum deceſſit Petrus ſine liberis ſuperſtitibus ſibi aſcendentibus, et fratre vtrinque coniuncto, et Franciſco filio alterius fratris premortui, nunquid iſte Franciſcus vocetur ad hereditatem Petri vna cum aſcendentibus et fratre defuncti patruo ſuo. Et certe ſic per caſum apertum in authen. vt fratrum filij. §. hoc itaque. col. ix. vbi imperator. Hoc itaque iuxta corrigentes ſancimus, vt ſi quis moriens reliquerit aſcendentium aliquem et fratres qui poſſint cum parentibus vocari, et alterius fratris premortui filios cum aſcendentibus et fratribus vocentur et premortui fratris filij tantam accipiant portionem quantam futurus erat eorum pater accipere ſi vixiſſet. Nec obſtat text. in dicto. §. ſi autem cum fratribus. quia ille corrigitur per iſtum, vt expreſſe dicit imperator in dicta authentica, vt fratrum filij. Non enim piget ſuas leges corrigere vbi vtilitatem ſubiectorum inuenire vult.

7 Quarto quero †an frater ex vno

latere tantum defuncto coniunctus ſuccedat fratri vna cum aſcēdentibus. tex. eſt in. l. ſi quis vel ſi qua. C. ad tertul. dicit ꝙ ſic ibi. Si quis vel ſi qua matre ſuperſtite et fratre legitimo vel ſola cognationis iura habente inteſtatus vel inteſtata deceſſerit nō excludit a filij ſucceſſione matrem, ſed vna cū fratre mortui vel mortue. etc.

¶ Sed aduerte quia. l. illa corrigitur per dictum. §. ſi vero. et per dictam authen. defuncto. qui tex. inuitant cū aſcendentibus vtrinque coniunctos non autem coniunctos ex vno latere tantum ad hoc in. l. j. ff. de iuris et facti igno. Et videtur expreſſum in authen. de heredibus ab inteſta. §. conſequens. ibi dicit pater autem aut mater, aut alij parentes omnibus ex latere coniunctis preferuntur exceptis ſolis fratribus ex vtroque parente. et ita voluit Bald. in dicta authen. defuncto. et An. in auth. de nō eli. §. nuben. in princ. colla. j.

¶ Quinto quero an ſit verū indiſtincte ꝙ aſcendentes ſuccedant filio deficientibus liberis et fratribus vtrinque coniunctis vel etiam ſuperſtitibus fratribus vna ipſis fratribus, vt ſupra dictū eſt. Dic
8 ꝙ ſic regulariter †tamen fallit in pluribus caſib⁹. et primo vbicunque parentes tranſirent ad ſecunda vota hoc videtur colligi ex tex. l. femine. §. illud etiam. C. de ſecundis nuptijs. et ex text. dicte auth. defuncto. in ſi. ibi. Ubi nulla ſecundarum nuptiarum ſit mentio cōtrario ergo ſenſu vbi ſecunde nuptie interuenirent parentes propter iniuriam filio defuncto factam excluderentur ab eius hereditate. Sed illi textui multum obſtat dictum apoſtoli, de quo in. c. penulti. et fin. de ſecundis nuptijs. et ibi gloſ. que vult ꝙ ſint hodie ſublate omnes pene inducte per leges ciuiles contra ſecundo nu-

ben. Et idem quod apoſtolus videtur voluiſſe imperator Juſti-
nianus in auť. de non eligen. ſecūdo nuben. §. cum igitur. col. i. ibi.
Nec ꝙ et hoc ipſan deducimus ad neceſſitatem amaram ꝛ noſtro-
rum temporum indigentium vt metu caſtarum nuptiarū, licet ſe-
cundo ſint ab his quidam abſtineant ꝛ deſcendāt ad quaſdam in-
terdictas permictiones et forſan etiam ad ſeruorū corruptiones,
ſed quoniam non licet legaliter viuere contra leges luxuriantur ne
quaquam igitur valere volumus ꝛc.
¶ Sed reſpōde ꝙ dictum apoſtoli intelligitur qḋ corrigat penas
inductas cōtra mulierem que nubebat infra tempus luctus, vt eſt
pena infamie ꝛ alie de quibus in l. i. C. de ſecundis nuptijs. Et ita
videtur velle Inno. ꝛ communiter cano. in dicto. c. fina. et per legi
ſtas in. l. femine. et. l. hac edictali. C de ſecundis nuptijs. et per Do-
mi. Nico. ſic. in repetitio. c. eccleſia ſancte Marie. de conſtitu. Quo
9 autem ad alias penas ſecus eſt. Unde quo† ad ſucceſſionem dic ꝙ
mater tranſiens ad ſecunda vota ſiue ante mortem filij, ſiue poſt ex
cluditur a bonis filij queſitis a patre, et ſic a primo marito ipſius
matris, in quibus ſolum habet vſumfructum in vita ſua, ꝛ idem in
lucris nuptialibus. Poſſe quod vxor fuit lucrata a primo viro do
nationem propter nuptias, quam poſtea dedit filio qui nunc de-
ceſſit. Nam in ea ſolum retinebat vſumfructum. proprietas autē
veniet ad fratres defuncti. De hoc eſt caſus in authentica. de nu-
ptijs. §. hinc nos. et. §. filium autem. colla. iiij. In alijs autem bo-
nis ipſius filij defuncti ſuccedit mater in plena proprietate vna cū
fratribus defuncti ſicut ſi nunꝙ ad ſecundas nuptias tranſiuiſſet
probatur in dicto. §. hinc nos. et in dicta authen. de non eligen.
ſecundo nuben. §. cum igitur. colla. prima qui. §. corrigitur. per ni
ctum. §. hinc nos. quatenus loquitur de bonis queſitis per filium
defunctum a patre, de quo etiam, vide in authen. ex teſtamento.
C. de ſecundis nuptijs.

Quod autem dictū eſt in matre

10 quo ad iſtum articulum idem videtur dicēdum† in patre per tex.
in dicto authen. de non eligen. ſecundo nuben. §. quia vero contra
binubos. ꝛ. §. ſicut enim patres ſi ad ſecundas veniant nuptias. vt
in authen. de nuptijs. §. ꝛ hec communis mulieris ꝛ viri multa ſit.
et. l. generaliter. C. ne ſecundis nuptijs. Et vide tex. in. l. optimum
eſt itaꝙ eiuſdem authenti. ibi. Sicut enim patres non fraudamus
filiorum ſucceſſione ſi ad ſecundas veniāt nuptias, nec quelibet eſt
l. ad aliquid tale dicēs ſic neꝙ matres ꝛc. Et quāuis iura ſuperius
allegata videantur loqui tantum de lucris nuptialibus vel proue
nientibus immediate a coniuge. Idem ego intelligerem ſi proue-
nirent mediate, vt quia filius defuncto parenti ſucceſſiſſet vel ali-
ter habuiſſet ab ipſo parente predecedente nec eſt nouū, vt. l. anti-
qua trahaſ ad nouam. l. ſciendum. ff. qui ſatiſda. cog. et idem credo
qḋ voluerit Bal. in. l. femine. C. de ſecun. nupt. et que de matre ad
ſecunda vota tranſeunte dicta ſunt, dicas de auia vel proauia ma-
tre non ſuperſtite. Similiter de patre auo vel proauo. vide Hoſti.
in ſumma de ſecundis nuptijs. §. quare et qualiter. ver. ꝛ quod di-
xi. Item que dicta ſunt de ſecundis nuptijs intelligenda ſunt de
tertijs quartis et ſeptuageſimis ſi dici poteſt. argumento glo. Ru-
brice. C. de ſecundis nuptijs ꝛ. xxxi. q. i. c. aperiant. ꝛ. c. ego nunc. li-
cet quantū diſtant in numero tantū videanť diſtare in crimine et
cauſa. ꝛ. q. quomodo virginibus.

Predicta autē omnia et ſingula

11 limita notabiliter† niſi filij ſuperſtites conſentirent ꝙ mater tran-
ſiret ad ſecūda vota: tunc enim non priuaretur mater dictis bonis
prout voluit gloſſelia nota. auť. de nō eligen. ſecūdo nuben. §. hoc
conſtitutionibus. ſuper verbo, copulantur. Dicit enim glo. inuito
filio. ergo ſecus eo volente per quā glo. ſingularē do. Ange. ibi ad-
monebat aduocatos mulieris volentis tranſire ad ſecunda vota,
vt facerent quod filij conſentirent ſecūdo matrimonio: qꝛ per talē
conſenſum euitabunt dictas penas quod eſt bene notandum.
¶ Item limita niſi omnes filij matris premoriātur ſine prole. Nā
tunc euitabit predictas penas ſic colligitur ex tex. dicte authen. §.
hoc autem. et ibi per Ange. et in. l. femine. §. finali. C. de ſecundis
nuptijs. Ratio eſt quia tūc ceſſat cauſa impoſitionis pene, ſcilicet
fauor filiorum. vt ibi per eum, et per Bal. in authenti. ex teſtamen
to. C. de ſecundis nuptijs.

Secundo principaliter fallit illa

regula que vocat parentes ad ſucceſſionem filiorum vbicunꝙ ipſi
parentes peccarent in corpus ſuum. Nam ſi excluduntur tranſeū-
do ad ſecunda vota propter iniuriam filiorum, ꝛ mariti, vt in auť.
de nup. §. ſoluto igitur. col. iiij. ibi. Felix quidem ꝛ beatū eſt vtriꝙ
contrahentium perdurare in priore coniugio ꝛ non procreatā ſo-
bolem ſequentibus matrimonijs forſitan contriſtare. Et dictū eſt
12 ſupra, multo magis vbi luxuriantur qꝛ† maior iniuria ipſis filijs et
marito infertur, vt probatur in auť. de non eligen. ſecundo nubē.
§. cum igitur. vſꝙ ad. §. colligentes igitur. ꝛ in authenti. hiſdem de
penis. C. de ſecun. nup. ꝛ in authen. de reſti. ꝛ ea que part. §. unum
ſiquidē. vſꝙ in ſi. maxime ibi. Non enim aliquid habebit amplius
caſtitatis luxuria. Hoc etiam probatur quia licet mater que ſerua
uit viduitatem ſit laudanda: tamen que ſecundo nupſit non eſt dā
nanda, vt patet in. §. optimum eſt itaꝙ. in eodem authen. vbi tex.
Optimum eſt itaꝙ atꝙ laudabile ꝛ dignum ratione, vt mulieres
ſe ita honeſte tractent quatenus que ſemel aduenerint ad virū ſer-
uent inuiolatum morientium thorum et huiuſmodi mulieres mi
ramur pariter et laudamus et non procul a virginitate ponimus
ſi autem non voluerit forſan cum et iuuenis hoc non patiatur nec
poſſit contra feruorem nature reſiſtere non eſt torquenda propter
hoc nec interdicende ſunt ei communes leges ſed ad viri alterius
nuptias veniat honeſte et omni luxuria abſtineat ꝛ nihilominus.
vt ſupra dictum eſt priuatur ſucceſſione filiorū, ergo multo magis
luxuriando et per iſtum tex. ibi. Sed ad alterius viri nuptias ve-
niat honeſte iuncto tex. d. §. cum igitur ibi. Ut metu caſtarum nu-
ptiarum licet ſecunde ſint.

Poſſet decidi etiam queſtio de re

licto facto mulieri donec honeſte et caſte vixerit, vt licet tranſeat
13 ad ſecundas nuptias† conſequatur relictum. Ange. in dicto. §.
dicit ꝙ aut verbum caſte ꝛc. profertur a lege ꝛ procedat ꝙ dictum
eſt, aut profertur ab homine: et tūc aut a marito vel filio, et quia vt
ſupra dictum eſt ſit iniuria marito et filij contriſtantur et non con-
ſequantur relictum, aut profertur a patre vel extraneo et ſecundo
nubendo: quia ſatis dicitur caſte viuere et propterea conſequetur
relictum. Qui tamen dicit qḋ ad tollendam iſtam dubitationem
ſemper apponuntur illa verba. Donec honeſte et caſte vixerit et
vitam vidualem ſeruauerit. Et forte a quocunꝙ proferentur eſſet
cautum ea adūcere. xxxi. q. i. c. hac ratione ibi. Secundā quidē vxo
rem accipere ſm apoſtoli preceptū licitū eſt, ſm autē veritatis ra-
tionē vere fornicatio eſt, ſed cum permittente deo publice ꝛ licen-
ter cōmittitur ſit honeſta fornicatio.

Tertio principaliter fallit dicta

regula que muitat matrē ad legitimā filij ſucceſſionē quādo omiſit
14 petere tutorem filio pupillo infra annum: † tunc enim ab eius legi
tima ſucceſſione excluditur tex. eſt in. l. ſciant oēs. C. de legi. here di
bus inſti. ad tertul. §. ſi. et non ſolum ab hereditate filij que defer-
tur ei per iur communem, ſed etiam ab ea que defertur ei per homi-
nem. puta ſi eſt filio ſubſtituta. Dicebat text. in dicta. l. ſciant vel ſi
per ſtatutum municipale inuitetur ſm Barto. in. l. ij. §. et ſi forte.
ff. ad tertul. Sed an matri cedat totus annus ceſſante impedimen
to vel aſtringatur petere cum primum poteſt infra annum. Bart.
in dicta. l. ij. §. cōfeſtim. ad tertul. dicit ꝙ mater infra quinquagin-
ta dies non aſtringitur, ſed poſt ſic. Unde ſi filius decederet poſt
quinquaginta dies, etiam ante lapſum anni non excuſaretur niſi
mater probaret legitimam cauſam impedimenti poſt lapſum au-
tem anni non poſſet proponere legitimam cauſam: quia lapſus an
ni facit preſumptionem iuris, ꝛ de iure contra quam non admitti
tur probatio in contrarium. Nec obſtat dicta. l. ſciant. quia debet
intelligi ſm dictum. §. confeſtim. Ibi enim dicit ſm legem nos pe
tierit infra annum, ideſt cum primum poteſt infra annum. Bald.
in. l. precibus. C. de impube. tenet ꝙ cedat matri totus annus, niſi
fuerit in notabili negligentia, puta quia monita noluit petere, et
forte bona pupilli periclitabantur, alias ſi nihil contra matrē pro-
15 baretur non excluderetur niſi per lapſum anni. Et ſic rigor† dicti
§. ſit limitatus per equitatem dicte. l. ſciant, de quo per Imol. in. c.
ex parte. M. extra de appellatio. Pro Bald. facit bonus tex. meo
iudicio in. c. commiſſa. iuncto. c. licet canon. de electi. libro. vi. vbi
tex. Commiſſa tibi parochialis eccleſia ꝙꝙ tantum de anno tranſie
rit quod infra ipſum nequeas, iuxta ſtatutum Lugdunē. concilij
promoueri non eſt niſi tunc demum cum ex toto fuerit ipſe an-
nus elapſus cenſenda vacare ꝛc. Pondero ergo illa verba cum ex
toto fuerit ipſe annus elapſus. ergo ſi aliquid ſuperſit de illo anno
quantumcunꝙ modicum non vacet cum per ſtatutum Lugdunē-
ſe ſit datum tempus vnius anni, vt probatur in dicto. c. licet. de ele
ctio. li. vi. Quem text. notabilem memini me alias induxiſſe in Ro
ta ad queſtionem talem. ſ. re. dominus Pius papa ſecundus in
regulis ſuo tempore duraturis diſpoſuit quod quicunꝙ vigore
gratiarum expectatiuarum acceptauerit beneficium eccleſiaſticū
et de eo ſibi fecerit prouideri quod infra tres menſes extunc im-
mediate ſequentes teneatur huiuſmodi acceptationes in loco be-
neficij publicare alias gratia acceptatio et prouiſio ſint nulle.
Contingit quod quidem Alphonſus Hiſpanus acceptauerat
quoddam beneficium et obtinuerat ſibi prouideri vltima Madij
papa deceſſit. xiiij. Auguſti: tunc proxime ſequentis, et ſic re-
gule fuerunt extincte de menſe Januarij Alphonſus traxit in
cauſam garſiam qui reperitur in poſſeſſione beneficij obijcitur per
garſiam

garſiam ipſi Alphonſo quod ipſe non publicauit infra tres meſe
ſes a die proniſionis ſue. prout regula diſponebat. Dixi non ob-
16 ſtare dicto Alphonſo obiectū† quoniam regula expirauerat per
obitum pape ante decurſum illorum trium menſium. Acceptatio
enim et proniſio. vt ſupra premiſſum eſt fuit facta vltima Maij
et papa obijt. xiij. Auguſti. vnde adhuc reſtabat ſibi tempus. xv.
nut. xvi. dierum. et ita fuit iudicatum. ¶ Et propterea crederem
qd etiam ſi vltimo die anni qd fortius eſt decederet pupillus non
petito tutore per matrem ideo quod ſi ſuperuixiſſet illo die pu-
pillus fuiſſet impoſſibile iudicem adire et tutorem petere adhuc
ipſam matrem non excludi per illum textum notabilem ibi. Quū
quam tantum de anno tranſiuerit qd infra ipſum nequeat pro-
moueri. Quem text. inducunt doctores ad queſtionem. Nunquid
appellatus poſſit petere executionem ſententie ante finem anni ſi
eſt elapſum tantum de tempore quod certum ſit appellationem
non poſſe proſequi infra illum annum, et concludunt quod non,
aliquantulum tamen videtur obſtare huic matri textus in. l. ſe-
cunda. §. ſi quis tamen. ff. ſi quis cautio. et ſimiles qui dicūt quod
imputandum eſt illi qui nimium ſe artauit, nec Bald. ſupra vi-
detur dicere contrarium qui ponderat notabilem negligentiam
mulieris. Et forte poſſet reſponderi ad illa iura ſcilicet. l. ſecun-
dam. et ſimilia quando caſus venit in perſonam negligentis ſe-
cus ſi in alijs.

Nunquid autem annus iſte datus matri poſſit per iudi-
cem limitari dic qd ſic adeo qd ſi non peteret tutorē in illud tem-
17 pus a iudice ſtatutum caderet a ſucceſſione† ſicut negligeret in-
fra annum ad hoc quod habetur in. l. ij. §. mater. ff. ad tertul. ſicut
dicimus de termino ſtatuto a iudice a quo appellatur: quia cum
ſit ſubrogatus loco termini iuris ſapit eandem naturam. c. per-
ſonas. et. c. cum ſit. extra de appellatio. et ita tenet Bald. in. l. ma-
tres. C. ad tertullia. Subiungens qd etiam ſi mater infra annum
ſollicite et diligenter geſſiſſet negotia pupilli ſed non immiſcuit
ſe tutele ſolenniter vel petijt alium ordinari priuabitur ſucceſſio-
ne ſm gloſ. in dicto. §. mater. que procedere poteſt niſi per ſimpli-
citatem obmiſiſſet petere nec potuit conſulere peritiores, vel vbi
fuiſſet ita antiqua que eſſet extra memoriam puta quia ſeptua-
genaria et vltra cum forte tunc non habeat locum ille. §. Et hec
poſſet eſſe vna limitatio ad hanc fallentiam: ſed de rigore iuris vi
detur, ſecundum ipſum Baldum ibi ſecunda limitatio colligitur
ex gloſ. dicte. l. matres vbi pupillus haberet alium cui deferretur
tutela legitima, puta fratrem vel alios conſanguineos. et ita pra
cticabant antiqui aduocati. Sed Barto. in dicto. §. ſi mater. hoc
non placet nec etiam Bald. in dicta. l. precibus. C. de impuberum
et alijs ſubſtitu. et. l. matres. quia ex quo mater prefertur omnibus
agnatis et cognatis, et ſic omnes excludit preter teſtamentarios,
vt in authen. matri et auie. C. quando mater tute. of. fun. poteſt. et
in corpore vnde ſumitur oportet qd aut tutelam ſuſcipiat aut co-
ram iudice renunciet vt veniat ad legitimum aut petat alium tu-
torem dari ſi legitimus non eſt idoneus.
18 ¶ Tertio limita† illam fallentiam quando filius deceſſit iam pu
bes. excuſatur enim mater illo caſu ſi antea non petijt tutorem, vt
dicta. l. matres. C. ad tertul.
¶ Quarto limita quando filij intereſſet tutorem non peti, puta
quia ſit relictum filio magnum legatum ſi tutorem non petierit,
vel quia ſoluendo filius non ſit. Conſuluit enim mater vt minus
inquietetur quaſi indefenſis. Hoc probat text. in. l. ij. §. quid er-
go. et. §. tractari. ff. ad tertul.
¶ Quinto limita quando mater tempore mortis mariti erat mi-
nor. xxv. annis. Caſus eſt in. l. ij. C. ſi aduerſus delictum adeo qd
etiam ſi efficiatur maior et ſteterit per annum poſt maiorem etatē
qd tutorem non petierit nihilominus non excludetur ab here-
ditate filij in pupillari etate decedentis. ita vult Bal. ibi, dicens
ſe pluries pro hac equitate conſuluiſſe, et ita etiam refert tenere
Speculatorē in titulo de reſtitutio. in integrum. Et idem voluit
Bald. in authē. ſi captiui. C. de epiſco. et cleri. Pro quo facit gloſ.
in. l. minoribus. C. de his quibus vt indig. et. l. minoribus. in qui-
bus cauſis in integr. reſti. non eſt neceſ.
¶ Sexto limita niſi alij preferrentur matri in tutela ex forma ſta-
tuti vel ex diſpoſitione teſtatoris puta agnati: tunc enim nihil eſt
qd imputetur matri ſi ipſa non petijt ſm Baldum in dicta. l. ma
tres. et clarius eſt in dicta. l. precibus. vbi ex eadem ratione dicit qd
licet mater non petierit tutorem infra annum non excluditur
quia a ſucceſſione etiam ſi per alium annum ſteterit quod tuto-
rem non petierit, nec etiam alij conſanguinei quibus hoc com-
peteret matre excluſa. Nam licet mater ſi non petijt infra annum
19 excludatur a ſucceſſione† tamen non videtur renuntiare tutele,
nec ſibi in hoc generatur preiudicium. ff. de legitimis tuto. l. tute
la. verſiculo ſed et ſi in gloſ. et per Bartolum. ſi autem mater eſſet
mortua vel tranſiſſet ad ſecunda vota: quia non eſſet ſpes quod
amplius petere poſſet tunc: quia auia ſuccedit in primum locū
eadem ſolicitudo que matri incumbat, incumbit et auie, et pro-
pterea iſto caſu negligētia ſibi noceret. et iſta eſt veritas ſm ipſum
Bald. ibi, et que dicta ſunt de matre videntur poſſe dici de auia,
et alijs quibus hoc facere de iure competit ad hoc dicta. l. ij. §. et
ſi forte. ad tertul. et alijs. ſ. allegatis iuribus. poſſent etiam conſide
rari alique alie limitationes ad hanc fallentiam que tamen viden
tur ſub iſtis ennumeratis tacite comprehendi de quibus in. d. l. ma
tres. et in dicta. l. ij.

Quarto principaliter fallit qn mater nō petijt
20 curatorem dari ventri† vel etiam furioſo. text. eſt in. d. l. ij. §. qd ſi
pregnans. ff. ad tertul. quod procedit niſi mulier ignoraſſet ſe pre-
gnantem, vt not. in. l. i. §. ſed ſi maritus. ff. de libe. agno. Nec intel-
ligas qd mater habet annum ad petendum dari curatorem vētris
qr ſi tantū expectaretur fruſtra daretur cum non ſit poſſibile, vt te
neat mulier conceptum in ventre vltra. x. menſes. et duos dies ad
plus. ff. de ſuis et legit. l. inteſtato. §. ſi. nota. in. l. ſeptimo menſe. ff.
de ſtatu ho. in auē. de reſti. et ea que parit. §. vnum ſi quidem. et ibi
optima glo. que docet quanto tempore mulier poſſit portare: ſed
habebit ipſa mulier pregnans tempus prefinitum in. d. l. i. de libe.
agnoſ. Et propterea dicebat Bald. in. d. l. matres. qd ſi mater non
petierit curatorem dari ventri licet tutelā ſuſceperit et poſthumus
ſtatim deceſſerit mater excludetur.

Quinto principaliter fallit quādo mater primo
aſſumpſit tutelam. poſtea non petito alio tutore nec reddita ratio
ne adminiſtrationis tranſiuit ad ſecundas nuptias. Caſus eſt in
authentica eiſdem. C. de ſecundis nuptijs. et in corpore vnde ſu-
mitur, videlicet in authenti. de nuptijs. §. ſi autem tutelam. im-
mo et alijs grauioribus penis punitur, vt ibi patet: nec mirum: qr
deum neglexit defuncti memoriam et charitatem filiorum, que pe
ne nec hodie ſunt ſublate. Dicit Ange. ibi. et ſic ille. §. remanet in-
21 correctus ab apoſtolo quo ad hoc† licet ſit correctus inquantum
prohibet ſecundas nuptias infra annum luctus, vt ſupra eſt oſten
ſum. Ratio eſt qr in primo impedit matrimonium, in ſecūdo nō.
Poteſt enim mulier contrahere ſecundas nuptias et nihilomi-
nus ſeruare iſtam ſolennitatem. Facit quod no. in. c. de francia. de
ſpon. Et idem ſi mater ante tranſitum ad ſecunda vota reaſſigna-
uit tutelam iudici, et petijt pupillo tutorē dari ſi tanq̄ tutor ſit da
tus pupillus moriatur tenuit Petrus de peru. lib. ij. conſiliorum.
charta. xxviij. maxime per. l. omnem. ff. ad tertul. Et vide ad predi-
cta pulchrū conſiliū Ang. germani ſui qd incipit. In nomine Ieſu
xpi amen. In cauſa que vertitur coram vobis arbitris. Quid ſi ma
ter actualiter non tranſiuit ad ſecundas nuptias: ſed bene contra-
xit ſecunda ſponſalia de preſenti anteq̄ peteret tutorem filio dari
nunquid priuetur ſucceſſione ſicut in caſu precedenti et videtur qd
ſic: quia prout dicit Ange. in. d. auē. matri et auie. Mater eſt ſuſpe-
cta non ſolum ſi actualiter tranſiuit ad ſecundas nuptias: ſed etiā
ſi concupiſcit tranſire. allegat tex. in corpore in. §. quia vero. Sed
dominus Ludouicus de roma in ſuis ſingularibus charta. viij. di
cit quod licet ſit deſponſata non admitteretur ad tutelam tamen
ſi antea eam aſſumpſerat per ipſa ſponſalia non priuatur per text.
in. l. ſolet. §. que virum. ff. de his qui notan. infa. Et eſt bonus text.
in. l. precedenti. iuncta glo. que loquitur de ſponſalibus. de preſen-
ti: licet glo. in. d. §. que videatur loqui de ſpōſalibus de futuro. Si
22 ergo† mater non deſinit eſſe tutrix per dicta ſponſalia: ergo per ea
non priuatur ſucceſſione. Ratio enim que priuat matrem tranſeū
tem ad ſecunda vota ſucceſſione eſt: quia pupillus remanet ſine tu
tore cum ipſa eo ipſo deſinat eſſe tutrix. in authenti. vt matres ſi-
ne prohibitione. §. quia vero. colla. viij. C. quando mulier tute.
offi. fungi poteſt. authen. ſacramentum. et not. in. c. ex parte. M.
de appel. quando tamen occurret de facto cogitabis ſuper hoc no
tius et videbis Ang. in. d. authen. matri et auie. hec locum habent
quando parentes volunt ſuccedere prime ſpeciei filiorum, ſcilicet
filijs legitimis et naturalibus.

Sequitur nunc videre quomodo ſuccedāt parentes filijs natu
ralibus tantum. Dic qd eo caſu quo filij naturales vocātur in dua-
bus vncijs ad hereditatem parentum per lineam maſculinam. ita
et ipſi parentes per eandem lineam in duabus vncijs ad heredita-
tem ipſorum filiorum. in authen. quib. modis natura. effici. ſui. §.
in quibus. vbi text. In quibus enim caſibus naturales filios voca
nimus ad ſucceſſionem in his quoq; et ipſi decentem naturalibus
23 patribus deuotionem ſeruent eademq; natura† ſicut parentes
proſpiciunt naturalibus filijs ſm noſtram legē. et ipſi parentibus
compenſent ſiue in ſucceſſionibus ſiue in alimentis ſicut ſuperius
ſanciuimus. Et in authenti. licet. C. de naturalibus liberis. ¶ Et
ſicut vocantur filij naturales in ſolidum ad hereditatem maternā
vt ſupra dictū eſt. ita et ipſa mater vocetur in ſolidum ad ſucceſſio-
nē filij ſui naturalis. ff. ad tertul. l. ſiue ingenua. inſti. ad tertul. §. ſi.
Conſanguinei autem ex parte patris, non ſuccedunt in aliquo ſe-

cut nec conſanguineis ipſi ad hoc quod not.in.l.finali.C.de natu-
ralibus liberis.et in authen.quibus modis naturales effici.ſui.§.
filium. Conſanguinei vero ex parte matris bene ſuccedunt eis ſi-
cut legitimis ſuccederent et ſicut legitimi ſuccedunt conſangui-
neis naturalibus.ita et iſti ſuccedunt legitimis,vt not.inſtitu.ad
orfi.§.nouiſſime.C.eodem.l.ſi qua illuſtris.ff.vnde cognati.l.ſecū
da. Sed poſſet dubitari nunquid perſone que excludunt et im-
pediunt filium naturalem quominus ſuccedat patri ſuo de qui-
bus in authen.licet.C.de naturalibus liberis.et ſupra dictum eſt.
ita econtra impediant patrem quominus ſuccedat ipſi filio natu
rali.Et certe videtur qḋ ſic:immo maior eſt ratio in excluſione pa-
tris a ſucceſſione filii quam ecōtra:quia filius excluditur propter
delictum paternum,vt ſupra dictum fuit. Unde fortius debeat
excludi pater propter delictum ſuum proprium,argumen.authē.
de inceſtis nup.in principio ibi.Ut neceſſitas ſit eos quidem qui
peccant ſine reatu con eſſe aut qui innoxii ſunt tanq̄ peccāten pu
24 niri. Et an frater † vtrinq̄ coniunctus admittatur ad ſucceſ-
ſionem filii naturalis vna cum matre puta mater habebat duos
filios natos ex eodem concubinatu moritur vnus an frater ſu-
perſtes veniat ad ſucceſſionem fratris premortui vna cum matre.
Et licet videatur dicendum qḋ ſic:per text.in authentica de here
dibus ab inteſtato ve.§.ſi vero.et authēticam defuncto.C.ad ter-
tullianum.et aliis iuribus allegatis ſupra in principio huius ſectio-
de partis. Tamen pro nunc cōtrarium crederem quia filius na-
turalis ſequitur venerem et non agnoſcitur patri nec conſangui-
neis ex parte patris:ſed tantum matri et conſanguineis ex par-
te matris,vt.l.cum legitimi.ff.de ſtatu hominum.et ſupra dictū
fuit. Sed coniuncti ex latere materno tantum non veniunt vna
cum matre:ergo frater naturalis vtrinq̄ coniunctus cum tantum
reputetur vterinus excludetur a matre quod tamen cogita:quia
incidenter dixi. Nunc videndum eſt quomodo ſuccedant pa-
rentes filiis ſpuriis natis non ex damnato coitu,vt ſunt vulgo cō
cepti et et ſimiles.Et dic qḋ quemadmodum ipſi excluduntur ab
hereditate patris et aliorum aſcendentium per lineam maſculi-
nam,ita et ipſi aſcendentes per eandem lineam excluduntur ab
hereditate ipſorum filiorum nota.in.l.ſi ſpurius.et.l.hac par-
te.ff.vnde cognati.et vult Hoſtienſis in ſumma.de ſucceſſione
ab inteſtato.§.ſic vidiſtis.verſi.et nunquid pater ſpurius. Et
quod dictum eſt de aſcendentibus idem de aliis conſanguineis
per lineam ipſam,vt dicta.l.hac parte.et.l.ſi ſpurius.et ibi gloſ.
Aſcendens vero per lineam femininam,vt eſt mater auus vel
auia materna veniunt ad ſucceſſionem ipſius filii ſpurii non na-
ti ex damnato coitu.vt eſt textus inſtituta ad ſenatuſconſul.or-
fi.§.finali.niſi mater ſit illuſtris,vt vult gloſ.ibi,ſed alii conſangui
nei ex parte matris ſuccedent ei,et eis ſucceditur per filium etiam
ſi ſit illuſtris mater vt videtur velle Dyn.in dicto tractatu et in-
fra latius dicetur.

Proſequendo vlterius ad illam

25 † ſpeciem filiorum qui ſunt ex damnato coitu nati an eis ſuccedāt
parentes.et dic qḋ non ſiue loquamur de parentibus per lineam
maſculinam ſiue per lineam femininam per rationem text.in au-
thenti.quibus modis naturales efficiun.legitimi.§.fina.ibi Ne-
que participanda eis vlla clementia eſt:ſed ſit ſupplicium etiam hoc
paternum vt agnoſcant:quia neq̄ quicq̄ peccatricis concupiſcen
tie eorum habebunt filii,in authen.quibus modis naturales effi.
ſui.§.fina.not.in authen.ex complexu.C.de inceſtis nup.et dicta
l.ſi ſpurius.vi.queſtio.vltima.cum multis. Alendi tamen ſunt pa-
rentes ab ipſis filiis in caſu neceſſitatis ſicut dicimus filios natos
ex damnato coitu alendos a parentibus ex equitate.c.cum habe-
ret.de eo qui duxit in matrimonium.et.c.per venerabilem.qui fi-
lii ſint legitimi.per rationem.l.nam et ſi parentibus.ff.de inoffici.
teſtamen.et.l.ſi quis a liberis.in princip.ff.de libe.agnoſcen.et in
authen.de inceſtis nup.§.ſi vero ibi.Naſcentes autem cum et alia
neceſſaria prebentes ec.et in authenti.inceſtas inde ſumpta.
Succedit quinto loco alia ſpecies filiorum qui legitimi tantū
appellantur,videlicet adoptiui ſeu arrogati.Et an parentes eis
26 ſuccedant dic † qḋ ſi adoptio eſt facta ab aſcendentibus ſuccedunt
ipſi aſcendentes filio adoptato ſicut ſuccederent filio legitimo et
naturali,vt videtur colligi ex text.l.cum adoptiuus.§.ſi vero pa-
ter.C.de adoptio.ibi.Eiq̄ acquirat que poſſunt acquiri ec.et in-
ſtitu.de adoptio.§.ſed hodie. Si vero detur filius in adoptionē
perſone extranee videtur quod adoptans ſi nullo ſuccedat:ſed re
maneāt intacta iura patris naturalis,vt dicta.l.cum in adoptiuis.
§.ſed nec articulum.et inſtitu.de heredi.que ab inteſta.§.noſtra
autem conſtitutio.et.§.ſi vero pater. Filio autem arrogato ſuc
cedit pater arrogator ſicut pater naturalis ſi ipſe filius decedat iā
pubes.Hoc colligitur ex textu.§.mortuo autem.inſtituta de
acquiſitis per arroga.ibi mortuo autem filio arrogato in adopti-
ua familia etiam dominium eius ad arrogatorem pertrāſit niſi ſu-
perſint alie perſone que ex noſtra conſtitutione patrem in his que
acquiri non poſſunt antecedant.Si vero decedat impubes ve-
niunt bona ad eos ad quos venirent ſi arrogatio facta non eſſet
not.inſtitu.de adoptio.§.cum autem. Mater autem que non
poteſt adoptare niſi ex reſcripto principis.inſtitu.de adoptio.§.
femine.C.de adoptionibus.l.mulierē.non ſuccedet credo filio ſic
adoptato niſi forte diceres quādo auia adoptaſſet nepotem in fi-
lium cum tunc concurrant naturalia et ciuilia iura.argumen.di-
cte.l.cum in adoptiuis.et dicti.§.cum autem.inſtitu.de adoptio.
quod pro nunc aliter non firmo. De filiis ſpiritualibus non ex-
pedit tractare:quia vt dixi ſupra in principio in diuiſione quam
feci de filiis parentes eis non ſuccedunt,nec ipſi ſuccedunt pa-
rentibus.

27 **Supereſt nunc videre** † quomodo ſuccedāt parentes vltime ſpe-
ciei filiorum,ſcilicet legitimatis.Et tunc ſi per ſequens matrimo-
nium et clarum eſt qḋ ſuccedunt ſicut filiis vere legitimis et natura
libus a principio.c.tanta.qui filii ſint legitimi. Legitimatus autē
per matrimonium preſumptum.idem ex rationibus tactis in ſecū
do modo legitimandi.Et idem videtur de tertio et quarto modo
per.§.tribus.in authen.quib.mod.natu.effici.ſui. Sed legitima-
tis per oblationem curie:quia ipſi tantum patri agnoſcuntur.Pa
tres ſolum eis ſuccedunt,nō autem alii agnati vel cognati.Caſus
eſt optimus in authen.quib.mod.natu.effi.ſui.§.filium vero.ibi.
Sancimus enim oblatum curie naturalem filium ſolummodo pa-
tri legitimum fieri ſucceſſorem,nullum tamen habere participiū
aut deſcendentes,aut ex latere agnatos vel cognatos patris aut
illos aliquod habere participium ad illorum ſucceſſionem equum
etiam eis dantes priuilegium,vt ſicut nec illi ad eius vocentur ſuc
ceſſionem ec. De legitimatis autem per reſcriptum principis
videt̄ dicendum,vt ſi ſunt ſic legitimati,vt quia ſunt reſtituti nata
libus ſuccedant parentes et alii perinde ac ſi eſſent per omnia le-
gitimati,vt colligitur ex dictis Jaco.de bel.in auſ.quib.mo.natu.
effi.legiti.in.l.ſi.C.de iure auce.annu.Sed ſi non ſunt reſtituti na-
talibus,ſed aliter legitimati attendēda erit forma reſcripti.per.c.
porro.de priuile.lib.vi.

Summarium.

1 Succeſſionis tertius gradus eſt tranſuerſalium ſeu cognato
rum.et quomodo inter ſe ſuccedant ibi vide.
2 Nepotes ſi deceſſit quidam non relictis deſcendentibus nec aſcen
dentibus nec etiam fratribus:ſed tantum nepotibus quomodo
veniant ad ſucceſſionem eorum patrui.An in ſtirpem an in capi-
ta.vel ad ſucceſſionem auunculi amite vel matertere.
3 Quid ſi concurrat ad ſucceſſionem fratris defuncti frater vtrinq̄
coniunctus et alter frater ex vno latere tantum paterno vel mater
no an vtrinq̄ coniunctus preferatur in quibuſcunq̄ bonis.
4 Quid ſi eſt frater ex vno latere tantum et filius fratris ex vtroq̄ la-
tere certe preferetur nepos ex fratre vtrinq̄ coniuncto.
5 Ubicunq̄ excluditur a ſucceſſione quis non propter ſuum deli-
ctum ſed ex alia cauſa ſicut ipſe excluditur ita et filius ſuus debet
excludi.
Quid ſi deceſſit ſine aſcendentibus et deſcendentibus et ſine fratri
bus vtrinq̄ coniunctis ſuperſtitibus vno fratre conſanguineo et
alio vterino quis preferetur in ſucceſſione.
Quid ſi deceſſit relicto fratre vterino et nepote ex fratre conſan-
guineo.
Quid de vlterioribus tranſuerſalibus.
6 Quid ſi concurrat patruus defuncti et filius fratris,et ſic nepos ex
fratre,quis preferetur,
7 Tranſuerſales per lineam paternam in nullo ſuccedunt in legiti-
mis ex quocunq̄ coitu natis.
8 Quid de tranſuerſalibus per lineam maternam.
9 An ſuccedant in legitimis ex quocunq̄ coitu etiā damnato etiā
ſi mater eſſet illuſtris.
10 Succeſſionis gradus qui et quot ſint,quomodo connumerentur
quid de iure ciuili,quid de iure canonico,et vſq̄ ad quem gradum
conſanguinei vocentur,quid in linea aſcendenti,quid in deſcen-
denti,quid in tranſuerſali inter affines nulla eſt ſucceſſio.

Tertia pars Tractatus.

Tertia pars pꝛicipalis ſeu
1 tertius ſucceſſionis † gradus eſt tranſuerſalium
ſeu cognatorum.Eſt ergo ſciendum quod ſi dece
dit quis non relicto aliquo de linea deſcendēti nec
de linea aſcendenti vocātur primo fratres vtrinq̄
defuncto coniuncti.Text.eſt in auſ.de heredibus ab inteſtato ve.
§.reliquum.colla.viii.ibi.Si igitur defunctus neq̄ deſcendētes neq̄
aſcendentes

aſcendentes relinquat. Primo ad hereditatem vocamus fratres et ſorores ex eodem patre et ex eadem matre natos quos etiam cum patribus ꝛc. Qualiter autem veniant fratres defuncti cum aſcendentibus dictum fuit ſupra in ſecunda parte principali circa principium. Et ſi defuncto ſuperſint vnus vel plures fratres: et ex alio fratre premortuo nepotes predicti admittuntur ad ſucceſſionem vna cum ipſis fratribus defuncti in ſtirpem non in capita. ita quod ſi ſint tres vel quatuor nepotes ex fratre premortuo venientes ad ſucceſſionem fratris vna cum eorum zijs tantum capient omnes nepotes quantum accepturus fuiſſet eorum pater ſi viueret. Caſus eſt in dicto. §. reliquum. verſiculo ſi autem vbi text. Si autem defuncto fratres fuerint. Et alterius fratris vel ſororis premortuorum filij vocabuntur ad hereditatem iſti cum de matre ꝛ patre et zijs maſculis et feminis ꝛ quanticunqȝ fuerint tantum ex hereditate percipient portionem quantam eorum parens futurus eſſet accipere ſi ſuperſtes eſſet.

2 **Sed circa hoc quero.** Primo quid ſi deceſſit Titius non relictis deſcendentibus neqȝ aſcendentibus nec etiam fratribus: ſed tantum nepotibus ex diuerſis patribus. Quomodo veniant iſti nepotes ad ſucceſſionem eorum patrui. Gloſ. in dicto. §. reliquum. ꝛ in authen. ceſſante. C. de legi. heredi. tenet qđ ſuccedant in ſtirpem. Idem Iaco. de belui. ꝛ Ange. in dicto. §. idem. Barto. in. l. ij. §. primo. ff. de ſuis ꝛ legitimis. Pro qua ipſe conſuluit in ciuitate aſiſij incipit conſilium. In nomine domini amen ſuper hereditate domine Belle. Sed Azo in ſumma de legiti. heredibus. §. item iure nouiſſimo. verſicu. item illud dubitari poteſt tenet contrarium dicens qđ licet filij fratris mei venientes cum fratribus meis ad ſucceſſionem meam ſuccedant mihi in ſtirpem, tamen ſi veniant cum filijs alterius fratris mei ſuccedunt in capita. Et quod tenuit Azo voluit etiam Hoſtien. in ſumma de ſucceſſioni. ab inteſta. §. viſo igitur qualiter. verſicu. quid ſi fratrum filij. Bald. vero in dicta authen. ceſſante dicit qđ licet alias conſuluerit pro prima opinione timens recedere ab opinione gloſ. tamen nunc videtur ſibi qđ opinio Azonis ſit magis conſona litere et nature. Et reſpondet ad contraria que poſſent adduci. Sed pro prima opinione que eſt communior multum facit text. in dicta authenti. de heredibus ab inteſtato. §. ſi vero. neqȝ fratres vbi dicit qđ quando non ſuperſunt fratres nec filij fratrum, alij agnati et cognati ſuccedunt in capita, ergo ibi ſuperſunt ſuccedant in ſtirpem, nec aliter diſtinguit veniant cum patruis vel ſine merito nec nos diſtinguamus. l. de pretio. de publi. l. quos prohibet de poſtu. de iudi. l. ſecunda. §. conuenire. Et quod dictum eſt de patruis et nepotibus reſpectu ipſorum intelligas pariformiter de auunculis amitis ꝛ materteris. Non enim fit differentia ſexus agnationis vel cognationis hodie quo ad hoc, vt patet in. d. §. ſi vero. ibi cum de patre ꝛ matre ꝛ zijs maſculis et feminis ꝛc.

3 **Secundo quero quid ſi** concurrat ad hereditatem defuncti frater coniunctus ex vtroqȝ latere, et alter frater coniunctus ex vno latere tantum ſiue paterno ſiue materno certe preferetur frater vtrinqȝ coniunctus. vt vult tex. in dicto. §. reliquum. circa principium. Et ratio eſt quia potiores ſunt qui duplici vinculo vtuntur quam qui vno tantum vt dicit ibi gloſ. et hoc procedit non ſolum in bonis queſitis per ipſum fratrem defunctum: ſed etiam in alijs bonis: puta prouenientibus a patre defuncti vel matre ſiue ſit frater vterinus ſiue conſanguineus hoc eſt ſiue ſit ex latere patris ſiue ex latere matris nihilominus. frater vtrinqȝ coniunctus ei preferetur hoc voluit Dy. in tractatu ſuo de ſucceſſione ab inteſtato. circa finem. per auth. itaqȝ. C. communia de ſucceſſio. vbi text. Itaqȝ mortuo quoqȝ patre ſi decedat inteſtatus ſine liberis relictis fratribus alijs conſanguineis. alijs vterinis, quibuſdam ex vtroqȝ parente coniunctis in eos tranſmittit hereditatem qui vtrinqȝ coniuncti fuerunt. Et ibi Bald. allegat. l. de emancipatis. C. de legiti. heredibus. Non exiſtentibus autem fratribus vtrinqȝ coniunctis bene vocantur fratres coniuncti ex vno latere tantum ſiue per patrem ſolum ſiue per matrem ſolum, vt dicto. §. reliquum. verſicu. Is autem ꝛ in authen. poſt fratres. C. de legiti. heredi. vbi poſt fratres ex vtroqȝ parente et eorum filios admittuntur ex vno latere fratres ſororeſue. Quid ſi concurrit frater coniunctus ex vno latere et nepos ex alio fratre vtrinqȝ coniuncto ad hereditatem defuncti

4 quis preferetur. Text. in dicta authen. de heredibus ab inteſta. §. ſi vero neqȝ fratres. Videtur velle qđ proximior in gradu preferatur. vt patet ibi. Ut viciniores gradu ipſi reliquis preponantur. Et per conſequens frater qui eſt in ſecundo gradu preferatur nepoti qui eſt in tertio. Eſto qđ ipſe nepos ſit vtrinqȝ coniunctus. Sed contrarium eſt verum. quia immo ipſe nepos preferetur fratri coniuncto ex vno latere tantum. hoc probat tex. in dicta authen. §. reliquum. verſi. item conſequens ibi. Ut ſi forte premortuus frater cuius filij viuunt ꝛ per vtranqȝ partem: nunc defuncte perſone iungebantur. Superſtes autem frater per patrem ſoli forſan aut matrem ei coniungebatur preponatur iſtius filij proprijs zijs, licet tertio ſint gradu ſiue a patre ſiue a matre ſint zij et ſiue maſculi ſiue femine ſicut eorum parens preponeretur ſi viueret. Nec obſtat. §. ſi vero: quia loquitur in alijs cognatis vlterioribus vltra fratres et fratrum filios, vt ibi patet. et in authen. poſt fratres fratrumqȝ filios vocantur quicunqȝ gradu ſunt proximiores. C. de legiti. heredi. Et econtra ſi nepos coniungebatur ex vno latere tantum frater vero vtrinqȝ preferetur frater ipſi nepoti. Ratio eſt: quia nepos intrat locum patris ſui premortui. Sed pater ex vno latere coniunctus preferebatur a fratre coniuncto vtrinqȝ, vt ſupra dictum eſt, ergo et nepos ex eo pari modo preferatur probat text. in dicto §. reliquum. verſi. ex diuerſo ibi. Huius filios ab hereditate excludimus ſicut ipſe ſi viueret excludebatur. Ex quo text. ſumebat ibi

5 Ange. argumen. quod vbicunqȝ excluditur aliquis a ſucceſſione non propter ſuum delictum: ſed ex alia cauſa ſicut ipſe excluditur ita et filius ſuus debet excludi, qđ facit ad queſtionem de ſtatuto excludentis filiam feminam propter maſculos vt intelligatur excludere etiam neptem ex ea de queſtione late dictum fuit ſupra in prima parte principali et in prima ſpecie filiorum. Tertio quero deceſſit Petrus ſine aſcendentibus et deſcendentibus et ſine fratribus germanis hoc eſt vtrinqȝ coniunctis: ſed tantum ſuperſtitibus ſibi duobus fratribus vno vterino et alio conſanguineo quomodo vocabuntur ad ſucceſſionem ipſius Petri. Dic qđ in bonis prouenientibus a patre Petri vocabitur tantum frater conſanguineus in bonis prouenientibus a matre Petri, vocabitur tantum vterinus. In reliquis vero bonis equaliter vocantur. et ita tenuit gloſ. in dicta authen. poſt fratres ex vtroqȝ parente. Et Dyn. in ſumma ſua, et Bald. in dicta authen. itaqȝ. C. communia de lega. ꝛ in dicta. l. de emancipatis. Quid ſi deceſſit Petrus relicto fratre ex vno latere tantum et vno vel pluribus nepotibus ex alio fratre ſimiliter ex vno latere tantum. An nepotes vocentur ad ſucceſſionem Petri vna cum predicto fratre dic qđ ſic, quemadmodum dictum eſt ſupra nepotes vtrinqȝ coniunctos admitti ad ſucceſſionem cum fratribus defuncti vtrinqȝ coniunctis probatur in dicta auth. poſt fratres ex vtroqȝ parente. C. de leg. heredi.

Quarto quero quid ſi concurrat patruus defuncti ꝛ filius fratris

6 et ſic nepos ex fratre quis preferetur in ſucceſſione et vt reſponſum congruum accipias. Pone exemplum prout ponit Bald. in dicta authen. poſt fratres ex vtroqȝ parente Petrus et Paulus fuerunt fratres carnales deceſſit Paulus ſuperſtitibus duobus filijs ſcilicet Stico et Ioan. ex eadem vxore vel alia deceſſit Ioannes ſuperſtite Antonio eius filio, deinde deceſſit Sticus ſine liberis ſuperſtite Petro eius patruo et ſuperſtite antonio eius nepote tranſuerſali. Queritur an patruus et nepos pariter vocentur et videtur qđ ſic: quia vterqȝ videtur diſtare tertio gradu linee tranſuerſalis: ergo equaliter vocentur, vt in dicta authen. poſt fratres fratrumqȝ filios. C. de legiti. heredi. ibi, vt pares in gradu pariter admittantur. Contrarium eſt verum quia immo nepos excludit patruum. Ratio eſt quia nepos eſt ſimilis patri, et ſicut pater excluderet patruum, ita et nepos eum excludat. Hanc rationem ponit text. in dicta authen. poſt fratres ex vtroqȝ parente ibi. His autem fratrum filij cum pares ſint defuncti fratribus preferuntur procul dubio eiuſdem patruis ꝛc. Aduerte tamen circa ea que dicta ſunt ſupra de fratribus ꝛ filijs fratrum: quia non habent locum in vlterioribus tranſuerſalibus. Et primo in quantum diximus vtrinqȝ coniunctum preferri coniuncto ex vno latere tantum non habet locum in vlterioribus, vt probat gloſella in dicta authenti. poſt fratres fratrumqȝ filios ibi. Et filiorum filios ſm Placen. et multi etc. Verbi gratia deceſſit Petrus relictis fratribus patruelibus vel conſobrinis Ioanne et Martino pater Ioannis coniunctus erat patri Petri defuncti ex vtroqȝ latere pater Martini erat coniunctus patri defuncti ex vno latere tantum concurrunt: ergo iſti fratres ad hereditatem Petri quis preferatur per regulam antea poſitam videbatur qđ Ioannes preferetur qui erat vtrinqȝ coniunctus. Contrarium eſt verum per ſupra proxime dicta. Et hoc tenet

7 Iaco. de bel. in dicta auth. §. ſi vero neqȝ fratres. Secundo in quantum diximus nepotem intrare locum patris ſui ꝛ ſic vocari vna cum fratre defuncti ad eius hereditatem non obſtante qđ ipſe ſit in tertio gradu et frater in ſecundo excludere patruum ipſius defuncti. Eſto qđ ſint pares in gradu non habet locum in vlterioribus tranſuerſalibus in quibus attenditur proximitas gradus, vt dicta authen. poſt fratres. vbi tex. Poſt fratres fratrumqȝ filios vocantur quicunqȝ gradu ſunt proximiores, vt pares in gradu pariter admittantur ſublata differentia maſculorum ꝛ feminarum, ſola namqȝ cognatio in iſtis ſpectatur. Et in corpore vnde ſumitur. §. ſi vero ibi. Si vero neqȝ fratres neqȝ filios fratrum, ſicut dicimus defunctus reliquerit omnes deinceps a latere cognatos ad hereditatem vocamus ſecundum vniuſcuiuſqȝ gradus prerogatiuam, vt viciniores gradu ipſi reliquis preponantur ſi autem plurimi eiuſdem inueniantur ſm perſonarum numerum inter eos hereditas

Vid. d. alex. 166. volu. 5.

diuidatur quod in capita noſtre leges appellant. Et ex hoc huius text. ſumitur alia differentia, vt ſucceſſio tranſuerſalium diuidatur in capita exceptis filijs fratrum qui vocantur in ſtirpez ſiue ſuccedant inter ſe, ſiue cum eorum zijs, vt ſupra late dictum fuit. Hec que dicta ſunt de ſucceſſione tranſuerſalium habent locū quando ipſi tranſuerſales eſſent legitimi et naturales. Si autem non eſſent legitimi, vt qui naturales tantum vel concepti vel ſpurij ex damnato coitu concepti aliter eſſet diſtinguendum. Nam aut querimus an et quomodo ſuccedant tranſuerſales per lineam paternam coniunctis legitimis aut per lineā maternā. Primo caſu in nullo ſuccedunt illegitimi. De illegitimis naturalibus probatur in authē. quibus modis natu. effici. ſui. §. filium. Ratio eſt quia nullus ex linea paterna efficitur eis agnatus vel cognatus, vt patet ibi. Nullus tamen habere participium aut deſcendites, aut ex latere agnatos vel cognatos patris, aut illos aliqd habere participiū ad illorū ſucceſſionem. Et not. in l. ſi. C. de nat. libe. et multominus ſuccederent alijs illegitimis, vt vulgo queſitis et alijs ex damnato coitu natis: quia ipſi minus agnoſcuntur ipſis tranſuerſalibus ex linea paterna per l. hac parte. et l. ſi ſpurius. ff. vnde cognati. et authen. quib. mod. nat. effi. ſui. §. ſi.

8 Secundo caſu quando loquimur† de tranſuerſalibus per lineam maternam et tunc defunctis naturalibus ſuccedunt ſicut ſi eſſent legitimi quemadmodum et ipſi ſuccedunt eis. not. inſtitu. ad orfi. §. nouiſſime. inſtit. de nup. §. fina. ſuccedunt etiam ſpurijs natis non ex damnato coitu, vt dictis iuribus. et inſtitu. de ſucceſſio. cognato. §. vulgo ibi. Itaqz omnibus iſtis ea parte competit bonorum poſſeſſio qua proximitatis nomine cognati vocantur. Et d. l. hac parte. et l. ſi ſpurius. et hoc clarum vbi mater nō eſt illuſtris. Sed ſi mater eſſet illuſtris facit dubium: quia ex quo filius vulgo conceptus vel alias ſpurius natus ex non accuſabili coitu excluditur ab eius ſucceſſione et mater a ſucceſſione talis filij, vt vult gloſ. in dicta. l. ſi qua illuſtris. Ita videtur qd tranſuerſales etiam ex linea materna ab eius hereditate excludantur. Infecta enim radice ramunculi non poſſunt pullulare. Ad hoc tex. in authen. de heredib. ab inteſta. ve. §. ex diuerſo ibi. Huius filios ab hereditate excludimus ſicut ipſe ſi viueret excluderetur. Tamen contrarium videtur, ſcilicet qz etiam ſi mater ſit illuſtris nihilominus tranſuerſales per lineam femininam eis ſuccedant: quoniam leges digeſtorum ſimpliciter inuitabant matrem et omnes coniunctos ex linea materna non diſtinguendo eſſet illuſtris vel non. l. autem. C. correxit tantum quo ad filios et matrem quando ſupereſſent legitimi nihil dicendo de alijs coniunctis: ergo remaneat ius. ff. incorrectum. l. precepimus. C. de appella. et c. cum expediat. eodem titu. Facit text. in authen. de ſecundis nup. §. optimum. Et hoc audiui tenere Cyn. in dicta. l. ſi qua illuſtris. cum tamen non vidi. An autem dicti tranſuerſales per lineam maternam ſuccedant ipſis filijs natis ex damnato coitu. Certe eſt maius dubium: quia mater indiſtincte ſiue ſit illuſtris ſiue non excluditur ab eorum ſucceſſione et ipſis ſucceſſione materna vt late dictum fuit ſupra in ſecunda par-
9 te. Et† etiam quia maius delictuz et maior culpa reperitur in ipſis parētibus generando et concipiendo tales filios quam in alijs: ergo acrius puniendi, vt in. c. ſicut dignum. de homicidio. cum ſimilibus. Contrarium credo: quia non poteſt negari qd dicti tranſuerſales adulterini inceſtuoſi etc. non habeant inter ſe ius cognationis et proximitatis: licet non ius agnationis et conſanguinitatis. vt probatur in dicta. l. ſi ſpurius. et l. i. ff. vnde cogna. et inſtitu. eodem. §. fina. ſecundo quia vt proxime dictum fuit hoc non reperitur iure cautum qd tales excludantur. Nec obſtat doctrina data ſupra per. §. ex diuerſo. quia illa habet locum tantum quādo quis excluditur non propter ſuum delictum: ſed ex alia cauſa, vt ibi tenet Ange. ſed in caſu noſtro excluditur mater propter ſuum delictum a ſucceſſiōe filij ſpurij et propter idem delictum excludit etiā filius a ſucceſſione euiſdem, vt probatur in tex. dicti. §. in aut. qui. modis natu. effi. ſui. ibi. ſed ſi ſupplicium etiam hoc paternum, vt agnoſcant: quia nec quicqz peccatricis concupiſcentie eorum habebunt filij. Facit. d. l. fina. C. de natu. libe. non eſt ergo conueniens qd frater vel alius tranſuerſalis qui ſine aliqua culpa fuit excludatur a ſucceſſione dicti ſpurij vel nati ex nefario coitu vel ipſe filius a ſucceſſione tranſuerſalis ſui ad hoc regula non debet quis et regula ſine culpa. de regulis iuris. Et hanc partem reperio tenuiſſe excellentem legum doctorem tempore noſtro dominum Joan. petrucij preceptorem et affinem meum in. l. fina. ff. de in ius vocando, pro qua parte refert ſe plurica conſuluiſſe. et hoc idem credo qd ſenſerit Dy. in dicto tractatu ſuo circa ſi. ibi. Dum dicit ſi per matrem ſuccedant etiam ſi ſint ſpurij vel vulgo queſiti. Quaſi voluerit facere differentiam illo caſu inter ſpurios et vulgo queſitos, vt ſpurij intelligantur ex damnato coitu vulgo queſiti non.

10 Et quoniam ſupra in principio† dictuz fuit tres eſſe gradus q principaliter vocantur ad ſucceſſionem inteſtati defuncti, ſcilicet deſcendentium aſcendentium et tranſuerſalium et ipſos venire gradatim non ab re erit videre quid ſit gradus et quot ſint et quomodo connumerentur et vſqz ad quem gradū predicti vocentur. Dic ergo qd gradus enumeratio ſingularium perſonarum cognatione vel affinitate ſibi coniunctarum. Quoto gradu vna perſona diſtet ab alia optime indicans hanc diffinitionem ponit gloſ. inſtit. de gradibus. §. hactenus. quam prius poſuerat Azo in ſumma titulo eodem circa principium. Dicuntur autem gradus ad ſimilitudinem ſcalarum locorumue procliuium quos ita ingredimur, vt a proximo in proximum, id eſt in eum qui quaſi ex eo naſcitur tranſeamus. Text. eſt. ff. de gradibus. l. iuriſconſultus. §. gradus autem. Et ſunt gradus cognationis, vt dictum eſt aſcendentium deſcendentium et tranſuerſalium. ff. de gradibus. l. prima. inſtitu. eod. in principio. Qui connumerantur hoc modo. Nam ſuperior et inferior cognatio a primo gradu incipit ſemper qd perſone duplicantur. ff. de gradibus. l. ſexto gradu. §. admonendi. tamen ſumus et dicta. l. iuriſcōſultus. §. ſeptimo gradu. Cognatio tranſuerſalis incipit a ſecundo gradu: quia ex tranſuerſo ſiue a latere nullus eſt primus gradus, vt dicta. l. prima. vbi optime ſpecificatur. et inſtitu. eodem. in principio. Unde aſſumendo regulam magiſtralem circa cōnumerationem graduum in linea aſcendentium et de-
11 ſcendentium dic† qd quot ſunt perſone de quibus querimus computatis intermedijs vna dempta tot ſunt gradus. Que computatio pariformiter procedit de iure canonico et ciuili. Et de hac computatione vide in. c. qd delicto. de conſanguinitate et affinitate. et not. inſtitu. de gradibus. in principio. Connumeratio autem graduum in linea tranſuerſali aliter fit. Nam ſi ſumus in linea equali: tunc quoto gradu quis diſtat a communi ſtipite toto duplicato diſtant inter ſe perſone de quibus querimus. Et ſi in linea equali tot ſunt gradus quot ſunt perſone ſtipite dempto not. inſtitu. de gradibus. §. quarto gradu. et ibi in arbore et hoc de iure ciuili. De iure vero canonico aliter fit: quia in linea equali quoto gradu quilibet collateralium diſtat a communi ſtipite tot diſtant inter ſe vel ſibi attinent, vt in. c. quod dilectio. de conſanguinitate et affinita. In linea vero inequali quoto gradu remotior diſtat a communi ſtipite toto diſtat et a quolibet per aliam lineam deſcendentiū ab eodem. Caſus eſt in. c. fin. de conſanguinitate et affinitate. Et vide de his latius in. c. non debet. eod. titu. inſtit. de gradibus. §. hactenus. C. vnde cognati. l. ſi auie frater. in quibus iuribus ponitur ratio differentie inter ius ciuile et ius canoni. Et ſcias quod computatio iuris ciuilis tanqz vera et propria ſemper dz attendi in omni diſpoſitione et in quolibet foro ſiue loquamur in materia ſucceſſio-
num ſiue in alia preterqz in matrimonio in quo attendimus com-
12 putationez iuris canonici. xxxv. queſti. v. ad ſedem. Ratio eſt† qz in eo due perſone pro vna reputantur: et ex ipſis duabus fit vna caro de bigamis. debitum. de diuortijs. gaudemus. ibi. et erunt duo in carne vna. Et ponuntur certi verſus qui ſunt hi. Perſonas numera quot ſunt tibi ſtipite dempto. Tot gradus remanent legali iure retento. Per rectum ſilum concordant vtraqz iura. Per tranſuerſalem ſuperant legalia iura. et quoniā veritas oculata fide magis quam per aures animis hominum infigitur. Ideo imperator ſtatuit inſcribi arborem in ſi. illius titu. de gradibus inſti. Et communiter cano. etiam habent in titu. de conſangui. et affini.

Reſtat videre nunc vſqz ad quem graduz vocentur ad ſucceſſionem. Dic qd ſi loquimur in linea deſcendenti vel aſcendenti vſqz quo vita hominum perduci poteſt vocantur. ſi de tranſuerſali, et tunc agnati vocantur vſqz ad decimum gradum: cognati vero per lineam femininam quos lex proximos vocat. Veniebant olim vſqz ad ſextum etiam ex ſeptimo a ſobrino ſobrinaue nato et nate. ff. vnde cognati. l. prima. circa principium. Inſtitu. de ſucceſſio. cognatorum. §. fina. Hodie vero cum ſublata ſit differentia agnationis et cognationis quemadmodum vocantur tranſuerſales per lineam maſculinam vſqz ad decimum gradum: ita et per lineam femininam, vt ſic in nullo differant. probat text. in authētica de heredibus ab inteſtato ve. §. nullam vero. et nota. inſtituta de ſucceſſio. cognato. §. finali. Et non mireris ſi iuriſconſultus conſiderauit hos gradus aſcendentium, deſcendentium, et tranſuerſalium tantum vſqz ad ſextum gradum et non vltra, vt patet. ff. de gradibus. l. iuriſconſultus. §. ſexto. inſtituta eodem. §. ſexto
13 gradu.† Et etiam in arbore figurata: quia non propterea eſt quod gradus ſucceſſionis vlterius non extendantur: quia immo extenduntur ſm regulam ſupra traditam. Sed quia vltra illum graduz fere natura rerum hominum vitam conſiſtere non permittit. Dicit modeſtinus iuriſconſultus in. l. non facile. ff. de gradibus. et etiā quia per connumerationem vſqz ad ſextum de facili poſſumus intelligere quomodo connumerantur vlteriores, vt patet in. l. ſexto gradu. ff. de gradibus. et inſtitu. eodem. §. hactenus. vbi text. Hactenus oſtendiſſe ſufficit quemadmodum gradus cognationis numerentur. Nam ex his palam eſt intelligere quemadmodum vlterius quoqz gradus numerare debemus recte. de iure

vero canonico

vero canonico non expedit inquirere vſque ad quem gradum vo-
centur: quia vt ſupra dixi etiam de iure canonico attenditur nu-
merus et computatio legalis quo ad ſucceſſionem. et alios actus
et ſolum diſponit ius canonicum quo ad matrimonium. et in li-
nea aſcendenti et deſcendenti non datur numerus graduum quo
ad matrimonium: ſed olim et hodie erat inducta inhibitio inter
eos in infinitum et perpetua. xxxv. queſtione. vj. vt progenies. et
duobus capitulis ſequentibus. Facit inſtit. de nuptijs. §. ergo nõ
omnes ibi inter patrem et filiam vel auum et neptem vel matrem et
filium vel auiam et nepotem et vſque ad infinitum. &c. et. l. nuptie. ff.
14 de ritu nuptiarum. cum ſuis gloſ. que dicunt quod etiam ſi hodie
Adam viueret non poſſet matrimonium cõtrahere. In linea trãſ-
uerſali durat hodie prohibitio vſque ad quartum gradum incluſi-
ue, vt in. c. non debet de conſanguinitate et affinita. licet olim vſque
ad ſeptimum gradum. eodem titulo. quod dilectio et in ipſis ma-
trimonijs ius canonicum eſt ſequendum non ius ciuile. c. penulti.
et fina. de ſecundis nuptijs. et ſupra dictum eſt per hec ſit expedi-
tus iſte tertius ſucceſſionis gradus, ſcilicet tranſuerſalium ſeu col-
lateralium vel cognatorum. et per conſequens tertia pars princi-
palis tractatus noſtri. De affinibus autem ſuperfluum eſſet ali-
quid dicere quia affinitatis iure nulla ſucceſſio admittitur. Dicit
text. in. l. affinitatis. C. communia de ſucceſſi. licet vt ſtatim dicam
reperiatur ſucceſſio inter virum et vxorem inter quos non eſt affi-
nitas proprie: ſed eſt principium et cauſa affinitatis. ff. de gradib.
l. non facile. §. affines. et ratio quare inter ipſos affines non datur
ſucceſſio eſt: quia inter eos nulla eſt coniunctio ſanguinis: ſed eſt
quedam perſonarum proximitas omni carens parentela proue-
niens ex copula maritali. dicta. l. non facile. §. affines. et. §. ſcien-
dum immo et etiã ex copula fornicaria de iure canonico. c. per tuas.
de probat. c. diſcretionem. de eo qui duxit in matrimonium quam
polluit per adult.

Summarium.

1 Succeſſiõis quartus gradus eſt viri et vxoris. vir et vxor vocã-
tur ad ſucceſſionem per pretorem.
2 Bonorum poſſeſſio vnde vir et vxor vt habeat locum quot requi-
rantur.
3 An hec ſucceſſio habeat locum in matrimonio putatiuo, et ibi de
queſtione facti filij regis Anglie et filie principis de Uerute.
4 An hec ſucceſſio locum habeat requiratur quod matrimonium fue-
rit conſummatum per copulam carnalem, et ibi ad queſtionem de
facto in ciuitate Auenionenſi.
5 An ſtante ſtatuto quod vir lucretur tertiam partem dotis pre-
decedente vxore ſine filijs poſſit lucrari ſi vxor nondum erat tranſ-
ducta nec cognita.
6 An habeat locum hec ſucceſſio quando diuortium inter cõiuges
fuiſſet factum.
7 Collegium an excludat coniugem ab hac ſucceſſione.
8 Coniunx vocatur ad ſucceſſionem alterius coniugis etiam de iu-
re ciuili in caſu authen. de exhibẽ. reis. Unde extracta eſt authen.
preterea. C. vnde vir et vxor.
9 Uxor vocatur etiam ad ſucceſſionem mariti premortui in certis bo-
nis de conſuetudine gallicana.

Quarta pars Tractatus.

Succedit quarta pars pri-
1 cipalis. et ſic quartus ſucceſſiõis gradus. ſcilicet vi-
ri et vxoris qui vt premiſi regulariter non fuit agni-
tus per ius ciuile: ſed tantum per ius pretorium.
Nam vbi deficiebant aſcendentes, deſcendentes,
et collaterales pretor excluſo fiſco vocauit coniugem ad ſucceſſio-
nem alterius coniugis predefuncti per bonorum poſſeſſionẽ quã
appellant vnde vir et vxor. l. prima. ff. vnde vir et vxor. C. eodem. l.
prima. §. ſi tabule &c. l. prima. Aduerte tamen quia hec bonorum
poſſeſſio. Unde vir et vxor debet peti infra centum dies vtiles ſicut
regulariter alie bonorum poſſeſſiones. l. ſecunda. C. qui admit. ad
bonorum poſſeſſio. Interdum tamen alique bonorum poſſeſſio-
nes petuntur infra annum. l. emancipata. C. eodem. l. penultima.
ff. quis ordo in bono. poſſeſ. ſerue. l. j. §. largius. ff. de ſucceſ. edicto.
Sis ergo cautus quando occurrat tibi de facto vt petas dictam
bono. poſſeſ. infra centum dies alioquin fiſcus excluderet te con-
iugem nec daretur remedium per ius ciuile per quod iſta ſucceſſio
non fuit conſiderata. Et propterea etiam hodie eſt neceſſaria, vt
per glo. et docto. in. l. fina. C. vnde cognati. Plura tamen requirun-
tur ad hoc vt habeat locum iſta ſucceſſio. Et primo quod ſit iuſtum et
2 legitimum matrimonium inter ipſos coniuges alias ſi fuiſſet in-
iuſtum et illicitum puta in gradu prohibito contractum vel cum eo
qui habebat aliam vxorem vel cum monacha vel aliud eſſet impe-
dimentum non haberet locum dicta ſucceſſio probatur in dicta. l.
prima. ff. vnde vir et vxor. C. de inceſtis nuptijs. l. qui cõtra. Quod
credo verũ niſi vterque coniunx erraſſet putantes matrimonium
tenere vbi in veritate non tenebat. Aut erraſſet ille qui vult veni-
re ad ſucceſſionem, et intelligo de errore probabili et continuo
vſque ad obitum illius de cuius ſucceſſione agitur, vt videtur pro-
bari in dicta. l. qui contra. licet aliqui teneant in. l. ſi cum dotem. §.
fina. ff. ſoluto matrimonio. Succeſſionem hanc non habere locum
in matrimonio putatiuo per textum. dicta. l. prima. Sed mihi pro
nunc plus placet quod dixi per dictam. l. qui contra ibi. Nihil ex
eo matrimonio ſiue ante nuptias donatum ſiue deinceps quoquo
modo datum fuerit conſequatur. Ideoque totum quod alterius li-
beralitatis in alterum proceſſerit vt indigno indignaue ſublatum
fiſco vendicari ſancimus. Exceptis tam feminis quam viris qui
aut errore acutiſſimo non affecto in ſimulatione neque ex cauſa vili
decepti ſunt aut etatis ludibrio lapſi &c. Pondero ergo iſta vltima
verba. Aut errore acutiſſimo &c. et intelligo de errore facti. ſecus di-
cerem de errore iuris quod non licet etiam mulieribus ignorare
quo ad lucrum captandum. l. iuris ignorantiam. C. qui admitti. et
ita forte poſſet procedere opinio predictorum doctorum. quod etiam
3 videtur ſentire glo. in dicta. l. qui contra. Et propterea filia comi-
tis de Uerutic non poſſet ſuccedere principi de Galles filio Hen-
rici regis Anglorum: quoniam contraxerunt in gradu prohibito
et ſcienter et licet habuerunt mandatum de diſpenſando poſt
ipſum matrimonium contractum illud erat ſubreptitium et nul-
lum et interrogatus ex parte regis Francorum dum eſſem Turo-
nis ita reſpõdi de iure, propter quam conſultationem iterum mi-
ſerunt ad curiam pro alia diſpenſatione, non tamen aliter ſepara-
runt thorum. et antequam diſpenſatio iret ad partes dictus prin-
ceps mortuus eſt. Secundus procedit in matrimonio iam con-
tracto per verba de preſenti. Unde ſecus in ſponſalibus de futu-
ro vere vel iuris interpretatione. c. in illis. de deſponſa. impuberũ.
libro. vi. cum ſimilibus. Sed nunquid requiratur quod fuerit cõſum-
matum per copulam carnalem. Bald. in dicta. l. prima. C. vnde vir
et vxor. tenuit quod non per nota. in. l. deo nobis. C. de epiſco. et cleri.
in. l. nihil. ff. rerum amotarum. in. l. cum hic ſtatus. ff. de donationi-
bus inter virum et vxo. in. §. ſi mulier. et. §. maritus. Et ita Turonis
conſultus in queſtione de facto reſpondi. Deceſſit enim in ciui-
tate Auenionenſi. que eſt ſubdita immediate Romane eccleſie
quidam medicus ſine herede ſolum ſuperſtite ſibi vxore nondum
cognita nec tranſducta. Querebat Guil. dominus de monte tur-
rullo conſiliarius regius et Falco de ſinibaldis romanus et cleri-
cus camere apoſtolice an predicta ſponſa de preſenti ab heredita-
te dicti medici que opulentiſſima erat, excluderet fiſcum camere
apoſtolice dicebam quod ſic per predicta et vltra ea adducebam text.
in. l. non ſine. C. de bonis que libe. His tamen non obſtantibus audi-
ui ab ipſiſmet qui ſupplicauerant ſe. re. domino Paulo pontifici
maximo, vt donaret dictam hereditatem dicto Guilielmo, et ſcio
quod partem ei cõceſſit quod ex predictis ſibi facere minime videtur
licuiſſe cum non liceat principi ius tertij auferre regulariter et al-
teri donare. et per Barto. late in prima conſtitutione. Erat enim
princeps dignus: tamen et tenax et pecuniarum vltra modum aui-
dus, et nunc reddit rationem villicationis ſue. Nam. xxi. Julij die
veneris Anno domini. M. cccclxxi. hora. ii. noctis repẽte ab ocu-
lis noſtris ſubtractus eſt heri hora. xv. Reuerendiſſimi domini
Cardinales pro electione ſucceſſoris intrarunt conclaue omnipo-
tens deus iuxta temporis neceſſitatem prouideat eccleſie ſue ſan-
4 cte. Et vltra predicta Bald. inducebat dictam. l. deo nobis. ad ſta-
tutum diſponens quod premortua vxore ſine filijs vir lucretur tertiã
partem dotis quod habeat locum etiam in matrimonio nondum
conſummato: quia verum matrimonium eſt, vt ipſe ibi dicit. et pro
hac parte quo ad illam queſtionẽ reperio ipſum cõſuluiſſe in cõſi-
lio quod incipit. In chriſti nomine, non eſt dubium &c. Fundamẽ-
tum ſuum eſt: quia matrimonium contrahitur conſenſu partium
que ſunt ad id habiles. c. cum apud. de ſponſalibus. etiam ſi copula
non interuenerit. Nam copula non eſt matrimonium ſed vſus et
effectus matrimonij. ff. de iure dotium. l. nuptura. et eſt bonus tex.
ad vtrãque queſtionem. xxvij. queſtio. ij. cum initiatur. Ubi Ambro-
ſius. Non defloratio virginitatis facit coniugium: ſed actio coniu-
galis cum coniungitur viro coniugium eſt non rum viri admixtio
ne cognoſcitur idem in capitu. ſequenti. vbi Iſidorus. Coniuges
verius appellantur a prima deſponſationis fide quamuis adhuc
ignoretur inter eos coniugalis concubitus. Idem in ſe. Aug. Cõ-
iunx vocatur a prima deſponſationis fide quã concubitu nõ agno-
uerat &c. Bar. tamen in hac queſtione de ſtatuto cõſuluit cõtrarium
nõ habere locũ ſtatutũ in ſponſa etiã ſi eſſet de preſenti dũmodo nõ
eſſet cognita. incipit conſiliũ. In nomine dñi amen. Uiſo puncto.
Dictum Bar. poſſet procedere vbi vlterius ſtatutum aſſignaret
cãm propter onera matrimonij: quia ſpõſus ante traductionẽ vxoris

non ſuſtinet illa onera, vt notatur in.l.ſi cum do.ſo.matri. quam ra
tionem videtur ſenſiſſe Bal.in.l.non ſine.C.de bo. que libe. Sed
fundamentum Barto.non fuit illud principale: quia ante copulam
non videbatur verum matrimonium, et quando fuiſſet non vide-
tur procedere: quia et multa ſuſtinet onera ipſe ſponſus etiam ante
tranſductionem, vt no.in.l.cum te ſponſe.C.de donatio.ante nu-
ptias.et l.in his rebus.§.ſeruis vxoris.ff.ſolu.mat. Requiritur ter
tio q matrimonium ſubſiſtat tempore mortis alterius coniugis
alias ſi diuortium fuiſſet factum vel alias matrimonium eſſet ſolu
tum nõ haberet locum iſta ſucceſſio, ve probat tex.d.l.j.ff. vnde vir
5 et vxor.ibi.† Ut autem locum habeat hec bonorum poſſeſſio vxo-
rem eſſe oportet mortis tempore. Sed ſi diuortium quidam ſequu
tum ſit verum: tamen iure durat matrimonium hec ſucceſſio locum
non habet et c. Per quem tex.crederem q cum etiam hodie ſit per-
miſſum diuortium quo ad thorum propter fornicationem alterius
coniugis, ve not.in.c.ex literis.et c. ſignificaſti de diuortijs.in.l.cõ
ſenſu.C.de repudijs. Ita ſucceſſio non habet locum quando tale
diuortium interceſſiſſet. Hoc confirmo: quia ſi vxor amittit dotẽ que
eſt patrimonium ſuum.l.adhuc.C.de iure dotis.l.ſi conſtan.ff.ſol.
matri.propter fornicationem ſuam.et ſi mulier maritus fornican-
do amittit donationem propter nuptias alteri coniugi iniuriam
paſſo applicatur, vt in.c.plerunque de dona.inter virum et in.l. viro
atque vxore.ff.ſolu.matri. Multomagis coniunx qui fornicatus eſt
amittat ſucceſſionem alterius coniugis cui iniuriam intulit: quia hoc
caſu agitur de lucro captando quo caſu non debetur tãtus fauor,
vt cum agitur de damno vitando ſicut in alio proximo argumen-
to.l.ſi.C.de iure delib. Pro hoc etiam facit quod voluit Bal.in.d.
l.j.C.vnde vir et vxor.de cõiuge qui alium cõiugem occidit, vt non
ſuccedat eidem occiſo. Ad hoc bonus tex.in.l.ſi ab hoſtibus.§.ſi
vir vxorem.ff.ſol.mat.et ibi per glo.que vult q ſi per negligentiam
coniugis alter coniux mortuus fuerit priuetur lucro dotis vel do-
natio. propter nuptias, vt ſimiliter illo caſu priuetur hac ſucceſſio-
ne et etiã ſucceſſione iuris ciuilis ſm formam auc.preterea.C.vnde
6 vir et vxor.de qua ſtatim dicetur. Aduerte tamen: † quia iſta ratio
videtur procedere quando ageretur de ſucceſſione iniuriati, puta
quia precederet coniunx qui eſt iniuriatus et coniunx iniurians vel-
let ſuccedere forte adulter. Sed quãdo predeceſſiſſet ipſe iniurians
et iniuriatus vellet ſuccedere eſſet magis dubium cum ipſe non de-
beat priuari dicta hereditate ſine culpa ſua.lvj.diſt.ſatis peruerſum
de conſti.cognoſcentes.ff.ad.l.aquiliam.ſi pretor. Niſi dicas q
pretor conſiderauit illam humanam ſocietatem que eſt inter virũ
et vxorem. Et alia que fuerũt dicta ſupra in principio tractatus no
ſtri qui facto diuortio ceſſant. Unde cum cauſa vocandi ad ſucceſ-
ſionem ceſſat ipſa vocatio.c.cum ceſſante.de appellatio.et c.tanta.ſ.
de iureiuran.cum ſimilibus. Nec obſtat q quis non debet priuari
iure ſuo ſine culpa ſua: quia multa ſiunt ſine culpa non tamẽ ſine cau-
ſa.c.quod frequenter.vt li.nõ conteſt.xxxiiij.di. ſi quis.de cle.egro.
tan. Cogitãdũ tamẽ eſſet in hoc, quia incidẽter feci hoc motiuũ et ne
minem inueni hoc tangentem. Item crederem q in his caſibus in
quibus poſſent iuſte coniugi denegari alimenta propter culpam
vel delictum ſuum per alium coniugem de quibus in.l.ſi cum do-
tis.§.ſi autem in ſeruiſſimo.ff.ſolu.matri. Denegabitur etiam hec
ſucceſſio, arg.glo.et notatorum in.l.ſi quis a liberis.§.ſi quis ex his.
ff.de libe.agno.quia fauorabilior eſt cauſa alimentorum quam ſuc
ceſſionis. Multis enim alimenta preſtantur qui prohibentur ſuc-
cedere de iure, vt in auc.licet C.de natura.libe.et in auc.quib.mod.
natu.efficiuntur ſui.§.ſi quis igitur. Poſſes etiã cogitare ſi habet
locum iſta ſucceſſio vbi matrimonium ſeparatur quo ad thorum,
non ex delicto: ſed ex alia cauſa puta propter ingreſſum religionis
vt in caſu.c.ex publico.et.c.cum ſis.de conuerſione coniug. Requi
ritur quarto q non ſuperſit ſocius imperialis liberalitatis: quia in
illa liberalitate coniux ab eo excluditur.l.vnica.C.ſi imperialis li-
7 beralitatis.lib.x.† Quinto requiritur q non ſuperſit collegium.
l.j.et per totum.C.de here.decu.ſm Azo.in ſumma.C.vnde vir et
vxor. Et idem tenet glo.in.d.l.j.ff.eo. Sed idem Azo dicto titu.de
here.decu.videtur tenere q vxor excludat collegiũ: quia ibi erat que-
ſtio inter illa collegia et fiſcum non inter collegium et cõiugem. For-
te enim ibi coniunx non ſupererat vel repudiauerat. Et idem tenuit
Bal.in.d.l.j.niſi eſſent aliter dicta bona tacite vel expreſſe collata
in ipſum collegium, vt ibi plenius per eum. Sexto requirebatur
olim q non nuberet infra annum alias ſi nupſiſſet priuabatur ol
ſucceſſione.l.j.§.omnium.C.de ſecundis nuptijs. Quod an ſit ho-
die correctũ dependet ex notatis in.c.ſi.extra de ſecundis nuptijs
et dictis ſupra in ſecunda parte.in quarta queſtione. Et licet paulo
ante dictum fuerit coniugem vocari ad ſucceſſionẽ cõiugis prede-
functi tantum per ius pretorium et non per ius ciuile: tamen fallit
in caſu authentice preterea.C.vnde vir et vxor.et in corpore vnde ſu
mitur, vel in auc.de exhibẽ.reis.§.quoniam vero.col.v.et in auc.vt
8 liceat matri et auie.§.quia lege.colla.viij. vbi † ſi matrimonium ſit
abſque dote et donatione propter nuptias coniunx autem premo-
riens locuplex ſit, ſuperſtes vero laboret inopia ſuccedat vna cũ li

beris communibus alterius ne matrimonij in quartam ſi tres ſint
vel pauciores q ſi plures ſint in virilem portionem. Ut tamen eiuſ-
dem matrimonij liberis ſi extant proprietatem ſeruet his non ex-
tantibus potiatur et dominio, et ſi maritus aliquid legauerit com-
putabitur ipſum legatum in talem portionem. Et idem ex eadem
ratione videtur ſi paruula ſit dos vel donatio: quia lex conſiderauit
prouidere inopie coniugis, nõ autem principaliter an dos vel do
natio eſſet data vel non, vt dicto.§. quoniam ibi. Sed nouiſſima
viuentes inopia. Et hoc videtur ſentire Cyn.et Bald.in.l.licet.C.
de iure dotium. Et putarem in omnibus caſibus in quibus coniunx
propter culpam ſuam priuatur ſucceſſione a pretore data, de qua
ſupra priuetur etiam hac ſucceſſione iuris ciuilis ex eadem ratione
quod ſatis probatur ex tex.dicti.§.quoniam.vbi imperator dat ta
le lucrum propter merita coniugibus. Mulieres autem licet de-
cies milies in ſtatu legitime cõiugis manſerint attamen eo quod
non ſit facta dos neque donatio ante nuptias nihil habere valen-
tes ſed nouiſſima viuentes inopia propterea ſancimus et c. Et hec
intelligas de iure communi. ſcripto ſiue pretorio ſiue ciuili. Sed
9 ſcio in multis mundi partibus maxime † in regno Francie et par-
tibus illi adiacentibus vigere conſuetudinem immemorialem val
de mulieribus fauorabilem que inuitat vxorem ſuperſtitem ad ſuc
ceſſionem mariti predefuncti, etiam extra caſus ſupra enumera-
tos. Capit enim vxor de bonis mariti vltra dotes medietatẽ om-
nium bonorum mobilium, et etiam medietatem omnium immo-
bilium acquiſitorum conſtante matrimonio, nec minus impediũt
ſe in negotijs domeſticis q ipſi viri.ſ.in vendendo merces et ope-
rando in apothecis, et ita vidi ſeruari continue in illis partibus.
Itaque poſſunt illic ſecure dicere oppoſitum eius, q dixit iuriſcon
ſultus Papinianus in.l.in multis.ff.de ſtatu hominum. In mul-
tis iuris articulis deterior eſt conditio maſculorum q feminarum
que conſuetudo videtur mihi exorbitans et irrationabilis maxime
exiſtentibus filijs. Multos etiam alios caſus in quibus eſt melior
conditio mulierum quã virorum. Ponit Spec.in titu.de procu-
ratore.§.j.ver.eo.contra quoque. Sed ſuppoſita tali conſuetudine.
Pone q vir volens de ſua pecunia domum vel agrum emere pe-
pigit ſeu conuenit cum vxore q ipſa nil peteret in illa re per virũ
acquirenda virtute illius conſuetudinis et vxor facit ſibi hoc pactũ
renunciando omni iuri pretextu dicte conſuetudinis, aut alias in
dicta re acquirenda per virum competituro. An valeat talis renũ
ciatio. Domini de rota in deciſione.cccxcij. que incipit, cõſuetudo
eſt in antiquis argumentis pro, et contra.tandem tenẽt q valeat
fundamentum principale ipſorum eſt: quia per hoc vxor non efficit
pauperior: licet vir efficiatur ditior, argumentum.ff.de donatio. in-
ter virum et vxorẽ.ſi ſponſ.§.ſi maritus.et.§.ſi quis rogatus.et l. ſed
et ſi vir.§.quod vir vxori.et.§.quod legatarius, ve ibi plenius
per eos.

Summarium.

1 Succeſſionis quintus et vltimus gradus eſt fiſci, qui tamẽ ex-
cluditur ab omnibus ſuperioribus.
2 Eccleſia de cuius corpore erat defunctus an excludat fiſcũ in alijs
bonis quam queſitis ex dicta eccleſia.
Quid de collegio.
3 Quid de epiſcopo in bonis peregrinis q nota ad queſtionem de
facto. Quid in bonis religioſorum.
4 Fiſcum quis dicatur habere.
5 An omnia que de ſucceſſionibus dicta ſunt habeãt locũ in ijs qui
catholicam fidem non profitentur.
Operi iam abſoluto addidimus de ſucceſſione clericorum tam
regularium quam ſecularium. et quando et quomodo veniãt ad ſuc
ceſſionem aliorũ.et quomodo ſuccedatur eis.de quibus in fine opu
ſculi breuiter loquemur.

Quinta pars Tractatus.

Superest vltima pars ſiue
1 vltimus ſucceſſionis † gradus.ſ.fiſci. Vocatur enim
fiſcus ad ſucceſſionem defuncti inteſtati, ſi ipſe de-
functus non reliquit aliquem aſcendentem deſcẽ
dentem et tranſuerſalem alias ſucceſſibilem vel etiã
coniugem. Pro hoc text.in.l.j.et in.l.vacantia.C.de bo.vacan.lib.
x. Et idem ſi reliquiſſet aliquem ex predictis qui non poſſet ſucce-
dere, puta filium ſpurium ſm ea que dicta ſunt in prima parte prin
cipali in tertia et quarta ſpecie filiorum vel forte vnum qui erat fra
ter minor qui incapax eſt, vt nota.in clementina, exiui de paradi-
ſo.de verbo.ſigni.in auc.ingreſſi.C.de ſacroſanc.eccle. vel vnum ex
tranſuerſalibus forte vltra decimum gradum certe fiſcus ſuccede-
ret, alias perſone predicte fiſcum excluderent. Item excludit fiſcũ
collegium in quo defunctus erat.l.j.et per totum.C.de heredi.de-
cu. Item

2 curiol. Item excludit † fiſcum eccleſia de cuius corpore clericus erat not. in. c. j. z. ij. de ſucceſ. ab inteſta. z. xij. q. vlti. c. ij. Intellige de bonis prouenientibus aliunde quã ab eccleſia: qꝛ in illis nõ erat dubiũ qḋ remanebant eccleſie vel ſucceſſori, vt not. in. c. cũ ex officij z in. c. quia nos. de teſtamen. in. c. preſenti. de offi. ordi. lib. vj. z xij. qḋ. vlti. per totum. Ratio eſt qꝛ in vita nõ ſunt dñi ipſarũ rerum ſed vſufructuarij, ſeu vſuarij not. in. c. j. z. ij. de pecu. cleri. z in. c. ij. de dol. Item etiam intellige que dicta ſunt de clericis ſecularibꝰ. nam regulares eo ipſo qꝛ intrant religionẽ applicant ſe z ſua illi religioni, adeo qḋ amplius de ipſis bonis diſponere non poſſunt: z ab eis excluditur non ſolũ fiſcus, ſed oẽs deſcẽdẽtes, aſcẽdentes z tranſuerſales. Intellige tamen ſecundũ not. in auẽ. ingreſſi. z auẽ. ſi qua mulier. C. de ſacroſan. eccle. z in. c. in preſentia. de proba. z in. c. qꝛ ingredientibus. de teſtamẽtis. Excludit tamẽ ipſa eccleſia a perſonis z rebus enumeratis in. l. ſi quis preſbyter. C. de epiſ. z cleri. ſcꝫ a iure curie ſi erat curialis, a iure dñi ſi erat aſcriptitius a iure patroni ſi erat libertus.

3 Item † excluditur fiſcus in caſu authẽtice oẽs peregrini. C. communia de ſucceſ. ibi eñ dicit qꝛ ſi peregrinus deceſſerit in peregrinatione, bona veniũt ad epiſcopũ qui diſtribuit in piam cãm nõ exiſtentibus venientibus ab inteſtato: z hoc vidi de facto anno elapſo in ciuitate Peruſina. Nam cũ deceſſiſſet quidaꝫ Alamanus ſtudens ibi, fiſcus pape volebat capere bona illius tanqꝫ vacãtia: epiſcopus Peruſinus ſe oppoſuit z obtinuit per dictã auẽ. licet poſtea apparuerit de veris heredibus per ipſum inſtitutis, pro quibus fuit lata tandem ſnĩa in rota. Et qḋ dictũ eſt fiſcũ ſuccedere. Intellige de apoſtolico vel imperiali. Populi enim z ciuitates nõ habent proprie fiſcum vt not. per glo. in rub. C. de iure fiſci lib. x. Et per glo. in c. qꝛ diuerſitatẽ de conceſ. preben. qḋ procedit, niſi ciuitates ipſe et populi aut alij domini terrarũ z locorũ haberent iura fiſci ex priuilegio, cõſuetudine ſeu preſcriptione. not. in. c. j. que ſint regalia col. x. in. l. hoc iure. §. ductus aque. de a qua quo. z eſt. in. c. ſuper quibuſdam. de verb. ſig. vel etiam de facto. not. in. l. hoſtes. ff. de captiuis. Et dictum fuit. ſ. in prima parte principali in vltima ſpecie filiorũ.

4 † tunc enim ipſa ciuitas vel populus aut dñs eſt ſibi fiſcus, z poſſet etiam camere ſue bona delinquentium cõfiſcare. z vide ad predicta Bar. in. d. l. j. C. de bo. vaca. lib. x. Quid aũt ſi cõcurrebat curia principis ſecularis que accepit bona ipſius defuncti pretendens fiſcum debere ſuccedere deficientibus ceteris. Curia aũt eccleſiaſtica pretẽdebat illum fuiſſe clericũ z in poſſeſſione clericatus. Unde vendicabat illa bona dicens ad curiam eccleſiaſticam pertinere debere. Certe preſuppoſito qꝛ eſſet clericus ille defunctus. quia eccleſia hꝫ fiſcũ. xvj. q. iiij. quiſquis. z. c. ſi quis deinceps. z. c. qꝛ diuerſitatem. de conceſſio. preben. in glo. antepe. z in cle. paſtoralis. in ſi. de re iu. ꝑ Ant. de but. arg. xij. q. ij. aurum. ſicut etiam hec ſonant. xij. q. j. eccleſia. Et hoc tenuerunt do. de Rota deci. cccclvj. que incipit. mortuo Titio, in antiquis dicunt tamen nõ ſufficere probare illum defunctũ fuiſſe in poſſeſſione clericatus. Sed oportere probare plene clericatum z titulũ ſi per curiam ſecularem negetur clericus. Et per hec ſit expedita vltima pars principalis, z ſic vltimus ſucceſſionis gradus

5 Ea † aũt omnia que de ſucceſſionibus ſcripta ſunt. in his locũ obtinent, qui catholicam fidem profitentur. De his vero qui foris ſunt, vt ſunt iudei, ſaraceni, apoſtate z heretici: nõ expedit nobis tractare. argu. l. cunctos populos. C. de ſum. tri. ij. q. j. multi. xxv. diſt. qui ſincere. z in auẽ. de here. ab inteſta. §. hec aũt omnia. col. ix. qñ autẽ occurreret de facto potes videre not. in auẽ. vt cum de appel. cogn. §. ſi quis de preſcriptis parentibus ortodoxis vſqꝫ ad. §. hec autem diſpoſuimus. col. viij. Et que dicta fuerunt alias in repe. c. ſi pater. de teſta. lib. vj. ſuper Rubrica.

FINIS.

Hanc ſummulam ſiue Tractatum de ſucceſſionibus ab inteſtato quã breuiſſime potui edidi, Ego Nicolaus de Vbaldis de Peruſio Utriuſqꝫ Juris Doctor, Et ſacri palatij apoſtolici cauſarum Auditor ſub Anno domini M. cccclxxj. die penultima Septembris Regnãte Sixto iiij. Põtifice maximo Pontificatus ſui Anno primo, ſubmittens opus ipſum correctioni. S. R. D. Et cuiuſcunqꝫ alterius melius ſentientis.

f f

Tractatus de ſucceſſionibus ab inteſtato Clericorum Regularium et Secularium D. Nicolai de Ubaldis Peruſini.

Prohemium.

Opus iam diu abſolutum et emiſſum interdum nō inconueniē iuxta Hieronymi ſniam in libro Joſue quodā poſtliminio repetere. preſertim cum ea emergunt que antea fuerant nō neglecta: ſed nō ſine ratione preterita. Ego enim quāto potui cōpendio. Superiori anno ſucceſſiones ab inteſtato texere conatus ſum. ita ꝙ breui ſtudio rei ipſius de qua agebatur veritas poſſet excerpi et faſtidienti ſtomacho nō legeret̃. Quo ad clericos aūt attinet ſic ſuccincte pſtrinxi: vt inueſtigandi potius quam decidendi aperta videatur. Nunc igitur Reuerēdiſſime pater cui noſtrū deſudat ingenium, hortatu pluriū Utriuſqꝫ Juriſconſultorū et quidē autoritate et doctrina excellentium in quorū manibus opuſculū ipſum verſatum eſt. Cogor qḋ negare nō potui priſtino labori noſtro, Succeſſionē ipſam clericorū et quid in ea ſentiam actiue et paſſiue pro poſſe diffuſius explicare. Quam: uis et materia ipſa de qua agitur inter doctores noſtros inuoluta ſit ſatis dubia. Ac in tēpore iſto dato ad cauſarum diſcuſſionē nihil ocij debili ingenio noſtro ſuperſit. In templo tamē dei offert vnuſquiſqꝫ qḋ poteſt. Alij aurū et argentum et lapides precioſos. Alij biſſum et purpuram et coccum offerūt et hiacintum. Nobiſcum bene agitur ſi obtulerimus pelles et caprarum pilos dicebat Hieronymus in libro Regum. Et anteꝗ̃ ad ſucceſſionē ipſam deſcēdam premittā repertorium quoddā quo ſine labore et mēbra principalia et queſtiones ꝗ̃ ex his inſurgunt poſſint reperiri. Quod eſt huiuſmodi.

Duo ſunt genera clericorum

Alij ſunt regulares. Alij ſeculares. Primum genus clericorum regularium habet duas partes.

Summarium.

Prima pars eſt regularium mendicantium.

1 Prima queſtio. Qui dicantur clerici regulares mendicantes. An fratres ſeruorum cōputentur inter mendicantes.
2 Secunda queſtio. An inter mēdicantes ſit aliqua differētia quo ad effectum ſucceſſionis.
3 Fratres minores ſunt omnino incapaces quo ad ſucceſſionem. An ſi frater minor aſſumatur ad aliquam dignitatē ſecularem vel transferatur ad aliud monaſteriū efficiatur capax ſucceſſionis.
4 An regularis aſſumptus ad dignitatē eccleſiaſticam ſecularē liberetur a regula quam antea eſt profeſſus.
5 An fratres minores poſſint fieri capaces ſucceſſionis ex priuilegio apoſtolico.
6 Tertia queſtio. An fratres predicatores ſint capaces ſucceſſionum. Modus profitendi fratrum predicatorum.
7 Quarta queſtio. An heremitani et carmelite hodie poſſint ſuccedere.

Additio.

Itur ad rem ipſam manū mittentes conſiderabimus duo genera clericorum quo ad effectum ſucceſſionis actiue et paſſiue.
Primum genus erit clericorum regularium.
Secundum genus erit clericorum ſecularium.
Item primum genus diuiditur in duas partes.
Prima pars erit de regularibus mendicantibus.
Secunda de regularibus non mendicantibus.
Et primo videbimus quomodo ipſi ſuccedant alijs.
Deinde quomodo ipſis ſuccedatur per alios.

Irca primam partē anteꝗ̃ de eorum ſucceſſione tractatur.
1 Quero † qui dicantur clerici regulares mēdicantes. Dic, quod ſunt illi quibus ad cōgruam ſuſtentationē redditus aut poſſeſſiones habere profeſſio ſiue regula quelibet interdicunt: ſed per queſtū tribuere victum ſolet incerta mendicitas. Verba ſunt Gregorij in. c. vnico de religio. domibus. lib. vj. Et iſti ſunt fratres predicatores. Minores. Heremitani et Carmelite. Licet de Carmelitis dubitauerit Lap. allegatione ſua. xlv. Quid autem de fratribus ſeruorū ſancte Marie. Clericus piſanus dicebat eos etiam inter mendicantes connumerari. qḋ non placet Jo. an. in. d. c. vnico. Qui dicit ita fuiſſe declaratum per Benedictum. xi. Pontificatus ſui anno primo. et conſtitiſſe ſibi de dicta declaratione. Et merito ſic debuit declarari: q2 nec regula, nec cōſtitutiones artāt eos ad mendicandum, licet aliquando mendicent. Et hoc idem ſequitur Gaſpar de Calderinis in conſilio ſuo. xvij. quod incipit. an ordo.

2 Secundo quero an † inter iſtos mendicantes ſit aliqua differentia quo ad ſucceſſionis effectum. Dicendum eſt quod ſic. Nam fratres minores quorum Regula, ordo. Conſtitutio et profeſſio ſunt fundata in artiſſima paupertate. vt in. c. exit qui ſeminat. §. ad hec q2. de verbo. ſigni. li. vj. et in cle. exiui de paradiſo. §. q2 ergo in ſucceſſionibus. et §. cūqꝫ annui redditus eo. ti. ſucceſſionū ſunt penitus incapaces. ita probant illi textus. Eo enī ipſo ꝙ frater minor profitet̃, renuntiat omnibus rebus mundi. et eſt magis preciſa renuntiatio que poſſit inueniri. et habetur penitus pro mortuo ſm Bald. in auẗ. ingreſſi. C. de ſac. ſan. eccle. in vltimis verbis ſuis. Subdentē ꝙ ſi per ſtatutū maſculus excluderet feminā, ſi maſculus eſſet effectus frater minor, nō excluderet feminā a ſucceſſione: q2 ſublatus eſt de medio. l. etiā. §. ſi capitis. ff. de bo. lib. Quā tenuit etiā Ang. de peru. in auẗ. de ec. tit. §. ſi quis aūt. col. ix. referēdo Jac. de are. in. l. deo nobis. C. de epiſ. et cle. dicat ꝙ frater minor nō excludit̃ ab hereditate tanꝗ̃ incapax, ſed
3 admittitur † et deferẗ eccleſie Romane: qḋ eſt falſum: vt. ḋ. et no. in d. l. deo nobis. et per Bar. in tractatu ſuo minoricarū. Sed nūquid hec incapacitas ſuccedēdi habeat locū ſi frater minor promoueatur ad epatum. archiepatum vel alias dignitates ad quas de iure promoueri pōt. vt not. in cle. ſi. de elec. in. c. quorūdam eod. ti. lib. vj. et in d. c. exiit. de verb. ſig. Certe cōcludendū eſt qḋ talis dignitas non facit eum capacē: q2 nō liberat a ſubſtātialibus regule. vt voluit gloſſ. in. d. c. quorūdam in verbo mēdicantium. Sed bona que ipſi fratri minori iam aſſumpto obuenirēt, remanerēt apud eccleſiam ad quā eſt aſſumptus. Et idē ſi eſſet trāſlatus ad monaſteriū capax ad habendum ꝓpriū vt eſt monaſteriū monachorū et canonicorū regularium. de quibus in. c. cū ad monaſteriū. et. c. qḋ dei timorē. de ſta. reg. vt monaſterium ſuccedat: adeo ꝙ ſi ante aſſumptionē vel tranſlationem predictas fuiſſet ſibi delata hereditas quā nō adiuit, poſſet ho
4 die eccleſia vel monaſteriū adire, † dūmodo res ſit integra, hoc eſt qḋ nō fuerit agnita per cōſanguineos ſequētes in gradu. Ita cōcludit Bar. in auẗ. ingreſſi. C. de ſacroſan. eccle. Bal. in. l. deo nobis. C. de epiſ. et cle. et Fed. de ſen. in ꝯſ. ſuo. xxvij. Item dicta aſſumptio nō liberat a cōtinentia vel voto paupertatis. Ad hoc glo. xvi. q. i. c. iij. nec ab habitu ſue profeſſionis. xvi. q. ſi. c. nouaactione. et ibi gl. que tñ ſubdit qḋ dꝫ deſuper deferre habitū in quo magis conueniat eccleſie ſue. Et hec probātur in. c. pe. de vi. et ho. cle. Nec ei concedat̃ eſus carnium, qñ pōt ſine ſcandalo abſtinere ſꝫ Archi. de cōſe. diſt. iij. carnem. licet gl. ibi ſe nō firmet. et etiā tenet̃ ſeruare ieiunia ſi pōt ſine ſcādalo: vt per Jmo. et d. Nic. in. d. c. pe. Et qḋ dictū eſt de fratre minore aſſumpto ad epatum vel archiepatum, Idem intelligas ſi aſſumat̃ ad Cardinalatum. ſm Bal. in auẗ. ſniam. C. de epiſ. et cleri. Bene fateor ꝙ talis aſſumptus ad tātas dignitates liberat̃ a quibuſdam accidētalibus regule. De quibus ꝑ glo. in. c. vnico. xviij. q. j. et etiā ab obedientia prelati ſue religionis. vt not. in. d. c. pe. et in d. c. iij. xvi. q. i. Et hec oīa que in iſta ſcḋa queſtione dicta ſunt proce-
5 dunt de iure cōi. Si tñ efficerent̃ capaces † ex priuilegio apoſtolico, cuius tenor et verba ſunt attendenda de priuilegijs porro. et c. recepimus. ſm eorū tenorē eſſet iudicandū. c. cū et plantare. et c. petiſſis. de priuile. de fide inſtru. accepimus. et in auẗ. de man. prin. §. ſi quis aūt. Hoc dico q2 nō ſit mihi veriſimile vt ſanctā viuendi regulā per glorioſum illum confeſſorem diuino afflatu ſpiritu plantatum. In quo certe verificatum eſt illud apoſtoli apud Galatas vltimo capi. Ego enim ſtigmata domini Jeſu in corpore meo porto. declaratā et confirmatam ſucceſſiue per plures Romanos pontifices. ita de leui et quodammodo ſimplici verbo alteratam argu. l. ſi quando. C. de inoffi. teſtamen. cum concordantijs. Unde preſumerem ſi quod priuilegium emanaſſet id ex importunitate fratrum obtentum. Multa enim Romani pontifices non concedenda per importunitatem petentium conceſſerunt. vt de pur. can. cū in iuuentute. de religio. domi. c. vnico. lib. vj. de conceſſio. preben. deteſtanda. de reſcriptis. c. fina. lib. vj. C. de bo. pe. ſubla. l. prima lib. x. Maxime religioſorum, quorum effrenata ambitio oculos mentis vltra omnes alios excecat. de electio. c. quorundam. libro. vj. et, in clemen. dudū. de ſepulturis.

6 Tertio quero † quid de fratribus predicatorib9 nūquid ipſi poſſint ſuccedere. Et anteꝗ̃ vlterius progrediar premitto modū profitendi qui eſt talis. Ego enim facio profeſſionem et promitto obedientiā deo et beate Marie et beato dominico et tibi. P. magiſtro fratrum predicatorum et ſucceſſoribus tuis ſecundum regulam beati Auguſtini. et inſtitutiones fratrum

tiones fratrum predicatorum, quod ego obediens tibi tuiſq; ſucceſſoribus vſq; ad mortem. ſecundū ergo regulam iudicarem⁹ de eis tanq̄ de non mendicantibus: quia regula beati Auguſtini habet proprium in cōmuni. xij. q. j. nō dicatis. vt. ſ. latius videbit. Tamen q2 ſcōm cōſtitutiones iuratas ꝛ ab apl'ica ſede cōfirmatas ſunt mendicantes. vt. d. c. vnico de relig. do. aliter eſt dicendū. Nā Spec. in titu. de ſtatu mona. §. j. verſi. iij. ꝛ verſi. iiij. tenet q̄ ipſi poſſint ſuccedere nō vt bona ꝛ hereditates retineant ſed vt vendant. ꝛ ita trāſeunt cōmuniter ſcribentes in. d. c. vnico. de relig. do. Hoſti. in. c. in preſentia. de proba. ꝛ Fede. de ſenis in conſilio ſuo. xij. quod incipit fratres predicatores. in titu. de ſtatu monaſterior2 qō ſūt incapaces nedum ad retinendū, ſed etiam ad acquirendum, ſubdens ipſe Fede. quod ſi ſiat eis relictum annuum ad longum tempus, nō valebit: quia per indirectum videtur ſublata incerta mendicitas. Et idem in effectu prout eos tenet Bal. in auf. ſi qua mulier. C. de ſac. ſanctis eccle. in. iij. col. dicens videri ſibi hec acquirere ꝛ mendicare, implicare contradictionem. ſubdit tamen ſeruandam eſſe conſuetudinem que haberet quod ipſi poſſint acquirere non vt retineant ſed vt vendant.

7 **Quarto et vltimo quero** †quid de fratribus heremitanis De his non eſt aliqua heſitatio: quoniam licet ipſi ſint mendicantes, tamen ex priuilegio Alexandri. iiij. cuius copiam memini me alias vidiſſe, poſſunt nedum acquirere. ſed etiam retinere quecūq; bona mobilia vel immobilia que potuiſſent acquirere ꝛ retinere ſi remanſiſſent in ſeculo: exceptis bonis feudalibus. ꝛ hoc intellige in communi vt. ſ. ſed in particulari non poſſunt. et ſi qua eſt conſuetudo in contrarium, eſt corruptela, que per prelatum tolerari non poteſt ſine periculo anime. de hoc per Gaſp. de cal. in conſilio. j. qō incipit. An ſit licitum in titulo. de regulis. Simile priuilegium credo q̄ habeant carmelite licet non viderim, alioquin iudicarem de eis vt dictum eſt de aliis mendicantibus ſm ius commune.

Summarium.

Secunda pars clericorū regularium non mendicantium.

1 Qui ſint regulares non mendicantes.
Regulares nō mendicantes ſunt capaces ſucceſſionū ꝛ poſſunt habere proprium in communi.

2 Prima fallentia. In bonis feudalibus ꝛ aliis que dantur tantū ratione ſanguinis nō ſuccedunt religioſi ꝛ ibi de beato Ludouico. Quid in emphyteuſi.

3 Secūda fallentia. Monachi Ciſtercienſes licet poſſint acquirere tamen certa bona non poſſunt poſſidere.

4 Prima queſtio. An monaſteriū poſſit inuito vel ignorāte monacho hereditatē ſibi delatam acquirere.

5 An monacho mortuo ante aditam hereditatē tranſmittatur hereditas ipſa ad monaſterium.

6 Secunda queſtio. An conuerſi ſuccedant ab inteſtato cōſanguineis ſuis.

7 Tertia queſtio. An heremite ſuccedant ab inteſtato.

8 Quarta queſtio. An moniales ſuccedant ab inteſtato.
Quid de monialibus profitentibus regulā mēdicantiū habētibus priuilegium vt poſſint habere proprium.

9 Sequitur videre quomodo ſuccedat regularibus.
Quid de mendicantibus.

10 Quomodo ſuccedatur regularibus nō mendicantibus.
Prima cōcluſio. Decedēti in monaſterio ante profeſſionē regulariter ſuccedūt cōſanguinei. ponuntur quinq; limitationes.

11 Secūda cōcluſio. Decedēti in monaſterio facta iam profeſſione ſuccedit monaſterium ſola legitima filiis relicta.
Prima queſtio. An filij ſtatim facta pfeſſione per patrē poſſint petere legitimā non expectata eius morte naturali.

12 Secūda qō. An filij ſpurij vel naturales habeāt legitimā in bonis patris profeſſi ꝛ qd de alimentis. ꝛ quid in matre profeſſa.

13 Tertia cōcluſio. Decedēti in monaſterio poſt profeſſionem ſine filiis ſuccedat monaſterium in vniuerſo.

14 Prima queſtio. An reſeruetur parentibus profeſſi decedentis in monaſterio legitima.

15 Secūda qō. Quis ſuccedat monacho recedēti de monaſterio. Conſiderant tres caſus. Primus qñ efficiē vagabūdus ꝛ apoſtata. Secundus. Qñ transfertur de vno monaſterio ad aliud legitime. Tertius qñ aſſumit ad prelaturas vel eccleſias curatas legitime.

1 **Secunda pars fuit de clericis regularibus nō mēdicantibus,** † ve ſunt regulariter oēs monachi ꝛ oēs canonici regulares. ꝛ iſti q̄tumcūq; nō poſſint habere propriū, hoc eſt bona in particulari, vtpote cōtra vnū de ſubſtantialibus regule in quo papa nō diſpenſat: prout not. in. c. cū ad monaſterium. ꝛ. c. quod dei timorē. ꝛ. c. ſuper quedam de ſtatu regul. Tū poſſunt habere bona in cōmuni iuxta illud beati Auguſtini. Non dicatis aliquid proprium, ſed ſint vobis omnia communia, ꝛ diſtribuatē vnicuiq; veſtrū victus ꝛ tegimentū ꝛc. xij. q. j. nō dicatis. de ſac. ſan. ec. auē. ingreſſi. ꝛ auē. ſiq̄ mulier. de priui. cū olim. c. ij. de pba. in preſentia. de reſcrip. audi. ꝛ. c. q2 iudicante. Et in iſtis bonis dicti monachi ꝛ canonici regulares ſeu eorū monachi ſuccedūt ſicut ſucceſſiſſent ſi nō reliquiſſent ſeculū. xix. q. ij. in ſi. C. de epiſ. ꝛ cle. l. deo nobis. ver. ſi vero vltimā not. gl. xx. q. iij. preſens clericus. xij. q. j. clerici in auē. de ſanc. epiſ. §. nullā vero in auē. de monachis in princi.

2 ꝛ per Ange. de peruſio in conſilio ſuo. xxxi. † Quod licet regulariter ſit verum tamen fallit in bonis feudalibus in quibus religioſi non ſuccedunt. Tex. eſt in. c. ſi clericus ſi de feu. fue. contro. in vſib. feudo. ꝛ ibi per Bal. Et idem dicēdum eſt de aliis bonis que de natura ſui non poſſunt pertinere niſi ad heredes ſanguinis vt Regnum Ducatus ꝛ ſimilia. In iſtis enim nō ſuccedit monaſterium, ſed generi remanent. Ita Spec. in titu. de ſtatu mona. §. j. verſic. xi. dicit de facto ſeruari ſi eſto qō Alanus contrarium dixerit de iure, et hec obſeruantia fuit in beato Ludouico. Ad hoc glo. xxvij. q. ij. ſcripſit nobis tebergaſ fuit tamen ibi alia ratio: quia erat de ordine minorum. cuius monaſterium eſt incapax vt ſupra. Sed ſi extraneus ſanguinis teneri poſſent tunc monaſterium ſuccederet. de quo per Cyn. in. d. authen. ingreſſi. ꝛ per Ioan. and. ꝛ alios in dicto. c. in preſentia. de probationibus. vbi ponunt quid ſi monachus ante ingreſſum fuerit ſtipulatus rem emphyteuticam pro ſe ꝛ filiis, nūquid poſt profeſſionē reuertatur ad dominum. vel remaneat apud monaſterium. Spe. in tit. de loca. §. nunc aliqua. verſi. cxvi. videtur velle q̄ nō remaneat apud monaſteriū, maxime cū hodie apponātur pacta vt nō transferat in potentiorē ſeu cām duriorē. ꝛ p Bart. in dicta auē. ingreſſi.

3 **Secundo fallit in monachis** † ciſtercienſibus qui nō pūt poſſidere villas, fidelitates differētias iuſtitiarios, tributarios, eccleſias ꝛ altaria. Sed ſi ea acquiſiuerint. debent vendere, vel cum aliis bonis cōmutare. Aut ſi non poſſunt aliter alienare, faciant ex eis eleemoſynam aut abiiciant. de ſtatu monacho. recolentes. ꝛ ibi per glo. ꝛ docto. Sed circa hanc ſecundā partē quero primo, defertur hereditas monacho ſeu canonico regulari.

4 † Nunquid monaſteriū poſſit eo inuito vel ignorante adire? Opiniones fuerunt diuerſe. Specu. in titu. de ſtatu mona. §. j. verſi. viij. Io. and. ꝛ alioſi in. c. in preſentia de proba. Bal. in. l. j. C. qui admit. ꝛ in. l. cum proponas. C. de hered. inſti. ꝛ in. l. ex repudiatione. C. de fideicōmiſ. ꝛ in. l. deo nobis. C. de epiſ. ꝛ cle. Bart. Ang. ꝛ Imo. in. l. j. ff. de vulg. ꝛ pupil. Cōmunior ſententia eſt quod monaſteriū poſ-

5 ſit adire inſcio ꝛ inuito monacho. † Immo ꝛ ſi delata eſt hereditas ſuorum aſcendentium monacho ꝛ ea non adita nec repudiata moreretur tranſmitteret eam ad monaſterium ex beneficio. l. vnice. C. de his qui ante apertas tabu. quia monaſterium quo ad hoc loco filij habetur. Et idem, quod eſt fortius. dicendum eſt in hereditate extraneorum ſecundum ipſum Imo. in dicta. l. j. ꝛ domi. Nico. in. d. capitu. in preſentia.

6 **Secundo quero** † quid de conuerſis an ipſi ſuccedant ab inteſtato. dic quod ſi ipſi non renuntiant ſeculo, nec profitentur aliquā religionē, ſuccedūt eorum conſanguineis, perinde ac ſi non eſſent oblati. Si vero renūtient ſeculo ꝛ profiteantur aliquam religionem approbatam: et tūc ſi monaſteria ſunt capacia, ipſa monaſteria ſuccedent prout ſupra proxime dictum eſt. Si non ſunt capacia tunc ſecus. Hec colligunē ex notatis per glo. ꝛ docto. in. c. vt lex continentie. xxvij. q. j. p Bal. in. l. generaliter. C. de ſacroſanctis eccle. ꝛ in authen. ingreſſi. C. eo. ꝛ per Imo. in. c. ij. de teſta.

7 Tertio quero † quid de heremitis? dic idem quod proxime dictum eſt, vt poſſint ſuccedere ſicut meri laici ſi non profiteantur aliquam regulam approbatam. faciunt not. xix. q. iij. §. eo. ſ. ꝛ de fide

8 inſtru. cum Ioannes. † Quarto quid de monialibus? dic quod aut ipſe profitentur regulam ſancti Benedicti, vel ſancti Auguſtini, vel aliam regulam que poteſt habere proprium. Et dicendū eſt in ipſis habere locum omnia que dicta ſunt ſupra in religioſis maſculis. Ad hoc faciunt not. in. c. vnico. de religio. domi. in cle. vt profeſſores de regula. in. c. generali. de ele. lib. vj. Aut profitentur regulam mendicantium quas vulgus appellat ſorores, licet iſta vocabula ſint ſynonyma vt not. Ioan. and. in. c. cauſam. de elect. Et in hoc eſt maius dubium. Nam Guiliel. de monte lau. in dicta clemen. vt profeſſores dicebat quod omnes ordines mulierū ſunt in ſtatu nō mendicantium. ꝛ ita refert ꝛ ſequitur ibi domi. Flo. in. viij. q. Lap. Abb. dicit quod ſorores predicatorum ꝛ minorum ſunt mendicantes ꝛ per hoc allegat bonum tex. in. c. periculoſo. §. ſane. de ſtatu regul. Et licet habeant priuilegium vt poſſint habere proprium. qō dicit ſe vidiſſe ꝛ legiſſe. tamen per illud priuilegium non tolluntur alia que requiruntur in ordine mendicantium. Et propterea ſorores predicatorū ꝛ ſancte Clare comprehenderentur ſub. c. nō ſolū.

de regula.lib.vi. Et ita dicit ſe de facto conſuluiſſe qđ ⁊ videtur ſentire Jo.and.in.d.cle.vt profeſſores.de quo per Lap. de caſtil. alle. ſua.iiij. Quicquid ſit quo ad caſum noſtrũ ſiue profiteantur regulã non mendicantium ſiue regulam mendicantium ex quo habẽt priuilegium vt poſſint habere poſſeſſiones ⁊ alia bona in cõmuni, vẽdicant ſibi locũ que dicta ſunt de viris religioſis nõ mẽdicantibus per rationẽ.d.c.periculoſo.in prin.ne ſcʒ occaſione queſtus habeãt vagari, que vagatio iura abhorruerũt, non ſolũ in mulieribus religioſis vt ibi, ſed etiam in mulieribus ſecularibus, vt in.c. mulieres de iudi.lib.vi.

9 **Reſtat iam videre quomodo** † clericis regularibus mendicantibus ſuccedatur, ⁊ in fratribus minoribus non eſt difficultas aliqua: quia eis ſuccedit per cõſanguineos, per quos ſuccederet ſi nunq̃ intraſſet religionẽ, vt.d.c.exit. ⁊ per doc.in auẽ. ingreſſi.C.de ſac.ſanc.eccle. ⁊ hoc eſt clarũ hodie cũ per extrauagantem Jo.xxij.que incipit, ad conditorẽ.ipſe Jo.renuntiauerit ordinationi.per quã Nicolaus predeceſſor ſuus reſeruauerat ſibi in bonis oblatis, vel qualitercũq; obuenientibus ipſis fratribus minoribus, prout refert Gaſ.de cal.in.c.in preſentia.de probatio. Jntellige ipſos cõſanguineos ſuccedere ſtatim facta profeſſione nõ expectata aliter morte naturali.per not.in.c.beneficiũ de regula.lib.vj. Jn fratribus vero predicatoribus, tenendo q̃ ipſi poſſint capere ⁊ vendere vt ſupra, applicabunt monaſterio ea que ipſi acquirerent, non aũt ad conſanguineos venientes ab inteſtato deuolueret. Ad hoc conſilium Caſp.de cal.in tit.de teſta.qđ incipit, bona ingreſſi, tamẽ ipſum monaſteriũ ad dicta bona cõſequẽda nõ haberet actionem, nec poſſet vẽdicare.ſed bñ poſſet implorare offm̃ iudicis, ſm ipſum Gaſp.qm ita dicit ſe obtinuiſſe in iudicio. Jdẽ dicendum eſt de iure cõmuni de alijs mẽdicantibus, q non poſſent retinere. Sed ſi ex priuilegio poſſent acquirere ⁊ poſſidere vt.ſ̃.tactũ fuit: tũc ſuccederet monaſterium ſicut religioſis non mendicantibus: quia eadem eſt ratio, ergo idem ius.ff.ſolu.matri.l.ſi ſocer.de dam.infecto l.hoc amplius.

10 **Supereſt nunc circa** † hoc primũ genus clericorum regulariũ nõ mẽdicantium videre quo eis ſuccedat, ⁊ in hoc articulo procedã per cõcluſiones. Prima ſit qđ monacho nondũ profeſſo tacite vel expreſſe decedenti in monaſterio ab inteſtato ſuccedunt cõſanguinei venientes ab inteſtato, non aũt monaſteriũ. Probat hoc ex.c.cum ſimus.de regula. ⁊ c.beneficiũ.eod.titu.lib.vj. ⁊ not. Bald. in dicta auẽ.ingreſſi. Et hoc procedit nõ ſolũ ſi ſimpliciter fuiſſet ingreſſus, ſeu ſi ſe obtuliſſet non facta mentione de bonis, ſed etiam ſi ſe obtuliſſet cũ bonis, vel ſe ⁊ bona prout hic tenet Petrus de peruſio per.c.in preſentia.de pbat. qꝛ videt ſub quadã tacita cõditione obtuliſſe ſi ſequat profeſſio. alꝰ ſi longe ante bona obtuliſſet nõ recuperaret: qꝛ in dubio videt obtuliſſe, nõ cõtemplatione ingreſſus ſm ipſum Pet. ⁊ hec ſit prima limitatio ad ſuperius dicta. Secũda limitatio eſt niſi cõſtitiſſet q̃ talis ingrediẽs voluiſſet mutare vitam vt.d.c.beneficium. Tertio limitatem niſi obtuliſſet expreſſe bona ipſi monaſterio tpe ingreſſio. declarãdo velle eſſe apud monaſteriũ etiã ſi ingrederetur. ſecus ſi intendebat q̃ cõſecutiue veniret prout eſt veriſimile vt.ſ̃.ad hoc qđ no.in.d.auẽ.ingreſſi. ⁊ in.d.c.cũ ſimus. Quarto limitarem niſi ipſe fuiſſet intruſus coacte ꝑpter delictum de quo per Spe. in tit.de ſta.mona.§.j.ver.ad premiſſorũ. Quinto videt poſſe limitari vt licet monaſteriũ non lucret totũ qđ ſpectabat ad ipſum ingredientẽ nondũ profeſſum, tñ videt q̃ ſaltẽ tantũ debeat habere q̃tum erogauit ꝑ alimẽtis ipſius nouicij donec fuit in monaſterio: vt q ſentit onus, ſentiat cõmodũ.xvi.q.vj. de laſſis. ff.de reg.iur. ſm materiã ⁊ in regula q ſentit de reg. iur.lib.vj. ⁊ hãc opinionẽ tenuit Pet.de ancha.in.d.c.bñficiũ. licet ipſe loquat nõ de nouicio mortuo in monaſterio, ſed de exeunte. Cõmunis tñ ſententia eſt in.d.c.bñficium. qđ monaſteriũ nihil capiat.

11 **Secunda concluſio** † ſit qđ ſi decedit facta iã profeſſione tacite vel expreſſe, ita qđ cõſtet dictũ religioſum voluiſſe vitam mutare. ⁊ tunc ſi habet filios ſi aliter nõ diſponit oĩa bona remanent monaſterio ſola legitima filiõs relicta. Jſte eſt caſus in auẽ.ſi qua mulier. C.de ſacroſan.eccle.canon.xix.q.vlti.ſi qua mulier.

Quero an filij ſtatim poſt factã profeſſionẽ p patrẽ nõ expectata aliter eius morte naturali poſſint petere hãc legitimam. Caſus vẽ not. qđ ſic.in.c.cũ ſimus de reg. quẽ Bal. in.d.auẽ.ſi qua mulier. dicit eſſe ſingularẽ. licet de iure ciuili eſſet expectanda mors naturalis. prout inſerũt verba dicte auẽ. glo. ibi videt dubitare ſed Bart. ſimpliciter tranſit q̃ expectet mors naturalis. do. Nico. inclinat in opinionẽ Bar. tñ dicit voluiſſe libẽter vidiſſe integrã dictã decre. cũ ſimus. Cõmunis opinio Can.hꝫ q̃ nõ expectet mors naturalis.

12 † Secundo quero quid ſi profeſſus nõ habebat filios legitimos ſed ſpurios vel naturales tantum. Specu.in titu. de ſtatu mo. ver. iiij. tenet quod dicta auẽ. locum non habeat cum eis. alleg. Martinum hoc idem tenere. ⁊ ita ſequitur Bald.in dicta auẽ.in vlti.colũ. Ego non putarem dictum Barto. procedere ita ſimpliciter prout ipſe loquitur, ſed crederem in muliere q̃ ipſis naturalibus ⁊ ẽt ſpurijs ſi nõ ſunt ex dãnato coitu ⁊ ipſa nõ illuſtris debere legitimã per not.in.l.j.§.ſed ſi vulgo.ff.ad tertul.inſti.ad orſ.§.nouiſſime. C.ad orſ.l.ſi qua illuſtris. Jn patre vero res eſſet minus dubia: tñ oĩno crederem q̃ ſi non haberent vnde ſe alerent ex equitate.c. cũ haberet. de eo qui duxit in matrimoniũ: deberet eis reſeruari aliquid ꝑ alimentis: habita etiã cõſideratione.l.ſi quis a liberis. verſic. cõpetentes iudices.ff.de libe.agno.

13 † Tertia concluſio q̃ ſi profeſſus nõ habet filios ſuccedit monaſterium in vniuerſo excluſis agnatis et cogna. vt in.d.auẽ.ingreſſi. ⁊.d.auẽ.ſi qua mulier. ibi. Liberis non extãtibus, monaſterio quo ingrediunt res eius cõpetere iubemus.

14 † Quero quid ſi habeat parẽtes an reſeruet eis legitima ſicut filijs: videt q̃ ſic, per rationẽ.l.nam ⁊ ſi parẽtibus.ff.de inoffi.teſta. ⁊ alia iura allegata.ſ̃.in ſecũdo ſucceſſionis gradu. Spe.in tit. de ſta. mona.§.j.verſ.iiij. videt tenere q̃ ſic.in ver.aũt ad premiſſorum.q eſt in ſi.illius.§. videt cõcludere q̃ monaſteriũ ſuccedat in vniuerſo ⁊ ita tenet glo.prout Azo in.d.auẽ.ſi qua mulier. que opinio lꝫ forte procedat de iure, tamen eſt ſatis rigoroſa. Unde putarem quod ſi parentes nõ haberent aliasvnde ſe alerent, q̃ apud eos debet aliquid remanere pro alimentis ad que filius ſibi ratione naturali tenetur.ff.de libe.agno.l.ſi quis a liberis.§.parens. ⁊ in auẽ.de inceſt.

15 nup.§.ſi vero. † Secundo quero qđ ſi monachus recedit de monaſterio. Et in hoc ego cõſidero tres caſus. Primus, qñ recedit illicite vt quia illicentiatus. Secundus caſus eſt, quando transfert de vno monaſterio ad aliud. Tertius, quando aſſumitur ad aliquam prelaturam.

Circa primum caſum dico quod ſi recederet vagetur apoſtatando, non recuperat bona vt vult glo.in.c.qđ a te.de cle.coniug. immo et quicquid interim acquiſiuerit. erit ipſius monaſterij.xviij. qđ.ij.ſi Abbates. ⁊.xxvij.q.j.ſi quis rapuerit. Ubi gloſ. dicit q̃ ſi monaſterium negligat eum reuocare, id qđ poſtea acquiſiuit nõ erit ipſius monaſterij. Et idem ſi recedat vt abſq; licentia intret aliud monaſterium: qꝛ cũ non teneat ingreſſus ſecũdi monaſterij. non poterit bona recuperare. Ad hoc qđ habetur in.c.licet.de regu. ⁊ de eta. et quali.intelleximus. ⁊ ſm Jmo.in.d.c.qđ a te. Secũdus caſus eſt quãdo monachus licite transfertur de vno monaſterio ad aliud. Et tunc aut querimus de bonis queſitis ante ingreſſum primi monaſterij, vel tẽpore ipſius ingreſſus. Et tũc quicqđ aliq dicãt. videt q̃ debeant remanere apud primũ monaſteriũ: qđ videtur de mente Lap.in alleg.ſua.lxij. qđ ſine dubio procedit in bonis ipſi monaſterio collatis, nõ contemplatione ingreſſus: ſed ex alia cauſa, puta ex deuotione. Si enĩ ex cõtẽplatiõe ingreſſus, videret q̃ eo exeũte in cõſequentiã cũ propria. transferent bona iuxta nota.in.c.beneficium.de regu. faciũt que dicta ſunt ſupra in prima cõcluſione. Aut querimus de bonis queſitis poſt ingreſſum monaſterij. et anteq̃ exeat, bona remanebũt apud ipſum primũ monaſteriũ in quo ipſa acquiſiuit.xviij.q.j.ſtatutũ. qđ verũ intelligerẽ ſi dicta bona eſſent effectualiter acquiſita, vt qꝛ hereditatẽ monacho in primo monaſterio exiſtẽti delatam monaſteriũ ipſum adiuiſſet: ſecus ſi nõ adiuiſſet, qꝛ poſſet ſcđm monaſterium adire. vt.d.c.ſtatutũ. ⁊ not. in.l. deo nobis. C.de epiſ. ⁊ cle. faciũt dicta ſupra in primo genere in prima parte. verſi. ſed nunqđ hec incapacitas. Aut querimus de bonis queſitis ipſi monacho poſtq̃ tranſlatus eſt ad ſecundum monaſterium, et videt ſine dubio q̃ ipſi ſecundo monaſterio dicta bona quecantur, cũ a primo ſit abſolutus.xxi.q.j.ſi quis. ⁊.d.c.ſtatutũ. ⁊ in auẽ.de mona.§.ſi vero. Tertius caſus eſt qñ licite transfert de monaſterio ad prelaturam vel eccleſiam parochialem. Et videt in omnibus dicendũ prout dictum eſt in caſu.ſ̃.proximo. de quo vide in.d.§.ſi vero, ⁊ in.d.c.ſtatutum. ⁊ de teſtamẽtis cũ in officijs. ⁊ de offi.ordi. quanto. ⁊ de priuileg.c.j.lib.vj.

Summarium.

1 Secundum genus ſucceſſionũ eſt clericorum ſecularium ⁊ habet duo membra. primũ quomodo ſuccedant alijs. Secũdo quo eis ſuccedatur ⁊ per quos.
Et in hoc ſit preſuppoſitum.l. diuine ⁊ primitiue eccleſie.

2 Prima cõcluſio. Clerici ſuccedũt hodie in bonis aſcendẽtium deſcendentium ⁊ collateralium ſicut ſi fuiſſent laici.

3 Secunda cõcluſio. Non valet ſtatutum diſponens q̃ filius clericus vel religioſus nõ ſuccedat patri vel agnatis ſtantibus alijs filijs vel conſanguineis laicis.

4 Secundũ membrum. Quomodo ſuccedatur ipſis clericis ⁊ per quos in quo cõſiderande ſunt tres ſpecies bonorum.
Prima ſpecies eſt bonorum patrimonialium clerici vel prelati.

5 Prima cõcluſio. Filius clerici ſuccedat in bonis patris ſui ſicut ſi pater fuiſſet laicus.

6 An liceat clericis contrahere matrimoniũ ⁊ filios procreare.

An clericus

7 An clericus habens filios poſſit promoueri ad epiſcopatum et alias dignitates.
8 Secunda concluſio. Clerico decedenti ſine filijs ꝛ alijs deſcendētibus ſuccedūt aſcendētes ꝛ collaterales ſicut alijs laicis.
9 ¶ Secūda ſpecies bonorū eſt prouenientiū clericis ex fructib⁹ redditibus ꝛ obuentionibus quorūcunq; beneficiorum.
10 ¶ Prima concluſio. In bonis queſitis clerico ex fructibus dignitatum adminiſtrationum ſeparatarum vel eccleſiarum curatarum non ſuccedunt conſanguinei ſed reſeruātur ſucceſſori in beneficio.
11 ¶ Prima queſtio. Quid ſi beneficiatus iam recollectis fructibus transferatur ad aliud beneficium. An dicti fructus remaneant ſucceſſori vel ipſe tranſlatus lucretur.
12 ¶ Secunda concluſio. In bonis queſitis ex prebendis ꝛ beneficijs non habentibus adminiſtrationem ſegregatam ſuccedit eccleſia ꝛ non reſeruantur ſucceſſori.
13 ¶ Prima queſtio. Quid de fructibus prouenientibus ex prebenda diſtincta.
14 ¶ Secūda queſtio. Que ſit rō differētie inter bñficia habētia adminiſtrationem ꝛ illa que nō habent adminiſtrationem.
15 ¶ Tertia queſtio. Quid ſi prebenda diſtincta fuiſſet dotata ab epō vel ſimul ab epiſcopo ꝛ capitulo.
16 ¶ Quarta queſtio. Quid ſi vnus eſt ꝛ idem aſt archidiaconus ꝛ canonicus in eadem eccleſia.
17 ¶ Quinta queſtio. Quid de filijs qui habēt plures dignitates vel eccleſias quomodo fiet diuiſio.
18 ¶ Sexta queſtio. Quid de quotidianis diſtributionibus ꝛ ibi longa diſputatio. An clerici ſint domini vſufructuarij et vſuarij et an poſſint de his teſtari.
19 ¶ An papa poſſit clerico dare poteſtatem teſtandi de bonis queſitis intuitu eccleſie.
20 ¶ Septima queſtio. Quid ſi reperiuntur multa bona poſt mortē clerici an preſumantur queſita intuitu eccleſie vel aliunde ꝛ ibi conſiderantur tria membra.
21 ¶ Octaua queſtio. Nunquid clericus habens patrimonium poſſit ipſum reſeruare ꝛ viuere de bonis eccleſie.
22 ¶ Tertia ſpecies bonorū eſt de his que queruntur ex artificio, doctrina, officijs vel ſeruitijs: que per plures queſtiones examinabuntur ꝛ ſucceſſiue in locis ſuis ponentur.

1 Finita † tandem ſucceſſione regularium quos pro primo clericorū genere aſſumpſimus, tanq; grādi ſenore liberati. Ad ſucceſſionem clericorū ſecularium, ad rem ſcʒ magis familiarem ꝛ in practica cōtingentē deſcēdamus. Pro cuius faciliori intelligentia duo mēbra principalia ſunt cōſideranda. Primum eſt qūo clerici ſeculares ſuccedāt aſcendētibus, deſcēdentibus, vel collateralibus. Secundū qūo ſuccedatur ipſis clericis, ꝛ per quos. Et anteq; vlterius pgrediar, premitto qḋ ſcribit Deuteronomij. xviij. c. Nō habebūt ſacerdotes ꝛ leuite, ꝛ oēs qui de eadem tribu ſunt partē ꝛ hereditatē cū reliquo Iſrael. qꝛ ſacrificia domini ꝛ oblationes eius comedēt, ꝛ nihil aliud accipiēt de poſſeſſione fratrum ſuorū. Dn̄s enī ipſe eſt hereditas eorū ſicut locutus eſt illis. Ad idē numeri. xviij. c. ꝛ iterū Hieronymus ad nepotianū ſcribens inquit. Nō accipio ptes inter ceteras tribus, ſʒ quaſi leuita et ſacerdos viuo de decimis, ꝛ altari ſeruiēs, altaris oblatiōe ſuſtētor, habēs victū et veſtitū, his cōtētus ero, ꝛ nudā crucē nudus ſequar. xij. q. i. cleri. ꝛ c. vidētes. ꝛ c. cui portio. ꝛ c. duo ſunt genera. Scdm̄, quoad iura modica eſſet difficultas: quia ſi nihil habere poſſent, nō oporteret de hereditate vel ſucceſſiōe tractare, actiue nec paſſiue vt dictū fuit ſupra in primo genere clericorū in prima parte. Tamē ad hoc p̄ſuppoſitū videtur poſſe reſpōderi qꝛ ſi ꝯſideramus tēpus legis vel etiā tēpus gratie in primitiua eccleſia, et procedāt q̄ dicta ſunt ſupra: quo tēpore nō ſolū clerici, ſed etiā oēs boni chriſtiani nihil proprij poſſidebāt, patet in actibus apoſtolorū. c. iiij. ibi. Quotquot enim poſſeſſores agrorū aut domorū erāt, vendētes afferebāt precia eorū que vendebāt ꝛ ponebāt ante pedes apoſtolorū. ꝛ xij. q. i. vidētes. Deinde tepeſcēte feruore fidei, laici chriſtiani inceperūt poſſidere propria palā, clerici vero occulte. Quapropter ad euitandā hypocriſim fuit ſtatutū: vt clericus ſi vellet poſſet poſſidere propria. xij. q. i. certe ego ſum ibi. Qui volūt aliqd habere propriū, quibus nō ſufficit deus ꝛ eccleſia ei⁹, maneāt vbi volunt ꝛ vbi poſſunt. nō igitur auſero eis clericatū ꝛc. Ad hoc. c. ſicut. ꝛ c. ſunt manifeſte. e. q. ꝛ in. c. i. ꝛ per totū. de pec. cle. in. c. i. ꝛ in. c. quia nos. de teſtamētis in. c. i. de ſucceſ. ab inteſta. ꝛ in auté. preſbyteros. C. de epiſ. et cleri. cū infinitis ſimilibus. Et hanc ſolutionem videt̄ ſenſiſſe glo. xij. q. i. in ſumma. ꝛ domi. Nico. in. c. epiſcopus. de preben. Per hec tamen non videtur ſufficiēter reſponſuʒ ad legem Moyſi datam a deo de qua ſupra.

2 His igitur premiſſis reuertendo ad primum membrum dico qḋ † clerici ſuccedunt in bonis aſcendentium, deſcendentium ꝛ collateralium in omnibus ꝛ per omnia ſicut laici. Ad hoc tex. in. l. ſacroſanc. ꝛ l. deo nobis. C. de epiſco. ꝛ cleri. ꝛ c. quia nos. ꝛ c. relatum. el. ij. ver
3 ſiculo. ceterum. de teſtamentis. ¶ † Sed an valeat ſtatutum excludens clericos vel monachos a ſucceſſione parentum vel agnatorum, ſeu cognatorū. dic q; non. quia illud eſſet contra libertatē eccleſiaſticā. ad hoc qḋ not. in auſ. caſſa. de epiſ ꝛ cle. ꝛ in. l. i. C. de ſummatri. ꝛ per Bal. in. l. deo nobis. C. de epiſ. ꝛ cleri. Et hoc clacuʒ qn̄ denotat actum iam conſummatuʒ. vt quia dicit qḋ monachus vel clericus ꝛc. Sed ſi non denotaret actum conſummatum. vt qꝛ dicit quod ingrediens monaſterium. vel tranſiens ad clericatum tunc ſecus. hoc vltimum membrum. Bald. forte non eſt verum. quia non poſſumus negare quod talis non efficiatur timidior. ꝛ ſic haberēt locū notata in. d. l. deo nobis. ꝛ in. c. i. ꝛ c. gemma. de ſponſa.
4 ¶ † Secundum membrum fuit quomodo ſuccedatur ipſis clericis ꝛ per quos. Ad cuius membri diſcuſſionem attendende ſunt tres ſpecies bonorum. Prima eſt bonorum patrimonialium ſeu hereditariorum, vt ſunt hereditates, legata, donationes ꝛ ſimilia. Secūda ſpecies bonorū eſt que proueniūt ex fructibus, redditibus ꝛ obuentionibus quorūcunq; beneficiorū, prelaturarū, ſiue dignitatū. Tertia ſpecies erit eorū que querūt prelati ꝛ alij clerici ex artificio, doctrina, officijs vel ſeruitijs.

Reuertendo ad primam ſpeciem

5 dico qḋ † ſi clericus ſiue prelatus habeat deſcendentes quēadmodum in bonis patris ſui laici, ipſi tenerent primū gradum in ſucceſſione. inſti. de her. que ab inteſta. §. i. in auſ. in ſucceſſio. C. de leg. hered. ꝛ plene dictū eſt ſupra. in prin. opuſculi. in prima ſpecie filiorū. Ita ſuccedunt ꝛ tenent primū locū in bonis patris ſui clerici. xij. q. vlti. c. ſi. ꝛ q. iij. c. i. Intellige de deſcendentibus legitimis. de illegitimis aūt nō expedit diſputare, qꝛ vt concluſum fuit. ſ. in primo gra
6 du in ſecunda ꝛ tertia ſpecie, ipſi nō ſuccedunt. Ad † qḋ incidenter aduerte qꝛ ſi loquimur de deſcēdentibus clericorū ſimplicium in minoribus conſtitutorū, ſiue ipſi ſint ante clericatum. ſiue poſt ex matrimonio legitimo procreati, ſunt legitimi. poſſunt eīm ꝛ ante ſuſceptionem ordinū. ꝛ poſt ordines minores ſuſceptos contrahere matrimonium. vt patet in toto titu. de cle. coniuga. Si autē intelligeres de filijs clericorum cōſtitutorū in ſacris, eſſet neceſſe intelligere de conceptis ante ſuſceptionem ſacrorū ordinum. alias eſſent ſpurij: cum in ſacris cōſtitutis ſit interdictū matrimoniū regulariter. vt in. c. vnico. de voto. li. vi. ꝛ not. in. c. a nobis de bigamis. ꝛ in. c. vt cle
7 ricorum mores. de vita ꝛ hone. cle. † Nec de facili deberēt qui alias fuerunt coniugati etiā cum vnica ꝛ virgine, ꝛ habent filios admitti ad ordines ſacros: tum propter periculū incontinentie. tum ppter timorem dilapidationis bonorum eccleſiaſticoruʒ, ꝛ multo minus ad dignitatem epiſcopalē ꝛ alias maiores prelaturas. Ad hoc qḋ not. in. c. de ſiracuſane. xxviij. diſt. ꝛ in. c. Catinenſis eccleſie. lxi. diſt. ꝛ per Inno. in. c. i. de teſtamētis. dicentem q; de iure cōmuni qui habet filios vel nepotes, nō debet promoueri ad epiſcopatū. ꝛ ideʒ dicit in quolibet prelato. diſpēſatiue tn̄ poſſet promoueri ſi lōga preceſſerit continentia, ꝛ data cautione, ꝛ facto inuentario rerum eccleſiaſticarum ſm̄ formam dicti. c. de ſiracuſane. qḋ dictum videt̄ ſatis honeſtum licet Hoſtien. Jo. an. ꝛ Pet. de anha. in hoc ſint magis
8 largi. ¶ † Si autē clericus nō habeat deſcēdentes, venient aſcendētes ꝛ collaterales ad ſucceſſionē vſq; ad. x. gradum. quibus deficientibus ſuccedit eccleſia. vt. ſ. dictū fuit in quinto ꝛ vltimo ſucceſſionis gradu. ꝛ habetur. xij. q. iij. quicunq;. de ſucceſſio. ab inteſta. c. i. ꝛ per Inno. in. c. cū tibi. de verbo. ſig. nota. in auſ. de eccleſiaſticis titulis. §. preſbyteros. col. ix. ꝛ in auſ. licentiā. ſ. de epiſ. ꝛ cler. inde ſum
9 pta. ¶ † Secunda ſpecies eſt bonorū prouenientium clericis ex fructibus, redditibus ꝛ obuentionibus quorūcunq; beneficiorū. p cuius intelligentia aſſumo duas concluſiones.

10 Prima concluſio † ſit qḋ in bonis queſitis ex fructibus, redditibus ꝛ obuentionibus dignitatum, adminiſtrationū ſeparatarū: ꝛ eccleſiarū curatarum, nō ſuccedūt cōſanguinei ipſorū prelatorum, curatorum ꝛ habentium adminiſtrationes. Sed dicti fructus, redditus ꝛ obuētiones, reſeruantur futuro ſucceſſori. Caſus eſt in dicto. c. relatum. in verſi. vbi autē. de teſtamētis. Dicit enī tex. vbi aūt in loco defuncti vnus tantū eſt ordinandus, is ea bona ſicut ꝛ alia ipſius eccleſie, in dei timore diſpenſet. facit etiam tex. in. c. preſenti. de offi. ordi. li. vi. per quos. Idē credo in quocūq; beneficiato etiā ſimplici dūmodo extra congregationē vt ſunt perpetui vicarij, capellani ꝛ ſimiles
11 ſm̄ Jo. and. in. c. requiſiſti. de teſtamētis. ¶ † Sed circa hoc quero, quid ſi clericus curatus vel alius habens dignitatem vel adminiſtrationem transferatur iam recollectis fructibus de prima eccleſia ſua ad aliam: nunquid illi fructus ſpectent ad epiſcopum tranſlatum vel ad ſucceſſorem. Deciſio dominorum de rot. cxxxvij. in antiquis, tenet quod ſpectent ad ipſum tranſlatum, non autem ad ſucceſſorem. Joan. and. in regula non eſt in mora, in mercuri. referens Jo. de monte murlo diſputaſſe in queſtione de epiſcopo Paduano tranſlato ad eccleſiam Bononieſem non ſoluente decimas,

videtur ſentire quod reſeruentur ſucceſſori, cum nihil habeat amplius agere in eccleſia de qua eſt iam tranſlatus. xxi. q. ij. ſi quis iam tranſlatus. Hoc ego colligo ex ratione ſua. dicit enim q prelati equiparantur procuratoribus & vſurarijs nō vſufructuarijs in morte. l. cū dimittunt eccleſias. Noto enim illud verbum. id eſt cū dimittunt eccleſias: quia hoc caſu equiparat mortem ciuilem naturali, & ibi. fatetur tamen qđ ſi ipſe do. Jo. (intellige de epiſcopo tranſlato. qui Jo. vocabatur) exportaſſet fructus, vel male cōſumpſiſſet, poſſet conueniri per ſucceſſorem. ergo cū detur ſucceſſori actori ſeu rei vendicatio, ſequitur qđ tranſlatus non fecit fructus ſuos. vt per gloſſ. rub. & in. l. j. ff. de rei vendi. Hanc queſtionē quia de facto habeo in ꝓpria perſona, nō proſequor vlterius.

12 Secundo quero † quid de commēdatario an fructus debeat reſeruari futuro ſucceſſori. an vero faciat eos ſuos, ita vt veniant poſt mortem prelati ad eius conſanguineos. Domi. Ludouicus pontanus in cōſilio ſuo eccl. quod incipit, omnipotentis dei poſtulato ſuffragio in caſu propoſite conſultationis, dicit, quod aut cōmenda eſt facta ad vtilitatem eccleſie, & tunc cōmendatarius nō facit fructus ſuos, ſed reſeruantur futuro prelato. Caſus eſt. lxi. diſt. in canone. quoniam feſtus. verū eſt qđ ex redditibus eatenus poteſt detrahere quatenus ſibi ad ſtipendium victus poteſt ſufficere. vt. xij. q. ij. charitatem. de cle. egro. c. vnico. §. j. lib. vj. Aut ſit cōmenda in vtilitatē cōmendatarij, & tunc ipſe lucratur fructus ad inſtar depoſitarij, ad cuius gratiam ſeu vtilitatem factū eſt depoſitum. qui illic redditus ex depoſita re pceptos ſibi lucrifacit, niſi poſt morā poſtq̄ pceptos, dare debet deponenti. Caſus eſt. ff. depoſiti. l. dies ſponſaliorū. §. qui pecuniā. & ita debet intelligi glo. in. d. c. nemo deinceps. de electio. libr. vj. ſecundum ipſum do. Ludo. Sed quicquid ipſe dicat mihi videtur q non ſit magis priuilegiatus ipſe commendatarius quam proprius intitulatus, qui vt ſupra dictum eſt cenſetur in morte potius vſuarius quam dominus. facit quod habetur in. d. c. fina. de pecu. cleri. & ad propoſitum noſtrū in. d. c. nemo. & in. c. dudum. eod. titu. de elec.

13 in antiquis. ¶ † Quero primo, quid de fructibus prouenientibus ex prebenda diſtincta, an reſeruent futuro ſucceſſori. vel remaneāt apud eccleſiam in qua defunctus erat prebendatus. & videbat prima facie dicendum qđ remanerent ſucceſſori. per tex. dicti. c. relatū. ibi. vbi autem in loco defuncti vnus tantum eſt ordinandus, is ea bona &c. nam vbi prebenda eſt diſtincta. ſine dubio in locum defuncti alius eſt ordinandus. vt patet ex notatis in. c. dilecto de preben. & c. cum. M. de cōſtitutionibus. Tamen dicendum eſt, q dicti fructus prouenientes etiam ex prebenda diſtincta reſeruantur capitulo: nec eſt verum qđ canonicus proprie habeat ſucceſſorem, niſi tantum quoad corpus antique prebende. Ad hoc glo. & qđ ibi no. in. c. quod ſicut. de electione.

14 Secundo quero † que ſit ratio qđ queſita ex redditibus prebēde diſtincte vel indiſtincte remanent capitulo eccleſie in qua eſt prebenda, & queſita ex redditibus dignitatis admini. vel alterius eccleſie ſeparate reſeruantur ſucceſſori. do. Nico. in. d. c. relatum. dicit qđ hanc putat eſſe rationem diuerſitatis. quia canonico datur prebenda ex bonis cōmunibus capituli principaliter, vt inde ſumat neceſſaria, non autē datur vt ſit adminiſtrator eccleſie. Ideo ſi aliqua remanent vltra ꝓbendā. debēt cedere capitulo cuius bona prebēdarū ſunt. Nā ſatis eſt qđ ſucceſſor habeat corpus prebende: quia datur ſibi vt inde viuat. & capitulum adminiſtrabit bona acquiſita ſicut alia bona communia. Sed in alio beneficio per ſe extra congregationem datur beneficium tanq̄ adminiſtratori ipſius eccleſie. Unde quēadmodum habet adminiſtrare etiam bona eccleſie, ita & habet queſita intuitu eccleſie ſecundū eum. & licet ipſe dicat a nemine vidiſſe tactam hanc rationem differentie, tamen ex verbis Jnn. videtur ſatis poſſe colligi vt apparebit. j. q. iiij.

15 ¶ † Tertio quero, quid ſi habens prebendam diſtinctam habuiſſet eam non a capitulo ſed a ſolo epiſcopo: certe redditus nō remanerent capitulo ſed epiſcopo. argu. eorum que habentur. ſ. eodem c. cum in officijs. vt voluit Jo. and. domi. Anto. & domi. Pet. de ancha. Si autem fuiſſet beneficiatus ſimul & ab epiſcopo et a capitulo tunc fieret diuiſio inter eos vt eatenus illi competat ſucceſſio quatenus erat beneficiatus ipſe defunctus. per id quod habetur in dicto. c. cum in officijs. & capitu. requiſiſti. eod. titu. ſecundum Jmol. in dicto. c. relatum.

16 ¶ † Quarto quero, quid ſi vnus & idem eſſet canonicus et archidiaconus in eadem eccleſia. & bona archidiaconatus & ſimiliter prebende eſſent diſtincta. dicit Joan. and. poſt Jnnocen. quod fiet diuiſio per congruam eſtimationem inter canonicos & ſucceſſo. em in archidiaconatu. per id quod habetur in dicto. c. relatum. in fine. ex quibus patet quod canonicus qui nouiter creabitur loco mortui, non poterit petere fructus & redditus perceptos per defunctum. nec etiam illos qui perciperentur durante vacatione. ſecundū Pe. de ancha. ibi.

17 ¶ † Quinto quero, quid de illis qui haberent plures dignitates, adminiſtrationes aut beneficia ſeparata. vel etiam plures prebendas in diuerſis eccleſijs. Dic q fiat diuiſio per congruam eſtimationem. vt in ſimili dictum eſt. facit dictum. c. cum in officijs. & dictum capi. requiſiſti.

18 Sexto quero † quid de quotidianis diſtributionibus que dantur canonico ratione intereſſentie diuinorum. vt in. c. licet. de preben. & in. c. vnico. de clerico non reſi. libro ſexto. Dic quod non reſeruantur ſucceſſori, ſed remanent eccleſie in qua prebendatus ſeruiuit. vt not. in dicto. c. relatum. Sed immo videtur quod nec ſucceſſor nec eccleſia debeat eas habere, ſʒ potius in eis ſuccedant conſanguinei ipſius canonici. nam quotidiane diſtributiones non augent corpus prebende, ſed propter operam perſone debetur. argumē. ff. ſi menſor fal. mod. di. l. j. ij. Reſpōſo. ff. pro ſocio. l. ſi duobus. §. ſi in coeunda. & in. c. licet nobis. de preben. Et hoc videtur tenere Lau. in clemen. finali. de preben. dicens quod talis ſeruiens fideliter diuino officio facit fructus ſuos, & poteſt ſicut laborator de denario diurno exponere. prout refert dom. Jo. ana. ibi, ad hoc optimus text. in. c. vnico. §. qui vero. de cleri. non reſi. lib. vj. ibi, rerum ſic receptarum dominium non acquirat. nec faciat eas ſuas. Multum reſtringunt rationes quas adducit Oldra. in quodam conſilio. cxviij. quod incipit, ex virtute gratie. in titulo de prebend. Jtem pro hac parte adduco quod voluit Domini. ibi dum dixit, quod talis clericus poteſt teſtari de quotidianis diſtributionibus. Et hoc dicit tenere Guilhel. in extrauaganti Joannis xxij. que incipit, ſuſcepti. Ultra predicta faciunt omnia iura que dicunt clericum maxime non habentem dignitatem. adminiſtrationem vel curam prout eſt prebendatus. equiparari fructuario. de quibus habetur in. c. fina. de pignori. in. c. fina. de pecu. cle. in. c. requiſiſti. de teſtamentis. Sed clarum eſt quod fructuarius efficitur dominus fructuum iam recollectorum. ff. quibus modis vſuſfruct. amittatur. l. ſi fructuarius. & eo mortuo non ſpectant ad proprietarium ſed ad heredes fructuarij. vt ibi nota. ergo idem videret de fructibus ipſarum prebendarum: & multo magis de quotidianis diſtributionibus in quibus prebendatus habet maius ius. vt patet ex iuribus ſupra allegatis. maxime ex notatis p Old. in. d. ſuo cōſilio.

His tamen non obſtantibus ſaluo meliori iudicio puto dictos cōſanguineos excludi ab ipſis quotidianis diſtributionibus, ſicut & ab alijs fructibus prebendarum quia omnes iſti redditus competunt clerico ratione diuini officij. prout colligitur ex notatis in. c. cum ſecundum apoſtolum. de prebendis. & in dicto. c. licet. & in dicto. c. vnico. de cleri. non reſid. lib. vj. vbi Papa damnat conſuetudinem eccleſiarum que habebant qđ quotidiane diſtributiones darentur preſentibus, etiam ſi non intereſſent diuinis officijs. Secundo moueor per text. in. c. j. c. quo nos & c. relatum de teſtamentis. in quibus iuribus ſemper ponderatur

19 quod † queſitum intuitu eccleſie applicetur eccleſie: ſed non poteſt dici non queſitū ratione eccleſie id qđ querit prebendatus ratione diuini officij, quod in ipſa eccleſia celebratur ſi enim intereſſet diuino officio in eccleſia non tanq̄ perſona ipſius eccleſie, certe non perciperet quotidianas diſtributiones. vt nota. in. d. c. cum M. de conſtitu. Tertio moueor per dictum Jnno. in. c. cū inter. de verb. ſign. & in. c. requiſiſti de teſtam. dicentem queſita per curatū in iniungendis penitētijs parochianis ſeruanda ſucceſſori tanq̄ queſita intuitu eccleſie. de quo infra dicetur in tertia ſpecie bonorum. Et idē qđ dixi de diſtributionibus quotidianis dicerem de his que dantur pro anniuerſarijs defunctorum per text. in dicto. c. vnico. de cle. nō reſi. in ſi. Quod enim ſtatuitur in vno, ſtatutum cenſetur in alio. ad hoc alleg. Lap. xliiij. Et hec diſputationis cauſa dicta ſint non deciſionis: quia forte alia ſententia in via iudicij teneretur. Reſpondēdo tamen ad contraria dic q non obſtat quod dicitur primo in. c. ſi. de cle. non reſi. ibi, dominium & ibi, facit eas ſuas: quia debet intelligi improprie ſcʒ quo ad vſum. Nam & alibi epiſcopus dicit dominus epiſcopatus. lxxxviij. diſtin. domui. & alibi dicitur procurator. de donatio. c. ij. Jtem colonus. interdum appellat res quas tollit ſuas vt. l. ij. ff. de origine iur. & tamen non ſunt ſue ſed habēt meram detentationem. vt. l. j. C. communia de vſucapi. l. male agitur. C. de preſcrip. xxx. anno.

Non obſtant motiua Oldr. q2 fateor q quotidiane diſtributiones dant ꝑ labore perſone. Nam & aliū fructus bñficiorū dant ꝑ labore perſone. vt in. c. cū ſcđm preallegato. & xij. q. i. ex his. vbi tex. dicūt qđ q altari ſeruit. de altari viuere dʒ. & tñ vt dictū fuit. ſ. in prima cōcluſione in iſtis fructibus nō ſuccedūt cōſanguinei. ſʒ reſeruant eccleſie vel ſucceſſori. Et eodē mō r̄ndeo ad motiuū Lau. & do. Flo. Non obſt. q clericus poſſit de diſtributionibꝰ teſtari. q2 poſito q hoc eēt nō ſequit ſi nō teſtat veniunt ꝯſanguinei ab inteſtato vt ptʒ in auf. ſi qua mulier. C. de ſa. ſan. eccle. Nā & opinio fuit Hoſt. in. c. ſi. de peculio cle. & Jo. an. in. c. pſiti. de offi. ordi. lib. vj. in gl. ſua. quā opinionē dicit ſeruari de conſuetudine, & multi doctores eā ſequunt i practica, q in bonis pſonaliter ex-

succeſſionũ ab inteſta. nicolai de vbaldis

liter ⁊ ſimpliciter beneficiatorum hoc eſt non hñtiũ dignitates, ad miniſtrationes vel curas ab inteſtato ſuccedãt conſanguinei licet in rigore iuris multi teneãt cõtrarium. In hoc nihilominus ⁊ ipſe Jo.an. ⁊ omnes alij conueniunt, ꝙ in bonis queſitis ex quocunq; beneficio ſi bñficiatus decedat ab inteſtato non veniant cõſanguinei, ſed eccleſia vel ſucceſſor. Item non obſtat quod Oldra. dixit non computari inter fructus beneficij: quia illud eſt qđ ſunt fructus incerti ⁊ creſcunt ⁊ decreſcunt ſecundũ quantitatẽ intereſſentium. vt. d. c. vnico. ⁊ dicto. c. ij. Sequitur ergo ꝙ tam in diſtributionibus quã in quibuſcũq; alijs redditibus beneficiorum clerici ſint cenſendi potius adminiſtratores ⁊ in morte viuarij, quam dñi vel vſufructuarij. Et iſta videtur communior ſententia doctorũ in locis preallegatis. Pro qua facit bonus tex. in. c. eps eccleſiaſticarũ rerũ habeat poteſtatem ad diſpenſanduz. xij. q. ibi. ⁊ iuxta ſanctũ Apoſtolum ſic dicentem. Habentes victum ⁊ veſtitum his cõtenti ſim⁹ ⁊ ſi vtantur nimis delicate peccant grauiter ſm Innocen. in. c. cuz in officijs. de teſta. ⁊ longe grauius ſi conſumant cũ meretricibus. Unde Hiero. Tibi dico ſacerdos, de altari viuere, non luxuriari permittitur. xliij. di. in prin. Idem ſi cum Hiſtrionibus ⁊ cõuiuijs c. di. multis ab vrbe venientibus. ⁊ c. conuiuia. ⁊ c. non opz miniſtros. ⁊ lxxxvi. diſt. donare. adeo qđ ſi haberent patrimoniũ, tenerentur de eo reddere eccleſie a qua bona ipſa receperunt. xij. q. iij. c. j. ⁊ ij. Bona eñi eccleſiarum ſunt Jeſu chriſti de preben cum ſecundum. xij. q. ij. qui xpi. ſecũdũ Archi. in dicto. c. eps. Et ex hac ratione dicebat do. Nico. in repetitione dicti. c. cuz eſſen. ꝙ papa nõ poſſet dare clerico poteſtatem libere de bonis intuitu eccleſie acquiſitis teſtandi ſine cauſa. Hoc ego putarem verũ de honeſtate ſed de potentia crederem ſecus. per ea que habẽtur in. c. cum ad monaſterium. de ſtatu regula. Et pro hac parte adduco quod dixit Ange. ⁊ Imo. in. l. ſi ſeruus cõmunis meuij. ff. de ſtipu. ſer. ꝙ papa põt cõcedere Cardinali monacho factionem teſtamenti. Et idẽ cõſuluerunt quidam docto. Peruſini pro canonico regulari qui obtinuerat licentiam a dño Eugenio. iiij. quã materiã alſo late examinaui in repetitione. c. ſi pater. de teſta. lib. vi. in prima parte. in tertia ꝓhibitione. Et hec oĩa que dicta ſunt in hac ſecũda ſpecie bonorum habent locũ de iure cõmuni. Si aũt ex ſtatuto eccleſiarum, vel priuilegio aut conſuetudine aliter caueretur. Dicendum eſt ꝑut no. in. c. ſi propter tua. de reſcriptis. lib. vj. c. ſi tibi conceſſo. de preben. eo. li. ⁊ c. tua nobis. de verborum ſignifi. ad hoc extrauagans ſuſcepti Jo. xxij. ⁊ quod no. Joan. an. in regula nemo plus iuris. in mercurialibus.

20 **Septimo quero** † quid ſi poſt mortẽ clerici beneficiati reperiũtur aliqua bona cõſanguinei ipſius, dicunt dicta bona ad eos ſpectare, quia patrimonialia. Eccleſia vero vel ſucceſſor in beneficio dicit ꝙ bona predicta ſunt queſita ex redditibus beneficiorum ⁊ intuitu eccleſie. quid ſiẽdum? Glo. xiiij. queſtione. j. dicit ꝙ ſi clericus beneficiatus habebat patrimonium, habebitur conſideratio ad quantitatez patrimonij ⁊ qualitatem beneficij, ⁊ ſecundum id fiet diuiſio inter eccleſiaz ⁊ cõſanguineos beneficiati defuncti. Jo. an. in. c. vt vnuſquiſq; de pecu. cle. conſiderat tria membra. ¶ Primum, quando cõſtat clericũ beneficiatum ſeu prelatum habuiſſe patrimonium tempore promotionis, ⁊ eſt preſumendum pro poſſeſſore, ſiue eccleſia, ſiue conſanguinei poſſideant: licet contra hanc preſumptionem admittat probatio in contrarium. ¶ Secundum membrũ eſt quando tẽpore promotiõis nihil habebat, ⁊ preſumitur pro eccleſia: licet cõſanguinei poſſint probare ꝙ defunctus queſierit ex artificio vel aliunde quam ab eccleſia. ¶ Tertium membruz eſt quando dubitatur, ⁊ idem vt preſumatur pro eccleſia, maxime ſi beneficiatus non fecit inuentarium tẽpore adeptionis beneficij. Et hec queſtio fuit de facto in heredibus Franciſci petrarche qui fuit Archidiaconat⁹ Parmenſis, vt refert do. Flori. in. d. c. cum in officijs. do. Anto. in dicto. c. vt vnus videt ſequi diſtinctionem Jo. an. Sed do. Nico. in repetitione dicti. c. cũ eſſes. in tertia queſtione principali. dicit primum mẽbrũ non ita ſimpliciter procedere, immo metiri quantitatem patrimonij ⁊ qualitatem beneficij ſm eam debere preſumi. per nota. xij. q. iij. c. ij. ⁊ ibi glo. Secundũ mẽbrum etiam intelligit qñ nihil habeat de patrimonio, nec etiam habebat aliquod officium vel exercitium ex quo potuiſſet acquirere alias diceret ſicut. d. proximo mẽbro. Pro do. Nico. adduco tex. ſatis ad propoſitum in. l. ſi quis a libe. ver. cõpetẽs iudex. ibi, Si modo cũ opificẽ te eſſe dicas. ff. de libe. agnoſ. Item limitat tertium mẽbrum quãdo dubitatur an habuerit aliqua bona patrimonialia vel aliunde, ex quibus potuiſſet bona de quibus queritur acquirere. Sed ſi ſolum dubitaretur an acquiſierit bona de quibus eſt contentio ante ſuam ꝓmotionem vel poſt, ⁊ preſumitur pro poſſeſſore ſm ipſum do. Nico. in dicta repetitione, qui ad hoc vltimũ allegat. xij. q. v. c. j.

21 **Ultimo quero** nunqd beneficiatus habens patrimoniũ poſſit conſeruare ſibi reddit⁹ patrimoniales ⁊ viuere de fructibus beneficij ſui? Tex. videtur aptus in. c. paſtores. ⁊ c. ſe. j. q. ij. qđ non poſſit. glo. nota. xij. q. j. illi q; ponit plures opiniones. Inno. autem in. c. epiſcopus. de preben. tenet quod qui habet beneficiuz non debet viuere de patrimonio, ſed de altari per. c. cum ſecũdũ. de prebẽ. Nec obſtat ſm eum dictũ c. paſtores. q: intendit autores canonicis prohibere ne de pͣtrimonio auare theſaurizent ⁊ bona eccleſie expendant. Si autẽ nõ vellent theſaurizare, bene liceret eis bona conſeruare, ⁊ bona eccleſie, hoc eſt acquiſita intuitu eccleſie, expendere. Verba ſunt Innocen. in loco preallegato. ⁊ Jo. de ligna. in cle. gratie. de reſcrip. ⁊ do. Nico. in quadã diſputatione ſua q̃ incipit. Titius clericus. ſubdẽs ꝙ iura que videntur cõtrariũ dicere procedunt ſm pͥmitiuã eccleſiã ſm quã bona eccleſiaſtica erãt deputata ſolum pro indigentibus.

22 ¶ † Tertia ſpecies bonorũ eſt de his que querit clericus ex doctrina, artificio, officijs vel ſeruitijs. Et iſta ad quos ſpectent infra particulariter videbitur. Et primo de queſitis per clericũ ex doctrina. vt q: erat doctor iuris, qui ex lectura ⁊ cõſilijs multa lucrabat, pue fuit archipreſbyter eccleſie paduane doctor Pet. de anch. ⁊ multi alij quos vidimus tẽporibus noſtris, ⁊ ſine dubio in iſtis ſuccedũt ab inteſtato cõſanguinei ipſius clerici, vt eſt tex. in. c. relatum in. §. ceterum. de teſtamentis. Quid autẽ de queſitis ex officio aduocationis? Dic idem per illum tex. quod intellige verum in caſibus in quibus licet clerico poſtulare, ſecus ſi ei non liceat. vt ibi per Hoſt. ⁊ alios. Quãdo aũt hoc liceat, ⁊ quid in clerico cõſtituto in minoribus: quid in clerico conſtituto in ſacris, habetur in. c. j. ⁊ ſi. de poſtulando. ⁊. xv. q. ij. in ſumma vbi bona glo.

Secundo eſt videndum de queſitis p clericũ ex artificio.

Ad quod premitto ꝙ licitum eſt clerico in honeſto artificio operari. xci. diſt. clericus victum. ⁊ c. ſeq. de cõſecra. di. v. nunq̃ de manu. xi. q. iij. non licet. xiiij. q. iiij. canonum. ⁊ c. cauſa. q. iij. in ſumma. et ibi bona glo. ⁊ actuum apoſtolorum. xx. c. vbi Paulus quoniaz ad ea que mihi opus erant, ⁊ his qui mecum ſunt miniſtrauerũt manus iſte. Et in iſtis ſuccedunt ab inteſtato conſanguinei, vt dicto c. relatum. ⁊ c. q: nos. eo. titu. Ab artificio autem minus honeſto debet clericus abſtinere. de vita ⁊ hone. cleri. c. pe. ⁊ ſi. cle. j. eo. titu. c. j. ne clerici vel mo. lib. vi. ⁊ xxi. q. j. c. j. in ſi. ⁊ per Specu. in titu. de cle. coniuga. Sed quid ſiet de iſtis bonis queſitis per clericum in illicito artificio. Dic ꝙ ſi poſitis clamoribus appareãt repetentes, ipſis debet fieri reſtitutio, alias fieret diſtributio per epiſcopũ inter pauperes. ar. in. l. nulli. C. de epiſ. ⁊ cleri. ⁊ quod not. Inn. in. c. quia plerique. de immuni. eccle. ſm Hoſt. Imo. ⁊ do. Nico. in dicto. c. relatum. Qui tamen limitat dictum Hoſtiẽ. ⁊ aliorum procedere vbi talia illicite acquiſita ſubiacerent reſtitutioni. Sed vbi nõ ſubiacerent reſtitutioni, licet illicite eſſent acquiſita cũ poſſit aliter cleric⁹ penitere de peccato ſine reſtitutione nõ impeditur quominus de his faciat voluntatẽ ſuam. Ad hoc bona glo. in. c. ex tranſmiſſa. de deci. ⁊ iiij. q. v. in ſumma. ⁊ j. q. j. non eſt putanda ſm ipſum do. Nico. in vltimis verbis ſuis in dicto. c. relatum.

Tertio eſt videndũ de bonis queſitis per prelatum vel alium clericum de officijs et ſeruitijs in quibus verſatus eſt. Quia poſt eius obitum ab inteſtato ſuccedat ſan eccleſia ſeu eius ſucceſſor in beneficio ſan vero cõſanguinei? Articulus iſte eſt alijs duobus precedentibus difficilior. Nam Innocen. ſm vnam lecturam in cap. quia nos. ſupra de teſtamentis. ſuper verbo, conſideratione eccleſie, videtur velle qđ eccleſia vel ſucceſſor in beneficio habeat dicta bona. Subdit enim ibi, Idem dicimus ſi ratione officij, puta quia capellanus alicuius principis qui multa ei donauit. Hoſtien. tenet qđ ſuccedant conſanguinei in talibus bonis. Nam ipſe gloſſat Innocen. ſuper verbo amicorum. Ego credo ꝙ prima lectura que eſt magis communis fuerit de mente Innocen. q: ipſe hoc idem videtur tenuiſſe in. c. primo. de teſtamentis ſuper verbo, habuiſſe. Subdit enim ibi. ſupple, vel inde, ſit acquiſitum, acquiſiuiſſe intuitu epiſcopatus, vel intuitu officij. Jaco. butri. in. l. ſacroſancte. C. de epiſco. et cler. dicit qđ clerici habent bona triplicis generis. Quedam enim ſunt acquiſita non contemplatione eccleſie mediate vel immediate, ⁊ in iſtis ſunt vt ceteri priuati. Quedaz ſunt acquiſita contemplatione eccleſie immediate. vt ſi relinquitur eccleſie, vel de queſitis ex bonis eccleſie: et de iſtis non teſtantur, et multominus ſupple eu, ſuccedunt conſanguinei venientes ab inteſtato. Et idem etiam dicas ſi non relinquãtur eccleſie ſed relinquãtur eis contemplatione eccleſie. iuxta not. in cap. requiſiſti. de teſtamentis. Tertio ſunt bona que conferuntur ipſis non immediate contemplatione eccleſie, ſed dignitatis quam habent vt pro miſſis dicendis, et orationibus pro anima alicuius, et ea queruntur eis, ⁊ de ipſis poſſunt teſtari et diſponere ſm ipſum Jacob. Et illam partem tenuit domi. Petr. de ancha. domi. An. et domi. Flora. in dicto. c. quia nos. dicens verius eſſe quod tale acquiſitum cenſetur acquiſitum intuitu perſone, et ſic non cõtemplatione eccleſie quod dicit ſignanter eſſe notandum prout refert Joan. de Imol. ibi. qui hanc partem tanquam rationabiliorem ſequitur. Et licet opinio prefatorum doctorum ſit valde

ff iiij

ſa notabilis, ⁊ libenter amplectenda: maxime per officiales curie Ro. qui vt de facto videmus non minus acquirunt ex officijs et ſeruitijs in quibus verſant quam ex beneficijs. Tamen tenere eam in hoc vltimo caſu ita ſimpliciter ⁊ indiſtincte, non eſſet forte tutū in foro conſcientie ⁊ pro ſalute anime, que cūctis preferenda eſt, dicente dño. Quid prodeſt homini ſi vniuerſum mundū lucret, anime vero ſue detrimentum patiatur? Matthei. xvj. c. De alijs duobus non eſt difficultas in quibus omnes conueniunt prout late dictum fuit ſupra.

Unde ego conſiderabam

quedā eſſe officia vel ſeruitia que licet per clericos exerceantur, tamen conueniunt tā clericis quā laicis, ⁊ tam per clericos quā per laicos conſueuerunt exerceri vt ſunt gubernationes ⁊ legationes prouinciarū, ad inſtar earum que per proconſules ⁊ preſides gubernantur. vt in. c. ij. ⁊ qḋ ibi no. de offi. leg. lib. vj. ⁊ de his que querunt poſſunt pro libito diſponere: ⁊ ſi non diſpoſuerint, veniunt ad conſanguineos ſicut veniret bona quaſi caſtrenſia. Nam quaſi caſtrenſia proprie appellant. vt. l. fi. C. de inoffi. teſta. ij. de dicerē de alijs adminiſtrationib⁹ ſimilib⁹. vt ſunt theſaurarie, caſtellanie ⁊ huiuſmodi, quorū officia poſſunt p clericos ⁊ laicos exerceri. Nec ad ea reperitur aliquis ordo eccleſiaſticus neceſſarius de iure vel de cōſuetudine, licet cōſueuerint adminiſtrari potius per clericos quā per laicos: forte q̄ princeps de ipſis magis confidit, vtpote tanq̄ de dignioribus ⁊ ſanctiorib⁹. vj. q. j. beatus Petrus. xcvj. diſtin. duo ſunt. ⁊ c. ſolite. de maio. ⁊ obe. Quedam ſunt officia vel ſeruitia, que tantum clericis conueniūt, et ad ea laici ſunt penitus incapaces, vt eſſet officium maioris penitentiarij, qui ſolet exerceri per Cardinalem. Ad hoc gloſ. in cle. ne Romani. de elec. officia Camerarij ⁊ Uicecancellarij q̄ ſimiliter ſolent per reuerendiſſimos dños Cardinales exerceri, vt de facto videmus, qui debent eſſe non ſolum clerici, ſed ad minus in ordine diaconatus cōſtituti, notat glo. in clemē. vt hi qui. de etate ⁊ qua. quoniam ſunt ſacerdotes leuitici generis, qui ſummo pontifici tamq̄ leuitico in executiōe ſacerdotalis officij coadiutores exiſtūt. qui filij ſint leg. c. per venerabilem. ⁊ c. fundamenta de elec. lib. vj. Et ad quos huiuſmodi prouentus applicentur, ⁊ quid de prouētibus, ⁊ redditibus prouenētibus eis ex capello. Et quid de his que proueniunt alijs officialibus inferioribus puta Protonotarijs. Numerarijs, Subdiaconis, Accolitis, Abbreuiatorib⁹, Scriptorib⁹ minoribus penitentiarijs ⁊ ſimilibus in curia Roma. officia exercentibus, qui omnes ex cōſtitutionibus aut conſuetudine debent eſſe in ordine clericali cōſtituti, ſaltem in minoribus. Quid de prouentibus quos habēt iſti vicarij ⁊ officiales in ſpiritualibus epiſcoporū ⁊ aliorum prelatorū, qui debent eſſe ſaltem cōſtituti in minoribus, ⁊ non coniugati, prout nota. in. c. Jo. ⁊ in. c. ſane. de cle. coniuga. Si ſequemur dictum Innocen. in dicto. c. quia nos. ⁊. c. j. ⁊. c. requiſiſti. de teſtamentis.

Uideretur dicendū

qḋ tales redditus omniū predictorū officialiū deſcēdentium ab inteſtato non remanerent conſanguineis ipſorū, ſed reſeruarentur eccleſijs, aut fortaſſis pape vel epiſcopo decedētis, diſtribuenda fideliter inter pauperes, iuxta nota. in. c. j. de ſucceſ. ab inteſt. in. c. relatum. el. ij. de teſtamentis. facit a. ſ. oēs peregrini. C. cōmunia de ſucceſ. Et pro hac parte facit quod vt ait idem Innocen. in. c. cum inter vos. de verb. ſigni. dicens, q̄ ea que acquirit ſacerdos in iniūgendis penitentijs ſuis parochianis, debet eſſe eccleſie. ⁊ idem tenuit in. c. requiſiſti. de teſta. quod procedit ſine dubio quando ipſe eſſet principalis curatus: ſed vbi erat capellanus vel canonicus, tunc licet ipſe poſſit de talibus redditibus teſtari, tamen ſi non teſtetur quia contēplatione eccleſie acquiſiuiſſe videtur ſuccedet eccleſia ſm domi. Anto. de butri. prout refert Imo. in dicto. c. requiſiſti. Si vero teneamus opinionē Hoſti. Petri de ancha. dñi Anto. ⁊ aliorū, tunc dicendum eſſet redditus ex predictis officijs ⁊ ſeruitijs dictorū prelatorū ⁊ clericorum acquiſitos ſi ab inteſtato decedant remanere cōſanguineis ipſis clericis ab inteſtato decedentibus. Pro cuius opinionis cōfirmatione vltra ea que dicta ſunt faciunt nota. in. c. ſignificatum. de prebē. ⁊ in. c. ij. ne prela. vices ſuas. ⁊ in. c. cum ſecundum de preben. Item facit ratio que eſt vt clericus deſeruiat eccleſie in diuinis, ⁊ qḋ ſupereſt ſibi de tempore ⁊ operetur in aliquo officio vel ſeruitio honeſto, ⁊ qḋ exinde querit querat ſibi ⁊ de eo diſponat pro libito prout diſponeret. de rebus patrimonialibus: q̄ lex tantum excepit de bonis acquiſitis contēplatione eccleſie, nō aliunde. iſta autem propria ſunt ſtipendia perſone. vt. ſ. Et hanc rationem ſenſit Inno. in. d. c. cū in officijs. ⁊ poſt eum Pet. de anch. ⁊ alij ⁊ Jaco. but. ⁊ Bal. in auf. licentiam. C. de epiſ. ⁊ cle. Item facit quia ex quo lex permiſit prelatos ⁊ alios clericos in huiuſmodi operari. Uideatur etiam permiſiſſe quod inde querūt querant venientibus ab inteſtato, ne qḋ fauore inductum eſt tendat in odium vt in regula qḋ ob gratiam. de reg. iur. lib. vj. ⁊ inducta in augmentū operētur diminutionem. vt in. c. fi. de verborum ſignifi.

Ultimo facit

cōmunis obſeruantie ⁊ cōſuetudo que habet vt in huiuſmodi redditibus ⁊ puentibus ſuccedāt cōſanguinei, nō autē eccleſia, ergo minime mutanda ſunt que certā interpretationē ſemper habuerūt. l. minime. ff. de legibus. Nam conſuetudo poteſt diſponere q̄ conſanguinei ſuccedant ab inteſtato clericis, non ſolum in bonis intuitu perſone acquiſitis, ſed etiam ſi ſint acquiſita intuitu eccleſie. vt not. in. c. cum tibi. de verb. ſigni. in. c. ſi propter tua. de reſcrip. lib. vj. in. c. preſenti. de offi. ordi. eo. li. ⁊ in extrauaganti ſuſcepti. Jo. xxij. facit qḋ eleganter ſcripſit Joan. and. in regula. nemo plus iuris. in Mercurialibus.

Hec ſunt Reuerēdiſſime Pater

que licuit mihi a publicis negotijs, in quibus pro adminiſtratione iuſtitie verſamur, ſubtrahere. Ea ſi minus digeſta ſunt quaꝫ deceat, aſcribet tua Reuerendiſſima. P. rudi ingenio noſtro, aut fortaſſis aſſiduis occupationibus, quibus vltra totum anni circulum his diebus premimur. At ſi talia. P. tua Reuerendiſſima arbitrabitur que digne poſſint in publicū exire, non nobis, ſed eterno deo ſit laus ⁊ gloria. A quo omnis ſapientia eſt, ⁊ cum illo fuit ſemper, ⁊ effudit illam ſuper omnia opera ſua, ⁊ ſuper omnem carnem ſm datum ſuum, ⁊ prebet illam diligentibus ſe. Eccleſiaſtici primo capitulo.

Solennis Tractatus cū excellenti additione editus per. R. P. ac clariſſimum vtriuſq; iuris doctorem dñm Nicolaum de Ubaldis de Peruſio Sacri palatij apoſtolici cauſarum auditorem.

Finis.

Tractatus ſuper Summulā De appellationibus, diſertiſſimi Decretorum Doctoris D. Boniconti, filij excellentiſſimi D. Jo. And.

¶ Diuiſio Tractatus.

HEc ſummula diuiditur. in .§. x. ⁊ primus .§. continet de forma appellationis, ⁊ hic .§. habet duo membra principalia. Primum eſt de forma dicte appellationis in interpoſitione in cathedralibus vel regularibus quibuſcunq;. Secūdū in cathedralibus vel regularibus inferioribus. ¶ Primum mēbrū principale vʒ de cathedralibus ⁊ regularibus habet etiam duo mēbra principalia. Primum quando appellatur ad papam. Scōm quādo appellatur ad aliũ iudicē inferiorem. Hoc membrum ſcʒ quando appellatur ad papam continet hec dicta. De forma ⁊ voluntate principalis. Quid ſeruari debeat vt principale deuoluatur. Quod dicit in .decreta. poſtq;. de electione, habet locū in poſtulatiōe. Quid ſi appelletur a diffinitiua an in iſtis caſibus ſit exprimēda cauſa. Quod dicitur q: iura loquentia de principali. Quid ſi omnia fuerint ſeruata, ſed cauſa non fuit expreſſa. Quid ſi dubitetur an cā ſit legitima. Quid ſi appelletur ad legatum. De priuilegio ſeruorum. An appellans ab electione opponens crimina vel defectus conſeruans formā deuoluens habeat ſeruare decre. vt circa ⁊ clemē. cōſtitutionem. ¶ Secundū mēbrum quando appellatur ad inferiores iudices a papa continet .j. ſcripta dicta. vʒ quādo appellatur in iudicio. Quando appellatur extra iudicium, an is qui appellat a proceſſibus executionis dicatur obījcere in formam vel perſonam vel per proprium intereſſe proſequi. De forma in exprimēdo circunſtantias. de forma quod iuramentum preſtetur. De pena non ſeruantis formā in exprimendo adherentiam quando nō fuit ſeruata forma. Quid ſi appelletur occaſione aliquorū in quibus requirebatur forma. ⁊ aliquorum in quibus nulla requirebatur forma, licet nō fuerit ſeruata forma probationes facte tenent. Quid ſi appellans non ſeruauit formam ſed infra tempus appellationis exiſtens iterum appellat ⁊ formam ſeruat. Quid ſi retento eodē themate non ſeruauit formam in iurando ſed infra tempus iterū appellat ⁊ iurat, an per illos corā quibus appellatur debeat fides fieri de iuramento coram iudice ad quem appellatur. An in tali iuramento ſufficiat preſentia euangeliorum ſine tactu. Quid ſi appellans proponit aliqua cōtra perſonam vel formam quorum probatio eidem non incumbit nunquid iuramentū refertur ad illa, ⁊ an tale iuramentum poſſit preſtari. An iuramentum preſtandū ſuper ſuperueniente notitia antiqui criminis vel defectus vel ſuperueniente probatione eiuſdem poſſit preſtari per procuratorē habentem ſpeciale mandatum. An ſufficiat dicere quod iurat ſe credere omnia oppoſita eſſe vera ⁊ ſe poſſe probare abſq; qꝺ adijciat ⁊ ſingula. An ſimpliciter talis opponens qui non appellauit arcetur formis premiſſis. An adherentes tali appellationi in qua crimina vel defectus opponuntur teneantur ſeruare formam in iurando vt ipſe appellans et ſtatim ipſa interpoſita iuramentū preſtare ſe credere ⁊c. vt ſupra. An quod ſupra dicitur de forma appellatio. extra iudicium interponende quando opponuntur crimina vel defectus habeat locum quando appellatur per patronum vel preſentatum vel alium cuius intereſt. ¶ Secundum membrū principale tractat de forma appellationis in inferioribus cathedralibus vel regularibus et diſtinguit et ſubdiſtinguit membra et remittit.

Secundus. §. tractat de receſſu ab appellationibus in p̄dictis interpoſitis ⁊ habet iſte .§. duo membra principalia. ¶ Primum de receſſu ab appellatione interpoſita in minoribus beneficijs vel prebendis que non ſunt dignitas. ⁊ iſto caſu terminat quod poteſt recedi ſicut in alijs appellationibus. ¶ Secundum de receſſu ab appellatione interpoſita in dignitatibus, ⁊ hoc ſecundum membrum habet duo capita.

¶ Primum quando in ipſa appellatione fuit oppoſitus euidēs defectus, ⁊ terminat quod non etiam appellato volente ſecundū opinio. gloſ. Secundum quando nō fuit oppoſitus euidens defectus, et hoc vltimum habet etiam duo capita. quia aut eſt inferior dignitas in cathedrali vel regulari. ⁊ iſto caſu terminat qꝺ poteſt recedi, ſicut ab aliīs appellatiōibus: aut eſt dignitas cathedralis vel regularis marium vel feminarum. Et hoc vltimum habet duo capita: quia aut appellatur ad inferiorem iudicem a papa et iſto caſu licitum eſt quandocunq; recedere aut ad papam: ⁊ iſto caſu, aut eſt preſentata pape, et tunc non licet recedere ſine pape licētia: aut non eſt preſentata pape, ⁊ tunc licet etiam re non integra ſatiſfactio parti, dummodo tamen nullo caſu recedatur per prauitatem ſimoniacā. Interſerit etiam quandam diſtinctionem Jo. mona. contra omnes maiores medios ⁊ minores. ¶ Ultimo format queſtionem an idem iuris ſit in receſſu appella. interpoſite ſicut quando appellatur quando promoueatur ad dignitatem, et terminat qꝺ ſic de iuris rigore ſed non de mente iuris.

Tertius. §. tractat de officio iudicis a quo eſt appellatū in predictis caſibus. ⁊ habet duo principalia capita. Unum quando appellatio huiuſmodi interponitur ad papam et ad eum deuoluit negotium adeo qꝺ ligate ſunt manus iudicis a quo ita quod eſt nullum quicquid facit, et non eſt opus aliqua reuocatione aut non deuoluit, ⁊ tunc idem eſt officium quod in aliīs. Aliud eſt quando appellatur ad inferiores iudices a papa, et tunc officium iudicis eſt tale quale in alia appellatione. Addit vnum ſpeciale in predictis appellatis: quia iudex a quo debet inquirere ante omnia an prauitas interuenerit, et de alijs etiā ex officio. Subdit et alia quod ſi iudex a quo poſt receſſum ab appellatione ad papam in cathedralibus vel regularibus interpoſita non inquirit proceſſus habitus non valet ipſo iure ⁊ iudex hoc faciens eſt ſuſpenſus per annum. Si autem non inquirat de dicta prauitate poſt receſſum ab appellatione interpoſita ad papam in inferioribus beneficijs, male facit, ſed proceſſus non vitiatur.

Quartus. §. de modo et forma intimationis appellat. ¶ Et primo quando ⁊ quo caſu ſit neceſſaria intimatio. videlicet quando in appellatione ſeruata eſt forma que habet deuoluere.

¶ Secundo quomodo facienda ſit intimatio, et ſubdit quid ſi ad prelatos aliter peruenit notitia, ⁊ quid quando procuratori ſit intimatio ita de p̄curatore ſicut de appellatione eſt faciēda fides.

¶ Tertio qd de appellatione vbi nō eſt ſeruata forma deuolutiua.

¶ Quarto de intimatione appellationis in cauſis non beneficialibus.

Quintus. §. tractat de pena non intimantis debitis tēporibus vel modo. hoc primo. Secūdo qꝺ lʒ vitietur intimatio vel deuolutio nō tamen appellatio. Tertio de pena non intimantis appella. in beneficialibus cauſis.

Sextus .§. tractat de forma ⁊ tempore proſecutionis appellationis in huius beneficialibus interiecte, de pena non proſequentis debito modo et tempore hoc ordine. ¶ Primo dicit quod quoad finiendum cauſam nil noui in iſtis ſtatuitur. Secundo dicit quod quando in iſtis agitur, vt quis ab obtento remoueatur nil noui etiam ſtatuitur, ⁊ hoc in p̄ncip. §. ¶ Tertio facit duo membra principalia. Primū eſt de proſecutionibus appellationū cathedraliū vel regularium marium vſq; ad .§. nunc verſemur. Secundum in dicto .§. nunc verſemur tractat de proſecutione in inferioribus beneficijs. Circa primum membrum. ſcilicet cathedralium vel regularium diſtinguit aut appellatur ad papam. hoc proſequitur vſq; ad .§. breuiter hoc ordine: quia primo dicit quid ſi talis appellatio interiecta ad papam in cathedrali vel regulari non deuoluit princip. ſed ſolum articulum appellationis quo caſu dicit ſeruandam decreta. primam de elec. lib. vi. Secundo dic de forma proſecutionis in eiſdem quando deuoluit principalem ⁊ etiam hoc proſequitur vſq; ad .§. breuiter hoc ordine: quia primo dicit quid ſi talis appellatio interiecta ad papam in cathedrali vel regul. non deuoluit principale ſed ſolum articulum appellationis quo caſu dicit ſeruandum decre. primam de elect. lib. vi. Secunda dicit de forma proſecutionis in eadem quando deuoluit principale, et circa hoc proſequitur tres formas. prima de comparitione electi et cauſam tangentibꝰ, et de pena deficientis in illis et interſerit vnum rigoroſum, videlicet quod hec proſecutionis forma habet locum in predictis eccleſijs cathedralibus ⁊ regularibus, ⁊ quando primo de appel. eſt cognoſcendum. Secunda eſt de preſentatione opponentiū ⁊ ipſorum pena ſi deficiunt et pluribus queſtionibus eos tangētibus. Tertia eſt de inſtructoribus mittendis ⁊ ipſorum expenſis ⁊ de pena non mittentis inſtrumentū, ⁊ nō miniſtrantis expē. ⁊ hoc vſq; ad ver. premiſſo ⁊c. vbi in dicto verſi. premiſſo tractat de poſtu. et omnes tangentibus et de pen. recuperationis expē. vſq; ad ver. verūtamen vbi interſerit de proſecut. appella. interpoſitis in mona. monialium, ⁊ ſic finit proſecutio quando appellatur in predictis cathedralibus vel regularibus ad papam. Et ſequitur membrū de proſecutione in p̄dictis quādo appellatur ad inferiorem iudicem a papa in ver. videlicet videndū, dicēs qꝺ in hoc nil noui ſtatuit. Deinde format .xij. qōnes tangentes proſecut. in predictis cathedralibus vel regularibus quando appellatur ad papam. Prima eſt an electus comparens teneatur ſtatim iura et acta preſentare. Secunda eſt an ſi electus in caſu quo potuit cōparuit per procuratorem: demum impedimento ceſſante comparuit perſonaliter, et procurator ſine licentia receſſit. habet locum pena. Tertia an ſcōm vulgare an ſm leges dictas fiat computatio. Quarta quid ſi clericus venit infra tempus qꝺ alias bonus iudex arbitra-

retin, an reſiduum habeat ſibi lucro. Quinta an iudex arbitrando dare debeat dies aliquos ad quieſcendum. Sexta quid ſi electus habeat duo domicilia, vnde fiat cōputatio. Septima quid de electo ſiue poſtulato qui habet notitiam aliter quam per preſentationem an habeat menſem ad deliberandum. ¶ Octaua quid de electo vel poſtulato qui non venit in termino nec poſtea ſi petit aduerſarius eum pronuntiari priuatum per decre. cupientes, ille excipien. decre. in ſe locū non habere: ille replicat hoc primo debuiſſe proponi. Nona eſt quid de electo vel poſtulato qui venit tempore feriato: tamen poſt terminum debitum ſed antequam iudiciū redderetur. Decima quid de negotiorum geſtore qui ſine mandato propoſuit excuſat. Undecima quid de electo vel poſtulato qui propter impedimentum miſit procuratorem qui etiam fuit impeditus: ſed ceſſante impedimento comparuit, an ſeruetur illeſus ipſo iure. Ultimo an electus vel poſtulatus priuatus: quia non ſeruauit formam decre. cupientes poſſit ſe alteri electo opponere vt vnus de capitulo. An vero electus vel poſtulatus qui perſonaliter comparuit huiuſmodi cauſa vel re poſſit petere confirmationem per procura. vt infra in ſi. huius vſq; hic at vbi. in verſi. nunc verſemur. tractat ſecundum principale membrum. §. videlicet de proſecut. appellat. in inferioribus beneficiis hunc ordinē ſeruans: quia primo tractat de proſecutione appellat. interpoſite ad papam, et hoc vſq; ad ver. nunc de ſecundo. vbi tractat de proſecutione dicte appellationis ad inferiores iudices.

¶ Circa primum membrum ſcilicet quando in predictis appellatur a papam ſic procedit, quod primo tractat de proſecutione dicte appellationis ad papam in dignitatibus, perſonatibus et canonicis contra certam perſonā opponendo crimina vel defectus.

¶ Circa primum diſtinguit quando appellatur ad papam opponendo crimina vel defectus contra certam perſonam in dignitate perſonatu vel canonicatu: in quibus dicit ſeruandum decre. infra de elect. lib. vi. et hoc vſq; ad ver. reſtat vt videamus. vbi tractat quando in predictis ad papam in inferioribus que non ſunt dignitas, perſonatus vel cano. vbi recitat opin. contrariam an ſit ſeruanda decre. prima. et dicit tutius ſeruandam, et hoc dicit vſq; ad verſiculum, modo de ſecundo. vbi tractat de proſecutione appellationis predicte interpoſite in inferioribus cathedralibus vel regularibus ad inferiores iudices a papa, et dicit quod nil noui ſtatuitur. Secundo querit de. vii. queſtionibus.

¶ Prima an hec forma proſecut. decre. de elec. locum habeat quādo contra patronum vel preſentatum a patrono opponuntur crimina vel defectus.

¶ Secundo quid de opponente qui non appellauit an teneatur ante formam proſecu. predictam.

¶ Tertio qd quando appellatio huiuſmodi interiecta deuoluit, et appellans et appellatus non proſequuntur.

¶ Quarto quid ſi is qui a principio fuit contumax poſt inchoatum proceſſum comparet, et dicit procuratorem partis aduerſe nō habere mandatum.

¶ Quinto quid ſi pars appellans ſeruauit tempus, pars appellata non ſeruauit.

¶ Sexto queritur an electus ad cathedralē vel regularē cōparēs perſonaliter nūquid poſſit per procuratorem petere cōfirmationē.

¶ Septimo quid ſi electus impeditus miſit procuratorē qui fuit etiam impeditus.

Septimus. §. tractat de forma confirmationis cōparitionis corā iudice appellationis faciēda in huiuſmodi beneficialibus hoc ordine, quia primo dicit cum agitur vt quis remoueatur ab obtento nil noui ſtatuitur. Secundo diſtinguit an appelletur a facta vel a facienda: ſi a facienda, aut contra incertā perſonam, et tunc nil noui ſtatuitur: aut contra certam, et tunc ſiue a facta ſiue a facienda, diſtingue inter cathedrales et regulares et inferiora ipſis. Et ſi in inferioribus: et tunc aut ad papam aut ad alium: ſi ad alium nil noui ſtatuitur. Si ad papam, et tunc aut opponitur aliquid contra formam aut contra perſonam. et tunc ſeruatur decreta. prima. de electio. aut non ſunt talia et nil noui ſtatuitur. In cathedralibus vel regularibꝰ diſtinguit an ad papam appelletur vel ad alios inferiores. et ſi ad papam aut habet effectū deuoluendi principale aut non: quia nulla facta eſt electio ſed appellatur ne fiat niſi certa forma ſeruata, ſi non aut interiecta eſt contra certam et nominatam perſonam contra quā obiiciuntur crimina vel defectus, et tunc ſeruari debet forma decre. prime. de elec. lib. vi. aut contra incertam perſonam vel certam, cui tamen crimina vel defectus non opponuntur, et hoc caſu nil immutatur. Quando appellatio habet effectum deuolutionis ſeruari debet forma decretalis cupientes. ſi autem in huiuſmodi cathedralibus vel regularibus appellatur ad inferiores iudices nil noui ſtatuitur.

Octauus. §. tractat quid iuris ſi huiuſmodi appellationibus pendentibus mors interuenerit, et in hoc proſequitur mentem decre. prime et ſecunde, vt lite pendente. libro. vi.

Nonus. §. tractat an appellante proſequi negligēte poſſit tertius qui non appellauit proſequi hoc ordine. primo dicit quod ſi agatur vt repellatur ab obtento, et tunc nil noui ſi ab obtinendo: et tunc aut in iudicio et nil noui. ſi extra, et tūc aut obiicit crimina vel defectus, aut contra formam, aut non ſunt talia. Primo caſu ſi forma debita fuit ſeruata et adeſt tertius debito tempore et modo, et infra tempus iuris et ſpecificet admittitur: ſi non fuit ſeruata in iurando non audietur, nedum ipſe, ſed nec appellans ſuper aliquo contento in appellatione etiam per viā querele, ſi non fuit ſeruata in ſpecificando ſuper debito modo non ſpecificatio non admittet adherens etiā per viam querele. Itē nec tertius adherens admittetur perinde ac ſi colludat. tertius tamē qui non fuit adherens nec appellans, poteſt intentare nouā actionē. Si autē non ſunt talia adherens debito modo et tpe admittit. Si autem non adheſit debito modo vel tpe non admittitur: ſed p modum noue actionis poterit proſequi.

Decimus et vltimus. §. tractat de pena appellantium in his cauſis beneficialibus, et deficientiū in appellationis cauſa ſub hoc ordine: quia primo dicit quod ſi agatur vt alias ab obtento quis repellatur nil noui ſtatuitur. Secundo diſtinguit an ad papam fuerit appellatum an ad inferiores iudices a papa. Si ad papam obiiciuntur contra electum poſtulatum, vel prouiſum. vel eligendū, poſtulandum vel prouidendum &c. Crimina vel defectus ſiue in iudicio ſiue extra in forma que requiritur ad euitandam hanc penā. Et quod non incurrit has penas niſi de iure alias onus probendi ſibi incumberet, et ſi quis plura crimina vel defectus opponit non incurrit penam ſi probat alterum quod ſufficiat aut caſſat, et quid ſi illa eccleſia beneficium non habet an ſuſpendatur ab aliis. Euadit autem penam ſi probabilis error oſtenditur, nec obiiciat crimina vel defectus vel contra formam, non habet locum predicta pena. ſi autem ad inferiores iudices appellatur, tunc diſtinguit an opponantur crimina vel defectus vel contra formam aut nō. Primo caſu aut in iudicio aut extra. ſi extra: tunc deficiens patitur penas predictas. et quia ſi in iudicio quocunq; vel extra iudicium nō opponuntur crimina vel defectus, non habet locum pena pdicta, et locum non habet coram ordinario confirmatore papa vel alio ad repellendum elec. ſimpliciter opponat crimina vel defectus, et non appelletur, et hoc late proſequitur. Subdit etiam de forma decre. ſi forte in quibus cauſis locum habeat et quid ſi is qui condēnandus venit in expen. eſt religioſus. et ſic finit tabula huius ſummule. Amen.

Summula De appellationibus edita per dñm Bonicontum filium domini Joan. And.

Uia in infraſcriptis decretis quandoq; diſcrepant appellationes in beneficialibus, puta in electionum, poſtulationum, vel prouiſionum negotiis interpoſite. Ab interpoſitis in aliis negotiis vel cauſis: idcirco ego Bonicōtus filius. d. Joan. an. decretorum doctor ſpecialem rubricam ponere curaui.

Summarium.

1 Forma appellationis in interpoſitione cathedralium et regularium quorūcunq;.
2 Caſus in quibus beneficiales conueniunt non beneficiales.
3 Jura non variantur quo ad formā interpoſitionis, ſecus quo ad formam proſecutionis.
4 Appellatio deuoluta ad papā adeo arctat, q nō veniēs intra tempora, abſq; noua citatione conſtituitur contumax.
5 Appellatio ad papā deuoluta qualiter in ſcriptis debeat redigi.
6 Ratio legis non minus conſideranda q̄ verba ipſius. 17.
7 Intimatio qualiter fienda.
8 Appellans proſequens appellationem quid agere debeat.
9 Appellatio in quibus caſibus deuoluat principale ad papam.
10 Priuilegii verba conſideranda.
11 Princeps non poteſt legem facere, a qua non liceat ſibi recedere. Princeps primam conſtitutionem tollit per ſecundam licet non exprimat.
12 Forma deuolutionē inducens qualiter intelligatur.
13 Intellectus decretalis, dilecti. cū modificatione ipſius per decre. quamuis.
14 Decreta. vt circa. de quibus appellationibus loquatur. Epiſcopatus nō eſt dignitas, ſed dignitatis culmē.

Efatus

Epiſcopatus non includitur ſub generali appellatiõe beneficioꝝ.
15 Verbum epiſcopalem non includit dignitatem.
16 Conſtitutionū natura eſt vt poſterior priorem corrigat.
18 Epiſcopalis dignitas comprehenditur ſub generali appellatione dignitatis.
19 Appellatione beneficiorū, eſtatus etiam cõprehenduntur.
20 Aduocati appellantis qualem appellationem debeat formare.
21 Stare non prohibetur quod non mutatur.
22 Forma antiquorum iurium quando ſeruanda. 23. 24.
25 Iuramentum coram quo preſtari debeat.
26 Probatio de iure cui incumbat.
27 Ignorantia ſuperueniente facultate probandi quid operetur.
28 Veritatem tutius eſt aliquando in totum tacere, ꝙ non perfecte dicere.
29 Caſus in quibus auditur appellans preſtito ſacramento.
30 Pena non debite iurantis.
31 Iuramentū a iure inductum recuſans preſtare, vel preſtans nõ debito modo, preſumitur a iure calūniari.
32 Confirmatoris officium quod ſit.
33 Adherens nunquid admittatur ad proſecutionem obiectorū non clare ſpecificatorum.
Appellans qui non iurauit vel indebite, non eſt ſuper contentis in appellatione vlterius audiendus. 37.
34 Repulſus ſimpliciter in penam ab obijciendo, nec per viam querele eſt audiendus.
35 Formam appellationis non ſeruans qualiter iuuetur.
36 Appellatio primo perperā interiecta, facultatem adimit vlterius aliquid proponēdi vel opponēdi, tribus caſibus exceptis.
38 Iuraturo non ſufficit coram ſe habere ſacra, ſed requiritur tactura corporalis.
39 Iuramentū appellationis tempore preſtandū ſcꝫ ꝙ appellās credit oppoſita vera eſſe et ſe poſſe probare, nunquid poſſit per procuratorem preſtari.
40 Appellans quandoqꝫ excuſatur a perſonali comparitione propter legitimum impedimentum.
41 Nihil excludit qui totum dicit.
Ius a iure diſcrepans non eſt dilatandum.
42 Decre. vt circa. et clemē. cõſtitutionē. cū ſint penales ⁊ a iure communi vel veteri exorbitantes, non debent ſuos caſus expreſſos excedere.

§. Primus.

1 Primo igitur formam † interpoſitiõis in hmõi negotiis videamus. Circa quā eſt diſtinguendum an agatur vt quis effectualiter ab obtento deijciatur vel remoueatur per viam accuſationis inquiſitionis vel denuntiationis ⁊ quolibet dictorum caſuū ſi cõtingat appellari eſt eadē ꝙ in non beneficialibus forma ad literam obſeruanda. Et hoc tam in forma interpoſitionis quam in forma receſſus et proſecutionis ⁊ alijs quibuſcunqꝫ: quia cum nil diuerſi ab illis ſit in iſtis hoc caſu ſtatutum, ergo idem iuris vtrobiqꝫ. vt C. de appella. l. precipimus. C. de teſta. ſancimus. Si vero agatur vt ab obtinendo tantum repellatur, vt quia appellatur ab electione, poſtulatione vel prouiſione factis vel fiendis ad aliquam dignitatem, perſonatum vel beneficium eccleſiaſticum, vel premiſſorum vel alicuius eorum occaſione, vel cauſa. et hoc etiam caſu in omnibus, ⁊ per omnia beneficiales conueniunt non beneficialib⁹. Pre-
2 terꝙ in infraſcriptis decem. † Primo in forma interpoſitionis appellationis. Secundo in forma receſſus. Tertio in officio iudicis a quo poſt receſſum appellationis. Quarto in forma intimationis. Quinto in pena non intimantis debitis modo ⁊ tempore. Sexto in forma ⁊ modo ⁊ tempore proſecutionis ⁊ pena non facientis. Septimo in forma comparitionis. Octauo quando pendente appellatione mors interuenit. Nono quādo queritur an appellante proſequi negligente poſſit tertius qui non appellauit appellationem proſequi. Decimo ⁊ vltimo quando tractatur de pena deficientis in appellationis cauſa. ¶ De iſtis ergo ſingulariter videamus ⁊ primo de forma interpoſitionis appellationis. Ut autem de ipſa forma clarius liqueat in hoc caſu eſt primo diſtinguendum inter qualitates beneficiorum: quia aut appellatur ab electionibus poſtulationibus vel prouiſionibus factis vel faciendis ad prelaturas eccleſiarū cathedralium vel regularium ſiue mariuꝫ vel feminarum vel alicuius premiſſorum occaſione vel cauſa, ⁊ intelligas de prelaturis per quarū vacationeꝫ dicuntur eccleſie viduate. an vero appellatur a premiſſis factis vel faciendis ad inferiores dignitates eccleſias vel beneficia vel ipſorum ſeu alicuius eorum occaſione vel cauſa. de regularibus autem marium vel feminarū ideo
3 dixi quia † quo ad formam interpoſitionis iura non variantur in ipſis. licet quo ad formam proſecutionis ſecus. vt dicam. §. ſexto circa finem. ver. vitium tamen.

Primo igitur de cathedralibus et regularibus quibuſlibet videamus. Circa quas eſt diſtinguendum circa perſonam iudicis ad quem appellatio interponitur: quia aut ad papam interponitur, aut ad alium inferiorem iudicem pape. ſi ad papam in premiſſis appelletur, eſt ſciendum duplicē eſſe appellandi formam: vnam que deuoluit principale negotiū ad papam, adeo qꝺ extra curiaꝫ non poſſet impetrari. immo oportet in curia omnino tractari, ⁊ adeo deuoluit quod etiam ſi ante diffinitiuam appelletur attentata poſt ipſam appellationem per iudicem a quo non valent ipſo iure, nec eſt reuocatione opus vel inhibitione vel cognitione veritatis appellationis an preceſſerit per decre. ſi poſtꝙ. primo reſponſo de electione. lib. vj. quod tamen eſt in his
4 contra regulam decreta. non ſolum. hoc eodem titulo. li. vj. ⁊ † que adeo arctat ex ſui ſimplici forma quod non veniens infra tempora de quibus infra dicam abſqꝫ noua citatione conſtituitur contumax, ⁊ cadit ab omni ſuo iure per decreta. cupientes. de electio. lib. ſexto. vt no. d. ⁊. p. m. in clementi. cauſam. de electio. in gloſ. quo ad hoc. ⁊ ſuper ipſa glo. Eſt etiam ⁊ alia que ex ſui ſimplici forma non deuoluit, immo poteſt extra curiā impetrari. ad hoc autem vt locū habeat in caſibus premiſſis forma deuoluens ſiue extra iudicium a premiſſis electionibus, poſtulationibus, vel prouiſionibus factis vel faciendis ad aliquam predictarum dignitatū, ſiue etiam in iudicio ſiue a grauamine, ſiue ab interlocutoria, ſiue diffinitiua vel a confirmatione vel actu quocūqꝫ predictorum vel alicuius premiſſorum occaſione facto vel faciendo ante ipſius prelature pacificam poſſeſſionem adeptam ad hoc decre. ſi poſtꝙ. de elect. lib. vj. ⁊ ſiue electus poſtulatus vel prouiſus appellent ſiue ab aliquo cõtra ipſ⁹ vt no. d. ⁊. p. m. poſt Cõpoſtel. in decreta. prima. de elec. lib. vj. ſuper verbo, ⁊ propter hoc ad nos appellari contigerit, oportet in ipſius
5 interpoſitione infraſcriptam ad literā obſeruari. videlicet qꝺ † ipſa appellatio interponatur in ſcriptis ⁊ expreſſa cauſa probabili, tali videlicet, que ſi probaretur deberet legitima reputari. Item ꝙ interponatur per eū cuius intereſt. ⁊ infra tēpus debitum ⁊ corā iudice ſi in iudicio appellatur. Item corā aduerſario vel ipſius procuratore in ipſa cā ſpecialiter cõſtituto: idē ſi extra iudicium cõtra certam nominatam perſonam appellet ⁊ apoſtoli debito modo ⁊ tēpore petiti fuerint ſm quod ſupra in non beneficialibus dictū eſt, ex ipſius ſola interpoſitione eſt negotiū principale ad ſe. apo. deuolutum vt ſuperius eſt dictū. vt de electione. quāuis. ⁊. c. ſi poſtquā. lib. vj. ⁊ licet ipſa decreta. loquatur tm̄modo de appellationibus interpoſitis ab electionibus factis vel fiendis ad dignitates predictas, idem tamen iuris eſt in poſtulationibus vel prouiſionib⁹, cū eadeꝫ ſit ratio in ipſis. ad hoc. de electio. c. j. ⁊. ij. ⁊ quod ibi poſt Archidiaco. ſcripſit. d. p. m. ſuper. iij. gloſ. vbi dicit ꝙ nomine electionis poſtulatio intelligitur. faciunt nota. in decreta. cupientes. in princi. in gloſ. ſuper verbo electi. ad idem decreta. vt circa. ⁊. c. ſi forte. in princi. eodem titulo cum ſimi. lib. vj.

6 Et non eſt dubium legis † rationē nõ minus conſiderandā ꝙ legis ipſius verba. vt no. d. p. m. c. ij. ⁊ ti. vbi periculum. in pri. ſuper verbo. Ratio, ⁊ hoc habet omnium cõmunis interpretatio, a qua non eſt recedendum. ff. de leg. minime. quod autem dixi in ſcriptis hoc caſu appellandum ⁊ cauſa probabili expreſſa, intelligas etiam ſi appellaretur a diffinitiua vt hoc notum in ipſis appellationibus ſit indoctis per preallega. decre. quamuis. ⁊ videre poſſes vbi no. in gloſ. no. appellandum et gloſ. ſeq. quod autem hic, ⁊ infra per totam iſtam materiam de poſtulatione dicitur intelligas de ſolēni in qua eſt ſeruanda forma decre. quia propter. de elec. ad qꝺ faciunt no. de poſtula. c. vno in. iij. glo. in ſi. lib. vj. Ideo autem dixi ſupra coram aduerſario vel ipſius procura. in ipſa cauſa ſpecialiter conſtituto. quia ſi in ipſorum abſentia interponeretur
7 oporteret fieri † intimationem ad hoc vt deuolueret ſecundū formam cle. cauſam. de elec. que ad hoc vt appellatio deuoluat eſt facienda, niſi infra terminum infra quod appellans intimaſſe debuerat. aliter ipſius appellationis certa ⁊ plena notitia ad ipſum appellatum perueniſſet vt in ipſa cle. ⁊ de ipſa intimatione dicā infra. §. iiij. Eſt autem ſecunda forma appellationis que ad papam etiam interpoſita in cauſis premiſſis non deuoluit principale negotium ad curiam vt puta ſi non appelletur in ſcriptis. vel nõ exprimitur in appellatione cauſa talis que probata foret legitima iudicanda. vel licet ꝑdicta ſint ſeruata, non tamen eſt facienda. vel ante diffinitiuam appellatur licet in ſcriptis ⁊ aliorum authenticorum iurium, nõ tamē eſt intimatio facta, ⁊ eſt caſus quo fieri debuit. ⁊ hoc caſu circa formā interpoſitiõis ipſius ſufficiat iura antiqua ſeruari ⁊ formā de qua ſupra. Ru. prima. §. qualibet. tunc nõ erit cā de neceſſitate in curia tractāda. immo poterunt iudices ex-
8 tra curiā impetrari. vt no. in cle. cauſam. ꝑalle. in glo. qꝺ ergo. ⁊ † ſi vellet appellās in curia ꝓſequi oportebit appellatuꝫ citari ⁊ primo de veritate cauſe in appella. inſerte cognoſci vt dicere conſueui in preallega. clemen. ſup verbo, nec cauſa. quod eſt circa finem. ⁊ etiaꝫ

ſuper glo.preallega. Et premiſſa vera intelligas quo ad formã in-
terpoſitionis: quia quo ad formam proſecutionis in fine procedens
forma ſeruetur in interpoſitione ſiue non. In proſecutione tamẽ
ſemper erit ſeruanda forma decre. cupientes de elec. lib. vj. vt dicaʒ
infra. §. xj.

9 Ex premiſſis ergo nota † quod appellatio in caſibus premiſſis
debita forma ⁊ ex legitima cauſa interpoſita defert ⁊ deuoluit prin-
cipale ad papam, ſed ex fruſtratoria cauſa vel debita forma nõ ſer-
uata non: vt in prealle. decre. quãuis. ⁊ c. ſi poſtq̃. Quid autẽ iuris ſi
in omnibus ſeruaret forma in appellatione ad papaʒ interpoſita
in premiſſis cauſis qua ſeruata ſit deuolutio niſi in hoc ſolo q̃ nul-
la cauſa fuit in ipſa expreſſa. dicamus vt in preallega. decre. quãuis.
in glo. ergo ſi eſt qđ hoc caſu perinde eſt ac ſi fruſtratoria fuiſſet ex-
preſſa. ⁊ ſic non deuoluet. Itẽ quid dicemus ſi de cã expreſſa in ipſa
appellatiõe q̃ hʒ deuoluere dubitet, an ſit legitima, an vero fruſtra-
toria, nũqd deuoluet. dic qđ ſic. vñ de hoc dubio ipſe papa cogno-
ſcat, ⁊ illud decidat. vj. q. iiij. Omnis. ⁊ no. in prealle. decre. quãuis in
glo. ergo ſi eſt. Sed pone q̃ in cauſis premiſſis vel earũ occaſione ap-
pellatur ad legatum ⁊ ſeruatur per omnia forma que habet indu-
cere deuolutionem quãdo ad papam appellatur, nunquid intelli-
getur ad ipſum legatum negotiũ deuolutũ. dicendum q̃ non. ⁊ de
hoc ſufficiat remittere ad no. in prealleg. decre. ſi poſtq̃. in. v. gloſſ.
in ſi. Sʒ quid dices de priuilegio ſeruorũ beate Marie vel ſilij quo
cauetur q̃ ſi ep̃s ipſorũ generalem confirmat in cuius dioceſi eliga-
tur. nunquid qui hʒ deuotionem inducere poterit ipſe ep̃s tũc de
tali electione cognoſcere. d. p. m. qui de hoc ſcripſit in prealleg. de-
10 cre. ſi poſtq̃ ſuper verbo. per ordinarium confirmari dicit † conſide-
randa verba priuilegiũ, vt ſi per ea appareat q̃ dioceſanus confir-
mare poſſit ex iuriſdictione ordinaria prerogata tunc non poſſit
ſe intromittere. ſi vero appareat qđ id facere habeat ex delegata p
papam, tunc ſecus. nec ob. qđ per ipſam ſit principale ad curiã de-
uoluatur quod extra curiam non ſit tractandus, quia illud hʒ locũ
quantũ ad poteſtatẽ partium, vt extra curiam impetrare non poſ-
ſint. Sed quantum ad poteſtatẽ pape quaſi poſſit hoc ſi vult com-
mittere extra curiam cognoſcendam nos cũ ipſe non arctetur legi-
11 bus. C. de legi. digna vox. † non enim potuit princeps legem face-
re a qua ſibi non liceret recedere. ff. de leg. iij. l. ſi quid in prin. ff. pro
ſocio. l. cum duobus. §. papi. Nam ⁊ primam conſtitutionem tollit
per ſecundam licet non exprimat. de conſtitu. c. j. lib. vj.

Quero autem quando in caſibus premiſſis vel ipſo-
rum occaſione vel cauſa extra iudiciũ
ad papam appellatur contra certam perſonã ⁊ ſeruatur forma de-
uolutionem inducens. ſi appellans contra appellatum opponat
crimina vel defectus, ſit ſeruata forma tam in ipſorum ſpecificatio-
ne quam in iurando. decre. de electio. lib. vj. ⁊ clemẽ. conſtitutionẽ.
eo. ti. de qua infra. ver. nunc autẽ. extra iudicium antẽ ideo dixi: q̃
in appellationibus in iudicio interpoſitis non arctant ipſe decre.
vt patet in decre. conſtitutio. de electio. lib. vj. De forma autẽ que
12 deuolutionem inducit, † ideo dixi quia ſi interponeretur ſecũdũ
formam ſecundam. de qua ſupra ſcilicet non inducentem deuolu-
tionem nullũ dubiũ quod ipſorum decre, vt circa ⁊ clem. conſtitu-
tionem, forma eſſet ad literam obſeruanda: ⁊ ideo de forma quero
cum ſumme minor, quod hoc forte in eo iudicio dubiũ ⁊ ſepius de-
bemus occurrere non inueni per aliquẽ gloſſantem fuiſſe tactũ niſi
per. d. P. M. multum ſuccincte in decre. prima. extra de poſtula.
in ſi. prime gl. vbi addendo ad gloſ. dicit quod ſeruetur forma de-
cre. vt circa. de elec. lib. vj. ſi contra certam perſonam appellatur. eo-
dem titu. qui contra certam. Item in prealleg. decre. ſi poſtquã. de
elec. lib. vj. in princi. ſupra verbo ſedeʒ apoſtolicam, vbi in ſi. ſue gl.
ſuper ipſo verbo poſite ſic dicit hoc tamen addatur ad eorũ dictuʒ
quod hec decre. tunc demũ locuʒ habet quando ſeruata eſt forma
decre. vt circa. alias non impedit proceſſum ordinarij. ſupra eodeʒ
in qui. ⁊ c. qui contra. pro quo dicto facit clemen. conſtitu. §. pe. et
vltimo. licet quidaʒ contra. Sed ante quã vltra progrediar a pecio
13 dubium quod ex hoc procedit: quia decretalis dilecti. † que fuit
Alexandri quam hodie non habemus volebat q̃ quecũq; appel-
latio etiam notorie fruſtratoria emiſſa ad ſedem apoſtolicam in cã
electionis, poſtulationis vel prouiſionis ep̃alis dignitatis ⁊ ſupe-
rioris deuolueret ipſo facto principale. demum ſuperuenit decre.
quãuis. que modificauit ipſam decre. Alexandri cum ſtatuit quod
tunc demũ ipſa appellatio deuoluitur quando in ſcriptis ex cauſa
probabili tali que probata deberet legitima reputari fuerit inter-
poſita. ſed qđ premiſſis ſeruatis ſtatim appellatio deuoluat princi-
pale quod poſtea fuit ad regulares eccleſias prorogatum p decre. ſi
poſtq̃. de elec. c. li. Quod autem in tali appellatione non ſit forma
predicte decre. vt circa neceſſario obſeruanda ſic probatur: q̃ ſi hoc
caſu eſſet neceſſarium ipſam ſeruari tam in exprimendo quã in iu-
rando, ergo nuda forma decreta. ſi poſtq̃ nõ deuolueret principa-
le in cauſis premiſſis. ⁊ ſic per conſequens ipſe decre. eſſent ſupflue
⁊ potiſſime per decre. vt debitus. eo. titu. ⁊ per decre. cordi. eo. titu.
lib. vj. cum in ipſis eſſet generaliter ſtatutũ, qđ in appellationibus
etiã ad papã interpoſitis in iudicio vel extra ab interlocutoria vel
grauamine appellari deberet in ſcriptis ⁊ expreſſa cã probabili in
appellatione tali. ſ. que probata eſſet legitima iudicanda: ⁊ ſic pro-
pter hoc non indiguiſſemus decre. preallega. quãuis. ⁊ c. ſi poſtq̃
niſi ipſe operarentur aliũ effectũ. ſ. deuolutionis ex ipſarũ nuda et
ſimplici forma prout videtur ipſarum textus innuere. nec valeret
dicere quod preallega. decre. quãuis. ⁊ c. ſi poſtq̃. ſolum in iudiciali-
bus appellationibus locũ haberet, vt ſic per cõſequẽs nõ cõtingat
14 caſum decre. vt circa † que in extraiudicialibus tñ loquitur. vt ſu-
pra dixi. ⁊ hoc ideo q̃ per ipſarũ textũ pʒ Bonum ibi dũ dicit in iu-
dicio vel extra iudicium appellat. preterea iura dicũt qđ epiſcopa-
tus non eſt dignitas ſed dignitatis culmen vt de preben. venerabi-
lis. ⁊ c. cũ olim. ⁊ de conceſ. preben. dilectus. ⁊ ſub generali appella-
tione beneficiorũ epiſcopatus nõ includit, cũ tamẽ omnia bñficia
alia tam maiora quã minora includant. de verborũ ſig. tua nobis.
ergo ſub generalibus verbis ipſius decre. vt circa. de dignitatibus
perſonatibus ⁊ beneficijs non cõprehendantur. ad hoc optime fa-
cit quod no. e. li. ⁊ titu. c. ij. in gloſ. nã ⁊ ibi dicitur ea que ſpeciali no-
ta ſunt digna, niſi ſpecialiter notentur vel exprimentur, neglecta
intelliguntur. alle. de preben. quãuis. ⁊ de ſen. exco. quia periculo-
ſum. lib. vj. ff. de iuior. l. item apud. §. hoc adijcitur. ⁊ facit cle. de re-
nuntia. c. vno. ⁊ ad hoc optime quod no. Ste. Hugonis in clemen.
15 vnica. de ſequeſtra. poſ ſuper verbo dignitas vbi dicit quod † illud
verbum epiſcopalẽ non includit dignitatem.

Preterea cum nos videamus in
literis ⁊ inſtrumentis ordinem ſcripture ſpectandũ. vt. xliij. diſt. ſi
rector. ad finem. de electio. ſi quis iuſto. §. j. de preben. mandato. e.
li. Ita dicamus in decre. etiam eiuſdem autoris earum ſituationeʒ
ſpectandam, ⁊ ſituationis ordinem ſpectandum. ⁊ hoc maxime cũ
non appareat que primo preceſſerit vt ſit vltimo ſituata in volumi-
ne quo ad contenta in ipſa primo ſituatis ⁊ precedentibus preſera-
tur, tanq̃ vltimo emanans ⁊ poſterior ſicut in iuribus preallegã. vl-
timo deſcriptum poſtponeretur ⁊ pro vltimo haberetur, vt p hoc
dicamus quod decreta. quãuis. ſequens in ordine ſituationis de-
cre. vt circa, ipſam corrigat quo ad appellationes etiam extraiudi-
ciales interponendas in cauſibus cathedralibus eccleſiarum de qui-
bus ſupra. ⁊ quod eodem modo ipſam etiã corrigat quo ad regula-
res decre. ſi poſtq̃ fortius videtur quia decre. fuit Bonifacij. viij. q̃
per longa tp̃a poſt fuit ſecutus Grego. x. qui fuit autor decre. vt
16 circa. vnde de ipſius non dubitatur poſteritate. cum † autem natu-
ra conſtitutionum ſit vt poſterior priorem corrigat, ⁊ ſic de prima
in vltima nos ſiat mentio. vt de conſti. c. j. lib. vj. ſic dicamus qđ de-
cre. predicte quãuis. ⁊ ſi poſtq̃. corrigãt decre. vt circa quo ad ſuos
caſus, vt per hoc concludamus quod in appellationibus in cau-
ſis ipſarum decre. interpoſitis etiam ſi crimina vel defectus oppo-
nantur contra certam perſonam non ſit neceſſe ſeruari formaʒ de-
cre. vt circa in iurando nec exprimendo. In contrariũ videt quod
ratione ipſius decre. vt circa, que generaliter contra diutinas va-
cationes eccleſiarum, perſonatuum ⁊ dignitatum voluit prouide-
re, ſed cum iſta ratio fortius vigeat in eccleſijs ⁊ dignitatibus cathe-
dralibus ⁊ regularibus quam in alijs ad hoc. de elect. ne pro defe-
ctu. ergo multo fortius in ipſis locum habebit. ad hoc de conſiitu.
17 tranſla. nec † enim minus legis ratio quam ipſa lex eſt attẽdenda.
vt. C. que ſit long. conſue. l. j. ff. de iure pa. l. adigete. §. quãuis. ad idẽ
de elec. vbi etiam de hoc per. d. p. m. ſuper verbo ratio.

Preterea non poſſumus dicere quod ali-
qua ipſaruʒ de-
cretalium vt circa. ⁊ quãuis alteram corrigat: quia eiuſdeʒ fuerunt
autoris, ⁊ eiuſdem concilij. vnde nos poteſt dici quod altera alte-
ram preceſſerit. ⁊ decre. ſi poſtq̃ licet fuerit Bonifacij ⁊ poſterior.
cum tamen per ipſam ſint parificate quo ad hoc regulares cathe-
dralibus vt ibi no. in glo. ij. ergo idem iuris erit in vtroq; vt ipſarũ
euitetur correctio. de elec. cũ expediat. lib. vj. vt ſic dicamus qđ vna
18 ad aliam venerit ſuppletiue nõ correctiue. Itẽ qđ † ep̃alis digni-
tas cõprehendatur ſub generali appellatione dignitatis ſatis in-
nuit glo. decre. prime de elec. lib. vj. que incipit. hic equiparant, vbi
dicitur qđ niſi de cathedralibus vel ep̃alibus dignitatibus ſpecia-
lis promiſſio emanaſſet per decre. cupientes. eo. titu. lib. vj. bene fuiſ-
ſent illa ſub generali appellatione dignitatis incluſa per ipſaʒ de-
cre. primam. ad hoc optime facit qđ no. de preben. ſi tibi conceſſo
in vlti. gloſ. poſt princip. lib. vj. vbi dicit qđ ibi cauet de beneficijs
quod non debeant cenſeri vacare qñ ipſius ſecũdi fructus alteri ad
tẽpus debent, locũ etiã ſibi in ep̃alibus vendicare volet, vt tunc p
receptionẽ epiſcopalis ordinis ⁊ cõſecrationẽ vel lapſum tẽporis
de epiſcopis conſecrandis nõ vacarent priora beneficia ſ. formã
19 decre. cũ in cunctis. de elec. per hoc qđ † ep̃atus appellatione bene-
ficiorum etiã cõprehendatur. hoc idem etiam videtur probari per
notata in decre. vt circa. in gloſ. exemplificatur ipſa decre. per iura
que ad epiſcopales dignitates loquũtur, ſcilicet p decre. q̃ ppter.
⁊. c. cum

t.c.cũ in cunctis.de elec.ꝛ de conſue.cum dilectus.que de epiſcopa
libus et regularibus dignitatibus et non inferioribus locum ſibi
vendicat. Item probatur hoc idem per decre.in qui.et.c.qui con-
tra certam.que ſunt Bonifacij et declaratorie decretalis, vt circa.
de quibus non extat dubium quod ſecute fuerunt predictam de-
cre.quamuis.que loquuntur generaliter de cuiuſcunq; electionis
forma, nullam facientes diſtinctionem de factis vel faciẽdis ad ec-
cleſias cathedrales vel regulares vel alias.ergo nec nos faciamus.
ꝛ pro hac parte facit.D.P.M.poſitum in decre.ſi poſtq̃ ſuper
verbo appellatum de quo ſuperius in prin.dixi vbi ipſe hanc par-
tem approbare videtur.

Circa hoc autem qđ pdixi forte in eo iudicio du-
bitũ,ad omnem perplexitatem
20 tollẽdam conſulo qđ †appellantis aduocati talẽ appellationem
debeant formare ſeruata forma decre.preallegate, vt circa, vt ſic in
hoc dubio ſequantur qđ eſt tutius ad hoc, de peni.diſtin.vij.c.ij.de
ſpon.iuuenis.de homici.ad audientiam.cum concor. Nunc autez
de appellatiõibus ad inferiorez iudicẽ a papa interpoſitis in nego
tijs cathedralium ꝛ regularium eccleſiarum videamus:ꝛ in quoli-
bet ipſorum caſuum eſt diſtinguendum an agaꝛ vt quis iam effe-
ctualiter ab obtẽto deijciaꝛ, ꝛ tunc conueniunt beneficiales nõ be-
neficialibus de quibus.ſ.rub.proxi.§.qualiter. aut vt repellaꝛ ab
obtinẽdo ꝛ hoc caſu diſtingue q2 aut appellatur in iudicio aut ex-
tra iudicium. Si in iudicio ad quemcũque etiam epiſcopuz appel
letur quo ad formam interpoſitionis eadem que in non beneficia
libus eſt forma ſeruanda:q2 cum mutatum non reperiam ſtanduz
erit antiquo iuri ꝛ ipſum in forma interpoſitionis ſeruãde de qua
21 ſ.alleg.§.qualiter.q2 quod †non mutatur ſtare non prohibetur.
C.hoc eo.tit.l.precipimus.ꝛ de teſta.l.ſancimus.et de elec.c.cõſue
tudo.lib.vj.in fi.ꝛ not.de elec.licet canon.in glo.ſed numquid libe.
vj.et quo ad formam interpoſitionis appellationis, ideo dixi:q2
quo ad formam proſecutionis bene variantur predicta vt videbis
infra.§.vj. Si vero extra iudicium quamuis a iudice appelletur:
tunc ſubdiſtinguimus:q2 aut appellatur ab electione vel puiſione
facienda aut iam facta:ſi a facienda, ſubdiſtingue:quia aut appel-
tur contra incertam perſonam, aut contra certam et nominatam
perſonam. Si contra incertam: vtpote vt nullus homicida ex-
communicatus vel his ſimilis eligatur, vel vt nullus excommu-
nicatus ſuſpenſus vel interdictus ad ipſam faciendam admitta-
22 tur:ꝛ †tunc ſufficit in ipſius interpoſitione antiquorum iurium
formam ſeruare de qua ſupra, parte prima, membro decimo.ꝛ hoc
caſu non arctat conſtitutio vt circa, de elect.lib.vj.ꝛ per conſequẽs
nec cle.conſtitutionem eod.titu.lib.vj. Si autem appelletur ab ele
ctione, poſtulatione vel prouiſione facta vel facienda contra cer-
tam tamen ꝛ nominatam perſonam, ne eligatur, vel poſtuletur,
vel prouideatur, vel ne certa pſona ad predicta faciẽda admittaꝛ.

In his caſibus ſubdiſtinguamus, an ſcilicet appel
lans ſuum propriuz ꝛ ſingulare, vel
ſue eccleſie iuris ſiue intereſſe, directe tantum proſequatur, vtpote
quia forte dicit alicuius eccleſie prelatus vel collegium competere
ſibi ex conſuetudine vel priuilegio qđ ad eccleſiam vacantẽ debeat
de ſuo gremio prelatum aſſumi:vel dicit ſe vocem in ipſa electione
habere, vel qđ ad ipſuz ſpectat ipſius eccleſie prouiſio.ꝛ ideo appel
lat ne contra predicta fiat electio vel poſtulatio vel appellat cõtra
iam factam dicens predicta non ſeruata vel aliquid ſimile. de ſingu
lari ꝛ proprio ponunt exemplum:vt q2 dicit aliquis vocem habẽs
ſe in electione contemptum, vel qđ ad ipſum pertinet illa digni-
tas ad quam facta eſt electio, poſtulatio vel prouiſio vigore gratie
papalis ſibi facte vel dicit ſuperior qđ iure deuoluto ad ipſum ſpe
ctat prouiſio vel ſimile.et hec exempla videre poſſumus no.in cle.
23 conſtitutionem.in.iiij.ꝛ.v.glo.ꝛ hoc †etiam caſu ſufficiat in inter-
pretatione antiquorum iurium formam ſeruare, vt patet in pͥalle-
ga.cle.conſtitutionem.i.reſponſo.de qua ſupra proxi.rubri.§.qua
liter. Et an dicatur obijcere in formam et perſonam ut proprium
potius proſequi intereſſe qñ a proceſſibus ꝛ collatione executorũ,
an pro quo papa ſcripſerat ſibi prouideri in certa dioceſi de benefi.
vſq; ad certam ſummam, ꝛ ſi de loco oriundus nõ exiſteret appellatis
pro quo papa ſcripſerat ſimpliciter ſibi prouideri, dicens illum de
loco non oriundũ, ꝛ beneficium ſummam taxatam excedere, et be-
neficium ipſi appellanti debitum:ꝛ forte per ſuum executorem iam
ſibi collatum. vide notata in preallieg.cle.conſtitutionem, in.v.gl.
an vero contra formam electionis, poſtulationis vel prouiſionis
opponuntur defectus vel cõtra perſonam eligendi vel poſtulan-
di, vel prouidẽdi, vel iam electi poſtulati, vel prouiſi, vel cõtra per-
ſonam illorum qui iam elegerunt, poſtularũt, vel prouiderũt, vel
eligere, poſtulare, vel prouidere debentiũ opponũtur crimina vel
defectus, vt q2 aſſeritur in electione non fuiſſe ſeruatã formam de-
cre.q2 propter.vel cõtra formam poſtulationis qđ non ſit concors
vel facta ſaltem a duabus partibus:vel cõtra formam prouiſionis
ꝙ ad prouidentem nondum erat prouidendi deuoluta poteſtas,
vel qđ ſit facta per literas ſubreptitias vel contra perſonas eligere
debentium:vel qđ qui eum elegerunt ſint excommunicati, ſuſpẽſi
vel interdicti, vel priuati a canone, vel infames, vel his ſimiles: et
exempla poſſes videre in decreta.pealle.in glo.vt quia ꝛ duabus
glo.ſeq.in his caſibus ꝛ ſimilibus ſi propter premiſſa vel ipſorum
aliquod fuerit extra iudicium appellãdum etiam ſi a iudice, tamẽ
24 †ſemper eſt ſeruanda forma dictorum iurium ſcilicet vt circa.ꝛ cle.
conſtitutionem.etiam quando ad inferiorem iudicem a papa ap-
pellatur extra iudicium, vt no.in pealle. decre.vt circa.in gloſ.ad
papã.ꝛ de extraiudicialibus appellationibus ideo loquor:q2 ipſa
decre.ꝛ eius forma in iudicialibus locum nõ habet, vt in predicta
decre.conſtitutionem.de elec.lib.vj.

Scire autem debes qđ per ipſa iura circa pre-
miſſas appellationes du-
plex eſt forma ſtatuta.vna que conſiſtit in propoſitione obiectorũ
ꝛ ſpecificatione circunſtantiarum debitarum ipſorum obiectoruz:
ſecunda que in iurando conſiſtit. Eſt autem prima quod appellãs
ſi eſt principalis vel procurator conſtitutus:tamen ſm formam de
creta.procura.de electio.lib.vj.in inſtrumento publico vel literis
teſtimonialibus ſigillo authentico roboratis ſuper ipſa appella-
tione confectis omnia ꝛ ſingula exprimat etiam ſi in formam intẽ-
dat obijcere vel perſonam.ꝛ quod ipſorum obiectoruz debitas cir
cunſtantias exprimat, vt variationi equiuocationi vel incertitudi
ni locus eſſe non poſſit. vnde dicit Stepha.Bo. in preallega. cle-
menti.conſtitutionem.§.ceterum. quod non reqꝛitur propter
hoc expreſſio illarum circunſtantiarum.de quibus.de peniten.di-
ſtinctione.v.conſideret.et de homi.ſicut dignum. Eſt ſecunda for-
ma que in iurando conſiſtit.ſcꝫ quod appellans coram perſonis
authenticis vel perſona que ſuper hoc teſtimonium perhibeat ve
ritati iuret corporaliter a ſe tactis ſcripturis ſe credere omnia ꝛ ſin
gula obiecta ꝛ in appellatione propoſita vera eſſe et ſe poſſe pro-
bare, vt in preallegata decreta.vt circa . nec putes ſufficere huiuſ-
25 modi †iuramentum preſtari coram iudice ad quem appellatur vt
quidam aſſerũt et male, vt in preallegata decretali ſcripſit.D.P.M.
ſuper verbo, prohibeant. Immo debet preſtari coram his coram
quibus interponitur appellatio. Itez debet preſtari ſtatim appel
latiõe interpoſita nec ſufficeret ſi dilatio preſtaretur, vt in ipſa de-
creta.nota.in glo.pone. Et debet non tantum de iuramento:ſed
de tactura corporali ſacrorum in literis vel inſtrumento ſuper ap-
pellatio.confectis.fides fieri ad hoc vt ipſi conſtitutioni plene ſa-
tiſfiat, vt nota.in preallega.glo.in fine.qđ etiam placet Ioan.mo-
na.ꝛ Archi.licet Guil.contra. Sed aduerte q2 ꝙ de iſto iuramẽto
dicitur eſt ſane ciuiliter intelligendum, vcꝫ de his tantuz quorum
26 pbatio ſibi, aliis †de iure incũbit.vnde ſi poneret ſe nõ citatum vel
vocatum vel ſimile ad id hoc iuramentum non referꝛ ſm Guil.qui
hoc nota.in prealleg.decre.ſuper verbo, poſſe probare.vnde puto
ipm talis obiectiõis de neceſſitate teneri ſubire pbationis onus.
Item nec ipſum opponentem talẽ obiectionẽ non probantem in-
currere penam de qua dicemus.j.§.vlti.ver.ꝛ ſciant. non ſeruantis
autem primam formã que conſiſtit in exprimendo hec eſt pena:q2
ſi nullum ex obiectis debito modo expreſſit nõ auditur ſup his nõ
debito modo expreſſis. Item nec etiam ſuper alijs:ꝛ tunc non ob-
iectis nedum illa proſequens per viam appellationis:ſed nec etiaz
querele ſimplicis, vt in clementi.conſtitu.§.inſuper.de electio.niſi
in tribus caſibus.

Primus eſt ꝙ id quod de nouo vult pponere poſtea
emerſit. Secũdus ſi ſuper antiquis nullo
modo prius ppoſitis ſuperuenit probandi facultas. Tertius eſt
ſi antiqua non propoſita que appellans veriſimiliter ignorare po-
tuerit ꝛ etiam ignorauerit de nouo in notitiam impetrantis per-
uenerint, his tribus caſibus ꝛ ipſorum quolibet audiꝛ volens illa
que nullo modo propoſuit de nouo pponere, ꝛ pſequi, nedũ per
viam querele ſed etiam appellationis. debet autem eo caſu de ipſa
27 †ignorantia vel ſuperueniente facultate probandi non ſolum fidẽ
facere coram iudice coram quo illa opponit per proprium preſtan-
dum corporaliter iuramentum:hoc adiecto in ipſo eodem iuramẽ
to quod ad ipſa que de nouo propoſuit probanda credit ſe ſufficiẽ
tes probationes habere, vt in preallega.decreta.vt circa ver.ſuper
huiuſmodi:ꝛ intelligas hoc iuramentum preſtãdum ſuper huiuſ-
modi de nouo propoſitis etiam ſi ſuper primo propoſitis preſtitũ
fuiſſet vt ibi not. Clericus piſanus ꝛ Guil.an autem poſſit tale iu-
ramentum per procuratorem preſtari dicam infra in.vij.queſtio-
ne:ſed ſi ipſe appellãs ex oppoſitis aliqua debito modo ſpecificaſ-
ſet aliqua non, bene audiretur ſuper debito modo ſpecificatis,
ſed ſuper propoſitis, non tamen debito modo ſpecificatis non
audiretur aliquo modo vel tempore nedum per viam appellatio-
nis:ſed nec etiam per viam querele ſimplicis etiam ſi iurare velit
circunſtantias ipſorum de nouo perueniſſe ad ipſum ꝛ probatio-
nis facultatem vel illa ſe aſſerat velle vti dummodo de ipſa appel-
latione fiat fides, vt in preallega.clemen.conſtitutionem.§.ceterũ.
ꝛ.§.inſuper.ſuper nullo modo propoſitis, ꝛ ſic per conſequens nec
ſpecificatis nunquam audietur nedum per viam appellationis:

ſed nec etiam per viam querele ſimplicis tamen in tribus caſibus
exceptis ſupra enumeratis in quibus admittitur nedum per viaz
querele ſed etiam per viam appellationis etiam ſi ſuper propoſi
tis in prima appellatione fuiſſet iam ex eo ſolo repulſus, quia for
mam non ſeruauerat. In exprimendo debitas circunſtantias cri
minum vel defectuum in ipſa obiectorum et contemptorum: et hoc
tamen caſu intelligo etiam poſt Joã. mona. in quo recitat. d. p. m.
in preallegata decreta. vt circa. ſuper verbo, niſi aliquid vbi di
28 cere conſueui. et dicam infra vnde † tutius eſt aliquando veritatez
in totum tacere quam non perfecte dicere: vt no. in dicta cle. conſti
tutionem. ſi. reſpon. in glo. videbatur. et ſcripſit. d. p. m. de cõfir. vti.
vel inuti. bone. qi vt videa. ẽ. nullo modo ꝓpoſitis auditur in tri
bus caſibus. ẽ. exceptis etiam appellationem proſequens vel etiaz
per viam querele.

Que autem ſupradicta ſunt de appel lantibus
per omnia repetita intelligantur in adherentibus quorum inter
eſt et qui infra tempus debitum. ſcilicet appellationis interpo
nende adheſerunt. nam non audiētur ipſi adherentes ſuper oppo
ſitis non debito modo ſpecificatis. Item nec ſuper non oppoſitis
et ſic per conſequens nec ſpecificatis. Preterquam in premiſſis tri
29 bus † caſibus exceptis in quibus audiretur appellans cum ſacra
mento de quo ſupra in preallegata decreta. vt circa verſicu. allo
quin. et clementina conſtitutionem. §. inſuper. et ibi nota. Item
etiam premiſſa repetita intelligas in non adherentibus qui pro
intereſſe communi contra appellatio. in eadez cauſa proſequi vel
let articulos non oppoſitos, et per conſequens non ſpecificatos
vel etiam oppoſitos: ſed tamen non ſpecificatos, vel non debito
modo. Licet fatear quod per viam querele bene poſſent ipſos ſiue
prius non propoſitos ſiue etiam propoſitos non debito modo ſpe
cificatos ſiue ſuper ipſis iuratum fuerit ſiue non de nouo oppone
re et proſequi, in alia tamen cauſa et pro ipſorum intereſſe priuato
et ſingulari vel eccleſie ſue, vt patet in clemen. conſtitutionem. §. ſa
ne. Jo. autem qui non ſeruauit ſecundam formam de qua ſupra cõ
ſiſtentem, ſcilicet in iurando, videlicet quia non iurauit ſe credere
omnia et ſingula oppoſita eſſe vera. et ſe poſſe illa probare. vel ſi iu
30 rauit non tamen debite † et vt premiſſum eſt: ſed forte iurauit qđ
illa que in appellatione ſua expreſſerat vel ea que et eis deberent
ſufficere vera eſſe credebat vt de electione. his qui. lib. vi. punitur
pena infraſcripta. qꝛ non ſolum non auditur ſuper aliquibus in
ipſa appellatione nõ obiectis: ſed nec etiam ſuper aliquibus in ta
li appellatione contentis, nedum non ſpecificatis vel non debito
modo, ſed nec etiam ſuper obiectis et debito modo ſpecificatis, ne
dum volens ipſa proſequi per viam appellationis: qꝛ ex hoc ipſo
qđ ipſa iura de forma ſeruata non fuerunt appellatio non valuit
ſed nec etiam proſequi volens per viam querele ſimplicis: quia ex
ipſius forme omiſſione hoc ipſo ius repellendi appellantem gene
caliter a proſecutione quorumcunque propoſitorum et etiam pro
ponendorum de nouo appellato eſt queſitum, vt in preallega. de
creta. in qui. de electio. lib. vi. et preallega. clemen. conſtitutionem.
et vt circa hoc poſſes videre notatum in predi. clemen. ſ. glo. vltimi
et penultimi reſponſi.

31 **Potuit huius dicti eſſe** ratio: qꝛ † cum iura mentum illud fue
rit ob euitandam calumniam temere opponentium a iure inductũ
illud recuſans preſtare vel preſtans non tamẽ a debito modo calũ
niari a iure preſumitur, et ſicut hoc preſumitur in iam oppoſitis. ita
preſumitur in poſterum opponendis. ff. de accu. l. ii. et de regu. iur.
ſemel malus. cum concor. lib. vi. et hoc caſu non puto loqui. d. P.
M. in eo quod poſt Joan. mona. ipſe ſcripſit in decreta. vt circa.
ſuper verbo, niſi aliquid ſed ſolum quando in ſpecificando non eſt
forma debita obſeruata, tamen neutro predictorum caſuum deſi
32 cit † confirmatoris officium, qui habet ex officio de idoneitate per
ſone electe eligentium et forme diligenter inquirere. de electione.
cum nobis olim. et c. nihil eſt. cum ſimi. Sic autem et adherẽtes hoc
caſu quando per appellantẽ non ſeruatur forma in iurando, repel
letur a proſecutione appellationis: et hoc ideo, quia vt ſupra dixi
appellatio non valet. ſed nunquid poſſunt ipſi illa proſequi per
viam querele de quibus fuerat in prima appellatione obiectum.
Item quid de non obiectis in ipſa appellatione dubitatur qđ nõ
ſint admittendi facit decreta. vt circa. ver. alioquin. cum ibi dicit,
33 adherentem † non admittendum ad proſecutionem obiectorum
nõ clare ſpecificatorum, nec etiam aliorum ſicut nec appellantem
preterquam in caſibus exceptis. et ſic patet quod quo ad penã pri
uationis a proſecutione equiparamus appellantem et adherentez
quando forma in exprimendo ſeruata non fuit, eadẽ ratione equi
paremus quãdo nõ eſt ſeruata in iurando, vt ſicut appellans qui
non iurauit vel non debito modo non eſt ſuper contentis in ipſa
appellatione vel aliis etiam quibuſcunque vlterius audiendus, vt
in clemen. conſtitutionem. §. inſuper. et §. ſequen. et per no. in ipſis
in princip. ergo et eodem modo nec adherens alias nulla eſſet dif
ferentia inter adherentem et non adherentem quod eſſe nõ debet
vt approbatur in preallc. clemẽ. §. ſane. Cum enim fuerit in culpa
tali appellationi adherendo ſibi eſt imputandum. de reg. iu. dam
num quod. cum ſuis concordan.

Pro hoc de facto facit quod no. in ipſa cle. §. in ſuper. in glo. nũquid ergo vbi
34 dicit gloſſator quod † ſimpliciter in penam ab obĩciẽdo repulſus
nec per viam querele eſt audiendus. et faciant. In ipſa decreta. no
ta. in. §. ſane. in glo. ſcilicet non ſpecificatos, et hec placent. Nõ ob.
quod nota. in preallega. decreta. vt circa in glo. dixit Barto. quia
ibi tractatur de iuramento adherentis ad quod a principio non te
netur vt ibi. Hic autem de iuramento appellantis. ad qđ a princi
pio tenetur vt ipſa decreta. ver. corã. et dixi. ẽ. et ſic ſunt caſus diuer
ſi. vnum tamen eſt ſciendum quod premiſſa locum habent tantum
in his caſibus in quibus locum habet et arctat conſtitutio, vt cir
ca. vnde ſi appellaretur propter aliqua in quibus ipſa conſtitutio
arctaret, et propter aliqua in quibus nõ arctaret, verbigratia, ap
pellauit aliquis propter infraſcripta duo. Primo qꝛ aſſerit electũ
certo crimine irretitum vel electionem factam contra formam con
cilii qꝛ propter. in quibus caſibus loquitur conſtitutio vt circa. Se
cundo qꝛ dicit qđ ad ipſum appellantem ſpectat prouiſio vel ali
quid ſimile, in quo caſu ipſa conſtitutio nõ arctat de quibus in pre
allega. cle. conſtitutionem. in. §. iiii. in. v. gl. licet premiſſe forme nõ
ſeruarentur in tali appellatione, audiretur tamen appellans eam
proſequẽs in quibus cõſtitutio nõ arctabat, vt allegatur in preal
lega. clemen. conſtitutionem. §. inſuper. in prima glo. in fin. Item
35 circa materiam eſt notandum quod licet † nõ ſeruans formas pre
miſſas repellatur ab obiectionibus factis et faciendis, tam in per
ſonam quam in formam ſm diſtinctionem premiſſam, vt quia nõ
obſeruauit in exprimendo vel iurando. probatio tamẽ ſuper ipſis
vel ipſorum aliquo facta non contradicendo appellato, ſiue per
ipſius appellati confeſſionem ſiue alias valet, et ſi ma conſiſtit, vt
in preallegata clementi. conſtitutionem. in fine. premiſſa autem
ſic ſummatim propter difficultatem caſuum premiſſorum placuit
recitare.

Ad queſtiones igitur veniamus que huic §. coaptantur. Et pri
mo quero quid ſi non ſeruata forma debita in exprimẽdo debitas
obiectorum circunſtantias in caſu in quo debuit obſeruari aliquis
appellauit, et ipſe idem videns formam non ſeruatam adhuc infra
tempora appellationis exiſtens iterato appellat et formam debi
tam ſeruat. Nunquid iuuabitur ex ipſa ſecũda appellatione. Guil.
mandagot in libello ſuo electionum mouens hoc dubiũ tenet qđ
non ſit audiendus ex ſecũda. nec ex ipſa ſe poſſit iuuare hac ratio
36 ne: qꝛ † appellatio primo perperam interiecta, facultatem adimit
vlterius aliquid proponendi vel opponendi preterquam in trib⁹
caſibus exceptis ſm ipſum, quod placet: et potiſſime ratione. quia
per hoc ius repelli appellantem eſt appellato queſitum, vt patet
in clemen. conſtitutionem. §. penulti. et vlti. alias facile eſſet non ſer
uari formam in prima appellatione et ſecundo appellando conſti
tutionem deludere. et facit quod ſcripſi ſupra rubri. proxi. §. quali
ter. in fi. ¶ Secundo quero quid dicemus retento eodem thema
te, ſi non ſeruauerit appellans formam debitam in iurando, dic
quod idem quod in caſu ſupra proximo dixi. et multo fortius et nõ
eſt hoc caſu audiendus etiam in caſibus exceptis. de quibus ſupra
37 ſi propter ipſos ſecunda appellatio proponeretur, et hoc ideo † qꝛ
non ſeruans formam in iurando non ſolum non eſt audiendus ſu
per contentis in ipſa appellatione: ſed nec etiam in aliis quibuſ
cunque etiam in caſibus exceptis per prealleg. clemen. conſtitutio
nem. et dixi ſupra.

Tertio quero an coram iudice coram quo tractabatur cauſa
appellationis in qua predicta forma iurandi debet ſeruari de qua
ſupra debeat per illos in quorum preſentia eſt preſtitum ipſum iu
ramentum fieri de ipſo fides, voluerunt quidam dicere quod ſic,
alias non ſtetur ipſorum dicto. ff. de teſti. l. iii. §. idem diuus. cum
non teſtimoniis: ſed teſtibus ſit credendum. de cohabita. clerico. et
muli. c. tua. Dic contrarium cum Archidia. qui hoc no. in prealle.
decreta. vt circa. qui dicit quod non intendit illam decreta. quod
teſtificaturi de tali iuramento ducantur ad iudicem ad quem, ſed
quod in inſtrumento vel literis ſuper appellatione confectis fiat
fides. et de hoc infra per do. P. M. in nouella ſuper verbo, prohi
38 beãt. ¶ † Quarto quero an ſufficiat quod coram ſe habeãt ſacra,
licet illa non tangant. dic quod non, immo requiritur tactura cor
poralis, vt in prealleg. decreta. vt circa in glo. per hoc ner ſuffice
ret ipſa tangi cubito vel pede immo manu tangi debent ſi manus
habent vt in preallega. glo. in fine, qui finis fuit additio. ¶ Quin
to, quero quid ſi appellans contra formam vel perſonam opponit
aliqua quorum probatio non ſibi ſed aduerſario incumbit, nunc
quid iuramentum quo ipſe iurat ſe credere poſſe probare ad talia
oppoſita referatur et videtur quod non ſm Guil. qui hoc nat. in
preallega.

preallega. decreta. vt circa.ſuper verbo. Credere poſſe probare et
ibi ſcripſit de hoc do. P. M.

39 **Sexto queritur nunquid** †tale iuramen
tū appellatio
nis tempore preſtandum, ſcilicet quod credit appellans oppoſita
vera eſſe ⁊ ſe poſſe probare poſſit per procuratorem preſtari. ⁊ dic
quod ſic, per procuratorem habentem ſufficiens mādatum ad ap
pellandum ſm formam decreta. procura. de electio. lib. vj. vt etiā
nota. do. P. M. in decreta. vt circa. ſuper verbo, iuramento.
¶ Septimo queritur quid iuris de iuramento preſtando ſuper
ſuperuenienti notitia antiqui criminis vel defectus vel ſuper ſu
peruenienti probatione eiuſdem de quo ſupra dictum eſt an poſ
ſit illud per procuratorem habentem ad hoc ſpeciale mandatum
preſtari in caſu premiſſo. Circa qd ſciēdum eſt qd Gu. l. in gl. tenet
qd poſſit, vt in preallega. decreta. vt circa. in glo. penu. l. li. vj. Gar.
⁊ Archidia. ibi tenent contrarium. ⁊ de hoc ibi plene vide per do.
P. M. in nouella. ⁊ vt ibi dicere conſueui ad coadiuuandum opi.
glo. cum tale iuramentum ſit preſtandum coram iudice coram quo
opponitur crimen vel defectus qd fieret in caſibus in quibus Ala
mannus exiſtens in proprio domicilio et per procuratorem proſe
quens appellationem in curia qd poteſt in caſibus decreta. prime.
40 de elec. lib. vj. ⁊ etiam in caſu decreta. cupiētes. eo. ti. quando †ex
cuſatur appellans propter impedimentum legitimum a pſonali
comparitione vel proſecutiōe vt ibi antiqui defectus vel criminis
nunquam propoſiti notitia vel probatio ſuperuenit de nouo de
illo excipere et ſuper illo iurare cum per ſe id non poſſit. ergo ne
ceſſario fateamur quod per procuratorem poterit qui ad hoc ha
beat ſpeciale mandatum, vt premiſſum eſt, alſ ad impoſſibile ar
ctaretur contra omnia iura.
¶ Octauo queritur an iuranti ſuper obiectis in appellatione cō
tentis vel aliis in caſu in quo liceat non expreſſa in alienatione op
ponere de quo ſupra ſufficiat dicere ⁊ iurare ſe credere omnia op
poſita vera eſſe ⁊ ſe poſſe pbare, abſq; eo qd adiiciat ⁊ ſingula. ſcias
circa hoc diuerſas fuiſſe opi. vna fuit Archidiaconi, qui tenuit ta
le iuramentū ſufficere, vt ipſe no. in no. in preal. decre. vt circa alia
fuit Gar. qui ibidem tenens contrariū dicit. Nicolaum ſic interlo
cutum fuiſſe. gloſſator ibi in glo. quid ergo. in fi. dicit cautum eſſe
qd exprimant etiā ſingula poſt factum. puto tenendū ium Archi.
quia qui iurat omnia obiecta eſſe vera ⁊c. quia tunc et de ſingulis
41 intelligitur iuraſſe: quia †qui omne dicit nihil excludit. de maio.
⁊ obe. ſolite. per illam formam iurandi excluditur calumnia ad qd
tendit ipſa decre. vt circa. ſic per adiectionem ⁊ ſingula. ⁊ ad hoc fa
cit decre. is qui. in fine. de electio. lib. vj. ſed ante factum eſt tutius
adiicere verbum ⁊ ſingula.

Nono queritur an ſimpliciter talis
oppo
nēs q nō appellauit arcteē formis premiſſis: ⁊ eſt dicendū qꝫ nō: qꝛ
tum qd a iure diſcrepat non eſt dilatandū. de reg. iur. que a iure. li.
vj. ſm Guil. Archi. ⁊. d. P. M. qui hoc ſcripſerunt in prealle. de
cre. vt circa. ſuper verbo, appellari. ⁊ poſſes allegare ad hoc notata
in decre. prima. de elec. in glo. ſed nunquid. lib. vj.
¶ Decimo querit an adherentes tali appellationi in qua crimi
na vel defectus opponunt teneant ſeruare formam in iurādo, vt
ipſe appellans ⁊ ſtatim ipſa interpoſita iuramentū pſtare ſe crede
re ⁊c. vt. ſ. Et dicendū qꝫ non. quādiu appellans appellationē p
ſequitur, argu. de deci. ad audientiam. ſed tunc demum ipſi iurare
teneantur ſm formā premiſſam, qn̄ appellās defunctus fuerit vel
proſequi negligeret, vt no. in preallega. decre. vt circa. in glo. dixit
Gar. ⁊ ibi vide. Et pro hoc dicto facit optime de iuramento calum
nie. c. ij. §. i. lib. vj. ⁊ qd ibi no. in glo. no. queſtionem ⁊ qd poſt Cō
poſt. Archi. ſcripſit ⁊. d. P. M. in nouel. in decre. prima. de elect.
lib. vj. ſuper glo. nunquid.

Undecimo quero an quod hic dicitur
de forma ap
pellationis extra iudicium interponēde ab electione poſtulatio
ne vel prouiſione facta vel facienda vel ipſorum alicuius occaſio
ne vel cauſa qn̄ cōtra certā pſonā interponitur ⁊ opponunt crimi
na vel defectus locum habeant qn̄ appellat: ſimili modo forte p
compatronum vel compreſentatū vel aliū cuius intereſt defectus
vel crimina opponentem, vt ſupra a preſentatione facta vel facien
da ⁊ compatronos ad aliam eccleſiā vel beneficium, ⁊ puto qꝫ non:
42 qꝛ †cum decre. vt circa. ⁊ clemen. conſtitutionem que dant formaꝫ
premiſſam ſint penales ⁊ a iure veteri vel communi exorbitantes
non debent ſuos caſus expreſſos excedere. de regulis iuris. que a
iure. lib. vj. ⁊ eodem lib. de electione. ſtatutum. cum concordan. et
facit qd no. eo. lib. ⁊ tit. c. i. in glo. ſecūa qd no. Archi. e. li. de poſtu
la. c. vno. vbi dicit qꝫ cum patronus preſentans nō arctetur ad for
mam poterit dicere eligo in preſentandū: qꝛ potius eſt poſtulatio
ꝙ electio. ad qd facit clemen. de iure patro. c. ij. in fin. ſic ergo dica
mus de forma iſta appellationis ad hoc optime facit quod ſcripſit
d. P. M. de elec. ij. in prin. lib. ſ.

Summarium.

1 Appellationum interponendarum ad papam vel alium infe
riorem, forma.
2 Appellandum an ſit in iudicio, an vero extra iudicium. 3.
4 Appellans appellatione interpoſita inuito appellato qn̄ poſſit
appellationi renunciare.
5 Partes quo ad priuatum intereſſe licet poſſint appellationi renun
tiare, non tn̄ poſſent componere ſine iudicis autoritate.
6 Appellato volente et iudice contradicente quo caſu nō poſſit ap
pellans ab obiectionibus vel ipſarum qualitate recedere.
7 Recedere ab appellatione quando partibus eſt licitum.
8 Clericalis ordo dignitas appellatur.

§. Secundus.

Reſtat autem vt videamus de for
1 ma †appellationū interponendarum ad papam vel alios inferio
rem ab electionibus poſtulationibus vel prouiſionibus factis vel
faciendis, ad prelaturas dignitates vel beneficia quecunq; infe
riora cathedralibus ⁊ regularibus dignitatibus vel alicuius alio
rum occaſione vel cauſa. ⁊ circa hoc nulla habita diſtinctione circa
interpoſitionis formā ad quemcunq; iudicē papam vel alium in
terponatur ſm veram opi. de qua no. de elec. vt circa ſuper verbo,
appellari. lib. vj. Diſtingue ⁊ ſubdiſtingue. vt dictum eſt. ſ. ver. nō
2 autem. an †ſcilicet in iudicio an vero extra iudicium appelletur: vt
ſi in iudicio ſufficiat an antiquorū iuriū formā ſeruare. ſi vero extra
iudicium ſubdiſtingue. an appellatur ab electione. poſtulatione
vel prouiſione facienda, an vero a iam facta: ſi a facienda an contra
certam perſonam an vero contra incertā. ſi a facta vel facienda ap
pelletur contra certam perſonam iterum ſubdiſtingue an appel
lans ſuum proprium ⁊ ſingulare vel ſue eccleſie ius vel intereſſe pro
ſequitur. an vero contra formam electionis, poſtulationis vel pro
uiſionis opponat defectus, vel contra perſonam electi vel eligen
di, poſtulati vel poſtulandi, prouiſi vel prouidendi, vel eligere. vel
poſtulare, vel prouidere debentium vel qui iam elegerunt, vel po
ſtularunt, vel prouiderunt opponat crimina vel defectus que oīa
proſequere, vt. ſ. dictum eſt in. §. nunc autem. poſt prin. ver. an ve
ro. Et qꝛ. ſ. dixi nulla habita diſtinctione quo ad formā interpoſi
tionis ad quemcūq; iudicem ⁊c. qꝛ quo ad formā proſecutionis. ſe
3 cus eſt vt videbis infra. §. vj. ver. modo de appellationis. †Verum
etiam ſcias quod ſi in his caſibus ſiue extra iudicium ſiue in iudi
cio appellaretur ad papam ⁊ contra formam vel perſonas oppo
nerentur crimina vel defectus ⁊ tam in ſpecificando quam in iurā
do forma ſeruaretur. de qua ſupra in ver. ſcire autem debes. ex ip̄ſ
obſeruatione deuoluitur ipſo facto ad papam negotiū principa
le dummodo in iurando forma debita obſeruetur de qua dice
mus in. §. iiij. vt patet in decreta. prima. de electio. libro. vj. et in
clementi. cauſam. eodem tit. ⁊ per notata in glo. in aliis etiam glo.
ſeq. et gloſ. quod ergo.

Secundo vero de forma receſſus ab appellatione
interpoſita in negotiis electionum
poſtulationum vel prouiſionum de quibus ſupra vel ipſorum occa
ſione vel cauſa videamus. ¶ Et eſt circa ipſam diſtinguendum in
ter receſſum factū ab appellatione interpoſita propter predicta fa
cta vel fienda ad aliquam dignitatem eccleſiaſticam vel ipſius occa
ſione vel cauſa. Et factum ab interpoſita propter p̄miſſa facta vel
facienda ad inferiora beneficia vel prebendas. Et hoc ſecundo ca
ſu nulla habita diſtinctione ad quemcunque iudicem, ⁊ ob quam
4 cunq; cauſam fuerit appellatio interpoſita †poteſt appellans etiā
inuito appellato re integra appellationi renuntiare dūmodo ſine
prauitate ſimoniaca. Et idem etiam ſi res integra non exiſtat dum
modo de ſuo intereſſe ſatiſfaciat appellato, et ſufficiat remittere
de hoc ad notata ſupra rubrica proxima. §. nunc breuiter. verſ. au
tem. ſcias tamen quod Joan. mo. in decre. quamuis. de electio. lib.
ſexto. in. §. ceterum. diſtinguit cauſas maiores medias et minores
dicens maiores, de quibus de officio delega. quod tranſlationem
cauſas ſuper electionibus epiſcoporum per ipſam decre. quam
uis. ¶ Circa quod vide quod ibi in fine. v. gloſ. ſcripſit. P. M. nō
poſſe in ipſis renuntiari ſine pape licentia ſi ad ipſum eſt appella
tum: cuius dictum forte poſſet procedere, vt infra dicam ex quo
ipſi pape foret preſentata appellatio propter textū ipſius decre.
in mediis autem ſcilicet ſpiritualibus vel eccleſiaſticis ⁊ minoribꝰ
5 ſcilicet temporalibus ⁊ ciuilibus dic †quod licet partes quo ad pri
uatum intereſſe poſſint appellationi renuntiare non tamen poſ
ſent componere ſine iudicis autoritate. allegat de tranſactio. dece
tero. ⁊. c. ſuper eo. ⁊ de preben. niſi eſſet. de foro competenti. ſignifi
caſti. In primo autem caſu quando tractatur de receſſu fiendo ab
appellatione interpoſita propter premiſſa facta vel fienda ad ali
quam eccleſiaſticā dignitatem vel ipſorum alicuius occaſione vel

cauſa. Eſt diſtinguendum an appellans oppoſuerit manifeſtum
euidentem vel notorium ſcientie vel perſone defectum, et per hoc
appellauerit, aut id quod oppoſuit et propter quod appellauit
non eſt tale.

In primo caſu non poteſt appellān appellationi renunciando ab obiectis ipſis vel ipſorū qualitate deſiſtere inuito
appellato contra quem talia ſunt oppoſita. de electione. ſi forte. et
c. ab eodem. lib. vi. et eodem libro. de verbo. ſignificatio. c. ſi. et ſit vna
ratio que redditur in preallega. decre. ſi forte. qḋ ipſorū euidentiaȝ
examinatio que precedere debet et eſt primitus facienda illum examinandis aut dabit intentum aut negabit. ſecunda ratio eſt: qꝛ ex ſola
talium propoſitione eſt ipſo facto ius appellato queſitum repellē
di appellantem, ſi in ipſorum que euidentia vel manifeſta ſeu notoria dixerat probatione defecerit, non ſolum ab ipſorum et aliorum
propoſitorum proſecutione, ſed etiam a proſecutione proponēdo
rum. vt in preallega. decreta. ab eo. et ibi videtur velle glo. vltima q
6 †etiam volente appellato iudice tamen contradicente non poſſit
hoc caſu ab ipſis obiectionibus vel ipſarum qualitate appellans
recedere. In ſecū do vero caſu qñ. ſ. id qḋ opponiſe propter qḋ appellaſ non eſt tale. tunc ſubdiſtingue inter qualitates dignitatuȝ
de quibus agitur: qꝛ aut illa dignitas eſt, epiſcopatus et ſuperior
vel principalis eccleſie regularis marium vel feminarum, non cuius
vel principalis ecclesie ... aut inferior epiſcopali vel
ro vt dixi ſupra. §. proximo. in princip. aut inferior epiſcopali vel
regulari. et primo de inferioribus proſequamur. et in hoc caſu eſt indiſtincte dicendum quod ex quo non opponitur de euidenti notorio ſeu manifeſto crimine vel defectu poſſit appellans etiam inuito appellato ab appellatione recedere etiam re non integra. Dūmodo ſatiſfaciat appellato, prout ſupradictum eſt de non beneficialibus. rubri. proxi. ver. nunc breuiter.

Sed in primo caſu huius diſtinctionis, ſcilicet quādo
dignitas de qua agitur eſt epiſcopalis vel ſuperior vel principalis
regularis, eſt iterum ſubdiſtinguendum inter qualitatem iudicuȝ
ad quos appellatur: qꝛ eo caſu aut appellatur ad papaȝ aut ad inferiorem iudicem a papa. Si ad inferiorem iudicem dic quando
cunque poſſe recedi, vt in caſu ſupra proximo dictum eſt. ad hoc
faciunt not. de electio. prouida. lib. vi. in glo. in alñs. Cum autem
ad papam eſt appellatum quando de principali, regulari vel epiſcopali dignitate vel ſuperiori agitur, quāquā nō opponantur crimina vel defectus euidens, notorius vel manifeſtus iterum ſubdiſtinguimus an appellatio ſit pape preſentata, an vero eidem preſentata non ſit. ſi ſit pape preſentata non licet tunc partibus ab appellatione recedere ſine pape licentia, vt de electio. quamuis. §. ceterum. in ſi. et. c. ſi poſtquā. in principio. lib. vi. in alio vero caſu ſci
7 licet quando pape preſentata non eſt: tunc †eſt ipſis partibus licitum ab appellatione recedere. immo etiam eo caſu liceret et tantum
appellanti etiam re non integra quo ad aduerſarium dummodo
ſatiſfaceret, vt ſupra rubrica proxima. §. nunc breuiter dictum eſt
de non beneficialibus. Et patent premiſſa in preallega. decreta.
quamuis. de electio. lib. vi. et ibi not. in glo. per hoc videtur. Quolibet autem caſuum in quo in preſenti. §. eſt dictum poſſe ab appellatione recedi, intelligas dūmtamen ſine prauitate ſimoniaca fiat
talis receſſus per appellantem per. d. decreta. quamuis. §. ceteruȝ.
Et quod ſit officium iudicis a quo eo caſu, dicaȝ infra. §. proximo.
quero autem an quod dictum eſt ſuper ver. In primo autem caſu
locum habeat ſi appellaretur ne quis ad clericalem ordinem promoueatur et opponantur defectus vel crimina manifeſta, euidentia, vel notoria: et licet forſitan aliquibus videatur dicendum qḋ
ſic per decreta. vnicam. de vita et honeſtate clericorum. lib. vi. vbi
8 †clericalis ordo dignitas appellatur et in concordan. ibi allegatis.
in glo. ſi. Item per decreta. ſi forte. et c. ab eo. de electio. lib. vi. et per
decreta. ſi. de verborum ſignificatione. eodem libro. que indiffiniter et generaliter loquitur de promouendo ad aliquam dignitateȝ
ergo et clericalis includitur. faciunt notata. de electio. vt circa. in
gloſ. omnium. libro. vi. non tamen puto hoc fore de mente iuriū
predictorum.

Summarium.

1 Officium iudicis a quo, quod ſit. 2.
3 Iudex a quo poſt receſſum ab appellatione qd agere debeat. 4. 5.

§. Tertius.

1 **Tertio † de officio iudicis a quo** fuerat appellatū in cauſis vel negotiis electionū poſtulationū vel proniſionum ante vel poſt receſſum ab ipſa appellatiōe. Circa quod eſt
aduertēdum qḋ in huiuſmodi beneficialibus eſt dare appellationes ad papam interponi, et eo caſu quedam deuoluūt principale
ad ipſius curiam ex ſui forma: quedam vero non deuoluunt principale, vt. ſ. eo. tit. §. i. ver. primo igitur. et ver. eſt autē. In his que
deuoluunt adeo ſunt ante receſſum ab ipſa appellatione ligate manus iudicis a quo et ipſius officium ſuſpēſum quo ad ipſam qꝛ nil
prorſus pōt circa id de quo agitur attentare adeo qꝛ abſqꝫ alia reuocatione vel inhibitione qꝛ poſtea facit eſt irritū ipſo iure: qḋ eſt
eo caſu ſpeciale contra regulā non ſolum de appellationibus. libr.
vi. et circa hoc poſſes videre notata de elec. ſi poſtq̄. in gl. ſecun. li. vi.
2 †In aliis aūt appellationibus que etiā ad papam interpoſite nō
deuoluūt: eius officiū eſt tale quale eſt in appellationibus interpoſitis in nō beneficialibus de quibus. ſ. rub. proxi. §. nunc dicemus.
eſt etiam dare appellatiōes in huiuſmodi interpoſitas ad inferiores a papa. de quibus ſupra. §. i. ver. nunc autē. et ver. reſtat. et etiam
in hmōi eius officiū eſt quale eſſet in non beneficialibus. et hoc verum ante receſſum ab appellatione: poſt receſſum vero ab appellatione ad ipſius iudicis a quo fuerat appellatū officiuȝ pertinet facere qḋ facere debuiſſet ſi appellatio interpoſita non fuiſſet. hoc ta
3 men ſpeciali addito in huiuſmodi appellat. qḋ dȝ ipſe iudex † a
quo poſt receſſum ab ipſa appellatione inquirere ante omnia an
prauitas interuenerit in tali proceſſu et de aliis que ſunt ex officio
inquirenda: qꝛ nō debet cito manum imponere. lxxviii. diſt. quid
eſt cito. de electo. venerabilē. et c. nil eſt. ſȝ in hoc eſt differētia inter
appellationes ad papā interpoſitas in negotiis electionū vel poſtulationū principaliū, dignitatū eccleſiarū cathedraliū vel regularium
et interpoſitas ad papam in negotiis inferiorum dignitatuȝ vel be
4 neficiorum: qꝛ † tenetur iudex a quo poſt receſſum ab appellatione
ad papam interpoſita in negotiis principalium regularium vel cathedraliuȝ inquirere ante omnia de ipſa prauitate et ſi ipſam interueniſſe reperiit partes remittere ad papam cuȝ actis iuribus et munimētis infra terminū per ipſum iudicem partibus ſtatuēdum, vt
de elec. quāuis. in ſi. lib. vi. et ſi dicta inquiſitione omiſſa procederet
ad confirmandum electionē et conſecrationē electi proceſſus habitus ſuper premiſſis ac etiam confirmatio et etiam conſecratio non
valet, et ipſe iudex hoc faciens per annum eſt ſuſpenſus ab epiſcoporum confirmatione, vt eodem lib. c. prouida. Poſt receſſum autem ab appellatione ad papam in negotiis inferiorum dignitatū
5 et beneficiorū † debet iudex inquirere an in receſſu prauitas interuenerit &c. et male faciet ſi non inquirat per iura in prin. alleg. ſi tamen illa omiſſa procedit ad confirmationē et alia que imminent in
negotio facienda, illa propter hoc non vitiantur, vt in preallega.
decreta. prouida no. in. v. et. vi. glo. et ibi etiam ſcripſit. d. p. m. in tex.
ſuper verbo, negotiis. Et idem iuris eſt poſt receſſum ab interpoſita in negociis cathedralium vel regularium vel quorumcūqꝫ aliorum beneficiorum ad quemcunqꝫ inferioreȝ a papa, vt in caſu proximo dictum eſt.

Summarium.

1 Intimationis appellationis forma.
2 Intimatio quot modis fieri debeat.
3 Publicatio appellationis in quo loco fiat.
4 Publicatio licet de iure in vno loco ſufficiat, tutius tamen qꝛ pluribus locis fiat.
5 Cautela appellantis ſeruanda in appellatum.
6 Intimatio qñ ſit per procuratorē, ita de procuratorio vt de appellatione fieri debet fides.
7 Appellatio quandocunqꝫ in aduerſarii vel ſui procuratoris abſentia interpoſita habet vim peremptorie citationis, tunc locum habet intimatio, aliàs non.

§. Quartus.

1 **Quarto † de modo et forma inti-** mationis appellatiōis in hmōi beneficialibus, aut agitur vt quis
deiiciatur a iam effectualiter obtento. et tūc dicendū idē in omnibus qḋ in beneficialibus de quibus. ſ. rubri. proxi. §. qualiter. ver.
cautus etiam ſit. Aut vero agitur vt repellatur ab obtinendo, et
eo caſu eſt attendendum an fuerit ad papam appellatum eo modo et forma que habeat deuolutionem ipſo facto inducere ſi debitus intimandi modus ſeruetur, vt qꝛ circa appellationes ad papā
interpoſitas in negotiis principalium dignitatum cathedralium
eccleſiarum vel regularium ſeruata eſt forma decreta. ſi poſtquam.
de electio. lib. vi. ſiue in iudicio ſiue extra. et de qua. ſ. eo. tit. §. i. in ſi.
ver. reſtat. dumtamen ſi extra iudicium aliquo predictorum caſuū
ad eum appelletur contra certam perſonā et opponantur crimina
vel defectus ſeruetur forma decreta. vt circa. de elec. lib. vi. et per no.
in cle. cauſam eo. titu. in glo. in aliis et glo. ſeq. in glo. quid. et hoc caſu indiſtincte ſi ipſa appellatio in appellati vel ſui procur. in cauſa
ipſa ſpecialiter conſtituti abſentia fuerit interpoſita debet appellans per ſe vel per procuratorem ad hoc ſpecialiter conſtitutum
ipſi appellato

ipſi appellato vel eius in cauſa ipſa ſpali procuratori ipſam appel-
lationem intimare infra menſem computandum ab ipſius inter-
poſitione, ⁊ de momento ad momentum. vt in clemen. cauſam. de
2 electio. ⁊ ibi no. in glo. ⁊ ſic cucrit. debet † autē ipſa intimatio fieri al
tero duorum modorum vnus eſt quod ipſius appellationis tenor
ipſi appellato vel eius in cauſa ipſa ſpeciali ꝓcuratori porrigatur
ſub ſcriptura publica, quod ſi forte recipere denegaret puto tutuꝫ
licet non neceſſarium qȝ ibidē in ipſius preſentia ſuper terram vel
locum alium dimittatur.

Secundus quod ipſius appellationis tenor de publica

vel authentica ſcriptura ipſis vel eorum alteri perlegatur. ⁊ tunc ſi
copia petať fiat ſub ſcriptura publica vel authēticaꝫ ſi aliquo pre
dictorum modorū non poſſet fieri dicta intimatio, vt qꝛ ipſe appel
latus vel talis eius procurator haberi non poſſet: aut tanta eſt ſe-
uitia vel potētia appellati vel ſuorū procuratorū qȝ eorū alteri fie-
ri nō poſſet ipſa intimatio ſine periculo neqꝫ per appellantē neqꝫ
per procuratorē. Eſt tunc ad ſecundū gradū recurrendū, vt videli-
3 cet eo caſu fiat ipſius † appellationis publicatio ante domum quā
ipſe appellatus habitare cōiter conſueuit, etiā ſi habitaret ibi inq
linus ⁊ iꝫ in ipſa non habitet maiori parte anni. puta qꝛ in pluribꝰ
⁊ diuerſis locis habitat. nam ſufficit qȝ ibi habitet plus quā alibi.
perlegendo .ſ. publice ⁊ alta voce ipſius appellationis tenorē de pu
blica vel authētica ſcriptura: ſed ſi domus ipſa exiſteret in remo-
tis eo caſu in cathedralibus cauſis illius loci in cuius dioceſis per-
ſiſtit beneficium de quo agiť modo prefato eſt ipſa appellatio pu-
blice ⁊ alta voce publicanda et quolibet predictorum caſuum. Et
q ſi fit ante domū vel in eccleſia cathedrali eſt talis publicatio nihi-
lominus fiēda in eccleſia vel beneficio de quo agiť: ⁊ quolibet ipſo-
rum caſuum ſpecialiter copia eſt fiēda ſub ſcriptura publica vel au-
tentica. Si vero per appellati vel ſuorum complicium ſiue fautorū
metum vel potentiam ipſa intimatio fieri non poſſet neqꝫ per ſe
neqꝫ per alium in locis predictis eſt recurrendum ad tertium gra-
duꝫ vt videlicet fiat ipſa publicatio in aliquo loco viciniori in quo
ſine periculo fieri poſſit. ⁊ ſic publice ⁊ ſolenniter, puta in miſſa. vel
publica predicatione. vel ſermone. vel nundinis quod ſit veriſimi
le ad appellati vel ſui procuratoris in ipſa cauſa ſpecialiter conſti-
4 tuti notitiam peruenire. Et † licet de iure ſufficeret in vno tali lo-
co ipſam publicationē fieri. tutius tñ ꝙ in pluribus locis fiat eo ca
ſu. qꝛ eo magis preſumereť ad ipſius perueniſſe notitiā. ⁊ hoc etiā
caſu ſi petať copia fieri dꝫ modo ꝓmiſſo: ⁊ ſcias qȝ predicti gradus
ad literam ⁊ ordinati ſeruādi ſunt. vnde ſi omiſſo primo gradu qñ
ſeruari poſſet traſireť ad ſcdm, vel ſecundo omiſſo ad tertium non
valeret. Si igiť non fiat talis intimatio vel ſi fiat, non tamen infra
menſem, vel q̄cito commode poterit poſt lapſum eiuſdem mēſis
vel non ſeruata forma in gradibus premiſſis puniťur appellās pe
na de qua infra. §. proxi. dicam hec vera niſi ad appellatum ipſius
appellationis plena et certa notitia aliter perueniſſet infra tem-
pus infra quod intimatio erat facienda. et patent predicta in
5 clementi. cauſam. de electio. et notatis in ipſa. ſed † quia difficile eſ
ſet probare ad appellatum aliter perueniſſe certam ⁊ plenam no-
titiam, cum interdum in abſentia interponitur, vel ſui vel in ipſa
cauſa procuratoris, ideo caute facit appellans ſi ipſum intiman-
di modum eo non obſtāte ſeruet. Item ſiue ipſa eius forma roget
notarium vt publicum conficiat inſtrumentum. Circa quod vi-
de quod dixi ſupra.

6 Et quomodo quando † per procuratorem fit intimatio, ita de

procuratorio ſicut de appellatione debet fieri fides. Item qȝ pro-
curatorium conſtitutū ad intimandū continere debeat remiſſio-
nem dixi. ſ. rubri. proxi. §. qualiter autem. verſic. quid ſi procura-
tor. Si vero ad ipſum papam in premiſſis beneficialibus appelle-
tur ſm formam que nō habet deuolutionem inducere, vel ad infe
riores a papa, ſm quancunqꝫ formam interponiť appellatio ſiue
in iudicio ſiue extra iudiciū fuerit interpoſita eo caſu cum non ſit
differentia inter tales appellationes interpoſitas in beneficialibꝰ
⁊ interpoſitas in non beneficialibus, eſt in omnibus ⁊ per omnia
dicendum ⁊ diſtinguendū, vt ſupra rubri. proxima. §. qualiter. ver.
7 cautus. de non beneficialibus dictum eſt, veꝫ qȝ † quādocunqꝫ ap
pellatio in aduerſarij vel ſui procuratoris abſentia interpoſita ha
beat vim peremptorie citationis. tunc locum habeat intimatio.
alias non. verbigratia, vt quia terminus eſt prefixus ad iter arri-
piendum, vel ſe preſentandum, vel appellationem proſequendaꝫ
ab appellationis iudice, vel qꝛ eſt appellationi delatum per iudi-
cem, fortius ſi vtrūqꝫ cōcurrat .ſ. termini prefictio ⁊ delatio: ⁊ eo ca-
ſu non ſolum appellationis ſed etiam delationis ⁊ termini prefi-
ctionis. ⁊ ipſorum cuiuſlibet ſi ſubiecta fuerit eſt intimatio facien-
da vt in clemētinis hoc eo. ti. c. j. eſt aūt tūc ſeruanda forma intima
tionis de qua. ſ. in prealleg. cle. cauſam. de elec. in ſi. ⁊ hoc ad literā
proſequere, vt in prealle. §. qualiter autem. de interpoſitis in non
beneficialibus dictum eſt.

Summarium.

1 Pena non intimantis debitis modo ⁊ tempore. 3.
2 Intimatio ⁊ deuolutio licet vitientur, nō tñ vitiatur appellatio.
Impetrari poteſt ſuper appellatione, etiam extra curiam.

§. Quintus.

Quinto de pena non intimantis

1 † debitis tpe et modo videamus circa qȝ ſciendum ꝙ ipſius pena
eſt quando intimatio facta non eſt vel non debitis modo vel tem-
pore, vt eo caſu per ipſam appellationē principale ad curiā nō de-
uoluatur ibi cognoſcendum ⁊ tractatum etiā in his que ex vi ſim-
plicis appellationis ad papā interiecte habeant deuolutionē in-
ducere de quibus. ſ. eo. ti. §. j. ⁊. ſ. §. proxi. in prin. ⁊ patet hic in cle.
2 cauſam. cum de elec. Et ſcias qȝ † licet in premiſſis caſibus intima-
tio ⁊ deuolutio vitiētur nō tñ vitiatur appellatio. immo bene poſ
ſet in curia procedi ſuper ipſa appellatiōe: ⁊ primo de cauſa appel-
lationis ⁊ eius meritis cognoſcetur. Item etiam poſſet ſuper ipſa
extra curiam impetrari. vt no. in prealleg. decre. cauſam. in glo. qd
ergo. ver. ⁊ nota. In his autem caſibus in quibus non ex ſimplici
forma appellationis: ſed ex iudicis delatione principale deuolniť
vel ex prefictione termini abſqꝫ alia citatione terminus arctat de
3. quibus. ſ. §. proxi. ver. ſi vero ad ipſum papam, dic qȝ † ſi non fiat
intimatio debito modo vel tempore per talem delationem nō de-
uoluetur principale ⁊ per termini prefictionem non arctabitur ap
pellatus ad comparendum in ipſo termino nec procedetur cōtra
eum tanquam contra contumacem. dato qȝ non comparuerit in
ipſo termino immo oportebit ipſum de nouo citari ex quo ipſius
appellationis ⁊ delationis, cum terminus prefictionis ſi ſubſecu-
tus fuerit vel ipſorum alterius ſi alterum tantum eſt ſecutum inti
matio debito modo ⁊ tēpore facta non fuerit. ⁊ hoc probatur opti
me per clemen. primam hoc. eod. titu. coniunctam cum prealleg.
decre. cauſam. ⁊ hoc ad literam proſequere, vt ſupra ti. proxi. c. qua
liter. ver. cautus etiam ſit.

Summarium.

1 Forma et tempus proſequende appellationis, ⁊ pena nō de-
bito modo ⁊ tempore proſequentis.
2 Qualitas beneficiorum attendenda.
Eccleſia dicitur viduata per vacationem dignitatis. 3. 51.
4 Appellationis forma ſeruanda in ipſius proſecutione.
5 Eccleſiarum expeditio celer ⁊ velox eſt affectanda.
6 Forma a iure ſtatuta per decre. cupientes. de electio. libro. vj. quo-
tuplex ſit.
7 Electionis negotium ſola appellatio ad papam deuoluit.
8 Tempus quando currat de momento ad momentum.
9 Electus in quibus caſibus compellatur venire, aduerſario non
veniente.
Electi diſcordes quorum vnus in eccleſia, alter in curia, quando
incipiant currere tempora.
10 Propoſitio impedimenti a quo fieri debeat.
11 Electus propter impedimentum excuſatur a perſonali compari-
tione, ⁊ impedimento ceſſante intra quod tempus teneatur com
parere.
12 Juſtum impedimentum habens, ⁊ illud proponi nō fecit intra tē
pus intra qȝ tenebatur, nunquid cadat a iure ſuo.
13 Electus perſonaliter vel per procuratorem intra tempus debitū
ſe preſentauit in curia, ⁊ pape vel auditoris copiam habere nō po
tuit, ⁊ petitionem porrigere nequiuit, nunquid ei imputandum.
14 Protelatio ſequentis temporis curſum impedit non preteritū.
15 Electio non preſentata electo, ſed aliter ad ipſius notitiam peruē
ta quid agere debeat.
16 Appellationis merita ⁊ veritas cauſe primitus cognoſcenda.
17 Prelaturis vacantibus, eccleſie dicuntur viduate.
18 Procuratorē cōſtituere nō teneť impeditus in arduis cauſis. 20.
19 Duo ſufficiunt ex pluribus opponentibus.
21 Ingerens ſe in beneficio ſuſpenſione durante, ab ipſo perpetuo
priuatur.
Opponentes licet aliqui repellanť, iudex tñ ex officio dꝫ inquirere.
22 Opponentes venientes ſine actis, iuribus ⁊ munimentis qua pe-
na puniantur.
23 Excluſus in penam ab obijciendo an poſſit per viam denūtiatio-
nis electionem dicere nullam.
24 Epiſcopus ſe opponens electioni archiepiſcopi vel regularis ꝓla
ti, an teneatur perſonaliter adire curiam.
25 Opponentes ſe electionibus factis ad principales prelaturas mo
naſteriorum marium in quibus locum habeant.
26 Electus non impeditus intra qȝ tempus venire teneatur.

27 Procuratorium eligentium potius debet eſſe ad inſtruendum ꝙ ad confirmationem petendam.
28 Expenſarum diſtributio qualiter facienda.
29 Expenſe inſtructoribus a quibus miniſtrandę.
30 Electus non tenetur offerre expenſas inſtructoribus.
Ou nõ miſſionis inſtructorum cui ſpectet.
31 Pena electi non ſupportantis expenſas inſtructoribus debitas.
32 Pena eadem electi venientis et recedentis ſine pape licentia negotio infecto, et inſtructoribus.
33 Caſus in quibus eligẽtes vel opponẽtes a ꝓceſſu ꝓſecutiõe priuant.
Proceſſus habitus cum eligentibus an noceat electo.
34 Inſtructores quod priuilegium habeant.
35 Electus remotior ꝙ electores, an idem ſit terminus electo ad veniendum, et electoribus ad mittendum.
36 Electorum et confirmatorum eadem intelligentia.
37 Conſtitutioni ſatiſfaciendum eſt.
38 Poſtulatus ſi patiatur defectum in ordinibus, ſcientia vel etate ad quem recurrendum.
39 Decre. i. de elect. lib. vi. a quibus ſeruari debeat.
Epiſcopi et eorum ſuperiores debent poſtulari et non eligi, Abbates vero eligi et non poſtulari.
40 Poſtulatio ſiue fiat in concordia ſiue in diſcordia, ſemper poſtulatus tenetur inſtructoribus expẽ. ipſas miniſtrare.
41 Dicta de opponentibus ſe electionibus, in quibus locũ habeant.
42 Electoribus non mittentibus inſtructores modo debito, an contra ipſos competat repetitio ipſi electo expẽſarum per eũ factarũ.
43 Religioſe et regulares mulieres non tenentur perſonaliter accedere ad papam, ſed ſufficit ꝙ per procuratorem compareant ſufficiẽter inſtructum.
44 Subiectio immediata negotium deferens ad papam, ſufficit adire legatum de latere in illa prouincia datum.
45 Iurium antiquorum forma eſt ſeruanda.
46 Proceſſus melius cum principali, ꝙ cum procuratore tractatur.
Computatio tẽporis arbitrarij an ſm ſingulares vel legales dies ſit facienda.
47 Electus vel poſtulatus habens duo domicilia a quo fiet dictarũ computatio.
48 Electus vel poſtulatus qui non venit in termino nec poſtea, ſi aduerſarius petat ipſum pronunciari priuatum per decre. cupiẽtes, quid iuris.
49 Negotiorum geſtor qui ſine mandato propoſuit excuſationem legitimi impedimenti excuſantis a comparitiõe perſonali, ſi admittatur an valeat et ſufficiat.
50 Iudex accelerare non debet ad pronunciandum illum qui non venit in termino penam incurriſſe.
52 Appellationum varie ſpecies.
53 Forma qualis ſeruanda in appellationis proſecutione.
Confirmatus cum non poſſit adminiſtrare appellatione pendente, eccleſia eſt in pendenti et ſine legitimo adminiſtratore.
54 Appellans et appellatus ad omnes quorum intereſt intra qđ tempus iter arripiant ad ſedem apoſtolicam accedendi.
55 Proceſſus factus ante lapſum terminum .xx. dierum in alterius partis abſentia nunquid valeat.
56 Termino lapſo admittitur proſequens appellationem dũmodo res ſit integra.
Res dicitur integra multipliciter.
57 Forma que ſit ſeruanda de iuris rigore in proſecutiõe appellationis interpoſite ad papam.
58 Appellans quid ſeruare debeat vt omne dubium tollatur.
59 Forma proſecutionis que in nõ beneficialibus obſeruatur, in quibus etiam obſeruetur.
60 Opponens qui non appellauit an teneatur ad formam proſecutionis de qua in decre. i. de elec. lib. vi.
61 Contumax a principio non ſeruando formam in ꝓſequendo poſt inchoatum proceſſum cũ procuratore aduerſarij, an ſit audiẽdus.
62 Electus ad cathedralem vel regularẽ eccleſiã, debite cõparẽs, nũquid poſſit confirmationem petere per procuratorem.

§. Sextus.

1 **Sexto videndum reſtat** † de forma et tẽpore proſecutionis appella. in premiſſis cauſis interiecte et de penis non proſequẽtis debito modo et tempore. ¶ Circa quod aduertendum qđ quo ad ſiniendum cauſam ipſam etiam in iſtis nil eſt immutatum, vnde ſeruandum eſt quod habuiſti ſupra tit. proxi. §. nunc breuiter. in principi. et ver. licet autem. et ver. et nota. Sed quãtum ad actum proſecutionis tantum pertinet videamus. ¶ Circa quod eſt primo diſtinguendum an appelletur in cauſa que intentatur vt quis iam effectualiter ab obtento eiiciatur aut qua agitur vt repellatur ab obtinendo. in primo caſu nulla eſt differentia quoad ꝓſecutionẽ interiectas in huiuſmodi beneficialibus de quibus. ſ. titu. proxi.
2 §. nunc breuiter. in ſecundo vero caſu eſt diſtinguendũ inter † qualitatem beneficiorum: quia aut agitur de proſecutione appellationis interpoſite in negotio electionis, poſtulationis vel prouiſionis principalis dignitatis, cathedralis vel regularis eccleſie maiorum, per cuius dignitatis vacationem dicitur ipſa eccleſia viduata: aut de proſecutione interpoſite in negotijs inferiorum dignitatum, perſonatuum vel beneficiorum.

Et nota ꝙ maiorum ideo dixi, quia in prelaturis monaſteriorum monialium ſeu feminarum locum ſibi nõ vendicat per omnia ſubſequens ſtatim forma proſecutionis, vt dicam infra eo. ver. vnum tamen animaduertendum. Item viduata ideo dixi: quia etiam in his prelaturis per quarum vacationem eccleſia viduata non dicitur non vendicat ſibi locum vt archidiaconatu vel archipresbyteratu in cathedrali eccleſia ſub epiſcopo, vel prioratu ſiue ſub prioratu in regulari ſub abbate vel his ſimilibus de quibus dicam infra. e. ver. nunc verſemur. ſed ſeruãdum eſt qđ dicam infra circa finem. verſic. veruntamen. et de vtroqꝫ vide quod no. de elec. cupientes. in prin. glo. virorum. li. vi. In primo ſcilicet cum agitur de proſecutione appellationis interpoſite in negotijs
3 prelaturarum cathedralis, vel regularis eccleſie maiorum † per quarum vacationem dicitur eccleſia viduata ſubdiſtinguimus circa perſonas iudicum ad quos eſt appellatum: quia aut ad papam aut ad inferiorem a papa appellatum eſt. Si ad papam eſt appellatio interiecta in huiuſmodi negotijs prelaturarum principaliũ, cathedralium eccleſiarum vel regularium maiorum, tunc ſubdiſtingue aut talis appellatio non deuoluit ad papam negotium confirmationis vel infirmationis electionis, poſtulationis vel prouiſionis cum nulla fuerit facta ante vel poſt ipſaꝫ appellationẽ ad aliquam ipſarũ dignitatum. verbigratia. appellaui ad papam ne Titius vel ne decanus vel archipresbyter vel archidiaconus vel ne filius ſempronij, cum ipſe vnicũ tñ filium habeat eligatur ad aliquã talem dignitatem et hoc cõtra certam perſonã vel cõtra incertam: vtputa ne aliquis excõmunicatus. ſuſpẽſus vel irregularis vel nõ idoneus ad huiuſmodi eligatur. vel ne fiat electio niſi canonica vel appellat ſuperior ne illi ad quos alr de iure hoc pertinebat eligãt, poſtulent vel prouideãt dicens hoc ius ad ipſum deuolutum: vel appellant aliqui ad papam ne ſine ipſis fiat per canonicos electio dicentes ius eligẽdi ad ipſos ſimul cũ canonicis pertinere, et nulla electione, poſtulatiõe vel prouiſiõe cõtra hmõi appellationẽ ſubſecuta hmõi articulus ad papam remedio appellationis defertur.

Aut vero talis appellatio deuoluit ad papaꝫ negotium confirmationis vel infirmationis electionis vel poſtulatiõis vel prouiſionis facte ad aliquã premiſſorum dignitatuꝫ, ſiue ante appellationem fuerit facta et hoc planũ ſiue poſt. vt ꝙ non obſtante appellatione prius ad papam interiecta extitit celebrata de eius confirmatione vel irritatione modo agitur, et ante oĩa expediamus primũ membrum quo caſu puto diſtinguendũ, vtrum contra certam perſonam obijciendo eidem crimina vel defectus fuit appellatum ne eligatur vel poſtulet, vel ne ſibi fiat prouiſio. an vero contra incertã perſonam. primo caſu lꝫ non ſit ſeruanda: qꝛ nec ſeruari poſſet forma decre. cupiẽtes. de elec. lib. vi. de qua ſtatim ſub-
4 mittam, eſt † tamẽ circa ipſius appellationis proſecutionem ſeruãda forma decre. prime. de elec. lib. vi. de qua dixi. ſ. e. ver. nũc verſemur. Nã non eſt dubiũ ꝙ ſi decre. vt circa non emanaſſet eo caſu locũ ſibi vendicaſſet preal. decre. in qbuſcunqꝫ appellatiõibus interpoſitis ad papã ſiue in cathedralibus et regularibus dignitatibus ſiue in inferioribus. vbi ergo immutata nõ reperit ipſi adhuc eſt ſtandũ. ſed cũ decre. cupientes. locũ habeat tñ qñ per appellationem deuoluit ad papã negotiũ cõfirmationis, poſtulatiõis vel prouiſionis ante vel poſt appellationẽ ipſam facte, ergo in alijs caſibus per dictã decre. cõprehenſ. ei ſtabimus. ad hoc faciunt no. in ipſa decre. prima. in glo. quid faciendũ. et decre. vt circa. eo. titu. in
5 prin. et ibi no. in glo. quid igitur. ad † hoc etiam tenendũ monet celer et velox eccleſiarum expeditio affectanda. ad hoc preal. decre. cupientes. in prin. de elec. ne pro defectu. et. l. diſſ. poſtꝙ. In ſcđo vero caſu quando. ſ. nõ interponitur cõtra certã perſonã. ſed contra incertam. Exemplifica ſupra vt in ſecundo exẽplo et ceterioribus, vel ſi contra certã interponat non tñ opponunt crimina vel defectus dicas qđ cum nil hoc caſu reperiam quo ad proſecutionem ipſius de iuris veteris obſeruantia immutatum, illi adhuc ſtandum vt ſic ſeruemus tunc circa talium appellationum proſecutionem qđ dictum eſt. ſ. ti. proxi. §. nunc breuiter.

In ſecundo vero principali mẽbro ſcilicet quando appellatio ad papã interiecta ad ipm deuoluit, negotiũ confirmationis vel caſſatiõis electiõis poſtulationis vel ꝓuiſionis facte ante vel etiã poſt ipſam appellationẽ ad aliquã dignitatuꝫ ipſarũ cathedralium vel regulariũ maiorum ſiue in iudicio ſiue extra fuerit interpoſita ſiue talis ſit appellationis forma que ipſo facto deuoluit principale

nit principale ſiue non, vt dicam infra. verſi. eo autem caſu triplex
6 eſt †forma a iure ſtatuta per decreta. cupientes. de elec. libro ſexto.
Et quia ipſa decre. quo ad hoc equiparat quando per appellatio-
nem vel immediatam ſubiectionem ad papam pertinet confirma-
tio, et ipſa ſimul coniungendo proſequitur &c. ego idem hic faciã.
prima autem forma conſiſtit circa electorum comparitionem. ſecũ
da circa opponentium preſentationem. tertia circa inſtrumentorũ
miſſionem et expeñ. dationem. et primo predicta proſe quar. de ele-
ctis et ſeipſis opponentibus. ſecundo de poſtulatis et ſe opponẽ
tibus eiſdem infra verſicu. premiſſo. de prima ergo forma eſt ſcien-
dum quod electus ad cathedralem vel regularẽ eccleſiam de qui-
7 bus ſupra cuius †electionis negotium ſola appellatio ad papam
deuoluit vel deducit quomodocunq; etiam ſi a confirmatione fue
rit appellatum, debet infra menſem ab interpoſitione appellatio-
nis et ipſius hora numerandũ ſi in ipſius electi preſentia vel ipſius
procurato. in cauſa ipſa ſpecialiter conſtituti fuerit interpoſita vel
ſaltem ab intimatione debito modo facta, ſi in premiſſorum alicu-
ius preſentia interpoſita non fuerit, de qua forma ſupra. §. quar-
to de forma. et ſe et ſuas ſarcinulas debet parare. et qd tunc tantum
incipiant tempora proſecutionis dicere, conſueui in decre. cupiẽtes
in prin. ſup verbo conſenſu. et facit qd ibi no. in gl. certa. et quod no.
Guil. de mõte lau. in cle. cauſam. ſup verbo, intimata. electus vero
cuius negotiũ immediata ſubiectio deducit ſtatim poſt preſtitum
ſue electioni conſenſum vel poſt habitã de ipſa certam et indubita
tam notitiã ſi eidẽ ipſa electio tpe debito non preſentaretur, debet
ſe et ſuas ſarcinulas parare. ſ. menſem ab ipſius conſenſus vel noti-
8 tie hora numerandũ, non aũt a die tñ †quia illud tps currit de mo
mento ad momentũ. vt in preallег. decre. cupientes. ſcripſit. d. P.
M. ſuo verbo. cõſenſum. debet aũt predictorũ quilibet infra ipſũ
menſem vel ſaltẽ poſt lapſum eiuſdẽ menſis quãcito commode po
terit iter arripere ad ſedem apoſtolicã accedẽdo. et ſiue. ſ. ipſum mẽ
ſem iter arripuerit ſiue non. habebit ipſe electus ab ipſius menſis
lapſu tps arbitrarium ſm loci diſtantiam, temporis, et locorum ac
perſonarum et etatum qualitatem arbitrandum infra quod ſe de-
bet apoſtolico conſpectui perſonaliter preſentare cum omnibus
actis iuribus et munimentis ad dictam cauſam ſpectãtibus et pro-
ceſſus ſuos contingentibus et confirmationem, ſeu executionem,
ſiue proſecutionem ſue electionis petere. et hoc ſiue opponentes,
ſiue eligentes venerint ſiue non, quod ſi infra tempus ipſum non
venerit adhuc expectatur per. xx. dies. infra quos ſi iuſto impedi-
mento ceſſante tali quod ipſum excuſet perſonali comparitione
non venerit et petierit, vt ſupra dictum eſt ſiue id negligenter ſiue
contumaciter fecerit eſt ipſo facto priuatus omni iure ſibi ex ipſa
9 electione queſito, vt in preallega. decreta. vſq; ad. §. electos. †Et
quare compellatur electus venire in caſibus premiſſis aduerſario
non veniente, maxime cum ſola appellatio ſit. per. xx. in gloſ. qua-
re ponitur et in vltima gloſſ. no. ad quod eo caſu pertineat ipſius
dignitatis prouiſio.

Si autem duo in diſcordia eſſent electi, quorũ vnus
eſt in eccleſia alter in curia quãdo in-
cipiant eo caſu currere tempora no. in preallega. decre. §. ad hec. in
glo. ſ. qd. in ſi. Si vero ipſe electus iuſtum habeat impedimentum
eundem excuſans a perſonali comparitione, eo caſu debet illud
ppoui facere infra tempus premiſſum infra quod tenebatur per-
ſonaliter comparere et infra dies. xv. illud probare poteſt ſtatutũ
dilationem ad illud probandum. debet autem ſm Archidia. ibi-
10 dem talis impedimenti †propoſitio fieri per procuratorem haben
tem ad id ſufficiens et ſpeciale mandatum. Item debet ipſe ele-
ctus, eo caſu quo propter impedimentum excuſatur a perſonali cõ
paritione infra ipſum tps, infra quod tenebatur pſonaliter cõpa-
rere ſi impedimentum nõ fuiſſet ſe preſentare per pcuratorem ad
ipſam ſpeciale mandatum habentẽ, cum actis iuribus et munimen
tis omnibus ad ipſam cauſam ſpectãtibus. Itẽ debet eo caſu quo
11 propter impedimẽtum †excuſatur a perſonali comparitione ipſo
impedimento ceſſante ſe perſonaliter preſentare coram papa in-
fra tantum tempus infra quantum tenebatur ſi impedimentum
nõ habuiſſet legitimum quod tempus ſtatim poſt impedimenti
ceſſationem currere incipit.

Et ſcias quod ſi tale fuiſſet impedimẽtum qd
nedum iter impediuiſſet
ſed etiam paramentũ, habebit tũc menſem qui dabitur ad ſe parã-
dum alias non habebit niſi tps arbitrariũ et. xx. dies, vt no. in palle
ga. decreta. in. §. quod ſi in gloſ. penulti. quod etiam placet Joan.
Mo. et Archidia. Premiſſis vero deficiẽtibus vel ipſorum aliquo
vt quia ipſe electus cum impedimentum nõ haberet coram papa
infra menſem et tempus arbitrarium et. xx. dies ſe perſonaliter non
preſentauit, vel preſentauit, ſed non petiit confirmationẽ ſeu exe
cutionem, ſiue proſecutionem ſue electionis, vel ſi iuſtum impedi-
12 mentum †habuit illud proponi non fecit infra tempus infra qd
tenebatur perſonaliter comparere ſi impedimẽtum nõ habuiſſet:
vel ſi fecit illud tempore debito proponi, tamen poſt datam dila-
tionem ad probandum illud nõ probauit infra dies. xv. vel ſi ppo
ni fecit et comprobauit tempore debito: tamen infra tempus infra
quod comparere perſonaliter tenebatur per ſufficientem procura
torem ad cauſam ipſam coram papa non comparuit vel ſi premiſſa
omnia ſeruauit: vt quia bene pponi fecit et pbauit impedimentũ
tpe debito et infra tps infra qd tenebatur et pcurator ſufficiẽter cõ-
paruit: tñ impedimento ceſſante ſe pſonaliter non pſentauit infra
tanti tpis ſpatiũ infra quantũ tenebat a principio pſonaliter cõpa
rere ſi impedimentũ non fuiſſet in pmiſſis quinq; caſibus et ipſorũ
quolibet, eſt electus ipſo iure priuatus oi iure ſibi p electionẽ qſito
vt patet in preallega. decre. cupientes. ad pmiſſos autẽ caſus adde
ſextũ in quo eſt eadẽ pena. vcʒ ſi electus pſonaliter vel in caſu quo
a pſonali cõparitione excuſabat p pcuratorẽ ſe preſentauit: tamẽ
ante finitũ negotiũ ipſe vel pcurator receſſit ſine pape licentia. hic
eſt caſus decreta. ſi poſt. §. ſecundo reſpõſo. de electio. li. vj. ſcias aũt
13 qꝫ †ſi electus pſonaliter vel p pcuratorẽ eo caſu, quo potuit infra
tempus debitum ſe preſentauit in curia: tñ infra ipſum tps pape
vel auditoris copiã habere nõ potuit et ſic petitionẽ de qua ſupra
facere et porrigere nequiuit, non eſt ei imputandũ dummodo ipſe
hoc pteſtetur in ſcriptis et coram oſtiarijs et tabellione et hora con-
grua, vt in palleg. decre. cupientes. §. quod ſi p no. in glo. ſi miſit. et
ibi videre poſſes an vnica pteſtatio hoc caſu ſufficeret. Archidia-
co. tamen ibi dicit quod ſi alios inſtante papa admiſit eo tempore
quo ipſe preſumitur negligens et potuiſſe quod alij potuerunt,
et ibi etiam tractat ipſe et Joan. Mona. a quo auditore ſit peten-
dus dicentes ſufficere ſi ipſum habens petere poterat a referenda
rijs, vt in authenti. de referen. collatio. ij. quod tamen Archidia-
co. dicit verum eſſe cum non a papa, ſed ab ipſis peti ſolet, ſed ſi eo
tempore quo papa ſui copiam fecit quoſdam de inſiſtentibus ad-
miſit quoſdam non, ille non admiſſus preſumitur in inſtantibus
non admiſſus. ſed Barto. et Joan. Mona. vt dicit ipſe Bar. tunc
14 ipſe iterum proteſtetur, †quia proteſtatio ſequẽtis temporis cur-
ſum impedit non preteritum.

Eſt autem diffoꝛmis pena non comparentis
debito tpe a pena cõpa-
rentis, ſed nõ debito modo, ſcʒ cum actis, iuribus et munimentis:
qꝛ in primo caſu eſt ſtatuta pena priuatiõis ipſo facto ab omni iu-
re per elec. queſito electo. in ſecundo eſt pena ſtatuta: qꝛ dilationes
p actis, et iuribus et munimentis pducendis extra curiam non ha-
bebit, vt in palleg. decre. cupientes. quod tamen intelligas de his
tantum actis et iuribus et munimentis que pducere tenebatur: qꝛ
neceſſaria ad id quod tũc tenebatur. Sed ſi aliquid a princi. nõ op-
poſitum opponatur de nouo: qꝛ diuinare non tenebatur bene ha-
bet eo caſu dilationem ad pducendum defenſionem extra curiam:
vt ibi no. in pe. glo. prime partis.

15 Eo autem caſu quo †electio nõ fuit ipſi electo
pſentata, ſed ad ipſius no-
titiam aliter puenit, ſufficiat ſi portet munimẽta que poteſt, vt ibi
no. in princi. glo. vt diſpenſatio. iſtud tamen eſt circa hanc materiã
notandum quod forte rigoroſum videbitur et in veritate eſt, licet
eius contrarium de iure defendi non poſſit quod predicta pſecu-
tionis forma eiuſq; pene vendicant ſibi locum non ſolũ in caſibus
in quibus ex ſimplici et nuda appellationis forma principale nego
tium ad curiam ſiue ad papam defertur, de qua. S. eod. titu. §. j. in
princi. ſed etiã illa que ex ſui forma nõ deuoluit ſtatim, ſed eſt prius
de appellatione cauſa et meritis cognoſcendum, de qua ſupra. §.
preceden. verſicu. eſt autem. et hoc etiam tenent Barto. et Guil. et
Joan. Mona. in preallega. decre. cupientes. vbi hoc dicunt ſuper
verbo, appellatio. et refert Archidiaco. curiam ſic ſeruare et exem-
plificant ipſi ſic, pone quod ab interlocutoria iudiciali lata ſuper
16 confirmatione in caſibus pmiſſis appellat ad papam †licet ſit hoc
caſu primo de appellationis meritis et veritate cauſe cognoſcẽdũ
et ſi apparuerit male appellatum ſit remittendus appellans ad iu
dicem a quo, nihilominus tamen arctat conſtitutionem et electio
nem et opponentem, de quibus infra dicetur ad pſonalem compa-
ritionem et ad inſtructores de quibus ſtatim ſubmittam. et ſi pnun
tietur male appellatũ et electores et inſtructores venerint hoc caſu
fruſtra et in vanum coacti fuerint perſonales labores et expenſas
ſubire: quod multum videtur durum et canonice equitati contra-
rium: tamen quia ſi apparuerit bene appellatum per hoc patebit
negotium ad papam deuolutum et ipſos ligatos conſtitutio-
ne premiſſa procedetur in curia ſine noua citatione nõ poſſet con-
trarium de iure defendi. vnde audiui. d. P. M. in ſcholis dicẽtem
ſuper ipſa decreta. cupientes. quod quia ſibi durum hoc nimium
videbatur: tamen contrarium de iure defendi non poterat. volue
rat hoc ſcribere in gloſ. ordinaria ipſius decret. nolens approbare
qꝫ ſibi durum nimium et rigoroſum videbatur nec reprobare qꝫ de
iure erat, et obſeruari putabat, dicit qꝫ pro et S. facit decret. ſi poſt-
quã. in ſi. de elec. lib. vj. et ibi no. in glo. in contrarium dictum predi
ctorum placet, ſed exemplum diſplicet. ponit enim exemplum in
appellatione interpoſita ab interlocutoria iudiciali lata ſup cõfir-

mationе talis electionis, cum enim talis appellatio ad hoc vt te-
neat debeat in ſcriptis proponi et expreſſa cauſa probabili, vt de
appella. cordi. lib. vi. et interpoſita dicta forma ſeruata in negotijs
electionum ad prelaturas cathedralium vel regularium eccleſiarũ
17 per quarũ † vacationem ſunt eccleſie viduate, de quibus ſupra ha-
beat principale ſtatum ad papã deuoluere, vt de electionibus quã-
uis lib. vi. vbi dicit text. in iudicio vel extra iudicium ad idem. eod.
lib. vi. et titu. et. c. ſi poſtq̃. in princip. vbi hoc tenent Joan. Mo.
et Archi. qui hoc ibi in princip. notauerunt ſuper verbo, appella-
tum. et ibi poſt eos etiam ſcripſit. d. P. M. ergo de appellationis
meritis non erit cognoſcendum primitus ex quo deuoluit princi-
pale. eſſet autem forma vt ſi in ipſis caſibus a diffinitiua appellare
tur non in ſcriptis vel ſcriptis non expreſſa cauſa probabili vel ſi
non fieret intimatio appellationis interpoſite ſiue ante diffiniti-
uam vel poſt in aduerſariũ et procura. abſentia ſm formam clemen.
cauſam. de elec. et circa hoc poſtea videre quod ſcripſi in preallega.
ver. et. j. eo. titu. §. quarto de forma. et not. in tali proſecutione ſpe
18 cialem cauſam contra regulam que habet quod in † arduis cauſis
impeditus non tenetur procuratorem cõſtituere, vt etiam not. in
pal. decre. cupientes. in. §. qđ ſi. in glo. ſpeciali. de poſtulatorũ pſen-
tatione. dicam. j. eo. §. ver. premiſſo. de elec.

De ſecunda autem cõſiſtente circa opponentium pre-
ſentationem cum ſcilicet in electionibus
pſatis ad cathedrales vel regulares eccleſias ſactas appellatur ad
papam, eſt conſiderandum an vnica tantum fuerit electio, cui ali-
quis vel aliqui ſe opponunt, aut plures fuerint in diſcordia ele-
ctionis celebrate in primo caſu, ſcilicet quando vnica tãtum facta
eſt electio cui aliquis vel aliqui de collegio ſiue extra ſe opponunt
ſi opponentes ſunt vnus vel duo ipſi vnus vel duo, vel ſi ſunt plu-
res quando duo ſaltem ex ipſis tenentur comparere pſonaliter. j.
idem tempus. j. qđ electus venire vel mittere tenebatur, etiam dicũt
hoc caſu venire cum ſufficienti mandato aliorum e plene inſtructi
ſuper negotia, ſiue opponentes ſint de numero eligentium ſiue nõ
dummodo ipſorum interſit, et facit. s. titu. proximo. §. j. in princi.
et patent predicta in preallega. decreta. cupienten. §. ſi vero. et ibi
19 no. in. §. ſi autem. quod † ſupra dictum eſt. quod ex pluribus oppo
nentibus ſufficiunt ſaltem duo, intelligendum eſt etiam ſi ipſi plu
res ſingulariter plura crimina opponerẽt. Item quod premiſſum
eſt de ipſorum opponẽtium perſonali comparitione, verum intel
ligas niſi ipſorum contradicentium vel capituli paucitas eos eui-
denter excuſet. quod intellige vt no. eo. c. in. §. ceterum. in gl. quo-
modo hoc. et in glo. ſequen. et quot dicantur pauci ibi no. quo caſu
tenentur infra idem tempus infra quod, ipſi venire tenebant pcu
ratorem mittere ſufficienter inſtructũ cũ omnibus iuribus actis et
munimentis ad cauſam ſpectantibus et poterit talis pcurator con
ſtitui extra numerũ opponentium, vt no. eo. §. in gl. etiam qđ licet
Jo. Mo. et Archidiaco.

Et ex hoc potes notare alium ſpecialem caſum con
tra regulam que habet quod in ar
20 duis † nõ poteſt quis cogi procuratorem conſtituere. et de hoc no.
in palleg. decre. §. quod ſi. in glo. ſpeciali, vt dixi etiam. s. pxi. verſi.
in ſi. Itẽ debẽt dicto impedimento ceſſante pſonaliter vt predicit
comparere ſi ſint duo vel vnus tãtũ vel de ſeipſis duo ſi ſint plures
quam duo, et hoc infra tantum tps a dicti impedimenti ceſſatione
numerandum infra quantum perſonaliter comparere tenebãtur
ſi impedimentum non fuiſſet.

Premiſſis vel eorum aliquo deficiẽte puniũ-
tur opponẽtes hac pe-
na: quia ipſa totali pſecutione pceſſus ſunt per ſententiam exclu
dendi et priuandi per triennium a perceptione prouentuum benefi
ciorum ſuorum que in illa eccleſia obtinent, vt in palleg. decre. §. ce-
terum. et ſe. et quis ipſos habeat priuare, et an hoc caſu ſi dicta ſuſpẽ
21 ſione durãte † ingerant ſe dictis beneficijs, ſint ab ipſis ppetuo pri
uati no. in palleg. §. in gl. p ſniam et licet tales opponẽtes repellã-
tur iudex tñ ex officio dz inquirere, vt ibidẽ in glo. vt qz. Et intelli-
gas illos tantũ opponentes pdictã penã incurrere q in pdicta op-
poſitione perſiſtunt, vel recedunt ab ipſa eo modo vel tpe quo non
poſſunt ſm Bar. et Guil. vt ibi no. in glo. excludent ergo. q etiã ibi
placet Jo. Mo. Hec vera tñ intelligas niſi oppoſuiſſent euidentẽ,
notorium vel manifeſtũ ſcientie vel pſone defectum, vt in decreta.
ab eo. de electio. lib. vj. Qđ aũt dixi. s. eo. §. ver. ad premiſſos. de re-
cedentibus negotio nõ finito repetitum intelligas in perſonis op
ponentium per decretalem ſi poſtq̃ ſcdo reſpõſo. de electio. li. vj. et
22 per ibi no. in gl. q hic. Itẽ eodẽ modo dicẽdũ † videt de pena op-
ponentiũ venientiũ, ſed ſine actis iurib9 et munimẽtis, vt eadẽ ſint
q in elec. vt no. in palleg. decre. §. electos. et ibi conſueui dicere.

Et hac eadem ratione idẽ intelligas de opponẽtib9
ſe puiſioni vel confirmationi, vt in de
creta. ſi poſtq̃, de elec. lib. vj. in fine. et idem etiã de opponentibus ſe
poſtulationi in caſibus premiſſis eo ſaluo, et de poſtulatione facta
ex eo: quia eſt ſic eccleſie alligatus quod ſine pape licentia non ha-
bet volatũ, vt dictũ eſt in fine huius. §. De pena aũt deficientiũ in
23 pbatione obiectorũ dicam infra. §. vlti. An † vero in penã ab obij-
ciendo excluſus poſſit p viam denũtiationis dicere electionẽ nul-
lam. dic vt ibi no. in glo. argue. Cũ vero plures fuerint electiones
in diſcordia celebrate quibus aliqui ſe opponũt, eſt conſiderandũ
an illi qui ſe opponunt ſint de collegio et numero eligentium et eo
caſu ſufficiat quod ipſorum loco veniant inſtructores, de quibus
dicam infra. ver. de tertia autẽ forma. Si autẽ opponẽtes nõ ſunt
de collegio et numero eligentiũ, vt quia dioceſani vel alij, quorum
intereſſet. et facit quod dixi ſupra proxi. titu. §. j. eo caſu non obſtã-
te miſſione inſtructorum ipſi tenentur pſonaliter venire, vt. s. ver-
ſicu. de ſecunda. in princip. dictum eſt. Item nota. in dicta decreta.
cupienten. §. ſi vero. in glo. ſi ergo. alias incurrit penam, de qua ſu-
pra verſicu. de ſecunda. et idem placet Joã. Mo. et Archi. an vero
24 † epiſcopus ſe opponens forte electioni archiepiſcopi vel regula-
ris prelati teneatur perſonaliter venire ad curiam. no. in palleg. §.
ſi vero. in glo. dixit Guil. quando autem electus obijcit opponen-
ti quod tempora non ſeruauit. et ipſe opponens idem replicet con
tra electum iſtorum quid primo veniat diſcutiẽdum, an exceptio,
an vero replicatio. Item quid ſi opponens nõ venit infra tempus
debitum, ſed poſtea veniens petit ſe admitti in dicta proſequenda q
de nouo ſuperuenerit an ſit audiendus. nota. in preallega. §. ſi ve-
ro. in gloſſ. infra idem tempus. vbi tractat. d. P. M. de illis qui ſe
a princ. non oppoſuit an audiat poſt iſta tpa ſe opponẽs. de poſtu
latis poſtulantib9 et ſe opponentib9 videbis. j. e. §. pmiſſo de elect.
25 hec † autem locum habent cum aliqui ſe opponũt electionibus fa-
ctis ad principales prelaturas monaſteriorũ marium, de factis au-
tem ad principales monaſteriorum feminarum, dicam infra verſi.
vnum tamen aduertendum.

De tertia autem forma conſiſtente circa miſſionẽ
perſonarum inſtruere debentiũ
et ipſorum expenſas eſt diſtinguendum, an vnica tantum et cõcors
ab electoribus facta fuit electio, an vero diſcors. in primo caſu quã
do concors per capitulum eligentiũ mitti debent ad curiam infra
tempus pfatum, de quo. s. eodem. §. poſt princi. ver. de prima igit
26 forma. iuſm † quod electus nõ impeditus venire tenetur, et debẽt
mitti ipſe pſone ſufficienter inſtructe ſupra ipſius electionis nego
tio, et cum omnibus actis iuribus et munimentis ad cauſam ſpectã
tibus et pceſſum ꝯtingentib9, et hoc ſiue ipſe electus et opponentes
ad curiam ipſam vadant ſiue non, vt in pallega. decret. cupientes.
§. ceterũ. hec aũt vera niſi capituli paucitas vel alia iuſta et rationa
bilis cauſa excuſaret eligẽtes a tali miſſione, quo caſu ſufficientem
pcuratorem modo pmiſſo mittere debent, et nihilominus ceſſante
impedimẽto predictas duas ſaltem pſonas inſtructas dirigere. j.
tanti temporis ſpatium infra quantum a prin. id facere teneban-
tur, et debent ſic miſſi habere ſufficiẽs pcuratorium ab eligenti. vel
27 ſaltem a parte quomodo ſint tranſmiſſi. Et debet tale † procurato
rium ſm Archidiaco. eſſe potius ad inſtruendum quam ad con-
firmationem petẽdam, ne forte dicat aduerſarius ei nõ credi: quia
ſit pars. Guiliel. tamen et pro eo facit quod no. in prealleg. decre-
ta. cupientes. §. ſi vero. in glo. ſecunda. vt poſt ipſos ſcripſit. d. P.
M. in ipſa decreta. §. ad hec. In et ſuper glo. que incipit. hec perſo
na. et ibi etiam notatur ſi tales perſone miſſe deceſſerint ante fini-
tum negotium tenẽtur ipſi mittentes deficiẽtium loco alios ſub-
rogare, et incipit: tunc nouum tẽpus de quo. s. ſi hoc vero facerẽt
pp̄ter hunc nouum contemptum, pmiſſam penam incurrerẽt, de-
bent autẽ eo caſu quo ipſa electio eſt concors pſonis talibus expẽ-
ſe miniſtrari de bonis illius dignitatis ad quã electio eſt facta ſi bo
na ipſius dignitatis ſint a bonis capituli ſeparata, ſed ſi nõ erunt
ſeparata vel diſtincta debẽt ipſis miniſtrari de bonis cõmunibus
ſi autem aliqua eſſent communia aliqua vero diſcreta, eo caſu mini
ſtrẽtur de diſcretis pertinẽtibus ad platum ſi illa ſufficiant alias q
deficiunt de communibus ſuppleantur, vt no. in palleg. §. ad hec.
28 in glo. ſi autẽ. vbi etiam no. qualiter † ipſarũ expenſarũ facienda ſit
diſtributio, et an tales tranſmiſſi ad ipſas expenſas cõtribuere te-
neantur no. in decre. cum non deceat. de elect. lib. vj. in vlti. glo. ſed
ſi nec diſcreta, nec ſeparata pro tũc poſſent haberi, miniſtrẽtur eo
caſu de bonis aliunde queſitis, et poterunt tunc vel charitatiuum
ſubſidium a ſubditis querere, vel mutuũ ꝯtrahere, vel aliter quoquo-
modo acquirere, vnde poſſint ipſas miniſtrare, et debẽt tales expẽ
ſe eſſe moderate, et que dicantur tales no. in pallega. §. ſi vero. in gl.
que ſunt. de pena autem non mittẽtium, vt premittitur ſubmittã
j. ver. quolibet autem. ſi autem electio ſit diſcors eſt conſiderandũ,
ex qua cauſa procedit diſcordia: qz aut procedit ex eo capite: qz due
vel plures facte ſunt electiones in diſcordia, aut ex eo tãtum: quia
licet vnica tantum ſit facta electio, eidem tamen aliquis vel aliqui
de electoribus ſe opponunt.

In primo caſu ſcilicet quando ex pluribus electio-
nibus procedit diſcordia debent p
partem quãlibet eligentium infra idem tempus, infra qđ electus
nõ impeditus venire tenet, de quo. s. eo. §. poſt prin. ver. de prima
igitur,

ſgitur, mitti due pſone ad minus ex ipſis electoribus etiā ipſis ele
ctis non venientibus ad inſtruendum electionis negotium ſuffi-
cienter inſtructe, ⁊ cū actis iuribus ⁊ munimētis, vt. ſ. proxi. eſt di-
ctum hec vera niſi capituli paucitas vel alia iuſta cauſa ipſos excu
ſaret. quo caſu ſeruare tenentur qđ. ſ. caſu proxi. dictum eſt. Sunt
29 autem talibus † inſtructoribus expenſe miniſtrande per ipſos ele
ctos ſi petantur, quas ſi miniſtrare nollēt, erit locus pene, de qua
ſ. ver. c. autem caſu. ſcʒ quando electio eſt diſcors ex alio capite. vcʒ
quia licet ſit vnica, eidem tamen aliquis vel aliqui de electoribus
hoc eſt de eligere debentibus ſe opponunt, eo caſu due perſone de
numero illorum qui elegerunt mitti debent per ipſos electores ad
curiam. ſ. idem tempus. ſ. qđ electus non impeditus tenebatur ve
nire cum actis iuribus ⁊ munimentis ſufficienter inſtructus. Hec
vera niſi paucitas eos excuſet. ⁊ tunc debent procuratores ſufficiē-
tem tranſmittere et nihilominus ceſſante dicto impedimento di-
ctas perſonas inſtructas deſtinare, vt ſupra. verſicu. de tertia autē.
Quocunqʒ autem predictorum modorum electio ipſa ſit diſcors
debent per ipſum electum vel electos ipſis inſtructoribus pro par
te electi vel eligentium tranſmiſſis expenſe miniſtrari ſi petantur.
30 Nam † non tenetur ipſas eis electus offerre, vt not. in prealleg. de
creta. cupientes. §. ſi vero. in glo. ſed an. hec autem etiam vera niſi
ipſum electum facultatum impotentia excuſaret. quo caſu eligen-
tes tenentur ad ipſas miniſtrandas, vt not. in dicto. §. ceterum. in
glo. et miniſtrabunt.

Scias autem ꝙ onus miſſionis inſtructorum non eſt aliquo dictorum caſuum electi, ſed
eligentium. vnde ſi eligentes ipſos mitterent, non arctat per hoc
electus ad ipſos mittendos, vt ſcripſi. d. P. M. in prealleg. decre.
§. ad hoc. ſuper verbo. capitulum. ⁊ puto ꝙ ꝓpter paupertatem
excuſetur electus non ſolum a ſolutione totius, ſed etiam a ſolu-
tione partis etiam ſi partem dare poſſet, vt dicere conſueui dum
legebam ſextum, in dicto. §. ſi vero. in ver. niſi forſan. Quolibet au
tem predictorum caſuum. videlicet ſiue electio ſit concors ſiue di-
ſcors ⁊ et quocunqʒ capite procedat diſcordia ſi electores non mi-
ſerint inſtructores, vt eſt dictum, etiam ſi electi vel opponentes ve
nire neglexerint niſi ab ipſorum tranſmiſſione capituli paucitas,
vel alia rationabilis cauſa ipſos excuſaret, vel eo caſu quo a tranſ-
miſſione inſtructorum excuſarentur non miſerint procuratorem
ſufficienter inſtructum. et ipſa impedimenti cauſa ceſſante, nihi-
lominus perſonas predictas vel etiam quando ipſi contemnunt
miniſtrare expenſas ipſis inſtructoribus quando a principio ipſi
31 ad ipſas miniſtrandas tenentur vel etiam ex poſtfacto: vt † quādo
electus non poteſt propter facultatum impotentiam vel inopiaʒ
ipſas expenſas ſupportare, vel licet poſſit, nō tamē vult eas ipſis
miniſtrare, etiam in caſu quo ad illas miniſtrādas tenetur electus
puniuntur hac pena: quia ſunt a totali proſecutione proceſſus ex-
cludendi et a prouentibus eccleſiaſticorum beneficiorum, que in
ipſa eccleſia obtinent, quod not. in prealleg. decre. cupientes. §. ce-
terum, nec eſſet conſtitutioni ipſi ſatiſfactum ſi electores ipſi in-
ſtructores eligerent niſi ipſos tranſmitterent, vt ibi not. §. ad hec.
in glo. non ergo.

Et premiſſa vera intelligas, eoſalno qđ de poſtu-lantibus alijs eccleſijs alligatos
dicam infra. in ſi huius. §. Ideo autem perſone predicte ſunt trāſ-
mittende, vt papa per ipſos ſup negotio electionis inſtructus, ac
etiam ſuper alijs occurrentibus conſiderare poſſit, an partes ſint
arctande probationes ⁊ alia occurrentia facere apud ſedem apoſto
licam, an vero equitate ſuadente ſit ipſarum receptio in partibus
cōmittenda. Qđ autem dictum eſt ſupra eo. §. ſi vero ipſe electus
32 in ſi. de † pena electi venientis ⁊ recedentis ſine pape licentia infe-
cto negotio intelligas in inſtructoribus repetitum, vt no. de elec.
ſi poſtq̄ in glo. quod hic. lib. vj. et ibi in glo. no. an tales recreatio-
nis vel peregrinationis cauſa ſe abſentantes tpe quo non impedi-
tur per hoc cauſe preſſus incurrāt ipſam penā. Et qꝛ eligentes te-
neantur inſtructores mittere ex quo electi non veniunt no. in pal-
lega. §. ceterum. in glo. ſed ad quid. Notandum tamen eſt ꝙ in caſi-
33 bus † in quibus eligentes vel opponentes a proceſſus proſecutio-
ne priuant. electio tamen nullum preiudicium generatur, vt in. §.
nihilominus. tn̄ ⁊ an proceſſus habitus cū eligentibus noceat ele-
cto ibidē no. in. §. nihilominus. in vlti. glo.

Item ſciendum premiſſa locum habere ⁊ ipſorum penas in caſu tantū in quē arctat
conſtitutio cupientes in caſu autem in quem non arctaret nō ha-
bet locum. vt not. in ipſa decreta. in princi. ⁊ in decreta. ſi poſtq̄. in
34 glo. ſi ergo tales. habent † autem inſtructores hoc iure priuilegiū.
nam pcipiunt fructus integros, quotidianis diſtributionibꝰ dū-
taxat exceptis beneficiorum que obtinēt in eccleſia cuius negotiū
proſequuntur, ac etiam aliorum que participant in ipſa eccleſia re
ſidendo: ⁊ hoc eo tpe quo propter hec ad curiam vadunt, manent
in ipſa propter negotium ipſum et ob ipſa reſiſtūtur, vt de electio
ne, cum non deceat. libro ſexto, et an vadens pro dicto negotio in-
ſtruendo habeat ad expenſas ipſas contribuere, vt in ipſis fructi-
bus quos interim percepit computare ibi nota. in vlti. glo. Quan
35 do autem † electus remotior eſſet quam electores an idem ſit termi
nus electo ad veniendū et electoribus ad mittendū. Item quid ſi
electus eſt proximior quam electores. Itē quid ſi ille de quo facta
eſt electio vltra montes eſſet in curia, qđ tempus tunc habere de-
beant electores, vide quod not. in preallega. decreta. cupientes. §.
ad hoc. in glo, infra quod.

Qua autem pena ſint puniendi illi qui p ele-ctores ad inſtructiōem
negotium nominatim illud aſſumere recuſant not. in preallega. §.
in glo. non ergo. et an admittantur ad inſtruendum ipſe perſone
tranſmiſſe ſi ſe conſtituant aduerſarios electi. vel electorum. no. in
eo. c. §. ſi vero. in glo. compareant de perſonarum miſſione ⁊ expen
ſarum miniſtratione cum ad poſtulationem eſt ꝓceſſum. dicam. ſ.
36 eo. §. verſicu. premiſſo de electio. que † premiſſa ſunt de electio in-
telligas de confirmatio. et idem etiā de prouiſis ad dignitates pre-
miſſas, ſi ab ipſa confirmatione vel prouiſione ad ſedem apoſtolicā
appelletur, vt in decret. ſi poſtq̄. de electio. in fine. libro ſexto. quo
ad ea que per ipſos ad literam ſeruari poſſunt ⁊ hoc per notata in
decre. ſi tibi abſenti. de preben. libro ſexto. in glo. ſed nonne dicere
conſueui in dicta decre. cupientes. in princip. ſuper glo. de poſtula
tio. Et ſcias quod premiſſa locum habent etiam ſi vacatio pericu-
loſa non ſit, vt quia datus eſt eccleſie adminiſtratur. vt not. in pal-
lega. decre. cupientes. in principio. in glo. ſuper verbo perniculoſis,
vnum etiam tene menti quod poſt Gar. ſcribit. d. P. M. in preal-
lega. decret. ceterum. in fin. glo. que incipit quomodo hoc. quod ſi
illi qui tenentur de ſe duos mittere non poſſunt. ſaltem vnum mit
tant ſi mittere poſſunt. ⁊ hoc caſu etiam cum illo mittant procura
37 torem, vt in quantum poſſint † conſtitutioni ſatiſfaciant, et hoc in
electionibus ad principales prelaturas monaſteriorum marium
de electionibus autem ad principales feminarum dicam. ſ. verſic.
vnum tamen ammaduertendum eſt.

Premiſſo de elect. et eligentibus cum ſe opponentibus reſtat, vt de poſtulatis. et poſtulantibus ⁊ ſe
oppone̅tibus videamus. Circa quod ſciendum ꝙ ea que ſupradi-
cta ſunt de eligentibus ⁊ electis ad predictas cathedrales vel regu
lares eccleſias marium, quarū confirmationem appellatio vel im-
mediata ſubiectio ad papā deducit per oīa locū habent in poſtulā
38 tibus ⁊ poſtulatis ad ipſas, ſi ex ea cauſa fiat poſtulatio: † qꝛ poſtu
latus patiatur in ordinibus ſcientia vel etate defectū vel his ſimili
ſi negotiū predictorū modorū aliquo ad papā deferatur, ⁊ qñ tunc
incipiant eis currere tempora ſtatuta per decreta. cupiētes ibi no.
in. §. deniqʒ. in gl. ſed et quo. ſecus tn̄ eſſet ſi ex eo ſolo poſtulare-
tur quia ſic eſſent ipſi poſtulati ſuis eccleſijs alligati quod liberum nō
haberent abſqʒ apoſtolice ſedis licentia ad aliam eccleſiam volatuʒ
circa quos taliter alligatos nil noui ſtatuitur, vt in preallega. de-
creta. cupientes. §. deniqʒ. Si tamen aliquis poſtulationem impu
gnaret opponendo crimina vel defectus, et propter hoc appelle-
tur ad papā eo caſu tam ipſi opponētes quā poſtulati alligati ſer
39 uent † decretalem primam. de electio. lib. vj. vt etiā no. in prealleg.
§. deniqʒ. in glo. ſeruēt ergo, ⁊ ſunt epī ⁊ ipſorū ſuperiores qui de-
bent poſtulari ⁊ non eligi: Abbates vero ſunt eligendi et non po-
ſtulandi. de electio. ſi Abbatem. libro. vj. De epiſcopo autem qui
renuntiauit loco non ordini vel dignitati not. p Gar. ⁊ Joā. Mo.
in preallega. §. deniqʒ. et tenent qđ eſt eligendus. ibi tamen Archi
diaconus contradicens quod eſt poſtulandus, de quo dic vt not.
d. P. M. de renuntiationibus poſt tranſlationem, predicti tamē
omnes concordant quod ſiue eligatur, ſiue poſtulatur ꝙ debet ſer
uare tempora, de quibus ſupradictum eſt. de electio. cum ceſſet in
eo ratio expreſſa in. §. deniqʒ. et ibi etiam de hoc per. d. P. M. in
glo. vt epiſcopi.

Quod ſupradictum eſt ꝙ poſtulati non al-ligati tenentur pre
dictam formam ſeruare, verum intelligas poſtq̄ in miniſtrandis
expeñ. perſonis tranſmittēdis pro negotio poſtulationis inſtruē-
40 do: quia † ſiue poſtulatio fiat in concordia ſiue in diſcordia poſtu-
latus ſemper tenetur ipſis inſtructoribus expenſas ipſas miniſtra
re, vt patet ea. decre. §. deniqʒ. In qua decreta. in princip. in gloſ.
de poſtula. nota. quod elect. in magiſterium hoſpitalis vel templi
non arctatur forma ipſius decreta. tum quia laici, tum quia aliud
eſt eccleſia, aliud eſt hoſpitale, et predicta indiſtincte intelligo de
poſtulatio. ad eccleſias cathedrales, ſiue eccleſia ſit immediate pa-
pe ſubiecta, ſiue non, ſiue etiam fuerit appellatum ſiue non: quia
ex quo aliud quam poſtulatio. admittere, vt nota. in preallegato
§. deniqʒ. in tertia glo, ergo immediate ad primum dicitur perti-
nere, ⁊ idem de regularibus etiam dicam ſi ex tali defectu aliquis
poſtuletur, ſuper quo alius quam papa diſpenſare non poſſet, vt
no. in preallegato. § in. v. glo. et habetur etiam. ſ. eo. verſic. deſide-
41 ra. et que † dicta ſunt de opponentibus ſe electionibus locum ha-
bent in opponentibus ſe poſtulationibus ad predictas dignita-

tes factis.quando negotiū ad papam defertur,vt no.in ꝑallega.
§.deniq̄.in glo.ſm Gar.hec vera ꝓterquā in illis q ſe opponerent
electioni facte,ex eo ſolo:qꝛ poſtulatus eſſet adeo alligatus quod
nō haberet volūtatē liberum abſq̄ pape licentia:qꝛ ex quo poſtulati
non arctantur etiam opponentes,vt no.in ꝑalleg.§.deniq̄.in gl.
non ergo loquitur.⁊ vt.ſ.ipſam glo.ſcribit.n.P.M.poſt Joan.
Mo.⁊ Archi.idem iuris eſt in poſtulantibus taliter alligatos,ſcʒ
quod inſtructores mittere non teneantur,⁊ qꝛ nil immutatur hoc
caſu,vt dicit tex.illius.§.refert.tamen ibi ꝙ Archi.refert aliquos
dicere contrariū per rationem ipſius decre.ſcʒ ꝓpter periculum va
cationis.Circa recuperandas autem expē.factas in ꝓſecutione
negotiorum premiſſorum ſciendū eſt quod iura antiqua decrevūt
vt in ꝑallega.decreta.cupientes.in fin.circa quod vide ibi not.per
42 n.P.M.in vltima glo.an †electoribus non mittentibus inſtru
ctores modo debito cōtra ipſos competat repetitio ipſi electo ex
penſarum per eum factarum.eſt dicendum quod non.quia nil de
perit electo,vt ibi ſcripſit.n.P.M.§.nihilominus.ſup verbo,iu
ris ſui.quāuis ſecus dicat in caſu cōuerſo,videlicet quando electo
res mittunt,et electus non venit perſonaliter iuſto impedimento
ceſſante,alias p procurato.vt ſupra.et vt ibi dictum etiam ipſe di
cit,ſed ſit ratio quam ipſe etiam ſcripſit in.§.ceterum.ſuper glo.eſt
ergo in fine.ibi de vtroq̄ premiſſorum caſuum tractans dicit hoc
caſu cum electus non veniens modo debito ſit ipſo facto priuatus
omni iure ſibi ex electione queſito,patet electores ex culpa ⁊ facto
electi inutiliter laboraſſe ⁊ expenſas feciſſe mittendo inſtructores:
ergo cū eis ꝑiudicetur ex facto,illius merito cōpetit repetitio.

Unum tamen aduertendum

eſt qꝺ q̄ pmiſſa ſunt locum habent in electis ⁊ ſe opponentibus ac etiam eligē
tibus ad principales p̄laturas eccleſiarum regularium virorū tan
tum:quia aliter eſt prouiſum in quibuſdam caſibus in electis,eligē
tibus ⁊ ſe opponētibus electionibus factis,etiam ad principales
p̄laturas regularium eccleſiarum feminarum,etiam quādo aliquo
ꝓmiſſorum modorum ipſarum confirmatio vel infirmatio ad pa
pam pertinet vel ꝑ appellationem deuoluitur.nam non tenentur
electi,nec eligentes,nec appellātes vel econtra quaſi fuerit appel
latum,nec etiam opponentes,dummodo et ipſe ſint regulares et
43 †religioſe accedere perſonaliter vel de ſeipſis mittere aliquem ad
papam,ſed ſufficit qꝺ per ꝓcurato.compareant ſufficienter inſtru
ctum iuxta formam ipſius decreta.cupientes.patet hoc in decreta
li indemnitatibus.§.ſed cum eas.eodem ti.lib.vi.quo vero ad alia
arctantur et ad literam ſeruare tenentur ꝑdictam decreta.cupien
tes.Jtem ſciendum qꝺ ſi eſſent aliqua monaſteria que ꝑ priorē ma
rem regerentur,vt plura talia vidi ſi ipſius prioris cōfirmatio mo
do aliquo premiſſorum ad papam ꝑtineret vel n inuolueretur ipſe
prior electus ſeruare teneretur formam ꝓmiſſam quo ad perſona
lem compartitionem ⁊ alia ad q̄ electi cōſtringuntur ſeruanda,de
quibus ſuperius eſt dictum.Et idē dico ſi aliquis maſculus ſe op
poneret electioni ſeu poſtulationi facte vel fiende ſm diſtinctionē
de qua.ſ.eo.§.poſt princi.ſiue de mari,ſiue femina religioſa ad ta
lem p̄laturam,vt quia forte diceret epiſcopus vel abbas vel alius
quod ad ipſum ſpectaret prouiſio abbatiſſe,prioriſſe vel id ſimile.
faciunt no.in ꝑallega.decre.indemnitatibus.§.ſane.in tertia glo.
in fi.et quod ibi dicere conſueui poſt Archidiaco.⁊ quod etiam cō
ſueui dicere dum legebam ſextum in textu eiuſdem.§.ſane.ſuper
verbo,partis alterius.Illud etiam nota.quod in ꝓmiſſis caſibus
44 quando †immediata ſubiectio negotium defert ad papam bene
ſufficit adire legatum de latere in prouincia illa datum,vt de elect.
ſi abbatem.libro ſexto.⁊ eo caſu etiam ſeruanda eſt decreta.cupien
tes.vt ibi no.in prin.in gl.in hoc caſu,⁊ ibi etiam nota.quid iuris
ſi partiū nuda voluntate vel iudicis relatione vel pape reuocatio
ne huius negotia ad papam deferantur.

Item quid ſi eccleſia

non eſt immediate pape ſubiecta,vt qꝛ ſi eſt cathedralis habet metropolitanum.vel ſi regularis ſubeſt epiſco
po:tamē in ipſa eccleſia ſuperior cui ſubeſt eſt ſciſmaticus,an ſit,tūc
predicta forma ſeruanda.Secus autem foret vbi appellatio nego
tium deferret.nam non ſufficeret tunc legatum adiri,vt notat de
creta.ſi poſtquam.in quinta glo.in fi.de electio.lib.vi.Breuiter vi
dendum reſtat de proſecutione appellationum in huiuſmodi ne
gotijs cathedralium vel regularium eccleſiarum interpoſitarū ad
inferiorem iudicem a papa.Circa quod eſt dicendum quod anti
45 quorum †iurium eſt forma ſeruanda,cum enim in his nil de anti
quo iure immutatum appareat illud ſeruemus.C.de appellatio.l.
precipimus.et.C.de teſtamentis.l.ſancimus.et not.de electio.ſed
canon.lib.vi.igitur ea que in non beneficialibus erit forma proſe
cutionis ſeruanda,de qua ſupra titu.proxi.§.nūc breuiter.An ve
ro electus perſonaliter vel per procuratorem,eo caſu quo poteſt ſi
ſe preſentat coram papa infra tempus debitum quando appella
tio vel immediata ſubiectio deuoluit ad ipſum negotiū in caſibus
premiſſis teneatur ſtatim iura acta et munimēta,de quibus ſupra
coram ipſo ꝑſentare.dubitatur,⁊ dicendū eſt quod nō,ſed ſufficit ꝙ
ipſa penes ſe habeat parata,vt infra aſſignandā dilationem ad ea
producenda poſſit illa producere,vt not.de elec.cupientes.primo
reſponſo.in glo.penul.

Quid autem iuris

ſi electus vel poſtulatus,eo caſu quo potuit per ꝓcura.
preſentauit ⁊ demū impedimēto ceſſante perſonaliter comparuit
an ſi talis procurator recedit de curia ſine pape licentia erit ſic lo
cus pene de qua.ſ.eodem verſicu.ſi vero ipſe.et puto quod non,
quia ex hoc non derogatur conſtitutioni,cupientes nec eius men
ti:quia per talem abſentationem talis ꝓcura.non impeditur pro
46 ceſſus †qui etiam melius cum principali,quam cum procura.tra
ctatur.ad hoc de iuramento calumnie.in ꝑtractandis.Sed an ſm
vulgares an ſm ſingulares vel legales dietas ſit facienda computa
tio temporis arbitrarū,de quo.ſ.Jtem quid ſi electus venit infra
tempus qꝺ dietas bonus iudex arbitraretur,an reſiduū illius tem
poris habeat ſibi lucro.Jtem ſi electus ad curiam veniens tempo
ra ꝓmiſſa ꝑuenit an arctetur ex dicta.decre.cupientes.ſe coram pa
pa ꝑſentare,an vero poſſit licite expectare qꝺ omnia tpa predicta
labantur.Jtem quid iuris etiam de electione facta in loco in quo
degit curia de aliquo in ipſa curia ꝑſente,an tali electo detur tem
pus arbitrarium,de quo.ſ.Et an iudex arbitrādo dictum tps da
re debeat dicos aliquos ad quieſcendū no.in ꝑallega.decre.cupien
47 tes.in glo.ſuper verbo,commode.¶ †Cum autem electus vel po
ſtulatus habeat duo domicilia ſiet ipſarū dietarū computatio ab
illo in quo ſine fraude tempore preſentate ſibi electionis vel ipſi⁹
notificationis eſt repertus,vt ibidem no.in gl.ſi ergo.¶ An poſt
lapſa dicta tempora poſſit per eum qui negligens fuit mora pur
gari,et dicendum quod non,quantumcunq̄ modicum de tempo
re ſit elapſum vltra ſtatutum in decreta.cupientes.vt ibidem no.
in glo.pone quod.

Sed nunquid electus

vel poſtulat⁹ ad que aliter quam per ꝑſen
tationem electionis ꝑuenit ipſius notitia habeat menſem ad deli
berandū,an vero ſtatim incipiat currere tempus ad iter arripien
48 dum no.e.decre.in prin.in glo.ſubaudi.¶ †Jtem quid de electo
vel poſtulato qui nō venit in termino,nec poſtea ſi petit aduerſa
rius pronuntiari ipſum priuatum ꝑ ipſam decreta.cupientes et exci
pit ꝓcurator electi in ipſo electo ipſam decreta.locum non habere
replicat aduerſarius hoc debuiſſe ꝓponi infra tempus infra qꝺ
tenebatur electus venire,quid iuris.nota.in ipſa decreta.in.§.qꝺ
ſi per.xx.in gloſ.quid ſi.¶ Sed quid dicemus de electo poſtulato
vel oppoſitore qui venit in tempore feriato,cuius ſi fiat computa
tio apparet ipſum veniſſe poſt tempus,quo venire debuerat:ta
men antequā iudicium exerceretur an incidat in penam ſuſpenſio
nis a proceſſu.et dic quod ſic,vt nota.in ꝑalleg.decreta.cupientes.
49 §.quod ſi per.xx.in glo,quod ſi.¶ Jtem queritur †de negotiorū
geſtore qui ſine mandato ꝓpoſuit excuſationem legitimi impedi
menti excuſantis a pſonali compartitione ſi admittatur an valeat ⁊
ſufficiat.⁊ dic ꝙ valebit,dūmtamē.ſ.tempus debitum infra quod
ſe perſonaliter ꝑſentare debeat ratum habuerit,vt not.in ꝑalleg.
decreta.§.qꝺ ſi.in glo.et quia,immo plus ibi dicunt Gar.⁊ Joan.
Mo.⁊ Archi.videlicet quod ſi amicus ſine mandato volens caue
re de rato ipſam ꝓponeret,eſſet admittendus de equitate,⁊ quod
tunc ſatis foret electo quod infra tempus predictum ratificaret.
Jtem pone qꝺ electus vel poſtulatus qui pſonaliter venire non
arctabatur ꝓpter iuſtum impedimentum miſit ꝓcura.ſuper princi
pali qui etiam fuit impeditus ſi ꝓcedatur an ipſo poſtea cōparen
te ipſo iure,an bñficio reſtitutionis in integrū ſeruetur illeſus.dic
50 vt no.e.c.§.quod ſi in glo.⁊ ſic vbi etiam no.qꝺ †non multum acce
lerare debet iudex ad ꝓnuntiādum illum qui non venit in termi
no penam incurriſſe ⁊ maxime vbi ſit ſpes de ipſius vicino aduētu.

Ultimo querit

an electus vel poſtulatus priuatus qꝛ non ſeruatur forma decre.cupiē
tes poſſit ſe alteri coelecto opponere,vt vnus de capitulo,dic vt
no.in ꝑallega.decreta.§.quod ſi.in vlti.gl.in fi.¶ Nunc verſemur
circa ꝓſecutionem appellationū interpoſitarū in negotijs electio
num,poſtulationum vel prouiſionum factarum ad inferiores di
gnitates,vel perſonatus,vel beneficia,vel quecunq̄ inferiora que
non ſunt principales dignitates eccleſiarum cathedralium ⁊ regu
51 larium †ꝑ quarum vacationem dicitur eccleſia viduata.ut quibus
ſupra.et primo de interpoſitis in negotijs dignitatum,perſona
tuum vel canonicatuum tractemus.Circa quod eſt ſciēdum quod
etiam ſi huiuſmodi pſonatus vel dignitas ſit in cathedrali eccleſia
vel regulari dummodo non ſit ipſius eccleſie principalis digni
tas,vel ꝑ cuius vacationem dicatur ipſa eccleſia viduata,vt eſt ar
chidiaconatus,archipreſbyteratus vel prepoſitura vel ſimilis in
cathedrali eccleſia ſub epiſcopo:vel prioratus,preſulatus vel ſub
prioratus,vel ſub priore.vel his ſimiles in regulari,ſiue etiam ſit
principalis dignitas in alia quacunque eccleſia collegiata non
cathedrali vel regulari:fore inter qualitatem iudicum ad quos
appellatio

52 appellatio interponitur diſtinguendũ, an. ſ. ad papam † fuerit ap
pellatum. an ad inferiorem a papa. ſi ad papã fuit appellatũ eſt cõ-
ſiderandũ an aliquid ſit oppoſitũ cõtra formã electionis, poſtula-
tionis, ſeu prouiſionis, vel contra pſonã electi, poſtulati vel puiſi:
vel contra certam perſonam, ne eligat, poſtulet vel prouideat, vt
de elec. qui contra certã. lib. vj. ⁊ no. in decre. prima. e. ti. ⁊ ti. in gl. qd
de faciẽda, ⁊ ppter hoc ſit appellatũ ad papã. aut quod opponit ⁊
ppter qḋ appellatur nõ eſt tale. In primo caſu. ſ. qñ contra formã
vel perſonã opponit crimen vel defectus ſiue in iudicio ſiue extra
fuerit appellatũ, ſiue ab interlocutoria vel grauamine, ſiue a colla-
tione canone, ſiue ab inueſtitura, ſiue a miſſione in poſſeſſionẽ, ſiue
contra executorẽ, ſiue cõtra excuſatorẽ, ſiue ꝯ confirmatorẽ, ſiue in-
terponatur corã executore vel iudice, etiã ſi ipſe iudex datus eſſet
ſup appellatione extra eniciẽt ab ipſo vel eius ſnia vel cõfirmatio-
ne ad papam cõtingeret appellari. ⁊ breuiter ex quauis cauſa ante
adeptã pacificã poſſeſſionẽ ad papã appellatio interponit in caſi-
bus premiſſis, vt ſic p ipſam ab obtinendo dicat appellatũ repelli
53 non ab obtẽto, vt dixi. ſ. e. c. §. j. in prin. eſt in talis † appellationis
pſecutione ſeruãda forma decre. prime. de elec. lib. vj. ſm Compo.
⁊ Archi. licet Hoſt. ⁊ Archi. ibi contrariũ dicant qñ a confirmatio
ne appellaretur, cũ ſm eos tunc ceſſet ratio ipſius decre. que eſt pe
riculum diutine vacationis eccleſiarũ: qḋ verũ eſſe dicunt niſi forte
eligendo confirmaret p̃latus. primum dictũ plus placet. p quo fa-
cit de appella. oblate ad ſi. ⁊ qḋ ibi ſcripſit. d. p. m. facit etiã qḋ not.
de elec. auaritia. in gl. ⁊ tũc lib. vj. q: cum adminiſtrare non poſſit cõ
firmatus appellatione pendente a ꝯfirmatione interpoſita, ergo
patet qḋ adhuc eccleſia eſt in pendenti et ſine legitimo adminiſtra
tore. et de hoc not. in p̃allega. decre. j. ſuper tertia glo. et. c. cupien-
tes. in prin. in glo. de poſtula.

Et aduerte quia de obiectu in pſonam eligentiũ nil. ſ. dixi. ⁊ hoc ideo q: talis obiect' hoc caſu cõ-
prehenditur ſub obiectu in formã. Et vide qḋ de hoc no. in preal-
lega. decre. prima in gloſ. que eſt ſup verbo, pſonam. ⁊ qḋ. ſ. ea poſt
Jo. mo. ſcripſit. d. P. M. ipſius autem decre. talis eſt forma, vcꝫ q
54 † appellans ⁊ appellatus ⁊ generaliter omnes quorum intereſt et
quos cauſa contingit perſonaliter vel per pcur. ſufficienter ad cau
ſam inſtructum iter arripiant infra menſem ad ſedem apoſtolicã
accedendi: ⁊ currit ipſe menſis, hoc caſu ab interpoſitione appel-
lationis facte coram appellato vel eius in ipſa cauſa procura. legi-
timo. vel a notificatione ipſius appella. alteri eorum debito modo
facta per cle. cauſam. de elec. ſm formam de qua. ſ. §. quarto, prout
etiam no. in precalleg. decre. prima. in gl. ⁊ ſi aliqua partium non ve
nerit. ſ. xx. dies poſt aduentum alterius expectata in negotio ipſo
eius abſentia non obſtante pcedetur etiam ad diffinitiuam. In-
telligas hec de abſentia quandocũqꝫ contingente ſiue ab initio: q:
non venit, ſiue ex poſtfacto, vt q: cõtumaciter receſſit, vt ibi no. in
glo. vbi agitur, ⁊ premiſſa fore vera intelligas ſi forma decre. vt cir-
ca de elec. lib. vj. ⁊ cle. eod. ti. conſtitutione ſeruata fuerit tam in ex-
primendo ꝙ etiam in iurando, de qua. ſ. eo. ti. ver. nunc aũt. qñ de-
buit obſeruari. ſ. qñ extra iudiciũ tantum appellatur, ſecus ſi in iu-
55 dicio, vt in decre. cõſtitu. eo. tit. ⁊ lib. Scias autem q ſi † ante dictũ
lapſum terminũ. xx. dierũ procederetur in alterius partis abſentia
nõ valeret proceſſus eo q factus: tunc eſſet cõtra contumacem ſm
Jo. mo. qui hoc no. in prealle. decre. prima ſuper verbo, expectata,
allegat de ma. ⁊ obe. inter. ⁊ idẽ ibi Archi. qui alleg. iij. q. ix. omnia
⁊. c. abſente. ⁊. c. re vera. ⁊. c. carte.

Item ſcias q ſpeciale eſt quãdo in huiuſmodi cauſis ap. ad papam q licet nõ ſit terminus ſta-
tutus ab homine ad dictam appel. pſequẽdam, nec ipſi delatum:
non tamen poſſunt p partem alteram. ſ. iuris terminũ n dicta de-
cre. prima. de elect. lib. vj. ſtatutum iudicem altera parte abſente vel
ignorãte impetrari vel impetratio alias facta nõ tenet, immo etiã
poſtea pcedetur in curia non obſtante abſentia impetrantis ⁊ lite
ris ſuper ipſa appellatione obtentis, vt poſt Inno. et Hoſtiẽ. ſcri-
pſi. d. P. M. ſup verbo predicto expectata. Item nota q poſt la-
56 pſum † ipſum terminum admitteretur proſequens ipſam appel-
lationem dummodo res eſſet integra, vt ibi no. Innocen. ⁊ Hoſti.
arg. decre. in cauſis de electione. ⁊. ff. de cenſi. l. iij. quomodo autem
res dicatur integra multis modis no. de elect. vbi periculum. §. fa-
ne. Eſt autem hoc caſu pena ſtatuta contra nõ pbantes, de qua di
cam. ſ. §. vltimo. et ibi etiam dicam quando ipſam penam euitent
non pbantes obiecta in pſonam vel formam in ver. euadit autem
hanc penam. In ſecundo aũt caſu ſubdiſtinctionis quando. ſ. op-
ponuntur non ſunt talia eo caſu ſufficiat in ipſius pſecutione anti
quorum iurium formam ſeruare, de qua. ſ. titu. pxi. §. nunc breui-
ter. ⁊. §. qualiter. verſic. porro. Reſtat, vt videamus de pſecutione
appellationũ interpoſitarum in negotijs electionum, poſtulatio-
num vel prouiſionũ factarũ, vel etiã ſiendarũ qñ ꝯ certam vel noia
tam pſonam appellat ad inferiora beneficia vel eccleſias.

Et ſcias q circa tales appellationes eſt etiã ꝯſiderandum an obijciant crimina vel defectus cõtra pſonã vel
formã, ⁊ ppter hoc appelletur, an vero que obijciunt ⁊ ppter que
appellatur non ſunt talia. in primo caſu videtur conſiderandũ an
ad papã an ad inferiorẽ fuerit appellatio interpoſita. Si ad papã
in hoc caſu fuerũt opiniones diuerſe, de quibus ſcripſit. d. P. M.
57 in p̃alle. decre. prima ſuper verbo, canonã. ⁊ † crederẽ de iuris rigo-
re eo caſu in pſecutione appellationis etiã interpoſite ad papã in
huiuſmodi ſimplicibus formã nõ eſſe ſeruãdã ipſius decre. de qua
ſ. in prin. huius. §. q: ſi papa id voluiſſet in illis ita expreſſiſſet ſicut
expreſſit de dignitatibus, pſonatibus, ⁊ canonijs. de ipſis ſolis no
tanter videtur ſtatuiſſe et dixiſſe intendens q inferiora nõ cõpre-
henderentur cum ſub generalitate poſita in ipſius principio de-
cre. talia de ſui natura fuiſſent comprehenſa ad quid ergo poſuiſ-
ſet p̃alleg. §. hic autem dicentem ipſam decre. in dignitatibus, pſo
natibus et canonijs ſibi locum vendicare ſi in aliis ſimplicibus vo-
luiſſet idẽ iuris eſſe. ⁊ refert ibi. d. P. M. licet Petro de ſanſona
placere videatur hoc dictum ipſe tamen fatetur curiam tenere cõ-
58 trarium ⁊ † ideo tu appellans etiam in his caſibus ſerues formam
ipſius decre. ad omne dubiũ tollendum, cum id ſeruare ſit tutius
ad hoc de ſpon. iuuenis. eum concor. licet putem de iure ipſa non
comprehendi ꝑ ipſam decre. Si vero in huiuſmodi minoribus ad
papam appelletur, ⁊ que obijciuntur non ſunt talia, vt q: non op
ponuntur crimina vel defectus contra perſonam electam vel for-
mam electionis vel cõtra perſonam eligendã. Quando contra cer-
tam perſonam appellatur, eo caſu indiſtincte tenet appellantem
non artari ad formam premiſſam ſeruandam: q: cum eo caſu nil ſit
immutatum ſtabimus iuri antiquo. C. de app. l. precipimus. vnde
59 forma † proſecutionis que in non beneficialibus obſeruatur. ſ. tit.
pxi. §. nunc breuiter. ⁊. §. qualiter. ver. porro, erit in hoc caſu etiam
obſeruanda. Modo de ſecundo caſu diſtinctionis videamus, vcꝫ
de appellationibus ad inferiorem a papa in huiuſmodi inferiori-
bus beneficijs ⁊ eccleſijs interpoſitis. Et circa hoc eſt dicendũ nul-
la habita diſtinctione an ppter obiectus in pſonam vel formã ſen
tentie ppter alios ad inferiorẽ a papa fuerit appellatum in ipſius
pſecutione, eſt ſemp antiquorũ iuriũ forma ſeruanda: q: cũ per iu-
ra noua nil fuerit circa pſecutionẽ taliũ appella. immutatum. anti
quorum iurium forma ſeruari debebit. facit p̃allega. l. precipimus.
C. de appel. vnde idem q in nõ beneficialibus hoc caſu ſeruari de-
bebit, de qua. ſ. ti. pxi. §. nũc breuiter. ⁊. §. qualiter. ver. porro.

Primo autem queritur circa materiã huius. §. an dicta pſecutionis forma, de qua. ſ. in prin. ⁊ in ver. reſtat locũ habeat ⁊ ſer-
uari debeat, ſi cõtra preſentatã p patronum vel ipſum etiã preſen-
tantẽ opponeret, cũ patronus in pſonã vel formam pſentationis
forte dicens ipſam nõ factã tpe vel modo debito, vel ipſum pſenta
tum vel pſentantẽ excõicatum vel id ſimile, ⁊ ppter hoc ad papam
appellaret, ⁊ puto q de hoc ſufficiat remittere ad ſcripta. ſ. §. j. cir
60 ca ſi. ver. xj. quero. ¶ Secũdo quero quid dices † de opponente q
nõ appellauit an teneatur ad formam pſecutionis de qua in p̃al-
le. decre. prima de elect. lib. vj. ⁊ p. d. P. M. poſt Guil. ⁊ Archi. eo.
ti. vt circa ſuper ver. appellari. ¶ Tertio queritur quid iuris qñ in
huiuſmodi beneficialibus appellatio interiecta deuoluit ⁊ appel-
lans nõ proſequit, ſed alius ſupueniẽs non appellans nec adherẽs
cõparet ⁊ petit, vt pcedat electo poſtulato vel puiſo vlterius non
citato. Cõpo. qui mouet hoc dubiũ in preal. decre. prima dicit cu-
riam tenere q nõ audietur ille tertius niſi prius ipſo appellato ci-
tato: q: ipſa decre. habet locum tantũ qñ vterqꝫ vel alter tñ proſe-
quitur. allegat ver. q ſi pars, poſitum in ipſa decre. prima. ⁊ hoc ibi
61 placet archi. ¶ Quarto queritur an † ſi is qui a principio fuit con
tumax non ſeruando formam premiſſam in pſequendo poſt in-
choatum pceſſum cum pcura. aduerſarij ſuperueniens dicat illum
non habere mandatum vel non ſufficiens vel quid ſimile ſit audiẽ-
dus no. in preal. decre. j. in gl. vbi agitur.

Quinto queritur qualiter pcedit auditor ſi pars appellans ſeruauerit tpa ſtatuta, appellatus nõ. dic ſm Archi. ⁊ Cõ
po. qui hoc no. in p̃alleg. decre. prima. q iudex ipſe facta pclama-
tione triplici in audientia examinabit an ſit appellatus, ⁊ an pars
appellans tpa ſeruauerit, quibus pbatis pnuntiabit cauſam eſſe
in curia et pcedendum fore in partis abſentia, et demum pcedet,
dicunt tamen ipſi hanc pnuntiationem plus debere eſſe ꝙ de iu-
62 ris neceſſitate fieri. ¶ Sexto queritur pone quod † electus ad ca-
thedralem vel regularem eccleſiam, cuius electionis negotium ad
papam deducit immediata ſubiectio vel appellatio infra tempo-
ra debita pſonaliter comparuit: nunquid ipſam confirmationem
vel pſecutionem negotij p pcura. petere poterit. Dic quod ſic, vt
no. in p̃allega. decre. cupientes. §. qḋ ſi. in glo. ex quo autem. ⁊ hoc
etiam ibi tenet Jo. Mo. ⁊ Archi. ¶ Septimo qritur qd ſi electus
legitime impeditus miſit pcu. vel nuntiã ſpecialẽ ſufficientem ad
pponendum impedimentũ vt. ſ. ſed ille etiã fuit impeditus ita q
infra tps debitum proponere nõ potuit, vide qḋ no. in p̃alleg. de-
cre. cupientes. §. quod ſi. in glo. ſi miſit.

Summarium.

1 Comparitionis coram iudice appellationis faciẽda, forma.
2 Viduata dicitur eccleſia per carentiam principalis dignitatis.et
numero. 5.7.
3 Decre.j.de elec.lib.vj.circa comparitionem,ſeruanda.
4 Juri antiquo ſtandum,cum non inueniatur immutatum.
6 Crimina vel defectus nunquid opponantur contra certam et no-
minatam perſonam.

§.Septimus.

1 Septimo eſt vidẽdum † de forma
comparitionis coram appellationis iudice faciẽda in huiuſmodi
beneficialib° circa quã licet ſatis eſſet remittere ad dicta.ſ.duobus
proxi.§.ex qbus clare et plene hec colligi poſſunt: tamen breuiter
diſtinctiõis membra reſumã.diſtingue enim primo an appellatio
fuerit interpoſita in cauſa in qua agitur,vt quis eiiciat a iam effe-
ctualiter obtento.aut qua agitur qui ne repellatur ab obtinẽdo.in
primo caſu nulla eſt quo ad comparitionis actuz differentia inter
beneficiales et nõ beneficiales de quibus.ſ.ti.proxi.§.qualiter.ver.
porro.Jn ſecũdo vero caſu eſt diſtinguendũ, q2 aut appellatur ab
electione,poſtulatione vel prouiſione faciẽda,aut a iam facta.Si
a facienda,tunc ſubdiſtingue:q2 aut appellatur cõtra incertã per-
ſonam,vt qi appellat ne quis excõmunicatus, ſuſpenſus,irregu-
laris vel alias indignus eligatur,poſtuletur vel promoueatur ad
quãcũq3 dignitatem:et tunc dicam in comparitionis forma nil im-
mutatum,ſed ſtandum ei qd habetur.ſ.titu.proxi.§.qualiter.ver.
porro.et hoc dico propter decre.qui contra certam.de elec.lib.vj.
et per no.eo.li.et titu.ſcz de elect.c.i.in gl.quid de facienda. Aut cõ
tra certam et nominatam ſiue proprio nomine,ſiue appellatiuo,
vt ne Titius eligatur,poſtulet etc.vel ne archi.archipreſbyter vel
prepoſitus eligatur,et circa qd idẽ eſt,vt no.in preallega.decre.qui
contra certam.in tertia glo.et eo caſu ſubdiſtinguimus inter quali
tatem beneficiorum:q2 aut talis appellatio interponit cõtra cer-
tam perſonã de electione,poſtulatione vel prouiſione facta vel fa-
cienda ad principalem dignitatem cathedralis vel regularis eccle-
2 ſie:per † cuius vacationẽ eccleſia ipſa cathedralis vel regularis di-
citur viduata.aut a facta vel facienda ad inferiores eccleſiaſticas di
gnitates,perſonatus,eccleſias,prebendas vel beneficia quecũq3 ec
cleſiaſtica et hoc ſecũdo caſu:quando.ſ.interponitur contra certam
perſonam propter factam vel faciendã ad huiuſmodi inferiora ca
thedralibus vel regularibus.

Eſt diſtinguendum circa qualitatem iudicis ad quez appellatio eſt in-
terpoſita:quia aut ad papam aut ad inferiorem iudicẽ a papa. Et
primo expediamus hunc ſcdm caſum qñ ad inferiorem a papa eſt
interpoſita,et tunc etiam ſi cõtra formam electionis,poſtulationis
vel prouiſionis,vel perſonas eligentiũ vel electi,poſtulantium vel
poſtulati aliqua opponuntur,etiam ſi opponant crimina vel de-
fectus,quo caſu cum nil ſit diuerſum ſtatutũ quo ad comparitio-
nem interpoſitam in huiuſmodi beneficialibus ſeruabitur qd ha-
betur.ſ.titu.proxi.§.qualiter.ver.porro.et hoc dico propter nota
ta in decre.j.de elec.lib.vj.in gloſ.ſecus vbi patet ipſam decre. non
vendicare ſibi locum in appellationib° ad inferiores a papa in hu-
iuſmodi interpoſitis.in alio vero caſu quãdo ſcz ad papam in hu-
iuſmodi inferioribus eſt interiecta,ſiue in iudicio, ſiue extra iudi-
cium fuerit interiecta eſt conſiderandum an aliqua opponant cõ-
tra formam electionis, poſtulationis vel prouiſionis,vel perſonas
eligentiũ vel electi,poſtulantium vel poſtulati,prouidentium vel
prouiſi:et propter hoc ad papam fuerit appellatum an vero q̃ op-
ponuntur etiam propter que appellatur non ſunt talia.

3 Jn primo caſu † eſt circa comparitionem ſeruandũ qd habetur in decre.prima de elect.
lib.vj.vt vez tam is qui opponit q̃ qui defendit et generaliter quo-
rum intereſt et quos cauſa contingit per ſe vel pcu.ad cauſam ſuffi
cienter inſtructos ſm no.de elec.c.cupientes.primo reſpon.in gl.
pe.lib.vj.debeant iter arripere ad curiam infra menſem a die obie-
ctionis computandũ, et demum q̃cito fieri põt ſeipſos pape pre-
ſentare:q̃ ſi altera partiũ poſt aductum alterius expectata per.xx.
dies infra ipſos nõ venerit procedetur poſtea in eius abſentia ſup
negotio illo,ipſa vlterius non citata et non expectata quantum de
iure poterit.vt patent hic in preallеg.decre.prima de electi.lib.vj.
Jn ſecundo vero caſu quando ſcilicet ea que in huiuſmodi infe
rioribus opponuntur et propter que ad papam etiam appellatur
4 non ſunt talia ſtabimus circa comparitionem iuri † antiquo cum
nil hoc caſu inueniam immutatum.et ad hoc faciant notata de ele
ctione.c.j.in glo.ſecus.lib.vj.ad idem cle.eo.ti.conſtitutionem.pri
mo reſponſo.pro qua.et ibi per notata potes hoc exemplificare.et
de his.ſ.§.proxi.vbi plene de hoc dixi.

Si vero queramus de interpoſitis i negotiis electionũ, poſtulationum
vel prouiſionum factarum ad principales eccleſiarũ cathedralium
5 vel regulariũ mariũ dignitates, per † quarũ vacationem dicũtur ec
cleſie viduate.Eo caſu eſt diſtinguẽdũ inter appellationem inter-
poſitam ad papã et interpoſitã ad inferiorem.Si ad papam, ſubdi
ſtingue:aut huiuſmodi appellatio non habet deuoluere effectum
confirmationis vel caſſationis electionis vel prouiſionis,vt q2 nul
la facta eſt electio poſtulationis,ſed appellatum eſt ne fiat niſi cer-
ta forma ſeruetur vel ſimpliciter ne fiat de tali:aut bene habet hu-
iuſmodi effectum deuoluere appellatio talis ad papam interiecta
et de his.ſ.eo.ti.§.j.ver.primo igitur.in primo caſu qñ non habet
huiuſmodi effectũ deducere ſubdiſtingue:q2 aut interiecta eſt con
tra certam et nominatam perſonam contra quam obiiciuntur cri-
mina vel defectus,et tunc licet non ſit ſeruãda in comparitione for
ma decre.cupientes.eſt tamen ſeruanda forma decre.prime.eo.ti-
tu.lib.vj.de qua forma.ſ.proxi.§.aut eſt interpoſita contra incer-
6 tam perſonam tantum ab ipſa electio.facienda. † Vel contra cer-
tam cui tamen crimina vel defectus non opponũtur,et hoc caſu eſt
in comparitionis actu nil eſt immutatũ de iure veteri, eadem que
in non beneficialibus eſt forma ſeruanda, de qua.ſ.titu.proxi.§.
qualiter.verſi.porro.et de hoc.ſ.eo.ti.§ ſexto videndũ reſtat.poſt
prin.Jn ſecundo vero caſu quando ſcilicet appellatio talis ſiue in
iudicio,ſiue extra iudicium interpoſita habet inducere deuolutio
nem confirmationis, vel infirmationis.electionis,poſtulationis,
vel prouiſionis,ſiue ante ipſam appellationem,ſiue poſt celebrate
ad aliquam huiuſmodi dignitatis:tũc ſeruanda eſt in ipſis forma
decre.cupientes, quã ad literam.vide.ſ.§.proxi.poſt princ in quo
§.circa finem.ver.vnũ tamen.dixi etiam qualiter ſit faciẽda et pro-
cedendum cũ ad papam appellatio huiuſmodi interpoſita habet
huiuſmodi effectũ deuolutionis inducere circa cõfirmationes vel
infirmationes electionũ,poſtulationũ, vel prouiſionũ factarũ ad
7 prelaturas regulares monaſteriorũ feminarũ, per quarum † vaca-
tionem eccleſie viduate dicuntur et ibi ſufficiat te remittere. Si
autem eo caſu in premiſſis appelletur ad inferiorem iudicem a pa-
pa:tunc cum nihil quo ad actũ proſecutionis ſit diuerſum ſtatu-
tum inter has beneficiales et nõ beneficiales ſtabimus et ſeruabit qd
dixi.ſ.ti.pxi.§.qualiter.ver.porro.et de hoc etiã.ſ.eo.ti.§.ſexto vi
dendum reſtat.circa fi.ver.breuiter.

Summarium.

1 Appellatione penden.ſi mors interue.quid iuris.
2 Ambitio eſt reſtringenda.
Expreſſo vno non venit reliquum.
Fauor expeditionis eccleſiarũ eſt ampliandus.
3 Lis quando dicatur pendere.

§.Octauus.

1 Octauo quoq3 videamus † quid
iuris in huiuſmodi beneficialibus ſi appellatione pendente mors
interue.vbi ſciendum q̃ ſi ſuper electionibus ad eandem dignita-
tem beneficiuz vel eccleſiam celebratis inter duos, quorum neuter
eſt poſſeſſor et p appellationẽ queſtio ventiletur, q̃ vno ipſorum
mortuo naturaliter vel etiam ciuiliter,puta ipſo a cauſe proſecu-
tione excluſo ad aliam electionem lite ſuper electione ſuperſtitis
electi pendente procedi non poteſt,vel contra hoc facta electio nõ
valet ipſo iure,vt in decre.j.vt lite pend.ſi autẽ inter duos poſtula-
tos,prouiſos vel preſentatos queſtio vertatur idem.vbi alterum
cũ altero concurrit.ſ.electio cum poſtulatione,prouiſione,vel pre-
ſentatione,vel id ſimile cum eadem ſubſit ratio.ſ.euitatio diſpen-
diũ eccleſiarum,ergo idem erit ius.v.ol.ad eius vero.iiij.di.deniq3.
de tranſla.inter corporalia.de elec.vbi periculũ.lib.vj.

2 Nec obſtat de preb.cum in illis.ij.et.iij.reſpõſo:† quia ibi ambitio que eſt reſtringenda.et ideo in
vno expreſſo non venit reliquum,vt ibi.iij.reſponſo.in fi. hic autẽ
fauor expeditionis eccleſiarum eſt ampliandus, vt in regula odia.
de re.iur.lib.vj.ſi vero alter litigantiũ poſſideret,et ipſe lite etiam
per appellationem pendente cederet vel decederet:tunc non po-
teſt ſibi alius ſubrogari vel ad beneficium illud aliquis eligi, poſtu
lari vel preſentari in preiudiciũ petitoris qui non poſſidet.alias cõ
tra factum non valet, vt in decre.ij.vt lit.penden.lib.vj. Poſſunt
tamen illi quorum intereſt adeſſe defenſioni,vtputa illi qui elege-
runt,preſentauerunt,vel contulerũt cadenti vel decedenti, vel qui
dicit beneficium ſibi debitum forte ex expectatione et admittẽtur
ipſi in eo ſtatu in quo cauſam inuenerunt,vt ibi.eſt autẽ hodie ter
3 minatum p cle.eo.ti.ſcz vt lit.pendẽ.cum lite.litẽ † quo ad hoc dici
pendere,cum a iudice competenter citatio emanauit et ad partem
citatam peruenit,vel per eam factuz fuit quominus ad ipſum no-
titiam

titiam perueniſſet: dūmodo in citatione tpa talia ſint expreſſa per que plene inſtrui poſſit ſuper quibus in iudicio conuenitur.

Summarium.

1 Appellante proſequi negligente an poſſit tertius qui nō appellauit appellationem proſequi.
2 Diuerſum cū non inueniatur ſtatutum inter beneficiales cauſas et non beneficiales, quid ſeruandum.
3 Appellationem proſequi quando quis poſſit.
4 Tertius cuius intereſt qui non fuit appellans nec adherens, an poſſit intentare nouam actionem ſuper obiectis.
5 Appellans ſi colludendo permittat ſe ſuccumbere vel cum aduerſario componit, quid iuris.

§. Nonus.

1 **Nono tractandū eſt** † an appellāte in hmōi officialibus pſeq negligente poſſit tertius qui nō appellauit appellationē proſeq. Circa qđ eſt diſtinguendū circa modū agēdi: qm aut agit vt quis ab obtento remoueatur vel deiciat. et ppter hoc fuit appellatū: aut impugnādo vel excipiēdo aliquid proponitur vt repellat ab obtinēdo et ob
2 hoc appellat. In primo caſu † qū nil diuerſum inueniaꝫ ſtatutum quo ad hoc inter beneficiales cauſas et nō bñficiales dicā idē ſeruandum qđ in nō beneficialibꝰ dictū eſt. ſ. ti. proxi. §. j. ver. qđ ſi ille. In ſcđo vero caſu puto diſtinguendū an talis obiectus fiat in iudicio. et tunc idem qđ. ſ. proxi. dictum eſt. an vero fiat extra iudiciū. et hoc caſu ſubdiſtingue: qz aut qui impugnat obijcit crimina vel defectꝰ cōtra electū, poſtulatū vel prouiſum, vel ꝯ certā et noiatā perſonam ne eligatur vel poſtulet, vel ne eidē prouideat: vel ꝯ eligētes poſtulantes vel prouidētes vel electionis vel puiſionis formā et ppter q̄ appellat non ſunt talia. In primo caſu aut ille q vult proſeq adheſit debito modo et tpe de quo. ſ. titu. proxi. §. j. ver. qđ ſi ille appellationi ab alio interpoſite dūmodo in ipoſitiōe ſit forma debita ob-
3 ſeruata. de qua. ſ. e. §. j. et tunc † poterit appellationem proſequi dūmodo proſecutionis tpe iuret et ſpecificet ſm formā decre. vt circa de elec. lib. vj. vt ibi etiā no. in glo. dixit gar.

Si vero forma debita et ſtatuta p ipſam decre. vt circa non fuerit ſeruata per appellātē, ſi in iurando fuit omiſſa nō an dicetur neduꝫ adherens: ſed nec ipſe idem appellans ſup aliquo cōtentorū in ipſa appellatiōe, nedū p viā appellationis ſed nec etiā per viā querele. Itē nec tertius non adherens admittetur in cā ipſa pro intereſſe cōi, illos articulos vel obiectus proſequens. pōt tamē aſſiſtere appellāti ne colludat. vt in
4 cle. de electione. cōſtitutionem. §. ceterū et ſequēti, lꝫ fatear q † ipſe tertius cuius intereſt qui nō fuit appellans nec adherēs pōt intentare nouam actionē ſuper ipſis obiectibus et ipſam proſequi p ſuo ſingulari et priuato itereſſe, vt ibi pꝫ. ſi autē ea q̄ obijciunt ppter q̄ appellat nō ſunt talia dico adherentem debito modo et tpe ipſi appellationi admittenduꝫ ad ipſius proſecutionē inuito appellante qz ipſius intereſt ppter adheſionis officium. Si vero non adheſerit vel non debitis modo et tēpore non puto ipſum admittendum ad proſecutionem appellationis: qz ſua non intereſt et ex ipſa non fit ſibi preiudicium vt ſic in hoc caſu idē qđ in nō bñficialibus obſeruetur de quibus ſupra dixi. Poterit autē per modū actionis noue ipſam proſequi fateor tamē q nec his caſibus deficit officiuꝫ iu-
5 dicis vt de elec. nil eſt. et eo. ti. quāuis. lib. vj. † Quid autē iuris ſi appellans colludendo permittat ſe ſuccumbere vel cū aduerſario cōponit dic vt dixi. ſ. titu. proxi. §. j. ver. quid ſi ille.

Summarium.

1 Appellantium pena deficientium in appellationis cauſa.
2 Deficiens in probatione obiectorum in perſonā ſuſpenſus eſt ipſo iure a perceptione beneficiorū in eccleſia obtentorum.
3 Plena probatio obiectorū in quibus requiratur.
Appellans qui nō veniēs condēnatur in expenſis appellato veniēti.
4 Crimina plura vel defectus obijciens quā penam euitet.
5 Pena cum non ſit ſtatuta certa, locum ſibi vendicat arbitraria.
6 Decre. vt circa. in quo locum ſibi vendicet.
7 Iuris veteris obſeruantia non debet immutari circa iudiciales.
8 Glo. quandoq; potius arguēdo vel allegādo q̄ determinādo dicit.
9 Iura oīa volunt penas et odia reſtringi et non laxari.
10 Proteſtatio vel extenſio fruſtra in quibus apponatur.
11 Caſus plures in quibus nō ſufficit generale procuratoriū, ſed requiritur ſpeciale.
12 Pena calūnie que ſit.
13 Iuramentum an excludat calūniam.
14 Obiecta in perſonam et in formam an ſint diuerſa.
15 Interpretationem benignam quantū poſſumus in penalibus facere debemus.
16 Deficiens in pbatione, excluditur a proſecutione cauſe.
17 Obijciens plures euidentes, manifeſtos vel notorios defectꝰ ſcientie vel perſone ſi alterū tm̄ probat, quid iuris.

§. Decimus.

1 **Decimo videndum eſt** de vltimo. ſ. de pena † appellantiū in huiuſmodi beneficialibus et deficientiuꝫ in appellationis cā. Et circa hoc eſt conſiderandū, an in ipſis bñficialibus agat per modum accuſationis, denuntiationis vel inqſitionis vt ab obtento quis remoueatur, et in tali cā fuerit appellatū, et hoc caſu ſi ſuccubuerit appellans nil eſt de veteris iuris pena immutatū vnde locus ſolūmodo erit pene calūnie de qua de penis. calūnia. an vero agatur vt ab obtinendo quis repellatur: et hoc caſu eſt diſtinguendū an ad papam fuerit appellatū, an ad inferiorē a papa. Si ad papā et obijciuntur cōtra electum, poſtulatū vel prouiſum vel eligendū, poſtulandum vel prouidendū vel ꝯ eligentes, poſtulātes vel prouidētes vel eligere, poſtulare vel prouidere debentes ad dignitatē vel beneficiuꝫ aliqđ, crimina vel defectus ꝯ perſonā aliquā premiſſarum et ppter ipſa obiecta ad papā fuerit appellatum ſiue per obijcientē ipſū ſiue per eū ꝯ quē obijciunt ſm no. per. d. P. M. poſt Cōpo. in preallé. decre. prima ſup verbo, ppter hoc, ſiue in iudicio ſiue extra iudiciū fuerit ſuper quibuſdam beneficijs interpoſita. dūtamē ad papam eſt ipſa pena deficientis in probatione obiectorum in pſonā: quia
2 † ipſo iure p trienniū eſt ſuſpenſus a perceptione beneficiorū q̄ obtinet in illa eccleſia de qua vel in qua facta vel facienda erat electio vel poſtulatio vel prouiſio: ad que bñficia vnū vel plura ſi in illud tēpꝰ temere ſe ingeſſerit, eſt illis in perpetuo ipſo iure priuatus vt in preallé. decre. primo. de elec. li. vj. et eo. titu. ſi compromiſſarius. in ſi. eo. li. et nihilominus eſt parti alteri in expen. legitimis per ſententiam condēnandus, quas propter hoc docuerit ſe feciſſe vt not. d. p. m. poſt archi. in preallé. decre. prima ſuper verbo ſuſpenſum. Dicitur autem eo caſu ſe ingerere ad hoc vt predictam penā incurrat, etiaꝫ ſi pendēte probatione erroris ipſum a pdicta pena excuſare debētis de quo. j. ponetur poſuerit cuſtodē qui oia perciperet ſi etiam ipſe nihil adminiſtraret. Hec vera niſi ſup ior auctoritate id faceret vt poſt ho. ſcripſit. d. P. M. in prealleg. decreta. prima ſup gl. ſecus. Si vero deficiat in pbatione obiectorū in formā tm̄ eo caſu condēnatur parti appellate in expēſis legitimis ppter hoc factis vt ibi.

Ad euitandam autem penā premiſſaꝫ quolibet caſuum pmiſſo-
3 rum requiritur plena † probatio obiectorum nec ſufficeret caſu aliquo ſemiplena: vt poſt archi. ibidem ſcripſit. d. P. M. in verſi. qui vero ſuper verbo probatione. nec credas qđ hanc penam incurrat appellans niſi probandi onus ſubierit, vt no. in preallé. decre. primo in gl. hanc penā. ibi etiam no. q appellans q nō venit condēnabitur in expen. appellato venienti. qđ intelligas ſi victus fuerit in ſi. lit. vt ſuper ipſa gl. ſcripſit. d. P. M. et ſcias penas premiſſas tūc tantū ſibi locum vendicare ſi illas obijcienti de iure incūbat probatio obiectionum, ſecus ſi non incumbat ſibi probationis onus: vt quia ponit ſe non nominatum vel vocatum. circa qđ vide qđ dixi
4 ſ. eo. ti. §. j. charta tertia. ver. aduerte: plura autē † crimina vel defectus obijciens euitat penam premiſſam dūtamen ipſorū alteruꝫ probet qđ ad caſſationē ſufficiat vt no. in prealleg. decre. primo. in glo. ſm Compo. et idem ibidem Inno. ho. Io. an. mo. et archidia. qđ autē iuris ſi in illa eccleſia beneficium nō habet opponēs. vide not. in decre. ſi cōpromiſſarius eo. titu. in vlti. glo. vbi tenet quod extraordinaria pena punietur. et idem Io. mo. et archi. cōtradicēs quod tunc extenditur ad omnia alia beneficia que hꝫ etiam in alijs eccleſijs, cuius dictum reprobatur: quia aut ipſa decre. ſi compromiſſarius eſt iuris veteris declaratoria, et tunc nulluꝫ dubium: aut eſt iuris noui promulgatoria, et tunc poſt ipſam non habuit locuꝫ pena niſi in beneficijs ipſius eccleſie vt ſic in ſubſequentibus poſtea caſibus locus ſit dicto gl. vbi in ipſa eccleſia beneficia non habet: quia
5 † cuꝫ certa eo caſu non ſit ſtatuta pena locum ſibi vendicāt arbitraria de offi. dele. de cauſis. Euadit autem penas premiſſas quolibet caſuum predictorum ſi docuerit qđ probabilis error ipſum a calūnie vitio excuſet, vt preallé. decre. prima in ſi. nā et in obiectu in formaꝫ poteſt cadere probabilis error, vel vt ibidem ſcripſit. d. P. M. nec puto qđ appellans in preſentatione patroni ad papam vel etiā ad inferiorē iudicē a papa etiam in caſibus ſequentis ver. in prin. puniatur penis premiſſis, ſi in obiectorum probatiōe deficiat, de quo ſufficiat remittere ad ea que ſcripſi. ſ. eo. ti. §. nunc autē in ſi. Cum vero ea que obijciūtur non ſunt talia vt premiſi licet ad papā fuerit appellatū eo caſu iterum diſtinguimꝰ an. ſ. fuerint oppoſita crimina vel defectus contra perſonā vel formā vt ſuperius eſt dictū, et propter ipſa appellatum. aut ea que opponuntur nō ſunt talia. In primo caſu quando. ſ. oppoſita ſunt huiuſmodi. tunc iterū ſubdiſtinguimus an in iudicio an extra iudicium fuerit appellatuꝫ: ſi

extra iudicium, tunc dicam non probantē obiecta puniri pena ſeu
penis de quibus ſupra proxi. dictum eſt habita diſtinctione an de
fecerit in probatione obiectorum in perſonam an in formam: quia
6 decreta.† vt circa, que hoc caſu penā premiſſam imponit locū ſibi
vendicat in appellationibus ad inferiores a papa interiectis vt ibi
no. in gloſ. ad papam.

Item etiam locum ſibi vendicat ſolum in appellatio-
nibus extraiudicialibus vt patet. e. ti. cō
ſtitutio. ergo ⁊ ipſius pena ſolum in ipſis locum habebit. In ſecūdo
vero caſu q̄n. ſ. obiecta vel oppoſita non ſunt talia etiam cū ad infe
riores a papa extra iudiciū appellatur eo caſu dicā qd̄ cum tūc lo-
cum non habeat decre. vt circa nec eius pene locus erit, ſʒ ſoluʒ pe-
ne iuris antiqui ⁊ generalis vt condēnetur aduerſario in expen. p
pter hoc factis, nec hoc caſu habet locum pena calūnie vt dicā in-
fra. Item ⁊ idem dicendū eſt etiam multo fortius. ſ. quod ſit locus
premiſſe quando in iudicio eſt appellatum ad inferiores iudices a
papa: quia ſiue oppoſita fuerunt crimina vel defectus ſiue non dū-
modo appellatio fuerit iudicialis non vendicat ſibi locū ipſa de-
7 creta. nec eius pena: quia † circa iudiciales nil eſt de veteris iuris
obſeruantia immutatum vt patet in prealleg. decre. conſtitutio in
fi. ⁊ faciunt que dixi ſupra. e. parte. ſ. §. nos autem de appel. in pn.
⁊ adhuc ideʒ ⁊ multo fortius. ſ. quod non ſit locus penis premiſſis
ſi coram ordinario confirmatore ſiue ſit papa ſiue inferior ad repel
lendum electum ſimpliciter abſqʒ aliqua appellatione oppono cri
mina vel defectus lʒ illa non probē. pro hoc dicto faciunt notata p
cōpo. in preall. decre. prima. de elec. li. vi. in glo. querit, ⁊ per Guil.
in Spe. de procu. §. i. ver. ſed nunquid media cauſe. nec ob. huic di
cto no. in cle. non pōt de procur. in magna glo. ⁊ iura ibi allegata q̄
videnē huic dicto cōtradicere. Nam vt ibi dicere conſueui gl. in ipa
8 cle. non tenet hmōi dicti cōtrarium. nam ea † que ponit, dicit po-
tius arguendo vel allegando quaʒ determinando dicat vt p teipſū
ibi videre potes. Itē quia ſatis foret abſurdum dicere qd̄ quantuʒ
ad eam partem ipſius decre. in qua tractatur de actu deuolutionis
cauſe ad curiā q̄ ppt̄ faciliorē eccleſiarū expeditionē ⁊ ordinationē
eſt inducta, ⁊ q̄ eſt ipſis eccleſiis ⁊ aiab' fauorabilis reſtringat cōſti
tutio ipſa in tm̄, ⁊ in ea parte in qua eſt penalis ⁊ odioſa laxaretur
9 cōtra omnia † iura volentia penas ⁊ odia reſtringi, ⁊ nō laxari, im-
mo videretur potius contrariū dicendum quod ſi licet deuolutio
in appellationibus ⁊ ad aliū interpoſitis locum haberet, ſed nō pe
na illius decreta. vt ſic ipſaʒ in eo quod eſt fauorabilis ampliarem'.
in eo vero quod eſt odioſa reſtringeremus per regulam odia de re-
g. iur. lib. vi. cum concor. ibi nota.

Reſtat vt reſpondeatur ad iura in cōtrariū allegata in glo. cle.
predicte. Et primo ad decre. vt circa. de elec. li. vi. ⁊ dic quod illa de-
cre. non facit contra, immo potius facit pro hoc dicto: quia niſi in
fi. ipſius decreta. vt circa fuiſſet appoſita proteſtatio ſeu potius ex-
tenſio que penā decre. prime. e. titu. ⁊ lib. que ſolum in appellatio-
nibus ad papā interiectis loquitur reſeruaſſet vel extēdiſſet ad ca-
ſus ipſius decreta. vt circa, que in extraiudicialibus appellationi-
bus ad quēcūqʒ papam vel alium interiectis locuʒ habet vt ibi no.
in glo. ad papā dixiſſemus quod in ipſius decre. vt circa caſibus lo
cum non habuiſſet niſi ſoluʒ quando appellatio ad papam fuiſſet
extra iudicium interiecta, ⁊ hoc per decre. infra. e. tit. ⁊ lib. ⁊ niſi ſic
10 dicamus eſſet alias dare quod ille finis ſeu illa † proteſtatio vel ex-
tenſio fruſtra ⁊ ſuperflue fuiſſet appoſita quod eſſet contra proui-
ſionem autoris facta in prohemio ſexti lib. decre. ſi forte. e. lib. ⁊ ti-
tu. non ob. quia ſi bene ponderatur notāter non expreſſit ſed gene
raliter loquens innuit penam prealleg. decre. i. deberi in caſibus in
quibus exprimitur ipſam deberi in his autem in quibus nō expri
mitur deberi alias ordinariam cum circa non expreſſos nil in ipſa
ſtatuatur, ad prealle. cle. vero poteſt facilis dari reſpōſio: qr ipſa ni-
hil dicit de penis illius decre.

Item non eſt bona argumentatio que ſit de ipſa de-
cre. que dicit quod vbicūqʒ eſt locus pe
ne illius decre. prime prealle. non ſufficit generale procuratoriū er-
go vbi non ſufficit generale procuratorium eſt locus pene. iſta non
11 eſt bona illatio argumentatio vel concluſio qr † multi ſunt caſus in
quibus nō ſufficit gn̄ale procuratoriū immo requirit ſpāle, ⁊ tn̄ nō
eſt locus pene. ⁊ multos tales caſus habes in tex. ⁊ glo. decreta. qui
generaliter de proc. lib. vi. nec ob. pena decre. prime. §. qui vero de
elec. li. vi. qr cum decre. ipſa ſolūmodo loquat in appellationib' ad
papā interpoſitis, ergo pena in huius ad papam appellantibus
in caſibus ipſius decre. que in iudiciali ⁊ extraiudiciali appellatio-
ne ad papam interiecta locū hʒ ⁊ decre. vt circa que ſolūmodo q̄n
extra iudicium appellatur ad quēcūqʒ tn̄ etiam inferiorem a papa
locum tantuʒ ſibi vendicabit, ⁊ non in aliis ſcilicet quando preter
appellationē talis opponuntur: ſtabimus ergo in his vltimis tri-
bus caſibus ſupra poſitis in verſi. in. ſi. vero ⁊ duobus ſequentibus
iuri antiquo puto tamen qd̄ in his duobus caſibus notatis in ver.
Item ⁊ idem ⁊ ver. adhuc ſcilicet quando in iudicio appellatū fuit
ad inferiorem iudicem a papa vel quando per ſimplicē oppoſitio-
nem aditur ordinarius ſiue ſit papa vel inferior ſi opponanē crimi
na vel defectus in perſonam promouēdi erit tunc pena calūnie pu
12 niendus opponens ⁊ ſuccūbens: que pena † eſt vt ſimili pena ipſe
puniatur qua puniri deberet is contra queʒ oppoſuit ſi defectus
vel crimina fuiſſent probata, vt. ff. de calū. l. i. §. i. ⁊ de hoc. e. titu. de
calū. c. i. ⁊. ii. niſi forte probabilis error ipſum a calūnie vitio excuſa-
ret vt ſupra dixi ⁊ ſit ratio: quia cū in his caſibus non ſeruetur for-
ma decre. vt circa, vt ſuperius patuit. ⁊ ſic per cōſequens non iurat
13 ſecundū ipſam formā ergo † iuramentū nō excludit calūniam. Pe
na ergo calūniosi punietur ⁊ locum in his habebit. Ad hoc faciūt
no. in decre. prealleg. vt circa in glo. ſi nō dicat ⁊ nihilominus fiet
condēnatio expen. quas cōſtiterit aduerſariuʒ propter hoc in lite
feciſſe. ¶ Sed ſi in ipſis duobus caſibus. ſ. no. in ver. Item ⁊ idem
⁊ ver. ſc. nihil fuiſſet obiectū in perſonā electi, ſed ſolum in formaʒ
vel perſonas eligentium que obiectio proprie in formaʒ dicitur vt
no. de elec. c. i. lib. vi. in glo. que eſt ſuper verbo perſonas. Sup qua
ſcripſit. d. p. m. Jo. mo. ⁊ Cōpo. idem erit eo caſu tm̄ in expē. condē
natio facienda nec erit de calūnia puniendus proprie ſumpto voca
14 bulo. pro quo dicto facit decre. vt circa. e. tit. ⁊ lib. que † obiecta in
perſonam ⁊ in formā ponit vt diuerſa. nec obſt. huic vltimo dicto
prealleg. decre. prima que quo ad penam equiparat obiectionem
in perſonā electi ⁊ perſonam promouendi vt ibi nota. ⁊ dixi ſupra.
Item qr cū pena prealleg. decreta. prime non vendicet ſibi locum
niſi in appellationibus ppter predictos obiectus interpoſitos ad
papam in iudicio vel extra vel ad inferiorem extra iudicium tm̄ vt
in decre. vt circa. ergo ipſa pena in premiſſis duobus proximis ca-
ſibus in quibus termini variantur locuʒ non habebit ſed pena tm̄
15 iuris antiqui generalis. vt ſic in † huiuſmodi penalibus benignam
quantū poſſumus faciamus interpretationem per regulam odia
de reg. iur. lib. vi.

Et ſcias quod in quolibet caſu premiſſorū. ſ. ſiue ad
papā ſiue inferiorē, ſiue in iudicio ſiue
extra appellet, ſiue etiā nō appellet, ſʒ ſolūmodo ordinariū adeat
per viam oppoſitionis vel exceptionis ⁊ cōtra promouendum ad di
gnitatem opponantur etiā poſt confirmationem priua ante conſe
crationem vel poſſeſſionem adeptā aliqui euidentes manifeſti vel
notorii defectus ſcientie vel perſone locum habet in ipſorū diſcuſ
16 ſione forma decre. ſi forte de elec. lib. vi. ⁊ † cōtra deficientem in pro
batione locum habet ipſius decre. pena. vt. ſ. in totum excludatur
a proſecutione cauſe in qua talia obiecerat. ⁊ nihilominus punia-
tur ac ſi in probatione obiectorum omnium defeciſſet. que tamen
forma nec etiam pena locum ſibi vendicant quādo huiuſmodi op
ponuntur promouendis ad minora beneficia vel prebendas vt ibi
no. in glo. eſt ergo et in decre. ab eo. titu. in glo. ii. que antē hic p to-
tum dicuntur de condēnatione expenſarum, intelligas vera ſi ipſe
qui venit condēnandus in expen. habet proprium. Si vero eſt reli
gioſus vel profeſſus qui proprium nō habet. pro motu iudicis cō-
dēnabitur et punietur alia pena vt no. hoc. e. titu. reprehenſibilis
17 in gloſ. pe. ⁊ de preben. de multa in. ii. glo. † Quid autē iuris ſi obii
ciens plures tales euidentes manifeſtos vel notorios defectus ſciē
tie vel perſone alterum tantū pbat, ⁊ reliquos nō probat. Itē quid
ſi permixtum examinatis huiuſmodi obiectibus qui dicentur eui-
dentes manifeſti, vel cum his qui non proponuntur eſſe tales ap-
pareat ea que euidentia dicebantur non eſſe probata. reliqua vero
ſic vt no. in prealleg. decre. ſi forte. in glo. ſi ergo. ⁊ ibi videas.

Explicit Tractatus domini Bo
niconti decretorum doctoris, ⁊ filii excellentiſſimi dn̄i Joānis An
dree decretoruʒ doctoris, de Appellationibus interpoſitis in cau
ſis beneficialibus.

Tractatus aureus de accuſationibus et inquiſitionibus, domini Bonitonti filii D. Joannis Andree.

Summarium.

1 Curia romana agit de crimine duobus modis.
2 Accuſare quis poſſit, et quis accuſari.
Actio criminalis que dicatur.
Juris ordo eſt ſeruandus.
3 Pena certa a lege ſtatuta debet imponi.
4 Crimē non graue arbitrariam requirit penam.
5 Procurator licet interuenire non debeat, ſi tamen interueniat et non excipiatur, valet quod cum eo agitur.
Actio mixta que dicatur.
6 Crimen excipiendi quod ſit.
7 Inſcriptio quando non ſit neceſſaria.
8 Denuntiatio euangelica ad penitentiam tantū agit, nō ad penā.
9 Diſputandū nō eſt de iuris apicibus, cum de bona fide agitur.
10 Beneficium retineri ſine peccato quando non poſſit.
11 Repulſus ab accuſatione ad quid admittatur.
Priuata denuntiatio per quos fiat.
12 Denuntiatio euangelica et canonica quid inter ſe differant.
13 Remedio appellationis uti debemus contra grauamina.
14 Juramentum non eſt exigendum ab inquiſito.
15 Judicialis denuntiatio eſt duplex.
16 Denuntiatio priuata que ſit.
17 Judex eccleſiaſticus denuntiationem an indiſtincte admittat.
18 Inquiſitus an iurare teneatur ſuper inquiſitis capitulis, cum ad denuntiationem alterius procedatur.
19 Euangelica denuntiatio requirit qđ denuncians ſit ſine macula.
20 Regularis denuntiatio que ſit.
21 Ordinarie inquiſitionis quot ſunt ſpecies.
22 Ordinarius vel viſitator cum viſitat, nulla precedente infamia inquirit ſuper ſtatu eccleſie.
23 Criminoſi, inimici et cōſpiratores quando admittantur ad teſtimonium.
24 Legitima defenſio reſeruatur ei cōtra quem crimē vel infamia probatur.
25 Ordinarius quilibet poteſt ex officio inquirere de fama ſubditorum et infamia reperta de crimine.
26 Officiū iudicis valde exuberat circa modum inquirendi.
27 Inquiſitus vel correptus an poſſit appellare a correptione vel ſententia.
28 Judex eccleſiaſticus ſuper intereſſe ſingulari vel priuato alicuius perſone nō poteſt per inquiſitionē procedere ex officio.
29 Inquiſitus cum habeat ſuo ſacramēto de veritate reſpondēda, nū quid poſſit admittere procuratorem.
30 Agens per viam inquiſitionis dicitur agere ciuiliter.
31 Inquiſitio criminum ad euangelicā denuntiationem ſpectat.
32 Inquiſitus quoties non habet ſub iuramento reſpondere, poteſt procurator interuenire.
33 Ordinarius poteſt inquirere contra ſubditū licet nō infamatum, dummodo ſit ſibi ſuſpectus.
34 Monitio charitatiua precedere debet inquiſitionem.
Reipublice vtile eſt ne crimina remaneant impunita.
35 Crimē quod denuntiatur ſi habet facti perſeuerantiam vt fornicatio, quilibet admittitur.
36 Generalis inquiſitio que dicatur.
37 Prelatus ſolus vbi eſt diffamatus inquiri poteſt tam in capite quam in membris.
Capite langueſcente cetera membra languent, vel languere preſumuntur.
38 Legitima defenſio ſemper eſt reſeruanda.
39 Exhibitio denegata qn̄ poſſit inquiſitus licite appellare.
40 Inquiſitus cōtumaciter abſens in eius odiū (prius facta fide de infamia) procedetur ad receptionem teſtium, et ad diffinitiuā etiā lit. non conteſta.
41 Infamia per quot teſtes probetur.
42 Litere inquiſitionis per excōmunicatū impetrate an valeant.
43 Judex qn̄ ex ſuo mero officio procedat ad criminis inquiſitionem, vel ad denuntiationem officialis publici.
44 Superior ſiue iudex in iudicādo quam formam ſeruare debeat.
45 Clamoſa et frequens denuntiatio an ſufficiat contra conſtitutum in dignitate.
Frequentiam quot vices inducant.
46 Juramēto inquiſito preſtito an ad inquiſita reſpondere teneat̄.
47 Facultas oīs legitime defenſionis inquiſito reſeruatur.
Leuiores probationes ſufficiunt cōtra priuatū quam cōtra prelatum.
48 Vocandus eſt is contra quē eſt facienda inquiſitio vt ſe defendat.
49 Prelatus procedere poteſt quacunque via melius poteſt, vt attingat criminis veritatem.
50 Inquiſitio ſpecialis quomodo fiat.
51 Teſtes an poſſint compelli quando iudex procedit in viſitādo vel confirmando.
Peccata nocentum reipublice expedit eſſe nota.
52 Bonus et idoneus quilibet preſumitur, niſi contrariū probetur.
53 Denuntians prelatū an debeat ab eccleſia expenſas habere.
Innocentiā ſuam probare nunquid poſſit is contra quē facta eſt inquiſitio per familiares vel cubicularios ſuos.
54 Inquiſitor publicatis atteſtationibus an poſſit ſuper eodē crimine iterū alios teſtes inducere vel recipere.
Inquiſitor ſi in aliquo minus bene proceſſerit an illud reuocare et de nouo procedere poſſit.
55 Commiſſio quando ſit in modum ſimplicis inquiſitionis, quid in ea apponatur.

Iuini nominis inuocatione pmiſſa, ac intemerate virginis gloriose et pretioſiſſimi cōfeſſoris ac doctoris beati Hieronymi. Ego Bonicontus decretorum doctor natus patris venerabilis domini Jo. Andr. decretorū doctoris huius rubrice materiam tractaturus que quotidiana eſt et practicabilis de quatuor modis procedendi ſuper criminibus ſpecialiter tractabo. Ubi ſciendum quod Hoſti. et d. p. m. recitant in decretali qualiter. ii. de acc. eo. ti. ſuper
1 verſu. Tribus modis. in curia † Romana duobus modis agi de
crimine. ſ. per modum iuſtitie, et per modum gratie. Et primo modo ſex modis. Secundo quatuor. ſed quia hoc eſt ſpeciale in Romana curia, ideo hoc omiſſo dicas de crimine agi poſſe quatuor modis. ſ. Accuſando: excipiendo: denuntiando: et inquirendo. de quorum tribus habetur. eo. titu. ſuper his. et prima glo. ibi addit quartum. de iſtorum autem ſingulorum procedendi forma in eccleſiaſtico foro, et ipſorum pena videamus. Et primitus de primo. ſcz
2 ante omnia ſcias qđ † quis poſſit accuſare et quis accuſari tractat
Guil. in Spe. de accuſatore. et titulo de accuſato. et de materia etiam ti. de criminibus et eorum cognitionibus vnde in hoc non inſtabo.

Eſt autem ſciendum qđ quādoque contra aliquē agitur per modum accuſationis de crimine criminaliter ad penam legitimā infligendā. et dicitur talis actio criminalis. Et quid hoc caſu continere debeat libellus notatur de procura. tue. in glo. in quarta. et glo. ſequēti. Cum autem tali modo proceditur eſt iuris ordo ſeruandus. vt. ſ. libellus offeratur, fiat litis conte. et alia omnia obſeruentur que in aliis cauſis ſunt obſeruāda. Pena autē probato crimine in hoc modo agē
3 di eſt † quia ſi certa pena eſt ſtatuta ſiue ſit corporalis ſiue dignitatis remotio ſiue fame leſio illa imponatur. C. qui accuſa. non poſ. l. non ignorat. et l. qui de crimine. et l. pe. non autem imponet̄ tūc durior, vel leuior. Si non eſt certa ſtatuta. ſi crimen fuerit graue degradetur ab ordine. vt. e. ti. qualiter. ver. verū ita, et ibi diminutionem capitis notat. d. p. m. de ſeptē ſpeciebus penarū. Quod aūt dixi quod hoc caſu debet degradari intelligas verbaliter: hoc eſt qđ ab officio et beneficio deponatur, non autē intelligas de actuali degradatione, niſi tale eſſet crimen quod ipſam requireret. de ipſius aūt actua
4 lis et verbalis forma dic vt de penis. degradatio. lib. vi. ſi † vero crimen non ſit graue imponetur arbitraria de offic. deleg. de cauſis de tranſac. e. ſi.

Et ſcias quod cū hoc modo proceditur non interuenit procurator ad totam litem poſſet autem procurator interuenire ad certum articulum tantū, puta ad productionem teſtium: vel ad videndum illos iurare, vel ipſorum publicationem, vel ſimilem actum, vt notat d. p. m. poſt Inno. de teſtibus ex parte ade. in gloſ. ſcilicet per procuratorem. Quid autem circa hoc teneant legiſte, et quaſdam queſtiones de materia vide per Cynum. C. qui accuſa. non poſ. l. reos. fallit tamē hoc in caſibus notatis in decre. veniens eo. tit. in prima glo. et circa hoc videre potes ibi ſcripta per. d. p. m. ſuper ipſa gloſ.
5 ſed ſcias tamen † quod licet in hoc caſu interuenire non debeat procurator, ſi tamen interueniat, et non excipiatur, valet quod cum eo agitur. vt no. de in. c. i. lib. vi. in glo. intelligas: et vide ibi ſcripta per d. p. m. ſuper ipſa glo. Et eſt in hoc caſu inſcriptio neceſſaria, vt de accu. ſuper his. Quandoque eſt talis actio ciuilis vt ago cōtra te ſuerti ad rei recuperationem non ad penam: vel ago iniuriarum ad emēdam vel ſatiſfactionem, non ad penam. Mixta autem quandoque dicitur talis actio: quando agit maritus contra vxorem de adulterio non ad penam ſed ad thori ſeparationem: de procu. tue et talis mixta ſapit naturam ciuilis. vt no. d. p. m. ¶ Et in his duobus vltimis caſibus bene interuenit procura. vt in prealleg. decre. tue. et de accuſa. ſuper his. et no. de iudi. c. i. lib. vi. Crimine vero probato

cum actio eſt ciuilis vel mixta conſequitur agens id ad qđ eſt actū
non autem penam criminis,⁊ obligabit agens tunc ſe ad penam
extraordinariam.vt no.in predicta decre.tue.

6 **Nunc autem** de ſecundo agendi modo videamus.ſ.
quando † agitur de crimine excipiēdo
de quo quādoqꝫ excipitur cōtra accuſatorem vel teſtē,vt ab accuſa
tione vel teſtimonio repellatur vt de ordi.cogni.cum dilectus de
excep.c.j.⁊ hoc caſu de crimine non punitur.nec ex hoc infamia in
tis notatur.ſed ſolūmodo a teſtimonio teſtis repellitur,ſiue eiꝰ di
cto fides non adhibetur vt in iuribus prealleg.Accuſator vero ab
accuſatione remouetur vt de accuſa.c.j.nec hoc caſu inſcribitur.vt
eo.titu.ſuper his.Quandoqꝫ vero contra promouendū excipitur
⁊ tunc aut per confirmationem erat ius conſequutus ſ3 nō plenū:
quia nondum forte cōſecratus,palleatus vel poſſeſſionē adeptꝰ,⁊
7 tunc nō eſt † aliqua inſcriptio neceſſaria:vt in prealleg.c.ſuper his
aut per cōfirmationem erat ius conſequutus ⁊ vinculū ſpeciale cō
tractum,vt de tranſlatione.inter corporalia.Et hoc caſu qꝛ deijcit
ab ipſo iure queſito per cōfirmationem ſ3 ius plenū3 non ſit,inſcri
bitur non ad penam talionis:ſed ad extraordinariā iudicantis ar
bitrio vt in prealleg.c.ſuper his.¶ Puto tamē quolibet premiſ
ſorum caſuum procuratorem interuenire poſſe:qꝛ non agitur hoc
modo ad penam criminis a iure ſtatutam,nec etiam arbitrariam
inſligendam:ſed ſolum ad repellendū eum contra quem exceptio
proponitur vt de excep.c.j.⁊.c.dilecti.

Subſequenter de tertio eſt videndum.
quando.ſ.p
viam denuntiationis de crimine agitur.Circa qđ eſt ſciendum ꝙ
denuntiationis quadruplex eſt ſpecies.Quia alia euāgelica.Alia
canonica.Alia iudicialis.Alia regularis,de quibus per.d.p.m.vi
dere poſſes in decre.nouit.de iudi.in vlti.ſua glo.¶ De prima.ſ.
8 euangelica eſt ſciendum ꝙ † per ipſam ad penitentiam tm̄ agitur
non ad penam.Poteſt tamē tam de delicto cōmiſſo ꝙ etiā de cō
mittendo fieri:vt ſcripſit.d.p.m.in decre.prealle.nouit de iudi.
¶ Oportet autem ꝙ huiuſmodi denuntiationē duplex precedat
monitio.Prima quarū probatur per ſolum iuramentum denun
tiantis.Secunda per ipſius eiuſdem denūtiantis.⁊ vnius vel duo
cum teſtium ſecū adhibitorū,vt in predicta decre.nouit.⁊ de teſti
bus.in omni negotio.¶ Item poteſt talis denūtiatio fieri a quo
libet etiam infami dūmodo non perſeueret in crimine.ff.mandati
9 l.ſi fideiuſſor.vbi dꝛ qđ † cum de bona fide agitur nō eſt de iuris api
cibus diſputandum.¶ In hac autē non eſt inſcriptio neceſſaria.
cum agatur ad penitentiam tm̄,non ad penam.¶ Et poteſt per
procuratorem fieri,vt eo.titu.ſuper his.Huius aūt effectus eſt cri
mine per hunc modū probato penitentie impoſitio.⁊ cum penitē
tie ſint arbitrarie conſideratis circūſtantijs.poterit ordinariꝰ ipſa3
imponere ad ſui arbitrium crimine probato.vt de homi.ſicut di
gnu3.⁊ de pe.et re.deus qui.⁊.c.omnis.⁊.c.ſignificauit.vbi de hoc.
Et hoc in occultis locū h3 vt ibi ſcripſit.d.p.m.ſuper gloſ.ij.

Nec erit hoc caſu ille priuandus beneficio cri
mine ꝓbato:ſi foret cle
ricus ⁊ beneficiatus niſi tale foret:ꝓpter quod retēto beneficio pe
nitere nō poſſet:vt eſt homicidiu3 ⁊ ſimonia.vt hoc.c.ti.inq̄ſitiōis.
Et idem puto quādo denuntiaretur qđ ſe intruſiſſet in beneficio
10 vel qđ illud minus canonice fuiſſet adeptus:ita qđ † ſine peccato
retinere non poſſet:quia cum in his eadem ſubſit ratio,ergo idem
erit iuris.de conſti.tranſlato.cum concor.ibi notatis.¶ Alia vero
eſt canonica:que tamen habuit ortum a lege veteris teſtamēti.que
non ſolum de perpetrato,ſed etiam de perpetrando crimine pōt
fieri.Si illud recipiat augmentum,vt cum quis perſiſtit in illicito
concubitu.⁊ ad hanc quilibet tenetur.xj.diſt.diaconi.non tamen
precise,niſi ſicut ad alia pia opera.⁊ de hoc per Inno.de iudi.no
uit.¶ Et ſcias qđ hec duplex eſt.vna publica alia priuata.¶ Pu
blica que ſit de crimine publico.Sicut eſt cum denuntio duos con
iuges in gradu prohibito coniunctos vt de deſpon.ipu.ad diſſol
uendum.de ſpon.preterea.de clan.deſpon.c.ſi.⁊ in hac eſt ſeruan
dum quod habetur.ſ.qui matrimonium accu.poſ.cum in tua.Et
11 in hac non requiritur trina monitio.† Et ad hanc etiam admitte
retur qui ab accuſatione repelleretur.Et iudex facta denuntiatio
ne ex officio etiam denuntiante non proſequente tenet̄ procedere
⁊ inquirere.vt no.Guil.in Spe.de denun.§.j.alias ſcdo.ante ver.
in ſumma.Probato autē crimine per hunc procedendi modū fiet
qđ dicam infra in ver.probato aūt.¶ Priuata autem fit per cleri
cos vt habeant bonos prelatos.⁊ ad hanc admittuntur quorum
intereſt vt patronus ⁊ aliꝫ vicini ſeu parochiani.xvj.q.vij.filijs.vbi
de hoc.⁊ de teſti.ex parte ade.⁊ debet in hac interuenire trina mo
nitio vt hoc eo.ti.qualiter.ij.vbi dicit.d.p.m.id verū quando pro
ceſſus initiatur a denuntiatione.ſed ſi initiaretur per viam inquiſi
tionis ex officio licet aliquis officium condiuuaret:tūc nō requiri
tur admonitio:quia non inquiritur ex officio niſi de quibus infa
mia preceſſit vt in predicto.c.qualiter.⁊.c.cum dilectꝰ.⁊ de ſimo.l3
hely.nec ad hanc admittitur qui ab accuſatione repelleretur.

21 **Eſt autem differentia** † inter euangelicā ⁊ ca
nonicam qꝛ prima ſit
ad penitentiam.ſecūda ad penam.In prima interuenit bina mo
nitio.In ſecunda trina.⁊ de materia in Spec.de denūtia.§.j.alias
ij.ver.canonica queqꝫ.nec puto hoc caſu denuntiantem teneri in
ſcribere:etiam ad extraordinariam penam.Ad quod faciunt que
ſcripſit.d.p.m.poſt Innocen.eo.ti.inquiſitionis.ſuper glo.ij.licet
Hoſtien.ibi contra.Et ſit huiuſmodi dicti ratio:qꝛ cū debeamus
quolibet remedio vti ad eū tantum vſum ad quem eſt inuentu3 vt
ipſe.d.p.m.no.vt li.non conte.accedens.j.ſuper prima glo.vbi di
13 cit quod † remedio appellationis vti debemus cōtra grauamina.
recuſationis cōtra ſuſpectos,non autē e conuerſo,ſic ⁊ in propoſi
to.habemus eñ in criminibus tres modos agendi cōtra aliquē ad
penam vel ad penitentiam.hoc autem ideo dixi vt excludā quartū
modum.ſ.excipiendi.de quo.ſ.§.proxi.primus eſt accuſationis.ſe
cundus denūtiationis.tertius inquiſitionis.Cuilibet aūt iſtorum
eſt ſuū onus annexū.ſ.accuſationi inſcriptio,denūtiationi moni
tio.Inquiſitioni clamoſa inſinuatio,vt eo.titu.qualiter.ij.circa ſi.
nec de vlterioribus eſt querendū ſm ipſum,⁊ hoc potiſſime:qꝛ nō
eſt in hoc magna vis facienda:quia ſiue inſcribatur,ſiue nō,ſemper
punitur calūnioſus.vt.ſ.titu.proxi.c.ij.vbi de hoc.Et ſcias ꝙ hoc
caſu inquiſitus non tenetur iurare de veritate reſpondenda ſuper
capitulis inquiſitionis cum hic procedatur ad denuntiationē ali
cuius,nec hoc caſu vitiatur inquiſitio criminis l3 omittatur inqui
ſitio infamie,parte cōtra quā inquiritur non cōtradicēte vt eo.tit.
14 c.ij.lib.vj.Nec † eſt ab ipſo inquiſito iuramentū exigendum vt no.
Guil.in Spe.de inquiſitione.§.nunc tractemus.ver.inquiſitores
quoqꝫ.⁊ ver.in hac igitur via,⁊ ver.ſed vt que premiſſa.Et puto ꝙ
poſſit in hac denuntiationis proſecutione procurator interuenire
quia cū habeat inquiſitus neceſſe iurare ſuper capitulis inquiſitio
nis vt predixi.poterit per aliū reſpondere.Licet ſecus putem vbi
ipſe habet iurare per decre.hoc eo.titu.ad petitionem.⁊ de iudi.c.
j.lib.vj.vt.ſ.dicam.§.reſtat.ver.nec puto ¶ Probato aūt crimine
per hunc agendi modum ſiue denuntiatio ſit publica ſiue priuata
debita pena imponetur,vel peccatum fieri prohibebitur vel alter
prout requirit denuntiationis modus ſeruabitur vt ſcripſit.d.p.
m.eo.ti.qualiter.ij.c.ad corrigendos in ſi.

15 **Iudicialis autem** denuntiatio duplex eſt.nam
alia eſt publica,alia priuata.
publica cum ordinarius ad denuntiationem officialis ad inquiſi
tionem ⁊ relationem deputati.de quo in iuribus ſtatim infra alle
gandis.vel archiepi:de quo in decre.Romana.īfra allegata ex me
ro ⁊ puro officio ſuo de crimine publico inquirit.xxxv.q.vj.epūs in
ſynodo.iiij.q.iiij.§.aliquando.alias eſt.c.⁊ iſta habet locum in no
torijs tantum.⁊ hec ex officio cōpetit.in qua nō requiritur moni
tio,⁊ de iſta de accuſationibus.ſicut olim.⁊ de cenſibus.Romana.
lib.vj.Et in hac tenetur iurare inquiſitus ſm alteram ex formis de
quibus infra.§.proxi.ver.ſi autem intereſt.Nec in hac admittetur
procurator propter rationes de qbꝰ infra.§.proxi.ver.nec puto.⁊
dic vt ibi.¶ Et in hac non eſt monitio neceſſaria.vt no.d.p.m.eo.
titu.qualiter ſuper verbo peruenit.

16 **Priuata eſt que fit** † ad priuatū ſeu ꝓpriū vel
ſingulare itereſſe,pone exē
plum per decre.nouit de iudi.vel ſi fideiuſſi pro te ⁊ iuraſti me ſer
uare indēnem:⁊ quia non ſoluiſti in termino fui coactus ſoluere p
te.vnde denuntio te:quia adhuc ſtas in periurio:petens vt coga
ris iuramentum ſeruare.Idem in depoſito ⁊ ſimilibus.¶ Et an
hec denuntiatio poſſit in ſeculari foro fieri ſcripſit.d.p.m.in preal
legata decre.nouit in vlti.ſua glo.⁊ iſta quandoqꝫ expeditur etia3
non precedente monitione:in foro vero eccleſiaſtico eſt monitio tri
na neceſſaria ⁊ ad minus duaru3 vltimarū plena probatio.Tamē
de plano expeditur vt de iud.nouit.ſm ipſu3 Gar.tamē.d.p.m.in
hoc vltimo contra.qui dicit ꝙ oportet ipſam in ſcriptis porrigi,⁊
litem ſuper ipſa conteſtari.qđ probat per verba decre.nouit.ibi dū
dicitur in ſi.vtrum iuſta ſit querimonia vel iniuſta.⁊ idē Hoſtiē.vt
17 d.p.m.ſcripſit in dicta decre.nouit.in vlti.ſua glo Licet † aute3 iu
dex eccleſiaſticus precedentem denuntiationē indiſtincte admit
tat.non tamen iſtā indiſtincte:quia nō debet admittere niſi in defe
ctum iuſtitie ſecularis:vel cū crimen eſt eccleſiaſticū:vel ratione pa
cis:vel iuramenti:vel quando crimen eſt notorium:vel quādo nō
auditur in foro ſeculari.vt quia obligatio eſt naturalis tantum:vel
ſi hanc proponit miſerabilis vel depreſſa perſona vt de iudi.nouit.
de pactis qualiter.⁊.lxxxvij.diſt.per totum.Alias ſi indiſtincte ad
mitteretur periret temporalis gladij,⁊ iudicis ſecularis iuriſditio:
et per hunc modū omnis cauſa ad eccleſiam deferretur.Scias aūt
qđ hanc denuntiationem indiſtincte facit iudici eccleſiaſtico is q
grauat̄ ab illo qui immediate ſubeſt imperatori in aut.vt diſſe.iu
di.§.ſi tñ contigerit.col.ix.Et per hanc agitur ad intereſſe tm̄.vel
vt res reſtituatur:⁊ iſtius denuntiationis ſolūmodo eſt talis effe
18 ctus.Nec hoc † caſu tenetur inquiſitus iurare ſuper inquiſitionis
capitulis:cū ad denūtiationē alterius procedat̄:nō ex puro officio
vt dixi

vt dixi.ſ.eo.§.ver.τ ſcias cũ hoc caſu.τ in hac puto trinã monitio
nem neceſſariam. Et lʒ videaᷣ placere Guil.in Spe.ti.de denũtia-
tione.§.j.ver.qualr qḋ hoc caſu denũtiãs repelli poſſit per exce-
ptionem criminis.puto tamen id falſum etiaʒ quando denuntiat
ad priuatũ cõmodũ.probatur hoc.iiij.q.vij.oĩbus τ hoc potiſſime:
qꝛ cũ iudex hoc caſu teneatur ad denuntiationem inquirere τ pro-
cedere vt ipſe idem notat in Spec.preal.§.ver.predicto,alias eſt
verſiculus per ſe τ incipit,iudicialis.ar.ij.q.v.mẽnã τ.c.omnibus.τ
eo.ti.qualiter.ij.§.penul.decre.autẽ nouit.quã Guil.allegat pro ſe
19 non facit:qꝛ illa loquitur in euangelica denũtiatione in † qua req
ritur qḋ denuntians ſit ſine macula. Scias autem ꝙ ad hanc priua
tam denuntiationeʒ non admittitur niſi leſus.τ in hoc differt hec
ab euangelica vt ſcripſit.d.p.m.in decre.nouit de iudicijs. ¶ Pro
bato autẽ crimine per hunc agendi modũ cum denuntiatio eſt pu
blica erit locus pene de qua.ĩ.§.proxi.ver.ſi autẽ.ſi vero ſit priuata
denuntiatio,tũc conſequeᷣ ſuũ intereſſe,quãꝫ eſtimationem iniu-
rie,vt ſcripſit.d.p.m.in decre.ſi.§.ad corrigendos in ſi.alias de iu-
dicijs olim. Item credo ad proſecutioneʒ huius iudicialis priuate
denuntiationis procuratorem admittendũ per rationes aſſigna-
tas.ſ.e.§.ver.τ puto.tũ etiã qꝛ iſtius denuntiationis effectus eſt ci
uilis non criminalis vt ſupra dictum eſt.

20 **Regularis autem eſt** † q̃ fit ſecũdũ cuiuſcũ ꝗ ordinis regule inſti-
tuta τ ad correctionẽ ſm̃ regule normã,τ ideo circa ipſam certa nõ
põt dari doctrina τ ob hoc nõ eſt inſtandũ. Sed vt ſcripſit.d.p.m.
in preal.decre.nouit.eſt iſta regulariũ determinationi relinquẽ
da. Et iſta fit de plano,τ non ſeruata forma iuris,vt de appella.re-
prehenſibilis.de ſtatu mona.ea que.de regulari.c.fina.vt ſcripſit
d.p.m.hoc eodem titu.qualr.ij.ſuper verbo peruenit. ¶ Quid au
tem iuris ſi Abbas inquirit de exceſſibus monachi.τ facta ſibi co-
pia inquiſitionis τ proceſſus ipſe dicat ſe velle defendere τ petat ex
penſas pro pcuratoribus.aduocatis τ alijs ad defenſionẽ neceſſa-
rijs.nunqd ſit audiẽdus.notat Guil.in Spec.de inqſitione.§.vlt.
verſi.item pone.vbi diſtinguit inter regularẽ τ iudicialẽ inqſitionẽ
vt in pma nõ audiaᷣ.in ſcda ſic.dic vt ibi. ¶ Reſtat videre de quar
to modo procedẽdi ſup crimine.ſ.p inquiſitionẽ ordinariam. Circa
21 qḋ eſt ſciendũ qḋ † huius ordinarie inquiſitiõis due ſunt ſpecies.
Una que diciᷣ preparatoria. Alia que diciᷣ ſolẽnis. In quib⁹ autẽ
differat inquiſitio ab alijs iudicijs videre poſſes in Spec.de inqui
ſitione.§.j.in ſi. Preparatoria eſt illa qñ.ſ.iudex ex ſuo puro τ me-
ro officio nulla denuntiatione ſibi facta τ nulla infamia preceden-
te inquirit cõtra aliquẽ quẽ hʒ ſuſpectũ vt dicã.j.ver.nec poſſet.et
licet regulariter ad inquiſitionem nõ procedaᷣ niſi precedente in-
famia. Sunt tamen quidã caſus in quibus põt id fieri quos notat
Guil.in Spec.de inquiſitione.§.ij.in principio. Item põt fieri ta-
lis inquiſitio maleficio flagrante:ꝙ lʒ notorie ſit commiſſuʒ,igno-
ratur tamen quis cõmiſerit.naʒ tunc nullo vocato procedit iudex
contra incertam perſonam inquirẽdo in genere quis fuerit com-
mittens.et facta tali inquiſitione procedet demum cõtra eos con-
tra quos laborat ſuſpicio,vel quos culpabiles intellexit:vocãdo
ipſos vt ſuper eo veritateʒ dicant,τ ſe ſi poſſunt defendant.τ ei cõ
tra quẽ procedetur legitima reſeruatur defenſio de offi.ordi.c.j.ff.
de officio preſi.l.ij.τ.l.congruit.τ hoc etiam placet Guil.in Spec.
de notorijs crimi.§.j.in ſi.

22 **Item etiam** † cum ordinarius vel viſitator viſitat.nã
etiam nulla precedente infamia inquiret
ſuper ſtatu eccleſie. Et iſta talis diciᷣ generalis.nec in ipſa eſt ſeruã
dus ordo vel forma decre.qualiter.vt notat dñs pater me⁹ in ipſa
decre.qualiter.ſuper verbo peruenit. Et inquireᷣ ſi eccleſia eſt col-
legiata vel plures habet clericos nulla nominata perſona tam in
capite ꝙ in membris. Si vero non habet niſi vnum rectorem tan-
tum;vel rectorem τ clericum:tunc bene nominabitur τ teſtes rece-
pti deponent de quocunꝗ de eccleſia ſit vnus vel plures τ tũc etiã
admittuntur qualeſcũꝗ teſtes de ipſa eccleſia. Si eccleſia hʒ colle-
gium vel plures clericos.alias admittuntur parochiani ſi eccleſia
ſit parochialis.ſi non eſt parochialis,admittũtur qui magis ſunt
vicini vel propinqui.de purgatione ca.c.ij.quia illi melius preſu-
23 muntur ſcire.de preſump.quoſdam.τ.c.quanto,τ † admittuntur
tunc ad teſtimoniũ etiam criminoſi inimici τ conſpiratores:lʒ con
ſpiratione vel inimicitia poſtea detecta non credatur cõſpiratori-
bus q̃ntũ contra quos conſpirauerunt,vel quorum ſunt inimi
ci.de iudicijs.exhibita.de re iudi.cum.J.τ.A.τ eo.ti.cũ oportet.
nec hoc caſu ante completam inquiſitionem tradentur inquiſitio
nis capitula.poſtea vero tam capitulorũ quam nominum teſtiũ
τ doctorum eſt inquiſito copia facienda,vt in Specu.de inquiſi-
tione.§.nunc tractemus.ver.ſed vt que premiſſa ſunt in ſin.quod
de nominibus dixi verum eſt preterꝙ in crimine hereſis.vt de he-
reticis.c.vlti.lib.vj.τ tunc inquiſitus ad capitula inquiſitionis re-
ſpondere cogetur per ſacramentum:vt eo.ti.ſi conſiterit τ.c.cum
dilecti.τ hoc tenent Hoſ.in decre.licet de ſimo.τ.d.p.m.in preal.
decre.qualiter.ij.ſuper verbo.debet. Guil.in Spe.de inqui.§.nũc
tractemus.ver.inquiſitores quoꝗ.τ ver.ſed vt que pmiſſa ſunt.

Qualiter autẽ reſpõdeatur ad.c.nõ ti-
bi dico de
peni.diſt.j.quod dicit non tibi dico vt te prodas ſcripſit.d.p.m.in
24 preal.c.qualiter.ij.ſuper verbo facultatem. † Si autem contra
quem crimen vel infamia hoc modo probatur legitima defenſio
reſeruatur.de accu.cum dilecti.τ.c.cum oportcat.τ.c.cum dilect⁹.τ
de re iud.cũ.J.τ.A. Et tunc debet ad locum ſeu eccleſiam deſcende
re vt eo.titu.qualiter.ij.τ.c.cum dilecti de ſimo.lʒ heli.τ propoſi-
to verbo dei recipiet iuramentuʒ ab his qui examinandi ſunt ſm̃
formam que habetur.e.ti.qualiter.j.in ſi.ſubſequenter ab ipſis in-
quiret qualiter clerici eccleſie viſitate ſe habeant tam circa officium
ꝙ etiã circa alia. Itẽ ſi eccleſia parochialis ſit inquiret de ſide vita
τ cõuerſatione parochianorũ.de capitulis autẽ in hmõi inquiſitio-
ne formandis vide in Spe.de inquiſi.§.ij.ver.vt autẽ τ.§.ſeq.ver.
licet autẽ.τ de teſte.§.nunc tractandũ.prope ſi.ver.porro in cã. Et ſi
inuenit eos bene viuere τ eccleſiam τ eius bona bene regere τ gu-
bernare gratias referat altiſſimo. ¶ Nec poſſet ſubditus ex eo ap
25 pellare:quia dicat infamiã cõtra eũ nõ laborare:qꝛ † poteſt ordina
rius quilibet ex officio de fama inquirere ſubditorũ.τ infamia re-
perta de crimine.vt de offic.ordi.c.j.τ.c.irrefragabili.τ de accu.ſicut
olim,τ vt ec.beneficia ſine di.confe.c.vno.ver.qḋ etiam.τ.x.q.j.pla
cuit.de cenſibus Romana.§.ſane.lib.vj. Nec ob.ꝙ poſt Hoſt.ſcri
pſit.d.p.m.in decre.cum oporteat.hoc eo.ti.ſuper verbo.nõ ſubdi
to.quia ibi loquiᷣ in caſu illius decre.ſ.qñ procedit ad alicuius de-
nuntiationẽ.hic cũ ex officio.τ facit ad ea que dicã.j.ver.nũc quo-
ꝗ. Et hoc potiſſime qñ viſitando procedit τ inquirit.et premiſſa
poſſes colligere ex diffuſe no.per Guil.in Spec.de inquiſitione.§.
ij.τ potiſſime in ver.lʒ autẽ.τ.§.nunc tractemus.ver.hoc autẽ ſcias.
26 τ de notorijs criminibus.§.j.ver.vlti.vbi dicit Guil.ꝙ † circa hu-
iuſmodi inquirendi modum valde exuberat officium iudicis:qḋ
latiſſime pʒ.ff.de iuriſ.om.iudi.lib.j.τ ſcripſit.d.p.m.hoc.e.ti.cuʒ
oporteat.ſuper verbo,non ſubito.τ no.e.ti.c.ij.lib.vj.

Si autem per huiuſmodi viſitationis inquiſitionẽ
inuenerit aliquẽ grauiter deliquiſſe:ſi
habeat adminiſtrationẽ ſeu prelaturaʒ.remouebitur ab ipſa.ſicut
villicus a villicatione qui ſue villicationis non poteſt dignã redde
re rationẽ vt hoc.e.ti.qualiter.ij. Non habẽtes autem adminiſtra-
tionem ſeu prelaturam iudicis arbitrio puniuntur niſi cũ ipſis mi-
ſericorditer ageretur.τ predicta ſunt vera niſi tale foret crimen qḋ
impediret etiam poſt peractam pñiam ordinis executionẽ vel be-
neficij retentionem:vt homicidium τ ſimonia.de quibus no.e.tit.
inquiſitionis in.j.glo.τ multos tales caſus notat Innoc.de tẽpo.
or.ex tenore. Hoſti.plures de renun.niſi cum pridem.§.propter cõ
ſcientiam.τ ibi vide in nouella:quia tunc puniret ac ſi per viam ac-
cuſationis de ipſo foret actum.de quo.ſ.§.j.vt.e.ti.qualiter.ij.vbi
de hoc.τ.c.inquiſitionis.vbi hoc etiã tenet.d.p.m.τ.e.ti.qualiter.
ij.§.ad corrigendos in ſi.τ de hoc in Spe.de inquiſitione.§.nũc vi
detur poſt prin. ¶ Hec vera intelligas niſi certa alia pena foret a
iure ſtatuta quia illa eſſet infligenda.vt.ij.q.iij.§.notandũ.de offi.
27 deleg.de cauſis. ¶ † Nec hoc caſu poterit inquiſitus τ correctus a
correptione vel ſnia appellare vt de ap.ad noſtrã.τ.c.reprehenſibi-
lis.τ de offi.or.irrefragabili.nec forſan modus excedetur.vt eo.tit.
de priore.τ hoc placet Guil.in Spe.de inquiſitione.§.nunc tracte
mus.ver.quid ſi prelatus. Si vero leue ſit crimen qḋ tali modo eſt
probatum:ſi certa pena eſt pro illo a iure ſtatuta.illa imponeᷣ,alr
imponetur arbitraria ꝯſideratis perſone cõditione.criminis qua
litate,τ an publicũ ſit vel occultum τ ceteris circunſtantijs. ¶ Qḋ
ſi crimẽ nõ fuerit hoc modo probatũ:ſed ſola criminis infamia ꝓ-
batur:hoc caſu non punietur:ſed indicetur ſibi purgatio vt eo.tit.
inquiſitionis ad ſi.τ de teſti.tam literis,in qua ſi deficiat punietur
vt conuictus.de purga.ca.cum.p.de ſimo.τ hoc.et.c.inſinuatum.
28 Unum tamẽ not.† qḋ iudex etiã eccleſiaſticus ſuper ſingulari vel
priuato alicuius perſone intereſſe nõ põt ex officio per inqſitionẽ
procedere ſm̃ Guil.qui hoc no.in Spe.de inquiſitione.§.ij.ver.et
in cauſa. Quod puto verũ ſi inquireret directe ad cõſequutionẽ il-
lius intereſſe. Sed indirecte poſſet vbi periculum anime verteretᷣ,
primo inquirendo de infamia,τ demũ de veritate:qua cõperta eũ
non poſſit penitere niſi ſatiſfaciat,eum coget ad ſatiſfactionem vt
de vſuris.cũ in dioceſi.τ facit.e.ti.tuas dudum.τ de iureiur.ad no-
ſtram.ij.τ qḋ ibi no.in gl.iij.ad qḋ faciunt q̃ ſcripſit.d.p.m.hoc eo.
ti.qualiter ſuper verbo peruenit in ſi.ſue glo.

Nec puto qḋ quando per hunc modũ proce
ditur iudex neceſſario
teneatur procuratorẽ admittere,τ ſit ratio potiſſima huius dicti:
29 quia † cũ inquiſit⁹ habeat ſuo ſacramento de veritate reſponden-
da premiſſo ad inquiſitionis capitula reſpõdere vt dixi.ſ.e.§.ver.
nec hoc caſu.quomodo ergo admitteretur procur.qui forte igno-
rat vel ignorare poteſt criminis veritatẽ. Ad hoc optime facit eo.
ti.ad petitionem,τ de iudicijs.c.j.lib.vj.τ hoc etiaʒ placere videtur
Hoſ.τ Hoſtien.in decre. Ueritatis de do.τ contu.vt ibi poſt ipſos

ſcripſit.d.p.m.ſuper prin.ſecūde gloſ.⁊ poſt ipſum Hoſt.hoc eo.ti.
qualiter.ij.§.dʒ aūt. ſup verbo.illi.vbi dicit Hoſt.hoc potiſſime lo
cū habere qñ citatur q̄ perſonaliter compareat inquiſitus vel vbi
crimen ſuper quo eſt inquiſitū executionē ordinis impediat.Sed
obijcies de decre.tue.de procuratorib⁹:qꝛ cū ibi agatur ꝙ plus eſt
etiā per viā accuſationis de crimine ad thori ſeparationē ⁊ admit-
taŕ procurator:multofortius eſt admittendus qñ agitur p viā inq
30 ſitionis:qꝛ † etiā tūc dicit agi ciuiliter.vt de ſimo.p tuas,⁊ in actio
ne ciuili admittitur procurator.vt hoc eo.ti.ſuper his in fi.⁊.c.cuʒ
dilectus.ad hoc etiā faciat de teſtibus ex parte ade. Ad decre.tue
rñde agere ad thori ſeparationem ꝓpter adulteriū eſt potius age-
re ad intereſſe ſingulare ipſius agentis vt abſoluatur ab obligatio
ne ⁊ ſeruitute qua erat ipſi adultero obligatus:quam ad penam:⁊
q̄ hoc ſit intereſſe non pena pꝫ qꝛ cū pena nō imponaŕ niſi a iudi
ce.vt.xxxiij.q.ij.§.in hoc ⁊.C.de iudeis.l.nullus ⁊ not.de diuortijs
porro in glo.ij.Talis autem ſeparatio aliqñ fiat iudicis autoritate
non expectata,vt de diuortijs.ſignificaſti.ergo pena nō eſt dicen-
da.Decre.ſup his loquitur quando per modum denuntiationis
euangelice ad penitentiā agitur:vel per modū exceptionis:ex qua
nō debetur pena.immo dicamus q̄ ex quo in his caſib⁹ a iure per
mittitur,in alijs intelligitur prohibitū.de preſump.nōne.cū con-
cor.ibi no.decre.cum dilectus,intelligitur de euāgelica denuntia-
31 tione ad penitentiā ꝙ probatur qꝛ † ibi mandatur inquiri an de-
nuntiantes ſint criminoſi,quod in alijs denuntiationibus nō ob-
ſtaret. Circa q̄ vide q̄ ſcripſit.d.p.m.in decre.cum oporteat.eo.ti
tu.ſuper.iij.gl.vel dic ꝙ ibi denūtiantes ⁊ quorū nomine denūtia-
tio facta fuit erant conſortes eiuſdem litis:quia tā ſuo q̄ aliorū no
mine denuntiabant,⁊ ideo admitti debuerunt. Ad decre.ex parte
ade.poteſt reſponderi ſecundū vnam lecturā Inno.ꝙ ibi fuerat p-
curator conſtitutus ad certum articulū tantuʒ. Vel dicas ꝙ lʒ ad-
mitti procurator non debuerit,ex quo tamen de facto fuit admiſ-
ſus nec exceptum,valuit q̄ cū ipſo fuit actum. Ad hoc bene facit
hoc.e.ti.veniēs ⁊ ibi no.d.p.m.ſuper.i.gloſ.⁊ quod no.de iudicijs.
c.i.lib.vi.⁊ hoc vltimo modo poſſet ad omnia cōtraria reſponderi.
32 Poſſet autē ex premiſſis dari generalis doctrina ꝙ † quoties inqui
ſitus non habet ſub iuramēto reſpondere poſſit procur.interueni
re.Secus cum habet reſpondere cū iuramento,tamē ſi tūc admit-
tatur,⁊ non excipiatur valet q̄ cuʒ ipſo agitur. Indubitatum tñ
eſt ꝙ ad allegandas cauſas abſentie que conſiſtant ſiue in facto vt
qꝛ infirmus comparere non vel potuit ſimiles ſiue in iure puta de-
clinatorie iuriſditionis,vt quia non tenetur comparere qꝛ excom
municati eſtis vel non valet reſcriptū:vel non qꝛ de ſuo foro,vel ꝙ
non arctat citatio poteſt interuenire procura.vt no.poſt Innocē.
d.p.m.hoc eodē titu.veniens.ſuper prima glo.

Nunc autē de ſolēnitate. Circa quā eſt di ſtinguendū:qꝛ
alia eſt ordinaria que fit ab ordinario iudice.alia extraordinaria q̄
33 fit a delegato.Eſt autem inter iſta differentia:quia † ordinari⁹ po
teſt inquirere contra ſubditum licet non infamatum,dūmodo ſit
ſibi ſuſpectus:vt dixi ſupra in principio huius.§.ſed in extraordi
naria ſecus eſt:qꝛ delegatus non pōt niſi contra infamatū:vt eo.ti
tu.cū oporteat,⁊ vide quod ibi ſcripſit.d.p.m.ipſo inquiſito cōtra
dicente.ſecus ſi nil opponat.vt eo.ti.c.ij.li.vi.Multa autem q̄ op-
poni poſſunt tā cōtra impetrantē literas inquiſitionis q̄ cōtra ter
tium ſeu etiam contra delegati perſonā ⁊ proceſſum videre poſſes
per Guil.in Spe.de inquiſi.§.primo in principio.In quolibet au
tem caſuum premiſſorum ſubdiſtinguitur:quia aut inquiſitio ſit
aliquo ipſam promouente,⁊ tunc non iurat inquiſitus de veritate
reſpondenda. Aut ex officio ad denuntiationē officialis vel archi-
epiſcopi de quo.ſ.§.proxi.ver.iudicialis.vel fama ſeu clamoſa in-
ſinuatione deferente:⁊ tunc iurat inquiſitus ſuper cōtentis in inq
ſitione reſpondere veraciter vel plenam ⁊ meram dicere veritateʒ,
vt in Spe.de inquiſi.§.nunc tractemus.ver.inquiſitores quoqꝫ.et
ver.hanc etiam.circa medium.⁊ ver.ſed vt que premiſſa.de forma
autē iurandi dic vt dicam.i.verſi.Si autem intereſt. ¶ Aut nullo
deferente nec clamoſa inſinuatione deferēte.⁊ de hoc vltimo ſatis
dictum eſt.ſ.e.§.in principio.vnde hic de hoc membro nil dicam.
In primo caſu.ſ.qñ aliquo promouente ⁊ denūtiante crimē proce
dit iudex ſubdiſtingue:qꝛ aut talis denūtiat rōne priuati cōmodi.
de quo de vſuris.tuas dudū,⁊ de iureiurando ad noſtram.ij.et hoc
34 caſu ſit inquiſitio etiā nulla fama precedente † dūmodo charitati
ua preceſſerit monitio.vt quia duo interpoſito iuramento pacti
ſunt de aliquo adimplēdo:q̄ alter negligit obſeruare.hoc enim ca
ſu ex quo charitatiue eſt tertio admonitus poterit denuntiari,et
ad talem denuntiationē debet iudex inquirere,vt probaŕ de iudi-
cijs nouit.de iureiur.ad noſtram.ij.in fi.⁊ quod ibi not.⁊ hoc caſu
probato crimine cōſequetur intereſſe ſuum. ¶ Aut denūtiat rōne
publici cōmodi puta ad penam:quia publice vtile eſt ne crimina re
maneant impunita de ſententia ex,vt fame.ff.ad legē aquiliā.l.ita
vulneratus primo reſponſo ad fi. Et tunc ſubdiſtingue:quia aut
intereſt denuntiantis aliquo modo vt qꝛ forſan eſt ſubditus q ad

hoc teneŕ.ij.q.vij.quapropter.vel patronus.vt.xvi.q.vij.filijs.vel
parochianus.xxiij.di.illis.⁊ tunc admittitur.c.ti.illa prepoſitoꝝ.
Aut nullo modo intereſt vt qꝛ nō eſt de illis perſonis:⁊ tunc nō ad
35 mittiŕ vt preallega.c.illa prepoſitorū.Eo ſaluo quia † ſi crimen q̄
denuntiaŕ hʒ facti perſeuerantiam vt fornicatio:tunc admittitur
quilibet.xi.di.diacon.alias non.

Si autem intereſt denuntiantis,⁊ tūc aut gene raliter per denūtiationē agiŕ
ſuper ſtatu eccleſie tā in capite quā in mēbris. Aut ſup exceſſib⁹ ſin
gularis perſone. In primo caſu nō puto monitionē neceſſariā:qꝛ
cū hic non agaŕ ſpecialiter de alicuius ſingularis crimine,quo de-
buit vel potuit monitio fieri nō video.ſed nec etiā hoc caſu traden
tur capitula vt ſcripſit.d.p.m.in decre.qualr.ij.eo.ti. ſuper verbo.
36 peruenit.vbi alle.decre.ʒ certā.de elec.lib.vi ⁊ † ibi ipſe dicit hanc
dici generalem inquiſitionē vt ſupra in principio dixi,⁊ dʒ hoc ca-
ſu inquiſitor deſcendere ad locū ⁊ ibi premiſſo verbo dei recipiat iu
ramenta prelati ⁊ clericorū illius eccleſie qui iurabunt plenā ⁊ me-
rā dicere veritatē tam in capite quā in mēbris,exceptis occultis cri
minibus.vt eo.titu.qualiter.i.in fi.vel quod ad inquiſita veraciter
reſpondebunt vt eo.ti.cum dilecti.de forma autē talis iuramenti
vide in Specu.de teſte.§. ſequitur.ver.porro vſqꝫ ad finē.tamē vt
ſcripſit.d.p.m.in decreta.cum dilecti eo.titu. cum agitur de ſtatu
eccleſie propter periculum periurij ſufficeret ſi iurent tantū reſpō-
dere ad interrogata. ¶ Cum vero de certis criminibus tunc iura-
bunt quod plenam et meram dicent veritatem:tamen vt ibi dicit
qualitercunqꝫ agatur poteſt iudex recipere quod maluerit iuramē
tum.debet autem tale iuramentum preſtari in publico.vt de ipſi⁹
forma poſſit fides fieri ſi dubitetur.vt in preal.decre.cum dilecti,⁊
hoc ibi ſcripſit.d.p.m.ſuper gloſ.ſimile ſupra.poſtmodum interro
gentur ſm q̄ habetur in Spe.de teſte.§.nunc tractandum.verſi.
37 porro.vſqꝫ ad finem.⁊ ſm quoſdam † vbi ſolus prelatus eſt diffa-
matus poteſt inquiri tam in capite q̄ in membris:qꝛ capite lāgue-
ſcente cetera membra languent vel languere preſumuntur.vi.q.ca
pite.ad idem.ij.q.vij.ſicut inquit.⁊.lxi.diſt.miramur.⁊ hoc tenuit
Inno.in decre.cum dilecti eo.ti.⁊ de ſimo.licet heli.Sed hoſti.ibi
contra arg.de his que fiunt a maiori parte.c.queſiuit.q̄ mihi pla
cet ratione quam ipſe ponit.non enim fit inquiſitio ſuper occultis
vt eo.titu.qualiter.fateor tamen cum ipſo Hoſt.q̄ contra ipſum
epiſcopum tñ poterit eo caſu fieri inquiſitio:taʒ in capite q̄ in mē
bris vt videlicet inquiratur qualiter ſe habeat erga ſuam eccleſiaʒ,
ibi qualiter erga canonicos ſuos et alios clericos ⁊ laicos:qualiter
in villis,caſtris ⁊ eccleſijs.⁊ de hoc per.d.p.m.hoc eo.titu.cum dile
cti.placet Guil.in Speculo de inquiſitione.§.nūc tractemus. ver.
ſi igitur aliquo in fi.in quo ver.circa finem reprobat opi.illorūʒ qui
dixerunt quod cum hoc modo proceditur ſit libellus offerendus
lit.conte.facienda et iudiciarius ordo ſeruandus q̄ eſt falſum im-
mo hoc caſu ſufficit ſeruari formā decre.cū.I.⁊.A.de re iudi. Tñ
38 † legitima defenſio ſemp eſt reſeruanda. vt pꝫ in ipſa decre. cum
I.⁊.A.Probato aūt hoc mō crimine fiet q̄ dixi.ſ.e.§.ver.ſi aūt.

Cum autem inquiritur ſuper exceſſi bus ſin
gularis perſone aliquo promouente inquiſitionē,tūc primo citabi
tur inquiſitus ⁊ interrogabiŕ an ſit infamatus de illo crimine ſi cō-
fiteatur infamiā,tūc ꝓcedeŕ adulterius,⁊ fiet hoc caſu libelli obla-
tio.li.cōte.⁊ ſeruabitur ſubſequenter ordo iuris qui habetur eo.ti.
qualiter.⁊ pꝫ hoc de ſimo.p tuas in principio:quia ſubſequenter
tradenŕ ſibi capitula inquiſitionis ⁊ demū citato inqſito iurabunt
teſtes ⁊ ſuper ipſis examinabuntur,⁊ tā nominum q̄ dictorū teſtiū
ei fiet copia ⁊ ipſius defenſiones legitime admittentur tā cōtra p-
ſonas q̄ ʒ dicta,vt ſic ſit differētia iter inqſitionē que fit ſuper ſta-
tu eccleſie,⁊ illam que fit cōtra regularē perſonā,q̄ aūt de nomini
bus dixi veruʒ intelligas preter q̄ in crimine hereſis vt de hereti.c.
39 vlti.lib.vi.Si autem † exhibitio predictorū denegaretur poſſet in-
quiſitus appellare licite vt in Spec.de inquiſitione.§.i.ver.⁊ gene
raliter:ſed ſi inquiſitus negaret ſe infamatum primo eſt probatio
recipienda ſuper infamia,q̄ ſi denegaretur vel non ſeruaretur ap
pellare poſſet vt eo.ti.cū oporteat.⁊.c.qualiter.ij.probata autē in-
famia procedetur vt ſupra,alias ipſe abſoluetur,⁊ denuntians pu
nietur.vt de calum.c.ij. An autem probata infamia admittatur is
contra quē fit inquiſitio ad probandum ſe bone fame,⁊ qui teſtes
hoc caſu preferendi,plene nota me.d.p.m.hoc.e.titu.cuʒ oporteat
ſuper verbo,formam ipſius.poſt principium ſue glo.⁊ eſt iſte talis
modus ſeruandus quādo inquiſitus eſt preſens alias vero ipſo ab
ſente non per cōtumaciā non eſt cōtra ipſum procedenduʒ aliquo
modo,q̄ placet Guil.in Spe.de inquiſitione.§.primo.ver.queri
40 tur an cōtra.Sed ſi † cōtumaciter abeſſet tunc in eius odium fa-
cta fide primo de infamia procedetur ad receptionē teſtium ⁊ ad dif
finitiuā etiā li.nō cōte.vt ff.nō cōte.qm.§.ſunt ⁊ alij.de dolo ⁊ ꝯtu.
veritatis de accuſa.qualr.ij.§.dʒ.premiſſa autē colligi poſſent ex
notatis in Spe.de inquiſitione.§.nunc tractemus.ver.ſi autē. Et
qualiter dicere debeant teſtes qui ſup infamia deponūt.Et an etiā
ſi interrogati

ſi interrogati debeāt nominare eos apud quos dicitur infamatus
ſcripſit. d. P. M. eo. tit. cū oportear ſup verbo. Non ſubito. ⁊ eo. ti
41 tu. qualiter. ij. ſuper verbo, honeſtius. vbi † dicit duos teſtes ſuffice
re ad ipſam probandā. de quo etiā videre poſſes per Guil. in predi
cto verſi. ſi autem ⁊ eo. §. verſi. hoc autem notandum ⁊ ſequentibus
Tractatur quid iuris ſi in literis inquiſitionis cōmiſiſſe dicatur ta
li ſignificante accepimus quod talis ſit de tali crimine infamatus:
vel ſi nil de infamia dicatur in ipſis. Item quid ſi in reſcripto non
fiat mentio de aliquo nuntiante: ſed dicatur, ad audientiam noſtrā
peruenit an primo ſit ſuper infamia probatio recipienda. necne. de
his autem dic vt ſcripſit. d. P. M. hoc eo. ti. cū oportear. ſup verbo
famam ipſius vbi recitatis opinionibus aliorū dicit diſtinguendū
inter verba narratiua ⁊ aſſertiua literarū apoſtolicarū per. decre. ſi
Papa de priuileg. lib. vi. dicēs finaliter ſtandum et qđ habetur in
cle. literis de probatio. quolibet autem caſuum premiſſorū in iſto
§. vſqꝫ ad ver. nunc autem nō tenetur inquiſitus iurare ⁊ poteſt p
curatorē conſtitui. vt dixi. ſ. §. ſubſequenter. verſic. ⁊ puto. de pena
autem infligenda crimine per hunc agēdi modū probato dic vt. ſ.
eo. §. verſi. ſi autem. de multis autē que cōtra reſcriptū inquiſitio
nis poſſunt opponi videre poſſes in Spe. de inquiſitione. §. j. An
42 † autem valeant litere inquiſitionis per excōicatū impetrate no.
de reſcriptis. c. j. in glo. quid ſi excommunicatus lib. vi.

Hoc autem eſt ponderandum quia ſecū
dum. d. p. m. vbi de prelato tñ agitur inquirendo de ipſius forma
eſt querendū a capitulo ⁊ canonicis ſuis: ⁊ ſi apud ipſos nō reperit
infamatus, nō videtur vlterius procedendum. alleg. in arg. de pre
ſump. quoſdā. ⁊ c. quāto. ⁊ hoc eod. ti. qualiter. ij. in. verſi. oꝫ igif. ſ.
de elec. poſtꝙ ⁊ c. ſcriptū. ⁊ lxxxvi. diſt. ſi quid de quocūqꝫ. preter ꝙ
in tribus caſibus: puta niſi ipſe prelatus eſſet inter alios conuerſa
tus, vel niſi propter prelati potentiā vel tyrannidē timeatur de oc
cultatione veritatis. ⁊ cōtra ipſum veriſimiliter preſumatur. de ex
ceſſis. prela. tanta. vel niſi propter ipſius tergiuerſationem ⁊ collu
ſionem dubitaret de occultatione. de colluſi. detegēda. in tantū. nā
tunc fieret inquiſitio fame ipſius ab alijs: vt ipſe plenius ſcribit hoc
eo. ti. cum oportear ſuper verbo non ſubito.

43 **Nunc quoqꝫ videndum eſt** † qñ iudex ex ſuo mero
procedit officio ad criminis inquiſitionem vel ad denuntiationem
officialis publici ad inquirendū ⁊ denuntiandū deputati vel archi
epiſcopi. de quibus dixi ſupra. §. ſequit. ver. iudicialis. in principio
vel nullo denuntiāte. ſꝫ fama publica vel famoſa inſinuatione de
ferente. ⁊ hanc quidā. vt Hoſti. vocāt ſpecialē inquiſitionē vt ſcri
44 pſit. d. p. m. in. c. qualiter. ij. de accu. vbi ſciendū qđ † eo caſu ſuperior
ſiue iudex ſeruare dꝫ formam hanc: qꝫ primo ſtatuet terminū accu
ſare volenti. ⁊ ſi appareat accuſator ipſum audiat vt eo. ti. veniens.
ꝑ. qđ. c. j. de purga. ca. ex tuarum. ij. q. v. dſbus. ſi vero non appareat
accuſator, vel appareat ſed p exceptionē repellat, pōt iudex ſi vult
ſtatim purgationeꝫ indicere infamato. Tamen ſi premiſſa ſeruare
nollet pōt incontinēti ad inquiſitionē procedere ſuper veritate cri
minis: ⁊ hoc caſu refert ſm Hoſti. ⁊ d. p. m. vt ipſe ſcripſit in preealle
ga. decre. qualiter. ij. hoc eo. ti. ſuper verbo peruenit. vtrum fiat cō
tra ſecularē clericū, an cōtra regularem: ſi cōtra ſecularē. Aut in di
gnitate vel pſonatu cōſtitutū. Aut cōtra priuatū. In primo caſu. ſ.
45 qñ contra cōſtitutū in dignitate vel pſonatu dicūt nō ſufficere † ſo
lennem famā vel clamorē etiā ſi ſit frequēs niſi ſit tanta que ſcanda
lum generet, vel que nō poſſit ſine ſcādalo tolerari. in ſecundo vero
ſcꝫ qñ contra ſecularem priuatū: eo caſu dicūt clamoſam ⁊ frequen
tem ſufficere etiam ſi non generet ſcandalū ⁊ vt ſcripſit. d. p. m. eodē
titu. cum oportear ſuper verbo, nō ſubito: due vices inducunt fre
quentiam allegat de vita ⁊ hone. cleri. monaſteria ⁊ de elec. venera
bilem. in ſi. Dicunt tamen hoc totuꝫ iudicis arbitrio relinquendū
Et quolibet premiſſorum caſuum dicūt formam ſeruandā que ha
betur in decre. qualiter. ij. eo. tit. ⁊ de ſi. licet Heli. vt videlicet iudex
per ſe vel alium deſcendat ad locum, ⁊ vocabit eum contra queꝫ eſt
inquiſitio facienda. ⁊ ſi cōpareat tūc tradet illi capitula ſuper qui
bus eſt inquiſitio faciēda: ⁊ primo faciet illum iurare ſecundum for
mā alterā decre. cū dilecti eod. tit. circa qđ vide qđ dixi ſupra eod. §.
46 verſi. ſi autem intereſt. Et † preſtito iuramento ad inquiſita reſpō
dere, ſi confiteatur crimen habet intentuꝫ. ⁊ tunc cū ipſo agetur. de
electio. innotuit. vt etiam not. d. P. M. hoc eod. titu. qualiter. ij.
ſuper verbo reddere, nec poſſet confeſſionē impugnare quominus
puniatur ex eo quod non fuiſſet de illis infamatus. vel qꝛ capitula
tradita non fuiſſent vt eo. titu. c. j. lib. vi. Si autem neget crimen nō
puto neceſſe recipi hoc caſu teſtes ſuper infamia quādo ipſa defer
tur: quia ipſa ſe exhibet. ⁊ facit quod dixi ſupra eodem. §. poſt prin
cipium verſiculo. nec poſſet. ⁊ ibi reſpondi ad dictum Hoſtien. ſed
ſtatim recipiet teſtium iuramenta eo preſente ⁊ ſubſequenter ipſo
rum dicta quorum dictorum ⁊ teſtium nominum copiam faciet illi
contra quem inquiritur. ſaluo quod de nominibus dicitur de here
47 ticis. c. vlti. lib. vi. et † omnis legitime defenſionis facultas eidem
reſeruabitur. vt tamē dicit ibi. d. P. M. leuiores probationes ſuffi
ciunt contra priuatum quā contra prelatum. infra de ſi. licet heli.
de offi. deleg. paſtoralis. in principio. de ſententia excom. cum illo
rum. §. ſi vero. Si contra regularem procederet, aut ad correctionē
ſecundum regulam, ⁊ tunc dic vt ſupra. §. ſequitur. verſi. regularis.
Aut vt remoueatur ab adminiſtratione. Et hoc caſu ſi cōtra Abba
tem vel priorem conuentualem: vel curam habētem autoritate epi
ſcopi inſtitutū: licet tunc ad vnguem non ſit predicta forma ſeruan
da: qꝛ illi poſſunt facilius a ſuis adminiſtrationibus admoueri. i. ex
leuioribus cauſis: ⁊ per leuiores probationes: item liberius quia nō
admittentur tot exceptiones. de ſi. licet Heli. ⁊ eod. tit. qualiter. ij.
vbi ſic exponit. d. P. M.

48 **Eſt tamen in hoc ſeruandum** † vt is contra
quem eſt facienda inquiſitio vocetur vt ſe defendat, vt eo. titu. c. ij.
de ſi. per tuas. Si vero agaf de ſimplici priore officiali vel ad obediē
tiam tenente, talis prolibito Abbatis etiam ſine cauſa poterit. de
ſtatu mona. cum ad mona. §. tales ⁊ c. ij. ⁊ de priuileg. c. ij. in fine. lib.
vi. Et eſt in hoc differentia quādo proceditur ex officio vt hic quia
tunc non inquiritur de infamia quia ipſa defertur. Item quia iu
rat inquiſitus ⁊ non datur libellus: nec ſit lit. conteſta. vt dixi ſupra
in preceden. verſi. cum autem. Si autem contumaciter abeſſet fiat
tunc quod dicitur infra eod. §. verſicu. ſed ſi contumaciter.
¶ Sed ſi prelatus diceret ſubdito video te infamatuꝫ: ⁊ inquiſitio
multa habet diffugia volo quod te purges. nunquid poteſt hoc fa
49 cere inuito eo. vtiqꝫ, quia † procedere poteſt quacunqꝫ via melius
poteſt attingere criminis veritatem ſeu penam. xxiij. q. iij. ecce. ff. ſi
certum petatur. l. quidem. nec valeret appellatio contra premiſſo
rum aliqđ interpoſita. et predicti ſumi poſſent ex notatis in Spec.
de inquiſitio. §. nunc tractemus. verſi. porro. ⁊ verſi. ſequentibus. ⁊
per. d. P. M. in precedenti. c. qualiter. ij. ¶ De pena autem infli
genda crimine hoc modo probato, dic vt. ſ. eod. §. verſic. ſi autem p
huiuſmodi. nec tenetur iudex. cum hoc modo procedit procurato
rem admittere: de quo dic vt. ſ. eod. §. verſi. nec puto. que antē pre
miſſa ſunt locum ſibi vendicant in criminibus nō notorijs: quia in
notorijs ſecus eſt. nam illis non ſeruatur aliquis iudiciarius ordo,
niſi in hoc qꝫ ſuper notorio debent citari ⁊ interrogari ⁊ eo preſen
te vel contumaciter abſente ſententia fieri de quibus per Guil. in
Spe. de notorijs criminibus. §. j. in principio ⁊. §. vlti. per totum.

50 **Eſt autem** † ⁊ alia inquiſitio ſpecialis que fit debito offi
cio vrgēte quando ſcilicet ſuperior habet ele
ctum vel poſtulatum confirmare quam inquiſitionem etiam facit
nulla infamia precedente vel denuntiatione premiſſa. inquirendo
ſcilicet de meritis electi ⁊ ſtudijs eligentium, ⁊ electionis forma. vt
lxvij. diſt. de Petro. lxi. diſt. miramur. de electio. ſcriptum. ⁊ capit.
poſtꝙ. ⁊ c. cū nobis olim ⁊ c. nihil eſt. ⁊ idem in conſecratione ⁊ ordi
natione epiſcopi ⁊ cuiuſlibet alterius clerici. xxiij. diſtin. qui epiſco
pus. xxiij. diſt. quando. lxxv. diſt. ordinationes. idem etiam in ma
trimonio carnali de clande. deſpon. c. iij. Item vbicunqꝫ ex mero ⁊
puro officio procedit iudex in his maxime in quibus vertitur ani
me periculum. de iureiur. Ad noſtram. ij. de offi. ordi. c. j. vt ſcripſit
d. p. m. in prealleg. decre. qualiter. ij. ſuper verbo peruenit de mate
ria per Hoſt. in ſumma eo. tit. ſub rubrica de inquiſitione ſub rubri
ca de criminibus ſine ordine puniendis.
51 ¶ † An autem poſſint teſtes compelli quando iudex procedit vel
viſitando vel confirmando vel in capite ⁊ in membris inquirendo
vel contra certam perſonam ſuper crimine de quo laborat infamia
tractat Guil. in Spe. de inquiſitione. §. nunc tractemus. in ſi. vbi vi
detur velle quod non cogantur. Cuius contrarium puto quando
inquiritur tam in capite quam in membris vel contra ſingularem
perſonam fama deferente per decre. qualiter. j. Item quia expedit
reipublice peccata nocentum eſſe nota. ſed quando viſitat non de
bet exigere iuramentum a principio per quod occultum conſtrin
gatur. ſed ex quo ſine iuramento referuntur aliqua corrigenda pōt
ſuper his exigere iuramentum vt nota. de cenſibus. romana. §. ſu
ne libro ſexto. Ipſius autem dictum poſſet locum habere cum con
52 firmando inquirit quia preſumimus quemlibet † bonum ⁊ ido
neum niſi probetur contrarium de ſcruti. in ordi. fa. c. vno ⁊ de pre
ſumptio. dudum.

An autem admonitio que denun
tiationem debet precedere fieri poſſit per literas vel nuntium ab
ſenti tractat. d. p. m. de ſi. licet Heli. ſuper correctio. vbi tenet quod
ſic. et idem Guihel. in Specu. de denuntia. §. j. ato. ij. verſicul. quid
ſi moneno.
53 ¶ † Item an denuntians prelatum debeat ab eccleſia habere expē
ſas not. in Specu. eo. tit. §. vlti. in prin. vſqꝫ ad verſi. item pone. Nū
quid autem is contra quem facta eſt inquiſitio poſſit per familia
res vel cubicularios ſuos probare ſuam innocentiam: tractat Guil.
in Specu. de inquiſi. §. j. verſi. generaliter. per. c. xij. q. ij. manifeſte. ⁊
cap. ſequenti. ⁊. ij. q. vij. cum paſtoris.

¶ Utrum autem impetrante inquiſitionem remoto poſſit alter
ipſam proſequi. tractatur in Specu. de inquiſitio. §. i. verſic. quid ſi
impetratio. de quo dic. vt ſcripſit. d. p. m. in decre. cum oporteat ſup
ſi. penal. glo. Et an inquiſitore ſuper quibuſdam pronunciante ex-
piret eius officium ſuper aliis not. Bern. de re iudi. cum. J. et. A. ⁊
in Spe. de inquiſi. §. 4. ver. ⁊ not. ⁊ vterque tenet quod non expirat.
54 ¶ † An vero inquiſitor atteſtationibus publicatis poſſit ſup eo-
dem crimine iterum alios teſtes inducere vel recipere: ⁊ de hoc per
d. p. m. in decreta. fraternitatis. de teſtibus. in. ix. q. ⁊ de teſtibus. cum
clamor. ⁊ dic vt ibi. ⁊ de hoc etiam in Specu. de inquiſi. §. nunc tra-
ctemus. verſi. ſed nunquid publicatis. vbi tenet quod poſſit vbi ex
officio procedit, ſecus ſi aliquo proponente vel proſequente inqui
ſitionem: quia tunc teneretur ſubornatio. ⁊ vt ibi no. poteſt inqui-
ſitor ſi in aliquo minus bene proceſſerit illud reuocare ⁊ de nouo p-
cedere. dic vt in predicta decreta. cum clamor ſcripſit. d. p. m.

Premiſſa autem in non notoriis
locum ſibi vendicant. de notoriis vero ⁊ forma procedendi in ipſis
vide quod plene ſcripſi in cõmento quod feci ſuper decreta. veſtra.
de cohabi. clericorum ⁊ mulierum. ¶ Quando autem delegatio-
nis litera impetratur ſub hac forma mãdamus quatenus vocatis
qui fuerint euocandi ſuper propoſitis ⁊ aliis negotium contingen
tibus, inquiras que fuerint requirenda ⁊c. intelligitur negotium
delegatum in modum iudicialis indaginis. nõ autem in forma in-
quiſitionis ſimplicis. vt de iudiciis. exhibita. ⁊ ibi not. in. ii. gloſſa.
vnde. d. p. m. poſt Vincen. ſcripſit ſuper ipſa glo. quod ex quo pate-
ter non conſtat quod huiuſmodi negotium in modum commiſſio
nis committatur, preſumitur quod in modũ iudicialis indaginis
55 fiat commiſſio. vbi etiam dicit in fi. quod † quando fit commiſſio in
modum ſimplicis inquiſitionis ſemper conſueuit in ipſa commiſ-
ſione poni de inſinuatione clamoſa. Remittit autem ad notata in
Specu. de inquiſi. §. i. verſi. quid ſi in litera. ⁊ de hoc ſcripſi in mate-
ria reſcriptorum. §. in ſecundo vero caſu in fine.

Tractatus accuſationum et
inquiſitionum D. Bonconti, filii D. Joannis And. Finis.

Solenniſſimus ⁊ ſingularis

Tractatus de Virtute ⁊ viribus Iuramenti, per excell.
Iuris Vtriuſq; interpretem Do. Marcum
Antonium Bauerium, ordinarie
Bononie Legentem,
exaratus.

Summarium.

1 Iuramentum facit valere actum omni modo quo poteſt. 45.
Obligatio vbi nulla ſubeſt, ibi fideiuſſor accedere non poteſt.
Fideiuſſor iurans efficaciter, obligatur.
2 Fideiuſſor an poſſit obligari in plus ꝙ principalis.
Tranſactio facta poſt rem iudicatam nunquid valeat.
3 Subſtitutio cõpendioſa facta per verba directa pupillo peruenien te ad pubertatis etatem, an trahatur ad fideicommiſſariam.
4 Clauſula codicillaris quã in teſtamento eſt apposita ſemper ſubſtitutio directa trahitur ad fideicommiſſariam poſt pubertatem.
Iuramentum in teſtamento appoſitum quid operetur. 7.
5 Species vna conditionis in aliam transferri non poteſt ex ſeipſa.
6 Promiſſio facta alicui quo caſu valeat.
Donatio omnium bonorum preſentium ⁊ futurorum an valeat.
8 Iuramentum habet vim caſus expreſſi.
9 Promiſſio ſpecialis quando precedit in certo caſu ⁊ ſequitur gñalis, an iſta generalis trahatur ad ſpecialem.
10 Filius renuntiando bonis vel hereditati paterne an videatur renũtiaſſe iuri petendi legitimam vel ſupplementum legitime.
11 Statutũ excludens filiã a ſucceſſione propter maſculos an videatur excluſa a legitima ⁊ ab ipſius ſupplemento.
12 Iuramentum appoſitum ſuper renuntiatione habet excludere iurantem a quacũq; exceptione.
13 Ratione iuramenti poteſt quis compelli ad factum.
14 Heres iurantis nunquid poterit preciſe compelli ad factum.
15 Penitentia non habet locum in contractibus innominatis re integra, ſi iuramentum interuenerit.
16 Iuramentum facit rem deſinere eſſe integram.
17 Iuramentum impedit purgationem more.
18 Interpellatio non requiritur ad cõſtituendum quem in mora quã iuramentum interuenit.
19 Iuramentum accumulat forum foro.
Cauſa feudi coram quo iudice agenda.
20 Heres iurantis a quo iudice compellatur.
21 Iuramentum habet vim clauſule rato manente pacto.
22 Emphyteuta quilibet ſtatim cum non ſoluit cadit a iure ſuo ſi iurauit.
23 Fideiuſſor qui iurauit poteſt conueniri, non excuſſo principali.
24 Iurans dare aliquid abſenti obligatur, ꝙuis nullus adſit qui promiſſionem accipiat.
25 Stipulatio alteri facta cum iuramento tenet.
26 Obliuionis preſumptio ceſſat in eo quod iuratum eſt.
27 Clauſula non obſtantibus non tollit iuratas diſpoſitiones.
28 Iurans litigare coram non ſuo iudice, ſententiã mutare non põt.
29 Diſpoſitio iurata extenditur ad incogitata.
30 Iuramentum non ſemper extenditur ad incogitata.
31 Mulier iurans obligatur, licet de velleiano non fuerit certiorata.
32 Verba enuntiatiua propter aliud emiſſa diſponunt, ſi ſint iurata.
33 Venditio facta exiſtenti in officio ⁊ traditio iurata faciunt rẽ poſſe retineri.
34 Maior pars creditorum minori non preiudicat habenti debitorẽ obligatum cum iuramento.
35 Donatio iurata valet ſine inſinuatione.
36 Statutum annullans actum propter ſolennitatem non ſeruatã, non extenditur ad iuratum.
37 Statutum artans ad compromittendum, locum non habet in debito iurato.
38 Donatio inter virum ⁊ vxorem firmatur iuramento.
39 Donatio a patre facta filio iuramento firmatur.
40 Notarius faciens inſtrumentum tenetur apponere in eo cõſueta, ſed non iuramentum.
41 Teſti iniurato contra me deponenti non videor conſentire, ꝙuis ſciam ⁊ patiar.
42 Preſcriptio ceſſat vbi debitum eſt iuratum.
43 Contractus inualidus ex commiſſione ſolennitatis ciuilis iuramento validatur.
44 Actus inualidus rõne ſolennitatis prohibitorie non poteſt iuramento firmari.
46 Confitens numeratam eſſe pecuniam ⁊ iurans, excluditur ab except. non nu. pecu.
47 Vltima non derogant primis in iuramentis, cum ſeptem limitationibus.
48 Iurans non iurare, nihilominus tenetur iurare de calumnia.
49 Compenſare non poteſt qui iurauit ſoluere.
50 Pactum nudum veſtitur iuramento.
51 Solennitati tranſactionis facte ſuper dependentibus a teſtamento cum iuramento poteſt renuntiari.
52 Legi prohibitiue loquenti renuntiatur cum iuramento.
53 Caſſato principali non cenſetur caſſatum iuramentum, licet ſit acceſſorium.
54 Donatio iurata non reuocatur pretextu ingratitudinis.
55 Inſtrumentum in quo delatum eſt iuramentum a parte parti habet executionem paratam.
56 Remiſſioni locus non eſt vbi in contractibus eſt iuratum.
57 Equipollens non ſufficit quando interuenit iuramentum.
58 Compromittens ⁊ iurans poteſt officio iudicis de iure canonico compelli ad obſeruantiam.
59 Minor qui iurauit cenſetur maior, nec reſtituitur. 60.
Mulier habet conſilium inualidum, minor imperfectum.
61 Vxor intercedit pro marito efficaciter cum iuramento.
62 Heres quando teneatur de iuramento defuncti, ⁊ quomodo.
Iuramentum eſt quid perſonale.
63 Iuramentũ ſicut non tranſit ad heredem, ita nec facultas iurãdi.
64 Iuramẽtum qḋ preſtatur damnũ paſſo de eſtimatione rerũ furtim ſubtractarũ, poterit ſubiri per heredem ipſius.
65 Tranſactio ſuper alimentis inconſulto pretore facta tenet, ſi ſit iurata.
66 Calumnie aut doli ceſſat preſumptio quando iuratum eſt.
67 Reperti in actu libidinis qui poterant de ſtupro accuſari, excuſantur iurantes ſe prius clandeſtinum matrimonium contraxiſſe.
68 Teſtamentum ſecundum iuratum tollit primum habens clauſulam derogatoriam.
69 Debitor qui iurauit conſtituitur in peccato nulla interueniente appellatione.
70 Actio temporalis perpetuatur iuramento.
71 Exceptio iuriſiurandi litis conteſtationem impedit.
72 Probationis defectus in pluribus caſibus ſuppletur per iuramentum.
73 Dolus aduerſarij ⁊ difficultas probationis vbi concurrunt, ſemp damnum ⁊ intereſſe probatur per ſacramentum.
74 Intereſſe quando probandum per teſtes. 75.
Delictum eſt grauius conſiſtens in committendo ꝙ in omittẽdo.
76 Intereſſe quando probetur per ſacramentum.
77 Sacramento executoris an ſtetur de expenſis quas dicit ſe feciſſe.
78 Impedimentũ qualiter ſit probandum, remittitur ad arbitrium iudicis.
79 Probatio per ſacramentum admittitur quando quis amiſit ſcripturam que penes ſe erat.
80 Sacramento heredis ſtatur ꝙ liber rationum defuncti ad ipſum non peruenit cum ſubmiſſione perquiſitionis.
81 Debitor ſi negligẽtia iudicis fugit, iudex an teneatur, niſi doceat qḋ vere debitor fuit.
82 Ignorantia quid ſit.
Deierare quis non preſumitur velle.
83 Ignorantia veriſimilis in quibus non cadat.
84 Iurans de ſua ignorantia, qualiter debeat iurare.
85 Scholares ꝑ libris quos ſecũ portant an ſoluere debeãt gabellã.
86 Probatio admittitur per ſacramentũ de circunſtantiis caſus.
87 Regulariter nõ recurrit ad ſacrm niſi in defectũ aliarũ ꝓbationũ.
88 Conſcientie alicuius aliquid cõmittere quomodo intelligatur.
89 Sacramento iurantis de eo qḋ dependet ab animo niſi aliud in iure reperiatur expreſſum nunquid ſtabitur.
90 Probatio per ſacramentũ ad tollendã ⁊ purgandã ſiniſtrã ſuſpicionem contra reum laborantem, an admittatur.
91 Sacramẽto iurantis nõ ſtatur quã cõtra ſe habet preſumptionem.
92 Cõſuetudo an valeat vt probato delicto per teſtes idoneos, liberetur delinquens ſi velit iurare ſe non deliquiſſe, vel hoc velit probare per teſtes bone fame.
93 Satiſdare non volens an admittatur probatio per ſacramentum.
94 Ambaſſatori dicenti equum ſibi mortuum fuiſſe in itinere, an credatur ſuo ſacramento.
95 Mandatũ gñale nõ cõprehẽdit iurãdi ptãtẽ, ſed ſpãle requiritur.
96 Iuramentum litis deciſorium a quo deferri poſſit.
97 Dominus quo caſu videatur reſpondere per procuratorem.
98 Mandatum ſpeciale requiritur in iuramento confirmatorio.
99 Iuramentũ fidelitatis nõ põt recipi nec preſtari per procuratorem etiam habentem ad hoc ſpeciale mandatum.
100 Sacramentum fidelitatis habet annexam reuerentiam, que non debet preſtari per procuratorem.
101 Iuramẽtũ preſtãdum a ciuibus dño an poſſit ꝑ ꝓcuratorẽ ꝓſtari.
102 Teſtis an poſſit deponere per ſcripturam.
103 Metu extortum iuramentũ eſt ipſo iure nullum, ꝙuis cõtractus ſuper quo interponitur ipſo iure teneat.

104 Dicto alicuius non ſtatur niſi iuret.
105 Lex vel ſtatutum dicens q ſtetur dicto alicuius qualiter intelligatur.
106 Papa ſine iuſta cauſa non abſoluit a iuramento.
107 Obligationem deo queſitam non poteſt papa ſine cã remittere.
108 Iurans ingredi religionem, poteſt a papa abſolui ſine cauſa.
109 Uſuras iurans ſoluere, debet iuramentum ſeruare.
Expreſſa nocent, non expreſſa non nocent.
110 Iudeus obligatur iuramento.
111 Iniuſte carceratus et relaxatus ſub fide, debet illam ſeruare ſi iurauit.
112 Fraudem fraude repellere licitum eſt.
113 Maritus qui promiſit et iurauit non accuſare vxorem de adulterio non admittetur ad accuſandum.
114 Promiſſio et confeſſio ſine cauſa valent ſi iuramentũ interuenit.
115 Reductioni ad arbitrium boni viri poteſt renuntiari cum iuramento.
116 Inſtrumentum vbi iuratum eſt omnia et ſingula vera eſſe, remouet obſtaculum ſimulationis.
117 Clauſula qđ actus valeat omni meliori modo quo poteſt non operatur vt iuramentum videatur interpoſitum, quando actus nõ valeat ſine iuramento.
118 Promittens ſoluere cum iuramento non poteſt opponere exceptionem, dolo facis.
119 Satiſdatio impletur per iuratoriam cautionem. 152.
120 Iocoſe iurans obligatur ſaltem ad veniale peccatum.
Iuramentum temerarium an obliget venialiter vel mortaliter.
121 Ducens mulierem ad domum quam iurauerat ducere in vxorem, videtur eam ſic recipere.
122 Periurium quando ſit grauius adulterio aut homicidio.
123 Contrauenieus contractui iurato non tantum incidit in penam contractus, ſed etiam infamis efficitur.
124 Actus natura validior eſt et efficacior ſuper quo iuramentum interpoſitum eſt.
125 Faciens id quod non debet, non conſequetur quod oportet.
126 Diſpoſitio ſimplex recipit reſtrictionem niſi noua cauſa ſuperueniat.
127 Iuramentum ſuper diſpoſitione interpoſitum quam patiatur reſtrictionem.
128 Iurans de cetero bona emphyteutica non petiturum noua cauſa ſuperueniente an ea petere poſſit.
129 Patres ſi iurauerunt filios ſuos adinuicem matrimonium cõtracturos qualiter excuſentur.
130 Verbum equiuocum ad bonũ et malum, ſemper capitur in bonũ.
131 Epiſcopus iurans ſeruare conſuetudines quas hactenus ſui ſuperiores obſeruauerunt, intelligitur ſi ſint laudabiles et honeſte.
132 Generale iuramentum non comprehendit illicitum.
133 Grauatus qđ appellare poſſit, tacite ineſt de iure.
134 Iuramentũ regulariter ſapit naturam principalis actus. 135. 136.
137 Iuramentum transfundit principalem contractum in aliam ſpeciem ſi eo modo actus melius valere poteſt.
138 Iuramentum quando non patiatur reſtrictionem.
139 Pena conuentionalis indiſtincte peti poteſt vltra intereſſe, ſi ſit iurata.
Pene legales ſunt exigibiles etiam vltra intereſſe.
140 Compulſus ſoluere quod debebat poteſt petere abſolutionem a iuramento.
141 Conuentio iurata qđ creditor nõ poſſit creditum probare niſi per certam ſpeciem probationis, ſeruanda eſt.
142 Donationis ob merita iurate effectus.
143 Iuramentum interpretatur ſecundũ intentionem deferentis.
144 Iurans ex calore iracundie non obligatur.
145 Clericus vel filiusfamilias ex licentia epiſcopi et patris in ſtudio exiſtẽtes ſi iurauerint creditori nõ exire territoriũ donec ſoluerint non poterunt per epm aut patrem ante ſolutionem reuocari.
146 Carceratus qui iurauit carceres non exire, ſi facultatẽ exeundi habuerit excuſatur, ſi promiſerat ſe preſentare certo tempore.
147 Pactum legis commiſſorie iuratum in pignoribus ſeruandũ eſt.
148 Minor leſus non poteſt implorare beneficium reſtitutionis, qñ iurauit ſe maiorem eſſe.
149 Iuri de futuro cum iuramento renuntiari poteſt.
150 Alteri per alterum actio acquiritur cum iuramento.
151 Iurans per metum ſeruare contractum, ſoluendo non cenſetur approbare.
152 Satiſdationem ſupplet iuramentum. ſ. 119.
153 Epiſcopus contra propriam conſtitutionem iuratam non diſpenſat.
154 Iuramẽtum hoc habet precipuum vt in dubijs opinionibus illa ſit tenenda que ipſum ſeruari ſuadet.
155 Procurator conſtitutus ad recipiendum: quando poſſit confiteri ſe recepiſſe.

Dicturus de effectu iuramenti

Dicturus de effectu iuramenti et viribus eiuſdẽ: omiſſis ambagibus et nõ neceſſarijs inuento primo qđ Iuramẽ-
1 tum † facit valere actum omnimodo quo poteſt. caſus eſt ſingularis in. l. cum pater. §. ſi-
lius matrem. ff. de leg. ij. et ita not. Bar. et cõmuniter ſcribẽ. in. l. j. §. ſi quis ita. ff. de ver. obliga. bene facit caſus quem ponderat ibi Abb. in. c. quãto. de iureiur. et ex hoc infertur ad plures ſingulares deciſiones. Prima eſt. nã lz vbi nulla ſubeſt obligatio. ibi fideiuſſor accedere nõ poſſit. l. fideiuſſor obligari. ff. de fideiuſ. inſti. de fideiuſ. in prin. tñ ſi fideiuſſor iurauit efficaciter obligabit, nõ qñdẽ vt fideiuſſor, qr repugnat nature fideiuſſionis, ſz vt expromiſſor, q põt intercedere pro nõ obligato: vt eſt caſus ſing. ſm Ang. ibi. in. l. elegãter. §. ſeruus pactionis. ff. de dolo. Sed aliũ habes meliorẽ de iure in. l. q libertinos. §. ſi. ff. de ope. libe. ita inqt ipſe in. d. §. ſi quis ita. Et rõ eſt qr ex quo iurauit videt voluiſſe obligari oi mõ quo poteſt. Ita pul. dixit Bar. in. l. ſi qs pro eo l. viij. mẽbro. ff. de fideiuſ. ſequit Alex. cõſi. cij. in. v. vol. Et dñs meus in. l. ſi qs maior. C. de trãſa. ſub-
2 dit etiã Bar. in loco preallег. qđ † lz fideiuſſor nõ poſſit obligari in pluſq principalis. l. ſiq acceſſionis. et. l. grece. §. illud. ff. de fideiuſſo. tñ fallit ſi fideiuſſor iurauit qr tũc obligabit. et ſi nõ vt fideiuſſor. ſaltem vt principalis pmiſſor. d. §. filius matrem. et ita dicit limitandũ titulum de fideiuſſoribus. et idẽ ſequit Ange. et Imo. in. d. l. ſi qui. et Ang. are. in. §. fideiuſſores. inſti. de fideiuſſo. et Ro. in. d. §. ſi qs ita. et Alex. conſi. xxxij. in. iiij. volu. in ſi.

Secunda eſt deciſio.

Naz lz trãſactio fcã poſt rẽ iudicatã nõ valeat. l. elegãter. §. ſi qs poſt. ff. de cõdi. inde. l. poſt rem. ff. de trãſa. l. ſi cã. C. de trãſa. tñ ſi ſup trãſactione fuit p prius appoſitũ Iuramentũ. quãuis nõ poſſit valere vt trãſactio valebit ſaltẽ vt pactũ nudũ. ex quo partes iurarũt vident voluiſſe actũ valere oi caſu quo põt. Ita pulchre inquit Bart. in. l. ſi qs maior. C. de tranſa. allegat caſum in. d. l. filius matrẽ. Veritatẽ tñ huius dicti nõ diſcutio: qr altiorem requirit indaginẽ. et de iſto dicto dubitauit Bal. in. d. l. ſi quis maior. Et cõtra iſtud dictũ tenuit Ro. in. d. §. ſi qs ita. in. xj. col. et ibidẽ Aret. in antepe. col. et dñs meus in. d. l. ſi quis maior per rationes Roma. de ipſo tamen mentionem non faciens.

3 ## Tertia deciſio eſt iſta.

Nam † lz ſubſtitutio cõpendioſa facta per verba directa pupillo perueniẽte ad etatẽ pubertatis: nõ trahat ad fideicõmiſſariã. vt habet in. l. verbis ciuilibus. ff. de vulg. et pup. Tñ ſi in teſtõ fuiſſet appoſitũ iuramentũ pupillo pueniente ad pubertatem. trahetur ad fideicõmiſſariã: qr virtute iuramẽti videt voluiſſe valere actũ omni mõ quo põt. ita dixit Ro. in. d. §. ſi qs ita per dictum. §. filius matrẽ. qđ eſt notandũ ad limitationẽ. d. l. verbis ciuilibus. et p iſto dicto adduco. Naz qñ in teſtõ eſt appoſita clauſula co-
4 dicillaris. † tũc ſemp ſubſtitutio directa trahit ad fideicõmiſſariam poſt pubertatẽ. ita not. Bar. Ang. Imo. et Alex. in. d. l. verbis ciuilibus. et Matthe. nota. cxlviij. Si iuramentũ habet vim clauſule codicillaris vt infra proxime dicetur. ergo.

Quarto infertur deciſio.

Quod ſi in teſtõ apponat iuramentũ cenſet eſſe actũ. vt ſi nõ valeat vt teſtm̃, valeat iure codicillorum, et iure cuiuſlibet vltime võlũtatis: qr videt teſtã. velle q valeat omni mõ quo põt: ita fuit de mẽte Bar. et doc. in. d. §. filius matrez. facit qđ no. do. Ant. in. c. veniens. de iureiur. et Bal. in. l. ꝗ. in. vj. col. C. de fideicõ. vide Bal. in cõſi. cccvj. dicentẽ in. j. volu. q ſi diſpõ nõ põt valere iure donationis inter viuos. valebit tñ cã mortis ſi eſt appoſitũ iuramentũ. vide Ro. cõſi. cccccxviij in caſu pppoſito quod iſtud iuramentũ facit actũ valere omni mõ quo põt: pcedit qñ iuramentum addit actui in quo eſt defectus ſolẽnitatis: nõ aũt qñ additur actui q non põt valere ex defectu ſubſtãtie, vel deficiẽtia cõſenſus: qñ tũc non facit valere ve põt. Sz ſtandũ eſt regule. l. ſi ego. ff.
5 ſi cer. pe. volẽtis † vnã cõditionis ſpeciẽ in aliã transferri non poſſe ex ſe ip ſa: et cõproba vt ibi per eum.

Quinta eſt deciſio.

Nam ſi teſtator in teſtõ cõfeſſus eſt ſibi deben. x. tm̃ a Titio, ſi heres pbat q plus dz talis cõfeſſio reſtõis tanq erronea nihil releuaret. l. rõnes. C. de pba. ſed tñ fallit qñ teſtor iurauit Titiũ ſibi debere decẽ tm̃. Nã tũc videt velle q illa diſpõ valeat eo mõ quo poteſt. Et ppterea reliqua nõ cõfeſſata videt p fideicõmiſſuz relinqre debitori. ita pulchre dixit Bart. in. l. ex ea ſcriptura in pe. colũ. ff. de dona. alleg. d. §. filius matrẽ. et iſta eſt rõ aut. qđ obtinet. C. de pba. et eius quod dicit glo. in. d. l. rationes.

Serta infertur deciſio.

Nam licet alius promittẽs factũ alienũ nõ obliget. §. ſi qs aliũ in ſi. de inuti. ſtipu. l. ſtipulatio iſta habere licere. ff. eo. tamen fallit qñ promittẽs iuraſſet. Nam tunc videt velle obligari eo modo quo poteſt. et per conſequẽs perinde eſt ac ſi promiſiſſet ſe

6 miſiſſet ſe facturum e curaturum vt alius faciat. quo † caſu promiſſio
facta alicui valet. l. inter ſtipulantẽ. §. primo. ff. de verbo. obliga. ita
dixit Abb. in. c. ex reſcripto de iureiuran. ⁊ pro iſta deciſione pon-
derat ibi glo. ⁊ idem not. Roma. in. l. ſtipulatio iſta. ff. eo. ⁊ pro hoc
adducit duos caſus de iure Cano. vnum in. c. ex literis el. ij. aliuz in
c. ſicut ex literis. in ueta gl. de ſponſa Sed de hoc deo dante latius
dicetur in. l. ſtipulatio iſta. ff. eo. dixi in. d. §. ſi quis alium.

Septima infertur deciſio.

Naz licet aliis donatio om-
nium bonorum preſentiũ. ⁊ futurorũ nõ valeat. l. ſtipulatio hoc mõ
concepta. cũ ibi not. ff. de verbo. oblig. Tamen ſi promiſſor iurauit
valebit ſaltem in preſentibus. quia videt voluiſſe valere actũ omni
modo quo põt. ſingularis fuit deciſio Are. cõſi. liiij. in cauſa magi-
ſtri Blaſij. in fine. quod eſt ſumme not. ad limitationem eorũ que
habentur in. d. l. ſtipu.

¶ Octaua. Etiam infertur deciſio per Areti. conſilio. xxviij. vt ibi
per eum.

7 Nona infertur.

Nam ſi † in teſtamento inſerit iura-
mentum habebit vim clauſule de-
rogatorie. vt ſcdm nõ valeat niſi ſpecialiter priuilegietur: qꝛ ex quo
teſtator iurauit videt voluiſſe vt valeat omni modo quo põt. ita in-
quit Bar. in. l. ſi quis in prin. teſtamẽti. ff. de lega. iij. alleg. tex. in. d.
§. filius matrẽ: ⁊ fuit de mente Jo. and. in rub. qđ ſemel in mercurea-
libus in. vij. priuileg. ⁊ xxxiij.

¶ Decimam habebis deciſionẽ ex proxime dicendis. faciunt que
dicentur. j. in. xlvij. caſu.

Secundo principaliter.

Nam licet quãdo
diſpoſitio gene-
ralis nõ extenditur ad aliquẽ caſum: qꝛ de illo diſponẽs nõ cogita-
uit nec in genere. nec in ſpecie, iuramentũ interpoſitũ tñ facit vt ad
illum caſum diſpoſitio extendat: ita procedit gl. in. d. aut. ſacramẽ-
ta puberum. C. ſi aduerſus vendi. Juramentũ eñ nõ extendit vltra
cõſenſum. l. ſi. C. de nõ nume. pecu. Bar. in. l. ſi quis pro eo ad fin. ff.
de fideiuſſo. tamen quãdo diſpoſitio generalis nõ extẽditur ad ali-
quem caſum eo ſolo reſpectu: qꝛ de ipſo debeat fieri ſpecialis men-
tio: tunc iuramentũ interpoſitũ operat, vt ad illum caſum fiat extẽ-
8 ſio. tanꝙ ſi ſpecialiter eſſet ſpecificatus. quia † iuramentũ hꝫ vim
caſus expreſſi. ita pulchre dixit Bal. poſt Cy. in. l. j. in pe. col. C. cõ-
modati. Allegat caſum ſingularem. in. d. §. filius matrẽ. Et ex hoc
infertur ad deciſionẽ plurium queſtionũ. Et primo. nã lꝫ in caſibus
fortuitis ſuſcipiẽdis nõ ſufficiat gñaliter ſuſcipere in ſe periculũ vel
caſus fortuitos. Sed requirit ꝙ ſpẽaliter ennumerent. l. ſed ⁊ ſi quis
§. queſitum. ff. ſi quis cautio. cũ ibi plene not. tñ ſi in diſpoſitione fuit
appoſitum iuramentũ, valebit renũtiatio ac ſi ſpẽaliter caſus fortui-
ti eſſent cõnumerati: qꝛ ſatis eſt qđ in gñe de omni caſu fortuito: et
periculo fuerit cogitatũ. ita voluit Jmo. in. c. j. de cõmo. de quo dic
vt ibi per ſcribẽ. qꝛ aliqualiter fuerũt in diſcordia: ⁊ hoc etiã dimiſit
indeciſum do. Alex. conſi. iij. in. iij. col. in. j. volu. Illud tñ tepera pro-
cedere ꝙ fiet extẽſio ad caſus fortuitos ſolitos nõ aũt ad inſolitos
⁊ extraordinarios: qꝛ ne illis nõ preſumit cogitatũ, nec in gñe, nec
in ſpecie. l. ſi ſtulas. §. ſi. ff. de cõtrahẽ. emp. ⁊ ꝓpterea ad illũ nõ fit ex-
tenſio: ⁊ ita alias ego limitabã. Sed poſtmodũ reperi Alex. idez in
terminis firmantẽ. conſi. xxviij. in. j. volu. Bene facit qđ voluit idez
9 Alex. in conſi. xcviij. Et ſi vt puto in. iij. vol. vbi dixit: qđ † quãdo
precedit promiſſio ſpecialis in certo caſu. ⁊ poſtea ſequitur genera-
lis. Tunc ꝙuis iuramentũ ſit interpoſitũ: illa generalis non trahet
ad ſpecialem: qꝛ qñ precedit promiſſio ſpecialis: ⁊ poſtmodũ ſequit
generalis: partes nõ vident cõſentire ꝙ illa gñalis trahatur ad ſpe-
cialem. l. vxorem. §. feliciſſimo. ff. de leg. iij. l. coheredi. §. qui patrem
ff. de vulga. ⁊ pupil. Ad idem bene facit qđ voluit Are. cõſi. xxiiij.
quatuor dubia ⁊c. vbi voluit ꝙ ſicut donatio reuocatur per ſuper-
uenientiam liberorũ. iuxta tex. in. l. ſi vnꝙ. C. de reuo. dona. ⁊ in. l. cũ
tia. §. imperator. ff. de leg. ij. eodẽ modo reuocabit etiã ſi eſſet appo-
ſitum iuramentũ: qꝛ nõ preſumunt donantem cogitaſſe de filijs fu-
turis vt ibi per eum.

10 Secunda infertur deciſio.

Quod † licet
filius renun-
tiando bonis: vel hereditati paterne nõ videat renũtiaſſe iuri petẽ-
di legitimam: vel ſupplementũ legitime niſi ei ſpecialiter fuerit re-
nuntiatum. l. ſi quãdo. §. gñaliter. ⁊ ibi per omnes. C. de inoffi. teſt.
Tamen iſtud nõ habebit locũ qñ in tali renuntiatione: fuiſſet in-
terpoſitũ ſacrm: qꝛ ex quo filius cogitauit in gñe de oib⁹ bonis pa-
tris: iuramentũ operabit ac ſi fuiſſet facta ſpẽalis mẽtio de legitima
ita pulchre not. Ro. in. d. §. ſi quis ita: ⁊ dñs meus in. l. ſi quis maior. C.
de trãſa. veritatẽ tñ huius dicti nõ diſcutio: qꝛ cõtrariũ tenuit Bal.
in rub. de iureiur. in pe. col. ⁊ Ro. in. l. qui ſuperſtitis. in. iij. limita. de
Bal. mentionẽ nõ faciẽs. ff. de acq. here. ⁊ ſequit Aret. in. d. §. ſi quis
ita in. vi. ⁊ pe. col. tanꝙ iſto caſu aliquo mõ nõ fuerit cogitatũ de le-
gitima: vel eius ſupplemẽto. cogitabis. An aũt. §. gñaliter habeat
11 locũ in diſpoſitione legis vel ſtatuti. vt ſi † ſtatutũ excludit filiam a
ſucceſſione ꝓpter maſculos videat excludere a legitima: ⁊ a ſupple-
mento nõ eſt materia noſtra: vide Barba. in repe. c. rainaldus ad ſi.
repeti. in. l. char. de teſta. vbi plene. Vide etiã qđ not. per Alexã. in
l. gallus. §. ⁊ quid ſi tantum. ff. de libe. ⁊ poſthu.

Tertia infertur deciſio.

Quod ſi aliquis iura-
uit in gñe nõ venire
cõtra Zctum: ꝙ videbit renuntiaſſe bñficio legis. l. ij. C. de reſcin. vẽ-
dit. qꝛ iurãdo nõ venire ꝯ cõtractũ videt ſaltẽ in gñe cogitaſſe de oĩ
remedio ⁊ bñficio per qđ poſſet reſcindi Zctus. l. ſub pretextu la. ij.
⁊ qđ ibi no. C. de trãſa. l. qui iure militari de teſt. militis. ⁊ ita voluit
glo. ⁊ Bar. in. l. ij. C. de reſcin. vend. ⁊ glo. ⁊ doc. in. c. pe. de empti. et
vendi. bñ facit tex. in. c. ex reſcripto. ⁊ qđ ibi not. doc. maxime Bal.
de iureiur. facit qđ not. Ant. de but. in. c. ſi diligẽti de fo. cõpe. poſt
12 mediũ vbi formaliter dicit qđ † iuramentũ appoſitũ ſup renũtiatio-
ne hꝫ excludere iurantẽ a quacũꝗ exceptione tanꝙ in gñe cogitata
ar. d. §. filius ma. ⁊. d. c. ex reſcripto. Et iſta oĩa refert ⁊ ſequit Alex.
cõſi. cxxxiij. in. v. volũ ex ꝓdictis infert ꝙ ſi aliquis iurauit alicui reſti-
tuere integre ſine aliqua exceptione iuris vel facti: ꝙ vt renuntiaſſe
bñficio ne cõueniat niſi inquantũ facere põt: tanꝙ de dicto bñficio
fuerit in gñe cogitatũ. d. §. filius matrẽ. Cũ alijs ſupra allegatis: et
ſubde vnũ ꝙ ſemp de remedio ſeu de bñficio preſumit ſaltẽ in gñe
cogitatum qñ de ipſo in gñe fuit facta mẽtio: vt qꝛ dictũ fuit renũ-
tiauit omnibus bñficijs ⁊ priuilegijs: etiã ſi renũtians eſſet minor:
vel mulier. Are. cõſi. xxviij. conſultatio.

13 ¶ † Tertio ꝓncipaliter adduco. Nã licet quis nõ poſſit ꝓciſe cõpelli
ad factũ: lꝫ ſuccedat obligatio ad intereſſe. l. ſtipu. non diuidunt. §.
Celſus. ff. de ver. ob. l. ſi quis ab alio. ff. de re iud. Tamẽ ſi interuenit iu-
ramentum poterit preciſe cõpelli ad factũ: allegat gl. ſing. in. l. ſi pe-
cuniã. in ver. qꝛ iuraſti. ff. de cõdi. ob cãm. ⁊ illã alle. Bal. in. l. j. C. de
ſen. q pro eo qđ intereſt. ⁊ i ꝓelu. ad feuda. ⁊ dñs meus. l. l. ſi quis maior
C. de trãſa. ⁊ Alex. ꝯſi. xxxvij. in. ij. vol. ⁊ ibi dicit hãc eſſe cõem ſent.
⁊ Mod. in repe. rub. de iureiur. Iſtud tñ ad plñ nõ examino: ſꝫ deo
duce examinabo in. l. ſtipu. j. eo. ⁊ p Mod. in. d. rub. Illud tñ tepera
14 nõ ꝓcedere in herede iurãtis. † nã ipſe nõ poterit preciſe cõpelli ad
factũ. ſed liberabit ſoluẽdo intereſſe. Rõ eſt qꝛ vinculũ iuramenti ex
parte iurãtis eſt pſonale. c. veritatis. de iureiur. ⁊ ꝓpterea nõ liga-
bit hẽdẽ. ita no. Bal. in. d. ꝓlu. ad feu. facit qđ dicitur in. xliij. caſu.

15 ¶ † Quarto adduco. Nam lꝫ in Zctibus innominatis re integra ha-
beat locũ penitẽtia. l. ſi pecu. ff. de cõditio. ob cau. l. iuriſgentiũ ĩ pri.
ff. de pactis. Tñ fallit qñ interuenit iuramentũ. gl. eſt ſin. in. d. l. ſi pec.
⁊ illã ad hoc alle. Bal. in. c. ſi in eccle. in. x. col. de cõſti. ⁊ dñs meus in
d. l. ſi quis maior. ⁊ Jmo. in. l. ij. §. ſed ⁊ ſi quis. ff. de dona. ⁊ Mod. in
dicta rub. in ſecundo priuilegio.

16 Quinto.

† Ex hoc infertur ad aliud: quod iuramẽtum fa-
cit rẽ deſinere eſſe integrã: ⁊ ꝓpterea infert ꝙ in
caſibus in quibus aliqd admittitur re integra iuxta tex. in. l. ab em-
ptione. ff. de pac. iſtud non admittet ſi interpoſitũ foret iuramentũ
vt fuit de mente Jmo. in. l. ij. §. ſi. j. eo. qđ tamen vide: quia dubito
an hoc dicat.

17 ¶ Sexto. Nam lꝫ in pluribus caſib⁹ poſſit mora purgari. l. ⁊ ſi poſt
tres. ff. ſi quis cau. l. inſula. Cũ materia. ff. de ver. obli. ⁊ in. c. potuit de
locatiõ vbi interuenit iuramentũ ibi nõ habebit locũ more purga-
tio. Ita videt ꝓbare gl. ſing. in. d. l. ſi pecu. ſed de hoc eſt text. ſingu.
quẽ ibi oẽs põderant in. l. ſi quis maior. C. de trãſa. ⁊ idẽ voluit Alex.
ꝯſi. lix. ⁊ ꝯſi. clviij. in. ij. vol. ⁊ ꝯſi. cvi. in. iij. vol. ⁊ ibi defendit iſtã opi.
vt habeat locũ in cõtractu locationis: ⁊ emphyteutico: ⁊ idẽ vol. in
cõſi. cxlj. in. iiij. vol. ⁊ ꝯſi. lxxvi. in. v. vol. ⁊ Are. i ꝯſi. ccv. ⁊ ꝯſi. cxxxviij.
⁊ iſtud latius deo duce explicabimus in. l. inſulam. j. eo.

18 ¶ Septimo. Nam lꝫ alias ad cõſtituẽdũ quẽ in mora ſit neceſſaria
interpellatio. l. ſi ex legati cã. ff. de verb. obl. tñ vbi eſt appoſitũ iura-
mentum in Zctu ibi nõ eſt neceſſaria alia interpellatio: ipm eñ iu-
ramentũ interpellat: ſing. verbũ fuit ſpeculatoris in ti. de aduo. §. j.
verſi. ſed nunqd q iurauit. refert ⁊ ſequit do. Anto. ⁊ alij in. c. breui
de iureiur. veritatẽ huius dicti nõ examino: ſed videas p Alexã. in
l. ij. §. ſi. ff. ſol. mat. ⁊ tangit etiã in. l. quod te. ff. ſi cer. pet. ⁊ examina-
bo late in. l. ſi ex legati cauſa. j. eo. ſequunt Mod. in. iiij. priuilegio
faciunt que dixi in. xlix. priuilegio.

19 ¶ Octauo. Juramentũ accumulat forũ foro. Et ꝓpterea ſi in Zctu
ſit appoſitũ iuramentũ ſemp poterit adiri iudex eccleſiaſticus: vt cõ-
pellat laicũ ad obſeruantiã iuramẽti. caſus eſt i. c. ſi. de fo. cõpe. i. vj.
ſequunt Mod. i. viij. priuilegio. Et ex hoc infert ad deciſionẽ vni⁹
qđ nis ꝙ lꝫ iudex ordinarius nõ ſit iudex cõpetẽs in cã feudi: ſꝫ illa
eſt agẽda corã ꝓprijs iudicib⁹ de qbus in. c. j. de cõtrouer. apud pa-
res terminã. ⁊ in. c. j. apud quẽ vel. ⁊ in. c. ceterũ de iud. Tñ ſi ſit appoſi-
tum iuramentũ ſup. cõtractu feudali: cauſa feudalis poterit agita-
ri corã iudice ordi. eccleſiaſtico petẽdo vt cõpellat ad obſeruantiam
iuramẽti p predicta: ⁊ ita videt probare caſus ⁊ ibi Barba. in. c. no-
uit. de iudi. ⁊ ſequuntur Mod. in. xxxvij. ſpecial: licet iſti ñ rõnem
non ita clare ſentiant. Iſtud tamen ſingulariter limita procedere
20 in ipſo iurante ſecus vero in herede iurantis. Nam licet † ipſe poſ-
ſit compelli ad obſeruantiam iuramenti: tamen non poterit cõpel-
li per iudicem eccleſiaſticũ ita not. Jo. and. in. c. ſi. de ſepultu. refert

Roma.in ſingu.ccxxii.tu habes quod iuramentum:⁊ dicit ꝙ idem
ſequitur Anto.de but.in titu.de foro compe.ſ᷑uis de loco dicat ſe
nō recordari:ſubdit tamen ipſe qđ determinaret contrarium:etiā
ſi eſſet in conſiſtorio Pape nihil tamen allegat:vnde cogitabis:ſed
tu dicas qđ cum dicto Jo.an.pertranſimt Bal.l.ii.verſi.extra que-
ritur.C.de rebus cordi ⁊ auſ.ſacramenta:quia cū iuramentū ſit perſo-
nale:non trāſit ad heredē iurantis.c.veritatis.de iureiuran.de quo
latius in.xliii.caſu.

21 ¶ Nono.Juramentum habet vim clauſule rato manente pacto,
adeo qđ ſi contrauentum fuerit poterit peti pena:et nihilominus
cōtractus remanebit firmus ⁊ hoc ſiue ſimus in pactis.caſus eſt no.
in.d.l.ſi quis maior:quem ponderat ibi Bar.⁊ omnes.C.de trāſac.
Alex.in conſilio.xxxvii.in.ii.volu.ſiue ſimus in cōpromiſſo:ita vo-
luit dominus Anto.in.c.dilecti de arbi.in antepe.colum.ſequitur
dominus meus in.d.l.ſi quis maior.quicquid dixerit Bal.ſecundū
eum in authen.decernimus in antepenul.colum.C.de arbi.Mod.
in.vi.priuilegio.

22 Decimo. Nam licet emphyteuta non ſoluens canonem
nō cadat a iure ſuo niſi poſt biēnium in emphy-
teuta eccleſie.in emphyteuta vero priuati eſt neceſſariū triennium
auſ.qui rem.C.de ſacroſan.eccle.⁊ l.quero.§.inter locatorem.ff.lo
ca.Tamen ſi emphyteuta iurauit:⁊ poſtea non ſoluit canonem ſta-
tim nō expectato biēnio:vel triennio cadit a iure ſuo,ſingulare fuit
dictum Bald.in.c.querelam.de iureiuran.⁊ idem ſequitur domi-
nus meus in.d.l.ſi quis maior.idem ſequitur Alex.in conſil.lxxxv.
⁊ conſi.cxxvi.in.i.volu.vbi ponitur idem conſilium.⁊ Mod.in no-
tabilibus ſuis notabile incipit,licet emphyteuta.in.xi.priuilegio.
pro hoc adducentes nonnullas rationes vt ibi per eos:⁊ hec videt
cōmunis ſententia quicquid dixerint Moder.repetent.in.l.ii.in
xvii.col.C.de iure emphyten.Uide etiam Alex.conſilio.cvi.in.iii.
volumi.quod ſi locator expreſſe promiſit non expellere inquilinum
quo caſu eſt neceſſe quod ceſſet ſoluere per biēnium.l.quero.§.in-
ter locatorem.ff.locati.nam ſi iorauit:ſtatim poterit expelli ex quo
non ſoluit.

23 ¶ Undecimo.Nam licet fideiuſſor non poſſit conueniri niſi primo
excuſſo principali.auſ.preſente.C.de fideiuſſo.Tamen ſi fideiuſſor
iurauit poterit cōueniri nō excuſſo principali:ita Bal.Pet.de an-
cha.⁊ Abb.in.c.ex reſcripto de iureiuran.per illū tex.ſequit Alex.
cōſi.xxxii.in.iii.vol.⁊ Mod.in duodecimo priuilegio dicentes ita
alias obtinuiſſe Bonon.

24 ¶ Duodecimo.Nam licet contractus factus cum abſente non in-
teruenīente nuntio vel epiſtola nō valeat.l.qui abſenti.ff.de dona.
l.i.in ſi.ff.de contrahen.emp.per glo.in.l.cōſenſu.ff.de actio.⁊ obli.
Tamen ſi aliquis iurauerit dare abſenti etiā ſi nullus ſit ibi q dictā
promiſſionem recipiat nomine abſentis virtute dicte cōuentionis
poterit cōueniri:ita ſingulariter dixit domi.Ant.in prohe.Grego.
in.xiii.col.⁊ Pet.de ancha.in conſi.xx.pro ſolutione dubiorum in
iii.dubio:allegat glo.in.c.quoties cordis.i.q.vii.ſequit domi.meus
in.d.l.ſi quis maior.⁊ Bal.in.l.pactum qđ dotali.C.de colla.in.ix.
q.allegat glo.in.d.c.quoties:ſz qđ dictum ita indiſtincte intellectum
eſt penes me dubium per id quod voluit glo.ſingu.in.l.illud.C.de
ſacroſanc.eccle.quod donatio facta parte abſente etiam pauperi-
bus:vel pie cauſe non valet:vnde ſimiliter videtur dicendum quod
ratione religionis iuramenti talis promiſſio non debeat validari.
vnde cogitabis:poteſt tamen ſaluari dicta opi.vt infra dicetur in
proximo caſu.

25 ¶ Decimotertio.Nam licet alteri ſtipulari nemo poſſit.l.ſtipula-
tio iſta.§.alteri infra eo.§.alteri.inſti.de inutili ſtipu.Tamen ſi pro-
mitto tibi dare Sempronio cū iuramento,acquiretur actio Sem-
pronio:⁊ ita formaliter loquitur glo.in.d.c.quot.de quo plene di-
cetur in.d.§.alteri.j.eo.

26 ¶ Decimoquarto.Nam licet in certis caſibus preſumatur obliuio
vt quando lapſum fuit decēnium.l.peregre.ff.de acquiren.poſſeſ.
tamen iſtud non habebit locum quando quis iurauit:quia non li-
cet obliuiſci de eo quod quis iurauit:ita pulchre not.Bald.in.c.i.
de noua forma.fide.per illum textum.in.d.l.ſi quis maior.vbi fo-
tius loquitur.

27 ¶ Decimoquinto.Per clauſulam non obſtantibus ſtatutis,cō-
uentionibus ⁊ pactis,nō intelligitur ſublatum ſtatutum vel con-
uentio iurata.due ſunt glo.ſingu.vna eſt in.c.cum nō deceat.de ele.
in.vi.alia in cle.ordom.in verſicu.pacta.de ſepultu.illas allegauit
Roma.ſingu.viii.bonus tex.eſt in.c.cōſtitutus de reſcriptis.Mo-
der.in.xxii.priuilegio:dixi late.in.l.ſi mihi ⁊ tibi.§.in lega.ff.de le-
gat.i.⁊ aliquid dicetur in.xxii.caſu.facit quod not.Paul.cōſi.ccxvi.
quod ſi ſtatuto cauetur qđ aſſumentur arbitria quibus poſſit ap-
pellari:⁊ peti reductio ad arbitrium boni viri nec ei poſſit per pa-
ctum renuntiari.Tamen tale pactum firmabitur iuramento:ſi ta-
men ſit enormis leſio poterit peti relaxatio iuramenti.vt not.Ro.
conſi.ccxciii.preſens conſultatio dicens,quod clauſula nō obſtan-
tibus conuentionibus nō tollit conuentiones iuramēto vallatas
vel ſtipulatione,⁊ vide eundē in conſi.cccciii.in caſu propoſite:qđ
clauſula nō obſtante nō extēdit ad firmata iuramēto:vel ſtula.vide
Ro.cōſi.ccccci.in caſu propoſito:ꝙ ſtatutum volens cōtractus nō
inſinuatos non valere:non extendicur ad iuratos.

28 ¶ Decimoſexto.Nam licet ſi quis cōueniat litigando coram iudi-
ce non ſuo poſſit mutare propoſitū vſq; ad litis conteſtationem.l.ſi
conuenerit.ff.de iuriſdi.om.iudi.Tamen fallit quādo iuramentū
interueniſſet.Nam tūc compellit obſeruare iuramentū.Jta voluit
Ange.Pau.de caſt.⁊ Alex.in.d.l.ſi conuenerit.Bal.in.c.p.⁊.g.de
offi.deleg.⁊ iſta opi.mihi placet:quia iuramentum impedit peni-
tentiam glo.in.d.l.ſi pecuniam.ff.de condi.ob cauſam.quicquid di-
xerit do.Anto.in.c.j.de iudi.⁊ reprobatur in.xvi.priuilegio et dixi
in.l.i.ff.de iudi.

29 ¶ Decimoſeptimo.Nam licet diſpoſitio nō extendatur ad incogi-
tata.l.cum aquiliana.l.qui cū tutoribus.ff.de trāſa.l.ſiue certe.J.eo.
titu.Tamen ſi iuramentum ſit interpoſitum ſiet extenſio ad inco-
gitata:ita not.Bar.⁊ magis communiter ſcrib.in.l.ſciendum.ff.de
verbo.obliga.Et Cy.⁊ Bald.in.l.ii.C.de reſcin.venditio.quod ta-
men ſingulariter tempera procedere:ꝙ ſiet extenſio ad incogitata
de iure nō autē ad incogitata de facto.pone exemplū ꝙ mulier vel
minor iurauerunt non venire contra contractum.certe videbit re-
nuntiaſſe priuilegiis ſibi cōpetentibus:vt beneficio velleiani:et in
integrū reſtitutionis,quāuis de illis ignorauerint:⁊ certiorati nō
fuerint:ita not.Barto.⁊ docto.in.d.l.ſciendum.ſed ſi iurans igno-
raret aliquid factum vt puta approbauit cōpromiſſum in quo erat
cōdemnatus ad preſtandum legata de preſenti:cum in veritate eſ-
ſent cōditionalia:⁊ poſtmodum fuit detectum:certe poterit cōtra-
30 uenire nō obſtante iuramento de non cōtrauenīendo quia † ad ta-
lia incogitata de facto iuramentū non extendit:ita ſingulariter di-
xit Pau.de caſt.conſi.lxx.incip.viſo puncto ſopradicto:ſequit do-
minus meus in.l.ſi de certa.C.de tranſactioni.⁊ ex hoc datur in-
telligi ſm eum qđ ſi iuramentū habet vim caſus expreſſi:facit quod
not.Pau.conſi.ccxi.Aduertendū:⁊ qđ quietans:⁊ liberans admi-
niſtratorem.quia credidit computos recte redditos poteſt cōtraue-
nire nō obſtante iuramēto:ꝙ nō extēditur ad hoc ignotū.Jſtud
tamen temperarem procedere:quando ſimpliciter eſſet iuratū non
contrauenire aliqua ratione vel cauſa:tūc ſiet extenſio etiam ad in-
cogitata de facto:tanꝗ de illis potuerit in genere cogitari per ea ꝗ
vidimus late in.ii.effectu principali.facit quod not.Alex.conſilio
cxxxiii.in.v.volu.⁊ latius in dicto effectu dic vt ibi.

31 ¶ Decimooctauo.Ex predictis infertur:ꝙ licet mulier interce-
dens pro alio non certiorata de beneficio velleiani:non obligetur
l.ſi.§.penul.⁊ ibi not.ff.ad velleia.Tamen ſi mulier iurauit efficaci-
ter obligabitur ꝗuis de beneficio velleiani nō fuerit certiorata:ita
probat caſus in.c.ex reſcripto de iureiur.ſcđm magis cōem intelle-
ctum:ſequitur Bar.in.l.ſciendū.J.⁊ ibi late dicitur per Moder.in
xiii.priuilegio.

32 ¶ Decimonono.Nam licet verba enūtiatiua emiſſa ꝓpter aliud
nō diſponant.Juxta plene not.in.l.ex his verbis.C.de teſta.mili.⁊
in.l.ex hac ſcriptura.de dona.⁊ in.l.titia.ff.de lega.ii.Tamen fallit
quādo interuenit iuramentū:ita dixit Ang.in.l.ex his verbis.C.de
teſtamen.mili.et ibi dominus meus per Barto.in dicta.l.ex hac
ſcriptura.

33 Uigeſimo. Nam quis dum eſt in officio nō pōt emere
immobilia.l.non licet.⁊.l.qui officii.ff.de cō-
trahen.emp.⁊ not.per Bar.in.l.principalibus.cum ſeq.ff.ſi cer.pe.
Tamen ſi in venditione ⁊ traditione iuramentum interuenerit po-
terit hmōi immobilia retinere.ita voluit do.Anto.in.c.cū contin-
gat.de iureiur.ſequitur oēs meus in.d.l.ſi quis maior.Et plura ex
iſtis ponit dominus meus in.d.l.ſi quis maior.⁊ Ro.in rub.de ar-
bi.in.xxv.col.cum ſeq.

34 ¶ Uigeſimoprimo.Nam licet ſi maior pars creditorum vult dare
inducias quinquennales:ſiue ſaluum conductum debitori minor
pars compellitur maiori cōſentire.l.ſi.C.qui bonis redere poſſunt
l.maiorem cum materia.ff.de pactis.Tamen fallit quādo creditor
diſſentiens haberet debitorem cum iuramento obligatū.Nā tunc
alii eo inuito dictum ſaluum conductum non poterunt concedere
ita ſingulariter dixit Bal.in.c.conſtitutus in.iii.colū.de reſcriptis:
⁊ ita dicit limitandam.d.l.fin.C.qui bonis cede.poſſunt.bene facit
quod not.Alexand.conſilio.ccv.in.ii.volumi.in fin.ꝙ ſaluus con-
ductus conceſſus debitori per ſuperiorem non videtur conceſſus
aduerſus debitum iuratum:⁊ idem vol.conſi.xxxviii.in.iii.vol.Et
ibi concludit quod etiam expreſſe non poſſet concedi aduerſus de-
bitum iuratū:⁊ ibi qđ in principe ſeculari:⁊ pontifice.⁊ hec ſunt
addenda ad Moder.in.xxii.ſpeciali.An autem conſtitutio genera-
lis qua cauetur quod veniens ad habitandū in territorio gaudeat
immunitate:vt non poſſit conueniri a creditoribus extendatur ad
debitum iuratum:vide per Alexan.conſi.xxxviii.in.iii.volu.in fin.
vbi concludit quod ſic:quando illa conſtitutio emanaſſet publ.fa-
uore:⁊ ita alias habuit in facto.ſimiliter etiam dicimus qđ ſaluus
conductus conceſſus ab imperatore ne poſſit conueniri a nullis cre-
ditoribus,intelligitur:niſi ſint creditores ex iuramento.Roman.
ſingula.

ſingu.clxxxv.ſi lucius.

35 ¶ Vigeſimoſecundo.† Nam licet donatio facta ſupra legitimam ſummã non inſinuata non valeat.l.ſancimus.C.de dona.l.illud.C.de ſacroſan.eccle.l.modeſtinus.ff.de donatio.tamen fallit niſi fuerit iurata.ita no.Ioan.and.in addi.ad Specu.§.porro.in additi.vltima.Fede.de ſenis.conſi.cclxxxi.caſus talis eſt,ſequitur Alexã.conſi.xiiij.in.i.volu.referens ſe plurimos ita conſuluiſſe.Et idem ſequitur in conſi.cxxv.in eodem volu.et conſi.xxxij.et conſi.lxxxiij.et conſi.clj.in.ij.volu.et pulchre per Areti.in conſi.ij.et conſi.xvij.vbi dicit hoc maxime verum,quando fuit renuntiatum inſinuationi,et vide etiam eundem conſi.xlvij.et conſi.lxxvij.et quod non confirmetur iuramento tenuit Pau.conſi.cv.Et quod non poſſit renunciari inſinuationi cum iuramẽto,tenuit Bal.conſil.xcvij.quidam.in.iij.volu.et vide eundem in conſi.xcix.eo.vol.quod non poteſt renũciari ſtatutis de inſinuatione diſponentibus etiam cum iuramento,et ſequitur Roma.in cõſi.xxvi.pro deciſione.Et hec eſt communis ſententia cum qua pertranſeũt Moder.in.xxvi.ſpeciali.dicentes ſe ita alias cõſuluiſſe apud Mutinã.Contra tamẽ predictã concluſionem diſputando multa adduxi,que alias dicẽtur.ſolum nunc limita non procedere:quando donatio non inſinuata eſt celebrata inter duos iudeos.nam tunc non firmatur iuramẽto Pau.conſilio centeſimo.

36 ¶ Vigeſimotertio.† Nam licet actus in quo non eſt ſeruata ſolennitas ſit ipſo iure nullus.l.nõ dubium.C.de legibus.c.vides.x.di.Tamen ſtatutum annullans actum ꝓpter ſolẽnitates aliquas nõ obſeruatas,nõ extenditur quando iuramẽtum foret interpoſitũ.Alex.in conſi.cxxv.in.i.volu.et cõſi.xxxvij.in.ij.volu.et cõſi.xxxviij.in.iij.volu.et cõſi.cij.in.iiij.volu.quod pendet ab eo quod dictum fuit in.xv.caſu.quod diſpoſitio non extenditur ad actum iuratum.vt ibi vidimus.faciunt plura que dixi in.l.omnes populi.quod ſtatutum non poteſt tollere iuramentum.

37 ¶ Vigeſimoquarto.† Si ſtatuto cauetur inter coniunctos ad inſtantiam rei conuenti debeat fieri compromiſſum.Iſtud non haberet locum quando actor agens fundaret intẽtionem ſuam in inſtrumento promiſſionis iurate per reum conuẽtum:quia reus petendo compromiſſum fieri,veniret contra iuramentum,et incideret in periurium.Unde non eſt veriſimile ſtatuentes de hoc caſu cogitaſſe:quia eſſet aperire viam periurijs,et ſtatutum non debet extendi ad caſum illicitum.ita ſingulariter determinat Pau.de caſtro in conſi.vij.viſis et ponderatis.ſequitur Alexan.conſi.xxxvij.in.ij.volu.dicens ita fuiſſe iudicatum apud Parmam.ſubde etiam aliud incidenter quod ſtatutum intelligitur quod fiat compromiſſum in cauſa principali,non autem in cauſa appellationis Alexan.conſilio.lxxxij.in.iij.volu.

38 # Vigeſimoquinto.

† Nam licet donatio inter virum et vxorem non valeat.l.j.et per totum.C.de donatio.inter virum et vxorem.Tamen fallit ſi ſit firmata iuramento.Ita dixit Guiliel.de cug.in.l.ſed et ſi poſſeſſori.§.item ſi iurauero.ff.de iureiuran.per Barto.et ſcriben.in.l.ſeius et angerius.ff.ad.l.falci.et.l.ſi quis pro eo.ff.de fideiuſſo.ſequitur Alexan.conſi.viij.et conſi.clvij.in.ij.volu.et Areti.conſi.lxxiij.et Moder.in.xxv.priuilegio.et Mo.in cantelis ſuis cantel.cxxij.incipit.donatio inter virum,et ibidem ponunt nonnullas alias ſingulares cantelas per quas dicta donatio poterit confirmari.Et idem ſequitur Roma.conſi.xliij.ad primum inferens,quod etiam eodem modo firmabitur iuramẽto donatio facta per militem,vel doctorem ſue concubine,que alias de iure non valet,vt habetur in.l.affectionis.C.de donatio.et in.l.ij.C.de donatio.inter virum.Tempera tamen quod donatio inter virum et vxorem firmatur iuramento quando donatio fuit vera:quia res vere fuit tradita,ſecus ſi fuiſſet facta confeſſio,puta de dote recepta animo donandi.Nam iuramento non firmabitur.Roma.in cõſi.xliij.ex ſupra narrato.et idem voluit conſi.cxxiij.preſuppoſito:et ibi tenet quod contractus non firmabitur.Sed bene poterit compelli ad obſeruantiam iuramenti per iudicem eccleſiaſticum,vide Pau.conſilio.lxv.vbi tenet quod poſito quod donatio inter virum et vxorem firmetur iuramento:tamen contractus non firmatur,ſed ſolum iuramentum ſeruari debebit,et propterea poſtquam iuramentum fuerit ſeruatum:tamen res poterit repeti per.c.debitores.de iureiuran.et ſimiliter heredes non tenentur illud ſeruare.vide etiam Paul.conſi.xcix.quod tunc donatio inter virum et vxo.firmatur iuramẽto quando eſt proceſſum ad traditionem,et vide etiam in conſi.precedenti.An talis donatio firmetur iuramento,vbi non bene ſe firmat et ex iſtis poteſt inferri ad

39 ¶ Vigeſimoſexto.† Caſum quod licet donatio inter patrem et filium non valeat.l.donationes quas parentes.C.de donatio.inter virum et vxorem.l.ij.C.de inofficio.donatio.Tamen ſi fuerit vallata iuramento firmabitur.ita voluit Bald.in.l.fina.C.pro donato.verſicu.ſi fuit,ita etiam Alexan.in dicto conſil.viij.et conſi.clvij.in.i.volu.Et ibi tenet quod non ſolum donatio,ſed quelibet alia conuentio inter patrem et filium firmabitur iuramento,vide etiã Areti.in conſi.lxxvij.vbi tamen non audet illud firmare.Et quod non firmetur tenuit Pau.conſi.cv.et has quotas adde ad Mod.in.xxiiij.priuilegio.

40 ¶ Vigeſimoſeptimo.† Nam licet not.rogatus de inſtrumento poſſit apponere clauſulas conſuetas.etiam ſi a partibus ſibi dictũ non fuerit.l.ſi.et ibi per Bald.C.de fideiuſſo.Tamen not.de inſtrumento rogato non poterit apponere iuramentum nec ſtipulationem,etiam ſi ſit de cõſuetudine quod apponatur,vel ſi fuerit affectionis.l.affectionis.de donatio.ſecus ſi fuit dictum vt extendat illud ad conſilium ſapientis dictum fuit ſingulare domini Anto.et Abbas poſt eum.in.c.penulti.de iureiuran.ſequitur hoc Alexã.et ibi dixi in.l.gallus.§.idem credendum.ff.de libe.et poſthumis.et Moder.priuilegio.xxvij.licet omnia non allegent,et dixi etiam in.l.ſi quis bonorum.ff.de legatis ſecundo.faciunt que dicẽtur in.lxiij.caſu.

41 ¶ Vigeſimooctauo.† Nam licet ſciens,et tacens in iudicio videtur cõſentire.l.cum oſtendimus.§.ſi.de fideiuſſo.tutorum.bonus tex.in.c.ſi.in penul.reſpon.de iureiuran.in.vi.et quod not.Innocen.in.c.ex parte decani.de reſcriptis.Tamen ſi teſtis non iuratus contra me deponit,et ſcio,et patior,non videor conſentire,vt eius dictum valeat.Ioan.andre.in.c.nuper.de teſtibus.Barba.in c.ſuper eo.in.viij.colum.de offic.delega.dixi aliquid in.l.prima.in princip.ſupra eo.

42 ¶ Vigeſimonono.† Nam aliquis eſt obligatus iuramento,nunquid talis obligatus põt opponere preſcriptionẽ dictũ fuit ſingu.Ro.in repeti.l.i.in.iij.charta.verſi.et adde duas notabiles cantelas.ff.de vſucapio.quia ſecundum eũ iuramentũ perpetuat actionem.alleg.tex.dum dicit ſingularem in.l.nũ et poſtea.§.ſi damnaſ.ff.de iureiu.Et ex hoc ſubdit quod habes per illum tex.optimam cautelam ad impediendam preſcriptionem,vt in fine inſtrumenti apponatur iuramentum,et idem ſequitur Iaſon in.§.de conſtituta.inſtitu.de act.incipit,et adde vnum no.in materia.Et dicit ipſe quod hoc colligitur ex not.per do.Anto.poſt Hoſtiẽ.in.c.ſi diligenti.de preſcrip.De hoc etiam not.Feli.in.c.ſi.in.iiij.col.de preſcrip.faciunt que dicam in.xlix.caſu.et.l.

43 # Trigeſimo.

† Nam licet alias contractus ſit inualidus ex defectu ſolennitatis ciuilis.Tamen iuramento validatur:quia vbi iuramentũ poteſt ſeruari ſine interitu ſalutis eterne ſeruandum eſt,authen.ſacramẽta puberum.C.ſi aduer.vendit.c.cum contingat.de iureiuran.c.quãuis.de pactis.in vi.l.ſi quis pro eo.cum materia.ff.de fideiuſ.Moder.in priuilegio xxxi.Iſtud tamen ſingulariter tempera procedere,niſi actus eſſet ipſo iure nullus,nam tunc non firmabitur iuramento gl.eſt in authen.ſi qua mulier.C.ad velleia.et illam glo.dixit ſingularem Roma.in repetitio.d.l.j.de vſucapio.ver.et adde duas nota.cautelas:bene facit quod not.Ange.conſil.clx.pro deciſione queſtiorum in.ij.volu.quod quando contractus eſt ipſo iure nullus omni reſpectu,fruſtra de confirmatione per iuramentũ fienda tractatur:quia videtur impoſſibilis confirmatio niſi preſupponatur aliquod ſubiectum confirmabile,allegat quod not.doc.in.c.prudentiã.de offic.deleg,et idẽ fuit de mente Ro.conſi.xij.viſo facto.An tamẽ illa gl.dicat verũ,non affirmo:quia contrariũ in terminis illius glo.tenuit Pau.de caſt.cõſi.cxix.in cauſa que vertitur,et dicetur in.xliij.caſu.Sed pendet ab his que late habentur per Bar.in.l.ſi quis pro eo.ff.de fideiuſſo.An et quando contractus firmetur iuramẽto.Secundo tempera non procedere:quando actus eſſet inualidus ratione

44 ſolennitatis prohibitorie.† Nam non poterit iuramento firmari:quia tales ſolennitates videntur requiſite ob publicã vtilitatẽ cui partes renuntiare non poſſunt iuramento.l.ius publi.ff.de pac.l.nemo poteſt.ff.de leg.j.Ita not.Bar.in.l.ſi quis pro eo.in.vij.membro.ff.de fideiuſſo.Alexan.conſi.xcv.in ſi.j.volu.Tertio tẽpera nõ procedere:quando eſſet inualidus:quia ſimulatus.Tunc enim non firmabitur iuramento glo.eſt ſingu.in.l.iij.et ibi Bald.et doc.C.plus valere quod agitur.quod tamen ad preſens non tango.Sed plene per Barto.et alios in.l.ſeius et angerius.ff.ad.l.falcid.et in.c.illo vos.de pignori.Quarto tẽpera non procedere quando eſſet inualidus ratione conſequentis.nam iuramento non firmabitur.l.fin.ff.qui ſatiſda.cog.Barto.in.d.l.ſi quis pro eo.in.viij.membro.et dixi pluries ſupra.Quinto tempera non procedere quãdo actus eſſet inualidus ratione defectus ſolennitatis formalis deficientis.Nã nõ poterit validari iuramento vt foret ille actus cui forma defuit,patet in ſtipulatione in qua pro forma verba requiruntur.l.j.ſupra.e.Nam ſi ex parte vnius nõ interueniant verba dato quod interueniat

45 iuramentum nõ valebit,vt ſtipulatio:† quia iuramentũ validat actũ omni meliori modo quo poteſt,et ſic faciat ipſum tranſire in pactum.ita voluit Bartolus in dicto octauo membro.Iſtud tamen limitarem procedere quando illa ſolennitas formalis requirebatur formaliter in actu,ſecus vero ſi regulariter non requirebatur in actu,ſed ſolum in certis caſibus ex aliqua generali cauſa.Nam dato quod illa ſolennitas deficiat firmabitur iuramento.ita procedit text.in authenti.ſacramenta puberum.C.ſi aduerſus vendi.

Sexto tempera non procedere: quando eſſet inualidus ratione defectus rei que in noſtro non eſſet commercio, vt quia ſacra religioſa, vel ſimilis, nam tunc ſimiliter non firmabitur iuramento, ita nota. Barto. in l. ſiquis. in nono membro. Et idem eſt dicendū quando eſſet inualidus: quia contra bonos mores. c. non eſt obligatorium. de regulis iuris. in. vj. et ex iſtis habes quaſi omnia que dicit Barto. in dicta l. ſiquis pro eo. ff. de fideiuſſo. Septimo limita non procedere quando minor alienaſſet feudum ſine decreto. Nam talis alienatio non firmabitur iuramento: quia iuramentū contra l. feudorum non valet. Bald. conſi. ix. factum in. iij. volu. Octauo limita non procedere, quando vxor venit in eodem inſtrumento cum viro. nam dictus contractus non firmabitur iuramento Bald. ibi. ſ.

46 ¶ Trigeſimoprimo. † Nam licet confeſſus ſpe future numerationis infra biennium poſſit opponere exceptionem non numerate pecu. l. generaliter. et. l. in contractibus. et per totum. C. de nō numera. pecu. et inſti. de literarum obliga. Tamen fallit quando confitens confiteretur vere ſibi fuiſſe numeratam pecuniam, et iuraret. vel quando renunciaſſet exceptioni non numerate pecunie et iuraret, nam nō poſſet amplius dictam exceptionem opponere, ita not. Bart. Bald. Salice. et omnes in l. ſi. ita limitantes illam. l. C. de non nume. pecu.

47 ¶ Trigeſimoſecundo. † Nam licet vltima derogent prioribus. l. pacta nouiſſima. C. de pactis. §. poſteriore. inſtitu. quibus modis teſtamentum infir. l. ſi mihi et tibi. §. in legatis. ff. de legatis primo. Tamen iſtud non habet locum in iuramentis, nam primum derogat vltimo. Vide gl. not. in. c. licet mulieres. de iureiuran. li. vj. Et propterea dicebat ibi glo. quod ſi mulier iurauit non alienare fundum dotalem et poſtmodum alienauit cum iuramento, non valebit hec alienatio: quia ſtabitur primo iuramento. et non ſecundo, et ita limitatur. c. cum contingat. de iureiuran. ſequuntur Moder. in cautelis ſuis cautela. cclxvij. incipit, cautela notabilis eſt. vide tamen omnino Alexan. conſi. xvi. ponderatis. in. iij. volumi. vbi ponit intellectum ad illam glo. ipſam limitando tribus modis, vt ibi pulchre per eum, ſum contentus ſola remiſſione. Quibus adde quod etiam valet ſcdm iuramentū de intrando religionem contra primum de contrahendo matrimonium. Ita voluit Vincen. nota. in c. ex publico. de conuer. coniuga. Refert et ſequitur Specu. in tit. de conuerſione coniugatorum. in fi. Quinto tempera niſi ſecundū eſſet litis deciſiuum delatum a parte parti. Nam tunc ſecundo ſacramento ſtabitur. l. duobus. §. fina. et ibi per omnes. ff. de iureiur. Sexto tempera non procedere in ſacramēto neceſſario, quod defertur per iudicem in defectum ſemiplene probationis, nam ſi iudex primo detulit vni poterit ex cauſa deferre aduerſario, et ſecundo ſtabitur, ita declarat Ange. et Alexan. in. d. §. final. Septimo limita non procedere in eo qui iurauit non reuelare ſecretum, nam ſi producatur in teſtē et iurat dicere veritatē, tenebitur atteto ſecundo iuramento et non primo. Abb. in. c. ſacerdos. de offic. ordi. allegat Innocen. in. c. qualiter et quando. de accuſatio. Secus autem ſi ſibi fuiſſet dictum in confeſſione, vt ibi per eum. viij. limitate nō procedere, quando quis iuraſſet non iurare. Nam ſi poſt iurauit tenebitur ſacramentum obſeruare, moueor ex dicto Specu. in titu.

48 de re iudic. † quod ſiquis iurauit non iurare nihilominus qd tenebitur iurare de calumnia. vide Bald. conſi. cxviij. quidā. in. iij. vol. quod eſt ſtandū primo iuramento, et non ſecundo qd eſt iuratū in preſentia aduerſarij. Item nō eſt ſtandum primo, quando eſſet preſtitum in fraudem proximi.

49 ¶ Trigeſimotertio. † Nam licet ille qui compenſat dicatur ſoluere. l. ſi peculium. §. j. ff. de ſtatulibe. facit tex. in l. ſolutionis. ff. de ſolutio. facit quod pulchre nota. Angel. conſi. ccix. incipit, quidam nomine Nicolai. quod ſi ſtatuto cauetur qd contra inſtrumentum non poſſit opponi niſi exceptio ſolutionis, quod tamen poterit opponi etiam exceptio compenſationis. Sequitur Alexan. conſi. xij. viſo themate. in. v. colum. in. ij. vol. facit quod ſingulariter not. Bal. conſi. lxvj. quod ad hoc vt quis incidat in penam, ille qui apponit compenſationem videtur prouidiſſe ſibi. vide etiam Bald. in repeti. l. ij. in. vj. queſtione principali, vbi in hac materia videtur diſtinguendum, vt ibi per eum. Attamē ſiquis iurauit ſoluere nō poterit compenſare. c. ad noſtram. el. ij. et ibi, et omnes. de iureiuran. ſequitur Alexan. conſi. xcj. in. ij. volu. dicens hanc eſſe communem ſententiam, veritatem tamen huius paſſus aliter non aperio quia contrarium tenuit Barto. in l. amplius non peti. ff. rem ratā habe. et ſequitur Alex. in. d. conſi. xij. vt ibi per eum. et per Moder. in. xv. priuilegio.

50 ¶ Trigeſimoquarto. † Nam licet ex nudo pacto non oriatur actio. l. iuriſgentium. §. igitur nulla. ff. de pactis. l. legem. C. eodem. Tamen fallit, niſi interueniſſet ſacramentum. nam tunc veſtitur virtute iuramenti. l. ſiquis maior. C. de tranſactio. ſequitur Roma. allegans illum textum in. l. j. in prin. ſupra eo. et ita in prin. ſtudij publice diſputando ſuſtinui, quāuis communis opinio ſit in contrarium.

51 **Trigeſimoquinto** † Nam licet tranſactio facta ſuper dependētibus a teſtamento non valeat niſi cognitis primo verbis teſtamēti. l. de his. ff. de tranſac. nec tali ſolennitati renūtiari poteſt, vt ibi per Bar. Tamen cum iuramento renūtiari poterit. Imo in repe. c. cū contingat. in vlti. char. de iureiur. ſequitur Alex. conſi. xi. in. ij. volu. et ibi no. quod etiā per verba generalia, et renūciauerunt omni iuris auxilio videtur renūtiatum diſpoſitioni. d. l.

52 ¶ Trigeſimoſexto. † Nam licet legi prohibitiue loquenti partes renūtiare non poſſunt, vt eſt glo. in l. a diuo pio. ff. de ritu nup. facit quod habetur in rubri. C. ne fide. dot. dentur, de quo per Bal. in dicta authen. generaliter. C. de epiſco. et cleri. per Alexan. in conſi. xij. v. volum. Tamen poterit renūtiari cum iuramento. Ioan. in additio. ad Specu. in titu. de inſtru. edit. §. porro. circa fi. facit qd not. Bal. in l. antiq. in fi. C. ad vellea. inducit Alex. licet nō ſe firmet in. d. conſi. xij. in. ij. volu.

53 ¶ Trigeſimoſeptimo. † Nam licet regulariter caſſato principali caſſetur acceſſorium. c. acceſſorium. de regu. iur. lib. vj. l. patris et filij. ff. de vulga. et pupil. §. liberis. inſtitu. de pupilla. ſubſtitu. bona glo. in l. ſi patronus. in fi. ff. ſi quid in fraudem patro. Tamen caſſato principali, non cenſebitur caſſatum iuramentum cōmuniis acceſſorium, glo. in. c. cum non deceat. in gloſ. fi. de elect. lib. vj. et in clemē. dudum. de ſepult. facit text. in. c. debitores. de iureiur. et ibi Hoſti. aſſignat rationem quare hoc non habet locum in iuramento, ſequitur Alexan. conſi. xxxviij. in. iij. volumi. et ibi ſaluat dictū Bal. in l. j. in. v. col. C. de inofficio. donatio. qui tenebat oppoſitum, qd remiſſo, ſeu caſſato iuramento: nō videtur remiſſum id quod virtute iuramenti veniebat explicandum. glo. in l. que ſub conditione. ff. de condi. inſtitu.

54 ¶ Trigeſimooctauo. † Nam licet donatio reuocetur ſub pretextu ingratitudinis. l. fina. C. de reuocā. dona. c. fi. de donatio. tamē ſi eſt actum qd nō reuocetur propter ingratitudinem et eſt iuratū, reuocari non poterit: Ioan. andr. in additio ad Specu. in titu. de donatio. §. j. verſicu. quid ſi actum. Pet. de ancha. et Butri. in. c. fi. de donatio. Alexan. cōſi. xl. in. iij. vol. et ita dicit eſſe ſolitum tenere legendo, et etiam ſcribendo.

55 ¶ Trigeſimonono. † Nam licet inſtrumenta ſeu contractus executionem non habeant paratam. l. minor. xxv. cui fideicōmiſſum. ff. de mino. l. iiij. §. et cōuentione. et ibi per omnes. ff. de re iudi. Tamen ſi in inſtrumento ſit delatum iuramentum a parte parti, vt quia dicatur: quia de predictis poſſet dubitari dictus promiſſor detulit iuramentum creditori qui iurauit. d. centum ſibi debere, tale iuramentum facit inſtrumentum habere executionem paratam, ita voluit Barto. in l. ij. per illum tex. ff. de iureiuran. Quod tamē nō examino: quia multi tenuerunt oppoſitum, vt late per Alexan. in dicta. l. ij. Et de iſto dicto etiam Bart. facit mentionem Matthe. dicens nota bonam practicam. dicit tamen quod non eſt bene tuta, vt ibi per eum. Et ex hoc infertur quod iuramentum dicitur habere clauſulam guarentigie cum faciat inſtrumentum habere paratam executionem, et ita voluit Roma. in rub. de arbi. in. xxvj. col. per no. in. x. et. iij. priuilegio.

56 **Quadrageſimo** † Nam licet in contractibus non ſit locus remiſſioni. c. romana. §. contrahentes de foro compe. in. vj. Tamen ſi iuramētum eſt appoſitum in cōtractu non erit locus remiſſioni, dictum fuit nouū Ange. vt ipſe inquit in l. heres abſens. §. j. ff. de iudi. alleg. text. ſingu. in authen. de exhiben. reis. §. ſi vero quidam iuret, et per Mo. in v. priuilegio.

57 ¶ Quadrageſimoprimo. † Licet regulariter quid adimplere per equipollens: quia non refert quod ex equipollentibus fiat. l. iij. C. de inſtitu. et ſubſti. ſub condi. factis. l. iulianus ait. ff. de conditio. et demon. l. ſi. cum ibi not. C. de his qui veniam etatis impetra. Tamen fallit quando interuenit iuramentum. nam tunc non ſufficit adimplere promiſſum per equipollens, ſed debebit adimpleri in forma ſpecifica. caſus eſt nota. quem omnes ibi ponderant in. c. ad noſtram. el. j. de iureiur. per Moder. in. xv. ſpeciali. facit quod vidimus in. iij. principali effectu quod iuramentū dicitur habere cauſam preciſam et propterea in obligationibus facti quo ad factū preciſe cōpelli poterit, nec liberabitur ſoluendo intereſſe. glo. eſt in l. ſi pecuniam. ff. de condi. ob cauſam.

58 ¶ Quadrageſimoſecundo. † Nam licet cōpromiſſum factum pacto nudo non producat actionem etiam ſi ſit firmatum iuramento de iure ciuili. authen. decernimus. C. de iudi. Tamen de iure canonico poterit iurans officio iudicis compelli ad illius obſeruantiam, ita not. Bald. in. d. authen. decernimus. et Moder. in. c. ſi vero. de iureiuran. ſequitur Abb. in. c. quintaualle. in quarta differentia, quicquid dixerit Barto. in. d. authen. decernimus. Moder. in. xvij. ſpeciali.

59 ¶ Quadrageſimotertio. † Nam iuramentum minorem facit cenſeri maiorem, et tollit ſibi beneficium in integrum reſtitutionis, et reſciſſionis cōtractus que ſibi competijſſet: quia minor. de primo eſt glo. in. l.

glo.in.l.ſecunda.C.de reſcindenda vēditio.Secundum probatur
in authenti.ſacramenta pub.ſm intellectum glo.C.ſi aduerſus vē-
dit.et Moderni in.xix.ſpeciali.Et pro hoc facit ratio.nam in ſpi-
ritualibus minor reputat̄ maior.c.ſi.de iudic.in.vj.Sed iuramen-
tum eſt quid ſpirituale,ergo iſto reſpectu reputabitur maior,et
vnum mirabilius operatur iuramentum.Nam licet alias in cete-
ris caſibus in quibus minor reputatur maior:tamen non reputa-
tur maior quantum ad hoc,vt ſi fuerit leſus non poſſit petere in
integrum reſtitutionem,et vt amittat alia priuilegia minoris.glo.
eſt no.in.l.prima.in glo.magna poſt princip.C.ſi de momentanea
poſſ.fue.appella.et per Roma.conſilio.xc.viſo themate queſtio-
nis ꝛc.per Paul.conſilio.cccxvij.vt bene quod ſi vis ſtatutum va-
lidat contractum minoris,non per hoc intelligitur validare quin
competat in integrum reſtitutio,et hoc addendum eſt ad Mo-
60 dernos in.xix.ſpeciali.Vt dicas †quod iuramentum faciat mino-
rem cenſeri maiorem.Tamen non facit tum cenſeri prudentem,ꝛ
ſagacem,nec etiam mulierem:quia vt inquit Ariſto.mulier habet
conſilium inualidum,minor imperfectum.Unde cum hoc natura
le ſit:non poteſt ex iuris miniſterio immutari.§.ſed naturalia.inſti
tu.de iure natura.Sed quia ad ea que iuris ſunt bene poteſt repu-
tari maior.ita dixit Bald.in rub.C.de rerum permuta.ſubde etiã
qḋ licet iuramentum minoris excludat eum ab in integrum reſti.
ſecus tamen erit in iuramento tutoris.Alexan.conſilio.xxi.in.v.
volumi.item limita quod licet iuramentum reddat minorem ma-
iorem in contractibus,non tamen reddit in iudicijs:ꝛ propterea ſi
conſtituat procuratorem ad lites,indiget curatoris autoritate,et
ſi vis certificatus de beneficio etatis iuret non contrauenire nō va
lebit cõſtitutio,nec cõfeſſio facta a tali procuratore,ita tenet Bal.
conſi.clxxvj.queritur tum ſeq.
61 ¶ Quadrageſimoquarto.†Nam licet mulier nō poſſit intercede-
re pro marito ſuo quãtuncũq; de beneficio ſuo certiorata,authē.ſi
qua mulier.C.ad velleia.et in hoc eſt plus q̃ quando intercedit ꝓ
alio,nã certiorata de beneficio velleiani efficaciter obligatur,iuxta
nota.in.l.ſi.§.penul.ff.ad velleia.tamen mulier pro marito interce
dens,ꝛ iurans.efficaciter obligabit̄.ita pulchre conſuluit Pau.de
caſtro conſil.cclxix.in cauſa que vertitur,reprobando gloſ.que te-
nuit oppoſitum in dicta authen.ſi qua mulier,et idem fuit de mē-
te Bald.in.l.antique.§.fina.C.ad velleia.faciunt que vidimus in
xxix.caſu.
62 **Quadrageſimoquinto** †Nam licet actio-
nes competentes
defuncto actiue ꝛ paſſiue tranſeant in heredes,vt per totum titu-
lum,vt actiones ab heredibus,et contra heredes.ꝛ.§.poſt mortē.
inſti.de inuti.ſtipul.l.ſi pactum.ff.de probatio.Tamen obligatio
cauſata ex iuramento,cum iuramentum ſit quid perſonale nō trãſi
bit ad heredem.c.veritatis.de iureiuran.facit quod nota.Bal.in
preludijs feudo.in.vij.colla.Quod licet iurans poſſit compelli pre
ciſe ad factum,vt eſt glo.in.l.ſi pecuniam.ff.de conditio.ob cauſam
et fuit dictum in.iij.principali caſu.tamen heres eius,compelli nō
poterit:quia cum iſta obligatio ſolum cauſetur a iuramento,non
eſt tranſitoria ad heredes.facit quod pulchre nota.Bald.in.l.j.ver
ſicu.extra queritur.C.de rebus credi.et in authen.ſacramenta pu-
berum.C.ſi aduer.vendi.quod licet ratione iuramenti quis efficia
tur de foro eccle.c.fina.de foro competen.in.vj.iſtud non habebit
locum in herede iurantis:quia ad ipſum iuramentum non tranſit
allegat Innocen.et Joan.andr.in.d.c.veritatis.et videas etiam
per Bald.in.c.j.§.item ſacramenta.de pace iuramen.firmã.et do-
mi.in.c.fina.de foro competen.in.vj.Iſtud tamen ſingulariter tem
pera procedere quando eſſemus in iuramento non confirmatorio
contractus,ſed lex illud diceret ſolum fore ſeruandum.vt in caſu
c.debitores.de iureiuran.et per Barto.in.l.ſiquis pro eo.verſi.iiij.
dixi.ff.de fideiuſſo.Sed ſi eſſemus in iuramento confirmatorio con-
tractus iuxta text.in.c.cum contingat.de iureiuran.et in.c.licet.eo
dem titu.in.vj.et in authenti.ſacramenta.C.ſi aduer.vendi.Tunc
ſicut ipſe contractus iuramento validatus,tranſit ad heredes eo-
dem modo effectus ipſius iuramēti tanq̃ eius ſequela.ita pulchre
no.Pau.de caſt.conſilio.lxv.et conſilio.lxvij.viſis et conſideratis
allegat in argumentum caſum optimum.in.l.ſi ſeruus heredi.ff.de
ſtatulibe.et ita fuit de mente Pau.in dicta.l.ſiquis pro eo.in.ij.
col.ff.de fideiuſſo.idem tenuit in authen.quod obtinet.C.de pro-
ba.et Pet.de ancha.in dicto.c.veritatis.et Bald.in.l.generaliter.
C.de rebus creditis.et in.l.ſi.verſi.ſed hic incidenter.in penul.col.
C.de pac.et ita intelligi debet doct.Ange.et Jmol.in.l.qui ſuper-
ſtitis.ff.de acquiren.here.ſque aliter intellecta nō recte poſſet pro-
cedere per predicta.et ita alias in facto reſpondi in conſilio incipiē
te,clariſſime doctor.et idem videtur velle Alexan.in conſilio.xliij.
in.iij.volum.Item ampliando adde quod ſicut iuramentum nō
63 †tranſit ad heredem ita nec facultas iurandi.ita nota.Bald.in.l.
ij.C.de conditio.indebi.facit quod no.ipſe in.l.in bone fidei.in vl-
tima colum.C.de rebus credi.vbi dixit quod iuramentum qḋ de-
fertur in defectum ſemiplene probationis non poterit ſubiri per
heredem,per text.in.l.generaliter.C.de rebus creditis.facit quod
not.Bald.in.l.prima in princip.ff.de iureiuran.quod ſtante ſtatu-
to quod de damno dato ſtatur ſacramēto accuſatoris,et accuſator
porrecta accuſatione deceſſerit,quod tale ſacramentum non pote
rit heres eius ſubire.facit quod not.Guliel.de cug.in.l.etiam de-
bitoris.ad finem.C.de iud.quod ſi promiſi ſtare iuramento tuo de
damnis et intereſſe,quod tale ſacramentum non poterit ſubire he
res.Sequitur Roma.in.l.fina.§.fina.ff.ne quis eum.et in.l.qui bo
na.§.quidam.ff.de damno infec.facit quod nota.Bald.in.l.ij.C.
de fructibus et litis expen.quod ſi aliquis iurauit ſe aliquid datu-
rum,vel facturum per ſe et ſuos heredes,quod iuramentum non
tranſibit ad heredes.In contrarium facit quod dixit Cardi.in cle-
men.j.§.nos itaq;.de iureiuran.vbi dicit quod iuramētum ex par-
te iurantis eſt adeo perſonale,quod licet ſi non tranſeat ad here-
des,tamen fallit quando homines vnius populi iurent.quamuis
hinc ad centũ annos dicatur idem populus.qui nunc eſt.c.deniq;.
ij.queſtione.j.l.proponebatur.ff.de iudic.Tamen ſucceſſores non
obligabuntur ad periurium.predicta tamen aliter non diſcutio:
quia contrarium in terminis videtur ſentire glo.in.l.fina.§.fin.ff.
ne quis eum.per quam glo.dixit ibi Bald.et Ange.quod licet cõ
tra heredem doloſi non iuretur in litem.l.fina.C.de in litem iurã.
Tamen heres damnum paſſi poterit tale ſacramentum ſubire.et
64 per illam glo.dicebat etiam Pau.de caſt.ibi,quod†iuramentum
quod preſtatur damnum paſſo de eſtimatione rerum derobatarũ
iuxta tex.in.l.ſi quando.C.vnde vi.poterit ſubiri per heredem dã-
num paſſi.Sed pro veritate predictorum dicas,vt colligitur ex di
ctis per Alexan.in.d.l.fina.§.ſi.ff.ne quis eum.vide Roma.conſi.
cxc.in caſu propoſito vbi not.quod ſacramentum quod defertur
in defectum probationis poterit deferri heredi,maxime ſi erat cõ
iuncta perſona in qua pſumptio eſt quod ſciat facta defuncti.An
autem quando filia renunciat hereditati paterne cum iuramento
tibi non teneatur obſeruare tale iuramētum.vide plene per Pau.
in conſilio.cccxj.viſo puncto et alijs.et hec ſunt addenda ad Mo-
der.in.xxj.ſpeciali.
65 ¶ Quadrageſimoſexto.†Nam licet non valeat tranſactio ſuper
alimentis debitis ex vltima voluntate inconſulto pretore.l.cũ hi.
ff.de tranſactio.tamen ſi interuenerit iuramentum validabitur,
ita tenet Barto.in dicta.l.ſiquis pro eo.in vlti.queſtione.ff.de fi-
deiuſſo.non tamen pono pro conſtanti,quoniam contrarium te-
nuit idem Barto.in.d.l.cum hi.in princi.ꝛ Bald.in.l.pactum qḋ
dotali.in vlti.queſtione.C.de colla.ꝛ idem dicit in alimentis debi-
tis iure neceſſario,vt a patre filio ꝛ ſimilibꝰ.ꝛ idē in alimentis debi
tis a viro vxori.nam illis tum iuramento renunciari non poterit,
vt ibi per eum.
66 ¶ Quadrageſimoſeptimo.†Nã licet alias quis poſſet argui de
calumnia:vel dolo.tamen iuramentum faciet ceſſare illam preſum
ptionem calumnie vel doli,caſus eſt nota.quem omnes ibi ponde
rant in.l.iij.§.j.ff.de iureiuran.l.prima.ff.ſi mulier ven.nomine.fa-
cit quod nota.Bald.in.l.penulti.C.depoſiti.quod ſtatur ſacramē
to iurantis quod dolo ſuo,vel fraude non fuit ſibi facta proteſta-
tio vel ſequeſtratio.facit glo.que reputatur ſingularis apud legiſt.
in authen.de iudi.§.oportet.quod iuramentum de calumnia ex-
cuſat litigantem,vt non dicatur dolo vel fraude litigaſſe.et idem
voluit gloſ.in.c.finem litibus.de dolo et contuma.Iſtud tamen iu-
ramentum non excuſat a temeritate.ꝛ propterea non excuſabitur
ab expenſis.ſi temere litigauit,q̃uis excuſet̄ a dolo.ita dixit Bar
to.in.l.eum quem temere.ff.de iudi.et in.l.j.§.j.ff.ad turpillia.et p
docto.in dicto.c.finem litibus.et per Alexan.qui multas allegat
concordantias in dicta.l.iij.§.primo.ff.de iureiurãdo per Moder.
in.xviij.priuilegio.
67 ¶ Quadrageſimooctauo.†Nam licet alias ſi maſculus et femina
reperiantur in actu libidinis poſſint de ſtupro accuſari,vt per to-
tum titulum.C.et.ff.de adulte.tamen ſi iurent ſe prius clandeſti-
num matrimonium contraxiſſe ſtabitur eorum aſſertioni,ꝛ penã
euitabunt.ita voluit gloſſ.ſingula.et ibi Baldus dicit alias ſe ita
in facto practicaſſe.in.l.penult.C.de fideiuſſori.ſequitur Mo.in
cau.ſuis.cautela.xlij.et incipit.Aliquando contingit quod maſcu
lus et femina,quomodo autem intelligitur illa gloſſ.dic vt per
Baldum in loco preallegato.ꝛ dicetur deo duce in.l.diuortium.in-
fra eodem.
68 ¶ Quadrageſimonono.†Nam licet alias per ſecundum teſtamē
tum non tollatur primum qḋ habet clauſulam derogatoriam,niſi
de eo fiat ſpecialis mentio.l.ſiquis.in prin.teſta.ff.de lega.iij.cũ ibi
plene no.et.l.ſi mihi et tibi.§.ſi.ff.de leg.ij.Tamen fallit qñ in ſecũ-
do teſtamēto eſſet appoſitũ iuramentũ,nam habebit vim clauſule
derogatorie appoſite in primo teſtamēto,ita pulchre no.Bal.in.l.
ſancimus.in vlt.colũ.C.de teſta.ꝛ Moder.in.xxxiiij.ſpeciali.facit
etiã quod vidimus in primo caſu qḋ eodē modo iuramentũ habet
vim clauſule deroga.ad ſecundũ teſta.
69 **Quinquageſimo** †Iuramentum cõſtituit debi-
torem nō ſoluentē in peccato,

etiam nulla interueniẽte ĩterpellatione, et propterea iſte debitor non poterit preſcribere, iuxta not. in. c. ſi. de preſcrip. dictum fuit Hoſtien. in ſum. de preſcrip. §. que reſti. ſequitur Abbas in. c. ſi. in vi. col. de preſcrip. dicens iſtud eſſe ſingula. faciunt ea que vidimus in. vij. caſu principali.

70 ¶ Quinquageſimoprimo. † Iuramentũ delatum a parte parti actionem temporibus perpetuat. l. nam et poſtea. §. ſi his qui tpali de iureiuran. et propterea dicebant Mod. in cantelis ſuis cautela xxxvij. incipit. ex forma ſtatuti. ꝙ optima eſt cautela, vt ſemper faciãt apponi in inſtrumento, qualiter debitor tunc iurauit eſſe debitor in. d. quantitate, te deferente ſacramentũ. Nam ſi ſuis actio tua eſſet temporalis vel ex forma ſtatuti, vel ex forma iuris communis, poſſet ei preſcribi ſpatio. x. annorum vel. xx. vel breuiori tpe, tamen per ſacramẽtũ perpetuabitur vſq; ad. xxx. annos. ita voluit Barto. et doct. in. d. l. §. ſi his qui temporali. qđ eſt valde no. facit que vidimus in. xxviij. caſu.

71 ¶ Quinquageſimoſecundo. † Nam licet regulariter exceptiones non impediant litis conteſtationem, tamen fallit in exceptione iuriſiurandi que litis conteſtationẽ impedit. l. nam et poſtea. ver. neq; actio. ff. de iureiuran. l. amplius non peti. ff. rem ratam haberi. l. ſi poſtea. cũ gl. ff. de peculio. et hoc intelligas eſſe verum, ſiue ſimus in iuramento delato a parte parti in iudicio, vel in iuramento extraiudiciali. ita not. Alexan. in. l. j. ff. de iureiur. et in. d. l. nam et poſtea. et Mod. in. xix. priuilegio. Que autẽ ſint alie exceptiones impedientes litis ingreſſum. dic vt late per eos in. d. l. nam et poſtea et in. c. j. de litis conteſt. in. vj.

72 ¶ Quinquageſimotertio. † Nam licet reg. ſit qđ actore nõ probãte reus abſolui debeat. l. qui accuſare. C. de eden. c. ſi. de iureiuran. Tamen iſtud fallit in pluribus caſibus in quibus iuramentũ ſupplet defectum pbationis tam in ciuilibus ꝙ̃ in criminalibus. De primo habetur late in. l. admonendi. ff. de iureiuran. et in. l. in bone fidei. C. de rebus credi. et in. d. c. ſi. vz quando actor pro ſe haberet ſemiplenam probationem, de quo dic vt late in dictis locis habetur, quibus adde quod licet alias intereſſe debeat probari teſtibus et veris proba. l. j. C. de ſententijs que pro eo quod intereſt. l. fin. ff. de preto. ſtipu. §. fin. inſti. de verbo. obliga. cum ſimilibus. Tamen iſtud fallit quando agitur de probando intereſſe aduerſus doloſum. nam ſufficiet ſacramentum. l. ſemper. §. hoc interdicto. ff. qđ vi aut clam. l. ſi ante. C. vnde vi. glo. in. d. §. ſi. inſtitu. de verbo. obligatio. facit quod pulchre voluit Bal. in. l. qui accuſare. C. de edẽ.

73 Quod vbi † concurrunt iſta duo dolus aduerſarij et difficultas pbationis qđ ſemper damnum et intereſſe probabitur per ſacramẽtum. allegat. d. c. ſi. et propterea inferebat ſingulariter poſt Inno. in. c. ſuper eo. quod metus cauſa. qđ ſi pbaui quod iudex dolo me banniuit, qđ pro damno meo et intereſſe ſtabitur ſacramento meo et iudex ad hoc tenebitur. l. ſeueriter. de execu. rei iudi. idem ſi pbaui de dolo talionis de intereſſe ſtatur ſacramento meo. facit. l. ſi. de magiſt. conuenien. idem ſi probo quod reus deleuit inſtrumentum: quia ſtabitur ſacramento meo. facit quod habetur in. l. qui tabulas. et in. l. quidam tabularum. ff. de furtis. facit quod no. Alex. conſilio. ciij. Videtur prima conſideratione. in. j. vol. vbi ponit de valore et eſtimatione rerum derobatarum, ſtabitur ſacramento dãnum paſſi concurrẽte difficili probatione, et ibi ponit qualiter arguemus iſtam difficilem probationem, et an tale ſacramentum poſſit preſtari per heredem damnum paſſi. dic vt dixi in. xliij. caſu. facit quod not. Barto. in. l. j. §. primo. ff. furti aduerſus nau. Quod ſi caupo valiſiam meam diſſigillauit de quantitate rerum derobatarum, ſtabitur ſacramento meo. dixi in. §. preterea. inſtit. quibus modis re contrahitur obligatio, predicta tamen tempera ſingulariter tribus modis. tempera primo procedere quando agitur aduerſus doloſum ex dolo conſiſtente in faciendo. ſecus ſi agitur ex

74 dolo conſiſtente in omittendo ſeu in non faciendo. nam † tunc intereſſe erit probandum teſtibus. caſus eſt ſingularis in. l. argentarius. §. cum autem. ff. de edendo. illum pro ſingulari, ad hoc alleg. Roma. ſingula. cccc viij. incipien. intereſſe aduerſus doloſum. Sequitur Iaſon. in. l. ſi prius. in. ij. qđ. principali. Bart. de oper. noui nunctia. dic vt ibi. facit regula vulga. quod grauius eſt delictum cõſiſtens in committendo ꝙ̃ in omittendo. glo. ſingu. in. l. ſi mora. ff. ſoluto matrimo. facit. l. auxilium. §. in delict. ff. de minori. cum ſi. Secundo tempera procedere quando quis cõuenitur ex dolo ſuo ſed ſi conueniretur ex dolo alterius, vel dubitaret an ipſe vel alius

75 de cuius dolo tenetur deliquerit: tũc † intereſſe veniret per veras probationes probandum. ita pulchre not. Bart. in. d. l. j. §. j. ff. furti aduer. nau. et dixi in. d. §. preterea. Tertio tempera quod licet in predictis caſibus intereſſe probetur ſacramento damnũ paſſi. Tamen iudex poterit dictum ſacramentum moderari attenta qualitate iurantis, et facultatibus ſuis. ita no. Barto. in dicto. §. j. vide Ro. conſilio. lxxxiij. licet iure communi, quod ſi habeam intereſſe in ſcripturis, ſtatur ſacramento meo, et vide docto. in. d. l. ſi quãdo. et in dicto. c. ſuper eo. et Alexã. in. d. conſilio. ciij. Dicas etiam qđ ſi dominus territorij promiſit aliquib⁹ mercatoribus ſoluere omnẽ rem quam probabunt ſibi in ſuo territorio fuiſſe derobatam. An iſto caſu cõſtito de robaria ſufficiat probare eſtimationem rerum per ſacramentum, vide Bald. in. c. j. in. §. conuenticulas. de pace

76 iuramento fir. qui tenuit quod non. Quando † autẽ intereſſe probetur per ſacramẽtum, dicas vt habetur plene in. l. in actionibus. de in litem iuran.

Secundo principaliter admittitur probatio per ſacramentum in expẽſis litis. qđ tamen poſtmodum debet moderari per iudicem. l. properandum. §. ſin autem alterutra. C. de iudi. et. l. ſanciimus. eod. titu. et per glo. in. c. ſi. quod met. cau. idem etiam dicas in alijs expenſis minutis. nam ſimiliter probabuntur ſacramento. l. ſi quis pro redemptione captiuorum. C. de donatio. de quibus per Barto. poſt glo. in. l. ſi. §. in computatione. C. de iur. deliberan. et ibi plene tractat qualiter expenſe probentur per ſacramẽtum. per Cy. et Bal. in. l. id qđ pauperibus. C. de epiſ. et cle. et in. d. c. ſi. quod met. cau. per areti. et ibi dixi in. §. ſi. inſtit. de verbo. oblig. et generaliter dicas qđ quando de nullo vel modico tractatur preiudicio. probatio admittetur per ſacramentum. ita inquit Bald. in loco preallegato. argumen. l. non omnes. §. a barbaris. ff. de re militari.

77 et. l. oratione. ff. de ferijs. † An autem ſtetur ſacramentis executoris de expenſis quas dicit ſe feciſſe, dic vt per Barto. in. d. l. ſi quis pro redemptione. C. de dona. vbi tenuit ꝙ ſic. iſtud tamen nõ examino: quoniam contrarium tenuit Spec. in titu. de inſtru. edi. §. nunc vero aliqua. verſi. quid ſi executor. et ibi Ioan. andr. refert in contingentia facti eueniſſe, quod quidam executor dicebat in expenſis minutis expẽdiſſe ſex milia ducator. quod ſuo ſacramento non ſtabitur. referunt Moder. in. l. in illa. ff. de verborum obliga.

¶ Tertio principaliter admittitur probatio per ſacramentum, quãdo aliquid de nouo ad meam notitiam peruenit. c. paſtoralis. de excep. c. preſentium. et ibi glo. de teſti. c. ſi vero. et ibi glo. de ſnia excõ. not. in. c. vt circa. de elect. in. vj. l. ſi cui. §. eiſdem. de accuſa. per glo. facit quod habetur in. l. admonendi. ff. de iureiurã. Sequitur Alexan. conſilio. cv. et conſilio. cvlij. in ſecundo volumi. facit quod dicitur in. viij. caſu.

Quarto principaliter admittitur probatio per ſacramentum qñ quis fuerit impeditus, dummodo perſona iurãtis ſit honeſta. ita vult Specu. in titu. de appella. §. nunc. ver. quid ergo. et Barto. in. l. ij. §. quod diximus. ff. ſi quis cau. ar. l. ſcire oportet. §. ſufficit. ff. de excuſa. tuto. et. l. non omnes. §. a barbaris. ff. de re milita. et plene per docto. in. d. §. que diximus. maxime per Alexan. qui ꝙ̃ plures cotas allegat in materia. et dicit ſic eſſe communem ſententiam.

78 Qđ † exceptis caſibus in quibus eſt expreſſum qualiter probandũ ſit impedimentum remittitur ad arbitriũ iudicis, an ſufficiat probatio per ſacramentum: qui habet conſiderare paruitatem et grauitatẽ preiudicij, et qualitatẽ impedimẽti, et an fuerit in loco longinquo et ſolitario, vel non. item debebit conſiderare qualitatem perſone impedite. et an ſit pſona bone fame vel ſuſpecta. Et iſtis omnibus conſideratis poterit arbitrari, an ſit ſufficiens probatio per ſacramentum vel non. vt ibi per ipſum. vnum tamen ſubde, quod eſt ſingulare, qđ pro eodem facto non admittitur probatio per ſacramentum de impedimento vltra ſemel. caſus eſt ſingu. in. l. ſi. ad ſi. ff. de bonis autori. iudicum poſſ. et ita voluit Ange. in dicto. §. quod diximus quicquid dixerit Roma. in rubri. de arbit. qui dicebat quod vltra bis non admittitur talis probatio, et ita loquitur text. in dicta. l. fina. Alexand. in dicto. §. quod diximus. Sed certe Ange. ibi, et omnes ſcriben. ſolum loquuntur. quod ſemel tantum admittitur iſta probatio, et ita loquitur text. in dicta. l. fina. et in. d. §. quod diximus.

79 **Quinto principaliter** † admittitur pbatio per ſacramentum qñ quis amiſit ſcripturam ſeu inſtrumentum, qđ penes ſe erat, ita pbat tex. in. d. l. fin. C. de fide inſtru. Iſtud tamen tempera procedere quando ille qui dicit ſe perdidiſſe ſolum poterat conueniri officio iudicis ad inſtrumentũ ſeu ſcripturã exhibendam, iuxta text. in. l. quedã. ff. de eden. Sed ſi poſſet conueniri iure actionis ad inſtrumentum exhibendũ: tunc non ſufficeret ſibi ſacramentũ. Sed debent concurrere alie coniecture, vt quia domus ruit, vel combuſta eſt. vel quod fractum fuit oſtiũ, in quo erant recluſe ſcripture. ita pulchre voluit Barto. in. l. ſi quis ex argentarijs. §. cum vero heredi. ff. de eden. argu. l. non omnes. §. a barbaris. ff. de re milita. et ſequitur Alexan. conſi. lviij. in. j. volu. et conſi. xix. in. ij. volu. et Bal. in. l. ſi. in fin. C. de eden. argu. eorũ que habentur in. l. theſaurus. ff. ad exhiben. et in. l. ſi. ff. de bonis auto. iudi. poſſi. ſubdit tamen ipſe qđ iſto caſu iudex debebit mãdare iſti ꝙ dicat ſe inſtrumentũ amiſiſſe vt tali inſtrumento nunquã vtatur. argu. l. non al. ff. de interroga. actio. et quod not. Innocen. in. c. ij. perpetuus. de fide inſtrumen.

¶ Sexto principaliter admittitur probatio per ſacramentum, quod res ad ipſum non peruenit permittendo quod domus ſua perquiratur, ita dixit Barto. in. d. §. cum vero. arg. l. pretor. §. ſed ſi ſeruus.

ſi ſeruus.ff.de eden.ꝛ.l.cum ita.§.ſpecies.ff.de leg.ij.ꝛ gl.in.l.cum
de lege.ff.de proba. Et propterea pulchre conſuluit Aret.conſilio
80 cxx. Quod † ſtabitur ſacramēto heredis, quod liber rationum de-
functi ad ipſum non peruenit permittendo ꝙ domus ſua perqui-
ratur, vt ibi per ipſum.

Septimo principaliter admittitur proba tio per ſacramētū

quando debitor cōtra quem producitur inſtrumentū per iracun-
diam illud laceraſſet. Nam de debito ſtabitur ſacramento credito-
ris.ita dixit Bald.in.l.j.C.de fide inſtru.argu.l.ſi de poſſeſſione.C.
de proba. Et ſubdit ipſe quod ſi talis laceratio foret facta in pre-
ſentia iudicis:tunc iudex poterit punire lacerantem extra ordinē
arbitrio ſuo. Allegat Io.and.in.c.accepimus.de fide inſtru.quod
dicit non eſſe alibi. Idem etiam dicas qđ ſi ageretur contra tertiū:
quia dolo originale debitoris mei lacerauit, vel furto mihi ſubtra
xit.nam de intereſſe meo ſtabitur ſacramento meo.arg.l.ſi quādo.
C.vnde vi.faciunt que dicta ſunt in primo membro huius caſus.ſi
ergo ageremus contra tertium nō:qꝛ dolo ſed culpa chyrographū
debitoris mei fuit deletum:tunc debeo probare de intereſſe meis
probationibus.l.lege aquilia.§.ſi deletum.ff.ad.l.aquil.iſtis tamē
duobus caſibus ſi volo agere contra ipſum debitorem debeo pro-
bare de debito veris probationibus, et ita fuit de mente Barto.in
81 l.quidam tabularum.ff.de furt.ſubde tamen † quod ſi debitor iudi-
cis negligentia fugiſſet. Iudex non tenebitur niſi doceat qđ vere
debitor fuiſſet, vt debebat. Ro.conſi.cclvij. Ex tribus cōcluditur:
qua aūt pena puniatur qui ſubtrahit teſtes vel inſtrumentū, vide
per Ro.cōſi.cccxlvj.in hac cauſa.

Octauo principaliter admittitur probatio per ſacramentum ad

probandā ignorantiā ſuā ꝙ ignorauerit.glo.eſt no.in.l.ſi cui.§.iiſ-
dem.ff.de accuſa.glo.in.c.ij.de tempo.ordi.in.vj.c.vt circa.ꝛ.c.nul
li.de elect.in.vj.glo.in.c.innotuit.in ver.ignorantiam.de elec.facit
glo.in.c.ſignificaſti.de homici.bona glo.in.l.at qui natura.§.cum
me abſente.in glo.magna.ff.de nego.geſt. Ro.conſi.liij. ſequitur
82 Cardi.in cle.j.in.viij.q.de conſan.et affini.† qꝛ cum ignorantia ſit
quoddam intrinſecum debet admitti probatio per ſacramentum.
arg.eorum que habentur in.c.vt circa.de electio.in.vj.et in.c.ſi ve-
ro.de ſenten.excommu.eo.lib.ꝛ ſubdit quod iſto caſu non preſumi
tur ignorantia affectata ex eo qđ iurauit:quia nō preſumitur quē
voluiſſe deierare.argu.c.literas.de preſumptio.et aduerte qđ non
ſolum ignorantia facti poterit probari per ſacramentum, ſed etiā
ignorantia iuris concurrentibus aliis coniecturis.ita pulchre no.
Ang.in.l.plagij.C.ad.l.iul.de plagia.ſequitur Alexā.in conſi.xcij.
in.j.volu. Quibus aūt modis poterit probari iuris ignorantia,po
nit Bar.in.l.non fatetur.ver.quero qualiter.ff.de confeſſ.ꝛ Bart.
et Ange.in.l.ſed et ſi lege.§.ſcire.ff.de peti.here.per Alex.conſilio
lxxiij.in.ij.volu.ꝛ conſi.clxxxiiij.in eo.volu. Iſtam tamen concluſio
nē tempera nō procedere ſi quis iuraret ſe ignoraſſe id quod eſt
veriſimile ipſum ſcire, vt quia iurauit ſe non habere notam condi-
tionem vicini vel familiaris ſui:vel cōſanguinei. Nā iſtud nō eſt ve
riſimile.l.de tutela.C.de in integrū reſtitu.l.octaui.C.vnde cognati,
vel iurauerit ſe ignorare vel neſcire que publice in loco vel vici-
83 nia dicebantur, † in quo non cadit veriſimilis ignorantia.glo.in.l.v.
C.de peri.tut.ita probat tex.in.d.c.vt circa.ꝛ in.d.c.nulli.de elect.
in.vj.in verbo, veriſimiliter.et vtrobiꝗ per glo.ꝛ idem ſequitur Bar
to.licet iſtas gl.non allegat.in.d.l.ſi cui.§.eiſdem.ff.de accuſa. facit
quod no.Bal.in.c.j.§.cōuenticulas.de pace iura firman.poſt prin
ci. Quod ſtabitur iuramento receptātis ꝙ ignorauit receptatum
eſſe bannitū, niſi illud ſit notorium in loco per glo.ibi no. Secūdo
tempera quando aliūde nō poteſt haberi probatio. Nā tunc nō ad-
mittitur probatio per ſacramentum Cardi.in dicta.viij.queſtione
articu.j.c.preſentium.cum ibi plene nota.de teſtibus. Item ſubde
84 † quod quando quis iurat de ſua ignorantia debet iurare ſe neſci-
re. Quando vero iurat de ignorantia ſui tutoris debet iurare ſe cre
dere ipſum neſciuiſſe.c.primo.§.fina.et quod ibi nota. Bald.de
notis feudo.

Nono principaliter admittitur probatio per ſacramentum, nā cum ha

beamus expreſſum, qđ quis non tenetur ſoluere vectigal ſeu gabel
lam pro his que ſui vſus cauſa portat.l.vniuerſa. et quod not.per
omnes.C.de vectigalibus.l.ſi.§.quoties.ꝛ ibi glo.in verſi. vſualia.
ff.de publi.ꝛ no.Bar.in eadem.l.§.diuus.facit quod nota. Bart.
et cōiter ſcribentes in.l.cetera.§.ſed ꝛ ſi quis.ff.de leg.j.ꝛ facit gl.in
85 authen.habita.C.ne fil.pro pa.ꝙ † ſcholares pro libris quos ſecū
portant, non debent ſoluere gabellam.facit text.in.l.ſed et ipſi.in
§.iulianus.ff.naute caupo.ſtabu.et per illum tex.dixit ibi Barto.
quod pro veſtimentis que quis portat in dorſo, nec de eo quod qs
portat cauſa quotidiani vſus, nō debet ſoluere gabellam. Modo
dico quod de hoc quod quis nō portat cauſa mercimonij, ſed cau-
ſa quotidiani vſus ſtabitur ſuo iuramento.glo.no.in clemen.ſepe.
in ver.negotiandi.de cenſi.et illam ad hoc allegauit Bal.in.l.cum
proponas.in penulti.colum.C.de nauti.feno.et in dicta.l.vniuer-
ſa.C.de vect.et in.l.ſi quis non dicam rapere.C.de epiſco.ꝛ cleri.in
ſi.iiij.oppo.allegat tex.in.l.prima.C.de libertorum cuſto.libro.xij.
ſequitur Alex.in dicta.l.cetera.§.ſed et ſi quis.ff.de legatis primo
86 ¶ Decimo admittitur † probatio per ſacramentū de circūſtātijs
caſus.qñ de caſu cōſtat ſi alie deficiunt probationes.gl.eſt not.quā
ponderat ibi Abb.in.c.ſignificaſti de homici.

Undecimo admittitur probatio per ſacramentum ad probandum iudicem ſibi fore ſuſpectū, ita

dixit glo.in.l.apertiſſimi.C.de iudi.ꝛ illam glo.ſequitur ibi Bald.
et Salice.dicens quod illa gloſſ.tenetur ne detur materia calum-
niandi. Puto dicat quod illa gloſ.iure non probetur.dixi in.l. quia
poterat poſt Ange.et Imol.ibidem.ff.ad trebel.

¶ Duodecimo admittitur probatio per ſacramentum quando
impetrans literas delegationis ad aliam diocesim dicit ſe non im-
petraſſe:quia non audebat intrare patriam aduerſarij ſui, vel eius
potentiam perhorreſcebat, nec aliter commode probare poterat
87 c.ſtatutum.§.cum vero.de reſcrip.in.vj.et ſubdit ibi gl.no. † ꝙ re-
gulariter non recurritur ad ſacramentum.niſi in defectum aliarū
probationum.alleg.qđ habetur in.c.ij.de proba.cum ſimi.

Decimotertio admittitur probatio per ſacramentum ad probandum ea que depen-

dent ab animo ſeu conſcientia.ſolet ſemper allegari glo.in.§.alie.
inſti.de actio.que tamen non facit mentionem de iuramento.facit
quod no.glo.in.l.ſin.circa medium.glo.magne.C.de anna.excep.
bene faciunt omnes glo.quas allegaui ſupra in.iiij.caſu. Quod ad
pbandū ignorantiam tanꝗ ſit aliquid dependens ab animo ſtabi
tur iuramento ignorantis.vide Bald.in conſi.cccxlviij. proponi-
tur. Quod ſi agitur de iure queſito tollendo, vel de negligētia pu-
nienda ad excuſationem ignorantie, vel negligentie admittitur
probatio per ſacramentum, vnum etiam ſubde qđ eſt notandum
88 qđ † quādo aliquid committitur conſcientie alicuius intelligitur
dummodo iuret ſe ita in conſcientia ſua ſentire.ita nota. Ange.et
Pau.de caſt.in.l.de pupillo.§.qui opus.per illum text.ff.de noui
ope.nuntia.dicens iſtud fore notā.ad limitationem glo.ſingul.in
c.ſtatutum.§.aſſeſſorem.de reſcrip.in.vj.que voluit quod quando
aliquid eſt commiſſum conſcientie alicuius nō poteſt appellari ab
eo quod declarauit. Nam illud debet intelligi eſſe verum, dummo
do iuret ſe ita in conſcientia ſua ſentire.bene facit text.in.l.theopō
pus.ff.de dote prelegata.et in.l.hac edictali.C.de ſecundis nupt.
et in.l.comparationes.C.de fide inſtrumen.ſequitur Alex.in con-
ſilio.cxviij.in.ij.volu.quod tamen aliter non examino:quia cōtra
rium videtur tenuiſſe Alexan.in conſilio.lxxi.in.iiij.volumi.ꝛ late
dixi in dicto.§.qui opus.predicta tamen tempera non procedere
quando iurans haberet preſumptionem contra ſe. Nam non ſtabi
tur ſacramento ſuo ꝙ aliter habebat in animo. Ita not. Barto.in
l.inter omnes.§.non recte.ff.de furtis.et Ioā.an.in.c.ij.de conſti.
et Pau.de leaza.in clemen.conſtitutionem.de elec.arg.l.ſi non cō-
uitij.C.de iniurijs.ꝛ in.l.j.C.ad.l.cornel. de ſica. ſequitur Alexan.
in.l.j.§.per procuratorem.ff.de acquir.poſſeſſio.ꝛ que dixi in pre-
cedenti caſu.vbi hec reſtringuntur. Secundo tempera procedere,
quando tractatur de his que ſpectant ad forum conſcientie, ſecus
vero ad ea que ſpectant ad forum contentioſum. Nam ſtabitur ſa-
89 cramento † iurantis de eo quod dependet ab animo niſi aliud in
iure reperiatur expreſſum.gloſſ.nota.in clementi prima.§.fina.in
verbo, commode.de pen.quam allegat Alexan.in.d.§.per procu-
ratorem, quod intelligerem eſſe verum, quādo alie poſſent haberi
probationes.alias autem dicam dari iuramentum, etiam quo ad
ea que ad forum contentioſum ſpectant per ea que ſupra vidimus
in toto iſto caſu.

Quid autem ſi ſtatutum dicat ꝙ lapſo de cennio ſtante ſa

cramento debitoris qđ debitum ſit ſolutum dic quod intelligitur
quando eſt dubium, ſecus ſi eſt certum ſolutionem non factā. Ro-
ma.conſi.cij.ſuper eo.ꝛ hec ſunt addenda ad ea que ponunt Mo-
der.in.xxxix.caſu ſeu priuilegio. Tertio limitarem qđ licet ſtetur
ſacramento qđ quis bona fide poſſidet, vt per gl.in.d.§.aliter. Ta-
men illud debet intelligi quando in rem haberet titulum.alias ſe-
cus. Bart.in.l.j.§.ij.ff.de itine.actuꝗ priuato. Quarto limita quā
do perſona eſſet fidedigna.ſecus ſi eſſet perſona ſuſpecta. Bal.in.l.
falſus.in.iij.colū. verſi.ix.,quero.ff.de furtis.facit quod not. Bald.
90 in authen.cui relictum.C.de indic.vidui. An † aute probatio per
ſacramentum ad tollendam et purgandam ſiniſtram ſuſpicionem
contra reum laborantem, admittatur quod ſacramentum appella
tur purgationis.l.preſenti.§.ſicubi.C.de his qui ad eccle. confug.
nuthē.ſed nouo iure.C.de pena iudicis qui male iudi.iſtud autem
ſacramentum defertur ſiue ſimus in ciuilibus, ſiue ſimus in crimi-
nalibus, ſiue in cauſa monachationis, ſiue matrimoniali, quando
actor intentionem ſuam non probauit. Habet tamē aliquam pre-
ſumptionem pro ſe.nam ad illam purgandam admittitur proba-
tio per ſacramentum rei.de primo eſt caſus in.c.ſi.de iureiuran.et

ſibi per omnes.no. Barto.in.l.admonendi.in.xiij.col.ver.his pre-
miſſis.ff.de iureiuran.de ſecũdo habetur in.l.preſenti.§.ſicubi.C.
de his qui ad eccl.confu.ꝛ in authen.ſed nouo iure.C.de pena in-
di.qui male iudi.no.Bar.in.l.maritus.in fi.ff.de queſtio.de tertio
habetur in.c.atteſtationes.et ibi glo.de deſpon.impub.no. Alex.
in.l.iij.in fi.ff.de iureiuran.Et hoc colligitur reſponſum ad ea que
91 proxime dicta ſunt ꝙ†non ſtatur ſacramentu iurantis quãdo ha
bet preſumptionem contra ſe.quia non ſtatur ſacramento ſuo.ꝛ ap-
pellatur ſacramentũ purgationis,ſed ſaluando poſſumus dicere,
ꝙ proxime dicta procedunt quando erat talis preſumptio contra
iurãtem que faciebat ſemiplenam probationem,ſed ſi illa preſum-
ptio faciebat ſolum ſuſpicionem,non autem ſemiplenam proba-
tionem:tunc admitteretur purgatio per ſacramentum,ꝛ ita vidẽ-
tur loqui Bar.et docto.in.d.l.admonendi.vel poſſumus dicere ꝙ
non debet deferri ſacramentum habenti preſumptionem contra
ſe.Tamen ſi iudici videbitur attenta qualitate perſone iurantis,
poterit ſibi velle deferre ſacramentum purgationis.ꝛ ita videtur
velle caſus in dicto.c.fi.Cogitabis tamen quia non reperio ſcriptũ
et eſt magna reſtrictio ad predicta.Quando autem quis teneatur
ſubire purgationem Cano.vide per Roma.conſi.cccli.in propoſi
92 to caſu.An†autem valeat conſuetudo vt probato delicto per te-
ſtes idoneos,liberet delinquens ſi velit iurare ſe nõ deliquiſſe,vel
velit probare per teſtes bone fame ſe nõ deliquiſſe.dic ꝙ nõ.caſus
eſt ſingu.in.c.ad noſtram.de proba.Roma.ſingul.ccclxxviij.valet
ne conſuetudo.An autem in criminalibus admittatur per ſacra-
mentum probatio non tango,videas per Bar.in.l.maritus.ff.de
queſtio.et per doc.in.l.iij.ff.de iureiur.et in.c.fi.eo.titu.per Alex.
in conſi.lxvj.in.j.volu.

Decimoquinto admittitur probatio per ſacramẽtum in cauſis ſummarijs,quãdo
ſententia lata affert plenum preiudiciũ.l.theſaurus.ff.ad exhibẽ.
Barto.in.l.j.§.ſed ſi hic.ff.de pecu.ꝛ in extrauag.ad reprimendum.
in verbo,ſummarie.¶ Decimoſexto admittitur probatio per ſa-
cramentum contra officialem qui accuſatur de furto ſeu barataria
ſi aufugit,adeo ꝙ cõtra ipſum poterit deueniri ad torturã.Ange.
pulchre per illum tex.in auf.vt iud.ſine quoquo ſuffra.§.oportet.
93 ¶ Decimoſeptimo†admittitur probatio per ſacramentum,quando
quis non vult ſatiſdare,tex.eſt in authen.generaliter.et ibi Bald.
in.j.col.C.de epiſco.et cleri.Quod tamen tempera non procedere
quando iudex habet preſumptionem ꝛ indicia quod ille ſatiſdare
non poteſt.ita voluit Bald.et Paul.de caſtro.quos ſequitur ibi
Alexan.in.l.j.ff.qui ſatiſda.cog.et in conſi.lviij.in.iij.volumi.Cui
autem incumbat onus probandi ſe non poſſe ſatiſdare,et qualiter
debeat concipi iuramentũ ꝙ non põt ſatiſdare,dic vt p eũ in.d.l.j.
¶ Decimooctauo admittitur probatio per ſacramentum,quan-
do in contumaciam debitoris petitur fieri immiſſio pro cẽſura de-
biti declarati,iuxta tex.in.l.cum proponas.cum authen.ibi poſi-
tis.C.de bonis autoritate iudi.poſſ.ita probatur.argumẽ.eorum
que habentur in authen.de colla.§.penulti.et ita tranſit Specu.
in titu.de offi.iudi.§.poſtremo loco.verſicu.vj.querendum.et ita
dico de conſuetudine obſeruari,ꝛ allegat notanter in.c.quoniam.
§.fina.vt lite non conteſta.et ſubdit quod ſunt alij ꝙ plures caſus
in quibus admittitur probatio per ſacramentũ,ſed nõ ꝯnumerat.
¶ Decimonono admittitur probatio per ſacramentum quando
94 †ambaſiator dicit equum ſibi fuiſſe mortuum in itinere de mor-
te producta ſcriptura a quocunqꝫ facta.et etiam dato quod illa
non faciat ſemiplenam probationem.Bald.in rubri.C.de fide in-
ſtrumen.in.iij.col.

Vigeſimo ſtatur ſacramento creditoris de pretio pi-gnoris per ipſum venditi,vt ſi iuret plus vẽ
di diſſe ꝙ ſibi deberetur,reſiduum debitori teneatur reſtituere,ſi
vero minus reliquum a debitore poſſit repetere.l.fina.§.penulti.
C.de iure domi.impetran.Specu.in titu.de teſte.§.reſtat.de nu-
mero teſt.verſi.iij.ſtatur.
¶ Vigeſimoprimo admittitur probatio per ſacramentum ꝙ ſup
plantatus dolo aduerſarij non comparuit ſeu contumax extitit ſi
ſumus in cauſa fauorabili,vt matrimoniali.c.ex literis.de in inte-
grum reſtitu.facit quod habetur in.c.cum bertol.de re iudica.ſen-
tit Spec.in loco prealleg.ver.xxviij.Qui aũt ſint caſus in quibus di
cto vnius ſtat vide ꝙ ibi plene cõnumerat ſpe.Vnde duos alios ca-
ſus quos poſui in materia negatiue.ix.fal.verſi.vj.Infertur cõſe-
quenter,ꝛ Ro.in conſi.lxxvj.in cauſa nobilis,ꝙ probata generali
obſeruantia capitulorũ ad probandũ capitula non fuiſſe obſerua-
ta,admittitur probatio per ſacramentũ,ꝛ ibi etiam ratione diffi-
cultatis admittitur probatio per ſacramentum.

95 **Quinquageſimoquarto** †Nam licet tantum operet mã
datũ generale quoad oĩa,ꝙ tñ ſpeciale ad ſpecialia.l.lucius.ff.de
fundo inſtru.l.grege.ff.de lega.j.l.iulianus.ff.de lega.iij.tamen ſub
mandato generali non comprehẽditur,vt quis poſſit iurare.Sed
illud requirit ſpeciale mandatum.l.procura.cui libera.et.l.procu-
rator totorum.ff.de procu.Et ampliãdo iſtud dictũ dicas hoc eſſe
verũ etiã ſi ſumus in iuramento calũnie,vt de iura.cal.in antiquis
et in.vj.An autem ſufficiat dare mandatũ ad iurandum de calum-
nia ſimpliciter.An vero addicere in tali cauſa.vide per Barto.in
l.qui bona.§.qui alieno.ff.de dam.infec.non tango:quia docto.fue-
runt in diſcordia.dic vt ibi per eos.et in.l.ij.§.eſt autem.C.de reb.
credi.Iſtud tamen tempera procedere in iuramentu calumnie,qꝺ
eſt ſolennitatis iudicij,de quo per totum titu.de iuramento calũ.
ſecus ſi eſſemus in iuramento calumnie quod eſt probationis,de
quo in dicta.l.qui bona.§.qui alieno.Nam ad illud ſufficit genera
le mandatum.ita voluit Barto.ibi per illum tex.de quo dic vt ibi
per docto.quia ſuper hoc videtur erraſſe.Idem etiam dicas in iu
96 ramentu†litis deciſorio quod defertur a parte parti,nam nõ po
terit deferri niſi per procuratorem habentem ſpeciale mandatum
vel generale cum libera.l.iuſiurandum quod ex conuentione.§.ſi.
ff.de iureiur.et hoc intelligit verũ quãtũ ad hoc vt preiudicet dño.

Sed quãtum ad hoc vt ligetur anima princi-palis,non ſufficit gene-
rale cum libera.ita not.Barto.et docto.in.d.§.qui alieno.Tertio
idem dicas ſi ſumus in iuramento quod preſtatur parti ad verita-
tem habendam,vt iuramentum quod preſtatur per reſpondentẽ
poſitionibus.Nam ad tale ſacramentum nõ ſolum requiritur ſpe-
ciale.Sed ſpecialiſſimum mandatum,ꝛ debet eum inſtruere vt ſic
97 et ſic habeat reſpondere.Nam iſto caſu†dominus videtur reſpon
dere per procuratorem ſicut per picam,ſeu organum.l.qui autem.
§.ſi.cum.l.ſequen.de conſti.pecu.et ita nota Bar.in.d.§.qui alie-
no.quicquid ſenſerit Bart.in.l.generaliter.§.his de preſentibus.
C.de reb.cre.qui vult qꝺ quando iuramentum veritatis eſt delatũ
dño ipſe illud non poterit preſtare per procuratorem habentem
ſpeciale mandatum:poſſet tamen ſuum dictum ſaluari in crimina
libus in quibus ipſe principalis habet per ſeipſum iurare ꝛ reſpõ
dere,non autem per procuratorem etiam ſpecialiter ad hoc cõſtitu-
tum,ꝛ hoc vt cognoſcatur qua trepidatione,ꝛ quo colore reus lo-
quatur.l.de minore.§.tormenta.ff.de queſtionibus.ꝛ ita no.Bar
to.in.d.§.qui alieno.Quod dictum aliter nõ examino.Sed dicas
vt plene per Alexan.et alios in.l.ſi.C.de procura.Idem etiam di-
98 cas in iuramento cõfirmatorio.Nam†ad illud requiritur ſpeciale
mãdatum,ꝛ ita voluit Iaco.but.in auſ.ſacramenta puberum.C.ſi
aduer.vendi.alleg.no.per ipſum in.l.ſi procuratorẽ.C.de procu.et
e.ſi.de iura.cal.in.vj.ſequitur Bart.in.d.§.qui alieno.et.d.l.ſi.ꝛ ibi
Alexã.dic vt ibi per eũ qui declarat dicta Bar.Idem etiam dicas
in iuramentu per qꝺ quis aſſerit ſe fuiſſe in ignorantia iuxta ea que
vidimus in caſu precedenti.Nam illud non poteſt interponi niſi
per procuratorem habentem ſpeciale mandatum.gloſ.nota.in.c.
ſi vero aliquis.in verbo,proprio iuramento.de ſenten.excom.que
inducitur ibi ad queſtionem.

An in caſibus in quibus lex vel ſtatutum requirit quod iurans propria manu,vel pro-
prio iuramento tale iuramentum poſſit preſtari per procuratorẽ
habentem ſpeciale mandatum,dic vt ibi,ꝛ per Alexan.in.d.§.qui
alieno.qui remiſſiue loquitur referens ſe ad intellectum.c.licet ex
quadam.de teſtibus.cum ſimi.idem dicas in iuramẽto fidelitatis,
99 nam†illud non poteſt recipi,nec preſtari per procuratorem habẽ-
tem ad hoc ſpeciale mandatum.de primo eſt caſus in.c.cum te.de
iureiuran.de ſecundo eſt tex.et ibi glo.in.c.tibi dño.lxiij.diſtinc.et
idem voluit Bal.in.c.j.quo tempore miles.pro hoc ponderaus ibi
gloſ.in verſi.abſente.Idem ſequitur Bal.in.l.vnica.§.nos autem
in fine.C.de cadu.tollen.c.j.§.ſed vtrum.et ibi Bald.per quos ſiat
inueſtitu.ſequitur Roma.in.d.§.qui alieno.pro hoc allegãs text.
in.c.j.§.verũ.de col.bo.tex.in cle.j.§.nos autem.de re iudi.Cõtra-
riũ tamen tenuit Bald.in.l.j.in vltima queſtione.de rerum diui.ꝛ
dicebat ipſe qꝺ iſtud ſacramentum aliquo modo non poterit pre-
ſtari per procuratorem,ſed requirebat propriam perſonam:quia
100 iſtud†ſacramentum habet annexam reuerentiam que debet pre
ſtari per preſentem,ſicut quando quis tenetur aſſociare dñm non
poterit mittere procuratorẽ per id qꝺ habeť in.l.ſi non ſortem.in
§.libertus.ff.de condi.indebi.ꝛ idem ſequitur Barba.in.l.ij.§.ex
his.ff.de verbo.obli.pro hoc adducens tex.in.c.j.in verbo.ego Ti
tius iuro de noua for.fidel.quod totum importat artum perſone,
et excludit actum fiendum ab abſente,iuxta illud Iob,quem viſu-
rus ſum ego,et non alius.facit text.in.c.ego.N.de iureiuran.et ex
hoc dicebat ipſe alias in facto Ferrarie dixiſſe rectori ꝙ ibi ex for-
ma ſtatutorum officiales buletarum tenentur iurare domino po-
teſtati ſe obſeruaturos ſtatuta ſcholaſticorum:quod ipſe rector nõ
tenebatur ire ad locum buletarum pro recipiendo iuramento,ſed
potius ipſi officiales debebant accedere ad vniuerſitatem ſcho-
laſticam,et preſtare iuramentum in manibus rectoris:quia iſtud
iuramentum ſapit quoddam ius reuerentiale,nihilominus ego
tranſeo cum communi opinione Baldi,quod tale iuramentum
poſſit preſtari per procuratorem,et cum eo pertranſit Alexand.
in dicto.§.qui alieno.et Aretinus in.l.gallus.in.§.forſitan.
ꝛ ibi dixi.

101 ⁊ ibi dixi.ff.de libe.⁊ poſthu.†iuramentum tamen preſtandum a ciuibus dño non poteſt per procuratorem preſtari.ita dixit Bal. in.d.l.vnica.§.ne autē.in fi.C.de cadu.tol.⁊ ita dicit haberi in pace.⁊ idem voluit in.d.q.in.d.rub.ff.de rerum di.

Predicta tamen tempera non procedere in iuramento teſtis.nam illud non poterit preſtari per procuratorē etiam habentem ſpeciale mandatum:ſed debet interponi per perſonā propriam.c.licet ex quadam.in verſi.proprio iuramento:⁊ ibi doct.de teſtibus.⁊ idem ſentit glo.in.l.ad egregias.ff.de iureiurā.⁊ ratio eſt quia iudex habet conſiderare teſtem preſentem, quo colore, et qua trepidatione loquitur.l.iij.§.diuus.⁊ ibi glo.ff.de teſti.⁊ per iſtam rationem ita firmauit Bart.⁊ ſcribentes.in.d.§.ſi alieno. facit quod not.Barto.in.l.theopompus.ff.de dote prelegat.qđ te-
102 ſtis†non poteſt deponere per ſcripturā:ſi iudex vult videre qua trepidatione loquatur bonus caſus in.c.teſtes.iij.q.ix.Contrariū tamen qđ iuramentum teſtis poſſit preſtari per procuratorem tenuit Roma.ſingulari.ix.An iuramentum.An autem iuramentū de parendo eccleſie preſtan.ab excommunicato qui petit abſolutionem ab excommunicatione.iuxta tex.in.c.quamuis.⁊.c.cū deſideres.de ſententia excommunica.poſſit preſtari per procuratorem.et quando ad illud requiratur ſpeciale mandatum:dic vt per docto.in.d.c.cum deſideres.⁊ per Specula.in titu.de iuramento calum.§.i.⁊ remiſſiue loquitur Alexan.in.d.§.qui alieno.in fine. ⁊ hec adde ad mo.in.xi.priuilegio qui ſimpliciter dicebant qđ iuramentum requirebat ſpeciale mandatum:⁊ ſolum allegant.c.ſi vero aliquis.de ſententia excommunica.⁊ in.c.ſi.de iuramento calū.⁊ quod not.in.c.vt circa.de elec.in.vj.et Alexan.in conſil.xviij.in cauſa ⁊ lite.in.ij.volu.

103 Quinquageſimoquinto.†Nam licet alias regulariter cōtractus metu initi ipſo iure valeant:ſed veniant per actionem qđ metus cauſa reſcindendi.vt per totum titu.qđ met.cauſa. Tamē iuramentū metu extortum eſt ipſo iure nullum. Quin contractus ſuper quo interponitur ipſo iure valeat.ita eſt glo.valde not.in.c.i.§.item ſacramenta.in verſi.querimoniam.de pace iuramēto fir. operat enim natura iuramēti,vt nō ſit vinculū iniquitatis.c.quanto.de iureiuran.ſed metus arguit iniquitatem:⁊ peccatum.ergo: ſed recte licet Bal.non dicat contrarium:tamen determinat gloſ. in terminis.quam videntur ſequi ſcribentes in.c.Abb.qđ me.cā. ⁊ per Areti.conſilio.xiiij.viſo ⁊ diligenter.vnde ſuper hoc dimitto pro nunc cogitandum. Crederem tamen qđ cum in iuramento quod preſtatur verbo.§.ſed neq; hic que dicitur verba.in authē. de mandatis principum.non poſſit cadere metus impulſiuus ſed tantum compulſiuus.et not.expreſſe Bald.in dicto.§.Item ſacramenta.in vltima colum.verſiculo quero nunquid preciſe.de pace iuramen.firman.et ita dicit notabi.in.c.ſacris.quod metus cauſa. qđ ſemper iurans,metu, quo ad deum obligabitur.quia quo ad deum etiam coacta voluntas obligat:licet non ita perfecte: ſicut ſi foret libera.dicto.c.ſacris.qui autem ſint caſus in quibus propter metum actus ipſo iure annullentur.notat glo.ordinaria apud legiſtas.in.l.mulier.§.ſi dos.ff.quod metus cauſa.et apud canoniſtas plenius.et ibi per Abba.et ſcribentes in dicto.c.abbas.quod metus cauſa.

104 ¶ †Quinquageſimoſexto.Nam licet alias dicto alicuius nō ſtetur:tamen propter ſacramentum ſtabitur. Iuramētum enim iniunctum eſt,vt dicenti fides adhibeatur.c.iuramenti.xxij.q.v. Et hoc intelligas eſſe verum:ſiue ſimus in teſte.nam dicto eius nō ſtabitur etiam ſi religioſus ſit:niſi iuramentum preſtet.c.nuper.et.c. tuis.de teſtibus.idem dicas in deponentibus de peritia ſue artis, vt in agrimēſore, medico,⁊ ſimilibus.nam eis non creditur abſq; iuramento.l.comparationes.⁊ quid ibi notat glo.et docto.C.de fide inſtru.facit text.in.l.hac edictali.§.in illud.C.de ſecundis nuptiis.l.nemini.C.de aduocatis diuerſorum iudic.de quo tamen quia glo.in.d.l.iuriſiurandi.C.de teſtibus.videtur tenuiſſe oppoſitum:⁊ in.l.i.§.due.ff.de ventre inſpi.dic vt per Barto.in probe. ſtorum.⁊ per Ioan.and.⁊ dñm Anto.in.c.propoſuiſti.de probat.

105 Idem etiam dicimus generaliter:q;†quando lex vel ſtatutum dicit qđ ſtetur dicto alicuius puta denunciantis,vel maſſarij.intelligitur dumtamen iurauerit.ita not.Angel.in.l.ſi vacantia.in ſecūda vel tertia col.C.de bonis vacanti.lib.x.Allegat caſum ſingula. in.l.theopompus.ff.de dote prelegat.facit quod not.ibi Barto.⁊ dominus Anto.in.c.veniens el.i.de teſtibus.ſequitur Alexā.iſta adducens in conſilio.xi.incipi.clariſſime domine in.iij.volu.⁊ ibi fortius ſubdit qđ tale iuramentum denunciantis erit preſtandū coram iudice.Allegat quod not.Bald.in.l.tertia.in principio.ff. ff.de iureiuran.facit quod,vidimus ſupra in ſecundo caſu.⁊ in.xiii. caſu qđ quando detur conſcientie alicuius:intelligitur dūmodo iuret ſe ita in conſcientia ſentire.Predicta tamen intellige procedere quando ille cuius dicto ſtare debet,habet deponere de veritate ſed ſi lex,vel ſtatutum diceret qđ debeat ſtari dicto alicuius de eo quod ſibi videbitur tāq; iſte videatur electus vt quidam arbitrator,non tenebitur iurare.iuxta not.in.c.decernimus.de arbitris. ita not.Barto.in.l.theopompus.et Alexan.in conſilio.liij.in tertio volumine.

106 Quinquageſimoſeptimo.†Naz licet pontifici ſit data ſuprema poteſtas,vt quecunq; ligauerit vel abſoluerit in terra intelligitur ligatus vel abſolutus in celis.c.aliorum.ix.q.iij. facit quod dixit Innocen.in.c.quanto.de tranſlatio.prelato.q; pape ⁊ Chriſti,idem eſt tribunal,facit quod dixit Specula.in tit.de legato.§.nunc oſtendendum.verſi.viij.⁊.ix.vbi dixit qđ papa eſt ſucceſſor Petri,⁊ vicarius Ieſu chriſti,vicem nō puri hominis: ſed veri dei gerens.facit.c.fundamenta.§.decet.de electio.in.vj. facit.c.vt noſtrum,vt eccle.bene.papa enim poteſt adequare quadrata rotundis.ita dixit Hoſtien.in.c.nouit.de iudi.Tamen papa non poterit ſine iuſta cauſa abſoluere a iuramento,vel a voto: quia hec obligatio de iure naturali,vel diuino eſt.c.et ſi chriſtus. ibi,redde domino iuramenta tua.c.magne.ibi.vouete et reddite deo iuramenta veſtra.de voto.c.ſi peccatum.xxij.qđ.i.Ita voluit gloſ.in.c.quanto.de iureiuran.⁊ gloſ.in.c.non eſt de voto.et Innocen.in.c.cum inter.p.de renuntiatio.⁊ Archidi.in.c.autoritatem.xv.queſtio.v.et ibi gloſ.multum circa hoc laborat.Iſtud tamen tempera procedere:quando iuramentum eſſet principaliter
107 interpoſitum ſuper re ſpectante ad deum:†papa enim ſine cauſa non poteſt obligationem deo queſitam remittere.xxiij.q.i.c.manet.xxiij.queſtio.iiij.c.ſi in qui.⁊ ita intelligitur quod not.Ioā.an. poſt vincentiū.in.c.ij.de ſponſalibus.⁊ Specul.in titu.de legato. §.nunc oſtendendum.verſicu.hec quoq;.Et idem etiam eſſet dicendum quando iuramentum eſſet interpoſitum ſuper re ſpectante ad hominem:ſeu tertium:⁊ tunc ſimiliter papa remittere non poteſt,ſed ipſe homo de cuius intereſſe agitur remittere debet.c.i.et c.debitores.de iureiurando.et ita voluit Cardina.in dicta clemē. i.§.fina.in dicta penul.q.de iureiuran.ſed ſi iuramentum eſſet preſtitum ſuper re principaliter ſpectante ad papam.vt ſi iurauerint canonici non recipere aliquem vltra numerum:et tunc etiam ſine cauſa poteſt abſoluere:quia in tali iuramento intelligitur excepta autoritas ſuperioris.c.venientes.de iureiuran.ita voluit Abb.in
108 dicto.c.quanto.Idem etiam dicendum eſt ſi quis†iuraſſet ingredi religionem.nam ſine cauſa poterit abſoluere:ſicut etiam ſi eſſet religioſus diſpenſare,vt not.Innocen.in.c.cum ad monaſterium de ſtatu mona.⁊ ita voluit Cardi.in dicta clemen.i.§.fin.de iureiuran.ſecundo tempera q; non poteſt abſoluere a peccato quin peccet contrauenient.ſed bene poteſt ſine cauſa abſoluere a pena periurij ⁊ infamie quo ad eccleſiam.ita qđ ob hoc non repelletur a teſtimonio ab alio actu pub.argumen.l.fina.ff.ad municipa.ita voluit Cardi.poſt Mattheum in dicta clemen.i.tertio tempera q; licet non poſſit abſoluere ſine iuſta cauſa.Tamen ſi abſoluit quo ad eccleſiam militantem preſumitur q; iuſta cauſa interceſſerit:ita inquit Abb.in dicto.c.quanto.allegat quod dixit in ſimili glo.in dicto.c.non eſt.de voto.⁊ quod not.legiſte.in dicta.l.fina.C.ſi contra ius vel vtili.publi.ſed tu pro hoc adducas glo.ſingula.in.l.relegati.ff.de penis.que autem ſint iuſte cauſe propter quas papa poteſt diſpenſare in iuramento ⁊ voto,non eſt noſtra materia.dicatis vt per Abba.et alios in dicto.c.quanto.et in.c.non eſt.de voto.⁊ etiā in dictis locis quando epiſcopus vel inferior prelatus ſuper his poſſit diſpenſare.

109 ¶ †Quinquageſimooctauo.Nam licet alias obligatio ad vſuras non valeat capit.ſuper eo.⁊ per totum titulum de vſuris.Tamen ſi ſuper tali obligatione fuit interpoſitum ſacramentū tenebitur quis iuramentum adimplere.c.i.et.c.debitores.de iureiurā. Iſtud tamē tempera qñ velate eſſent promiſſe vſure,⁊ expreſſe nō fuiſſet dictum in iuramento qđ promittit ſoluere vſuras.Tunc tale iuramentum nō obligaret:q; patitur vitium forme.expreſſa eñ nocent:non expreſſa non nocent.l.expreſſa.ff.de regul.iur.ita inquit Bal.in.d.c.i.ſed de hac materia dic vt in dictis locis habetur.

110 ¶ †Quinquageſimonono.Nam licet iudei vel infideles non cōpellantur obſeruare fidem xpi.ſed ſolum vſus ſuos manutenere.c. ſicut iudei.de iudeis.l.dies ſabbati.C.de iudeis.Tamen ſi iudeus vel infidelis iurauerit per Xpm vel etiam ſi chriſtianus iuraret per deos alienos:qđ tamen facere non debet,vt per gl.in auẗ.iuſiurādum qđ preſtatur ab his.in verſi.per xpm.compellitur ſacramentum obſeruare.c.mouet.⁊ ibi glo.xxij.qđ.i.Inno.in.c.⁊ ſi xpī.de iureiuran.⁊ ibi Abb.in fi.Bar.in probe.ſi.in princi.nec iſto caſu chriſtianus recipiens ab infideli ſacramentum per xpm dicitur peccare:vt ibi per eos.⁊ de hac materia vide aliquid per Alex.in.l.iij.§. iurari.poſt ſcribentes.ff.de iureiuran.

111 Sexageſimo.†Naz lz ſi aliquis detineatur iniuſte in poteſtate, vel capitaneo impune aufugere poſſit.ita inquit Bar.per illū tex.in.l.vt eius.C.de proba. facit quod pulchre conſuluit Alexan.conſilio.cxliiij.in.ij.vol.qđ ſi ſtatuto caueat q; aufugiens de carcere habeatur pro cōfeſſo crimen

pro quo eſt carceratus quod debet intelligi niſi ſit carceratus iniuſte. immo fortius eſt dicendum quod ſi fuiſſet relaxatus: et promiſiſſet reuerti ad carceres: quod non tenebitur obſeruare fidem

112 quia † licitum eſt fraudem fraude repellere. l. viro atqꝫ vxore. ff. ſoluto matrimonio. l. ſi ambo. ff. de compenſatio. glo. in capitu. cupientes. in verſiculo, malignantium. de electione. in ſexto. facit caſus valde nota. in l. cum pater. in. §. titio fratri. ibi, nec videbitur dolo feciſſe cum fraudem excluſerit. ff. de legatis ſecundo. Tamen ſi iniuſte carceratus fuit relaxatus ſub vinculo iuramenti de redeundo ad carceres: tenebitur obſeruare iuramentum. ita voluit Abbas in capi. inter alia. in fine. de immunita. eccleſi. argumento capitu. ſi vero. cum ibi nota. de iureiurando. Iſtud tamen temperat procedere: niſi imminieret periculum mortis. nam tunc non tenebitur ſacramentum obſeruare: et ita procedit gl. ſingula. in clemen. paſtoralis. in. §. notorium. in verbo, per violentiam. de re iudica. et quod not. Ioan. and. in addi. ad Specula. in rubel. de iureiuran. Quando autem quis eſſet iniuſte carceratus et ad mortem, Tunc aliquo modo non poteſt aufugere carceres ſalua conſcientia: etiam ſine iuramento. Ita nota. Barto. per illum text. in l. relegati. ff. de penis. et multo fortius quando interueniſſet iuramentum, vt in dictis locis notatur: faciūt que dicentur in ſeptuaſimonono caſu.

113 ¶ † Sexageſimoprimo. Nam licet alias ſi maritus promittat vxori de non accuſando eam de adulterio ſi contingat ipſum illud cōmittere non valeat quin poſſit eam accuſare ciuiliter ad diuortiū celebrandum. Tamen ſi interuenit iuramentum ad iſtum finem eam accuſare non poterit. iſta duo probat text. in. c. quemadmodum. de iureiurando. ſm intellectum Abb. vt ibi per eum in prima oppoſitio. in fine. Quod adde ad illud quod dicitur, dolus futurus remitti non poteſt. l. ſi vnus. §. illud. ff. de pactis. l. conueniere. ff. de pactis dotalibus cum iuramento poterit, vt in caſu ſupra poſito tene menti.

114 ¶ † Sexageſimoſecundo. Licet confeſſio ſeu permiſſio ſine cauſa non valeat. l. cum de indebito. §. fina. ff. de probatio. l. generaliter. C. de non numerata pecu. c. ſi cautio. de fide inſtrumento. l. ſi. §. circa. ff. de doli exceptio. cum ſimilibus. Tamen fallit ſi interueniſſet iuramentum. Ita ſentit Bald. in rubrica. C. de rerum permutatio. et Roma. expreſſe conſilio. cccliiii. in caſu propoſito. et pro hoc adducit: nam iuramentum et iudicium equiparantur. l. qui iuraſſe. de iureiurand. cum ſimili. ſed calor iudicii validat confeſſionem ſine cauſa. glo. eſt not. in. l. i. in fine. ff. de interoga. actio. ergo idem dicendum eſt in iuramento. pro hoc etiam facit lex. nā et poſtea. §. ſi minor. ff. de iureiuran. vbi iuramentum informe latū ſine cauſa parit actionem.

115 ¶ † Sexageſimotertio. Licet magna ſit dubitatio inter ſcribentes an reductioni ad arbitrium boni viri renunciari poſſit: de quo per Dyn. in regula ſcienti. de regulis iur. libro ſexto. et per eundem et Barto. in. l. quidam cum filium. ff. de verborum obligatio. cum multis concordantiis allegatis in. l. ſi quis arbitratu poſt ſcribentes infra eodem. de verborum obligatio. Tamen communis videtur eſſe ſententia, ꝙ vbi interuenit iuramentū nec apparet dolus, fraus vel gratia arbitratoris: nec interuenit leſio enormiſſima ſiue in maxima quantitate, laudum propter iuramentum erit ſeruandum ꝙuis leſerit in parua, magna enormi vel enormiori quantitate. Ita dixit Paul. de caſtro. conſulendo in conſilio. lxxiii. incipit, viſo compromiſſo laudo puncto et his que. etc. et ab hac opinione tanq̄ communi dicit minime in iudicando: et conſulendo fore recedendum: quod tamen plenius examinabo in. d. l. ſi quis arbitratu poſt ſcriben.

116 ¶ † Sexageſimoquarto. Nam licet alias regula ſit qđ plus debeat attendi veritas q̄ ſimilitudo. l. i. et per totum titulum. C. plus valere quod agitur quam quod ſimulate concipitur. l. ſub pretextu. C. de ſacroſanc. eccle. l. ab anaſtaſio. C. mandati. cum ſimilibus. Tamen ſi aliquis iurauit omnia et ſingula in inſtrumento contenta vera eſſe non poterit venire contra inſtrumentum docendo ipſum fore ſimulatum etiam petita abſolutione a iuramento, quia allegaret turpitudinem ſuam. Ita voluit dominus Anto. in capi. cum contingat. verſic. octauus caſus. de iureiuran. et Imol. in. l. nemo poteſt. in. iii. colum. ff. de lega. primo. ſequitur Alexan. conſilio. xxxvi. et conſilio. cxxxiii. et conſilio. xx. in. iii. volumi. et ibi voluit qđ hec clauſula referatur ad omnia ſupra poſita principaliter, incidenter, vel acceſſorie: et idem voluit Areti. conſilio. xii. ſi autem quis fuiſſet admiſſus ad probandum de ſimulatione nec ei fuiſſet oppoſitū: tunc detecta ſimulatione bene audiri deberet: ita voluit Alexand. conſilio. lxxxix. in. ii. volumi. et ibi quid in minore q ita iurauit an poſſit contrauenire petita abſolutione a iuramento: de quo etiam vide per ipſum in dicto conſilio. cxxxiii. in ſecundo volumine.

117 Sexageſimoquinto. † Nam licet per clauſulam valeat omni meliori modo quo poteſt videatur quin ſe referre ad omne remedium per quod actus validari poſſit. facit quod not. Bald. in. l. vinum ff. ſi certum peta. vbi dixit qđ per iſtam clauſulam apparet diſponentem ſe voluiſſe reſtringere ad ſpecificata tantum. not. Anto. de butrio. in. c. examinata. circa medium. de iudiciis. et in. c. litere. de dilatio. Imol. in. l. nemo poteſt. ff. de legatis primo. facit quod diximus, quod ſi teſtator reliquit aliquid particulariter filio: et non dixit iure inſtitutiōis ſꝫ addidit qđ volebat teſtamentum valere omni meliori modo: qđ iſta verba operabunt vt videat relīqſſe iure inſtitutiōis prout relinqui debet filio. §. illud. in aut. vt cū de appellatione cognoſcitur. ita pulchre voluit Bald. in. l. quoties. ff. de heredibus inſtituen. facit quod pulchre voluit Bald. in conſilio. cccxlviii. In chriſti nomine ſuper puncto quo queritur. An teſtamentum etc. qđ ſi teſtator ſimpliciter in teſtamento mandat filiam ſuam dotari. poſtmodum ſubiungit quod vult teſtamētum valere omni modo etc. quod perinde erat ac ſi reliquiſſet filio titulo inſtitutionis. ſequitur Alexand. omnia iſta referens conſilio. cxiii. in tertio volumine. Attamen per iſtam clauſulam valeat omni modo quo poteſt, non operabitur vt iuramentum videatur interpoſitū quamuis actus ſine iuramento valere non poſſit. ita pulchre conſuluit Areti. conſilio. xx. faciunt que vidimus ſupra in. xxvi. caſu.

118 ¶ † Sexageſimoſexto. Licet regula ſit ꝙ quis non poſſit petere id qđ reſtituturus eſt. Regula dolo facit. de regulis iur. in ſexto. l. in condemnatione. §. dolo. ff. de regulis iuris. Tamen quando quis promiſit ſoluere non poteſt opponere iſtam exceptionem, dolo facit. c. debitores. de iureiuran. Barto. in repeti. l. ii. ff. de iureiuran. in. vi. q. principali.

119 ¶ † Sexageſimoſeptimo. Iuramentum ſupplet ſatiſdationem. nam qui ſatiſdare non poteſt, ſufficit qđ iuratoriā preſtet cautionem. authen. generaliter. C. de epiſco. et cleri. l. i. §. i. C. de aſſer. tollen. authen. cui relictum. C. de indict. vidui. §. ſi vero crimen. in authen. vt nulli iudicum. gloſ. in. c. quamq̄. in verbo, idonee. de vſur. in ſexto. gloſ. in. c. odoardus. de ſolutio. c. per veſtras. de dona. inter virum et vxo. et in. c. felicis. et ibi glo. in verſic. idoneo. de penis. in. vi. l. i. iuncta glo. ff. qui ſatiſda. cogan. §. ſed hodie. inſtitu. de ſatiſda. facit quod not. Alexan. conſi. li. in. iii. volumi. qđ ſi ex forma ſtatuti quis tenetur preſtare cautionem, ſatis eſt qđ ſubeat iuratoriam cautionem. ſi ſatiſdare non poteſt: quia ſtatutum recipit interpretationem a iure communi. c. cum dilectus. de conſuetu. l. ii. C. de noxali. et ita voluit Imo. ſm eum in. l. cum non facile. ff. ſi cui plus quā per. l. falci. xiii. autem limitationes in quibus ille qui tenetur ſatiſdare iuratoriam non poteſt ſubire cautionem iuratoriā habentur plene in. l. ii. §. i. ff. ſoluto matrimo. que breuitatis cauſa omitto.

120 ¶ † Sexageſimooctauo. Nam licet alias verba iocandi animo prolata non ſint in conſideratione nec obligent. l. obligationum ſubſtantia. §. ſi. ff. de acti. et obligatio. §. plane. et quod ibi no. glo. inſtitu. de teſtamento mili. Tamen iuramentum iocoſe prolatum obligat ſaltem ad veniale peccatum. glo. in. c. nam. §. ſi. xxv. diſtin. An autem iuramentum temerarium obliget venialiter vel mortaliter: dic vt ibi per gl. in. c. archidiaconum florentinum, alias incipit, florentinum. lxxxv. diſtin. et quod ibi per Archi. et Abb. in. c. i. de his que fiunt a maio. parte capi.

121 ¶ † Sexageſimonono. Licet ſpōſalia de futuro preſertim in virgine nec per cohabitationem nec traductionem ad domū nec per oſcula nec per nexum ad copulam tranſeant in matrimonium. c. ſi. et ibi per omnes. de ſponſali. quicquid dixerit dominus Anto. in c. fin. de matri. contracto contra interdict. eccle. qui volebat: qđ in virgine per traductionem ad domum ſponſalia de futuro tranſirent in matrimonium: qui communiter reprehenditur: et contrarium tenuit idem in. d. c. fin. Tamen ſi aliquis iurauit aliquam ducere in vxorem, ſi poſtea eam duxit in domum incontinenti, videtur eam in vxorem recipere. Ita probat caſus quem ponderat ibi Ange. in authen. quibus modis natu. effici. legiti. §. ſi. contrariū tamen in hoc tenuit Aret. conſi. cxliii. incip. ex facto proponitur. de Angelo tamen mentionem non faciens. vnde cogitabis quādo autem ſponſalia de futuro ſunt contracta inter inhabiles ipſis peruenientibus ad pubertatem ex quibus actibus tranſeāt in matrimonium: dic vt per Are. ibidem late.

122 Septuageſimo. † Periurium eſt maius peccatum q̄ adulterium vel homicidium: niſi ex circunſtantiis ad aliud iudicandū inuitemur: ita dixit do. Card. in cle. i. §. ſi. in. xiii. q. de ſpon. et eſt ratio ſm eum qꝛ propter vitium et peccatū immediate qđ reſiſtit deo et charitati per quā debemus ferri in deū et ſibi inherere q̄ per adulteriū vel homicidiū qđ immediate dirigitur contra proximum. pro quo facit qđ not. Abb. in. c. ſicut. de teſtibus. vbi declarando. gloſ. ibi dixit ꝙ ſacerdos pōt imponere grauiorem penitentiā pro periurio q̄ pro alio peccato mortali. Nā lꝫ pro quocunqꝫ peccato mortali iniūgaſ penitentia ſeptēnalis. c. hoc ipſum. xxxii. q. ii. tamen pro periurio ſacerdos arbitrabitur duriorem penitētiam, vt infra iſtud tempus

bis iciunet

bis ieiunet in ebdomada, ⁊ tot pauperes alat: facit quod habetur in.c.ſi quis periurauerit.licet ipſe non alleget.xxij.q.v. Illud tamen qd periurium ſit maius peccatum ꝙ adulterium, vel homicidium non pono pro conſtanti: quoniam contrariuꝫ tenuit glo. de qua dominus Cardi. non facit mentionem in.c.ille qui hominez.xxij.q.v.⁊.xiij.diſtin.c.j. Illud autem certiſſimum eſt ꝙ ille qui inducit alium ad periurium maius malum committit ꝙ homicida. ita probat caſus in.d.c.ille.⁊ ibi glo. de quo etiam per Cardi. in.d.c.j.§.ſi.in.xij.q.

123 ¶ †Septuageſimoprimo. Licet aliis contraueniens contractui ſolum puniatur pena contractus vel intereſſe ſm qualitatem contractus.l.ſtipulatio iſta.§.alteri.ff.de verbo.obli.l.reſcriptum.§.ſi pacto.ff.de pactis.cum multis ſimili. Tamen ſi ſuper contractu fuit appoſitum iuramentum: tunc contraueniens non ſolum incidet in penam cõtractus, vel intereſſe: ſed etiam infamia notabitur ⁊ incidet in penas plures de quib⁹ in.l.ſi quis maior.C.de tranſac. Qua autem pena puniatur periurus non intro, ſed dic vt late per Sali.in.l.ij.C.de reb.credi.per Moder.in repeti.d.rubri.in.x.qd. principa. quibus adde vnum quod eſt ſatis not. quod licet quando quis iurat tale quid quod non intereſt alterius, vt non comedere carnes, ire Romam pro indulgentiis, vel quid ſimile: ſi periurat, ſolum deum habet vltorem ⁊ non iudicem.l.ij.et ibi glo.C.de rebus credi.intelligitur qd non habet vltorem iudicem vt poſſit periurantem punire pena ordinaria. Tamen extraordinaria puniri poterit.ita dicit Ang.in authen.ſcenicas, non ſolum per glo. ibi, quod dicit eſſe not. et eſt magna ampliatio ad dictam.l.ij.C.de rebus credi.

124 **Septuageſimoſecundo.** †Iuramentũ habet hoc precipuum vt actum ſuper quo interponitur efficacius: ⁊ validius firmet ⁊ alteret vltra naturam ſuam.l.j.verſi.confirmaſti.C.ſi aduer.vendi.in.c.cum contingat.in verbo, confirmando.de iureiuran.l.ſi quis maior.in ver.ſolidauerit.C.de tranſac.cum ſimi.facit qd vidimus in primo caſu ꝙ iuramentum facit actum valere omni modo quo poteſt. Et plura alia poſſunt adduci de quibus ſupra vidimus ꝙ iuramentum alterat naturam actus ſuper quo interponitur. In contrarium tamen ⁊ qd iuramentum ſapiat naturã actus ſuper quo interponitur ſolet ſemper allegari tex.in.l.ſi.⁊ ibi Bar.⁊ Bald.C.de non nume.pecu.illam pro ſingulari allegat Bald.in.c.que in eccleſiarum.de conſtitu.⁊ Butri.in.c.j.de iudi.facit quod not. Innocen.in.c.per tuas.de arbit.qd ſi iuraui ſtare ſentẽtie ſeu arbitrio: quod intelligitur ſm ſubiectam materiam.ſ.ꝙ ſtabo: vel ſoluam intereſſe.l.diem proferre.§.ſtari.ff.de arbitris. ¶ Secundo pro hoc adduco. nam condemnatio contractus ſit vt quis non poſſit agere ex eo: niſi eum pro parte ſua obſeruet.l.iulianus.§.offerri.ff.de act.empt.facit dictum Bald.in authen.dos data.C.de

125 dona.ante nup.ꝙ † qui nõ facit quod debet non conſequitur qd oportet.facit tex.in.l.cum pater.§.illi.ff.de regu.iur.⁊ quod habetur in.l.cum pater in.§.libertis.ff.de lega.ij.l.quero.§.inter locatorem.ff.locat.facit quod no. Bal.in.c.j.qualiter dominus proprietate priuetur.ꝙ iuramentum appoſitum ſuper contractu eaſdem patitur reſtrictiones. vt quis iuramẽtum non teneatur obſeruare niſi promiſſa ſibi adimpleantur.c.peruenit.el.ij.et.c.ſicut.el.ij.de iureiuran. Tertio adduco. Nam cum de natura contractus matrimonij ſit, vt propter adulterium poſſit peti fieri ſeparatio: eodem modo reſtringetur iuramentum ſuper eo interpoſituꝫ.c.quemadmodum.de iureiuran.⁊ per illum tex.dicit ibi not. Abb.tene menti qd iuramentũ appoſitũ in aliquo contractu recipit oẽs cõditiones, ſubauditiões ſeu limitationes quas hꝫ ille contractus.⁊ idẽ ſi ponitur alia diſpoſitio ſeu obligatio vt reguletur ab illa.allegat dict.l.l.fina.C.de non nume.pecu.⁊ Innocen.in.c.plures.de arbi.⁊ Barto.in.l.ſi ſocietatem.§.arbitrorum.ff.pro ſocio. et idem ſequitur Abb.in.c.tua nos.de eccleſi.edifican.voluit Roma.conſilio.cccclxxij.qd iuramentum ſolum extenditur ad illos caſus ad quos renuntiatio.

126 **Tertio adduco.** Nam †cum diſpoſitio ſimplex recipiat reſtrictionem niſi noua cauſa ſuperueniat, vt qui de nouo emergunt ⁊c.l.ab arbitro.ff.qui ſatiſda.cogan.l.de etate.§.ex cauſa.ff.de interroga.actio.c.ceterum.de iura.calum.facit.c.ſuggeſtum.de decimis.⁊.c.paſtoralis.de excep.et.c.vt circa.de electio.in ſexto.⁊ in.c.inſinuante.de offic.delega.cum ſimili.facit quod pulchre dixit Ange.in.l.diuus.ff.de petitio.heredita.qd ſi ſtatuto caueatur quod nemo poſſit arrengare: vt collecta ponatur in populo.qd intelligitur, niſi ſuperueniat caſus nouus: et reipubli.neceſſarius, vt puta famis vel guerre: facit quod no. Innocen.in.c.j.qui ma.accuſa.poſſunt.quod ſi maritus promiſit ſe ſemper moraturum cum vxore: qd intelligitur niſi caſus nouus ſuperueniat, vt quis non poſſit ſtare in ciuitate. Cum

127 cum †iuramentum ſuper diſpoſitione interpoſitum eandem patitur reſtrictionem.c.cum inter.p.gaufridi.de renũtia.⁊ per illum tex.dixit ibi dominus Anto.et alij: qd aliquis fuit licentiatus in collegio Bononieñ.⁊ iurauit non accepturũ inſignia alibi: ⁊ poſtmodum ſuperuenit peſtis in ciuitate Bononieñ.qd excuſabitur a periurio ſi alibi eadeꝫ acceperit: facit quod ſingulariter dixit Salice.in.l.ſin.C.de pactis.qd ſi filia viuentibus fratribus iurauit patri qd erat dote contenta nec ei ſuccedet.iuxta not.in.c.quamuis.de pactis.in.vj.qd ſi poſtmodum fratres moriuntur poterit ſuccedere non obſtante iuramento: quia iſte nouus caſus intelligitur except⁹.argumẽ.l.iubemus.C.ad velleia.retulit Roma.in.l.pactum quod dotali.C.de colla.⁊.l.qui ſuperſtitis.ff.de acquiren.hered.facit quod voluit ibi Imol.in eo.c.quamuis.facit qd voluit Abb.in.c.ex tenore.extra.de foro competen.facit qd voluit Ro-

128 ma.conſil.xxij.propoſite ꝙ †ſi iuro de cetero bona emphyteutica non petiturum: attamen noua cauſa ſuperueniente: vt ꝙ a ſuperiore de emphyteuſi fuerim reuocatus petere potero. Allegat caſum ſingularem in.c.cum.p.gaufridi.de renuntia.⁊.l.ſi patronus ff.de bo.liber. Temperat tamen ſingulariter non procedere quando renuntiaſſet quis iuri competenti: ⁊ cõpetituro.nam tũc videtur renuntiaſſe iuri cõpetenti etiam cauſa de nouo ſuperueniẽte. ⁊ hoc maxime eſt verum quãdo renuntiatio fuiſſet facta mediante aquiliana ſtipulatione: que totum ius extinguit.

Quarto adduco. Nam ſicut tacite ineſt ex natura cõtractus, vt difficultas excuſet a mora.l.ſi vehenda.§.idem iuris.ff.ad.l.rhodi.de iactu.⁊ in.l.continuus.§.illud.ff.de verbo.obli.⁊ plene in.l.quod te.ff.ſi certpeta.eodem modo tacite ineſt quando eſt appoſitum iuramentuꝫ c.breui.⁊.c.ego enim.de iureiuran.facit quod no.glo.in.c.ex litte-

129 ris ſiluani.de ſponſa.qd ſi † parẽtes iurauerunt filios ſuos adinuicem matrimonium contracturos excuſantur a periurio ſi fecerunt ꝙtum in eis fuit. ¶ Quinto adduco. Nam cũ ille qui promiſit ſtare arbitrio talis intelligat: ſi iuſte arbitratus fuerit.l.ſi in lege.loca.ff.loca.l.hec venditio.ff.de contrahen.emp.l.ſi societa.ff.pro ſocio. Si iuramentum ſuper tali promiſſione interponatur: eandeꝫ patietur reſtrictionem.l.ſi ita libertus iurauerit.ff.de operis lib. ¶ Sexto adduco. Nam cum in generali ſermone non veniat illicitum.l.ſi pater.ff.que in fraud.credito.nec iniuſtum.c.ſuper quibuſdam.in fine.de verbo.ſigni.cum ſimili.eodem modo iuramentum interpoſitum eandem patietur reſtrictionem: pro quo adduco qd voluit glo.not.in.l.non videtur.§.qui iuſſu.ff.de regu.iur.⁊ in.c.j.in ver.veſtro.quod me.cauſa.qd qui iurauit obedire mandato poteſtatis intelligitur: ſi ſit iuſtum ⁊ licitum: ⁊ per illam glo.pulchre dixit Bald.in.l.ſi ad excludendam.C.de iuris ⁊ facti ignoran.qd

130 †vbi vnum habet ſe equiuoce ad malum. ⁊ ad bonum: ſemper capitur in bonum, ⁊ non in malum.allegat dictam glo.facit glo.vnde nota.in.l.prima.ff.de his qui ſunt ſui vel alieni iur.quod ſi aliquis iurauit ſeruare ſtatuta populi: intelligitur ſi iuſta ſint. Et ibi dicit Nicolaus de neapo.quod quidam illam gloſ.reputat ſingula.ſed dicit ipſe quod allegat ſociam.in.l.eos.C.de vſuris.et pro illis.gloſ.eſt caſus in.c.j.de iureiurando.in ſexto.facit gloſ.ſingularis.in.c.ego.N.de iureiuran.in verbo, nulli.qd ſi conſiliarius ciuitatis: vel principis iurauit non reuelare ſecreta conſilij: intelligitur ſi conſilium ſit licitum: ſecus ſi illicitum. Et illam glo.pro ſingulari allegauit Roma.ſingulari.cccccxxiij.iurat quis de conſilio.facit glo.notabi.in.c.nerui teſticulorum.viij.diſtinctio.facit quod no.glo.in.c.tua.de homici.qd licet Herodes promiſerit puelle coram ſe pſallenti dare quod poſtulaſſet: non tamen erat obligatus tradere caput Ioan.baptiſte tanꝙ iſtud eſſet illicitum: facit gloſ.

131 Innocen.in.c.cum dilecti.de maiorita.⁊ obedien.ꝙ ſi † epiſcopus iuret conſeruare conſuetudines quas hactenus ſuperiores ſui obſeruauerunt: intelligitur ſi ſint laudabiles ⁊ honeſte et eſt caſus in dicto.c.j.de iureiuran.in ſexto.facit.c.petitio.ff.de iureiuran.qd iurans non eſſe contra aliquem.intelligitur in re illicita, ſecus ſi licita, vt pro defenſione rerum: vel perſone: facit quod not. Innocen.in.c.cum omnes.de conſtitutionibus.qd ſi prelatus iurauerit non alienare bona eccleſie, intelligitur illicite: ſecus ſi licite: vt pro cauſa neceſſaria: vel vtili.c.fina.de eccle.edifican. Et idem ſequitur ibi Panormita.pro hoc allegans.c.ex parte tua.de cleri.non reſiden.vbi iurans reſidere in eccleſia, poterit tamen ſe abſentare pro neceſſitate: et pro omnibus iſtis bene facit tex.in capi.veniens.et in.c.quintauallis.de iureiuran.et in.c.quemadmodum.eodem titulo.et in.c.ne dei.de ſimo.et in.c.ad hec.el.ij.de appellatio.et in.c.ex parte.⁊ in.c.iij.de accuſatio.et in.c.ex tenore.de ſenten.excommu.et in.c.ad aures.de tempo.ordi.et in.c.ij.de maio.et obedien.que

132 iura optime probant ꝙ ſub † generali iuramento non venit illicitum: vel iniuſtum.

Septimo adduco. Nam ſicut generalis ſermo non extenditur ad incognita.l.cum aquiliana.⁊.l.qui cum tutoribus.ff.de tranſactio.cum ſimili.eodem modo nec iuramentum.c.veniens.de iureiuran.⁊ ibi per glo.cum aliis infra allegandis. ¶ Octauo adduco quod nota. Bar.in.l.ſocietatem.§.arbitrorum.ff.pro ſocio.ver.quero quid ſi iuratũ ſit.ꝙ ſicut renũtiatio de non petẽdo reductionẽ ad arbitriũ

boni viri habet tacitam conditionem ſi eque arbitratum fuerit.c.
quintauallis.de iureiur.eodem modo iuramētum ſuper ea inter-
poſitum eandem recipiet reſtrictionem.¶ Nono adduco glo.or-
di.in.c.quemadmodum.de iureiur.vbi glo.connumerat plures ta
citas conditiones:que in iuramento ſubintelliguntur:⁊ per Bal.in
l.fin.ff.qui ſatiſda.cogantur.¶ Decimo adduco ꝙ habetur in.c.
pro nt nobis.de dolo ⁊ contuma.ꝙ ille qui iurauit parere manda-
133 tis iudicis:ſi grauatur poterit appellare:quia †tacite de iure ineſt,
qꝺ grauatus appellare poſſit.l.i.⁊ per totum titu.C.de appella.
¶ Undecimo adduco ꝙ no.Abb.in.c.cum cleri.in fine.de verbo.
ſignificatio.vbi dixit qꝺ ſicut in contractibus debet ſtricta fieri in-
terpretatio vt minus obligetur ꝙ poſſit.l.quicquid aſtringende.
ff.de verbo.obligatio.c.ad noſtram.el.i.de iureiuran.eandem in-
terpretationem recipiet iuramentum,vt minus obliget iurantē
quam poſſit.

Duodecimo facit ratio.nā iuramentū eſt quod-dam acceſſoriū ſeu ſequela ad
diſpoſitionem ſuper qua interponitur.nā merito debet ſequi na-
turam principalis contractus regula acceſſoriorū.de regulis iur.
in.vj.l.patris ⁊ filij.ff.de vulga.⁊ pupil.cum ſimi.vnde ex predictis
videtur ꝙ iſta concluſio.An iuramentum ſapiat naturam princi-
palis cōtractus videtur multum dubia ⁊ aliqñ ſapit ⁊ aliquādo non
vt.ſ.vidimus:vnde p aliquali intellectu huius materie accipe iſtā
134 concluſionem:qꝺ† iuramētū regulariter ſapit naturam principa
lis cōtractus,vt ſupra fuit oſtenſum.Limita procedere:quādo cō-
tractus non extendebatur ad aliquam rationē defectus cōſenſus:nā
eodem modo non extendetur iuramentū.ita voluit Bal.in.l.ſi quis
pro eo.ad ſi.ff.de fideiuſ.ita intelligēs.d.l.ſi.C.ne non nu.pe.⁊ ita
voluit Inno.in.c.i.de indi.⁊ Romā.in.l.ſtipulationes nō diuidun
tur.in pe.char.l.eod.Et ita poſſunt intelligi plura dicta.ſ.allega.
ſed ſi cōſenſus in primo cōtractu appoſitus extēdebat ſe ad aliqd
tamen ille actus alio modo per.l.modificabatur.Tunc illa modifi
catio tollitur per iuramentum:nec in hoc imitabitur naturā prin
cipalis cōtractus:⁊ ex hoc poſſunt tolli multa.videlicet ꝙ iuramē-
tum impedit more purgationē.Item compellit preciſe ad factum
Item facit emphyteutam non ſoluentem cadere a iure ſuo:⁊ mul-
ta alia ſupra adducta.

Secundo tempera procedere qñ contractus eſſet inualidus:quia cōtra
135 ius diuinum vel naturale.Nam eodem †modo iuramētū imitabi-
tur naturam principalis cōtractus:⁊ ſimiliter erit inualidū.c.non
eſt obligatoriū.de reg.iur.in.vj.cum ibi no.⁊ idem eſt dicendum qñ
eſſet inualidum ex cauſis de quibus per Bar.in.d.l.ſi quis pro eo.
ſed ſi iuramentū eſſet inualidum ratione defectus ſolēnitatis ciui-
lis:tunc cōtractum nō imitabitur.Sed ipſum virtute ſua firmabit p
regulam.c.cū contingat.de iureiu.⁊.c.licet.eod.titu.in.vj.⁊ aut.ſa-
cramenta puberum.C.ſi aduer.vendi.⁊ poteſt firmari ex pluribus
ſupra late deductis.¶ Tertio tempera ꝙ ſapit naturā primordia
lem.non aūt accidentalem que peruenit cōtractu poſt mortem:ita
voluit Franci.Are.in.c.i.de indi.arg.eorum que habentur in.l.itē
veniunt.§.cū prediximus.ff.de pe.here.⁊ qꝺ no.per Bar.⁊ doc.in
l.certi cōdictio.ff.ſi cer.pe.⁊ ita pcedit ſm eū illud qꝺ dicim⁹ qꝺ iu-
ramētū cōpellit nec ſuccedit obligatio ad intereſſe vt.ſ.deduxim⁹
qꝛ illud intereſſe ſuccedit ex mora.⁊ ſic ex quoddā accidēti.¶ Quar
136 to tēpera,qꝺ† ſapit naturā principalis cōtractus ꝙtū ad hoc vt
iurans in plus non obligetur,ꝙ obligaretur virtute contractus.d.
l.ſi.C.de non nu.pecu.tamen nō imitabitur reſpectu efficacitatis.
nam iuramentum ſemper efficacius firmat contractum ſuper quo
interponitur.l.ſi quis maior.C.de tranſac.cum multis aliis ſupra
deductis:facit accommodatum ſimile qꝺ dicimus de fideiuſſore q
imitatur naturam principalis contractus,vt in plus non obligetur
ꝙ principalis:tamen efficacius obligabitur.l.fideiuſſor.obligari.
§.fideiuſſor.ff.de fideiuſ.§.pe.inſtitu.de fideiuſſo.⁊ ita poteſt pro
cedere illud qꝺ iuramētum compellit preciſe ad factum.Item im-
pedit penitentiam in contractibus innominatis et plura alia de
quibus ſupra vidimus.

Quinto tempera ꝙ non ſapit naturā principa-lis contractus reſpectu trāſfu-
137 ſionis.Nam iuramentum †tranſfundit principalem cōtractū in
aliam ſpeciem:ſi eo modo actus melius valere poteſt.in.l.cum pa-
ter.§.filius matrem.ff.de lega.ij.de quo plura adduxi in primo ca-
ſu.¶ Sexto tempera procedere in exceptione non nume.pecu.ſe
cus vero ſi eſſemus in aliis diſpoſitionibus:ita procedit tex.in.d.l.
ſi.Ita dixerunt Moder.in rub.de iureiurā.in.vj.priuilegio:⁊ pro
hoc dicebant ponderare tex.in.d.l.ſi.ibi in huiuſmodi exceptione.
nam dictio huiuſmodi eſt reſtrictiua,vt no.Io.and.in.c.veniens.
de preſcrip.⁊ Domi.de ſancto Gemi.in.c.ij.vt lite penden.in.vj.et
ponderant ibi verba etiam in aliis inſtrumentis:ſed certe iſtud
non puto verum:qꝛ eſt contra ea que ſuperius late diximus vbi
etiam in aliis contractibus iuramentum imitatur naturam prin-
cipalis contractus.Item non eſt dare in hoc rationem diuerſi.nec
obſt.dictum verbum huiuſmodi:quia dico qꝺ ſtat demonſtratiue
non reſtrictiue:⁊ hec adde ad Moder.in.xxxij.priuilegio.¶ Se-
ptimo tempera procedere quando dato qꝺ recipiat reſtrictionem
ex natura contractus.Tamen poteſt aliquid operari:vt quia ſtri-
ctius obligat:⁊ accumulat forum foro.c.fina.de foro competen.in
138 vj.aut vero nihil poſſet operari vel patum,†⁊ non patitur reſtri-
ctionem ex natura contractus:ſed facit eum valere omni meliori
modo.dicto.§.filius matrem.ita dixit Panormita.in.c.tua.de ec-
cle.edifican.predictam regulam limitando dicens iſtud fore verū
tamen de hac fallentia ſatis dubito:quia multis ſupra deductis iu-
ramentum poteſt ſtrictius ligare et accumulare forum foro:⁊ tamē
non imitatur naturam precedentis contractus.Adde quod vir-
tute iuramenti poteſt peti pena vltra intereſſe Pet.de anchara.
in conſilio.cxlvj.apud antiquos:an contractus firmetur iuramen-
to quando vere pretium non interuenit.vide Pet.de ancha.con-
ſilio.ccxl.vide eundem conſilio.cclxxvj.et in conſilio.cclxxxiij.
¶ Octauo limita procedere in iuramento implicito:et ſimpli-
citer preſtito:ſecus in iuramento explicito:quia debet preciſe ob-
ſeruari etiam ſi aliquid adderet vltra naturam actus Bald.in.c.
que in eccleſiarum.de conſtit.dixi in.l.ij.§.i.ff.ſi cer.pet.in.ij limi.
ibi.An aliud pro alio.

139 **Septuageſimotertio.** †Licet in penis cō-uentionalibus di-
ſtinguamus:qꝺ aut ſunt appoſite loco intereſſe:⁊ non poſſunt exi
gi niſi quatenus intereſt,aut vero ſunt appoſite loco contractus:
et in totum poſſunt exigi.glo.in.c.quecunqꝫ.§.idem ſi.xxv.qꝺ.ij.
et in dubio preſumitur adiecta loco intereſſe.Io.an.in regulis bo
na fides.de regulis iuris.in mercuriali.Tamen ſi eſt appoſitum
iuramentum indiſtincte poteſt peti vltra intereſſe:ita pulchre no.
Pet.de anchara.in conſi.cxlvj.apud antiquos et modernos.mo-
uetur per.l.ſi quis maior.C.de tranſactionibus.vbi vult tex.quod
deierans teneatur ad penam conuentam:⁊ ſic iſta pena videtur im
poni ab ipſa lege:ergo merito poteſt peti vltra intereſſe.Quia pe-
ne legales ſunt exigibiles etiam vltra intereſſe dicto.c.ſi eccleſie.et
c.ſtatuimus.xvj.queſtio.i.et.l.ſi quis in tantam.C.vnde vi.Iſtud
tamen tempera procedere dumtamen talis pena nō excedat qua-
druplum vere ſortis,vt ibi per eum.et idem voluit Roma.⁊ ibi di
xi in.l.ſtipulatio iſta.§.alteri.ff.de verbo.obli.
140 ¶ †Septuageſimoquarto.Licet cōpulſus ſoluere id ad quod
tenetur nō poſſit reuocare ſolutionem:vt eſt caſus ſingularis in.l.
ſi.§.ſi.ff.qꝺ metus cā.nihilominus cōpulſus iurare id ad qꝺ tenetur
poterit petere abſolutionem a iuramento.ſingulare fuit verbum
Ioan.and.in.c.ad noſtram.de iureiuran.ſequitur Roma.ſingula-
ri.cccccxxviij.iurat quis metu compulſus pro hoc dicto adducens
rationes vt ibi per eum.
141 ¶ †Septuageſimoquinto.Licet non valeat conuentio vt cre-
ditor non poſſit probare creditum niſi per certam ſpeciem pro-
bationum,puta per teſtes vel inſtrumenta,vt not.glo.in authen.
vt ſine prohibitione matres debi.et eredi.§.quia vero.⁊ in authē.
iubemus.C.de iudi.et canoni.in.c.ij.de proba.Tamen iſtud fal-
lit quando eſſet interpoſitum ſacramentum:nam illud ſeruandū
erit:⁊ ex quo poteſt ſeruari ſine interitu ſalutis eterne:ſingulare fuit
verbum Speculatoris in titulo de probat.§.fina.verſi.quid ſi de-
bitor.argumen.c.ſi vero.⁊.c.ad noſtram.de iureiuran.ſequitur Lo
puo ⁊ Dominicus in.c.Quis.de pact.in.vj.⁊ Ioan.and.⁊ Imol.
in.c.ij.de probat.⁊ Alex.conſi.cij.viſo proceſſu.in fin.in.v.volumi.
concludens valere conuentionem qꝺ debitor non poſſit ſolu.de-
biti in totum vel in parte niſi per inſtrumentū debiti inciſum:ſub-
de tamen ꝙ iſto caſu quando quis non poteſt probare per ſpeciē
probationis ad quam ſe aſtrinxit cautela eſt:qꝺ procures quod
iudex ex officio ſuo examinet teſtes pro iuſtitia tua deponen-
tes.nam iſto caſu iudex poterit credere teſtibus non obſtante
conuentione:nec iuramento.ita voluit Speculator in loco preal
legato.ſequitur Romanus ſingulari.ccvj.incipit dubium eſt an
valeat contractus.et moder.in cautelis et incipit,ſtatuta quan-
doqꝫ.in penulti.char.dixi inſtitu.de literarum obliga.vbi quam-
plura ſimilia adduxi.

142 **Septuageſimoſexto.** †Licet donatio remu-neratoria:ſeu ꝑpter
mortē inter perſonas prohibitas ſit permiſſa,vt inter virū ⁊ vxo
rem patrem ⁊ filium vt de primo eſt caſus in.l.quod autem.§.ſi vir
ff.de donatio.inter virum ⁊ vxo.in.l.ſi diuortio.ff.de verbo.obli-
gatio.De ſecundo glo.in.l.ſi donatione.C.de collat.et in authen.
vnde ſi parens.C.de inoffi.teſtamento.tamen eſt neceſſe de meri-
tis vere conſtare:nec ſufficeret donantem dicere ꝙ donat propter
merita gloſ.eſt in dicta.l.ſi donatione.quam omnes ibi ſequun-
tur.l.ſi forte.et quod ibi omnes not.ff.de caſtrenſi pecul.l.prima.§.
mutuam.ff.que in fran.patroni.Ioan.and.in rubri.de rebus ec-
cle.non alienan.in addi.ad Specula.per Alexan.plures concordā
tias adducentem in conſilio.lx.conſideratis verbis.et conſilio.cj.
viſis inſtrumentis.in pe.char.in primo vol.⁊ eſt tex.melior de iuro
ſm Ang.

ſm Ang. ibi quē ipſe non allegat in.l.etiam.§.ex preterito.ff.de maon.vindic. Tamen predicta non habent locum quando eſſet facta metio meritorum cum iuramento.ita pulchre not. Bald. in dicta.l.ſi donatione.argumeto.eorum que habentur in authen. q̄ obtinet.C.de proba.ſequunt Moderni in tractatu de contractibus ſimulatis in.vij.preſumptione. dicentes qđ ex hoc datur cautela ad adiuuandam donationem vt donans bene ſpecificet merita,et ſeruitia:et iuret illa vera eſſe. Nam per ſacramentum cōfeſſioni ſtabitur. Illud tamen dictum nos pono pro conſtanti: qr̄ ſi contrarium tenuit Alex.in.d.l.ſi donatiōe.ꝛ dixi in tract.meo de dona.inter virum ꝛ vxorem.

143 ¶ †Septuageſimoſeptimo. Licet verba debeant interpretari ſm mentem ꝛ intentionem proferentis.l.non aliter.ff.de leg.i.l.ij. C.de lib.prete.authen.preterea.c.intelligentia.de verbo.ſigni.cū ſi. Tamen fallit in iuramento:qr̄ illud interpretatur ſm intentionem deferentis.non ſm intentionem iurantis.ſi ambigue iurauit vt deferentem deciperet.c.quecunq̄.xxij.q.

144 ¶ Septuageſimooctauo. Nam licet alias per calorem iracundie quis non excuſetur a delicto.l.ſi non conuitij.ꝛ ibi glo.C.de iniur. Tamen iurans ex calore iracundie:non obligabitur iuramento.c.ſicut ex literis.ꝛ ibi Joan.and.et docto.de iureiuran.ſequitur Roma.ſingulari.cccccxxv.volens cōmentare.l.quicquid calore.et dicit qđ de hoc legiſte habent vnum text.in.l.ij.C.ad.l.iul.maieſt. qui tamen ſolum dicit qđ talis non incidit in crimen leſe maieſta. Dei et idem etiam dicimus in voto et confeſſione ex calore iracundie emiſſis:quibus vouentes ꝛ confitentes non obligantur.de primo gloſ.ſingula.in.c.ij.de conuerſione coniugato.de ſecundo in.c. ex literis.de diuort.quod profecto videtur mirabile:quia alias ſimplex contractus ad pias cauſas ex calore iracundie celebratus valet,vt eſt caſus ſingularis in.c.ſunt qui opes.xxvij.queſtio.iiij.vbi ſi quis opes cumulat et vno impetu eccleſie contulerit,valebit donatio.et illum pro ſingulari allegat Roma.in loco preallegato.et tn̄ iuramentū calore iracundie emiſſum iurantem non obligabit. Illud tamen tempera quando calor fuit tantus quod deliberate illud iuramentum non feciſſet.ita voluit dominus Anto.in dicto c.ſicut ex literis. Aduerte tamen quod licet calor iracundie non excuſet a delicto. Tamen minuit penam.l.j.C.ſi quis imperatori maledixe.l.famoſi.ff.ad legem iuliam maieſta.ſequitur Roma.in loco preallegato.duas pro hoc adducens rationes.facit gloſ.in c.ſi quis iratus.iij.queſtio.e.iij.facit quod pulchre no. Areti.conſilio.lxxx.quod ſi delinquens aliqua iuſta cauſa fuit prouocatus ad iracundiam non punietur vt homicida,ſed ſolū de exceſſu.

145 Septuageſimonono. Licet epiſcopus clericum et pater filiū in ſtudio ex eorum licentia exiſtentibus poſſint reuocare maxime iuſtis cauſis interuenientibus:facit qđ dicimus qđ clericus ſine licentia epiſcopi nec filiusfami.ſine licentia patris votuʒ peregrinationis non adimplent. De primo in.c.non oportet.de conſecra. diſtinctio.v. De ſecundo in.c.tribus.xxij.queſtio.iiij.ꝛ in.c.proxi. eadem cauſa ꝛ queſtione.et idem dicimus in vxore vt votum abſq̄ licentia viri non impleat.c.voluit.ꝛ c.manifeſtum.xxxv.queſtio. v.facit quod dicimus in ſimili qđ ciuitas poteſt reuocare ſubditū ſuum alibi degentem:caſus eſt ſingularis in.l.fina.ff.de decre.ab ordine faciend.et illum pro ſingulari allegauit Roma.ſingulari cccccxxv.poteſt ne dominus.et pro hoc dicit ne facere text.in.l. promulgatam.C.de officio prefecti vrb.alias prefecti officiorum. ꝛ etiam facit ſm.l.ij.C.de commodat.ꝛ in.l.collegatorum.ff.de interdicti. Tamen ſi clericus vel filiusfamil.ex licentia epiſcopi et patris in ſtudio exiſtentis iurauerunt creditori non exire territoriuʒ donec ſoluerint non poterunt ante ſolutionem per epiſcopuʒ:vel patrem retro reuocari. Joan.and.in regula.ꝛ nialis.de regulis iu. in ſexto.in mercuria. Abb.in.c.venientes.de iureiuran. Quod tamen magis intelligo procedere alia ratione q̄ virtute iuramenti, vt ibi per eos habetur.

146 ¶ †Octuageſimo. Qui promiſit ſe preſentare certo tempore:et fuit detentus in priuato carcere:ſi habuit copiam exeundi:ꝛ nō fecit non excuſatur a pena:ſecus vero ſi eſſet detentus in publica cuſtodia quam non debet euitare etiam ſi habeat copiam exeundi.gloſ.eſt nota.in.l.ſuccurritur.ff.ex quibus cauſis maio.dicens propter hoc fuiſſe determinatam queſtionem vltra montes,vt ibi per eos.tamen illud limita non procedere:quando detentus in priuato carcere iuraſſet carceres non exire:nam iſto caſu indiſtincte a pena ratione periurij excuſabitur,etiam ſi facultatem exeundi habuit:quia non licuit ſibi iuramentum etiam metu extortuʒ ante abſolutionem violare:ita pulchre nota Bald.in dicta.l.nec non.§.item ſi quis.ſequitur Barba.in.c.ſignificante.de pignoribus.faciunt que vidimus.ō.in.lix.caſu.

147 ¶ †Octuageſimoprimo Licet pactum.l.commiſſorie in pignoribus ſit improbatum.l.prima ꝛ ſecunda.C.de pact.pignorum.c.ſignificante.de pignoribus. Tamen ſi interuenit iuramentum virtute iuramenti ſeruandum erit.ita voluit Innocen.ꝛ magis communiter ſcribentes in.d.c.ſignificante.ꝛ Bal.in.d.l.ſi quis pro eo.ff de fideiuſſo.

148 Octuageſimoſecundo. †Nā licet minor leſus poſſit implorare beneficium in integrum reſtit.vt per totum titulum.de minoribus. Tamen fallit quando prius minor ſe maiorem iuraſſet. Nā ratione mendacij iurati:ſi poſtmodum contrahat,ꝛ ledatur:non poterit in integrum reſtitutionem poſtulare.l.ſi alterius.ꝛ per totum titulum.ſi minor ſe maiorem dixerit. Tempera tamen ſingulariter.qđ excludetur a beneficio in integrum reſtitutionis. Tamē non excludetur a iure petendi reciſſionem contractus:ratione ſolennitatis omiſſe requiſite a ſtatuto in contractu minoris.dictuʒ fuit ſingulare Joan.and.quem refert Roma.conſilio.xii.viſo facto preſuppoſito:quod teneas menti ad limitationem illius tituli. Illud tamen dictum Joan.and.limita vt per Panormita.conſilio.cxlj.ſi autem ſtatuto caueretur qđ filiusfamilias non poſſit ſe obligare ſine conſenſu patris et ipſe aſſerat ſe patremfamili.an ex hoc poſſit obligari.vide Paul.conſilio.clxxiiij.quod non. An autem minor leſus poſſit petere abſolutionem a iuramento:et recedere a diſpoſitione authentice ſacramenta puberum.dic prout nota.Paulus conſilio.ccv.nec ab ordinario:nec a pontifice:dic vt ibi.

149 ¶ †Octuageſimotertio. Licet per ſimplicem renuntiationeʒ iuri de futuro renuntiari nō poſſit.l.prima.§.decretalis.ff.de ſucceſ. edicto.l.qui poteſt.§.quis.ff.de regulis iuris.l.qui ſuperſtitis.et dicta.l.in poteſt.ff.de acquirenda heredit.l.ſi ita ſcriptum.§.ſi ſub conditione.ff.de leg.ij. Tamen fallit quando interueniſſet iuramētum.nam iuramento validatur. Roma.conſilio.xxij.propoſito: allegat.c.quāuis.de pactis.in ſexto.et.l.pactum ſm vnum intellectum glo.C.de pactis.facit quod in ſimili dicimus qđ ſimplex renuntiatio iuri de futuro calore iudicij validatur,vt per gloſ.in.l.ſi.ff.de curat.bonis dando.ꝛ in.l.prima.C.de pactis.et dixi in effectibus caloris iudicii.vnde idem dicendum eſt in iuramento.et iudicium et iuramentum equiparantur.l.qui iuraſſe.ff.de iureiuran. cum ſimilibus.

150 Octuageſimoquarto. †Lʒ regulariter nō poſſit acquiri alteri actio ipſo iure:ſed requiritur ceſſio,vt no.in.l.poſſeſſio quoq̄.§.ſi poſſeſſio.ff.de acqui.poſ.ꝛ in.l.ſtipulatio iſta.§.ſi ſtipul.ff.de verb. oblig. Tamen fallit ſi iuramentum interueniſſet:nam acquiritur actio ſine ceſſione ſicut etiam dicimus q̄ requiritur virtute guarentigie ꝛ caloris iudicij,vt per Bar.in.d.§.ſi poſſeſſio. Roma.conſi. lxxvi.in cauſa Salomonis.alle.Bal.in.l.pactū qđ dotali.C.de col.

151 ¶ †Octuageſimoquinto. Licet per metuʒ promittens:ſi poſtmodum ſoluat nullo ſubſiſtente metu nō poſſit repetere tanq̄ per ſolutionem ſpontaneam,metus cenſetur purgatus.l.ij.C.qđ metus cauſa.l.pe.ff.de condi.ob tur.cauſam. Tamen fallit quando quis per metum iuraſſet obſeruare contractum.nam poſt modum ſoluendo non cenſebitur approbare et repetere poterit:quia videtur magis ſoluiſſe metu periurij euitandi q̄ approbandi contractuʒ. Barto.et Bald.in.l.ij.C.quod metus cauſa. Roma.conſilio.xiiij. viſo ꝛ diligenter.

152 ¶ Octuageſimoſexto. Iuramentum habet hoc precipuū:vt defectum ſatiſdationis ſuppleat. Nam quando quis non poteſt ſatiſdare:ſatis eſt q̄ iuratoriam preſtet cautionem.authen.generaliter.C.de epiſco.et cle.de hoc dic vt late dixi in.l.ij.ff.ſolu.matri.vbi limitaui.xiiij.modis.

153 ¶ †Octuageſimoſeptimo. Licet epūs aduerſus proprium conſtitutionem diſpenſare poſſit:etiam ſine cauſa:qr̄ ſicut motus fuit ad concedendum,ita poteſt moueri ad tollendum ſiue diſpenſandū. eſt enim par ius tollendi ꝛ diſpenſandi.ca.verbum.de peniten.diſtin.j.no.Inno.in.c.cum ad monaſterium.de ſtatu regul.ſequitur Jo.an.in regula cui licet.ꝛ in regula generi.de reg.iur.in.vj.in mercuria. Tamen illud fallit quando conſtitutio eſſet iurata:qr̄ non poteſt ſeipſum a iuramento abſoluere:cum non poſſit ſibiipſi autorari.cle.vnica.de reb.eccle.non alie.l.j.ff.de autori.tutorū. Eſſet enim idem pars abſoluta.ꝛ idem abſoluens:qđ eſſe nō poteſt.iij. q.iiij.c.nullus.cuʒ ſeq.ꝛ ita in terminis firmauit Roma.cōſi.cccxxv. quo ad primum.

Vide aliud quod poſui in apoſtillis in.l.filiusfa.in.§.diui.ff.de lega.j.

¶ Vide aliud qđ poſui in.l.omnes populi.in epo.in.v.qđ:principali Bar.qn̄ ſtatutum diſponit:qđ habeat locum etiam in preteritis. Tamen non ſit extenſio ad deciſa iuramēto,tranſactione,preſcriptione vel re iudicata.ita vult Bar.ibi.ꝛ Pau.conſilio.cccciij. viſo puncto.ꝛ Aret.conſilio.ciiij.

154 ¶ †Item hoc precipuum habet iuramentum,vt in dubijs opinionibus illa ſit tenenda que ſuadet ſeruari iuramentum:niſi papa illud declaret.c.per venerabilem.in fine.de electioni.not.gloſ.

in.c.petitio.de iureiuran.ꝛ docto.in.c.quanto.eo.titu.ꝛ ita voluit Matthe.in tracta.ſuo de elec.adducens opi.varias:ꝛ ſuadet.Naȝ in dubio benignior pars eſt tenenda.l.benignius.ff.de legibus.ſa cit.c.ſi.ff.de re iudi.ſed profecto benignior pars eſt illa que ſtat pro iuramento fauore anime.c.iuuenis.de ſponſali.ꝛ melius eſt arctare ligatum ꝙ non ligatum.ergo.

155 ¶ Facit † quod dicimus:q2 procurator conſtitutus ad recipiẽduȝ non poteſt confiteri ſe accepiſſe.l.j.§.mutuam.ff.ſi quid in fraudeȝ patro.Bar.ꝛ ſcriben.in.l.ij.§.ſi.ff.ſi certum petatur. Tamen ſi in procuratorio fuit ſubiecta clauſula ꝛc.et iurauit habere ratum et gratum quicquid per procuratorem factum erit poterit etiam confiteri recepiſſe: et dominus obligabitur. Paulus conſilio.cccx. dic vt ibi.

¶ Licet debitor non habens pecuniam:poſſit ſoluere de melioribus rebus,vt in authen.hoc ſi debitor.C.de ſolutio.Tamen fallit quando iuraſſet ſoluere in pecunia numerata.dixi in.l.ij.§.j.ff.ſi cer.peta.dic.vt ibi.

Licet iudex non poſſit ex officio ſuo ſupplere.l.iij.§.hoc autem iudicium.ff.de damno infecto.cum ſimili.tamen quando eſt metus ne ipſe incidat in periurium:puta quia iurauit ſeruare ſtatuta poteſt ſupplere partibus etiam inuitis ex ſuo officio.roma.conſilio.cccxvij.in propoſito.

¶ Vide Bal.in conſilio.ccclxi.proponitur in primo volu.qđ iuramentum operatur idem quod clauſula derogatoria non obſtante lege vel priuilegio.

¶ Effectus iuramenti tollitur quando actus celebratur inter duos iudeos.Paul.conſilio centeſimo in fine.

Tractatus de virtute et viribus iuramenti excellentiſſimi.J.V.interpretis D.Marci antonij Bauerij Finis.

Tractatus perutilis in materia Societatū, tam de iure ciuili quam in foro conſcientie, Editus per clariſſimum. J.U.D. do. Angelum de Periglis de Peruſio Incipit.

Prefatio.

QUoniam laicorum frequens eſt vſus in cōtrahendis ſocietatibus negotiandi. vt vnus ſociorum pecuniā. alter operā ponat. Et ſimiliter in ſocietatibus. Aut negotiationibus animaliū quas ſoccitas vulgo appellamus Circa que plura tam in foro iudiciali quaꝫ in foro cōſcientie dubia occurrere poſſe videntur. Ideo requiſitus ego Angel. de periglis de peruſio iuris vtriuſqꝫ minimus doctor. a quodā religioſo ⁊ honeſto viro fratre cōfeſſore obſeruante regulam Beati Franciſci, vt quid circa predicta etiā pro ſalute animarū ſentirem in ſcriptis redigere deberem. Et licet in hac re preſertim quantū attinet ad forū conſcientie me inexercitatū ⁊ inexpertum eſſe cognoſcā: tamen vt voto querentis ſatiſfaciam, in omnibus tamen me remittendo correctioni et emendationi cuiuſlibet melius ſentientis: et preſertim canoniſtarum ⁊ theologorum. Que circa predicta ſentio breuiter ſubiiciam tam de iure ciuili (vnde hec materia principium ⁊ originem habuit) quam de iure canonico: licet in paucis locis tangatur. Solum enim aliqualiter habetur in decretis. xiiii. queſtio. ii. c. plerique. et in decretalibus aliqualiter habetur in. c. per veſtras. de donationi. inter virū. Et remiſſiue docto. tangūt in. c. fina. de vſuris. Hoſtien. vero in ſumma ſua in titu. de vſur. Sanctus Thomas de Aquino breuiſſima verba profert ſecūda ſecunde. queſtio. lxxviii. ver. ad ſecundum ſic proceditur, arguendo ad quintū dicendū. Frater Bartholomeus de ſancto Concordio ordinis predicatorum in ſua ſumma de caſibus conſcientie, que vulgariter appellatur, la piſanella. ſuper verbo, ſocietas. aliqua etiam compendioſe enarrat.

De duobus principaliter queritur.

Primo. quando ſocietas contrahitur ad aliquam mercantiam vel artem in qua vnus ſociorum ponit pecuniam tantum. Alter operam tantum.
Secundo de negotiatione et ſocietate animalium quam ſoccitam appellamus.

Summarium.

Circa primum de. xviii. dubitari veriſimiliter poſſet tam in foro iudiciali quam in foro conſcientie.

1 Primo. an talis ſocietas valeat.
2 Secundo qualiter partes diuidantur inter ſocios lucri et damni ſi nil inter eos eſt expreſſe conuentum.
3 Tertio. an dicti ſocii licite poſſint conuenire vt vnus duas partes lucri et damni. alius tertiam ſuſtineat.
4 Quarto. an poſſint conuenire vt vnus ſociorum duas partes dāni et vnam lucri ſentiat: et alius econtra duas partes lucri et vnam damni habeat.
5 Quinto. an inter dictos ſocios valeat pactum quod deducto damno de lucro vnus ferat duas partes et alter vnam.
6 Sexto. an inter predictos valeat pactum vt vnus ferat tres partes lucri et alius quartam et periculum ſit commune.
7 Septimo, an poſſit committi diſceptationi eius qui recepit pecuniam vt aſſignet partem lucri et damnū quantum ſibi videbitur.
8 Octauo an valeat pactum ꝙ vnus lucretur tantum, alter damnuꝫ tantum ſentiat.
9 Nono quando factum eſt pactum de damno, ⁊ nihil dictum eſt de lucro vel econtra.
10 Decimo. qñ ſocii ex diſparibus partibus fundigum vel apothecā conduxerunt, pro qua parte ad penſionem teneantur.
11 Undecimo, quando talis ſocietas contrahitur vt capitale ſit ſaluū.
12 Duodecimo. an in dubio in dicta ſocietate ſi capitale perditur dānum ſit commune vel ſolum illius qui pecuniam poſuit.
13 Decimotertio. an per pactum fieri poſſit vt periculuꝫ capitulis ſit commune.
14 Decimoquarto. an ille qui ſemel pecuniam poſuit ſi perdita eſt ante finitam ſocietatem teneatur iterum pecuniā ponere.
15 Decimoquinto. an capitale dicte pecunie finita dicta ſocietate ſit commune vel ſolum illius qui pecuniam poſuit.
16 Decimoſexto. quando vterque ſociorum mixtim ponit pecuniaꝫ etiam operam: ſed vnus maiorem quantitatem pecunie quam alter, pro quibus partibus lucrum et damnum diuidi debeat.
17 Decimoſeptimo. an q tm̄ operas ponit debeat habere ſalarium.
18 Decimooctauo quando ponens operas tantum vult aliquid certum pro operibus et non vult teneri de damno.

Prima pars Tractatus.

1 IN primum reſpondeo † ꝙ talis ſocietas ad mercantiam vel artem in qua vnus ponit pecuniam alter operam tantum, valet et eſt licita, tam de iure ciuili quaꝫ de iure canonico ⁊ diuino. l. i. C. pro ſocio. quia ſepe opera alicuius pro pecunia valet. inſtitu. eo. §. ii. qđ tenet glo. xiiii. queſtio. ii. c. plerique. Idem tenet hoſti. frater Bartholomeus, et ſanctus Thomas in preallegatis locis. quod intelligi debet quando mercantia et ars eſt licita et nō prohibita. in. c. per veſtras. extra de do. inter virum et vx.

2 Ad ſecundum dico quod † inter dictos ſocios in dubio lucrum et damnum erit commune quolibet iure. l. ſi non fuerit in prin. ff. pro ſocio inſtitu. e. §. i. et ita tenet hoſti. in ſumma de vſuris. §. quod ſi contrahatur ſocietas. Idem ſanctus Thomas ſecunda ſecunde. queſtio. lxviii. Ubi aſſignat rationem quod iſte qui mittit pecuniaꝫ per modum ſocietatis non transfert dominium pecunie ſue in ſocium. ſed apud euꝫ remanet ita quod cum periculo ipſius ponentis pecuniam ſocius negotiatur. Et ideo poteſt licite partem lucri inde prouenientis petere tanquam de re ſua. Et cum ſocietas inſtar et ſimilitudinem fraternitatis habeat. l. verum. ff. pro ſocio. Sicut ergo inter fratres debet ſeruari equalitas, ita et inter ſocios. hanc tamen equalitatem ſeruādam dictus frater Bartholomeus in. d. ſua ſumma ſic declarat videlicet, vt ſi ego pono in ſocietate centum et tu ponis induſtriam et laborem tuum. In fine anni facta ratione ego accipiam illa centum et tu pretium perſone tue ſiue induſtrie. quod ponamus eſſe ſiue valere alia centum. Poſt hec quicquidupereſt de lucro accipiam ego medietatem occaſione mee pecunie ⁊ tu aliam medietatem occaſione tue perſone. Et ſecundum hoc videtur velle quod ſi in fine anni functa ſocietate in totum reperiuntur. ccc. quod ego debeo habere centum loco illorum que in ſocietate poſui. et tu centum loco perſone tue et operarum. Alia centum diuidentur tanquam lucrum inter nos diuidendum. quod ſalua meliori determinatione mihi verum nō videtur nec de iure ciuili nec canonico vel diuino. Nam opera hominis nihil aliud eſt quam diurnum officium. l. i. ff. de operis liber. immo opera hominis dꝛ eſſe fructus hominis. l. iii. cum duabus ſe. ff. de operis ſer. ille ergo qui in ſocietate operā tantū ponit: nō dꝛ aliquid conſiſtens in ſorte vel in capitali ponere. ſed ſolum fructū perſone ſue: qui fructus aut vſufructus perſone correſpondet fructui aut commoditati illorum cētum que ego in ſocietate poſui. pro quo bene facit qđ dicit tex. in. l. cum duobus. §. ſi in coeunda. ff. pro ſocio. dum dicit quod pretiuꝫ opere eſt velamentum artis. Et hāc ſententiam ſequutus eſt Bal. licet predictas. ll. non alleget in. l. i. ii. queſtio. C. pro ſocio. ⁊ ſic intelligi debet quod ſupra proxima queſtio. dictum eſt, videlicet quod ſepe opera alicuius pro pecunia valet. i. pro commoditate ⁊ vſufructu dicte pecunie. Et ideo concludo quod de dictis. ccc. ego qui cētum poſui ante partem caput detraham. c. ec. que remanent tanquam lucrum inter nos diuidi debent. et ita vt ex ſupraſcriptis apparet videtur eſſe de mente beati Thome de aquino. Nec me in cōtrarium moueret ſi quis diceret fingamus illū qui ponit operas et induſtriam ſi locare vellet operas ſuas pro mercede certa quolibet anno reperiret centum ⁊ alius quinquaginta nec ſubiaceret alicui caſui fortuito q euenire poſſet in mercantiis, aut rebus artis illius quia reſpondeo et primo ꝙ illam mercedem quā habere poſſet nō dicitur ponere a prin. ſicut ille qui ponit dicta centum. Cū merces illa ſibi non debeatur a princi. locationis ſecundū guil. in. l. edem. C. loca. Ex quo ſequitur ſecunda reſponſio quod illa merces eſt fructus ſue induſtrie ⁊ operarū. immo recte intuenti quo ad eū nō eſt illa merces niſi ſua opera ⁊ induſtria cum in eius recompenſatione detur. Et ideo licet ex opera mercedeꝫ conſequatur, tamen ex mercede opere nullū fructuꝫ dicitur conſequi neque conſequi poteſt: qꝛ ſingulis de rebus opa preſtat cū ſit diurnū officiū: ⁊ ſicut vſure vſurarum nō debentur aliquo iure vt. l. fina. C. de vſur. Ita fructus mercedis opere deberi non poteſt. Nec ob. quod mercedē habet ſine periculo quādo operas locauit quia licet quando opas in ſocietate poſuit de periculo teneat tamē plus pōt lucrari quā eſſet merces quā habere poſſet locando operas ſuas.

3 Ad tertium † dico qđ dicti ſocii licite poſſunt cōuenire vt vn9 duas ptes lucri ⁊ dāni. Ali9 tertiā tm̄ cōferat ſi mō ille q plus ferre dꝫ aliud pl9 ſocietati cōtuliſſet vel pecunie vel ope vel īduſtrie qđ correſpōdet illi pluri qđ de ſocietate ferre debet. l. ſi nō fuerint. in princi. l. qđ enim in ſi. ff. p ſocio. Arbitrio ergo boni viri eſtimabitur an illud plus qđ in ſocietate ponit

correſpōdet illi pluri quod de ſocietate percipit nec alia certior doctrina tradi poteſt. ſed arbitrio boni viri ⁊ ad ꝓpriam conſcientiā remittendum eſt cum in hac actione pro ſocio que bonefidei eſt arbitrio boni viri ſequendum eſt. l. in propoſito. ff. pro ſocio. Si autem vnus plus altero non conferret, tale pactum etiam de iure ciuili non valeret ſecundū Azo. quem ſequitur accur. licet aliqui aliter dixerint in glo. in. d. l. ſi non fuerit. tamen hec opinio Azo. tanquam equior ⁊ iuſtior ſequenda eſt p. d. l. ſi nō fuerit in princi. ⁊. d. l. quid enī in fi. eo. titu.

4 ℂ Ad quartum dico † quod vnus ipſorum ſociorum nō poteſt paciſci. vt duas partes lucri ⁊ vnam partem damni ferat ⁊ alius econtra duas damni ⁊ vnam lucri: quia lucrum non intelligitur niſi deducto omni damno. Et ideo non poteſt vnus ſociorum plus de lucro participare quā de dāno vel ecōtra etiā de iure ciuili nedū de iure canonico vel diuino vt. l. mutius. ff. pro ſocio.

5 ℂ Ad quintum dico † quod valet pactum inter ſocios qꝺ deducto damno vnus ferat duas partes alter vnā: ⁊ hoc de iure ciuili. l. mutius in. fi. ff. pro ſocio. Quod tamē in foro conſcientie verum putarem ſi ille qui plus de lucro fert tantūdem plus pecunie, opere, aut induſtrie in ſocietate poſuerit. per ea que ſupra in. iij. q. dicta ſunt.

6 Ad ſextum reſpōdeo † quod pactum vt vnus ferat tres partes lucri ⁊ alius quartam ⁊ periculū ſortis ſit cōmune non valet aliquo iure: quia lucrum ſentiret pro maiori parte quam periculum. Et ſic pro ea parte contractus diceretur vſuracius. pro quo facit glo. in. l. cum duobus in. §. ſi. allegat. l. itē papinianus. ff. pro ſocio.

7 ℂ Ad. vij. reſpōdeo † quod valet pactum inter dictos ſocios vt cōmittatur diſcretioni eius qui pecuniā accepit vt aſſignet partem lucri ⁊ damni quantam ſibi videbitur ſecundū dictū fratrem Bartholomeū in piſanella. in verbo, ſocietas. Caueat tamē ille cuius arbitrio remiſſum eſt vt iuſte et eque partiatur ei plus de lucro aſſignando qui plus in ſocietate poſuit, alias nedum in foro conſcientie tenetur, ſed etiam de iure ciuili ſi inique partes faceret ad arbitriū boni viri reduci poſſet. l. ſi ſocietatē cum ſe. ⁊ ſe. ff. pro ſocio.

8 ℂ Ad. viij. reſpondeo † quod nullo iure ciuili canonico vel diuino contrahi poteſt ſocietas vt vnus tantum lucrum, alius tantum dānum ſentiat vel ferat. Eſſet enī iniquiſſimū genus ſocietatis, que leonina appellatur. l. ſi non fuerit in fi. ff. pro ſocio. Quod tamē verum eſt niſi ille qui tantū operas poneret aliquid certū pro ſua opera vellet ſine dāno: quia tūc non tanquā ſocius ſed tanquam locator operarum ſuarum ita paciſci poſſet vt infra latius in. xviij. q. dicetur vbi vide omnino.

9. Ad nonum dico. † quod quando factū eſt pactū de dāno licet nihil ſit dictum de lucro intelligitur idem pactū factū de lucro vel ecōtra. inſti. pro ſocio in. §. illud quod. et canoniſte ⁊ omnes ſequuntur.

10 ℂ Ad decimum reſpondeo † quod ſocij ex diſparibus patribus fundum vel apothecam conducentes locatori tenentur pro equalibus partibus: inter ſe autem tenentur pro rata ſocietatis. ⁊ ita diuidere debent dictū debitum mercedis ſicut diuidunt principale. et ſecundum dictas diſpares partes diuidi debent ſupellectilia ⁊ maſſaritie dicte ſocietatis. quod ſequendum omni iure videtur cū conueniat arbitrio boni viri quod in hac materia ⁊ iudicio pro ſocio verſatur vt dictum eſt in. iij. queſtio. Ita probat ⁊ determinat Bal. in. l. j. C. pro ſocio. in. xxiij. q̄ſtio. vbi dicit quod ſecundū dictas diſpares partes.

11 ℂ Ad vndecimū dico † quod de iure canonico et in foro conſcientie non poteſt paciſci quod capitale ſit ſaluū. ita ſentit glo. in. c. plerīq;. xiiij. queſtio. ij. De iure autem ciuili ſunt opinio. nam Bal. in. l. j. C. pro ſocio in. ix. queſtio. tenet quod tale pactum non valeat, neq; ex forma contractus, neq; ex eius natura. ideo dicit quod ſapit vſuraciam prauitatem. Hoſtien. autem in ſumma latius quam alter in titu. de vſur. §. an autem aliquo caſu vltra ſortem. ver. porro fieri poteſt. examinando hunc articulum concludit quod de iure ciuili talis ſocietas valet magis ex vi pacti quam ex natura contractus, tamen non eſt omnino equa. Et ideo in iudicio anime nō ſeruanda. Idem dicit Anto. de butri. in. c. fi. de vſu. tanquā. ergo hec opinio, qꝺ tale pactum non valeat ſit tutior ⁊ equior quolibet iure aut foro amplectēda ⁊ ſequēda eſt vt in. c. iuuenis extra de ſpōſa.

12 Ad duodecimum † videlicet an in dubio ſi capitale eſt perditū caſu, damnū ſit cōmune, vel tantū illius qui pecuniā poſuit. ⁊ rīdet glo. ꝙ in dubio nō eſt cōmune. l. ſi non fuerint. §. i. ff. pro ſocio. ⁊ ſic erit illius tm̄ qui pecuniā poſuit. licet glo. contrariā dicat ꝙ ſit cōmune in. l. i. C. pro ſocio. Tamen pro prima opinio. ꝙ nō ſit cōmune facit: quia ille qui capitale ponit non dicit cōicare capitale, ſed fructū eius. Nam ille qui operam ponit dicit ſolū fructū perſone ſue cōmunicare. cū opere ſint fructus hominis vt dictum eſt ſupra in. ij. q. Item quia ſatis habet ille qui operas poſuit ſi operas perdit abſq; eo ꝙ teneatur ad partem capitalis perditi. Dixit tm̄ Pet. quē refert Cy. in. l. j. C. pro ſocio. ꝙ aut dicta pecunia aut capitale ſtatim eſt perditū caſu fortuito anteq̄ alter ſocius operas poneret, ⁊ dānum erit cōe. Aut poſt operas preſtitas ē perditas ⁊ tunc damnū erit illius tm̄ qui pecuniā poſuit. ſatis enī habet ille de dāno q operas pdit. ⁊ hāc opinio. Cy. dicit eſſe equiorē. de iuris ciuilis tm̄ rigore lꝫ ſtatim pereat ſi tm̄ perit ex cauſa ſocietatis damnū videt̄ eſſe cōe. l. ſi id qꝺ. §. j. ff. p ſocio. opinio tamen Pet. quam ſequitur Cy. preſertim in foro cōſcientie magis mihi placet cū conuenire videatur arbitrio boni viri ꝙ in hoc iudicio verſatur. l. in propoſita. ff. pro ſocio. Adeo qꝺ ſi in principio ſocietatis totū capitale eſſet perditum, ⁊ modice operę: tūc adhuc putarē ꝙ pro aliqua parte ille qui operas ponit participare debeat de periculo capitalis poſtq̄ ratione dicti capitalis etiam participaturus erat de lucro. argu. l. ſi non fuerint. in princi. ⁊ l. quid enim. in fi. ff. pro ſocio. Que omnia procedunt vbi nulla eſt conſuetudo in contrariū. ſi autē conſuetudo eſſet vt periculū capitalis in dubio ſit cōmune quia illud quod eſt cōmune videbit̄ actū inter partes. l. qꝺ ſi nolit in. §. qui aſſidua. ff. de edil. edic. l. ſi prius in §. placuit. ff. de aqua plu. arcen. tunc dicerē qꝺ periculū ſit cōmune poſtq̄ hoc fieri pōt per pactū expreſſum vt tenet gloſ. xiiij. queſtio. ij. c. plerīq;. Sed ſi tale damnum capitale procederet dolo vel culpa alicuius ſociorum, illius ſolius eſſet periculum: cum ſocius de dolo et culpa teneatur. l. ſocius ſocio. ff. pro ſocio. in qua culpa comprehenditur leuis, non aut leuiſſima. ſufficit enī qꝺ ſocius talem diligentiam adhibeat in rebus cōmunibus qualē in rebus proprijs adhibere conſueuit vt. d. l. ſocius. licet enim periculum dicte pecunie regulariter ad eum qui eam miſit in ſocietate, tm̄ non intelligit̄ quando venit culpa conſocij etiam ſi expreſſe in ſe periculum ſuſcepiſſet. l. ſi. C. de nau. feno.

13 Ad decimumtertium breuiter rīdeo † ꝙ pactum fieri pōt qꝺ periculum capitalis ſit cōmune. qꝺ ſatis clare tenet gloſ. in. d. c. plerīq;. xiiij. queſtio. ij.

14 ℂ Ad decimūquartum. dico † quod ſi perditum eſt capitale ante finitam ſocietatem nō tenebitur ille qui capitale poſuit iterū ponere, ſiue periculū ſit cōe, ſiue non. quod tenet gloſ. in. d. l. ſi nō fuerint in. §. j. ff. pro ſocio. ⁊ in. d. l. j. C. eo.

15 ℂ Ad. xv. finito tēpore ſocietatis nō reperitur niſi capitale, † an dictum capitale pecunie cōmune ſit vel illius qui poſuit. licet Bald. hanc queſtio. late examinet in. d. l. j. in. ij. q. tamen mihi ita videtur dicendum, maxime in foro cōſcientie. Quia aut ex pacto vel cōſuetudine periculum dicti capitalis erat commune, ⁊ tunc communiter diuidi debet inter ſocios dictū capitale quod ſupereſt. Aut periculum dicti capitalis nō erat cōmune ſed ſolum illius qui capitale poſuit vt eſt in dubio. vt eſt dictū ſupra in. xij. q. ⁊ tūc totū illud capitale erit illius qui pecuniā poſuit. Cōgruit enī hoc arbitrio boni viri quod in hoc iudicio verſatur. ne contractus claudicet: vt ille qui participaturus nō erat de periculo capitalis, nō participet de ipſo capitali. Eſſet enim contra ius fraternitatis cui ſocietas comparatur. l. verum in princi. ff. pro ſocio Item cum ille qui pecuniā ponit eius cōmoditatem cōmunicare dicatur ei qui tantū operas ponit. Cum ille qui operas tantum ponit communicare dicat̄ fructum ſue perſone vt dictum ſupra ſit in. ij. q. ⁊ ideo capitale non eſt communicandum.

16 Ad decimumſextum reſpondeo † quod ille q tātum operas ponit qn̄ proficiſcitur cauſa ſocietatis debet habere expēſas de corpore ſocietatis ſm̄ Iaco. de are. ⁊ Cy. in. d. l. j. C. pro ſocio. quia lucrū non dicitur niſi deductis expenſis. C. de colla. l. illud. ff. pro ſocio. l. mutius. qꝺ intelligit Bal. in. d. l. j. exceptis expenſis quas facturus eſſet domi: quia ille fieri non debent de corpore ſocietatis. argu. l. ſed ſi lege. §. ſiautē. ff. de peti. here. Multum tamē in hoc putarem obſeruandū eſſe cōſuetudinē etiam in foro cōſcientie cū optima ſit. ll. interpres. l. ſi interpretatione. ff. de. ll. Cum etiā minime ſint mutanda que lōgam interpretationem habuerunt. l. minime eo. ti. cum etiam tacite videatur actum quod fieri conſueuit vt. l. licet. C. loca. Et dictum eſt ſupra in. xij. q.

17 ℂ Ad decimumſeptimū reſpondeo † qꝺ ſi vterq; ſociorū mixtim ponit pecuniam ⁊ operā. ſed vnus maiorē q̄titatem quā alter, ſiue ſit factū pactū pro quota parte quis lucrū ⁊ damnū ſentiat, ſiue nō ſit factū: ſed ſumus in dubio, tunc etiā de iure ciuili nō ſolū in foro conſcientie cōſiderandū eſt quis eorū in effectu in ſocietate poſuit licet enim vnus maiorē ſummā pecunie poſuerit ⁊ etiā operā ſuam tamen poſſet eſſe tanta induſtria alterius qui minorem ſummā poſuit quod excederet illū qui maiorē ſummā pecunie poſuit. vt ſi ſolus nauiget. ſi ſolus peregrinetur: ſi ſolus pericula ſubeat. d. l. ſi nō fuerint. in fine. principi. ⁊. l. quid enim. ff. pro ſocio. ⁊ facit quod ſupra dictum eſt in. iij. q.

18 ℂ Ad decimumoctauum. ⁊ vlti. reſpondeo † quod quando ponens operam tantum vult aliquid certum pro opera ſua ⁊ non teneri de damno valebit tale pactum aut conuentio. nec erit contractus ſocietatis ſed locationis operarum. Ita etiam concludit dn̄s frater Bartho. in dicta Piſanella ſuper verbo ſocietas in fine. vbi etiam ſubdit

etiam ſubdit ꝙ talis ponens operas poteſt paciſci nõ ſolum vt habeat aliquem ſummã certam pro ſuis operis ⁊ non teneatur de damno vt ſupra dictum eſt. Sed etiam vt talem partem lucri habeat et nihil de damno: quoniã illam partem lucri non recipit vt ſocius ſʒ vt locator operarum. Quod tamen intellige niſi damnum procederet culpa ipſius ponentis operas vt. l. item queritur. et. l. ſi merces. §. qui calumniam. ff. loca. Et ita intellige quod ſupra in. viij. queſtione dictum eſt.

¶ Secunda pars Tractatus.

Circa ſecundum princi. videlicet de ſocietate, negotiatiõe, ſiue ſoccita animaliũ diligentius animaduertendũ. Cum hec materia magis implicita, ⁊ minus bene declarata per maiores noſtros reperiatur. Et cũ frequentiſſima ⁊ quotidiana ſit preſertim cũ ruſticis qui minus iuris notitiam habent. l. quicunqʒ. C. qui admit. ideo plenius ⁊ clarius procedendum eſt, vt. l. legaui. §. ſi. ff. de aur. ⁊ argen. lega. Quare ſex modis prin. huiuſmodi negotiatio animalium contrahi ſeu exerceri poſſe videtur.

¶ Primo per viã ſocietatis quã ſoccitã vulgo appellamus. ⁊ hoc eſt quãdo expreſſe animalia traduntur gratia ſocietatis cõtrahende de illis vt dicit glo. in. l. ſi paſcenda pe. C. de pac. vel etiam qñ tacite quia non exprimitur ꝙ gratia ſocietatis vel ſoccite tradantur, ſed vt cõmunia ſint: ⁊ ſic pro parte dominium remanet apud tradentem, quia tacite pro alia parte videtur cõmunicari in illũ cui cõmunicatur etiam ſine traditione transfertur. l. prima. §. in ſocietate. ff. pro ſocio. et hoc etiam modo contrahitur ſocietas vel ſoccita. l. ſi tibi aree ff. de preſcriptis verbis. et bene facit quod dicit Bald. in dicta. l. ſi paſcenda pecora.

¶ Secundo quãdo dominium animalium nullo modo transfertur, ⁊ ſic animalia non communicantur, ſed ſola cuſtodia permittitur aliquo dato vel receptore tunc contractus locationis ⁊ conducti. dicitur. l. ſi quis vitulos. ⁊. l. ſi merces. §. apparet. ff. loca. facit. l. non ſolet et. l. qui mercedem. eo. titu. ⁊. l. naturalis in. §. at cum do. ff. de preſcript. verbis.

¶ Tertio quando animalia traduntur vt in totum dominium in recipientem transferatur, ⁊ ad meliorandum datur: et tunc reſultare dicitur contractus innominatus ⁊ competit actio preſcrip. verbis, vt. d. l. ſi tibi aree.

¶ Quarto qñ equa vel aſina alteri datur vt cooperiatur ab equo et non aliter ad meliorandũ: qui contractus ſpecies contractus innominati eſſe dicitur. d. l. ſi tibi aree.

¶ Quinto quando animalia eſtimata traduntur vt cõmodum vel incommodum ſit recipientis: quia tunc dicitur cõtractus emptionis. arg. l. eſtimate. ſol. mat.

¶ Sexto quando non apparet qũo animalia ruſtico conceſſa ſint an ratione ſocietatis vel ſoccite vel loca. vel alterius contractus. qđ facile cõtingere põt, preſertim qñ mortui eſſent principales contrahentes: quia tunc quis cõtractus in dubio preſumatur ⁊ qualiter ſortiri debeat capitale ⁊ fructus ex. j. dicendis apparebit.

Summarium.

1 ☞ Societas quando intelligatur tacite vel expreſſe contracta.
2 Iumenta ſi quis dederit iure ſocietatis, accipiens debet ea tenere per quinqʒ annos ſi tempus non fuerit limitatum.
3 Arbitrium boni viri circa quid verſetur.
Lex dura de iure ciuili ſeruanda.
4 Ablatum niſi reſtituatur, peccatum non remittitur.
Hominum negotia ſunt plura, ꝙ legum vocabula.
5 Pacta circa pecora paſcenda de iure ciuili ſeruanda.
Iura volunt quod in iudicio ſocietatis arbitrium boni viri verſetur.
6 Animal ineſtimatum dans, periculum ipſius cui regulariter pertineat.
7 Pacta conformia ſecundum conſuetudinẽ ſeruanda.
8 Caſus fortuiti periculum eſt commune quãdo animalia eſtimata traduntur inter ſocios.
9. Paciſci licet circa fructus ⁊ tempus eodem modo quo ſocietas durare debet.
10 Lucrari non eſt licitum cum aliena iactura. 19.
11 Uſura eſt quicquid accedit ſorti.
Fraternitatis iuri ſocietas comparatur.
12 Dominus ponens boues ⁊ terram qualiter paciſci debeat.
13 Animalia minuta accipiens quos redditus ſoluere debeat.
14 Porcam iure ſocietatis accipiens ſi non fuerit dictum de tempore triennio debet ea potiri.
15 Dominium animalium quando non dicatur transferri.
16 Contractus locationis natura.
17 Cuſtodia imperitia, qui pro cuſtodia mercedem recepit, annumeratur culpe.
Cuſtodiam alicuius rei recipiens, mercede recepta, de culpa leuiſſima tenetur.
18 Damnum debet eſſe cõmune: ſicut vtilitas communis eſt.
20 Actum videtur inter partes quod in dubio eſt conſuetum.

1 **Ad primum quando** † ſocietas vel ſoccita tacite vel expreſſe ſuper animalibus cõtracta eſt. Tunc rem vt clarior ⁊ facilior appareat cõſidero. iiij. caſus.

¶ Primus ſi contracta eſt ſuper animalibus groſſioris generis vt boum, vaccarũ, iumentorũ, ſiue equarũ, quorũ fructus in anno regulariter nõ aſcendit ad valorẽ matris, vt experiẽtia docet, que animalia ineſtimata ſocio cõmunicata ſunt ⁊ ſine alia communione terre. põt enĩ talis ſocietas animalium contrahi cũ terra et ſine terra vt dicit gloſſa. in. l. cum duobus in. §. ſi in coeunda. ff. pro ſocio.

¶ Secundus quando talis animalia communicantur eſtimata ſine terra.

¶ Tertius quando communicantur eſtimata vel ineſtimata cum terra.

¶ Quartus caſus qñ ſocietas vel ſoccita cõtrahitur ſuper animalibus minutis vt ouibus capris ſiue porcis.

Primo caſu quando cõtrahitur ſocietas ſuper animalibus groſſis ineſtimatis ⁊ ſine terra. Ubi aduertendum puto qđ aut nullũ pactũ factum eſt de capitali aut fructu. Et tunc reperio quedã iura extrauagãtia in extraordinariis capitula feudorũ in. ſi. x. collationis. Et rubrica dicit, cõſuetudo ſocietatis iumentorũ. ⁊ ſic ad literã ſi quis nigrũ vt in eo libro cõperio.
2 Si † quis dederit iumenta iure ſocietatis ille q accipit dʒ tenere ꝑ quinqʒ annos ſi nihil dictũ eſt de tẽpore, ⁊ oẽs pulledri debent eſſe cõmunes: ⁊ id qđ acquiſiuerint tpe trituratiõis, ⁊ in capite quinquennorum ſeparatur ſocietas. ⁊ ille qui dedit dʒ habere iumentũ ante partem. ſed ſi ille qui accipit dedit tertiã: ſcʒ dicit glo. partẽ pretij in emendo iumentũ, tunc iumenta ⁊ oia partiẽda ſunt per mediũ. Et ſi amiſerit iumenta ſua culpa q2 nõ cuſtodierit ⁊ corium oſtẽdere nõ potuerit vel caudam: emẽdare tunc dʒ. Et ſequitur alia rubrica cõſuetudo ſocietatis vaccarũ. Et nigrum ſic dicit. Si quis dederit vaccam alicui vt haberet eam iure ſocietatis ⁊ nõ dixit de tẽpore dʒ eam tenere per quinqʒ annos ⁊ oẽs vituli debẽt partiri per mediũ, ⁊ ille q dedit vaccã dʒ habere pro capo ſaluo ſi nihil dictũ eſt. Et ille qui ſuſcepit nõ de ſuo dedit in pretio vacce. Alioquin ſi partẽ pretij dedit, dicit gl. iij. per ea q̃ dicta ſunt ſupra in iumentis oia debẽt partiri per medium. Et ſi is qui accepit amiſerit vaccam ſua culpa, quia cuſtodẽ nõ miſit, vel nõ bene cuſtodiuit, ⁊ per hec vacca amiſſa eſt. q2 fures abſtulerũt vel lupus eam comedit, dʒ eam emẽdare ſuo ſocio. Satis enĩ equa videtur hec cõſuetudo ⁊ boni viri arbitrio cõue-
3 nire, qđ † boni viri arbitrium in hoc iudicio pro ſocio verſatur. l. in propoſita. ff. pro ſocio. ⁊ qđ conſuetũ eſt videtur inter partes actũ. l. qđ ſi nolit. in. §. qui aſſidua. ff. de edil. edic. ⁊. l. ſi prius. in. §. placuit. ff. de aqua plu. arcẽ. Si vero alia eſſet cõſuetudo ⁊ tunc aut equa ſcʒ cõſuetudo arbitrio boni ⁊ quolibet iure ⁊ humano ⁊ diuino ſeruãda eſt. ſi iniqua, ⁊ tunc ſi de iure ciuili obtenta eſt in cõtradictorio iudicio per viuũ actum ſeruãda eſt, vt dicit glo. in. l. ij. C. de epiſ. audi. De iure enim ciuili ⁊ ſi lex dura ſeruãda eſt. l. proſpexit. ff. qui ⁊ a q. dummodo tantam iniquitatẽ non cõtemnat qđ abuſio magis quã cõſuetudo dici poſſet, per ea q̃ habentur in. l. de quibus. ff. de le. ⁊ l. c. cum cõſuetudinis. de conſuetu. De iure vero diuino quo rigor iuris ciuilis nõ attenditur ſed iuſtitia ⁊ equitas. xiiij. q. ij. c. plerique. tũc dicta iniqua cõſuetudo ſeruãda nõ eſſet, immo ad reſtitutionẽ tenere-
4 tur ille qui ad damnũ ſocij ſeruire vellet. Cũ † nõ remittatur peccatũ niſi reſtituatur ablatũ. c. peccatũ. de reg. iur. libro. vj. Arbitrari enim põt bonus vir an equa vel iniqua ſit dicta cõſuetudo, cõſiderato valore animaliũ cõmunicatorũ: ⁊ opera ſocij, ⁊ fructus eorum. ⁊ ſi quis plus ponat quãliter, vt in ſi. dicit tex. in. l. ſi nõ fuerint. ff. pro ſocio. Alia enĩ certior doctrina tradi non põt. Si vero inter ſocios pactũ factũ eſt, ⁊ tunc cũ pluribus ⁊ infinitis modis pacta cõcipi poſſent. Cũ plura hominũ ſint negotia quã vocabula legũ. l. naturaliter. ff. de preſc. ver. Si ſingula pacta q̃ inter dictos ſocios concipi poſſent proſequi vellemus, nihil aliud eſſe videretur niſi rem quondã infinitã aggredi. Quare magis ꝑ viã regule ꝙ ſingulos caſus proſequendo
5 declarari poſſe videtur. iure enĩ ciuili videtur qđ † pacta circa paſcenda pecora facta ⁊ fructus eorũ ſint ſeruanda. l. ſi paſcẽda. C. de pac. Quod tũ ſane intelligendũ eſt dummodo qñ cõtracta talia ſint vt arbitrio boni viri equalitatẽ contineant, conſiderato capitali ex parte eius qui capitale ponit, et conſiderata opera ex parte eius qui recepit, per regulam quã ponit tex. in. l. ſi nõ fuerint. ff. pro ſocio. tunc eta. l. in propoſita. eo. ti. que iura volunt qđ in iudicio ſocietatis arbitrium boni viri verſetur. Et ideo cõſideretur quis plus ſocietati cõtulit vel pecunie vel opere vel cuiuſcunqʒ alterius rei cauſa, vt ille q

plus cōtulit plus lucri recipere poſſit.per quã regulã prudēs ⁊ di-
ſcretus homo faciliter dijudicare poterit etiã in foro cōſcientie an
pactum de quo querit equalitatē inter ſocios cōtineat,adeo qđ ſer
uandum ſit vel ne.Sed vt clarius huius rei veritas apparere poſſit
aduertendum qđ quandoq; pactū inter dictos ſocios fieri pōt cir-
ca ipſuʒ animal.l.capitale qđ in ſocietate ineſtimatū ponitur,quādoq;
circa fructus eius,quādoq; circa tps quo ſocietas durare debeat.
6 Primo caſu poſtq̃ ineſtimatū datum eſt † non videtur poſſe paci
ſci quod periculum ſit alterius quã ipſius qui ineſtimatū dedit.cuʒ
regulariter ad ipſum periculū pertineat vt dicit Bald.in.d.l.ſi pa-
ſcēda.Et vt equalitas ſeruetur in ſi.ſocietatis illud animal qđ pro
capitali poſitum eſt precipuum eſſe dʒ ipſius ponētis.Quodlibet
ergo aliud pactū qđ circa illud capitale fieret,nō videret equalitatē
⁊ equitatem continere.Si enī alter ſocius perderet capitale ſuū ſa-
tis eſt qđ alter perdat operas ſuas,vt late dictū eſt ſupra in.j.queſt.
princi.qñ ſocietas cōtrahitur ob aliquam mercantiam.Rñdeo ad
xij.queſitum.Et ſane intelligendū eſt qđ de periculo non teneatur
ſocius qui capitale non poſuit niſi proceſſerit ſua culpa:qz tunc de
illo inſolidum teneretur.l.cū duobus in.§.ſi in coeunda.ff.pro ſo-
cio.⁊.§.damna.ead.l.Ex quibus patet qđ nō liceret ſocio q animal
ineſtimatum in ſocietate poſuit paciſci vt de primis fructibus ca-
pitale ſuum detrahi poſſit.Quando aūt pacta fierēt circa fructus
⁊ tunc ſiue ſiant circa fetum vel lac vel frumentū qđ ex opera boum
7 queri ſolet vel poſſet vel equarū extricatione.Tunc † ſi talia pacta
conformia eſſent circa conſuetudinē ſeruanda forent.ſi de cōſuetu-
dine nō appareret tunc ſi cōſideratis capitibus ⁊ opera alterius ſocij
equalitatem arbitrio boni viri cōtinerent,vt ille q plus ponit plus
ferat,⁊ ſi equaliter ponūt,equaliter ferant ſeruāda eſſent.Quando
autem pacta fierent circa tēpus quo durare ſocietas deberet,⁊ tūc
ſimiliter equitas arbitrio boni viri ſeruanda eſſet.Conſueuit eniʒ
in aialibꝰ groſſis,quinimo talis ſocietas durare.nō ergo videt tutū
pro longe maiore vel minore tēpore cōtrahi preſertim in foro cōſciē
tie,cū nō videret poſſe trāſire ſine iactura vel dāno alterius ſociorū.

Circa ſecundum caſum quando

8 † animalia eſtimata traduntur,tūc periculum caſus fortuiti inter
ſocios eſt cōmune vt.d.l.cū duobus in.§.dāna.ff.pro ſocio ⁊ tenet
Bald.in.d.l.ſi paſcenda.Nec mirum qz tunc dicta eſtimatio facit
emp.arg.l.eſtimate.ſol.mat.Et habet perinde ac ſi ille qui dat ita
animalia mutuaſſet ſocio medietatē pretij,⁊ ipſe ſoluiſſet aliã me-
dietatem,⁊ cōmuniter ab ipſis duobus eſſent empta.Et ſic nimirū
ſi quilibet pro rata de periculo tenetur qđ ſine culpa alterius ſocio
cum tale periculū proceſſit.Sed ſi dolo aut culpa leui alterius ſo-
ciorum proceſſit,illius ſolius dolū vel culpã cōmittētis eſt periculū
per.d.§.dāna.Nec aliter poſſet iuſte inter ſocios,ſaltē in foro con-
ſcientie,paciſci.Circa fructus aūt ⁊ tēpus quo ſocietas durare de-
9 beat eodē † modo paciſci lʒ in hoc.ij.caſu quo eſtimata traduntur
vt ſupra dictū eſt proximo caſu qñ ineſtimata vt ſemper equalitas
arbitrio boni viri ſeruetur.Sed in hoc caſu diligētius aduertendū
eſt.Nam poſſet quilibet ſociorū ponere tm̄ reſpectu pretij animaliū
que eſtimata tradita ſunt.Sed ruſticus ſocius plus ponit reſpectu
operarum ⁊ cuſtodie:nō videt qđ fructus p mediū ſortiri debeat:et
de hoc alias dubitari vidi.Et ideo putarē arbitrio boni viri conue
nire vt equalitas ſeruetur.Quod ſi talis cuſtodia animaliū quã po
nit ruſticus ſit aut fieri pōt per pupillos aut minores,quorū opere
non ſunt in magna eſtimatione,lʒ alique ſint impuberes opere vt
l.ſi.de libe.cau.⁊ tūc ſi quã aliã vtilitatē ex animalibus percipit ſo-
cius ruſticus q̃ alius,vt feni vel letaminis,q̃ vera ſimiliter cū opera
paſtoris cōpenſari poſſet,⁊ tūc iſte fructus equaliter etiã in foro cō
ſcientie ſortiri poſſunt.Si vero opere paſtoris q̃s ponit ruſticus vl̃
poni facit,vel palee,feni aut herba quã ponit ruſticus,excederēt
alias cōmoditates letaminis quas hʒ ruſticus:⁊ tunc vt equalitas
10 ſeruetur preſertim in foro cōſcientie ne † cū aliena iactura alter ſo-
cius lucretur,aliquid ante partē ruſticus p paſtoris opera ferre dʒ
quod equiualeat eo qđ ſolus ponit,cū plus ponat quã alter,vt.d.
l.ſed nō fuerint.Nec enī poſſet ille qui operã nō ponit ſe excuſare ſi
nihil dare vellet dicēdo qđ ruſticus in vero nullã pecuniã poſuerit:
qz poſtq̃ eſtimata data ſunt,perinde habet ac ſi poſuerit,⁊ ipſe ru-
ſtico dictã partē pretij numeraſſet vel mutuaſſet.Nec ratione dicti
mutui aliquid a ruſtico repetere poſſet nec operã cuſtodie vl̃ aliud
11 cum † quicquid accedit ſorti ſit vſura.c.conſuluit et.c.in ciuitate de
vſur.Nec hoc caſu cōſuetudo ipſa excuſare poſſet in foro cōſcientie
poſtq̃ iniquitatem continet.⁊ coſocij damnū,⁊ iacturã ⁊ iuri fra-
ternitatis non cōueniat,cui ſocietas comparatur.l.verū.ff.p ſocio.

Tertio autē caſu quãdo eſtimata

vel ineſtimata animalia groſſa cum terra inter ſocios cōicantur vt ſi
cōmunico ruſtico vnū par boum vel vaccarū vt arare debeat certam
q̃titatem terre,⁊ tūc ſi ineſtimata tradidi periculū in totum ad me
ſpectat,ſi eſtimata cōe erit vt.d.§.damna.niſi proceſſerit culpa alte-
rius ſociorum vt ibi.qñ enī eſtimata tradunt vt in ſocietate ſint ille
cui traduntur pro medietate emere videtur,arg.d.l.eſtimate.ff.ſol.
mat.Nil igitur mirum ſi damnū eſt cōe qz poſtq̃ ille qui ponit dat
boues in ſocietate etiam terram ponit.Nil etiam mirum ſi fructus
terre eſt cōis.ponit enī vnus partem boum ⁊ operas.ſed qñ ineſti-
mati traduntur boues a domino qui etiã terrã ponit.cū in dubio
totum periculum boum pertineat ad dñm:poſſet tunc dominus
12 † qui ponit boues ⁊ terrã paciſci vt maiorē partē fructuū terre re-
cipiat:cū ruſticus tantū operas ponat:niſi opera ruſtici ⁊ induſtria
magis eſtimetur quã fructus qui venire poſſent ſimul ex bobus et
terra.Quia tunc nō ſolum fructus terre equis partibus partiendi
eſſent ſed etiã de fructibus terre iuſta ratione ⁊ ſalua cōſcientia ru-
ſticus plus ferre poſſet.per.d.l.ſi nō fuerint.qđ tamen totum arbi-
trio boni viri relinquitur.d.l.in propoſita.

Circa quartum quando ſocietas

ſiue ſoccita contrahitur ſuper animalibus minutis aduertendum
ante omnia qđ ſcriptū reperitur in dictis extrauagātibus.que hō
in ſi.vſuum feudorū.x.col.incipit rubrica.cōſuetudo ſocietatis ca-
prarum.⁊ ſic ſequitur nigrū.Si quis dederit caprã aut pecudē iure
13 ſocietatis ille qui accipit dʒ tenere per.iij.an.⁊ in vnoquoq; † anno
debebit dare pro capra.xij.formaticos bonos ⁊ optimos.pro pecu
de.vi.⁊ medietas capretorum ⁊ agnorū dʒ eſſe cōis,⁊ medietas lane
⁊ ille qui dedit capram aut pecudē ante partum:dʒ enim habere ⁊ ſi
ille qui accepit dedit tertiam tunc oia partienda ſunt per medium.
Et ſi ille qui accepit amiſerit culpa ſua:qz eã non cuſtodierit vel nō
bene clauſerit pecori ille dño tunc emendare dʒ.⁊ vt dictuʒ eſt bonos
formaticos dare dʒ ſʒ non quidem de vna munctura.qz ſi dedi tm̄
vnam pecudem aut vnã caprã tantū non dʒ mihi dare talem forma
ticum qualis pōt fieri de vna munctura tantū.ſed.iij.aut.iiij.mun-
cture in ſimul mitti debēt vt bonus formaticus inde fiat:qz ſi dedi
alicui.xx.aut.xi.pecudes aut totidem capras dʒ ne mittere vnã mu
gnituram ſimul ⁊ facere vnū formaticū de tota mugnitura.Certe
non ſed medie eſtimationis,ita qđ nō fraudetur qui dedit.nec qui
accepit.Sed ſi agni vel caprioli nati non fuerēt de vna capra vel pe
cude,non dʒ dare niſi medietatē formatici quē darent ſi nati eſſent
agni vel caprioli.Sequitur alia rubrica que incipit,ſit conſuetudo
ſocietatis porcarū.⁊ ſic ſequit nigrum.Si quis dederit alicui porcã
14 iure ſocietatis ⁊ nō fuerit dictū de tempore † tunc is qui accepit dʒ
eam tenere per.iij.annos ⁊ oēs porcelli qui nati ſunt partiēdi ſunt
per medium in vnoquoq; anno vel ſi placuerit dño ⁊ ei qui accepit
tenetur vſq; in capite trium annorū debent oēs partiri per mediū,
etiam porcellos natos de porcellis,⁊ cū porca facit porcellos dʒ do
minus facere adiutorium ei qui accepit:⁊ nō debet qui accepit dare
tertiam aut in cōmunione.⁊ ſi amiſerit culpa ſua qz porcile non bñ
clauſerit,vel cuſtodē cū porcis nō miſerit,dʒ dño emendare,vel cau-
ſam amiſſionis dño mutate dicere.Nec tñ leges conſuetudinū ſatis
arbitrio boni viri cōuenire dicunt ⁊ equitatē cōtinere vt in foro cō-
ſcientie ſeruari poſſit ⁊ in locis vbi talis cōſuetudo vigeret.in locis
aūt in quibus de cōſuetudine nō appareret ⁊ talia animalia eſtima
ta vel ineſtimata tradita fuiſſent vt ſoccita vel ſocietas cōtrahatur,
ſiue factū fuerit pactū aliud ſiue nō fuerit circa ipſa animalia ſiue cir
ca fructus eorū idem dicendū eſt in ſocietate aut ſoccita iſtorū ani-
malium minutorū tam circa corpora ipſorū animaliū quã circa fru-
ctus eorum qđ ſupra proxime dictū eſt circa ipſa animalia groſſa in
ſoccitam data eſtimata vel non eſtimata ſine terra cū ſit eadē ratio,
arg.l.illud ad.l.aquil.Et hec diſpoſitio caſus quando ſoccita tacite
vel expreſſe contracta eſt.

Circa ſecundum autem quando

15 † dominium animalium nullo modo transfert ſed ſola cuſtodia cō
mittitur aliquo dato vel recepto ⁊ tunc aduertendū.Quia aut tra-
dens dicta animalia recipit aliquid vt pro bobus vt arent,vel p pe
cudibus vt ſtercorizent vel ſtabiant terrã.Aut recipit aliqd ille cui
animalia tradunt pro mercede cuſtodie.Aut opera animalium vel
ſtercorizatio cū opera cuſtodie cōpenſatur qui oēs tres caſus conſi-
derari poſſunt vt in ſi.in ſeruo dicit tex.in.l.j.§.ſi quis ſeruuʒ.ff.de-
po.⁊ ideo quādoq; tradens animalia dicitur cōductor,quandoq;
locator.Ideo his vocabulis locator ⁊ cōductor promiſcue vtuntur
l.veteres cū ſeq.ff.de act.emp.Et tunc in omnibus iſtis tribus caſi-
16 bus reſultat † cōtractus locationis cuius natura eſt vt ſi res aliqua
conducta vel locata eſt ad faciendū aliquid in ſupradictis tribus ca
ſibus non ad fructus edō,tunc fructus ⁊ periculū pertinent ad do-
minum rei locate,vt.l.item ſi pretio.§.i.⁊.ij.ff.loca.Et ideo fructus
boum ſi meliorarent,vel vaccarum,vel pecudum lac vel lana eſſe di-
cuntur dictorum animaliū ⁊ ſimiliter periculū qđ caſu contingeret
l.in iudicio.C.loca.l.ex conducto.§.i.⁊.l.ſi quis a nō domino.in pn.
§.i.⁊.§.imperator qui proprie de grege loquitur ⁊.l.ſi merces in.§.
conductor.ff.loca.Si tamen periculuʒ contingeret dolo aut culpa
alterius contrahentis quã domini,⁊ tunc ad ipſum non ad domi-
17 num ſpectaret vt dictis iuribus probatur.Imperitia tamen † cu-
ſtodis qui pro cuſtodia mercedem recepit culpe annumeratur de

ca cuſtos

es cuſtos teneretur. l. ſi quis domum. §. celſus. ff. loca. qui eſt cuſtodiam alicuius rei recepit recepta mercede de leuiſſima culpa tenet l. mercedem ⁊. l. ſi merces. §. qm columnam. ff. loca. Et quia hic contractus locationis ⁊ conductionis eſt bone fidei. inſti. de act. §. actionum. hinc eſt qđ merces debet eſſe iuſta ⁊ congrua. ⁊ boni viri arbitrio conuenire. l. ſi in lege locationis. alias aūt ſi in plus vel in minus boni viri arbitrium excederet in foro conſcientie, qui plus recepit vel minus dedit, ad reſtitutionem tenentur.

Tertio caſu quando dominium

animalis in totum transfertur in recipientem ad meliorandum, et tunc reſultat contractus innominatus. l. ſed ſi tibi arre. verſi. ſi poſſeſſionem. ff. de preſcri. verb. quid ſi naturam habet quam habet contractus nominatus cui dictus contractus innominatus magis equiparatur. l. naturalis in. §. ſi. ff. de preſcri. verb. Et hoc caſu pretium dictorum animalium ſic datorum ſi venderentur debet eſſe commune. d. l. ſi tibi arre. Idem in fructibus dicit ibi gloſ. vt communicari
18 debeant per. d. l. ſi paſcenda. C. de pact. ⁊ ſimiliter † commune eſſe debet damnum ſicut vtilitas communis eſt. arg. l. mutus. ff. pro ſocio. Et cū hic contractus innominatus magis ſimiletur contractui ſocietatis ⁊ ſoccite quā locationis, licet dominiū transferatur, ideo circa periculum ⁊ vtilitatem ipſorum animalium ⁊ fetus ⁊ fructus eorū dici etiam poſſunt eeque vt ſupra proxime in primo caſu de ſoccita ⁊ ſocietate animalium dictum eſt.

Quarto caſu quando equa vel aſina detur alteri vt cooperiatur ab equo.

tunc dicit tex. in. d. extrauaganti. ſi quis dedit iumenta. in rubrica, conſuetudo ſocietatis iumentorum, ſic ad literam. ſi quis dederit iumēta cooperienda equo alicuius, oēs polledri debent eſſe communes nati in illo anno de iumētis illis partiēdi, que ſunt ſecundū conſuetudinē. Et ſi aliquis equus cooperuerit de iumentis illis ⁊ ille cuius ſunt iumenta debet partiri polledros ⁊ immittere electionē cuius eſt equus vtrū velit accipere polledrum aut partē pretiū ſecundū conuentionem. vbi autem conuētio aliqua facta non eſſet ſeruanda eſſet conſuetudo loci. vbi autē de conſuetudine non appareret, ad arbitrium boni viri recurrendum
19 eſſet: maxime ad exonerationem conſcientie ne quis † cum aliena iactura aliquid lucretur. Illud enī tanq̄ indebitum reſtituendum eſſet. l. nam hoc natura. ff. de condi. inde.

Quinto caſu quando animalia

eſtimata traduntur vt commodum ⁊ incommodum ſit recipientis: quia tunc reſultat contractus emp. ⁊ ven. arg. l. eſtimare. ff. ſol. mat. nihil aliud petere poſſet niſi pretium. quicquid enim tunc pecunie accederet eſſet vſura. c. conſuluit ⁊. c. in ciuitate. de vſuris. niſi emptor animalium fructus recepiſſet ex animalibus emptis ⁊ moraꝫ commiſiſſet in ſoluendo pretium: quia tunc venditor poſſet petere dictos fructus tanq̄ intereſſe. l. curabit. C. de actio. empti. qđ extra haberet locum de iure canonico ⁊ in foro conſcientie vt ibi dicit gl.

Sexto et vltimo caſu quando nō

apparet quomodo animalia ruſtico conceſſa ſunt ⁊ tunc in dubio
20 ſeruanda eſſet conſuetudo. Cum † illud qđ conſuetum eſt in dubio inter partes actum videtur. l. qđ ſi nolit. in. §. qui aſſidua. ff. de edi. edic. l. ſi prius in. §. placuit de aqua plu. arcen. Si autem de conſuetudine non appareret in dubio preſumeretur contractus innominatus. l. ſi. ff. de preſcri. verb. quo caſu de dictis animalibus ⁊ eorum fructibus dicendū eſſet vt. ſ. primo tertio caſu dictum eſt.

Et hec ſunt que circa premiſſas ſocietates ⁊ ſoccitas tam de iure ciuili quam canonico quam etiā in foro conſcientie dicēda occurrunt mihi Angelo Joannis Perigli Peruſino, iudicio tamen ſaniori ſemper ſaluo.

Tractatus Poſitionum Celebratiſſimi doctoris D. Jacobi de Arena.

Prefatio.

Cum frequẽs et quotidianus ſit hodie in iudicijs vſus poſitionū, ⁊ ideo magis neceſſarius ⁊ vtilis eſt: q2 que quotidiana ſunt plenius ſunt tradenda. vt. ff. de libe. le. l. legati circa principium. ⁊. ff. de vſucap. l. iuſto errore circa fi. Ideo pauca de poſitionibus vtilitatis gratia pro mei ingenij capacitate pertingam. ¶ Videamus igitur primo quid ſit poſitio. ¶ Secundo vnde traxit originem hoc vocabulum quaſi nouum. ¶ Tertio ad quid fiant poſitiones. ¶ Quarto in quo differãt interrogationes a poſitionibus, quo loco fieri debent. ⁊ quãdo et qn faciat poſitiones, quomodo ⁊ qualiter debeat poſitionibus reſpõderi. ¶ Quinto ex qua parte fiant poſitiones. ¶ Sexto qn̄ fieri poſſunt ⁊ debeant poſitiões. ¶ Septimo quis ſit effectus poſitionum. ¶ Octauo ⁊ vltimo que ſunt attendenda circa poſitiones. et de cautelis circa poſitiones habendis.

Summarium.

1 Poſitio quid ſit.
2 Poſitiones quo loco fieri debeant.
3 Forma poſitionum.
4 Aduocatus nec poſitiones nec reſponſiones facere poteſt, immo principales perſone que de calumnia iurant.
5 Edere nec ponere videtur qui totam ſtipulationem non edidit.
Actor ponere debet certum, ſicut reus confiteri certum.
6 Confeſſio ſicut ſtipulatio eſt actus legitimus.
7 Nullus eſt adeo ſupinus qui ignoret an ſit obligatus aut non.
Effectus verborum magis ꝙ ſenſus inſpiciendus eſt.
8 Poſitionibus qualiter reſpondendum.
Os quod mentitur occidit animam.
9 Poſitionibus reſpondere per que verba ſufficiat.
10 Iudici intereſt cuncta rimari ad inueſtigandã veritatem.
11 Iuramentum de veritate non ſe extendit ad iuramentum de calũnia, nec econtra.
Obſcura ⁊ nulla reſponſio equipollent.
12 Reſponſio dubia in quibus cadat.
13 Reipublice intereſt ne iuſte deliberationes precipitentur.
Iuſta ⁊ tolerabilis eſt ignorantia in facto alieno.
14 Intolerabilis animi excuſabilis eſt ignorantia in proprio facto.
Res obliuioni traditur cum eſt extra temporis curſum.
15 Naturam probationum imitantur que in eorum loco ſuccedunt.
Poſitiones in quibus differant ab interrogatorijs actionibus.
16 Aduerſarius an teneatur reſpondere ad poſitionem aduerſarij.
17 Interrogatorie actiones ſublate ſunt, ſed interrogationes adhuc durant.
18 Reſponſio ad poſitionem ſiue interrogationem qualis eẽ debeat.
19 Sacramentum calumnie ſi reo deferatur ⁊ non iurat, habetur pro confeſſo.
20 Poſitiones ⁊ eorum reſponſiones fiunt poſt lit. conteſta.
21 Oratio tota redditur falſa ſi aliquid falſi in ea reperiatur.
Modicum fermenti, totam maſſam corrumpit.
22 Indefinita equipollet vniuerſali.
23 Effectus poſitionum quis ſit.
Ignorantia facti non preiudicat confeſſioni ante diffinitiuam ſententiam.
24 Animus cõteſtãdi deſideratur in litis cõteſtatione ſicut in adeũda hereditate.
Animi deſtinatio nullum poteſt.
25 Litis conteſtatio quibus caſibus fiat.
26 Negans modo, ⁊ modo aſſerens, infamiam vulgi ⁊ reatum periurij incurrit.
27 Superfluitas reprobatur in actio.
28 Impertinens poſitio repellitur.
29 Reſponſio debet concordare cum poſitione.
30 Obſcure reſpondere ⁊ nullo modo reſpondere paria ſunt.
31 Ius multipliciter dicitur impoſſibile.
32 Poſitio eſt reſpuenda ſi eſt contra naturam eius quod ponitur.
33 Periculoſa poſitio non eſt admittenda.
34 Poſitio regulariter in quot caſibus admittatur.
Poſitiones ſunt inuente loco probationis.
35 Negatiue ſunt pregnantes, que negando implicant affirmatiuã.
36 Interrogationes ad quid inuente.
37 Vtilitas vite quaſdam perſonas dignas legum obſeruatione non credidit.
38 Actio ⁊ exceptio pro quo iuramento detur.
39 Poſitio implicita que ſit.
40 Iudex debet curare vt certum ponatur ⁊ certum reſpondeat ad periurij periculum euitandum.
41 Incerta ſunt adeo quedam vt non poſſit quis animum applicare magis ad vnum ꝙ ad aliud.
42 Allegans ius ſcriptum probare non tenetur.
Conſuetudinem allegans, conſuetudinem probare debet.
43 Cauilloſe poſitiones que ſint.
44 Reſcriptorum par eſt conditio.
45 Iudicium non eſt inter patrem ⁊ filium.
Poſitiones nõ fiunt extra iudicium, nec habet quis neceſſe reſpõdere ad interrogata extra iudicium.

Poſitio eſt dictũ loco
1 † interrogationis propoſitũ. ⁊ ſatis videtur cõmuniter hoc modo deſcribi. Naꝫ qꝺ olim ponebatur ſub forma interrogationis. hodie de plano ponit. verbi gratia ſi vellem cõuenire Titium nomine hereditario. dicebã olim ſic. Domine iudex interrogetis Titiũ An ipſe ſit heres meus. ⁊ ex qua parte ſit heres. vt. ff. de interrog. actio. l. i. ⁊. l. ſi fideiuſſor. §. i. primo reſpõſo. ⁊. §. ſi. hodie vero dicit ſic. Ponit Gaius Titium eſſe heredẽ meũ. Item ponit ipſum eſſe heredẽ ex aſſe. ¶ Traxit aũt originem ⁊ rõm hoc verbũ poſitio nõ ſolũ ex vſu hoim qꝺ per quandã frequentiã inualuit, ſed etiã ex lege hoc verbũ ſumptũ eſt. põt aũt ex lege poni exẽplum. vt. ff. de leg. iij. l. offidius. §. ex aduerſo. vbi dicit qꝺ Imperator interrogauit partẽ legatarij querendi cã. pone inquit ⁊c. Item põt poni exemplũ. ff. qui po. in pig. habe. l. claudius. vbi videt quis
2 conſulere primũ creditorem ⁊c. Sed † in quo loco debent fieri poſitiones. Reſpõdeo in loco in quo ius redditur vel que extra, dũtamen coram iudice. vt. ff. de interro. act. l. voluit. §. i.

Quo tempore debent fieri poſitiones: rñdeo poſt li. conteſt. ⁊ poſt preſtitũ iuramentũ calumnie. vt extra de elec. c. dudum. ⁊ de litis cõteſtatione. c. vnico. Et etiam poſt lit. cõteſta. poſtꝙ fuerit in cauſa cõcluſum primo ⁊ poſt ⁊ anteꝙ cõcluſum fuerit. q2 iudex vſqꝫ ad ſniam quãdocũqꝫ dubitari occurrerit dꝫ cuncta rimari ad veritatẽ inueſtigandã vt extra de fide inſtru. c. cũ ioannes in fi. ⁊. ff. de interroga. acti. l. vbicunqꝫ. Et hoc iudicis officio. vt extra de fide inſtru. c. cũ dilectus. ⁊ Inno. not. ſup c. cũ dilectus ⁊. c. cũ ioannes. ⁊ poſt concluſionem fieri poſitiones ad motum iudicis ⁊ per iudicem ⁊ non per partẽ. ¶ Quis format poſitiones: rñdeo pars aduocati ſui cõſilio ſi vult vt. ff. de adult. l. ſi po
3 ſtulauerit. §. queſtioni. Et formantur † hoc modo. ponit vel dicit talis in iure quod poſſeſſio de qua queritur fuit patris ſui, vel matris ſue, vel talis cui ſucceſſit, vel qꝺ ipſe mutuauit tali tantã pecuniam, vel qꝺ ipſe depoſuit librũ de quo eſt cõtrouerſia facta poſitione ⁊ ſcripta in actis ne alio modo negeẽ fuiſſe poſitũ vt certus ſit q interrogatur. ¶ Reſpondere dꝫ facta poſitione et coram iudice et partibus lecta iudex qui ſacramentũ interrogare dꝫ proponentes ſi dicit vel credit ita eſſe verum ſicut ponit. cũ rñderit ſe ita credere, conſequẽter interroget aduerſariũ per ſacramentũ ſi credit verũ eſſe qꝺ aduerſarius ponit: ⁊ ſiue confiteatur ſiue neget faciat ſcribi eius reſponſionẽ ne de eodẽ articulo iterũ interrogetur vt infra dicam. ¶ Diligens enĩ aduocatus libellum inſpiciat ⁊ ſcđm naturã negotij ⁊ actionis diligenter poſitiones conſpiciat.

Septimum not. qꝺ licet dixerim poſitiones faciẽdas a partibus ipſis abſqꝫ aduocatorũ cõſilio
4 fieri debent. ¶ † Nã aduocatus nec poſitiones neqꝫ rñſiones facere põt, immo principales perſone que de calũnia iurant. Nam illi q de calum. iurant debẽt poſitiones facere, tñ põt habere conſiliũ aduocati, ⁊ ibi rñſiones facere. Sed nunquid procu. factus ad exercitium cauſe põt facere poſitiones vel poſitionibus rñdere. dicit qꝺ non, cum ipſe de calum. nõ iurat. Sed principalis perſona, vt. C. de iur. calũ. l. ij. §. ſi autẽ abfuerit. ⁊ no. ff. de procu. l. nõ ſolum in prin. ¶ Sed procu. in rẽ ſuã ſic: q2 ipſe iurat de calũnia vt no. d. l. nõ ſolũ. ¶ Quid ſi actor ſimpliciter ponit dicẽs, pono qꝺ promiſiſti mihi. x. ⁊ ego interrogatus rñdeo ⁊ dico, exprime ſi promiſi pure vel ſub cõditione, nunqđ teneẽ actor hoc dicere anteꝙ rñdeat. ⁊ dicit qꝺ ſic:
5 q2 † nõ videẽ edere nec ponere q totã ſtipulationẽ nõ edidit, ⁊ dies promiſſionis ſicut ſumma pars eſt ſtipulationis, vt. ff. de eden. l. i. §. edere ⁊. §. editiones. Nam ⁊ actor dꝫ ponere certũ ſicut reus cõfiteri certũ, vt. ff. de cõfeſ. l. certũ in prin. ⁊. ff. de interro. acti. de etate. §. nihil ⁊. C. de eden. l. edita ⁊. C. de tranſactionibus. l. vt reſponſum. et ff. de inſtito. l. ſed ⁊ ſi pupillus. §. proſcribere. vel potes dicere quod eſt verius quod non teneatur exprimere cum videatur ponere de pura obligatione, cum dies vel conditio non fuerit expreſſa, vt ar gu. ff. de verbo. obliga. l. eum qui. alij dicunt qꝺ reus in ſua reſponſione debet hoc exprimere. ¶ Quid ſi ita pono qꝺ teneris mihi dare. x. ex cã mutui, vt apparet per publicũ inſtrumẽtũ ſcriptũ manu

Gualteri not

Gualteri no. Et ille reſpondit, credo ſi apparet tamē publicuȝ inſtrumentum, alter non credo.

6 **Modo queritur** ſi talis rñſio ſit admittenda. dico ꝙ non: quia † cōfeſſio ſicut ſtipulatio eſt actus legitimus ⁊ iur. ciuilis. vt not. ff. de probatio. l. cum de indebito. §. ſi. Et ego video qđ pura precedēte interrogatione, ſi conditionalis ſubſequatur reſponſio pro nihilo eſt. vt. ff. de verborū obli. l. j. §. ſi quis ſimpliciter. ⁊ inſti. de inuti. ſti. §. pterea. Naȝ que animi deſtinatione ⁊ ſcientia ſiunt, certa fieri debent. vt. ff. de regu. iur. l. in totum. Itē quia niſi pure reſpondeat non relinquit certum aduerſarium vel iudicē. vnde perinde habetur ac ſi nō eſſet reſponſum. vt. ff. de interro. act. l. voluit. ⁊ l. de etate. §. nihil. Item non obſt. ꝙ dicit ſi apparet inde publicum inſtr̄m. qꝛ tenet̄ reſpondere qđ credat vel non credat. vnde tenetur reſpondere pure ⁊ certe. ar. d. l. in totū. cum inſtr̄m accedere vel ad ſubſtantiā obligationis nō fecit, ſed ad memoriam ⁊ ad cautelam. vt. l. cum reo. C. de proba. ⁊ ff. de act. ⁊ oblig. l. non figura.

7 **Preterea quis** † ita ſupinꝰ eſt q ignoret an ſit obligatus vel non. certe nullus. vt. ff. de proba. l. cū de indebito. §. j. do. Gui. de ſuȝ. dicit talem reſponſionem admittendam. ar. inſti. de ver. ob. §. conditionalis. ⁊ ff. ſi cer. pe. l. cū ad pñs. ⁊ ff. de dā. infec. l. pretor ait. in prin. ⁊ l. qui vias. §. j. Iteȝ allegat ⁊ dicit non videri ſub cōditione rñſum: qꝛ magis effectus verborum quam ſenſus inſpiciendus eſt. vt. ff. ad treb. l. qꝛ pure. ⁊ ſimpliciter. l. cauetur, vt quandoqȝ conditio eſt illius nature, vt incontinenti recipiat effectum vel defectum non ius cōditionis ſed pure orationis. vt in tali exēplo. promittis ſi Rex Parthorū viuit. ſic eſt in nr̄a qōne. credo ſi apparet inde publicū inſtr̄m. vt. d. §. cōditiones. ⁊ d. l. cum ad pñs. nam tūc cōditio eſt proprie cōditio cuius effectus vel defectꝰ in futurū proſpicit. vt. ff. ſi cer. pe. l. ſic itaqȝ.

8 **Modo videamus** † quomodo ⁊ qualr̄ pōt ⁊ dȝ poſitionibꝰ rñderi. Et tu domine aduocate noli docere clientulum tuum reſpondere falſum. Quia ſcire debes ꝙ tu teneris in totum reſtituere aduerſario tuo. vt. ff. ad. l. aquiliā. qui occidit. in ſi. Sed dicas ꝙ reſpōdeat ſemper verum altero de tribus modis, vel negando, vel confitendo, vel ſi incertus eſt dicat ſe dubitare. ⁊ multum de primo conſidūt mali aduocati. quia negant ſemper veritatem vnde dānum ineſtimabile ſortiuntur. ſ. anime. Os enī quod mentitur occidit animam. vt. ff. de tri. l. illud. §. vltimo. immo variis penis afficiuntur negantes veritatem, vt. ff. de rei vendi. l. vltima ⁊. ff. ſi qua. pau. l. j. §. p. ⁊. ff. ad. l. aquiliā. inde neratius. §. hoc. ⁊ ff. qđ cum eo. l. ſi. in ſi. ⁊ C. de nō nume. pecu. auſ. contra qui propriam. ¶ Modo quero per que ver-
9 ba ſufficiat † poſitionibus reſpondere. reſpondeo per verba credo vel non credo. Nam ſufficit ita reſpondere. vt no. C. de iur. calū. l. ij. vnum tamen no. ꝙ licet tam actor φ̄ reus iurent de calū. qđ de his que ſciunt reſpondebunt ſm̄ conſcientiam ſuā ⁊ credulitatem, tamen poſitio fieri nō poteſt ſuper credulitate vt dicat ita. Pono ꝙ credo vel me credere vel ſic credo ꝙ tu dixiſti vel feciſti hoc. ⁊ eſt ratio, quia ſemper debet poni certū: vt. ff. de rei ven. l. in rem. licet reſpondenti liceat reſpondere ſcio vel credo vel dubito per que verba poteſt etiā hoc cōteſtari, vt extra de teſti. preterea ⁊ per iſtud verbū credo, habet̄ pro confeſſo, ⁊ per iſtud nō credo, habetur pro negato. Etiam hoc probatur iure quia omnes iſte interrogationes fiunt ſub iuramento calum. ⁊ poſitiones ⁊ reſponſiones ⁊ illud ſacramentum non eſt de veritate ſicut eſt de veritate iuramentum teſtiu. ſed de credulitate. Nam iurat teſtis dicere veritatē eorum que querunt̄ ab eo. Sed iuramentum calumnie ꝙ dicet veritatem de quolibet quod credit vel eſtimat. de iuramēto calū. l. ij. §. ꝙ obſeruari. ibi ꝙ quiſqȝ credit vel eſtimat. ⁊c. Et ſic approbat generalis conſuetudo. vt ibidē notatur. Sed quidā malitioſi aduocati nituntur dicere tales reſponſiones nō ſufficiētes. ⁊ dicūt ꝙ debēt reſpōdere poſitionibus de veritate ita eſſe vel ita nō eſſe. Nam dicūt ipſi ꝙ non eſt bona reſponſio. non credo. qꝛ pōt quis dicere de eo ꝙ pro certo ſcit. Et ſic domine non credo qꝛ ſit ſui iuris, ſȝ male dicūt. qđ enim melius credit̄ φ̄ id ꝙ pro certo ſcitur. Scimus enim natiuitatem paſſionem ⁊ reſurrectionem domini Ieſu chriſti ⁊ eā credimꝰ vt dixit Inno. extra de ſumma trini. ⁊ fide catho. firmiter credimꝰ ⁊ ſimpliciter confitemur ⁊c.

10 **Iudex ergo** † cuius intereſt cuncta rimari ad inueſtigandum veritatē perquiret vt. C. de edē. l. is apud quē. ⁊ C. de iudi. l. iudices. petet a reſpondēte poſitioni ſi ſciat vel credat tamen vt ſupra dixi ſi ſciet ſi dixerit credo vel nō credo vel dicatis verius cū queritur per que verba debeat poſitioni reſpondere diſtingue. quia vbi iuratur de calomnia debet reſpōderi poſitionibus ſm̄ ꝙ credit vel eſtimat. ⁊ ponit ⁊ iurat. vt. C. de iuramē. ca. l. j. primo reſpōſo. ⁊ ita intelligit apparatus ordinariꝰ. ff. de interroga. actio. l. j. in glo. q̄ incipit. ſ. vbi vero de veritate iuratur. tūc qꝛ poſitio ſit affirmatiue ſm̄ veritatē ſicut ⁊ ipſuȝ iuramentū tenetur rñdere de veritate tm̄ dicēdo, nego vel cōfiteor. arg. iij. q. ix. c. hortamur. ⁊ extra de teſtibꝰ. preſentiū. Inno. iiij. Et ſi tūc de credulitate q̄rat̄ rñdet̄ nō tenere qꝛ iuramēti forma hoc nō patit̄. Iō et ꝙ quidā iuramēto de veritate addici faciunt etiā de credulitate et vtrūqȝ iuramētū faciūt pſtari. vt extra de iureiu. ca. vt quantū. Sed
11 lȝ cautela ſit nō tamē eſt ſm̄ iur. qꝛ † iuramentū de veritate nō ſe extēdit ad iuramentū de calūnia. nec econtra. ⁊ hoc reſpondēti ſufficiat dicere. ſcio vel neſcio. credo vel nō credo. tn̄ poſitio non pōt fieri ſub credulitate. vt ita dicat̄. pono ꝙ credo. ⁊ eſt rō, qꝛ qui ponit, certū ponere dȝ. vt. ff. de rei vendicatiōe. l. ſi in rē. lȝ reo ſufficiat reſpōdere credo vel non credo vbi iuramentū fuit de calūnia. vbi autem de veritate, ſic eſſe vel non eſſe. Si autem obſcure reſponderit non admittetur, quia equipollent obſcura ⁊ nulla reſpōſio. vt ff. ꝙ vi aut clam. l. aut. §. j.

Quid ſi dicat quis. domine non reſpondeo poſitioni huic, qꝛ ignoro veritatem, nūquid eſt preciſe cogēdus reſpōdere ad interrogata ſiue poſita dicit ꝙ iudex dȝ dicere non curo de tuo ſcire veritatē. Sed dicat nūquid magis credis vel eſtimas vnū φ̄ aliud. ⁊ ſi rñdeat credo vel non credo, non eſt cōpellendus ꝙ reſpondeat ſic eſſe vel non eſſe. Si autē ita incertus eſt interrogatus ꝙ nec etiam quoad credulitateȝ magis eſtimat ſic φ̄ non ſic adeo eſt incertus ꝙ non magis applicat ani-
12 mum ſuum ad vnum φ̄ ad aliud immo dicit dubito. † Reſpondeo dicunt quidā ⁊ male ꝙ iudex hoc caſu poteſt preciſe compellere eū ad reſpondendū. ſed tu dic hoc caſu ꝙ ſi iudex videt eum veriſimiliter dubitare vt puta de facto alterius vt in tali exemplo credis illum qui eſt vltra mare viuere vel non qđ in hoc caſu poſſit reſpondere, dubito. vt. ff. de peti. here. l. ſi debitor. ⁊. C. de condi. inde. l. ſi. ⁊ C. de excep. l. ſi quidem. ⁊. ff. de iureiur. l. iuſiurandū ⁊ ad pecunias in ſi. primo reſponſo. et de interro. act. l. qui interrogatur. Nam illa lex ſi creditor expreſſe dicit ꝙ quis poteſt dubitare. Item nonne fuit inuentum edictum de iure deliberandi. C. ⁊. ff. propter dubios euentus, certe ſic. preterea videtur qđ quis poſſit reſpondere vno de tribus modis vt ſic, vel non, vel dubito, vt dicta. l. ſiquidē. Sed quidam dicunt et in quibuſdam partibus obſeruatur indiſtincte quandoqȝ dicit interrogatus dubito volo ⁊ peto tempus ad deliberandum vt ſuper hoc certificari poſſim, dico qđ iudex debet talē reſponſionem admittere ⁊ dare ei tempus ad deliberanduȝ prout ei videtur. ⁊ hoc dicunt argumen. legum. vt. ff. ad trebel. l. ſed ⁊. §. plane. ⁊. C. de iur. deliber. l. curatoris in fine ⁊. ff de iureiuran. l. iuſ-
13 iurandum ⁊ ad pe. in fine. ⁊ l. iij. ⁊. ff. de iur. delibe. l. j. Item † quia publice intereſt vt iuſte deliberationes non precipitentur. vt. ff. de interrog. act. l. ⁊ quia in ſi. primi reſponſi ⁊. l. qui interrogatur. ⁊. ff. de ſucce. edicto. l. j. §. largius. ¶ Sed dominus Guido de ſuȝ. circa hoc probabiliter diſtinguit. aut interrogatus dicit ſe dubitare de facto ſuo aut de alieno. ſi de alieno, admittitur talis reſponſio. ſ. dubito. ⁊ datur ei tempus ad deliberandū: quia iuſta ⁊ tolerabilis eſt ignorantia in facto alieno, vt. ff. pro ſuo. l. ſi. ⁊. ff. de peti. her. l. ſi debitor. ⁊ in tali caſu intelligatur ꝙ lex dicit ꝙ iuſte deliberās non eſt pcipitādus. vt p alle. l. ⁊ qꝛ. ⁊ p alle. §. largius. ⁊ ita intelligitur totum ti. C. et. ff. de iur. delibe. ⁊ preſertim lex allegata ſi curatoris. Nā cum deliberat in adeundo hereditatem dubitat ſint ſoluendo vel non facultates defuncti. ⁊ ſic merito dubitat cū de qualitate ⁊ in facto rerū illius quo eſt inſtitutus. vt. ff. pro ſuo. l. ſin. Et ita intelliget̄ glo. or. poſita. C. de iura. cal. l. ij. §. ꝙ obſeruari in queſtione illa que incipit quid ſi ita incertus ⁊c. nam ibi de facto alieno.

Queritur nunquid Titius qui eſt vltra mare viuat vel non. ſi vero de ſuo facto ſe dubitare dicat ſubdiſtinguendū eſt. an dubitat de preſenti ſiue recenti facto. an de antiquo. ſi de recēti, nō admittitur talis re-
14 ſponſio. ſ. dubito, neqȝ datur tempus ad deliberandum quia † intolerabilis animi excuſabilis eſt ignorātia in facto proprio, ⁊ in re ſua ⁊ in qualitate rei ſue. vt. ff. de iur. ⁊ fac. igno. l. iij. ⁊. ff. ad velle. l. φ̄. ⁊. C. de reſcin. ven. l. quiſquis. Si vero de antiquo admittit̄ talis reſpōſio ⁊ debet dari tempus ad deliberandū: quia extra temporis curſum res obliuioni traditur ⁊ hominis memoria labilis eſt. Quia expreſſe lex dicit ꝙ teſtium fides propter tranſcurſum temporis tradita obliuioni veritate variatur. Et quia omnium habere memoriam ⁊c. vt. C. de veteri iur. enu. l. tanta. §. ſi quis autem. et ff. de car. e. l. iij. §. due cauſe. ⁊. ff. de proba. l. ſi arbiter. ⁊. ff. de acquirē. poſ. l. peregre. §. j. ⁊ in cor. auſ. de tempore nō ſolute pec. ſuper do. in princi. coll. vj. ⁊ in cor. her conſti. innouat conſti. ⁊c. §. quoniam. coll. viij. Fiunt aūt poſitiones ad hoc vt releuetur ab onere probationis per confeſſionē aduerſarij cui hoc onus incūbit. Nā ad hoc fiebant olim vt probatur. ff. de interro. act. l. ij. iij. ⁊. iiij. ⁊ ad hoc inuentum fuit ſacramētū calū. pro parte. vt. ff. de iur. cal. l. j. ⁊ in auſ.
15 de his qui ingre. ad ap. §. j. col. v. Que † vero in loco probationum ſuccedunt naturam eorū imitant̄. vt. ff. ſi quis cau. l. ſi eum. §. qui iniuriaruȝ. ⁊ extra de bap. maiores.

Poſitiones differūt ab interrogatorijs actionibus, non eſſentia quia eadem eſt eſſentia ⁊ effectus ſed in forma. Nā qđ hic ſimpliciter ⁊ aſſertiue ibi interrogatiue ponitur. Differunt autem poſitiones ab

interrogationibus, quia poſitiones fiunt poſt litis conteſta. in iu-
ramento preſtito ⁊ ſub iuramento reſpõdet. Interrogationes au-
tem fiunt tam a iudice ꝙ̃ a parte. vt. ff. de interro. acti. l. ſi ſine. §. in-
terrogationes. Poſſunt fieri interrogationes ante ⁊ poſtꝙ̃ fuit in
cauſa concluſum vſq; ad ſententiam. vt. ff. de interrogationibus.
l. penultima. ⁊ extra de fide inſtru. c. cum ioannes. Item a parte. et
ſi a nemine fiat interrogatio ſi fit confeſſio in iudicio preiudicat cõ
fitenti, vt dicta. l. ſi ſine in princ. ⁊ de interroga. act. l. de etate. §. qui
16 interrogatur. Et ad † poſitionẽ aduerſarij cui tenetur forſan aduer
ſarius reſpondere. vt. ff. ad. l. iul. de adul. l. ſi poſtulauerit. §. queſtio
ni. vſus tamen non patitur hodie vt iudex ponat immo litigator
licet dictis legibus poſſit probari qꝺ iudex faciat poſitiones ſuas,
vt. ff. de lega. iij. l. officinis. ⁊. ff. qui po. in pig. ha. l. claudius. Sʒ cer-
te ſatis ſuſtineri poſſet ꝙ iudex delegat⁹ vel ordinarius poneret et
eum interrogare liceat cum ipſe debeat rei qualitatẽ plena delibe-
ratione ⁊ inquiſitione diſcurrere. vt. C. de iudi. iudices ar. ff. de his
que in teſta. delen. l. proxime. ⁊ ar. ff. de le. iij. l. filius. §. ex aduerſo.

Verum videtur

qꝺ vſus poſitionũ ⁊ interrogatio
num longe retro ab aula receſſit. ⁊
per legeʒ vel abuſu ſit abolita. vt. ff. de interro. act. l. i. §. j. Ad qꝺ re
ſpondemus qꝺ immo manet adhuc. vt probatur. e. ti. l. pe. ⁊ quaſi p
totum ti. hodie ſublatũ eſt. ⁊ ſi formaliter in petitione. vt. C. de for-
mulis. l. j. ⁊. ij. vel dicas ⁊ hec eſt veritas qꝺ interrogationes adhuc
17 ducant. Sed † interrogatorie actiones ſublate ſunt. ⁊ hoc innuit
rubrica illius ti. Sic enim exponimus de interrogatorijs actioni-
bus. ſupple que in deſuetudinẽ abierunt. Et de interrogationib⁹
in iure faciẽdis que adhuc ſtant ⁊ durant. ¶ Poſitiones fieri poſ-
ſunt ab vtraq; parte. q2 hinc inde fiunt. vt extra de elec. dudum. lo
ſcꝺo. circa mediũ decretal. ⁊ extra de litis cõte. c. vnico. ¶ Sed qd ſi
reus vult preuenire actorẽ in poſitionibus faciẽdis. nunqd poteſt
actore nolente. dic ꝙ non. immo actor: q2 qui prior appellat ⁊c. vt
ff. de iudi. qui prior. ſed ſi iudici videtur viciſſim facere poſſunt. vt
extra de cauſa poſ. c. vltimo. nam vt. ſ. diximus. Ad releuationem
probationum fiũt poſitiones. ⁊ reus nunꝙ̃ oneratur probatione
niſi cuʒ excipit. vt. ff. de excep. l. in excep. cum ſi. Fieri poſſunt poſi-
tiones ante litis conteſta. vt extra de litis conteſta. c. vnico. nam et
poteſt quouſq; fuerit in cauſa cõcluſum. quinimo ⁊ poſt. ⁊ antequã
fuerit in cãcãcluſum. Cum iudex vſq; ad prolationẽ ſententie dʒ
vniuerſa rimari ⁊ interrogare de facto. quãdocũq; cauſa dubitatio
nis occurrerit. vt extra de fide inſtrumẽ. c. cum ioannes. in ſine. ⁊. ff.
18 de interro. act. vbicunq;. Item no. ꝙ † rñſio ad poſitionẽ ſiue inter-
rogationẽ talis debet eſſe ꝙ certificet ſiue certum relinquat iudicẽ
et ponentem. vt expreſſum eſt. ff. de inter. act. l. voluit in ſine primi
reſponſi. ⁊. l. de etate. §. nihil. Et no. e. ti. l. qui interrogat. ⁊ ar. C. de
eden. l. edita. Et ſi quidem certum rñdet, bene quidem. Si incertũ
põt iudex captis pignoribus vel multa indicta cõpellere vt clare re
ſpondeat ſiue certificet ſuaʒ reſponſionem. ⁊ expreſſius eſt. ff. de cõ
feſſis. l. certum in prin. Sed quid ſi nullo modo velit reſpondere
ad petitionem ſiue poſitionẽ. Dicunt quidam ꝙ poteſt cogi reſpõ
dere. arg. dicte. l. certũ. Alij dicunt ꝙ ſi non reſpondet ſed tacet dʒ
haberi pro confeſſo. vt. ff. de procur. l. non ſolum. §. finali. primo re
ſponſo. ⁊. ff. de interrog. act. l. de etate. §. qui tacuit. ⁊ totũ illud q ta
cet affirmat ⁊c. vt. ff. de procuratoribus. l. filiuſfamilias. §. inuitus.
19 Et eſt argu. propter hoc ꝙ † ſi deferatur ſacramentum calũnie reo
⁊ nõ iurat habetur pro cõfeſſo. C. de iur. calũ. l. ij. §. ſi autẽ reus. do
minus Guido de ſuʒ. dicit ꝙ ſi interrogatus ad poſitionẽ nõ reſpõ
det ꝙ poteſt agi captis pignoribus. ⁊ allega. l. enim. ⁊. ff. de ventre
inſpi. l. j. §. quid ergo. Tu dic ⁊ verius qꝺ non cogitur reſpondere
nec habetur pro cõfeſſo, ar. ꝙ qui tacet non vtiq; confitet, vt. ff. de
regu. iur. qui tacet. immo lex parificat tacentem ⁊ negantem. vt. ff.
quibus ex cau. in poſ. ea. l. hec aũt. §. non defendi. Nam eſt mediũ
inter negare ⁊ cunfiteri. ſ tacere vt in dicta. l. qui tacet. Sed dic ꝙ iu
dex põt eũ multare arbitrio ſuo tanꝙ̃ contumacẽ non autem eum
vt confeſ. condẽnare vel pro cõfeſſo habere. Non obſt. allegata pro
parte aduerſa; nam lex certum. in princip. loquitur cum in certum
ſiue obſcure reſpondet. nã põt cogi vt certificet. Non ob. lex non ſo
lum. ⁊. l. de etate. §. qui tacuit. quia loquitur ante lit. conteſt. Poſi
20 tiones † autem ⁊ eorum reſponſiones fiunt poſt lit. conte, vidi au
tem ita de iur. conſuli Bon. qꝺ vñ pars differt poſitioni reſponde
re dixit iudex reſponde. ſ. octo dies aliter habebo te pro confeſſo.
fuit cunſultum ⁊ pronuntiatũ ꝙ bene poteſt hoc fieri. per glo. poſi
tam in dicta. l. certum in princi. ⁊ per id quod not. dominus Azo
in ſumma de confeſ. §. vlti. ⁊ ita vbiq; ſeruat generalis conſuetudo
hodie aliter videtur diſtinguendum iure nouo, quia aut ſit prece-
ptum ꝙ reſpondeat preſenti aut abſenti. primo caſu ſi non reſpon
deat poteſt haberi pro confeſſo. ſecundo non ſed proceditur con-
tra eum tanquã contra contumacem, vt extra de confeſſis. c. ſecun
do libro ſexto.

Quid ſi pono quod debes

mihi. x. ex cau
ſa mutui ⁊ tu ſim
pliciter negas te debere, vel dicis nego me debere. x. bene negas
etiam ſi. viij. vel. ix. vel minus debes. Nam ſi minus debeo falſuʒ eſt
dicere me decem debere ergo ſalua conſcientia poſſum negare.
Quia cum ſignificatio ſumitur ex vniuerſo ſiquidem in oratione
21 eſt aliquid falſum † tota oratio redditur falſa. vt. ff. de rebus du. l.
ſi is qui durente. §. vtrum. ff. de ius voca. vt caut. l. ſi. nam modicuʒ
fermenti totam maſſam corrumpit. vt. ff. de act. empt. in princip. ⁊
extra de regulis iuris. deſicat ⁊. ff. de aqua quoti. ⁊ eſti. l. j. §. ⁊ treba-
tius. ⁊. ff. ſi quis caut. l. ſi ſeruus. §. ſi plurium. Sed iudex interroga
re decet an debeat. x. vel partem de. x. ⁊ ille tenetur reſpõdere: quia
negando ſimpliciter ſe. x. non debere, non eſt verum dicere eum ne
gaſſe quãlibet eius ſpeciem. i. ix. viij. vel. vij. ⁊c. propter predictum
argu. Et hec eſt communis opinio omnium doctorum ⁊ eſt expreſ
ſum. ff. de excep. rei iudi. l. ſi quis cum totum. in ſine primi reſponſi
ibi, ⁊ nec intereſt verum in corpore an in quantitate ⁊c. Si autem
preciſe negat ⁊ dicit ſe nil debere, non debet hoc vlterius interroga
ti. Et eſt ratio diuerſitatis inter iſtam reſponſionem ⁊ ſuperiorem,
quia illa eſt ſimplex, et ſic ad interrogata refert, vt inſtitu. de verb.
obliga. §. preterea. vel ſi dixit nego me debere dicta. x. refertur ex-
preſſe ad interrogata. et in vtroq; caſu non videtur negata queli-
bet eius ſpecies. Sed in ſecunda reſponſione non ſic. cũ dixit re-
22 ſpõdeo me nihil debere. quia eſt hec indefinita locutio. ⁊ indefini-
ta † equipollet vniuerſali. vnde perinde habetur ac ſi expreſſim re
ſpondiſſet. nec. x. nec. viij. nec vnicum picinnũ debeo. vt. ff. de le. ij.
⁊ ſi pluribus. in prin. ⁊. ff. de vſur. l. vxori mee. ⁊ de verb. ſig. l. in vſu.

Sed quid ſi primo pono heredi-

tatem Titij ad me pertinere, ⁊ negatum eſt. nunquid ſi ſecũdo po
natur in ſpecie, vt quia pono partem ad me pertinere ⁊ negatur.
nunquid ſi ſecundo ponatur in ſpecie vt quia pono partem ad me
pertinere, debeo audiri: certe non, nec debet aduerſarius reſpon-
dere: quia cum primo aliquid negatum eſt. poſtea poſitio de eius
ſpẽ fieri non poteſt. nam ſi negaſti ſimpliciter ſemel te eſſe heredeʒ,
ſi poſtea ponam ex quadrante te heredem nõ admittitur talis po
ſitio. Idem eſt ſi primo poſui fundum quem poſſides ad me perti
nere, ⁊ poſtea pono de parte vel ecõuerſo. idem ſi primo dixi here-
ditatem ad me pertinere. poſtea ſingulas res, vel ecõuerſo, niſi ex
alia cauſa peterem nunc in alio iudicio. Et iſta probantur ar. legũ
ff. de excep. rei iudi. l. int. ⁊. l. ſi quis cum totum in princip. ⁊. §. i. ⁊. ij.
et penulti. in ſine. ⁊ in eo. titu. l. egi. ⁊. ff. de iureiur. l. ſed ⁊ ſi poſſeſſo-
ri. §. ſi. ⁊. ff. de rei ven. l. j. §. vlti. ⁊. ff. de regu. iur. l. in eo. ⁊ in toto effe
23 ctus poſitionum † eſt ille qꝺ ille qui ponit, ⁊ ille qui cunfitetur qꝺ
eſt poſitum pro confeſſo habet. vt. C. de confeſſis l. vnica. ⁊. ff. de cõ
feſſis. l. iij. ⁊. ff. de interro. act. l. de etate. §. ſi inuitus. cui occurrit il-
lud generale. ignorantia facti confeſſioni non preiudicat ante diſ-
finitiuam. vt extra de confeſſis. c. vlti. ⁊. C. de iuris ⁊ facti igno. l. er-
ror. ſunt ⁊ alij caſus quos non proſequor. quia plene no. in ſumma.
C. de confeſſis. Item ⁊ de mutatione reſponſionis quando liceat ⁊
quando non liceat mutare reſponſionem. plene not. C. de iuris et
fac. igno. l. error. Illud etiam addo tractando de effectu poſitio-
num qꝺ per poſitiones et reſponſiones ad eas non fit litis cõteſta.
Sed per petitionem in iure propoſitam et reſponſionem ſecutaʒ,
vt extra de elect. c. dudum ſcꝺo. ⁊ extra de lit. conteſt. c. vnico. quod
forte intelligendum eſt cum poſitio et reſponſio non ſuper princi-
pali fit. ſed ſuper alio indirecte. Alioquin fruſtra diceretur. Ponit
Titius qꝺ meuius dʒ ei centũ. Meuius reſpondit ei in iure ſe nõ
24 debere: quia dicimus litem conteſta. Reſpondeo, dicatur † quod
animus deſideratur conteſtandi in litis cõteſtatione ſicut in adeũ-
da hereditate. vt. ff. de acquiren. heredi. l. pro herede circa princip.
Plurimuʒ ergo poteſt animi deſtinatio. vt colligit. ff. de le. ij. l. itẽ
§. vtroq;. et. l. cum quaſi. §. plane. et. l. cum vxori. et. ff. de auro et ar-
gen. le. l. et ſi non ſunt. §. infecti. et de lega. j. qui vir. §. antepe. ⁊ vl-
ti. de verbo. ſignifi. l. locus. ⁊. ff. de ſolu. l. qui res. §. areã. ⁊. ff. de leg.
iij. l. ſuos. §. eos. ⁊. ff. de fundo inſtructo. l. queritur. §. ſi autem.
Quod animus in litis conteſt. deſideratur, habeo arg. extra de lit.
conteſt. c. cum cauſa. ibi enim lʒ fuerit reſponſum per aduocatum,
quia rei non intereſt litem conteſtari: immo volebat proponere di-
latorias. ideo nõ nocet reſponſio. nec habetur litis conteſta. vt ibi
no. poſſet forte aliter diſtingui vtrum ponatur nudum factum.
Et ad idem factum reſpondetur. puta ſic. ponit Titius ſe. x. dediſ-
ſe mutuo Gaio. Reſpondit Gaius qꝺ poſitum eſt non eſſe verum.
aut qꝺ contineat factum eius. Vel ponit Titius ſe dediſſe. x. mu-
tuo Meuio que ei debet. Reſpondit Meuius qꝺ poſitum non
eſt verum. et qꝺ petitũ eſt fieri non debere. In primo caſu non fit li-
25 tis † conteſtatio per confeſſionem ⁊ reſponſionem. In ſecũdo ca-
ſu contra. Nam eodem curſum eſt per hec verba vt fiat lit. conteſt.
ſ. per reſponſionem narrata vera non eſſe et petita fieri non debe-
re. Optime facit ad predictam diffinitioneʒ quod legitur. ff. de he
redibus inſtituendis. l. ſi pater. et. l. ſequen. et. ff. de leg. ij. l. huiuſ-
modi. §. ſi ita. §. per legatum. ⁊. ff. reʒ ra. ha. l. procurator. ⁊. ff. de his
qui no. infa. l. quid ergo. §. iteʒ. ⁊. ff. de iureiur. l. vlti. ⁊. C. de heredi.
inſti. l. cum proponas,

Nouiſſime

Nouiſſime autem attendamus ad octauū articulū vt tractem⁹ que ſunt at
tendenda circa exhibitionem poſitionū, ⁊ que poſitiones ſunt ad
mittende ⁊ que non. Et vtiqꝫ multiplex vertitur conſideratio.
¶ Et primo conſiderandū eſt vtrū poſitio ſit ſuperflua ꝙ cōtingit
ſi eadem ſit cū iam contingit negotio ſiue contraria iam confeſſo,
ſiue contraria ⁊ iam negato. Nā ſi fiat poſitio ſuper arg. de quo iā
ē. queſitū eſt ⁊ reſponſum ſiue negauerit reus ſiue confeſſus fuerit
amplius non eſt querendū. ar. ff. nau. cau. ſta. licet. §. ſi. Nam ſi tunc
26 negauit † ⁊ modo confiteatur vel ſi tunc cōfeſſus eſt ⁊ modo negat
⁊ in reatū periurij ⁊ infamiā vulgi incurrit vnde audiendus nō eſt
qꝛ duo contraria. ſ. verum ⁊ falſum reſpondiſſe videt̃ vnde tāquam
nauta contrarijs ventis nauigans nō eſt audiendus, vt in cor. auf.
de his qui ingre. ad appel. coll. v. ⁊ C. de cur. l. j. Itē reprobatur. ſi
pendeat ex alia que fuerit. verbigratia, dicit actor pono ꝙ meuius
vēdidit mihi fūdū de quo agitur, meuius negauit, procedit actor
poſtea ad aliā poſitionē dicit ꝙ meuius tradidit ſibi dictū fundū.
Poteſt dici ꝙ talis poſitio non eſt admittenda propter duo: ⁊ qꝛ
non releuat ponentē, ⁊ quia nuda traditio non transfert dn̄iuꝫ. vt
ff. de acquir. re. do. l. traditio. ⁊ de dona. l. nuda. Secūdo ꝙ pendet
ex alia que. ſ. negata ēuit. vnde ſi reus ex iſta que ita pendet reſpon
deat incurrit de facili anceps periurium, ⁊ index hoc caute preca
uere dꝫ, vt ar. C. ſi aduer. ven. l. j. Nam oībus iſtis caſibus dicenduꝫ
eſt nō reſpōdebo: quia iam de hoc facta fuit poſitio. Et ego reſpon
27 di ⁊ qꝛ reſponſum eſt ſuperfluo reſpōdere, ⁊ † ſuperfluitas reproba
tur in actioṅe. C. de preci. impe. offe. l. viti. ⁊ C. de app. l. ampliorem.
⁊ C. de vete. iur. enu. l. viti. §. cum enim. prope ſi. fallit in caſu vtpu
ta cum per iuramentū calū. redigitur in poſitionē qđ prius poſitū
ēuerat in petitione ⁊ negatum vel confeſſum ēuerat per lit. conte.
Nam poteſt eſſe ⁊ videt̃ licituꝫ vt per iuramentū ⁊ reuerentiā iuriſ
iurandi concedat litigator qđ primo negauerat vel neget ꝙ prius
conceſſerat. ur. in ſti. de pe. te. liti. circa priu. ⁊ C. de iur. calū. l. j. ſecun
do reſponſo. ⁊ ff. de dāno infec. l. qui bona. §. ſi quis ſtipulatus. ⁊ ff.
de leg. iij. l. ſideicōmiſſa. §. ſi quis. ꝫ. ⁊. §. antepenul. ⁊ C. de eden. l. vl
ti. licet ſit ar. contra in auf. de his qui ingre. ad appel. §. viti. coll. v.
28 Item † repellitur poſitio ſi ſit impertinens id eſt ꝙ poſitio nō fa
ciat ad cauſam ſuper eo ꝙ datus eſt libellus, ⁊ deductū in iudiciū,
⁊ iuratum de calūnia. vel ſuper eo qđ repellat agentem cū ſit ex par
te rei. verbigratia, agitur rei vendi. ⁊ ipſe actor facit poſitionē ſup
mutuo vel depoſito, repellendus eſt. quia nō ſuper re de qua agit̃.
et hoc probatur. ff. de inter. act. l. ſi defenſor. §. penul. ⁊ viti. ⁊. ff. de
peti. here. l. ſi quis liber. §. ſi. Item repellitur poſitio ſi non facit ad
cām. vt qꝛ nō releuat ponentē, poſito ꝙ cōfeſſata ſit. ⁊ ſic non facit
ad cām. vt. ff. de nox. l. quotiens. §. ſi. ⁊. ff. de iureiuran. l. qui iuraſſe.
§. pe. ⁊. C. de proba. l. ad probationē dominij.

Secundo conſiderandū eſt vtrum id qđ ponit̃
ſit pertinens ad negotiū. i. ꝙ ſi probatum eſſet non prodeſſet. De
quo eleganter pōt poni exēplū. vt. ff. fami. hercil. l. his cōſequēter.
§. j. ⁊. ff. de interro. act. l. ſi defenſor. §. ſi de peculio. ⁊ C. de proba. l.
ad proba. dominij. ⁊ C. ne vxor pro mari. l. j. ⁊ C. ſi māci. ita fue. alie.
l. j. ⁊ C. de predijs mi. ſi quidem. ⁊ ar. ff. ad. l. fal. l. in ratione. §. viti. ⁊
29 l. in quantitate. §. viti. in fine. ¶ † Item reſponſio dꝫ concordare
cum poſitione. Nam ſi ſuper vno ſit poſitio, ⁊ ſuper alio ſit reſpon
ſio: talis reſponſio nulla eſt. ⁊ pro eo habetur, ac ſi reſponſum non
eſſet. vt. ff. de interro. act. l. ſi defenſor. §. ſi. ¶ Tertio cōſiderandūꝫ
eſt an ſit obſcura vel ambigua poſitio vel reſponſio. Nam ſi ſit ob
ſcura non admittit̃ nec cogitur quis reſpondere. ad quod eſt quod
legitur. C. de impub. ⁊ alijs ſub. l. precibus. in prin. ⁊ C. de tranſac.
l. vt riſum. ⁊. ff. de iniur. l. pretor. §. ꝙ autem. per quas leges euidē
ter poſſunt poni exempla. ad idē eſt. ff. de re. du. l. in ambiguo. ⁊. ff.
de ſupel. le. l. j. ⁊ l. labeo. Illud not. ꝙ quandoqꝫ orit̃ obſcuritas ex
verbo. qñqꝫ ex orōne. vt. ff. de iudi. l. ſi quis intentione. vbi de hoc
expreſſis legibus colligitur. ⁊ ad idē. ff. de act. empt. l. j. ⁊ l. iul. §. pe.
ſic vice verſa clare ⁊ non obſcure dꝫ quis ponere ⁊ rñdere. vt. ff. de
30 inter. act. l. de etate. §. nihil. Nam † obſcure rñdere ⁊ nullo modo re
ſpondere paria ſunt. vt. ff. de inſtito. l. ſed ⁊ ſi pupillus. §. pſcribere.
Sed q obſcure rñdet pōt cogi vt certificet multa idicia ⁊ captio pi
gnoribus. vt expreſſe habet̃. ff. de confeſſis. l. certum.

Quarto attendendū eſt an id ponat̃ ad qđ
non ipſe contra quē ſit
poſitio. ſed alius debet reſpondere. vt. ff. de interroga. act. l. ſi ſine.
§. alius. ⁊ l. ſequē. §. ſi. Item reijcitur ⁊ reprobatur poſitio ⁊ confeſ
ſio ſi ſit impoſſibilis. Item ſi ſit contra naturam. Itē ſiue eo ꝙ ius
31 non admittit ur circa primum dic ꝙ † ius multis modis dicit̃ im
poſſibile. Nam facto hominum, diſpoſitione ⁊ iuris reputatione,
vt inſti. de inutili. ſtip. §. j. ⁊. §. impoſſibilis. ⁊. ff. de condi. inſti. l. con
ditiones. ⁊ l. filius circa ſi. exēpla accipe de confeſſione contra natu
ram, vt ſi ego ſexagenarius confiteor me eſſe filium Titij quinqua
genarij. Item de muliere que confeſſa fuit ſe eſſe lāmiam ⁊ intraſſe
per rimulam oſtij ⁊ occidiſſe vicini filium, tales enim confeſſiones
natura reſpuit vt hac. l. §. j. ⁊ l. proxi. Ubi ius ⁊ natura non reſpuit.
⁊ inſti. de adop. §. minorem. ⁊ de adop. l. ſi pater in fine. Item eſt po
ſitio contra naturam ſiue impoſſibilis. vt. ff. ad. l. aquiliā. l. inde ne
ratius. §. ſi quis hominē. ⁊ ibi in glo. circa tertium exemplū de con
feſſionibus que ius non admittit. ſ. ꝙ iude⁹ habeat chriſtianū mā
cipium, ⁊ ideo conuentus non aliter confitetur chriſtianū mācipiū
ſuum eſſe, ei nō preiudicat talis ꝯfeſſio. vt. j. eo. l. ſi ſeruus. §. quāqꝫ.
32 Et ad idem hec lex in ſi. ⁊ l. ſeq. §. finali. Item † reſpuenda eſt poſi
tio ſi eſt contra naturā eius qđ ponit̃, vt maiorē etate minoris eſſe
filium. vt. ff. de interro. actio. l. confeſſionibus. ⁊ l. ſeq. §. ſi. ¶ Quin
to reſpiciendum eſt vtrum per cōfeſſionēꝫ ⁊ reſponſionem ſi fieret
incontinenti ex quaſi precipitatione preiudicium fieret reſpon
denti. Nam tunc non ſtatim cogitur reſpondere. vt. ff. de interro
ga. act. qui interroga. ⁊ l. ſequen. in princi. ⁊. §. interdum. Item nō
eſt cogendus reſpondere in dubius de iure ſuo, cuꝫ ex reſponſione
ſua poteſt ei preiudicare. vt. ff. de interrog. act. l. quia. §. j. ſciliꝫ cum
captioſa poteſt eſſe ei vtraqꝫ reſponſio. ¶ Sexto conſiderandū eſt
vtrū valde interſit illius qui petit qđ reſpondeat̃ in qua re ſumma
ria hꝫ locum cognitio. vt. ff. de interroga. act. l. ſi defenſor. §. illud.
33 Item † nō eſt admittenda poſitio ſi periculoſa ſit, videlicet vbi nō
poſſet quis ſine periculo reſpondere. ⁊ hoc eſt cum pendet ex alia
poſitione. vt. ff. de interro. act. l. ⁊ quia in fine.

Septimo notandū eſt caſum eſſe in quo quis
non cogitur reſpondere,
puta ſi filius qui ſe abſtinuit ab hereditate patris trahatur ad iudi
cium vt heres, ⁊ aduerſarius ſuus. ſ. ſic dicat pono illum heredem
eſſe nō cogitur reſpōdere. vt. ff. de interro. act. l. ſi filius. pretor eniꝫ
tuetur eū ⁊ ibidem dicitur. nec ob. ꝙ legitur. ff. eo. l. de etate. §. q ta
cuit: quia ſpeciale eſt in filio vel dicas ꝙ filius q tacuit habetur pro
negante: ſi autē negaſſet, heres nō teneretur. ¶ Octauo occurrit
34 ꝯſideratio, an negatiua poſitio ſit admittēda quia regulariter † po
ſitio non admittitur niſi in tribus caſibus vt ſequit̃. nam nō tenet̃
quis reſpondere negatiue reſponſioni quia nec negatiuā quis pro
bare tenetur. vt. ff. de proba. l. ij. ⁊ C. e. l. actor. qui enim negat vel ne
gatum loquitur non ponit ſed remouet. quod ſic probo: quia ſicut
iam diximus ad releuandū ab onere probationis ſufficit confeſſio
aduerſarij. vt. ff. de interro. act. l. ij. iij. ⁊ iiij. Ea enim ſunt ponibilia
que ſunt probabilia. vnde cū in locum probationis ſint poſitiōes
inuente. vt in auf. de his qui ingre. ad appel. in prin. ⁊ ſi neget ipaꝫ
rem facit dubiam ꝙꝙ eſſet clara. vnde aduerſariū non releuat. ſed
potius aggrauat eū, ⁊ facit rem dubiam. vt. C. quibus ad liber. pro
cla. non licet. l. iij. Nec tenetur quis negatiuā probare. vt. C. de pro
bationibus. l. actor. Cum per rerū naturaꝫ factū negantis directa
probatio nulla ſit. vt. C. de probationibus. l. actor. ⁊ extra de proba
tionibus. c. bone. Ex his loquēdo apparet negatiuā non eſſe po
nendā. ſed forte negatiua poſitio recipitur in caſu. vcꝫ cuꝫ aliquid
indirecte probatur. vt. C. de contrahenda ſtipulatione. l. optimaꝫ.
⁊ extra de teſtibus. c. ex tenore. vt ſi pono ꝙ illa die non fui in loco
in quo dicit̃ me cōtraxiſſe. vt extra de prob. c. iij. ⁊ inſti. de inuti. ſti.
§. inter abſentes. Idem forte iuris vel potius factum negantis. vt
ff. de proba. ab ea parte id dicendū vbicūqꝫ negatiua habet in ſe im
plicitā affirmatiuam: tunc eīm audiendus eſſet negatiuam propo
nens: quia et tales negatiuas quis probare tenetur. vt extra de re
35 nuntia. c. ſuper hec. Sunt † enim negatiue pregnantes que negā
do implicant affirmatiuaꝫ, vt. C. de codicillis. l. nec codicillos. ⁊. ff.
de proba. l. ſi filius. idem dicit dominus Guido de ſuza. qđ ſi iudici
videtur poteſt poſitio negatiua fieri ⁊ quādocunqꝫ, ⁊ preſertim in
defectum probationum cum poſitio ſiue confeſſio ſit quoddaꝫ ge
nus probationis. ⁊ per bonum facultas non ſit anguſtāda ſed am
plianda ⁊ impinguenda. vt. C. de hereti. l. quoniam. ⁊. C. de rebus
cre. l. generaliter in prin. Nam iudex ſine aliqua poſitione ad eruen
dam veritatem poteſt ſuper negatiua quādocunqꝫ interrogare. vt
ff. de interroga. act. l. penulti. Et eſt exemplum pro iſta opin. extra
de confeſſis. c. conſtituimus. vel poteſt dici qđ in predictis caſibus
etiam affirmatiue ſunt faciende poſitiones. vel poteſt dici qđ etiā
ſi negatiua non poteſt poni: iudex tamen poteſt cuncta rimari ⁊ in
terrogare quandocunqꝫ vult vt ſi viderit expedire interrogare tā
ſuper negatiua ꝙ ſuper affirmatiua poteſt. vt. ff. de interrog. act. l.
penulti. ⁊ arg. extra de fide inſtru. c. cum Joannes. vbi facit iudex
interrogationes, quando non poſſet facere pars poſitiones cum
eſſet in eis concluſum. Item poſſet dici qđ cum negatiua nō poſſit
probari niſi per confeſſionē aduerſarij qđ magis ſunt neceſſe ēt in
negatiuis ꝙ in affirmatiuis q̄ p teſtes vel inſtr̄a probari poſſunt.
36 **Ad hoc enim** † ad inuētæ ſunt pcip de interrogatiōes
in iure faciēde. vt ſi aliter in aliis caſib⁹
fieri non poſſunt probationes niſi per cōfeſſionē aduerſarij. vt. ff.
de inter. act. l. ij. iij. ⁊ iiij. vnde ⁊ illud videtur in poſitionibus nega
tiuis vt ille magis faciende ſint ꝙ affirmatiue. et hoc videtur equi
tas ſuadere ne probationes anguſtentur. vt. ff. de teſtibus. c.urent.
et. C. de her. ⁊ ma. l. quoniam. ⁊ in auf. eodē. §. ſancimus in princi.
de poſitionibus negatiuis poſſint vel non. Et an eis debeat reſpō

Idcirco.§.cápanus.item ei qȝ tacente dicit lex vȝ.videlȝ habeatur
pro negante.vt.l.de etate.§.qui tacuit.⁊ videt̃ cõtrariũ vt.ff.de re-
gu.iur.l.qui tacet.Sed nõ ob.qꝛ loquit̃ lex illa qui tacet.extra iudi
ciũ.⁊ eſt rõ differẽtie.qꝛ qui tacet in iudicio interrogat᷒ ſi nõ reſpon
det reputat̃ cõtumax.vnde penã cõtumacie feret.vt.l.de etate.§.
qui tacuit.ſecus tñ in eo qui tacet interrogat᷒ extra iudiciũ.Nõ eñ
ſiunt poſitiones extra iudiciũ,nec hȝ neceſſe quis rñdere extra iu-
dicium ad interrogata.Itẽ aliud attẽde:vt ſicut pro negante habe
tur is qui tacet cum dãnoſa eſſet ei negatio ſic pro cõfeſſo habẽdus
eſt cũ dãnoſa eſſet ei cõfeſſio ſi taceret vt ſemper inſpiciamus id qȝ
faciet ei preiudiciũ in pena cõtumacie vtrolibet que quaſi de mẽda-
cio punit̃ tanq̃ de falſa confeſſione vel falſa negatione,⁊ ſic intel
ligenda ſunt iura ſupradicta.vt.ff.e.ti.l.alienũ.⁊.l.de etate.§.j.⁊ q̃ſi
per totũ.hec de poſitionibus pauca dixiſſe ſufficiant gratia nou̾
tatis.Nec enim aliquem doctorem inueni hunc tractatum de poſi
tionibus condidiſſe.Odof.

Summarium.

1 Ignoranti an ſuccurrendum.
2 Confeſſio ſeu reſponſio abſente aduerſario facta nũquid teneat.
Confiteri,eſt ſimul fateri.
3 Pretoris factum iuri derogare non debet.
4 Laborare debet iudex ad veritatem inueniendam.
5 Poſitio cõtra poſitiones nunquid fieri poſſit.
Dubia quedam ſunt a principio,que proceſſu iudicij clareſcunt.

§.Primus.

De materia poſitionũ in-
ueni per aliquas queſtiones quas.j.ſeriatim vide
bis.Quid ſi peto a te fictum vel cenſum ⁊ tu conſi-
tearis te debere ⁊ ego peto vt exprimas ex qua re
debeas cenſum nunqd declarare tenearis dic q̃ ſic,
vt.ff.de interro.act.l.de etate.§.nihil.⁊.ff.de confeſ.l.certũ.§.j.itẽ
quid ſi dicas tantum te ad preſtandũ dictum fictum vel cenſum ta
1 men neſcis de quo fundo nunquid † ſuccurritur tibi ignoranti.
dic q̃ ſic vt.ff.depoſi.l.j.§.ſed ſi purpuram.⁊.ff.de fur.l.in actore.§.
de veſte.Quid ſi abſente aduerſario qui fecit poſitionem reſpon-
deat aduerſarius poſitioni nunquid tenet reſponſio.videtur q̃ ſic
quaſi abſentis abſentia dei preſentia repellat̃.vt.C.de iud.l.prope
randũ.§.cum aũt.itẽ qꝛ pro actore abſente fertur ſnia vt dicta.l.p-
bandum.§.ſin autẽ et geſtis,ergo pro eo valet cõfeſſio ar.C.de con
2 feſ.l.vt ea.⁊.ff.de iu iu.l.poſt rem.tu dic q̃ nõ tenet talis † confeſſio
ſeu reſpõſio abſente aduerſario facta.primo quia caſus eſt legis tã
in confeſſione que fit ante lic.conteſt.q̃ in ea que fit poſtea vt.ff.de
confeſ.l.certum.§.ſi quis abſente.⁊.ff.de interro.actio.l.ſi.⁊ ar.eoꝝ
que ibi no,Item qꝛ non deſeruiret ethymologie vocabuli.Naȝ cõ
fiteri eſt ſimul fateri.Item qꝛ confeſſio ſicut ⁊ ſtipulatio eſt act᷒ iu-
ris ciuilis q habet fieri inter partes preſentes ſicut ſtipulatio vt in
apparatu.ff.de proba.l.cum de indebito.ſed quid ſi dicat is cõtra
quem fit poſitio nolo reſpondere niſi aduerſarius meus ſit pñs:qꝛ
non valeret reſponſio mea.Et iudex dicat, reſponde ſecure,qꝛ ſa-
tis valebit,an ſi tunc reſpondeat valebit reſponſio,videt̃ q̃ nõ,vt
3 l.certum.§.ſi quis abſente.Item qꝛ † factum pretoris iuri deroga
re non debet.vt.ff.de fer.l.j.tu dic qȝ valet ꝑpter autoritatẽ iudi-
cis.vt.ff.de his qui no.infa.l.furti.§.qui iuſſu.⁊.ff.de mino.l.et ꝑ
tor.§.ſi quis tamen.⁊.ff.qȝ falſo tu.l.j.⁊.ff.de aqua plu.ar.l.quãq̃.
Item quid ſi litigator proteſtatur qȝ ſi contingeret ipſum dicere
vel proferre verba aliqua que facerent confeſſionem,non vult qȝ
illa confeſſio valeat nec ſibi preiudicet vel qȝ nõ dicit animo cõfi-
tendi,nũquid tali proteſtatione defendet̃.Primo vꝫ q̃ non qꝛ iu
4 dex laborare † debet ad veritatẽ inueniendã.vt.l.is apud quē.C.
de edẽ.Sed dic cõtra.vt.ff.qui mo.pig.vel hypo.ſol.l.ſi debitor.et
ar.eius qȝ de cõteſtatione dꝛ qui proteſtat̃ ſe nõ dicere aio lit.cõte.
vt no.C.de lit.cõte.l.vna in glo.vel arbi.⁊c.

Quid ſi peto a te.x.⁊ pono q̃ mihi debes.x.nõ adie-
cta cã.tu reſpondes ſpecifica cãm.an te-
nearis ſpecificare.rñdeo ſic.Nam ſi reſpondeas ſine cauſa nõ valeret
reſponſio.vt ar.ff.de excep.doli.l.ij.§.circa.Itẽ quia non debes co-
gi reſpõdere qꝛ reſponſum nil mihi vel tibi prodeſſet.vt ar.C.de p
ba.ad probationem.Item quid ſi pure petã.⁊ tu reſpondeas ſub
conditione.vt ſi pono qȝ debes.x.⁊ tu reſpõdes.debeo ſi nauis ex
aſia venerit.an vȝ talis reſponſio.⁊ primo videt̃ qȝ nõ ſicut nec ſti
pulatio ſic concepta,vt.ff.de verbo.ob.l.j.§.ſi quis ſimplr.Sed dic
cõtra.qꝛ aliud eſt in cõfeſſione.⁊ aliud in ſtipu.que requirit expreſ-
ſum conſenſuȝ cõtrahentiũ ſm Gui.de ſuȝ.Et colligit̃ hec q̃ſtio ex
5 glo.magna.C.de exer.l.ſi quidẽ.Sed † nunqd poſitio ꝯ poſitionem
fieri põt.dic q̃ nõ.vt arg.ff.de pet.here.l.ſi qs libertatẽ.§.ſi.⁊ ar.C.
de iudic.vidm.l.ij.⁊.C.vñ vi.l.meminerint.Sed pone ſiunt poſitio
nes in iudicio reuocat̃ in dubiũ vtrũ faciant ad cãm,ipſa vel altera
earũ an pñt ſub proteſtatione admitti.⁊ dic q̃ poſſũt ſub illa excē-
ptione ſi ptinẽtes fuerint q̃ in ꝓceſſu cauſe ſciet̃ q̃ faciãt ad cãm ⁊ q̃
non.qꝛ q̃dã a pncipio dubia ſunt q̃ proceſſu iudicij clareſcunt vt.ff.
de re.du.l.quidã.⁊.ff.ſi cer.pe.l.pinde.§.j.⁊ arg.eoꝝ q̃ no.C.de iur.
ca.l.j.ij.§.q̃ obſeruari.in ſi.glo.q̃ incipit,ex hoc dicũt.⁊ ar.ff.de dã.
infec.l.inter quos.§.ſi.⁊.l.pretor.§.ſi cõtrouerſia.ſm Ja.Bal.item
no.q̃ rñſio ad poſitionẽ ſiue interrogatio talis eſſe dȝ q̃ certificet
ſiue certum relinquet iudicẽ ⁊ ponentẽ.expreſſum eſt.ff.de inter.
act.l.voluit in ſi.j.rñ.⁊.l.de etate.§.nihil.⁊.e.ti.l.qui interrogatur.
ar.C.de eden.l.edita.⁊ ſi quidẽ certũ rñdet bene quidẽ.ſi incertum
põt iudex captis pignorib᷒ vel multa indita cõpellere vt certificet
⁊ clarificet ſuam reſponſionem.vt.l.certum in prin.

Summarium.

1 Inſtrumentũ an debeat edi ſine die ⁊ conſule.

§.Secundus.

De tractatu per Albertũ galeoti de
poſitionibus nõ po
no niſi vnã q̃ſtionẽ qꝛ alias oẽs habes tactas in ſu
1 perioribus.Quero † ergo cũ inſtrũ edi debeat ſi-
ne die ⁊ conſule,vt.ff.de eden.l.j.§.editiones.mo-
do volo facere poſitiones per quas veniã ad diem
⁊ cõſulẽ nũquid poſſum.⁊ dic q̃ nõ:qꝛ alia via legi occurret̃ qȝ eſſe
nõ dȝ.vt.ff.de tuto.⁊ cura.l.ſcire.§.j.Nam cũ aliquid eſt prohibitũ
⁊c,vt.ff.de ſpon.l.oratio ⁊ de admi.re.ad ci.per.l.ij.

Summarium.

1 Conſenſus vtriuſq; in cõtractibus exigitur.
2 Nemo poteſt in alterius iniuriam mutare cõſiliũ,⁊ approbare quod
primo improbauerat.
3 Actus idem diuerſos non parit effectus.
4 Uenire non poteſt quia contra factum ſuum.
Reſtitutione non petita an quis admittatur poſt confeſſionẽ vel
condẽnationem.
5 Factum illud nõ dȝ quis cõſequi ex voluntate quã impugnauit.
6 Regulam iuris non ſeruamus in perplexitate.
Scripture diuerſe ſibiĳnuicem fidem derogant.
Appellatione ſcripture quid contineatur.
7 Interpretatio faciẽda eſt in dubijs vt potius res valeat q̃ pereat.
8 Exceptio dicitur capere vires ex perſona petentis.
9 Probatio plerũq; eſt difficilis.
Actoris intentione probata,condẽnandus eſt reus.
10 Prohibitum a lege vna via,prohibetur et alia per quam perueni
tur ad illam.
Leges non debent eſſe ludibrio.
11 Satiſdatio dãni infecti ſub qua exceptione poſſit exigi.
12 Cõfiteri nõ videt̃ de intentione aduerſarij qui vtitur exceptione.
13 Jurans de credulitate,cogitur iterum iurare.
14 Uerba debent interpretari contra proferentem.

§.Tertius.

Hic videas de hac mate-
ria aliquas queſtiones per Joã.fax.Queſtio talis
eſt.conſueuit queri ad id q̃ contingit in cauſis.Ec
ce ego actor facio poſitionem aliquã quam re᷒ in-
ficiatur,poſtea tempore procedente in calculo diſ-
finitiue ſententie reus vult cauſam in caput meum retorquere cũ
ei adminiculũ afferat:quero nunquid poſſit.⁊ vꝫ q̃ nõ poſſit cuȝ
1 prius negãdo non conſentit in eadẽ.vñ † ſicut in ꝯtibus cõſenſus
exigit̃ vtriuſq;.vt.ff.de act.⁊ ob.l.ſicut.ſic ⁊ in iudicijs vtriuſq; exi
git̃ ꝯſenſus.vt.ff.de pec.l.iȝ ⁊ facit.ff.de interro. acti.de etate.§.q
interrogat̃. item non deſeruiretur vocabulo.Nã ꝯfiteri nil aliud
eſt q̃ ſimul fateri vt no.in.l.cũ de indebito.vnde ſi partes ſimul nõ
fatentur nõ eſt confeſſio.ergo nõ preiudicat.preterea negauit re᷒,
ergo amodo penitere nõ poteſt.rñdet̃,maxime ſi captio ſit actoris
vt.d.l.de etate.§.j.⁊ maxime lit.conteſt.vt.ff. de nox.electio.§.ne-
2 q;.item qꝛ † nemo põt in alterius iniuria mutare cõſiliũ ⁊ approba
re qȝ primo improbauerat,vt dicit regula iuris. nemo.⁊.ff.de ſuc.
edicto.l.j.§.decretalis. poſtea ex ſua negatione ⁊ mendacio debet
puniri.vt.C.de non nu.pecu.aut.contra qui propriam.cum ſi. nec
mea arma contra me poterit retorquere nec meo gladio me pote-
rit vulnerare arg.ff.de rei ven.l.ceterum inſuper agebatur vt reus
ex ſua confeſſione obligaretur,vt.ff.de interrog.act.voluit.Si er-
go eodem modo non ſiat non obligaretur.vt.ff.de verb.obli.l.qui

rome.§.flauius.nēpe actum quia ad te obligandum ſit, nō poteſt
ad liberandum preſumi vel ad me obligandum.nec econtra quod
ad liberandum ad obligandum reducatur.vt argumentū.ff.ſi cer
tum petatur.lege ſi filius.ꝛ quibus modis vſuſfruc.amitta.l.ij.§.
3 idem pap.ꝛ inſtitu.quib.mo.re contra.ob.al's tol.ob.§.j.nec † idē
actus diuerſos parit effectus liberationis ꝛ obligationis.vt.ff.de
ſolu.qui hominem in fi.

Econtra videtur

qō ponendo videatur confiteri
vt.C.de iureiur.propter calum.
l.ij.auť.in hoc.ꝛ mee confeſſioni eſt ſtandum.vt.C.de non nume.
pecu.generaliter.ꝛ.ff.de confeſ.l.j.ꝛ maxime contra me.vt.ff.de in-
terro.act.de etate.§.j.quippe.ꝛ ſi ſine interrogatione aliquis con-
fiteatur obligatur.vt.ff.de interrog.act.l.ſi ſine ꝛ ſic tanquā nō in-
terrogatus ego actor ponēdo videor confeſſus fuiſſe.So.ſi.Jo.fa
gio.videtur diſtinguendum:quia ſi reus qui negauit dicat ſe peni
nitere reſponſi.ꝛ velit nunc cōfiteri qō prius negauerat poſſit tūc
habere locū illa diſtinctio nūqd an ſi.cōte.velit penitere vel poſt
ꝛ ſi poſt.an captio ſit actoris vel non.que diſtin.no.ff.de iter.ac.de
etate.§.vlti.Si vero quis negauit ſimpliciter dicat tu ponēdo fui
ſti confeſſus ergo ſtandum eſt contra te.nec dicat ſe penitere reſpō
4 ſi ꝛ velle cōfiteri qō prius negauerat nō audiatur cum † contra fa-
ctum ſuum venire non poſſit.vt.ff.de adop.l.poſt mortem Nā cū
negando deliquerit nō admittatur niſi agat penitentiā de com-
miſſione poſtea confitendo.et habes in predicta l.de etate.§.vlti.
ꝛ aſſiuus ait penitere reſponſi.ꝛc.ꝛ alibi habes φ poſt confeſſionem
vel cōdēnationē non admittiť qō niſi reſtitutione petita.vt.ff.de
iudi.l.ſi pretor.§.marcellus.ꝛ de confeſ.l.pe.ꝛ qō primo debeat ſa
tiſfacere poſt delictū habes ar.C.quorum bo.l.vlti.ꝛ ad.l.iul.de vi
pu.l.ſi quis.Et qō poſt reſtōnem deinde habes ar.C.de ſen.paſ.l.
iij.ꝛ.l.ſi cōdēnatis.ꝛ.l.ſi indulgentia.ꝛ.l.ſi deportationis.Preter-
ea non debet qō illud factū cōſequi ex voluntate quā impugnauit.
vt.C.de lega.l.ſi legatarius.

5 ## Preterea fortiori oſtēditur

† rōne.nā
cum abſen
ti aliquis confitendo non obligatur.vt.ff.de confeſſio.l.certum.§.
ſequē.eadē rōne vel fortiori non obligabitur vel non tenebit con-
feſſio facta niſi preſenti.ꝛ in iudicio dicenti.vt.ff.de iureiu.ſumus.
§.filio.ꝛ de reg.iur.qui poteſt.Porro cū ipſe non conſenſerit neq̃
cum eo neq̃ in eodē iudicio facta videť.ſed inter alios.vt.ff.de iu-
reiur.l.ſed ſi poſſeſſori.cū.l.ſe.ꝛ.C.res inter ali.acta.ꝛc.ꝛ facit.ff.de
pecu.l.ij.ꝛ qꝛ ſicut in ſtipu.vtriuſq̃ cōſenſum requiritur,ita in poſi
tione.ad hoc vt obliget cum vtrobiq̃ ſit actus legitimus.Jo.fa.
Hic poteſt queri ſi,actor confiteatur tale quid propter quod reus
eſt abſoluendus.reus vero confeſſus eſt id propter quod eſt condē
natus cui potius ſtandum eſt.in primis videtur φ nulli.nec valeat
6 niſi alia probatio legitima.qm̄ hic eſt perplexitas.vbi † iuris regu
lam non ſeruamus.vt.ff.de condi.inde.l.dñs teſtō.ꝛ de verb.obli.ſi
Titius.¶ Secūdo:qꝛ in his repugnantia eſſe videť,vt.j.de regu.
iur.vbi repugnantia.¶ Tertio cum vnum alteri cōtrariū eſſe ap
pareat ſe inuicem excludunt.impoſſibile enim eſt φ in eadem cau-
ſa condēnari vnus,ꝛ idem debeat ꝛ abſolui.ꝛ ad hoc.j.quando ap.
ſit.l.ij.§.ſed ſi alius.¶ Quarto cū ſint diuerſe ſcripture ſidem ſibi
inuicem derogant nullam debent ergo firmitatem habere.C.de fi-
de inſtru.ſcripture.appellatione eñ ſcripture ſiue inſtrumēti om-
ne qō cām inſtruit declarať.vt.ff.de fide inſtru.l.j.ꝛ cum ad vtrūq̃
pōt ſermo referri,ratione dubitationis neutrum dꝫ valere.vt.j.de
teſta.tu.duo ſunt Titij.j.de ma.te.l.cum ex pluribus.

7 ## Ecōtra videtur in dubijs

† interp̄tatio-
nem faciendā
vt res potius valeat φ pereat.j.de re.du.l.quot.ꝛ videť φ p acto-
re interpretationem in iudicijs facere debeamus.vt.ff.de iudi.l.ſi
quis intentione.reus enim ſemper negabit.de verb.oblig.l.inter
ſtipu.§.j.inſuper excep.metimur ex perſona opponentis.cū igi-
tur reus opponens ex ſua confeſſione ſit cōdēnatus,repellitur eā
opponens.vt.j.de bo.poſ.ſm tab.l.φ liberis.§.vlti.Primo certe
pro reo videť cū ſimus circa finem iudicij circa quem reorū cauſa fa
uorabilior eſtimatur.vt.j.de ac.ꝛ ob.l.arrianus.ꝛ de reg.iur.l.fauo
rabiliores.porro hincinde equalibus probationibus hincinde ha
bitis vel pari cauſa ſeruata pro reo eſt ferenda ſnīa.vt.j.de re iu.l.
inter pares.poſtea vterq̃ cōfitetur pariter ſiue probat.igitur in pa
ri cā deteriori loco habetur petitor meliori poſſeſſor,ſic ergo reus.
vt.ff.ne quis eum qui in ius vo.ſu.vi exi.l.ij.ꝛ.j.de verbo.oblig.l.ſi
8 ſeruum.§.ſequē.quinimo exceptio † ex perſona petentis vires ca
pere dicitur.cum ergo petens ius non habeat vt ex confeſſione li-
quido claret ꝛ.l.exceptione in re clara repelletur.ꝛ hoc exp̄ſſe habe
tur.C.de codicillis.l.veterani.nēpe nō de iure poſſeſſoris,ſed peti-
toris querimus,que cū non inueniamus ex ſua confeſſione iuſtam
cauſam fouere,eſt reus merito abſoluendus.vt.ff.qui.mo.pig.vel
hypo.ſol.l.paulus.in fi.ꝛ.ꝫ.ſi vſuſfru.pe.l.vti frui.ꝛ.C.de rei ven.l.
res alienas.ſo.argumentis predictis ma.Jo.fa.videť reum debere
abſolui,ꝛ quia ius metimur ex perſona actoris non ex rei perſona
vnde cum ex ſua perſona actor ius non habeat,debet merito ſuccū
bere,vt.ff.ſi pars here.pe.l.j.circa prin.Jo.fa.

Item nota qō vbi dubitatur

ſit reci-
pienda
poſitio vel non vtilius eam admitti:qꝛ ratione dubitationis me-
lius eſt aliquid inutile admitti φ ad cām vtile fortaſſis futurū pre
mitti ꝛ reſeruari.hoc diſcurrendū tēpore diſputationis.ad hoc be
ne facit auť.ſed ſi ſeruus dicatur.que eſt ſignata.C.de teſtibus.vbi
queritur nunquid talis reſponſio ſit admittenda cū dicit reus re-
ſpondens poſitioni,nō credo niſi viderim inde legitimam p̄batio
nem:vel ſi nō viderim,de hac qōne vidiſti.ꝫ.c.j.cauſa.§.qui ſi ita.
pono qō teneris mihi dare.x.ꝛc.inde inſi ſm ꝛ videť φ nō qꝛ certū
debet aliquas confiteri.vt.ff.de confeſ.l.certū.ꝛ de interro.actio.
l.de etate.§.qui tacuit.Itē quia ex ſua cōfeſſione voluit pretor ali-
9 quē obligari vt.l.de etate.§.j.quia † plerūq̃ difficilis eſt probatio
vt de interro.act.voluit.ꝛ hoc ex ſua confeſſione non obligať.Sed
potius ex legitima probatione ex qua condēnatur,ꝛ ſi nihil fuiſſet
confeſſus ꝛ ſic potius ex probatione ſua φ ex rei beneficio actor cō-
ſequitur condēnari reū.ꝛ ad hoc.ff.de rei ven.l.officium.ꝛ.C.de p̄
ba.cum poſſi.quibus dicit qō probata intentione actoris eſt reus
condēnandus.preterea he adiectiones niſi ꝛ ſi non ponūt.vt.ff.ſi
quis cau.l.ſi eum.§.qui iniuriarum.in fi.ꝛ ſic videt iſte ſimul et ſe-
mel confiteri ꝛ negare,vnde tanφ non reddat certum interrogan-
tem non debet admitti.vt.l.de etate.§.qui tacuit.ꝛ tanφ cōtrari⁹
videť repellēdus.ff.quādo ap.ſit.l.j.§.ſed ſi alind.ꝛ predicta faciūt
ad aliam queſtionē que reſultat ex ea qua queritur,ſi reus modo
ſupradicto rñderit,vel reſponderit nō credo niſi aliqua via poſſit
probari cōtrariū:vel ſi ſimpliciter rñderit nō credo,deinde facta p̄
batione ab actore nūquid reus poſſit opponere excep.n numeratio
nis facte ſolutionis vel pacti de non petēdo vel aliam.ꝛ certe vť φ
non quia actor nil eſt cōſecutus ex confeſſione rei ſed ſolum ex ſua
probatione ꝛ ſic precise ꝛ effectualiter negaſſe videť.ꝛ ſic dꝫ ſuſtine
re penam negātis,quia iſte probare non poſſit vt.C.de nō nu.pec.
auť.ꝫ qui propriam.ꝛ qui po.in pig.ha.auť.item ſi prior.

Item actor fatigatus eſt

nihilomin⁹ in
probando,ꝛ ſic
debet alleuiari in alio ar.ff.de iureiur.l.eum qui.preterea volendo
probare ſolutionem vel aliquam excep.confiteri vť de intentione
agentis.hoc nō videť fieri poſſe lit.iam conte.vt.ff.de nox.l.electio
§.j.maxime cum captio ſit actoris.vt.ff.de interro.act.l.de etate.§.
vlti.itē quia ſue confeſſioni obuiam venire non liceat.vt.ff.de do
10 natio.l.quidam in iure interrogatus.Nam † cū quid vna via lege
prohibetur ꝛ alia per quā peruenitur ad illā.vt.ff.de tu.ꝛ cu.da.ab
his.ſcire.ꝛ.C.de vſuris rei iu.l.vlti.Nam dꝫ legis ſnīa in aliqua cir-
cūueniri.vt.C.de le.ꝛ conſti.non dubium.ꝛ.ff.de arbi.l.ſi quis rem.
Nec leges debent eſſe ludibrio.vt.C.de bo.que li.l.vlti.§.penulti.
item ad primam facit qō non admittatur illa rñſio.maxime ſi de fa
cto proprio queratur.ꝛ in facto proprio non eſt tolerabilis ignorā
tia.vt.ff.pro ſuo.l.vlti.ꝛ de reſciu.vē.l.quiſquis.ꝛ.C.ad vellei.l.φφ
ergo ſi non dꝫ admitti,ꝛ fuit admiſſa,non committatur.ꝛ perinde
dꝫ haberi ac ſi non fuiſſet admiſſa:qꝛ iſta paria ſunt.vt.ff.de dam.
infec.ſi fluminū.§.in vicinis.ꝛ.l.ſi edibus.ꝛ de leg.j.l.ſi legati.ecōtra
videtur ad primū,quia pōt aliquis ſub dubio rñdere ad petitionē
ꝛ negare ꝛ ſi aduerſarius probauerit excep.obijcere.vt.C.de exce.l.
11 ſi quidē.itē pro hac ſnīa optime facit quia † ſatiſdatio dāni infe-
cti poteſt exigi ſub iſta excep.ꝛ dubio ſi dñs non fuerit.vt.ff.de dā.
infec.qui vias.§.j.item iſte non eſt contrarius ſibi.quia primo pre-
ciſe negat.ꝛ ſi probauerit actor tunc confitetur.ꝛ excipit φ pōt ſu-
ſtineri de iure.nam ante probationē poteſt reus merito ignorare.
probatione autē facta tanφ ex facto actoris inſtructus pōt illud
confiteri vel credere.ſic ꝛ alis.φ aliquis poſitionē ignorauit inſtru-
ctus epiſtolis amicorū pōt ad confeſſionem admitti.vt.ff.de inter.
act.l.de etate.§.vlti.ꝛ de iureiur.l.iuſiurandum ꝛ ad pecunias.itē
predicta faciunt qō in prima poſſit probare.qꝛ cum fuerit cōfeſſus
ſe teneri ipſe debeat probare ſolutum,vt.C.de proba.l.j.ꝛ non vi-
detur referri confeſſio a tempore probationis facte.Sed hodie an
te probationem cōfiteri videť ꝛ differri interim.vt in tpe facte pro
bationis vel conditionis exiſtentis.vt.ff.de ver.obli.l.huiuſmodi
ſtip.ꝛ.C.de teſtamētis.l.prepoſteri.neq̃ prohibetur pluribus exc.
vti.etiam ſi diuerſe ſint.vt.ff.de exc.l.nemo.ꝛ de regu.iur.nemo ex
12 his.ꝛ † non videť confiteri de intentione aduerſarij qui exceptio-
ne vtitur.vt.ff.de exc.l.vtiq̃.Jo.fa.hoc idē dicit Odof.ꝛ Guid.
de ſuz.in ſimili.q.qua queritur.ſi accuſatus de maleficio ſimplr ne
gat maleficium.ſi poſtea de maleficio conuincatur.an poſſit ad ex-
cu.redire et probare qō ad ſui defenſionem fecerit.ꝛ tenet ipſe qō
ſic.arg.dictorum iurium.

Sed an ſuper eadem

poſitiōe vel articulo ſu-
per quo iam interroga
tus fuit litigator poſſit iterum interrogari.diſtingue qualr̄ fuit re
ſponſum.Nam ſi ita fuit reſponſum aſſertiue.dico ita eſſe vel non
eſſe.tunc non debet amplius interrogari.ſed ſi fuit reſponſum po
ſitioni

ſtioni credo ita eſſe vel non eſſe, tunc bene poterit interrogari ad
13 tiſtar iuramenti de credulitate. Nam quãdo aliquis iurat † de cre
dulitate, vt qui iurat q̃ ita credit vel non credit cogitur iterum iu-
rare. & bene dico q̃ in poſitionibus ſi quis reſpondet ita credere vel
non credere. põt iterũ interrogari: q2 poteſt eſſe q̃ modo aliud cre
dit q̃ tũc crediderit, vt. ff. de dam. in fec. l. qui bona. Ja. Bel. ¶ Cõ
ſueuit queri & frequentiſſime dubitari de hac poſitione vel ſimili.
Ponit Titius filius & heres Sempronij q̃ Sempronius pdictus
deceſſit iam eſt annus. Reſpõdit reus credo vel cõfiteor. querif an
per hoc videaf eſſe confeſſatũ q̃ ſit filius & heres. vel ſi dico pono
q̃ ego frater Martini numeraui tibi. x. vel pono q̃ ego tibi filio
& heredi Jo. numeraui tibi. x. & ſi iſte huiuſmodi poſitiones & ſimi-
les fuerint confeſſate. an per hoc videatur eſſe confeſſatum q̃ ſit
filius & heres. & q̃ ſit frater. & quidã dicunt q̃ nõ. q2 de hoc nõ age
batur in poſitiõe. ſed an eſſet mortuus Sempronius. vel an eſſent
14 numerata. x. Alij dicunt cõtra. q2 † verba debent interpretari con-
tra proferentem in eius poteſtate fuit reſponſum apertius decla-
rare, vt. l. veteribus. & hoc vltimũ pleriſq3 placet: ſed hoc hodie vi-
detur falſum, vt extra de priuile. c. ſi papa. lib. vj.

Summarium

1 Onus probandi eſt graue.
Poſitiones ſuccedunt loco probationum.
2 Poſitiones ad quid inuente.
3 Confeſſus in iure pro iudicato ſiue conuicto habetur.
Iudicis nulle ſunt partes in confitentem.
4 Poſitiones qualiter ſunt formande.
Confeſſio ſiue poſitio nõ valet niſi ſuper re, de qua cõtrouerſia eſt.
5 Actor debet eſſe certus de iure ſuo.
6 Contendens de ſua electione qualiter debeat probare per aduer-
ſarium.
7 Reus confitens rem, actor habet ſuam intentionem. 8.
9 Indefinita equipollet vniuerſali.
10 Ratihabitio locum habet in electionibus.
11 Poſitiones actoris quibus modis repellantur.
12 Negatiua implicita vel explicita an ſit admittenda.
Dictiones tantum, ſolummodo, dũtaxat & ſimiles faciunt impli-
citam negatiuam.
13 Negatiua quando probetur directe vel indirecte.
Negantis factum nulla eſt directa probatio.
14 Judex non debet admittere poſitiones non facientes ad cauſam.
15 Nuda traditio non transfert dominium.
16 Implicita poſitio que dicatur.
17 Judex curare debet vt certum ponatur et certum reſpondeatur
propter periculum periurij vitandum.

§. Quartus.

Nunc cõſideremus quod
tractatus de poſitionibus valde vtilis eſt & neceſ-
ſarius in cauſis. & q̃ in corpore iuris nõ ponif ali-
quis tractatus ſiue titulus de poſitionibus. Et q̃-
1 dem in cauſis omnibus fieri poſſunt & debent † cũ
ſit graue onus probandi. & maxime per teſtes. vnde dicit lex q̃ gra
ue eſt ad onera pbationis venire. ff. de rei ven. l. is qui deſtinauit &
poſitiones ſuccedũt loco probationũ. Jdcirco ſm paupertatẽ mei
ingenij, & vt vidi de factori a meis egregijs doctoribus intellexi in
preſenti titulo doctrinã plenarã vobis tradã. ¶ Et primo viden
dum eſt ad q̃d poſitiones fuerint inuẽte, & q̃n ſint faciẽde. ¶ Secũ
do qualiter ſint formãde. ¶ Tertio quibus poſitionibꝰ pars aduer
ſa teneatur reſpondere. ¶ Quarto quas poſitiones iudex admit-
tere debeat. & quas nõ. ¶ Quinto quouſq3 fieri poſſunt. ¶ Sexto
que ſit pena nolentis reſpondere.
2 Poſitiones inuente † fuerũt vt releuenf par
tes ab onere probandi,
preſertim p teſtes. q̃ quidẽ. ſ. probare p teſtes graue eſt & oneroſũ
vt. ſ. dixi. facilius eñ ſiunt cõfeſſiones q̃ pductiones teſtiũ. nã te-
ſtes legitimi ſiue idonei vix inueniunf & cũ labore & expenſis pro-
ducunf. ad hoc extra de teſtibus. c. cũ olim. & de teſtibus co. c. cũ ſu-
per. & iij. q. iij. Jtem in criminali. verſi. venturis. item vt veritas eli
ciatur ab ore litigatoris, ar. extra de iura. cal. c. ceterũ. & de iureiur. c.
ex literis. Si eñ pars ↄfiteaf in iure nõ ſunt poſtea querẽdi teſtes
ſed ex ſua cõfeſſione proferenf ſnia cõtra ipſum. extra de tranſ. c. pter-
ea & ex ſua cõfeſſione ſequif ſnia cõtra ipm. iuxta illud euangeliũ. ex
3 ore tuo te iudico ſerue neq3. confeſſus † in iure pro iudicato ſiue cõ
uicto habef. C. de cõfeſ. l. vna. & extra de cõfeſ. c. j. nulle eñ ſunt par-
tes iudicis in cõfitentẽ, vt. ff. ad. l. aqui. l. proinde. §. vlti. & hoc verũ
eſt q̃ntũ in cognoſcendo ſiue q̃tũ ad examinationẽ cauſe ſed tñ
ſoluere debet: q2 nõ reſtat aliud niſi vt in confitentẽ ſnia proferatur.

& que diximus in confitentẽ vera ſunt ſi in ſua cõfeſſione perſiſtat,
ſecus ſi eã reuocare velit dicens ſe erraſſe pbando errorẽ. C. de iur.
& fac. igno. l. error. & debẽt fieri poſitiones lit. conteſt. preſtito iura-
mento de veritate dicenda in ſpũalibus cauſis vel de calũ. in ciuili-
bus. extra de iur. calum. c. vlti. & de elec. c. dudum. ij.
4 Sequitur videre † qualiter formãde ſint poſitio-
nes. & eſt dicendũ q̃ aduocatus
actoris d3 videre diligẽter petitionẽ actoris ſiue libellũ examina-
re quot & q̃ oporteat ipm actorẽ probare ad ſuã intentionẽ fundã-
dã, & ſuper oĩbus ſup q̃bꝰ d3 teſtes pducere d3 formare poſitiones
in pſonã ipſius actoris. Nã cõfeſſio ſiue poſitio nõ valet niſi ſiat ſup
re de qua litigiũ ſiue cõtrouerſia eſt, vt. ff. de inter. actio. l. cõfeſſioni
bus. extra de of. dele. c. cum olim. & cauilloſe p quecunq3 diuerticu
la põt & d3 aduocatus actoris reũ trahere ad intentionẽ actoris. p
poſitiões naturali ingenio potius q̃ doctrina & d3 aduocatꝰ ex cõ
ſuetudine, q̃ eſt optima legũ interpres. vt extra de cõſue. c. cũ dilectꝰ.
poſitiones dictare, & eis dictatis in pſonã actoris ponit eas actor.
ad hoc de iud. c. paſto. q2 ipſe actor d3 eſſe certꝰ de iure ſuo. extra de
5 reſcri. c. ab excõmunicato. Et † iudex poſtea interroget. vt. ff. de in-
ter. ac. l. voluit. & l. de etate. §. q tacuit. & d3 formari verbis affirmati-
uis & nõ negatiuis dicere, ar. extra de proba. c. q̃ñ. & de elec. bone. et
de renũ. ſuper hoc. & de cã proprie. & poſ. cũ eccleſia. rõ hec eſt, q2 il-
lud ſolũ poni d3 q̃ probari põt, ſ3 negatiua directe probari non
põt vt in predictis iuribꝰ ergo poni nõ d3 niſi in caſu quẽ habes in
nouiſſimo iure. in ti. de cõfeſſione. c. ſtatuimus. Inno. iiij. vbi ple-
ne de hoc & p exẽpla ad indaginẽ veritatis de facili peruenif. vt. C.
de tranſa. vt reſpõſum in mediũ ſubijciamus exẽpla. agit Titius
vel vẽ. cõtra. R. & petit fundũ vel domũ. vel ſi agat perſonali ad. c.
6 ex cã mutui vel librũ ex cauſa depoſiti vel pone † cõtẽdit aliquis de
ſua electione & vult probare p cõfeſſioẽ aduerſariũ ſe electũ. ſuper
primo exẽplo ſic incipiet, ponit Titius ſuo iuramẽto q̃ id de quo
agif fuit. d. M. & iudex dicet tũc ipſi Titio ponis tu hoc tuo iura-
mẽto: & ipſe d3 dicere ſic. Hoc facto repulſo aduocato rei procul ſi-
ue remoto. ita q̃ nec ſignis nec nutu nec aliquo mõ poſſit reus in-
ſtrui ſiue corrũpi. queret iudex a reo notificãdo ſibi ſeriẽ poſitionis
de verbo ad verbũ, vt bene certificetur reus in rñdẽdo vtrũ credat
q̃ ponif & dicat ei ſic. rñde per ſacramẽtũ q̃ feciſti ſalua aĩa tua cre
dis hoc, & ſi dixerit credo vel nego, ſcribaf eiꝰ rñſio in actis & fiet ſic
in ſi. poſitiõis facte rñdet ro. ſuo iuramẽto q̃ credit vel ↄfiteſ vel
negat. Si vero cõfiteaf reus procedat actor ad aliã poſitionem ſic.
Jtẽ ponit q̃ ipſe rñdet vẽdidit ſibi dictũ fundũ pro ptio. c. librarũ.
& ſi cõfiteaf reus pcedat ad tertiã ſic. Jtẽ ponit q̃ ipſe tradidit ſibi
corporalẽ poſ. dicti fundi. Et ſi cõfiteaf pcedat ad quartã ſic. Jtem
7 ponit q̃ ipſe ſoluit dicto. R. p ptio dicti fundi. c. lib. Bon. ſi † cõ
fiteaf reus iã h3 actor ſuã intẽtionẽ. probauit eñ ſe rẽ emiſſe a vero
dño & ipſam rẽ ſibi traditã eſſe & ptiũ ſolutũ & ſic probauit dñiũ rei
ad ſe ptinere. vñ obtinere d3 niſi aliud oſtẽdef a reo, vt. ff. de rei vẽ.
l. in re. & C. de pac. l. traditionibus. & C. de proba. l. cum res.
Super ſecundo exemplo de mutuo dices ſic. po-
nit Titiꝰ q̃ mutuauit. R. x. Jtẽ
ponit q̃ dictus. R. pmiſit dicto Titio dicta. x. reddere, ſi cõfiteaf
rẽ, iam h3 actor ſuã intentionẽ: q2 p numerationẽ naturaliter fuit
obligatus ad reddẽdũ, vt. ff. ſi cer. pe. l. ſi & me. & poſtq̃ promiſit red
dere fuit ciuiliter obligatꝰ & ex tali ciuili obligatiõe recte agit actor
inſti. de obli. §. i. ſup tertio exẽplo ſic dicet. ponit Titius q̃ ipſe de-
poſuit apud. R. codicẽ ſuũ. Jtẽ q̃ dictus. C. habebat chartas he-
dinas. itẽ q̃ habebat apparatũ Accurſij. Jtẽ q̃ erat coopertus corio
rubeo. Jtẽ q̃ recepit ipm. C. in depoſito. Jtẽ q̃ ipſe obtulit ſeipſum
8 depoſitũ ſi † confiteaf reus h3 actor ſuã intẽtionẽ, vt. ff. depoſiti. l. j.
& extra de depoſito. c. bona fides. & d3 dicere ſigna rei depoſite ſicut
ſunt in petitiõe. ff. ad exhiben. l. iij. ſuper quarto exemplo dicet ſic.
ponit Titiꝰ ſuo iuramẽto ſe eſſe canonice electũ ad regimẽ eccleſie
Bon. ſancti Stephani p eos q ſunt in poſſeſſione vel quaſi pſentã
di clericũ & rectorẽ ad predictã ec. Jtẽ ponit q̃ ſunt in poſ. pſentãdi
ad predictã ec. Jſti. x. b. ſ. b. c. d. &c. Jtẽ ponit q̃ ſex ex iſtis ipm dño
epo pſentauerunt. Jtẽ ponit q̃ q̃ñ iſti ſuprãſcripti pſentauerunt
iſtũ reqſiuerũt alios quatuor qui debebãt pſentare cũ eis vt cõcor-
darent ſecũ de aliquo pſentando in rectorẽ. Jtem ponit q̃ duo ex
ipſis quatuor. ſ. p. & g. habuerũt ratã pſentationem factam ab illis
ſex. Si vero reus negauerit primã. ſ. ipm. ſ. eſſe canonice electũ ſi tñ
cetera q̃ diximus cõfiteaf obtinebit actor in cã ſine alia pbatiõe et
d3 pro ipſo ferri ſnia, q̃ ſic tibi oſtẽdo. dixit eñ ſuperius q̃. x. ſunt
patroni qui ſunt quaſi in poſſeſſione iuris pſentandi q̃ ipſe reus
cõfeſ. eſt p hoc habes q̃ ſunt. x. & non vltra per regulã q̃ ſeruaf in iu
9 re † q2 indefinita eq̃pollet vniuerſali. j. q. iij. ſaluator. xix. di. ſi roma
norũ. dixit preterea ſe pſentandũ a ſex ex illis. x. & ſic conſtat eũ ele-
ctum a maiori parte, & ideo ſua d3 electio ſiue preſentatio preuale-
re. extra de iur. pa. c. quoniam in quibuſdam.
Jtem dixit ſe electũ ſiue pſentatum ab hinquietãt in quaſi
poſſeſſiõe iuris pſentãdi. ergo ſiue ſint patroni, an ve-
ritate ſiue credanf & nõ ſint ſua electio d3 valere. extra de ele. c. que-

relam.ꝛ de ſilia ꝛ re. in.c. cū bertolduſ.ꝛ de iure pa.c.qđ ad cōſulta-
tionē.itē dixi qđ illi ſex qui ipſum preſentauerūt requiſiuerūt alios
quatuor vt deberēt cū eis venire ꝛ cōcordare de aliquo rectore vel
clerico pſentādo,ꝛ ipſe reus fuit cōfeſſus ex quo ptꝫ ꝙ iſti.vj.non
proceſſerūt nō requiſitis illis quatuor ꝓpter qđ potuiſſet forte ipſi⁹
electio irritari,vt extra de elec.c.bone.ꝛ.c.ſic.ꝛ.c.venerabilis.ꝛ.c.bo
ne memorie.Itē dixit ꝙ poſt ſuā pſentationē factā a.vj.duo ex pre
dictis quatuor cōſenſerunt qđ recte fieri potuit ex quo primo fuit
preſentatus ab illis.vj.q cōſtituerūt maiorē partem extra de elec.c.
10 qđ ſicut.ꝛ.c.eccleſia noſtra.ꝗ.quā †in electionib⁹ locum hꝫ ratihabi
tio,vt in preallc.iurib⁹.non obſt.qđ dī.in.c.auditis.de elec.Nā ibi
nulla fuit.ꝛ ideo ratihabitio nō inuenit quid confirmaret.Ex his
patet qđ ſi per cōfeſſionem partis aduerſe docueris de iure tuo,
debes obtinere in cā.ptꝫ etiā qđ poſitiōes ſūt loco probationū:qꝛ
ſicut p teſtes qs ꝓbat intentionē ſuā.ꝛ eodē modo per cōfeſſionē
factā ad poſitionē actoris.vt.s.dictū eſt.Nunc videndum eſt qui-
bus poſitionib⁹ aduerſarius debeat reſpōdere.ꝛ quib⁹ nō.ꝛ qđ dib⁹
modis repellant.ꝛ eſt dicēdū ꝙ ſi poſitio fiat verbis negatiuis.vel
ſi nō releuat ponentem.vel ſi nō facit ad cām.vel ſi pendet ex alia ꝗ̄
fuit negata.vel ſi fiat ſuper eo facto vel negotio de quo fit iam.s.re
ſponſum.vel ſi eſt implicita nō tenetur reſpondere aduerſarius.et
11 †iſtis modis repellūtur poſitiones actoris.alꝫ tenetur reſpōdere.
et qđ dixi ꝙ poſitio verbis negatiuis facta nō admittit.hoc id dī-
xi,qꝛ verbis affirmatiuis ꝛ nō negatiuis implicitis nec negatiuis
explicitis formari dꝫ poſitio,ratio eſt qꝛ negatiua nō probatur di-
recte.ꝛ illud qđ ponitur ſi reus inficietur,ponens habet neceſſe pro-
bare,vt.ff.de proba.l.ij.ꝛ.C.e.ti.l.actor.extra de renun.c.ſuper hoc
ꝛ de proba.c.quoniam contra.

☞ **Negationum** aūt nulle ſunt cauſe,vt ait Boetius.
qꝛ qui negat nō ponit:ſed remouet.
ꝛ qđ dixi poſitionē factā verbis negatiuis.hoc verū eſt generaliter.
cauſaliter tū recipitur ſi fuerit cā ſuper tali facto qđ aliter probari
nō poſſit niſi per cōfeſſionē aduerſarū.tūc enī iudex equitate ſua-
dente recipiat talē poſitionē.ꝛ ad ipſam reū faciat rńdere.exemplū
habes no.extra de cōfeſ.c.ſtatutū.Inno.iiij.qđ aūt dixi.s.de nega
12 tiua †implicita vel explicita nō admittenda.ſubijciamus exēplū
vt ſi dicā pono meo iuramento ꝙ nunꝗ̄ cōtraxi cū Berta muliere
vel qđ nō cognoui talē mulierē.hec enim eſt negatiua explicite vel
ſi dicā ita.pono ꝙ tēpore electionis mei tm̄ quatuor ex canonicis
abſentes fuerunt.ꝛ hec eſt implicita.Et no.qđ iſte dictiōes tm̄ ꝛ ſo
lūmodo.ꝛ dūtaxat ꝛ ſimiles faciūt implicitā negatiuā.vt extra de
cā poſ.ꝛ proprie.c.cū eccīa.ſi ergo poſitio habeat implicitā vel ex-
plicitam negatiuā nō eſt admittenda:qꝛ probari non pōt.extra de
elec.bone.cū ſimilib⁹.s.prime poſitis.Sed ad iſtā vr̄ contra.extra
de pba.c.ij.ꝛ extra de teſti.c.ex tenore.Rń.in illa decretali tertio
non probat negatiua.ſed probat illud affirmatiuū ꝙ monachi aſ-
firmabant qđ vox facta fuit vnanimis ꝛ nolebant iſtā alienationē
facere.ſed volebāt res eccleſie ſeu monaſterij integras obſeruare.ꝛ
hoc ſemper fieri pōt.Si enim petitio cōtineat aliquid negatiuū
ꝛ affirmat illud qđ in ea affirmatiuū eſt.et directe probari poteſt ꝙ
colligit expreſſe in illo.c.ꝛ ex illo de renū.c.tertio.ꝛ ex.c.ſuper hoc.
13 ad illā ex tenore ſic reſpōdeo.ibi nō †ꝓbatur negatiua directe:ſed
indirecte.qđ ſemper fieri pōt.verbigratia.ſi cōtra te producat in-
ſtrumentū per qđ probet te debitū cōtraxiſſe Rome proxi.die do
minico.tu aūt probes p idoneos teſtes te iam eſt annus fuiſſe vſqꝫ
ad preſentē diem Pariſ.optime probauiſti negatiua tū indirecte.
non enī eſt poſſibile te fuiſſe eodē tpe.Pariſ.ꝛ Ro.ꝛ ideo caute lo
quutus fuit Inno.in illo cōſilio quā cōtra.vbi dicit qđ negātis fa
ctū nulla eſt directa probatio.nō dixit ſimpliciter nulla eſt proba-
tio.vt daret intelligi qđ negatiua indirecte bene pōt probari.Ad
ſecūdā dicas ꝙ ſi poſitio nō releuet ponentē non dꝫ recipi:qꝛ ſicut
non dꝫ quis admitti ad probādū.quo probato non prodeſt,vt.C.
de proba.l.ad pba.ꝛ extra de of.dele.c.cū cōtingat.in ſi.Itē nō dꝫ
admitti ad ponēdū quo cōfeſſato nō prodeſt nec releuat in aliquo,
verbigratia.Vertitur queſtio de tua electione,ꝛ tu facis talem po
ſitionem.pono meo iuramēto ꝙ.M.cōtraxit cū.B.die dn̄ico pre
terito proxi.vel ecōuerſo.agit de matrimonio carnali.ꝛ tu ponis
qđ in maiori eccleſia eſt certus numerus canonicorū.iſtas poſitio-
14 nes ꝛ ſimiles que nullo modo faciūt ad cām,nec †iudex dꝫ eas ad-
mittere nec pars aduerſa eis tenetur aliquatenus reſpondere.

Ad tertiū vero no.cū poſitio nō facit ad cām vel non fit
ſuper re de qua agitur in libello vel ſuper eo
qđ repellit agētem quā fit ex parte rei nō debet recipi.verbigratia.
agitur rei vend.ꝛ ipſe actor ponit ſuper mutuo,vel ſuper depoſi-
to.talis poſitio repellēda eſt:qꝛ nō fit ſuper re de quo agitur.ꝛ hec
eſt differētia inter iſtū modū ꝛ prox.vel ſi non releuat ponentē:qꝛ
tunc illa poſitio,licet fiat ſuper re illa de qua agitur.tū ea probata
nō eſt talis ꝗ̄ muniat ponētis intētionē.itē cū poſitio pēdet ex alia
que facta fuit ꝛ negata nō dꝫ recipi.verbigratia,dixit actor ſic,po
no qđ Meuius vendidit mihi talē fundū,reus negauit:procedit
actor poſtea ad aliā poſitionē ꝛ dicit ſic.Itē pono qđ Meuius tra-
didit mihi dictū fundū,pōt dici qđ hec poſitio nō eſt admittenda
15 ꝓpter duo:ꝛ qꝛ nō releuat ponētē:qꝛ †nuda traditio nō transfert
dominium,vt.ff.de acq.re.do.l.traditio.ꝛ.C.d.l.nunꝗ̄ nuda.ꝛ qꝛ pendet
ex alia ꝗ̄ negata fuit vo de reus ſi ad iſtā ꝗ̄ ab alia pēdet rńderet in-
curreret de facili ancepꝯ periuriū,ꝛ hoc iudex precauere dꝫ:ꝙ di-
cit imperator,nō ſperabis me autorē periurij.vt.C.ſi aduerſus vē.
l.j.extra de iureiu.c.ſi vero.Si aūt habeat poſitio ſuper illo articu-
lo de quo iam.s.queſitū eſt ꝛ reſpōſum fuit negādo ſiue affirman
do de eodē non amplius eſt querendū.ff.nau.cau.ſta.l.ij.Nā ſi tūc
negauit ꝛ nō cōfiteat vel ſi tūc cōfeſſus eſt.ꝛ modo neget in reatū
periurij ꝛ infamiā vulgi decurrit qꝛ duo cōtraria verū ꝛ falſum re-
ſpōdiſſe vr̄.vnde tāquā nauta nauigās cōtrariis ventis nō eſt au-
diendus,vt in cor.aut.de his qui ingre.ad ap.§.j.colla.v.implici-
16 ta †vero poſitio dī illa qđ aduocatus duas poſitiones format ſub
vna interrogatione.ꝛ altera pars vera eſt altera falſa.ꝛ ita q inter-
rogatus eſt:qꝛ ſic ponit verū negare poſſit ꝙ ei vr̄ licere p regulā ꝗ̄
dicit cuius aliqua pticula eſt falſa,eius vniuerſale.i.eius totū ſimi
liter eſt falſum.ꝓterea ſic interrogat⁹ implicitus ꝛ pplexus rńdere
nō poſſet cū verū inficiari nō debeat,ꝛ falſum aſſerere ſit peccatū.

Exempla de implicita poſitione ſunt iſta.pono te come
diſſe in eccleſia,tu aūt comediſti hodie ſed non
intraſti eccleſiā.in caſu iſto nō poteris reſpōdere ſecure:qꝛ ſi dicas
nō comedi veriū negas cū in veritate comediſſes ſi dicas confiteor
fateris falſū.cū hodie nō intraſſes eccleſiā ꝛ ita vides hec duo im-
plicita remoueri.ꝛ dicet ei iudex vel facias inde duas poſitiōes vel
te non admittā ꝛ poſſunt inde fieri due poſitiones ſic,pono te ho
die comediſſe mō potes rńdere ad iſtā credo.vel nō credo.ꝛ poſtea
procedes ad aliā ꝛ ſic dices.pono qđ in eccleſia comediſti iſtā nega-
re poſtū ſic,nō comedi.cū in veritate nō intraueris hodie eccleſiā,
vel pone clare exēplū de implicita poſitione,pono ꝙ ego poſſideo
eccleſiā.ſ.M.pertinētē ad mona.ſancti Stephani vel pono qđ tu
poſſides talē eccleſiā habentē curā aīarū in qualibet iſtarū duo
implicant qđ poſſidet eccleſiā.ſ.M.ꝛ qđ pertinet ad monaſteriū
ſ.Stephani.vel qđ poſſidet talē eccleſiā ꝛ qđ hꝫ curam aīarū.vnde
17 debent inde fieri due prout in alio exemplo vidiſti.Nam †iudex cu
rare debet vt certū ponat.ꝛ certū reſpōdeat ꝓpter periculū periu-
rij vitandū.ꝛ hec probat.ff.de interro.act.l.de etate.§.qđ aūt.ho-
die vero videt qđ poſſit poni implicita.ꝛ tenet aduerſarius rńde-
re p ſe ad quēlibet articulū cōtētū in poſitione,vt extra de te.c.pre-
ſentiū.que eſt Gregorij approbata p Inn.iiij.ſꝫ qd ſi pars ſit adeo
ſimplex ꝙ nō cognoſcet poſitiones admittēdas ꝛ reſpuēdas,nun-
quid iudex cōpellet eū reſpōdere inutili poſitioni.ꝛ dico qđ non,
immo iudex ex ſuo officio repellet ponentē,arg.extra de exce.pia.
Inno.iiij.ꝛ de excep.c.exceptionem.

Summarium.

1 ☞ Poſitiones in cauſa quouſqꝫ fieri debeant.
2 Iudex dubitans in aliquo quid agere debeat.
Renuntiare iuri ſuo vnicuiqꝫ licitum eſt.

§.Quintus.

1 **SEquitur videre** †quouſqꝫ in cā po
ſitiōes fieri debeāt
ꝛ voluit quidā dicere ꝙ poſt publicationē teſtiū nō
eſt locus poſitionib⁹ ꝛ hoc nitunt tali ratiōe pro-
bare.dicunt enī ꝙ ſi poſt teſtiū publica.aliquid po
nat ꝛ reus neget,ꝛ actor velit hoc probare per te-
ſtes cōſtat ꝙ nō pōt:extra de teſtibus co.ergo inutiliter fiunt poſi-
tiones ꝗ̄ ſi negent ꝓbari nō poſſunt.alij dicunt poſſe fieri quouſqꝫ
ſit renuntiatū:qꝛ cū iſte ſint ſpecies ꝓbationū.extra de cōfeſ.c.ij.cō
ſtat ꝙ poſtꝗ̄ quis renūtiauit ꝓbationib⁹ intelligit renūtiaſſe po-
ſitionib⁹.xix.di.ſi romanorū.ꝛ de ma.ꝛ obe.c.ſolite.Sed hoc dicit
eſſe verū ſi renūtiatū eſſet in genere oīb⁹ ꝓbatiōib⁹,ſꝫ p dicta iura
lꝫ dicat renūtio pductiōi teſtiū nihilominus poterit facere poſitio
nes cū ſit aliud genus ꝓbādi.¶ Ad predictā queſtionē reſpōdeo
2 ꝛ dico poſitiones fieri vſqꝫ ad cōcluſionē cauſe immo dꝫ †iudex in-
terrogare diligenter.ſi dubitet de aliquo vſqꝫ ad prolationē ſentē-
tie.xxx.q.vltima iudicantē.¶ Ad hoc eſt optimum arg.extra de
fide inſtru.cū Joannes.ꝛ facit ad hoc extra de offi.dele.ſuper que-
ſtionū.§.intentionis.Si vero partes expreſſe renuntiarent oībus
poſitioībus:tunc nō auditur pars:qꝛ licitū eſt vnicuiqꝫ renuntia-
re iuri ſuo.extra de paui.ſi de certa.vij.q.j.ꝗ̄ periculoſum.extra de
regula.ad apoſtoli.ff.de pac.l.pactum.

Summarium.

1 ☞ Pena nolentis reſpondere poſitionibus.
2 Poſitionibus reſpondere nolens nunqd habeatur pro confeſſo.
Obſcurum dictum pro non dicto habetur.

Certum

3 Certus debet remanere iudex.
4 Ignorantia non ſuſtinetur in proprio facto.
5 Aduocatus rei nunquid ſtare debeat iuxta eum in poſitionibus
ſiendis.

§. Sextus.

Nunc videndum eſt de pe-
1 na † nolentis reſpondere poſitionibus. & eſt ſcien-
dum ꝙ vſus cauſaruz in hoc ſic ſe habet vt qui nõ
reſpondet poſitioni habeatur pro cõfeſſo quãtuz
ad illam poſitionem. de iure tamen ſecus videtur
fieri debere: quia nõ ſemper qui tacet fateri intelligitur. immo qui ta-
cet non vtiq; fatetur. Sed verũ eſt eum nõ negare. ff. de regu. iur.
l. qui tacet. & l. non vtiq;. & argu. extra de preſump. c. nihil prodeſt.
vnde dicunt quidã ſapientes ꝙ contra talem non dz procedi tãꝗ
contra confitentem: ſed tanꝗ contumacem. & hec opinio videtur
placabilis multum: quia continet equitatem, vt dictũ eſt. vſus tamẽ
2 cõis eſt contra. Ego dico qḋ † perinde eſt ac ſi eſſet confeſſus id qḋ
aduerſarius ponit vt habes no. in ſumma do. Azo. in ti. de confeſ
ſis. Sed quid ſi non prorſus tacet nec directe reſpondet. verbigra-
tia, ponit actor ſic. pono ꝙ mutuaui Titio. x. ſed reſpondet aduer
ſarius ſe eidem Titio aliquos ſoluere debere. nunquid dicitur iſte
reſpondiſſe. certe non, quia obſcurum dictum nõ pro dicto habetur,
extra de pba. in noſtra. & de teſti. cũ clamor. Quid ergo fiet. dico qḋ
vrgeri debet confitens vt certum confiteatur ad hoc vt certum re-
3 linquat iudicem & ponentem. ff. de confeſ. l. certum. Iudex † enim
ad hoc laborare debet vt certus remaneat. alioquin quomodo po
terit certam ferre ſententiã. qḋ facere tenetur. inſti. de ac. §. curare.
Sic ergo laborare debet iudex vt primo fiat certa poſitio & certa et
aperta reſponſio.

Item no. ꝙ poſitiones debent fieri in ſcriptis. & per hoc non
ſunt ponende in actis, vt extra de proba. c. qm̃ cõtra.
demum dz partes conuenire & examinare vtrũ ſint admittẽde vel
non. & his examinatis ſi fuerint faciende. dicet iudex ponenti. po-
nis hoc tuo iuramento. & ipſe debet dicere & incõtinenti debet in-
terrogare aduerſarium vt reſpondeat ſic. dicas tuo iuramento qd
ſcis vel credis. Si vero talis ſit poſitio qḋ reus merito dubitet de-
bet petere inducias ad deliberandum. Caueat tamen reus ne di-
cat ego volo habere conſilium. quia tunc iudex nõ audiet ipſum. Nã
4 quis melius preſumitur factum ſuum ſcire ꝗ alius: quia † in proprio
facto non ſuſtinetur ignorantia. vt extra de reſcrip. c. ab excommu
nicato. & ideo ſuper reſponſione ſua non debet habere conſiliũ cũ
aliquo cum per ſe bene poſſit deliberare & vſus cauſarum ſic ſe hz.
Item ſciẽdum eſt qḋ poſitiones debẽt formari per aduocatos, vt
ſ. dixi. preſertim cũ partes ſint adeo indiſcrete, qḋ per ſe formare
neſciunt, arg. extra de iudi. c. paſtoralis. Seruatũ eſt in reſponſio-
nibus in quibus reſpondens nullo modo debet vti conſilio aduo
cati ne ductus conſilio illius qui factum neſcit cõmittat periuriuz
negando veritatem vel dicendo falſum. Unde fieri conſueuit hoc
5 quando fiunt poſitiones iudices nõ permittunt † ſtare aduocatũ
rei iuxta eum ne verbo aut ſigno doceat euz negare veritatẽ debet
tñ adeſſe, vt ſi iudex malitioſe eum vellet capere in ſermone. aduo
catus defendat eũ ab iniqs recitatiõibus & ineptiis. Sed qd ſi reus
non negat ꝙ poſitum eſt. nec confiteatur. ſed dicat ſe neſcire veri-
tatem. dico qḋ compellendus eſt preciſe dicere quid inde credat,
vt. C. de iur. cal. l. ij. §. ij. ſufficit enim ita dicere credo. & hoc verũ eſt.
ſicut. ſ. dixi. vbi iuratum eſt de calumnia. ſecus ſi iuratum eſſet tan
tummodo de veritate dicenda vbi nõ compellitur quis dicere qd
inde credat. cum ad hoc non ſit iuramento aſtrictus. Quia iudices
iuris ignari frequenter in hoc errent. ¶ Hec de poſitionibus per
egidium dicta ſufficiant.

Summarium.

1 ☞ Poſitiones an fieri poſſint in cauſis criminalibus.
Reus accuſatus an poterit ad ſui defenſionem facere poſitiones.
2 Crimina punienda ſint per iudicez licet partes in gratiã redierint
3 Reus qui torqueri non debuit & in tortura fuit confeſſus, confeſ
ſio ei non preiudicat.

§. Septimus.

De illo quero an in cauſis
1 † criminalibus fieri poſſint poſitiones ab vtraq;
parte & certe nil prohibet. poteſt enim & in crimine
reus ex ſua confeſſione damnari, vt. ff. de confeſ. l.
i. & ij. & iij. Sed an reus accuſatus poterit ad ſui de
fenſionem facere poſitiones veluti, pono ꝙ nõ cõmiſi tale delictũ
vel pono qḋ tale delictum ad mei defenſionem feci. & certe vſus iu
diciorũ & etiã aliarum cauſarum ſe habet, vt accuſatus poſitiones
non faciat ne ſi forte poſt accuſationem accuſatus pactus fuerit cũ
accuſatore iſto modo crimẽ impunitum remaneat licet videantur
2 iura dicere qḋ † punienda ſunt crimina per iudicem licet partes in
gratiam redierint, vt extra de colluſi. c. i. & ij. ¶ Ex facto iudi. facit
actor duas poſitiones in iudicio quarum ſecunda pendebat a pri-
ma. negauit reus primam: Sicq; certum eſt qḋ non debuit ſuper
ſecunda interrogari reus, prout notatum vidiſti per Odo. in tra-
ctatu ſuo in. §. Item reprobatur ſi pendeat &c.

Ceterum eo non obſtante fuit interrogatus reus ſuper
ſecunda, & eam confeſſauit. modo quero an ta-
lis confeſſio ei preiudicet licet interrogari non debuerit. & certe vi-
detur dicendum qḋ non preiudicet, arg. eius qḋ de torto dicimus
3 ꝙ † quo caſu reus torqueri non debuit ſi fuerit tortus & in tortura
fuerit confeſſus non preiudicat ei confeſſio, prout de hoc vidiſti
per do. Guid. de ſuza in tractatu de queſtionibus in. §. ſed quid ſi
eſt tortus &c.

Explicit Tractatus Poſitio num D. Jacobi de Arena.

Tractatus perutilis Defenſorium iuris nuncupatus Do. Joannis Monachi Ciſtercieñ. ordinis.

ℭ Prefatio.

Uia bone rei dare cōſilium ꝛ preſentis habet vite ſubſidiū ꝛ eterne remunerationis cernitur expectare premium. xij. q. ij. c. bone rei. Ideo ego Jo. monna. Ciſtercieñ. ordinis videns reos ꝓpter malitiā actorū fatigari laboribus ꝛ expenſis Preſens opuſculū de corpore canonū decretaliū ac legū collegi, prout potui Juris defenſoriū illud denominādo eo qḋ reus per eius doctrinā contra actorem tueri ſe valeat exceptiones rei vtiles in eo ponens Nam exceptiones rei dicunt. ff. de excep. l. ij. Si enim veritas non defenſatur opprimit. Rogo ergo omnē huius opuſculi lectorem vt deū pro me deprecetur. loquor eiſ nunc pro tp̄e quo loqui non poſſū. Unde petitio mea eſt pro lege habenda, vt in auf. de nup. xxij. q. iiij. c. vnuſquiſq;. vbi petitur Ambro. Et ſit petitio tua lex. Naȝ naturali equitate tenetur quilibet de bono faciēdo ei qui ſibi bonum fecit. ff. de peti. here. ſed ꝛ ſi. §. conſuluit. preſens opuſculū ergo per. xix. titulos diſtinguitur vt facilius in eo quod queritur inueniatur. Et ponit primo regiſtrum.

ℭ Tituli iſtius libri.

ℭ De reſcriptis.	ℭ De iudicibus.
ℭ De arbitris.	ℭ Contra actorem.
ℭ Contra procuratorem.	ℭ Contra procuratorium.
ℭ Contra aduocatum.	ℭ Contra libellum.
ℭ Contra teſtes.	ℭ Contra interrogatoria.
ℭ Contra inſtrumenta.	ℭ Contra priuilegium.
ℭ Contra teſtamentum.	ℭ Contra poſitiones.
ℭ Contra ſententiam.	ℭ Contra appellationem.
ℭ Cōtra electionē ꝓlatorū.	ℭ Cōtra preſcriptionē ꝛ vſurpationē.

Quibus modis iudicium inſtātia perit videamus.

Judices alij ſunt ordinarij qui ab apoſtolico, vt eccleſiaſtici, vel ab imperatore, vtpote ſeculares legitimam accipiunt poteſtatem. alij ſunt arbitri qui nullam poteſtatem habēt, ſed cum conſenſu litigantium in iudices eliguntur in quos promittunt vt eorum ſententie ſtetur. ij. q. vj. a iudicibus. ꝛ Spe. de arbitris. Alij ſunt iudices delegati quibus audientia per reſcripta ſeu alia autoritate a ſuperioribus delegatur, extra de offi. ꝛ po. iudi. delega. per totum. Unde de exceptionibus contra reſcriptum primo videamus.

Summarium

1 ☞ Reſcriptum eſt diligenter inſpiciendum.
Reſcriptum per exceptionem elidi poteſt.
2 Reſcriptum impetratum contra ius ſcriptum an valeat.
3 Reſcriptum ſecundo modo impetratum non valet cū effectu niſi de primo faciat mentionem.
Iniuria parua toleratur.
4 Generali reſcripto derogatur per ſpeciale.
5 Reſcriptum impetratum ſi fuerit contra aliqua priuilegia vel contra perſonas priuilegiatas non valet.
6 Reſcriptum in quo decime alicuius cōfirmantur an valeat.
7 Beneficium habens ꝗuis modicum niſi de ipſo fecerit mentionē reſcriptum de alio obtinendo non valet.
8 Clauſula, quidam alij, quid operetur.
9 Dicentis ſe habere monitorias cum nō haberet ꝛ impetrauit executorias, reſcriptum nunquid valeat.

ℭ Contra reſcriptum.

1 Eſcriptum diligēter eſt inſpiciendū ꝛ cōſiderādū vtrū ꝑ ſuppſſionē veri ꝛ falſi ſuggeſtiōes fuerit impetratū ꝛ intellige talē veritatē ꝛ falſitatē quam ſi ſuperior ſciuiſſet non dediſſet literas. Et dicēdū ꝙ tale reſcriptū ſeu authēticū nō vȝ nā ꝑ exceptionē elidi pōt. Itē nō valet ſi ꝯ ius diuinū impetratū fuerit. xxv. q. i. ſunt quidā. itē nō valet ſi cōtra ius naturale vel poſitiuū vel contra fiſcū vel vtilitatē publicā fuerit impetratū. xvj. q. vj. placuit. C. vnde vi. l. autoritatē. C. li. xj. de nauibus nō excu. l. multi. ꝛ xxv. q. j. ideo. Et hoc verū eſt niſi de illo canone fecerit mentionē vel appenſionē de non
2 obſtāte tali lege vel canone. alias † cōtra ius ſcriptū nō valet impetratum. niſi forte proſit impetrāti ꝛ nulli noceat. ibidē. xxv. q. ij. c. reſcripta. Item ſi reſcriptū papale fuerit impetratū ſup re que forū ſeculare cōtingit nō valet cū effectu. nā per exceptionē elidit. extra de fo. cōpe. ex tenore. ꝛ c. ex parte. ſic ꝛ de app. ſup duobꝰ. ꝛ hoc intellige ſi ſuper ꝓprietate rei fuerit impetratū. Secus ſi ſuper poſſeſſione: qr ſup poſſeſſione pōt corā iudice ſpirituali cā vētilari. extra de fo. cōpe. ex parte. B. de iudi. ceterū. Quidā tñ intelligūt hoc corā ordinario ꝛ nō corā delegato. itē ſi papa mādat aliqbus iudicibus qḋ excōicatū abſoluāt. ꝛ de ſufficiēte cautione ꝓſtāda qḋ pareant mādatis eccleſie nō fecerit mētionē nō valet. extra de ſequeſt. poſ. c. ad hec. in ſi. qr ſufficiēs cautio dȝ ꝓſtari, vt ht. nō cōteſ. qm. §. in aliis. itē reſcriptū elidit ſi tp̄s datū diligēter attēdat. extra eo. ti. eam te. ff. de ꝑci. impe. offe. l. j. ꝛ l. vniuerſis. Et intellige ſi pro alio impetrauit, pro ſe eñ valet. idē dr̄ de quolibet regulari niſi ꝑ monaſterio ſuo īpetrauit. Abbate nihilominꝰ īpetrāte. extra de poſtu.
3 c. ex parte. ne cle. vel mona. in rubro. itē † reſcriptū ſcḋo modo impetratū nō valet cū effectu. niſi de ꝑrio faciat mētionē. extra de reſcrip. ceterū. extra de offi. iudi. deleg. ſane. ꝛ c. ex literis. hoc intellige qñ ambo reſcripta ad diuerſos iudices dirigunt. ſecus qñ ad eoſdem, vt in. d. c. ſane. eo. ti. c. j. extra de appel. ſignificanit.

Si vero in poſteriori reſcripto fuerit exꝓſſa mētio de primo, tūc ipſo iure nō valet primū. extra de ſen. ꝛ re indi. inter monaſteriū. itē reſcriptū nō valet ſi in alicuius iniuriam vel ꝑiudiciū fuerit. Et hoc intellige ſi magna ſit iniuria. Nā parua toleratur. xxv. q. ij. nec dānoſa. extra de au. ꝛ vſu pal. ex tenore. ꝛ de offi. indi. ordi. lȝ. Et hoc intellige niſi princeps illud reſcriptū tanꝗ ex certa ſciētia alicui dixerit cōcedēdū. itē reſcriptū de diuerſo manibus ſcriptū nō valet. extra de cri. fal. lȝ. itē ſi falſitas ibi fuerit nō valet. extra eo. tit. ad audiētiā. cōtrariū habes. de ſi. inſtr. ex pte. itē ſi charta raſa fuerit ꝛ poſtea ibidē fuerit ſcriptum. Vel ſi fuerit ſcriptura linearis, nō valet cū effectu. extra de cri. fal. lȝ. de reli. do. cum
4 venerabilis. de ſi. inſtru. inter dilectos. itē † ſi generale ſit reſcriptū per ſpeciale derogat eidē. extra eo. c. j. de offi. delega. ſtuduiſti. itē ſi reſcriptū ſit re iudicata terminatā nō valet niſi de illa fecerit mentionē. vel niſi de illa ſñia īfra decēdiū fuerit ꝓuocatū. extra de ſen. ꝛ re indi. inter monaſteriū. de fide inſtru. inter dilectos. Itē ſi reſcriptum clerico nō tonſorato fuerit impetratū nō valet niſi poſt datum tōſure. extra de trāſac. ex literis. ℭ Itē ſi excōicatus ſup pluribus articulis reſcriptū abſolutiōis gñalis indiſtincte. ſ. impetrauerit, nō valet niſi expreſſe de quolibet articulo fecerit mētionē. extra de offi. iudi. ordi. ex parte. ꝛ de ſen. ex. cū pro cā. non tñ tot ſunt neceſſarie abſolutiones qḋ fuerūt excōicationes. vt ibi in glo. ſi. propeſi. ℭ Item ſi reſcripta ſeu inſtrumēta ſibi inuicē cōtradicāt non valet, extra de ꝓba. poſt ceſſionē. de ſi. inſtru. ſcripturā. ℭ Itē ſi impetrans nomen ſuum tacuerit. extra eo. ti. ad aures.

Item ſi in reſcripto nō fiat mētio de ꝓceſſu vel ſerie negotij. ℭ Itē ſi aliquis ꝓceſſus eſt factus prius corā alio iudice nō valet. extra de ſen. ꝛ re indi. inter monaſteriū. ꝛ de coha. cle. ꝛ mu. ſup eodē. ꝛ eo. ti. dile
5 ctus. ℭ Itē ſi reſcriptū fuerit impetratū contra aliqua priuilegia vel cōtra priuilegiatas pſonas, non valet, niſi de priuilegiis fecerit mētionē, extra eo. ti. cū ordinē. de ſen. ꝛ re indi. inter monaſterium. ℭ Itē ſi reſcriptū fuerit īpetratū ad quoſcūq; iudices nullo nominato vel ſup oībus cauſis nulla expreſſa nō valet. extra eo. ti. nōnulli. ℭ Itē ſi qs regularis vel monachus reſcriptū impetratū ſup adminiſtratiōe perpetuāda nō valet. extra de cōfir. vti. vel inuti. porrecta. ℭ Itē dignior perſona ꝙ eſt nolata in literis nō pōt citari ꝑ literas ſedis apo. Item ſi quis vocet ſup maiori ꝙ in literis cōtinetur non tenet rñdere ibidē. ℭ Item ſi maius negotium vel maior pſona in literis habeat vt poſſit impetrās defendere ad minores nō tenet quis reſpōdere, donec illud negotiū maius vel maior perſona precitata fuerit in iudicio vel vētilatū ibidē. ℭ Item † reſcri-
6 ptū in quo decime alicuius confirmant nō valet. xvj. q. iij. §. preſcriptionū. ℭ Itē ſi impetratū fuerit per poſſeſſorē ſup proprietate nō valet, de ſequeſ. poſ. c. j. de iudi. ſignificauerūt. ℭ Itē reſcriptū nō valet niſi illa clauſula ibi contineat. qḋ ſi ita eſt. eo. ti. ſedes. xxv. q. ij. dicenti. ℭ Itē reſcriptū non valet qḋ precipit aliquid fieri altera parte abſente nō per cōtumaciam. extra de maiori. ꝛ obe. inter quatuor. ℭ Itē reſcriptū nō valet ſi dioce. de qbus reus ꝛ actor exiſtant ibidē nō nominētur. eo. ti. ſignificante. ℭ Item ſi papa mandat vt Joannes recipiat in eccleſiā talem ꝛc. ꝛ primo mandauit qḋ Henricus ibidē accipiatur. nō valet niſi ſecūde litere de primis fecerint mentionē. ꝛ mandatū hoc intellige ſi idē papa hoc mandaſſet. Secus ſi alius a papa. eo. ti. c. ex literis.
7 Item habens beneficiū † ꝗuis modicū niſi de ipſo fecerit mentionē reſcriptū de alio obtinēdo nō valet. eo. ti. ſi opponente. ꝛ multe alie cōditiones ſubintelligunt: ſine quibus litere nō valēt. puta ſi nō eſt clericus. extra de trāſac. ex literis. item ſi vult in eccleſia reſidere. extra de cle. nō reſi. relatum.

relatum. Item vt ſit dignus. eo. ti. cũ adeo. itẽ in eccleſia tot ſuſtẽtari poſſent. de vi. ⁊ ho. cleri. qm̃. Item ſi archiep̃s vel ep̃s exẽat ſuam dioc. ⁊ exiſtẽs cõtra dioc. delegat aliquã cãm nõ vʒ. ff. de iur. om in di. l. extra. itẽ ſi habet iuſtã cãm excuſatiõis. eo. ti. ſi q̃n. itẽ ſi papa loquit in reſcripto vbi pſone in plurali nõ valet, quãtecunq; ille cui loquit ſit dignitatis. extra de cri. fal. ꝗ graue. itẽ ſi reſcriptũ fuerit impetratũ ſine ſpẽali mãdato nõ valet. eo. ti. nõnulli. niſi impetrãs ſit de illis pſonis a qbus mãdatũ non exigit ibidẽ. ⁊ he pſone ſunt parentes, affines, ⁊ liberi. ff. de procu. ſed hec exceptio hodie locũ hʒ in audiẽtia literarũ nõ in negotio iudicũ. item ſiquis trahit ad iudiciũ extra dioceſim vltra vnã dietam nõ valet. eo. tit. ſtatutũ. li. vj. niſi litere de cõi conſenſu partium fuerint impetrate. vel niſi de hac cõſtitutione expſſam fecerit mẽtionẽ. eo. ti. nõnulli. ¶ Itẽ per
8 †illã clauſulã quidã aliĳ nõ debẽt vltra quatuor cõueniri. extra de reſcrip. cũ in multis. lib. vj. ⁊ ille pſone que noiate ſunt in reſcripto debent primo cõueniri ⁊ alie quatuor in citatorio poni. ¶ Item ſi litera tacita veritate multis modis impetrat, ſed nõ valet, ſcʒ vbi impetrator tacuit ſeriẽ facti. extra de coha. cle. ⁊ muli. ſuper eo. item ſi tacuit beneficiũ minus. eo. ti. poſtu. itẽ ſi tacuit iuramẽtũ. eo. ti. cõſtituimus. itẽ ſi tacuit ſtatutũ numerũ canonicorũ. extra de preben. pro illorũ. itẽ ſi tacuit qd prebenda nõ vacaret. extra de cõceſ. preben. cũ in noſtris. Item ſi tacuit excõmunicationem. extra de procu. in noſtra pñtia. Item ſi tacuit appellationẽ ad ſedem apo-
9 ſtolicam factam. extra de conſt. vti. vel muti. memorie. Item ſi †dicit habere monitorias cum non haberet ⁊ impetrauit executorias non valet eo. tit. ex inſinuatione. item ſi dicit ſe dioce. cum ſit de ciuitate tali vel econtra non valet. eo. ti. rodulphus. ⁊ c. ſignificãte. Et de reſcrip. ſufficiant cauſa breuitatis.

Summarium.

1 ☞ Iudices plures eſſe appetunt, qui tñ de iure eſſe nõ poſſunt.
Excommunicatus iudex eſſe non poteſt.
Iudex ſi eſt ſuſpectus poteſt recuſari.
2 Iudices qui poſſunt recuſari de iure canonico.
3 Suſpitionis cauſa eſt allegãda corã iudice.
Ordinarius non poteſt eſſe iudex niſi. xxv. annũ attigerit.
4 Aduocatus vel procurator in vna cauſa non poteſt poſtea eſſe iudex in eadem.
Laicus non poteſt eſſe iudex in re eccleſiaſtica.
5 Iuriſditio ſi ad tempus data fuerit, eo tranſacto expirat iuriſditio niſi de conſenſu partium fuerit prorogata.
6 Iudex delegatus poſt annum poteſt ſoluere, que ligauit.
Surdus, lunaticus ⁊ perpetue furioſus non poteſt eſſe iudex. Itẽ nec mutus.
7 Iudex eccleſiaſticus nemo eſſe poteſt niſi habeat aliquã dignitatem, vel niſi ſit in eccleſia collegiata canonicus.
Hereticus iudex vel teſtis eſſe non poteſt.
8 Cauſa in aliquo tangens iudicem poteſt tanꝗ ſuſpectus recuſari.
9 Iudex delegatus non põt mãdare alterutri partiũ corã ipſo perſonaliter comparere niſi in certis caſibus.
Subdelegare non poteſt is cui mandatur aliqd negotium perſonaliter exequi.
Monachus vel canonicus in cauſa ſeculari non poteſt eſſe iudex.
10 Maior iudex negotium reuocans, minor eo cognoſcere non põt.
Iudex mediator eſſe debet inter actorem ⁊ reum.
Cautela adhibenda ne exceptiones ſimul proferantur.

¶ Contra iudices.

Quia plures eſſe iudices
1 †appetũt qui tñ de iure eſſe nõ poſſunt. idcirco cõtra exceptiones interſerere hic placuit. Excõicatus iudex eſſe non põt extra de ſenten. ⁊ re iudi. ad probãdũ. ⁊ de excep. dilecti filĳ. ⁊ c. cũ inter priorẽ. ⁊ c. exceptio. ⁊ de offi. iudi. deleg. prudẽtiã. item ſi iudex ſuſpectus fuerit poterit recuſari. iĳ. q. v. c. vlti. extra de excep. inter priorẽ. de appel. poſtremo. ⁊ c. propoſuit. Et intellige ſi ſit ſuſpectus ex cauſa rõnabili: puta q2 eſt cõſanguineus partis aduerſe. Et hoc intellige ſm ius canonicũ tam de iudice ordinario ꝗ delegato. Ordinarius em̃ recuſari põt extra de fo. cõpe. lʒ. de appel. cũ ſpẽali. itẽ ſi hʒ cãm conſimilem poteſt vt ſuſpectus recuſari. extra de iudi. cauſam.
2 †Item ſi aduerſario multũ familiaris. extra de offi. dele. inſinuante. ⁊ de purga. canõ. cũ imminẽte. Itẽ ſi ſit ſocius vel canonicus eius. extra de offi. dele. Itẽ ſi ſit dñs impetrantis. eo. ti. cãm que. iĳ. q. v. accuſatores. xi. q. iĳ. quatuor. Item ſi ſit vaſallus impetrãtis. xxĳ. q. v. de forma. extra vt lit. conteſt. accedens. Itẽ ſi ſit inimicus eius. extra de excep. cũ inter priorẽ. ⁊ fere in oĩbus. c. ſ. allegatis. Item ſi iudex eſt cõſanguineus inimici mei. extra vt lit. nõ cõteſt. accedẽs. Item ſi iudex habet cãm cũ altera partiũ poteſt vt ſuſpectus recuſari. extra de offi. dele. ga. cum ſuper abbatis. de purga. ca. cũ in iuuẽtute. Itẽ ſi actor eſt de familia iudi. extra vt lit. nõ cõteſt. accedẽs. ⁊ ff. de iur. om. iud. l. qui iuriſditioni. vbi dicitur, qui iuriſditioni preeſt neq; ſibi ius dicere dʒ, neq; vxori. neq; liberis, neq; ceteris quos ſecum hʒ. Item ſi actor eſt iudex illius iudicis, talis iudex põt haberi vt ſuſpectus. Tales enim iudices poſſunt refutari. C. de iudi. l. properandũ. Nota qd ſecus eſt de iure ciuili. Et ſecus eſt de iure
3 canonico †oportet enim vt cauſa ſuſpitionis allegetur coram iudice, vt probetur coram arbitro electo a partibus. extra de appel. cum ſpeciali. eo. ti. ſecũdo requiris. item de iure vero ciuili nõ oportet cãm ſuſpitionis allegare nec probare, ſed ſufficit dicere habeo te ſuſpectum. eo. ti. ſecundo requiris in glo. Item ſi iudex eſt oriundus de terra impetrantis põt ab alia parte vt ſuſpectus haberi, vt lit. non cõteſta. accedens. ſed illa exceptio ſola non ſufficit ſed bene valet cum aliĳs, vt no. in. d. c. item ſi ſeruus iudex eſſe nõ poteſt. iĳ. q. vĳ. infamis. item qd minor. xviĳ. annis iudex eſſe nequeat etiã de conſenſu partiũ. nullus enim delegare poteſt cãm minori. xviĳ. annis. niſi ſolus princeps. extra de offi. dele. cũ viceſimum. ⁊ hoc eſt verũ in delegato. Ordinarius enim non poteſt eſſe iudex niſi. xxv. annum attigerit. ibidem. ⁊ extra de elec. cum inter.
4 Item ſi in vna cauſa fuit aduocatus †vel procurator poſtea non poteſt eſſe iudex in eadẽ. ĳ. q. vj. ſtatutũ. ff. de iur. om. iu. l. pretor. Item laicus nõ poteſt eſſe iudex in re eccleſiaſtica. extra de iudi. decernimus ⁊ c. at ſi cleri. xi. q. j. placuit. iudex delegatus ex quo ſniã bene vel male tulit poſtea de illa cauſa ſe intromittere non dʒ. extra de offi. iudi. deleg. querenti. ⁊ c. venerabilis. ⁊ c. in literis. Secus eſt de ordi. qui ſuꝑ acceſſor. poteſt expreſſe cognoſcere. ff. de re iud. c. paulus. Item delegatus iudex ⁊ recuſatus probata cauſa ſuſpitionis põt alicui nõ ſuſpecto cãm ſubdelegare. extra de appel. cum ſpeciali. ⁊ c. ad hoc. ⁊ c. cum ceſſante. in ſi.
5 Notandum quod †ſi iuriſditio ad tps data fuerit, eo trãſacto expirat iuriſditio, niſi de cõſenſu partiũ fuerit prorogata. extra de offi. iudi. dele. de cauſis. In vltramarina dilatione iudex vltra nouem menſes dare non põt etiã conſentientibus partibus. iĳ. q. iĳ. §. ſpatiũ. c. inducie. Item ſi proprium nomẽ mulieris fuerat expreſſum poſt mortẽ eius, nõ põt nocere de cã. eo. ti. cũ olim. Item archiep̃s de cã ſui ſuffraganei intromittere ſe non dʒ niſi per appel. cã ad ipſum fuerit deuoluta. extra de offi. dele. cũ nõ ignores. de offi. iudi. ordi. paſtoralis. niſi ep̃s fuerit negligens vel iuſticiã neglexerit facere. Item per mortẽ mandatoris adhuc re integra. extra de offi. dele. gratũ. ⁊ c. relatũ. ⁊ c. lʒ. itẽ
6 †Iudex delegatus poſt annum põt ſoluere q̃ ligauit. eo. tit. querẽti. itẽ ſi fuerint plures iudices vnus citare nõ põt ſine aliĳs. nec in cã procedere niſi in cõmiſſiõe dictũ fuerit, qd ſi nõ oẽs intereſſe potuerint. Et hoc verũ eſt niſi iudex abſens per certũ nuntiũ vel literas oſtẽderit ſe intereſſe nõ poſſe. extra eo. ti. prudẽtiã. ⁊ c. cãm matrimonĳ. Itẽ ſurdus, lunaticus ⁊ ꝑpetue furioſus nõ põt eſſe iudex, nec mutus. ff. de iud. l. cũ ptor. ver. eſt aũt. Itẽ mulier nõ põt eſſe iudex. iĳ. q. vĳ. l. tria. ca. infamis. xxviĳ. q. v. c. mulierẽ. ff. de re iu. l. ĳ. Si cõtrarium inuenit intelligit de cõſuetudine approbata. extra de ar-
7 bi. dilecti filĳ. vel a principe interpretatur. ĳ. q. v. neminẽ. Itẽ †nemo põt eſſe iudex eccleſiaſticus niſi habeat aliquã dignitatẽ vel niſi ſit in eccleſia collegiata canonicus. nec cã dʒ ventilari niſi in ciuitatibus vel in locis inſignib⁹ vbi inuenit copia peritorũ. nec etiã de conſenſu partium. vt in titu. de reſcri. c. ſtatutum. lib. vj. ⁊ eſt concilium Lugdunẽ.
Item ſi cã eſt cõmiſſa pluribus iudicibus: tũc vno decedẽte aliĳ nõ poſſunt procedere niſi in cõmiſſione cõtineat. extra de offi. iudi. deleg. c. vno delegato. Item ſi cã fuerit alteri cõmiſſa per mandatũ faciẽs mẽtionẽ de priori, prior iudex nõ poteſt poſtea cognoſcere de illa cauſa. extra de offi. dele. paſtoralis. Item hereticus iudex vel teſtis eſſe non põt. extra de. hereti. excõicatus.
8 Itẽ ſi †cã in aliquo tangit iudicẽ põt tanꝗ ſuſpectus recuſari. iĳ. q. v. c. vl. Itẽ ſi ſit ſubdelegatus ab aliquo delegato niſi a delegato principis nõ valet. extra de appel. cũ cãm. ⁊ de offi. iudi. dele. ſuper queſtionũ. itẽ ſi ſit delegatus in cã criminali ſm leges nõ valet niſi a principe delegetur. ix. q. iĳ. ſaluo. ff. de offi. procon. l. ſolent. Secus eſt ſm canones. extra de offi. iudi. dele. ſuper queſtionũ. Itẽ ſubdelegatus eſſe nõ põt ſi cã ſibi cõmiſſa nõ pertinet ad iuriſditionẽ delegantis. extra de reſcri. ſuper literis. de pe. ⁊ re. qui aũt. nam qd ſit coram non cõpetenti iudice non valet. extra de iudi. at ſi clerici. ⁊ de conſue. ad noſtrã. Item ſi iudex contra formã reſcripti aut iuriſditionẽ aliquid egerit non valet. extra de reſcrip. cũ dilectus. itẽ cui delegata eſt inquiſitio vel qd prouideat alicui eccleſie de prelato altero ſubdelegare nõ põt etiã de conſenſu partiũ. extra de offi. dele. c. vlti. ⁊ de reſcrip. cum dilecta.
9 Nota iudex delegatus †nõ põt mãdare alterutri partiũ corã ipſo perſonaliter cõparere niſi in cã criminali, vel pro veritate dicẽda, vel pro iuramẽto calũnie pſtando, vel niſi fuerit ſpecialiter demandatum. extra de iudi. iuris eſſe ambiguum. ⁊ eſt cõfirmatio cõ

cilij Lugdunẽſ.lib.vj.hec locum habet in cauſis priuatorum .ſe-
cus in cauſa collegij vel vniuerſitatis.extra de procu.c.j.et.c. q2 in
cauſis. itẽ cui mandaẽ aliqd negotiũ perſonaliter exequi ſubdele-
gare nõ põt,niſi de cõſenſu partiũ in quibuſdã caſibus.extra de re-
ſcrip.cũ dilecta.ꝛ de offi.dele.c.vlti.itẽ poſt appel.rite factã iudex
a quo eſt appellatũ cognoſcere nõ põt de cã.extra de appel.c.j. di-
recte.itẽ monachus vel canonicus in cauſa ſeculari non põt eſſe iu-
10 dex.extra ne cleri.vel mona.ſed nec.ꝛ.c.clericis. † Jtẽ ſi maior iu-
dex negotium reuocauerit minor poſtea de illo cognoſcere nõ po-
teſt.extra de ele.in cauſis.ff.de iudi.l.iudiciũ.itez iudex debet quaſi
mediator eſſe inter actorẽ ꝛ reũ.xxx.q.vlti.c.vlti.aliter poſſet vt ſu
ſpectus recuſari. Nota cautelam debes adhibere vt exceptionen
non ſimul proferantur. Sed ſingule in ſingulis,vt ſi cadas ab vna,
procedas ad aliam.

Summarium.

1 Arbitria ad inſtar iudiciorum ſunt redacta.
Seruus non poteſt eſſe arbiter. Jtem nec pupillus,furioſus, mu
tus,ſurdus,vel minor.
Arbiter in re propria nullus eſſe poteſt.
Arbiter ad modum iudicis cognoſcit.
Sententie arbitri ſtandum eſt.
2 Mulier non poteſt eſſe arbiter.
Jnfamis non poteſt eſſe arbiter.
3 Partes non tenentur ſeruare ſententiam arbitri niſi velint,ſi pe-
na non fuerit appoſita vel iuramentum.
4 Res eccleſiaſtica in laicum compromitti non poteſt.
Reconuentio non habet locum coram arbitro.
Compromiſſum non extenditur ad compromittentis heredes ſi
de eis non caueatur.
5 Arbiter ſententiam in ſcriptis ferre debet.
Arbiter non poteſt punire contumacem niſi expreſſum fuerit in
compromiſſo.

Contra arbitros.

Quoniã arbitria ad inſtar
1 iudiciorũ † ſunt redacta.ff.de recep.ar.l.j.ideo poſt
tractatũ cõtra iudices aliquid contra arbitros ꝛ in
quos eſt compromiſſum audiamus. Seruus non
põt eſſe arbiter.ff.de arbitris.l.pedius.§.in ſeruũ.
Jtem pupillus,furioſus,mutus,vel ſurdus,non põt eſſe arbiter.
iiij.q.vij.§.tria.ff.de arbi.l.ſed ſi in ſeruũ.item nec minor.xxv. annis
ibidem.l.ſi in ſeruũ.ꝛ.ff.de recep.arg.l.cum lege.item in re propria
nullus põt eſſe arbiter.ff.de arbi.l.penulti.nam arbiter cognoſcit
ad modum iudicis. Et ſnie arbitri ſtandum eſt,ſiue ſit equa ſiue ini
qua,ꝛ ſibi imputet qui eum elegit.ff.de arbi.l.diẽ.§.ſtari. Et ſi ille
inique procedit reduciẽ ad arbitrium boni viri.ff.pro ſocio.l. ſi ſo-
2 cietatem.itẽ † mulier nõ põt eſſe arbiter de regu.iur.l.femine.intel
lige niſi ſit femina excellens.vel de cõſuetudine approbata .extra
de arbi.dilecti filij. Jtẽ ſi iudex fuerit ordinarius alicuius rei,in eũ
compromitti nõ põt.ff.de arbit.l.ſed ſi ſeruum.§.ij.ꝛ hoc intellige
ſm leges. Nam ſm canones tam in delegatũ quã in ordinariũ cõ-
promitti põt.extra de arbi.cum tpe.c.cum olim.ꝛ de elec.cãm.item
in cauſa criminali vel liberali nõ tenet arbitrium.extra de teſti.c.de
teſtib⁹.de iureiu.c.penul.nec in pupillari actione nec in matrimo-
niali.ff.eo.ti.l.nõ diſtinguemus.itẽ ſi de cauſis reſtitutionũ agi de-
bet ibidem.l.vlti.niſi quando incidentaliter illa cã mouetur.ff.de
iudi.l.quoties.itẽ infamis non põt eſſe arbiter.iiij.q.vij.§.tria.ꝛ.ff.
eo.tit.pedius.item ſi quis cõpromittit noĩe alieno nõ valet.ff.eo.
ti.l.nõ diſtinguemus. Jtẽ ſi cõpromiſſuz ſit per pupillũ ſine tutorũ
autoritate non valet.ff.eo.ti.l.ſi pupillus. Jtẽ ſi ſine pena fuerit cõ
promiſſum vel ſine eo qđ obtinet vicẽ pene nõ valet cum effectu:q2
3 ptes † nõ teneñ ſeruare ſniam arbitri,niſi velint ſi pena nõ fuerit
appoſita.C.de arbi.l.j.vel iuramentũ ſm canones.extra eo.ti. cuz
ipſe. Tñ bene valebit lz pena nõ ſit appoſita ſi partes poſt ſniaz ta
citurnitate cõfirmauerũt.ꝛ tñ actori dabiẽ actio ꝛ reo exceptio.ex-
tra eo.tit.per tuas.C.eo.ti.l.penul.§.j.ꝛ.ij.

Jtem ſi cõpromiſſio claudicat.ff.eo.ti.diẽ.§.penul.item ſi
pronũtiatio arbitri in inſtrumẽto non ſit collecta
vel in arbitriũ tertij nulla perſona expreſſa ſit cõpromiſſum nõ va-
let extra.e.ti.innotuit.ꝛ.ff.eo.ti.l.itẽ ſi vnus.§.ſi in duos. Cõtrariũ
tñ vr extra de appel.cũ ſpãli. Solutio.in cauſa recuſationis a iure
cõcediẽ aſſumi tertius arbiter.q2 illi arbitri nõ dicũẽ veri arbitri,ſz
quaſi iudicis vicẽ ſapiũt.extra de offi.deleg.ſuſpitionis.itẽ ſi dies
appoſita eſt in cõpromiſſo ea trãſacta qcqd dicit arbiter nõ valet.
extra de offi.iudi.deleg.de cauſis.item ſi die feriata pronũtiatuz
fuerit cũ altera parte abſente non valet.extra de fer.c.vlti.ff.eo.ti.
4 l.diẽ.§.ſi quis.item † res eccleſiaſtica in laicũ cõpromitti non põt
extra.eo.tit.cõtingit.ꝛ de iudi.decernimus. Jtẽ põt obijci cõpro-
miſſo qđ ſolutũ ſit. Soluitur enim pluribus modis:p2ta die, mor
te,ac ſtipulatiõe,iudicio,pacto,ſatiſdatione.ff.eo.ti.nõ diſtingue
mus.§.cõpromiſſio. Jtẽ põt obijci qđ in ſe nõ ſuſcepit arbitriũ.ff.
eo.ti.l.ij.§.j.itẽ corã arbitro nõ hz locũ recõuẽtio.extra. eo.ti.cũ di
lecti.itẽ cõpromiſſum nõ extendiẽ ad cõpromittentis heredes ſi de
eis nõ caueaẽ.ibidẽ.ff.eo.ti.l.diem.§.j.item ſi plures arbitri fuerũt:
oẽs intereſſe debẽt arbitrio.ff.eo.ti.ſecuti.niſi aliud dictũ ſit in cõ-
promiſſo.ff.eo.ti.l.nõ diſtinguemus.§.cũ ne plures.item põt obij-
5 ci qđ † arbiter nõ tulit ſniam in ſcriptis qđ debet facere.C.eo.ti.cũ
in arbitrio.§.ij.niſi aliud dictum ſit in cõpromiſſo.ff.de iud.l.ij.itẽ
arbiter non poteſt punire contumacem niſi expreſſum fuerit in cõ
promiſſo.ibidem.§.vlti. Nota ea ſola veniunt in arbitrio de qui-
bus tactum eſt vt veniant.ff.eo.ti.l.ſi cum dies.§.j.extra eo.ti.cum
dilectus. Et tantum de iſto.

Summarium

1 Actor excommunicatus ſtare non poteſt in iudicio.
Exceptio excommunicationis contra iudicem,contra actorem et
contra reum ſemper poteſt opponi.
2 Monachus ſine licentia abbatis conuenire vel conueniri non
poteſt.
Monachus percuſſus intra clauſtrũ non agit ſed monaſteriũ vel
ſyndicus monaſterij,nec poteſt remittere iniuriam ſibi factam.
Monachus abbatem in ius trahere nõ poteſt niſi fuerit a princi-
pe impetratum.
3 Filius ſine licencia patris agere non poteſt.
Jnhoneſtus vel non ſecurus locus alicui ſi fuerit aſſignatus nõ te
netur reſpondere neqꝫ comparere.
4 Reſpondere in quadrageſima non teneor in cauſa criminali.
Caſus in quibus minor poteſt agere ſine autoritate tutoris.
5 Periurus vel alius infamis in quibus caſibus poſſit accuſare.
Libertus cõtra patronũ agere nõ põt niſi prius venia impetrata.
6 Conſors eiuſdem litis ſi voluerit agere pro conſorte non debet au
diri ſine mandato,etiam preſtita cautione.
Tempus contra aliquem qualiter currat.
7 Jniuria poſt annum intentari non poteſt.
8 Mulier ſi velit agere nomine filij vel alterius audiri nõ debet, niſi
fuerit tutrix.
Conſpiratores ꝛ inimici capitales in nulla cauſa ad accuſationem
admittantur.

Contra actorem.

Nunc contra actorẽ videa
1 mus. Actor † excõicatus non põt ſtare in iudicio
nec teneẽ ei ius reſpõdere.extra de offi.dele.prudẽ
tiam.ꝛ extra de excep.dilecti.ꝛ.c.cũ inter priorẽ.et
c.pia. Et de reo excõicato idẽ dicẽdum eſt qđ actor
nõ põt recõueniri.extra de excep.cũ inter priorẽ.vbi ꝛ exceptio ex-
cõicationis tã cõtra iudicẽ ꝙ cõtra actorẽ ꝙ etiã cõtra reũ ſemp põt
opponi,tã ante lit.cõteſt.ꝙ poſt.extra de excep.ver. Ne qs excõ-
cato cõicare cogaẽ.c.exceptionẽ. Jtẽ reus actori nõ dz reſpõdere ſi
plures habeat pſonales actiones cõtra eũdẽ corã diuerſis iudicib⁹.
extra de reſcri.ex tenore.e.ti.diſpẽdia.li.vj.qđ eſt cõciliũ Lugdũſ.
Jtem ſi reus cõtra actorẽ agere voluerit opz ipm ſub actoris iudice
litigare in modũ reconuẽtionis. Actorem enĩ ad alium iudicẽ tra-
2 here non põt ibidem. Jtẽ † monachus ſine licentia abbatis conue-
nire vel cõueniri nõ poteſt.extra de iu.cãm.xvj.diſt.placuit. Jtem
diciẽ de abbate ꝙ ſine literis capituli ſui admitti nõ debet niſi bo-
na fuerint diuiſa.extra de reſcri.edoceri.ꝛ de reli.do.cum dilectus.
Si tamẽ monach⁹ fuerit in ſcholis cã ſtudij vel alia iuſta de cauſa,
de licentia ſui abbatis agere põt ꝛ reſpõdere.extra de accu. ex par-
te. Et ſi percuſſus fuerit exiſtẽs intra clauſtrũ ipſe nõ aget ſed mo
naſterium vel ſyndicus monaſterij nec põt tũc remittere iniuriam
ſibi factam.extra de ſenten.excom.parochianos. in glo. item mo-
nachus abbatẽ in ius trahere nõ põt niſi fuerit a principe impetra
3 tũ.C.de in ius vocã.l.j.ij.ꝛ.iij.itẽ † filius ſine licẽtia patris agere nõ
poteſt.extra de procura.c.j. Et fallit in cauſis caſtrẽſis peculij.inſti-
tu.de pa.po.ium qđ cõſiſtit.itẽ ſi aliqs petat debitũ vel aliud perſo
nale.ꝛ per.xxx.annos non petierat ei põt obijci preſcriptio . C . de
annа.excep.preſcrip.l.j.§.ad hec.itẽ ab aduerſario ſi fuero ſpolia-
tus ſibi nõ teneor reſpõdere quouſqꝫ fuero reſtitutus.extra de or-
di.cogni.ſuper ſpoliatione.de reſti.ſpo.c.j.ꝛ.iij.q.j.per totum . itez
ſi inhoneſtus vel nõ ſecurus locus alicui fuerit aſſignatus.nec tene
tur reſpõdere neqꝫ teneẽ cõparere.extra vt lit.non cõteſt. accedẽs.
itẽ clericus nõ põt conſentire in iudicẽ non ſuum niſi duo concur-
rant.ſ.quod iudex ſit perſona eccleſiaſtica.ꝛ voluntas dioceſ.ſui ac
cedat.extra de foro compe.ſi diligenti.item in cauſa criminali non
teneor

4 tenetur in † quadrageſima reſpōdere. C. de fe. l. quadraginta. iſtud
ppter ↄtrariam ↄſuetudinē hodie nō ſeruat. itē actor minor. xxv.
annis non pōt agere in iudicio ſine autoritate tutoris. C. qui legi.
perſo. ſtan. habet in iudi. l. j. ⁊. ij.

Nota tamē caſus in qbus minor pōt agere ſine autoritate tutoris. Primus eſt in voto. xx. q. ij. ſi.
c. j. ⁊. ij. Scōs cū agit de thoro violato. ff. de adul. l. ſi maritus. §. lex
Tertius cū mortē patris exequit, vel cū agit de teſtamento patris
xv. q. iij. de crimine. Quartus cū agit de recuperāda poſſeſſione. C.
qui le. pſo. habet ſtan. in iudi. l. vlti. Quintus cū impetrauit veniā
etatis. C. de his q ve. eta. l. ij. Sextus cū agit de libero hoīe exhibē-
do. ff. de li. ho. exhi. l. iij. Septimus cū agit negotia alteri⁹. ff. de mi-
no. xxv. an. l. cū mādato. Octauus in cā matrimoniali. extra de re-
ſti. ſpo. c. ex parte. Et in quibuſdā caſibus q notant. ij. q. vij. querit.
5 item † plures vel alius infamis pōt accuſare. Primo in crimine ſi-
monie. extra de ſimo. tāta eſt labes. Scōo in crimine leſe maieſtatis
xv. q. iij. c. penul. extra de ↄfeſ. c. j. Tertio cū ſuā vel ſuorū iniuriā p-
ſequit. iij. q. vi. oibus. Quarto in crimine hereſeos. ij. q. vij. ſacerdo-
tes. Itē ſi fili⁹ agit ↄ parētes vel ↄ eos ſub quorū poteſtate eſt, au-
diri nō debet. C. de pa. po. congruētius. Et intellige niſi in caſtrēſi
peculio vel quaſi caſtrēſi. ff. de iudi. l. iulianus. idē dicit de filiis emā-
cipatis niſi venia impetret. inſti. de pena. te. liti. §. vlti. itē libertus
cōtra patronū agere non pōt niſi prius venia impetrata. l. ij. C. de
in ius voc. idē dico de libertis ⁊ liberis ↄ parentē patronūue agēti
6 bus. inſti. de pena te. liti. in ſi. Itē † eiuſdē litis ↄſors ſi voluerit age
re p ↄſorte ſine mādato audiri nō dꝫ, etiā pſtita cautione, niſi poſt
lit. ↄte. C. de ↄſor. eiuſdē litis. l. j. Itē ſi actor petit fundum nō dꝫ re
ſpōderi niſi fundo qui petit oſtēſo. extra de libel. obla. c. ij. ⁊ dꝫ ex-
primi nomē fundi, ⁊ nomē vicini fundi. ff. de cenſi. l. forma. Itē vi-
deas quā actionē actor intentat, vtrū ſit tpalis vel perpetua. Si tē
poralis eſt ⁊ tempus ſit tranſactū intra qđ debuiſſet egiſſe, amodo
agere nō poteſt cum effectu.

Nota qualiter tēpus currat ↄ aliquē. Decem dies currūt ↄ non appellantem, extra de
appel. ſi tibi. ⁊ de elec. cū dilectus. itē quantū tpꝰ currat contra ele-
ctum petētē cōſecrationē. c. vi. qm̄ quidā. Itē ſex menſiū currit in
beneficiorū collatione. nā poſtea collatio deuoluit ad ſuperiorem,
extra de preb. de multa. Itē tpꝰ currit ↄ electū ad prelaturā q infra
ſex mēſes dꝫ petere confirmationē, extra vt lit. non ↄteſ. qm̄. Item
tpꝰ vnius anni currit cōtra volentē agere actione iniuriarū: quia
7 iniuria poſt annū intētari nō pōt. C. de iniur. l. ſi nō ↄuicii. † Itē tpꝰ
currit ↄ reſcriptū pape intellige ſi impetrans eo vſus nō fuerit dū-
tamen copiā iudicis habere potuit. Et cū aduerſarius reſcriptū im
petrauerit, extra de reſcrip. c. ſi aūt. Itē tpꝰ currit in quibuſdā caſi-
bus qui notant, extra vt lit. non conteſt. qm̄ frequēter. De hac ma
teria dicā plenius infra in ti. de reſcrip. Itē qui ↄſtituit procurato
rem ad totā cauſam poſtea non pōt illū reuocare niſi ex iuſta cauſa
aut integra adhuc exiſtēte cauſa. ff. de pcura. l. ante litē. ⁊ l. ſe. item
actor qui fecit citari ad aliquē terminū aduerſariū veniente reo ſi
nō venit actor condēnetur in expenſis, extra de dolo ⁊ contu. actor
8 lib. vi. Item † ſi mulier velit agere noīe filij vel alterius audiri non
debet niſi ſit tutrix. de regu. iur. l. femine. Excipiunt quidam caſus
ff. de procura. l. femine. Item laicus non pōt clericū accuſare. etiam
in cauſa criminali. niſi ſuam vel ſuorū iniuriam proſequatur, extra
de teſti. de cetero. Item conſpiratores ⁊ inimici capitales in nulla
cauſa ad accuſationem admittuntur, extra de ſimo. licet. ij. q. j. con-
ſpirationem. Et tantum de iſto.

Summarium.

1 ☞ Procurator quis ſit. Item economus, ſyndicus et actor.
Procurator conſtitutus ab excōmunicato poteſt repelli.
2 Procurator ſolutionē debiti recipere non pōt niſi ad hoc habeat
mandatum.
3 Mulier an poſſit eſſe procuratrix.
Minor. xxv. annis procurator eſſe non poteſt.
4 Miles non poteſt cōſtitui procurator.
5 Procuratores duo ſi dati ſunt diuerſis tpibus, primus nō valet.
Procuratores qui prohibeantur eſſe.
6 Monach⁹ pōt eſſe pcurator in cauſis monaſterij abbate iperāte.
Prelatus depoſitus procurator poteſt eſſe.
Infamis procurator eſſe non poteſt.
7 Ingratus prohibet eſſe pcurator.

¶ Contra procuratorem.

Superius contra actorez diximus, ſed quia actor per procuratorez ſepe ex-
peritur, ideo nunc contra procuratorē videamus.
¶ Primo quis ſit procurator q economus, ſyn-
1 dicus, vel actor. † Procurator eſt qui aliena nego-
tia mandato domini gratuitate adminiſtrat. ff. de procura. l. j. eco-
nomus cui res eccleſiaſtica gubernanda mandatur. lxxxix. diſt. q
in quibuſdam. Syndicus dicitur defenſor cleri vel collegij. ff. quod
cuiuſqꝫ vniuerſi. l. j. Actor dicitur ſimiliter qui ab vniuerſitate con-
ſtituitur, vt in. l. preallegata. Item iure canonico ſepe vnus p alio
ponitur. j. q. ij. ſaluator. extra de procura. quia in cauſis. Si aliquis
procurator fuerit excōmunicatus non valebit. extra de proba. poſt
ceſſi. ⁊ de offi. iudi. dele. prudentiam. Itē ſi ſit conſtitutus ab excōi-
cato poteſt repelli. extra de procura. c. vlt. Item niſi procurator ha
beat vbi contineat expreſſa illa clauſula de ratihabitione, qntūs ha
beat literas procuratorias generales pōt repelli, extra de procura.
c. j. de reli. do. cum dilectus. de offi. iudi. dele. coram. Et hoc intelli-
ge niſi vellet dare cautionē fideiuſſoriā. Itē procurator qūqꝫ habet
2 mandatū ſpeciale. extra de arbi. per tuas. Item † ſolutionē debiti
recipere non poteſt niſi ad hoc habeat mandatū. ff de ſolu. l. vero. ⁊
hoc intellige niſi ei ſit mandata oim bonorum adminiſtratio gene
ralis. inſti. de rerum diui. §. nihil. item non poteſt liberare debito-
rem abſqꝫ mandato ſpeciali. ff. de accep. l. iij. Itē iuramētum defer-
re non poteſt nec offerre ſine ſpeciali mandato niſi fuerit generalis
procurator. ff. de iureiur. l. iuſiurandū. Itē oportet ꝙ impetrās in
literis papalibus habeat mandatū ſpeciale, extra de reſcrip. non-
nulli. Item ſi prepoſitus abbas vel quilibet prelatus eccleſie cōſti-
tuit procuratorez ſine ↄſenſu ↄuentus ſui vel capituli nō valet, ex-
tra de arbi. p tuas. ⁊ extra de reſcrip. edoceri. Et intellige cum iſta
diſtinctione: q aut bona ſunt diſtincta, tunc valet. aut tunc nō va-
3 let, vt in predicto. c. edoceri. de reſcrip. Itē † mulier pcuratrix eſſe
non pōt. iij. q. vij. §. tria. ff. de reg. iu. l. femine. Excipiunt tamen ca-
ſus in quibus mulier pcuratrix eſſe poteſt.

Primus ratione adminiſtrationis ſi forte eſt abbatiſſa. extra de cōfirma. vti. cū
dilectus. Secundus quando conſtituta eſt in rem ſuam. C. de pro-
cur. l. quia abſente. in ſi. Tertius quando mandate vel cōceſſe ſunt
ſibi actiones. C. de procur. l. q abſente. Quartus qñ mulier officio
tutoris fungi poteſt. ix. q. j. c. penul. Quintus qñ feminis pro parē
tibus languentibus agere permittit. ff. de procu. l. femine. Sextus
licitum eſt matrē pro filij libertate litigare. ff. de lib. cau. l. amplius.
Item minor. xxv. annis procurator eſſe non poteſt. ff. de procura. l.
minor. Item ſi ↄſtitutus ſit minor non valet procuratio ſine auto-
ritate tutoris. C. eo l. neqꝫ. Exceptis caſibus notatis ſupra contra
actorem. Item ſi ſit alicui obiectum crimen criminaliter procura-
tor eſſe nō poteſt, quouſqꝫ innocentem ſe oſtendat, vel poſt annū
obiecti criminis. C. eo ti. l. reum criminis. extra de accuſ. epiſcopus
⁊. c. cum. P. manconella. Item in cauſa criminali cū agitur crimi-
naliter procurator conſtitui nō poteſt. v. q. iij. in criminalibus. ex-
tra de accuſa. veniens. Tamen in quibuſdam caſibus conſtituitur
4 procurator ad excipiēdum. Item † miles nō poteſt conſtitui pro-
curator. C. de procura. l. militem. et l. ſi qui ſtipendia. Item intelli-
ge niſi in rem ſuā. Et intellige de militibus qui de publico ſalariū
accipiunt ⁊ qui iurāt cōmunicare rem pro republica, vt in. l. qui ſti-
pendia. Item ſi procurator a procuratore fuerit ſubſtitutus nō va
let niſi poſt lit. conteſta. ab eo qui habet mandatum ad totam cau-
ſam. C. de procu. l. nulla. in ſi. et extra. de reſcrip. ex parte decani. in
ſi. et in glo. circa finem. Et hoc verum eſt niſi fuerit matri ſue datus.
C. de donatio. l. illam. Item ſi procurator actoris voluerit cauere
de cato defendendo ſi reconueniatur poteſt repelli quāuis habeat
mādatum vel literas. ff. de procura. l. non ſolum. hoc verum eſt niſi
ſit procurator ex cauſa non lucratiua vel neceſſitate et non fraudis
ff. de procura. l. non ſolum. Item maritus ſi habeat literas procur.
ab vxore non debet admitti in alijs: quia quod in vno permittit in
alijs prohibetur. C. eo. ti. l. maritus.
5 **Item ſi duo** † procuratores dati ſunt diuerſis tpibus. primus non valet, extra eo. ti. nō iniuſte.
Itē procurator in cauſa populari interueniente nō pōt niſi quātū
tangit priuatū cōmodū, hoc verū eſt ex parte actoris. Secus in reo
qui pōt procuratorē ↄſtituere. ff. de popu. acti. q populari. Item ſi
pcurator ad vnā ſpeciē ↄſtitutus tranſgredit mandatū audiri non
debet. extra de offi. iudi. deleg. cū olim. C. de trāſact. l. trāſactionis.
Itē in literis procuratoris ↄtineri debet ad quid pcurator ſit con
ſtitutus, puta ad agendū vel defendendū, extra de procu. cōſtitu-
tus. Itē monachus canonicus regularis, ⁊ oēs ad ſacros ordines
promoti, et qui de eccleſiaſticis beneficijs ſuſtentantur prohiben-
tur eſſe procuratores vel aduocati niſi in caſibus, extra de poſtula.
per totū, extra ne cle. vel mona. per totū. xvj. q. j. placuit. Item caſi-
bus enim iſtis bene poſſunt. ſ. pro miſerabilibus perſonis, p eccle-
ſijs ſuis, p perſonis coniunctis, dum neceſſitas imminet. iij. q. vij.
6 §. tria. Similiter † monachus poteſt eſſe procurator in cauſis mo-
naſterij, abbate imperante, extra de tranſactio. cōtingat. Item pre-
latus depoſitus procurator pōt eſſe. iij. q. vij. §. tria. item procura-
tor ſatiſfacere debet niſi dñs fideiuſſor exiſtat iudicatū ſolui ſub hy-
potheca rex ſuax. ff. eo. titu. l. ſi procurator. item procurator valet
vbi dñs moriatur re integra, extra de offi. dele. gratum, ⁊ relatum.

itē nota ſupra titulū cōtra actorē de filioſa. itē ſi duo pcuratores ſi
mul dati niſi dent inſolidū alter ſine altero agere nō pōt nec defēde
re. Itē pcurator hereditatis abindicari nō poteſt. ff. de acq. here. l.
Paul⁹. Itē infamis nō pōt eſſe pcurator. iij. q. vij. c. infamis. extra
de iud. c. cū deputati. itē ſi obijcit pcuratori φ recepit pecuniā p p
curatiōe nō tanꝙ locator q locauit opas ſuas. ff. mā. l. j. ꝛ. §. vbi dr.
Cū mandatū vero receperis gratuitū tanꝙ procurator recipere n ō
7 debes. ibidem glo. ſed nos ſue. Itē †ingratus prohibetur eſſe pcu
rator. ij. q. j. phibentur. Contra economū dici pōt φ debet cōſtitui
autoritate epiſcopi vel prelati. ix. q. iij. cū ſimus extra de ſyndico. c.
vnico. ꝛ dꝫ eſſe clericus. in ſpiritualib⁹. in tpalibus aūt pōt eſſe laic⁹
lxxvij. di. in ſingulis. Itē economus dꝫ eſſe de gremio illi⁹ eccleſie a
qua cōſtituitur aliter nō valet. xvj. q. vlt. qm̄. lxxxix. di. q. Itē ſyndi
cus ꝛ economus. repelli nō poſſunt niſi a tota vniuerſitate cū a dua
bus partibus fuerint ꝯſtituti. ff. φ cuiuſcꝫ vniuer. l. nulli ꝛ. l. ij. item
niſi conſtituatur ad preſentes lites nō valet ibidē vnde verſus. Eſt
procurator ſyndicus actor tutor et ycon.

Summarium.

1 ☞ Teſtis idoneus nemo eſt in re propria.
Teſtimoniū cōtra ſe ferre quilibet pōt, p ſe vero nunꝙ.
Procurator nō pōt cōſtitui, niſi domin⁹ iurauerit de calūnia.
2 Ius dicēti extra territoriū impune non paretur.
Pncipale qn̄ nō valet, nec eius acceſſorium.
Depoſitiones teſtiū ꝛ inſtrumēta eandē vim obtinēt in litibus.
3 Dn̄s nō pōt conſtituere niſi certum procuratorem.
Iudiciū non debet claudicare.

Contra procuratorium.

Poſt tractatum cōtra procuratorē modo contra pro
curatoriū videamus. Si quis dicit ſe eſſe illū la
torem preſentiū de qua litera facit mētionē nō erit
1 procurator talis † qꝛ in re propria nemo teſtis ido
neus reperitur. iiij. q. iij. c. j. ff. de teſti. tu. l. duo ſunt.
Non. n. eſt credendum ei qui ſe aſſeuerat eum de quo litera facit mē
tionē: qꝛ quilibet contra ſe teſtimonium ferre poteſt pro ſe vero nū
ꝙ. xiiij. q. ij. c. ij. Item non poteſt conſtitui procurator niſi domin⁹
iurauerit de calūnia. C. de iureiu. propter calū. dan. l. ij. §. ſinauť. Cū
ergo dominus nō iurauerit de calumnia nō valet procuratorium.
Itē cōtra inſtrumentū obijcit φ iſti litere nō eſt credendum niſi in
2 tra territorium eiuſdē iudicis a quo emanauit. qꝛ †extra territoriū
ius dicēti impune non paret. ff. de iuriſ. om. iu. l. vlti. Itē iudici nō
eſt credendū nec ipſe admittet ad teſtimoniū vt teſtis. niſi tāꝙ pri
uata pſona, ergo nec ei⁹ inſtrumēto erit credēdum. qꝛ ſi principale
nō valet nec acceſſorium. de fi. inſtr. inter dilectos. Itē in litibus eā
dem vim obtinēt inſtrumēta ꝛ depoſitiōes teſtiū. C. de fi. inſtr. l. in
exercēdis. ſed teſtimonio illius nō credet, ergo nec ei⁹ inſtrumēto
Itē obijcit ſibi cautio que loquit indiſtincte: qꝛ nō dicit cui pmiſit
vtrū ei a quo litere emanauerūt, vel parti aduerſe, vel ei ad quē ve
niunt. ſic cautio indiſtincte loquēs nullius eſt momēti, ergo nec il
la valet. ff. de proba. l. qui. Item ſi dicit φ pmiſit procuratori, pro
miſſio eſt nullius valoris, necꝫ ſortit effectū: qꝛ nō ſequit datio, ꝛ ſic
eſt nuda, ſed ex nudo pacto nō ſit actio, ergo nulla eſt promiſſio. ff.
de pac. l. iur. gē. §. ſed cum. item ſi dedit ei poteſtatem iurādi de ca
lumnia non valet. quia principalis eſt perſona. de iudi. paſtora. itē
ſi dat ei poteſtatem procuratorē ſubſtituendi cōſtat qꝫ ante lit. cō
teſt. non poteſt: qꝛ non eſt dn̄s litis, ergo ſi pōt cōſtituere cōſtituat
poſt lit. conteſ. ſed tunc poſſet facere ſine mandato, ergo ſuperflue
ponitur hec clauſula procuratorij.
3 Item dominus †non poteſt cōſtituere niſi certū procuratorem. ff. de procu. l. ij. ſed
nemo pōt plus iuris in alium ꝙ ipſe habet, extra de iure pa. c. iura
ff. de reg. iur. l. nemo. ergo nec pcurator pōt procuratorē in incertū
ꝯſtituere, itē dat ei poteſtatē faciēdi oīa ꝗ ipſe faceret ſi pſens eſſet,
ſed dn̄s poteſt cōſtituere procuratorē ante lit. ꝯteſt. ergo ꝛ procura
tor, qꝫ eſt falſum. ergo inepte ponitur hec clauſula. Item procura
tor promittit dominū ſuum ratū habiturū ergo promittit falſum
et alienum qꝫ non pōt: quia iura hec vetant. ff. de verb. obli. l. ſtipu
lationum. Item ſi ponitur hec clauſula ratum habiturū quicquid
pro dn̄o dixerit procurator, nō valet ad faciendum: qꝛ conſtituitur
ad dictū, ꝛ ita iudiciū claudicat, qꝫ non debet, extra de excep. cum
inter priorem. Et tantum de procuratorio.

Summarium.

1 ☞ Aduocare ſiue poſtulare quid ſit.
Aduocati qui eſſe non poſſint.
2 Clericus nullus coram iudice ſeculari debet aduocare.
Aduocatus tempore aduocationis ſtare debet.
3 Aduocatus nullus eſſe debet niſi literalem peritiam habeat.
Tabellio vel ſeruus nō debet officium aduocationis exercere.

Contra aduocatos.

Quia aliquādo ad cauſas vocātur qui aduocati iuris eſſe prohibent. Ideo
cōtra aduocatos nūc videamus. Et †primo quid
1 ſit aduocare ſiue poſtulare. Eſt enim deſideriū fra
tri vel amico in re apud eū qui iuriſdictioni preeſt
exponere vel alterius deſiderio ꝯdicere. iij. qꝫ. vij. c. infames. Sur
dus cecus mutus ſiue ppetuo furioſus. minor. xvj. ānis nō poſſunt
eſſe aduocati. ibidē ꝛ. ff. de poſtu. l. j. itē hereticus, iudeus, vel ali⁹
infidelis contra chriſtianum nō pōt aduocare, extra ne cle. vel mo.
quaſi per totū. de poſtu. ex parte. ꝛ intellige niſi in caſibus de qbus
ſupra. c. q procuratorē. in ſacris vel minoribus ordinibus cōſtitu
tus dūmodo beneficio eccleſiaſtico ſuſtentetur de aduocatione co
ram iudice ſeculari pōt repelli presbyter etiā coram iudice eccleſia
ſtico niſi pro ſeipſo, vel etiā pro miſerabilibus pſonis. extra de po
ſtula. c. j. ꝛ. ij. ꝛ. iij. q. vij. c. infames. vbi plene dicitur que perſone poſ
2 ſunt procurare ꝛ que non. Itē nullus clericus †debet aduocare co
ram iudice ſeculari, extra ne cle. vel mo. per totū. ꝛ intellige maxime
in cauſis criminalibus ꝛ in cauſis ſanguinis. Itē pcacibus. i. garru
lis ꝛ improbis phibitū eſt aduocare. C. de poſtu. l. qſqs. ꝛ. C. de aſ
ſeſſo. l. vlti. Item infamis non pōt aduocare. iij. qꝫ. vij. infamis. §.
tria, exceptis his que hic enumerant. Itē excōicatus aduocare nō
pōt, extra de here. excōicamus. item nec publice pugnantes. iij. q.
vij. infames. §. item. Itē mulier aduocare non pōt. iij. q. vij. §. tria.
ꝛ illud vide. Itē aduocatus ſtare debet tpe aduocationis. C. de po
ſtu. l. quiſquis. in fi. ꝛ nō debet iterare qꝫ ſemel fuit poſitus. de ap
pel. l. vlti. itē ſi quis aduocatus admonitus a iudice, vt alicui pſone
preſtet patrocinium ꝛ nō obtēperat pōt repelli, niſi ſe rationabili
3 cauſa excuſauerit. iij. q. vij. infamis. §. tria. †Itē nullus debet eſſe
aduocatus niſi peritiam habeat literalem. C. de aduo. diuer. l. nemi
ni. ꝛ. l. iubemus. ꝛ. C. de poſtu. l. ij. itē tabellio vel ſeruus nos debet
aduocationis officiū exercere. C. de poſtu. l. nec ceterorū. C. de ta
bellio. l. generaliter. Et hec de aduocatis ſufficiunt.

Summarium.

1 ☞ Libellus quid ſit.
2 Libello obſcuro nō teneris reſpondere.
Generalis libellus reprobatur.
3 Libellus ſi fuerit ineptus poteſt reprobari et actor nō dꝫ admitti.
Libellus oblatus ante lit. conteſt. non valet.
Caſus in quibus libellus non offertur.
4 Libellus conſenſu partium an poſſit remitti.
Stipulatio non valet niſi cauſa ſubſit.
Stipulatio quid ſit.
5 Libellus quo caſu non detur.

Contra libellum.

Cum ad actoris petitionē cognoſcendam in iudicio libellus offeratur, quan
docꝫ obſcure, quandocꝫ inepte, ideo vidēdum eſt
quid ſit libellus ꝛ ad quid offeratur. †Libellus eſt
1 eſt petitio actoris ſcripta continens nomen iudi
cis, actoris, ꝛ rei. ꝛ rem que petitur, ꝛ cauſam petēdi, extra de libel.
obla. c. j. ij. ꝛ. iij. Libellus offertur ad hoc vt reus valeat deliberare
vtrum velit contēdere vel liti cedere. ff. de edē. l. j. in prin. Ideo reo
xx. dierum inducie ad deliberandū poſt libelli oblationē concedū
tur. iij. q. iij. §. ſpatium. Libello poteſt quis obijcere φ nō tenetur
reſpondere niſi nomen iudicis ꝛ actoris et rei, et res que petitur cō
tineatur. ff. de rei vendi. l. ſi in rem. et ibi debet contineri dies men
ſis ꝛ annus dati libelli. iij. q. iij. §. ſpatium. Et hoc intellige in cau
2 ſis criminalibus. Item †ſi libellus obſcurus fuerit non debes ei re
ſpondere, extra de teſti. cum clamor. de dila. cum litere. Item ſi non
ꝯtineat cauſam vel actionē petētis nō valet. extra e. ti. c. ij. ꝛ. iij. Itē
libellus generalis reprobatur. ff. de iure fiſ. l. ita. quia generalitas
petit obſcuritatem. ff. de pac. l. veterani. ꝛ de ſolutio. l. cum ſic hus.
Item in actione reali reprobatur niſi proprium nomen fundi ex
primatur vel niſi ſectio ad oculum oſtendatur. Et ſi nomē propriū
non habet duo proximi nominentur, extra eo. titu. c. ij. Item ſi pe
titur aurum vel argentum, debet exprimi materia et pondus. Si
ſeruus, debet exprimi nomen eius. Si pannus, color debet expri
mi. Si animal debet exprimi aſinus vel bos, ꝛ vtrū ſit albus vel ni
ger. Si aliqua res menſurabilis petatur, vt vinum debet exprimi
quot mēſure

quot mẽſure petant. Item ſi petit cyphus vel aliud vas debet ex-
primi forma vtrũ ſit rotundum vel quadratum, vel cũ ſculptura. ff.
3 de rei ven. l. ſi in rem. Item † ſi libellus ineptus fuerit pòſt reprobaue-
rit actor non debet admitti, extra de iud. examinatam. Item libel
lus reprobatur niſi per eũ reus certificari poſſit quo iure actor age
re velit. ff. de eden. l. j.

Nota ſi libellus offerat ante lit. cõte. non valet. iij. q. iij. §. ſpaciũ. Excipiunt quidaʒ
caſus in qbus libellus nõ offert. Primus eſt viliũ perſonarũ. Secũ
dus eſt cum epiſcopus inter ſuos ſubditos cognoſcit. Tertius in
caſu ambiguitatis. C. de ambi. l. j. Quart⁹ in ſuſpecto tutore. Quin
tus in criminibus notorijs. extra de accu. c. euidentia. Sextus in
leuibus criminibus. ff. de accu. l. leuia. Septimus in charta falſa co
rã iudice producta ⁊ teſte falſo. C. de proba. l. vlti. ¶ Queritur vtrum
4 † libellus conſenſu partiũ pòt remitti, dico ꝙ non: qꝛ eſt de ſubſtã-
tia iudicij. idem de lit. conteſt. ideo remitti non pòt, extra de ferijs
c. vlti. iij. q. v. accuſatoribus. Item ſi petis aliquid a me actione ex
ſtipulatu non teneor libello reſpõdere niſi in eo ponatur cauſa ſti-
pulationum. nam ſtipulatio nõ valet niſi cauſa ſubſit. ff. de condi.
ſine cauſa. l. qui ſine cauſa. ¶ Nota ſtipulatio eſt ſolẽnis promiſſio
quando preceſſit interrogatio et ſubſecuta eſt reſponſio. Item in
cauſa criminali non valet ſi actor ſe non obligat ad talionem. ij. q.
vj. c. j. et. v. q. vi. c. ij. Item ſi non continet nomẽ iudi. ij. q. viij. §. vlt.
Item ſi agit in modum accuſationis poſt electionem cõfirmatam
nõ valet niſi ſe obliget ad penã. extra de accu. ſup his. Item ſi eſt de
nuntiatio ⁊ nõ ponit in libello ꝙ te charitatiue admonuerim non
valet, extra de ſimo. licet heli. extra de iudi. nouit. Item ſi agatur
per modum inquiſitionis, vt qꝛ prelatus ex officio ſuo procedit in
5 cauſa † non dat libellus ſed capitula ſuper quibus clamor proceſſit
dicenda ſunt tibi, vt habeas copiam defendẽdi te, ⁊ debes eſſe pre
ſens cum ſit inquiſitio. nã ⁊ abſenti inquiſitionem ſuã ferre nõ po-
teſt niſi contumaciter ſe abſentauerit, extra de accu. qualiter ⁊ qñ.
extra de ſimo. licet heli. item ſi agitur de crimine ciuiliter debet po
ni in libello iniuria quã feciſti in aliquo loco vel in mẽbro, aliter nõ
valet. de pe. diſt. j. aut facta. ¶ Et no. diligenter quando libellum
recipis debes proteſtari ꝙ illuʒ recipis ſaluis exceptionib⁹ tibi de
iure competentibus tam cõtra reſcriptum ꝙ̃ contra iudicem, tam
contra actorem ꝙ̃ contra libellum. extra eod. titu. c. vlti. ſi non fue-
rit proteſtatum tunc nocebit. xxxj. qõne. ij. lotharius. vnde verſus.
☞ Conuenti nomen et nomen conuenientis. Judicis et menſ[i]o rem
ꝙ̃ uis ſcribere debes.

Summarium.

1 ☞ Teſtes plures ſunt neceſſarij ad claritatem veritatis.
Teſtis domeſticus a teſtimonio repellitur.
Domeſtici qui dicantur.
2 Affinis reputatur domeſticus.
Teſtis infamis repellitur.
3 Infames in enormi crimine poſſunt teſtari.
Teſtis inimicus nunquid repellatur.
Conſpiratores et capitales inimici in nullo caſu ad accuſationem
teſtium admittuntur.
Teſtis iuratus niſi deponat teſtimonium eius non valet.
Teſtes non plene ꝓbant niſi de certo tẽpore fecerint mentionem.
Teſtimoniũ excommunicati non valet.
4 Pater non poteſt teſtificare contra filium nec pro filio nec ecõtra.
Pater poteſt eſſe teſtis pro filio in tribus caſibus.
Frater pro fratre ⁊ contra fratrẽ teſtificari quando poſſit.
Socius cum ſocio an poſſit ferre teſtimonium.
5 Minor. xiiij. annis generaliter in omni cauſa non pòt eſſe teſtis.
Pubes an poſſit ferre teſtimonium de his que vidit impubes.
Seruus nũquid poſſit ferre teſtimonium factus liber, de his que
vidit in ſeruitute.
Mulier ſm canones in cauſa criminali ad teſtimoniũ nõ admitti-
tur, ſed ſm leges nõ prohibetur.
Mulier in teſtamẽtis non poteſt eſſe teſtis.
Teſtimonium vnius non valet.
6 Caſus in quibus vnico teſti creditur.
Monachus teſtis eſſe non poteſt: qꝛ funeſtam vocem habet.
Socius criminis non admittitur ad teſtimonium.
Libertus contra dñm patronum non poteſt teſtificari.
7 Libertus ſi cõtra patronũ accuſator vel teſtis fuerit ante litis exor
dium eſt puniẽdus capite: quibuſdam exceptis.
Teſtimonium obſcure vel confuſe loquentis non valet, niſi ite-
rum deponat.
Teſtis nõ valet, niſi ad eius receptionem vel depoſitionẽ pars ad-
uerſa fuerit euocata.
8 Infideles contra fideles teſtimoniũ ferre non poſſunt.
Teſtis deponens de viſu ⁊ auditu valet.
Teſtis non reddens cauſam ſui dicti non valet.
Gener pro ſocero, ⁊ econtra, teſtes eſſe non poſſunt.
Teſtis pro paupertate nunquid ſuſpectus eſt habendus.
9 Honeſtioribus ⁊ dignioribus potius credendum, ⁊ maſculo ꝙ̃ fe-
mine: ⁊ diuiti potius ꝙ̃ pauperi.
Teſtium multitudo non eſt attendenda vel attentande in depoſi
tionibus, ſed qualitas.
10 Caſus excepti in quibus teſtes plures ꝙ̃ duo exiguntur.
11 Libertatem ſeruo ſuo dans per literas quot teſtes requiruntur.

¶ Contra teſtes.

1 **Quia licet † ad claritatem**
veritatis neceſſarij ſint teſtes plures tamẽ ad teſtã
dum producuntur qui de iure repelli poſſunt. Id
circo cõtra teſtes aliquid videamus. ¶ Teſtis do
meſticus a teſtimonio repellitur extra de teſtib. in
literis. Domeſtici autem dicuntur oẽs qui ſunt de familia huius
d. c. literis. Item parentes omneſq; propinqui, familiares, liberi,
⁊ ſerui, nurus. C. de ver. ſigni. l. vlti. Item omnes familiares quib⁹
producendum pòt imperare ratione patrie poteſtatis obediẽtiã,
2 vel iuriſditionem. ff. de teſti. l. in lege. iij. q. v. accuſatores. † Item af
finis reputatur domeſticus. iiij. q. ix. §. abſens. ij. Item mercenari⁹
C. de qõ. l. ſeruos. ff. de penis. l. reſpiciendum. §. furta. Item cõſan
guinei. iij. q. v. c. j. Item vir et vxor, alter pro altero habetur pro do
meſtico. ff. ne iudi. l. interdum. Item priuigna et nurus. inſtitu. de
nup. §. affinitatis. Item pater filio et filius patri. inſtitu. de teſtib.
§. in teſti. Item coloni vel aſcriptitij dicuntur domeſtici. C. de que
ſti. pridem. Item ſi teſtis eſt infamis repelli poteſt. vt qui lenoci-
nium fecerit ipſe et queſtus cauſa eſt in anis cum alijs multis. ff. de
his qui no. infa. l. prima. Et inter illas ponitur ioculator ⁊ omnis
leuis perſona que frequentat tabernam. extra de accu. ſi conſtite-
rit. Item de facientibus vilia officia, vt in gl. l. prima. §. caupones.
ff. nau. caup. ſta. luſor. extra de exceſſib. prelato. inter dilectos. Itẽ
vilis officij, vt qui mundant latrinas ⁊ balneatores. iiij. qõ. iij. §. in
3 primis. extra eo. ti. c. j. ⁊ meretrix. ff. de teſti. l. iij. ⁊. ij. infames † tamẽ
in enormi crimine poſſunt teſtari. de ſimo. licet heli. ⁊. c. tanta. Itẽ
raptor latro ⁊ quilibet infamis. eo. ti. et parte. ⁊ periurus. eo. titu.
ſub nobis. ⁊ plures modi infamie reperiuntur. vj. qõne. j. infames.
Item ſi teſtis eſt inimicus repellitur. extra de accuſ. c. cũ oporteat.
iij. q. v. c. ij. Sed que inimicitie repellantur relinquitur arbitrio iu-
dicantis. ff. de queſtio. l. j.

Nota tamen conſpiratores et capitales inimi-
ci in nullo caſu ad accuſationem teſtiũ admittũtur de ſimo. ꝑ tuas.
Item niſi teſtis iuratus deponat eius teſtimoniũ non valet, extra
de teſti. nuper. Item teſtes nõ plene probant niſi de certo tpe fece-
rint mentionẽ, extra de fi. inſtru. cũ io. extra de proba. in preſentia.
4 Itẽ teſtimoniũ excõicati non valet, extra eo. ti. veniens. Item † pa
ter non poteſt teſtificare contra filiũ, nec pro filio, nec ecõtra filius
pro patre aut contra patrem. iiij. q. iij. c. ſi teſtes. in tribus tamẽ caſi
bus pater poteſt eſſe teſtis pro filio. Primo in teſtamẽto filij teſtã-
tis de caſtrenſi peculio. ff. de teſta. l. qui teſta. §. j. Secundo ad pro-
bandum genus vel originem, extra qui filij ſint legiti. tranſmiſſio.
Tertio in cauſis matrimonialibus, extra de ſen. ⁊ re iudica. tenor.
Frater tamẽ ꝓ fratre ⁊ cõtra fratrẽ poteſt teſtificari, niſi habeãt oĩa
bona in cõi: quia tunc intelliegretur ſuam cauſam agere. ff. de teſt.
l. j. Sed in re ꝓpria nullus eſt idoneus teſtis. iiij. q. iij. §. itẽ nullus.
Sed vtrũ ſocius cũ ſocio poteſt ferre teſtimoniũ. diſtingue, an ſen-
tit lucrum an damnum, ſi teſtis ſentit damnum poteſt. ff. quando
5 appellã. ſit. l. eadem. Item † generaliter in omni cauſa minor. xiiij.
annis nõ pòt eſſe teſtis. iiij. q. iij. §. nota. extra eo. c. j. Quod factus
pubes poteſt ferre teſtimonium de his que vidit impubes. xxxvij.
diſtinctio. c. relatum. Seruus autem factus liber poteſt ferre teſti
monium de his que vidit in ſeruitute. ff. de verbo. ſigni. l. notionẽ.
Item prohibẽtur omnes crimino ſi. extra de teſti. ſuper eo. hoc ha
bet locum preterꝙ̃ in criminibus excep. extra de ſimo. licet heli. vt
ſupra patuit. Item ſm canones mulier in cauſa criminali ad teſti-
monium non admittitur, ſed ſm leges non prohibetur. xxx. qõ. v.
mulierem. extra de verbo. ſigni. forus. Item in teſtamentis mulier
non poteſt eſſe teſtis. inſti. de teſta. §. teſtes. Sed in alijs cauſis non
prohibet, extra de teſti. qm̃ aliquis. item teſtimonium vnius nõ va
6 let. extra eo. ti. licet. ⁊. iiij. q. iij. item in criminali. No. † tamen caſus
in quibus vnico teſti creditur.

Primus eſt cũ dubitatur an eccleſia ſit cõ
ſecrata. de conſe. di. iiij. paruulus. ⁊ generaliter vbi nulli nocet, ibi creditur vnico
teſti. Itẽ monachus teſtis eſſe non pòt. extra ne cle. vel mo. per to-
tum: quia monachus funeſtam vocem habet. C. de his qui accuſa.
non poſ. l. ſi qs. vbi dicit funeſtã vocem iudicari potius oportet ꝙ̃
audiri. Et intellige niſi pro ſua eccleſia, extra eo. ti. inſuper. ⁊ extra

de ſureiur.niſi.itē ſocius criminis non admittit ad teſtimonium,
extra co.ti.veniēs.niſi in criminibus exceptis.itē ſeruus nō admit
titur,extra de ver.ſig.forus.iiij.q.v.nullus ſeru⁹.itē libertus cōtra
patronū nō pōt teſtari.iiij.q.iij.§.itē lege iulia.ꝛ ſi fecerit redigitur
ad ſeruitutē,extra de ſeruis non ordi.de famulis tñ per alios,ꝛ eꝫ
7 alios pōt teſtari.C.de poſtu.l.nec ceterorū.ꝛ†ſi contra patronum
accuſator vel teſtis fuerit ante litis exordiū capite puniendus eſt.
xij.qō.ij.qui manumittit.niſi in criminibus exceptis,ꝛ in crimine
fraudati cēſus.xij.qō.ij.item teſtimonium conducti ꝛ locati teſtis
nō valet,vbi ſcꝫ aliquis accepit pro teſtimonio ferēdo vel non ferē
do,vel vbi aliquid ſibi promiſſum fuerit,ꝛ ob hoc teſtimoniuꝫ ob-
tulerit.extra de teſt.c.j.ꝛ.c.ſicut.ꝛ extra de probat.licet.iiij.qō.iij.§.
item in criminali.Item ſi teſtis obſcure vel confuſe loquitur non
valet niſi iterum deponat,extra eo.titu.cum clamore.Item teſtis
non valet niſi ad eius receptionem vel depoſitionem pars aduer-
8. ſa fuerit euocata,extra eo.titu.c.ij.Item infideles†contra fideles
non poſſunt ferre teſtimonium.eodē titu.licet vniuerſis.c.iudei.
Item teſtis non valet niſi de viſu ꝛ auditu deponat.eod.titu.pre-
terea.ꝛ.c.cum cauſam.Item teſtes de aliis cauſis ꝛ negotiis teſti-
monium dicere nō debēt niſi de his que ſub eorum preſentia facta
eſſe noſcuntur.iij.q.ix.teſtes.Item teſtis non valet niſi reddat cau
ſam dicti.eo.titu.cum cauſam.extra de ſen.ꝛ re iud.ſicut.intellige ſi
de ſua ſuia interrogetur.Item gener pro ſocero ꝛ ecōtra teſtes eſſe
non poſſunt.iiij.q.iij.§.itē.Item nota contra teſtes poteſt obijci
ꝙ non valeat eorum teſtimonium niſi habeant.l.aureos in bonis.
nam alter propter paupertatem ſuſpectus eſt.ij.q.i.in primis.circa medium.ꝛ.iiij.q.iij.§.item in criminali.Et intellige de non vo-
luntaria paupertate.Item teſtis non valet vbi receptus fuerit in
quarta productione niſi actor iuret ꝙ nec ipſe nec aduocatus eius
teſtari docuerit,nec teſtimonia alioꝝ pſcrutari,nec ꝑpter dolum
aut aliquā maliciā quartā ꝑductionē petiuit,extra eod.ti.c.vltra
9 tertiā.ꝛ.c.cauſis.Item†potius eſt credendū honeſtioribus vel ni-
gnioribus ꝙ aliis.extra eo.ti.in noſtra.iiij.q.iij.§.itē.Item potius
credendū eſt maſculo ꝙ femine.extra de ver.ſig.forus.iiij.qō.iij.§.
item.Item magis creditur diuiti ꝙ pauperi.ibidem.itē nota mul
titudo teſtium non eſt attendenda vel attentanda in depoſitioni-
bus teſtium ſed qualitas.extra eo.titu.in noſtra.ꝛ.c.licet.iiij.q.iij.
§.item.Et vide.iiij.q.iij.c.i.vſqꝫ ad ſi.

Nota quando exceptionē coram iudice propoſuiſti
debes proteſtari.ꝛ dicere has alter-
natim propono ꝛ eos ſic admitti peto.proteſtor etiā qō non obli-
gor preciſe ad cōprobandū oēs ꝛ ſingulas exceptiones quas ꝑpo-
ſui,ſed ſolū ad eas q̄ in iure ſufficiūt ad victoriā.Itē nota ꝙuis re-
gulariter ſit verū ꝙ in omni cauſa duo teſtes ꝓbāt vite ꝛ ꝯuerſa-
tionis honeſte ſufficiūt,extra eo.ti.licet vniuerſis.ꝛ.c.oī negotio.
10 †Excipiunt tñ caſus in quibus plures teſtes exigūtur.Primus
vbi cūqꝫ accuſat̄ enormiter.ij.q.iiij.preſul.vbi dicit̄.Preſul nō dā-
net niſi cū.lxxij.teſtibus.Presbyter aūt cardinalis niſi cū.lxiiij.te-
ſtibus.Diaconus vero cardinalis niſi cū.xxxvij.ſubdiaconus,aco-
lituus,exorciſta,lector,oſtiarius,niſi cū ſeptē teſtibus ꝯdēnatur.
Item in teſtamēto ſeptē teſtes ſunt neceſſarij ſm leges.C.de teſta.
l.hac conſultiſſima.Sed ſm canones ſufficiūt duo vel tres in teſta-
mēto corā pſbytero ſuo ad hoc ordinato.extra eo.ti.c.cū eſſes.et.c.
relatum.ꝛ in teſtamēto niſi fuerint ſpecialiter rogati:nō valet.ff.de
teſt.l.heredes.§.in teſtamētis.Itē in codicillis quinqꝫ ſunt teſtes
neceſſarij ſm leges.C.de codi.l.vlti.Idem numerus teſtium requi
ritur in donatione facta cauſa mortis.C.de do.cau.mor.l.vlti.Idē
numerus requirit̄ ad probandū ſolutionē debiti in ſcriptis conte-
11 tam.C.de teſti.l.teſtiū.Idē†numerus requirit̄ qñ aliquis dat ſer-
uo ſuo libertatē per literas ſuas,extra de fide inſtr.cū io.in gl.verſi.
ſi queris.in depoſitione etiā alicuius rei requirunt̄ teſtes,extra de
fide inſtr.c.ſiquis.Et hoc intellige qñ depoſitū excedit auri libram.
C.ſig.emphy.pe.l.vlti.¶ Nota verſus in quibus continētur ex-
12 ceptiones ꝯ teſtes.Cōditio,ſexus,etas,diſcretio,forma.Et fortu
na,fides in teſtibus illa requires.Et cōſanguinei pariterqꝫ dome-
ſtica turba.Et clerus laicū a ſe fugat ꝛ viceuerſa.Res perſona gra-
dus locus his ſunt conſona tempus.

Summarium.

1 ☞ Interrogationibus iudices falſitatē deprehendunt.
Aduocatus rei qualiter formare debeat interrogatoria ꝯ teſtes.
2 Interrogatoriorum forma.
3 Inimicus quando quis preſumatur eſſe.
Teſtis titubans pro ignorante habendus eſt.
Contrarij teſtes non valent.
4 Accuſatus nō pōt ferre teſtimonium accuſatione pendente.
5 Caſus in quibus valet teſtimonium de auditu alicuius.
6 Caſus in quibus teſtes lite nō conteſtata recipiuntur.
7 Fama quomodo perquirenda.
Negotia plura ſunt ꝙ vocabula.

¶ Contra interrogatoria.

Quoniā aliquando teſtes
minus vera deponūt ꝛ exēplo Danielis ꝓphete iu
1 dices†interrogatiōib⁹ falſitatē deprehendūt.ideo
poſtꝙ dictū eſt ꝯ teſtes,ſubiūgamus nunc qualiter
aduocatus rei formare dꝫ interrogatoria ꝯ teſtes.
Scribit ergo ſic.Dñe iudex queratis a teſtib⁹ partis aduerſe et ab
vnoquoqꝫ ſingulariter ſup quolibet articulo de dicti ſui cā,de loco
de finib⁹ loci,de tpe,de auditu,de viſu,de ſciētia,de fama,de oībus
circūſtantiis q̄ poſſunt ꝛ debēt animū veſtrū ad ſnlandū inclinare:ꝛ
q̄ iura dicunt ꝛ q̄ decernunt̄ eſſe q̄renda a teſtibus ꝛ deſcendatis ſic
ad ſpeciē.Si teſtis dicit ꝙ Elizabet ꝯxit matrimonium cū io.q̄ra-
tis ſuper illo articulo quō ſciat de viſu ꝛ auditu,ꝛ ſi dixerit de viſu,
q̄ratis quo loco viderit vtrū in domo vel extra domū.Si dixerit in
domo Petri,queratis in qua parte dom⁹.Itē queratis ſi domus
illa ſit lignea vel lapidea.Item queratis qui fuerit preſens,ꝛ vtrū
etiam aliū ꝙ per eum nominent̄.Item queratis vtrum dicti cōtra-
hentes ſtabant vel ſedebant,Itē quibus veſtibus erant tūc induti
item queratis per que verba contraxerunt,ꝛ vtrū vir vel mulier cō
tractum prius poſtulauerat.Item queratis an animo ꝯtrahendi
vel ludo dixerit illud.Iteꝫ queratis ſi aliquis metus interuenerit
2 vel aliqua coactio cōtrahendi vel ſponte contraxerint.Itē† que-
ratis quantum tps ſit elapſum quo hoc factuꝫ fuerit,ꝛ quo anno,
ꝛ qua parte anni,quo mēſe,qua die,qua ſeptimana,qua hora diei
an aura fuit ſerena vel nebuloſa.Itē q̄ratis qs tunc erant epūs,iu-
dex,vel rector loci illius.Itē q̄ratis an fuit rogatus venire ad vidē
dum hoc qō fiebat,vel ſi ſpōte veniſſet.Itē vtrū ipſe ſciebat vel ſcit
aliqō impedimentū.Itē queratis ſi ꝓmiſſum fuit ei aliqd vel datū
ſit,vt ſic deponat,ꝛ ſi ſperat dānum vel lucrum de cauſa illa.Item
queratis vtrū ſit inimicus illius contra quē inducitur,vel ſpecialis
amicus inducētis,ſi autē dixerit ꝙ extra domum fuerit ꝯtractum
matrimonium queratis an in vinea vel in via ſi in via.queratis in
qua,ꝛ q̄ratis de circunſtantiis illius vie,ſi dixerit in campo,quera-
tis cuius erat ille cāpus,ꝛ ſic de aliis.ſi dixerit qō audiuit,q̄ratis a
quo vel a quibus,ꝛ faciatis ſpecificare noīa eorū,ſi tunc teſtes varij
fuerint et vacillauerint in teſtimonio non valet.iij.qō.ix.pura.iiij.
q.iij.§.item in criminali.

Item iudex habet interrogare an amore,timore,odio
cōmodo vel ꝓmiſſo:aut quomodo ꝛ qua-
liter,extra de teſti.quoties.iiij.q.iij.§.itē.Itē ſi teſtis in eadē cauſa
ſit iudex vel aduocatus non valet,extra de teſti.dilectus.ꝛ.c.ro.lib.
vj.itē qui fuerit procurator vel executor pro Io.contra.B.poſtea
in eadem cauſa pro Io.contra.B.non poteſt eſſe teſtis.ibidē.c.ro-
mana.lib.vj.Sed credo qō pro.B.poteſt teſtificari:qꝛ hoc nō inue
nio prohibitum.Itē ſi cauſam habeat contra quem ꝑducitur qua
videtur ſuſpectus poteſt repelli,extra de pur.ca.cū iuuentute,ex-
tra de iud.cauſam que.itē ſi qs in cauſa criminali ſemel tulerit teſti
monium cōtra aliquē,ꝛ poſtea iterū venit in aliqua alia cauſa ꝯtra
3 eundē teſtificari nō pōt:†qꝛ preſumitur eſſe inimicus,extra de ac-
cuſa.meminimus.item ſi teſtis voluerit corrigere dictū ſuū non po
teſt,niſi incontinenti anteꝙ a preſentia iudicis recedat,extra de te
ſti.preterea cū.Itē teſtis titubās pro ignorante eſt habēdus,ideo
repellitur extra de penis.ſuper his.iteꝫ niſi teſtes de tēpore ꝛ loco
ꝛ perſonis conueniant,non valent,extra de teſti.cum cauſam.iij.
q.ix.nihilominus.Item teſtes contrarij non valent,extra de teſti.
in noſtra.Itē ſi crimē obijcit̄ teſti.qō tangit cauſam de qua agitur
repellit̄ ꝛ punit̄,extra de excep.c.j.Item ſi teſtes non fuerunt rece-
pti ſigillatim nō valet,extra de elec.qꝛ ꝑpter.de accu.inquiſitionis.
4 ¶ †Nota accuſatus pendente accuſatione non poteſt ferre teſti-
monium.ij.q.vij.teſtes.extra de excep.deniqꝫ.Item nota laicus in
cauſa criminali dum agitur criminaliter non poteſt eſſe teſtis con-
tra clericum,extra de teſtib.decetero niſi in criminibus exceptis,
extra de ſimo.tāta.Item ſi teſtis tātum loquitur de auditu alieno
vt ſi dixerit,ego audiui ab illo qui dixit ſe audiuiſſe ab alio,non va
let niſi in cauſis inquiſitionis,ſed cōtra videtur de teſti.preterea.ſo
lutio illud eſt ſpeciale:qꝛ loquitur de preſumptione violenta ex in-
5 famia.¶ †Nota ergo caſus in qbus teſtimoniū valeat de auditu
alicuius.¶ Primus in matrimonio ꝛ ꝯſanguinitate.xxxv.qō.vj.
de parentela ſedens in ſolutione debiti.ij.queſtione.ix.§.teſtes.
¶ Secundus in conſecratione eccleſie.de conſecra.diſt.i.de eccle-
ſiarū ꝯſecrationibus.Itē ſi teſtis receptus fuerit ante lit.ꝯt.nō vꝫ
6 niſi in exceptis caſib⁹.†No.caſus in qb⁹ teſtes lit.nō ꝯt.recipiunt̄.
Primus qñ timet̄ de morte teſtiū.¶ Secundus quādo
timetur de abſentia diuturna:quia forte volūt
peregrinare.¶ Tertius ſi cognoſcatur de electione alicuius con-
firmanda.¶ Quartus ſi agitur de matrimonio,et qui conuenien
dus eſt malicioſe ſe abſentat:quia tunc contumax eſt.¶ Quintus
ſi ageretur in modum inquiſitionis de crimine alicuius.Hos ca-
ſus quinqꝫ habes.vt lit.non conteſ.quoniam frequenter.¶ Sex-
tus cum

tus cū recipiuntur teſtes ad memoriā preteritorū conſeruandam.
extra de teſtib.ſignificauit. ¶ Septimus eſt coram iudice appella-
tionis: qui ibi poſſunt teſtes induci lit. non cōteſt. extra de procu. in
noſtra. ¶ Octauus propter actorē ſeu contumaciā abſentis reus
teſtes adducere poteſt lit. non conteſta. extra de do. et cōtu. cauſa.
xxij.q.iij.placuit. §. poteſt. ¶ Nonus cum actor non poteſt agere
propter iuramentum interpoſitum precedens. extra de iureiuran.
ad noſtram. ¶ Decimus vbicunq; iudicis officium expedit. extra
de ſpon. preterea. ¶ Undecimus cum ſpiritualis cauſa tractatur
poſt mortem alicuius. ſ. cum quis in morte reliquit bona ſua eccle-
ſie poſt mortem lit. conteſt. poſſunt recipi teſtes et teſtantur. tunc
etiam excōmunicati. xxiij.q.v. ſane. ¶ Duodecimus vbicūq; offen
ditur publicū cōmodū. ij.q.ō.iij.quia. ¶ Decimustertius ſi agit de
ſtatu et libertate eccleſie. extra de teſtib. cum olim. ¶ Si dixerit de
7 fama. queratis† que ſit fama et a quibus illa fama ortum habuit.
et vtrum illi erant maliuoli vel honeſti. Similiter queratis vtrum
illi a quibus audiuit ea erant bone fame vel male. et vtrum erant
graues perſone vel leues. Itē queratis quoties audiuit hoc, vtrū
ſemel vel pluries. Sed quia plura ſunt talia negotia ꝙ ſunt voca-
bula. ff. de preſcrip. ver. l. natura. ideo multa talia deficiunt.

Summarium.

1 Inſtrumenta et depoſitiones teſtium eandem vim obtinent.
Inſtrumentum quid ſit.
Inſtrumentorum due ſpecies.
2 Inſtrumentum publicum plures habet ſpecies.
3 Tabellionis perſona ſuſpecta vitiat inſtrumentum.

¶ Contra inſtrumentum.

Quoniam eandem vim de-
1 †poſitiones teſtiū ꝛ inſtrumēta obtinēt. Idcirco
poſtꝙ de teſtes egimus, nunc de inſtrumētis videa-
mus. ¶ Inſtrumētum eſt ſcriptura facta ad aſſer
tionē alicuius rei. Dicitur aūt inſtrumētum quaſi
inſtruēs mētem. ¶ Inſtrumētorū due ſunt ſpecies. Aliud eſt enī
inſtrumentū priuatū qḋ eſt ſigillatū ſigillo priuate pſone, tale in iu
dicio non valet niſi habeat inſcriptionem trium teſtium adhuc vi-
uentium. extra de fide inſtru. c. ij. inſtrumentum publicum dicitur
quod habet publicam autoritatem. cuius plures ſunt ſpecies.
2 † Primo dicitur publicum quod per manum publicam. ſ. tabel-
lionem in formam publicam eſt redactū extra de fide inſtr. ſcriptu-
ra. Secundo dicitur publicum quod ſigillo authentico eſt ſigilla-
tum. ibidem. Tertio eſt illuſtrium perſonarum autoritate authen
ticatum. extra de confirmatio. vtili. vel inuti. cum dilecta. Quarto
quod in iudicio ſcribitur. extra de fide inſtru. ſcripta. et tantum
de illo. Primo ergo vide corpus ſcripture et conſidera vtrum ibi
ſit raſura vel innouatio prioris figure, maxime in loco ſuſpecto.
quoniam ſic repelli poteſt. extra de crimi. fal. c. licet. item ſi caret ſi-
gillo authentice perſone aut ſubſcriptione non caret vitio. ex-
tra de fide inſtrumen. c. ij. item niſi ſint duo teſtes ſcripti preter ta-
3 bellionem non valet. ibidem. Item ſi† ibi ſit perſona tabellio-
nis ſuſpecta non valet. extra de fi. inſtrumen. cū ioannes. itē vide
diligenter quis contraxerit. quis ſtipulatus fuerit et cui. item ſi
agit vel conuenitur qualiter in his procedere debeas. vide eo.
titu. §. ſi quis alteri ſtipulari poteſt. Si oſtenderit exemplum vel
reſcriptum non eſt fides adhibenda. extra de fide inſtrumen. c. i.
vbi dicit. ſi ſcripturam authenticam non videmus ad exempla-
ria nihil facere poſſumus. item opponi. inſtrumento qḋ non va-
let niſi ponatur in eo cauſa debendi. ſcilicet ex mutuo, depoſito
vel alia de cauſa. extra de fi. inſtrumē. ſi cautio. Et hec ſufficiunt de
inſtrumento.

Summarium.

1 Priuilegiū qualiter cognoſcendum.
2 Principale vbi non tenet, nec acceſſorium.
3 Precator mendax debet penitus carere impetratis.
Lex nulla etiam ſcripta vel etiā canon ius naturale tollit.
Priuilegium datū perſone et datū loco plurimū differt.
4 Donatio ſub cōditione multū differt a donatione ſub modo.
5 Caſus in quibus donatio facta eccleſie non valet.
6 Caſus in quibus donatio facta alteri pōt de rigore iuris reuocari.
Donatio facta a matre, ſi tranſeat ad ſecundas nuptias, in tribus
caſibus poteſt reuocari.
Dictio atrox quid comprehendat.
7 Derogatur iuri per ſpeciem.
Priuilegiū alicui damnoſum non valet.
Priuilegiū cōtinēs ꝙ aliquis ſit ab oībus immunis an validum.

¶ Contra priuilegium.

Si in iudicio producitur
1 ſcriptura† ꝗ̄ dicit priuilegiū. vide de verbo ad ver-
bū de eo ſicut eſt dictū de inſtrumēto. itē vide bullā
an ſit papalis. quod cognoſcitur in punctis in bar-
ba Petri, ꝛ Pauli, in filo, et in ſtilo ſcꝫ ꝛ in aliis in
forma ſtili. ꝛ quātitate charte. extra de cri. fal. licet. Item ſi papa vni
loquit vobis vel pluribꝰ tibi. nō valet. extra de cri. fal quā graui. vn
de verſus forma ſtilus. filum. raſa mēbrana ſigillum. Hec ſex falſata
dāt ſcripta valere puſillū. Itē an priuilegiū ſit donatiuū vel ꝯfirma
2 tiuū nō valet niſi oſtēdat principalis cōceſſio. q̄r† vbi principale nō
tenet. nec acceſſoriū. extra de fi. inſtr. inter dilectos. ꝛ ibi vide formā
reprehendēdi priuilegiū. Si vero principalis cōceſſio appereret cū
bulla vel cū ſigillo nō vituperato. cōſidera diligēter vtrū cōcedēs po
terat cōcedere vel nō. ꝛ impugna ne trāſeat in rē iudicatā. extra de
ſen. ꝛ re iu. inter monaſteriū. itē ſi priuilegiū cōceſſum eſt ſm ius cō
mune. dic ꝙ nō eſt priuilegium cum nihil priuatum offert. extra de
ver. ſig. Abbate. iij. diſt. priuilegia. xxv. q. i. §. item octaua die. item
ſi preter ius commune detur. extra de conſue. cum dilectus. item ſi
datum eſt contra ius commune. vide an illi cōtra quem datum eſt
aliqua leſio inferatur. que ſi enormis eſt non tenet. extra de ver. ſig.
quid per nouale. niſi de lege vel canone contra quem datum eſt fe-
cerit expreſſam mentionem. Et intellige ſi eſt priuilegiū imperato
ris. quantū ad leges. vel Pape ꝗ̄tum ad canones. item ſi ſuppreſ-
ſione veri aut ſuggeſtione falſi fuerit impetratum. non tenet: quia
3 †mendax precator carere debet penitus impetratis. extra de reſcri.
ſedes in ſi. item ſi contra ius vel vtilitatem publicam vel contra pre
ſcriptionem. ibidem. item ſi eſt contra ius naturale non valet. ſi cō-
cedens habet ius tollendi illud. Caſus. ff. ne quid in lo. pu. ſi. l. ij. §.
ſi quis. Si vero dicitur in genere non obſtante aliqua lege vel canu
ne non valet. q̄r nulla lex etiam ſcripta vel etiam canon ius natura
le tollit. ff. de regu. iu. l. priuilegia.

Nota magna eſt differētia inter priuilegiū datū per
ſone et datum loco. ſi eſt perſone non
trāſcendit vitā pſone. extra de re. iur. priuilegia. libro. vi. ſi datū eſt
loco. perpetuū. vt. di. l. iij. de filius. ſi vero dubiū recurrendū eſt ad p
ſonā cōcedentē. extra de iudi. cum veniſſet. Si tamē dator vel cōdi-
tor haberi non poteſt ſtatur priuilegio. niſi aduerſarius contrariū
per teſtes oſtendat. arg. extra de fi. inſtru. cum io. Et vide ſi agatur
reali vel perſonali actione. extra de lit. non conteſ. quoniam frequē
ter. itē ſi datum ſit ad tempus. vtrū tēpus ſit finitum. xxv. q. ij. §. ſi.
item vide ſi aliqua conditio ſit annexa que non ſit impleta: q̄r tunc
non valet. extra de condi. ap po. verū. vide ſi ſatiſdedit qḋ promiſit.
4 quia alias nō valet. de condi. appo. ſuper eo. ¶ Et no.† differen-
tiam inter donationem ſub cōditione ꝛ donationē ſub modo. Do
natio ſub conditione non tenet niſi aduentente conditione ſiue ea
cōpleta. vt. ff. de cōditio. ꝛ demō. l. qui here. §. vi. Donatio ſub mo
do eſt do tibi manſum vt me paſcas ꝗ̄diu vixero. hec donatio ſta-
tim tenet ꝛ nō reuocat ꝗ̄diu modus ſeruat, extra de cōdi. app. ve-
rum in gl. vnde nota differentiā, ſepe tñ vnū ponit pro alio ibidē.
5 No†. viij. caſus in quibꝰ donatio facta eccleſie nō valet, nec reuoca
ri pōt. Primo ſi ſub modo facta eſt ꝛ ꝯditio deficit, vt iam dictum
eſt. Secūdo ꝓpter turpe factū appoſitū. extra de ſimo. c. de regula-
ribus. ꝛ c. veniens. Tertio ꝓpter dati enormitatē. xiij. q. ij. ſigo tra-
ſcitur. Quarto ꝓpter ſequentē procurationē. xvij. q. iij. quicunq;.
Quinto ꝓpter recipiētis fraudē. xvij. q. vlt. conſtituit. Sexto pro-
pter donantis impotentiam. extra de teſta. ſilius noſter. Septimo
propter cauſe defectum. extra de renunti. c. ex tranſmiſſa. Octauo
ꝓpter doni immenſitatē. xij. q. ij. ſiquos. de ſeruis.

Item nota quinq; vel ſex caſus in quibꝰ donatio facta
alteri poteſt de rigore iuris reuocari. Pri-
mus ſi donatarius in donatorem manus impias iniecerit. ſecun-
dus ſi atroces iniurias ei infert. Tertius ſi graue rerum ſuarum
ei damnum intulerit. Quartus ſi graue vite periculum ei inferre
preſumpſit. Hos quatuor caſus habes extra de dona. c. vlti. Quin
tus propter ingratitudinem. ſextus ſi conditionem ſibi appoſi-
tam non ſeruauit ibidem. et. C. de reuocan. donationi. l. vltima.
¶ Item donatio facta a matre ſi tranſeat ad ſecundas nuptias,
ex tribus caſibus poteſt reuocari. Primus ſi filius vite ſue inſidia-
tus eſt. Secundus, ſi atroces manus in eam iniecerit. Tertius ſi
totius ſubſtantie molitus eſt iacturam. in authentica. de nuptiis.
§. mater. Et intellige quod hec dictio atrox tribus cauſis conſi-
deratur. inſtituta de iniuriis. §. atrox. vnde verſus. His tribus ex
cauſis iniuria dicitur atrox. Facti perſone vel loci de ratione.
¶ Item vide ſi priuilegium eſt conceſſum ob cauſam vtrum cauſa
ſubſit vel non. ꝛ vtrum fuit cauſa impulſiua. xix. queſtione ſecunda
qui ſunt. Item vide ſi renuntiauerit facto vel verbo, dic tūc quod
non valet. extra de priuile. Item ſi abuſus fuerit priuilegio nō va-
let. extra de priuile. vt priuilegia, ꝛ de regu. iur. priuilegium. lib. vi.

item ↄſidera diligenter an ꝑpter delictum fecerit ſe indignū.extra de priuile.tuarum.item ſi fecerit contra priuilegium.ibidem. item vide ſi ſit generale vel ſpeciale vel vnum generale et aliud ſpeciale:
7 quia † generi per ſpeciez derogatur, vt extra de reg.iur.generi per ſpeciem.lib.vi.item ſi priuilegium ſit alicui damnoſum non valet, extra de deci.ſuggeſtuz. ¶ No.verſus de caſibus quibus perditur
8 priuilegium. Si facis contra, ſi negligo propter abuſum. Delictū damnum pariterq́ȝ conceſſa poteſtas. Item priuilegium non va⸗ let in quo continetur qd̓ aliquis ab omnibus ſit immunis. idem dic de qualibet ſcriptura. C.de decurionibus.l.exemplo.ꝛ.l.vacan tis.et vt breuiter me expediam, vide.c.ex ore.de priuilegiis.et de ſenten.et re iudi.inter monaſterium,ꝛ de fide inſtrumen.inter dile ctos.ꝛ.lxxij.di.per totum.

Summarium.

1 ☞ Teſtamentum quid ſit.
Teſtamentū niſi ſit vltimum non valet.
Heres non inſtitutus, teſtamentum perit.
Furioſi teſtamentum non valet.
2 Maſculus qui quatuordecim annos non cōpleuit ꝛ femina duo⸗ decim teſtamentum facere non poſſunt.
3 Caſus in quibus filius poteſt exheredari.
Nemo exiſtens in poteſtate teſtatoris poteſt eſſe teſtis.
4 Miles poteſt ſuum teſtamentum facere coram duobus teſtibus.
Teſtamētum nullus facere poteſt qui ſeculo renunciauit.
Teſtamentum impugnans priuatur legato ſibi facto.

¶ Contra teſtamentum.

AD faciendum teſtamēta
1 Sciendum † qd̓ teſtamentum eſt voluntas ſolen⸗ nis qua proteſtatur quis de rebus ſuis poſt mortē ſuam ꝛc.xiij.q.ij.placuit. An teſtamentum valeat primus cōſidera qs fecit teſtamentū.Et an ſm̄ regu las iuris teſtatus ſit de numero teſtiū.et qd̓ rogati debent eſſe, vt ſupra in tit.de teſti.l.Teſtamentū niſi ſit vltimū non valet. extra de celebra.miſſa.cū marthe.item videtur vtrum illa vltima voluntas ſit per aliam poſteriorem immutata.ꝛ dic qd̓ non valet, vt.xij.qd̓. viti.item teſtamentū nō valet niſi heres fuerit inſtitutus.ff.de his que in teſta.l.vlti.item ſi teſtator fuerit furioſus teſtamentū nō va⸗
2 let.C.qui teſta.facere non poſſunt.l.furioſum.† Item maſculus q quatuordecim annos non compleuit et femina duodecim nō poſ ſunt teſtamentū facere.ff.de teſta.l.qua etate. Item nec mutus nec ſurdus poteſt teſtari.C.qui teſta.face.non poſſunt.l. diſcretis. Et intellige de ſurdo a natura:quia ſi a morbo ꝛ ſciat ſcribere bene po teſt.ibidem.item filiusfamilias non poteſt etiam de voluntate pa⸗ tris niſi de caſtrenſi peculio.C.de inoffi.teſta.l.penul.item infamis ob crimen famoſum.l.in cui.ff.de teſtamen.extra.de hereti.excom municamus.item captus apud hoſtes ſi faciat teſtamentū non va let.inſti.quibus non eſt permiſſum facere teſtamentum.§.vlti.vbi pene omnes predicti caſus ſunt in glo.ſi.item ſi pater petit filium in teſtamento non valet.ff.de iniuſto rup.ꝛ irrito teſtamento.l. nā ꝛ ſi.item ſi exheredauit ſine cauſa expreſſa et vera ac a iure conceſſa
3 non valet.C.de poſt u.l.non licet. ¶ † Caſus autem in quibus fi lius poteſt exheredari habes de iureiuran.et in authenti. vt cum de appella.cog.§.cauſas.col.viij. Item ſi teſtamentum fuerit ra⸗ ſum ſeu viciatum in loco ſuſpecto non valet, extra de cri.fal. licet. de fide inſtru.inter dilectos.

Nota mulier non poteſt eſſe teſtis in teſtamento.ff. de teſta.l.qui teſtamentum.vbi dicitur mulier in teſtamento teſtimonium dicere non poteſt.itē nemo exi⸗ ſtens in poteſtate teſtatoris poteſt eſſe teſtis.ff.eo. tit. qui teſta.l.j. item qd̓ omnes teſtes ſint liberi et puberes alias non valet.inſti. eo.titu.§.ſed cum aliquis.ꝛ.§.teſtes.et.ꝫ.c.contra teſtes. item niſi teſtes in fine teſtamenti ſe ſubſcripſerint non valet.ff.eo.titu.l.he redes.et illa omnia que dicta ſunt debent in teſtamēto ſolenni eſſe Et ſm̄ leges qn̄ pater teſtatur inter liberos ꝛ nepotes tunc nō eſt neceſſe ꝙ tanta ſolennitas adhibeatur.C.eo.titu.l.hac conſultiſſi ma.Sed ſufficit tunc ꝙ adhibeantur duo teſtes. Similiter miles
4 † poteſt ſuum teſtamentum facere coram duobus teſtibus.ff. de te ſtamen.mili.l.diuus. ¶ Nota nullus poteſt facere teſtamentum q ſeculo renunciauit et aliquam religionem intrauit. et ſi teſtamen⸗ tum fecerit non valet.xix.que vlti.quia ingredientibus. ¶ Nota ſi quis dixerit committo tibi vltimam voluntatem ſiue diſpoſitio nem ego Io.ꝛ heredem quē tu volueris.Si poſtea teſtamētum fa ctum fuerit non valet ſm̄ leges:Secus eſt de benignitate cano.xy. q.ij.vbi dicitur qui extremam volūtatem in alterius diſpoſitionē committit nō videtur decedere inteſtatus.item ſi aliquid in reſtoinē to tibi fuerit legatū.cave de teſtamētū impugnes qꝛ legato priua beris.C.de codicil.l. vltima. quia nemo debet habere ſubſidium ab eo quod impugnat, extra de cenſi.cum olim.Et hec de teſtamē to ſufficiunt.

Summarium.

1 ☞ Poſitiones ad quid inuente.
Caſus in quibus actor ab actu iudiciali remouetur per poſitiones minus legitimas.
Negatiua poſitio quotuplex.
2 Negans emancipationē recte factā hoc debet probare.
Bonus et idoneus quilibet preſumitur niſi cōtrarium probetur.
Negatiua pregnans que dicatur.
3 Poſitio ſi non releuat ponētem vel prodeſt petenti, talis poſitio non debet admitti.
Traditio nuda non transfert dominium.
4 Via periurijs non eſt aperienda.
Poſitioni obſcure et cauilloſe reſpondere nō tenetur reus.
Sententia nō poteſt ferri ſuper re incerta.
5 Iuramentum calumnie in quibus preſtetur.
Confeſſio ſemper debet conuenire naturali rationi.

¶ Contra poſitiones.

POſitiones ſunt inuēte vt
1 † releuentur partes ab onere probandi, preſertim per teſtes facilius enim ſunt confeſſiones ꝙ ꝓdu ctiones teſtiū cū teſtes idonei vix inueniantur ꝛ cū labore ꝛ expēſis producunt.iij. queſtione.ij.§. itē in criminali.Nota ſex modis actor ab actu iudiciali remouetur ꝑ poſitiones minus legitimas.Primus modus ſi poſitio fuerit ne⸗ gatiua probari non poteſt.Sed qui ponit, neceſſe habet probare quod poſuit.ff.de prob.l.ij.No.qd̓ negatiua eſt triplex facti, iuris, ꝛ qualitatis.Negatiua facti eſt duplex pura et ſimplex que nō ha⸗ bet determinationem loci vel temporis vel alicuius rei,ꝛ hoc pro⸗ bari non poteſt directe vel indirecte, vt ſi quis dicat ſe nunꝙ citatū fuiſſe.extra de elec.bone.j.Si aūt adijciat tp̄s vel locus vel aliquid ſimile:tunc poteſt probari indirecte.extra de teſti.ex tenore. et.c.ſe riem.Item negatiua facti probatur cum habeat affirmatiuam im⸗ plicitam, vt ſi dicat, coactus renunciaui.hoc debet probari.extra de renuntia.ſuper hoc.Negatiua iuris bene probatur vt ſi negans
2 † emācipationem recte factam hoc debes probare.ff. de ꝓba.l.ab ea parte.§.adē reſpondeo.ſiquis negat aliquid iuſte factum debet illud probare.Negatiua qualitatis vt ſi diceres.ille nō eſt idoneus vel legitimus vel non ſoluendo fidelis.hoc debet probare qui hoc dicit:quia quilibet preſumitur bonus et idoneus niſi probetur cō⸗ trarium, extra de preſum.dudū.ꝛ de ſeru.in ord.fac.c.vnico. Item ois negatiua ꝗ̄ includit in ſe affirmationez appellat negatiua pre⸗ gnans,ꝛ talis negatiua ꝓbat ꝑpter incluſionē affirmationis.extra de proba.qm̄.de teſti.ex tenore.

Secundus modus eſt ſi poſitio nō facit ad cau ſam vel non eſt facta ſuper re de qua agitur in libello nō valet.verbigratia.Si agitur de rei vē dicatione ꝛ actor petitionem facit ſuper mutuo depoſito, talis po
3 ſitio non valet.Tertius modus eſt.ſi † poſitio non releuat ponen⸗ tem vel non prodeſt petenti, talis poſitio non debet admitti.extra de excep.dilecti filij.Nota differentiam inter ſecūdum ꝛ tertiū mo dum.In ſecūdo licet poſitio ſuper re, de qua agitur non ſit proba⸗ ta:tamen monſtrat intentionē ponentis.In tertio aūt nihil facit ad negotiū de quo agit̄.Quartus modus ſi eſt poſitio pendens ab alia poſitione ꝗ̄ negata eſt, talis poſitio non valet.verbigrā. Actor dicit.Pono ꝙ.A.tradidit mihi fundum.reus negat hoc. Actor poſtea producit aliam poſitionē dicens.pono ꝙ.A.tradidit mihi fundū talem.hec poſitio nō eſt admittenda ꝑpter duo.Primo qꝛ non releuat ponentē:qꝛ nuda traditio non transfert dn̄ium. ff. de acquiren.re.do.l.traditio.Scd̓o qꝛ pendet ab alia que fuit negata. Unde ſi reus ad iſtam que ad negatam dependet reſponderet, poſ
4 ſet de facili periuriū incurrere. Sed iudex debet † cauere precauere ne det viā periurijs.extra de iureiuran.ſi vero.Quintus modus ſi poſitio eſt implicata que fit qn̄ aduocatus duas poſitiones format ſub vna interrogatione ſic ꝙ altera pars eſt vera ꝛ altera falſa. et is qui interrogatur credit poſſe ſimpliciter reſpondere.Exemplum. Pono te comediſſe in eccleſia.comediſti ꝛ eccleſiam nō intraſti.nō potes reſpondere ꝙ ſic, qꝛ hodie eccleſiā non intraſti, nec potes di cere ꝙ non:qꝛ alias nō comediſſes.Eſt ergo regula ſicut reus certū habet dare reſponſum, ita actor certā debet facere poſitionē.Si ve ro poſitio obſcura vel cauilloſa fuerit.reus reſpondere non tenet̄, in Specu.tit.de poſi.§.vij.verſi.tertio quoq́ȝ.ꝛ ver.xiiij.qꝛ ſuper re incerta non poteſt ferri ſententia.xi.q.iij.graue. nec licet aliquem fratrem ſuū reconuenire circūſcriptione verborū.xxij.q.iiij. vnuſ quiſq́ȝ.

quiſq3. dicat ergo vel poſitionem facias declarari vel te non admit
to. ⁊ ſi ſint poſitiones due vel vna implicata, de illa vnam partez ī
uiſim ꝓponat. vt pono te hodie comediſſe. ad illā rñdeat reus, cre
do vel non credo. poſtea procedat ad aliā ⁊ dicat. pono te hodie in
traſſe eccleſiam. ad illam poſitionem pōt rñderi. non intraui. Itez
aliud exemplum. Pono ꝙ poſſideas eccleſiam ſancti viti pertinen
tem ad monaſteriū ſancti Petri ibi implicantur duo. vnum ꝙ re⁹
poſſideat eccleſiaz ſancti Uiti. ⁊ ꝙ eccleſia beati Uiti pertineat ad
monaſterium ſancti Petri. ideo debent fieri due poſitiões. Sext⁹
gradus eſt ſi ſit poſitio ſuper articulo procedente de eadē re. qđ nō
eſt ponendum. Nam tunc fortaſſe negauit qđ modo cōfitetur. tāꝗ̄
nauta nauigans ꝯ ventum non eſt audiēdus. in auť. de his qui in
gre. ad appel. §. i. coll. ij.

Nota in cauſa ciuili debet reſpondere re⁹ po
ſitionibus ſm credulita
5 tem. qꝛ † in talibus preſtatur iuramentum calūnie quod eſt ſm cre
dulitatem. Sed in cauſis dꝫ reſpondere ex certa ſcientia. qꝛ in tali
bus preſtať iuramentū de veritate dicenda. extra de iura. calū. ſta
tuimus. li. vj. Nota. cōfeſſio ſemper rationi naturali dꝫ conuenire.
vnde ſi aliquē dico filiū meū ⁊ etas non patitur, non valet cōfeſſio
ff. de interroga. actio. l. confeſſionibus. §. ⁊ ſi. itē ſi formidine tormē
torum fateatur aliquis cōtra me, talis confeſſio mihi non preiudi
cat. niſi poſtea tormento liberatus in eadē confeſſione perſiſtat. ff.
de queſtio. l. j. §. ſi quis. Itē querit vſq3 quo in cauſa poſitiones fie
ri poſſent ⁊ debēt. reſpondeo quouſq3 renunciatum fuerit teſtib⁹,
probationibus ⁊ inſtrumentis. ⁊ hec de poſitionibus ſufficiant.

Summarium.

1 Sententia quid ſit.
2 Sententia lata die dñica vel alio tempore feriato, etiam partibus
conſentientibus, non valet.
Genera abſentiarū quot ſint.
3 Appellans non audiť niſi veniat iudice adhuc ſedēte ꝓ tribunali.
4 Sententia in qua mortuus cōdēnatur eſt nulla.
Sententia lata ab excōmunicato nō valet.
5 Sententia per ſurreptionem lata eſt nulla.
6 Retractari poteſt ſententia de nocte lata.
Judex ſi ſedendo nō tulerit ſententiā, eſt ipſo iure nulla.
7 Sententia in omni cauſa nunquid poſſit ferri ſine ſcriptis de con
ſenſu partium.
Sententia lata contra minorem. xxv. annis ſine tutoris autoritate
eſt nulla.
Sententia a non ſuo iudice lata an valida.
8 Seruus ſi ſententiam tulerit, nulla eſt ipſo iure.
Hereticus, iudeus vel alius fidei inimicus non pōt ſententiaz fer
re in chriſtianos.
Judicus ſecularis nulla eſt ſententia ſuper re eccleſiaſtica.
9 Sententie que ſine appellatione reſcinduntur que ſint.
Tramites iudicij qui ſint.
10 Lis niſi prius fuerit conteſtata, nulla eſt ſententia.
Caſus in quibus valet ſententia lite non conteſtata.
11 Sententia lata per falſos teſtes vel per falſa inſtrumenta quando
retractetur.
12 Judices penā pecuniariā poſſunt remittere rōne paupertatis.

¶ Contra ſententiam.

SEntentia eſt diffinitio iu
1 dicialis † que controuerſijs finem īponit pronū
tiatiōe iudic' ꝯdēnationē vel abſolutionē ꝯtinēs,
vt ſi dicat iudex. viſis ⁊ auditis cōfeſſioib⁹ ⁊ allega
tionib⁹ vtriuſq3 partis, necnon atteſtationib⁹ ab
actore ⁊ reo productis diligenter inueſtigatis. ⁊ intellectis conſilio
habito iuriſperitorū. talez condēno ⁊ abſoluo ⁊c. vt pꝫ. i. q. j. in pri
mis. ⁊ extra de ſequeſ. poſſeſ. c. j. in Spe. ti. de ſen. §. vt aūt. ver. nos
itaq3. Quoniam autem ſententie diuerſe a iudicibus proferūtur.
quarum alique ipſo iure ſunt nulle. alique per reſtitutionē in inte
grum. alique per appellationem interpoſitam. alique per ſupplica
tionem retractantur. Ideo cōtra ſententias aliquid videamus. Et
primo contra illas que ſunt ipſo iure nulle a quibus nō valet appel
2 lari. extra de vi. ⁊ hone. cle. cum ab omni. † Item ſnia lata die dñica
vel alio tpe feriato non valet. etiā partibus conſentientibus. extra
de fer. c. vlti. ff. de feri. l. ſi feriatis. Item ſi tpe meſſium vel vindemia
rum cōpellatur quis litigare exceptiōe prius poſita ſi ſnia lata fue
rit. ibidē. Itē ſnia lata ꝯ abſentem nō cōtumacem nō valet. iij. q. ix.
caueat. Pro illo nota quinq3 genera abſentiarum.

Prima eſt abſentia ꝓbabilis neceſſaria. vt ini
micitia. ſecūda ē ſi ꝓbabilis
tantū. vt in ſtudio. Tertia neceſſaria tm̄. vt in relegato. Quarta eſt
voluntaria. vt in mercatore. Quinta eſt per contumaciam. Hec qn
q3 habes. ff. de in inte. reſtitu. l. vlti. In prima reſtituuntur ad totā
cauſam. C. de procu. l. qꝛ abſente. In ſecunda ſi non fuerit defenſus
appellās auditur. C. quomodo ⁊ qñ iudex. l. ab eo. In tertia cōgni
ta cauſa ſubuenitur. in quarta non reſtituiť ſed leditur per ſenten
3 tiam de re iudi. l. de vnoquoq3. Item † quinto non auditur appel
lans niſi veniat iudice adhuc ſedente pro tribunali. ff. de in inte. re
ſti. l. penul. Alios caſus abſentie ⁊ cōtumacie habes. extra vt lit. nō
conteſt. quoniam frequēter. Item nulla eſt ſententia ſi duo vel plu
res ſint iudices ⁊ vnus ſine altero procedit niſi in delegatione con
tineatur ꝙ alter ſine altero procedat ſine mandato conιudicis ab
ſentis. extra de offi. iudi. dele. prudentiam. Item ſi duo iudices di
uerſas proferunt ſententias tenet pro reo, non pro actore, niſi in
cauſa fauorabili vt in matrimonio vel teſtamento. hoc eſt verum ſi
ex ordinaria iuriſditione procedit. Si vero ex delegata. ex vtroq3
ſententia pendet in arbitrio delegātis. ⁊ ſi ex compromiſſo neutra
debet habere vigorem. extra de ſentē. ⁊ re iudica. duobus. Itē nul
la eſt ſententia ſi certum terminum ſuperior aſſignauerit infra quē
debet ſententiare. ⁊ iudex poſt datum terminū ſententiauerit ni
ſi terminus de conſenſu partiū prorogeť. extra de offi. dele. de cau
ſis. Item nulla eſt ſententia niſi pars contra quam lata eſt tribus
edictis vel vno peremptorio fuerit reuocata. xxiij. q. iij. de illicita.
⁊ c. de excōicationis. ⁊ ſi non inuenitur citandus nihilominus ad
ſuam domum debet citatio dari. ⁊ ſui amici requirendi ſunt an ſit
aliquis qui velit eū defendere aliter ſnia nō valet. extra de do. ⁊ cō
4 tu. cauſam §. ⁊ ibi in glo. ⁊ c. ſi. Itez † nulla eſt ſentētia in qua mor
tuus condēnatur. ff. de ſen. que ſine appel. reſcin. poſ. l. penul. intel
lige niſi in caſibus exceptis. vt in crimine here. xxiij. q. ij. ſane. Itez
nulla eſt ſnia que continet preceptuꝫ īpoſſibile. qꝛ nemo ad impoſ
ſibile obligatur. in regula nemo. extra de reg. iur. li. vj. item ſenten
tia lata ab excōicato non valet. extra de ſenten. ⁊ re iudi. ad proban
dum. item ſententia nulla eſt qñ libellus non eſt oblatus. extra de
libel. ob. c. j. ij. ⁊ iij. intellige niſi ſint breuiſſime lites ⁊ maxime viliū
perſonarum. item nulla eſt que cuꝫ falſo procuratore eſt lata extra
de do. ⁊ contu. in noſtra. Tenet tamen ſententia quouſq3 falſitas
fuerit detecta. vt ibidem. ⁊ extra de reſcrip. ex parte. item ſententia
lata contra furioſum non valet. ff. de re iudi. l. furioſo. item ſenten
tia nulla eſt niſi lata fuerit ſuper certa quātitate. itellige qñ agitur
ſub certa ſpecie. inſti. de ac. §. curare. item nulla eſt quādo iudex ad
certam rem datus de alio pronuntiat. extra de offi. iudi. dele. ex li
5 teris. Item † nulla eſt ſi per ſurreptionem lata eſt. xxxv. q. ix. veniā.
extra de reſcrip. ad audientiam. ij. in glo. ver. in irritū. item nulla eſt
cōtra fiſcum abſente eius aduocato. ff. de iure fiſci. l. ſi fiſcus. ſecus ſi
contra priuatum lata. item nulla ſententia eſt contra manifeſte ab
ſentem cuius aduocato vel procuratori vel ei⁹ aduerſario dať pe
cunia vt ſe vinci patiatur. C. de aduo. diuer. iud. l. j. Item nulla eſt
ſnia iudicis delegati qui nō eſt. xviij. an. extra de offi. dele. cum vice
ſimum intellige niſi princeps ex certa ſcientia cauſaꝫ minori cōmit
tat. item ſi ordinarius. xxv. annum non attingat ibidem. Quādoq3
ſententia eſt aliqua, q̄ ſiq3 retractatur per appellationem ⁊c.

Quando dies eſt aſſignata ad ſententiādum ſi iu
dex alio die ſententiauerit par
tibus ignorantibus vel etiā vna parte per appellationē retractať.
ff. de ri. nup. l. palam. itē ſi locus eſt aſſignatus ⁊ iudex alio loco ſen
6 tentiauerit. C. de ſen. ⁊ interlo. om. iudi. l. ſi per errorem. Item † ſen
tētia lata de nocte poteſt retractari. extra de offi. iudi. dele. cōſuluit
item ſententia de conditione de futuro ferri non debet, lata nō te
net, ſed per appellationem quandoq3 retractatur. extra de ap. pre
terea requiſiſti. ⁊ extra de ſen. excō. a nobis. ij. q. vj. biduum. Itē ſen
tentia illa retractatur ſi iuramentum calūnie exactū in cā fuerit, et
non preſtitum. C. de iur. calū. l. ij. item ſententia lata pro vel contra
filiūfa. exiſtentem in iudicio ſine conſenſu patris poteſt retractari
per appellationem. ff. de iudi. licet. ⁊ l. ſi debitor. item ſententia nul
la eſt ipſo iure ſi iudex eam non ſedendo tulerit. ij. q. iij. §. ſpaciuꝫ.
itē niſi ſententia lata fuerit in ſcriptis nulla erit. ij. q. j. in primis. ex
de proba. qm̄ ꝯ falſam. Iſtud fallit in caſibus. Primus eſt in vili
bus perſonis. Secundus eſt in leuibus criminibus. ff. de accu. l. le
uia. Tertius in cā matrimoniali. extra de teſt. Albertus. ⁊ alij qdā
7 dicunt qđ † ſentētia poteſt ferri ſine ſcriptis in omni cā de cōſenſu
partium. ſed hoc relinquo diſputationi. itez ſi epiſcopus inter ſub
ditos ſuos cognoſcit non eſt neceſſe ſentētiam ferri in ſcriptis. xj.
q. j. ſi quiſq3. niſi cauſa ſit criminalis. ibidem. itez ſententia nulla eſt
lꝫ ſcripta ſit a iudice nō tamen recitata. C. de ſen. excō. ex periculo
recitata. l. j. immo nulla eſt ſi eam iudex nō per ſe ſꝫ per aliū recita
uerit. ibidem. l. vlti. ⁊ extra de conſue. ad noſtrā. Item nulla eſt ſen
tentia lata contra minorez. xxv. annis ſine curatoris autoritate. C.
de his qui le. perſo. in iudi. ſtan. non habent. l. j. ij. ⁊ iij. niſi in cauſis
ſpiritualibus, puta matrimoniali quam minor per ſe poteſt tracta
re. extra de reſti. ſpo. ex parte. Sētētia aūt pro eis lata tenet. C. de
procura. l. non eo minus. Item ſnia a nō ſuo iudice lata non valet.
8 extra de cōſue. ad noſtrā. ⁊ de iudi. ſi cleri. Item † ſi ſeruus ſentētiā

tulerit ipſo iure nulla eſt.ij.q.vij.c.j.ꝛ extra de reſcrip.ſciſcitatus.
Item nulla eſt ſnia per mulierem lata ibidem.ꝛ.ff.de regu.iur.l.ij.
aut niſi conſuetudine approbata.vt extra de arbi.dilecti filij.aut a
principe.ij.q.v.in oēs.Item ſnia ab heretico iudeo vel alio fidei ini
mico nō valet contra chriſtianos.extra de here.excōicamus.Item
nulla eſt ſnia ex parte iudicis qꝛ iudex eſt ingenuus vel ſeruus,ꝛ nō
poteſt mulitare vel habet centum aureos.C.de peda.iudi.l.ij.ff.de
arbi.l.non diſtinguemus,Item nulla eſt ſnia ſi iudex ſecularis ſup
re eccleſiaſtica iudicabit.extra de ſo.compe.ſi diligenti.Item ſen-
tentia lata poſt aliam diffinitiuam per appellationē non ſuſpen-
ſam eſt ipſo iure nulla.ij.q.vj.§.diffinitiua.Excipiuntur quidam
caſus ab hac regula quos require de ſen.ꝛ re iudi.c.inter monaſte-
9 rium.ꝛ extra de re.in inte.cū ex literis.Sunt † etiā ſententie q̄ ſine
appellatione reſcinduntur.vt in cā matrimoniali que non tranſit
in rem iudicatā.extra.de ſenten.ꝛ re iudi.lator.Quāq̄ʒ eſt nulla rōne
loci inhoneſti in quo lata eſt ſnia.extra de appel.qua fronte.itē ra-
tione ordinis non ſeruati.qꝛ iudex debuit condēnare procuratorē
ꝛ condēnauit dñm.C.de ſen.ꝛ interlo.om.iu.l.j.

Nota tamen in criminibus cōdēnatur dñs nō procu
rator.C.de iureiuran.l.vlt.Quāq̄ʒ condē
natur procurator non dñs extra de proba.lʒ cauſa.extra de fide in
ſtru.inter dilectos.item nulla eſt ſnia ſi aliquid de ſeptem tramiti-
bus iudicij omittatur vel peruertatur.Primus tramesvt libell9
detur.extra de libelli obla.c.j.ꝛ.ij.Secundus eſt litis conteſt.extra
de lit.conteſt.c.vnico.Tertius vt de calūnia iuretur ꝛ de veritate
dicenda in cauſis ſpūalibus.extra de electione.dudū.Quartus vt
depoſitiones teſtiū ſcribant.extra de proba.qm̄ contra falſam.C.
de ſen.ꝛ interlo.om.iu.l.prolatam.Quintus vt publicenſ.vt in.d.
l.prolatam.Sextus vt ſnia feratur in ſcriptis.ij.q.j.in primis.ꝛ.c.
longā.Septimus vt ſnia feratur a iudice ſedente pro tribunali.C.
de ſen.ex periculo recitan.l.j.ꝛ.ij.item nulla eſt ſnia ſi contra ius eſt
10 prolata.ij.q.vj.§.diffinitiua.extra de ſen.ꝛ re iudi.c.j.item † nulla
eſt ſnia niſi prius lis fuerit conteſtata.extra vt lit.nō conte.per to-
tum.Et ſex caſibus exceptis de quibus vʒ ſententia lit.nō conte.
Primus ſi agitur de electione prelati confirmanda vel caſſanda.
Secūdus ſi agitur de matrimonio criminaliter ꝛ is qui cōuenitur
malitioſe ſe abſentauerit ꝛ contumax ſit.Tertius ſi agiſ de crimi-
ne per modum inquiſitionis.Hos tres caſus habes extra vt lit.nō
conteſt.qm̄ frequenter.ꝛ de accu.qualr ꝛ qñ.Quartus habeſ extra
de iureiur.ad noſtrā.Quintus eſt actore per contumaciā abſente
reo piter petente ſe abſolui.extra de do.ꝛ contu.ſextum habes de
ſen.excō.a nobis.vbi dī abſolui pōt poſt mortē pnia non peracta
ſi pnie ſigna apparuerint in eo viuente.item nulla eſt ſententia ſi
lit.non cōteſta.teſtes fuerint recepti niſi in caſibus.Primus ſi ti-
meatur de morte teſtiū.ſecundus eſt de abſentia diuturna.Terti9
ſi cognoſcitur de electione prelati.quartus ſi per appellationē ſnia
11 potuit retractari.ff.ad trebel.l.ſaluo.item † ſnia lata per falſos te-
ſtes vel per falſa inſtrumenta quādoq̄ʒ retractatur p appellationē.
quāq̄ʒ per in integrum reſtitu.ff.de re iudi.l.diuus.ꝛ.C.de tempori.
in integ.reſti.l.ſuperuacuā.extra de proba.lʒ.ꝛ de procu.in noſtra.
C.ad le.cor.de fal.querela.item ſi ex falſis allegationibus ſit lata.ff.
de iudi.l.ſi pretor.Tales aūt ſententie valent quouſq̄ʒ falſitas fue
rit reuelata.extra de procu.in noſtra.¶ Nota ſnia cōtra abſentem
lata ſi abſens per breue tpꝰ iuſtā cām abſentie ſue probauerit ipſa
ſententia per reſtitutionem in integrū poteſt retractari.extra de
reſti.in integrum.ex literis.extra de ſen.ꝛ re iudi.cū Bertoldus.C.
de procu.l.qui abſente.ꝛ.ff.de admi.tu.l.ſcire opʒ.§.ſufficit.vbi dī,
ſi quis propter egritudinē vel aliam neceſſitatē.puta maris vel hie
mis vel incurſum latronum aut ſimilem cām in cōſtituto tpe veni-
re non poteſt.ei eſt ignoſcendū.qm̄ ſnia retractatur in cā crimina
12 li.vide.iiij.q.v.q̄ſquis de do.ꝛ ꝯtu.veritatis.¶ Nota † iudices pe
nam pro ſnia pecuniaria que mulcta vocatur poſſunt remittere ra
tione paupertatis.C.de modo mul.l.coſ.Et hec cauſa breuitatis
ſufficiunt.

Summarium.

1 Appellationes quādoq̄ʒ fruſtratorie fiunt cōtra ſententiam.
Appellatio quid ſit.
Appellari non poteſt a ſenatu principis.
Eccleſia comparatur ſenatui.
Appellatio facta a ſententia arbitri non valet.
2 Contumacis appellatio non valet niſi venerit adhuc iudice pro tri
bunali ſedente.
Pena et mulcta differunt.
3 Appellatio debet fieri gradatim de minore iudice ad maiorē,alie-
ter non valet.
4 Regularis perſona ſi appellat ne corrigatur,talis appellatio nō
valet.
5 Merus executor quis dicatur.
Mixtus executor quis ſit.
6 Caſus in quibus poteſt appellari a mero executore.
7 Pactum ſi fuerit factū inter partes ne ab altera appelletur,non va
let appellatio.
Generali appellationi quandoq̄ʒ defertur.
Condēnatus de falſa moneta non poteſt appellare.
8 Appellatio facta ab officiali ad epiſcopum non valet:quia eorum
conſiſtorium idem dicitur.

¶ Contra appellationem.

Quoniam contra ſniam
1 † appellationes quandoq̄ʒ fruſtratorie fiunt.Id
poſt tractatum de ſententijs de appellationibus
videam9.Appellatio eſt a minori iudicio ad mai9
tribunal puocatio iniqui grauaminis vel inique
ſnie querelā cōtinens.ff.e.ti.l.j.Si appellaſ a iudice principali vel
a cur.non vʒ.ix.q.iij.c.ipſi ſunt.ꝛ.c.ptʒ.item a ſenatu principis ap-
pellari non pōt.ff.a quibus appellare non lʒ.l.j.item a ſnia papali.
qꝛ eccleſia cōparatur ſenatui.item appellatio facta a ſnia arbitri nō
valet.ij.q.vi.a iudicibus.ꝛ.C.de arbi.l.j.ꝛ.ff.de arbi.l.nō diſtingue-
2 mus.Item contumacis † appellatio non vʒ.extra.eo.ti.per tuas.
niſi venerit adhuc iudice pro tribunali ſedente.ff.de in integ.reſti.
l.diuus.Item qm̄ appellatur a grauamine appellatio non vʒ niſi
coram iudice grauaminis cā probabilis pretēdatur.extra de app.
cordi.li.vi.Appellatio extra iudiciū infra.x.dies a tpe cognitionis
grauaminis in ſcriptis fieri pōt.intellige niſi appelletur iudice ad-
huc ſedente pro tribunali.tunc ſufficit viua voce appellare ab ini-
qua ſnia.ff.e.ti.l.ij.Item appellatio non vʒ facta ab illo q ſub no-
torio crimine conuictus ad penam condēnatur.extra eo.titu.ro-
mana.libro ſexto.

Nota differentiam inter penā ꝛ mulctā.pena
ſtatuiſ a lege.ſed mulcta in
fligitur ab arbitrio iudicis.Item appellatio nō valet qñ appellās
conſentit poſt appellationē coram illo iudice a quo appellauit liti
gare vel aliud facere.extra de offi.iudic.dele.gratū.Item appella-
tio non vʒ niſi appellans infra annū vel ex cā rationabili infra bie-
nium fuerit eā proſecutus.extra eo.ti.cum ſit Romana.ꝛ oblatos
auſ.ei qui.C.de tempori.ap.Et intellige niſi iudex largius tpꝰ fue
rit moderatus.ibidem.ꝛ intellige infra indictum terminum ap.vʒ
3 proſequi.c.oblate.ver.pars appellata.Item † appellatio dʒ fieri
gradatim de minore iudice ad maiorē.aliter non valet.extra eo.ti.
dilecti filij.tamen appellaſ ad papā omiſſis medijs.eo.ti.ſi duob9.
ꝛ.c.romana.li.b.vj.Tamē ſm leges ſi appellaſ ad principē omiſſis
medijs princeps remittit appellationē ad quē debuit appellare.
ff.e.ti.l.imperatores.item appellatio non vʒ niſi fiat.j.x.dies a tpe
date ſnie.ij.q.vj.anterioris.extra de teſti.ſignificauerūt.Et dies in
quo ſniatum eſt connumeratur.eo.titu.ij.q.vj.anterioris.in glo.ſi.
Item ſi tertio a diffinitiua fuerit appellatū.illa appellatio non va
let.ij.q.vj.ſi quis.extra eo.ti.c.directe ſed ꝯ videſ.j.q.vj.quoties.vbi
diciſ,quoties ſe putauerit quis grauari appellatur.Solutio.illud
quoties exponiſ ibi ſcd̄o a diffinitiua,vel quoties grauet interlo-
4 cutoria.toties appellaſ ſm canones nō ſm leges.¶ † Nota ſi per-
ſona regularis appellat ne corrigaſ non vʒ appellatio.extra eo.ti.
ad noſtrā.hoc n.ſi corrigens modum excedat eo.ti.de priore.ꝛ.c.cū
ſpeciali.Item appellatio nō valet qñ eſt facta ꝯ ordinationem ec-
cleſie.puta ne fiat electio.vel ne procureſ aliqua euidēs vtilitas ec-
cleſie.Intellige niſi aſſignata fuerit aliqua iuſta cā appellationis.
extra de his q̄ fiunt a ma.par.ca.ex ore.ꝛ extra de elec.cum a nobis.
Item ab excōicatione nō appellaſ.extra de ſen.ꝛ re iu.c.ad conſul
tationē.ꝛ extra eo.ti.nouit.Itē a mero executore nō appellatur.
a mixto aūt appellaſ niſi admittat legitimā exceptionem.ꝛ hoc ſi
partem grauauerit.extra eo.titu.dilecto.ꝛ.c.vt debitus honor.
5 ¶ † Nota merus executor diciſ qñ ſnia lata eſt ab aliquo iudice or
dinario ꝛ ille iudex mandat alteri vt illam ſniam exequatur.talis
executor dī merus.Ille non dʒ audire aliquas exceptiones.nec de
ſnia ſe aliquid intromittere niſi ſciret ſniam eſſe malam puta p fal-
ſos teſtes.ꝛ p falſa inſtrā latam,tunc enī ſi excipiaſ corā eo dʒ ſupe-
riori referre.extra de ſen.ꝛ re iu.de cetero.ꝛ de cri.fal.ſuper eo.Mixt9
autē dī qui hʒ aliquam negotij executionē annexā.vt cū iudex or-
dinarius mādat alicui dari beneficium dato ſup illo negotio execu
tore coram tali proponi poſſunt exceptiones ꝛ appellare ab ipſo
quantūcūq̄ʒ abſolute ſcribatur a papa.xxv.q.ij.c.dicēti.§.ꝛ ſi nō co
gnitio.extra de reſcrip.cum adeo.

Nota quāuis regula iuris ſit q̄ a mero
executore ap
6 pellari non pōt.† Excipiūtur tamē octo caſus.Primus ſi modū
excedit i exequēdo.extra.e.ti.nouit.extra de offi.iu.dele.ſup qōnē.
Secundus qñ partem iudicis vult aſſumere.extra de offic.iu.dele.
paſtoralis.Tertius ſi dolo aliquid faciat.ff.de negli.l.iij.§.ſi execu
tor.Quartus.qñ executori opponuntur excōicatio.xj.q.iij.excōi-
catos.ꝛ

catos.z.c.exco̅icato. Quintus qn̄ facta eſt innouatio ſup eo de quo
agitur. nam tunc ordo mutatur. ff. de re iudi. l. iij. Sextus ſi exequē
do tp̄s qua drimeſtre preueniat executor. C. de execu. rei iudi. l. vlti.
Septimus ſi executor male interpretat̄ ſententiā. ff. de appel. l. ab
executore. Octauus qn̄ exceptio perēptoria opponit̄ per quā ſnīa
nulla eſſe dicit̄ ſi eā executor admittere noluerit. Unde ab ipſo ap-
pellat̄. C. de procu. l. iz. quan dire dz ſed non cognoſcere de cā ſed dz
referri ſuperiori. extra de offi. dele. paſtoralis. Item appellatio fa-
cta ne ſcilicet publicum ſeu notoriū puniat̄ nō vz. extra eo. ti. cū ſit
romana. extra de vſu. ꝙ pernicioſum. Notoriū dr̄ qd̄ patet p ſniam
aut confeſſionē in iure factā aut rei euidētiā. extra de coha. cleri. et
7 mu. queſitum z.c. veſtra. † Itē appellatio nō valet ſi pactū fuerit fa
ctum inter partes ne ab altera appelletur. ſecunda. qd̄. vj. ſi autem.
Item ſi appelletur ne excommunicatus abſoluatur, non valet ap
pellatio. extra. eo. titu. qua fronte. Item appellatio generalis non
vz. eo. ti. cōſuluit. qn̄qz tn̄ generali appellationi defertur. eo. ti. cum
ſit romana. in glo. ſuper ſumpto vocabulo. Itē de falſa moneta con
dēnatus non pōt appellare. extra de iureiu. quāto. in glo. circa pri.
Itē ſi appellatur a grauamine z iudex illud reuocat ſeu reuocare ve
lit, non vz appellatio extra eo. ti. cū ceſſante. itē ſi quis appellat ſu-
per eo qd̄ fieri procurauit non vz. ii. q. vj. ſi aūt. itē ſi quis in vna cā
tertio appellauit, non valet. ibidem. C. ne liceat in vna. per totum.
8 item † appellatio facta ab officiali ad ep̄m, non valet: qꝛ eorum cō
ſiſtorium idē dicit̄. extra eo. ti. cum dilecti filij. c. romana. li. vj. item
appellatio nō valet niſi appellās exprimat nomē mēſis z nomē iu-
dicis a quo appellauit, z nomē dignitatis vtriuſqz z cām quare ap-
pellauit. z ibi vide formā appellatiōis concipiēdi. z hec de appella
tionibus dicta ſufficiunt.

Summarium.

1 Perperam et minus canonice pluries in electionibus prela-
torum proceditur.
Articuli. xlij. quibus electio vitiatur.
2 Electio clandeſtina non tenet.
3 Electus patiens defectum in ordinibus cadit a iure ſuo.
4 Electio non facta ſm̄ formas traditas non valet.
5 Electio de perſona incerta vitiatur.

Contra electionem prelatorum.

1 Quoniam pluries in electiōibus
prelatorū † tā
minorū ꝙ maiorū minus canonice z perperā proce-
ditur. ꝓpter qd̄ eccleſie dei ſepius graue diſpendium
patiuntur z tamē modicam incurrunt leſionē. vt cum
his oporteat ad appellationis ſubſidiū cōuolare. ideo de electione
prelatorū aliquid videamus. Nota ergo. xlij. articulos quibus
electio vitiatur. Primus ſi fiat electio poſt appellationē legitime
interpoſitam extra de elec. z elec. pote. conſideramus. Secundus ſi
fiat electio ab excommunicato eo. titu. venerabilem. Tertius ſi fiat
a ſuſpenſo non valet eodem titu. cum inter. z extra de conſue. cum
dilectus. quartus ſi fiat per abuſum ſecularis poteſtatis. eo. ti. quiſ-
quis. quintus ſi fiat a minori parte ca. C. eo. ti. romana. ſextus ſi nō
fiat a maiori vel ſaniori parte capituli. eo. tit. cōgregatio. ſeptimus
ſi electus preſtet aſſenſum electioni ſine anteꝙ eligat̄. eo. ti. cū poſt
petitā z. Octauus ſi electio fiat per laicos. eo. ti. c. quiſquis. z.c. maſ
ſana. Nonus ſi fiat ad clamorē populi. eo. ti. querelam.

Decimus ſi fiat electio corpore plati mortui nondū tra-
dito ſepulture. eo. ti. bone memorie. Undeci-
2 mus † ſi fiat electio clādeſtina eo. ti. qꝛ ꝓpter. Duodecimus ſi ele-
ctus habeat duo beneficia curā animarū habētia ſine diſpenſatiōe.
eo. ti. dudum. §. Tredecimus ſi fiat poſt tp̄s triū menſiū in eccleſia
cathedrali. eo. ti. innotuit. Decimuſquartus ſi fiat electio de idio-
ta. eo. ti. quoniā quidē. Decimuſquintus ſi fiat de illo qui eſt leuis
vite. eo. ti. cū in cunctis. Decimuſſextus ſi fiat contra formā tradi
tā eis eo. ti. cum dilectus. Decimuſſeptimus ſi fiat electio habito
conſilio z colloquio cum eligēdo vel cū amicis ſuis. eo. titu. noſtri.
Decimuſoctauus ſi fiat electio de minori. xx. annis. eo. ti. cū in cun
ctis. Decimuſnonus ſi electus ingerat ſe adminiſtrationi ante cō-
firmationē. eo. ti. noſtri. z.c. qualiter.

Uiceſimus ſi poſt publicationē votorū non ſequat̄ ele
ctio. eo. ti. in geneſi. Uiceſimuſprimus ſi cō
miſſa eſt ſimonia etiā electo ignorante. eo. ti. ſi aliquis. Uiceſimuſ
ſecundus ſi metropolitanus non examinat perſonā electi z formā
3 electionis eo. c. cum eccleſia. Uiceſimuſtertius ſi † electus patiatur
defectum in ordinibus. eo. ti. c. dudum. Et ſi electus fuerit intru-
ſus. eo. ti. quiſquis. Uiceſimuſquartus ſi eligatur qui poſtulari de-
bet. eo. ti. innotuit. z de poſtu. c. vlti. Uiceſimuſquintus ſi electio-
nem vel poſtulationem volunt innouare poſt ceſſationē. extra de
poſtu. gratum. Uiceſimuſſextus ſi cōpromittit̄ in ſeptem z tres eli
gant vnū de illis z alij tres extraneū electioni. Prima vz dūmodo
ipſe conſentiat. eo. ti. cū z in iure. Uiceſimuſſeptimus ſi proceditur
ad ſecundā electionē prima non caſſata nō vz. eo. ti. cōſideramus. z
c. auditis z intellce. Uiceſimuſoctauus ſi fiat per ſurreptionē. eo. ti.
cū dilectus. Uiceſimuſnonus ſi fiat aliquo cōtēpto. eo. ti. bone me-
morie. ij. vbi dr̄. cōtēptus vnius plus nocet ꝙ ꝯdictio multorum.

Triceſimus ſi peccāt in numero. e. ti. cumana. z.c. i ge-
neſi. Triceſimuſprimus ſi mandat̄ q electio fiat de ꝯſilio aliquorū z ſic illis irrequiſit nō vz. e. ti. cū in vete
4 ri. Trigeſimuſſecūdus ſi fiat † electio ſm̄ formas traditas. e. ti. quia
ꝓpter. Triceſimuſtertius ſi indignus eligit̄ electio nō vz. z eligen-
tes priuent̄ ptāte eligēdi illa vice. e. ti. ſcriptū. e. ti. cū inter canoni-
cos. z.c. cū innotuit. Triceſimuſquartus ſi nō fiat electio in eccleſia
cathedrali. vitiat̄. ſz illud eſt de honeſtate z cōſilio. nō precepto. eo.
ti. cū terra. Triceſimuſquintus ſi q nō eſt monachus eligat̄ in abba-
tē. e. ti. cū ad noſtrā. Triceſimuſſextus ſi nō profeſſus eligit̄ in abbatē
eo. ti. magiſtrū. z.c. cū cām. Triceſimuſſeptimus ſi fiat electio condi
tionalis. puta eligo in decanū ſi vult. vel ſub alia cōditione. e. tit. li.
vj. c. in electiōe. Triceſimuſoctauus ſi electio fiat ſub alternatione
z diſtinctione. vt eligo illum nō valet ibidem.

5 Quadrageſimus ſi electio † fiat de perſona icer
ta. puta eligo quē cātor eligit.
ibidē. Quadrageſimuſprimus ſi illi quibus interdictū eſt ne eligāt
ſine licentia ſuperioris ſi elegerint. nō vz electio. e. titu. eis quibus.
Quadrageſimuſſecūdus ſi aliqui interſint electioni q non ſunt de
capitulo niſi dicant cauſam quare debeant intereſſe electioni. non
valet. eo. ti. quia propter.

Summarium.

1 Preſcriptio z vſurpatio in quibus differant.
Preſcriptionis quot ſpecies.
2 Caſus. xxx. in quibus non currit preſcriptio.
3 Limes prediorum preſcribi poteſt.
4 Preſcribi nō poteſt cōtra iura ciuitatis.
5 Preſcriptio nō valet niſi per poſſidentem fuerit oppoſita.
Interruptio quot modis fiat.
6 Preſcriptio vel vſucapio cuiuſcūqz longi tēporis vel breuis nō va
let niſi quinqz interueniant.

Contra preſcriptionem z vſurpationem.

Quia reus per preſcriptio
nem vel vſurpationē infeſtationē actoris ſepi elī-
dit. ideo de eis nūc dicendū eſt primo qd ſit z quot
1 ſpēs habeat † in quib differāt z qn̄ nō cōcurrant.
Tre ſunt ſpēs preſcriptionis vna longi tp̄is. vt. x.
annorū inter preſentes vel. xx. inter abſentes. Alia longiſſimi tēpo
ris. vt. xxx. vel. xl. annorū. Preſcriptio eſt. xl. annoꝝ neceſſaria ꝯtra
ōes eccleſias etiā ſi vna eccleſia preſcribat ꝯ aliā. xvi. q. iij. quicūqz. et
§. quas actiones. extra de preſcrip. de quarta. z.c. ad aures. Ab hac
regula excipit̄ primaria ecclia ꝯ quā non currit preſcriptio niſi ſpa
cio centū annorū. xvi. q. iij. nemo. extra eo. ti. ad audientiā. Preſcri
ptio proprie locū hz in mobilibus. Uſucapio vero in imobilibus.
Itē vſucapio cōpletur triēnio preſcriptio vero non.

2 Et nota † triginta caſus in quibus non currit preſcriptio.
Seruus ꝯ obedientiā. e. ti. cū non liceat de cōſue.
cum. T. venerabilis. Secūdus ꝯ procurationē que dat̄ rōne viſita
tionis. extra. e. c. cū ex offi. ver. non ergo. nō tn̄ ex offō, ſed bona rō-
ne inſtitutionis vel cōſuetudinis. xviij. qd̄. ij. ſeruitium. Tertius ſi
laicus poſſideat decimas quas de iure detinere non pōt: eas nulla
valet preſcribere rōne. Iſte caſus eſt grauiſſimus punctus ꝯ nos q
eſt in tota theologia. cū nullus dat decimas cui dz dare. z tn̄ opz ꝙ
decime dentur. vt extra de decimis. c. i. z.c. ꝙuis. z.c. vlti. xvi. q. iij.
placuit. Quartus ꝯ matrimoniū illicite ꝯctū. extra de cōſan. z affi.
non dz. Quintus ꝯ votū. extra de regula. ſicut. Sextus in publicis
ſucceſſionibus z in agrorū poſſeſſionibus quoad colonū, nec con-
tra hoiem liberū. xvi. q. iij. § ep̄s. Septimus tp̄e vacationis eccleſie
e. ti. c. i. z. ij. z.c. cū nobis. Octau tp̄e hoſtilitatis publice. eo. titu. ex
trāſmiſſa. xvi. q. iij. c. i. actione. z.c. porro. Nonus ꝯ neruū eccleſiaſti
ce diſcipline. extra de conſue. cū inter vos. extra de elec. cum cām.

Decimus ſuper limites dioceſis vel parochiarum
eo. titu. quia iudicante. xvi. q. iij. lz
3 z † tn̄ limes prediorum preſcribi poteſt eo. ti. ſanctoꝝ. xvi. q. iij. vo
lumus. Undecimus in rebus que de iure cōi poſſideri non poſſūt.
xiij. di. illud z.c. di. ꝯ morem. Duodecimus in iure ſpūali iniuſto ti
tulo acquiſito. extra de tranſac. preterea. Tredecimus ꝯ viam pu-
blicam. ff. de via pub. l. viam. Decimuſquartus ꝯ rem arreſtatam.
inſti. de vſuca. §. i. z. §. res fiſci. Decimuſquintus ꝯ opus publicū z.
C. de operi. pub. l. preſcriptio. Decimuſſextus ꝯ rem preſidi tradi-

tam ꝯ legem repetundarũ.ff.ad.l.iul.repetũ.l.ꝗ cõtra. Decimuſſe
ptimus ꝯ rem pupilli non venit preſcriptio.C.in quibus cauſis in
integ.reſti.l.vlti.ꝛ.l.adoleſcẽtie. Decimuſoctauus ꝯ fundũ dota
lem.ff.de fun.do.l.ſi fundus. Decimuſnonus ꝯ vxorez pro dote de
neceſſitate matrimonij niſi marit⁹ verget ad inopiã.extra de emp.
ꝛ ven.peruenit.in glo.circa prin.

Viceſimus in rebus que ſub certa die vel cõditione debent niſi a tẽ
pore vel conditione.C.de preſcrip.xxx.annorũ.l.cũ notiſſimi. Vice
ſimuſprimus cõtra eccleſiam tpe ſuſpẽſionis prelati.extra de cõceſ.
prebẽ.c.ꝗ diuerſitatez. Viceſimuſſecundus ꝯ filioſfamilias ꝙdiu
ſunt in poteſtate prĩs.C.de anna.exceptio.l.i.§.vlti. Viceſimuſter
tius ſi ipſi plati male alienãt.xvi.q.iij.c.ſi ſa. Viceſimuſquart⁹ quã
diu platus eſt hereticus.extra.e.ti.c.i. Viceſimuſquintus ex tẽpo
re quo quis cã iuſta impeditus non põt agere de except.de appel.
ex rõne.ꝛ de elec.ne pro defectu.extra. Viceſimuſſextus de reb⁹ fur
tiuis vel alio modo vitioſis poſſeſſis eo.ti.vigilanti.ꝛ.c.vlt. Viceſi
4 muſſeptimus ꝯ † iura ciuitatis.C.de aque duc.l.diligẽter in fi. Vi
ceſimuſoctauus. res filij a patre alienata non preſcribitur ſpatio
xxx.annoꝝ.C.de anna.excep.l.i.§.vlt. viceſimuſnonus preſcribere
nõ poſſunt colonus,cõductoꝛ.inquilinus,vſufructuarius.xvi.qõ.
iij.clerici.ꝛ.c.ſeq.extra.e.ti.ſi diligenti.

Vltimus nullus preſcribit qõ noie alieno poſſidet.extra de reg.iur.ſine poſſeſ
ſione.li.vi. Ideo nec creditoꝛ pſcribit pignus.ff.de vſu.l.nõ ſolum.
5 ¶ † No.preſcriptio non vꝫ niſi per poſſidentẽ fuerit oppoſita.ex
tra eo.ti.cũm.extra de proba.ex lr̃is. Item nota pſcriptio non vꝫ ſi
fuerit interrupta.extra.e.ti.illud in fi. Interruptio aũt fit duobus
modis.ſ.naturaliter per inũdationem maris vel fluminis.ff.de ac.
poſ.l.quꝫ vniuerſas.§.itẽ ꝗ a. Itẽ quotieſcũqꝫ per violentiam, eie
ctionem vel depulſionem.ibidẽ.ꝛ.C.de vſu.l.naturaliter. Ciuilis
interruptio fit quattuoꝛ modis. Primo in iudicio.ſ.per libellum
principis oblatũ.ꝛ hoc tm̃ vꝫ in annalibus actionibus que per hoc
perpetuãtur.C.qñ lib.princip.obla.li.conte.ſa. ¶ No.preſcriptio
6 vel vſucapio † cuiuſcũqꝫ tpis longi vel breuis nõ vꝫ niſi iterueniãt
iſta quinqꝫ que cõtinentur in his verſibus. Non vſucapies niſi ſint
tibi talia quinqꝫ. Recta fides, iuſtus titulus, res nõ vitioſa. Et res
tradat,ꝛ tpe cõtineat. Itẽ per querelã iudici factã ꝛ ſecutã rei con
uentionẽ.hoc vꝫ in oibus cauſis ad perpetuãdũ actiones.xvi.q.iij.
§.põt.C.de preſcrip.xxx.an.l.vlt.itẽ per quaſi ꝯteſtationẽ.extra vt
lit.nõ conte.quoniã frequẽter. Si vero nõ põt lis cõte.ſufficit iudi
cem adire ꝛ libellum cõtra abſentẽ affirmare vel cõtra eum qui non
cõueniri põt aliqua de cã ꝛ in querimonia ducere ius ſuum.

Summarium.

1 Inſtantia iudicij multis modis perit vt cã nõ perdatur.
2 Mandatore expirante,expirat mandatum.
3 Equum in ſequeſtro poſitum ſi duo petunt et equus moritur,inſtantia iudicij perit.
4 Index delegatus ſi ſit monachus an poſſit procedere.

¶ De inſtantia iudicij.

1 **Multis modis perit** † inſtantia iudicij vt tamẽ cã non perdat.
primo ſi quis ineptã proponit petitionez cadit ab inſtãtia iudicij.
extra de iudi.examinata.ff.ſi mẽ.fal.mo.dice.l.i. Secundus ſi ſnia
lata fuerit a iudice delegato ꝛ executioni mandata ſi non pareatur
poſt a unũ perdit iuriſdictionẽ.extra de offi.dele.querenti.e.ti.ex lit
teris. Tertius ſi iudex delegatus eſt infirmus vel de iure vel de fa
cto impeditus.extra de reſcrip.ſuſcitatus. Quartus ſi iudex eſt cõ
ſanguineus partis. Quintus ſi iudex ex iuſta cã fuerit ſuſpectus,
extra de offi.dele.inſinuãte. Sextus ſi duo iudices delegati diuer
ſas dederint ſnias.extra de ſen.ꝛ re iudi.duobus. Septimus ſi duo
arbitri dederint ſnias,neutra habeat vigorẽ.ibidẽ. Octauus ſi vn⁹
arbitroꝝ moritur perit inſtãm niſi aliud exprimatur in cõpromiſſio
ne. Nonus ſi iudex delegatus functus eſt officio ſuo.de offi.deleg.
in litteris.

Decimus ſi delegatus remittit cãm ad delegantẽ.ibidẽ. Vndecim⁹ ſi vna pars eſt familiaris iudici.e.
ti.inſinuante. Duodecimus ſi vnus iudicum moritur niſi aliud ſit
expreſſum.e.ti.vno delegato. Intellige ſi ex premiſſis noibus pro
prijs delegatio ſit facta. Tredecimus ſi vnus arbitroꝝ vel compro
mittentiũ moritur niſi aliud exprimatur.ibidem. Decimuſquart⁹
2 ſi mandatoꝛ re integra moritur nam † expirante mandatore expirat
mandatum.e.ti.c.relatũ.ꝛ.c.gratum in glo. Decimuſquint⁹ ſi vna
pars litigantium re integra deceſſerit.extra de reſcrip.ſignificauit.
Decimuſſextus ſi aliqs de crimine per ſnIam abſolutus eſt.extra
de accuſa.de criminibus. Decimuſſeptimus inter dñm ꝛ ſeruum
tam in cã criminali ꝙ ciuili.iij.q.ix.c.penul.ꝛ vlti. Decimuſoctau⁹
ſi cã criminalis inter biẽnium non terminatur.ꝛ ciuilis.l.aõnũ. C.
de iudi.l.properandũ.niſi per maliciã fuerit prorogatũ vel prolon
gatũ.extra de offi.iudi.dele.venerabili.in fi. Decimuſnonus. ſi an
te lit.conte.ſe inuicem abſoluant.ij.q.iij.ſi quẽ.

Viceſimus ſi vnus litigatorum ſit monachus vel conuerſus.xix.q.iij.quia ingredientibus. Vi
ceſimuſprimus ſi vna pars litigantium vendit ſe in ſeruum illi con
3 tra quem litigat.iij.q.ix.c.vlti. Viceſimuſſecundus ſi † duo petunt
equũ in ſequeſtro poſitum.ſi equus moritur perit inſtantia.idẽ de
qualibet re ſimili.ij.q.vj.quoties.ꝛ.q.i.queres. Viceſimuſtertius ſi
mandatoꝛ reuocat mandatum.extra de app.vt noſtrã. Viceſimuſ
quartus ſi actoꝛ cadat in hereſim.extra de here.excõmunicamus.
Sunt et plures alij modi quibus poteſt inſtantia annihilari.puta
omnes quibus reſcriptum annihilatur.ꝛ quibus iudex repellitur
4 vel actoꝛ de quibus.ſ.dixi. ¶ † Queritur an iudex delegatus ſi ſit
monachus procedere poſſit.poteſt diſtingui.vel lis fuerit coraꝫ eo
conteſtata ante religionis ingreſſum,an non, ſi lis fuerit conteſta
ta,tunc de licentia abbatis poteſt procedere in cã.extra de priuile.
cum olim.ſi autem lis non fuerit conteſtata perit inſtantia. Et hec
cauſa breuitatis ſufficiant ꝛc.

Finis Tractatus merito Defenſorum Iuris vocatus D. Jo. Monachi Ordinis Ciſtercien.

Tractactus exceptionuꝫ do. Innocentij quarti.

Tituli huius Tractatus.

Contra literas ⁊ ſigilla.	De legalibus exceptionibus.
De exceptionibus cõtra iudicem.	De exceptionibus ꝯ aſſeſſoreꝫ.
De exceptionibus ꝯtra auditorē.	De exceptionib⁹ ꝯ accuſatores.
De exceptionibus cõtra actorem.	De exceptionib⁹ ꝯ pcuratorē.
De exceptionib⁹ cõtra aduocatū.	De exceptionibus ꝯ libellum.
De exceptionibus cõtra teſtes.	De excep. ꝯ ſnlam diffinitiuaꝫ.

Summarium.

1 Exceptio cõtra literas ⁊ ſigilla multis modis fit.
2 Literis generalibus derogatur per ſpeciales.
3 Perſona dignior non poteſt per literas conueniri, ꝙ que nõiatur
expreſſe in literis.
4 Litere ſecūde nõ valent ſi non cõtineāt totam ſeriem primarum.
5 Litere non valent ſi laico decime conferantur.

Contra literas ⁊ ſigilla.

Excipitur contra lite-
1 ras † ⁊ ſigilla multis modis, vcꝫ. ſi bulla ſit
falſa ⁊ ſigillum. vt extra de crimi. fal. lꝫ. vel ſi
fuerit facta raſura ⁊ poſtea ſcriptura. vt in
co. ti. lꝫ. extra de ſi. inſtru. c. j. ⁊. ij. Itē ſi de di
uerſis manibus fuerit ſcripta. vt in e. ti. cuꝫ
olim. Itē ſi filuꝫ ruptū fuerit. vt de cri. fal.
l. lꝫ. itē ſi data literarū non apparuerit. de fi
de inſtru. inter dilectos. item ſi charta ſit vetus ⁊ litera recēs. ibidē.
item ſi non ſit publica manu cõfecta. in. e. ti. item ſi ſit interlinearis
ſcriptura. vt de reli. do. cū venerabilis. itē ſi ſit ꝯ ius cõe niſi de hoc
faciat ſpālem mentionē. de reſcrip. cām. itē ſi priuilegium non facit
mentionē de priuilegio. de preſcrip. veniens. item ſi lr̄e in ſillaba et
ſillabe in dictione ⁊ dictiones in linea magis diſtant a ſe inuiceꝫ in
vna ꝙ in alia vel linee in chartula. de fide inſtru. iter dilectos. §. ſed
2 cõtra priuilegiū. circa ſi. Item † ſi generales litere fuerint derogatꝰ
eis per ſpāles. de reſcrip. c. j. Itē ſi ſuggeſtione falſi vel ſuppreſſione
veri fuerint ipetrate. de reſcri. ſup literis. Iteꝫ ſi papa appellat pa
triarchā vel epm venerabilem. vel oēs alios cuiuſcunqꝫ dignitatis
fuerint: qꝛ appellat oēs dilectos filios. de cri. fal. ꝙ graui. itē ſi exem
pla ſue cõmiſſionis non oſtendantꝰ: vel tranſumptū autenticuꝫ. de
fide inſtru. c. j. Item ſi litere impetrate ſint ſine mādato niſi ſint ta
les perſone de quibus non exigitur mandatum de iure. ſ. cõiuncte
perſone. de reſcri. nonnulli. ⁊. c. ex parte.

Lex dicit qđ parentes pro filijs et filij pro parentibus et li
bertus pro patronis ſine mandato admittantꝰ.
ff. de procu. l. ſed he perſone. item ſi vni ſoli cuiuſcunqꝫ ſit dignita
tis papa loquitꝰ in plurali. de cri. fal. ꝙ graui. item ſi impetrās non
ōꝫ vti ſerie. qꝛ. ſ. nō vtitꝰ lr̄is ſuis. j. annū poſtꝙ habūerit iudicis co
piam de reſcri. plerūqꝫ. Itē ſi non facit mentionē de ſua appellatio
ne. de cõfirma. vti. bone memorie. Item ſi dicatꝰ in ſcōis literis nul
lis preiudicantibus iuſtitie ⁊ veritati dūmodo nō faciant mētionē
de illis. non vꝫ. dicto. c. bone. Itē ſi non fiat mentio de proceſſu ne
gotij de re iu. inter. Item ſi ꝯ priuilegiū vel priuilegiatos impetrē
tur litere nō valet niſi fecerit mētionē de priuilegio vel ordine. ex
tra de reſcrip. cū ordinē. Itē ſi cõfirmant monachū ad prioratuꝫ. de
cõfirma. vti. ⁊ inuti. c. j. ⁊. ij. item ſi ſcōe litere nō faciāt mentionē de
re litigioſa plenarie. de do. ⁊ ꝯtu. ex literis. Itē ſi nomē dignitatis
3 nō exprimatꝰ. de reſcrip. ad aures. item † dignior perſona nō pōt p
lr̄as cõueniri ꝙ que noiatꝰ expreſſe in lr̄is. nec effrenata multitudo
ſ. nō vltra quatuor ner. ꝯ. maiora negotia vel beneficia ꝙ id de quo
fit mētio in literis expreſſis, nec apponi dꝫ maius negotiū. nec di
gnior pſona ppter hoc vt actor pōt tranſire ad maiora. qꝛ lr̄e impe
trate non valerēt, de reſcri. c. ſedes. item ſi due cõmiſſiones in eodē
negotio impetrate fuerint ⁊ in eadē die ad diuerſos iudices nō vꝫ.
de reſcri. ex tenore. niſi fiat forte ad cautelā. ar. ff. de bo. poſ. contra
tab. l. j. Si quis abſolutus nec faciat mentioneꝫ de aliquo articulo
expreſſe pro quo fuerat excõicatus de of. ordi. ex parte de ſen. excō.
pro cauſa. ⁊. c. officij. item ſi pro rebus que ſpectāt ad forū ſecularē
ſi fuerint impetrate a papa non valent. de fo. cõpe. lꝫ. cum multis
alijs. de conceſ. prebē. dilectus. itē ſi litere fuerint impetrate ab ex
cõmunicato. de proba. poſt cõceſſionē. vide. c. j. de reſcri. li. vj. nec vir
tute appellationis. Item tp̄s cõſiderandū date eſt de reſcrip. ex. te.
4 Et hic inuenies in nouatū in. c. dilectos. item ſi † qđ in primis lite
ris dictū ſit nec ſecūde habeant nec totā ſeriē rei cõtineāt primarū,
non valent. de offi. dele. c. ij. ff. de lega. iij. ſi quis. itē ſi abſolutionem
mandauerit fieri alijs ⁊ non facit mentionē expreſſam de ſufficiēti
cautione preſtanda ab abſoluendo ꝙ obediat eccleſiaſtico iudicio,
non vꝫ. de ſen. excō. ad hec. de conceſ. prebē. propoſuit. item ſi litere
cõtineāt diſpenſationē contra ſtatuta canonum ſanctorū. non va
lent. xx. q. j. contra ſtatuta.

Item ſi a monacho vel regulari canonico ipe
tranꝰ lr̄e ſine cõſenſu ſui ab
batis non valent niſi in cauſis eccleſie ſue propriis. de poſtu. ex par
te. C. de preci. impera. offer. l. vniuerſi. iteꝫ ſi nō facit mentionē de
primis expreſſam. de reſcrip. ceterū. Et hoc verū eſt niſi ab eadē par
te fuerint impetrate. de offi. deleg ſane. vel eſſent ꝯrie. c. ceteruꝫ. de
reſcri. item ſi litere ipetrate fuerint a clerico non tõſurato lꝫ poſtea
ſe tonſurauerit de reſcri. ex lr̄is. item ſi lr̄e abſolutionis ſint gñales
ſic ⁊ ſimpliciter aliqs ſit abſolutus nō faciēdo mentioneꝫ de cauſis
excõicationis. non valet. de of. or. ex parte. de ſen. excō. cū pro cau
ſa. itē cū laicus impetrat lr̄as ſuper rebus fo. ec. nō tangentibus de
fo. cõpe. lꝫ. item ſi nō ſit expreſſus articulus ſup quo cõuenitꝰ lr̄e nō
5 hñt vires quo ad articulū. de offi. dele. cū olim. item † ſi cõferuntur
laico decime. non valent lr̄e. vj. q. viij. ſi illo. §. ſi etiā predia. Item ſi
impetrate fuerint ſuper proprietate nō valent. ff. de acq. poſ. nihil
eſt. item ſi expreſſam non faciant mentioneꝫ de articulis deductis
in iudicio vel ex perſona tm̄ cū qua non vult expiri, non pñt extē
di ad alios articulos vel ad aliam perſonā. de offi. dele. cū olim. ⁊. c.
penul. ⁊ vlt. item ſi ſubſcripti deceſſerūt ⁊ nō ſunt ibi ſigilla autēti
ca, vel non ſunt publica manu cõfecta vel cõſcripte. de ſi. inſtru. c. ij.
de hac materia copioſe habetꝰ de reſcri. c. ſuper literis.

Summarium.

1 Exceptiones legales que ſint.
Teſtis et inſtr̄m ſunt duo genera probationum ſimilia.
2 Inſtrumēto de confeſſione quid obijci poſſit.
3 Inſtrumēto a non publico tabellione cõfecto obijci poteſt.
4 Grāmatica falſa viciat inſtrumentum.
Inſtrumentū vbicūqꝫ eſt ſuſpectuꝫ, probatio incūbit producenti,
alias punitur vt falſarius.

De legalibus exceptionibus.

Poſt canonum exceptiones paucas legales exce
ptiones ꝯ inſtr̄a duxim⁹ inſeren
1 das. † Pōt igitur in primo inſtr̄o obijci ꝙ deſit nomen imperato
ris, vel annus imp̄ij, vel cõſulis. vel pōtificis illius: aut ꝙ deſit mē
ſis, vel dies, vel indictio. cū oīa iſta ſint apponēda pñt dici illegiti
ma ſi non apponuntꝰ. in aut. de exhi. reis. §. ſcimus. Item ſi loc⁹ vbi
cõfectū eſt inſtr̄m ⁊ celebratus ꝯtus non ſit ibi ſcriptus. pōt hic ſi
lo inſtr̄o obijci. nā duo gña probationū ſilia ſunt teſtis ⁊ inſtr̄m. C.
de fide inſtrorū. l. in exercēdis. Qđ igitur requiritꝰ in teſtib⁹ ⁊ inſtru
mētis ſꝫ teſtes de loco referunt. ff. de accu. l. libellorū. C. de cõtrahē.
ſti. optimā. idem ius eſt ergo in inſtr̄o. itē locū hꝫ in oībus inſtr̄is et
reſcrip. cum aūt tenorē inſtr̄i vis reprobare vt aliqua poſſint obij
ci diſtingue. aut inſtr̄m eſt de obligatione. ⁊ tūc oīa preſumuntꝰ ſolē
niter acta. vt in aut. de fide inſtru. in ſi. ff. de ver. obli. l. ſciendum. et
inſtit. de fideiuſ. §. ſi. niſi quis probet ꝯrium qđ facere poteſt. ff. de
2 pac. iuriſgentium. §. ꝙ vero fere. Si vero inſtr̄m † de confeſſione
ſit tunc pōt obijci ꝯ tenorē eius ꝙ loquitꝰ indiſtincte ſic nō ſit cā cõ
feſſionis. ff. de proba. cum de indebito. §. vlti. ⁊ de do. ma. excep. l.
ij. item poteſt reprobari inſtr̄m ſi probet rē aliter fuiſſe geſtā ꝙ con
tinetꝰ in inſtr̄o qđ pōt fieri. vt. C. plus valere qđ agitꝰ per totū. ⁊. C.
de proba. l. cū precibus. itē reprobatꝰ inſtr̄m ſi probetꝰ tale quo pro
bato ſtare non pōt qđ in inſtr̄o cõtinetꝰ. C. de ꝯhen. ⁊ cō. ſti. l. op. in
ſi. Itē pōt obijci inſtr̄o quod ꝯtinet in ſe duo repugnantia vt nō
adhibeatꝰ fides. ff. de reg. iur. l. niſi aliter in reſcripto.

Item poteſt obijci inſtr̄o ꝙ non ſit autenticuꝫ ſed rei
exemplum. aut. de fide iſtrumē. §. ſi quis
in aliquo. Itē qđ non eſt numerus teſtiū adhibitus qui in pu
blico inſtr̄o dꝫ adhiberi. vt in aut. de fide inſtru. §. ſi oportet. Item
3 ſi non eſt a tabellione † publico confectum. vt ſi pro priuata pſona
habeatur cui non adhibetꝰ fides. vt. C. de proba. l. inſtr̄a. Itē qđ
a partibus non eſt ſubſcriptū ⁊ ſubnotatū quod tn̄ eſſe dꝫ. vt eo. ti.
l. cõtractus. Item pōt obijci inſtr̄o vt reddatur ſuſpectū ſi quā
do appareat vnde teſt. qui continetur in inſtr̄o contradicēs. vt. ff.
quēadmodū teſta. aperiā. l. j. in ſi. Iteꝫ obijcitur inſtr̄o vt habea
tur ſuſpectū ſi non appareat prima ſua forma ſi ſit in aliquo aboli
tum vel abraſum vel cancellatum. C. de edict. diui adri. tol. l. j. ⁊. ff.
de proba. l. ſi chyrographū. Itē ſi abſciſum. pro nullo habeatur.
vt. C. ibidem. Itē poteſt obijci literis pape vel quibuſcūqꝫ reſcri
ptis ꝙ per ſurreptionē veritatis vel etiā ſuggeſtionē falſitatis ſūt
impetrate. vt. C. ſi ꝯtra ius vel vti. pub. l. vlt. ſed expectabitꝰ ſecūda
iuſſio. vt in aut. de manda. princip. §. ſi quis autē. ⁊ in aut. vt nul.
iudi. §. hoc non. Item ſi ſecunde nō faciant mentionē de primis

4 vel ſi falſa † gramatica eſt ibi.vt de reſcrip.ad audientiam. Sed ſu
perſedeant prioribus per annū etiā ſi nō fecerint mentionē de illis
cōualeſcunt.vt de reſcrip.plerūq;. ¶ Itē ſciendū ꝙ vetuſtas ꝛ cor
roſio murium vel aliorū vermiū non obijcit inſtrō vel literis pape.
vt.ff.de poſ.bo.ſm ta.H.in glo.vlti. ¶ Itē aliud ſciendū ꝙ vbicū
ꝙ inſtrm ſuſpectū eſt incūbit probatio producēti.alioquin punit
vt falſarius.vt.C.de edē.qui accuſare.cū ciuiliter agitur de falſo.ſi
criminaliter incūbit probatio ei qui dicat.vt.C.ad.l.cor.de fal.l.ij.
ꝛ.C.de aboli.l.fallaciter.in fine.

Summarium.

1 Iudex ordinarius nō debet ſe intromittere de cā commiſſa a
papa pendente iudicio.
Caſus in quibus excipitur contra iudicem.
2 Iudex laicus non debet iudicare de rebus eccleſiaſticis.
Forum rei debet ſequi actor.
3 Iudex recuſatus debet cauſam alicui perſone idonee de conſenſu
partium delegare.
4 Iudex delegatus poſt annuū tempore late ſententie nō poteſt ab
ſoluere quem ligauit.
5 Iudex non poteſt cognoſcere de articulo non expreſſo.
Clericus non cōmenſalis poteſt eſſe aduocatus.

¶ De exceptionibus contra iudicem.

1 Excipitur ſi ſit ordinarius †nō dȝ ſe in
tromittere de
cā cōmiſſa a papa pendente iudicio.de pur.ca.cū dilectus. itē ſi ſit
legitime appellatum ad ſuperiorē de appel.ſignificauit.niſi appel
lationi renunciauerit tacite vel expreſſe.de offi.dele. grati. ¶ Itē
ſi ſit excōmunicatus.de re iudi.ad probandū. ¶ Item ſi ſit conſan
guineus aduerſarij vel fuerit aduocatus in eadē cā.de app.poſtre
mo. ¶ Itē ſi ſit laicus iudex ꝛ res ſit eccleſiaſtica vel de foro eccleſia
2 ſtico vel ſi reus ſit clericus.de iudi.quanto.ꝛ.c.at ſi clerici. ¶ † Itē
ſi ſit laicus non dȝ iudicare de rebꝰ eccleſiaſticis.de in.pa.qđ autē.
¶ Item ſi coram nō ſuo iudice cōfeſſus vel cōuentus fuerit nō no
cet.de iudi.at ſi clerici. ¶ Itē ſi nō ſit de eodē foro. vt puta ſi nō hȝ
domiciliū i territorio vel rōne officij vel delicti ꝯuenitur.nec ꝯſeſſus
eſt tacite vel expreſſe.q2 qs ſortit forū alicuius pro iſta.de fo.cōp.lȝ
nec ꝯuenitur ille rōne delicti nec rōne rei.ille eñ dȝ iudicare de re.
puta in cuius territorio eſt res.actor eñ dȝ ſequi forū rei.de fo.cō
3 pe.cum ſit. Item † ſi recuſatus ſit iudex dȝ cauſaȝ alicui perſone ido
nee de conſenſu partiū delegare.de appel.cum ſpeciali. Item ſi pſe
vel per aliū functus ſit offi.ſuo ſemel amplius non pōt cognoſcere
de offi.dele.in literis. Item ſi ad certū tp̄s ſit data iuriſditio niſi de
cōſenſu partiū prorogeł ꝛ hoc ante lapſum tēporis de offi. delega.
de cauſis. Item ſi fuerit archiep̄s non dȝ iudicare de cauſis ſuorū
ſuffraganeorum niſi per appellationem ad euȝ fuerit delata cā vel
deuoluta, vel a ſuo ſupiore hoc habeat.de offi.dele.cū nō ignores.
Item ſi proprium nomen iudicis fuerit
expreſſum eo
mortuo, ſucceſſor non pōt cognoſcere.de offi.leg. Item ſi manda
tor deceſſerit re integra niſi facta citatione non pōt cognoſcere.de
offi.dele.inſinuante. Itē ſi preſumatur ꝙ iudex fecerit ſniam aduo
4 luntatem alterius de eo q ͥ mit.in poſ.cū ſint.itē ſi ſit † delegatus
poſt annuū tp̄e late ſnie quē ligauit nō pōt abſoluere.de offi. dele.
querenti.item ſi ſit cōmenſalis aduerſarij vel ſit natus de terra ſua
vel ſit in diſtrictu vel poteſtate ſua vel ſi non audeat ad iudicem ac
cedere ſine periculo mortis lȝ habeat literas de cōducto.vt lit.non
conteſt.accedēs.item ſi ſuper priuilegijs pape cā vertał non poteſt
alius de cā illa cognoſcere. de iudi.cū cōueniſſet.item ſi altero iudi
ce conſule citatus fuerit reus non teneł rñdere.de offi.dele.prudē
dentiam.ꝛ.c.cum cām.itē ſi a iudice ſuper aliquo certo articulo ap
pellauerit ad papam poteſt ipſum habere ſuſpectum de appel.ad
hoc. Item ſi per literas vel per nuntium non excuſauit ſe intereſſe
non poſſe vel non velle.de offi.deleg.prudentiam.item ſi nō eſt ar
5 ticulus expreſſus.de reſcrip.paſtoralis.in fin.non † pōt cognoſcere
de illo articulo.de offi.deleg.cū olim.item ſi iudicē ſimilis cā cōtin
gat.iudex poteſt haberi ſuſpectus.de iudi.cām que.itē ſi ſit iudex
ſocius aduerſarij.de offi.iu.dele.inſinuāte.q2 ibi erat familiaris ad
uerſarij.item ſi aduocatus ſit clericus iudi.pōt recuſari ne partem
foueat eius cuius clericus procurator eſt.de appel.inſinuatū.item
clericus nō cōmēſalis pōt eſſe aduocatus. de offi.iu.c.i.itē ſi nō ſint
perſone ſecure in adeūdo iudicio eūdo vel redeūdo.ij.q.ix.horta
mur.vt lit.non cōteſt.accedēs.de appel.ex parte.item ſi ꝫ inſtitutam
iuriſdictionē velit differre.ff.de iur.om.iudi.l.ex territorio.

Summarium.

1 Aſſeſſor ſi grauauerit alteram partem poteſt ab eius grauami
ne appellari.

¶ De exceptionibus contra aſſeſſorem.

1 Si grauauerit †alteram partem.ſi mandati ſi.exce
dit poteſt appellari ab eiꝰ grauami
ne.de priuil.ex parte.que loquitur de iudicibus.itē ſi non habeat
perſonā ſtandi in iudicio.vt ſi ſit excōicatus vel interdictus vel ſu
ſpenſus vel ſuſpectus.vt dictum eſt de iudice.

Summarium.

1 Auditor ſi mandati fines excedit ſuſpectus eſt.

¶ De exceptionibus cōtra auditorem.

Si grauauerit †alterā partem ſi mandati ſi.exce
dit merito ſuſpectus eſt de offi.dele
ga.ſuper qōnum. Nota qđ in omnibus caſibus poteſt excipi cōtra
auditorē quos ſupra diximus nō tñ recuſari vȝ qui de cōſenſu par
tium admittitur, niſi in ſupradictis caſibus.

Summarium.

1 Citatus vltra duas dietas extra prouinciā, excipere poteſt.
2 Citatus non tenetur venire ad locum non tutum ſibi a partibus
aſſignatum.

¶ De exceptionibus contra locum.

1 Si vltra duas dietas †citetur extra prouin
ciaȝ poteſt excipere. de
2 reſcrip.nonnulli.ꝛ.c.ex parte. † item ſi non ſit tutum venire ad locū
aſſignatum partibus venire non tenetur.de appel.ex parte.item ſi
ſit locus imminutus nec ſit ibi iuris peritorum copia.vt.ꝫ.eo.titu.
ſtatutum.lib.vj.

Summarium.

1 Citatio facta die dñica vel diebus feſtiuis non valet.
Citatus ante reſtitutionem nō tenetur reſpondere.

¶ De exceptionibus contra citationem.

Si ſit dies feriata vel dominica
1 † vel feſtum ſolenne.non valet ſi ſiat citatio in diebus feſtiuis ſm
qđ nota.Hoſtien.de fer.conqueſtus.item ſi ſit contra rem ruſticaȝ
conuentus.ff.de fer.l.ſolet.item ſi dilationem vel tempus non ha
buerit.xx.dierum.iij.qđ.iij.§.offeratur.hoc tamen intelligas ho
die eſſe in arbitrio iudicis. de app.perſonas.ꝛ.c.ſeq.de hoc notał.
item ſi valitudine vel tempeſtate fuerit impeditus vel in flumine.
ff.ſi quis cau.l.non exigimus.§.ſi quis.item ſi vocatus fuerit ad
maius tribunal.ff.eodem titu.l.ſi quis ſeruum.item ſi ante reſti
tutionem fuerit citatus non tenetur reſpondere.de ord. cog. cum
dilectus.item ſi fuerit veſpere citatus non tenetur reſpondere. de
offi.deleg.conſuluit.item ſi prima citatio fuerit peremptoria.de di
la.dilecti ꝛc.

Summarium.

1 Excuſator ſi ſit ſimplex nuntius non valet.
Excuſator ſicut mittitur, ſic procurator mitti poteſt.

¶ De exceptionibus contra excuſatores.

Si ſit ſimplex nuntius non valet
1 † extra de priuile.ex parte.ſicut mittitur excuſator ſic poteſt mitti
procurator.de do.ꝛ contu.cū dilectus.ꝛ hoc intellige ſm ꝙ dicitur
de procu.querela.item ſi non expreſſit cauſam abſentie quē excu
ſat.de offi.deleg.ſi pro debilitate.

Summarium.

1 Actor periurus non poteſt habere rem quam petit, nec ipſaȝ
petere.
Excommunicatus non debet abſolui ſi non preſtat cautionem de
ſtando mandatis eccleſie.

Actor ſi non

2 Actor ſi non proſequutus fuerit appellationem ſuam intra terminum competentem, ſententia lata contra ipſum valet.
Monachi non debent audiri ſine conſenſu ſui abbatis.
3 Iudices ſi fuerit īpetrati de ꝯſenſu partiū, poſtea nō pñt recuſari.
Reus eger non tenetur venire.
4 Debitum fruſtra petit, qui id quod petit non impendit.
5 Mulier non debet manere indotata propter malitiam viri.

¶ De exceptionibus contra actorem.

1 **Si actor eſt periurus** † non pōt habere rez illam quam petit nec ipſam petere. de iureiur. querelā. Itē ſi perpetuo renūtiauit rei petitae de reſcri. ex parte. Item ſi retro actitata non fuerint in ſcriptis redacta. de proba. qm̄ cōtra. Item excōicatus. de offi. deleg. prudētiam. §. ſexta. ꝛ de excep. a nobis. Item ſi excōicatus nō preſtat cautionem ſtare mandatis eccleſie abſolui nō debet. de ſent. excom. qḋ in dubus. Itē ſi aliqs fuerit excōicatus ꝛ literas ſpāles ad aliquos iudices delegatos vel teſtes ſue abſolutionis non habuerit. de ſen. excom. ſicut nobis. Item ſi ſit abſolutus ꝛ nō ab eo a quo dꝫ abſolui. de offi. ordi. prudentiam. §. ſexta. Si pluribus cauſis fuerit excōmunicatus ꝛ ab oībus nō fuerit abſolutus de ſen. excom. cū pro cā. ꝛ. c. officiū. Item ſi ſit libertus vel ſeruus. de ſerui. nō ordi. de famul.
2 ff. de in ius voc. l. iij. Item † ſi non fuerit proſecutus appellationez ſuam infra terminū competentem valet ſnīa cōtra ipſuꝫ lata. extra de appel. romana. ꝛ. c. perſonas. Item ſi fuerit Abbas vel prior nō auditur ſine literis capituli. de tranſac. cōtingit. de reli. do. cum dilectus. de re iudi. cū ei. vbi dicit qḋ Monachi nō audiantur ſine cōſenſu ſui Abbatis. Item pactū vel trāſactio interuenerit ſpe ſimonie licet facta non fuerit. i. q. ij. ꝙ pio. Item ſi de re ſacra vel eccleſiaſtica fuerit tranſactio facta. de tranſac. ex literis. Item ſi non fuerit reſtitutum omne qḋ zelo bono expendit. de reſti. in integ. c. i. Item ſi iudex in propria cā. C. ne quis in ſua cauſa. l. i. Item ſi cauſa ſit criminalis ꝛ iuretur de calūnia. c. i. de iura. calū. Item ſi poſt acceptationem literarum reus trāſlata fuerit. ꝛ qui poſſidet malitioſe ſe abſentauerit. de alie. iud. mu. cau. fac. c. i. Item ſi fuerit patrocinatus alicui ſuper re quam petit ſibi ſit preiudicium. de tranſa. ex literis.
3 **Item ſi de conſenſu** † partiuꝫ iudices fuerint ipetrati nō poſſunt poſtea recuſari. de cā poſ. ꝛ propri. cum olim. Item ſi fuerit clericus ordinatus nō debet iurare de calūnia ſine cōſenſu ſui prelati. de iu. calū. c. i. Item ſi potuit cōtradicere ꝛ nō cōtradixit, poſt non auditur. extra qui ma. accu. poſ. cū in tua. de iurepatro. ex literis. Iteꝫ ſi potuerit excipere ꝛ non excepit. ſit ei preiudicium. de priui. qr de iurepa. ex literis. Item ſi excipiendo cōfeſſus fuit intentionē aduerſarij. de tranſac. preterea. Item ſi reus ſit eger non tenetur venire. de ꝑcur. querelam. v. q. iij. ſi egrotans. Item ſi non habuit. xx. dierum induciās. iij. q. iij. offeratur. Item ſi nō dat cautionē ſufficientē qḋ proſequatur litem. aut ſi nō potuit ſtatuat certā penam quā ſe paſſurum promittat. vt e o. ti. c. offerat. ſed hodie nō datur iſta cautio propter
4 contrariam conſuetudinem. Item † fruſtra petit debitum qui id quod petit nō impēdit. de vſur. michael. ſed diſtingue qr ſi reus ſtatim propoſita petitione actoris vult proponere petitionē ſuā nec differre vſqꝫ poſt lit. conteſtatā nec actor tenet primo rñdere ſuper petitione rei. ſic intelligitur de ord. cog. cū dilectus. Et intellige qḋ conuentio ꝛ reconuentio vna ſententia terminant. ꝛ incontinenti vna vertitur poſt aliam. Si autē reus differat proponere petitionē ſuam vſqꝫ poſt litem conteſtataꝫ, poſtea non auditur donec prima cauſa fuerit determinata. ꝛ ſic intelligit. C. de ſen. ꝛ interlo. om. iud. l. quintus. ꝛ in tali caſu debet fieri reconuentio coram eodem iudice Item ſi non per ſe proponit factum ſuū ſed per aduocatū non auditur. de iudi. paſtoralis. Item ſi nō fuerit requiſitus ante ingreſſum cauſe. de reſti. ſpo. cum veniſſent. ꝛ cap. ſeq. Item ſi de poſſeſſione ꝛ proprietate agitur iudex de vtroqꝫ cognoſcere debet. de cauſa
5 poſ. ꝛ proprie. c. vlti. Item † propter malitiam viri non debet mulier manere indotata. de pig. ex literis. immo creditoribus prefert de iure in dote ſua. Item actor non debet venire contra iuramentū ſuum. extra de iureiur. ſi quis.

Summarium.

1 ☞ Procurator ſi fuerit excommunicatus quando incepit procurare, excipi poteſt contra eum.
Exceptiones contra procuratorem que ſint.
2 Articulus conuentionis rei de qua agitur niſi contineatur in literis procurationum procurator conſtitui non poteſt.
Procurator ſi ſit canonicus regularis non debet audiri in cauſa ꝓpria ſine aſſenſu ſui maioris.

¶ De exceptionibus contra procuratorem.

1 **Si fuerit excommunicatus** † quando incepit procurare. de probatio. poſt ceſſionem. Item ſi ſit procurator Abbatis ſine capituli legitimis aſſertionibus non auditur. de tranſactioni. contingit. Item ſi non ſit legaliter miſſus. de procu. c. i. legaliter. intellige ſic quod debet habere literas de rata continentes nomen aduerſarij, nomen procuratoris, nomen domini contra quem ꝛ in qua cauſa, ꝛ nomen iudicis coram quo litigat ratum habere dominum quicquid cū eo actū fuerit. ff. de procu. vbi expreſſe hec inter-
2 ponuntur. Item niſi contineat in literis procurationum † articulus conuentionis rei de qua agitur non pōt conſtitui procurator per eas. de offi. delega. cū olim. Item ſi ſit canonicus regularis ſine aſſenſu maioris ſui audiri non debet in cauſa propria. de poſtu. ex parte. Item ſi ſit procurator in cauſa criminali. de procu. tue. quod non poteſt eſſe. de accu. veniens. Item ſi non habeat mandatuꝫ de rato. de offi. deleg. coram. Item ſi non probauerit ſe innocenteꝫ de obiectis criminibus. C. de procu. reum criminis.

Summarium.

1 ☞ Aduocatus ſi ſit monachus vel canonicus regularis, contra eum excipitur.
Aduocatus ſi ſit clericus cuiuſcunqꝫ ordinis non auditur in foro ſeculari.

¶ De exceptionibus contra aduocatos.

1 **Si ſit monachus** † vel canonicus regularis de poſtu. ex parte. niſi in cauſis ꝓpriis ꝛ conſenſu capituli ꝛ abbatis. vt ibi. Item ſi ſit clericus cuiuſcunqꝫ ordinis non auditur in foro ſeculari. de poſtu. c. i. niſi cā propria vel pro miſerabili perſona. Item ſi ſit infamis quacunqꝫ infamia iuris vel facti. vt inſti. de excep. §. vltimo.

Summarium.

1 ☞ Libellus ſi ſit obſcurus. exceptio ſit contra eum.
Caſus in quibus excipitur contra libellum.

¶ De exceptionibus contra libellum.

1 **Si ſit obſcurus** † quia pro eo nihil reputatur dicere. ff. de interro. actio. l. de etate. §. ſi quis. vbi dicitur quod nihil intereſt. aut neget aut taceat qui interrogatus obſcure reſpondeat aut incertum relinquat litigatorem. ad idem. ff. de confeſſio. l. certum. Item ſi articulus ſuper quo conuenitur non exprimatur non tenetur reſpondere de offi. deleg. cum olim. Item ſi non contineatur in libello perſona iudicis nomen actoris ꝛ id quod petitur. ij. q. viij. libellorum. Item ſi procurator vel ſyndicus petit rem eccleſie. vt. C. de epiſco. ꝛ cler. aut. ſed hodie. ꝛ ibi nomine ſuo non poteſt petere cum habeat poteſtatem, auctoritatem ꝛ vtilitatem non directam. indecens enī eſt quod qui nō poteſt dicere poſſet deducere in iudicium. ff. de iu. deli. ait pretor.

Summarium.

1 ☞ Teſtis ſi ſit excommunicatus, contra tum poteſt excipi.
Exceptiones plures contra teſtes.
2 Crimen ſi obijcitur teſti non admittitur quouſqꝫ probauerit ſe innocentem.
Productioni teſtium ſi fuit renuntiatum, non debent amplius ꝓduci niſi ſuper nouis articulis.
3 Teſtimonium quando fuerit publicatum, valet reprobatio teſtiū.
Mendacium ſi quis de ſuo addit, totam ſeriem rei decolorat.

¶ De exceptionibus contra teſtes.

1 **Si teſtis ſit excōmunicatus** † de teſtib. veniens. ſi non fuit preſens ꝛ vocatus teſtificatur ſe vidiſſe. ix. qō. iij. §. de his. de ſponſali. ex parte. Item ſi actor ꝛ conſiliator in eadem cauſa. de teſti. inſuper. Item ſi non fuerit preſens quando teſtes iurarunt contra quem fertur teſtimonium. Item ſi ſit laicus contra clericum in cauſa criminali de teſti. de cetero. Item ſi ſit ſolus teſtis de teſtib. licet. Item ſi ſit eodem crimine infectus. de teſtibus. perſonas et cap. veniens. Item ſi ſit periurus. de teſti. ſicut nobis. Itē ſi non probare vite et bone conuerſationis ꝛ fidelis. Item ſi non variauerit teſtimonium quod prius dixit. Item ſi ſibi inuicem contradicunt. aut ſi ſint ſeculares contra clericum. de elec. bone. de probationi. licet. Item ſi poſt publicatas atteſtationes depoſuerunt. de
2 teſti. capi. cum veniſſet. Item † ſi teſti crimen obijcitur non admittitur quouſqꝫ probauerit ſe innocentem. de teſti. fraternitatis. et. c. teſtimoniū. fallit tamē in crimine leſe maieſtatis, ſimonie ꝛ hereſis.

Item ſi ſit criminoſus vel leuis opinionis. de proba. licet. item ſi in quarta productione nihil ſit ſolenniter adhibitum niſi fieret contra ius de teſti. in cauſis. Item ſi fuit renunciatũ productioni teſtium non debẽt amplius produci niſi ſuper nouis articulis. de teſtibus. fraternitatis. ꝛ c. tanq̃. ꝛ c. cum veniſſet. ꝛ c. ex tenore. etiã ſi iterum iuret. de teſti. fraternitatis. ꝛ c. intimauit. item quando teſtimoniũ
3 † fuerit publicatum vz reprobatio teſtium. de teſti. ex parte. item ſi ſit infamis ſuſpectus vel aliqua macula manifeſta reſperſus. vel ſi opponitur crimen de quo cõfeſſus vel cõuictus eſt de excep. denicꝫ de preſump. dudum. de offi. deleg. prudentiam. §. ſexta. Et ſi ſit precio conductus, vel non ſit idoneus, vel mutus, de teſti. placuit. itẽ ſi ſit de familia illius qui produxit. de teſti. in literis. item ſi aliquis de ſuo addit mendacium totam ſeriem rei decolorat. iij. queſtio. ix. puta. et. c. ſimplex.

Summarium.

1 Exceptiones contra diffinitiuam ſententiam.
Sententia diffinitiua ſi ſit lata ab eo qui non habuit iuriſditionẽ contra eam excipitur.
2 Sententia diffinitiua lata ſi ſit a iudice nõ ſedenti pro tribunali in loco conſueto vbi ius ſolet reddi non valet.

De exceptionibus contra diffinitiuam ſententiam.

1 Si ſit lata † ab eo qui non habuit iuriſditionem. de conſuetudi. ad noſtram. Item ſi nõ ſit lata in ſcriptis. iij. q. i. in primis. Item ſi ſit lata non premiſſo ordine iuris. ij. queſtio. vj. § diffinitiua. C. de ſenten. ꝛ interlo. omnium iudi. Item ſi ſit lata contra ius. de re iudi. c. i. Item ſi ſit lata partibus non preſentibus. iij. queſtio. ix. caueant. Item ſi ſit lata die feriata. de feri. conqueſtus. item ſi ſint plures iudices ꝛ vnus ſententiauit et alter non. l. diſt. qui diffinitiuam. Item ſi ſententia non continet abſolutionem vel condemnationem. C. de ſenten. ꝛ interlocu. omniũ iud.
2 l. preſes. ij. queſtio. vij. diffinitum. Item † ſi ſit lata a iudice non ſedenti pro tribunali in loco conſueto vbi ſolet ius reddi. ij. queſtio. i. in primis. item ſi iudex in fine prolationis non exprimit petitionem actoris ꝛ obligationem ratione rei ꝛ eius exceptiones. Debet enim hec omnia ꝛ quicquid petitum vel obligatum fuerit ſub breniloquio proferre. Item ſi iudex ſit excommunicatus. de re iud. ad probandum. Item iudex ſi ſententiam dicat ꝛ per alium legat. C. de ſenten. ex periculo reci. l. ij. ꝛc.

Finis Tractatus exceptionum Do. Innocen. quarti.

Tractatus perneceſſarius

Preſcriptionum, editus a famatiſſimo Legum doctore D. Dyno de Mugilo, feliciter incipit.

Summarium.

1 ¶ Preſcriptiones ſummarie, dilucide ac diſtincte comprehendi poſſunt que ſparſim ſunt poſite in corpore iuris.
2 Iudex eo die quo ſententiam tulit poterit ſupplere ſi qd erratū eſt.
3 Iumentum ornatū qui vendidit, ſi emptor non petit ornatū ante biduum, poſtea non habebit.
4 Aduocato licet intra triduum ſuum errorem corrigere.
Error aduocati litigatoribus obeſſe non poteſt.
5 Promittens hominē ſiſtere in iudicio certo die, ſi poſt quinq; dies velit exhibere non poteſt.
6 Conueniendus non eſt quis ex perſona defuncti ante nouem dies ab obitu connumerandos.
7 Reus ſi fuerit condemnatus, qꝛ erat abſens, habet ſpatium decem dierum ad appellandum tempore ſententie.
8 Teſtes pducti de alia pvincia p' qd tps debeāt ſtare vbi ſunt pducti.
9 Libello oblato ei qui ad iudicium vocandus eſt ſpatium datur .xx. dierum, in quibus deliberet an cedat vel contendat.
10 Preſcriptio .xxx. dierum que ſit.
11 Datus in tutorem alicuius pupilli vel curatorem alicuius adulti intra quod tempus poſſit ſe excuſare.
12 Preſcriptio duorum menſium qualis.
13 Maritus adulterium vxoris poteſt accuſare intra .lx. dies a die cōmiſſi adulterij.
14 Preſcriptio centum dierum cui competat.
15 Trium menſium preſcriptio multis competit.
16 Maritus qui confeſſus fuit ſe recepiſſe dotem quā in veritate non recepit qua preſcriptione iuuetur.
17 Preſcriptio quatuor menſium quibus pertineat.
18 Preſcriptio quinq; menſium eſt qū in eadem prouincia teſtes vel inſtrumenta producuntur.
19 Effectus preſcriptionis ſex menſium.
20 Teſtes cum producuntur de vltramarinis partibus iuuantur preſcriptione .ix. menſium.
21 Deſcendentes poſt annum non admittuntur ad petendū bo. poſ.
Preſcriptio vnius anni latiſſima.
22 Creditor qui rapuit res obligatas qua iuuetur preſcriptione.
23 Officiales ſuſpecti cū officiū non recte adminiſtrant remouentur.
24 Duorum annorum preſcriptio datur debitori neganti ſibi pecuniam mutuatam.
25 Trium annorum preſcriptio quibus adaptetur.
26 Quatuor annorum preſcriptio quotuplex.
27 Quinquennalis preſcriptio qualis.
Agere volens poſt quinquennium repellitur.
28 Pupillus inſtitutus heres habet preſcriptionem ſeptennalem.
29 Alimenta ſimpliciter relicta vt preſtent quā preſcriptionē requirāt.
30 Decennalis preſcriptio in quibus conſiſtat.
31 Preſcriptio .xij. annorum quibus referatur.
32 Decurionibus datur preſcriptio .xiij. annorum.
33 Maſculo teſtari volenti ſi ſua intereſt qualis preſcriptio detur.
34 Poſtulare vt quis poſſit quam requirat preſcriptionem.
35 Poſtulare et adoptare vt quis poſſit requirit preſcriptio .xvij. anñ.
36 Arrogator quam preſcriptionem deſideret.
37 Maſculus qui veniam etatis impetrauit ad vendendum, preſcriptionem .xx. annorum habeat.
38 Legitima etas quot annos requirat.
39 Preſcriptio .xxx. annorum quos concernat.
40 Quadraginta annorum preſcriptio in quibus habeat locum.
41 Diaconiſſa obtinet preſcriptionem quinquaginta annorum.
42 Arrogatus per principem qua preſcriptione tueatur.
43 Preſcriptio .lxx. annorum quos excuſet.
44 Centenaria preſcriptio cui competat.
45 Feuda perpetuam preſcriptionem retinent.

¶ Preſcriptio .xx. horarum.

1 Notabiliter † collige qd preſcriptiones que ſparſim ſunt poſite in corpore iuris ſummarie et dilucide ac diſtincte poſſunt comprehendi. Notandum in primis eſt preſcriptio horarum .xx. ſcilicet de viro qui debet detinere adulterū deprehenſum cum vxore. vt. ff. de adulte. lege capite.

¶ Preſcriptio vnius diei.

Preſcriptio eſt vnius diei qui viua voce noluit appellare diſſoluta figura iudicij ſi nō illico appellauit non poſtea audiē ſine libello. vt. C. de ap. l. litigatorib⁹. vbi talis caſus: ſcʒ lata ſnia vnus ex litigatoribus vult appellare. ſi appellat ſtatim vʒ tunc et ſine libello. ſi ex interuallo tunc nō vʒ et⁹ appellatio niſi detur in ſcriptis. vt. d. l.
2 Eſt et alia ſcʒ iudicis † qui ſniaʒ tulit, qui eo die quo diffiniuit poterit ſupplere ſi qd erratum eſt. vt ecce debebat abſoluere condēnauit vel condēnare debebat aduerſarium meum in centū et duobus aſſibus et cōdemnauit in centū tantum vel quia debebat abſoluere condemnauit vel econtra vt. ff. de re iudi. l. Paulus.

¶ Preſcriptio duorum dierum.

3 Preſcriptio duorum dierū eſt que obſiſtiē ei qui † ornatum iumentū vendidit vbi ſi non ante biduum emptor ornatum petit poſtea nō habebit. vt. ff. de edi. edi. l. ediles. §. videndum vt ecce habebā vnū equum vel iumentū et volebam eum vendere ita qd ipſum ornaui vltra ꝙ fuerit cōſuetū. licitum eſt emptori infra duos dies opponere exceptionem.

¶ Preſcriptio .iij. dierum.

4 Preſcriptio † eſt .iij. dierum vt in aduocato. cui lʒ infra triduum corrigere errorē ſuum. vt. C. de erro. aduo. l. vlti. vbi dicit qd error aduocati litigatorib⁹ obeſſe nō pōt. vt aduocatus debebat pponere vnā actionē et proponit aliaʒ, tunc licet aduocato infra triduum corrigere errorē ſuum. vt. d. l. Itē recuſanti iudicē vt ſuſpectū. vt. l. vlt. C. de iud. Item legenti fructus proprij arboris in agro alieno, vt. ff. de glan. le. l. j.

¶ Preſcriptio .v. dierum.

5 Preſcriptio eſt .v. dierum ſcʒ illius qui † promiſit hominē ſiſtere i iudicio certo die, et poſt dies quinq; velit exhibere non pōt. vt. ff. ſi qs cau. l. ſi poſt tres.

¶ Preſcriptio nouem dierum.

6 Preſcriptio eſt .ix. dierum vt non cōueniatur † qs ex perſona defuncti ante nouem dies poſt mortem dies cōnumerandos. vt. C. de ſepul. viola. l. cū ſit iniuſtū in auē. ſʒ ibi poſita. vbi dr ſʒ nec añ nouē dies ab obitu cōnumerādos.

¶ Preſcriptio decem dierum.

7 Preſcriptio eſt decem dierum. C. de ap. auē. hodie. vbi dicitur in glo. ipſius qd † ſi reus fuerit cōdemnatus a tpe ſnie. vt qꝛ erat abſens hʒ ſpatiū decē dierum ad appellandū. et hoc intellige vbi procurator fuit pñs, vel nō ſoluendo, vel cauſa iſtius cōdemnati ſunt probabilis. vt in preal leg. auē. in gl. et. C. de iudi. l. properandū. et. C. de fru. et lit. expen. l. iiij. et. C. quomodo et quādo iud. l. ab eo. et hoc ſi non fuit defenſus a procuratore et non appellauit procurā. Modo querit an audiaē dñs ad appellandum. et dic qd non. C. de procu. l. qꝛ abſente. et. C. de iudi. l. properandum. §. ſi. et dic vt ibi. et idem eſt in ſnia arbitri vt. C. de arbi. l. peñ. §. ſinaūt. in glo. Eſt et alia vt. ff. de edil. edi. l. qd ſi nolit. §. ſi quid. vbi talis ponitur caſus. ego emi a te vnam rem iſto pacto quod ſi mihi diſplicuerit ſit inempta. quam tunc debeo ei reddere infra deceʒ dies ſi res non placuerit mihi. alias non audiar elapſis .x. diebus vt dicta l. quod ſi nolit.

¶ Preſcriptio .xv. dierum.

8 Eſt et preſcriptio alia .xv. dierum vt. C. de teſti. l. ſi quando. vbi dicitur qd † teſtes producti de alia prouincia ciuitate vel loco cogunē ibideʒ ſtare vbi ſunt producti per .xv. dies infra quos iurati debēt deponere et fideiuſſores dare de non recedendo et ſi dare non poterint eorum committatur iuramento et hoc expenſis producentis. ſed vltra illos .xv. dies ſpectare non coguntur adeo quod ſiue iurauerint et depoſuerint infra illos .xv. dies ſiue non vlterius non coguntur. vt. d. l.

¶ Preſcriptio .xx. dierum.

Eſt alia preſcriptio .xx. dierum vt. C. de litis cōteſta. auē. offeratur. de eo q
9 vult litem conteſtare. vbi dicitur quod † oblato libello ei qui ad iudicium vocandus eſt datur ſpatiū .xx. dierū in quibus deliberet an

cedat vel cõtendat. vt in preal. leg. aut. vbi dicit̃ ex inde prebitis ſportulis ꝛc. Dy. Eſt ꝛ alia vt. C. de ſen. ꝛ interlo. om. iud. l. cum papinianus in auſ. ibi poſita. vbi dicit̃ qꝺ ſi cõuentus corã iudice dele. habet ipſum ſuſpectũ põt ipſum accuſare infra. xx. dies. diebus. xx. elapſis nõ audit̃. vt predicta auſ. Eſt ꝛ alia que datur iudici q depoſito offi. deſinit de cã coram eo ſnborta terminãda ſiue criminalis fuerit ſiue ciuilis vt. C. vt oẽs iudices tam ciui. ꝙ mili. l. j. Dy.

Preſcriptio. xxx. dierum.

Eſt preſcriptio xxx. dierum. vt. C. de nõ nu. pecu. l. in cõtractibus. §. ſuper certis. vbi
30 dicitur † qꝺ ſi creditor fuerit cõfeſſus ſibi ſolutũ eſſe ꝙ non erat vel reddidit inſtrumentũ ꝙ tũc cõtra debitorẽ cõpetit excep. xxx. dierũ ꝛ elapſis. xxx. diebus tũc agere nõ poterit. Eſt ꝛ alia qꝺ vectigal non ſoluit. vt. ff. de pu. l. imperatores. ꝛ l. interdũ. ꝛ. §. ſi ſup. Dy. Eſt ꝛ alia preſcriptio. q viſus eſt vti vt. ff. de itine. actuq̃ pri. l. j. §. hoc aũt. Eſt ꝛ alia preſcriptio: ſcʒ illius q vult ſeruire cõtra naturã in ſuis condẽnatis. vt. C. de pe. l. ſi vindicari. Eſt ꝛ alia de eo qui debet ſuũ inuentarium inchoare poſtꝙ nouit apertura. vt. C. de iure deli. l. ſcimus. §. ſin aũt primo. vbi dicit̃ ꝙ ſi ſi qs de iure hereditatis defuncti dubitat an debeat adire necne. nõ eſt neceſſe deliberare. ſʒ tantummõ facere inuẽtariũ ꝛ hereditatẽ adire. qꝛ recepto inuẽtario ꝛ adita hereditate incipit currere dictũ tẽpus. vt in preal. leg. l. Dy. Eſt ꝛ alia ꝗ incipit currere dãnum paſſo ex certo capite. l. aq. vt. ff. ad l. aquil. ꝛ iſtit. eo. §. illud. vbi dicitur qꝺ ſi aliqs interfecit ſeruũ qꝺ infra. xxx. dies nõ ſolũ poſſum exigere ab eo pretiũ ſerui ſʒ ẽt id quo damnificatus ſum, vt qꝛ ſeruus meus erat inſtitutus heres ꝛ ipſe nõ poterat adire ſine iuſſu meo ita qꝺ fuit interfectus anteꝙ adeat. ego cõtra interfectorem agere poſſum. nõ ſolũ ad ſerui eſtimationẽ ſʒ ẽt ad eſtimationem hereditatis. vt in. d. l. Dy. Eſt ꝛ alia. vt. ff. de accuſ. l. ij. §. ſi. vbi dicit̃ ꝙ ſi quis accuſauerit ꝛ accuſator mortuus fuerit vel impeditus agere qꝺ tunc reus põt agere cõtra eum vel eius heredes ad integram ſatiſfactionẽ. Eſt ꝛ alia vt auſ. de intro. ꝛ exhi. re. §. j. ꝗ datur ei qui reducendus eſt ad cõponẽdum res ſuas ꝛ ad componẽdum meſtos petuntes coram iudice loci vel coram magiſtratibus.

Preſcriptio. l. dierum.

Eſt ꝛ alia preſcriptio l. dierum vt inſti. de excu. tuto. §. qui. vbi dicit̃
31 qꝺ † ſi quis datur in tutorem alicuius pupilli vel curatorem alicuius adulti ꝛ velit ſe excuſare nõ refert ſi nõ appellat ſtatim cũ poſſit ſe excuſare ſpatio. l. dierum. vt. d. §. Dy. Eſt ꝛ alia ꝙ iudex depoſitus ab officio ſuo debet in eadẽ prouincia vel ciuitate cõmorari. l. dieb⁹ vt. C. vt omnes tam ciui. ꝙ mi. l. j.

Preſcriptio duorum menſium.

Eſt et alia preſcriptio duorum menſiũ. vt. C. de li. cõteſta. aut. libel.
32 † vbi actor. ſ. duos mẽſes cauſe lit. cõte. ſtare dʒ alioquin expẽſas in duplũ cogitur reſtituere cõuento. ſʒ hoc hodie de cõſuetudine nõ ſeruetur. de iure tñ eſt ita. Eſt ꝛ alia preſcriptio. vt. C. de adul. l. ſin. ꝗ datur ad ſeruos torquẽdos poſt miſſionẽ repudij. Eſt ꝛ alia vt. C. de iu. deli. l. ſancimus. §. ſin aũt. vbi dicit̃ qꝺ incepto inuẽtario dʒ terminari. ſ. duos mẽſes vt in predic. §. Eſt ꝛ alia de debitore fiſci qui vult dila. impetrare i minoribus ſummis cauſis. vt. ff. de iure fiſci. l. delator. §. in fiſcalibus. que cauſe dicant̃ minores diſtinguit̃. vt. C. de defen. ci. l. j. vbi dicit̃ ꝙ minor cã eſt legis. Eſt ꝛ alia fiſco opponenti cõpenſationẽ. vt. ff. de iu. fiſ. l. aufert. §. cõpenſationẽ. vbi dicit̃ qꝺ ſi quis velit fiſco cõpenſa. opponere dʒ dicere ſibi debere. ſ. duos menſes. Nam duobus mẽſibus elapſis nõ audit̃. vt. d. l. itẽ iudici cognoſcenti de cã ciuili. vt in aut. vt clerici apud proprios epiſcopos con ue. §. ſi tñ. de decurionibus col. vj. Itẽ viris religioſis vel clericis perſonatus habentibus ꝓ phyſicã vel leges audictib⁹ vt extra ne cle. vel mo. c. nõ magnopere. ꝛ eo. ti. c. ſuper ſpecula. Eſt ꝛ alia ſi ancilla vendita fuerit ꝛ manumittat̃ ſi tñ preſens fuit vt. ff. de his q ſine ma. ad li. perue. l. ſi. §. ſed cõtra. Eſt ꝛ alia de eo qui fideiuſſit ſine ſcriptura ſui ad tẽpus in cauſis priuatis ſeu publicis. Eſt ꝛ alia de emphyteuta vt poſſet vẽdere poſſeſſionẽ prius denũtiatione a dño facta. extra de iure emphy. c. potuit. ꝛ. C. de iure emphy. l. vlti. §. ſin aũt. vbi dicit̃ qꝺ ſi aliqꝺ inſtrumentũ inter dñʒ ꝛ emphyteutam interuenit tunc id qꝺ i dicto inſtrũ ꝯtinet̃ ſeruari dʒ. ſi nã ſit nullũ pactũ fuerit, ſubaudi de alienãdo vel vẽdendo. ꝛ tunc primo ꝛ principaliter dʒ dño ſuo denũtiare ꝛ expectare ipſum per duos mẽſes. duobus mẽſibus elapſis poterit vẽdere melioratiõs cu ſuas cuicũꝙ. vt. d. l. Eſt ꝛ alia vt cũ actor promiſit ſe exhibere in iudicio tẽpe nõ adiecto, elapſis duobus mẽſibus talis fideiuſſor vlterius nõ tenetur. ꝛ eſt rõ: qꝛ actor vĩ a lite diſcedere velle cũ promittit litem ſe cõteſtaturũ. ſ. duos menſes a die dati libelli ꝛ nõ fecit. vt. C. de iu. deli. l. ſcimus. §. igitur.

Preſcriptio. lx. dierum.

33 Eſt et alia lx. dierum vt. C. ad l. iul. de adul. l. iure mariti vbi dicit̃ qꝺ ſi maritus vult accuſare adulterium vxo. qꝺ ſi ipſe accuſat. ſ. lx. dies bñ põt ꝛ cõputat̃ a die cõmiſſi adulterij. vt ibi dicit̃. Item nõ cogit̃ ſe ſubſcribere ad penã talionis nec punit̃ vt calũniator ſi nõ probauerit infra dictos. lx. dies. vt. ff. eo. l. q̃uis indubitati. ꝛ l. ſi is cui. Eſt ꝛ alia que datur noĩe ornamentorum nõ preſtitorũ redhibendũ vt. ff. de edil. edi. §. fina. Eſt ꝛ alia vt. C. de lit. cõteſt. l. j. ꝛ aut. libellũ. vbi dicit̃ ꝙ ſi actor porrecto libello cõteſtatus nõ fuit litẽ coram iudice ꝙ elapſis duobus menſibus nõ audietur. vt ibi de hoc. Eſt ꝛ alia. vt. C. de epiſ. ꝛ cle. aut. clericus. et l. oẽs qui. §. l hoc aũt. vbi dicit̃ ꝙ ſi iudex iudicauerit in ciuili quod ſibi cõpetit preſcriptio infra duos mẽſes. vt in predictis. Eſt ꝛ alia vt. C. de ſi. inſtru. l. ſancimus. ꝗ obĳcit̃ ei qui promiſit pñtare perſonam alterius ſine ſcriptis ſed tantũ nudis verbis. vt in. d. l. Eſt ꝛ alia vt cũ qs ſic emit rẽ vt ſi diſplicuerit ſit inempta. tũc ſeruandũ eſt tẽpus de quo ẽ actũ. ſi vero nĩl de tẽpe actũ eſt lex ſtatuit ſpatium. lx. dierũ intra quos dʒ emptori rem reſtituere. ꝛ pretium habere. vltra nõ auditur niſi cũ cauſe cognitione. verſat̃ aũt cauſe cognitio. vt ſi iudex qꝺ aliqua iuſta cã emptor fuerit ĩpeditus decerneret vt nõ reſtitueret ſi res ſibi diſplicebat nec etiã vltra illud tẽpus auditur emptor vt dictis iuribus. l. qꝺ ſi nolit. ff. de edi. edic.

Preſcriptio centum dierum.

Preſcriptio eſt centum dierum vt. C. qui admitti ad bo. poſ. poſſunt. l. j. ꝛ inſti. de bo. poſ. §. li
14 beris vbiq̃. vbi dicit̃ qꝺ † ſi aliquis putat ſibi cõpetere boñ. poſ. iure cõſanguinitatis qꝺ a die mortis defuncti hʒ ſpatium cẽtum dierũ quibus elapſis non auditur poſtea. vt ibi Dy.

Preſcriptio trium menſium.

15 Preſcriptio eſt trium mẽſium vt † qñ heres dicebat ſe repudiaturũ neceſſe expectabatur per ſpacium trium menſium. C. de iu. deli. l. ſcimus. §. cũ igit̃. Eſt ꝛ alia preſcriptio que obĳcit̃ ei qui nõ pro herede habet̃ vt. C. de iur. deli. l. ſi. Eſt ꝛ alia ad inuentariũ faciendũ. Primo dantur. xxx. dies ad incipiendum q currunt ſibi a tẽpe quo ſciuit ſibi hereditatẽ delatã ex teſtamento vel ab inteſt. poſtea dantur. lx. dies ad complendũ. ꝛ ſic in vniuerſo ſunt tres mẽſes. ꝛ hoc ſi oĩa bona ſunt in eodẽ loco. Si vero abſint ab eo loco hʒ heres ſpatiũ anni ad inuentariũ faciendũ et cõplendũ. vt. d. l. ſcimus. C. de iur. deli. Eſt ꝛ alia vt de decurionum
16 origine diſputatur. vt. C. de decu. l. gñali. Alia eſt que cõpetit † marito qñ cõfeſſus fuit ſe recepiſſe dotem quã in veritate non recepit. vt in aut. de tẽpe non ſo. do. l. pe. §. ergo in ſi. ꝛ aut. qꝺ locũ. C. de coll. Eſt ꝛ alia vt in aut. cũ de app. cogno. §. iñ. Eſt ꝛ alia ſi obĳcitur qñ vnus ex litigatoribus renũtiat teſtibus ſeu teſtamẽto. ꝛ alleg. in. d. nu. Eſt ꝛ alia ſi nouum opus fuerit nuntiatũ ꝛ reum ſatiſdare non eſt actum. vt. C. de no. ope nun. l. j. ꝛ. C. de edi. pri. l. vlt. Alia eſt que cõpetit creditori hereditario ꝯ heredẽ. vt. C. de iur. deli. l. ſi. Alia eſt de eo qui nõ dʒ morari in ſua prouincia. vt. C. de aſſer. l. iñ. Alia eſt de eo qui dilationẽ petit neq̃ teſtes neq̃ inſtrumenta produxit. vt C. de dila. l. j. Dy. Alia eſt cũ matrimoniũ durauit plus duobus annis ꝛ minus decennio. qꝛ dant̃ tres menſes ꝛ vlterius non auditur. Alia eſt que datur parti que vult cõcludere in cã. vt. C. de iu. auſ. in bennis. ꝛ in aut. vt cum de ap. cogno.

Preſcriptio. iiij. menſium.

17 Eſt ꝛ preſcriptio † quatuor menſium vt poſt latã ſententiã iudi. vſure currãt. vt. C. de vſu. rei iudi. l. ſi. Alia eſt que datur ſocio qui impedit interfectionem ſi potius noluit conſerre. vt. C. de ediſi. priui. l. ſi vt proponis et ff. pro ſocio. l. ſi fratres. §. idem reſpondit. Alia eſt que datur cõtra tutorem vel curatorem qui cauſam reſtitutionis non peregerit. vt ff. de excu. tut. l. qui bona gratia. Dy.

Preſcriptio. v. menſium.

18 Alia eſt preſcriptio quinq̃ † menſium quando in eadẽ prouincia teſtes vel inſtrumenta producuntur. Alia eſt preſcriptio quinq̃ menſium de eo qui potest redimere ab emptore. vt. ff. de redhi. l. ſciendum. §. ſi.

Preſcriptio. vj. menſium.

19 Eſt preſcriptio. vj. menſiũ ſ. in redhibitoria. vt. C. de edi. edic. l. ſi. Alia eſt. ſ. de eo cui ab herede ſcripto manẽte in eadẽ prouincia querela inoffi. teſt. pparat vt. C. de

vt. C. de inoffi. teſta. l. penul. in fi. alleg. §. ſancimus vbi expeditum eſt. Eſt ⁊ alia qui impetrauit dilationē. vt de dila. l. j. Eſt ⁊ alia de eo qui manumiſit ancillā. vt inſti. qui ⁊ ex quibus cau. ma. §. iuſte. niſi fuerit iuſta cauſa impediens vt. C. de malo. Eſt ⁊ alia de eo qui vult redimere mancipiū. vt. ff. de edi. edi. l. ſciendū. Eſt ⁊ alia que cōpetit pro relic. ſub cōdi. vt. C. vti poſ. l. j. Eſt ⁊ alia in benefcijs cōcedendis. vt extra de cōceſ. preben. c. nulla. Eſt ⁊ alia que datur contra accuſatorem mulieris de adulterio qui per lapſum ſex menſium remouet ab actione ⁊ computantur iſti ſex menſes vtiles a die diuortij vt. ff. ad turpil. l. j. §. accuſationem. Dy.

Preſcriptio. ix. menſium.

20 **Eſt et** alia preſcriptio. ix. menſium ſcz cū † de vltra marinis partibus teſtes producunt. vt. C. de dilat. l. j. Eſt ⁊ alia qñ aliquis poſt dilationē repetit dilationē vt. C. de iure deli. l. ſi.

Preſcriptio. x. menſium.

Preſcriptio eſt. x. menſium vt in auf. vt liti. ſu. ⁊ Dy.

Preſcriptio vnius anni.

21 **Preſcriptio** eſt vnius anni qua † admittunt deſcendētes ad petendum bo. poſ. ⁊ nō vltra. Eſt ⁊ alia in q̄to mino. ff. de edil. edic. l. ſciendum. §. fi. C. eod. l. ij. in quibus dicitur qđ red hibitoria ⁊ q̄to minoris diſtulit emptor cōquerens de morbo vel vitio vltérius nō audit. Eſt ⁊ alia preſcriptio de ſeruo qui cū ſubtraxit inſcio dño infra annū tenet in quadruplū, poſt annum in ſimplū. vt. C. vi bo. rap. l. ſi rei. Eſt ⁊ alia q̄ datur ad bo. poſ. C. vnde liberi. l. fin. Eſt ⁊ alia de eo qui abfuit cā reipublice vel alia iuſta cauſa vt. C. in quibus cau. in integ. reſti. nō eſt ne. l. j. ſi. ex quibus cau. ma. l. pe. ⁊. C. eo. l. vlt. Eſt ⁊ alia de eo q alienat cauſa iudicij mutandi vt ipſe poſtea haberet. vt. ff. de alie. iu. mu. cā fac. p tot. Eſt ⁊ alia que datur pro hoie mortuo de eo qđ deiectū erat vt. ff. de his qui deie. vel effu. §. hec actio. ver. ſi libero homini. Eſt ⁊ alia de ſeruo interempto ⁊ retro cōputatione facta. vt. ff. ad leg. aquil. l. vlti. §. ſi ita. Eſt ⁊ alia vt ſi quis pecuniam recepit vt negotium aliquod faceret. vt. C. alleg. ff. de cal. l. j. Eſt ⁊ alia vt ſi quis cōuitiū faceret. vt. C. de iniur. l. j. ⁊ l. ſi nō cōuitij. Eſt ⁊ alia vt ſi per metum vendidit. vt. ff. qđ met. cau. l. ſi cum exceptione. §. ij. Eſt ⁊ alia vt p ſcriptum heredem adeat hereditas. vt. C. de inſti. ⁊ ſub. l. iiij. in fi. Dy. Eſt ⁊ alia que datur p nomine peculij. vt. C. ad mace. l. macedonii. Eſt ⁊ alia cū ſeruo cū peculio pretio peculij ſtatuto vendito. vt. ff. de pe. l. ⁊ ancilla. §. ij. Eſt ⁊ alia de eo qui in fraudē creditoris alienauit omnia bona ſua vt. C. de reuo. his que in frau. cre. l. vlt. Eſt ⁊ alia vt fiat inuentarium de rebus exiſtentibus alibi. vt. C. de iur. deli. l. ſcimus. §. ſi aūt. Eſt ⁊ alia de proclama. in libertate ſi citatus nō venit. vt. C. de aſſer. tol. l. j. §. ſin vero. Eſt ⁊ alia vt heres ſoluat legata et fideicōmiſſa. vt in auf. de heredi. ab inteſta. §. aliud. Dy. Eſt ⁊ alia de

22 † creditore qui rapuit res obligatas vt. C. vi bo. rap. l. ij.

Eſt et alia de eo qui vocauit in iudiciū illum quem vocare nō debuit vt. ff. de in ius voc. l. pe. Eſt ⁊ alia de accuſato q petebat honorē. vt. C. de mu. ⁊ ho. l. reus vel. or. Eſt ⁊ alia ſi quis expulſus vi eſt. vt. C. de iud. l. ſi. Eſt ⁊ alia vt eps extra dioce. exiſtens contra ſuam eccleſiam nō ſtet. vt in auf. de ſanc. epiſ. §. cōtra. Eſt ⁊ alia de eo cui imminebat tutoris petitio. vt auf. ſicut C. de leg. tut. Eſt ⁊ alia de eo qui vocatus ad iudicium non venit vt C. de requi. re. lib. xj. Alia eſt in cā appellationis vt. C. de temp. ap. aut. ei qui. Eſt ⁊ alia de dote ſoluenda ſoluto matrimonio. C. de rei vxo. act. §. ex ne. Alia eſt ſi quis ius dic. non obtempe. vt. ff. ſi quis ius di. non ob. l. j. §. ſi. dr. Alia eſt que obijcitur filijs emācipatis nō petentibus bo. poſ. vt inſti. de bo. poſ. §. liberis itaq3. Alia eſt que obijcitur extraneis heredibus. C. de iure delib. l. cū antiquioribus. Alia eſt que obijcitur poſtulanti ſibi adijci de rebus venditis creditoribus. vt. C. de iure delibe. l. vlti. Alia eſt que obijcitur dominis quando quis de nouo eſt factus ſeruus. vt in auf. de ſan. epiſcopis.

23 Eſt ⁊ alia vt ſicut relictum eſt vt nubat ſeruo. Eſt ⁊ alia qua † remouentur ſuſpecti officiales cū officium recte non adminiſtrant. vt. C. de ſuſpec. tuto. l. j. Alia eſt que obijcitur minori. ſcz de dote non numerata. vt in auf. de temp. nō ſol. pe. §. generali. Alia eſt ſi maritus ſcripſit ſe dotem recepiſſe quam non recepit ⁊ ſit mortuus infra bienium poſt annum ſoluere compellitur. vt de non nu. pecu. l. j. Alia eſt qui ſine cōmeatu de caſtris receſſit ſi redire noluerit. vt. C. de col. l. vlti. Alia eſt qua remouentur fortiſſimi milites ſi annonam non petant. vt. C. de mili. an. l. j. Eſt ⁊ alia que obijcitur vaſallo inueſtituram non petenti. vt ꝑ col. quo tempore mili. inueſti. pe. de. §. j. Eſt ⁊ alia. qui interfecit ſeruum vel pecudē. vt. ff. ad l. aqi. l. ij.

Preſcriptio duorum annorum.

24 **Preſcriptio** eſt duorum annorū † que datur debitori neganti ſibi pecuniam mutuatam. de verbo. obli. per totū. Eſt ⁊ alia de dolo. vt. C. de dolo. l. ſi. vbi datur biennium continuum actionem de dolo moueri poſſe ſiue preſenti ſiue abſenti. ⁊ computatur non a die ſcientie ſed a die commiſſi doli. Et not. qđ non perpetuatur hec actio lit. non conteſta. nec eſt reperire in alia actione. quod eſt notandū. Eſt ⁊ alia de patrimonio fabricenſi, vt. C. de fabri. li. xj. Eſt ⁊ alia de locatione horreorū. vt. ff. loca. l. cum dñi. Eſt ⁊ alia de muliere perfecte etatis que pignus dedit vel locauit. vt. C. ad vellea. l. ſi mulier. Eſt ⁊ alia de emphyteuta qui ſi alienat eo nomine. vt in auf. de non alie. §. ij. Eſt ⁊ alia vt cauſa incepit. vt. C. vt intra certū tēpus cri. q. ter. l. vlt. Eſt ⁊ alia de cri. deſer. predij. C. de agri. ⁊ cēſ. l. agricol. Eſt ⁊ alia de ſubmer. C. de naufra. l. pe. Alia eſt de ad. fiſci. ⁊ defenſor in ciuitatis. C. de aduoca. diuer. iudi. l. ſancimus. Eſt ⁊ alia de mortuo in terra tranſmarina legatur vt de leg. l. ij. Alia eſt de dormiēte creditore. vt. C. de bo. au. iudi. po. l. j. Alia eſt de pignore debitoris. vt. C. de iu. dot. l. pe. §. ſi. Alia eſt de non numerata pecunia vt. C. de non nu. pe. l. vlti.

Preſcriptio trium annorum.

25 **Eſt et** alia preſcriptio † trium annorum vt in rebus mobilibus vt inſti. de vſu. ⁊. C. ⁊. ff. per totū. Alia eſt triennalis que cōpetit mulieribus pro dote ſua vel exactione dotis annua bina trina dic. in primo anno vna pars in ſecūdo alia pars. in tertio anno tertia pars que ſublata eſt per auf. dotis ex ſtipulatu. per quā videnf oia immobilia ſtatim redire et mobilia infra annū. vt. C. de rei vxo. act. §. cū aūt. Alia eſt cū quis emerit ancillā vt eā manumittat eſt ſi diuertat vxor a viro ſi eam cogere nō pōt. vt in auf. de nup. §. circa. ⁊. ff. de diuor. ⁊ re. l. vxoris. Alia eſt vt lis nō protrahatur. vt C. de iudi. properandū. §. j. Alia eſt de emphy. C. de iure emphy. l. ij. §. ſin autē. Alia eſt de aleatore qui ludit ad tabulas. vt in auf. de ſan. epiſ. §. j. Alia eſt vt ſeruus ſtet in monaſterio. vt. C. de epiſco. et cleri. auf. debet. Alia eſt vt mulier alat filium. vt. C. de pa. poteſta. l. nec filium. in glo.

Preſcriptio quatuor annorum.

26 **Et eſt alia preſcriptio.** iiij. annorū. ⁊ illa † primo eſt duplex. vna que competit ei qui vi poſſidet bona vacantia poſtquam fuerunt fiſco denuntiata preſcribit enim quadriennio etiam ſi non habeat titulum vel bonam fidem. quod eſt mirabile ⁊ hoc eſt ſpeciale propter negligentiam fiſci qui negligit petere bona denunciata. vt. ff. de iure fiſci. l. j. §. diuus pius. eſt ⁊ alia que competit quando fiſcus vendidit rem alienam ſingularem vel quocūq3 titulo alienauit. domino eius rei non conuenit eum cum res eſt aliena ſed fiſcum pro eſtimatione rei. poſtea vero non auditur. vt inſti. de vſucap. in fi. C. de quadri. pre. per totū. eſt ⁊ alia de reſtitutiōe hereditatis. vt. C. de tempo. in integ. l. ſi. Alia eſt de creditoribus vnde petatur. vt. C. de bo. autori. iudi. poſ. l. vlti.

Preſcriptio. v. annorum.

27 **Preſcriptio** eſt. v. annorum vt ne de † ſtatu defunctorum queratur. vt. C. ne de ſtatu defun. l. in quem. vbi dicit q ſi aliquis deceſſit ⁊ quinquenniū tranſiuit poſt mortem eius ſtatus queſtio vltra moueri non pōt. eſt ⁊ alia vt querela inoffi. teſta. vt. C. de inoffi. teſt. l. contra maiores. poſt quinquēnium repellitur volens agere. Alia eſt de capto ab hoſtibus vt. ff. de cap. ⁊ poſt li. reuer. alia eſt de nauicularijs ⁊ mercatoribus. vt. C. de naufra. l. naue. alia eſt de accuſato. ex adul. vt. ff. de adult. l. quinquennium. alia eſt de hereditate adita vt ſeparatio fiat. vt. ff. de ſepara. l. j. §. quod autē. alia eſt de filio pro patre excluſo qui tacuit vel repudiauit. vt. C. de inoffi. teſta. l. ſi quis in fi. alia eſt de morato in libertate poſt manumiſſionē. vt. C. ad macedo. l. ex eo. alia eſt de interfecto a familia. ff. ad ſille. l. in cognitione. alia eſt que fiſco obijcitur iure vectigali. vt. C. de vecti. l. ij. alia eſt de colluſione detegenda vt. C. de collu. dete. l. ij. alia que obijcitur heredi minori de dote nō competenti. vt. C. de tempo. in integ. reſti. auf. ſi minor. alia eſt que obijcitur facto maiori petenti rem quā vere vendidit quando minor erat. vt. C. ſi ma. fac. l. ſi. alia eſt de redimendo ab hoſtibus. vt. C. de poſtlimi. reuer. l. vlti. eſt ⁊ alia de cubicularijs reuocandis q ſerui dicuntur. vt. C. de prepo. ſa. cu. l. j. lib. xij.

Preſcriptio. vij. annorum.

28 **Preſcriptio** eſt. vij. † annorum de pupillo inſtituto in heredem vtrum habeat effectū. vt. C. de iur. delibe. l. ſi infanti.

¶ Preſcriptio.ix.annorum.

29 Preſcriptio eſt.ix.†annorum vt preſtarentur alimenta ſimpl'r relicta.vt.ff.de alimen.le.l.vlti.

¶ Preſcriptio.x.annorum.

30 Preſcriptio eſt.x.annorum que obijci põt vt †aduerſarium probauerit poſt latam ſniam quẽ id dediſſe vel iudicem accepiſſe.vt in auc.vt litigantes iurent.§.ſi vero.|eſt ⁊ alia que locuꝫ habet in rebus mobilibus inter preſentes.|eſt ⁊ alia que locũ habet inter abſentes.de quibus duabus ſatis dictum eſt.inſti.de vſucap.per totũ.C.⁊.ff.eo.|Eſt preſcriptio de ſeruo plagium cõmittente.|eſt ⁊ alia de dãno ſine tẽpore.vt.ff.de pecu.le.l.ſi primo.|Eſt ⁊ alia preſcriptio de debitore fiſci qui ⁊ ſeruum manumiſit.vt.ff.qui ⁊ a quibus.l.ſi cuꝫ.§.ij.|eſt ⁊ alia que inter preſentes bona fide obtinet.vt.C.de preſcrip.xxx.annorum.l.ſi quis emptionis.|eſt ⁊ alia contra eum qui fecit teſtamentum ⁊ nihil oſtendit.vt C.de teſta.l.ſancimus.|Eſt ⁊ alia contra eũ qui vſufru.vel ſeruitute non eſt vſus.vt.C.de ſer.⁊ aqua.l.vlti.

¶ Preſcriptio.xij.annorum.

31 Preſcriptio eſt.xij.annorũ †que refertur quoad matrimonium contrahendũ ⁊ teſtimonium ferendũ in cã ciuili ⁊ ẽt teſtamentũ.faciendũ.vt inſti.de nup.in pn.⁊.ff.de teſta.l.iiij.⁊ inſti.qui.non eſt permiſ.fa.teſta.§.preterea.eſt ⁊ alia de dote non ſoluta.vt.C.de temp.in integ.re.auc.ſi minor.

¶ Preſcriptio.xiij.annorum.

32 Preſcriptio eſt.xiij.annorum †que datur decurionibus.vt.C.de ſena.l.iij.

¶ Preſcriptio.xiiij.annorum.

33 Preſcriptio eſt.xiiij.annorum que datur maſculo† teſtari volenti ſi ſui intereſt ⁊ ad matrimonium cõtrahendum ⁊ teſtimonium ferendum in cauſa ciuili.vt.C.q teſta.fa.poſ.l.ſeniuꝫ.⁊.l.ſi frater.⁊.ff.eo.l.v.in auc.vt ſpõ.lar.§.ij.

¶ Preſcriptio.xv.annorum.

34 Preſcriptio eſt.xv.annorum.†vt poſtulare quis poſſet.vt in auc.de tem.nõ ſolu.pecu.ſuper dote.§.gñaliter.col.vij.|Eſt ⁊ alia de manumiſſione facta a minore pro procu.habẽdo.vt inſti.qui.ex cauſis ma.§.eadeꝫ.l.|Eſt ⁊ alia vt clericus non ordinetur.vt in auc.de ſan.epiſ.§.preſbyter.

¶ Preſcriptio.xvij.annorum.

35 Preſcriptio eſt.xvij.annorum vt cũ queritur qs poſtulare poſſit ⁊ adoptare.vt.ff.de poſtu.l.j.§.pueritiam.⁊ inſti.eo.§.minorem.

¶ Preſcriptio.xviij.annorum.

Preſcriptio eſt.xviij.annoruꝫ ſcꝫ in muliere cũ queritur quis poſſet ad impetrationẽ venie.vt.C.
36 de his qui ve.eta.impetra.l.ij.§.feminas.eſt‡ ⁊ alia in arrogatore vt.ff.de adop.l.arrogato.

¶ Preſcriptio.xx.annorum.

37 Preſcriptio eſt.xx.annorum ſcꝫ in maſculo †qui veniam etatis impetrauit ad vendendũ.vt C.de his qui ve.eta.impetra.l.ij.in prin.|eſt ⁊ alia de eo qui rẽ alienã in abſentia dñi poſſidet.vt.C.de preſcri.xxx.an.l.ſi quis.|eſt ⁊ alia de eo qui bona fide in poſſeſſione ſtetit.vt.C.de lon.tẽp.preſcri.l.preſtat.|eſt alia que de his bonis in curia aduocatorũ requirendorũ cõtra fiſcum obſeruat.vt.ff.de iure fiſci.l.j.§.j.⁊ hoc poſtq̃ ſcit ſe poſſe occupare.vt.ff.de acqui.rer.dot.l.iij.|eſt ⁊ alia vt querela falſi.vt de fal.l.querela ⁊.l.cum mora.|eſt ⁊ alia vt de milite a militia dimiſſo.vt C.quando prouo.no eſt ne.l.veteranis.

¶ Preſcriptio.xxv.annorum.

Preſcriptio eſt.xxv.annorum ſcꝫ cũ queritur an quis poſſit in iudicio intereſſe ſine tutoris auctoritate.⁊ dicitur qꝺ ſic ſi preſcripſit tp̃s.xxv.an.ante vero non ſine
38 curatore.vt.C.de auto.preſtã.l.clarũ.|Eſt ⁊ alia an †quis ſit legitime etatis.⁊ videt qꝺ vbicunq̃ ſit mentio de legitima etate intelligitur.xxv.anno.niſi aliter dictũ ſit in cõtrarium.vt.l.alleg.et.l.ſi.C.de his qui ve.eta.impetra.|eſt ⁊ alia de eo qui nõ dedit.vt.ff.de mu.⁊ ho.l.ad rem.⁊.ff.de eden.le.ij.|eſt ⁊ alia de muliere que peccauit in corpus ſuum.vt in auc.de appel.§.ſi preſtet.col.iij.|eſt ⁊ alia de eo q mentitus eſt in etate.vt.C.de his qui ve.eta.impetra.l.ij.|eſt et alia de eo qui habet annos.xx.⁊ filios quinq̃ quorum quilibet pro vno anno reputatur.vt.ff.de mi.l.ſi.⁊ nota quod omnes ſupradicte nõ vere preſcriptiones dicuntur ſed potius exceptiones.

¶ Preſcriptio.xxvij.annorum.

Preſcriptio eſt.xxvij.anno.qua innatur in cõtra queꝫ minor in iure reſtitui poſtulat.

¶ Preſcriptio.xxx.annorum.

39 Preſcriptio eſt.xxx.annorũ †qñ poſſideo rem alienã ſine titulo ⁊ mala fide vel ecõtra ſi res fuerit vitioſa.nõ tñ ſi res fuerit religioſa ſacra vel publica cõivſui vel publico deputata.tales eñ nõ preſcribunt.vt.C.de preſcri.xxx.vel.xl.annorũ i rubro ⁊ nigro.|Alia eſt de eccleſia regia vel honorabili loco vt in auc.de alie.⁊ emphy.§.nõ eſt.|Alia eſt de ſac.ſan.ec.auc.quas actiones.

¶ Preſcriptio.xl.annorum.

40 Preſcriptio eſt.xl.†annorũ que hꝫ locũ in hypothecaria qñ creditor aliquam rem debitoris poſſidet que eſt ei obligata.tunc eñ.xl.annorũ ſpatio preſcribitur non minori.licet extraneus breuiori tp̃e preſcribat.|ſcꝫ ſpatio.xxx.anno.vt.C.de preſcrip.xxx.vel.xl.anno.l.cũ notiſſimi.item hec preſcriptio habet locũ in omnibus actionibus quarum preſcriptio eſt interrupta lite cõteſta.ille eñ non extinguunt.xl.anñ.ſecus ſi alio modo eſſet interrupta.vt qi deſinit poſſidere.vt.C.eo.l.vlt.de quo dic vt.ſ.not.|Itẽ in rebus eccleſiaſticis nõ ſacris ⁊ immobilibus habet locũ hec preſcriptio.xl.an.C.de ſac.ſan.ec.auc.quas actiones.

¶ Preſcriptio.l.annorum.

41 Eſt preſcriptio. l.annorũ †vt non ordinetur diaconiſſa.vt.C.de epiſco.⁊ cler.auc diaconiſſa.|Alia eſt in auc.habita.C.ne fi.pro patre.

¶ Preſcriptio.lx.annorum.

42 Eſt preſcriptio. lx.anno.ſcꝫ de eo qui †arrogatur per principem.vt.ff.de ado.l.iij.

¶ Preſcriptio.lxx.annorum.

43 Eſt preſcriptio. lxx.annorũ †que excuſat a tutelis ⁊ honorib⁹ vocatos.ff.de iure immuni.l.maiores.lxx.annis a tutelis ⁊ muneribus vacant.ſed q ingreſſus eſt.lxx.annum nondum egreſſus hac vacatione non vtet: quia non videtur maior.lxx.annis qui agit.lxx.annum.

¶ Preſcriptio centum annorum.

44 Eſt preſcriptio. †centum annorum que cõpetit ſolũ rome ciuitati ⁊ eccleſie.vt.C.de ſac.ſan.eccle.l.vt inter diuinum.auc.quas actiones.

¶ Perpetua preſcriptio.

45 Perpetua †preſcriptio eſt ſine temporis prefinitione.ſ.in feudis.in conſti.feudorum.l.imperialem decet ſolertiam ⁊c.

Tractatus Preſcriptionum D.Dyni a Mugilo Finis.

Tractatus breuis ſed admodum fertilis de Arbitris ⁊ Arbitratoribus acutiſſimi legum doctoris D. Petri Jacobi a Monteпeſſulano Incipit.

Summarium.

1 ¶ Arbitri ad quid eligantur.
Arbitraria ad inſtar iudiciorum ſunt redacta.
2 Juramentum an omne ſeruandum.
Lex ciuilis quandoqꝫ ſuccumbit canoni.
Arbiter ſi male iudicat facit litem ſuam.
3 Teſtes ſi iurauerunt die feriata in honorem dei, depoſitiones nō valebunt.
4 Arbitrorū ſpecies que ſint.
5 Sententia arbitri quando pro nihilo habenda.
6 Arbitrator quis dicatur.
7 Arbitrator poteſt eligi de iure ⁊ cum ſacramento.
Arbitrator qui in ſe ſuſcepit arbitriū an poſſit cogi arbitrari.
8 Arbitrator omnis non cognoſcit mores iudiciorum.
9 Judex dicitur bonus vir.
10 Recurſus eſt quedam ſpecies appellandi.
11 Silentium decem dierum nunquid inducat actionem.
Futuro recurſui an poſſit renunciari. 14.
12 Juri quod nondū competit ſimpliciter renunciari non poteſt.
Dolo futuro etiam per pactum non poteſt renunciari.
13 Emologatio ante ſententiam facta quid operetur.
Dicens de vno, de alio negat.
15 Sententia arbitrorum quid ſit.

Circa materiam arbi
1 trorum notādū ꝙ † arbitrorꝫ quidā eſt electus cū pena vel cū aliquo alio loco pene,
vt p ſtipulationē vel cū pignoribus qđ habet loco pene, vt. ff. de arbi. l. litigatores. §.
qđ ait pretor. ⁊ l. diē proferre. in fi. cū l. ſeq.
Arbiter etiā eligit vt per viam iudiciorum cognoſcat ⁊ iudicet de tali arbitrio. dicitur
quod arbitria ad inſtar iudiciorū ſunt redacta, vt. ff. de arbi. l. j. predictus arbiter prohibetur eligi cū iuramento ⁊ pena, vel aliquo qđ
ſit loco pene ſm. l. authē. decernimus. C. de arbi. Nec valet ratione pene. vtile per inutile non vitiatur, ſed de iure canonico non
2 debet dici inutile propter iuramentū: quia † omne iuramentum ſeruandū eſt, extra de iureiu. cū contingat. Idem ergo eſt dicendū
de iure ciuili: q2 lex ciuilis qñqꝫ ſuccumbit canoni, vt. C. de ſa. ſanc. eccle. l. priuilegia. vbi tangit ſalutem anime. Juxta illud quod no.
ff. de offic. preſi. l. illud. Itē predictus arbiter poſtq̄ ſuſcepit in ſe arbitriū cogit cognoſcere ⁊ ſniam proferre, vt. ff. de arbi. l. iij. § j. Itē
ſi male iudicat facit litem ſuam. vt. C. de pac. ſi quis in cōſcribendo. in fi. ⁊ inſti. de obl. que ex quaſi delic. in prin. Item ab eius ſnia non
appellat. C. eo. l. j. Item ſi corā tali arbitro cū pena vel cū aliquo qđ ſit loco pene electo more iudiciorū cognoſcente aliquid actū fuerit
qđ facti queſtionē recipit ꝯfeſſum vel teſtibus depoſitū ſeu teſtificatum, partes poſtea poterūt illis vti ⁊ valebūt corā iudicibus ordinariis, prout habetur. C. de arbi. l. cū antea. § fi. de teſtibus. l. fi. Et
hoc eſt verum ſi hec predicta rite facta ſunt corā arbitro. Si eñ te
3 ſtes † iurauerunt die feriata in honorem dei nō valebūt depoſitiones, vt. C. de ferijs. l. oēs. ⁊ l. fi. ⁊ ff. de arbi. ſi feriatis. Idem ſi iurauerunt parte abſente non per cōtumaciam, vt. C. de teſtibus. l. fi. et. l.
ſi qñ. in fi. Idem ſi iurauerunt corā arbitro, vt not. de iudi. C. de iuramen. calū. auf. principales. Item a ſnia talis arbitri non recurrit
ad arbitrium boni viri, ⁊ ſic intelligit. ff. de arbi. l. diem proferre. §. ſtari. ⁊ l. in cōpromiſſis. ⁊ ff. p ſocio. l. ſi ſocietatē. § arbitrorū. Licet
alteri partium diſpliceat ſnia ſoluat penam vel intereſſe ſi pena ſibi non fuit, ſed aliquid loco pene ⁊ erit libera. ⁊ ſic intelligit. ff. de arbi. l. diem proferre. § ſtari. ad penam aūt vel intereſſe ſi petatur poteſt opponi exceptio.

Primo ſi ſententia fuerit cōtra legem, vel ſi nō fuerit ſolenniter vel rite lata, vt not. in. § ſtari. C. e. l. iij.
¶ Item ſi ſententia fuerit penalis, vt nota. ff. e. l. ita demum. et. C. qñ prouo. nō eſt neceſſe. l. penales. ¶ Item ſi arbiter factus eſt inimicus cū diceretur ne vltra procederet ⁊ nihilominus ſniam tulit,
vt. ff. eo. l. diſtinguemus. § cū quidem. ¶ Item ſi in integrum reſti
4 tutio vēdicet ſibi locū. C. ex quibus cau. maio. l. ij. Arbitrorū † quidem alter eſt ſine pena ⁊ ſine aliquo loco pene, ſꝫ ex nudo pacto electus, vt more iudiciorū ꝓcedat ſiue cognoſcat et iudicet, habet. C.
de arbi. l. cū antea. predictus arbiter nō debet cogi arbitrari: q2 partes inuicē non ſunt aſtricte ſtare eius ſnie. ar. ff. e. l. litigatores. § j.
l. nō diſtinguemus. § j. ¶ Item ſi talis arbiter cognouerit ⁊ ſniam
tulerit rite ⁊ legitime ⁊ alter infra decē dies contradicit pro nihilo erit ſententia. ſi autē partes emologeneur ſniam expreſſe vel tacite
per ſilentium decē dierum, tunc orietur actio ⁊ exceptio ex illa ſententia, vt. C. eo. l. ne in arbitris. in fi. ⁊ l. ſeq. Recte dicitur ꝙ pacto
nudo electus fuerit talis arbiter: q2 aliās non orit actio nec exceptio, iuxta illud qđ no. C. eod. l. cū antea. ſuper verbo. noſtro noīe,
vt. ff. de re iudi. l. a diuo pio. in prin. ſuper verbo. arbitrorum ⁊ no. Azo in ſumma de excep. rei iu. ¶ Item predictus arbiter ſi male
5 iudicet non credo ꝙ facit litem ſuam: q2 † ſnia pro nihilo eſt ⁊ alter contra dicat: q2 ſibi licitum eſt contradicere. j. x. dies. vt dictum eſt.
¶ Itē ab eo non appellatur vt apparet per ſupradicta. ⁊. C. eo. l. j.
¶ Item illud qđ dictū eſt ſupra de cōpromiſſario cū pena electo ⁊ more iudiciorꝫ cognoſcēte. ſ. ꝙ actitata coram eo rite ⁊ legitime habita valeant coram iudice ordinario. Idem poteſt dici ⁊ de iſto arbitro ex nudo pacto electo, vt more iudiciorꝫ cognoſcat ⁊ ꝓcedat
cum eadē ſit ratio. C. de arbi. l. cū antea. in fi. de teſti. l. fi. verbū compromiſſarius large dꝫ intelligi ſiue cōpromiſſum fuerat cū pena vel
cū alio loco pene, ſiue cū pacto nudo dumtā more iudiciorū cognoſcat. licet tūc improprie ibi ponit verbum cōpromiſſarius. ¶ Itē
a tali arbitro nudo pacto electo ſeu ab eius ſnia nō recurrit ad arbitrium boni viri, vt ſatis apparet ex predictis.

6 Item arbitrorum † quidam electus eſt a partibus nō vt more iudiciorū cognoſcat, ſed vt quis amicus inter partes ordinet ⁊ diſponat, ⁊ ille
dicitur arbitrator. vt. ff. pro ſocio. l. ſocietatē. § arbitrorū duo ſunt genera. ⁊ etiam dicit amicus cōis, vt ea. l. in prin. ⁊ talis vulgariter
vocatur arbitrator ſeu amicabilis compoſitor. ff. pro ſocio. l. fi. et. l. ſocietatē cū quatuor legibus ſe. C. de cōtrahen. emp. l. fi. ⁊ ff. e. l. hec
venditio. in prin. ¶ Itē de iſto arbitro ſeu amico electo non habetur mentio. ff. de arbi. niſi tm̄ in. l. idē pōponius. § receperit. ſed in
glo. eiuſdē tituli habet de eo mentio in. d. §. ⁊ in. l. pedius. § j. in. l. ſed ſi in ſeruum. § ſi quis iudex. ⁊ l. in compromiſſo. ⁊ l. penul ¶ Itē
7 de tali arbitro ſeu arbitratore ſcias qđ arbitrator † pōt eligi de iure ⁊ cum ſacramēto. C. de ſecū. nup. l. hac edictali. § his illud adiungimus. ¶ Itē predictus arbitrator pōt cogi arbitrari poſtq̄ in ſe ſuſcepit arbitrium, ſi tñ cum pena ſit electus vel cū aliquo alio qđ ſit
loco pene. vt no. C. de ꝯtrahen. emp. l. fi. in fi. Idē crederem ꝙ cogerit arbitrari ſi arbitriū iā ſuſcepit, etiā ſi non eſſet ibi aliqua pena ſi arbitrator in tali re fuit electus in qua prolato ſuo arbitrio ſtatim oriretur actio ⁊ exceptio, vt verbigratia. j. in predicta. l. q2 poſtq̄ conſenſus interuenit inter partes: q2 certa res empta eſt, ſed pretium fuit
collatum in arbitriū alterius. certe illo arbitrante de pretio orit actio ex empto ⁊ vendito, vt ibi, ⁊ inſti. de emp. ⁊ ven. § ſed noſtra.
et ſic debet cogi talis arbiter ſeu cōis amicus electus: q2 eius dictū ſeu arbitriū, ſeu edictū non erit deluſorium nec ſuperuacuum, licet
hincinde nulla pena promiſſa fuerat, nec aliquid loco pene interuenit. ¶ Item talis arbitrator ſi male iudicat non facit litem ſuā,
8 † quia mores iudiciorum non cognoſcit. et quia plus vel minus poteſt dari alteri q̄ forte de iure dari debet, vt nota. ff. de arbitris.
l. ſed ⁊ ſi in ſeruū. § ſi quis iudex. ¶ Itēꝫ nec a tali arbitro appellat
eūꝫ nec ab aliīs duobus ſupradictis arbitris appelletur de quibus magis videretur.

Item dico ꝙ atteſtatiōes habite coram tali arbitratore qui more iudiciorū non cognoſcit non valebunt coram iudice ordinario cū nec aliqua lex hoc dicit nec ratio
iuris hoc dictat: q2 talis arbiter more iudiciorꝫ non procedit, ſed vt cōis amicus partes ad concordiam reducit, et etiam die feriata in
honorē dei poteſt hoc facere, ⁊ ſuper hoc multi dicunt ⁊ credūt cōtra ⁊ male. ¶ Item a tali arbitrio ſi iniquū videtur poteſt recurri
9 ad arbitriū boni viri, vt. ff. pro ſocio. l. vnde. ⁊. l. irruere. ⁊ † bonus vir dicitur iudex, vt. ff. de ver. obli. l. continuus. § ita cum. ⁊ debet fieri
recurſus ope exceptionis vel replicationis, vt apparet manifeſte. ff. pro ſocio. l. vnde ſi nerue. vbi dicitur iniquum arbitrium corrigitur per bonefidei iudicium. qđ debet ibi intelligi p modū exceptionis vel replicationis in iudicio actionis pro ſocio, vt faciat ibi ad
titulum, ⁊ vt ad ꝓxima fiat relatio: q2 in. l. proxima ſit mentio de accuſatione p ſocio, vt ſi reus credat ſe grauatū ex arbitrio ſeu dicto
arbitratorꝫ taceat, ⁊ qñ agetur ꝯtra eū pōt excipiendo conqueri de iniquitate arbitratorū, ⁊ ſic corrigitur eius iniquitas.

Item ſi actor credit ſe grauatum agat ſua actione ſi quā habet. ac ſi arbiter ille nō pronunciaſſet. Et tunc ſi reus excipiat de arbitrio actor poterit replicare
eius iniquitatem ⁊ ſic poterit quiſqꝫ eorum recurrere ad arbitrium boni viri infra tpa infra qđ pōt quis excipere et replicare ad arbitriū boni viri, nec obſtat. ff. de arbi. nō diſtinguemus. § cū quidam
10 vbi videtur † ꝙ recurſus eſt quedam ſpecies appellandi, et ſic videretur ꝙ ſolum infra decem dies deberet recurri. ſic alias infra decē
dies debet appellari, vt. C. de appella. auf. hodie. ſed dico ꝙ ille. §.
non loquitur de arbitratore, ſed de arbitro qui more iudiciorū cognoſcit, a cuius ſnia non recurrit ad arbitriū boni viri, vt dictū eſt.
¶ Item ibi non loquit de recurſu ſed de exceptione doli, que op-

ponitur contra agentem ꝛ penam que exceptio doli licet ibi dica-
tur velut ſpecies appellandi non eſt tamen appellatio cū ipſa per-
petuo durat, vt.ff.de excep.doli.l.pure.§.ſi.Sic ergo ꝛ in recurſu ſi
fiat per exceptionē durabit perpetuo.Si per modū replicationis:
tunc durabit ꝙdiu illa accuſatio iuxta quam fit replicatio, nec ob-
11 ſtat etiam.C.de arbi.l.cum antea.vbi dicitur ꝙ †ſilentium decem
dierum inducit actionem, videtur ergo debere recurri, ſed dico ꝙ
ibi cognouit more iudiciorū ꝛ ex nudo pacto arbiter ibi fuit elect⁹
a quo nō recurritur ad arbitrium boni viri, vt dictū eſt, immo in-
fra decem dies ſufficeret contradicere illi.ſ. ſententie, et tunc pro
nihilo eſt lata.

Item eſt notandum ꝙ qui recurrit non pro-
pterea in penam incidit
ar.ff.de ope.libe.l.ſi libertus ita iurauerit, recurrit eñ.l.permitten
te, ꝛ ſic penam non debet habere, vt.C.de adulte.l.grachus.ꝛ facit
lex locati.l.quero.§.interlocutorem.ꝛ de verbo.obl.l.quidam cum
filium.§.in eo autem.Sed an futuro recurſui poſſit renunciari.ſcꝫ
12 anteꝙ competat.dico ꝙ non.qꝛ iuri quod† nondum cōpetit ſim-
pliciter renunciari nō poteſt.ff.de ſucceſſo.edicto.l.j. §. decretalis.
ꝛ de le.l.ſi ita ſit reſcriptū.§.j.ſed an per pactū videtur ꝙ non poſ-
ſit renunciari:qꝛ propter iniquitatem recurritur, dolo autem futu
ro etiam per pactū renunciari non poteſt, vt.ff.de pac.l.ſi vnus.§.
illud.ſed ar.contra.C.de tempo.appel.l.ſi.§.ſed dici poteſt qꝺ pa-
ctum non valet ſi fiat expreſſe ne recurratur ad dolum arbitratorū
ad bonum virum, ſed ſi fiat pactū generaliter ne recurrat valet tale
generale pactum, vt.ff.de pac.l.iuriſgen.§.ſed ꝛ ſi quis pactus ſit.ꝛ
l.ſi vnus.§.illud.ar.cōtra.C.de arbi.l.cum antea.circa prin. vbi di-
citur ꝙ ſi quis emologauerit ſniam arbitri poſtꝙ lata eſt non ſolū
13 exceptio dabitur, ſed ꝛ actio:quaſi dicat ꝙ †emologatio facta ante
ſententiam nihil operetur:qꝛ qui de vno dicit de alio negat.ar.ff.
ſolu.mat.l.cū dotem.in prin.ſed dico ꝙ ibi loquitur de arbitro qui
nudo pacto electus per viam iudiciorū cognoſcit, cuius ſententia
ad hoc ꝙ teneat oportet qꝺ fuerit emologata tacite vel expreſſe.
Poſtꝙ lata fuerit anteꝙ enim lata ſit emologari nō poteſt: quia
ibi ille arbiter ex nudo pacto ſuit electus, ꝛ ſi pactū emologatum
eſſet nudum, tunc tam ſnia eſſet nuda ꝙ pacta, ꝛ ſi non poſſet ſe in
nare nec vnum veſtiri ab alio de iure ciuili.Item ſi idem pactū emo
logatum foret ibi per ſtipulationem ante latam ſniam per arbitrū
talem nudo pacto electum, tunc recte res tranſiret in naturam ar-
bitri, cum pena electa ꝛ emologatio non haberet locum lata ſnia
nec etiam recurſus ſic haberet locū.ff.de arbi.l.diem proferre.§.ſta
ri.quia tunc nec daret actio nec exceptio ex ſententia, ſed ageretur
ſolum vigore ſtipulationis ad intereſſe.ea.l.in fin.ꝛ l.ſeq. vel forte
14 vt credo poſſet dici probabiliter ꝙ †ſi renūtiatum fuit per pactum
generaliter futuro recurſui, ꝙ valet pactum in illis in quibus ille
arbiter ſeu cōis amicus arbitrat⁹ fuit male ex culpa imperitie, vel
alio quoquo modo, excepto dolo, ſed ſi ex dolo arbitratus fuerit
male pactum in hoc non modo tenet quin ꝑpter dolū illum ꝛ ſolū
propter dolū poſſit recurri ad bonum virum, doloſa enim ſub ge-
neralitate pacti non videtur contineri neceſſe permiſſa.ff.de pact.
l.tres fratres.ꝛ.C.de trāſac.l.iiij.licet illa lex loquatur de dolo pre-
terito, ſed eadem ratio ꝛ maior videtur in futuro ne quis irritetur
ad malum.ꝛ ſm hoc in ſumma ſimpliciter recurſui futuro renūtia-
ri non valet.Si tñ generaliter fiat ſuper recurſu futuro pactum.ſ.
ne recurrat valebit in his in quibus inique arbitratus fuerit, nec
obſtat pactum qn poſſit recurri ꝙtum ad dolum tantummodo.

15 Item eſt notandum ꝙ †ſentētia arbitratorū
eſt quedaꝫ tranſactio, vt
no.in auc.vt diffe.iudi.§.ſi vero ꝯtigerit.col.ix.Et ita in die feriata
poteſt talis arbitrator cognoſcere ꝛ arbitrari, vt.ꝫ.de ferijs.l.fin. ꝛ
de die vel de nocte, vt.C.de tranſac.l.non minore, ꝛ ſic de pluribus
alijs ſolennitatibus iuris, que licite fiunt in ſententijs iudicum, et
per conſequens in ſententijs arbitrorum que ad inſtar iudiciorum
ſunt redacta.l.j.ff.de arbi.neceſſario obſeruentur.ꝛ locū habent in
iſtis arbitris.Nam in his qui vt arbitratores ꝛ vt cōmunes amici
electi ſunt, illa non ſunt neceſſario obſeruāda, ꝛ ſuper hoc multi er
rant, ꝛ vtuntur qñqꝫ verbis ſuperfluis iudicando arbitria ꝛc.

Explicit Tractatus domini
Petri Jacobi de Montepeſſulano legum
ampliſſimi doctoris.

Tractatus ſiue commẽtum domini Baldi de Ubaldis de peruſio, vtriuſq; iuris doctoris illuſtriſ. ſuper pace Conſtantie Incipit.

¶ Prefatio.

In nomine ſancte ⁊ indiuidue trinitatis. Imperator Federicus pacẽ ſuam laudabilem ſumme attribuit trinitati vt facit alibi Iuſtinianus. C. de offi. prefe. preto. affri. l. in noie. ⁊ in auſ. de ꝗſto. in prin. ⁊ in auſ. de armis. in princ. Ex quo ſequitur bonum principium, melius medium, ⁊ finis deo acceptabilis. in au ſ. quõ oportet epos. in prin. nõ ergo tanꝙ ipſe, ſed tanꝙ deus videtur facere, vt. ff. de acqui. poſ. l. quod meo. ⁊ nõ ſua vice, ſed delegãtis, ſcʒ dei cuius vice fungitur. naʒ princeps eſt ordinarius omnium ⁊ legatus ſiue proconſul dei, vt. ff. de offi. eius cui man. eſt iuriſ. l. j. in fi. ⁊ in auſ. de fide inſtru. §. qi ergo imperiũ. ſm Accur. qui ita eleganter no. in auſ. de here. ⁊ fal. in rubri. coll. j. Sed quare iſte ſtilus non ſeruatur in literis apoſtolicis. Reſpondeo quia hoc facit ſtilus literarum papalium vbi non fit alia expreſſio, vt nota. in. c. abbate in fine. de re iudic. libro. vj. in nouella. Adde quod conſuetudo formalis debet ſeruari alias inſtrumentũ non valet, vt no. in auſ. vt preponatur nomen imperatoris. §. nos enim. coll. vj. in glo. puta ⁊c. Bal.

Summarium.

1 Imperator clemens ⁊ manſuetus debet eſſe.
2 Imperator iuſtitie terminos non excedit ſeuere puniendo hoſtes
Pecunia ſubtili ingenio eſt ab hoſtibus extorquenda vt egeſtate laborent.
Fidei hoſtes non protegi ſed exterminari oportet.
3 Deportatus pro mortuo habetur.
Diſpenſatio quid ſit.
Crimina non debent indulgentia ſubleuari.
4 Parcens malo, videtur nocere bono.
5 Principi omnes tenemur.
6 Pietas decet principem.
Receptus ad plenitudinem gratie quis dicatur.
7 Princeps indulgens beneficia quid ſperet.
Sigillum habet vim conſenſus et confirmationis.
8 Sigillũ alteriꝰ fidei cõmittere aliud eſt, ⁊ aliud in chartis ĩponere.
Imperium non moritur.
9 Ciuitas quando mori poſſit.
10 Ciuitate damnata ad aratrũ, an eius caſtra dãnata intelligantur.
11 Perſona ſublata et re cuius tributum eſt beneficium, deletur eius priuilegium.
Ciuitas diruta poſtmodum reedificata an priuilegijs quibus potiebatur modo potietur.
12 Pax eſt vtilitas publica.
Fauores ſunt ampliandi, ⁊ odia reſtringenda.
13 Nouũ corpus ⁊ noua vniuerſitas cui comparetur.
14 Ciuitas poteſt eſſe ſine proprio preſide, non tamen ſine epiſcopo.
Pars quandoq; ponitur pro toto.
15 Ciuitas vice perſone fungitur.
16 Statuta noua nõ poſſunt fieri ſine licentia principis.
17 Titulus nõ eſt allegandus in preſcribenda conſuetudine.
Aque diſtributio interdum ſit arbitrio boni viri.
18 Conſuetudo eadẽ poteſt eſſe extra ⁊ intra ciuitatem.
Conſuetudo vice principis fungitur.
Rebellio contra principem ſicut facit perdere priuilegia, ita conſuetudines priuilegiate.
Longobardis ciuitatem licet munire.
19 Eccleſie nũquid teneantur ad munitionem ciuitatis conferre.
Refectionem itineris ⁊ pontium agnoſcit eccleſia.
20 Pauperes ad ſumptus burſales conferre non tenentur.
21 Obligationi incerte hypotheca accedere non poteſt.
Collecta an ſit munus mere patrimoniale.
22 Merum ⁊ mixtum imperium quid ſit.
23 Iuriſditio ⁊ omnis diſtrictus eſt apud principem.
Princeps ſolus poteſt ſtatuere generalem equitatem.
Iuriſditionis diffinitio.
24 Poteſtates q hodie eliguntur an ſint magiſtratus municipales.
Fruſtra precibus impetratur, quod iure communi conceditur.
25 Magiſtratibusꝰ municipalibus non videtur quod tacite videtur denegatum.
26 Damnati ad mortem a poteſtatibus terrarum an efficiantur ſerui pene.
Teſtamenti factio eſt publici iuris ⁊ in ſeruum non cadit.
27 Condemnatus ad furcas pro furto vel alio priuato delicto, nunquid bona videantur tacite confiſcata.
28 Statuta potius accedunt vltime voluntati ꝙ contractui.
Statutum iniquum nunquid teneat.
29 Malefactores punire ad commoditatem ciuitatum ſpectat.
Maleficia vt puniantur, reipublice expedit.
30 Conſuetudines locales quo ad locum dicuntur ius commune.
Conſuetudines male tanꝙ abortiua ſtatuta tpe nõ cõualeſcunt.
31 Conſtitutio vel cõſuetudo cõtraria nõ tenet contra conſilia generalia vt ſunt euangelia, que ſeruanda ſunt.
Statutum vel conſuetudo de preſtandis vſuris non valet.
Sententia lata contra conſuetudinem nunquid valeat.
Articuli iuris qui dicantur.
32 Pronuntiari non poteſt ſup facto, niſi factum examinetur.
Principi quicquid placet, legis habet vigorem.
Contractus principis tranſit ad ſtatutum legis.
33 Uerum dicere ſm conſcientiam ſufficit in omni iuramento.
Bona fide quod fit, bene fieri cenſetur.
34 Bonus ciuis quis dicatur.
Principis omnia eſſe intelliguntur.
35 Statutũ dicẽs talis nõ audiatur, an valeat, ſnia pro eo lata.
Procedens in cõtemptũ legum, vr̃ procedere iurisꝰ errore expſſo.
36 Rex romanorũ ante coronationẽ nunqd poſſit cõferre priuilegia.
37 Factum pro bono pacis, ratum debet haberi.
Conſuetudo bona eſt ſeruanda in arbitrio ⁊ arbitramentis.
Rebellium bona ſi tempore rebellionis alijs ſint conceſſa, pace facta primis dominis ſunt reddenda.
Princeps quõ poteſt concedere aliquid in iniuriam alterius.
38 Rebelles ſunt extra legis protectionem.
Uerbum caſſentur iniunctum verbo irritentur, quid ſignificet.
39 Epi plures habẽt ciuitatẽ ⁊ iuriſditionem ab imperatore vel rege.
40 Ius inueſtiture per quem acquiratur.
Syndicus quis dicatur.
41 Mandatũ ſpeciale requirens quid debeat habere.
42 Anteceſſor non poteſt imponere legem ſucceſſori.
Imperium an iure hereditario transferatur.
43 Imperator an poſſit ſibi eligere ſucceſſorem.
44 Aduocatio ſucceſſione non defertur, ſed electione.
45 Papa ex cauſa poteſt principem deponere. 48.
46 Imperatoris electio ad quos ſpectet.
47 Indignus ordine inferiori, indignior eſt ſuperiori.
49 Papa nũquid poſſet priuare principes ſeculares (ad quos pertinet imperatoris electio) poteſtate eligendi.
50 Fiſcalia principis eſſe intelliguntur.
51 Quantitas imperialis vbi maior eſt: debet ſtare autoritas.
52 Iudex ex nouis actis, nouã poteſt ferre ſnĩam, ⁊ veterẽ cuſtodire.
53 Appellatio eſt deſerta ſine prorogatione. 54.
55 Iudex nõ iudicãs intra tẽpus ſtatutũ an poterit poſtea iudicare.
56 Atteſtationes nunquid perire poſſint.
Probationum facultas non eſt anguſtanda.
Ingredi non valet occaſione defectus probationum.
57 Litigioſi vitium an duret.
58 Ciuitati cuilibet licitum eſt habere proprias conſuetudines.
59 Statuta tangentia iuriſditionem principis, non valent.
Prorogatio non habet locum in cauſa appellationis.
60 Tempora appellationis prorogari poſſunt de cõſenſu partium.
Conſules an poſſint ingredi cõſulatum ante ꝙ fidelitatem iurent.
61 Iurantes tanꝙ vaſalli, an iurare debeãt tanꝙ ciues.
Iurãs ſimpliciter videt̃ iurare in oẽm cauſam ex qua iurare tenet̃.
62 Iudex laicus an cognoſcere poſſit de periurio.
Ordine malo factum debet reformari.
Adminiculum iuramenti dʒ cõcurrere in poſſeſſione canonica.
63 Rogatus tanꝙ tabellio, an videatur etiam rogatus tanꝙ teſtis.
Iuſiurandum quibus remitti debeat.
64 Furioſi excipiuntur a iureiurando.
Furioſus loco quieſcentis et dormientis habetur.
65 Monachi pro mortuis reputantur.
Exiſtens in articulo mortis an poſſit vt teſtis examinari.
Memoria et ſcientia opus eſt in teſte.
Teſtari non minus eſt ꝙ teſtificari.
66 Odioſo non credendum.
Monens qui cõfeſſus fuit ſe mutuum vel dotem recepiſſe, heres eius an poterit opponere exceptionem non nume. pecu.
67 Treuga magis accedit guerre ꝙ paci.
Bella ſunt iuſta que ſunt pro patria defendenda.
Guerra an connumeretur inter caſus fortuitos.
68 Conductores qui nõ potuerant colligere fructus propter incurſus hoſtium quomodo iuuentur.
69 Diſpoſitio vbi non procedit, ibi lapſus temporis pro ſe nõ habet diſpoſitionem.

Verba ordinaria ad negandum vel priuandum non diſponunt.
70 Libellarie eccleſiarū ⁊ emphyteuſis poſſunt per emphyteutā do‑
nari ⁊ legari ſaluo iure eccleſie.
Imperator concedens aliqđ reſcriptum qđ ſit cōtra legem, debet
illam legem ſpecificare dicens, non obſtante tali lege.
71 Iura poſitiua ſiue priuilegia facilius tolluntur quam iura com‑
munia.
72 Clauſula ſuppletiua de plenitudine poteſtatis a quo tēpore in‑
troducta.
Contractus feudalis, emphyteuticarius ſiue libellarie conditio‑
nis ſunt eiuſdem nature.
73 Eccleſie Lombardie non curant de ſeruitijs armorum, ſed de red‑
ditibus burſarum.
74 Lige ⁊ confederationes faciunt vniuerſitatem.
Vniuerſitas facere videtur quod maior pars facit. 108.
75 Inquiſitio contra vniuerſitatem facilius ſit ꝙ cōtra ſingulos.
Delictum magne vniuerſitatis non poteſt eſſe niſi notorium et
famoſum.
Fideiuſſores nūquid poſſint ſe obligare ad penam corporalem.
76 Imperator in ciuitate vel epiſcopatu non debet facere ſuperfluā
moram.
Mora quando, dicatur ſuperflua.
77 Ciuitates q̄ veniunt in pace conſtantie poſſunt ſeduꝫ ſocietates
quam inter ſe habēt manutenere ⁊ renouare quādo eis placuerit.
78 Stipulationes verba deſiderant.
Renouatio tacita non ſit in contractibus in quibus requiritur
ſcriptura.
Imperator pōt inferre motum ſicut quelibet priuata perſona.
79 Seruitia indebita peſumūtur a dominis per metum extorta.
Preſumitur contra poteſtates.
Voluntas niſi cōdeſcendat compulſioni, non poteſt cogi.
80 Contractus principis an habeat vim legis.
Metus principis eſt quodāmodo vis ꝑciſa q̄ oīno tollit ꝯſenſum.
81 Vniuerſitas tota commune appellatur.
Dominium rei an perdat quicunq; non ſoluens cenſum tempo‑
re a iure ſtatuto.
82 Sentētie per imperatorem late contra rebelles occaſione rebellio‑
nis nunquid reſcindantur facta pace.
83 Banniti habentur pro mortuis.
84 Pacis tempore omnia in priſtinū ſtatum reſtitui debent.
Cauſa ſi eſt cōmiſſa ſm̄ leges ⁊ cōſuetudines terrarū terminanda,
potius dꝫ terminari ſm̄ bonas cōſuetudines ꝙ ſm̄ leges.
85 Tranſigere vel amicabiliter componere nemo compellitur.
Ablata per vim licitum eſt recuperare tempore guerre.
86 Exceptio dolo facis obſtat reſtitutionibus que ſiunt vigore capi‑
tulorum pacis.
Incertus nemo debet eſſe quantum poſſideat.
87 Guerre tempore licitum eſt recuperare qualitercunq;.
Detinens preſumitur poſſidere.
88 Tempus quo delictū naſcitur inſpiciendum.
Intellectus omnis eſt extraneus q̄ non ſonat in auribus vulgi.
89 Poſſeſſio iuriſdictionis per exercitia quibus, quis eſt vſus libere ⁊
quiete probatur.
Imperator predeceſſoris ſui factum abrogare poteſt.
90 Princeps nō poteſt per contractū vel alio modo regalia concede‑
re in preiudicium ſucceſſorum.
Boni principis non eſt vnum altare coopire, et aliud diſcoopire.
Princeps ſi conceſſit alicui beneficium, prior tempore potior eſt
in iure.
91 Imperator non videtur velle preiudicare tranſactionibus ⁊ ſentē‑
tijs, ſed tacite reſeruare.
Conſuetudo fortior eſt ꝙ pactum priuatorum.
92 Nemo excuſatur ab onere reſtitutionis viarū ⁊ pontium.
93 Spoliatus ſi contra ius petit ſe reſtitui, ita qđ exceptio obſtet ipſi
poſſeſſorio, non eſt ſienda reſtitutio.
Iniuſtum qui expreſſe petit, inepte agit.
94 Bona fides ſeruari debet cui interdum non congruit de apicibus
iuris diſputare.
Bona fides eſt contraria dolo ⁊ fraudi.
Diſcordie ſunt ſedande ⁊ remouende.
Beneficium decet eſſe perpetuum.
Diſcordie ſopiuntur per pacem.
95 Dolo facere nō videtur qui alterius fraudem excludit.
Pax conceſſa nō ſingitur ei qui aduerſus pacis ſtat ita venire, non
timuit.
Remedia illa debent adhiberi que magis timeantur.
96 Gualdana imperatoris non debet auferre res aliorum.
97 Renouatio fidelitatis ſit propter mutationem etatum.
98 Iuramentū contra legem factū nullius eſt momenti.
99 Rem alterius qđ poſſit auferre ſpeciale eſt in imperatore.
Ciuitas an poſſit obligari per iuiurandum.
100 Conſuetudo loci vbi res eſt attendit in feudis.
Conſuetudo preſtationis ⁊ res preſtande quomodo intelligatur.
101 Lis debet agitari in terra vel loco vbi feudum exiſtit.
102 Iniuſtus in vno, iniuſtus ⁊ ſuſpectus preſumitur in alio.
Venire volens contra pacta non auditur.
Renuntiatum cum ſit liti, non poteſt denuo reſuſcitari.
103 Paciſci pro altero nemo pōt, cum ab eo mādatum non habeat.
104 Inſtrumentum nunquid vitietur ſi in ſine apponatur annus do‑
mini, dies, menſis ⁊c.
105 Vitiatur quicquid geſtū erit ſi omittantur ea que ad rei ſubſtan‑
tiam, modum, ordinem vel ſolennitatem pertinent.
Interuenire vbi plura debent vnum interueniſſe non ſufficit.
106 Papa ſi deponit imperatorem dolo vel ambitione ſine legitima
cauſa, depoſitio eſt ipſo iure nulla.
107 Fraudi et dolo contraria eſt bona fides.
Contractus debet intelligi ad bonum ⁊ ſanum intellectum.
Minor in maiorem non habet imperium.
109 Perpetuum eſt quod .xxx. annis durat.
Secreta magnis debentur imperio ab vniuerſis.
110 Secreta regis abſcondere bonum eſt.
Auxilium legis fruſtra implorat qui in eam committit.
111 Equiuocum eſt quod pluribus modis exponi poteſt.
Teſtes ſicut ſaluare debemus ne in falſum incidant, ita et inſtrm̄.
Teſtium dicta debent interpretari in meliorem partem.
112 Teſtes cū ſint inducti ad probandum ⁊ non probent, de neceſſita‑
te debent interpretari contra producentem.
Probatio cū reprobetur, reprobatum eſt inſtrumentum.
Incertum non dicitur, quod certam interpretationem ſemper
habuit.
113 Teſtes an debeant ſcribi et imponi in prima parte inſtrumenti.
Imbreuiatura an probet.
114 Scriptura vna iuuat et interpretatur aliam.
Homo vaſalli mei, non propterea eſt homo meus.
115 Dictum de mediato ſermone quando habeat locum.
Lex quid ſit.
Leges quilibet obſeruare tenetur, ſiue volens, ſiue inuitus.
116 Pax que bona inducat.
117 Pacis confirmatio eſt vera iuſtitia.
Anathema quid ſit.
118 Anathematizatio interdicta eſt omnis autoritas publica.
119 Capitula pacis conſtantie et leges Federiciane poſſunt in iudicijs
allegari.
120 Seruitus que ſuccedat loco mortis.
Pax Conſtantie an debuerit eſſe icta.

Mperialis clemētie manſueta ſerenitas. ¶ Nota quod Impe‑
1 ratorꝭ† debet eſſe clemens ⁊ manſuetus, vt
hic, ⁊. C. de offi. comitis rerū priuatarum. l.
vlti. Que quidē manſuetudo ex humanita‑
te deſcēdit ⁊ merito principi ineſt. cū nihil
tam peculiare ſit imperialis maieſtatis quā
humanitas, vt. C. de dona. inter virum et
vxorem. l. ſina. in ſin. C. de teſt. l. ſina. et ibi ad humanitatem dei re‑
ſpicientis, ſic et princeps ſeruus inſcribitur. C. de offic. prefect. ſa‑
crarum largitionum. l. exemplar. Item magnanimus. l. prima. C.
de theſauris. lib. x.

Eam ſemper in ſubditis ſuis. Nota hic qđ
imperator pacē clementiam ⁊ māſuetudinē ⁊ diſpenſationē fauo‑
res ⁊ gratias ſolū ſubditis ſuis ⁊ deuotis pollicet, non his quos vt
hoſtes ⁊ barbaros iure perſequitur quos potius ꝯuenit ſeuere pu‑
2 nire. ⁊ per hoc Imperator iuſtitie terminos non excedit, †ſed po‑
tius iuſtitia mediante procedit. ℥. hic finitur lex. de iis de conſue.
reg. incipiunt. c. dño guerrā, colla. x. Id coq; ſubtili ingenio eſt ab
eis velut a barbaris pecunia extorquenda, vt e geſta re laborent. ff.
de po. l. bona fides, nimirum igit ſi cōtra rebelles ferocitas exercet
cū peccent eo qđ cōtra dñm ſuū bella exerceant. C. de cōmer. ⁊ mer‑
ca. l. ij. C. loca. l. ſi. vij. di. quo iure. perſertim ſi papa cōtra hereticos
qui nō poſſunt preſcribere contra confiſcationem bonoꝝ, vt no. in
c. j. de preſcrip. li. vj. in nouella. ⁊ eſt expreſſum. C. de apoſta. l. apo‑
ſtatarum. hoſtes fidei non ꝓtegi ſed exterminari oportet, vt. C. de
ſum. tri. l. nullos hereticos, ſicut etiam deportatus vllo tpe nō pre‑
ſcribit: q: a iure ciuili eſt penitus alienus. ff. de leg. iij. l. j. §. hi qbus.
3 q:† deportatus ꝓ mortuo habet, vt. ff. de ꝯtrah. l. j. ⁊ no. in. l. j. C.
de here. inſti. ⁊. ff. de libe. ⁊ poſthu. l. gallus. §. ⁊ qđ ſi tm̄. ⁊ forte ciui‑
liter poſſidere nō pōt ⁊ ſic tali exilio icepta vſucapio interrūperet.

Diſpenſationem. Nota ꝙ diſpēſatio ē ſeueri‑
tatis ⁊ exceſſuū mitigatio vel
remiſſio. facit extra de iudi. c. at ſi clerici. Iura tū ciuilia raro diſpē‑
ſationes

ſationes permittunt:qꝛ non debēt indulgentia crimina ſublenari.
vt.C.de coarta libus.l.ſi apparitoꝛ.li.xij.⁊ cōtra rebelles ⁊ ꝓditores
nunqꝫ,ſed debēt ipſi temeritatis ſue conatibus opprimi, vt. C. de
ſenatoribus.l.j.⁊.ij.lib.xij.⁊.C.de delatorib⁹.l.ſi.lib.x.Itē hoc ipſo
4 ꝙ qui parcit †malo intelligitur nocere bono.in auẽ.de man. prin.
§.homicidia.⁊ eis ſolus princeps ſecuritatez dare pōt niſi ex cauſa
iure expreſſa.co.ti.§.ſed neqꝫ hoc.⁊ no.ff.de publicis iudi.l.is qui
reus.(Delicta.)i.delinquentes.ſic.C.de teſta.l.iubemus.in princ.
Occurrit dicere illud vulgare cum filius facit offenſam patri ⁊ pa-
ter verberibus eū caſtigat,dicit enim pater filio,nō verbero te,ſed
fatuitatem tuam,vt.C.de emendatio.propinquo.l.j.ſm Odof.et
alibi.Non punio ego te ſed mores tui accuſant ⁊ puniūt te.l.palā.
de ritu nup.ff.de prob.l.cū probatio.p Accur.(Affectibus piis.)
Nota Imperatorē pietate moueri ad aliquid cōcedendum,vt ⁊ ta
lis.C.de offi.procōſul.⁊ le.l.ij.ibi dum dicit,cuius allegationes hu
mane pium principem cōmonerunt,vt.C.de apoſta.l.hi qui ſanctā.
5 (Debitam fidem.)Nota quod †oēs tenemur principi:qꝛ vt deus
eſt princeps in celis ſic Imperatorē vicarium ſuum ⁊ dñatorem in
fide ac veritate ⁊ iuſtitia cōſtituit in terris,vt.C.de veteri iure enu
cle.l.ij.§.ſi quid igitur.⁊ in auẽ.de cōſulibus.in ſi. ¶ Preterea di-
uina pagina dicit omnis anima ſubdita ſit principi ⁊ ducibus ab
eo miſſis,vt de cenſi.c.omnis anima.(Deuotionis.)Nota quod
ſubditi debent eſſe deuoti.C.de vectigal.⁊ cōmiſ.l. eleganter.et.§.
qui.cau.ſeu.amit.c.obertus.§.j.coll.x.(Uniuerſitas fideliū impe-
rij.)Nota de iſta magna vniuerſitate que omnes fideles imperij in
ſe complectitur tam preſentis etatis quam ſucceſſiue poſteritatis,
hinc colligit qḋ lex ſemper loquit,vt.C.de here.l.arriani.(Inna-
6 te pietatis.)Nota quod †pietas decet principem per quam ſolā
dei ſeruatur imitatio,vt.C.de nup.l.imꝑialis.(Con ⁊ ſocietates.)
i.ligā ſiue confederationē tā factā quam fiendam infra eoſdem, vt
j.eo.§.Itē ſocietatē.In hac autem ſocietate non continetur ferra
ria:qꝛ non fuit in concordia cum Lombardis ſm Oldra.

In plenitudinē gratie noſtre re-

cipimus.Nota quod ille intelligitur receptus ad plenitudinē gra-
tie cui remittuntur culpe, et recipitur ad fauores.(Ad indigna-
tionem prouocaret.)Nota quod iniurie principes ⁊ dños ꝓuocāt
ad indignationem.facit.ff.de manumiſ.teſtamento.l.centurio.itē
nota quod inter offendentem ⁊ offenſum preſumitur animi indi-
gnatio ⁊ eſt preſumptio nature vulnerate propter offenſam.ff.de
urbi.l.licet.ff.de adimē.lega.l.iij.in ſi.C.famil.her.l.in ipſius.(Cre
7 dimus recepturos.)Nota quod †quando princeps indulget be-
neficia ſperat recipere grata ſeruitia,aliās non facturus.⁊ ideo non
mirum ſi ingrati perdunt gratias.nam oppoſitum diſſoluit ꝓpo-
ſitum.(Sigillo cōmuniri.)dicit Odof.quod in lege facienda non
eſt opus ſigillo principis.Adde dicūt doctores quod contractus
probatur per ſigilla vbi deficit tabellio,vt not.in.c.ij.de foro cōpe.
in nouella.lib.vj.facit.C.qui teſta.fa.poſ.l.hac conſultiſſima.§.fin.
de teſta.l.ſi vnus.Sigillum habet vim cōſenſus ⁊ confirmationis,
vt no.C.de rebus alie.nō alie.l.ij.per Accur.de fideiuſ.l. lucius. de
teſta.mili.l.tribunus.§.vlti.Sine literis tamen mutus ⁊ incertus
teſtis eſt ſigillum,⁊ ideo per ſolum ſigilli preſentationem non ꝓbaſ
cōmiſſio,preſertim ſpecialis,vt no.in.c.Quis.de pac.lib.vj.in no-
uella.qꝛ ſigillū eſt res inanimata,⁊ vide qḋ not.de his q̄ ſi.a prela.c.
8 quanto.in nouella.Sed aliud †eſt ſigillum alterius fidei commit-
tere aliud in chartis imponere.

Nos romanorum.

Hic dicit Imperator quod vult iſtā pacem eſſe perpe-
tuam.i.q̄diu fides ſeruet,vt.C.loca.l.quero.§.inter locatorē.inſti.
eo.§.adeo.vel per preſentem mundi etatē ⁊ futurā ⁊ ſine prefinitio
ne temporis:qꝛ Imperator facit hanc pacem nomine ſedis nō no-
mine proprio tantum ⁊ imperiū non moritur, vt.ff.de lega.ij.l.qḋ
principi.⁊ in auẽ.quomodo oportet epi.in fine.⁊ nota.per Cy.C.
qui teſta.fa.poſ.l.ſi quis imperatorem.⁊ in.c.ſi gratioſe.de reſcrip.
lib.vj.⁊ hoc ex parte imperij.Sed ex parte ciuitatis exponitur in
9 perpetuum.i.vſqꝫ ad vitam ciuitatis. nam †ciuitas mori poteſt ſi
autoritate ſuperioris damneſ ad aratrum,vt not.Innoc.extra de
noui ope.nun.c.cū ex iniuncto.Item ſi pereat alluuione vel caſma
te,vt.ff.qui.mo.vſuf.amit.l.ſi ciuitati.⁊.C.de leg.cū reus.§.ſi.⁊ qḋ
no.in.c.non poteſt.de preben.lib.vj.in nouella.Item ſi fuerit poſi
ta ciuitas in banno eternali imperatoris,vel in banno domini pa-
pe ſm Hug.⁊ Odof.nam cū perdat ea que ſunt iuris ciuilis,equi-
paratur deportato.quinimo ei qui condemnatus eſt ad vltimum
ſupplicium qui efficiſ ſeruus pene ⁊ ſola ſtatim trahit ſecū ad exe-
cutionem intellectualē,vt.ff.de penis.l.qui vltimo,⁊ not.in.l.vlti.
10 C.ſi a non cōpe.iudi.¶ Sed hic dubitaſ an damnata †ciuitate ad
aratrū intelligantſ eius caſtra damnata ⁊ dicendū qḋ nō,iuxta no.
in.c.felicis.extra de penis.in nouella,⁊ in.c.ſi ciuitas.de ſent. excō.
libro.vj.Item deſtruiſ ciuitas ſi homines inde eo propoſito dece-
dant ne eo amplius reuertātur, vt.ff.de colleg.l.penul.§.reſponſo.
⁊ ar.ff.de leg.iij.l.pater.§.tuſculanus.Itē ſi incendio deuaſtata ſit
vel aliquo caſu in totū corruerit ſine ſpe reparationis.ar.ff.de no.
ope.nun.l.j.§.ſi qui edificiū.⁊.ff.de iti.actuqꝫ priua.l.iij.§.reficere.ff.
de ver.ob.l.inter ſtipul.§.ſacrā.ff.de ſolu.l.qui res.§.areā.Sed ſi eſt
ſpe reparationis durat ciuitas habitu ſed nō actu,ar.eorū que no.
ff.ꝙ cuiuſqꝫ vni.no.l.ſicut.§.ſi.⁊.ff.de pig.l.paulus.§.domus.⁊ in.c.
pleris.extra de elec.in cle.

His itaqꝫ caſibus

priuilegia aut deleſ aut in ſu
ſpēſo retineſ. nā ſi eſt perpe-
11 tuo deſolata ciuitas priuilegia eius remouentur qꝛ †ſublata per-
ſona ⁊ re cuius tributū eſt beneficiū deletur priuilegiū eius. arg.l.
poſtq̄.in prin.vt le.no.ca.ff.de condi.⁊ demon.l.intercedit.de iure
codicil.l.quidam.at vero ſi ſpes eſt reparationis beneficiū non de-
letur,⁊ ſic de facto non excitaretur ad actū ſuū,vt not.ff.de verbo.
obli.l.ij.⁊.l.inter ſtipulantem.§.ſacram.nam ſepe priuilegiū ſuſpē
ditur ⁊ non annihilaſ,vt no.in.c.j.de cler.coniuga.lib.vj.in nouel
la.¶ Quid ergo ſi huiuſmodi ciuitas ita diruta reedificeſ an his
priuilegijs quibus prius potiebaſ modo potieſ.arg.qḋ non.quaſi
ſit alia ciuitas ⁊ nō ea que prius erat.ar.ff.de vſufruc.l.qui vſufruc.
⁊ habes.ar.ff.qui.mo.vſuffru.amit.l.qd tamen.§.penulti.¶ Sed
ego contra puto ſm Odoff.qꝛ alia propter vtilitatem cenſeſ idem
quod non eſt idem.ff.de ſerui.ru.predi.l.ſeruitutes.§.ſi ſublatum.
⁊ nemo dubitet hanc publicam eſſe vtilitatem ſi talis ciuitas paci-
12 fice his priuilegijs potiaſ †cū pax ſit vtilitas publica,vt.ff. de pac.
l.cōuentionum.⁊ hic eſt quidam fauor.non potiri vero eſt quoddā
odiū.⁊ fauores ſunt ampliandi ⁊ odia ſunt reſtringenda.ar. ſ.eod.
in prin.ibi,cauſam magis ſtudeat ⁊c.⁊.ff.de libe.⁊ poſthu.l.cū qui-
dam.⁊ hec vera ſunt ſi idem populus non tamen nūc damnatus a
principe ciuitatem reedificet.¶ Quid autem ſi quondam ciuitas
que tempore huius pacis pro ciuitate non habebaſ ſed pro loco,
villa vel caſtro reedificeſ ⁊ ciuitas fiat,an huiuſmodi priuilegijs po
tietur.Reſpondeo non tanq̄ ciuitas,ſed tanq̄ caſtrū eius ciuita-
tis ſub qua erat:cum de ea tanq̄ de ciuitate mentio facta non fue-
rit,⁊ ideo omiſſa intelligatur.arg.ff.ſo.ma.l.ſi cum dotem.⁊ in.c.li-
teras.de reſcrip.in clemen.Idem crederem ſi de nouo in territorio
13 alicuius iſtarū ciuitatum ciuitas aliqua inſtrueretur:qꝛ †nouū cor
pus ⁊ noua vniuerſitas eſt,⁊ eſt ſimilis poſthumo preterito,vt.C.
de reuocand.dona.l.ſi vnq̄.⁊ caſui improuiſo,vt.ff.de teſta. mili.l.
milites codicill.§.miles.⁊ rei que nūc primum apparet in rerū na-
tura,vt.ff.de contrahen.emp.l.rutilia.⁊.l.in lege.⁊ in.c.vlti. de re-
ſcri.in glo.Sed videtur contra.ff.ſi ſerui.vend.l.ſi.ſed ibi fuit facta
mentio de futuris.

Pone quedam

ciuitas ſubmerſa eſt in mari, papa
hoc ignorans fecit quēdam epiſco
pum illius ciuitatis.Queritur an erit epiſcopus ſaltē ratione dio-
ceſis,⁊ videtur qḋ non.ar.extra de reſcri.c.rodolphus.⁊ qꝛ illa dio
ceſis eſt acephala:qꝛ caput non habet.ar.ff.de leg.iij.l.j.§.his quib⁹
Item qꝛ non videtur epiſcopus eſſe poſſe ſine ciuitate, vt nota.in
14 decre.xcix.diſt.prouincie.nam †etiam ſine preſide proprio poteſt
eſſe ciuitas non tamen ſine epo:quo caſu eps erit dominus nō ſolū
ſpiritualis,ſed etiā temporalis,vt in auẽ.vt diffe.iud.§.j. Contra-
rium credo:qꝛ ſi non valet in totū debet valere pro ea parte ꝑ qua
valere poteſt.ar.ff.de ſerui.l.ſi cauſa auguſti.porro quandoqꝫ pars
ponitur pro toto,vt.ff.de lega.iij.l.vxori ſue.¶ Quero nūquid ci-
uitas durans in nouis ciuibus non naturalibus ſed aduētitijs di-
catur eadem ciuitas.Rñdeo ſic,nā hoc idē eſt capitib⁹ ſubrogatis
in loco mortuorū.ff.de leg.j.l.grege.⁊.l.ſi grege. ⁊ patrie priuilegiū
videtur ipſis ciuibus eſſe conceſſum,vt.C.de teſta.l.ſi non ſpeciale.
⁊ de foro compe.dilecti.Item quia quod vniuerſale eſt non poteſt
morte perire,ſicut homo in genere non moritur, vt.ff.ad.l. fal.l.in
eatione.§.incerte.Item lex dicit ciuitas noſtra populoſa eſt, que
merito etiam aduenas comprehendit, vt in auẽ.de queſtore poſt
15 princi.coll.vj.nam †ciuitas vice perſone fungitur,cum talis eſt vni
uerſitas que vice vnius perſone fungatur omnia tranſeunt cum
ipſa de fideiuſ.l.mortuo.¶ Quero qḋ ſi ex pluribus caſtris vnius
ciuitatis,puta Bononie fiat vna congregatio que velit ſe ſurgere
in nomine ciuitatis.Reſpondeo hoc non poteſt fieri ſine conſenſu
ſuperioris.i.rectoris illius ciuitatis in cuius territorio edificaſ, vt
ff.de colleg.illici.l.j.et arg.ff.de rerum diui.l.antepenul.§.pen. ſm
Odoff.⁊.C.de fundo limi.l.quocūqꝫ caſtrorum.⁊ in auẽ.quib. mo.
n atu.effici.ſui.§.ſi quis igitur.Ex quolibet ibi,vel abbatis.preſen-
tes ergo et preteritas tantum hic conſuetudines ꝯcedit. ¶ Quid
ergo de futuris.Rñdeo ille nō conceduntſ per ꝯſtitutionem iſtam
16 Odof.ar.ff.de legi.l.cū lex.⁊ ſic eſt ar.ꝙ noua †ſtatuta non poſſint
fieri ſine licētia principis.ar.a ꝯtrio ſenſu iſtius litere dicut.l.oēs po
puli.per doc.immo ſi pertinent ad bonū regimen per ea que ſequū
tur ſtandum eſt antiquitati.

Sicut ab antiquo

arg.quod antique cōſuetu-
dines ſunt ſeruande.Unde
dicit lex ne quod contra longam conſuetudinem fiat ad ſollicitu-
dinem ſuam reuocabit preſes prouincie.C.que ſit longa conſue.l.ſ.
ſimile habes.C.de offi.rec.prouin.l.nullum.et.C.de ſerui.et aqua.

l.ſi manifeſte.⁊.ff.de offi.proconſul.l.ſi in aliam. Et no.hic expreſ-
ſum qđ in paſcuis,pontibus aquis ⁊ molendinis ac etiam in ipſis
commoditatibus aquarum ſtandum eſt antiquitati. Verbū enim
habuiſtis ⁊ habetis ſignat retro ſubſiſtentiam iure conſuetudina-
rio⁊ q2 illud erat omiſſum per rebellionem,hic recuperatur p gra-
tiam ⁊ reconciliationem.C.de ſent.paſ.l.fi.ſicut ſi poſtliminio ciui-
tas reuerſa eſſet.ff.de iniuſto teſt.l.ſi quis filius.§.fina. Et ſcias qđ
17 †in preſcribenda conſuetudine non eſt neceſſe allegare titulum vt
no.in.c.j.de reſcrip.lib.vj.in nouella.et facit ad cōſuetudinem ob-
ſeruandam.C.de agri.et cenſi.l.domini prediorum.ℭ Item nota
quod interdum fit aque diſtributio arbitrio boni viri.ff.de var.et
extraor.cog.l.de vſu.⁊ not.in Spe.de cauſa poſ.vbi vide Impera-
tor vult hic quod aqua perpetua ⁊ curſus eius ⁊ cōmoditas perpe-
tuo non tollatur nec alteretur.facit.C.de aqueduc.l.ſi diligenter.
⁊ loquitur tam de aqua publica.ꝙ de aqua que ſeruit commodita-
tibus priuatorum,vt hic in verbo, perſone.et eſt expreſſum.C.de
aqueduc.l.vſus aque.li.x.et extra de offic.delega.cum olim.ℭ Ibi
18 intus,vt extra.Nota†tam eandem quam aliam eſſe poſſe conſue-
tudinem intra ciuitatem ⁊ extra.i.in rure ⁊ in comitatu,vt hic.C.
de teſta.l.fi.ℭ Ibi in priuilegio.i.in ɔſuetudine priuilegiata.Con-
ſuetudo priuilegiat aliquem ſicut principis priuilegium.nam cō-
ſuetudo vice principis fungitur.de verborum ſignificatio.c.ſuper
quibuſdam.§.preterea.Et collige hic quod ſicut per rebellionem
contra principem perduntur priuilegia ita conſuetudines priuile-
giate,quod tene menti.

Monitione ciuitatis.

Licet em̄ Lombar-
dis ciuitatem muni-
re,vt hic.⁊.j.eo.§.ciuitates.Adde qđ non ſolum Lombardis,ſed
etiam alijs.C.de ſacroſan.eccle.l.ad inſtructionem.Nunquid ergo
19 †eccleſie teneant ad talem munitionē conferre,dic qđ aut fit ad or-
natum ⁊ non debent cōferre,aut fit ad neceſſitatem ⁊ debent con-
ferre:q2 eſt eadem ratio que in via ⁊ pontibus.nā refectionem iti-
neris ⁊ pontiū agnoſcit eccleſia propter cōmunem reipublice neceſ-
ſitatem in qua etiam eccleſie cōtinenť. Idem ⁊ in gabella plauſtro-
rum que ſoluiť ad portā:q2 illud ſoluiť:q2 plauſtra deſtruūt ciuita-
tem ⁊ vias,⁊ oportet qđ quotidie reficiantur vie ex illa pecunia,et
ideo ſicut ad refectionem vie teneanť,ita ad ſolutionē illius gabel-
le ex qua reficitur via.Ad expenſas ergo ſuperuacuas vel honoris
cauſa ſicut eſſet ſaligare plateam nō teneanť eccleſie,ſed ad alias ne-
ceſſarias expenſas pontiū.viarū,murorū teneanť.ſm Iaco.butr.in
d.l.ad inſtructionem,niſi forte ſint eccleſie mendicantiū:q2 nulla
bona in ciuitate habēt ſicut dicimus in ſimili.de capi.d.l.tutelas.
20 §.ſi libertate.⁊.ff.de vulga.ſubſti.l.lex cornelia.nam†pauperes ad
huiuſmodi ſumptus burſales conferre non teneanť,vt legitur ⁊ no-
ta.C.de annonis ⁊ tributis.l.indictiones.lib.xj.ℭ Quid de colle-
ctis que pro alijs neceſſitatibus imponunť,dic qđ ſi poſſeſſio per
eccleſiam acquiſita erat adſcripta dare pro ſolido et libra ad colle-
ctas:q2 qn̄qꝫ patrimonialia munera poſſeſſionibus inducuntur,
vt.ff.de mu.⁊ ho.l.reſcripto.§.vlti.⁊.l.munerum.§.patrimonioꝝ.
⁊ tunc res illa eſt onerata,⁊ cū illo onere tranſit quare clericus ad
quem peruenit pro illa ſoluere tenetur.ff.de actio.empt.⁊ vendi.l.
alienatio.ff.de acquiren.rerum domi.l.traditio.C.ſine cenſu vel re-
li.l.omnes.nam pro talibus collectis bona ſunt hypothecata im-
mo ſunt quodammodo ſuppoſita ſeruituti cuidam,⁊ ideo ad que-
cunqꝫ tranſeunt,trāſeunt cum onere ſuo,vt.ff.de act.emp.l.in ven-
ditiōe.⁊ hoc verum ſi talis deſcriptio ꝗ fit pro ſolido ⁊ libra ſit per-
petua ⁊ certa.Secus ſi ꝓpter varietatem negotiorū imminētium
21 immutetur.nam†incerte obligationi hypotheca accedere nō po-
teſt,⁊ ideo non videť huiuſmodi onus ducare poſtꝙ peruenit ad
perſonam priuilegiatam,vt in.c.vno.de iure patro.lib.vj.⁊ ita te-
net Archi.in.c.j.de immu.eccl.lib.vj.⁊ idem ibi Io.an.in nouella.
ℭ Ex his apparet ꝙ collecta eſt munus mere patrimoniale vt qn̄
eſt perpetua certa ⁊ ordinaria quandoqꝫ eſt munus mixtum vt qn̄
non eſt ordinaria ſm emergentes caſus imponitur perſonis pro
rebus quo caſu non tenetur eccleſia:quia non eſt ſubiecta cōmuni-
tatibus vel dominis temporalibus ſicut nō teneť ad ſuperindictū
vt.C.de ſacroſan.eccle.l.placet.ad que etiā non teneť clericus ad ti-
tulum ſui patrimonij perpetuo ordinatus,vt not.in.c.epiſcopus.
de preben.per Ber.

In iuriſditione tam in crimina-

22 libus cauſis quā in ciuilibus.hic aperte apparet quod†merū im-
perium ⁊ mixtum diciť iuriſditio cum dicat in criminalibus ⁊ pe-
cuniarijs ſic.ff.de offi.eius cui man.eſt iuriſdi.l.j.§.j.vt no.de iuriſ.
omnium iudi.l.imperium.(Criminalibus.)ſed an ⁊ ſine hac pro-
uiſione haberent iuriſditionē in criminibus vidi ſepius queri.Io.
et Azo dicunt quod ſic,vt.ff.de offic.preſi.l.illicitas.§.qui vniuer-
ſas.⁊ ar.ff.quod quiſqꝫ iuris.l.j.§.j.⁊.ff.quibus ex cau. maio.l.ſed ⁊
ſi pretorem.§.j.Alij dicūt ſolo principi merū imperium compete-
re,nam populus ex lege ortenſia ei ⁊ in eum omne imperiū ⁊ omnē
iuriſditionē tranſtulit,vt inſti.de iure natu.§.ſed quod.⁊.ff.de cō-
ſtitu.prin.l.j.in prin.ar.validum.ff.de officio prefec.preto.l.vnica.
ibi,regimentis.⁊ argum̄.C.de veteri iure enucle.l.j.§.ſed hoc ſtu-
23 dioſum.Item dicit expreſſe lex iſtius Imperatoris omnis†iuriſ-
ditio ⁊ omnis diſtrictus apud principem eſt, vt.ſ.que ſint regalia
l.omnis iuriſditio.Item ⁊ ſolus princeps poteſt ſtatuere genera-
lem equitatem,vt.C.de legi.⁊ conſti.princi.l.j.⁊ ad hoc videtur fa-
cere diffinitio iuriſditionis.Eſt enim iuriſditio poteſtas de publi-
co introducta cum neceſſitate iuriſditionis ⁊ equitatis ſtatuende
vt no.do.Azo in ſumma.C.de iuriſdi.om.iudi.circa prin.⁊ nemo
ſani capitis dubitat merū imperium iuriſditionem eſſe,vt.ff.de of-
fic.eius cui man.eſt iuriſd.l.j.⁊ ibi.⁊ ideo.⁊.l.ij.in prin.non obſtant
leges in contrariū allegate:quia exercentur autoritate principis,
vt.C.de legi.⁊ conſti.l.fi.⁊.ſ.que ſint regalia.l.omnis iuriſditio.Il-
lud tamen non eſt qui neget magiſtratus municipales non habe-
re merum imperium,vt.ff.de iuriſd.om.iud.l.magiſtratibus.Sed
24 certe ego puto poteſtates†q hodie eliguntur eſſe municipales ma-
giſtratus,vt.C.de mu.⁊ orig.l.j.vel defenſores ciuitatū, vt in auť.de
defen.ciui.§.nos igitur.qui non habet merū imperiū,vt.C. de de-
fen.ci.l.defenſores.Ita ⁊.l.defenſores ciuitatis abbates vt in auť.
iuſiurandū.quod preſta.ab his qui adminiſtra.ſuſci.§.⁊ equus ero.
ror.ſic non habebāt ante hāc pacem iuriſditionē in criminalibus,
ſed hoc conceditur eis.

Preterea ſi et ſine

hac ɔceſſione haberent ad qđ
ergo in modū priuilegij hoc
eis concederetur cū fruſtra precibus impetretur qđ iure communi
conceditur,vt.C.de theſauris.l.vna.lib.x. Odof.Idē tenet Spe.
dicens qđ poteſtates terrarū non habent merū imperiū,⁊ ideo ne-
dum ad vltimū ſuppliciū nequeūt condemnare.ſed etiam forban-
nire non valent nimirū:q2 non reperitur hoc eis eſſe cōceſſum ſpe-
cialiter,huiuſmodi enim iuriſditiones nominatim lege vel ſena-
tuſconſulto vel conſtitutione principum cōſtituunť, vt.ff. de eo
25 cui man.eſt iuriſdi.l.j.Unde†magiſtratibus municipalibus nō vi-
deatur hoc attributū tacite videť denegatum.vt.C.de ſentē.et in-
terlo.om.iudi.l.nulli.Preterea merū imperiū competit in prouin-
cia ſoli preſidi prouincie,vt.ff.de offi.preſi.l.preſes,vt.l.illicitas.§.
qui vniuerſas.Sed poteſt dici ſm Accur.quod hoc iure caueť,ſed
conſuetudine non habetur in ciuitatibus que populariter regun-
tur.nam poteſtas eligiť ab eis de cōſuetudine inueſtiť ⁊ aliū preſi-
dem non habent,vnde merū ⁊ mixtum imperiū ⁊ omnimoda iuriſ-
ditio apud eū eſt:quia loco preſidis haberetur,reſpectu illius ciui-
tatis.vt not.in authen.de defen.ciui.l.nulla.in glo.que incipit.ſcꝫ
maiori.in fi.⁊.C.de preſcri.longi temporis.l. fi. Item in caſtris ſeu
terris que alterius iuriſditioni non ſubſunt ſicut in inſulis multa
ſunt.facit quod not.in.c.primo de re iudicata. libro ſexto .in no-
26 uella.C.de teſtamen.l.fina.An ergo†damnati ad mortem a tali-
bus poteſtatibus terrarum efficiantur ſerui pene. Reſpondeo qđ
ſic ſi ponatur eos habere merum imperium,adeo vt nec poſſint
eis reſeruari teſtamenti factiones etiam cauſa cognita:quia teſta-
menti factio publici iuris eſt et in ſeruum non cadit,vt not. C.de
de teſtamen.militari.et militibus noſtris,etiam ſi faciant teſtamē-
tum ad pias cauſas,bene tū poteſt ſe obligare inter viuos anteꝙ
ſit condemnatus ad reſtitutionē male ablatorū,vt no.in.c. ꝙꝙ.de
vſuris.lib.vj.in nouella.Poſt ſententiam vero ſi bona ſint cōfiſca-
ta nihil ſtatuere poteſt.ar.in.l.ſi partem.§.fi.ff.quēad.ſer.amit.⁊.ff.
de noua.l.quoties.§.fi.hic enim nulla bona in ciuitate relīqt.vt.ff.
de vulga.ſubſtit.l.lex cornelia.et.ff.de his qui pro non ſcrip.ha.l.ſi
is qui in metallum.

Sed hic dubitatur

an ſi quis pro furto vel alio
27 †priuato delicto condem-
natus ſit ad furcas nunquid bona tacite confiſcata,⁊ glo.ſentit qđ
non,in.l.ij.C.quemadmo.teſt.ape.Item ⁊ ſi pena ſit furcarum:ta-
men crimen eſt priuatum,vt not.ff.de condi.ob cau.l.ſi ſeruus tu⁹
de quo in crimine an poſſit inquiri no.in.c.felicis. de penis.in no-
uella.⁊ melius et latius in.l.ij.§.ſi publico.de adulte.et per me.C.
de proba.l.iubemus.ℭ Deinde quero pone ꝙ princeps conceſſit
ciuitati facere ſtatuta virtute cuius conceſſionis ciuitas fecit ſtatu-
ta ſua quero nunquid poterit reuocare,⁊ videtur qđ non:quia in-
telligitur de primo actu,vt.ff.de verborum ſignifi.l.bones.§. hoc
ſermone.Contrarium eſt verum.arg.C.de teſta.l.omnium.⁊ quod
not.in.c.non poteſt.de preben.li.vj.in nouella.Ex his apparet qđ
28 †ſtatuta potius accedunt vltime voluntati quam contractui,de
hoc no.in.c.quia cūctis.de conceſ.preben.in.vj.⁊ no.ff.de legi.l.ſed
⁊ poſteriores.⁊ no.per Pe.⁊ Cy.C.cōmunia de leg.l.fin.§.primo.
ℭ Queſo verū ſtatutū iniquū teneat. Reſpondeo ſic, ſi ſit ſolenni-
ter factū donec corrigatur per ſuperiorē,ſecus ſi ſit impoſſibile, vt
nota.in.c.fin.de appel.lib.vj.in nouella.Et in ceteris que ad com-
moditatem ſpectant ciuitatum,hoc conceditur ciuitatibus quod
olim erat commiſſum preſidibus,vt in auť.de manda.prin.§.dein-
29 de.competens ibi ⁊ quid omnino ⁊c.Et collige quod†malefacto-
res puniri ſpectat ad commoditatem ciuitatū,vt hic.⁊.ff.de offic.
preſid.l.congruit.⁊ ad ſalutem omniū, vt.C.de fer.l. prouinciarū.

Expedit

Expedit eniȝ rei publice vt maleficia puniant, vt.ff.ad.l.aqui.l.ita
vulneratus ne ad ea cōmittenda temere quiſquam ꝓſiliat, vt.C.de
penis.l.ſi operis. Ex hoc ergo.§.nos romanorū.habes quedā vti-
lia ⁊ neceſſaria ciuitatibꝰ que ſunt cōceſſa, indulta ⁊ cōfirmata per
hunc imperatorem Federicū certis ciuitatibus Lombardie. Non
enim eſt conceſſio generalis, ita qꝺ ex vi ipſius conceſſionis exten
datur ad alias ciuitates immo eſt localis terrarū ciuitatū inferius
ſpecificatarū licet quo ad ipſas ciuitates faciat ius cōmune, vt pa-
tet ſtatim.in.§.volumus.ſm Odof. Porro etiā locales cōſuetudi
30 nes † quo ad locum ipſum dicunt ius cōmune, vt in.c.cuȝ veniſſet.
de eo qui mit.in poſ.cauſa rei ſeruā.⁊ eſt ratio: q꞉ iure cōmuni cōfir-
matur vt.ff.de iuſti.⁊ iure.l.omnes populi.

Porro

conſuetudines cōfirmate ſub certo modo et forma
non valet niſi ſub illo modo ⁊ forma.C.de teſta.l.
ſi.quas princeps tacite cōfirmare videt eo ipſo ꝙ ſunt tolerabiles.
C.de rebus mil.l.tā collatores.lib.xij.C.de agri.⁊ cēſi.l.domini pre
diorū.C.de fun.limi.l.j.⁊.l.quicunq꞉.⁊.l.ſi.C.de ſi.inſtr.⁊ iure haſte
fiſ.propter creandis ⁊.C.de vendēdis rebus ciui.l.j. ¶ Contra ma
le conſuetudines tanꝙ abortiua ſtatuta non conualeſcunt tēpore
vt in auſ.vt nulli iudi.§.nulli vero. Unde dicit Imperator conſue
tudines tunc tenent cū noſtris non repugnant legibus.in auſ.de
31 vſuris nau.§.ſi.⁊ ibi no. Et ideo contra † conſilia generalia que ſer
uanda ſunt vt euangelia non tenet cōſuetudo vel contraria cōſti-
tutio vt not.in.c.cum laicis.de rebus eccle.non alie.in nouella.⁊.c.
nulli.eo.ti.in nouella. Unde non valet ſtatutum vel cōſuetudo de
preſtandis vſuris: q꞉ eſt contra conſilium, vt no.C.de vſur.auſ.ad
hec. ¶ Sed nunquid valet ſententia lata contra conſuetudinem.
videtur quod ſic quaſi contra factum lata.nam conſuetudines fa-
cti ſunt tamen poteſt appellari. Iſte videtur caſus no.in.d.c.cū ve
niſſet.nam cū de ea nō conſtet ſine probationibus merito dicitur
in facto conſiſtere. Articuli vero iuris dicunt illi ſuper quibus ſine
probationibus facti ſtatim poteſt pronūtiari, vt no.c.ad decimas.
32 de reſti.ſpo.in nouella.ſed ſuper facto nō poteſt pronuntiari † niſi
examinetur factum, vt.C.de veteranis.l.prouidendum.⁊.C.de he
redi.inſti.l.cum proponas.

Volumus vt regalia.

Iſtud verbum volu-
mus oſtendit hanc.l.
eſſe q꞉ quicquid principi placuit legis hȝ vigorē, vt.C.de conſtitu.
princi.l.j.in prin.⁊ inſtitu.de iure nat.§.ſed qꝺ principi.⁊.ff.de ori.
iuris.l.ij.§.nouiſſima.⁊ ſic contractus principis tranſit ad ſtatutū
legis, vt.ff.de publi.l.ceſar. Itē probatur ex eo qꝺ Imperator vult
eam per vniuerſos populos diuulgari, vt.ꝫ.c.circa prin.ibi ea pro
pter ⁊c.qꝺ quidem indicat, vt ſit lex, vt.C.de legi.⁊ conſti.prin.l.le-
ges ſacratiſſime ibi. Que nobis conceſſa non ſunt: q꞉ non omnia re
galia fuerint conceſſa ſed demuȝ ea que longa conſuetudine erant
poſſeſſa ⁊ illa non in proprietate ſed in fidelitate. No.ergo qꝺ ſi eſt
queſtio que ſint cōceſſa ⁊ que remanent cōceſſori debent eligi boni
viri bone opinionis ad hoc idonei nō ſuſpecti qui iurent quod bo
na fide ſine fraude perquirent ⁊ conſignabūt cuiq꞉ quod ſe contin
git, qꝺ no.C.de ſecun.nup.l.hac edictali.§.ſi illud. Et ad ſaluan-
33 dum ipſos iurantes de periurio ſciant † qꝺ in omni iuramento ſuf-
ficit verum dicere ſm conſcientiam.⁊ no.vt in.c.preſe dtium.de te-
ſti.in nouella. ¶ Nota qꝺ ſuper controuerſia inter principē ⁊ ſub-
ditos eliguntur arbitri ⁊ hoc per iſtam pacem alis poteſt princeps
vbiq꞉ citare ſubditum ⁊ ipſe cognoſcere, vt.l.proxime.de his que
in teſta.delen.vt.C.ne qdis in ſua.l.j.per Cy.ff.de here.inſti.l.⁊ hec
tiberius per Cy.

Idonei credantur.

Quo caſu etiaȝ ſi male fue-
rint verſati nō eſt quid im-
putet dr eis qui elegerūt, vt.ff.cōmo.l.argentū.⁊.ff.de rei ven.l.ſi a
bone fidei. Odo. Ex hoc ſume argu.qꝺ iudex non facit litem ſuam
ex eo quod arbitri a ſe electi male pronuntiauerint: quia quod bo
na fide fit bene fieri cenſet, argu.ff.de condi.⁊ demō.l.quāuis.⁊ qꝺ
no.ff.de iureiu.l.eum qui.§.in popularibus.ar.contra.ff.manda.
l.idem.§.ſi tutores. Sed ibi mandatori non imminebat explicatio
negotii hic ſola electio perſonarū: q꞉ nihil faciebant nomine eligē-
34 tis ſed nomine dñoruȝ ⁊ ſic non ob. No.ar.qꝺ † bonus ciuis eſt qui
patrie iura tuetur ⁊ eſt ad regimē eligendus, non aūt qui eſt cōtra
patriam. Odo. (Ad noſtrū.) ſiue ratione imperii ſiue ratione pa-
trimonii cū omnia principis eſſe intelligant ſiue fiſcalia ſiue patri-
monalia ſint, vt.C.de quadri.preſc.l.bene a zenone. Odof.qꝺ dic
vt in prin.ſtor.oēm. (¶ Si quis aūt.) ibi, non admittemus. Not.
qꝺ non dȝ quis audiri contra illud qꝺ facit princeps ex certa ſcien
tia, immo dȝ repelli ⁊ imponi ei perpetuū ſilentium. Nam dicit lex
quiſquis tante ſuperbie faſtidio tumidus eſt vt regalem ſenſum re
gat, vt.C.de legi.⁊ de conſti.l.ſi.⁊.l.ij.C.de cri.ſacri. Et nota hic de
ſilentio imponendo etiā lite non conteſtata.ſ.non audito petito-
35 re.ff.de alea.l.j.§.qꝺ autem. ¶ Si † ſtatutum dicit talis nō audia-
tur an valeat ſnīa pro eo lata.dicit Ja.de are.quod non.qꝺ verum
eſt ſi eſt talis qꝺ habeatur pro mortuo vt bannitus vel iudex dolo
procedit, vt.l.j.§.qꝺ aūt.de alea.q꞉ ille qui procedit in contēptum

legum videtur procedere errore iuris expreſſo.⁊ vide.l.ſ.C.de he-
re.inſti.per Cy. ¶ Sed qualiter poteſt imponi ſilentium ei qui nō
auditur. Reſpōdeo qꝺ non auditur pro ſe ſed cōtra ſe.ff.de poſtu.
l.quos ꝓhibet ff.de procu.l.filius.§.veterani.⁊ vide quod not.de
offi.dele.cum ſuper abbatia.in nouella.

Hoc quod nos.

Hic dicit quod conceſſa ⁊ priuile-
giata eccleſiis epis ciuitatibus vel
aliis quibuſcunq꞉ perſonis clericis vel laicis per anteceſſores ſuos
vel ſe vel Henricū filium ſuū ⁊ regem romanorū firma ⁊ rata perma
neant. Rex.ſ. Henricus filius iſtius Federici ſm Odo. Hic ergo eſt
36 expreſſum qꝺ † rex romanorū etiam ante coronationē pōt conce-
dere priuilegia. Iſte enim Henricus nō erat coronatus imperator
q꞉ pater viuebat.pro hoc no.C.de quadri.preſcri.l.bene a zenone.
⁊ ibi per Cy.dicit Hoſti.qꝺ vidit in Alamania per principes iudi
cari ⁊ teneri qꝺ rex Romanorū poſt electionē concordem habebat
omnem poteſtatē quā imperator nec vnctio aliquid addat.lȝ Ho-
ſti.fit in cōtraria opinione, vt no.extra de ver.ſig.ſuper quibuſdā.
in nouella. Sed quicquid dicat Hoſti.prima opinio ſeruatur ⁊ eſt
ipſa veritas. Opinio aūt Hoſti.poſſet habere locum quando eſſet
electus in diſcordia. (¶ Eccleſiis vel epis.) Ex iſta alternatiua vi-
detur probari id qꝺ cōceditur epis ſit eorū propriū qꝺ etiaȝ innuit
verbum dedit qꝺ eſt infra per qꝺ patet dominium eſſe tranſlatum
in epm cum dare ſit accipientis facere, vt inſti.de ac.§.ſic itaq꞉.dū-
modo eis contemplatione eccleſie non def.nā tunc eccleſie vr̄ eſſe
cōceſſum, vt.ff.de do.prele.l.cū quis.ver.nā ⁊ ſi quis. Adde de hoc
habes tex.notabilem in.c.ſi.de capitu.cōradi.colla.x.vbi omnino
vide.⁊ adde qꝺ no Inno.extra de teſta.c.cum in officiis.⁊ hoc ſi ta
lis eſt epiſcopus qui poſſit habere propriū alis de neceſſitate acqui
ritur epiſcopatui.xviij.q.ij.ſtatutum.

37 Pro bono pacis.

Nota id † qꝺ factum eſt pro bo
no pacis ratum debet haberi,
vt.ff.manda.l.creditor.§.j. Ita tamen qꝺ non ſit cōtrarium iuri di
uino vel impoſſibile de iure, vt extra de preben.c.niſi eſſent.⁊ ibi di
cit tex.qꝺ laude arbitratorū propter bonū pacis tenet equitas na
turalis. Etiam no.qꝺ in arbitrio ⁊ in arbitramentis, bona conſue
tudo eſt ſeruanda.extra de cau.poſ.cum veniſſet.

Priuilegia omnia.

No.ex iſto text.ꝙ bona re-
bellium tpe rebellionis aliis
ſunt cōceſſa pſonis facta pace ſunt reddenda primis dñis.text.eſt
hic valde nota. Ita qꝺ ipſa pax nō habet vim ſimplicis indulgētie
ſed reſtitutionis in integrū qꝺ tene mēti. (Ibi iniuriā.) Sed quo-
modo poteſt princeps concedere aliquid in iniuriam alterius, vt
C.de preci.impe.offe.l.ij.⁊.l.reſcripta.⁊.l.nec dānoſa.⁊.ff.de iuſti.⁊
iure.l.iuſtitia.in prin.⁊.§.iuris precepta.⁊.C.ſi cōtra ius vel vti.pu
bli.l.ſi.⁊.C.de ope.publi.l.preſcriptiones. Su.hic cauſa guerre fue
rūt cōceſſa ⁊ cōtra rebelles imperii nec eſt hoc nouū ſm Odof. Ex
38 quo no.qꝺ † rebelles ſunt extra legis protectionē.vide.C.de natu.
libe.per Cy. Ibi caſſentur. Not.qꝺ ſublata guerra tollitur omnis
eius effectus ſecutus propter guerrā ſic.j.c.§.ſinē quoq꞉. Odo. Et
in irritū reducant.ꝙ dicit caſſent intelligas ipſo iure, qꝺ antē ſeq-
tur in irritū intelligas ipſo facto Odo. Et ſic no.qꝺ verbū caſſent
iunctum cū verbo, irritentur ſignat ipſo iure.non enim requiritur
hic alia ſententia licet tex.vtatur verbo futuri tēporis qꝺ eſt nota-
bile. ¶ In ciui.hic dicitur qꝺ ſi epus per priuilegium imperatoris
vel regis eſt comes alicuius ciuitatis qꝺ cōſules ſiue decuriōes de-
bent inueſtiri de ipſo conſulatu per ipſum epm ſicut fuit hactenus
obſeruatum alis in qualibet ciuitate conſulatus recipitur autorita
te imperatoris ⁊ inueſtitur conſul per nuncium ipſius Imperato
ris. Item dicit quod de quinquennio in quinquennium quelibet
ciuitas mittat ad Imperatorem pro inueſtitura iuriſditionum re
nouanda ac priuilegii eligendi ſibi conſules qui iurabunt ipſi Im
periali nūtio ⁊ per ipm ingredient officiū, ⁊ idē dicit in ſuis ſucceſ
39 ſoribus obſeruandū. No. † qꝺ multi ſunt epi qui habent ciuitateȝ
⁊ iuriſditionem temporalē ab imperatore vel rege. ¶ Quero vtrū
iſti epiſcopi teneātur coram Imperatore vel Rege comparere nō
ſolum quo ad conſiliū ſed etiam quo ad auxiliū ſi ſint cōuocati. Re
ſpondeo ſic: non tamē poſſunt perſonaliter diſtringi, vt no.in.c.
j.de cle.coniuga.in nouella. Baldus.

Conſules.

De iuramento conſulum dicitur extra de iu
reiurā.c.veniens.⁊ no.in Spe.de iureiur.
vbi etiā no.de multiplicibus iuramentis. (Finito.) hoc hodie nō
ſeruat.immo totum contrarium fit: ſed nō eſt vis cū ex priori inue
ſtitura perpetuo inueſtiti intelligantur ⁊ non ad tps, vt.ꝫ.eo.tit.
§.non romanorū.in prin.in verbo imperpetuum. Odo. Mittit.ſ.
nuntium.hic dicitur ſimplex nuntius quem vulgo italici appellāt
ſyndicum ⁊ habent concipere verba hoc modo Peto domine Fe
derice romanorum Imperator a vobis inueſtituram fieri cōmuni
Bonon.⁊ mihi recipienti nomine ⁊ vice cōis Bonon.lege conſtā-
te.ff.de conſtit.pecu.l.qui autem.§.ſi.⁊.l.licet.⁊ per hūc ſyndicum
40 † acquiritur ius inueſtiture cōi Bonon.vt.ff.de conſti.pecu.l.euȝ
qui.§.ſi actori municipum. Uniuerſis enim redditur qꝺ pro voto

omniū primatibus indulgeť. vt. C. de aduo. diuer. iudi. l. reſtitut͂
de. Odof. Dicitur auté ſyndicus ſm glo. quaſi ſingulorum cauſas
vno complexiuo nomine dicens. Uel ſm Nicolaum furioſum qui
fuit diſcipulus Joannis dicit ſyndicus quaſi plurium ſimul cau-
ſam dicens. ⁊ ſi plures ſunt creati ſyndici a b vniuerſitate gerūt pu-
blicam perſonā videtur qđ habeat mandatū inſolidū, ar. ff. de ad-
mi. tu. l. decreto, etiam in his que requirunt ſpeciale mandatū, vt
ff. de iureiu. l. iuſiurandū. ⁊ ad pecunias. §. defenſor. ⁊ per Jaco. de
are. C. etiam per procuratoré cauſam in inte. reſti. agi poſ. l. j. (Sed
41 tu.) eſt dicere qđ in requirentibus ſpeciale mandatū † debeat ſpe-
ciale mandatū habere vel generale cū libera, vt no. in. c. preſentium.
de teſti. li. vj. in nouella. Illud eſt no. dignū. ꝙ qui mittit nuntium
vult obligare per ſeipſum nō per aliū. ⁊ ideo pōt reuocare manda-
tum clā. ſed ille qui procuratoré mittit vult obligari per aliū ⁊ non
per ſeipſum vt legiť ⁊ no. C. ſi q alteri vel ſibi. l. multū. itaqꝫ tranſ-
fert conſenſum ſuum in procuratorem nec valet reuocatio niſi in
notitiam deducatur, vt not. in. c. vlti. de procura. lib. vj. in nouella.
(A nobis.) ⁊ nō a nuntio ⁊ hoc ſi principi placuerit, vt. j. §. ⁊ ſi qua.
Odo. (Eadē obſeruentur.) hoc vult dicere litera iſta qđ idē ſeruet
in perſonā ſucceſſoris noſtri qđ in noſtram perſonam ordinamus.
ſic. C. de quadri. pſcri. l. bene a zenone. ibi, ſine ab aliis q poſtea ⁊c. ⁊
hec forma datur ſubditis erga ſucceſſorem ſalua ſemper autorita-
42 te ſucceſſoris † cui non poteſt anteceſſor imponere legem, vt. C. de
legi. l. digna vox.

Diuina vocatione. Deus eniꝫ in hora mortis nos vocat de temporali ſe-
culo ad perpetuum. Odoffred. etiam ſi quis ſua morte moriatur
ſed gladio diciť mors dei iudicio prouenire, vt no. inſti. de capi. di.
poſt prin. ⁊ in euangelio ſciens que ventura erant ſuper eum. ¶ Cō-
ceſſerimus.) hic primo attende vtrū imperiū iure hereditario trāſ-
feratur vel non. Secundo quis eligat principé. ⁊ quis poſſit eligi
princeps, ⁊ ex quibus debeat eligi. Circa primū pro ⁊ contra alle-
gabimus deinde qđ tutius viſuꝫ fuerit nobis eligemus. Uidetur
qdé primo imperiū ſucceſſiōe deferri. hoc aūt litera iſta manifeſte
innuit. Nam iſte Federi. qui nunc viuit Henrici filius fuit de quo
Henrico hic loquitur: qui quidé Imperator fuit, ar. de hoc. C. de
fund. patri. l. hi quibus. ⁊ inſtitut. de dona. §. ſi primus quidem. et
in auť. defuncti ſeu funera. §. ſi vero etiā quidam. ⁊ eſt ar. ad hoc qđ
hic dicitur in decretis. lxiij. diſt. c. in ſynodo cōgregata. ⁊ xxiij. diſt.
43 in noīe domini. vbi dicitur qđ † princeps potuit ſibi eligere ſucceſ-
ſorem vt hic videtur. Contra autem videtur qđ ex electione non
ſucceſſione imperiū deferatur his rationibus. Primo qꝛ imperiū
haberi in fortuna eſt. vt. C. de veteri iure enucle. l. ij. §. ſed qꝛ diui-
ne. ⁊ in auť. de conſul. in ſi. Unde dicitur. Si fortuna volet fies de
rethore conſul. Si volet hec eadē fies de cōſule rethor. ⁊ a deo ho-
minibus datur, vt. C. de offi. prefec. preto. affri. l. in nomine dñi. in
prin. ⁊ in auť. quomodo oportet epos. in prin. C. de quadri. pſcrip.
l. ſi. in ſi. ⁊ in auť. in medio litis non fiant. §. ſi. C. de offi. ma. mi. l. vl-
ti. in prin. ⁊ in auť. de fide inſtru. §. ij. C. de veteri iure enucle. l. j. in
prin. ⁊ in auť. de conſul. in ſi. ⁊ in lōbar. de prohi. nup. l. qm̄ nobis.
in prin. ⁊. j. de priui. eccle. l. ij. in prin. ⁊ qꝛ epꝯ eligitur, vt in auť. de
ſan. epiſco. §. j. ij. ⁊. iij. C. de epi. ⁊ cle. l. ſi quenꝗ. ⁊ omnis dignitas ⁊
44 omne officium, vt. ff. de decre. ab or. fa. l. j. Item † ⁊ aduocatio ſuc-
ceſſione nō deferť ſed electione, vt in lōbar. de aduo. ⁊ vicedomi-
nis. l. ſingulis. ⁊ remotis omnibus iur. ambagibus, ego puto im-
perium electione deferri ⁊ nō ſucceſſione. extra de elec. venerabilé.
§. inſuper ſi predictus rex. extra de pac. c. accepimus. Non obſt. qđ
hic dicitur. nā ſi quis recte inſpiciat anſꝗ hic diciť ſucceſſione de-
ferri ſed dicit poſſe cōcedi. ⁊ ſic cōcordat in decre. xxiij. di. in nomi-
ne domini. ⁊. lxiij. di. in ſynodo congregata. Sed illi qui ita eligūt
autoritatem eligendi ab apoſtolica ſede acceperunt. examinatio,
promotio, vnctio, cōſecratio, coronatio, manus impoſitio. ad do-
minum papam ſpectant, vt in. d. c. extra de elec. venerabilem. §. j. ⁊
45 ij. Unde † dominus papa ex cauſa poterit principé deponere, vt
in decretis. xv. q. v. c. alius. ⁊. c. ité romanus pōtifex ⁊c. ⁊ in auť. de
defen. ciui. §. nō habente. ⁊ in auť. de colla. §. ⁊ de hoc cuſtodiri. et
ar. ff. de reg. iur. l. eoꝝ eſt nolle. ⁊ ar. C. de offi. prefe. preto. l. ſi quos.
⁊ in in auť. de manda. prin. §. feſtinabit. vt in lombar. de offic. vica.
l. ſi. cum imperator iuret ei fidelitatem vt in decretis. lxiij. d. c. tibi
domino. ⁊ qđ non tranſmittat ad poſteros habes validum arg. C.
de aduo. diuer. iudi. l. petitionem.

46 **Quis autem eliget** principem poſſet queri, ad † qđ dic eligit ſenatus. C.
de offic. preſ. l. ij. ⁊ ex ſenatoribus cum in numero eorum conſume-
retur, vt. C. de digni. l. nos ſenatorū. li. xij. cum ſenatores ſint pars
corporis principis, vt. C. ad. l. iul. maie. l. quiſqs. quare ⁊ legem fa-
cere poſſunt vt et princeps. vt. ff. de legi. l. non ambigitur. ⁊ qꝛ pre-
ſes creatur ab ordine ⁊ in eorum ordine remanet. vt. ff. quando ap-
pel. ſit. l. j. §. ſolent. Uel dic quod a principibus populi ſuffragio,
vt inſti. de iure natu. §. ſed quod principi. ⁊ ar. ff. de offi. queſto. l. ij.
in prin. vel ab eis ſine populi ſuffragio autoritate tamē apoſtolica
electione eis conceſſa, vt. ſ. notatum eſt. Uel dic qđ eligitur ab eis
qui ſoliti ſunt eligere. Sunt enim certi nobiles qui autoritatem et
priuilegium ab apoſtolica ſede habent principem eligendi ⁊ illi eli-
gent, ⁊ nullus alius debet electioni intereſſe, vt in lombar. de pon-
tificibus. l. iij. poſſet auté dici qđ quilibet poſſet in principem eligi
in quem eligentes conſenſerunt ſed prius videndū eſt vtrum ele-
ctus imperio ſit dignus, vt. C. de quadri. preſcrip. l. bene a zenone.
47 ibi, ſine ab aliis ⁊c. Qui enim † indignus eſt inferiori ordine indi-
gnior eſt ſuperiori. ff. de ſenatoribus. l. qui indignus. Unde de di-
gnioribus eſt eligendus: nec dedignētur alij milites comites ⁊ ba-
rones qui nō ſedent in tā alto cubiculo, quoniā potentioribus pa-
res eſſe nō poſſunt, vt. ff. de alie. iu. mu. cā fac. l. ij. circa prin. Unuꝫ
tamen non omitto qđ Imperium ſemper eſt ⁊ licet deſit eſſe eius
gubernator, vt in auť. quomodo oportet epiſcopos viuere. §. qui
igitur. C. de offi. eius qui vicem alter. gerit. l. ij. Odof. Dicit Jaco.
de domino Ardiſo. Ueroneñ. in ſumma ſub rubricella de ſuc. im-
perij. quod olim principes poterant ſibi eligere ſucceſſorem, vt in
decretis. lxiij. diſt. in ſynodo congregata. ⁊. xxiij. diſt. in nomine do-
mini. in medio. Sed hodie quidā principes eligunt Imperatorē
qui poteſtatem eligendi ab apoſtolica ſede acceperunt: ſed exami-
natio, promotio, vnctio, coronatio. ⁊ manus impoſitio ad domi-
num papam ſpectat, vt extra de electio. c. venerabilem. §. j. ⁊. ij. vn-
48 de † dñs papa ex cauſa ipſum poterit deponere, vt in auť. de de-
fen. ciui. §. non habent. ⁊ de forma fideli. c. alius. ⁊. ff. de regu. iur. l.
eius eſt nolle, ar. de offi. prefec. preto. l. ſi quos. in auť. de col. §. ſed hec
cuſtodiri. ⁊ in auť. de māda. prin. §. feſtinabit. ⁊ in lōbar. de offi. iu.
l. ſi. ꝙ ſucceſſione deferatur, eſt ar. C. de fun. patri. l. hi quibus. ⁊ in-
ſti. de dona. §. primus quidem. ⁊ in auť. defuncti ſeu funera. §. ſi ve-
ro etiam. Nā ⁊ imperator Carolus fuit pater Pipini. Imperator
Pininus fuit pater alterius Caroli imperatoris. et iſte Carolus
fuit pater Ludouici imperatoris. ⁊ Ludouicus fuit pater Lotha-
rij imperatoris, vt in lōbar. de fur. l. cuiuſlibet. de epiſ. ⁊ cle. vbi pro-
tpe ⁊ de capitulis per. l. tenendis. l. j. Nam ⁊ imperator Federicus
videtur innuere in pac. conſtantie in. §. in ciuitate illa in ſi. qđ pōt
concedere regnum eius filio Henrico ⁊ qđ eius filius in regno ſuc-
cedat ſicut de facto fuit ⁊ iſte nunc Federicus rogerius Imperator
fuit filius Henrici. Sed tu dicas quod hoc contingit potius ele-
ctione principū quam ſucceſſione. Iſta ſunt formaliter verba Jac.
de dño Ardizo. ⁊ hoc vltimum verbum ſuum eſt ipſa veritas. ⁊ ita
ſeruatur de facto de rege Uēzeſlao filio Caroli imperatoris. (No-
49 mina electorū.) Et nunquid † principes ſeculares ad quos perti-
net electio poſſet papa priuare poteſtate eligēdi ⁊ an propter eius
negligentiam papa ſolus poſſet eligere imperatorem, dic vt not.
de re iudi. c. ad apoſtolice. li. vj. ⁊ quod no. ff. de legi. l. non ambigi-
tur per gloſ. ⁊ Cy.

Inueſtituram recipietis. Certuꝫ eſt qđ regnum Sici-
lie eſt eccleſie romane. Pone ergo qđ regno vacante papa cōtulit
plures comitatus regni pluribus comitibus in feudū: deinde crea-
uit ibi regé queritur an illi comites teneanť regi facere fidelitatē
tanꝗ ipſius vaſalli. ⁊ dicit Odo. qđ eſt hic caſus qđ ſic. verba Odo.
hec ſunt. hic habes expreſſe qđ in generali feudo alienationé quā
facit Princeps continenť vaſalli qđ eſt contra id qđ legitur ſi de
feu. vaſal. fue. interpel. c. in generali. So. verum eſt niſi dicatur ex-
preſſim ⁊ hic ſatis expreſſe diciť. Uel ſolue qđ non hꝫ ſucceſſor ius
iſtorū vaſal. ex cōceſſiōe iſta: ſed ideo qꝛ princeps. ⁊ facit. ff. qui. mo.
pig. vel. hypo. ſol. l. ſicut. §. illud. ⁊ ius iſtorū vaſallorū acquiſitū eſt
50 imperio. ⁊ eū † que fiſcalia ſunt principis eſſe intelligunť. vt. C. de
quadri. pſcri. l. bene a zenone. ⁊ ſic nō ob. dictū. c. in generali. Odof.
Ex hoc infero qđ cū dicti comitatus ſint de territorio regni qđ vi-
dentur iuraſſe fidelitatem pape tanꝗ regi, ⁊ ideo regno tranſlato
regé ſequunť ſicut mēbra ſecunť caput ſuuꝫ, a quo diſcedere ne fas
eſt. Item intentio particularium ſumitur pro vniuerſo.

In cauſis. Nota hic quod appellans italicus non te-
netur ire Alamaniam ſm iſtam pacem: ſed
Imperator debet habere iudicem appellationum in Lombardia
a. xxv. libris imperialium ſupra qui cognoſcat ⁊ diffiniat, et iſte iu-
dex debet preſtare iuramentum qđ bona fide cauſas examinabit ⁊
diffiniet ſm mores et leges illius ciuitatis infra duos menſes a
conteſta. lit. vel a tempore appellationis recepte niſi iuſto impedi-
mento vel conſenſu vtriuſqꝫ partis remanſerit. hec ſunt verba li-
51 tere multum notabilis. ¶ Et primo nota qđ † vbi maior eſt quan-
titas imperialis debet ſtare autoritas, vt. C. de operibus princip.
l. ſi qñ. ⁊ diciť hic maior quātitas a. xxv. libris imperialiū. ſ. ſed de iu-
re cōmuni aliter taxatur, vt. C. de appel. l. in offerendis. ⁊. l. precipi-
mus. ¶ Secūdo nota de iuramēto quod debet preſtare iudex ap-
pellationum. ¶ Tertio nota qđ iudex debet iurare qđ feret ſenté-
tiam ſm leges ⁊ conſuetudines illius ciuitatis. ⁊ alias dicit lex iu-
dex ſententiā proferat legibus ⁊ moribus conſonantem. in auť. vt
cum de ap. cog. §. j. de ediſi. priua. l. ſi tu. C. que ſit longa conſuetu.
l. j. C. de ſenté. ⁊ interlo. om. iudi. l. nemo. ¶ Porro ſi eſt queſtio de
proceſſu,

proceſſu, ſeruabitur conſuetudo primi fori. Si de re vel cauſa ſerua
batur per iudicem appellationis illud ius qđ primus iudex debe-
bat ſeruare: quia id quod debebat ſm iuſtitiam cauſe et fori facere
primus iudex dʒ facere iudex appellationis: quia ei ſuccedit vt cō-
firmatio vel reformatio. & ideo qđ non eſt iniquum ſed equum iu-
dicis quo non grauat partem & ſic a non grauamine iniuſte appel-
52 laretur, vt in dicta auſ. vt cum de app. cog. in prin. ſaluo φ † ex no-
uis actis nouam poteſt ferre ſniam & etiam veterez cuſtodire. ff. qđ
cum eo. l. ticianus. ¶ Quarto nota qđ hic ſtatuitur tempus duo-
rum menſium ad cauſam appellationis decidēdam, ſed de iure cōi
ſtatuitur annus, vt. C. de tempo. ap. auſ. ei qui. Sed quero nūquid
elapſis duobus menſibus appellatio ſit deſerta. & videtur qđ non
quia meta duorum menſium videtur prefixa cognitori non perſe-
cutori: quia verba diriguntur iudici & non appellatori, iuxta not.
C. de iudi. properandum. in prin.

In contrarium dico

qꝛ iſti duo menſes ſucce dunt loco anni. Naʒ qꝛ
cōſtitutio duorum menſium facit mentionem, tacite videt̃ prohi-
bere ne vltra tēpus fiat, ar. ff. de le. ij. l. ſtatuliberū. §. ſtichuʒ. Itē φ
tacite hic colligitur ex litera, vbi conſiderat qđ aut tempus appo-
nitur iudici cū pena aut ſine pena: & tunc vt aliquid operetur tem
poris appoſitio videtur appoſitum ipſi liti & cauſe. Preterea quid
diceret litera niſi iuſto impedimento vel cōſenſu &c. ſi duraret ipſa
appellatio & eius vigor etiā poſt duos mēſes. Item ex eo qđ dicit,
prorogatione temporis per cōſenſum partium. apparet manife-
53 ſte qđ † ſine prorogatione deſerta eſt appellatio. & hoc tenet Odof.
¶ Sed quero quare litera dicit a conteſtatione litis vel tpe appel
lationis recepte. Reſpondeo, vult dicere qđ ſi appellatus vel ap-
pellās nollet litē conteſtari iudex poteſt habere litē pro cōteſtata
vt. C. de tempo. ap. l. ſi. §. illud. & ex tunc currerent tēpora duorum
menſiū. de iure aūt cōi quando incipiunt currere tēpora appella-
tionis proſequende, dic vt in auſ. de iudicibus. §. appellationis.
¶ Quinto no. φ tempora aſſignata per ſtatutū poſſunt proroga
ri per litigantes: & hoc qꝛ tēpus eſt breue: qꝛ preſumitur appoſitum
fauore litigantiū & etiā fauore ſnie. Et ideo poſt terminū legis vel
54 prorogatū ſentētia eſt caſſa † & appellatio eſt deſerta qđ eſt no. & idē
in tempore ſtatuto ſuper reductione arbitramenti. Nam intelligi-
tur ſtatutū fauore arbitramētalis ſententie late ſed in lege prope-
randum nō eſt ita: qꝛ ibi nulla procedit ſentētia cuius fauore videa
tur ſtatutū. Idem qđ in ſentētia ſeruabo in inſtrumētis guarenti-
gie habētibus vim ſententie per ſtatuta Tuſcie. Bal.

Vel a tempore.

Hic alternatiue loquitur. nā qꝛ in
cauſa appellationis iudex pōt fer-
re ſententiā & ante lit. conte. ſi vult, vt. C. de temp. ap. l. ſi. §. illud. et
non quicqd iudicis poteſtati permittit̃ id iur. neceſſitati ſubijcit̃,
vt. ff. de iudi. nō quicqd. ſbi impedimēto. & hoc probatū fuit, vt. C.
de tēpo. ap. l. ſi. §. illud. ¶ Quid ſi nō iudicet infra tēpus ſtatutum
55 † an poterit poſtea iudicare. Reſpōdeo non. & ſi iudex tulit poſt-
ea ſniam. ſentētia nō valet & ex ea ſolutū repetitur. nam expirat iu
dicij inſtātia, vt. C. de iudi. l. properādū. §. huius. & §. ſi. vbi de hoc
plene aduerte. tamē tota die clamāt quidā, perierunt acta & expira
uit iudicij inſtātia. vt. C. de iudi. l. properandū. Sed certe q ita dif
fuſe alleget idiota eſt nam nō oia acta pereunt. Dic ergo lapſu tē-
poris ea acta perire in qbus nō imminet magnū periculū ſicut eſt
de libelli oblatione forte enim vel ſine forte melius formabit̃ qđ
φ primo fuerit formatus, vel ſaltem ita bene. Item denuo lis de-
bebit conteſtari, & in hoc etiā nō vertit̃ magnū periculū. Item pe-
tit ſacramentū calūnie vnde iterū iurabit̃ de calūnia acta aūt in q-
bus vertit̃ magnū periculū vt ſunt confeſſiones & teſtiū atteſtatio-
nes nō pereunt nō enim pereunt cōfeſſiones: qꝛ poteſt eſſe φ con-
feſſus eſt litigator in prima inſtantia iudicij aliquas que ſunt cōtra
eum nūc penitet modo in alio iudicio nō cōfiteretur qđ ea cōfeſſio
56 agnita ſibi preiudicium generaret. Item † atteſtatiōes nō pereūt
qꝛ poteſt eſſe qđ teſtis non ita recordatur modo ſicut & tunc, & me-
moria hoīm labilis eſt, vt. ff. de proba. l. ſi arbiter. & ff. ad turbo. l. ij.
§. duo. Unde qꝛ in his magnū eſt periculum ideo dicendum eſt qđ
non pereāt. nam probationibus pinguius eſt ſubueniendū: vnde
facultas probationum non eſt anguſtanda, vt. C. de here. & manu-
mis. l. qm̄. in ſi. cum occaſione defectus probationū ius reddi non
valeat, vt. ff. de teſta. tu. l. duo ſunt Titij. & qꝛ acta vni⁹ cauſe in alia
valent, vt. C. de arbi. l. penul. in ſi. & C. de re iudi. & de libe. cā. l. iube-
mus. & de teſti. l. ſi. Odof. De citatione an pereat & videtur qđ non
qꝛ traxit executionem preſcriptionem interrumpentem, vt. C. de
preſcrip. xxx. an. l. ſicut. & l. ſi. & malam ſidem in poſſeſſione inducen
do, vt. ff. de peti. heredi. l. item veniunt. §. petitam. cum enim mala
fides ſit facti non pōt pro infecto haberi, vt. ff. de cap. l. in bello. §.
facte. ¶ In cōtrariū eſt glo. ordinaria. C. de fruc. & lit. expen. l. liti-
gator. Diſtingue aūt citatio induxit ſuum effectuʒ reſpectu actio-
nis preſcriptionem interrumpendo, & talis effectus durat: aūt re-
ſpectu officij mercennarij iudicis & tunc in alia inſtantia nō durat̃
quoad acceſſiones que officio mercenario veniunt iudicio, & ita lo

57 quitur gloſ. in dicta l. litigator. vel dic vt ibi dixi. Quid † autem de
vitio litigioſi an duret. dic vt not. in l. j. C. de preſcrip. lon. tempo.
& l. cum lite mortua. ff. iudi. ſol. Quod autem dictum de atteſtatio
nibus, intellige publicatis: ſecus ſi non eſſent publicate: quia non
habent publicam autoritatem antequam publicentur, vt nota. ff.
que in frau. credi. l. iij. §. geſta. Sed hoc videtur contra rationem
ſupra aſſignatam per dominum Odof. nam ex quo teſtes ſolenni
ter depoſuerunt in iudicio illud quod eſt omiſſum ſi de publicatio
ne in primo iudicio equum eſt ſuppleri ſecundo iudicio, ſicut te-
ſtes qui non eſſent publicati in cauſa prima poſſent publicari in
cauſa appellationis. de hoc facit extra vt lite non conteſta. c. quo-
niam frequenter. Sed qui tenent primam opini. hac vtuntur ra-
tione: quia publicatio teſtium ſit officio iudicis mercēnario quod
perijt perempta inſtantia quoad ea que non ſunt executa ſed exe-
quenda, vt dicta l. j. cum lite mortua. & ideo publicatio impoſſibi-
lis videtur.

58 # Inter.

ſbi ſm mores & leges illius ciuitatis. Nota ex eo qđ
dicit mores † quod licitum eſt cuilibet ciuitati ha-
bere conſuetudines proprias. Et ex eo quod dicit leges. Nota qđ
licitum eſt ciuitati habere propria ſtatuta confirmata per preſidez
prouincie, ſed ſi ciuitas ſit ſibi preſes ſufficit qđ poteſtas ciuitatis
cum decurionibus faciat ſtatuta vel ciuis eius accedente autorita
te. nam cum facere ſtatuta ſit iuriſditionis, & illa quantum ad actū
exercitij ſit in magiſtratibus, vt. ff. de orig. iuris. l. ij. poſt originem
merito requiritur magiſtratus, niſi alia eſſet conſuetudo loci qui
poteſt dare iuriſditionem ipſis decurionibus ſine magiſtratu, vt
C. de diuer. offi. l. vires. lib. xij. Vel ſi ciuitas illa pro tempore illo ca
reret magiſtratu, vt. ff. de tuto. et curato. dat. ab his. l. vbi abſunt.
Ita intelligitur quod not. in l. ij. §. ſi quis magiſtratum. ff. quod
quiſqʒ iur. & ibi omnino vide per Jac. but. Bar. & me. Aduerte ta-
59 men quod ſi ſtatuta † tangerēt iuriſditionem principis, vt in cau
ſa appellationis talia ſtatuta non valerent, vt hic. & extra de iure-
iu. c. venientes. Et eſt notandum qđ in cauſa appellationis ideo nō
habet locū prorogatio iuriſditionis: quia cauſe appellationū ſunt
mixti imperij & pertinent ad autoritatē ſuperioris vnde et vtraqʒ
parte conſentiente non poſſunt ventilari apud iudices incompe-
tentes, vt. C. de iudi. authen. ad hec. ¶ Sed nunquid tabellio de
conſenſu partium ſine preſentia iudicis poſſit recipere teſtium iu-
ramenta & dicta nulla ſibi facta per iudicem commiſſione. Reſpō-
deo non: quia non reperitur quod tabelliones poſſunt recipere ta
lia iuramenta, vt not. C. de teſta. l. hac conſul. §. penul. tene menti.
60 ¶ Ibi conſenſu. Nota † conſenſu partium prorogari tempora ap
pellationis. ad qđ facit. C. de tem. ap. l. vlt. Odo. etiā ſi cauſa appel
lationis ventiletur per priuilegium vel ſpeciale ſtatutum princi-
pis: vt hic, quod eſt notabile. Baldus.

Conſules.

Conſules non poſſunt ingredi conſulatum
niſi iurauerint vel iurent fidelitatem antequā
conſulatum recipiant. h. d. adde de conditio. et demonſtra. l. pu-
blius. (¶ Vaſalli noſtri.) Vaſalli tanquā vaſalli & ceteri oēs tanquā
ſubditi iurare debent fidelitatem principi niſi ſint tales perſone
quibus iuramentuʒ remittatur. h. d. Vaſalli recipiunt: ergo hi in-
ueſtituram tanquā vaſalli et iurabunt tanquā vaſalli et tale quidem
erit eorum iuramentum vt cauetur ſupra de forma fidelitatis. c. j.
et de noua forma fidelita. c. j. Ceteri autem iurabunt tanquā ciues
vt habes in dicto. c. j. de forma fideli. & j. eod. c. in nomine cui qui-
dem ſacramento adijcere debet quod dicitur. j. eodem. §. omnes.
61 ¶ Sed an † qui iurant tanquā vaſalli iurare debent tanquā ciues. vi-
detur quod non: quia hic dicit concluſiue ceteri tanquā ciues iurent
per qđ videtur innui qđ ſolum qui non ſunt vaſalli principis iurēt
tanquā ciues. Sed hoc non innuit immo diuerſum. l. qđ q vaſalli nō
ſunt iurent tanquā ciues & nō tanquā vaſalli. Unde poteſt dici qđ vaſ-
ſalli teneantur iurare & vt vaſalli & vt ciues cum ſeparata ſint facta
vt. ff. de calom. l. ſi. et. C. de dona. inter virum & vxo. ſi maritus. Sed
tamē vno ſacramento quis iurabit & vt vaſallus & vt ciues, ar. ff. de
auto. tuto. l. accipientis. Odo. Nota qđ qui iurat ſimpliciter videt̃
iurare in omnem cauſam & ex qua iurare tenetur. ff. de ſideiuſſ. l. ſi qs
62 pro eo. §. ſi nummos. ¶ Sed hoc quero † an de periurio poſſit co-
gnoſcere iudex laicus. & dico qđ ſic, vt not. in. c. licet. de iureiuran.
in nouella. lib. vj. cum iſtud eſt crimen cōmune vtriuſqʒ fori, vt in
auſ. de man. prin. §. ſi vero canonicum. ¶ Quero quid ſi iſti conſu
les intrauerunt conſulatum pretermiſſo iuramento. Reſpōdeo qꝛ
malo ordine intrauerunt ſunt extra mittendi, & etiā puniēdi. vt in
l. j. §. neceſſario. ff. ſi mulier ven. no. & ſ. de mili. vaſal. qui contumax
eſt. c. j. §. ſi vero. vbi dicitur qđ malo ordine factū dʒ reformari. cer-
te nec in canonica poſſeſſione conſulatus poſſunt eſſe. nam in poſ-
ſeſſione canonica concurrere debet iuramenti adminiculū, vt not.
in. c. ad decimas. de reſti. ſpo. lib. vj. in nouella. & plene not. per Ste-
cur. in l. j. in princip. ff. de acqui. poſ. in dubio tñ ex quo ſunt publi
ce in poſſeſſione conſulatus preſumam canonice ingreſſuʒ & oīa ſo
lēniter acta. ff. de offi. preto. l. barbarius. Ibi ſicut. Iſta dictio quā-
doqʒ eſt aduerbium ſimilitudinis quādoqʒ aduerbium qualitatis

vt quando ponit̃ pro tanq̃, vt hic. ⁊ ff. de accep. l. ſi pater. §. qꝛ dñſo
C. de here. inſti. l. j. nota ergo de tanq̃.

63 **Sed nunquid** †rogatus tanq̃ tabellio videt̃ etiaʒ rogatus tãq̃ teſtis. videt̃ q̃ ſic. ff. de
teſta. l. domicius. nã nomẽ teſtis eſt generale ⁊ dico q̃ reſpectu ſue
ſcripture tanq̃ tabellio, ſed ſi ſcriptura non eſt ſolẽnis poterit reci
pi ad probationẽ negotij pro teſte nõ ad ſupplétionẽ lui inſtrumẽ
ti ſed ad vinã vocẽ tanq̃ teſtis vnius vicem gerentis. qui teſta. fac.
poſ. l. hac cõſultiſſima. §. ſi. p Accur. Cy. Ja. bu. ⁊ alios ibi videas.
In tex. ibi. lex. hi qui. ſ. hanc etatẽ ſunt merent̃ excuſationẽ a tute
lis, vt qui eta. vel vna. vel a preſtatione munerũ perſonaliũ, vt. C.
qui eta. l. ſi. lib. x. Quibus autem perſonis debeat remitti iuſiuran
dum queritur. ⁊ videtur qꝺ ſolis ſeruis cum illi ſoli excipi videan
64 tur. vt. j. eo. nomine circa ſi. Sed †certe ⁊ furioſi excipiunt̃ cũ pupil
lis ſimiles habeantur, vt. ff. de acquir. here. l. pupillus. ⁊ eſt ad hoc
qꝺ als dicitur furioſus loco quieſcentis ⁊ dormientis habetur, vt
ff. de iure co. l. ij. §. furioſus. ⁊. C. ad trebel. l. ſi. ⁊. ff. de iur. l. vbi nõ. §.
furioſus. Sed nunqd femine iurabunt. Reſpondeo nõ, vt. j. eo. c.
in nomine. circa ſi. Item nunquid vnus tantũ pro domo. Reſpõ.
immo omnes qui infra hanc etatẽ ſunt, vt. j. eo. c. in nomine. circa
finem. Item excipiuntur clerici, vt. C. de epi. ⁊ cleri. l. cũ clericis. et
in lombar. de adno. ⁊ vicedo. l. quicunq;. ⁊. l. qm̃. Sed tu dic qꝺ iu
rabunt clerici, vt extra de iureiuran. c. ſi. Monachi aũt ⁊ caliũ ordi
nes nõ iurant, cum hoc ad eos non ſpectet, vt. C. de epi. ⁊ cle. l. de
65 cernimus, ar. l. omnes. ⁊. l. generaliter. Item †qꝛ pro mortuis repu
tantur, vt. C. eod. l. ſi. ⁊ in auſ. de nup. §. ſi diſtrahuntur. ⁊ in auſ. de
monachis. §. illud. Odof.

Extra quero nũquid ille qui eſt in articulo mortis poſ ſit tanq̃ teſtis examinari. ⁊ videt̃ q̃ non
qꝛ mens mortis cogitatione turbata non ita bene memorari põt
vt, C. qui teſta. fa. poſ. l. hac cõſultiſſima. §. at cum humana. ⁊ in te
ſte eſt opus ⁊ ſcientia ⁊ memoria, vt. ff. de fur. l. quidam tabularum.
Contrariũ dico nam cũ poſſit facere teſtamentũ, vt. ff. de leg. iij. l.
pamphilo. §. ergo propoſitus ⁊ eſſe teſtis. nam non minus eſt te
ſtari q̃ teſtificari, vt. ff. de teſta. l. cũ lex. ⁊ etiã nos videmus q̃ ſi lin
gua ſit ingroſſata propter infirmitatẽ nõ tñ oĩno ꝑpedita, poteſt
quis facere teſtamentum, vt. C. de teſta. l. qm̃ indignum. in verbo,
ſementis. ⁊ no. eo. ti. ⁊. l. iubemus. ⁊ puto qꝺ interrogatoria debent
breuiari vt non interrogetur niſi de ſubſtantialibus ⁊ de his qui
bus lex iubet expreſſe teſtem interrogari puta an ſit odioſus. nam
66 †odioſo non creditur q̃ tũcunq; infirmitate acceperit corpus xpi.
ar. ff. ad ſille. l. ſi quis in graui. dictũ etiam ipſius poterit reprobari
de falſo: qꝛ non omnis qui moritur eſt Joannes euangeliſta, vt. C.
de te. l. verba teſtamenti. ¶ De eo q moriens confeſſus fuit ſe mu
tuum vel dotem recepiſſe vtrum heres eius poterit opponere ex
ceptionem nõ nu. pe. dicit glo. qꝺ non qꝛ nequaq̃ moriens expe
ctabat futuram numerationem. Iſta eſt glo. ſingularis in. l. j. C. de
fal. can. adiec. legato.

Vaſalli qui tempore. Hic dicit̃ q̃ vaſalli qui tpe guerre nõ poſtulãt
inueſtituram domino non exhibent ſeruitia eo qꝺ ciuitas eorũ eſt
in guerra cum illo domino q̃ nõ propterea perdũt feudum quod
67 eſt no. dignum. Et no. †qꝺ treuga magis accedit guerre quã paci.
⁊ qꝺ de guerra ⁊ treuga idez eſt iudiciũ. Item no. qꝺ tempore treu
ge non eſt tutus acceſſus. facit. c. paſtoralis. de re iudi. in cle. ⁊. j. eo.
§. ſententie quoq;. (Non admittant.) Nota hoc ad multa nam di
xit Catho. Pugna pro patria. ſic. C. de abolitionibus. l. fallaciter.
⁊ de inſti. ⁊ iure. l. veluti. Juſta enim ſunt bella q̃ ſunt pro patria de
fendẽda, vt in decretis. xxiij. q. vij. c. ſi nulla. Odo. ¶ Sed an guer
ra cõnumeret̃ inter caſus fortuitos. Rñdeo ſic niſi tempore cõtra
ctus poterit prouidere, qꝛ tũc culpe cõnumerant̃, vt. ff. loca. l. ex cõ
ducto. §. ſi vis tempeſtatis. per Cy. qui allegat. eo. ti. habitatores.
§. vl. ⁊. ff. de dam. infec. l. qui bona. §. de illo. quod tene menti. verba
Cy. hec ſunt in. d. §. ſi vis tempeſtatis. in verbo. incurſus hoſtiũ.
hic querit̃ de queſtione facti quidã conduxerant a cõi Piſtoriũ cer
tas poſſeſſiones per certum tempus. puta quinq; annorũ: ⁊ actor
68 pro cõi petit penſionem: †cõductores dicunt ſe nõ debere teneri:
qꝛ non potuerunt colligere vel colligi facere predictas penſiones
propter incurſus hoſtiũ qui morant̃ in caſtro ſancti Luce, querit̃
quid iuris ſit. Ego diſtinguo aut ſuperuenit guerra ⁊ incurſus predi
ctorũ hoſtium poſt contractum locationis, ⁊ tũc remittitur pẽſio,
vt hic dicitur. aut ante erat guerra, ⁊ tũc imputandũ eſt eis qui ſci
uerunt conditionem ⁊ ſtatum rei: vnde non excuſantur a penſione
arg. j. de dam. infec. l. qui bona. §. de illo. ⁊ eius qꝺ no. j. eo. habita
tores. §. vlti. Cy. ¶ Sed quid ecce materia erat preparata ad guer
ram, tamẽ nõdum erat mota guerra inter duos principes fecerũt
inter ſe treugam ſeu ſufferentiam duorũ annorũ. Quero vtrũ eis
ſo tẽpore ſit neceſſaria diffidatio ad hoc vt ille qui aggredit̃ terri
torium alterius non dicatur eſſe latrunculator. ⁊ videtur qꝺ nõ ſit
neceſſaria diffidatio. ff. de lega. ij. l. ſtatuliberum. §. ſtichum. Sed
69 contrarium eſt verum: qꝛ †vbi non procedit diſpoſitio ibi lapſus
temporis pro ſe non habet diſpoſitionẽ inducere. Itez verba que
ſunt ordinaria ad negandum vel priuandum nõ diſponunt, vt. ff.
de manumiſ. teſta. l. titia. §. ſi. ⁊. ff. de here. inſti. l. ex facto etiam agi
tatam. Sed ſi guerra preceſſiſſet ex priuato tẽpore ſufferentie ipſo
facto remanerent in guerra nec eſſet nous diffidatione opus, vt. ff.
de pac. l. ſi vnus. §. ſi cum reo. ⁊ vide quod no. in. c. pro humani. de
homi. in. vj. in nouella ⁊c.

Libellarius. Hic dicit qꝺ libellarie ⁊ precarie de feu dis facte per vaſallos in ſuo ſtatu perma
neant. i. in eodem habitu, vt. ff. de cõdi. ob cãm. l. qꝺ ſeruus. ſm cõ
ſuetudinem vnius cuiuſcũq; ciuitatis. ſ. de ſocietate lõbardie non
obſtãte lege q̃ diceret cõtrariũ ⁊ eſt imperatoris Federici. ¶ Extra
70 no. qꝺ †libellarie eccleſiarũ ⁊ emphyteuſis poſſunt p emphyteu
tam donari ⁊ legari ſaluo iure eccleſie, vt no. extra de loca. c. potuit
in nouella. Sed Bar. conſuluit contrariũ per. l. vniuerſas. C. ne rei
dominice vel templorũ. Sed ibi loquit̃ quãdo reſpectu proprieta
tis ⁊ non vtilis dominij contractus in fraudem celebratur ⁊ ſic nõ
ob. ⁊ facit. C. de heredi. inſtituen. l. hereditas. in verbo, annone ci
uiles. ibi, non obſtãte que eſt. de probi. feu. alie. per fed. ⁊ ſic collige
ar. qꝺ imperator dum concedit aliquod reſcriptũ qꝺ ſit cõtra legeʒ
aliquã debet ſpecificare legem dicens non obſtante tali lege. ⁊ tũc
valet, vt hic als non videtur valere. vt arg. ff. de leg. iij. l. ſi quis. in
princip. ⁊. ff. de adop. l. nam ita. ¶ Quid ergo ſi dicat generaliter
non obſtãte lege aliqua vel reſcripto ſuper hoc indulto an teneat
hoc qꝺ quidam dicunt. Alij dicunt refert vtrum imperator reſcri
bat contra legem an contra reſcriptum. Si contra legem tũc dicit
tali lege non obſtante. Si contra reſcriptũ tũc generaliter ſufficit
dicere non obſtante aliquo reſcripto. ⁊ ita tenet. Reſpõ. eſt illa: qꝛ
71 †facilius tollũtur iura poſitiua ſiue priuilegia quam iura cõmunia.
vt in auſ. de non alie. aut pmu. §. illud. Sed qd ſi ita dicat Impe
rator concedo tibi priuilegium hoc. non obſtante lege aliqua ⁊ nõ
obſtantibus illis. ll. que dicunt generaliter dictum non valere niſi
in caſibus ſpecialiter nominatis. ⁊ hoc dico per. l. ſed et ſi quis. §.
queſitum. ff. ſi quis cau. ⁊. C. ad velleia. l. iubemus. Reſpondeo cre
do quod teneat, arg. ff. de leg. iij. l. ſi quis. in prin. ⁊ in auſ. de teſta.
auſ. inter liberos. ⁊. C. de iure codicillo. l. diuus. §. licet. Odo. illud
eſt conſideratione dignum quod licet princeps reſcribat contra
proprium ſtatutum: ⁊ ſic ex certa ſcientia: tamen cum approbat fa
ctum damnatio requiritur clauſula non obſtante. idem ſi factum
non eſt damnatuʒ: ſed eſt data hec ei forma, vt requiratur hec clau
ſula. C. de teſta. auſ. hoc inter liberos. ⁊ ibi no. ⁊ eo. tit. l. ſi non ſpe
72 ciali. ¶ De clauſula †ſuppletiua de plenitudine poteſtatis ſcias
quod populus romanus antequam transferret imperium ad ce
ſarẽ hac clauſula nunquam fuit vſus nec iure ciuili inuenitur hec
forma niſi dicatur ⁊ bene quod includitur ſub illis verbis quicqd
principi placet legis habet vigorem. ff. de conſti. prin. l. j. ⁊. C. de le
gi. l. vlti. ⁊ adde quod Spe. dicit quod cõtractus feudalis emphy
teuticarius ſiue libellarie conditionis eiuſdem nature ſunt, vt ipſe
not. in Spe. de feu. §. quoniam. vel. quadrageſimo circa finẽ. ⁊ ſic in
ſolo nomine eſt diſcrimen, vt als dicit lex. C. de agri. ⁊ cenſi. l. diffi
nimus. Sed non dicit verum niſi forte loquantur in feudo quarũ
dam eccleſiarum lõbardie pro quo nõ preſtat̃ ſeruitium ſed cenſus
pecuniarius ad inſtar ficti puta certa quãtitas pecunie vel frumen
ti vel aliud ſimile, vt vna ſpalla porci vel vnum par caponum quo
73 libet anno: qꝛ †eccleſie lombardie non curant de ſeruitijs armoruʒ
ſed de redditibus burſarũ. ⁊ ideo in talibus feudis puto qꝺ ſuccede
ret mutus ⁊ ſurdus etiam a natiuitate ⁊ quilibet heres, vt. C. loca.
l. viam veritatis. niſi tenor inueſtiture repugnet conſuetudine etiã
eccleſie ſemper ſalua. Baldus.

Damna. Hic Imperator remittit oĩa damna data in re bus, omnia ablata facta de rebus ⁊ omnes iniu
rias factas in perſonis ab vniuerſitate ſocietatis vel ab aliquo de
ſocietate vel a coadiutoribus. Et hoc nota qꝺ Imperatoris iniu
ria nõ ſolum per ſe ſed per ſuos facit. ff. de relig. l. oſſa. in ſi. ⁊ qꝺ no.
Bar. ff. de cap. l. hoſtes. ⁊ Inno. extra de appel. c. dilectis. ¶ Item
no. q̃ imperator remittit omnia illa licet nõ appareat de alio man
dato. Et adde quod habes extra de iureiu. c. in noſtra. item no. qꝺ
74 lige †⁊ confederationes faciũt vniuerſitateʒ. ¶ In tex. ibi ab vni
uerſitate. Hic habes qꝺ vniuerſitas damnum dare dicitur ⁊ ſic per
conſequens dolum committere, vt. ff. de dolo. l. ſed ſi ex dolo. §. j. li
cet illa videatur dicere contrarium metum dicitur inferre. vt. ff. qꝺ
me. cau. l. metum. §. aduertendum quod enim maior pars facit to
ta vniuerſitas feciſſe videtur, vt. ff. de regulis iuris. l. aliud. §. refer
tur. et. ff. ad municipa. l. quod maior. Item ⁊ ſi poteſtates conſilia
rij ⁊ antiani hoc faciant tota vniuerſitas feciſſe videtur, argumen.
ff. de vi et vi arma. l. ſi ue a me. Et ideo nos videmus qꝺ vniuerſitas
accuſatur et reſpondet per ſyndicum habentem ſpeciale manda
tum a ciuibus, vt. C. de re milita. l. tam collatores. libro. xij. nec re
quiritur qꝺ ille ſingulares perſone que deliquerunt nominentur
in ſyndicatu: quia nõ conſtituitur ſyndicus nomine ipſorũ ſed no
mine totius vniuerſitatis, vt. l. in tantũ. §. vniuerſitatis. ff. de rerũ
diui.

75 diui. Et nota q̄ † facilius ſit inquiſitio contra vniuerſitatem q̄ cō-
tra ſingulos: quia delictum magne vniuerſitatis nō poteſt eſſe niſi
notorium ⁊ famoſum. Unde fama que ſemꝑ apud acta eſt preſens
⁊ clamoſa vox populi magis clamat in rebus notoriis eſſe veruꝫ q̄
in notorio actus tranſeuntis requiruntur poſtea probationes pla-
ne, vt. C. de offi. recto. prouin. l. iuſtiſſimos. ⁊ ordo iudiciarius, arg.
extra de iudi. c. exhibita. ſaluo eo quod not. inſtitu. de publi. iudi.
in princi. ⁊ not. in. c. fina. de foro compe. in nouella. lib. vj. Si auteꝫ
iudex vult inquirere contra ſingulares perſonas, oportet q̄ fama
ſpecialiter ſit contra eos non admittuntur per procuratorem ſi cau-
ſa exigat detētionem ſeu carcerem perſone, vt in. c. eos qui. de ſen.
excōmu. lib. vj. Et aliquando iſta detentio eſt arbitraria, aliquan-
do neceſſaria ſi qualitas pene ſit perſonalis. Sed nunquid fideiuſ-
ſores poſſunt ſe obligare ad penam corporalem. Et quid de obſi-
dibus, dic vt not. xxiij. q. vt cum homo et dic qd not. de iureiuran.
Sed de conſuetudine in quibuſdam locis ſeruatur cōtrarium que
conſuetudo habet poteſtatem in ſanguine hominis. ff. de extraor.
cri. l. ſaccularij. §. ſunt quedam. Baldus.

76 **Moram ſuperfluam.** Hic dicitur qd Imperator † in ciuitate vel
epiſcopatu non debet facere ſuperfluam moram in damnum ciui-
tatis vel epiſcopatus ſeu territorium per que tranſit. Et eſt ratio
quia vere impoſſibile eſt quin exitus eius damna inferat, vt. ff. lo-
ca. l. ex cōducto. §. ſed ſi labes. ver. idemqꝫ. (¶ Superfluā.) ar. C. de
meta. l. deuotā. ⁊ in auť. de queſtore. §. ſi vero forſan. ¶ Sed quā-
do dicatur mora ſuperflua. Reſpondeo iudicio eccleſie populi vel
ſi ibi moretur vltra ſex menſes, argu. C. de cenſi. l. fi. Odof. vel arbi-
trio boni viri, vt. ff. de ver. obli. l. continuus. §. cū ita. ⁊ ff. ad tertul.
l. ij. §. ſi mater. ⁊ l. j. ff. de ſuperficiebus. Baldus.

Ciuitates. Hic dicitur qd licitum eſt vniuerſitati ſocie-
tatis ſeu ipſis ſocietatibus ciuitatis murare
⁊ extra ciuitatē munitiones ⁊ fortilicia facere. (¶ Murare.) Hic
eſt triplex litera alia murare vel munire vel motare, ⁊ quelibet bo-
na eſt. ⁊ eſt ſimile. ff. de operis publicis. l. de operibus. C. de edifi. pri-
ua. l. per prouincias. ff. de rerum diui. l. ſacra. §. penulti. in authen.
quomodo oportet epiſcopos. §. ſi quis apparuerit. in fi. alias auteꝫ
niſi iuſſum haberent a principe hoc facere non poſſunt, argumen.
C. de oper. publi. l. ſi quando. et. l. nemo iudicium. ⁊ facit ad id quod
nota ſupra eod. §. nos romanorum imperator ⁊c. in fi. illius gloſ. i.
ſine prefinitione temporis ⁊c. Odof. C. de ſacroſan. eccle. l. ad inſtru-
ctionem. Baldus.

77 **Item ſocietatem.** Hic dicit q̄ † ciuitates que ve-
niunt in iſta pace poſſunt fe-
dus ⁊ ſocietates quam inter ſe habent manutenere ⁊ etiam reno-
uare toties quoties eis placuerit, ⁊ eis videbitur expediri. Conuē-
ticule hic conceduntur, de iure aūt cōi prohibentur, vt. ſ. de pace
tenen. §. conuenticulas. C. de epi. ⁊ cle. l. conuenticulam. C. de his
qui ad eccle. confu. l. denunciamus. de pag. facri. l. j. in auť. de iuriſ-
di. circa prin. C. de ſumma tri. ⁊ fide catho. l. ij. ⁊ de here. l. cuncti. et
hec ſocietas a principe approbata eſt hic. Ideoqꝫ licitum eſt eis ſo-
cietatē ſeu conuenticulā tenere ⁊ quoties voluerit renouare vt hic.
⁊ ar. C. de iudeis. l. iij. Sed nunquid aliam ſocietatem poterunt cō-
trahere cum aliis ciuitatibus cum quibus nullam ſocietateꝫ habe-
bant. Reſpōdeo nō cū dicat iſte text. quā nūc habēt ⁊c. ⁊ facit. j. eo.
§. pacta inter ciuitates. Odof. ¶ Quero facta eſt liga inter duas
ciuitates per quinquēniū duratura vtrum ſi poſt quinquēniū pre-
ſtane ſibi mutuos fauores intelligatur liga tacite renouata. videť
qd ſic, ſicut dicimus in contractibus reruꝫ. vt. ff. loca. l. Item que-
ritur. §. qui impleto. Contrarium dico niſi renoueť expreſſe vt hic,
⁊ eſt ar. C. loca. l. ſi cum hermes. preſertim ſi ſunt contracta prius ꝑ
78 ſtipulationem: q̄ † ſtipulationes verba deſiderant. Similiter in cō-
tractibus in quibus requiritur ſcriptura nō ſit tacita renouatio vt
in. d. §. qui impleto. Item no. q̄ iſte tex. loquiť de renouatione vo-
lūtaria: ſed aliqñ ſit renouatio neceſſaria, vt in cōtractibus emphy-
teuticis ⁊ feudalibus, vt. C. de ſac. ſan. eccle. auť. ⁊ que.

Pactiones. Hic diciť qd pacta inita timore Impera-
torum vel per impreſſionē nūtiorum ſuoꝝ
ſunt irrita ⁊ caſſanda. non ergo imperator poteſt inferre metum ſi-
cut quelibet priuata perſona. Item no qd illud qd ſit per metum
principum non valet. dicit Spe. q̄ iudici non debet nominari non
homagium vel in actis fidelitatis, vt in Spe. de feu. §. qm̄. verſi. ego
79 talis iuro. dicit Jo. an. qd indebita ſeruitia † preſumuntur a dñis
per metū extorta in. c. j. de pſcri. li. vj. in nouel. Et cōtra prelatos pſu-
miť. C. de teſta. l. nolumus. C. de fun. limi. l. j. li. xj. ⁊. C. de ol agro de-
ſer. l. qui per potentiā. preſertim erga ruſticos. C. ne ruſti. ad vllum
offi. prouo. l. ij. non tū q̄ niſi voluntas condeſcendat cōpulſioni nō
pōt cogi. C. de here. inſti. l. iij. (¶ Caſſantur.) Sed an ipſo iure vel
demū oppoſita exceptione. Rñ. ipſo iure, vt. ff. qd met. cau. l. ſimi-
le. §. ſedes. Tu dic vt no. ſ. de pa. iu. fir. §. item ſacramenta.

Pro infectis. Facte enim fuerunt contra legē: ⁊ que
cōtra leges fiunt pro infectis habenť.

vt. C. de legi. l. non dubium. ⁊. C. de ſacroſan. eccle. l. iubemus. §. ſan-
80 cimus. Odof. ¶ Sed an † cōtractus principis habeat vim legis,
vt. ff. de publi. l. ceſar. Rñ. ſic: q̄ caret vitio: q̄ eſt cōtra ius natura-
le: ſed hic nō caret vitio vel ſaltē cōtra bonos mores. Et not. hunc
§. valde ad contractus qui tota die fiunt cum dominis terrarum.
¶ Sed nunqd de rebus proponitur actio qd metus cauſa ad re-
ſcindendum. Reſpondeo non: q̄ non eſt coraꝫ quo agať. Item q̄
metus principis eſt quodammodo vis preciſa que omnino tollit
conſenſum. ⁊ adde qd no. Inno. extra de renū. c. ſuper hoc. ⁊ ibi po-
nitur quid quis habebit probare in huiuſmodi iudiciis. licet enim
dixerim qd non eſt coram quo agatur de facto, tamē de iure ſi Im-
perator facit iniuſtitiā poteſt adiri papa per ſupplicationē vel de-
nuntiationē, vt extra de prob. c. j. (¶ Puta.) Not. hic qd ex ſpāli
clauſula premiſſa ſubiiciť generalis ſic. ff. ad. l. aqui. ſi ſeruus ſeruū.
§. in quit lex. ſic econtra. C. de ſacroſan. eccle. l. generaliť. ⁊ l. illud. ⁊ l.
ſancimus. ⁊. d. l. ſi ſeruus ſeruum. §. rupiſſe. Odof. ⁊. ff. de poſtulan.
91 l. j. §. hoc edicto. (¶ Cōmuni.) i. tota vniuerſitate. q̄ † tota vni-
uerſitas commune appellať. qd autem dicit ab aliis. i. ſingularibus
perſonis pro priuato facto ſuo. Odof. (Ita tū.) Iſta dictio hꝫ de-
terminare precedentia. Odof. ff. ad trebel. l. lucius. §. que habebat.
Perſoluere fictum. differētia eſt inter fictum ⁊ ſeruitiuꝫ ſicut inter
pecuniam ⁊ cenſum ⁊ operam ⁊ aliqñ fictum appellatur cenſus. C.
de dona. l. cenſualis. de acqui. rerū do. l. que quiſq̄. C. ſine cenſu vel
reliquis. l. omnes. Et an quicūqꝫ non ſoluēs cenſum tpe a iure ſta-
tuto perdat rei dominium. Dicendum eſt qd ſic ſi ille cui debet cē-
ſus ſolui habet directū dominium rei, vt. C. de ſacroſanc. eccle. auť.
qui rem huiuſmodi. ſecus ſi preſtatur in ſignū alterius ſubiectiōis
de re propria, vt no. Inn. de reli. domi. c. cōſtitutus. ⁊ facit optime.
C. de fundis patri. l. fundi poſſeſſionē. tū nullus pdit donec eiicia-
tur foras, vt no. ff. pro ſocio. l. cum duobus. §. idē reſpondet. Et q
nō renouat ab eccleſia videtur iuri ſuo renūtiare, vt no. in. c. de pre-
ca. in nouella. ⁊. j. eo. c. ego iuro. ſ. qñ venit ex neceſſaria cōſequen-
tia precedentis contractus.

82 **Sententie quoqꝫ.** Hic diciť qd † ſnie per impe-
ratorem late cōtra rebelles
occaſione rebellionis ⁊ partialitatis reſcinduntur facta pace. ſecus ſi
non occaſione rebellionis ſi alias iuſte ſunt late, puta ex cauſa mutui
vel depoſiti. Et iſte. §. eſt valde no. ad extitios terrarū vt ſciamus
qui proceſſus facti cōtra eos reſcindanť eis ad ciuitatem reuerſis ⁊
qui nō. Adde qd no. in. c. j. de cle. non reſi. li. vj. in nouella. ⁊ in. c. ſta-
tutum. de reſcrip. eo. li. tangiť de iſtis extitiis ⁊ ſi quidē licet nō per
ſe, tū per procuratorē potuerunt cōparere citatio artat eos, ſecus
ſi nec per ſe nec per procuratorē: q̄ nullus audebat tanq̄ procura-
tor cōparere, vt. ff. ad trebel. l. de etate. ⁊ in. c. paſtoralis. de re iudi.
in clemē. ⁊ in. c. bone. de elec. ⁊ ſi erant banniti omnibus bonis eis
adēptis, iudicia nō tenēt, vt in. l. ſi cōſtante. §. ſi. ſo. ma. q̄ nudi exu-
larunt, vt. ff. de capi. di. l. tutelas. §. ſi libertate. ⁊ cōpromiſſa ſoluū-
83 tur. ff. de noua. l. quoties. §. ſi. q̄ † habenť pro mortuis. C. de here.
inſti. l. j. ⁊ facit qd no. in. l. ad cognitionē. ff. ex qui. cau. in poſ. eu. in
glo. que dicit Nota hic pro bannito q̄ de ſentētiis latis ex cōpro-
miſſo facto inter extitios extrinſecos. Rñdeo tales ſnie valēt pro
rebus cōpromiſſis, ſed extra cōpromiſſum nō valent etiā ſi poſt cō-
promiſſum nominatim emologeť laudū. naꝫ expreſſe dicit decretalis
qd nō pōt emologari laudum ſuper quo, nō procedit cōpromiſſuꝫ
extra de confir. vti. vel inuti. c. examinata. ad qd facit. ff. de peculio.
l. iij. §. ſi ſeruus. ⁊ qd ibi no. ꝑ Guil. de cu. ⁊ eſt ratio: q̄ eſt ordo ſub-
ſtantialis peruerſus. nā vbi nō procedit notio, ibi ſentētia nō pro-
cedit, nec valet autoritate partium ordine pretermiſſo, vt. C. de
ſen. ⁊ interlo. om. iudi. l. prolatam.

In irritum. Sic. ſ. eo. §. priuilegia. cauſa enim harum
ſniarum ſeu diſcordia ca ſublata ceſſare de-
ꝫ earū effectus, ſic. C. de epi. ⁊ cle. l. generaliter. ff. de excu. tu. l. cū ex ora-
84 tione. ff. pro ſocio. l. ex actione. §. aliculus. debent † enim oia pacis
tpe in priſtinū ſtatū reſtitui. ar. eius qd de redhibitiōe dicitur. ff. de
edil. edic. l. redhibere. ⁊ l. facta. ⁊ de alie. iudi. mu. cau. fac. l. q̄ Odo.
(Sed leges ⁊ conſuetudines.) No. ar. qd ſi cauſa eſt cōmiſſa ſm le-
ges ⁊ conſuetudines terrarū terminanda, qd potius debet termi-
nari ſm bonas cōſuetudines q̄ ſm leges. Et dictio ⁊ ſignificat bo-
nitatē arbitrij ⁊ nō merum ius cōe. de eo qui mit. in poſ. cū veniſſet.
⁊ vide Cy. C. de teſta. mili. l. captatorias. Cy.

Poſſeſſiones. Hic dicitur q̄ poſſeſſiōes amiſſe tpe
guerre q̄ ante tps guerre poſſideban-
tur debēt reſtitui poſſeſſoribus: ⁊ ſi eas recuperaſſent debet eis de-
fendi niſi eſſent poſſeſſiones que pertinerēt ad imperium de quibꝰ
debet ſtare dicto arbitrorum electorum. Et nota qd non dicit hic
85 de eligendis arbitratoribus: quia † nemo tranſigere vel amicabi-
liter componere compellitur. quandoqꝫ tamē in arbitratorem po-
teſt compromitti ⁊ non in arbitrum: vt ſuper decimis ⁊ aliis ſpiri-
tualibus, vt no. in. c. vlti. de rerū permu. in nouella. no. hic. de reſti.
ſpo. No. qd tēpore guerre licitū eſt recuperare ꝑ vim ablata. not. de
conſeruatorio poſſeſſionis. facit. C. de carbo. edi. l. j. Nota qd arbi-

tri eliguntur in cauſa imperatoris qui habēt cognoſcere de regali
bus. Nota de verbo aſſignantur quod ſign. i. declarentur pertinere
⁊ de facto ponatur in poſſeſſione ſi nō eſt. (Reſtituātur.) hoc niſi
ablatio iuris ſe poſſet tueri in cauſa proprietatis, tūc enim reſtitu
tio impeditur vt. ī. eo. §. ſi qui. Et caue qꝛ hic dicit de ablatoribus
ſeu ſuaſoribus qui non ſunt de ſocietate. Sed ego idem puto, ⁊ de
his qui ſunt de ſocietate. cū in dicto. §. ſi qui generaliter loquatur
⁊ nō ſpecificet an de ſocietate vel nō. ſic ergo generaliter ⁊ indiſtin
cte debēt intelligi. vt. ff. de publi. l. de ptio. ⁊ intelligendū eſt Impe
ratorē in hoc caſu idē ſtatuiſſe in ſuis qḋ in aliis ⁊ idē in aliis quod
in ſuis cauſa equalitatis hincinde ſeruande, vt ar. ff. de arbi. l. ſi cū
dies. §. ſi. C. de fruc. ⁊ lit. expen. l. ſi. C. de prox. ſacro. ſcri. lib. xii. ⁊. ff.
man. l. aii. in ſi. ⁊. C. cōi diui. l. pe. §. ſi. ⁊ ar. ff. fami. hercī. l. in hoc iu
86 dicio Odoſ. Et no. q† in iſtis reſtitutionibus que fiunt vigore ca
pitulorum pacis obſtat exceptio dolo facis. quod eſt no. dignum.
¶ Sed quid ſi quis neſciat dicere confines ſuorum poſſeſſionum.
Reſpondeo ſibi imputet: qꝛ nemo ſibi incertus eſſe dꝫ quantum
poſſideat, vt. ff. de ver. ſig. l. ſubſignatum. §. ſi. per Accur.

Ad cognitionem. Nota qḋ arbitri electi ad co-
gnitionem videtur electi ad
decidendum ⁊ ad ſignandum vt hic. ⁊. ff. de procu. l. qui procurato-
rem dat. ſecus in electis ad cognoſcendum et referendum: quia
non poſſunt cauſam decidere. vt. C. de offi. prefec. auguſt. l. ordina
torum. (Sine fructibus ⁊ damno.) Nota qḋ fructus ⁊ damna po-
nuntur vt diuerſa, ⁊ ſic nō dicitur damnum dare qui tanq̄ poſſeſ-
ſor pcipit fructus quod tene menti. Recupera uerit quoquo mo-
do. Odoſ. ⁊ ſic no. q tempore guerre licitum † eſt recuperare quali
87 tercunq̄. Et quid ſi vnus recuperat aliā ablata. dic vt. ff. de rap. l. ſi
quis in bello. Si quis perdidit bona culpa ſua damnabili, vt ſi mi
les perdidit arma non recuperat: ſed ſi latrocinio vel virtuoſe pu-
gnando, tunc recuperat quolibet recuperante ſalua conſuetudine
armorum. eo. ti. l. i. per Dy. ¶ Sed qualiter probabitur poſſeſſio.
Reſpondeo probata de intentione corporali. naꝫ qui detinet pre-
ſumitur poſſidere, vt no. in. c. cū olim. de priuil. per Inno. xvii. q. i.
pontifices. per Archi. ⁊ in. c. ii. vt lite pen. in nouella. niſi cōſtet aliū
poſſidere p quācunq̄ perſonā vt apparet in predictis. ll. ⁊ capi. Un
de nota fruſtra hoc in modū priuilegii huic cōcedit. Sed attende
qḋ ſi recte inſpiciāt non dicitur remittere niſi offenſas quas fecit
poſtq̄ fuit in ſocietate. Et ſic puto qḋ ſi feudum haberet a princi-
pe, ⁊ anteq̄ eſſet in ſocietate culpam aliquaꝫ commiſiſſet propter
quam amittitur feudum, qḋ bene amiſerit feudum ⁊ culpa illa non
videatur remiſſa per hanc pacem, licet videatur contra id quod di
cam. ī. priori. ibi pro preteritis ⁊c. quaſi videātur remiſſe oēs culpe
⁊ offenſe facte ſiue anteq̄ eſſet in ſocietate ſiue poſt eſſent cōmiſ-
ſe. Sed certe non eſt verū nam non ſic intelligitur in preteritis. naꝫ
idem vult dicere ac ſi dixiſſet ꝑdictis. Hoc etiā indicat qḋ ibi ſtatiꝫ
ſequitur vel parti eius ⁊c. Odoſ. Nec eſt nouū maleficium per per-
88 ſeuerantiam tēpore guerre remiſſum facinus videri † nam inſpi-
citur tempus quo delictum naſcitur. ff. de iureiuran. l. qui iuraſſe.
§. ſi pater. ⁊. l. eum qui. §. in popularibus. de fur. l. inficiando. §. in-
fans. C. de teſta. cum antiquitas. in prin. ⁊ ar. in. c. i. ī. de feu. guar.
¶ Quarto ſi teſtis dixit qḋ fuit ante guerram verum ꝓbet q fuit
ante originem guerre ⁊ videtur qḋ non: quia equiuocus eſt ſermo
iſte cum poſſit intelligi ante guerram. ſ. finitam. l. ii. ſi cert. pet. per
Bar. (Truffa eſt.) omnis intellectus eſt extraneus qui non ſonat
in auribus vulgi, vt extra de ſponſa. c. ex literis. ⁊ ideo intelligitur
ante originem guerre hec gloſ. Locatione vel coertione vel corre-
ctione Odo. iſta tria ſunt quaſi ſynonyma.

Amplius conuenerunt. Sume illud qḋ
eſt longe. ſ. ⁊ eam
quam modo exercent. (Poſſideant.) Nota iuriſditionem poſſi-
deri. i. quaſi poſſideri, vt. ſ. eo. §. omnis ⁊ non vicia. verbum impro-
prie poſitum, vt. ff. de iureiuran. l. ſed ⁊ ſi poſſeſſor. §. ſed ſi rerum.
89 quod debet intelligi ſm ſanum intellectum, ⁊ probatur † poſſeſſio
iuriſditionis per exercitia quibus quis eſt vſus libere ⁊ quiete. tex.
eſt hic notabilis. (Succeſſorum meorum.) dicunt quidam hic vi-
detur Imperator iniūgere ſucceſſori ſuo vt hoc idem faciat quod
quidem eſſe non poteſt, vt. ff. ad trebel. l. ille a quo. §. tempeſtiuuꝫ.
et. ff. de manu. l. apud eum. ſed certe non eſt verum. ſed ita debetis
intelligere literam iſtam qḋ habeant ſine conditione ſucceſſorum
noſtrorum. ſi enī ſucceſſores noſtri contradicant non habebūt, vel
dic ſimpliciter, vt iacet. argu. C. de arb. C. de ſen. ⁊ interlo. om. iudi.
l. poſt ſententiam. ⁊ ſen. reſcin. non poſ. l. i. Prima placet, cum Im
perator predeceſſoris ſui factū abrogare poſſit. vt. C. de veteri iure
enucle. l. ii. circa prin. Odoſ. ⁊ per hoc determinatur queſtio quam
format Cy. C. de legi. l. digna vox. ⁊ ſic per contractum nec alio mo-
90 do † princeps poteſt regalia concedere in preiudicium ſucceſſorū,
quia ſicut non poteſt materiā eorum ſubuertere. ita nec minuere,
vt. ff. qui ⁊ a q. l. ſi optio. in decrementū. non enim debet vni in alte
rius damnum ſuccurri, vt. ff. de minore. l. in cauſe. ⁊ l. primo. in prin.
eo. tit. l. auxilium. in prin. Odo. nec eſt boni principis vnum altare
cooperire ⁊ aliud diſcooperire, vt. C. q po. in pig. ha. l. aſſiduis. §.
exceptis. nec priuilegia vni conceſſa alteri dare, vt. C. de ſilētiariis.
l. decurionib⁹. li. xii. ⁊ ſi princeps cōceſſit alicui beneficiū prior tpe
potior eſt in iure, ar. ff. de aqua plu. ar. l. ꝯcedēdo. ⁊. ī. q ſuc. tene. c. i.
collatio. x. ⁊ hec faciunt ad conceſſiones quas faciunt principes de
aquis publicis qḋ ſemper videantur reſeruata iura ⁊ commodita
tes eius cui prima conceſſio facta eſt. ſaluo. ff. fami. her. l. atqꝫ labeo.
§. i. ſaluo iure aque labentis. Pone inter duo caſtra erat queſtio
de ductu aque publice ⁊ fuit inter ſe lata ſententia, demum Impe
rator conceſſit mihi vnum de illis caſtris nunquid teneor ſeruare
illam ſententiam. ⁊ videtur qḋ ſic: quia caſtrum tranſit in me cum
ſuis vitiis ſuaq̄ cauſa preſertim cum ſit vniuerſitas quedam. ff. de
ac. emp. l. in vendi. ff. de ſerui. ru. predio. l. lucius. a contrario ſenſu
ff. de condi. ⁊ demō. ſi quis legata. §. ſi. ff. de cōtrahen. emp. l. aque-
91 ductum. Et † quia Imperator non videtur velle preiudicare tranſ-
actionibus ⁊ ſententiis: ſed tacite reſeruare, arg. huius litere in cō
trarium videtur: qꝛ ſicut princeps poſſet, vt. ī. in. c. i. que ſint rega-
lia. ita et ego qui vice principis fungor. Item pacta priuatorum
non preiudicant fiſco, nec tenetur fiſcus de illis pactis facere men
tionem. de pac. ius publicum. ⁊. l. iure gentium. §. item ne experiā.
et. l. inter. C. ſine cenſu vel reliquiis. l. omnis. dum tamen boni viri
fungar officio. ſicut ipſe ꝑnceps indulſiſſet ſi certioratus fuiſſet de
pac. tale pactum. §. ſi. quod maxime eſt ſi alium non ledo vt. l. ii. §.
item varus. de aqua plu. arcē. ff. de ſolu. l. i. extra de re iudi. c. ſubor
ta. in ſi. Non ob. iſta litera qꝛ hoc ius aque cōpetit ex conſuetudine
que fortior eſt quam pactum priuatorum ⁊c. Bal.

Omnes. Hic dicit qḋ illi de ſocietate debēt iuuare Im-
peratorem ad manutenendum iura ſua ⁊ etiam
cōſeruandū. ſ. pro poſſe, ⁊ preſertim ciuitates finitime, ⁊ q̄ ſint ma
gis ꝑprie iura: vt ſunt incorporales res q̄ nō dicūtur poſſideri ſꝫ
quaſi poſſideri, vt. ff. de acq. re. do. l. ſeru⁹. §. incorporales. ff. de ſer.
ru. pre. l. ſi edes. in ſi. ff. de actio. l. i. §. ſi iter. ⁊ hoc eſt quod iurant ci
ues vt ciues Odoſ. (Finitime). i. confines ſeu propinque illis lo-
cis in quibus ſunt poſſeſſiones que cepte ſunt turbari. (Teneā-
tur.) ſubaudi ſi poſt opus erit. quod dic vt. C. de ſacroſan. eccle. ne
92 minem. (Uias ⁊ pōtes.) ⁊ † ab horū reſtitutionis onere nemo ex-
cuſatur. quod dic vt de ſac. ſan. eccle. l. ad inſtructionē. (Sufficiēt.)
nō dicit ſufficientiſſimū. ſic ergo ſufficit aliqd ſufficiēter preſtari
ſꝫ nō ſufficientiſſime ꝓſtetur ſic. ff. de edil. edic. l. ſi qs venditor. et. l.
ſciēdū. §. illud. Odoſ. (Reſtituant.) hoc niſi in cauſa principali
iure ſe tueri poſſit poſſeſſor. nam tunc impeditur reſtitutio vt ſe-
quitur, quod quidem eſt ſi contra alia iura. nam ⁊ ſi quod ius ha-
beret per ingreſſum violentum amiſiſſet: ⁊ tamen reſtituere tenen
tur ei cui per vim abſtuliſſet vel occupaſſet, vt. C. vnde vi. l. ſi quis in
tantam. ⁊ in lombar. de inuaſionibus. l. ſi. Et quod inuaſionis reſti
tutio non ſit impedienda probatur in lombar. de offi. iudi. l. lega-
tio. So. hoc eſt contra communia iura ⁊ ſpirituale eſt, cum in mo-
dum priuilegii non conceditur, hoc tamen hodie nō ſeruatur. Uel
dic aut inuaſor inuaſit ſua autoritate, aut cum iudic. autoritate.
Primo caſu locum vendicant ſibi contraria iura. Secūdo caſu ſer
ua quod hic dicit: ⁊ hoc forte caſu loqui pōt hec lex ſine precedēs.
93 Odoſ. Adde q † ſpoliatus ſi contra ius petit ſe reſtitui ita quod
exceptio obſtet ipſi poſſeſſoris non eſt fienda reſtitutio, vt hic. ⁊ in
c. cōſtitutus. de filiis preſbyte. per Innocen. nam qui expreſſe in-
iuſtum petit inepte agit, vt no. in. c. i. de offi. vicar. per Innocē. Si
vero nō apparet de iniuſtitia petitionis ſi quidē excipiēs eſt per
iudicem ⁊ partem admiſſus ad excipiendum videtur per cōſequēs
admiſſus ad probandum, vt not. Innoc. in. c. cum veniſſet. de teſti.
Si autem non eſt admiſſus, tunc refert aut allegatur ſpoliatio aut
dolus ſine ſpoliatione. Primo caſu non admittitur exceptio do-
lo fac. Secundo ſic, vt C. vnde vi in. l. cum querebatur. ⁊ ita intelli-
gitur qḋ no. ff. de iudi. l. ſi de vi. ⁊. C. de agri. ⁊ cenſi. l. ſi coloni. lib. xi.
et extra de reſti. ſpo. c. i. Teneantur. ſubaudi ſi opus fuerit. Odoſ.
nota bonam gloſſellam. Bald.

Si qua vero. Hic dicitur quod ſi aliqua ciuitas de di-
cta ſocietate lombardie nō ſeruat ſtatu-
ta pacis cetere ciuitates ⁊ ſocietates compellent illam ad obſeruan
94 dam bona fide. ¶ In tex. ibi bona fide. No. quod † bona fides de-
bet ſeruari cui interdum non congruit de iuris apicibus diſputa-
re, vt. ff. man. ſi fideiuſſor. §. quedam. ⁊ eſt ar. quod omnes contra-
ctus qui fiunt cum principe habeant naturam bone fidei contra-
ctuum. (Compellat.) Sed quomodo faciendo guerram vel obſi-
dendo ciuitatem vel dando repreſalias. Reſpondeo forte ſic. Sed
cōtra per hunc tex. nam hic dicit bona fide compellāt. hac bona fi-
de non videtur compellere aliquo predictorum modorum. naꝫ bo
na fides eſt contraria dolo ⁊ fraudi, vt. ff. pro ſoc. l. iii. in ſi. ⁊ in pre-
dictis plerunq̄ hec verſantur: ⁊ quia diſcordie ſunt ſedāde ⁊ remo-
uende. vt. ff. de leg. ii. l. cum pater. §. dulciſſimis. ⁊ quia omne bene-
ficium decet eſſe perpetuum, vt. C. de excu. mune. l. antepe. ⁊ quia
per pacem diſcordie ſopiuntur, vt. C. de cadu. tol. l. ita. in prin. etiā
ex pace videtur naſci diſcordia, quod eſſe non debet, vt. C. vnde vi.
l. meminerint.

l.meminerint. Sed forte his nõ obſtantibus poſſunt predictis mo
95 dis cõpellere. nec enĩ † videntur dolo facere cũ alterius fraudẽ ex
cludant. vt. ff. de leg. ij. l. cũ pater. §. titio. ⁊ q2 pax flagitur ei nõ con
ceſſa qui aduerſus pacis ſtatuta venire nõ timuit arg. ff. de mino. l.
auxilium in prin. Vel forte poſſet dici qꝺ accipiãtur hoc caſu obſi
des vt arg. ff. de iure fiſ. l. diuus. ff. ex qui. cau. ma. l. ſecũdo. §. i. ⁊ ff. de
teſta. l. obſides. Odo. dic qꝺ procedẽt illis viis ⁊ modis quibus vide
bitur expedire. ar. vt lit. nõ cõteſt. quã frequenter. §. fi. adhiberi enĩ
debent illa remedia que magis timent, adhibito tamen diſcretio
nis moderamine.

Nobis intrantibus.

Hic dicitur qꝺ quando Imperator intrat Lon
bardiam debet ei feudum regale ⁊ cõſuetum, ⁊ vie ⁊ pontes aptari
⁊ aptare ſufficienter in eundo ⁊ redeundo, ⁊ qꝺ debet habere mer
catum ſufficiens pro ſe ⁊ ſuis. Et hic determinat queſtio de Gual
96 dana formata per glo. C. de ſac. ſanc. eccle. l. neminẽ. nam † Gualda
na Imperatoris nõ debet auferre res aliorũ: ſed dz emere niſi forte
deficeret ſibi pecunia, vt. l. ij. ff. ad. l. rhodiã de iac. vl niſi ruſtici adeo
forent tenaces qꝺ nollent eis vendere victualia vt not.

In omni decimo.

In omni decimo anno fideli
tates ſunt renouande. Reno
uabant. hoc fit ꝓpter iuuenes q ꝓpter etatem nõ debebant iurare
⁊ modo peruenerũt aliqui ex eis ad eã etatẽ qui iurare tenent. ⁊ ꝓ
pter ſenes etiã qui iurauerũt pro tẽpore ⁊ modo rõne etatis iura
re non debent. ſic. s. de pace iu ra. fir. circa prin. Sed hodie hoc non
97 ſeruatur. Odof. Nota ergo qꝺ † propter mutationẽ etatũ fit reno
uatio fidelitatis: quia etas naturaliter variatur vt not. C. de in in
teg. reſti. mino. l. ſi minorem te. ⁊ extra de proba. in preſentia. vnde
ex preterita minori etate non preſumitur in preſenti: quia non eſt
quid ſtabile vt. ff. ad. l. fal. hereditatũ. niſi tempus preſens eſt cõiun
ctum preterito arg. huius litere.

Si qui ex parte noſtra.

Nota quod expulſi ſunt reſtituendi ad
ſuas iuſtas poſſeſſiones: de iniſtis ſecus ergo ſi iniuſtis. Odof. hic ca
dit glo ſignata. s. in. §. omnes. que dz ſcribi ſuper verbo reſtituat.
¶ Iuramento. Nota qꝺ per iuramentũ procedit diſpenſatiue. Sꝫ
an hoc iuramentũ teneat. puto qꝺ nõ. cũ ſit contra diuinã ⁊ huma
nam legẽ Vnde diuina pagina dicit, nõ cõcupiſces rem ꝓximi tui.
98 ad qꝺ eſt. ff. de iuſti. ⁊ iure. l. iuſtitia. ⁊ † iuramentũ contra. l. factum
nullius eſt momenti. vt. ff. de pac. l. iur. gen. §. ⁊ gñaliter. C. de legi. ⁊
conſti. l. nõ dubium. in fi. C. de nup. aut. qꝺ eis. arg. extra de iureiur.
c. intelleximus. ff. de leg. i. l. ſi quis inquilinos. §. fi. Odo. Succedere
vt ſoluatur rei eſtimatio. Odo. qꝺ eſt cõtra ius cõe qꝺ inuaſor nolẽ
te dño liberetur rei eſtimationẽ ſoluendo. vt. ff. de rei vend. l. nec qñ
Et nota pulchra verba arbitriũ boni viri volumus pro reſtõne ſuc
cedere: ſcꝫ vt ſatis feciſſe videat ille qui ſoluit eſtimationẽ arbitrio
boni viri taxatã. Et not. qꝺ in tota iſta pace nõ reſtituunt fructus,
qꝺ intellige niſi eſſent extantes in fundo: q2 tunc nõ reſtituunt tãꝗ̃
acceſſiones ſed tãꝗ̃ ipſum corpus fundi, vt. l. fi. §. pen. ff. q in frau.
cred. dicit Accur. qꝺ nunꝗ̃ quis lucrat fructus niſi rem habere vi
deatur. ff. de ie. in. qui actione. Itẽ aut qꝺ. s. tps reſtituẽdi. s. qñ quis
petit qꝺ non eſt nec fuit ſuum. ff. de leg. i. ſi quis bonorũ. ff. ſolu. ma.
l. ſi mora. Debito lucrat fructus. niſi tẽpus ſit appoſitũ cauſa cuſto
99 die. ff. de reg. iur. l. cũ tempus. dicit Accur. qꝺ † ſpãle eſt in Impera
tore qꝺ poſſit auferre rem alterius. ff. de reg. iur. l. id qꝺ noſtrũ. Niſi
ciuitas aſtringat iuramẽto. Nota qꝺ ciuitas põt obligari per iuriu
randum ⁊ ſub iureiurando paciſci licet nõ habeat animã. vnde hoc
iuramentum referendũ eſt ad animam ciuium per ea que no. Inn.
extra de ſen. c. grauem.

Si qua controuerſia.

Dicitur hic quod con
trouerſia feudi inter I
peratorem ⁊ alios de ſocietate, dz diri mi per pares illius ciuitatis,
vel per epm illius ciuitatis in qua diſcordia vertit, ⁊ ſm cõſuetudi
100 nem illius terre. Et ſic not. qꝺ in feudis † attenditur conſuetudo
loci vbi res eſt. Nota qꝺ ſi imperator cõceſſit mihi tuſco feudũ cuiuſ
dam caſtri Alamanie, videt mihi cõceſſũ ſm cõſuetudinẽ Alama
nie: ⁊ ſi Alamanico cõcedit in tuſcia, videt cõceſſum ſm conſuetudi
nem Tuſcie vt hic dicit. ⁊ eſt ratio. q2 cõſuetudo preſtationis et rei
preſtande intelligit ſcdm locũ illũ vbi dz fieri traditio ⁊ ſolutio cor
poralis vt. l. ſemper in ſtipulationibus de reg. iur. qꝺ eſt not. et facit
quod not. extra de teſta. c. raynutius ſuper glo. forte in nouella.
¶ Conſuetudinem inſpici regionis. inſpicitur enĩ regionis cõſue
tudo. vt. ff. de fun. inſtru. l. cũ de lanonis. §. aſinam. ⁊ eſt ſic. s. eod. §.
in cauſis. vincit enĩ de iure romano etiã in eo loco in quo eſt vt. ff. de
legi. l. de quibus. licet contrariũ ſit de iure Lombar. vt in Lombar.
qualiter in iudi. l. placuit. Odof. Et no. hic cuius loci pares debeãt
cognoſcere de feudo q2 pares illi9 epiſcopatus vel terre vbi lis agi
101 tatur. debet † aũt agitari in terra vel loco vbi feudũ exiſtit. q2 reale
iudicium eſt, vel q2 iſte locus eſt cõmodior ⁊ melius ſcitur ibi veritas
arg. ff. de fin. l. i. §. i. ⁊ C. de ap. l. cũ poſt. ⁊ in. c. i. de reſcrip. in clemen.
¶ Et ſi queras que intelligit cauſa feudalis. Rñdeo ſi criminali
ter agitur vel vltra. ll. feudorũ non eſt cauſa feudalis. Sed ſi de inue
ſtitura facta vel fienda vel de poſſeſſione ablata vel turbata per dñz
vaſallo vel per vaſallum vaſallo, de mili. vaſal qui cõtu. eſt. c. i. ⁊ vbi
cunꝗ̃ ſit cõmemoratio feudi ad intentionẽ fundandã coadiuuan
dam vel repellendam. Secus ſi nõ agatur vel excipiatur ex hoc ca
pite, de fo. cõpe. verũ. per Inno. ⁊ dixi in. c. i. §. preterea. de prohibi.
feu. alie. per Fede. ⁊ hec vera in petitorio ⁊ poſſeſſorio. Et vnũ ſcias
quod ille qui nõ vult inueſtire vaſallum de tecto feudo de alio feu
102 do cognoſcere non põt quia † iniuſtus in vno preſumit iniuſtus
⁊ ſuſpectus in alio de cõtro. inter vaſal. ⁊ epiſ. c. i. tex. eſt notabilis.

Item volentibus.

Hic dicit qꝺ volẽs venire cõ
tra pacta nõ auditur, ergo ſi
audientia denegat, exceptio pacti impedit litis cõteſt. qꝺ verũ eſt
quod ſi pactũ eſt iuramento firmatũ vt hic. Idem ſi nõ ſit iuramẽto
firmatum ſed ſit factum lite pendẽte arg. ff. de pac. l. tale pactũ. §. q
prouocat ⁊. C. de pac. l. poſtꝗ̃ liti. ⁊. C. de fide inſtr. l. iij. nam cũ ſit re
nunciatum liti non põt denuo reſuſcitari vt not. in. c. i. de lit. cõteſ.
lib. vi. in nouella. ¶ Deinde nota hic qꝺ ille qui per metum vult
nihil vult. quod dic vt not. ff. de reg. iur. l. quod velle.

Item ſtratam.

Nota de verbo ſtratam. Ezolinus
nobilis quidã de roma fuit ex quo
geniti fuerunt duo peſſimi tyranni. alter quorũ eodem nomine pe
ritus eſt. alter vero Albericus fuit nominatus. Odo. (Cõmuniri)
ſic. s. eo. §. pacem itaꝗ̃. ⁊ dic vt ibi Odof.

Nomina vero.

Ibi ſcriptam aũt vt hic patet ⁊. s. e.
in prin. §. nos romanorum Impera
tor ⁊c. ⁊. s. proxi. §. nomina vero ⁊c. Certis tantum ciuitatibus hec
priuilegia conceduntur. ¶ Quid ergo ſi aliquis in aliqua harũ ci
uitatũ habitet ⁊ negetur eſſe de natione eius ciuitatis vel alterius
que hac ciuitate cõprehẽſa ſunt. Reſpõdeo probare dz ſe habuiſſe
originem in aliqua harũ ciuitatũ. vt. ff. de proba. l. i. ſm vnam lectu.
quã ibi dixi. Odof. ⁊ ſcdm hoc nomen ⁊ bñficium ciuitatis forenſi
bus ⁊ extraneis nõ ꝓdeſt. C. de teſta. l. ſi non. qꝺ tene mẽti niſi eſſent
103 recepti in numero ciuium vt. ff. de iure fiſci. l. ſed ſi accepto. nã † al
teri paciſci nemo põt cum ab eo mandatũ nõ habeat. iuxta illud. ni
hil ad nos de his qui foris ſunt. (Pacẽ) concordat. ff. de pac. l. i. in
prin. inſti. de iniur. §. ij. (In animã noſtrã.) No. qualiter quis iurat
pro alio in animã dñi. lxiij. diſt. c. tibi domino. Odof. ¶ Pone con
ſtitui procuratorẽ ad iurandũ de calũnia in animã meam. aduerſa
rius dicit qꝺ ego cõparerem q2 melius noui factũ. reſpondeo, in iu
ramento calumnie non dz hoc vẽtilari vt not. in. c. vlti. de iura. calũ.
lib. vi. in nouella. Numquid ille qui hꝫ poteſtatẽ faciendi quicquid
viderit expedire dicitur habere arbitrium voluntatis. videtur qꝺ
ſic. ff. mã. creditor. §. lucius. ⁊ no. in. c. ij. de iura. calũ. li. vi. in nouella.

Si autem.

Primo nominat pꝛicipes, duces, comites, ⁊
barones, qui ex vna parte principis vna cuꝫ
eo iuramẽto pacẽ iurauerũt. Secundo nominat nuncios Lombar
dorum ⁊ aliarũ ciuitatũ ſocietatis eorũ qui ex aduerſa parte iuramẽ
to ſuo pacẽ roborauerũt. Tertio nominat ciuitates que pacem ex
parte principis vna cũ principe cuꝫ Lombardis pacẽ habuerunt.
Quarto nominat nuncios Lombardorũ quibus inueſtiturã cõſu
latus dedit. Quinto impreſſione ſigilli ſui pacẽ princeps corrobo
rat. Sexto apponit tps ⁊ anni dñi ⁊ indictio, ⁊ anni Imperiũ, et lo
cus vt appareat vbi ⁊ quando data fuit hec lex ⁊ hoc vſꝗ̃ ad. l. illã,
in nomine. Odof. ⁊ facit. C. de teſta. l. omnium. ibi dum dicit inter
tot nobiles probataſꝗ̃ perſonas.

Pacta.

Hic habes arg. qꝺ anni dñi, dies, mẽſis ⁊ cõſul ⁊ alia
que in inſtrumẽtis apponunt debeant poni in fine
inſtrumẽtorũ, in aliis habes cõtrariũ vt. s. de iure emphy. in pu qꝺ
credo verius vt in aut. vt propo. nomẽ impera. in princi. ⁊. §. i. ⁊. ij. ⁊
104 in Lombar. de epiſcopis. l. i. ¶ † Sed nunqd inſtrumentũ vitiat
ſi in fine hoc apponit. dico qꝺ non. nam in inſtrumẽtis nõ appõũ
tur hec niſi vt cõſtet de tẽpore cõtractus ſed ſiue in principio ſiue in
fine ponant nihilominus cũ cõſtat de tẽpore ex quo appoſita ſunt:
quare de iuris ordine nõ curatur. ff. de ſolu. l. nec enim. Odofre.
¶ Sed nunquid vitiatur inſtrm ſi nomẽ Imperatorũ prepoſitum
non fuit vel non interceſſit tabellionis ſubſcriptio vel contrahẽtis
vel aliqd defuit ex his que debẽt interuenire. Rñdeo vtiꝗ̃, arg. in
aut. vt prepo. nomẽ Impera. ar. C. de fide inſtru. l. cõtractus. C. de
conue. debi. fiſ. l. fiſco. ff. de teſti. l. ad teſtium. §. ſi quis. ff. de tranſac.
cum hi. §. ſi pretor. ff. de colla. bo. l. i. arg. optimũ. ff. de in integ. reſt.
l. diuus. C. qui teſta. fa. poſ. l. furioſum in fi. Si enim que ad rei ſub
105 ſtantiam † modũ ordinẽ vel ſolẽnitatẽ pertinẽt omittantur qcqd
geſtum fuerit vitiatur ar. C. de contrahẽ. emp. l. empti. ⁊. l. pretium
ff. de contrahẽ. emp. l. nec emptio. ⁊. l. res. ⁊. ff. de acti. ⁊ obli. l. in om
nibus. ff. loca. l. qui ad certum. ⁊. l. ſi tibi. x. ⁊ ff. de ver. obli. l. i. in prin.
ff. ſi cer. pet. l. rogaſti. C. de nõ nu. pecu. l. cũ vltra. ff. de iure emphy. l.
ij. C. de fabricẽ. ſi quis inſti. de inuti. ſtipu. §. ſi quis aliud ⁊. §. ſi quis
aliũ. C. de ſen. ⁊ interlo. om. iud. l. prolatã. C. de except. rei iudi. l. i. C.
de ap. l. nominationes. Et quia quoties plura interuenire debent
vnum interueniſſe nõ ſufficit. vt. ff. de diuor. l. ſi. cũ ſi. Vnde eſt arg.

contra quod valeat inſtrumentum ita cõfectum.ff.de manu.vin.l.
antepe.ff.de app.l.ſcio.ſed primũ verius.Odof.¶ Sed quid ſi ap=
ponuntur ſolẽnitates tñ erratur in vno vtrum tabellio põt ꝓpria
autoritate emendare exemplum ſi errauit in die vel in appoſitione
loci.Reſpondeo ſi eſt queſtio ſuper die vel loco non põt emendare,
nam raſura caderet in loco ſuſpecto.Si aũt alibi vbi nõ pẽdet que=
ſtio.tunc emẽdare põt ⁊ radere verbũ erroꝛeum ⁊ ponere verbũ ve=
rum,⁊ not.C.de teſta.ſi vnus.Si aũt nõ errauit in ſolẽnitate inſtru
menti ſed in qualitate facti,tunc poſtꝙ inſtrumentũ eſt redactum
in modum ⁊ publicatũ nihil ſua autoritate emendare põt ſed dʒ fa
cere erroꝛe cõperto de mandato iudicis ſm Cy.qui ita no.ff.de ſta.
ho.l.imperatoꝛ.Uel dic ſi eſt talis erroꝛ qui noceat non põt emẽda
re ſine iuſſu iudicis,ſecus ſi nõ officit parti qꝛ partis non intereſt cũ
⁊ ſine tali emẽdatione valeat inſtrumentũ.vt.C.de teſta.l.ambigui=
tatem.⁊.l.pꝛepoſteri.⁊.l.erroꝛe.⁊.ff.de reg.iur.ſi librarius.Illud cõ=
ſtat quod alie ſunt ſolẽnitates inſtrumenti,alie negotij vt not.ff.de
eden.l.j.§.editiones in ſi.glo.

In nomine chꝛiſti membꝛũ. Ad hoc eſt.ſ.de
forma fide.c.j.Odoſ.(Coꝛona.) põt ergo princeps deponi vt hic.
quod dic vt.ſ.not.in.§.cũ autem de forma fide.c.alius.Odofre.
106 ¶ †Si papa deponit imperatoꝛẽ dolo vel ambitione ſine legiti=
ma ⁊ ardua cauſa depoſitio ipſo iure eſt nulla.nam ad eſſe exercitij
huius iuriſditionis ſupꝛeme circa ſtatum tempoꝛalium Papa dʒ
procedere tanꝙ deus qui eſt veritas.vnde requirit cã,ergo nõ ſub=
ſiſtente cauſa ceſſat iuriſditio.tenet cõſequentia per doctrinã In=
nocentij qui dicit qꝺ qñ cauſa requirit tanꝙ fundamentũ iuriſdi=
tionis opoꝛtet cãm eſſe veram ⁊ diſcuſſam alś iudicium eſt ipſo iu=
re nullum,vt ipſe not.extra de fo.compe.in nouella.c.cũ ſit.⁊ de re=
ſcrip.ſuper literis.per Inno.de offi.deleg.cum ſuper Abbatia.per
Inno.Eſt ⁊ alia ratio qꝛ eccleſia dʒ vaſallo vicem,⁊ de ſuo imperio
non põt eum ledere,immo Papa ſe facit alienũ a poteſtate ſi talẽ
iuſtitiam nõ reddit Imperatoꝛi qui iurauit fidelitatem vt in.c.j.de
forma fide.coll.x.⁊ Imperatoꝛ põt ſe defendere cũ exercitu ſuo de
mili.vaſal.qui cõtu.eſt.c.j.§.viti.Unde cum Papa Joannes.xxij.
minaretur regi Roberto de faciendo mirabilia rex Robertus rñ=
dit,vos facietis ⁊ nos faciemus,et me iuuabo,hoc eſt qꝺ iurantes
in ſacramento fidelitatis debent adijcere vt.ſ.in pace.§.oẽs.Odo.
Bona fide hoc ſufficiebat dixiſſe ⁊ licet nõ dixiſſet ſine fraude.bo=
107 na †enim fides cõtraria eſt dolo ⁊ fraudi.vt.ff.pro ſoc.l.iij.in fine.
Odo.ff.de pac.l.iur.gen.§.ſed ſi fraudandi ibi bono intellectu.No
ta qꝺ cõtractus dʒ intelligi ad bonũ ⁊ ſanum intellectũ qꝺ tene mẽ=
ti.(Maſculos.)excludit ergo ſexum femineum.certis tamen ciuita
tibus hoc remittitur qꝺ ſue ciuitatis homines iurare nõ faciant vt
infra eo.c.§.hec ſunt nomina.

Ego. Hic Imperatoꝛ idem iurat ⁊ ipſe idem in animã ſuam
hoc iurare facit vt hic ⁊.ſ.in pace.§.hoc itaqꝫ ſimile.ſ.
de forma fide.c.tibi dño.Uel dic non iurat idem ſed alius in animã
eius vt.ſ.§.hanc itaqꝫ.⁊ hoc tenuit.l.proxi.ibi inter nũcios.vel dic
qꝺ hoc eſt ſacramentũ qꝺ ſit per rectoꝛes ciuitatũ qui fuerũt in pte
pꝛincipis argu.ſ.eo.§.he aũt ſunt ciuitates ⁊ loca ſuperius notata
eſt iuramentũ qꝺ ſit per hoies ciuitatũ ſocietatis Lõbardie ſequen
tia vero ſunt ſacramenta rectoꝛũ ciuitatis Lombardie ſeu ſocieta=
tis eorum.(Scripto.)ſm hoc habes etiã hic arg.qꝺ hec eſt lex ſcri=
pta quod dic vt.ſ.diximus.Odof.(Maioꝛ.) qꝺ eñ maioꝛ pars fa
108 cit,†tota vniuerſitas feciſſe videtur vt.ff.ad mu.l.qꝺ maioꝛ.odo.
Nota ergo qꝺ illud qꝺ facit maioꝛ pars colligatoꝛũ ſeu confedera=
toꝛum minoꝛi parte cõtradicẽte ratum quo ad oẽs dʒ haberi: quia
omnes colligati redigunt ad inſtar vnius coꝛpoꝛis, qꝺ eſt not.ex
his.ſ.que pertinẽt ad totũ coꝛpus lige.⁊ ille qui eſt nobilioꝛ ⁊ potẽ=
tioꝛ in liga ille intelligitur ſuperioꝛ ad cõuocandũ alios ar.ff.de fide
inſtru.l.ſi.⁊ in.c.j.de ma.⁊ obe.per Inn.(Pꝛecepta.)Sed quõ poſ=
ſunt pꝛecepta iniungere pꝛincipi cũ maioꝛ ſit ⁊ minoꝛ in maioꝛẽ nõ
habeat Imperium Reſpondeo vt not.ff.de iuriſdi.om.iudic.l.eſt
receptum.⁊ ſic Imperatoꝛ poteſt per actum obligatoꝛium confer=
re iuriſditionem contra ſeipſum pꝛo bono pacis.vel dic verius vt
modo dixi.Odof.

Triginta annis. Quid ergo erit finitis.xxx.annis
Reſpondeo de neceſſitate ex in=
tegro eſt iurandũ licet hoc hodie nõ ſeruetur.Non aũt dicas tẽpo=
re hoc elapſo pacẽ amplius nõ durare,cũ perpetuo non ad tps hec
pax cõcedatur vt.ſ.eo.l.§.hanc ergo pacẽ ad ſi.⁊.§.nos romanoꝛũ
Imperatoꝛ.Odof.modo ex hoc colligit aperte pacẽ hanc tempo=
109 talem fuiſſe.nam †perpetuũ eſt qꝺ.xxx.an.durat vt inſti.de ppe.
⁊ temp.ac.Odo.immo pꝛima verioꝛ vt.ſ.eo.§.in omni decimo an=
no.nam hec dictio in omni,perpetuitatẽ tẽpoꝛis demonſtrat.Uel
dic qꝺ tẽpus adijcitur hic iuramẽto Imperatoꝛis nõ cõceſſionibus
⁊ alijs capitulis pacis⁊ hoc teneas.tẽpus enim adiectum alicui de=
terminabili determinat ſolũ illud ⁊ non aliud ad cuius determina=
tionem non eſt appoſitum vt.ff.de contrahen.emp.l.qui fundũ.C.
quando di.le.ce.l.ex his verbis.

Credentia. Nota hic ſi tenes qꝺ hoc ſit iuramentũ Im=
peratoꝛis qꝺ Imperatoꝛ iurat credentias
Lombardoꝛũ ⁊ ſocietates eoꝛũ.⁊ qꝺ eas nõ pandet ad eorum detri
mentum.idem puto in Lombardis ⁊ eoꝛũ fautoꝛibus qꝺ hoc idem
pꝛincipi iurent cũ magna ſecreta ab vniuerſo imperio debeant vt
110 C.de ope.publicis.l.quicũqꝫ locus.⁊ ſecreta regis abſcondere †bo
num eſt vt in Lombar.de his qui ſecreta regis fraudulenter inqui=
runt in ſi.Secreta eñ dñi ſubditis ſub merito cõmittunt vt arg.C.
de proxi.ſacro.ſcri.l.pꝛoximos.⁊ qꝺ iurẽt habes ar.extra de iureiu.
ego enim eps.⁊.ſ.de noua foꝛma fide.circa ſi.¶ Sed que dicuntur
ſecreta ſiue credentie.Rñdeo ea ꝗ vulgus ignoꝛat vt arg.ff.de his
qui deic.vel effu.l.j.§.ſumma cũ vtilitate.⁊ amodo ſi cõtra faciant vi
dentur venire cõtra pacẽ ⁊ iuramentũ ſuũ ⁊ ita pace carere debent:
vt ⁊ alś de vaſallo dicit qui amittit feudũ ſi credentiã dñi manife=
ſtauerit vt.ſ.hic põt eſſe tit.quibus mo.feu.amit.c.j.⁊ fruſtra ipſo=
rat legis auxilium qui in eam cõmittit vt.ff.de mi.l.auxilium.odo.
¶ Ex pꝛedictis apparet qꝺ ſi antiani alicuius ciuitatis iurauerũt
tenere aliquã credentiã ⁊ aliquis eoꝛũ reuelat eã in damnũ cõitatis
quod debet ab officio remoueri.Et nota qꝺ quandocunqꝫ impont
tur hec pena remotionis durante officio poteſt cognoſci de crimi=
ne.nam ſi expectaremus finem officij,fruſtra fieret amotio vt.C.ad
l.iul.repe.l.iubemus.

Die lune.xj.exeunte Januario.

Nota qꝺ olim notarij ita ſcribebant ratione maioꝛis certitudinis
111 quia ſi non adijcitur intrante vel exeunte eſt dubium quia †qꝺ plu
ribus modis exponi põt eſt equiuocũ:vt not.ff.de verb.obl.l.quo=
ties in ſtipu.(Ambigua.) quid ergo ſi inſtrumentũ dicit actum.xj.
die Januarij.⁊ nõ dicit intrante vel exeunte menſe.Rñdeo ſi qui=
dem apponit pꝛopꝛiũ nomen diei puta actũ die lune.xj.Januarij
ſatis apparet ex ipſa ſcriptura vt hic.Si autẽ non apponit nomen
pꝛopꝛium põt dubitari.Pone eñ qꝺ teſtes dicunt.xj.die intrante
menſe Januarij partes fuerũt alibi.Ex aduerſo rñdetur qꝺ iſta pꝛo=
batio nõ concludit de neceſſitate.Queritur ergo vtrũ dicti teſtes
repꝛobent inſtrm.⁊ videtur qꝺ nõ qꝛ ſicut debemus ſaluare teſtes
ne in falſum incidant ita ⁊ inſtrumentũ ⁊ teſtes vt extra de teſti.cuʒ
ſta ſilij.Item dicta teſtium debẽt interpꝛetari in meioꝛẽ partem vt
not.Inno.in.c.dudum.el.ſi.extra de elec.Item cũ teſtes ſint indu=
112 cti ad pꝛobandũ ⁊ nõ pꝛobent †de neceſſitate debẽt interpꝛetari ꝯ
pꝛoducentem vt extra de pba.c.in pꝛeſentia ⁊.c.cũ cauſam.de re.et
in.c.vlti.de condi.appo.per Bern.niſi in cã fauoꝛabili vt.ff.de mã.
l.antepe.⁊ in.c.ex literis de pꝛoba.⁊ de reg.iur.in ambiguis cum ſi.
In contrariũ videt qꝛ illud inſtrm ſecundũ cõem vſum tabellionũ
pꝛobat de.xj.die intrante mẽſe.Cum ergo pꝛobatio repꝛobet ergo
repꝛobatum eſt inſtrm.non eñ iſta eſt pꝛeſumptio ſed cõis intelle=
ctus vulgi ⁊ ideo nõ ob.qꝺ no.ff.de pac.l.iur.gen.§.qꝺ fere.⁊ quod
not.Inno.in.c.innotuit de eo qui fur.oꝛ.rece.non eñ dicit incertũ
qꝺ certam interpꝛetationẽ ſemper habuit ar.ff.de fun.inſtru.l.cum
de lanionis.§.aſinam.Et eſt notandũ qꝺ ad hoc vt iſta equiuocatio
ceſſet in literis apoſtolicis ꝑponit nonas,idus ⁊ Calendas,vbi ta
lis dubitatio incidere nõ põt vt.j.eod.§.ſi.In pꝛeſentia.hic habes
113 arg.expꝛeſſum qꝺ †teſtes debẽt ſcribi ⁊ imponi in pꝛima parte in=
ſtrumenti.⁊ hoc hodie ſeruant tabelliones noſtri tẽpoꝛis.Aliũ qꝺ
in ſi.vt videant interfuiſſe cõtractui toti.Odof.Tu dic qꝺ ſi debẽt
ſe ſubſcribere debẽt eoꝛũ nomina ⁊ ſubſcriptiones poni in ſi.vt.C.q
teſta.fa.poſ.l.hac cõſultiſſima.§.pe.ibi dum dicit ⁊ in ſi.⁊c.⁊ hoc pa=
tet ex ipſo vocabulo:qꝛ dicit ſubſcriptio:nõ pꝛeſcriptio.ſic ⁊ tabel=
lio debet ſe ſubſcribere i fine licet ſignũ ſuũ poſſit apponere tam in
pꝛincipio ꝙ in ſi.Illud certũ eſt qꝺ inſtrumẽta debent habere ſuas
pꝛopꝛietates.Et per hoc dicũt quidã qꝺ imbꝛeuiatura nõ pꝛobat:
qꝛ non eſt ibi ſubſcriptio ⁊ ſignũ vt not.Jac.de are.C.de fide inſtru.
l.cõtractus.per Bar.ff.de teſti.l.ad teſtiũ.§.ſi qꝫ.⁊ dic vt extra de ſi.
inſtru.c.cum.p.tabellio.⁊ in aut.vt pꝛepo.no.impera.§.j.⁊.C.de ta
bula.l.gñali in ſi.Et ſi inuenit imbꝛeuiatura an pꝛeſumat imbꝛeuia=
tura teſtibus lecta not.ff.de leg.iij.l.fideicõmiſſa.§.j.⁊ facit.ff.de te=
114 ſtamen.mili.l.lucius.Illud eſt certum qꝺ †vna ſcriptura iuuat et
interpꝛetatur aliam.vt.ff.de eden.l.ſi quis ex argentarijs.§.ſi initiũ
tabularum ⁊ de peti.here.l.verum.

Hec ſunt nomina. Ibi qꝺ non ſunt diſtricti face
re iurare hoies.⁊ ſic text.facit
ad queſtionẽ vtrũ comes qui hʒ caſtrũ quoddã in feudũ aliꝗ teneat
facere ſuos hoies iurare.nam aliqñ feudũ ſic datur vt iurent ipſi et
faciant iurare ſuos nobiles ⁊ vaſallos:aliqñ de ſuis nobilibus non
ſit mentio.⁊ eſt hic arg.qꝺ nõ teneant ad hoc niſi expꝛeſſe caueatur
in pactis qꝛ homo vaſalli mei nõ eſt ꝓpterea homo meus, niſi alś
habeam iuriſditionẽ gñalem ⁊ hoc not.in Spe.de feudo.§.qm.ver
ſicu.xiiij.querit.⁊ verſi.ſeq.idem ſacramentũ facit vt pꝛedicti recto
res fecerunt.per iſtũ tex.pꝛobat aperte qꝺ ſi tabellio ſcripſit pꝛimo
dicta vnius teſtis ⁊ poſtea dixit idẽ per oĩa dixit vt alius teſtis ſiue
ſub eadẽ die ſiue ſub alia nõ eſt vis qꝺ talis ſcriptura pꝛobat teſtes
in vnã conſonantiã cõcoꝛdaſſe licet aliqui dicãt qꝺ iſta ſcriptura nõ

valeat

valeat propter incertitudinem. Alij dicūt q̄ non valet q2 pferunt
vnum ⁊ eundē premeditatū ſermonē ſed nec prima ratio valet: quia
115 totum videt̄ repetitū: nec ſc̄da q2 † q̄ dicit̄ de eodē mediato ſermo
ne habet locū qn̄ teſtes ſunt ſuſpecti: ſecus ſi ſunt bone fame. Unde
ſequit̄ q̄ per dictos teſtes fit probatio vt not. extra de verbo. ſigni.
nihil obſtat in nouella. ¶ In huius federis fine, ſeu circa federis
obſeruationē notandū eſt q2 vt dixi iſta eſt lex vt dixi. ē. in. §. volu
mus. ⁊ lex eſt cōmune preceptū ⁊c. vt. ff. de legi. l. j. ⁊ in legibus duo
bus greci neo. ti. ⁊ inſti. de iure na. §. lex. Uel lex eſt ſermo determi
natus ſm cōem concordiā ciuitatis admonēs q̄ō oporteat agere
ſingula ſm Ariſtotelē. Uel lex eſt principis placitū. ff. de conſti. pn.
l. j. ⁊. l. leges ſacratiſſime. hominū vitas conſtringunt ⁊ ab oībus ſciri
debent vt. C. de legi. ⁊ conſti. l. leges. vn̄ quilibet leges obſeruare te
netur ſiue volens ſiue inuitus vt in Lōbar. de epiſ. ⁊ cler. l. volumus
vt omnibus. Hanc igitur pacē ſcire debetis ⁊ eam inter alia ciuilia
tanq̄ precioſum ⁊ nobile ius veſtro ſtudio exornare. Pax em̄ mul
116 ta † bona inducit: diſcordias em̄ remouet ⁊ trāquillā quietē indu
cit: ſtatum perſonarū ac ciuitatū augmentat: honeſtatē affert: diui
tias preparat, dei ac regū gratiam tribuit. ſuperbiam vniuſcuiuſq3
excludit, auaritiā cuiuſq3 repellit, honorē honoratis adiungit, nō
dum honoratis preparat, deo ſeruiendū animū cuiuſq3 incitat, fru
ctū affectat expoſtulatū vel affectatū, facit acquirere ſeu nanciſci. ar.
C. de cadu. tol. in prin. C. de offi. prefec. preto. affri. ⁊. l. in nomine in
prin. ſecunde colū. ⁊. ē. in prin. ⁊. C. de veteri iur. enu. l. ij. §. quantū
cunq3. ⁊. §. omnia igitur. ⁊ in Lombar. de ſedi. cōtra iur. ciui. l. j. in fi.
extra. de treuga ⁊ pa. c. j. in Lombar. vt epi ſint vniti. l. placuit. ff. de
offi. prefe. vrb. l. j. §. quies. ff. de adimē. lega. l. q̄ ſi iterū. inſti. in pro
117 hemio in prin. inſti. de excu. tut. §. inimicitias. Eſt em̄ pacis † con
firmatio ipſa vera iuſtitia vel in Lombar. de fur. l. de vindicta. odo.
¶ Queſtio vtrum de iſta pace facta cōſtantie debeat gaudiū vel fe
ſtiuitas celebrari. Et videtur q̄ non: q2 iſta pax fuit adulterina ex
parte Federici: ⁊ dato q̄ Federicus eēt Imperator fuit nulla ex pte
populorum qui ſubtraxerant ſibi obedientiam.

Uenio ad primum. nam iſta pax fuit in ſeruo
re diſcordie que erat inter
eum ⁊ eccleſiam vt. ē. §. nos romanorum. verſi. ſnia quoq3. in verbo,
occaſione guerre vel diſcordie eccleſie. tūc arguo ſic Imperator erat
anathematizatus. Eſt em̄ anathema excōicatio ſolēnis nec poteſt
eſſe occulta ⁊ ideo iſte Federicus tāq̄ notorie excōicatus nō potuit
118 ſe gerere pro Imperatore: quia † omnis autoritas publica eſt ana
thematizatis interdicta vt not. Inno. de dolo. ⁊ cōtu. veritatis. et
pleniſſime not. in. c. pia. de excep. in nouella lib. vj. Sol. q2 iſte Im
perator fuit depoſitus ⁊ vt ita dixeriz decoronatus ergo leges eius
exoleuerunt. i. eſſe deſierunt vt. ff. de orig. iur. l. ij. §. exactis deinde
regibus. Sed certe fortiſſima rōne iſte Federicus leges condere nō
poterat, nec publica iura Imperij adminiſtrare q2 erat ſciſmaticus
⁊ reus leſe maieſtatis eccleſie, et hoſtis dñe ſue: vnde ipſo facto erat
ſuſpēſus ab adminiſtratione vt. C. de here. auſ. gazaros. ad hoc. C.
ad. l. iul. maieſt. l. quiſquis. ⁊ arg. ff. qui ⁊ a quibus. l. queſitū. de accu.
ex iudiciorū. de acqui. here. l. pantomius. §. rei. inſti. de here. que ab
inteſta. §. per contrariū. ⁊ in. c. dño guerrā. ē. hic finitur lex. deinde
conſuetudines regni incipiunt. de electio. venerabilis. §. fin. ¶ Ex
119 his † ergo videt̄ concludēdum q̄ neq3 capitula iſtius pacis neq3
leges iſtius Federici poſſunt in iudicijs allegari, ⁊ ſi quondā fuerit
Imperator arg. C. de ſac. ſan. ec. l. decernimus. Jo. and. tangit hoc
dubium. extra de feudis. c. ex parte. ⁊ dicit quod quidam hoc aſſe
runt cū iſte Imperator fuerit dānatus in cōſilio Lugdunenſi. Sed
ipſe Jo. and. tranſit ſicco pede ⁊ ſub ſilentio nolens os ponere in ce
☞ lum. Tamen pōt dici illud verbū Illis loquebatur nauem ſoluebat
vlixes. Nam q̄cquid cautet eccleſia, etiā volunt bñ diſponi nec bo
num ſtare eſt ſemp in guerra ⁊ maledictione ⁊ ideo q̄ populi acce
ptarunt quaſi veriſimile eſt q̄ nondū erat depoſitus ratū ⁊ gratuz
fuit hactenus habitū ⁊ ſeruatū q̄ in pace continet̄. Item nō repe
ritur q̄ Henricus ſextus rex Romanorū a quo fundamentū etiaz
ſumpſit iſta pax fuerit depoſitus ergo valet. ff. q̄ ſal. tu. aut. l. j. §.
idem pōpo. Secunda ratio ꝓpter quā nō v̄r valere pax erat q2 nō
valet tranſactio inter dñm ⁊ ſeruum vt. C. de tranſac. l. interpoſitis.
120 ſed ibi loquit̄ de ſuo dicto a ſeruando. nā † illa ſeruitus ſuccedit lo
co mortis antique ⁊ ideo talis ſeruus pro mortuo habet̄. Sed nos
loquimur in ſeruo ab obediendo qui nō habet̄ pro mortuo cum ſit
ingenuus vt not. inſti. de iur. perſonarū: per Accur. ¶ Ex quibus
concluditur q2 iſta pax debuit eſſe leta ⁊ feſtiua vt. l. j. C. publice leti
tie vel conſiliū. li. xij. ¶ Deus igitur pacē nobis tribuat letā ⁊ dura
bile nomen: ⁊ ſi nō perfecti operis ſaltem bone volūtatis. Dicit em̄
☞ Uegetius ſecūdo de militari diſciplina Uniꝰ etatis ſunt qui for
titer fiunt. Que vero pro vtilitate reipublice ſcribunt̄ eterna ſunt.
O q̄ magnum indeteſtabilis fama cui militat honor Amen.

Commentum ſuper pace cō ſtantie domini Baldi de peruſio Utriuſq3 Juris Illuminatoris excellentiſſimi finit feliciter.

FINIS.

o O h

Incipit vtilis ⁊ quotidianus

Tractatus permutationũ beneficiorum ſecundum clariſſimum Juris interpretem Dominum Petrum de Vbaldis de Peruſio fideliter emendatus per inſignem equitẽ ⁊ iureconſultũ preſtãtiſſimum do. Ludouicũ Bologninum in almo Bononie patrie ſue ſtudio. Anno dñi. M. cccclxxxvij.

Summarium.

1 Beneficia qui poſſint permutare.
Permutatio cuius autoritate facienda ſit.
2 Executor apoſtolicus mihi datus nõ poterit tibi prouidere de beneficio quod expecto.
3 Conſenſus quorum requiratur in permutatione facienda. 32.
Permutatio contrahitur a domino vel eo qui habetur loco dñi.
Beneficium iniuſte habens non eſt illius dominus.
4 Beneficia duo habens an poſſit permutare cum vno beneficio vel cum duobus beneficijs.
5 Curata beneficia duo habens diſpenſatiue non põt illa ambo permutare cum curato vel ſimplici.
Beneficium an poſſit permutari cum hoſpitali.
6 Hoſpitale licet non ſit beneficium, tamen nõ eſt titulus totaliter prophanus ſed eccleſiaſticus.
7 Monachus an monachatum poſſit permutare ad eccleſiam curatam.
8 Religioſus ſi preferatur beneficio manuali an poterit illud beneficium permutare ſine licentia abbatis.
Papa permutando quid intendat facere.
9 Succedens iuri alterius, eodem iure vti debet.
10 Eccleſie due ſi ſint vnite alicui monaſterio viuentibus rectoribus ipſarum an iſti rectores poterunt adinuicem permutare.
11 Beneficia que vacare non poſſunt, an poſſint permutari.
12 Legatus an poſſit tollere numerum ſtatutum eccleſiaſticorum.
13 Beneficiorũ inequalitas ſola ſine ratione redditaum vel onerũ incumbẽtium vni beneficiorũ ⁊ non alteri an impediat pmutationẽ.
14 Prelati enim ſubdito ſuſpecta habetur permutatio.
Permutatio eccleſiarum ad quid fiat.
15 Gratia in beneficijs an reſtringenda vt ambitioſa.
16 Beneficium in permutatione non additur beneficio. ⁊ ſub nu. 48.
Inequalitas beneficiorum an impediat permutationem.
17 Ordinatus ad titulum ſui patrimonij, an poſſit illud permutare cum beneficio.
Beneficium permutari non poteſt cum iure decimarum, vel re mobili conſecrata.
18 Permutatio firmatur autoritate ſuperioris.
19 Permutatio facta de beneficijs reſeruatis (ſine ſpeciali mãdato) ſedi apoſtolice an valeat.
20 Reſeruationes que fiunt per papã generaliter vel ſpecialiter motu proprio, fauorabiles ſunt ⁊ non odioſe.
Inferior non põt ſe intromittere de his que ſibi ſuperior reſeruat.
21 Beneficia in curia vacare vel eſſe reſeruata paria ſunt.
Conferri non poteſt beneficium non vacans.
Beneficia reſeruata pape an poſſit legatus permutare.
22 Beneficia omnia ſi eſſent reſeruata in prouincia decreta legato, legatus an poterit reſeruata permutare.
23 Renũtiationem poteſt recipere qui poteſt inſtituere ⁊ deſtituere.
Capitulum ſede vacante an poſſit autorizare permutationi.
24 Capitulum ſede vacãte an poſſit recipere reſignationes beneficiorum ad collationem ſolius epiſcopi pertinentium cauſa permutationis.
25 Inferior ab epiſcopo qui habet ius inſtituẽdi an poſſit autoriſare permutationes.
26 Eccleſia conſueta reformari per viam electionis vel preſentationis an reformabitur per viam ſolius collationis.
Patronus poteſt recipere eccleſiam a dioceſano nulla precedente preſentatione.
Dioceſano ſubditi habẽtes beneficia an poſſint illa permutare in curia autoritate dioceſani exiſtentis in curia.
27 Permutatio cum debeat fieri autoritate epiſcopi, quis cenſetur epiſcopus, qui talem autoritatem poſſit conferre. 28.
29 Animarum cura non debet recipi niſi ab epiſcopo cui ſubeſt eccleſia vel populus.
30 Permutatio ſi fiat ſuperiore non autorante erit nulla, ⁊ permutantes debent eorum beneficijs priuari per ſententiam.
31 Beneficia vacantia an debeant conferri intra ſemeſtre tempus.
Epiſcopus aut prelatus an poſſit auferre collegio electionem vel patrono preſentationem.
33 Prelatus an poſſit renuntiare non conſentiente collegio.
34 Permutatio ſi ſit vtilis eccleſijs, ⁊ illi ad quos pertinet cõferre nolint conſentire permutationi, an epiſcopus cũ cõſenſu ſui capituli poſſit permutationem facere illis inuitis.
35 Geſta aliquo contempto an ſint nulla.
36 Actus iudicandi ad plures pertinet.
Beneficium vel dignitatem eccleſiaſticam recipere nemo cogitur.
37 Creſcere nemo compellitur.
Ordines quis cogitur inuitus recipere.
38 Inuitus cogi poteſt ad ſuſcipiendum equale beneficium, non maius.
39 Vnio vel diminutio eccleſie ſit rectore inuito.
Inuiti coguntur permutare propter neceſſitatem vel vtilitatem eccleſie.
40 Juramentum ⁊ fidei datio equipollent.
41 Eccleſia ex quo eſt obligata, ſucceſſor debet debitum ſoluere.
Renuntiatio debet eſſe pura.
42 Permutatio vt valeat que debeant interuenire.
43 Permutatio an poſſit fieri cum interuallo temporis.
44 Requiſita multa in permutatione.
45 Permutantes an habeant ius in beneficijs permutatis ſtatim qđ ſuperior autoritatem ſuam interponit.
46 Papa hoc ſolum intendit, quod per renuntiationem ipſe ſolus conferat.
47 Papa non ſemper recordatur de reſeruatis.
48 Reſeruatio vbi eſt publica ⁊ notoria, non debet de illa fieri mẽtio.
Idoneitas maior requiritur in beneficio curato quã in ſimplici.
49 Clericus non venit nomine canonici.
Fauorabilis preſumitur permutatio eccleſiarum.
50 Permutatio que fit a papa motu proprio an valeat.
51 Permutantibus qualiter conſulatur vt permutatio teneat.
52 Permutans cum renuntiauit libere ⁊ renuntiatio tenuit, an poſſit redire ad beneficium noua collatione non interueniente.
53 Beneficium nullus poteſt obtinere niſi inſtituatur.
54 Beneficia que dicantur vacare morte.
55 Permutari non poſſunt beneficia pacto precedente.
56 Rectoribus eccleſiarum volentibus permutatio beneficiorum eſt facienda.
57 Papa per collationẽ quam facit vel fieri mandat, an intelligatur aliam conſuetudinem tollere.
58 Permutare volẽtibus an plus iuris cõpetat ꝙ competat prouiſo autoritate apoſtolica preiudicare vigore conſuetudinis.
59 Papa vel legatus qui per clauſulam non obſtante poteſt derogare, dicitur ſuperior.
60 Interpretatio debet fieri ⁊ extendi pro conſuetudine.
61 Permutare volentibus non preiudicatur per apoſtolicam grãm.
Beneficia vacantia ex cauſa permutationis non poſſunt trãſferri alijs quã permutare volentibus.
62 Beneficia affecta cenſentur beneficio iuris que vacãt ex cauſa permutationis.
63 Prebenda vacans ex cauſa permutationis an poſſit optari vigore conſuetudinis.
64 Prebende pingui non eſt veriſimile qđ quis renuntiet pro tenui.
65 Optio debet fieri de beneficio vacante.
66 Ambitio notatur in ſpectantibus.
Permutare volentes an conſuetudo videatur arctare.

Cvia de permutatione beneficiorum hic agitur ideo videamus quedam principaliter. ¶ Primo qui poſſunt ad iudicẽ permutare bñficia ⁊ de qbus bñficijs poſſit fieri permutatio. ¶ Secũdo cuius autoritate facienda ſit permutatio. ¶ Tertio quorum cõſenſus requiratur in permutatione facienda. ¶ Quarto que debeant interuenire vt permutatio teneat. ¶ Quinto eo caſu quo nõ teneat permutatio an ſaltem teneat renũtiatio precedẽs. ¶ Sexto qualiter conſulẽ volẽtibus permutare ⁊ ex cã permutationis renũtiantibus eo caſu quo non tenet permutatio vel perfici nõ poteſt. ¶ Septimo ⁊ vltimo ex quibus cauſis poſſit fieri permutatio ⁊ de eius forma.

1 Quo ad primum † qui poſſint bñficia permutare ⁊ de quibus poſſit fieri permutatio premitte tres caſus. Primo qñ vterq; permutantiũ hȝ ius in re, pcedit pmutatio. vt in eo. ti. c. cũ vniuerſorũ. et ſi permutantes nõ habeant poſſeſſionẽ bñficiorũ: qm per collationẽ precedentẽ habebant ius in re poſſeſſione nõ habita: vt dicit Inno. de preben. c. inter cetera. ⁊ de cõſti. c. cũ. ¶ Scđo caſus qñ vterq; permutantium hȝ ius ad rem vel vnus hȝ ius in re alter vero ad rem: tũc nõ procedit permutatio: q: bñficiorum ad inuicẽ ſit permutatio: qđ non eſt hic. ceſſat

hic.ceſſat enim ratio huius decreta.in habēte ius ad rem.potet ex-emplum per literas apoſtolicas.expecto bñficium:litere eñ mre beneficiales non poterūt ad te trāſire cū ſint perſonales.de offi.deleg.
2 c.ex parte,niſi Papa mediante.Itē † executor datus apoſtolicus mihi nō poterit tibi prouidere de beneficio qđ expecto:q: non habuit id in mandatis:ꝛ ſic excederet formā mandati in prouidendo vnde prouiſio eſt nulla.de reſcript.c.cū dilecta.ꝛ hoc tenet Jo.and. eo.ti.lib.vj.quod probaꝛ per illud.c.cū dicit ſua.dicebat autem ibi Abbas qđ exiſtentes canonici autoritate Pape licet vltra numerum ꝛ expectantes prebendas vacaturas poſſunt canonici inter ſe permutare vel cum alijs etiā ad alia beneficia.ꝛ hoc autoritate dioceſani nec erunt poſt canonici autoritate apoſtolica nec habebunt ius ad vacaturas prebendas.ſi autem non ſunt canonici autoritate apoſtolica ſed expectant canonicatus ꝛ prebendas vel alij ſunt expectantes ꝛ cum decreto tales permutare non poſſunt quod non habent.

3 **Tertius caſus quando** † permutans in re nec ad rem tale bñficium ad alium nō pertinebat vnquā tūc permutans acquirit ius cū bñficio qđ cōſeqꝛ ex cā pmutationis ꝛ ſic teneat pmutatio rñdeo nō.rō,q: ſi tenerent ſequereꝛ abſurdū,qđ iniuſte obtinēs bñficiū obtineret aliud ex cā permutationis.Itē q: permutatio cōtrahitur a dño vel eo qui habeꝛ loco dñi.de excep.venerabi.ſed qui iniuſte hʒ beneficiū non eſt illius dñs.Itē ep̄s cōfert iſti beneficiū loco illius qđ dimittit ſed iſte nihil dimittit,ex quo nullū ius habebat in bñficio dimiſſo.vnde poſito qđ alias ep̄s potuiſſet iſti ſimpliciter cōferre beneficiū q: tñ non contulit ſimpliciter ſed ex cā permutationis iſte nihil cōſequetur nec ſalua cōſcientia poterit tenere beneficium ſibi ex cā permutationis collatū.facit rō q: confertur ſibi vt vacans ex cā permutationis ꝛ ex illa cā vacare non pōt ex quo permutatio nulla.ſimile de reſcrip.c.ſuſceptū lib.vj.Sed poſſes rñdere qđ illud c.loquiꝛ in reſcrip.que ſunt ſtricti iuris.ſed ſecus eſſet in collationibus per ordinariū factis.ſed tu dic qđ idē eſt qñ ordinarius confert habito reſpectu ad vnū modū collationis qđ.ſ.non valet collatio ſi alio modo vacat.tex.eſt in.c.ex parte de cōceſ.preben.qđ placet Jo. in eo.ti.c.j.lib.vj.reprobata opinione dicentiū collationem tenere tanꝙ factā de beneficio vacante ꝛ ab ordinario collatore ꝛ ſubdentium qđ quia permutatio erat iniuſta poterat ille bñficio priuari.
4 ¶ Iuxta predicta incidēter dubitatur de pluribus:primo an † habens duo beneficia poſſit permutare cū vno beneficio vel permutare cum duobus beneficijs.dicit Jo.de excep.in.c.cū venerabilis.qđ ſic.q: ſicut iure proprietatis due eccleſie pro vna poſſunt permutari ſic rōne tituli.¶ Iſtud nō videꝛ ꝑcedere.pone eñ ꝙ quis habebat duo beneficia curata ex diſpenſatione Pape,vult permutare cū vno curato,an poterit hoc fieri.dicūt quidā qđ cū illo erat diſpēſatum ſuper retētione duorū curatorū que obtinebat: ꝛ tunc q: diſpenſatio nō extēdit ſe ad tertiū curatū,nō poterit vi diſpenſationis retinere tertiū curatū ad qđ permutat,ſecus ſi diſpēſatio ſe extēdat ad poſſendū obtinere tertiū curatū niſi canonice cōferaꝛ,q: tūc tenet permutatio.¶ Dicas qđ ſi habens duo curata diſpenſatiue vult vnū ex illis permutare cū habente aliud curatū,pōt.ſed illud recipiēdo vacabit vtrūqꝫ qđ habebat diſpēſatiue.vt in cle.ſi plures de preben.vbi vero permutat ſuū curatū cū beneficio ſimplici,tunc poterit retinere illud ſimplex cū altero ex curatis qđ non permutauit ex diſpenſatione epiſcopi.de prebē.c.de multa.notandū tamen
5 qđ † habēs duo curata diſpēſatiue nō poſſet ambo illa permutare cū curato vel ſimplici q: diſpēſatio que coherebat perſone nō trāſit in eum cū quo permutat de offi.deleg.c.j.lib.vj.

Secundo queritur an beneficiū poſſit permutari cū hoſpitali vel preſtimonia que ſoleant cōferri in titulū.dicit Jo.in eo.c.j.lib.vj.qđ bñficium non pōt permutari cū preſtimonia que nō habeꝛ in titulum vel que cadit in laicū.Quid ergo ſi hoſpitale conferaꝛ clerico non in beneficiū,ſed vt bono viro cōmittaꝛ eius regimen,an tūc procedet permutatio cū bñficio.videꝛ qđ non.¶ Dicebat Feder.permuta-
6 tionem procedere q: † licet hoſpitale nō ſit beneficiū nō eſt titulus totaliter prophanus ſed eccleſiaſticus.id non pōt vēdi ſine vitio ſimonie.de ſimo.c.cōſulere.ꝛ accedūt ei ſpiritualia.de preben.cle.per literas.ex his infertur ꝙ ſi duo habeāt talia hoſpitalia qđ poſſint adinuicē permutare ſiue ſint laici ſiue ſint clerici.¶ Tertio queriꝛ habens beneficiū in cōmendā poſſit cū bñficio pmutare: rñdeo ſic, cū titulus cōmende ſit canonicus nec interim vacet eccleſia.de elec.ꝛ.c.nemo lib.vj.Et eodē mō ſi duo habeāt bñficia in cōmendā poterunt ad inuicē permutare.ꝛ hoc tenendū eſt,licet quidā dicāt pmutationem nō ꝑcedere,cū titulus cōmende nō ſit perpetuus ſed temporalis,vt.d.c.nemo.¶ Notandū tñ qđ qñ habētes cōmendā ſi volunt permutare ſiquidē collator confert vt in cōmendam ꝛ durabit collatio p ſemeſtre tp̄s vt.d.c.nemo.Si aūt conferat vt in titulū eſt
7 collatio plena.¶ † Quarto queriꝛ de monachatu,an monachus monachatū pmutare poſſit ad eccleſiam curatā:dicebat Abbas qđ ſic,obuentiones vero que ſibi tanꝙ monacho debenꝛ permutare non pōt:q: in eis ius non hʒ nec poſſunt dici ſue.facit de reſcript.c. cum dilecta.xij.q.j.c.nolo.¶ Quinto queritur an habentes manualia beneficia poſſunt inuicem permutare cū poſſint pro libito voluntatis a ſuis beneficijs remoueri.vt patet de prebē.c.cū ſingula.lib.vj.Rñdeo ſic:q: ſunt reuocabiles,interim tamen ſunt rectores.ſed per eorū mortē vacat beneficiū.de ſupplen.negli.prelā.cle.j. ſicut enim rectores perpetui permutāt ſic ꝛ iſti q: perpetui eſſe pñt de reſcrip.c.vltra lib.vj.

8 **Notandum tamen quod** † ſi religioſus preferatur bñficio manuali,cū tunc non ſit plene tranſlatus ſed remanet monachus monaſterij de priui.c.j.li.vj.non poterit illud beneficium permutare ſine licentia Abbatis argu.de elec.c.ſi religioſus lib.vj.que licentia non requiritur in beneficio tanꝙ perpetuo preficiatur cuʒ tunc exſtimatur ab Abbatis obedientia.
¶ Sed queritur ſi habētes beneficia manualia permutant illa autoritate Pape an poterunt pro libito voluntatis per Abbatem a beneficijs remoueri.videꝛ qđ nō:q: ex collatione propꝛie illa obtinent:ꝛ ſic videtur obediētiarij pape de elec.c.cū inter.R.de prebē. c.niſi eſſent de cōfir.vti.c.ij.in contrariū q: papa permutando ſolū intendit alterum in locū alterius ſubſtituere.pro hoc facit ſtilus curie ſm quem adijcitur clauſula qđ plus non cōpetat permutanti-
9 bus ꝙ prius haberent.¶ Facit ratio quia † q in iure ſuccedit alterius eodē iure dʒ vti.ꝛ res ſubrogata alterius loco eodē iure cēſetur extra vt lit.pen.c.eccleſia.item Papa nō preſumitur derogare iuri prelatorum,niſi hoc exprimat.de conſti.c.j.lib.vj.de conſuet.c.vlti. de preben.cum in eccleſia eo.li.facit cōſtitutio pape Benedicti ſub rubrica de monachis regularibus.ꝛ qđ not.glo.in cle.vnica de ſup. negli.prela.Non ob.d.c.niſi eſſent.q: ibi papa intendebat ex certa ſcientia illū facere ſuum obedientiariū,ꝛ auferre ptātem inferiori.
¶ Prima opi.videꝛ verior q: cū in pmutatione interueniat collatio,que fiat per papā de regulari ex certa ſcientia: ergo ille remanet etiam obedientiarius pape.Non obſtat clauſula de ſtilo curie:quia illa ſolum refert reſpectu iuris quod habebant permutantes permutationis tempore.

10 **Sexto queritur** † ſi due eccleſie ſint vnite alicui monaſterio viuētibus rectoribus ipſarum,qđ fieri pōt.vt in cle.ſi vna.de rebus eccle.non alie.an iſti rectores poterunt ad inuicē permutare vel ēt cū alijs nō conſentiente monaſterio cui facta eſt vnio:rñdeo nō:q: cum iſte eccleſie per vnionem ſint facte de mēſa monaſterij ꝛ amodo vacare non poſſint. de exceſ.prel.cle. frequēs. ver.quidā.nō pōt interuenire pmutatio.nā in ea ſit bñficiorum vacantium collatio.Itē q: ſi poſſet fieri permutatio poſſet impediri vnionis effectus.qđ eſſe non dʒ. Nec ob.tex. c.j.eo.ti.ꝛ li.vj.nam cōcedendū eſt qđ ꝓpter illos qui expectant bñficia nō poteſt pmutatio impediri qñ expectant bñficia vt in titulū. ſed hic per vnionē expectāt bñficia vt in proprietatē: ꝛ ideo in illis
11 permutatio eſt prohibita.¶ Ex quibus cōcludēdum eſt qđ † bñficia que vacare non poſſunt vt q: ſunt vnita vel extincta ꝛ ſuppreſſa poſt mortē preſidētium illis bñficijs:vt pʒ de cōſtitutionibus.c.cū acceſſiſſent.quod talia bñficia nō poſſunt permutari.¶ Septimo queritur ſi in eccleſia nō ſit canonicorū numerus:an canonicus talis eccleſie poſſit illum canonicatū permutare.rñdeo nō.ratio quia per renūtiationē canonicatus nō vacat,ſʒ extinguitur ius canonie qđ erat apud talem canonicū.de prebē.c.dilecto.ꝛ ideo permutatio prohibita que ſolum ſit de beneficijs vacantibus.¶ Octauo queritur ſi in eccleſia ſit numerus qui poſtmodū ſit reſtrictus ꝛ iuratus ꝛ ordinatus qđ redētibus vel decedētibus aliquibus de antiquo numero nullus inſtituaꝛ donec ſit deuentū ad numerū nouiter reſtrictum:an illi qui ſunt vltra hūc numerū ſic reſtrictū poſſint ad inui-
12 cem permutare:rñdeo non,ēt autoritate legati:q: † legatus nō poteſt talem numerū tollere.de prebē.c.pro illorum.

Nono queritur ſi permutatio fiat p illos q ſunt vltra numerū nouiter reſtrictū ꝛ q fecerunt ſtatutū iuratū ſup numero an valeat pmutatio.rñdeo ſi dicatur ſtatutū tacite ſublatū p illam permutationē,tenebit pmutatio aliter nō.de quo no.Jo.i eo.ti.c.j.li.vj.ꝛ de prebē.c.dilecto. ¶ Decimo queritur an promotus ad bñficiū curatū qui dʒ ſe facere pmoueri ad ordines inter annū,ꝛ aliter priuareꝛ ipſo iure vt pʒ de elec. c.licet canon.ꝛ.c.cū ex eo.li.vj.poſſit in fine anni illud pmutare: videtur qđ non:q: ille priuādus eſt ex diſpoſitione iuris: dic qđ procedit pmutatio q: titulū hʒ quo non eſt priuatus niſi elapſo anno. de elect.c.commiſſa lib.vj.

13 **Undecimo queritur** an ſola † inequalitas bñficiorum ſine rōne redditum vel onerum incumbentiū vni bñficiorū ꝛ nō alteri impediat permutationē. rñdeo nō vt dicit Jo.eo.ti.c.j.lib.vj.¶ Sed queriꝛ de tali caſu,prelatus regularis autoritate Pape permutauit prelatum cum regulari precedente eccleſie vt obedientiario:que eccleſia erat de membris prelature tacito in ipſa pmutatione, qđ vterqꝫ illorum eſſet regularis.ꝛ tacito qđ vnus illorū eſſet prelatus ꝛ alter

ſubditus:ⁿ tacito ordine monaſterij:ⁿ tacito qḋ eccleſia nd quā ſie-
bat permutatio eſſet de mēbris prelature:ⁿ tacito qḋ ille eſſet obe-
dientiarius: queritur an teneat permutatio nd ſubditū, ⁊ qḋ vterq̃
eſſet regularis.⁊ q2 tacita eſt bñficiorū qualitas: vez qḋ eſſent regula
ria ⁊ vnum prelatura ⁊ alterū mēbrum:ⁿ q2 tacitus eſt ordo que om
nia ponderari debēt. non enī eſt veriſimile qḋ papa de facili conſen
14 ſiſſet qḋ prelatus cū ſibi ſubdito permutaret: inſpecta enim † habe
tur talis permutatio. de preſump.c. q2 veriſimile: promoueretur enī
prelatus de maiori ad minus: quod iuri repugnat. de tranſac.c. fin.
Item permutatio ſit ob vtilitatē eccleſiarū eo.ti.c. ad queſtiones ⁊
eo.ti.c.j.li.vj. ſed ex quo quis idoneus reputatus eſt nd prelaturam
nulla vtilitas verſari vt poſſit eccle. que eſt de membris. nā ante p-
mutationem illi preſidebat vt ſuperior quo ad ius viſitandi ⁊ corri
gendi. de ſtatu mo.c. cū in ſingulis. Item ſi vna eccleſia ſit principa-
lis dignitas ⁊ alia membrū hoc ponderandum eſt quoniam maior
idoneitas in precedente dignitate quā in membro de prebē.c. cū in
illis.li.vj. Item q2 permutātes erant regulares hmōi ergo tacitur
nitas videt̃ vitiare permutationē. de cōfir. vtl.c. porrecta. Itē taci-
turnitas ordinis videt̃ vitiare de reſcrip.c. cū ordinē. Item q2 taci-
turnitas qḋ illa bñficia ſolita eſſent regi per regulares. de preben.c.
cū de bñficio.lib.vj. preterea in permutatione interuenerit renūtia
15 tio ⁊ demū collatio. eo.ti.c.j.li.vj. Sed gfa in † bñficijs vt ambitio-
ſa reſtringēda. de prebē.c. q̃uis.li.vj. in qua exprimende ſunt quali-
tates que inſunt bñficijs. de prebē.c. in illis.li.vj. ⁊ eo.ti.cle.j. ex qui-
bus videt̃ permutationē nō tenere. ¶ In cōtrarium qḋ horū taci-
turnitas non vitiet permutationem q2 illa que ex veritate tacita
reddunt gfam nullam loquunt̃ de alia taciturnitate: ſcz aliorū bñfi
ciorum que impetrans obtinebat. de reſcriptis.c. cū adeo.c. ad au-
res ⁊.c. poſtulaſti.c. audientiā. ⁊ in.c. in noſtra. vel cū tacet curā im-
minentē bñficio. de prebē.c. cū in illis.li.vj. vel qḋ bñficium eſſet di-
gnitas. eo.tit.cle.j. Sed in caſu predicto nullū horum tacitū eſt, nec
ex eo qḋ fuerit tacitū qḋ de prelato ad ſubditū ⁊ de principali eccle
ſia ad mēbrū facta fuerit pmutatio. vt.d.c. q2 veriſimile. nec ex eo qḋ
ordo inherens bñficio fuerit tacitus. extra de prebē.c. is cui.lib.vj.
nec etiā ex eo qḋ pmutantes eſſent regulares, ⁊ qḋ eccleſie eſſent cō
ſuete regi per regulares, tunc enī illa taciturnitas vitiaret qñ impe
trans eſſet regularis quo caſu appellatione eccleſiarū ⁊ bñficiorum
non includit̃ eccleſia cōſueta regi per regulares. ⁊ hoc inducit qua-
litas perſone impetrātis. q2 erat ſecularis quo caſu ſit reſtrictio ⁊ ſo
lum includit̃ eccleſia p ſeculares regi. de prebē.c. cū de bñficio.li.vj.
Sed ſi impetrans ſit regularis tūc appellatione eccl'ie includit̃ ec-
cleſia ſolita regi p regulares licet id nō exprimat̃ vt.d.c. cū de bñficio
Non ob. de reſcrip.c. cū ordinē q2 ibi in reſcrip. iuſtitie vbi dz expri-
mi de ordine q2 illa decreta. priuilegiat ordinē Ciſtercienſium cōtra
ſingulari reſcripta iuſtitie ⁊ certā formā impetrādi vt in reſcripto
de ordine fiat mētio. Non ob. de confir. vti.c. porrecta. q2 ibi loquit̃
in alio caſu ſcz cū regularis preſidēs bñficio manuali impetrat cōfir-
mationē a papa vt ſit perpetuus, quo caſu opz exprimi de ordine:
ſed hic non ſit impetratio vt obediētiarius efficiatur ppetuus. Itē
valde refert cū bñficia impetrātur nō ex cauſa permutationis quia
tūc impetratio eſt odioſa ⁊ multa oportet exprimi in tali reſcripto
⁊ impetratione que ſit ex cā permutationis q2 ibi taciturnitas que
16 vel aliorū de quibus dictū eſt nō vitiat permutationē q2 † in pmu-
tatione nō additur bñficiū bñficio. ſed vnū in locū alterius ſubroga
tur ⁊ ſic ceſſat ambitio. ¶ Itē permutatio ſit ob neceſſitatē vel vti-
litatem vt hic ergo fauorabilis ⁊ nō odioſa ⁊ ſic extēdenda ⁊ nō re-
ſtringenda vnde permutans bñficiū non habet exprimere de aliis
bñficijs que obtinet vt infra tunc ſatis tangetur. ¶ Cōcludo ergo
qḋ inequalitas bñficiorum nō impedit permutationē ve quia vnū
ſit curarum vel dignitas. alterū vero vel vna prelatura ⁊ altera mē
brum vel de prelato ad ſubditū de prelatura ad membrum ſint p-
mutatio, ⁊ iſte eſt caſus notabilis qui non eſt alibi. de preſump.c. q2
veriſimile.

Duodecimo queritur

an habens penſionem de qua loquitur cle. q2 regulares de ſupplē. negli. prela. ⁊ de preben.c. quāuis lib.vj. poſſit
illam permutare cū bñficio. ṙndeo non: quia talis pēſio in ſola tem-
poralitate conſiſtit ⁊ prebetur ad vitam recipientis ⁊ dicitur p ali-
quo temporali labore alicui, vt benemerito, puta aduocato vel ali-
cui ſeruitori de bonis eccleſie vel menſe. xvj. qḋ. iij.c. poſſeſſiones. et
ideo non poteſt recipere permutationem cum aliquo iure ſpeciali
de ſimo.c. cum eſſet. ⁊.c. querelam. ⁊.c. veniens. de pac.c. cum pridē.
17 ¶ Ex his infero qḋ † ordinatus ad titulum ſui patrimonij nō po
teſt illud patrimonium permutare cum bñficio, cum illud patrimo
nium ſit temporale ⁊ nō ſpirituale. de preben.c. epiſcopus. ⁊.c. tuis.
¶ Item quod ſi ordinato ſine titulo epiſcopus aſſignet eccleſiam
penſionem, illam non poterit permutare ad beneficium. ⁊ eodem
modo de penſionatis ad menſam prelati. facit quod not. docto. in
clemen. prima. de ſupplen. negli. prela. ⁊ vide ſupra eo. ad queſtio-
nes. vbi beneficium non poteſt permutari cum iure decimarum vel
re mobili conſecrata.

¶ Ultimo queritur an habens beneficium pingue poſſit permuta
re cum bñficio tenui, vel antiquus prelatus poſſit permutare cum
iuuene ſibi conſanguineo. videt̃ quod non vt de renun.c. ij.lib.vj.
18 ¶ Dicas contrarium quoniā autoritate † ſuperioris firmatur p-
mutatio, ⁊ ſic dolus adeſſe non preſumitur. Non ob.d.c. ij. q2 ibi il-
lud procedebat a partibus ⁊ nōn ſuperiore facit quod not. Io.an.
c.j. eo.titu.lib.vj.

Nunc videamus de ſecundo

principali ſcz cuius autoritate fiat permutatio beneficiorū. iſtud declaro per queſtiones. ¶ Primo enim queritur an permutatio facta de bñficijs
per Papam reſeruatis valeat autoritate dioceſani. ⁊ videt̃ qḋ ſic:
q2 per ſpecialē reſeruationē que ſit p executores apoſtolicos nd in-
ſtantiam illorū quibus eſt prouidendū de bñficio vacaturo licet effi
ciatur prebēda de cōceſ. prebēd.c. ſi capitulo. non tamen impeditur
permutatio.c.j. eo.titu.lib.vj. ergo nec generalis reſeruatio impe-
diet, argu. de preben.c. dudum. ⁊.c. q̃uis.li.vj. ¶ Sed contrarium
eſt verum per declarationem pape Benedicti que incipit, dudum.
19 ⁊ per extrauagantē execrabilis. in quibus dicit̃, qḋ † permutatio fa
cta de bñficijs reſeruatis ſine ſpeciali mandato ſedi apoſtolice non
valet. Non ob.c.j.e.ti.li.vj. q2 ſicut litere bñficiales ſunt reſtringēde ⁊
de prebē.c. q̃uis lib.vj. ſic ⁊ reſeruationes que ſiunt per executores
gratiarum reſtringi debēt, ⁊ ſtricte interpretari vt nō impediat̃ eq-
tas illius.c.j. itē in.d.c.j. eo.ti.lib.vj. eſt equitas ſcripta in ſpē in caſu
illo tantū, ⁊ rigor ſcriptus in genere in cōtrariū vt debeat̃ expectan
tibus. Sed equitas ſcripta in ſpē derogat rigori ſcripto in gñe: ſed
in caſu noſtro qñ nulla equitas reperit̃ ſcripta in ſpē, ſz rigor ſcri
ptus in gñe vt de reſeruatis inferior ſe intromittat, ⁊ ideo rigor ſcri
ptus in gñe prefertur equitati non ſcripte. C. de iudi. l. placuit. nec
20 equitas illius.c. extēditur nd ſimilē equitatē nō ſcriptam ſed † reſer
uationes que ſiunt per papam generaliter vel ſpecialiter proprio
motu non ſunt odioſe ſed fauorabiles ⁊ pleniſſimam recipiunt in-
terpretationem. de preben.c. ſi pluribus.lib.vj. ⁊ eo.titu.cle. ſi roma
nus. cum ergo illa decl. eo.ti.li.vj. ponat ſuū caſum ſpecialem pp̄ter
equitatem reſeruandam ⁊ ibi expectantiū ſit ambitio, non excedat
caſū ſuum remaneat ergo firma regula qua cauetur qḋ inferior nō
pōt ſe intromittere de his que ſuperior ſibi reſeruat de appel.c. vt
noſtrum. cū ergo in permutatione interueniat vacatio inducta p
renuntiationē vt ſubſequēs collatio non poſſit, poterit fieri de ta-
li reſeruato. de elec.c. ſi poſtq̃.li.vj. impeditur ergo pmutatio autori
tate inferioris a Papa de tali reſeruato cuius inferior de illo non
poſſit ſe intromittere vt dicto.c. vt noſtrum. ⁊ quia illa reſeruatio
21 ligat manus ordinarij de elec.c. ſi eo tēpore li.vj. Item quia † paria
ſunt bñficia vacare in curia vel eſſe reſeruata vt not. Io. de conſue.
c. vlti.li.vj. Sed negari non pōt quin in permutatione interueniat
vacatio ⁊ hincinde collatio, vt dicit Io. de reſcrip.c. ſi pp̄ter.lib.vj.
⁊ eo.ti.cle. vnica. Nam bñficium non vacans non pōt conferri. de cō
ceſſio. prebē.c. ij. facit dicta cle. vnica ibi dum dicit, bñficia reſerua-
ta ⁊c. ſi igitur bñficium vacans non pōt per inferiorē papa cōferri
obſtante reſeruatione, non ob.c. dudum. ⁊.c. q̃uis. de prebē.li.vj. q2
ibi nulla fuit reſeruatio ſed generalis poteſtas data alicui circa col
lationem beneficiorum.

Secundo queritur

an papa conceſſit legato quod autoritate apoſtolica poſſit
recipere reſignationē bñficiorū volētibus ea reſignare ex cā pmu-
tationis: ⁊ vt ſic reſignata cōferat autoritate ap'lica. Modo querit̃
an bñficia reſeruata pape poſſit legatus pmutare. ṙndeo nō: q2 gña
lis cōceſſio nō extendit ſe ad ea q̃ ſedes ap'lica ſpāliter reſeruauit. de
offi. leg.c. qḋ trāſlationē. ij. q. vj.c. qui de cā. facit qḋ not. de prebē.c.
22 ij.li.vj. habeat igit̃ legatus ptātē in nō reſeruatis. ¶ Si tñ † oīa bñ
ficia eſſent reſeruata in pūincia decreta legato, poterit legatus re-
ſeruata pmutare, vt n'plica ɔceſſio facta legato ſit aliqd allatura nr.
de priui.c. ſi papa li.vj. ¶ Tertio q̃rit̃ an legatus de cōſenſu collegij
vel habētes inſtituere in eccleſia collegiata poſſit recipere renuntia
tionē bñficij collegiati ⁊ ex cā pmutationis illud cōferre. dicūt qda z
qḋ ſic: q2 talis collatio q̃ ſit ex cā pmutationis nō eſt pp̄rie vera colla
tio ſz neceſſaria in dādo, ⁊ cui dādo, eo.ti.cle. vnica nō. ob. de off. leg.
c. deliberatione.li.vj. q2 ibi nulla phibitio nō cōprehēdit pmutatio
nem. ¶ Dicas qḋ cū de eccl'ia collegiata nō poſſit legatus puidere
diſponere vel ordinare vt.d.c. deliberatione ⁊ permutandū ordinet
⁊ diſponat de illa ⁊ eius perſonis, ergo tali permutationi autorita-
tem impartiri non poterit.

Quarto queritur

an vicarius epi q pōt cōfirmare p'latos electos ad eccleſias col-
legiatas de of. vic.c. vl.li.vj. poſſit autorizare p'latis illarū eccleſiarū
23 collegiatarū volētib' pmutare. ṙndeo nō: q2 † ille pōt renūtiationē
recipere q pōt inſtituere ⁊ deſtituere vt no. gl. in cle. vnica de renun
tiatione. ſz vicarius nō hz ptātē deſtituēdi, vt.d.c. ſi. de of. vica.li.vj.
ergo nō hz poteſtatem recipiēdi renuntiationē que requirit̃ nd va-
lidandam permutationē. ¶ Preterea in pmutatione interuenit va
catio ⁊ ſequēs collatio ſz vicarius epi non habet bñficia conferre. vt
d.c. ſi. de offi.

dicto.c.ſi.de offi.vica.li.vj.Sed ſi tale eſſet bñficium an poſſet renũ
tiari in manibus inferioris a b ep̃o:q2 talis inferior haberet ptãtẽ
inſtituendi ⁊ deſtituendi,tunc in talibus bñficijs permutãdis vica
rius ep̃i autoritatẽ interponere poſſet:qꝛſi haberet eandẽ ordina-
riam ptãtẽ quam ⁊ ep̃s.de offi.vica.c.j.lib.vj. ¶ Quinto queritur
an capitulũ ſede vacãte poſſit autorizare pmutationi.rñdeo ſic cuʒ
hoc ſit ep̃alis iuriſdictionis,in quo ſuccedit capitulum ſede vacã.de
maio.⁊ obe.c.his que.⁊.c.cũ olim hec vera niſi bñficia illa vel alterũ
illorũ ſpectarent ad collationẽ ſolius ep̃i:q2 tunc cũ capitulũ nõ ſu-
cedat in collatione taliũ beneficiorũ.ne ſe.va.c.j.li.vj.ergo nec in cõ
24 ſenſu quẽ hʒ pſtare de quo per gl.co.ti.cle.vnica. ¶ † Sexto dubi
tatur an capitulũ ſede vacãte poſſit recipere reſignationes benefi-
ciorũ ad collationẽ ſolius epiſcopi pertinẽtium ex cã pmutatiõis.
videt qꝺ nõ:q2 capitulum non põt.no.illa beneficia ne ſe.va.c.j.li.
vj.ergo permutationẽ perficere nõ põt. ¶ In contrariũ quia capi
tulum vt gerens vices epiſcopi põt beneficiatos priuare ⁊ per ꝯñs
beneficiorũ renuntiationes recipere,ſed pmutationẽ perficere nõ
põt.expectet ergo ep̃m qui perficiat permutationẽ beneficiorũ re-
nuntiatorum in manibus capituli,⁊ ſic perficere illã nolit per ſupe
riorem cogetur,vel redibunt renuntiantes ad eorũ beneficia ar.de
preben.c.ſi beneficia lib.vj.

25 **Septimo queritur** an inferior † ep̃o qui hʒ ius inſtituendi poſſit autoriza-
re permutationes.reſpõdeo non:q2 cũ pmutatio ſit regulariter p-
hibita.de prebẽ.c.maioribus.⁊ in caſibus inuenitur ep̃is cõceſſa,
videt inferioribus denegata de quo p glo.co.ti.cle.vnica. ¶ Octa
uo queritur an inferior ep̃o poſſit pſcribere ius autorizandi pmu-
tationi in eccleſijs ſibi ſubiectis.reſpondeo ſic.q2 iſtud non eſt ordi
nis ſed dignitatis ⁊ iuriſdictionis ep̃alis:ideo preſcribere preſcripti
bile de preſcrip.c.auditis.facit qꝺ no.glo.de reb.eccle.non alie.cle.
ij.⁊ co.ti.cle.vnica. ¶ Nono queritur an autoritas epiſcopi in per
mutatione lʒ ad inferiorẽ prelatum ſpectet ius inſtituẽdi nunquid
renũtiatio debeat fieri in manibus ep̃i ⁊ per ep̃m debeat fieri colla
tio conſentiẽte illo qui hʒ ius inſtituẽdi,an vero renũtiatio debeat
fieri in manibus habentis inſtituere etiã p eundẽ fiat collatio auto
rizante epiſcopo pmutationi.vꝛ qꝺ renũtiatio debeat fieri in ma-
nibus habentis inſtituere,⁊ per eundem fiat collatio epiſcopo de-
mum autorizante permutationẽ.xij.q.ij.c.placuit.⁊.c.abbatibus.
xij.q.iij.c.in venditionẽ.reſpondeo totum expediri poterit per epi
ſcopum de conſenſu ordinarij collatoris vel habẽtium eligere.
26 ¶ Et ex hoc ſequit † q eccleſia conſueta reformari per viam ele-
ctionis vel preſentationis reformabitur per viam ſolius collatio-
nis et per epiſcopuʒ ad quem alias non pertinebat eligere nec pre
ſentare. ¶ Simile videmus q patronus nulla precedente pñtatio
ne põt recipere eccleſiam a dioceſano.de iure patro.c.per veſtras.
Notandum tamen eſt quod per illam collationem quam tũc facit
epiſcopus non preiudicatur in poſterũ habẽtibus eligere vel pre-
ſentare quando in noua vacatione eligant vel preſentent,argumẽ
tum optimum de fo.cõpe.cle.vnica.

Ultimo queritur an ſubditi dioceſano habẽtes beneficia poſſint illa pmutare
in curia,autoritate dioceſani exiſtentis in curia.rñdeo in manib⁹
dioceſani poteſt fieri renũtiatio q2 eſt actus extraiudicialis ⁊ ſic ex
pedibilis.vt dixi extra de preben.c.ſtatutũ.li.vj.Sed ipſa collatio nõ
poſſet fieri per ep̃m:q2 cum illa beneficia vacent in curia per renun
tiationem,inferior a papa ſine ſpeciali mãdato non confert.de pre
27 ben.c.ij.li.vj. ¶ Sed queritur cum autoritate † epiſcopi debebat
fieri permutatio quis cenſebitur proprie epiſcopus qui habet talẽ
autoritatem impertiri.reſpondeo ille epiſcopus ad queʒ pertinet
collatio beneficij vel etiam confirmatio electi aut inſtitutio preſen
tati.eo.ti.c.vnico.li.vj.eo.ti.cle.vnica.⁊ ſi beneficium epiſcopo ſub-
iectuʒ ſit in alia dioceſi,tunc autorizabitur epiſcopus in cuius dio
ceſi eſt beneficium.facit quod no.Innocen.de priui.c.paſtoralis.
¶ Quid ſi beneficium ſit exemptum.reſpondeo.tres ſunt cauſe.
Primo quando beneficium eſt exemptum ⁊ ſoli pape ſubiectum,
tunc papa cenſetur proprie epiſcopo dioceſanus quo ad poteſtatẽ
autorandi.de priui.c.autoritate.li.vj.facit q no.gl.in cle.j.de reb⁹
eccl.nõ alie.Quedã ſunt bñficia exẽpta a ptãte dioceſani ꝗ tñ ſub-
ſunt prelato exẽpto cũ ſuis mẽbris,ipſe tamẽ mẽbra exẽpta ſubſũt
maiori plato totius ordinis prout dicit glo.in cle.ij.de ſta.mo.⁊ tũc
ſimiliter nõ põt ep̃s autorari q2 ſibi nõ ſubeſt illud bñficiũ,nec etiã
poteſt autorari principalis ⁊ maior prelatus ipſius ordinis ex quo
28 non preſidet ep̃ali dignitati q2 † in his que cõpetũt epiſcopo non
poſſunt talia expediri per inferiorẽ ab ipſo etiã ſi pleno iure talem
eccleſie ad ipſum inferioreʒ prelatum pertineant.de rebus eccleſie
non alie.ſi vna.de ſta.mo.cle.ne in agro.§.ad hec.põt tamẽ hoc ius
pſcribi per inferiorẽ ab ep̃o vt dicit glo.in.d.§.ad hec.iſto ergo ca-
ſu autorabitur papa vel legatus qui ſunt iudices exẽptorum,vt di-
cto.c.autoritate.⁊ de elec.c.ſi abbate lib.vj. ¶ Quãdoq3 eccleſia eſt
exempta a poteſtate dioceſani ſi non eſt exemptus populus ipſius
eccleſie,tũc procedit dubium an epiſcopus poſſit autorari permu-
tationi talium beneficiorum.videtur q ſic.q2 rectores taliũ eccleſia
rum recipiunt curã ab ep̃o ⁊ ſibi reddũt rationẽ populi,⁊ vadũt ad
conſiliũ ep̃ale,⁊ recipiũt ibi ſtatuta ſynodi ⁊ rñdent ep̃o de quarta
decimaruʒ,⁊ oblationũ,⁊ mortuariorũ,⁊ de alijs q̃ a populo obue
niunt ⁊ ep̃o preſtãt reuerentiã,obſequiũ ⁊ honorem rõne populi ⁊
alia que alij rectores preſtant ep̃o.de priui.c.ex ore.facit quod no.
29 Inno.de maio.⁊ obe.c.qꝺ ſup.cura † enim aïarum nõ dʒ recipi niſi
ab ep̃o cui ſubeſt eccleſia vel populus.xvj.q.vij.c.nullus.de offi.ar-
chi.c.cũ ſat.de inſti.c.ex frequentibus.lʒ enim ep̃o in tali eccleſia nõ
cõpetat ius inſtituẽdi rectorem nec etiã examinãdi de idoneitate
rectoris,ſed id cõpetat abbati cui ſubeſt eccleſia,tñ dioceſano dʒ ta
lis eccleſia ſubeſſe rõne populi vt dicit Inno.de verb.ſigni.in.c.ve-
niens.li.vj. ¶ Sed queritur ſi clericus vni ep̃o rõne ſui bñficij ſub-
iectus velit permutare cũ clerico alterius dioc.⁊ ad bñficiũ alterius
dioce.ſubiectũ quis eorũ autoritatẽ interponet illi pmutationi.re
ſpõdeo qlibet ex illis clericis renũtiabũt in manibus ſui ep̃i:q2 re
nũtiatione facta quilibet ex dioceſanis ꝯfert bñficiũ ad ſuam colla
tionẽ pertinẽs,vel alter ep̃s alteri ep̃o vtrũq3 cõmittet vt dicit glo.
eo.ti.c.j.lib.vj.vel ſimul ꝯuenient dioceſani ad recipiẽdũ renuntia
tionẽ ⁊ faciẽdũ collationẽ ⁊ autoritatẽ pmutationi preſtãdũ.de ſen
ten.exco.c.cũ illorũ.de ꝯditio.⁊ demõſtratio.l.cui fundus.

30 **Notandũ autem eſt** † qꝺ ſi pmutatio fiat ſu-
periore nõ autorante tũc
erit nulla ⁊ permutãtes debẽt eorũ beneficijs priuari per ſententiã
vt eo.ti.c.cũ olim.qñq3 clerici autoritate propria pmittunt vt ad
duo canonice habẽt prebẽdas in eadẽ eccleſia q eodẽ iure cenſetur
quas adinuicẽ pmutãt,de cõſenſu tamẽ illius ad cuius ineſtituraʒ
pertinet collatio prebende talis eſt prebẽda in tpalitate ꝯſiſtẽs nõ
dʒ alienari ex quo permutat eccleſiaſtico iure eiuſdẽ eccleſie.ff.de le
ga.ij.l.vnum ex familia.ſi tũc prebẽde cẽſeant diuerſo iure vt quia
onus ſpirituale incũbit vni ⁊ nõ alteri vt pʒ de pbẽ.c.ſignificatuʒ.
vel ſi prebẽ.diuerſarũ eccleſiarũ tũc nõ procedit permutatio abſq3
autoritate ep̃i ſm Inno. ¶ Sʒ querit ſi ep̃s autorari velit pmuta
tionẽ.ſ.qꝺ ip̃s debebit cõferre beneficia vacãtia ex cã pmutationis
qñ ad eũ pertinet collatio dicit Pau.eo.ti.cle.vnica.qꝺ tali ordi-
nario collatori nõ eſt tp̃s pfixũ a iure ⁊ ſi talis ep̃s nollet conferre re
nuntiantib⁹ ex cã pmutationis poſſet p ſuperiorẽ cõpelli de iure
pa.c.nullus.Simile videm⁹ q a iure nõ eſt pfixũ tp̃s.ſ.qꝺ apoſtoli-
cus executor ꝯferat bñficiũ.de pbẽ.cle.penul.nec ẽt tp̃s in terra qꝺ
fiat impatoris electio vt pʒ de elec.c.venerabileʒ.nec etiam tẽpus
recipiendi canonicos in eccleſijs vbi non eſt canonicoꝝ numer⁹ de
31 elec.c.cũ eccleſia.de cõceſ.preben.c.ex parte.Sed videtur q † bene
ficia vacantia debeant conferri infra ſemeſtre tẽpus de conceſ.pre-
ben.c.ij.reſpondeo ibi vacabant beneficia ſimpliciter,non ex cauſa
permutationis.item ibi collator habebat libertatem in conferen-
do ⁊ in cui dando hic vero neceſſario aſtringitur ad cõferenduʒ ſi-
lis renuntiantibus ex cauſa permutationis eo.titu.cle vnica.iſta
ratio poſſet impugnari per id quod no.Io.an.de elec.c.publico
vbi dicit quod ſi publicato ſcrutinio canonici non eligunt illum
quem in ſcrutinio nominarunt quod deuoluitur poteſtas eligen-
di ad ſuperiorem qui debet eligere illum nominatum:⁊ habet po-
teſtatem eligendi infra id tempus infra quod debeat electio cele-
brari ab habentibus poteſtatem eligendi dicas q vacante benefi-
cio ex cauſa permutationis nõ eſt prefixũ a iure ordinario collato
ri tẽpus infra qꝺ conferat,⁊ ſi cõferre nolit per ſuperiorẽ compelli
tur qui ſuperior monebit talem ordinariũ collatorẽ vt infra certuʒ
tempus cõferat,⁊ ſi monitioni nõ paret tunc ad ſuperiorem mo-
nentem deuoluitur ius conferendi.ar.de offi.ordi.c.irrefragabili.
§.exceſſus ⁊.c.quanto.⁊ de ſupplẽ.negli.prela.c.j.lib.vj.de iure pa
trona.cle.j.poteſt etiam dici qꝺ in optione renuntiantium ex cau-
ſa permutationis ſit facere cogi ordinarium per collatorem vt con
ferat,vel redire ad beneficia quibus renuntiarunt.arg.de preben.
c.ſi beneficia.lib.vj.

32 **Nunc videamus de tertio** † principali quorum con
ſenſus requiritur in permutatione beneficiorum.hoc declaro per
queſtiones. ¶ Primo queritur ſi duo prelati eccleſiarum collegia
tarum volunt permutare an hoc poſſint facere inuitis collegijs.
reſpondeo ſic,ſi permutatio fiat autoritate pape.naʒ ex quo papa
poteſt tales eccleſias cõferre irrequiſitis collegijs,ergo ⁊ pmutare.
idem de ep̃o qui haberet de conſuetudine vel priuilegio liberaʒ or
dinationem eccleſiarum:quia in illo caſu non iure eſt collegiorum
ad permutationẽ vocari ex quo ad collationem nõ vocantur,rema
net ergo dubium quando electio pertinet ad collegium.⁊ nunc eſt
dicendum q illi quorum eſt electio vel preſentatio habent cõſenti
re.eo.titu.c.vnico.li.vj.⁊ infra eo.clemẽ.vnica.vbi p gloſ.rõ,q2 nec
ep̃s nec legatus poteſt auferre electionem collegio vel preſentatio
nem patrono.de iure patro.c.cum dilectus.ſed ſi permutatio fie-
ret inuito collegio iam indirecte collegiũ haberet platũ non prece
dẽte electiõe collegij ⁊ ſic priuaret poteſtate eligẽdi qꝺ eſſe non dʒ.
xvj.q.vij.c.decernimus de elec.c.j.licet ergo prelatus poſſit renun-

33 tiare etiam † non cõſentiente collegio:tamen ſuperior qui habet
conferre ex cauſa permutationis nõ poſſet conferre niſi primo p̃ce
date electio que fiat per collegiũ. ¶ Secundo queritur an ſufficiat
maior pars illorũ de collegio.reſpondeo ſic,qñ propter vtilitatem
vel neceſſitatẽ eccleſie ſit permutatio vbi autẽ fieret permutatio fa-
uore perſonarũ permutantium ⁊ pro ipſa expediẽda nũc requirit
cõſenſus omnium de collegio vt dicit Jo.c.ti.c.vnico.lib.vj.⁊ pau.
cle.vnica. ¶ Tertio queritur ſi preſentatio,pertinet ad patronos
laicos vt ad ſingulares,an ĩ illa permutatione oĩm patronorũ re-
quirat conſenſus.reſpondeo non ſed ſufficit maior pars compara
tione minorum vt no.doc.de iure patro.c.j.⁊.iij.vbi ſi patronatus
pertinet ad plures vt ad collegiũ tunc requirit conſenſus maioris
partis collegij.de his que fi.a prela.c.noſcitur. ¶ Quarto queri-
tur ſi ep̃s non hʒ cõfirmationẽ vel collationẽ in eccleſia ſed capitu-
lum vel alius prelatus,an ep̃s poterit expedire permutationẽ ſine
34 illo.rñdeo non eo.ti.cle.vnica vbi per glo. ¶ † Quinto queritur ſi
permutatio ſit vtilis eccleſijs ⁊ illi ad quos pertinet cõferre,eligere
vel p̃ſentare noluit conſentire pmutationi,an ep̃s cũ conſenſu ſui
capituli poſſit permutationẽ facere illis inuitis.vr q̄ ſic. q: poteſt
maiora.ſ.vnire.de exceſ.pre.c.ſicut vnire.⁊ eccleſias diuidere.de ec-
cle.edi.c.ad audientiaʒ.Sed tamen dicas q: non poteſt ep̃s illis tollere
poteſtatẽ conferendi eligendi vel preſentandi, vt dicit gloſ.in.d.
clemen.vnica.

Sexto queritur

an pmutatio facta p epiſcopũ con tẽptis habẽtibus cõferre, eligere
vel p̃ſentare ſit nulla ipſo iure,an vero annullanda per ſententiam
videt̃ quod non ſit nulla,ſed annullanda.vt no.pau.cle.vnica. vbi
dicit qḋ ↄſenſus habentiũ conferre,eligere vel p̃ſentare poteſt in-
teruenire ante preſentationem ⁊ poſt.ergo preſentatio non erat
nulla:quia ſi fuiſſet nulla non ratificaret̃ ſequenti conſenſu de elec.
35 c.audit.pro hoc facit quia † geſta aliquo contempto nõ ſunt nulla
ſed ratione contẽptus caſſantur de elect.c.quod ſicut de preben.cũ
in eccleſijs lib.vj. Dicas quod pmutatio eſt ipſo iure nulla ex quo
non preceſſit legitima collatio,electio, vel preſentatio. vt dicto.c.
cum dilectus.de iure patro.falſa eſt ergo opinio dicentium quod
permutatio non erat nulla aſſignantium hanc rationem:quia iſte
actus autorandi principaliter dependet ab epiſcopo quãuis colla
tio ad eum non pertineat.non eſt ergo defectus ex parte facientis
licet male faciat contẽnere eos quorum intereſt ⁊ tunc agerent de
contẽptu vſq; ad tẽpus ſemeſtre.de his que fi.a prela.c.ij.Nec obſt.
iura que innuunt collationem nullam q: loquũtur in illo caſu quo
ep̃s non debet requiri,⁊ in quo epiſcopus non hʒ collationẽ ſed in
36 pmutatione ſecus.nec ob.de offi.deleg.c.cauſam.q: † actus iudicã
di ptinet ad plures equaliter ⁊ ſimpliciter ⁊ ſic vnus ſine altero ni-
hil facere põt. ¶ Sed in caſu noſtro principalr̃ pertinet ad ep̃m ⁊
illi quorũ intereſt non faciunt pmutationẽ ſed faciẽti cõſentiunt re
probata iſta opinione dicas pmutationẽ nullã factam cõtẽptis vel
ↄdicentib⁹ habentibus cõferre,eligere vel preſentare.xvj.q.vj.c.de
cernimus.de iure patro.c.cũ dilectus.de re iudi.c.cum Bertoldus
vbi autẽ illi conſentiunt tunc permutatio eſt valida.

Septimo queritur

an conſenſus cuʒ pmutare volentib⁹,requirat̃ ⁊ an ta-
les beneficiati poſſunt cogi inuiti ad pmutandũ videtur q̄ nõ.q:
nemo cogit̃ recipere bñficiũ vel dignitatẽ eccleſiaſticã,vt dicit Jn-
nocẽ.de his que fi.a ma.par.ca.c.j.⁊ de elec.c.quã ſit.⁊ de p̃bẽ.c.ſi tu-
bi abſenti.li.vj.ſed in pmutatione recipit bñficium de nouo ⁊ inuti-
37 quũ dimittit ergo non cogit̃ inuitus recipe.facit ratio q: † nemo
cõpellit̃ creſcere.lxxviij.di.c.geſta in cõtrariũ videt̃. nam inuitus
cogitur quis recipere ordines.de eta.⁊ qua.c.queris.vij.q.j.c. ſcias
pro hoc facit hec dec.niſi detur ep̃o poteſtas trãſferendi perſonas
de loco ad locum ſi id viderit expedire.vnde dicit hu.⁊ hoſt.qḋ illa
eſt permutatio cõmẽdabilis qñ ad eam inuiti cõpellũtur. facit qḋ
no.glo.viij.q.j.c.in ſcripturis.⁊ Jnno.de renuntiatio.c.niſi cuʒ pri
dem.§.ppter maliciam.vbi dicit q̄ ſi periculum deſtructionis ec-
cleſie iminet vel ſcandalum,põt prelatus inuitus cogi vt beneficio
redat.vnde debet ſibi prouideri de alio cõſimili beneficio. vij.q.j.c.
nuntiationes.⁊.c.ſcias.⁊ ſic dicebat intelligi hanc decretalem gloſ.
vij.q.j.c.ep̃s. de loco vero dicebat qḋ non põt cogi tranſire ad ma-
iorem locum,quia nemo cogitur creſcere.vt.d.c.geſta dicebat pau.
38 in dicta cle.vnica eo.ti.qḋ ad equale beneficium † ſuſcipiendũ po-
teſt inuitus cogi non ad maius. ¶ Archidia.in.d.c.ep̃s dicebat q̄
inuitus cogitur ppter neceſſitatẽ vel vtilitatem eccleſie,nec ibi di-
ſtinguit in qualitate beneficij.ſed in.c.ſi ppter.de reſcrip.lib.vj.di-
tit qḋ permutatio quedam eſt voluntaria,⁊ tunc inuitus non co-
gitur:que dã neceſſaria,⁊ inuit⁹ cogit̃. ¶ Jo.p̃ciſe tʒ hic inuitũ nõ
cogi dicũt quidã qḋ ex cã non põt cogi inuit⁹, ſed cauſatiue, vt.d.
c.queris de eta.⁊ quali.quidã diſtinguit inter pfeſſos ⁊ ſeculares,
vt profeſſi poſſint inuiti cogi,ſecus in ſecularibus.

Fuit quorũdam

opinio q̄ ſi nec p dationẽ coadiu toris nec alio modo põt conſuli
neceſſitati eccl̃ie,tũc inuitus põt trãſferri vt ſic publica vtilitas pre
ferat̃ priuate.facit ratio:q: bñficiatus nõ dñs ſed procurator vel di
ſpẽſator. de dona.c.ij.ep̃s vero eſt precordionator in cũctis.xxv.di.
c.j.⁊ cura totius dioc.ad eũ ptinet.x.q.j.per totũ.⁊ ſic nõ obſt. regu
la,id qḋ noſtrum eſt,ſine facto noſtro ad alium trãſferri nõ poteſt.
39 hinc eſt q̄ † ſit vnio ⁊ diminutio eccl̃ie rectore inuito.de reb⁹ eccle.
non alie.cle.ſi vna.de eccle.edi.c.ad audientiam.⁊ qḋ dixi inuitum
poſſe trãſferre.qḋ quidẽ p̃ciſe opʒ,vt de nolẽte ſiat volẽs p ſubtra-
ctionẽ prouẽtuum bñficij,⁊ finalr̃ per priuationẽ beneficij.de eta.⁊
quali.c.que.⁊ facit qḋ no.Jo.de poſtu.prela.c.ſi.⁊ in regula qḋ ob
gratiã. ¶ Dicebat abbas eo.ti.c.vnico.li.vj.religioſos inuitos poſ
ſe trãſferri.idẽ in ſecularib⁹ obtinentibus beneficia curata:q: ſunt
aſtricti iuri publico ppter curam,ſi aũt habẽt bñficiuʒ ſine cura nõ
poſſunt inuiti trãſferri. ¶ Dicas q̄ in permutatione que ſit pro-
pter neceſſitatẽ vel vtilitatẽ eccleſie inuiti coguntur.ſi vero permu
tatio ſiat ob fauorem perſonarum preſidentium beneficijs,tũc in-
uiti non cõpelluntur.

Octauo queritur

beneficiati tractantes de pmu tatiõe bñficiorũ quã dictis bñ-
ficijs ⁊ ſibi vtilẽ fore credebãt promiſerũt ad inuicẽ ſide data pcura
re pmutationẽ fieri p illos qui habẽt autorari ⁊ ↄſentire.Nũc vero
alter illorũ penitet huius pmiſſionis ⁊ nõ vult reſignare ex cã pre-
dicta an altero inſtante poſſit ad pmutanduʒ compelli,vr̃ q̄ non.
q: in talibus dʒ ceſſare omnis pactio vt hic in cõtrariũ q: iſti ſimpli
citer cõuenerũt ⁊ promiſerũt dare operã.vt pmutatio fieret p illos
ad quos pertinebat qḋ non videt̃ prohibitum de preben.c.ſignifi-
40 catum. ¶ † Jtem fidei datio ⁊ iuramentum equipollent de fide-
iuſ.c.ij.iſtud ergo iuramentum vt non prohibitum ſeruetur. quia
ſeruari poteſt ſine interitu ſalutis.videtur dicendum quod iſte q
petit permutationem perfici non poſſit petere iure actionis alte-
rius penitentem compelli ad permutandum.Nam ⁊ ſi ambo inſta
rent pro permutatione faciẽda,nõ cogeret̃ ſuperior eaʒ pficere, ſʒ
totũ pẽdet ex ſuo arbitrio vt hic,licet male faciat ſuperior ſi nõ cõ-
ſentit pmutationi cuʒ eſt neceſſaria vel vtilis eccle.de iure patro.c.
nullus.j.q.vij.c.exigunt.ſuperior ergo põt illũ cõpellere vt de nolẽ
te ſiat volens nã ipſe ↄdicere nõ põt ex quo ſide data pmiſit pmu-
tationẽ iplere.de renũ.c.q̄ in dubijs q̄ me cã.c.penul.⁊ ſi omino nol
let poſſet inuituʒ illũ trãſferre.facit rõ dec.quidẽ.de renũ.⁊ de ſpõ.
c.requiſiſti.nec obſtãt iura q̄ prohibẽt pactionẽ,q: loquunt̃ de pa-
ctione illicita. ¶ Vltimo q̄rit̃ pone q̄ vnus ex permutantibus eſt
grauatus noĩe eccl̃ie ſue.⁊ eſt tale debitum ad qḋ ſoluendum eccle
ſia efficiat̃ obligata q vult paciſci cũ illo cũ quo pmutat vt ſi contin
gat permutationẽ pfici q̄ debita ſoluet an valeat pactuʒ,videt̃ q̄
41 ſic:q: † ex quo eccl̃ia eſt obligata dʒ ſucceſſor debitũ ſoluere, vt.c.j.
extra de ſolu.⁊ ſic in pacto deducit̃ qḋ inerat.de elec.c.ſignificaſti.
itẽ nulla cupiditas ex parte ſtipulatoris q: nil ſibi appropriat̃.itẽ
nil deperit promiſſori,cũ eccl̃ia ſit obligata. Sed in ↄtrã facit cum
iſte nõ non renuntiaret niſi pars altera ſic promitteret. ¶ Renũ-
tiatio aũt dʒ eſſe pura,nulla precedẽte pactione.de pac.c.ſi. primũ
eſt verius non ob.d.c.ſi.q: ibi loquit̃ de pactione illicita.ſ. vt ꝑpale
det̃ p ſpũali. ¶ Sed in caſu noſtro nil dat̃.itẽ eccleſia in actu pmu-
tationis poſſet dicere rector renuntio eccleſie ex cã pmutatiõis fa-
ciẽde cũ Titio ad eccleſiaʒ quã Titius hʒ cum oĩbus ſuis iuribus
et actionibus.

42 Nũc videamus

p̃ncipalr̃ de quinto.ſ.q̄ † debeant interuenire vt pmutatio valeat.re
ſpõdeo:plura req̄runt̃. ¶ Primo q̄ renũtiet̃ bñficio.eo.ti.cle. vni
ca.dũ dicit,reſignata ⁊c. ¶ Secũdo q̄ interueniat collatio bñficio
rũ vacãtiũ ex cã pmutatiõis.nec procedit dictũ Jo.mo.dicẽtis qḋ
nõ eſt ibi vacatio ſʒ quaſi cõtinuatio p̃cedẽtis tituli miniſterio ſu-
perioris,nec ẽt pcedit dictũ Jnnoc.dicẽtis de prebẽ.c.inter cetera
q̄ ſtatim q̄ interuenit autoritas ſuperioris habẽt pmutãtes ius
in bñficijs. ¶ Tertio requirit̃ q̄ dioceſanus autoret̃ vt hoc.e.tit.⁊
cle.vnica. ¶ Quarto req̄rit̃ ↄſenſus habẽtiuʒ conferre,eligere, vel
p̃ſentare.vt dicit glo.e.ti.cle.vnica. ¶ Vltimo req̄rit̃ ↄſenſus habẽ-
tiũ pmutare:de quo plene ſupra dictũ eſt. ¶ Sed iuxta p̃dicta inci
43 dẽter dubitat̃ de quibuſdã. ¶ † Primo querit̃ an pmutatio poſ-
ſit fieri cũ interuallo temporis.exẽplum.ego ⁊ tu habem⁹ beneficia
curata in diuerſis dioceſib⁹:volumus pmutare.ego renũtio in ma-
nibus mei dioceſani,⁊ illud tibi ↄfert.poſtmoduʒ ex interuallo tu
renũtias in manib⁹ tui dioceſani,an hoc fieri poſſit.videt̃ qḋ non.
Nã ſi tu habes curatũ ⁊ ex cã pmutatiõis,tibi ↄfert̃ aliud curatuʒ,
vacat primũ ipſo iure.de prebẽ.c.de multa.igit̃ nõ poteſt renũtiare
primo beneficio,quia iã deſit titulus extare.

Jn cõtrariũ

videt̃ q: tu recepiſti bñficiũ meũ ob cãʒ vt tuo bñficio cedas ex cã pmutatiõis:pro-
pterea receptio ſecũdi bñficij nõ inducit vacationẽ primi,niſi dioce
ſan⁹ ratificet collationẽ ſecũdi. vij.q.j.c.ſi q. ppterea dicta renũtia-
tio hʒ in ſe tacitã ↄditionẽ ſubintellectã.ſ.ſi pmutatio habebit effe
ctũ nec p hoc eſt renũtiatio ↄditionalis,vel ſaltẽ ↄditio eſt a iure re
probata.eo.tit.l.cum precibus.C.de pac.inter emptor.l.cum te. et
44 ſi † permutatio cõpleta non eſſet ⁊ in numero permutantium fue
rit culpa

rit culpa, quilibet ad ſuum redibit beneficium. de preben. c. ſi bene-
ficia lib. vj. melius tamen eſt quod omnia fiant in eodem inſtanti,
vt ambo epi ſint preſentes vel vnus cõmittat vices ſuas alteri. de
ſen. exco. c. cum illorum. facit quod no. Jo. e. ti. c. vnico. li. vj. ¶ Se-
cundo queritur cum in permutatione debeat interuenire renũtia-
tio et collatio an ſufficiat ſi epus preſentibus permutare volentib⁹ et
petentibus renuntiationem admitti et collationem hincinde fieri
dicat permutationẽ ſibi placere et permittit illis permutare. videt
quod ſic per illa verba videat renuntiationem acceptaſſe et deinum
45 contuliſſe. ff. de vulg. et pup. l. iam hoc iure. habens enim † permu-
tantes ius in beneficijs permutatis ſtatim q ſuperior autoritatem
ſuam interponit. vt dicit Inno. de preben. c. inter cetera. facit quod
no. Inno. c. eo. extra de his que fi. a ma. parte ca. vbi valet collatio
beneficij facta a ſuperiore preſente illo qui habet beneficiũ. et qđ no.
Jo. in regula, is qui tacet. li. vj. ¶ Tutius tamen eſt q primo pre-
cedat expreſſa renuntiatio beneficij, et eãdẽ ſequatur eius collatio.
¶ Tertio queritur ſi permutatio fiat in manibus pape de benefi-
cijs reſeruatis a papa, tacito de reſeruatione, an valeat pmutatio.
ad huius dubij ſolutionẽ videndum eſt an collatio facta per papã
de beneficio reſeruato valeat, non facta mẽtione de reſeruatione.
¶ Et vis ſic. nam papa ſine aliqua reſeruatione poteſt preuenire
omnes illos ad quos ſpectat beneficiorum collatio. de preben. c. ij.
Lib. vj. multo fortius poteſt conferre ex quo preceſſit reſeruatio. nã
46 † per reſeruationem hoc ſolum papa intendit q ipſe ſolus confe-
rat, et non ordinarius de prebẽ c. j. lib. vj. Si ergo papa cõtulit, nul-
la poteſt dici ſurreptio vel circũuentio.

In contrarium videtur

per capitulũ cum olim. de re iudic. vbi collatio eſt ſubreptitia: q contra ordinationẽ pape facta fuit.
item quando papa reſeruat collationi ſue credendũ eſt q certa cau-
ſa mouet. nam ſine cã non impediret iuriſditionẽ ordinarij. xij. q. j.
c. peruenit. et ſi de cauſa mouẽte ad reſeruationẽ pape papa fuiſſet
recordatus, forte non cõtuliſſet de facili. Item facit ſtilus curie vbi
in reſcripto fit mentio de reſeruatione generali vel ſpeciali reſpon-
deo, ſi reſeruatio erat generalis et nota in curia ita qđ veriſimile eſt
papam eum ſcire ſicut ius ſcriptum valet collatio, non facta men-
tione de reſeruatione: ſimile de conſti. c. j. lib. vj. ſi vero erat particu-
laris et ſecreta reſeruatio de certis et nolatis bñficijs tunc nõ vz col-
47 latio: quia non videt papa fuiſſe recordatus de reſeruatione † et
eius cã. et ſi dicatur non eſt veriſimile q papa ignoret proprium fa-
ctum. l. quiſquis de reſcin. vendi. reſpondetur q veritas in contra-
rium tollit illam veriſimilitudinem. de preſump. c. quia non eſt. de
reſcrip. c. ceterum. de preſcrip. c. veniens. ergo ſi poſſet cõſtare q pa-
pa reſeruauerit ſibi prouiſionẽ cõtẽplatione Titij poſtea eidez Ti-
tio conferat. valet collatio, etiam non facta mẽtione de reſeruatio-
ne. Item ſi papa reſeruauit ſibi prouiſionẽ beneficiorũ non facta
mentione de reſeruatione: quia in vtroq caſu non violatur reſer-
uatio, in dubio preſumitur q ad inſtantiam alicuius vel motu pro-
prio ex aliqua latenti cauſa lz non expreſſa reſeruauerit papa bene-
ficium ar. ff. de vſu. l. qui ſe miſſos. ff. de pigno. act. l. vel vniuerſorũ.
¶ Ad propoſitum redeũdo vbi valet collatio nõ obſtante reſerua-
tione nõ valebit permutatio tacito de ipſa reſeruatione. communi-
48 ter tenetur qđ † vbi reſeruatio eſt publica et notoria nõ dz de illa fi-
eri mentio, ſecus ſi ſit occulta. ¶ Quarto queritur an in pmutatio-
ne debeat fieri mẽtio de alijs beneficijs que obtinent permutates.
¶ Dicunt quidã q nõ, quando permutatio fit autoritate ordina-
rij, vt in cle. vlti. de offi. ordi. ¶ Et idẽ videt ſi fiat autoritate legati
quia in permutatione non additur beneficiũ beneficio, et ſic ceſſat
ambitio. item permutatio fit ob neceſſitatem vel vtilitatem eccle-
ſiarum et ſic fauorabilis vt hic. item hic non eſt impetratio nec colla-
tio ſimpliciter facta: ſed ob cãm permutationis. in contrarium vi-
detur: qr maior idoneitas requiritur in curato quam in ſimplici. de
prebẽ. c. cũ in illis lib. vj. pone ergo q qs hz duo bñficia ſimplicia,
permutat vnum ex illis cum beneficio curato, facilius quidẽ per-
mittitur vt quis habeat duo ſimplicia quã ſimplex cum curato.
¶ Quidam diſtinguũt inter permutationem que fit fauore perſo-
narum vt tunc debeat fieri mentio de alijs beneficijs. vbi vero per-
mutatio fit ob vtilitatem vel neceſſitatem eccleſiarum, tunc nõ de-
beat fieri mentio de alijs beneficijs.

Ex iſta ſolutione

infertur ſolutio alteri⁹ queſtionis videlz: ſunt duo quorũ vn⁹
eſt presbyter curatus et prebẽdatus in eccleſia collegiata, et alter cu-
ratus et beneficiatus clericus in parochiali eccleſia volentes iſti
canonicatum et clericatum permutare eos ſub nomine canoni-
catuum et prebendarum reſignant in manibus legati, an valeat
permutatio ex quo alter permutantium non erat canonicus ſed
clericus, et permutat ſub nomine canonicatus, tacito etiam de cu-
ra quam vterq illorum habebat. ¶ Non videtur q valeat permu-
tatio qui permutat vt canonic⁹ cũ nõ ſit canonicus ſz cleric⁹: noie
49 † autem canonici non venit clericus, de priuil. c. per exemptionez.
lib. vj. de cauſa poſ. c. cum eccle. de vita et ho. cle. c. quoniam. ſed q va-
leat permutatio probat: q nomen clericorũ generale eſt. xj. q. j. c. de
perſona. ergo cõprehendit canonicos. de verbo. ſignifi. c. cum tibi.
nec taciturnitas cure impedit permutationez quia permutatio q
fit preſumitur fieri ob vtilitatẽ eccleſie et ideo vt fauorabilis exten-
ditur. ¶ Ex hoc infertur ſolutio ad queſtionez an in pmutatione
beneficiorũ q fit autoritate pape legati oporteat fieri mentionẽ de
qualitate bñficiorũ pmutandorũ, vtrũ videlz ſint ſimplicia vel cura-
ta, vel dignitates et de alijs circũſtantijs q debent exprimi in inter-
pretatione: vt ptz in cle. j. de prebẽ. et ptz q nõ ſm predictã opinio-
nem qñ permutatio fit ppter vtilitatẽ vel neceſſitatẽ eccleſiarum.
et in hoc reſidet Federicus in conſi. dicebat abbas eo. ti. c. vnico lib.
50 vj. q † aut permutatio fit p papã et pprio motu et valet, ſecus ſi nõ
proprio motu. de prebẽ. c. ſi motu proprio. li. vj. vbi vero fit p legatũ
tunc ſiue fiat proprio motu ſiue nõ erit pmutatio nulla ppter dictã
taciturnitatẽ. facit. c. ſi Romanus de prebẽ. vbi vero fit autoritate
ordinarij permutatio erit valida non obſtante tali taciturnitate,
vt in cle. vlti. de offi. ordi. opi. Fede. eſt vera.

Nunc videamus

de quinto principali videlz an eo caſu quo nõ tz pmutatio teneat ſaltẽ renuntiatio facta in manibus ſuperioris vt cũ habẽtes
beneficia reſeruata renuntiant in manibus dioceſani, et videt qđ
renuntiatio nõ teneat q non intendebant renuntiare niſi vt poſt-
modũ fieret permutatio. ¶ Si ergo impediatur permutatio im-
peditur et renuntiatio. dicas renuntiationẽ tenere: quia fuit libe-
ra et pura et facta in manibus ſuperioris et papa per reſeruationem
ſuam ligat manus ordinarij, vt non poſſit conferre, non autẽ quin
poſſit renuntiationem recipere.

Nunc videamus

de ſexto principali qualiter cõſulat permutantibus, cuz per-
51 mutatio non tenet † ex quo tenet ipſa renuntiatio. ¶ Dicunt qui-
dam qđ ibi nulla culpa poteſt permutantibus aſcribi, q probabi-
liter ignorabãt cauſaz quare impediatur permutatio: tũc poſſunt
ad beneficia renuntiata redire. de preben. c. ſi bñficia. lib. vj. ſecus ſi
permutare volentibus poſſit aſcribi culpa, quia ſciebant beneficia
reſeruata vel ad aliorum collationem, electionem, vel preſentatio-
nem et illis contẽtis ſe permutant. ¶ Queritur igitur circa predi-
cta de duobus. primo an eo caſu quo dicta permutatio non tenet:
permutantibus tamen nulla poteſt aſcribi culpa poſſint permutã-
tes propria autoritate redire ad eorum beneficia, an vero indigeãt
noua collatione. dicebat Joan. eodem titulo, capitulo vnico. li. vj.
de equitate illius capituli ſi beneficia. de preben. lib. vj. quod poſ-
ſint propria autoritate redire. Sed illud. c. hoc nõ probat: quia ibi
non loquitur in renũtiatione expreſſa ſed in iuris priuatione que
effectũ non habuit ex quo non tenuit receptio ſecũdi beneficij, vel
fuit ibi dimiſſio facti ſine expreſſa renuntiatione, que facti dimiſ-
ſio non habuit vim tacite renuntiationis ex quo non fuit cuz effe-
ctu ſequuta adoptio ſecundi beneficij illa enim facit dimiſſio tunc
52 habet effectum quando tz receptio ſecundi. ¶ † Preterea cũ per-
mutans renuntiauerit libere et renuntiatio tenuit non põt renun-
tians ad beneficium renuntiatum redire niſi interueniat noua col-
latio. de renuntiatio. c. cum inter. facit. C. eo. l. cuz precibus, vbi di-
citur quod quãuis ex altera parte non ſit ſequuta traditio, ille ta-
men qui tradidit dominiũ perdit. ¶ Et ex hoc ſequitur q ſi renũ-
tio beneficio ex cauſa permutationis fiende cum Titio, et ille poſt-
modum renuntiare non vult ſuo beneficio vel morit, q non poſ-
ſum redire ad beneficium cui renũtiaui, ſet igit noua collatio oppor-
tuna. ¶ Prima opinio equior eſt ſaltem vt euitetur circuitus, fa-
cit in rõne iuri. de reſcrip. cle. auditor. ¶ Similiter ſi permutatio ſit
completa ex vna parte ſed cõpleri non poteſt ex altera, et quia alte-
rum ex bñficijs eſt pape reſeruatum poterit permutans qui proba-
biliter errauit ad beneficium redire autoritate propria: lz hec opi-
nio ſit equa. tñ nõ puto q autoritate propria poſſit redire ad pri-
mum beneficiũ ſine noua collatione fienda per illũ ad quẽ ſpectat.
53 ratio eſt, quia † nullus põt beneficiũ obtinere niſi inſtituat. de inſti-
tu. p totum. ſed nõ eſt dubium quando aliquis permutauit cũ non
habente titulum renuntiauit titulo quẽ habebat in bñficio illo, er-
go ſit opus nouo titulo ex quo primus mortuus. Nõ obſt. d. c. ſi be-
neficia. quia ille caſus eſt ſpãliter introductus ppter reſeruationes
papales, igitur non eſt ad conſequentiam trahẽdus. hoc probat p
verbum ſtatuimus ibi poſitum, ergo ante ſecus erat de iure cõmu-
ni. et ſic non extendebant ius nouum antiquũ corrigẽs niſi in caſib⁹
expreſſis et non ad alios etiã eiuſdem rationis vt notabiliter proba-
tur de regula. conſtitutione. et c. non ſolum. li. vj. et in cle j. de vita et
ho. cle. et per gloſ. in cle. j. de ſepul. ¶ Ultimo queritur ſi pmutantes
credentes permutationẽ tenere que fuit nulla miniſtret in benefi-
cijs permutatis. deinde et nũc apparet q collatio facta ex cã pmu-
tationis nõ valuit, an dicta bñficia cẽſeant vacare p mortẽ, an vero
per renũtiationẽ eſt hoc vtile ſcire ppter. c. ſuſceptũ. de reſcri. li. vj.
vĩ q vacẽt per renũtiationẽ. tenuit eñ renũtiatio, collatio vero ſe-
quẽs q fuit nulla, nõ fecit illos rectores eccliaz. et ſic remãſerũt bñ-
ficia in eo ſtatu quo erãt poſt renũtiationẽ: nõ ergo põt dici q vacẽt

per eorum mortē ex quo titulū non habebant in beneficijs ſed vide
tur ꝙ vacēt per mortē qꝛ illa renūtiatio fuit ſequuta vel impleta ⁊
ſic cū permutatio nō fuerit perfecta ante mortē, idē eſt ac ſi nihil fa
ctum fuerit. ⁊ hec opi. placet Jo. eo. ti. c. vnico lib. vj. dicūt quidā ꝙ
54 aut permutantibus nulla pōt ſcribi culpa ⁊ † tūc talia būficia mor
te dicunt vacare. ſi aūt eis pōt aſcribi qꝛ ſciebant cām pmutationis
prohibite, tunc nec morte nec renuntiatione vacāt, ſed iuris diſpo
ſitione per iuris priuationē. ſ. a iure inducta. de prebē. c. eum qui li.
vj. Iſta eſt opinio dñi mei, nec aliqs doctor ponit iſta que ipſe hic
dicit. ❡ Dicas ꝙ vbi permutātes ad eorum būficia redierūt eo ca
ſu quo poterāt, tūc qꝛ non titulus redit ad titulum ex diſpoſitione
iuris dicant beneficia per mortē vacare. ❡ Sed vbi permutantes
ad beneficia nō potuerūt redire, qꝛ eis potuiſſet culpa aſcribi in p
mutatiōe facta, tūc talia beneficia vacēt renūtiatione: qꝛ legitime
pceſſit renūtiatio nō autē morte, qꝛ non habent titulū in eis.

Nunc videamus

de vltimo principali. ſ. ex quib9 cauſis fit pmutatio ⁊ de permu
tationis forma ⁊ modo. ⁊ video ꝓpter vtilitatē vel neceſſitatē eccle
ſiarū vt hic, ⁊ qñqꝫ fauore perſonarū ⁊ per ipſarū expedientia, ⁊ ſu
perior predictis inſpectis arbitrabitur an ad permutationē proce
dendū ſit vel nō vt dicit Jo. eo. ti. c. vnico li. vj. eſſet tamē iuſta cau
ſa qñ clericus nō poſſet ſecure morari in beneficio vel in eo ꝓficere
propter inimicitias vel diuerſitatem linguarꝫ vt patet in caſu de
offi. ordi. c. inter cetera. vel qꝛ vni eſſet vtilior eccleſia alterius ꝙ al
teri qui ei preeſt, vt hic dicunt doctores. ❡ Nunc videam9 de mo
55 do ⁊ forma permutationis ⁊ ſciendū eſt ꝙ † pacto precedēte bene
ficia permutari non poſſunt vt hic. poſſet tamē clericus dicere ſu
periori ꝙ cū non poſſit ſecure morari vel perficere in tali eccleſia ꝓ
pter inimicitiam vel aliam iuſtam cauſam, ꝙ ſuperior dignetur ex
illa eccleſia prouidere alteri ⁊ ſibi prouideat de alio beneficio poſ
ſet etiā exprimere ſuperiori in iſta forma, tali clerico melius cōpete
ret mea eccleſia quam mihi, ⁊ mihi magis competeret ſua eccleſia
quā ſibi: ita tñ ꝙ inter ſe nō paciſcant nec fiat aliqd ex partium pa
cto vel tractatu ſed ex offō iuſſione iudicis. de pac. c. cū pridē. de pre
ben. c. niſi eſſent. pōt etiam inchoari tractatus permutationis hoc
modo. Talis epūs cōſiderans ꝙ Titius clericus ⁊ rector eccleſie ſan
cti angeli vtilius ſe poſſet habere in eccleſia ſancti Martini, ⁊ eodē
modo requiret dictū rectorē ſancti Martini, ⁊ ideo cū permutatio
56 beneficiorum facienda ſit volentibus rectoribus † eccleſiarū eo. ti.
c. vnico lib. vj. poſſunt tales rectores petere ab epō talē pmutatio
nem fieri, alias de voluntate ipſorū nō poſſet ſtare, ⁊ poſſunt expri
mere ꝙ renuntiēt ex cā permutationis. qđ enī mente gerunt lꝫ ex
primere vt hic. ❡ Sed queritur an procedat pmutatio ruꝫ beneficiū
meū tibi renuntio vt tibi cōferatur ⁊ vt tuum beneficium non mihi
ſed meo nepoti vel conſanguineo. dicit Jo. ꝙ non eo. ti. c. vnico li.
vj. nec tunc eſſet locus illi decreta. quia iſto caſu beneficium debere
tur expectantibus autoritate apoſtolica, ⁊ non renuntiantibus ex
cauſa permutationis, ita talis renuntiatio eſſet ſimonia. de offi. de
leg. c. ex parte el primo in glo. ſi. contrarium eſt tenendū per dictū
c. ex parte. ⁊ c. cū vniuerſorum eo. titu.

Ultimo queritur

an in prebendis vacātibus ex cauſa permutationis habeat
locum optio de qua in. c. vltimo de conſue. li. vj. videtur ꝙ ſic, quia
cum conſuetudo diſponat de poteſtate optandi prebendas cū va
cant, ergo includitur omnis modus vacationis. de reſcrip. c. ſuſce
ptum. lib. vj. ſed conſtat ex cā permutationis prebende vacare cum
precedat renuntiatio permutare volentiū. de prebē. c. inter cetera.
57 eo. titu. c. cum vniuerſorum. ⁊ infra eo. c. vnico. li. vj. item papa † p
collationē quam facit vel fieri mandat non vult illā vel aliam con
ſuetudinem tollere de conſue. c. vlti. lib. vj. de preben. c. cum in eccle
ſia. eo. titu. de cōſue. c. cū olim. de cōceſ. preben. c. ex parte. imo nec p
cōſtitutionem ſuam vult tollere vel preiudicare rōnibus, ſtatutis ⁊
cōſuetudinibus eccleſiarū. de cōſti. c. j. li. vj. ergo nec per collationē
que interuenit in ipſa permutatione dꝫ preiudicare dicte cōſuetu
dini, item ipſa cōſuetudo arctat permutare volentes, nec tolli pōt
ſolo facto permutantiū. ſed tolli dꝫ cōſenſu totius capl'i. de conſti.
c. cum oēs. nec ob. de rerū permu. c. vnico. li. vj. qꝛ ibi permutantes
ex toto priuabantur iure ſuo ſi locus fuiſſet expectantibus. Sꝫ in
caſu noſtro prebēda que remanet nō optata dabitur permutanti.
Nō ob. cle. vnica eo. ti. q̄ irritat collationē de beneficijs reſignatis p
volētes permutari factas alijs ꝙ pmutare volentibus: qꝛ lꝫ illa cle.
irritet collationē, pmutationē tñ nō ꝓhibet l eccleſia in qua id hꝫ
cōſuetudo qꝛ tunc nulla fit collatio qꝛ antiquor ꝓbēdā optat quā
ſibi conferre nō poſſet. de inſti. c. ſi. innitens ergo collationi ſibi de
antiqua prebenda conſuetudini ſine noua collatione vel titulo di
mittit antiquā ⁊ optatam recipit.

58 # Preterea

† nō cōpetit plus iuris in beneficio pmutare volētibus ꝙ competat ꝓuiſo autoritate apo
ſtolica preiudicare vigore cōſuetudinis vt. d. c. vlt. de cōſue. lib. vj. ⁊
preiudicabit volēti pmutare. ❡ Fuerunt qdā q diſtinxerūt tres ca
ſus, nā qñqꝫ cōſtat talē conſuetudinē extendi etiā ad vacationem p
permutationē: ⁊ tūc ſi illi quib9 cōpetit ius cōſenſerunt ſimplr pmu
tare volentibus ⁊ non eſt locus optioni, qꝛ per talē conſenſum iuri
optandi renuntiaſſe cēſentur. de tranſac. c. ex literis. de his q̄ fiunt
a maio. pte capi. c. ex ore. ❡ Si aūt conſenſerunt nō ſimpliciter ſed
ad reſeruationē iuris optandi ſed pmutare volentibus dicte reſer
uatio. cōſuetudinibus ⁊ eſt locus optioni, qꝛ illa reſeruatio veſtita
eſt aduerſarij ꝯſenſu. Secus ſi permutare volentes non cōſenſerūt
illi reſeruationi. vbi autē habentes ius optandi non conſenſerūt
volentibus permutare, tunc impeditur optio quādo in reſcripto
ad permutationē directa eſt clauſula ab eo qui pōt abiecta p quā
derogatur cōſuetudo. facit in ratione ſui de reſcri. c. duobus lib. vj.
59 Dicitur aūt † ſuperior papa vel legatus qui per clauſulā non obſtā
te poteſt derogare ꝑdicte conſuetudini: vbi vero non eſt illa in re
ſcripto tunc ſit locus optioni ſiue permutantes ſciuerint ſiue igno
rauerint conſuetudinem, quia conſuetudo non eſt in aliquo dero
gatum quādoqꝫ conſtat illam conſuetudinē non extēdi ad vacatio
nē per pmutationē, vt qꝛ ſic eſt obtentum, tunc nō eſt locus optio
ni. rō quia ſicut certus modus vacationis exprimitur ille, ⁊ nō eſt
alius modus includit, de reſcrip. c. ſuſceptū. li. vj. qñqꝫ eſt dubiū an
dicta conſuetudo extendat ad vacationem p permutationē: ⁊ tunc
aut permutatio ſit non proprio motu ſuperiorū ⁊ ſit fauore pſona
rum ⁊ nō eccleſiarū, tunc eſt locus optioni: qꝛ illa permutatio odio
60 ſa ⁊ conſuetudo fauorabilis, ⁊ ideo debet † fieri interpretatio pro
conſuetudine ⁊ extēdi. de offi. ordi. c. ſi. vbi vero permutatio ſit fa
uore eccleſiarū vel ſit proprio motu pape, tunc nō ſit locus optio
ni: facit in ratione ſui de prebē. c. ſi pluribus lib. vj. ⁊ c. cū in eccleſia
⁊ c. ſia ſede vt lit. pen. cle. i. de reſcrip. c. cum aliquibus. ⁊ c. ſi ꝓpter
tua debita. ❡ Sed aduertēdum. nam dicēdo quod predicta cōſue
tudo non extēdat ſe ad vacationem ex cauſa pmutationis probare
videtur per caſum eodem titu. c. vnico lib. vj. ❡ Sic dicēdo nō eſt
plenior nec fortior diſpoſitio conſuetudinis qua optari poteſt pre
benda vacans ꝙ ſit virtus apoſtolice gratie per quā impetranti cō
fertur prebēda vacans. Nam ſic per optionem querit ius in re quo
ad prebēdam optatam, ſic ⁊ per prouiſionem queritur ius in re pre
ben. de qua ſit prouiſio: de conceſ. prebē. c. vltimo li. vj. Sed p apo
61 ſtolicam gratiam non ꝑiudicatur permutare † volētibus: vt eodē
titulo. c. vnico lib. vj. ergo nec preiudicabitur per cōſuetudinem.
❡ Secundo probatur per caſum. eodē titulo cle. vnica. inducēdo
eam ex verbis ipſius ⁊ ex ratione ⁊ ex mente. ex verbis quidē. Naꝫ
beneficia vacantia ex cauſa permutationis non poſſunt transferri
alijs ꝙ pmutare volentibus. ⁊ ſi conferantur nulla eſt collatio. Sꝫ
ipſa optio de prebēda vacante loco collationis cedit. ſicut enīꝫ per
collationem queritur ius in re, ſic ⁊ per ipſam optionē, facit. ff. de
opt. legata apud filium. Si ergo impeditur collatio ergo impedie
tur ⁊ optio.

62 # Preterea beneficio

† iuris cēſent affecta beneficia que vacant ex cau
ſa permutationis qđ patꝫ: qꝛ irritatur collatio facta alijs ꝙ pmuta
re volētibus. ſed quādo būficiū eſt affectū, ꝯſtat ꝙ de illo nō pōt al
teri. de reſcri. c. tibi q. de prebē. c. ſi poſtꝙ. li. vj. ❡ Secundo probat
ex ratione illius cle. ne vꝫ illudant pmutare volentibus vꝫ iā illu
derētur ſi locus eēt optioni: nā permutare volētes non cōſequerē
tur būficia q̄ cōſequi ſꝑabant ſi locus foret optioni. Preterea ſi lo
cus eſſet optioni eſſet dare caſum quo permutans ex toto exclude
retur. pone enim ꝙ prebēda non optata eſt ſacerdotalis ⁊ permu
tans non ſit in ordine ſacerdotali: vel non ſit capax illius ordinis,
non debebitur illa ſibi: de prebē. c. ei cuius lib. vj. ❡ Tertio probat
ex mente illius cle. cuius intētio eſt qđ beneficia vacantia ex cā per
mutationis nedum non cōferantur alijs ſed cōferant ipſis qui ex
cauſa pmutationis. reſignationis ergo modus ⁊ via per quā pmu
tantes ſuo voto fruſtrarētur in ꝑpetuum: vel ad tēpus in toto vel
in parte prohibet, alīs illuderet eis ꝯ mentē ⁊ verba cle. non enī re
nuntiauit pmutans vt haberet ꝓbendā nō optatā: ſed vt hēret pre
bendam vacantē per renuntiationem clerici.

63 # Concludendum ergo

videt qđ † prebenda talis vacans ex cauſa
pmutationis nō poſſit optari vigore conſuetudinis, vt ſic potius
ſtemus iuri permittēti pmutationē fieri ⁊ volēti vt pmutantes be
neficia reſignata cōſequantur. Preterea ſi haberet locū optio poſ
ſet impediri vtilitas prebēdarum. pone enī qđ pmutatio fiat cum
potētiori vt defendat bona prebēde que iniuſte ab alijs occupata
ſunt: nam ſi tunc talis prebēda poſſet optari impediretur vtilitas
dicte ꝓbende quia non veniret ad manus dicti potētioris: facit ra
tio decretalis vnice eo. ti. li. vj. ibi dū dicit reſignaſſent. pono enim
qđ prebenda vacans ex cā permutationis ſit maioris redditus ꝙ il
la quā antiquior canonicus vult relinquere qꝛ optat pinguiorem.
64 non enim eſt veriſimile ꝙ qs † renuntiet prebēde, pinguius pro te
nuius. de renuntia. c. ſuper. hoc eo. titu. c. vlti. lib. vj. Ex hoc enim
fraudaretur talis renuntians cauſa permutationis, qđ eſſe nō dꝫ
j. eo. c. cū olim. ❡ Preterea non dicitur ſic vacare preben. per mo
dum vacationis ſicut per alios modos, cum interuenit renūtiatio
non ex

non ex cauſa permutationis:tamen iſtud vacationi ineſt per mo-
mentaneũ ⁊ indiuiſibile.⁊ in eodem inſtanti vacat ⁊ nõ vacat. nam
hoc ipſo qđ ſuperior prebet autoritatem permutationi, hñt pmu
tantes ius cũ beneficijs permutatis, ſm Innoc. de preben.c.inter
cetera, vnde cum in eodem inſtanti ſit vacatio ⁊ non vacatio illud
accipiam vt res valeat ⁊ vt permutatio habeat effectum vt ſit ſignã
ta prebendam tempore non vacaſſe ſimile quod no. Innoc. de ap-
pell.c.preterea.⁊ Io. de coniug.ſeruo.c.ſi. Non ob.ꝙ permutãs iu
rauit conſuetudinem, qꝛ ex quo iuramentum eſt generale non dꝫ
extendi ad caſum non cogitatũ ⁊ non veriſimilem. de iureiur.c.ve-
niens. Preterea talis conſuetudo videtur reſtringenda vt dicit ar
chi.in.d.c.vlti.de conſue. Item ſi verum eſt quod dicit Inno.in.d.
c.inter cetera.ꝙ habẽt permutantes ius in beneficijs ſtatim inter-
poſita autoritate ſuperioris ⁊ ſit aliqua inueſtitura conſtat ꝙ tunc
65 non habet locum optio:qꝛ † optio dꝫ fieri de beneficio vacante:ſꝫ
beneficium non dicitur vacare in quo quis hꝫ ius. de conceſ.pben.
c.vltimo.li.vj. Deinde opinio Innocentij videt̃ poſſe probari per
c.ſi tibi.⁊.c.quoddam de prebendis libro ſexto, ⁊ permutãs põt ha
bere titulum ex quo interuenit autoritas ſuperioris. ¶ Quod autẽ
dari in eodem inſtanti vacare, ⁊ non vacare prebendam. probatur
per.c.beneficium. de regul.li.vj. predictis non ob.c.vlti. de conſue.
li.vj. quia ibi mandatur prouideri de beneficio nulli alij de iure de-
bito:qꝛ ergo prebenda vacans poterat vigore cõſuetudinis opta-
ri:ſi optatur debetur optanti, ergo nõ debetur impetranti: qꝛ illa
preben. alij ꝙ optanti de iure erat debita prout dicit glo.in.d.c.vl.
preterea ibi mandabatur prouideri de beneficio non determinato
66 nec expreſſo. Item in † ſpectantibus notatur ambitio. de prebẽ.
c. Quis li.vj. ideo apoſtolica gratia non tollit conſuetudinem ſed in
permutantibus non notatur ambitio. non obſt. ꝙ verbum vaca-
tionis includat omnem modum vacationis:quia hoc negat̃ quo
ad caſum illum vt patet ex iuribus preal leg. nec etiam ob.ꝙ papa
per reſcriptum non intendit derogare conſuetudini quia hoc ca-
ſu beneficio iuris ſcripti derogatur illi conſuetudini. ¶ Nec ob.ꝙ
conſuetudo arctare videatur permutare volentes quia immo eos
non arctat ex quo beneficio iuris ſe tuentur contra illam conſue-
tudinem.

Explicit ſolẽnis Tractatus

de permutatione beneficiorum. d. Petri de Peruſio, emendatus
per domi. Ludo. Bologninum.

Tractatus vtiliſſimus ſuper materia permutationum domini Federici de Senis decretorum doctoris clariſſimi, Incipit.

Summarium.

1 Permutatio per ordinariū facta de beneficijs reſeruatis an valeat cum effectu.
2 Permutatio facta de beneficijs reſeruatis ſine ſpeciali mandato ſedis apoſtolice non valet.
Beneficiales litere an ſint odioſe.
3 Inferior nō pōt ſe itromittere de his que princeps ſibi reſeruauit.
4 Legatus an poſſit beneficia aſe reſignata permutare.
5 Permutatio lȝ non valeat cū effectu, an ſaltem valeat renūtiatio facta ex cauſa permutationis.
6 Reſeruatio lȝ impediat prouiſionē per ordinarium faciendam, nō tamen impedit vacationē.
7 Ignorantia quo caſu allegāda.
8 Permutatio facta per papā vel eius ſpeciali cōmiſſione de duob⁹ beneficijs expreſſis et nominatis licet reſeruatis non facta reſeruatione an valeat.
9 Papa quādo reſeruauit collationi ſue, credendum eſt ꝙ ex certa cauſa mouetur.
10 Papa ꝙ ignoret propriū factum non eſt veriſimile.
11 Permutare volentibus lȝ collatio non tenuerit ex quo renuntiatio tenuit quomodo ſuccurrendum.
12 Beneficia qñ dicantur vacare per mortē an per renūtiationē. 13.
14 Inſtituere ſeipſum nemo poteſt.
Occaſio iuris ad iniquū diſpendium trahi non debet.
15 Permutatio cōpleta ex vna parte ꝛ ex alia nō quomodo validet.
16 Rem alienam dans non contrahit.
17 Permutatio nunquid poſſit fieri cū internallo temporis.
18 Epiſcopi duo preſentes qñ reputentur pro vno.
19 Naſcitur ſepe aliud extra illud qđ agitur.
20 Habens duo beneficia an poſſit permutare cum vno, vel cum habente duo.
21 Habens ius ad beneficium, an poſſit permutare cum habente beneficium.
Permutatio ſpiritualiū an poſſit adinuicem fieri.
22 Beneficiū cū hoſpitali vel preſtimonio an poſſit permutari.
23 Beneficium cui commendatum eſt ſm formam decreta. nemo. de elec. lib. vj. an poſſit permutare cum beneficio.
24 Manualia beneficia habentes an poſſint inuicem permutare. Et an habentes talia beneficia ſiea permutent autoritate apoſtolica, an poſſint pro libito a ſuis beneficijs reuocari. 25.
Sentētia per papā cōfirmata, reuocari nō poteſt per inferiorem.
26 Res ſubſtituta in locum alterius, eodem iure cenſeri dȝ cum illa.
Papa nō intendit cōſuetudines religionū ꝛ eccleſiarū tollere nec iuri prelatorū derogare niſi hoc exprimat.
27 Permutare volentes an mentionem facere debeant de alijs beneficijs que obtinent.
Vtilitas eccleſie verſatur circa permutationes.
28 Facilius retinentur duo ſimplicia beneficia ꝙ ſimplex ꝛ curatum.
29 Prelati duo eccleſiarū collegiatarū ſi velint permutare, an poſſint hoc facere inuitis collegijs.
30 Ordo eccleſiaſticus cōfunditur ſi ſua vnicuiqꝫ iuriſditio nō ſeruet.
Beneficiorū permutationē facere nō pōt qui nō poteſt conferre.
31 Legatus in nō collegiatis an poſſit permutationē facere ſine alicuius conſenſu cuius intereſt.
32 Permutatio beneficiorū facta per inferiorem a papa non vocatis qui habēt eligere vel preſentare prelatos vel rectores in beneficijs permutatis an valeat.
33 Permutatio ſi fiat per epiſcopum dȝ fieri cū cōſenſu illorū quorū intereſt, alioquin eſt nulla illis contradicentibus.
34 Maior pars illorum quorū intereſt conſentire permutationi an ſufficiat.
35 Preſentatio ſi pertineat ad patronos laicos qualiter fienda.
36 Epō ſi non hȝ cōfirmationē vel collationē in eccleſia ſed capitulum vel alius prelatus an epō poſſit expedire ſine illo.
37 Inferior ab epō an poſſit ſibi ius permutandi preſcribere.
38 Permutatio ſi ſumme vtilis eſt eccleſijs et illi quorum intereſt nolunt conſentire, an epiſcopus cum conſenſu capituli poſſit permutationem facere illis inuitis.
39 Cogi an poſſint aliquid permutandum.
Dignitatem eccleſiaſticā vel beneficium nemo cogitur recipere.
40 Periculū deſtructionis eccleſie ſi imminet vel magnū ſcandalum, prelatus ſi non cedat, inuitus cogitur cedere.
41 Permutatio quedā eſt voluntaria, quedam neceſſaria.
42 Epiſcopus an ſit preordinator in cunctis.
43 Vicarius ſeu officialis epi qui alſs non pōt conferre an poſſit permutare duos prelatos quorꝫ electiones ſi de nouo eſſent electi, poſſet confirmare.
44 Renūtiatio et collatio an in permutatione debeant interuenire.
Epō ſi cōfert beneficiū de voluntate beneficiati, valet collatio.
45 Tacita vel expreſſa renuntiatio interuenit in permutatione.
46 Vacatio in permutatione interuenire an debeat.
47 Collatio an interueniat in optione.
48 Conſenſus quorū requiratur in permutatione.
49 Conſuetudo iuri derogare non debet.
50 Superior in cuius manibus ſunt reſignata beneficia ex cā permutationis intra quantū tēpus teneatur illa conferre.
51 Poteſtas eligendi quando ad ſuperiorem deuoluatur.
52 Permutatio facta per epiſcopum contemptis his quorum intereſt an ſit nulla.
53 Concedi non dȝ vna via, qđ alia denegatur.
54 Vendere aliud eſt, aliud venditioni conſentire.
55 Contēpti qui fuerunt in permutatione intra quantū tēpus poſſint agere de contemptu.
56 Collatio ꝛ renūtiatio an fieri debeat in manibus epiſcopi.
57 Eccleſie due vnite ſunt canonice menſe cuiuſdam monaſterij, nunquid rectores ipſarū poſſint eas permutare.
58 Reſtrictio legitime facta et iurata nunquid valeat.
Legatus an poſſit tollere ſtatutum de eccleſia.
59 Permutatio ſi fiat per illos qui fecerūt ſtatutum an valeat.
60 Veniens cōtra licitum iuramentum peccat.
61 Capitulū ſede vacante an poſſit recipere reſignationes beneficiorum ad collationem ſolius epiſcopi pertinētium ex cauſa permutationis faciendas.
62 Epiſcopus poteſt recipere renuntiationem beneficiorū que conferre poteſt.
63 Duo permutare volentes an poſſint vnū ſolum procuratorē inſtituere ad ſua beneficia permutanda.
64 Pactio omnis, omniſqꝫ conuentio debet ceſſare in permutationibus faciendis.
65 Superior quē poſſit cōpellere vt de nolente fiat volens.
66 Renuntiatio dȝ eſſe pura, nulla precedente pactione.
67 Inequalitas beneficiorū ſiue rōne redditus ſiue onerū incūbētiū vni beneficio ꝛ nō alteri an reddat permutationē nullam.
Res ſuas iactare nemo preſumitur.
Permutatio nō eſt ſi renuntio beneficium meum vt tu habeas illud, ꝛ tuum detur nepoti meo.

Via circa materiam permutationū beneficiorū plurima dubia quotidie occurrūt ſup quib⁹ appellat, ideo ipſa dubia p modū qōnū formabor lȝ ſuper illis qđ mihi videbit tamē nō ea ꝙ ſcripſero, ſed qđ vobis videbit aſſero fore tenendum.
1 Et primo querit an † pmutatio facta per ordinariū de beneficijs reſeruatis valeat cū effectu. ꝛ videt ꝙ ſic. nam ppter ſpālem reſeruationē que ſit per executores apoſtolicos ad inſtantiā illorū quibus prouidēdū eſt de beneficio vacaturo, vel qꝛ iam ſunt effecti canonici autoritate apoſtolica in quibus caſibus eſt effecta prebenda vel beneficium proxime vacaturū, vt de preben. ſi poſtꝙ. ꝛ de cō ceſ. preben. decre. ſi. c. lib. vj. cū ſi. non impeditur permutatio alias canonice facta, vt de rerum permutatione. c. j. e. li. ergo nec generalis reſeruatio dȝ impedire, cum fortior non videatur generalis ꝙ ſpecialis reſeruatio ar. ad hoc. e. li. de prebē. dudum. ꝛ. c. quāuis. ſed contrariū videtur eſſe verū per decreta. benedicti duodecimi ꝙ incipit dudum. ꝛ per cōſtitutionē execrabilis. in ſi. ex quibus probat
2 qđ † permutatio facta de beneficijs reſeruatis ſine ſpeciali mādato ſedis apoſtolice non valet. Quod vero ſola reſeruatio ſine decreto liget manus ordinarij no. p Joan. an. in glo. antiqua ꝛ nouella. de elect. ſi eo tpe lib. vj. non obſtat. c. vnicum de rerum permuta. quia ſicut litere beneficiales ſunt odioſe ꝛ reſtringēde, vt in. c. ꝙuis. ꝛ. c. ſi motu ꝛ. c. ſeq. de prebē. lib. vj. ſic ꝛ reſeruationes que ſiunt p executorē gratiarꝫ reſtringi debent ꝛ ſtricte interpretari, vt nō impediāt equitatem illius. c. vnici de rerum permuta. lib. vj. ad hoc de officio delegati ſi per gratiam. e. lib. ſed reſeruationes que ſiunt per papā generaliter vel ſpecialiter proprio motu non ſunt odioſe ſed fauorabiles ꝛ pleniſſimam recipiunt interpretationem, vt eo. ti. de preben ſi pluribus. e. li. ꝛ eo. titu. ſi Romanis. in cle. nihil eſt. ꝙ ſi duo ſunt expectantes in ſimul gratia ſub eodem data ꝛ alter expectet proprio motu alter non quāuis ille qui non hȝ motum proprium preueniat preſentando eum qui hȝ pmmum motum non tamen ſibi prodeſt illa preuentio cum in altero mera gratia in altero vero ambitio denotetur vt pulchre notat Joā. an. de reſcrip. duob⁹. an tertia colūna. ver. ſed quero ſi ceteris paribus. in nouella. lib. vj. Cum ergo illa vnica decre. ponat ſuum caſum ſpecialē propter equitatē

ſeruandam

ſeruandam, ꝛ ſibi ex parte expectantiū ſit ambitio non excedat ſuū
3 caſum: ꝛ remanet firma regula qua cauetur ꝙ † inferior nō poteſt ſe
intromittere de his que princeps ſibi reſeruauit. de app. vt noſtrū
cum ſua gloſ. hinc eſt qđ etiam re non integra ligantur manus or-
dinarij .ſ. per reſeruationem quam facit papa, vt de elec. ſi eo tēpo-
re. li. vi. Et ſm Archi. quaſi paria ſunt bñficia vacare in curia: ꝛ bene
ficia eſſe reſeruata ꝛ per ipſum collata, vt ipſe no. de conſue. c. vlti.
lib. vi. nemo pōt negare quin in permutatiōe interueniat vacatio,
ꝛ hincinde collatio. vt no. Jo. an. de reſcri. in glo. ſi propter. lib. vi.
ꝛ probatur de rerum permu. c. vno. ibi. conferat. in cle. dicit benefi-
cia reſignata. ꝛ iſtud eſt magis verum ꝙ dictū Jo. mo. dicentis qđ
non eſt ibi vacatio ſed quaſi continuatio precedētis tituli in inſtru
mento ſuperioris. ꝛ quā dictū Inno. dicentis qđ ſtatim qđ interue
nit autoritas ſuperioris habent permutantes ius in rebus permu
tatis. ꝛ conſuetudo ſeruat quod permutare volentes renunciant,
ꝛ poſtea fit collatio vt etiam dicit Paul. in c. vnico. de rerum per-
mu. in fi. in cle. ſi igitur beneficium vacans non potuit per alium cō
ferri obſtāte reſeruatione. nō ob. c. dudum. ꝛ c. quāuis. ij. ſ. alle. qꝛ
ibi nulla fuit reſeruatio ſed generalis poteſtas data alicui circa col
lationem beneficiorum.

Secundo queritur papa cōceſſit legato qđ autoritate
apoſtolica poſſet recipere reſignationem be-
neficiorum a volentibus ea reſignare ex cauſa permutationis ꝛ illa
4 poſtea eadem autoritate conferre: queritur † an legatus poſſit be-
neficia alias reſignata permutare. videtur quod ſic: qꝛ extrauagās
benedicti. xij. ſupra dicit ſine ſpeciali mādato pape ſed hoc fuit ſpe
ciale mandatum ergo ꝛc. ¶ Sed cōtrarium credo ꝙ generalis cō-
ceſſio non extēdit ſe ad ea que ſedes apoſtolica ſpecialiter ſibi reſer
uauit. de offi. lega. qđ tranſla. ꝛ ff. de minoribus. l. illud. de regulis
iu. in generali. lib. vi. cum ſuis glo. ꝛ qđ no. ij. q. v. qua de cauſa. me-
lius facit. de prebē. c. ij. lib. vi. ꝛ qđ ibi no. per Jo. an. in nouella. ſe-
cus ſi omnia beneficia eſſent reſeruata permutare. ad hoc. ff. de leg.
j. l. ſi quando. de verbo. ſignificatio. abbatem. et de priuile. ſi papa.
libro ſexto.

5 **Tertio** quero in dnobus caſibus precedentibus: lʒ ibi per-
mutatio † cū effectu nō valeat an ſaltē valeat renun
tiatio facta ex cā permutationis: vt lʒ collatio non poſſit fieri ipſis
permutare volentibus per ordinarium ſaltem remaneat firma re-
nunciatio ex cauſa predicta. ꝛ videtur qđ non. nam ipſi permutare
volentes intendebant quod per ordinarium totum poſſet expedi
ri, non autem intendebant qđ receptio renunciationis fieret per
ordinarium ꝛ collatio fieret per papā ne cōtinentia iſtius actus di
uideretur, vt de ſe q. poſ. c. j. cū ergo iſta permutatio perfici nō poſ-
ſit per ordinariū ſine culpa ipſorum vnuſquiſqꝫ redeat ad ſuū bene
ficium iuxta equitatē illius ca. de preben. ſi beneficia. lib. vi. ꝛ no. in
ſimili Jo. an. de rerū permu. c. vno. in nouella. lib. vi. ¶ Sed cōtra
6 videt † nā lʒ reſeruatio impediat prouiſionē per ordinariū faciēdā
non tamē impedit vacationē. vnde beneficiatus cuius beneficium
eſt reſeruatū pōt renunciare priuari ꝛ mori ac ſi reſeruatio nō eſſet
facta ꝛ eſt ſimile qđ no. de confir. vtili. c. j. in. ij. glo. teneat ergo renū
tiatio ꝛ fiat hincinde prouiſio per papam, ar. ad hoc de renun. qui-
dam. ¶ So. aut iſta reſeruatio erat talis que veriſimiliter ſciri po-
tuit: puta qꝛ erat generalis in vna prouincia ꝛ publica aut ſecreta
ꝛ particularis que diuinari nō potuit. in primo caſu eſt dicēdū qđ
remaneat firma renunciatio ꝛ veniat pmutatio expediēda ꝛ pficiē
7 da per papā: qꝛ hic nō ignorantiā pretēdit. Sed † in ſcđo caſu pōt
iſte allegare ignorantiā ꝛ in iſto caſu relinquitur optioni ipſorum
an velint ſua beneficia. ad hoc facit qđ legit ꝛ no. de poſtu. prela. c.
j. ꝛ de cōſti. c. ij. ꝛ de reg. iur. ſumitur lib. vi. ꝛ de prebē. ſi beneficia an
velint ſuis ſumptibus ꝛ laboribus ad papā venire pro expeditio-
ne permutationis. ſed certe in iſto caſu ſecūdo poſſet diſtingui an
de facili ꝛ ſine grandi preiudicio poſſit per papā expediri pmuta-
tio aut cum difficultate. in ſecundo caſu detur optio vt dictū eſt. ſ.
non in primo qꝛ ſemper viget ratio decre. quidā. de re. arg. ad hoc
de temp. ordi. c. iij. §. epiſcopo. ꝛ de offi. ordi. c. j. in fine. de teſtamen
tis. c. ij. li. vi. ꝛ qđ no. de elec. c. nihil. in glo. licet partes italie. ꝛ de tē
po. or. c. j. in glo. quid ergo. lib. vi.

8 **Quarto** quero an pmutatio facta per papā vel eius ſpāli
† cōmiſſione de duobus beneficijs expreſſis ꝛ no
minatis lʒ reſeruatis nō facta mētione de reſeruatione valeat. ad
cuius dubij ſolutionem videndum eſt primo an collatio facta per
papam de beneficio reſeruato valeat non facta mentione de reſer-
uatione. ꝛ videtur qđ ſi poteſt preuenire omnes illos ad quos ſpe-
ctat beneficiorum reformatio vt de preben. c. ij. li. vi. multo fortius
pōt conferre ex quo pceſſit reſeruatio. nā per reſeruationē hoc ſo-
lum intendit propter qđ ipſe ſolus conferat ꝛ qđ ordinarius non
conferat, vt dicit archi. in. d. c. ij. ſi ergo papa cōtulit, in quo pōt di
ci ſubreptio vel circumuentio certe nulla. ¶ Sed contra de re iudi.
cum olim. vbi collatio eſt ſubreptitia quia contra ordinationē pa-
9 pe facta fuit. Item † quando papa reſeruauit collationi ſue credē-
dum eſt ꝙ ex certa cauſa mouetur. nam ſine cauſa non turbaret iu-
riſditionem aliorum nec vſurparet. ad hoc. xi. q. j. peruenit. de reli.
domi. c. ij. ꝛ ſi de cauſa mouente ad reſeruādum papa fuiſſet recor-
datus forte non contuliſſet vel non ſic de facili. Item pro hoc facit
ſtilus cancellarie ſm quem ſemper in literis apoſtolicis fit mentio
de reſeruatione generali ꝛ ſpāli. ¶ So. ſi reſeruatio erat plurimū
generalis ꝛ nota in curia, ita qđ veriſimile eſt papam eaꝫ ſciuiſſe ſi-
cut ius ſcriptum, valeat collatio nō facta mētione de reſeruatione
ſicut in ſimili no. de cōſti. c. j. li. vi. in glo. no. qꝛ p hoc ꝛ facit qđ dixi
ſ. §. proxi. ſi vero erat particularis ꝛ ſecreta de certis ꝛ nominatis
beneficijs, tunc non valeat collatio. nam videt papa non fuiſſe re-
cordatus de reſeruatione ꝛ cauſa eius. ¶ Et ſi dicatur ꝙ non eſt ve
10 riſimile ꝙ † papa ignoret proprium factum, vt. l. quiſquis. C. de re
ſcin. ven. quia reſpondet qđ veritas in cōtrarium tollit illā veriſi-
militudinē vt de preſum. qꝛ non eſt veriſimile qđ probat. ꝛ de pre-
ſump. veniens. cū ſi. ꝛ facit qđ no. de reſcrip. ſi qñ. ergo ſi poſſet con
ſtare ꝙ papa reſeruauit ſibi prouiſionē cōtēplatione Titij, ꝛ poſt-
ea idē Titio cōtulit valet collatio etiā nō facta mētione de reſerua
tione. Itē ſi papa reſeruauit ſibi prouiſionē beneficij vel beneficio-
rū ſolū in odiū cōferētis, forte eo qđ cōferebat beneficia indignis,
valet collatio facta per papā nō facta mētione de reſeruatione: qꝛ
in vtroqꝫ caſu non violat cā reſeruationis in dubio preſumā qđ ad
inſtantiā alicuius reſeruauit certū beneficiū: qꝛ vt plurimū cōſue-
uit reſeruare contēplatione alicuius vel ex cauſa. ad hoc. ff. de vſu.
l. ſemiſſem. ꝛ de pig. ac. l. vel vniuerſorū. ꝛ de pig. illo vos. Ad propo
ſitū redeundo in caſu vbi dixi valere collationē nō obſtante reſer-
uatione in eo caſu valeat cum effectu permutatio ꝛ vbi dixi colla-
tionem non valere, non valeat permutatio. ſed firma maneat renū
tiatio, vt dixi. ſ. §. proxi.

11 **Quinto** quero qđ † ergo faciēt in caſu primo permutare
volētes ex quo renūtiatio tenuit. lʒ collatio non
tenuerit. Rñ. dicēt pape ſic. ſancte pater ex quo renūtiatio noſtra
facta ex cā permutatiōis valuit, lʒ nō collatio, qꝛ de reſeruatione
nō feciſtis mētionē, placeat ſanctitati veſtre ex quo certificat⁹ eſtis
de reſeruatione ꝙ tūc erat occulta dare nobis licentiā redeundi ad
beneficia noſtra vel pficiatis pmutationē, collationē hincinde faciē
do ſcitis ſancte pater ꝙ iſta bñficia ſic reſignata nō poſſunt alijs cō
ferri pſonis. de rerū permu. c. vno. li. vi. ꝛ in cle. corā papa. niſi ex iu-
ſta cā, vt de rerū permu. c. queſitū. papa bene faceret ſi pmutationē
pficeret niſi cā que eū induxit ad faciendū reſeruationē ſuadeat cō-
trarium: puta qꝛ papa de illis intendit beneficijs vel altero illorū
alijs prouidere vt vacatio ſperetur in proximo.

12 **Sexto** quero ſic pone † in caſibus ſupradictis vbi renūtia-
tio tenuit, collatio vero nō tenuit tñ pmutātes cre
dētes pmutationē tenere adminiſtrarūt in beneficijs ſic pmutatis
deinde moriunt dicti pmutātes ꝛ nō apparet ꝙ collatio nō valuit
querit an dicta beneficia vacēt p mortē, an p renunciationē. ꝛ vr ꝙ
vacēt per renūtiationē ꝛ collatio ꝛ inſtitutio ſequēs nō facit eos re
ctores. ꝛ ſic remāſerūt beneficia in eo ſtatu in quo erāt poſt reſigna-
tionē. ſed Scđm vr verū. ſ. ꝙ vacēt p mortē. ꝛ hoc verū ſi nō fuerint
in dolo. nā ſi fuiſſent in dolo ambo vel alter eorū, vt qꝛ ſciebāt reſer
uationē vel aliud impedimētū pmutatiōis: tūc ſecus: qꝛ vacaret be
neficiū doloſi p renūtiationē ꝛ nō p mortē. Addi. Lappi ꝛ eſt rō qꝛ
iſta renūtiatio fuit facta ſub cōditiōe tacita vel expſſa vel ſaltē ob
cām ꝙ nō fuit ſecuta vel impleta. ꝛ ſic cū pmutatio nō fuerit pfecta
ante mortē perinde eſt ac ſi facta nō fuiſſet. ꝛ ſic habebit locū reſer-
uatio. ꝛ hoc etiā vr ſentire. Jo. an. in. c. vno. de rerum permu. Sup
glo. que incipit quid ſi. ſuper verbo, ſui epi. li. vi. in no.

13 **Septimo** qro pone ꝙ † iſti pmutātes fuerint in culpa
qꝛ ſciebāt vel ſcire debebāt bñficia reſeruata
eſſe, vel pmutationē nō poſſe cōpleri ſaltē p illū qui fecit ex aliqua
cā. ꝛ hoc nō ob. ſe intruſerūt in illa beneficia ꝛ mortui ſunt. querit
quō vacēt beneficia. dicēdū eſt ꝙ nō vacāt nec per mortē nec p renū
tiationē ſʒ vacāt p iuris priuationē. patet. de pben. cū q. lib. vi. hoc
hʒ locū in beneficijs in quib⁹ habet locū decre. Fede. Additio. pa-
tet ergo qđ per renunciationem vacauerint. Lappus.

Octauo quero dictum eſt. ſ. qđ ſi permutatio nō pōt ſeq
etiā ſi culpa nō pōt alicui aſcribi qro an licitū eſt
ei qui nō fuit in culpa ad ſuū beneficiū redire noua collatione vel
inſtitutione. Jo. an. eo. tit. c. vno. lib. vi. In nouella dicit de equita
te illius capituli ſi beneficia. de preben. ꝙ ſic etiā propria autorita-
te. ¶ Alij contra dicentes qđ capitulum. ſi beneficia. nō loquitur
in renunciatione expreſſa ſed in iuris priuatione qđ effectū nō ha
buit etiaꝫ ex quo non tenuit adeptio ſecundi beneficij vel fuit ſibi
dimiſſio facti ſine expreſſa renunciatione, que facti dimiſſio non
habuit vim tacite renunciationis ex quo non fuit cum effectu ſecu
ta adeptio ſecundi. ꝛ pro iſto dicto facit qđ no. in predicta. l. cū pre
cibus. In gloſ. ij. vbi dicit qđ quāuis ex altera parte non ſit ſecuta
traditio, ille tamen qui tradidit dominium amiſit. facit etiam qđ
ibi not. in glo. vbi dicitur qđ fiet reſtitutio per cōditionem ob cau
ſam: ſed conditio non habet locum in caſu noſtro: quia per renun-
ciationem amiſit dominium. eſt ergo ſibi reſtituendum: ſed iſta re-

pp

ſtitutio non poteſt fieri ſine canonica inſtit. de regu. iur. c. j. lib. vj.
14 nam † ſeipſum inſtituere non poteſt, vt de inſtit. c. vlti. ¶ Opinio n. Jo. an. eſt equior q2 per eam vitatur circuitus: ꝛ incōmoda beneficiorū. ad hoc de reſcrip. auditor. Et nō debet grauari iſte ſumptibus ꝛ laboribus: q2 bona fide ꝛ propter vtilitatem beneficij iſte ad permutationē pcedebat. vnde per d. nō dꝫ iſti laqueus immitti, vt xxvij. q. j. de viduis. ꝛ iuris occaſio ad iniquum diſpendium trahi non debet. C. de vſucapi. peremptorie. l. eum qui. de priuilegijs. c. quod non nullis.

15 **Nono** quero pone qđ † pmutatio eſt cōpleta ex parte vna ex parte alia cōpleri nō pōt. ver. gra. Titius hꝫ eccleſiā parochialē pmutauit cū. n. habēte canonicatū. demū euincit canonicatus a Titio vel apparet reſeruatus. Nunquid Titius pōt ad ſuam eccleſiā redire. reſpondetur qđ ſic dūmtō probabilis error facti eum excuſet. per. c. ſi beneficia. de preben. lib. vj.

16 **Decimo** queritur an † ſi vnus ex permutantibus non hꝫ ius puta ſi monachus vel alius q nō hꝫ titulum nō tamē iſtud officiū pertinet ad aliū nūquid acquiret ius in beneficio qđ cōſeqtur ex cā permutationis. dicendū eſt ꝙ nō duplici ratiōe. prima q2 ex hoc ſequeret hoc abſurdū, ꝙ quis per fas ꝛ nefas acquireret beneficiū ꝛ videns ſe nō poſſe tenere illud ſalua cōſciētia permutaret cū habēte ius. ſcđa q2 hic nō cōtrahit pmutatio: q2 rez alienam dans nō cōtrahit pmuta. de excep. cū venerabilis. Itē epſs qui confert iſti beneficiū intēdit ſibi cōferre hoc beneficiū loco illiꝰ qđ dimittit: ſed iſte dimittit ex quo non habet ius, poſito ꝙ alias epſs potuiſſet iſti ſimpliciter cōferre beneficium q2 tn̄ non contulit ſimpliciter ſed ex cauſa permutatiōis ille nihil cōſequit ꝛ hꝫ locū, qđ potuit noluit ꝛc. de offi. dele. cū ſuper. j. ne cōceſ. prebē. ex parte. ꝛ qđ ibi not. Hoſti. ad idem. de reſcrip. ſuſceptum. lib. vj. ꝛ idem tenet Jo. an. per primam rationem. de rerum permuta. c. vno. lib. vj. Inno. quid ergo erit in caſu iſto. reſpondeo cum hoc fuit patefactum ille qui habebat ius redibit ad ſuum beneficium, ꝛ ille qui nō habebat ius non poterit retinere beneficium qđ conſecutum fuit vt dictum eſt. ſ. nec poterit recuperare antiquum, q2 preſupponitur qđ non habebat ius in antiquo.

17 **Undecimo** quero † nūquid permutatio poſſit fieri cū internallo tpis. verbigratia. Ego ꝛ tu qui habemus in diuerſis dioce. beneficia volumus ex iuſtis cauſis inuicez permutare. via expedita eſſet qđ vnus epſs committeret alteri vel ambo vni ꝛ omnia fierēt in eodē inſtanti. Sed pone qđ fuit hoc omiſſum, vadimus ad epiſcopū meum ꝛ coraz eo ſic proponimus. Domine epiſcope ego ꝛ iſte intēdimus pmutare beneficia noſtra ego ſum paratus renūtiare beneficiū meū ex cauſa permutationis faciende cum iſto ꝛ cōferatis beneficium meum iſti. Et poſtea ibimus ab epiſcopū iſtius ꝛ ipſe faciet ſimiliter mihi de beneficio iſtiꝰ. Epiſcopus reſpondit ſe eſſe contētum ꝛ recipit reſignationē meā ex cauſa permutationis, ꝛ beneficiū meum ſic reſignatum contulit tibi ꝛ te in poſſeſſionē induxit: ꝛ tu dicis qđ es paratus facere ſimiliter coram epiſcopo tuo. Modo queritur an tale vel ſimile interuallum temporis poſſit interuenire. Jo. mo. ꝛ Jo. an. ſuadent qđ
18 omnia fiant in inſtāti. vt ſi ambo † epiſcopi ſint preſentes q tūc p vno reputabuntur, vt de ſen. excom. cum illorum. ad fi. ff. de condi. ꝛ demon. l. cum fundus. in fi. Alias poſſunt multe difficultates et intricationes inſurgere. Et ante omnia examinemus exemplum ſ. poſitum. Ego ꝛ tu habebamus beneficium curatū, ego renuntiaui meum ꝛ fuit tibi collatū ꝛ poſſeſſionē habes, vt. ſ. dixi: tu dicis ꝙ es paratus ꝛc. an valeat permutatio. videt ꝙ non. nā cōſpſo ꝙ habuiſti pacificam poſſeſſionē mei beneficij curati perdidiſti tuū beneficium curatum per. c. de multa. de preben. eo. ti. licet epſ. lib. vj. cum ſi. ꝛ ſic nō poteris renūtiare beneficiū qđ iam perdidiſti ꝛ ſic
19 nō poterit ſequi permutatio ſepe † enim extra illud qđ agit aliud naſcitur, vt. ff. commodati. l. ſi is qui in fi. ne deſpon. impub. c. vno. li. vj. ¶ In contrarium videt: q2 licet tu receperis poſſeſſionem beneficij per me renuntiati nō tn̄ recepiſti ſimpliciter ſed ob cām. ſ. vt ſimiliter faceres de tuo ex quo ergo ſtatim paratus es ſic facere de tuo nō debemus introducere aliā ſpēcie vacationis de qua nō fuit veriſimiliter cogitatū ꝛ pterea poſſeſſio ſcđi beneficij non inducit vacationē primi niſi epiſcopus primi beneficij tacite vel expreſſe cōſentiat. iuxta no. per Jo. vij. q. j. ſi qui vero. xj. q. ij. ſi quis iam tranſlatus. alia exempla ex quibus inſurgit intricatio. vide per Jo. in. c. vnico. eo. ti. in no. lib. vj. propter qđ vtilius eſt in inſtanti oīa fieri.

20 **Duodecimo** queritur † an habēs duo beneficia poſſit permutare cū vno vel poſſit permutare cum habente duo. Jo. and. de excep. cū venerabilis. ſuper verbo, eccleſie. dixit qđ ſic in primo caſu q2 ſicut iure proprietatis. due eccleſie pro vna poſſunt permutari, ſic eadem ratione ꝛ in titulū. allegat etiā in ar. qđ not. de mutuis pe. c. ij. ꝛ dicit ꝙ vidit fieri hoc de facto: ſed certe plenius eſt hic examinandus. pone qđ quis habet duo beneficia curata ex diſpenſatione. vult permutare cū vno curato vel ſimplici, certe nō poterit ſic: q2 diſpēſatio iſtius eſt pſonalis ꝛ nō tranſiret ad illum cum quo vult permutare de priuile. ſane. cum ſi. nec epſs in hoc poteſt diſpēſare. ſed dico qđ ſi iſte qui habet duo curata ex diſpenſatione vult vnum ex illis permutare cuz habente vnum curatum poteſt: ſed caueat ſibi, q2 recipiendo illud curatum vacabit etiam aliud curatum, qđ patet per. c. non poteſt. ſ. reſpōſo. li. vj. ꝛ in cle. eo. ti. ſi plures. ſed ſi permutet vnum de ſuis curatis cum beneficio ſimplici: tunc bene poterit, ꝛ poterit retinere iſtud ſimplex cum alio curato ſaltem cum diſpenſatione epiſcopi qui circa talia pōt diſpenſare, vt no. de elec. dudū. ad fi. de cōceſ. preben. literas. Dicendū eſt igitur in vtroqꝫ queſito qđ ſiue ex vna parte ſiue ex vtraqꝫ beneficia teneant ex diſpēſatione papali. ibi nō poteſt interuenire niſi per papā ſiat reuocando ꝛ diſpenſando de perſona in perſonā. Si vero talia poterat tenere ex diſpenſatione epiſcopi, fiat per epm̄ ſi diſpenſare voluerit. Si vero hinc inde poterunt teneri beneficia iure communi res expedita eſſet. Fede.

21 **Decimotertio** quero † an habens ius ad beneficiū poſſit permutare cum habente beneficium: ꝛ nunquid habētes ius ad rem poſſint dicta ſua iura adinuicem permutare. Jo. an. eo. titu. c. vno. lib. vj. Inno. dicit ꝙ nō: quia beneficiorum adinuicē fit permutatio qđ nō eſt hic. alle. ff. de rerum permu. lib. j. in fi. ꝛ de cōdi. cauſa data. l. vlti. dicit etiam qđ in iſtis caſibus ratio decre. queſitum. eo. ti. que permutationem beneficiorū in certo caſu permittit reſſat. Declaro q2 ſi habeo ius per literas apoſtolicas ꝛ peto beneficiū. tu vero habes beneficiū quo lī tere apoſtolice poterunt ad te tranſire cum ſint perſonales niſi papa mediante. de offi. dele. p. ꝛ g. cum ſi. Item executor apoſtolicus datus mihi quō prouidebit tibi, q2 nō habet in mandatis: ꝛ ſic excederet formam mandati. contra illud. de reſcript. cum dilectus. de preben. ſi tibi abſenti. ſ. reſponſo. lib. vj. ſed contra poſt. de reſcrip. ad audientiam. lo. ſ. ſbi. Dicūt ꝙ ille habens literas ad beneficiuz rationē reddens ꝙ ſpiritualium pōt adinuicem fieri permutatio. quaſi in illo caſu fiat permutatio. Reſpondeo licet Hoſti. rationē reddendo ſic ibi loquat tamen non dicit quod fiat permutatio: ſed ideo hoc dicit vt excuſet illud pactum ne ſit ſimoniacum. nam ibi non ſit permutatio. Nam illud ius quod competebat illi ex beneficio literarum in nullum transfertur: ſed extinguitur per renuntiationem et renuntians per hoc aliud ſpeciale conſequitur, licet pactione precedente.

22 **Decimoquarto** quero † an beneficium cuz hoſpitali vel preſtimonio poſſit pmutari. Jo. an. in lib. vj. ꝛ cle. dicit qđ ſic dummodo hoſpitalia ꝛ preſtimonia concedantur in beneficium clericis alis ſecus ſi concedātur laicis. ſed pone qđ hoſpitale ſit conceſſum clerico non in beneficiū. ſed vt bono viro commiſſum: quam cōmiſſionem non prohibet cōcilium Uiennenſe, nunquid talis clericus habens iſtud hoſpitale poteſt permutare cum beneficio: certe non video quid prohibeat. q2 licet hoſpitale non ſit beneficium non tamē eſt titulus totaliter profanus. ſed eccleſiaſticus eſt nec poſſet vendi ſine vitio ſimonie per id quod legit ꝛ no. de ſimo. conſulere. ꝛ accedunt ſibi ſpiritualia. de preben. per literas in cle. Et ex hoc etiam videtur qđ duo tales clerici vel laici hoſpitalarij poſſint adinuicez huiuſmodi hoſpitalia permutare.

23 **Decimoquinto** quero † an ille cui comendatū eſt beneficium ſm formam decre. nemo. de electio. lib. vj. poſſit permutare cum beneficio: forte poteſt dici qđ ſic cum titulus cōmende ſit canonicus: nec interim vacat eccleſia, vt not. cōmuniter in. d. c. nemo. ꝛ forte eodem modo commendata cū poterunt adinuicem permutare parochiales eccleſias ſibi commendatas. ꝛ idē forte poteſt intelligi de commendis que ſiunt hodie ad vitā potius in fauorē perſonarum ꝙ eccleſiarum: q2 tales cōmendatarij faciunt fructus ſuos, ꝛ quaſi idē ſunt qđ adminiſtratores dati a ſede apoſtolica, vt de elec. is cui. lib. vj. ꝛ is tpibus fuit dubitatū an expirante cōmenda vacet de nouo beneficiuz an duret antiqua vacatio. ꝛ deliberate reſpondi qđ durabat antiqua vacatio: q2 iſte non fuit prelatus, ergo durare intelligitur donec ſit eccleſie de prelato prouiſum, vt no. vt lite. pen. c. j. in cle. vnde ſi tempore cōmendationis beneficium vacabat in curia ſublata cōmēda remanet vacans in curia. ſi tēpore cōmende facte per papam collatio ad alium pertinebat an ea ſublata redeat collatio ad ordinarium. ꝛ Cōpoſt. innuit ꝙ non in caſibus notatis in. c. cum nobis olim. extra de elec. ꝛ Archi. in eis tn̄ videatur qđ no. Jo. and. poſt Inno. ꝛ Hoſti. de exceſ. prela. inter. Fede.

24 **Decimoſexto** an † habētes manualia beneficia poſſint inuicē permutare cuz ipſi poſſint pro ſui libito a ſuis beneficiis reuocari. dicendū eſt qđ ſic: q2 ſunt reuocabiles ꝛ per eorū reuocationē vacāt beneficia: vt no. de ſupplē. neg. prela. c. vno. in glo. magna. in cle. ad hoc. facit. ſ. c. proxi. vnde hodie ex ſtilo cancellarie iſti prelati mēdicantes qui ſunt reuocabiles a ſede apoſtolica delegant. ꝛ ſi velles tenere ꝙ ſolū perpetui beneficiati poſſint permutare, adhuc iſti poterunt permutare: q2 poſſunt perpetuo non reuocari ꝛ hoc ſufficit. ff. de cōdi. inde. l. ſufficit. ꝛ facit qđ no. de reſcri. c. vlti. lib. vj.

Decimoſeptimo.

25 **Decimoſeptimo** quero ⁊ ſi iſti habentes benefi-
cia manualia permutent auto-
ritate apoſtolica an poſſint pro libito a ſuis beneficijs reuocari ſi-
cut primo poterant. ⁊ videtur qd non: quia quando papa confert
vel confirmat alicui aliquem prioratum vel eccleſiam manualem ex
certa ſcientia, iſte efficitur obedientiarius pape, vel ad voluntatem
eius detinet et non ad voluntatem prelati ſui. ſicut ſententia per
papam confirmata per inferiorem reuocari non poteſt, vt de con-
firma. vti. vel inuti. c. ij. ⁊ ad premiſſa facit qd not. Innocen. Ho-
ſtieñ. ⁊ Joan. an. poſt eos. de electio. cum inter. R. ⁊ de prebē. niſi.
⁊ de confir. vti. vel inuti. porrecta. ¶ In contrarium videtur quia
papa permutando intendit alium in loco alterius ſubſtituere. Ideo
ſolet poni clauſula in literis apoſtolicis qd nō plus iuris ipſis per-
mutantibus intendit in eos transferre quam haberent. ⁊ eos ſub-
26 ſtitutos ⁊ in locum alterius eodem debet iure cenſeri cum illo. vt lite
penden. eccleſia. nec papa intendit conſuetudines religionum et
eccleſiarum tollere ⁊ iuri prelatorum derogare niſi hoc exprimat.
ad hoc de conſtitu. c. primo. ⁊ de preben. cum in eccleſia. et de con-
ſuetu. c. vltimo. libro. vj. de officio ordina. licet. et de religio. domi-
bus. c. ſecundo. cum ſimilibus. Ad hoc etiam optime facit conſti-
tutio Benedicti duodecimi. xxxj. de monachis nigris ⁊ conſtitu.
xxij. de canonicis regularibus. ⁊ iſtud placet mihi. contraria non
obſtant: quia intelliguntur quando papa intendit ex certa ſcien-
tia illum facere ſuum obedientiarium et auferre poteſtatem remo
uendi primo prelato.

27 **Decimooctauo** quero ⁊ an in permutatione de-
beat fieri mentio de alijs benefi-
cijs que obtinent. ad hoc eſt dicendum quod ſi permutatio fiat au
toritate ordinariorum, non eſt neceſſe quod fiat mentio. nam non
eſt neceſſe fieri mentionem quando aliquis impetrat ab ordinario
de officio ordina. ⁊ ſi ab apoſtolice. in clementinis, Sed quomodo
procedit in legato ⁊ in papa. ⁊ videtur quod non ſit neceſſaria: qr
in permutatione non additur beneficium beneficio, ſed vnum in
locum alterius ſubmittitur. ⁊ ſic ceſſat ambitio. Item permutatio
ſit ob neceſſitatem vel vtilitatem eccleſiarum. vt de rerum permu-
tatione. queſitum. ergo fauorabilis eſt ⁊ non odioſa, ſed non ſit in
ea ſecreta impetratio vt patet de rerum permutatione. c. vno. lib.
vj. in. ij. iij. iiij. v. vj. gloſ. ¶ Sed contra videtur certum eſt qd ma-
ior idoneitas perſone requiritur in beneficio curato quam in ſim-
plici. vt de preben. cum illis. primo reſponſo. libro ſexto. ⁊ maiorē
aſſiduitatem perſone requirit. Pone ergo quod quis habet duo
beneficia ſimplicia: permutat vnum ex his cum beneficio curato.
28 certum eſt quod facilius ⁊ permittitur quod quis habeat duo ſim
plicia quam ſimplex ⁊ curatū. Item forte iſte erat idoneus ad ſim
plex ⁊ ad curatū. ¶ Sed certe iſta contraria non ob. quia licet iſte
loco ſimplicis recipiat curatum, tamen cum eo intelligitur diſpen
ſatum vt teneat vtrumque. de preben. non poteſt. in fine. lib. vj. Itē
ad illud quod dicis quod forte non eſt idoneus reſpondeo, ſupe-
rior non aſſentiat permutationi. ¶ Super hoc aliqui diſtinguūt
inter permutationem que ſit fauore perſonarum et illam que ſit
ob neceſſitatem vel vtilitatem eccleſie, vt in prima debeat fieri mē-
tio, in ſecunda non. ¶ Alij dicunt qd recipiens pingue loco te-
nuis debeat facere mētionem, quaſi de ambitione notetur. Jn-
diſtincte credo permutationem valere non facta mētione de alijs
beneficijs. cum hic non ſit impetratio nec collatio ſimpliciter fa-
cta, ſaluo ſtilo curie.

29 **Decimonono** quero ſi ⁊ duo prelati eccleſiarum col
legiatarum velint permutare an poſ
ſint hoc facere inuitis collegijs. ⁊ eſt dicendum quod ſic, ſi permu
tatio fiat per papam. Nam ex quo papa poteſt eccleſiam ⁊ prelatu
ram conferre eis inuitis, ⁊ etiam transferre, ergo ⁊ permutare. ⁊ de
hoc non eſt dubium. Idem de epo q hz ex conſuetudine vel priui
legio liberam ordinationem eccleſiarum: qr illo caſu nō intereſt col
legiorum ad permutationem vocari ex quo ad collationem nō vo
carentur. Remanet ergo dubium quādo ad capitulum pertinet
electio ⁊ ad ſuperiorem confirmatio. ⁊ tunc omnes de hoc tractan
tes dicūt qd illi quorum eſt electio, preſentatio, vel collatio, habēt
conſentire. ⁊ ratio eſt: quia nec epiſcopus ⁊ legatus de latere. de of
ficio leg. c. iiij. lib. vj. poſſunt auferre electionem collegio. ſed ſi per-
mutatio fieret eis inuitis. iam indirecte haberēt prelatum ſine ſua
electione ⁊ priuarentur poteſtate eligendi, nec epiſcopus poteſt
auferre ſubditis ſuis ius conferendi vel preſentandi. de exceſſib.
prelato. c. ij. xvj. q. vj. c. decernimus. hoc enim eſt priuilegium prin-
cipis ⁊ pape, vt not. de religio. domibus conſtitu. ſcilicet, vt poſſit
30 quem ſuo iure priuare. eccleſiaſticus ⁊ enim ordo cōfunditur ſi ſua
vnicuique iuriſditio non ſeruatur. x. q. j. peruenit. ¶ Licet tamen in
legato eccleſiarum collegiatarum ſupra. d. Federi. conſuluerit qd
talem eccleſiam vnire non poteſt. contrarium tamen ſeruatur. ſed
nunquid legatus de latere de conſenſu capitulorum eccleſiarum
collegiatarum prelatos earum poterit permutare. videtur hic ſen-
tire do. Fede. qd ſic. ⁊ ita ſeruatur communiter. ſed contra: qr qui
non poteſt conferre non poteſt beneficiorum permutationem fa-
cere. de rerum permutatione. queſitum. ⁊ c. j. lib. vj. arg. a cōtrario
Sed legatus eccleſias collegiatas conferre non poteſt, nec de ipſa-
rum diſpoſitione ſe intromittere. de offi. lega. c. penul. lib. vj. et eſt
eo ipſo irritum ſi contrafiat vt ibi. vnde videtur ſic etiam prohibi-
tum ad diſpoſitionem illarum, qd etiam cum conſenſu capitulorū
illarum ⁊ illorum quorū intereſt non poſſit hoc facere. ſecus in dio
ceſano qui hoc poteſt de conſenſu illorum. ſm Jo. an. ⁊ Archidi.
contra in dicto. c. vnico. ⁊ ſm hoc poteſt dioce. qd non poteſt lega
tus. ad idem eodem titu. c. vltimo. eo. lib. ⁊ in cle. de officio ordi. ⁊ c.
31 vltimo. ¶ Dicendum videtur qd ⁊ in non collegiatis poſſit lega-
tus permu. facere ſine alicuius cōſenſu cuius intereſt, niſi eſſent pa
troni laici: quia tunc non poſſet plus quā dioceſanus. de offi. lega.
dilectus. ⁊ de iure patro. cum dilectus. In collegiatis vero nō poſ
ſit etiam de ipſorum quorum intereſt conſenſu: ſed dioce. In col-
legiatis ⁊ alijs hoc poterit cum illorum conſenſu quorum intereſt
alias non. niſi forte dicatur aliud in dioce. quando hoc vult fauore
perſonarum ſcilicet propter neceſſitatem ⁊ vtilitatem eccleſiarum
⁊ facit qd no. Jo. an. poſt Hoſtien. in nouella. de poſt. c. vltimo. de
renuntiatio. niſi cum pridem. §. propter malitiam. in princ. de pre
bend. auaritie ſuper. ij. glo. Lappus Abbas. ¶ Quia de permuta
tione beneficiorum habitus eſt ſermo querendum occurrit, nun-
32 quid permutatio beneficiorum ⁊ per epiſcopum vel alium inferio
rem a papa vt pote apoſtolice ſedis legatum de latere facta nō vo
catis qui habent eligere vel preſentare prelatos vel rectores in be-
neficijs permutatis valeat. Et ſi non valet an ſit nulla ipſo iure vel
annullanda, ⁊ nunquid impediat antequam declaretur nulla, vel
annulletur electionem vel preſentationem fiendā per eos ad quos
electio vel preſentatio ſpectat. dicendum videtur quod ſi ſunt be-
neficia collegiata, tunc ſi fiat per legatum etiam cum cōſenſu illo-
rum ad quos ſpectat electio vel collatio non valeat. ⁊ hoc per. c. pe
nulti. de officio lega. libro ſexto. Si enim prohibitio dicti capitu-
li non comprehenderet permutationem: tunc bene valeret etiam
ſine conſenſu illorum qui habent eligere, conferre vel preſentare
ſi ſint perſone eccleſiaſtice. Si vero ſunt patroni laici tunc non va-
let ſi contradicant, nec impedit permutationem fiendam per eos:
ſi vero non contradicant valet. Si autem fiat per epiſcopum de
bet fieri cum conſenſu illorum quorum intereſt ⁊ cum conſenſu ca-
33 pituli ſui. ⁊ alioquin eſt nulla contradicentibus illis, ita qd abſque
alia caſſatione vel declaratione poterit collatio, preſentatio vel ele
ctio fieri. ad hoc. xvj. q. vij. decernimus. ⁊ de re iudi. cum Bertoldus
ſi tamen capitulum ſuum contradicat non eſt nulla ſed annullan-
da. de his que fiunt a prelato. ea noſcitur. ſed ſi ſpectaret electio vel
preſentatio vel collatio ad ſuum capitulum, tunc eis contradicen-
tibus eſt nulla ſicut per alios pertineret. Hec vera in permutatio-
ne beneficiorum, ⁊ in beneficijs tēporalibus: non autem in permu
tatione in proprietate ⁊ perpetua. In illa enim etiam in minore re
quiritur ſi per epm fiat conſenſus illorum quorum intereſt ⁊ ſui ca-
pituli ⁊ expreſſus: nec ſufficit tacitus cōſenſus in tēporalibus etiā
vz ſecuta ratificatione tacita vel expreſſa ex tunc. in perpetua ve-
ro valet ex nunc qd factum eſt. Item in temporali nō auditur. Idē
qui fecit pretextu ſolennitatis omiſſe, contrauenienς nolens reuo
care qd fecit in perpetua vero auditur ratio via ſolennitatis omiſ
ſa. In temporali eſt de iure priuato cui renuntiari poteſt. In per-
petua vero eſt de iure publico cui renuntiari nō poteſt. de foro cō-
petenti. ſi diligenti. ⁊ quod ibi not. Hec colligi poſſunt. xij. q. ij. in
ſumma. ⁊ c. ſine exceptione. ⁊ c. abbatibus. ⁊ xvj. q. j. poſſeſſiones.
et. c. temporis qualitas. de his que fiunt a prela. c. j. ij. et. iij. et. c. ea
noſcitur. et. c. tua. et. c. paſtoralis. de donatio. paſtoralis. et. c. inter
dilectos. et de his que vi. cum dilectus. ⁊ de reſtitu. ſpolia. olim. et
de exceſſi. prelatorum. ſicut iure. de electio. noſti. de filiis preſbyte
rorum. veniens. de cleri. comu. de preben. cum in eccleſijs. lib. vj. de
reb. eccle. non alie. dudum. eo. lib. ⁊ clemen. eo. ti. ſi vna. de ſta. mo.
ne in agro. §. ad hoc. ⁊ ex his que vtrobique no. Lapus Abbas ſan
cti Miniati de Florentia.

34 **Uigeſimo** quero ⁊ an ſufficiat maior pars illorum quo-
rum intereſt conſentire. ⁊ eſt dicēdum qd ſic,
quando propter neceſſitatem vel vtilitatē eccleſiarum ſit permuta
tio. ſecus ſi permutatio ſit voluntaria per id quod no. de conſti. cum
omnes. ⁊ in hoc concordat Jo. an. eo. titu. c. vno. lib. vj. Innoc. et
Pau. eo. ti. c. vno. in clementi.

35 **Uigeſimoprimo** quero ⁊ an diſtinctio proxima
vēdicet ſibi locū ſi ptineat pre-
ſentatio ad patronos laicos vt ad ſingulos. ideo dixi: qr ſi diuer-
ſitas laicorū eſſet, paternitas ſeruaretur in ea diſtinctio ſupra pro-
xima. ⁊ videtur quod illa diffinitio non habeat locum: quia in re
communi vt ſingulis potior eſt conditio prohibentis, vt no. in. c.
cum omnes. et de regu. iuris. in re communi. libro. vj. et ſic vide-
tur requiri conſenſus omnium. ſed contra, nam in patronis lai-
cis quo ad preſentationem nedum maior pars omnium: ſed etiam
minor pars reſpectu aliarum partium ſufficit, vt infra de iure pa

tro.c.ij. Credo q̄ p iſtud.c.ꝛ fauore eccleſie.ꝛ per caſus exceptos
in regula in re communi quod eadem diſtinctio ſit ſeruanda in ca
ſu iſto.vt in ſuperioribus.
36 **Vigeſimoſecundo** quero † ſi ep̄s non habet cõ
firmationẽ vel collationez
in eccleſia ſed capitulum vel alius prelatus an ep̄s poſſit expedire
ſine illo.dic q̄ non,vt.ꝫ.§.xix.ſed an ille inferior poſſit hoc facere
ſine epiſcopo.Hoſti.Jo.an.ꝛ Archi.in.c.vnico.lib.vj.Dicunt q̄
non:q̄ꝛ cum permutatio ſit regulariter,vt de prebẽ.maiori.ꝛ in caſi
bus inuenitur epiſcopis conceſſa,inferiores ab epiſcopo hoc ſua
temeritate attentare non debent.
37 **Vigeſimotertio** quero † an inferior ab epiſcopo
poſſit hoc ius p̄ſcribere puta ca
pitulum,Archid.in eccleſijs ſibi ſubiectis.ꝛ eſt dicẽdum q̄ ſic:q̄ꝛ
iſte non eſt actus qui pertineat ad ordinem epiſcopalẽ ſed potius
ad dignitatem vel ad iuriſditionẽ ꝛ talia bene preſcribũtur per in
feriores ab epiſcopo.vt de preſcri.auditis.ꝛ.c.cum olim.ꝛ de exceſ
ſib.prelatorum.accedentibus.eodem modo preſcribunt ius vnien
di.vt no.Jo.and.de ſtatu mo.c.j.§.ad hoc.in clementi.idem dicen
dum eſt de illis qui habent epiſcopalem vel quaſi iuriſditionẽ in
loco,ꝛ maxime de quibuſdam abbatibus qui non dicuntur eſſe in
aliquo epiſcopatu vt farſenſi ꝛ ſubarcẽſi.vt dicit Benedictus duo
decimus in.c.j.de monachis nigris.ꝛ ad hoc facit de priui.c.abba
tes.li.vj.ꝛ de rebus eccl.non alie.c.j.in glo.innuit.in cle.
38 **Vigeſimoquarto** quero ſumme vtilis ꝛ eſt pmu
tatio eccleſijs ꝛ illi quorum
intereſt nolunt conſentire,an epiſcopus cum cõſenſu capituli poſ
ſit permutationẽ beneficiorũ facere illis inuitis.ꝛ videtur quod
non per id quod no.ꝫ.§.xix.Sed contra.nam epiſcopus cum ca
pitulo ſuo poſſunt facere maiora.ſ.vnire ꝛ diuidere eccleſias ꝛ ppe
tuam ſubtractionẽ vni eccleſie facere.ꝛ alteri dare.vt de exceſſi.pre
latorum.ſicut.ꝛ de rebus eccle.c.ij.in cle.ꝛ eod.titu.c.j.lib.vj.ꝛ not.
de religio.domibus.conſtitutus.ꝛ de eccle.edifican.c.iij. ¶ Credo
primum eſſe verum:quia iſta iura vẽdicant ſibi locum in ſuis caſi
bus tantum. Itẽ non eſt proprie alienatio ſi res de vna eccleſia ad
aliam transfertur,vt de his que fiunt a prelat.cũ ad apoſtolicam:
quod non eſt in caſu noſtro. Item quia aliter poteſt conſuli vtilita
ti eccleſiarum quam cum iniuria eligentium:puta quod inutiles
remoueantur ꝛ alij eligantur boni:licet meliores inueniantur.de
electio.cum nobis olim.
39 **Vigeſimoquinto** quero † an aliqui poſſint co
gi inuiti ad pmutandum.ꝛ vi
detur q̄ non.q̄ꝛ nemo cogitur recipere beneficium vel dignitatez
eccleſiaſticam.lꝫ aliud ſit in honoribus ſecularibus,vt no.Innoc.
de his que fiunt a maio.par.ca.c.j.ꝛ poteſt probari iure.de electio.
quã ſit.ꝛ de prebẽ.ſi tibi abſenti.lib.vj.ad idẽ.lxxxiij.diſtin.geſta.
cum ſimi. ¶ Sed contra.nam inuitus compellitur quis recipere
ordines.de eta.ꝛ qualita.vbi videtur dari poteſtas epiſcopo tranſ
ferẽdi perſonas de loco ad locum ſi viderit expedire.vbi dicit Ho
ſti.q̄ illa permutatio eſt cõmẽdabilis,cum ad eam inuiti compel
lantur:ꝛ p hoc facit.xl.di.ante omnia.ꝛ.xxiij.q.iij.diſplicet.ꝛ.vij.
q.j.in ſcripturis.ꝛ q̄ ibi no.hoc etiam videtur tenere Inn.ꝛ Hoſt.
de renuntia.niſi.§.propter malitiam.in glo.magna.ver.ſi perſecu
tio eſt exterior.vbi dicunt q̄ ſi periculum deſtructionis eccleſie im
40 minet † vel magnum ſcandalum ſi prelatus non cedat cogitur in
uitus cedere,dumtamen bonum cambiũ alterius prelature vel di
gnitatis ſibi aſſignetur.allegat.de regulis iur.licet.vij.q.j.muta
tiones.ꝛ.c.ſcias.ꝛ ſic dicunt poſſe intelligi de rerũ permutatione.
queſitum.ſuper hoc dicit Jo.vij.q.j.epiſcopus.de loco q̄ non po
teſt cogi per epiſcopum tranſire ad maiorem locum,quia nemo co
gitur creſcere inuitus.allegat.c.ꝫ.alleg.Barto.ibi contra q̄ po
teſt:q̄ꝛ epiſcopus maiora poteſt.allegat de exceſſi.prela.ſicut.ꝛ de
eta.ꝛ qualita.queris.Paulo placet opinio Joan.vt ipſe no.de re
rum permuta.c.vno.dicens q̄ ad equale beneficium tranſire cogi
poteſt inuitus.ꝛ in hoc placet ſibi opinio Hoſtien.non tamen ad
maius.Dominus Guido nunc epiſcopus concordienſis nepos
olim Domini Guidonis Archidiaco.Bono.in ſua diſputatione
qua queſiuit an optio habeat locum in beneficijs permutatis di
cit q̄ credit quod epiſcopus non poteſt cogere clericum ad renũ
tiandum ſuo beneficio vt recipiat vilius.Archidi.in.c.epiſcopus.
de loco approbat opinio.Hoſtien.vbi neceſſitas vel vtilitas eccle
ſie expoſcit per.c.queris.nõ diſtinguens in qualitate beneficij.Itẽ
idem Archidiaconus de reſcrip.ſi propter.in ver.vacabunt.libro
41 ſexto.in fine glo.Innuit quod † quedam eſt permutatio volunta
ria quedam neceſſaria que ſit ſuperioris officio quaſi dicat ſit iſta
ſecunda inuitis beneficiatis.Joã.an.in.c.queſitum.in verbo.per
ſonas dicit quod volẽtes quaſi dicat non inuitus.ſed in.c.niſi.§.
propter malitiam.recitat verba Innocen.ꝛ Hoſtien.nihil addẽs
vel minuens.ipſe Joan.and.in.c.niſi perpetua.ſuper gloſ.morte.
poſt verba Archidia.dixit quod quedam eſt permutatio neceſſa
ria ꝛ intelligo.ſ.facta partib9 inuitis ſuperioris officio. ¶ Satis
poteſt ſuſtineri quod ſi nec per dationem coadiutoris nec alio mo
do poteſt conſuli neceſſitati eccleſie,quod inuitus poſſit transfer
ri,ita quod fiat bona recompenſatio ſibi in alio beneficio vt ſic pu
blica vtilitas preferatur,vt de maio.ꝛ obed.cum inferior.in fin.nec
mirum cum ipſe beneficiatus non ſit dominus ſed quidam procu
42 rator vel diſpenſator.de donatio.c.ij.epiſcopus vero † eſt precordi
nator in cunctis.xxv.diſtinctio.c.j.ꝛ cura totius ditionis ad eum
pertinet.x.q.j.per totum.ꝛ ſic non ob.ff.de regu.iuris.id quod no
ſtrum eſt ſine facto noſtro,ad alium transferri non poteſt.hinc eſt
q̄ ſit vnio ꝛ diminutio eo inuito.de rebus eccle.ſi vna.in clemen.
Et ſiue ſit permutatio ſiue ſit tranſlatio fiat cum conſilio capituli
ſui quemadmodum hoc ſeruari debet in collatiõibus ꝛ inſtitutio
nibus.de his que fiunt a prela.nouit.ꝛ.c.quanto.niſi hoc vt ſolus
fariat preſcripſerit.eo.titu.ca noſcitur.et de conſuetu.c.ij.libro ſe
xto.cum ſimilibus. ¶ Et quod dixi q̄ inuitus poteſt transferri,
intelligo non preciſe ſed vt de nolente fiat volens per ſubtractio
nem.Federicus.Additio Lappi.Ad predicta bene faciunt que
no.Joan.and.in nouella.de poſtula.prelato.c.vltimo.ſuper ver.
violatum.de regulis iuris.q̄ ob gratiam.in.q.lib.vj.per quem vi
deſ poſſe dici q̄ predicta non habeant locum in epiſcopis ꝛ in re
ligioſis qui velint nolint transferri poſſunt.Et forte idem in cura
tis propter rem publicam maxime.lꝫ ſecus in non curatis ratio:q̄ꝛ
curati ſunt aſtricti iure publico propter curam,nõ curati vero nõ.
hinc eſt q̄ curati non poſſunt habere aliud beneficiũ curatũ ꝛ pri
mum dimittere ſine ſuperioris licẽtia in curato vero ſic ſm que no.
Jo.an.in nouella de prebẽ.de multa.ſup ver.priuatus quo ad pri
mos.ꝛ archi.vij.q.j.§ periculoſum quo ad ſecundos.
43 **Vigeſimoſexto** queritur † an vicarius ſeu officia
lis ep̄i qui alias non poteſt cõfer
re poſſit permutare duos prelatos quorum electiones ſi de nouo
eſſent electi poſſet confirmare,Solu.dicendum eſt quod non du
plici ratione.prima ſm opinio.Innocẽ.que placet Paul.ꝛ Joan.
and.non improbat.de renuntiationibus.c.vno.in clementi.di
centis quod in dubijs ille poteſt renuntiationem recipere qui po
teſt quem inuitum deſtituere. Sed vicarius non poteſt deſtitue
re,vt de officio vicarij.c.ij.libro ſexto.interpoſitio habiliter de offi
ciali.Nam vicarius poteſt deſtituere ſm Guil.in clemen.de offi.vi
carij.c.vno.quod non placet,quia talis actus requirit ſpeciale mã
datum deſtituendi.adhuc obſtat ratio ſequens ſcilicet quia con
ferre non poteſt:in permutatione vero habet interuenire renun
tiatio ꝛ collatio,vt de rerum permuta.c.vno.in cle.vt dixi ſupra in
j.c.ꝛ quia capitulum vacante ſede.poteſt vtrunq̄ꝫ niſi quando col
latio ad ſolum epiſcopum pertinet,poterit autorizare permuta
tionibus,vt no.eo.tit.c.vno in cle.per Joan.an.ꝛ Pau.de here.c.
j.in ver.capituli.in cle.
44 **Vigeſimoſeptimo** quero † dictum eſt ſupra
q̄ in permutatiõe debet
interuenire renuntiatio ꝛ collatio quero an ſufficiat ſi epiſcopus
permutare volentibus ꝛ petentibus renuntiationem admitti et
collationez hincinde fieri dicat placet nobis ꝛ permutamus vos.
Et videtur q̄ ſic,vt hac breui locutione verborum videantur iſti
renũtiaſſe ꝛ epiſcopus acceptaſſe ꝛ contuliſſe.ff.de vulga.ꝛ pupil.
ſubſtitu.l.iam hoc iure.ad idem quod no.Inno.de preben.inter.
vbi dicit quod permutantes habent ius in beneficijs permutatis
ſtatim quod ſuperior ſuam autoritatem interponit.optime facit
q̄ no.Jo.an.poſt Hoſtiẽ.de his que fiunt a prelato.ex ore.vbi di
tunt q̄ ſi epiſcopus confert beneficium de volũtate beneficiati va
let collatio:quia ille videtur renũtiaſſe ꝛ epiſcopus acceptaſſe.So
lutio.de ſubtilitate iuris poſſet ſuſtineri hec opinio.tamẽ tutius
ꝛ ſecurius eſt vt etiã conſulit Hoſti.in.c.ex ore.q̄ fiat expreſſa renũ
tiatio ꝛ collatio.ꝛ ſic ſeruat conſuetudo q̄ probatur in.c.vnico.de
rerum permu.in clemen.
Vigeſimooctauo quero an hoc in beneficijs ſeu
in preben.permutatis hꝫ lo
45 cum optio de qua loquitur de cõſue.c.vlti.lib.vj.ꝛ videt q̄ ſic:† q̄ꝛ
in permutatione interuenit renuntiatio tacita vel expreſſa,vt ſe
pe dictum eſt.ergo habet locum optio de conſuetudine ſm quaꝫ
prebẽde vacantes poſſunt optari.Item papa per collationẽ quã
facit vel fieri mandat non vult illam vel aliam conſuetudinem tol
lere,vt probatur in dicto.c.vltimo.ꝛ de preben.cum in eccleſia.li
bro ſexto.ꝛ de conſuetudine,olim.ꝛ de conceſ.preben.c.ex parte.
immo nec per conſtitutionem ſuam vult tollere vel preiudicare ra
tionabilibus ſtatutis ꝛ conſuetudinibus eccleſiarum.vt de conſti
tutio.c.primo.libro ſexto.ergo nec per collationez que interuenit
in ipſa permutatione debet preiudicare dicte conſuetudini.Iteꝫ
permutantes ſciunt ꝛ ſcire debuerunt conſuetudinem eccleſie ꝛ ſic
nõ poſſunt ignorantiã allegare,nec debẽt impinguare q̄ defende
re tenentur.de na.ex li.ven.c.vno. ¶ In contrarium videtur q̄ nõ
habeat locum per decreta.vnicam.de rerum permutatione.libro
vj.ꝛ eod.titu.c.vno.in clemen.vbi dicitur collationem alij factam
non valere.Dominus Guido nunc epiſcopus concordien.nepos
olim

olim Archi.boñ.hãc queſtionẽ diſputans tenuit qđ de rigore iu-
ris habeat locum optio, fundans ſe ſpecialiter ſuper eo qđ dictum
46 eſt qđ † in permutatione interuenit vacatio.⁊ de cre.vnica.iure ſuo
ſi locus fuiſſet expectantibus.in caſu vero noſtro ſaltẽ prebẽda que
remanebit non optata dabitur pmutanti. Pau. vero tenet cõtra-
rium per illa iura nouiſſima reſpondẽs ad capitulum vltimũ de cõ
ſuetu.li.vj.qđ ibi mãdabatur prouideri de beneficio nulli aliĩ de iu-
re debito.⁊ ſic ibi nõ fit iniuria expectãti. Sed in permutatione mã
datur certa beneficia cõferri:⁊ cũ decreto. Itẽ in expectatione no-
tatur ambitio nõ ſic in pmutantibus. do. Azo doctor Boñ. Idem
tenuit cum dño concordiẽ.ſed.d.Joã.an.in.c.vlti.de conſue.lib.vj.
In nouella,nõ eligit:ſed dicit qđ ſi quis vult tenere locũ eſſe optio
ni põt reſponderi ad capitulũ vnicũ.in cle.hoc modo vez.qđ ibi p-
47 hibetur collatio,ſed † in optione non interuenit collatio ſed anti-
quior canonicus ſue antique inſtitutiõi ⁊ cõſuetudini eccleſie inhe
rens prebẽ.vacantẽ ſine collatione optat. Sed ſalua reuerẽtia tãto
debita patri,intẽtio concilij Vieñ.eſt qđ beneficia vacãtia ex cauſa
permutationis nedũ nõ conferãtur alijs ſed cõferant ipſis qui ex
cauſa dicta reſignauerũt omnis ergo modus ⁊ via per quã permu-
tantes ſuo voto fruſtrant in perpetuũ vel ad tps in totum vel in
partẽ prohibẽtur, alias illuderetur eis cõtra mentẽ ⁊ verba cõcilij.⁊
facit qđ ipſe Jo.ibi no.in gl.pe.in fi.⁊ in hac opi.ſemp fui ⁊ in ipſa
perſeuero. Et ad illud qđ dicebatur qđ prebẽ.non optata poterit
conferri permutãti. Reſpondeo nõ renunciauit ob hanc cauſam
permutare volẽs vt haberet illã, ſed vt haberet illam quã ille cum
quo permutare volebat obtinebat, alias fit ſibi illuſio. Itẽ pone ꝙ
prebẽ.que remanet non optata habeat onus ſacerdotij vel aliud
onus cuius iſte permutãs nõ ſit capax, vt de prebẽ.ei cui.lib.vj. er-
go remanebit ſine prebẽda ſi dicatur ꝙ expectet ſequentẽ reſpon-
detur qđ nõ renũtiauit ſue vt expectaret vacaturã, ſed vt haberet
illam quã reſignauit ille cũ quo voluit ⁊ pmutare tractauit. Fede.
Addi. Lap. de albergotis. Circa iſtã materiã potes dicere ſic, aut
conſtat talem conſuetudinẽ extẽdi ad vacationẽ etiã per permuta-
tionẽ. aut conſtat non extẽdi, vt qꝛ ſic obtẽtũ: aut dubitaꝛ. Primo
48 caſu ſubdiſtingue ꝙ † aut illi quorũ intereſt cõſenſerunt permuta
tioni aut nõ cõſenſerunt. Et ſi conſenſerunt aut ſimpliciter aut nõ
ſimpliciter:ſed reſeruando ſibi poteſtatez optandi:⁊ ſi reſeruando
aut tali reſeruationi conſenſerunt:permutare volẽtes aut nõ con-
ſenſerunt ſi ſimpliciter cõſenſerunt nõ eſt locus optioni.ſed ſi non
conſenſerunt. ſecus quaſi primo caſu ſit reſeruatio veſtita coheren
tia cõſenſus ſed vltimo caſu nuda.⁊ facit qđ no. Jo.an.poſt Hoſti.
de ele.cumana.⁊ de reg.iur.in generali.li.vj. Si vero non conſenſe
runt permutationi habẽtes ius optãdi.tunc iterũ ſubdiſtinguiꝛ:
qꝛ aut ſuperior qui poſſit puta legatus tali cõſuetudini per clauſu
lam nõ obſtã. derogat aut non derogat.primo caſu non eſt locus
optioni. ſcđo caſu ſubdiſtingue: qꝛ aut permutãtes ſciebãt vel ſcire
debebãt talẽ conſuetudinẽ aut nõ.primo caſu eſt locus optioni ve
lint nolint nec poſſunt ad priora beneficia redire:ſcđo caſu eſt locꝰ
optioni, vel ſi nolũt ſtare optioni poſſunt ad beneficia redire, ſi cõ
ſtat non extẽdi nõ eſt locus optioni aliquo caſu. Si vero eſt dubiũ
quo caſu procedit queſtio. tũc eſt dicẽdũ ꝙ nõ ſit locus optioni vt
potius ſtemus iuri pmittẽti permutationẽ fieri ⁊ volẽti ve pmuta-
49 ta beneficia conſequantur vt in iuribus alle.in glo. Qꝛ † cõſuetudi-
ni que in dubio iure derogare nõ dꝫ. põt tamẽ etiã iſto caſu diſtin-
gui ꝙ aut pmutatio ſit per ſuperiorẽ ad inſtantiã permutare volẽ
tium. aut pprio motu ſuperioris. primo caſu ſubdiſtingue: qꝛ aut
ſit in fauorẽ iuris priuati.ſ.pmutare volẽtiũ, aut iuris publici.ſ.
eccleſiarũ. primo modo locus ſit optioni. ratio qꝛ hec eſt pmutatio
odioſa ⁊ cõſuetudo fauorabilis.⁊ ideo dꝫ interptatio pro cõſuetu-
dine fieri ⁊ extẽdi ad inſtar legis. ad hoc. de offi.archi.dilecto.⁊ qđ
ibi not. Si vero in fauorẽ iuris publici, tunc nõ ſit locus optioni,
⁊ idem quando ſit proprio motu. ad hoc. de prebẽ.ſi pluribus. lib.
vj.⁊ de recep.cũ aliquibus.⁊.c.ſi ppetua.debita.de prebẽ.ſi benefi-
cia.⁊.c.cũ in eccleſia.⁊.c.ſi a ſede.⁊.lib.in cle.vt lit.pen.ſi duobus. §.
neutro autem.⁊ qđ no. Jo.an.de rerum permu.c.j.in nouella. lib.
vj. hoc non omitto qꝛ in omni caſu prebendã dimiſſam per optio-
nem obtinere poterit is qui obtinere poterat optatam. ratio, qꝛ
illa dimiſſa habetur pro illa optata, vt de regu.iur.is qui.lib.vj.et
c.eccleſia.vt lite pen. Lapus Abbas.

50 **Vigeſimonono** quero.ſ. quantum † tempus ſu-
perior in cuius manibus ſunt
reſignata beneficia ex cauſa permutationis teneatur illa conferre
ſuper hoc dicit Pau. de rerum permuta.c.vno.in cle.qđ nõ eſt tps
prefixũ a iure ſed compellatur p ſuperiorẽ cõferre ſi negligẽs eſſet.
ad hoc de iure patro.nullus. Et ſimile no. Pau.de religi.domi.c.
ij.in cle.vbi dicit qđ nõ eſt tps prefixum a iure infra qđ hoſpitalia
cõmittantur.⁊ idem no.de executione.de prebẽ.c.penul.eodẽ lib.
⁊ idẽ in electoribus imperatoris, vt no.de regu.iuris.c.ij.lib.vj.et
idem in receptionibus canonicorum vbi numerus non eſt certus,
vt no. Joã.and.poſt Hoſti.de electio.cum eccleſia.⁊ de conceſ.pre-
ben.ex parte.ſed iſto caſu in.c.ex parte nõ eſt mirum: qꝛ ibi non di-
cuntur vacare canonicatus vel prebẽde, vt de prebẽ.c. dilecto. ſed
contra de conceſ.preben.c.ij. So. ibi vacant beneficia ſimpliciter,
hic.ſ.in caſu permutationis vacant ſm quid vel ex cauſa. itẽ ibi col
lator habebat libertatem in dando cui vellet. hic vero neceſſario
aſtringitur his que reſignauerunt ex cã predicta. iſta ratio poſſet
impugnari per id qđ no. Jo.an.de elec.publicato.in fi.in nouella.
poſt Vincen.compo. Pe.⁊ allegant ꝙ poſtꝙ nominarunt deuol
51 uitur poteſtas † eligendi ad ſuperiorẽ qui debet eligere illũ nomi-
natum in ſcrutinio.⁊ ibi Cõpoſt.clarius quaz Jo.an.exprimit.de
ſpatio trium menſium. melior ergo ratio ſit: qꝛ in hoc caſu non eſt
tẽpus expreſſum in iure. Compellatur ergo per ſuperiorẽ ⁊ ſi mo
nitus non expediat infra terminũ competentẽ ſibi aſſignatuz hoc
faciat ſuperior. ad hoc. de offi.ordina.irrefragabili. §.exceſſus. ⁊.c.
quanto.cum ſi. Ad qđ facit qđ no.de ſupplen.negli.prela.c.j.li. vj.
⁊ Jo.an.poſt Hoſti.contra Inno.de electio.cum eccleſia vulttera-
na. Federicus. ¶ Additio Lappi Abbatis. poſſet pbabiliter di-
ci qđ ſi ſuperior qui renuntiationem recepit ex cauſa permutatio-
nis fiende tertio requiſitus renũtiãtibus nõ contulerit, vel in pri-
ma vel in ſecũda requiſitione id facere nolle dixerit eſt in optione
renuntiantium an velint ſuperiorem alium adire vt conferat be-
neficia reſignata vel a permutatione fienda deſiſtere ⁊ ad ſuum be-
neficium quilibet ipſorum reuerti quod libere licet eis. ad hoc fa-
cit de preben.ſi beneficia.lib.vj.facit etiam de ſuplẽ.ne.c.j.⁊ de offi.
ordi.irrefragabili.⁊ quod vtrocꝫ no.per Hoſtien.⁊ Jo.an.de loca.
potuit.⁊ de appel.ab eo.⁊ cle.quamuis rigor.eo.titu.⁊ idem forte
erit elapſis ſex menſibus a tẽpore renuntiationis ⁊ ipſius receptio
nis. Lappus Abbas.

52 **Trigeſimo** quero † an permutatio facta per epiſcopũ
contemptis his quorum intereſt, puta col-
latoribus.electoribus vel patronis, ſit nulla ipſo iure vel annullã
da per ſniam. Pau.eo.titu.c.vno.dicit qđ conſenſus iſtorum po-
teſt interuenire ante ⁊ poſt.⁊ per hoc dat intelligere qđ nõ ſit nul
la ſed annullanda. nam ſi fuiſſet nulla nõ poſſet ratificari per ſubſe
quentem conſenſum. de elec.auditis.cum ſi. Et qđ ſit annullanda
per ſententiam videtur per.c.quod ſicut.de elec.de preben.cũ in ec
cleſijs.lib.vj. Optime facit de his que ſunt a prela.ea noſcitur. vbi
contemptus conſenſus totius capituli vel maioris partis reddit
actum annullandum.ſed expoſitionẽ Hoſti.⁊ Jo.an.in ver.conue
nit de ratione, dicit ratione contẽptus.alle.de elec.qđ ſicut. §.ſi au
tem. ergo innuit annullandũ eſſe. ad idẽ etiam videꝛ caſus de iure
pa.illud in ſi. Sed contra. de his que ſunt a pre.c.j.ibi, irritas. xij.
q.ij.ſine excep.xv.q.vij.decernimus.qđ enim in aliquorum preſen
tia neceſſe eſt fieri ſi id non fiat nõ valet qđ agitur, vt le.⁊ no.de of-
53 fici.dele.cauſam matrimonij. Item nõ † debet cõcedi vna via quod
alia denegaꝛ. de procu.tue.ſed ſi epiſcopus confert plebẽ vbi ad ca
pitulum pertinet electio, collatio nulla eſſet, etiã ſi legatus de la-
tere conferret, vt de offi.dele.c.xiij.lib.vj. Et ſufficere dꝫ illud vul-
gare qđ pro nõ dato habetur qđ ab illo datur qui de iure dare nõ
põt, vt de iure patro.qđ aũt cum ſi. ergo collatio quã faciet per viã
permutationis nõ valebit. Placet mihi qđ ſit annullanda nõ nul-
la per prima iura:⁊ ratio eſt quam dixi.ſ. §.ij. qꝛ iſte actus permu-
tandi ſeu autorizandi principaliter depẽdet ab epiſcopo, quãuis
collatio ad eum nõ pertineat. nõ eſt ergo defectus ex parte facien
tis licet male faciat contẽnere quorũ intereſt nõ obſtant iura que
innuunt collationem nullam: qꝛ loquuntur in eo caſu in quo epi-
ſcopus non debet requiri.⁊ in quo epiſcopus non habet collatio-
nem. ſed in permutatione ſecus vt ſepius dictuz eſt.⁊ ſic loquitur
cap.decernimus.nõ ob.c.ſine exceptio. qꝛ ibi poteſt dici qđ ſit ca-
ſus ſpecialis vt ⁊ bona eccleſie meliꝰ cõſeruent ſm Hoſt. de his que
ſunt a prela.c.j.non eſt nulla ſed annullanda. non obſt.c. cauſam.
qꝛ actus iudicandi ptinebat ad plures equaliter ⁊ ſimpliciter.⁊ ſic
vnus ſpreto altero nihil facere poteſt:ſed in caſu noſtro principa-
liter pertinet ad vnum. vnde illi quorum intereſt puta eligere con
ferre vel preſentare non faciũt pmutationẽ ſed pmutare volẽtibꝰ
⁊ ſuperiori pmutationẽ faciẽti habẽt conſentire que ſunt diuerſa.
54 ff.de ver.ſigni.aliud † eſt vẽdere aliud eſt vẽditioni conſentire. qđ
no.de preben.cum illis.in ſi.ij.col.ver.itẽ mutatis terminis. Fede.
¶ Addi. Lap. Abb.⁊ ſm hoc non poterunt illi qui debẽt permu
tationi cõſentire.antequam caſſetur collatio ex permutatione fa-
cta conferre eligere vel preſentare.⁊ ſi fiat non valet. de cõceſſi.pbẽ.
c.ij. ſecus videꝛ quãdo non ex cauſa permutationis hoc fieret. tũc
enim videꝛ qđ propterea non impediaꝛ collatio, electio ſeu pmu-
tatio fiẽda per illos ad quos ſpectat:ſed libere fieri poterit abſqꝫ
alia caſſatione prouiſionis per ſuperiorem facte ſm ea que notã.
de exceſſi.prela.inter dilectos. per Jo.an.poſt Inno.⁊ Hoſt. Poſ
ſet etiã forte dici qđ ſi legatus etiã de latere conferat ex cã permu-
tationis eccleſiã collegiatã non cõſentiẽtibus quorũ intereſt nõ va
leat collatio legati, nec impediet collationẽ vel electionem illoruz
ad quos ſpectat ſed libere fieri poterit abſqꝫ alia caſſatione proui-
ſionis per ſuperiorẽ facte ſm ea que no. de exceſſi.prelato.inter di-
lectos.⁊ per Jo.an.poſt Inno.⁊ Hoſti. Poſſet etiã forte dici ꝙ ſi

legatus etiam de latere confecat ex cauſa permutationis eccleſiaꝫ collegiatam non cōſentientibus his quorum intereſt, non valeat collatio legati, nec impedit collationē vel electionē illorū ad quos ſpectat. facit ad hoc.c.de liberatione.primo reſponſo.li.vj.ratio qꝛ legatus non pōt hoc abſqꝫ conſenſu illorū. immo eſt prohibitus, vt ibi, et forte nō eſſet contra ius dicere qꝺ talis legatus etiā de cōſenſu capitulorū eccleſias collegiatas permutare ſeu ex cā permutationis cōferre nō poſſet.et hoc per dictū capitulū de liberatione. ep̄s vero cū illorū cōſenſu pmutationē facere poterit, alias nō. et ſi eā faciet eis cōtradicētibus nō valebit nec impediet electionē preſentis collatiōis fierīꝫ nō, qꝛ epiſcopus nō pōt eā facere ſine illorꝫ conſenſu ratio: qꝛ non facit ſm ius ſed contra. vnde hꝫ locū ratio iuris nō preſtat.de reg.iur.li.vj.pēdet tamē nullitas ab eis vt ſi conſentiant valeat, ſi cōtradicant non valeat. et vide qꝺ habetur ꝫ ſcripſi.ſ.in.xxix.§.Lappus abbas.

55 **Trigeſimoprimo** quero † infra quantum tempus hi qui contempti ſunt in permutatione poſſint agere de cōtēptu. et idē pōt queri de eo qui fuit contēptus in collatione. dicēdum videt̄ qꝺ ſi primo tacite vel expreſſe conſenſerit nō audiatur, de his que ſi.a ma.par.ca.ex ore. et de appel.certationi.li.vj.vel audiatur infra ſex mēſes a tpe ſcientie computandos ſm Hoſti.alle.de cōceſſio.prebē.qꝛ.et vt lit. nō conte.§.ſi vero.de his que fiunt a prela.c.ij.ſecus in electio.vt ibi not. Jo.an.ex quo non comparuit infra tempus edicti, ſaluo qꝺ habetur qui matri.accu.poſ.c.vlti.de illis que veriſimiliter permutationem ignorare potuerunt.

Trigeſimoſecundo quero ſepius dictuꝫ eſt.ſ. qꝺ requirit̄ autoritas epiſcopi licet ad inferiorem pertineat collatio vel inſtitutio. Modo
56 queritur an † collatio et renuntiatio dꝫ fieri in manibus epiſcopi et per epiſcopum conſentiētibus quorum intereſt, an vero renuntiatio in manibus eorum ad quos alias pertinebat autorizante epiſcopo. Et videtur quod in manibus illorum ad quos pertinebat. nd ſimili.eius quod habet̄.xi.q.ij.placuit.et.c.abbatibus.et.xxvij.q.iiij.inuentionibus.ex quibus probatur quod quando alienatio facienda eſt per aliquem prelatum, quod ille prelatus alienat conſentiente et autorizante epiſcopo. Item ex contrario ſequeretur hoc abſurdum: quod ſi in manibus epiſcopi fieret hec renūtiatio. et per eum collatio, quod in proxima vacatione epiſcopus poſſet dicere ſe eſſe in quaſi poſſeſſione conferendi, qꝺ nefas eſt ſentire. ¶ Sed Joan.an.et Pau.in.c.vno.eo.titu.in clemen.dicunt quod epiſcopus totum expediet, cōſentientibus tamen his quorum intereſt. et hoc etiam videtur probari per.c.queſitum.eo.titu.in ſi.et ex hoc ſequitur hoc nouū et mirabile, qꝺ eccleſia conſueta reformari per viā electionis et cōfirmationis vel per viā preſentationis et inſtitutiōis reformabit̄ nunc per viā collationis per ep̄m vꝫ qui alias nō habebat cōfirmare vel inſtituere. Sed certe hic nullū inconueniens ex quo cōſentit cuius intereſt. et eſt ſi.qꝺ no. Hoſti.in ſum.de iure pa. in ſi.vbi dicit qꝺ patronus pōt recipere eccleſiā vacantē ab ep̄o licet ad ep̄m no pertineat collatio. ſed inſti. et idē no. Jo.an.poſt eū de iure pa.per veſtras.non ob.qꝺ alle.qꝺ fieret pīudiciū ꝛc.nā illud haberet locū vbi ſimpliciter ep̄s cōferret vt de cā poſ.et proprie.c.vlti. cum ſi.qꝺ non eſt in caſu noſtro.

57 **Trigeſimotertio** quero pone quod † due eccleſie ſunt vnite canonice mēſe cuiuſdam monaſterij volūt rectores ipſarū permutare. querit̄ nunquid poſſint, maxime nō conſentiēte mona. et eſt dicendū qꝺ non: qꝛ cuꝫ iſte eccleſie ſint facte de mēſa et ammodo vacare non poſſunt. vt de exceſſi.prelato.c.vno.ver.quidam.in clemē.non poteſt interuenire permutatio, cum in ea fiat beneficiorum vacantium collatio vt ſepius dictum eſt. Ad hoc facit octaua declaratio ſup conſtitutione. execrabilis. Joānis.xxij.vbi dicit̄ qꝺ ſi ecclīa erat canonice vnita. et poſtea eā vigore dicte confirmationis dimitti contingat, non cadit ſub illa reſeruatione quia non vacat: et ex contrario ſequeret̄ abſurdum qꝺ iſti poſſent permutare. ergo et aliī. et ſic deinceps. et ſic vnio non habebit deſideratum effectum et non ſubueniretur menſe monī. cuius tenuitas fuit cauſa vnionis. et idem de beneficio extincto. vt de hoc vltimo no. Joan.and.eodem titulo.c.vnio.in nouella.lib.vj.

58 **Trigeſimoquarto** quero pone quod numerus † vigenarius canonicorū eſt reſtrictus ad numerū duodenū, et hec reſtrictio facta eſt legitime et iurata et ſic ordinatum eſt in ea qꝺ cedētibus vel decedētibus canonicis nullus ſubſtituatur donec ſit deuentum ad numerum duodenum. modo duo de iſto numero exceſſo volunt permutare aliquid autoritate legati, nunqd poſſint, dic qꝺ non per ver. qui vero.ſ.§.proxi. et quia legatus nō poteſt tollere ſtatutum de eccleſia. vt no. Archi.de preben.ſi a ſede.lib.vi.Federi. ¶ Additio Lappi Abbatis.ſi ſtatutum non ſit autorizatum per papam et ſi ſit per ſtatuentes iuratum licet non obſiſtat impetranti de iurato ſtatuto mentione non facta, vt in.c.conſtitutis.de reſcriptis. et etiam ſtatuentibus, vt in.c.dilectus.de preben. et de iureiurā.debitores. nō tamen videtur obſtare legato de latere cum ſaltem ad mandatum ipſius facta mentione de iuramento poſſit et debeat ſine metu periurij veniri contra. Eſt enim in iuramento ſuperioris autoritas excepta, vt de iureiuran.venientes.in fine.prout etiam ibi not.vnde ſi quis iurauit non exire domum infra quindecim dies et interim citetur a iudice, tenetur parere, nec erit tranſgreſſor iuramenti, vt not. Archidia.xv.queſtio.vj.autoritatem. et Guillel.in Speculo.de citatione.§.j.ver.quid ſi quis. Joan.and.de appel.cum parati.in nouella.

59 **Trigeſimoquinto** quero † pone retento eodeꝫ themate qꝺ permutatio fiat per illos qui fecerūt ſtatutū an valeat permutatio. et videt̄ qꝺ non qꝛ dicitur per contrarium actum reſuſcitaſſe numeruꝫ, vt de cōſti. cum acceſſiſſent.in ſi. Sol. huius queſtionis dependet ab illa qua queritur an teneat receptio canonici contra ſtatutum iuratū. Archidia.dicit quod non, vt not.de preben.ſi a ſede.lib.vj. Joan.an. dicit qꝺ receptio tenet ſed ſunt periuri, vt no.de prebend.dilecto. Sed Pau.de regu.c.j.in clemen.dicit quod non ſunt periuri, et receptio tenet quod recipiendo capitulariter tacite reuocant ſtatutum: et ſtatuto ſublato iuramentum non ligat ſed cum iſtud ſtatutum non potuerit habere vires niſi epiſcopo autorizante, vt in.c. penulti.quomodo ſoli canonici poſſunt per contrarium actum reuocare ſtatutum: quia non poſſunt expreſſe. vnde equior videtur
60 opinio Archidiaco. vt † quicquid ſit contra licitum iuramentum ſit nullum. ad hoc de preſcrip.ſi diligenti. et ſecundum hoc non videtur permutationem valere. de hoc notat Joan.and. de rerū permutatione.c.vno.lib.vj.in nouella. ſi volumus tenere receptum canonici contra iuramentū valere. vt dicatur ordinario tacite fuiſſe ſublata quod permutationi conſenſerunt qui ordinationem fecerunt. tunc dicemus permutationem valere quaſi tacite numerus vigenarius ſit per contrarium actum reſtitutus, per capitulū cum acceſſiſſent. Fede. ¶ Addi. Lapi Abb. Vel dic qꝺ aut tollūt ſtatum iuratum directe.ſ.ipſum reuocando expreſſe. et tunc non eſt dubium qꝺ debet reuocari et permutari impune, aut reuocant tacite.ſ.cōtrauenienndo. et tunc ſi fiat ex cauſa legitima et neceſſaria. eo caſu permutatio. et non ſunt periuri, aut ſine tali cauſa. et tunc valet permutatio et ſublatū videt̄ ſtatutum: ipſi tamē qui cōtrafaciūt ſunt periuri ſm ea que notauit Jo.an.in.c.dilecto.de offi.vica.c.vlti.in nouella. Lapus Abbas.

61 **Trigeſimoſexto** quero an † capitulū ſe.vacan.poſſit recipere reſignationes beneficiorū ad collationē ſolius epi pertinētium ex cauſa permutationis faciēdas. et videtur quod nō: qꝛ.c.non pōt talia beneficia cōferre. et ſic permutationē perficere nō pōt, vt no. Jo.an.eo.ti.c.vlti.in glo. penul.in cle. ¶ Sed contrarium videt̄. nam capitulum tanquam gerēs vices epi pōt beneficiatos priuare et per cōſequēs beneficiorum renūtiationē recipere, vt no.de rerū permu.c.vno.in cle. poſt Inno. et dixi.ſ.§.xxvj. Epiſcopus ergo ſucceſſor perficiat permutationē quā ex licita cauſa vices gerēs inchoauit. ad quod facit qꝺ no. Inno. et Compo.de receptio.eaꝫ te. et ſi epiſcopus noluerit. tūc iſti aut redeant ad ſua beneficia aut recurrant ad ſuperiorē epiſcopi, vt fuit dictū.ſ.§.xxix. ſꝫ poſſet quis inſtare et dicere qꝺ licet capitulum poſſit corrigere et punire ea, etiā priuare: qꝛ hoc pertinet ad merā iuſtitiam et poſſunt correctoria ſtatuta facere vt Peruſij diſputaui. de qua queſtione facit mentionē Jo.an.de maio. et obe. c.vno.in nouella. non tamē talē renūtiationē recipere. cum potius ſit gratia ꝙ iuſtitia. et potius pertineat ad voluntariam ꝙ ad contētioſam iuriſditionē: ſed certe iſta ratio non viget: qꝛ plurima poteſt capitulū ſede vacante de pertinentibus ad epiſcopū que ſunt volūtarie iuriſditiōis, vt no.in gl.ad quas remittit Jo.an. de ma. et obe.c.vno.li.vj.in nouella. Nam etiam capitulum pōt cōmendare ipſi ſoli, vt no. Archidi. in.c.j.li.vj. et facit quod not.ſ.§.iij. vbi
62 dicitur qꝺ epiſcopus † pōt recipere renuntiationē beneficiorum que conferre non poteſt, puta reſeruatorum, nec interuallum temporis nocet, vt dixi.ſ.§.xj. caueant tū ſibi ne ante collationem ſibi factam adminiſtrēt ne penam incurrant, argumētum. de elec. qualiter. et eo.titu.auaritie.li.vj. et eo.li.de prebē.eum qui. et facit qꝺ dixi.ſ.§.vij. Fede. ¶ Additio dn̄i Lappi abbatis ibi. qꝛ ep̄s poteſt recipere licet ep̄s beneficia reſeruata cōferre nō poſſit reſeruatione obſtante, tū dꝫ poſſe reſignationem recipere beneficiorū ſpectātiū ipſis cum non ſit prohibitus reſignationē capere ſed conferre. ſecus in.c.qꝺ eſt prohibitum ab vtroqꝫ. dicēdum videt̄ qꝛ ſi gratioſe fiat reſignationis receptio, non pōt eam facere capitulum ſede vacante. ad hoc de renuntia.admonet. ſi vero fiat in reſignantis penam, tūc poſſit. facit. eo.ti, quidam extraua. Jo.pape.xxij. execrabilis.§.qui vero. et.§.ceterum.

63 **Trigeſimoſeptimo** quero † an duo permutare volētes poſſint vnū ſolū procuratorem inſtituere ad ſua beneficia permutanda. dubium mouet.ff.de procurat.l.licet.§.ſi plures. et id quod legitur et nota.

ff.de

ff.de auto.tuto.l.facientis.& de proba.ex literis. Credo ꝙ poſſint,
& ſic practicabitur, dicet procurator.ego vt procu. Petri renuntio
talem eccleſiam in manibus veſtris ex cauſa permuta.faciende cum
Joanne de tali ſua eccleſia,& ego vt procur. Joannis renuntio talē
ſuam eccleſiā ex cauſa pmutationis faciende cū Petro de tali ſua
eccleſia,qbus reſignationibus receptis epus conferret eidem pcu-
ratori vnā eccleſiā pro tali recipiēti & ſine pcuratore recipienti valet
collatio,vt de preben.ſi tibi abſenti.lib.vj.

Trigeſimooctauo quero pone qđ quidam tra-
ctantes de pmutatione ſuo
rum beneficiorum quā dictis beneficijs & ſibi vtilē fore credebant &
conuenerunt & pmiſerunt ſibi adinuicē fide data procurare dicto-
rum beneficiorum permutationem per illos quorū intereſt & ea fa-
cere ꝗ autorizare poſſunt, & nunc vero alter eorū huius promiſſionis
penitet & non vult reſignare ex dicta cauſa,querit an altero inſtan
64 te poſſit ad permutādum compelli,& videt ꝙ non:qꝛ † in talibus
debet ceſſare omnis pactio omniſqꝫ conuentio.de pac.c.vlti.j.q.ij.
quā pro.& de rerū permu.queſitum cū ſi. ¶ Sed contra quia iſti nō
ſimpliciter conuenerunt ſed promiſerunt dare operam vt permu-
tatio fieret per illos qui facere poterant qđ non videtur prohibi-
tum.arg.de reſti.ſpo.olim.j.& qđ no.de recep.ad audientiam.ij.in
glo.ſed nunquid.& de preben.ſignificatum. Jtem fidei datio & iura
mentum equipollent.ꝙ metus cauſa.ad aures.& qđ no.de fideiuſ.
c.ij.& iſta ſunt ſeruanda q̄ poſſunt ſine interitu ſalutis eterne ſer-
uari.de iureiuran.ſi vero. ¶ Videt dicendū qđ ille qui inſtat per-
mutationem perfici non poſſit petere iure actionis alterum peni-
tentem cōpelli ad permutandū. Nam & ſi ambo inſtarent in pmu-
tatione facienda non cogetur ſuperior eam facere,ſed totum depē
det ex arbitrio ſuo,vt eo.ti.c.queſitum.& c.antepenulti.& vlti.licet
male faciat ſuperior permutationi non cōſentire,ſi neceſſaria vel
expediens eſt eccleſijs.ad hoc de iure patro.nullus.et eſt ſimile qđ
65 no.prima.q.vj.exigitur.ſuperior ergo † pōt illum compellere vt de
nolente fiat volens.nā ipſe cōtradicere non poteſt ex quo promiſit
procurare fide data permutationem ad hoc qđ no.de renū.& in du
bijs & qđ not.can.c.penul.& ſi id nollet forte poterit transferri inui
tus:qꝛ nō videt inuitus qui hoc voluit.& facit mens & ratio decre.
quidam.de renuntiatio.& qđ no.de ſpon.requiſiuit.& adde qđ no.
ꝫ.xxv.non ob.iura que prohibēt pactionē.qꝛ loquuntur de pactio
ne illicita,& licet pro tanto Hoſ.ꝫ.c.queſitum.ſuper verbo que dā-
dum vel faciendum vel remittendum alia iura prohibent permu-
tationem prouenientem partium pactione ſine autoritate ſuperio-
ris,ſed non prohibent quin ſuperior poſſit compellere illum ad
permutandum vt ſuperius dictum eſt.

Trigeſimonono Queritur pone ꝙ vnus ex per-
mutantibus grauatus eſt debi-
tis nole eccleſie ſue,& eſt tale debitum ad qđ ſoluendū eſt eccleſia ef-
ficaciter obligata. Rector iſtius eccleſie vult qđ ille cū quo permu-
tat promittat ſibi ꝙ ſi cōtingat permutationem perfici ſoluet pre-
dicta debita:qꝛ forte creditores ſunt cōſanguinei ſui & non vult qđ
patiant contradictionem ſuper debitis illis,querit an talis pmiſ-
ſio poſſit de iure fieri,& videtur ꝙ ſic:qꝛ ſine promiſſione ad hoc te-
nentur.ſ.ſoluere debita eccleſie,et illud qđ ſubintelligitur videtur
poſſe deduci in pac.ad hoc facit qđ not.de preben.ſignificaſti.& de
elec.ſignificaſti.cum ſimi. Jtem hic nulla eſt cupiditas ex parte re-
cipientis promiſſum:quia nihil applicatur ſibi. Jtē nihil deperit
promittenti:quia eccleſia obligata eſt alias ſufficiens ad ſoluēdum
et ſic de ſuo nil ſoluet. ¶ Sed contra:quia iſte non renūtiaret niſi
66 pars altera ſic promitteret. Sed † renūtiatio debet eſſe pura nulla
precedente pactione.de pac.c.vlt. Sed poſſet reſponderi quod lo-
quitur de pactione illicita.ſ.vt tēporale detur pro ſpirituali ſed in
caſu noſtro nihil dat.& facit qđ dixi.ꝫ.§.proxi.poſt Hoſti. Jtē etiā
in actu permutationis forte poſſet dicere rector renūtio eccleſiam
meam ex cauſa permutationis faciende cum Petro ad eccleſiam
quā ipſe Petrus habet,quā eccleſiā paratus ſum recipere cū omni
bus iuribus & oneribus ſuis quicqđ ſit conſulendum eſt abſtineri
debere ne fraus cōmittat qꝛ abſtinendū eſt a re licita ſi habet ſpem
mali ad hoc.de ſimo.audiuimus.&.j.q.j.emendari.

67 **Quadrageſimo** Queritur † an ſola inequalitas
beneficiorū ſiue ratiōe redditū
ſiue onerū incumbentium vni beneficio & nō alteri reddat permuta
tionem nullam,quaſi fraude probata,credo ꝙ nō.& ſemper fui in
hac opi.& nō nego quin ſit aliqualis preſumptio fraudis qꝛ nō eſt
preſumendū ꝙ aliquis velit deſcendere vel res ſuas iactare.de re-
nunti.ſuper hoc. Sed non eſt ſufficiens probatio,& in hoc ſumme
placet qđ no. Joā.mo.& Jo.an.eo.ti.c.vno.li.vj.in nouel.in fi.vbi
etiam no.ꝙ non eſt permutatio ſi renuntio beneficiū meum,vt tu
habeas illud,& tuum detur nepoti meo.

Expliciūt queſtiones in materia permutationum edite a domino Federico de Senis,decretorum doctore argutiſſimo.

Incipit ſolennis ⁊ aureꝰ Tractatus de tranſlatione ſacri ↄcilij Baſilice ad inclytam ciuitatem Ferrarie, ⁊ de viribus ⁊ importãtia literarũ eiuſdẽ, ⁊ de poteſtate ſanctiſſimi dñi.d.nři pape p excel. U.J.doct.comitẽqꝫ D. Cataldinũ de Boncõpagnis, emendatꝰ fideliter a clariſſimo. U.J.interpte egregiqꝫ inſigni.d.Ludouico de bologninis i venuſtiſſimo Bonon.gimnaſio. Anno dñi M.cccc. lxxxviij.

¶ Innocatio.

DEi ſub expreſſiõe trinitatis noie inuocato qui in perſonis eſt trinus et in ſubſtantia vnus exiſtit.de conſe.diſtinc.v.c.fina.de ſum.trini.et fide catho.c.j.⁊.ij.qui ſolus curare poteſt mee imbecillitatis anime paſſiones.de conſec.diſtin.j.omnis Chriſtianus.⁊ ipſius augere potentias ⁊ virtutes.de peni.di.ij.c.dum ſanctam.qui linguas facit eſſe diſertas.iij.q.ö.iij.in fi.qui magis inſpicit cor ꝙ opus.xv.q.vj.c.j.⁊ in ſe ſperantes nõ fallit.xxij.q.ij.c.j.quare ad ipſum cũ Dauid Pſal.quinquageſimo humiliter porrigo preces dicẽs. Domine labia mea aperies ⁊ os meum annunciabit laudẽ tuam.ij.q.j.§.hinc etiam.

Summarium.

1 ¶ Unitas diuiſionem non recipit.
2 Eccleſia ſcindi non debet.
3 Fides noſtra non ſtat in ſapientia hominum, ſed in virtute Dei.
4 Terra omnis corrupta eſt coram deo et repleta iniquitate.

¶ Preludium.

ET ſi vnam eſſe catholicam eccleſiam ſic diffinitũ in Cantico canticorũ.xxiiij.q.j.c.loquitur vna eſt eccleſia, vna ſpes, ⁊ vnica quãtũ eſt poſſibile eſſe de-
1 bet.in cle.j.§.j.de ien.excom.† vnitas enim diuiſionẽ non recipit.de preben.c.tue.⁊.c.maioribus.⁊.c.dilecto.de reſcrip.c.paſtoralis.§.j.vna eſt enim columba mea perfecta mea:vna eſt matris ſue electa genitricis ſue.de conſe.diſ.iiij.c.aliũ.⁊.d.c.loquit.vna eſt eccleſia, vnus populus, vna ſpes nationis noſtre, vnꝰ dñs, vna fides.d.c.loquit.c.adẽ cauſa ⁊.q.c.ſciſma. ¶ Cũqꝫ in preſentiarũ vt ita dixerim vigebãt proh dolor duo generalia cõcilia quorũ vtrũqꝫ ſe aſſerit in ſpiritu ſancto legitime cõgregatum, vniuerſalem repreſentare eccleſiã ⁊ quolibet eorũ eccleſiam ad ſe trahunt Chriſti eccleſiam diſrumpendo.viij.di.c.legimus.facit.c.qu.de offi.ord.⁊ qꝰ no.vij.q.j.c.in apibus.⁊ in.c.cũ nõ ignores.de pre-
2 ben. Eccleſia † eñi ſcindi non debet, ſed tota in vnitate cõſiſtit.xvj.q.viij.ſicut dñi veſtimentum.ſepeqꝫ mecũ aĩo diſceptaui qđ ipſorũ verum ⁊ legitimũ ⁊ catholicũ diceret ſepius eccleſiam iam orando. ¶ Deus qui diuerſitatem gẽtiũ in confeſſione tui nominis adunaſti:da vt vna ſit fides mentium ⁊ pietas actionum, pro hac enim Chriſtum ter legimus exoraſſe Jo.xvij.rogo ut vt vnũ ſint ⁊c. Me cũqꝫ creberrime dixerim verbũ illud. Tu dñe qui noſti corda oĩm oſtende qđ elegeris ex his duobus vnũ. Actuum.j. ¶ Ad calamũ tamen manũ porrigere nõ preſumpſi imitatus veſtigia Hieremie A, A, A, domine neſcio loqui:quia puer ego ſum.viij.q.j.c.in ſcripturis.⁊.c.ſciendum. ¶ Uerum qꝛ generoſos aĩos labor allicit et inuitat, nec eſt viri timere ſudorem. Nec eſt ſtrenuus nũcupandus qui labores fugit, niſi creſcat etiam mens ex ipſarũ rerum difficultate, teſtante in epiſtolis Seneca ad Lucillum, ⁊ refert Jo.an.de renun.c.niſi cum pridem.§.porro. Confiſus tamen de omnipotẽtis dei ſubſidio qui dat omnibus affluenter ⁊ non improperat. Jac.j.
3 Nam vt dicit apoſtolus ad Corin.ij fides † noſtra non ſit in ſapientia hominum ſed in virtute dei, vnde ſcriptum eſt, omnia quecũqꝫ facietis in verbo aut opere. Jn nomine patris noſtri Jeſu Chriſti facite gratias agẽtes deo. Act.xviij.⁊ ad Corinth.x.in fi.tranſumptiue.xxvi.q.iiij.c.non licet.⁊ eadẽ cauſa.q.vij.c.non obſeruetis.in fi. Js enim eſt qđ dixit ad Moyſen.ero in ore tuo ⁊ docebo quid loqueris. Exo.iiij. propoſitum mihi eſt non auiditate conſequende laudis ſed ſeminande veritatis.xxxij.q.iiij.obijciũtur ſcribere que occurrunt circa ambiguitates ⁊ alterationes varias que nuperrime in dubiũ reuocantur. Nam dominus per Eſai.lviij.nos admonet dicens. Clama ne ceſſes, ⁊ quaſi tuba exalta vocem tuam.xliij.di.c.ſit rector.ne ↄtingat mihi dicere cũ propheta.ve mihi q̃ tacui ⁊ qđ dico in tenebris dicite in lumine:⁊ qđ in aure auditis, predicate ſup tecta. Mat.x. ¶ Profecto qlibet catholicꝰ xpianus vt tãtis abuſibus occurrat pro ſalute ſua inſomnes ducere noctes dꝫ.in auth.vt oĩmne iuſſio.ſubſcri.habeãt.in prin.col.ij.de reſti.ſpo.c.frequens.lib.vj.de ele.c.eccleſia.§.in aut.vt iudi.ſine quo quo ſuffa.in princ.col.ij. Durus eſt attamẽ hic ſermo.⁊ qs põt eũ audire.xxiiij.
4 q.j.§.ſed notandũ.de peni.di.iij.c.ſi ex bono.corrupta † eſt pfecto omnis terra corã deo ⁊ repleta eſt iniqtate:non eſt veritas:non eſt miſericordia:nõ eſt ſciẽtia dei in terra, ⁊ ppter hoc infirmat oĩs qui habitat in ea. Oſee.x.c.vt ego paruulus quidẽ homũtio deuotus eccleſie dicere poſſim qđ ille princeps clariſſimus magnus ornatus filijs ac fratribus mathatias cõpatiens romane eccleſie atteſtat.ve inquit mihi vt quid natus ſim videre corruptionem populi mei ⁊ cõtritionẽ ciuitatis ſancte, tẽplũ eius factũ ſicut homo ignobilis, oĩs cõpoſitio eiꝰ ablata eſt:que erat libera facta eſt ancilla, ⁊ pulchritudo noſtra, ⁊ claritas noſtra deſolata eſt ſm gloriã ⁊ multiplicata eſt ignominia eius.quid ergo iuuat viuere? Macha.ij. quaſi dicat melius eſt mori quã viuere. ¶ Auferte obſecro patres conciliares a vobiſipſis malum:qꝛ ſi inuicem mordetis, videte ne inuicem conſumamini.ad Gala.v.c.iam quidem delictum eſt in vobis qđ iudicia habetis adinuicem.ad Corinthi.vj.iam equidem illud verum eſſe ↄſcientiam legiſperiti conſilium dei ſpreuerũt ⁊ in ſemetipſos Luce.vij.c. Et ibi dicit gl. Auguſtini. Chriſtus in ſcientia legiſperitis ingerit vt deprimat eorũ vanũ ſupercilium, dicentes ſe ſapientes profecto ſtulti facti ſunt.ad Romã.j.c.xliij.di.c.hinc enim propter peccata noſtra, vt cum ſcriptura conueniam ⁊ iniquitates patrum noſtrorũ Hieruſalem ⁊ populus tuus dñe in opprobrio ſunt oĩbus per circuitũ noſtrũ.exaudi igit deus oratiõẽ populi tui et preces eius ⁊ oſtẽde faciẽ tuã propter temetipſum deus meꝰ, exaudi ⁊ placare dñe, attẽde ⁊ fac:qꝛ nomen tuũ innocatum eſt ſuper ciuitatem ⁊ ſuper populum tuũ.ſcribitur Danielis.ix.

Summarium.

1 ¶ Lucerne ardentes ſuper candelabrum que ſint.
Chriſtianũ non ſe putet qui mori pro Chriſto non habet animum preparatum.
2 Doctores nullo modo propter perſecutionem futuram debẽt tacere quin annuncient veritatem.
Proditor veritatis quis dicatur.
Suppliciũ pro veritate melius eſt pati, ꝙ p adulatione beneficiũ.
Diligere nemo tenetur plus aliũ, ꝙ ſeipſum.
3 Eccleſie reformatio tam in capite ꝙ in membris fieri debet.
4 Synodus Baſilieñ.ad quid introducta.
5 Concilium per quod tempus durare debeat.
6 Conciliũ Baſilieñ.quo pacto voluerit papa Ferrariam transferre.
7 Faciendum illud impedit qđ reſoluit iam factum.
8 Papa nõ poteſt cõtra generale ſtatutum eccleſie diſpenſare.
9 Papa qđ ſemel approbauit amplius reprobare non poteſt.
Orbis maior eſt vrbe.
10 Ueritas conſpicitur ex ſola eccleſia catholica.
11 Eccleſia dicitur congregatio fidelium.
12 Retractioni nulli ſubijcitur qđ ſancta ſynodus ordinauit.
Autoritatẽ rei qui accõmodat, ipſam rem facere videtur.
13 Papa an poſſit ſe ſubmittere iudicio aliorum.
14 Papa non puri hominis, ſed dei viui vices gerit in terris. 21.
15 Papalis maieſtas ſumma eſt.
16 Juſtitia cultum ſuum perdit quando ſilentia iudicij ob ſtrepitum turba confundit.
17 Epi exempla ⁊ precepta qui nõ ſequitur, magis diaboli ꝙ Chriſti membrum eſſe conuincitur.
18 Deum qui non mediocriter offendant.
19 Nauicula Petri ⁊ ſi fluctuet, ſubmergi tamen non poteſt.
20 Eccleſia impugnari poteſt, expugnari non poteſt.
22 Synodus Baſilieñ.habuit oculum colliſum.
23 Errori alterius qui conſentit, ſciat ſe cum illo ſimili modo culpabilem iudicandum.
Beſtialiter viuens, beſtialiter condemnatur.
24 Errorem aliorum qui defendit, multo damnabilior eſt illis qui errant.
25 Faciens qđ vult abſqꝫ moderamine rationis audiet qđ non vult.
Dignitas aggrauat delictum delinquentis.
26 Ueritas ſepius excogitata magis ſplendeſcit.
27 Jmperator Romanorũ ⁊ Greci quã ob cauſam recuſarunt ciuitatem Auinioñ.in conuocanda ſynodo.
28 Diffinire non pertinet niſi ad papam quando de fide agitur.
29 Delictum ſceleratius eſt grauius vindicandum.
30 Mala futura precauenda.
Facilitas venie incentiuũ tribuit delinquendi.
31 Corrupta ſunt que ex corrupta radice procedunt.

Concilium

32 Concilium Baſilieñ. quid contulerit
33 Sublimioribus poteſtatibus oīs anima ſubdita eſſe debet.
34 Suſpitio potius eſt repellenda ꝗ̄ approbanda.
35 Detrahentes quid faciant.
36 Equitas ſimulata duplex eſt iniquitas.
37 Statuta vniuerſalium cōciliorū interpretari ad papā ſpectat.
38 Papa nō ſemper alteri poteſt committere vices ſuas.
39 Peccator dū venit in profundum malorum, contemnit.
40 Prelati quādo diſcordant in electione recurritur ad ſuperiorem.
Contradicere poteſt vnus maiori parti ſi iuſtā rationem habeat.
Sententia vnius poteſt plures trahere ad ſuam partem.
41 Maior pars dicit͛ illa que maiori ditatur ratione, etiā ſi ſit minor.
42 Concilium vnde dictum.
43 Turba ad faciendū mala non ſequenda.
44 Probatio vbi requiritur non ſufficit informatio.
Papa de nullo crimine poteſt impetiri preter ꝗ̄ de hereſi.
45 Papa eo ipſo ꝙ eſt hereticus, minor eſt omni chriſtiano.
47 Infamatus ꝓpter ſcandalū populi debet ſe purgare.
48 Periculoſum eſt corā ſuſpecto iudice litigare.
49 Locus tutus ad comparendum quis dicatur.
50 Papa preſidens nil poteſt ſine coniudicibus ſuis.
51 Diſcipulus nō eſt ſupra magiſtrum.
Sedes inferior potiorē diſſoluere non poteſt.
52 Ferrarieñ. concilium an fuerit legitimum.
53 Acephali qui dicantur.
54 Marchionis Ferrarie laudes depromuntur. 55. 56.
57 Omnia ad id referunt͛ vnde vim, formā ꝛ originem habent.
58 Perſona loquentis ſemper intelligitur excepta in quocunqꝫ generali ꝛ ſpeciali mandato.
59 Tenor decreti Baſilieñ. conciliꝫ.
60 Capitulum frequens. ꝛ c. quoniam frequēs. quo caſu habeant papam ligare.
61 Imperatores antiquitus ad quid concilia congregabant.
62 Conſtantinopolitana eccleſia primā ſedē obtinet poſt romanam.
63 Poteſtas vnius per negligentiā gradatim deuoluitur ad alium.
64 Epiſcopi ſuperiores ſolum, an vero abbates vel alij ſint ad concilium vocandi.
65 Pape congregantis concilium eſt in poteſtate congregare abbates ꝛ alios ſi vult.
66 Epi omnes prouincie vocandi ſunt in concilio prouinciali.
67 Arbitrio ſummi pontificis poteſt relinqui numerus epōrum vbi non agitur de fide vel de facto pape.
68 Homines ab eccleſia quis diuidat.
Concilia quo tempore inceperunt.
69 Epiſcopi vocati ad concilium penam excommunicationis incurrunt non venientes.
70 Cauſa cōmunis eſt omnibus Chriſti deuotis ꝛ omnes tāgit, cum de fide agitur.
71 Edoceri ab anniculo cupiunt humiles.
72 Tranſgreſſor promiſſionis iurate qualiter puniatur.
73 Autoritatem rei qui accōmodat, ipſam rem feciſſe videtur.
Conciliū approbans nō poteſt omodo geſta in ꝯcilio approbare.
74 Cōfirmatio ꝯciliꝫ ꝛ inheſio illi facta per papā, quid operetur.
Dare videtur qui confirmat.
75 Conciliū autoritate apoſtolica confirmatū hꝫ ſtatim autoritatē et poteſtatem adminiſtrandi ſpiritualis pleno iure.
76 Iudiciū integrū eſt, quod plurimorū ſententijs comprobatur.
77 Uniuerſalis eccleſia ſemper cum maturitate agit.
78 Imperator nō intendit nō rebus ſpiritualibus aliquid diſſerere.
79 Papa dicitur eſſe maior concilio.
80 Diſputare de papa vel ab eo appellare alicui non licet.
81 Pape facta excuſantur etiam ſi videantur iniuſta.
82 Papa ſtatim ꝙ in hereſim incidit, eſt omni dignitate exutus.
Accuſari an poſſit quis perpetuo de hereſi poſt mortem.
83 Pape veritas ſicut eſt ſalus hominū, ſic ꝛ prauitas ipſius cedit in damnationem innumerabilium perſonarum.
84 Iura penā tranſgreſſoribus canonū imponētia, de qbus loquāt͛.
85 Concilium legem pape imponere non poteſt.
86 Papa dicitur caput ꝛ epiſcopus orbis.
87 Imperium non habet par in parem.
88 Apoſtolicus nullis cōciliorū decretis ſeu legibus eſt ſubiectus.
Superior quis dicatur.
89 Sedes apoſtolica cūctis in orbe terrarū prefertur eccleſijs.
Leges pape obſeruande ſicut leges dei.
90 Papa non poteſt ſe ſubijcere inferiori niſi in foro penitentie.
91 Sanctus ꝛ peccator non poteſt quis ſimul eſſe.
92 Perſona loquētis non continetur in generali ſermone.
93 Uerba nō ſunt amare interpretanda, ſed ciuili modo intelligēda.
94 Sedes apoſtolica in ſignū ſpecialis onū aliqua ſibi reſeruauit que in quacunqꝫ legatione per apoſtolicum alteri cōmiſſa non veniunt vt ea infringere poſſit.
95 Papa an poſſit ligare ſemetipſum.
96 Priuilegiū meret͛ amittere, qui conceſſa ſibi abutitur poteſtate.
Princeps poteſt contractum cum eo initium ꝛ conceſſionem per eum factam reuocare.
97 Papa non ligatur legibus poſitiuis.
98 Reprehenſibile non debet iudicari ſi ſm̄ varietatem temporū ſtatuta quandoqꝫ mutentur humana.
99 Senectus eſt proxima cauſa mortis.
100 Extraneū ſenſum querere nō debemus ex ſcripturis, ſed ſenſum capere veritatis.
101 Iudicare non licet cuiqꝫ de iudicio ſedis beati Petri.
102 Statuta conciliorū ſedes apoſtolica ſm̄ euentū temporum in totum vel in partem corrigit ꝛ emendat.
103 Deus quandoqꝫ ſuam mutat ſententiam.
104 Legem pape nō poteſt concilium imponere.
105 Humanis in adinuentionibus nil tam perfectū reperitur, qn ex aliqua ſui parte defectum aliquem patiatur.
106 Diſceptationes ardue ꝛ nodoſe nequeunt oportune verbis breuibus explicari.
Superflua remouere q intēdit, ve plurimū neceſſaria ꝛ vtilia reſecat.

His pro p̄ludijs iam
premiſſis incipiā. ¶ Et vt in hoc tā eminē-
tiſſimo ꝛ formidabili dubio qōnis ꝓbabili-
ter poſſe dici Baſilieñ. ꝯciliū debere catho-
licū legitimū, ꝛ Ferrariē. ꝯciliabulū reputa
ri, ꝛ pſecutio tāte qōnis ꝛ cauſe reddat ipſi
tus timebūdos, qui geſta ꝛ gerenda in ꝯcilio
iuſtificate ipugnat: ꝛ in hac tā grauiſſima di
ſceptatione mallē alios audire ꝗ̄ audiri. vj. q. j. c. qꝛo in ſi. cū cogno
ſcam nimiū pſumptuoſum ꝛ ſupſtitioſum exiſtere lingua trāſcunte
ſup terrā ponere os in celū. xxxj. di. c. in tantū. Nec cuiuſpiā huiuſ-
modi ꝯcilior ꝫ patrib⁹ ſit qūolibet detrahēdū. de reſti. ſpo. c. literas.
1 de pe. di. j. c. homicidiorū. Sunt † eñi lucerne ardentes ꝗ lucene ſup
candelabrū in mōte dñi. de reli. ꝛ ven. ſanctor. c. vnico. li. vj. et tanꝗ̄
ſplēdor firmamēti p vniuerſum refulgēt, ꝛ ad iuſtitiā erudiūt pluri
mos tanꝗ̄ ſtelle i ppetuas eternitates. c. ſup ſpecula. de magiſtris.
In his eñi p̄clariſ patrib⁹ doctorib⁹ ꝛ p̄latis refulget pmaxime ſol
ſapiētie ꝛ ſciētie plenitudo, ꝛ mōtes reſplēduerunt ab eis. in. c. ſcri-
ptur. de elec. loquar tū intrepide ꝟba mea. Nā vt ait Hieronymus
Nō ſe putet chriſtianū q mori p Chriſto non hꝫ animū preparatū.
¶ Qui eñi metu alicui⁹ ptātis veritatē occultat, Dei irā ꝯ ſe pro-
uocat: qꝛ magis holem ꝗ̄ deū formidat. canonis verbū eſt. xj. q. iij.
c. qſqs. nullo eñi modo ꝓpter pſecutionē futurā debēt doctores fa
2 cere qn annūtiēt veritatē. xliij. di. c. ſi rector. ꝛ c. ſcim⁹. in gl. qꝛ † ꝓdi
tor eſſe dicit͛ veritatis nō ſolū q mēdaciū p veritate aſſueſcat, ſed qui
nō libere veritatē pronūtiat quā pronūtiare opꝫ. xj. q. iij. c. nolite.
nā melius eſt p veritate pati ſuppliciū ꝗ̄ pro adulatione beneficiū.
ea. cauſa ꝛ. q. c. nemo peritorū. Nā nemo tenet͛ plus aliū diligere ꝗ̄
ſeipſum, dicit glo. in. c. petitio. de iureiu. ꝛ in. c. j. §. hoc vegueto. de
ſa. vnct. eſt eñi ſaluti vniuerſe ꝛ ꝓprie ſuſpi⁹ potius ꝗ̄ preſidētib⁹
deferendū. de ſen. excō. c. relatū. Cum ꝛ deus plus punire ꝛ plus be
nefacere poſſit, vt no. in. c. tua. de decimis. in glo. ij.

Porro non videt͛ Baſiliē. ꝯciliū cāta maturitate ꝛ ſo-
lennitate digeſtū ꝛ vndiqꝫ ex mundi par-
tibus cōgregatū. In oēm enim terrā exiuit ſonus eorum. Io. x. de
elec. c. fundamēta. lib. vj. p erroribus ꝛ ſciſmatibus extirpādis ꝛ ge-
3 nerali reformatione eccleſie tam in capite † ꝗ̄ in membris per ſan-
ctiſſimum dñm. d. noſtrū papā diſſolui, ꝛ ad aliū locum ꝛ ciuitatem
tranſferri qūolibet, potiſſime. tum qꝛ id Baſilieñ. conciliū deliberatum
ꝛ firmatū ꝛ cōcluſum ibidē celebrandū in illa ſanctiſſima ſyno-
do Conſtanciē. per Martinū quintum cū totius cleri, cardinaliū,
prelator, in eodem cōcilio exiſtentiū in numero copioſo delibera-
tione, ꝯſilio, ꝛ aſſenſu. Tū etiā qꝛ id concilij diſſoluendi impendiē
di vel mutandi apoſtolico eſt poteſtas omodo interdicta. Tū etiā
quia quicūqꝫ cuiuſcūqꝫ ſtatus vel dignitatis etiā ſi papalis exiſtat
qui mādatis ſtatutis ſeu ordinationibus aut preceptis illius ſacre
ſynodi Baſilieñ. ſuper premiſſis ſeu pertinētibus in ea ſynodo fa
ctis vel faciendis obedire contumaciter contēpſerit, niſi reſipuerit
condigne penitentie ſubijciatur et debite puniatur, etiam ad alia
iura, ſubſidia ſi opus fuerit reuertendo. tū etiam qꝛ de certo eiuſdē
4 ſacre Baſiliē. ſynodi eſt ſpecifice diffinitū ꝙ † ipſa ſynodus pro he-
reſis extirpatione ac morum generali reformatione eccleſie in capi
te et in membris. Nec non pro pace inter chriſtianos procuranda
per nullum, quamuis autoritate et ſi papali dignitate prefulgeat
diſſolui, aut ad alium locum transferri, ſeu ad aliud tempus pro-
rogari non poſſit, ſeu debeat in futurum abſqꝫ eiuſdem ſynodi
Baſilienſis deliberatione et conſenſu. tum etiam quia ſi ipſe Ro-
manus pontifex ipſum conſiliū quoquo modo de facto impedire,
mutare, diſſoluere, voluerit ꝛ infra quatuor menſes cū reali ſatiſfa-

ctione nõ reſpuerit ex tũc romanus pontifex a papali adminiſtra-
tione ſit ipſo iure ſuſpẽſus: que quidẽ papalis adminiſtratio ad il-
lud ſacrũ cõciliũ ipſo iure deuolutur, et ſi penas predictas poſt duos
mẽſes poſt dictos .iiij. mẽſes aio ſuſtinuerit indurato, cõ ipſum ro-
manũ pontificẽ vſq3 ad priuationẽ incluſiue p generale ↄciliũ pro-
cedatur, tũ etiã q2 in eadẽ ſynodo Baſilieñ. aſs aſſentientibus pluri-
mis ſancte Romane eccleſie cardinalib9 fuit ſolẽniter decretum vt
illud ſacrũ conciliũ p papã ſine expꝛſſo ↄſenſu duarũ partium eiuſdẽ
ↄcilij votis ſingulorũ p deputationes et in generali congregatione
ſcrutatis poſtea ſolẽni ſeſſiõe ſcuti diſſolui nõ poſſe, aut de loco ad
locũ tranſmutari, tũ etiã q2 fuit per aliud decretũ eiuſdẽ cõcilij de-
claratũ. Omne ↄciliũ qḋ illo durante alibi ↄtigerit erigi nõ fore cõ-
ciliũ, ſed ſciſmaticorũ cõuenticulum. ¶ Intelligitur aũt durare illud
5 ↄcilium † iuxta premiſſi decreti ſeriẽ donec ex ↄſenſu duarũ partiũ
eius fuerit diſſolutum, tũ etiã q2 in decreto ↄcilij Cõſtantiẽ. qḋ in-
cipit. Frequẽs. p ontea fuerat ordinatũ vt locus futuri ↄcilij cum cõ-
ſenſu ipſius ↄcilij cõgregati eligi deberet. et ſi concilio diſſoluto lo-
cum illuz mutari oporteret ex cauſis legitimis, tunc alius loc9 eiuſ-
dem nationis eligi deberet, tum etiã q2 decreto eiuſdẽ ſynodi Ba-
ſilieñ. ſuper cõuentione grecorũ ſpecialiter declaratur cõcilium in
Baſilea firmiter eſſe pmanſurũ donec greci ad portũ p illã ſanctam
ſynodum eis nolande puenerint, put hec late patent in .c. frequẽs
edito in Conſtantiẽ. cõcilio. et in .c. qm̃ frequẽs. edito in Baſili. con-
cilio. et in decretis ſynodi Baſilieñ. prefate que incipiunt, ambitio-
ſorum et vt ſacri. et cũ Chriſti eccleſia que oia per ſanctiſſimum dñm
dñm noſtrũ Eugeniũ papã in eius adheſione fuerunt corroborata
et ſpecifice, cõfirmata, et per ſuos oratores preſidentes ſaltem no mi-
nibus propꝛijs iurata dicuntur.

Amplius idẽ ſanctiſſimus dñs noſter in adheſione ſua
facta Baſilieñ. cõcilio. Cũ de reuocatione li-
terarũ incipiẽtiũ, de9 nouit. mẽtio haberetur ipſe qcqd p eum aut ſuo
noie in p̃iudiciũ aut derogationẽ illius Baſilieñ. ↄcilij ſacri cõ eius
autoritatẽ factũ attentatũ erit. caſſauit, irritauit, et annullauit: nul-
laq3 irrita fuiſſe et eſſe declarauit, et ſe deinceps a nouitatib9 grauã-
minib9 ſeu p̃iudicijs inferendis illis ſacro ↄcilio aut ſuppoſitis ei9
et adherentibus eidem realiter et cum effectu deſiſtere pollicitus eſt.
6 ¶ Quo † ergo pacto et quo iure illud ↄcilium Baſilieñ. diſſoluere
et Ferrariã trãſferre idẽ ſanctiſſimus dñs noſter potuerit nõ vr, cuz
nedum diſſoluere eidẽ apoſtolico ↄciliũ ſit penitus decretis huiuſ-
modi interdictũ. ſed in his q̃ ptinẽt ad fidẽ et extirpationẽ ſciſma-
tis et ad gñalez reformationẽ eccleſie dei in capite et in mẽbris papã
debere ↄcilio obedire magne ſynodi Cõſtantiẽ. autoritas apte de-
clarat in .c. frequẽs. et poſtea in vndecima ſeſſiõe Baſileñ. ſynodi qḋ
incipit, qm̃ frequẽs. fuit iterũ decretatũ. Satis eñ eſſet bonis mo-
ribus interdictũ et ab oi vetuſtate remotũ, vt papa poſſit p ſua vo-
luntate diſſoluere ↄcilia cõgregata: q2 per hanc viã poſſet faciliter
euadere declarationẽ et deciſionẽ concilij celebrati, etiã ſi de crimine
hereſis impartiretur. ¶ Ex his vr Baſilieñ. cõcilium diſſolui et ad ci-
uitatẽ Ferrarienſem trãſferri minime potuiſſe, et cõſequenter Fer-
rarieñ. ↄcilium nõ poſſe verum et legitimũ nuncupari, cũ diſſolutio
prioris cõcilij fuerit et ſic dictis decretis dictantibus decretantibus
7 apoſtolico protinus interdicto. illud † eñ qḋ impedit faciendũ re-
ſoluit iam factũ. ff. de furtis. l. inter oẽs. §. recte. ↄiuncta. l. vrann9.
§. i. ff. de fideiuſ. Nõ eñ pape nec ſibi licuerit edictales ↄſtitutiões
et ſanctiones illas ſaluberrimas editas tam in cõcilio Conſtancieñ.
quã Baſilieñ. euertere vel mutare. xxv. q. i. c. oĩe. et bonus tex. xxv.
q. i. c. ſunt quidam. dicẽtes ibi dum dicit, vbi vero ſancti patres ali-
quid diffinierunt ibi non nouã legẽ romanus põtifex dare ſed po-
tius qḋ predictum eſt vſq3 ad animã et ſanguinem cõfirmare dz. dei
eñ ea deſtruere q abſit niteretur non ſcientiã dare, ſed magis erra-
re cõuinceretur. ¶ Et alibi q̃ ad perpetuã generaliter ordinata ſunt
vtilitatẽ nulla cõmutatione varientur, nec ad priuatũ trahuntur cõmo-
dum q̃ ad bonũ ſunt cõe prefixa, ſed manentib9 terminis quos cõ-
ſtituerũt patres ne iniuſte vſurpet alienũ, ſed infra terminos pro-
prios atq3 legitimos, put qſq3 valuerit i latitudine ſe exerceat cha-
8 ritatis. xxv. q. i. c. q̃ ad ppetuã. et gl. ibi dicit q † papa nõ põt cõ gñã-
le ſtatutũ eccleſie diſpẽſare, et ſi oẽs conſentiãt nõ valeret ſtatutum
per autoritatẽ. c. ſunt qdã. et. c. cõ. vbi dicit litera q cõ ſtatutũ patruz
ↄcedere aliqḋ vel mutare, nec hoc ſedis apoſtolice põt autoritas,
quecunq3 nãq3 ſancta ſynodus ſtatuit et decreuit, nullis opinioni-
bus cõtrarijs ſeu retractationib9 ſunt ſubiecta. Sed ſimpliciter obſer-
uanda vt ſacratiſſimorũ imperatorũ valentiniani et martiani ſanxit
autoritas ſup cõfirmatione cõcilij Calcedoñ. et nota. lxiij. di. c. valẽ-
tinianus. ad idẽ. xxv. di. c. ſicut. in ſi. tex. ibi cõiuncta, que prefata cõ-
cilia reſpuũt reſpuo, q̃ venerantur amplector: q2 dũ vniuerſali ſunt cõ-
ſenſu ſtatuta cõſtituta, ſe et nõ illa deſtruit quiſquis preſumpſit ab-
ſoluere quod ligant, aut ligare qḋ abſoluunt.

Amplius papa approbãdo Baſilieñ. ↄciliũ et geſta eius
nõ põt geſta et gerẽda in eo ↄcilio improbare:
9 q2 q † ſemel approbauit ampli9 reprobare nõ põt. iiij. di. c. in iſtis.
in gl. viij. q. ij. c. dilectiſſimi. xxxij. q. v. c. horrẽdus. ff. q ſatiſda. cog. l.

ob arbitro. et qḋ ibi no. facit regula q ſemel placuit. de re iud. li. vi.
et. iiij. q. iij. c. ſi. et qḋ ibi no. Archi. de ele. c. cũ vintonieñſis. et qḋ no. Inn.
no. de excep. c. venerabilis. ſic et nõ poſſum reprobare mores quos
primo approbaui. de fil. pſby. c. veniẽs. et. d. c. horrẽdus. ſufficit eñ
ſemel ↄſentire, vt dicit ibi gl. et pz. iiij. di. c. in iſtis. et in. d. c. dilecciſſi-
mi. facit qḋ not. de deſpõ. impu. c. de illis. ¶ Rurſus papa nõ po-
tuit cõ geſta et decreta in ↄcilijs Cõſtanciẽ. et Baſilieñ. diſpẽſare vel
illa in irritũ reuocare et deſtruere, put ſoluẽdo Baſiliẽ. ↄciliũ feciſſe
cenſetur. xv. di. c. ſicut. q2 orbis maior eſt vrbe, vt ibi in gl. Jo. ſic et non
põt deſtruere ſtatum eccleſie. viij. q. i. c. moyſes. Palã eſt eñ qḋ in
re dubia ad fidẽ et certitudinẽ eccleſie catholice vz autoritas. xi. diſ. c.
10 palam. q2 † ex ſola catholica eccleſia veritas ↄſpicitur. xxiiij. q. i. c. quia
ex ſola. et ã eccleſia errare nõ põt. xxiiij. q. i. c. hec eſt fides. et. c. a recta fi-
de. et. c. pudenda. et. xix. di. c. ita dñs. ¶ Quinimo traditũ eſt illã ec-
cleſiam q̃ eſt cõ cõciliũ generale in his q̃ reſpiciunt fidẽ et eccleſie vnio-
nem nõ eſſe catholicam in. d. c. q̃ ad perpetuã. in gl. io. nam ſua et to-
tius eccleſie eſt pferenda Romane. xxiiij. qḋ. iij. c. qḋcunq3. et. c. a re-
cta. et. c. pudẽda. et glo. io. ſi in aliquo ſibi cõdicit. arg. xxxvi. di. c. legi-
mus. et ibi dicit glo. q vniuerſalis eccleſia errare nõ põt: q2 deus nõ
permittit per. d. c. a recta fide. et. c. pudenda. ¶ Querit aũt glo. Jo.
in. d. c. a recta, de qua eccleſia intelligatur qḋ errare non põt, et dicit
q non de papa: q2 non eccleſia dicitur. vij. q. i. c. ſcire debes. q2 clarũ
eſt qḋ papa poteſt errare. xix. c. anaſtaſius. et. xl. diſt. c. papa. ſed in-
11 telligitur de congregatione fideliũ. hec † enim dicitur eccleſia. de ↄſe.
di. i. c. eccleſia. q̃ quo ad ſingulas generũ ſpecies eſt ipoſſibile q poſ-
ſit errare p qua orauit Chriſtus vt nõ deficeret. Petrus de hac g-
dem apoſtolus pollicebatur q ſine intermiſſione de ea in orationib9
ſuis faceret mentionẽ, vt pz in epiſtola ad Roma. in prin. ¶ Di-
nus quippe poteſtas ex quacunq3 terrena ſua non ſubſiſtit, ſex ex
illo verbo quo celi et terra firmati ſunt. xxij. diſt. c. i. Et qui ei dero-
gando cõtra ipſam loquitur, hereticus reputatur. xxij. di. c. omnis. hec
valet omnes iudicare et de ipſa iudicare nemini eſt permiſſuz. ix. q.
iij. c. epiſcopo. q̃ ſola. xvij. q. iiij. c. nemini. illud eſt tabernaculum il-
lud quod nequaq̃ auferri poteſt nec auferetur clauus eius in ſem-
piternum. Eſaie. xxxiij.

Porro non videtur diſſolutionẽ Baſiliẽ. ↄcilij p apoſto-
licũ ad aliũ locũ illius trãſlationẽ fieri po-
tuiſſe, cuz hec ſit eidẽ apoſtolico per decreta ↄciliorum Cõſtanciẽ.
12 et Baſilieñ. protinus interdictũ: q2 † nec vlli retractioni ſubijcitur qḋ
ſancta ſynodus ordinauit. xxiiij. q. i. c. maiores noſtri. in rubri. Spi-
ritus eñ ſanctus in ſpecie colũbe deſcẽdit et mãſit ſuper eos. Luc.
iij. in ver. i. de pe. di. ij. c. querẽdũ. de ſac. vnc. c. vnã. §. q2 vero. Et ite-
rum ſpiritus ſanctus ſup paſtores proprios deſcẽdit in ſpecie colũ-
be, et mãſit in eis. Actuum. ij. xliij. di. c. ſit rector. de ↄſe. di. i. nocte. et di.
ea. oẽs quos. et. c. venit. ¶ Nec dicat qs q cõcilia nõ poſſunt impo-
nere legẽ pape. de elec. c. ſignificaſti. xvij. di. §. hinc etiaz. xxxv. q. ix.
c. veniã. q2 in his q̃ reſpiciũt decorẽ eccleſie ac etiã vnionẽ ipſe ſubij-
citur ↄcilijs. nã in his poſſet papa corã ↄcilio accuſari. xl. di. c. ſi papa.
quia hec duo principaliter reſpiciunt et ſpectant ad concilia, et in
illis concilium eſt. cõ. papã. facit. xciij. diſt. c. legimus. ¶ Amplius
idẽ apoſtolicus inherendo Baſilieñ. concilio et geſta in eo ↄfirman-
do decreta eiuſdẽ concilij per antea edicta intelligitur approbaſſe
et confirmaſſe: q2 qui autoritatẽ rei accommodat, ipſam rem facere
etiã videtur. C. de vete. iu. enu. l. i. facit. c. antiqua. de priui. xxvij. di. §.
hinc. et ↄſequẽter decretis illis editis in Conſtanciẽ. et Baſilieñ. cõ-
cilijs, de quibus. cõ. ſe ſubmiſiſſe iudicio et eorũ correctioni vr. xliij.
diſt. c. in ſynodo. ij. q. vij. c. nos ſi incõpetẽter in quibus eſt ſpecifice
13 diffinitũ q † papa põt ſe ſubmittere iudicio aliorũ. facit. ff. de iuriſ.
om. iud. l. eſt receptũ. et qḋ ibi no. de re iudi. c. ij. lib. vi. et maxime iudi-
cio concilij congregati, cum cõcilia dederint primatũ Romane ec-
cleſie. ij. q. vi. c. dudũ. xvij. di. c. hinc. de elec. c. ſignificaſti. vnde ſatis
cõueniẽs eſt q ipſi de reformatione eccleſie in capite et in membris
habeant iudicare. xciij. di. c. legimus. in verbo, maior eſt. ¶ Quid
ergo dicemus et ſi in re tam ardua ſit periculoſiſſimum diffinire: ta-
men q2 ſcriptum eſt a recta fide apoſtolico tramite ppter nullã pſe-
quutionem futuram noſtre recedere, ſciẽtes qm̃ iuxta ſniam ſalua-
toris, beati ſunt qui perſequutionẽ patiuntur propter iuſtitiam. Te-
xtualia verba ſunt. xxiiij. q. i. c. a recta.

Prouide loquar corã hoc ſanctiſſimo ce-
tu itrepide ver-
ba illa. audite me qui ſeqmini qḋ iuſtũ eſt, et queritis dñm, attendi-
te ad petrã vnde exciſi eſtis. ſcribitur Eſaie. lj. Tu enim pater bea-
tiſſime ipſe es qui mihi dicis. Noli timere, effundam ſpiritũ meum
ſuper ſemẽ tuum, et benedictionem meam ſuper ſtirpẽ tuam. Eſaie
xx. Ego dominus et nõ eſt alter, formans lucem et creans tenebras,
Ego dominus faciens oia. Eſaie. xlv. et iterum, Ecce ſeruus meus
ſuſcipiam eum, cõplacuit ſibi in illo anima mea: dedi ſpiritũ meum
ſuper eũ iudiciũ gentibus proferet: in veritate deducet iudiciũ: non
erit triſtis neq3 turbulẽt9 donec ponat i terra iudiciũ. Eſa. xlij. Cre-
do. i. ex fide ſentio. C. de iur. cal. l. ij. et firmiſſime atteſtor nullatenus
q3 dubito, de conſe. di. i. iij. c. firmiſſime, extra de heret. c. firmiſſime.

concilium

concilium Ferrarieñ. eſſe verū, catholicum et legitimū cōcilium, in
quo preeſt ſanctiſſimus dñs noſter Eugenius papa quartus ver⁹
⁊ indubitatus Chriſti vicarius, ſucceſſor Petri ⁊ gregis Dñici re-
ctor directorq̄ potēs eſt opere ⁊ ſermone, de offi. or. inter cetera. de
14 ſtatu mo. c. cū ad monaſteriū. ver. prior. ⁊ † non puri hoīs ſed dei vi-
ui vices gerit in terris. vt. c. j. ver. porro. de tranſla. c. quāto. cui⁹ po-
teſtas nō eſt ex hoīe ſed ex Deo. iiij. diſ. §. leges. ⁊ ibi Archi. ⁊ toti⁹
mūdi dñs appellat. de priui. c. cū de diuerſis. li. vj. iſte nāq̄ ſacerdos
maximus, ſummus pōtifex, heres apoſtolor, primatu Abel, gu-
bernatu Noe, patriarchatu Abraam. ordine Melchiſedech, di-
gnitate Aaron, autoritate Moyſes, iudicatu Samuel, poteſtate
Petrus, vnctione Chriſtus: ipſe eſt (vt Bernardi vtar eloquio)
diligenciū pater ſumm⁹ ⁊ particeps oīm timentiū eū, xp̄ianorum
dux ⁊ ordinator, oīum paſtor, magiſter ſapientiū, oppreſſorū refu-
giū, aduocatus pauperū, miſeror ſpes, cecorū oculus, mutorū lin-
gua, baculus ſeniū, malorū metus, bonor gloria, potentiū virga,
tyrānorū malleus, regū dñs, moderator legū, ſal terre, orbis lumē,
vicarius Chriſti, ſucceſſor Petri, ⁊ mūdi arbiter, dñs ⁊ magiſter.

15 **Summa eſt enim** † papalis maieſtas: q2 nō eſt
ſanctitas q̄ cōparet ei ſup ter
ram. Job. x. inde dicūt doct. q᷑ magis eſt obediendū pape in admi-
niſtratione q̄ cuicunq̄ apl'o reſurgēti. in. c. q᷑ ad tranſlationem. de
offi. deleg. de exceſ. pla. c. ſicut. de tyran. c. ſicut ex illo. xxj. diſ. c. j. xxj.
di. §. j. xxij. di. c. ſacroſan. ⁊ canon dicit q᷑ Deus beato Petro eter-
ne vite clauigero terreni ſimul ⁊ celeſtis iura cōmiſit imperij. xxij. di
ſtin. c. j. ¶ Amplius pfiteor atq̄ credo Baſilieñ. ſynodū debere ſy
nagogam ſathane quā poſſidet princeps tenebrar veriꝰ appel-
lari, ⁊ eū pare oīm dixerim. Nō veret ſe in ſpirituſancto legitime cō
gregatā aſſerere ꝫ doctrinā canonis atteſtantis ſpiritūſanctum in
ſanctis ⁊ nō in reprobis ⁊ diſcholis habitare. xj. q. iij. c. illud. ibi dū
dicit, ſpiritus eñi ſanctus habitās in ſanctis, ⁊ de talibus intelligi
tur illud Jo. q dicit in ep'la ſua canonica. nolite credere oī ſpiritui,
ſed probate ſpiritus q ex deo ſunt. ad hec. xliij. di. c. qeſcamus. nam
⁊ oculus meus vidit ⁊ auris audiuit illorū patrū funeſtā ⁊ vitam il-
lecebroſam: ibi eñi regnant ſecte, ꝯtentiones, ire, rixe, diſſentiones,
emulationes, ſtrepitus, tumultuoſe voces. ¶ Ex qbus dicit canō
16 cultū ſuum † iuſtitia perdit qñ ſilētia iudicij ob ſtrepitū turba ꝯfun
dit. v. a. in. c. in loco benedictionis. torpent ibidē ingenia deſidioſe
iuuētutis nec honeſte rei labore vigilat, ibi virtutū pulcherrimum
ſ. honor harum artiū alimentū, maxime cecidit ⁊ ad turpia tranſla
tum eſt omne certamē, vt Senece ⁊ Ciceronis vtar eloquio. Et Ci
cero de oratore. li. j. teſtat, pauca hodie hoīes iudicant aut timore,
aut cupiditate q̄ veritate, aut iuris norma, ⁊ alibi ſcriptū eſt. nō eſt
qui iudicet vere, ſed ꝯfidūt hoīes in nihilo et loquūtur vanitates.
ſcribit. li. x. de illis profecto apl's teſtabat, erūt inquit hoīes ſeipſos
amātes cupidi, elati, ingrati. ſceleſti, ſine affectiōe, ſine pace, crimi
natores, incōtinētes, imites ſine benignitate, pterui, tumidi, ceci,
⁊ voluptatū amatores magis q̄ Dei. habentes quidē ſpiritū pie-
tatis, virtutem aūt eius abnegantes ad Thimo. ij. c.

Contra hoc profecto dñs clamabat dum inqt, O vos
ſacerdotes q fallitis nomen meū offeren-
tes ad altare meū panes pollutos, nō eſt mihi voluntas in vobis.
lxxxj. diſ. c. apparet. ſunt eñi ſynagoge ſathane quā poſſidet prin-
ceps tenebrarū. Mat. xv. diſſidiū nāq̄ in apoſtolica ſede deſiderāt
vt ab eius autoritate diuiſi vſurpationes exerceāt, dicit canō. lxiij.
17 di. c. qr p ambitioſam. ſane † qui epi exēpla ⁊ pcepta nō ſequit ma-
gis diaboli q̄ Chriſti mēbra eſſe ꝯuincit, ⁊ potius infidelis eſſe mō
ſtratur. xxxviij. di. c. nullus. multi pfecto rē ambiunt rē agi perſun
ctorie intēdētes ꝫ illud Auguſtini. xl. di. c. ante oia. viij. q. j. qui epi
ſcopatū. vnde Ber. ad Senoñ. epm̄ ſic ſcripſit. in hiantibus onera
blandiunt, ſed onera penſantibus tedio ſunt atq̄ formidini. mul-
ti vero tāta alacritate ⁊ fiducia currerūt ad honores ſi eſſe ſentiret
⁊ onera grauare pfecto metuerēt ne cū tanto labore ⁊ periculo qua
rumlibet affectaret infulas dignitatum.

Nunc vero qui accenditur gloriar nō pena, purum
eſſe in eccleſia clericū, ſeq̄ viles ⁊ in-
glorios exiſtimant qui quocunq̄ eminentiori loco nō fuerint ſub-
limati. refert Jo. an. in. c. j. de offi. lega. lib. vj. accedit qd̄ idē ſcribit
de elec. c. venerabilē. ſup verbo, vſurpare. ⁊ de preb. c. genere. ſuper
verbo, cationis. ¶ Heu heu nō erubuit ſynodus illa contra verū
Chriſti vicarium, qui eſt caput ⁊ cardo eccleſie orthodoxe cornua
erigere, vt no. de rapto. c. in glo. circa finem. de appella. c. cum para-
ti. in glo. ab aquilone ſedem eorum ponere ſatagentes iuſſa domi-
ni ſui ſuam preſumptionē damnando. xxiiij. qd̄. iiij. c. ſi is qui. non
18 mediocriter † pfecto deum offendit qui de vita celeſtis regis ⁊ dñi
ſua preſumptiōe reſoluit, vt. d. c. ſi inter. qui vt aduerſus eos apo-
ſtolicus dicere ipſe poſſit illud Judith Mures egreſſi ſunt de ca-
uernis ⁊ prouocauerunt nos ad prelium. ignorāt patres illi miſer-
rimi verbū Chriſti, qui ſcandalizat vnum de puſillis qui in me cre-
dit, expedit, vt ſuſpendat mola aſinaria in collo eius et demergatur
in profundū maris. Mat. xviij. de renun. niſi cum pridē. §. generi.
⁊. c. cum ex iniuncto. de ope. noui nuntia. ¶ Ecce proh dolor ſyno
dus illa que ſe aſſerit in ſpirituſancto congregatam ſuis monito-
rijs literarum non erubeſcit patrem et dñm vniuerſi coram papa
facere euocari, ⁊ ſimul cum eo in papatum miſerabiliter in hiando
Romanam eccleſiam ſua pſumptione cōfundere ⁊ turbare anathe
mate, excommunicatione proinde perpetua labefacta cū impijs q
non reſurgent in iudicio deputet omnipotentis vindictā cōtra ſe
ſentient, ⁊ ſanctorū apoſtolorū Petri ⁊ Pauli quorū preſumunt
eccleſiam in hac vita confundere forte ſenciēt in futurum, ſcribitur
ad contextū. xxiij. di. c. in noīe. ¶ Dicāt mihi patres illi laude nul
la digni, ſed argutijs ſupprimendi qua inſtigatiōe diabolica repe-
titis malleis crebriſq̄ concuſſionibus alumnam dei vinctis conā-
tur opprimere ⁊ ſummi piſcatoris naviculam intumeſcentibus p-
rellis in naufragij pfunda demergere. xxiij. diſ. c. in noīe. ¶ Scire
debent patres illi profecto hoſtes eccleſie qui charitatem vulnera
re modis omnibus moliunt ⁊ eccleſie reſcindere vnionem et nouū
ſciſma in eccleſia gignere, ⁊ conſequenter humanum genus euerte
19 re ⁊ turbare. xvj. qd̄. ij. c. viſis literis prin. qd̄ † ⁊ ſi fluctuet nauicula
Petri ſubmergi tamen non poteſt. xx. q. j. c. non turbatur. de qua
Hylarius loquebatur, proprium eſt inquit eccleſie, vt tunc viuat
cum leditur, tunc intelligat cum arguitur: tunc ſecura ſit cū deſeri-
tur: tunc obtineat cū ſuperata videtur.

Hanc quippe imperator celeſtis inſtituit et iubente
dño de Antiochia romā tranſlata eſt
xxiiij. q. j. c. rogamus illā ipſe ſolus fundauit ⁊ ipſi⁹ priuilegio fun-
git. xxij. diſt. c. j. immo canones atteſtant qd̄ nō ab apoſtolis ſed ab
ipſo ſaluatore noſtro primatū obtinuit. eadem di. c. ſacroſanc. ipſe
eñi locū elegit eāq̄ ratione pſequutionis deſerere noluit. Nā Pe-
trus pſecutionē fugientē reuocauit dicēs, qd̄ pro ſe vellet ibi pati,
ſeu etiā crucifigi ante q̄ locū illū deſereret, vt extra q fil. ſint legi. c. p
venerabilē. §. ſane. iij. q. j. c. nulli. in ſi. exēplo illius q tunicā ſuo cruo
re defendit. xxiiij. q. j. c. moneor. hanc eñi romanā eccleſiā Petrus ⁊
Paulus pprio ſanguine eodē die ſub eodē ꝑtectore dño cōſecra-
runt. xxj. di. c. q̄uis. de elec. c. fundamenta. xxij. di. c. ij. hanc diuinā
prouidentiā incōmutabili diſpoſitione legimus alijs preeſſe, vt in
ꝓhemio. lib. vj. ⁊ ideo Zac. xiiij. de eccleſia loquens ait. ſedebit Hie
ruſalem ſecura, ⁊ merito in ſuperiori mēte ſuperari non pōt. ⁊ mons
dñi proprietatus in vertice eius. Eſaie. ij. ⁊ ideo dicit Chryſoſtom⁹
20 † eccleſia impugnari pōt, expugnari nō pōt. Tela mittunt, ſed ei⁹
murus non perforat. Machine preparant, ſed turris dauitica nō
elidit. Eſt inſup locus tutus q ab aliquo flumine nō pōt inundari
ſ. erroribus ſubmergi. ergo nec flamma obruet eam. ⁊ ratio eſt: quia
vniuerſalis eccleſia errare nō poteſt, vt dicit Auguſtinus ſuper il-
lo verbo, ego pro te rogaui Petre vt non deficiat fides tua, ⁊ Au-
guſtinus dicit ſuper illo verbo, Pſal. Sepe expugnauerunt me a
iuuentute mea, etenī non potuerūt mihi. ¶ In Abel eccleſia in-
cepit, ⁊ tunc Cayn eam expugnauit, ſed Abel eſt ſaluatus. ſola ec-
cleſia in Noe fuit, ⁊ deus eū a diluuio liberauit. ſola fuit in Abraā
⁊ de Chaldeorū ira eſt ereptus, ſola in Moyſe, ⁊ de manib⁹ Pha-
raonis liberatus eſt. ſola in dauid, et a Golia euaſit. deinde in Ma
chabeis ⁊ ipſi liberati ſunt, poſtmodū in dño noſtro Jeſu Chriſto,
et ipſe captus, ligatus, illuſus, et crucifixus, et mortuus eſt, deus
eum tertia die reſuſcitauit. et poſt in apoſtolis, et ipſi perſecutio-
nes patientes ad vltimum coronati aſcenderunt in celum: ſic ergo
omni tempore perſequutiōis eccleſie Chriſtus ordinauit ſuos mi-
lites et inſtituit vt ſemper intacta permaneat. nititur ergo ſyno-
21 dus illa Baſilieñ. verū † vicariū Jeſu Chriſti q nō puri hominis ſꝫ
Dei viui vices gerit in terris ſuis literarū monitorijs infeſtare, na
uemq̄ ſubmergere Petri, nā fluctuat, ſed nūq̄ deficit eſſe ratis cū
ſucceſſoris Petri poteſtas nō ſit ex hoīe ſꝫ ex deo. de iudi. c. nouit.
§. j. Solent lites moueri ꝑpter dubiū finis. j. Regū. xvj. c. ff. de pe-
cu. l. qd̄ debetur. ſed hic finis ⁊ victoria certa eſt: q2 eccleſia Chriſtiq̄
vicarius ſponſus pugilq̄ eccleſie glorioſus cui data eſt poteſtas in
oēm tribū ⁊ populū ⁊ linguā gentē. Apoc. xiiij. ⁊ qui hꝫ poteſtatem
magnā, ⁊ terra illuminata eſt a gloria eius. Apoca. xix. veritatem
ſequit que ſemper vincit ⁊ preualet. Eſdre. iij. c. ⁊. vij. di. c. cōſuetu-
do. ⁊ ſupra petram ſolidā fundata eſt, ideo ruere nō pōt. xxiiij. qd̄. j.
c. loquit. xxj. diſ. c. in nouo. dicat mihi ſynodus illa Baſilieñ. que ꝫ
ſummū Chriſti vicariū altare conat erigere ſciſma fouēs. xxiij. q. v.
c. non vos. ⁊ indiſcuſſam dei tunicā et deſuper contextam p fruſta
decerpit, ⁊ Chriſti pro poſſe nitit vineā ſupplātare. xxiiij. q. j. c. qm̄
vetus, ſummiq̄ piſcatoris nauiculam in naufragij profunda de-
mergere. xxiij. di. c. in nomine.

Scire namq̄ debet q᷑ quicunq̄ ab vnitate fidei
vel ſocietate Petri quōli-
bet ſemetipſos ſegregāt tales nec vinculis peccatorū ſolui nec ia-
nuaꝫ poſſe regni celeſtis ingredi. dicit tex. xxiiij. q. j. c. qcūq̄. Quid
dicere ſynodus illa poterit niſi verbū illud, ſcrutamini ſcripturas
22 ipſe ſunt q̄ teſtimoniū ꝑhibent de me. Jo. v. hec † ſynodus pfecto
habēs oculū colliſum, vicariū Jeſu Chriſti dānare ſummas temere
iam preſumpſit Mat. vij. xxxij. q. vj. mihi prin. veritas quippe a ſe

fidelem abiecit, ⁊ deo ⁊ eius vicario extitit infidelis.ij.q.vij. nõ po-
teſt. Non eñ venit ponere pacez in eccleſia, ſed gladium bis acutũ.
xxiij.q.i.c.qui contra pacem. vbi dicit tex. qui cõtra pacem eccleſie
ſunt ſi dignitatẽ aut cingulũ militie habent, videnẽ in eis ſcandali
zando Chriſti vicariũ ⁊ per conſequens ipſum deũ.xc.diſt.c. nulla
ratione, ⁊ duobus ca. ſequẽtibus.viij.q.i.c.qui vos. ¶ Quid dicẽt
patres illi Baſilieñ. ſynodi ſciſſura eccleſie lachrymantis qui pra-
uo ordine machinantur malũ ⁊ linguam ſeminant intendẽtes ho-
mines ſeparare a fide. Prouerbiorũ.vj. Quid dicere poterunt niſi
illud, peruenerunt peccata noſtra vſq; ad celũ ⁊ recordatus eſt dñs
iniquitatũ noſtrarũ. Apoc.xviij. ſequebar turbam ad faciendum
male, ⁊ iudicio plurimorũ acquieui. Exodi.xxiij. vnde aduerſum il
los patres condigne occurrat dicere canonis verbũ illud: q; preua
ricationem eorũ argumentis ſuis ſub quadam iuſtitie ſpecie fuga-
tis quibuſdam exquiſitis adinuẽtionibus equitatem obruere ſtu-
duerunt fuerunt ab omni regimine et dignitate depoſiti. ſcribiẽ
23 ad contextum.xi.q.iij.c.ita corporis. nam † qui alterius errori con
ſentit ſciat ſe cũ illo ſimili modo culpabilem iudicandum.xi.q.iij.c.
qui conſentit.lxxxiij. diſtin.c. quid enim. vbi dicit litera, quid enim
prodeſt illi ſuo errore non polluiq conſenſum preſtat errãti. Ideo
dicebat Hiero. in epiſtola ad Paulinũ.c.iiij. qđ ſeruitores dei exiui
te merito tantũ nocent ſi deſtruentibus non reſiſtunt: q; qui beſtia
liter viuit beſtialiter condemnatur. Tribus enim modis quis dici
tur conſentire. dicit gloſ.ij.q.i.c. notũ. primo ſi cooperatur.i.qđ.i.ſi
quis ipſos. ſecũdo cum non corrigit ex officio quos teneẽ.lxxxiij.
diſ. ſi quis inferior. tertio modo cũ defendit peccantem, vel quãdo
ſua autoritate deliquit.xi.q.iij.c. qui aliorũ. profecto nõ caret ſcru
pulo ſocietatis occulte q manifeſto facinori non deſinit obuiare.
ij.q.vij.c. negligere. ⁊ ideo dicit tex. qđ nõ ſolũ malitie huius auto-
ris, vt aliqua preſumptio eſtimat puniendos, ſed facientes ⁊ con-
ſentientes pari pena plectendos catholica damnat eccleſia, de ſen
ten. excom.c. quante. de offi. dele.c.i.ij.q.i. notũ. ⁊ alibi dicit tex. qui
24 aliorũ † errorem defendit multo damnabilior eſt illis qui errant,
qui non ſolũ ille errat, ſed etiaz aliis offendicula erroris preparat,
⁊ confirmat.xxiij.q.iij.c.q aliorũ. vnde videte patres illius Baſi-
lieñ. ſynodi ⁊ mente diligentes reuoluite q temere ⁊ damnabiliter
ipſius erroribus conſenſiſtis, proinde dicebat vir ille egregius ſup
Apoc.xi. viri electi ⁊ ſpirituales ſequeſtrabũt ſe ⁊ ſuos a q̃buſcũq;
non conſentientibus euangelice veritati, tandem poſt abuſum ⁊
aliquos babylonis. de q̃bus. Z aliqua memorauimus ad cautelam
ſ. vt mores illius Baſilieñ. ſynodi cognoſcanẽ, ⁊ cogniti euitentur
ceſſat (ne parentheſim faciã longiorẽ) vt ad proſecutionem illius
argumenti an papa potuerit illã ſynodum Baſlieñ. diſſoluere, non
obſtantibꝰ ſupra decretis conciliorũ Conſtantiẽ. et Baſilieñ. ſoli-
citi feſtinemus.

Et anteq̃ alio ſtilum vertam precor ⁊ deprecor audi
tores pariter ⁊ lectores, vt ſi qd i hoc
diſcurſu dixerim contra Baſilieñ. ſynodum a vetuſtate remotum
an res accõmodent patienter.vij.q.i.c. ſuggeſtũ. ſcriptum eſt enim
qđ non debemus in vltimũ dimittere opprobriũ illius qui probra
noſtra deleuit, extra de iude.c. in q̃buidam. alis incipit in nonnul-
lis.§.vlti. bene facit.l. ſed ſi hac lege.§. proſtitua.ff.de in ius vocã.
25 Nam † qui facit qđ vult abſq; moderamine rationis, audiet qđ nõ
vult.xiij.di.§.q; vero.ver. qui hanc.xxxij.q.v.c. iniquum. ⁊ alibi, q
cuſtodit os ſuum, cuſtodit cauſam ſuam, ⁊ qui incõſulte loquitur,
ſentiet mala.v.q.v.§.ſi. ⁊ quia delictum eſſe honorẽ excludere ſcri-
ptuz ſit. C. vbi ſena. vel cla.l.i. ⁊ l. ſenatoris filia.ff. de ritu nup.xi.q.
iij.c. priuilegiũ. ⁊ qđ no.vi.q.i.c. placuit. de hereti.c. ſicut. ⁊ c. ad abo
lendã. in ſi. de ſen. excõ. ⁊ c. ad audientiã. cũ ſi. immo delictum aggra
uat dignitas delinquẽtis.xxij.q.v.c. qui vident.xl. diſtinc.c. homo
chriſtianus. ne cleri. vel mona.c. cum quidam.§. diſtrictis. cum ſuis
concor. nam cum propriam iniuriam diſſimulare ⁊ relaxare Chri-
ſtiano pium ſit, tamen iniuriam Chriſti ⁊ ſucceſſoris eius eſt peni-
tus improbatum. vnde propter hoc clamabat Chriſtus in Pſal.
Effunde ruinam ⁊ conclude aduerſus eũ eos qui me perſequunẽ.
longe namq; grauius eſt diuinam q̃ tẽporalem offendere maieſta
tem, in auẽ. vt nõ luxu. cõtra naturã. in prin. col.vi. de hereti.c. ver-
gentis. ⁊ ibi no. cũ plus punire ⁊ plus benefacere poſſit. vnde no.
in.d.c. tua. de decimis. in glo.ij.

Reſtat modo vt attingam indaginem prepoſite ve
ritatis, an apoſtolicus potuerit Baſi
lieñ. concilium diſſoluere et transferre Ferrariam, prout fecit non
obſtantibus decretis in conciliis Conſtantienſi et Baſilienſi de
quibus in ſuperioribus prolixam fecimus mentionem, ex quibus
infertur deciſio an conciliũ Ferrarieñ. debeat catholicum ⁊ legiti-
26 mum reputari, ⁊ q; † veritas ſepius excogitata magis ſplendeſcit
in lucem.xxxv.qđ.ix.c. graue. Sciendũ eſt dum de loco in canonici
cõcilij pro reductione grecorũ in eadem ſynodo Baſilieñ. ſub cla-
moſa diſputatione ⁊ diſſenſione plurima tractaretur, ſeruatis vo-
tis in omnibus deputationibus illius ſynodi concordarũt maio-
res partes omnẽ deputationẽ de ciuitate Auinioñ. tanq̃ potiori

votum ⁊ votorũ munita preſidio preualere licet reluctante ⁊ 9tra-
dicẽte romano antiſtite dño meo dño Jo.ti. ſancte Sabine. pſby-
tero cardinali apoſtolice ſedis legato ⁊ in eadem Baſilieñ. ſynodo
preſidente: quaſi illa ciuitas eſſet ineligibilis tanquã non compre-
henſa ſub decreto inito cum grecis per dictam ſynoduz Baſilieñ.
pluribꝰ patribus ⁊ doctoribus in eadem cũ eo concordantibꝰ ſentẽ
tia de quorum numero ego fui, qui ſuper huiuſmodi diſceptatio-
27 ne conſiliũ eidẽ dño cardinali reddidi copioſum. verum † q; Impe
rator Romanorũ, et Conſtantinopolitanus eps ciuitatem illam
Auinionem tanq̃ non maritimam nec in decreto cũ eis inito com
prehenſam protinus recuſarũt. ⁊ ipſis grecis ad illam ciuitatem cõ
tradicentibus ſe transferre, claro iure comperto licuit dño noſtro
pape illud Baſilieñ. conciliũ diſſoluere ex cauſa prelibata ⁊ ad Fer
rarieñ. ciuitatem edicere transferẽdũ tanq̃ ad locũ ſanctitati ſue ac
commodũ ⁊ propinquũ, locũ fertilem ⁊ amenũ, aptiſſimum ⁊ opu
lentiſſimũ pro dicto concilio celebrando, ⁊ in verbis decreti huiuſ-
modi cõprehenſum, vt idem dñs noſter cõmode preeſſet in eo con
cilio ſimul cũ grecis perſonaliter conuenire nec expediat repreſen-
tatiue per aliũ eius legatũ in eo concilio intereſſe propter infirmi-
tates multiplices ⁊ languores aſſiduos quibus proh dolor lachry-
mabiliter detineẽ, cum agaẽ de tam grandi negotio vnione grece
eccleſie ⁊ latine ſeptingentorũ annorũ curriculo proh dolor hacte-
nus tam diuiſe et de eorũ ſciſmatibus ⁊ erroribꝰ extirpandis, in quo
cõcilio nedum papa qui eſt caput ⁊ cardo fidei ⁊ eccleſie ortodoxe,
ſed deo deuoti ac etiam imperator Romanorũ pro eorũ ſalute de-
berent preſentialiter intereſſe.xcv. diſtin.c. vbi nam legiſtis, ⁊ tunc
ad fidem confirmandam non ad potentiam oſtendendam debet
imperator in huiuſmodi concilio: q; de fide agitur intereſſe. ea. di.
c. non ad fidem. ⁊ fortius ipſe papa qui eſt fidei firmamentũ. debet
28 in tam grandi et permaximo negotio perſonaliter intereſſe. † nã
non niſi ad papam ſucceſſorem petri quando de fide agitur perti-
net diffinire. tex. apertus.xxiiij.qđ.ij. quoties. vbi dicit quoties de
fide agitur ratio ventilaẽ arbitror non niſi ad Petrum ⁊ ſui nois ⁊
honoris autoritatem referre debere ⁊c. ⁊ eo noie.c. non turbaẽ ver.
deniq;.xix.di. in glo. videẽ. ergo qõnem eam de fide motã nulli lice
re determinare niſi apoſtolice ſedi, vt.d.c. que ad fidẽ. in gloſ. aliud
eſt ipſam ſine diffinitione ventilare. vt ibi diciẽ. fateor aũt q; papa
ſimul cũ concilio deberet et non ſolus qõnem fidei terminare. tex.
clarus.xij. diſtin.c. preceptis. vbi diciẽ qđ qđ fidei pertinet ad eccle-
ſiam ſimul cum papa diffinire. Illud notandũ q; quantum ad ſa-
cram ſcripturam exponendam ſanctoruz autoritas preualeret, ſed
quantũ ad cauſas finiendas preualet autoritas Romanorum pon
tificum. dicit gl.xx. diſtin.c. decretales. ⁊ ex his dum eſſem pro nũc
in eodem Baſilieñ. concilio ⁊ de loco eligendo pro futuro, tũc con
cilio eligendo ſub contradictione ⁊ votorũ ſciſſura permaxima tra
ctaretur dicebam ⁊ repeto de via ceſpitando iuriſdictionem ⁊ ſupe-
rioritatem in apoſtolicũ vendicare eũ ⁊ ſancte Romane eccleſie car
dinales ſacerdotes leuitici generis, nuncupatos Romane eccleſie
gremium nũcupatur appellanẽ.xxiii. diſtin.c. in nomine dñi. circa
mediũ. ibi eligatur autem de iſtis eccleſiis gremio mandatis pena-
libus peniſq; formidabilibus excõicationis ⁊ priuationis omniũ
beneficiorũ ⁊ dignitatũ ad idem conciliũ apoſtolicus de impetitis
reſponſurus ⁊ cardinales vt illis aſſiſterent comparere deberent le
gitimi. Nam etiam ipſe papa non conſueuit nec poſſet ſm quoſdã
aliquem ex cardinalibus excommunicare vel aliqđ preceptum eis
iniungere ſine aliorum cardinalium conſenſu, niſi incideret in ali-
quam ſententiam canonis, niſi in canone vel ſententia de his ſpe-
cialis mentio habeatur, vt not. Hoſtien. de cleri. non reſiden.c.ij. ⁊
Jo.mo. in.c.i. de ſciſma. lib.vj.

Unde nimirum ſi ex premiſſis cauſis ⁊ aliis potiſ
ſime: q; eadem ſynodus abutebatur poteſtate conceſſa id conciliũ apoſtolicus diſſoluit et decreuit
29 alio transferendũ vt dixi. Et quia † ſceleratius delictũ eſt grauius
vindicandum.xxiij.q.i.c. non affectamus. de elec.c. licet. de euitan-
da. cũ etiam nil ſit infelicius felicitate peccantium qua penalis nu-
tritur impunitas ⁊ mala voluntas velut interior hoſtis roboratur
dicit tex.xxiij.q.i.c. paratus. in ſi. Ne Chriſti oues non verũ paſto-
rem, ſed mercenarium ſequerentur, cum illa ſynodus eccleſiam fu-
neſtaret. Nam mendacium profecto eſt xpianum ſe dicere et opera
Chriſti non facere, mendacium eſt epm, ſacerdotez, vel clericum ſe
profiterit 9traria huic ordini operari, dicit tex.xxij.q.iiij.c. cauete.
⁊ ibi dicit gl. q; factis negamus xpm ſicut ⁊ verbis. Item factis mẽ
timur ſicut ⁊ verbis, vnde ſcribitur Jacobi.j. qđ vir duplex animo
inconſtans eſt in omnibus viis ſuis. et ideo ne duplicis cordis ⁊ la
biis ſceleſtis. ⁊ alibi dicit canon. deus duplicitatis aſpernator ſim-
plicem intentionem conſiderat, verborũ artem aſpernatur et odit
xxij.q.iij.c. qui perierant. cũ nõ valeat quiſq; aliquem ledere apud
deum. De illis profecto patribus in Baſilieñ. ſynodo reſidentibꝰ
xps. Matth.xxiij. loquebatur ve vobis hypocrite triſtes ſimiles
eſtis ſepulchris dealbatis que a foris apparẽt ſpecioſa, intus ſunt
plena oſſibus mortuorũ. ⁊ alibi, ve vobis qui dicitis bonũ malũ ⁊c.
xj.q.iij.

xi.q.iij.c.ve vobis. de iſtis loquebatur apoſtolus ad Thimo.vi. habentes ſpēm pietatis virtutē eius abnegantes, hi ſunt qui ſe trāſfigurant in angelum lucis.

Plus dico q̄ď peccauiſſet papa ꝛ grauiter oberraſſet niſi illud conciliū diſſoluiſſet, cū in oēm malignitatē proſperet, ꝛ puro corde machinatur malū ꝛ iurgia ſeminat. intendēs hoīes ſeparare a fide. prouerb.vi. cū per eius monitoria literarū eccleſie perturbaꝛ vel mala alia ſequi poſſent, cū debeāt

30 † futura mala precauere vel vitare ex doctrina Inno. de ſen.exco. c.inquiſitionis. in fi. Nam qualitercūq; poſſumus debemus vexare malos vt ceſſent a malo. xxiij.q.vi.c.iam vero. vnde ſcriptum eſt q̄ ex eo q̄ď nō cito profertur contra malos ſnīa abſq; vllo timore perpetrant filij hominū mala. eccleſiaſt.ix. item facilitas venie incentiuum tribuit delinquendi. xxiij.q.iiij.c.eſt iniuſta. de vita ꝛ ho. clericorum. c.vt clericorū. vnde ſcriptum eſt q̄ reſecande ſunt putride carnes, ꝛ ſcabioſa ouis a caulis repellēda, ne tota domus maſſa pecoris ꝛ pecora ardeat corrumpat ꝛ putreſcat, teſtante Hiero. xxiij. q.iiij.c.reſecāde. ꝛ alibi idē Hieronymus atteſtatur in epiſtola ad paulinū.c.iiij. q̄ ſeruitores dei quantum edificant in eccleſia dei ex vite merito. tantū nocent ſi deſtruentibus non reſiſtāt: q̄ꝛ q̄ beſtialiter viuit beſtialiter condēnatur. ¶ Porro q̄ primū mihi innotuit diſſolutionem per apoſtolicum illius Baſilieñ. concilij factā fore letatus ꝛ ſpes amplior reddita eſt mihi, cum de eius ſiniſtro principio monitorium emanatorū nullus poſſet felix exitus ſperari: q̄ꝛ ex errore non ſequitur niſi error. l.ex diuerſo. ff. de rei ven. Qualem enim fructum xp̄ianus populus de eo cōcilio poterat ſperari cu-

31 ius radix cenſetur infecta. i.q.i.c.fertur: q̄ꝛ † corrupta ſunt que ex corrupta radice procedunt. xxiij.q.v.c.nec. i.q.i. principatus. illud prohibitū decātando. Laudate celi ꝛ exultet terra: quoniam conſolatus eſt dn̄s populum ſuū. Eſa.x. ꝛ aduerſus illam ſynodum digne occurrunt dicere verba illa. audiui vocē magnā de celo dicentē alla: quia iudicauit de meretrice magna que corrūpit terrā in proſtitutione ſua ꝛ vindicauit ſanguinē ſeruorum ſuorum de manibus eius. ſcribitur Apoc.ix. in prin.

Reſtat conſequenter rñdere ad decreta illa de Cōſtātieñ. ꝛ Baſilieñ. ꝯciliorū primo loco ꝓpoſita de quibus ſerioſe feci in ſuperioribus mētionem ſuper quibus ſynodus illa Baſilieñ. edificauit palatiū in arena, falſo ſibi ſuggerens concilium illud per apoſtolicū diſſolui minime potuiſſe ꝛ transferri ad aliam ciuitatem, ꝛ papam ſubeſſe nō preeſſe ꝯcilio ꝛc. per iam dicta in ſuperiori diſcurſu que non repeto ſtudio breuitatis: quia eſſet potius trāſcribere q̄ ſcribere: ꝛ ne propter reſponſionis penuriam videar declinare certamen. xlij. diſt.c. in mandatis. reſpondendum putaui cuilibet ſigillatim ꝛ aperiā in parabolis os meum ꝛ incipio a monitorio ꝛ citatorio illo primo q̄ď incipit, cum xp̄i eccleſia. vbi recitat ſaluberrima inſtituta, quibus peſtis auaritie ꝛ ſimonie euertuntur: dignitates ꝛ beneficia eccleſiaſtica collatione gratuita eſſe dignis ꝛ idoneis paſtoribus cōferenda edita in eodē Baſilieñ. concilio ipſum apoſtolicum tranſgreſſiſſe ꝛ

32 de neglecta eorum obſeruantia impetitur. † Turbaſſeq; dicit electionem pontificum ꝛ prelatorum diuiſiones ſcandala ꝛ ſciſmata p vniuerſas fere vacantes eccleſias inieciſſe: ꝛ aduerſus obedientes illius ſynodi decreti ſentētias fulminaſſe, ꝛ nullo requiſito dn̄orū Cardinalium etiā in rebus grauibus ꝯſilio impetitur: ciuitatēq; preneſtinam per eius tolerantiam per ſtipendiarios eccleſie traditam in ruinā: oppidūq; butrij in predam traditum ꝛ ruinā. indulgentias inſuper plurimas multiplicaſſe ad impediendum indulgētias eiuſdem cōcilij datas pro ſubſidio opportuno pro reductione grecorum. Amplius iuramentū in aſſumptione ſui apoſtolatus ſuper certis ordinationibus preſtitum non ſeruaſſe: ex quibus dicta ſynodus ex poteſtate ei data in Cōſtantieñ. ꝯcilio ac etiā repetita in eodem ꝯcilio Baſilieñ. ſuper oēs xp̄i fideles etiam ſi papalis dignitatis exiſtat ipſa ſynodus edicit ꝛ decernit vt idem dn̄s nr̄. ſ. lx. dies corā dicta ſynodo per ſe vel aliū legitimum nūſalem debeat comparere huiuſmodi impetitionibus rñſurus quo termino elapſo ꝛ eo vt premittitur minime cōparente vel etiam cōparēte ad vlteriora procedet cognoſcendo ꝛ terminando prout eccleſie ſancte dei viderit expedire: mandatq; dominis Cardinalibus vt ad illā ſynodum ſe transferant et eidem aſſiſtant ſaluti eccleſie promſuri. ¶ Iſte eſt breuis epilogus oīm in eo monitorio ꝛ citatorio cōprehenſorum ſub datis pridie Kal. auguſti. M.cccc.xxxij.

Quis furor o patres que tanta inſa audiendi. C. vnde vi. l. ſi quis in tantam. vij. q.i.c. audacter. de cenſi. c. ij. lib. vi. in gl. ij. veſanū intellectū veſtrum ad talia facienda, deleantur profecto de libro viuentiū ꝛ cum iuſtis non ſcribantur. pſalmo. lxxiij. tranſſumptiue in caſu de pe. di. iiij. ſ. item ſm. ſane omne caput in eis languidū, omne cor merēs. ꝛ a planta pedis vſq; ad verticē nō eſt in illis ſanitas Eſa. i. vi.q.i. ſ. verū. neſcitis q̄ phariſei audito hoc ſermone ſcandalizati ſunt quia ceci ſunt ꝛ duces cecorum. Matth. xv. xi. q. iij. c. inter verba. que diabolica ſupplantatio vos oppreſſit temere preſumendo vicariū ieſu xp̄i, petri ſucceſſorē, mundi arbitrum ꝛ magiſtrū corā

33 vobis in iudicio euocare, cū † oīa ſublimioribus poteſtatibus ſubdita eſſe debeat. ad Roma. xiij. xi.q.i. magnū. xxiij.q.v.c. ꝓdeſt. ꝛ in c. omnis aīa. de cenſi. ꝛ qui reſiſtit potenti, ordinationi dei reſiſtit. ad Roma. xiij. xxij.q.i. ſ. ſed ſciendū. xxiij.q.i.c. quid culpatur. ꝛ.q. ij.c. queſitum. nouiſtis enim patres per antea venerationē digniſſimi q̄ vulgaris fama quorūdā ꝛ eſtimatio plurimum non arguunt ipſum papā. ꝛ de papa eſt expreſſum q̄ ſemp bonus p̄ſumiť etiam ſi bonus nō eſſet: etiā ſi malū faceret ſemp intelligiť bñ facere ꝛ ad bonū quicq̄d facit. ꝛ oīa ſunt eius opa recta. quidā tex. clarus coniuncta gl. xi. di. c. j. abſit. preterea vt quicq̄ ſiniſtrū de his arbitremur qui apoſtolico gradu ſuccedūt, qui claues regni celorum habentes ante diem iudicij iudicant. canonis verbū eſt. xi. q. iij. c. abſit. cū bene de quolibet ꝛ nō male p̄ſumere debeamus dicit gloſ. Jo. xxiij. q. iiij. c. q̄ magnū. ꝛ ibi concor. ꝛ canon dicit q̄ non ſolum ille reus eſt qui falſum, ſed etiā is qui aurē criminibus citius accōmodat. xi. q. iij. c. non ſolū. ꝛ mala audita nullū moueāt, nec paſſim dicta abſq; certa probatione quiſq̄ vnq̄ credat, nec precipitando quicq̄ mali agat. tex. xxx. q. vltima. c. nullum. q̄ꝛ omnis ſuſpitio eſt

34 † potius repellenda quā approbanda ꝛ recipiēda. tex. v. q. i. c. ouis ꝛ alibi abſit a xp̄ianorū iudicio vt ea que maledicorū hominū rumoribus conficta credimus ſi qualiscunq; modulo ſuſpitionis adducti quia ꝛ ſacri eloquij teſtimoniū tenemus, vt mala maiorū cum forſitan dicūtur niſi probata credi non debeant, ſed citius probata vlciſci. tex. xi. q. iij. c. in cunctis. ꝛ apl̄s ad Romañ. xv. dicit nullū ante veram inſtāq; probationē iudicare debemus. xxx. q. vltima. nullus. ꝛ ſubdit ibi litera. mala itaq; audita nullum moueant nec paſſiz dicta abſq; certa probatione quiſquam credat, nec precipitādo q̄cq̄ mali agat. ꝛ ſcribitur plenius Jo. iij. c. ois qui detrahit fratri ſuo homicida eſt, ꝛ omnis homicida non habet partē in regno xp̄i ꝛ dei. trāſumptiue poſitum. vi. q. i. c. ſumma. vnde ſanctiſſimus dn̄s noſter dicere ipſe poſſet. quid eſt ſi non nos hoīes laudāt ꝛ ꝯſciētia liberos nos demonſtrat. xi. q. iij. c. illaudantiū. dicit enim paulus ad corinth. ij. Gloria noſtra hec eſt teſtimonium cōſcientie noſtre. et Jo. xv. dicitur. ecce in celo teſtis meus. ſi ergo eſt teſtis in celo. teſtis in corde, dimittamus ſtultos foris loqui q̄ď volunt. quid eīn aliud

35 detrahentes faciunt niſi in puluerem exufflant † ꝛ in oculos ſuos terram excitant, vt vnde plus detractionis perflant inde magis nihil veritatis videāť. ſcribitur ad cōtextum. xi. q. i. c. illaudantium. et Matth. xv. hr. Sinite illos, ceci ſunt ꝛ duces cecorū. Et q̄ hic erat caſus in quo non poterat repñtatiue cōparere per aliū, ſed debeat per ſeipſum papa perſonaliter ꝛ p̄ſentialiter intereſſe, vnde ſuadebam de eligēdo loco ſibi vicino ꝛ cōmodo ꝛ habili ad quem venire poſſet, ꝛ non de loco remoto ꝛ diſtantiſſimo ad quē ſe transferre perſonaliter non valeret obſtantibus ſanctitatis ſue infirmitatibus catternatis: ſed fruſtra ſurdo canitur, vt aduerſus illā ſynodū digne occurrat dicere canonis verbū illud. noluit intelligere vt bene ageret. xi. q. iij. c. excellentiſſimus. profecto ꝛ cū Paulo dicere ipſe poſſum. mundus ſum a ſanguine omniū veſtrū: non enim ſubterfugi quominus nuntiarē eſſe conſilium dei vobis. actuū. xx. c. clamans q̄ igitur cum ezechiele. Conuertimini a vijs veſtris peſſimis. ſcriptum eſt enim. argue. obſecra, ꝛ increpa in omni patientia ꝛ doctrina. quis igitur ex vobis arguet me de peccato ſi veritatem dico vobis. Jo. xvij. tranſumptiue poſitum de hereti. c. cum ex iniuncto in fi. iniquitatem profecto eorum odio habui ꝛ abominatus ſum ſemper. xxvij. q. vij. c. affectum de reſta. c. q̄ꝛ vos. per Hoſt. vnde digne aduerſus illos patres conciliares digne occurrat dicere verbum illud abſit a me vt iuſtos vos iudicem, ꝛ non recedam ab innocentia mea. Jo. xxvij. tranſumptiue in. c. ſunt nonnulli. xlvi. di. odiui ꝯpe eccleſiam malignantium, ꝛ cum impijs non ſedebo. vt cū pſalmiſta conueniam. Totius profecto iniuſtitie nulla capitalior quam eorum qui cum maxime fallunt, indagunt vt boni viri eſſe videantur, teſtante Tullio officiorum ſecundo. refert glo. de heretici. c. ad noſtrā in cle. ꝛ ideo dicebat Jo. an. referens gregorij dictū illud, q̄ď

36 † ſimulata equitas duplex eſt iniquitas: q̄ꝛ malum facit, ꝛ abutiť bono. in cle. i. de relig. domi. in glo. ſua. ꝛ alibi dicit tex. quod falſa māſuetudo crudelitas appellatur. xxiij. q. i. c. ipſa pietas. per quā gubernaculum diſcipline contēnitur: populus naufragatur. c. attendentes. in princi. de ſta. mo.

Cauete patres cōciliares inconſutilem dei tunicā p fruſta decerpere, ſatagentes veſtris monitorijs literarum memenotote ſcriptum eſſe ſapientiam ſapientum, ꝛ prudentiā prudentiū reprobabo. ꝛ ſequiť. ſi quis videť inter vos ſapiens eſſe in hoc ſeculo, ſtultus fiat ꝛ ſit ſapiens. Lilla ſapiat ꝛ ſciat per que mundus ſtultum eū reputet, vt ſit ſapiens apud deum. ¶ Redeo ad ꝓpoſitū ne pareat beſim faciam longiorem: dixi ſuperius ꝛ repeto papam debere vere ꝛ nō repreſentatiue p aliū in eo cōcilio intereſſe, vbi de extirpandis erroribus illorū grecorū ꝛ de fide catholica tractabať: ꝛ preterea debuiſſe eum de tranſlatione illius concilij tractaretur ad locum alium eligi locum cōmodū ipſi pape ad quē ꝓpter ſuos

languores et infirmitates potuiſſet cōmode ſe transferre: cum ex do
minica iuſſione et conciliorū autoritate ſuam habeat iuriſditionē
xi.di.c.conſequēs.xvii.di.hic per archi.ii.di.c.i.et qđ no.de here.xi.
di.in prin.et ibi per arch.et q2 agitur de ſalute aīarū et erroribus et ſciſ
matibus extirpandis: ideo videt q2 papa debeat perſonalr inter
eſſe.quia in his que reſpiciūt ad ſalutē ſi quis deciperetur i talib9,
ibi nō eſſet minus periculū falli et fallere.xxii.qđ.iiii.c.innocens.in
37 glo. ¶ Ad papā enī ſpectat † interpretari ſtatuta vniuerſaliū cō
ciliorum, ex quibus grecorum errores et ſciſmata cōfunduntur. de
excef.prela.c.dilectus.xvii.di.c.nec licuit.in glo.et cum vt dixi de fi
de tractetur pape eſt preſentia opportuna in hmōi diſceptatione
errorū: q2 concilium non poteſt pape legem imponere.de elec.c.ſi
gnificaſti.xxxv.q.ix.c.veniā.adduco pro hoc ſignanter bo.text.de
conſe.di.ii.c.baſilicas ibi dū dicit, ſatiſq2 conueniens ſit totum cor
pus eccleſie in hac ſibimet obſeruatione concordet que illic vigere
conſpiciat, vbi dñs eccleſie totius poſuit principatum Matt.xvi.
c.ad idem facit.xxi.di.c.i.ibi, decretis ergo Romanorū pontificū et
ſacris canonibus conciliorū eccleſiaſtica negotia terminentur: et p
hec ego dicebā et repeto qđ nō puto q2 deciſionē hmōi errorū poſ
ſit papa alteri delegare: q2 vbi de fide agitur non niſi ad Petrum
pertinet diffinire: et per conſequēs non tranſit in generali mādato
legationis.de offi.delega.c.quo ad trāſlationem.cum hec oīa ma
iorē diſcuſſionē deſiderent arg.xxiiii.q.i.c.quoties.xxvi.q.i.c.frater
nr.ergo per ſe expedire dz vt bene probat in.d.c.quoties, vbi di
cit tex.quoties fidei ratio ventilatur, non niſi ad Petrū.i.ſui noīs
autoritatē referre: pondero illa verba non niſi ad petrum: p que da
38 tur intelligi qđ non † poteſt papa alteri cōmittere vices ſuas.ſunt
enim plures caſus q in legatione non veniunt ſed ſedes apoſtolica
ſibi tm̄ in ſignū ſpālis dñii reſeruauit: de quibus late in Specu.de
offi.lega.§.nunc oſtendendū.inter quos eſt caſus quādo de fide vel
fidei articulo dubitat ſm eum in ver.xxxv.vbi dicit q2 per papam
diffiniri dz.allegat de baptiſmo.c.maiores in prin.et de here.c.cum
xpo, et de ſum.tri.fideli.xxiiii.q.i.c.quoties.xii.di.c.preceptis.et licz
glo.dicat in.c.frater noſter.xvi.q.i.ex illo.c.arguēdo q2 per legatū
et delegatū tractari poſſit qđ fidei.lz ad Petrum tantum ſit refe
renda.ſoluit tn̄ q2 mediocres cauſas poſſunt tractare epī.de here
ti.c.ad abolendā.ſed magnas nō.eo.ti.c.xpo in parte deciſa: ita et
tenet archi.in.d.c.frater. ¶ Adduco ad idē.xvii.di.c.nec licuit ibi
dū dicitur, ſed quoties aliquid de vniuerſali ſynodo aliquibus du
bitatio naſcitur ad recipiendum de eo quod non intelligūt rōnē,
aut ſponte hi qui ſalutē aīe ſue deſiderant ad apoſtolicam ſedē pro
percipienda rōne cōueniāt, vt ſi forte ſicut de talibus ſcriptum eſt
39 in prouerb.xviii.c.peccator dum venit in profundum malor † con
tēnit, ita qui obſtinati et contumaces extiterint vt doceri nō velint,
eos ab eiſdē apoſtolica ſede: aut attrahi ad ſalutē quoquo mō ne
ceſſe eſt: aut ne aliorū perditio eſſe poſſit ſm canones per ſeculares
oportet opprimi poteſtates.

Ex premiſſis igitur relinquitur neceſſario con
cludendū cōciliū illud Ba
ſilieñ.potuiſſe per apoſtolicum optimo iure et cauſa diſſolui, et ad
alium locum videlicet Ferrarie ciuitatem transferri vbi poſſet com
modius fidei cauſa pertractari, et errorum grecorum ſciſmata cō
futari propter preſentiam apſice ſanctitatis, que illuc tanquam
ad locū vicinū poterat cōmode ſe trāſferre et ad alia loca remotiſſi
ma non valebat pp̄ter infirmitates eius multiplices et languores.
Tum q2 in eo Baſilieñ.concilio hec oīa non poterant ventilari ſub
preſentia pape. Tum q2 ad illud conciliū greci venire ſpecifice de
negabant, nec in illum locum et ciuitatem voluerunt aliquo pacto
conſentire. Tum etiam q2 ciuitas Auinionē.per illā ſynodū pro
reductione grecorum deputata non erat comprehenſa in dicto inſ
tio cū ac etiam ad illam ciuitatem declinare greci ſpecifice recuſa
bant. et ſic erat locus alius eligendus de neceſſitate in decreto com
prehenſus, grecis acceptus et commodus ipſi pape, cum ad eū de
uolueretur occaſionibus ſupradictis poteſtas loci conciliī transfe
40 rendi. Eſt enim vulgatum ſatis quod quando † prelati in electio
ne diſcordant recurritur ad ſuperiorem.i.papam.lxv.diſt.c.ſane.in
glo et no.in.c.duobus in glo.ſuper verbo tenentur.de tranſ.li.vi.
et ibi dicit Jo.an.quod quando partes in eligendo diſcordant ſe
dantur per ſuperiorem.item quando diſſentiunt epiſcopi in ali
quo faciendo vno modo et alii alio, ad ſuperiorem recurritur: vt ha
betur.xlii.diſt.c.nec licuit.nec ſtatur ſententie plurimorum.vt.d.c.
ſane.lxv.di.Nam etiam vnus poteſt contradicere maiori parti ſi iu
ſtam habeat rationem.xxxi.di.c.nicena.et ibi per archi.item vnus
poteſt contradicere toti vniuerſitati ſi rationabili cauſa mouetur.
de his que fi.a prela.c.i.quia ſententia vnius poteſt alios trahe
re ad partem ſuam.de eo qui mit.in poſ.cum ſicut in parte deciſa.
C.de vete.iu.enucleau.l.i.§.his.et no.gl.in.d.c.nicena. ¶ Pro hoc
quod not.archid.xxxii.diſtin.c.placuit preterea illa dicitur maior
41 pars † que maiori nititur ratione etiam ſi ſit minor.xl.diſtinc.cap.
multi cum ibi no.et archi.lxi.diſtinc.c.epiſcopum.ideo tex.dixit in
dicto.c.multi.Multi ſacerdotes, et pauci ſacerdotes.multi nomi
ne, et pauci opere.

Amplius dum de eo Baſilieñ.concilio ſacre depu
tationes denominationē.loci p fu
turo cōcilio mirabiliter diſſentirent: q2 gallici et alii plurimi de ger
mania nominabant Auinionē.alii Budā, alii Papiā, alii Florē
tiam, alii vtinū, et aliqui Gebēnā in Sabaudia, et vota maioris par
tis in Auinionē concurrerent q ciuitas vt dixi in vno erat mihi eli
gibilis tanq̄ non cōprehenſa in decreto, et cū ſuper intellectū ver
borum illius decreti queſtio oriretur, certe ad papā et nō ad aliū il
lius decreti interpretatio ſpectabat. Et ad illū fuerat recurrendū.
de conceſ.preben.c.dilectus.et qđ no.in.c.vltimo.de reſcrip.cū ipſe
interpretetur et tollat ſtatuta conciliorum et decreta quecunq2.iiii.
di.c.ſicut.xvii.di.c.nec licuit.xv.di.c.ſicut.et probatur de elec.c.ſtatu
tum.et in cle.ne Romani.§.fiñ.et.c.cōſtitutionē.eo.ti.et de ſen.excō.
c.nuper, nec mirum, q2 illa corrigit et imutat.vt.d.c.ſtatutū.de re
ſcrip.li.vi.et no.do.de elec.c.ſignificaſti.et quāuis triſte ſit valde qđ
loquimur vt dicit canō.vii.qđ.i.c.Quis triſte.prefati patres de illo
cōcilio nil pēſum decernētes proponebāt in oībus capitaneā ſnlaz
veritati opinioni eorum tenaciter inherentes cōtra illud canoni
tum.xxxvii.di.c.relatū.et.c.ne innitaris.de ɔſtitu.cōcilii noīe abutē
42 do. Nam vt dicit tex.xv.di.c.canonē.cōciliū † dictū eſt a cōi inten
tione eor, qđ in vnū dirigat oēm mentis obtutū.et ſequit.vñ qui
ſibimet diſſentiunt nō agunt cōciliū, q2 nō ſentiūt in vnum.

In eo profecto Baſilieñ.cōcilio quot holeſt quot
capita tot ſnie.de conſe.di.iiii.c.ſi
cut in ſacramētis.ad fi.di.et gloſ.ibi allegat.ad idem.ff.de arbi.l.itē
cogendū.§.principalr.xii.q.i.c.i.intantū enim in eo cōcilio preuale
bat malignantium et nil recte ſapientiū multitudo, ambitiones et
plurime ſimultates, nil penſum, nil ſanctum, nil iuſtū agentes, vt
non reformationi ſed deformationi eccleſie inſudare plurimi vi
derent: ad papatum vñs reprobis inhiātes, immemores q2 vincte
papa eſt crimē leſe maieſtatis conuenticulas facere de papatu.di
cit Bal.in.l.qm̄ liberi.C.de teſt.allegat.c.veniens de teſti.in nouel
la.et eſt expreſſū.lxxix.di.c.ſi quis papa ſuperſtite ambiētes apo
ſtolice dignitatis apicē in eoſdē qua nos verebantur ſe ſpoliatos
extitiſſe per tēporū longa curricula iam decurſa: ſed o dolor o pu
dor de ſeipſis nimium preſumpſerūt patres illi prout alibi ſcriptū
43 eſt.non ſequeris † turbam ad faciendum mala nec in iudicio plu
rimorū acquieſces ſnie vt a veritate devies Exodi.xxiii. Et alibi di
citur, non eſt qui inuocet iuſtitiam nec qui iudicet vere, ſed confi
dunt homines in nihilo et loquuntur vanitates. Eſa.lix.c.et apoſto
lus ad Theſ.ii.c.dicit.ideo mittit illis deus operationē erroris vt
credant mendacio vt iudicentur omnes qui non crediderūt veri
tati ſed conſenſerunt iniquitati et cete. Et actuū.v.in fi.dicitur.ſcri
ptum eſt enim, veritatem requiret dominus et retribuet abundan
ter facientibus ſuperbiam. Iam illud propheticum eſt impletum
pſalmo.x. Quoniam ecce peccatores intenderunt: parauerunt ſa
gittas ſuas in pharetra vt ſagittent in obſcuro rectos corde. et ite
rum pſal.lxiii. quia exacuerunt vt gladium linguas ſuas.ecce falſa
crimina que domino noſtro impoſuerunt. et ſequitur. intenderūt
arcum rem amaram.ecce inſidias et machinationes quas in occul
to fabricabāt ſatis amaras et ſcādaloſas fidelibus.ſed maxime ſuis
damnatiſſimis animabus.et ſequitur effectus.vt ſagittent in occul
tis.i.per fraudes et mendacia conficta.immaculatū.ecce impletum
eſt illud apoſtolice prophetie.erit inquit tempus cum ſanam do
ctrinam non ſuſtinebunt ſed ad ſua deſideria coaceruabūt ſibi ma
giſtros prurientes auribus et a veritate quidem auditum auertēt
ad fabulas autem conuertentur. apoſtolus ad Thimo.in ſecūda
epiſtola.c.iiii.

Dicant proinde mihi patres illi conciliares
et ſynod9 illa Baſilieñ.
q principē pncipiū verū et indubitatū xpī vicariū coram ea in iudi
cio citauerunt occaſione pretenſarum preuaricationū de quib9.ſ.
retulimus serioſe, vt eorū vtar verbo, per eundem ſummum ponti
ficem vt dicitur patratarū veritate eorum que contra eundem im
pingebantur per probationes legitime receptas aliter minime pa
tefacta: immo quod eſt funeſtius non erubuit in eodem monito
rio ſubiungere de his eidem conſtare per ſummariam informatio
nem, licet ex abundanti receptam immemores canonice inſtitutio
nis, et vt diſcoli in oībus ambulantes: cū ſit ſpeciale in papa quod
ſemper pro factis per eum preſumi debeāt q2 iuſte oīa facta ſint et
legitima cauſa ſuadente, etiā ſi nō bñ facta fuiſſent: vt eſt expreſſū
xl.di.c.nō vos. Quinimo antequā ad citatorium potuiſſet hmōi
emanare hec oīa debuerūt conſtare, non dico p ſummariā īforma
tionē, ſed et per pbationes legitime tā receptas vt dictū eſt ſupra:
44 et ſic † vbi requirit probatio nō ſufficit informatio: q2 informatio
pōt ſumi a teſtibus non iuratis vt dixit Bal.in.x.col.de pace tenē
da.c.ſi duo.vbi dicit eſſe glo.ſingu.

Amplius dicant mihi patres illi Baſilieñ.
cur tā pudibunda oc
caſione pretēſarū pńaricationū ad citatoriū hmōi tā deteſtabile p
ruperé

rūpere pſumpſerūt.nā etiā ſi cōſtaret apoſtolicū nedū iſta que nar-
rantur in citatorio ſ3 etiā homicidiū cōmiſiſſe, quāuis peccet tamē
de hoc accuſari vel in gri nō pōt, vt dixit glo. Jo.in.d.c. nō vos.xl.
di.de nullo nāq; mūdi crimine pōt papa pter q̄ de hereſi ipetiri.ij.
q.iij.c.pſul.xl.di.c.ſi papa.xix.di.c.anaſtaſi⁹.xxiiij.q.i.c.acuti⁹.xxiiij
q.i.c.qui 3 pacē.de hereti.c.ad abolendam.§.i.z.ij.ix.q.iij.c.nemo.
lxxix.di.c.i.de elec.c.l3.per Inno.z cōpo.z.c.vbi maius.co.ti.li.vj.z
ibi dicit archi.q̄ l3 accuſari poſſit de hereſi.nō poteſt tamē 3 rū ex-
45 cipi,z idē Inno.z Hoſt.in.c.l3.eo eni ipſo † qō papa hereticus eſt:
minor eſt quolibet xpiano.vt.d.c.acutius.xij.q.i.c.ſcimus.z ipſo iu
re eſt a apoſtolatu priuatus.vt.d.c.ſi qs penam.z.i.q.i.c.ſi qs de eccle
ſia.xvi.q.vltima.c.ſane.xxiiij.q.i.c.dicamus.z.c.miramur.§.his au
toritatibus z ſeipſum priuat.xxi.di.c.nunc aūt.vnde fuit profecto
mirandū qō ſynodus illa proiupit pro aſſertis tranſgreſſionib⁹ cō
tra papam ad illud monitorium z citatorium.nam dicit canon qō
ſi papa ſue z fraterne ſalutis immemor negligēs reprehēdat, inuti
lis z remiſſus, huius culpā nullus redarguere preſumat mortaliu3
qi cunctos ipſe iudicaturus,a nemine eſt iudicandus,niſi deprehē
datur a fide deuius.tex.ad literam.xl.di.c.ſi papa.nec pōt cōcilium
pro quocūq; crimine vel delicto niſi p hereſi,vt dicebā,papā deijce
46 re de papatu.qi electionē ſummorum † pontificū ſibi dñs reſerua
uit.tex.lxxix.di.c.electionē.z alibi dicit q̄ nemo iudicabit primam
ſedē,neq; ab auguſto,neq; ab omni clero,neq; a regibus,neq; a po
pulo iudicabitur.tex.in terminis.ix.q.iij.c.nemo.z glo.ibi dicit q̄
concilium non poteſt papam iudicare.allegat de elec.c.ſignificaſti.
z ſubdit q̄ ſi totus mundus ſentiret in aliquo contra papam, pa-
pe ſententie ſtandum eſt.vt.xxiiij.q.i.c.hec eſt fides.item aliorū ho
minum cauſas deus voluit per homines terminari,ſed ſedis illius
preſulem ſuo ſine queſtione reſeruauit arbitrio.bonus tex.ix.q.iij.
c.aliorum hominum.

Nec habet premiſſe concluſioni obſiſtere ſi di-
cat quod z ſi papa p quo-
cunq; crimine vel delicto niſi pro hereſi tantum deponi vel priuari
non poſſit, z quod concilium non habet poteſtatem contra eū pro
cedendi niſi pro crimine hereſis vt dicebam:tamē cum eſſet idē apo
ſtolicus delatus z infamatus de tranſgreſſionibus multiplicibus
de quibus in dicto monitorio z citatorio plenius continet, ſaltem
ſi per ſe cum poterat obſtantibus infirmitatibus z longitudine iti-
neris ad purgandū ſe de impetitis coram dicta ſynodo, per procu
ratorem habētē ſpeciale mandatū debuit cōparere: q2 eſt regulare
47 † quod infamatus o3 pter ſcandalu3 populi ſe purgare.de pur.
ca.c.ij.z.c.inter.de offi.ordi.c.ex parte.in glo.vltima.ij.q.v.c.habet
hoc proprium.nam z ſummus pontifex pter ſcandalum ſine pre
iudicio alioru3 pontificū purgat ſemetipſu3.vt pz de leone papa
ij.q.v.c.auditum.z.§.ſequenti.z.ij.q.vij.c.nos ſi incompetenter.et
§.ſequenti. Et de eodem papa habetur qui purgauit ſe cū.xij.epi-
ſcopis.ij.q.vi.c.oībus.circa ſi.z Sixtus papa purgauit ſe in cōcilio
ij.q.v.c.mandaſtis.z damaſcenus papa cu3.xiij.epiſcopis ſe purga
uit.ij.q.vij.§.item cum balaam circa ſi.idem fecit ſymach⁹ papa vt
ibidem Gregorius.ij.q.vij.§ quia ſuper.z habemus exēplū beati
Gregorij inuitantis oēm eum reprehendere volentem.ij.qō.vij.c.
nos ſi.vbi patet quod ſubditi prelatos ſuos poſſunt reprehendere
z accuſare.z de papa z ſuis defectibus dūdū patet.ij.q.iij.c.pre
ſul non ornatur. Quinimo etiam ſi papa argueretur de hereſi oc-
culta, debet epiſcoporum concilium conuocare.vt patet.xxv.di.c.
ſicut.in ſi.z eſt expreſſum.ij.q.v.c.mandaſtis.q2 certe ex quo dicta
ſynodus Baſilieñ.in omnibus ordinationibus z prouiſionibus z
collationibus apoſtolicis vt ita dixerim ſe poſuit aduerſante3 con
tra ſedē apoſtolicā poſſetēt⁹ fulminādo vt hec oīa ſunt notiſſima
toto orbi non tenebatur apoſtolicus coram illa ſynodo ſe in qua eſ
ſent contra eū purgatores profecto maliuoli z ſuſpecti cōtra no.in
48 c.inter.de purga.cano.q2 † periculoſum eſſe deſcribit corā ſuſpe-
cto iudice litigare.in.l.apertiſſimi.C.de iudi.iij.qō.v.c.quia ſuſpe-
cti.c.ſi.z.§.ſi. Et qñ ſuſpitio eſt notoria non requiritur appellatio
nec eſt recuſatio oppoitu na.ſm Archi.ij.q.vi.c.quomodo faciant
q̄ habent de accuſa.c.veniēs.z in cle.paſtoralis de re iudi. ¶ Quin
imo z ſi virtute huiuſmodi citatorij potuiſſet per procuratorē ha-
bentē ſpeciale mandatū purgatu rus ſe de obiectis in iudicio com
parere.qō etiā fieri poſſe Inno.atteſtatur.de purga.cano.c.cu3 in
iuuentute.tamē ex quo locus tutus non erat apoſtolico non tene-
batur mittere reſponſalem pretextu monitorij citatorij prelibati:
quia ad hoc vt locus citato tutus dicatur,debet eſſe tutus ta3 ſibi
q̄ procuratori ſuo.tex.put interſit Joā.an.in.c.ex parte.de appel.
nec ſufficit locum eſſe tutum procuratori ſed non dño vbi cauſa eſt
grauis,ſecus ſi eſſet leuis:qi tunc ſufficit locum eſſe tutū domino z
non procuratoribus pter adēptionē facultatis procuratorē con
ſtituendi vt.d.c.ex parte.i.de appel.immo vt dicit ibi gloſſ.debet
49 † locus eſſe tutus teſtibus z aduocato.z Anto.de bu.ibidem pro-
ſequendo hoc dubium an citatio arctet citatum ad locum non tu-
tum,z an debeat appellari vel opponi de loco non tuto dicebat q̄
ſi notorie locus non eſt tutus ſine aliqua appellatione vel exceptio
ne citatio non arctat citatum: q2 iudex eſt certus vel debet eſſe de
impedimento citati quo caſu non valet quod agitur, ſicut quādo
detinetur infirmitate.ff.de re iudi.l.queſitum. de procur.c. quere-
lam cum ſi.z hoc planum illud addo q̄ recuſatur locus non ſolum
propter inimicitias ſpeciales ſed propter inimicitias citantis de
offi.delega.c.cum.R.

Item addo qō ratione ſuſpitionis purgat
ſe quis iuramēto,vt
in vſibus feudorū.de controuerſia inueſti.c.i.§.pe. ¶ Nec dicat qs
q̄ talis obiectio cōfunditur per glo.in.c.i.de iudi.vbi dicit q̄ cōci
lium nō pōt recuſari vel allegari ſuſpectum:quia certe dico illud ve
rum qñ preſentialiter in concilio preeſt papa qui eſt caput z orbis
epus.ix.q.iij.c.cuncta.cuius tanta eſſe cōſcientia dicitur q̄ nō moue
tur ex ſuis aliorū exiſtentium in cōcilio.c.ad apoſtolicam.de cōuer
ſio.coniuga.z ita dicit anto.de but.in.d.c.i.de iude. Inno.tñ tenet
quod illi de concilio ſunt coniudices ordinarij.iij.qō.iij.c. ſcitote.
50 vnde papa preſidens † nil poteſt ſine cōiudicibus ſuis.caſus videt
in.l.magiſtratus.ff.ad municip.preſidens enim concilio z coniudi
ces faciunt vnū corpus quod dr conciliū,z omnes loco vnius ha-
bentur.vt in dicta.l.magiſtratus.etiā de offi.delega.c.cū plures li.
vi.preſidens tamen tanq̄ caput cōcilij maiorem autoritatē h3:ipſe
enim habet diffinire ea que in concilio proponuntur de conſilio et
cōſenſu ceterorum de concilio ſm Hoſti.in.c.graue. de prebē.alle-
gat de tpi.ordi.c.ſi archiepus vbi bene probatur.z probatur etiā.xx.
q.iij.c.i.z.ij.z per eundem Hoſti.in.d.c.ſi archiepus.idem ergo dicē-
dū eſſet de ſummo pontifice, z maxime non cōtradicentib⁹ illis de
cōcilio generali.idē etiam eſſet ſi totum cōciliū contradiceret.ſnia
enim ſua preualet no.Jo.an.de elec.c.ſignificaſti allegat.xiij.di.c.in
iſtis.xv.di.c.ſicut in ſi.cū multis ſi.eſt enim ſupra cōciliū vt dictis in
ribus,vt recitat Anto.de bu.in.d.c.i.de iudi.

Sequitur videre de robore literarū alia
rum Baſi-
lieñ.ſynodi ſupradicte incipientium,cōpatiens cu3 ſynodus. que
poſt repetitas aſſertas tranſgreſſiones commiſſas per dominum
noſtrum repetitis tenoribus decretorum frequens in Cōſtantieñ.
z quoniam frequens,in Baſilieñ.cōcilij editorum ad diſſolutio-
nem Ferrarieñ.cōcilij ſe cōuertunt mandantes Cardinalibus,pa-
triarchis,archiepiſcopis,z epiſcopis z alijs quibuſcunq; vt ad il-
lam Baſilieñ.ſynodum ſtudeant ſe trāſferre:gerenda inſuper que
cunq; in eodem Ferrarieñ.cōcilio impugnando zc. o dolor, o pu-
dor,o patres proloquutores huius veſane legis miniſtri:qui cum
deberent z teneantur apoſtolicis decretis cu3 omni reuerētia obe
dire,de ſeipſis plurimum q̄ debeant vendicantes illa reſoluere at-
51 temptarunt.non eſt enim † diſcipulus ſupra magiſtrum.de elec.c.
officij.xlviij.di.§.prohibentur.lix.di.c.ordinatos.notiſſis qō in-
ferior legem ſuperioris non tollit.de offi.or.c.cum ab eccleſia.de re
nuntia.c.cum dilectus.z Archidia.in.c.fine.de conſti.lib.vj.de ma
io.z obedien.c.cum inferior.z.c.ſtatuimus.xj.diſtin.c.inferior. vbi
dicit litera inferior ſedes potiorem diſſoluere nō pōt.z ſubdit cu3
ſole clarius exhibuerimus,nō poſſe quēq̄ minoris autoritatis eū
qui maioris poteſtatis eſt iudicijs ſuis adducere,aut proprijs diffi
nitionibus ſubiugare.ſcitis patres illi cōciliares in canoñ. ſcriptū
eſſe. Cōſequens eſt vt qō ab huius ſedis apoſtolice rectoribus ple
na autoritate ſanatum,nullius cōſtitutionis vel cōſuetudinis im-
pediente occaſione proprias ſequeñ.tm̄ voluntates remoueatur.
ad contextū.xi.di.c.cōſequens.z itera3 nolite oberrare fratres mei
doctrinis varijs z extraneis,nolite abduci inſtitutis apoſtolorum
z apoſtolicorū virorū canones quos habetis his ſeruamini. z ſub-
dit.ſatiſq; indignū eſt vt quēq̄ pontificū vel ordinē ſubſequentiu3
hanc regulam refutare quā beati petri ſedem z ſequi viderit z doce
re.textualia verba ſunt de conſec.di.i.c.baſilicas.z ibi etiam dicit li
tera.cūq; nos contra ſalutariū regularū reuerentiā cupiam⁹ teme-
re nihil dicere,z cū ſedes apoſtolica ſuperior his oībus fauente do
mino que paternis canonibus ſunt pfixa pio deuotoq; ſtudeat te-
nere propoſito.z ſequit.ſatiſq; cōueniens ſit vt totū corpus eccleſie
in hac ſibimet obſeruatione concordet qua illic vigere conſpiciat,
vbi dominus totius eccleſie poſuit principatum.verba ſunt ad li-
teram in.d.c.baſilicas.z ſic pz Ferrarieñ.conciliū diſſolui non po-
tuit per decretū Baſilieñ.concilij de quo.3.immo conciliū ſe ſub-
mittit determinationi pape in oībus eorum decretis vt pz.xxiiij.
q.i.c.hec eſt fides papa beatiſſime quā in eccleſia catholica didici-
mus in qua ſi minus perite aut caute aliquid poſitū eſt emendari
cupimus a te,z qui petri z ſedem tenes z fidē vt de domino noſtro
papa poſſim dicere verbum illud.decreuit,z qs poterit infirmare z
manus eius extentas,quis auertet eam.Eſa.xiiij.quaſi dicat null⁹
debet.nāq; ſynodus illa dum fuiſſet inſinuatū eidē diſſolutionem
illius ſynodi z tranſlationem.eiuſdē ad Ferrarie ciuitatē dixiſſe po
tius debuit verba illa.tuū eſt deſtruere z nos erimus,tecū confora
re z fac.tecū in concilio,tecū in auxilio, tecum in preſidio.eſdre de
cimo. ¶ Proinde digne occurrat ſummo pontifici dicere quod
alibi ſcriptum eſt.ſtatui decretum qō ſtudioſe, impleri volo. Eſa-

dre ſexto capitulo.

52 **Concludo ergo in hoc** articulo q̃ōnis concilium † Ferrariē. eſſe
verum, catholicum, ⁊ legitimum concilium in quo preeſt ſanctiſſi-
mus dominus noſter papa, nec illud poſſe vel potuiſſe per Baſilieñ.
conciliū perturbari. per tex. xxiiij. q. j. c. nō turbatur nauis que Pe
trum hꝫ. ⁊ ſubdit. non ergo turbatur hec nauis in qua prudentia na
uigat, abeſt perfidia, fides ſuperat: quomodo enim turbare poterit
cui preeſt is in quo eccleſie firmamētū eſt. illic ergo turbatio vbi mo
dica fides, ibi ſecuritas vbi perfecta dilectio. denicꝫ ⁊ ſi aliis imperat
vt laxarent retia ſua, ſoli tamen petro dicit. duc in altū hoc eſt in p
fundū diſputationū. Textualia verba ſunt in dicto. c. non turba
tur. xxiiij. q. j. in ſede. preterea apoſtolica ſemper eſt catholica ſerua
ta religio, tex. xxiiij. q. j. c. l ſede. ⁊ rurſus, rogamus vos fratres Kariſ
ſimi vt non aliud doceatis necꝫ ſentietis q̃ a beato Petro accepi-
ſtis ipſe enim eſt caput totius eccleſie, cui ait dominus, tu es Pe-
trus ⁊ ſuper hanc petram edificabo eccleſiam meam. Textualia ver
ba ſont. xxiiij. q. j. c. rogamus. ad idē. c. loquitur eadē cauſa ⁊ q̃ōne.
¶ Quid plura, cum illud Baſilieñ. cōcilium fuerit per apoſtolicum
diſſolutum ⁊ tranſlatum ad Ferrarie ciuitatē non pōt amodo con
cilium nuncupari cum caput nec preſidentes pro papa nō habeat
de preſenti. xciij. di. c. nulla ratione. vbi dicit tex. quod q̃ ſub nullius
53 diſciplina ⁊ prouidētia gubernatur, tales † acephalos ſiue capite
priſca conſuetudo nuncupauit. caueant profecto in eadem Baſi-
lieñ. ſynodo reſidentes. ſcriptum eſt enim. ſi quis adorauerit be-
ſtiam ⁊ imaginem eius ⁊ acceperit caracterē in fronte ſua ⁊ in ma-
nu ſua, hic bibet de vino ire dei, quod mixtum eſt mero in calice ip
ſius ire. ⁊ cruciabitur igne ⁊ ſulphure in conſpectu angelorū ſan-
ctorū ⁊ ante conſpectū agni. ⁊ fumus tormentorum eius aſcendet
in ſecula ſeculorū, ſcribitur Apoc. xiiij.

Concludo igitur in hoc dubio prepoſite queſtionis cōcilium olim Baſilieñ. non poſſe amplius concilium appellari ſꝫ pōt
dici acephalum, abſcꝫ capite, monſtruoſum. ꝯ regularem naturā
conciliorū que conſtant ex mēbris ⁊ capite vt in aliis inferiorib' cō
ciliis. iij. di. §. porro. xviij. di. c. quoniā. ſi epūs metropolitanus. c. ſi
quis epiſcoporum. per totum. xij. q. j. c. in apibus. de preſcrip. c. cū
non liceat. cum ſi. ⁊ Ferrarieñ. concilium eſſe verum, legitimum, ca
tholicū conciliū ⁊ legitime inſtitutum: in qua ciuitate pollicia oīs,
virtutes ciuium ampliſſime, ⁊ ſpectatiſſimorū veneratio plurimo
rum, liberalitas ⁊ magnificentia, hoſpitalitas in externos, mores
venuſti, elegantie honorū ⁊ rerū omniū plenitudo, ibi vita imper-
54 turbabilis. ibi princeps † ille eſteñ. marchio immortalitate digniſ-
ſimus. optimus ſuper bonos, cui ſeruire regnare eſt: ipſe eīn ſup ex
cellentiſſimus piorū pientiſſimus: preſtātiſſimus. ſtabilis ⁊ immutabi
lis, ſemper agēs ⁊ ſemp quietus. colligens ⁊ nō egēs cū nil deſit ſibi
is ſecurus ⁊ non formidās, reddēs debita nulli debēs, donās debi-
ta nihil perdēs. is profecto virtutū fulgore videt oēs mūdi princi-
pes ſuperare. magnus namcꝫ es domine ⁊ laudabilis nimis et ma
gna virtus tua. ⁊ ſapientie tue non eſt numerus. tu ſolus es cui oēs
oīpotens latā gloriā reſeruauit: tuecꝫ ſerenitatis excellentia de gē-
tibus in gentes ⁊ de regnis ad populos cōuolauit, ⁊ cum bonis ac
donis multiplicibus te beauit: ipſe de' ſuper omne bonū te felicē
feliciſſimū faciendo largitus eſt tibi illū filiū inclitū per ſecula cele-
brandum leonellum ſumme militie ac religionis decus virum ca-
tholicum, ac deuotū, ac illuſtrem. ⁊ nobilem profecto etatis impa-
rem, ⁊ cum pace aliorū ditetur ⁊ fidei ardētiorē, quē ſaluare ⁊ dies
ſuos in pace cuſtodire dignetur ille qui cuncta pōt dñs ſabaoth.
vnde dicuntur profecto parētes qui tam glorioſiſſimū ⁊ inclytum
dñm genuerunt benedicat patria que te aluit. O felicia regna tua
omnes igit extollemus vtrocꝫ virgilij in tanti hercle magnificētiſ-
ſimi filij laudē proferamus que te tā leta tulerūt ſecula, q̃ tāti talē
genuere parentes: tu profecto mūdi iubar ⁊ decus. tu q̃ppe ſolus
es vite noſtre ſapientiſſimus dux ⁊ rector ⁊ ſpeculū fidei orthodo-
55 xe, virtutū indagator expulſorcꝫ vitiorum. † Tu orbem quaſi noui
ter peperiſti ⁊ diſſipatos homines in ſocietatem vite collocaſti, et
vndicꝫ populos laceſſitos tu reparator legum, tu morū magiſter
⁊ diſciplinē fuiſti: ad te omnes cōfugiunt. a te opē petūt iuxta ſen-
tentiā ciceronis de Tuſculanis q̃ōnibus li. vj. tu gloria hieruſalē,
tu letitia iſrael, tu honorificētia, q: feciſti viriliter ⁊ cōfortatū eſt cor
tuū. Judith. xv. Beati viri tui populi noſtri. beati ſerui tui q̃ aſſi-
ſtunt corā te ſemper, ⁊ audiūt ſapientiā tuā. ib. Regū decimo cap.
Proinde ſapientiam eius narrēt ppl'i ⁊ laudē eius pronūtiet eccle
ſia. eccle, xliiij. Benedictus dñs qui hodie nomē tuū ita magnifica
uit vt non recedat laus tua ab ore viuentiū. Judith. xiij. quis eſt hic
⁊ laudem' eū. fecit eīn mirabilia in vita ſua. eccle. xxxj. profecto nūſ
q̃ quiſcꝫ tā vni homini carus fuit, quantū hic ſuis ſubditis. ⁊ cum
cognoſcētib' vniuerſis ⁊ vt eius retro geſta teſtant animus ſu' nū-
q̃ his anguſtiis q̃s natura nobis ad viuendū dedit cōtent' fuit
ſed ſemp immortalitatis amore flagrauit. nō habebat vitā arbitrat'
q̃ corpore ⁊ ſpū cōtinet: ſꝫ illā inq̃ vitā q̃ vigebat memoria ſeculorū
omniūcꝫ poſteritas alet quē ipſa eternitas ſemp intuebit, vt Tullij
ad Ceſarem in oratione pro marcello vtar verbis, vt huic principi
glorioſo dicere ipſe poſſit q̃ Cicero de laude ceſaris teſtabat. quis
eſt enim ille aut nobilitate aut probitate aut optimarū artiū ſtu
dio aut innocētia aut vllo laudis genere p̃ſtātior, nulla nēpe ſcribē
di aut dicendi tanta vis tantacꝫ copia quarū dicā exornare rē ⁊ enar
rare res geſtas ſuas poſſit quis laudes tuas enumeret profecto ne
56 mo † hic princeps magnificentiſſimus de plenitudine eīn ſua om
nes acceperunt diuini clemētis eiuſcꝫ magnificētie ⁊ veſtigia imita-
tus eſt nihil qui vnq̃ liberale pretermiſit. Q nimio elapſa illa die
qua liberalitate nō fungeret quaſi cū quodā lachrymabili merore
ſolitum dicere. Narrat eutropius. hodie diē perdidi, ⁊ vt breuiter
ipſe dicam de eo eiuſcꝫ proſapia per os pſalmiſte dñs loquebatur
⁊ diſertiſſimus dñs noſter veriſſime dicere ipſe potuit. poſui adiu
torium in potente ⁊ exaltemus electū de plebe mea: inueni dauid
ſeruum meū: oleo ſancto meo vnxi eū. manus mea auxiliabitur ei
⁊ brachium meū confortabit eū. Nihil proficiet inimicus in eo. ⁊ fi
lius iniquitatis nō apponat nocere ei. Et concidam a facie ipſius
inimicos eius: ⁊ odientes eū in fugam conuertā. ⁊ veritas mea: ⁊ mi
ſericordia mea cū ipſo, ⁊ in nomine meo exaltabitur cornu eius. Et
ponam in mari manū eius: ⁊ in fluminibus dexteram eius. ipſe in-
uocabit me pater meus es tu, ⁊ ſuſceptor ſalutis mee. Et ego p̃mo
genitū ponā illū excelſum pre regibus terre: in eternū ſeruabo illi
miſericordiā meā ⁊ teſtamentū meū fidele ipſi. Et ponā in ſeculum
ſeculi ſemen eius, ⁊ thronū eius ſicut dies celi.

Poſtremo reſtat videre de robore. efficacia, īportantia et
effectu capitulor. frequens. in Cōſtantieñ. ⁊ q̃ñ frequēs. in Baſi-
lieñ. cōciliis hactenus editorū. ſuper quibus Baſilieñ. ſynodus de
tranſgreſſionibus multiplicibus contra dñm noſtrum facit omni
modū fundamentū ea potiſſima rōne q: ſanctitas ſua in adheſiōi.
quā fecit illi ſynodo Baſilieñ. decretū illius capituli q̃ñ freqnēs,
57 per antea ꝯ Romanū pontificē dr cōfirmaſſe. Et q: † oīa ad id re-
ferunt vnā vim formā ⁊ originē. ff. ad le. fal. l. in rōne. §. ſi filio. ver. vt
oēs opes patris. Et cā ſcda tm̄ operat q̃tū a prima ſibi influit ⁊ nō
vltra. de lega. ij. l. peto. §. predīū. idcirco vt proſequutio huiꝰ dubij
clarior relinquat aduertēdū eſt ⁊ plenius cōſiderādū q̃ hec duo ca
pitula ⁊ decreta edita in Cōſtantieñ. ⁊ Baſilieñ. cōciliis facta fue-
runt p dicta cōcilia nō p̃ſidente papa pſonaliter in altero predicto
rū, lꝫ in Baſilieñ. ꝯcilio legat' eius noie p̃fuiſſet q: inter hoc facto
magnā differētiā: q: q̃ñ papa pſonaliter preeſt cōcilio nō poſſet de
creta cōcilij ſimul cū eo ⁊ eius cōſenſu ⁊ autoritate edita irritare, ſe-
cus ſi prefuiſſet p legatū eius noīe deputatū: q: in hac legatiōe nō
veniret vt poſſet cōſentire decretis fiēdis q̃bus cōfunderet papa-
lis iuriſditio ⁊ q̃ papa cōcilio obedire teneat captata cā: q: ea de-
creta reſpiciunt reformationē eccle. in capite vel in mēbris q: i quo
58 cūcꝫ gñali ⁊ ſpāli mādato ſemp intelligit † excepta pſona loquen-
tis ⁊ vt autoritas ⁊ dignitas cōſtituētis cōfundi vel ſupprimi non
poſſit p ipſum cōſtitutū vt latius infra dicet. Et incipio ab ea pte.
c. frequens in Cōſtātieñ. cōcilio decretatiꝰ vt nihil remaneat in hoc
prato ſpinoſum. C. de ver. iur. enuc. l. j. §. hec etiā vt demus lectori-
bus lac in potū. de p̃bē. c. de' qui. §. apl'i. cuius verba hec ſunt ipſa
ſynodus in ſpū ſctō legitime cōgregata eccleſiā repñtans ptātem a
xp̃o imediate hꝫ, cui q̃libet cuiuſcūcꝫ vel dignitatis etiā ſi papalis
exiſtat obedire tenet in his q̃ reſpiciūt ad fidē ⁊ extirpationē predi
cti ſciſmatis ⁊ ad gñalē reformationē eccleſie dei in capite ⁊ in mē
bris. itē declarat q̃ quicūcꝫ cuiuſcūcꝫ ſtatus ēt ſi papalis exiſtat q̃
mandatis ſtatutis ſeu ordinationibus huius ſancte ſynodi ⁊ cu-
iuſlibet alteri' legitime cōgregate ſeu ptinentibus ad ea factis et
fiendis cōtumaciter obedire cōtēpſerit niſi reſipuerit cōdigne pe-
nitentie ſubijciat ⁊ debite puniat, etiā ad alia iuris ſubſidia recur-
rendo. ¶ Hoc idē aliquib' tñ additis in vndecima ſeſſione Baſi-
59 lieñ. ſynodus declarauit cuius decreti verba hec ſunt † Q̃ñ gñaliū
conciliorū celebratio tanq̃ agri dñici precipua cultura vniuerſalē
ſtatū eccleſie cōcernit, ideo ſumma cū diligētia intendendū eſt vt
cūctis obſtaculis q̃ ſe tam ſalubrē inſtitutionem impedire poſſent
accurate obuiet. inherēs ergo hec ſancta ſynodus ordinationi ꝯci
lij Conſtātieñ. q̃ incipit frequēs, cupienſcꝫ ne ſcandala q̃ prob do-
lor diebus noſtris contigerunt futuris temporibus in perniciem
eccleſie repullulent, ſtatuit ⁊ decernit vt Romanus pontifex q̃ pri
mus in vinea domini laborare ⁊ alios ſuo exemplo ad laborandū
trahere tenetur per ſe vel legatum de latere aut legatos eligendū
vel eligendos de conſilio ⁊ aſſenſu non ſingulari duarum partiū
Cardinalium in conciliis generalibus debeat intereſſe, necnō oēs
⁊ ſingulariter perſone eccleſie que de iure vel conſuetudine in gene
ralibus conciliis adeſſe debent deinceps ad ipſa generalia concilia
cū vigore ipſius cōſtitutionis frequens in dicta q̃ huius ſacri cō-
cilij Baſilieñ. inducenda aut alterius futuri legitime congregati
autoritate inducenda ſiue alia vocatione venire pſonaliter aſtringē-
tur: niſi legitimo detineātur impedimēto quo caſu perſonas ido-
neas cū ſufficiēti mandato deſtinare teneant. Q̃ ſi ipſe Romanꝰ

pontifcꝫ

pontifex ⁊ alie ꝑdicte perſone hec facere neglexerint: aut ipſuꝫ cō-
cilium quoquomodo de facto impedire, mutare, prorogare, diſſol
uere operam dederint ⁊ infra quatuor menſes cum reali ſatiſfactio
ne operam dederint ⁊ infra quatuor menſes cum reali ſatiſfactio-
ne non reſipuerint. Et tunc Romanus pontifex a papali ⁊ predi-
cte perſone a ſuarum dignitatum adminiſtratione ſint ipſo iure ſu
ſpenſe: que quidē papalis adminiſtratio ad ſacruꝫ conciliū ipſo iu
re deuoluatur. Quod ſi penas predictas per duos menſes poſt di-
ctos quatuor animo ſuſtinuerint indurato contra Romanuꝫ pō-
tificem ac perſonas predictas vſqꝫ ad priuationem incluſiue p con
cilium generale procedatur.

Viſis ergo tenoribus decretorum ſupraſcri ptorum vt apponaṫ
in omnibus que nuperrime renouanṫ in dubium gladius ad radi-
cem de pluribus eſt videndum. ¶ Et primo de robore ⁊ effectu di
ctorū capitulorū ſreqēs, ⁊ quoniā ſrequēs, an ⁊ quo caſu habeat
60 papam ligare, ⁊ an dictorū capitulorum † decreta abſqꝫ ſpecialiſſi
ma approbatione apoſtolica ipſum ligent ⁊ debeant valida repu-
tari. ¶ Pro cuius dubij explanatione vlteriori premittenda ſunt
aliqua in materia cōciliorū que forte nō omnibus ſunt nota. ⁊ pri-
mo dico ꝙ ad eſſe concilij eſt ꝙ ſit canonice inſtitutum, ⁊ canonice
cōgregatum, ⁊ ꝙ agenda ſint de primis veritatibus. xxv. qōne pri-
ma. c. que ad perpetuam. ⁊ tunc dicitur legitime celebratū quando
ſit de mandato pape ſummi pontificis ipſo interueniente, vel alio
de eius ſpeciali mandato, iuxta id qđ legitur ⁊ not. j. §. porro. iij. di.
⁊. xvi. di. c. ſexta ſynodus. circa pn. ⁊. xvij. di. c. j. ⁊. ij. ⁊ clariꝰ inter ge-
ſta ſimachi in libro conciliorum. c. ix. ¶ Item ſciendū ꝙ in cōgrega-
tione cōciliorum ſemp interfuerunt imperatores priſcis tempori-
bus, vt patet in. c. canones. xv. di. vt enim ibi habetur prima ſyno-
dus Conſtentino auguſto imperante facta eſt. ¶ Secunda ſub
theodoſio ſeniore. ¶ Tertia ſub iuniori theodoſio. ¶ Quarta
ſub martiano principe: patet hic etiam in concilio congregato ad
mandatum regis theodorici vt iudicaret de his que pape Syma-
cho dicebantur impingi. xvij. di. §. hinc etiam.

Quinimo innumerabilia inueniunṫ an tiquitꝰ per im
peratores concilia cōuocata vt pꝫ in tranſcurſu tripartite hiſtorie
⁊ martinian. chronice. ⁊ in li. concilior. ad hec. xvij. diſt. c. habeo li-
61 brum conſe. vſqꝫ ad ſi. di. Nec † alia ratione imperatores antiquitꝰ
cōcilia congregabāt niſi qꝛ eccleſia tunc nō erat in poteſtate ſua, di-
uerſitates patiebatur, nec audebat cōgregare vt pꝫ in primo. c. cō
cilij Affricani. xv. di. c. j. vnde ſtatim cū eccleſia potuit hoc correxit:
non per principes, ſed per ſe concilia conuocauit. Et aliqñ ādo per
imperatores precipiente eccleſia. aliquando ipſa rogante ⁊ poſtea
ipſa autorante, aliquando ipſa ratificante, vt pꝫ. xvij. di. per totū.
⁊ maxime in. §. hinc etiā. ⁊ aliquando conſultu imperatoris ⁊ pſen
tia vt in prin. calcedon. cōcilij. Sic ⁊ antiochenū congregatum fuit
in geſtis antio. concilij capitulo primo. ⁊ in geſtis Silueſtri pape.
c. ij. cum ſi. ¶ Item ſciendum ꝙ papa negligente ⁊ nolente cōciliū
conuocare ad locum idoneū pro aliqua cauſa ardua iminenti. po-
teſtas cōgregandi concilium ſpectat primo ad dominos Cardina
les qui poſt papam ſunt maiores clerici alijs quibuſcunqꝫ ar. eius
qđ legiṫ ⁊ no. in. c. j. de maio. ⁊ obe. per Innocē. ⁊ qꝛ cenſetur vnum
corpus cū eo. ar. vi. q. j. c. quiſquis cū militibus. quaſi ſede vacan. vꝫ
a deo ꝙ talis poteſtas ſpectare. de maio. ⁊ obe. c. cum olim. cuꝫ ſimi.
62 ¶ Secundo ad cōſtantinopolitanū patriarchā † qꝛ eccleſia cōſtāti
nopolitana poſt Romanā obtinet primā ſedē. de pui. c. antiqua.
xxij. di. c. ij. ⁊. c. de cōſtantinopolitan. ⁊. xvij. di. c. nec licuit. ⁊. c. ſe. ſub-
cta ſupraſcriptione. vel dici pōt ſpectare ad imperatorē ar. xxj. diſt.
c. nunc autē. ⁊. xv. diſtinc. c. j. ⁊. c. ſancta Romana. ⁊. xvj. di. c. ſexta ſy
nodus. vel ad reges. ar. lxiij. di. c. adrianus. ⁊. xvij. di. §. hinc etiā. vel
ad principes. xxiij. q. iiij. c. ſicut excellentiam. ⁊ facit eadē cā ⁊ qōne
c. non inuenitur. ⁊. c. ſi is qui ⁊. ij. q. v. c. princeps. ⁊ qđ legitur et no.
in cle. vnica de baptiſmo.

Et predicta omnia intelligo papa exiſtente ca- tholico, negligente ⁊ nolen
te tamē pro aliqua cauſa ardua iminēti cōciliū congregare. Naꝫ lꝫ
ad papā ſpectet cōcilium cōuocare cuius autoritate cōciliorꝫ ſta-
tus firmantur. xvij. di. c. multis. ⁊ per totā illā diſtinc. ⁊. c. gñalia ⁊. c.
de concilijs. ⁊ no. in Spec. de legato. §. ſupereſt videre. ver. ſed nun
quid legatus cū remiſſionibus. ⁊ in. c. gracie. de preben. Sed eo ne-
gligente ⁊ nolente ꝓ aliqua cauſa ardua imminēte cōciliū congre-
gari tunc vt dixi poteſtas congregandi cōcilium primo ſpectat ad
dominos Cardinales, ſcđo ad Cōſtātinopolitan. patriarchā. ter-
tio ad imperatorē, quarto ad reges. quinto ad alios principes ar.
63 iuriam predictorum. in † negligentiam enim vnius deuoluiṫ po-
teſtas ad aliū gradatim ar. c. cū in cūctis. ad ſi. de elec. ⁊ de conceſ. pre-
bē. c. ij. c. cuꝫ ſimus. ⁊ de ſupplē. negli. prela. c. j. vel forte prius deuol
uitur ptās ad quēlibet ex patriarchis quā ad imperatorē vel alios
ꝑdictos: p id qđ legiṫ ⁊ no. in decre. antiqua de priui. ¶ Vel dica-
mus ꝙ due partes cōcilij poterūt in aliquo loco idoneo ꝯgregari,
⁊ illi vocabunt alios iuxta no. p Inno. in. c. ij. de no. ope. nun. ⁊ glo.
magna. ⁊ hoc videṫ eſſe veriſſimū per ibi no. ¶ Si aūt due partes
non reperianṫ ꝯgregate. tūc procedit qđ ſuperius dixi. ¶ Ubi au
tem papa eſſet hereticꝰ vel de hereſi ſuſpectus, non videṫ ad eū pri-
mo loco ſpecificare poteſtas cōcilij conuocadi. xl. di. c. ſi papa. ⁊. ij. q.
v. ij. c. ſi ſacerdotibꝰ primo. ⁊ quod ibi notatur. ¶ Tuncqꝫ deuolui
poteſtas concilij conuocandi ordine ſupraſcripto. non repeto.
¶ Iuuat hunc articulum dubitationis tetigiſſe, qꝛ forte poſſet in
futurum cōtingere vt cogitent perampliꝰ illi patres ⁊ dñi q erūt
in cauſa ius dicturi.

64 **Rurſus ſciendum** ſup quo mecū alꝭ diſputaui, an † ſolū epi ſuperiores an ve
ro abbates vel alij ſint ad ꝯciliū cōuocādi. ⁊ vꝫ p̄mo dicēdū ꝙ ſoluꝫ
epi intereſſe debeāt ⁊ ſint vocādi p id qđ hꝫ. xvij. di. c. j. ⁊. ij. xv. di. c. j.
xvj. di. in. c. vj. ſynodus. ⁊. c. ſeq. xxiij. q. iiij. c. ſicut excellentia. ibi, cō
ciliū vero catholicoꝝ epoꝝ admoneri pcipue ⁊c. ⁊. c. guiliſanus. ibi,
ſꝫ cū epis quos cōgregare potui ⁊c. ¶ Scđo vꝫ ꝙ etiā abbates ſint
vocandi p id qđ hꝫ. lxiij. di. c. adrianus. ibi, religioſis epis ⁊ abbati-
bus ⁊c. ¶ Tertio vꝫ ꝙ etiā ſacerdotes p id qđ habeṫ. xxv. di. c. j. in
ver. quarta ſynodus. xvj. di. c. vlti ⁊. §. hinc etiā eadē diſtm. Iteꝫ ēt
omnes plati vt in. c. ſi. de maio. ⁊ obe. itē videṫ ꝙ ēt iperator ſit vo-
candus p id qđ habeṫ in ꝓallegato. c. adrianus. ⁊. d. c. vj. ſynodus. ⁊
xxj. di. c. nūc aūt. ⁊. ij. q. v. c. mādaſtis. Quid dicemus vꝫ in hoc arti-
culo dicēdū eſſe ꝙ ſolū epi ⁊ ſupiores neceſſario ſint vocādi. vt not.
Inno. ⁊ Io. an. in. c. gratie de preben. faciat. xviij. diſtinc. c. epūs non
dꝫ ⁊. c. propter. ⁊. c. non opꝫ cū capitulis ſequentibus. ⁊ qđ habetur
quaſi per totā illā di. Nec obſtant iura ſuperius allegata qꝛ fateor
65 qđ † in ptāte pape cōgregātis cōcilium eſt ꝯgregare ēt abbates et
alios predictos ſi vult per iura predicta. ſed nō eſt neceſſitas ſi non
vult p iura primo allegata. ⁊ p id qđ ſuperius dixi. poſſet ēt dici qđ
qꝛ iura illa dicant de ſacerdotibus intelliguṫ de epis. arg. c. ij.
de pecu. cle. ⁊ ſic exponit glo. in. c. vlti. xvij. di. itē certū eſt ꝙ hodie
nō teneṫ neceſſario vocare pncipem vel imperatorē per dictum. §.
hinc ēt. xvij. di. ⁊ per illud qđ legiṫ ⁊ notaṫ. xxiij. di. §. verū. pōt tñ ſi
vult ⁊ videat expediens eſſe ad ſcandala vitanda per iura ſuperius
allegata. ⁊. lxiij. di. §. verum principibus. ⁊. c. ſeq.

Occurrit vlterius excitandū an pape teneatur neceſſario oēs epos orbis et
ſuperiores, cōuocare intelligendo, de catholicis per id qđ habeṫ in
c. cum quibus. xxiiij. qđ. iij. Et per id quod ſuperius dixi vꝫ ꝙ ſic. p
id quod habeṫ. xvj. di. c. j. circa principiū. ibi ſub hec etiaꝫ ſancti pa
tres in concilio niceno de omni orbe terrarū conuenientes ⁊c. ⁊ quia
66 in cōcilio ꝓuinciali oēs epi prouincie ſunt vocādi. vt probaṫ in. c. j.
⁊. c. prop. el primo ⁊ ſecūdo. xviij. diſt. ⁊ quaſi per totā diſtinctio. fa-
ciat decre. ſicut olim de accuſatio. ergo eodē modo in cōcilio gene-
rales oēs epiſcopi orbis catholici ſunt vocādi: quia ipſe papa diciṫ
archiepūs orbis. xxi. di. in ſi. ⁊ prouincia eius dicitur vniuerſitas or-
bis. de decimis. c. tua nos. Et hoc ſatis videṫ iuſtum, preſertim vbi
agitur de maximo preiudicio ⁊ de re ardua. facit qđ legitur et not.
xix. di. c. anaſtaſius. ⁊. xxj. di. c. nūc autē. ⁊. xvij. di. in ſumma. hoc etiā
ſatis videtur de mente glo. in. c. ſicut. xv. di. in verbo, ꝓſumunt. duꝫ
dixit ꝙ orbis maior eſt vrbe. intelligit enim per orbē epiſcopos or-
bis vt patere poteſt recte intuenti ad idē qđ notatur. ix. q. iij. nemo.
¶ Quid dicendum dubito. malo enim ſic loqui ꝙ alterū inconſul
te ⁊ temerarie affirmare. vi. q. j. c. quero in ſi. Nam inuenio concilia
generalia in diſpari numero dudum facta ⁊ celebrata vt patet. xv.
di. c. j. vbi patet quod quandoqꝫ in numero. cccxviij. epiſcoporum:
qñqꝫ in numero. cl. qñqꝫ in numero. cc. qñqꝫ in numero. ccl. faciat
xvj. di. c. vj. ſynodꝰ. ⁊ ſic videṫ quod nō neceſſario oēs epi orbis ſint
vocandi. poſſet forte dici quod fuerunt omnes cōuocati, tamē nō
oēs interfuerunt: vel qꝛ non fuerūt catholici quos neceſſe nō eſt vo
cari vel non potuerunt venire impediti arg. xviij. di. c. non oportet
⁊. c. quoniā quidem. ⁊. c. epiſcopus ad ſynodum.

67 **Satis videtur quod** † vbi nō agiṫ de fide, nec de facto pape poſſet nu
merus relis qui arbitrio ſummi pontificis, nā cōcilium generale vi
detur illud qđ pape mandato cōgregatur ipſo intereſſente vel alio
eius nomine de eius ſpeciali mandato: iuxta id qđ legiṫ ⁊ notaṫ in
§. porro. iij. di. et. xvj. diſt. c. vj ſynodus. circa principium. ⁊. xvj. diſt.
c. j. ⁊. ij. ⁊ in ſumma. Nec curandū videtur de diminuto numero pre
latorum per illud verbum Chriſti diſcipulis ſuis dictum. vbi duo
vel tres in nomine meo fuerunt congregati, ego in medio ſum. j. q.
j. c. cuꝫ ſcriptura. xxiiij. q. j. c. alienus. ¶ Oſtendendo non multitu
do non multitudini deprecantium non plurimū tribuit: ſi duo in-
quit ex vobis conuenerint in terra ⁊c. dominus enīꝫ de eccleſia ſua
loquitur ad hos qui ſunt in eccleſia loquitur vt ſi ipſi cōcordes fue-
rint ſm quod mandauit aut monuit duo aut tres collecti vnanimi
ter orauerint, licet duo aut tres ſint impetrare poſſunt de dei ma-
ieſtate quod poſtulant. vbicunqꝫ duo aut tres collecti in noīe meo
ego inquit cum eis ſum cum ſimplicibus atqꝫ paratis, cum deum
timentibus et dei precepta ſeruantibus, cum his licet duobus vel

tribus eſſe ſe dixit quomodo cum tribus pueris in camino ignis
fuit. et quia in deū ſimplices atq; inter ſe vnanimes permanebant
flāmis ambiētibus medio ſpiritu roris animauit. Quomodo apo
ſtolis duobus in cuſtodia clauſis q2 ſimplices et qr vnanimes erant
ipſe affuit: qui ergo in preceptis ſuis ponit et dicit, vbi fuerint duo
68 vel tres collecti in nomine meo, ego cum eis ſum. ¶ Non † homi-
nes ab eccleſia diuidit qui inſtituit et fecit eccleſiam: ſed exprobrās
diſcordiam pacem ſuam voce cōmendans plus q̄ impetrari poſſe
paucorum cōcordi prece quā diſcordioſa oratione multorum. verba
fuerunt ad literam beati Cypriani ad Nouatianū epiſtola ſua octa
ua. ¶ De iure autē q̄ epiſcopi faciant cōcilium habetur. xv. que-
ſtione ſeptima. cap. j. et de elec. cap. primo. de poſt. pla. cap. ferendo.
¶ Item quo tempore cōcilia inceperūt, dic q̄ tempore Melchiſe
dech. xiij. q. j. c. placuit. per archi. item quanto tempore debeat ſta-
re concilium et in loco morari habetur. xviij. diſt. c. ppter eccleſiaſti-
cam. illud pretermittendum non eſt q̄ ſi omnes epi vocati non ve-
niant, male faciunt et peccant vocati, ſi iuſto impedimento ceſſan-
te non veniāt. xviij. diſt. c. non oportet. et c. epūs ad ſynodum. et c. pla
69 cuit. et c. ſi quis autem. cum duobus capitulis ſe. Quinimo † penā
excōmunicationis incurrunt. xj. q. iij. c. incertum. et ſi adſit impedi-
mentum mittere tenetur excuſatorem aliquem. vt. d. c. epūs non dz.
et c. placuit: videtur tamen q̄ concilium reſideat penes vocatos et
venientes ar. eius quod habetur. xxij. qō. iiij. c. gmiſſarius ibi, cum
epis quos potui. et c. et eius quod legit et no. in ſi. de elec. c. quia pro
pter. et eo. ti. c. cum nobis olim ad princi. ibi, qui ad electionē facien
dam accedere noluerunt alienos ſe feciſſe videntur etc. facit qō ha-
betur in prealleg. c. epūs ad ſynodum. cum ſeq.

Sane et ſi plus impetrari poſſit a dño paucorum
concordi prece q̄ diſcordioſe rōne
multorum autoritas verborum domini atteſtatur: ſi duo vel tres cō
gregati fuerint vt dixi in ſuperioribus: tamen quando de fide agit
70 et ſciſmatibus extirpandis: q̄ † cauſa eſt cōmunis omnibus xpi de-
uotis et oēs tangit. ab omnibus epis orbis catholicis tractari et ter
minari deberet, et ipſos debere ad conciliū conuocari: q2 qō oēs tā
git etc. lvj. di. c. j. de his que fiunt a maio. par. ca. c. vltimo. reſidebit
tamē conciliū penes vocatos venientes vt dixi. ſaltem ſi interſunt
due partes omnium epoꝝ et ſuperiorum orbis: per id qō legitur et
no. in. c. j. de his que fiūt a maio. par. ca. p Joā. an. ff. qō cuiuſq; vni.
no. l. nulli. et l. plane, et per Jnn. in. c. cū nobis olim. in gl. magna. cir
ca ſi. de elec. vel forte videret̄ ſufficere ſi maior pars interſit per not.
per Cōpo. in decre. c. q2 ppter. in verbo, vt maior. de elec. et ar. ff. ad
muni. l. qō maior. et eius qō no. glo. in. c. ſi. de maio. et obe. in gloſ. ar.
q̄ preſentes. ver. idem credo. vel forte videretur ſufficere ſi interſint
d. epiſcopi, per id qō legitur et not. xv. di. c. j. ver. ſancta ſynodus. in
hoc articulo queſtionis: aliter nō: ſi ergo fides, ſed dico ſimpliciter
cogitandum eſſe aliorum determinationi peritiori me ſubmittēs,
et velut agnus corā tondēte non aperiā os meū: de pe. di. ij. c. ſi eſt in
71 quit ad ſi. cum parat' ſim etiā † ab anniculo edoceri. xxiiij. q. j. c. j.

Redeo igitur ad thema noſtre ꝑpoſite qōnis. ne pa-
rentheſim faciam longiorem: videtur
probabiliter poſſe dici ſanctiſſimum dñm noſtrum potuiſſe licite
impetiri et contra eum procedi per dicta Baſilieñ. ſynodi pro trāſ-
greſſionibus ſerioſius recitatis in factis monitorijs et citationibus
contra eum et diſſolutionem illius concilij ſubſecutam, et illi' tranſ-
lationē factam per eundē dominum noſtrū ad Ferrarie ciuitatem:
tum quia in reſpicientibus reformationē eccleſie in capite et in mē-
bris ipſe apoſtolicus cōcilio obedire tenetur, et ſic vt trāſgreſſor de
cretorum edictorum per illam ſynodum generalē, cū nō reſipuerit
infra terminum aſſignatum puniri poterit per illud cōciliū etiam
per alia iuris remedia recurrendo. eſt enim notum ſatis q̄ trāſgreſ
ſor canonū ſi hoc fecerit in contēptum et illorum obſeruantiam po
ſtergauerit: q2 ſic ſibi placuerit, eſt merito deponendus: vbi autem
illa decreta et canones tranſgreſſus eſſet credens ſacra illa concilia
Conſtantieñ. et Baſilieñ. vniuerſalem eccleſiam repreſentātia non
habere poteſtatem illa decreta. et canones que fecerunt condēdi vt
hereticus eſt plectendus vt plene legunt̄ et probant̄ de elec. c. gene
rali li. vj. in glo. 3 faciēs. cū remiſſionibus ibi poſitis. et. iiij. diſtin. §.
72 ſi. xix. di. nulli fas. facit qō no. de treu. et pa. in. j. Et † fortius punit̄
tranſgreſſor promiſſionis iurate. xxiiij. q. j. c. nō afferamus. de iure-
iur. c. debitores. tum etiam q2 nō licuit pape cōcilium diſſoluere vel
mutare et ad alium locum transferre citra penas de quibus in. c. qm̄
frequens, vbi de ſuſpenſione a pontificali adminiſtratione ad con
cilium deuoluenda et de priuatione ſpecifice cōtinetur, ticaſus eſt in
terminis in. c. frequens. et c. quoniam frequens, ſuperius allegatis
in quibus hec omnia ſunt clariſſime diffinita, quorum capitulorū
diſpoſitioni et obſeruantie per expreſſum eſt apoſtolicus obligat',
et obedire tenet̄, ac etiam in ſpectantibus ad generalē reformatio-
nem eccleſie in capite et in mēbris vt in dictis capitulis eſt exp̄ſſum:
que decreta et capitula in adheſioñ. quā fecit Baſilieñ. concilio ipſe
apoſtolicus nedū cōfirmaſſe ſed feciſſe videtur ar. l. j. C. de vete. iur.
73 enu. vbi qui † autoritatem rei accōmodat ipſam rem feciſſe videt̄,

et videtur expreſſum. xvij. di. §. hinc etiam. facit de pri. c. āntiqua. ro-
borantur enim autoritate pape hmōi per antea ſtatuta concilij ex
quo cōcilio inheſit et per cōſequēs approbauit. xvij. di. c. cōcilia: q2
approbando cōciliū nō poteſt amodo geſta in cōcilio improbare vt
in Regula, q̄ ſemel. li. vj. et. iiij. q. iij. c. ſi. et ibi no. archi. de elec. c. cum
vintonieñ. et quod no. Jnn. de excep. c. veñ. facit. viij. q. ij. c. dilectiſ-
ſimi. per archi. xx. q. iij. c. procliuis. ff. de aqua plu. arcē. l. in omnem
quorum lega. l. j. §. prodeſt. C. de ac. et ob. l. ſicut. Sic non poſſum re
probare mores quos primo approbaui. de filijs preſby. c. veniens.
v. q. v. c. horrendus. et papa approbando concilium et ei inherendo,
totum qō in eo factum erat, ac etiam faciendū approbaſſe videtur
tex. ſing. ff. de manumiſſio. l. gaius. facit. ſi cer. pet. l. cū fundus. §.
ſeruum tuū imprudens. ff. de pac. l. ſi antē. et glo. ſingu. C. de pac. l.
74 iij. in glo. ſi. an ſi. confirmatio † nāq; concilij et inheſio illi facta per
papam operat̄ vt geſta et gerenda in cōcilio valeant, que alr̄ eſſent
nulla. xvj. q. j. c. placuit. pro hoc q̄ ſcribit Bal. in. l. adoptio nō iure
facta. ff. de adop. et in. l. illam. C. de teſta. man. et. C. de rerum pmu. l.
ex placito: item confirmatio operatur vt non poſſit deceteroact'
in dubiū reuocari: iuxta no. in. l. chirographis. ff. de admi. tuto. et
in. c. ſi de ſi. inſt. Et confirmando concilium et ei inherendo videtur
in illud transferre omnem plenitudinem poteſtatis, et ipſe p illud
concilium decretata facere dicetur: quia dare videtur qui confir-
mat. iuxta no. per Bald. ff. de iuriſdi. om. iudi. l. more. et ibi dicitur
qō cōfirmatio trahitur retro. Et idem dixit in. l. ius ciuile. ff. de iu-
ſti. et iure. et in. l. de quibus. ff. de legi. et in. d. l. ex placito. C. de rerum
permu. ¶ Item quando papa confirmat videtur defectum ſup-
plere ex certa ſcientia faciēdo. Jnn. de religio. do. c. conſtitutus. de
tranſac. c. veniens. in glo. j. de confirma. vti. c. j. de preben. c. apoſto-
lice. lib. vj. ſuper verbo noſcatur in gloſ. maxime quando in forma
priuilegij talis confirmatio facta eſſet vt dictis iuribus. ¶ Quin-
75 imo concilium † autoritate apoſtolica confirmatum habet ſtatim
autoritatem et poteſtatem adminiſtrādi ſpiritualis pleno iure ſm
Hoſt. et Jnno. in. c. ex tranſmiſſa de elec.

Amplius concilia dederunt pmatū
eccle. iij.
q. vj. c. dudum. xvij. di. §. hinc. de elec. c. ſignificaſti. et per ipſum con-
cilium vniuerſalis repreſentatur eccleſia. que nil aliud eſt q̄ cōgre-
gatio fidelium. de conſe. diſt. j. c. eccleſia. Et cum ipſa errare nō poſ-
ſit vt dicit Ange. ſuper illo verbo. Ego oraui pro te o Petre vt nō
deficiat fides tua: vt no. xxiiij. q. j. c. a recta. xv. diſtinc. et notandum
decretis huiuſmodi conciliorum eſt firmiter inherendum. Nam
quecunq; ſynodus ſancta ſtatuit et decreuit nullis opinionibus
contrarijs ſeu retractionibus ſunt ſubiecta ſed ſimpliciter ſunt ſer
uanda, vt ſanctiſſimorū imperatorum Valentiniani et Martiani
ſanxit autoritas ſuper confirmatione concilij Calcedoñ. lxiij. di. c.
valentinianus, et in dubijs eſt ſemper ad vniuerſalem eccleſiam re-
currendum. xj. diſtinc. c. palam. que eſſe dicitur vbicunq; ſunt bo-
ni. xxj. diſtinc. c. Quis. licet in ea ſint minus idonei. xxiij. diſtin. c. j. et
per archi. de elec. c. vbi periculum. §. ceterum. in verbo idonee. lib.
76 vj. Integrum † eſt enim iudicium quod plurimorum ſententijs
comprobatur, dixit tex. in. c. prudentiam. de offi. deleg. et per āplio
res homines perfecta veritas reuelatur, dixit tex. C. de fideiuſ. l. ſi.
ad ſi. lxiiij. diſtinc. c. extra conſcientiam. concilium enim vniuerſalē
eccleſiam repreſentans, eſt illa ſedes que non habet maculam neq;
rugam. xxj. diſtin. c. Quis. et ſpeculum omnibus eſſe debet que tan-
quā magiſtra in omnibus eſt ſequenda. xl. diſtinc. c. ſi quis in ſi. xij.
diſtin. c. j. et. ij. xvj. diſtin. c. omnes. conciliorum namq; poteſtas ex
quacunq; terrena ſnia non conſiſtit ſed ex illo verbo quo celi et ter-
ra firmati ſunt. xxij. di. c. j. et qui ei derogando in contrariū loquit̄
hereticus reputatur. xxij. diſt. c. omnis, hꝫ em̄ plenitudinem pote-
ſtatis. iij. di. c. nullū, et valet oēs iudicare et de ipſa vniuerſali eccleſia
nemini eſt permiſſum. ix. q. iij. c. epō. §. ſola. xvij. q. iiij. c. nemini. et de
ſuper ſtatutis et conciliorum decretis non lꝫ alicui in cōtrarium di-
ſputare arg. ad hoc. ff. de iur. om. iudi. l. ſi quis id qō. ver. qō ſi dum
77 proponitur. et eſt ratio: q2 vniuerſalis † eccleſia ſemper cū maturi-
tate agit. c. diſt. c. cōmunis. vnde que non docet ſequēda ſeq nō co-
git. de cōſe. di. j. c. baſilicas. iij. di. c. noſce. Nec vlli retractationi ſubij
citur, quod ſemel ſancta ſynodus iudicauit. xxiij. q. j. c. maiores no
ſtri. in rubro. et ſic videt̄ probabiliter cōcludendū apoſtolicum obli-
gatū eſſe ad obſeruantiā dictorū decretorū in cōcilijs Cōſtantieñ. et
Baſilieñ. editorū. et vt tranſgreſſor puniri poſſe penis in eiſdē ſpe
cifice declaratis. cū et eadē decreta decernant ipſum obedire debere
cōcilio tam in his que cām fidei reſpiciunt quā in languētibus ad
reformationē vniuerſalis eccleſie in capite et in mēbris. et ſic vt trāſ-
greſſor decretorum editorū penis ſubiaceat de quibus in eiſdē cō
tinetur capitulis et decretis: quibus etiam iuſtitia canonis ſuadēte
erat p ipſum etiā obediendū per tex. ad hoc notabilē. x. di. c. certum
vbi tex. ad literam ſic dicit. Certū eſt hoc rebus veſtris eſſe ſalutare:
vt cum de cauſa dei agitur, iuxta ipſius dei cōſtitutionem regiam
voluntatem ſacerdotibus Chriſti ſtudeatis ſubdere potius q̄ pre
ferre, et ſacroſanc. per eorum preſides potius diſcere quam docere
eccleſiaſticā

eccleſiaſticam formam ſequi nō hinc humaniter obſequendo iura
perficere neq; eius ſanctionibus velis dominari quib⁹ deus voluit
clementie tue pie deuotionis colla ſubmittere, ne dū menſura cele
ſtis diſpenſationis exceditur, eatur in contumelia diſponentis. ſic
78 ⁊ imperator † non intendit de rebus ſpūalibus que decorem eccle
ſie reſpiciant aliquid diſſerere. in epiſtola inter claras. de ſum. trini.
xcvi. diſt. c. cū ad verum. ⁊ in. c. eccleſia ſicut modo. de conſti.

Nec videtur poſſe apoſtolicū ex quo inheſit
concilio ⁊ per conſequens decreta illa per prius edita confirmauit
poſſe cōtra diſpoſitionem dictorū decretorū modo aliquo attem-
ptare, tam in non volēdo ſeruare cōſtitutiones ⁊ canones in eodem
concilio promulgatos reſpicientes reformationem eccleſie in capi-
te ⁊ in mēbris q̄ etiam in diffinitione illius concilij facta ⁊ ad aliuz
locum tranſlatione ſequuta q; vt dixi inherendo concilio decreta
eiuſdem maxime per nuncios edita ante adheſionem factā cōfirmaſſe
videt ⁊ ſe ſubieciſſe mandatis illius cōcilij, quibus ex tenore decre-
torum prefectorū apoſtolicus obedire tenetur tam in reſpicienti-
bus fidem q̄ in reſpicientibus reformationem eccleſie in capite ⁊ in
membris. eſt enim notum ſatis qḋ papa pōt ſe ſubijcere iudicio alio
rum vt patet. ij. q. vij. c. nos ſi incompetenter in tex. ⁊ glo. lxiij. diſ. c.
in ſynodo. xl. diſt. c. ſi papa. in glo. nona. q. iij. c. nemo. in tex. ⁊ gloſſ.
¶ Sed premiſſis nequaq̄ obſtantibus teneo ⁊ pro veritate aſſe-
ro ſanctiſſimum dominum noſtrum pro tranſgreſſionibus eidem
impoſitis nec etiam pro diſſolutione illius Baſilieñ. concilij impe-
tari ⁊ puniri poſſe penis in ipſis decretis latius comprehenſis.
¶ Et pro huius dubij deciſione clariori aduertendum ⁊ premittē-
79 dum eſt quod † papa cōcilio dicitur eſſe maior. xv. di. c. ſicut. xxiiij.
q. i. c. quodcūq;. ſtatuta enim conciliorū interpretatur ⁊ tollit. xv.
diſt. c. ſicut. xvij. diſt. c. nec licuit. de elec. c. ſtatutum. lib. vj. de reſcrip.
c. ſtatutum eo. li. ⁊ in cle. ne romani. §. ſane. de elec. ⁊ c. conſtitutionē
⁊ c. ſtatutum. de ſen. excom.

Nec mirum quia concilia corrigit ⁊ mu
tat. vt. d. c. ſta-
tutum. ⁊ per doc. de elec. c. ſignificaſti. vbi dicit Jo. an. ſup verbo, ro
bur. qḋ pape ſententie ſtandum eſt ſi cōtradicat eccleſie vel concilio
v. diſt. c. in iſtis. xv. diſt. c. ſicut. in fi. xix. diſt. c. pe. ix. q. iij. c. nemo. tibi
etiā dicit Jo. an. q; ſolus papa ſine concilio vel eius parte pōt inter
pretare ſtatuta concilij. ad idē. xvij. diſt. c. nec licuit. nec mirum qz vt
dixi illa immutat ⁊ corrigit: vt. d. c. ſtatutū. de reſcrip. ipſe enim ſo-
lus habet plenitudinem poteſtatis. xj. diſt. c. ij. ij. q. vij. c. qui ſe ſcit.
de autorita. ⁊ vſu pa. c. ad honorē. i. q. vij. c. decreto. ⁊ c. qui ſe ſcit: nec
80 licet † de papa alicui diſputare vel ab eo appellare. xvij. qḋ. iiij. c. ſi
quis. ix. q. iij. c. cuncta. nec de ſedis apoſtolice iudicio alicui iudica-
re permiſſum eſt aut illius ſententiā retractare ꝑpter romane eccle
ſie primatum a xp̄o in beato Petro diuinitus collatū. tex. xvij. qḋ.
iiij. c. nemini. ⁊ cum pape autoritate conciliorū ſtatuta roborentur
xvij. diſt. c. concilia. pōt illa reſoluere ⁊ abſoluere qḋ concilium male
damnauit. ix. q. iij. c. cuncta per mundum el. i. vbi dicit litera ſed nec
illa preterimus. qḋ apoſtolica ſedes ſine vlla ſynodo precedēte ab-
ſoluere quos ſynodus iniqua damnauit ⁊ damnandi nulla exiſtē-
te ſynodo quos oportuit habuerit facultatē. Et hec mirum pro ſuo
principatu quē beatus Petrus apoſtolus dñi voce tenuit ſemper
⁊ retinebit: qui canon editus fuit in concilio Gelaſij pape quarti ca
pitulis ſequentibus. ¶ Eſt eñ ſuper omne conciliū ⁊ ſuper omne
ſtatutum vt. d. c. ſignificaſti. de elec. ⁊ ipſe eſt q ſuperiorē non habet
81 eo. ti. c. licet. Itē † facta pape excuſant etiā ſi videant iniuſta. xlj. di.
c. i. Et licet papa faciat qḋ nobis videat iniuſtū. nihilominus eſt iu
ſtum. xxiij. q. iiij. c. de thirijs. papa preterea cōcilia cōgregat ⁊ cōgre
gata diſiungit ⁊ diſiuncta cōgregat. xxv. q. ij. §. ſi ergo. ipſe enim ſo-
lus pōt de nihilo aliquid facere, ⁊ de aliquo aliud. arg. de conſe. diſ.
ij. c. re vera. arg. C. de rei vxo. act. l. vnica. circa prin. not. glo. de tranſla.
c. veniens. aliorū preterea cauſas deus hominibus tractandas com
miſit, papā vero ſuo iudicio reſeruauit. tex. ix. q. iij. c. aliorum. lxxix.
diſt. c. electionē. xxi. diſt. c. in tantum.

Amplius dicit tex. qḋ nemo iudicabit primā ſedez,
neq; ab auguſto, neq; ab omni clero
nec a regibus. neq; a populo iudicabit. ix. q. iij. c. nemo. ⁊ glo. ibi di-
cit qḋ conciliū papa iudicare non pōt: ⁊ ſi totus mundus ſentiret in
aliquo cōtra papam, pape iuie eſt ſtandum. allegat de elec. c. ſignifi-
caſti. ⁊ xxiiij. q. i. c. hec eſt fides. ¶ Nec dicat quis qḋ conciliū ſit iu-
dex in cauſa pape vt not. ij. q. vij. §. itē ſimachus ſub. §. itē balaam. ⁊
xvij. di. §. hinc etiā. ver. ad hec ſereniſſimus. xl. di. c. ſi papa. de re iu.
c. ſi. li. vj. in verbo, cōciliū. ⁊ per Jo. an. poſt Archi. in. c. in fidei fauo
rem. de here. li. vj. in nouella: q; illud verū eo caſu quo priuata pſona
82 eſt. ſtatim eñ qḋ † ipſe in hereſim incidit eſt ol dignitate exutus, et
cōcilium eſt iudex cōpetēs eo caſu. xvij. di. §. hinc ēt. ver. ad hec. ij. q.
vij. c. ſimachus. als eſt. §. itē ſimachus. als eſt ſub. §. itē ſi balaam. i ſi.
qz orbis maior eſt vrbe. xv. diſt. c. ſicut. ⁊ c. nemo. xj. q. iij. qḋ dicit qḋ
nemo iudicabit primā ſedē, intelligit de papa catholico et fideli. et
hoc hʒ p indubitato de papa viuente, ſed ſi papa defunctus de he
reſi accuſat, ſucceſſor eius eſt iudex cōpetens, nec expedit cōciliū cō-
uocari, vt ptz ex his que no. xxiiij. q. i. c. i. ¶ An aūt de hereſi poſſit
poſt mortē qs perpetuo accuſari. refert Jo. an. poſt Jo. mo. in. c. ij.
de pſcrip. lib. vj. ⁊ not. de hereti. c. accuſatus. §. iu eos. lib. vj. plus di
cit Jo. an. in. d. c. in fidei fauorē, quoſdam tenere qḋ q̄uis in cōcilio
probetur cōtra papā: tale crimen hereſis non tñ papa dānabitur p
concilium ſed ipſe dānabit ſeipſum. xxi. diſt. §. nunc adē. ſed Arch.
quem ipſe ſequit tenet contrarium qḋ conciliū dānare poterit per
d. c. ſi papa. xl. diſt. ad fi. ⁊ habet hoc vt dixi pro indubitato de papa
83 viuente: q; ſicut veritas † ipſius eſt ſalus hominū ſic ⁊ prauitas ip-
ſius cedit in dānationē innumerabiliū perſonarum, vt. d. c. ſi papa.
exiſtente ergo papa catholico ipſe ſolus habet plenitudinem pote
ſtatis. xj. diſt. c. ij. cū ipſe ſolus ſit dei vicarius. Matthei. xvj. de re iu
di. c. ad apoſtolice. li. vj. Et ex premiſſis ſit liquido compertum con-
cilium Baſilieñ. non habere iuſditionem ⁊ poteſtatem contra pa-
pam. ⁊ ipſius monitoria non officere eidem in ſui apoſtolatus iudi
cio in aliqua ſui parte.

Nec habent premiſſe deciſioni obſiſtere dicta
decreta Conſtancien. et
Baſilieñ. conciliorū qḋ in reſpicientibus reformationem generalē
vniuerſalis eccleſie ⁊ cā fidei papa debeat obedire mandatis conci-
lij, ⁊ q; tranſgreſſiones plurimas feciſſe dicatur circa obſeruantiā
decretorum iuriſtarum per illam ſynodum que reformationem ec-
cleſie tangere videntur in capite ⁊ in membris, et ſic vt tranſgreſſor
canonum ⁊ decretorum predictorū in contemptum dicti cōcilij ve-
niat deponendus per not. in. c. gñali in glo. contrafaciēs. lib. vj. cuz
concord. ſuperius in hoc diſcurſu plenius allegatis: q; certe omnia
84 iura loquentia de penis † tranſgreſſoribus canonum infligēda lo-
quitur in inferioribus non autē in papa, qui licet peccet canones
tranſgrediendo niſi fidem recipiant ex quibus poſſit hereticus re-
putari, tamen non deponitur: ⁊ ſic debeat intelligi quod not. in. d.
c. generali. ⁊ iiij. diſt. c. vlti. ¶ Pius videtur quod licet papa nō fa-
ciat ex contemptu: tamen tranſgrediens canones precepti qui re-
formationem eccleſie reſpicerent in capite ⁊ in membris, diceretur
peccare. ⁊ ſic poteſt intelligi quod habetur in. c. ſecundo. de maiori.
⁊ obe. ⁊ quod notatur. xj. diſt. c. quis nutē: ⁊ quod not. Archi. lxxxi.
diſt. c. quicunq;. ⁊ quod tangitur in. §. vlti. xxvi. diſt. in quātum ſen-
tit quod veniens contra canonem precepti peccat licet non faciat
in contemptum. facit etiam qḋ legitur ⁊ not. per glo. ⁊ Joā. and. et
Jo. cal. in. c. i. de treu. ⁊ pace.

Sed aduerte quia hoc eſſet veruz quādo illi
canones emanaſſent
a ſuperiore qui haberet poteſtatem, ſecus ſi a concilio quod impo-
85 nere † legem pape nō pōt, vt eſt expreſſum. xvij. di. §. hinc ēt. ſi eñi
concilium habeat ptātem immediate a xp̄o, vt cōciliorū Cōſtācieñ. ⁊
Baſilieñ. ſanxit autoritas, hoc tñ puto (ſalua determinatione ro-
mane eccleſie ⁊ dñi nr̄i pape cui me ſubijcio) verū eſſe niſi qñ ap̄lica
ſedes vacaret, ſicut fuit tpe Conſtancieñ. cōcilij in quo fuerat papa
depoſitus, q; tūc caput cōcilij eſt xp̄s redēptor noſter, q eſt caput cor
poris eccleſie ad colloſē. i. ſed papa catholico in eccleſia p̄ſidente for
te poſſet aliud ſuaderi, puta ipſe ⁊ nullus alius dz eſſe caput eccle
ſie quē dedit deus ſup oēm eccleſiā. ad Ephe. c. i. i. q. i. c. cū paul⁹. xxiij.
q. i. c. loquit. pro hoc qḋ not. glo. in. c. i. de ſciſma. li. vj. pape ergo vi-
uente ⁊ exiſtēte catholico, ſub dubio forte loquor, cōcilia videntur
habere ptātem ab ipſo pape mediatā, ⁊ ſolus pape hʒ immediataz
a xp̄o: q; pape autoritate cōciliorū ſtatuta roborant. xvij. diſt. c. cōci
lia. ſed papa ſolus habuit ptātem immediatā a deo ⁊ nō a concilijs
xxi. di. c. q̄uis. xxij. di. c. oēs. lʒ ſecūdario habuerit a concilijs vt dicit
gl. xvij. di. §. hinc etiā. ¶ Amplius ⁊ ſi cōcilia dediſſent primatū ec-
cleſie romane iuxta no. iij. q. vj. c. dudū. ⁊. d. §. hinc ēt. de elec. c. ſignifi
caſti. ergo nō poſſent illum primatū reſoluere vel aliter limitare et
modificare: q; qḋ ſemel placuit. de reg. iur. li. vj. ⁊ in reg. mutare ⁊ in
reg. decet lib. vj. papa nāq; Urb. archiepē appellat. xxi. di. in ſi. ⁊ p-
86 uincia eius dicit vniuerſitas orbis. de decimis. c. tua nos. itē † dicit
caput ⁊ epē orbis. ix. q. iij. c. cūcta. ⁊ ipſe ſolus eſt dei vicarius. matth.
xvj. de re iud. c. ad apoſtolice. lib. vj.

Quid plura et ſi cōcilia Conſtancieñ. ⁊ Baſilie. habeāt
ptātem imediate, ⁊ fortius ipſe papa, qui
dei viui vices gerit in terris. vt eccl̄ia. bñſ. c. i. ver. porro. de trāſla. c.
quāto. cui ⁊ deus terreni ſimul ⁊ celeſtis iura cōmiſit iperij. xxij. di. c.
i. ſa eñ apoſtolicus ab ipſo dño ſaluatore noſtro obtinuit principa
tum, dixit tex. xxij. diſt. c. ſacroſancta. ⁊ ptʒ ex verbo illo per dñm di
cto Petro: tu es Petrus ⁊ ſuper hāc petrā edificabo eccleſiam meā
vt dicit in. d. c. ſacroſan. xxij. q. i. c. rogamus. bonus tex. xxi. diſt. c. in
nouo. ibi eñ in perſona Petri dño ligādi ⁊ ſoluēdi tradidit ptātez
ea. cā. ⁊ ſeq. c. quodcūq; ligaueris. ⁊ ſic videt papā conciliorū decre-
tis ⁊ legibus non aſtringi: quia vt dixi a chriſto ⁊ papa ⁊ concilium
habeant poteſtatem vnde ipſius pape poteſtas decretis concilio-
87 rum ſupprimi non potuit vel cōfundi: q; † par in parem nō habet
imperium. l. nam magiſtratus. ff. de iniur. vj. qḋ. iiij. c. i. de elect. c. in-
notuit: licet in veritate vt dixi cōcilium non poſſit imponere legē

pape:vt patet in.§.hiˀ etiam.xvij.diſt.⁊ papa eſt maior cõcilio et
conſiliorum ſtatuta corrigit ⁊ immutat ⁊ firmat. Jo.an.in.c.ſignifi-
caſti.de elec.⁊ latius.ſ.dixi. ¶ Jdeo ſtatutis in concilio ad eorũ ob
ſeruantiam non ligatur:qꝛ ipſe ſuper omne concilium ⁊ ſuper omnia
ſtatuta conciliorũ ⁊ illa corrigit ⁊ immutat,ſm Jo.an.in.d.c.ſignifi
caſti.⁊ latius ſupra dixi. Jdeo verius eſt dicendum papam non pec
care ſi illorum cõciliorũ canones noluerint obſeruare:qꝛ ipſius ſen-
tentie ſtandum eſt etiã ſi contradicat eccleſie vel concilio,ſm Joan.
and.in.d.c.ſignificaſti.ſuper verbo,robur.⁊ patet in.c.ſtatutum.de
reſcrip.nec ſuperiorem habet in terra.vt in.c.licet.de electio.⁊ eius
facta excuſantur etiam ſi videantur iniuſta.xl.diſt.c.j.⁊ latius eſt in
ſuperioribus replicatum.

Ex verbis patet reſponſio
ad.c. quoniã fre
quẽs.ſuper quo
ſynodus Baſilieñ.fundauit ruinoſum palacium in arena:qꝛ certe
⁊ ſi tenor illius.c.inhibeat concilij diſſolutionẽ ⁊ ad aliũ locum trãſ
lationem per apoſtolicũ faciendã ⁊ penas imponat vſqꝫ ad priua-
tionem ipſius.dico ipſum apoſtolicum ex decreto hmõi non ligari
quominus poſſit maxime ex legitima cã illud diſſoluere ⁊ transfer-
88 re ad alium locũ:tum qꝛ † nullis cõciliorũ decretis ſeu legibus apo
ſtolicus eſt ſubiectus:vt patet.xvij.diſt.§.hinc etiam.⁊ firmat expli
cite Jo.an.in.d.c.ſignificaſti ſepius allegato:vbi cõcludit qꝺ papa
eſt ſupra conciliũ:⁊ tenet Bal.in.l.reſcripta.C.de preci.impera.off.
¶ Unde ſi eſt ſupra concilium:ergo illud deſtituere põt pro placi-
to voluntatis,maxime legitima ⁊ neceſſaria cã ſuadente vt infra di
cetur.Nam quod principi placuit,legis habet vigorem.ff.de cõſtit.
princi.l.j.in vet.princeps.ibi,ſolennitas ols.C.de teſta.l.omnium.
⁊ vbi ipſe eſt,non dicitur quicquã dolo vel machinatione ſiniſtra fa
ctum eſſe:vt.l.probatorias.C.de diuer.reſcrip.lib.xij.ergo vt ſupe-
rior potuit claro iure concilium diſſoluere:qꝛ ſuperior dignoſcitur
omnis qui inſtituendi ⁊ deſtituendi ius hꝫ:in auſ.de defen.ciui.§,
interim.⁊ not.Bal.in prohemio.ff.or.habet enĩ papa:vt ibi refert
Bal.claues dei ⁊ mũdi claritatẽ:ideo mirũ ſi eſt maior concilio ſm
eum.Jtem in papa eſt ſumma ptãs nullis circunſpectis limitibus
ſm eum.⁊ ſubdit qꝺ habet plenitudinẽ ptãtis ⁊ eſt totũ continẽs
autoritate,ptãte.⁊ ordinatione.⁊ dicit princeps eccleſie ⁊ primũ lo-
cum tenens.de elec.c.expictes.⁊ alios regit ⁊ a nemine regitur,con
ſilio enĩ prudentũ ſe regit ⁊ gubernat.C.de legi.l.humanũ.⁊ directe
poſſidet iuriſditionem in ſingulis generũ ſm eum ibidem. Jtẽ ſe-
89 des † apoſtolica cunctis in orbe terrarũ prefert eccleſijs.xj.diſtinc.
c.ꝙuis.⁊ canon dicit.xix.diſt.c.nulli fas eſt vel velle vel poſſe trans-
gredi apoſtolice ſedis decreta.plus dicit idem Bal.in.d.l.reſcripta
de preci.impe.offe.vbi ponit de ptãte pape.de qua per Jnno.in.c.
qꝺ ſuper.de voto.ꝙ cũ papa teneat locũ principio apoſtolorũ.xij.
q.ij.c.videtes.qꝺ maior eſt pape autoritas ꝙ ſanctorũ.xx.diſt.c.de
libellis.⁊.c.j.qꝺ ipſe papa cõfirmat nemo infirmat.x.diſt.c.ſi.⁊ nedũ
qꝺ poſſit cõcilium reſoluere ⁊ illud diuidere ⁊ ad alium locum trãſ-
ferre,ſed diuidit duces mundi.x.diſt.c.lege.⁊ obſeruãde ſunt leges
eius ſicut leges dei.x.diſt.c.palã.Jtem papali approbationi eſt ſtã-
dum.xix.diſt.c.ſi romanorum.⁊ vbi papa,ibi vniuerſalis ſynodus.
xix.diſt.c.anaſtaſius.xviij.diſt.c.nec licuit.⁊ profecto papa preſumi
tur.xl.diſt.non vos.ipſe eſt vicarius Jeſu xpi.lxxix.diſt.c.ſi quis.⁊ hꝫ
a deo plenitudinẽ ptãtis.lxxxij.diſt.c.ꝓpoſuiſti.tum etiã qꝛ papa nõ
potuiſſet ſe ſubijcere iudici alieno vt poſſit eum deponere,lꝫ poſſit
ſe ſubmittere reprehẽſionibus aliorum.non tñ vt ipſum deponere
poſſint.ij.q.vij.c.nos ſi incõpetentes.ꝑ glo.⁊ per Archi.⁊ no.Joã.
and.de cõſe.c.ad noſtrã.⁊ ptꝫ explicite.xxj.diſt.c.nec aũt vbi tex.ad
hoc valde not.⁊ ſic dꝫ intelligi qꝺ not.gl.xxj.diſt.c.in nouo.⁊ xl.diſ.
c.ſi papa.in glo.⁊.ix.q.iij.c.nemo.⁊ fuit de mẽte Bal.in.l.eſt receptũ
90 de iur.om.iud.vbi dicit qꝺ † papa nõ põt ſe ſubijcere inferiori niſi
in foro penitẽtie.allegat q filij fine legi.c.ꝑ vene.§.qꝺ no.⁊.l.bñ a ze
none.de quadri.pſcrip.⁊ eſt rõ ſm eũ qꝛ põt in ꝓpria cã ius dicere.⁊
ſubmittẽdo ſe facit non ſolũ contra ſuã iuriſditionẽ.qꝺ non põt in
derogationẽ ſue iuriſditionis.qꝺ nõ põt facere.ar.ff.de arbi.l.ſed ſi
in ſeruum.§.ſi quis iudex.ſm Odof.

Fortificatur
hec deciſio ratione:qꝛ dignitas papalis ẽ
a deo inſtituta,vnde per ipſum etiãmet
papam ſupprimi nõ poſſet.xxj.diſt.c.in nouo.⁊ cũ dicta ſubmiſſio
non fuerit in oĩbus ſed quoad quid'in reſpicientibus fidẽ ⁊ tangẽ-
tibus reformationẽ eccleſie,talis ſubmiſſio nõ valeret:qꝛ papatus
eſt indiuiſibilis,⁊ indiuiſibile eius trahit ad ſe nõ eus.l.ſi is q duos.
de libe.leg.de ſta.ho.l.impe.el.ij.⁊ ſic dignitas papatus diuerſo iu-
re ꝓcederet ⁊ ſe haberet cõtra not.in.c.cũ in tua.de decimis.⁊.xij.q.
ij.c.cũ ergo.videt ne in contradictoriũ incidamus vt papa quoad
quid ſupra concilium ⁊ quoad quid teneat concilio obedire, ſic et
91 non poteſt † eſſe quis ſanctus ⁊ peccator.j.queſtio j.c.ſicut xp̃s.di-
gnus ⁊ indignus.lxxiij.diſt.c.ſi.legitimus ⁊ illegitimus.de clã.de-
ſpon.c.ſi liber ⁊ ſeruus.ff.de libera.cauſa.l.duobus.ſic dicit lex.ri-
diculum eſt eandem feminam vt'nuptam ⁊ non nuptam admitti,
ff.de condi.⁊ demon.l.filia.Et ſic mutata eſſet et mutaretur forma
que eſt vt eccleſia per vnum regatur,facit.l.ij.§.nouiſſime.de orig.

iur.non enim poſſet papa abdicare a ſe poteſtatẽ papalem contra
officij ſui debitum minuendo honorẽ populi maieſtatis ⁊ ſe man-
datis ſubijcere cõcilij obſequentẽ arg.in auẽ.de here.⁊ fal.§.j.Tum
etiam quia decretum.frequens.⁊ decretum.quoniam frequens.nõ
valent niſi fuiſſent ſpecifice per apoſtolicum confirmata et ſpeciali
decreto approbata.tex.xix.diſt.c.ſi romanorum.ibi dum dicit text.
ita vt quod vere ſedes apoſtolica probauit hodie teneatur proba-
tum ⁊ acceptum.⁊ quod illa repulit hactenus inefficax habeatur.⁊
tex.dicit,huic ſedi conceſſa nullus occupare ſine eius conſultu pre-
ſumat.xvij.diſt.c.huic ſedi.⁊ illud clarum quod per adheſionem fa-
ctam concilio nuſꝗ intelligetur apoſtolicus confirmaſſe decreta ꝗ
facta fuiſſent in ſupprimendo eius papalem autoritatem ⁊ digni-
tatem,⁊ quod obedire concilio teneatur in concernẽtibus reforma
tionem eccleſie in capite vel in mẽbris.allego pro hoc dictum Cyn.
in.l.inquiſitio veritatis.C.de ſolutio.vbi,dicit qꝺ ſi promitto te iu-
uare contra quoſcũqꝫ homines ⁊ accõmodare,vel tibi armare cur-
rum meum contra omnem perſonam qꝺ non videor promittere cõ
tra me.per dictam.l.inquiſitio.pro hoc.ff.de ſena.l.j.⁊.l.adminiſtra
tores.§.ſi.de excu.tu.⁊ de condi.inde.l.frater a fratre.ad idem.c.in
generali.de regu.iur.lib.vj.⁊.c.contractus.eo.tit.in'merc.⁊ de iure
iuran.c.petitio.in glo.

92 Eſt preterea vulgatum
†ſatis quod in gñali ſermone non con-
tinetur perſona loquentis.xxiij.q.v.c.non licet.in glo.ordi.ſic in ge
nerali ſermone non intelligitur perſona accipientis.ff.manda.l.ſi
mandato tibi vt per me.§.ſi cui.ſic in generali obligatione non ve-
niunt ea que quis nõ eſſet veriſimiliter obligaturus.vt.l.obligatio-
ne.ff.de pig.verba preterea ꝙtuncũqꝫ gñalia reſtringunt ne conti-
neant id qꝺ incipit eſſe iniquũ.l.ex facto.de vulg.⁊ pup.⁊.c.ſugge-
ſtum.de decimis.Jtem ne cõprehendant caſum captioſum ſimili-
ter reſtringunt.l.ij.ff.de ſeruo.l.cũ aquiliana.ff.de tranſac.vbi dicit
tex.qꝺ interpretatio prudentũ hãc captioſam liberalitatem fregit.
ſimiliter reſtringunt verba vt conceſſum in genere ius concedentis
non ledat:vt.ff.de ſerui.vrb.pred.l.ſi domus.Nec eſt preterea alicui
cum iactura propria cõſulendũ.xxij.q.ij.c.primum.circa medium.
xiiij.q.v.forte.vnde quecũqꝫ gñalis cõfirmatio facta fuiſſet per apo
ſtolicum decretorũ editorũ vel edendorũ per Baſilieñ.conciliũ nõ
cõprehenderet caſum in quo ptãs apoſtolica ⁊ eius iuriſditio ſup
omnes diminueret.cũ papa ſuperiorem nõ habeat:vt in.c.licet.de
elec.per dictã decreta.quomodolibet ipediret reſtringeret ⁊ modi
93 ficaretur.qm̃ † verba non ſunt amare interpretanda ſed ciuili mõ
intelligenda.ff.de ſerui.l.ſi cui.ff.de teſti.l.j.extra eo.ti.⁊.licet enim.
⁊.c.ſignificauerũt.xxxvij.diſt.c.de qbuſdã.de cle.non reſi.c.ex parte
nec ſunt ad extraneũ ſenſum trahẽda vbi tex ſolua eſſe põt.de verb.
ſigni.c.intelligẽtia.⁊.c.ꝓpterea.immo ciuili modo gñalia verba in-
telligunt.de reſcrip.c.ad aures.⁊.c.cũ in noſtra.Nam in penitenti-
bus dicitur,nõ tibi dico vt te tradã:de pe.diſt.ij.§.his autoritatibꝰ
qñ aũt quis debeat cõtra ſe confiteri ⁊ ſe prodere.not.glo.l.diſt.c.ex
penitẽtibus:⁊ ſic ex his videt recto iure ꝯcludi qꝺ apoſtolicus inhe
rendo Baſilieñ.concilio ⁊ illius decreta facta approbãdo ⁊ confir-
mando,illa intelligitur approbaſſe dũmodo iuriſditionem papalẽ
non ſupprimant vel offendant ac honori ⁊ preeminẽtie ſedis apo-
ſtolice nõ ledat:que vt dixi ſuperiorẽ nullum recognoſcit.de elect.c.
licet.Nec dicat quis qꝺ ex quo legatus vel legati apoſtolice ſedis'ꝑ
eo tempore facti hmõi decreti in eodẽ cõcilio prefuerũt ſatis eſt:qꝛ
proinde eſt ac ſi apoſtolicus illorum decretorũ notitiam habuiſſet
⁊ per cõſequens inherendo illi cõcilio ipſa decreta prout et ſicut ad
literam facta fuerunt dicat ſpecifice cõfirmaſſe:⁊ ſic nõ poſſet illa re-
ſoluere,vel cõtra eorũ diſpoſitionẽ quomodolibet attemptare:qꝛ
decreto propter preſentiã cuiuſcũqꝫ legati apoſtolici ⁊ preſidentiã
in eo cõcilio tpe prefati huiuſmodi decreti ⁊ diminutionis apoſto-
lice poteſtatis id decretatũ vt premittit decretatũ non valuit:qꝛ in
94 † quacunqꝫ legatione per apoſtolicũ alteri cõmiſſa non venit ve ea
infringere poſſit que ſibi ſedes apoſtolica in ſignũ ſpecialis domi-
nij reſeruauit:vt in.c.qꝺ ad tranſlationem.de offic.delega.cũ enim
decretatũ fuerit'debere apoſtolicũ mandatis concilij obedire in re-
ſpicientibus reformationẽ eccleſie in capite vel in mẽbris,conſequẽ
ter decretatum videt in illis apoſtolicũ ſubeſſe concilio non preeſſe
arg.ff.de procu.l.pomp.§.ſed'zis.⁊ maxime cũ id decretum ad eius
obſeruantiã papam aſtringit,vſqꝫ ad priuationem incluſiue.

Simile dicimus
quod in quocũqꝫ generali mã-
dato non venit quod procura-
tor poſſit facere dominum'in penã incidere.ff.de cõdi.l.ſi ꝓcurator.
⁊.l.iij.§.ſi procurator.ff.ſi quis ius di.non obtempe.⁊ quod in eis le-
gitur ⁊ not.vnde non poſſet legatus iuriſditionem generalem re-
mittere ⁊ concilio dare.arg.ff.de tranſlatio.l.cũ hi.§.ſi pretor.idẽ
in preſide prouincie ⁊ curatore reipublice qui non poſſunt concede
re que fiſci ſunt.ff.quod vi aut clam.l.prohibere.§.plane.tum etiã
95 quia † papa non poteſt ligare ſemetipſum etiam ſi id decretum
per concilium editum ſpecifice confirmaſſet, quominus illud va-
leat reuocare.vt patet aperte in.c.vltimo.de reſcri.lib.vj.⁊ not.in.c.
vltimo de

vltimo de conceſ.preben.co.li.⁊ per Jo.mo.in.c.j.de conſtit.lib.vj.
¶ Amplius licet illa decre.ſpecifice apoſtolicus confirmaſſet: pôt
tamen illa reſoluere per text.apertum.xxv.q.ij.§.his ita.vbi dicit
litera.oportet ergo primã ſedem obſeruare ea que decernendo mã-
dauit non neceſſitate obſequendi ſi auctoritate impetrãdi licet que
ſibi contra generalia decreta ſpecialia priuilegia indulgere ⁊ ſpecia
li beneficio cõcedere quod generali prohibetur decreto:ad idez bo
nus tex.xxv.q.ij.c.poſtq̃.§.his ita.vbi dicit litera ſua autoritate cõ
gregata valet disiungere,⁊ disiuncta congregare.cationis tamen
equitate conſiderata:vnde vel pietatis vel neceſſitatis intuitu ſe-
mel a ſe conceſſa valet in totũ vel in partem cõmutare:pro neceſſita
te.namq̃ corrigendorũ vitiorũ priuilegia multarũ eccleſiarum vel
minuuntur,vel penitus immutarentur ſiue particulariter ſiue gñali-
96 ter iuxta illud.priuilegiũ † meretur amittere qui cõceſſa ſibi abuti
tur poteſtate,textualia verba ſunt ibidem.

Plus dico quod etiam ſi per viam contra-
ctus dictorũ decretorum papa obſeruatione.promiſiſſet non obligatur papa ad ob-
ſeruantiam promiſſorum q̃n talis cõtractus cũ ſubditis celebratus
exiſteret:vt dixit ſingulariter Inno.in.c.in noſtra.de iniurijs ⁊ dã.
da.⁊ Bal.dicit.ff.de conſti.prin.l.j.q̃ princeps pôt contractum cuz
eo initum ⁊ conceſſionem per eum factam reuocare.in.l.j.ff.de con-
ſti.prin.poteſt eñ papa de plenitudine ptãtis omnia licet videant̃
iniuſta ſm Inno.in.c.quanto de iureiur.⁊ no.Bal.in.c.cum te ſpõ
ſe.C.de dona.ante nup.⁊ qd erat validum annullare ⁊ nullum vali-
dare.xvj.qõ.j.c.j.⁊ de his que fiunt a prela.c.cũ apoſtolica.⁊ not.de
fal.c.veniens.⁊ de accuſa.c.ad petitionem.pôt enim facere de nihi-
lo aliquid,⁊ de aliquo aliud ar.de cõſe.di.ij.c.re vera ⁊.C.de rei vxo.
act.circa prin.⁊ not.gl.in.c.veniens.¶ Eſt preterea regulare quod
97 † papa nõ ligatur legibus poſitiuis,⁊ ſi aliter faceret q̃ promiſerit
tenet actus.ix.q.iij.c.ſola.cũ.§ ſeq.ad ſi.xl.diſt.c.ſi papa.⁊ qd ibi no.
j.q.vij.§.niſi rigor.xij.q.ij.non liceat pape.de cõceſ.pben.c.ppoſuit
vnde dicimus qd inſtar ſacrilegij obtinet diſputare an ſit dignus
quem princeps elegit.xxvij.q.iiij.c.ſacrilegiuz.Tum etiã q: ⁊ ſi de-
cretum baſilieñ.concilij inhibeat ad concilium diſſolui vel mutari ad
alium locũ p apoſtolicũ transferri ſub penis formidabilibus vſq; ad
penam depoſitionis incluſiue vt litera.c.qñ frequẽs.ſpecifice atte-
ſtatur,attenta tñ noua cã ſuperueniente de electione loci idonei et
cõmodi ipſi pape in,quo poſſit faciliter cõuenire pro extirpãdis he
reſibus ⁊ grecorũ erroribus:q: alr in eo preſentialiter nõ ex ñte ⁊ nõ
interpretatiue cã fidei nõ poterat ventilari:vt late probatũ ⁊ dedu
ctum eſt in ſuperioribus.

Attentis inſuper abuſibus illius baſilieñ.ſynodi
⁊ decretis funeſtis in dñm nſm
lachrimabiliter attentatis optime potuit id conciliũ diſſolui ⁊ con
tinuandũ trãſferri ad Ferrarie ciuitatẽ decreto hmõi non obſtãte.
98 Nam † non dz reprehẽſibile iudicari ſi ſm varietatẽ tẽpoꝝ ſtatuta
quãdoq; mutent̃ humana:preſertim cũ vrgens vel euidẽs vtilitas
id expoſtulat dicit tex.in.c.non dz.de cõſan.⁊ affi.xix.diſt.c.ſciendũ
iiij.diſt.c.erit autem.xxij.q.iiij.c.quod ignoret.pro hoc bonus text.
xxiiij.di.c.vlt.vbi dicit litera qd ſicut quedã ſunt que nulla poſſunt
ratione diuelli.Ita multa ſunt que aut neceſſitate tẽporuz aut per
cõſiderationem etatũ oporteat tẽperari.illa ſemper cõſideratione
ſeruata vt in his que vel dubia fuerint vel obſcura id nouerimus ſe
quendum quod nec decretis apoſtolicis inueniatur aduerſum.
¶ Ex quo tex.datur clare intelligi qd ſuadente cauſa neceſſaria id
concilium baſilieñ.diſſolui potuit ⁊ ad alium locum continuandũ
transferri.¶ Adduco pro hoc tex.optimuz qui bene probat.xxv.
q.ij.c.poſtq̃.verſ.his ita ſuperius allegatis.attenta potiſſime in-
firmitate domini noſtri ⁊ eius etate ſenili vt tantum bonum vnio-
nis eccleſie latine ⁊ greci effectum deſiderantiſſimum conſequatur
vt probat ibi tex.Excuſat enim eum infirmitas quia ad illum locuz
eſſet quaſi amodo poſſibile ſe transferre.ff.de re iudi.l.queſitum.C.
qui morbo ſe excuſant.l.podagre.li.x.Item excuſat eum iuſtum im
pedimentuz.C.de an.excep.l.j.de elec.c.ſi pro defectu.⁊.c.cupientes
§.ſi.lib.vj.de priui.c.cum perſone.§.j.eo.lib.Item excuſat ſenectus
ff.de teſti.l.inuiti ⁊ de decurio.l.j.§.ſi.xxxvj.diſt.tanta.in verbo,ſe-
99 nex per Archi.Eſt † enim ſenectus ppinqua cauſa mortis:ideo ſe
nex mortuus preſumitur ex ſenectute decedere.l.ſi vt certo.§.nunc
videndum.ff.cõmo.Quinimo ſenex ſemper dicitur eſſe in periculo
mortis.l.mortis cauſa capio.ff.de dona.cauſa mor.⁊ alibi dicitur q̃
ſenectus defectus eſt atq; canicies que vix labores ⁊ dolores ſuos
tolerare poſſunt.vt habetur de voto.c.magne.ver.verum.Quiaũt
dicantur ſenes habetur.C.de his qui non imple.ſtipen.l.ij.lib.x.ff.
de iure immu.l.ſemper.per Jo.an.in.c.quoniaz ſuper verbo,ſenex.
velit.non conteſta.

Sane quia ſunt nonnulli cõtra quos do
ctor gentiũ ex-
clamauit.de conſe.diſt.iiij.c.nec q̃q̃.circa ſi.qd vbi nox occurrit nõ
igneam claritatem apponere curãt:ignota per ignotius aliter
q̃ debeant exponentes cõtra illud Hieronymi.vino inebriantur q̃
ſcripturam aliter intelligũt q̃ ſe habeat veritas.xxxvij.diſt.c.vino:
tuntat ad intelligentiã illorum capitulorum frequens,et quoniam
frequens,⁊ ſcripſiſſe in ſuperioribus recitata:q: dicit,canon quod
100 † ex ſcripturis ſenſum extraneũ querere nõ debemus ſed ſenſum
capere veritatis,ita tñ vt vbi qs falſa didicerit falſa ⁊ ſimulata de-
clinet.xxxvij.diſt.c.relatum.Et vt totum ſub exiguo cõprehendat̃
pro veritate aſſereeo concludenter Baſilieñ.cõcilium citra penas
eiſdem decretis appoſitas diſſolui ⁊ ad alium locũ transferri p apo
ſtolicum potuiſſe ea vrgentiſſima ⁊ potiſſima ratione cui nõ eſt da-
re reſpõſum:quia dicta decreta poteſtatis apoſtolice reſtrictiua ac
etiam ipſius priuatiua edita per illa concilia abſq; apoſtolice ſedis
ſpecifica notione fuerũt prorſus nulla ⁊ viribus nõ ſubſiſtunt:vt pa
tet aperte in concilio Gelaſij pape.ix.q.iij.c.cuncta per mundũ in
parte deciſa,ibi dum dicit:quapropter ſatis cõſtat actionũ nullũ ha-
buiſſe pontificũ ptãtem ⁊ ſniam ſedis apoſtolice ſine vlla eius no-
tione ſoluendi qua certe ſynodo hic ille preſumpſit qd nec ſi abſq;
apoſtolica ſede ſas quidẽ haberet efficere poſſet.¶ Adduco ad idẽ
qd papa potuerit hmõi decreta annullare per que ſedes apoſtolica
ligata cenſetur.bonũ tex.qui hoc probat in terminis ſatis clare in
d.c.cuncta in prin.vbi dicit litera.cuncta per mundũ nouit eccleſia
qm̃ quorũlibet ſententiis ligata pontificũ ſedes beati Petri apo-
ſtoli ius habeat reſoluẽdi,vtpote q̃ de omni eccleſia ius habeat iu-
101 dicare.Nec; † cuiq̃ liceat de eius iudicare iudicio.illa ſunt formia
lia verba illius tex.que apponũt gladiũ ad radicẽ hmõi decretorũ,
dicta decreta etiã per apoſtolicũ ſpecifice cõfirmata potuiſſe p eun-
dem ſoluere ⁊ in melius cõmutare.¶ Tum q: papa illa nuſq̃ intel
ligitur confirmaſſe que ptãtem apoſtolicã cõfunderẽt vel aliter mo
dificarent vel impedirent:q: ſi eſſet in poteſtate cõcilij diſſoluere oẽz
iuriſditionem papalẽ decreta quecũq; faciendo ſub pretextu q: re
ſpicerent reformationẽ vniuerſalis eccleſie in capite ⁊ in mẽbris:⁊ ſi
aliter diceremus ptz inconueniens manifeſtuz q: ſub hoc ficto
colore iuriſditio ⁊ poteſtas papalis cõfunderetur ex toto vt latius
ſ.dixi.¶ Tum etiã q: etiã ſpecifica cõfirmatio p apoſtolicuz facta
illiuſmodi decreti qñ frequẽs.nõ ligat ipſum apoſtolicum confir-
mantem quominus poſſit illud reſoluere ⁊ in melius cõmutare per
tex.apertũ in.c.vlti.de reſcrip.lib.vj.⁊ per tex.notabilem.xxv.qõ.j.
§.his ita.in verſ.oportet ergo.

Habet preterea illa confirmatio ⁊ iuramentũ pre-
ſtitum ſuper illa tacitã conditionẽ
ſubintellectam a iure rebus in eodẽ ſtatu manentibus:vt in.c.quẽ-
admodum.de iur.iur.de reſcrip.c.ex parte cõuentus.⁊.ff.q ſatiſda.
102 cog.l.ſi.item ſedes † apoſtolica cõciliorũ ſtatuta ſm euentũ tẽpoꝝ
in totum vel in partẽ corrigit ⁊ immutat:vt in.c.ſtatutũ.de reſcrip.
lib.vj.⁊.c.ſtatutũ.de elec.eo.lib.ne qd pro cõi vtilitate fuerat ſtatutũ
ad noxam tẽdere videat̃.lxiiij.diſt.§.verũ.xxxv.q.j.c.j.de ſene.excõ.
c.vlti.in prin.Nam ⁊ reuocat̃ priuilegiũ cũ tendit ad noxam.de de-
cimis.c.ſuggeſtũ.de priuil.c.j ⁊.c.autoritate.item ſedes ap̃lica ſen-
tentias tã ſuas q̃ alioꝝ reuocat,qñq; mutat in melius.xxxv.q.ix.c.
ſniam.⁊.c.ſeq.de reſcrip.c.vlti.li.vj.Sicut ⁊ Auguſtinũ legimus iam
feriſſe.xij.q.ij.c.certe.cũ eſſet occaſio licitũ fuit id mutare cõcilium ⁊
decretum editum reuocare.lxiij.diſt.§.verũ.de cõſang.⁊ affi.c.non
debet.ff.de vulg.⁊ pup.l.ex facto.el pkolo.dicit eñ tex.qd deteſtat̃
iniquorum peruerſitas abſtinere neſciens vetitis nec debito mõ
gaudere cõceſſis digne plerũq; effectũ excitat preſidentis ad ea que
caſte fuerãt cõſiderationi cõceſſa,cũ in abuſum ea vergere circũſpi-
cit diſtrictione preuia reuocãdi.in.c.deteſtãda.de cõceſ.pben.li.vj.
103 xxxv.q.ix.c.veniã.de in integ.reſti.c.cũ ex literis.¶ † Quinimo et
ipſe deus qñq; mutat ſuã ſniam.xxij.q.iiij.c.incõmutabilis.⁊ Au-
guſtinus mutat propoſitũ.xx.q.ij.c.ego ſum qui ſtatuerã.⁊ impera
tor dicit.Non piget noſtras emẽdare leges.in auť.vt fratrum fili.⁊
not.de accu.c.qualiter ⁊ qñ.⁊.c.ad petitionẽ.⁊ canon dicit ſic.ſum-
me ſedis pontifices canonibus a ſe ſeu ab aliis ſua autoritate cõdi-
tis reuerentiã exhibent:⁊ eis ſe humiliãdo ipſos cuſtodiũt.nõnũq̃
vero ſeu iubẽdo ſeu diffiniẽdo ſeu decernẽdo ſeu aliter agẽdo ſe de-
cretorum dominos eſſe oſtendũt.aliud ex toto certiſſimũ quod pro
trãſgreſſione ⁊ neglecta obſeruãtia hmõi decretorũ conciliũ nõ po-
104 tuit apoſtolicum pene ſubijcere priuatiue:tum q: † conciliũ non
poteſt imponere legem pape.xvij.diſt.§.hinc etiã.⁊ not.per Joan.
and.in.c.ſignificaſti.de elec.nec ipſum pro hmõi transgreſſionibus
impedire.tex.clarus.xvij.diſt.§.hinc etiã.vbi dicit litera.epi non in
ſynodo reſidentes ꝯgregata autoritate eiuſdẽ ſimachi dixerũt ſima
che papa ſedis apoſtolice preſul,ab hmõi oppoſitionibus impeti-
tus q̃tum ad homines reſpicit ſit immunis ⁊ liber,cuius cãm totã
dei iudicio reſeruamus.

Hec eſt igitur tandem fides ⁊ mea ſentẽtia pa
ter beatiſſime vt cano-
nis verbo vtar,quã ſemp tenui:in qua ſi minus cite aut parũ caute
aliquid poſitũ eſt a te cupio emẽdari qui Petri fidẽ ⁊ ſedẽ tenes.ſi
aũt mea ſnia apoſtolatus tui iudicio cõprobat̃ quicũq; me culpare
voluerit ſe imperitũ vel maliuolũ ⁊ nõ catholicũ cõprobabit.ſcribi-
tur ad contextum.xxiiij.q.j.c.hec eſt fides.Negare tñ nequeo quin

aliqua ſint inſita in hoc meo opuſculo que iuſto iudicio valent ſorte temeritate calcari: vt aſſerit Aug. in canone negare. ix. diſt. cum
105 nil † tam perfectū in humanis adinuentionibus reperitur quin ex aliqua ſui parte defectū aliquē patiatur: vt dicit legiſlator. C. de vete. iur. enu. l. ij. §. ſed q2. cū concor. xxiij. q. v. c. de occidendis. ideo in oibus ſcriptis meis peritoꝝ iudicio in oibus me ſubmitto iuriſconſulti veſtigia imitatus infra. l. claudius felix. ff. qui pot. in pign. hab. peritorū patrū ſnie nō reſiſtens ſed velut agnus corā tondente nō aperiam decetero os meū. de pe. diſt. ij. c. ſi eſt inquit. ad finē, cū paratus ſim etiā ab anniculo edoceri. xxiij. q. j. c. j. Tibiq; ſoli ſanctiſſime pater patrū et domine ſancte parens et corpus animā meā inclinato capite et poplite genuflexo ac manibus cācellatis humiliter recōmitto, periodū faciens in dicēdis veniā poſtulādo ſi ſtili lōge pertractū fuit oſſm. dicā em cū Hieronymo ad Paulinū vbi de Eſdra loquit. exceſſi modū epiſtole, nō tn impleui qđ volui et licet ſciam dixiſſe valeriū q multa et magna breuibus ſunt dicēda. id eſt teſtante Hieronymo ſuper Eſa. lib. xj. de illa breuitate dz intelligi per quā intelligētie nō fit dānum: teſtor deū in ſermonū ſoliis non exulto. cū in illis quis nō debeat gloriari. j. qđ. j. c. marchion et baſili-
106 des. xxij. qđ. v. c. humane diſceptationes. † tn ardue et nodoſe nequeunt oportune verbis breuibus explicari: q2 qui ſuperflua remouere intendit vt plurimū neceſſaria et vtilia reſecat: vt pz de voto c. qđ ſuper his. §. ruſſus et ſeq. pximo riſo. Ad laudē eius per quem omnia facta ſunt. Qui viuit et regnat in ſecula benedictus.

Deo Gratias Amen.

Explicit ſolennis et aureus

Tractatus de tranſlatione ſacri concilij Baſilee ad inclytam ciuitatem Ferrarie, et de viribus et importantia literarū eiuſdem, et de poteſtate Sanctiſſimi dñi. d. noſtri Pape per excellentiſſimū. V. J. Doctorē comitēq;. D. Cataldinum de boncompagnis, emēdatus fideliter a clariſſimo. V. J. interprete equiteq; inſigni. D. Ludouico de Bologninis in vetuſtiſſimo Bononieñ. Gymnaſio Anno domini. M. cccclxxxviij.

Summarium.

1 Plenitudo adiectione non eget.
2 Papa vnde dicatur.
3 Juriſditio temporalis pendet ab eccleſia.
Papa ad petitionem clerici poteſt committere contra laicum omnem cauſam indiſtincte.
Mundi concilium poteſt ſolus papa congregare.
4 Licentiam celebrandi officia diuina in eccleſia interdicta ſolus papa concedere poteſt.
Excommunicato vel interdicto licentiam celebrādi diuina officia non poteſt dare papa.
Orbem totum regit papa.
5 Papa non poteſt iudicari ab imperatore.
Imperatorem ſolus papa deponere poteſt ſine concilio.
Papa poteſt eſſe iudex in omnibus cauſis proprijs.
6 Autoritas pape tanta eſt q ſolo verbo poteſt abſoluere.
Jus tantum de papa cōfidit quod eius ſtatuta ſolus deus corrigit.
7 Papa iudicat ſecundum conſcientiam ſuam, et non ſecundum allegata et probata.
Simoniam non dicitur cōmittere papa ſi confert beneficia vel dignitates accepta pecunia.
8 Papa ſi participaret cum excommunicato, non incurreret excommunicationem.
Diſpenſare cum baſtardis aſſumendis ad curam animarum et ad ordines ſacros papa poteſt.
9 Reuerendiſſimi domini cardinales vices apoſtolorum tenent.
10 Apoſtoli omnes fuerunt epiſcopi.
11 Cardinales dicuntur pars corporis pape.
12 Quotidianis in curia qui die noctuq; pro toto terrarū orbe laborant dignam habeant ſue prerogatiue fortunam.

Additio domini Ludouici.

Veculenter profecto et copioſe per dñm autorē dictū eſt de ptāte ſanctiſſimi dñi. d. nři pōtificis maximi ſeu ſedis aplice: necnon Reuerendiſſimorū dñorum. d. cardinaliū ſacroſancte romane eccleſie et totius orbis pondus ſuſtinētiū adeo vt ſi vltra nunc ego aliquid dicere vellem ſolem querere facibus illuſtrare dici nō immerito poſſem cū † plenitudo adiectione
1 non egeat. iuxta tex. in. c. ſi oia. vj. q. j. et c. bene quidē. xcvj. diſt. cū ſi eēt rei demōſtrate demōſtrationē facere: vt in. l. j. in ſi. ff. de act. emp. et in. l. j. in ſi. ff. de do. preleg. vt in. c. certificari. de regu. iur. lib. vj. Idcirco in premiſſis non multū inſiſtam et eo maxime cū de ſuprema eorū omniū facultate alias latius dixerim in libello noſtro intitulato de preſtātia cardinaliū, vbi et ſedis aplice et eorūdem reuerēdorum dñorum immenſa ptāte diximus et etiā cū ea que nūc dicere eſſent minima pars eorū que ignorarem. Tamen pro nunc ne ſe illotis vt ita dixerim manibus pertrāſeamus iuxta. l. j. ff. de orig. iu. breuiter ſuperaddam in predictis per dñm autorē vnū verbū ad honorem tante ſedis. et preſertim ſanctiſſimi dñi. d. noſtri Innocentij bñ merito pōtificis maximi octaui cui ſatis ſuperq; ſatis et in minoribus et in maioribus cōſtituto debeo atq; iterum debeo.

2 Primo igitur dico quod † papa dicitur a pape, que eſt dictio admiratiua quaſi admirabilis in terris, cū dei vices ſuſtineat. ita dixit illuſtris doctor cōbononieñ Jo. an. in ſua glo. in. §. hoc ſane in prohemio cle. in verbo, ſane. q dixit qđ papa dicit ſtupor mundi: q2 nec deus eſt nec homo ſed eſt inter vtrūq;. et ſubdit q etymologia huius nois eſt pater patrū. Et de alijs cognominibus nñ eēt titulis eius poſuit Archi. in. c. j. de cōſti. lib. vj. Preterea papa hz poteſtatē ligandi et ſoluēdi quicqd vult. c. manet. xxiij. q. j. et c. conſiderandū. l. diſt. et c. in nouo. xxj. diſt. et habetur Matthe. xvj. c. Hinc eſt qđ papa eſt iudex oim etiā nō recognoſcentiū ſuperiorem et regū et imperatoris in ratione peccati vel iniuſtitie vt eſt gl. multum ſing. in. c. ex tranſmiſſa. extra de ſo. cōpe. et voluit Inno. in. c. lz eo. ti. et ptās vtriuſq; gladij fuit originaliter apud papā ſm gloſſ. et ſcriben. in. c. nouit de iudi. et no. in. d. c. licet. Et ſimiliter dicebat Ja.
3 bus. cōbononieñ i prohe. C. qđ † iuriſditio tpalis pēdet ab eccleſia q2 eccleſia reſeruata ſibi ſubſtātia remiſit imperatori exercitiū in tēporalibus. et voluit dñs meus Alex. de imo. in cōſ. ij. in. j. vol. incip. an legitimatus rc. in. vj. col. et in vlti. Preterea cōſuetudo obſeruat qđ papa ad petitionē clerici pōt cōmittere cōtra laicū oēm cāni indiſtincte ſm Spe. in ti. de cōpe. iudi. adi. §. j. verſi. xxx. cū ſeq. et Archi. in. c. iudicatū. lxxxvj. diſt. d. Ant. in. c. ſi clericus. de ſo. cōpe. et voluit dñs meus Alex. in ɔſ. rc. in. iij. col. in. j. vol. inci. qn ſit iudex rc. Et etiā ſolus papa pōt cōgregare cōciliū mūdi ſm Bald. in ſuo
4 tractatu ſciſmatis. in. xv. col. Preterea ſolus papa pōt † concedere licentiā celebrandi officia diuina in eccleſia interdicta ſm glo. in. c. ad hec. extra de appel. quā approbāt ſcrib. ibi, qđ eps facere nō poteſt vt ibi p gl. non pōt tñ papa dare licentiā excōmunicato vel interdicto celebrādi diuina officia ſm Inno. in. c. preterea. eo. tit. et ratio eſt: q2 nō entis nulle ſunt partes, ſz excōicatus vel interdictus reputatur pro non ente et ſic pro nullo, vñ ſicut mortuo non poſſet concedere licentiam celebrandi officia diuina, ita nec poteſt dare interdicto vel excommunicato.

Vlterius papa regit totū orbē. text. eſt. l. c. duo ſunt qñ. xcvj. diſt. et etiā hz plenitudinē ptātis ex ſola electione. c. ego. lxiij. diſt. et c. in noie xxiij. diſt. et voluit glo. in. c. lz. extra de elec. et voluit Bal. in predicto
5 tractatu ſciſmatis in. xiij. col. † Inſup nō pōt papa iudicari ab imperatore. tex. eſt in. c. in ſcripturis. xcvj. diſt. nec ēt a quocūq; alio cū ipſe nō habeat ſuperiorē. c. aliorū. et per totā illā queſtio. ix. q. iij. et voluit glo. in. c. nemo. eadē cauſa et queſtione. que dicit hoc eſſe verū niſi in cā hereſis. Similiter ſolus papa ēt ſine cōſilio pōt deponere imperatorē ſm glo. in. c. ad apoſtolice. de re iud. lib. vj. et Barto. et Bal. in. l. ſi. C. de legibus. et in. l. reſcripta. C. de preci. imper. offe. Denuo pōt papa eſſe iudex in oibus cauſis proprijs et nō ſolū per ſeipſum ſed etiā delegādo ſeu delegatū cōſtituēdo ſm Bart. in. l. eſt receptū. ff. de iur. om. iudi. vbi alias legēdo dixi. et Bal. in. l. cū antiquioribus. C. de iur. delib. Et qđ plus eſt eius ſnie nō poſſunt retractari. ix. queſti. iij. per totū. Inſuper tanta eſt eius autoritas
6 quod † pōt ſolo verbo abſoluere ſm Specu. in ti. de ctta. §. quinto ver. quid ſi iudex rc. iuxta illud: quodcūq; ſolueris ſuper terrā rc.

Preterea ius tantū de eo ɔfidit qđ eius ſtatuta ſolus deus corrigit. ita dixit Bald. in dicto tractatu ſciſmatis in. iij. col. et nō pōt ēt recuſari vt ſuſpectus in cauſis ēt ſi eēt cōiunctus vni ex litigātibus. c. j. in ſi. cū gloſ. ſua. de cōceſ. pben. li. vj. et voluit. d. canoni. in. c. poſtremo. de ap. et in. c. ꝗrela. extra de elec. Et de ptāte ſua abſoluta pōt impartiri oſſm ſuū ēt nō perēti, ſecus eſt de ordinaria ſm. d. Abb. in. c. ea ꝗ. extra de re iud. et intellex ēt de eo cōſidit q ſi ad eū appellat pōt recognoſcere de cā pncipali omiſſo articulo appellationis ēt inuito appellante de cōſenſu ſolius appellati. tex. eſt in. c. cordi. extra de ap. li. vj. et voluit Inno. et Jo. an. ibidē et Inno. in. j. c. extra de elec. eo. li. et. d. Abb. tal'r ſcribē-
7 tes in. c. vt debitus. de ap. in antiqu. † Inſuper iudicat papa ſm ɔſcientiā ſuā et nō allegata et pbata ſm Bar. i. l. vnica in ſi. C. vt que deſunt aduo. par. licet alij iudices iudicent ſcđm allegata et pbata. l. illicitas. §. veritas. ff. de offi. preſi. et ratio eſt ſm Bar. vbi. ſi. q2 papa eſt iudex. 3. legē ideo dictū eius habet p lege, et pter hoc dz iudicare ſm conſcientiam, aliter peccaret ſm Bartol. referentem theologos ita tenere. Preterea papa non dicitur committere ſimoniam ſi confert beneficia vel dignitates accepta pecunia ſcđm

Bar. in. l.

Barto.in.l.barbarius in.ii.col.ff.de offi.preto.in repe.vbi dixit q ratio eſt qr papatus eſt apoſtolatus, ⁊ aut ſanctū facit, aut ſanctuȝ recipit, qḋ bene nota cōtra lacerantes ſeu latrantes indebite cōtra ſedem apoſtolicam. Nam nō eſt licitū apponere os in celum, ⁊ licitū eſt pape equare quadrata rotundis.c.cuncta per mundū ⁊.c.prin-
8 cipalem.ix.q.viii. ¶ †Succeſſiue † ſi papa participaret cū excōicato non incurrit excōicationē.glo.eſt in.c.ſtatuimus.de ſent.excō.lib.vi.⁊ in.c.ſi aliquem.eo.ti.in antiquis.⁊ dixit gl.in.c.nulli.eo.ti. qḋ non ligatur lege vel cōſtitutione ſua vel canone.⁊ facit.l.princeps ff.de legi.⁊.l.digna vox.C.eo.ti.

Poteſt etiam papa diſpēſare cum baſtardis aſſumendis ad curam animarū ⁊ ad ordines ſacros ſm Bal.in rub. C.de preci.impe.offe.⁊ Bal.in addi.Spe.in ti.de diſpen.ver.cū ille gitime ⁊c.plus dico qḋ ſi promoueret ſpurium ad epatum, videtur cum eo diſpēſaſſe ſm Bal.in.l.imperialis.§.i.C de nup.cū multis alijs ſimilibus que breuitatis cā omitto Nam ſi enarrare vellem ſa cn ltatem, dignitatē ⁊ preeminentiaȝ tante ſedis, ante diem clauſo cōponet veſper olympo.nec mihi ſi centū lingue ſint oraq; centum ferrea vox ⁊c.minimā earū partē attingere poſſem. Et ideo pro nūc
his paucis cōtentus ero cum alās longior fuerim circa hoc in libello noſtro de preſtātia cardinaliū edito vbi eſt locus ppriꝰ, ⁊ ad ibi dicta me remitto. ¶ Circa vero preſtantiā Reuerendiſſimorū dominorum.d.meorū cardinaliū dñs autor ſupra incidēter aliqḋ etiā tetigit: circa qḋ etiā nō intēdo in preſentia lōgius exordiri cū alās hoc eus traucrim in predicto libello noſtro principalr̄ edito de eoꝛūdē preſtātia ⁊ immenſa autoritate, niſi quod pro nunc vnum verbum in medium afferam.

9 **Primo enim reuerēdiſſimi** dñi † cardinales vices apoſtolorum tenēt. Nam apoſtoli pñt cōſiderari tripliciter. Primo qñ chriſto principaliter aſſiſterant ante eius aſcenſionē: quo quidē in ſtatu oēs pares fuere: nec Petrus alijs preerat ſed oēs erant ſimplices ſacerdotes.tex.eſt in.§.ecōtra.⁊ in.§.quem penitet.de peni. diſt.i.xpo eī viuens inter hoīes ſolus habuit in eccleſia premiſſam poteſtatem vt in.c.legat.xxiij.q.i.⁊ fuit prior ſacerdotum.xxxiij.q. viij.c.cū a iudeis.⁊ ipſe verus ⁊ ſolus tunc paſtor omium ⁊ pontifex fuit.c.ſancta romana.xv.diſt.c.dñs noſter.lvj.diſ. ¶ Scḋo poſſunt cōſiderari apoſtoli qñ aſſiterūt Petro tanq̄ primo paſtori in quo quidē ſtatu Petrus prefuit oībus ipſiuſq; principio in eccleſia xpi pontificatus eſt traditus.c.in nouo.xxi.diſt.vbi eſt caſus multū notandus, ⁊ in hoc duplici ſtatu Reuerendiſſimi dñi cardinales vere repreſentāt apl̄os, ⁊ aſſiſtunt pape qui eſt vicarius xpi ⁊ Petri ſucceſſor. ¶ Ultimo pñt apoſtoli cōſiderari tanq̄ poſtea ex precepto xpi ſeparari a Petro, ⁊ tanq̄ diuiſi euntes predicando per mundū ⁊ in hoc ſtatu vices apoſtolorum uicunt gerere etiā epi.tex.eſt in.d. c.in nouo. ⁊ in.c.videtes.xij.q.i.⁊ in.c. quorū vices. lxviij. diſt. ⁊ in c.manus.de conſe.diſtin.v.⁊ hoc eſt qḋ voluit dicere vas electionis Paulus dum dixit. alios dedit apl̄os, alios paſtores, alios doctores, alios pphetas ⁊c.que verba habent trāſumptiue in.c.cū ex in-
10 iūcto.extra de heret.fuerūt † eīn oēs apoſtoli epi vt probat in.d.c. in nouo.⁊ in.c.loquit.xxvij.q.i. ¶ Et ex his incidenter infero reuerendiſſimos dominos Cardinales fuiſſe tpe xpi quicquid dixerint aliqui qui voluerūt eos habuiſſe initiū tpe Pontiani Pape ⁊ marcelli q fuit anno.cccij.⁊ nō bene.eſt verum qḋ in nouo teſtō priuſq̄ hoc noīe nuncuparent: vcȝ cardinales: reperio eos appellatos conſiliarios: ita probat in.c.eccleſiaſticis.xij.q.ij.vbi Gregorius Papa appellat theodoricū conſiliariū.idē probat in.c.in parochia.xvi.q.i.vbi pelagius papa ſimiliter appellat eos conſiliarios.⁊ in.c.conuenientibus.i.q.vij.

Poſtea appellati ſunt cardinales qr hec dignitas ſolū reperit in romana eccleſia que eſt caput ⁊ cardo aliarū.vt in.§.i.xxi.q.i.⁊ in.c.ſacroſanct. xxij.diſt.ſicut enim oſtium regit per cardinem, ita eccleſia p iſtos, ita habetur p glo.in.c.ij.extra de offi.archi. ¶ Et nō ab re oēs alij gradus ⁊ dignitates vniuerſalis eccleſie huic cedūt ⁊ cedere debēt: quia dicebat Hoſti.⁊ Jo.an.in.c.dilectus el.i.de prebē.nullā fore digni-
11 tatē eccleſiaſticā poſt papatū maiorē cardinalatu. ipſi † eīn dicitur pars corporis pape.vi.q.i.c.ſi qs cū militibus.l.quiſqs.C.ad.l.iuliā maie.⁊ not.gl.in.c.excōicatis extra de offi.lega.⁊ adeo dicunt pars corporis pape qḋ papa nō exigit iuramētū obedientie ab eis: quia diceret exigere iuramentū a ſeipſo in tantū reputant pars eius corporis ſeu mēbra ita voluit Hoſti.⁊ Jo.an.in.c.antiqua.extra de priuile.inſup ipſi cardinales papā eligunt.c.vbi periculū.de elec.li.vi. ⁊ hec electio fit oīno de gremio ipſorū.c.oportebit.⁊.c.nullus.lxxix. diſt.⁊ preſunt romane cure vniuerſalis eccleſie.vt eſt tex.in.c.bone. extra de poſtu.prela.epi vero ⁊ alij in loco particulari huic cure preſunt.c.mulier.xxxiij.q.v.c.accuſat.i.q.vij.c.in noua.xxv.di.quibus nō ab re dicere poſſumus illud qḋ habet i.l.bñ a zenone.C.de q̄dri.
12 preſcri.⁊ in.c.i.de offi.leg.li.vi.vt q die nocteq; † quotidianis curis pro toto terrarū orbe laborāt, dignū habeāt ſue prerogatiue fortunam ⁊c. Et quibus ēt nō ab re dicere poſſumus, vos eſtis lux mundi ⁊c. Cetera ne eorundē immēſa autoritate preſtantia ⁊ excellentia dixi in dicto libello noſtro.⁊ de eorūdem prerogatiuis poſuit ēt gl. in.d.c.vbi periculū.de elec.li.vj.⁊ gl.in.c.i.de ſciſma.eo.li.⁊ Hoſti.⁊ Jo.an.in.c.ad liberandū.extra de iudeis.⁊ Hoſtiē.in.c.cū ex eo.de peni.⁊ remiſ.⁊ Ang.in cōſi.clxxxij.incip.vtrū q aſſerit ſe ⁊c.⁊ Joan. cal.combonomiē.in cōſi.i.incip.an ſi epus ⁊c.ſub rub.de transla.epi.⁊ Oldra.in conſi.xlviij.incip.ius cōe pro reſidentibus ⁊c.⁊ Lndo.ro. in ſuo conſi.vlti.incip.vos eſtis lux mundi ⁊c.⁊ dñs meus Alex.de imo.in rubrica.ff.de iuriſdi.om.iudi.in.ij.colū.⁊ in.l.i.in apoſtillis ff.de offi.prefec.preto.

¶ Ludouicus Bologninus.

Tractatus de teſtibus per dominum Tyndarum. J. V. Doctorem introducentem Barto. ⁊ Bald. collocutores: ⁊ adinuicem diſputantes, ⁊ Ludouicum romanum, altercationes eorū decidentem, Incipit.

¶ Epiſtola dedicatoria.

Ad perreuerendiſſime domine cum exercendi ingenij gratia mente cōcepiſſem aliquid de noſtra pontificij aut ceſarei iuris diſciplina litteris mandare, reuolutis nōnullis noſtrorum codicibus opportune tandē occurrit materia quedam teſtium ſe variantium tuo inclito nomini inſcribēda: que res mihi ſane viſa eſt ad diſputandum admodum ſubtilis, inueſtigatione perpulchra ac ſingularis exercitatione facti quotidie per manus omnium qui iuri dicendo preſunt, aut cauſas quoquomodo inſtruunt, aut ſciſcitantur ſumme verſatile: a noſtris etiam maioribus pace dixerim eorū leuiſſime explicata. Igitur te tanto viro dignam d͛iudicaui. cū etenim tu vt iam diu vulgata eſt per omnes notitia ſcientiarum plurimorum precipueq; theologie parens ſis omnium ſtudiorum Philoſophie ac rethorice longe lateq; preditus ſis. iuris quoq; pontificij cuius notitiam conſtat nexu quodaz cum iure ciuili coniunctam maximus interpres iudicatus ad quē dixerim ſpectare proprius de re huiuſmodi diſputare quam tibi. Cum etiam tibi ipſi maxima quedā ⁊ incredibilis intellectus pſpicacia a ſummo rerum omnium opifice conceſſa ſit a quo queſiuerim firmius ꝙ̃ a te huius ſcientie ⁊ ſtilum ⁊ inuentionem. Item cuz tibi quoq; apoſtolica ſedes deo annuente tot tantarūq; regionum iure meritiſq; cuius principatum cōceſſerit. quem crediderim aduerſantium teſtium cognitionē in qua non parua reddende iuſtitie pars conſtituta eſt auidius vendicare quā tu. Scripſi itaq; paucula quedam quoad per debiles facultates meas preterq; lectiones quotidianas ⁊ varias occupationes fieri potuit, tibiq; ipſi indicanda ſtatui: non quia crediderim tibi incorrupta ac inerudita hec verba cōferre ſed vt ea ipſa que ſcripſero tua ſumma prudētia. ſapiētia atq; humanitate moderens. corrigas atq; refrenes. ſoliditateq; tua maxima autoritate ei attribuas ⁊ pront tua in me ſumma eſt pietas et beniuolētia rem paruam maiorem reddas tua eſtimatione. preſertim cum ab homine deditiſſimo proficiſcatur. Ex tuo enim inclyto nomine ⁊ excellenti virtute adijcietur volumini autoritas quedam minime contēnenda: nam qui illud ad te deſtinatum legerit, procul dubio exiſtimabunt aliquid ponderis ſibi ineſſe quod fuerit dignū nomine talis viri. Interdum itaq; reuerendiſſime pater poſt rerūz magnarum expeditionem quibus prepoſitus es ⁊ probatiſſimorū autorum lectionem cui die noctuq; ocio ſuppeditante diligentiſſime incumbis. ad hec viſa tanquā perfectis conſtitutiſq; viribus reuertaris. Et vt inquit ille inſtitutionis oratorie ſummus Quintilianus ſicuti in cenis grandibus ſepe facimus vt cū optime ſatiati ſumus, varietas tamen in nobis exilioribus grata ſit. Nec dubito preſtantiſſime pater nonnullos eſſe futuros qui hunc meum libellum tacite reprehendent ⁊ imparem dicant viribus meis qui nequiuerim onus ſuſcepti muneris ſuſtinere, quibus forte aſſentiar. Et diſputandi genus a me inchoatum preter maiorum noſtrorum cōſuetudinez maiori dignum ingenio ⁊ exquiſitioris intellectus acumine profitebor. verum illud adiungam me non oſtētandi potius quam exercendi, nō ambiendi potius quam addiſcendi ſtudio hoc onus aut in tantam ac arduam clariſſimorum doctoruz controuerſiam deſcendiſſe. Accidit ad hoc quod vel maxime in hanc dictionem impellit ꝙ omnes aut preſentes aut poſteri tue celſitudinis ⁊ inclyti nominis tui autoritate commoti laborez meum aut aperte culpabunt, ſed eximiam laudem decuſq; tribuent mihi cum intelligent lucubrationem meam qualiſcunq; ſit excellentie tue non diſplicuiſſe. Ne cui igitur mirum ſit quod diſputādi ſtilum colloquētium virorū aſſumpſerim plane ab anteceſſoribus noſtris qui iuri ſcribendo ſimiliter interpretando verſati ſunt prorſus alienum. Quamquam enim hoc ipſum diſputandi genus non fuerit inter noſtros iuriſtas hactenus verſatum, pleni tamen ſunt omnes latine lingue libri huiuſmodi diſputationibus quos probe viſum eſt licuiſſe hoc opere imitari. Accidit quia vt arbitror operepretium erit ipſos Barto. ⁊ Bal. tante autoritatis viros de iuris interpretatione etiam hodie loquentes intueri diſputanteſq; clara vt ita dixerim voce audire. ¶ Tyndarus vtriuſq; Juris doctor exercitij cā hoc opus confecit. ¶ Barto.

Summarium.

1 ☞ Ludouici romani laudes notantur.
2 Baldus Bartoli diſcipulus ſcientie cupidus.
3 Humanum eloquium non ſufficit ad laudes Bartoli.
4 Demoſthenes greci eloquij princeps.
5 Glorie cupiditas in interpretando iure ſemper fuit Baldo.
6 Diſputando quis doctior euadit.
7 Teſtis qui aſſeruit vnum extra iudicij figuram, ſi poſtmodum affirmet contrarium in iudicio an ſit de falſo puniendus.
8 Bartolus iuris ciuilis interpretator acutiſſimus.

¶ Capitulum primum. Bar. inquit

Sepenumero ac vehementer valde admirari ſoleo cum aduertam tes iuris vtriuſq; profeſſores intelligo recēſentes quanta cum attentione ſolertiaq; et incredibili quadā anxietate meas illas quas mortuus ſentētias reliqueram ſuper iuris ciuilis interpretatiōe tu ipſe poſt me annos quinq; fortaſſe ⁊ quadraginta viuens acri quodam morſu increpare conatus fueris, tenebras etiam ſiquādo fieri potuit nomini meo ſicuti aiunt tanq; precipuo inimico effundere nixus ſis. quod vel maxime his fere temporibus Ludouicus
1 † iſte romanus aperuit vir excellens memorie plenus ac facundia redimitus, ſcrutator etiam nedum ſcriptorum meorum ſed tuorūz ceterorūq; diligentiſſimus. proximiſq; diebus aduenicē. Nicolaus ſeculis offeruit alterum vt accepi ſue etatis iubar omni laude ac veneratione dignuz. ¶ Cogitanti etenim mihi ⁊ memoria repetenti ꝙ̃ familiaris ac iocunda viuentibus nobis tibi mecum fuerit coniunctio. ꝙ̃ dulcis ac aſſidua conuerſatio, ꝙ̃ etiā per me voluntarie tibi fuerit impenſa doctrina dum me fere quotidie interrogabas, dum reſponſa a nobis accipiebas, dum etiam nos ipſos magiſtralē
2 cathedram aſcendentes diſcipulus exiſtens ⁊ ſcientie cupidus † audiebas. Multo hec ipſa tua geſta abeſſe videntur a gratiarum actione cuius nondeo dicere partem ſaltem aliquam per te mihi deberi multosq; a neceſſitudinis vinculo aberrant diſtanteq; ab officio noſtre amicitie. Nouimus ceteros ſcriptores aliorum ſententias interdum aduerſatos horum tamen neminem emulatio mouit ac inuidia. Sola vero inueniēde veritatis ac iuſtitie cupiditas accepimus ⁊ te ipſum erga ceteros omnes me excepto ⁊ humanum ⁊ benignū interdum ac facetū viſum ⁊ reliquos doctores qui poſt me claruere honoris aliquid atq; reuerentie nobis retuliſſe auctuſq; non parū ꝙ̃ ꝙ̃ non ſimili neceſſitudine familiaritate ac deniq; amicitia cōiunguntur. Si itaq; placuit Bal. explanaueris velim quid eſt qd moueris in tantam noſtri nominis perſecutionem nec putaueris illud referre coram nobis eſſe malum ſiue enim laudes per ſe noſtras ferāt, ſiue id qd huic eſt oppoſitum fortitudo imperat vt pati faciamus. Tibi quoq; Ludouice precor ne moleſtuz ſit preſto eſſe his noſtris confabulationibus. ¶ Bal.

Si recenſere inſtituiſſem Bar. his tēporibus quantuz inclyto nomini tuo debuerim dum ſeculo potiebar pro his omnibus que tu ipſe cōmemoras quācunq; tibi debuerint debeātq; illi omnes quicūq; ſunt qui poſt te ſurrexere ſurgenteq;, qui operaz iuri dederunt atq; dabunt. qui iuſtitiaz coluerunt atq; colent. qui deniq; rectum aliquid aut ſanctum amarunt atq; amabunt p deū
3 quale ac ꝙ̃tum in me † expoſceretur eloquium diuinum qū humanum non ſufficeret. Quis enim incredibilem memoriam tuā, quis acumen ingenij, quis ſcientiarum vices, quis doctrinam innumerabilem, quis iuſtitiam, quis equitatem. quis rerum oīm perambulandam veritatem, quis ex reconditis interdum fontibus habitam ſapientiam, quis docendi ſuauitatem: quis ob tenebrarum ac incognitarum rerum demonſtrationem: quis ardentiſſimam diligentiam: quis bonitatem apud ſeculares huius mundi mendicitatem nō rando aut certe minimam partem eius perſtringendo nō deficeret
4 nemo pfecto. ⁊ ſi ipſi † Demoſthenis aut Ciceronis hoc munus deferretur ꝙ̃ ꝙ̃ alterum greci eloquij principem dicant, alterum latini, non quidem ſi illis eſſent centum lingue, oraq; centū: ferrea vox iuxta poetam: itaq; longe falluntur qui putant ob inuidiam aut emulationem ſententiis tuis me fuiſſe aduerſatum. erranteq; vehementius hi quorum ſententias non retuliſti qui falſe crediderunt me nomini tuo impenſum detraxiſſe, propterea qd tu ipſe viuens vt aiunt honoris aliquid fortaſſe ademeris. Nam quis me de inuidia argueret eius cuius ordinē docendo ſemper fuerim amplexus cui tantum me ⁊ omnes iuſtitie ac veritatis amatores debere profitentur. Quis me de detractione nominis illius inculpet quem ſemper ⁊ verbo ⁊ ſcripto docens preceptorem meum appellauerim ac dominum. Quis me in ſummum ac veneratione habuiſſe non dicet illum quem omne ingenium mihi ipſi dediſſe aſſeruerim. quem etiam in celo gigantis tanquam ex alto omnia reſpicientem affirmare non dubitauerim.

Alia autem

Alia autem aduerſandi ratio extitit mi preceptor quã libens non minus tibi quã ceteris q aura potius enarrē quo error iſte eorū mētibus aboleret. Etenī dū in humanis agebā ſemper mihi vt verū fatear inſita fuit ſicuti fere apud miſeros mundanos ceteros
5 accidiſſe ſolet † glorie cupiditas quedã ſup interpretãdo noſtro iure eãq ipſam facile cõparare poſſe videbar ſi diligentiſſimorū virorum ſniās ſubtilius argumentis oppugnarē, oppugnandoq refellerem, vnde τ cuilibet ex oim iuriſconſultorum turba ea occaſione quãtū honeſte licuit ſemp aduerſatus fui in te viro τ ceterorū oim principe oē meū ingeniū ↄuerti quē ſeparare ſi potuiſſem reliquos oēs meipm auferre nō dubitaſſem. Tantū eñ vt inqt maro tu ipſe inter alios caput extulis quantum lēta ſolent inter viburna cupſſi teciſq vt rem apertius enarrem ſic factitari ſicut fortis miles dimicare ſolet, q cū multorū hoſtiū palmã deſideret illã ipſam ſe cõſecuturū facile putat ſi hoſtiū principē ac ducē deuicerit. hec inquã mi Bar. emulãdi cauſa extitit cuius vtinã ſeculi victores notitiã habituri ſint: nō parū eñ vt arbitror noſtro etiã nomini prodeſſet ne de inuidie aut ingratitudinis vitio argueretur. Bar.

Facile admitto Balde admittã hãc excuſationē, velim tñ etiã hodie nos aliquid de tuis illis ↄdictionibus diſputemus delegaſq ſi placet argumenti gratia locū vnū ex his oībus in quibus te iure mihi repugnaſſe putas: τ ſi more oino mihi gerere volueris ex meis ſentētijs quas ipro baſti olim tuo iudicio improbabiliorē pferas quo diſputatio queſtionis vnius exēplo eſſe poſſit in ceteris ↄdictionibus. Bald. Nedum placet mi preceptor tecum diſputare ſed perplacet. fieri
6 enim non poterit quin hodie † diſputãdo abs te doctior euadam euenientq fortaſſe nunc ſicuti etiam viuentibus nobis ſepius ſolitum erat cum tuo lateri aliqñ adherens oīm beatiſſimus eſſe videbar. Et vt de Sceuola iuriſcõſulto inquit Cicero multa prudēter abs te diſputata multa etiã breuiter et cõmode dicta memorie mandabam fieriq ſtudebaz tua prudentia doctior atq ſapientia. Tum vel maxime id omnium mihi hoc tpe placet qm tu ipſe ſuadeas vt tuarū ſniarū omniū improbabiliorē proferam. fieri enim poterit vt ſpero qd per teipſum diſputationis huius mihi palma tribuetur, igitur argumentū eſſe volo peregrinã illã ſniam tuam et ſi pbas eſt ſic loqui ſolitariem quã ponis in .l. cos. ff. ad .l. corneliã de
7 fal. vbi inquis teſtem qui aſſeruit † vnuz extra iudiciū ſignrã ſi poſtmodum ↄrium affirmet in iudicio de falſo eſſe puniendū, hoc eñ mihi ſumme apparet iniquū nullaq iuris ratiõe aut lege probatū τ qd deterius eſt ab oībus damnatū maximeq mirãdum qd ex tuo tam preclaro deciderit ore cuiuſq dicti ſi oſtenderis veritatem ſonare ſm tuam ſniam ſic dicere auſim, fatebor in ceteris me tibi peſſime aduerſatum. Bar.

Rem quidem propoſuiſti Bal. frequētatã ac neceſſariam ad diſputãdū. Jtē fortaſſe magis qd alij crediderint ſubtilē dixeris tñ meaz illã ſniam τ hodie nō a deo alienã veritatiq abhorrentē: impoſſibile nãq eſt vt oſtendaz iure ↄriū affirmare niſi perfidi omnino ac pertinaces eſſe velimus. Quia tñ romane Ludouice te noſtre huic diſputationi voluimus preſentē fore ne tedio fuerit hodie Modernorū ſnias referre ſup his oībus que diximus, annum etenī ego iam circiter nonageſimum vita functus ſum. Tu vero paulo ante ad nos veniſti plen⁹ memoria vt intelleri et legum ſapientia. Ludouicus. parens
8 Bart. iuris † ciuilis interpretator ſtuq τ Bald. quem iuris vtriuſq monarcham appellare ſolitus ſum quam gratum mihi erit. quã iucundum quã ſuaue vos ambos tam ſublimes, tam excelſos, ac facundiſſimos patres diſputantes audire, omnium procul dubio iocundiſſimum ac ſuauiſſimum erit. Tu tamen Bart. preceptor noſter omnium gratiſſimum noſtrum vtereq feceris, vt et pro Bald. pollicear ſi ſeriem omniū variantiū teſtiū queſtionis vnius propoſite gratie ab exordio explanando dilucidaueris quemadmodum viuens facere ſemper ſolitus eras, cum serioſos illos tractatus cõponebas, cum ſparſim dicta in vnum colligebas, cum archanam mentem iuriſconſultorum pandebas. Cū deniq rem tibi totã explanare placebat vbi tēpus ſuppeditabat necvnq teipſum quicq intelligere putabas donec omnes totius materie articulos te noſſe proſpiceres. Bar. Libens hec omnia Ludouice enarrabo ſi tamen Bald. ſibi gratum dixerit. Bald. Erit vero Barto. vt Ludouicus inquit omnium gratiſſimuz. Bar. Nos itaq hec omnia pertractare inchoemus, ea tamē premiſſa lege vt τ vos Bald. et Ludoui. ne me loquentem interpelletis niſi tibi fortaſſe Baldo aliquid occurrerit dubitationis, cū enim dubitaueris audacter inſtabis. tibiq Ludouice acciderit aliquid quod de Modernorum ſentētijs proferre volueris. Bal. Sic faciã. Ludouicus. Ego quoq.

Summarium.

1 Teſtis varians in eadē inſtãtia τ inter eaſdē perſonas an pena legis cornelie ſit puniendus.
2 Teſtis in aliquibus punitur de falſo, in aliquibus non.

Capitulum ſecundum de generali diuiſione teſtiū variantium, τ de teſte in eadem inſtantia variante. Bar.

Omnis variantiū teſtium diſceptatio in tres partes diſtinguit. nõnunquam eñ variat teſtis in eodē iudicio eademq inſtãtia τ inter eaſdez pſonas. Qñq variat in iudicio τ extra iudiciū aut eↄ. Interdū vari⁹ eſt in diuerſis iudicijs aut inſtãtijs: quã diuiſionē probe cõplexus eſt Modeſtinus iuriſcõſultus. ff. ad .l. cor. de fal. in .l. eos. in prin. ſi recte eius verba intelligant garriant alij qd velint. Bal. nos itaq tria hec ſegregatim et ordinate declarem⁹ primūq iam locū capiamus. Varians teſtis
1 † in eadē inſtãtia τ inter eaſdē perſonas .l. cor. de fal. puniendus eſt. neq ſtari debz eius dicto primo neq ſecũdo niſi ↄ ipſum teſtez, pbat hec regula in falſ. l. eos. i. Rñ. vbi etiã hoc ſcripſi in meo cõmento. Jtē pbat. ff. de teſti. l. q falſa vel varia. τ ibi gl. iiij. q. iij. c. itē q falſo. extra de pb. c. licet cãm. circa mediū. τ p gl. Ber. de teſti. l. c. cū cãm q inter archiepm in gl. vltima in fi. τ p Spe. in ti. de teſte. §. i. ver. qd ſi idē teſtis. τ eo. ti. §. poſtq. ver. τ qd ſi idē teſtis. Fallit tñ hec regula multis modis meo iudicio quos per ordinē numeremus. Quando ſm dictū fuit cū tormentis, primū aūt ſine. Scdo qñ dictuz ſm ↄriū fuit ad finē prolationis prolatum. Tertio qñ teſtis prima vice deponit per verbū credo, ſecūda vice per verbū veritatis aſſertiuū. Quarto qñ prima vice p verbū mihi videt, tertia vice p verba affirmatiua. Quinto vbi teſtis prima vice dubitando altera affirmãdo depoſuit. Sexto vbi prima vice per verbū neſcio, ſecūda vero vice per verbum ſcio. Septimo vbi prima vice p verbū non recordor. ſecūda per verbū ſcio vel recordor. Octauo qñ prima depoſitio facta fuit per iracūdiã vel iocum, ſecūda non. Nono vbi primum dictum fuit ſine iuramento, ſecundū ſit cum iuramēto. Decimo vbi teſtis prima vice depoſuit τ cauſam ſui dicti nō reddidit vel reddidit, ſed inſufficientem vel nō verã. ſecunda autē vice reddidit ſufficientem τ verã. Undecimo vbi a parte probaretur primã depoſitionē fuiſſe falſam. Duodecimo vbi pro altero ex diuerſis valde cõiecture concurrūt. oībus eñ his caſibus ſtatur ſecundo dicto preterq in vltimo in quo ſtat illi dicto p quo ↄiecture ↄcurrunt. Et in aliquibus
2 † punit teſtis de falſo in aliqbus nō nec habet locū regula ſupra tradita. de his igit oībus aliqd particulariter examinemus. Bald.

Pulchram mi preceptor telã orditus es tuo ſolito acumine quã ſcribētiū nullus hactenus excogitauit. dicas tñ velim anteq vlterius pceſſeris an intelligas hec in teſte variãte in eadē inſtantia eodē tpe an diuerſis tpibus. Si eñ hac ſecūda via intelligeres ↄ dicere tex. videt. ff. de teſti. l. produci ſm vnã lec. glo. vbi habet qd idē teſtis non pōt iterū produci ſuper eodem ab eo qui alīs in eadē inſtantia eum produxit nec etiã ab eius aduerſario τ ante atteſtationū aperturã. τ facit p hoc qd no. gl. C. de teſti. l. ſi qs teſtibus. in. j. gl. τ qd no. gl. extra eo. tit. c. cū cauſam que inter archiepm in vlti. gl. Bart. Verū narras ſed tamē attende: qꝛ pdicta locū habēt in teſte q eodē tpe variat puta dū de circūſtantijs circa negotiū principale a iudice interrogat. Jtē locū habēt qñq in teſte qui variat in eadē inſtantia diuerſis tēporibus vtputa dū a iudice reperit ad declarandum dictum ſuum vel redditionem rationis. Vel etiã dum variat a primo dicto vbi poſtmodum ſupra diuerſis articulis producitur forſitan dicendo incompaſſibile ad primū dictū, poſſunt enim hec fieri vt infra demonſtrabimus, ſicq veſtrã hanc diſputationem intelligimus, ſed iam ad propoſita redeamus.

Summarium.

1 Secūdo dicto cõtrario nō primo ſtandū eſt vbi primū dictum probatum eſt ſine tormentis ſecundum autem cum eis.
2 Dicto ſine tormentis an potius ſtandum.
3 Secundū dictū ſi cõtrariatur primo non poteſt negari quominus alterutrum dictū ſit falſum.
4 Confeſſio in criminibus extorta per torturã an noceat.

Capitulum tertium. Bar.

Dicebã ſtãduz eſſe ſecūdo
1 dicto ↄrio † nō primo vbi primū dictū pbatum eſt ſine tormētis, ſcōm aūt cum eis. pbat hec ſnia optime p tex. no. in .l. ſi poſtulauerit. §. ſō. ff. ſed ſi negauerit. ff de adul. vbi hoc idē notaui τ ſcripſi. ff. ð fal. l. eos. Ludouicus. Bal. tu idē ſeqbaris. C. de qō. l. ſi. in fi. approbat etiã idē do. Hic. ſicu. extra de pba. c. p tuas. Ego τ idē firma

r R

bam allegando tuā Bar. autoritatē ⁊ dicēdo dictū ver. ſi negauerit eſſe valde ad hoc ſingularē: dicebāq; ex eo ſduci cautelā mirabilē qḋ qñ vult amico ſuo cōplacere pſuadeat teſtib⁹ ꝙ dicāt ꝯtrū eius qḋ primo ꝑdixerāt, poſtea eñ faciēdo eis aliquē timorem in tormētis ſtabit illi ſc̄do dicto ꝯuis ex interuallo ꝑ ꝑdicta qḋ mēti figēdū pu tabā. ¶ Bar. ¶ Jngo pbe verū, pbaṫ etiā dictū meū ꝑ aliū tex. in l. ſi vnius. §. teſtes. ff. de qḋ. vbi teſtis liber. q dixit mēdaciū poniṫ ad torturā, vt dicat veritatē ⁊ ei⁹ dicto ſtatur, ⁊ ſic nō eſt verū qḋ preal. ver. ſit ſingularis. ¶ Bal. ¶ Occurrit dubitatio: nā potius videṫ
2 † ſtādū dicto ſine tormētis vt vṫ caſus. ff. de qḋ. l. j. §. diuus. §. qōni. ⁊. §. ſiqs vltro. ¶ Bar. ¶ Sic facias ſemp vt inueſtigem⁹. Rñdeo tñ illud verū in ꝯfeſſione ſup facto ꝓprio q̄ facta tormentorū timo re nō valet niſi etiā ceſſantib⁹ tormētis in ea pſeuereṫ, ſic loquūtur iura tua. aliud eſt in depoſitiōe teſtis in cauſa ſuper facto alieno de quo nos loquimur. illa enim validior eſt cum tormētis quam ſine, vt dicto verſ. ſed ſi negauerit. ⁊. d. §. teſtes. et in auṫ. de teſtib. §. j. et no. ff. de pb. l. cū pbatio. ⁊ ego hoc idē ſcripſi in. d. §. qōni. ſed tractā duz eſt hic an hoc caſu teſtis de falſo puniaṫ. Ego vtiuēs ſolū dicebā ſtari ſc̄do dicto an teſtis puniaṫ nihil ſcripſi nec adhuc ſum memor ꝙ aliqs ſcribēs hāc qōnē ponat. dic Ludouice unq̄d aliqs ali⁹ hoc tetigerit. ¶ Ludouicus. ¶ Non certe ꝙ ſciam. ¶ Bar.

Prima fronte videṫ dicendū ceſſē hoc caſu de falſo puniēdū. nā negari nō pōt quomin⁹
3 nlterutrū dictū ſit falſuz poſtꝙ ſc̄om † dictū ꝯriaṫ ꝑmo, vt. ff. de re. iu. l. ſi is q ducēta. §. vtr. ⁊ facit. ff. de ꝯd. ⁊ demō. l. titie. ff. de mino. l. ſi filie. cū ſi. neceſſe ergo vṫ dici de falſo puniri, vt. ff. de teſti. l. q fal ſa. vel varia. iiij. q. iij. c. itē q falſo vel varie. cū ꝯcor. verū his nō oppu gnātib⁹ oppoſitū arbitror veri⁹, nā ſi recte ꝯſideram⁹ dictū teſtis ſe hʒ ad duo ad ligādū. ſ. partē in via pbationis ⁊ veritatis. Jtē ad li gādū ſemetipm̄ teſtē in via ꝯfeſſionis q̄re qōlibet teſtimoniū eſt cō feſſio quātū ad teſtē. ⁊ pbaṫ extra de ꝑſump. c. literas. ⁊ de pba. c. ꝑ tuas. ⁊ dicā plene hodie vobis infra lib. ij. c. vij. primū effectū ꝯuis opereṫ dictū teſtis in tormentis emanatū: q2 verius in primo dicto ꝑſumiṫ vt dictuz eſt: tñ ſc̄om operari nō pōt qñ teſti nocere non dʒ
4 ſicut nec † ꝯfeſſio in criminib⁹ extorta ꝑ torturā, vt in preal. l. j. §. diuus. ⁊. §. ſiqs vltro. ff. de qḋ. niſi forte in ipſa qōne pſeueraret te ſtis ceſſantib⁹ tormētis: q2 tūc ꝑiudicaret vt nūc dicebam⁹. deinde ſi recte attendaṫ vba mea in illo vſ. ſed ſi negauerit, dixi teſti lice re hoc caſu ibi in tormētis deponit corrigere dictū ei⁹ ꝑcedēs ꝯuis nūc ex interuallo deponat, q̄ qdē correctio tollit teſti penā falſita tis ſicuti ſtatim proximo. c. ſubnectemus. intelligiq; illud dʒ niſi in ſuo dicto pſeueraret vt dictū eſt. ⁊ ex hoc infero ad cautelā tuā Lu douice ꝙ quāquā ſit bona ꝑ parte pro qua teſtis ſecūda vice in tor mentis deponit quare ſtaṫ illi dicto: tñ peſſima erit q̄cq; pro teſte ſibimet ꝯdicente: q2 puniṫ de falſo ſi forte in ſuo dicto pſeuerabit, vt ex ꝑmiſſis apparet. Et attēde iterū quare hoc ipm̄ verū eſt niſi te ſtis deponeret ꝯtrum in tormētis incōtinenti poſt primū dictū cor rigendo cūt allegando cām correctionis. hoc eñ ſibi liceret, niſi pu niretur, etiā ſi in ſuo dicto pſeueraret vt ſtatim apparebit.

Summarium.

1 ☞ Teſtis vbi variat a primo dicto ad ſinē correctionis, tūc ſtan dum eſt ſecūdo.
Teſti an liceat ſemper corrigere dictum ſuum.
2 Confeſſionē ſuam quando quis reuocet.
3 Teſtis quando dicatur incōtinenti corrigere. 4.
5 Judex q̄cuꝗ vult poteſt teſtem repetere vt dictū ſuū obſcurum declaret vel interpretetur.
Publicatio atteſtationū iudicē nō ligat in eo qḋ ex officio facit.
6 Obſcuritas quelibet teſtis qua via declarari poſſit.
7 Dictū teſtis ſine cauſa ſcientie ſi de eo non interrogatur valet.
8 Teſtis licite corrigens eius dictū an puniatur de falſo.
Penam non meretur quod iure ſit.

¶ Capitulum quartum de teſte qui in eadem inſtantia variat ad ſinem correctionis. ¶ Bar.

Alterā exceptionē eſſe di-
1 cebam⁹ vbi teſtis † variat a primo dicto ad ſinē cor rectionis: tūc eñ ſtandū diximus ſecūdo ⁊ ꝑ eū tol li primū. probaṫ ſnia hec. ff. de qḋ. l. repeti. in princ. extra de teſti. cogē. c. ꝑterea. ⁊ no. gl. ordinaria iuris ciuilis, in auṫ. de teſti. in. §. quare vo. in gl. magna circa mediū. ⁊ ꝑ gl. canoniſtarū, extra de teſti. c. cū cauſam. q̄ inter archiepm̄, ⁊ facit ff. de manu. teſta. l. ſtichus. immo pamphilus notatiq; ego idē. ff. de fal. l. eos. ⁊. ff. de adulte. l. ſi poſtulauerit. § ratio ver. ſed ſi negaue rit. ¶ Querendū tñ eſt hic an liceat ſemp teſti corrigere dictū ſuuʒ ⁊ qdē reſpōdeo ꝙ non niſi incōtinenti facta depoſitione, ex inter uallo vero nō audireṫ corrigere volens, vt eſt caſus in. d. c. preterea. ⁊ no. gl. in preal. §. quare vero. nec etiam pōt corrigere incōtinen ti niſi iuſtā cauſam erroris ⁊ correctionis alleget ⁊ hoc iudici videaṫ qñ aūt ſimpliciter variaret nec diceret ſe illud animo corrigendi fa cere: tūc puniret, vt varius per. d. l. eos. vbi pulchre notaui in ter tio contrario. ¶ Bald. in quis probe: ſed quid dices ad tex. in. l. de etate. §. ex cauſa. ⁊. § ſi. ff. de interrog. ac. ⁊ ad infinita iura vbi appa
2 ret † quod etiā ex interuallo quandocūq; ante ſniam quis cōfeſſio nem ſuā reuocat probato errore prime credulitatis ⁊ cauſam noue opinionis reddendo, qḋ etiam tu ipſe Bar. plene ⁊ ſubtiliter diſcu tis. ff. de cōfeſ. l. nō fateṫ ⁊ tangiṫ. C. de in inte. reſti. in. l. de tutela. et extra de iureiurā. lib. vj. c. ſi. Bar. ¶ Clare video illud in ꝯfeſſione partis facta poſitione ſup facto proprio at nos in teſtis depoſitio ne emanata in facto alieno cui⁹ tractatus lōge diuerſus eſt ab illo. Porro in teſte q dictū corrigere vult ex interuallo a iure ꝑſumitur ſubornatio q̄ preſumptio ceſſat in caſu altero, vt pbaṫ in dictis iu ribus: ⁊ attēde queſo qñ in multis differunt hi caſus, etenim teſtis nō corrigit eius dictū niſi incōtinenti, pars aūt ſuam cōfeſſionē ex interuallo, vt etiā nūc dictū eſt. Jtē teſtis ſi corrigat incōtinenti hʒ iuſtā cauſam correctionis allegare q̄ iudici admittēda videatur vt predixi. Pars aūt incōtinenti pōt indiſtincte ei⁹ ꝯfeſſionē tollere etiā nō docto de errore, vt no. gl. Jo. an. q̄ ſolet dici ſingularis in. c. ſi. de iureiur. li. vj. Jtem differūt in altero vt ſtatim ſubnectemus. ¶ Ludouicus. Pro illa glo. ego ſolitus erā allegare caſum in. l. de etate. §. celſus. ff. de interrog. ac. ⁊ ita dixi in. l. q bona. §. ſiqs ſtipu latus. ff. de dam. infec. ¶ Bart. ¶ Videndū eſt huius rei declarāde
3 cauſa qñ dicaṫ † teſtis incōtinēti corrigere, tex. in preal. c. ꝑterea. ſimpliciter loquiṫ. Hoſti. ⁊ quidā alij dixerūt hoc eſſe arbitriū iudi cis inſpecta qualitate pſone ⁊ tpis ⁊ ꝯſideratis certis circunſtātijs. ⁊ hāc opinionē ſentit gl. in. d. c. ꝑterea. ꝯuis eā non ſirmauerit glo. legiſtarū in dicto auṫ. de teſti. §. q2 vero. in gl. magna ad medium. ⁊ gl. canoniſtarū in. d. c. ꝑterea. ⁊ Spe. in ti. de teſti. §. j. v. ſed qd ſi di cit. tenēt ꝙ tūc dicaṫ incōtinēti corrigere qñ illud facit anteꝙ con ſpectū iudicis exeat ⁊ cū partib⁹ loq poterit, ⁊ hec opinio vt verior in practica ſeruaṫ vt ego ipſe notaui in dicto verſic. ſed ſi negauerit. ¶ Ludouicus. cōis eſt hec ſnia Jo. de imo. ⁊ oīm alioꝝ Moderno rum in. d. c. preterea. ¶ Bar.

Dicerem tamen ꝙ vbi cauſa inter viles pſonas ver tereṫ et nobilis pſona vel magne eſtimationis ꝯſuetā veritatē dicere ꝑduceret in teſtē tunc iudici eſſe arbitriū an ex interuallo admittat correctionē tali teſti. ar. extra de ſimo. c. ⁊ ſi q̄ōnes. ⁊ hoc caſu opi. Hoſtiē. ſubſtinerē quāuis ab alijs hoc dictū neſciam. Et hec quidē oia in teſte procedūt. in parte alio
4 modo aſſumitur hoc verbū incōtinēti, † ſemp eñ diciṫ reuocare cō feſſionē incōtinēti ſi illud facit anteꝙ redigaṫ in ſcriptis eius ꝯfeſ ſio ſm̄ quādā gl. ad hoc valde ſingularē. xxxij. q. j. c. apud miſericor des. ¶ Querēdū etiā qd ſi teſtis nō corrigat ſed addat ⁊ quidē dici mus hoc ſibi licere anteꝙ exeat iudicis cōſpectū: q2 eſt vna depoſi tio cū prima, lʒ ſit ꝯtinuata arg. ff. de teſta. l. heredes palā. §. ſi. ff. de verb. obl. l. cōtinuus. in prin. ff. de duo. reis. l. duos reos. ff. de adul. l. quod ait lex. §. ſi. Si aūt adderet poſtꝙ potuit loqui cū partibus: tunc audiri debet, minor tñ ſides ſibi dabitur. ar. no. in. d. §. q2 vo. ⁊ nouit hoc Jo. an. in. d. c. preterea. ¶ Ludo. ¶ Joā. de imo. ibidē refert ⁊ ſequitur Bar.

Eſt notandum quoniam predicta oia vera ſunt niſi teſtis corrigat ei⁹ dictū ex interual lo in tortura. hoc eñ poteſt ſpeciali ratione vt nunc dicebamus. ſ. proxi. c. Jtē vera ſunt predicta niſi teſtis vice prima dixiſſet ſe non recordari vel neſcire vel qd ſimile nō aſſereius: tunc eñ poterit etiā ex interuallo corrigere hoc dictū dicendo ſe ſcire vel recordari in q buſdam caſibus ꝯuis hoc non paſſim recipiaṫ qḋ qñ ſit demōſtra bitur infra hoc ipſo lib. xiij. ⁊ nono. ¶ Ludouicus. ¶ Jdez ſentit dñs Jo. de imo. in. l. q bona. §. ſiqs ſtipulatur⁹. de dā. infe. ¶ Bar. ¶ Extra de teſti. c. cū cauſam. q̄ inter archiepm̄ propriè tñ loquen do mihi videṫ hanc non eſſe correctionē ſed noui dicti additionē, arg. ff. qui ſatiſd. cog. l. iul. in gloſ. no. ⁊ extra de conceſ. prebē. c. cum noſtras. Jtem vera ſunt omnia ſupradicta vbi teſtis ſuo motu vel ad partis inſtantiam reuerti vult ad corrigendum eius dictū, et ita
5 intelliguntur iura ſuperius alleg. iudex autem † pōt q̄cunꝗ vult teſtē repetere, vt dictum ſuum obſcurū declaret vel interpreteṫ vel rationē dicti ſui reddat: quoniā in eo ceſſat ſubornationis timor. vt extra de teſti. c. cum clamor. ⁊ ibi per glo. ⁊ doc. ⁊ eo. titu. per tuas. ⁊ no. glo. in. d. §. q2 vero. in glo. magna ante mediū. ⁊ facit. ff. de q̄ſtio. l. repeti. in prin. vbi ego ipſe notaui. facit etiam glo. notabilis. xxx. qḋ. vi. c. de parentela. dicendo qḋ publicatio atteſtationum iudi cem nō ligat in eu qḋ ex officio facit. q̄ ſic quotidie allegatur, ⁊ ego idem tetigi in meo conſil. xcix. quod incipit. Ego Barto. de ſaxo ferrato, quāquā hoc ipſum quoq; ſm̄ quoſdam locum habeat vbi teſtis eſt adeo obſcurum ꝙ nullum habet intellectum, ſed ſi poſſet varijs modis intelligi, tunc iudex non deberet teſtem repetere. ſed eius dictum interpretari ſm̄ conſuetudinem ſi poteſt alias in par tem benigniorem, ⁊ his ceſſantibus ſtari debere verborum ſignifi cationi

cationi omnibuſq; deficientibus deberet dictum teſtis cõtra pro-
ducentẽ interpretari.per.c.in preſentia.extra de prob.ꝛ refert In-
no.extra de teſti.c.cũ clamor.in glo.vltima.in fi.qđ eſt quotidianũ.
6 Hoſti.vero placet:q꞉ †qlibet obſcuritas teſtis põt per hanc viam
declarari iudicis officio ad veritatẽ habendã,ꝛ ſi verba haberẽt ex
quaſi cõſuetudine loqnẽdi certã interpretationẽ cui conſuetudini
ſtandũ eſſet ſi repetitio hec nõ fieret,vt no.extra de ſpon.c.ex lite-
ris.ff.de fun.inſtruc.l.cũ delanionis.§.aſinã.ꝛ.ff.de ſuppel.leg.l.la
beo.§.cũ cõcor.quãuis nõ ſic fieri poſſit ad partis poſtulationẽ vt di-
ctũ eſt,ꝛ hoc cõi iudicio eſt verũ.¶ Ludo.¶ Jo.de ligna.ꝛ Jo.de
imo.idẽ ſequunt ꝛ communiter omnes.¶ Bar.

Tractabam quoq; vidẽs materiã hãc pro qua parte dictũ teſtis dubiũ ſit
interpretandũ in.l.inter ſtipulantẽ.§.ſi ſtichũ.ff.de ver.obli.vbi de
hoc ſatis late ꝛc.Plus quoq; dicimus ꝙ interdũ iudex cogitur ad
partis poſtulationẽ teſtẽ repetere ꝛ valet eius additio vel declaratio
ex internallo facta nõ obſtãte ſubornationis timore quãuis corre-
ctio nõ valeat.Finge eñ iudicẽ nõ examinaſſe teſtẽ ſup omnib⁹ ar-
ticulis ſi q̃dã omiſiſſet ob eius negligentiã vel malitiã que in dubio
preſumenda eſt.vt no.Sper.in ti.de teſte.in.§.nunc videndũ pro-
pe fi.Itẽ finge iudicẽ nõ interrogaſſe teſtẽ de cauſa ſcientie vel alio
ſubſtantiali.vt q꞉ in petitione ſit mẽtio de preſcriptiõe tali in qua
neceſſarius titulus qđ qñ ſit habeẽ in.l.ſi.C.de preſcrip.longi tẽp.
ꝛ in.c.i.de preſcrip.lib.vi.ꝛ tñ iudex interrogauit teſtez dũtaxat de
poſſeſſione nõ autẽ de titulo.certe his oĩbus caſibus ꝛ ſimilibus iu
dex poterit ꝛ debebit etiã ex internallo ꝛ etiã poſt publicatas at-
teſtationes teſtẽ repetere ad partis inſtantiam,ꝛ ſuper omiſſo in-
terrogare ꝛ ſtabitur dicto teſtis,vt ꝓbatur extra de teſti.c.p tuas.
ꝛ ibi habetur hoc expreſſe p Inno.ꝛ facit qđ ipſe no.eo.ti.c.frater-
nitatis.¶ Nec admiremini ne eo qđ dixi qđ repetaẽ ſi omiſſa eſt
7 interrogatio ſuper cauſa ſcientie:quia quãuis valeat †dictũ teſtis
ſine cauſa ſcientie ſi de eo non interrogatur,vt no.glo.extra de te-
ſti.c.cum cauſam.tamen bene poterit aduerſarius contra quem te-
ſtis depoſuit ſine cauſa petere qđ repetatur et de ea interrogetur ꝛ
alias in effectu ius ſuum non lederetur ſi repetitio hec non fieret,
argu.preallega.c.per tuas.¶ Ludouicus.¶ Joã.de imo.ibidem
expreſſe firmat.

Et attende quare verum eſt qđ dixi de teſtis repetitio-ne fienda per iudicem ad partis inſtantiam
vbi obſcuritas vel defectus dicti teſtis proceſſit ex culpa iudicis vt
dictum eſt.Si enim ob culpam partis obſcuritas perueniſſet for-
taſſe q꞉ obſcurum fecit articulum:tunc iudex teſtẽ non repeteret,
vt ſubtiliter etiam Inn.not.in.d.c.per tuas.facit pro hoc tex.in.l.
veluti.ff.de edẽ.quod mẽti tenẽdum eſt ꝛ hoc vbi in eadem inſtan-
tia teſtis repetitur ꝛ ſuper eodem facto.in aliis autẽ caſibus mul-
toties teſtes repetuntur,vt plene habetur extra de teſti.c.fraterni
tatis.per Innoc.ꝛ Joan.and.ꝛ ego diſcutiebam.C.de proba.auẽ.
at qui ſemel.¶ Ludouicus.¶ Tu Balde notabas ibidẽ.ꝛ domi
nus Anto.de but.ꝛ Jo.de imo.in.d.c.per tuas.¶ Bar.¶ Illa ve
ro omittamus qm̃ nihil omnino ad hanc rẽ.Tractãdum reſtat an
8 hic teſtis licite †corrigẽs eius dictuz puniatur de falſo vel vario.ꝛ
quidẽ clare dicimus quod non,vt egomet ſenſi in preal le.l.eos.fa-
cie quia quod iure ſit non meretur penam.de adult.l.grachus.nec
videtur dixiſſe q꞉ ſtatim dictum ſuum remouet.ar.ff.de ſolu.l.qui
ſic.ff.de manumiſ.teſt.l.ſtichus.immo pamphilus,niſi forte teſtis
ex internallo in tormentis corrigeret ꝛ in eius dicto perſeueraret,
vt diximus ſupra precedenti.c.

Summarium.

1 ☞ Teſtis vbi deponit prima vice per verbũ credo,altera per aſ-
ſertiuum verbũ veritatis,ſecundo dicto ſtatur.
Credere poſſum hodie vnum,aliud cras.
2 Dictio teſtis dicẽtis ſe credere an ſtandum.
Teſtis debet deponere per ſenſum corporeum.
3 Credulitas ex factis narratis pertinet ad iudicem.
4 Ratio teſtis ꝑfecta,validat dictum teſtis imperfectum.
5 Litis conteſtatio eſt valida per verbum credo,
6 Pars reſpondens contraria per verbum credo ſuper facto ꝓprio
an ſit punienda de periurio.
Dolus preſumitur ratione peritie in eo qui abutitur peritia ſua.

¶ Capitulum quintũ qui in eadẽ inſtantia deponit vna vice per
verbum credo,alia p verbum aſſertiuum ꝛ ſic in contrarium.

Narrabam deinde ſtari ſe-
1 cundo dicto vbi teſtis †deponit prima vice p ver-
bum credo,altera per verbum veritatis aſſertiuũ,
probatur hoc dictum per glo.ordinariam Accur.
ab omnibus approbatam in.l.tutela.C.de in in-
teg.reſtitu.in ſecunda lectu.que dicit quod poſſum credere hodie
vnum ꝛ aliud cras.facit.l.peregre.in prin.ff.de acqrẽ.poſ.C.de ve-
teri iure enucle.l.ii.§.ſiquis autẽ.ꝛ tenuit hoc expreſſe Jac.de aret.
C.de iura.calum.l.ii.§.ꝙ obſeruari.¶ Ludouicus.¶ Tu Balde
idẽ tenebas ꝛ approbabas.x.colla.de notis feu.c.i.§.notandum.
¶ Barto.¶ Intellige tñ hoc verũ quando teſti licitũ eſt dictum
ſuũ corrigere vel iudici licitũ eſt hũc teſtẽ examinare,qđ qñ ſit ſatis
ð.proximo.c.demõſtrauimus.Itẽ intelligatis vbi cauſaz noue cre
dulitatis allegat,alias forte non ſtareẽ eius dicto ar.eius quod in
ſimili ego ipſe de correctione notabã.ff.de fal.l.eos in tertio ſcđo,
qđ etiam nup retulimus.ꝛ q꞉ alr̃ diceret vacillans nec ſtareẽ eius
dicto:q꞉ falſitatẽ admiſcere nõ dz,vt in.q.ix.c.teſtes.ꝛ.c.pura.ꝙ tñ
ipſum locũ hz vbi eo tpe vnũ dicit ſe credere,deinde aliud diuerſuz
eſſet,ſed diuerſis tp̃ibus:q꞉ tunc ceſſat ratio vacillationis,cum ho
die recte credere vnũ poſſumus deinde aliud inde ad aliquos dies
menſes vel annos melius rememoratus ꝛ informatus vt dictũ eſt.
Item intelligatis verũ preter ꝙ in caſibus in quibus ſtaẽ teſti de-
ponẽti p credulitatẽ:tunc eñ non ſtareẽ nec primo neq; ſcđo,ſicq;
nõ excipetur caſus iſte a gñali regula ſupra poſita vt ex his q̃ nunc
2 dicam apparebit.Igiẽ p huius demõſtratione q̃rimus †an ſtãdũ
ſit dicto teſtis dicẽtis ſe credere,ꝛ quidẽ eſt dicẽdum qđ nõ ſtaẽ ſm
oẽs ſcribẽtes,vt notat Spec.in tit.de teſte.§.i.ver.itẽ qđ depoſuit
de credulitate.Ja.de are.ꝛ Cy.C.de teſti.l.teſtium.ꝛ Ego ipſe no-
tabam in.l.i.in prin.ff.de ven.inſpi.ꝛ in meo li.de teſti.c.teſtis.dicit
aliqua vera eſſe quare ſic credit.¶ Ludo.¶ Tu Bald.idem nota
bas in.d.l.teſtium.ꝛ do.Anto.de but.pulchrius omnib⁹ in.c.quo
ties.de teſti.¶ Bar.

Huius rationem pulchrã aſſignaui in.d.meo.c.dixi eñ ꝙ vbi teſtis deponit p
verbũ credo magis iudicat quã teſtificeẽ.ꝛ recte qm̃ teſtis dz depo
nere p ſenſum corporeum.ff.de teſta.l.q teſtã.in fi.C.de teſti.l.ſolã:
3 ꝛ.l.teſtium.Credulitas vero ex factis narratis †ptinet ad iudicem
vt in cõſimili caſu ego etiã cõſiderabam.C.de vſu.l.i.notetis quoq;
ꝙ in tñ non vz dictũ teſtis deponẽtis p credulitatẽ ꝙ non poſſet
hoc p ſtatutũ vel p conſuetudinẽ induci ꝙ hmõi dicto fides deẽ,vt
no.eleganter Hoſti.in.c.i.extra de appel.¶ Ludo.¶ Dñs An-
to.de butri.ibidẽ ſequẽdo refert.Egoq; allegabã ꝛ valde ſingulare
eſſe dicebam.¶ Bar.¶ Eſt tñ hic diligẽter aduertẽdum qm̃ totũ
hoc hz locũ niſi forte teſtis p credulitatẽ ſenſui ꝑimã ꝛ ꝯiunctam
deponat,vt no.inquit Cy.in.l.teſtium vel cauſam ſufficiẽtẽ hmõi
depoſitioni annectat,vt ego ipſe notaui in ꝑalleg.c.teſtis.dixi etiã
ff.de qđ.l.de minore.§.tormẽta.in.v.q ꝑncipali iuxta prin.in meo
cõmẽto.his eñ caſib⁹ ſufficiẽs eſt tale dictuz vt dictis locis,ꝛ ꝓbaẽ
4 hodie q꞉ †ratio teſtis ꝑfecta validat dictũ teſtis imꝑfectũ.ar.ff.de
le.i.l.ſi ſeruus.§.qcunq; ſicut ecõtrario ratio imꝑfecta dictũ teſtis
ꝑfectũ inualidat,vt ego notãter in ſimili caſu ſcripſi.ff.de teſta.l.ſi
is qui teſtamẽtum.¶ Ludouicus.

Tu Balde idem ſequebaris in eo.tit.l.ſi is q.x.C.de epiſ.ꝛ cle.l.cõuẽticulaz.vbi de
hoc plene.facit etiã glo.no.ff.de fonte.l.i.§.hoc interdictũ dicens
ꝙ ratio reſtringit dictũ.ꝛ gl.ff.de excep.doli.l.hi.§.circa.dicẽs cau
ſam nõ videri redditã ſi nõ eſt ſufficiẽs vel iuſta.Itẽ hz locũ qđ dixi
nõ ſtari dicto teſtis deponẽtis p credulitatẽ niſi teſtes ſup his que
in ipſorũ artis peritia ꝯſiſtunt teſtimoniũ dicãt:q꞉ hoc caſu eſſet va
lida eorum depoſitio,vt.l.i.in princ.vbi ego notaui.ff.de vẽ.inſpi.
Quis rectius loquẽdo hi nõ vt teſtes,ſed vt iudices ad illum cauſe
articulũ aſſumanẽ,vt ego ipſe dixi in ꝑdicto.c.teſtis.dixi aliqua ve
ra:quia credidit ꝛ hinc eſt ꝙ p credulitatem deponunt.nam ita fa-
cit iudex qui per verbũ videtur quãdoq; ſniam fert nec propterea
redditur incerta.ff.de arbi.l.quod tamen.§.ſi arbiter.facit.ff.de rei
vẽdi.l.i.§.i.ff.de libera.cau.l.diui.§.i.Item tertio predicta de cre-
dulitatis teſtimonio vera ſunt in caſibus in quibus dictuz directo
poteſt probari.in aliis autem in quibus hoc fieri non poteſt vt eſt
filiatio,adulterium ꝛ huiuſmodi neceſſe eſt ꝛ ſufficit per credulita-
tem deponere,vt no.ego ſcripſi ꝛ ibi etiam Accur.tangit in ſua gl.
in.l.ii.§.idem labeo ait.cuz qua re.de aqua plu.ar.Rurſum quoq;
hec ipſa omnia vera ſunt in teſte aliud in parte ſuper facto proprio
5 deponente quia †p verbum credo valida eſt litis conteſtatio vt eſt
caſus qui non eſt alibi ſm Hoſt.in.c.cum ad ſedem.de reſti.ſpolia.
cuius contrarium videtur velle glo.in.l.i.C.de lit.conteſt.quod ta
men qualiter procedat ibi declaraui.Item per verbum credo indu
citur confeſſio valida et reſponſio poſitionibus ſicut per verbum
aſſertiuum,vt eſt glo.nota.extra de iureiuran.c.ex literis.et plene
no.Specu.in titu.depoſiti.§.vi.verſicu.quid ſi interrogatus.Su-
pereſt vt videamus an hic teſtis puniatur de falſo in caſu iſto vbi
prima vice per verbum credo,ſecunda per verbum aſſertiuum de-
ponit ad quod dicendum clare quod non:quia in primo dicto nil
affirmauit,vnde veritas in eo vel contradictio non cadit.argu.de
inoffic.teſta.l.nam et ſi ſub conditione.§.rumpendo.ꝛ quia muta
tur hominis memoria,vt dicit tex.cum gloſ.ff.de dam.infec.l.qui
bona.ꝛ in.l.ſi quis ſtipulaturus.ꝛ fieri poteſt ꝙ in initio vnum cre

dit poſtea aliud ſcire incipiat melius rememorando.l.ij.circa prin.
ff.quis ord.in bo.poſ.ſer.in ver.idem & in contrariũ &.ff.ad car.l.iij.
§.due cauſe.ver.ſed finge ibi mutare conſilium,hoc autem verum
debet intelligi his caſibus exceptis quibus ſtatur dicto teſtis de-
ponentis de credulitate quos proxime declaraui:tunc enim cum
vtrunqȝ dictum ſeparatum concludit certe alteri dicto cõtrario cõ-
iunctum teſtis inuenitur falſarius ideoqȝ puniẽdus.ff.de fal.l.eos.
ff.de teſti.l.qui falſa vel varia enim ſi.qua ratione idem puto etiam
6 in parte †reſpondentes ſuper facto proprio contraria per verbum
credo qḋ punienda ſit de periurio argumento.C.de non nume.pe
cu.l.generaliter.in ſi ff.de proba.l.cum de indebito.ad finẽ.¶ Tu
Balde idem recenſebas in tua repetitione.C.qui accu.non poſ.l.
data opera vbi inquis quod hi qui teſtificãtur ſuper peritia artis
ſue per verbum credo,& contraria deponunt puniendi ſunt de fal-
ſo,quia ratione peritie dolus preſumitur in eo qui abutitur peritia
ſua.argu.C.de mune.patri.l.profeſſio.&.ff.qḋ quiſqȝ iur.l.ij & quia nõ
preſumit quis credere quod credere nõ debet & qḋ cõiter homines
illius artis non credunt ratione aliqua vel coniectura fulcitur ar.
ff.de acquir.here.l.cũ quidẽ.§.quod dicitur.&.ff.de adulte.l.miles.
§.pe.¶ Barto.¶ Probe narraſti,ſed hec ipſa omnia vera ſunt,
niſi teſtis corrigendo primum dictum aſſereret contrarium quod
quando liceat ſupra proximo.c.extitit declaratum,ideoqȝ ſatis eſt
hoc expeditum.

Summarium.

1 ☞ Teſtis ſemel deponens per verbum mihi videtur,poſtmodũ
ſibi contradixerit per verbum veritatis aſſertiuum,cui dicto ſtan-
dum.Et an puniatur de falſo. 2.
3 Verbum videtur mihi,coniunctum ſenſui probat.
Verbum videtur,eſt ſufficiens ratio in teſte ad ea que conſiſtũt in
memoria vel in intellectu.

¶ Capitulum ſextum qui in eadem inſtantia vnum deponit per
verbum mihi videtur deinde contrarium per verba aſſertiua.

SEquẽtem in ordine exce-
1 ptionem dicebamus vbi teſtis †ſemel deponit per
verbũ mihi videtur poſtmodũ vero ſibi ꝯdicit per
verbũ veritatis aſſertiuũ:tũc enĩ dixi ſtandum ſecũ
do dicto quãuis ꝯtʼo probatur hec ſnia per tex.cũ
cũ gl ff.de dam.infec.l.q bona.§.ſiqs ſtipulaturus.&.ff.ad carbo.l.
iij.§.due cauſe.verſi.finge.vbi apparet ꝙ poteſt mihi videri modo
vnũ dictũ deinde aliud dictũ probaf etiã ex hĩc ꝗ nũc diximus de
teſte qui prima vice depoſuit p credulitatẽ ſecũda p certitudinem,
ſicut enim teſtimonium per credulitatem nõ valet:qꝛ in.l.certum.
teſtis ſuper facto affirmat ſed potius iudicat,vt dictum eſt ſic nec
huiuſmodi teſtimonium per verbũ mihi videf,vt ego ipſe notabã
in.l.iij.in prin.ff.de vend.inſpi.& in.li.de teſti.c.teſtis.ſuper aliquo
2 depoſuit quod ſibi videtur &c.Sed ſubdendum eſt †an hic puniaf
de falſo:& ſane arbitror minime puniendum eodẽ aſſumpto argu.
quo idẽ dixi in teſtimonio credulitatis,cũqȝ vt maiores noſtri di-
xerunt equiparantur hec duo teſtimoniũ.ſ.credulitatis & teſtimo-
nium per verbum videri,idcirco que diximus in illo per omnia re
petimus in iſto vt his quidem caſibus quibus non creditur dicto
teſtis deponentis per verbum videri ſtetur ſecũdo dicto aſſertiuo
quãuis cõtrario nec teſtis puniatur,vbi autem tali teſtimonio cre
ditur neutri ex dictis contrariis ſtetur,et teſtis de falſo puniatur
ſicqȝ caſus iſte a generali regula ſupra dicta primo loco de teſtibus
variantibus in eadem cauſa non excipiatur:quando autem ſit hoc
qḋ validum ſit teſtimonium per verbum videri & quibus caſibus li
quet etiã ex dictis ſupra in teſtimonio credulitatis que omnia ad
3 hunc effectum referatis,vnum notetis †qḋ ſi tale dictum ſenſui ſit
coniunctum,vt ſiquis dicat vidi talẽ poſſidere & videf mihi ꝙ ſint
x.anni,vel vidi vnum hominem et videtur mihi quod fuerit Ti-
tius bonum eſt huiuſmodi teſtimonium vt notabiliter ego dice-
bam in.d.c.teſtis ſuper aliquo depoſuit quod ſibi videtur &c.facit
quod no.in.l.teſtium.C.de teſti.Notetis quoqȝ quod verbum vi-
detur eſt ſufficiẽs ratio in teſte ad ea que conſiſtunt in memoria vel
in intellectu ve ego ipſe pulchre notabam in conſilio meo qḋ inci-
pit,in queſtione vertente inter dñm Symeonem in ordine trigeſi-
mum nonum,quod eſt quotidianum.

Summarium.

1 ☞ Teſtis deponens prima vice dubitando,ſecũda affirmando,
ſecundo dicto ſtatur.
2 Argumentum ſumptum a minori ad maius eſt optimum.
Dubitans pro ignorante habetur.
3 Dubia probatio non eſt probatio.

¶ Capitulum ſeptimum de teſte qui in eadẽ inſtantia vna vice du
bitando alia affirmando variat.

POſt hec narrabam quod
1 vbi teſtis †prima vice dubitãdo ſcdã vo affirmãdo
deponit ſtat dꝫ ſcdo dicto,pbaf hoc p text.ff.ad.l.
aq.l.ſed ſi quacũqȝ.§.ſi.iuncta.l.item querif.§.idẽ
iulianus.ff.loca.nã in.l.ſꝫ ſi quacũqȝ.in ſi.iuriſcõſul
tus iulianus ſupra illo caſu dubitat,ſꝫ in.l.itẽ q̃rif in.§.idẽ iulian⁹.
illum caſum ſine dubitatione decidit veritatẽ dicẽdo,nec ꝓpterea
ille iuriſcõſultus iuſ.dicif varius ſm gl.in.d.l.ſi quacũqȝ.§.ſi.& facit
bene tex.in.l.ij.circa prin.vbi dubitare cepit.ff.qs or.in bo.poſ.ſer.
valet quippe arg.de dicto iuriſcõſulti ad dictũ teſtis,vt plene colli
gitur ex verbis meis in meo cõmento in.l.j.ff.ſi cer.pet.preterea p
2 batur hoc ar.ſumpto de minori ad maius †qḋ optimũ eſt,vt.C.de
ſacroſan.eccle.auf.multo magis.ſed nõ idẽ eſt in eo q depoſuit pri
ma vice p credulitatẽ vel p verbũ videri,in quo maius eſt obſtaculũ
vt iam eſt probatũ.fortius in iſto vbi qs ſe dicit dubitare in quo di
cto minus eſt validitatis,validiora qdẽ ſunt duo illa quã iſtud:quia
illa valẽt ſepiſſime vt iam dictũ eſt,hoc vero nunꝗ:qꝛ dubitans p
ignorante habef,vt.C.de ꝯdi.indeb.l.pro dubietate.ff.de libe.ho.
exhi.l.i.iij.§.is q.ff.de reg.iur.l.nõ dꝫ.§.in re obſcura.& dubia pba-
3 tio †nõ eſt pbatio vt extra de pba.c.in pñtia.& intellige hoc verũ
vbi ſecũda vice cãm notitie noue veritatis adducit quia hac via eodẽ
tpe varius eſt,ne alias dicatur vacillare vel falſitatẽ dicto eius ad-
miſcere quãquã.ſecus eſſet vbi ita diuerſis tpibus variaretur:tunc
enim cauſa hec nõ exquireretur vti nũc in cõſimili caſu ſupra proxi
mo.c.dicebamus.Reſtat videre an hic teſtis de falſo puniatur,ſed
ex predictis ꝙ non claret apparet.

Summarium.

1 ☞ Teſtimoniũ teſtis deponẽtis p verbum ſcio,quãuis ſup eodẽ
interrogatus dixerit ſe neſcire eſt bonum.
2 Fieri põt vt qui ab initio ignorauit,poſtea ſcire incipiat.
3 Dicta inuicem ſunt incõpaſſibilia.
4 Teſtis quando redire poſſit ad corrigendum dictum ſuum.
5 Correctio quando admittatur ex interuallo.
6 Teſtis dicens ſe neſcire prima vice,ſecundo deponit affirmatiue,
an puniatur pena.l.corne.
Teſtes cõmuniter ſunt idiote perſone,nec ſciunt vocabulis dare
propriam interpretationem.

¶ Capitulum octauum qui variat in eadem inſtãtia:quia
dicit vna vice neſcio,alia ſcio.

REcenſebam Item bonũ eſſe teſtimo
1 nium teſtis† deponẽtis
per verbũ ſcio.quãuis ſuper eodem interrogatus
dixerit ſe neſcire,pbatur hec ſnia per no.p Jac.de
are.C.de iur.ca.l.ij.§.qḋ obſeruari.& per tex.& gl.in
l.q bona.§.ſiqs ſtipulatur⁹.ff.de dã.infec.vbi etiã
ego hoc affirmabã.¶ Ludouicus.¶ Tu Balde idẽ ſequebaris
x.col.qd ſit inueſtitura.c.j.§.j.p illũ tex.in ver.nõ reminiſci.& ea.co.
de notis feu.c.j.§.notãdũ.Jdẽ etiã notabat Ange.ff.de furt.l.qdã
de tabularũ.per illũ tex.in ſi.quẽ dicebat ad hoc notabilẽ.Seque-
baf etiã ſniam tuã Bar.Jo.de imo.& Ang.in.d.§.ſiqs ſtipulatus.
ff.de dã.infec.¶ Bar.¶ Probe,ſed & alia iura hoc ipſum conclu
dũt,vt eſt expreſſum in.c.j.§.j.ſi de inueſt.inter do.& vaſal.lite oraf.
ff.ad carb.l.iij.§.due cauſe.v.finge.& in.l.ij.circa pñc.ff.qs or.in bo.
2 poſ.ſer.l v.idẽ & in ꝯtʼo:quia fieri †põt vt q ab initio ignorauit poſt
ea ſcire incipiat,vt ibi dicif,& no.gl.extra de teſti.c.cũ cauſam.ꝗ in-
ter economũ.¶ Bal.¶ Caue Bar.quia aliqua ex pdictis iuribus
loquunf in diuerſis inſtantiis,tu aũt in eadẽ inſtãtia loqris,vnde
nihil ad rẽ facere videnf,pterea dubito vehementer quia teſtis q ſe-
mel dixit ſe neſcire,nõ eſt vlterius in eadẽ cauſa admittẽdus,vt no.
gl.in.d.c.cũ cauſam.inter economũ.¶ Bar.Parui refert qḋ que-
dam ex illis iuribus loquanf in diuerſis inſtãtiis.naꝫ ratio eadẽ eſt
vtroqȝ caſu porro ſi põt reminiſci teſtis poſt ſuã depoſitionem du-
rãte eadẽ inſtãtia ſic & in alia.& p hoc dicta.l.ij.ff.quis or.in bo.poſ.
ſer.in ver.idẽ.& in contrariũ nõ dicas ꝙ teſtis qui dixit ſemel ſe ne-
ſcire non ſit vlterius admittẽdus:qꝛ illud verũ niſi teſtis poſtmodũ
ſcire incipiat,vt melius ſuã informet conſciẽtiam,ve eſt in caſu no-
ſtro,put eadẽ glo.in eodẽ.c.cũ cauſam inter economum.¶ Bald.
¶ Satis eſt ſequere ſermonẽ tuũ.¶ Ludoui.¶ Expectes qſo,et
enim nonnulli ſoliti referre ſunt verbum huius Bal.limitantis ſu-
pradicta vera eſſe niſi teſtis in primo dicto pciſe diceret ſe vnũ ſcire
& nõ plus,vel nil aliud ſcire;tali enĩ caſu ſi poſtmodũ plus diceret te
3 ſtis eſſet falſari⁹:qꝛ †inuicẽ dicta hic ſunt incõpaſſibilia.nec põt te
ſtis in pmo hoc dicto labilẽ memoriã allegare poſtꝗ illa fuit aſſer-
tiua locutio

tiua locutio, nõ tñ eſt verũ qð tu Bal. ſic dixeris, erratq; q aliud aſſerũt. Dicebas dũtaxat in illa. l. cũ mulier, eſſe differẽtiã inter vbũ tantũ ſcio et verbũ tantũ eſt verũ: q2 in primo dicto teſtis negat vlteriorẽ cognitionẽ, in ſcðo terminorũ aũt pcedẽtiũ eſſentiã nec aliud ſubdebas. dic itaq; Bart. pceptor noſter qd tibi de his vr. ❡ Bar.

Recte reminiſci et qð bonũ fuiſſet dictũ illud Bal. ſi ita dixiſſet. miror tñ vehemẽter cur ad idipſum illuſtris doct. meã nõ allegẽt ſniam q prius idẽ expſſe affirmaui. ff. ad. l. cor. de fal. l. eos. in v. vltimo vero ſi bñ notent verba mea, nec dicas qð ibi loquar in teſte q prius aſſeuerat ſe tñ ſcire et nõ plus extra iudiciũ: qm ſi idẽ volui in caſu illo, fortius idẽ in iſto vbi euidẽs eſſe vr eadẽ ratio. ❡ Lud. ❡ Rurſus me audias q̃ſo, et enim memini deciſionis cuiuſdã dñorũ de rota q apte decidere videtur 3 ſupradictã deciſionẽ. xxij. dicit enim in deciſione illa qð ſi teſtis iuratus et examinatus ſuper certo articulo depoſuit vna vice ſe nihil ſcire de cõtentis in articulo, et rediẽs poſt triduũ deponit 3riũ eius teſtimonio vltimo nõ credit: tũ ppter longũ interuallũ: tum quia pſumitur ſubornatus et informatus: tũ q2 varius in ſua depoſitione deponẽdo vnũ prius et poſtea 3riũ ſm Inno. Ber. et Hoſ. in. c. i.
4 de teſti. cogẽ. ſecus † vero ſi rediret ſtatim ad corrigẽdũ dictũ ſuum: vt de teſti. cogẽ. cũ tua. et c. veniẽs. et p Ber. in. c. cũ cauſam. et in. c. cũ clamor. eo. tit. et hec ſunt verba formalia deciſionis pdicte, dic ergo Bar. quid velis. ❡ Bar.

Credo cũ reuerẽtia deciſor deciſionem illã male loq. nam habet 3 ſe multos tex. 3 allega. l. qui bona. ſ. ſi quis ſtipulaturus. ff. de dã. infec. et d. l. qdam de tabnlariũ. in ſi. et d. ſ. due cauſe. et l. ij. in ſi. ff. q2 or. in bono. poſ. ſer. et autoritates preallega. patrũ iuris ciuilis. q tex. et doc. expreſſe volunt qð teſtis q vna vice in iudicio dixit ſe neſcire poſſit iterũ dicere ſe ſcire et ſtari debere eius dicto tanq̃ melius fuerit ſecunda vice recordatus, nec quicquã repugnant allegata in pdicta deciſione: q2 ſi bene inſpiciamus non loqtur qñ teſtis dixit prima vice ſe neſcire, vt eſt caſus noſtre dubitationis, ſed qñ teſtis prima vice affirmatiue deponit, quo caſu ceſſat ratio rememorationis, poſſet tamẽ pro ſaluanda dicta deciſione ſic conſiderari, q interdũ teſtis q dixit ſe prima vice nihil ſcire producitur iterũ in eodẽ iudicio ſuper eodẽ ab eadem parte que prius eũ produxerat vel ab eius aduerſario, et hoc caſu ſi dicit ſe ſcire ei nõ credit: quia hic teſtis per hanc viam non poteſt iterum produci et preſumitur ſubornatus, vt eſt caſus. ff. de teſti. l. produci ſm vnam lect. et dictũ eſt. 3. ij. c. in ſi. Interdum reuertitur teſtis qui prius dixit ſe neſcire proprio motu ad corrigendũ eius dictum fortaſſe dicens ſe rememoratũ, vult affirmatiue deponere et hoc caſu erit idem ſi illud fecit ex interuallo propter ſubornationis timorem, vt habetur in preallega. c. pre-
5 terea. de teſti. cogẽ. et q2 † ex interuallo correctio nõ admittitur per hanc viam vt habet ibidẽ: et his duobus caſibus locum habeat predicta deciſio qð ſatis indicant verba ſua dum dicũt, teſtis rediens poſt triduum etc. Interdum teſtis qui depoſuit prima vice ſe neſcire non producitur ab aliqua ex parte neq; reuertit ita ex interuallo proprio motu, ſed vocatur a iudice ex eius officio ad eius informationẽ: q2 forſitan iudex pſenſit teſtẽ eſſe rememoratũ vel ad declinationẽ aliquam vel additionẽ qð facere põt iudex, vt extra de teſti. c. cũ clamor. et ibi no. et hoc caſu locũ habẽt q̃ ſupra diximus qð ſatis ſuadet bona ratio: q2 ceſſat ſuſpicio in tali iudicio facto, vt not. glo. in aut. de teſti. ſ. quia vero. in glo. magna ad mediũ. Idẽ tamẽ eſſet ſi ab ipſa parte produceretur ſup alio et incidẽter p iudicẽ eſſet interrogatus de his ſuper quibus prius dixerat ſe neſcire an aliquid nouiter ad teſtis memoriam peruenerit ſicq; hodie aliquid ſcire reſponderit, eadẽ enim ratione ceſſat ſubornationis timor hoc caſu cũ nec pars teſtẽ ad hoc produxerit nec teſtis ipſe ſponte prorupit, idẽ enim eſſet ſi incontinenti poſt quã dixit neſcire anteq̃ cum partibus loqui potuiſſet ſe ſcire affirmaſſet dũtamẽ exprimat ſe illud dicere animo corrigẽdi vel cauſam noue ſciẽtie allegat, alias ſi ſimpliciter variaret eiꝰ dicto nõ ſtarẽ. ar. eius qð ipſe notabam. ff. de fal. l. eos in tertio cõtrario, et qð diximus nunc. 3. ver. e. iuxta prin. et hec diſtinctio recte congruit his que diximus. v. vi. vij. c. ſi bene inſpiciatur. ❡ Ludouicus. ❡ Reuertere iam Bart. vnde digreſſus es. ❡ Barto.

6 Eſt tractandum an teſtis † puniatur. l. corne. iſto caſu vbi prima vice dixit ſe neſcire ſecundo aũt depoſuit affirmatiue, et dicendũ eſt q nõ queadmodum qui prima vice dixit credo alias dubito, vel ſic mihi videt, vt eſt probatum optimũ enim eſt argumẽtum hoc ſi recte inſpiciatur niſi fortaſſe teſtis cũ teſtimonio neſciẽte adijceret verba affirmatiua ſcio tantum, vel non plus, vel ſimilia, tũc enim puniretur vt varius per ſupradicta. Item tractandum quid ſi teſtis deponat prima vice per verbum ignoro et quidem hoc caſu etiam dicendum eſt idem per oĩa qð diximus in teſtimonio neſciẽte licet enim quo ad quid ſit aliqualis differentia inter verbum ignoro et verbũ neſcio, vt not. glo. ff. de teſta. l. de ſtatu. et ff. de iur. et fac. igno. in rub. tamen hoc caſu nullam puto differẽtiam ſiendam, qm cõiter teſtes idiote perſone ſunt nec ſciunt vocabulis dare propriam interpretationẽ, vt argumẽtum ad hoc. ff. de teſta. tu. l. quod ſi nepotes. in gloſ. iãq; habetis hanc exceptionem.

Summarium.

1 ☞ Teſtis primo deponens per verbum non recordor, et ſecundo per verbum ſcio vel recordor, ſecundo dicto ſtandum.
Teſtimoniũ nõ recordationis equipollet teſtimonio ſcientie.
2 Factum valde proximũ qð ex memoria teſtis ſit ſubito abolitum non eſt credendum.
3 Teſtis in tacendo eſt falſarius et pena talionis punitur.
Teſtis qui nõ vult teſtificari, tenetur parti ad intereſſe.
Teſtificandi munus eſt publicum ac neceſſarium.
4 Falſitas eſt delictũ publicum, et ex quolibet delicto publico oritur actio in factum ciuilis ad intereſſe.
5 Teſtis nõ põt de falſo puniri anteq̃ examinet et teſtimoniũ dicat.
6 Iudex an debeat ſtare cõtentus primo teſtis dicto.
7 Iuramentum ſi eſſet de forma ſubſtantiali non poſſet remitti per partes.
8 Intellectus. l. iuriſiurandi. C. de teſti.

❡ Capitulum nonum de teſte variante in eadẽ inſtantia vna vice per verbum non recordor, ſecunda per verbum recordor.

1 SEquens erat exceptio teſtis deponẽtis prima vice p † verbũ nõ recordor, et ſcða vice p verbũ ſcio vel recordor. hoc enim caſu dixi ſtãdũ eſſe ſcðo. pbat p text. c. i. ſ. i. qd ſit inueſtitura. et ff. de fur. l. qdã de tabularũ. in ſi. facit etiã p hoc tex. in preallc. l. q bona. ſ. ſi quis ſtipulaturus. et qð ego ibi notabã. ❡ Ludoui. ❡ Ang. et Ioã. de imo. ibidẽ ſequunt opi. tuã in ſumma teſtimoniũ hoc nõ recordationis eqpollet teſtimonio ſcientie ſm meã ſniam in. d. ſ. ſi qs ſtipulaturus. ſicq; cõiter inquiſit oẽs doc. q̃ ergo dicimus in teſtimonio illo etiã hoc loco repetatis. Eſt aũt aduertendum qm̃ quãuis dixerim teſtẽ proximis. v. c. ppoſitis non puniri vbi. ſ. ſi prima vice dixit ſe vno modo credere vel vnum ſibi videri vel ſe dubitare vel neſcire aut ignorare vel non recordari vt ex pmiſſis apparet: tñ etiã in his caſibus nõ inargute dicere poſſumus vltra ſupradicta qñq; teſtẽ eſſe puniẽdum, ſinge enim teſtẽ ipm ſolẽniter eſſe profeſſum ſe prima vice p odiũ, gratiã vel amorẽ, vel ſimilẽ improbatã cauſam altero ex modis ſupradictis depoſuiſſe, ſinge etiã factũ ſup quo depoſuit nõ eſſe antiquũ, ſed valde primũ
2 adeo q † credẽdũ nõ ſit ex memoria teſtis tã ſubito eſſe abolitum, iuxta. l. peregre. ff. de acq. poſ. et C. de ve. iure enucle. l. ij. ſ. ſi qs autẽ. Itẽ ſinge factũ nõ eſſe aliquo modo implicitũ, ſed potius explicitũ adeo q eodẽ modo breuiter credẽdũ nõ ſit ex hois memoria deleri iuxta. l. emptor. ſ. lucius. ff. de pac. et no. p Inn. extra de accu. c. qualiter et qñ. hoc tñ adiũcto q p ipſius teſtis 3feſſionẽ vel alios teſtes pbet eũ fuiſſe pſentẽ nec potuiſſet actũ fieri qn ipſe viderit vel audiuerit, nonne his et ſimilibus caſibꝰ erit puniẽdus, pculdubio ſic. qm q̃uis teſtis his oĩbus caſibus prima vice nil depoſuerit plenũ neq; pfectum vt iam eſt pbatum: tñ negari nõ põt eũ fuiſſe veritatis occultatorẽ ſciuiſſeq; factũ neq; voluiſſe teſtificari, et ex tali taciturnitate eũ haberi pro falſario. et l. corne. puniri, vt probatur per tex. ad hoc no. C. de epiſ. et cle. l. preſbyteri. et aut. ibi poſita vbi etiã hoc dicebam. facit etiã pro hoc bene tex. in. l. ea q̃ cõmẽdandi. ff. de cõtrahẽ. emp. et C. ſi 3 ius vel vtili. pub. l. preſcriptione. C. de teſta. l. iubemus. in ſin. ff. ad. l. cor. de fal. l. paulus rñdit. et extra de cri. fal. c. i. ❡ Ludouicus. ❡ Tu Bal. idem notabas. C. de teſti. l. nullum. et in. d. l. preſbyteri. ❡ Bar.

Plus vobis dico q talis teſtis punit etiã taliõis pena ſi forte tacet defenſionem
3 alterius capitaliter accuſati † qm falſarius eſt in tacẽdo vt nũc dixi et falſus teſtis talionis pena punit, vt eſt caſus egregius. ff. ad. l. corne. de fal. l. i. in prin. et in ver. preterea. et no. gl. elegãs. ij. q. iij. c. in ſumma. Item puniet quoq; alia pena. naz tenet parti ad intereſſe. qm teſtis q nõ vult teſtificari ad intereſſe obligat parti, vt pulchre no. Spec. in tit. de teſte. ſ. ſequit. vñ. vlti. p. l. qdam. in ſi. et l. tutor. ff. de admi. tu. et C. de excu. tut. l. qm. nã teſtificandi munus eſt publicum ac neceſſariũ, vt. ff. queadmo. teſta. aperi. l. eũ. et in. l. ſi quis. in princ. eo. tit. et de crimi. fal. c. i. ſm eum. ❡ Ludo. ❡ Hoc idẽ q teſtis qui nõ vult teſtificari tenet ad intereſſe parti ſequebaris etiã tu Bal. in palleg. l. preſbyteri. et in. l. argentarius. ſ. ſi. ff. de edẽ. p illum tex. ver. idẽ dicit in notario qui inſtrumẽtũ parti non edidit. dicebas etiã idẽ. C. de teſti. l. nullũ. Idẽ etiã Ang. ſentiebat in pal. l. argẽtarius. ſ. ſi. vbi dixit q medicꝰ q ſe doloſe abſentat vt nõ teſtificet an ſit cicatrix remãſura tenet ciuitati ad intereſſe ſi forſitã nõ fuit fctã 3dẽnatio ppter medici defectũ. ❡ Bart. ❡ Optime dixeriit. ego quoq; dico q veritatẽ tacẽs falſũ incurrit vt dictũ eſt. Itẽ falſitas

4 †eſt delictũ publicũ, vt eſt expreſſum.ff.de publ.iud.l.j. Jtẽ ex quo
libet delicto publico orit̃ actio in factũ ciuilis ad intereſſe, vt ſentit
glo.ff.pro ſocio.l.ne quicq̃.⁊ pbat̃.ff.de fal.l.q nole, vbi ⁊ ego nota
bam. Et p hoc intellectu diligenter ꝯſiderandũ eſt: qm̃ iſtud nolle
teſtificari duobus modis põt euenire. Jnterdũ em̃ producit̃ teſtis
corã iudice ⁊ interrogatus reſpondet ſe credere vel ſibi videri vnũ,
eũ ſciat pro certo aliud, vel dicit ſe dubitare vel neſcire vel nõ recor
dari vbi recte ſcit, ⁊ hĩ caſib⁹ locũ habẽt q̃ dicta ſunt. nam ad inter
eſſe tenet̃ ⁊ aliis penis ſupradictis. Jnterdũ nõ eſt pductus coram
iudice, ſed ſe abſentauit vt teſtimoniũ nõ diceret ⁊ hoc lʒ teneat̃ ad
intereſſe et puniat̃ crimine ſtellionatus: tñ non punit̃ de falſo: qm̃
5 †anteq̃ teſtis examinet̃ ⁊ teſtimoniũ dicat nõ põt de falſo puniri,
vt no.gl.eleganꝰ.ſ.q.v. notificamus. Sũtq̃ hic notanda duo. vnũ
eſt q̃ predicta locũ habent in teſte veritatis zelatore, in celante te
ſtimoniũ alia aſſumitur via, nã occultãs eũ vni vel duabus pſonis
nõ incidit in.l.cor. Occultans vt nemini appareat punit̃ de falſo.
caſus eſt pro hoc quẽ dicebã nõ eſſe alibi.in.l.iij.§.ſi qs dolo.ver.et
poſſeſ.ff.de tabu.exhi.⁊ idem not.in.l.paulus r̃ndit.⁊ in.l. falſus.
de fal. ❡ Alterũ eſt q̃ teſtis q alias ſup eo tulit teſtimonium excu
ſandus eſt ſi nõ vult iterũ teſtificari ꝓpter euitãdas ꝯtetates ⁊ ma
liuolẽtias, nec põt tũc teſtis cogi ad teſtificãdũ niſi in defectũ pro
bationũ vt eſt caſus, extra de teſti.cogẽ.c.pterea.in princ. Nico. de
Sicilia not.illũ tex.ad hanc ſniam probat̃ idẽ ex multis iurib⁹, vt
ff.de teſti.l.produci.ſm vlti.lec.⁊ gl.C.de teſti.l.ſi.§.ſi.⁊.l.ſiqs teſti
bus.eo.ti.in prima gl.⁊ p gl. extra de teſti.c.cũ cãm q̃ inter archidia
6 conum. Jtẽ probat̃ q̃ †iudex dʒ ſtare contẽtus primo dicto, vt no
tat glo.extra de preſum.c.literas. nec debet teſtẽ repetere eo nolen
te niſi forte dictũ teſtis obſcurũ vel aliud perſenſerit iudex de no
uo perueniſſe ad teſtis notitiã ex meliori forte recordatione, qbus
caſibus poteſt teſtem petere ex eius officio, vt eius dictum decla
ret vel addat eius dicto, vt extra de teſti.c.cum clamor. ⁊ diximus
ſ.nũc.iij.c.⁊.viij.prope ſi. ❡ Ludouicus. ❡ Barto. Bal.iſte ſub
debat predicta locuʒ habere in teſte iurato alias ſi nõ eſſet iuratus
non puniretur de falſo quãuis veritatem taceat. caſus eſt not.pro
hoc ſm eum.⁊.col.ſi de inueſti.inter do.⁊ vaſal.lis ora. ❡ Barto.
❡ Tu nec ſic dicebas Bal. ❡ Bal. Si ciuq̃ ſi recte ſum memor
quid tibi videtur. ❡ Bar.

Credo equidem non verum. nã licet dictũ teſtis ca
reat iuramento tñ non propterea
debita forma dicitur carere ure dicit̃ iuramentũ de ſubſtantiali for
ma teſtimonij, qõ apparet: q̃ põt per partes teſti remitti, vt extra
de teſti.c.tuis.⁊ no.glo.C.de teſti.l.iuriſiurandi.⁊.ff.de ferijs.l.j. qõ
7 iuramentum †per partes remitti nõ poſſet ſi eſſet de forma ſubſtã
tiali, vt.ff.de poſtulan.l.quos prohibet.C.de iura.calum.l.ij.§.ſed
quia veremur.ff.de pac.l.ſi vnus.§.illud nulla.cum concor. extinde
eſt q̃ ſi teſtis in iudicio ſine iuramẽto falſum dicit.l.cornelia puni
ri debet, vt eleganter concludebat Richar.malũ.in quadã ſua di
ſputatione quã ego ipſe referens approbabam. ff.ad.l.cor. de fal.
l.ſiquis legatum.in prin.firmauit quoq̃ idem Joan.an.in rubrica
non eſt ſine culpa.de reg.iur.lib.vj.in mercurialibus per plures ra
tiones ſatis ſubtiles. ❡ Ludouicus. ❡ Nico.de Sicilia, ⁊ Joã.de
Jmol.⁊ oẽs Moderni idẽ hodie tenẽt.extra de teſti.c.cũ cauſam.
que inter archiepiſcopum. quãuis tu Bal.aliud ſenſeris. C.de te
ſti.l.iuriſiurãdi.in ſi.tex. quẽ allegas in.c.j.§.j.ſi de inueſti.inter do.
⁊ vaſallum lis oriatur. ❡ Bar.

8 **Reſpõdeo clariſſime** q̃ †tex.ille loquit̃ in eo
qui veritatẽ tacebat dũ
interrogabat̃ a iudice nõ in forma iudicij, qõ apparet: q̃ ſi ibi fuiſ
ſet prima diſpoſitio ſolẽnis in forma iudicij nõ cogeret̃ teſtis iterũ
iurare ⁊ iterũ deponere, vt nũc dicebamus neq̃ ibi apparet nullo
modo q̃ primũ dictũ fuit obſcurũ vel qõ teſtis fuit melius reme
moratus ſi bene inſpiciatur ſitq̃ ſbi: ideo non punitur teſtis de fal
ſo: q̃ non ſolum iuramentũ ſed oĩs iudiciaria forma defuit illi pri
mo dicto ideoq̃ tex.ille ad propoſitum non facit. Preterea de ta
citurnitate vel alias de falſitate primi dicti ibi nullatenus apparet
neq̃ de teſtis variatione, et miror q̃ tu Bal.dixeris oppoſitũ, naʒ
tex.ille hoc non aperit ⁊ potius contrariũ eſt preſumendũ ar.ff.de
leg.ij.l.cum pater.§.rogo.⁊ extra de ſerui.c.j. Jtẽ quia hoc eſt clar
q̃ ſecunda depoſitio de qua ille tex.loquitur non eſt contraria pri
me ſed venit ad eius corroborationem. teſtis enim ibi extra iudiciũ
dicebat ſe neſcire vel non interfuiſſe vnde quia tali dicto non credi
tur: quia extra iudiciũ emanat, vult Jmperator ibi qõ idẽ iuratus
deponat in iudicio, vt ei credatur q̃ verum dicat qõ neſciat vel nõ
interfuit. Quid autem eſſet ſi ꝯtrarium deponeret tex.ille nõ ape
rit ſic q̃ nõ loquitur in terminis noſtris, ⁊ hac via etiã reſpondebo
ad tex.in.c.j.§.j.qd ſit inueſti.⁊ de notis feu.c.j.§.notandũ.in prin,
vbi eſt tex.conſimilis quãuis tu Bald.non alleges. ⁊ ſi dicas qõ in
dicto.§.notandum.tex.dicit qõ cogitur teſtis iurare et veritatem
deponere, reſpondeo q̃ intelligitur de ea veritate quã prius extra
iudicium inualide dixerat, nec enim ibi conſtat q̃ dixerit falſitatẽ.
Jtem põt aliis modis ad illum tex.reſpõderi, vt plenius diſcutie
mus infra in alio tractatatu de teſte variante.et extra.x.l.c.

Summarium.

1 ❡ Prima depoſitio teſtis facta per iocum vel iracundiã ſi ſit, ſe
cunde cõtrarianti mente temperata facte, ſtandum erit.
Dicta ioco non valent neq̃ obligant.
Calore iracundie factum, pro infecto debet haberi.
Contractus ioco factus neminem obligat.
2 Juramentũ calore iracũdie preſtitum an validum.
3 Teſtis quo caſu puniatur de falſo.
4 Animus ⁊ cor non verba vel facta ſpectantur in delictis.
Verba penſantur ex factis hominum.
Lubricus lingue facile ad penam non trahitur.

❡ Capitulum decimum de teſte qui variat in eadem inſtãtia vna
vice per iocum, alia mente temperata.

Deo ſequẽti diximus qõ
1 †vbi prima depoſitio facta fuit p iocũ vel iracũdiã
ſtandũ eſt ſecũde ꝯtrarianti facte mẽte tẽperata, pbat̃
ſnia hrẽ ar. optimo. nã dicta ioco nõ valẽt neq̃ obli
gant.l.iij.in ſi.ff.de ac.⁊ obli.⁊ qõ calore iracũdie fa
ctuʒ eſt p infecto dʒ haberi.ff.de reg.iur.l.qõ calore.⁊.ff.de diuor.l.
diuortiũ.⁊ no.extra de diuor.c.ex literis. Jtẽ in iudiciis quaſi ꝯtrahit̃
vt.ff.de pe.l.iij.§.idẽ ſcribit. Cõtractus aũt ioco fact⁹ neminẽ obli
gat, vt.d.l.iij.in ſi. nec etiã calore iracũdie vt p̃dictis iurib⁹. Jtẽ pro
hoc q̃ iuramentũ in prima depoſitiõe hoc caſu emanatũ nõ diſcre
pat a temerario iuramẽto, vnde non ꝓhibet eũdẽ teſtẽ altera vice
dicere veritatẽ q̃uis piuriũ detegat in primo dicto, vt eſt caſus ex
tra de teſti.c.intimauit.⁊ ibi no.p gl.eo.ti.c.ꝯſtitutus.⁊ de iureiur.
2 c.ſicut. vbi inqt Jo.an.iuramẽtũ †calore iracũdie p̃ſtitũ non valere
qm̃ tres comites debet habere veritatẽ.ſ.iuſtitiã ac iudiciũ ſeu de
ſcriptionẽ, vt.xxij.qõ.j.c.⁊ iurabunt.⁊ no.C.de nup.auſ.quod eis.
quãquã nõnulli canoniſte deuiauerint ab hmõi dicto dicentes ſer
uandũ eſſe iuramentũ tale ſi fieri põt ſine interitu ſalutis eterne: q̃
negari non põt iurantẽ in culpa fuiſſe, vt extra de iureiuran.c.⁊ ſi
Chriſtus. ❡ Ludo. ❡ Sic ꝯ Jo.an.ſentire vr̃ do. Ant.de bu.in ſi
lo.c.ſic dñs hanc eſſe cõem canoniſtarũ opinionem. ❡ Barto.

Debis tamen non curo: quoniam illud in iuramen
to noue obligationis introductorio
qõ ſolum iurantem ligare habet, nos in iuramento veritatis qõ li
tis deciſiuum dicit̃ eſſe: ⁊ nõ ſolũ iurantẽ ſed tertium afficit in eius
p̃iudicio, ideoq̃ ſtandũ illi nõ videt̃ vllatenus noſtro caſu, ſequen
doq̃ in hoc propoſito indubitanter noſtra ratio illa defectus iudi
cij ac deſcriptionis, vt no.in prealle.auſ.qõ eis.⁊.c.⁊ iurabũt.cum
3 ſimi. Sed dubitandũ eſt an hoc caſu teſtis †puniatur de falſo queʒ
articulum ab aliis tactũ neſcio, ⁊ quidẽ ſi inſpicimus prealleg. Joã.
and.no.in.c.ſicut.de iureiuran.non puniet̃ tanq̃ non fuerit teſtis
obligatus ex primo iuramẽto qõ deficiente deſcriptiõe emanauit.
ſi vero cõtrariã conſideremus canoniſtaꝝ opinionem quam tu Lu
doui.dicis do. Anto attentari eſſe magis cõmunẽ, oppoſitum ſir
mandum eſſet ⁊ ipſius iraſcentis hac ira inſtãcie iurancis culpe in
eum retorquenda arbitror: tamen mediam quandam atq̃ equiorẽ
viam eligẽdam vt ſcʒ non omnino abſoluat̃ nec etiã omnino atro
citer puniat̃, ergo nõ vt falſarius verus ſed mitius tanquã falſum
dicens per iracũdiam vel iocuʒ, vt in ſimili dicitur de temerario iu
rante cui non imponitur pena omnino pro piurio, ſed pro temeri
tate ⁊ leuitate, vt.d.c.intimauit.⁊.d.c.conſtitutus.de teſti. Jtem p
batur hoc aperte q̃ hec mitior pena imponenda eſt. preterea quia
4 †in delictis animus ⁊ cor nõ verba vel facta ſpectantur, vt.ff.ad.l.
corne.de ſic.l.diuus.⁊.l.is qui cũ telo.eo.titu.extra de ſen.excõmu.
c.cũ volũtate.in prin.⁊ ibi no.⁊ ex perſonis hominũ verba penſan
tur. ita dicit tex.C.ſi qs impera.maledi.l.j.in ſi.facit.xj.qõ.iij.c.illa
prepoſitorũ.xv.q.j.c.inebriauerunt. Jtem q̃ lubricus lingue ad pe
nam non facile trahitur.ff.ad.l.iul.maieſt.l.famoſi.§.hoc tamẽ ca
pite. Nec dixeritis q̃ dicta iura loquantur ſolũ in delinquẽte per
iracundiam, non autẽ in delinquente p iocum: quoniã quãuis hoc
ſit verum: tamen a pari procedunt hi caſus delictum p iracundiam
⁊ delictum.ſ.per iocum. porro in contrariantibus idẽ eſt iudicium
ac diſciplina, vt.C.de prediis mi.l.emptionis.de reg.iur.l.nil tam
naturale. Jtem tamen hec omnia vera intellige niſi contrarium di
xerit ad finem correctionis, niſi in caſu permiſſo, tũc nullatenus pu
niretur vt diximus.ſ.v.c.

Summarium.

1 ❡ Secũde depoſitioni emanate cum iuramento q̃uis precedat
prior depoſitio ſine iuramento ſtandum eſt.
2 Deponẽs prima vice ſine iuramẽto, ſcdã cũ eo, an puniat̃ de falſo.

Capitulum

¶ Capitulum vndecimum de teſte variãte in eadẽ inſtãtia prima
vice ſine iuramento, ſecunda cum iuramento.

1 Poſt hec recẽſuimus eſſe ſtãdũ † ſecũde depoſitioni emanate cũ iuramẽto
quãuis p̃cedat prior depoſitio ſine iuramẽto q̃ dicti ab aliis nõ inuenietis. probat aũt hec ſnia tali
rõne. nã ideo teſtes iurare cõpellunt̃ vt timore iuramẽti vera dicere p̃ſumant̃, vt extra de teſti. c. de
teſti. C. de teſti. l. iuriſiurãdi. in prin. iii. q. iii. §. itẽ iuriſiurãdi. cũ ſi.
Itẽ p̃bat̃ p̃ ſimile: nã vbi teſtis deponit verũ ſine tormẽtis, poſtea
tormẽtatus dicit contrarium ſtatur ſcdo dicto, ⁊ illud preſumitur
verũ, vt no. ĩ. iii. iii. c. vñ idẽ dicẽdũ eſt i iuramẽto: q̃m eſt q̃dã ſpũa-
lis tortura, vt in p̃alle. iuribus. Et attende quare nõ euro iſto caſu
ſiue eodẽ t̃pe ſiue diuerſis t̃pibus ſiue etiã mẽtionẽ faciat de primo
dicto ſiue nõ, q̃ hec in tortura nõ requirunt̃. ¶ Ludoui. ¶ Hoc ſi-
mile addu̾it do. Nic. de ſicilia de tortura ad iuramẽtũ. in c. p̃ tuas.
extra de proba. quãuis loqueret̃ in diuerſis terminis. ſ. vbi prior
depoſitio fuit facta extra iudiciũ. ¶ Bar. ¶ Probe. ſꝫ querimus
2 an hic teſtis puniat̃ de falſo vbi prima † vice depoſuit ſine iuramẽ-
to, ſcda aũt cũ eo, ⁊ plane articulus iſte ab aliis etiã directo nõ tan-
gitur. dicẽdũ tñ eſt teſtẽ puniri: nã ex his cõtrariis conuincitur fal-
ſarius, quãquã p̃ſumat̃ verũ dixiſſe in iuramẽto. punit̃ ergo teſtis
in caſu iſto ex primo dicto vbi credit̃ falſum dixiſſe, ⁊ attende. nam
nihil repugnat q̃ iuramẽtũ nõ interuenit, q̃ nõ eſt de forma ſub-
ſtantiali teſtimonii, vt nũc dicebã. ix. c. prope finem. deniq̃ ſufficit
q̃ teſtis in iudicio valido falſum deponat etiã ſine iuramento vt
conuincatur falſarius ſm̃ veram ſniam, vt ibi fuit relatũ. ſemp̃ tñ
intelligatis hoc verum, niſi forte teſtis ad finẽ correctionis ſibi con-
tradiceret, vt ſepius dictum eſt.

Summarium.

1 Teſtis qui prima vice deponit vnũ ⁊ ſufficiẽter cauſam ſui di-
cti reddit vel non reddit, ſecũda vice deponit directo contrariũ et
reddit cauſam ſufficientem, an ſtandum ſecundo.
2 Teſtes duo non interrogati de cauſa ſimpliciter deponunt vnuꝫ
⁊ duo etiam de cauſa non interrogati deponunt contrarium cãm
legitimam aſſignando, quorum dicto ſtabitur.
3 Depoſitioni ſine cauſa ſi teſtis de ea non interrogatur nunquid
ſtabitur.
Validius eſt dictum teſtis ſine cauſa, q̃ cum cauſa inualida.
4 Teſtis falſus de falſo non notatus an a teſtimonio repellendus.
5 Temerarium iuramentum quod dicatur.
6 Periurus an repellatur a teſtimonio ſine illatione infamie.
7 Teſtis ſi prima vice ſine cauſa depoſuit ſiue de ea fuerit interroga-
tus ſiue non an puniatur.
Contraria duo non poſſunt eſſe vera in eodem ſubiecto.
8 Falſitas requirit dolum vt ſit punibilis.
Teſtis dictum debet de neceſſitate concludere.
Occultator punitur de falſo.
9 Puniendus an veniat teſtis ex contrarietate.

¶ Capitulum. xii. Bar.

Subſequenter In premiſſo ordine dicebamus teſtẽ qui
1 prima † vice deponit vnũ ⁊ cãm ſui dicti nõ reddit
vel reddit ſꝫ nõ ſufficiẽter vel nõ verã, ſcda vero vi-
ce deponit directo cõtrariũ ⁊ reddit cãm ſufficien-
tẽ ⁊ verã credulitatẽ dignũ eſſe ſtandũ ſcdo dicto
quã regulã ab alio traditã nõ credo. ⁊ probat̃ hoc de eo q̃ in prima
depoſitione cãm nõ reddit. aut enim fuit de ea interrogatus, ⁊ nul-
lã cãm reddit, aut nullo modo cã ab eo exq̃ſita fuit. priore caſu nul-
li dubiũ eſt q̃ dictũ eius fuit nullũ. C. de teſti. l. ſolã. ſm̃ vnũ intelle-
ctũ. ff. de proba. l. cũ de indebito. §. ſi. no. extra de teſti. c. cũ cãm. Al-
tero caſu eſt cõſiderãdũ q̃ q̃ validũ ſit teſtimoniũ ſine cauſe red-
ditiõe, ſi teſtis de cã nõ interrogat̃, vt. ff. de trãſac. l. cũ hi. §. mcã. ⁊
in aut. de teſti. §. ⁊ lꝫ. ⁊ no. in p̃alle. l. ſolã. ⁊. ff. de no. ope. nũ. l. i. ⁊ ego
notabã in lib. meo de teſti. c. i. exceptis q̃buſdã caſib'. ⁊ no. p̃ Inn.
in. c. cũ tãm. q̃ inter archiep̃m. ⁊ ego ſcripſi in libro meo de teſti. c. te-
2 ſtis dicit aliquẽ eſſe dñm. tñ ſi duo † teſtes nõ interrogati de cã ſim-
pliciter deponũt vnũ ⁊ duo alii etiã de cã nõ interrogati deponũt
contrariũ legitimam cãm aſſignãdo, certe maior fides dabitur de-
ponẽtibus cũ cã, vt elegãter dicit Ja. bu. in quadam ſua diſputa-
tione que incipit. q̃ talis eſt quidã petiit a Titio. ¶ Ludouicus.
¶ Tu Bal. retuliſti illã diſputationẽ ⁊ eã valde cõmendabas in. l.
preſbyteri. C. de epiſ. ⁊ cleri. ¶ Bar.

Nec refert q̃ illa diſputatio loquitur q̃ñ ſunt plures te-
ſtes, nos aũt loquimur q̃ñ eſt vnus ⁊ idẽ: naꝫ
ratio eſt eadẽ vtroq̃ caſu, ergo idem ius. ff. ad. l. aquil. l. illud. cum
concor. Itẽ probat̃ aliud de eo qui in primo dicto cãm reddidit ſꝫ
inſufficiẽtẽ vel non veram: q̃oniam de quo minus videtur ineſſe
⁊ ineſt, ergo ⁊ de quo magis. vt. C. de procur. l. militem. ⁊. ff. de ne-
go. geſt. l. ii. C. de ſacroſan. eccle. aut. multomagis. ſed vbi teſtis de-
ponit prima vice ſine cauſa minus videtur poſſibile quod ſtetur ſe-
cundo dicto cum cauſa quam quando primum dictum fuit cũ cau-
ſa ſufficienti vel non vera vt nunc demonſtrabo, et tunc ſtatur vt
3 dictum eſt, ergo ⁊c. Minor probatur aperte: nam † depoſitioni ſi-
ne cauſa ſtatur ſi teſtis de ea nõ interrogat̃ vt nuper etiam dixi, di-
cto autem valido cum cauſa inualida non creditur vt probant ſu-
pra. v. c. ſicq̃ validius eſt dictum teſtis ſine cauſa quam cum cauſa
inualida, vt ex premiſſis apparet. Attende quoq̃, q̃ hec omnia
vera ſunt vbi teſtis ſit varius eſt diuerſis temporibus in eadem in-
ſtantia: ſi autem eodem tempore tunc neutri dicto eius quicquaꝫ
creditur, quia varius deprehenderetur ac vacillans in queſtione
ix. c. pura. ⁊. c. hortamur. ⁊ facit q̃ no. per gl. ix. diſ. ſi ad ſcripturas.
¶ Bal. ¶ Vehemẽter Bartole admiror de eo q̃ aſſeris. dic enĩ
mihi nõne hoc articulo detegit̃ teſtis periurus ſaltem in primo di-
cto, ſicq̃ nõne repelli debet a teſtimonio, vt extra de teſti. c. teſtimo-
nium. ⁊. c. ſicut. in ſi. vi. q. i. quicũq̃. xxii. q. v. paruuli. ⁊ not. ff. de his
qui no. infa. l. lucius in ſi. ¶ Bart. ¶ Diligẽs inquiſitor es. dici-
mus itaq̃ duas opiniones inter iuris ciuilis ⁊ canonici interpre-
tes eſſe in queſtiõe hac, an periurus a teſtimonio repellat̃. Quidã
dicũt nõ ſufficere teſtẽ fuiſſe ſemel periuriũ ad repellendũ eũ altera
vice a teſtimonio, niſi fuerit per iudicẽ de falſo notatus. ⁊ hãc opi-
nionem tenẽt gl. expſſe in. l. ſi vterius. C. de fide inſtru. Expreſſe etiã
ibi confirmat dñs Cy. ⁊ ego ibidẽ cum eodẽ tranſibã in meo cõmẽ-
4 to. Alii aſſerunt teſtẽ falſum † etiã de falſo non notatũ indiſtincte
a teſtimonio repelli. ⁊ hãc tenet glo. in. l. lucius. in ſi. ff. de his qui
no. infa. ⁊ videt̃ eſſe de cõi intẽtione oium canoniſtarũ in locis pre-
allegatis. ⁊ videt̃ eſſe caſus pro ea in p̃alle. c. nobis. in ſi. ⁊ in pre-
alle. c. teſtimoniũ. vbi dicit̃ q̃ repellitur teſtis periurus etiã ſi non
ſit infamis, q̃ ſpãle eſt in periurio, q̃ uis ſecus in aliis criminibus
in quibus requirit̃ ſnia infamiã irrogans vt ibi habet̃. ¶ Ludo.
¶ Tu Balde hãc opinionẽ ſcdam ſequebaris in p̃allegata. l. ſi
vterius. per tex. d. c. teſtimonium. ¶ Bar.

Si ergo tenes opinionẽ. Prima res no-
ſtra clare proce-
dit q̃ñ nondũ notatus eſt teſtis de periurio per ſniam p̃ dicta. ĩ.
Si aũt teneas tertiam quã credimus veriorẽ hic attende ſubtili-
ter, q̃ cum tertiũ iuramentũ verũ preſumat̃. vt dictũ eſt, certe pri-
mum dictũ q̃ eſt directo cõtrariũ temerariũ apparet ⁊ nullũ, ideo
q̃ huius dicti periuriũ nõ tollit vires ſcdi iuramẽti, vt eſt caſus ex-
tra de teſti. c. intimauit. ⁊ ibi no. facit q̃ habet̃ eo. ti. c. cõſtitutus. ⁊
de iureiur. c. ſicut. Tu aũt forte dices hoc falſum: q̃ per hanc viaꝫ
nullum periuriũ repellet a teſtimonio: q̃ ſemper dicere poſſumus
5 eum temerariũ eſſe: ſed ego reſpõdeo clare q̃ † illud dicit̃ temera-
rium iuramentũ q̃ temere ⁊ illicite emanat, vt ſi quens factũ vel
dictũ cõtrariũ, verũ ⁊ neceſſariũ tollat, nõ aũt id q̃ ſolũ dolum vel
malignitatẽ in ſeipſo habet, vt probat̃ in p̃allegatis iuribus. In
propoſito itaq̃ vbi teſtis fuit ſemel periurus in diuerſo dicto vel
facto hic nõ recte dicimus iuramentũ temerarium quantũ ad hoc
vt valeat ſecundũ: q̃ ad id nõ ordinat̃ nullatenus, vel nil valebit
ſecundũ propter dubium ne teſtis falſum aſſerat in ſecundo dicto
prout aſſeruit in primo. d. c. teſtimoniũ. ⁊. d. c. ſicut. ⁊ in regula iuris
ſemel malus. lib. vi. vbi autẽ periurus fuit ſuper eodem facto: q̃
prius periurando aſſeruit directo cõtrarium eius q̃ nũc dixi, p̃ut
eſt caſus noſter hic, proprie dicere poſſumus primũ iuramentum
temerariuꝫ fuiſſe: q̃ directo tendit ad tollendũ ſecundũ hoc eſt ve-
ritatem contrariã, meritoq̃ nõ repellit̃ aſſerendo vero teſtimonio
ſuper eodẽ vt probat̃ ex ratione p̃allegatorũ iurium. Concludi-
mus itaq̃ q̃ etiam retenta opinione illa pro vera q̃ periurus re-
6 pellatur a teſtimonio etiã ſine illatione † infamie per ſniam, tñ il-
lud verũ ſuper diuerſis factis. Aliud eſt. ĩ. eo. ne veritas in occulto
remaneat, vt apparet ex predictis, maxime q̃ hoc mihi ſuadeo q̃
omnia iura repellẽtia periurũ ſolũ hoc conſiderant ne iterũ falſuꝫ
dicat, vt dicta regula, ſemel malus. que preſumptio ceſſat iſto caſu,
vbi falſitatem in ſecũdo dicto deponere nõ põt ſed veritatẽ: tñ vbi
dictũ eſt cõtrariũ directo, adeo q̃ poſita vnius falſitate ſequat̃ al-
terius veritas, vt habet̃. ff. de reb. du. l. ſi is qui ducẽta. §. vtrũ. quã-
uis non ſit vbi eſſet aliter incompatibile cum primo non autem di-
recto contrarium, vt dicam nunc in ſequenti. c. nec dicas q̃ contra
hoc faciant tex. p̃allegati. c. ſicut nobis. in ſi. verſi. neq̃ enim vbi
dicere videtur q̃ teſtimoniũ periuri non eſt aliquatenus permit-
tendum etiam ſuper eodeꝫ facto: q̃ illud q̃ teſtimonium illorum
non debet admitti: dꝫ intelligi. ſ. ſolum ſed cum aliis teſtibus pro-
bantibus falſitatẽ primi dicti ſic. ⁊ ita loquitur tex. ille ſi bene inſpi-
ciatur. Preterea dicere poſſumus q̃ dictum. c. ſicut. in fin. verſicu.
neq̃ enim. non loquitur de ſecunda depoſitione nouiter fienda,
ſed loquitur de prima depoſitione iam facta iudicio cui non de-
bet ſtari, cum teſtes in ea fuerint periuri. ⁊ ſcdm̃ hũc ſenſum nihil

facit tex. iſte ad ppoſitū. de illius vero tex. intellectu dicemus. ſ. li. ij. c. vij. ℭ Bald. ℭ Nouum ⁊ pulchrū tuū iſt ud dictū eſt. ℭ Bar.

Sed ⁊ tractādū eſt an hic teſtis iſto caſu puniē-dus ſit de falſo. ⁊ q̄dē nec q̄-
7 ſtionē hāc ab alio tactā ſcio, puto tñ dicendū q† vbi teſtis p̄ma vi-ce ſine cā depoſuit ſiue de ea fuerit interrogatus ſiue nō indiſticte puniat: qm̄ cū p̄ſumat veri⁹ dixiſſe i ſcdo dicto, ⁊ ideo illi ſtet: certū eſt in altero falſum dixiſſe: q2 duo 2ria nō poſſunt eſſe vera in eodē ſubiecto ſm dialecticos, vt not. ff. de re. du. l. ſi is q ducēta. §. vtrū. ⁊ ff. de cōdi. ⁊ demō. l. titie. cū ſimi. validū quoq3 erat illud primū di-ctū q̄uis ſine cā, vt. ſ. relatū eſt. vbi aūt teſtis p̄ma vice depoſuit cū cā hic eſt attēdendū: q2 aut cā erat inſufficiēs rōne falſitatis aut alia inſufficiētia, p̄mo caſu aut falſitas illa ab alienis dictis cām ha-buerit vt in teſtimonio auditus vel fame ex hoc caſu probato tali
8 ex dicto vel fama teſtis vr̄ excuſandus q2† falſitas reqrit doluz vt ſit punibilis. l. cor. C. ad. l. cor. de fal. l. nec exēplū. ff. eo. l. q d ſit falſuz ⁊ ibi habet, aut ab alijs dictis nō habuit originē. ⁊ tunc proculdu-bio eſt puniendus. ff. de teſti. l. qui falſa. ff. de fal. l. eos. cū ſi. Altero caſu qn̄ cauſa erat ſufficiēs alia inſufficiētia, vt q2 nō cōcludēs recte qm̄ dictū teſtis dz de neceſſitate concludere. l. non hoc. C. vnde co-gna. extra de pba. c. in p̄ſentia. Hic attēde q1 ſi teſtis ſtudioſe cām reddidit nō concludentē punit de falſo nedū ex cōtrarietate, verū etiā q2 veritatis occultator eſt in primo dicto: q2 occultator de fal-ſo punitur, vt. C. de epiſ. ⁊ cleri. l. p̄ſbyteri. ⁊ diximus plene. ſ. ix. c. Si aūt illud cōtingeret ex teſtis ſimplicitate vt ſepiſſime cōtingit in ruſticis q cām cōcludētē dictis ſuis neſciūt adaptare: tunc de fal-ſo nō punit ex hac occultatiōe q2 falſitas dolū reqrit vt iam eſt di-ctum. ⁊ pro hoc qd̄ no. gl. ff. de his qui no. infa. l. lucius. ℭ Ludo-nicus. ℭ Tu Bal de hoc vltimū mēbrū tangebas idē ſentiendo, in preallegata. l. preſbyteri. ℭ Bacto.

9 **Ex cōtrarietate** tamē puniēd⁹ eſſet q2 † verū dolū cōmittit in eius atteſtatiōe, vt. d. l. qui falſa. ff. de teſtib. ⁊. l. eos. de fal. cum ſi. Si aūt eſſemus in caſu dubio an p̄ſumat ex dolo vel ex ſimplicitate tñ inſufficiētē p teſtē adiectā ⁊ tūc quāuis credā potius ex ſimplicitate preſumēdū q2 cō-muniter teſtes idiote pſone ſunt, nec dolus p̄ſumit niſi probet. C. de dolo. l. doluz. niſi forte peritia vel alia teſtis qualitas aliud ſua-deret, vt extra de priui. c. cū olim eſſemus. ff. de excu. tu. l. athletas. §. de ruſticis. in glo. notabili ibi poſita. de ruſtico malicioſo tamen omnino ex cōtrarietate arbitror eum puniēdū p p̄dicta. ⁊ iterū in-telligit hec oia, niſi teſtis in caſu p̄miſſo ad finē correctionis ſibi cō-tradicat: qd̄ qn̄ ſit declaratum eſt ſupra quarto ca.

Summarium

1 Depoſitio prima vbi conuincitur aperte falſa ſecundo dicto contrario ſtandum eſt.
2 Falſarius ⁊ periurus ad teſtimoniū nō eſt vlterius admittendus.
3 Incompaſſibilia non ſemper directo contraria.
4 Separatorum ſeparata eſt ratio.

ℭ Capitulum. xiij. de teſte qui variat in eadem inſtātia, cuius pri-mum dictum aperte probat falſum.

1 **Verſum** altero loco repetebamus qd̄ † vbi probat aperte primā depoſitionē fuiſſe falſam ſtandū eſt ſecundo dicto cōtrario. p-bat hec ſnia p regulā generalē ſepius allegataz: q2 duo cōtraria nō poſſunt eſſe in eodē ſubiecto vera: ⁊ q2 poſita falſitate vnius directo contrarij ſeqt̄ur veritas alterius ecōtra. Si eſt̄ aperte pbat primū dictū eſſe falſuz, neceſſario ſeqt ſcdm directo eſſe verū ⁊ ei ſtādū, teſtē quoq3 ex pri-mo dicto de falſo eſſe puniēdū per iura p̄allegata. ℭ Bal. ℭ Mi-rum eſt qd̄ dicis Bar. aut tu vis qd̄ cōſtet aperte de falſitate primi dicti p ipſi⁹ teſtis cōfeſſionē, ⁊ hoc nō dz obeſſe parti, vt pp̄ter hoc ſtetur magis dicto ſcdo q̄ ante hanc confeſſionē ſtari debuerit, vt eſt caſus. extra de teſti. c. ſicut nobis. ⁊ facit. ff. ad ſil. l. ſi quis in gra-ui. §. ſi qs minores. vbi tu ipſe notabas. aut vis qd̄ de hoc cōſtet p teſtes probātes dictā falſitatē, ⁊ tūc etiā non recte dici vr̄ ſtari ſcdo dicto eiuſdē teſtis: qm̄ tunc nō ſtat dicto ei⁹ reprobati ſ3 reproban-tiū, vt ex ſe pz. maximeq3 hoc locū hz, q2 ex primo dicto teſtis con-uincit falſarius ⁊ periurus: ex quo ſequit qd̄ ſecūdo dicto eius ſtari
2 nō debet: † q1 ad teſtimonium non eſt vlterius admittēdus, vt no. ff. de his q no. infa. l. lucius. ⁊ facit. C. de trāſ. l. ſi qs maior. ſm verā ſoiam. Itē q1 nō dz admiſcere falſitatē in ei⁹ dicto, ⁊ ſi admiſcet ei nō credit i alicq, vt. iij. q. ix. c. teſtes. ⁊. c. hortamur. ⁊. c. pura. ℭ Bar.

Verum eſt Bal. qd̄ dixi ⁊ attēde queſo pro intelligētia huius, interdū conſtat de falſitate primi di-cti per ipſius teſtis cōfeſſionē, ⁊ tunc hoc nō obeſt parti neq3 locuz hz qd̄ predixi vt tu inquis ⁊ recte: interdum illud cōſtat aliter, vt-puta per teſtes, ⁊ tūc ratio tua nō eſt bona. aut enim tu vis dicta te-ſtis eſſe inuicem contraria ob incōpaſſibilitatē. aut ea vis directo eſſe contraria adeo qd̄ poſita vnius falſitate ſequat alterius veri-tas. caſu p̄mo res hec apparet aperte: qm̄ poſſibile eſt teſtes repro-batorios primū dictū teſtis legitime reprobare, ⁊ de ſecūdo dicto nil affirmare. Et pone exempli vnius gratia. Titius teſtis depo-nit prima vice qd̄ Sempronius tota die prima Martij ſtetit in ar-ce Spoletina: q2 ibi eum vidit. deinde alia vice interrogatus dicit qd̄ idē Sempronius ſtetit eadē die in ciuitate Romana: q2 eū vi-dit ibi nec diſceſſit nec diſcedere potuiſſet quin ipſe teſtis vidiſſet: q2 nunq̄ per totā diē ab eius latere receſſit: certe eſt̄ hoc caſu quā-uis per teſtes reprobatorios probet Sempronius dicta die tota nō ſtetiſſe in arce Spoletina, q2 nō potuiſſet ſtare qn ipſi vidiſſent tamē non ſequit ex hoc qd̄ per hos teſtes reprobatorios ſit proba-tum eū ſtetiſſet in ciuitate Romana, hec q̄uis ſint incōpaſſibilia,
3 tamē † non directo contraria, adeo qd̄ dicta falſitate vnius ſequa-tur veritas alterius, vt p3 ad ſenſum. ⁊ facit ad hoc qd̄ in ſimili no. glo. magna poſt mediū. inſti. de inuti. ſtipu. §. itē verborū. ⁊ qd̄ ple-nius de his habetur in. d. l. ſi is qui ducēta. §. vtrum. Altero enim caſu etiā non eſt bona valde ratio tua: quid enim repugnat quo-minus cū teſtibus reprobantibus primum dictū directo cōtrariuz etiā teſti reprobato ſtari poſſit in dicto ſecūdo, certe nihil, argu. l. ſancimus. C. de teſta. cum concor.

Tu tamen obijcis de periurio teſtis in primo dicto ⁊ de falſitatis mixtura, ſed ego reſpondeo qd̄ vt diximus precedēti. c. periuriū nullū dūtaxat repellit a teſtimonio: q2 eſt ob periuriū de falſo notatus ſm opinionem aliam que vult qd̄ periuriū etiam ſine ſnia repellit a teſtimonio. verum credimus hoc in diuerſis factis vel dictis repugnantibus ob incompaſſibili-tatem aliud in directo contrarijs quorum poſita falſitate ponitur ⁊ veritas ⁊ econtra ne veritas ſtet in occulto vt iam dictum eſt. Itē ⁊ falſitas tunc demum admixta vitiat vbi in vno ⁊ eodem dicto ⁊ eodē tp̄e emanato teſtis interſerit falſitatem, ⁊ ſic loquuntur iura que hoc dicūt. Aliud eſt vbi teſtis ſup eodē diuerſis temporibus interrogatus, tunc enim ſunt ſeparata dicta ſicut ſeparatis ema-nauerunt tēporibus meritoq3 falſitas in primo dicto expreſſa non
4 inualidat ſecūdum dictum omnino ſeparatum. ſepatorū † quippe ratio ſeparata eſt. l. inter ſtipulantem. §. ſacram. de verbo. obli. ſed hec diſſimilia ſunt. ff. de calum. l. ſi. ff. de mino. l. papinianus exuli. ⁊ tractabimus de his infra in. iij. principali tractatu. c. vij. ℭ Con-cludendum ergo q2 aut ſcdm dictum contrariū, emanat eodem tē-pore cū primo, ⁊ tunc neutri ſtatur: aut diuerſis tēporibus in eadē inſtātia, ⁊ tunc attēdēdum: q2 aut habet ſe vt directo cōtrarium, ⁊ tūc reprobato primo p teſtes ſtatur ſcdo dicto tam ex atteſtatione primi teſtis q̄ etiā teſtiū reprobātiuz. aut nō hz ſe vt directo cōtra-rium ſed vt diuerſum: q2 nō pōt primo dicto cōpati, ⁊ tunc nō ſta-tur ſecūdo dicto, neq3 ex atteſtatione primi teſtis cuius dictū eſt re-probatū in primo eius dicto: neq3 ex reprobantiū atteſtatione qd̄ ad ſcdm dictū trahi nō pōt vt apparet ex p̄miſſis. hoc valde eſt vti-le. Quid enim ſi ex municipali cōſtitutione actus requirat nume-rum teſtiū taxatū preter ſolitū, in caſu tñ quo hoc fieri pōt per ſta-tutū de quo dixi plene. ff. de iuſti. ⁊ iure. l. omnes populi. certe etiā reprobatus teſtis in primo dicto directo contrario numerum au-gebit, quod nouum eſt ⁊ ſingulare.

Summarium.

1 Standum eſt dicto pro quo coniecture concurrunt.
2 Secūdo dicto aliquid fidei detrahitur ex primo, redditurq3 ſcdm debilius per primum.

ℭ Capitulum. xiiij. de teſte qui in eadē inſtātia deponit cōtraria, ⁊ pro eius dicto altero concurrunt veriſimilia.

1 **Nouiſſime** diximus qd̄ vbicunq3 pro al-tero ex dictis contrarijs veri-ſimilia vel coniecture concurrunt ſtandum † eſt illi dicto pro quo cōiecture cōcurrūt. probat ſnia hec ar. eorum qui de tortura ⁊ iuramēto ⁊ cauſe reddi-tione diximus nōc. ſ. iij. ⁊. xj. c. ⁊. xij. probatur. Itē optime, ar. c. litere. extra de preſump. ⁊. c. per tuas. de proba. ⁊. ff. de fal. l. eos. §. ruſo. quāuis loquantur in prima diſpoſitione extra iu-diciū, vt infra alio tractatu demōſtrabimus. ℭ Bal. ℭ Induces queſo illos tex. ℭ Bar. ℭ Idipſum ⁊ ego nunc ne queras, ⁊ enim loco cōgruentiori quem paulopoſt aſſumemus reſeruandum du-ximus. ℭ Baldus. ℭ Expectabo quātum voles. ℭ Ludouicus. Bartole, dñs Nico. de ſicilia ad idē allegabat predictū. c. literas. de preſump. quāuis in diuerſis terminis loquatur. ℭ Bar. ℭ Pro-be, ſed reſtat videndum hic an teſtis iſte ſit puniendus de falſo. ad qd̄ Reſpōdeo indubitanter qd̄ ſic: q2 quamuis ſtetur hoc caſu vni ex dictis cōtrarijs vel repugnātib⁹ pp̄ter cōcurrētes cōiecturas, tñ in altero cōuincit de neceſſitate falſarius, ar. C. de fur. l. j. ff. de reb. dub. l. ſi

du.l.ſi is q ducēta.§.vtrū.cū ſi.niſi forte ad finē correctiōis iſte ſibi
cōtradiceret in caſibus premiſſis,vt.s.demōſtratū eſt.his etiā exce
ptis q in.c.de torture de cauſe inſufficiētia diſſerimus.vnū quoq
generaliſſimū omittendū nō eſt q vbicūq dicimus ſtari alteri ex di
ctis cōtrarijs p totū hūc librū ſemp ei aliqualis minor fides adhi-
2 beat:qm̄ ꝑ ex primo dicto aliqd fidei detrahit ſecūdo redditurq ſe
cūdū debilius p primū,vt elegāter no.Inno.in c.j.de teſti.cogē.ꝛ
ſequit idē ibi Jo.an.¶ Lud.Jo.de imo.ꝛ Nico.de ſicilia ibidē
cōfirmat.¶ Bar.¶ Jāq ſatis iamq ſatis expeditus eſt ōis tra-
ctatus variantiū teſtiū in eadē inſtātia.¶ Bal.¶ Tuo ſolito di-
uino intellectu pfeciſti mi pceptor.¶ Bar.¶ Nūc aſſumamus ſe-
cundum tractatum in quo vis eſt maxima noſtre diſputationis.

¶ Finito libro primo. Incipit ſecundus.

Summarium.

1 Partitio teſtiū variātiū i iudicio ꝛ extra iudiciū eſt bimēbris.
2 Teſtis affirmans in iudicio contrarium eius qđ prius aſſeuerauerat extra iudicium an puniendus.
Iudici facienda eſt fides,non aduerſario.
3 Iudex debet ſtare teſtibus,non teſtimonijs.
Teſtimonium a quocunq non iurato prolatum non valet.
Omne quod a teſtibus ſtipulatur verius eſſe comprobatur iuramento interueniente.
4 Depoſitio teſtis extra iudiciū ꝛ in iudicio inualido equiparatur.
Factum non dicitur legitime,qđ legitime non eſt factum.
5 Mutationē vel variationem non eſt dare de actu nullo ad actum validum.
6 Confeſſio extra iudicium facta abſente parte ꝛ ſine cauſa,nihil preiudicat confitenti.
7 Teſtis dicens falſum in iudicio non tamen in forma iudicij an puniatur de falſo.

¶ Capitulū primū de generali diuiſione teſtiū variantium. Bar.

1 Variantium teſtiū in iudicio ꝛ extra iudiciū,bimēbris ꝑ eſt ptitio
Etenī qñq teſtis prima vice deponit extra iudi-
ciū,ſcđa in iudicio.Interdū ecōtrario pma vice in
iudicio,ſcđa extra iudiciū.de vtraq igit diſtinctio
ne eſt videndū.pars pma cōplectit noſtre diſputa-
tiōis exordiū ſubtilēq exqrit inueſtigationē.ps altera leuiorē hz
tractatū ab ipſa vero priore initiū ſumamus velimq hoc loco ſi vo
bis placitū ſenſero pertractādi ordinē cōuertamus.Tu enī Bal.ſup
qōne quā hodie pposuiſti tāquā oīm mearū ſniarū improbabilio-
rē narrabis oē qđ ſenties poſt.Ludouic ꝛ munus ſuū hodiernū
ſequēdo modernorū ſniam proferēs riſum quoq tui Balde p re-
rū clariſſimā diſtinctionē noſtris quoq interrogationibus reſpō-
debis ſciſcitabiſq cū dubitabis.Omnibꝰ deniq his peractis nos
ipſi ſolitū ordinē aſſumemꝰ.¶ Bal.¶ Placet mihi ſumme poſt-
quam tibi mi preceptor.¶ Lud.¶ Mihi quoq.¶ Bar.
2 Incipe igitur Bal.ſermonē tuū.¶ Bal.¶ Teſtē affirmātē ꝑ in iudicio ꝯtrariū qđ prius
aſſeuerauerat extra iudiciū putaſti Bar.de falſo eſſe puniēdū nul-
laq fide ac credulitate dignū.Ego ſenſi oppoſitū,aduerſandi fū-
damēta plurima ſunt q me mouerūt ac monēt ꝯ ſniā tuā.Primū
eſt qr in qōne noſtra altera depoſitio facta fuit p teſtē extra iudiciū
ac depoſitiones teſtiū facte nō in forma iudicij pindiciū nō gene-
rant,vt dicit tex.in.c.j.de excep.iuxta prin.ꝛ facit.C.de fide inſtru.
aut.apud eloquētiſſimū.ꝛ l aut.vt de fun.ſeu fu.accre.§.illud.ꝛ ha
bet expſſe.C.de teſti.l.ſolā.ſm vnū intellectū quē gl.ibi approbat
ꝛ tamen Bar.in tuo cōmēto.Itē facit pro hoc qr iudici faciēda eſt
fides nō aūt aduerſario.C.de re.alie.l.j.C.de cōdi.ob tur.cau.l.iij.
ff.de proba.l.quinquaginta.in ſi.C.de eden.l.procurator.cū cōcor.
3 ꝛ qr ꝑ teſtibꝰ iudex ſtare dz nō teſtimonijs,vt.l.iij.§.itē diuus.ꝛ l.§.
ſabino.ff.de teſti.¶ Scđm eſt qr ſi teſtis depoſuit extra iudiciū re-
perit depoſuiſſe ſine iuramēti ſolēnitate,nec valet teſtimonium a
quocūq nō iurato prolatū,vt.C.de teſti.l.iuriſiurādi.iij.q.ix.hor-
tamur.ꝛ no.C.de teſti.l.ſolā.etiā ſi teſtis ſit religioſus,vt extra de
teſti.c.nup.ꝛ.c.tuis.qr oē qđ a teſtibꝰ ſtipulat verius eſſe cōſtat cū
id adiectio iurationis affirmat,vt dicit tex.xxij.q.j.omne.ꝛ qđ no.
Spe.in ti.de teſte.§.ſequit.ver.ꝛ no.Si enī nō valet dictū extra iu
diciū,ergo nihil opat qm̄ id qđ nullū eſt nō ſortit aliquē effectū:vt
ptz in citatiōe nulla,vt in.l.ſi pſ.C.ne de ſtatu defūc.Itē in cōte-
ſtatione litis,vt.C.vt lit.cōte.aut.offerat.Itē in relatione teſtiū
nulla ppter nō cōteſtatā litē,vt extra de lit.conte.p to.Itē in ſnia
nulla,vt in.l.ij.in ſi.ff.de penis.ꝛ.ff.de re iudi.l.iiij.§.cōdēnatū.ff.
4 qđ quiſq iu.l.j.in ſi.¶ Tertiū eſt qm̄ ꝑ depoſitio teſtis extra iudi-
ciū ꝛ in iudicio inualido equiparant,vt no.glo.ff.de libe.cā.l.iube
mus.ꝛ tu Bart.in tuo cōmēto in.l.cū ſcimus.C.de agri.ꝛ cenſi.li.
gl.in verbo,cōfeſſionibus.facit extra de iudi.c.at ſi clerici.ꝛ tñ con
ſtat qđ teſtis deponens in iudicio valido contrariū eius qđ primo
depoſuerat in iudicio inualido probat ꝛ non punitur,vt no.Ber-
nar.in ſua glo.extra de teſti.c.cum cauſa que inter archiepiſcopum
in gl.ſi.in ſi.ꝛ Spe.in ti.de teſti.§.j.verſ.qd ſi idem teſtis.ꝛ verſ.ſe.
¶ Quartum eſt quoniā vt nunc dicebam depoſitio extra iudiciū
formā non dicitur facta legitime:vnde non dicitur factū qđ legiti
me nō eſt factū,vt.ff.de ſide inſtru.l.ij.ff.qui ſatiſda.cogan.l.quo-
ties.extra de re.iuris.c.qui ex timore.in decre.ꝛ.c.non pſtat.ꝛ.c.q
contra ius.eo.ti.li.vj.Ex quo ſequuntur duo ad rē propoſitā.vnū
eſt qđ tertiū dictum iudiciale validū ꝛ vtile hoc caſu non dz vitiari
per dictū primum extra iudicium inualidū ꝛ inutile.C.de dona.l.
ſcimus.ff.de vſuris.l.vſuran.ꝛ.l.placuit.ꝛ no.extra de teſta.c.ray-
nutius.ꝛ.c.raynaldus.ꝛ in reg.iur.vtile per inutile.li.vj.Alterum
5 eſt qđ hic teſtis de quo querimus non pōt dici varius qr ꝑ de actu
nullo ad actū validū nō eſt dare mutationē vel variationē,ſed po-
tius creationē,ſicut de non ente ad ens,vt dixit Accur.not.in ſua
glo.ff.qui ſatiſda.cogan.l.iuj.ꝛ notat idē glo.Bernar.in.c.cū no-
ſtris.extra de conceſ.preben.
Quintum eſt qr hic teſtis dum extra iudicium depo
nit ſe ingerit ad teſtificandū ſpōte an-
tequam ſit ab vllo iudice petitus.vnde facit ſe ſuſpectū nec ſtari dz
eius dicto,vt tu Bar.no.dixiſti nos ipſos docendo.ff.de his qui.
vt indig.l.poſt legatū.§.his vero.ꝛ in.l.vxori.§.j.ff ad.l.cor.de fal.
per illum tex.facit.ff.de procur.l.que omnia.ff.de iudi.l.ij.§.lega-
tis.ibi,teſtimonij cauſa vocati.facit optime tex.C.de epiſco.ꝛ cle.
l.preſbyte.¶ Sextum eſt qr regulā habemus qr lz qs dicat vnum
extra iudiciū tñ nō impeditur quominus poſſit poſtea dicere ꝛ p-
bare cōtrarium in iudicio,vt eſt caſus.ff.de proba.l.quidā.ꝛ.C.de
6 proba.l.non nudis.ꝛ.l.non epiſtolis.¶ Septimū qr ꝑ cōfeſſio ex-
tra iudicium facta abſente parte ꝛ ſine cā nihil pindicat confitenti.
ff.de proba.l.cū de indebito.§.ſi.C.de nō nu.pecu.l.generaliter.in
ſi.extra de fide inſtru.c.ſi cautio.ff.de cōfeſ.l.ſi quis abſente.ff.de in
terro.ac.l.ſi.cū concor.Conſtat enī qđ tu Bar.nō proponis in que
ſtiōe noſtra requiri partis pñſentiā neq cām in dicto teſtis extra iu-
diciū.¶ Octauū eſt qm̄ cōtra tuā ſniam habeo caſum legis expſ-
ſum cui reſpōderi nō pōt in.c.j.§.j.que ſit inueſti.colla.x.in vſi.feu.
in verbo,nō interfuiſſe.vbi exprimit qđ quãuis teſtis extra iudi-
ciū vel corā iudice extra figurā iudicij dicat ſe nō interfuiſſe,tñ in
iudicio dz cogi ad dicendū veritatē ꝛ ſtatur ſue depoſitioni nec pu
nitur.ꝛ iſtū tex.ſemp putaui ad hoc ſingulariter notandū.¶ No-
num eſt qr huic dicto extra iudiciū profecto nō dz ſtari etiā cōtra
teſtē deponētē.vt eſt caſus in.l.athletas.ff.de fal.§.ſi.iuncta gl.Ac
7 cur.ibi poſita dr enī ibi qr ꝑ teſtis dicēs falſū in iudicio nō tñ in for
ma iudicij nō punit de falſo.¶ Decimū ꝛ vltimū eſt,qr hanc par-
tē tz cōis oīm doc.ſnia te excepto.etenī ſi autoritas tua q̄ maxima
ſit ꝛ alioꝝ precellētior,cōi tñ ego opi.ꝛ doctorū vt aiunt Bononi.
correctioni adherere intēdo,iuxta no.Accur.ff.de reg.iu.l.oīs dif
finitio.nec aliqd facit pro opinione tua tex.per quē te fundaſti in
l.eos.ff.de fal.§.reſpōſo.loquit enī.l.illa in tribus caſibꝰ.primo qñ
vna ꝛ eadē productione ſolenni teſtis eſt ſibiipſi ꝯtrarius.ſcđo qñ eſt
cōtrarius ſuo ſigillo.tertio qñ diuerſis productionibꝰ ſolēniter fa-
ctis eſt ſibi cōtrarius in iudicio.depoſitionibus aūt extraiudicialibus
bus de quibus querimus nihil dr ibi.vt pace tua dixerim,mira-
tus ſemp ſui qr tu tam pclarus doc.vehemēter errauerīs,maxime
in caſus poſitione illius.l.ꝛ his motus rōnibus pro hac opinione
cōtraria ad tuā ſepius ſcripſi in litteris meis,ſic etiā in facto reſpō-
di,vt notum eſt ex meis conſilijs ꝛc.¶ Bar.
Perpulchre quidem copioſe ac elegāter mi Bald.ar-
gumentatus es,ſicut in ceteris per te ſie-
ri ſolitū eſt.¶ Ludouicus.Vis plura loq.¶ Bal.¶ Satis eſt tu
quoq Ludouice hodiernū exerceas.dic quid alij ſcriptores ſen-
ſere,a ſummo vſq ad infimum omnes recenſeas.

Summarium.

1 Depoſitio extraiudicialis an obeſſe poſſit.
2 Falſitas non concluditur falſitas.
3 Metu torture preſumitur quis veritatē dixiſſe.
4 Suſpectus de variatione teſtium faciat primo eos cōfiteri corā teſtibus extra iudicium cum iuramento.
5 Dictum extra iudicium an fidem faciat.

¶ Capitulum ſecundum in quo recenſentur opiniones omnium doctorum in queſtione premiſſa.

Antiqui gloſſatores pōtificij iuris Joā.ac Vin
centius primam depoſitionem extra-
1 iudicialē ꝑ nihil obeſſe ſenſere,ſed ſoli ſecunde ſtandū
eſſe Ber.idem referens Jo.in ſua glo.in.c.cum cauſa
que inter archiepm.de teſti.quãuis per verbum forſitā loquatur

Guil. de caſtro durāti idem in Spe. de teſte. §. j. ver. quid ſi idem
teſtis. ⁊ ver. ſe. referens Vincen. quāquā ⁊ hic per verbū forſitā lo-
quatur motus per quartā rationē ſupra relatam per Bal. quāuis
nō ſic copioſe expreſſerit. Jo. an. ſeqtur idē ⁊ quaſi oēs canoniſte in
preallē. c. cū in tua. de teſti. Retulit etiā tuam ſniam Bar. Ant. de Bu-
tri. ⁊ viſus eſt eam ſequi quantū ad hoc vt ſcōm dictū cōtra primū
non ſit validū, maxime ſi primū tranſiuit in cōtractū. alle. c. p tuas.
de proba. ⁊ q ex primo cōuicto ſecundo ſaltē teſtis cōuincitur mē-
dax ⁊ ſic in peccato. Quantū ad illud aūt an teſtis puniatur de fal-
2 ſo putauit cōtrariū: q2 p † mēdaciū non cōcluditur falſitas: q2 poſ-
ſibile eſt ꝙ prius dixerit mēdaciū vt partibus cōplaceret ⁊ poſtea
dixerit verū, nec oīs mendax de falſo pūnitur. l. i. de fal. ſm eū. g tū
ſubdebat ſe putare teſtē hunc de falſo ſuſpectum. Jo. de imo. in. d.
c. cū cām. loquens etiā per verbum forte tenuit ſimpliciter cōtra te
Bar. per glo. ibi poſitam ⁊ hanc dixit cōem canoniſtarum opinio-
nem veriorē. maxime hoc ſuaſit: q2 non ſic libere loquitur teſtis co-
ram parte ſicut coram iudice abſente parte. iuxta no. de teſti. c. pre-
ſentium. lib. vi. in glo. Itē q2 eligēda eſt in dubio per quam mitior
fiat interpretatio, vt in. c. in penis. de regu. iur. lib. vj. ff. de publi. l.
ſi preſen. ⁊ l. ſi de interpretatione.

Nouiſſimus ſcribentiū canoniſtarū do. Nico. ſiculus
in. c. per tuas. extra de proba. dixit ſim-
pliciter ſtandū ſecūdo quāuis aliqualiter ei detrahaſ ex primo cō-
trario, ar. c. preterea. de teſti. cogē. ⁊ no. ibi p Inno. moueſ trib⁹ rōni-
bus primo: q ſicut qū qs aſſerit vnū ante torturā poſtea aliud in
3 tortura ſtaſ ſcdo dicto: q2 † metu torture pſumiſ veritatē dixiſſe, vt
in. l. ſi poſtulauerit. §. ratio. ver. ſꝫ ſi negauerit. ff. de adul. ⁊ tu Bar.
notabas ibi ⁊ in. l. eos. ff. de fal. in ſcdo cōtrario. ⁊ dixi. ſ. li. j. c. iij. ſic
qū qs aſſerit vnū ſine iuramēto deinde aliud cū iuramēto: q2 iura-
mentū eſt qdā tortura ſpūalis ſm eū, nec dꝫ pſumi qū ſit immemor
ſalutis eterne hoc caſu vbi non tractaſ de ſuo dāno vel cōmodo, vt
j. q. vij. c. ſancimus ſecūdo. p tex. in. c. inqſitionis. vbi ait extra de ac
cu. vbi ſi qs dixerit ſe inimicū alicuius extra iudiciū crediſ nihilo-
minus ſibi poſtmodū cōtra illū teſtificando in iudicio, ⁊ primū pre-
ſumiſ dixiſſe in fraudē vt non teſtificareſ cōtra illum ⁊ ſic patet qū
mendaciū ſimplex nō repellit indiſtincte a teſtimonio per illū tex.
tertio per preallegatā gl in. d. c. cū cām. ⁊ in. d. c. per tuas. ſubdit ta-
men ſe putare ꝙ ſi primū dictū fuiſſet iuratū nō valeret ſcōm: q cō-
uinciſ neceſſario teſtis de periurio ponēdo ſe inter duo cōtraria iu-
ra, vt extra de iureiu. c. tua. ⁊ ibi nota. facit extra de preſump. c. lite-
ras. ⁊ ſic dicebam ſeruari poſſe theoricam tuā Bart. ſ. qū qū timeſ
4 de † variatione teſtium faciās primo eos cōfiteri corā teſtibus. ex-
tra iudiciū cū iuramento. ⁊ ſequebatur eandē ſententiā ipſe Nicol.
in. d. c. literas. extra de preſump. pbans per illū tex. ſic claruꝫ enim
eſt ꝙ ſi cōcurrunt duo dicta cōtraria ab eodem vnum cū iuramēto
aliud ſine qū ſtandū eſt dicto non iurato qū coniecture ſunt magis
pro eo quā pro dicto iurato, vt eſt tex. ibi ſingularis ad hoc not. ce-
teris ergo paribus ⁊ ſic ceſſantib⁹ dictis coniecturis ſtabitur po-
tius dicto iurato per dictū tex. a ſenſu cōtrario. ⁊ he ſunt omnes ca-
noniſtarū ſnie inter legiſtas. tu Bal. ſequeris poſt Bart. in tribus
locis tetigiſti hunc articulum primo in. l. nullum. C. de teſti. vbi
retuliſti ſniam Bar. ⁊ contra eā allegando prefatam glo. in. c. cum
cauſam. illā ſimpliciter dixiſti veriorē, ſecūdo in. c. j. §. quid ſit inue-
ſtitura. x. col. vbi no. tex. in verbo, non interfuiſſe. ſicuti nūc loquē-
do tuipſe narrabas. Tertio in quodam tuo conſilio quod incipie-
bat. lꝫ ceci acceſſores ⁊c. in quo minus honeſtis verbis ſniam Bar.
improbabas per. d. glo. in. c. cum cām. ⁊ text. in. d. c. j. quid ſit inue-
ſti. x. col. quē dicebas vnicū in iure. Itē per rationē: q2 aut dicimus
qū dixerit falſum extra iudiciū ⁊ per hoc nō punitur de falſo, aut
5 qū dixit in iudicio falſum ⁊ de hoc non conſtat. cum id qū † extra
iudicium dixit fidem nō faciat. C. de teſti. l. iuriſiurandi. Itē q2 ſm
Bar. met vbi teſtis vnum aſſerit in iudicio ⁊ contrarium extra, ſta-
tur primo dicto. nec per hoc punitur, vt extra de teſti. c. ſicut. ⁊ l. ge-
neraliter. C. de non nu. pecu.

Eadem enim ratione idem dicit eſſe econtra nec vlla
maior ratio eſt vno caſu quā altero: nec
dicas qū ſic, q2 immo debemus ſtare primo dicto teſtis ⁊ ſic ei qū di-
xerat extra iudiciū, vt no. glo. ordinaria extra de teſti. c. venienn. in
glo. que incipit. ſed q2 hꝫ in ſi. Item q2 prioritas ⁊ poſterioritas ca-
dit inter actus validos nō inter actum inualidū: q2 non tam prior
quam ſolummmenitur vt. C. qui po. in pig. ha. l. ij. pro hoc qū not.
Jo. an. in regula nō eſt in mercurialibus. ⁊ he fuerunt rōnes con-
ſilij tui Bal. Ang. in. l. ſolā. C. de teſti. tꝫ ſimpliciter cōtra te Bar. per
illuꝫ tex. ſm vnā lec. idē etiā quidā alij legiſte in. l. qui falſa vel varia.
ff. de teſti. per dictam. l. ſolam. ¶ Ego aūt legiſtarum olim ſcriben-
tium vltimus ac minor ſi fas eſt coram teipſo referre, idem ſequu-
tus ſum in. l. ij. §. creditum. ff. ſi cert. pe. in diſtinctione mea magna
de teſtibus variantibus. he ſnquā ſunt doctorum oium ſnie quan-
tum in premiſſa qōne. ¶ Bar. Per deum diligens olim ſcrutator
optime perfeciſti munus tibi impoſitum. ¶ Baldus. ¶ Bart. ſi
recte percipio nullū adheret ſnie tue. vis vlterius rē hanc diſcu-
tere, non credo, ruminata iam res eſt. ¶ Bart. ¶ At vero Balde
antequam hodie a me diſcedas imperfidus omnino aut pertinax
contra veritatē inceperis tuum hunc cōſtitutum in aliam partem
conuertes. ¶ Bal. ¶ Prius profecto ad ſeculā reuertar quā hoc
faciā ſi tu putas rē hāc medulitus diſcuſſam, ego nō video vix eam
ad corticeꝫ tactā. ¶ Bar. ¶ Mira narrās queſo tū declares poſt-
quā ſic pertinaciter adhs fortaſſis enim oēs vni legū ac canonū in-
terpretes deliraſſe oſtēdes. ¶ Bal. ¶ Faciā vt tu teipſum verbis
proprijs hodie cōuictū dicas. ¶ Bar. ¶ Nos ergo iam more tuo
interrogare incipias. ¶ Bal. ¶ Sic faciemus ac pro rerū olim cla-
riſſima diſcuſſione prius videamus quid operetur. depoſitio te-
ſtis extra iudicium vera vel falſa.

Summarium.

1 Teſtis dicto deponentis aliquid extra iudicium an ſtādum.
2 Teſtis an poſſit falſi pena puniri ex falſo dicto extra iudicium.
3 Teſtimonium ex defectu forme an ſit nullum.
4 Aperiens teſtamentum viuentis punitur de falſo.

¶ Capitulum tertiū: an ſtetur ſimplici dicto teſtis extra iudiciū,
⁊ an teſtis ex eo de falſo puniatur. Bar.

Interrogo Itaqꝫ te Bald. primum an
1 putas † ſtādum dicto teſtis
deponētis aliquid extra iudicium. ¶ Bal. ¶ Nō
certe triplici rōne. primo q2 tali dicto deficit forma
iudicij ⁊ ſic non meretur nomē teſtimonij ſicuti tu
Bar. decidiſti. ff. ad. l. cor. de fal. l. ſi quis legatū. in
prin. facit. ff. ad exhibē. l. iul. §. ſi qs deteriorē. ff. de au. ⁊ ar. leg. l. ſeia.
ff. ad. l. fal. l. ſi is qui quadringēta. §. quedā. ⁊ eſt caſus pro hoc ſm
vnā lec. gl. quā tu etiā ſequebaris. C. de teſti. l. ſolā. ⁊ notabas idem
in lt. tuo de teſti. c. teſtis. dixi aliqua mea eſſe q2 addidit ⁊c. Secūdo
q tali dicto deficit iuramēti delatio vnde eſt inualiduꝫ, niſi appa-
reat a partib⁹ remiſſum, vt. l. iuriſiurādi. ⁊ ibi no. C. de teſti. th. q. iij.
ver. itē iuriſiurādi. extra de teſti. c. nup. ⁊. c. tuis. cū concor. Itē defi-
cit aduerſarij citatio: qū vocādus eſt aduerſarius in teſtium rece-
ptione tpe iuramēti, vt. C. de teſti. l. ſi qū. ⁊ extra eo. tit. c. in nomine
2 dñi. ¶ Bart. ¶ Recte ingis ſed † an putas ex falſo dicto extra iu-
dicium teſtē falſi pena puniri. ¶ Bal. ¶ Nec hoc quidē. nā Bart.
hoc ipſum qū non puniatur firmaſti. ad. l. cor. de fal. l. ſi quis lega-
tum. in prin. per illū tex. bene probantē in. §. reſponſo. facit qū no.
in. l. damus. C. e. ti. in gl. in verbo, priuatus. p quā habemus regulā
ꝙ nō puniſ quis de falſo lꝫ falſum cōmittat in re q̄ nemini preiu-
diciū vllū afferre pōt, vel nullā probationē inducit, vel ſalteꝫ indi-
cium. Cōſtat enim ꝙ depoſitio extra iudiciū nemini preiudicat vt
ſ. probatū eſt. ⁊ facit pro hoc qū tuipſe dixiſti. ff. de fal. l. j. §. qui in
rationibus. ⁊. §. ex illa. in ſi. j. q. ⁊ in. l. ij. in ſecundo cōtrario. eo. ti. et
bene facit tex. in. l. impuberē. §. i. ⁊ ſe. eo. titu. ⁊. ff. de penis. l. ſi quis
aliquid. §. teſtamētū. ⁊ qū cōcludit Jo. an. in ſimili queſtione in ru-
brica non eſt. in mercurialibus. ¶ Bar.

Etiam hoc probe reſpōdiſti. vt eſt dicebā in. d. l.
ſi qs legatū. referēdo antiquaꝫ
diſputationē Richar. malū. hoc eſt teſtimoniū eſt nullū ex defe-
3 ctu † forme, adeo qū proprie hoc dici nō pōt teſtimoniū, ideoqꝫ ta-
lis falſitas nō puniſ q̄uis aliud eſſet ſi dictū teſtis haberet debitā
formā, ſed alias eſſet inualidū: tūc enim puniretſ p eandē. l. ⁊ bene
faciūt ad hoc iura pallegata ⁊ dicemus. j. eo. li. c. xv. ¶ Bal. ¶ Dic
tū tu queſo Bartole nōne in infinitis caſibus qui habenſ in tit. ff.
⁊. C. de fal. punitur quis falſi pena ex falſo cōmiſſo extra iudicium
vt apparet fere per totum illum ti. cur ergo non idem in caſu iſto.
¶ Bar. ¶ Attende pro intellectu. interdum facta requirunt ad
ſui eſſentiā formam iudicialem prout ſunt teſtimonia prout. ſ. eſt
relatum. in his ceſſante forma iudicij, ceſſat ipſius actus ſubſtan-
tia, ideo falſum ibi interueniens eſt impunibile, vt. d. l. ſi quis lega-
tum. nōnunqꝫ facta ad ſui eſſentiā nō exigūt figurā iudicij: quoniā
ſunt valida ſui natura etiam celebrētur extra iudicium an his pu-
niuntur falſum committentes quamquam extra iudicium ſinci-
dunt in aliquē caſum ſub illo tit. de falſis cōprehenſum. Exemplū
4 aperiens † teſtamētū viuētis puniſ de falſo nec requiritur qū hec
apertio fiat in iudicio, vt. ff. de fal. l. j. §. is qui. Itē recipiēs pecuniā
ob ferendū teſtimoniū punitur de falſo nec eſt opus qū illa rece-
ptio fiat in iudicio ſed ſufficit quocunqꝫ loco vt eadem. l. §. ſed ⁊ ſi
quis ob renunciandū. ⁊ idem in ſimilibus caſibus qui ibi habētur
qū ipſum vt arbitror eſt ſatis planum,

Summarium.

1 Dicto teſtis extra iudicium ſi iuramētū interuenit an ſtādū.
2 Falſum aſſerens cū iuramento extra iudicium an de falſo puniſ.
3 Periurus quis repellatur a teſtimonio.

Capitulum

¶ Capitulum quartum an ſtetur dicto teſtis extra iudicium cũ iuramento ⁊ ex eo poſſit teſtis de falſo puniri.

1 **VRſum** tamẽ interrogo te Bal. an credis ſtãdũ † dicto teſtis extra iudiciũ ſi in eo proponat interueniſſe iuramentũ. ¶ Bal. ¶ Nõ qdẽ:nã ea que dici ſolẽt ꝙ iuramẽtũ vim iudicij hꝫ adeo ꝙ equiparant̃ iudiciũ ⁊ iuramẽtũ, vt l. q iuraſſe. in fi. ⁊ in. l. nã ⁊ poſtea. §. ſi is q tẽporali. ff. de iureiu. ⁊. ff. de iudi. l. ſꝫ ſi reſtituat̃. §. ex qbus locis habẽt in iuramẽto conuẽtionali ex conuẽtione litigantiũ delato. ff. de iureiu. l. j. ⁊. l. iuſiurandũ qð ex cõuẽtione. eo. ti. ⁊ in iuramẽto iudiciali qð defert a parte ꝑti iudice approbãte, vt. d. l. ȝ. in fi. diuerſuꝫ eſt ſi qs nemine deferẽte iuret vt in caſu noſtro:tũc eñ ſibiipſi iurãs iurare vr:nec hꝫ effectũ quo ad alios tale iuramẽtũ, vt eſt caſus. ff. de iureiur. l. ij. §. j. ideoqꝫ iurare nõ vr̃ q2 ex iudicialis forme defectu:tale teſtimoniũ eſt nulliũ ſicut diximus nunc circa precedẽtem articulum.

2 ¶ Bar. ¶ Satis eſt bona tua ſolutio:ſed qd dices † an puniat̃ de falſo hic teſtis ſi falſum aſſeruit cũ iuramẽto extra iudiciũ. ¶ Bal. ¶ Minime. nam iuramẽtũ illud nequaquã eſt ad hoc efficax vt faciat teſtẽ iurantẽ falſum extra iudiciũ de falſo puniri: qm̃ hoc ſub illo ti. de fal. nõ reperit̃ prouiſum ⁊ pena falſi locũ nõ hꝫ niſi in caſibus expreſſis in aliquo ex capitulis tituli illius, vt eſt regulariter ſm̃ theoricã tuã. ff. ad. l. cor. de fal. l. qd ſit falſuꝫ. ⁊. C. eo. ti. l. nec exẽplũ. ¶ Ludouicus. ¶ Tu idẽ Bal. vindẽs ſequeberis. C. qui accu. nõ poſ. l. datã opera. ¶ Bar. ¶ Idipſum etiã probe eſt dictũ. Notandũ tñ ꝙ huiuſmodi periurus quãquã. l. cor. nõ puniat̃ tñ crimẽ incurrit ſtellionatus, vt. ff. de cri. ſtel. l. de periurio. vnde pena ſua extraordinaria eſt, vt eo. ti. l. ij. §. pena. incurrit etiã infamiaꝫ poſt ſniam:q2 eſt ſuper facto de ꝑterito, vt no. gl. in. l. lucius. ff. de his q no. infa. vbi de hoc facit. C. de trãſac. l. ſi qs maior. ⁊ qð habet̃. ff. de cri. ſtellio. l. ij.

3 Itẽ repellit̃ a † teſtimonio talis periurus indiſtincte vt no. gl. in ea. l. lucius. in fi. ⁊ dici. ȝ. li. j. c. xij. de iure canonico etiaꝫ incurrit peccatũ mortale ⁊ puniſ varijs penis de quibus. xxij. q. j. c. ſi. ⁊ eadẽ cã. q. v. c. qui iurat. ⁊. c. ſi quis periurauit. cum ſi.

Summarium.

1 Teſtis dictũ extra iudicium an fidem faciat ſi fuit emanatum aduerſario preſente ⁊ audiente.
Iudicij figura ad firmandum teſtimonium requiritur.
2 Decipiens ⁊ ledere volens extra iudicium q̃uis non puniat̃. l. cor. tamen tenetur ciuiliter de dolo.
3 Dolus qui non nocet nec nocere poteſt puniri non debet.

¶ Capitulum quintũ an ſtet̃ dicto teſtis extra iudicium parte preſente ⁊ an teſtis poſſit ex eo de falſo puniri.

1 **TErum** abs te quero an putas dictũ teſtis extra † iudiciũ fidẽ facere ſi fuit aduerſario ꝑſente ⁊ audiẽte emanatũ. ¶ Bal. ¶ Nequaquã: teſti nihil cõfert ptis ꝑſencia ad firmãdũ teſtimoniũ vbi deeſt ipſum iudiciũ, vt. C. de teſti. l. ſolã. ſm̃ vnã lecturã. facit. ff. de teſti. l. iij. §. idẽ diuꝰ. ⁊. §. ſabino. ⁊ in cõcor. Requirit̃ itaqꝫ iudicij figura ad firmãdũ teſtimoniũ, vt. ȝ. eſt relatũ. ¶ Bar. ¶ An dices teſtẽ de falſo puniẽdũ hoc articulo ſi falſuꝫ parti aſſeruit extra iudiciũ. ¶ Bal. ¶ Nec id ipſum qm̃ nec hoc aliquo capite. l. cor. vel tituli de falſis inuenit̃ ſtatutũ. deinde ſi nõ punit̃ vbi interuenit iuramẽtũ vt nunc proximo capitulo eſt dictũ, nec iſte erit puniẽdus vbi nõ interuenit iuramẽtum, ſed partis preſentia tm̃. ¶ Bar. ¶ Recte etiam id abs te dictum eſt tñ hic attẽdendũ q2 huiuſmodi † decipiẽs ⁊ ledere volens extra iudiciũ quãquã nõ puniat̃. l. cor. tamẽ tenet̃ ciuiliter de dolo vt. ff. de fur. l. falſus. §. ſi qs nihil in pſona vbi de hoc eſt caſus. Itẽ tenet̃ criminaliter de crimine ſtellionatus. ff. de crimi. ſtelli. l. ij. §. ſi quis poſtea. vbi de hoc etiã eſt caſus no. ⁊ ibi hoc notabã. ⁊ facit. C. de crimi. ſtellio. l. ij. ⁊. l. ſi. ⁊ tenuit hoc Io. an. in regula non eſt in mercuria. referens ad hoc Richar. malũ. in ſua diſputa. ¶ Bald. ¶ Dic queſo q̃ leſio hoc caſu potuerit euenire cũ talis depoſitio

3 extra iudicium nulla ſit, vt. ȝ. dicebamus. ⁊ dolus qui non † nocet nec nocere poteſt puniri non debet. ff. de dolo. l. j. §. idem pomponius. ¶ Bartolus. ¶ Leſio cadit euidẽs vbi parte preſente emanat hec depoſitio ſicuti nos propoſuimus. Quid enim ſi me emẽtem aliquã rem alius aſſerit rẽ eſſe vendẽtis ⁊ poſtea reperiatur eiꝰ non fuiſſe ⁊ a me euincat̃. Quid ſi rem mihi magni pretij vendẽti alius aſſerat ea parui exiſtimãdaꝫ propter qð ego in eius vẽditione decipiar. Certe his caſibus ⁊ ſimilibus apparet leſio euidẽs propter quã tenebit̃ mendax in ſubſidiuꝫ actionibus ꝑdictis, vt in. l. ij. in prin. de cri. ſtellio. ⁊ hoc eſt qð volunt iura preallegata. itaqꝫ ex omnibus premiſſis habemus qð nõ ſtatur dicto teſtis extra iudiciũ etiã interueniẽte iuramento vel partis preſentia neqꝫ teſtis poteſt ex eo vt falſarius puniri. Reſtat itaqꝫ vt oſtẽdã qua via de falſo puniat̃ ꝓpter ſequẽs dictũ contrarium in iudicio emanatũ. ¶ Baldus. ¶ Idipſum intelligere percupio.

Summarium

1 Confeſſio extra iudicium in criminalibus quid operetur.
2 Depoſitio teſtis ſiẽda in cauſis alienis nõ vꝫ niſi iudicaliter fiat.
3 Confeſſio delictum coram incompetenti iudice non admittitur ſi poſtmodum contrarium dicat coram competenti.
4 Reum iudex non dꝫ cogere ad cõſitendũ ſtatim habitis indicijs.
5 Confitens an poſſit reuocare ſuam confeſſionem.
6 Mẽtio vbi ſit in iure de fide vel probatione, in dubio de plena eſt intelligendum.
7 Confeſſio ſui natura non requirit iudicium, ſed eſt fulſita alijs neceſſarijs adminiculis.
8 Confeſſio extra iudicium an faciat plenam probationẽ cõtra reũ.
9 Argumentum de ciuilibus ad criminalia eſt validum.
10 Extenſio ſit in exorbitantibus propter omnimodaꝫ ſimilitudinẽ.
11 Actus diuerſi an coniungantur ad plenam probationem.
12 Cõfeſſio extra iudiciũ iũcta veriſimilibꝰ an faciat plenã ꝓbationẽ.
13 Tortura eſt prohibita in ciuilibus cauſis, certis caſibus exceptis. Clariores probationes requirantur in criminalibus q̃ in ciuilibꝰ.
14 Confeſſioni facte in tortura an ſtandum.
15 Plenam probationem an faciat confeſſio extra iudiciũ facta ſine veriſimilibus.
16 Fama an faciat ſemiplenam probationem.
17 Iuramentum inſeparate conſideratum nihil ponit.
18 Confeſſio ex quacunqꝫ cauſa facit plenam probationem.
19 Confeſſio in criminalibus extra iudicium quid operetur.
20 Confeſſio abſente parte an probet.
21 Confeſſio extra iudicium ſiue in criminalibus ſiue in ciuilibus cuꝫ veriſimilibus facit plenam fidem.
22 Confeſſio cuꝫ cauſa parte abſente, vel parte preſente ſine cauſa qd conferat.
23 Locus ⁊ tempus perfectã probationem augmẽtãt, tñ ipſis detractis non faciunt debiliorem probationem.
24 Iudicium ⁊ veriſimilitudo an ſint minora ſemiplena probatione. Iudiciorum due ſunt ſpecies.
25 Unicus teſtis an faciat ſemiplenam probationem.
26 Iudex habens confeſſionem vel alia iudicia contra reum, an poſſit eum cogere ad perſeuerandum.
27 Confeſſio extra iudiciũ qñ faciat ſemiplenam probationem.

¶ Capitulum ſextum de cõfeſſis extra iudicium in facto proprio quid operetur in criminalibus ⁊ in ciuilibus.

1 **DIc Balde** queſo qd credis † operari in criminalibus cõfeſſionẽ extra iudiciũ. ¶ Bal. ¶ Dicã ſi voles, ſꝫ idipſum nihil ad noſtrã excitationẽ. ¶ Bar. ¶ Immo ad rẽ noſtrã eſt maxime neceſſariũ. dic ergo qd ſentis. nã teipſum ad locũ inuiſum ducã quẽ intueri nõ poteris donec illuc veneris eriſqꝫ quẽadmodũ peregrinus q ſepenumero ciuitatẽ quã petit ob mõtes intermedios nuſquã videt anteq̃ aduenerit. ¶ Bal. ¶ Inno. in. c. inqſitionẽ. de elec. multuꝫ ſingulariter dixit, qð cõfeſſus corã incõpetenti iudice vel extra iudiciũ cogit̃ corã cõpetenti perſeuerare:ſed illud arbitror verũ vbi prima cõfeſſio fuit veriſimilis:vt q2 poſtea concurrat fama vel aliqua ſuſpitio per. l. quero. §. ſi. ff. de edi. edic. ⁊ no. ff. de adul. l. capite quinto. ſicut credo ſi ceſſarent hec veriſimilia. ⁊ per hoc. C. de queſtio. l. milites. §. oportet. hec eſt mea opinio. tñ vt nunc dicebã hoc ipſum ad rẽ noſtrã. Nos eñ querimus de depoſitiõe teſtis ſiẽda in

2 cauſis alienis † que nõ valet niſi iudicialiter fiat vt ꝓmiſſum eſt: at illud in confeſſione quã pars facit in facto proprio que valet interdum q̃ꝙ extra iudiciũ ⁊ eſt longe diuerſum. ¶ Bar. ¶ Non male reſpõdes noſtre petitioni, diminute tñ locutus es. Erraſqꝫ duꝫ putas hoc ad noſtrã queſtionem nõ pertinere. Sed dic Ludouice quid alij ſenſere. ¶ Ludouicus.

Omnes referre volo vt exordiar ab initio glo. vulgaris in ꝑallegata. l. capite quinto. quã tu Bartole cõmendabas allegãdo pro ea tex. optimũ in. l. quero. §. ſi. ff. de edil. edic. quã etiã gl. oẽs approbãt, dicit talẽ cõfeſſionẽ extraiudicialẽ eſſe ſufficiẽs iudiciũ contra reũ ad torturã. Inno. in. c. per inquiſitionẽ. de elec. dixit qð † cõfeſſus delictũ corã incõpetenti iudice non admittit̃ ſi poſtmodũ cõtrariũ dixit corã cõpetenti. ſicut nuper Bal. recitabat. Ideoqꝫ tenuit extra de confeſ. c. cũ ſuper. quãuis dictũ prius ſoleat ſingulariter allegari. Apparet quoqꝫ ex commento Inno. qð idem eſſet in cõfeſſione extraiudiciali q2 confeſſio facta coram non ſuo iudice vel corã iudice nõ in forma iudicij nõ dicit̃ facta in iudicio ſed extra vt no. glo. elegans.

3

C.de libera.can.l.iubemus.ꝛ glo.ꝛ tu Bartole in.l.cum ſcimus.C.
de agri.ꝛ cenſi.lib.xj.facit extra de iudi.c.at ſi clerici.Sed tu Bart.
ff.de queſtio.l.ſi.vbi ſolenniter inueſtigas que ſint indicia ad tortu
ram ſufficientia, videris contradicere Inno.coniungendo duo di
cta ſ̄ius cũ non allegas. Etenim ibi iuxta mediũ dicis qꝺ cõfeſſio
extra iudiciũ facit indiciũ.iuxta principiũ aũt ibidẽ dicebas multũ
4 eleganter docendo acceſſores practicam qꝺ † iudex non debet ſta
tim habitis in iudicio contra reum cogere eum ad confitendum:qꝛ
tunc iudex condemnaret reum ex indiciis ꝛ preſumptionibus, qꝺ
non eſt ſecundum.C.de proba.l.ſciant.Ex his enim ſi recte percipio
voluiſti ex indicio confeſſionis extra iudiciũ quem poſ cogi ad per
ſeuerandum.idemq; ſentiebas.ff.de cuſto.reo.l.ſi cõfeſſus.dum di
cebas qꝺ ex confeſſione extra iudicium nõ poteſt quis condẽnari
non precedẽte proceſſu.Idem etiã in.l.capite quinto. dicens ſolũ
iudicium facere ad torturam nõ autem plenam probationem.Tu
Bal.tribus in locis tetigiſti hunc articulũ ꝛ pace dixerim tua ſem
per varius fuiſti,tuorum dictorũ nõ memor.Etenim in.l.clarum
in ſi.C.de auto.preſtan.retuliſti Inno.ꝛ eũ ſaluaſti eiſdem fere ver
bis quibus nunc loquebaris.ſed in.l.j.C.de cõfeſſis.variaſti ſuper
hoc.nam ibi in vltima charta ſcriptorum tuorum referẽdo predi
ctam notã Inno.dicebas illud eſſe intelligẽdum verũ ſi confeſſus
non reuocet cõfeſſionem.aliud enĩ eſſet ſi reuocaret cõfeſſio nẽ.pro
hoc allegabas.extra de iudi.c.at ſi clerici.qꝺ capitulũ nihil ad hoc
facit.ꝛ ſi recte cõſidero dixiſti expreſſe cõtra Inno.quãuis eũ pro te
5 allegaui. Inno.enim vult † cõfitentẽ non poſſe reuocare ſuam cõ
feſſionem ſed ſolum interpretari.Tu vis illud verum niſi reuocet.
ibidem aũt in ſecunda charta.iuxta principium referendo Ober
tum de Cremona docto.antiquum.dicebas qꝺ confeſſio extra iu
dicium facit ſemiplenum indicium ad torturam per allegatã.l. que
ro.in ſi. Item qꝺ facit ſemiplenam probationem per eandem legẽ
he ſunt ſcribentium contrarietates,tuum perſpicaciſſimum iudi
cium expectantes.Bar.

Inuoluta res eſt ſed queſo vos ambo attenti ex toto:puto enim nona quedam
via omnia predicta recte procedere ꝛ ad concordiam poſſe reduci
preterquam illud ſecũdum dictũ tuum tibi ĩpſi contrarium valde
in.l.j.C.de confeſſis in quo vehemẽter erraſti.aut enĩ cum cõfeſſione
extra iudicium cõcurrunt alie coniecture ꝛ veriſimilia veritatis,et
tunc facit probationẽ talis cõfeſſio contra confitentẽ: aut ſimplex
eſt confeſſio ſine aliquo veriſimili,ꝛ tũc facit ſemiplenam.primum
probatur per caſum valde no.non cauillando text.in preallegata
l.quero.§.ſi.dicitur enim ibi qꝺ credendum eſt cõfeſſioni ſerui fu
gientis extra iudicium facte coram honeſtis perſonis ſi pro ea alia
indicia non deficiunt.Ex quibus verbis ego intelligo quo ad ple
6 nam fidem qꝛ † vbi ſit mentio in iure de fide vel probatione in du
bio de plena eſt intelligendũ.ff.de conditio.ꝛ demon.l.lucius.vbi
ego hoc notabam.ꝛ tenet hoc glo.expreſſe.extra de ſucceſ.ab inte.
c.ſi.ꝛ.ff.de proba.l.j.ꝛ attendite,qꝛ ſi dicitur qꝺ ibi ſeruus ille inter
rogatur vt teſtis ad preiudicium venditoris.nõ autem vt pars ad
proprium preiudicium ipſius confitentis reſponſio:qꝛ de hoc cu
randum non eſt:qꝛ vera eſt confeſſio illa ꝛ in facto proprio princi
paliter quãuis conſequenter reſultet in preiudicium vẽditoris, et
hoc glo.ſentit in.l.quero.§.ſi.ꝛ eſt caſus expreſſus.ff.de proba.l.cũ
probatio ibi.in ſe enim interrogari non pro dño aut inter domi
num videtur.ꝛ ibi gloſ.ſecunda ſentit in verſi.in ſe . Preterea hoc
oſtenditur euidenti ratione:cum enim dictum teſtis ſoleat neceſ
ſario exquirere iudiciĩ figuram nihil proſunt veriſimilia vt ple
ne probauimus ſupra hoc.ĩi.lib. iĩj. iiij.v.capitulis certe neceſſe eſt
dicere quod in illa.l.quero.§.ſi.fuerit confeſſio non atteſtatio.

Preterea quod magis eſt ſi ſine veritate in iudicio di
ceremus omnino eſſe atteſtationem tamẽ cum atteſtatio extra iu
dicium iunctis veriſimilibus faciat plenam fidem que exquirit iu
dicii figuram, vt.C.de teſti.l.ſolam.Fortius confeſſio cũ veriſimili
7 bus faciet etiam fidem:qꝛ † cõfeſſio ſui natura nõ requirit iudiciũ
ſed eſt fulſita aliis neceſſariis adminiculis.C.de nõ nume.pec.l.ge
neraliter.in ſi.cũ ſimi.Si autem diceretur qꝺ in illa.l.quero nõ tra
ctabitur de crimine ꝛ ſic non erat confeſſio in criminalibus de qua
querimus clare reſpõdeo qꝛ immo tractatur ibi de crimine ſerui cõ
ſitentis.i.de eius fuga:quãuis enim ciuiliter ibi de non preiudicio
agitaretur.ꝛ hoc nullus negaret:deinde ſi hoc eſt in ciuilibus igit
idem in criminalibus.vt.ff.de penis.l.abſentem.ꝛ infra ſubdetur
probatur ꝛ ſecundo ſententia eadem per aliũ caſum expreſſum
in terminis propriis.iuncta glo.quãuis non ſic ab aliis ponderet
in preallegata.l.capite quinto.in ſi.ſm vnam lec.meliorem.nã ibi
reus confitetur teſtibus adhibitis qui audiant talẽ confeſſionẽ et
tamen ibi glo.querens ad quid proſit talis confeſſio in vno intel
lectu quem omnes ſequunt.dicit qꝺ ex tali cõfeſſione reus poterit
ad torturam poni ꝛ ſtabitur tali confeſſioni facte in tortura pro
pter extraiudicialem cõfeſſionem precedentẽ cũ alias non ſtaretur
8 Ex hoc enim meo iudicio colligitur qꝺ prima † cõfeſſio extra iudi
cium faciebat plenam probationem contra reum:qꝛ alias nõ ſic co
geretur perſeuerare nec ſtaretur illi confeſſioni facte in tortura,vt
ff.de queſtio.l.j.§.de queſtione.ꝛ.§.ſi quis vltro.ꝛ ego ipſe notabã
eo.titu.in.l.ſi.iuxta prin.vt eſt.ſ.relatum:ꝛ ſi dictis que veriſimilia
concurrebant pro cõfeſſione extra iudicium in.d.l.capite quinto.
Reſpondeo qꝺ ibi concurrebat partis preſentia cuius intererat
adulterium confiteri ſe eſſe in adulterio deprehenſum ꝛ etiã cauſe
confeſſionis expreſſio.nam ibi debet eſſe preſens confeſſioni mari
tus vel pater extra iudicium vna cum teſtibus ꝛ requiritur qꝺ ille
reus deprehenſus apponat cauſam in cõfeſſione quare captus eſt
ſ.propter adulterium,vt ibidem ego etiam notabam in meo cõmẽ
to ꝛ hoc ſingulariter inducit tex.ille qꝺ partis preſentia ꝛ cauſe fa
ciat in criminibus confeſſionem extra iudicium eſſe veriſimile qꝺ
eſt notabile.

9 **Tertio probatur** qꝛ † validum eſt argumẽtum de ciuilib⁹ ad criminalia,vt notat
glo.quam quidem dicunt ſingularem in.l.j.in verbo.poſt moram
C.de his quibus vt indignis.facit.ff.de pe.l.abſentem.Sed in ciui
libus partis preſentia ꝛ cauſe confeſſio ꝛ expreſſio reddunt confeſ
ſionem veriſimilem ad perficiendam plenam fidem.C.de non nu.
pe.l.generaliter.in ſi.ff.de proba.l.cum de indebito.§.ſin.extra de
fide inſtru.c.ſi cautio.cum concor.ꝛ per hoc qꝺ ſtatutum in ciuili
bus extendatur ad criminalia quando eſt eadem ratio videt eſſe
caſus no.in.l.cum mulier.ſol.matri.ſm doc.facit.ff.de penis.l.ab
ſentem.ꝛ quod no.glo.ff.de publi.iudi.l.inter accuſatorem.Item
pro hoc qꝺ no.alia glo.notatur in.c.j.de tempo.ordi.lib.vj.que di
cit qꝺ vbi eſt eadem ratio penitus ac omnimoda ſimilitudo, tunc
10 lex etiam penalis ꝛ odioſa extenditur.allegatur etiã glo.qꝺ ſit † ex
tenſio etiam in exorbitantibus propter omnimodã ſimilitudinẽ
in.l.ſi conſtante.in prin.ſol.matri.ꝛ odioſa trahitur ad aliud quã
uis odioſa alias ſit reſtringenda vt in regula iuris odioſa.libro.vj.
¶ Quarto ibidem probatur qꝛ vbi de publico fauore tractat etiã
lex prohibitiua ꝛ penalis extendit a paritate rationis.vt eſt text.
no.in.l.cetera.§.hec ſenatus.nõ tamẽ ad eden.ff.de leg.j.ꝛ.ff.ad ſil
le.l.ſi quis in graui.§.vtrum.ꝛ.§.hi quoq;.¶ Conſtat enim qꝺ in
iure canonico tractat de publico fauore:qꝛ publice intereſt ne de
licta remaneant impunita,vt.ff.ad.l.aquil.l.ita vulneratus.ff.de
penis.l.aut facta.in ſi.ꝛ qꝛ non eſt anguſtanda probationis copia
vt.C.de hereti.l.quoniam.¶ Quinto apparet ibidem optima ra
tione quoniam confeſſio facta coram competenti iudice qui in
quirit eſt veriſimilis ꝛ probat plene.extra de iudi.c.at ſi clerici.ff.
de confeſ.l.j.C.eo.ti.l.j.extra eo.tit.c.ſi.Sed vbi competens iudex
ex officio inquirit ipſe ſuccedit in locum partis deficientis.vt.ff.
de cuſtodia reorum.et.l.diuus.ergo idem in confeſſione facta co
ram ipſa parte.ꝛ argu.pro hoc.ff.qui ſatiſda.cogan.l.ſi vero.§.qui
pro rei qualitate.

Sexto pro his omnibus extra de ſucceſ. ab inteſta.c.ſi.ꝛ
11 de appel.c.j.vbi † coniũgunt actus diuerſi ad plenã probationẽ.
¶ Septimo in ſimili ad idem egoipſe notabam.C.de agri.ꝛ cẽſi.
l.cum ſcimus.lib.xj.per illum tex.de duabus cõfeſſionibus extra
iudicialibus qꝛ ſimul iunguntur vt equiualeant vni confeſſioni fa
cte in figura iudicij.¶ Ludouicus.¶ Singulare ꝛ notabile tuũ il
lud dictũ moderni omnes putãt.¶ Bar.¶ Octauo ad idem eo
dem modo qꝺ no.glo.elegãs.ſi.q.iij.c.ſi quis iratus. de confeſſio
ne facta per iracundiam,qꝺ licet vnica non teneat.tamẽ gemina
ta tenet.vnde videtur qꝺ confeſſus ſua confeſſione perſeuerare te
neatur ꝛ coniunguntur actus hi duo quod ipſum querẽtes in plu
ribus inuenire poſſemus.tractauiq; viuens hec quando diuerſa
coniunguntur ad perfectam probationem plenius in.l.admonen
di.ff.de iureiuran.in meo commento.circa medium . Iam eꝛ con
ſtat per hoc ſatis probatum primum membrum noſtre deciſionis.
12 ¶ Bal.¶ Dic queſo mi preceptor ſi † confeſſio extra iudiciũ iun
cta veriſimilibus facit plenam probationem quare eſt hoc qꝺ cogi
tur perſeuerare.mirum eſt enim qꝛ non condemnetur ex ea ſi facit
plenam probationem.Bar.

Ratio in promptu eſt: quoniã probationes debẽt fieri in iudicio
ꝛ non extra,nec poteſt quis ex dictis extraiudicialibus damnari
vt aperit glo.in.l.ſi filium ꝛ in.l.iubemus.C.de li.cau.ꝛ per Inno.
extra de accu.c.qualiter ꝛ quando.ꝛ egoipſe tractabaꝫ.ff.de cuſto.
reo.l.ſi confeſſus.facit.C.de agri.ꝛ cenſi.l.cum ſcimus.in verbo,nõ
ſolis confeſſionibus.ꝛ in.l.j.in ſi.ibi,apud iudices.ff.de interroga.
act.nec dicas qꝛ ad hanc probationem fiendam poſſint teſtes reci
pi in iudicio qui probent illam confeſſionem ſine tortura,vt.C.de
non nu.pe.l.generaliter.cum concor.qꝛ illud locum habet in cau
13 ſis ciuilibus † in quibus cum prohibita ſit tortura exceptis certis
caſibus,vt habetur.C.de queſtio.l.j.ꝛ.ff.eo.ti.l. diuus .per totum
titulum.certe ſatis eſt probatio illa iudicialiter facta.in criminali
bus autem tortura iudici conceditur etiam poſt probatam primã
confeſſionem per teſtes vt ad maiorem fidem adducatur.vt.d.l.ca
pite quinto.

pſite quinto.ꝛ ibi not. facit.l.ſciant.C.de proba.in ratione dum di-
cit, qđ in criminalibus clariores probationes requirunť quam in
ciuilibus. Similem quoqꝫ differētiam inter criminalia ꝛ ciuilia ha-
bemus in alio caſu quanq̄uā enim cōfeſſus in ciuilibus ante lit.con
teſta.pro cōdemnato habeatur, vt.C.de confeſ.l.i.ꝛ.ff.eo.ti.l.certū.
§.ſi.ff.de iud.l.ſi debitori.tamen nō ſic in criminalibus q: in eis ſem
per proceſſus ac ſententia poſtulatur vt eſt caſus in pręallegata.l.ſi
cōfeſſus.ꝛ ibi notabā.C.de confeſ.l.i.ꝛ vtrobiqꝫ per gloſſ.ꝛ veriuſqꝫ
fortaſſe vitenor rō eſt: q: quamuis quilibet ſit dominus rerum ſua-
rum vt.C.manda.l.in re mandata: tamen non ſic eſt dominus mē-
brorum ſuorum ꝛ perſone ſue de cuius cruciatu ac pena in crimini-
bus agitur vt.ff.ad.l.aquil.l.lib.homo.qđ non contingit in iudice
qui miniſter eſt iuſtitie vt.ff.de origine iur.l.ij.§.poſt originē. infe-
roqꝫ vobis ex precedētibus nouiſſimū correlariū qđ ꝙꝙ generaliſ-
ſima practica ſit oīm aſſeſſorū qđ omni caſu faciant reum cōfeſſum
in tormentis precedentibus legitimis indicijs ratificare eius cōfeſ
ſionem coram tribunali tpe quo ceſſat metus tormentorū ꝓpterea
14 qđ † cōfeſſioni facte in tortura non pōt ſtari vt.ff.de ap.l.non tm̄.
ꝛ.ff.de queſt.l.i.§.diuus.ꝛ.§.qōni.ꝛ.§.ſi quis vltro. cū cōcor.tū illa
ratificatio nō eſt ſemp neceſſaria vt puta qñ preceſſit cōfeſſio extra
iudicium veriſimilibus ſuffulta que facit plenā probationē: quam-
uis ſi fuiſſet ſola confeſſio ſine vllo veriſimili vel ſi preceſſiſſet aliud
indicium ſufficiens ad torturā qđ facit ſemiplenā probationē. tūc
enī bene eſſet neceſſaria practica illa vt apparet ex ſequētibus: ꝛ hoc
dicimus quo ad iuris neceſſitatē ad cautelā autē bñ fatemur cōſul
tiſſimum eſſe habere hanc iteratā cōfeſſionē precipue qñ vtilis eſt
hec ratificatio coram tribunali publice facta ex internallo tēporis
poſt primā cōfeſſionē ad hoc vt cōfeſſus nullatenus appellare poſ-
ſit, vt notać.ff.de cuſto.reorum.l.ij. ¶ Porro ſine hac ratificatione
poſſet cōfeſſus ꝓuocare ꝛ intelligereť appellādo eius cōfeſſionem
reuocare, vt not.ff.de app.l.creditor.§.iuſſus. ¶ Ludo. ¶ Balde
tu hoc idem de appellatione notabas.ff.de confeſ.l.vnica. ¶ Bar.

15 **Secundum autem quod** † ſine veriſimi-
libus confeſſio
extra iudiciū faciat ſemiplenā probationē vt mihi videť. optime ēt
probaćet dictis ſupra. ſi enī cōfeſſio extra iudiciū iuncta veriſimili
bus facit plenā: ergo illis detractis faciet ſemiplenā vt probať in
pręallegata.l.quero.§.ſi.ꝛ in pręallegata.l.capite quinto.ꝛ facie op
time extra de ſucceſ.ab inte.c.ſi.ꝛ de ap.c.i.ꝛ glo.expreſſe in.l.admo
nendi.ff.de iureiur.vbi ego ipſe notabā.ꝛ in.l.in bonefidei.C.eo.ti.
dum diciť ibi qđ ſi duo teſtes faciūt vnā plenā ergo vnus facit ſemi
plenam. ¶ Pro huius quoqꝫ intellectu attendite iterū: interdum
enim eiuſdē gñis coniunguť ad elidendā probationē perfectā vt
puta duo teſtes: ꝛ hoc caſu nulli dubiū eſt qđ quilibet eorum ſepa-
ratim facit ſemiplenā vt no.in.d.l.admonēdi.ꝛ in.d.l.in bonefidei.
interdū coniunguť duo diuerſi gñis ad dictū finem ꝛ hoc eſt ſubti
liter conſiderandū, qđ nonnunꝙ vtrūqꝫ ſeparate poſitū ſui natura
aſſerit aliqđ explicitū vt puta vnus teſtis aſſerens aliqđ ꝛ fama idē
16 confirmās. in caſibus tñ in quib⁹ fama † facit ſemiplenā. de quo la-
te ſcripſi.ff.de qđ.l.de minore.§.tormēta. In vltima qōne et ēt idēꝫ
eſt dicendū vt qlibet ſeparatim faciat ſemiplenā vt extra de ap.c.i.ꝛ
no.ff.de teſt.l.iij.§.eandē.ꝛc. aliqñ ēt vtrūqꝫ ſepate poſitū nō aſſe-
rit mō pdicto aliqđ explicitū ſꝫ alterū tm̄ illorū cōiunctorū ponit,
ꝛ alterū ꝯiūctū adminiculať ſeu cōfirmat ad pfectā ꝓbationē. exē-
plum.in cōfeſſione extra iudiciū cū cauſa parte pñte qꝛ cōfeſſio ex-
tra iudicium cū cā aſſeruit. partis aūt pñtia nullo alio adiuncto ni-
hil dicit, ꝛ tñ adminiculać cōfeſſioni vt ſecū cōiuncta faciat dici pfe
ctam probationē, vt.ff.de cōfeſ.l.certū.§.ſi qs abſente.ꝛ.ff.de inter-
roga actio.l.ſi.cō cōcor.ꝛ hoc caſu cōcludenda ſunt multa que dici
poſſunt qđ his duobus in ſeparate cōſideratis illud qđ affirmat fa
cit ſemiplenā. vt.d.l.ſi. illud aūt qđ nihil dicit neqꝫ in ſe ponit nihil
operać. vñ cōfeſſio extra iudiciū cū cā de per ſe cōſiderata facit ſemi
plenam, ꝙꝙ pręſentia partis nullā faciat ſine coniūctione: vt.C.de
proba.l.inſtrumenta. ꝙuis prima facie hoc iudicať durū ꝛ cōtra re-
gulam meā quā poſui in.d.l.admonēdi. vbi dixi qđ duo aſſumpta
ex probatione diuiſa faciūt quodlibet de per ſe ſemiplenā: eſt neceſ
ſe qđ vtrūqꝫ ſit equalis potētie, ſecus ſi vnum ſit potentius altero.
ex quo dicebam non eſſe bonū argumentū hoc dictum teſtis ꝛ iura
mentum faciūt plenā probationē ergo alterū conſideratū facit ſe-
17 miplenam: qꝛ † iuramentū inſeparate cōſideratū nihil ponit. Sed
non eſt contra: q: illud verū vbi querit elici ſemiplenā ex vtroqꝫ ſe-
parate, aliud ſi ex altero tm̄ qꝛ affirmat, vt eſt in noſtro caſu.ꝛ ꝓ hoc
qđ ego ipſe notaui in.d.l.admonēdi dum dixi qđ dicta teſtium ex-
minatorum inter alias perſonas faciunt fidem ſemiplenam contra
alium ſi non poſſunt de nouo examinari arg.l.a ſententia.ff.de ap.

Si enim adiungetur identitas perſonarum,
nulli dubium qꝛ faceret
plenam fidem vt.ff.de teſt.l.vbi numerus cum ſimi.ꝛ tamen detra-
cta idētitate perſonarum, identitas in ſeparato conſiderata nihil
dicit nec aliam ſemiplenam. facit pro hoc etiam aliud verbum meū
in eadem.l.admonendi vbi dixi, quod ſi reperiuntur dicta teſtium
nec reperitur iuramentum nec pōt aliquid parti imputari, credi-
tur talibus teſtibus ſemiplene arg.not.per Inno.extra de offi.de-
lega.c.cum in iure peritus.ꝛ tamen ipſum iuramentum de ꝑ ſe con
ſideratum non facit vllam ſemiplenam. Item pro hoc qđ no.Spe.
in titulo de cōfeſ.verſi.ſed nunqđ in.§.nunc dicendum vbi dicit qđ
18 † confeſſio ex quacūqꝫ cauſa facit plenā probationē vt.ff.de proba.
l.cum de indebito.§.ſi.extra de fide inſtru.c.ſi cautio.cū concor.ſine
cauſa illa facit ſemiplenā.ꝛ tamē conſtat qđ ſola cauſa conſiderata
ſine vlla confeſſione aliam ſemiplenā non faceret: quia de ſeipſa ni-
hil dicit. ſicqꝫ euidenter ex his colligitur quod ſimplex cōfeſſio ex-
tra iudicium ſine veriſimilibus ſemiplenā faciet probationē ꝙuis
veriſimilia non ſemper faciant probationē ſemiplenam. ¶ Ludo-
uicus. ¶ Pro dicto illo Spe. ego allegabam caſum.C.de probat.l.
inſtrumenta.vt ſcripſi in.l.admonendi. ¶ Bart. Sequitur quoqꝫ
ex premiſſis omnibus veritas alterius membri noſtre deciſionis.
¶ Ludouicus. ¶ Expectes queſo que ſiuiſti nuper a me quid ſen
ſerint modernores qui poſt mortem ſurrexere tuam in hoc articu-
19 lo quid † opereť confeſſio in criminibus extra iudicium. retuli illo
rum ſententias, poſtea in tui elegātioris ſermonis diſcurſu cogno-
ui nullam eſſe vim aut differentiā inter confeſſiones criminaliū cau
ſarum ꝛ ciuilium. ſunt aūt ꝛ circa ciuiles cōfeſſiones extra iudicium
excitationes quedā maxime cōtra illud qđ aſſeris cōfeſſionē extra
iudicium parte abſente inducere ſemiplenam ad obligandum.
¶ Bar. profer oīa in medium. ¶ Ludouicus.

Tu barto. narrabas in ſolēni commento.l.ad
monendi. poſt cōfeſſionē
abſente parte emanatam inducere ſemiplenā per.l.capite quinto.
ff.de adul. deinde ſubdebas paulopoſt loco qđ vnus teſtis ꝛ ꝯfeſſio
facta parte abſente tanꝙ ſint due ſemiplene diuerſi generis in idēꝫ
tendentes cōiungēde ſunt ad habendā plenam probationē ꝑ text.
extra de ſucceſſio.ab inteſta.c.ſi.vbi dicebas eſſe caſum. Bal. autēꝫ
hoc dicebat in.l.in bonefidei.C.de rebus credi. ſñiam tuā iure non
probari qꝛ in illa.l.capite quinto, cōfeſſio iuncta erat cū alio veriſi-
mili ſcꝫ rōne loci vel tpis. eodēꝙ modo rñdendum dicebat ad text.
ff.de edil.edic.l.quero.§.ſi.ꝛ ad tex.c.ſi.de ſucceſ.ab inteſt. nihil dice
bat.ꝛ eandē ſñiaꝫ ſequebať do.Bar.de ſali.in.l.admonēdi, quāquā
de Bal. mentionē nō faciat. plus ēt dicēs qꝛ iure probať qꝛ cōfeſſio
20 abſente parte non faciat ſemiplenā qꝛ lex dicit † cōfeſſionem abſen
te parte non probare.ff.de cōfeſ.l.certū.§.ſi quis abſente. nec enim
ibi diſtinguitur inter plenam ꝛ ſemiplenā. vnde nec nos diſtingue-
re debemus arg.ff.de publi.l.de pretio.ꝛ qꝛ indefinita poſita in illo
§.ſi quis abſente, equipollre vniuerſali.ff.de leg.ij.l.ſi pluribus cūꝫ
ſimilibus. dicebat nō obſtare glo.in.l.capite quinto. qꝛ nō dicit qđ
faciat ſemiplenam ſed qđ faciat indicium, qđ indicium eſt minus ꝙ
ſemiplena probatio vt not.glo.ff.de proba.l.eſt probatio. Eandem
etiā ſñiam quāquā verecunde coram teipſo Bart. enarrarem ſeque
barqꝫ ego ibidē dicēs qꝛ in illa.l.capite quinto, cōfeſſio emanauerit
incidenter parte abſente ꝛ ideo ſolum indicium facit non autē pro-
bationem plenā neqꝫ ſemiplenā probationē: ꝛ ideo que dixi dū ꝓba
rem tuam intentionē neqꝫ quēquā reperi qui illud ſequať qđ con-
feſſio extra iudicium faciat ſemiplenā excepto do. Nico. de ſicilia q
tuam ſequitur autoritatē dicitqꝫ ſñiam tuā memorie commendan-
dam in pręallegato.c.ſi.de ſucceſ.ab inteſtato. quanquā ille ſubiun-
gat per capitulū illud non probari qꝛ ibi cōfeſſione facta extra iu-
dicium affuit partis pręſentia.ſ. Abbatis. de quo ibi exprimiť. tuū
ergo erit ſi placet aliqđ ad hoc ipſe referre. ¶ Bar.

Mirandum eſt profecto de his omnibus
contradicenti-
bus. nulla ꝛ enim iure ratione aut veritatis fulciuntur. itaqꝫ notan
21 dum eſt id qđ latius proxime diximus ſcꝫ † confeſſionē extra iudi-
cium ſiue in criminalibus ſiue in ciuilibus cum veriſimilibus facere
plenam fidem. probariqꝫ hoc per.d.l.quero.§.ſi.ff.de edil.edi.ꝛ di-
cam in.l.capite quinto. ¶ Item notandum eſt qꝛ vt etiā probaui-
mus partis pñtia ꝛ cauſe confeſſionis expreſſio faciunt hic veriſimi
lia vt eadē.l.capite quinto. demptis his. igitur veriſimilibus eorūꝫ
ſcꝫ altero vt puta pręſentia partis vel cauſe cur non id qđ ſupereſt
non faciet ſemiplenam clare inferunt qđ ſine illis faciet ſemiplenāꝫ
nec enim alio modo iura exprimūt de ſemiplenis probationibus:
quia nomen iſtud magiſtrale eſt de quo in legibus mentio ſpecifi-
ca non inuenitur per aliam viam. ¶ Ludouicus. ¶ Tu Bal. hoc
aſſeris in illa.l.in bone fidei. ¶ Bart. Simile habemus in alio caſu
ſcꝫ in confeſſione ſine cauſa. nam.l. non dicit eam facere ſemiplenāꝫ
expreſſe. ſed dixit quod ſine aliis adminiculis non ſufficit ad proba-
tionem.C.de proba.l.inſtrumenta domeſtica. quod tamen verbūꝫ
omnes interpretantur vt demptis illis adminiculis remaneat ſemi
plena vt ſupra extitit relatum. Similiter etiam ſi bene conſideretur
in omnibus caſibus in quibus doctores dicunt aliquid facere ſemi
plenam quod ipſum percurrere ſatis longum eſſet. In his enim
non exprimit lex quod faciat ſemiplenam, ſed magiſtrali conſidera
tione hoc perceptū fuit nec curo Balde de eo quod dicis quod in
l.quero.§.ſi.ꝛ in.l.capite quinto. concurrebant veriſimilia tēporis

vel loci:quia vt prediximus illa iura probant qđ cōfeſſio extra iudi
cium cum veriſimilibus non facit plenam probationem ⁊ ad illam
corroborandam tendit tēporis vel loci veriſimilitudo. Nos queri-
22 mus hic de confeſſione cum cauſa parte abſente † vel parte preſen
te ſine cauſa vel deficiente alio veriſimili,⁊ ſic nil ad propoſitum eſt
ratio tua. Preterea vt nuper ex relatu Ludouici percepi tu ipſe fir-
maſti in.l.j.C.de cōfeſ. hāc facere ſemiplenā, cur ergo a proprio tuo
dicto ſine cauſa vlla vacillas.nec curandū eſt de illis.d.Bart. de ſali.
ridicula rōne quare lex dum dicit aliquid nō probare intelligenda
eſt ſemiplene,de qua plene in dubio lex loquitur.ff.de condi.⁊ de-
mon.l.lucius.⁊ not.per glo.extra de ſucceſ. ab inteſta.c.ſi. ſicuti qū
dicit vnum teſtem nō pbare,vt.C.de teſti.l.iuriiurandi.in ſi.intelligi
etiam oʒ ſemiplene qm̄ ſemiplene probat vnus teſtis ſine dubio vt
nota.C.ad.l.iul. ma.l.ſi qu alicui.ff.de queſtio.l.marcus.⁊ hoc nul-
lus negaret diſtinguitur qꝫ hac via multoties lex etiā indefinite lo-
quens ſuggerente ratione vel lege vt no.ff.de publi.l.de precio.per
glo.ff.de iurep.l.adigere.§.quis.cū concor.nec iterū curanduʒ eſt
de eo qđ tu ipſe dicebas Ludouice,quia qū.l.capite quinto,nō pro-
baret,cū alia iura probant vt ſupra dictum eſt. Sed non eſt verum
quod confeſſio ibi emanauerit incidenter, qꝛ immo principaliter.
non enī ad alium finem magis principalē teſtes ibi adhibenſ niſi vt
audiant capeum cōfitentem ſe captū ex cauſa adulterij vt poſtmo-
dum teſtificari poſſint ſuper hac cōfeſſione vt ibi exprimitur in gl.
23 Et notate diligēter qđ † quamuis locus et tp̄s perfectā probationem
etiam augmentent tū ipſis detractis ipſam probationē debiliorem
non faciunt vnde cōfeſſio extra iudiciū abſente parte vel ſine cauſa
etiā ſine illis qualitatibus tēporis ac loci facient ſemiplenā. Itē ſine
qualitatibus eiſdem cū partis preſentia ⁊ cam faciet probationem
plenam vt ſupra demonſtratū eſt. Ad illud Nicolai de ſicilia quod
dixit circa.c.ſi.de ſucceſ.ab inteſta.clare dico qđ qꝛ tex.ille non lo-
quatur in cōfeſſione extra iudiciū parte abſente, tū loquiſ de con-
feſſione extra iudiciū que emanauit incidēter ꝓpter aliud ſecundū
verum intellectum ſatis verum ac communem. ℂ Ludouicus.

Hunc intellectum ſequitur ibi ipſe Nicolaus ſicu
lus ⁊ multi alij.vnde ſicut ibi dicit qđ cōfeſſio incidenter emanata
faciens ſemiplenā coniungiſ cū dicto vnius teſtis que eſt probatio
diuerſi generis ad idē tendens vt ibi eſt caſus:eo modo pari ratione
coniunge ꝗ duo:neſt vnus teſtis cum confeſſione abſente parte ⁊ hoc
modo a ſimili arguendo probat tex.ille intentioneʒ meam.ad quā
illum tex.allegabā in.d.l.admonendi.denicꝫ poſt predicta cōfeſſio
extra iudicium parte preſente ſine cā facit ſemiplenā ⁊ hoc nullus
negat,cur ergo nō idem in confeſſione extra iudicium parte abſen-
te cū cauſa.da rationem differētie Balde ſi potes. ℂ Bal. dic mi ꝓ-
ceptor nonne licet cōfeſſio extra iudicium faciat ſemiplenam pro-
24 bationem tamen † indicium vel veriſimilitudo minora ſunt ſemi-
plena probatione vt not.glo.ff.de proba.l.cū probatio.ex quo vi-
detur neceſſario dicendū ex duobus cōtrarijs alterū contra deciſio-
nem ſuam ſcʒ aut confeſſionē extra iudiciū etiā cū veriſimilibus nō
facere plenā probationē:qꝛ veriſimilia nō ſunt equalis potentie cū
cōfeſſione,aut ſi faciunt non remanere ſemiplenā ſed maioreʒ ipſis
veriſimilibus remotis. ℂ Bar.

Medullas nunc tetigi noſtre qōnis.
igitur
reſpondeo qđ illud de indicijs dictum verum eſt in indicijs remo-
tis,non in indicijs proximis.nam vt ego ipſe ſubtiliter notabā.ff.
de queſtio.l.ſi.indiciorum due ſunt ſpecies quedam indicia ſunt re-
mota vt qđ quis ſit male conditionis ⁊ fame, cōſuetus furari,⁊ his
ſimilia. Et horum alterū licet faciat aliqualē ſuſpitionē cōtra reum,
tamen non ſufficeret indici ad plenam probationē necꝫ ad inquiſi-
tionem:⁊ in his eſt vera gloſſa quā tu ipſe allegabas. Aut ſunt indi
cia proxima,⁊ in his non eſt vera glo.illa:quoniam ex his vnū tan-
tum facit ſemiplenam probationem,quod apparet:qꝛ vnus teſtis
facit indicium non remotum ſed proximum vt notabam in.d.l.ſi.⁊
25 tamen † vnus teſtis facit ſemiplenam probationē vt not.per glo.
ad le.iul.maie.l.ſi quis alicui.ff.de dote prelegata.l.theopōpus.⁊ fa
cit etiā qđ ego ſcripſi.ff.de qōnibus.l.maritus.ſicꝫ intelligitur qđ
dictum eſt de cōfeſſione extra iudicium ſine veriſimilibus. ℂ Bal.
Elegans hoc dictum eſt. ℂ Bart. ℂ Nunc eſt reſpondendū ad di-
cta doc.ſupra relata.dicimus enī eorum cōcordiam ex predictis ap
parere.nam quamuis Inno.dixerit ſimpliciter cōfeſſum coram incom
petenti iudice ſeu extra iudicium non admitti:ſi dicat contrarium
coram cōpetenti.tū illud verum vbi pro prima cōfeſſione cōcurrūt
veriſimilia ſicuti tu Bal.eum ſaluando hodie recte intelligebas. rō
eſt:qđ talis extraiudicialis confeſſio facit plenā probationē vt iam
eſt dictū. Item licet ego ipſe in.d.l.ſi.in pn̄.ff.de qđ. dixerim ſimplr
26 qđ iudex habens † cōfeſſionem vel alia indicia cōtra reum nō debe
ret eum cogere ad perſeuerandū:tū illud verum qū plura indicia re
mota concurrunt contra reum.vel quando vnum indicium proxi-
mum tm̄ concurrit.nō aūt plura ⁊ ſic qū cōcurrit ſemiplena nō aūt
plena probatio vt ex precedentibus apparet. ℂ Ludouicus.

ℂ Vere notabile eſt hoc qđ dixiſti:quoniā ceteri doctores non re-
cte intelligunt illud dictū tuum. ℂ Bar.

Item quamuis dixerim in.l.capite qnto.
qđ cōfeſſio extra
iudicium non facit plenā.tamen illud intelligendū eſt de illa plena
que ſufficiens eſt ſine alia tortura vt in ciuilibus.plenā aūt ſufficien
tem ad torturam ⁊ condēnationē ſiendam ex ſola tortura ſine alio
inducit vt probatum eſt,ſicꝫ intelligatis verba mea. ℂ Item licet
Obertus de cremona relatus per te Balde dixerit ſimpliciter con-
feſſionem extra iudiciū facere ſemiplenā,vt ego ipſe ſenſerim in ꝓ-
27 allegata.l.capite quinto.dum dixi qđ facit † indicium.illud eſt ve-
rum veriſimilibus ceſſantibus ſic:qꝛ habemus predictorū omnium
concordiam colligemuſcꝫ ex premiſſis omnibus breuem hanc con-
cluſionem, qđ interdum apparet ſimplex confeſſio extra iudicium
ſine aliquo veriſimili,⁊ tunc facit ſemiplenam cōtra confitentem.i.
indicium ſufficiens ad torturam moderatam ⁊ inquiſitionem. in-
terdum concurrunt veriſimilia, ⁊ tunc facit plenam probationem
idem qđ preciſe cogi pōt cōfeſſus ad perſeuerandū in tortura vt cō
demnetur quamuis nec ego viuens nec alij ſic dixerūt. ℂ Ludouicus.
ℂ Mirabilia quidem hec ⁊ alijs incognita ſunt erraui⁊ que vehe-
menter in predictis dn̄s Nicolaus de ſicilia in.c.at ſi clerici extra de
iudicijs vbi diuerſo modo conſiderauit.

Summarium.

1 ☞ Dictum teſtis ſine iuramento extra iudicium an habeat vim
confeſſionis extraiudicialis quantum ad teſtem.
2 Dicto vnius teſtis non datur plena fides.
3 Teſti torto plus creditur qꝫ non torto.
Actio oritur ex confeſſione propria.
4 Teſtis dictum ſuum non poteſt corrigere niſi incontinenti.
5 Intellectus.l.generaliter.C.de non nu.pecu.
6 Dictum teſtis extra iudicium non habet naturā cōfeſſionis extra
iudicium quantum ad teſtem.
7 Depoſitio extraiudicialis precedens non habet aliam contrariā.
8 Acta iudicij que neceſſario requirunt ſcripturā regulariter per te-
ſtes probari non poſſint.
9 Condemnari an quis debeat de cauſa graui criminis ⁊ ex preſum-
ptione vehementi.
10 Venire quis non debet contra eius aſſertionem.
11 Cauſa filiorum quamuis regulariter eadem videatur idemꝗ ma-
tris,tamen quandoꝗ fallit.
12 Effectus quos habet cōfeſſio in facto proprio in criminalibus ex-
tra iudicium,eoſdem habet dictum teſtis in facto alieno extra iudi
cium quantum ad teſtem.
13 Perſeuerare an cogatur teſtis in iudicio coactione preciſa ſicut
pars.
14 Teſtes ſi dixerunt vnum in ſummario iudicio, ⁊ poſtea contrariū
dicant in plenario quod dictum valeat.
Rationis diuerſitas iuris diuerſitatem inducit.
15 Superfluis vti non debemus.
16 Delinquentes an puniantur quamuis actus ſint nulli quo ad alios.
17 Minus operatur confeſſio extra iudicium qꝫ in iudicio.
18 Contrarijs duobus poſitis vel incompaſſibilibus iuramentis,im-
poſſibile eſt alterum non eſſe falſum.
19 Iurans vnum extra iudicium, poſtmodum in iudicio productus
aſſerit oppoſitum an de falſo puniatur. 20.
21 Illicitum iuramentum an ſeruandum.
Peccare ſemel minus eſt malum,qꝫ bis.

ℂ Capitulum.vij.an dictum teſtis extra iudicium habeat ſaltem
vim confeſſionis quantum ad teſtem.

BAlde non putas dictum
1 † teſtis extra iudiciū ſine iuramēto vim habere ſaltē
cōfeſſionis extraiudicialis quātum ad teſteʒ. ℂ Bal.
ℂ Ad iſtud etiā qꝛ noſtre rei quo cōferre poſſit non
video. ℂ Barto. ℂ Dicas velim oīno qđ ſentias.
ℂ Bal. ℂ Nihil arbitror cōe habere cōfeſſionē cū dicto teſtis.nam
cōfeſſio emanat in facto ꝓprio,atteſtatio aūt in facto alieno.⁊ qdē
in multis differūt hec duo.etenī cōfeſſio facta ſup facto ꝓprio et cū
ꝓpria ſolēniter facta ēt extra iudiciū vʒ ⁊ tenet,ſiue in criminalibus
loquamur vt tu nūc cōcludebas,ſiue in ciuilib⁹ caſibus.vt.C.de nō
nu.pec.l.gn̄aliter.in ſi.ff.de pba.l.cū de indebito ad ſi. extra de ſide
inſtru.c.ſi cautio cū ſi.dictū aūt teſtis extra iudiciū in facto alieno eſt
nullū ꝓpter defectū pſone iudicij vt iam.ꝫ.eſt pbatū. Itē cōfeſſioni
ꝓprie extra iudiciū ſolēniter facte ſtatur quo ad plenā fidē ꝫ confitē
2 tem,⁊ ſic creditſ dicto vnius.dicto † aūt vnius teſtis fides plena non
datur vt.ff.de teſti.l.vbi numerus.C.de teſti.l.iureiur. Itē cōfeſſio-
ni ſimplici extra iudiciū non ſolenniter emanate, ſtatur quantum
ad ſemiplenam

ad ſemiplenam ſeu indicium ſufficiens ad torturam, vt tu etiam
nunc dicebas.

Dico autem teſti extra iudicium nunꝙ aliq̃ fides adhibet. etiam
quo ad indiciũ: qꝛ illud qḋ dꝛ qḋ vnus teſtis facit indiciũ ſolẽne ſuf
ficiens ad torturã, vt no. gl. C. ad. l. iul. ma. l. ſi quis alicui. ⁊ tuipſe no-
tabas. ff. de q̃ſti. l. ſi. eſt verũ in teſte integro ⁊ legitime recepto et ol
exceptione maiori. ⁊ eſt caſus notabilis. ff. de qḋ. l. maritus. vbi tu
ipſe ẽt hoc elegãter colligebas. ⁊ eo. ti. in. l. i. §. idem cornelio. Item
qḋ ꝗuis in facto ꝓprio qs ſit cõfeſſus in tormẽtis vel metu tormen
torum, tñ põt penitere. ff. de qḋ. l. i. §. ſi quis vltro. vbi text. not. teſtis
3 aũt tortus non põt penitere qm̃ † plus credit teſti torto ꝙ nõ torto
vt hodie late diſſeruiſti ſupra. l. i. c. iij. ¶ Itẽ qꝛ ex cõfeſſione ꝓpria
oritur actio: vt not. gl. ff. de iure iu. l. ſed ⁊ ſi poſſeſſori. §. ſed cũ de he
reditate. ſecus ex cõfeſſione teſtiũ, vt no. ibidẽ. Itẽ qꝛ ꝯfeſſionẽ ſup
facto ꝓprio ẽt ex interuallo qs reuocare põt dicẽdo ſe aliud crede-
re, ⁊ credulitatis nouẽ cãm adducẽdo ⁊ ꝓbato errore prĩe credulita
tis. ff. de interro. ac. l. de etate. §. i. ⁊. ij. notabas tuipſe. ff. de confeſ.
4 in. l. nõ fatetur. ⁊ C. de nõ nu. pe. l. gñaliter. nõ aũt † teſtis põt corri-
gere niſi incontinenti, vt extra de teſti. cog. c. ꝓterea. qḋ ipſum decla
raſti etiã hodie nobis ſupra li. i. c. iiij. vbi ẽt quaſdã alias differẽtias
inter hos caſus dixiſti. hoc eſt Bartole qḋ ſentio. ¶ Bart. ¶ Dic
Ludouice non qꝫ quãalõ ſup hoc ſcripſere. profer in mediũ qḋ ha-
bes. ¶ Ludouicus. ¶ Nihil profecto ſup hoc ab alijs ſcriptũ ſcio.
peregrina excitatio tua egens in iudicio. ¶ Bar.

Pulchre argumentatus es Bal. multum tamẽ
delirasti, aliꝰ deuiaſti a veritate. Querebã eñ a te an ſimplex dictum
teſtis extra iudiciũ habeat vim cõfeſſionis ꝗtum ad teſtẽ. tu putas
tiõ habere. Ego ſubtilius cõſidero qḋ ꝗuis talis depoſitio extra iu
dicium non ſit teſtimoniũ neqꝫ cõfeſſio quo ad tertias pſonas put
probãt tue rõnes: tñ negari non põt ꝙ nõ ſit ſimplex cõfeſſio. ⁊ con
feſſio extra iudiciũ que regulat ſm naturã cõfeſſionis extraiudicia
lis ꝗtum ad teſtem, ꝗꝗ hoc ipſum ſit nouũ ⁊ a nullo ſcriptorũ no-
ſtri iuris demonſtratũ. ⁊ attende qꝛ intelligo de cõfeſſione facta in
criminali cã, aliꝰ nõ cõgrueret terminis de qbus loquimur. ⁊ cũ hic
cõfeſſio teſtis ꝗtum ad ſe nõ cadit niſi in criminalibus. ſ. ex crimine
falſi qḋ obijcit teſti in ſequẽti dicto ꝯrio, niſi forte ciuiliter ageretur
ad intereſſe ꝯ teſtem qḋ falſum dixit. qḋ fieri põt, vt. ff. de falſis. l. q
no ie. tũc eñ iudicaret vt cõfeſſio in cã ciuili vt ego ipſe notabã. C. de
5 nõ nu. pecu. l. gñaliter. in. iij. q. pro † huius aũt intellectu clariori eſt
premittendũ qḋ hoc ipm indicãt multa iura ⁊ autoritates, vbi nos
reperimus poſitũ eſſe verbũ cõfeſſionis, nõ ſolũ loquẽdo in confitẽ
te ſuper facto ꝓprio ſꝫ in teſte deponẽte in facto alieno. primo hoc
aperit tex. extra de ꝓbationibus. c. ꝑ tuas. vbi cum nimis indignũ
in ſua voce dilucide proteſtatũ iuncta gl. paruula ibi poſita, q̃ dicit
cõfeſſus. ſecũdo idẽ aperuit glo. extra de preſump. capitu. liſas. vbi
tex. loquit de depoſitionibus teſtium. ⁊ tñ glo. ibi in verbo recogno
uit, exponit. i. cõfeſſus fuit. tertio per tex. C. de ꝓba. l. nõ nudis ibi,
aſſeuerationibus. ⁊ ibi, affirmationẽ. ¶ Ludouicus. ¶ Optime.
nam Bal. met ibi exponebat. i. cõfeſſionem. ¶ Bar.

Quarto per tex. extra de cõfeſ. c. cũ ſuper. qui text. non
loquitur in parte confitente in facto pro-
prio, ſed in teſte ſm intellectũ glo. Inno. ⁊ Hoſti. ⁊ tamẽ tex. ibi di-
cit iure confeſſus eſt. Quinto hoc indicant verba mea. ff. de queſti.
l. pe. in prin. vbi depoſitionẽ teſtiũ appellabã cõfeſſionem. Idẽ quoqꝫ
poſſemus querentes in multis alijs locis inuenire. his premiſſis vi
6 deamus an † dictũ teſtis extra iudicium habeat naturã cõfeſſiõis
extra iudiciũ quãtum ad teſtẽ vt tũc dicebã. Et quidẽ ſicut ſimplex
cõfeſſio rei extra iudiciũ ſup crimine ſine alijs veriſimilibus facit ſe
miplenam ſeu indiciũ ſufficiẽs ꝗtum ad inquiſitionẽ ⁊ torturaꝫ vt
dictum eſt nunc ꝑxima q̃ne. ſic cõfeſſio ſimplex teſtis extra iudiciũ
ſine alijs preſumptionibus ꝯria depoſitioni ſue in iudicio ſufficiẽs
eſt ad inquirendum ꝯ teſtem de falſitate dicti iudicialis, vt eſt caſus
notabilis pro hoc extra de teſti. c. ſicut nobis. vbi ex dicto teſtis ex-
tra iudicium dicẽtis ſe falſe tuliſſe teſtimoniũ inquirit ꝯ eum de fal
ſitate apparet eñ qḋ ibi fuerit depoſitio extraiudicialis dum dicit
priuatim. ¶ Ludo. ¶ Facit qḋ not. p Ang. ff. ad ſil. l. ſi quis in graui
§. ſi quis moriens. ¶ Bar.

Nec curo quia tex. ille loquitur in depoſitiõe extra
iudicium facta poſt depoſitionẽ iu
dicialẽ: ꝗꝗ nos loquamur qñ ꝑceſſit: qꝛ ſi facit iudiciũ ſufficiens ad
inquirendũ illo caſu, multo fortius in iſto, hoc aũt apte ꝓbo. nã depo
ſitio extraiudicialis ſequẽs hꝫ depoſitionẽ iudicialẽ ſibi contrariã.
7 ¶ † Item depoſitio extraiudicialis precedẽs non hꝫ aliã ꝯtrariã.
¶ Sed nulli dubiũ ꝙ plus ꝓbat depoſitio q̃ nihil hꝫ cõtrarietatis
quãea que hꝫ cõtrarietatẽ, vt extra de teſti. cogẽ. c. preterea. ⁊ ibi de
hoc per Inno. ergo prima depoſitio q̃ ꝯriam non hꝫ magis ꝓbat.
¶ Item ſicut ſtatur cõfeſſioni in facto ꝓprio in criminibꝰ ſi pro ea
concurrunt veriſimilia ꝗtum ad plenam fidẽ. i. ad hoc vt cogatur
preciſe perſeuerare vt dixi ſupra proximo. c. ſic etiã cõfeſſioni teſtis
extra iudicium pro qua veriſimilia cõcurrunt ſtatur ꝯ teſtem vt ab
ea recedere in iudicio nõ poſſit quin puniat de falſo. Et attendite
queſo qꝛ hic probat euidenter per aliqua iura a nemine ponderata
primo p caſum, extra de preſumptionibus. c. liſas. nã ibi quidam te
ſtis depoſuit extraiudiciũ quoddã factũ ſuũ eſſe hereticũ, ⁊ poſtea
in iudicio dixit cõtrariũ. ⁊ tñ dicit ibi tex. ꝙ qꝛ pro primo dicto con
currunt veriſimilia credit teſtẽ illũ ſecũda vice turpiter deieraſſe, et
ſic vult qḋ puniat de falſo vt. ff. de teſtibꝰ. l. qui falſa. ⁊. iij. q. iij. verſi.
Item qui falſo. cũ ſimi. Nec dicas qḋ ibi fuerit depoſitio extraiudi-
cialis ſed in iudicio vt ſentit glo. ibi q̃ incipit, hoc eſt notabile. quis
dicant alij qd velint: tñ ꝙ prima depoſitio ibi fuerit facta extra iu-
dicium apparet expreſſe ex antiqua vbi dicitur fuiſſe probatã pri-
mam depoſitionẽ p duos teſtes ſcꝫ vnũ preſbyterũ ⁊ vnũ diaconũ. ſi
8 eñ facta fuiſſet in iudicio, nõ potuiſſet probari per teſtes: qꝛ † acta
iudicij q̃ neceſſario requirũt ſcripturã vt eſt atteſtatio regulariter p
teſtes probari nõ pñt. vt extra de proba. c. qm̃ cõtra falſam. C. de ar-
bi. l. ne in arbitris. §. ſi naũt in ſcriptura. ⁊ hic eſt verus intellectus
illius decretalis. Nec ẽt dicas qḋ ibi potius cõiecture ꝯcurrũt p ſe-
cũdo dicto tanꝙ potius pſumi debeant p ſcḋo dicto iudiciali iura
to quã pro primo dicto extraiudiciali nõ iurato arg. C. de teſtibus.
l. iuriſiuran. extra de teſte. c. nup. ⁊. c. tuus. cũ ſimilibus: qm̃ rñdeo ꝙ
ꝗuis he cõiecture cõcurrerẽt pro ſcḋo dicto: tñ cõcurrebant alie cõ
iecture ſeu veriſimilitudines vrgẽtiores. pro primo vna coniectura
erat qḋ ille teſtis tpe prime depoſitionis tũc reuertebat ad fidẽ. nec
eſt veriſimile ꝙ tpe quo quis ad fidẽ reuertit falſum dicat vt dicit ibi
tex. Alia veriſimilitudo eſt qꝛ ille idẽ teſtis admiſcuit falſitatẽ in ſe-
cundo dicto, vñ preſumit cõtra tale dictũ vt dicit ẽt tex. ibidẽ. ⁊ pro
hoc tex. optimus. ff. de q̃nibꝰ. l. vnius. §. teſtes. iij. q. ix. c. pura. Et
qḋ ego notabã. ff. de qḋ. l. ex libero. in prin. ⁊ dicam in tertio princi-
pali tractatu. vij. c.

9 **Nec etiam dicas** quod ille tex. dicit qḋ de † cauſa
graui criminis ⁊ preſumptione
etiã vehemẽti qs condẽnari non dꝫ qꝛ clare ad hoc rñdetur ꝙ tunc
tex. ille loquit de cõdemnatione illius teſtis de hereſi. de condẽna-
tiõe aũt circa falſitatẽ tex. ille decidit expreſſe vt ꝑdictũ eſt. ¶ Scḋo
idem probo per caſuꝫ extra de ꝓba. c. ꝑ tuas. vbi matri q̃ aſſeruit ex-
tra iudiciũ quẽdam eſſe ſuũ filiũ pro quo dicto cõcurrebãt veriſimi-
lia nõ credit ſi poſtea iuret in iudicio eũ non eſſe eius filium ⁊ punit
de fal. ¶ Et ſi dicas que veriſimilia cõcurrebãt ibi pro quo dicto ꝓ-
ponderantia iuramẽto qḋ erat ibi in ſcḋo dicto ⁊ magis vrgentia.
Rñdeo qḋ vna veriſimilitudo erat: qꝛ p primo dicto concurrebat
cõis opinio ⁊ tractatus vt ibi cõiter nominatꝰ ⁊ habitus. Alia erat
10 quia † quis nõ dꝫ venire contra eius aſſertionẽ. vt ibidem in verſi.
cum nimis indignum. Item ſi dicis qḋ ibi nõ apparet ꝙ mater illa
puniatur, ego reſpondeo ꝙ ſatis aperit tex. hoc dum dicit qḋ eius
iuramento non eſt ſtandũ. nam ex hoc teſtis habetur periurus ſicqꝫ
merito puniendus vt dictum eſt.

Nec dicas quod ibi ſit ſpeciale ꝓpter cõem opinionem
⁊ parentũ tractatũ vt eſt cõis intellectus cano
niſtarum. Nam hoc eſt falſum. ex quo eñ habemus regulã ꝙ vbi di
ctum teſtis extra iudiciũ hꝫ pro ſe veriſimilia, teſtis non põt ab eo
recedere euitare debemus ſpẽlitates iuxta ea q̃ ego notabã. ff. ſi quis
cau. l. quoties per illũ tex. facit. C. de eden. l. i. in verbo: ex cõ, a ſenſu
cõtrario. fateor tñ ꝙ aliquid noui induxit illa decretalis qḋ licet di-
cto teſtis extra iudiciũ ẽt ſi pro eo concurrant cõiecture veritatis nõ
ſoleat ſtari quo ad alios vt dictũ eſt ſupra ꝑximo. c. tñ i illo caſu ſtat
ẽt quo ad alios. ſ. quo ad filiũ ꝓpter cõem opinionẽ ⁊ parentũ tracta
tum. ſicqꝫ dꝫ intelligi gl. ibi poſita dum dicit ſpẽle ⁊c. qḋ eſt ſumme
notandũ, qꝛ nemo ſic vnꝙ intellexit. nec ẽt dicas ꝙ ibi ſit ſpẽle pro-
pter fauorẽ filiationis, qꝛ ibi nõ tractatur de prole legitima ſed ille-
gitima, vt ibi expreſſe not. Hoſt. ꝗuis glo. ⁊ quidã alij ſenſerint op-
poſitum ⁊ nõ recte. nec ẽt dicas ꝙ illud capitulũ non loquit in teſte
ſed in parte deponẽte in facto ꝓprio. tanꝙ perſona matris videat
eadem pſona cũ perſona filij. vt inſti. de inuti. ſtip. §. ei qui. ⁊. §. poſt
11 mortem. C. de impu. ⁊ alijs ſubſti. l. ſi. cũ cõcor. qm̃ † ꝗuis regłr eã fi-
liorum eadẽ videat ideoqꝫ matris ſi non teſtificentur ẽt ſi vterqꝫ velit
C. de teſti. l. parentes. ff. eo. ti. teſtis idoneus. tamen hoc fallit in ma
trimonio in quo ſpẽli rõne admittunt vt. ff. de proba. l. etiã matris
extra qui filij ſint legi. c. tranſmiſſe. ⁊. c. per tuas ⁊ not. Spe. in tit. de
teſte. §. i. verſi. Item ꝙ eſt parens ⁊ hoc ſpeciali caſu loquit tex. illiꝰ
capituli per tuas. Nec etiã dicas qḋ ibi illa ſcḋa depoſitio fuerit per
metum extorta. ⁊ ideo ei nõ ſtetur. C. ſi aduer. ven. aut ſacra puber.
nam hoc eſt falſum: qꝛ matrimoniũ erat ibi neqꝫ contractũ vt ſentit
ibi glo. vlti. ⁊ ita illud capitulũ intelligit ibi Io. an. ¶ Ludouicus.
¶ Io. de imo. ⁊ Nico. de ſicilia idem ⁊ cõiter oẽs ꝗuis Hoſt. tenue-
rit oppoſitum. ¶ Bar.

Plus vobis dico quod licet metus nõ excuſet te-
ſtem falſum: hoc eſſet verum. tñ
metus nõ excuſat teſtem falſum vt no. gl. xv. q. vj. c. autoritatẽ in gl.
magna. ¶ Ludouicus. Tu Balde illã ſequebare. C. qui accu. non
poſ. l. data opera. ¶ Bartol. ¶ Sicqꝫ omnino dicta mater ibi non

excuſaretur. ¶ Tertio principaliter dicta probantur per caſum aper
tiſſimum. ff. ad l. cor. de ſal. l. eos ſecundo reſpo. quam l. quo probat infra
declarabo. ix. c. iamque ex premiſſis liquido colligere poſſumus hanc
12 conclusionem quod eos † effectus quos habet confeſſio in facto proprio
extra iudicium in criminalibus eoſdem habet dictum teſtis extra iudicium in fa
cto alieno quantum ad teſtem. habemus etiam correlarium quod licet non ſtetur quo
ad tertium ſimplici dicto teſtis extra iudicium tamen interdum pro eo ve
riſimilia non concurrunt, et tunc facit ſemiplenam probationem ſeu indi
cium contra teſtem ſufficiens ad inquirendum contra eum de falſitate ſi
poſtea contrarium aſſerit in iudicio interdum veriſimilia concurrunt et
tunc facit ſemiplenam probationem, et punitur de falſo. ¶ Ludouicus.
¶ Nemo profecto hoc fuit unquam imaginatus: quam ſubtiliter loque
ris. ¶ Bal. ¶ Conſideratio hec tua Bar. perpulchra quidem eſt. ve
rumtamen in predictis ſcrupulum unus adhuc ſupereſt. cur enim non
13 † cogitur teſtis perſeuerare in iudicio coactione preciſa ſicut pars.
poteſt enim teſtis ad libitum variare. ¶ Bar.

Reſpondeo quia quando pars confite tur in
facto proprio confeſſio ſit ſuper delicto iam conſummato et in eſſe dedu
cto ideo confeſſioni que illud aſſerit et delictum probat qs cogitur per
ſeuerare. ubi autem teſtis depoſuit extra iudicium, delictum adhuc non
fuit in rerum natura, ideo non eſt cui ipſe perſeuerare cogatur pre
ciſe, ſatis tamen cauſatiue cogitur: quia ſi non perſeuerat punitur. ¶ Ludoui
cus. ¶ Alius etiam apud me ſcrupulus ſupereſt Barto. ¶ Barto.
¶ Quis is eſt. ¶ Ludouicus. ¶ Miror quod res poſſit tam va
rio et diuerſo iure cenſeri. ſ. quod eadem teſtis atteſtatio uno caſu valida
ſit contra confitentem et alio caſu non, quantum ad alios quorum intereſſe po
teſt. hoc eſt contra regulam. C. de fur. l. i. ff. de mino. l. ſi filius. ff. qui ap
pellan. ſit. l. ii. §. ſed ſi aliud. ff. de uſuris. l. eum qui edes. et ff. de rebus
dubiis. l. ſi is qui ducenta. §. vtrum. cum ſimi. ¶ Bart. ¶ Ne mire
ris. nam in multis caſibus fallit regula predicta, maxime ubi eſt ro
diuerſitatis vt habetur in predictis iuribus. et potiſſime in l. i. C. de
fur. ¶ Idemque et in caſu noſtro. nam ratio diuerſitatis eſt euidens
quo ad alios: non enim poteſt valere dictum teſtis extra iudicium quia
deeſt iudicii forma que neceſſaria eſt vt diximus ſupra hoc lib. ii. c.
quo ad ſeipſum teſtem non eſt neceſſaria forma iudicii, quia habet vim
ſimplicis confeſſionis extra iudicium, et ideo valet vt ſupra eſt de
monſtratum.

Pro his autem adduco quod not. gloſſ. et Inno. extra de te
14 ſti. c. veniens. nam gloſſ. ibi notabiliter multum dicit quod † ſi teſtes
vnum dixerunt in ſummario iudicio et poſtea contrarium dicant in
plenario, non valet dictum ſecundum. primum autem fidem facit quo ad quid,
non ſolum quo ad ſententiam ferendam cui non ſtatur, contra teſtem autem ad
reprobandum ſecundum dictum ſtatur, cuius dicti ratio colligitur aperte
ex dictis Inno. ibi. in principali enim ideo tale dictum fidem non fa
cit: quia teſtis non fuit ad hoc ibi inductus et lis debet primus inchoari de
inde pro omnibus inſtrui. not. extra. ad reprobationem autem ſecundi
dicti bene ſufficit iſtud dictum: quia quantum ad hoc per eum eſt noto
rium inductum. diuerſitas ergo rationis inducit iuris diuerſitatem
quod eſt notandum. Et ſi dicis ad quid tales teſtes ſecunda vice in
iudicio producuntur, cum contradicere primo dicto non poſſint, nec
15 † ſuperfluis vti debemus vt. ff. de procu. l. non cogendum. §. fin. ff.
vt leg. no. caue. l. hec ſtipulatio. §. i. et circuitus euitandus eſt vt. ff. ſi
cer. pet. l. cum fundus. §. ſeruum tuum imprudens. et clementina, audi
tor. de reſcriptis. Reſpondeo ſecundum Inno. eo. c. veniens, quod teſtes non
inducuntur in iudicio vt idem dicant vel contrarium, ſed vt veritatem
deponant. ¶ Et poſſibile eſt quod nunc recognoſcendo conſcientiam
alio modo teſtificentur: et quamuis nunc non valeat ſecundum dictum, vtile
tamen erit parti contra quam teſtificatur: quia nec prius dictum vale
bit ſecundum eundem Innocen. ¶ Ludouicus. ¶ Vera narras,
nam et dominus Nico. de ſicilia idem ibi ſequendo confirmabat.
¶ Bartolus.

De hoc tamen dicam ſ. iii. li. i. c. et faciunt predicta pro
bando optime tex. extra de teſti. c. ſi
cut nobis. et quod per illum tex. ſupra diximus. facit etiam in ſimili. C. de pa
ctis. l. ſi. et C. quando et quando iudex. l. ſi vt proponi in pars. ff. de act. emp.
l. ſi ſterilis quatenus. et l. penul. C. ſi contra ius vel vti. pub. C. de pac. l. ſi
quis in conſcribendo. ad ſi. ff. de vari. et extra. cogni. l. ſi. et inſti. de obli.
que ex delic. naſ. in prin. ¶ Item faciunt infinita iura quibus habetur
16 quod † delinquentes puniantur quamuis actus ſint nulli quo ad alios Sicque
idem actus ob diuerſitatis rationem vario iure cenſetur. ¶ Bald.
¶ Anceps ſum quorſum euadas Bart. ¶ Bart. ¶ Placent tibi
noſtre deciſiones Balde. ¶ Bal. ¶ Immo vere ſumme. nam tu op
time fundaſti ſententias tuas iuribus et rationibus. Sed procedas
vlterius nec me tanto tempore in pendolo retineas. ¶ Bart. ¶ Ibi
inquam ne celer ſis. etenim aliqua adhuc neceſſaria peragenda ſunt
antequam rem hanc ad primum inſtitutum imponamus. ¶ Baldus.
¶ Quamerilibet expectabo. ¶ Bar. ¶ Dicebam nuper Bal. quod
teſtis confeſſus extra iudicium cogitur in iudicio perſeuerare niſi con
feſſio ſua fuerit veriſimilibus fulcita. ¶ Sed a te quero an ad hoc
ſit ſufficiens ſimplex iuramentum affirmantis ſine preſentia eius cuius
intereſt vt dicantur pro confeſſione concurrere veriſimilia. ¶ Baldus.
¶ Fronte prima occurrunt ex predictis mihi quod non. nam ſicuti tumet
Bar. decidis atteſtatio teſtis extra iudicium quantum ad teſtem idem
operatur quod ſolet operari confeſſio in criminalibus in facto proprio
extra iudicium. confeſſionem autem hanc in criminalibus conſtat non plus
operari quam confeſſionem in ciuilibus extra iudicium arg. C. de proba.
l. ſi. et extra de elec. c. ubi periculum. li. vi. nec iterum in ipſis ciuilibus ma
17 gis operari immo minus † confeſſionem extra iudicium quam in iudicio
vt probatur. C. de confeſ. l. i. ff. ad l. aql. l. proinde. §. notandum. cum concor
dan. Sed in facto proprio etiam in ciuilibus et etiam in iudicio iuramentum
ſimplex ſine aduerſarii preſentia non probat confeſſionem, nec facit eam
adeo veriſimilem quod inducat ipſi confeſſo plenum preiudicium: vt eſt ca
ſus iuncta glo. ff. de confeſ. l. certum. §. ſi quis abſente. et ff. de interroga.
actio. l. ſi. et not. expreſſe glo. C. de confeſ. l. i. et tumet Bart. hoc ipſum
affirmabas in eo. §. ſi quis abſente. igitur et idem minus operabitur iu
ramentum ſimplex in criminalibus extra iudicium. ¶ Bart.

Subtile apparet et bonum argumentum tuum. Sed
tamen attende, quia vt arbitror
alia via hic eſt a nobis tranſeundum. Etenim ante omnia conſiderandum
eſt quod ad duos ordinantur effectus hoc quod diximus teſtem confeſſum extra
iudicium cum veriſimilibus cogi in iudicio ad perſeuerandum. vnus eſt
vt ſi in iudicio productus variat a primo dicto videtur fide non dignus.
alter vt idem varians de falſo puniatur. effectum primum inducit pri
18 mum iuramentum ſimplex extra iudicium: quoniam † poſitis duobus
contrariis vel incompaſſibilibus iuramentis impoſſibile eſt alterum
non eſſe falſum, vt. ff. de rebus dub. l. ſi is qui ducenta. §. vtrum. et ibi
not. Et quamquam incertum ſit cui iuramento falſitas inſit, tamen ſiue velimus
ineſſe ſecundo hoc eſt clariſſimum. vt. ff. de teſtibus. l. qui falſa vel varia.
et iii. q. iii. verſ. Item qui falſe vel varie. ſiue etiam primo idem erit pro
culdubio tenendum. nam periurus repellitur a teſtimonio indiſtin
cte ſecundum veram opi. vt not. glo. ff. de his qui not. infa. l. lucius in ſi.
ſatis plene diximus. ſ. lib. i. xii. c. ¶ Ludouicus. ¶ Hanc ſententiam te
nuit Nicolaus de ſicilia extra de proba. c. per tuas. et per c. tuo. de iu
reiuran. in ſi. ſicuti ego hodie ipſe retuli in ſermone meo longiori.
¶ Bar. ¶ Porro quamuis dixerim ſupra proximo tractatu. xii. c. ſta
ri ſuper dicto iudiciali ubi primum dictum iudiciale contrarium ma
nifeſte apparet falſum, attamen non apparet eſſe falſum, detrahitur
ergo hoc caſu per primum extraiudiciale ſecundo dicto eneruat eius
fidem quoniam conuincitur teſtis mendax et in periurio. vt in pre
allegato. c. tua nos. ¶ Baldus. ¶ Vis hac via interpretari Bart.
19 ſententiam tuam, vt ſcilicet teſtis qui iurauit hic vnum † extra iudicium
puniatur de falſo, ſi poſtmodum in iudicio productus aſſerit oppoſi
tum. ¶ Bartolus. ¶ Nimis celer es. nondum in portu ſumus, tuque
iam cupis e naui merces exponere. ¶ Baldus. ¶ Procedas ergo
vlterius. ¶ Bartolus.

Effectum alterum quod puniatur de falſo parere
non puto ſimplex iuramen
tum contrarium extra iudicium emanatum. nam pena legis corne
lie et ſenatuſconſulti libonianiin his duntaxat caſibus locum habet qui
aliquo ex capitulis illius tituli exprimuntur, vt hoc. libr. iii. c. fuit
relatum. hic autem quod ſimplex iuramentum extra iudicium ſit huius po
tentie minime ibi inuenitur ſtatutum. ¶ Denique ſi hoc articulo vt nunc
dicebam in quo dicto falſitas interuenerit non eſt certum mitiorem
partem in hoc dubio eligemus vt ſcilicet falſitas interuenerit extra in
iudicium arg. ff. de penis. l. ſi preſes. l. ſi de interpretatione. punietur
ergo crimine ſtellionatus Item aliis penis quemadmodum in conſimili
alio caſu in preallegato. c. iiii. retulimus. ¶ Bal. ¶ Perpulchra eſt
20 hec tua deciſio. ¶ Bar. ¶ Iam ergo habeo quod † ubi teſtis aſſeruit
prius iuramento verbum extra iudicium. ſi poſtea aſſerit contrarium in iu
dicio non eſt ſtandum eius dicto, quamquam non puniatur de falſo, ſed mitius.
¶ Bal. ¶ Verum dicis. ¶ Bar.

Eſt aduertendum quoniam vt arbitror ipſum eſt
verum etiam ſi ponamus illicito et
prohibito modo prima vice fuiſſe iuratum. vt eſſet ſi iuraſſet per aliquod
Chriſti membrum vt in aut. vt non luxurientur contra naturam. in rubro et nigro. et per
aliquam creaturam vt eſt tex. not. extra de iureiu. c. et ſi Chriſtus ¶ Ludoui.
¶ Tu Bal. in aut. ſacramenta puberum. C. ſi aduerſus ven. ſenſiſti lici
tum eſſe alicui iurare per caput ſuum per tex. ff. de iureiuran. l. iii. §. fin.
Sed Io. de Imo. improbat dictum tuum in. c. cum contingat. extra de iu
reiur. per tex. dicti capituli et ſi Chriſtus iuxta medium. et hoc ſequuntur omnes
doc. ¶ Bar. ¶ Probaturque quod dicebam quod poſtquam quis iurauit quamuis
21 illicite tamen ſeruare iuramentum debet ubi id ipſum quod † iuratum illicitum non
eſt vt dixit tex. in. d. c. et ſi Chriſtus. et ſi quis per demonem iuraſſet vel per fal
ſos deos vt eſt tex. not. xxii. q. i. mouet. Minus enim malum eſt ſemel
tamen peccare quam bis vt ibi habetur. quamquam his caſibus neceſſariam eſſe credunt
iuramenti formam quam requirit corporale iuramentum tangendo ſcriptu
ras vt eſt tex. in. c. i. §. i. qd ſit inueſti. x. col. et in. c. i. §. porro. de hereti
cis in cle. et iii. q. ix. hortamur. et no. gl. in. c. i. §. ſacra. de pace iuramen
to firmanda. x. colla. et gl. C. de teſti. l. iuriſiuran. vel tangendo etiam mate
riam lapideam vel ligneam vel aliam vt dixit gloſſ. ſingularis in. d. §.
ſacramenta

ſacramẽta.adeo ꝙ nõ ſufficit ſolo verbo iurare ſecundũ verã ſuã nec tangere ſcripturã cum alio inſtrumento ꝗ cum manibus vt eleganter nota uit alia glo.ſingularis in.c.vt circa.in verbo, corporali. de elec.lib.vj.quãuis etiã ſuper hoc de forma iurandi multum operetur conſuetudo vt not.glo.in.d.c.circa.⁊ facit qđ not.Innocẽ.in d.c.⁊ ſi chriſtus.

Summarium.

1 Profeſſus vnum extra iudiciũ cum veriſimilibus,an cogatur poſtmodum in eodem dicto in iudicio perſeuerare.
2 Extraiudiciale dictũ teſtis vim habet cõfeſſionis in criminalibus quantum ad teſtem.
3 Prebens teſtimonium contra ſcripturam ſuo ſigillo ſigillataʒ, an puniatur de falſo.
4 Sigillum priuate perſone ad hoc vt ſit validum ⁊ probet, requirit quod ſit approbatum.
5 Comparatio quando plenam fidem faciat.
6 Epiſtola abſentem preſentem facit.
Media declarantur per precedentia ⁊ ſequentia.
7 Caſus tres conſiderabiles in variatione teſtium.
Tabellio vtens diuerſis ſignis punitur pena falſi.
8 Scribentes ſic ſigillant facta aliena in literis ſicut notarij ſignant eorum inſtrumenta.
9 Crimen falſi graue eſt.
10 Indicia a iure approbata ⁊ indubitata ſufficiunt ad condemnationem.
11 Dictum cum iuramento plus videtur operari debere quam dictũ ſine iuramento.
12 Fidei plus operatur ſimplex iuramentum ꝗ ſimplex loquela.
13 Teſtis non debet eſſe verboſus.
14 Confeſſio indiſcreta rejicienda.

¶ Capitulum.viij.an partis preſentia ⁊ cã inducant veriſimilia ꝑ dicto teſtis extra iudiciũ vt cogat perſeuerare in iudicio.

1 **DEnuo te duxi** Bal.interrogandũ duʒ dicimus qđ teſtis q † profeſſus eſt vnũ extra iudiciũ cũ veriſimilibus cogitur poſtmodũ in eodẽ dicto ad perſeuerandũ in iudicio.an credimus ad hoc ſufficere partis preſentiaʒ cuius intereſt ⁊ cauſe cõfeſſionis expreſſionẽ vt dicantur pro illo dicto interuenire.¶ Bald.¶ Prius quã te hodie audirem dixiſſem indubitãter ad illud nõ ſufficere partis preſentiam ⁊ confeſſionem cũ cauſa.nam iura dicẽtia ꝙ cõfeſſio extra iudiciũ cũ partis preſentia ⁊ cã plene probat,loquunt in cõtractibus vt patet.C.de nõ nu.pecu.l.generaliter.in fi.ff.de ꝓba.l.cũ de indebito.§.fi.⁊ extra de fide inſtru.c.⁊ ſi cautio.vnde loquunt in materia mere ciuili, nos aũt in materia mere criminali ꝗ cum diuerſa ſit, diuerſum ius cõtinere dʒ,vt.ff.de verb.obli.l.inter ſtipulantem.§.ſacram cũ ſimi.nũc aũt te audiẽs mutaui propoſitũ.ſi eñi recte cõſidero doctrinã tuã quam nos docuiſti,profitenduʒ eſt ſufficere partis
2 preſentiam cum cauſe cõfeſſionis expreſſione.habet eñi dictũ † teſtis extraiudiciale vim confeſſionis in criminalibus ꝗtum ad teſtẽ vti tu nuper dicebas.vij.c.Itẽ cõfeſſio in criminibus extra iudiciuʒ ſufficiens eſt ſi emanat corã parte ⁊ teſtibus cũ cauſe expreſſione ſicuti etiam elegãter dicebas.ꝫ.vj.c.per.l.capite quinto.ff.de adul.⁊ per alias cõcor.verumtamẽ Bar.verum fateor vnũ eſt qđ cogit me dubitare.dixiſti nunc proximo capitulo ad duos nũc ordinari effectus hanc perſeuerationẽ ad quã cogitur teſtis confeſſus extra iudicium cũ veriſimilibus vt.ſ.idem varians poſtmodũ in iudiciũ iudicetur fide nõ dignus.Itẽ vt idẽ variãs de falſo puniat.dixiſti itẽ ex his duobus effectibus poſſe vnũ induci ſine altero,vt in iuramẽto qđ parit primũ effectũ nõ ſecundũ.demõſtra igitur queſo an effectus vterqꝫ producatur hoc caſu.¶ Bar.

Quia decet egreſſus eſt viaʒ accipere.itaqꝫ queſiui explanaturus.nos habemus i.l.iuriſcõſulti modeſtini.ff.ad.l.corneliã.de fal.l.eos.que lex in ſecundo reſponſo apertiſſime declarat hãc excitationem.⁊ eſt lex ad hoc valde ſingularis et incognita cuius ſenſus (pace dixerim omniũ antiquorũ) ab eorũ ſenſu nullo fuit recte perceptus,quodqꝫ eſt deterius ab ipſis iuris ciuilis atqꝫ pontificibus explanatoribus q poſt me ſuperuenere ipſorũqꝫ minime ꝗꝗ a me iam viuente fuerit demõſtratus nullatenus cõprehendẽs ſicuti ex verbis tuis Ludouice quibus hodie modernorũ ſniãs retuliſti ſupra hoc lib.ij.c.mihi probe percipere licuit.¶ Bald.¶ Nunc reddis fortaſſe Bar.ad primum inſtitutũ.¶ Bare.¶ Ibi itaqꝫ eſt caſus ꝙ partis preſentia in hoc dicto teſtis extra iudiciũ cũ cauſa ⁊ teſtibus inducit vtrũqꝫ predictorũ effectuũ:facit enim ſecundo dicto iudiciali contrario non ſtari.Item teſtem varium de falſo puniri. ¶ Bald.¶ Valde mirum eſt hoc ipſum qđ aſſeris.nam vt ſepius dixi nihil ibi exprimitur de dicto teſtis extra iudicium.¶ Bartol. ¶ Immo vero Bal.id ipſum eſt admirabile,qđ tu qui iam diligẽs ſcrutator eſſe ſoles,legis illius non noueris intellectũ.¶ Baldus. ¶ Oſtende igitur nobis intellectũ illum.¶ Bar.¶ Oſtendã ſed non mediũ frangas meũ ſermonem.¶ Bal.¶ Faciã.¶ Bar.

Ibi dicitur in ſecundo reſponſo
3 quod † prebens teſtimoniũ cõtra ſcripturã ſuo ſigillo ſigillatã punitur de falſo ſicuti tamet Bal.eam intelligis ⁊ oẽs , nec põt aliter intelligi.⁊ ꝯſir ibi dicit ꝙ nõ ſtatur ſecũdo dicto q: ibi teſtis de falſo punitur ⁊ eius dicto nõ ſtatur vt ex ſeipſo eſt notũ dic itaqꝫ mihi quid aliud eſt ſcripturã ſuam aliena facta cõtinentẽ extra iudicium ſigillare ꝗ extra iudicium ſuper factis alienis deponere:certe,nihil aliud eſt.q enim deponit id qđ dicit verũ eſſe aſſeuerat qui ſcripturam ſuam vel alienã ſigillat eam ipſam ad fidem ſibi tribuendã corroborat ⁊ qđ in ea ſcriptum eſt affirmat.vt.ff.de teſtamẽto mil.l.in fraudem.§.ſicut.⁊ eo.ti.l.tribunus.⁊.ff.de iure codi.l.conficiunt.§.milites nec eñi refert rebus ipſis ⁊ factis quis aliqd exprimat an voce, vbi forma tradita nõ inuenit,⁊ ſi quis eſſet diſſa potius ſtandũ eſſet voci expreſſe quã facto tacito,vt.ff.de legi.l.de quibus.ff.ſi cer.peta.l.cum quid.Tu tamen dices ꝙ hi caſus differunt q: ſigillatio eſt res
4 magis authentica qm̃ ad hoc vt † ſigillũ priuate perſone ſit validũ ⁊ probet,requirit qđ ſit approbatũ:vt eſt caſus.ff.de procu.l.ſi ꝓcuratorem abſentẽ.⁊ ibi gl.⁊ egomet aſſerebã.⁊ habet plene per canoniſtas extra de proba.c.poſt ceſſionẽ,que probatio fieri dʒ vel ꝑ ſubſcriptionem publici notarij arg.C.de fide inſtru.aut.ad hec.vel per ſubſcriptionẽ duorũ vel triũ teſtium arg.ff.quẽadmodõ teſt.aperiuntur.l.ſi quis ex ſignatoribus cũ cõcor.⁊ ego ẽt notabaʒ in ea.l.ſi procuratorem.¶ Sed ego rñdeo aperte ꝙ hoc non eſt verum qđ ſigillatio ſit magis authentica hoc caſu.nã ẽt ſine vllo ſigillo ſtatur epiſtole ⁊ credit mittentẽ ſcripſiſſe probata ſola comparatione lrãrum,vt eſt expreſſum.ff.de pigno.l.cũ tabernam.§.idem queſijt.ibi ꝗuis ſignate tabule non fuerint licet in apochis ⁊ apodexis ſola cõparatio fidem plenam nõ faciat,vt.C.de fide inſtru.l.cõparationes ⁊ ego plenius hoc notabam in preallegato.§.idẽ queſijt.⁊.ff.de do.l.nuda.ff.de iureiuran.l.admonendi.iuxta mediũ in meo cõmento. Et attendite queſo diligẽter pro huius clariſſimo intellectu , quãdoqꝫ querimus de veritate cõtentorũ in epiſtola quo ad pñtiudiciũ
5 ſcribentis tantũ,non nunqꝫ querimus de hoc quo ad fidem † faciendam inter alios.primo caſu nulla requirit approbatio ſed ſola comparatio ſufficiens eſt, vt in preallegata.l.cõparationes cũ cõcordãtibus.hʒ enim vim cõfeſſiõis extra iudiciũ cõtra teſtẽ talis aſſertio vt diximus ſupra hoc libr.vij.ca.¶ Altero caſu premiſſa approbatio requirenda eſt,vt.ff.de procura.l.ſi procuratorẽ abſentẽ.⁊ extra de proba.c.poſt ceſſionẽ.ſicqꝫ cõtraria illa nõ pertinent ad hanc noſtram diſputationem.

Preterea etiam ſi ponam⁹ ſine veritatis ꝓiudicio neceſſariã hanc eſſe approbationẽ tamen nec dum verũ eſſet ſigillationẽ illam ſolenniter factã eſſe rez magis authenticã ſi recte cõſiderẽt:q: eadẽ ſolẽnitas ꝗ requirit in ſigillatiõe neceſſaria eſt etiã in caſu iſto depoſitiõe facta viua voce extra iudiciũ.porro ſicuti ſigillatio requirit tabellionis rogitũ vel teſtiũ preſentiã vt nunc eſt relatũ ſic ⁊ dictũ teſtis extra iudiciũ noſtro caſu reqrit,vel ꝙ notari⁹ de eo rogat⁹ vel ꝙ teſtes aſſiſtãt vt poſtmodũ in iudicio per eos poſſit probari ꝙ aſſerit teſtis cõtrariuʒ vt pʒ ad ſenſum.Rurſum tñ Bal.fortaſſe dices ꝙ in illa.l.eos.de fal.nõ ſit mentio de preſentia ptis ſed ſolum de ſigillatione.¶ Sʒ ego rñdeo ꝙ immo ſit mẽtio expreſſe ſi bñ inſpiciat.aut eñi teſtis ille ſigillat ſcripturã alienã parte ꝓſente,⁊ tũc eſt clarũ:aut ſigillat ſuã pte abſente,⁊ tũc lʒ abſens ſit corpe:tñ eſt ac ſi ꝓſente eo facta eſſet de-
6 poſitio ꝑ mediũ organũ litere ſeu epiſtole:etenim epiſtola † abſentẽ preſentẽ facit vocemqꝫ diſtãtis lõgo organo ad abſentẽ duci.vt eſt caſus no.ff.depoſiti.l.publia.in fi.ꝑ quẽ tex.ſic dixerũt oẽs doc.⁊ facit qđ notat gl.ff.de cõſti.pecu.l.ſʒ lʒ.⁊ qđ habet extra de fide inſtr.c.ſi cautio.⁊ rurſum hic attẽde ꝙ quãuis vbi verbo⁊ ſenſus eſt clar⁹ nõ ſint ꝗrende cõiecture vt.C.de lib.prete.l.ſi quis filiũ.ff.de ver.ob.l.cõtinuus.§.cũ ita.ff.de leg.iij.l.ille aut ille.§.cũ in verbis tñ demonſtratiõis gratia oſtẽdo clariſſime mentẽ iur.cõſulti modeſtini fuiſſe tractare in ꝑallegata.l.eos.ſecũdo rñſo.de depoſitione teſtis extra iudicialis clarũ eñi eſt ꝙ ꝑ ꝓcedẽtia ⁊ ſequẽtia declarãtur media vt.ff.de leg.j.l.qui ſillabus.⁊.l.ſi ſeru⁹ pluriũ.§.fi.⁊.C.de libe.ꝓteri.l.ſi. Itẽ clarũ eſt ꝙ verba leg.poti⁹ vt ꝑfecta quã imperfecta ſunt intelligenda.ff.de le.j.l.ſi qñ.⁊ extra de priuile.c.ſi propterea.li.vj.¶ Sʒ ſi nos intelligim⁹.l.ſtiã in ſcđo rñſo in deponẽte extra iudiciuʒ erit perfecta,ſin autem alio modo erit imperfecta.ergo ⁊c.minor apparet quoniam tantum ſunt tres † caſus cõſiderabiles in variatione
7 teſtium effectuali vti dicebam ſupra.li.i.ij.c.in prin.vnus eſt quando variat in iudicio in eadem inſtantia.et de hoc clare in.l.ſtia.i primo reſponſo.¶ Aliter qñ etiam in iudicio in diuerſis inſtantiis ⁊ de hoc aperte ibidem in tertio reſponſo.Tertius quando in iudicio et extra iudicium vel econtra et de hoc neceſſario dixit ibidem

iuriſcōſultus in ſecundo reſponſo vt perfectā legē ⁊ magiſtralē fa-ceret. ¶ Bal. ¶ Racio perſuaſiua eſt. ¶ Bar. ¶ Attēdite etiam qꝛ Guil. de cu. in .l. comparationes. C. de fide inſtru. nō tamē ad propoſitum noſtrum dedit legi predicte nouū intellectū ſcꝫ ꝙ ibi in ſecundo reſponſo loquatur in tabellione tantū. Ex quo dicebat ꝙ tabellio q vtit̄ diuerſis ſignis punit̄ pena falſi. ¶ Lud. ¶ Sic referebas tu Bal. cū Guil. de cu. in. d. l. cōparationes de fi. iſtr. ¶ Bar.

Ego tamen credo ꝙ quāuis fortaſſe dictū Guil. ſit in ſe verū tñ tex. illius legis nō cōgruit, diuinat enim literā illā ⁊ ſine vlla ratione nimis legē illā reſtringit. ⁊ eñi

8 ſic ſigillāt † ſcribētes facta aliena in literis ſicut notarij ſignāt eorū inſtrumēta vt in preallegata. l. ſi quis ex ſignatoribus. ⁊ inſti. de teſta. §. teſtes. cū cōcor. pertinax aūt dicere poſſet ꝙ tex. ille. l. eos. i ſecūdo reſponſo loquit̄ in eo qui manifeſte falſum tulit teſtimoniū quod videtur ſentire ſibi dum dicit textus. falſum teſtimonium. Sed nō eſt verū qꝛ hac via intelligendo tex. ille nihil operaret̄ contra preallegata iura. ff. de leg. j. l. ſi qñ. ⁊ extra de priuileg. c. ſi propter ea. lib. vi. Preterea ad quid fuiſſet opus ita intelligendo facere ibi mentionē de ſigillo, certe fruſtra: qꝛ quacūqꝫ via quis falſum deponat in iudicio. punit̄ de falſo vt. ff. de teſti. l. qui falſa intelligi ergo dꝫ verbū aliud poſitū falſuꝫ teſtimoniū ſcꝫ iuris pſumptione: qꝛ eo ipſo ꝙ quis variat in iudicio ab eo qd̄ prius affirmauerat extra iudiciū parte preſente ⁊ teſtibus preſumit̄ falſum dicere, ideoqꝫ nō ſtatur eiꝰ dicto ⁊ punit̄ de falſo, vt ibi habet̄ qd̄ opꝫ notetis bñ. ¶ Baldus. ¶ Vero notabiliſſimū eſt ⁊ ceteris incognitū. obſecro tamē te qua via vis hunc teſtē ex hac preſumptione tam acriter de falſo dānari. hoc enim videtur contra. l. ff. de penis. l. abſentē qd̄ locum etiā habet ſi preſumptio ſit vehemēs quādo crimen eſt graue, vt eſt caſus extra de preſump. c. literas. ¶ Etenim † crimen falſi graue eſt

9 vt apparet ex. l. j. §. j. ff. de falſis. ⁊. ff. de penis. l. ſi quis aliqd. §. q vim. ⁊ probatur. C. ad. l. corne. de fal. l. vbi falſi. ⁊. ff. de cur. l. generaliter in prin. ibi, vel aitā de grauationibus ⁊c. Et notabas tu met ⁊ oēs doct. C. de tranſa. l. trāſigere. ¶ Sentiebas etiā idem. ff. de falſis. l. ſi quis legatum. iuxta prin. ¶ Barto. ¶ Rñſio clara eſt. Nam illud qd̄ dicis verum eſt in preſumptione hois ex qua quis dānari nō dꝫ: ſic loquuntur iura illa niſi forte preſumptio eſſet violēta quāuis nō ſufficiat vehemēs vt not. glo. notabilis in preallegato. c. literas. ⁊ eo. tit. c. afferte. nos aūt loquimur in preſumptione iuris. lex enim ita preſumit vt dictum eſt. iuris quippe preſumptio liquidiſſima probatio, vt. C. de periculo tu. l. ſi tutor. in glo. not. iuncto tex. vnde ſufficit ad cōdēnationem ēt in criminibus vt. C. de proba. l. ſciant. ⁊ pro hoc eſt caſus not. C. de adul. l. ſi quis adulterij. ſcdm̄ vnū intellectū glo. ¶ Ludouicus. ¶ Tu Bal. idē dicebas in preallegata. l. ſciant

10 ſequēdo Ric. de ma. dicendo ꝙ indicia † a iure approbata ⁊ indubitata ſufficiūt ad ꝯdēnationē, qꝛ ex quo ſunt īdubitata legi debēt eſſe indubitata iudici. facit. C. de queſtioni. l. milites. §. oportet.

¶ Bartolus.

Tu balde fortaſſe dices qd̄ hoc caſu contra hanc preſumptionē iuris pōt probari, ⁊ ſic nō ſequit̄ cōdemnatio ar. ff. de fal. l. vxori. §. fi. Item qd̄ etiaꝫ cōtra violentā preſumptionē probatio admittit̄ vt not. gl. ad hoc notabilis in prealleg. c. ſfas. ¶ Sꝫ ego rñdeo ꝙ preſumptio a iure approbata ſufficit ad condēnationē donec probet̄ contrariū veuo. Inno. extra de proba. c. qꝛ veriſimile. Si aūt probaret̄ contrarium, tūc eſſemus in caſu diuerſo ⁊ ſpāli cōtra regulam. d. l. eos ſcdo rñſo vt dicemus. j. xvj. c. nam aliud eſt dicendū. ¶ Bald. ¶ Adhuc aucepo ſum qua via hic procedāt ſi eñi recte cōſidero dicta in toto hoc c. ⁊ precedēti plus operat̄ ſimplex partis pñtia ꝙ ſimplex iuramentum. nā partis pñtia facit variantē poſtea in iudicio puniri de falſo, qd̄ non operat̄ iuramentū vt ex predictis deprehendit̄. hic aūt

11 videt̄ abſurdū qꝛ † plus videt̄ operari debere dictū cū iuramento ꝙ dictum ſine iuramēto emanatū, vt extra de iureiur. c. debitores. teſti. c. nuper. ⁊. c. tuis. xxij. q. j. c. j. cū cōcor. ⁊ adeo hoc eſt verū, quod ꝙuis tex. xxij. q. v. c. iuriſconſulti dicat qd̄ idē operet̄ ſimplex loquela qd̄ operat̄ iuramentū: illud verū interpretor ꝙtum ad rei obſeruationem: ꝙtum aūt ad effectuꝫ credulitatis vel pene plus operat̄ ſimplex iuramentū ꝙ ſimplex loquela vt. d. c. debitores. cū cōcord. ⁊ ita not. glo. in. d. c. iuriſconſulti. ⁊ de iureiu. c. penul. ¶ Ludouicus ¶ Anto. de but. ⁊ Jo. de imo. poſuerūt hanc ſolutionē ⁊ etiā alias plures in. c. cum contingat. de iureiur. ⁊ in preallegato. c. debitores. ¶ Bar. ¶ Fateor dicta tua Bald. Sꝫ nimirū ſi in caſu noſtro hoc euenit ꝙ plus ſtetur dicto extra iudiciū ſine iuramento ꝙ cuꝫ iuramēto. nam cū illo dicto extra iudiciū qd̄ plus operat̄ cōcurrit partis pñtia cuius intereſt que nō interuenit in caſu altero, de ſimplici

12 iuramento inſinuans vt vberius vtar illud qd̄ dicit̄ qd̄ † plus fidei operat̄ ſimplex iuramentū quā ſimplex loquela, eſt verū niſi cū ſimplici loquela alie cōiecture cōcurrant vt eſt caſus notabilis in preallegato. c. literas. ⁊ extra de proba. c. per tuas. ⁊. d. l. eo. ſecūdo rñſo. pro qua ratione plus operatur partis preſentia in confeſſione extraiudiciali ſup ſcō ꝓprio ꝙ ſimplex iuramētuꝫ ſine pṫis pñtia ſm oēs doc. Eadē ⁊ in iſto qꝛ eiuſdē eſt nature dictum teſtis extra iudicium ꝙtum ad teſtē, vt diximus. ſ. hoc lib. vij. c. ¶ Bal. ¶ Dic q̄ſo aliquid in hoc dicto teſtis extra iudicium qd̄ hꝫ vim confeſſionis extra iudicium eſt ne cā neceſſaria. etenī vehemēter dubito qm̄ ſi cōfeſſionem cōſidero cui dictū teſtis extra iudiciū equiparas, certe cā neceſſaria eſt vt. ff. de proba. l. cū de indebito. §. fi. ſcdm̄ dictuꝫ teſtis verum ⁊ propriū aliud erit qꝛ validum eſt dictū ēt ſine cauſa ſi de cā

13 non interrogat̄: qꝛ † teſtis nō debet eſſe verboſus, vt not. glo. ⁊ idē tumet Bar. ſequebaris. C. de teſti. in. l. ſolam. ¶ Bar.

Optimam tetigiſti excitationem que ſola hic tractanda reſtabat. ¶ Et quidē cām neceſſariaꝫ puto. nam vt ſepius dixi hec non eſt atteſtatio cui deeſt forma iudicij ſed ſimplex confeſſio extra iudiciū quo ad teſtem: per quā confeſſioneꝫ apertum eſt cauſam requirere vt plenā faciat probationē ⁊ ne indiſcreta dicatur vt. ff. de proba. l. cum de indebito. §. fi. ⁊ probat̄. ff. de adul. l. capite quinto. iuncta glo. ¶ Et attendite qꝛ hoc non intelligo de cauſa debiti ꝙ habeat interuenire in confeſſione tali. Sed de cauſa ipſius cōfeſſionis q̄ habeat credere cām veriſimilem pone verbi gratia, ſubtractus eſt mihi liber partium, ignoro fureꝫ: venit Sempronius ad me ⁊ dicit ſe ſcire qd̄ Titius ſubtraxit mihi librum illum. Ego ad hanc aſſertionē teſtes adhibeo vel de ea notarium rogatum facio, certe nihil valebit hec confeſſio † tanꝙ indiſcreta, niſi forte in via ſimplicis iudicij ſeu ſemiplene probationis, ⁊ ſecurus poterit poſtmodum in iudicio variare ſi vlterius nō adhūcit cām quare ſciat ꝙuis poſſit cōtra euꝫ ex tali dicto inquiri de falſitate: debebit itaqꝫ dicere, ſcio qd̄ ſubtraxit: qꝛ eum vidi ſubtrahere ⁊ erit valida ſua cōfeſſio cōtra ſe cū hac cauſa vel ſimili parte preſente etiam nl alio oñſo vt. ſ. eſt probatū. nec tñ erit opus qd̄ dicat cām ꝓpter quā liber ille ad me pertineat vel mihi debeat̄: qꝛ hec cā ſeparata eſt ab hac cōfeſſione, ⁊ poterit per alios teſtes probari vt ex ſe eſt notū. Iamqꝫ hic ſatis arbitror expeditum. ¶ Bal. ¶ Per pulchre quidē. ¶ Bar. ¶ Et vero eleganter.

Summarium.

1 Lex tota proſpici debet anteꝙ ex ea aliquid eliciatur.
2 Bartolus anno etatis ſue quadrageſimo quarto vita functus eſt.
3 Bartolo qui aduerſari conantur, ſepius eorum maculam atqꝫ inſcitiam oſtendunt.

¶ Capitulum. ix. in quo ſaluatur opinio Bartoli in lege eos ab omnibus improbata.

Etiam nunc Bal. dixi ab te querendū an videas ex premiſſis deciſum eſſe id qd̄ pmo loco hodie delegiſti diſputationis articulū, qd̄ ex meis omnibus ſententijs improbabilius reputabas. ¶ Bal. ¶ Enucleatum quidē eſt ac dilucidatum verum minime ſm tuam ſniam. nam tu de ſimplici dicto teſtis extra iudiciū cui aduerſat̄ ſeqñs iudiciale dicebas in. l. eos. ff. de falſis. de partis aūt pñtia nullā ibi feciſti mētionē hoc quoqꝫ ego hodie diſputationis initiū admirabile mihi ⁊ oibꝰ ad ſuſcitādū aſſumpſeram, ſi memor ſuꝫ mei ſermonis. ¶ Barto. ¶ Quid tibi vr̄ romane ludouice. ¶ Ludo. ¶ Idē mi pceptor. neqꝫ eñi aſpicere poſſuꝫ qua via dicamꝰ ex pcedētibꝰ qōnē illā ſꝫ ſniaꝫ tuā eſſe ſopitā. ¶ Bar. proh. deuꝫ atqꝫ hoim fidē ꝙ tepidum ingenium veſtrum nonne docui in. l. eos. notabilem cautelam me tātenendā in practica ꝙ qñ quis habet teſtē q extra iudiciū aſſerit vnuꝫ faciat eiꝰ dictū ſcribi a notario vel ſaltem corā teſtibus dici vt poſtmodū pdictus in iudicio nō poſſit affirmare cōtrariū qn puniat̄ de falſo p caſuꝫ illiꝰ legis ſcdo reſponſo. ¶ Bal. ¶ Sic certe. ¶ Bar.

Qua igitur via poterit hoc fieri ſine partis pñcia vel alterius q eiꝰ vicē ſuſtineat, nulla pfecto pterea vnus tñ fortaſſe dicet ꝙ ego ipſe ibi in ſcdo mēbro diſtinctionis mee ſimplr̄ dixi teſtē ita pdicto mō variātē puniri neqꝫ ibi vllaꝫ de ptis pñtia mētionē fecerim. ¶ Sꝫ rñdeat illa arma qbꝰ me offendere q

1 rit. ſ. lex iciuilē. C. de fur. vbi † tota. l. proſpici debet añꝙ ex ea alqd eliciatur. Iteꝫ. l. ⁊ ſi poſteriores. ff. de legi. cū concor. ⁊ oia iura qbus dr̄ qꝛ ex ſequētibus pcedētia declarant̄ ⁊ econtra. l. j. C. de inoffi. do. cū ſimi. vbi habet̄ ꝙ cōgruū eſt iura iuribꝰ ꝯcordare. de eſſe redditiōe in tali cōfeſſione nihil ſibi expſſe fateor. Sꝫ qd vltra verbum ſolud ſic hodie vobis aſſero intelligendum. ¶ Bald. ¶ Vere admirabilis eſt iſte ludouice: nos quoqꝫ et ceteri iuris interpretes vt video in hoc articulo ſtulti fuimus et tardi corde ac mente ad intelligendum. ¶ Ludo. ¶ Vera inquis: o quanta cum intelligentia ꝙto cum ſale ꝙto cū fundamento protulit bonus hic vir oia verba ſua, vtinā atqꝫ vtinā annos vixiſſet plures. Etenī hic q quadrageſi

2 mum quartum annum ſue etatis agēs † vita functus eſt totqꝫ ⁊ tāta tam obſcura tam obtenebrata penituſqꝫ interdū incognita penetuia illa etate mirabili quadam memoria ac incredibili perſpicacia in apertum duxit qua fere etate ceteri omnes vix littora profunditatis

ditatis noſtre ſapientie tetigiſſe ſolēt. ❡ Quid fabricaſſet ſi nona-
geſimū annū tetigiſſet ſicut multi noſtre ciuilis ſapientie profeſſo
res in iure ciuili, profecto obſcuritatis aut ambiguitatis nihil reli
ctum eſſet, ſed ipſa ſecula legenda etiā exiſtētibus ac recenſenda di
mittamus. ❡ Bal.

Ludouice ſepius viuens dixi & nunc quoq; q̄to magis mēte repēſo tāto veriꝰ
exiſtimo ꝙ ſi miraculoſe in vno corpore poſſibile eſſet inueniri ſciē
tiam Dyni, Cyni, Petri de bella ptica, Ja. bu. qui quatuor clariſſimi
legū ſcriptores toto orbe fuerunt tamē preceptoris huius mei ſcia
excederet. ❡ Ludo. ❡ Proculdubio & enim huiꝰ ſciētie ex mente
5 iuris ac recōditis fontibus procedūt, adeo vt q ei † aduerſari conā
tur ſepius eorū maculā atq; inſciam oñdāt ſicuti dicit tex. de detra
ctoribus loquēs. xi. q. iij. iter illa. ❡ Bar. ❡ Qui aūe hi ſermones
quos inuicē tā attentius ſecreto cōfertis. ❡ Ludo. ❡ Bar. precе-
ptor noſter ac omniū qui poſt tēpora tua iuri ciuili operam dedere
dantq; dabunt Bal. acquieſcit ſententie tue eāq; ipſe ſumme com
mendat & extollit. ❡ Ego quoq; ſi meritus ſum inter tātos de me
ſententia q̄q̄ explanare maxime ipſam laudandam exiſtimo neq;
quicquam viterius queras rogo. ❡ Bar. Nimirum ſi dictis meis
Bal. acquieſcis nunc poſtea q̄ iure cōuictus es antea autem vehe
menter inſultabas. ❡ Baldus. ❡ Quid vltra recte me loqui puta
bam. nūc aūt aliud eueniſſe cognoſco pro quo q̄q̄ doleā mirū im-
modū, vltimū tñ me cōſolaſ aliorū doctorū oīz errantiū ſocietas q
poſt te ſurrexere, qui q; quaſi vnanimiter mee opinionis extitere.
❡ Bartolus. ❡ Et vero de hodiernis verbis tuis memor ſis, de
aliis tuis cōtradictionibus. ❡ Baldus. ❡ Id rogo ne memine-
ris. ſuſpicor enim ne ipſam verū ſit: & enim ſi hac queſtiōe primarie
me tibi iure putabam aduerſatū idq; nunc clare cōſpicio nō iure tē
ptatū eſſe, q̄to magis idipſum fortaſſe eueniet in ceteris quorum
nō arbitror adeo apertam eſſe rationē. ❡ Bartolus. ❡ Nūc itaq;
ad reliqua peragenda tranſeamus rationeſq; tuas balde quas ho
die cōtra ſententiam meā & rationes ceterorum doctorum ſicut ex
te Ludouice fuit relatū clara demōſtratiōe cōfutemꝰ.

Summarium.

1 Informis et iniurata depoſitio, teſti preiudicat.
2 Teſtes examinati nō examinandi an puniētur, ſibi contradicētes.
3 Depoſitio extraiudicialis vt validetur quid exquirat.
4 Actus extraiudicialis an debilior q̄ iudicialis.
5 Teſtis dictum extra iudicium actorem a calumnia excuſat.
6 Iuramentum ſi in iudicio nullo interuenit, enarrabit fidem ſecun di dicti contrarij.
7 Alterum ex contrariis falſum eſſe certum eſt. 10.
8 Repreſentantes dominum ratihatione ſecuta qui ſunt.
9 Teſti qui ſe ingerit quantum ad alios non ſtatur, quantū ad ſe ſic.
Pecuniam accipiens vt teſtimonium dicat etiam verum, falſum committit.
11 Ratio eadem eſt in dicente ſe non interfuiſſe & dicēte ſe neſcire.
12 Reſponſio adaptatur ad interrogationem et ſecundum eam eſt intelligenda.
13 Opinio communis non eſt ſequēda, vbi iudex noſcit illā nō bonā.
14 Dictum extraiudiciale vbi procedit illud preſumiſ verū, ſi factum eſt cum debitis ſolennitatibus.

❡ Capitulum decimum in quo confutantur oēs rationes contra Bartolum in primo & ſecundo capitulis huius libri.

PRimam rationem tuam
ſecundāq; ac quartaz ex precedentibꝰ Balde euer
ſatas cōſpicimus. Etenim † depoſitio teſtis ſine
forma iudicij & ēt ſine iuramento p̄iudiciū facit te
ſti q̄tus nō aliis, & legitima ſi quo ad teſtem vi cō
feſſiōis, ſi cōfeſſionū ſolita interueniāt ſolēnia, ſicuti ſuperioribꝰ ca
ſibꝰ liquido declaratū apparet. Ad tertiā rōnē q̄ multū vigere in
oppoſitū, q̄ quoq; prima fuit in tuo conſilio in quo tā inhoneſte ꝫ
me inuehebaris. ❡ Eſtante oīa ſciēdū ꝙ eandē gl. in. c. cū cauſam
q̄ inter archiepiſcopū. in gl. ſi. ego ipſe bñ noui ſolitusq; ſuz allega
re & approbare vt ego ſcripſi in quodā meo cōſilio qđ incipit in qđ-
ne vertēte inter dñm ſymonē. in ordine. xxix. vbi dicebā p illā gl. ꝙ
2 teſtes † examinati iudicis officio qui examinari nō debēt ſi ſibi cō-
tradicūt nō puniunſ nec eis nocet hmōi cōtradictio, qđ eſt notādū.
❡ Hoc quoq; p̄miſſo eſt ſubtiliter aduertendū, ꝙ predicta glo. nō
loquiſ in noſtris terminis. Sz qñ teſtis vtraq; vice inualide in iu-
dicio depoſuit q̄tus p̄ma vice inualide, qđ pz q; ſi loquereſ in pri-
ma depoſitiōe extra iudiciū fruſtra mētionē faceret gl. eadē de pu-
blicatione atteſtationū q̄ nō requiritur in dictis extraiudicialibꝰ.
Sz tu Bal. argumētabaris ꝙ idē iuris eſt de actis factis coram iu-
dice iuriſditione carente vel nō ſolēniter, qđ eſt in dictis extraiudi

cialibus per gl. C. de liberali cauſa. l. iubemꝰ. cū ꝫcor. fortaſſiſq; ad
di per te poſſet ꝙ ſi qua diuerſitas eſt maior rō facit pro dicto iudi
ciali q̄tus inualido q̄ pro dicto extraiudiciali ar. l. i. C. de p̄diis cur.
li. x. ❡ Ego tamen reſpōdeo ꝙ nō interuenit ꝙ hoc caſu plus poſ
ſit depoſitio extraiudicialis quā iudicialis inualida quāquā prima
fronte videaſ admirabile. probo ſic euidenter.
3 Depoſitio † extra iudicium in caſu noſtro vt valida ſit cōtra teſtē hz neceſſe fieri p̄te preſente & cuz
cauſa, vt. ſ. eſt probatū. ❡ Sz depoſitio q̄ ſit p teſtē corā iudice nō
ſit parte preſente, immo penitus ea abſente. ergo &c. ❡ Qđ fiat p-
te abſente hoc caſu eſt notū: q; q̄tus dicif ꝙ teſtes debēt recipi par
te p̄ſente vel cōtumace, vt in aut. de teſtibus. §. ex hoc vero. col. vij.
& C. eo. ti. aut. ſi quis ab aliquo. tñ illud ab oībus interpretaſ. verū
q̄tū ad iuramentū ad qđ videndū pars eſt citanda. In depoſitiōi
bus aūt pars minime intereſſe oz vt. C. de teſti. l. ſi qñ. & ibi not. nec
oz diſcere teſtificata ante publicationē vt no. in aut. de teſti. §. quo ve
ro. & C. de proba. aut. at qui ſemel. liquido itaq; apparet ꝙ talis de
poſitio in iudicio in p̄mo nō pōt habere effectū cōfeſſiōis extraiu-
dicialis q̄ neceſſaria eſt in caſu iſto. fateor tñ ꝙ haberet effectū cōfeſ
ſionis extra iudiciū facte p̄te abſente q̄ plene nō preiudicaret. vt ex
tra de iud. c. at ſi clerici. & ff. de cōfeſ. l. certū. §. ſi quis abſente. vnde
faceret iudiciū ꝫ teſtē ad igrediēdū cōtra eū de falſitate i ſequēti dicto
cōtrario in iudicio p̄bato vt eſt p̄batū. ſ. hoc li. vij. c. & per hanc viā
ego ſaluo gl. predictā in. c. cū cauſam. & dictū ſpe. & meū in p̄allegato
cōſilio, q̄tus nemo hoc dixerit. & facit ad predicta tex. ſz vnū lec. cō
muniter approbatā in. c. olim de reſcrip. Habetis quoq; ex predi-
ctis modificationē pulchrā ad dictū meuz in. l. eos. ff. de fal. ❡ Et
enim illud verū qñ teſtis prima vice depoſuit extra iudiciū ſecus
eſſet ſi in iudicio nullo q; tūc illa depoſitio nihil probat oīno ēt cō-
tra teſtē certe ſtabiſ ſcdo dicto & nō punieſ teſtis de falſo lz poſtea
cōtrarium in iudicio valido deponat. poterit tñ cōtra eū inquiri vt
ſ. dictū eſt. ❡ Ludo. Singulare ac nouū dictū eſt. ❡ Bal. ❡ Sz
4 quid dices Bar. nō debilior eſt actus † extraiudicialis q̄ iudicialis
vt pz in toto ti. C. de prediis mino. & C. de admi. tu. l. lex q̄ tutores.
& C. de prediis cu. l. i. li. x. & in. l. in hac. & in. l. i. donationibꝰ. C. de do
na. cū inſinuatis cōcor. & per hoc qđ no. gl. in. c. ij. de ele. lib. vj. que di-
cit, ꝙ multa permittunt parti teſtes extra iudiciū que poſtea ipſi
non dicunt in iudicio. ❡ Barto.
Fateor contrarium ſed illud verū ceteris parti bus ſic locū habent iura il
la. Aliud eſt iſto caſu vbi pro dicto extra iudiciū cōcurrūt veriſimi-
lia: p dicto aūt in iudicio ſecꝰ, vt dictū ē. ❡ Preterea illud verū in
actu facto i iudicio vero. ❡ Aliud vbi iudiciū ē nullū vt i p̄poſito,
tūc em̄ actꝰ i eo factꝰ dr extraiudicialis nō iudicialis, vt i p̄allegato.
c. at ſi cleri. & dicta. l. ſcimꝰ cū. de agri. & cēſ. li. xi. ❡ Ad glo. in. c. i. de
ele. li. vj. dico ꝙ q̄tus illud ſepiſſime accidat vt gl. dicit, tñ nō ſequi
tur ergo nō debeāt teſtes puniri, nec illud gl. dicit. ❡ Itē nō ſequi
tur ergo dicto extra iudiciū nō eſt dāda fides cōtra cōſitentē: quia
nec hoc vult gl. illa, immo potiꝰ ſentit oppoſitū dū dicit notabili-
5 ter ꝙ † dictū teſtis extra iudiciū excuſat actorē a calūnia hoc enim
nō eſt p̄pter aliud niſi q; tale dictū p̄ſumiſ verū. ❡ Bal. ❡ Quid
dices ad aliā rōnē, nōne difficiliꝰ retractaſ id qđ duplici vinculo ful
ciſ, quā id qđ vno tm̄, vt. l. i. & ibi no. C. de pac. & tu ipſe notabas. ff.
de iureiuran. l. admonendi. in quarto cōtrario. ❡ Certū eſt em̄ ꝙ
depoſitio facti i iudicio, quāuis nō eſt fulcita vinculo duplici, & de
poſitio extra iudiciū vno tm̄: nā teſtis deponit i iudicio cū iuramē
to, vt. C. de teſti. l. iuriſiu. iij. q. iij. §. Itē iurabitur. cū ſi. Itē deponit
corā iudice q ſuccedit i locū ptis ea abſente. vt. C. de app. l. amplio-
rē. in p̄n. & tu Bar. notabas. ff. de publi. iud. l. pe. §. ad crimē. in ſi. et
ſic ſunt duo vincula. ſ. iuramentū & partis preſentia, in extraiudi-
ciali eſt vnū tātū vinculū. ſ. partis preſentia nec tu aliqd requiris.
❡ Bar. ❡ Rñdeo clare poſito ꝙ hoc caſu iudex ſuccedat in locuz
ptis, qđ tñ verū nō credo: q; hoc nō eſt de caſibꝰ de quibꝰ ego nota-
ui in. l. iiij. §. pretor ait. ff. de dā. iſec. i qbꝰ iudex ſupplet ex officio. &
hoc ponūt doc. i. l. i. C. vt q̄ deſūt ad uo. iudex ſup. tñ iſto caſu iudex
nō ē iudex, ſz iuriſditiōe caret, vel i forma iudicij teſtē nō recipit, vt
6 ff. ſi iu. om. iu. l. i. p̄rem. & p totū illū ti. ❡ Porro ſi † iudicio nullo i
teruenit iuramētū enarrabit fidē ſcdi dicti cōtrarij: nō tñ ſufficiēs
erit ad faciendū teſtem puniri de falſo vt ſatis liquet ex dictis ſu-
pra hoc. lib. viij. c. ❡ Bald.
Dic queſo aliā nōne q̄tus ſufficiat dictū falſi teſtis ex iudiciū ad hoc vt teſtis puniaſ de falſo & tu-
nup dicebas hoc ipſo li. iij. c. tñ ad hoc ſufficit iudiciū vllū qđ hz ap
parētē formā iudicij, vt p̄baſ ex his q̄ tu met Bar. notabas. ff. de fal.
l. ſi q̄s legatū. & ſentit idē Jo. an. i rubrica nō ē ſine culpa. de re. iu. li.
vj. in mercurialibꝰ: q; in delictis animꝰ & cor iſpiciſ nō factū, maxi
me in atrocioribꝰ prout eſt iſtud vt. C. de epiſ. & cle. l. ſi q̄s nō dicā ra
pere. & ff. de ſica. l. in q cū telo. & l. diuꝰ. cū cōcor. ❡ Ludo. ❡ Jo de
imo. idē tenuit. & abbas de ſicilia & oēs canoniſte in. c. cū cauſaz q̄ in
ter archiepiſcopū. extra de teſti. quāuis tu ipſe Bal. l. i. iuriſiurā. in
ſi. C. de teſt. videaris aliud ſenſiſſe. ❡ Bal. ❡ Quo ergo eſt hoc ꝙ

varijs a dicto emanato in iudicio nullo modo puniatur de falſo.
7 ¶ Etenim † certū eſt alterū ex dictis falſum eſſe. vt. l. j. C. de fur. & ſi
ue primum ſit falſum ſiue ſcd̄m, ſatis eſt ad eū puniendū vt pz ex
predictis. ¶ Barto.

Nunc tetigiſti medullā huius q̄ōnis, & quidē Bal. fateor cōtrariū. ¶ Sed attēde q2 il-
lud quod dicis de forma iudicij apparente eſt verū qñ apparet ne-
dū alijs ſed etiā teſti. Et hec eſt rō quare teſtis punit̄ qui ignorabat
iudicij inualiditatē, & credit falſum deponere ſolēniter. Quando
autē forma teſti hic nō apparet ſed ſcit ſe i iudicio nullo depone-
re hic ceſſant oēs rōnes punitionis, & puto q̄ plus eſt talē teſtē nō
ſolū de falſo nō puniendum ſz nec de crimine ſtellionatus: quoniā
mēdax extra iudiciū nō punit̄, niſi ex ſuo mendacio quis dānificet̄
vel dānificari poterit vt dictū fuit ſuperi⁹. volo quoqꝫ verbi gratia
dare exēplū vnū. pone enim falſū procuratorē. vel nūciū, vel defen
8 ſorē agitaſſe iudiciū certū. certe hi nō repreſentāt † dn̄m niſi ratiha
bitione ſecuta, vt. ff. de iudicijs. l. lz. q2 iudici obripiūt & puniunt̄. l.
eos. vt. ff. de falſis. l. ſi quis obrepſerit. vnde iudiciū cū eis actū eſt ip-
ſo iure nullū. vt. C. de procu. l. lz. & ff. de collu. dete. l. iuſto. & ibi not.
¶ Certe enī ſi in hoc iudicio teſtis aſſerit vnū, deinde aſſerit oppo
ſitū in alio iudicio agitato ſuper eo per verū dominū vel eius procu
ratorē, indubitanter puniendus eſt de falſo: q2 credebat primū iu-
diciū valere: quoniam ad eum nō ſpectat de mandato agentis inq
rere ſe hz cōparere de neceſſitate ad deponēdū vbi per iudicē voca
tur, vt. ff. quēadmo. teſt. aperi. l. cū ab initio. & l. ſi quis ex ſignatori-
bus. in prin. ¶ Itē pone iudicē a quo teſtis vocat̄ totali carere iu
riſdictione vel cauſe notiōe & teſtē hoc aperte ſcire: proculdubio q̄
uis coram eo vnum affirmet, licebit ei poſtmodū in iudicio valido
aſſerere veritatē etiā ſi ſonet cōtrariū vt. ſ. dictū eſt & demōſtratum.
¶ Bal. ¶ Bonum dictum eſt. ¶ Bar.

Nunc tranſeo ad quintā rationē & dico q̄ nō ſtat̄ illi
9 teſti qui ſe ingerit † quātū ad alios,
quantū ad ſe ſic, vt predixi. ¶ Ad ſextā diximus q̄ in illis iuribus
primū dictū emanauit p errorē, nō ſic in noſtro caſu, vel illud in ca-
ſu qñ depoſitio extraiudiciū manifeſte probat̄ nō vera: quo caſu nō
habēt locum predicta vt dicam in. xvj. c. ¶ Ad ſeptimā rn̄ſio clara
eſt. ¶ Ad octauā eſt attendendū q̄ q̄uis tu Bal. dicas illū tex. i. c.
j. quid ſit inueſti. eſſe ſingularē & vnicū in iure: tñ hoc nō eſt verum.
hz enim aliū cōſimilē quaſi ad cōtextū in. c. j. §. j. ſi de inueſti. inter do
minū & vaſal. lis or. ¶ Itē hz aliū in. c. j. §. notandū. de notis feu. x.
colla. hoc quoqꝫ premiſſo apertiſſime ad illos tex. reſpondeo q̄ nō
loquunt̄ vllatenus in terminis noſtris: nā ibi nō apparet quicq̄ de
teſtis variatiōe, & ſic nihil ad eādē rē noſtrā. ¶ Preterea ſi appare
ret extra primū dictū ibi nō emanauit mere extra iudiciū ſz corā iu
dice quāuis extra figurā iudicij in quo caſu diuerſa eſt rō vt ſupra
demonſtraui. ¶ Et dixi hodie de intellectu illorū tex. li. j. xj. c. in fi.
¶ Ludo. ¶ Tunc Bal. intelligis illos tex. in prima depoſitiōe
facta corā iudice nō in iudicij figura. ¶ Bar. ¶ Itē addo ad illos
tex. alias reſpōſiones poſito etiā ſine p̄iudicio veritatis q̄ loquant̄
in p̄ma depoſitiōe extra iudiciū parte preſente & ibi variat̄ ab eo di
cto vt requirit̄ in caſu noſtro nō enim eſt mirū ſi teſtis ibi nō punia
tur: q2 ibi expreſſe apparet q̄ teſtis prima vice ſciēter veritatē cela-
bat. vel odio. vel gratia. vel pretio illud dicebat vt tex. illi p̄ſuppo-
10 nūt & ibi. ideo ſtatur dicto ſecundo. ¶ Si enim ponimus † pro cō
ſtanti primū dictū eſſe falſum neceſſario ſe quit̄ alterū dictū cōtra-
riū eſſe verum. loquendo in his que ſunt directo cōtraria vbi appa
ret de corruptiōe. tñ nō apparet de falſitate in primo dicto. nā im-
mo apparet ibi falſitas dū di q̄ veritatē celabāt. Itē poſito q̄ non
appareret aliter, tñ eo ipſo q̄ quis eſt corruptus p̄ſumit̄ falſum di
cere: & eo ipſo q̄ quis pecuniā accipit vt teſtimoniū dicat etiā verū
falſum cōmittit, vt notat gl. elegās in. l. j. §. j. in ver. ad notationē. ff.
de fal. quā ego ibi ſumme notabā. pōt etiā dici ad tex. in. c. j. §. j. qd
ſit inueſtitura. in verbo, nō reminiſci. quē tu balde inducebas i tuo 1
cōſilio. & etiā ad tex. in. c. j. de notis feu. q̄ ibi teſtis nihil depoſuit
affirmatiue i primo dicto, ſz ſimplr̄ dixit ſe nihil ſcire. vnde lz itera 2
to productus dicat ſcire. propter hoc nō dz puniri de falſo q2 po-
tuit meli⁹ factū reduxiſſe ad memoriā vt diximus. ſ. li. j. viij. c. ¶ Se
cus in caſu noſtro vbi teſtis in prima vice extra iudiciū affirmando
depoſuit. ¶ Tu balde dices q̄ tex. in. d. c. j. §. j. qd ſit inueſt. ſubdit
quō teſtis dixerat nō ſolū nō reminiſci ſz etiā nō interueniſſe vel nō
interfuiſſe. ¶ Ludoui. ¶ Ita notat eū Bal. i lectura ſua. ¶ Bar.

11 **Sed dico** q̄ q̄uis verbū nō interfuiſſe videat̄ affirmati
uū tñ nō eſt verū: q2 † eadē eſt ratio in dicente
ſe nō interfuiſſe, & dicēte ſe neſcire: q2 illud nō interfuiſſe intelligit̄. i.
nō recordor q̄ interfuerim, nec pōt aliter intelligi: nā ſi forte teſtis di
cēs ſe nō interfuiſſe cauſam dicti redderet coartādo pſonā ſuā loco
vel tēpore, tunc enim eſſet dictum penitus affirmatiuū nec poſſet 1
ab eo variari. vt. C. de proba. l. actor. ff. de ver. ob. l. illa. & ibi habet̄.
Et idē dicerē ſi cū dicto negatiuo teſtis aliquid admiſceret affirma
tiuū, puta ſi diceret puto q̄ tale qd fuit factū ſed illi facto ego nō
interfui. tūc enī eodē mō nō cadit p̄dicta rememoratio. tex. eſt ad
hoc notādus vt mihi vr̄. ff. de q̄ō. l. vnius. §. teſtes, & ita dz intelligi
alis p̄dictis cōtradicet̄. Tu dices q̄ ille teſtis q deponebat in. c. j. qd
ſit inueſti. dixit ſe nō iterfuiſſe tūc cū inueſtitura fieret vt aperit ibi
tex. & ſic ibi cū dicto ſuo admiſcuit affirmationē. Sed ego rn̄deo quō
poſſūt eſſe illa verba legis latoris. Et ſi vis oino quō ſint v̄ba teſtis,
tamē nō cōcludunt p̄pterea q̄ teſtis ille aſſignet inueſtiturā factā
12 eſſe: q2 † rn̄ſio adaptat̄ ad interrogationē & ſecundū eā eſt itelligen
da. vt. ff. de ver. ob. l. j. §. ſi quis ſimpliciter. vn̄ ſi teſtis dicit nō interfui
tūc cū lueſtitura fieret, itelligit̄. ſ. illa de qua iterrogor & ſic teſtis nō
affirmat eā eſſe factā, ſed refert v̄ba interrogationis. ¶ Aliud pu
tarē ſi teſtis diceret ſcio inueſtiturā factā eſſe, tñ illi interfui vt p̄dixi
ſicqꝫ habetis multas rn̄ſiones ad illos tex. ¶ Ad nonā rōnē rn̄ſio
clara eſt q̄ in. l. athletas teſtis nō dixit poſtmodū cōtrariū ſolēniter, im
mo penituit eū, vt ibi glo. no. & ego notabā. ¶ Ad decimā dicim⁹
illud verū niſi opinio cōis clare probetur mala. tūc enī ab ea diſce-
dēdū eſt tanq̄ a corruptela, vt dixit text⁹. viij. diſt. c. cōſuetudinē. &
c. conſuetudo. & c. fruſtra. & quaſi p totā illā diſtinctionē, maxime cū
pro mea equa & rōnabili opinione ſit caſus legis. vt. ſ. eſt demōſtra
tum. ¶ Et pro hac optime facit quō dixerūt Hoſt. & Ioā. an. extra
de conſti. in. c. j. vbi inquiunt cōem † opinionē nō eſſe ſeqnēdā vbi
iudex noſcit illam nō bonā. pro hoc ēt tex. optimus. C. de vete. iure
enu. l. j. §. ſed neqꝫ. ¶ Ludo. ¶ Abbas de ſicilia ſequebat̄ idem in
preallegato. c. j. per dictū tex. ¶ Bar.

Reſtant alique rōnes aliorū doc. quas hodie retulit Lud. quibus rn̄ſum nō apparet. nec igit̄ obſtat quō di-
cebat Ant. de but. q̄ poſſibile eſt q̄ dixerit mēdaciū prius vt par-
tibus cōplaceret & poſtea dixerit verū: q2 rn̄deo quō q̄uis poſſibilis
ſit. tñ ius preſumit oppoſitū prima facie & eum punit niſi aliud de-
mōſtret. vt. ſ. probatū eſt. ¶ Et eodē modo rn̄deo ad illud Io. de
Imo. quō nō ſic loquit̄ libere teſtis corā parte ſicut corā iudice pte
abſente: q2 lz iſtud verum ſit, tamen ius cōtra ipſum preſumit. ad illud
do. Abb. de ſicilia de ſimilitudine contra torturam cū iuramento
Ego reſpondeo quō hec generalis preſumptio quod dictū cū iura-
mento ſit verum tollitur per preſumptiones iuris ſpālis vrgentes
in oppoſitū vt eſt caſus de p̄ſumpti. c. literas. & ſic eſt in nr̄o caſu vt
dicta. l. eos. ſ. reſponſo. ¶ Ad tex. in. c. inq̄ſitionis vbi aūt etiā di-
eo q̄ idō ibi ſtatur ſcd̄o dicto, q2 primū p̄ſumebat̄ in fraudē factum,
vt nō admitteret̄ ad teſtimoniū p hoc quō dicā. j. xvj. c.

Ad illud tuum Bal. in tuo cōſi. de teſte q dicit vnum in iu
dicio & poſtea cōtrariū extra q̄ ſtatur p̄lo dicto
nec punit̄ vnde idē dicebas eſſe cōtra eadē rōne. rn̄deo clare q2 fal-
ſum eſt: nam maxima d̄ria eſt inter predicta. vbi enī dictū † extraiu
diciale precedit illud preſumit̄ verū ſi factū eſt cū debitis ſolēnita-
tibus: & cōſe quēter ſcd̄m falſum. vt. d. l. eos. ſcd̄o rn̄ſo. & c. per tuas.
extra de proba. & de preſum. c. lr̄as. vbi aūt extraiudiciale ſequit̄ ue
primū iudiciale, preſumit̄ verū & ei ſtatur & cōtr̄ ſcd̄m falſum lz ſcd̄m
faciat iudiciū ſufficiēs ad inquirēdū cōtra primū, vt eſt caſus extra
de teſti. c. ſicut nobis. probat ergo multomagis dictū extraiudicia-
le precedens quā ſequens. & rō eſt: q2 vbi precedit iam inuentū eſt il
lud dictū natū cū preſumptiōe veritatis q2 non hz a quo inualidat̄
vbi aūt ſequit̄ inualidat̄ per preſumptionē primi precedentis.
¶ Et attente Bal. q2 tu vehemēter errabas. putaſti enī me ſemper
velle ſtari p̄lo dicto extra iudiciū. Sz non eſt verū vt in multis lo-
cis ego tenui vt dixi ſupra hoc lib. iij. iiij. & v. c. Ratio itaqꝫ eſt quia
ſcd̄m ſolēne falſum preſumit̄ vt iam eſt dictū. cetera ex premiſſis ſa-
tis apparent. ¶ Ludo. ¶ Enucleata iam res eſt hec clariuſqꝫ ſub
modo multorū que nunquā hactenus intellexi. Se quere tamē pre
ceptor noſter ſi quid aliud nobis dicturus es.

Summarium.

1 Iuramentum licet eneruet dictum contrarium an habeat tā
tas vires vt faciat teſtem de falſo puniri.
2 Caſus in quibus ſtatur ſecundo dicto teſtis nec punitur de falſo.

¶ Capitulum. xj. in quo ponitur generaliter regula de teſte vario
extra iudicium & in iudicio cum ſuis fallentijs.

Satis liquido vt ex ſupra demonſtratis apparet colligi poſſe hanc gn̄alē re-
gulam q̄ ſi teſtis parte p̄ñte & cauſa aliquid aſſerit
extra iudiciū & poſtea cōtrariū dicit in iudicio ſtari
non dz huic dicto, immo teſtis ipſe punit̄ de falſo.
Et idem ſi pro dicto extraiudiciali primo cōcurrerent alie coniectu
1 re aut ſufficiētia aut veriſimilia, excepto iuramēto, quō q̄uis † ener
uet dictum contrarium tñ non hz tantas vires vt faciat teſtem de
falſo puniri. quia tamen regula hec requirit quaſdam modificatio
nes, ideo ſubijciam eas illas quo plene diſcutiatur hic articulus. fal
lit itaqꝫ primo qñ ſcd̄a depoſitio facta fuit in tormētis. ¶ Scd̄o qñ
dictum

dictum ſecundū fuit ad finē corruptionis prolatū. ¶ Tertio qñ
teſtis prima vice depoſuit p verbū credo, vel per verbū mihi videt̃,
vel per verbū dubito, vel per verbū neſcio, vel nō recordor, vel p io
ci, vel per iracūdie motionē. ſcda aūt vice p verba veritatis affirma-
tiue ab hoie in alo tēperato prolata. ¶ Quarto vbi expreſſe proba
ret primā depoſitionē extraiudicialem fuiſſe falſaꝫ. ¶ Quinto qñ
extra iudiciū depoſitio nō principaliter propter ſe emanauit ſꝫ in-
2 cidēter. oib⁹ enī his caſib⁹ † ſtat̃ ſcdo dicto nec teſtis punit̃ de falſo,
ſed tū de quolibet aliquid indiſtincte diſcutiemus.

Summarium.

1 Dictum in tormentis an ſemper preſumatur verius ꝙ ſine
tormentis.
2 Teſtis an poſſit a principio torqueri anteꝙ aliud deponat.

¶ Capitulum. xij. de teſte qui variat in iudicio cū tormentis ab eo
quod dixerat extra iudicium.

Iri ſtari dicto iudiciali

facto in tormentis nec teſtem de falſo puniri quā-
uis precesſit cōtraria depoſitio extraiudicialis ve-
1 riſimilibus fulcita. probat̃ hoc clare quoniam † di
ctū in tormentis ſemp verius preſumit̃, ꝙ ſine tor
mentis vt. ff. de queſtio. l. vnus. §. teſtes. ⁊ l. ex libero. ī prin. vbi ego
hoc notabā. Item probat̃ hoc argumēto ſumpto a fortiori. ſi enim
hoc caſu ſecūdo dicto vbi primū fuit contrariū eodē modo iudicia
le ⁊ iuramentū vt eſt caſus. ff. de adul. l. ſi poſtulauerit. ver. ſꝫ ſi nega
uerit. ⁊ dixi ſupra li. primo. iij. c. quāto magis hoc caſu. Idē dicem⁹
de forma iudicij que deeſt in primo dicto. Tu dices, cur eſt ꝙ teſtis
hoc caſu de falſo nō punit̃. Sed ego reſpondeo ꝙ hoc caſu cuꝫ di-
ctū preiudiciale preſumit̃ verū ꝑpter tormenta ⁊ cōſequēter extra-
iudiciale falſum: certe ex hac falſitate dicta extra iudiciū teſtis non
pōt de falſo puniri quāuis teneat̃ aliter de dolo ⁊ criminaliter de
crimine ſtellionat⁹ vt diximꝰ. ſ. hoc li. c. v. Querendū tū pro horū
2 declaratiōe eſt an † teſtis poſſit a ꝑncipio torqueri antequā aliud
deponat. ⁊ quidē ex ꝑdictis videt̃ ſequi ꝙ ſic. dicimus tamē ꝙ regu
lariter nō eſt a tormētis inchoandū. l. j. ff. de queſtio. in prin. et per
totū ti. nec quilibet homo eſt torquēdus antequā vacillet, vt eo. ti.
l. ex libero. in ꝑn. vel in ſuſpitionē falſitatis inciderit, vt eo. ti. l. vn⁹.
§. teſtes. intelligate ergo predicta in caſib⁹ in quibus fallit hec regu
la in quibus lꝫ a tormentis inchoare vt eſt in proditiōe ſeruorū ⁊ ſi
miliū quib⁹ nulla fides eſt dāda: vt habet̃, C. de queſtio. l. j. ⁊ ff. de
qō. quaſi per totū. ⁊ per Spe in tit. de teſte. §. j. verſi. Itē ꝙ eſt ſeru⁹.
Itē intelligatis in alijs caſibus in quib⁹ tortura fieri pōt ex poſtfa
cto vt in iuribus preallegatis.

Summarium.

1 Depoſitio teſtis facta extra iudiciū an habeat viꝫ cōfeſſiōis
in criminalibus ꝗtum ad teſtem.
Errans nō cōfitetur.
2 Timor ſubornationis nō cadit in facto vere proprio.
3 Error notarij non debet partibus obeſſe.

¶ Capitulum. xiij. de teſte qui variat in iudicio ad finē correctio-
nis ab eo quod dixerat extra iudiciū.

Icebam idem ſtando ſe-

cūdo dicto iudiciali cōtrario precedēti dicto extra
iudiciali ⁊ veriſimili vbi ſcdm dictū emanauit ad finē
correctiōis nec tunc teſtē puniri. hoc eſt attendēdū
1 ꝙ vt. ſ. probatū apparet. vij. c. huius libri † depoſi
tio teſtis facta extra iudiciū hꝫ vim cōfeſſiōis i criminalib⁹ ꝗtū ad
teſtē. ⁊ ſm illā regulā puto itaqꝫ ꝙ ſicut cōfeſſioni ſolēniter facte ex
tra iudiciū qs pōt cōtradicere probato errore prime cōfeſſiōis, p ti
tulū de iuris ⁊ facti ign. ⁊ qꝛ q errat nō cōfitet̃. vt. ff. de iur. om. iud. l.
ſi per errorē ⁊ ego late notabā. C. de nō nu. pe. l. gñaliter. in mea re-
petitiōe eodē modo ſiat hoc caſu qm̃ eadē eſt rō. Credo tū hoc caſu
hanc cōfeſſiōis correctionē nō ita facile admittendā ſicut in ꝯfeſſio
ne vera ⁊ propria ſup facto proprio ad alios nō ſpectāte. de qua lo-
2 quitur. l. generaliter ⁊ iura ſimilima. ¶ Nam hic eſt † timor ſubor
nationis qui non cadit in facto vere proprio. hoc igitur totum iu-
dicis arbitrio relinquendum puto qui penſata ꝑſonarum qualita
te ⁊ ceteris correctioni nihil recipiat, ar. ff. de teſti. l. iij. §. tu magis
ſcire potes. Idem notandum hic ꝙ admiſſa huiuſmodi probatio
ne erroris et correctionis primi dicti. nō propterea ſupereſt parti
leſe in expenſis litis actio de dolo vel de crimine ſtellio contra te-
ſtem etenim qui errat non fatetur. vt. l. non fatetur. ff. de confeſ.
nec relinquitur ſine animo delinquendi. vt. ff. de ſic. l. omnes. et de
ſententia excommun. c. cū voluntate. in prin. arbitror tamen teſteꝫ
hunc et huius heredem actionē in factuꝫ parti leſe ad itereſſe obli
gari. ar. eius qd no. iam dixi de tabellione qui per errorē cōficit in
3 ſtrumentum non validum cuius error † nō dꝫ partibus obeſſe ſed
eis tenetur ad intereſſe. vt. ff. de re. iur. l. ſi librarius. et pro hoc. l. ſi.
C. de magiſ. conue. vbi eſt text. optimus.

Summarium.

1 Teſtis vbi deponit extra iudiciū p verbū nō affirmatiuū, ſtat̃
ſecūdo dicto affirmatiuo, nec teſtis punitur de falſo.
2 ¶ Confeſſione etiā iudiciali nō propter ſe ſed incidenter emana-
te non ſtatur.

¶ Capitulum. xiiij. de teſte qui deponit in iudicio affirmatiue cō-
tra id quod extra iudicium dixerat non affirmando.

Arrabam poſt hec quod

1 † vbi teſtis deponit extra iudiciū per verbū nō af-
firmatiuuꝫ ſtatur ſecūdo dicto affirmatiuo, nec te
ſtis punit̃ de falſo. hoc probatur a fortiori per ea
que diximus. ſ. lib. j. v. vj. vij. capitulis ſi bene in-
ſpiciatur. ¶ Sed querendum eſt hic an teſtis puniatur in aliquo
ad aliquod. plane dicim⁹ ꝙ nō: qꝛ prima depoſitio nemini preiudi
cium attulit ⁊ potuit ſecūda vice melius recordari ⁊ ad ſaniorē me
moriam redire vt ſatis demonſtratū eſt in predictis locis. ¶ Dein
de narrabā ꝙ vbi aperte probat̃ primā depoſitionē extra iudiciuꝫ
fuiſſe falſam ſtandū erit ſecūdo dicto directo ꝯtrario facto in iudi
cio, nec teſtis punit̃ d falſo. ⁊ hoc ꝓbatur fortiter p dicta. ſ. xiij. c.
quod hic breuitatis cauſa nō repeto. ¶ Vltimo dicebam hoc caſu
ſtandū eſſe ſecūdo dicto niſi extraiudicialis depoſitio nō principa-
liter propter ſe ſed incidenter emanauit. probatur argumēto ſūm
pto a minori. ¶ Nam dictū hic extraiudicium hꝫ vim cōfeſſionis
2 quantum ad teſtem. Sed † confeſſioni etiam iudiciali nō propter
ſe ſed incidēter emanate nō ſtatur. vt no. glo. C. de lib. cau. l. ſi fili⁹.
et egomet dicebam. ff. de cuſto. reo. l. ſi confeſſus. et eſt pro hoc gl.
ſingularis ſm quoſdam. l. di. ex penitentibus. in gl. magna circa ſi.
ergo multominus ſtabit̃ cōfeſſioni extraiudiciali incidēter emana
te. Repetendum quoqꝫ ad omnes has fallētias illud generale In
no. in. c. preterea. de teſti. cogen. ab oibus approbatum vt dicebaꝫ.
ſ. lib. i. vlti. c. in ſi. ꝙ ꝗuis omnibus hic caſibus ſtetur ſecundo di-
cto, tamen ſemper fatendū eſt aliquid ei detrahere ex primo con-
trario quod menti tenetur. ¶ Ludouicus. ¶ Hoc ipſum tenuit
abbas de ſicilia extra de proba. c. per tuas. loquēdo in propriis no-
ſtris terminis indiſtincte nō cogitando ſuper hoc an interuenerit
ptis preſentia in dicto extraiudiciali vel nō interuenerit. ¶ Bar-
tolus. ¶ Placet: qꝛ tale dictum iudicium facit contra teſtem vt
predixi ⁊ hec ſatis ſint ad primam partitionē variantiū teſtiū in iu
dicio ⁊ extra iudicium. ¶ Baldus. ¶ Pulchre expeditum eſt.

Summarium.

1 Teſtis qui prima vice dixit vnum in iudicio, deinde aliud cō
trarium extra iudicium cui dicto ſtandum.
2 Confeſſio facta in foro poli fidem nō facit in foro fori.
3 Veritatem an preſumatur quis dicere in mortis articulo.

¶ Capitulum. xv. de teſte. qui dixit vnum prima vice in iudicio, ſe
cunda vice contrarium extra iudicium.

¶ Secunda pars principalis.

Equitur altera ps de te-

ſte † qui prima vice dixit, vnum i iudicio deinde
aliud cōtrarium extra iudicium qui quidē articu
lus videt̃ expeditus. Primo igit̃ videam⁹ an ſtā
dum ſit hoc caſu primo dicto vel ſecundo. Et ego
dem procul dubio ſtari debet primo, vt eſt caſus extra de teſti. c.
ſicut nobis. facit. C. de non nu. pe. l. generaliter. in fin. verſicul. ego
idem dicebam. in. l. eos. ff. de falſa. ¶ Ludouicus. ¶ Tu Bald.
idem dicebas poſt Bartol. in. l. illa generaliter. ¶ Bartolus.
¶ Dicebamqꝫ idem. ff. ad ſilleia. l. ſi quis in graui. §. ſi quis mo-
riens. per illū tex. vbi plus notāter ſcribebā ꝙ ſi teſtis in mortis ar
ticulo conſtitutus cōfitet̃ ſe falſum tuliſſe teſtimoniū aut iudex in
mortis articulo cōſtitutus cōfitet̃ ſe tuliſſe ſententiā p pecuniā ni-
hilominus his dictis extraiudicialib⁹ nō eſt ſtādū niſi aliter ꝓbe-
tur p dictū cap. ſicut. ¶ Ludo. ¶ Idē ſequebat̃ dominus Ang.

e ego etiã in codẽ.§.ſi quis.ꝛ tu Bal.idẽ etiã dicebas.C.de teſti.aut.
ſi dicatur.¶ Bar.¶ Facit pro hoc dicto meo nobile dictũ Joan.
an.in additionibus ſuis in.c.ſi.de tẽpo.or.vbi dicit ꝙ ſi homicida
cõfeſſus eſt ſacerdoti in foro penitentie ſe homicidiũ cõmiſiſſe. Et
poſt cortinã ſteterunt duo teſtes qui talem cõfeſſionẽ intellexerũt
tamẽ hmõi teſtes in iudicio recipi nõ poſſunt ad hãc confeſſionez
2 probandã qm̃ † cõfeſſio facta in foro poli fidẽ non facit in foro fo-
ri, qḋ ſingulare ꝛ notabile dictũ eſt. Item videam⁹ an teſtis ille pu-
niatur de falſo. ꝛ hic attẽdite: quia cũ ſtatur hoc caſu primo dicto vt
nunc dixi certe nõ pōt ex eo puniri de falſo. facit tamẽ hoc ſecũdũ
dictũ ſufficiẽs indiciũ ad inquirendũ ↄ primũ, vt dicto.c.ſicut.
¶ Ludo. ¶ Ad idẽ no.in.d.§.ſi quis.ſi igitur adhibita diligenti
inquiſitione inuenireẜ teſtem prima vice falſuz dixiſſe, hoc caſu be
ne puniretur de falſo per capitulũ illud, quod ſic intelligo. ¶ Bal.
¶ Bartole nonne in vltimo articulo vite preſumitur ſemp quis ve-
ritatem dicere.vt.C.de proba.l.qui teſtm̃.ff.de le.ij.l.lucius.§.quis
quis.de leg.iij.l.cum quis.§.titia.ſi igitur veritatẽ hoc caſu quis di-
cere preſumitur in ſcḋo dicto puniẽdus vr̃ ex primo ↄrio. ¶ Bar.
3 ¶ Reſpondeo illud ꝙ dicis ꝙ † veritatẽ preſumiẜ quis dicere in
mortis articulo eſt verũ niſi preſumptiones validiores concurrant
pro alio dicto cõtrario. Sicq̧ eſt in noſtro caſu ꝓpter formã iudicij
ꝛ iuramentum argumento.ff.de fal.l.eos.ſ.rñſo.extra de p̃ſumpt.
c.literas.cũ cõcor. Pōt etiã dici ꝙ quãuis preſumaẜ verũ dicere in
mortis articulo, tamẽ ꝓpter hoc nõ ſit indiciũ ſufficiẽs probatio ar-
gumento.ff.de pig.l.gaius.ſm glo.in.d.c.literas.vnde in propoſi-
to ſatis eſt ꝙ indicium faciat ſufficiens ad inquirendũ, rñſio prima
tamen melior eſt. Sicq̧ expeditus tam omnium variantiũ teſtium
tractatus in iudicio ꝛ extra iudicium. ¶ Transeamus nunc ad ter
tiam partem principalem.

Summarium.

1 Teſtes variantes in diuerſis inſtantijs an de falſo puniendi.
2 Probationes facte in iudicio ſummario nullam faciunt fidem in plenario.
3 Judiciorum diuerſitas poteſt etiam in plenarijs diuerſis modis cõſiderari.
4 Probationes facte in vna cauſa fidẽ faciunt etiam in alia omnino diuerſa inter eaſdem perſonas.
5 Acta facta inter quaſdã perſonas non faciũt fidẽ inter alias diuerſas nõ inſpecto an cã ſit eadẽ de qua litigaẜ, an diuerſa.
6 Acta ꝛ probationes nõ nocent cui ſnĩa non nocet.
7 Teſtes variantes diuerſis temporibus in eadem inſtantia nulli dicto ſtatur.
8 Producens teſtes pro ſe, non poteſt illos productos poſtea cõtra ſe repellere.
9 Publicatis atteſtationibus ꝛ cognita teſtificata, teſtes nõ recipiũtur iterum ſuper eodem.

¶ Tertia pars principalis. Cap.j.

1 SEquens eſt alia diſputatio † variã-
tiũ teſtium in iudi
cio in diuerſis inſtantijs in qua quidem vincẽs ego
ſimpliciter dicebam teſtem de falſo puniendũ ꝛ cõ-
ſequenter eius dicto nullatenus ſtãdũ.ff.ad.l.corne
liam de fal.l.eos per illum tex.iij.rñſo qui hoc opti
me probat inſpecto alio intellectu gl.ibi poſito, q̃ vult ꝙ tex.ille lo
quatur in eo q dixit diuerſa teſtimonia in eadem cãpro diuerſis p-
ſonis qui intellectus ad illũ tex.non eſt bonus quãuis in ſeipſo ſit
verus. Nam ſm illud nihil diuerſificaret ille verſ.a primo rñſo illi⁹
l.vt ibi ſcripſi.ꝛ probatur hec ſnĩa.ff.de teſti.l.qui falſa.iij.q.iij.ver.
itẽ qui falſo vel vario. ¶ Sed nunquid id ipſum altius repetam⁹
ſimulq̧ qñ ſtandũ ſit in diuerſo iudicio declaremus. ¶ Conſiderã
dum igitur ꝙ teſtis nõnũquã eſt varius in diuerſis iudicijs, primo
exiſtente nullo, altero valido, ꝛ hoc quid iuris ſit ſatis hodie dixi-
mus.ↄ.li.proximo.xi.c. Qñq̧ varius eſt in diuerſis iudicijs validis
primo exiſtente ſummario, altero plenario, ꝛ hoc quãuis nõ ſtetur
2 primo dicto quo ad principalis cauſe victoriam quia † probatio-
nes facte in iudicio ſummario nullã fidez faciunt in plenario vt eſt
tex.de teſti.c.veniens.ꝛ.c.cũ in tua.ſtatur tamẽ eo quantuz ad hoc
vt credulitas eneruetur ex ſcḋo dicto, ꝛ teſtis puniatur de falſo vt no.
Inno.ꝛ gl.Ber.in.c.veniẽs, vt hodie quoq̧ diſcutiemus.li.ij.vij.
c.circa finem. interdũ variat teſtis diuerſis iudicijs plenarijs ꝛ hic
dubitationẽ afferre videntur iura quedam in quibus habetur ꝙ
probationes facte in vna cauſa etiã plenaria fidem noui faciunt et
in alia.vt.l.ſed ꝛ ſi poſſeſſori.§.ſi.cum.l.ſequen.ff.de iureiurã.vt no.
glo.C.de eden.l.ij.ꝛ ibi per omnes Doct.ꝛ iudi.ſol.l.cum lite mor
tua.ꝛ ibi ego plene notabaz. Ex his enim apparere videẜ ꝙ huiuſ
modi teſtis nõ poſſit puniri tanquã varius cũ ſm dictũ habeaẜ ve
3 primum. ¶ Sed tamen pro huius intellectu attẽdite: quia † iudi
ciorum diuerſitas poteſt etiam in plenarijs diuerſis modis cõſide-
rari. Etenim cauſa qñq̧ eſt eadem eedemq̧ perſone litigantes di-
uerſe tamen inſtantie vt eſſet inſtãtia in cauſa appellatiõis in caſi-
bus in quibus licitum eſt eundem teſtẽ iterũ ꝓducere.vt habeẜ.C.
de tẽp.app.l.per hanc ꝛ.C.de appel.l.eos in prin.ꝛ extra de teſti.c.
fraternitatis. hoc enim caſu ſi teſtis deponit cõtraria ſuper eodẽ in
his diuerſis inſtãtijs nulli dubiũ ꝙ teſtis puniẜ de falſo ꝛ ſtãdũ erit
primo dicto qꝛ atteſtationes facte i caſu iſto in prima iſtãtia faciũt
fidẽ in ſecũda etiã quoad cauſam principalẽ vt.C.de arb.l.cũ anne.
§.ſi.et probatur in.l.properandum.§.ſi.C.de iud.ꝛ.C.de teſti.l.ſi.ꝛ
de teſt.p̃ſentata.nec repugnãt cõtraria p̃allegata: qꝛ hoc caſu locuz
habẽt, ꝛ hic pōt eſſe vnus intellect⁹ ad p̃allegatã.l.eos.iij.reſpõſo.

Quandoq̧ cauſe ſunt diuerſe cõſequẽter quoq̧ inſtã-
tie eedẽ, tñ ſunt litigãtes perſone vt ſi ago
pri⁹ corã ꝑtãte cõtra te ex mutuo dicẽs me filiũ ꝛ heredẽ Titij.ꝛ ꝙ
Titi⁹ tibi mutuauit: hodie antẽ ago ↄtra te cõmodati corã capita
neo dicẽs me filiũ ꝛ heredẽ Titij ꝛ ꝙ Titi⁹ cõmodauit tibi hoc eñi
caſu ſi idẽ teſtis variat ſup eodẽ forte ſuper illo de filiatiõe. Idẽ di-
cẽdũ erit qḋ.ↄ.primo caſu. puniretur eñi teſtis ex ſcḋo dicto ꝛ ſtabiẜ
4 primo indubitãter etiã in cã principali: qꝛ † probatiões facteẜ vna
cauſa fidẽ faciũt etiã in alia omnino diuerſa iter eaſdẽ perſonas vt pro
baẜ in.l.cũ anna.§.ſi.C.de arbi.ꝛ in p̃alle.l.ſi.C.de teſti.ꝛ.C.de libera.
cauſa.l.liberum⁹.nec quicq̧ repugnãt cõtraria: qꝛ illud hꝫ locũ inter
diuerſas perſonas non loquimur inter eaſdẽ, ꝛ hic pōt eſſe intelle-
ctus ſecũdus ad dictã.l.eos.iij.rñſo.de fal.ꝛ his duob⁹ modis intel
ligo gl.illas ordinarias in.d.c.literis.ꝛ de p̃ba.c.p tuas ꝛ de teſt.cũ
in tua.ꝛ.c.veniẽs.dũ ibi voluit ꝙ vbi teſtis aſſerit cõtraria diuerſis
tẽporibus ſtãdũ ſit p̃mo dicto. Quia tex.p̃alle.c.p tuas.ꝛ.c literas.
nihil faciũt quare loquunẜ i p̃ma depoſitiõe extra iudiciũ vt dixi-
mus.ↄ.li.hoc.vij.c. Semp tñ intellige niſi in ſcḋo iudicio ad diuer-
ſum finẽ fuerit actũ vt qꝛ pri⁹ ciuiliter nũc criminaliter quo caſu fa-
cta i vno iudicio fidẽ nõ faciũt i alio vt no.gl.no.i.l.ſi quis a ſe fundũ.
C.ad.l.iu.de vi.vbi ego ipſe notabã ꝛ latius tractabã in.l.ſi.vi bo.
rap. puniretur tñ teſtis varius qꝛ quo ad eũ ſtatur p̃mo dicto vt nũc
dicemus in ſequentibus.

Quandoq̧ diuerſe cauſe ſunt ꝛ diuerſe inſtãtie. Itẽ di
uerſe litigãtes perſone vt eſſet ſi mihi relicta
ſunt centũ a Titio mortuo ſub cõditione ſi nauis ex aſia venerit ꝛ
aſia centum a Sempronio mortuo ſub cõditione ſi eadem nauis ex
aſia venerit ꝛ egi ego produxi Gayum in teſtem qui dixit nauem ad
ueniſſe. Tu egiſti ꝛ eundem Gayum produxiſti qui oppoſitum aſ-
ſeruit et hoc caſu notetis ꝙ q̃uis Doc.repugnẽt cõtraria preallega
5 ta qꝛ † acta facta inter alias perſonas nõ faciunt fidẽ inter alias di
uerſas nõ inſpecto an cauſa ſit eadem de quo litigatur vel diuerſa,
vt probatur in illa.l.ſꝫ ſi poſſeſſori. intelligendũ eſt verũ quo ad effe
ctũ cauſe principalis de qua agitaẜ, ꝛ hoc loquunẜ iura illa q̃tum
ad teſtẽ aut q iterato deponit ſup eodẽ inter diuerſas bene fidem
facit prior atteſtatio ſua. vt ſi ab ea variat puniatur de falſo. caſus
eſt in preallegata.l.eos.iij.reſponſo. et hic eſt alius modus intelli-
gendi illam. ꝛ pro hoc quod ego ipſe notabam ibidem in.iij.cõtra
rio ꝛ p Inn. optime extra de teſt.c.veniẽs. Ex qḋ dixi nũc de teſte
qui dixit vnũ in ciuili. deinde aliud in criminali. ¶ Qñq̧ aũt cauſa
eſt eadẽ diuerſe tñ inſtãtie ꝛ diuerſe litigãtes perſone: verbi gratia:
pone cõſociũ vel coheredẽ egiſſe pro parte ſua, deinde conſocium
vel coheredẽ egiſſe pro parte altera: certe probatiões facte in p̃mo
quicq̧ nõ preiudicant alijs per iura illa cõtraria, ſꝫ faciant qualem
qualem fidem vt.ff.de appel.l.a ſententia in prin.p̃iudicabũt teſti
plene vt nũc eſt demonſtratum.ꝛ hic eſt quart⁹ intellect⁹ intelligẽ
di dictã.l.eos.iij.rñſo. pōt etiã.l.illa ſm hũc vltimũ modũ aliter exẽ
plificari, pone enim diuerſitatẽ pſonaꝝ in iudicib⁹ verbi gratia vn⁹
iudex inq̃ſiuit cõtra aliquẽ reũ cõdẽnauit, deinde remiſit eũ ad aliũ
iudicẽ cũ toto proceſſu ꝛ ſnĩa pro executiõe q̃ ſibi de iure nõ cõpetit
vt cõtingit in doctore qui nõ exequiẜ ſnĩam ſuã ſed alius pro eo vt
no.C.de epi.audi.l.epiſtolã. certe hoc caſu iudex ad⁹ quem reus eſt
remiſſus poteſt non ſtare illi proceſſui ſi vult et iterum crimen exa-
minare vt ego ipſe notabam in.l.diuus.de cuſto.re.per tex.ad hoc
ſumme notandum in aut.de ſan.epiſ.§.ſi vero crimen.colla.ix.fin-
ge igitur eum hoc facere certe iam habemus diuerſam inſtan-
tiam quamuis eadem cauſa ſit: habemus iterum diuerſitatem
perſonarum in iudicibus ſicq̧ teſtis puniretur ſi hac ſecunda
vice iurabit per eandem.l.eos.iij.reſponſo quam ita intelligas.
tis. ¶ Baldus. ¶ Probe iam diſcuſſus eſt illius.l.intelle-
ctus. ¶ Bartolus.

Preterea notanda ſunt quedam ex precedẽ-
tibus. ¶ Nos eñi habem⁹
6 regulã ꝙ † cui nõ nocet ſententia nõ nocent acta nec probatiões
vt no.Inn.de teſt.c.cũ cauſam.ꝛ.c.veniens.ꝛ probaẜ.ff.de mann.l.
lege iulia.ꝛ papia.et ex his que ego ipſe notabam in.l.ſi mater.§.
fina.ff.de excepti.rei iudi. certe hoc eſt verum niſi quantum ad te-
ſtez, quamquã eñi ſibi nõ nocet ſnĩa vt probaẜ.ff.de his qui notan
tur infamia nocebit ſibi atteſtatio ſua repugnãs prime emanate in
alio iudicio

alio iudicio, vt patet ex predictis. ¶ Item vere eſt regula illa directo & principaliter, p indirectū autē & ↄſequēter q̄uis alicui nō nocet ſnia tñ poſſunt nocere atteſtationes. pone eñi q̄ teſtis variat i alio iudicio, certe eiꝰ dicto nō ſtabit ꝑpter pmū ↄtriū in alio iudicio emanatum vt dictū eſt: ſic q̄ pars dānificabit ex atteſtatione ↄtra q̄uis ex nō ſnia lata in primo iudicio: q: non poterit ex dicto illius teſtis ſe fundare vt ex ſe ptz. ¶ Bal. ¶ Dic q̄ſo mi preceptor nōne dice-

7 bas hodie ſupra li. i. ij. c. non ſtari † alicui dicto neq̄ primo neq̄ ſecundo teſtis variātis diuerſis tēporibus in eadē inſtātia, cur ergo non idem ius in caſu iſto in diuerſis inſtantijs vbi inqs ſtari pmo dicto inter eaſdē perſonas. eadē eñi prima fronte vtroq̄ caſu ratio apparet. ¶ Bar. ¶ Bona eſt hec tua heſitatio. breuibꝰ tñ verbis rñdeo ſi recte cōſideras iura q̄ volunt nō ſtari ſcdo dicto teſtis contrario in inſtantia diuerſa emanato ideo hoc volūt q̄ teſtis hac vice preſumitur ſubornatꝰ & falſum dicere vt no. per Inn. ex de teſti. c. preterea. facit qd no. gl. in aut. de teſti. §. qi vero. & qd habet ex de teſti. c. fraternitatis cū ſi. ideo ſtat pmo dicto remanēte vo et valido inter eaſdē perſonas. vt. ſ. dixi. ¶ Itē ſi recte cōſideras que diximus. ſ. li. i. ij. c. nō eſt dare teſtē variantē in eadē inſtātia diuerſis tpibus niſi in duobꝰ caſibꝰ vbi per iudicē repellit ex offō ſuo ad declarationē dicti ſui vel redditionē cauſe & ſimilia. Itē vbi ſuper diuerſis deponit incōpaſſibilia his oibus caſibus ceſſat oino ſubornationis preſumptio vt diximus de teſte qui repetitur ex offō eo. li. i. c. iiij. & de teſte qui deponit incōpaſſibilia. idem videret merito quoq̄ ſi his caſibus variat teſtis non ſtat primo dicto neq̄ ſcdo q: incertū eſt in quo dictū falſuz expreſſerit. ¶ Bal. ¶ Quid rurſuz

8 dices Bartole nōne † producēs teſtes pro ſe nō pōt illos ꝑductos poſtea contra ſe repellere. vt. l. generaliter. §. ſi. in ſi. & §. iudex antē. in ſi. C. de rebus credi. & l. ſi quis teſtibus. C. de teſti. ¶ Ex quo videtur idem dicendum in caſu noſtro, quia hic in prima inſtantia depoſuiſſe reperit p eo ↄ quē ſecūda vice depoſuit. ¶ Barto.

Fateor. Sed quid ad nos quāuis enim pars nō poſſit teſtes accuſare tamen iudex poterit ex officio punire, vt in aut. de teſti. §. ſi vero quidam ad ſi. C. de teſti. l. nullū. vbi de hoc per glo. & ff. de teſti. l. qui falſa. preterea rñdeo & melius q̄ imo poterit ipſa pars teſtē recuſare & arguere. Nam illud qd dicit producens pro ſe nō poteſt poſtea reprobare eſt verū ex defectu pſone, quia eius perſonā intelligit approbaſſe. ita loquuntur iura illa. et facit. ff. de adul. l. ſi vxor. §. ſi. ex defectu tñ teſtimonij, forte ob variationem vel falſitatem bene pōt teſtē reprobare etiā ſi milies ſe produxiſſet vt expreſſe probat ex tex. in preallegata. l. ſi quis teſtibus.

9 ¶ Bal. ¶ Quid iterum dices nōne † poſt publicatas atteſtationes & cognita teſtificata teſtes iterū non recipiant ſuper eodez. C. de proba. aut. at qui ſemel. & in aut. q vero. de teſti. & no. ff. de rei vē. l. officium. extra de teſti. c. fraternitatis. c. feries. c. ex tenore. & c. intimauit. ¶ Conſtat enim q̄ atteſtationes erant ſemel publicate in primo iudicio. ¶ Bar. ¶ Clare reſpōdeo q̄n q̄ iudicium ſecundū agitur cū diuerſis perſonis, interdū inter eaſdē. caſu priore non eſt vera regula illa, cū acta facta cuz aliquibus non faciunt preiudiciū alijs perſonis vt. ſ. diximꝰ. Certe neceſſe eſt teſti iterū i alio iudicio produci ad probationē. in altero caſu fateor cōtrariū. Sed tamē attendite q: illud eſt verū in eadē inſtantia, in diuerſis aūt inſtantijs poſſunt iterū teſtes recipi ſuper eodē & publicari non obſtāte priore receptione & publicatione. caſus eſt quem ego tibi notabaz in. l. ſi. C. de teſti. ¶ Ludouicus. ¶ Similis eſt ſm Ang. in. l. quidē tabularuz. in ſi. ff. de fur. ¶ Bar. ¶ Nihil facit illa lex quia teſtis ibi prima vice non vere depoſuit nec aſſertiue locutus fuit vt hodie dicebam. ſ. li. i. viij. c. deinde in multis caſibus poſt varias atteſtationes iterum licz teſtes recipere quos ego plene tractabam & ibi oēs doctores. in. d. c. aut. at qui ſemel. & per Io. an. in. c. ex tenore. de teſti. & per alios canoniſtas in clemē. de teſti. eo. ti. & per legiſtas in. l. p hanc. C. de tēpo. appella. oibus itaq̄ alijs caſibꝰ locum habere poſſunt contraria dicta de teſte vario diuerſis iudicijs.

Summarium.

1 Varius teſtis in diuerſis iudicijs an de falſo puniendus.
2 Caſus in quibus ſtatur ſecūdo dicto teſtium omiſſo primo.
3 Subornationis tantus metus non eſt in diuerſa inſtantia ſicut in eadem.

¶ Capitulum ſecundum in quo ponitur generalis regula cuz fallentijs de teſte variante in diuerſis iudicijs.

1 In ſumma ex precedētibus nō male notare poſſumus teſtē † variuz in diuerſis iudicijs de falſo puniēdū & nulla fide dignuz in ſecūdo dicto. Sed ſtare dicto primo inter eaſdem perſonas niſi forte iudiciū priꝰ fuiſſet ſummarie vel nulliter agitatuz. ¶ Fallit aūt regula in aliquibus caſibus, primo qñ dictū fuiſſet in tormentis habitū, primum aūt ſine tormentis. ¶ Secūdo vbi primū dictū nō fuit veritatis omnimodo aſſertiuum, vel emanauit per iocū vel iracundiam. ¶ Tertio quando primum dictum fuit ſine iuramento, ſecūdum autem cū iuramento. ¶ Quarto quādo teſtis depōnit prima vice ſine cauſa vel cū cauſa inſufficienti vel non vera. Quinto vbi expreſſe probaretur primā depoſitionē fuiſſe falſam, ſecūdam autem veram. ¶ Sexto vbi coniecture pro aliquo ex his dictis ↄtrie concur-

2 rerent. omnibus eñi his caſibus † ſtatur ſecūdo dicto preter q̄ in vltimo in quo ſtatur illo dicto pro quo concurrunt cōiecture. Si diuerſis pſonarū nō repugnat in aliquibꝰ caſibꝰ teſtis punit, in aliquibus non vt ſatis euidenter oia colligi poſſunt ex dictis. ſ. li. i. ij. c. vſq̄ ad ſi. que omnia hic breuitatis cauſa non repetimus. & eo ſemper vniuerſali antepoſito & huic dicto cui ſtatur ſemper ex cōtrario aliquid detrahitur. vt no. Inno. in. c. preterea. extra de teſti. & dixi. ſ. Q̄uis ſit eadem ratio inter hos caſus vbi he varie depoſitiones emanant in vna et eadem inſtantia & in diuerſis inſtantijs: tamē in vno ſolo differentiam inuenimus. Etenim q̄ q̄ in eadem inſtātia ſi teſtis qui prima vice depoſuit non aſſertiue poſtmoduz ex interuallo reuertitur pro primo motu, vel producitur ab aliqua partiū & vult deponere aſſertiue, non ſtatur eius dicto propter timorem ſubornationis vt diximus. ſ. lib. primo. viij. c. tamen in his diuerſis aliud dicere debemus. ſtari eniz debet ſecūdo aſſertiuo omni caſu vbi licitum eſt hunc teſtem iterum producere, & hic diſtinguam an a parte producatur vel a iudice vocetur ex eius officio. eteñi nō

3 eſt † tantus metus ſubornationis in diuerſa inſtantia ſicut in eadē. forte enim ſi fuerunt diuerſi litigantes neſcient partes eundem teſtem ſuper eadem re alias depoſuiſſe. ¶ Item forte longum tempus fuit inter primam & ſecundam ex quo poterit teſtis cogitādo et recogitando tandem reminiſci. licet prius fuit oblitus, argumēto. l. iij. §. nerua. ff. de acqui. poſ. & l. peregre. eo. titu. cum concor. et pro hoc optime facit tex. l. quidam tabularum. de fur. & ff de dam. infec. l. qui bona. §. ſtipulaturus. cū ſi. omnes in diuerſis inſtantijs loquuntur nec diſtinguunt qua vice teſtis in diuerſa inſtātia ꝑducatur ſed ſimpliciter volūt ſtari ſecūdo dicto aſſertiuo. ¶ Bald. ¶ Non alia mi preceptor hodie es declaraturus. ¶ Bar. ¶ Etiā videtur huiuſce cōfirmande, reſtant pauca quedam.

Summarium.

1 Heſitatio paucis verbis expeditur.

¶ Capitulum tertium de teſte qui variat coram arbitro.

1 Uerendum eſt quid ſi teſtes variant coram arbitro quia † quedam heſitatio paucis verbis expediretur. dicimus itaq̄ q̄ teſtis qui eſt varius coram arbitro, variaſſe videtur in iudicio qui hic iudicis moraz habet in procedēdo, vt. ff. de arbi. l. prima. & C. eo. l. ne in arbitris. §. ſi autem. C. de iudi. l. rem non nouam, nec curo qd arbiter non habeat iuriſditionem ſed notionem. ff. de verbo. ſig. l. notionem. in princ. Nam hoc caſu nō puniet teſtem arbiter. Sed iudex ordinarius loci. C. ad le. cor. de fal. vbi falſi. cum ſimilibus.

Summarium.

1 Arbitramentū plus ſapit de contractu q̄ de iudicijs.

¶ Capitulum quartum de teſte variante coram arbitratore.

1 Tractādum quid ſi teſtis eſt varius coram arbitratore. Et quidem reſpondendum videtur prima fronte idem eſſe ac ſi teſtis deponeret extra iudicium: quia † arbitramentuz plus ſapit de contractu q̄ de iudicijs, vt in aut. de defen. iudi. §. ſi na. in gloſ. notabili. Not. C. de iudic. in aut. ſi vero contigerit. ¶ Sed tamen contrarium credo. etenim hic committitur falſitas in re que affert partibus vtilitatem et preiudicium. ſ. in probatione vt puto itaq̄ per iudicem de falſo puniri debere. et pro hoc quod not. gloſ. C. de falſis. in. l. dānis. in verbo, priuatus. ¶ Et quod ego ipſe notabam in. l. prima. §. qui in rationibus de fal. ¶ Deinde q̄ q̄ arbitramentum plus ſapiat de contractu quā de iudicio tamen omnino aliquid de iudicio ſapit. illud certe ſufficit quantum ad teſtem puniendum q̄ iudicium habeat apparentem formam iudicij q̄uis non ſit verum iudicium vt hodie dicebā. ſ. libro ſecundo. xj. c.

Summarium.

1 Teſtis varius coram iudice procedendo ſine figura iudicij an tanq̄ falſarius puniendus.
2 Teſtes per ignorantiam vel obliuionem vel alium errorem varian tes non puniuntur.
Falſitas vt ſit punibilis dolum requirit.

¶ Capitulum quintum de teſte vario corā iudice vbi procedit ſi ne figura iudicij.

1 Item querendum quid ſi teſtis variat † corā
iudice in caſibus in quibus proceditur ſine figura
iudicij. & hoc quidem dicimus qḋ q̄q̄ prima facie
videatur idē eſſe ac ſi depoſuiſſet extra iudiciū vbi
remota figura iudicij cum videref eſſe iudicium vt
ego ipſe notabam in.l.j.quē.in.leſe maie.crimē proce.xj.col. in mea
glo.magna.ſuper verbo, figura iudicij in prin.tñ ſatis eſt φ falſitas
ex hmōi variatione cōmittaf in actu qui aliās preiudicat & qz lʒ iu-
dicium ſit ſine figura iudicij tamē oīno teſtes in eo producti iurant
vt ego notabā in dicto verbo figura iudicij:ſicq̧ quātū ad teſtē iudi
cium iſtud hʒ figurā ſuā qḋ ſolum ſufficit vt dictum vnum quod; ad
2 omnia ſupradicta generaliſſimum notetis, qḋ ſi pōt † probari vlla
via qḋ teſtes per ignorātiā vel obliuionē vel aliū errorē variauerint
putādo vtraq̧ vice verū dicere, certe tunc teſtes nunq̄ punientur.
Nam falſitas punibilis dolū requirit vt dictum eſt. & hoc eſt expreſ
ſum in aut.de teſti.§.ſi vero quidā.ad ſi.col.vij.Nec dicas φ tex.il-
le loquif in pluribus inuicē cōtradicētibus:qz immo tex.ille in ſui
prin.loquif in 3rietate vni⁹ tantū ad ſeipſum. Clauſula itaq̧ gene
ralis in ſi.illius tex.poſita ad omnia precedētia referenda eſt poſtq̄
cōmode poteſt vt.ff.de iuriſ.om.iudi.l.ſi idem cum eodē.§.ſi.C.de
hbe.prete.l.j.ff.de leg.j.talis ſcriptura.

Summarium.

1 Teſtimonia diuerſa que ſint.
2 Teſtis interrogatus ſuper commodato & reſpōdeat ſuper mutuo, an falſarius dicendus.
3 Ignorantie ratio in teſtibus iuriſperitis ceſſat.
4 Facta incontinenti videntur ineſſe.
5 Dictio ſemper quomodo exponatur.
6 Teſtis verba ciuiliter intelliguntur.
Verba teſtis humane ſunt intelligenda.
7 Dictiones olim, quondam, & iamdudum tria tēpora ſignificant.

¶ Capitulū ſextuʒ in quo diſcutif que ſint falſa teſtimonia & quā do verba teſtis impropriantur & non ſint falſa.

1 Transeamus ad quedā vtilia p caſuū
precedentiū clariori in-
telligentia. Et primo videam⁹ que ſint † teſtimonia
diuerſa de quibus loquitur.l.eos. Et quidē ibi dice
bam & quidā alij diuerſa teſtimonia eſſe.i.falſa, vel
.varia.vel.i.aduerſa. Egoq̧ tūc viuēs ſingula diſcu
tiebā:nunc aūt alias oīa ea repetamus falſa teſtimonia ibi eſſe dice
bam 3rietatē qui falſum dicit doloſe. nūc addo p hoc tex.C. de fal.
l.nec exemplū.& qḋ ego ipſe notabaʒ.ff.ad.l.cor.de falſis.l.quid ſit
falſum. Ruſum addo φ falſarius eſt teſtis qui in iudicio deduct⁹
doloſe falſa ſupprimit vel tacet vt hodie ſatis diſſeruimus.lib.j.c.
ix.item φ is eſt falſus qui doloſe deponit in ipſo iudicio, non ſic ſi
extra iudiciū etiā interueniēte iuramento:qz hic non pprie falſus
eſt quāuis aliter puniatur vt.ſ.etiā diximus li.ij.c.iij.v.c. Sic eſt
2 tractādū quid ſi teſtis iterrogatus † ſup cōmodato rñdeat ſup mu
tuo dicemus ne eū falſariū nō qdē. & eſt ſaluādū eſt dictū ſuū in cō-
modato vt ſic mutuū pro cōmodato interpref vt ego ipſe pulchre
notabā.C.de his qui ex pub.rōni.l.i.x.& facit qḋ ego ipſe notabaʒ.
C.de vſufruc.l.j.in ſi.& l.ſed & ſi poſſeſſori.§.ſi iurauero.ff.de iureiu.
vbi dicebā teſtē deponētē relictū eſſe vſumfructū rei que cōſumitur
vſu ſaluari in ſimplici vſu. & hoc modo ad ſaluandū teſtē verba im-
propriari, qḋ eſt no. facit ad hoc etiā glo.dicens improprijari verba
teſtis vt ſaluetur eius dictum, vt.l.ſtipulatio iſta.§.hoc quoq;. de
verb.obli.& attendite qz hec ipſa verba exiſtimo in teſtibus idiotis
quos cōtetr eſſe tales conſtat neſciuntq; verborū propriā ſignifica-
tionem.vt no.C.de teſta.tu.l.φ ſi nepotes.in teſtibus aūt iuriſperi
5 tis † aliud dicendū eſſet. Ceſſat quippe in his pmiſſa ignorātie rō.
& ad hoc qḋ notat Cy.C.de dona.ante nup.l.ſi cū an.argu.ff.fami.
her.l.ſi filie in prin. Tractandū itē quid ſi teſtis dicat, Sempron⁹
interfecit Titiū.q interfecit Ioānē:an dicem⁹ eū eſſe falſariū ſi p-
bef Semproniū nō iterfeciſſe Ioānē. ¶ Et qdē primo frōte vnuſ
quiſq; arbitraref eū de falſo puniri:qz dictio quis vel qui eſt ſub-
ſtantie.vt.ff.de here.inſti.l.iulianus. ¶ Oppoſitum ego tñ demō
ſtraui in eadē.l.iulian⁹.in vnico meo verbulo.porro ad fugiendum
falſitatē relatiuū quis vel q hoc articulo ſpēm refert ad ſubſtantiā
vt ſibi dicebā. ¶ Ludouic⁹. ¶ Idem mi pceptor ſequebar i.l.j.in
pn.ff.de no.opi.nū.& illud dictū putabā ſingulare. ¶ Bar. ¶ Itē
videndū quid ſi teſtis dicat factū tpe guerre qḋ liquidū poſtea de-
monſtratū fuiſſe parū ante vel paulopoſt an dicaf falſidicus, & qui
dem dicēdū qḋ nō ar.ff.ſol.ma.l.diuortio.in pn. ¶ Ludo. ¶ Hoc
idē ſentiebat Bal.ibidē. ¶ Bar.
4 Pro hoc quia ea † que ſiūt incontinēti videnf in-
eſſe.ff.de pac.l.ſi vnus.§.pactus
ne peteret.ff.ſi cer.pe.l.lecta ver.dicebā.ff.de duo.re.l.duos reos.
in ſi.cū concor. Itē videndū quid ſi teſtis dixerit tales actus factos
eſſe ſimul, & tñ poſtea aperte probaf alterū factum eſſe in prin.diei
alterum in fine vel vnū eſſe factū in vna hora, alterum in alia omni
no diuerſa an dicemus eū falſariū. Et quidē dicendū φ nō q̄q̄ pri
ma facie videaf durū, vt ſingulaliter ego ipſe notabam in.l. in ope
ris.ff.loca.per glo.poſitā ibi que vult φ ſimul fieri dicanf ea que fa
cta ſunt eadē die qḋ no. & optime ad hoc facta ad rē ſpectantia di-
cuntur facta eodē tpe vt probat tex.ad hoc valde ſingularis.ff. de
excu.tu.l.ſi duas.iuxta pn.in ver.ſinaūt ordo. & facit tex.C.de 3.et
cōmi.ſtip.l.optimā.circa mediuʒ. ¶ Ludo. ¶ Bal.ad idē φ facta
eadē die dicanf facta eodē tpe notabat tex.illū in lectura ſua. in p-
allegata.l.ſi duos. ¶ Bar. ¶ Itē videndū qd ſi teſtis dicit Titiuʒ
ſemp poſſediſſe & probaf aliqñ nō fuiſſe in poſſeſſione an dicemus
eū eſſe falſidicū, & ſane dicimus qḋ nō, vt ego ipſe notabā.ff. de vſu
cap.l.celſus & ff.ſol.ma.l.j.vbi pro hoc adducebā tres rōnes. vnā qz
5 † dictio ſemper exponif pro fere vt no.gloſ.ibidem. pro quo facit
alia gl.in aut.vt determi.ſit nūerus cleri. vbi gl.exponit ſemper.i.
multoties. Alterā rōnē qz id qḋ teſtis dicit ſemper poſſedit intelli
gi dʒ.i.fuit in aptitudine poſſidendi.l.j.§.igitur quotidiana.ff. de
aqua quotid.& eſti. Tertiā qz q̄q̄ teſtis dixerit Titiū ſemp poſſe-
diſſe.tñ intellegi debēt verba hec & feciſſe ea q̄ ſolet ver⁹ poſſeſſor vt
recolligere fructus p quē actū vera poſſeſſio probaf.vt.ff. de ſolu.
l.titia.C.de agri.& cenſi.l.litibus.li.xj. ¶ Ludo.hanc tuā ſniam ſe-
quebaf affirmans etiā dñs An.de but.in prohemio decretaliū.al
legat vltra iura tua.l.foramē.ff.de ſerui.vrb.predio.ff.de 3di.& de-
mon.l.ſi quis ita teſtō.ff.de ali.& ci.lega.c.ex parte.c.ad audientiaʒ.
& c.cū dilectus.de cleri.nō reſidētibus. ¶ Bar. ¶ Tractādū qd ſi
teſtis nō pterijt neq; horā qua Titius fuit in poſſeſſione an hoc ca
6 ſu falſum dixerit & determinandū eſt ſane φ nō.intelligunf † enim
verba teſtis ciuiliter.i.nō fuit hora q̄ cōmode non potuerit eē in
poſſeſſione. & per hoc tex.optimus.xij.di.c.propoſuiſti. Item qd ſi
teſtis dixit cōtinue: & hoc dicimus idē, vt de 3ſe.diſ.vlti.ſint tibi.
Item ſi dixit nunq̄ exiuit dies. & idē eadē diſt.§.nunq̄. Itē quid ſi
dixit ſine itermiſſione, & idē vt probaf.xxij.di.c.ſac.ſan. Itē qd ſi di-
xit oībus diebus, & idem vt de conſe. diſt.ij.reuera. Item qd ſi di-
xit indeſinenter, et ibidē vt eſt tex.ſingu.xxxvj.di.ſi qs. Itē qd ſi di
xit quotidie. & idē vt eſt tex.extra de prebē.c.ſignificatū, & facit de cō
ſecra.di.ij.quotidie. ¶ Ludouicus. ¶ Bar. hec oīa fere notabeʒ
in pallegata.l.ſolu.ma.attēdo hoc ad tuū dictū. ¶ Bar.
Pro his oībus facit qz v̄ba teſtis humane intelligenda
ſunt.vt.ff.de dā.infec.l.dāni infec.§.ſi is qui vicī
nas.i gl.no. Itē tractādū qd ſi teſtis dixerit Titi⁹ olī filī⁹ Sempro
nij & pbaf poſtmodū Semproniū viuere, an hic de falſo arguaf. &
7 plane hūc minime dānamus. Nā dictiones † he olī quondā iādu-
dū tria tpa ſignificant.ſ.pñs, pteritū & futurū, vt no.ff.de 3hē.ēp.l.
emp. Recte igif dictū teſtis hoc caſu in pñti tpe ſuſtentaf vt de fal
ſo nō puniaf:adeoq; eſſet in inſtro cōfecto per tabellioneʒ cuius per
hoc fides nō attenuabif vt ſingulr ego ipſe dicebam.ff.de ope.no.
nunc.l.j.§.j.qḋ eſt no. Itē in ſumma qualiter cōmittatur falſuʒ q̄ſi
in oībus caſib⁹ diſcutienda eſſent Ariſtotelis pdicamēta que decē
ſunt vtilia enumerat Azo.in pn.ſue ſūme. Tu Balde diligēs ſcru
tator illa pcurea. ¶ Bal. Semel iā ſic feci in mea longa repetitiōe.
C.qui accu.nō pñt.l.data opa. ¶ Ludo. ¶ Ibi tu Balde ſatis la-
te predicamenta illa diſcutiebas initiūq; & fundamentum aſſume
bas ex quodā libro Bar.mirabili quidē opere viſo quem de teſti-
bus inſcripſit in figura tex.iuriſconſulti ſine vllis allegationibus.
¶ Bart. ¶ Illum mors amara viuentibus etati mee prematura
imperfectum ſuperius coegit dimittere fabricā quidē opus illud &
alia quibus lectis autoritas a Carolo.iiij.principe tunc regnāte cō
cedenda erat ſicut ego viuens ab eodē mihi in mandatis aſſumpſe
ras legationis cā quippe:qz ad eū Peruſino pplo imperāte profe
ctus eram. ¶ Ludo. ¶ Heu mors impia, mors dira, mors que no
ſtri patris cur virū hunc eā ſublimē viuentē adhuc de medio ſuſtu-
liſti. ¶ Bar. ¶ Omittamus hec Ludouice, & ad nos redeamus.

Summarium.

1 Varia teſtimonia que dicantur.
2 Teſtes contrarij proprie qui dicantur.

3 Teſtis in quo nõ poteſt eſſe ignorantia nunq̃ dicere dz niſi quod in veritate vidit vel audiuit.
4 Dictum teſtis ne incurrat variationem vel falſitatez ſaluatur per repetitionem.
5 Verbum equaliter quomodo exponatur.
6 Affirmans prima vice contractum factum eſſe, obligationem que ex ea naſcitur videtur affirmare.

¶ Capitulum .vij.

Varia teſtimonia differre dicebã in preallegata.l.eos.ff.de falſis.a diuerſis vel cõtra
1 rijs qꝛ † varia ſunt qñ teſtis dicit vnũ in vno arti-
colo ⁊ in alio articulo dicit aliud directo cõtrariũ
primo ſup eodẽ. ¶ Aduerſa vel cõtraria dicere di
cunt̃ illi q dicũt incõpaſſibilia. verbigratia, in vno
articulo dixit vnũ in alio articulo dixit aliud qḋ impoſſibile eſt cũ
primo concurrere, vt no. Spe. in tit. de teſte. ver. item qḋ eſt varius
⁊ ver. item qḋ aliquid. ⁊ ſeq̄tur idem Inn. in.c. preterea. de teſti. hic
notandum eſt qḋ huiuſmodi teſtium variationẽ aut cõtradictio-
nes ſemp ipſis teſtibus nocere primo receptum erat generali ratio-
ne: qꝛ impoſſibile is dictis contrarijs vel aduerſantibus alterũ nõ
eſſe falſũ. vt.ff. de re. iu. l. ſi is q ducẽta. §. vtrũ. C. de fur. l. i. ¶ Ego
vero dixi in eadẽ. l. eos humanius cõſiderari debere. interdũ enim
varietas hec teſtis vel cõtradictio reperit̃ circa principale negotiũ
ſuper quo fuit interrogatus, vel circa circũſtãtias ipſius negotij
principalis, vt ſi variat̃ circa locũ cõtractus vel circa tps cõtractus
vel delicti. ⁊ quidẽ teſti nocet indubitãter, vt.ff. de teſti. l. qui falſa
vel varia. iiij. q. iij. ver. itẽ qui falſo. cũ ſimi. que iura ſic intelligi de-
bent. ⁊ facit qḋ no. C. de teſti. l. teſtium. interdũ reperit̃ circa demõ
ſtrationes varietas, vt circa prenomen ſiue agnomen vnius ex par
tibus, vel circa locum originis vnius ex partibus, ⁊ hec teſti mini-
me nocere debẽt, nec facere debẽt eũ variũ dici vel contrariantem,
adeo ꝙ iura de teſtibus variantibus loquẽtia in ipſo locũ habeãt,
ar. pro hoc.ff. de here. inſti. l. his verbis. in fi. ⁊ de reb. du. l. pe. qḋ eſt
quotidianũ. ⁊ no. addi quoq; ſupradictis oibus tertiuz genus te-
2 ſtiũ dz: nã † cõtrarij ſunt proprie vt varij, ſed vacillãtes hi ſunt qui
dubitando ⁊ timẽdo varie loquunt̃, quorũ teſtimoniũ nõ valet et
teſtibus nocet vt ponit̃. C. de teſti. l. nulli. ⁊ per Inno. ⁊ Spe. expſ
ſe in locis ꝑallegatis notãdum etiã erit qḋ ſi teſtis cũ dicto ſuo ali-
quã admiſceat falſitatẽ an dicet̃ varius adeo qḋ eius teſtimoniuz
repellamus, ⁊ hoc quidẽ dicimus valere eius depoſitionẽ q̈uis fal
ſitatẽ admiſcuerit dicto ſuo etiã ſcienter dũtamẽ falſitas illa nõ tã-
gat ſubſtantiã vel circũſtantias negotij ſup quo deponit: qm̃ dicta
teſtis nõ cõſiſtũt in his q̃ nihil faciũt ad teſtimoniũ, vt multũ ele-
gãter no. Spe. in loco ꝑalle. ⁊ facit ꝑ hoc qḋ ipſe notabã.ff. de au. ⁊
ar. leg. l. ſcribit quintus. de teſte qui pro parte verũ dicit ⁊ pro par-
te falſum, diuerſum eſſet ſi falſitas admixta eſſet ſup ſubſtantia cõ-
tractus vel circũſtãtijs ipſius. etenim ſiue ſciẽter ſiue ignorãter fal-
3 ſuz admiſceat ⁊ tũc eius teſtimoniũ nullũ ſit: qꝛ nunquã † dicere dz
niſi qḋ is veritate vidit vel audiuit in quo nõ põt eſſe ignorãtia, vt
iiij. q. ix. teſtis. ⁊.c. hortamur. ⁊.c. cura ſm Spe. ibidẽ. ⁊ facit pro hoc
qḋ no. gl. ix. diſt. q ad ſcripturas. q̈uis hoc caſu probato errore nõ
puniret̃ de falſo vt. ſ. diximus hoc ulti. lib. vij.c. ꝑdicto. hoc quoq;
modo intelligatis oia iura dicẽtia qḋ teſtis admiſcẽs falſitatem in
ſuo dicto ꝑſumit̃ falſum dicere, qḋ tene mẽti. Itẽ quoq; hoc ipſuz
modificare vbi falſitas admixta dicto fuit eodẽ tpe aliud eſſet ſi di
uerſis temporibus vt hodie dicebamus. ſ. li. i. iij.c.

Querendum aũt occurrit quid ſi teſtis dicit tale qḋ cõmiſſum in tali loco ⁊ tpe ⁊ poſtmodũ
interrogatus de cã reſpondet qꝛ audiuit, an dicemus cũ dixiſſe va-
ria vel incõpaſſibilia. ⁊ qdẽ hoc vr: qꝛ nõ reddidit cauſam de tpe et
loco, ar.ff. de cõtrahẽ. emp. l. qui fundũ. Sed tñ cõtrarium arbitror
4 verũ: qꝛ per repetitionẽ ſaluat̃ † dictũ teſtis ne incurrat variationẽ
vel falſitatẽ vt ego ipſe notabã. de ſupp. le. l. labeo. ¶ Occurrit itẽ
qḋ ſi teſtis dũ examinabat̃ in palatio poteſtatis dixit in vno arti
culo cõtractũ factũ is palatio epi, in alio vero articulo dixit eundẽ
cõtractũ in hoc palatio. an dicem⁹ eũ variaſſe vel incõpatibilia di-
xiſſe. prima facie vnuſquiſq; dixerit qḋ ſic cõtrariũ tamen multum
eleganter ipſe putabat verum in. l. i. iuxta prin. de ope. no. nun. ra-
tionem dicebat, qḋ quãuis demonſtratiuum hoc ſoleat referri ad
oculum corporeum, vt no.ff. de leg. ij. l. meuius. §. duobus. tñ cau-
ſa euitãde cõtrarietatis referri põt ad oculũ intellectus, vt proba
tur.ff. de cali. l. hec actio. itaq; verbũ illud in hoc palatio. ſ. de quo
ſupra locutus ſum occurrit. ¶ Itẽ quid ſi teſtis dicit in vno articu
lo filium inſtitutum in maiori ſumma, filiam in minori; in alio au-
tem articulo dixit eos inſtitutos equaliter. an dicemus cum varia
5 protuliſſe aut incõpatibilia. certe nõ. etenĩz exponitur illud † ver-
bum equaliter. i. eodem tempore, cauſa euitande cõtrarietatis, vt
ipſe ſimiliter notabam. de dam. infec. l. ſi finita. §. ſed ſi quando. vbi
loquebar de pluribus teſtibus ſic variantibus: tamẽ eadem ratio
eſt vtroq; caſu vt. j. dicam vlti.c. quãuis huic omnino quidam con-
tradicunt per rationes ſatis generales de quibus hic nõ curamus,
ſed ad locum illum breuitatis cauſa remittamus.

Item occurrit tractandum quid ſi teſtis interrogatus in articulis ſpecialibus dixit ſe
neſcire poſtmodum vero in generali articulo de publica voce ⁊ fa-
ma dicit de predictis vel aliqua predictorum eſſe publicã vocẽ ⁊ fa
mam, erit ne falſarius iſte vel incompatibilia dicens: ⁊ quidem re-
ſpondendum eſt quod non. ¶ Et no. qḋ poſſibile eſt teſtem neſci
re in veritate, ⁊ tamen eſſe publicam vocẽ ⁊ famam ideoq; ſoſtenẽ
dum eſt eius dictũ. vt no. Spe. de noto. cri. §. fama. ver. quid ſi te-
ſtis. ¶ Ludom. ¶ Tu Balde ſequebaris dictũ illud de interro-
gatorijs actionibus. l. ſi defenſor. ¶ Bart. ¶ Item occurrit quid
ſi actor fecit duos articulos vnum de contractu, alterum de obli-
gatione ⁊ teſtis interrogatus ſuper contractu reſpondet vera eſſe
contenta in articulo altero. interrogatus autem de ſecũdo dicit ſe
neſcire, an erit iſte varius an incõpatibilia proferens, dicẽdũ eſt ꝙ
6 ſic: qꝛ † affirmãs prima vice contractũ factũ eſſe affirmare vr obli-
gationẽ que ex ea naſcitur. ar.ff. de iureiu. l. ſi. Oppoſitum tñ exiſti
mo etenĩ teſtis factũ deponere dz non ius vt ego ipſe notabam de
vſur. l. i. ⁊ is libro meo de teſti.c. teſtis. dixit aliquẽ eſſe dñm. certe cõ
tractus facti eſt. obligatio autẽ ex contractu naſcẽs iuris eſt, vt.ff.
de cur. fur. l. ſi ꝯſilio. cõiũcta. l. licet. §. ea obligatio. de procu. ¶ Lu
do. ¶ Tu Bald. hoc ipſum notabas. C. qui accuſa. non poſſunt.
l. data. ¶ Barto. ¶ Nunc tranſeamus ad reliqua.

Summarium.

1 ¶ Teſtimonium dico me ſcire tantum quantum in tali cauſa dixi an validum.
2 Teſtis deponere debet ſpecifice non per relationem ad aliud eius dictum.
3 Iuramẽtum quod adhibetur teſtimonio in quo teſtis cogitat de prima depoſitione ad quam ſe refert an liget teſtem.
4 Teſtes plures ſi producuntur in eadem inſtantia ⁊ vnus deponit extenſe, alter dicit dico ꝑut dixit talis homo, an eius teſtimoniuz reprobetur.
5 Plures teſtes eundem ſermonem premeditatum afferentes an repellendi.

¶ Capitulum octauum an valeat tale teſtimonium dico me tantum ſcire quantum dixi in tali cauſa.

Vidimus Sepe cautelã vſitari p cunctos hoies q producunt̃ in teſtes in
vna cã ſup eodẽ ſup quo in alia cã alias interrogati
fuerunt reſpondẽt nunc cũ interrogant̃, dicimus
1 † tantũ ſcire quãtũ nos ipſi examinati ſup hoc in
tali cã diximus hocq; faciũt ne forte iterũ extenſe
deponendo variationem aliquã incurrant vel cõtradictionẽ, diſcu
tiamus an itaq; huiuſmodi atteſtatio valeat. ⁊ quidẽ dicebã vineis
in preallegata. l. eos. hũc punctum tactũ nõ reperiri. deinde deter-
minabam hoc totũ iudicis arbitrio relinqui: qui poſſit hunc teſtẽ
ſi vult admittere, ar. l. i. §. ſi iuſſa. de lega. iij. l. qui liberis. §. teſtamẽ
to. de bono. poſ. ſm tabu. ⁊ l. querebatur. de teſta. mi. poſſet quoq;
ipſum reſpuere ſi vellet vt videat qua trepidatione ⁊ qua cõſtantia
loquatur. l. de minore. §. tormenta. de queſti. idem quoq; ſentiebã.
ff. de le. i. l. legata inutiliter. in prin. ꝑ illũ tex. quãuis ibi loquutus
fuerim in prima depoſitione inutili, eadẽ tñ eſt ratio vtroq; caſu.
Dic tu Ludouice. num alij quicquã aliud in hoc articulo ſenſere,
ſic quidem perplacet. ¶ Ludo. ¶ Bal. in. l. iuſiur. in princ. ⁊ l. fin.
C. de teſti. ſimpliciter tenuit cõtra tuam ſniam textũ recitando, ra
2 tionem adducebat qꝛ † teſtis deponere dz ſpecifice nõ per relatio-
nem ad aliud eius dictũ. allegat.ff. de teſti. l. iij. §. itẽ diuus. ⁊ §. fa-
binos. do. Bar. de ſali. in predicta. l. iuriſiurandi. nõ faciens vllam
mentionẽ Bal. recitabat tuã ſniam Bar. ⁊ ipſum ſequebat̃. reſpõ-
debat ad. §. itẽ diuus. qḋ loquatur qñ teſtes producuntur nõ vt te
ſtes nec ſunt recepti in forma debita. preterea ſm eũ nõ dicunt̃ ver
ba incerta per relationẽ, vt. C. de ſenten. q ſine cer. quanti. profe. l.
hac ſnia. do. Nic. de ſicilia. in.c. cũ in tua. extra de teſti. nota. ibi tex.
in verbo, illa eadẽ. qḋ teſtis poſſit in ſecũdo iudicio dicere dico illa
eadẽ que dixi in prima poſtmodũ refert tuam ſniam hanc de iudi-
cis arbitrio, ⁊ approbat qḋ ibi videtur. ¶ Barto.

Semper fuiſti mihi aduerſarius. Bald. attendite. Itaq; quidem veriſſima eſt ſnia mea
vt ꝑdicti dñs Bart. de ſali. d. Nico. de ſicilia dixerunt, ⁊ poſtea nunc
adduco tex. no. in au. de ſanc. epiſ. §. ſi vero crimẽ. colla. viij. Si be
ne inſpicitur, prout ego in ſimili notabam.ff. de cuſto. reo. l. diuus
adrianus. iuxta prin. ⁊ hodie narrabaz hoc. li. i.c. qḋ breuitatis cau
3 ſa nõ repeto. Itẽ adduco: qꝛ † iuramẽtũ qḋ adhibetur teſtimonio
in quo teſtis cogitat de prima depoſitione ad quam ſe refert ligat

teſtem, vt eſt caſus extra de iureiuran.c.pe.ꝛ facit.ff.de pact.l.cum aquiliana.cum cõcor. Cogitet itaqꝫ teſtis de alio dicto ad qḋ ſe refert, ꝛ ſic eſt idem ac ſi ad ipſum ſpecifice deponeret, argu.de ſupp.leg.l.labeo.puta tale iuramentum nõ diſcrepat a quadam ſubſcriptione quã ſubſcriptionem cõſtat idem operari ac ſi ſubſcribẽs totam ſcripturam ſcripſiſſet manu propria, vt eſt tex.no.ad hoc quez ibi viuens notabam.ff.de pac.l.emptor.§.lucius.ꝛ facit optime.ff.de eden.l.ſi quis ex argentariis.§.ſi.porro tua Bal.opinio vno ſolo caſu poſſet ſuſtentari:quãuis ille caſus modicum noſtre conferet exercitationi.ſ.vbi teſtis repeteretur iterum per iudicem ad declarationem primi dicti.qḋ põt iudex facere qñcunqꝫ nõ obſtante timore ſubornationis, vt extra de teſti.c.cum clamor.ꝛ ibi per Inn. hoc enim caſu non poterit iudex ſtare tali dicto.ſ.ſcio vt dixi in prima vice, quoniam nihil addit vltra primã, ſic quoqꝫ omodo eius dictum remaneret obſcurum vel ambiguum.ꝛ pro hoc.ff.de vſuc.l.labeo.in prima glo.notabili.ꝛ qḋ ego ipſe notabam in li. de teſte.ꝛ.ij.ꝛ Inno.extra de teſti.c.cum cauſam.ad tex.in.c.cum in tua.quẽ notabat dñs Nico.qḋ ſic dicim⁹, qḋ cũ ſtari poſſet illi dicto:tñ nõ repugnat ille tex.qḋ iudex ſi vult nõ poſſit iterũ examinare vt videat quo pallore loquaẗ vt.d.§.tormẽta.preterea verba illa ſi bene inſpiciaẗ nõ ſunt teſtis ſed pape loquẽtis in illa decretali.ſicqꝫ nihil facit tex.ille ad propoſitã queſtionẽ. ¶ Bal. ¶ Admiror Bartole de tua huiuſmodi deciſione nõ ne ſi in eadẽ inſtantia
4 †plures teſtes producunẗ ꝛ vnus deponit extẽſe alter dicit dico, prout dixit talis homo teſtimoniũ reprobaẗ:qꝛ iudex dꝫ videre qua conſtãtia deponat, vt in.d.l.tormẽta qḋ expſſe multũ notãter dicebat Spe.in tit.de teſte.§.nunc tractandũ.ver.cautũ quoqꝫ examinatorem. vbi inquit qḋ ſi in actis apparet qḋ ſi notarius qui ſcripſit atteſtationes teſtiũ concordantiũ poſuit primã extẽſam, in aliis vero ſcripſit talis dixit prout talis ꝛc.talibus atteſtationibus nõ erit ſtãdũ ſi notarius eſt mortuus tenet etiã Jo.an.extra de ver.ſig. nihil.in nouella quamuis dicat cõem cõſuetudinẽ cõtrariã eſſe notariorũ, ꝛ malam. ¶ Ludo. ¶ Tu ipſe notabas.C.de appella.l.ampliorẽ.§.in refutatoriis.in ſi.dicẽdo qꝙ in cauſis grauibus debet mandari notario qꝙ talia dicta extendat. ¶ Bald. ¶ Cur ergo non idem Bart.noſtro caſu. Eadẽ enĩ videẗ vtroqꝫ articulo eſſe rõ. ¶ Bart.

Clariſſime reſpondeo in diuerſis teſtibus ac via deponentibus euidens colligitur ſubornatio:
5 etenim nõ licuit plures †teſtes eundẽ ſermonẽ premeditatũ afferre, immo hec ſola ratio ſufficiẽs eſt ad improbãda eorũ teſtimonia, vt.ff.de teſti.l.iij.§.tu magis ꝛc. ¶ Deinde tabellio facta a teſtib⁹ errata ſcribere debet:ad iudicẽ aũt pertinet ipſorũ concordiam corrigere:qm̃ conſiſtit in ſolo iure de quo iure non põt nec dꝫ tabellio impedire vel teſtis, vt dixi in.l.j.C.de vſur.ꝛ li.de teſti.c.teſtis.dixi aliqua vera qꝛ ſic ꝛc. ¶ Ludo. ¶ Tu idẽ ſentiebas Bal.in illo.§.refutatoriis. ¶ Bar. ¶ In vno quidez teſte qui ſe refert ad aliud ad eius dictũ iam pronuntiatum nulla via aliqꝫ ſubornationis timor cadit.itaqꝫ valere dictũ teſtis hoc caſu cõcludimus vbi ſe ſimpliciter refert ad aliud ei⁹ dictũ antea extra iudiciũ emanatũ, niſi forte iudex iterũ eius cõſtãtiã experiri velit.tũc enĩ eũ iterũ extẽſe examinare põt, vt.ſ.dictum eſt.

Summarium.

1 Iudex an poſſit compellere teſtem ſecundo deponẽtem, extenſe deponere.
2 Pars vel teſtis poteſt petere qḋ res in iudicio exhibeatur vt teſtes ipſam recognoſcant.
3 Teſtis qui ſemel depoſuit ꝛ iterum ſupra eodem producitur, quid adhibere debeat vt falſi penam euitet.

¶ Capitulum nonum an teſtis poſſit petere ſibi exhiberi priores atteſtationes ne ab aliis variatio contingat.

Vidimus Item ſepiſſime frequẽtari per cũctos viros, dum enĩ in teſtimoniũ producũtur in facto ſupra quo alia vice depoſuerint, ſi iudex
1 †oĩno vult eos per extẽſum audire, qḋ facere põt, vt nũc diximus in precedẽti capitulo, petũt ſibi exhiberi priores atteſtatiões ne ab aliis cõtingat variatio vel cõtradictio. tractamus igiẗ an hoc fieri poſſit.ꝛ equidẽ viuẽs docui huiuſmodi cautelã fieri ob ſaluandos teſtes, qꝛ in preallegata.l.eos.iuxta finẽ allegabã.ff.de publica.l.cum exhibuiſſet, que optime hoc probat:ſubdebãqꝫ deberi teſti oſtẽdi dictũ ſuum precedẽs etiã ſi non fuiſſet publicatũ: qm̃ quãtum ad teſtẽ eius teſtimoniũ nunquã eſt ſecretũ ſed ſemp dꝫ eſſe ei publicatũ ſicut de iudice inquirẽte diciẗ extra de teſti.c.cuz clamor ꝛ ego ipſe notabã.ff.de adul.l.ij.§.ſi publico illo preallegato, mirabilem cautelã dicendo qḋ ſemper in ſecũdo teſtimonio ponat hec verba qḋ ipſe dicit prout ſibi modo videẗ. Si tñ alio modo appareret eã dixiſſe in alia cã, ex nunc corrigit dictum ſuũ ſecundũ ꝛ reducit ad primũ, qḋ eſt ꝑpetuo ab omni teſte notandũ. ¶ Nũc addo qḋ illud de petitione qḋ exhibeatur alia atteſtatio glo. notabi-
2 lem in.l.ſi.ff.ſi ex noxa.cau.aga.dicentẽ, qḋ põt †pars vel teſtis petere quod res in iudicio exhibeatur vt teſtes ipſam recognoſcant. ¶ Item addo tex.ff.ad exhi.l.iij.§.ſi quis noxali.vbi habetur qḋ poteſt peti qḋ nominentur oẽs de familia, de hoc ſolum vt teſtis de nomine recordetur.quem text. ego ipſe notabam ad hoc in.d.l.cum exhibuiſſent.addo etiam ad illud de exhibitione, quod verũ eſt, niſi teſtis petens ſuum teſtimonium exhiberi eſſet perſona ſuſpecta ꝛ male fame. ¶ Tunc enim nedum quod teſti debeat teſtimonium ſuum oſtendi, immo debet iudex conari omni induſtria vt eum alloquatur vt notabiliter no. Azo in ſua ſumma.C.de teſti. ¶ Ludouicus. ¶ Tu Bald.idem ſequebaris.C.de teſti.l.ſi.in ſi.quod eſt ſumme notabile. ¶ Bartolus. ¶ Addo item quod ex illa vltima mea cautela nunc relata ſequitur euidenter vnum ſum-
3 me mirabile, quod †teſtis qui ſemel depoſuit ꝛ iterum ſupra eodẽ produciẗ poterit adhibita illa proteſtatione in ſecundo dicto ſemper falſum ꝛ falſi penam euitare. ¶ Etenim forte ſi prime atteſtationes non reperiantur probata eſt eius intẽtio: ſi reperiũtur nõ puniret ꝑpter cautelam illam, qḋ eſt mirandum. ¶ Tale tñ qḋ facere peſſimum eſt ꝛ abhorrendum propter anime periculum.

Summarium.

1 Dicta contraria vnius teſtis ſicut dicta plurium an poſſint ad concordiam reduci.
2 Concordie ꝛ benigne interpretationis dictorum contrariorũ que ſit cauſa.

¶ Capitulum vltimum an dicta contraria vnius teſtis reducanẗ ad concordiam ſicut dicta plurium.

Et quoqꝫ nouiſſime diſcutiendum an
1 †dicta vnius teſtis poſſint reduci ad cõcordiã ꝛ debeat quẽadmodũ fieri ſolitum eſt in dictis pluriũ teſtiũ vt habeẗ extra de teſti.c.cũ tu ſili.ꝛ ibi plene ꝑ cano. ¶ Et ego de hoc notabã.ff.ſi cer.pe.l.ij.§.creditũ.ꝛ.ff.de ver.oblig.l.inter ſtipulantẽ.§.j.ꝛ.ff.de lib.ꝛ poſthu.l.gallus.§.ille caſus.ꝛ.ff.ſo.ma.l.inſulã. ¶ Ludo. ¶ Tu Bal.de hoc notabas in prima cõſti.C.§.quibus. ¶ Bar. ¶ Et quidẽ in hoc articulo dicendũ videtur nõ habere locũ cõcordãtiã illã in vno teſte tm̃: qꝛ idipſum ego ſentire viſus ſum in prealle.l.eos.in ſi.verborũ meorũ.ibi, itẽ ſcias. in cõtrariũ facit id qḋ ego ipſe ſentiebã ꝗuis nõ expreſſe hoc dixerim in preallegata.l.inter ſtipulantẽ.§.j.ꝛ.l.j.in primo cõtrario.ff.de no.ope.nũ.l.ſi finita.§.ſed ſi ante.de dam.infec.ꝛ in meo cõſilio in queſtione vertente inter dñm Simonẽ, in ordine.xxix.ꝛ in multis aliis locis.ꝛ hanc partẽ puto veriorẽ:ꝛ rationem quidez fundamentalẽ cõſidero que eſt in diuerſis teſtibus ſibi inuicem cõtradicẽ-
2 tibus. Ea tñ †ſola eſt cauſa concordie ꝛ benigne interpretationis ſi poſſunt ne de falſo puniatur, vt exprimit tex.in.d.c.cũ tu.et aliis cõcor.proculdubio ratio eadem militat in vno ſolo teſte variãte ne de falſo puniaẗ ſicqꝫ ius idẽ ſtari debet vtroqꝫ caſu ꝑ iura not. fateor quippe qꝙ hec cõcordia raro cadit in vno teſte ſolo.ꝛ hoc eſt qḋ ego volui in preallegata.l.eos.in fine. ¶ Colligite itaqꝫ ſicut in actu multiplicabili plures teſtes ſiꝫ ad concordiã reducunẗ, vt.c.cum tu ſili. Itẽ ſicut in actibus diuerſis in pluribus teſtibus non põt eſſe cõtrarietas, vt de pen.d.i.c.periculoſe. Sic etiã in his caſibus vnus ꝛ idem teſtis reducẽdus eſt.facit pro hoc qḋ no.glo.ff.de origi.iuris.l.ij.§.ex actis.vnum quoqꝫ notetis qꝙ ꝗuis ſit controuerſia inter canoniſtas ꝛ legiſtas an plures teſtes cõcordenẗ quantum ad hoc ſolũ vt falſum euitent, an vero quantũ ad oẽm victoriam, tñ in caſu iſto vbi de concordia vnius teſtis tractamus queſtio illa dubitationem nõ habet.cõcordatur quippe vnus teſtis, ſolum ad penã euitandã, non aũt ad victoriam, vt dixit eleganter.d.Ja.bu.ff.de proba.l.cũ etate, qḋ mẽti tenẽtis.d.An.de bu.ſentit referẽs predictã notam Jaco.bu.in.d.c.cum tu.ꝛ Jo.de imo.in preallegato.§.j. ¶ Nuncqꝫ iam verbis noſtris finem imponamus. ¶ Ludouicus.dij tantum animam tuam. Bar.ſubliment, ꝗ eum illam in terris humane omnes gentes que inter romana iura verſantur illuſtrem reddunt. Finis.

Summarium.

1 Dubium eſt verbum teſtis quod multipliciter põt intelligi.
2 Differentia non eſt faciẽda in teſtibus an ab eadem parte producantur an a diuerſa.
3 Concordes teſtes in principali dicto, in acceſſorio poſſunt reduci ad concordiam.
4 Dubia probatio eſt inualida.
5 Teſtis non debet eſſe verboſus.

6 Probatio dubia non relevat.
7 Dubitatio vbicunq; eſt ratione contrarietatis in teſtes reducuntur
etiam ad concordiam ſi aliter res probari non poſſit.

¶ Tyndarus.

Et iſta queſtio an et quando reducant ad concordiã
vt probent, Bar. in.l.inter ſtipulan
tem.§.j.de ver.obli.et.l.j.in ſi.C.de vſufruc.dicit qđ lʒ reducant ad
1 concordiã vt euitent penã falſi non tñ vt probent. Nam † verbũ te-
ſtis qđ multipliciter põt intelligi eſt dubiũ, ideo ſemp cõtra profe-
rentẽ debet interpretari.extra de proba.c.in pñtia.et ſunt dictum
Jac.bu.in.l.ſed ſi poſſeſſori.§.itẽ ſi iurauero.ff.de iureiu.et.l.cuʒ de
etate.ſ.de proba.et.l.optimã.C.de contrahen.et commit.ſtipu. ſed
hoc videt cõtra tex.in.c.cũ tu.extra de teſti.vbi reducuntur ad con
cordiam etiã vt probent ſm vnum intellectum queʒ ibi ponit Jo.
an.¶ Sed dominus An.ibi dicit opinionem cõmunem legiſtarũ
poſſe procedere tribus caſibus tantuʒ.primus quando teſtes qui
contrariantur ſunt producti ab vna parte tñ:qr tunc interpreta-
tio non fit niſi ad ſaluandos teſtes.Secus quando ſunt producti
a diuerſis partibus vt.d.c.cum tu.¶ Sed in hoc do.Joã.de imo.
in.l.inter ſtipulantem.§.j.de verbo.obli.dicit hoc ſibi non placere
qr ita redditur dubia probatio actoris alia ſicut vno caſu.Et qr nõ
2 eſt facienda † differentia in teſtibus an ab eadem parte producan-
tur an a diuerſis, vt no.in.l.ſcripture.C.de fide inſtru.et.c.cũ in no-
ſtra.extra de teſti.Et reuera non video rationem differentie, cum
teſtes ſiue ab vna parte producantur ſiue ab alia ſint ad hoc indu-
cti vt pro vtraq; parte deponant.C.de epiſ.et cle.au.ſed index.xj.
q.nec honor.extra de teſti.veniens.el.ij.ſecundo dicit domi.Ant.
opinionem legiſtarum procedere quando ſunt ſolum pro vtraq;
parte contrariantes:qr tunc neuter de per ſe habet integram pro-
bationem, ideo licet concordentur nõ probant, qr ſingulares ſunt,
ſiue ſint ambo pro vna parte ſiue pro diuerſis:et ita dicit tenere Jo.
an.in ti.de teſti.§.iaʒ de interrogatorijs.ver.qđ ſi vnus teſtis.et Fe
de. ſuo conſi.clxij.cui adde qđ idẽ dixit Fede.ſuo conſi.cccx.Addi.
d.Jo.ita tenere ibi Uincẽtium vt refert Jo.an.in.c.in noſtra.de te
ſti.in gl.magna.Sed ipſe do.Jo.dicit nõ eſſe abſonũ dicere qꝫ hoc
3 caſu fiat concordia, vt probẽt ex quo in principali † dicto ſunt con-
cordes, et in acceſſorio poſſunt reduci ad cõcordiam argumẽto not.
in.l.ob carmen.§.ſi.de teſti.et per Inno.in.c.qualiter.el.ij. de accu.

Sed iſta reprehẽſio nõ procedit:nam do.An.et Jo.an.in
addi.predicta et Fede.loquuntur de concordia
que fit per iterationẽ actus.nã lʒ concordẽtur illi duo teſtes quorũ
vnus dicit matrimoniũ cõtractum Mutine, alter Florẽtie vt in-
telligatur bis cõtractum matrimoniũ, nõ tñ probant:qr vnus in-
telligit de vno actu alter de alio, et ſic ſunt ſingulares.licet.d.Joã.
loquatur in cõcordia que fit per eiuſdem actus extenuationem, vt
ſi vnus dicit ante kalendas, alter dicit poſt:qr tunc intelliguntur te-
ſtes, de eodeʒ actu fiet hoc caſu cõcordia, vt pbent.¶ Sed in hoc
etiã dñs An.tenuit cõtrariuʒ vt ſtatim dicã.Tertio igit dicit dñs
An.poſſe ſaluari opinio.legiſtarũ in teſtib' qui deponũt de actu
non multiplici ſed eodem, vt ante guerrã et poſt guerram.Nam tũc
qr dictũ vtriuſq; teſtis ſaluat, vt poſſit dupliciter intelligi, reddit
4 † probatio dubia, et ſic nõ probant.Secus qñ reducuntur ad cõcor
diam in actu multiplici, qr vtriuſq; actus probatio tũc eſt clara, et
ſe nõ impediunt, et ſic vterq; actus eſt probatus.Iſtud non placet
do.Jo.qr dicit qđ nulla videt bona ratio diuerſitatis.Sed certe ra
tio eſt clara declarando, vt.ſ.dixi.¶ Ex dictis omnium iſta videt
vera concluſio:aut vnus teſtis ſibijpſi cõtradicit, aut vnus vni, aut
plures pluribus.

Primo caſu quando vnus ſibijpſi contradicit:aut di
ctum eius non põt reduci ad cõcordiam,
et tunc nihil probat, et in periurium incurrit.¶ Aut poteſt cõcor-
dari, et tunc concordatur vt euitet penam falſi, non vt probet ſm
do.Ant.qui dicit Jac.bu.tenuiſſe in.l.cũ de etate.et in.l.ſed et ſi poſ
ſeſſori.ſ.allegata.et Bar.in.l.labeo.de ſuppel.leg.licet ipſe audiue
rit aliquos contradicere.et cũ hoc tranſit do.Jo.Sed aduerte quia
immo Bar.in.l.labeo videt velle qđ immo talis teſtis reducat ad
concordiam etiam vt probet, quod puto verum in caſu quo loqui
tur Barto.quando reducitur ad concordiam per intellectam re-
petitionem eius quod primo dixerat.dixit teſtis quod tali tem-
pore erat talis communis vſus loquendi, interrogatus de cau-
ſa ſcientie dixit, quia ſic audiuit homines dicere communiter nec
repetit tali tempore, intelligitur repetitum etiam vt probet:quia
reuera hic nulla eſt contradictio vel varietas.nam et ſecundum
propriam ſignificationem verborum poteſt concordari, ſed eſt de-
5 fectus interrogantis qui nõ queſiuit de tpe.Nam † teſtis nõ dʒ eſ-
ſe verboſus.C.de preci.impe.offe.l.ſi.Sed vbi talis cõcordia requi
reret verborum improprietatẽ vel actuum multiplicationẽ, puta
qr dicit vidi Titiũ vulnerantem Seium cum enſe, poſtea dicit vi-
di eum vulnerantẽ cum lancea:tunc ſi nõ conſtat expreſſe qđ velit
de diuerſis actibus loqui lʒ cõcordet vt euitet penam falſi, nõ con-
cordabitur vt probet, qr eſt in ſuo dicto varius et vacillãs.ſ.de leg.
l.j.in prin.et.l.qui falſa.de teſti.et extra de cã poſ.et proprie.c.cum ec
cleſia.¶ Secundo caſu qñ vnus alij cõtradicit, tũc aut reducũtur
ad concordiã per actus multiplicationem, et clarum qꝫ nõ probãt
qr vterq; remanet in ſuo dicto ſingularis.ita loquitur Jo.an.et Fe
deri.in locis allegatis.aut per eiuſdem actus extenſionem vel im-
proprietatem, tunc idem qđ nõ probant quicquid dicat do.Joã.
qr dictum eorum poterat diuerſimode intelligi et ſic eſt dubium.et
6 † probatio dubia nõ releuat.extra de proba.c.in preſentia.ſm do.
Ant.et ita etiã loquit Bar.cum dicit qđ non reducuntur ad cõcor
diam vt probent.¶ Tertio caſu quando plures cõtradicunt plu-
ribus diſtinguit, aut probationes ſunt impares puta qr vnus ha-
bet plures et magis idoneos etiam et tunc non reducuntur ad con
cordiam vt dixi ſm Bar.in.l.ij.§.appellata.et Inno.et Jo.an.et gl.
in.c.cum contingat.de offi.deleg.quamuis gl.in.c.in noſtra.de te-
ſti.et.d.An.in.c.cum tu.dicant contrarium.

Sed dicit d.Jo.qđ illa opinio do.Ant.licet ſit forte ve
ra de iure, tamen non ſeruaret in practica p-
pter autoritatem tantorũ doc.et dicit verum poſtq̃ non adducitur
tex.in contrarium.¶ Si autem ſunt probationes pares tunc ſiue
ſint producti ab vna parte ſiue ab ambabus, probatio actoris etiã
ſi ad concordiam reducantur redditur dubia, ideo non probant.et
ita etiam intelligitur Bar.et Ant.quamuis dominus An.diſtin-
guit et male, vt.ſ.dixi.vnum tamen eſt ſingulariter no.qđ dixit Ja.
7 butri.in.d.l.cum de etate.de proba.quia † vbicunq; dubitatio eſt
ratione contrarietatis reducuntur etiam ad concordiam ſi aliter
res probari non poteſt, qr tunc concordantur vt probent:et nihil
allegat.et cum eo tranſit.d.An.in.c.cum tu.et.d.Jo.in.l.inter ſtipu
lantem.§.j.quamuis dicat Ja.bu.non ita clare dicere.¶ Not.etiã
qđ multipliciter reducuntur teſtes ad concordiam:quandoq; per
actus multiplicationem:quandoq; per verborum impropriatio-
nem et multis alijs modis.de quo per Bar.in.l.cũ de etate.de pro-
ba.¶ Sed in ſumma dicit.d.Ant.in.d.c.cũ tu.qꝫ quomodocũq;
leges diſcordantes ad concordiam reducuntur ſic et teſtes.

Tractatus De Teſtibus. J. U. doctoris perſpicaciſſimi Do. Tyndari, Finis.

Tractatus Fidei D. Franciſci epiſcopi Sqoillaceñ. vbi eſt tota materia hereſis, ⁊ probatur quomodo poteſt procedi cõtra hereticos ⁊ fidei chriſtiane emulos, qui tam in iure ciuili quam canonico ⁊ ſacra ſcriptura eſt fundatus: vbi quilibet fidelis chriſtianus poterit ſpeculari quid ſit fides, que pena imponatur hereticis, et quomodo iudices eos punire debeant.

Summarium.

1 Auguſtinus multa de dictis ſuis retractauit.
2 Negans corpus beate Marie in celo aſſumptum fuiſſe, proximus eſt hereſi.
3 Papa ſolus determinat queſtiones fidei.
4 Paratus corrigi, veritate comperta, non eſt inter hereticos computandus.
5 Contradictio quid ſit.
Contraria non ſunt que ad eundem finem tendunt.
6 Diuiſus qualiter quis dicatur ab eccleſia.
7 Beatus Hieronymus falſo de hereſi fuit infamatus.

Prohemium.

Franciſcus dei ⁊ apoſtolice ſedis gratia Epiſcopus ſquillacenſis, Uniuerſis ⁊ ſingulis noſtre dioceſis ⁊ charitatez in domino perpetuaz. Scire vos volumus qḋ nonnulli cerretani vulgariter nũcupati, ⁊ alij in eorum ſermonibus ſeu predicationibus queſtus gratia verba heretica vel hereſim ſapientia proferre temerarie non verentur. Unde ad noſtri ⁊ eorum doctrinam conſiderandum eſt quod dictis ſanctorũ petrutij vel aliorum ab eccleſia receptorũ ſtare lz. et qui dicit quod ipſi dicunt non poteſt de temeritate redargui niſi
1 ea diceret que retractãda ſunt. ſicut Auguſtinus † multa retractauit de dictis ſuis, vel niſi per eccleſiaz correcta ſunt, vt patet. xxvi. diſt. c. i. ⁊ ij. ⁊ xxxij. diſt. §. i. in ſi. Si vero ſancti diuerſas opiniones habeãt inter ſe, vt de corpore beate Marie aſſumpto in celum, vel de ſalomone damnato. licitũ eſt cuiq; dicere qḋ vult. Si vero nulla diuerſitas inter ſanctos inuenitur, neceſſe eſt vſq; ad vnum iota ſeruare quod ipſi dicunt. xv. di. c. ſi. poſtquã opuſcula eorum a ſancta eccleſia ſunt authentica. Verba ſunt Inno. de conſti. c. ne innitaris. que ſequunt doc. ibidem. Uerum dicit Hoſt. qḋ hodie eſt communis opinio merito approbata, quod corpus domine noſtre ſit aſſumptum vt ibi recitat dominus Frãciſcus de zabarellis. Hinc dicit ibi Bal. qḋ hodie tenendũ eſt ꝙ ſit in paradiſo quia eccleſia facit ſolẽniſſimum feſtum de aſſumptione glorioſiſſime virginis ma-
2 rie, alias † dicens contrarium eſſet proximus hereſi. Si vero eſt diuerſitas inter dicta ſanctorum ⁊ dicta romanorum pontificum dicit Abbas ſicu. quod in deciſionibus cauſarum ſtatur dicto pape: q: Petro ⁊ ſuis ſucceſſoribus fuit data poteſtas legis condende ⁊ interpretãde, vt ptz per. c. per venerabilẽ. qui ſi. ſint legi. niſi dictuz ſanctorum iuuaret autoritate noui vel veteris teſtamenti ſeu aliuius conſiliũ papalis. In expoſitione vero ſanctarum ſcripturarũ ſtaretur potius dicto ſanctorum. ⁊ allegat gloſ. in ſumma in. c. de libellis. xx. diſt. niſi tractaretur de expoſitione neceſſaria ſuper ſacramentis vel articulis fidei ſm Abba. ibidem. Unde dicit Franciſ. de Zaba. in clemen. vna de ſumma trini. verſi. nos igitur. quod ad romanam eccleſiam pertinet determinare ea que concernũt ar-
3 ticulos fidei: q: † queſtiones fidei determinat ſolus papa. vel ſi fieri poteſt reducuntur ad concordantiã, nec dicitur eius opinionib⁹ derogari vel preiudicari quando reducuntur ad cõcordantiam vt dicuntur moderni. in. c. literas. de reſti. ſpo. Qui enim aſſentit alicuius magiſtri opinioni contra manifeſtum ſcripture teſtimoniũ ſiue contra id quod publice tenet ſm eccleſie autoritatẽ, nõ põt ab erroris vitio excuſari ſm beatũ Auguſtinũ. li. iij. de doctrina chriſtiana. ⁊ ſic qñ error eſt cõtra manifeſtam ſniam ſcripture vel eccleſie. ſed in dubijs non generat aliqḋ preiudicium veritati inter diuerſas magiſtrorũ opiniones: vt predicit poſt Inno. ⁊ ſcribitur in ſumma confeſſorum. li. iij. ti. xxxij. q. xviij. Hinc eſt qḋ beatus Thomas. ij. ij. q. xi. articulo. ij. ait ſic. ad tertiũ dicendũ qḋ ſicut Auguſtinus dicit ⁊ habetur in decretis. xxiiij. q. iij. dicit apl̃us. ſi qui ſniam ſuam ꝗuis falſam atq; peruerſam nulla pertinaci animoſitate defendunt, querunt aũt cauta ſollicitudine veritatem, corrigi para-
4 ti cum inuenerint, nequaꝗ ſunt inter hereticos † computandi ꝙ ſcz non habent electionẽ cõtradicentẽ eccleſiaſtice doctrine: ſic igit aliqui doctores diſſenſiſſe videntur vel circa ea quorum nihil intereſt. verum ſic vel aliter teneatur vel etiam in quibuſdam ad fidem pertinentibus que nondum erant per eccleſiam determinata. Poſtꝗ autẽ eſſent autoritate eccleſie determinata ſi quis tali determinationi pertinaciter repugnaret hereticus cenſeret. Que quidẽ autoritas determinandi principaliter reſidet in ſummo põtifice ſm eundem Thomam ibidem. inſuper ſm eum ibidem ait. Ad ſecundum dicendum qḋ ille dicitur aliter exponere ſacraz ſcripturam ꝗ ſpiritusſanctus efflagitat qui ad hoc expoſitionem ſacre ſcripture retorquet quod contrariatur ei quod eſt per ſpirituz ſanctum reuelatũ. Sed penſandum eſt qḋ contraria ſunt in eodem ſubiecto ſm beatum Thomam ſecunda ſecunde. qõ. x. articulo. ij. circa medium. quod eſt verum quando ſubiectum equaliter ſe habet ad vtrũq;. et ipſe idem ſecunda ſecunde. q. xxiiij. ar. x. in reſpõ-
5 ſione ad primum argumentum. Inde dicitur quod † contradictio non eſt niſi ſecundum idem reſpectu eiuſdem ſm Joan. an. in mercurialibus in regula poſſeſſor. verſi. iij. querebatur. ⁊ domini de rota in nouis. ccccl xxxv. Ideo dicitur qḋ illa ſunt contraria que ſeſe non compatiuntur. ⁊ notatur de peniten. diſtinc. i. c. reſuſcitatus. ⁊ ſic ſi ſe compatiuntur non ſunt contraria ſed diuerſa que non dicuntur contraria vt legitur de his que ſiũt a prela. cum apoſtolica. Nam illa que tendunt ad eundem finem non ſunt contraria ſcdm glo. in verbo, teneris. de appellatio. c. ſi a iudice. libro. vi. ⁊ in regula nullus. in fin. co. lib. qui enim ad finem veritatis inueniende opinatur, corrigi paratus, non dicitur ab eccleſia ſeparatus. Ad hoc igi-
6 tur vt quis dicatur ab eccleſia in aliquo † diuiſus eſt neceſſe vt pertinaciter ſequatur opinionem manifeſte contrariam ſacre ſcripture ſm eccleſie autoritatem vt predicitur. non autem ſi talis opinio poteſt ex iuxta cauſa excuſari ⁊ paratus ſit corrigi audita veritate vt premittitur, vel ex alia iuſta cauſa excuſabili: vt qr vnũ ex cõtrarijs eſt multiplex intelligibile: cum contrarietas ipſa debet eſſe manifeſta euidens notoria ⁊ non excuſabilis iuxta ea que habẽtur in c. cum in poſitionibus. iuncta glo. cum dictis doct. de iureiuran. in vi. Unde caute dicit bea. Tho. quod contrariatur ei qḋ eſt per ſpiritumſanctum reuelatum caueat itaq; quiſpiam ne contra noſtra ſynodalia hereticos perſequẽtia contraire preſumat. ſed ſubijciat ſe in omnibus ſententie ſacroſancte romane eccleſie. Unde beatus
7 Hieronymus † de hereſi apud ſedem apoſtolicam infamatus ſcripſit pape. vt habetur. xxiiij. q. i. hec eſt fides papa beatiſſime quaz in catholica didicimus eccleſia, in qua ſi minus perite aut parum caute forte aliquid poſitum eſt. emendari cupimus a te qui Petri fidem ⁊ ſedem tenes: ſi aũt hec noſtra confeſſio apoſtolatus tui iudicio comprobatur. quicunq; me culpare voluerit ſe imperitum, vel maliuolum, vel etiã nõ catholicũ ſed hereticum cõprobabit. ſimiliter abbas Joachim ſcribens cõtra magiſtrum ſniarũ hãc ſubmiſſionem amplexus eſt, vt ſcribitur in. c. damnamus. in ſi. de ſum. tri. ⁊ fide ca. lz eius ſententia fuerat ab eccleſia reprobata. vt aũt ad notitiam quorumcunq; hoc edictum perueniat mandauimus affigi in valuis noſtre maioris eccleſie ⁊ ibidem perſiſtere diebus tribus. Datum ſquillatij Anno domini. M. cccclxxiiij. die. xxvi. menſis Januarij. vij. indictionis. Sub pontificatu ſanctiſſimi in xp̃o patris ⁊ dñi noſtri dñi Sixti diuina prouidentia pape quarti. anno quarto feliciter Amen.

Summarium.

1 Diuinationibus vacandum nõ eſt, ⁊ de pena eorum qui eis vacant.
2 Clerici diuinationibus dediti, officio ⁊ beneficio priuantur.

Capitulum primum.

Quoniaz plurimi circa diuinationes vacãt eorũ cõſciẽtiã deturpãtes, qr nõ demonũ eſt diuinatio, ſed dei iudicium vt legitur
1 Ezech. xx. Unde ſciendũ eſt qḋ † vtentes aliquib⁹ rebus ad diuinationes faciendas puta ſortibus, notis, ſiue caracteribus, incantationibus ⁊ quibuſcunq; magicis artibus: alij aũt per inſpectionem quarumcunq; ſcripturarum, vel qualitercunq; futura pmittunt, docent vel conſulunt, vt alios magos puniendi ſunt. Nam ſi ſunt laici, excommunicantur, ⁊ turpiter dehoneſtati eijciuntur de parochijs ſuis ⁊ a teſtimonio repel-
2 luntur ⁊ ſiunt infames. Si vero ſunt clerici, officio † ⁊ beneficio priuantur, vt legitur ⁊ notatur in. c. i. ⁊ ij. de ſortile. ⁊. xxvi. q. v. c. ep̃i. et c. non oportet. c. ſi quis ep̃s. ⁊ c. aliquanti. ⁊ c. ſi quis ariolos. ⁊. c. q. ij. c. illud. cum ſi. ⁊ no. doc. in alleg. c. i. ⁊ ij. de ſorti. ⁊ tam clerici quaz laici ppetuo carceri mãcipant, vt in alle. c. ſi quis ep̃s. ⁊ ea. q. v. ⁊. quicunq; ſacerdotũ. in ſi. ⁊ c. cõtra idolorũ. Idẽ ſi inuocant demones ad perniciem inimicorum, vt in alle. c. quicunq; ſacerdotum. ⁊ ea. q. v. nec mirum. poſt prin. ibi, demonibus autem acceptis.

Summarium.

Summarium.

1 ☞ Incantatores ꝛ diuinatores ad malum eſſe non debent.
2 Prouocans mulieres ad libidinem per incantationem vel artez magicam, punitur ſeueriſſime.

Capitulum .ij.

1 Ad malum enim incantores ꝛ diuinatores ꝯ eſſe non debẽt, ꝛ cõtra facientes grauiſſime puniuntur, vt. C. de maleſi. ꝛ math. l. ij. ꝛ iij. nec ire debẽt ad domum alteri⁹ nec aliquis debet eos vocare ad domum ſuam, vt in alle. l. iij. ſimiliter puniuntur eos ſicientes imagi nes cere ꝛ pungendo vt vitas hoim ꝛ inimicorũ ſuorũ labefaciant per magicas incantationes conuocatis demonibus, vt eo. ti. l. multi, ꝛ infra dicetur. Unde ſi quis per incantationem ſeu artem magicam cõtra ſalutẽ hominis vel ad prouocandum mulieres ad libidi
2 nem † operatur, puniẗ ſeueriſſime, vt eo. ti. l. iiij. ꝛ ex his patet qḋ eodem modo malefici puniuntur qui intendunt ad ligandũ homines per ſortiarias ꝛ maleficas artes ne valeant vxores cognoſcere. de quibus loquitur tit. de frigi. ꝛ malefi. Nam tale maleficiũ ſit operatione demonum ad impediendum actum matrimonij: ꝛ permiſſione diuina datur poteſtas diabolo vt propter aliquod peccatuz homines ſic vexet, vt. xxiij. q. j. ſi per ſortiarias. ꝛ per beatuz Tho. in quarto. diſt. xxxiij. ar. iij.

Summarium.

1 ☞ Demones vera dicendo ſolent allicere homines ad incantationes ꝛ diuinationes.
2 Sortes non ſunt male de ſui natura, ſed ab eccleſia prohibẽtur ne quis ad idololatriam propter ignorantiam labatur.
Idololatrie genus eſt ſortes exercere.
3 Diuinandi curioſitas omnibus perpetuo ſileat.
4 Scientia aſtrologie is aliquibus ſui partibus reprobatur.
5 Actus hominum qui requiruntur ad ſortes non ſubdũtur diſpoſitioni ſtellarum.

Capitulum .iij.

1 Solent enim Demones † qui intẽdũt perditionẽ hoim de ſuis reſponſis etiam ſi aliquando vera dicãt eos aſſueſcere ad hoc vt eis credatur ꝛ ſic intendũt eos perducere ad aliquid quod ſit nature humane nociuũ ſm beatũ Thomaz. ij. ij. q. xcv. ar. iiij. ſortes eñ reprobanẗ que p magicas incãtationes ſiũt, vel ſiũt ad exercẽdas vanitates aliquas vel que ſiunt ad ingrenda futura ſine alia illicita, vt in alle. c. j. ꝛ. ij. no. doc. ꝛ gl. xxvj. q. j. in ſum. ſecus ſi ſiant ad nõ diuinandũ ſed ad ſubeũdum ſe iudicium fortune circa tẽporalia, vel de electiões officialiũ ſecularũ poſſunt ſieri per iudiciũ ſortis vt eliganẗ ad fortunã per fabas vel pallottas vel taxillos, vt no. doc. in
2 alle. c. j. ꝛ. iij. Sortes enim † de ſui natura non ſunt male, ſed prohibẽtur ab eccleſia ne ꝑpter aſſiduitatem labatur quis ad idolatriã, vt no. in alle. c. j. ꝛ. xxv. q. j. c. ſors. Nã genus idolatrie eſt talia exercere, vt patet ca. q. ij. c. ſed illud. ꝛ. §. his ita. ꝛ. q. v. §. qḋ aũt. tales eñ excõicantur vt predicitẗ ꝛ hoc ſi exerceant artem talẽ que non ſapiat manifeſte hereſim, alias ſi exerceat artem aliquã que non ſapiat manifeſte hereſim. qḋ qñ ſit infra diceẗ eſt excõicãdus tãq̃ hereticus: quem volũt iura eſſe excõicatum ipſo iure, vt pz in. c. excõicamus. de hereticis lo. j. Sortilegiũ ꝛ diuinatio nõ tendunt ad diuerſa vt notant doctores, de hereticis. c. accuſatus. §. ſane. lib. vj. quia ad diuinare tendunt qḋ eſt prohibitũ, ꝛ in malam partẽ accipitur ſm Tho. ſcda ſcḋe. q. xcv. ar. j. ad ſi. ꝛ. q. j. c. nũquam. hinc eſt
3 quod dicit ſileat † omnibus perpetuo diuinandi curioſitas, etiam ſub pretextu ſomniorum, vt. C. de maleſi. ꝛ math. l. iiij. coniuncta. l. vj. nec ignorantia ꝛ bonus zelus habet excuſare facientem talia ex quo ſunt prohibita, vt patet in is alle. c. ij. de ſortil. ꝛ. xxvj. q. v. ſortes. de ſimo. c. per tuas. lo. iij. ꝛ de ma. an talia excuſant habetur in c. j. de preſump. ꝛ. C. de iniur. ſi nos conuicij. ꝛ. C. de ſica. l. j. ꝛ. l. plagij. C. de pla. per docto. Secus ſi aliquod ſiat qḋ non ſit a iure prohibitum ſiue illicitum vt in eiſdem iuribus. ꝛ de accuſa. cum diſci. ꝛ de reg. iuris. c. ij. vnde iſto vltimo caſu preſumitur quis in dubio habere animum faciendi id quod non cadit in delictum, vt not. Bar. ff. de no. ope. non. l. non ſolum. §. ſed vt probari. ꝛ Bal. C. de proba. l. matrem. per Pet. de Anchara. in. c. ſi. de accuſa. in. vj. et per Anto. de Butrio in clemen. ſina. de reſcrip. Nam vt voluñt doctores ꝛ concludit idem Anto. in allega. c. ij. de ſortileg. dicens qḋ ſcientia aſtrologie vt patet. xxvj. q. ij. §. his reprobatur inquantuz
4 homo † exercens illam ad iudicandum euentus particulares ꝛ futuros vel futuras vel preteritas hominum operationes datur in talibus ſidem quaſi neceſſario ponat veritatem ad id quod intendit: quia in talibus immiſcere eſt occulta operatio demonum, ſecus ſi ponat neceſſario ſidem in talibus ſed quaſi preſumptionem et coniecturam inducat maxime circa conſiderationem temporis ſeminandi, vel potionum, vel dele vel minutionum ſanguinis ſecus dum eos de quo per beatum Tho. in ea. queſtione. ar. j. ꝛ. v. dicens qḋ quedam ſunt artes ad precognoſcendum futuros euentus qui ex neceſſitate vel frequenter prouenıunt quod ad diuinationem non pertinent, vt in aſtrologia puta circa ſiccitates ꝛ pluuias ꝛ ſimilia, nõ erit illicita diuinatio nec ſupſtitioſa, ſed ad alios futuros euentus cognoſcendos non ſunt alique vere artes ſeu diſcipline ſed fallaces ꝛ vane ꝛ deceptione demonum introducte vt dicit beatus Auguſtinus in. xxj. c. de ciuitate. ꝛ in his operatio demonum ſe immiſcet. Unde erit diuinatio ſuperſtitioſa ſm Tho. in alleg. ar. j. in ſi. ꝛ ar. viij. ꝛ ibi ponit triplicem denominationem
5 ſortium videlicet diuiſoriam conſultoriam ꝛ diuinatoriã. † Actus autem hominum qui requiruntur ad ſortes non ſubdũtur diſpoſitioni ſtellarum, nec etiam euentus ipſorum Unde ſi quis ea intẽtione ſortibus vtatur quod huiuſmodi actus humani qui requiruntur ad ſortes ſortiantur effectum ſecundum diſpoſitionem ſtellarum, vana ꝛ falſa eſt opinio, ꝛ per conſequens non caret demonum ſuggeſtione, ꝛ ſic talis diuinatio erit ſuperſtitioſa ꝛ illicita de quo ibi plene per Tho.

Summarium

1 ☞ Obſeruandum non eſt aliquid ad cognoſcẽdum fortunia vel infortunia.

Capitulum .iiij.

1 Similiter non eſt licitum † obſeruare aliquid ad cognoſcendum fortunia vel infortunia: quia cuz homines incipiunt in huiuſmodi obſeruationibus animum ſuum implicare, multa ſecũdũ huiuſmodi obſeruationes eueniunt propter deceptionem demonum, vt his obſeruationib⁹ homines implicati curioſiores ſiant ꝛ ſe magis inferant multiplicibus laqueis pernicioſi erroris, vt Augu. dicit in. ij. de doc. xpiana ſm Tho. xcvj. q. ar. iij.

Summarium.

1 ☞ Aſtrologia eſt a iure generaliter reprobata ſicut et alie diuinationes.
2 Uſurarius preſumitur qui bis fecit contractum vſurarium.
Binus actus inducit deliberatam voluntatem.
3 Geminata culpa depoſitionem inducit in leuibus.
Frequentia delicti inducit contemptum.

Capitulum .v.

1 Unde dicens qḋ † nos habebat ſirmam ſpem in talibus qḋ ſibi nos prodeſt non probet propter iura allegata etiam in ſcientia aſtrologie ex quo aſtrologia eſt a iure generaliter reprobata, ſicut ꝛ alie diuinatiões, vt patet in alleg. §. his ita. xxvj. q. ij. niſi in artibus aſtrologie non pertinentib⁹ ad diuinationem vt predicitur etiam hic, niſi perſona que infamatur ſit perſona honeſta: quia tunc preſumitur factum illud illicitũ eſſe erroneum vt no. in glo. de ſenten. excom. ſacro. ꝛ ibi dicit Ant. de bu. no. quod malefactum in honeſto potius preſumitur factuz illud illicitum eſſe erroneum, vt nota. in glo. erroneum q̃ doloſum ſecus in nõ honeſto. ꝛ idẽ vult Inno. de ſciſma. c. j. in. j. glo. in ſi. qḋ eſt intelligendum pro prima vice non tamen ſi ſecundauit poſt mo
2 nitionem illud maleficium. nam † qui bis fecit contractum vſurarium preſumitur vſurarius, vt not. Domi. de ſancto Gemi. de pigno. illo vos. nam preſumitur deliberate illud facere, cum binus actus inducat deliberatam voluntatem ſm eundem de regula. vidua. Idem dicit Ioan. de imo. de iureiur. ꝛ ſi Xp̃s. dicens qḋ ſermo duplicatus dicitur ſieri cum maiori deliberatione. Item q bis furatur dicitur conſuetus furari ſm Bal. C. de epiſcopa. audien. nemo. quinimo bis delinquens dicitur incorrigibilis vt not. ibidem Dominicus in. c. j. de vi. ꝛ hone. cle. ꝛ eod. titu. vt clericorum. ꝛ iteratio actus inducit mentis perditionem ſm Ioan. and. in additi. Spec. de ſide inſtrumen. §. porro. ver donatio antem. Inſuper cõfeſſio extraiudicialis ſi bis eſt emanata preiudicat, que non preiudicaret ſi ſemel eſſet emanata, vt not. Barto. C. de agri. ꝛ cenſi. l. cũ

3 ſcimus.unde dicit Hoſtien.de capel.mona.c.j.in.vj.quod † gemi-
nata culpa in leuibus inducit depoſitionem.pro hoc facit qḋ legit̃
de heret.li.vj.c.accuſatus.⁊.c.ſuper eo.⁊ frequentia delicti inducit
contemptum ſm̃ Matth.de imo.de ſepul.cle.j.in ver.ſcienter.al-
le.ad hoc beatum Augu.de doc.xp̃iana.

Summarium.

1 ☞ Artem diuinandi ſeu ſortilegiorum bis exercens idololatra
preſumitur.
Diuinationis triplex eſt genus.
2 Imagines cũ caracteribus effectũ habẽt ex operatione demonũ.

❡ Capitulum.vj.

1 Quo fit vt pſumatur † idololatra qui exer-
cet bis artẽ diuinãdi ſeu ſortile-
giorũ vt nõ poſſit ſe excuſare ſub ptextu ignorã-
tie ⁊ boni zeli:q2 ppter talem binam aſſiduitatem
labitur in idolatriam vt predicit̃,etiam ſi ſit perſo
na honeſta exercens talem artez,⁊ tanq̃ hereticus
eſt vitandus,poſt primam ⁊ ſecundam correptionem ſi pertinaci-
ter perſiſtit in errore vt infra dicetur.Nam triplex eſt genus diui-
nationis,quorum primum eſt per manifeſtã demonũ inuocationẽ
qḋ pertinet ad nigromãtem.Scḋm eſt per ſolam cõſiderationẽ di-
ſpoſitionis vel motus alterius rei,quod pertinet ad angures.ter-
tium eſt dũz facimus aliquid vt nobis manifeſtetur aliquod occul
tum,qḋ pertinet ad ſortes:⁊ in his eſt eadẽ ratio peccandi in gene
re,ſed nõ in ſpecie:q2 primo caſu grauius eſt peccare inuocãdo de-
mones q̃ in duobus alijs caſibus in quibus aliqua fiũt ppter que
demones ſe ingerant ad illa ſm̃ beatũ Tho.ij.ij.q.xcv.ar.iiij.hic ẽ
2 eſt qḋ † imagines cum caracteribus ex operatione demonum ha-
bẽt effectum.cuius ſignum eſt,q2 eſt neceſſe in eis inſcribi quaſdã
figuras ⁊ caracteres que naturaliter ad nihil operantur,per quos
videntur quedam tacita pacta fieri cum demonibus ſm̃ eundem
Tho.ſcḋa ſcḋe.q.xiij.ar.ij.circa finem.

Summarium.

1 ☞ Diuinatiõis preſumptio fit circa figuras vel ſigna que appa
rent in rebus inanimatis.
2 Diuinatores ⁊ ſortilegi videntur contra primum articulum fidei
ſentire.
3 Attribuere creature id quod eſt dei proprium, eſt dicere eandem
creaturam eſſe ipſum deum.
4 Sortilegia exercens videtur paciſci cum demone.

❡ Capitulum.vij.

1 Similiter circa figuras † vel ſigna q̃ apparent in rebus
inanimatis vel in lineamentis manuum vel que
proueniũt ex plumbo liqueſto in aquã piecto vel
per quaſdã ſcedulas ſcriptas vel nõ ſcriptas in oc
culto poſitas dũ quis cõſiderat qḋ accipiat,vel in
feſtucis inequalibus propoſitis quis maiorẽ vel minorez accipiat,
vel etiã ex taxillorũ proiectione quis plura pũcta proijciat,vel etiã
dum cõſiderat̃ qd aperienti librũ occurrat,que oĩa ſortiũ nomẽ ha
bent ⁊ ad diuinationẽ pertinent ſm̃ eun.Tho.in alle.q.v.art.viij.
⁊ ſimiliter in collectionibus herbarũ etiã que medicinales ſunt nõ
liceat attendere aliquas obſeruantias aut incantationes niſi tan-
tum in ſymbolo diuino aut oratione dñica vt tãtum deus creator
omnium ⁊ dominus honoretur,vt.xxvj.q.v.nõ liceat.⁊ no.Tho.
in alle.iiij.qḋ.ar.iiij.Ait enĩ aplŝ Siue manducabitis ſiue bibetis
ſiue aliud facietis,in nomine domini noſtri Ieſu Xp̃i facite.xxvj.
2 q.v.non obſeruetis ſm̃ Augu.hinc eſt qḋ † tales delinquentes vi
dent̃ cõtra primũ articulum fidei ſentire Scilicet credere in vnum
deum ſolum oĩpotentẽ qui eſt primus articulus fidei,vt patet de
ſum.tri.c.j.⁊ alibi videte q2 ego ſum ſolus ⁊ non ſit alius deus pre-
ter me.ego occidam ⁊ ego viuere faciam:percutiã ⁊ ego ſanabo.et
alibi.nõ erit vltra te deus recens,nec adorabis deum alienum.⁊ ali
bi.dñm deum tuũ adorabis ⁊ illi ſoli ſerues.⁊ alibi.honorem meũ
nemini dabo.⁊ alibi.non eſt veſtrum ſcire tempora vel momenta.
nam attribuit creaturis illud quod eſt ſolius dei.ſ.predicere futu-
ra,vel adorari,vel vereri,vel omnia poſſe qḋ quis debet impen-
dere ⁊ attribuere deo ⁊ non alteri.vt.xxvj.q.v.§.quod autem ſorti,
attribuere deo ⁊ non alteri,vt xxvj.queſtio.v.§.qḋ autem ſorti.at-
3 tribuere ergo † id quod eſt dei propriũ alicui creature eſt dicere eã
dem creaturam eſſe ipſum deum:quia quicquid eſt deo proprium
eſt ipſe deus ſecundum Thomam ſecũda ſecũde.q.xiij art.j.in fi.⁊
contra hũc articulum cõmittũt idololatre,ſortilegi, diuinatores,
angures ⁊ ſpem ponẽtes ⁊ cõfidentes in ſternutationibus, in can
tu auium,in experimẽtis magicis,⁊ inuocationibus demonum,
⁊ in carathulis ad collũ vel obſeruatiõe curſus ſolis,vel in aliqui-
bus verbis dicendis in collectione herbarũ ⁊ ſimilibus. Nam ſm̃
beatum Auguſti.qui talibus credit ſciat ſe fidem xp̃ianam ⁊ bapti
ſmum preuaricaſſe ⁊ eſſe paganũ vt habetur.xxvj.q.v.nos obſerue
tis coniuncto.c.illud.ea.q.v.⁊ per conſequẽs hereticus dicitur lar
go ſumpto vocabulo ſeu nõ manifeſte p.c. generali decreto. xxvj.
4 q.j.nam † talia exercens videtur paciſci cum demone,aliqñ tacite,
aliqñ expreſſe,vt dicit Auguſtinus ⁊ habetur in alleg.c.illud.⁊ qḋ
talia ſint ab eccleſia prohibita plene ponit Tho.ſcḋs ſcḋe.q.v.c.ve
rum.beatus Thomas ibi non declarat an talia ſint heretica,vnde
ponderandus eſt effectus ad quem tendit inuocans demonem: q2
ſi inuocat ad prouocandum amorem mulieris, non eſt hereticus
niſi ſit vitium in adoratione;ſi vero ad ſciendũ futura,⁊ tunc eſt he
reticus vt ponunt nonnulli alij theologi ſm̃ Ioan.and.in addit.
Spe.de ſor.⁊.j.dicetur.

Summarium.

1 ☞ Inquiſitores heretice prauitatis nõ poſſunt inquirere de oc
cultis diuinationibus ⁊ ſortilegijs,niſi ſapiant manifeſte hereſim.
2 Pocula ſumere vel dare ad amorem mulieris prouocandũ an he-
reſim manifeſte ſapiat.
3 Creature attribuere quod eſt proprium creatoris, manifeſta eſt
hereſis.
4 Sortilegia ſimplicia manifeſte non ſapiunt hereſim.
Conſanguineam cognoſcens alteri nuptam dicitur adulter et, in-
ceſtuoſus.

❡ Capitulum.viij.

1 Item notandum qḋ lz Ep̃s ⁊ † poſ
ſit inquirere de
occultis diuinationibus ⁊ ſortilegijs etiã ſapienti
bus hereſiz tamẽ inquiſitores heretice prauitatis
de his non poſſunt niſi ſapienti manifeſte hereſiz
vt de hereti.accuſatus.§.ſane.lib.vj.nam iſtorum
ſortilegiorum ⁊ diuinationũ aliqua ſapiunt hereſim, aliqua non:
quia primo caſu aliqua ſapiunt hereſim manifeſte ⁊ tunc poſſunt
inquiſitores ſe intromittere.Secũdo caſu non vt in alle.c.accuſa-
tus.ſm̃ Io.an.in alle.addi.de ſorti.iſtud ergo verbum manifeſte
determinat verbũ hereſis,⁊ ad eius qualificationem venit, prout
in ſimili dicit Bar.ff.de iniur.Item apud labeonem.§.conuitium
cum apponitur alicui q2 interfecit proditorie.Unde dicit in alle.
2 c.accuſatus.Pe.de ancha.qḋ ſumere vel dare † pocula vel exerce-
re ſortilegia ſimplicia ad amorem mulieris prouocandum vel pro-
pter conſciẽtiam ſumere hoſtiam non conſecratam pro conſecrata
nõ ſapit hereſim manifeſte:q2 alia eſt pena talia facientium q̃ he-
reſis.⁊ qḋ ſint delicta diuerſa pz ex diuerſitate rubricarũ:q2 rubri-
ca de hereticis ponitur ſeparate a rubrica de ſortilegijs.de poculis
ponitur.ff.de penis.ſi quis aliquid.§.qui abortionis.de hoſtia po
nitur de celebratione miſſarum.ab homine.ſimiliter imagines fa-
cere ⁊ demones inuocare ⁊ incantare ad amorem mulierum prouo
candum magis eſt ſuperſtitioſum quam hereticum:quia tunc vo-
catur demon ad id quod eſt proprium eius ſcilicet ad temptandũ.
Unde ſaluator in euangelio vocat eum temptatorem,licet hec fa-
cere ſit fetidum ⁊ peccatum mortale,non tamen hereticum ſed fa-
cere que dicit glo.ibi in alle.§.ſane.videlicet,nefarias preces emit
tere,ſacrificia offerre,demones conſulere, eorũ reſponſa ſuſcipere
vel aſſociare ſibi ppter ſortes exercendas hereticos vel faciunt pre
dicta cũ corpore ⁊ ſanguine Ieſu xp̃i,vel vt poſſint habere reſpõ-
ſa puerũ baptizant ⁊ his ſimilia ex quo enim ad ſcientiam ⁊ proui-
3 dentiam futurorũ pertinent:ſapiunt hereſim manifeſte:q2 † attri-
buit̃ creature qḋ eſt proprium creatoris iuxta illud Eſaie, Annun
ciate que futura ſint in futurum ⁊ ſciemus:q2 dij eſtis vos,ſm̃ eun
dem Pet.qui ad hec allegat Oldra.in conteſtem in conſilio.ccix.
quod incipit,regularis habet traditio.ad hoc eſt preallegatũ.§.q2
aũt ſortileg.⁊.c.non obſeruetis.ibi,qui aũt talibus credunt.⁊ idez
tenet dñicus in alle.§.ſane.in addi.nã aut inuocat ad finẽ vt ſciat
futura,⁊ ſapit hereſim manifeſte,aut ad tẽptãdũ ⁊ nõ ſapit hereſiz
manifeſte ſm̃ eũ.qḋ dicit verũ ſi hoc facit p modũ imperij vez pre-
cipiẽdo demoni:ſz ſi faceret vt illũ adoraret ⁊ tũc ſapit hereſim ma-
nifeſte ppter vitiũ in adoratione vt ibi ſentit gl.alle.eundẽ Oldra.
4 in conteſtẽ ſm̃ quẽ dicit qḋ ſortilegia † ſimplicia non ſapiunt here-
ſim manifeſte:q2 alius eſt titulus de ſor.⁊ alius de hereticis.vt pre-
dixi.alias ſi ſapiunt hereſim manifeſte, vt ſupra proxime.ñ.dicit̃
aſſociando ppter hoc ſibi hereticos vel ſimilia ad diuinãdũ vel in
uocandũ demones,põt procedi cõtra talẽ exercentẽ tanq̃ ſortile-
gum vel tanq̃ diuinatorem ⁊ ſic habito reſpectu ad diuinationem
dicit̃ hereticus,arg.ff.de adul.l.ſi adulterium cũ inceſtu.cum nota.
doc.ibidem.

doc.ſibidē.nam cognoſcēs conſanguineam alteri nuptā dicit adulter per reſpectū ad nuptā, et dicit inceſtuoſus p reſpectū ad cōſanguineā, et vtroq; modo puniri pōt, vt ibidē pz p doc. nam ſortilegi dicunt heretici vt pdicit et pz in alleg.c.epi.in prin.et ꝙ p modū imperij licet inuocare demonē, dictū eſt ſupra poſt prin.

Summarium.

1 Demonē inuocare lz ſit graue ad futura cognoſcēda, tamen demoni inuocato ſi ſacrificiū exhibeatur, grauius eſt.
Adorare et reuerentiā facere an ſit idem.

Capitulum.ix.

1 ET licet inuocare demonē ad futura † cognoſcēda ſit graue:tñ grauiꝰ eſt ſi ſacrificiū vel reuerētiam demoni inuocato exhibeat. demō enim qui intēdit pditionē hominis etiā ſi aliquādo vera dicat intēdit hoiez aſſuefacere ad hoc vt ei credat, vt ponit Tho.in alleg.q.xc.ar.iij.et ſic adorare et reuerētiā facere idē ſunt. hinc eſt ꝙ dicit Old.vbi.ſ.poſt Joā.mo.qđ ſi adorare hereticum ſit hereticū vel hereſim ſapiat manifeſte, multo magis adorare demonē.idē dicit Jo.an.in addi.Spe.in tit.de ſortile.ſequēdo opinionē Oldra.lz ipſum nō alleget.et nedum inuocare demonem ad futura ſiendū ſed etiā ad poſtulandū auxiliū ab eo dicitur hereſim ſapere, vt ſequitur.

Summarium.

1 Inuocās demones putās illos poſſe facere illud ad qđ inuocat ex eorum poteſtate actiua, hereticus eſt.
2 Heretici qui dicantur.
3 Hereſis eſt ſpecies infidelitatis.

Capitulum.x.

1 ITem malle. §.ſane querit idem Oſtiē. ꝙ † ſi aliqs inuocauit demonē p modū qui ſapit hereſim manifeſte vt ad poſtulandum aliquid nō aūt ſimpliciter quo caſu non diceretur ſapere hereſim manifeſte licet peccaret, vt dicitur.ſ.§.itē conſiderandū.v. viij. adde.ſ. §.item.Andr.de iſer.ver.j.et demū pp̄ter hoc citatus ab inqſitore abiurauit hereſim et promiſit nunꝗ̄ inuocare eum, ſi poſtea inuocauit ſit dicendus relapſus, et poſſit relapſi pena puniri, et refert Lapum Abbatē tenere ꝙ ſic, ſed alios ↄtradicere. Unde ipſe diſtinguit ſaluādo vtrāq; opinionem.d.ꝙ q inuocat demones putans illos poſſe facere illud ad qđ inuocat ex eorum ptāte actiua et pcedit opinio Lapi, vt taliter inuocans dicat hereticus, cum illi attri
2 buat qđ eſt dei.et in alleg.epiſcopi.vbi expſſe tex.appellat † hereticos illos q petunt auxilia a diabolo deo derelicto:aut qui inuocat nō credit illos poſſe operare ex ſua potētia actiua totaliter, ſed ad id qđ eſt natura eorū.ſ.ad temptandū, puta mulierē ad cōcupiſcentiam cū aliquo:et tūc non eſſet hereticus, licet male faciat:qr ſaluator appellat eū tētatorem ſm eū.et idē tz Petrus vt prediri. vnde dicit lex ne quis mortaliū temptet explorare veritatē preſentium vel futurarū rerum ſub execrabili cōſultatione.vt.C.de paganis et ſacri. ne quis.ſed cui incumbat probatio.Unde.ſ.ver.iij.et in. §.itē
3 ptinaciter aſſerere.vnde † hereſis eſt ſpecies infidelitatis, ſed idololatria eſt ſpecies ſupſtitionis.ſm Tho.ſ.ſ.q.xciij.ar.j.in reſpōſione primi argumenti.in ſi.licet ea que hereſis ſunt ad ſuperſtitionem pertinent in quātū ſupſtitio proteſtatur pueritatem fidei ſm eūdem in.iiij.di.xiij.ar.j.et ſic quantū ad pueritatem fidei ſupſtitio et idololatria hereſis paria ſunt.

Summarium.

1 Religioni opponitur ſuperſtitio.
2 Homini non licet vti auxilio demonum.

Capitulum.xj.

1 SUperſtitio enim opponitur † religioni et importat indebitum cultum diuinitatis, et ideo ad eam pertinet, non ſolum cuis ſacrificium demonibus offertur, ſed etiā cū aliquis aſſumat eius auxilium ad aliqđ faciendū vel cognoſcendum ois enī diuinatio ex demonū operatione peruenit, vt qr expreſſe demones inuocant ad futura manifeſtāda:vel tacite:quia demones ſe ingerūt vanis inqſitionibus futurox, vt mētes hoim implicent vanitate, vana enī eſt inqſitio futurox qñ homo tēptat prenoſcere futurū vnde prenoſci nō pōt, et ſic diuinatio eſt ſpecies ſupſtitiōis quantum ad modū opationis:ſed ꝗ̄tum ad finē intentum q eſt precognitio futurorum eſt ſpecies curioſitatis ſm eundē
2 Tho.in alleg.q.xcv.ar.ij.ad ſi.et.xxvj.q.et illud.nō enim † lz homini vti auxilio demonū etiā circa imagines caracteratas p pacta cū eis tacita vel expreſſa ſm eūdē Tho.in alle.q.xcvj.ar.ij.in ſi. vnde licet nō poſſet dici manifeſte hereticus qñ cauſa amoris inuocat:tñ puniēdus eſt pena arbitraria vel pecuniaria vt infra dicetur:vel pena ſortilegij ſi ſortibus ad hoc vſus eſt, et ſm legē ſeueriſſime puniendus eſt p.l.iij.C.de malef.et mathe.vt pdixi. Ex qbus cōcludit qđ in iſtis ſortilegijs et diuinatioibus ſapientibus hereſim manifeſte hz inqſitor cognitionē, dūmodo pertineat ad ſciētiam et puidētiā futurorūt ſint manifeſta per euidentiā facti, vt qr publice predicat vel faciat aut cōfitetur:vel qr ↄſtat p teſtes:qr p hoc dicit hereſis manifeſta, vt no.de here.c.ad abolendā.et tūc dicit conſtare p teſtes ſi eos reprobare non potuerit, vt no.do.And.de iſer.in authē.gazaros.et.j.col.et in ti.de ſtatu.contra liber.eccle.que poſita eſt.C.de here ti.alleg.ad hoc Hoſtien.in ſum.de heret.ſub.§.qualiter deprehēditur.ver.aduerte.

Summarium.

1 Sortilegiorū et diuinationū vſus dr ſapere hereſim manifeſte.
2 Adulterium, fornicatio et huiuſmodi peccata mortalia nō ſapiūt hereſim.
Sortilegiorū quedā ſapiūt hereſim, quedam non.

Capitulum.xij.

1 ET eſt conſiderādum quod † vſus ſortilegiorū et diuinationū dicit ſapere hereſim manifeſte, qñ ille vſus eſt manifeſtus ad pſumendum qđ vtens male ſentiat de fide ſeu aliquo eius articulo vt qr per exercitationē illius vſus aſſociat ſibi hereticos. nam propter talem ↄuerſationē pſumitur manifeſte talis qualis eſt ille cū quo ↄuerſat, vt patet de hereti.c.accuſatus.§.ille quoq;.lib.vj.et in aut.de mona.§.ſi vero his.et ibi p ſcribētes, vel ad talem vſum inuocat demonē ad diuinandū vel poſtulās dū aliqđ ſuffragiū:qr tūc ratione inuocationis pſumitur hereſis manifeſta, et idē in ſimilibus caſibus, vt predicitur non aūt dicitur talis vſus manifeſte ſi ſimpliciter quis vtit ſortilegijs et diuinationibus etiā publice ſicut etiam ſi publice peccaret adulterando, fornicādo, vel alia peccata morta
2 lia cōmittēdo:qr † non ſapiūt iſta hereſim cū pp̄ter hoc contra fidē manifeſte nō aſſerat vel ſentiat, vt.ſ.§.primo.ver.ſi.et.§.itē.Andr. de iſer.ver.ex quibus niſi frequētaret ac ſi eſſet hereticus et diffamatus nedum p ſortilego vel diuinatore, ſed etiā p heretico, vt.ſ.proximo.§.dicit.nam ſortilegiorū qđam ſapiūt hereſim qđā non, ſed ea q ſapiunt hereſim aliqñ ſapiunt manifeſte, aliqñ non, vt predixi poſt Jo.And.Itē qr diuerſi ſunt tituli eox vt pmittit.Itē qr ſimplicia ſortilegia non ſapiūt hereſim manifeſte, ſecus ſi eſſent duplicia ſeu mixta cū participatione hereticorū ſeu inuocatione demonum.Itē notandum ꝙ licet.ſ.proxi.

Summarium.

1 Hereticus manifeſtus quis dicatur.
2 Diuinā ꝗ̄ humanam grauius eſt offendere maieſtatem.
3 Hereticorum conuerſatio ſi facit quem hereticum, multomagis cōuerſatio demonom.
Diabolus nocendi voluntatē hz a ſeipſo, ſed effectū non, niſi ex diuina volūtate vel permiſſione.

Capitulum.xiij.

1 VNde dicit Dominicꝰ de hereti.in fidei.poſt prin.ꝙ † here.dicit manifeſtus ſi pōt pbari hereſis p teſtes.xj.q.iij.eox.lz qñ dicat occultū ꝙ qnq; ſiunt vt ibi.vnde cōcludit ꝙ qualiter ꝗ̄ ad tēptandū inuocat diabolū in ſuum ſuffragium dicit hereticus ſeu ſapit hereſim manifeſte.adde.ſ.in.§.itez in alleg.§.ſane.qui enim contra hit amicitiam et pacta federata tacita vel expreſſa cum inimici principis, maxime contra principis voluntatē dicit infidelis et proditor ac preuaricare fidē principi datā, vt plene per And.de iſer.ti.ꝗ ſit prima cā be.amit.§.rurſus.in colla.ij.et.iij.et p ꝗ legunt et no.xcij.di.ſi inimicus eſt iſte, ſic ſi ↄhat cum
2 inimicis dei immo multomagis:qr † grauius eſt diuinā ꝗ̄ humanam offendere maieſtatē, ſed conſtat quod demō eſt dei inimicus

eius conuerſatio prohibita eſt nobiſcum, ergo ⁊c. Quo fit vt innocẽs ꝑſumatur credere illum poſſe preſtare illud ad quod inuocatur ex ſua poteſtate: tum quia agit rem prohibitam ⁊ de genere malorum, vt patet ex his que dicit And. de Iſer. in alle. §. colla. ij. ibi. ſed an oĩs probabit: tum q ita operatur ac ſi ita crederet vere ea q̃ ſupra dicta ſunt in ver. iij. ⁊ j. in. §. itẽ cõſiderandũ ꝙ pluribus. Item infidelis ⁊ rebellis dicitur ille qui facit publice aut operatur contra honorẽ principis, vt in. x. coll. qui ſint rebelles. ſic qui facit contra honorẽ dei multomagis, vt. ſ. Itẽ ſi conuerſatio hereticoꝝ facit quẽ hereticum, vt in alleg. c. accuſatus. §. ille quoq; multomagis ⁊ cõuerſatio demonum. nã licet proprium demonis ſit temptare, non tñ eſt eius proprium alia facere q̃uis aliq̃ inducat hoĩbus mala. illud tñ non eſt eius proprium ſed dei permiſſione, vt dicit Augu. xxvj. q. v. c. ſciendũ. ⁊ c. nec mirũ. ⁊ vij. q. j. ſciſcitaris. ⁊ Tho. ſuper Job. c. ij. ⁊ ſuper iiij. di. xxxiiij. arti. iij. ⁊ illud vide ꝙ ego ſum ſolus ⁊c. vt predixi. voluntatẽ enim nocẽdi habet diabolus ſeipſo ſed effectum non niſi ex diuina voluntate vel pmiſſione ſm eundẽ Tho. ſuper Job. c. iiij. qđ contingit propter malitiam creature rationalis que primo in diabolo eſt inuenta, ⁊ p eius ſuggeſtionẽ ad homines deriuata vt ibidem.

Summarium.

1 Hereticus quis dicitur pluribus modis.
2 Decretis, decretalibus et epiſtolis ſummorum pontificum cõtradicens, eſt hereticus.

Capitulum. xiiij.

1 ITem conſiderandum qđ ⁊ pluribꝰ modis dicit quis hereticus. ſ. ſcripto modo. vꝫ vt qui aliter ſentit de articulis fidei quã romana eccleſia. Item de ſacramentis eccleſie. Item qui non recipit quatuor concilia. Itẽ qui aduerſatur fidei catholice, etiam ſi ex leui argumento circa hoc erraret. Itẽ in. lxxx. ſectis vel modis poſitis in. c. quidam. xxiiij. qđ. iij. Unde in quacunq; hereſi aliquid crederet vel fieret qđ eſſet contra articulos fidei vel ſacramẽta eccleſie, vel impugnaretur catholica fides aliter q̃ ⁊ ſicut Romana eccleſia credit ⁊ tenet: vel ſi in hereſi illa facto vel dicto incideretur vel in aliis hereſibus omnes tales heretici dicuntur ⁊ perdant bona, vt plene ponit Hoſti. in ſum. de hereti. §. qua
2 pena. ⁊ Andr. de Iſer. in alleg. auẽ. gazaros. item ⁊ qui ꝯdicit decretis decretalibus epiſtolis ſummorũ põtificum eſt hereticus, vt. xx. di. de libel. in fine ſm eundem An. vbi. ſ. per Hoſti. ⁊ de hac materia nota. xxiiij. q. iij. §. qr no. de heret. in. iij. ⁊ eo. ti. cle. iij. ⁊ idẽ pbatur per. c. accuſatus. §. j. de hereti. in. vj. vbi dicit qđ qui committit in vna ſpecie ſeu ſecta hereſim, aut errat in vno articulo fidei ſeu ſacramento eccleſie eſt hereticus. Unde clarius ⁊ breuius ponit gl. in clemẽ. vna de vſuris. glo. penul. dicens qđ non ſolum eſt hereticus male ſentiens de articulis fidei vel ſacramentis eccleſie, ſed etiã qui puerſum habet dogma, vel gignit nouas opiniones falſas vel iam inductas falſas opiniones ſequitur, vt probatur de here. ad abolẽdam. ⁊ xxiiij. q. iij. c. inter hereſim. ⁊ c. hereticus. ⁊ ita tenẽt doct. in ult. c. finis proximus hereſis eſt adherere falſe ſnie ppẽe ſm Tho. ij. ij. q. xj. ar. j. ⁊ intellige ſi ptinaciter repugnat ſm Calde. in cõſi. iiij. ſub ti. de hereti. ⁊ dicitur infra.

Summarium.

1 Verbo nedũ quis in hereſim incidit, ſed etiam facto.
2 Contrahens legitime matrimoniũ cũ aliqua per verba de preſenti, ⁊ poſtea illa viuẽte contrahat autoritate ꝓpria cũ alia, nunquid inquirendus qualiter ſentiat de matrimonio.
3 Simoniaci expreſſe an errent in fide.
Factis demonſtrare plus eſt q̃ verbis dicere.
4 Auaritia eſt idolorum ſeruitus.

Capitulum. xv.

1 ET quod ſupra dixi neduꝫ ⁊ quis incidit in hereſim verbo, ſed etiam facto, tenet expreſſe Lapus Abbas Anto. de butri. ⁊ Jo. de imol. in alleg. cle. de vſuris. dicẽs ꝙ ſi quis in verbis offerat pertinaciter exercere vſuras nõ eſſe peccatum ſed factis, puta inhumaniter tractando eos qbꝰ mutuauit vel ſimile quid agẽdo, ꝙ tunc ſi ex hoc grauata ſit eius opinio ita quod dici poſſet ex hoc diffamatus: tunc procedi poterit cõtra eũ de hereſi. xj. q. iij. exiſtimant. ⁊ c. non ſolum. vbi habetur qđ non ſolum verbis, ſed etiam factis deũ negamus ſm eos. ad hoc. xxv. q. j.

violatores. ibi, aut proterue agunt aut loqui preſumunt, ⁊ in alle. c. accuſatꝰ. §. ille quoq;. vbi ponũtur certi caſus ꝓpter quos qs incidit in hereſim facto ⁊ opere, licet nihil aſſerat, ⁊ per conſequens manifeſte hereticus dici põt, inquantum ſunt ſigna infidelitatis,
2 vt. j. ver. ex quibus patet. hinc eſt qđ ⁊ ſi aliquis cõtrahat cũ aliqua legitime matrimonium per verba de preſenti ⁊ poſtea illa viuente contrahat propria autoritate cum alia, inquiſitor poteſt contra talem ſic contrahentem inquirere qualiter ſentiat de ſacramẽto matrimonij ſm eundẽ Dominicum poſt Lapum in alle. c. accuſatus. §. ſane. ⁊ ita dicit ibi ꝙ fuit conſultum. nam facere dicitur iſte contra ſacramentum matrimonij quod habet de ſubſtantia vt quis retineat vitam indiuiduam cum illa cum qua contraxit, vt in. c. ſi. de condi. app. quare contrahendo cum duobus viuentibus committit contra illud ſacramentum ſm eundem Dominicum ibi. Unde Bald. in. l. nemo clericus. C. de ſacroſanc. eccle. dicit ꝙ ſi profeſſus egreditur de monaſterio ⁊ accipit vxorem de facto palam ꝙ hereticus eſt, cum faciat contra ſacramẽtum matrimonij ⁊ poteſt inquiſitor eum punire de hereſi ſi velit errorem ſuum pertinaciter defendere allegando quod ſit licitum illud quod fecit, vt ibi, vel proterue agit, vt. ſ. et per conſequens licet non dicat verbo hoc non eſſe contra ſacramentum vel non eſſe peccatum: tamen facto hoc aſſerit. facit quod ſcribit Tho. in. iiij. di. xiij. arti. xv. poſt medium, di-
3 cens ꝙ ⁊ ſimoniaci expreſſe non errant in fide: tamẽ quandoq; per ſimilitudinem dicuntur heretici: quia ſicut hereticus dicitur q contra fidem ſentit, ita ſimoniacus operatur ac ſi cõtra fidem ſentiret dum pretio ſacramẽta vult adipiſci vel dare, ac ſi exiſtimaret poſſe donum ſpiritusſancti pecunia poſſideri ſm eundem. nam plus vel tantum valet renuntiatio que fit ipſo facto ſicut verbo. de his que fiunt a maio. parte capi. ex ore. et de vita ⁊ hone. cleri. c. fina. ff. de legi. l. de quibus. circa finẽ. plus eſt factis demonſtrare q̃ verbis dicere, vt no. de appellatio. dilecti filij. lo. j. Unde non licet verbo quis dicat ſimoniam non eſſe peccatum, tamẽ ex quo dicit facto ſeu opere idem eſt, licet ſimoniaci non ſint proprie ⁊ per ſe loquendo heretici cum non habeant aliquam falſam opinionem tñ dicunt per ſimilitudinem actus: qr ita operãtur ac ſi exiſtimarent donum ſpiritusſancti pecunia poſſe poſſideri, que exiſtimatio eſſe heretica, vt
4 Grego. in regiſtro dicit, cum omnis ⁊ auaritia ſit idolorum ſeruitus, quiſquis hanc in eccleſiaſticis dignitatibus dandis non precauet, infidelitatis perditioni ſubijcitur, etiam ſi fidem quã negligit tenere videatur ſm Tho. in. iiij. diſtin. xxv. arti. x. cum hereticus ſit infidelis, vt ibi, in arg. et. ij. q. fidem. q̃ſtio. lxxxv. arti. j. in princ. poſt medium. et hereticus dicitur qui fidem Chriſti cõfitetur, ſed eius dogma corrumpit, vt. j. dicitur. ⁊ xxiiij. qđ. iij. qui in eccleſia. Unde dicitur. xxv. q. j. violatores. ꝙ ſi aliquid proterue agit aut loqui pſumitur contra canones aut facere volentibus ſponte conſentit dicitur blaſphemari ſpiritusſanctus.

Summarium.

1 Blaſphemus an dicatur hereticus.
2 Antiquitus blaſphemi opprimebantur lapidibus.
3 Deus negari dicitur verbis ⁊ factis.

Capitulum. xvj.

1 EX hoc patet qđ blaſphemus in deum ⁊ dicitur hereticus qr blaſphemus dicitur infidelis. nam ſm Tho. ij. ij. q. xiij. arti. j. ante medium blaſphemia ptinet ad infidelitatẽ, ⁊ opponitur confeſſioni fidei ⁊ derogat diuine bonitati ⁊ honori. et ideo dicit Tho. ibi. in arti. ij. circa fi. blaſphemia prohibetur per illud, non aſſumes nomẽ dei tui in vanũ. nam magis aſſumit nomẽ dei in vanũ qui aliqd falſum de deo aſſerit q̃ qui p nomen dei aliquod falſum affirmat ſm eũ: quia ſm eundem in ar. iij. ibidẽ, q periurat nõ ſentit aut dicit aliqđ falſum de deo, ſed deũ adhibet teſtem falſitati. Unde cum piuriũ ſit maximũ peccatũ ſm genus ſuũ conueniẽs eſt ꝙ blaſphemia ſit peccatũ maximũ ad idẽ genus ptinẽs ⁊ ipſum aggrauans ſm eũ, ⁊ ibi. Preterea ſm leges ciuiles aĩa ⁊ corpus blaſphemi pditur, ⁊ p blaſphemiã deus ꝓuocatur ad iracundiã vt mittat terremotus, peſtilẽtias ⁊ famem, vt in authẽ. vt non luxuri. cõ-
2 tra naturaꝫ. colla. vj. preterea ſm legem antiquam ⁊ blaſphemi opprimebantur lapidibus vt patet Numeri. c. iiij. hinc eſt ꝙ tunc homines audientes blaſphemiam in deum, obturabant aures ſuas ⁊ veſtimenta ſcindebant in ſignũ doloris, vt patet Actuum. c. vj. ⁊ Matth. c. xxvi. Preterea iudei dicũtur blaſphemi, vt in. c. j. ⁊. ij. cũ ſicut. ⁊ iudei ⁊ heretici ſunt blaſphemi, vt dicit Tho. in. iiij. diſtin. xiij. arti. xvij. Unde quia blaſphemus dicitur proprie infidelis ſequitur qđ non ſtricte ſed large blaſphemus dicatur hereticus, ſicut quilibet infidelis dicit large hereticꝰ, vt. xxiiij. q. iij. §. qr vo. Un̄ blaſphemus nõ vſ in deũ credere ⁊ ſicũ hoc non ſapiat hereſim manifeſte

nifeſte non pōt inquiſitor ſe intromittere, ⁊ ſic manifeſte non dici-
tur peccare ɔtra primum articulum fidei niſi expreſſe vel per ſimili-
tudinē actus ita opatur ac ſi exiſtimaret deū non eſſe deum omni-
potentem honorandum ⁊ laudandum: ⁊ hoc maxime ſi non ſolum
blaſphemaret deum, ſed etiā alia verba turpia contra deum pro-
3 ferret vel appropriaret. nam † verbis ⁊ factis deus negari dicitur,
vt in alleg. c. exiſtimant. cum ſe. xi. q. iij. vbi additur qđ quotieſcūq;
vincimur vicijs atq; peccatis, toties deum negamus. nam blaſphe
mia directe ptinet ad ɔtemptū dei ſm Tho. ij. ij. q. xiij. ar. ij. Si eñ
violator canonum ⁊ dogmatum dicitur blaſphemus ⁊ hereticus,
vt predicitur, multomagis q falſum aſſerit de deo, cuius dono ca-
nones editi ſunt dicit hereticus manifeſtus. ſimiliter idem eſt blaſ-
phemare ſanctos ſm eundem Tho. vbi. ſ. arti. j. dicentem q ſicut
deus in ſanctis ſuis laudatur inquātum laudant opa que deus in
ſanctis ſuis efficit, ita etiam blaſphemia q fit in ſanctos ex cōſequē
ti in deum redundat ſm eū: ſicut qui cōmittit in conſiliarios prin-
cipis, in ipſum principē cōmittere videtur: q2 pars corporis ipſius
ſunt. C. ad. l. iul. maieſt. quiſquis.

Summarium.

1 ☞ Scripturam ſanctam qui intelligit aliter q̄ ſpiritusſanctus flagitat hereticus cenſetur.
2 Fidē Chriſti qui cōfitet ⁊ eius dogma corrumpit, hereticus eſt.

Capitulum. xvij.

1 Item quicunq; aliter ſcripturam † ſanct. intelligit q̄ ſpiritusſanct9 flagitat a quo ſcripta eſt, hereticus poteſt appellari, licet de eccleſia nō receſſerit. ſ. corporaliter, vt in alleg. c. quidā. in fi. xxiiij. q. iij. ⁊ c. hereſis grece ſ dicit quis aliter exponere ſacrā ſcripturā quā ſpiritusſanctus flagitat q expoſitionem ſacre ſcripture retorquet ad illud quod cōtrariat ei qđ eſt per ſpiritūſanctū. ſ. reuelatū. Unde dicit Ezech. xiij. de falſis pphetis qui perſeuerauerunt confirmare ſermonē. ſ. per falſas expoſitiones ſcripture. Similiter etiā per verba que quis loquitur ſuam fidē profitetur. eſt enim confeſſio actus fidei ⁊ ita ſi ſit inordinata locutio circa ea que ſunt fidei ſequi poteſt corruptio fidei ⁊ ita declarat
2 beatus Tho. ij. ij. q. xj. ar. j. circa mediū. hinc eſt qđ hereticus † eſt q fidem Chriſti confitetur. ſed eius dogma corrumpit, vt idē ibi ponit articu. j. circa medium. nam hereticus dicitur qui aliter exponit ſcripturam quam exponūt canones a ſanctis patribus editi: q2 inſtinctu ⁊ dono ſpiritusſancti ſunt dictati ⁊ reuelati, vt. xxv. q. j. violatores. ⁊ ſic q nō aſſentit determinationi eccleſie, vel illius determinationi non ſe ſubmittit, eſt hereticus. xxiiij. qō. j. hec eſt fides ſm Tho. ibidē in fi. ⁊ in prima parte. q. j. ar. v. in fi. ⁊ hoc eſt qđ dicitur. de ſum. tri. ⁊ fide cath. c. damnamus. circa fi. ibi, firmiter confitetur illam fidem tenere quā firmiter tenet romana eccleſia.

Summarium.

1 ☞ Aſſerens pertinaciter q vſus diuinādi nō ſit improbatus ab eccleſia an dicatur hereticus.
2 Dubius in fide ſi determinate in tali dubitatiōe pſiſtit infidelis eſt.

Capitulum. xviij.

1 Quo fit vt ſi quis dicat qđ † vſus diuinandi nō ſit improbatus ab eccleſia, vel ſi contra hoc pertinaciter facit eſt hereticus, cum dicat vel faciat ɔtra illud quod romana eccleſia tenet. nam tenet q ſolius dei eſt pronuntiare futura, ⁊ q qui exercet eo modo quo ſupra vſum diuinandi cenſetur hereticus ⁊ preuaricans fidem Chriſtianam, vt pdicitur. Similiter ſi quis diceret verbum hereticū, puta q fornicatio non ſit peccatum mortale, vel q prelati eccleſiarū nō habēt poteſtatē ligandi vel ſoluendi vel ſimile verbū, ſiquidē correptus ptinaciter defendit errorem quem aſſerit ſiue id gignit ſiue ſequat, hereticus eſt cenſendus
2 xxiij. q. iij. qui in eccleſia. ⁊ c. hereticus. Item dubius † in fide infidelis eſt ſi determinate in tali dubitatione perſiſtit, vt in. c. j. de here. ⁊ ideo oportet credere qđ ſancta romana eccleſia et ſancti doctores eccleſie determinant, alias hereticus eſſet magiſter erroris qui non vult eſſe diſcipulus veritatis: ⁊ huic nō eſt communicādum, ſed vitandus eſt poſt primam ⁊ ſecundā correptionem. xxiiij. q. iij. c. quid autem niſi eſſet damnatus de hereſi, tunc poſt vnam monitionem vitabit, vt ibi in glo. vbi vero dixit aliquis verbū hereticū ſed pertinaciter poſt correptionem illud non defendit nec reſiſtit vel dicit ſe nō dixiſſe, ⁊ paratus eſt ſtatim corrigi q audiuit veritatē ſi eſt hereticus nec hereticus cōputādus: q2 vt in. c. dixit apoſtolus. xxiiij. qō. iij. ſm Hoſtien. in ſum. de here. §. qualiter cōprehenditur. ⁊ per Andr. de iſer. in alleg. au. gazaros. hinc eſt q beatus Tho. ij. ij. q. v. ar. iij. dicit q hereticus qui pertinaciter diſcredit vnū articulum non eſt paratus ſequi in oībus doctrinā eccle: ſi eñ non ptinaciter tam non eſt hereticus ſed ſolum eſt errans ſm eum.

Summarium.

1 ☞ Uſuras nō eſſe peccatū hereticus dicit pertinaciter aſſerens.
2 Pena relapſi qui poſſint puniri.
3 Relapſus quis dicatur.

Capitulum. xix.

1 Fide aſſerens † pertinaciter exercere vſuras nō eſſe peccatū dicit hereticus, vt pz in cle. j. de vſuris. cū hoc ſit cōtra doctrinā eccleſie, vt. e. ti. c. ij. ⁊ c. cū tu, vt no. p glo. ⁊ per doc. in alleg. cle. ⁊ idē dicit de fornicatiōe in cle. iij. de here. ⁊ ibi glo. hoc probat. ⁊ dicunt Zenze. Mat. ⁊ Jo. de imo. q proſequens errores de quibus ibi punit pena hereticorū, et hoc ideo q2 illi errores de quibus ibi ſunt per eccleſiam damnati niſi ſe corrigāt audita veritate: quia tunc non debent haberi pro hereticis. fatent tamen q aliqualis penitētia eſt eis imponenda. Addētes quod ſi poſt correptionem ⁊ reuerſionem ⁊ hereſim abiuratā non implent
2 penitentiam eis iniunctam, habentur pro relapſis, et ſic † pena relapſi poſſunt puniri, et idem tenet Federi. de ſenis in conſilio. clvj. quod incipit, Alexander epiſcopus, ⁊ circa hoc Joan. cal. in alleg. c. literas. de preſump. recitat queſtionem de facto cuiuſdam Seneñſis qui fuit deprehenſus in hereſi ⁊ correptus ⁊ poſtmodū fuit ſibi in penitentia iniunctum ita vt non intraret ciuitatem p ſex menſes. iſte ante tempus intrauit ciuitatem ⁊ ſic non obſeruauit penitentiā, querebatur vtrum eſſet relapſus ⁊ condemnandus vt hereticus: ⁊ multa conſilia ſuper hoc emanauerunt. ⁊ per ſi. illius. c. literas. aliqui dicebant quod ſic, ſed durum eſt. vnde dicit ipſe q quādoq; imponitur penitentia que directe eſt cōtra hereſim vt ſcz deteſtetur hereſim ⁊ predicet contra ipſam. Item q non conuerſetur cum hereticis, ⁊ ſimilia, ⁊ hoc caſu ſi non obſeruat tale mandatum, iudicabitur tanq̄ hereticus, quandoq; imponitur penitētia que non eſt contraria directe here vt ieiunare, peregrinari ⁊ ſimilia, ſi modo non obſeruat non pro tanto dicitur relapſus ⁊ ſic fuit conſulentum ſm eum qui ad hoc alleg. xxx. diſtin. c. ſi. ⁊ de purga. cano. c.
3 inter ſollicitudines. breuiter dico qđ † tunc dicitur relapſus quando facit contra penitentiam illud qđ non ſit dubium feciſſe ex conſcientia ⁊ loquela approbati a ſe erroris, vt probat in alleg. c. accuſatus. §. ille quoq;, ⁊ hoc videntur dicere doctores in alleg. c. vt commiſſi. dicentes: quia carcer datur in penitētiam ne noceat alijs vel eos inficiat vt appareat an ambulet in tenebras vel in lucem. Et poſſunt propterea damnari pena pecuniaria ſi bona habent, vt q2 fuerūt reſeruata, inſuper in clemē. de vſuris, etiam querit ipſe Jo. poſt lapum Abbatem qđ ſi aliquis nō pertinaciter ſed forte aliter ex lubrico lingue aſſerit non eſſe peccatum exercere vſuras, qđ non punietur niſi ſaltē vt in his verbis hereticis ex ordinario arbitrio epiſcopi vel inquiſitoris ⁊ imponitur ei ſaltem aliqualis leuis penitentia ſalutaris vel etiam in nullo punietur. idem tenet ibi Anto. de but. poſt paulum.

Summarium.

1 ☞ Hereticum verbum ſemel dicens et ſtatim ſe corrigēs an cenſeatur hereticus.
2 Delinquens plus, plus punitur.
3 Diſpēſari ſup pena nō pōt cū vero heretico ⁊ relapſo.

Capitulum. xx.

1 Item Andre. de iſer. querit vbi. ſ. an † qui ſemel dixit verbū hereticū ⁊ ſtatim requiſitus paratus eſt ſe corrigere debeat puniri. dicit primo ſm Hoſti. vbi. ſ. quod conſiderandum eſt qđ locutus eſt, ſicut de illo qui maledixit principi, et ſic iſte qui maledixit deo de veritate ⁊ vnitate fidei, vnde. C. de his qui impe. male. l. j. dicitur quod ex pſonis hominum ſunt huiōi maledicta penſanda. nam ex leuitate vel errore hoc dicit nō qđ id credat ⁊ cōtemnendū eſt tale dictū verbū, ⁊ q2 vere penitet venia dignus eſt: lubricū quidē lingue ad penā facile trahēdum nō eſt. ff. ad. l. iuliam ma. famoſi. ſed dicit idē Ant. ego hoc caſu penā aliquā ⁊ pniam leuem imponerē, vt iterato ſit memor qđ nō labat laſciue talia dicere

propter exēpla aliorum: ⁊ quia deliquit hec erronea proferendo,
ergo puniēdus eſt, ⁊ q: longe grauius eſt diuinam ꝙ humanam of
fendere maieſtatem: ⁊ hoc ſit propter correptionem male loquen-
tis ⁊ fatue: ſed ſi ex inſania dixit: tunc eſt miſeratione digniſſimum
quia non debet addi afflictio afflicto, ſi autē ex animo verba here-
tica dixit ⁊ paratus eſt corrigi, licet non ſit hereticus: tamē puniē-
dus eſt plus ꝙ in primo caſu quādo ex leuitate vel errore. nam hoc
caſu princeps iniuriam ſibi dictam puniret ex qualitate pſone ſic
iudex aut inquiſitor ex qualitate perſone ⁊ dicti ſtatuet penam: q:
cum ſit puniēdus ex quo deliquit nec ſit expreſſa pena, ergo arbi-
traria eſt imponenda. de offic. delega. de cauſis conſtat enim plus
delinquere hunc ex animo loquētem mala quā primum qui ex leui
tate ſeu errore hoc protulit, ergo plus punitur, ⁊ maior tunc pena
2 arbitraria: quia † qui plus deliquit plus punitur. ff. de pe. capita-
lium. §. ſolent ſm eundem An. et hanc opinionem ſequitur Joā.
de imo. poſt Math. in clem. ij. de here. dicens ꝙ aliqui proferunt
verba heretica que nullam habent excuſationem ⁊ proferunt ludē
do ⁊ iracunde, vel ex fama ſimplicitate, ⁊ tunc talibus taliter delin
quentibus poſſunt inquiſitores imponere penas pecuniarias. nā
has penas ſolet imponere eccleſia. xxiiij. diſt. ꝙꝙ. de iude. ⁊ ad libe
randum. ⁊ de rapto. in archiepiſcopatu, ad hoc quia inquiſitores
ſunt tales iudices qui poſſunt penas imponere hereticis conuer-
ſis ⁊ cōmutare, vt de hereti. vt cōmiſſi. §. ⁊ illorum. lib. vi. ⁊ hāc pe-
nam pecuniariā nō dz imburſare, ſed dare pauperibus, vel ad aliud
opus pium, vel applicare eorum officio ſm eos poſt glo. ibi. de hoc
per Franci. de Zab. in clemē. j. de ſumma trini. §. nos igitur. vbi di-
ſputat allegando pro ⁊ contra, que intelligenda ſunt ⁊ limitanda
ſm ea que predicuntur, ſed alio caſu non poſſunt inquiſitores pe-
nas pecuniarias inferre, nam aut inquiſiti de hereſi conuincuntur:
⁊ tunc omnia eorum bona ſunt confiſcata, vt de hereticis. cū ſecun-
dum. lib. vj. aut non conuincunt, ⁊ tunc nulla pena eſt imponēda.
vnde nō eſt tale crimē ex quo poſſet imponi pena pecuniaria, ſed
perſonalis ⁊ confiſcatio bonorum, vt eo. titu. excōmunicamus. ⁊ c.
ad abolendam, ⁊ quaſi per totum. Similiter non eſt tale crimen in
3 quo poſſit diſpēſari quando fuit relapſus quia † cum vero hereti-
co ⁊ relapſo non pōt diſpēſari ſup pena, licet velit redire ad fidem,
vt in alleg. c. accuſatus. de here. ⁊ eo. titu. excommunicamus lo pri-
mo. §. illos. ſm eos. niſi fuerint bona ex miſericordia relaxata: ⁊ tūc
poteſt imponi pena pecuniaria ex quo tunc habet bona quando
non fuit relapſus, ſed debet hereſim abiurare vt predicitur et in-
fra dicetur.

Summarium.

1 Sentiēs aliter de articulis fidei ꝙ romana eccleſia an hereti-
cus ſit habendus.
2 Hereſis eſt duplex.

Capitulum. xxi.

Et quia ſupradictū eſt qd
1 † qui aliter ſentit de articulis fidei quā romana ec-
cleſia dicitur ſtricto modo hereticus ⁊ patet in al-
leg. c. accuſatus. §. j. eſt intelligēdum quando expli
cite ⁊ ptinaciter hoc ſentit nō aūt qñ ex leuitate vel
errore vel ex ira: q: tunc largo modo intelliguntur heretici vt ex p-
dictis pz, ⁊ ſic intelligit glo. xxiiij. q. iij. §. quia vero. que dicit qd lar
go modo dicit hereticus qui male ſentit de articulis fidei, ⁊ ſic iu-
deus ⁊ infidelis dicuntur heretici, vt ibi. ⁊ hereticus dicitur infide-
lis ſm Tho. ij. ij. qd. x. arg. iij. ⁊ ſimiliter quando implicite ⁊ indire
cte verba proferuntur, vel aliquid ſit quod pōt dici hereticū vel to
lerari non eſſe hereticum, ⁊ hoc videtur ſentire Tho. ij. ij. q. xj. arti.
ij. circa medium. dicens qd circa falſam opinionem quātū ad fidez
pertinet aliqua poſſunt ptinere fidei dupliciter. Uno modo dire-
cte ⁊ principaliter, ſicut articuli fidei: alio modo indirecte ⁊ ſecūda-
rio ſicut ea ex quibus ſequitur corruptio alicuius articuli, et circa
2 vtrunq; pōt hereſis eſſe eo modo quo ⁊ fides ⁊ ſic † hereſis alia gra-
uis alia leuis. ⁊ hoc eſt qd vult. l. ij. C. de here. ibi vel leui argumēto,
ſimiliter in conſultatione demonū. nā dicūtur fieri quedam pacta
federata ſeu expreſſa dum expreſſe demones inuocantur, vt ſi quis
vacat in augurijs ⁊ caracteribus ⁊ ſimilibus: q: in his nō videtur in
tantum peccare vt primo caſu dicatur quis hereticus ſtricto modo
ſecūdo caſu dicatur hereticus largo modo vt predicitur et ſimiliter
dici poteſt de ſimoniaco, vt. j. dicetur.

Summarium.

1 Penam alterare poteſt inquiſitor ſm perſonarum qualitatē
⁊ delicti modum.
Hereticus non dicitur omnis mortaliter peccans.

Capitulum. xxij.

Ex quibus patet quod inqui
1 ſitor † pōt alterare penā ſm qualitatē pſonar; ⁊ modum
delicti. Itē qd procedere nō pōt ꝫ aliquē tanꝙ ſuſpectū
⁊ infamatum de hereſi largo modo dicta. non enim omnis morta-
liter peccans dicit hereticus, nō enim a fide recedit repugnādo obe-
dire pceptis dei, ſed cū diſcedit a fide vel aliquo eius articulo: tūc vi
detur omnino a deo retrocedere. nā ad fidē ptinet nō ſolū credulī-
tas cordis, ſed etiā ꝓteſtatio exterioris fidei p verba exteriora vel fa
cta, ⁊ p hunc modum quedā exteriora verba vel opa ad infidelitatē
pertinet figura infidelitatis. ſm beatū Tho. ij. ij. q. xij. arti. j. ⁊. ꝫ. in
ver. Et eſt conſiderandum qd vſus.

Summarium.

1 Hereticus omnis non perdit bona.
2 Contumax hereticus dicitur ⁊ infidelis.
3 Hereſis eſt de foro canonico.

Capitulum. xxiij.

Item attendenduz quod
1 † non ois hereticus pdit bona: q: aut ſtricto modo
eſt hereticus, ⁊ pdit: aut largo modo, ⁊ nō pdit: qd
ex hoc ſeq̄ret: q: multi clerici deberent pdere bona
poſt ſniam ratione ſimonie, ꝗ prima ⁊ precipua he
reſis eſt, ⁊ omnia crimina in cōparatione illius quaſi pro nihilo re-
putantur. j. q. vlti. c. ſi. Uerius videt de magnis hereticis hoc intel-
ligēdum. vnde ſi ſimoniacus ſacramēta puertēdo, ordines ⁊ digni-
tates vēdendo, crederet gratiā ſpiritusſancti nō eſſe a deo ſed a vir
tute quadā ſupnat creata: talis diceret ſimoniacus a ſimone mago
⁊ perdere dz bona, ⁊ memoria eius damnat. Si vero hoc non crede-
2 ret, nihilominus commiſit delictum ſimonie. Itē † contumax dici-
tur hereticus ⁊ infidelis. lxxxi. di. ſi qui preſbyteri. xxix. diſtin. nulli
fas. erat enim ille contumax in non faciēdo quod iubebat eccleſia,
⁊ ſic poteſtati dei ⁊ eccleſie, que a deo eſt, reſiſtit, ſed non ſic ſieſſet cō
tumax in non veniēdo: quia pena cōtumacie ſtatuta eſt a iure ſcri-
pto vel conſuetudine in ſuis caſibus, abſurdum eſſet vt pro quali-
bet contumacia ſi ſic vocatus non veniret eſſet hereticus, ⁊ ſic de-
ſtruerentur omnes tituli de requiren. reis. Unde oportet intelligi
in contumace quando non venit: quia vilipēdebat iudicem in op
probrium fidei, credēs nō eſſe poteſtatē adeo vt dicit apoſtolus ad
Roma. xiij. c. xxiij. qd. j. quid culpatur. ſpernēdo claues eccle ⁊ ro-
manā eccleſiā ⁊ eos miniſtros ⁊ prelatos q omnes a b ea ſunt. xxj.
diſtin. omnes. ſm eundē And. vbi ſupra, cuius ſunt hec oia verba
in effectu. licet diffuſe loquat: ſed hec procederēt in foro ciuili quā-
3 tum ad hereticos illius iuris: ſed † in foro canonico in quo hodie
de hereſi eſt cognoſcēdum ⁊ iudicandum cum ſit tale crimen eccla-
ſticum, ⁊ ipſo iure bona pdantur, tamē ipſa bona non capiuntur p
poteſtatē ſecularē anteꝙ ſit lata ſnia per iudicē eccleſiaſticum, vt in
all. c. cū ſecundū. de here. nō eſt de hoc inſiſtēdum: quia hodie qua-
liſcunq; ſit hereticus nō auferunt ab eo bona niſi verbo vel opere
ſiue facto ptinaciter aſſerat vel ſentiat ꝫ fidē: ⁊ ob hoc permittat ſe
clamari nec poſtea ſtatim reuertit ad fidē vt iam dictū eſt. ꝫ. ⁊. j.

Summarium.

1 Hereticorum magnorum bona confiſcantur etiam ſi habeāt
filios catholicos.

Capitulum. xxiiij.

Item premittendū qd bona
1 hereticor; † magnor; ꝯfiſcant etiā ſi hereticus habeat fi-
lios catholicos, tā in terris eccle ꝙ imperij vt plene no.
de here. vergētis. lz aliud dixit ibi Jo. an. ſm Ant. de but. ibi poſt
doc. alios. ⁊ pbat in alleg. c. cū ſecundū. iuncta glo. in ver. ipſo iure.
in ſi. ⁊ idē tz Dñicus poſt eundē Anto. in c. accuſatus. §. ſi vero. de
hereti. in. vj. qñ moritur poſt damnationem.

Summarium.

1 Obſtinatus dicitur pertinaciter affirmare.
2 Pertinax quis dicatur.
Hereſis inquantum importat pertinaciam eſt ſpecies peccati in
ſpiritumſanctum.
3 Mandata eccleſie nō pertinaciter trāſgrediēs hereticus nō dicit.

¶ Capitulum. xxv.

Tem dicitur pertinaciter
1 affirmare ille q † eſt obſtinatus vel quoquomodo nõ vult ſe remouere de opiniõe ſua ſm Jo. de imo. in cle. i. de vſuris. ⁊ ibi addit ꝙ licet non affirmet vel neget ſed taceat: tñ pertinaciter cedit non eſſe peccatũ cõmittere vſuras dicit hereticus ex mẽte, facit qḋ dicit beatus Tho. ij. ij. q. iij. ar. ij. ibi, ſi q̄s interrogatus de fide taceret: ex hoc crederet vel qḋ nõ haberet fidẽ, vel qḋ fides nõ eſſet vera. Jtẽ dicit ptinax ſm Anto. de but. ibidẽ ille qui valde impudenter tenet aliqḋ hereticũ, hinc eſt qḋ dicit Tho. ij. ij. q. cxxxviij. ar. ij. ¶ Quod ptinax
2 † dicit eo ꝙ in propoſito ſuo ad victoriã pſeuerat plus ꝙ̃ oportet ſm eũ. Unde hereſis inquantũ importat ptinaciam eſt ſpecies peccati in ſpiritũſanctũ: q eſt impugnatio agnite veritatis, ſm eũdem in. iiij. di. xiij. ar. xvi. in fi. Jtem dicit Bar. ff. de ſuſpe. tuto. l. tutor. §. tutor. qui repertorũ, ꝙ ille dicitur ptinaciter reſiſtere qui iudici precipienti nõ obedit, ⁊ ſic facit ꝙ ille poſſit condẽnari vt hereticus ptinax qui inq̄ſitori aliq̄d aſſerenti non credit. Unde dicitur in. c. cum cõtumacia. de here. in. vj. animo ptina. nam illo caſu propter contumaciam ⁊ excõmunicationem preſumit in dubio ptinacia niſi aliud appareat, puta q̄ inq̄ſiuit de iudice, vel inſtabat pro abſolutione, vel offerebat ſatiſfactionem ⁊ his ſimilia. Alibi vero non pſumitur ptinacia niſi de illa conſtet, vt in clemẽ. j. §. porro. de ſum. trini. ⁊ de vſuris. cle. ex graui. §. ſane. ſm docto. in alleg. c. cum
3 contumacia. Sed ſi quis † non ptinaciter mãdata eccleſie tranſgreditur, non dicitur hereticus lȝ peccet vt predicitur, ⁊ ſic intelligi dȝ quod legitur ⁊ no. xx. di. nulli fas eſt.

Summarium.

1 ☞ Ep̄s vel inquiſitor quõ procedat in inquiſitione hereſis.
Jnquiri põt cõtra aliquẽ de hereſi ex leui ⁊ modica preſumptione.

¶ Capitulum. xxvj.

Tem in hac materia ſic eſt
1 † procedendum p ep̄m ⁊ inquiſitorem vel diuiſim vȝ primo inq̄ratur de veritate infamie. nã ex leui ⁊ modica pſumptione inquiri põt ꝯtra aliquẽ de hereſi, vt probat̃ de here. c. accuſatus. §. j. lib. vj. ⁊ ſic infamia dȝ pcedere, alias ſi inq̄ſitus exciperet ꝙ infamia non preceſſit nõ valeret inquiſitio, vt de accuſa. c. j. ⁊. ij. ⁊ ibi per glo. ⁊ doc. etiã ſi iure ordinario ep̄s procederet hoc caſu ſm Ant. de but. poſt lapum in cle. j. de vſuris. Sed ſi non exciperet ſed cõſiteret̃, non põt poſtea apponere ꝙ infamia non preceſſit, vt in alleg. c. j. ⁊. ij. de accu. lib. vj.

Summarium.

1 ☞ Jnfamia reperta vel non, an procedẽdum ad inquiſitionem.
2 Proceſſus ſup crimine hereſis q̄ñ poſſit fieri ſummarie, ſimpliciter ⁊ de plano ſine ſtrepitu ⁊ figura iudicij.
3 Audiri debet ſtatim poſt lapſum redire volens ad ſanctam matrẽ eccleſiam.
4 Hereſis qualiter debeat abiurari.
5 Deus facilius ignoſcit ꝙ̃ eccleſia.
Durius agitur cum lege ꝙ̃ cum miniſtro legis.

¶ Capitulum. xxvij.

Unde reperta infamia vel
1 non † repta quando non eſt appoſitum proceditur ad inquiſitionẽ, ⁊ inq̄ſitus monebit̃, citabit̃, et examinabitur: ⁊ ſi ꝯfiteatur bene quidẽ, ſin autẽ neget, dȝ incarcerari, nõ ꝙ vinculet̃, ſed committitur cuſtodibus vel fideiuſſoribꝰ q promittant ꝙ ille non recedet de loco ſtatuto, ⁊ hoc ſi crimen hereſis non ſit graue, alias debet teneri in carcere cuſtodiali. põt enĩ poni in compedibus, vt in cle. j. de here. ⁊. c. vt inquiſitionis. eo. ti. in. vj. p Anch. ⁊ eſt ſpeciale in cauſa hereſis, vt iudex eccleſiaſticus poſſet incarcerare laicũ, vt pȝ in. c. vt commiſſi. de here. lib. vj. ⁊ cle. j. eo. ti. ſm Dñicum. de offic. or. cũ ep̄s. lib. vj. ⁊ poſtea fienda eſt inquiſitio ſup crimine hereſis ⁊ dabunt̃ capi-
2 tula ⁊ † proceſſus qui fieri põt ſummarie ſimpliciter ⁊ de plano ſine ſtrepitu ⁊ figura iudicij, vt in. c. fi. eo. tit. lib. vj. ⁊ accuſatoris ⁊ teſtiũ noĩa, prout de iure, debẽt publicari ſm quod patet in clemẽ. ſepe. de verb. ſigni. niſi forte immineret graue periculum ipſis accuſatori ⁊ teſtibus: q̄ tunc nomina eorum non ſunt publicanda niſi corã perſonis, videlicet vt ſi inquiſitor procedat: ⁊ tunc coram epiſcopo vel eius vicario, ſed quando procedit epiſcopus: ⁊ tunc coram inquiſitore ſi haberi poſſit cõmode copia ipſius, vt patet. eo. c. fin. demum facto proceſſu conſiderandum eſt, aut eſt plene probatum, aut ſemiplene, aut in nihilo. primo caſu oĩa bona ipſo iure ſunt confiſcata, ⁊ ipſo iure eſt excommunicandus, vt eo. titu. c. vergentis. ⁊. c. excommunicamus. lo primo. ⁊. c. cum ſecũdum. libro ſexto.
3 Si tamen talis ſtatim † vult redire ad ſanctam matrem eccleſiam audiri debet, ſi abiuret hereſim ⁊ cõgruã ſatiſfactionẽ exhibeat, vt eodẽ titu. c. ad abolendam. ⁊. c. excõmunicamus. ⁊. c. vergẽtis. ⁊ epiſcopus vel inquiſitor eum abſoluere poteſt ab excommunicatione iuxta formam eccleſie ⁊ etiam a ſententijs excommunicationum, quas ter in anno profert papa oĩbus ſolennibus contra hereticos ſm Ancha. eo. titu. vt officium. in princ. libro ſexto. ⁊ debet poni in carcerem perpetuum penalẽ, ſed hodie põt talis pena mitigari ⁊ commutari etiam poſt ſententiam condẽnationis ſm eundem Ancha. vt patet eodẽ titu. c. vt commiſſi. §. ⁊ illorum. ⁊ ibi de hoc per eundẽ Ancha. et docto. in clemẽ. multorum. eo. tit. Unde iſto caſu iudex non hȝ ferre ſentẽtiam diffinitiuam ſed interlocutorie declarare vȝ: quia te inuenimus p tuam confeſſionẽ vel probationes legitimas incidiſſe in hereſim: nũc autẽ ſanioꝛ vſus conſilio vis, vt aſſeris, ad vnitatem eccleſie de corde puro ⁊ fide non ficta redire, idcirco te in primis abiurata omni heretica prauitate iuxta formã eccleſie ab excommunicationis vinculis quibus tenebaris aſtrictus autoritate qua fungimur in hac parte abſoluimus: ſi tamẽ ad eandem eccleſiã corde puro ⁊ in iuncta tibi mandata ſeruaueris: ⁊ quia in deum ⁊ ſanctam eccleſiam modo pdicto temere deliquiſti ad cõdignam penitẽtiam pagendam in ppetuum carcerem te recludi volumus ⁊ pcipimus ibi ppetuo pmanere, vel ad aliam penam arbitrariam cum poſſet illam mutare, vt predicitur, ⁊ caute fertur hec ſententia ſub conditione, quod fieri poteſt, iuxta ea que leguntur ⁊ notã. p docto. de ſentẽ. excommuni. eo. in. vj. quia ſi ſponte recederet poſtea a carceribus ſibi datis in penitẽtiam ⁊ in penam appareret non abſolutus ⁊ poſſet p talem fugam damnari vt hereticus: quia ſic ageretur ficte conuerſus ſm docto. in all. c. vt commiſſi.
4 vt predixi. ⁊ debet † hereſis abiurari ſm formam. c. ego berẽgarius de conſec. diſtin. ij. ⁊. j. q. vij. quantus. ⁊ de purga. ca. c. inter. nam dȝ anathematizare ⁊ maledicere illam hereſim in quam inciderat, ⁊ pdicare contra illam ⁊ firmiter profiteri ſe tenere quod ſancta mater eccleſia tenet ⁊ ſentit, ⁊ nunquã in hereſim illam incidere, nec in illos actus in quibus fuerat ſuſpectus ⁊ diffamatus, vt patet in allega. iuribus. poſtquam abiurationem hereſis, bona debent ei reſtitui, vt in allega. c. vergentis. ſi tamẽ poſt abiurationẽ hereſis rediret in hereſim illam vel aliam quando ſimpliciter vel generaliter iurauit vel penitẽtiam non fecit, tunc debet talis vt relapſus relinqui curie ſeculari ſine vlla audientia, vt eo. titu. c. ad abolendam. §. illos. ⁊. c. excommunicamus. lo. ij. ⁊. c. accuſatus. libro. vj. omnimodo prius condemnetur, vt relapſus per eccleſiã. alias iudex ſecularis non poteſt extendere manum quo ad illum vel eius bona, vt patet de hereticis. cum ſecundum. libro ſexto. ⁊ infra dicitur in ver. ſecundo caſu: ⁊ tunc non dabitur illi venia quo ad penam temporalem, ſed tantum quo ad ſacramẽtum penitẽtie, vt eo. tit. c. ſup eo. vnde
5 idẽ Pet. de ancha. ibi dicit collige ꝙ † deus ignoſcit facilius quã eccleſia, q̄ non niſi ſemel, vt hic deus autẽ ſeptuageſieſeptieſ. vt de iureiuran. c. quẽadmodum. quia durius agitur cum lege ꝙ̃ cum miniſtro legis, vt. ff. de arbi. celſus ſm eum, oñdendum ſm beatum Tho. ij. ij. q̄ſtio. xi. arti. iiij. qḋ in iudicio dei recipiuntur ſemp redeuntes: q deus ſcrutator eſt, ⁊ cognoſcit vere reuertẽtes, ſed hoc eccleſia imitari non põt: nam pſumitur eos nõ vere reuerti qui cũ recepti fuiſſent ſunt iterum relapſi, ⁊ ideo eis viam ſalutis non denegat, ſed a periculo mortis eos non tuetur: vnde quantum ad Innia dicit qḋ dñs loquitur Petro de peccato in eo cõmiſſo, qḋ eſt ſemp dimittẽdum, vt redeunti parcatur, non autẽ intelligit̃ de peccato in Chriſtum vel in deum commiſſo: quia non eſt noſtri arbitrij dimittere, vt Hieronymus dicit ſm eum.

Summarium.

1 ☞ Jnquiſitus ſi non vult redire ad eccleſiã ſed perſiſtit in hereſi, an ſit condemnandus.
2 Clericus cõuictus de hereſi, an poſſit p ep̄m reconciliari eccleſie.

¶ Capitulum. xxviij.

J vero inquiſit' non vult
1 † redire ad eccleſiã, ſed pſiſtit ptinaciter in hereſi: et tunc eſt condẽnandus dũmodo fiat condẽnatio de conſilio aliquorũ iuriſperitorum honeſtorum vidẽtium totum proceſſum, vt eodem titulo. c. fina. et deinde eſt relaxandus curie ſeculari, ſed ſi clericus eſt, debet prius degradari per ſuum epiſcopum a ſuis ordinibus, et bona ipſa

poſſunt per fiſcū occupari, vt in alleg. c. excōmunicamus. §. j. ⁊ c. cū
ſcōm. cōiuncto. c. j. eo. ti. li. vj. niſi ſtatim poſt cōdemnationē talem
2 reuertatur ad fidē ⁊ peniteat: q̄r† tunc ep̄s ⁊ inq̄ſitor poſſunt eū re-
conciliare eccleſie ⁊ parcere ſibi vitam. verū tradi debet ꝑpetuo car-
ceri, ⁊ ſic penā mortis cōmutare in penā carceris, ⁊ penam carceris
commutare poſſunt vt predicit̄ in pecuniariā, ſecus ſi ex interual-
lo reuerteretur poſt ſniam: q̄r tunc nō reconciliatur ſine autoritate
pape. ar. d. c. excōicamus. §. ſane. ſm docto. in alleg. c. excōicamus. j.
⁊. ij. ⁊ And. de yſer. in auſ. gazaros. in ti. de ſta. cōtra liber. ecc. ſed ſi
iterum relabitur in hereſim abiuratam, caret omni venia niſi quo
ad penitentiam vt dictum eſt.

Summarium.

1 Deprehenſus in hereſi ſed non damnatus an poſſit ſtatim re
dire ad eccleſiam.
2 Eccleſia dilationem dat his quos conſtat eſſe hereticos, ⁊ eos ad-
monet vt reuertantur.
Relapſus quis proprie dicatur.

Capitulum. xxix.

Tidem ſi non ſit damna-
tus pſniam, ſed deprehenſus in hereſi vt redire ſta
tim poſſet, ſed ꝑpetuo carceri tradet̄, vt. d. c. excom
1 municamus. lo. ij. quia† timēdus eſt ne alios corrū
pat, vel dūmodo ſit reprehenſus in actu notorio p
rei euidentiā: puta q̄r pub. hereſes predicabat, ſed qn̄ deprehendit̄
p confeſſionē aut per teſtes quos non potuit reprobare ⁊ vult ab-
iurare hereſim ⁊ redire, ſi iudex videat eum cōtritū ⁊ ſperat de ſua
reuerſione, imponat penitētiam ſalutarem ad ſuū arbitriū vel ꝑpe
tui carceris, vel aliam penam ſm Hoſti. in ſum. de here. §. qualiter
deprehendit̄. ⁊ Andre. de iſer. in. d. auſ. gazaros ꝙ hodie eſt expe-
ditum: q̄r pena carceris poteſt mutari, vt p̄dicit̄, ⁊ quāq̄ dixerim ꝙ
poſt condemnationē ⁊ defenſionem ſi ſtatim reuertit̄ eſt recōſilian-
dus ⁊ non ex interuallo, vt videtur dici in allega. c. ad abolendam.
ibi, continuo ⁊ cōfeſtim: non eſt ita amare intelligendum vt verba
ſonant hoc caſu, niſi intelligamus de his contra quos condemna-
tionis ſnia lata erat ⁊ qui abiurauerunt hereſim. facit de hereti. c.
2 ſuper eo. lib. vj. hinc eſt† q̄ꝺ eccleſia his quos conſtat eſſe hereticos
dilationē dat ⁊ eos admonet vt reuertātur. ita dicit Cald. in ꝯſi. ij.
in ſi. ſub tit. de hereti. ⁊ ibi dicit ꝙ ille ꝓprie dicit̄ relapſus, q lapſus
cōuerſus recidiuauit, vel poſt abiurationē incidit in hereſim, vt in
alleg. c. ad abolendam. ⁊ c. accuſatus. de here. in. vj. ſm eum. Unde
hoc caſu poteſt inquiſitor penam etiā ex interuallo mitigare, ⁊ mi-
ſericordiam ⁊ gratiā facere vt predicitur, ⁊ etiam ſatiſfacere eccleſie
debet inquiſitus, ⁊ errorem ſuum ad arbitrium ep̄i regionis publi
ce abiurare ⁊ ſatiſfactionē congruam exhibere, alias non dicit̄ vere
penitens ſm Abbatem ſiculum in allega. c. ad abolendam. et per
dominos de Rota in antiquioribus deciſionibus in titu. de here
ti. deciſis per do. Bertaldum.

Summarium.

1 Bona damnatorum ⁊ reconciliatorum an debeant confiſcari
vel confiſcata debeant reſtitui.
2 Crimen hereſis eſt iuris eccleſiaſtici.

Capitulum. xxx.

Ed an bona iſtorum con
1 demnatorū† ⁊ recōſiliatorū debeant confiſcari, vel
ſi ſunt confiſcata debeant reſtitui, cū talia dicātur
cōfiſcata a die cōmiſſi criminis. licet occupatio fie-
ri non poſſet ante latam ſniam ſup crimē, vt in al̄l.
c. cum ſcōm. ⁊ certe gloſ. xxiij. q. iij. viſum. tenet q̄ꝺ ſunt reſtituenda
etiā ſi ſunt occupata, ⁊ hoc de miſericordia: ⁊ ſi non ſunt occupata,
non ſunt occupanda ſm Pau. in cle. j. de here. q̄ꝺ dicenū eſt de occu
patis, eſt intelligendum niſi ſint in alium tranſlata ⁊ alienata. arg.
auſ. de neſtorianis. C. de heret. ⁊ no. in. l. fin. C. ne ſen. paſ. per. Cy. ⁊
Bar. ſm Jo. de imol. in alleg. cle. de hereti. ⁊ hoc eſt intelligendū
2 de damnatis vel deprehenſis in hereſi ⁊ reuerſis ſtatim: q̄r cum† cri
men hereſis ſit eccleſiaſticū, vt eo. ti. c. vt inquiſitionis. lib. vj. poteſt
eis facere gratiā ⁊ ſecū indulgere pōt eis vitam qn̄ ſtatim redeunt,
vt predicitur, ⁊ ſic bona vt no. Pe. de anch. e. tit. ⁊ li. c. accuſatus. §.
ſane. in. iiij. notabi. ſed aliud in relapſis vt premittitur. Sed hodie
ſm quandam papalem conſtitutionem bona hereticorum diuidū
tur in tres partes: vna attribuit̄ iudici ſeculari. Alia officialibus q
negotia inquiſitionis peregerunt. Tertia eccleſie romane pro tui-
tione officij, vt dicunt docto. in allega. c. cum ſecundum.

Summarium.

1 Crimine hereſis ſemiplene probato, ſi quis eam negat, ſup-
ponendus eſt torture.
2 Hereſim debet abiurare quilibet ſuſpectus de hereſi, ſiue ſit leuis,
ſiue vehemens ſuſpitio.
3 Preſumptio vehemētiſſima requiritur in ꝯdemnatione hereſis.
Probationes luce meridiana clariores requiruntur in crimine he
reſis.

Capitulum. xxxj.

Ecundo caſu quādo repe
1 ritur† ſemiplene probatum puta forte per vnū te-
ſtem vel grauem infamiam ⁊ inquiſitus inficit̄ ſeu
negat: tunc debet tormentari, vt in alle. cle. j. de he-
re. ⁊ ibi p Jo. de imo. ⁊ hoc ad inſtar criminis maie-
ſtatis. C. ad. l. iuliā ma. q̄ſq̄s. ⁊ tūc ſiquidem cōſiteatur ⁊ ꝑſiſtat in he
reſi, eſt puniendus vt cōfeſſus vel ꝯuictus. ij. q. ꝺ. j. nos in quocq̄. Si
vero non cōfiteatur, tūc ſi eſt diffamatus indicenda eſt ei purgatio
⁊ ſi defecerit in ea, punietur. Nā ſi ꝓpter hoc eſt citatus vt veniat de
fide reſponſurus, ⁊ q̄r nō venit eſt excōicatus, ⁊ ꝑſtitit in excōicatio
ne pannum, ꝙ poſtea eſt velut hereticus ꝯdemnādus. vt in alleg.
c. excōicamus. §. qui aūt. ⁊ eo. tit. cū ꝯtumacia. in. vj. Si vero ſe pur-
gauit, ⁊ tūc ſi adeſt vehemēs preſumptio ꝯ eum, pōt imponi tem-
poralis pena. de preſum. c. literas. Si vero eſt leuiter ſuſpect⁹: tunc
nō imponit̄ pena, ſed leuis penitētia ſibi iniungit̄. ⁊ nihilominus
2 abiurauit hereſim: q̄r† quilibet ſuſpectus de hereſi ſiue ſit leuis ſiue
vehemēs ſuſpitio debet abiurare hereſim, vt in alleg. c. accuſatus.
in prin. ⁊. ij. reſpon. ⁊ ſi poſt talē abiurationē labitur in hereſim: tūc
ſi fuerit antea vehemēter ſuſpectus, iudicabit̄ relapſus ⁊ ꝯdēnabit̄
de hereſi, ⁊ pena relapſorum puniendus eſt, nam tradendus eſt cu
rie ſeculari ſine ſpe alicuius audiētie, vt in alleg. c. ad abolendā. §.
illos. niſi quo ad ſacramēta eccl̄ie. palle. c. ſup eo. vt predicitur. Si
vero erat leuiter ſuſpectus, tūc non iudicabitur vt relapſus, lꝫ gra
uiter ſit puniendus: q̄ꝺ ſi tunc nō abiuraſſet hereſim, ſed non pena
relapſorum: q̄r ſi vult reuerti ad fidē eſt audiēdus, vt in al̄l. c. accuſa
tus. ibi p doc. ⁊ hoc eſt ver: niſi tūc poſt deprehēſionē ꝯſtaret plene
de illo crimine de quo prius erat leuiter ſuſpectus: q̄r tunc eſt pu-
niendus pena relapſorū, vt plene no. Anch. ibidē, ⁊ iſta abiuratio
eſt fienda in iudicio vt ibi. hinc eſt ꝙ licet qs continuaret hereſim
multo tp̄e nunquā poſſet vt relapſus puniri, ſed ſi quis p modicū
tp̄is ſpatium fuiſſet deprehenſus in hereſi ⁊ abiuraſſet eam ⁊ iterū
poſtea eſſet deprehēſus cenſeret̄ relapſus ⁊ ſic talis abiuratio me-
dia aggrauat deprehēſum in hereſi ſm eundem Pe. de anch. ibi.
3 Unde tenet ꝙ† quo ad condēnationem de hereſi requiritur p̄ſum
ptio vehemētiſſima, ſed quo ad purgationē ſufficit p̄ſumptio ve-
hemēs. hinc eſt ꝙ in crimine hereſis req̄runt̄ probationes luce me
ridiana clariores. ⁊ ita dicūt Moder. in. c. excōmunicamus. lo. j. de
hereti. ⁊ per Cal. ⁊ infra ſequitur.

Summarium.

1 Forma purgationis canonice per inquiſitum preſtande.
2 Pecunia recepta cancellatur proceſſus.

Capitulum. xxxij.

1 ### Et purgatio † hoc mō eſt fienda, vt habet̄ de
pur. ca. p totū. maxime in. c. fin.
q̄r infamat⁹ dꝫ corporaliter iurare corā iudice crimē he-
reſis de quo eſt infamat⁹ minime cōmiſiſſe, ⁊ cōpurgato
res infamati corporaliter iurabūt ꝙ credūt eū verū iuraſſe, vt pꝫ in
alleg. c. ſi. ⁊ eſt in arbitrio iudicis quot ⁊ quales debeāt eſſe cōpurga
tores, vt eo. ti. c. inter. p gl. ⁊ doc. hec ſunt notanda ꝯtra nonnullos
2 iudices: q̄r† pecunia recepta cancellat̄ ꝓceſſus: q̄r male faciunt, ſed
ꝓcedere debēt vt eſt premiſſum. Inſup ſunt tales ꝓceſſus vtiles ad
probādū aliquē eſſe relapſum ⁊ puniri pena relapſorꝫ ſi forte per il
los ꝓceſſus probari pōt de hereſi abiurata, ex his patet ꝙ ad con-
dēnationē de hereſi requirit̄ preſumptio violentiſſima, ſed ad pur
gationem ſufficit preſumptio vehemēs. hinc eſt quod in crimine
hereſis requiruntur probationes luce meridiana clariores, ⁊ ita di
cunt Abb. ſicu. ⁊ doc. alij Moder. in. c. excōmunicamus. lo. j. de he
re. ⁊ per Cal. in cōſi. v. ſub eodē ti.

Summarium.

1 Inquiſitore nō probāte, abſoluendus eſt inquiſitus.

Capitulū

¶ Capitulum.xxxiij.

1 TErtio† modo quãdo nihil eſt probatum non reſtat niſi abſolutio.

Summarium.

1 ☞ Habilitas et inhabilitas teſtium an conſideranda in cauſa hereſis.
2 Teſtes ſingulares an probent in cauſa hereſis.

¶ Capitulum.xxxiiij.

1 INſuper eſt ſciendũ† quod in cauſa hereſis inhabiles et excommunicati criminoſi et infames ⁊ ſocij ⁊ participes criminis inducuntur in teſtes, vt de hereticis. in fide. lib. vi. ⁊ ibi p doc. hinc eſt qḋ dicit Anch. ibi. ⁊ in. c. vt offi. eo. ti. ⁊ li. ꝙ lꝫ leuia argumenta ſufficiant ad conuincẽdũ quẽ de hereſi. illa tamẽ debẽt plene probari ⁊ ſufficit ꝙ probetur per duos teſtes ſm eundem Pe. de Anchara. ibidem. ⁊ plenius ibi per dominicum. ⁊ per Anto. de But. de here. excõicamus. lo. i. circa fi. quod eſt intelligẽdũ quo ad cõdẽnationẽ penarũ, ſecus quo ad condẽnationẽ pn̄ie: qꝛ tunc ſufficiunt teſtes ſingulares. ⁊ ſic intelligit qḋ no. Inno. ⁊ cõiter oẽs de
2 accu. c. qualiter. Scḋo† qḋ in cã hereſis probant teſtes ſingulares, lꝫ Hoſt. teneat cõtrarium que op. hoſ. hꝫ locum quo ad primũ caſum cõdẽnationis penarũ, ſed opinio Inno. quo ad ſcḋꝫ. ſ. pn̄iam. ad hoc facit qḋ no. Jo. imo. poſt Hu. in alle. cle. ij. dicẽs, ꝙ lꝫ in alijs criminibus in dubio tutius ſit nocentẽ abſoluere ꝙ innocentẽ condẽnare: tamen in hoc crimine in dubio preſumendum eſt pro hereſi quo ad effectum pn̄ie imponẽde. de preſump. litteras. ⁊ ſic intelligitur qḋ no. Inno. de ſimo. ſicut. vbi dicit ꝙ licet in alijs criminib⁹ requirant̃ pbationes luce meridiana clariores, tamẽ in crimine hereſis ſufficiunt minores ſecundum eundem Imolam.

Summarium.

1 ☞ Forma examinãdi teſtes in cauſa hereſis.
2 Inquiſitor vel eius ſubſtitutus nõ põt quis eſſe niſi quadrageſimũ attigerit annum.
3 Caſus in quibus procedere nõ põt epũs ſine inquiſitore, ⁊ econtra.

¶ Capitulum.xxxv.

1 ITem in cauſa hereſis† circa examinationẽ teſtiũ debẽt adeſſe due perſone diſcrete ⁊ religioſe non ſeculares clerici preter inquiſitorẽ ⁊ notarium vel preter duos viros idoneos loco notarij, que perſone tenent̃ parere hoc caſu inquiſitori vt alle. c. vt officium. §. verum. ⁊ ibi per doct. quod non procedit quando epũs inquirit quia non hꝫ neceſſe perſonas religioſas cõuocare, ſed tantũ notariũ per regulam. c. q̃ĩ cõtra. de proba. que non dꝫ dici mutata niſi expreſſe dicatur de Epõ. Unde cum hic de inquiſitore loquatur non eſt intelligendũ de Epiſcopo. ad hoc facit gl. in verbo, cõmiſſarijs. eo. ti. cle. nolẽtes. que dicit de pena de qua ibi nõ hꝫ locum in Epõ. qꝛ de eo non loquitur, ⁊ ſimiliter tẽpore xl. annorũ nõ hꝫ locum in Epõ: qꝛ de inquiſitore, ⁊ nõ epõ loquitur pꝫ alle. cle.
2 nolentes. nam quis nõ† põt eſſe inquiſitor ſeu ſubſtitutus eius niſi attingerit. xl. annũ vt ibi dicitur. ⁊ ibi p doc. non ob. c. per hoc. in fi. de here. in. vi. vbi dicitur ꝙ epiſcop⁹, in procedẽdo debet ſeruare illum modũ quẽ inquiſitores ab apoſtolica ſede deputati ſeruare debẽt: quia habent locum qñ ambo cõiter procedunt. hinc eſt qḋ dicit ibi Anch. ꝙ ꝓpter cõmunionem quã hñt inſimul in procedẽdo debẽt epi ſeruare cõſtitutiones quas ſeruare debent inquiſitores, nã aliud dicẽdo ſequeret̃ qḋ ſi ſolus epũs procederet inquirẽdo ſm iura cõmunia ⁊ nõ obſeruaret modũ datũ inquiſitori ſue dioc. forte per eũ ibi cognitũ nõ valeret ꝓceſſus, cũ quotidie plures forme procedẽdi limitãtur inquiſitoribus in litteris. quod nõ eſt dicẽdum, maxime qꝛ tex. alleg. c. vt officiũ loquitur de religioſis non ſecularibus qui conueniũt in religione cum ipſis inquiſitoribus ſed non epis, qui vt plurimũ ſunt clerici ſeculares. Item†, qꝛ epũs ſine inquiſitore vel econtra non poteſt̃ procedere in tribus caſibus de quibus infra. ⁊ hic caſus examinationis teſtium non eſt de illis ergo ceſſat alle. c. per hoc in alijs caſibus ꝙ tribus.

Summarium.

1 ☞ Teſtes qui cogantur in cauſa hereſis.

¶ Capitulum.xxxvi.

1 ITem in hac cauſa † et dependentibus ab ea poſſũt teſtes qui ſe ſubtrahunt cogi ad examinationẽ: quia qui celat veritatem peccat mortaliter: ⁊ etiã ſi neceſſe ſit poſſunt repeti ſi confuſe depoſuerunt vel non dixerunt de cauſa ſcientie, vel de alijs vt no. doc. maxime dominicus in alle. c. vt officiũ. poſt Jo. an. quinimo poſt publicatas atteſtationes poſſunt teſtes alij recipi ex quo ex officio non ad petitionem partis alterius iudex procedit, ⁊ poſſunt ex interuallo corrigere dictũ eorum, vt in alle. c. accuſatus. §. licet. inſuper dꝫ inquiſitor inquirere de inimicitia teſtium ꝯ partẽ ꝯ quã inquiritur, ex quo non traduntur nomina teſtium tali inquiſito nec eorum noticia ſecũdũ eoſdẽ ibidem, ⁊ hoc caſu ad hoc vt teſtis repellatur requiritur ꝙ probet de inimicitia graui ⁊ capitali vt dicit Federi. in conſi. cclxv. qḋ incipit, Reuerendo in Chriſto patri.

Summarium.

1 ☞ Religioſi qui dũ eſſent in ſeculo erant notarij, poſſunt admitti vt notarij in cauſa hereſis.

¶ Capitulum.xxxvij.

1 ITem licet religioſi † ⁊ alij clerici ſeculares exiſtẽtes in ſacris nõ poſſunt exercere officiũ tabellionatus, ꝙuis antea fuerũt notarij etiã in cauſis vertentibus coram iudicibus eccleſiaſticis: tñ in cã hereſis poſſunt exercere tale officium. vt in alle. c. vt officiũ. §. ad conſcribẽdas. ⁊ ibi per prefatos doc. pe. ⁊ dñicũ poſt Jo. An.

Summarium.

1 ☞ Inuocari poteſt brachium ſeculare pro expeditione negotij hereſis.

¶ Capitulum.xxxviij.

1 ITem inquiſitores †poſſunt inuocare brachium ſeculare ſicut ipſi pro expeditione negotij hereſis fauore fidei, ⁊ contradictores compeſcere per cenſuram eccleſiaſticam, vt in alle. c. vt officium. §. penul. ⁊ ibi per doc. ⁊ ſimiliter omnes domini ⁊ eorũ officiales ⁊ alij impedientes proceſſum ſeu ſententiã directe vel indirecte in cauſa hereſis ſunt ipſo iure excõicati ⁊ ſi animo indurato per annum inſtiterint in eadem excõmunicatione ſunt condẽnandi tanquã heretici. vt de hereticis. vt inquiſitionis. ⁊ ibi per doc. maxime dominicum.

Summarium.

1 ☞ Poteſtatem habent inquiſitores conuocandi peritos vt eis aſſiſtant.

¶ Capitulum.xxxix.

1 ITem inquiſitores habẽt poteſtatẽ † cõmittendi alijs citationes ac cõuocãdi peritos clerum ⁊ populũ vt eis aſſiſtãt: ⁊ repetẽdi libros ⁊ proceſſus ſupra cã hereſis iã factos de hereticis vt cõmiſſi. li. vi. nec in hac cã poſſunt peti exigere pretium ſui laboris niſi liberaliter aliter aliquid fuerit datũ, vt ibi no. doc. maxime Dñicus. ac etiã pñt ſubſtituere ⁊ alios actus iudiciales cõmittere, cũ ſint iudices delegati principis ſm doc. ibidem. ⁊ per glo. ⁊ doc. eo. ti. cle. ij.

Summarium.

1 ☞ Caſus in quibus epũs et inquiſitor tenent̃ ſimul procedere.
2 Epũs ⁊ inquiſitor ſi procederẽt diuiſim contra ſuſpectũ de hereſi, tñ in fine proceſſus ſibi communicabunt.

¶ Capitulum.xl.

1 ITem conſiderandũ tres † caſus in qbus epũs ſine inquiſitore vel ei⁹ ſubſtituto, vel inquiſitor ſine epõ vel eius vicario ſeu ſubſtituto nõ põt ꝓcedere in cã hereſis Primus caſus eſt ſi velit ſuſpectum de hereſi ponere in carcere duro ⁊ arto qui eſſet magis ad penã ꝙ ad cuſtodiã. Secundus ſi velit

vel

ponere ad tormenta. Tertius ſi velit procedere ad ſentẽtiam ꝛ hec vera ſi adinuicẽ ſui copiã habere valeant infra dies octo poſtq̃ ſe ad inuicem requiſiuerunt, vnica ad minus requiſitione, niſi vnus alteri cõmittat vices ſuas vel ꝯſenſuꝫ, alias carceratio, tortura, vel ſnia eſt ipſo iure nulla. hec omnia probant de heretic. cle. i. nec vali datur aliquis actus ex his tribus ſi poſt octo dies cõſenſus ſupue-
2 niat ſm Paulum ꝛ Jo de imo. ibi. inſup † ſi ambo procederent cõtra ſuſpectum de hereſi lꝫ diuiſim, cõmunicabũt ſibi proceſſus ꝯ ſi ne, cum non reſtat niſi ferre ſniam. vt ibi dicit glo. in verbo ad ſniaꝫ ꝛ doc. vel etiam ſi vnus procedat altero predictoꝝ nullo mõ procedente, tũc ſi epõ põt habere copiam inquiſitoris, vel inquiſitor de epõ qñ vult procedere ad carcerandũ vel ad tormentãdũ vel ſentẽtiandum, ꝛ debẽt requirere ꝛ expectare per octo dies ꝛ elapſo termino a die requiſitionis poterit p ſe ꝑcedere, ſi aũt nõ poterit habere copiaꝫ, tũc procedere põt etiã nulla facta requiſitione, nec ẽt iſto caſu requi dꝫ capitulũ viuente epõ ſm Jo. imo. ibi poſt matth.

Summarium.

1 ☞ Jeiunium an indicendum loco tormenti.

Capitulum. xli.

1 Ex pmiſſis videtur † qõ lꝫ carcer ſit durus tñ ſi ſit nõ ad penã ſꝫ ad cuſtodiã ex quo alius carcer ꝑ cuſtodia reperiri ibi non põt, ꝙ ſeparatim ad carcerãdum põt ꝑcedi ſm eos, ꝛ ſimiliter colligit ꝙ inquiſitus nõ cõpellit ad ieiunandum ab vno ipſorum pro veritate eruenda cũ tale ieiuniũ dicitur tormẽtũ ſecundum glo. ꝛ eoſdem ibidem.

Summarium.

1 ☞ Inquiſitor an poſſit cõmutare vel mitigare penam inflictam ſine epiſcopo.

Capitulum. xlii.

1 Item additur quartus caſus videlꝫ in cõmutatione pene qꝛ † inquiſitor nõ põt cõmutare vel mitigare penã inflictam ſine epõ, vt pꝫ in all. c. vt cõmiſſi. §. ꝛ illorũ. ibi per Pe. de anch. qui dicit qõ eſt ſpãle in hac cauſa poſſet fieri iſta alteratio vel mitigatio etiam poſt ſniam: forte iſte quartus caſus põt cõprehendi ſub tertio vꝫ ſententie reſpectu finis ad quẽ tendũt ſentẽtia et mitigatio, ſiue mutatio.

Summarium.

1 ☞ Epiſcopi vel inquiſitoris pena ſi aliquem catholicũ faciũt ſuſpectũ de hereſi propter odiũ vel propter fauorẽ, ꝛ cõtra ſuſpectum de hereſi omittunt procedere.

Capitulum. xliii.

1 Ceterum ſi epõ † vel inquiſitor vel eorũ ſubſtituti cã vexandi, vel pecuniam extorquẽdi, vel alia cã iniuſta aliquem faciunt de hereſi ſuſpectũ qui nõ ſit, vel ſuum officium impedientem qui nõ impedit: vel omittendo aliquem de hereſi ſuſpectum vbi procedendum ſit neglexerit, ſunt inquiſitor ꝛ eius ſubſtitutus et ſubſtitutus epĩ ipſo iure excommunicati. Sed epõ eſt per triẽnium ſuſpenſus ipſo iure vt patet in ea. cle. i. de here. a de. i. in. §. Itẽ inqſitores.

Summarium.

1 ☞ Forma ſententie in hereticum ferende.

Capitulum. xliiii.

1 Item in hac cauſa † quoad ſententiaꝫ ferẽdam dat practicaꝫ Pe. de Ancha. eo. titu. c. vt commiſſi. vt iudex dicat, pronunciamus talem fuiſſe ꝛ eſſe hereticum et puniendum penis que a iure cõtra hereticos ſunt ſtatute. qꝛ facti queſtio eſt penes arbitriũ iudicãtis: ſed pſecutio pene nõ eius volũtati mãdatur, ſed legis autoritati reſeruatur ꝛ iſto caſu iudex ſecularis dꝫ ſtare actis iudicãtis inquiſitoris cũ eius ſniam exeqtur ſm eundẽ Pe. ibi ꝛ eo. ti. ꝛ li. c. vt inqſitionis. in ſcdo Notabili.

Summarium.

1 ☞ Caſus in quibus poſſit appellari et non appellari. Et de validitate teſtium in cauſa hereſis.

Capitulum. xlv.

1 Item ſciendũ qõ a ſnia † diffinitiua ſuper hereſi nõ põt appellari. vt in all. c. vt inquiſitionis. Unde executioni poteſt demãdari infra dies decẽ ſm eundem Pe. et alios ibi q dicunt verum eſſe in ſnia diffinitiua. Secus in ſnia interlocutoria vt ſi in proceſſu inqſitionis inqſitus ſentiat ſe aggrauari in aliquo p inquirentem: quia a tali grauamine poteſt appellare ſm eos. Itẽ teſtes ſingulares in hoc crimine nõ probant, niſi vt vnus teſtis dicit qõ audiuit illũ dicere qõ xp̃s non venit ad crucẽ, ꝛ alius dicit ꝙ perſone trinitatis non ſunt equales: qꝛ per hoc nõ probabit ille hereticus licet aliqui teneant cõtrarium ſm doc. Noto. de bu. Joan. de imo. ꝛ ab. ſi. in. c. cum oporteat. de accuſa. ꝛ per eund. ab. in ſuo cõſilio. liij. ſi intra. vt. ã. in. §. inſuper. in ſi.

Summarium.

1 ☞ Judeorum recipientium chriſtianos ad eorũ iudaiſmũ pena, vel eos vendentiũ iudeis aut ſaracenis.
2 Judei heretici an dicantur.

Capitulum. xlvi.

1 Item inquiſitor cõtra iudeos † qui chriſtianos deregãtes ſidẽ ꝛ deſcendentes ad eorũ ſectaꝫ recipiunt ꝛ occultant: vel perſuadent ꝛ fugere faciunt, ne de crimine hereſis contra eos inquiratur, vel verbis ꝛ factis defendunt vt perſiſtant in iudaiſmo: vel vendunt xp̃ianos iudeis aliis vel ſaracenis de quibus conſtat eis qõ faciunt negare xp̃ianos fidem xp̃ianam, põt procedere tanq̃ ꝯ receptatores hereticorum ꝛ exiſtẽtes cauſa erroris illoꝝ xp̃ianorũ vt plane probat Oldra. in cõſ. xxxvi. qõ incipit in fraſcripti ſunt articuli inquiſitoris. ꝛ ratio eſt: qꝛ inquiſitor põt ꝑcedere contra omnes receptatores, defenſores ꝛ fautores ſiue ſint heretici ſiue non. vt patet de hereti. c. accuſatus. §. ſi vero. ꝛ etiam ſunt excommunicati vt dicunt doc. eo. ti. ꝛ li. c. ꝯ xp̃ianos. ita procedi põt
2 † contra iudeos licet heretici non dicant. ꝛ ibi dicunt doc. poſt Jo. an. qõ iudei introducẽtes ad eoꝝ ritum xp̃ianos licet nõ puniant tanq̃ heretici, qꝛ non fuerunt xp̃iani, tamen puniẽdi ſunt alia pena tanq̃ fautores hereticorũ ex quo ſic trahunt baptizatos ad iudaiſmum vt ibi plene. ꝛ ſunt pena arbitraria puniendi ex quo pena certa non eſt ſtatuta per regulam. c. de cauſis in ſi. de offi. dele. ẽt ſunt publicis flagellis deputandi, vt pꝫ. xxviij. qõ. i. ſepe. ſed aliter coram ſeculari puniunt. vt. C. de iudeis. l. ſi. ꝛ. l. iudeis. hoc caſu inquiſitor non põt illos punire ꝛ ſniare ſine epõ vel ecõtra. per cle. i. eo. ti. ꝛ quia poteſtas inquiſitoris participatur epõ, vt eo. ti. ꝛ li. vi. c. per hoc ſm dñicũ poſt Jo. an. in allega. c. contra chriſtianos. niſi poſt dies octo vt premittitur.

Summarium.

1 ☞ Inquiſitor an poſſit ſe intromittere contra iudeos agnũ crucifigentes in paraſceue, aut cõtra conſpuentes in crucem.

Capitulum. xlvii.

1 Item inquiſitor non põt procedere † ꝯ iudeos qui in paraſceue crucifigunt agnum ſiue ouem, crucem conſpuunt, ꝛ pedibus conculcant in vituperiuꝫ fidei. qꝛ lꝫ ex hoc fiat iniuria fidei xp̃iane, tamen per hoc error cõtra fidẽ non inducitur. Unde non ſpectat ad eius officium, qõ eſt limitatũ q̃tis propter hoc per ordinarios ſeculares et eccleſiaſticos ſaltem indirecte coerceri poſſunt ſecundum eundem Oldra. vt ſupra.

Summarium.

1 ☞ Permiſſa et denegata iudeis ꝛ ſaracenis.
2 Priuilegia iudeis conceſſa per Romanos pontifices ſunt ſeruanda.
3 Epiſcopus an poſſit punire infideles delinquentes in ſua dioceſi pena pecuniaria, an corporali.

Capitulum. xlviii.

1 Item ſciendũ † eſt etiam ꝙ iudeis inter catholicos aliqua permittẽtur, videlicet primo obſeruare ſynagogas antiquas et eas reparare, non

rare, non autẽ nouas cõſtruere. vt. l. ij. C. de iude. ⁊ in. c. iudeis ciui
tate. de iude. ⁊. c. conſuluit. Secundo permittitur iudeis pacifice et
quiete celebrare feſtiuitates ſuas. ⁊ officia cõſueta in ſynagogis eo
rum publicis. xlv. diſtinctiõe. qui ſincera. tertio permittitur iudeis
comitiua comicialis catholicorum cũ ꝯtrã aliquẽ interdicitur de vſu.
c. quãto. ⁊. c. poſt miſerabilẽ. Quarto iudei obedientes legibus nõ
ſunt moleſtandi a xpianis. xxiij. q. viij. diſpar. Quinto iudei non
ſunt per violentiam ad fidẽ cõpellendi. xlv. di. qui ſincera. ⁊. c. de iu-
deis. Sexto iudei ſine iudicio terrene poteſtatis nõ vulnerant, nec
occiduntur. nec pecunijs ſuis ſpoliantur. de iude. ſicut iudei. Septi-
mo quod de cimiterijs eorũ nõ eximantur corpora eorũ defuncto
rum. ve in all. c. ſicut. Octauo in omnibus ritibus eorũ tolerant dũ
modo nõ fiant in opprobriũ fidei catholice ⁊ contra formam cano-
num. vt pꝫ. xxiij. q. iiij. v. ⁊. vj. ⁊ per totum. ⁊. c. q. viij. diſpar. xxviij.
q. j. ⁊. ij. per totũ. xlj. di. c. j. ⁊. iiij. lvj. di. Iſmael. liiij. di. c. j. ij. ⁊. iij. ⁊. xj.
2 q. iij. ad menſam. ⁊ de iude. per totũ. inſup ſi aliqua alia† priuilegia
ſunt eis conceſſa per Romanos pontifices ſunt ſeruanda de priuil.
c. porro. ⁊. c. accipimus. Unde coertio iudeorũ transgredientiũ hos
canones nõ ſpectãt ad inquiſitores. nam ritus iudeorũ non ꝓprie
ſapit hereſim, ſed notat infidelitatem reſpectu diſpoſitionis legis
gratie. hereticus ſtricto ſumpto vocabulo differt ab infideli ⁊ ſciſ-
matico: quia quilibet infidelis iudeus vel paganus large dici poſ-
ſunt heretici. vt no. xxiiij. q. iij. §. qvero. ⁊. c. inter ſciſma. Si ergo iu
deus ſeruat ritus ſuorum antiquorum, non eſt proprie hereticus.
immo ꝑmittitur eis ſeruare secũdũ formã canonũ vt ꝓdicit, ſi autẽ
tẽ obſeruat cõtra formam canonũ non eſt ſtricte hereticus, ſed eſt
canonum violator, ⁊ ſic ad epm ordinariũ principalr ſpectat eorũ
coertio qui eſt cuſtos canonum. xxv. q. j. nulli fas. ⁊ ca. violatores.
ix. q. iij. in prin. vt pꝫ de iude. ca. ⁊ ſi iudeos. ⁊. c. poſtulaſti. ⁊ põt eos
punire per indirectum ꝓhibẽdo xpianis ne habeant cõmerciũ cũ
eis. vel pena pecuniaria. vt i all. c. ⁊ ſi iudeos. ⁊. c. nõnullis. Itẽ põt
5 epus† ordinariorũ punire infideles delinquẽtes in ſua dioc. pecunia
ria pena, ac corporali citra ſanguinis effuſionẽ, vt eſt caſus de rapto.
in archiepiſcopatu, cum ſit cuſtos canonũ. ⁊ ita in effectu cõſuluit
dñs Io. de lignano. ⁊ ſe ſubſcripſerunt Laurentius de pinu. Egi-
dius de preſby. Gaſpar. de cald. ⁊ Ioas. de fantucijs. Et incipit
conſiliũ. In xpi nomine ⁊ Beate virginis ⁊ vtriuſq; Ioãnis. qꝛ ſe-
pe reuocatur in dubium ⁊c. Et hoc quod hic dicitur ꝙ iudeus vel
paganus non ſtricte ſed large dicitur hereticus, eſt verũ, niſi rece
piſſet baptiſmum ⁊ poſtea preuaricaſſet vt pꝫ eo. ti. lib. vj. c. cõtra
chriſtianos. nam tunc ſtricto modo dicitur hereticus vt ibi. ⁊. C. ne
ſanctum bapt. et per totum. et. C. de apoſta. l. j. ⁊ per totum. et adde
quod predicitur. poſt Old. in conſ. xxxvj. et per Cal. ſuper ti. de iu
deis. conſi. ij. ⁊. iij.

Summarium.

1 ☞ Aſſerere qd anima ſimul cum corpore moriatur et ſimilia, ſa-
pit manifeſte hereſim.

Capitulum. xlix.

1 Item pertinaciter aſſerere† ꝙ aia ſi-
mul cũ corpe mo-
riatur, vel qd hoies viuant ⁊ gubernent per cõſtellatio
nes ſuperiores, vel ꝙ nõ ſit paradiſus nec infernus, vel
qd inceſtus non ſit peccatũ, ſapiunt hereſim manifeſte ſm Fed. de
ſen. in cõſi. cclx. Qd incipit, reuerendo in xpo pri. Nam credendũ
eſt eũ qui talia plures pertinaciter aſſerunt corde geſſiſſe ⁊ credi-
diſſe. qꝛ nemo eſtimandus eſt dicere quod mente nõ agitauit. xxij.
q. v. humane aures. ff. de ſupel. lega. l. labeo. ⁊ propterea hereticus
eſt cẽſendus talia proferens, ⁊ eius bona a die cõmiſſi criminis ſũt
ipſo iure confiſcata ſm eum ibi, multa iura ad hoc allegantẽ: ꝓ ver-
ba enim que quis loquit, ſuam fidẽ profitetur ſcdm beatũ Tho. ij.
ij. q. xj. ar. ij. circa medium.

Summarium.

1 ☞ Frangere imagines eccleſie ſimpliciter in vilipendiũ fidei chri
ſtiane an ſapiat manifeſte hereſim.

Capitulum. l.

1 Item frangens †iconas vel imagines
eccleſie vilipendẽdo ac
iniuriam faciendo non dicitur hereticus ſed alia gra-
uiſſima pena ſit puniendus, ſed ſi faceret illud putans
eas eſſe ſimulacra, ⁊ ꝙ ſit peccatum adorare in eis id quod repreſen
tatur per eas eſſet hereticus⁊ memoria dãnabitur: quia diceret ſan
ctam eccleſiam non potuiſſe condere illa decreta que dicuntur ve-
nerari imagines ſm And. de iſer. in alle. aut. qui allegat in cõteſtẽ
Hoſtien. in ſumma de heretic. §. qua pena. ibi plene per eos quod
eſt intelligendum primum dictum niſi in hoc eſſet eius opinio gra
nata, et propter hoc diffamatus proterue id faciens ac ſi exiſti-
maret eas non eſſe venerandas per ea que dicta ſunt. ꝫ. in ſimonia-
co et vſurario.

Summarium.

1 ☞ Inimic⁹ capitalis poteſt accuſare de hereſi ſtricto modo ſum-
pta, ſecus in alijs criminibus.

Capitulum. lj.

1 Item inimicus †capitalis de iure ca-
nonico nõ põt accuſa
re in criminibus exceptis. fallit in hereſi ſtricto modo
ſumpta. nam tunc dꝛ proſequi ſuã vel ſuorum iniuriã.
ꝙ qd cõmittitur in religionẽ diuinã, in oim infertur
iniuriã. C. de here. l. manicheos. ſm eundem And. vbi ſupra. in fi.

Summarium.

1 ☞ Inquiſitor non ſe intromittit de cã vſurarũ lꝫ iniungat here-
ticis vt vſuras reſtituant in foro penitentie.

Capitulum. lij.

1 Item inquiſitor nõ† hꝫ ſe intromitte-
re ⁊ cognoſcere de cau
ſis vſurarũ, lꝫ poſſit iniũgere hereticis in foro peniten-
tiali vt vſuras reſtituant ſm qd pꝫ in all. c. accuſatus.
§. de queſtionibus. ⁊ ibi per doc. ſed nõ poſſunt ad eas reſtituẽdas
cõpellere, ſed bene vt agant penitentiã iniunctã ſi eſt notoriũ peni
tentiam nõ fuiſſe peractã penaꝫ pecuniariã iponere. vt pꝫ ex hiſq̃
no. Fe. in conſil. clij. prealle. ⁊ lapus ibi in addit. vel tanq̃ relapſos
de hereſi condẽnare. vt dicitur ſupra. §. item conſiderandum qd
pluribus. ver. vnde aſſerens pertinaciter.

Summarium.

1 ☞ Inquiſitorũ pena qui pretextu officij inquiſitionis illicitis
modis pecunias extorquent, vel bona eccleſiarũ ob delicta clerico-
rum ſcienter confiſcant.

Capitulum. liij.

1 Item inquiſitores †qui pretextu offi
cij inquiſitiõis illi
citis modis pecunias extorquẽt. vel ob delicta clericorũ
ſcienter cõfiſcant bona eccleſiaꝝ, ſunt ipſo facto excõica
ti, ⁊ abſolui nõ pñt niſi in articulo mortis ſi prius non ſatiſfecerint.
vt pꝫ de hereticis. cle. nolentes. Unde ſi inquiſitor ſcienter appli-
cat ſibiipſi ratione officij libros quos quidam frater minor habe-
bat ad vſum ꝓpter delictũ ipſius fratris, cuius punitio ad officiũ
ipſius inquiſitoris pertinebat, eſt ipſo facto excõicatus: hoc ſaluo
ꝙ ſi ille frater cuius libri fuerunt ablati ⁊ inquiſitor cui facta fuit
applicatio eſſent eiuſdem conuentus, ita ꝙ ꝓpter hãc applicatio
nem nullũ factũ eſt preiudiciũ cõuentui, cuius re vera erant libri,
nec ab eius dñio vel poteſtate facta eſt aliqua diſtractio vel aliena-
tio per huiuſmodi applicationẽ, ſed illam habet poteſtatem in il-
lis libris quã prius ipſe conuẽtus habebat libris extantibus apud
illum fratrem. nam caſu iſto dictus inquiſitor non eſt excõicat⁹. qꝛ
preſupponendo hoc nulla facta eſt confiſcatio bonorũ dicti con-
uentus: quia tunc proprie dicitur confiſcatio qñ dñiũ rei de vno
ad alium transfert. de hereticis. c. penul. li. vj. ⁊ facit quod legitur ⁊
notatur de his que ſi. a pre. cum aplica. ⁊ quod no. Inno. ⁊ Hoſtiẽ.
de proba. ex literis. circa prin. de duobus canonicis eiuſdẽ eccleſie
ad inuicẽ litigantibus ſm Fe. de ſen. in cõſi. cxxxij. quod incipit, In
xpi noie amen. viſo ⁊ examinato. ⁊ pro intelligentia remitto ad cõ-
ſilium primũ Cald. ſub ti. de her. qui aliter dicit.

Summarium.

1 ☞ Inquiri poteſt contra hereticum defunctum ſi in vita nõ fuit
inquiſitus.
2 Inquiſitores elapſo quinquẽnio non poſſunt procedere ad inqui
rendum poſt mortem heretici ad finẽ publicationis bonorum.

Capitulum. liiij.

Tractatus Fidei D. Franci

ſci epiſcopi Squillacen. vbi eſt tota materia hereſis, ⁊ probatur
quomodo poteſt procedi cōtra hereticos ⁊ fidei chriſtiane
emulos, qui tam in iure ciuili quam canonico ⁊ ſacra
ſcriptura eſt fundatus: vbi quilibet fidelis chri-
ſtianus poterit ſpeculari quid ſit fides,
que pena imponatur hereticis, et
quomodo iudices eos pu-
nire debeant.

Summarium.

1 Auguſtinus multa de dictis ſuis retractauit.
2 Negans corpus beate Marie in celo aſſumptum fuiſſe, proximus
eſt hereſi.
3 Papa ſolus determinat queſtiones fidei.
4 Paratus corrigi, veritate comperta, non eſt inter hereticos com-
putandus.
5 Contradictio quid ſit.
Contraria non ſunt que ad eandem finem tendunt.
6 Diuiſus qualiter quis dicatur ab eccleſia.
7 Beatus Hieronymus falſo de hereſi fuit infamatus.

Prohemium.

Franciſcus dei ⁊ apo-
ſtolice ſedis gratia Epiſcopus ſquillacenſis, Uni-
uerſis ⁊ ſingulis noſtre dioceſis ⁊ charitatez
in domino perpetuaz. Scire vos volumus
qd nōnulli cerretani vulgariter nūcupati,
⁊ alii in eorum ſermonibus ſeu predicationi
bus queſtus gratia verba heretica vel here-
ſim ſapientia proferre temerarie non veren-
tur. Unde ad noſtri ⁊ eorum doctrinam conſiderandum eſt quod
dictis ſanctorū petrutiis vel aliorum ab eccleſia receptorū ſtare lz. et
qui dicit quod ipſi dicunt non poteſt de temeritate redargui niſi
1 ea diceret que retractāda ſunt. ſicut Auguſtinus multa retracta-
uit de dictis ſuis, vel niſi per eccleſiaz correcta ſunt. vt patet. xxvi.
diſt. c. i. ⁊ ii. ⁊ xxxii. diſt. §. i. in fi. Si vero ſancti diuerſas opiniones
habeāt inter ſe. vt de corpore beate Marie aſſumpto in celum, vel
de ſalomone damnato. licitū eſt cuiqz dicere qd vult. Si vero nul
la diuerſitas inter ſanctos inuenitur, neceſſe eſt vſqz ad vnum iota
ſeruare quod ipſi dicunt. xv. di. c. ſi. poſtquā opuſcula eorum a ſan-
cta eccleſia ſunt authentica. Verba ſunt Inno. de conſti. c. ne inni
taris. que ſequunt doc. ibidem. Verum dicit Hoſt. qd hodie eſt cō
munis opinio merito approbata, quod corpus domine noſtre ſit
aſſumptum vt ibi recitat dominus Frāciſcus de zabarellis. Hinc
dicit ibi Bal. qd hodie tenendū eſt qz ſit in paradiſo quia eccleſia fa
cit ſolēniſſimum feſtum de aſſumptione glorioſiſſime virginis ma
2 rie, alias dicens contrarium eſſet proximus hereſi. Si vero eſt di-
uerſitas inter dicta ſanctorum ⁊ dicta romanorum pontificum di-
cit Abbas ſicu. quod in deciſionibus cauſarum ſtatur dicto pape:
qz Petro ⁊ ſuis ſucceſſoribus fuit data poteſtas legis condende ⁊
interpretāde, vt ptz per. c. per venerabilē. qui fi. ſint legi. niſi dictuz
ſanctorum iuuaret autoritate noui vel veteris teſtamenti ſeu ali-
cuius conſilii papalis. In expoſitione vero ſanctarum ſcripturarū
ſtaretur potius dicto ſanctorum. ⁊ allegat gloſ. in ſumma in. c. de
libellis. xx. diſt. niſi tractaretur de expoſitione neceſſaria ſuper ſa-
cramentis vel articulis fidei ſm Abba. ibidem. Unde dicit Fran-
ciſ. de Zaba. in clemen. vna de ſumma trini. verſi. nos igitur. quod
ad romanam eccleſiam pertinet determinare ea que concernūt ar-
3 ticulos fidei: qz queſtiones fidei determinat ſolus papa. vel ſi fie-
ri poteſt reducuntur ad concordantiā. nec dicitur eius opinionibus
derogari vel preiudicari quando reducuntur ad cōcordantiam vt
dicuntur moderni. in. c. literas. de reſti. ſpo. Qui enim aſſentit ali-
cuius magiſtri opinioni contra manifeſtum ſcripture teſtimoniū
ſiue contra id quod publice tenet ſm eccleſie autoritatē, nō pōt ab
erroris vitio excuſari ſm beatū Auguſtinū. li. iii. de doctrina chri-
ſtiana. ⁊ ſic qn̄ error eſt cōtra manifeſtam ſniam ſcripture vel eccle-
ſie. ſed in dubiis non generat aliqd preiudicium veritati inter di-
uerſas magiſtrorū opiniones: vt predicit poſt Inno. ⁊ ſcribitur in
ſumma confeſſorum. li. iii. ti. xxxii. q. xviii. Hinc eſt qd beatus Tho
mas. ii. ii. q. xi. articulo. ii. ait ſic. ad tertiū dicendū qd ſicut Auguſti
nus dicit ⁊ habetur in decretis. xxiiii. q. iii. dicit aplus. ſi qui ſniam
ſuam quāuis falſam atqz peruerſam nulla pertinaci animoſitate de-
fendunt, querunt aūt cauta ſollicitudine veritatem, corrigi para-
4 ti cum inuenerint, nequaqz ſunt inter hereticos computandi qz
ſcz non habent electionē cōtradicentē eccleſiaſtice doctrine: ſic igit
aliqui doctores diſſenſiſſe videntur vel circa ea quorum nihil in-
tereſt, vtrum ſic vel aliter teneatur vel etiam in quibuſdam ad fi-
dem pertinentibus que nondum erant per eccleſiam determina-
ta. Poſtqz autē eſſent autoritate eccleſie determinata ſi quis tali
determinationi pertinaciter repugnaret hereticus cenſeret. Que
quidē autoritas determinandi principaliter reſidet in ſummo pō-
tifice ſm eundem Thomam ibidem. inſuper ſm eum ibidem art.
Ad ſecundum dicendum qd ille dicitur aliter exponere ſacraz ſcri
pturam qz ſpiritusſanctus efflagitat qui ad hoc expoſitionem ſa-
cre ſcripture retorquet quod contrariatur ei quod eſt per ſpiritū
ſanctum reuelatū. Sed penſandum eſt qd contraria ſunt in eodem
ſubiecto ſm beatum Thomam ſecunda ſecunde. qō. x. articulo. ii.
circa medium. quod eſt verum quando ſubiectum equaliter ſe ha-
bet ad vtrūqz. et ipſe idem ſecunda ſecunde. q. xxiiii. ar. x. in reſpō-
5 ſione ad primum argumentum. Unde dicitur quod contradictio
non eſt niſi ſecundum idem reſpectu eiuſdem ſm Joan. an. in mer-
curialibus in regula poſſeſſor. verſi. iii. querebatur. ⁊ domini de ro-
tain nouis. cccclxxxv. Ideo dicitur qd illa ſunt contraria que ſeſe
non compatiuntur. ⁊ notatur de peniten. diſtin. 4. c. reſuſcitatus.
⁊ ſic ſi ſe compatiuntur non ſunt contraria ſed diuerſa que non di-
cuntur contraria vt legitur de his que fiūt a prela. cum apoſtolica.
Nam illa que tendunt ad eundem finem non ſunt contraria ſcdm
glo. in verbo, teneris. de appellatio. c. ſi a iudice. libro. vi. ⁊ in regula
nnllus. in fin. eo. lib. qui enim ad finem veritatis inueniende opini
tur, corrigi paratus, non dicitur ab eccleſia ſeparatus. Ad hoc igi-
6 tur vt quis dicatur ab eccleſia in aliquo diuiſus eſt neceſſe vt per-
tinaciter ſequatur opinionem manifeſte contrariam ſacre ſcriptu
re ſm eccleſie autoritatem vt predicitur. non autem ſi talis opinio
poteſt ex iuxta cauſa excuſari ⁊ paratus ſit corrigi audita veritate
vt premittitur, vel ex alia iuſta cauſa excuſabili: vt qz vnū ex cōtra-
riis eſt multiplex intelligibile: cum contrarietas ipſa debet eſſe ma
nifeſta euidens notoria ⁊ non excuſabilis iuxta ea que habētur in
c. cum in poſitionibus. iuncta glo. cum dictis doct. de iureiuran. in
vi. Unde caute dixit bea. Tho. quod contrariatur ei qd eſt per ſpi-
ritumſanctum reuelatum caueat itaqz quiſpiam ne contra noſtra
ſynodalia hereticos perſequētia contraire preſumat. ſed ſubiiciat
ſe in omnibus ſententie ſacroſancte romane eccleſie. Unde beatus
7 Hieronymus de hereſi apud ſedem apoſtolicam infamatus ſcri-
pſit pape, vt habetur. xxiiii. q. i. hec eſt fides papa beatiſſime quaz
in catholica didicimus eccleſia, in qua ſi minus perite aut parum
caute forte aliquid poſitum eſt. emendari cupimus a te qui Petri
fidem ⁊ ſedem tenes: ſi aūt hec noſtra confeſſio apoſtolatus tui iu-
dicio comprobatur, quicunqz me culpare voluerit ſe imperitum,
vel maliuolum, vel etiā nō catholicū ſed hereticum cōprobabit. ſi-
militer abbas Joachim ſcribens cōtra magiſtrum ſniarū hāc ſub-
miſſionem amplexus eſt, vt ſcribitur in. c. damnamus. in fi. de ſum.
tri. ⁊ fide ca. lz eius ſententia fuerat ab eccleſia reprobata. vt aūt ad
notitiam quorumcunqz hoc edictum perueniat mandauimus affi
gi in valuis noſtre maioris eccleſie ⁊ ibidem perſiſtere diebus tri-
bus. Datum ſquillatii Anno domini. M. cccclxxiiii. die. xxvi. mē-
ſis Januarii. vii. indictionis. Sub pontificatu ſanctiſſimi in xpo
patris ⁊ dñi noſtri dñi Sixti diuina prouidentia pape quarti. an-
no quarto feliciter Amen.

Summarium.

1 Diuinationibus vacandum nō eſt, ⁊ de pena eorum qui eis
vacant.
2 Clerici diuinationibus dediti, officio ⁊ beneficio priuantur.

Capitulum primum.

Voniaz plurimi circa di
uinationes vacāt eorū cōſciētiā deturpātes, qz nō
demonū eſt diuinatio, ſed dei iudicium vt legitur
1 Ezech. xx. Unde ſciendū eſt qd vtentes aliquibus
rebus ad diuinationes faciendas puta ſortibus,
notis, ſiue caracteribus, incantationibus ⁊ quibuſcunqz magicis
artibus: aliis aut per inſpectionem quarumcunqz ſcripturarum,
vel qualitercunqz futura pmittunt, docent vel conſulunt, vt alios
magos puniendi ſunt. Nam ſi ſunt laici, excommunicantur, ⁊ tur-
piter de honeſtati eiiciuntur de parochiis ſuis ⁊ a teſtimonio repel
2 luntur ⁊ ſiunt infames. Si vero ſunt clerici, officio ⁊ beneficio pri-
uantur, ve legitur ⁊ notatur in. c. i. ⁊. ii. de ſortile. ⁊. xxvi. q. v. c. epi. et
c. non oportet. c. ſi quis epiſ. ⁊. c. aliquanti. ⁊. c. ſi quis ariolos. ⁊. e. q.
ii. c. illud. cum ſi. ⁊ no. doc. in alleg. c. i. ⁊. ii. de ſorti. ⁊ tam clerici quaz
laici ppetuo carceri mācipant, vt in alle. c. ſi quis epiſ. ⁊ ea. q. v. c. q-
cunqz ſacerdotiū. in fi. ⁊. c. cōtra idolorū. Idē ſi inuocant demones
ad perniciem inimicorum, ve in alle. c. quicunqz ſacerdotum. ⁊ ea.
q. v. nec mirum. poſt prin. ibi, demonibus autem accitis.

Summarium.

Summarium.

1 ☞ Incantatores ⁊ diuinatores ad malum eſſe non debent.
2 Prouocans mulieres ad libidinem per incantationem vel artez magicam, punitur ſeueriſſime.

Capitulum. ij.

1 Ad malum enim incantores ⁊ diuinatores † eſſe non debẽt, ⁊ cõtrafacientes grauiſſime puniuntur, vt. C. de maleſi. ⁊ math. l. ij. ⁊. iij. nec ire debẽt ad domum alteri⁹ nec aliquis debet eos vocare ad domum ſuam, vt in alle. l. iij. ſimiliter puniuntur conficientes imagines cere ⁊ pungendo vt vitas hoim ⁊ inimicorũ ſuorũ labefaciant per magicas incantationes conuocatis demonibus, vt eo. ti. l. multi, ⁊ infra dicetur. Unde ſi quis per incantationem ſeu artem magicam cõtra ſalutẽ hominis vel ad prouocandum mulieres ad libidi-
2 nem † operatur, punit ſeueriſſime, vt eo. ti. l. iij. ⁊ ex hin patet qꝺ eodem modo malefici puniuntur qui intendunt ad ligandũ homines per ſortiarias ⁊ maleficas artes ne valeant vxores cognoſcere. de quibus loquitur tit. de frigi. ⁊ malefi. Nam tale maleficiũ fit operatione demonum ad impediendum actum matrimonij: ⁊ permiſſione diuina datur poteſtas diabolo vt propter aliquod peccatuz homines ſic vexet, vt. xxiij. q. j. ſi per ſortiarias. ⁊ per beatuz Tho. in quarto. diſt. xxxiij. ar. iij.

Summarium.

1 ☞ Demones vera dicendo ſolent allicere homines ad incantationes ⁊ diuinationes.
2 Sortes non ſunt male de ſui natura, ſed ab eccleſia prohibẽtur ne quis ad idololatriam propter ignorantiam labatur.
Idololatrie genus eſt ſortes exercere.
3 Diuinandi curioſitas omnibus perpetuo ſileat.
4 Scientia aſtrologie in aliquibus ſui partibus reprobatur.
5 Actus hominum qui requiruntur ad ſortes non ſubdũtur diſpoſitioni ſtellarum.

Capitulum. iij.

1 Solent enim Demones † qui intẽdũt perditionẽ hoim de ſuis reſponſis etiam ſi aliquando vera dicãt eos aſſueſcere ad hoc vt eis credatur ⁊ ſic intendũt eos perducere ad aliquid quod ſit nature humane nociuũ ſm beatũ Thomaz. ij. ij. q. xcv. ar. iiij. ſortes enĩ reprobant̃ que p magicas incãtationes ſiũt, vel ſiũt ad exercẽdas vanitates aliquas vel que ſiunt ad ingrenda futura ſiue alia illicita, vt in alle. c. j. ⁊. ij. no. doc. ⁊ gl. xxvj. q. j. in ſum. ſecus ſi ſiunt ad nõ diuinandũ ſed ad ſubeũdum ſe iudicium fortune circa tẽporalia, vnde electiões officialiũ ſecularũ poſſunt fieri per iudiciũ ſortis vt eligant̃ ad fortunã per fabas vel pallottas vel taxillos, vt no. doc. in
2 alle. c. j. ⁊. iij. Sortes enim † de ſui natura non ſunt male, ſed prohibẽtur ab eccleſia ne ꝓpter aſſiduitatem labatur quis ad idolatriã, vt no. in alle. c. j. ⁊. xxv. q. j. c. ſors. Nã genus idolatrie eſt talia exercere, vt patet ea. q. ij. c. ſed illud. ⁊. §. his ita. ⁊. q. v. §. qꝺ aũt. tales enĩ excõicantur vt predicit̃ ⁊ hoc ſi exercent artem talẽ que non ſapiat manifeſte hereſim, alias ſi exerceat artem aliquã que non ſapiat manifeſte hereſim. qꝺ qñ ſit infra dicet̃ eſt excõicãdus tãq̃ hereticus: quem volũt iura eſſe excõicatum ipſo iure, vt pz in. c. excõicamus. de hereticis lo. j. Sortilegiũ ⁊ diuinatio nõ tendunt ad diuerſa vt notant doctores, de hereticis. c. accuſatus. §. ſane. libr. vj. quia ad diuinare tendunt qꝺ eſt prohibitũ, ⁊ in malam partẽ accipitur ſm Tho. ſcda ſcde. q. xcv. ar. j. ad ſi. ⁊. q. j. c. nũquam. hinc eſt
3 quod dicit ſileat † omnibus perpetuo diuinandi curioſitas, etiam ſub pretextu ſomniorum, vt. C. de maleſi. ⁊ math. l. iij. coniuncta. l. vj. nec ignorantia ⁊ bonus zelus habet excuſare facientem talia ex quo ſunt prohibita, vt patet in in alle. c. ij. de ſortil. ⁊. xxvj. q. v. ſortes. de ſimo. c. per tuas. lo. iij. ⁊ de ma. an talia excuſant habetur in c. j. de preſump. ⁊. C. de iniur. ſi non conuicij. ⁊. C. de ſica. l. j. ⁊. l. plagij. C. de pla. per docto. Secus ſi aliquod ſiat qꝺ non ſit a iure prohibitum ſiue illicitum vt in eiſdem iuribus. ⁊ de accuſa. cum diſci. ⁊ de reg. iuris. c. ij. vnde iſto vltimo caſu preſumitur quis in dubio habere animum faciendi id quod non cadit in delictum, vt not. Bar. ff. de no. ope. nun. l. non ſolum. §. ſed vt probari. ⁊ Bal. C. de proba. l. matrem. per Pet. de Anchara. in. c. ſi. de accuſa. in. vj. et per Anto. de Butrio in clemen. ſina. de reſcrip. Nam vt volunt doctores ⁊ concludit idem Anto. in allega. c. ij. de ſortileg. dicens qꝺ ſcientia aſtrologie vt patet. xxij. q. ij. §. his reprobatur in quantuz
4 homo † exercens illam ad indicandum euentus particulares ⁊ futuros vel futuras vel preteritas hominum operationes datur in talibus ſidem quaſi neceſſario ponat veritatem ad id quod intendit: quia in talibus immiſcere ſe ſi occulta operatio demonum, ſecus ſi ponat neceſſario ſidem in talibus ſed quaſi preſumptionem et coniecturam inducat maxime circa conſiderationem temporis ſeminandi, vel potionum, medele vel minutionum ſanguinis ſecundum eos de quo per beatum Tho. in ea. queſtione. ar. j. ⁊. v. dicens qꝺ quedam ſunt artes ad precognoſcendum futuros euentus qui ex neceſſitate vel frequenter proueniunt quod ad diuinationem non pertinent, vt in aſtrologia puta circa ſiccitates ⁊ pluuias ⁊ ſimilia, nõ erit illicita diuinatio nec ſupſtitioſa, ſed ad alios futuros euentus cognoſcendos non ſunt alique vere artes ſeu diſcipline ſed fallaces ⁊ vane ⁊ deceptione demonum introducte vt dicit beatus Auguſtinus in. xxi. c. de ciuitate. ⁊ in his operatio demonum ſe immiſcet. Unde erit diuinatio ſuperſtitioſa ſm Tho. in alleg. ar. j. in ſi. ⁊ ar. viij. ⁊ ibi ponit triplicem denominationem
5 ſortium videlicet diuiſoriam conſultoriam ⁊ diuinatoriã. † Actus autem hominum qui requiruntur ad ſortes non ſubdũtur diſpoſitioni ſtellarum, nec etiam euentus ipſorum Unde ſi quis ea intẽtione ſortibus vtatur quod huiuſmodi actus humani qui requiruntur ad ſortes ſortiantur effectum ſecundum diſpoſitionem ſtellarum, vana ⁊ falſa eſt opinio, ⁊ per conſequens non caret demonum ſuggeſtione, ⁊ ſic talis diuinatio erit ſuperſtitioſa ⁊ illicita de quo ibi plene per Tho.

Summarium

1 ☞ Obſeruandum non eſt aliquid ad cognoſcẽdum fortunia vel infortunia.

Capitulum. iiij.

1 Similiter non eſt licitum † obſeruare aliquid ad cognoſcendum fortunia vel infortunia: quia cũ homines incipiunt in huiuſmodi obſeruationibus animum ſuum implicare, multa ſecũdũ huiuſmodi obſeruationes eueniunt propter deceptionem demonum, vt his obſeruationib⁹ homines implicati curioſiores ſiant ⁊ ſe magis inferant multiplicibus laqueis pernicioſi erroris, vt Augu. dicit in. ij. de doc. xpiana ſm Tho. xcvj. q. ar. iij.

Summarium.

1 ☞ Aſtrologia eſt a iure generaliter reprobata ſicut et alie diuinationes.
2 Uſurarius preſumitur qui bis fecit contractum vſurarium.
Binus actus inducit deliberatam voluntatem.
3 Geminata culpa depoſitionem inducit in leuibus.
Frequentia delicti inducit contemptum.

Capitulum. v.

1 Unde dicens qꝺ † non habebat ſirmam ſpem in talibus qꝺ ſibi non prodeſt non probet propter iura allegata etiam in ſcientia aſtrologie ex quo aſtrologia eſt a iure generaliter reprobata, ſicut ⁊ alie diuinatiões, vt patet in alleg. §. his ita. xxvj. q. ij. niſi in artibus aſtrologie non pertinentib⁹ ad diuinationem vt predicitur etiam hic, niſi perſona que infamatur ſit perſona honeſta: quia tunc preſumitur factum illud illicitũ eſſe erroneum vt no. in glo. de ſenten. excom. ſacro. ⁊ ibi dicit Ant. de bu. no. quod malefactum in honeſto potius preſumitur factuz illud illicitum eſſe erroneum, vt nota. in glo. erroneum q̃ doloſum ſecus in nõ honeſto. ⁊ idẽ vult Inno. de ſciſma. c. j. in. j. glo. in ſi. qꝺ eſt intelligendum pro prima vice non tamen ſi ſecundauit poſt mo-
2 nitionem illud maleficium. nam † qui bis fecit contractum vſurarium preſumitur vſurarius, vt not. Domi. de ſancto Gemi. de pigno. illo vos. nam preſumitur deliberate illud facere, cum binus actus inducat deliberatam voluntatem ſm eundem de regula. vidua. Idem dicit Joan. de imo. de iureiur. ⁊ ſi Xpe. dicens qꝺ ſermo duplicatus dicitur fieri cum maiori deliberatione. Item q bis furatur dicitur conſuetus furari ſm Bal. C. de epiſcopa. audien. nemo. quinimo bis delinquens dicitur incorrigibilis vt not. ibidem Dominicus in. c. j. de vi. ⁊ hone. cle. ⁊ eod. titu. vt clericorum. ⁊ iteratio actus inducit mentis perditionem ſm Joan. and. in additi. Spec. de ſide inſtrumen. §. porro. ver donatio antem. Inſuper cõfeſſio extraiudicialis ſi bis eſt emanata preiudicat, que non preiudicaret ſi ſemel eſſet emanata, vt not. Barto. C. de ingri. ⁊ ceuij. l. cũ

3 ſcimus.ſa de dicit Hoſtien.de capel.mona.c.j.in.vj.quod † gemi-
natacalpa in leuibus inducit depoſitionem.pro hoc facit qd legit
de heret.li.vj.c.accuſatus.⁊.c.ſuper eo.⁊ frequentia delicti inducit
contemptum ſm Matth.de imo.de ſepul.cle.j.in ver.ſcienter.al-
le.ad hoc beatum Augu.de doc.xpiana.

Summarium.

1 Artem diuinandi ſeu ſortilegiorum bis exercens idololatra
preſumitur.
Diuinationis triplex eſt genus.
2 Imagines cũ caracteribus effectũ habẽt ex operatione demonũ.

Capitulum.vj.

1 Uoſit vt pſumatur † idololatra qui exer-
cet bis artẽ diuinãdi ſeu ſortile-
giorũ vt nõ poſſit ſe excuſare ſub pretextu ignorã-
tie ⁊ boni zeli:qꝛ ꝓpter talem binam aſſiduitatem
labitur in idolatriam vt predicit,etiam ſi ſit perſo
na honeſta exercens talem artez,⁊ tanq̃ hereticus
eſt vitandus.poſt primam ⁊ ſecundam correptionem ſi pertinaci-
ter perſiſtit in errore vt infra dicetur.Nam triplex eſt genus diui-
nationis,quorum primum eſt per manifeſtã demonũ inuocationẽ
qd pertinet ad nigromãtem.Secũm eſt per ſolam cõſiderationẽ di-
ſpoſitionis vel motus alterius rei,quod pertinet ad augures.ter-
tium eſt duz facimus aliquid vt nobis manifeſtetur aliquod occul
tum,qd pertinet ad ſortes:⁊ in his eſt eadẽ ratio peccandi in gene
re,ſed nõ in ſpecie:qꝛ primo caſu grauius eſt peccare inuocãdo de-
mones q̃ in duobus alijs caſibus in quibus aliqua fiũt ꝓpter que
demones ſe ingerant ad illa ſm beatũ Tho.ij.ij.q.xcv.ar.iiij.hinc
2 eſt qd † imagines cum caracteribus ex operatione demonum ha-
bẽt effectum.cuius ſignum eſt,qꝛ eſt neceſſe in eis inſcribi quaſdã
figuras ⁊ caracteres que naturaliter ad nihil operantur,per quos
videntur quedam tacita pacta fieri cum demonibus ſm eundem
Tho.ſcda ſcde.q.iiij.ar.ij.circa finem.

Summarium.

1 Diuinationis preſumptio fit circa figuras vel ſigna que appa
rent in rebus inanimatis.
2 Diuinatores ⁊ ſortilegi videntur contra primum articulum fidei
ſentire.
3 Attribuere creature id quod eſt dei proprium,eſt dicere eandem
creaturam eſſe ipſum deum.
4 Sortilegia exercens videtur paciſci cum demone.

Capitulum.vij.

1 Similiter circa figuras † vel ſigna q̃
apparent in rebus
inanimatis vel in lineamentis manuum vel que
prouenit ex plumbo liqueſto in aquã pꝛiecto vel
per quaſdã ſcedulas ſcriptas vel nõ ſcriptas in oc
culto poſitas dũ quis cõſiderat qd accipiat,vel in
feſtucis inequalibus propoſitis quis maiorẽ vel minorez accipiat,
vel etiã ex taxillorũ proiectione quis plura pũcta proijciat,vel etiã
dum cõſideraf qd aperienti librũ occurrat,que oĩa ſortiũ nomẽ ha
bent ⁊ ad diuinationẽ pertinent ſm eun.Tho.in alle.q.v.art.viij.
⁊ ſimiliter in collectionibus herbarũ etiã que medicinales ſunt nõ
liceat attendere aliquas obſeruantias aut incantationes niſi tan-
tum in ſymbolo diuino aut oratione dñica vt tãtum deus creator
omnium ⁊ dominus honoretur,vt.xxvj.q.v.nõ liceat.⁊ no.Tho.
in alle.iiij.qd.ar.iiij.Aie enim apſo Siue manducabitis ſiue bibetis
ſiue aliud facietis,in nomine domini noſtri Jeſu Xpi facite.xxvj.
2 q.v.non obſeruetis ſm Augu.hinc eſt qd † tales delinquentes vi
denf cõtra primũ articulum fidei ſentire Scilicet credere in vnum
deum ſolum oĩpotentẽ qui eſt primus articulus fidei,vt patet de
ſum.tri.c.j.⁊ alibi videte qꝛ ego ſum ſolus ⁊ non ſit alius deus pre-
ter me.ego occidam ⁊ ego viuere faciam:percutiã ⁊ ego ſanabo .et
alibi.nõ erit vltra te deus recens.nec adorabis deum alienum.⁊ ali
bi.dñm deum tuũ adorabis ⁊ illi ſoli ſeruies.⁊ alibi.honorem meũ
nemini dabo.⁊ alibi.non eſt veſtrum ſcire tempora vel momenta,
nam attribuit creaturis illud quod eſt ſolius dei.ſ.predicere futu-
ra,vel adorari,vel venerari,vel omnia poſſe qd quis debet impen-
dere ⁊ attribuere deo ⁊ non alteri.vt.xxvj.q.v.§.quod autem ſorti,
attribuere deo ⁊ non alteri,vt.xxvj.queſtio.v.§.qd autem ſorti.at-
3 tribuere ergo † id quod eſt dei propriũ alicui creature eſt dicere eã
dem creaturam eſſe ipſum deum:quia quicquid eſt deo proprium
eſt ipſe deus ſecundum Thomam ſecũda ſecũde.q.xiij.art.j.in ſi.⁊
contra hũc articulum cõmittũt idololatre,ſortilegi,diuinatores,
augures ⁊ ſpem ponẽtes ⁊ cõfidentes in ſternutationibus,in can
tu auium.in experimẽtis magicis,⁊ inuocationibus demonum,
⁊ in carathulis ad collũ vel obſeruatiõe curſus ſolis,vel in aliqui-
bus verbis dicendis in collectione herbarũ ⁊ ſimilibus.Nam ſm
beatum Auguſti.qui talibus credit ſciat ſe fidem xpianam ⁊ bapti
ſmum preuaricaſſe ⁊ eſſe paganũ vt habetur.xxvj.q.v.non obſerue
tis coniuncto.c.illud.ea.q.v.⁊ per conſequẽs hereticus dicitur lar
go ſumpto vocabulo ſeu nõ manifeſte p.c.generali decreto.xxvj.
4 q.j.nam † talia exercens videtur paciſci cum demone,aliqñ tacite,
aliqñ expreſſe,vt dicit Auguſtinus ⁊ habetur in alleg.c.illud.⁊ qd
talia ſint ab eccleſia prohibita plene ponit Tho.ſcda ſcde.q.v.c.ve
rum.beatus Thomas ibi non declarat an talia ſint heretica,vnde
ponderandus eſt effectus ad quem tendit inuocans demonem:qꝛ
ſi inuocat ad prouocandum amorem mulieris,non eſt hereticus
niſi ſit vitium in adoratione:ſi vero ad ſciendũ futura,⁊ tunc eſt he
reticus vt ponunt nonnulli alij theologi ſm Joan.and.in addit.
Spe.de ſor.⁊.j.dicetur.

Summarium.

1 Inquiſitores heretice prauitatis nõ poſſunt inquirere de oc
cultis diuinationibus ⁊ ſortilegijs,niſi ſapiant manifeſte hereſim.
2 Pocula ſumere vel dare ad amorem mulieris prouocandũ an he-
reſim manifeſte ſapiat.
3 Creature attribuere quod eſt proprium creatoris,manifeſta eſt
hereſis.
4 Sortilegia ſimplicia manifeſte non ſapiunt hereſim.
Conſanguineam cognoſcens alteri nuptam dicitur adulter et,in-
ceſtuoſus.

Capitulum.viij.

1 Item notandum qd lꝫ Xpianus † poſ
ſit inquirere de
occultis diuinationibus ⁊ ſortilegijs etiã ſapienti
bus hereſiz tamẽ inquiſitores heretice prauitatis
de his non poſſunt niſi ſapienti manifeſte hereſiz
vt de hereti.accuſatus.§.ſane.lib.vj.nam iſtorum
ſortilegiorum ⁊ diuinationũ aliqua ſapiunt hereſim,aliqua non:
quia primo caſu aliqua ſapiunt hereſim manifeſte ⁊ tunc poſſunt
inquiſitores ſe intromittere.Secũdo caſu non vt in alle.c.accuſa-
tus.ſm Jo.an.in alle.addi.de ſorti.iſtud ergo verbum manifeſte
determinat verbũ hereſis,⁊ ad eius qualificationem venit,prout
in ſimili dicit Bar.ff.de iniur.Item apud labeonem.§.conuitium
cum apponitur alicui qꝛ interfecit proditorie.Unde dicit in alle.
2 c.accuſatus.Pe.de ancha.qd ſumere vel dare † pocula vel exerce-
re ſortilegia ſimplicia ad amorem mulieris prouocandum vel pro-
pter conſciẽtiam ſumere hoſtiam non conſecratam pro conſecrata
nõ ſapit hereſim manifeſte:qꝛ alia eſt pena talia facientium q̃ he-
reſis.⁊ qd ſint delicta diuerſa pꝫ ex diuerſitate rubricarũ:qꝛ rubri
ca de hereticis ponitur ſeparate a rubrica de ſortilegijs.de poculis
ponitur.ff.de penis.ſi quis aliquid.§.qui abortionis.de hoſtia po
nitur de celebratione miſſarum.ab homine.ſimiliter imagines fa-
cere ⁊ demones inuocare ⁊ incantare ad amorem mulierum prouo
candum magis eſt ſuperſtitioſum quam hereticum:quia tunc vo-
catur demon ad id quod eſt proprium eius ſcilicet ad temptandũ.
Unde ſaluator in euangelio vocat eum temptatorem,licet hec fa-
cere ſit ſcelũ ⁊ peccatum mortale,non tamen hereticum ſed fa-
cere que dicit glo.ibi in alle.§.ſane.videlicet,nefarias preces emit
tere,ſacrificia offerre,demones conſulere,eorũ reſponſa ſuſcipere
vel aſſociare ſibi ꝓpter ſortes exercendas hereticos vel faciunt pre
dicta cũ corpore ⁊ ſanguinis Jeſu xpi,vel vt poſſint habere reſpõ-
ſa puerũ baptizant ⁊ his ſimilia ex quo enim ad ſcientiam ⁊ proui-
3 dentiam futurorũ pertinent:ſapiunt hereſim manifeſte:qꝛ † attri-
buit creature qd eſt proprium creatoris iuxta illud Eſaie,Annun
ciate que futura ſint in futurum ⁊ ſciemus:qꝛ dij eſtis vos,ſm eun
dem Pet.qui ad hec allegat Oldra.in conteſtem in conſilio.ccix.
quod incipit,regularis habet traditio.ad hoc eſt preallegatũ.§.qꝛ
aũt ſortileg.⁊.c.non obſeruetis.ibi,qui nũt talibus credunt.⁊ idez
tenet dñicus in alle.§.ſane.in addi.nã aut inuocat ad finẽ vt ſciat
futura,⁊ ſapit hereſim manifeſte,aut ad tẽptãdũ ⁊ nõ ſapit hereſiz
manifeſte ſm eũ.qd dicit verũ ſi hoc facit p modũ imperij vez pre-
cipiẽdo demoni:ſꝫ ſi faceret vt illũ adoraret ⁊ tũc ſapit hereſim ma-
nifeſte ꝓpter vitiũ in adoratione vt ibi ſentit gl.alle.eundẽ Oldra.
4 in conteſtẽ ſm quẽ dicit qd ſortilegia † ſimplicia non ſapiunt here-
ſim manifeſte:qꝛ alius eſt titulus de ſor.⁊ alius de hereticis.vt pre-
dicti.alias ſi ſapiunt hereſim manifeſte,vt ſupra proxime.ũ.dicit
aſſociando ꝓpter hoc ſibi hereticos vel ſimilia ad diuinãdũ vel in
uocandũ demones.põt procedi cõtra talẽ exercentẽ tanq̃ ſortile-
gum vel tanq̃ diuinatorem ⁊ ſic habito reſpectu ad diuinationem
dicif hereticus,arg.ff.de adul.l.ſi adulterium cũ inceſtu.cum nota.
doc.ibidem.

doc. ibidẽ. nam cognoſcẽs conſanguineam alteri nuptã dicit adulter per reſpectũ ad nuptã, ⁊ dicit inceſtuoſus p reſpectũ ad cõſanguineã, ⁊ vtroq; modo puniri põt, vt ibidẽ p3 p doc. nam ſortilegi dicunt heretici vt p̃dicit ⁊ p3 in alleg. c. epi. in prin. ⁊ ꝙ p modũ imperij licet inuocare demonẽ, dictũ eſt ſupra poſt prin.

Summarium.

1 Demonẽ inuocare lʒ ſit graue ad futura cognoſcẽda, tamen demoni inuocato ſi ſacrificiũ exhibeatur, grauius eſt.
Adorare ⁊ reuerentiã facere an ſit idem.

Capitulum .ix.

1 Et licet inuocare demonẽ ad futura† cognoſcẽda ſit graue: tñ grauiꝰ eſt ſi ſacrificiũ vel reuerẽtiam demoni inuocato exhibeat. demõ enim qui intẽdit pditionẽ hominis etiã ſi aliquãdo vera dicat intẽdit hoiẽ aſſuefacere ad hoc vt ei credat, vt ponit Tho. in alleg. q. xc. ar. iiij. ⁊ ſic adorare ⁊ reuerẽtiã facere idẽ ſunt. hinc eſt ꝙ dicit Old. vbi. ſ. poſt Joã. mo. qꝺ ſi adorare hereticum ſit hereticũ vel hereſim ſapiat manifeſte, multo magis adorare demonẽ. idẽ dicit Jo. an. in addi. Spe. in tit. de ſortile. ſequẽdo opinionẽ Oldra. lʒ ipſum nõ alleget. ⁊ nedum inuocare demonem ad futura ſciendũ ſed etiã ad poſtulandũ auxiliũ ab eo dicitur hereſim ſapere, vt ſequitur.

Summarium.

1 Inuocãs demones putãs illos poſſe facere illud ad qꝺ inuocat ex eorum poteſtate actiua, hereticus eſt.
2 Heretici qui dicantur.
3 Hereſis eſt ſpecies infidelitatis.

Capitulum .x.

1 Item malle. §. ſane querit idem Dñicus ꝙ† ſi aliqs inuocauit demonẽ p modũ qui ſapit hereſim manifeſte vt ad poſtulandum aliquid nõ aũt ſimpliciter quo caſu non diceretur ſapere hereſim manifeſte licet peccaret, vt dicitur. j. §. itẽ conſiderandũ. v. viij. adde. j. §. item. Andr. de iſer. ver. j. ⁊ demũ pp̃ter hoc citatus ab inqſitore abiurauit hereſim ⁊ promiſit nunq̃ inuocare eum, ſi poſtea inuocauit ſit dicendus relapſus, ⁊ poſſit relapſi pena puniri, ⁊ refert Lapum Abbatẽ tenere ꝙ ſic, ſed alios ꝯtradicere. Unde ipſe diſtinguit ſaluãdo vtrãq; opinionem. d. ꝙ q inuocat demones putans illos poſſe facere illud ad qꝺ inuocat ex eorum ptãte actiua ⁊ pcedit opinio Lapi, vt taliter inuocans dicat hereticus, cum illi attri
2 buat qꝺ eſt dei. ⁊ in alleg. epiſcopi. vbi expſſe tex. appellat† hereticos illos q petunt auxiliũ a diabolo deo derelicto: aut qui inuocat nõ credit illos poſſe operare ex ſua potẽtia actiua totaliter, ſed ad id qꝺ eſt natura eorũ. ſ. ad temptandũ, puta mulierẽ ad cõcupiſcentiam cũ aliquo: ⁊ tũc non eſſet hereticus, licet male faciat: qꝛ ſaluator appellat eũ tẽtatorem ſm eũ. ⁊ idẽ tʒ Petrus vt prediri. vnde dicit lex ne quis mortaliũ temptet explorare veritatẽ preſentium vel futurarũ rerum ſub execrabili cõſultatione. vt. C. de paganis ⁊ ſacri. ne quis. ſed cui incumbat probatio. Unde. j. ver. iij. ⁊ in. §. itẽ
3 ptinaciter aſſerere. vnde† hereſis eſt ſpecies infidelitatis, ſed idololatria eſt ſpecies ſupſtitionis. ſm Tho. ij. ij. q. xciij. ar. j. in reſpõſione primi argumenti. in fi. licet ea que hereſis ſunt ad ſuperſtitionem pertinent inquãtũ ſupſtitio proteſtatur pũerſitatem fidei ſm eundem in. iiij. di. xiij. ar. j. ⁊ ſic quantũ ad pũerſitatem fidei ſupſtitio ⁊ idololatria hereſis paria ſunt.

Summarium.

1 Religioni opponitur ſuperſtitio.
2 Homini non licet vti auxilio demonum.

Capitulum .xi.

1 Superſtitio enim opponitur† religioni ⁊ importat indebitum cultum diuinitatis, ⁊ ideo ad eam pertinet, non ſolum cum ſacrificium demonibus offertur, ſed etiã cũ aliquis aſſumat eius auxilium ad aliqd faciendũ vel cognoſcendum oĩs eñ diuinatio ex demonũ operatione peruenit, vt qꝛ expreſſe demones inuocant ad futura manifeſtãda: vel tacite: quia demones ſe ingerũt vanis inqſitionibus futurorũ, vt mẽtes hoim implicent vanitate, vana eñ eſt inqſitio futurorũ qñ homo tẽptat prenoſcere futurũ vnde prenoſci nõ põt, ⁊ ſic diuinatio eſt ſpecies ſupſtitiõis quantum ad modũ opationis: ſed q̃tum ad finẽ intentum q eſt precognitio futurorum eſt ſpecies curioſitatis ſm eundẽ
2 Tho. in alleg. q. xcv. ar. ij. ad ſi. ⁊. xxvj. q. ⁊ illud. nõ enim† lʒ homini vti auxilio demonũ etiã circa imagines caracteratas p pacta cũ eis tacita vel expreſſa ſm eũdẽ Tho. in alle. q. xcvj. ar. ij. in fi. vnde licet nõ poſſet dici manifeſte hereticus qñ cauſa amoris inuocat: tñ puniẽdus eſt pena arbitraria vel pecuniaria vt infra dicetur: vel pena ſortilegij ſi ſortibus ad hoc vſus eſt, ⁊ ſm legẽ ſeueriſſime puniendus eſt p l. iij. C. de malef. ⁊ mathe. vt p̃diri. Ex qbus cõcludit qꝺ in iſtis ſortilegijs ⁊ diuinationibus ſapientibus hereſim manifeſte hʒ inqſitor cognitionẽ, dũmodo pertineat ad ſciẽtiam ⁊ pũidẽtiã futurorũ ⁊ ſint manifeſta per euidẽtiã facti, vt qꝛ publice predicat vel facit aut cõfitetur: vel qꝛ ꝯſtat p teſtes: qꝛ p hoc dicit hereſis manifeſta, vt no. de here. c. ad abolendã. ⁊ tũc dicit conſtare p teſtes ſi eos reprobare non potuerit, vt no. do. And. de iſer. in authẽ. gazaros. ⁊. j. col. ⁊ in ti. de ſtatu. contra liber. eccle. que poſita eſt. C. de hereti. alleg. ad hoc Hoſtien. in ſum. de heret. ſub. §. qualiter deprehẽditur. ver. aduerte.

Summarium.

1 Sortilegiorũ ⁊ diuinationũ vſus dꝛ ſapere hereſim manifeſte.
2 Adulterium, fornicatio et huiuſmodi peccata mortalia nõ ſapiũt hereſim.
Sortilegiorũ quedã ſapiũt hereſim, quedam non.

Capitulum .xij.

1 Et eſt conſiderãdum quod† vſus ſortilegiorũ ⁊ diuinationũ dicit ſapere hereſim manifeſte, qñ ille vſus eſt manifeſtus ad p̃ſumendum qꝺ vtens male ſentiat de fide ſeu aliquo eius articulo vt qꝛ per exercitationẽ illius vſus aſſociat ſibi hereticos. nam propter talem ꝯuerſationẽ p̃ſumitur manifeſte talis qualis eſt ille cũ quo ꝯuerſat, vt patet de hereti. c. accuſatus. §. ille quoq;. lib. vj. ⁊ in aut. de mona. §. ſi vero his. ⁊ ibi p ſcribẽtes, vel ad talem vſum inuocat demonẽ ad diuinandũ vel poſtulandũ aliqꝺ ſuffragiũ: qꝛ tũc ratione inuocationis p̃ſumitur hereſis manifeſta, et idẽ in ſimilibus caſibus, vt predicitur non aũt dicitur talis vſus manifeſte ſi ſimpliciter quis vtit ſortilegijs ⁊ diuinationibus etiã publice ſicut etiam ſi publice peccaret adulterando, fornicãdo, vel alia peccata morta
2 lia cõmittẽdo: qꝛ† non ſapiũt iſta hereſim cũ pp̃ter hoc contra fidẽ manifeſte nõ aſſerat vel ſentiat, vt. j. §. pximo. ver. ſi. ⁊. §. itẽ. Andr. de iſer. ver. ex quibus niſi frequẽtaret ac fieſſet hereticus ⁊ diffamatus nedum p ſortilego vel diuinatore, ſed etiã p heretico, vt. j. pximo. §. dicit. nam ſortilegiorũ q̃dam ſapiũt hereſim q̃dã non, ſed ea q̃ ſapiunt hereſim aliqñ ſapiunt manifeſte, aliqñ non, vt prediri poſt Jo. And. Itẽ qꝛ diuerſi ſunt tituli eorũ vt p̃mittit. Itẽ qꝛ ſimplicia ſortilegia non ſapiũt hereſim manifeſte, ſecus ſi eſſent duplicia ſeu mixta cũ participatione hereticorũ ſeu inuocatione demonum. Itẽ notandum ꝙ licet. ſ. proxi.

Summarium.

1 Hereticus manifeſtus quis dicatur.
2 Diuinã q̃ humanam grauius eſt offendere maieſtatem.
3 Hereticorum conuerſatio ſi facit quem hereticum, multomagis cõuerſatio demonum.
Diabolus nocendi voluntatẽ hʒ a ſeipſo, ſed effectũ non, niſi ex diuina voluntate vel permiſſione.

Capitulum .xiij.

1 Unde dicit Dominicꝰ de hereti. in fidei. poſt prin. ꝙ† here. dicit manifeſtus ſi põt pbari hereſis p teſtes. xj. q. iij. eorũ. lʒ qñ dicat occultũ ꝙ q̃q; ſiunt vt ibi. vnde cõcludit ꝙ q aliter q̃ ad tẽptandũ inuocat diabolũ in ſuum ſuffragium dicit hereticus ſeu ſapit hereſim manifeſte. adde. ſ. in. §. itẽ in alleg. §. ſane. qui enim contrahit amicitiam ⁊ pacta federata tacita vel expreſſa cum inimici principis, maxime contra principis voluntatẽ dicit infidelis ⁊ proditor ac preuaricare fidẽ principi datã, vt plene per And. de iſer. ti. q̃ ſit prima cã be. amit. §. rurſus. in colla. ij. ⁊. iij. ⁊ p q̃ leguntur ⁊ no. xcij. di. ſi inimicus eſt iſte, ſic ſi ꝯbat cum
2 inimicis dei immo multomagis: qꝛ† grauius eſt diuinã q̃ humanam offendere maieſtatẽ, ſed conſtat quod demõ eſt dei inimicus

eius conuerſatio prohibita eſt nobiſcum, ergo ⁊c. Quo fit vt innoce-
cens preſumatur credere illum poſſe preſtare illud ad quod inuo-
catur ex ſua poteſtate: tum quia agit rem prohibitam ⁊ de genere
malorum, vt patet ex his que dicit And. de Iſer. in alle. §. colla. ij.
ibi. ſed an dūs probabit: tum quia ita operatur ac ſi ita crederet vere
ea que ſupra dicta ſunt in ver. iij. ⁊. j. in. §. itē cōſiderandū ꝙ pluribus.
Item infidelis ⁊ rebellis dicitur ille qui facit publice aut operatur
contra honorē principis, vt in. x. coll. qui ſint rebelles. ſic qui facit
contra honorē dei multomagis, vt. ſ. Itē ſi conuerſatio hereticoꝝ
facit quē hereticum. vt in alleg. c. accuſatus. §. ille quoqꝫ. multoma-
3 gis ſi cōuerſatio demonum. nā licet proprium demonis ſit tempta-
re, non tñ eſt eius proprium alia facere q̄ uis aliqñ inducat hoībus
mala, illud tñ non eſt eius proprium ſed dei permiſſione, vt dicit
Augu. xxvj. q. v. c. ſciendū. ⁊. c. nec mirū. ⁊. vij. q. j. ſciſcitaris. ⁊ Tho.
ſuper Iob. c. ij. ⁊ ſuper. iiij. di. xxxiiij. arti. iij. ⁊ illud vide ꝙ ego ſum
ſolus ⁊c. vt predixi. voluntatē enim nocēdi habet diabolus a ſeipſo
ſed effectum non niſi ex diuina voluntate vel ꝑmiſſione ſm eundē
Tho. ſuper Iob. c. iiij. qđ contingit propter malitiam creature ra-
tionalis que primo in diabolo eſt inuenta, ⁊ ꝑ eius ſuggeſtionē ad
homines deriuata vt ibidem.

Summarium.

1 Hereticus quis dicitur pluribus modis.
2 Decretis, decretalibus et epiſtolis ſummorum pontificum cōtra-
dicens, eſt hereticus.

Capitulum. xiiij.

1 Item conſiderandum qđ
ꝑ pluribꝰ modis dicit quis hereticus. ſ. ſcripto mo-
do. vꝫ vt qui aliter ſentit de articulis fidei quā ro-
mana eccleſia. Item de ſacramentis eccleſie. Item
qui non recipit quatuor concilia. Itē qui aduerſa-
tur fidei catholice, etiam ſi ex leui argumento circa hoc erraret. Itē
in. lxxx. ſectis vel modis poſitis in. c. quidam. xxiiij. qđ. iij. Unde in
quacunqꝫ hereſi aliquid crederet vel fieret qđ eſſet contra articulos
fidei vel ſacramēta eccleſie, vel impugnaretur catholica fides aliter
q̄ ⁊ ſicut Romana eccleſia credit ⁊ tenet: vel ſi in hereſi illa facto vel
dicto incideretur vel in alijs hereſibus omnes tales heretici dicun-
tur ⁊ perdunt bona, vt plene ponit Hoſti. in ſum. de hereti. §. qua
2 pena. ⁊ Andr. de Iſer. in alleg. aut. gazaros. item qui ꝯdicit decre-
tis decretalibus epiſtolis ſummoꝝ pōtificum eſt hereticus, vt. xx.
di. de libel. in fine ſm eundem An. vbi. ſ. per Hoſti. ⁊ de hac mate-
ria nota. xxiiij. q. iij. §. qꝛ no. de heret. in. iij. ⁊ co. ti. cle. iij. ⁊ idē ꝓba-
tur per. c. accuſatus. §. j. de hereti. in. vj. vbi dicit qđ qui committit
in vna ſpecie ſeu ſecta hereſim, aut errat in vno articulo fidei ſeu ſa-
cramento eccleſie eſt hereticus. Unde clarius ⁊ breuius ponit gl. in
clemē. vna de vſuris. glo. penul. dicens qđ non ſolum eſt hereticus
male ſentiens de articulis fidei vel ſacramentis eccleſie, ſed etiā qui
ꝑuerſum habet dogma, vel gignit nouas opiniones falſas vel iam
inductas falſas opiniones ſequitur, vt probatur de here. ad abolē-
dam. ⁊. xxiiij. q. iij. c. inter hereſim. ⁊. c. hereticus. ⁊ ita tenēt doct. in
alle. c. ſinis proximus hereſis eſt adherere falſe ſnie ꝓprie ſm Tho.
ij. ij. q. xj. ar. j. ⁊ intellige ſi ꝑtinaciter repugnat ſm Calde. in cōſi. iiij.
ſub ti. de hereti. ⁊ dicitur infra.

Summarium.

1 Uerbo nedū quis in hereſim incidit, ſed etiam facto.
2 Contrahens legitime matrimoniū cū aliqua per verba de preſen-
ti, ⁊ poſtea illa viuēte contrahat autoritate ꝓpria cū alia, nunquid
inquirendus qualiter ſentiat de matrimonio.
3 Simoniaci expreſſe an errent in fide.
Factis demonſtrare plus eſt q̄ verbis dicere.
4 Auaritia eſt idolorum ſeruitus.

Capitulum. xv.

1 Et quod ſupra dixi neduꝫ
quis incidit in hereſim verbo, ſed etiam facto, te-
net expreſſe Lapus Abbas. Anto. de butri. ⁊ Io.
de imol. in alleg. cle. de vſuris. dicēs ꝙ ſi quis in ver-
bis offerat pertinaciter exercere vſuras nō eſſe pec-
catum ſed factis, puta inhumaniter tractando eos qbꝰ mutuauit
vel ſimile quid agēdo, ꝙ tunc ſi ex hoc grauata ſit eius opinio ita
quod dici poſſet ex hoc diffamatus: tunc procedi poterit cōtra eū
de hereſi. xj. q. iij. exiſtimant. ⁊. c. non ſolum. vbi habetur qđ non ſo-
lum verbis, ſed etiam factis deū negamus ſm eos. ad hoc. xxv. q. j.
violatores. ibi, aut proterue agunt aut loqui preſumunt, ⁊ in alle.
c. accuſatꝰ. §. ille quoqꝫ. vbi ponūtur certi caſus ꝓpter quos qs in-
cidit in hereſim facto ⁊ opere, licet nihil aſſerat, ⁊ per conſequens
manifeſte hereticus dici pōt, inquantum ſunt ſigna infidelitatis,
2 vt. ſ. ver. ex quibus patet. hinc eſt qđ ſi aliquis cōtrahat cū aliqua
legitime matrimonium per verba de preſenti ⁊ poſtea illa viuente
contrahat propria autoritate cum alia, inquiſitor poteſt contra ta-
lem ſic contrahentem inquirere qualiter ſentiat de ſacramēto ma-
trimonij ſm eundē Dominicum poſt Lapum in alle. c. accuſatus.
§. ſane. ⁊ ita dicit ibi ꝙ fuit conſultum. nam facere dicitur iſte con-
tra ſacramentum matrimonij quod habet de ſubſtantia vt quis re-
tineat vitam indiuiduam cum illa cum qua contraxit, vt in. c. ſi. de
condi. app. quare contrahendo cum duobus viuentibus commit-
tit contra illud ſacramentum ſm eundem Dominicum ibi. Unde
Bald. in. l. nemo clericus. C. de ſacroſanc. eccle. dicit ꝙ ſi profeſſus
egreditur de monaſterio ⁊ accipit vxorem de facto palam ꝙ hereti-
cus eſt, cum faciat contra ſacramētum matrimonij ⁊ poteſt inquiſi-
torem punire de hereſi ſi velit errorem ſuum pertinaciter defen-
dere allegando quod ſit licitum illud quod fecit, vt ibi, vel protero-
ue agit, vt. ſ. et per conſequens licet non dicat verbo hoc non eſſe
contra ſacramentum vel non eſſe peccatum: tamen facto hoc aſſe-
rit. facit quod ſcribit Tho. in. iiij. di. xiij. arti. xv. poſt medium, di-
3 cens ꝙ ſimoniaci expreſſe non errant in fide: tamē quandoqꝫ per
ſimilitudinem dicuntur heretici: quia ſicut hereticus dicitur q con-
tra fidem ſentit, ita ſimoniacus operatur ac ſi cōtra fidem ſentiret
dum pretio ſacramēta vult adipiſci vel dare, ac ſi exiſtimaret poſſe
donum ſpiritusſancti pecunia poſſideri ſm eundem. nam plus vel
tantum valet renuntiatio que ſit ipſo facto ſicut verbo. de his que
ſiunt a maio. parte capi. ex ore. et de vita ⁊ hone. cleri. c. fina. ff. de le-
gi. l. de quibus. circa finē. plus eſt factis demonſtrare q̄ verbis dice-
re, vt no. de appellatio. dilecti fili. lo. j. Unde non licet verbo quis
dicat ſimoniam non eſſe peccatum, tamē ex quo dicit facto ſeu ope-
re idem eſt, licet ſimoniaci non ſint proprie ⁊ per ſe loquendo here-
tici cum non habeant aliquam falſam opinionem tñ dicunt per ſi-
militudinem actus: qꝛ ita operātur ac ſi exiſtimarent donum ſpiri-
tusſancti pecunia poſſe poſſideri, que exiſtimatio eſſe heretica, vt
4 Grego. in regiſtro dicit, cum omnis auaritia ſit idolorum ſerui-
tus, quiſquis hanc in eccleſiaſticis dignitatibus dandis non preca-
uet, infidelitatis perditioni ſubijcitur, etiam ſi fidem quā negligit
tenere videatur ſm Tho. in. iiij. diſtin. xxv. arti. x. cum hereticus ſit
infidelis, vt ibi, in arg. et. ij. q. fidem. q̄ſtio. lxxxv. arti. j. in princ. poſt
medium. et hereticus dicitur qui fidem Chriſti cōfitetur, ſed eius
dogma corrumpit, vt. j. dicitur. ⁊. xxiiij. qđ. iij. qui in eccleſia. Unde
dicitur. xxv. q. j. violatores. ꝙ ſi aliquid proterue agit aut loqui ꝓſu-
mitur contra canones aut facere volentibus ſponte conſentit dici-
tur blaſphemari ſpiritusſanctus.

Summarium.

1 Blaſphemus an dicatur hereticus.
2 Antiquitus blaſphemi opprimebantur lapidibus.
3 Deus negari dicitur verbis ⁊ factis.

Capitulum. xvj.

1 Ex hoc patet qđ blaſphe-
mus in deum dicitur hereticus qꝛ blaſphemus dici-
tur infidelis. nam ſm Tho. ij. ij. q. xiij. arti. j. ante me-
dium blaſphemia ꝑtinet ad infidelitatē, ⁊ opponitur
confeſſioni fidei ⁊ derogat diuine bonitati ⁊ honori. et ideo dicit
Tho. ibi. in arti. ij. circa ſi. blaſphemia prohibetur per illud, non aſ-
ſumes nomē dei tui in vanū. nam magis aſſumit nomē dei in vanū
qui aliqđ falſum de deo aſſerit q̄ qui ꝑ nomen dei aliquod falſum
affirmat ſm eū: quia ſm eundem in ar. iij. ibidē, q periurat nō ſen-
tit aut dicit aliqđ falſum de deo, ſed deuꝫ adhibet teſtem falſitati.
Unde cum piuriū ſit maximū peccatū ſm genus ſuū ꝯ conueniēs eſt
ꝙ blaſphemia ſit peccatū maximū ad idē genus ꝑtinēs ⁊ ipſum ag-
grauans ſm euꝫ, ⁊ ibi. Preterea ſm leges ciuiles aīa ⁊ corpus blaſ-
phemi ꝑditur, ⁊ ꝑ blaſphemiā deus ꝓuocatur ad iracundiā vt mit-
tat terremotus, peſtilētias ⁊ famem, vt in authē. vt non luxuri. cō-
2 tra naturaꝫ. colla. vj. preterea ſm legem antiquam blaſphemi op-
primebantur lapidibus vt patet Numeri. c. iiij. hinc eſt ꝙ tunc ho-
mines audientes blaſphemiam in deum, obturabant aures ſuas
⁊ veſtimenta ſcindebant in ſignū doloris, vt patet Actuum. c. vj. ⁊
Matth. c. xxvj. Preterea iudei dicūtur blaſphemi, vt in. c. j. ⁊. ij. c. ꝯ
ſicut. ⁊ iudei ⁊ heretici ſunt blaſphemi, vt dicit Tho. in. iiij. diſtin.
xiij. arti. xvij. Unde quia blaſphemus dicitur proprie infidelis ſe-
quitur qđ non ſtricte ſed large blaſphemus dicatur hereticus, ſi-
cut qlibet infidelis dicit large hereticꝰ, vt. xxiiij. q. iij. §. qꝛ vo. Unde
blaſphemus nō vr in deū credere ⁊ ſi eū hoc non ſapiat hereſim ma-
nifeſte

niſeſte non pōt inquiſitor ſe intromittere, ⁊ ſic manifeſte non dicitur peccare ꝯtra primum articulum fidei niſi expreſſe vel per ſimilitudinẽ actus ita opatur ac ſi exiſtimaret deū non eſſe deum omnipotentem honorandum ⁊ laudandum: ⁊ hoc maxime ſi non ſolum blaſphemaret deum, ſed etiã alia verba turpia contra deum pro-
3 ferret vel appropriaret. nam †verbis ⁊ factis deum negari dicitur, vt in alleg. c. exiſtimant. cum ſe. xj. q. iij. vbi additur qđ quotieſcūq; vincimur vicijs atq; peccatis, toties deum negamus. nam blaſphemia directe ptinet ad ꝯtemptū dei ſm Tho. ij. ij. q. vij. ar. ij. Si eñ violator canonum ⁊ dogmatum dicitur blaſphemus ⁊ hereticus, vt predicitur, multomagis q falſum aſſerit de deo, cuius dono canones editi ſunt dicit̃ hereticus manifeſtus. ſimiliter idem eſt blaſphemare ſanctos ſm eundem Tho. vbi. ſ. arti. j. dicentem ꝙ ſicut deus in ſanctis ſuis laudatur inquãtum laudant̃ opa que deus in ſanctis ſuis efficit, ita etiam blaſphemia q̃ fit in ſanctos ex ꝯſequẽti in deum redundat ſm eū: ſicut qui cõmittit in conſiliarios principis, in ipſum principẽ cõmittere videtur: qꝛ pars corporis ipſius ſunt. C. ad. l. iul. maieſt. quiſquis.

Summarium.

1 ☞ Scripturam ſanctam qui intelligit aliter ꝙ̃ ſpiritusſanctus flagitat hereticus cenſetur.
2 Fidẽ Chriſti qui cõfitet̃ ⁊ eius dogma corrumpit, hereticus eſt.

Capitulum. xvij.

1 Item quicunq; aliter ſcripturam †ſanctã intelligit ꝙ̃ ſpiritusſanct⁹ flagitat a quo ſcripta eſt, hereticus poteſt appellari, licet de eccleſia nõ receſſerit. ſ. corporaliter, vt in alleg. c. quidã. in fi. xxiiij. q. iij. ⁊ c. hereſis grece ⁊ dicit̃ qui aliter exponere ſacrã ſcripturã quã ſpiritusſanctus flagitat q expoſitionem ſacre ſcripture retorquet ad illud quod cõtrariat̃ ei qđ eſt per ſpiritūſanctū. ſ. reuelatū. Unde dicit̃ Ezech. xiij. de falſis pphetis qui perſeuerauerunt confirmare ſermonẽ. ſ. per falſam expoſitiones ſcripture. Similiter etiã per verba que quis loquitur ſuã fidẽ profitetur. eſt enim confeſſio actus fidei ⁊ ita ſi ſit inordinata locutio circa ea que ſunt fidei ſequi poteſt corruptio fidei ⁊ ita declarat
2 beatus Tho. ij. ij. q. xj. ar. j. circa mediū. hinc eſt qđ hereticus †eſt q fidem Chriſti confitetur. ſed eius dogma corrumpit, vt idẽ ibi ponit articu. j. circa medium, nam hereticus dicitur qui aliter exponit ſcripturam quam exponunt canones a ſanctis patribus editi: qꝛ inſtinctu ⁊ dono ſpiritusſancti ſunt dictati ⁊ reuelati, vt. xxv. q. j. violatores. ſic q nõ aſſentit determinationi eccleſie, vel illius determinationi non ſe ſubmittit, eſt hereticus. xxiiij. qđ. j. hec eſt fides ſm Tho. ibidẽ in fi. ⁊ in prima parte. q. j. ar. v. in fi. ⁊ hoc eſt qđ dicitur. de ſum. tri. ⁊ fide cath. c. damnamus. circa fi. ibi, firmiter confitetur illam fidem tenere quã firmiter tenet romana eccleſia.

Summarium.

1 ☞ Aſſerens pertinaciter ꝙ vſus diuinãdi nõ ſit improbatus ab eccleſia an dicatur hereticus.
2 Dubius in fide ſi determinate in tali dubitatiõe pſiſtit infidelis eſt.

Capitulum. xviij.

1 Uado fit vt ſi quis dicat qđ †vſus diuinandi nõ ſit improbatus ab eccleſia, vel ſi contra hoc pertinaciter facit eſt hereticus, cum dicat vel faciat ꝯtra illud quod romana eccleſia tenet. nam tenet ꝙ ſolius dei eſt pronuntiare futura, ⁊ ꝙ qui exercet eo modo quo ſupra vſum diuinandi cenſetur hereticus ⁊ preuaricans fidem Chriſtianam, vt pdicitur. Similiter ſi quis diceret verbum hereticū, puta ꝙ fornicatio non ſit peccatum mortale, vel ꝙ prelati eccleſiarū nõ habẽt poteſtatẽ ligandi vel ſoluendi vel ſimile verbū, ſiquidẽ correptus ptinaciter defendit errorem quem aſſerit ſiue id gignit ſiue ſequat̃, hereticus eſt cenſendus
2 xxiiij. q. iij. qui in eccleſia. ⁊ c. hereticus. Item dubius †in fide infidelis eſt ſi determinate in tali dubitatione perſiſtit, vt in. c. j. de here. ⁊ ideo oportet credere qđ ſancta romana eccleſia et ſancti doctores eccleſie determinant, alĩs hereticus eſſet magiſter erroris qui non vult eſſe diſcipulus veritatis: ⁊ huic nõ eſt communicãdum, ſed vitandus eſt poſt primam ⁊ ſecundã correptionem. xxiiij. q. iij. c. quid autem niſi eſſet damnatus de hereſi, tunc poſt vnam monitionem vitabit̃, vt ibi in glo. vbi vero dixit aliquis verbū hereticū ſed ptinaciter poſt correptionem illud non defendit nec reſiſtit vel dicit ſe nõ dixiſſe, ⁊ paratus eſt ſtatim corrigi ꝙ audiuit veritatẽ ſi eſt hereticus nec hereticus cõputãdus: qꝛ vt in. c. dicit apoſtolus. xxiiij. qđ. iij. ſm Hoſtien. in ſum. de here. §. qualiter cõprehenditur. ⁊ per Andr. de iſer. in alleg. aut. gazaros. hinc eſt ꝙ beatus Tho. ij. ij. q. v. ar. iij. dicit ꝙ hereticus qui pertinaciter diſcredit vnū articulum non eſt paratus ſequi in oībus doctrinã eccl'ie: ſi eñ non ꝑtinaciter iam non eſt hereticus ſed ſolum eſt errans ſm eum.

Summarium.

1 ☞ Uſuras nõ eſſe peccatū hereticus dicit̃ pertinaciter aſſerens.
2 Pena relapſi qui poſſint puniri.
3 Relapſus quis dicatur.

Capitulum. xix.

1 Unde aſſerens† pertinaciter exercere vſuras nõ eſſe peccatū dicit̃ hereticus, vt pꝫ in cle. j. de vſuris. cū hoc ſit cõtra doctrinã eccleſie, vt. e. ti. c. ij. ⁊. c. cū tu, vt no. p glo. ⁊ per doc. in alleg. cle. ⁊ idẽ dicit̃ de fornicatiõe in cle. iij. de here. ⁊ ibi glo. hoc probat. ⁊ dicunt Zenze. Mont. ⁊ Jo. de imo. ꝙ proſequens errores de quibus ibi punit̃ pena hereticorū, et hoc ideo qꝛ iſti errores de quibus ibi ſunt per eccleſiam damnati niſi ſe corrigãt audita veritate: quia tunc non debent haberi pro hereticis. fatent̃ tamen ꝙ aliqualis penitẽtia eſt eis imponenda. Addẽtes quod ſi poſt correptionem ⁊ reuerſionem ⁊ hereſim abiuratã non implent
2 penitentiam eis iniunctam, habentur pro relapſis, et ſic †pena relapſi poſſunt puniri, et idem tenet Federi. de ſenis in conſilio. clvi. quod incipit, Alexander epiſcopus, ⁊ circa hoc Joan. cal. in alleg. c. literas. de preſump. recitat queſtionem de facto cuiuſdam Senẽſis qui fuit deprehenſus in hereſi ⁊ correptus ⁊ poſtmodū fuit ſibi in penitentia iniunctum ita vt non intraret ciuitatem p ſex menſes. iſte ante tempus intrauit ciuitatem ⁊ ſic non obſeruauit penitentiã, querebatur vtrum eſſet relapſus ⁊ condemnandus vt hereticus: ⁊ multa conſilia ſuper hoc emanauerint. ⁊ per fi. illius. c. literas. aliqui dicebant quod ſic, ſed durum eſt. vnde dicit ipſe ꝙ quãdoq; imponitur penitẽtia que directe eſt cõtra hereſim vt ſcꝫ deteſtetur hereſim ⁊ predicet contra ipſam. Item ꝙ non conuerſetur cum hereticis, ⁊ ſimilia, ⁊ hoc caſu ſi non obſeruat tale mandatum. iudicabitur tanꝙ̃ hereticus, quandoq; imponitur penitẽtia que non eſt contraria directe hereſi vt ieiunare, peregrinari ⁊ ſimilia, ſi modo non obſeruat non pro tanto dicitur relapſus ⁊ ſic fuit conſultum ſm eum qui ad hoc alleg. xxx. diſtin. c. ſi. ⁊ de purga. cano. c.
3 inter ſollicitudines. breuiter dico qđ †tunc dicitur relapſus quando facit contra penitentiam illud qđ non ſit dubium feciſſe ex conſcientia ⁊ loquela approbatia ſe erroris, vt probat in alleg. c. accuſatus. §. ille quoq;, ⁊ hoc videntur dicere doctores in alleg. c. vt commiſſi. dicentes: quia carcer datur in penitẽtiam ne noceat alijs vel eos inficiat vt appareat an ambulet in tenebras vel in lucem. Et poſſunt propterea damnari pena pecuniaria ſi bona habent, vt qꝛ fuerũt reſeruata, inſuper in clemẽ. de vſuris, etiam querit ipſe Jo. poſt lapum Abbatem qđ ſi aliquis nõ pertinaciter ſed forte aliter ex lubrico lingue aſſerit non eſſe peccatum exercere vſuras, qđ non punietur niſi ſaltẽ vt in his verbis hereticis ex ordinario arbitrio epiſcopi vel inquiſitoris ⁊ imponitur ei ſaltem aliqualis leuis penitentia ſalutaris vel etiam in nullo punietur. idem tenet ibi Anto. de but. poſt paulum.

Summarium.

1 ☞ Hereticum verbum ſemel dicens et ſtatim ſe corrigẽs an cenſeatur hereticus.
2 Delinquens plus, plus punitur.
3 Diſpẽſari ſup pena nõ pōt cū vero heretico ⁊ relapſo.

Capitulum. xx.

1 Item Andre. de iſer. querit vbi §. an †qui ſemel dixit verbū hereticū ⁊ ſtatim requiſitus paratus eſt ſe corrigere debeat puniri. dicit primo ſm Hoſti. vbi. ſ. quod conſiderandum eſt qđ locutus eſt, ſicut de illo qui maledixit principi, et ſic iſte qui maledixit deo de veritate ⁊ vnitate fidei, vnde. C. de his qui impe. male. l. j. dicitur quod ex pſonis hominum ſunt hmõi maledicta penſanda. nam ex leuitate vel errore hoc dicit nõ qđ id credat ⁊ cõtemnendũ eſt tale dictū verbū, ⁊ qꝛ vere penitet venia dignus eſt: lubricū quidẽ lingue ad penã facile trahẽdum nõ eſt. ff. ad. l. iuliam ma. famoſi. ſed dicit idẽ Ant. ego hoc caſu penã aliquã ⁊ pniam leuem imponerẽ, vt iterato ſit memor qđ nõ labat̃ laſciue talia dicere

propter exẽpla aliorum: ⁊ quia deliquit hec erronea proferendo,
ergo puniẽdus eſt, ⁊ qꝛ longe grauius eſt diuinam ꝙ̄ humanam of
fendere maieſtatem: ⁊ hoc fit propter correptionem male loquen
tis ⁊ fatue: ſed ſi ex inſania dixit: tunc eſt miſeratione digniſſimum
quia non debet addi afflictio afflicto, ſi autẽ ex animo verba here
tica dixit ⁊ paratus eſt corrigi, licet non ſit hereticus: tamẽ puniẽ
dus eſt plus ꝙ̄ in primo caſu quãdo ex leuitate vel errore. nam hoc
caſu princeps iniuriam ſibi dictam puniret ex qualitate pſone ſic
iudex aut inquiſitor ex qualitate perſone ⁊ dicti ſtatuet penam: qꝛ
cum ſit puniẽdus ex quo deliquit nec ſit expreſſa pena, ergo arbi
traria eſt imponenda. de offic. deleg. de cauſis conſtat enim plus
delinquere hunc ex animo loquẽtem mala quã primum qui ex leui
tate ſeu errore hoc protulit, ergo plus punitur, ⁊ maior tunc pena
2 arbitraria: quia † qui plus deliquit plus punitur. ff. de pe. capita
lium. §. ſolent ſm eundem An. et hanc opinionem ſequitur Joã.
de imo. poſt Math. in clem. ij. de here. dicens ꝙ aliqui proferunt
verba heretica que nullam habent excuſationem ⁊ proferunt iudẽ
do ⁊ iracunde, vel ex ſama ſimplicitate, ⁊ tunc talibus taliter delin
quentibus poſſunt inquiſitores imponere penas pecuniarias. nã
has penas ſolet imponere eccleſia. xxiiij. diſt. ꝙ̄ꝙ̄. de iude. ⁊ ad libe
randum. ⁊ de rapto. in archiepiſcopatu, ad hoc quia inquiſitores
ſunt tales iudices qui poſſunt penas imponere hereticis conuer
ſis ⁊ cõmutare, vt de hereti. vt cõmiſſi. §. ⁊ illorum. lib. vj. ⁊ hãc pe
nam pecuniariã nõ dz imburſare, ſed dare pauperibus, vel ad aliud
opus pium, vel applicare eorum officio ſm eos poſt glo. ibi. de hoc
per Franci. de Zab. in clemẽ. j. de ſumma trini. §. nos igitur. vbi di
ſputat allegando pro ⁊ contra, que intelligenda ſunt ⁊ limitanda
ſm ea que predicuntur, ſed alio caſu non poſſunt inquiſitores pe
nas pecuniarias inferre, nam aut inquiſiti de hereſi conuincũtur:
⁊ tunc omnia eorum bona ſunt confiſcata, vt de hereticis. cũ ſecun
dum. lib. vj. aut non conuincunt, ⁊ tunc nulla pena eſt imponẽda.
vnde nõ eſt tale crimẽ ex quo poſſet imponi pena pecuniaria, ſed
perſonalis ⁊ confiſcatio bonorum, vt eo. titu. excõmunicamus. ⁊ c.
ad abolendam, ⁊ quaſi per totum. Similiter non eſt tale crimen in
3 quo poſſit diſpẽſari quando fuit relapſus quia † cum vero hereti
co ⁊ relapſo non põt diſpẽſari ſup pena, licet velit redire ad fidem,
vt in alleg. c. accuſatus. de here. ⁊ eo. titu. excommunicamus lo pri
mo. §. illos. ſm eos. niſi fuerint bona ex miſericordia relaxata: ⁊ tũc
poteſt imponi pena pecuniaria ex quo tunc habet bona quando
non fuit relapſus, ſed debet hereſim abiurare vt predicitur et in
fra dicetur.

Summarium.

1 Sentiẽs aliter de articulis fidei ꝙ̄ romana eccleſia an hereti
cus ſit habendus.
2 Hereſis eſt duplex.

Capitulum. xxj.

1 Et quia ſupradictũ eſt qd
† qui aliter ſentit de articulis fidei quã romana ec
cleſia dicitur ſtricto modo hereticus ⁊ patet in al
leg. c. accuſatus. §. j. eſt intelligẽdum quando expli
cite ⁊ ptinaciter hoc ſentit nõ aũt qñ ex leuitate vel
errore vel ex ira: qꝛ tunc largo modo intelliguntur heretici vt ex p
dictis pz, ⁊ ſic intelligit glo. xxiiij. q. iij. §. quia vero. que dicit qd lar
go modo dicit hereticus qui male ſentit de articulis fidei, ⁊ ſic iu
deus ⁊ infidelis dicuntur heretici, vt ibi. ⁊ hereticus dicitur infide
lis ſm Tho. ij. ij. qd. x. arg. iij. ⁊ ſimiliter quando implicite ⁊ indire
cte verba proferuntur, vel aliquid ſit quod põt dici hereticũ vel to
lerari non eſſe hereticum, ⁊ hoc videtur ſentire Tho. ij. ij. q. xj. arti.
ij. circa medium. dicens qd circa falſam opinionem quãtũ ad fidez
pertinet aliqua poſſunt ptinere fidei dupliciter. Uno modo dire
cte ⁊ principaliter, ſicut articuli fidei: alio modo indirecte ⁊ ſecũda
rio ſicut ea ex quibus ſequitur corruptio alicuius articuli, et circa
2 vtrunqꝫ põt hereſis eſſe eo modo quo ⁊ fides ⁊ ſic † hereſis alia gra
uis alia leuis. ⁊ hoc eſt qd vult. l. ij. C. de here. ibi vel leui argumẽto,
ſimiliter in conſultatione demonũ. nã dicũtur fieri quedam pacta
federata ſeu expreſſa dum expreſſe demones inuocantur, vt ſi quis
vacat in augurijs ⁊ caracteribus ⁊ ſimilibus: qꝛ in his nõ videtur in
tantum peccare vt primo caſu dicatur quis hereticus ſtricto modo
ſecũdo caſu dicatur hereticus largo modo vt predicitur et ſimiliter
dici poteſt de ſimoniaco, vt. j. dicetur.

Summarium.

1 Penam alterare poteſt inquiſitor ſm perſonarum qualitatẽ
⁊ delicti modum.
Hereticus non dicitur omnis mortaliter peccans.

Capitulum. xxij.

1 Ex quibus patet quod inqui
ſitor † põt alterare penã ſm qualitatẽ pſonarum ⁊ modum
delicti. Itẽ qd procedere nõ põt ꝫ aliquẽ tanꝙ̄ ſuſpectũ
⁊ infamatum de hereſi largo modo dicta. non enim omnis morta
liter peccans dicit hereticus, nõ enim a fide recedit repugnãs obe
dire pceptis dei, ſed cũ diſcedit a fide vel aliquo eius articulo: tũc vi
detur omnino a deo retrocedere. nã ad fidẽ ptinet nõ ſolũ credulli
tas cordis, ſed etiã pteſtatio exterioris fidei p verba exteriora vel fa
cta, ⁊ p hunc modum quedã exteriora verba vel opa ad infidelitatẽ
pertinet figura infidelitatis. ſm beatũ Tho. ij. ij. q. xij. arti. j. ⁊. ꝫ. in
ver. Et eſt conſiderandum qd viſus.

Summarium.

1 Hereticus omnis non perdit bona.
2 Contumax hereticus dicitur ⁊ infidelis.
3 Hereſis eſt de foro canonico.

Capitulum. xxiij.

1 Item attendenduz quod
† non oĩs hereticus pdit bona: qꝛ aut ſtricto modo
eſt hereticus, ⁊ pdit: aut largo modo, ⁊ nõ pdit: qd
ex hoc ſeqret: qꝛ multi clerici deberent pdere bona
poſt ſniam ratione ſimonie, ꝙ prima ⁊ precipua he
reſis eſt, ⁊ omnia crimina in cõparatione illius quaſi pro nihilo re
putantur. j. q. vij. c. ſi. Uerius videt de magnis hereticis hoc intel
ligẽdum. vnde ſi ſimoniacus ſacramẽta puertẽdo, ordines ⁊ digni
tates vẽdendo, crederet gratiã ſpiritusſancti nõ eſſe a deo ſed a vir
tute quadã ſupna ⁊ creata: talis diceret ſimoniacus a ſimone mago
⁊ perdere dz bona, ⁊ memoria eius damnat. Si vero hoc non crede
2 ret, nihilominus commiſit delictum ſimonie. Itẽ † contumax dici
tur hereticus ⁊ infidelis. lxxxj. di. ſi qui preſbyteri. xxix. diſtin. nulli
fas. erat enim ille contumax in non faciẽdo quod iubebat eccleſia,
⁊ ſic poteſtati dei ⁊ eccleſie, que a deo eſt, reſiſtit, ſed non ſic fieſſet cõ
tumax in non veniẽdo: quia pena cõtumacie ſtatuta eſt a iure ſcri
pto vel conſuetudine in ſuis caſibus, abſurdum eſſet vt pro quali
bet contumacia ſi ſic vocatus non veniret eſſet hereticus, ⁊ ſic de
ſtruerentur omnes tituli de requiren. reis. Unde oportet intelligi
in contumace quando non venit: quia vilipẽdebat iudicem in op
probrium fidei, credẽs nõ eſſe poteſtatẽ a deo vt dicit apoſtolus ad
Roma. xiij. c. xxiij. qd. j. quid culpatur. ſpernẽdo claues eccle ⁊ ro
manã eccleſiã ⁊ eos miniſtros ⁊ prelatos q omnes a deo ſunt. xxij.
diſtin. omnes. ſm eundẽ And. vbi ſupra, cuius ſunt hec oĩa verba
in effectu. licet diffuſe loquat: ſed hec procederẽt in foro ciuili quã
3 tum ad hereticos iſtius iuris: ſed † in foro canonico in quo hodie
de hereſi eſt cognoſcẽdum ⁊ iudicandum cum ſit tale crimen eccleſia
ſticum, ⁊ ipſo iure bona pdantur, tamẽ ipſa bona non capiuntur p
poteſtatẽ ſecularẽ anteꝙ̄ ſit lata ſnia per iudicẽ eccleſiaſticum, vt in
all. c. cũ ſecundũ. de here. nõ eſt de hoc inſiſtẽdum: quia hodie qua
liſcunqꝫ ſit hereticus nõ auferunt ab eo bona niſi verbo vel opere
ſiue facto ptinaciter aſſerat vel ſentiat ꝫ fidẽ: ⁊ ob hoc permittat ſe
clamari nec poſtea ſtatim reuertit ad fidẽ vt iam dictũ eſt. ꝫ. ⁊. j.

Summarium.

1 Hereticorum magnorum bona confiſcantur etiam ſi habeãt
filios catholicos.

Capitulum. xxiiij.

1 Item premittendũ qd bona
hereticorũ † magnorũ ꝯfiſcant etiã ſi hereticus habeat fi
lios catholicos, tã in terris eccle ꝙ̄ imperij vt plene no.
de here. vergẽtis. lꝫ aliud dixit ibi Jo. an. ſm Ant. de but. ibi poſt
doc. alios. ⁊ pbat in alleg. c. cũ ſecundũ. iuncta glo. in ver. ipſo iure.
in fi. ⁊ idẽ tꝫ Dñicus poſt eundẽ Anto. in. c. accuſatus. §. ſi vero. de
hereti. in. vj. qñ moritur poſt damnationem.

Summarium.

1 Obſtinatus dicitur pertinaciter affirmare.
2 Pertinax quis dicatur.
Hereſis inquantum importat pertinaciam eſt ſpecies peccati in
ſpiritumſanctum.
3 Mandata eccleſie nõ pertinaciter trãſgrediẽs hereticus nõ dicit.

℣ Capitulum .xxv.

ITem dicitur pertinaciter

1 affirmare ille q† eſt obſtinatus vel quoquomodo nõ vult ſe remouere de opiniõe ſua ſm Jo. de imo. in cle. j. de vſuris. ⁊ ibi addit ꝙ licet non affirmet vel neget ſed taceat: tñ pertinaciter credit non eſſe peccatũ cõmittere vſuras dicit̃ hereticus ex mẽte, facit qđ dicit beatus Tho. ij. ij. q. iij. ar. ij. ibi, ſi qs interrogatus de fide taceret: ex hoc crederet̃ vel qđ nõ haberet fidẽ, vel qđ fides nõ eſſet vera. Itẽ dicit̃ ptinax ſm Anto. de but. ibidẽ ille qui valde imprudenter tenet aliqđ hereticũ. hinc eſt qđ dicit Tho. ij. ij. q. cxxxviij. ar. ij. ℣ Quod ptinax
2 † dicit̃ eo ꝙ in propoſito ſuo ad victoriã pſeuerat plus ꝗ̃ oportet ſm eũ. Unde hereſis inquantũ importat ptinaciam eſt ſpecies peccati in ſpiritũſanctũ: q2 eſt impugnatio agnite veritatis, ſm eũdem in. iiij. di. xiij. ar. xvj. in ſi. Item dicit Bar. ff. de ſuſpe. tuto. l. tutor. §. tutor. qui repertoriũ, ꝙ ille dicitur ptinaciter reſiſtere qui iudici precipienti nõ obedit, ⁊ ſic facit ꝙ ille poſſit condẽnari vt hereticus ptinax qui inqſitori aliqđ aſſerenti non credit. Unde dicitur in. c. cum cõtumacia. de here. in. vj. animo ptina. nam illo caſu propter contumaciam ⁊ excõmunicationem preſumit̃ in dubio ptinacia niſi aliud appareat, puta q2 inqſiuit de iudice, vel inſtabat pro abſolutione, vel offerebat ſatiſfactionem ⁊ his ſimilia. Alibi vero non pſumitur ptinacia niſi de illa conſtet, vt in clemẽ. j. §. porro. de ſum. trini. ⁊ de vſuris. cle. ex grau. §. ſane. ſm docto. in alleg. c. cum
3 contumacia. Sed ſi quis † non ptinaciter mãdata eccleſie tranſgreditur, non dicitur hereticus lʒ peccet vt predicitur, ⁊ ſic intelligi dʒ quod legitur ⁊ no. xx. di. nulli fas eſt.

Summarium.

1 ☞ Eps vel inquiſitor qñ procedat in inquiſitione hereſis.
Inquiri põt cõtra aliquẽ de hereſi ex leui ⁊ modica preſumptione.

℣ Capitulum .xxvj.

ITem in hac materia ſic eſt

1 † procedendum p epm ⁊ inquiſitorem vel diuiſim vz primo inqratur de veritate infamie. nã ex leui ⁊ modica pſumptione inquiri põt ↄtra aliquẽ de hereſi, vt probat̃ de here. c. accuſatus. §. j. lib. vj. ⁊ ſic in famia dʒ pcedere, alias ſi inqſitus exciperet ꝙ infamia non preceſſit nõ valeret inquiſitio, vt de accuſa. c. j. ⁊. ij. ⁊ ibi per glo. ⁊ doc. etiã ſi iure ordinario eps procederet hoc caſu ſm Ant. de but. poſt lapum in cle. j. de vſuris. Sed ſi non exciperet ſed cõfiteret̃, non põt poſtea opponere ꝙ infamia non preceſſit, vt in alleg. c. j. ⁊. ij. de accu. lib. vj.

Summarium.

1 ☞ Infamia reperta vel non, an procedẽdum ad inquiſitionem.
2 Proceſſus ſup crimine hereſis qñ poſſit fieri ſummarie, ſimpliciter ⁊ de plano ſine ſtrepitu ⁊ figura iudicij.
3 Audiri debet ſtatim poſt lapſum redire volens ad ſanctam matrẽ eccleſiam.
4 Hereſis qualiter debeat abiurari.
5 Deus facilius ignoſcit ꝗ̃ eccleſia.
Durius agitur cum lege ꝗ̃ cum miniſtro legis.

℣ Capitulum .xxvij.

UNde reperta infamia vel

1 non † repta quando non eſt appoſitum proceditur ad inquiſitionẽ, ⁊ inqſitus monebit̃, citabit̃, et examinabitur: ⁊ ſi ↄfiteatur bene quidẽ, ſi autẽ neget, dʒ incarcerari, nõ ꝙ vinculet̃, ſed committitur cuſtodibus vel fideiuſſorib⁹ q promittant ꝙ ille non recedet de loco ſtatuto, ⁊ hoc ſi crimen hereſis non ſit graue, alias debet teneri in carcere cuſtodiali. põt enĩ poni in compedibus, vt in cle. j. de here. ⁊. c. vt inquiſitionis. eo. ti. in. vj. p Anch. ⁊ eſt ſpeciale in cauſa hereſis, vt iudex eccleſiaſticus poſſet incarcerare laicũ, vt pʒ in. c. vt commiſſi. de here. lib. vj. ⁊ cle. j. eo. ti. ſm Dñicum. de offic. or. cũ epo. lib. vj. ⁊ poſtea fienda eſt inquiſitio ſup crimine hereſis ⁊ dabunt̃ capi-
2 tula ⁊ † proceſſus qui fieri põt ſummarie ſimpliciter ⁊ de plano ſine ſtrepitu ⁊ figura iudicij, vt in. c. ſi. eo. tit. lib. vj. ⁊ accuſatoris ⁊ teſtiuꝫ noĩa, prout de iure, debẽt publicari ſm quod patet in clemẽ. ſepe. de verb. ſigni. niſi forte immineret graue periculum ipſis accuſatori ⁊ teſtibus: q2 tunc nomina eorum non ſunt publicanda niſi corã perſonis, videlicet vt ſi inquiſitor procedat: ⁊ tunc coram epiſcopo vel eius vicario, ſed quando procedit epiſcopus: ⁊ tunc coram inquiſitore ſi haberi poſſit cõmode copia ipſius, vt patet. eo. c. fin. demum facto proceſſu conſiderandum eſt, aut eſt plene probatum, aut ſemiplene, aut in nihilo. primo caſu omĩa bona ipſo iure ſunt confiſcata, ⁊ ipſo iure eſt excommunicandus, vt eo. titu. c. vergentis. ⁊. c. excommunicamus. lo primo. ⁊. c. cum ſecũdum. libro ſexto.
3 Si tamen talis ſtatim † vult redire ad ſanctam matrem eccleſiam audiri debet, ſi abiuret hereſim ⁊ cõgruã ſatiſfactionẽ exhibeat, vt eodẽ titu. c. ad abolendam. ⁊. c. excõmunicamus. ⁊. c. vergẽtis. ⁊ epiſcopus vel inquiſitor eum abſoluere poteſt ab excommunicatione iuxta formam eccleſie ⁊ etiam a ſententijs excommunicationum, quas ter in anno profert papa diebus ſolennibus contra hereticos ſm Ancha. eo. titu. vt officium. in princ. libro ſexto. ⁊ debet poni in carcerem perpetuum penalẽ, ſed hodie põt talis pena mitigari ⁊ commutari etiam poſt ſententiam condẽnationis ſm eundem Ancha. vt patet eodẽ titu. c. vt commiſſi. §. ⁊ illorum. ⁊ ibi de hoc per eundẽ Ancha. et docto. in clemẽ. multorum. eo. tit. Unde iſto caſu iudex non hʒ ferre ſentẽtiam diffinitiuam ſed interlocutorie declarare vz: quia te inuenimus p tuam confeſſionẽ vel probationes legitimas incidiſſe in hereſim: nũc aũt ſaniori vſus conſilio vis, vt aſſeris, ad vnitatem eccleſie de corde puro ⁊ fide non ficta redire, idcirco te in primis ab iurata omni heretica prauitate iuxta formã eccle ab excommunicationis vinculis quibus tenebaris aſtrictus autoritate qua fungimur in hac parte abſoluimus: ſi tamẽ ad eandem eccleſiã corde puro ⁊ iniuncta tibi mandata ſeruaueris: ⁊ quia in deum ⁊ ſanctam eccleſiam modo pdicto temere deliquiſti ad cõdignam penitẽtiam pagendam in ppetuum carcerem te recludi volumus ⁊ pcipimus ibi ppetuo pmanere, vel ad aliam penam arbitrariam cum poſſet illam mutare, vt predicitur, ⁊ caute fertur hec ſententia ſub conditione, quod fieri poteſt, iuxta ea que leguntur ⁊ notã p docto. de ſentẽ. excommuni. eos. in. vj. quia ſi ſponte recederet poſtea a carceribus ſibi datis in penitẽtiam ⁊ in penam appareret non abſolutus ⁊ poſſet p talem fugam damnari vt hereticus: quia fingeretur ficte conuerſus ſm docto. in all. c. vt commiſſi.
4 vt predixi. ⁊ debet † hereſim abiurari ſm formam. c. ego berẽgarius de conſec. diſtin. ij. ⁊. j. q. vij. quantus. ⁊ de purga. ca. c. inter. nam dʒ anathematizare ⁊ maledicere illam hereſim in quam inciderat, ⁊ pdicare contra illam ⁊ firmiter profiteri ſe tenere quod ſancta mater eccleſia tenet ⁊ ſentit, ⁊ nunquã in hereſim illam incidere, nec in illos actus in quibus fuerat ſuſpectus ⁊ diffamatus, vt patet in allega. iuribus. poſtquam abiurationem hereſis, bona debent ei reſtitui, vt in allega. c. vergentis. ſi tamẽ poſt abiurationẽ hereſis rediret in hereſim illam vel aliam quando ſimpliciter vel generaliter iurauit vel penitẽtiam non fecit, tunc debet talis vt relapſus relinqui curie ſeculari ſine nulla audiẽtia, vt eo. titu. c. ad abolendam. §. illos. ⁊. c. excommunicamus. lo. ij. ⁊. c. accuſatus. libro. vj. dummodo prius condemnetur, vt relapſus per eccleſiã. alr iudex ſecularis non poteſt extendere manus quo ad illum vel eius bona, vt patet de hereticis. cum ſecundum. libro ſexto. ⁊ infra dicitur in ver. ſecundo caſu: ⁊ tunc non dabitur illi venia quo ad penam temporalem, ſed tantum quo ad ſacramẽtum penitẽtie, vt eo. tit. c. ſup eo. vnde
5 idẽ Pet. de ancha. ibi dicit collige ꝙ † deus ignoſcit facilius ꝗ̃ eccleſia, q̃ non niſi ſemel, vt hic deus aũt ſeptuageſieſſepties. vt de in reiuran. c. quẽadmodum. quia durius agitur cum lege ꝗ̃ cum miniſtro legis, vt. ff. de arbi. celſus ſm eum, dicẽdum ſm beatum Tho. ij. ij. qſtio. xj. arti. iiij. qđ in iudicio dei recipiuntur ſemp redeuntes: q2 deus ſcrutator eſt, ⁊ cognoſcit vere reuertẽtes, ſed hoc eccla imitari non põt: nam pſumitur eos nõ vere reuerti qui cũ recepti fuiſſent ſunt iterum relapſi, ⁊ ideo eis viam ſalutis non denegat, ſed a periculo mortis eos non tuetur: vnde quantum ad Zñum dicit qđ dñs loquitur Petro de peccato in eo cõmiſſo, qđ eſt ſemp dimittẽdum, vt redeunti parcatur, non autẽ intelligit̃ de peccato in Chriſtum vel in deum commiſſo: quia non eſt noſtri arbitrij dimittere, vt Hieronymus dicit ſm eum.

Summarium.

1 ☞ Inquiſitus ſi non vult redire ad eccleſiã ſed perſiſtit in hereſi, an ſit condemnandus.
2 Clericus cõuictus de hereſi, an poſſit p epm reconciliari eccleſie.

℣ Capitulum .xxviij.

SI vero inquiſit⁹ non vult

1 † redire ad eccleſiã, ſed pſiſtit ptinaciter in hereſi: et tunc eſt condẽnandus dũmodo ſiat condẽnatio de conſilio aliquorũ iuriſperitorum honeſtorum vidẽtium totum proceſſum, vt eodem titulo. c. fina. et deinde eſt relaxandus curie ſeculari, ſed ſi clericus eſt, debet prius degradari per ſuum epiſcopum a ſuis ordinibus, et bona ipſa

poſſunt per fiſcū occupari, vt in alleg.c.excōmunicamus.§.j.ꝛ.c.cū
ſcōm.cōiuncto.c.j.eo.ti.in.vj.niſi ſtatim poſt cōdemnationē talem
2 reuertatur ad fidē ꝛ peniteat: qꝛ† tunc epꝰ ꝛ inqſitoꝛ poſſunt eū re-
conciliare eccleſie ꝛ parcere ſibi vitam. verū tradi debet ꝑpetuo car-
ceri, ꝛ ſic penā moꝛtis cōmutare in penā carceris, ꝛ penam carceris
commutare poſſunt vt predicitˀ in pecuniariā, ſecus ſi ex interual-
lo reuertuntur poſt ſniam: qꝛ tunc nō reconciliatur ſine autoꝛitate
pape.ar.o.c.excōicamus.§.ſane.ſm docto.in alleg.c.excōicamus.j.
ꝛ.ij.ꝛ And.de yſer.in auſ.gazaros.in ti.de ſta.cōtra liber.ecc.ſed ſi
iterum relabitur in hereſim abiuratam, caret omni venia niſi quo
ad penitentiam vt dictum eſt.

Summarium.

1 Deprehenſus in hereſi ſed non damnatus an poſſit ſtatim re
dire ad eccleſiam.
2 Eccleſia dilationem dat his quos conſtat eſſe hereticos, ꝛ eos ad-
monet ve reuertantur.
Relapſus quis pꝛopꝛie dicatur.

Capitulum.xxix.

Etidem ſi non ſit damna-
tus p ſniam, ſed deꝑhenſus in hereſi vt redire ſta
tim poſſet, ſed ꝑpetuo carceri tradeˀ, vt.d.c.excom
1 municamus.lo.ij. quia† timēdus eſt ne alios corrū
pat, vel oīmodo ſit repꝛehenſus in actu notoꝛio p
rei euidentiā: puta qꝛ pub. hereſes predicabat, ſed qn̄ deꝑhendiˀ
p confeſſionē aut per teſtes quos non potuit repꝛobare ꝛ vult ab-
iurare hereſim ꝛ redire, ſi iudex videat eum cōtritū ꝛ ſperat de ſua
reuerſione, imponat penitētiam ſalutarem ad ſuū arbitriū vel ꝑpe
tui carceris, vel aliam penam ſm Hoſti.in ſum.de here.§.qualiter
deꝑhendiˀ.ꝛ Andre.de yſer.in.d.auſ.gazaros qꝫ hodie eſt expe-
ditum: qꝛ pena carceris poteſt mutari, vt ꝑdiciˀ, ꝛ quāqꝫ dixerim qꝫ
poſt condemnationē ꝛ defenſionem ſi ſtatim reuertiˀ eſt recōſilian-
dus ꝛ non ex interuallo, vt videtur dici in allega.c.ad abolendam.
ibi, continuo ꝛ cōfeſtim: non eſt ita amare intelligendum vt verba
ſonant hoc caſu, niſi intelligamus de his contra quos condemna-
tionis ſnīa lata erat ꝛ qui abiurauerunt hereſim. facit de hereti.c.
2 ſuper eo.lib.vj. hinc eſt† qꝫ eccleſia his quos conſtat eſſe hereticos
dilationē dat ꝛ eos admonet vt reuertātur. ita dicit Cald.in ꝯſi.ij.
in ſi.ſub tit.de hereti.ꝛ ibi dicit qꝫ ille ꝑpꝛie diciˀ relapſus, q lapſus
cōuerſus recidiuauit, vel poſt abiurationē incidit in hereſim, vt in
alleg.c.ad abolendam.ꝛ.c.accuſatus.de here.in.vj. ſm eum. Unde
hoc caſu poteſt inquiſitoꝛ penam etiā ex interuallo mitigare, ꝛ mi-
ſericoꝛdiam ꝛ gratiā facere vt predicitur, ꝛ etiam ſatiſfacere eccleſie
debet inquiſitus, ꝛ erroꝛem ſuum ad arbitrium epi regionis publi
ce abiurare ꝛ ſatiſfactionē congruam exhibere, alias non diciˀ vere
penitens ſm Abbatem ſiculum in allega.c.ad abolendam. et per
dominos de Rota in antiquioꝛibus deciſionibus in titu.de here
ti.deciſio per do.Bertaldum.

Summarium.

1 Bona damnatoꝛum ꝛ reconciliatoꝛum an debeant confiſcari
vel confiſcata debeant reſtitui.
2 Crimen hereſis eſt iuris eccleſiaſtici.

Capitulum.xxx.

Ed an bona iſtoꝛum con
1 demnatoꝛū† ꝛ recōſiliatoꝛū debeant confiſcari, vel
ſi ſunt confiſcata debeant reſtitui, cū talia dicātur
cōfiſcata a die cōmiſſi criminis. licet occupatio fie-
ri non poſſet ante latam ſniam ſuꝑ crimē, vt in alˀ.
c.cum ſcōm.ꝛ certe glo.l.xxiij.q.iij.viſum.tenet qꝫ ſunt reſtituenda
etiā ſi ſunt occupata, ꝛ hoc de miſericoꝛdia: ꝛ ſi non ſunt occupata,
non ſunt occupanda ſm Pau.in cle.j.de here. qꝫ dictū eſt de occu
patis, eſt intelligendum niſi ſint in alium tranſlata ꝛ alienata. arg.
auſ.de neſtoꝛianis.C.de heret.ꝛ no.in.l.fin.C.de ſen.pat.per.Cy.ꝛ
Bar.ſm Jo.de imol.in alleg.cle.de hereti.ꝛ hoc eſt intelligenduꝫ
2 de damnatis vel deꝑhenſis in hereſi ꝛ reuerſis ſtatim: qꝛ cum† cri
men hereſis ſit eccleſiaſticū, vt eo.ti.c.vt inquiſitionis.lib.vj. poteſt
eis facere gratiā ꝛ ſecū indulgere pōt eis vitam qn̄ ſtatim redeunt,
vt predicitur, ꝛ ſic bona vt no.Pe.de anch.e.tit.ꝛ li.c.accuſatus.§.
ſane.in.iij.notabi.ſed aliud in relapſis vt premittitur. Sed hodie
ſm quandam papalem conſtitutionem bona hereticoꝛum diuidū
tur in tres partes: vna attribuiˀ iudici ſeculari. Alia officialibus q
negotia inquiſitionis peregerunt. Tertia eccleſie romane pro tui-
tione officij, vt dicunt docto.in allega.c.cum ſecundum.

Summarium.

1 Crimine hereſis ſemiplene pꝛobato, ſi quis eam negat, ſup-
ponendus eſt toꝛture.
2 Hereſim debet abiurare quilibet ſuſpectus de hereſi, ſiue ſit leuis,
ſiue vehemens ſuſpitio.
3 Pꝛeſumptio vehemētiſſima requiritur in ꝯdemnatione hereſis.
Pꝛobationes luce meridiana clarioꝛes requiruntur in crimine he
reſis.

Capitulum.xxxi.

Ecundo caſu quādo repe
1 ritur† ſemiplene pꝛobatum puta foꝛte per vnū teſ
tem vel grauem infamiam ꝛ inquiſitus inficiaˀ ſeu
negat: tunc debet toꝛmentari, vt in alle.cle.j.de he-
re.ꝛ ibi p Jo.de imo.ꝛ hoc ad inſtar criminis maie-
ſtatis.C.ad.l.iuliā ma.q̄ſq̄s.ꝛ tūc ſiquidem cōfiteatur ꝛ ꝑſiſtat in he
reſi, eſt puniendus vt cōfeſſus vel ꝯuictus.ij.q.j.nos in quēqꝫ. Si
vero non cōfiteatur, tūc ſi eſt diffamatus indicenda eſt ei purgatio
ꝛ ſi defecerit in ea, puniet. Nā ſi ꝑpter hoc eſt citatus vt veniat de
fide reſponſurus, ꝛ qꝛ nō venit eſt excōicatus, ꝛ ꝑſiſtit in excōicatio
ne ꝑ annum, qꝫ poſtea eſt velut hereticus ꝯdemnādus, vt in alleg.
c.excōicamus.§.qui aūt.ꝛ eo.tit.cū ꝯtumacia.in.vj. Si vero ſe pur-
gauit, ꝛ tūc ſi adeſt vehemēs preſumptio ꝯ eum, pōt imponi tem-
poꝛalis pena.de preſum.c.literas. Si vero eſt leuiter ſuſpectˀ: tunc
nō imponiˀ pena, ſed leuis penitētia ſibi iniungiˀ.ꝛ nihilominus
2 abiurauit hereſiꝫ: qꝛ† quilibet ſuſpectus de hereſi ſiue ſit leuis ſiue
vehemēs ſuſpitio debet abiurare hereſim, vt in alleg.c.accuſatus.
in prin.ꝛ.ij.reſpon.ꝛ ſi poſt talē abiurationē labitur in hereſim: tūc
ſi fuerit antea vehemēter ſuſpectus, iudicabiˀ relapſus ꝛ ꝯdēnabiˀ
de hereſi, ꝛ pena relapſoꝛum puniendus eſt, nam tradendus eſt cu
rie ſeculari ſine ſpe alicuius audiētie, vt in alleg.c.ad abolendā.§.
illo a.niſi quoad ſacramēta eccle.ꝑ alle.c.ſuꝑ eo.vt predicitur. Si
vero erat leuiter ſuſpectus, tūc non iudicabitur vt relapſus, lꝫ gra
uiter ſit puniendus: qꝫ ſi tunc nō abiuraſſet hereſim, ſed non pena
relapſoꝛum: qꝛ ſi vult reuerti ad fidē eſt audiēdus, vt in alˀ.c.accuſa
tus.ibi p doc.ꝛ hoc eſt ver: niſi tūc poſt deꝑhēſionē ꝯſtaret plene
de illo crimine de quo pꝛius erat leuiter ſuſpectus: qꝛ tunc eſt pu-
niendus pena relapſoꝛū, vt plene no. Anch.ibidē, ꝛ iſta abiuratio
eſt fienda in iudicio vt ibi. hinc eſt qꝫ licet qs continuaret hereſim
multo tꝑe nunquā poſſet vt relapſus puniri, ſed ſi quis p modicū
tꝑis ſpatium fuiſſet deꝑhenſus in hereſi ꝛ abiuraſſet eum ꝛ iterū
poſtea eſſet deꝑhēſus cenſereˀ relapſus ꝛ ſic talis abiuratio me-
dia aggrauat deꝑhēſum in hereſi ſm eundem Pe.de anch.ibi.
3 Unde tenet qꝫ† quoad condēnationem de hereſi requiritur ꝑſum
ptio vehemētiſſima, ſed quoad purgationē ſufficit ꝑſumptio ve-
hemēs. hinc eſt qꝫ in crimine hereſis reqrūˀ pꝛobationes luce me
ridiana clarioꝛes. ꝛ ita dicūt Moder.in.c.excōmunicamus.lo.j.de
hereti.ꝛ per Cal.ꝛ infra ſequitur.

Summarium.

1 Foꝛma purgationis canonice per inquiſitum preſtande.
2 Pecunia recepta cancellatur proceſſus.

Capitulum.xxxij.

1 Et purgatio† hoc mō eſt fienda, vt habeˀ de
pur.ca.ꝑ totū. maxime in.c.fin.
qꝛ infamatˀ dꝫ coꝛpoꝛaliter iurare corā iudice crimē he-
reſis de quo eſt infamatˀ minime cōmiſiſſe, ꝛ cōpurgato
res infamati coꝛpoꝛaliter iurabūt qꝫ credūt eū verū iuraſſe, vt pꝫ in
alleg.c.ſi.ꝛ eſt in arbitrio iudicis quot ꝛ quales debeāt eſſe cōpurga
toꝛes, vt eo.ti.c.inter.ꝑ gl.ꝛ doc. hec ſunt notanda ꝯtra nonnullos
2 iudices: qꝛ† pecunia recepta cancellaˀ ꝑceſſus: qꝛ male faciunt, ſed
ꝑcedere debēt vt eſt premiſſum. Inſuꝑ ſunt tales ꝑceſſus vtiles ad
pꝛobādū aliquē eſſe relapſum ꝛ puniri pena relapſoꝝ ſi foꝛte per il
los ꝑceſſus pꝛobari pōt de hereſi abiurata, ex his patet qꝫ ad con-
dēnationē de hereſi requiriˀ preſumptio violentiſſima, ſed ad pur
gationem ſufficit preſumptio vehemēs. hinc eſt quod in crimine
hereſis requiruntur pꝛobationes luce meridiana clarioꝛes, ꝛ ita di
cunt Abb.ſic.ꝛ doc.alij Moder.in.c.excōmunicamus.lo.j.de he
re.ꝛ per Cal.in cōſ.v.ſub eodē ti.

Summarium.

1 Inquiſitore nō pꝛobāte, abſoluendus eſt inquiſitus.

Capitulū

Capitulum.xxxiij.

1 Tertio† modo quãdo nihil eſt probatum non reſtat niſi abſolutio.

Summarium.

1 Habilitas et inhabilitas teſtium an conſideranda in cauſa hereſis.
2 Teſtes ſingulares an probent in cauſa hereſis.

Capitulum.xxxiiij.

1 Inſuper eſt ſciendũ † quod in cauſa hereſis inhabiles et excommunicati crimi-
noſi et infames ⁊ ſocij ⁊ participes criminis inducun-
tur in teſtes, vt de hereticis. in fidei. lib. vj. ⁊ ibi p doc.
hinc eſt qđ dicit Anch. ibi. ⁊ in. c. vt offi. eo. ti. ⁊ li. ꝙ licet argu-
menta ſufficiant ad conuincẽdũ quẽ de hereſi, illa tamẽ debẽt ple-
ne probari ⁊ ſufficit ꝙ probetur per duos teſtes ſm eundem Pe.
de Anchara. ibidem. ⁊ plenius ibi per dominicum. ⁊ per Anto. de
But. de here. excõicamus. Jo. ſ. circa fi. quod eſt intelligẽdũ quo ad
cõdẽnationẽ penarũ, ſecus quo ad condẽnationẽ pnle: qꝛ tunc ſuf-
ficiunt teſtes ſingulares. ⁊ ſic intelligit qđ no. Inno. ⁊ cõiter dõs de
2 accu. c. qualiter. Scđo† qđ in cã hereſis probant teſtes ſingulares,
licet Hoſt. teneat cõtrarium que op. hoſ. hꝫ locum quo ad primuꝫ ca-
ſum cõdẽnationis penarũ, ſed opinio Inno. quo ad ſcđꝫ. ſ. pnlam.
ad hoc facit qđ no. Jo. imo. poſt Hũſ. in alle. cle. ij. dicẽs, ꝙ licet in alijs
criminibus in dubio tutius ſit nocentẽ abſoluere ꝙ innocentẽ con-
dẽnare: tamen in hoc crimine in dubio preſumendum eſt pro here-
ſi quo ad effectum pnle imponẽde. de preſump. literas. ⁊ ſic intelli-
gitur qđ no. Inno. de ſimo. ſicut. vbi dicit ꝙ licet in alijs criminib⁹
requirant pbationes luce meridiana clariores, tamẽ in crimine he-
reſis ſufficiunt minores ſecundum eundem Imolam.

Summarium.

1 Forma examinãdi teſtes in cauſa hereſis.
2 Inquiſitor vel eius ſubſtitutus nõ põt quis eſſe niſi quadrageſimũ attigerit annum.
3 Caſus in quibus procedere nõ põt eps ſine inquiſitore, ⁊ econtra.

Capitulum.xxxv.

1 Item in cauſa hereſis †circa examinatio-
nẽ teſtiũ debẽt adeſſe due
perſone diſcrete ⁊ religioſe non ſeculares clerici preter
inquiſitorẽ ⁊ notarium vel preter duos viros idoneos
loco notarij, que perſone tenenẽ parere hoc caſu inquiſitori vt all.
c. vt officium. §. verum. ⁊ ibi per doct. quod non procedit quando
eps inquirit quia non hꝫ neceſſe perſonas religioſas cõuocare, ſed
tantũ notariũ per regulam. c. qm cõtra. de proba. que non dꝫ dici
mutata niſi expreſſe dicatur de Epo. Unde cum hic de inquiſitore
loquatur non eſt intelligendũ de Epiſcopo. ad hoc facit gl. in ver-
bo, cõmiſſarijs. eo. ti. cle. nolẽtes. que dicit de pena de qua ibi nõ hꝫ
locum in Epo. qꝛ de eo non loquitur, ⁊ ſimiliter tẽpore xl. annoruꝫ
nõ hꝫ locum in Epo: qꝛ de inquiſitore, ⁊ nõ epo loquitur pale. cle.
2 nolentes. nam quis nõ† põt eſſe inquiſitor ſeu ſubſtitutus eius ni-
ſi attingerit. xl. annũ vt ibi dicitur. ⁊ ibi p doc. non ob. c. per hoc. in
fi. de here. in. vj. vbi dicitur ꝙ epiſcop⁹ in procedẽdo debet ſeruare
illum modũ queꝫ inquiſitores ab apoſtolica ſede deputati ſeruare
debẽt: quia habent locum qñ ambo cõiter procedunt. hinc eſt qđ
dicit ibi Anch. ꝙ ppter cõmunionem quã hñt inſimul in procedẽ-
do debẽt epi ſeruare cõſtitutiones quas ſeruare debent inquiſito-
res, nã aliud dicẽdo ſequeret qđ ſi ſolus eps procederet inquirẽdo
ſm iura cõmunia ⁊ nõ obſeruaret moduꝫ datũ inquiſitori ſue dioc.
forte per eã ibi cognitũ nõ valeret pceſſus, cũ quotidie plures for-
me procedẽdi limitatur inquiſitoribus in literis. quod nõ eſt dicẽ-
dum, maxime qꝛ tex. alleg. c. vt officiũ loquitur de religioſis non ſe-
cularibus qui conueniũt in religione cum ipſis inquiſitoribus ſed
non epis, qui vt plurimũ ſunt clerici ſeculares. Item †qꝛ eps ſine
inquiſitore vel econtra non poteſt procedere in tribus caſibus de
quibus infra. ⁊ hic caſus examinationis teſtium non eſt de illis er-
go ceſſat all. c. per hoc in alijs caſibus ꝙ tribus.

Summarium.

1 Teſtes qui cogantur in cauſa hereſis.

Capitulum.xxxvj.

1 Item in hac cauſa †et dependenti-
bus ab ea poſſũt
teſtes qui ſe ſubtrahunt cogi ad examinationẽ: quia
qui celat veritatem peccat mortaliter: ⁊ etiã ſi neceſſe
ſit poſſunt repeti ſi confuſe depoſuerunt vel non dixe-
runt de cauſa ſcientie, vel de alijs vt no. doc. maxime dominicus in
all. c. vt officiũ. poſt Jo. an. quinimo poſt publicatas atteſtationes
poſſunt teſtes alij recipi ex quo ex officio non ad petitionem par-
tis alterius iudex procedit, ⁊ poſſunt ex interuallo corrigere dictũ
eorum, vt in all. c. accuſatus. §. licet. inſuper dꝫ inquiſitor inquirere
de inimicitia teſtium ꝯ partẽ ꝯ quã inquiritur. ex quo non tradun-
tur nomina teſtium tali inquiſito nec eorum notitia ſecũdũ eoſdẽ
ibidem, ⁊ hoc caſu ad hoc vt teſtis repellatur requiritur ꝙ probet
de inimicitia graui ⁊ capitali vt dicit Federi. in conſi. cclv. qđ inci-
pit, Reuerendo in Chriſto patri.

Summarium.

1 Religioſi qui dũ eſſent in ſeculo erant notarij, poſſunt admitti vt notarij in cauſa hereſis.

Capitulum.xxxvij.

1 Item licet religioſi † ⁊ alij clerici ſeculares exi-
ſtẽtes in ſacris nõ poſſunt exercere
officiũ tabellionatus, ꝙuis antea fuerũt notarij etiã in
cauſis vertentibus coram iudicibus eccleſiaſticis: tñ in
cã hereſis poſſunt exercere tale officium. vt in all. c. vt officiũ. §. ad
conſcribẽdas. ⁊ ibi per prefatos doc. pe. ⁊ dñicuꝫ poſt Jo. An.

Summarium.

1 Inuocari poteſt brachium ſeculare pro expeditione negotij hereſis.

Capitulum.xxxviij.

1 Item inquiſitores †poſſunt inuoca-
re brachium ſecu-
lare ſicut ipſi pro expeditione negotij hereſis fauore fi-
dei, ⁊ contradictores compeſcere per cenſuram eccleſia-
ſticam, vt in all. c. vt officium. §. penul. ⁊ ibi per doc. ⁊ ſimiliter om-
nes domini ⁊ eoruꝫ officiales ⁊ alij impedientes proceſſum ſeu ſen-
tentiã directe vel indirecte in cauſa hereſis ſunt ipſo iure excõicati
⁊ ſi animo indurato per annum inſtiterint in eadem excõmunica-
tione ſunt condẽnandi tanquã heretici. vt de hereticis. vt inquiſi-
tionis. ⁊ ibi per doc. maxime dominicum.

Summarium.

1 Poteſtatem habent inquiſitores conuocandi peritos vt eis aſſiſtant.

Capitulum.xxxix.

1 Item inquiſitores habẽt poteſtateꝫ
†cõmittendi alijs
citationes ac cõuocãdi peritos clerum ⁊ populũ vt eis
aſſiſtãt: ⁊ repetẽdi libros ⁊ proceſſus ſupra cã hereſis iaꝫ
factos de hereticis vt cõmiſſi. li. vj. nec in hac cã poſſunt petere exige-
re pretium ſui laboris niſi liberaliter aliter aliquid fuerit datuꝫ, vt
ibi no. doc. maxime Dñicus. ac etiaꝫ pñt ſubſtituere ⁊ alios actus
iudiciales cõmittere, cũ ſint iudices delegati principis ſm doc. ibi-
dem. ⁊ per glo. ⁊ doc. eo. ti. cle. ij.

Summarium.

1 Caſus in quibus eps et inquiſitor tenenẽ ſimul procedere.
2 Eps ⁊ inquiſitor ſi procederẽt diuiſim contra ſuſpectũ de hereſi, tñ in fine proceſſus ſibi communicabunt.

Capitulum.xl.

1 Item conſiderandũ tres † caſus in
qbus eps ſine
inquiſitore vel ei⁹ ſubſtituto, vel inquiſitor ſine epo vel
eius vicario ſeu ſubſtituto nõ põt pcedere in cã hereſis
Primus caſus eſt ſi velit ſuſpectum de hereſi ponere in carcere du-
ro ⁊ arto qui eſſet magis ad penã ꝙ ad cuſtodiã. Secundus ſi velit

vt

ponere ad tormenta. Tertius ſi velit procedere ad ſententiam ⁊ hec vera ſi adinuicē ſui copiã habere valeant infra dies octo poſtꝗ̃ ſe ad inuicem requiſiuerunt, vnica ad minus requiſitione, niſi vnus alteri cõmittat vices ſuas vel ↄſenſuꝫ. alias carceratio, tortura, vel ſnia eſt ipſo iure nulla. hec omnia probanƭ de heretic. cle. j. nec vali datur aliquis actus ex his tribus ſi poſt octo dies cõſenſus ſupue-
2 niat ſm Paulum ⁊ Jo de imo. ibi. inſup † ſi ambo procederent cõtra ſuſpectum de hereſi lꝫ dimiſſum, cõmunicabūt ſibi proceſſus in ſi ne, cum non reſtat niſi ferre ſniam. vt ibi dicit glo. in verbo ad ſniaꝫ ⁊ doc. vel etiam ſi vnus procedat altero predictoꝝ nullo mõ procedente, tūc ſi epõ põt habere copiam inquiſitoris, vel inquiſitor de epõ qñ vult procedere ad carcerandū vel ad tormentãdū vel ſētētiandum, ⁊ debēt requirere ⁊ expectare per octo dies ⁊ elapſo termino a die requiſitionis poterit p ſe ꝓcedere, ſimaūt nõ poterit habere copiaꝫ, tūc procedere põt etiã nulla facta requiſitione, nec ē iſto caſu regri dꝫ capitulū viuente epõ ſm Jo. imo. ibi poſt matth.

Summarium.

1 Jeiunium an indicendum loco tormenti.

Capitulum. xlj.

1 Ex pmiſſis videtur † qd lꝫ carcer ſit duꝰ tñ ſi ſit nõ ad penã ſꝫ ad cuſtodiã ex quo alius carcer ꝓ cuſtodia reperiri ibi non põt, ꝙ ſeparatim ad carcerãdum põt ꝓcedi ſm eos, ⁊ ſimiliter colligiƭ ꝙ inquiſitus nõ cõpelliƭ ad ieiunandum ab vno ipſorum pro veritate eruenda cū tale ieiuniū dicitur tormentū ſecundum glo. ⁊ eoſdem ibidem.

Summarium.

1 Inquiſitor an poſſit cõmutare vel mitigare penam inflictam ſine epiſcopo.

Capitulum. xlij.

1 Item additur quartus caſus videlꝫ in cõmutatione pene qꝛ † inquiſitor nõ põt cõmutare vel mitigare penã inflictam ſine epõ, vt pꝫ in allꝰ. c. vt cõmiſſi. §. ⁊ illorūꝫ. ibi per Pe. de anch. qui dicit qd eſt ſpãle in hac cauſa poſſet fieri iſta alteratio vel mitigatio etiam poſt ſniam: forte iſte quartus caſus põt cõprehendi ſub tertio vꝫ ſententie reſpectu ſinis ad quē tendūt ſentētia et mitigatio, ſiue mutatio.

Summarium.

1 Epiſcopi vel inquiſitoris pena ſi aliquem catholicū faciūt ſuſpectū de hereſi propter odiū vel propter fauorē, ⁊ cõtra ſupectum de hereſi omittunt procedere.

Capitulum. xliij.

1 Ceterum ſi epõs † vel inquiſitor vel eorū ſubſtituti cã vexandi, vel pecuniam extorquē di, vel alia cã iniuſta aliquem faciunt de hereſi ſuſpectū qui nõ ſit, vel ſuum officium impedientem qui nõ impedit: vel omittendo aliquem de hereſi ſuſpectum vbi procedendum ſit neglexerit, ſunt inquiſitor ⁊ eius ſubſtitutus et ſubſtitutus epi ipſo iure excommunicati. Sed epõs eſt per triēnium ſuſpenſus ipſo iure vt patet in ea. cle. j. de heret. ad e. j. in. §. Itē inqſitores.

Summarium.

1 Forma ſententie in hereticum ferende.

Capitulum. xliiij.

1 Item in hac cauſa † quoad ſententiaꝫ ferēdam dat practicaꝫ Pe. de Ancha. eo. titu. c. vt commiſſi. vt iudex dicat, pronunciamus talem fuiſſe ⁊ eſſe hereticum et puniendum penis que a iure cõtra hereticos ſunt ſtatute. qꝛ facti queſtio eſt penes arbitriū iudicãtis: ſed plecutio pene nõ eius voluntati mãdatur, ſed legis autoritati reſeruatur ⁊ iſto caſu iudex ſecularis dꝫ ſtare actis iudicãtis inquiſitoris cū eius ſniam exeqtur ſm eundē Pe. ibi ⁊ eo. ti. ⁊ li. c. vt inqſitionis. in ſcdo notabili.

Summarium.

1 Caſus in quibus poſſit appellari et non appellari. Et de validitate teſtium in cauſa hereſis.

Capitulum. xlv.

1 Item ſciendū qd a ſnia † diffinitiua ſuper hereſi nõ põt appellari. vt i all. c. vt inquiſitionis. Unde executioni poteſt demãdari infra dies decē ſm eundem Pe. et alios ibi q dicunt verum eſſe in ſnia diffinitiua. Secus in ſnia interlocutoria vt ſi in proceſſu inqſitionis inqſitus ſentiat ſe aggrauari in aliquo p ingerentem: quia a tali grauamine poteſt appellare ſm eos. Itē teſtes ſingulares in hoc crimine nõ probant, niſi vt vnus teſtis dicit qd audiuit illū dicere qd xp̃s non venit ad crucē, ⁊ alius dicit ꝙ perſone trinitatis non ſunt equales: qꝛ per hoc non probabiƭ ille hereticus licet aliqui teneant cõtrarium ſm doc. Anto. de bu. Joan. de imo. ⁊ ab. ſi. in. c. cum oporteat. de accuſa. ⁊ per eund. ab. in ſuo cõſilio. lij. ſi intra. vt. ʒ. in. §. inſuper. in ſi.

Summarium.

1 Iudeorum recipientium chriſtianos ad eorū iudaiſmū pena, vel eos vendentiū iudeis aut ſaracenis.
2 Iudei heretici an dicantur.

Capitulum. xlvj.

1 Item inquiſitor cõtra iudeos † qui chriſtianos denegãtes fidē ⁊ deſcendentes ad eorū ſectaꝫ recipiunt ⁊ occultant: vel perſuadent ⁊ fugere faciunt, ne de crimine hereſis contra eos inquiratur, vel verbis ⁊ factis defendunt vt perſiſtant in iudaiſmo: vel vendunt xp̃ianos iudeis aliīs vel ſaracenis de quibus conſtat eis qd faciunt negare xp̃ianos fidem xp̃ianam, põt procedere tãꝗ̃ ↄ receptatores hereticorum exiſtētes cauſa erroris illoꝝ xp̃ianorū vt plane probat Oldra. in cõſi. xxxvj. qd incipit infraſcripti ſunt articuli inquiſitoris. ⁊ ratio eſt: qꝛ inquiſitor põt ꝓcedere contra omnes receptatores, defenſores ⁊ fautores ſiue ſint heretici ſiue non. vt patet de hereti. c. accuſatus. §. ſi vero. ⁊ etiam ſunt excommunicati vt dicunt doc. eo. ti. ⁊ li. c. ↄ xp̃ianos. ita procedi põt
2 † contra iudeos licet heretici non dicanƭ. ⁊ ibi dicunt doc. poſt Jo. an. qd iudei introducētes ad eoꝝ ritum xp̃ianos licet nõ ponanƭ tanꝗ̃ heretici, qꝛ non fuerunt xp̃iani, tamen puniēdi ſunt alia pena tanꝗ̃ fautores hereticorū ex quo ſic trahunt baptizatos ad iudaiſmum vt ibi plene. ⁊ ſunt pena arbitraria puniendi ex quo pena certa non eſt ſtatuta per regulam. c. de cauſis in ſi. de offi. dele. ⁊ ſunt publicis flagellis deputandi, vt pꝫ. xxviij. q. j. ſepe. ſed aliter coram ſeculari puniunƭ. vt. C. de iudeis. l. ſi. ⁊. l. iudeis. hoc caſu inqſitor non põt illos punire ⁊ ſulare ſine epõ vel ecõtra. per cle. j. eo. ti. ⁊ quia poteſtas inquiſitoris participatur epõ, vt eo. ti. ⁊ li. vj. c. per hoc ſm dñicū poſt Jo. an. in allega. c. contra chriſtianos. niſi poſt dies octo vt premittitur.

Summarium.

1 Inquiſitor an poſſit ſe intromittere contra iudeos agnū crucifigentes in paraſceue, aut cõtra conſpuentes in crucem.

Capitulum. xlvij.

1 Item inquiſitor non põt procedere † ↄ iudeos qui in paraſceue crucifigunt agnum ſiue ouem, crucem conſpuunt, ⁊ pedibus conculcant in vituperiuꝫ fidei. qꝛ lꝫ ex hoc fiat iniuria fidei xp̃iane, tamen per hoc error cõtra fidē non inducitur. Unde non ſpectat ad eius officium, qd eſt limitatū ꝙuis propter hoc per ordinarios ſeculares or eccleſiaſticos ſaltem indirecte coerceri poſſunt ſecundum eundem Oldra. vt ſupra.

Summarium.

1 Permiſſa et denegata iudeis ⁊ ſaracenis.
2 Priuilegia iudeis conceſſa per Romanos pontifices ſunt ſeruanda.
3 Epiſcopus an poſſit punire infideles delinquentes in ſua dioceſi pena pecuniaria, an corporali.

Capitulum. xlviij.

1 Item ſciendū † eſt etiam ꝙ iudeis inter catholicos aliqua permittūtur, videlicet primo obſeruare ſynagogas antiquas ⁊ eas reparare, non

rare,non nuꝑ nouas cõſtruere.vt.l.ſi.C.de iude.ꝛ in.c.iudei in ciui
tate.de iude.ꝛ.c.conſuluit.Secundo permittitur iudeis pacifice et
quiete celebrare feſtiuitates ſuas.ꝛ officia cõſueta in ſynagogis eo
rum publicis.xlv.diſtinctiõe.qui ſincera.tertio permittitur iudeis
comitiua comicialis catholicoꝝ cã:tñ aliqñ interdicitur de vſu.
c.quãto.ꝛ.c.poſt miſerabilẽ.Quarto iudei obedientes legibus nõ
ſunt moleſtandi in xpianis.xxiij.q6.viij.diſpar.Quinto iudei non
ſunt per violentiam ad fidẽ cõpellendi.xlv.di.qui ſincera.ꝛ.c.de iu
deis.Sexto iudei ſine iudicio terrene poteſtatis nõ vulnerant,nec
occiduntur,nec pecunijs ſuis ſpoliantur.de iude.ſicut iudei.Septi
mo quod de cimiterijs eorũ nõ eximantur corpora eoꝝ defuncto
rum.vt in all'.c.ſicut.Octauo in omnibus ritibus eorũ tolerant dũ
modo nõ fiant in opprobriũ fidei catholice ꝛ contra formam cano
num.vt pꝫ.xxiij.q.iiij.v.ꝛ.vi.ꝛ per totum.ꝛ.c.q.viij.diſpar.xxviij.
q.i.ꝛ.ij.per totũ.xlv.di.c.i.ꝛ.iiij.lvi.di.Iſmael.liiij.di.c.i.ij.ꝛ.iij.ꝛ.xi.
2 q.iij.ad menſam.ꝛ de iude.per totũ.inſup ſi aliqua alia† priuilegia
ſunt eis conceſſa per Romanos pontifices ſunt ſeruanda de priuil.
c.porro.ꝛ.c.accipimus.Unde coertio iudeoꝝ tranſgredientiũ hos
canones nõ ſpectãt ad inquiſitores.nam ritus iudeorũ non ꝓprie
ſapit hereſim,ſed notat infidelitatem reſpectu diſpoſitionis legis
gratie.hereticus ſtricto ſumpto vocabulo differt ab infideli ꝛ ſciſ
matico:quia quilibet infidelis iudeus vel paganus large dici poſ
ſunt heretici.vt no.xxiiij.q.iij.§.qvero.ꝛ.c.inter ſciſma.Si ergo iu
deus ſeruat ritus ſuorum antiquorum,non eſt proprie hereticus.
immo ꝑmittitur eis ſeruare ſecũdũ formã canonũ vt ꝑdict',ſi au
tē obſeruat cõtra formam canonũ non eſt ſtricte hereticus,ſed eſt
canonum violator,ꝛ ſic ad epm ordinariũ principalr ſpectat eoꝝ
coertio qui eſt cuſtos canonum.xxv.q.i.nulli fas.ꝛ ca.violatores.
ix.q.iij.in prin.vt pꝫ de iude.ca.ꝛ ſi iudeos.ꝛ.c.poſtulaſti.ꝛ põt eos
punire per indirectum ꝓhibẽdo xpianis ne habeant cõmerciũ cuꝫ
eis.vel pena pecuniaria.vt in ll'.c.ꝛ ſi iudeos.ꝛ.c.nõnullis.Itez põt
3 epus† ordinarioꝝ punire infideles delinquẽtes in ſua dioc.pecunia
ria pena,an corpali citra ſanguinis effuſionẽ,vt eſt caſus de rapto.
in archiepiſcopatu,cum ſit cuſtos canonũ.ꝛ ita in effectu cõſuluit
dñs Io.de lignano.ꝛ ſe ſubſcripſerunt Laurentius de pinu.Egi
dius de preſby.Gaſpar.de cald.ꝛ Ioan.de fantuchis.Et incipit
conſiliũ.In xpi nomine ꝛ Beate virginis ꝛ vtriuſqꝫ Ioãnis.qꝛ ſe
pe reuocatur in dubium ꝛc.Et hoc quod hic dicitur ꝙ iudeus vel
paganus non ſtricte ſed large dicitur hereticus,eſt veruꝫ,niſi rece
piſſet baptiſmum ꝛ poſtea preuaricaſſet vt pꝫ eo.ti.lib.vi.c.cõtra
chriſtianos.nam tunc ſtricto modo dicitur hereticus vt ibi.ꝛ.C.ne
ſanctum bapt.et per totum.et.C.de apoſta.l.i.ꝛ per totum.et adde
quod predicitur.poſt Old.in conſi.xxxvi.et per Cal.ſuper ti.de iu
deis.conſi.ij.ꝛ.iij.

Summarium.

1 Aſſerere qõ anima ſimul cum corpore moriatur et ſimilia,ſa
pit manifeſte hereſim.

Capitulum.xlix.

1 Item pertinaciter aſſerere† ꝙ anima ſi
mul cũ corpe mo
riatur,vel qõ hoies viuant ꝛ gubernent per cõſtellatio
nes ſuperiores,vel ꝙ nõ ſit paradiſus nec infernus,vel
qõ inceſtus non ſit peccatũ,ſapiunt hereſim manifeſte ſm Fed.de
ſen.in cõſi.cclx.Qõ incipit,reuerendo in xpo pri.Nam credenduꝫ
eſt euꝫ qui talia pluries pertinaciter aſſeruit corde geſſiſſe ꝛ credi
diſſe.qꝛ nemo eſtimandus eſt dicere quod mente nõ agitauit.xxij.
q.v.humane aures.ff.de ſupel.lega.l.labeo.ꝛ propterea hereticus
eſt cẽſendus talia proferens,ꝛ eius bona a die cõmiſſi criminis ſũt
ipſo iure confiſcata ſm eum ibi,multa iura ad hoc allegantẽꝙ ver
ba enim que quis loquit',ſuam fidẽ profitetur ſcdm beatũ Tho.ij.
ij.q.xi.ar.ij.circa medium.

Summarium.

1 Frangere imagines eccleſie ſimpliciter in vilipendiũ fidei chri
ſtiane an ſapiat manifeſte hereſim.

Capitulum.l.

1 Item frangens† iconas vel imagines
eccleſie vilipendẽdo ac
iniuriam faciendo non dicitur hereticus ſed alia gra
uiſſima pena ſit puniendus,ſed ſi faceret illud putans
eas eſſe ſimulacra,ꝛ ꝙ ſit peccatum adorare in eis id quod repreſen
tatur per eas eſſet hereticus ꝛ memoria dãnabitur:quia diceret ſan
ctam eccleſiam non potuiſſe condere illa decreta que dicuntur ve
nerari imagines ſm And.de iſer.in alle.aut.qui allegat in cõteſteꝫ
Hoſtien.in ſumma de heretic.§.qua pena.ibi plene per eos quod
eſt intelligendum primum dictum niſi in hoc eſſet eius opinio gra
nata,et propter hoc diffamatus proterue id faciens ac ſi exiſti
maret eas non eſſe venerandas per ea que dicta ſunt.ſ.in ſimonia
co et vſurario.

Summarium.

1 Inimic' capitalis poteſt accuſare de hereſi ſtricto modo ſum
pta,ſecus in alijs criminibus.

Capitulum.lj.

1 Item inimicus †capitalis de iure ca
nonico nõ põt accuſa
re in criminibus exceptis.fallit in hereſi ſtricto modo
ſumpta.nam tunc dꝫ proſequi ſuã vel ſuorum iniuriã.
qꝛ qõ cõmittitur in religionẽ diuinã,in oĩm infertur
iniuriã.C.de here.l.manicheos.ſm eundem And.vbi ſupra.in ſi.

Summarium.

1 Inquiſitor non ſe intromittit de cã vſuraria lꝫ iniungat here
ticis vt vſuras reſtituant in foro penitentie.

Capitulum.lij.

1 Item inquiſitor nõ† hꝫ ſe intromitte
re ꝛ cognoſcere de cau
ſis vſurariũ,lꝫ poſſit iniũgere hereticis in foro peniten
tiali vt vſuras reſtituant ſm qõ pꝫ in all'.c.accuſatus.
§.de queſtionibus.ꝛ ibi per doc.ſed nõ poſſunt ad eas reſtituẽdas
cõpellere,ſed bene vengant penitentiã iniunctã ſi eſt notoriũ peni
tentiam nõ fuiſſe peractã penaꝫ pecuniariã iponere.vt pꝫ ex his q̃
no.Fe.in conſil.clij.preall.ꝛ lapus ibi in addit.vel tanq̃ relapſos
de hereſi condẽnare.vt dicitur ſupra.§.item conſiderandum qõ
pluribus.ver.vnde aſſerens pertinaciter.

Summarium.

1 Inquiſitorꝫ pena qui pretextu officij inquiſitionis illicitis
modis pecunias extorquent,vel bona eccleſiarũ ob delicta clerico
rum ſcienter confiſcant.

Capitulum.liij.

1 Item inquiſitores †qui pretextu offi
cij inquiſitiõis illi
citis modis pecunias extorquẽt.vel ob delicta clericorũ
ſcienter cõfiſcant bona eccleſiaꝝ,ſunt ipſo facto excõica
ti,ꝛ abſolui nõ pñt niſi in articulo mortis ſi prius non ſatiſfecerint.
vt pꝫ de hereticis.cle.nolentes.Unde ſi inquiſitor ſcienter appli
cat ſibi ꝗpſi ratione officij libros quos quidam frater minor habe
bat ad vſum ꝓpter delictuꝫ ipſius fratris,cuius punitio ad officiũ
ipſius inquiſitoris pertinebat,eſt ipſo facto excõicatus:hoc ſaluo
ꝙ ſi ille frater cuius libri fuerant ablati ꝛ inquiſitor cui facta fuit
applicatio eſſent eiuſdem conuentus,ita ꝙ ꝓpter hãc applicatio
nem nullũ factũ eſt preiudiciuꝫ cõuentui,cuius re vera erant libri,
nec ab eius dñio vel poteſtate facta eſt aliqua diſtractio vel aliena
tio per huiuſmodi applicationẽ,ſed illam habet poteſtatem in il
lis libris quã prius ipſe conuẽtus habebat libris extantibus apud
illum fratrem.nam caſu iſto dictus inquiſitor non eſt excõicat'.qꝛ
preſupponendo hoc nulla facta eſt confiſcatio bonoꝝ dicti con
uentus:quia tunc proprie dicitur confiſcatio qñ dñiuꝫ rei de vno
ad alium transfert.de hereticis.c.penul.li.vi.ꝛ facit quod legitur ꝛ
notatur de his que ſi.a pre.cum aplica.ꝛ quod no.Inno.ꝛ Hoſtiẽ.
de proba.ex literis.circa prin.de duobus canonicis eiuſdeꝫ eccleſie
ad inuicẽ litigantibus ſm Fe.de ſen.in cõſi.cxxxij.quod incipit,In
xpi noie amen.viſo ꝛ examinato.ꝛ pro intelligentia remitto ad cõ
ſilium primũ Cald.ſub ti.de her.qui aliter dicit.

Summarium.

1 Inquiri poteſt contra hereticum defunctum ſi in vita nõ fuit
inquiſitus.
2 Inquiſitores elapſo quinquẽnio non poſſunt procedere ad inqui
rendum poſt mortem heretici ad ſinẽ publicationis bonorum.

Capitulum.liiij.

1 E tc.† Salutem in dño. quia percepim⁹ ex fama publica ꝛ clamoſa inſinuatione in ſcandalū plurimoꝝ, quod talis pertinaciter affirmare preſumat exercere vſuras non eſſe peccatum, vel tale quid quod ab eccleſia eſt dānatum vel ſapit hereſim manifeſte, ꝑpter quod merito de fide pōt ſuſpectus reputari, verū non volētes cum eo ſcire an ambulet in lucem vel tenebras ꝛ de eo iuſtitiam miniſtrare ꝛ ſaluti ſue anime prouidere. Cupientes in his iuridice procedere vt tenemur. Eapropter tibi mandam⁹ quatenus ex parte noſtra cites peremptorie dictum talem de fide dñi nři Jeſu xpi merito ſuſpectum, vt die tali hora cauſarū in noſtra curia perſonaliter compareat coram nobis de articulis noſtre fidei xpiane, ꝛ an ambulet in luce vel in tenebris reſponſurus ꝛ facturus inſuper premiſſis ac dicturus quod fuerit rationis cum intentione: quod niſi dictus die ꝛ hora coram nobis cōpareat predicta facturus contra eundē tanꝗ de fide ſuſpectū per iuris remedia ad excōicationem ꝛ alia ſm canonicas ſanctiones procedemus iuſtitia mediante, ipſi⁹ abſentia vel contumacia in aliquo non obſtante. Datum ꝛc. Uerum ſi non comparuit excōmunicef. ꝛ ſi poſt excōmunicationem in eadem ꝑdurauerit per annū animo indurato pertinaciter extunc velut hereticus condēnetur. vt pꝫ de here. cū cōtumacia. li. vj. ꝛ eſt neceſſe ꝙ in citatione ponaf ꝙ veniat de fide reſponſurus. vt no. in all'. c. cū contumacia. adde ea que dicit Spe. in ti. de here. hoc addito ꝙ hodie iudex ſecularis nō poteſt cognoſcere de hoc crimine vt predicitur. Salua correctione ſacroſancte Romane eccleſie cui⁹ determinationi me ꝛ omnia ꝛ ſingula premiſſa ſubijcio.

Summarium.

1 Forma inquiſitionis contra hereticum.
2 Articuli inquirendi cōtra hereticum, et de circūſtantijs eorum.

Capitulum. lxj.

1 H Ec inquiſitio † eſt quā reuerendus in xpo pr̄ talis, vel inquiſitor ꝛc. ex ſuo mero officio facere intendit contra talem de tali loco, de infraſcriptis criminibus ꝛ exceſſibus hereſis ſiu ſapientibus hereſim manifeſte, de quibus habef ex veriſimilibus ꝛ legitimis coniecturis ſuſpectus: quem ſi de his culpabilem inuenerit intendit corrigere ꝛ punire iuſtitia mediante, cum illi⁹ ſanguin de ſuis manibus requiraf ꝛ ad corrigendū ſubditorum exceſſus teneaf procedere ne dānabiles eoꝝ offenſas deſerere videaf intēdēs iuſtitiam miniſtrare iuxta merita probandorum.

2 ¶ In primis inquirendū † eſt ex officio dicte curie ſi olim in anno primo idictionis. M. cccclij. de menſe tali preſidente in ſſmo officio dño noſtro dño Nicolao papa. v. ſſmo pontifice in platea tali, Talis ſue ſalutis immemor publice affirmauit animo ꝑtinaci exercere vſuram non eſſe peccatū, vel fornicationem non eſſe peccatum mortale, vel exercuit ſortilegia diuinatiōis hereticos ꝑpter hoc ſibi aſſociando, dicendo ꝙ ſortes exercuit ſuper tali facto ꝛ diuinabat talem feciſſe, vel ſubtraxiſſe, ſeu pro certo cōmiſiſſe, vel in ſuum ſuffragiū demones inuocauit, vel ad habendū reſponſa, vel cōtra deū, vel articulos, vel ſacramenta eccleſie tale quid aſſeruit pertinaciter in opprobriū fidei xpiane, vel tale quid operatus fuit, quod creditur contra fidem ſentire ꝛc.

¶ Item inquirendum eſt vt ſupra ſi dum talia diceret ꝛ exerceret fuit ab aliquo reprehenſus ꝛ non curauit de reprehenſione, ſꝫ magis dicebat ꝛ affirmabat ſeu exercebat affirmando ꝙ nō eſt peccatum ꝛc. et volebat applaudere tali correctioni animo indurato ſeu pertinaci.

¶ Item inquirendū eſt. vt. ſ. ſi dictus talis ſit ſolitus talia dicere, facere vel exercere, vel conſulere magos ꝛ alios diuinatores vel demones, ꝛ cum eis conuerſari in eorum domib⁹ vel proprijs vel alſs hereſim abiurauit.

¶ Item inquirendū eſt. vt. ſ. ſi confeſſus fuit publice vel occulte ea exercuiſſe, ꝛ talia dixiſſe, vel feciſſe.

¶ Item inquirendū eſt. vt. ſ. de loco, tēpore ꝛ de alijs circūſtātijs.

¶ Item inquirendū eſt vt ſupra ſi de predictis oibus ꝛ ſingulis eſt publica vox ꝛ fama, ꝛ notorium in ciuitate tali inter homines ꝛ ꝑ homines eiuſdem, ꝛ maior ꝛ ſanior pars hoim predictorū ita tenet credit ꝛ ſentit quando inter eos de talibus narratur.

¶ Et hec omnia acta ꝛ cōmiſſa fuerunt per prefatum talem doloſe, ſcienter ꝛ appenſate, animo ꝛ intentione contēnendi fidem xpianam diabolico ſpū inſtigatum, in ciuitate tali ſeu loco infra tales fines contra ius ꝛ ſanctā matrē eccleſiam catholicam, ſup quib⁹ omnibus ꝛ ſingulis cōnexis ꝛ dependentibus ab eiſdem ꝛ prorſus extraneis dictus talis epūs ꝛ inquiſitor inquirunt ꝛ inquirere intendunt condēnare ꝛ punire ſm formam iuris et conſtitutiones ſancte Romane eccleſie prout erit probandum coniunctim vel diuiſim non aſtringens ſe ꝛc. ꝛ alias omni via iure ꝛ modo ꝛc. Salua correctione. vt ſupra.

Tractatus De fide catholica Domi. Franciſci epiſcopi Squillacen. Finis.

Tractatus ſiue Liber D. Iſidori epiſcopi hiſpaleñ. cõtra Iudeos, validiſſime eorum errores confutans.

Domine et dilecte ſorori Florētie, Iſidor⁹ quedā q̄ diuerſis tēporibus in veteris teſtamēti libris pronunciata de natiuitate domini ⁊ ſaluatoris noſtri ſm diuinitatem: vel de incorporatione eius: de paſſioneq; ⁊ morte ſiue de reſurrectione regno ptʒ iudicio pro viribus ſcientie mee et innumerabilibus pauca proferēda putaui. que ⁊ ꝓphetarū autoritatibus fidei gratiam firment et in fidei peritiā approbent. Hec ergo ſancta ſoror te petente obedificationem ſtudij tui tibi dictaui: vt quā conſorte perfruor ſanguine coheredem faciam ⁊ mei laboris. Incipiamus ergo ab eius natiuitate qui eſt ante ſecula a patre genitus.

Summarium.

1 Chriſtus ꝙ ſit dei filius et a deo patre genitus.
2 Chriſtus ſine tēpore ineffabiliter a patre ab eterno genitus eſt.
3 Chriſtus eſt verus deus et dominus.
4 Chriſtus filius eſt in patre et econuerſo. ſ. pater in filio, cū ſint vni⁹ eſſentie.
5 Perſone tres ſunt in deo in vnitate eſſentie.
6 Chriſtus dei filius homo factus eſt.
7 Redemptor noſter ſm ſcripturas vocari debuit, chriſtus ieſus.
8 Chriſtus dñs ſm carnem de ſemine abrahe originē duxit.
9 Originem Chriſtus traxit ex tribu iuda.
10 Dauid ex ſtirpe Chriſtus eſt natus.
11 Chriſtus debuit naſci de virgine, nō ex viriſi ſanguine.
12 Naſci debuit Chriſtus in bethleem ſm ſcripturas.
13 Stella demōſtrante Chriſti natiuitas claruit ſm prophetas.
14 Reges vel magi tres Chriſtum natū adorare debuerant.
15 Spiritu ſancto Chriſtus a deo vnctus eſt, non oleo materiali.
16 Pauper pro nobis factus eſt Chriſtus.
17 Virtutes et miracula operatus eſt Chriſtus ſm prophetas.
18 Chriſtus deus viſibilis in corpore hoībus apparuit.
19 Iudei Chriſtum erant negaturi.
20 Iudei cōuenerunt ad interficiendum chriſtum,
21 Venūdatus fuit Chriſtus.
22 Traditus fuit Chriſtus.
23 Morti pro nobis ſponte ſe obtulit Chriſtus.
24 Captus Chriſtus debuit eſſe.
25 Iudicādus erat Chriſtus ad mortem.
26 Condēnandus erat Chriſtus per falſos teſtes.
27 Iudei clamandi erant contra Chriſtum, crucifige.
28 Gens iudeorū propter peccata mortis Chriſti deſtructa fuit.
29 Conſpuendus et flagellandus erat Chriſtus.
30 Corona ſpinea coronandus erat Chriſtus.
31 Chriſtus ſanguinem pro nobis fundere debuit. 32.
33 Crux a Chriſto erat baiulanda.
34 Manſuetus ad paſſionē venit dominus.
35 Perforādus erat Chriſtus in manibus et pedibus.
36 Chriſtus in cruce ponendus erat inter duos latrones.
37 Spoliatus fuit Chriſtus, ⁊ ſuper veſtem ſors miſſa.
38 Chriſtus aceto potari debuit.
39 Patiendo Chriſtus peccata mundi tulit.
40 Titulus triūphalis ſuper crucem ponendus erat.
41 Chriſtus pro ſuis crucifixoribus orauit.
42 Ductus eſt Chriſtus ad mortem ſicut prophetatū fuerat.
43 Mori debuit Chriſtus ſm prophetas.
44 Tenebre facte ſunt ſuper terrā in morte Chriſti.
45 Os aliquod Chriſti non fuit fractum.
46 Lancea corpus Chriſti debuit perforari.
47 Sanguis et aqua de latere Chriſti proceſſerunt.
48 Chriſtus ſepeliri debuit.
49 Lapis poni debuit ſuper ſepulchrum Chriſti,
50 Chriſtus ad inferos deſcendit.
51 Chriſtus dñs eduxit de inferno patres noſtros.
25 Chriſtus reſurrexit vt fuerat prophetatum.
53 Tertia die debuit Chriſtus reſurgere.
54 Piſcatores debuit Chriſtus mittere in mundum.
55 Celos aſcendere debuit Chriſtus ſm prophetas.
56 Chriſtus ad dexteram dei patris ſedet.
57 Regnum Chriſti eſt eternum et incorruptibile.
58 Chriſtus vt decuit ſpiritum ſanctum miſit
59 Venturus eſt Chriſtus in fine mundi iudicare viuos ⁊ mortuos.
60 Iudei excecati debuerunt Chriſtum negare.
61 Cecitas iudeorum in ſuo thalmud contenta.

Quod Chriſtus eſt dei filius a deo patre genitus.

1 Iudei nephariaꝉ credulitate Chriſtū abnegantes dei filiuʒ, impii, duri corde prophetis veteribus increduli, nobis obtrectantes aduentū Chriſti maliūt ignorare quam credere. quem enim venturum accipiunt, veniſſe iam nolunt. quem reſurrecturū legunt, reſurrexiſſe non credūt: ſed ideo iſta non intelligere ſe fingūt: quia ſacrilegio ſic hec impleta eſſe nō cognoſcunt. Hi ergo querūt a nobis dicentes. Cum Chriſtum quem colitis eſſe dei filium predicatis, quibus talia reſpondemus. Ideo Chriſtum filium dei eſſe credimus, quia genitum ineffabiliter ab omnipotente patre eſſe credimus, ipſo teſtante. Tecum principiū in die virtutis tue in ſplendoribus ſanctorū, ex vtero ante luciferum genui te. Ex vtero itaq; id eſt ex illa intima ⁊ incōprehenſibili patris ſubſtantia: ſiue ex illo diuino atq; immēſo paterni pectoris archano quo pater genitor de corde bonum eructat verbū ſicut ipſe aſſerit. Eructauit cor meū verbum bonum. ſiquidem ⁊ ipſe pater ſic dicit ad Chriſtū: fili⁹ me⁹ es tu, ego hodie genui te. Nam ⁊ ſibi additur: pete a me ⁊ dabo tibi gentes hereditatem tuam. ⁊ poſſeſſionem tuā terminos terre: qd neq; dicendum Dauid: neq; genti hebreorum conceſſum eſt: niſi tātummodo Chriſto, cuius nomen per omnes gentes eſt diffuſuʒ: cui ⁊ reges obediunt ⁊ gentes ſeruiunt: ſicut de eo ſcriptum eſt: Adorabunt eū omnes reges: omnes gentes ſeruient ei. Item Salomō cum myſteriū natiuitatis Chriſti ſecundū deitatem vellet agnoſcere: his verbis intonat in prouerbijs. xxx. c. dicēs. Quis aſcendit in celum: aut quis deſcendit: quis concluſit aquas quaſi in veſtimēto: quis ſuſcitauit omnes terminos terre: quod nomē eſt eius: aut qd filij eius? Si neſcis hunc filium dei. in Daniele. iij. c. Rex ille impius dixit. Ecce ego video viros quatuor ſolutos ⁊ ambulantes in medio ignis, ⁊ nihil corruptiōis in eis eſt: et ſpecies quarti ſimilis eſt filio dei: quem fideliter credimus: nec vllatenus dubitamus dominum ſaluatoreʒ. Sed obijcitur qd in Daniele. Iſte filius dei ſuperius eſſe Angelus dicitur. Sicut enim propheta Malachias iij. c. ait de ipſo. Venit ad templum ſanctum ſuum dominator quē vos queritis. ⁊ Angelus teſtamenti quem vos vultis. Chriſt⁹ eſt in eo q2 a patre genit⁹ eſt, filius dei vocatur: in eo vero ꝙ ſepe a patre miſſus ad annunciandum patribus legitur: angelus nominaſ: de quo ⁊ ipſe pater ad legiſlatorem Moyſen. Exo. xxiij. proteſtaſ dicens. Ecce ego mitto Angelum meum qui precedat ⁊ cuſtodiat te in via, ⁊ introducat te in locum quē paraui: obſerua eū ⁊ audi vocem eius. ne contēnendum putes. quod non dimittet cum peccaueris. ⁊ eſt nomen meū in illo: quis eſt ergo ille Angelus? cui deus eſt poteſtas ſua ⁊ nomē aliquod: poteſtas Angelicos hoc nephas eſt credere: quis enim in nubibus equabiť dño pſal. aut quis ſimilis dño in filijs dei. Qui enim non equabiť natura, non pōt adequari ⁊ nomine: ipſe enim eſt filius qui ſemper a patre miſſus viſibiliter apparebat hominibus. Ex ipſa ergo miſſione recte Angelus nuncupaſ Eſaias dicit vltimo, filium a deo genitum confirmās ita annunciat. Vox dñi reddentis tribulationem inimicis ſuis, ipſis veʒ qui nō crediderunt iudeis, antequā parturiret peperit, ⁊ antequā veniret partus eius peperit maſculum ac ſi aperte diceret antequā Chriſtum virgo parturiret in carne, genuit filium pater in diuinitate. Et antequā tēpus virginis pariendi veniret: genuit eū pater ſine tpe. Unde inferius ait. Quis audiuit vnquā tale: aut quis vidit huic ſimilem? Reuera: quia nihil tale in hominibus accidit aut cuipiā ſimile ⁊ poſt hec ſubiungit. Nunquid ego q alios parere facio, ego nō pariā dicit dñs. Quibus oībus teſtimonijs cogendus eſt infidelis vt eligat ſibi de duobus vnū, aut Chriſtū filiū dei credere, aut mendaces putare prophetas qui iſta concinuerunt.

Quod ſine tpe ineffabiliter Xp̄s a patre ab eterno genitus eſt.

Quia ſi queritur quando vel quo
2 modoꝉ pater filium genuerit. Reſpondetur ei: queritur tp̄s quo ſit dei filius genitus cum ſit natiuitatis eterne, ſicut ſcriptuʒ eſt de eo per Micheam. v. capit. Egreſſus eius a principio a diebus eternitatis. et iterum Dauid. ante ſolem permanet nomē eius: et ante lunam ſedes eius a principio a diebus eternitatis. Sed pater eūdē ante luciferū: id eſt ante oīa tēpora genuiſſe teſtatur, ſicut ipſe filius dei verbum virtus ⁊ ſapientia de ſua natiuitate confirmat dicens prouerbiorum. viij. Necdum abyſſi erant ⁊ ego iam concepta eram: necdum fontes aquarum eruperant, necdum montes graui mole conſtiterant, ante colles ego parturiebar: adhuc terram non fecerat et flumina et Cardines orbis terre. quando preparabat celos aderam: quando appendebat fundamenta terre, cum eo eram cuncta componēs. Tali igitur autoritate ante oīa ſecula fili⁹

a patre

a patre genitus eſſe declaratur: qñ cum patre eſſe noſcuntur cũcta per illum creata. Illud etiam deo ſcire quem qñ ipſe idem ſic generatus dum ſacra natiuitate eius archana nec apoſtolus didicit, nec propheta comperit: nec angelus ſciuit: nec creatum cognouit. Eſa. teſtante: qui ait. liij. c. In humilitate iudicium eius ſublatũ eſt: generationem eius quis enarrabit? Et idcirco ſi eius natiuitas a propheta non põt enarrari, quis profitebitur noſce qñ potuit a patre filius generari. Tunc eſt illud in lib. iob. Sapientia dei pfis vnde inuenies, latet ab oculis hoim, et a volucribus celi abſcondita eſt. i. etiam ipſis angelis incognita. Item ibi. radix ſapiẽtie cui reuelata eſt? id eſt origo ſcz filij dei. ſed ſi gignendi filij querant rationẽ, dicens. filius nos niſi ex duobus naſcitur. habeat inquam huiuſmodi genus ortum conditio caduca mortalium. Chriſtus enim ex patre ita emicuit, velut ſplendor a lumine, velut verbum ab ore, velut ſapientia ex corde.

¶ Quod xp̃s ſit verus deus et dominus.

Sed hunc iſti chriſtum non repu
3 tant † eſſe deum eo quod in montem Synai audierunt vocem dñi intonantis. Audi iſrael inquit: Dñs deus tuus vnus eſt. Et iterum. Ego ſum deus, et preter me non eſt alius. Et illud. Ego dñs et non mutor, gloriã meam alteri nõ dabo. Cum ergo legunt perfidie errore cecati xp̃z deum eſſe nõ credũt, ergo agnoſcant proinde illis tẽpe ea pdicta fuiſſe, ne forte a veritate fidei recedẽtes in multos fictos deos trãſiſſent, atq; idola gentilitatis colerent, qḋ etiam fecerunt. Nam ſpecialiter xp̃i teſtimonio nũ prophetarũ apparet eſſe deũ, vt cum dicitur in pſal. Sedes tua deus in ſeculũ ſeculi: virga equitatis et virga regni tui. Dilexiſti iuſticiã et odiſti iniquitatez, ppterea vnxit te deus deus tuus oleo letitie pre conſortibus tuis. Quis eſt ergo iſte deus vnctus a deo: reſpondeant nobis iudei. Ecce deus a deo vnctus dicitur, et verticẽ xp̃s ipſe vnctione declamtur cuz deus vnctus inſinuatur. Cum enim audis deum vnctum intellige xp̃m. Chriſtus enim a criſmate, id eſt ab vnctione vocatur. Hunc xp̃m ſub perſona ciri per Eſaiam. xlv. patet deum et dñm, ita teſtatur dicens xp̃o meo ciro, cuius apprehẽdi dexterã. et ſubijciam ante faciẽ eius gentes et dorſa regum vertam: et aperiam ante eũ ianuas. et porte nõ claudentur. Ego ante te ibo, et glorioſos terre humiliabo: portas ereas conteram et vectes ferreos confringã: et dabo tibi theſauros abſconditos et archana ſecretorũ, vt ſcias qr ego dñs qui inuoco nomen tuum deus iſrael. In perſona enĩ ciri xp̃s eſt pphetatus, cui ſubiugate ſunt gentes et regna in fide proſpera: qr nullus in regno iſrl' cirus dictus eſt. qḋ ſi de ciro perſarũ rege qs hoc crediderit, abſurdum et pphanũ eſſe cognoſcas, vt homo impius et idololatrie dediꝰ tus xp̃s deus et dñs nuncuparet. Audiat adhuc incredulus ſi xp̃s dñs nõ eſt, dicat nunc quẽ ſit affatus in Gene. cũ diceret. faciamus hoiem ad imaginẽ et ſimilitudinẽ nr̃am. ſic enĩ ſubinngit. et creauit deus hoiem ad imaginẽ ſuã, ad imaginẽ dei creauit illum. Querat ergo quis deus creauit, aut ad cuius imaginem condidit quẽ creauit: qḋ ſi reſpondeant, ad angelorũ. Nunqd angelus equalem habet cũ deo imaginẽ, dum multum diſtat imago creature ab eo qui creauit. Aut nunqd angelus cũ deo potuit facere hominez, qḋ ita eſtimare magna dementia eſt. Cũ ergo dicitur ita ad cuius imaginẽ homo creatur niſi ad eius cuius perſona et imago vna cũ deo eſt, et vnicum nomen diuinitatis eſt. Adde aliuz. adhuc ſi xp̃s dominus non eſt, quis dñs pluit ignem a domino in ſodomis. Sic enĩ ait in Geneſi. et pluit dñs ſuper ſodomam et gomorram ſulphur et ignem a domino: qua ſola nemo dubitat ſecundã eſſe perſonã. Item quis eſt ille dñs a dño, niſi proculdubio filius a patre qui ſemper ab eodẽ patre miſſus deſcendere, ſolitus eſt aſcendere. quo teſtimonio deitatis et diſtinctio ſeu diſtractio perſonarũ patris et filij luce clarius demonſtrat. Si xp̃s dñs non eſt, de quo dicit David in pſalmo. Dixit dñs domino meo: ſede a dextris meis. Donec ponam inimicos tuos. ſcabellũ pedũ tuorũ. que dum idem xp̃s ſm carnẽ ſit filiꝰ. David, in ſpiritu tamen dominus eius et deus eſt. ſi xp̃s dñs non eſt deus quem cant David in lib. ij. regum. Dixit vir cui conſtitutuz eſt de xp̃o dei Jacob egregius pſaltes Iſrael. ſpiritus domini locutus eſt per me: et ſermo eius per linguam meam. ſi xp̃s dominus nõ eſt, quis eſt ille dominus exercituũ qui a domino exercituum poſt gloriam mittitur. ipſo dicente in zacharia. ij. Hec dicit dñs exercituum. poſt gloriam miſit me ad gentes que ſpoliauerunt nos, qui enim tetigerit vos tanget pupillam oculi eius in via. Ecce leuabo manum meam ſuper eos. et erit preda his qui ſeruiebant ſibi et cognoſcetis quia dominus exercituum miſit me. Age nunc cuius ſit hec vox niſi ſaluatoris. qui omnipotens deus a patre omnipotente miſſus eſſe teſtatur. Miſſus eſt autem ad gentes poſt gloriaz diuinitatis quam habuit apud patrẽ, qñ idem ſaluator ſeipſum et formam ſerui accipiens factus eſt obediens vſq; ad mortem: qui etiaz ſequẽtibus loquitur dominus zacharie. ij. Lauda et letare filia ſion quia etiam ego veniam et habitabo in medio tui dicit dominus. Et applicabuntur gentes multe ad dominum in die illa et erunt mihi in populũ, et habitabo in medio tui et ſcies quia dominus exercituum miſit me ad te. dic ergo quis eſt iſte dominus exercituum a domino miſſus.

¶ Quod filius eſt in patre et econuerſo ſcz pater in filio xp̃o cum ſit vnius eſſentie.

4 Sed † contra hoc obijcit pernicioſa iudeorũ perfidia, dicens. Si pater deus et filius eſt, ergo duo dij ſunt, et non eſt vnus deus. Prouide ergo audite Eſaiã. xlv. vtrãq; perſonam deum tenentem. Tu es deus et in te eſt deus, filium declarauit, ſed tamen vt eundem patrem et filium vnum deum oſtenderet ſubiecit. non eſt abſq; te deus, vere deus abſcõditus eſt deus iſrael ſaluator. alias quoq; vnicum nomen patris et filij comprobatur ipſo patre ad legiſlatorem Moyſen ita teſtante Exodi. xxiij. Attende illi, et ne inobediens ei fueris, et eſt nomen meum in illo.

¶ Quod in deo ſunt tres perſone in vnitate eſſentie.

Quod vero tres perſonas patris
5 † et filij et ſpiritus ſancti ſub vnitate diuinitatis pnũtiamus Audi Eſa. xlviij. Ego primus et ego nouiſſimus: manus quoq; mea fundauit terram et dextera mea menſa eſt celos. Non a principio locutus eſt in abſcondito: ſuz ex tempore, anteq̃ fierẽt ibi eram. Et nũc dominus deus miſit me, et ſpiritus eius qui mittitur, et tertia perſona eiuſdem domini qui mittitur: ſicut eſt et illud Geneſis in princi. fecit deus celuz et terram, et ſpiritus domini ferebatur ſuper aquas in dei enim vocabulo, patrem intellige. In principio cognoſce filiũ qui dicit, in capite libri ſcriptum eſt de me. in eo vero qui ſuperferebatur aquis. intellige ſpiritum ſanctuz. Item in pſalmo. verbo domini celi firmati ſunt: et ſpiritu oris eius omnis virtus eorum. In perſona enim domini patrem accipimus. In verbo filiũ credimus In ſpiritu oris eius. ſpiritum ſanctum intelligimus. Quibus teſtimonijs et trinitatis numerus et commemoratio cooperationis oſtẽditur. Cuius etiam trinitatis ſacramentuz et Aggeus propheta. ij. oſtendit ex perſona domini dicens. Spiritus meus erit in medio veſtri. ecce quod deus loquitur. ecce ſpiritus eius poſt hec. De tertia perſona. id eſt de filio ita ſubiecit. quia ecce commouebo celum et terram, et veniat deſideratus cunctis gentibus. Nam et cum dominus dicit, faciamus hominem ad imaginem et ſimilitudinẽ noſtrã. in eadem locutione vel operatione patens cognitio trinitatis eſt. Pater enim dicit: filius facit. Spiritus vero ſanctus ea que facta ſunt ſanctificatione ſua benedicit. Item cũ dicit ipſe deus. ecce adã factus eſt quaſi vnus ex nobis. in ipſa pluralitate perſonarũ patet trinitatis myſterium. hoc quidem de trinitate breuitatis cauſa notauimus, dum copioſiſſime plura in voluminibus ſcripturarum pandantur.

¶ Quod xp̃s filius dei homo factus eſt.

Hucuſq; myſterium natiuitatis
6 † chriſti ſecundum diuinitatem notauimus vel prediximus. deinceps de corporali eius natiuitate dicamus, manifeſtantes primum quia idem filius dei propter noſtram ſalutem incarnatus eſt, et homo factus. Sic enim de eo predicatur Eſaie. ix. Paruulus inquit natus eſt nobis, et filius datus eſt nobis, et factus eſt principatus ſuper humeros eius, et vocabitur nomen eius admirabilis, deus fortis: pater futuri ſeculi, princeps pacis. Paruulus enim chriſtus qr hic homo et natus eſt nobis non ſibi, quod deus homo factus eſt p nobis profecit, et ideo natus eſt nobis: quia eſt datus nobis niſi dei filius, et principatus eius ſuper humeros eius, ſiue quia crucem ipſe proprijs humeris portauit, ſiue quia tituluz regni ſuper humeros et caput eius Pylatus ſcripſit. Erubeſcant itaq; impij et agnoſcant vocari deum filium ſpiritu natum per aſſumptionem corporis periculum factum. De cuius etiam natiuitate in pſalmo. Spiritus ſanctus dicit. Pater nunqd ſion dicet hõ, et hõ factus eſt in ea, et ipſe fundauit eam excelſus. Et ipſe qui in ea natus eſt homo, et altiſſimus nuncupatus eſt. Homo: quia ipſe in ea natus eſt humillimus. altiſſimus autem quia ipſe fundauit eam excelſus. de quo iterum Eſaias. ij. c. ita. Quieſcite ab homine cuius ſpiritus in naribus eius eſt: quia excelſus reputatus eſt iſte: verum etiam quoties impij omnem hanc prophetiam de natiuitate chriſti agnoſcunt, concluſi dum non habeant quid proponant argumentantur dicentes: nec dum veniſſe chriſtum de quo hec omnia ex ore prophetarũ annunciata ſunt. Audiant et Danielẽ: qr etiã nõ

ſolum venturum predicat xp̄m: quod eſt conueniens cū ceteris prophetis: ſed etiam tp̄s aduentus eius oſtendit, τ annos enumerat, τ manifeſta eius ſigna pronuntiat. Sic enim ait ad eum angelus. ix. c. Daniel. Animaduerte ſermonē τ intellige viſionem: ſeptuaginta ebdomade abbreuiate ſunt ſuper populū tuum: τ ſuper vrbem ſanctam tuam vt conſumet preuaricatio. τ finem accipiat peccatū τ deleatur iniquitas, τ adducatur iuſtitia ſempiterna, τ impleatur viſio τ prophetia, τ vngatur ſanctus ſanctorū. Que ſcʒ ſeptuaginta ebdomade ſi a tempore Danielis enumerētur, proculdubio ſanctus ſanctorum qui eſt xp̄s olim veniſſe cognoſcitur. Ebdomada namq̄ in ſacris eloquijs ſeptem annis terminatur, teſtante domino ad Moyſen. Leuitici. xxv. numerā ergo tibi ter ſeptem ebdomadas annorum. i. ſeptiens ſeptenas: que ſimul faciunt annos. xlix. quadringentos nonaginta. A tempore itaq̄ Danielis prophete vſq̄ ad xp̄m pluſq̄. c. ebdomade numerantur. Ideo namq̄ natus eſt xp̄s qm̄ annuntiabit ſermo propheticus. ſed duritia cordis iudaici: quia ipſi xp̄m interemerunt, Inde eum adhuc veniſſe nō crediderunt. τ adhuc vt plenius pateſiat. Notandum qꝺ debemus cō putare a primo anno Darij vſq̄ ad aduentum xp̄i. Darius regnauit. xviij. annis. Archarius. vi. Ochus qui et Thirus. xxiiij. annis id eſt anteaſius Durius qui τ melas. xxi. Alexander Macedo. xij. poſt eū Sother in alexandria. xxxv. ſuccedens filadelphus. xxxviij. poſt hunc Energens. xxv. philopſ. xvij. Epiphanes. xxiiij. Alius Energens. xxvij. Cleopſ. xx. τ ſex menſibus. iterū Cleopater Sother. xxviij, poſt Tholomeus. xxvij. Auguſtus. xlij. poſt Cleopatrem Auguſtus. xliij. annis. na₃ omnes anni Auguſti. lv. Scimus xl. anno imperij auguſti: q poſt mortē Cleopatre regnauit. Natus eſt xp̄s anno. xv. Probamus filium dei dn̄m noſtrū Jeſum xp̄m ſcʒ carnem iam natū fuiſſe. Sed adducit: cur notum eſt: audiat ergo tamē Deus cum hominē feciſſet ſumma beatitudine productū. τ diuine imaginis decore honoratū. poſuit eum in paradiſo vt eſſet deo ſubiectus τ ceteris creaturis. Prelatus ille aūt rebellis effectus concepta diuinitate interdum violauit preceptū. Quem profectū deus non occidit. ſed exulem a paradiſo fecit expectans vt per penitentiam reuocari poſſet ad veniam. τ cum ille non reuocaretur ad viā veritatis: dedit ei legem per Moyſen. vt vel per ipſā reuerteretur ad amorem dei τ ad rationē iuſtitie. Sed cum nec hanc quidem contumax τ incredulus cuſtodiret, venit filiꝰ dei τ corpus humane fragilitatis aſſumpſit vt dum videretur ſic qꝺ tandem mundus conuerteretur. Omiſſiſq̄ demonum ſimulacris reconciliaretur gratia conditoris. hec eſt cauſa natiuitatis xp̄i. nam τ a prin. mundi hominē deus ad ſuā imaginem fecit, eumq̄ preſentia ſuꝯ ex omnibus creaturis pulcherrime decorauit: ſciens profecto q̄ futurus eſſet in corpore τ ipſam imaginē indueret que prima deo facta in mundi creatione. iā conditione iam deinceps ſequamur debitum ordinem τ cuius demonſtrata eſt natiuitas, demonſtretur genus τ patria.

¶ Incipiamus de eius nomine loqui q̄ xp̄s Jeſus vocari debuit ſecundum ſcripturas.

Prima enī₃ appellatio nominis

7 † Jeſu inuenitur in figura domini noſtri Jeſu xp̄i a naue predicta. Nam auſes quidam qui naue filius nominabatur a Moyſe, Jeſus cognominatur. Sic enim poſt obitū Moyſi dux effectus obtinuit τ noſtrā promiſſe hereditatis diſtribuit mutatio nois. qꝺ ſignificauit niſi q̄ defuncto Moyſe. i. defuncta lege τ legali p̄cepto ceſſante dux nobis dominus Jeſus xp̄s erat futurus, q ad terram non celeſtis repromiſſionis per iordanis fluēta. i. per gratiā baptiſmi ſanctificatos perduceret omnibus vitiorū generibus expulſis, vel angelorum hoſtibus effugatis.

¶ De generatione xp̄i ſcꝺm carnem qꝺ de ſemine Abrahe originem duxit.

Quod autem ex ſemine Abrahe

8 futurus † eēt dn̄s Jeſus xp̄s his verbis Abrahe primo facta p̄miſſio eſt a dn̄o Geneſis. xij. In ſemine inquit tuo bn̄dicentur omnes gentes. i. in xp̄o. de quo pſal. ait: τ benedicētur in eo omnes tribus terre: omnes gentes magnificabunt eū. Audi me Jacob, τ Iſrael quoniā ego feci: ego ſum dn̄s deus eius primus τ nouiſſimus, τ ea que ventura ſunt nouiſſima ego facio. Iterum ibi. Ego ſum deus qui te creaui τ audiui, τ tenui dextera mea vt vnitatē patris τ filij inſignauit: adiecit dn̄s. ego teſtis veſter dicit dn̄s deus. τ puer meꝰ quem elegi vt ſciatis τ credatis q̄ ego ſum: τ ante me non eſt alius, τ poſt me non erit. τ in ſalomone. Miſerere nr̄i deus τ reſpice nos, τ oſtende nobis lucē miſerationū tuarū, τ immitte timorē tuum ſuper gētes que nō exquiſierūt te, τ agnoſcant q̄ nō eſt alius deus niſi tu. Itē in p̄o. Dn̄s q̄ deus preter dn̄m. aut q̄ deus preter deū nr̄m. Cōtrarie aūt aſſerit Sacrilegus Judeus, dicēs, Si patrē τ filiū vnū deum creditis, q̄ iterū tres pſones p̄ris τ filij τ ſpūs ſancti ſub vnitate deitatis pronūtiatis: Rn̄deo iterū, audi ergo diuinā trinitatem Eſaia proteſtāte. vi. c. Vidi inquit dn̄m ſup ſoliū excelſum τ eleuatum, τ ea q̄ ſub ipſo erant replebāt templū, ſeraphim ſtabāt ſubter illud, ſex ale vni, τ ſex ale alteri, duabus velabant faciē. τ duabus velabant pedes eius, τ duabus volabant τ clamabāt alter ad alterū τ dicebāt Sctūs, ſanctꝰ, ſctūs dn̄s deus ſabaoth. plena eſt terra maieſtate eius. Unde ſi deus trinitas nō eſt, q̄re ſctūs tertio iterauerūt. Cuius tn̄ trinitatis vnitas cōmendet ſub eadē trina repetitiōe vnū deum aut dn̄m iterauerūt. Item ſi trinitas vnus deus non eſt. Cur Abraam ſub vertice mābre tribus occurrens vnū dn̄m dixit et non tres plurali numero ſalutauit: niſi q̄ vnitatis myſteriū in trinitate eſſe cognouit. Si trinitas nō eſt deus, Cur ad Moyſen tertio dicit Deus abraam. Deus yſaac. Deus iacob. Rn̄de ad hec qui es infidelis, qui xp̄m τ deum τ angelū dei nō credis. Quis ergo ille angelus dn̄i eſt qui apparuit Agar, qui etiā τ dn̄s vocat. Gen̄. itaq̄ teſtatur. xvi. c. Et dixit angelus dn̄i ad agar. Reuertere ad dominā tuā, τ humiliare ſub manibus eius. Et rurſus Multiplicans inq̄t multiplicabo ſemen tuū, τ non numerabit p̄e multitudine. Inuocauit aūt Agar nomen dn̄i qui loquebat ad eā. Tu deus q exaudiſti me. Et ſimile huic illud qꝺ ſequit in Gen̄. xxij. Temptauit deus abraā τ dixit. Tolle filium tuū vnigenitū quē diligis yſaac. τ poſt paululū ſequit. Ecce angelus dn̄i clamauit de celis dicens. Abraham. cui reſpondit. adſum. Dixit dn̄s. Ne extendas manū tuam ſup puerum neq̄ facias quicq̄. nunc cognoui q̄ times dn̄m τ nō pepercisti vnigenito tuo p̄pter me. item ille Gen̄. xxxi. dixit angelus dn̄i in ſomnis ad iacob, τ rn̄dens aſſum: cui ait. vidi oīa q̄ feciſti in laban. Ego ſum dn̄s bethel vbi vnxiſti lapidem τ votū dediſti mihi. adhuc preterea ſi xp̄m deū τ dn̄m nō creditis quis eſt iſte angelus τ deus quē dn̄s premittit ante Moyſen. Exod. xxiij. ita dicēs. Ecce ego mitto angelum meū qui precedat τ cuſtodiat te in via, τ introducat ad locum quem preparaui. obſerua eum ne contēnendū eū putes, q̄ cū peccaueris non dimittet te, τ nomen meum eſt in illo.

¶ Quod ex tribu iuda traxit originem xp̄s.

Secundum carnem chriſtus ex

9 † tribu iuda expectandus erat. Jacob patriarcha ſignificat dicens Gen̄. xlix. c. Non deficiet princeps ex iuda, nec dux de femoribꝰ eius donec veniat q mittendus eſt, τ ipſe erit expectatio gentium. Certum enim eſt vſq̄ ad ortum xp̄i non defuiſſe principē ex populo iudeorum, τ ex gn̄e iudeorū, nec dux de femoribus eius vſq̄ ad Herodem alienigenam regem. qui per ambitionē regni irrepſerat quem genus p̄pli expectabāt. Judei pertinacia impudice frontis dicent. Nondum eſſe tp̄s impletū, mentientes neſcio quem regem ex gn̄e iudeorum in extremis orientis partibus regna tenere, neq̄ debēt mente cecati ſimulationis ſiue mendaciū detenti qui iam nūc ſine ſacerdote, ita ſine rege τ principe ſunt. Neq̄ enim mendax eſſe poteſt Oſee propheta qui dicit. Sedebūt filij iſrael ſine rege, ſine principe ſine ſacrificio, ſine altari, ſine copoli. i. ſine ſacerdotio ſine terantbi₃ i. ſine manifeſtationibus: que oīa q̄nis nō videat nūc in ipſis eſſe cōpleta. Ecce ex qua tribu naſciturus eſſet xp̄s docemur.

¶ Quod ex ſtirpe Dauid xp̄s ſit natus.

Ex dauid autem ſemine ſecundū

10 carnem † futurū eſſe p ſp̄m ſanctū ita pronuntiabat in pſalmo. Jurauit dn̄s Dauid veritatē τ nō fruſtrabit eum: de fructu vētris tui ponam ſuper ſedem tuā. Semel iuraui in ſancto meo ſi Dauid mētiar, ſemen eius in eternū manebit, τ thronus eius ſicut ſol τc. Itē in primo libro paralipomenon. xvij. τ factū eſt verbum domini ad nathan dicēs, Vade et dic ſeruo meo Dauid. Hec dicit dominus. Non edificabis tu mihi domum ad habitādum, ſʒ cum impleti fuerint dies tui τ dormieris cum patribus tuis: ſuſcitabo poſt te ſemē tuum quod erit de vtero tuo, τ firmabo regnum eius, hic edificabit domum nomini meo, τ erigam thronū eius in ſeculū. Ego ero illi in patrem, τ ipſe mihi in filium, τ fidelis erit domus eius vſq̄ in ſeculum in conſpectu meo, τ thronus eius erit firmiſſimus iugiter. Hec omnia quiſquis in Salomone putat fuiſſe impleta, multum errare videtur. nam qualiter in Salomone intelligendum eſt cum dictum eſt, poſtq̄ dormieris cum patribus tuis ſuſcitabo ſemen tuum poſt te, abſit. Ille enim viuente patre incepit regnare. Nam hic dicitur, quia cum impleti fuerint dies tui τ dormieris cum patribus, ſuſcitabo ſemen tuum. Ex quo intelligitur eſſe alius p̄miſſus qui non ante mortem eius pronuntiatus fuerat ſuſcitandus qui edificaret domum deo, non de parietibus manu factis, ſed de lapidibus precioſis et viuis, id eſt ſanctis et fidelibus. Nam et illud quod ſubiecit. Fidelis erit domus, et regnum eius vſq̄ in eternum corā me. Attendat τ aſpiciat prius q̄ non de Salomone pronuntiat

pronuntiat. Salomonis nãquid domũ plenam fuiſſe mulieribus alienigenis colentibus idola legimus, ⁊ ipſe ab eis rex in eadẽ idolatria ſeductus eſt, atq; deiectus: qui dum bonus fuiſſet in initio, malum exitum habuit. Ergo quis eſt iſte cuius domus fidelis eſt in perpetuum, qui poſt mortem David promittebatur ſuſcitandus, ille eſt verus de quo ipſe David exiſtimans proclamat dicens. Tu vero diſtuliſti xp̃m tuum. nõ eſt ergo Salomon ille, ſ; nec iſte David ſed dilectus eſt xp̃s. ergo apparet promiſſiones nõ in Salomone, ſ; in xp̃o dño noſtro qui ex David gñe ortus eſt fuiſſe completũ. De quo ipſe dñs alibi dicit. Hiere. xxiij. Ecce dies veniunt, ⁊ ſuſcitabo David germen iuſtum, ⁊ regnabit rex ⁊ ſapiens erit: faciet iudiciũ ⁊ iuſtitiam in terra. in diebus illis ſaluabitur iuda ⁊ Iſrael habitabit confidenter, ⁊ hoc eſt nomen qđ vocabunt eum dñs iuſtus noſter. promiſſum namq; ⁊ alias ex ſemine David xp̃m per Eſa. prophetam. xi. ita pronuntiat. Egredietur virga de radice Ieſſe. ⁊ flos de radice eius aſcendet. hec virga de radice ieſſe virgo eſt Maria de David radice exorta, que genuit florem dñm ſaluatorẽ. de quo ẽt ſequitur. ⁊ requieſcet ſuper eum ſp̃us dñi. ſp̃us ſapiẽtie ⁊ intellectus, ſp̃us conſilij ⁊ fortitudinis ſp̃us ſcientie ⁊ pietatis, ⁊ replebit eũ ſpiritus timoris dñi. Ideo tanta dona ſp̃us ſuper eũ predicantur: quia in eum non ad menſurã ſp̃us inhabitabat ſicut in nobis. ſed tanta ineſt plenitudo deitatis. ⁊ iſte eſt qui nõ ſm viſionẽ oculorũ iudicabit, neq; ſm auditũ aurium arguet ⁊c. Sed erit iuſtitia cingulũ lumborum eius, ⁊ fides cinctoriũ renum eius. in cuius eccleſia vtiq; habitat lupus cũ agno. ille ſolebat ab ea predã capere, ad eã conuertitur ⁊ cũ innocentibꝰ cõmoratur. in cuius ouili pardus cũ hedo accubat permixtim. i. ſubdoli cũ pctõribus ibi etiã vitulus de circunciſione, leo de ſeculi ptãte, ouis de populari ordine ſimul morantur. q2 in fide cõmunis eſt olm cõditio. Puer aũt paruulus minans eos vtiq; q2 humiliauit ſe pro nobis ve paruulus: bos aũt ⁊ leo comedẽt ibi paleas q2 princeps cũ ſubiectis plebibus eãdem habẽt doctrinã. delectatur quoq; infans ab vbere ſup ſacramine aſpidis, dum gẽtes que ſolebant venena predicare conuerſis etiã xp̃i fidem paruuli delectãtur audire. cauerna enĩ reguli corda ſunt infidelium, in quibus ſerpens ille tortuoſus regeſcebat quẽ ablactatus cõprehẽſis ex me captiuũ traxit vt in monte ſancto eius qđ eſt eccleſia nõ noceret. ad hec idẽ Eſa. de xp̃o. xi. c. qui de ſemine David natus eſt ſcđm carnẽ. ſic in cõſequentibus dicit. In die illa erit radix ieſſe qui ſtat in ſignũ populorum, ipſum gentes predicabũt, ⁊ erit ſepulchrũ eius glorioſũ: in ſignum populorũ ſtat radix ieſſe qñ xp̃i ſignaculũ crucis exprimẽti frontibus eorũ ipſũ gẽtes deprecabuntur, qđ iam cernitur olĩ dũ fuiſſe cõpletum. Sepulchrũ aũt eius inquantũ eſt glorioſum vt excepto qđ redempti per mortẽ eius gloriã ei exhibemus, ẽt locus ipſe eorũ ſcãnis miraculis ad ſe oẽm contrahit mundũ glorie ſue cã. iam vero qđ ore prophetico ad Moab naſcentis xp̃i perhibetur teſtimoniũ Eſa. xv. Ponã enĩ ſuper his qui fugerunt de Moab leonem ⁊ reliquijs terre. Emitte agnũ dñe dominatorẽ terre de petra deſerti ad montem filie ſion. de hac gente moabitarũ egreſſus eſt agnus immaculatus qui tollit peccata mundi. dominatur in orbem terrarũ Petra autem deſerti Ruth ſignificat que deſtructa morte mariti de Boos genuit Obed. Deinde ieſſe David. ⁊ de david xp̃ũ, montem autem filie ſion aut hiſtorialiter ipſam vrbem Hieruſalem, dicit, aut iuxta Tropologiam eccleſiam in ſecula. i. in virtute ſublimitate locatam.

¶ Quod de virgine naſci debuit, non ex virili ſemine.

11 Hactenus de nomine ⁊ gratia et genere † domini noſtri Ieſu xp̃i teſtamenti veteris fidem perſtringimus. Dehinc gñationem eius ſcđm carnem ex virgine oſtẽdamus. Eſa. pleniſſime predocente. ſic enĩ dicit. Et adiecit dñs loqui ad Achaz dicens. Pete tibi ſignũ a dño deo tuo in profundũ inferni, ſiue in excelſum ſupra. ⁊ ſubiecit. audite ergo domus David genus David. Nam hũ ad dñm loquebatur, id eſt ad ſtirpẽ regiam de qua deſcẽdit Maria ⁊ adiecit. ꝓpter hoc dabit dñs ipſe nobis ſignum. Ecce virgo concipiet ⁊ pariet filium, ⁊ vocabitur nomen eius Emanuel, quod eſt interpretatũ nobiſcum deus. Erubeſcant itaq; impij ⁊ gña xp̃i ſua colla ſubijciant. Ecce enĩ quẽ virgo peperit nobiſcũ deus appellat. Obijciunt aũt nobis mentientes iudei q2 in hoc loco nõ virginem ſed iuuenculã oñdit ſermo ꝓpheticus parituram. Quibus reſpondetur non eſſe ſignum ſi iuuencula pariat qđ eſt etatis: et hoc eſt ſignum ad rei nouitatem: quod ſi virgo pariat, quod eſt integritatis, dño dabit nobis ſignum, inſinuat quoddam inſigne miraculum virginem ſc; parituram quod proculdubio ſignum non eſſet niſi nouum exiſteret. Oportebat enim chriſtũ propter inſigne miraculũ ſecundum carnem naſci de virgine. Sequitur de eo, butirum ⁊ mel comedet. butirum fructus eſt eccleſie venientis ex circunciſione, quaſi nobis origo. i. ſub lege poſite. Mel vero eccleſie venientis ex gentibus cuius fructu, id eſt opera paſcitur chriſtus. Sequitur quod dicit. priuſq; ſciat puer vocare patrem aut matrem, quod enĩ dixit, priuſq; cognoſcere ſe faciat deũ haberi, ſe ⁊ virginem infem iuxta illud quod in Gene. ſcribitur cõducente dño ad Abraam: nũc cognoui quia times dñm. id eſt nũc cognoſcere te feci. Abſit enim apud deum eſſe ignorantiam, vt tunc cognoſceret quod ante neſciret. Sed iam ad ꝓpoſitũ redeamus atq; audiamus ad hec de ſacra virgine natiuitatis xp̃i myſteriũ eodem Eſa. alter precine dte. xlv. c. Rorate celi deſuper ⁊ nubes pluant iuſtum: aperiatur terra ⁊ germinet ſaluatorem, ⁊ iuſtitia oriatur ſimul, ego dñs creaui eum. celi ipſi qui nubes: id eſt prophete per quos xp̃o venientẽ ꝓphetabatur, terra Maria que fide aperta non corruptione genuit ſaluatorem: q2 ſolus dominus eam creauit, nõ virilis cõmixtione ſeminis. Sicut enĩ Daniel. ij. propheta de eodẽ virginali neceſſitate figuraliter dominus predixit. ſcidi lapidem de monte abſciſum ſine manibus preſcindentium, ⁊ cum perueniſſet in terrã repleuit orbem terre. ſic lapis xp̃s intelligitur. vnde per Eſaiam deus loquitur. Ecce mitto in fundamẽtis ſion lapidem precioſum electũ angularem, ⁊ qui crediderit in eum nõ confundetur. hunc enĩ vidit Daniel abſciſũ de monte ⁊ de populo iudeorũ ſine manibus: ſine commixtione virili natum ex virgine Maria. quã ſine dubio virginẽ fuiſſe credimus ante partũ Ezechiele propheta teſtante. xliiij. Conuerti me ad viã porte ſanctuarij exterioris que reſpiciebat ad orientem, ⁊ erat clauſa. ⁊ dixit ad me dñs. Porta hec clauſa eſt ⁊ non aperietur, ⁊ vir non tranſiet per eam: quia dñs deus ingreſſus eſt per eam eritq; clauſa. quo teſtimonio ſanctam Mariam virginem concepiſſe ⁊ permanſiſſe virginem confitemur. Genitalia namq; feminarũ pro eo quod clauſtra aperiunt porte dicuntur. Sicut ait Iob. iij. quia non clauſit portas ventris qui me portauit. Dominus enim noſter Ieſus chriſtus mirabiliter ⁊ potentialiter natus tanq̃ ſponſus proceſſit de thalamo ſuo. i. de virginis vtero. poſt cuius ortum nullum cum Maria cõueniſſe, nullũ ex eius vtero genitũ alĩs gentiũ extitiſſe.

¶ De loco in quo naſci debuit in Bethleem ſecundum prophetas.

12 Prediximus natiuitatem domini † noſtri Ieſu xp̃i ex virgine locũq; originis ſue oſtendamus. Nã in Bethleem natus eſt. Ad quã dicitur per Micheã prophetam. vi. Et tu Bethleem terra iuda domus effrata nequaq̃ paruula eſt in milibus Iuda: ex te enĩ egredietur qui ſit dominator Iſrael, ⁊ egreſſus eius ab initio a diebus eternitatis. ꝓpter hoc dabit eos vſq; ad tẽpus in quo parturiens pariet. ⁊ ſic poſtq̃ locus originis predixit deinde regimen eius futurũ in toto orbe ſubiecit dñs ſtabit ⁊ videbit ac paſcet gregem ſuum in virtute dñi, vel in fortitudine. vel in ſublimitate ad honorẽ nois dei ſui ⁊ conuertentur quominus tunc magnificatur vſq; ad terminos orbis terre. ⁊ erit iſte pax. De hoc loco natiuitatis xp̃i, ⁊ Abacuc propheta ſic dicit. Deus ab auſtro veniſſe ſcribitur, qui a Bethleem venturus eſſe preuidebatur.

¶ Quod ſtella demõſtrante claruit eius natiuitas ſm ꝓphetas.

13 In numeris diuinis. xxiiij. Ille Balaam † ſic cecinit. Orietur ſtella ex iacob, ⁊ exiet homo de iſrael Magi enim ab orientibus venientes primũ partibus xp̃i natiuitatem ſtella indice renuntiauerũt. ſi vt quẽ princeps pacis eorũ predixerat illi in ipſo ſideris demonſtrarent.

¶ Qđ tres Reges vel magi xp̃m natum adorare debuerant.

14 Et hoc prophete nobis narrant † ſic enĩ Eſa. ait. In tempore illo deferetur minus dño exercituum a populo diuulſo ⁊ dilacerato, ⁊ a populo terribili poſtq̃ non fuit. alius. Hoc aũt dicit ꝓpter perſarũ robuſtiſſimã gentẽ, ad cuius tũc potentiã nullus populus cõparabatur. de quibus magi venientes xp̃o munera obtulerũt. Et iterũ ipſe. lx. Omnes inquit de Saba veniẽt aurum ⁊ thus deferentes, ⁊ laudẽ dño annuntiantes. De his muneribus ⁊ David precinit dicens, ⁊ dabitur ei de auro Arabie. Et rurſus. Reges tharſis ⁊ inſule munera offerent regi domino, ⁊ ſaba dona adducent.

¶ Quod non oleo materiali ſed ſp̃ũ ſancto xp̃s a deo vnctus eſt.

15 Eſaias. lxj. ex perſona eiuſdẽ † chriſti ſic canit dicens. Spiritus domini ſuper me, propter quod vnxit me, euangelizare Pacem miſit me, predicare captiuis remiſſionem, et cecis viſum. Simili modo Pſalmographus afflatus ſpiritu ita ex eodem loquitur dicens. ſedes tua in ſeculum ſeculi ⁊c. propterea vnxit te deus tuus. in qua ſententia prima, propheta natiuitatem

chriſti ac perpetuitatem demonſtrat ſequentis per equitatis virgā id eſt ſceptrum poteſtatis eius regnum denūtiat. poſtremo quod idem deus a deo vnctus ſit indicat. Non quidē oleo cōmuni ſicut ꝛ ceteri participes ſui, id eſt principes qui imaginario preceſſerant, ſꝫ oleo letitie quo miſtice demonſtratur tempus ſcꝫ eius celeſti infuſione ꝛ virtute xp̄s eſt conſecratus.

¶ Quod pauper pro nobis factus eſt xp̄s.

Zacharias. ix. ſic indicat dicens

16 dicite † filie ſyon Ecce rex tuus venit tibi iuſtus ꝛ ſaluans pauper, ſedens ſuper aſinum indomitum. Ecce intelliget ſeruus meus ꝛ exaltabitur, ꝛ eleuabitur. ꝛ ſublimis erit valde ſicut ſuper te multi ſic glorioſus erit inter viros aſpectus eius, ꝛ forma eius inter filios hominum. Iſte aſperget multas gentes. ſup ipſum cōtinebunt reges os ſuum: quia quibus non eſt narratum de eo videbūt, ꝛ qui nō audierunt contemplati ſunt: quis reddidit auditui noſtro, ꝛ brachiū dn̄i cui reuelatum eſt. Et aſcendit ſicut virgultum corā eo ꝛ ſicut radix de terra ſitienti, ꝛ non eſt ſpecies ei neqꝫ decor. ꝛ vidimus eum ꝛ non erat aſpectus, ꝛ deſiderauimus eum deſpectū ꝛ nouiſſimū virorum, virum dolorum ꝛ ſcientem ferre infirmitatē. ꝛ quaſi abſconditus vultus eius ꝛ deſpectus. vnde nec reputauimus eū, vere languores noſtros ipſe tulit, ꝛ dolores noſtros ipſe portauit, ꝛ nos reputauimus eum quaſi leproſum ꝛ percuſſum a deo ꝛ humiliatum. Ipſe aūt humiliatus eſt ꝓpter iniqtates nr̄as, ꝛ attritus eſt ꝓpter ſcelera nr̄a, ꝛ diſciplina pacis noſtre ſup eum, ꝛ liuore eius ſanati ſumus oēs. quaſi oues errauimus vnuſquiſqꝫ in viam ſuam declinauit: et dn̄s poſuit in eo iniqtates oim̄ noſtrū. oblatus eſt q̄r ipſe voluit, et nō aperuit os ſuum: de anguſtia ꝛ de iudicio ſublatus eſt: generationem eiꝰ qs enarrabit? q̄r abſciſus eſt de terra viuentiū. ꝓpter ſcelus populi mei percuſſi eum, ꝛ dabit impios pro ſepultura, ꝛ diuites pro morte ſua. eo qḋ iniquitatē non fecit, neqꝫ dolus fuerit in ore eius. ꝛ dn̄s voluit conterere eum in infirmitate eius: ſi poſuerit pro pctō animā ſuam, videbit ſemen longeuum, ꝛ voluntas dn̄i in manu eius dirigetur: pro eo ꝙ laborauit aīa eius videbit ꝛ ſaturabitur. in ſcīa ſua iuſtificabit ꝛ ipſe iuſtus ſeruos multos ꝛ iniqtates eorū ipſe portauit. Ideo diſpertiam ei plurimos, ꝛ fortium diuidet ſpolia, ꝓ eo qḋ tradidit in morte aīam ſuā ꝛ cum ſceleratis deputatus eſt, ꝛ ipſe peccata multorū tulit ꝛ pro tranſgreſſoribus orauit. In qua lectione non ſolum q̄r abiectus apparuit, ſed etiam ibi generatio celeſtis exprimit̄. infirmitas quoqꝫ ſuſcepte carnis eiꝰ manifeſtat̄: cōtumelia quoqꝫ paſſionis eius, crux, mors, ſepultura ibi monſtrat̄, eo qḋ innocens damnatur ꝛ tacens ibi penditur. deus enim ſuſcipiēs carnem ꝛ pauperis formam ſe humiliare dignatus eſſe noſtri cā vt ſalus perditis redderetur ꝛ vſqꝫ ad mortē obediens factus eſt. Quod alibi Eſaias prefatus eſt. Nō clamabit, neqꝫ audiet quis in plateis vocem eius: calamū caſſatum non cōteret ꝛ lignū fumigans nō extinguet, ſed in veritate proferet iudiciū quoad uſqꝫ in terra ponat iudicium, ꝛ in noīe eius ſperabunt gētes. ꝛ Hieremi. xiiij. qḋ veniet deus rex vt abiectus ꝛ humilis. ita predixit. dn̄e fac miſericordiam tuam ꝓpter nomen tuū q̄m multe ſunt auerſiones nr̄e: tibi peccauimus expectator iſrael ſaluator eius in tp̄e tribulatiōis. quare q̄ſi colonus futurus es in terra ꝛ quaſi viator declinans ad manendū quare futurus es quaſi vacuus ꝛ fortis qui nō pōt ſaluare. tu autem in nos es dn̄e ꝛ nomē ſanctū tuum inuocatū eſt ſup nos ne derelinquas nos. cū enīꝫ dicit tibi peccauimus, exprimit iudeorū perſonā qui in deum peccauerunt q̄n venientē in forma hominis crucifixerunt: obtulit enim ſe aſpectibus hominum ꝛ inquilinum: illi autēꝫ putantes hoc tantum eſſe quod videbatur occidunt hominē, quaſi qui non poteſt ſaluare.

¶ De virtutibus chriſti ꝛ miraculis ſecundū prophetas.

Genera quoqꝫ ꝛ virtutes curatio

17 num † tanto ante preſcripta ſunt p Eſaiam ꝓphetā dicentēꝫ. xxv. Ecce numqd deus noſter veniet ꝛ ſaluabit nos: tunc aperient̄ oculi cecorū, ꝛ aures ſurdor̄ audient: tūc ſaliet ſicut ceruus claudus, ꝛ clara erit lingua mutorū. Et iterū. lxv. Sp̄s dn̄i ſup me eo ꝙ vnxit me ad annunciandū miſit me, vt mederer cōtritis corde, ꝛ predicarē captiuis remiſſionē. ꝛ cecis viſum. hec oīa ſanitatū ſigna in aduentū xp̄i facta ſunt. ſtatim eī̄ vt eſt natus precedēte ſtella adorauerunt magi ꝛ obtulerunt munera. Deinde varia aduentus repreſentant miracula: ceci eī̄ vt deum agnoſcerent ꝓfunde noctis caligo detegitur, defunctis rediuiue lucis gratia redditur. vt anime viuificarent̄, ſurdi vt auditum fidei reciperent audire ceperunt. claudi vt ad deum currerent inceſſu alacri vegetantur. Muti vt deum confiterentur alacris vocibus clamauerunt Leproſi parabolantes contagiis anime lucida membra depoſuerūt. affectu enim maieſtatis ſue multa facit que pretereunda non ſunt, dum cuncta legantur. Nam excellentie ſue virtute dubijs pedibus greſſibus timentes equoris fluctus calcauit et maris magni procellas ſuo imperio mitigauit. Iam vero paſſionis ſue obitum ꝛ elementa tremuerunt, dum ſol fugit, dum tellus concutitur, ſaxaqꝫ ſepe illidētia diſſoluuntur. Si quidem ꝛ ipſa mors eum tenere non potuit. Nam die tertia ad ſedem paternam eum reuocauit, miſterijſqꝫ angelorum reducitur a terris ad celum. Plura quoqꝫ et his ſimilia eius omnipotentia facta ſunt. Sed dixit incredulus quod prophete miracula multa fecerunt. Nullus tamen vt chriſtus mortuus reſurrexit, et in celum aſcendit.

¶ Quod chriſtus deus viſibilis in corpore hominibus apparuit.

Per Eſaiam teſtatur dicens. Propter

18 † hoc ſciet populus meus nomen meū in die illa: q̄r ego qui loquebar ecce aſſum. ꝛ Dauid. ambulabūt de virtute in virtutem: videbitur deus deor̄ in ſyon. Et iterū. viſi ſunt ingreſſus tui deus dei mei regis vtiqꝫ qui venit in mundū, ꝛ quibꝰ reuelatus eſt occurſus aduentus eius. quē iudei ſi cognouiſſent nunꝗ dn̄m glorie crucifixiſſent De cuius etiā corporali viſione etiā Eſaias ſupradictus ita annuntiauit. Glorioſus inquit erit inter viros aſpectus eius. ꝛ forma eius inter filios hominū. quibus nō eſt annuntiatū de eo viderunt ꝛ qui audierunt contēplati ſunt. Et hieremias in libro Baruch. iij. Hic eſt deus noſter ꝛ nō eſtimabit̄ alius ab eo, qui inuenit omnem viam prudentie, ꝛ ondit eam Iacob puero ſuo, ꝛ iſrael dilecto ſuo. Poſt hec in terris viſus eſt. ꝛ cum hominibus conuerſatus eſt. Et abacuc. iij. Dn̄e audiui inquit auditū tuū ꝛ timui, ꝛ in medio duorum animalium cognoſceris, dum appropinquauerīt anni tui agnoſceris, dum aduenit tempus oſtenderis. item ipſe. Videbunt gentes ꝛ dolebunt populi, id eſt iudei Siquidē Eſaie. lxij. de ipſo ſic cecinit. propter ſion non tacebo, ꝛ ꝓpter iſrael non quieſcam, donec egrediatur vt ſplendor iuſtus eius, ꝛ ſaluator eius vt lampas accendatur: ꝛ videbunt gentes iuſtū tuum. ꝛ iterū. vi. vox ſpeculatorum tuorum leuauerunt vocē, ſimul laudabūt. ꝛ infra. brachium ſanctū ſuum ꝛ in conſpectu omnium gentium, et videbunt omnes fines terre ſalutare dei.

¶ Quod iudei xp̄m negaturi erant.

Sic predixerat ex perſona domi

19 ni † Hieremi. Preuaricatio eſt in medio domus Iuda ait dn̄s, negauerūt me ꝛ dixerūt. nō eſt ipſe. Hoc eſt nūc vſqꝫ iudei pro xp̄o dicunt, nō eſt ipſe: expectātes aliū q̄ ante xp̄s eſt. ꝛ Eſa. liij. Non eſt ei ſpēs neqꝫ decor, ꝛ vidimus eū ꝛ nō erat aſpectus, ꝛ deſiderauimus eū deſpectū, ꝛ nouiſſimū virorū: virum dolorū ꝛ ſcientē ferre infirmitatem ꝛ quaſi abſconditus vultus eius ꝛ deſpectus, vnde nec reputauimus eū. Quibus verbis incredulitatē illorū ſignificabat iudeorum a quibus viſus eſt xp̄s nō habere ſpēm neqꝫ decorē: vn̄ nec reputatus eſt eſſe deus: quem tn̄ q̄r nō erant cogniturī neqꝫ recepturi idem Eſa. primo a ſe approbat dicēs. audite celi ꝛ auribus percipe terra, q̄ dn̄s locutus eſt filios enutriui ꝛ exaltaui, ipſi aūt ſpreuerūt me. cognouit bos poſſeſſorē ſuum ꝛ aſinus pſepe dn̄i, iſrael aūt me non cognouit. ꝛ ppl̄s meus nō me intellexit. auditionē audietis et non intelligetis ꝛ cernetis, videbitis ꝛ nō ſcietis: incraſſatū eſt eī̄ cor populi huius. vnde Mich. xij. factus eſt ſermo dn̄i ad me dicēs, fili hominis in medio domus exaſperantis tu habitas, q̄ oculos habent ad videndū ꝛ nō vident. ꝛ aures ad audiendū ꝛ nō audiunt Sic eī̄ excecati ſunt vt ſaluatorē nō recognoſcerēt nec ſuſciperent cuius diem Abraham vidit ꝛ letatus eſt, ꝛ cuius aduentū ꝓphete magno cū deſiderio expectauerūt. Iſti eī̄ viderunt ꝛ nō cognouerunt, inſuper ꝛ blaſphemauerunt clamātes. Non habemus regem niſi ceſarē ꝛ que ſequuntur. cuius populi duricia ſic non mutat̄ q̄ꝫ ethiopis color, aut pardi varietas. Hieremia teſtante ſicut immutare nō poteſt ethiops pellem ſuam, ꝛ pardus varietates ſuas, ita nec vos poteſtis bene facere.

¶ Quod iudei conuenerunt ad interficiendū xp̄m.

20 Ita legitur vt Quare † fremuerūt

gētes, i. romani. ꝛ populi meditati ſunt inania, hoc eſt iudei. Aſtiterunt reges terre. i. Herodes ꝛ Pylatus, ꝛ principes cōuenerūt in vnū. ſ. principes ſacerdotū ꝛ ſeniores iudeorū. aduerſus dn̄m ꝛ aduerſus xp̄m eiꝰ. ꝛ iterū ex eiuſdē pſona. Circūdederūt me canes multi, ꝛ cōſiliū malignātiū obſedit me. canū aūt nomē in eis eſt. Etiā ꝓphetā alterū conſtitutū in Eſa. ſcriptū eſt. Oēs canes ceci neſciētes latrare Canum eſt enim mos vt teſtatur noſter Hylarius ꝛ paſtorē alludere, gregem noſſe, inſidiantes feras proſequi. At vero iſti canes ceci paſtorem ſuum non videntes: officium non intelligentes: latratus

latratus ſuos a feris ad gregem, a feris ad dominum retorſerunt. Unde ⁊ alius propheta de his ita dicit. facti ſunt mihi in ſagittam reciprocam.

¶ Quod venundatus eſt Chriſtus.

21 Per zachariam. xi. Ita † ipſe pronuntiauit. Si bonū eſt inquit in conſpectu noſtro dare mercedem meā triginta argenteos. Et dixit ad me. Proijcite illum ad ſtatuarium de quorū precium quod appreciatus ſui ab eis. Hec enim nota hominibus cauſa eſt. Judas enī penitentia motus pecuniā reportauit ⁊ proiecit in templo: ⁊ abijt, ⁊ laqueo ſe ſuſpēdit: vt impleretur qđ dixerat Eſaias. Teſtis falſus non erit impunitus pro eo qđ vendidit argento iuſtum: quā pecuniam bene dominus mercedē ſuā dixit. Multa enim opera eis fecerat reddens vitam mortuis, lucem cecis, auditum ſurdis, greſſū claudis. pro quibus omnibus iudei nephandum pretium ⁊ in corū mercedem illi reſtituerunt.

¶ Quod traditus fuit chriſtus.

22 Et in pſalmis† commemorauit in ſe impletum eſſe dicens. Homo pacis mee in quo ſperaui qui edebat panes meos, magnificauit ſuper me ſupplantationem. Et iterū. Tu vero homo vnanimis dux meus ⁊ notus meus: qui ſimul mecum dulces capiebas cibos. De ipſo Juda proditore Hiere. xvij. Preſcius ante ideſt dixit. Ita peccatū iude ſcriptū eſt ſtilo ferreo vngue adamantino, qđ ſiue ad iudā, ſiue ad iudeos non incongrue cōuenit qui ſic peccauerunt in chriſtum vt non ſit peccatum eorū atramento ſcriptū quod deleri forſitan poteſt, ſed ſtilo ferreo in vngue adamantino apparatum: ⁊ quod deleri non poſſit pre duritia cordis eorum, ſi non crediderunt.

¶ Quod ſponte ſe morti obtulit xp̄s pro nobis.

23 Eſaias dixit. liij. oblatus † eſt ipſe qꝛ voluit. ⁊ infra. pro eo qꝛ tradidit in morte animā ſuam, videbit ſemen longinquum et voluntas domini in manu eius dirigetur. Et ipſe per Hieremiam prophetam ſic loquitur. Reliqui domū meā, dimiſi hereditatē meā tradidi dilectā animā meā in manibus inimicorum eius, hoc eſt in manibus iudeorum qui eum interfecerunt.

¶ Quod xp̄s captus eſſe debuit.

Hieremias propterea longo p̄didit. Spiritus † oris noſtri xp̄s dominus captus eſt in peccatis noſtris. Quo
24 vaticinio demonſtrauit aperte ⁊ xp̄m dn̄m eſſe, ⁊ traditū pro nr̄is peccatis fuiſſe. Itē ſap. ij. c. dicit. ita dixerunt inter ſe impij, cōprehēdamus iuſtum qm̄ inutilis eſt nobis, ⁊ contrarius eſt operibus noſtris: promittit ſe ſcientiam habere, ⁊ filiū dei ſe nominat. ⁊ infra. Si enim verus dei filius eſt, ſuſcipiet illum ⁊ liberabit eum de manibus contrariorum. ⁊ infra Et ſciamus reuerentiam illius, ⁊ probemus patientiam ipſius: morte turpiſſima condemnemus eum, et afflictione crucis.

¶ Quōd xp̄s iudicandus erat ad mortem.

25 Clamat dauid ſub figura † populi peccātis in deū. Tibi ſoli peccaui ⁊ malū corā te feci: vt iuſtificeris in ſermonibus tuis et vincas cū iudicaris. Veniens xp̄s in corpore tanq̄ verū ſe cōſtituit iudex omnium hoīm. hominibus ad iudicandū ſe prebuit. Sitq; mitis ⁊ patiens dum iudicatus eſt: qꝛ nihil in eo dignū q iudicaret populus pſecutus inuenit. Unī ⁊ ppheta micheas. vj. aduentū iudicij eius annuntiās: ſic cominat̄ ꝯ eundē ppl̄m dicens. audite q̄ dn̄s loquit. Surge attende iudiciū aduerſus montes, ⁊ audiat colles vocem tuā, audiant montes iudiciū dn̄i ⁊ fortia fundamēta terre, qꝛ iudiciū dn̄i cū pp̄lo ſuo, ⁊ cū iſrael diiudicabit. Popule meus qđ moleſtus ſum tibi: rn̄de mihi: qꝛ eduxi te de terra egypti ⁊ de domo ſeruientiū liberaui te, ⁊ miſi ante faciē tuā Moyſen ⁊ Aaron: et q̄tuor oñdit bñficia preſtita domui ⁊ pp̄lo ſuo: ⁊ contra hec aduerſus eum mala. ⁊ qđ iuxta hoc ei pp̄lo venturū ſit. deinde ſubiungit. vj. c. Audite tribus ⁊ qs approbabit illud adhuc ignis in domo impij theſaurus iniquitatis.

¶ Quod per falſos teſtes condemnandus erat.

26 Per Oſee prophetam id dn̄s ſic dicit. Ue † ingt eis qm̄ receſſerunt a me, vaſtabunt qꝛ preuaricati ſunt in me: ego redemi eos ⁊ ipſi locuti ſunt aduerſū me mendaciū. ego erudiui eos ⁊ cōfortaui brachium eorū, ⁊ in me ipſi cogitauerunt malitiā: reuerſi ſunt vt eſſent abſq; iugo, facti ſunt arcus doloſus. ⁊ Malachias. inualuerunt ſup me verba vr̄a dicit dn̄s. ⁊ dixiſtis. qđ locuti ſumus ꝯ te. ⁊ in pſalmis dicit. Inſurrexerūt in me teſtes iniq. ⁊ mētita eſt iniqtas ſibi. ⁊ Eſa. de iuda dicit. Teſtis falſus non erit impunitus, p eo q vēdidit argento iuſtum.

¶ Quod clamauerunt iudei contra chriſtum crucifige ſicut prophetizatum erat.

27 Hoc per Hieremiā. xij. c. xp̄s † de ſynagoga predixerat dicēs. reliq domū meā, facta eſt mihi hereditas quaſi leo in ſilua. dedit ꝯ me vocē ſuā blaſphemās vtiq; ⁊ dicēs, crucifige. Et alibi ipſe dicit. Sup quē aperuiſtis os veſtrū. ⁊ aduerſus quē laxaſtis linguas vr̄as. Et Eſaias. qđ ingt Hieruſalē ⁊ iudas cōcidit: qꝛ lingua eorū cōtra dn̄m. ⁊ iterū expectaui vt facerēt iudiciū: fecerunt autem iniquitatem ⁊ non iuſtitiam ſed clamorem.

¶ De deſtructione gētis iudeorū ꝑpter peccata mortis xp̄i.

28 Olim cum obiurgatione † Eſaias illis predixerat dicēs. ſemen peſſimorū pparate filios vr̄os occiſioni: in iniqtate patrū ſuorū morient̄: venientib᷒ enī in iudeā a gētibus p ſcelere patrū ⁊ filij trucidati ſunt, ſub quorū pſona ⁊ Hieremias in interitu eorū ita deplorat dicēs. Patres vr̄i peccauerūt ⁊ nō ſunt: nos iniqtates eorum abſoluimus. Itē Hieremias ppheta. ad hec iudicio contendam vobiſcū ait dn̄s, ⁊ cū filijs veſtris diſputabo. Quare ego factus in p̄dā ſuper eum rugierunt leones, dederūt vocē ſuā, poſuerūt terrā eius in ſolitudine, ⁊ ciuitates eorū exuſte ſunt, ⁊ nō eſt q inhabitet i eis.

¶ Quod xp̄s conſputus eſt ⁊ flagellandus erat.

29 Job de eo dixit aperuerūt † ſup me ora ſua exprobrātes ⁊ ꝯſpuētes: pcuſſerūt maxillā meā, ſaciati ſunt penis meis. Et i pſalmis ipſe dixit. Ego ad flagella parat᷒ ſum. Et iter. cōgregata ſunt ſup me flagella ⁊ ignoraui. Similiter p Eſa. Dn̄s de᷒ aperuit mihi aurē, ego aūt nō cōtradico: corpus meū dedi pcutientib᷒, genas meas vellētibus, faciē meā nō auerti ab increpātibus ⁊ cōſpuētibus in me. Et p Hieremiā dicit. Poſui ſcapulas meas ad flagella ⁊ maxillas meas ad palmas. Itē de ipſo ipſe Hiere. ſic ſcribit dicēs. Dabit pcutiēti ſe maxillā, ſatiabit̄ opprobrijs ⁊ ſuſtinebit patiēter.

¶ Qđ xp̄s corona ſpinea coronādus fuit ſicut pphetizatū fuerat.

30 Scriptum eſt in Canticis canticorū ex † perſona pr̄is de contumelia iniquitatis. Hieruſalē mirātis atq; dicētis Exite videre filie ſion regē Salomonem in diademate quo coronauit eū mater ſua in die deſponſationis illius: ⁊ in die letitie cordis sui. i. coronā ſpineā quā capiti eius impoſuit ſynagoga. Sꝫ p Hieremiā idē filius ſic ait. Spinis peccatorum ſuorū circūdedit me pp̄ls hic. ⁊ apud Eſaiā. Plātaui inquit vineam electam ⁊ expectaui vt faceret vuas, fecit aūt ſpinas. vtiq; qꝛ degenerans a patriarcharum fructu: non fructum iuſtitie ſꝫ ſpinas mortis ⁊ crucis attulit creatori.

¶ Quod ſanguinem pro nobis fundere debuit.

31 Pronunciatur hoc per † Eſaiam pphetā dicens. Quis eſt iſte qui venit de edon tinctis veſtibus de boſra: q̄re rubrū eſt veſtimētū tuum. ⁊ veſtimēta tua ſicut calcantiū in torculari. Et ille rn̄dēs. torcular calcaui ſolus. Calcare enī torcular ſe dixit, q ſolus ꝑpter mundi pctm̄ paſſionē ſuſcepit, ſoluitq; delicta olim ſanguine ſuo lauit.

¶ Quod ſanguinem pro nobis ſundere debuit.

32 Hoc quoties prophetizat̄, teſtatur † Eſaias. ſic enī ait de illo. Tanq̄ ouis ad occiſionē ductus eſt. ⁊ ſicut agnus corā tōdēte ſe obtumuit ſic nō aperuit os ſuū. Sic enī in paſſiōe Pilato interrogāte nihil locutus eſt, ſꝫ in humilitate iudiciū eius ſublatū eſt. De quo ppheta. Dn̄s deus aperuit mihi aurē, ego aūt nō abſcōdi, corpus meū dedi pcutiētibus. Et ipſe alibi. tacui, ſilui, nunqđ ſemp tacebo. Primo enī tacuit vt iudicaret̄ qm̄ ſicut agnus corā tondēte ſe fuit ſine voce neq; aperuit os ſuum, ſuāq; cōpeſcuit ptātē. in nouiſſimo aūt ſic ſcribit̄ de eo. Deus meus ne. d. n. ⁊. n. Sic tacuit enī vt iudicaret̄ q̄ venit occult᷒, nequaq̄ aūt tacebit de iudicio quādo venerit manifeſtus.

¶ Quod xp̄s ſibi crucem baiulauit vel portauit.

33 **Eſaias predixit.** Puer † natus eſt nobis, ꝛ factus eſt principatus eius ſuper humerum eius. quis enim regum poteſtatis inſignia in humero portat, ꝛ non aut in capite coronam, aut aliqua proprie veſtis ornamenta: ſed ſolus rex ſeculorū xp̄s gloriā poteſtatis ſue ꝛ ſublimitatis in humero portauit. quod etiam Eſa. figurauit: qui cum a patre hoſtia duceretur ligna ipſe portauit. xp̄i eximiaꝫ tunc figurans paſſionē qui lignum ſue paſſionis geſtauit.

¶ Nota qꝫ xp̄s dominus manſuetus venit ad paſſionem.

34 **Propheta hieremias** † ex perſona xp̄i predixerat dicens. Ego q̄ſi agnus manſuetus qui portatur ad victimam, ꝛ nſc cognoui q꞉ ſuper me cogitauerunt conſilia dicentes: venite mittamus lignum in panem eius ꝛ eradamus eum de terra viuentium. Hiere. xi. Hec enī que paſſus erat dn̄s a iudeis que ſibi facta fuiſſent propheta cōmēdat. Nam quid eſt lignum in panem miſſum, niſi xp̄i affixio carnis in lignum. Panem enim corpus xp̄i agnoſcimus lignū, in pane eē fides noſtra xp̄m agnoſcit in corpore: qꝛ vita corporis ſui panis eſt. Scriptum eſt enim. Erit vita tua pēdens ante oculos tuos, ꝛ timebis die ac nocte, ꝛ non credes vite tue. Et iterum in pſalmo. qꝛ extēdit manus ſuas, in cruce. Sic dicit. eleua manus meas ſcꝫ ſineq꞉ veniente, quaſi qꝫ mundi veſpera, ſineq꞉ declinante iam ſole in veſpera. dn̄s in cruce animam poſuit. eleuans manus ſuas in eandē crucem, atq꞉ offerens deo ſeipſum pro nobis ſacrificiuꝫ, vt per illud ſacrificium delerētur peccata noſtra. ipſe Eſaias quoq꞉ de predicatione crucis eius qꝫ ſuis pertulit. ita ſcribit. Et erit principatus eius ſuper humerum eius. id eſt vexillum ſancte crucis, quod ſuis pertulit humeris. iuxta vaticinium Dauid prophete: qui dicit. Dn̄s regnauit a lignis. Abacuc quoq꞉ paſſionem xp̄i ita pronuntiauit dicens. Cornua in manibus eius. qꝫ quid eſt aliud niſi tropheū crucis, in quo exaltatus oīa traxit ad ſeipſum. item dicit dn̄s. fortitudo mea cōſtituit pedes meos in conſummatione, ꝛ ſuper excelſa imponent me.

¶ Quod xp̄s clauis in manibus ꝛ pedibus perforatus eſt, ſicut fuerat prophetizatum.

Per Dauid ipſe loquitur dicens

35 Foderunt † manus meas ꝛ pedes meos. ꝛ dinumerauerunt omnia oſſa mea: ipſi vero conſiderauerunt ꝛ inſpexerunt me. Quibus verbis vtiq꞉ in cruce corpus ſignificabat extenſum manibus pedibuſq꞉ confixis ad clauorum cōuerberationē conceſſis. Quod Dauid paſſus non eſt, q ſine vlla paſſione corporis legitur in pace quieſcere. Sed hoc de xp̄i paſſione predictum eſt: quia a populo iudeorum clauis in ligno confixus eſt. Manus enim ꝛ pedes non confodiuntur, niſi eius qui in ligno ſuſpenditur. Item in canticum canticorum. Manus mee diſtillauerunt mirrham ꝛ digiti mei guttas. Etiam per Malachiam qꝛ crucifigendus erat. idem de ſemetipſo dixit dominus. Si affigit homo deum quia vos confixiſtis me. et dixiſtis. in quo confiximus te. ꝛ ſubiecit dominus poſt hec illis. Ve vobis, ꝛ me confixiſtis gens tota. quod pertinet ad myſterium dominice paſſionis, in qua iudei xp̄m crucifixerunt quādo ſceleratas manus iniecerunt in eum. Quod etiam per zachariam iterum dominus ſic commemorat dicens, qꝫ pertinet ad myſteriū dominice paſſionis in qua iudei xp̄ꝫ crucifixerūt. ꝛ aſpiciētes eūq꞉ cōfixerūt plangēt eū quaſi planctū ſuper vnigenitū, ꝛ dolebunt ſuper eū vt dolere ſolent in morte primogeniti. hoc enim factum deprehendimus in Jeſum quem confixerunt iudei in cruce, quem dolebunt a ſe crucifixum in die iudicii cum videbunt eum in patris ac ſua maieſtate regnantem.

¶ Quod chriſtus inter duos latrones in cruce poſitus eſt vt dixerat Eſaias.

Longe autem per Eſaiam predi-

36 ctum eſt. Et † inter iniquos deputatus eſt. Et abacuc propheta dixit. in medio iniqui ꝛ duorum animalium cognoſceris. id eſt in medio duorum latronum.

¶ Quod Jeſus chriſtus ſpoliatus eſt ꝛ ſuper veſtem ſors miſſa fuit.

37 **Poſt crucis ſententiam** ſequitur rerū † diuiſio ꝛ ſors ſuper veſtem quam per Dauid idem dominus ante predixerat dicens. Diuiſerunt ſibi veſtimenta mea, ꝛ ſuper veſtem meam miſerūt ſortem. Que prophetia quemadmodum ſit expleta euāgelica narrat hiſtoria. Nam dum veſtimēta alia militibus fuiſſent diuiſa. pro tunica autem dixerunt. non ſcindamus, ſed mittamus ſortem cuius ſit. erat enim omni parte contexta.

¶ Quod xp̄s aceto potare debuit.

38 **Hociam fuerat** in pſalmo predictum a dn̄o. Dederunt † in eſcam meam fel. et in ſiti mea potauerunt me aceto. quod quidem Eſaias ad Hieruſalem ipſe ſic proclamat dicens. Ego te plantaui vinea mea: quomodo facta es mihi in amaritudine. vitis aliena. pro quo et Moyſes. vua inquit eorum vua fellis. ꝛ botrus amariſſimus. Unde et ſuperius obiurgans eos dixit. Sicut plebs fatua ꝛ non ſapiens hec domino retribuiſti.

¶ Quod xp̄s paſſus tollit peccata mundi, ſecundum qꝫ fuerat prophetizatum.

39 **In pſalmo factus fuerat** id eſt dictus. aſperges † me hyſopo ꝛ mundabor: lauabis me et ſuper niuem dealbabor. Unde et in lege per hyſopum faſciculū aſpergebantur agni ſanguine qui mūdari volebant, quo ſignificaretur per paſſionem domini peccata ablui mundi.

¶ De titulo poſito ſuper crucem ſcilicet Jeſus nazarenus rex iudeorum.

Pro quo titulo dixerunt iudei. Noli

40 † ſcribere regem iudeorum. Reſpondit Pilatus. Quod ſcripſi ſcripſi. Nam enim in pſalmo. xlvi. fuerat prophetizatum. Ne corrūpas tituli ſcriptionem. in cuius ſerie non ſolum paſſio vel mors, ſꝫ etiam reſurrectio ꝛ aſcenſio domini predicatur.

¶ Quod xp̄s pro ſuis crucifixoribus orauit.

41 **Eſaias dicit** ipſe peccata † multorum tulit, ꝛ pro trāſgreſſoribus orauit. Et in pſalmo ſic agit. Pro eo quia eos diligebam aduerſabantur mihi: ego autem orabā pro eis. Item abacuc cum dixiſſet de eo. in medio duorum animalium cognoſceris. Subiunxit. cum cōturbata fuerit anima mea in ira, memor eris. prefigurauit enim propheta ſub hac ſentētia in ſemetipſo perſonam iudeorum qui chriſtum commoti crucifixerūt vir tamen ille memoratus miſericordie ſue dixit. Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt.

¶ Quod xp̄s ad mortem ductus eſt ſicut prophetizatum erat.

42 **Eſaias dicit** pro † iniquitatibus populi mei ductus eſt ad mortē. dabit impios pro ſepultura eius. ꝛ iterum. Uulneratus eſt propter iniquitates noſtras, attritus eſt propter ſcelera noſtra, liuore eius ſanati ſumus, ꝛ iterū. omnes nos errauimus, vnuſquiſq꞉ in viam ſuam declinauit, ꝛ dn̄s poſuit iniquitates in eo omnium noſtrum. iuxta apoſtolum qui dicit. Qui cum peccatū non cognouiſſet, ipſe pro nobis paſſus eſt.

¶ Quod chriſtus mori debuit ſecundum prophetas.

43 **Poſt flagella** † ꝛ crucem felliſq꞉ ꝛ aceti potationem Deinde ſequitur mors eius quam lex non ſoluit dicens. Occumbens dormiuit vt leo, ꝛ catulus leonis quis ſuſcitabit eum. Clamat etiam eandem mortem eius. lx. pſo. Deus noſter deus ſaluos faciet nos. ꝛ domini mors domini exitus. Iteꝫ per Eſa. tanq̄ ouis ad occiſionē ductus eſt: ꝛ quaſi agnus corā tondente ſe obmuteſcet. ꝛ non aperiet os ſuum. Pro peccatis populi ſui ductus eſt ad mortem. Judei autem chriſtum queꝫ expectabāt moriturum non ſperant, deo reſpondeant, quis eſt iſte quem propheta annunciat. Item apud hieremiam ſic dicit. inebriaui animam laſſam. ꝛ omnes eſurientes ſaturamini. ideo quia de ſomno ſuſcitatus ſum ꝛ vidi: ſomnus meus dulcis eſt mihi. Daniel quoq꞉ angelus de occiſione ꝛ morte chriſti ſic loquitur dicens. ſcito ꝛ animaduerte exitum ſermonis, vt iterum reedificetur hieruſalem vſq꞉ ad chriſtum ducem. ebdomade ſeptem ꝛ ebdomadas. lxii. Occidetur chriſtus ꝛ non erit eius populus qui eum negaturus eſt. Unde ibi ſequitur cladis iudeorum que poſt completa eſt, ꝛ ciuitatem et ſanctuarium diſſipabit cum duce venturo romanus exercitus cuꝫ veſpaſiano. Item in ſap. ſic legitur de morte eius. Contumelijs et

tormentis

tormentis interrogemus eũ, vt ſciamus reuerentiam illius, ⁊ probemus patientiam illius morte turpiſſima condemnemus eum.

Quod in morte Chriſti tenebre ſunt facte ſuper terram.

44 **Vociam diuini** libri loquuntur Amos † propheta teſtante, et erit in die illa dicit dominus, occidetur ſol in meridie, ⁊ tenebreſcere faciam ſuper terram in die lucis. ⁊ Hieremias, exterrita eſt inquit que parturit in Hieruſalem ⁊ afflicta eſt anima eius: occidit eis ſol cum adhuc medius eſſet ⁊ confuſa eſt ⁊ maledicta reliquias eorum in gladium dabo, quod factum eſt per Veſpaſianum.

Quod os aliquod Chriſti non fuit fractum ſicut fuit prophetizatum.

45 **Nam predictũ fuerat.** Os † eius non comminuetur. Preceptum enim fuerat eis celebrare paſcha in ouis ſimilitudinem in qua dominice paſſionis vmbra preceſſerat, q tanq̃ ouis ad occiſionem ductus, illa enim figura agni paſſionem Chriſti ſignificat.

Quod lancea Chriſti corpus debuit perforari.

Sicut prenũtiatũ eſt ab ipſo per
46 Job. Confregit † me, ⁊ poſuit me quaſi ſignum: circundedit me lanceis ſuis, conuulnerauit lumbos meos, cecidit me vulnere ſuper vulnus .i. vulnere lancee ſuper vulnus clauoꝝ. vñ etiã ⁊ per Dauid ⁊ dolorem ſuper dolorem vulnerũ meorũ. ſic eſt ab eo pronuntiatũ. ⁊ per Hieremiam. Tetendit arcũ ſuum .i. per me quaſi ſignum ad ſagittaꝫ miſit in renibus meis filias pharetre ſue. ⁊ iterum de ipſo populo ſic ait idem dominus per prophetam facti ſunt mihi in ſagittam reciprocam. ⁊ Zacharias. videbunt in quẽ confixerunt: quo etiã teſtimonio promiſſus eſt Chriſtus in ea qua crucifixus eſt carne venturus.

Quod de latere Chriſti ſanguis ⁊ aqua proceſſerunt.

47 **Zacharias dixit.** Tu † quoqꝫ i ſanguine teſtamẽti emiſiſti vinctos tuos de lacu in quo nõ erat aqua. ⁊ iterũ. Cum egredieꝛ vir ab oriẽte, ecce aque redundantes a latere dextro .i. a latere Chriſti. Item de eadẽ aqua que ex latere eius profluit propheta alius ſic dicit. Flumina aque viuentis egredientur de ventre eius aque ſcꝫ baptiſmatis que credentes viuificant: que aque ſitientibus largiuntur quando impletur quod ſcriptum eſt. lauabis me ⁊ ſuper niuem dealbabor.

Quod Chriſtus ſepeliri debuit.

48 **Per Hieremiã** idem ait. lapſa † in lacu vita mea, ⁊ poſuerunt lapidem ſuper me, ⁊ iterum. Concluſi vias meas lapidibus quadris: circumedificauit aduerſum me vt non egrediar.

Quod ſuper ſepulchrum eius lapis poni debuit.

49 **In pſalmo ſic dicitur.** Collocauit me in obſcuris ſicut mortuos ſeculi. quaſi diceret ſicut homines vtiqꝫ: quia ipſe deus erat. iterum Eſaias. Et dominus nominatus in ſignum eternũ quod non auferetur, ⁊ erit ſepulchrum eius glorioſum, et alibi. Dabis impios pro ſepultura, ⁊ diuites pro morte ſua.

Quod Chriſtus deſcendit ad inferos ſicut fuerat prophetizatum.

50 **Hic idẽ dominus** in eccleſiaſtico dicit. † Penetrabo omnes inferiores partes, ⁊ inſpiciam omnes dormientes, ⁊ illuminabo omnes ſperantes in deum. Item in pſalmo. Vita mea in inferno appropinquabit, ⁊ exiſtimatus ſum cũ deſcendentibus in lacuꝫ. factus ſum ſicut homo inter mortuos liber. deſcendit enim ſicut homo in infernũ, ſed ſolus inter mortuos liber fuit.

Quod Chriſtus dñs eduxit de inferno patres noſtros.

51 **Itẽ per Oſee** ante ita pronuntiauit. Ego † inquit capiam ⁊ vadam, tollam ⁊ nõ eſt q eruat, vadẽs reuertar ad locũ meũ .i. ad celeſte ſoliũ. ⁊ infra de manu inqꝫ mortis liberabo eos, ⁊ de morte redimaꝫ eos: ero mors tua o mors ero morſus tuus inferne.

Quod Chriſtus reſurrexit ſicut fuerat prophetizatum.

52 **Et hoc per prophetã** idẽ in pſalmo predixit. qi † caro mea requieſcet in ſpe: quoniam nõ derelinques animam meam in inferno, nec dabis ſanctum tuum videre corruptionem. de qua reſurrectione ⁊ in pſalmo .iij. ita canitur. Ego dormiui ⁊ quieui ⁊ reſurrexi: qꝛ dñs ſuſcepit me. ibi inquit aliud indicat pp heta, qḋ dormierit ⁊ reſurrexerit niſi ſomnꝰ iſte mors eſt: ſed euigilatio eſt reſurrectio. quod in xl. pſalmo manifeſte oſtenditur. vbi dixit. tu autẽ dñe miſerere mei ⁊ reſuſcita me ⁊ retribuã eis, nunquid qui dormierit nõ adijciet vt reſurgat. Itẽ alibi. In pace in idipſum: dormiam ⁊ requieſcam: qm̃ tu dñe ſingulariter in ſpe cõſtituiſti me. ſingulariter tñ ſolus ſic requieuit ipſe, vt confeſtim poſt mortẽ reſurgeret. Itẽ per Eſaiam de eadem reſurrectiõe ſic clamat. Tunc exurgã dicit dñs, nũc exaltabor ⁊ ſublimabor. vbi apte teſtimoniũ reſurrectionis ⁊ aſcẽſionis oſtenditur. vnde ⁊ ibi zelum iudeorũ ſubiecit dicens, concipietis ardorẽ ⁊ parietis ſtipulam ſpiritus veſtri, ⁊ ignis deuorabit vos.

Quod tertia die debuit Chriſtus reſurgere.

53 **Oſee prediterat dicens.** Venite † ⁊ reuertamur ad dñm qꝛ ipſe cepit ⁊ ſanabit nos: viuificabit nos poſt duos dies in die tertia ſuſcitabit nos, ⁊ viuemus in conſpectu eius. Omnia enim hec in Chriſto completa ſunt. Quinta enim feria eſt ipſe traditus, paraſceue paſſus. Dominica circa diluculum preparatus egreſſus eorum q̃ dixit reſurgemus ⁊ viuemus in conſpectu eius. hec propheta de ſua perſona vel ſanctoꝝ eius alloquitur qui in inferno erãt ⁊ cum illo tertia die reſurrexerunt.

Quod Chriſtus debuit piſcatores mittere in mundum.

Per Hieremiã ante meminit di
54 cẽs. Ego † mitto ſpeculatores multos dicit dñs ⁊ piſcabũtur eos. Deniqꝫ ſm̃ Matthei euãgelium legiꝛ q̃ Chriſtus veniens iuxta mare Galilee Petruꝫ ⁊ Andreã fratrẽ eius vidit mittere retia ſua in mari, qbus ipſe dixit. Venite poſt me, faciam vos piſcatores hominum. Similiter ⁊ duos fratres Jacobum zebedei ⁊ Johannem fratrẽ eius cũ vidiſſet in nauicula cum patre Zebedeo tetentes retia prouocans de piſcatione piſcium, piſcatores reddidit hominũ ſcꝫ predicatores: retẽ cunctos credentes de profundo ſeculi huius extrahere. poſt hos piſcatores emittam venatores et venabuntur eos de montibus ⁊ collibus ⁊ de cauernis petrarum, ⁊ qḋ ſpecialiter ad conuerſationẽ gentium partim quos vndiqꝫ apoſtoli ceperunt qui per aſſumptionem conſtituti ſunt piſcatores animarum: quos quia poſt gloriã reſurrectionis ſue dñs ad predicandũ in gẽtibus miſit, ⁊ per Eſaiã ſic locutus eſt dicẽs. venio inquit vt congregem cũ oĩbus gentibus ⁊ linguis, ⁊ venient, ⁊ videbunt gloriã meã ⁊ ponam in eis ſignũ vtiqꝫ crucis ⁊ mittã in eis qui ſaluati fuerint ⁊ gentes in mare in Affricam in Libiam tenentes ſagittam .i. predicationis velocem ſermoneꝫ in Italiam quippe ⁊ Greciã que ad inſulas longe ⁊ ad eos qui nõ audierunt de me ⁊ videbũt gloriã meã in qua ſententia ſpecialiter prophetizantur niñ apoſtoli ſimulqꝫ ⁊ per totum mundũ predicauerunt euangeliũ ⁊ ad ipſum prophete non tacuerũt. de quibus etiã in pſal. ante predictũ eſt. Non ſunt loquele neqꝫ ſermones quorũ nõ audianꝛ voces eorũ. In oẽm terraꝫ exiuit ſonus eorũ, ⁊ in fines orbis terre verba eorum.

De aſcenſione Chriſti ſcilicet qḋ celos aſcendere debuit ſm̃ prophetias.

55 **Daniel dicit.** Aſpiciebam † in viſione noctis, ⁊ ecce in nubibꝰ celi filius hominis veniebat, ⁊ vſqꝫ ad antiquũ dierũ puenit .i. ad patrẽ. poſt hec adiecit. ⁊ in conſpectu eiꝰ obtulerũt eũ. ⁊ dedit ei poteſtatẽ ⁊ regnũ ⁊ oĩs populus tribus ⁊ lingue ipſi ſeruient: poteſtas eius poteſtas eterna, q̃ nõ auferetꝛ, ⁊ regnũ eius qḋ nõ corrũpetur. Cuius aſcenſionẽ in celis rurſum pſal. ſic indicat. Ipſe tanq̃ ſponſus procedẽs de thalamo ſuo Exultauit vt gygas ad currendã viam, a ſummo celo egreſſio eius. Et occurſus eius vſqꝫ a ſummũ eius, veniens a celo vſqꝫ ad infernũ deſcendit, egreſſuſqꝫ repetit manſionẽ ſuã, ⁊ aſcendens a ſedem patris ſui de quo antea ſolus exiuit cuius aſcẽſus in celum vel introitus, qbus gaudijs declaraꝛ pſalmographus indicauit. vidẽtes em̃ poteſtates ⁊ hereditates carnẽ Chriſti aſcẽdentẽ in nubibꝰ in portas celi egrediẽs dixerunt. Tollite portas principes veſtras, ⁊ eleuamini porte eternales ⁊ introibit rex glorie. Quis eſt iſte rex glorie, dñs fortis ⁊ potens dñs potens in prelio: tunc aſcenſum eius

⁊ alibi cõmemorat Dauid dicens. Aſcendit ſuper cherubin ⁊ volauit, volauit ſup pennas ventorũ, ⁊ iterũ aſcẽdit in altũ ⁊ captiuam duxit. d. h. qui vt ibiq; niſi fuiſſet in terra nõ diceret aſcendit. Sed quid eſt captiuã duxit captiuitatẽ, niſi q: deuicta morte ipſa in carnem quã a terris aſſumpſerat, quaſi captiuã in celũ ducebat, bene poſt hec propheta hortatur oẽs gentes prouocans ad laudẽ Chriſti eundẽq; aſcenſum eiũs eiſdẽ iterum pronuntians. pſallite deo qui aſcendit ſuper celũ ad orientẽ, ⁊ de loco orientis in partibus eſt vbi Chriſtus reſurrexit, ⁊ in celum aſcẽdit, ⁊ poſt hec ſubdit. Viſi ſunt ingreſſus tui deus, greſſus dei mei regis mei q eſt in ſancto. Videntibus olbus apoſtolis atq; quingentis viris ſic aſcendit in celum. Cuius aſcenſionem ⁊ ſalomõ in canticis can. predicat. Ecce hic ſaliens ſup montes ⁊ trãſiliens ſuper colles. ⁊ Amos dicit. Qui edificat in celo aſcenſum ſuum. ⁊ faſciculũ ſuũ ſup terrã fundauit. Sed ⁊ illud per Eſaiã dñs dicit. Nunc exurgã, nũc exaltabor. ⁊ nũc ſublimabor. teſtimonium reſurrectionis ⁊ aſcenſionis Chriſti declarat quaſi aperte diceret. nunc exurgã a mortuis, nunc exaltabor in celo nunc ſublimabor in regno. Unde ⁊ alibi ipſe Eſaias. Ecce itelliget ſeruus meus ⁊ exaltabitur, ⁊ eleuabit. ⁊ ſublimis erit valde, quod vtiq; ad aſcenſionem eĩ ⁊ gloriã pertinet regni.

¶ Quod Chriſtus ad dexteram dei patris ſedet.

56 **In pſalmo ſcriptum eſt.** Dixit † dñs domino meo: ſede a dextris meis. Donec ponã inimicos tuos ſcabellum pedũ tuorũ. Inquirant ergo iudei cui dictũ eſt a dño, ſede a dextris meis: nunquid archangelo, non opinor neq; angelo, neq; prophete. nã nullus hominum in ea gloria eſt: ſed ille quẽ digno conſenſu inuiſibilis deus habet, hic ſedet ad dexteram patris, qui cõſenſu dei dignus eſt nole de quo dicit pſal. Regnabit dñs ſup omnes gentes: dñs ſuper ſedem ſanctã ſuã. Et iterũ dñs in celo ſedes eius.

¶ Quod regnũ Chriſti eſt eternum ⁊ incorruptibile.

57 **Daniel. vij. dicit.** Videbam † viſionem noctis et ecce in nubibus celi quaſi filiũ hominis venientem, ⁊ vſq; ad antiquũ dierum peruenit: ⁊ in conſpectu eius preſentatus eſt, ⁊ ipſi datus eſt principatus et honor. ⁊ omnes populi tribus et lingue ipſi ſeruiẽt. poteſtas eius poteſtas eterna que non auferetur ab eo, ⁊ regnũ qđ non corrũpetur. Quo teſtimonio oſtẽdit ita excepiſſe Chriſtũ ab oĩpotẽte ⁊ dñationẽ, et regnũ ⁊ ptãs ei⁹ eterna ſit ⁊ regnũ ei⁹ ſine vlla corruptiõe pmaneat. Et iterũ idem Daniel. Ipſe eſt deus viuẽs ⁊ eternus in ſecula: ⁊ regnum eius non diſſipabitur: et poteſtas eius vſq; in eternum. Et Eſaias propheta de eodem multiplicabitur eius imperium, ⁊ pacis eius non erit finis. ⁊ in pſalmo ſic legitur. Orietur in dieb⁹ eius iuſticia ⁊ abundantia pacis donec auferatur luna, ideſt vſq; ad conſummationem ſeculi.

¶ Quod Chriſtus ſpiritumſanctum miſit.

58 **Dauid ita dicit.** Aſcendit † in altum ⁊ captiuã duxit captiuitatẽ, dedit dona hoĩb⁹. Poſt aſcenſionem ſuã ſic miſit ſpiritumſanctũ in quo eſt oĩm plenitudo donorum. De quo per Joel prophetã nuntiat dicens. Et poſt hec effundã ſuper omnẽ carnẽ ſpiritum meũ ⁊ prophetabunt filij veſtri et filie veſtre. Senes veſtri ſomnia ſomniabunt: ⁊ iuuenes veſtri viſiones videbunt: ſed ⁊ ſuper omnes ſeruos meos ⁊ ancillas meas in die illa effundam de ſpiritu meo. Zacha. Effundã inquit ſuper Dauid et ſuper habitantes Hieruſalem ſpiritũ gratie. hoc autem pronuntiatum eſt dicente propheta in pſalmo. In omnem terram exiuit ſonus eorum: et in fines orbis terre verba eorũ. Non ſunt loquele ⁊c.

¶ Quod dñs Jeſus Chriſtus venturus eſt in fine mundi iudicare viuos ⁊ mortuos.

59 **Per ezechiã ita annũtiatur.** Hec † dicit dominus deus. Aufer cidarim, tolle coronam, nonne hec eſt que humiles ſubleuauit, ⁊ ſublimem humiliauit. ⁊ hoc nõdum factum eſt donec veniat cuius eſt iudicium, ⁊ tradam ei. De quo Eſaias. Dominus ſicut fortis egredietur, et ſicut vir preliator ſuſcitabit zelũ: vociferabitur et clamabit, ⁊ ſuper inimicos ſuos cõfortabitur. Tacui ſemper et ſilui patiens fui, ſicut parturiens loquar: diſſipabo ⁊ obſeruabo in ſimul hoc ad ſcđm aduentum, in quo non humilis vt iudicetur, ſed vt iudicet fortis egredietur. Neq; tacebit quomodo in priori aduentu fecit, neq; patiẽs erit ſicut in paſſione carnis, ſed iudicans vociferabit, loquetur vt parturiens: quia repente, vt eſt pariens, ita corruens ſuos hoſtes eſt oppreſſurus. Hoc etiam teſtimonio pſal. ita docet: et dicit. Deus manifeſte veniet: deus noſter et non ſilebit. Si vtiq; quia ſi in primo humilitas, ſi aduentum tacuit, ad iudicandum in ſecundo dũ manifeſtus venerit, ita videlicet non tacebit ſed clamabit, reddat, tollat ſingulis ſm opera ſua. Sequitur. Ignis ante eum ardebit, et in cõſpectu eius tempeſtas valida. ignis ante eum ardebit, vt legem ſenũ ſtipulam. ideſt delinquentibus. lapideſq; precioſos. Juſtorum probatus eſt geſta q̃ dicturi ſunt. Tranſiuimus per ignem et aquã, ⁊ eduxiſti nos in refrigerium. Et Eſaias. Auditam inquit faciet dominus gloriã vocis ſue, et terrores brachij ſui oſtendet in comminatione furoris ⁊ flãmam ignis deuorantis allidet in turbine et in lapides grandinis. Brachium enim dei eſt Chriſtus: qui in flamma et terrore tempeſtatis ad iudicandum venturus eſt. De cuius iterum iudicio idem propheta ſic dicit. Conſurge ſicut in diebus antiquis in generationibus ſeculorum. Nũquid tu percuſſiſti ſuperbum, vulneraſti draconem. hic ſecundus Chriſti predicatur aduentus vt ea virtute cõſurgat in iudicium et ad ſeparationem bonorum atq; malorũ, qua virtute ſurrexit in generationibus ſeculorũ. hoc eſt in primo quãdo percuſſit ſuperbũ, ideſt diabolum eum ſeparando a bonorũ cõſortio angelorũ, de cuius Chriſti iudicio et Micheas ſic loquitur dicens. Audite montes iudiciũ domini, cum populum ſuum ⁊ cũ Hieruſalem iudicabit dicens, popule meus quid feci tibi, aut in quo moleſtus fui. Reſpondemus tunc enim iuxta Malachiam. Videbũt et aſpicient ad quẽ confixerũt, ⁊ plangent planctu quaſi vnigeniti: dolebunt ſuper eum vt doleri ſolet in morte primogeniti. dolebunt enim eum a ſe crucifixum cum viderint iudicantẽ in patris ac ſua maieſtate regnantem. Job qui ante legem. ⁊ angelicis virtutibus clarus, redimendũ ſe reſuſcitandũq; in die iudicij, qui venturus eſt iudicare viuos et mortuos, preſentandũq; prophetica autoritate annuntiat dicens. Credo enim quod redẽptor meus viuit: et in nouiſſimo die de terra ſurrecturus ſum, et in carne mea videbo deum ſaluatorem meum. Quem viſurus ſum ego ipſe et non aliꝰ: et oculi mei conſpecturi ſunt. repoſita eſt ergo hec ſpes mea in ſinu meo. i. in corde meo. quem. i. deum, quĩ videndus eſt in iudicio ſicut legimus. videbunt in quem cõpunxerunt. quem quidem dicunt in eo loco iudicaturum impios vbi ipſe iudicatus eſt. Joel propheta teſtante. Exurgant inquit ⁊ aſcendant omnes gentes in valle Joſaphat: quia ibi ſedebo vt iudicem omnes gentes in circuitu. Namq; ibi pleriq; aſſerunt futurum iudicium vbi paſſus eſt dominus Eſaia pronuntiante. Confirmationẽ ⁊ abbreuiationem faciet dominus deus exercituũ in medio omnis terre, que confirmatio et abbreuiatio non poteſt eſſe niſi iudicij futuri. Sed vbi ſit medium terre illud ſedule de paſſione teſtimoniũ Dauid oſtendit qui dicit. Deus autem rex noſter ante ſecula: operatus eſt ſalutem in medio terre. Nulla enim alia eſt ſalus noſtra, niſi redemptio domini noſtri Jeſu Chriſti ſaluatoris et iudicis, que in medio terre orta eſt.

¶ Quod iudei excecati debuerunt Chriſtũ negare ⁊ quicquid de Chriſto fuerat prophetizatum.

60 **Pendẽt omnia iſta ex literis** † Hebreorũ qui legunt cuncta, ſed non intelligunt: omnia ſignata ſunt in illis propheta teſtante, et erit nobis viſio omnium ſuper ſermones libri ſignati, quem ſi dederunt homini literas ſcienti et dicent, ⁊ ille reſpondebit non poſſum, ſignatum eſt enim: ⁊ dabitur liber neſciẽti legere, ⁊ reſpondebit, neſcio literas, hec ſunt veteris teſtamenti ſignacula que ſilius heres ſignauit in oculis noſtri cordis illuminans ſicut ſcriptum eſt. Signa teſtimonium. ſigna legem, in diſcipulis noſtris. habemus enim ad intelligendum Chriſtũ ducem, legem, teſtes, ⁊ prophetas, ex quibus deitatem et nomen, gentium quoq; genus ⁊ patriã, ⁊ natiuitatem: virtutes: ⁊ curationes, cõprehenſiones, palmas, flagella, conſputationes, ſuſpenſiones, fellis ⁊ aceti potationẽ, mortẽ, ſagittã, ſepulchrũ, infernũ, incorruptionem corporis, ⁊ reſurrectionẽ carnis, aſcẽſionẽq; eius in celi regnũ, atq; iudicium declaramus.

¶ Vide cecitatem iudeorum contentam in ſuo Thalmud.

61 **Explicit † libellus domini Iſidori** epiſcopi de fide catholica ex veteri ⁊ nouo teſtamento editus cõtra iudeos impios, q ducti ſacrilega cecitate in ſuo Thalmud ſcripſerunt, ⁊ ſcriptum retinent ⁊ ſeruant, ⁊ loco quolibet die ſabbati recitant, q beata virgo Maria habebat virum nomine Joannã: ⁊ concepiſſe nephando mentiuntur turpius ex Joſeph, quẽ dicũt fuiſſe hominem luxurioſum in Hieruſalem habitantem. vbi etiã dicunt Mariam habitare cum viro predicto, et ſic mentiuntur ſceleratiſſimi iudei, Chriſtum ex adulterio genitum. et etiam tempore menſtruali: ⁊ poſt Chriſtum impoſuiſſe ſibi nomen Joſue, ⁊ ipſe

fecit ſe

fecit ſe vocari Jeſus. fatentur tamen quod in ſecũdo anno diſputauit cum ſcribis in Hieruſalem, ⁊ mirabãtur ſuper doctrina eius cum ipſum ſpurium ⁊ ex menſtruata natum damnabiliter aſſererent: ⁊ ibi conuicit eos in quadam queſtione quã de ſuo Thalmud qui apud eos appellatur Anzechin, diſputabat de ietro ⁊ Moyſe, ducens eos ad inconueniens ſcz ꝙ ietro fuit magiſter Moyſi, ⁊ ſic diſcipulus ſuper magiſtrum ſit, vel qđ Moyſes non dediſſet legem, qđ eſt nepharium apud omnes. Et mirantes ſuper ſapiẽtia illius dixerunt ipſum eſſe Bethinda. i. mãzer, vel ex meſtruata natus. Sapientiam autem ⁊ poteſtatem miraculorum dicunt ſic acquiſiuiſſe. Fabulant enim in tẽplo Salomonis fuiſſe lo quodam lapidẽ ſcriptum Xamenaforas, qđ cum legiſſet, incõtinenti intellexit omnia, ⁊ potuit omnia facere: quia dicunt illud verbum Zamenaforas, talem virtutem habere. Sed vt dicunt, Scribe et phariſei fecerunt fieri quatuor leones ⁊ canes eneos, qui arte magica in porta templi latrarent, vt exeuntes cum illo Zamenaforas, traderent obliuioni ex timore illorum latrantium. vnde dicunt qđ Chriſtus in femore inter pellem ⁊ carnem poſuit illud in charta, vt exiens ſi traderet obliuioni: tamen retineret Zamenaforas, ⁊ ſic fuit. Unde fuit ſapientiſſimus ⁊ potentiſſimus in omnibus miraculis, ⁊ ideo allegabat prophetias quas de ſe dicebat, Dabit dominus ipſe vobis ſignum, ⁊ ſcripturas, ⁊ qđ Meſſias qui de celo deſcendit. ſic dicit Eſaias. Propter hoc dabit dominus ipſe vobis ſignum. Ecce virgo concipiet ⁊ pariet filium ⁊c. Item illud filius meus es tu ⁊c. Et illud. Aſtiterunt reges terre ⁊c. Itẽ dicebat iudeos eſſe ſpurios ſicut ſcriptum eſt: quia filij fornicationum ſunt. Item fecit miracula. ſ. claudum quẽdam ⁊ curuum ſtare ⁊ ire, cum illo nomine Zamenaforas, ⁊ leproſum etiam curauit. Tunc iudei adduxerunt eum ad reginam Helenam, quã tunc dicunt regnare in Hieruſalem, et accuſauerunt illum ꝙ volebat deſtruere totum mundum. Ipſe autem coram illa allegauit de ſe ſcripturas propheticas et ſuſcitauit mortuos coram ea, et confudit iudeos, ⁊ fuit magnum ſcandalum in Hieruſalem: ⁊ congregauit bene trecentos diſcipulos vt dicunt iudei, non audens diſputare. miſerunt quendam iudeum iudam, ſcz ſchariotum qui didicit Zamenaforas ſupradictum. ⁊ traxit illi virgam virilem, ⁊ minxit ſuper Jeſum, ⁊ ſic polluit illum dum volarent ambo, ⁊ cecidit Jeſus ⁊ perdidit ſcientiam ⁊ poteſtatem: quia Zamenaforas non patitur pollutionem aliquã, ⁊ ſic infirmus factus fuit captus, ⁊ crucifixus, ⁊ mortuus iubente predicta Helena.

¶ Finis.

Joſephus quẽ iudei yoceſon

bengorion vocant. lib. xviij. antiquitatum. c. xiij. deſcribens tempus imperij Tiberij Ceſaris ſuper orbem, ⁊ pilati eius procuratoris in iudea, poſt ꝙ trãſtulit inãgnem Tiberij in Ceſareã, de Chriſto ſic teſtificatur: cui cõcordat Euſebius de eccleſiaſtica poteſtate libro. j. c. xiij.

¶ Epiſtola fuit iiſdem temporibus. De ſtatura Chriſti.

Apparuit iſtis tẽporibus ⁊ adhuc eſt homo magne virtutis, nominat᷒ Chriſtus Jeſus, qui dicitur a gentibus propheta veritatis, quem eius diſcipuli vocant filium dei: ſuſcitãs mortuos, ⁊ ſanans languentes: homo quidem ſtature proceris mediocris, et ſpectabilis, habens vultum venerabilem: quem intuens diligere poſſit ⁊ formidare, capillos habens vncis coloris auellane premature, ⁊ planos fere vſq ad aures. Ab auribus vero crines aliquantulum criſpos ceruliores, ab humeris vẽtilantes ⁊ fulgentiores, diſcrimen habens capitis in medio, iuxta morem nazarenorum: planam frõtem cum facie ſine ruga ⁊ aliqua macula ſereniſſimam, quem moderatus color venuſtat: naſi, oriſq nulla eſt prorſus reprehenſio, barbã habens impuberem ⁊ copioſam capillis cum colore, non longam ſed medio bifurcatam: aſpectum habens ſimplicem et maturum, oculis glaucis, variſq claris exiſtentibus: in increpatione terribilis, in admonitione blandus et hilaris, ſeruata cum grauitate: qui nunꝙ ridere viſus eſt, flere autem ſic. in ſtatura corporis rectus ⁊ propagatus, manus habens ⁊ brachia viſu delectabilia, in colloquijs grauis ⁊ modeſtus, inter filios hominum ſpecioſus. Hec ille.

¶ Epiſtola Pilati de nece dñi noſtri Jeſu ad claudium miſſa Imperatorem.

Pontius Pilatus Regi Claudio. S. P. Nuper accidit, qđ ⁊ ipſe probaui, iudeos per inuidiam ſe ſuoſq poſteros crudeli dãnatione peremiſſe. Cũ enim haberent eorũ patres promiſſionẽ ꝙ deus eorũ illis mitteret de celo ſanctum ſuum, qui rex eorũ merito diceretur. Hunc ſm promiſſionẽ inter nos miſit de virgine natum, me itaq in iudea preſidente. Cũ vidiſſent hunc iudei cecos illuminaſſe, leproſos mundaſſe, paralyticos curaſſe, demones ab hominibus fugaſſe, mortuos ſuſcitaſſe, imperaſſe ventis, ſiccis pedib᷒ ſuper vndas maris ambulaſſe, ⁊ multa alia miraculorum ſigna feciſſe. Et cum multi de populo iudeorũ hunc filium dei crediſſent, inuidia contra eũ principes ſacerdotum paſſi ſunt ⁊ ſcribe phariſeorum, ⁊ tenentes eum tradiderunt mihi preſidi: ⁊ alij pro alijs mẽtientes illum magnũ eſſe dixerunt: ⁊ contra eorũ legem facere. Ego autem eorũ verbis credidi, ⁊ eorum arbitrio illũ flagellatum tradidi. Illi vero in ligno eum crucifixerunt, ⁊ mortuum ſepelientes, cuſtodes pretorij mei milites poſuerunt, ⁊ ſignantes monumentũ abierunt. Ille autem a mortuis tertia die reſurrexit. Intantum deniq exarſit iudeorum iniquitas: vt militibus meis darent pecuniam dicentes. Dicite quia eius diſcipuli corpus ipſius nocte furati ſunt. milites autem cũ pecuniã accepiſſent, nec tacere potuerunt factum quod fuerat, ſed de ſepulchro reſurrexiſſe teſtati ſunt, ⁊ a iudeis ſe pecuniam accepiſſe ad dicendũ contrariũ. Ideo ſuggero regi ne quis tibi veritatem ſcienti mentiat, ⁊ ne eſtimes me credere mendacijs iudeorum. Poteſtati tue oĩa que geſta ſunt de Jeſu in pretorio meo notifico per preſentes. ⁊ vale. Hec reperta ſunt in annalibus Romanorum.

De ſtatura Chriſti Octouiani tẽ

poribus Ceſaris ex vniuerſis mundi partibus, illi qui prouincijs preerant, Senatoribus ſcribebant qui rome erãt, de nouitatibus que occurrebãt p mundi climata. Quidam lentulus noĩe, in partibus iudee Herodis regis habens officiũ, ſenatoribus de Chriſto ſcripſit. ⁊ hoc eſt in annalibus Romanorum.

¶ Epiſtola. Apparuit iſtis temporibus. Joſephus quem iudei vt ſupra.

Fuit iiſdẽ tẽporib᷒ Jeſus vir ſapiens, ſi tamen eũ nominari virum phas eſt. Hic erat mirabiliũ effector operum, ⁊ eorũ doctor hominũ qui que vera ſunt libenter audiunt, ⁊ multos quidẽ iudeorũ, multoſq etiam ex gẽtibus ſibi adiunxit Meſſias hic erat. hunc ad primorũ noſtre gentis virorũ accuſationem cum Pilatus in cruce agendũ eſſe decreuiſſet, non defuerunt qui ab initio eũ dilexerant: apparuit enim die tertia iterum viuus ſm qđ diuinitus inſpirati prophete vel hec vel alia de eo innumera miracula eſſe futura predixerant: ſed ⁊ in hodiernũ Chriſtianorum diem qui ab ipſo nuncupati ſunt, ⁊ nomẽ genuſq perſeuerat. Hec ille.

¶ Legitur de beato Jſidoro in officio ſuo in lectionibus officij matutinalis inter alia de eiuſdem Jſidori factis in ſecunda lectione.

Mira res: quadam nocte domi-

nice natiuitatis exiſtens Jſidorus in horis matutinalibus apud Hiſpalenſem eccleſiam ſubito Romam adijt, ⁊ beatũ Gregorium qui eadẽ nocte eiſdẽ horis inſiſtebat viſitauit. q congaudens eiſdẽ, ac ipſũ ſpiritu diuino cognoſcẽs, ãm plexatus eſt in perſona familiaris fratris ſui Leandri. Refecti igiť beatiſſim ioꝛ verbis, Jſidor᷒ ad Hiſpalẽſem eccleſiã eſt reuerſus, inueniens quos dimiſerat idẽ matutinale celebrãtes. Cũq arriana hereſis in toto gottorũ regno acrius incaleſceret. Mortuo Leonigildo beatus Jſidorus palã arguens dictã hereſim, ad palmam martyrij peruenire anhelebat.

¶ Cernens igiť beatus Leander admirabilẽ conſtantiã Jſidori neſciť quo ductus ſpiritu, in cella adoleſcentẽ Jſidorũ incluſit. qđ tam prius rex ꝙ multi eccleſiarũ prelati, multũ egre ferẽtes, dicebãt non debere talẽ lucernã ſub modio ponere, ſed ſuper candelabrum Sed nec regis: nec aliorũ vocibus beatus Leander ceſſit: ipſe ſciebat que fecerat. beatus Recaredus iuxta cellam beati Jſidori frequenter aſſidebat. Cõgregato magno conſi. fidẽ catholicam cũ baronibus, Recaredus profeſſus eſt ⁊ etiã confirmauit.

¶ Igitur beatiſſimo Leandro infirmitate mortis grauato iubet Jſidorũ educere de cella ſolatij ac benedicendi gratia, vt ieſe ſuis meritis cõmendaret. Sed ſanctus Jſidorus ventientibus ad ſe tale dedit riſum. Scitote fratres me ab hac cella minime egreſſurum

quãdiu frater meus in hac peregrinatione extiterit. ipſe enim hoc propoſito ſacramenti firmauit. Igitur in celeſtem gloriam beato Leandro poſito ſanctus Iſidorus in paſtorem eligitur, et a rege τ a populo cella diſrumpitur, et dei famulum ad eccleſiam perduxerunt.

¶ Coactus ſanctus Iſidorus ceſſit. τ ſic in antiſtitẽ Hiſpalenſem venerabiliter eſt receptus. cuius electio beato Gregorio ſummo põtifici per nuntios ſolennes preſentatur, quam ſuſcepit cum gaudio, τ ipſum confirmauit dirigens ſibi pallium cum honore per totam Hiſpaniam primatie. Quantum ſanctus Iſidorus fuerit cõſtans, humilis, patiens, benignus τ cunctis virtutibus inſignitus nullius lingua ſufficeret ad narrandum. Conſtruxit etiã monaſteria vbi clericorum ac ſcholariũ colligebat multitudinem vt inſiſterent ſcholaſticis diſciplinis. Ordinauit vt nullus ſcholarium per quadriennium a monaſterio exiret. In quorum collegio fuit beatus Illefonſus, τ multi alij nobiles.

¶ Cũq; ſanctus Preſul appropinquaret ad Hiſpalenſem ciuitatem, factus eſt concurſus vtriuſq; ſexus, ſcʒ ſcholariũ, clericorum, monachorum, laicorum cum hymnis τ laudibus τ gaudio. Concurrentibus omnibus igitur, vt ſancti patris tangerent fimbrias, ex compreſſione turbarum quedam mulier pregnans extitit ſuffocata: qđ cernens dei famulus inter lachrymarum inundationes tacitus orationem fudit. Poſt modicum ſpatiũ ſurgẽs, mulier voce clara dixit. Benedictus tu pater Iſidore: quia tuis orationibus tã me ꝙ fetus meũ a morte tẽporali τ eterna liberaſti. Retulit omnibus aſtantibus, qđ vt τ ipſa τ fetus defuncti ſunt, anime ipſorum deferebantur ad infernum. audita eſt autem vox, reuertantur anime ad corpora: quia amicus noſter Iſidorus orat pro eis. Multa deniq; opera charitatis exercuit. Puellas pauperes in matrimonio cõiungendo, ac captiuos redimẽdo, tot aũt virtutum τ donis miraculorum fulſit inſignis, vt ſi omnes artus hominum verterentur in linguas, non ſufficerent ad loquendum.

F I N I S.

Tractatus notabilis & vtilis domini Tyndari. U. J. doctoris obſeruantiſſimi in materia Compenſationum Feliciter Incipit.

Chriſti nomine inuocato & glorioſe virginis Marie. Placuit ad iuuenum eruditionem, intelligentium etiam aliqualem cõmemorationem, vtilia quedam circa compenſationis materiam, hoc tempore compendioſe percurrere.
Igitur ea ipſa trademus hoc ordine.
Primo quid ſit compenſatio.
Secundo cur ſit edita.
Tertio ex quibus rebus conficiatur.
Quarto ex quibus obligationibus vel debitis.
Quinto in quibus caſibus locum habeat.
Sexto qualiter fiat & cuius miniſterio.
Septimo quis ea vtatur & aduerſus quem.
Octauo quo tempore.
Nono qualiter in compenſatione procedatur.
Decimo & vltimo quis ſit effectus compenſationis.

Summarium.

1 Compenſatio quid ſit.
2 Intereſt potius noſtra non ſoluere, quam ſolutum repetere.
Fruſtra factum eſt per plura, quod poteſt agitari per pauciora.
3 Compenſatio quibus ex rebus conficiatur.
4 Compenſando ſpeciẽ pro ſpecie, vel ſpeciẽ pro quantitate vel ecõtra, an contradicat ſolutionis nature.
5 Compenſatio qualiter fiat. 10.
6 Res an debeant compenſari in genere ſuo.
7 Res redacta ad pecuniã mutuo cõſenſu partium, an quelibet ſpecies poſſit deduci in compenſatione.
8 Fructus ex pignore percepti an extenuent.
9 Quantitas ſi in ſpecie debeatur, an cum alia quantitate compẽſetur eiuſdem generis & materie.
11 Baldus quandoque varius.
12 Pecuniam in ſpecie deberi quid ſit.
13 Quantitatẽ ad ſpeciẽ redigi quid eſt.
14 Demonſtratio perſone apud quam eſt ſpecies, ſpeciẽ nõ minuit.
15 Teſtatoris vel contrahentium voluntas quo caſu ſequenda.
16 Creditore inuito an aliud pro alio poſſit ſolui in ſpeciebus.
17 Ueritatis fundamentum non habentia non ſunt referenda.
18 Aduerſarij voluntas non apparet in caſu dubio.
19 Imperator an ſit cõmendandus.
Obligatio dici ſolet eſſe mater actionis.
20 Obligatio vbi impotẽs eſſet ad producendum actionẽ efficacem, nunquid dicemus denegari compenſationem.
21 Obligatio naturalis nullã actionem omnino producere ſolet.
22 Abſolutio an poſſit tollere naturalem obligationem.
23 Naturalis obligatio poſt ſentẽtiã abſolutoriã iniuſte latã licet remaneat, an efficax.
24 Cõpenſatio debiti ante diem admittatur.
25 Compenſatio cui deneganda.
26 Agens contra macedonianũ repellitur ſenatuſcõſulti exceptiõe.
Tutela manente, cõtra tutorẽ non poteſt agi pupillus.
27 Debitor an opponat exceptionẽ compẽſationis tpis ſuo creditori qui olim fuit debitor circa idem eſt moroſus.
28 Fideicommiſſum hodie petitur iure actionis.
29 Compenſatio in oĩbus cauſis an recipi poſſit.
30 Compenſatio negligentie quo caſu fiat.
31 Compenſatio an admittatur in noxali iudicio.
32 Compenſatio ſemper reijcitur in cauſis fiſcalibus vbi debitũ proceſſit ex diuerſa ſtatione.
33 Compenſatio non poteſt opponi in decimis.
Decime ſunt tributa que debentur deo.
34 Cõpenſatio ad faciẽda in delictis et vbi agitur de dolo vel culpa.
35 Compenſatio an admittatur vbi ſunt delicta hincinde omnino diuerſa.
36 Compenſatio circa idem non fiet ſi vnus eſt in lata culpa, alter in leui.
37 Compenſatio quando admittatur in dolis diuerſarũ perſonarũ.
38 Doli exceptio fit ad merita cauſe.
39 Compenſatio non recipitur in cauſis fiſcalibus vbi debitum eſt diuerſarum ſtationum.
Odio penarum fit compenſatio ipſo iure.
40 Imperator prohibuit ſtantibus debitis diuerſarum ſtationum fieri confiſcationes in cauſis fiſcalibus.
41 Compẽſatio an admittatur ſi ex vtroque latere factũ ſit depoſitum & hincinde agatur directa depoſiti.
42 Cõpenſatio an recipiatur circa iudicium dotale.
43 Compenſatio an admittatur contra depoſitum.
44 Expenſe neceſſarie minuunt dotem. 59.
45 Fructus ſi cõpenſantur, qui ſunt pars dotis vniuerſalis, compenſatur pars vere dotis.
46 Species vna pro altera ſolet retineri in multis caſibus.
47 Compenſatio an fiat ipſo iure. 51.
48 Iura factũ hominis clare requirere videntur in cõpenſatione.
49 Uſure non currunt niſi ex mora.
50 Compenſatio ipſo iure extinguit debitum ſicut ſolutio.
52 Fideiuſſor tanto minus debet ipſo iure, quantum ex compẽſatione reus poteſt retinere.
53 Male agere an dicatur cui obſtat compenſatio.
54 Uſure legibus ſunt odioſe.
55 Debitor plurium ſummarũ an poſſit ſoluere ſine dubio inuito creditore priuſque ſummam velit.
56 Compenſationes an fieri poſſint ipſo iure ab initio, tempore contractorum debitorum.
57 Iudex an debeat pronuntiare ſm cõpenſationẽ iam factam.
58 Diuerſis ex cauſis cõpenſatio an poſſit fieri.
Solutũ repetit vt indebitum ſoluens per errorem.
60 Compenſatio que fit a debitore quotuplex ſit.
61 Compenſatio ipſo iure a principio inducta omni caſu, quos effectus inducat.
62 Exceptio doli dabatur olim tam in bonefidei quam ſtricti iuris.
63 Teſtamentũ ex cauſa preteritionis ipſo iure eſt nullum.
64 Reprobatio iniuſte facta quomodo validanda.
Sententia facit ius inter partes.
65 Iudex nullam cõpenſationem facit ex officio, ſed eã factam a iure declarat vel reprobat.
66 Oppoſitio nulla partis de compenſatione habet de neceſſitate fieri in iudicio.
67 Miniſterium vel adminiculum hominis non requiritur ad compenſationem inducendam.
68 Lex ſemper eſt certa de veritate.
69 Compenſatio cui poteſt obijci, agere poteſt. 70.
Nemo experitur ſine ratione.
71 Sententia facit de indebito debitum.
72 Contributio quomodo debeat intelligi.
73 Conuenti in arbitrio eſt an compenſet vel petat.
74 Compenſatio an inducatur ſine hominis facto.
75 Equalitas in iudicijs eſt ſeruanda.
76 Actio ſublata eſt cum compenſatio ſit facta ipſo iure, & perempte ſint obligationes hincinde.
77 Reus ſi ſtatim liquidaret de iure ſuo ſine mora poſt liquidatũ ius actoris, an iudex debeat ſm compenſationem iam factam a iure pronuntiare.
78 Compenſatione qui vtitur an videatur agere et petere.
Excipiens in ſua exceptione dicitur agere & petere.
79 Cõpenſatione vtẽs in effectu petit declarari ſe non debitorem.
80 Lex facit cõpenſationem ſine homine, vt homo ea vtatur.

Articulus primus.

1 Compẽſationem dici † debiti & crediti inter ſe contributionem modeſtinus ſcribit. ff. de compenſa. l. i. Noſtri doctores declarant hanc contributionem fieri ſolutionis loco, idque non immerito. Eſt enim compenſatio imaginaria quedam ſolutio effectu ſaltem conſiderato: vt probatur. ff. qui po. in pig. ha. l. ſi debitor. in fi. ff. ad treb. l. deducta. §. nũmis. in fi. per Bar. in l. amplius non peti. ff. rem ra. ha. & per Bal. in l. fi. C. de compenſa. Quamque gl. quedam ad hoc deuiauerit. in. c. ad noſtram. de iureiur. dicens cõpenſationem nõ dici ſolutionẽ, & nõ recte per preallegata iura. latius tamen de hoc ſubiectemus. vij. q. princi.

Articulus ſecundus.

2 Idcirco autem compenſati. induci neceſſariãque eſſe põponius voluit: quia † noſtra intereſt potius nõ ſoluere quam ſolutũ repetere. ff. eo. l. iij. Non mirũ, nã & ipſum repetere fortaſſe fiendũ eſſet cũ lite. ipſum ergo litigare moleſta res eſſe videt & damnoſa circa ſumptus & ipſius cauſe periculũ

propter qđ ⁊ minori concedi ſolet in integrū reſtitutio, vt hic pbatur. ff. de mino. l. minoribus. xxv. annis ſubuenit. C. de iudi. l. pperandū. poſt prin. C. de fruc. ⁊ lit. expē. per totū. ff. de fideiuſſo. l. ſi ſtipulatus. ff. de pecu. l. quod debetur. cum concor. Denicꝫ vt Bald. voluit. C. eo. l. ſi. fruſtra factum eſſet p plura quod poterat agitari per pauciora. Sicꝫ quod poteſt breuius per vnū actū expediri cōpenſando, incaſſum protraheret p plures ſolutiones, vel potius per ſolutionē ⁊ repetitionē. pro hoc. ff. de condi. indebi. l. dominus teſt. ff. ſi cer. pet. l. cum fundus. §. ſeruū tuum imprudens. de reſcri. cle. auditor. Et he rationes ſufficiunt. licet Sali. alias rationes cōſiderauerit in. l. ſi. C. de compenſa. Iamcꝫ ſatis primus ac ſecūdus articulus redditur expeditus.

¶ Articulus tertius.

3 Ex† rebus omnibus compenſatio induci maioribus noſtris non eſt viſum, ſed ex his tātū qui inter ſe ipſas functionē recipiūt Sicuti ſunt ea que pondus ſapiunt, aut numerū, aut menſuram, vt. ff. ſi cer. pe. l. ij. §. mutui datio. inſti. qui. mo. re cōtrahitur ob. poſt prin. Nō ergo recipienda erit cōpēſatio de ſpecie debita ad alteram ſpeciē. nec de ſpecie ad quātitatem vel econtra, vt. ff. de pign. ac. l. ſi cōuenerit vt nomē. in princ. ff. de cōdi. inde. l. ſi non ſortē. §. ſi centū. C. de rei ven. l. ſi ex pecunia. ff. de impenſis. l. qđ dicit. poſt princi. Sed mutatur de quātitate ad quantitatē recipitur. C. de cōpenſa. l. ſi cōſtat. Et huius quidez ratio eſt: qꝛ cū cōpenſatio ſit in effectu ſolutio quedaz imaginaria, vt ſupra demonſtratum eſt. i. q. Itē in ſolutionibus ſit ſoluendū idem non aliud pro alio creditore inuito, vt. d. §. mutui datio. ⁊. ff. de re iudi. l. ſi ſe nō obtulit. §. ait pretor. ff. de cōſti. pecu. l. promiſſor ſtichi. §. ſi.
4 cum ſi. nulli dubium ꝙ† cōpenſando ſpeciem pro ſpecie, vel ſpeciē pro quātitate vel ecōtra, hoc ꝯtra diceret ſolutionis nature. ideocꝫ hoc eſt impoſſibile. Hoc autē minime contingit vbi quātitas compenſatur cū quantitate, cum in genere ſuo functionē recipiat vt vicē eſt omnino iuris fictione. idē videt eſſe ſolutū nō aliud p alio, vt inquit Paulus iuriſcōſultus in. d. §. mutui datio.

Nunc videamus quid ſi ſpecies ex vno latere debita ſit perēpta ex quo debeat eius eſtimatio, an fiet cū quātitate ab altero debita hec cōpenſatio vna ratio facit ꝙ non: qꝛ cum illa eſtimatio ſubrogetur in locū ſpeciei conſumpte, eiuſdem videtur eſſe nature, vt. ff. ſi quis teſt. li. eſſe iuſ. fue. l. i. §. hec actio. ⁊. ff. ſi quis cau. l. ſi eum. §. qui iniuriarū. Oppoſitum eīn eſt verum ſit eīn† cōpenſatio in caſu iſto vt ſtatuit imperator expreſſe. C. e. l. ſi propter fratres. Nec fuit hoc ſine ratiōe ſi bene cōſideretur, pro hoc ꝙ habetur. C. eo. l. necꝫ. ⁊ per glo. ⁊ doct. ff. ſo. ma. l. diuor. §. ob donationes. ⁊ reſpōde tu ipſe ad tex. ff. de le. primo. l. titie textores. in. § ſi. ⁊ eo. ti. l. ſi heres centum. que iura volunt pecuniam ſubrogatā loco ſpeciei pro ſpecie haberi. Illud eīn obtinet quātum ad hunc effectum tantum vtrum debeatur vel nō debeatur. diuerſum eſt ois qđ q̄ris. ſ. an cōpenſetur preſuppoſito debito. Hoc enim fieri poteſt, vt. d. l. ſi propter fratres. Videndum etiam eſt quid ſi hincinde debitum ſit aliquid in genere qđ tamen non conſiſtat in pondere, numero, vel mēſura, vtputa homo, bos, iumentū, vel aliud quid ſi. in genere debitū an admittemus cōpenſationem. Prima fronte hoc apparet ex predictis eſſe negandum. Nam in his non damnus confuſionem. contrariū tamen inter omnes videtur eſſe receptum, vt. ſ. compenſatio fiat, pro hoc text. ff. ſi pars here. pe. l. i. §. item ſi cum me. ff. de here. inſti. l. qui non militabat. in fin. princi. ff. de lega. ij. l. vnum ex familia. §. ſed ſi vno. ff. ad trebel. l. deducta. §. nummis. per glo. ff. de compenſa. l. ob negotiū. et Azo in ſumma. eo. ti. paulo poſt princi. Nec repugnare videtur
6 hoc precedentibus dictis: cum† in genere ſuo res debeatur, quia res ipſa proprie non recipiat functionem, tamen genus habet functionem quādam, vt. ſ. vtrūcꝫ debitū in genere a diuerſis perſonis pariformiter debeatur. Et ab vtracꝫ parte mediocritas quedā deſpiciatur, vt. ff. de lega. primo. l. legato generaliter. in princip. C. de donatio. l. ſi quis argentum. §. ij. C. communia de lega. l. ſi. §. i. cum ſimi. Et ideo functio hoc caſu non omnino accipiēda eſt, prout in mutuo in his tantum rebus que pondere conſiſtunt vel menſura. Sed ⁊ in ceteris que in genere debent ⁊ cōformitatem habēt omni modam ex vtrocꝫ latere vt ex predictis apparet.

Diſcutiamus item quod ſi vtrincꝫ debeatur genus vel quātitatis ſed non oīno eiuſdem materiei. verbigratia, tu debes mihi frumentum ego debeo tibi vinum. tu mihi ſeruū in genere, ego tibi equū in genere, ego an his caſibus compēſationē dicemus fieri poſſe. Accurſius hoc ſenſit fieri poſſe in quantitatibus hincinde debitis diuerſi generis. C. eodē l. necꝫ ſcriptura. in ſua glo. Bal. idē not. ibi in omnibus generibus debitis dum tñ per compenſationē totū ad pecuniā redigat, quod
7 omnino nihil eſt dicere: qꝛ† redigēdo rē ad pecuniā mutuo cōſenſu partiū qlibet ſpecies poſſe, vt deduci in cōpenſatione vſcꝫ ad cōcurrentē quātitatē, ⁊ ſic fiet cōpēſatio de pecunia ad pānos. vel de frumento ad equū ⁊ huiuſmodi, ſm eundē Bal. in eadē. l. ſi. vbi refert Petrus de bellapertica idem ſenſiſſe. Nobis igitur aliud dicendū videt vt. ſ. cōpenſatio hoc caſu non admittat de vna quantitate diuerſi generis ad alterā, vel diuerſo genere ad aliud diuerſuz genus hoc cōtradiceret regule q̄ vult aliud pro alio ſolui non poſſe inuito creditore. ff. ſi cer. peta. l. ij. §. mutui datio, vt ſupra relatū eſt. ⁊ hanc partē ſecutus eſt recte intuendo glo. in. l. diuortio. §. ob donatiōes ſolu. ma. ⁊ ibi Iaco. de are. Bar. Imo. Lud. ⁊ oēs. hoc etiā idē Innoc. ſecutus eſt extra de iureiur. c. ad noſtrā. vbi de hoc per canoni-
8 ſtas. Agitatum tamen eſt qua via procedant hec, cum† fructus ex pignore percepti extenuent. Sicꝫ species cū quātitate confundātur, vt. l. i. C. de diſtract. pig. ⁊. l. i. ⁊. ii. C. de pigno. acti. extra de pig. c. cum contra. ⁊. c. illo vos. dici conſueuit. ⁊ recte hoc verum vbi fructus conſumpti ſunt: ſed ſi extarent: tunc ceſſaret hec contributio. Nec enim tollunt debitum ſed pignori retineri dicuntur pro debito. caſus eſt. C. in quibus cau. pig. ta. cōtraha. l. ij. ⁊ ſic intellexerūt maiores noſtri. Cy. ſcilicet in. d. l. i. ⁊. ij. C. de pigno. acti. et Barto. in. d. §. ob donationes. Item apud commentatorum Bart. in. d. §. ob dona. non ſine ratione agitatur. cur quotidie argentum pro auro, vel ex pro argento ⁊ huiuſmodi compenſemus. Hoc haud dubie predictis repugnare videtur. dicendum tamen ſm eius ſententiam quam communiter ſequuntur doc. vnum genus ſolui poſſe pro alio ⁊ compenſari: tunc demum vbi omnino ſunt eiuſdem materiei, vt ſi debeo tibi. x. libras auri in maſſa. tu mihi aureos tot ad numerum, quorum pondus equalet debito meo. Si autem diuerſe eſſent materie. verbi gratia, ab vno debetur aurum ab alio argentum vel huiuſmodi hoc fieri non poſſe inſpecto tantum ſcripto iure. et ſic intelliguntur que dicta ſunt ſupra. Ex conſuetudine tamē aliud poteſt dici: ideocꝫ ſm conſuetudinem ſuſtentatur, nō ſm iuris rigorem, ꝙ pro auro debito pecunia ſoluatur argentea vel cōpenſetur, pro hoc quod notat glo. in. l. ſi quis argentum. in princi. C. de donatio. ff. de contrahenda emptione. l. i. per Barto. ff. ſi certum petatur. l. ij. latius. ff. de ſolu. in. l. paulus. et per Bald. qui idē in effectu notat. C. eodem titu. l. ſi. per Innocen. ⁊ cano. in. c. quanto. de iureiuran.

9 Nunc dicendum eſt de. q. quotidiana peſſime explicata, quid ſi† quātitas in ſpecie debeatur an cū alia quātitate compenſetur eiuſdē generis ⁊ materie. glo. mouet hoc. ff. ſi cer. pe. l. cuz fundus. §. ſeruum tuum. dixitcꝫ ibi hoc fieri nō poſſe, vel tanꝙ de ſpecie vera ad quātitatem per text. l. plane. §. ſi. de lega. i. ⁊ in. l. ſed ſi certos. eo. titu. ff. de pecu. in. l. ſi creditor. §. i. vbi etiam idem ſequuta eſt glo. Pe. de bellaperti. ⁊ ceteri vltramon. contra. in. d. §. ſeruum. quoniam ſiue pecunia debeatur in ſpecie ſiue in genere eadem eſt ratio compenſandi, cum non cadat affectio maior in vna pecunia quam in alia, vt. ff. de in litem iur. l. nummis. facit. ff. ſi cer. pe. l. nam ⁊ ſi fur. §. ſi. Barto. idem in eo. §. ſeruuz. Adducens pro hoc alteram glo. in ſi.
10 C. cōmo. l. ſi. Item optimam ratione: quia† enim ſpeciali ratione ſit inductum ne in actione depoſiti ob eius, ſcilicet priuilegium recipiatur compenſatio, vt eſt expreſſum. C. de compenſa. l. ſi. depoſiti autē natura ſit vt in ſpecie fiat, proculdubio apparet quod in aliis quātitatibus etiam ad ſpeciem redactis cōpenſatio fiat: ne alias dicendo nullum eſſet depoſiti priuilegium. Et cum hic communiter tranſire videntur Moderniores. d. §. ſeruuz. Mihi placuit altius pſcrutari ⁊ aliorū ſententias perquirere. agitur alie atcꝫ alie extant opi. etenim Dyn. in. l. talis ſcriptura. de lega. primo. ſententiam gl. preallegate ſecutus eſt in effectu, licet eam non allegauerit, dixitcꝫ Dy. illius tex. arg. quod ſi teſt. legaſſet mihi cētum que erant apud campſorem, et ſi ea non preſtiterit heres daret mihi vineam. conſumptis centum apud campſorem exiſtentibus per heredem omnino teneri ad vinee preſtationē, nec poſſe alia centū dare in loco, ſcz conſumptorum, cū legatū illorū centū fuerit factū vt de ſpecie. Nec poteſt alia ſpecies ſolui pro alia. Et hoc modo dicit Dy. fuiſſe in facto terminatum. Idem ſequitur et Barto. ibi Dy. referens allegat ad hoc. l. plane. ver. ſed hoc ita. et. l. ſi certos. eo. tit. ſequitur quocꝫ Imo. in. l. talis ſcriptura. Nec de contrariis ſupradictis mētionem vllam faciūt. Contradicere enim hec videntur predictis cū denegent hoc caſu compenſationem ſeu confuſionem legate pecunie cuz alia pecunia propterea quod legata pecunia redacta fuerit
11 ad ſpeciem. Bald. in hac queſtio. mirabiliter† variauit ſuis dictis repugnans, et eorum mentionem non faciens. Nam in. l. talis ſcriptura. ſequit ſniam Dy. et Bar. quod preſtanda ſit vinea dicto caſu ne fiat confuſio alterius pecunie, ſubdens. nota illud intelligendum vbi pecunia erat apud campſorem depoſita in ſpecie. Aliud dicit ſi in numero, quo caſu ſecundum eum non conſideraretur tanquam ſpecies, ſed tanquam genus per legem diem ſponſaliorum. et. l. lucius. ff. depoſiti. ⁊ nota. in. l. ſi creditor. §. primo. ff. de pecu. quod dictum declarans et ſequens Ioannes de Imol. ibi ſentit vlterius intelligendum vbi pecunia in ſacculo deponitur apud campſorem

campſorem quo caſu conuertitur ad ſpeciem, et cum hac ſententia
concordat qđ ipſe Bal. no. in. d. §. ſeruum. vbi ſequitur gloſ. illam
cõtra Bar. et vltramõ. ipſe autẽ Bal. in. l. ſi. C. de cõpẽ. cõtrariũ aper
te aſſeruit improbans glo. predictam et contrariam ſententiam, ſe-
quens Pe. de bellaperti. et Bar. et vltramontanorum eiſdem fun-
damentis. Subdit etiam ibi hoc eſſe clariſſimum, vbi cõſtaret de-
poſitam pecuniam eſſe conſumptam per. d. l. ſi.

Quid nunc dicendum ſuper tam arduo he ſitatione in qua etiã
ll. principes variauerunt. Rationes vigent vndiqz. Sed nos pro
12 intellectu claro ante omnia videamus quid ſit pecuniã in ſpecie
deberi. Et quidem, nihil aliud eſt quam deberi pecuniam ad ſpeciẽ
redactam ſcđm oĩm ſolam. Quid ergo eſt pecuniam ad ſpeciem re
digi. Bar. in. d. §. ſeruũ tuum. ſenſit eo ipſo qđ factum eſt depoſitũ
pecunie, pecuniã ad ſpeciem redigi propter depoſiti naturã, vt. ĩ.
retuli. Sed arbitror illud non ſic late intelligi vt cõprehendat ca-
ſum quo depoſitum factum eſt ad numerũ. Cum eniz depoſitario
facultas a iure concedatur conſumendi pecuniam apud te depoſi
tam non obſignatã ad numerũ tantum. Et ſatis ſit hoc caſu ſi red-
dat tantũdem vt exprimit Pau. iuriſcõſultus. ff. depo. l. diem ſpõ-
ſaliorũ. §. ſi. et co. ti. l. ſi ſacculum. ver. ſed ſi eſt expromiſſum clare ap
paret qđ hoc caſu nõ dicitur in ſpecie deberi, quo caſu nõ poſſunt
in eius locuz altere ſpecies ſubduci. ff. ſi cer. pe. l. ij. §. j. Et ex hoc ap
paret quãqz in depoſito ſit ſpãle vt ob eius priuilegiũ nõ admit
tatur compenſatio, vt ſtatuit imperator in. l. ſi. eo. tit. et. j. ſubdetur.
tamen illud eſt intelligendum de eo qđ debetur per deponentem
ipſi depoſitario ad ipſam rẽ depoſitã. non ſic de pecunia depoſita
ad alteram ipſius depoſitarij pecuniã, hoc enim recipitur vt dictũ
eſt niſi natura depoſiti repugnaret vt ſtatim apparebit.

13 **Quid igitur** eſt quãtitatem ad ſpeciẽ redigi. certe nil aliud eſt quam per locum certum in quo
depoſita eſt denotari vtputa dicendo pecuniã que eſt in archa vel
in marſupio ſigillata, vel vinum quod eſt in apothecis, vel oleum
quod eſt in amphoris, vel frumentum quod eſt in ſaccis vel horreo
vt aperit Vlpianus. ff. de leg. primo. l. talis ſcriptura. ver. item ſi le
getur. eod. titu. l. plane. §. ſi eadem. ver. ſed hoc ita. et papi. eod. ti. l.
certos. et africanus. eo. tit. l. ſi ſeruus. §. qui quinqz. Et Paulus in
l. diem ſponſaliorum. et in. d. l. ſi ſacculum. Si bene ponderetur. qđ
tamen dicemus ſi quãtitatẽ hoc modo denotemus illam. ſ. quam
mihi Titius debet, vel quam homo apud Titium, certe hec deſi-
gnatio nullam facit ſpeciem vt expreſſe declarat Vlpi. iuriſconſul
tus. ff. de leg. j. l. quidam teſt. in ſi. prin. intelligendo recte eius ver-
ba. Et hoc verum credo, niſi apud Titiũ quantitas vt ſpecies fue-
14 rit aſſignata. demonſtratio enim perſone apud quam eſt ſpecies
ſpeciem non minuit, ſm mentem omnium in. d. l. talis ſcriptura.
Item pro claro intellectu predictorum videamus an hec quãtitas
ad ſpeciem redacta et in obligatione deducta omnino debeat. vel poſ-
ſit alia cõſimilis perſolui in eius locum. Et hic eſt conſiderandum
quod aut quantitas eadem extat aut conſumpta eſt. Primo caſu
ipſamet quãtitas ſoluenda eſt vt ſpecies. Nec poteſt creditore inui
to aliud pro ea in ſolutum deduci. hoc demonſtrat tex. in. d. l. ſed et
ſi certos nũmos. et in. d. l. plane. §. ſi ea dez cõiuncto tex. l. ij. §. j. ſi cer.
pe. Secundo caſu aduerte ſubtiliter qđ aut ipſemet teſtator vel cõ
trahens qui pecuniam pro ſpecie obligauit in eius defectum et cõ-
15 ſumptionem quid fiendum eſſet. Et hoc caſu ſequenda eſt teſta-
toris vel contrahentium voluntas, vt. ſ. ſubrogatur, tradatur, vel
ſoluatur. d. ver. itez ſi legetur. Et in. l. talis ſcriptura. facit. ff. depo.
l. j. §. ſi conuenerit. et in auť. de nup. in. §. diſponat. Aut huiuſmo-
di diſpoſitio celebrata non fuit. Et tunc iuxtum cõditores et inter-
pretes omnes voluerunt in caſibus in quibus periculum emptio-
nis ſpectat ad debitorem de quo late per Bar. et omnes. ff. ſi cer. pe.
in. l. quod te. ipſum debitorem teneri ad eius eſtimationem. hoc
aperit expreſſe. d. l. diem ſponſaliorum. et e. ti. l. lucius. et. l. ſi ſacculũ.
tenebitur etiam hoc caſu fortaſſe ad intereſſe ſicut periculum inſti
tiſſe poſt moram ſecundum ea que habentur. ff. de acti. empt. l. j. ff.
de ver. ob. l. vbi autem nõ apparet. in. §. ſi. latiſſime. per Bar. in eo.
ti. l. ſtipulationes non diuiduntur. ver. celſus. et per Cy. et Bal. in. l.
j. C. de ſenten. que pro eo quod intereſt.

Nunc ad propoſitũ cõpenſatiõis ſpeciez poſt hec neceſſario decurſo re
deamus. Breuiterqz eo modo diſtinguamus an extat pecunia, an
conſumpta ſit. ſi enim extat non puto admitti cõpen. per iura pre-
16 allegata. Et ne aliud pro alio ſoluatur in ſpeciebus inuito credi-
tore. et hoc modo intelligo glo. et Bal. in. d. §. ſeruum tuum. et Joã.
de imo. qui idem ſequitur in. d. l. talis ſcriptura. iuxta principium.
ſi conſumpta eſt, arbitror oppoſitum vt. ſ. cõpenſatio admittatur
vbi debitor tenetur ad eſtimationez. et hoc caſu intelligo verã opi.
Barto. et vltramontanorum in. d. §. ſeruum tuum. et ipſius Bald.
contrariantis in. l. ſi. de compenſa. et pro hoc optime tex. imperato
ris. C. eo. l. ſi propter fructus. et qđ dixi in. ij. arti. huius. iij. q. princi.
hec vera niſi ille qui querit compenſationem in caſu conſumptio-
nis ex eius diſpoſitione vel alterius teneatur ad aliud in loco con-
ſumptorum. tunc enim nõ compenſat ſed ſubrogatuz vel ſubſtitu
tum preſtat. ſic intelligitur opi. Dy. Barto. Bald. et Jo. de imo. in
d. l. talis ſcriptura. et hoc modo crede predicta concordari, ſaluo ve
riori iudicio. Quamuis Ange. ſequatur opi. vltramon. in. d. l. ſin.
quamobrem etiam Saly. non faciens mentionem de dictis contrarie
tatibus alio modo cõſiderauit in. d. l. ſi. cuius dicta referre nõ curo
17 quia non habent fundamentum veritatis.

Tractandum reſtat circa hoc. iij. c. Quid ſi ex vno latere debeatur quan
titas ſimpliciter ex altero quãtitas vel ſpecies alternatiue, vel ipſa
quantitas debeatur et ſpecies pro quantitate poteſt in ſolutuz de-
duci. verbigratia, tu debes mihi. x. ſimpliciter ex cauſa mutui. ego
tibi. x. ex damno aduerſus te cõmiſſo per ſeruum meum vel ſeruũ
meum ſecundum naturam noxalis iudicij. An ergo fiet compen-
ſatio horum debitorum. glo. ſenſit quod non. ff. de fur. l. qui iniu-
rie cauſa. §. j. contrariũ ſenſit eod. tit. l. ſeruus. §. idem dicendum,
conſidera ſm Bar. in. d. §. idem dicẽdum, qđ quandoqz obijciens
compẽſa. hoc facere vult inuito eo ad quẽ ſpectat electio vel quan
titatis vel speciei et hoc ei nõ licet. ſic loquitur glo. in. d. l. qui iniu-
rie et non ſine ratione. fieri enim cõtingeret hoc caſu ſi aliud dicere
mus compenſa. de ſpecie ad quantitatem, ſi alter debitor eligeret
ſe traditurum ſpeciẽ quod eſt omnino prohibitũ vt. ff. de pig. act.
l. ſi conuenerit in princi. Et dictum eſt in primo articulo huius. iij.
q. prin. Interdum hoc facit compenſare volens volente altero de-
18 bitore, et hoc caſu poſſe nulli dubium eſt: nõnunqz ſumus in caſu
dubio in quo non apparet de aduerſarij volũtate. et tunc obijci po
teſt compẽſa. Bar. docuit hoc modo vez ſi eliges mihi dare quãti
tatem compenſa. tibi obijcio et ſic debet intelligi altera opi. gloſ. in
d. l. ſeruus. ver. item dicendum. pro hoc adducit Bar. autoritatem
ſceuole qui hec no. ſentit. ff. de compen. in. l. ſi debeas. loquendo in
debito alternatiuo. Et ſatis vz de intentione glo. paruule ibi po-
ſite. Item tex. imperatoris. C. ſi maior. fac. ra. ven. habu. l. j. vbi loq-
tur in debito qũtitatis quando ſpecies eſt in ſolu. Et ibi hoc clare
demonſtratur, et hec ad tertiam ſufficiunt. Nunc ad. iiij. partem ſer
mones noſtros conuertamus.

¶ Articulus. iiij.

Omne debitum omnẽqz obligatio nem in cõpenſatio
ne poſſe deduci ſiue perſonalẽ actionẽ ſiue realem
inducat in hec verba ſtatuit imperator compenſa
tiones ex omnibus actionibus ipſo iure fieri ſanci
mus nulla differentia, vel in perſonalibus actioni
bus inter ſe obſeruanda. et habẽtur hec verba. C. de cõpenſa. l. ſi. in
prin. ¶ Nos omiſſo hoc loco intellectu illius particule ipſo iure re.
de quo dicemus. j. q. vj. Cetera imperatoris verba aliquãto expla-
19 nare conemur. Ante omnia igitur commendandus eſt impera-
tor. Nam per hoc generale ſtatutũ lites, iurgia, contentiones eui-
tauit, litium expenſas et damna et pericula ſe mouit que quammaxi-
mi eſtimari debent ſecũduz omnes alios. ll. latores vt diximus ſu
pra. ij. prin. q. Nunc videamus quid voluerit imperator dum dixit
compenſationes ex omnibus actionibus fieri. Certe nihil aliud qz
compenſationem fieri poſſe ex omnibus obligationibus vel debi-
tis efficacibus, actionem ſcilicet producentibus. conuertũtur enĩ
hec duo debitum et obligatio, vt exprimit iuriſconſultus in. l. debi
tor. de ver. ſig. et tex. inſti. de ob. in prin. Item et obligatio mater di-
ti ſolet eſſe actionis, vt Pau. ſcribit. ff. de pecu. in. l. licet. §. ea obli-
20 gatio. Nunquid ergo vbi obligatio impotens eſſet ad producen
dam actionem efficacem dicamus per verba imperatoris denega-
ri compenſationem. non quidem. Nam quamuis ſtatuat impe-
rator in caſu illo tantum vbi naſcitur efficax actio, non propterea
denegare intelligitur vbi actio denegatur vel datur, ſed inefficax
ſicut nec iterum ad ipſam permittere videtur eo caſu, iudicatur au
tem hoc vt diuerſum. Ad quod dici non poteſt porrigi ſtatutum.
pro hoc. ff. de verb. obli. l. inter ſtipulantem. §. ſacram. ver. ſed ſi diſ
ſimilia. ff. de mino. l. pap. exuli. ff. quando ap. ſit. l. ij. §. ſi alius. cum
concordantijs.

Quid igitur dicemus hoc caſu vbi obligatio nullam parit acti. efficacem. an deduci poſſe dice
mus in cõpen. capita multa cõplectitur hec. q. An ſcilicet natura-
lis tantum in compenſa. deducatur, An ciuilis tantum inefficax.
An naturalis et ciuilis non producentes efficacem actionem. An
21 deniqz ipſum iudicis officium. Nos a naturali obligatione in-
choemus hoc enim actionem nullam omnino producere ſolet: qz
deeſt ſibi iuris ciuilis fomentum vt. l. legem. C. de pac. et. l. iuriſgen-
tium. §. igitur nuda. de pac. et habetur. ff. de condi. indebi. l. j. C. de
furis et fac. igno. l. cũ quis. Vlpi. dicebat etiã id qđ naturaliter debe
tur, venire in cõpenſa. habeturqz hoc de cõpen. l. etiã. ſed hoc repu
gnare videt regule Jaboleni dicentis, quecunqz per excep. perimi

poſſunt in cōpenſationē non veniunt, vt habet eo.tit.l.quicunq.
nulli em̄ dubiū videt id qđ naturaliter tm̄ eſt debitū per excep. pe-
rimi poſſe. recte tm̄ intuēdo illud nō eſt cōtrariū. Nā debitū natura
liter tm̄ idcirco nō petit qm̄ nullā parit acti. ſine qua nemo experit
in iudicio, vt Pau. ſcribit. ff. de nego. ge. l. ſi pupilli. §. videamus.
nō ergo repellit agere volēs iure naturali tm̄ vigore exceptionis,
ſed vigore nō ſubſiſtentis actionis. Iabolenus aūt loquutus eſt de
his qui actionē habēt ſed exceptione repellunt ſi bene cōſiderent.
ꝛ ſic voluit glo. in. d. l. quecūq. ff. eo. apud antiquos. De huiuſmo-
di. q. dubitatū fuit. iudex debitorem verum a vero debito abſoluit
Poſt cōuenit creditor ad hoc debitorē ad diuerſum debitum. Nū
quid ergo excipiet de cōpenſa. debiti in quo agens fuerit abſolut᷒
22 iniuſte ex mēte Pau. iuriſcōſulti. videt dicēdū qđ ſic. Nā † dicit ab-
ſolutionē non tollere naturalē obligationē. ff. de condi. inde. l. iuli.
verū debitorē. pro hoc etiā qđ habetur optime in tex. ff. rem ra. ha.
l. procurator ad exhiben. §. j. in cōtrariū facit precallegata regula Ja
boleni in. d. l. quecunq.

Nam nulli dubium eſt qđ hoc caſu competit exceptio
rei iudicate. vt. ff. de exceptio. rei iudicate. l.
cum queritur. cum legibus ſequen. pro hoc etiam facit optime ar-
guēdo a cōtrario in qz ſi nō compenſatur de eo qđ eſt ſolutū indebi-
te vigore ſnie condēnatorie ꝓpter ſnie autoritatē, vt ſtatuit impe-
rator expreſſe. C. de cōpenſa. l. ex cā. q̄nis aliās de eo qđ eſt indebite
ſolutū cōpen. fiat. vt eo. ti. l. qm̄ proculdubio. idem videt dicendū
in eo qđ eſt indebite retentū vigore ſentētie abſolutorie vt nō com
penſetur. glo. videtur variare in. d. l. procurator ad exhibēdum. nā
ibi ſenſit primam opi. cāmq; ſequitur ibi Dy. ſed in. d. l. quecunq.
glo. ſenſit contrarium. Bar. hanc vltimam corroborat in ea. l. pro-
curator ad exhibendū. ꝛ hanc tenuit Cy. ſequitur etiam Bal. ꝛ ce-
teri communiter in. d. l. ex cauſa. ꝛ hanc credo veram. ad. l. iulia. ve-
23 rum debitorem. reſpondetur faciliter: qz † licet remaneat natura-
lis obligatio poſt ſententiā abſolutoriam iniuſte latam: tamen illa
naturalis obligatio inefficax eſt ꝛ punitur propter rei iudicate au-
toritatem, vt habetur in. d. l. iulia. ꝛ facit quod habetur in tex. ꝛ gl.
in. d. l. ex cauſa. ad. l. procurator ad exhibendum. doct. dicunt qđ lo
quitur in excep. doli. non autem in excep. cōpenſa. ꝛ hoc ſequitur
Bar. ibi. ꝛ Cy. ꝛ Ja. de are. in. d. l. ex cauſa. Bal. aūt dat aliam ſolu.
de quibus ibi videas. ¶ Nunc de ciuili dicendū eſt que nullā parit
acti. an deducat in cōpen. ꝛ huius exemplū eſt in chyrographo an-
te biennium, vt. C. de non nu. pec. l. in cōtractibus. inſti. de lite. ob. ꝑ
totū Bal. dicit ꝛ recte. C. de cōpen. l. ſi. hoc caſu cōpenſa. nō admit-
tendā qz cū deſit naturale fundamentū, ciuilis vero obligatio eti
ā actiā nō habeat nullāq; pariat acti. efficacē nō eſt ſup quo cōpenſa
tio firmet pedē. pro hoc ſm eū ꝙ ſtatuit imperator. C. de nō nu. pe
cu. l. ſi cui. facit qđ habetur. C. de compen. l. neq; in prin.

Transeamus ad alterā ſpeciem ciuilis. ſ. obligatio-
nis iuncte cū naturali, que tamē acti.
efficacē nō parit: vt qz fortaſſe elidi pōt per aliquā excep. verbigra
tia in debito ad diē ante diei euentū quo caſu lz ſit orta actio ante
diē deberi dicat ſm veram ſniam de quo habet in. l. cedere diē. ff.
de ver. ſig. ꝛ in. l. j. ff. de condi. ex. l. ꝛ per Cy. in. l. j. C. de here. acti. et
per Bart. in. l. ſi ita ſtipulatus. de ver. obli. tm̄ repelli pōt per excep.
agens ante diem, vt ſcribit iuriſconſultus in. l. j. ff. quando dies le.
24 cedit. Et no. ff. de iudi. l. non quemadmodū. an † ergo huius debi
ti compenſatio ante diem admittetur. Gaius hoc fieri poſſe negat
ff. de cōpen. l. qđ in diem. in prin. ꝛ facit ad hoc regula Jaboleni. ff.
de compen. l. quecunq. Pau. ſcribit verum eſſe hoc in die conuen
tionali obligationi prefixo. in ea autem die que miſerationis gra-
tia adiudicati executionem conceditur a iure, omnino dicebat cō-
penſatio. fieri poſſe, vt ſimpliciter habetur. ff. de compen. l. ſi cum
militi. §. intra. videndū eſt an debitū certo loco poſſit habita ratio
ne intereſſe ꝓpter locū vbiq; cōpēſari. regula Jaboleni in. d. l. que-
cūq; probare videt hoc minime admitti debere. Nā creditor reſpe
ctu loci certi agendo alibi repellit excep. vt. ff. eo. qđ certo loco. l. j.
Contrariū tamē oſtēdit Jabolenus idē multū egregie. ff. de cōpen.
in. l. pecuniā. vbi eleganter colligit ſm Bar. qđ etiā nō volēs agere
ratione loci nō prohibet cōpenſare debitū aliquo certo loco nota-
bilius etiā ex. e. l. aſſumit in cōpenſa. deduci nedū id qđ principali-
ter debet. Sed etiā ipſum intereſſe debitū ꝓpter locū. ideoq; plus
poterit exceptio ꝙ actio dicto caſu qđ eſt mirandū. quid ſi in cōpē-
ſa. deducat id cuius ratione cū actore eſt lis conteſtata, certe etiam
hoc negare videt regula Jaboleni in. d. l. quecunq. qm̄ hic ſi agere
vellent ad idē corā diuerſo iudice repelleret excep. litis pendentie,
ff. de iudi. l. vbi ceptū. C. quomodo ꝛ qn̄. in auē. qui ſemel fieri tamē
25 poſſe hec iuriſconſultus nō oſtēdit ne diligentior † quiſq; deterio
ris cōditionis habeat, ſi cōpenſatio ei denegēt, vt. ff. de cōpen. l. in
compenſa. Intelligi tamen vera debent hec omnia vbi id qđ com
penſatur liquidum eſt in non liquidis quid iuris ſit. j. ix. q. prin.

Apud Azonis compendium in tit. de compenſa.
q. huiuſmodi reperitur ſilius fami-
lias contra ſenatuſconſultum macedo. pecuniam adeptus eſt. nun

quid ergo poterit de hoc debito aduerſus eum agentem obijci cō-
penſatio. nonnulli dixerunt hanc recipiendam eſſe quoniam ſicuti
habens naturalem tantum que potens eſt ad retinendam rem cō-
penſat vt ſupra demonſtratum eſt, fortius hic qui contra filium fa
milias ꝛ ciuilem naturalem habet coius vigore ſi ſibi ſoluitur ſolu-
tum ab eo vt indebitum non repetitur propter macedoniani odiū
vt ſcribit Vlpi. ff. ad macedo. l. ſed ſi pater. §. ſina. ꝛ habetur eo. tit.
l. qz naturalis. §. fin. contrarium tamen Azo ſentit ꝛ recte per pre-
26 allegatam Jabolem regulam. ff. eo. l. quecunq. nemini † enim du-
bium quin agens cōtra macedonianum repellatur ſenatuſconſul-
ti excepti. vt. ff. ad macedo. l. j. Nec mirum ſi hoc caſu nō compenſa
tur quāuis ſolutū nō repetitur. Nam idez eſt in eo qđ debetur ad
conditionalem de quo non compenſatur ꝛ tamen ſolutum nō re-
petitur. vt. l. pau. ſcribit. ff. de condi. inde. l. in diem. Caſus ille pul-
cherrimus eſt. tutorem durāte tutela mutuare pupillo compertū
eſt, ꝛ iterum pupillum tutori vel alteri pro pupillo. nunquid ergo
durante tutela fiet horum debitorum contributio. regula Jabole
ni in. d. l. quecunq; ſuadet hoc admitti non poſſe: quoniam manen
te tutela contra tutorem non poteſt agi, vt. ff. de tute. ꝛ ra. diſtra. l.
niſi tutela. in prin. ꝛ. l. ſi tutor. §. ſi. cum. l. ſeq. ſubtilius Pap. cōtra.
ſenſit ſing. ff. de admi. tuto. l. inter tutores. ſecūdum lect. Ego. quā
ſequitur Accor. ibi. ꝛ Bar. commendat ꝛ approbat. Subdit ibi ca
ſum eſſe quialibi habetur ſic expreſſe in quo oritur obligatio ciui-
lis ꝛ naturalis ꝛ non actio ꝛ tamen poteſt ex ea obligatione obijci
compenſatio quod eſt mirabile. Altera dubitādi ſpecies pulchra
27 propoſita eſt. an † debitor opponat exceptio. compēſatio. tempo-
rio ſuo creditori qui olim fuit debitor circa idem ꝛ moroſus. exem-
plum eſt. ſi promitto tibi donare librum hinc ad. x. dies ſub hac cō-
ditione vt annis tantum. xx. duret, quibus elapſis ad eius reſtitu-
tionem tenearis. Quo facto ego donator ſum moroſus in traden-
do per annos duos. An ergo finitis annis. xx. contra eius liberi pe
titionem poterit compenſatio hec temporis obijci. do. R udo. de
roma dicebat eam non admittendam propter autoritatem Pro-
culi iuriſconſulti ex cuius reſponſo hoc optime colligitur. ff. de
pac. dotali. l. attilicinus. quod eſt valde ſingulare: dubitari tamen
poſſet an illud ſit ſpeciale in dote in qua compenſatio rejicitur ſe-
cundum quoſdam. Sed non eſt verum vt dicam. j. proxima. q. de
officio iudicis. vt in compenſatione veniat. nunc dicendū eſt. hoc
enim longe differt ab obligatione ꝛ ab actione, cum nullam obli-
gatio. preſupponat. ff. de actio. emp. l. qui per colluſionē. §. precij
ſorte. ꝛ habetur. ff. manda. l. quintus. ff. de dam. infec. l. cum poſtu-
laſſem. imperator hoc ſatis demonſtrauit fieri poſſe dū ſtatuit etiā
de debito ex cauſa fideicommiſſi compenſationem induci eo tem-
pore quo fideicommiſſum ſola liberalitate debebatur. Et ideo iu-
dicio tantum officio petebatur, vt eſt expreſſum. C. eo. l. etiam qđ
28 eſt notā. quamq; hodie † fideicommiſſum petatur iure actionis,
C. commu. de leg. l. omne verbum. inſti. de fideicom. here. in prin.
Et ad hoc quod iuriſconſultus no. ff. de verbo. obli. l. pecunie.

Sequitur pars altera verborum imperatoris in. d.
l. ſi. C. eod. nulla differentia in rem
vel in perſonalibus actionibus inter ſe obſeruanda quarum bre-
uis eſt explanatio. An ergo locum vendicabit cōſtitutio vbi hinc-
inde perſonale debitum eſt vel hincinde reale. An etiam ex vno la
tere reale. ex altero perſonale vel ecōtra. Et quidem hoc vltimum
verius eſt ꝓpter vniuerſitatē verborum imperatorū ſecundum no
ſtros doc. agitatum eſt qua via reale debitū cōpenſetur cū in reali
iudicio ad ſpeciem agatur non ad quātitatem vel ad genus, vt ſcri
bit iuriſconſultus. ff. de rei ven. l. ſi in rem agat aliquis. ꝛ. ff. de ver-
bo. obli. l. ſi ſeruum. §. an filius. §. effectus. ꝛ. §. nouari autē. Noſtri
gloſſatores dixerūt hoc recipiendū eſſe vbi res debita act. reali de-
ſijt poſſe preſtari dolo vel culpa debitoris, ſicq; debet eius eſtima-
tio cum qua cōpenſatio recipitur, vt dicto. §. an filius. qđ verū eſt
ſaltem inſpecto fine quo de neceſſitate ad quātitatem deuenitur
etiam reale ob hanc eſtima. pro hoc. ff. de conſti. pecu. l. j. §. debitū.
ꝛ. l. hactenus. ꝛ. l. promiſſor ſtichi, qđ verū eſt ꝛ notabile ſm moder
nos. Hec autem omnia vera ſunt vbi debitum ex vtroq; latere li-
quidum eſt, alīs diceremus ſi liquidum non eſſet, ſed altiorem inda
ginem requireret vt dicimus. j. ix. q. principali. Nunc vero ad quin
tam noſtros greſſus dirigamus.

¶ Articulus. v.

29 In cauſis † omnibus recipi cōpēſationē
Modeſtinus ſenſit. ff. eo. l. ſi.
idipm quoq; fortaſſe ſequutus imperator ſenſit
in. l. ſi. in prin. C. e. inſti. de acti. §. in bone fidei. iura
quedā diſſonare vident. Nos vt quoad cōmodius
poſſumus hec ipſa explicemus, prius cauſas in q-
bus indubitate recipitur enarrabimus: deinde cauſas in quibus
ecōtra indubitate repellitur. tertio dubitabilia quedam. admittē-
da eſt compenſatio ſine dubio, nedum in contractibus, ſed etiam
in cauſis

in cauſis vltimarum voluntatum.C.eo.l.etiam.Item nedum in cau
ſis priuatorum,ſed etiã in cauſis fiſcalibus ⁊ reipublice, exceptis
quibuſdam caſibus de quibus dicetur.i.vt ſcribit iuriſconſultus.
ff.de iure fiſci.l.auſertur.§.qui compenſa.⁊.C.de compen.l.j.⁊.l.in
ea.Item nedum in cauſis maiorum,ſed in cauſis pupillaribus, vt
C.eod.l.ſi tutores.Item nedum in caſibus in quibus debitum ex
bona fide debetur vtrinq̃, verumetiam vbi ex delicto agitur vel
negligentia vel culpa.Ex vtroq̃ latere verbigratia,duo ſocij parẽ
negligentiam ideſt que par attulit damnum ſocietati preſtiterũt.
30 ſit enim hoc caſu † compenſatio negligentie,et liberatio per hanc
viam contingit vtriq̃.

Idem ſi alter ex re communi aliquid percepit, alter tantam negligentiam adhibuerit que
quantitate eadem eſtimatur, vt ſcribit Paulus iuriſconſultus. ff.
eod.l.ſi ambo.Et quod magis eſt,ſi quis compenſare volens ſolue
rit his caſibus,ſolutum condicere poſſet tanquam indebitum, vt
d.l.ſi ambo.circa medium.Item compenſatio admittitur vbi hinc
inde agitur de dolo,quo caſu confunditur dolus cum dolo,vt.ff.
de dolo.l.ſi dolo.ff.ſolu.matri.l.viro atq̃ vxore.habetur eod.titu.
l.cum mulier.⁊.ff.ne quid in loco publico.l.ij.§.idem ait.⁊.ff.quod
vi aut clam.l.ſi alius.§.belliſſime.cum concordan.idem ſi ex vno la
tere agatur de dolo,ex altero de culpa ⁊ diuerſa ſint damna . vnũ
quod attulit dolus tuus,⁊ alterum quod attulit culpa mea.aliud
eſſet ſi eſſet vnum ⁊ idem damnum,in quo tu dolum, ego culpam
tantum admiſi:quo caſu dolus preponderat culpe, nec recipitur
compen.vt eleganter ſcribens Vlpi.ne ſeruo occiſo a iaculãtibus
per lulum oſtendit.ff.ad.l.aquil.l.item ſi obſtetrix.§.fina.iuncto eo
31 quod cauetur ibi in.l.ſequenti.in text.Et gloſ.Item † admittitur
compenſatio etiam in noxali iudicio, vt.d.l.ſi ambo.§.fina . Item
in cauſis cautionum ſeu ſtipulationum pretoriarum.Exemplum,
domus mea minabatur ruinam ⁊ petij a te tibi caueri damni infecti
nomine propter domum tuã vicinam.Hoc feci,tuq̃ in poſſeſſio-
ne mee domus miſſus es.ego eum ſi a te peto mihi caueri de dam-
no infecto,quoniam domus eadem altere mee domui obeſſe po-
terit repellar:quia parũ probe peto a te mihi caueri edium noie qua-
rũ noie ego ipſe nolui perficere, ſicq̃ cõpenſant̃ he negligentie vt
ſcribit iuriſconſultus de damno infecto.l.qui bona.§.ſi quis quia.
⁊ in.d.l.ſi ambo.§.ſi.Item admittitur compenſatio nedum in cau
ſa princip.ſed etiam in cauſa appellationis vt dicam.ſ.ix.q̃.prin-
cipali. Repellitur autem procuidubio compenſatio in multis cau
ſis in his.ſ.in quibus agitur de nimio fauore reipu.quos caſus ex-
primit imperator.C.eodẽ.l.in ea vbi. ſcilicet quis tenetur reſpectu
victualium vel tributorum, vel ex cauſa emptionis rei fiſcalis, vel ſi
deicom,relicti,reipu.⁊ ſi.qui ibi habentur.⁊ eo.ti.l.ſi ex vendi . Itẽ
ibi conuenitur officialis vel adminiſtrator reipub.vel fiſci.fiſco vel
32 republica, vt.C.eod.ti.l.penul. Item in † cauſis fiſcalibus ſemper
rejicitur compẽſatio vbi debitũ proceſſit ex diuerſa ſtatione vt ſta
tuit imperator.C.eod.titu.l.j.Item in cauſa que agitatur ob nego
tium copiarum expeditionis tempore mandatum, vt.ff.eod.l. ob
negotium.quãuis hoc verum ſit vbi debitor moroſus cõuertit tũc
in ſuos vſus non alias, quo caſu recipitur compenſatio, vt eo.tit.l.
ideo.Item in cauſa depoſiti, quoniam contra depoſitum non ad-
mittitur compenſatio, vt.C.eo.l.ſin.⁊.l.penul.C.depoſi.Et inſtit.
de acti.§.in bonefidei.Item in cauſa in qua agitur contra inuaſo-
rem poſſeſſionis qui non poteſt compenſare ſed habet omnino an
te omnia rem ſine cunctatione reſtituere, vt conſtituit imperator
in.d.l.ſi.facit.C.ad.l.iuli.de vi.l.ſi quis a ſe fundum.⁊ quod habe-
tur in.l.fina.C.vnde vi.vbi de hoc vide.Item in cauſa ſocietatis in
qua vnus ⁊ idem ſocius damnum cõmiſerit in vna manu ⁊ in alia
manu lucrum.Non enim compenſatur hoc caſu lucrum cum dam
no niſi negligentia cum diligentia, vbi damnum contingit culpa,
vt oſtendit Vlpi.marcellum ſequens reprobata opi. Pompo̅ij.
l.de illo.§.j.facit eodẽ titu.l.ob eam rem.cum.l.ſeq . quãq̃ ſecus
eſſet vbi damnum fortuito caſu contingeret:vt eodem titu. l. mu-
tuis.facit quod habetur.ff.de nego.geſt.l.ſi negotia . Et per gloſ.
in dicta.l.de illo.§ . j . Item in cauſis in quibus agitur de decimis
33 vel earum iure.Non † enim poteſt contra eos compenſatio oppo
ni, vt nota.gloſ.ſingula ad hoc.xvj.q.j.decime.quod non videtur
eſſe ſine ratione:quoniam decime ſunt tributa que debentur deo,
vt oſtendit papa.de decimis.c.tue.

Petitioni autem tributorum compenſatio non nocet vt ſupra dictum eſt . for-
tius enim faciendum eſt reo quam fiſco vel reipublice vt demon-
ſtrant precepta diuina.Et facit.j.q.vij.ſancimus. C . de ſacroſanc.
eccle.l.ſancimus.Item in cauſis in quibus agitur de rebus quarũ
natura repugnat compenſationi, vt ſatis apparet ex dictis ſupra
iij.queſtio.principali.per totam.Itẽ vbi agitur de oblationibus
vt etiam ſupra ſcripſimus.ix.queſtio.principali.per totam. Item
in his in quibus modus compenſandi repugnat vel perſona vel
natura debiti non liquidi, vt deo duce dicemus in ſequentibus.
Item vbi agitur de dote ſecundum ſententiam quorundam, q̃ an
ſit verum ſtatim ſubnectemus.

Nunc queſtiones quaſdam circa premiſſa de-
claremus.primamq̃ videamus an abſolute procedat q̃ diximus
34 † compenſa.fieri in delictis ⁊ vbi agitur de dolo vel culpa. Bal.te-
tigit.C.eo.l.ſi.ſed imperfecte loquitur ⁊ obſcure. Dyn.plenius de
hoc tractauit in.c.in pari cauſa.de regu.iur.lib.vj.Nos enim ſequẽ
do additis et declaratis quibuſdam clarius ſic dicamus. Aut agit̃
criminaliter aut ciuiliter caſu priori, aut dolus caſus delictũ circa
idẽ proponitur approbatur ex vtraq̃ parte, ⁊ admittitur compẽ.
vt.C.de libe.cau.l.ſi ſiluum.facit.C.de hereti.l.quoniam.C.de teſti.
l.quoniã.ſm Dy. Aut proponitur dolus ex vtraq̃ parte ex quo
cauſantur delicta ſeparata circa omnino diuerſa , ⁊ tunc idem ſm
mentem Dy.ſiue nouum delictum proponatur excipiẽdo ſiue no
uiter accuſando.in caſibus tamen in quibus excipiẽs de nouo de-
licto vel accuſans auditur ſm tũ, tu vide primo quando accuſatus
poſſit reaccuſare q̃ habet̃ latiſſime per Bar.in.l.ſi q reus. de pu-
bli.iudi.Et q̃ habetur.C.de accuſa.in.l.neganda.per Cy. Bal.et
35 Salic.deinde attende q † cõpenſatio admittitur vbi ſunt delicta
hincinde omnino diuerſa agitur criminaliter, quo caſu ſm verã
ſententiam applicatur fiſco, vt per glo.no.in.l.iij.ff.de ſepul.viola.
Et per glo.⁊ Bar.in.l.agraria.ff.de termino moto, videtur impoſ
ſibile.hoc autem probatur tali ratione.Nam cõpenſare eſt ſoluere
vt ſcribit iuriſcõſultus.ff.qui pot.in pig.l.qui debitor.⁊.ff.rẽ ratã
habe.l.amplius non peti.Et dixi ſupra.j.q.princip. Solu . autem
non poteſt fieri alteri quam ipſi creditori vel eius mandatario ſpe
ciale, vt.ff.de ſolu.l.hoc iure.creditor autem hoc caſu.i. ille cui ſol-
uenda eſt pena ſine dubio eſt fiſcus qui longe differt ab accuſatore
vel reo, ſicq̃ non recipitur compẽſatio.Et hoc verum credo , ⁊ ita
tenuit Bald.expreſſe in.l.ſi.C.eo.licet nihil allegauerit, ⁊ de Dyn.
mentionem non fecerit.forte tamen Dy.non loquutus eſt in illo
membro ad finem compenſa.ſed ad hũc tantum finem vtrum accu
ſatus poſſit de nouo accuſare, ⁊ ſic ſonant eius verba licet in prece-
dentibus ⁊ ſequentibus de cõpenſa.loquatur. Altero caſu quan-
do ex dolo vel culpa ciuiliter agitur, Dy.dixit idem q̃ ſupra dixi
circa prin.huius quinti tractatus, vt.ſ.per dolum vel per culpam
cõpenſetur hincinde ſiue circa idem ſiue circa diuerſa.idem ſi vnus
in culpa alius in dolo circa diuerſa, non ſi circa idem per iura ſupe-
36 rius allegata. Subditq̃ notãter Dy.q † ſi vnus eſt in lata culpa
alter in leui non ſiet cõpenſatio circa idẽ:q culpa prepõderat leui.
vt.ff.depo.l.q̃ nerua. Item ſi vnus in leui alter in leuiſſima , quo-
niam leuis preponderat.ff.ſi quis te.ſi.eſſe inſ.fu.l.j.§.non autem.
idem dicit ſi vnus in leui in faciendo alter in leui in negligendo, q
cum preponderet leuis in faciendo, nõ admittitur compẽſatio cir
ca idem, vt no.ff.ſo.ma.l.ſi mora.circa ſi.quod eſt no. Addendũ ta-
men eſt his dictis. Nam verũ eſt q̃ Dy.dicit compenſa.doli ⁊ cul
pe admitti circa diuerſa niſi cauſa doli ſit magis priuilegiata quã
cauſa culpe, vt cõtingit in ſpoliatione.C.eo.l.ſi.⁊.ſ.dixi. Quid ta-
men ſi ex vtroq̃ latere dolus preponatur ⁊ cum eodem priuilegio.
verbigratia, vterq̃ contendit de ſpoliatione, certe hoc caſu ſpolia-
tioni locum puto cũ vterq̃ ſit in cauſa pari: intelligẽdo tamen q̃
vterq̃ ad quãtitatem teneatur propter ipſam ſpoliationẽ ⁊ ſic re-
rum compenſandarũ non repugnet natura, vt ſentit expreſſe glo.
ſi.in.d.l.ſi.⁊ Bal.ibi licet obſcure loquatur.

Idem addendum eſt iterũ omnibus dictis ſupra tunc cõpenſatio
37 eẽm † admitti in dolis diuerſarũ perſonarum vbi vnus dolũ pro-
ponit agẽdo, alter excipiẽdo, Sicq̃ loquunt̃ dicta.ſ.Sed ſi vnus
de dolo exciperet, alter de dolo replicaret, vt ſi forte vxor dotẽ repe
teret, ⁊ marit⁹ de adulterio exciperet, vxor de lenocinio replicaret
hec ſeparata a ſupradictis ratio eſt.dicimus ergo ſm mentem Ja-
co.de are.⁊ Bar.⁊ omnium in.l.cum mulier.ſo.matri.⁊ eo.tit.l . vi-
ro atq̃ vxore.q̃ aut ille qui excipit de dolo certat de lucro, ⁊ ille q
replicat certat de damno, ⁊ tunc contra dolum replicatur de dolo
⁊ admittitur compenſatio vt probant verba iuriſconſulti in.d.l.vi
ro.⁊ in.d.l.cum mulier. Aliud ſi e contrario excipiens tractaret de
damno ⁊ replicãs de lucro, vel ſi vterq̃ eſſet in cauſa pari. tunc enĩ
cõpenſatio hec replicando facta rejceretur vt ſubtiliter iuriſcõſul-
tus probat, ff.de doli excep.q̃ eſt no. Rurſum quoq̃ hec ipſa ve-
38 ra ſunt, doli excep.ſit † ad merita cauſe, non ſic ſi ad perſonam tñ,
quo caſu nunq̃ admittit̃ hec compenſatio per hanc replicationis
viam: vt ſi agerem cõtra te, ⁊ tu diceres me excõmunicatum eſſe vel
bannitum vt late ⁊ eleganter diſputat Bar.in.d.l.cum mulier.vbi
pro hoc recurrendum eſt.

Videamus aliqua circa ea que diximus de debitis di uerſarũ ſtationũ cauſis fiſcalib⁹. Cõe Pe-
ruſij hʒ duas ſtatiões fiſcales, vna vocat̃ cõſeruatorũ ad quã perti-
nẽt introitus gabellarũ ⁊ ſolutiones ſtipẽdiarioꝝ. Alia vocat̃ maſ
ſariorum, ad quam pertinent introitus delictorum . Modo qui-
dam ſtipendiarius qui debet habere centum a camera ſtipendia-
riorum deliquit ⁊ condemnatur ad centum ſub conditione, q̃ ſi

non ſoluerit in menſem manus ei amputetur. Nunquid ergo elapſo menſe non facta alia ſolutione in his caſibus recipietur cõpenſatio, ⁊ euitetur per ſtipẽdiariũ pena manus. Bal. format queſtionem hanc his terminis. C. de cõpenſa. l. j. ⁊ arguit primo contra ſti
39 pendiarium: quia in cauſis fiſcalibus †non recipitur compenſatio vbi debitum eſt diuerſarum ſtationum. vt. d. l. j. Et eius tex. in contrarium adducit, quia odio penarum fit compenſatio ipſo iure, vt C. eod. l. ſi conſtat. Et ibi per glo. ⁊ Cy. not. Et not. ff. eo. l. ſi quis in fideiuſſore. ⁊ inſtitu. de acti. §. in bonefidei. Et hoc ſecundum dicit ſe credere iuſtius. Ad. d. l. j. reſpondit quod illud eſt verum in compenſatione iudiciali, ſecus in legali. Sed certe hec ratio Bal. nihil valet, quia non reperitur niſi vnica compenſatio tantum ſcilicet legalis: quia compenſationes fiunt ipſo iure omni caſu, non autem ab homine vt dicemus late in. vi. q. principali. vnde apparet ꝙ imperator in. d. l. j. C. de compẽſa. dum prohibuit cõfiſcat. fieri in cau
40 ſis fiſcalibus ſtantibus debitis †diuerſarum ſtationum, hanc tantum legalem compenſa. prohibuit, nos aliam que non inuenitur. Adducit tamen Bald. in. d. l. j. aliam rationem bonam ad excuſandum ſtipendiarium in dicto caſu ab amputa. manus, ſcilicet quia per commune qđ non ſoluit ſtipendium factum eſſe videtur quominus ipſe ſtipendiarius ſoluerit penam. j. tempus. Et ideo excuſari debet tanꝙ ſteterit per creditorem. allegat. ff. de condi. ⁊ demõſtratio. l. iulianus. ⁊ l. ſi heredi. ⁊ hec eſt veritas. Tu allega pro hoc optime qđ in ſimi. notat Barto. in. q. de eo qui iurauit ſoluere in. l. nuiplius non peti. rem ra. habe. de quo dicam. j. vij. qđ. princi.

Circa propoſitam depoſiti compẽſationem de illo queritur an in his tantũ cauſis reijciatur in quibus de acti. depoſiti directa tractaẽ, vel etiã vbi ageretur contraria. gloſ. mouet hoc in. d. l. ſi. C. de compen. Et primo ſentire videẽ in contraria ceſſare priuilegiũ depoſiti ⁊, cõpẽſa. admitti: quia hoc caſu de fide rupta non videtur agi, per text. d. §. in bonefidei. ibi, ne pretextu compenſat. poſtea vero eadem glo. referẽ contrariam Bulg. ſententiam nec aliquid firmat. quid dicemus: credo primam ſententiam veriorem. Nam imperator in. l. ſinali. C. eodem. refert ſe ad alteram. l. ſcilicet ad. l. penultimã. C. depo. in qua ſi bene inſpiciatur ſemper attẽditur depoſiti priuilegiũ vt ſine vlla exceptione ꝙ celerrime reſtituatur: de qua depoſiti reſtitu. non agitur in contraria depoſiti vt ex ſe eſt notum. preterea text. exprimit dictam cauſam finalem vel rationem expreſſe. d. §. in bonefidei ibi, ne pretextu. a qua cauſa non eſt recedendũ. ff. de re mili. l. miliites agrum. ⁊ facit text. ff. de adop. l. quem filius. ⁊ glo. in. l. j. in ver. prudentiam. ff. de legi. tuto. ⁊ qđ habetur in. c. cum ceſſante. de appel. Et hanc partẽ ſequitur Bart. de ſali. in. d. l. ſi. licet Cy. et Ange. tranſiuerint cum contraria ſnĩa de quibus tamen Sali. mẽtionem non fecit. ⁊ vide optimum tex. qui dicit in contraria ſnĩa depoſiti in. l. ei apud quem. nota ad predicta.

41 Item queritur †quid ſi ex vtroq; latere factum ſit depoſitum ⁊ hincinde agatur dĩrecta depoſiti, an admittatur compẽſatio. Ratio equalitatis ſiniendarum litium videtur hic admittere cũ ex vtroq; latere agatur de eodem priuilegio ⁊ fauore eodẽ vt in ſi. nunc diximus vbi vtrinq; contenditur de ſpolia. Contrariũ verum eſt ſine dubio, quoniam ex vtraq; parte depoſitum reſtituendum eſt ſine vlla compenſa. caſus eſt expreſſus pro hoc. C. depo. l. pe. qđ eſt ſing. Agitatũ tamen eſt qua via predicta procedant, cũ ⁊ in cõmodato compenſatio reñ ei videatur vt ſcribit imperator. C. de cõmoda. l. ſi. ex quo videẽ nõ eſt priuilegium vllum depoſiti. Sed cõmune eſſe etiam cum commoda. verius tamẽ eſt vt in depoſito ſpeciale ſit in ceteris cõtractibus ꝙꝙ ſimilibus ſit ſecus, vt in. c. in argumentũ. de reg. iur. lib. vj. ſm Bal. C. eo. l. ſi. Ad. l. ſi. facilis eſt reſponſio ꝙ ibi loquitur in cõmodo ſpecifice. ideo nõ admittitur cõpenſatio pro hoc quod dixi ſupra. iij. q. prin. in prin. Circa iudicium dotale hic videndũ eſt an
42 †compenſatio recipiatur tex. videntur contradicere. Nã iuriſconſultus videtur admittere cõpen. hoc caſu. ff. ſo. ma. in. l. rei iudi. §. j. ⁊ eo. tit. l. ſi cum dotẽ. §. ſi vxor. ⁊. l. in his. §. j. ſed imperator videtur eam expreſſe prohibere. C. de rei. vxo. actio. l. j. §. taceat. cum ſequẽti. glo. variant ſuper hoc. Nam in. l. j. ff. ſolut. matri. dixit hic eſſe priuilegiũ dotis vt contra eam non admittatur compenſatio, per text. in. d. §. taceat. ſed alibi ſemper contrarium tenuit vez, quod admittatur compenſatio, vt no. per gloſ. in. d. §. taceat. ⁊. d. l. rei iudicate. §. j. ⁊ Cyn. de compenſa. l. neq;. ff. ſolu. mat. ibi. diuortio. §. ob donationes. ⁊ in infinitis locis Guil. de cu. ſequebatur primam ſententiam glo. vt non recipiatur: ⁊ ſic iura preallegata corrigãtur per. d. §. taceat. Bar. in. d. l. rei iudicate. §. j. dixit ſecundam opinionem gloſ. veriorem per dicta iura. Ad contrarium reſpondit qđ ideo ibi non admittitur, quia ſpecies erat debita ab altera partiuz ⁊ ſic ibi retentio prohibetur nõ compenſatio ſecundum eum. Et hoc ſequitur Bald. ibi ⁊ Ange. ⁊ communiter omnes. hoc etiaz ſequitur Joan. de imo. qui adducit ad hoc ſpeciale ſtatutum impe
43 ratoris factum dumtaxat in depoſito vt †contra eum nõ admittatur compenſatio ⁊ in ceteris actionibus admittatur, vt. C. de cõpenſa. l. ſi. inſti. de actio. §. in bonefidei. ex quo relinquitur qđ cauſa dotis remanet ſub regula affirmatiua. d. Ro. de vrbe diſcrepauit a communi opi. ⁊ Gui. ſententiam ſecutus eſt vt nõ fiat cõpenſatio omnino. Nam ſi ſecus diceremus ludibrio eſſet text. ille in. §. taceat. ⁊ eſſet verbis impoſitus, quod non eſt dicendum, vt. l. ij. C. com. de leg. in prin. Ad tex. in. §. in bonefidei. qui dicit excepta ſola acti. depoſiti. reſpondet qđ debet ſuppleri per. d. §. taceat dicendo, vel alia acti. ſimili in iure expreſſa vt in ſimili glo. non ſubaudit in. l. ob es. C. de predijs minorum. Ego ſequor cõmunem ſententiã qđ compenſatio fiat multis rationibus.

Primo per tex. expreſſos in quibus hic iuriſconſulti ſtatuerunt in. d. l. rei iudicate. §. j. ſoluto matrimo. ⁊ eod. titu. l. ſi cum dotem. §. ſi pater. ⁊. l. ſi conſtante. §. ſi vxor. ⁊ in. l. in his. §. j. Secundo per text. ff. de ſolutio. l. titia. vbi dicitur qđ ſi vxor percipit fructus circa rem viri ⁊ ſunt conſumpti eatenus quatenus aſcendit eſtimatio fructuũ. Non enim aliter poteſt fieri eſtimatio hec niſi per viam compenſationis, ſi bene conſideretur. Tertio per tex. d. §. taceat. ver. ſed nec. vbi dicitur qđ
44 †expenſe neceſſarie minuunt dotem. nec enim diminutio eodez modo nõ videtur fieri poſſe niſi per viam compenſationis. Et pro hoc qđ habetur. ff. ſolu. ma. l. diuortio. §. impendia. etiã per Bart. ff. de impen. l. quod dicitur. Quarto per aliũ tex. C. de compenſa. l. neq;. vbi habetur qđ ſi repetitur dos vigore confeſſionis poſt lapſa tempora excipiendi de dote non numerata, poteſt contra hãc repetitionem obijci compenſatio. ſi enim eſt idem in dote confeſſata poſt lapſa tempora excipiendi, certe idem in dote ſoluta: qꝛ poſt illud tempus lapſum lex preſumit eſſe ſolutam. C. de nõ nu. pecu. l. contractibus. Quinto per tex. ff. ſolu. ma. l. diuortio. §. ob donationes vbi vxori repetenti fructus dotis, obijcitur compenſatio. ſi enim idem eſt in fructibus dotis, ergo idem in ipſa dote: quia fructus ſunt dotis ſicut ipſe res dotales ⁊ augent dotem ⁊ veniunt ex natura eiuſdem acti. vt. l. ſi marito publico. §. ſi. ff. ſo. ma. ⁊. ff. de iure do. l. etiam. ⁊ per Bar. ff. ſol. ma. in rubrica. Ex quo apparet qđ
45 ſi †compenſantur fructus qui ſunt pars dotis vniuerſalis compẽſentur pars vere dotis. Sexto per tex. inſti. de acti. §. in bonefidei. ⁊. l. ſi. C. eo. ibi excepta ſola acti. depoſiti ⁊c. Ex quibus tex. clare demonſtratur dotem remanſiſſe in iure communi.

Septimo quia ſi bene inſpicis totum tex. §. taceat cum ſe. ſemper loquitur de retẽtione, nec aliquid exprimit de compenſa. longe eñ differunt hec duo cum retẽtio fiat etiã in ſpeciebus, vt. ff. de condi. indebi. l. ſi in area ⁊ habetur eo. tit. l. ſi non ſortem. §. ſi centum. Compenſatio autem in quantitatibus tantum vel genere, vt. ff. de pigno. acti. l. ſi conuenerit in prin. ex quibus ſequiẽ qđ imperator in. d. §. taceat membrum hoc de cõpenſatione pretermiſerit, ⁊ ſub regula remãſerit iure cõmunis. pro hoc. ff. qui ſatiſda. cog. l. quoties. ⁊ in cle. exiuit de paradiſo. in ver. vbi generaliter. Octauo ⁊ vltimo qꝛ cum tex. d. §. taceat. alio modo intelligendo induceret correctionem omnium preallegatorũ iurium ⁊ iſtud nõ exprimat, certe fugiendus eſt hic intellectus vt euitemus. ll. correctiones. ꝑ hoc. C. de ap. l. precipimus. de elec. c. cũ expediat. li. vj. ad rationẽ do. Ro. faciliter reſpondetur. Nõ eñ eſt verũ ꝙ tex. d. §. taceat ita intellectus ſit ludibrio, immo operaẽ maximũ effectũ vt. ſ. retentio non admittatur, com
46 penſatio ſic: ſolet †eñ ſpẽs vna ꝑ altera poſſe retineri qñq; in multis caſibus de qbus ꝑ Bar. ⁊ doc. in. d. §. ſi centũ. Nec eſt ſine ratiõe ꝙ nõ fiat retẽtio cõtra dotẽ. Nã cũ cõpenſatio fiat de quãtitate ad quãtitatẽ tñ, vel in generibus tñ vt dixi. ſ. iij. q. prin. in prin. ⁊ in liquidis vt diceẽ. j. ix. q. fruſtra ſolutio fienda eſſet noĩe dotis cum onere iterum petẽdi ex alia cauſa, ⁊ ſic fierent duo diuerſa iudicia. pro hoc eſt tex. ff. de cõpen. l. iij. ⁊ qđ dixi. ſ. ij. q. prin. Hec autez ratio ceſſat in retentione, cum ſpecies retenta nullatenus poſſet cõfundi cum altera ſpecie vel quantitate in cuius loco retinetur. ⁊ ſic nõ fiat vlla litium abbreuiatio nc fruſtratorij actus euitatio. Et per hoc expedimmus quintum tractatum. Ad ſextam partem tranſeamus.

¶ Articulus. vj.

47 Ipſo iure fieri †compenſationẽ paulus vbiq; ſcripſit. ff. de compen. l. verum. eo. tit. l. ſi ambo. ⁊. l. poſtq; idipſuz. poſtea ſequẽs imperator repetijt ⁊ approbauit expreſſe. C. eod. titu. l. ſi conſtat. ⁊ in. l. ſi. in prin. inſti. de acti. §. in bonefidei. Hoc autem contrariũ videtur eſſe ei quod modeſtinus ſcripſit debitorez ſubmouere creditorem a petitionibus ſi paratus eſt compenſare, vt. ff. eodem. l. ij. Cum enim modeſtinus requirat qđ debitor paratus ſit compẽſare. Clare ſentire videtur quod illud non fiat ipſo iure, ſed hominis miniſterium requiratur qđ etiam aperte ſentit alter iuriſconſultus eodem titu. l. ſi quid a fideiuſſore. ibi compenſare malit ⁊c. ⁊ eod. titu. l. qđ labeo. ⁊. l. pe. ⁊ in pluribus locis in quibus requiri

videtur

videtur exceptio partis, vt. j. dicetur.

Doctores vehementer diſcrepāt ab eo qđ ſentio in hac materia: diſcrepant etiam inter ſe ipſos, igitur vniuſcuiuſq; ſententiam particulariter examinabimus et noſtras ſententias ndiligemus perquirendo veritatem quoad poterimus et intrinſecam mentem legum latorum. Antiquus gloſſator Mar. dicebat eā fieri ipſo iure, ndeo vt in ea non ſit opus vllo hominis facto, ſicq; ipſum ius compenſare voluit neq; requiri hominis exceptionem, vt refert gloſ. in. l.
48 ſi conſtat. ſed hec ſententia ab oībus impugnatur: quoniam † iura factum hominis clare requirere videntur in compēſatione, vt exprimitur in. d. l. ſi. et. d. l. ſi quid a fideiuſſore. licet aliqui eius ſententiam conentur ſaluare, vt infra videbis. Azo in ſumma huius tit. dixit tunc demum compenſationem fieri ipſo iure cū a partibus eſt oppoſita, et ſic concordabat ipſa iura que exigere videntur factum hominis cum aliis que dicūt eam fieri ipſo iure. pro hoc ſecūdum eum text. ff. eod. l. quod labeo, vbi conuentus habet electionem qđ debitum deſtinet compenſationi. Item text. in dicta. l. ſi quid a fideiuſſore vbi fideiuſſor conuentus poteſt eligere quid cōpenſet, an debitum ſibiipſi, an debitum reo. Ex quibus patet ſm eum qđ non ſit ipſo iure a principio. Item ſm eum tex. eo. tit. l. verum. vbi tex. dicit eum male agere cui obſtat compēſatio. Ex quo apparere dicit idem: quia ſi facta eſſet ipſo iure ageret nulliter, nō male, per. l. j. §. ſi. ff. quando dies vſuſfruc. le. ce. excipiebat aūt Azo a predictis compenſationibus delictorum, quas dicebat ipſo iure fieri a principio per. d. l. ſi ambo. Item excipiebat alium caſum eo modo ad impediendum. ſ. curſum vſurarum per tex. ff. eo. l. cum alter. et eadem. l. ſi conſtat. iuncta ratione: quia vſure † non currunt
49 niſi ex mora. ille autem non videtur in mora qui conuentus habet excep. vt. ff. ſi cer. pe. l. lecta. verſi. ſed cum ſortis. Et huius ſententiā ſecuti ſunt in effectu ceteri glo. vt late per Accur. in. d. §. in bone fidei. et in. d. l. ſi quid a fideiuſ. et. d. l. ſi conſtat. vbi addit glo. alios caſus in quibus non requiritur factum hominis. ſ. in penis arguendo qđ vſura ſit pena, quod eſt notandum. Item etiam ad pignus liberandum vt diſtrahi non poſſit per. l. j. de diſtrac. pigno. eandem etiam ſniam ſequuti ſunt Pet. de bella per. et Cy. C. eo. l. fin. quin Pet. dixerit hanc etiam fuiſſe Mar. intentionem, vt nō ſit opus vllo hominis facto poſtq̄ eſt ſemel oppoſita. Et tunc operetur ef-
50 fectum ipſo iure: quia compenſatio † ipſo iure extinguit debitum ſicut ſolutio. Et eſt ſpecinle ſecundum eum in hac exceptione compenſationis qđ non contingit in ceteris exceptionibus que non perimunt ipſo iure ſed elidunt, vt not. in. l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pact. et. ff. de excep. rei iudica. per totum. Eandem etiam Azo. ſequutus eſt Dy. in. d. §. in bone fi. et in. d. l. ſi conſtat. vbi adducit text. ad hoc in. l. j. §. ſi. ff. que ſen. ſi. appel. re. vbi apparet qđ ſi hincinde mutua conuentione q̄titas petatur et iudex. ſ. petentem vel reconuenientem condemnet primo q̄ alteram partem, qđ iuſte appellat. Si enim compenſatio eſſet facta ipſo iure appellatio eſſet fruſtratoria qđ non eſt dicendum ſm eum per. d. tex. Eandem etiam ſententiam communiter omnes docto. ſequuntur, vt. j. videbis. Sed certe eorum ſententia q̄uis a nemine impugnetur, tamen mihi ſemper eſt viſa non procedere de mente iuris multis rationibus. primo quia omnes tex. pau. iuriſconſulti dicunt expreſ-
51 ſe † compenſationes fieri ipſo iure: et id qđ debetur inuicem ipſo iure compēſari et ipſo iure liberationes cōtingere, vt. d. l. verum. et. d. l. ſi ambo. et. l. poſteaq̄. ex quo aperte datur intelligi qđ ius operatur hunc effectum a principio etiā ſine vllo hominis facto vel adminiculo pnt importat natura vbi ipſo iure, vt in. c. j. et ibi not. maxime per Archi. de reſcri. li. vj. et de ho. cle. c. clerici. poſt prin. eo. lib.

Secundo quia non videtur credendū qđ ſine miniſterio vel aliū fine imperatoria tios repetierit verū ipſo iure nec aliquid dixerit de exceptione partis niſi vt iuris auxiliū et effectum denotaret, dum ſemper ſtatuit q compenſatio ipſo iure fieri debet, vt. d. l. ſi. in prin. C. eo. ibi ipſo iure fieri cēſemus. et. d. §. in bone fidei. ibi, actiōes ipſo iure minuit. Nam in dictis locis exprimitur compenſationē ab ipſo initio ipſo iure ortam eſſe. tempore quo orte ſunt hincinde actiones, vt patet in. d. l. ſi. in prin. vbi loquitur de ortu cōpenſationis. iuncto ver. ita tamen obijci vbi poſt eam ortā ipſo iure ſtatuitur qualiter in exercitium deducatur. ¶ Tertio hoc demōſtrat tex. expreſſe in. d. l. ve-
52 rum. iuxta prin. vbi dicit † fideiuſſorem ipſo iure tanto minus debere quātum ex compēſatione reus poteſt retinere. Ex quo datur intelligi qđ fideiuſſor erat ipſo iure diſobligatus, etiam ſine exceptione compenſationis: quia conſideratur ibi compenſatio in eſſe vt in potentia, non autem in actu. ſeu exercitio ſi bene inſpiciatur, quod idem aperte eſſe demonſtrat textus ibi in fine. dum dicit et repetit quod fideiuſſor ipſo iure non tenetur in maiorem quantitatem quam reus poſſit condemnari, de cuius rei condemnatione ibi non agebatur. Sed conſideratur ibi compenſatio in potentia vt dixi. ſi enim haberet fideiuſſor vti exceptione compenſationis, non diceret text. cum ipſo iure non teneri: ſed diceret eum teneri exceptione, tamen tutum fore iuxta ea que habētur. ff. de pactis. l. ſi vnus. in. §. pactus ne peteret. ff. de verborū ſignificatio. l. cedere diem. ff. de verborum obligatio. l. ſi ita ſtipulatus. cum ſimi. Nec curo quod tex. in. d. l. verum. dicat eum male agere cui ob. compenſatio. Nam ad hoc facillime reſpondetur, quod
53 q̄uis † ſtricte loquendo is tantū male agere dicatur, qui agit cōtra tutum exceptione, vt. d. l. j. in ſi. ff. quando dies vſuſfruc. le. ce. Tamen largius loquēdo etiam is qui penitus nulliter agit male dicitur agere, vt eſt expreſſum. ff. de pactis. l. item quia. et ibi de hoc habetur.

Quarto predicta probantur q: ſi nō volumus cauillare tex. certe vbiq; ll. dicunt compēſationes fieri ipſo iure indefinite et vniuerſaliter in omnibus cauſis ſeu caſibus, nec vtūtur diuerſis verbis vno caſu potius q̄ altero, immo ipſemet Pau. iuriſconſultus loquitur vbiq; et omni caſu. eodem modo: qui autor eſt dictarum. ll. ſ. l. verū. et. l. ſi ambo. et. l. poſtea quam. Cur ergo magis vno caſu factum hominis requiri dicemus vbi. ſ. non agitur de delicto vel vſura et ſi. quā vbi de his ageretur. ¶ Certe verba. ll. nō ſonant hanc differentiam, ſed pariformiter loquuntur omni caſu
54 ſpeciali odio † vſurarum, non videtur pati hanc ſpecialitatem, immo expreſſe demonſtrat generaliter ab ipſo initio tempore cōtractarū obligationum hincinde cōtingere liberationem, et cōcordat cum. d. §. in bone fidei ibi, ipſo iure minuat actionem. et cum tex. d. l. ſi. in prin. ibi, ipſo iure fieri, et c. Nec video qua via in verbis legum latorū fundari poſſit dicta, differētia. ¶ Quinto q: tex. in quibus fundatur ſententia predictorum non probant dictam intentionē. licet enim conuentus habeat electionem qđ debitum deſtinet cōpenſationi vel qđ debitum eligat. vt. d. l. qđ labeo. et. d. l. ſi quid a fideiuſſore. tamen non ſequitur ergo compēſatio nō eſt inducta ipſo iure, poteſt enim eſſe ipſo iure inducta in genere ſcilicet in eo quod debitor in futurum eliget. ſuper quo effectum ſortiatur. Si in obligatiōe generis vel alternatiua in qua electio eſt debitoris, vt. ff. de leg. primo. l. legato, generaliter. cum ſimi. Simile etiam dicimus in
55 ſolutione. poteſt † enim debitor plurium ſummarum ſoluere ſine dubio prius quam ſummam velit etiam inuito creditore, vel illud ſaltem offerre et deponere et cōſignare quod habet vim ſolutionis vt. C. de ſolu. l. obſignatione. C. de vſur. l. acceptam. cum ſi. eſt enim compenſatio ſolutio quedam vt dixi. ſ. j. q. prin.

Ad tex. in. l. j. in fine. ff. que ſen. ſine appel. re. quem allegat Dyn. facilis eſt reſponſio. nam q̄uis compenſatio ſit facta ipſo iure, Tamen non eſt verū qđ appellatio ſit fruſtratoria, imo vtilis et neceſſaria: q: cum ſententia iſto caſu reperiatur lata nō cōtra ius legis vel conſtitutionis expreſſe ſed cōtra ius tantum litigatoris, ſi bene inſpiciatur neceſſaria eſt appellatio cū valeat ſententia mero iure ne ceſſante appellatione tranſeat in rem iudicatam. iuxta ea que habentur in. c. j. de re iudica. et. C. quando prouo. nō eſt neceſ. l. ſi. et. l. j. §. item cum cōtra ſacras. ff. que ſen. ſine appel. reſcin. Nec eſt bona ſaluatio opi. Mar. facta modo ſupradi-
56 cto, prout Pet. dicit: quia iura dicunt † compenſationes fieri ipſo iure ab initio tempore contractorum debitorum, vt. d. l. ſi conſtat. et. d. l. poſteaq̄ et. d. l. ſi. in prin. et ſic non exigunt iura factum hominis a princi. nec hoc probatur lege. ¶ Sexto et vltimo reprobatur ſententia predictorum per tex. expreſſum in dicto. §. in bone fidei. paulo poſt princ. inducendo alio modo q̄ ſupra dictum ſit. dicitur enim qđ q̄uis in iudicijs bone fidei conceditur iudici poteſtas ex bono et equo eſtimandi quātum actori reſtitui debeat: tamē in his continetur etiam hoc. vt ſi quid inuicem actorē preſtare reo oportet, eo compenſato in reliquo, is cum quo actum eſt condemnari debet.

Notandum eſt enim verbum debet. ibi poſitum in tex. imponit enim neceſſitatem iudici. ff. de iudi. l. edictū. habetur. ff. de offi. preſi. l. ſepe. Nec propter aliud imponitur dicta neceſſitas iudici ſic faciendi niſi: quia compenſatio iam eſt facta ipſo iure, vt probant preallegata iura, licet gloſ. in dicto. §. in bone fidei. in verbo compenſatio, ſenſerit requiri exceptionem compenſationis, quod eſt contra text. ibi ponderato verbo debet, et coniunctio dictis ſupra. Et probat hoc mirabi-
57 le text. ille, nec dictū per alios, qđ † iudex debet pronūtiare ſecundum compenſationem iam factā ipſo iure eo ipſo quod ſibi liquet debita hincinde eſſe compenſabilia: nec eſt neceſſaria obiectio in iudicio dicendo expreſſe volo compenſare. Sed ſufficit probare ſibi debitum. Et hoc modo intelligitur compenſatione obijcere vt probat ille text. expreſſe. Et attende quia iſtud volebat etiā ius antiquum in bone fidei iudicis tantum. hodie tamen idem iuris eſt etiam in ſtricti iuris iudicijs per dictum. l. fina. in princi. C. de compen. quod exprimit imperator in eo. §. in bone fidei. in ver. ſed noſtra. vbi vult idē eſſe omni caſu dū dicit, ipſo iure minuāt et c. Et ſic euidenter colligitur ex premiſſis non procedere ſententiam predictorum Richar. malum, diuerſo modo intellexit hanc materiam. Dixit enim conſiderandum an compenſatio habeat fieri

ex eo contractu ex quo agitur, ꝛ ex quo oritur actio directa hincin
de: quo caſu dixit eam fieri ipſo iure ab ipſo initio per tex. d. l. ſi am
bo. an habeat fieri ex contractu ex quo datur vni directa, alteri cō-
traria vel ex diuerſis contractibus vel cauſis, quo caſu eſt opus ex-
cep. per. d. l. verum. ꝛ eodem. titu. l. ſi quis a fideiuſſo. ꝛ. l. ſi debeas.
Sed certe hec opi. falſa eſt. in. ij. eius membro: quia contra text. ex-
58 preſſum in dicta. l. ſi ambo. in verſicu. ſimili modo. vbi ex † diuerſis
cauſis compenſatio ibi fit ipſo iure. Item contra text. d. l. poſtea.
quādoq; loquitur generaliter in omni eo quod inuicē debetur ſe-
cundum veram lec. Item contra tex. d. l. ſi. in prin. C. de compen. et
d. §. in bone fidei. ꝛ. d. l. ſi conſtat. Nico. de marh. plenius omnibus
conſiderauit tres diuerſas cōpenſationes dari, prout retulit Bal.
paucis additis in. d. l. fina. vnam. ſ. que fit a iure tātum ſine vlla ex-
cep. vel iudicis facto non declarando eam factam eſſe. Secundam
a iudice ꝛ eius officio etiam ſine partis exceptione. Tertiam a debi
tore per ſolam excep. Primam dixit tantum fieri in his caſibus in
quibus lex hoc ſpecialiter dicit, vt in dolis ꝛ culpis. Item ad impe
diendas vſuras ꝛ pene cōmiſſionem ꝛ moram, vt gloſ. dicit in. d. l.
ſi conſtat. ꝛ in. d. l. ſi quid a fideiuſ. Item in expenſis alimentorum
factis que compenſantur cū operis, vt. ff. cōmo. l. in rebus. §. poſ-
ſunt. de edil. edic. l. item ſi ſerui. §. ſi. Item in expēſis factis pro fru-
ctibus, vt. ff. fa. herci. l. fundus. §. i. Item in expenſis factis in dote
59 que † ipſo iure minuunt dotem. ff. de impen. l. quod dicitur. ꝛ in di
ctis talibus dixit qd ſi quis ſoluerit per errorem repetit ſolutū vt
indebitum per. d. l. ſi ambo. §. i.

Secundam ſpeciem dixit locum habere vbi lex committit iudicis cō-
penſa. faciendam ex equitate. quod contingit ex tribus ſm eum:
ex natura. ſ. iudicij indiuiſibilis, vt in duobus iudicijs diuiſorijs fa.
her. ꝛ finium regun. quod eſt quaſi diuiſorium, vt. ff. de iudi. l. in tri
bus. ff. fa. her. l. menius. §. arbiter. inſti. de officio iudi. §. ſi. Item ex
natura acceſſionis ad officium iudicis pertinentis in ſupplendo,
vt ſunt ſumptus facti in re aliena bona fide, ꝛ vſure que debētur in
vendicatione rei que iudicis officio compēſantur cum fructibus p
ceptis vſq; ad cōcurrentes quātitates, vt. ff. de rei ven. l. ſumptus.
ꝛ. l. emp. in prin. ꝛ. l. in fundo. Nec eſt neceſſaria exceptio compē. ſed
ſufficit probatio. et ex probatione iudex ex officio ſupplet com-
penſa. vt. ff. de damno infecto. l. ſi quis miſſum. §. iudex. ff. de aqua
pluuia arcen. l. hactenus. §. fin. ff. de edilitio edicto. l. ediles. § item
ſciendum. Item ex equitatis plenitudine que verſatur in iudi-
cijs bonefidei vbi facta compenſa. iudex hincinde poteſt abſol-
uere ex officio vſq; ad concurrentes quantitates, vt inſtit. de acti.
§. in bone fidei. Et facit quod habetur. ff. de nego. ge. in. l. debitor
60 ſecundum eum. Tertiam compenſa. que fit a † debitore dixit Nic.
eſſe duplicem, voluntariam. ſ. ac neceſſariam. Voluntaria fit indi-
ſtincte omni caſu ꝛ regulatur a voluntate contrahētium: q2 queli-
bet res poteſt ſolui pro alia volentibus partibus. ff. ſi cert. peta. l.
ij. §. mutui datio. Neceſſaria eſt q̄ inuito actore, ꝛ hec fit in omni-
bus caſibus exceptis. ſ. dictis. Et requiritur qd ſit oppoſita in iu-
dicio ꝛ a iudice approbata attenta natura rerum an ſint compen-
ſabiles. ꝛ an debita ſint liquida, ꝛ an ſit a iure compenſa. prohibita
an non. ff. de compen. l. quod ſi in diem. ff. de nego. geſt. l. ſi autem.
§. ſi. ſecundū eum. Tu attēde qd licet hec ſentētia plena videat ta-
men errores multos continere videtur: quāuis alij non reprobēt.

Primo quia non eſt verum qd in omnibus. ſ. dictis tantū poſitis per Nico. in. j. membro le-
ges dicant ſpecialiter fieri compenſa ipſo iure omni caſu a princi.
quas non repeto. Et ſi bene attendimus illi caſus poſiti per Nico.
in primo membro ſunt effectus qui reſultant ex compēſa. que ipſo
iure inducta eſt a princi. vt qd vſure non petant vel mora non aſcri
batur culpe vel pena non induicatur vel quid ſi. Et ſic debet intel
ligi. d. l. ſi ambo. ꝛ. d. l. ſi conſtat ꝛ ſi. iura vt dicam in vltima. q. princ.
Unde compenſatio non inducitur ſpecialiter in illis caſibus. Sed
61 † compen. inducta ipſo iure a princi. omni caſu vt. d. l. ſi. in princi.
C. de compenſa. inducit illos effectus, ꝛ hoc modo loquuntur di
cta iura. ¶ Secundo modo non eſt vera qd in iudicijs duplicibus
fiat compenſatio proprio iudicis officio, prout Nico. dicit. Nam
illa eſt quedam adiudicatio non compenſatio que fit etiam de ſpe
cie ad quantitatem. Quam adiudicationem lex concedit iudici vt
commodiorem diuiſionem cum reſtauratione pecunie, vt inſti. de
offi. iudi. §. ſi familie. cum ſe. ꝛ. d. l. menius. in. §. arbiter. ¶ Tertio
modo qd dicit de ſumptibus compenſantibus cum fructibus va-
riare videtur. Nico. Nam primo dixit hanc compenſa. fieri ipſo iu
re per. l. fundus. §. i. ff. fami. her. nunc dicit eam fieri iudicis officio
Dici tamen poteſt qd in primis verbis loquitur in expenſis factis
pro fructibus percipiendis. In alijs vero expēſis in re ex qua per-
cepti ſunt fructus ꝙꝙ omnino male loquatur: q2 compenſatio fit
ipſo iure a princi. conſumptis fructibus ꝛ probant rationes ſupra
facte iuncta. l. ſi propter fructus. C. de compenſa.

Quarto illud de equitatis plenitudine in iudi-
cijs bone fidei etiam non videtur bo
62 num: q2 † tam in bone fidei q̄ in ſtricti iuris dabatur exceptio do-
li vt exprimit imperator in. d. § in bonefidei. ꝛ habetur in. l. ſi. C. de
compen. Preterea qd etiam in bonefidei iudex non faciat ex offi-
cio ſed requiratur exceptio ſm communem ſententiam quā tamē
ſupra reprobaui dicendo qd fit ipſo iure; eſt glo. expreſſa. inſtit. de
acti. §. in bone fidei. in verbo, compenſatio. vt ſupra retuli, ꝛ ſic om
nino Nico. male loquitur. ¶ Quinto illud non eſt verum quod di
cit qd compen. debet opponi in iudicio ꝛ a iudice approbari, q2 il-
lud eſt verum quo ad eius execu. ſecundum dicta ſupra per. §. in bo
ne fidei. in vltima ratione facta ſm communem ſententiam. Per
tamen inducta videtur ipſo iure vt probant iura ꝛ rationes ſupra
allegate. Requiritur enim exceptio ꝛ oppoſitio poſt eam inductā
ipſo iure vt mandetur executioni per iudicem: quia alias de ea nō
poſſet iudex vaticinari. ꝛ hoc eſt qd vult iuris conſultus. ff. eo. tit.
l. ij. ibi, paratus eſt compenſare. i. compenſatione vti modo predi-
cto. ꝛ eo. tit. l. ſi quid a fideiuſſore. ibi, compenſare malit. ꝛ in. l. ſi am
bo. §. penult. ꝛ. §. ſi. in ver. ita tamen. cum ſi. in quibus fit mentio de
63 obiectu compenſa. Si. in teſta. quod † eſt nullum ipſo iure ex cau-
ſa preteritionis q̄uis enim ſit nullum a princi. vt in auth. vt cum de
appel. co. § aliud tamen requiritur. de hoc dicatur excipiendo vel
agendo. ff. de iniuſto. teſt. l. filio preterito. Si. etiam in repletione
legitime. licet enim fiat ipſo iure, tamen requiritur qd petatur, vt
C. de inoffi. teſta. l. ſcimus. in prin. Si. etiam habetur in ceteris ca-
ſibus in quibus ius diſponit ſine homine ex coniunctione diuer-
ſorum actuum. Debent enim corā iudice allegari ꝛ probari: quia
iudex non poteſt vaticinari vt dixi. Et ſi dicis quomodo eſt hoc q
ſit inducta ipſo iure cum iudex reprobat eam cum opponitur vel
allegatur a parte, vt. ff. eo. l. qd ſi in diem. §. ſi rationem. ꝛ de nego.
geſt. l. ſi autem. §. ſi. ꝛ. l. j. §. preterea. ff. de contrario iudi. tute. reſpō
deo qd mirum. nam hec reprobatio poteſt fieri per iudicem iuſte,
forte q2 obijciens compenſa. non habet probationem debiti de cu
ius compenſa. obijcit ꝛ tamen debitum poteſt eſſe verum in ſe ꝛ ſic
compenſatio eſt inducta ipſo iure, non tamen apparet apud ho-
mines pro hoc quia ius ſemper certum eſt de veritate etiam facti
in ſe vt de condi. ob turp. cauſam. l. ſi pecuniam. §. ſi ſeruum. Item
64 † poteſt fieri dicta reprobatio iniuſte ꝛ nihilominus valebit ſi non
appellatur: q2 ſententia reperitur hoc caſu lata contra ius litigato
ris non legis expreſſe, vt. l. ij. C. quando pro. non eſt ne. cum ſimi.
Item quia facit ſententia ius inter partes, vt. ff. de leg. primo. l. ſi
ſeruus plurium. §. j. de ſta. homi. l. ingenuum. Item facit de indebi
to debitum. ff. fa. her. l. cum putarem.

Sexto ſi diceremus q compenſa. fiet in pote ſtate iudicis ꝛ partis op-
ponentis, vt vult domi. Nico. de matth. certe ſequeretur qd nun-
quam fieret ipſo iure, etiam poſt factam excep. per partem, quod
eſt contra omnia iura, ꝛ contra mentem omnium qui vnquam ſcri-
pſerunt in hac materia. ¶ Septimo omnino videtur male loqui
Nico. in ſua diſtinctione triplicis compenſa. Non enim datur niſi
vna compenſa. illa. ſ. que fit ipſo iure, nec de alia faciunt mentionē
iura loquendo de compenſa. propria que fit in recipientibus con-
fuſionem vel in generibus tantum eiuſdē mere vt diximus. ſ. in.
65 q. principali. in prin. ꝛ † nullam compenſa. facit iudex ex officio ſed
eam factam a iure declarat vel reprobat. Item nullā compenſa. fa-
cit debitor inuito creditore, ſed factam a iure allegat ꝛ opponit, vt
ex predictis apparet. Fateor tamen qd inuenitur voluntaria com
penſatio vtraq; parte volēte que competit catenus quatenus vo
luntas contrahentium protenditur, ſed de illa non dubitamus.
Sed dicas quare dicunt rubrice. ff. ꝛ. C. de compenſa. numero plu-
rali. hoc enim videtur importare pluralitatem ſaltem duarum, vt
ff. de teſti. l. vbi numerus. reſpondeo q ibi non habetur reſpectus
quo ad numerum compenſa. tanq̄ ſint plures ſpecies, ſed ad plu-
res compenſa. eiuſdem ſpeciei, prout diuerſimode in facto accidit
ꝛ diuerſimode ius diſponit. Si. in tit. de verb. obliga. Unica enim
eſt ſtipulatio ꝛ tamen dicitur de obligationibus propter dictam
rationem. Bartol. in hac materia protulit vnum ſingulare ꝛ au-
reum verbum in. d. l. verum. Et dixit primo veram eſſe ſniam gloſ
ſarum, qd fiat ipſo iure poſt oppoſitam excep. per reum.

Deinde ſubdit vt eniter text. contrarios q dicunt compen. fie
66 ri ipſo iure qd † nulla partis oppoſitio de compenſa. non habet de
neceſſitate fieri in iudicio. Sed ſufficit etiam extra iudicium q de-
bitor declaret eius voluntatem dicendo ſe velle compenſare: quo
caſu ſtatim facta denuntiatione creditori inducta eſt ipſo iure cō-
penſatio, ꝛ tolluntur obligationes hincinde ſm eum per tex. eod.
titu. l. ij. ibi, paratus eſt compenſare. ꝛ eod. titu. l. ſi quid a fideiuſſo
re. ibi, compenſare malit. iuncta. d. l. verum. in verbo, ipſo iure. et
ita fuit ſemel iudicatum per illud dictū poſt magnam diſceptatio
nem in hac ciuitate ad petitionē, cuiuſdā mercatoris qui concurrē
tes quantitates debiti ꝛ crediti, cancellauerat ꝛ notificauerat cre-
ditori rationem eſſe caſſam ꝛ cancellatam. Sed certe etiam hec ſen
tētia licet non habeat repugnationes tot ſicut alie. ſ. poſite, quia
fatetur

fatetur cōpēſa. induci eoipſo qḋ qualitercūq̧ apparet de volūtate
compēſare volentis ⁊ ceſſant cōtra eam iura allegata in.v.rōne quā
feci cōtra Nico.de mat.q tenuit cōtrariā ſniā3,qḋ debeat fieri in iu
dicio ⁊ a iudice approbari vt ſupra dixi. De quo Nico.bar.mentio
nem non fecit.tamē in quantū requirit de neceſſitate voluntatē ex
primi ⁊ cōtra iura preallegata ⁊ rationes ſupra poſitas cōtra opiñ.
67 Azo.⁊ glo.⁊ ſequaciū que probāt qḋ † ad cōpenſa.inducendā non
requirif miniſteriū vel adminiculū hoīs,ſed ſecūdum tñ eam perfi
cere vt,ſ.decretū eſt. Bal.in hac.q.variauit ſuis dictis repugnans.
nam in.d.l.ſi cōſtat refert ad cōtex.verba do.Nico.ſ.poſita.⁊ ſequi
tur,cōmendat ⁊ approbat:ſed in.d.l.verū tenet ſniam Bar.qui ad
uerſatur Nico.vt.ſ.dixi. Plus dicit Bal.in.l.ſi cōſtat.iuxta princi.
corroborando qḋ cōpenſa.nō fiat ipſo iure,q2 ſi fieret ipſo iure,cer
te exceptio cōpen.eſſet exceptio intentionis ⁊ facti ⁊ non excep.p
pria,proprie loquendo,q2 non excluderet actionē ſed induceret eā
nullam,iuxta not.in.d.§.pactus ne peteret. Item ſcḋm eum, quia
diſtinctio liquidi ⁊ non liquidi non haberet locū in hac cōpen.lega
68 li:quia † lex ſemper eſt certa de veritate.ff.de condi.ob cāꝫ.l.ſi pe
cuniā.§.ſi ſeruum.vt.ſ.dictū eſt.ſed certe hec Bal.opi.vt ſupra di
ctum eſt trāſit cū erroribus Nic.de mat.ſ.poſitis.nec aliqua opini.
procedit omnino quā ponit in.l.verū vt nūc dixi. Nec ob.qḋ Bald.
dicit qḋ ſi induceretur ipſo iure eſſet exceptio facti ⁊ intentionis et
non proprie excep.q2 fateor hoc ſed quid ad rem cū.l.illa dicit cōtra
eum:immo hoc ipſum dicunt.ll.vt ſupra eſt probatum.

Item nec illud ob.qḋ dicit qḋ diſtinctio liqdi ⁊ nō liqdi nō haberet locū q2 ēt illud fa
teor. Sed lex nō dicit diſtinctionem liquidi ⁊ nō liquidi habere lo
cum a princi.tempore quo inducitur cōpen.ſed tempore exercitij ⁊
vſus ſeu executionis ipſius cōpen.iam a prin.ipſo iure inducte, et
hic eſt nouus ⁊ verus intellectus.l.fin.C.de compen.cui conſonat
verba illius.l.in prin.in verbo,ipſo iure.vbi imperator ponit nati
uitatem compenſa.que fit ipſo iure iuncto ver.ita tamen compen.
obijci ⁊c.vbi imperator tractat de executione cōpen.⁊ eius proceſſu
ſi bene inſpiciatur.d.Ang.in.d.l.ſi conſtat.dixit non fuiſſe intētio
nem Mar.qḋ cōpenſa.fiat a iure etiam ſi non opponatur ab homi
ne quia hec dicere fatuum eſſet ſecundū eum. Nam eoipſo qḋ obli
gationes ſunt nate hincinde abſq̧ facto hominis ipſo iure cōtinge
ret liberatio plena ⁊ vtrinſq̧ extinctio acti.quod falſū eſt ſecundū
69 eum.quia ille cui pōt cōpenſatio † obijci agere poteſt.et niſi exce
ptio opponatur licite iudex poteſt ferre ſententiam condemnato
riam. Poteſt etiā excep.reprobare,vt.d.l.qḋ ſi in diem.§.ſi ratione
⁊.C.de compen.l.ſi.hoc aūt non poſſet ſi actio eſſet extincta:q2 ſine
actione nemo experif.ff.de neg.geſt.l.ſi pupilli.§.videamus. De
inde ſaluat Ang.opi.Mart.eo modo quo ēt ſaluatur per Pet.vt
ſupra retuli.licet eum nō alleg.ſecundū quam ſalua.Mar.non di
ſcrepauit a ſententia Azo.⁊ gloſſarum. poſtmodum ſubdit Ang.
predicta vera,preterq̄ in dolis vel culpis vel ad tollendā morā,quī
bus caſibus fit ipſo iure oīno ſine hoīs facto,vt gl.vult ⁊.ſ.retuli.

Sed certe quicquid iſte dicat non eſt fatuum
immo iuri conſonum qḋ dicta liberatio fiat hincinde ipſo iure fa
cta compen.vt oīa iura exprimūt ſupra allegata Nec ob.qḋ ille cui
70 poteſt obijci compen.agere † poſſit,⁊ ſi nō obijcif de compenſa ſe
quatur condemnatoria:quia per hoc nō tollif quominus ſit indu
cta ipſo iure. Et conſidera pro huius intellectu qḋ tpe quo qs agit
licet petat id quod eſt ipſo iure cōpenſatū,tū ſi ex facie petitionis
oritur actio procedit petitio,⁊ dꝫ admitti per iudicē:q2 nō pōt in
dex vaticinari de cōpen.iuxta.l.qḋ debentur.ff.de pecu.⁊ preſumā
tur ignorare facta aliena,vt.ff.de proba.l.verius.ff.de tranſac.l.qui
cum tuto.cū concor. Admiſſa petitione per iudicē licet excipiatur
de compen.tñ adhuc iudici eſt incertū an excep.ſit vera. Et ſic an ſit
ipſo iure cōpenſatum per eadē iura. Idē erit toto proceſſu iudicij
pendente,donec ſit cōpleta liquidatio totius per eandē rationem
Et ſic ceſſat diſpoſitio huiuſq̧.d.l.ſi pupilli, videamus quia ſemp
agit cum actione que prima facie oriri videf ex deductis ad que iu
dex attendere dꝫ.ff.de offi.preſi.l.illicitas.in.§.veritas. Poſt liqui
dationem cōpletam ſi apparet debitum de cuius compē.obijcitur
iudex abſoluet cōuentū ⁊ pronuntiabit cōpen.eſſe factam ipſo iure
vſq̧ ad concurrentē q̄titatem ⁊ in reſiduo cōdemnabit ſi aliqd ſu
pereſt vt probatur in.d.§.in bonefidei ⁊ in.d.l.in prin.C.de cōpen.
ſi debitum nō apparebit,reprobabit iudex cōpen.d.l.qḋ ſi in diem.
§.ſi rationem ver.aliud dicam.⁊.d.l.ſi nautem.§.ſi.de nego.geſt.et
qḋ plus eſt etiam ſi debitum appareret ⁊ contra compen.pronun
tiaretur ſi non appellabitur vel appellabitur ⁊ confirmabitur ſen
tentia adeo qḋ tranſeat in rem iudicatam,valebit ſentētia.vt.d.§.
§.ſi rationem in princi.⁊.d.l.ſi nautem.§.fina.⁊.l.i.§.preterea.de cō
trario iudicio tu.ſecundum vnum modum intelligendi hoc autem
71 ideo eſt:quia † ſententia facit de indebito debitum. Itē facit ius
inter partes litigantes vt dixi ſupra in.v.ratione contra Nico.

Et ſi bene inſpicis nullo caſu erit verum dicere eſſe actam ſine actione ſaltem
apparente:quia ſufficit ad iudicium vt dixi Apparetq̧ ex hoc non
obſtare rationem Ange.cetera verba eius clare non procedunt, vt
patet ex dictis ſupra contra Pet.⁊ contra opi. Azo.⁊ ſequacium.
do.Bartho.de ſali.in.d.l.ſi conſtat.recitat in effectu.⁊ ſequitur ſen
tentiam Nico.⁊ Bal.ibi,licet de Bal.mentionē non faciat. Addit
tamen in prin.duos tex.contra predicta ſupra allegata ad proban
dum qḋ requiraf exceptio ad creandam compen.ſ.text.in.l.j.ff.eo.
vbi dicitur qḋ eſt contributio,⁊ ſic denotat actum partium. Item
tex.in.l.ij.e.ti.vbi formaliter ſic dicitur:vnuſquiſq̧ creditorē ſuum
eundēq̧ debitorem petentem ſubmouet ſi paratus eſt cōpenſare.
quos tex.etiam ad hoc allegauit glo.in.d.l.ſi conſtat. Sed certe id
quod dicit Sali.ſequē.Nic.nihil eſt.vt ſupra dixi. Item tex.in.d.l.
72 j.non facit contra.quia illa † contributio debet intelligi ſcꝫ que fit
a iure nō a parte. Item nec tex.contra facit in.l.ij.⁊ vt clarius intelli
gas apoſtilla tex.ſic,creditorem ſcꝫ preteritum debitorem petentē
ſcꝫ de facto ſine actione que iam perempta eſt cum cōpenſatio ſit fa
cta ipſo iure,ſubmonet.i.repellit a limine iudicij allegādo de cōpē.
de qua iudex non pōt vaticinari ſi non allegaretur ſi paratus eſt cō
penſare.i.ſi paratus eſt compenſa.vti probando ſibi debitum eſſe
quod ſufficit ſine alia expreſſione vt probat tex.in.d.§.in bonefidei
⁊ ex expreſſis clare patet.et hic eſt nouus ⁊ verus intellectus.d.l.

Quid nunc dicemus poſt tam longam ac ſubtilem inueſtigationem.
Certe vltra dicta.ſ.iiij.rationes fortiter facere videntur qḋ cōpen.
non fiat ipſo iure nec ſunt tacte per doct. Prima eſt quia text.in.d.
§.ſi rationem.dicit qḋ ſi iudex nō habuit rationē compen.ſalua ma
net petitio ⁊ agi poteſt.ergo compenſa.nō ſit inducta ipſo iure quo
caſu eſſet oīno perempta,quod etiā ſentit tex.in.l.ſi nautē.§.ſi.ff.de
nego.geſt.⁊ in.l.in rebus.§.ſi.ff.cōmo.⁊ in.l.i.§.preterea.ff.de con
73 tra.iudi.tut.vbi plus adiungitur quod † eſt in arbitrio conuēti an
cōpenſet an petat. Secunda ratio eſt q2 iura dicunt dicentē de com
pen.haberi ac ſi vere ſoluerent.⁊ cōſiderant tēpus quo compen.de
ducitur in exercitium,ex quo denotari videtur hanc ſolu.non eſſe
factam prius ipſo iure vt probāt iura allegata.ſ.in.j.q.prin.huius
tractatus. Tertia eſt q2 iura dicunt compē.eſſe reconuentionē ſeu
mutuam petitionē vt eſt caſus.C.de compen.l.neq̧ ſcriptura. Itē
dicunt cōpenſantē petere ⁊ agere vt expreſſum eſt.ff.rem ra.hab.l.
amplius non peti. Ex quo videtur denotari eam ipſo iure inductā
non eſſe:quia ſi eſſet ipſo iure inducta.eſſet exceptio quedā nō peti
tio vel actio vt de ſe patet. Quarta ratio eſt quia lex nunq̄ videtur
impartiri eius auxilium in eo qḋ reponit in eius volūtate hominis
anteq̄ voluntas per hominē declaretur,vt probatur optime.C.de
neceſ.ſer.l.cum quidam.in ſi.⁊ per Bal.in.l.precibus.C.de impub.
Conſtat enim qḋ hoc caſu lex reponit in mera hominis voluntate
vt.ff.eo.l.j.ibi,paratus eſt cōpen.⁊.l.ſi quid a fideiuſſore.ſibi,compē
74 ſare malit.cum ſi. Breuiter † tamen teneo cōpenſa.induci ſine ho
minis facto per rationes ſupra poſitas contra rationem Azo.⁊ ſe
quacium.⁊ hoc eſt verum quo ad ortum ſeu natiuitatem eius. In
executione tamen requiritur miniſteriū hoīs vt.ſ.dictum eſt. Ad
primam rationē nunc adductam in contrarium reſpondeo quod nimi
tum ſi ſalua manet petitio.lex enī hoc caſu reſtituit actionē iaꝫ pe
remptam ex maxima neceſſitate ſicut facit in multis caſibus equi
tate ſuggerente vt in velleiano ſenatuſconſulto actio reſtituitur.⁊
q̄n q̧ reſtituitur ex equitate in veterē debitorem,vt.l.j.in ſi.ad velle.
eo.ti.l.quāuis.§.ſi cum eſſem.⁊.l.ij.§.pe.cū ſi.⁊ vt intelligas hāc eq
tatem ⁊ neceſſitatem cōſidera breuiter quod hoc de quo querimus
ſcilicet non eſſe habitam communem compenſa.poteſt contingere
duobus modis.vno modo quando de ea eſt oppoſitum ſed iudex
omnino non cognouit. Alio modo quando de ea nihil fuit oppo
ſitum per partem.

Primo caſu quē equitas eſſet qḋ ſnīa trāſiret in rē iudicatam ⁊ faceret ius ⁊ de indebito debi
tum pro vna parte.ſcilicet pro ea pro qua eſt pronuntiatum, et nō
pro alia parte certe res eſſet iniqua ⁊ ideo pro vtraq̧ parte ius fa
cit, ⁊ debita reuiuiſcunt vt probāt dicta iura ſic noniter intellecta
75 ⁊ declarata pro hoc,quia † in iudicijs ſeruanda eſt equalitas.C.de
fruc.⁊ litis expen.l.ſi.⁊ de proxi.ſacro.ſcri.l.in ſacris.⁊.l.vnicuiq̧.ff.
de reg.iur.l.non debet.cum ſi. Secūdo caſu videtur idem, q2 eſt ve
rum dicere nō eſſe cognitū cum non ſit de compen.obiectum, et ſic
ſubeſt eadem equitas ⁊ neceſſitas vt probant iura preallegata:⁊ hoc
modo intelligitur illud quod dicitur in.d.§.preterea.qḋ ſtet in ar
bitrio debitoris an compenſet:id eſt compenſa.vtatur ipſo iure fa
cta,vel petat:id eſt finem iudicij expectet quo tempore actio ſibi re
ſtituitur ⁊ non ante vt ex predictis apparet. Et erit mirabile hoc
nec conſideratum per alios quod pendente iudicio contra qḋ poſ
ſet per reum obijci compenſa.non poterit nouum iudicium ordi
narium effectualiter nolente actore per reum inchoari ſuper eo de
cuius compen.poterat allegare quia alias oppoſita excep.qḋ debi
tum non eſt verum ⁊ in quantum eſſet verū quod ille agit ſine actio
ne propter concurrentia debita liberata,excluderetur ab agendo,
⁊ hoc fieret ſimpliciter producendo eadem acta que facerent fidem

inter eaſdem perſonas.l.cum lite mortua.ff.in.ſol.ꝛ.l.ij.C.de eden.
ꝛ ibi per Bar.ꝛ doc.plene.

Productis enim dictis actis ex

tunc immediate ex facie petitionis appareret eum agere ſine actio.
ꝛ ſic repelleretur.ff.de neg.geſt.l.ſi pupilli.§.videamus.Et facit ad
76 predicta quod not.gloſ.in.l.j.de.of.aſſeſ. Eſt eñ ſublata † actio cũ
compen.ſit facta ipſo iure ꝛ perempte ſint obligationes hincinde,
vt.d.§.in bonefidei.inſti.de actio.et.d.l.poſteaꝙ.cum ſimi. Et hoc
eſt verum vbi reus qui petitet poſſet compen.vti confeſſus eſt vel
conuictus in eo qꝺ ab eo prius petitum eſt per actorez inter mediũ
tempus confeſſionis vel conuictionis ꝛ liquidationis ꝛ tẽpus ſen-
tentie:que ſentẽtia reſtituit debita ꝛ actiones,vt.d.§.ſi rationem.ꝛ
d.l.ſinautem.§.ſi.ꝛ.d.§.preterea.Aliud eſſet ante liquidationẽ: qꝛ
admitteretur indiſtincte nouum iudicium ex cuius facie apparet
actio vt dixi ſupra contra opĩ.d.Ang.ꝛ facit optime ad hoc.ff.de
iur.om.iudi.l. cum quedã puella.§.ſi.ꝛ.C.de appel.l.ampliorem.§.
ſi.cum ſi. Item eſt verum illud quod dixi vbi actor vtitur illis pri-
mis actis in quibus eſt liquidatum ius pro eo iterum producendo
per dicta iura,alias non facerent fidem ſine noua productione etiã
coram eodem iudice,vt per Bart.not.in.l.naturaliter.§.nihil com
77 munc.ff.de acqui.poſſeſ.Quin ſi poſt liquidatum † ius actoris reus
ſtatim liquidaret de iure ſuo ſine mora iudex debeat ſecundum cõ-
penſa.iam factam a iure pronuntiare,vt probatur in.d.§.in bone-
fidei in verbo, debet.ꝛ dixi ſupra in.vj.ratione contra Azo.ꝛ ſequa
ces.Et ſecundum predictum modum ſubtiliter intelligi debet.l.in
compen.ff.de compenſa.quam alij ſic non intelligunt. Item ſecun
dum predicta intelligas.c.diſpendia.§.reuſqꝫ.de reſcript.in lib.vj.ꝛ
ſi iura in quibus hoc eſt expreſſum quod iudicio pendente contra
reum poſſet reus nouo iudicio ordinario conuenire vel reconueni-
re actorem.illud enim locum habet in rebus non cõpenſabilibus.
In cõpenſabilibus autem ſecus eſſet actore nolente poſt liquida-
tum ius pro eo vt ex predictis apparet, quod ſing.ac nouum eſt.

Ad ſecundam rationem nunc adductam in contrarium dico

breuiter qꝺ iura que dicũt qꝺ compenſatio eſt ſolutio, intelligi de-
bent ſecundũ ſubiectã materiam.vnde ſicut quando expreſſe agiꝛ
inter partes qꝺ debita hincinde compenſentur,talis compenſatio
habetur pro ſolu.habito reſpectu ad tempus quo fit compenſa.vt
eſt caſus.ff.qui pot.in pig.hab.in.l.ſi debitor.in ſi.ꝛ.ff.de libe.cau.l.
vel permutauerit pari ratione vbi cõpẽſatio fit ipſo iure ſine hoĩs
miniſterio vſqꝫ ad concurrentem ꝗtitatẽ:ex tunc videtur hincinde
facta ſolutio.pro hoc eſt caſus aliter ſi bene inſpiciatur. C.de cõpen.
l.ſi conſtat.ibi,ipſo iure pro ſoluto compen.haberi oportet ex eo tẽ
pore ex quo ab vtraqꝫ parte debetur ꝛc.Nec eñ eſt ſpeciale in vſuris
ſed generale in omnibus caſibus vt ſupra probatum eſt. Ad tertiã
78 rationem dicas qꝺ † licet iura dicant eum qui vtitur cõpen.videri
agere ꝛ petere.tamen per hoc non tollitur quominus prius fuerit
inducta ipſo iure.nam etiam ea que ipſo iure inducta ſunt debent
peti ꝛ coram iudice proponi vel deduci, ſaltem in via exceptionis
vel declarationis:cum de eis non deductis non poſſit iudex vatici
nari vt dixi ſupra in.v.ratione contra Nico.de ma.Item excipiens
in ſua excep.dicitur agere ꝛ petere,vt.ff.de excep.l.j.ꝛ facit tex. no.
ff.de his qui po.titulos.l.j.Nec puto verum quod compen. ſui na-
tura ſit reconuentio,quãuis Bal.contrarium dicat ꝛ non recte.C.
79 de compenſa.in.l.ſi conſtat.ꝛ.l.neqꝫ.Nam compen.vtens † petit in
effectu declarari ſe nõ debitorẽ.ꝛ ſic nõ reconuenit,ſed ſe non debi-
torem dicit cũ ipſo iure liberatio contigerit vt dictum eſt. Recon-
ueniens autem petit actorem ſibi condemnari, vt probatur.C. de
ſenten.in.l.cum papi.ꝛ auẽ.ibi poſita. Ad.l.neqꝫ.per quã ſe fundat
Bal.reſpondeo quod non loquitur in compenſa.vera ꝛ propria ſꝫ
in reconuentione cui erat admixta compenſatio.Poteſt enim hec
reconuentio fieri ante liquidatum ius actoris,quãuis res ſint com-
penſabiles,ꝛ compen.ſit inducta ipſo iure,vt ex predictis apparet.
ꝛ hoc demonſtrat tex.in.d.l.neqꝫ.ibi. petitioni mutue reſponſum
fuerit.vel ſi vis omnino ꝙ loquatur de vera compenſa.propter tit.
ſub quo eſt ſituata illa lex.per.l.imperatores.ff. de in diem adiecti.
põt dici ꝙ ibi dicaꝛ petitio vt.d.l.j.ff.de excep.cui excep.ꝯpẽ. habe
bit actor reſpondere forte in articulis rei,vt reus ipſe ab onere pro-
bandi releuetur: ſicut ecõtra actor potuit cogere reum, vt habetur
de confeſſio.c. ſi poſt preſtitũ.lib.vj.Et ibi per gl.ꝛ canoniſtas.Ad
quartam rationem breuiter dicimus non obſtare quia lex non re-
ponit compenſa.ortum in hominis voluntatem,ſed vſum tantum
80 compenſa.orte.lex † enim facit compenſa. ſine homine, vt homo
ea vtatur.vt.d.l.ſi.C.eo.in prin.iuncto ver.ita tñ obijci ꝛc.vbi appa
ret qꝺ vſus tantũ compen.ſtat in hominis poteſtate.

Breues concluſiones noue

ꝛ vere ſequuntur ex premiſſis.

¶ Prima eſt, qꝺ cõpenſatio omni caſu ſit ipſo iure ab ipſo initio tẽ-
pore contractorum debitorũ, etiã ſine hominis miniſterio in rebus
ꝛ iuribus cõpenſabilibus: quam tñ concluſionẽ ſub nube enuntiat
ſolus mar.glo.antiquus.

¶ Secunda cõcluſio eſt, qꝺ fiat ab initio ipſo iure, tñ ad eius execu
tionem requiritur obiectus partis in iudicio.

¶ Tertia, quod eo ipſo ꝙ reus ſibi probat debitum ꝛ compẽſabile,
intelligatur de compenſa.obijcere,ꝛ iudex debet ſecundũ compen.
pronuntiare.

¶ Quarta, qꝺ vnica tantum fit compen.non plures ſint compen.

¶ Quinta, qꝺ agens ſtante cõpen.facta a iure,agere dicaꝛ valide
tanqꝫ cum actio. ꝛ ſufficiat ad iudicij valorem.

¶ Sexta qꝺ lata ſnĩa pro vna parte in qua nõ ſit habita ratio com
pen.actio reſtituaꝛ alteri parti ipſo iure.

¶ Septima qꝺ intra tẽpus medium facte liquidationis per actorẽ
ꝛ tempus ferende ſnĩe pro actore,non poſſit per reum ſuper eo de
cuius compen.potuiſſet obijcere nolente actore nouum iudicium
ordinarium inchoari.

¶ Ex his ſequuntur correlaria multa.

¶ Primum eſt, qꝺ exceptio compen.non eſt excep.propria, ſed fa-
cti ꝛ intentionis.

¶ Secundũ, qꝺ ad inducendã cõpen.non queritur an debitum ſit
liquidum vel non,ſed ad eius executionem tantũ.Et hec vera vidẽ
tur,licet Bal.pro abſurdis reputauerit.

¶ Tertium, qꝺ cõpenſatio ꝛ reconuentio nõ ſunt idẽ,nec eiuſdem
nature,ſed omnino diuerſe ꝛ contrarie.

¶ Quartum eſt, qꝺ quicunqꝫ excõmunicatus,vel bannitus,vel ali
ter ad agendum inhabilis occaſione peccati vel delicti,de compen.
excipere poterit,licet ſuper hoc fuerint varie doc.ſententie,vt dicã
in.vij.q.princi.

¶ Sequuntur etiaꝫ infinita correlaria prout infiniti ſunt effectus
compenſa.de quibus deo dante dicam in.x.princ.q.Nunc ſeptimã
partem totius operis aſſumamus.

Summarium.

1 ☞ Debitor omnis an crediti ſui poſſit obijcere cõpenſationem.
2 Compenſatio non fit de alieno debito,ſed de proprio.
3 Debitum alienum per ceſſionem iam deſinit dici, et propriũ diciꝛ
eſſe ceſſionarij vel procuratoris in rem ſuam.
Conſenſus et voluntas creditoris non idem operatur quod ceſſio
iurium.
4 Ceſſionarius agens habet cauſam oneroſam.
5 Cauſam oneroſam an ſemper habeat ceſſionarius.
6 Procurator ſimplex nunquid vtetur compenſatione actiue vel
paſſiue.
7 Societati quod debetur,cũ vno ex ſocijs minime compenſatur.
8 Pater vel dominus conuentus an obijciat de compenſatione de-
biti filio vel ſeruo.
9 Correus credendi qui agit an contra eum obijciatur de cõpenſatio
ne eius quod debetur per alterum correum.
10 Iuramentum debet in forma ſpecifica impleri.
11 Iuſta ratione ſi impedior facere id quod promiſi,non ſum periurus.
12 Impedimentum an excuſet ab obſeruantia iuramenti.
13 Iuramẽtum an faciat quem in obligationibus facti preciſe cogi ad
factum.
14 Agens ſine actione an repellatur a limine iudicij.
15 Impedimẽta multa ſunt excuſantia a periurio: que tamẽ nõ impe-
diunt iuramentum impleri.
16 Illatio quandoqꝫ non fit a diuerſis.
17 Verbum videri,denotat improprietatem. 20.
18 Mens ſtatuentium attendenda videtur in ſtatutis.
19 Verbum videtur, vel ſimile vbi ponitur denotans improprietatez
iuxta ea que poſſunt eſſe vera ſm veritatẽ,magis dicuntur eſſe veri
tatis expreſſiua ꝗ fictionis vel improprietatis.
21 Lex cõpenſationem faciens loco ſolutionis, quando verum effectũ
ſolutionis inducere intelligatur.
22 Statutum prohibens omnem exceptionẽ, an intelligatur prohibe
re eam que repellit agentem a limine iudicij.
23 Exceptio cõpenſationis valida eſt, maxime cũ liberationem factã
preſupponit ipſo iure.
24 Excommunicatus inhabilis eſt ad agendum.
25 Compenſare eſt excipere, que exceptio permittitur excõicato.
26 Petere qui non poteſt, compenſare non poteſt.
27 Excommunicato ſi non excommunicatus petatꝛ aliquid ex aliquo
contractu, non excõmunicatus cogitur dare excõmunicato omne
id quod tenetur ex eodem contractu.
28 Excommunicato via defenſionis permittitur.
29 Dictum in vno debet extendi ad reliquum propter connexitatẽ.
30 Excõicatus repellitur ab agendo propter cõmunionis periculũ.

Innocens

Innocens propter connexitatem puniri non debet pro nocente, ſed nocens per innocentem tolerari.
31 Defenſio eſt de iure naturali, que a nemine tolli poteſt.
32 Iudex non poteſt vaticinari de alieno debito.
33 Debitoris conuenti electio eſt in quam cauſam apponat.
34 Compenſatio quo tempore ſit ſienda.
35 Exceptio omnino non infringens ſententiam obijci pōt & poſt ſententiam.
36 Compenſationem an recipiemus que promptā nō habet probationem ante ius actoris liquidatum.
37 Liquidatio fieri poteſt quandoqꝫ ſine medio.
Reo obeſſe non debet ꝙ bonam fidem agnouerit.
38 Liquidum nunꝙ dicitur id quod per reſtitutionem in integrum debetur, niſi reſtitutio iam ſit conceſſa.
39 Obligatio naturalis impotens eſt ad agendum.
40 Exceptio cōpēſationis fauorabilior eſt ex ſola naturali, ꝙ ex naturali et ciuili.
41 Reo ſi nullus terminus datur ad ſoluendum nullus dari debet ad liquidandum.
42 Diuerſitas temporum conſideranda.
43 Arbitrium dicitur quaſi iudicium, quia morem iudicis arbiter ſeruat in procedendo.
44 Allegans compenſationem, dicit ſe non debitorem.
45 Arbiter an cognoſcat de veritate debiti vt iudex, et cōdemnet vt iudex.
46 Procedendū qualiter in compenſatione.
47 Obijciēs de cōpenſatione debiti inquirentis altiorem indaginem poſt ius actoris liquidatū, an audiatur.
48 Compenſatio ſit qñqꝫ ſi vnus excipit de dolo & alter de dolo obijcit.
49 Via actionis an ad compenſationem procedi poſſit.
50 Partiū conſenſu an fieri poſſit ꝙ quis agat ſine actione vbi ſemel nata fuit, ſed poſtea fuit extincta.
51 Perſona que compenſatione vtit, an habeat potētiā diſcēdi de illa.
52 Liberatio non inducitur in plus ꝙ fuerit ſolutio facta per viam compenſationis.
53 Iudex quo caſu plene cognoſcat de debito naturali tantum.
54 Iudex quando faciat litem ſuam.

¶ Articulus .vij.

Omnem debitorem credi
1 tori ſui † poſſe compenſationē obijcere ſcripſit mode
ſtinus. ff. de compenſa. l. iij. ſenſitqꝫ imperator idem
in l. ſi. prope ſinem. C. eod. ti. & inſti. de acti. §. in bo
neſidei. Nos quamꝙ hec iura circa res compenſan
dan & obligationes et cauſas iudicia quoqꝫ miniſteriū ſatis in pre
cedentibus dixerimus, tamen ꝙtum ad perſonas tantum attinet
compenſa. vti volentes vel contra quas de compenſa. dicitur aliqd
vtile hoc loco explicemus. Primum igitur videamus de emptore
qui ſoluit creditori venditoris pro iuenda re vendita, An ergo ſo
lutum compenſabit cum pretio: certe ſic. caſus eſt pro hoc. C. de cō
penſa. l. qñ. eſtqꝫ hoc ſatis generale, vt proprio debito vnuſquiſqꝫ
poſſit vti cōpenſa. dū tamē natura rei vel obligatiōis vel cauſe non
repugnent, vt prealle gata iura pbāt. Item videamus an compen.
2 quis poſſit vti eiꝰ qđ debetur alteri. Et quidā de alieno debito † quis
non compenſat ſed proprio, vt imperator ſtatuit. C. eo. l. eius quod
hac ratione motus pau. iuriſcōſul. dicebat conſenſum reſpectu cre
ditoris nihil operari quoad inducendam compenſa. exempli gra
tia. Debes mihi centum. egoqꝫ alteri tantundem. Certe enim con
tra petitionē meam non ob. exceptio compenſa. alteriꝰ debiti, etiā
volente meo creditore. vt eleganter exprimitur. ff. eo l. in rem. §. fin.
Ex quo iterum colligitur ꝙ non poſſum compellere debitorē meū
liberare debitorem ſuum eiuſdē ꝙtitatis etiam ſi paratus ſim meū
debitorem liberare. quod eſt ſingulare. Quid tamen erit ſi quis cō
penſa. vtatur alieni debiti in eius perſonam ceſſi vel tráſfuſi an po
3 terit: procul dubio ſic: quia per † ceſſionem iam deſinit debitū alie
num dici & proprium dicitur eſſe ceſſionarij vel procuratoris in rē
ſuam, vt Pau. idem demonſtrat in eadem. l. rem. in princi.

Notandum enim quia hoc eſt verū vbi ſub
ſtantialia ceſſionis
ſunt ſequuta ipſam ceſſionem, hoc eſt aut lite conteſtata per ceſſio
narium contra debitorem. Aut receptio partis debiti, aut denun
tiatione ſoluatur alteri ꝙ ſibi: quorum trium alterum tantum ſuffi
cit, & alias ſecus diceretur vt probatur expreſſe. C. de noua. l. iij. vbi
tex. pro hoc valde not. Colligiqꝫ poteſt hoc ex premiſſis qđ cōſen
ſus & voluntas creditoris non idem operatur quod ceſſio iurium.
titulus enim ceſſionis neceſſarius eſt. cuius effectum non inducit
modus cōſenſus, vt probatur in. d. l. in rem. & fuit de mente gloſſ. et
Bal. in preallegata. l. eius qđ. qđ not. bñ ad intellectuꝫ. d. l. iij. C. de
noua. ¶ Dubitatum eſt de hoc ceſſionario vtruꝫ ius debiti reſtum
tranſiuerit in eum cum onere, cōpenſandi ex perſona cedentis. ver
bi gratia. ſum obligatus tibi ad. x. tu mihi ad tantundem. cedo ego
iura mea alteri nullatenus tuo debitori. nunquid ergo contra illū
agentem tu poteris de compen. obijcere ex perſona mea tanꝙ debi
tum tranſierit in eum cū ſua cauſa. glo. tetigit de hac. q. ff. de procu.
l. ſi quis in rem, nihilqꝫ deciſit. Cy. & Bal. poſuerunt. C. eo. in. l. ei qđ
Dy. tractauit in. c. ſi quis in ius. de reg. iur. lib. vj. Due ſunt in effe
ctu opi. Quidam, quos predicti doc. referunt, dixerunt in. d. l. eius
quod cum excep. compenſa. ſit ſpecies reconuentionis. vt. C. eod. l.
neqꝫ. certe non procedit except. talis ex perſona cedentis, maxime
4 cum ceſſionarius † agens habeat cauſam oneroſam, vt. ff. de doli
excep. l. apud celſum. §. ſed cum legitima. & pro hac parte facit tex.
in. l. ſi quis in rem. §. ſi.

Secunda opi. aliorum dicentium oppoſitum eſt qđ
ſcꝫ ſi procedant, quia non potuit fieri
ceſſio in preiudicium habentis excep. & ideo tranſiuit actio cū ſua
cauſa. i. cum ſua aptitudine paſſiua. arg. ff. de act. emp. l. in venditio
ne. ff. de contrahen. emp. l. ſi a que duc. & hanc ſecundam tenuit Ia.
de are. & ſequitur Bal. & communiter omnes doct. Quid dicemus.
certe hec ſecunda mihi placet. potiſſime ea ratione: quia cum com
pen. inducatur ab initio ipſo iure tempore contractorum debitorū
vt late probaui, nūc proxima prin. q. manifeſte apparet ꝙ creditor
idem ꝑ debitor cedendo nihil redit in effectu, cū liberationes hinc
inde contigerūt a tēpore contractorū debitorum. vt not. ff. de com
pen. in. l. verum & l. poſteaꝙ. C. eo. l. ſi. in prin. & l. ſi cōſtat. cum ſimil.
Ad rationes contrarias faciliter rñdetur. non enī eſt veruꝫ ꝙ exce.
compen. ſit ſpēs reconuentionis immo eſt penitus contraria recō
5 uentioni vt. ſ. dixi. vi. q. prin. circa ſi. Item non eſt verum † qđ ceſ
ſionarius habeat cauſam ſemper oneroſam, hꝫ enī cām lucratiuam
& tunc eſt clarum quod ſemper ſibi nocēt excep. que cedēti nocerēt,
vt. ff. de procu. l. ſeruum quoqꝫ. §. pe. & ſi. Itē & ibi ceſſionarius habe
ret oneroſam: quid vltra cum eo ipſo ꝙ doctum eſt de cōcurrentia
debitorum ante ceſſionem appareat ipſo iure nihil eſſe ceſſum vt ex
predictis apparet. Preterea etiam ſi compēſa. facta non eſſet ipſo
iure ante ceſſionem ex cauſa oneroſa tamen oīno hec except. poſſet
obijci vbi fraus preſumit per hanc ceſſionem vt not. in vlti. gl. in. d.
l. ſi quis in rem. in prin.

Nunc tractemus de ſimplici procura
tore qui
non eſt in rem ſuam conſtitutus. ſed aliena tñ negotia gerit. Nun
6 quid ergo † compen. vtetur actiue vel paſſiue. diſtinguendum eſt
an de proprij debiti ipſius procuratoris vel tertij compen. obijciat
& hoc credimus nō poſſe tanꝙ de alieno obijciat debito dñi ſui. vt
d. l. eius qđ. An vero de debito qđ ad ipſum dñm ſpectat & pōt hoc
abſqꝫ dubitatione, immo magis ꝙ ex quo cōpen. prius eſſet indu
cta ipſo iure. certe procurator abſentis ſi conueniatur non dꝫ de ra
to cauere. qꝛ nihil compen. ſed ab initio cominus petitur vt ſcribit
iuriſcon. ff. de compen. l. poſteaꝙ. quicquid alij dicant aliter intelli
gendo illum tex. ¶ Quid de tutore vel negotiorum geſtore vel alte
ro adminiſtratore: certe idē puto generaliter in omnibus ſicut nūc
dictum eſt in ſimplici procuratore eiſdē rationibus. Pro hoc ꝙ in
tutore exprimitur. ff. eo. l. id qđ pupillorum. Et habetur de hac ma
teria per Bar. ff. de admi. tut. l. inter tutores. vbi videas apud Bal.
cōmentarium in. d. l. eius qđ. talis. q. ſiguraſ. Socij plerūqꝫ habent
burſam cōem & conſtituunt aliquē qui preeſt ipſi burſe, iuxta ea que
habentur. ff. pro ſocio. in. l. ſi cum tres. Nunquid ergo ſi prepoſit nō
agat contra aliquem de ſocietate ſocietatis nomine poterit conuē
tus de cōpenſa. ſibi debiti ab ipſo prepoſito obijcere. Et plane di
cendū eſt hoc fieri nō poſſe: quia corpus ſocietatis agere dicitur nō
7 prepoſitus, tanꝙ ſingularis perſona. Et idcirco id † quod ſocieta
ti debetur cum vno ex ſocijs minime compenſaturꝰ, vt. ff. pro ſocio
l. actione. §. ſi cōmunis. ſicqꝫ Bal. in loco predicto determinat et re
cte. Videamus de patre vel dño cōueniente an cōtra eum obijciat
cōpen. de debito filij vel ſerui certe non, vt. C. ne ſi. pro pa. per totū.
& hoc eſt verum vbi filius vel ſeruus nō hꝫ peculium, alias admitte
retur hmōi compenſatio vbi pater vel dñs ageret ex contractu filij
vel ſerui. Et ſolidum compen. vtens hoc caſu conſequeretur licet ſi
talis ageret peculio tenus tantum pater vel dñs, vt eſt expreſſum
ff. eo. l. ſi cū filio. Et ita nonnulli indiſtincte intellexerunt ꝙ miran
dum videtur & cōtra regulam iaboleni de qua. ff. eo. l. quecūqꝫ. plus
enī conſequeretur hoc caſu per compen. exceptionem ꝙ per actio.
Alij ergo dixerunt & melius predicta vera eſſe vbi pater vel domi
nus contractu filij vel ſerui ratum habuerit, quo caſu ſiue agendo
ſiue compenſando ſeu compen. obijciendo creditor contra patrem
vel dominum ſolidum conſequeretur. Et huius ſententie fuerunt
Iac. de are. richar. malum. & Barto. in. d. l. ſi cum filio. Quid ecōuer
8 ſo in patre † vel domino conuento an obijciat de compenſatione
debiti filio vel ſeruo. certe idem credo quod dixi in caſu precedenti
occaſione contractorum. argumen. ff. de regu. iur. l. nil tam naturale
Quid ergo in filio conueniente. an contra eum obijciatur compen
ſa. Non credo, niſi forte filius ageret occaſione peculij habiti a pře.

nrg.d.l.ſi cum filio.a ſenſu contrario. Quid rurſuz in filio conuēto.
certe hic non compenſat id quod eſt debitum patri niſi caueat pa
trem id ratum habiturum.i.qđ non exiget id quod erit compenſa
tum.caſus eſt pro hoc.in.d.l.ſi cum filio.in fi.quod bene not. De co
herede dicendum eſt an compen.vtatur actiue vel paſſiue eius qđ
ſuo debetur coheredi. Et quidem dicendum eſt qđ non vt decidit
expreſſe.ff.de compen.l.ſi cum militi.in princi. Quid de fideiuſſore
certe hic ob fideiuſſionem conuentus compen.vtitur,ne dum debi
ti ipſi reo pro quo fideiuſſit ſed ēt ſibi fideiuſſori ꝛ ſtat in eius optio
ne in quo debito vtatur hac compen.caſus eſt pro hoc.ff.de cōpen.
9 l.verum.ꝛ.l.ſi quid a fideiuſſore. Quid de † correo credendi q agit
an contra eum obiiciatur de cōpen.eius quod debetur per alterum
correum. Non,qđ niſi forte correi tales ſocij eſſent omniū bonorum
ꝛ idem ſi eſſent duo rei debendi pari ratione vt probantur hec.ff.de
duo.reis.l.ſi duo rei.ꝛ in.l.eandem.§.ſed ꝛ ſi quis.in fi.ꝛ per Azo.in
ſumma huius tit.circa medium. Redeamus ad materiam illorum
qui compen.vtantur in debitis proprijs ꝛ non alienis.igitur diſcu
tiamus quid de eo qui iurauit ſoluere. Nunquid enim poterit vti
compen.adeo qđ vtendo ea nō ſit periurus. Canoniſte dixerūt cō
10 muniter hoc fieri non poſſe:quia † iuramentū dꝫ in forma ſpecifi
ca impleri.vnde nō ſufficit compenſare vel equipollens adimplere.

Pro hoc caſus ſecundum commune lec. que commu
niter approbatur in.c.j.circa fi.de iureiur.vbi hoc tenet glo. Inno.
Jo.an.ꝛ ceteri canoniſte. Bar.autem ſubtilius cōſiderans in.l.am
plius.non peti.rem ra.ha.multum ſingu.dixit oppoſitum non ob
ſtantibus dictis opi. Motus eſt duab⁹ rationibus. Prima eſt, qꝛ
conditiones debent impleri in forma ſpecifica ſicut iuramentum.l.
ꝛ coheredi.in prin.ꝛ.l.meuius.ff.de condi.ꝛ demon.ſed iuſſus dare
vel ſoluere adimplet conditionem compenſando,vt.l.ſi peculium.
§.j.ff.de ſtatulibe. ergo ꝛc. Alia ratio eſt:quia ſi ego impedior iuſta
11 ratione † facere id quod promiſi,non ſum periurus,vt.l.ſi.ff.qui ſa
tiſdare cogan.ꝛ facit extra de pign.c.ſignificante.cum ſi. Sed ſi ego
non ſoluo quādo tu teneris mihi ad tantundē reddendū. Ego im
pedior ꝛ re quia ideo tibi non ſoluo,quia tu mihi non ſoluis.et ſic
non habeo vnde tibi ſoluam.ego nō debeo dici periurus. Et hanc
rationem facit tex.ſecundum eum in.l.iij.circa prin.ver.item queri
tur.de ſtatulibe. Quid dicemus.certe Jo.de imo.in.d.c.ad noſtrā.
ſequitur cōmmunem ſententiam antiquorū non obſtante opi.Bar.
per illud.c.ſecundum cōmunem intellectum. Et ſubdit reſponden
12 do ad iura Barto.qđ impedimentum non † excuſat ab obſeruan
tia iuramēti.niſi ſit tale quod omnino impediat iuramentū imple
ri.per dictum.c.licet ſecus ſit ſecundum eum in condi.per iura que
allegat Barto. Item dicit quod iura que dicunt ſufficere compen.
ad implendam conditionem loquuntur libertatis fauore. Facit ſe
cundum eum inſti.de dona.in.§.ſi. Hanc etiam partem tranſitorie
in diuerſa materia ꝛ incidenter ſequitur do.lo.in.l.ſtipula.non di
uiduntur.de verbo.obli.in.q.an iuramentū faciat quem in obliga
tionibus facti preciſe cogi ad factū.ſed Nico.de ſici.in.d.c.ad noſtrā
poſt multa ſequitur ꝛ cōmendat Bar.opi.per iura ſua cū certa tū
modificatione. Dicit enim quod poſt factum equius eſt dicere quē
a periurio excuſari.ꝛ hoc caſu procedat opi. Barto. Ante factum
13 † vero melius eſt tenere contrariam ſententiā, per.d.c. Item dicit
qđ opi. Bar.procedit generaliter quando quis iurat ſoluere. Sꝫ cō
munis opi.canoniſtarum procedit in caſu tantum illius.c.quando
ſcꝫ tempore traditi pignoris interuenit hoc iuramentum per debi
torem preſtitum de nō moleſtando creditorē in pignore ante ſolu.
ſortis, quo caſu tacite videt actum vt fructus nō cōpenſent ante ſo
lu.qꝛ alias nihil operaretur tale iuramentum ſm eum.idēqꝫ Nico.
hanc partem Bar.tranſitorie ſequutus eſt in.c.cuꝫ inter.de excep.
Quid deniqꝫ horum verius eſſe dicemus profecto omnes dicūt ſen
tentiam Bar.eſſe humaniorem. Ego tamen credo eam de iure ſtri
cto eſſe veriorem. Primo per iura ꝛ rationes ſuas. Secundo quia
cum compenſatio ſit inducta ipſo iure ab initio ꝛ a tempore cōtra
ctorum debitorum liberationes hincinde contigerint ſecundum
veram ſententiam quam tenui ſupra in.vi.qđ.princi.clare apparet
quod iuramentum hoc remanet ſine vlla cauſa. immo plus quod
cum ſit debitor hoc caſu diſobligatus a debito principali.ꝛ ſic fun
damentum ceſſet per hanc viam,fortius diſobligatus intelligetur
a vinculo iuramenti,quod eſt quid acceſſorium. Pro hoc quod ha
betur.C.de.ll.l.non dubium.C.de vſuris.l.eos ꝛ in regula iuris.ac
ceſſorium.lib.vi.cum concordan. Nec poteſt dici ſibi adimplean iu
ramentum.nam talis ſic dicens repelleretur a limine iudicij tanꝗ̄
14 agens † ſine actione per predicta. Et hec eſt nona ratio ad proban
dum dictum Barto.quod eſt bonū ꝛ vtile. Ad tex.in.c.ad noſtraꝫ,
reſponde vt dicit Nico.de ſici.in ſecundo eius dicto ſupra relato et
recte. Et attende ſubtiliter quia credo per illud.c.ſemper debere cō
ſiderari an tempore quo quis iurat ſoluere precedat alterius obli
gatio cum qua poſtmodum iurans vult obijcere de compenſatio
ne an non precedat ſed noviter ſuperueniat, vt primo caſu iurans
non excuſetur a periurio dicendo de compenſa. quia conſiderata

mente iurantis ſe ſoluturum hoc caſu videtur etiam quis iurare nō
dicturum de compen.vt probatur in.d.c.ad noſtram. Altero caſu
excuſatur non ſoluens quia iam liberatus eſt a iuramēto per ratio
nes preallegatas:ꝛ hanc concluſionem tene mēti perpetuo. Ad ea
que dicit Imo.reſpondetur faciliter. naꝫ quicquid ipſe dicat mul
15 ta † ſunt impedimenta excuſantia a periurio que tamen non impe
diunt iuramentum impleri,vt auctoritas ſuperiorum. Item natu
ra actus ſuper quo iuramentum opponitur ꝛ ſi.de quibus per gl.
Pet.in.c.quemadmodum.de iureiuran.

Item non eſt verum qđ ſit ſpeciale libertatis fauore, vt ſufficiat cōpenſare ad implendam condi. Nā
preſumendum eſt pro regula.cum lex non dicat expreſſe illud eſſe
ſpeciale.iuxta.l.quoties.ff.ſi quis cau. Nec dicas quod hoc ſit con
tra.l.iulianus.ff.de condi.ꝛ demon.ꝛ.ff.de lega.primo.l. ſi fundum
§.titio.quod videt ſenſiſſe lo.in loco preallegato. dum dixit quod
ad iura Barto.poteſt reſponderi per.d.l.iulianus.quia reſpondeo
quod illa iura non loquuntur in compenſa,ſed in acceptilatione q̄
ſit ab homine,ꝛ eſt vnius debiti tantum,ꝛ ſic diuerſa eſt a compen
ſatione que ſit a iure vt dixi ſupra proxima precedēti queſtione pn.
ꝛ eſt plurium debitorum contributio vt.ff. de compenſa.l.prima.
16 Et ideo tanꝗ̄ † a diuerſis non ſiet hoc caſu illatio.pro hoc.ff.de
nuno.l.papinia.exuli.ff.de ralum.l.ſi.ff.de verborum obliga.l.inter
ſtipulantem.§.ſacram.verſicu.ſi hec diſſimilia cum ſimili. Ex facto
queſtionem huiuſmodi contigiſſe propoſitum eſt. Municipale di
ctat ſtatutum creditorem petentem debitum ſibi ſolutum certā pe
nam incurrere. Nunquid ergo poterit vti compenſa.quominus pe
nam incurrat ſtatuti. Bart.ſingu.dixit quod non in.d.l.amplius
non peti.ff.rem ratam habe.per illum tex.dicentem quod qui com
penſat petere videtur. Et hoc dictum retulit ꝛ ſequutus eſt Nico.
de ſici.in.c.inter.de excep. Sed in contrarium adduco tibi rationeꝫ
prima facie difficilem. Nam ſtatuta debent intelligi in caſu vero et
proprio,non autem improprio.iuxta.l.iij.§. hec verba.ff.de nego.
geſt.cum ſimi. Sed ius dicit compenſantem videri ſoluere vt dicta
l.amplius.ibi petiſſe eam videri ꝛc.quod verbum † videri deno
17 tat improprietatē vt.l.ſi maritus.§.l.iulie.ff.de adulte.ꝛ ibi p Bar.
ꝛ per eundem etiā.ff.de vſucap.l.ſi is qui pro emptore,ergo ꝛc. Pre
terea in penalibus propter odium penarum fieri debet ſtricta et p
pria interpretatio,vt.ff.de pen.l.ſi preſes ꝛ.l.ſi de interpreta.ſed cō
penſare dicitur petere impropie vt dixi,ego ꝛc. Corroborando ta
men dictum Barto, Dicas ꝙ vere ꝛ proprie petere dicitur,ſi bene
inſpicimus,etiam ille qui vtitur compenſatione.tex.eſt pro hoc.C.
de compē.in.l.necꝫ ibi,mutue petitioni ꝛc.

Preterea quicunqꝫ comparet aliquo modo co ram iudice petendo ſibi iu
ſticiam miniſtrari,petere dicitur.vt probat tex.in.l.iij.§. hoc autē
18 iudicium.ff.de dam.infec. Preterea attendenda † videtur mens
ſtatuentium in ſtatutis:ꝛ per gloſ.not.ff.de pac.l.tale pactum.§.ſi.
ſed voluntas ſtatuentium ſine dubio ſit hoc caſu,quod quis nō pe
teret iterum quod ſibi ſemel erat ſolutum,ne bis idem quis conſe
quatur:quod inconueniens ſequeretur per hanc petitionem com
penſ.in noſtro caſu,ergo ꝛc.et hec eſt veritas per has rationes. Ad
tex.in.l.amplius non peti. Dic quod non inconuenit,quod quan
doqꝫ lex loquatur per verbum denotans improprietatem, et ta
men actus ſit in ſe verus ꝛ proprius,vbi declaratur hec proprietas
per alia iura. Et ita eſt in caſu noſtro.ſimile habes in text.in authē.
quibus modis naturales efficiuntur ſui.§.ſi quis ergo legitimos.
ibi,legitimos decetero haberi ꝛc.ꝛ tamen ibi denotatur actus pro
prius non improprius ſecundū verā lectu. ſeu ſenten.vt probatur
eo.tit.§.ſi quis igitur.ibi,legitimus mos fiat.ꝛ.§.filium vero.ibi,fi
19 lium facimus.ꝛ in multis partibus illius titu. Preterea vbi † tale
verbum videt vel ſimile denotans improprietatem ponitur iuxta
ea que poſſunt eſſe vera ſm veritatem magis dicuntur eſſe verita
tis expreſſiua ꝗ̄ fictionis vel improprietatis,ſm Bar.eleganter in
d.l.ſi is qui pro emptore.in.iij.q.princi.in ſi.quod eſt not. bene fa
cit tex.pro hoc ſm Anto.de but.in.c.ex parte.de ſponſa. Item ex
facto de.q.huiuſmodi poſſet agitari. ſtatutum vult contra execu
tionem inſtrumenti confeſſionati ſeu guarentigiati more tuſcorū
nihil poſſe obijci excepta falſitate,ꝛ excepta ſolu.vel pacto de non
petendo.nunquid ergo cōuentus poterit aduerſus hanc execu.vti
compenſa.tex.ff.de libe.cauſa.l.vel permutauit.videtur probare ꝙ
ſic:qꝛ is qui compenſat dare intelligitur vel ſoluere,vt ibi.

In contrarium facere videtur.ff.q po.in
pigno.habean.in.l.ſi debitor.poſt medium.ibi,perinde haberi de
20 bet ꝛc.quia † verbum videri denotat improprietatem,que impro
prietas reijcitur in ſtatutis vt dixi nunc in precedenti queſtio. Iteꝫ
facit ad idem.C.de compen.l.ſi conſtat.ibi.pro ſoluto haberi opor
tet.que dictio pro,denotat improprietatem,vt.ff.de adulte.l.ſi ma
ritus.§.leg.iul.per Bart.ff.de vſucap.in.l.ſi is qui pro emptore.ff.
de vſucap. Quid dicemus:certe non memini quod hanc queſtionē
ꝗ̄uis quotidianam aliquis tangat,credo ſaluo iudicio veriori hoc
caſu conuentum

caſu conuentum poſſe vti compenſa. Conſidero enim quod cũ com
penſatio inducatur ipſo iure ſine hominis miniſterio a prin. vt la-
te probaui ſupra i.vj. queſtio. princip. ⁊ ſic non homo ſed lex eam fa
ciat ex equitate, ⁊ ex rationibus de quibus dixi ſupra in.ij. queſtio.
21 princi. huius tractatus. Certe lex † hanc compen. faciens loco ſolu
tionis verum effectum ſolu. inducere intelligitur, non fictum vel
imaginatum. pro hoc quod habetur in authen. conſtitutio que de
digni. per totum. ⁊ in authen. epiſcopalis dignitas. C. de epiſ. ⁊ cle.
⁊ per Barto. ſolenniter in.d.l. ſi is qui pro emptore in.iij. queſtione
princip. Et attende quia licet ſolutio videatur eſſe quid facti, non
iuris: tamen effectus ſolu. qui eſt liberatio, et qui effectum ponde-
rauit iuris compenſationem inducens. ff. de compen. l.iij. iuris tan
tum eſſe videtur. Et ideo vera liberatio contingit per predicta. ex
quo ſequitur quod dicens de compen. aduerſus execu. inſtrumen-
ti guarentigiati allegat liberationem iam factam a iure que videt
ſufficere, ponderata mente ſtatuentis: quia voluit excludere peten
tem executio. eius cuius iam erat ſequuta liberatio per ſolutionẽ.
Pro hoc quod habetur per gloſſam. ff. de pactis. l. tale pactum. §.
qui prouo. cauit. preterea probo tibi hanc parte⁊ alio argumento.
22 nam ſtatutum † q̃uis generaliter prohibeat omnem exceptio. tamẽ
nunq̃ intelligitur prohibere eam que repellit agentem a limine iu
dicij, vt dixit not. Bal. in.l. fratris. C. de tranſac. ⁊ ibi not. per doct.
ſed obijciens de compenſatione allegat liberationem iam factam a
iure vt dixi. que liberatio repellit agentem a limine iudicij. qꝛ agen
tis non intereſt agere, vt probatur. ff. de compenſa. l.iij. Et facit qḋ
generaliter habetur de excep. tua non intereſt. ff. de pac. l. ſi vnus. §.
ante omnia, ergo ⁊c. Preterea ⁊.iij. ad idem quia licet ſtatutum p-
hibeat omnem exceptio. tamen non intelligitur prohibere illam
que reſultat ex his que facit ipſemet agens vel petens, quia tũc nõ
excluditur ab aduerſario, ſed potius a ſeipſo. text. eſt ad hoc not. l.
veteres. in fine. ff. de iti. actuq; priuato. ſed excep. compenſa. eſt hu-
iuſmodi: quia reſultat ex facto aduerſarij ſe obligantis ad ſoluen-
dum ⁊ non ſoluentis, ergo ⁊c. Item.iiij. quia per dictum ſtatutum
non intelliguntur excluſe excep. iuſte ⁊ valide. ſed friuole tantum ⁊
inanes. vt eſt caſus ſingu. in.c. ex parte. el ſecundo de offic. delegat.
23 arguendo de reſcripto ad ſtatutum. ſed excep. † compenſa. eſt hu-
iuſmodi. quia valida eſt maxime cum liberationem factam preſup-
ponat ipſo iure, ergo ⁊c. ⁊ ita tenerem pro nunc ſi aliud non viderẽ
quod in contrarium faceret. ita etiam videtur ſentire Bald. in pre-
dicta queſtione bene intuendo. C. de compẽ. in.l. in ca in fi. in quo-
dam exemplo, licet non allegat aliquid.

Plus ibi videtur ſubdere in vltimis ver-
bis predicta ve
ra eſſe, niſi ſtatutum expreſſe requireret veram ſolutionem, quo ca-
ſu non daretur dilatio ad probandum de compen. quod credo ve-
riſſimum. Ad iura contraria reſpondeo breuiter prout dixi ſupra
proxima. q. in fi. Finge quem obligari ad ſoluendum alteri infra tẽ
pus certum ſub certa pena ex forma contractus, vel teſtamenti, vel
ſtatuti. Nunquid talis poterit compen. vti quo minus incurrat pe
nam. Certe ex predictis clare colligitur hoc fieri poſſe, et hoc credo
verum licet docto. non ponant ſpecifice. Diſtinguerem tamen his
caſibus dum loquimur de obligato ad ſoluendum ex cõtractu put
dixi ſupra in eo qui iurauit ſoluere. An ſcilicet aduerſarij obligatio
preceſſerit, an ſequatur, per.c. ad noſtram. de iureiuran. vt ibi dixi,
quod ſemper tene menti.

Nunc videamus de excommuni-
24 cato † qui eſt inhabilis ad agendum, vt in.c. intelleximus. de iudi.
tamen poteſt ſe defendere: vt in.c. cum inter. de exceptio. nunquid
ergo hic poterit vti compenſa. due ſunt opinio. in effectu contra-
rie. vna que videtur fuiſſe magis cõmunis hucuſq; vult indiſtincte
eum non recipiendum ad compenſa. quia qui compenſat quodã-
modo agit ⁊ petit, vt.l. amplius non peti. rem ratam habe. ⁊ hoc te-
net glo. in.d.c. cum inter. Ubi plus dixi, qḋ etiam ſi aduerſarius nõ
excluderet talem excõmunicatum, poſſet tamen iudex eum ex offi-
cio hoc caſu expellere vt eo. titu. c. excep. Eandem etiã ſniam tenue-
runt Joan. ⁊ Uincen. ⁊ Tancre. ⁊ Goffre. in.d.c. cũ inter. In hanc
etiã partem inclinare videtur ibi Jo. and. licet poſtmodum eodem
loco variare videatur. Idẽ etiã concludere videtur ibi Jo. de imo.
per.l. quecunq;. ff. de compen. Et inter legiſtas idem tenuerũt Ja.
de are. ⁊ Cy. C. de adulte. l. quoniam. Alex. Oldra. ⁊ Barto. in.d.l.
amplius nõ peti, per dictas rationes ⁊ per tex. in.d.l. quoniã alexã-
drum. Alia opi. eſt de directo contraria, qḋ excommunicatus indi
25 ſtincte admittatur ad compenſa. quia † compenſare eſt excipere q̃
exceptio permittitur excõmunicato, vt.d.c. cu⁊ inter. ⁊ hanc tenuit
Bar. bri. q. venerabili. que incipit, vtrum excõmunicatus. Idẽ etiã
Philip. doc. antiquus eo. titu. c. dilecta. Idem etiam in effectu te-
net Hoſtien. in.d.c. cum inter per.l. etiã de compen. ⁊ qꝛ compen. eſt
ſolutio vt. ff. qui pot. in pigno. habe. in.l. ſi debitor. quam ſolu. face-
re poteſt excõmunicatus, vt not. de dolo ⁊ contu. c. veritatis. Ean-
dem etiam partem tenet Anto. de. but. expreſſius in eo. c. cu⁊ inter.
vbi idem confirmando plus dicit, quod ex quo compenſa. deducit
in via exceptio. que exceptio permittitur excõicato, certe attendi
debet id quod principaliter agitur, vt.l.i. ff. de auto. tutorũ. ⁊ ſic cu⁊
finis excipientis de compen. ſit principaliter actorẽ repellere a ſua
petitione, licet in conſequentia ſibi debitũ conſequatur, hoc nõ dz
ei obeſſe per predicta. Et reſpondet ad rationẽ: qḋ cõpenſans dicat
impugnare. quia hoc facit indirecte per quãdam conſequentiã. nõ
principaliter. Itẽ reſpondet ad.l. quecunq;. qḋ illud debet intelligi
in his que poſſunt perimi per excep. peremptoria⁊. Ad.l. amplius
26 non peti. dicit qḋ licet ibi dicatur qḋ qui † non poteſt petere, non
poteſt compenſare. tñ illud ideo quia ad non petendũ erat obliga-
tus ex promiſſione. quo caſu in effectu compẽſans damnificat agẽ-
tem in tantum q̃tum compenſat. ⁊ ſi eadem ratio eſt in illo caſu et
idem preiudicium recipienti promiſſionem per petitionẽ factam
in via excep. compenſa. ſicut in via actionis: que ratio ceſſat in pro-
hibitione quã facit ius excõmunicato ne petat, qꝛ illud ius diſpo-
nit de petitione facta per excõicatum in via petendi vt actor. nõ au
tem in via defenſionis vt reus, vt dictum eſt. Eadem etiam in effe-
ctu tenet Nico. de ſici. in.d.c. cum inter. ſaltẽ de equitate, quam dicit
eſſe ſeruandã: ⁊ adducit rationẽ: qꝛ videt eſſe quedã defenſio, cũ iḋ
non ſoluat excõicatus. quia impeditur facto aduerſarij. ſi enim ad-
uerſarius ſolueret. iſte excõicatus ſatiſfaceret. ⁊ ſic impeditur p ipm
actorẽ quominus ſatiſfaciat vt in ſi. in alia. q. Fareol. conſiderauit
in.d.l. amplius non peti. ⁊ ſubdit Nico. in loco predicto vnum not.
27 quod † ſi non excõmunicatus petit aliquid ex aliquo contractu ab
excõicato, certe non excõicatus cogitur dare excõicato omne id qḋ
tenetur ex eodẽ contractu. allegat Inno. in.c. ſi vere. de ſentẽ. excõ.
in ſi. qḋ bene no. plus dicit Jo. an. in.d.c. cũ inter. qḋ excõicatus põt
excipere cõtra emptorẽ, qḋ nõ tenetur ſibi tradere rem quã vẽdidit
niſi pretium prius numeretur, per illũ tex. ⁊ qḋ not. in.c.j. de pac. in
vi. quod nota.

Quid ergo dicemus nos in premiſſis. breuiter
teneo ſecundã opi. pro ve
riori per rationes preallegatas. Itẽ per aliam rationem inconuin-
cibilem Cum enim compen. inducat ab initio a tẽpore cõtractoru⁊
debitorũ hincinde ipſo iure ſine hominis miniſterio. ⁊ ſic liberatio-
nes contigerint ex vtroq; latere vt probaui ſupra. vi. q. princi. Cer-
te nulli dubium qḋ excõmunicatus poterit iam inducta⁊ cõpenſa.
28 a iure allegare in via † defenſionis, que ſibi permittitur, vt.d.c. cu⁊
inter. cum ſi. Tu tamen fortaſſe dices hoc eſſe cõtra caſu⁊. l. quoniã
alexandrũ. C. de adulte. vbi ille de cuius cõditione dubitatur an ſit
inhabilis ad accuſandũ. nõ admittitur ad excipiendũ de crimine in
via cõpen. alterius criminis anteq̃ de eius inhabilitate cognoſcat.
ſed breuiter reſpondeo qḋ non facit contra. ſi bene inſpicitur: quia
ibi non excipiebatur de alio crimine accuſantis in via compen. ſed
in via noue accuſati. Nam illo caſu non admitteretur compenſatio
in illis diuerſis criminibus: quia per hoc preiudicaret fiſco, vel pu-
blice vtilitati, vt colligi põt ex dictis ſupra in.v. queſt. princ. §. nunc
quaſdam ⁊c. Agitatum eſt ſi omnino tenemus excõmunicatum, vel
non poſſe hac compen. qḋ tamen falſum eſt, vt nunc dixi, an tamen
ſaltem eius fideiuſſor ea vtatur cõpenſando, ſc⁊ debitum excõicati.
Jo. and. in.d.c. cũ inter. arguit primo qḋ non: quia per hoc in effe-
29 ctu prouideretur excõicato. Itẽ quia dictum † in vno debet exten
di ad reliquum propter connexitatem, vt in.c. tranſlato. de conſtit.
⁊. ff. de arbi. l. pedius. ff. de aqua quo. ⁊ eſti. l.j. §. item queritur. Ite⁊
quia ſi admitteretur, hic viciarentur due regule. Nam acceſſorium
non ſequeretur natura⁊ princip. contra regulam. c. acceſſorium. de
reg. iur. lib. vi. Item denegatum per vnã viam admitteretur p aliã
viam contra regulam. c. cum qui vna. eo. titu. ⁊ eo. lib. Contrarium
tamen concludit idem Jo. and.

Primo quia ius permittit fideiuſſorẽ ſol
uere de ſubſtã
tia debitoris. vt. ff. manda. l. qui procuratorem. ⁊ qui cõpenſat ſol-
uit, vt dictum eſt ſupra. Nec debet obſtare excõicatio princip. fide-
iuſſori qui habet cauſam oneroſam, vt. ff. de excep. doli. l. apud cel-
ſum. §. ſed cum legit. Itẽ cum except. perſonalis rei non iuuet fide-
iuſſorem. ff. de excep. l. exceptiones que perſone. fortius contra reũ
non debet ei perſonalis exceptio nocere. ⁊ ad hoc. ff. de regu. iur. c.
odia lib. vj. ⁊ in hoc reſidet. d. Anto. de but. idem ſequitur ibidem. ⁊
idem etia⁊ Joan. de imo. idem etiã Nico. de ſici. qui allegat pro hoc
glo. in.c. ſi. de iure patro. lib. vj. Item adducit rationẽ quia excõmu
30 nicatus † repellitur ab agendo ppter cõmunionis periculum, ⁊ vt
robore ſuffuſus citius ad cõmunionẽ redeat, vt de excep. c. pia. li. vj.
ſed he rationes ceſſant in fideiuſſore, ergo ⁊c. ¶ Preterea auditur
fideiuſſor proponẽs excep. cõpetentẽ reo princi. qꝛ omnis exceptio
cõpetens reo cõpetit fideiuſſori, etiã inuito reo, vt.l. oẽs excep. ff. de
excep. Item qꝛ ſecundũ eũ propter connexitatẽ nõ dz innocens p-
pter nocentẽ puniri. ſed nocens per innocentẽ tolerari. de ſepul. c.
ſacris ⁊c. in. q. iiij. c. q̃magnũ. Hoc etiã ipſum ego teneo ſine dubio
propter predictas rationes.

¶ Uideamus quid in ceteris ad agendum in iudicio inhabilibus.

De quibus omnibus late in Specu. de actore per totum. Nunquid
enim hi dicere poterunt de cōpen. noſtri docto. oēs arguunt in his
omnibus prout ſupra dictū eſt in excōicato. ego breuiter teneo oēs
dicere poſſe de compen. quia cū ſit inducta ipſo iure dicendo de cō-
penſa. dicunt ſe diſobligatos, & ſic ſe defendunt non agūt vt predixi
quod non repeto. Pro his omnibus facit quod habetur in cle. pa
ſtoralis. de re iudi. & probatur in l. j. quomodo in leſe maie. cri. pce.
in glo. ſuper verbo figura iudicij. & per Bal. C. de his qui. vt indig.
31 in. l. cum fratrē. vbi habes quod † defenſio eſt de iure naturali, que
a nemine tolli poteſt. Queſitū de creditore ex pluribus cauſis qui
eſt debitor ex vna tantū cauſa an vtatur cōpenſa. in quācūm velit
ſuorum creditorū ſi conueniat a beius creditore: & plane dicendū eſt
quod ſic. hoc aperit expreſſe iuriſconſultus. ff. de compen. l. ſi quis
p fideiuſſo.

Notandum tamen quia hoc eſt

verum vbi omnia hec credita plurium cauſarū precesſerint debitū
creditoris ſui petentis. ſi autē vnū tantum preceſſiſſet, & aliud ſe-
queretur primum ipſo iure compenſatū a die concurrentiū debito
rum compenſabilium. ff. de cōpen. l. verum. & l. poſteaquam. et. C.
eo. ti. l. ſi conſtat. Et ideo non daretur electio hoc caſu creditori plu
rium ſummarum compenſandi in quācūm velit. poſſet enī agēs re-
plicare de compen. prius facta ipſo iure in alio debito, & ſic excluде
ret hanc elec. fateor tū qḋ vbi hec replicatio nō fieret admitteretur
32 cōpenſatio: q: iudex † non pōt vaticinari de alio debito vt. l. ꝙꝙ.
ff. ad velle.

Quid econtrario

dicendum erit de debitore ex
pluribꝰ cauſis qui eſt creditor
in vnā cauſam tantū creditoris ſui, an ergo ſi cōueniatur vtatur cō-
penſa. in quā cauſam velit. Barto. ff. de ſolu. in. l. cū ex pluribus. in
vlti. q. diſtinguendū eſſe dixit. an creditor plurium ſummarum ha-
beat nomina debitorū debitoris ſui obligata an non. Primo caſu
electio pertinet ad illū qui hꝫ nominū obligatio. cum enī poſſet ſcꝫ
ipſi ſoluere. Certe pōt imputare in quā cauſam velit: ſicut dicimus
in pecunia ex pignoribꝰ redacta, & in pecunia a debitore exacta cui
nomen erat obligatū ſecundū eum. allegat. C. que res pigno. l. no-
men. Tertio caſu dicit electionē eſſe debitoris plurium ſummarū
vt imputet ſibi debitum in quam cauſam velit. pro hoc ſecundū tū
quia illa pecunia non redit in ſolutuꝫ niſi oppoſita cōpen. vt. ff. de
33 compen. l. verum. & ibi not. vnde electio † eſt debitoris conuenti in
quam cauſam opponat, ſecundū eum. Ego in vtroqꝫ dicto idem te
neo in effectu. eo excepto quod dicit quod pecunia in ſolutū nō ce-
dit niſi oppoſita cōpen. in qua fateor Bart. erraſſe, tranſeundo cū
cōmuni errore qui vult compen. non induci ipſo iure, & male, vt la-
te diſſerui ſupra. vj. q. princip. per totum. ſecundū membrū Barto.
probatur per preallegatam. l. ſi quis a fideiuſſore: cum enim genera
liter loquatur & indiſtincte, certe intelligi poteſt in fideiuſſore debi
toris plurium ſummarū diuerſarum. quo caſu ipſe fideiuſſor cōuen
tu eligit & declarat in quam cauſam cōpenſa. iam ipſo iure inducta
ſortiatur effectum vt ibi probatur, iuncta. l. verum. & dixi in. vj. qḋ.
prin. in. v. ratione quam feci contra opi. Azo. & ſequacium. Et hoc
eſt verum vbi hec omnia plura debita vnius preceſſerunt debitum
alterius ſed ſi alterū ſequeretur, cū primum cōpenſabile ipſo iure
ſit compenſatū. vt. d. l. verū. cū ſi. Certe ſi debitor pluriū debitorū cō
uenitur ad ſecundū debitū & excipit de cōpen. ſui debiti, excluderet
eius exceptio per replicationē actoris docentis de cōcurrentia pri-
moruꝫ debitorū. que ipſo iure ſunt cōpenſata, licet ſi hec replicatio
non fieret, cōpenſatio admitteret vt dixi nunc in precedēti. q. in ſi.
¶ Et attendendū ꝙ ſi creditor plurium ſummarū diuerſis tēpori-
bus debitarū prius exegiſſet primā ſummā p viam ſnle cōtra quam
exactionem nihil ſit de excompenſa. Certe hoc caſu cuꝫ reſtituatur
actio alteri debitori ad debitum qḋ prius erat cōpenſatuꝫ ipo iure
vt. ff. de compen. l. qḋ ſi in diez. §. ſi rationem. ff. de neg. geſt. l. ſi auū
§. ſi. ff. de contrario indi. tute. l. j. §. preterea cū ſi. & dixi ſupra. vj. qḋ.
prin. prope ſi. Clare apparet ꝙ eo tpe quo actio reſtituitur & eodeꝫ
momento cum alio debito cōpenſabili qḋ remanſit ipſo iure com-
penſatur, vt probant preallegata iura. Et ſic intelligo hanc mate-
riam ſubtilem & vtilem quā alij non ſic intellexerunt. Satiſqꝫ vnus
hic locus expeditus eſt. Ad. viij. partis declarationem nunc de-
ſcendamus.

¶ Articulus. viij.

Omni tempore recipien-

34 dā † compen. noſter imperator prohibuit. C. de cō
pen. l. ſi. ver. ita tū obijci. Nos hic pro poſſe declarā
tes hec breuia diſcurremus.
¶ Primum quis poſſit vti compenſatione.
¶ Secundum in qua parte iudicij.
¶ Tertium an in quaſi iudicio.
¶ Quartum an penitus extra iudicium.

Videamus igitur an quis vtatur

compen. poſt finitum primū iudicium. verbi gratia, in appel. & cer-
te dicendū eſt hoc fieri poſſe vt voluit iuriſconſult. expreſſe. ff. que
ſen. ſi. appel. reſcin. l. j. in ſi. & habetur in c. ſi. de appel. lib. vj.
¶ Quid dicemus de execu. tempore. plane hoc etiā tempore de cō
pen. dici imperator ſtatuit poſſe expreſſe. C. de compen. l. ex cauſa.
in ſi. & ſentire viſus eſt Pau. iuriſcon. ſecundū vnū intelligendi mo
dum. ff. de compen. l. ſi cū militi. §. cū inter. Pro hoc eſt generalis re
35 gula, quia † omnis exceptio non infringens ſententiā obijci poteſt
etiam poſt ſententiā, vt no. dixit Ang. C. ſen. re. non poſſe. in. l. per
emptorias. allegans Inno. in. c. cū dilectus. de ordi. cogni. & vi gl.
ad idem in. l. cū duobus. ff. de execu. rei iudi.

Nunc videamus in qua

iudicij parte impe
rator ſingu. ſtatuit
poſt liquidatum ius actoris reum minime vti poſſe compen. ſi de-
bitum de cuius compen. obijcitur liquidum non eſt, ſed altiorē re-
quirit indaginem, vt per hanc viam diffinitiua ſententia retardet.
vbi autem tale debitum promptam habet probationem & facilem
ſui exitum preſtat hoc fieri poſſe, vt expreſſe cauetur. C. de compen.
l. ſi. verſi. ita tū obijci. & pro hoc qḋ not. in. c. ij. de ordi. cogni. Quid
36 ergo erit ante ius † actoris liquidatum an cōpen. recipiemus que
promptam non habet probationē. procuidubio ſic. Et hoc ipſum
idem imperator voluit eodem loco a ſenſu contrario ſi bene inſpi-
ciatur. pro hoc. ff. de offi. eius cui man. eſt iur. l. j. §. hoc rei. ff. mand.
l. ſi procuratorem. §. ſi ignorantes. ff. de pact. do. l. inter ſocerum. §.
cum inter. per Bar. ff. de iuſt. & iur. l. omnes popu. & per Bal. in. l.
conuenticulam. cū ſi. C. de epiſ. & cle. ¶ Agitatum eſt in qua proce-
dant predicta cū debitum quod in compen. obijcit, nunqꝫ videatur
tempore ipſius obiectus eſſe liquidū. Item & intra tēpus obiectio-
nis & liquidationis medium quoddam eſſe videatur arg. ff. de iure
fiſci. l. aufertur. §. qui compenſa. Noſtri docto. cōmuniter dicunt et
recte non ita prave intelligendum vt nullum ſit medium. ſed id qḋ
in dicta. l. ſina. dicitur exceptionem debere liquidam intelligi de-
bere, id eſt liquidandam. j. terminum competentē. ſicqꝫ in facto ſer
uatur.

Notandum

tamen qḋ qñqꝫ etiā ſine medio fieri pote-
37 rit hec † liquidatio vtputa ſi ſine medio
debitor conuentus inſtrumentū debiti ſui offerat in quo confeſſio
vel guarentigia continetur. liquidū enī tunc debitum eſſe dicitur,
ſicuti ſi ſuper eo per iudicem eſſet pronunciatū, vt per Bar. in. l. poſ
ſeſſio. §. & ſi poſſeſſio. ff. de acq. poſ. & ff. de fideiuſſo. l. fideiuſſor prouē
ditore. Iteꝫ agitatū eſt cur non liquida ad liquidū cōpenſatio non
obijciatur, cum ex hoc malignandi materia generetur. ſemper enīꝫ
propterea negabit reus ne propter eius confeſſionē ius actoris li-
quidetur, contra. l. meminerint. C. vnde vi. cum ſi. Accur. glo. dicit
in. d. l. ſi. ob hanc rationem illam. l. intelligendam eſſe vbi ius acto-
ris liquidatum eſt reo inuito per proba. teſtium vel inſtrumentorū.
Si autem per confeſſionem, tunc compenſa. admitteretur etiā nō
liquidi: quia non debet reo obeſſe qḋ bonam fidem agnouerit arg.
ff. de interr. l. eum qui. in princi. Noſtri docto. contradicunt & recte
Non enim neceſſe eſt induci hanc malignitatem, cum etiā poſt con-
feſſionem ſicuti poſt ſententiam compen. recipiatur intra terminū
competentem, vt. C. de compenſa. l. ex cauſa. & Paulo ante ſupra
diximus.

Quid dicemus

de eo quod eſt debitum iri per reſti
tutionem in integrū. Nūquid poſt
liquidatum ius actoris poterit deduci in compenſa. profecto dicē-
38 dum eſt quod non, quoniam † nūquam liquidum dicitur id quod
per reſtitutionem in integrum debetur, niſi reſtitutio iam ſit con-
ceſſa, vt nota. in. l. ſina. §. ſina. de condi. indebi. & per Bald. C. de cō-
penſa. l. ſi. in in ſine. Apud antiquos de hac queſtio. dubitatum eſt.
Debitum non liquidum ex ſola naturali obligatione deducitur in
compenſa. contra debitum liquidatum per actorem. Replicatur
quod exceptio non procedit quia non liquida. Nunquid ergo hec
compenſa. reijcietur tanquam indaginem altiorem requirens. frō-
te prima dicendum eſt quod ſic, per textum. C. de compenſa. l. ſina.
verſicu. ita tamen. iuxta princip. per dicta ſupra. Contrarium ta-
men inter noſtros doctores. videtur eſſe receptum. Nam ſi hoc de-
bitum naturale in alio iudicio reſeruetur, nullum pareret effectum
39 cum † naturalis obligatio impotens ſit ad agendum. C. de pact. l.
legem. ff. de pac. l. iuriſgentium. §. igitur nuda. tetigi ſupra quarta
queſtio. principa. huius tractatus. §. nos naturali obligatione in-
duemus. vnde per hanc viaꝫ deceptus eſſet Imperator diſponēs
exceptio. requirentem altiorem indaginem reſeruandam in aliud
iudicium, ne reo preiudicium generetur in eius excepti. Sicut nec
actori preiudicari voluit in temporis mora, quod non eſt dicendū.
Sicqꝫ hoc caſu exceptio compen. debiti naturalis quamuis non li-
quida erit omnino ante ſententiā diſcutienda, vt mens Impera-
toris ſeruetur diſponere volentis vtriqꝫ parti. p hoc qḋ habet. C.
de tēpo. in integ. reſtit. l. petēde. Sequit qꝫ ex pmiſſis hoc mirabile
quod fauorabilior

quod fauorabilior erit excep. † ex ſola naturali quam ex naturali & ciuili. q̄ꝙ̄ hoc ipſum non ſit ratione maioris efficacie, ſed ratione maioris periculi. Et ſic in premiſſis determinat Ja. de are. Cy. et Bald. in. d. l. ſi. ſi. in excep. preſcriptionis & pacti de non petendo, vt. l. ſi quidem. C. de excep. & ff. de rei ven. l. officium. ſecundum doctores in dicto loco.

Ulterius circa premiſſa queſitum eſt intra quantum tēpus fieri debeat predicta liquidatio vt longā indaginē exquirere non videatur iuriſcon. ff. de iure fiſci. l. aufertur. §. qui compen. duos menſes dare videtur ad hāc liquidationē. Sicq; intellexiſſe vr̄ p illū tex. Dy. inſti. de act. §. in bone fidei. Alij dixerunt. l. illam loqui ſpecialiter in debitore fiſci, non in aliquo. vñ regulariter hoc iudicis arbitrio relinqui voluerunt. et hoc tenet glo. in. l. ſi. ver. indaginē. C. de compē. hoc etiā notat ibi Cy. in. iiij. q. hoc etiā ſequitur ibi Bal. Bar. aūt in. d. l. aufertur. §. qui cōpen. fuit in ſingulari & noua opi. ꝙ ad liquidandū hoc debitū dari debeat idē terminus, qui dari deberet eidē debitori ad ſol-
41 uendum. Et ſi reo nullus † terminus dat ad ſoluendū nullus dari debeat ad liquidandū, quod probatur ſecundum eū p tex. d. §. qui cōpenſa. coniuncta. l. precedenti. Pro hoc ſecundū eū, ꝙ compenſare eſt ſoluere, vt. ff. rē ra. ha. l. amplius nō peti. & ff. qui po. in pig. ha. l. debitor. in ſi. pro hoc etiā facit ſm eū. l. ſi is a quo. ff. vt in poſſeſ. leg. Quid dicemus. certe Bal. C. de compē. l. in ea. mordet hoc dictū Bar. dicens nō eſſe verū, ꝙ vbi nō dat terminus ad ſoluendū ibi nec dat terminus ad liquidādū modo p̄dicto. ptz ſm eū: ꝙ poſt terminū qui datur iudicatis nulla datur dilatio tēporis, & tamen poſſunt opponere & plene compen. probare probando incontinenti iudicis arbitrio. allegat. ff. de compen. l. ſi cum militi. §. cū intra. Tu aduerte, ꝙ in. §. cū intra. & l. ex cauſa. C. de compen. vbi eſt melior tex. pro eo quod Bal. dicit non dicunt terminū illum dari ad liquidandū de debito quod deducitur in compen. ſed ſimpliciter dicunt etiā in executione poſſe de cōpē. vnde nō multū faciūt contra Bar. quia poteſt intelligi quod fiat compen. eius quod eſt liquidū ſiue natum ſine vlla mora vt dixi ſupra in. §. agitatum eſt.
42 Breuiter tamen † conſidera pro veritate diuerſitatem temporū. Aut eñ quis obijcit de compenſa. ante ſententiam poſt liquidatū ius actoris Aut poſt ſententiam.

Primo caſu nihil pugnat quominus p̄cedat opinio Barto. per iura ſua que optime p̄bant. Secundo caſu diſtingue: aut ſumus intra tempus datū iudicatis de quo habetur. C. de execu. rei iudi. l. fina. & l. ſecunda. C. de vſuris rei iudi. & ff. de re iudica. l. debitoribus. ff. de iudi. l. ſi debitori. cum ſi. Aut ſumus poſt illud tempus caſu priore etiam nō video rationem quominus Bart. opi. militet per iura prealle gata altero ſtat dubium in quo de ſtricto iure procedere videtur Barto. ſentētia: quia nullum ius videtur velle contrarium. equitatem tamen videtur quod hoc caſu aliqua dilatio cōcedatur. ſicq; opi. Barto. modificet idē: q; poſt tp̄s datū iudicatis lz nō dēt alia dilatio ad ſoluēdū. Dabitur tñ cōpetens dilatio iudicis officio ex benignitate ad docendum de liquidatione debiti de cuius compen. obijcitur. poteſt eñ et hoc tempore de compen. dici vt. l. ſi cum militi. §. cū intra. & d. l. ex cauſa. in ſi. & dixi ſupra iuxta princi. huius. viij. qō. princi. De quaſi iudicio non dicendum eſt. an. ſ. corā arbitro poſſit dici de cō-
43 pen. Dicitur † enim arbitrium eſſe quaſi iudicium, quia morē iudicis arbiter ſeruat in procedendo. vt. ff. de arbi. l. j. non tamen habet in cognoſcendo iuriſditionem, ſed notionem tantum, ideoq; non eſt proprium iudicium. ff. de verb. ſigni. l. notionem. in princi. Bald. dicebat. C. de compen. in. l. neq; ſcriptura. hoc tempore quo lis agitatur coram arbitro non poſſe nec debere compen. admitti. cum enim compen. ſit reconuentio quedam vt ibi probatur ſecundum eum, apparere dicit non debere admitti ſicut nec reconuētio coram arbitro recipere. extra de arbi. c. dilectus. facit quod not. ff. de arbi. l. ſi de meis. in principio. & eo. titu. l. ſi cum dies. §. plenum. Tu dicas hoc falſum eſſe penitus. Cum enim compenſatio inducatur ipſo iure & liberationes hincinde contingant a tempore contractorum debitorum, & tanto minus debeatur quantum eſt ipſo iure compenſatum vt probaui ſupra. vj. q. princi. in principio. Cui dubium quod etiam de compenſatione iā facta cognoſcere poterit certe nulli dubium. Nec eſt verum quod compenſatio ſit recon-
44 uentio vel eius ſpecies. Imo † allegans compenſa. dicit ſe non debitorem, & ita pronunciari petit. Reconueniens autē petit aduerſarium ſibi condēnari, que duo ſunt contraria, vt diximus in. d. vj. q. vbi pro hoc recurre.

Preterea etiam ſi teneremus compenſationē non induci ipſo iure ſed requirere hominis obiectionē. tñ Bar. ff. de cōpen. l. verū. vult ſingulariter hāc obiectionē ſeu voluntatis declarationē fieri poſſe etiā extra iudiciū per tex. illius. l. cū. l. ſeq. & hoc ſequit ibi met Bal. licet alij varient vt retuli in. d. vj. q. Cur ergo eam non admittemus coram arbitro, certe nō eſt ratio. ¶ Preterea ſm Bal. met in. d. l. neq;. in ſi. Corā delegato eſt locus cōpenſationi, Cur ergo non idem in arbitro qui videtur delegato equiparari, vt in. c. vno delegatorū. de offi. delega.
45 Preterea † arbiter cognoſcit de veritate debiti vt iudex & condēnat vt iudex, vt predixi. Cur ergo cōpen. nō admittet vt ſup veritate debiti poſſit pronunciare, certe nō eſt rō ad tex. l. neq;. Rn̄de vt dixi in. d. vj. q. prin. prope finē. Quid dicemus vbi proceditur coram iudice ſine figura iudicij. certe oīno puto cōpen. recipiendā p dictam rationem. Quid ſi coram arbitratore. certe & hoc credo idem ar. ff. ad. l. aqui. l. illud. ff. de fonte. l. j. §. hoc interdictū. ff. de iure patro. l. adigere. §. quis. cum ſi. Quid in eo qui ſibiip̄ſi poteſt ſoluere verbi gratia, in tutore qui eſt creditor pupilli, vt. l. quotiens. §. ſi. ff. de admi. tuto. & ff. de contrahen. emp. l. ſi ſi nlan. §. ſi fundū. Nunquid poterit cōpēſare. certe ſic, multo magis per p̄dicta. facit. ff. qui po. in pig. ha. l. ſi debitor. ff. de libe. cā. l. permutauit. cum ſi. allegatis. ſ. in. j. q. prin. Nunc. ix. pars totius a nobis querenda eſt.

¶ Articulus. ix.

46 OMnis que † de compenſationis p̄ceſſu queſtio eſſe poteſt aut ad reū pertinet, aut ad iudicem cognoſcentē. Prius ergo de officio rei in cōpenſa. dicendū eſt, poſt de iudice dicemus. Igitur primo loco videamus an in via excep. reus cōpenſa. petat. Et plane hic dicimus hanc eſſe eius naturā in viam exceptionis deducatur, vt p̄batur. C. de cōpenſa. l. ſi. ver. ita tamē obijci. & eo. ti. l. quoniā. in ſi. ff. eo. ti. l. ij. & l. ſi cum filio. ver. & qui noxali. & l. quod labeo. in ſi. & l. pe. q̄ꝙ̄ hec non ſit propria exceptio que ſolet impedire ius actoris, vt inſti. de excep. in prin. ſed facti & intentionis, cum ipſo iure liberationis contigerit a tempore concurrentiū debitorū cōpenſabiliū vt diximus ſupra. vj. q. prin. contra ſententiam Bal. & habet de ii. excep. ff. de pac. in l. ſi vnus. in. §. pactus ne peteret. & ff. de cōdi. ob
47 cauſam. l. qui ſe debere. Unde no. eſt quod cum † obijciens de cōpen. debiti inquirentis altiorem indaginem poſt ius actoris liquidatum non auditur. de. d. l. ſi. C. de cōpen. & diximus ſupra. viij. q. princi. §. nunc dicendus. certe neceſſe habet de cōpen. obijciens ante omnia hoc caſu ſe incōtinenti probaturū allegare, alias non audiretur vt probatur in. d. l. fina. Sicq; ex conſuetudine receptum eſt in practica ſecundum noſtros doc. Quid dicemus de replicatione. an per hanc viā procedi poterit in cōpen. certe hoc dicendū eſt fieri poſſe. verbi grā. peto a te. x. que tibi mutuaui, tu excipis de compenſa. x. que prius mutuaueras. Ego replico contra tuam except. de aliis. x. que mihi debebas priuſq̄ tibi hec vltra. x. mutuaſſem. Sicq; vtar compenſa. facta ipſo iure in primis debitis hincinde concurrentibus per viam replicationis, vt late diximus ſuper. vij. q. princi. prope ſi.

Preterea poſſumus & hec aliis exēplis demōſtrare. verbi gratia. ſi vnus
48 excipit de dolo & alter de dolo obijcit replicādo quo caſu fit † quaſi cōpē. vt. ff. ſolu. ma. l. cū mulier. & l. viro atq; vxore de quo diximus ſ. v. q. pn. §. nūc. q. quaſdā circa ſi. Quid iterū dicem⁹ de actiōe. Nū quid eā per hāc viā p̄cedi poterit ad cōpenſa. verbi grā. ago ad. x. que mihi debenes mutuo tu ecōtra agere vis ad alia. x. q̄ tibi p me deberi aſſeris ex depoſito. Et quidē hoc eſt diligenter aduertendū qꝛ ſi vterq; agens petit aduerſariū ſibi ad petita condēnari hoc nō poteſt dici ad compenſa. procedi. ſed ad reconuentionem que contraria eſt compenſationi vt dixi ſupra. vj. qō. princip. prope ſi. Fateor tamen ꝙ ſi res debite hincinde petite per viam conuentionis et reconuentionis ſunt compenſabiles eo ipſo quod liquidata erūt debita hincinde licet partes non petierint expſſe compen. mādari executioni obijciendo de eo in via exceptiōis, tñ iudex poterit & debebit ſm cōpen. p̄nunciare que inducta eſt ipſo iure, vt p̄bat expſſe inſti. de act. §. in bone fidei. in ver. in quo & illud cōtinet pōderato verbo dz ibi poſito, vt dixi. ſ. in. vj. q. in princ. in. vj. rōne facta ꝯ opi. Azo. & ſequaciū. hoc autē fiet abſoluendo vtrāq; ptē a
49 petitis. Et p hanc viā verū erit dicere ad cōpen. procedi † etiā in actionis qō no. ſing. qꝛ nouū dictū eſt limitans totam materiā reconuentionis ſi bene inſpicis. & attende qꝛ hoc credo verū vbi debita ſunt hincinde negata & poſtmodum probata teſtibus vel inſtrumētis: quia licet hincinde petita ſit condemnatio et hincinde probata ſint debita. tamen ipſo iure apparet liberatio ſecunda, quam petere tacite videtur negans qō pronunctietur eum negando aſſerat ſe non debitorem. Aliud dicerem ſi tunc inde eſſent probata debita per partium confeſſionem. Cum enim hoc vna pars petat alteram ſibi condemnari, et altera pars alteram, clare apparet qō mutuo conſenſu partium renunctiatum eſt compenſationi iam ipſo iure inducte, quod facere poſſunt partes cum fuerint inducte in earum priuilegium, vt. ff. de compenſa. l. iij. C. eo. l. ſi. in principio. et dixi ſupra ſecūda qō. princip. et ad hec accedat. C. de pac. l. ſi quis in conſcribendo. cum ſi. Item accedat tex. & no. ff. ad exhiben.

50 l.iulianus.§.quantum vbi habetur q fieri poteſt † ex cõſenſu pac
tum q quis agat ſine actione vbi ſemel nata fuit, ſed poſtea fuit
extincta, vt no. Bar. ff. de verbo. oblig. l. ſi titius. et ff. de do. preleg.
l. ij. in princi. Et ideo iudex hoc caſu vtrãq; partem condẽnabit, vel
vtrũ abſoluet vſq; ad cõcurrentem q̃titatem cum ſit compenſa.
renunciatum, vt dixi pro hoc. ff. de dam. infec. l. iij. §. hoc autẽ in
dicium. de dã. infec. et qđ no. in. l. j. C. vt que deſunt aduo. et ſic oꝛ in
telligi hec materia pulchra et ſubtiliſ q̃ alij non ſic intellexerunt.

Dicamus nunc de iudicis officio qđ in proceſſu cõpenſa. verſatur, qđ quidẽ bre
niter expeditur. In primis igitur reſpiciat iudex an res ſint cõpen
ſabiles que in compenſa. deducuntur. Poſt modum an obligatio
num validitas ad hoc ſufficiat. Tertio an cauſe que hic agitãtur,
natura hoc patiatur. Que tria plene diſcuſſa ſunt. iij. iiij. et. v. que
51 ſtionibus prin. Quarto † an potentiam dicendi de compenſa. ha
beat perſona illa que ea vtitur de quo etiam ſatis diximus ſupra
vij. q. prin. per totam. Nouiſſime omnium concurrentibus validitati
bus conſideret iudex temporis qualitatem quo tempore quis cõ
penſa. vtitur, ſi enim ante ius actoris liquidatum admittat indu
bio dicentem de compenſa. etiam ſi id qđ in compenſa. deducitur
propterea non habeat probationem, pro hoc. C. de compenſa. l. fi.
ver. ita tamen a ſenſu contrario. et quod dixi in. viij. q. princ. §. quid
ergo, erit ante ius actoris liquidatum. Si autem poſt liquidatũ
actoris debitum de compenſa. dicatur, videat iudex an dicens de
probatione offerat ſe incontinenti probaturum an caſu primo eã
admittat, vt docet imperator in. d. l. fi. verſi. ita tamen. quo facto aſ
ſignet ſibi terminum competentem ad docendum de debito com
penſabili ſecundum dicta ſupra. viij. q. princi. §. vtiliter circa p̃miſ
ſa. vbi vide elapſo termino et proceſſu publicato videat an cõcurrẽ
tia debita ſint liquidata an non. ſi ſunt liquidata pronũtiet ſecũdũ
compenſa. hoc eſt abſoluat conuentum vſq; ad concurrentem quã
titatem, vt. C. de compenſa. l. ſi cõſtat. ff. eo. tit. l. verum. In reſiduo
autem condẽnet reum actori ſi plus eſt debitum actoris quam rei
52 compenſantis: quia † non inducitur ius plus liberatio quam fuerit
ſolutio facta per hanc viam compen. vt inſtitu. qui. mo. tolli. ob. in
princ. et eſt expreſſum inſti. de actio. §. in bone fidei et ſi plus eſſet de
bitum rei dicentis de compenſa. quam actoris petentis, non con
demnet actorem in iudicio reo: quia hoc non pertinet ad officium
iudicis, vbi ſimpliciter eſt proceſſum per viam compenſa. Aliud ſi
per viam reconuentionis vt per glo. valde nota. iuncto text. ff. cõ
mo. l. in rebus. §. fin. vbi hoc expreſſe dixerunt Guil. de cunio. Bar
tol. Bald. et communiter omnes et ſenſit idem glo. in. l. cum papi
nia. C. de ſenten. Si vero debita liquida non videat, inſpiciat iu
dex an p̄bauerit actor an nõ, et p̄nũciet ac ſi nihil eſſet de cõpẽſa.
dictũ, cũ non ſit probata iuxta. l. qui accuſare. C. de edẽdo cũ cõcor.

Altero caſu vbi dicens de compenſa. non offert ſe incontinenti probaturum videat
iudex an debitum de quo compẽſatur ſit ciuile et naturale, an na
turale tantum. Caſu primo reſpuat eius except. et in aliud iudiciũ
excipientis iura reſeruet, vt docet imperator in. d. l. fi. C. de compẽ.
53 ver. ita tamen. quaſi vſq; ad fi. Secundo † caſu cognoſcat plene de
debito naturali tantum vt diximus ſupra. viij. q. prin. §. apud anti
quos. Poſſet autem iudex dictis caſibus ſemper non reſeruare ta
lia iura. Item poſſet etiam debitam compenſat. non recipere, et
de ea non cognoſcere ſi vellet, quo caſu poſt latam ſententiam pro
actore reſtituũtur ipſo iure actiones alteri parti, que actiões p̄us
fuerant per compenſa. ſublate. ff. de compenſa. l. q ſi in diem. ff. de
nego. geſt. l. ſi autem. §. fi. cum concor. et dixi ſupra. vi. q. prin. prope
finem. Et attende quia licet hoc caſu actiones reſtituantur a iure,
tamen nõ eſt propterea quod iudex non fecerit iuſticiam non ad
mittendo debitam compenſa. Et ideo videtur quod ab hac non ad
miſſione liceat appellare, ſaltem de iure canonico, vt extra de ap
pel. c. cum ceſſante. et. c. vt debitus. Et forte eodem modo poterit
appellari de iure ciuili, cum interlocutoria non admiſſionis com
penſa. que eneruat ius actoris abſorbere videatur ſibi totum nego
54 tium, iuxta. l. mera vtile. ff. de mino. et ibi per. Barto. Faciet † etiã
in predictis iudex litem ſuam ſine dubio, iuxta ea que habentur in
l. fi. ff. de va. et extraor. cogni. et inſti. de ob. que ex deli. na. in princ. ff.
de act. et ob. l. ex maleficio. §. ſi iudex. et per Barto. in diſputa. que in
cipit, iudex qui per imperitiam. Hiſq; omnibus breuiter concluſi
ſis circa compenſa. detur totum officium iudicis, eo addito quod
circa viam reconuentionis diximus ſupra ead. q. §. quid iterum di
cemus. vbi etiam vide. Nunc decimam partem aſſumamus.

¶ Articulus. x.

Compenſationis effectus varios et quamplurimos, q̃ quam ex precedentibus que omnibus colligere li
ceat, ad commodiorem tamen vſum aliquibus vtilibus
additis hoc loco in vnum componamus, toſq; breui
ter ſuoq; ordine numeremus.

¶ Primus itaq; effectus ex cõpenſatiõe p̄cedẽs eſt ſolutio ima
ginaria iure preſumpta cum effectu altero vere liberationis, hinc
inde prouenienꝰ ex oĩe concurrentium debitorum compenſabi
lium, vt probatur. ff. qui po. in pig. ha. l. ſi debitor. ff. rem ra. ha. l.
ais plus non peti. coniuncta. l. ſi conſtat. C. de compenſa. ff. eo. ti.
l. poſtea quam ſecundum verum intellectum harum. ll. quem dixi.
vj. q. prin. in prin. et ad predicta quod dixi. vij. q. prin. §. redeamus
ad materiam. et. §. item ex facto. cum ſequenti.

¶ Secundus effectus cõpenſa. eſt litium euitatio, et abbreuiatio,
et circuitus diminutio. Si. n. compenſa. non fieret, ſoluendum eſ
ſet debitum per debitorem, et iterum agendum contra creditorẽ
quod ſatis moleſtum eſſet et damnoſum, vt. ff. de compenſa. l. iij. et
dixi ſupra. ij. q. principali.

¶ Tertius effectus eſt vt in debito naturaliter tantum per cõpen
ſa. viam detur efficacia que alias in via actio. non tribueretur. vt
de compẽ. l. etiam. et dixi ſupra. iiij. q. princi. §. nos a naturali obli
ga. inchoamus. et. viij. q. §. apud antiquos.

¶ Quartus effectus vt etiã debitum ex cauſa iudicati intra diẽ iu
dicatis prefixum ſit exigibile per hanc compenſa. materiam, licet
alias ſit ſecus, vt eſt expreſſum ſingu. ff. de compenſat. l. ſi cum mili
ti. §. cum inter. et dixi ſupra. iiij. q. prin. §. tranſeamus ad aliam ſpe
ciem. in fine.

¶ Quitus effectus eſt, q etiã illõ q nõ eſt alĩ exigibile alibi p̄pter
locum obligationi prefixũ: tñ p̄pter cõpen. viam alibi in effectu exi
getur, vt eſt caſus in. l. pecuniã. ff. de compen. et dixi in. d. iiij. q. in. §.
videndum eſt.

¶ Sextus effectus eſt, q per eam exigere quandoq; etiã id ſuper
quo lis pendet coram diuerſo iudice. ff. de compen. l. in compenſa.
Et dixi in. d. iiij. q. in. §. quid ſi in compenſationem.

¶ Septimus eſt in caſu ſingu. ff. de admi. tu. l. inter tutores, ſcđm
Bar. ibi et dixi in. d. iiij. q. §. caſus ille pulcherrimus eſt.

¶ Octauus q per cõpenſa. debitum etiam officio iudicis tantum
eſt exigibile. vt probatur. C. de compẽſa. l. etiam. et dixi in ea. q. iiij.
§. de officio iudicis.

¶ Nonus q p̄pter cõpen. ſepiſſime delicta habẽtur p̄ nõ delictis,
et doli etiam culpe non puniuntur. C. de libe. cã. l. ſi filium. ff. ſo. ma.
l. viro atq; vxore. cũ ſi. q q̃n ſit ſatis diximus. d. v. q. prin. in. §. nũc
q. quaſdam.

¶ Decimus effectus eſt. q facit priuilegia dotiũ ceſſare vt non re
ſtituatur vere dos ſed compenſetur ſtãte altero debito compenſa
bili. ſecundum verã ſententiã, vt dixi in. v. q. prin. §. circa iudicium
dotale.

¶ Undecimus effectus eſt, quia cum ſit homini caſu inducta cõ
penſatio ipſo iure et ab initio temporis concurrentium debitorũ
contigerint liberationes hincinde, certe propter hoc impediet
vſuras et pene commiſſionem, et omnem more effectum, et etiam
inducit pignoris liberae. C. de compenſa. l. ſi conſtat. ff. eo. l. ſi quid
a fideiuſſore. licet omnes alij aliter ſenſerint et non de mente iuris
vt late diſſerui ſuper. vj. q. prin. per totam.

¶ Duodecimus, quia ſolutũ per errorem precedente debito ad
uerſarij compenſabili repeti poteſt per conditionem indebiti vel
ſine cauſa, vt exprimit iuriſconſul. ff. de compenſa. l. ſi ambo. circa
medium. que lex non debet intelligi quod inducat ſpecialitatem
in delictis vel culpis, ſed generaliter in omni caſu, cum generali
ter loquatur et nulla lex dicat contrarium vt dixi ſupra. in. d. vj. q.
pncip.

¶ Xiij. quia eo ipſo q probat reus cõtra actorem ſibi debitum cõ
penſabile, iudex debet ſecundum compen. pronunciare, vt proba
tur inſtitu. de acti. §. in bone fidei. et dixi in. vj. princi. q. et in. vj. ra
tione facta contra ſententiam Azo. et ſequacium. et ſupra. viij. q. §.
quid iterum dicemus.

¶ Xiiij. q ſententia lata pro vna parte in qua non fuit habita ra
tio compenſa. ex tunc actio perempta per compenſa. reſtituitur
alteri parti ipſo iure, vt probatur. ff. de cõpen. l. q ſi in diẽ. §. ſi ratio
nem. de quibus dixi in ea. vj. q. princi. prope finem.

¶ Xv. vt intra tempus mediũ facte liquidationis p̄ actorem ferẽ
de ſententie pro actore nõ poſſit parte iuri ſuper eo de cuius com
pen. poſſet obijcere nouum iudicium ordinariũ inchoari, vt dixi
in. d. vj. q. principali. prope finem.

¶ Xvj. effectꝰ eſt, q creditor vnus et idẽ eſt qui in alia manu eſt eiuſ
dem debitoris debitor, cedendo ius ſuum alteri in effectu, nihil ce
det, cum liberationes a p̄us contigerint ipſo iure, vt dixi in. ea. vj.
q. prin. §. heſitatum eſt de hoc ceſſionario.

¶ Xvij. eſt in caſu no. ff. de cõpẽ. l. ſi cũ filio. de quo dixi ſupra. vij. q.
principali. §. videamus.

¶ Xviij. q per cõpen. intra nõ ſoluere excuſatus eſt a periurio ſecũ
dum veram ſententiam. vt diximus. ea. vij. q. prin. §. redeamus ad
materiam. Et eo modo quicũq; obligatus eſt ſoluere ex forma cõ
tractus teſtamenti vel ſtatuti vt compenſando liberetur vt dixi ibi
dem. §. finge quem obligari.

¶ Decimuſnonus vt cõtra execu. inſtrumenti cõfeſſionati excipi poſſit de compen. vt nõ poteſt dici niſi de ſolu. ex forma ſtatuti, vt dixi. e. q. vij. prin. §. item ex facto. de. q. huiuſmodi.
¶ Uigeſimus, q: per viam compen. quicunq; excõmunicatus bãnitus vel aliter ad agendum inhabilis ius ſuum cõſequetur in via defenſiõis: vt dixi. e. vij. q. prin. in. §. nunc videamus de excõicato.
¶ Uigeſimuſprimus, q: quãdoq; per compen. quis cõſequit ius ſuum in appel. quia alias non conſequeretur ſine nouo iudicio, vt ff. que ſen. ſi. ap. re. in fi. ⁊ dixi ſupra. viij. q. pricipali. ppe principiũ.
¶ Uigeſimuſſecundus. quia idem fiet per compen. in execu. vt. C. de cõpen. l. ex cauſa. in fi. ⁊ dixi in. d. viij. q. paulo poſt princi.
¶ Uigeſimuſtertius, q: quandoq; magis iuuabitur per eũ naturale debitum non liquidum, ꝙ naturale ⁊ ciuile. e. modo non liquidum vt diximus ſupra. viij. q. princi. §. apud antiquos.
¶ Uigeſimuſquartus, vt etiam coram arbitro ius ſeruetur parti vtriq; ſuper debitis cõpenſabilis, cũ facta ſit cõpenſa. ipſo iure. Et idem vbi procedit coram iudice ſine figura iudicij et etiam corã arbitratore, ⁊ penitus extra iudicium, vt probaui. ſ. viij. q. prin. §. de quaſi iudicio. cum ſe. vſq; ad finem.
¶ Uigeſimuſquintus, vt tam in via replica. ꝙ in via except. ⁊ quãdo etiã in via actionis ad alium finem tendentis quis ſibi debitũ cõſequatur vt dixi. ſ. ix. q. prin. primis tribus. §. §.
¶ Uigeſimuſſextus, q: iudex ſuper ea debet officiũ impartiri ſm formam traditam. ſ. ix. q. prin. §. dicamus nunc de iu. offi.
¶ Uigeſimuſſeptimus, quia ſi ſuper ea iudex facit iniuſtitiam faciet litem ſuam, ⁊ appellari etiam poterit vt diximus ibidem in fi.
¶ Uigeſimuſoctauus, ⁊ vltimus eſt quia oppoſita cõpenſatione coram iudice per eam impedietur primum ⁊ ſecũdum decretũ tanquam vere fuerit creditori ſolutum, cum verum ſolu. effectum inducat, vt ſepius eſt dictum. maxime ſupra. vij. q. princi. §. itẽ ex facto. Ex quo apparet qḋ ceſſat mora propter compenſati. propter quam moram ſolet deueniri ad decretum. vt. ff. ne vis fiat ei. l. j. §. hec verba. ⁊ hoc credo verum licet Bal. C. de compenſa. in. l. ſi conſtat, ſenſerit oppoſitum.

¶ Hec ſunt que circa compenſationis materiam ſubtiliſſimam et vtiliſſimam occurrerunt in preſenti. Que omnia vniuſcuiuſq; iudicio melius ſentientis ſubijcimus, parati errores noſtros corrigere, ſi qui ſunt, iuxta. l. ij. §. ſi quid aũt. C. de iur. enucle. Deo gratias.

Explicitus eſt preſens Tractatus de compenſationibus D. Tyndari. J. U. Doctoris perſpicatiſſimi, diligenter reuiſus.

Perutilis ac quotidianus

Tractatus collectarum conſummatiſſimi doctoris domini Petri de Ubaldis de Peruſio, Cum additionibus domini Feliciani De rubeis, de canino. U. J. Profeſſoris eximij,
Incipit.

Summarium.

1 Collecte frequenter laicis imponuntur.
Collecta per quos poſſit imponi.
2 Ciuitas non poteſt imponere collectam cauſa donandi principi.
3 Collectarũ impoſitio eſt de regalibus.
Impoſitio collectarum eſt vnũ de iuribus reſeruatis ſupreme poteſtati.
4 Collecta cui poſſit imponi.
Conſuetudo antiqua que dicatur.
5 Collecta quando eſt voluntaria poteſt imponi per ciues ad eorum libitum.
Neceſſarius nemo exiſtit in rebus voluntarijs.
6 Collecta quãdo imponitur pro vtilitate publica, imponitur p ẽs et libram.
7 Collecta qualiter debeat imponi per ciuitatem que non habet eſtimum. 8.
9 Pauperes quorũ nota paupertas ⁊ illi qui dietim pro victu querẽdo laborant non tenẽtur ad collectam.
10 Statutum ſi dictat ꝙ quilibet debeat ire ad exercitum, cum deuenitur ad cõpoſitionem, collecta imponitur per capita.
11 Statutum ſi dicit ꝙ vnus de qualibet familia debeat ire in exercitum. ſi deuenitur ad compoſitionem, collecta qualiter imponet.
12 Collecta vbi non liqueret in dubio imponitur perſonis pro viribus patrimonij.
13 Statutum ſi dicit ꝙ quelibet villa in qua ſunt .xxv. focularia vel vltra debeat tenere decem equos vel ſoluere tantum qualiter intelligatur.
14 Onus mittendi tantum ad principem non eſt perſonale ſed patrimoniale.
Militare nemo ſuis ſumptibus cogitur.
15 Recedentes an teneantur ad collectam.
16 Allibrari ſe faciens in loco, an poſſit inde recedere.
17 Collecta ſi imponitur alicui qui non ſit ſoluẽdo, an alij de vniuerſitate teneantur ſoluere portionem illius.
18 Exẽptio vnius de vniuerſitate an grauet alios.
19 Exactor collectarum an poſſit gratis remittere onus ſoluẽdi collectam pauperi.
20 Immunitatem quis poſſit concedere. 21.
22 Immunitas qualiter concedatur.
23 Munera ordinaria ⁊ extraordinaria que dicantur.
24 Ciuitas ſi conceſſit aliquod priuilegium an poſſit illud reuocare.
25 Statutum dictãs ꝙ priores nihil facere poſſint cõtra prouiſa per aduuantiam generalẽ qualiter intelligatur.
26 Princeps habens plenitudinem poteſtatis poteſt quem vult ab oneribus eximere, ⁊ cui vult imponere.
Appellari nõ poteſt contra principis diſpoſitionem.
27 Soluentes collectas pro ipſis an poſſint conueniri pro alijs.
28 Conſiliarij et officiales ciuitatum an teneantur ad collectam et tributa.
29 Pupilli a quibus oneribus excuſentur.
30 Puberes minores .xxv. annis excuſantur ab aliquibus munerib⁹.
31 Munera in quibus locis indicantur.
32 Ciuis ſi vocatur ſimul et ſemel ad munera a ciuitate originis ⁊ domicilij dꝫ ſubire onus a ciuitate originis vt principaliori.
33 Ciuis originis ſi habet domicilium alibi et vocetur ad munera in loco originis, ſi in loco originis ſunt alij ſufficientes ad talia munera, an poſſit ſe excuſare.
34 Collecta reſpectu quorũ bonorum imponatur.
35 Collecta an poſſit imponi in diuerſis locis.
36 Bona ingreſſi monaſteriũ an poſſint grauari pro collectis.
37 Via publica ſi indiget refectione qui teneãtur conferre in eius refectione.
Refectio viarum que ſunt intra ciuitatẽ ad quos pertineat.
38 Fratres tertij ordinis et milites gaudentes an ſint exempti ab oneribus et muneribus.
39 Murorum refectio ad quos ſpectet.
40 Res eadem ſi reperitur in eſtimo emptoris et venditoris, an debeãt ſolui due collecte.
41 Uniuerſitati queſita qualiter inter eam diuidantur.
42 Uniuerſitati ſi mandatur vt aliquid faciat pro rata qualiter intelligatur, an per capita, vel per es ⁊ libram.
43 Rem habens pro derelicto an teneatur pro illa ad munera realia.
44 Confirmatio ſub forma cõmuni non firmat actum inualidum.
45 Ciuitas nõ poteſt effici tributaria ſine principis autoritate.
46 Uniuerſitas ſi eſt debitrix an quilibet de vniuerſitate poſſit capi ⁊ inſolidum exigi.
47 Exactores collectarum ſi ſunt in negligentia exigẽdi an poſſint capi et inſolidum exigi.
48 Tributi preſtatio an pertineat ad heredem vel legatarium.
49 Fiſcus pro bonis confiſcatis an teneatur ad gabellam.
50 Uniuerſitas ſi emit campanã que pulſatur per diuerſas cauſas an iſtud onus imponatur per ſolidũ et libram, an per capita.

CJ que quotidiana plenius õb vtilitatem ſunt attingenda, vt eſt apud Paulum in l. legati. de libe. le. ſi etiam que notabiliter ſunt, ne neglecta videant. ſpeciali ſunt deſignanda tractatu. vt in. l. apud labeonem. §. hoc edictum de iniur. ⁊. l. j. ff. de public.

1 ¶ Si etiam de laicorum collectis† que frequenter imponuntur non ſatis per doct. pertractatur, licet de collectis clericis imponendis per eos diſputet abunde, vt per Imo. in. c. ſi. de vi. ⁊ hone. cle. per Innocẽ. ⁊ panor. in. c. peruenit. ⁊. c. nõ minus. c. aduerſus. de immun. eccle. non ab re videri poterit ſi hic collectarum tractatus plenius ꝙ hactenus factum fuerit proponet.

Additio. Uide Cep. in cap. ſi. de vi. et hone. cle. vbi etiaꝫ ponit an clericus pretextu ſui priuilegij poſſit defendere omnia bona communia inter ipſum et fratrem, ⁊ an clerici teneantur ad faciendum viam vel pontem. Uide Bar. ⁊ ſcrib. in. l. ad inſtructionem. C. de ſacroſanc. eccle. et an teneantur ad faciendum muros ciuitatis. vide glo. in cap. genera. §. nouaruꝫ. xvi. queſtione prima Cep. in tit. de ſerui. vrb. pred. in cap. ſi. in titulo, de refect. in vltima col. et an teneatur ad gabellam. vide doc. in. l. j. §. hic titulus. ff. de pub. Bal. in. l. placet. C. de ſacroſanc. eccle. et de materia vide Panor. in conſi. iij. ⁊ cõſi. vj. Corne. in conſilio. lxxij. in. iiij. volu.

¶ Ponam hic igitur ſolũ collectas imponẽdas laicis vel inter laicos ⁊ primo videndum eſt quis poſſit imponere collectam ſecundo cui poſſit imponi tertio vtrum collecta imponatur per capita vel per fumantes, vel per ſolidum ⁊ libram.

¶ Circa primum quis poſſit imponere collectam. Reſpondeo aut imponitur propter neceſſitatem ciuitatis, ⁊ poſſunt ipſi ciues imponere, vt not. ff. quod cuiuſ. vniuer. nomine. l. j. ⁊ penulti. ⁊ probatur in. l. ſecũda de ope. pu. et in. l. ſecunda. C. de immuni. nemi. cõced. lib. x. Aut imponitur propter publicam vtilitatem. ⁊ non poteſt imponi ſine expreſſa licentia principis. l. placet. C. de excu. mu. l. j. C. de ſuperin.

2 ¶ Unde ſi † quedam ciuitas, vellet imponere collectam vt donaret principi, nõ eſſet de iure per dictas leges: hec vera in ciuitatib⁹ que recognoſcunt ſuperiorem. ſed ſi ciuitas eſſet libera, poſſet imponere prout ſibi placeret ſecundum Barto. in. l. prima. C. de mu. ⁊ in quo loco. lib. x. cui adde ſecundum Ange. in. l. iiij. §. actor municipium. ff. de re iud. quia eſt vna glo. generalis ordinaria in auf. quibus modis. natur. effi. ſui. §. ſi vero. ver. nec eius. que vult qꝺ villa etiam poſſit imponere collectã ſine ſuperioris autoritate, ſecundum Ange. qꝺ videtur mirum.

3 ¶ Cum impoſitio † collectarum videtur eſſe de regalibus ad ſolũ principem ſpectantibus, vt in. c. primo que ſint rega. in vſib. feud. et ideo dicit Imol. in cap. ſi. de ſumma trini. et ſi. cath. qꝺ vbi imponenda eſſet, ex cauſa legitima propter debitũ ex cauſa vniuerſitatis ſoluendum. ⁊ poſſit ſibi imponere per text. in. l. prima. §. nemo. ff. ꝙ cuiuſ. vniuer. no. ſed ſi ex cauſa mere voluntaria vellet imponere non poſſet ſecundum eum. ⁊ vide Bal. in. l. ⁊t. C. de execu. rei iud. q dicit ꝙ ius imponendi collectas cum ſit publicum vtilitate et autoritate, non poteſt alteri priuato concedi ſed bene poſtquã impoſita eſt poteſt vendi vt alij colligant. Dominus Ludo. in dicto. §. actor municipium. dicit ꝙ aut vult villa nuda voluntate ⁊ non exiſtenti probabili cauſa, ⁊ tunc non poteſt: ⁊ ratio eſt: quia impoſitio collectarum eſt vnum de iuribus reſeruatis ſupreme poteſtati. ſ. principi ſeu alteri ſuperiorem non recognoſcenti. vt in dicto. c. primo que ſint rega. in vſi. feu. vbi hoc eſt expreſſum: igitur non videtur alteri inferiori competere. Item probatur in. c. in generali in gloſ. ſoper. ver. realia. de elec. in. vj. ⁊ in. c. ſuper quibuſdam. de ver. ſig. ſecundo ne dum villa ſꝫ nec ciuitas rem priuate perſone poterit

auferre

uſ ferre ſine conſenſu eius, non ſubſiſtente aliqua iuſta cauſa.l.ſi pri
uatus.ff.qui ⁊ a quibus.l.toties.ff.de polli.aut vult imponere iſtã
collectam ex cauſa neceſſaria que concernit onus totius ville, ⁊ tũc
hoc videtur poſſe.videmus enim in ſimili ꝙ ſ humana autoritas legis
condende ſit ſoli principi reſeruata.l.non ambigitur.ff.de leg.l.fi.
C.eo.ti.Attamen populus inferior particularem legem munici
pio põt ſtatuere ad regimen ſuũ pſius.l.omnes populi.ff.de iuſt.⁊
iur.⁊ in effectu Dñs ludo.concordat cum Imol.

Addi. ⁊ an ciuitas poſſit obligare ſingulares perſonas ciui
tatis vide Bar.Sali.Cor.⁊ ſcribentes in.l.ciuitas.ff.
ſi cer.pet.Bar.in.l.pen.C.de do.inter vi.⁊ vxo.Bal.in.l.i.C.ne fil.
pro pat.Alex.in.l.iij.in.iiij.col.ff.re iud.⁊ l cõſ.xliiij.in.i.vol.

4 ¶ Cui † poſſit imponi collecta: Reſpõdeo ciuibus ⁊ incolis tantũ
l.reſcripto.§.fi.ff.de mune.⁊ hone.⁊ ideo ſi forenſis poſſideret i ter
ritorio vnius ciuitatis ſibi non poſſet imponi collecta: quia pro re
bus perſona nõ eſt ſubiecta vt.d.l.reſcripto.§.fi.⁊.l.libertꝰ.§.ſola.
ff.ad municip.fallit in vſurario.

Addi. facit tex.in.l.filij.§.fi.ff.ad municip.⁊ in.l.munerũ.§.
patrimoniorũ.ver.ſed ⁊ eos.ff.de mune.⁊ honor.⁊ ibi
not.Bar.⁊ Bal.i.l.etiã.C.de execu.rei iudi.in.i.col.Bar.in.l.i.C.
de mul.⁊ in quo loc.fallit in ciuitatibꝰ que de hoc habẽt priuilegiũ
l.numerum.§.patrimoniorũ.ff.de mune.⁊ hono.

¶ Item fallit in ciuitatibꝰ q̃ hoc habent ex cõſuetudine, in cuius
contrarium nõ extat memoria, que habet vim priuilegij.l.hoc iure
§.ductus aque.ff.de aqua quot.⁊ eſti.c.cũ cõtingat.de for.compe.
⁊.ſuper quibuſdã.§.preterea.de ver.ſig.item fallit in ciuitatibꝰ q̃ fe
cerũt ſua predia tributaria propter collectas, ſm Bart.in.l.i.C.de
mul.⁊ in quo loco.

Addi. vide Bar.in.l.i.C.de mul.⁊ in quo loc.in.iiij.col.ver.
itẽ fallit in ciuitatibꝰ.ex quo daſ intelligi ꝙ conſuetu
do.x.annorum non ſufficiat.ꝙ vſ cõtra illud qð vult Bar.in.l.i.C.
de aur.cor.vbi vult ꝙ lz forẽſis nõ poſſit ð iure cogi ad munera per
ſonalia, tamen ſi ciues habeãt hoc ex antiqua cõſuetudine poterũt
cogere forenſes: ſed antiqua cõſuetudo dicif.x.annorum ſecundũ
Panor.in.c.fi.extra de cõſuet.in.viij.col.⁊ ſeqũtur moderni Pa
pienſes in.l.de quibus in.xiij.col.ff.de leg.merito eſt.⁊ l.l.terminis
conſuluit Alex.in con.lxvij.in.iiij.col.ij.vol.

¶ Circa tertiũ an collecta imponaf per capita: vel per fumantes
5 vel per ſolidũ: ⁊ librã Reſpõdeo. Aut † collecta eſt volũtaria ⁊ ciues
habẽt inter ſe diſtribuere prout ſunt i cõcordia: q⁊ huic libertati nõ
imponif meta vt ſi vult facere honorẽ alicui cardinali vel nobili ve
niẽti ad ptes.nã in rebus volũtariis, nemo neceſſariꝰ exiſtit.l.tuto
6 ri.C.de neg.geſt.aut † collecta imponitur vtilitate publica, vt pro
ſoluẽdis ſtipẽdiariis, armigerorũ conducẽdorũ ad ſeruitia commu
nia, vel pro emẽdo caſtro ipſi ciuitati: vel imponif collecta ꝑ neceſ
ſitate publica, vt pro ſoluendis debitis ex cõtractu vel ex maleficio:
⁊ talis collecta debet ſolui ꝑ ſolidũ ⁊ librã ſecũdũ Bal.in.d.l.etiam.
C.de exec.rei iud.facit tex.in.l.reſcripto.§.fi.ff.de mun ⁊ ho.vbi di
citur ꝙ collecta imponif perſone ꝑ patrimonio, ergo pro rata pa
trimonij qlibet tenetur ad ſoluendum collectã.hoc probat tex.in
l.oẽs.in ver.pro viribus.C.de mun.pub.⁊ in.l.ſancimus.iuncta gl.
C.de aduoc.diuer.iud.⁊.l.i.C.de mu.patrimo.li.x.ibi, ꝑ modo for
tunarum.⁊ in.l.indictione.in ver.vltra modum.⁊ in.l.preſen.la pri
ma.C.de an.⁊ trib.eo.li.⁊ in.l.fi.C.de nauf.li.xi.ibi, parata ẽ.⁊ in.d.
l.reſcripto.§.fi.⁊ habef ꝑ Spe.i tit.de raptor.§.i.ver.ſed pone.

Addi. Si imponitur collecta ꝑ ſoluẽdo penã.vide Bart.in
l.ne quid.ff.de incẽ.⁊ naufr.Cor.in cõſ.cexij.in.ij.vo.

7 ¶ † Et in ciuitatibus in quibꝰ ſit eſtimũ vt hic peruſii, recurritur
ad eſtimũ, ⁊ pro quãtitate ⁊ rata eſtimi, debet onus collectarũ ſup
portari: ⁊ ꝙ recurrendum ſit ad eſtimũ not.ff.ad municip.l.incola.
ſecundum Bald.in.l.i.§.quibus.ff.ꝙ cuiuſ.vni.nomi.

¶ Quidã q̃ habentes ⁊ non eſtimũ, vt feneratores: quidã ſunt q̃
habent vtrũqꝫ ⁊ iuxta mẽſuram patrimonij eſtimat vel eſtimabilis
vnuſquiſqꝫ ſoluere debet: vt in.d.l.etiam.

8 ¶ † In ciuitatibus vero vbi nõ eſt eſtimũ, vt florẽtie, debent cu
iuſlibet facultates per publicos officiales circunſpicient non ſolũ
immobilia, ſed etiam mobilia eſtimari.l.forma.ff.de cẽſ.l.pen.C.de
immu.nemi.conce.lib.x.vel etiam pecuniam numeratam quã ha
bent vel feneraueriit argumẽto.l.libertorum.§.fi.ff.ad municip.ſe
cundum Bal.in.l.i.§.quibus.ff.quod cuiuſ.vni.nomi.⁊ hanc opi
nionem ꝙ collecta debeat imponi ſm eſtimationẽ factã vel fiendã
tenet Inno.in.c.grauem.de ſen.excom.

Addi. intelligas tamen demptis poſſeſſionibus ſterilibus,
⁊ ſic poſſeſſiones ſteriles que non afferunt aliquã vti
litatem non grauantur: eo quia iſtud eſt onus fructuũ.l.neqꝫ ſtipẽ
dium.ff.de imp.in reb.dot.fac.ſecundũ Bal.in.l.ad inſtructionẽ
C.de ſacro.ſan.eccle.et in autẽtica defuncto.in vlt.col.C.ad tertul.
facit tex.in ſimili.⁊ ibi not.Bar.in.l.qui bonis.ff.de ceſſ.bon.qð la
te fuit proſequutus reuerẽdus pater dominus Paulus de rubeis
de camino olim ſacri Palatij apoſtolici cauſarũ auditor Patruꝰ
meus.in quodam ſuo con.incip.caſus talis eſt, quedam domina
innocentia.

9 ¶ † Pauperes autem quorũ nota paupertas, ⁊ illi qui dietim la
borant pro victu querendo nihil conferre debent. Idem in his qui
lapſi ſunt facultatibus.vnde dicit glo.quod propter depaupera
tos ſit nouum eſtimum, ⁊ quod exactores debẽt ſe in hoc paterna
li amore habere, vt not.C.de anno.et tri.l.indictionem.lib.x.l.per
bitiniam.C.de immu.nemi.cõced.l.fina.C.quemad.ciui.mune.in
dic.⁊ predicta vera in collecta que imponitur principaliter, ſed
quando collecta deſcendit ſecundario ab alio onere tunc cauſa de
bet inſpici ⁊ ipſum principale onus: quia ſi pro redimendo onere
quod capiti fuit impoſitum imponitur collecta per capita ⁊ diſtri
buitur vt puta.

10 ¶ † Ex forma ſtatuti qlibet debet ire in exercitum cum deuentũ
eſt ad compoſitionem quod ſoluatur tantum vel vadant, tunc im
ponitur collecta per capita: ſicut enim per eam pecuniam ſentiunt
grauamen per capita, ita per capita ſoluant.§.illud.inſti.pro ſoci.
l.ſecundũ naturam.ff.de reg.iu.ſi vero debebat ſubire illud onus
propter fumantes.

11 ¶ Puta dicit ſtatutum quod † vnus de qualibet familia debeat
ire in exercitum: diſtribuitur collecta per familias ſiue focos: quia
tunc omnes habitantes in vna familia habentur pro vno: ſi vero
cauſa propter quam imponitur collecta eſt debitum vigens vel
ſtipendium ſoldatorum, tunc ſecundum libram ⁊ ſolidum debe
tur niſi ſtatutum diſtribuat expreſſe per aliũ modum: quia prout
expreſſe debet diſtribui ita debet ſolui. argumentum.ff.ad trebel
lia.l.quoties.⁊.l.nonnunquam.⁊ quod inſpiciatur cauſa propter
quam ſit ſolutio pecunie, vt cognoſcatur quomodo collecta de
beat imponi: ⁊ probatur, quia ſemper debet inſpici initium ⁊ cau
ſa vnde aliquid deſcendit.l.tutor datus.ff.de fideiuſſo.l.ſi procu
ratorem.ff.man.l.ij.C.ad macedo.c.dudum.vbi gloſ.allegat con
cordantias extra de ele. Item quia ſubrogatum ſapit naturam ⁊c.
l.ſi donatum.§.ſpõſus.ff.de do.iter vi.⁊ vxo.c.maiores cũ ſi.extra
de baptiſmo.

12 ¶ In † dubio autem vbi de hoc non liqueret collecta imponitur
perſonis pro viribus patrimonij, vt.d.l.reſcripto.§.fi.ſm Bart.in
d.§.actor municipiũ.⁊ Bal.in.d.§.quibus.ff.ꝙ cuiuſ.vni.nomi.⁊
predicta vera quando obligatio principalis cuius loco fuit ſubro
gata pecunia erat iã cõtracta: ſi autem non erat contracta ſed prin
cipem penituit, ⁊ tunc originẽ ſumere nõ poſſumus ex eo qui ni
hil eſt.iij.§.deſinere.ff.vſuſſ.quẽadmo.caue.c.ad diſſoluẽdam.de
deſpon.imp.⁊ ideo hoc onus debet ſolui per es ⁊ libram ſecun
dum eum.allegat not.per innoc.l.c.grauem.de ſen.excom.

Addi. vide Bal.in autẽtica defuncto.C.ad tertul.in vlt.col.
vbi dicit ꝙ pauperes quorum opera vix ſufficit ad ali
menta.non debẽt concurrere ad onus impoſitiõis collecte. Alex.
in.l.iiij.in.iij.col.ff.de re iu.Iaſ.in.l.annus.ff.de pac.adde etiam ꝙ
facultatibus diuites corpore tamen infirmi vt fructus ſuarũ poſ
ſeſſionum vix ſufficiant ad alimenta ſunt in his collectis leuiandi
argumento.l.i.⁊.ij.C.q̃ mor.⁊ in.c.licet extra de cen.⁊ eſt ratio, ne
afflictio detur afflicto.auf.nauigia.C.de fur.c.i.de cler.egro.idem
procedit in artificibus nihil poſſidentibus.nam licet tales nõ poſ
ſint dici pauperes, vt no.in.c.ꝙ ſuper.extra de vo.⁊ ſcribitur eccle.
xxx.c.melior pauper ſanus ⁊ fortis viribus quam diues imbecillis.
in deſcriptione tamen huius modi artificum ⁊ pauperum penſan
dum eſt vt eis neceſſaria pro vita corporis reſeruentur argumento
l.ſuo victu.⁊.l.pe.ff.de ope.liber.neceſſaria enim non ſunt corpori
ſubtrahenda.c.non mediocriter.de conſecra.diſtin.v.facit text.in
l.filij.§.fi.ff.ad munici.

Adde quod collecta debet ſolui ſecundum tempus impoſi
tionis, et non ſecundum tempus in quo venit ſoluen
da.gloſſa in.l.incola.ff.ad munici.⁊ eſt ratio: quia res eſt tacite obli
gata pro oneribus.de quo vide Alexan.in.l.cum ſeruus.§.ſi quis
circa ſi.ff.de leg.primo.

13 ¶ † Iuxta predicta quero, dicit ſtatutũ qð quelibet villa in qua
ſunt.xxv.focularia vel vltra debeat tenere.x.equos, vel debeat ſol
uere tantum in menſe: queritur qualiter diſtribuatur iſtud inter
iſtos.ponamus in illa ſunt centum focularia vtrum quia in ſtatu
to ſit mentio de focularibus, debeat diſtribui per focos propter
commemorationem focorum, non ad capita perſonarum nec ad
quantitatem patrimonij: vnde ex commemoratione foculariorũ
videtur ꝙ iſtud ſit prius diſtribuendum.l.fina.§.cui dulcia.ff.de
vin.⁊ tri.leg.cum vni.

14 ¶ Sed pone ſecundo quod dominus mediolani † mandauit me
diolanenſibus quod mitterent mille armigeros in exercitum: de
mum compoſuit cum eis in certa quantitate, qualiter communi
tas Mediolani debet inter ſe illam quantitatem diſtribuere.et cõ
ſidera quod in exemplo predicto onus mittendorum armigerorũ
explicatur pecunia, nam eos conduci oportet: quia nemo tenetur
gratis ire argumentum.l.nauiculariorum. C.de nauiculari.lib.x.
que eſt in hoc not.

¶ Item onus mittendi tantum in exercitum non eſt perſonale ſꝫ

patrimoniale. Illud enī pecunia expeditur, vt in autentic. vt iud. ſine quo ſuffr. §. aliud. ibi. dum dicit & non poſſunt extra pecunias hoc agere, cū nemo ſuis ſumptibus cogatur militare. c. cum is of ficijs. de preſcrip.

¶ Sed pone tertio reperitur in eſtimo emptionis et venditionis an vterq; debeat ſoluere collectam: dic ſufficere vnū ſoluere. & lex dicit, ita demum tenetur venditor ſi emptor ſolutioni non paret. l. inter debitorem. ff. de pac. ergo ſufficit quod vnus ſoluat, licet officiales faciant contrarium: tamē eſt quedam extorſio illicita ſecundum Bal. in. d. §. quibus.

Adde Soʒi. in conſi. ccci. in ſecunda parte. idē in ſimili ſi ex vno contractu ſunt plura originalia vna tantum ſoluitur gabella. vt habetur per Bar. in. l. interdum. §. quoties. ff. de public. per Aret. in. l. ij. l pe. col. ff. de teſtamē. per Berthe. in trac. de gabel. in. i. parte. x. q. per Soʒi. in preallegato conſilio. ccci.

15 ¶ Quarto † eſt videndū quid de recedētibus, vtrū recedētes teneātur ad collectam. dic aut collecta erat impoſita deſtinationi: quia erat bannita deſtinatio, vt quia erat factum ſtatutum quod imponeretur, & tunc recedentes onus non euadent. l. incola. ff. ad municip. aut collecta non erat impoſita nec deliberata vt imponeretur, & tunc aut recedētes habent eſtimū & bona eſtimata in archiuo publico. idem: quia quicunque qui habet eſtimum in cōmuni poteſt grauari per collectas. ſiue ſit ſubditus ſiue non, vt vult gloſſa in. d. l. incola. licet ille q nō habet eſtimum non poſſit collectari, vel non ſit ſubditus. l. reſcripto. §. ſi. ff. de mune. & hono. vt ſupra patet. Aut iſte qui receſſit non habet eſtimū: & tunc aut obligatio propter quā imponitur erat iam contracta & tenetur recedēs. ita ſentit gloſſa in preallegata. l. incola. que eſt not. ſecundum Bal. in. d. §. quib⁹. vide

16 Bar. in. d. l. incola. qñ † quis fecit ſe allibrari in loco, an poſſit inde recedere. gloſſa videtur dicere qđ nō. Bar. intelligit illud verum in illis oneribus que iniunguntur perſone pro rebus, que aſſignātur in eſtimo non poteſt quis renunciare niſi forte illas res venderet & deſcribi faceret alij & poneret ad collectā ſoluendā in eſtimo. l. ij. cum o uſ. ibi poſita. C. ſine cen. vel reli.

Addi. & an noui ciues teneantur ad debita prius facta. vide Bar. in. l. prouidendū. C. de decur. Alex. l cōſi. cxlvij. in ſi. in. ij. vol. Cor. in conſi. xxvij. in prin. in. iij. vol.

17 ¶ Quinto dubitatur. quid ſi aliquis et illis quib⁹ collecta eſt impoſita reperiatur non ſoluendo, Nunquid portionē illius inexigibilem alij de vniuerſitate ſoluere tenebuntur. Barto. in. d. §. actor. dicit quod ſic: qꝛ ad illam ſoluendā quilibet contribuit pro viribus patrimonij. allegat. l. j. C. de om. agr. deſer. li. x. quod tamen videtur dubitabile, quia ex quo modus ſoluendi collectam ab initio inter perſonas & vniuerſitates fuit ꝓ rata cuilibet diſtinctus merito eſt conſequens, ne defectu vnius perſone ex ipſis non exiſtentibus ſoluendo debeant alij preuagari. argumentum optimum. l. legatorū. petitio. ff. de le. ij. l. creditores. cum ſi. C. de pac.

Addi. vide Bar. in. l. ſemel. C. de apoc. pub. qui facit bonam diſtinctionē quando aliqui de vniuerſitate nō poſſūt onus ſubire an alij teneantur. & Alex. in. d. l. iiij. in. iiij. col.

18 ¶ Sexto † dubitat᷑ nūquid ſi aliqui de vniuerſitate ſunt exempti a ſolutione collectarum nunqd reliqui tenebuntur ſoluere totam illam quantitatem mouet Dy. & poſt eum Imol. in. l. ab omnibus in prin. ff. de leg. i. & Bal. l. o. l. ꝯ. C. de exec. rei in. ſpecul. & ibi Ioan. And. in addi. in ti. de cenſ. in. §. nunc dicendū ver. quid ſi vniuerſitas. Et dñs Ludouic. in. d. §. actor. qui dicit aut contingit aliquarum exemptio ante obligationem contractam, & alij tenētur ſoluere totam iſtam quantitatem. ad hoc tex. optimus in. d. l. ab omnibus. aut contingit poſt obligationem indiſtincte inter omnes, tūc non tenentur reliqui ſoluere partem contingētem exemplo triplici ratione. primo quia ſatiſfactū intelligetur eximenti qui gratis remiſit ad hoc. ff. de pig. acti. l. ſi rem. §. ſi ſatiſfactum. ſecundo quia obligatio certam formam diſtributionis a principio aſſumpſit, cōſequens eſt vt non ſit recedēdum. ad hoc tex. in. l. inſulam intra biēnium. ff. de ver. obli. tertio ad hoc videtur caſus. C. quē. ciui. mune. indic. li. x. in. l. ſi. ibi, eleuatis alijs preſes prouincie non patietur &c. de quo infra latius.

19 ¶ † Septimo dubitatur nunquid exactor poſſit pauperi ſoluere non valenti gratis remittere onus ſoluendi collectā. & videtur prima facie dicendum quod non: qꝛ procurator reipublice non intelligitur habere mandatum ad renuntiandū ſeu donandum niſi habeat ſpeciale mandatum. ff. qđ vi aut clam. l. prohibere. §. plane. C. de tranſa. l. preſes. glo. in. l. inter magiſtri. de pac. In contrarium eſt verum vt no. gl. ſing. in. l. omnes in prima. C. de anno. & trib. li. x. facit. l. ſi. C. de indi. facit tex. not. in. l. ſi peruenire ff. de ver. ſig.

¶ Octauo dicit ſtatutum ꝙ omnes habitātes in caſtro diruti teneantur ad ſalarium poteſtatis dicti Caſtri modo quidam de villa ſancti Martini iuit ad habitandum in caſtro diruti: deinde extractus eſt poteſtas: deinde anteq; poteſtas iret receſſit de Caſtro diruti. queritur modo vtrū poſſit grauari pro ſalario poteſtatis. & videtur ꝙ ſic: qꝛ iam muneribus deſtinatus: qꝛ poteſtas iam erat extractus. in contrarium videtur: quia dies officij nō venit nec cedit, ſic obligatio ſalarij, argumentum de condictio. & demōſtra. l. publicius quia ex quo recedit eo tempore quo vniuerſitas iſto ſalario non eſt effecta nec obnoxia, videtur qđ nō debeat teneri ſecundum Bald. in. d. §. quibus.

20 ¶ Nono † eſt videndum de exemptis. & videndū eſt quis poſſit cōcedere immunitatem. Reſpondeo certum eſt quod per principem ſeu per legem poteſt concedi immunitas ab omnibus oneribus et muneribꝰ etiā realib⁹. ff. de vac. & excuſ. mun. l. ſi munera.

21 ¶ † Sed dubitandum eſt vtrum ciuitates ſuis ciuibus poſſint cōcedere immunitatē. vide Bal. in. l. hi qui. ff. de iur. imun. vbi Bart. etiam dicit ꝙ doctoribus & medicis concedi poteſt per decuriones i. per ordinē ciuitatis: alijs vero nō poteſt concedi per illos, & ſic requiritur adunantia generalis. l. j. C. de decur. ſm eum.

Addi. An & quando ciuitas poteſt cōcedere imunitatē ciuibus de nouo venientibus, vide Bar. in. l. vacuatis. C. de decur. Guid. de ſuza. in ſuis queſtionibus in. q. inci. ſtatutum eſt quod quiſq; venit ad habitādum i ciuitate rhegij. adde ꝙ priuilegium generaliter indultum non includit caſum cōtra rempublicā & ſi includeret non valeret. Bal. in. l. iubemus in prin. C. de ſac. ſan. eccleſ. hinc eſt ꝙ ſi alicui eſt conceſſa immunitas a ciuitate tenetur ad collectas que imponūtur ratione guerre, vt volūt doc. in. l. ex toto. in pn. ff de le. i. Iaſon in. l. principalib⁹ in. vi. col. ff. ſi cer. pe. Fel. in. c. cauſam q in. xi. col. ver. quinta declaratio. de preſcrip. & in. c. nō nulli. xxij. col. eo. ti. & an excuſetur ab onere emendi frumētum tempore cariſtie. vide Areti. in. d. l. ex toto. & an excuſetur a nouis collectis propter peſtem. vide Cor. in con. lxxxiij. in. iiij. vol.

22 ¶ Decimo quero. Qualiter † conceditur iſta immunitas. Reſpōdeo debet concedi ſpecialiter. & indiſtincte, vt ſiat mentio de muneribus realibus & pſonalib⁹, ordinarijs & extraordinarijs. nā ſi cōcederetur a muneribus ſimpliciter, non haberet imunitatē a muneribus patrimonialib⁹. l. hi q. ff. de vac. mun. l. j. C. de his qui vac. re.

Addi. Vide Bar. l. i. ij. ff. de iur. immu. & in. l. vacuatis. C. de decur. Panor. in. c. ij. extra de iur. immun. Cepol. in caut. lxxxviij. qui ponit talem formā. prior. F. conceſſit priuilegiū exemptionis & immunitatis omnib⁹ & ſingulis muneribus et honoribus, realibus, perſonalibus & mixtis & ordinarijs & extraordinarijs quoque: & ab illis etiam que imponerētur ratione guerre, & de omnibus alijs cuiuſcūq; generis quōcunq; & qualitercunq; imponerentur vel indicerentur in genere, & in ſpecie non obſtante. l. vacuatis. C. de decur.

¶ Item iſta immunitas non porrigitur ad honorem. l. cui muneris. ff. de mun. & hon. vnde ſis cautus quando ſiunt talia priuilegia.

23 ¶ Undecimo † qro q dicant᷑ munera extraordinaria & ordinaria. Ordinaria ſunt q̄ iponunt᷑ a ꝑncipe. ſeu a lege. vt. d. l. i. C. de his q a prin. vac. re. & ideo que imponitur a lege municipali in ciuitate, a toto populo dicitur munus ordinariū. idem in his que imponuntur a papa clericis, vel ab imperatore alijs: he collecte q̄ imponuntur ab aliquibus magiſtratibus, vt a priorib⁹ vel maiorib⁹ gabellarijs qui habent ſuper hoc autoritatem, dicitur munus extraordinariū. l. in honorib⁹. §. qui muneris. ff. de vac. mu. & d. l. j. ff. de his qui. vac. re. ſm Bar. in. d. l. hi qui. ff. de iur. immun.

24 ¶ Duodecimo quero † vtrum ciuitas que predictum priuilegiū dedit poſſit per ſuam legem ipſum reuocare. reſpondeo. quādoq; tale priuilegium tranſiuit in formam pacti vel conuentionis, & ciuitas nō poteſt ipſum reuocare: alias ſecus. l. quod ſemel. ff. de decre. ab ordi. facien. ſecūdū Bar. in. d. l. hi qui. de quo plene per eum. in l. omnes populi. ff. de iuſti. & iur. Et ſuperuenienti autem cauſa dñs vel cōmune legem que tranſiuit in formam cōtractus, modificare pōt. l. nō dubium. de defen. & tūc bꝫ trāſire i forma ꝯtus quādo talis lex ſit ad hoc vt quis aliqd id faciat. vide. l. donationis. C. de do. inter vi. & vxor. ſecundū dominum Mattheū Felicianī i vtroq; iure doctorem excelſum. facit quod notat Bal. in. l. diuus. ff. de peti. here. ex cauſa videt᷑ permiſſum, & quod neceſſitate ſtatutum habet᷑ pro non ſtatuto: & ideo ibi dicit quid ſi ſit ſtatutū quod nullus poſſit proponere vel arrēgare ꝙ collecta imponatur ſub pena centū: tandem ſuperuenit guerra propter quā qdā allegāt & proponūt vt imponatur collecta, q̄rit᷑ nunquid incidat in penam: & dicit qđ nō quia propter neceſſitatē ſtatutū habetur pro non ſtatuto. & quia ſi ſecus diceremus, ſtatutū fauore publico generaliter latum retorqueret᷑ in damnū & odium cōmunis. lex enim debet eſſe poſſibilis & honeſta. l. j. ff. de le. l. ſi hoiem. ff. mā. inde dicit Bar. in. l. ex facto. ff. de vulg. & pup. declarando. l. proſpexit. ff. q & a quib. que dicit ꝙ lex quantūcūq; dura eſt ſeruanda: quia illa debet intelligi quando tractatur de lucro captando. ſecus vbi tractatur de damno euitando. nam tunc impune a lege receditur vt iniquitas tollatur, & ne quid damnoſum reipublice contingat. facit theorica Bal. in. l. iij. C. de naucul. vbi dicit ꝙ ſi ſtatutū dicit qđ priores nihil facere poſſint cōtra prouiſa per adunantiam generalem: & per adunantiam generalem in poteſtatibus eligendis data eſt certa forma. modo cōtingit quod ſi forma illa ſeruatur, ciuitas illa remaneret ſine rectore: preſidentes ciuitati

ſidentes ciuitati poſſunt prouidere de poteſtate habendo non ſeruata forma, etiam contra vel preter formam ſtatutorum. Circa propoſitam queſtionem quando aliqui ſunt exempti, nunquid ſoli remanentes teneantur? Reſpondeo q̄ ſi ſunt exempti ante obligationem contractam, ⁊ reliqui tenentur ſoluere totum. l. ab omnibus. in princip. ff. de lega. i. ſm Bald. ibi. facit tex. in. c. accedentes. de preſcrip. ⁊ in. c. cum inſtantia. de cenſi. quod procedit quando tale onus fuiſſet impoſitum pluribus vt vniuerſitati, vt voluit Bal. in. d. l. ab oībus, vel ſi pluribus vt ſingulis. ⁊ tunc nō remanebit apud reliquos inſolidum, immo tantum pro eorum rata. argumento. l. epiſtola. ⁊. l. ſi vnus. §. ante omnia. ff. de pact. hoc niſi fuerit taliter impoſitum quod ſinguli ſint inſolidum obligati. l. i. C. ſi plur. vn. ſeu. l. ſi. ff. de duo. re. Item procedit quando aliquis eximeretur ab ipſo onere a principe, habente plenitudinem poteſtatis, vt a Papa vel Imperatore cum tunc aliis accreſcat. itaq; alii teneantur ad illud onus integrum, vt in dicto. c. cum inſtātia. ⁊ vt no. per Ioan. and. extra de immuni. eccle. c. ſecundo. Poteſt enim ta-
26 lis † princeps habens plenitudinem poteſtatis quem vult ab oneribus eximere ⁊ cui vult imponere onus. l. medicos. C. de profeſ. ⁊ medi. l. i. C. de ſuperin. c. ſuper quibuſdā. de ver. ſig. Si vero eximit ab inferiore a principe puta a Rege, Barone, ⁊ ſimili nō habente iura imperii: ⁊ tūc nō accreſcit aliis, ſed tātominus erit quantū eſt illud in quo ille eximit cū nō habēs iura imperii eximere poſſit in ſuū preiudiciū ⁊ non aliorū. ita procedere potuit q̄ voluit Spe. in tit. de cenſi. §. nunc dicendum. ver. quid ſi vniuerſitas. vbi tenēt q̄ ſi dominus eximit aliquem de vniuerſitate a preſtatione ad quam tenetur vniuerſitas, quod tunc ipſa vniuerſitas non tenetur ad integram preſtationem, ſed tanto minus quantum eſt illud in quo eximitur ille exemptus: quod verum eſt, niſi ex cauſa rationabili eximatur per ipſum inferiorem a principe, cum tunc eximi potuit in preiudicium aliorum. l. ii. C. de decurio. libro. x. ⁊ ita poterit procedere quod voluit Bart. poſt Iacob. de are. in dicta. l. ab omnibus. dicens q̄ ſi ſtatuto caueatur q̄ Comitatenſis teneatur ſoluere ſalarium poteſtatis, ſi poſtea eximitur aliqua villa, reliqui tenebuntur ſoluere eidem integrum ſalarium. ⁊ hoc etiam ſentit Barto. in l. naturali. C. de decurio. lib. x. Item hoc procedit quādo ipſe princeps eximendo aliquem ab illo onere, ipſi vniuerſitati impoſito nō grauet nimium ſeu multum alios, cum tunc remaneat apud alios illud onus integrū, vt. ſ. patet. poteſt enim ipſe princeps aliis modicam leſionem facere, argumentum. l. quoties. de preci. impe. offe. ⁊. c. reſcripta. xxv. q. ii. alias ſi eximendo aliquem alios nimium ſeu multum grauaret. ⁊ tunc in dubio non preſumitur principem hoc velle. c. ſuper eo. extra de offi. dele ga. l. ſecunda. §. merito. ⁊. §. ſi quis a principe. ff. ne quid in loco publi. c. ſuggeſtum. extra de decimis. poterunt reliqui reſiſtere ne ſoluant illud integrum onus ⁊ appellare expreſſa in appellatione cauſa hac: quia enormiter ex hoc grauatur: quo viſo debebit illam exemptionem reuocare tanquam tendētem ad noxia, vt. d. c. ſuggeſtum. vel minuere vt voluit dominus Flor. in dicto. c. accedentes. dicens ita ſe de facto conſuluiſſe: quod verum intelligit quando princeps talem exemptionē conceſſiſſet ad inſtantiam ipſius exempti et non de certa ſcientia, cum reliqui poſſint reſiſtere ⁊ excipere: ⁊ ſi nō admittitur exceptio poterunt appellare vt voluit Ioan. and. in dicto. c. ſecundo. de immuni. eccle. alias vero ſi ipſe princeps ex certa ſcientia vel proprio motu talem exemptionem conceſſiſſet: ⁊ tunc reliqui non poterūt reſiſtere nec appellare: cum contra principis diſpoſitionem non poſſit appellari. c. cuncta. ix. q. iii. et. c. per principalem. ſed bene poterit ad eum recurri et ab eodem miſericorditer remedium implorare, cum ad eum ſpectet diſponere de ſuo priuilegio, vt dicto. c. ſuggeſtum. ⁊ vt not. in. c. cum veniſſent. extra de iud. ſecundum dominum Nicolaum in dicto. c. accedentes. aut poſt obligationem cōtractam, ⁊ tunc non tenetur ſoluere partem contingentem exempto: quia ſatiſfactum intelligitur eximenti licet gratis remiſerit. Item cum obligatio certam formam diſtributiuam aſſumpſit, a ſtatu ipſius non eſt recedendum. argumen. ff. de dol. l. inſulam. ſecundum Bald. in. d. l. etiam. C. de execu. rei iudic. ⁊ vide eum in. d. l. ab omnibus.

Additio. vide Bar. in. l. quod ſemel. ff. de decre. ab ordi. faci. Areti. in. c. nouit. in. iii. col. extra de iud. Feli. in. c. i. de proba. ⁊ in. c. que in eccleſiarum. xxi. col. ver. limita ſecundo. extra de conſti. Roma. in conſi. cclii.

27 ¶ Decimotertio quero: an † ſoluentes pro ſe poſſint conueniri pro aliis qui non ſoluerunt. diſtingue, aut eſt onus perſonale aut reale: ſi perſonale, aut hoc conceſſit in labore perſone tantum: ⁊ q̄ per vnum expediri non poteſt, expeditur per alios. l. honor. §. fin. ff. de mune. et hono. aut conſiſtit in preſtatione pecunie vel alterius rei, et tūc aut imponitur tale onus ciuitati ſimpliciter aut cuilibet de ciuitate. Primo caſu non eſt dubium quod illud quod non poteſt ſoluere vnus, tota alia ciuitas ſoluit: quia adhuc eadem ciuitas remanet, vt. l. proponebatur. ff. de iudi. l. ſicut municipibus. ff. q̄ cuiuſq; vniuerſi. no. Secundo caſu vnus pro alio nō tenetur ipſo iure. l. legatorum petitio. ff. de legatis ſecundo. l. prima. C. vt nul. vic. libro. x. ſed poſſibile eſſet quod propter defectum non ſoluentium fieret nouum ſuperindictum, ſic per conſequens alii grauarentur. C. de ſuperindicto. in rubro ⁊ nigro. lib. x. ſi vero eſt onus reale: quia pro rebus ſoluitur tributum, tunc q̄ per vnum non ſoluitur alii coguntur ſoluere: ſed eis aſſignabitur poſſeſſio pro qua ſoluitur. C. de omni agro deſer. l. prima. C. de ſuperin. l. fina. ſecundum Bar. in. l. ii. de oper. pub.

28 ¶ Decimoquarto quero an † conſiliarii officiales ciuitatum teneantur ad ſoluendum collectam. et gloſ. in. l. honorem. ff. de mune. ⁊ hono. dicit quod tenentur ad ordinaria, non extraordinaria. Idem tenet Guilel. in. l. neminem. C. de ſacroſanctis eccle. diſtingue ſecundum Bart. in. l. prima. C. de immuni. nemi. conce. Quedam ſunt munera patrimonialia ſeu realia ⁊ ad illa tenentur. l. fin. §. patrimoniorum. cum. §. ſequen. ff. de mune. ⁊ hono. l. finali. C. de exact. tribu. vbi etiam imperialis domus tenetur. C. de apo. pub. l. prima. Quedam ſunt munera perſonalia, et iſta ſunt quedam in quibus conſiſtit labor perſone, ⁊ tunc ſi quidem per illud onus auocaretur ab officio, ab illo excuſatur. C. de cano. largitio. titu. l. precepti. in principio, ſi vero propter illud onus ab officio non auocaretur, tunc non excuſatur. l. curialis. C. de decurio. que probat iſtā diſtinctionem: ⁊ ex magna tamen cauſa poteſt ab officio auocari vt ibi patet: ſi vero tale onus conſiſtit in preſtatione pecunie tantum: ⁊ tunc aut eſt munus ordinarium. ⁊ ab iſto nō excuſatur. l. exactiones. C. de exac. tribu. l. i. C. de immunita. nemini conceden. libro. x. aut eſt munus extraordinarium ⁊ excuſatur. vt dicta. l. honorem. ⁊. l. his honoribus. §. fina. ff. de excu. mune. et. l. hi qui. et. l. his qui muneris. C. eodem titu. ſecundum Bart. in. d. l. i. C. de immuni. nemini conceden.

Additio. ⁊ an teneantur ſoluere gabellam. vide Barto. in. l. athlete. §. gentium. ff. de excu. tut. Berth. in tract. de gabel. in. vii. parte. in. xiiii. q. text. in. l. ſi publicanus. §. de rebus. ff. de publi.

¶ Decimoquinto quero magis generaliter. que pſone ſint exempte. Reſpondeo, quedam ſunt munera patrimonialia: et ab iſtis nemo excuſatur. l. i. C. et dicta. l. ſi. §. i. de vac. ⁊ excuſ. mune. quedam
29 ſunt munera perſonalia, et ab iſtis † excuſantur pupilli. l. ii. §. primo. ff. de vaca. mune. ſecundum Guilel. de cunio. in dicta. l. nemi-
30 nem. C. de ſacroſan. eccle. Maiores † autem qui ſunt puberes, licet minores. xxv. annis, an excuſentur: quedam ſunt munera perſonalia in quibus requiritur conſilium ⁊ diſcretio, vt eſſe de conſilio, et habere regimen: tunc non cōceditur minori. xxv. annis, niſi in defectum. l. ad rempublicam. ff. de mune. ⁊ hono. l. tertia. de decurio. Quedam ſunt munera perſonalia in quibus priuilegium non vertitur vt facere cuſtodiam ad portas vel in muris, ⁊ ad iſta poſſunt vocari minores a quibus liberantur propter ſtudiū. l. i. C. qui etat. ſecundum Bartol. ibi excuſantur a muneribus perſonalibus illi de quibus in. l. eos. ⁊ in. l. maximarum. cum duabus ſequentibus. ff. de excuſatio. mune. l. ſecunda. C. qui profe. l. prima. C. de his qui a princi. vac. re. l. muneris. vaca. publi. l. iii. mune. patri. C. qui mor. per totum. de his qui mili. per totum. l. penulti. ⁊ fi. de his qui imple. ſtipen. l. prima. de decre. decurio. illi etiam excuſantur de quibus glo. in. l. qui immunitatem. de mune. patrimo.

Et iſtud onus nō poteſt indici clericis. Bart. in. l. reſcripto. §. ſciendū. ff. de mune. et ho. ⁊ ibi vide an poſſit adhiberi remediū vt clericis indicatur. Bal. in l. placet. ⁊ ibi Iaſon. in lectu. in. xxii. q. C. de ſacroſan. eccle. cano. in c. ſi. de vi. ⁊ hone. cleri. Panor. in conſi. ix. Anchar. in conſil. cciii. Soci. in conſi. cxliii.

31 ¶ Decimoſexto quero † in quibus locis munera indicent. dicnut ſunt munera patrimonialia, aut perſonalia: ſi perſonalia, dic q̄ in duobus locis, ſcilicet in loco domicilii ⁊ originis. Nam ſi aliquis habet domicilium in villa, ibi poterit indici munus tutele vel cu-
32 re. Itē in loco originis. l. prima. C. de muni. et orig. ſed † quid erit ſi vtroq; loco tam originis q̄ domicilii vocetur ad talia munera, cui primo debebit parere: dic quod prefertur, ciuitas originis, quia potior eſt. l. aſſumptio. ff. ad muni. l. prima. C. de muni. ⁊ orig. ⁊ ibi gloſ. et Barto. ⁊ predicta intellige de origine paterna, vel materna. l. filios. ⁊. l. originem. C. de muni. ⁊ ori. ſm Guil. de cunio in. d. l. neminem. C. de ſacroſan. eccle.

33 ¶ Decimoſeptimo quero † ſi aliquis vocetur ad munera in loco originis et habet domicilium alibi, nunquid ſi alii ſunt ſufficientes in loco originis ille qui vocatur poſſit ſe excuſare: et videtur quod non: quia origo aſtringit eum. dicta. l. aſſumptio. ff. ad municip. et ſibi imputet qui ſe tranſtulit alibi. dicendum eſt tamē quod ſubueniatur ſibi: quia primo incole ſunt vocandi et per hoc, quia primo agitur contra principalem q̄ cōtra fideiuſſorem. l. tribus. ff. de tuto. ⁊ cura. dat. ⁊. l. i. C. de omni agro deſer. ſecūdum Guil. de cunio. in. d. l. neminem.

¶ Decimooctauo quero quo iure compellatur venire ad munera aliquis ſi habet alibi domicilium. dic quod vendicatur tanquā

originalis de illa ciuitate in qua vocatur.ff.ad municip.l.de iure.ff.de rei vendi.l.i.§.ex hinc.nam filius vendicatur,vt.d.§.per hinc.ſecundum Guil.in.d.l.neminem.Secundo vero caſu circa munera patrimonialia ſciendum eſt qd patrimoniale munus dupliciter dicitur.vno modo qd principaliter indicitur rebus, aliud eſt qd principaliter indicitur perſone pro rebus,et eſt differentia inter iſta quia quando principaliter indicitur rebus, attenditur locus vbi res eſt,et ibi poteſt collectari licet ibi non ſuerit domiciliũ:ſed vbi perſone indicitur pro rebus.attendimus tunc locum domicilij et perſonam tanq̃ principalem:et vbi eſt perſona et habet domiciliũ ibi collectatur:quia ibi preſumitur eſſe.l.cives.et.l.cum neq̃.C.de inco.libro decimo.ſecundum Guiliel.in dicta.l.neminem.C.de ſacroſanctis eccle.

34 ¶ Decimoſono quero † reſpectu quorum bonorum collecta imponitur.reſpondeo aut imponitur ab eo qui habet iuriſditionẽ vniformiter in omni loco,vt in principe et ex cauſa generali, que non concernit certi loci determinationem, vt ſi princeps mandet vt quicunq̃ habet centum in redditibus teneatur ad equum armatum.nam iſta indictio non concernit magis vnum locum quã alium,et tunc dicitur ſolui pro omnibus rebus que ſunt extra territorium,arg.l.ſi.ff.de iur.omni.iudi.ſm Guilel.in dicta.l.neminẽ.et Bar.in.l.j.C.de mul.et in quo loco.

35 ¶ Vigeſimo eſt videndum nunquid † quis poſſit collectari diuerſis locis:et dicendum eſt qd quis pro eadem re in diuerſis locis grauari non poteſt,vt not.in.l.j.C.de mul.et in quo loco.ſed pro diuerſis ſi haberet diuerſa domicilia bene poteſt grauari ſm Bald.in.l.j.§.quibus.ff.qd cuiuſq̃ vni.nomi.

Adde etiã qd quis non debet ſoluere duas gabellas,vno loco contractus,alia in loco domicilij.Cor.in conſi.cvj.in ſi.in.iiij.volu.Soci.in conſi.cccj.

36 ¶ Vigeſimoprimo quero † an bona ingreſſi monaſteriũ poſſint grauari pro iſtis collectis vel muneribus.dicit glo.in dicta.l.incola q̃ per ingreſſum in monaſterium ille qui eſt ingreſſus habetur pro mortuo,et bona ſua videtur eſſe liberata muneribus patrimonialibus:quia tranſlata in monaſterium ſunt.l.placet.C.de ſacroſanctis eccle.Barto.in quodam ſuo conſilio tenuit ſimpliciter q̃ eccleſia non tenetur,ſecundum hoc eſt verum pro tempore futuro poſtq̃ bona ſunt incorporata eccleſie.c.nõ minus.et.c.aduerſus.de immu.eccle.ſed pro tempore antecedẽti eccleſia,tenetur ad munera obligatione reali,

Additio. et hoc habent tã ex iure humano quã diuino,ex iure diuino,ex priuilegio regis artaxerſis vt legitur Eſdre.c.vij.et Geneſ.xlvij.ex iure humano in.l.placet.C.de ſac.ſanc.eccle.cum vulg.et in.c.q̃q̃.de cenſ.li.vj.

Additio. Item non excuſatur eccleſia a perangaria tempore guerre.l.ſi.et ibi Bar.C.de cur.pub.Item nec excuſatur clericus coniugatus,vt per Bal.in marg.in verb.clericus.ver.ſi.Iteʒ ſi predia ſunt tributaria.Bar.in.l.ſi.C.de ſac.ſan.eccle.Bal.in.l.ſi.C.ſin.cen.vel reli.vbi querit quomodo laici cogãt eccleſias vel eccleſiaſticas perſonas.et dicit q̃ cogent rem ipſaʒ.pro quo facit quod not.Inno.in.c.poſtulaſti.de for.comp.vbi dicit q̃ per occupationem poſſeſſionis cogent perſonas eccleſiaſticas nec incident in excõmunicationem,quia faciunt autoritate iuris.

37 ¶ Vigeſimoſecundo quero via † publica indiget refectione, quis teneatur conferre:et circa hoc diſtingue:aut tractatur de via publica aut priuata.de priuata dupliciter:quia quedaʒ poteſt dici priuata mere,vt ſi habeo in fundo meo viam vt per eã poſſum ire ad fundum tuum,et in refectione illius eſt dicendum q̃ ille cui debetur ſeruitus talis debet reficere:quia qui debet ſeruitutem nihil tenetur facere,ſed pati.l.refectionis.C.communia predi.l.neq̃.§.pe.in ſi,ff.de iti.actu.q̃ pri.eſt alia priuata non ita mere,et iſta vocatur vicinalis,et eſt priuata ſed poteſt effici publica per tantum tempus ex quo non extat memoria.d.§.ductus aque.cũ ſi.et ad refectionẽ iſtius tenentur omnes qui habent predia vicina:et illi ſoli qui habent vtilitatem.l.ij.§.verum.ff.ne quid in loc.public.Alia eſt via mere publica et vocatur realis,et iſta dupliciter eſt:quia quedam eſt via publica extra ciuitateʒ,et iſta eſt mere realis:alie ſunt intra ciuitatem,et iſte dicuntur regales.ff.de ſerui.vrb.pred.l.ſi.§.hoc interdictum.ff.ne quid in loco publi.ſi vero queris de refectione viarũ que ſunt intra ciuitatem et illa pertinet ad vicinos prout via concerneret frontem cuiuſq̃ domus.ff.de via publi.l.ediles.vbi de hoc eſt tex.ſi autem queris de refectione extra ciuitatem publicarum viaruʒ,tunc dic qd non ſolum ille qui habet predia conuicina:immo etiaʒ omnes qui habent poſſeſſiones in illo territorio, tenentur.argumento.d.§.viarum.et hic eſt textus notabilis in authen.de eccle.titul.§.ad hec ſcimus.collatione nona.et ideo quemcunq̃ concernat vtilitas,dicendum eſt qd quicunq̃ illius territorij conferre tenetur.ſi vero tractaretur de via de nouo facienda,vicinus proximus teneretur conferre locum.l.ſi locus.ff.quemadmodum ſeruitu.amittat.ſed nunquid reſpublica tenetur emendare eſtimationem.glo.vacillauit in dicta.l.ſi locus.et innuit gloſ.ibi.quod ſic de iure, qd videtur verum: quia cum per rempublicam ipſa ſuſtinet damnuʒ per rempublicam debeat emendari.l.ſi per publicum locum.ff.ne quid in loco publico ſecundum Guiliel.de cunio in.l.ſi nemineẽ.C.de ſacroſanc.eccle.glo.tamen.in dicta.l.ſi locus.dicit qd communiter non ſeruatur.ſed illi glo.in quantum allegat conſuetudineʒ nõ eſt credendum ei niſi conſuetudo probetur.vt dicit Bald.in.l.conſentaneum.C.quomodo et quando iudex.vbi dicit qd glo.allegantiali quid eſſe de conſuetudine cum ſit facti,non eſt credẽdum niſi probetur.

38 ¶ Vigeſimotertio quero † quid de illis qui non ingrediũtur monaſterium ſed aſſumunt habitum quoddam.puta fratrum tertij ordinis,vel militum gaudentium.ſi hoc fieret in fraudem collectarum non prodeſt eis,vt not.in.l.cura.§.ſi.ff.de mu.et ho.alias ſeruantur eis priuilegia.

Adde Bar. in.l.ſemper.ff.de iur.immu.Bal.et Alex.in.l.penul.C.de teſta.mili.Panor.in.c.et plantare.extra de priuileg.et Angel.in conſil.cxxviij.in quibus locis communiter tenetur qd iſti ſint immunes,ſaltem vigore eorũ conſtitutionum.de quo Cor.in conſilio.ccv.in primo volumi.et in conſilio.cexx.in tertio volumine latiſſime per Barba.in.c.officij.xvj.colum.cum tribus ſequen.extra de teſte.hoc tamen non habet locum in his qui in fraudem accipiunt habitum,iuxta no.per Bar.in.l.j.ff.de pen.

39 ¶ Vigeſimoquarto quero † quid in muris et vallis reficiendis:dic aut muri vel valla indigent refectione magna vel bona,et tunc omnes de territorio tenentur conferre pro modo poſſeſſionum et facultatum.C.de oper.publi.l.omnes.et.l.per Bitiniam.C.de immu.nemi.conce.lib.x.ſi autem tractatur de modica refectione vel fulcimento,tunc dico qd illi qui habent vſum valli vel muri,et illi qui habent domos vel predia iuxta muros tenentur ad talem refectionem.l.turres.vbi caſus.C.de ope.publi.nam quando habes viam iuxta muros vel vallum,tu habes vſuʒ.ff.ne quid in loco ſa.l.ſi.et.l.ſi.ff.de rerum diui.nam potes ſibi extendere pãnos et alia facere.ſine damno muri.

40 ¶ Vigeſimoquinto quero.quot † ſunt ſpecies munerum.dic qd tres.quedam ſunt perſonalia:quedam patrimonialia:quedã mixta,qd proſequitur plene Bar.in.l.j.C.de mul.et in quo loco.et ibi ponit quibus poſſit indici,et quibus non.

41 ¶ Vigeſimoſexto quero † que queruntur vniuerſitati qualiter diuidantur inter illos de vniuerſitate.dic quod quedam queruntur vniuerſitati tantum et non ſingulis,et tunc nõ procedit queſtio niſi vniuerſitas diſſoluatur:quedam acquirũtur vniuerſitati diſtribuẽda inter ſingulos.verbigratia,illi de caſtro ſancti Martini emerunt quedam predia vt ſibi faciant caſtrum,et intra caſtruʒ domos queritur qualiter illud ſolum vt ſibi faciant domos diuidatur inter eos.reſpondeo qualiter tribuunt ad pretium:ita debet fieri diſtributio ſoli.argumentum.l.quotien.ff.ad trebel.et.l.nonnunq̃.et no.Bar.in.l.j.de colleg.illi.in pen.q.ſm Bald.in.d.§.quibus et in l.plane.§.ſi duo.ff.de leg.j.

42 ¶ Vigeſimoſeptimo quero,vniuerſitati † mandatur vt aliquid faciat pro ra̅ta qualiter intelligatur,an per capita,vel ſolidum et libram Bald.in authentica defuncto.C.ad tertul.dicit quod inſpicitur cauſa quare tale onus imponitur.facit quod dicit Barto.in l.tertia.ff.de annuis lega.quod quando diuiſio debet fieri equaliter intelligitur per capita vel libram ſecundum ſubiectam materiam.

43 ¶ Vigeſimooctauo quero † an volẽs derelinquere rem teneatur ad onera.vide Bart.in.l.is cum quo.ff.de aqua plu.arcen.et Bal.in.l.ij.C.de ſeruit.titu.generali.et in.l.j.in ſi.vj.col.C.de ſen.que pro eo.et ibi etiam ponit an poſſit indici forenſibus collecta.de quo vltimo habetur per Barto.in.l.hi qui.ff.de iure immu.et in.l.munerum.§.patrimoniorũ.ff.de mune.et hono.et cõſuluit dominus Petrus de Peruſio, cuius verba ſunt hec,homines caſtri campelli habent poſſeſſiones in diſtrictu caſtri paſſignani:pro illis quidem poſſeſſionibus non debent nec poſſunt compelli homines caſtri campelli ad ſubeũdum munera perſonalia tantum, vel que imponuntur perſonis tantum,vel que imponũtur perſonis pro bonis,vt not.Barto.in.l.libertus.§.ſola.ff.ad municip.et in.l.reſcripto.§.ſina.ff.de mune.et honori.nec poſſunt illi de paſſignano aliquid in hoc ſtatuere cõtra illos de Campello:debent tamen illi de campello onera mere perſonalia,vel que perſonis tantum imponuntur vel que imponũtur perſonis pro bonis ſubire in caſtro campelli:ſi autem eſſent onera mere realia,tunc homines de campello debent ſubire illud pro rebus quas habent in diſtrictu paſſignani.l.j.C.de mul.et in quo loco.l.forma.§.ſi vero.de cen.nec põt vniuerſitas caſtri pegnam ſtatuta facere cõtra hoies caſtri cãpelli,qd hoies dicti cãpelli ſubeãt onera mere perſonalia, vel que perſonis tantum imponuntur vel perſonis pro rebus qui homines caſtri campelli habent in diſtrictu caſtri paſſignani abſq̃ autoritate principis,vt.d.l.reſcripto.§.ſi.facit qd not.Bal.de alie.feud.§.clientulus.vbi dicit qd ciuitas et caſtra non poſſunt imponere collectas

lectas forenſibus ſine principis autoritate ex priuilegio vel ex con
ſuetudine antiqua. ⁊ ita dicit conſuluiſſe Bart. non enim poſſunt
derogare legi ſuperioris ſm Bart. ⁊ Bal. in. d. l. omnes populi. ff.
de iuſt. ⁊ iur. in. l. placet. C. de ſacroſan. eccle. ⁊ no. Inno. in. c. poſtu-
laſti. de fo. compe. ⁊ licet legatus de latere confirmet ſtatuta facta
per vniuerſitatem caſtri paſſignani, illa quidem confirmat in for-
44 ma cõmuni: que † confirmatio nõ firmat actũ inualidum, vt eſt ca-
ſus in. c. quia diuerſitatem de conceſ. preben. nec in preiudiciũ ter-
tij. c. ſi. de confir. vti. vel inuti.
45 ¶ Uigeſimonono quero † nũquid quilibet de vniuerſitate poſſit
pro debito capi, ⁊ inſolidum exigi. dic qꝺ non: q2 debitum vniuerſi
tatis non eſt ſingulorum de per ſe ſingulariter conſideratorum. l.
ſicut. §. ſi quid vniuerſitati. ff. qꝺ cuiuſ. vni. nomi. ergo non eſt con-
decens qꝺ vnus de vniuerſitate capi poſſit ſeu exigi inſolidum pro
46 debito totius vniuerſitatis, † ⁊ nondum ciuili, immo naturali iu
ri repugnat, vt alius pro alio moleſtetur. l. ſ. C. vt nul. ex vic. li. x. et
in authentico vt nul. iud. §. quoniam vero. ⁊ de iniur. ⁊ dam. dat. c.
j. in. vi. cum ſi. hi tamen ad quos ſpectat onus exigẽde collecte eiſ-
pſo tempore per quod ſunt in negligẽtia capi poſſunt, ⁊ exigi in-
ſolidũ: ipſi tamen ab illis de vniuerſitate poſtea recuperabunt pro
viribus ſingulorum. l. j. circa ſi. ff. de mu. ⁊ hono. ⁊ illam ad hoc alle
gat Bar. ſm do. Ludo. in. d. §. actor municipium. qui ad hoc alle-
47 gat. C. de exac. tribu. l. miſſi opinatores. li. x. vnde † ſi ad cõſules ſeu
ſuperiores ciuitatis ſpectat onus exigendi collectas, cũ tamen iſti
quadam fictione populum preſentent. argumento. l. oſſa. ad fin. ff.
de relig. ⁊ ſump. fune. ſi conſtituantur in negligentia exigendi col-
lectam impoſitam pro ſoluendo debitum ciuitatis, poterunt ipſi
capi ⁊ inſolidum exigi per. d. l. j. ⁊. d. l. miſſi opinatores. ⁊ ita debet
intelligi qꝺ no. Bal. in. l. etiam. C. de exe. rei iudi.

Additio. Idem tenet Bar. in. l. iuj. ff. de re iud. in. iiij. col.
vbi etiam querit an abbatiſſa poſſit perſonali-
ter capi per epiſcopum pro debito monaſterij.

¶ Trigeſimo quero vtrum ⁊ quando pertinet ad heredez preſta-
tio tributi: vel ad legatarium. dic qꝺ cum predium vectigal ſit affe-
ctum pro preterito tempore cum ſit iam debitum, heres tenetur. l.
apud iulianum. §. heres. ff. de lega. primo. pro futuris autem tem-
poribus cum nondum ſit in rerum natura debitum heres non te-
netur. facit quod no. in. l. ſi res obligata. ff. de leg. primo. nec diſtin
guitur in hac legali obligatione, an teſtator ſciuerit vel ignorauer-
rit vt per Baldum in. l. predia. C. de fideicommiſ. ⁊ intelligas pre-
teritum tempus non ſolum tempus vite teſtatoris, ſed etiam tem
pus poſt mortem teſtatoris ante euentum conditionis vel diei
ſi legatum fuiſſet factum ſub conditione vel in diem. Nam cum
48 † onus ſoluendi tributa pertineat ad eum ad quem pertinent
fructus. l. neq3 ſtipendium. ff. de impen. in reb. dot. fac. l. ſi penden-
tes. §. cloacarij. ff. de vſufr. ⁊ fructus dicto tempore pertinẽt ad he
redem. l. apud iulianum. §. fructus. ff. de leg. primo. ergo ⁊c. ſed du
bitari poteſt ſi collecta vel tributum eſſet impoſitum tempore vite
teſtantis puta de menſe martij, ⁊ ſolui deberet de menſe nouẽbris
⁊ teſtator poſt menſem Martij mortuus eſt ante menſem Nouem
bris ceſſat enim dies ſoluendi tributum de menſe Martij, ⁊ ſic in
vita teſtatoris. ſed non venit niſi de menſe Nouembris poſt mor-
tem teſtatoris quis ſoluere debebit heres vel legatarius: videtur
primo quod heres. l. incola. ff. ad municipales. in contrarium qꝺ
legatarius ſi fructus recollegit vel ſibi debẽtur, vt dicto. §. ſi quid
cloacarij. ⁊. d. l. neq3 ſtipendium. ⁊ ſi hoc caſu heres dictos fructus
legatario debitos recollegiſſet, quia tunc aut eos reſtituere debet
aut tributum ſoluere vt legatarius elegerit. argumento. l. hec di-
ſtinctio. §. cum fundum. ff. loca. ſed ſi fructus rei legate eſſent ciuiſ-
les vt poſſeſſiones domus legate que diuerſis temporibus deben-
tur vt eſt glo. in. l. ſi defuncta. ff. de vſufru. ⁊. l. idem. ff. loca. tunc di-
cendum eſt qꝺ pro rata fructuũ heres vel legatarius tenetur que
induci poſſent ad multa ⁊ maxime ad collectam papalem que vno
tempore imponitur ⁊ alio ſoluitur, ⁊ interim mutationes benefi-
ciorũ ſiũt: q2 ex predictis videbunt quis ſoluere debeat: facit qꝺ di
cit Bar. in. l. pe. §. ſi. de leg. ij. ⁊ in. l. j. C. de mul. ⁊ in quo loc. ⁊ dixit
Bal. in. d. §. heres. qꝺ legatarius tenet facere leuari de eſtimo te-
ſtantis ⁊ ponere in ſuo pro collectis que imponunt. qꝺ ſi nõ fecerit
heres ſoluendo pro futuro tempore ſolutũ repetit per actionem
neg. geſtor. ⁊ qꝺ plus eſt ſi poſſeſſor recuſaret ſoluere poſſet para-
tus ſoluere vt res pro qua ſoluit collectas adiudicet ex primo de-
creto ſm quoſdam in. d. §. heres. per ſolutionem autem cenſus vel
per eſtimũ an probetur poſſeſſio ſoluentis Bald. in. l. ſi patri. ff. de
actio. emp. dixit qꝺ non per illũ tex. ⁊ vide que habentur in. l. ſolẽ-
nibus. ff. de rei ven. ⁊. l. multum intereſt. C. ſi quis alteri vel ſibi.

Additio. Nec etiam probatur dominiũ ſm Bar. in. l. cen
ſualis. C. de do. ſi autem res tua re ſciente eſſet
poſita in meo cataſtro, mihi acquireretur dominium. Bar. in. l. ra
ra. C. de om. agro deſer. ⁊ ibi vide Alex. in apoſt. vide Decium in
conſi. xxj. in pe. col. ⁊ an per eſtimum probetur valor rei. vide Bar.
⁊ ibi Alex. in apoſt. in. l. ſi. C. de predi. naui. ⁊ an dominiũ probetur
per libros cenſuales eccleſie vide Flo. in. l. cenſus. ff. de proba. doct.
in. c. ad audientiam. de preſcrip. Roma. in conſi. cxxvij.
49 ¶ Trigeſimoprimo quero † an fiſcus pro bonis rebellium confi-
ſcatis teneatur ad ſolutionem gabelle. vide in. l. licitatio. §. fiſcus.
⁊ in. §. ſi. ff. de public. vbi fiſcus non cogitur ſoluere vectigal. qꝺ in-
telligit Bar. in. d. §. ſi. in repub. romanorum. ⁊ vide Pet. de Pe-
ruſio in conſi. quod incipit, ex forma. in. xij. lib. char. cxxxv. qui di-
cit ꝙ commune tenetur pro bonis rebellium confiſcatis communi
ſoluere gabellam emptoribus gabelle: q2 illa gabella exigebat per
eſtimum ad bona allibrata.

Additio. Uide Bertach. in trac. de gabel. in. viij. col. qui
indiſtincte tenet qꝺ fiſcus vel commune nõ te-
neatur ad gabellas per plures rationes de quibus ibi per eum. cõ-
trarium tamen videtur tenere Bart. in conſilio. cxxvj. incip. caue
tur ſtatuto montis.
50 ¶ Trigeſimoſecundo ⁊ vltimo quero † vniuerſitas emit campa-
nam que pulſatur per nouas ⁊ diuerſas cauſas, quandoq3 per ce-
lebrationem diuinorum officiorũ, quandoq3 pro funere an onus
imponatur per ſolidum et libram: an per capita. et videtur quod
iſtud onus non ſit mere perſonale, nec mere reale, ſed videtur mi-
xtum: quoniam reſpicit ſalutez anime, ſicut eſt audire diuina, per-
cipere eccleſiaſtica ſacramenta, ⁊ mortuorũ ſepultura reſpicit per-
ſonas ſingulares. c. intereſt. de offi. ordi. c. ſi ſententia. §. cum vero.
de ſen. excom. in. vj. ſed congregare vniuerſitatem per ſonum cam-
pane reſpicit vniuerſitatem. Item pulſare campanam ne caſtrum
occupetur ab inimicis vel a gentibus armorum reſpicit vniuerſita
tem. ⁊ ex his videntur qꝺ expenſe fiant partim per libram ⁊ ſolidũ
⁊ partim per capita hominum. Item ſi cõſideramus qꝺ magis eue
nire ſolet, videtur qꝺ per capita fiat diſtributio: quia plus ⁊ frequẽ
tius euenire ſolet qꝺ campana pulſatur pro congregatione popu
li ad audiendum diuina officia ⁊ pro funere ꝙ pro congregatione
vniuerſitatis ad pertinẽtia ad vniuerſitatem. nam lex adaptat ad
ea que communiter accidere ſolent. l. nu. ad ca. ff. de leg. Iudex er-
go arbitrabitur, an per capita tantum, an per ſolidum ⁊ libraz, an
vero partim per ſolidum ⁊ libram, ⁊ partim per capita ex dictis ta
men Bar. in. d. §. actor. videtur concludi qꝺ expẽſa fiat per ſolidũ
⁊ libram. ibi. dicit qꝺ in pertinentibus ad ius parochiale cõtribu-
tio fiat per ſolidum ⁊ libram: ⁊ de iure parochiali eſt celebrare ⁊ alia
facere de quibus per Innoc. in. c. j. de ſepul. ita conſuluit Pet. de
peru. in conſi. quod incipit pro intellectu. in. xvj. lib. char. xiij.

Tractatus quotidianus col-
lectarum D. Petri de Ubaldis de Peruſio, cum Additionibus
D. Feliciani de Rubeis de Camino, Finis.

Interlegendum dum mate-
riam iſtam viderem, occurrerunt nonnulle. q. non poſite per auto
rem, quas hic inſerere libuit: ſuccincte tamen.

¶ Primo quero ſi cõmunitas habeat ſoluere ſubſidium camere ⁊
non habet vnde ſoluat, an pro eo debeat poni collecta, ⁊ ſi imponi
tur qualiter imponatur. De primo habemus glo. ꝙ debeat impo
ni in. l. j. §. qꝺ ſi nemo. ff. qꝺ cuiu. vni. no. Ad. ij. dico ꝙ cũ ſit debitũ
neceſſarium, debet imponi pro viribus patrimonij ipſius cõmuni
tatis, ⁊ ſic per ſolidum ⁊ libraz. l. reſcripto. §. ſi. ff. de mune. ⁊ hono.
⁊. l. per bitiniam. C. de immu. nemi. conce. ⁊ hoc tenet Innocẽ. in. c.
granem. de ſenten. excom.

¶ Secundo quero qualiter imponatur collecta pro reperatione
murorum ciuitatis. Spec. in titu. de cen. in. §. nunc dicendum. ver.
Item pone. videtur tenere qꝺ imponatur per capita. contrarium te
net Bar. in. l. per bitiniam. C. de immu. nemi. conce. immo impo-
natur per ſolidũ ⁊ libram. pro quo facit illud qꝺ vult Bal. in. l. etiã.
C. de exe. rei iud. vbi dicit qꝺ collecta imponenda eſt per es ⁊ librã,
non ſolũ ſi imponatur pro neceſſitate publica vt cauſa ſoluẽdi es
alienum iam cõtractũ, ſed etiã ſi imponeret pro vtilitate publica.

¶ Tertio quero qualiter imponatur collecta pro expenſa que fit
pro ſcopertis ⁊ ſcoltis: dico qꝺ cum talis expenſa fiat pro tuitione
hominum ⁊ animalium, qꝺ erit imponenda per ſolidum ⁊ librã, cũ
imponatur pro viribus patrimonij cuiuſcunq3 per id qꝺ habetur
in. d. l. per bitiniam. pro quo facit illud qꝺ dicit Bart. in. l. iuj. ff. de
re iud. qꝺ indubio ſi aliud non appareat collecta eſt imponẽda pro
viribus patrimonij.

¶ Quarto quero an hoſpitalia ſint exempta ab oneribus. de eo vi
de Bar. in. l. omnia. C. de epi. ⁊ cle. Bar. in. l. ſi quis ad decimandã.
C. eo. tit. Alexan. in conſi. cxxiij. iij. col. prima par. ex quorũ dictis
concluditur qꝺ ſi ſunt conſtructa autoritate epi, qꝺ gaudent priui
legio eccleſiaſtico. per no. in. c. ad hec. cum ſi. de reli. domi. alias ſe-
cus. vt no. in. d. c. ⁊ in cle. quia contingit. eo. ti.

¶ Quinto quero an ſoluatur collecta de re profana facta eccleſia-
ſtica. de quo vidit Bar. in. l. reſcripto. §. ſciẽdum. ff. de mu. ⁊ hono

Bal.in.l.placet.ꝛ ibi Iaſ.in.ſi.lec.C.de ſac.ſan.eccle.Soci.in conſi.
cclxiij.ꝛ quid econtra, vide quod no.Bar.in.l.paulus.ff.de acquir.
hereditate.

¶ Sexto quero an onus collectarum ante traditionem rei vendi-
te ſpectet ad emptorem.de quo vide Bal.in.l.ſi.C.ſin.cen.vel rel.ꝛ
in.l.cū proponas.C.pro ſoc.ꝛ in.l.ſi negotium.ꝛ ibi Alex.C.de ne-
go.geſt.vbi concludunt qꝺ ſpectat ad emptorem cum onus colle-
ctarum ſit onus fructuum.l.ſi pendentes.ff.de vſuf.l.necꝫ.ff.de im
pen.in reb.dot.fac.ꝛ an tempore venditionis emptori fructus de-
beantur.l.iulianus.§.ſi fructibus.ff.de ac.emp.

¶ Septimo quero, collecta poſtꝗ̄ eſt vendita ſi ſit augmentatio,
cui debeatur augmentum Bal.in.l.at vbi.ff.de pre.here.dicit qꝺ
emptori debetur augmentum.idem tenet And.Barba.in tracta.
de preſtan.car.in.iij.q.xix.col.

Sequuntur duo cōſilia in eadem materia collectarum: que cum ſint excellentiſſimi Doctoris, in hoc Tractatu connectere viſum fuit.

Summarium.

1 ☞ Poſſeſſione aucta an cenſus augendus.
2 Conductor ſi propter eius diligentiam recolligit maiores fructus
non debet ei accreſci penſio.
3 Vinea ſi modico tempore non colitur, exiccatur, et in perpetuum
deterioratur.
4 Eſtimatio rei per quid probetur.
5 Collecta potius imponiᷓ habito reſpectu ad reddit⁹ ꝙ̄ ad valorē.
6 Munus patrimoniale quotuplex.
7 Collecta principaliter imponitur perſonis.
8 Cenſus an debeat augeri medio tempore.
9 Ratio legis vbi ceſſat, ergo ceſſare debet ꝛ lex.
10 Eſtimum quomodocunqꝫ augmentatur melioratis predijs.

¶ Conſilium primum.

In agro Alexandrino eſt
predium nuncupatum Fraſcheta, quod per mul-
ta tempora retroacta fuit incultum ꝛ pro paſcuis
habitum. Nunc redactum fuit ad culturam. ita vt
ex eo percipiantur plurimi fructus ꝛ redditus: in
noua confectione eſtimi ſeu cataſtri ratione cuius imponūtur col-
lecte, cenſitores auxerunt eſtimum dicto predio. Queritur an hoc
de iure fieri potuerit.

¶ Et videtur dicendū qꝺ non per tex.in.l.ſin.C.de alluuio.vbi di
cit tex. Et que paludibus vel paſcuis videbantur aſcripta, ſi ſum-
ptibus poſſeſſorum ad frugum fertilitatem tranſlata ſunt, vel vē-
di, vel peti, vel quaſi fertilia ſeparatim cenſeri vel functiones exigi
non concedimus: ꝛ ſubdit rationem, ne doleant diligentes operā
ſuam agri dediſſe culturam nec diligētiam ſuam ſibi dānoſam in-
1 telligant: ꝛ ideo dicit ibi Bald.ſummando illum tex.qꝺ † cēſus nō
eſt augendus, licet poſſeſſio reddatur fertilior ſumptis ꝛ ſollicitu-
dine poſſeſſoris.ꝛ ibi inuehit contra inſatiabiles miſeros ꝛ auaros
prelatos Sali.etiam ibi dicit ꝙ impinguatio terre vel melioramē
ta culture non faciunt tributa creſcere. Ad idem facit text.in.l.pe.
C.de omni agro deſer.libro.xi.vbi dicit tex.quod ſi aliquis ſuſce-
perit fundum ſterilem ſub pollicitatione certi canonis, ſi eum ma-
gno labore ꝛ expenſis melioraverit nullam deſcriptionem ſiue ad-
iectionem aut innouationem ſuſtinere debebit.ꝛ ibi etiam Bart.
not.illum tex.contra prelatos: pro hoc etiam facit tex.in.l.quiſqꝫ.
la.iij.in prin.eo.ti.ꝛ in.l.cum ſatis.§.caueant.C.de agricol.ꝛ cenſi.
ꝛ in.l.j.C.in qui.cauſ.col.cē.do.eo.li.ꝛ tex.in.c.ſi.extra de priuileg.

¶ Tertio adduci pro hac parte poteſt qꝺ voluit glo.ꝛ doct.in.l.ſi
2 merces.§.vis maior.ff.locat.qꝺ ſi conductor † propter eius diligen
tiā recolligit maiores fructus non debet ei accreſci penſio.pro quo
bene facit tex.in.l.ij.C.de fun.rei priua.ꝛ in.l.ij.de ſun.ꝛ al.pre.na-
uic.libro.xi.

Supradictis tamen non obſtantibus contrariā ſen
tentiam de iure puto veriorem.ꝛ pri-
mo moueor per tex.in.l.forma.ff.de cenſi.vbi tex.dicit qꝺ in cēſum
referri debet aruum qꝺ in decē annos proximos ſatum erit vinea
quot vites habeat: oliua quot arbores habeāt: ꝛ tunc nulli dubiū
eſt qꝺ ſegetes vinum ꝛ oleum ꝛ ſimilia ſunt fructus induſtriales in
quibus acquirendis plurimum verſatur induſtria ꝛ diligentia ho
minis.vt p Bar.in.l.ꝛ ex diuerſo.in.ij.col.ff.de rei vē.ꝛ in.l.ſi.in ſi.
prin.ff.ad.l.fal.ꝛ p Bal.in.l.p oneris⁹.C.de iu.do.ꝛ in ru.C.de fru.
ꝛ li.ex.pē.ꝛ in.l.j.in ſi.C.de vſu.ꝛ fruc.leg.ꝛ in.l.ancilie.in.viij.opp.
3 C.de fur.ꝛ dicit in auſ.qui rē.C.de ſac.ſan.ec.in.ij.no.qꝺ ſi † vinea
modico tēpore nō colitur exiccetur ꝛ in perpetuum deterioratur:
ergo probatur qꝺ ea que induſtria ꝛ diligentia hominis fertiliora
redduntᷓ, debent in cenſum poni ꝛ vel plus vel minus eſtimari pro
ut etiam induſtria hominis meliorata inueniuntᷓ: nam dicit Bar.
in.d.l.forma.per illum tex.qꝺ ſi res deterioratur debet cataſtrum
minui.ergo augmentari re meliorata. cum valeat argumētum de
damno ad lucrum.ꝛ probatur in illo tex.

¶ Tertio quia onera collectarum imponuntur pro modo facul-
tatum.l.j.C.de mun.patrimo.ꝛ ibi glo.l.ſi.C.quo.ciui.mun.indi.ꝛ
l.ij.ꝛ.l.pro locis.C.de anno.ꝛ trib.lib.x.Bar.in.l.j.C.de mulier.ꝛ in
quo lo.lib.xi.ꝛ docto.in.l.placet.C.de ſacroſan.eccle. Et ideo dixit
Bar.in auſ.ſed cum teſtator.in.ij.col.C.ad leg.falci.quod in ciui-
tatibus vbi ſit cataſtrum quis non preſumitur ignorare vires pa-
trimonij: facit quod voluit Bal.in.l.ij.in pe.col.ver.denuo quero
4 C.de reſcin.vēdi.quod per † cataſtrum probatur eſtimatio rei, be-
ne etiam facit qꝺ dicit Bar.ꝛ ibi ſequitur Alex.in.l.iij.C.de predi.
nauic.li.xj.qꝺ res tantum preſumitur valere quantum eſt eſtima
ta in eſtimo.ꝛ ſubdit ibi in ſi.qꝺ id quod dicitur qꝺ res tantum va
let quantum vendi poteſt, habet locū in rebus mobilibus quarū
nulli ſunt redditus: ſecus in immobilibus, quia eſtimantur ſm red
ditus.adduci etiam poteſt qꝺ voluit Ioan.And.ꝛ poſt eum He-
mi.in.c.ſi pluribus.in.j.col.de preben.lib.vj.quod beneficium dicā
tur eſſe maioris valoris quod habet plures redditus. Hoc ſtāte ſi-
le dicitur habere plures facultates qui habet plures fructus ꝛ red
ditus.vt inquit Bart.in.d.l.pro locis.qꝛ res tantum valet quan-
tum de fructibus: reſpondet ergo merito cum fructus predij ſint
augmentati ꝛ per conſequens facultates, ideo debēt qui talia pre
dia habent maiorem collectam ſubire.ꝛ ſic maius eſtimum.ꝛ bene
ad propoſitum noſtrum dixit Imol.in.l.apud iulianum.§.heres.
ff.de leg.j.refert ꝛ ſequitur Alex.in.l.reſcripto.§.ſi.ff.de mu.ꝛ ho-
5 no.qꝺ collecta † potius imponitur habito reſpectu ad redditus ꝙ̄
ad valorem rei.ꝛ hoc probatur in.d.l.forma.ibi, aruum qꝺ in decē
annos proximos ſatum erit, vinea quot vites habeāt, oliua quot
arbores.ꝛ poſt ſubdit tex.illam enim equitatem debet admittere
cenſitor, vt officio eius congruit releuari eum qui in publicis tabu
lis delato modo frui ex aliquibus cauſis non poteſt. Iſtud etiam
noſtri cenſitores obſeruant.naꝫ pro domo etiam pretioſa ſoluitur
tantum quantum pro vili, nec plus talem domum in cataſtro po-
nunt ꝙ̄ vilem: ꝛ hoc eſt: qꝛ domus pretioſa dicitur quodāmodo ſte
rilis: quia non reſpondet redditis pretio domus, vt no.Bal.per il
lum tex.in.l.ſi.§.ſin autem legata.C.de bo.que lib.ꝛ ideo ſolent no
ſtri cenſitores ſi in domo aliqua fiant apothece vel taberne meri-
torie, augere eſtimum: qꝛ per illas augentur redditus domus.

6 Reſtat modo ad adducta pro parte contraria reſpō
dere, ad quod premittēdum ꝙ eſt † ſeſt
triplex munus patrimoniale, vt per glo.in.l.j.C.de mu.ꝛ hono.li.
x.ꝛ per Bar.in.l.j.C.de mu.ꝛ in quo loco.li.xj.per doc.in.l.placet.
C.de ſacroſan.eccle.ꝛ in.c.non minus.extra de immu.eccle. Quod-
dam eſt enim qꝺ imponitur perſonis tantum nullo habito reſpe-
ctu ad res, ꝛ iſtud dicitur capitatio.l.etatem.ff.de cenſi. Quoddaꝫ
quod imponitur rebus, tamen nullo habito reſpectu ad perſonas
ꝛ iſtud vocatur tributū ſeu cēſus: ꝛ quomodo hoc imponeretur de-
clarat Pau.de ca.in.d.l.placet. Quoddam eſt qꝺ imponitur prin-
cipaliter perſonis, habito reſpectu ad res, ꝛ iſtud appellatur colle
cta: ꝛ in iſto principaliter obligatur perſona, ſecundario res.ꝛ ideo
non imponitur clericis ꝛ foreuſibus, vt eſt tex.ꝛ glo.in.l.reſcripto.
§.ſi.ff.de mu.ꝛ hono.ꝛ doc.in locis ſupra allegatis.ꝛ ideo ꝗ̄uis re-
gulariter vocetur munus patrimoniale: tamen Bald.vocat illud
mixtū in.l.predia.C.de fidei.in.l.propter.C.qui bo.ce.poſ.ꝛ in.l.ci-
uitas.in.iij.col.ff.ſi cer.pe.his ſic premiſſis dico qꝺ cōtraria loquū-
tur in tributo ꝛ in munere qꝺ imponitur tm̄ rebus, nullo habito
reſpectu ad pſonas, vt aperte apparet in illis.ll.nos vero loqmur
7 in collecta † que imponiᷓ principaliter pſonis: ratio aūt diuerſita
tis eſt: qꝛ tributa debent tātum ſolui de rebus tributarijs, ꝛ nō de
alijs: ſed ex induſtria ꝛ diligentia hominis non ſunt ſubiecte tribu
to: ſecus autem eſt in collecta que principaliter imponitur perſo-
nis propter res ꝛ iuxta modum facultatum.vnde ſiue in augmen-
to facultates interuenerint expenſe ſiue induſtria ꝛ diligentia non
eſt curandum: qꝛ in his obligatur perſona ꝛ debet ſolui de omni-
bus rebus.vnde ſi iſte expenſe non eſſent facte in illo predio, habe
rentur vel in pecunia vel in alijs rebus de quibus omnibus ſolui-
tur collecta, vt per Bar.in.d.l.j.de mul.ꝛ in quo lo.in.ij.col. Bal.
in.l.etiam.C.de execu.rei iudi, ꝛ ſimilem diſtinctionem facit Bar.
in conſi.clxxx.

¶ Sed ſpecialius reſpondendo dico qꝺ non ob.l.ſi.de alluui.nam
non dicit tex.qꝺ non debet augeri cenſus, ſed qꝺ non debent ſepa
ratim cenſeri.ꝛ ita intelligit ibi glo.in verbo, exigi.vbi ponit que
ſit vtilitas.ꝛ audio qꝺ ita intelligit Odof.quem tamen non vidi, ꝛ
aliter intelligendo contrariaretur legi precedenti.vel ſecūdo dico
8 qꝺ † nō debet augeri cēſus medio tempore: ſed quando ſit nouus
cenſus tunc non videtur dubium ꝙ poſſit augeri: qꝛ de hoc eſt tex.
in.l.vitia, que eſt.l.ij.ff.de cenſi.ꝛ ita ibi intelligit glo.vltra allegan.

d.l.ſi.de

dicta.l.ſi.de alluuio.⁊ facit dicta.l.forma.vbi dicitur quod quan-
do ſit nouus cenſus minuentur arbores que ſine culpa perierunt,
ſic etiam augentur ſi nucte ſunt:medio autem tempore non videt
licere.⁊ facit etiam in propoſito ꝙ ſicut locator non poſſit augere
conductori penſionem medio tempore propter maiores fructus
perceptos,tamẽ finita locatione poteſt carius locare ſi inuenit cõ-
ductorem.Non ob.l.penul.C.de omni agro deſer.quia in caſu no-
9 ſtro ceſſat ratio † illius legis,ergo ceſſare debet ⁊ lex.dicit enim ibi
tex.qui fundos ſteriles reddiderant magno labore ⁊ impenſa pe-
ne exhauſto patrimonio:ſed qui hoc predium coluerũt ex egenis
⁊ pauperibus diuites facti ſunt.Item poſſet dici † ibi fuerunt cõ-
pulſi a principe,vnde magis ſubuenitur cum facerent ex neceſſita-
te:preterea aduertendum eſt qḋ iſtud predium non erat ſterile ſed
incultum:quia cum eſſent pauci homines ⁊ ſufficerent predia vici-
niora,illud remãſit incultũ.accedit qḋ erat cõe pluribus pro indi-
uiſo.⁊ ideo illis diſcordãtibus negligebat.⁊ ideo cum creuiſſent
homines ⁊ pretium tandem fuiſſet diuiſum,redactum eſt ad cul-
turam.Ex quibus concluditur Cẽſitores potuiſſe iure illi augere
eſtimum.Que concluſio confirmatur ⁊ abſq; dubio procedit:quia
10 † extat conſuetudo quod eſtimum augmentatur melioratis pre-
diis quomodocunq;.Nam vt dicunt doct.in locis ſupra allegatis,
conſuetudine induci poteſt vt imponatur collecta foreñſibus, licet
alias de iure hoc non poſſit fieri,ergo facilius conſuetudine indu-
ci poterit vt eſtimum augeatur.arg.l.patre furioſo.ff.de his qui
ſunt ſui vel alie.iur.vltimo tollitur omnis difficultas propter au-
toritatẽ principis que interuenit:quia princeps poteſt augere eſti-
mum ⁊ onera,vt per Barto.in.l.j.C.de coll.do libro.x. Laus deo
et Virgini.

Summarium.

1 Onere duplici quis non debet grauari.
Vtile dominium emphyteute ſequitur perſone conditionem.
2 Ratio cum ſit falſa.ſequitur ꝙ dictum ſit falſum.
3 Coloni eccleſiarum an teneantur ad gabellas pro fructibus quos
colligunt in prediis eccleſiarum.
4 Onera matrimonii tranſcendunt redditus bonorum dotalium.
5 Eccleſiaſtica bona an collectari poſſint a domino temporali.
6 Collectans nõ poteſt collectas exigere niſi de bonis in quibus ha
bet iuriſditionem.
7 Pactum inter emphyteutam ⁊ dominum vt emphyteuta non te
neatur ad collectas ſed dominus an valeat.
8 Emphyteuta non ſoluente,tenetur ſoluere dominus.
9 Poſſeſſum an aſſumat naturam poſſeſſoris.
10 Coloni eccleſie an teneantur ad gabellas fructuum perceptorum
in bonis eccleſie.
11 Emphyteuta an poſſit collectari pro melioramentis factis in re
eccleſie.

Conſilium ſecundum.

VErtitur in dubiũ an em
phyteuta eccleſie ꝑ bonis que tenet ab eccleſia poſ
ſit a domino tẽporali collectari.In quo dubio ma-
gne autoritatis viri diuerſa ſenſerunt:quorum di
cta primo referam,⁊ poſt ſententiam noſtram ſubii-
ciam.Partem negatiuam tenuit Bar.in.l.priuate.C.de excuſat.
1 mune.lib.x.motus,quia † nõ debet duplici onere grauari.vnde cũ
ſoluat canonem eccleſie,non debet grauari in ſolutione collectarũ
eundem non tantũ Bar.ſed Ange.ſequitur ibi Jo.de pla.refert il
lud dictum Alex.in.l.licitatio.§.mercatores.ff.de publica.in.l.tiii.
in.iii.col.de re iudi.in.l.lucius.§.itẽ reſcripſit ſi conſtãte.ff.ad mu-
nicipa.in.l.reſcripto.§.ſciendum.ff.de mu.⁊ hono.in.l.j.C.de an-
no.⁊ tribut.lib.x.in apoſtil.ad Bar.⁊ eius rationem ſequitur in cõ
ſi.iiii.in.v.volu.in.ii.col.

Contrariam partem tenuit And.de iſer.l.c.
j.in ver.⁊ plauſtrũ.in.ii.
col.in tit.que ſint regal.motus ꝙ vtile dominium emphyteute ſe
quitur perſone conditionem.l.ſi.in ſi.C.de imponen.lucra.deſcri.
l.ſi.C.de inoffi.teſta.refert illum Alexã.in.d.l.priuate.ſequitur in
conſi.ci.in.vii.col.in.j.volu.Jaſ.Mainus obſeruantiſſimus prece-
ptor meus in.l.j.in.iii.glo.in.vii.col.C.de iu.emphy.allegat vtrãq;
deciſi.⁊ nihil decidit Alber.Brun.Aſten.in tra.de ſtatu.fe.⁊ line.
cognat.a ſucceſſi.exclu.in.xxii.q.viii.articuli diſputat hoc dubiũ
⁊ reprehendit vtrumq;:dicit enim qḋ ſi ratio Bar.eſſet vera ſeque
retur idem in emphyteuta priuati.qui ⁊ ipſe ſoluit canonem do-
2 mino.cõtra cõmuniter no.in.l.ii.C.de iu.emphy.cum ergo † ratio
ſit falſa ſequitur ꝙ dictum ſit falſum.Item dicit qḋ inſer.equipa-
rat emphyteutam eccleſie ⁊ fiſci,qḋ ſi eſſet verum deſtrueretur ſua
concluſio:nam deciſum eſt in emphyteuta fiſci vt non teneatur,er
go idem eſſe deberet in emphyteuta eccleſie.cuius cõtrarium ipſe
tenet:⁊ ne quis pro parte negatiua ex iſta equiparatione argumẽ-
tetur,reſpondet ꝙ non inueniuntur equiparati in hoc a lege an-
tiqua,ergo lex noua ſuperueniens in vno non trahitur ad aliud,
vt voluit Matheſil.in trac.aſtenſi.in.vi.col.Item quia non ſequi-
tur ſi cus ⁊ eccleſia equiparantur,ergo ⁊ eorum emphyteute cum
diuerſũ ſit ius domini ⁊ emphyteute:vnde ipſe diſtinguit,ꝙ aut
canon qui preſtatur per emphyteutam eſt magnus correſpondẽs
collecte,⁊ tunc non tenetur propter illam rationem:quia non dꝫ ex
duplici onere grauari,que ratio in materia onerũ recipitur, vt ha
betur in.l.honores ſubeunti.ff.de mune.⁊ hono.⁊ alibi.

Si autem canon non equiualet oneri,quod pro collecta impo-
nitur tunc tenendam putat opinionem ꝙ ſoluere teneatur colle-
ctam per rationes quas deduxerat:maxime quia iſtud ius non eſt
eccleſiaſticum ſed rei eccleſiaſtice coherens.pro quo allegat dictum
conſi.Fede.conſi.xxi.incipiẽ. queſtio talis eſt.quod dictum multi
3 docto.ſequuntur,vꝫ quod † coloni eccleſiarum tenẽtur ad gabel-
las pro fructibus quos colligunt in prediis eccleſiarum.Iſta ſunt
verba formalia,licet poſt multa alia ſubdat.Hec diſtinctio vtcũq;
intelligatur non video quomodo poſſit habere locum.nam idem
eſſet dicendum in emphyteuta priuati:ſed.l.ii.C.de iur.emphy.di
cit indiſtincte ⁊ generaliter qḋ emphyteuta tenetur ad collectas,
nec diſtinguit an ſoluatur magnus canõ vel paruus.ergo nec nos
diſtinguere debemus.l.j.cum vulg.de lega.preſtan.⁊ imputet ſibi
qui ſoluit magnum canonem:quia potuit paciſci ne teneretur.d.l.
ii.C.de iure emphy.Item eſt contra illud fundamentum propter
quod maxime tenetur quod emphyteute teneantur ad collectas,
vꝫ quia habent ius in re poſſidet ⁊ colligit fructus que omnia mi
litant ſiue ſit magnus canon ſiue paruus.tertio eſt contra rationẽ
tex.in.l.j.C.de anno.⁊ trib.lib.x.ibi qui fructus percipit ⁊ ſupplet
glo.⁊ non qui penſionem recipit ⁊ contra rationem text.in.l.neq;.
ff.de impen.in reb.dotal.fact.vbi dicit tex.ꝙ eſt onus fructuũ.nec
4 dicatur qḋ vbi nõ ſoluitur canon:quia † vt notorium eſt onera ma
trimonii tranſcẽdunt redditus bonorum dotalium.Hec ſunt que
inuenio in hoc dubio dicta per alios:quibus bene conſideratis mi
hi magis placet pars negatiua quam probabo multis mediis.

Primo per vnam rationem quã adduxit Bar.
ſed ego aliter deduco.⁊ eſt vna
maxima in materia onerũ,vꝫ qḋ nullus debet duplici onere gra
uari:ſed emphyteuta eccleſie poteſt collectari a domino eccleſiaſti-
co.ergo non poteſt a domino temporali:quia ſic ſubiret duplicem
collectam ⁊ duplex onus.concluſio manifeſta eſt,nec maior negari
poteſt:quia eſt tex.in.d.l.honores ſubeunt.minor autẽ probatur
per.xi.fundamenta que adducit excellens doc.Barth.ſoci.in cõſi.
cxix.que non eſt viſum tranſcribere.pro qua optime facit. quia nõ
debet eſſe deterioris conditionis eccleſia ꝙ priuatus.l.ſunt perſo-
ne.cum vulg.ff.de reli.⁊ ſum.fune.ſed ſi non ſolueret emphyteuta
collectam impoſitã a dño eccleſiaſtico,opus eſſet vt ſolueret eccle
ſia que eſt directa domina cõtra.l.ii.C.de iu.emphy.l.obſiſtere.C.
de anno.⁊ tribu.lib.x.
5 Secundo probatur ſic.bona † eccleſiaſtica a domino temporali
collectari nõ poſſunt.maxime munere extraordinario, vt eſt colle
cta iſta cum ſint bona eccleſiaſtica,ergo collectari non poſſunt. con
cluſio de ſe patet.Maior probatur tam de iure diuino ⁊ canonico
ꝙ ciuili:vt habetur Geneſ.c.xlvii.⁊ eſdre.j.c.vii.⁊ in.c.non minus.
de immun.eccle.⁊ in.c.ꝙꝙ.de cenſi.lib.vi.⁊ in.l.placet.C.de ſac.ſan.
eccle.⁊ ibi per glo.⁊ doct.minor vero non indiget probatione cum
directum dominium ſit apud eccle.qḋ eſt magis dignum ꝙ vtile,
vt dicit Sali.in.d.l.ii.C.de iure emphy.
6 Tertio ſic collectans † non poteſt collectas exigere niſi de bo-
nis in quibus habet iuriſditionem,ſed cum iſta ſint bona eccleſia-
ſtica,laicus in his iuriſditionem non poteſt habere: ergo conclu-
ſio manifeſta eſt.maior probatur per notata per Bar.in.l.j.in pen.
col.C.de mul.⁊ in quo lo.li.xi.⁊ per Oldra.in quodam tractatu cir
ca materiam muneris in.iii.parte:ſequitur Soci.in cõſi.cxxix.per
iura per eos ibidem allegata.minor autem probatur per.c.ſi cleri-
cus laicum.⁊.c.verum.de fo.compe.⁊.c.ceterũ.de iud.⁊ tenet Ho
ſti.⁊ Jo.an.in.c.poſtulaſti.de fo.compe.contra Inno.ibi.⁊ Bal.in
l.ſi.in.ii.col.C.ſin.cen.vel reli.

Quarto deducitur ſic.vbicũq; non eſt obligatus
dominus ad collectas, ibi-
dem nec emphyteuta:quia emphyteuta obligatur reſpectu domi
ni ⁊ eius perſona inſpecta,⁊ nõ aliter. hanc conſequentiam probo
ſic:vbicũq; quis obligat principaliter non valet pactũ inter ipſum ⁊
alium vt talis qui principaliter obligat nõ teneat ad collectas ſed
7 teneatur alter.valet † autem pactum inter emphyteutam et dñm
vt emphyteuta non teneatur ad collectas ſed teneatur dominus:
ergo emphyteuta non obligatur principaliter:cõcluſio patet. ma
ior probatur in.l.ſi.C.ſine cen.vel reliq.minor probatur in.d.l.ii.C.
de iure emphy.⁊ ideo ponamus quod eſſet factum pactum inter
emphyteutam ⁊ dominum eccleſiaſticum ꝙ emphyteuta non te-

neatur ad collectaſ, emphyteuta non poſſet collectari per. d. l. ſi. nec dominus. quia perſona eccleſiaſtica: ergo lex eſſet impoſita verbis: et credo hanc eſſe rationē decidendi in. d. l. priuate. §. q emphyteuta fiſci non tenetur: quia fiſcus etiam non tenetur: et ideo ſi emphyteuta non obligatur principaliter, nec etiam ſecūdario: quia ſi obligaretur ſecundario, hoc eſſet quia dominus eſſet obligatus principaliter: et hoc manifeſte probatur in. d. l. ij. vbi dicitur qd emphyteuta tenetur dare apochas functionum publicarum domi-
8 no quia †ipſo non ſoluēte tenetur ſoluere dominus. et melius probatur in. l. obſiſtere. C. de anno. et trib. lib. x. ſm tertiam lectu. glo. n Bar. approbatam. et per hoc infero generaliter qd vbicunque dominus directe non tenetur, q nec ibi tenetur emphyteuta et regulam que habet quod poſſidens habens ius in re et percipiens fructus tenetur ad collectam: intelligo modo bona et pſona directi domini ipſorum bonorum ſint ſuppoſita iuriſdictioni collectātis, vt per ſupraſcripta probatum eſt. Non obſt. quedā ratio Iſer. qd debet in hoc inſpici perſona accipientis et non concedentis: quia ex pluribus oſtenditur falſa: debet enim inſpici cauſa et perſona magis digna. c. quod in dubiis. de conſecra. eccle. vel alta. Item quia idem iudicium facimus de re coherenti rei eccleſiaſtice, quod de ipſa re eccleſiaſtica. l. qui religioſis. et ibi Bald. in ſummario. de rei vendi. et eſt text. not. in. c. quanto. de iudi. vbi in terminis noſtris dicit. Panor
9 mita. in vltimo nota. q ibi eſt caſus q †poſſeſſum non aſſumit naturam poſſeſſoris. videlicet qd quis poſſidet ius coherēs rei eccleſiaſtice: et q magis inſpiciatur perſona concedentis ſatis clare probatur in. c. ceterum de iud. et in. c. verum. de foro compe. vbi dicitur qd clerici et eccleſia ratione feudi quod habent a laico, et ab ipſo iudicari poſſunt, et tamen alias cum iuramento et cum conſenſu iudicis eccleſiaſtici non poſſunt a laico iudicari. c. ſi diligenti. de foro. cōpeten. et ſic econuerſo laicus habens feudum ab eccleſia, ab ipſa iudicatur: et facit quia potentior conditio inſpicitur. l. queritur. de ſtatu homi. ſed potentior eſt conditio domini directi q̄ vtilis. igitur etc.

10 ¶ Non obſt. dictum Fede. qd †coloni eccleſie tenentur ad gabellas fructuum perceptorum in bonis eccleſie: quia intelligitur ſolum de fructibus iam perceptis qui amplius non ſunt coherētes rei eccleſiaſtice, ſed ſunt effecti colonorum: queſtio vero noſtra eſt an pro bonis ipſis emphyteuticariis poſſit emphyteuta collectari: quod eſt diuerſum. et ſtante hac opinione pro vera econuerſo dicerem qd eccleſia habens bona emphyteutica a laico nō poteſt collectari a domino eccleſiaſtico pro illis bonis, ſed bene poſſet a domino temporali: per ſupraſcripta.

11 Vidi etiam dubitari an †ſtante predicta opinione poſſit emphyteuta pro melioramentis factis in re eccleſie collectari: et breuiter idem puto quod non poſſit: quia vna res non debet diuerſo iure cenſeri. c. cum in tua. de decimis. et l. eum qui edes. de vſucap. et faciunt not. in. c. quanto. de iudi. et in. d. l. qui religioſis. et maxime quia melioramenta non videntur poſſe ſeparatim cēſeri. l. ſi. C. de alluuio. l. pe. C. de omni agro deſer. lib. xi. l. quandoque. la. iij. co. ti. et l. cum ſatis. §. caueant. de agrico. et cenſit. lib. xi. et l. j. C. in quibus cauſis. col. cen. do. co. lib.

¶ FINIS.

Clariſſimi ac preſtantiſſimi

vtriuſq; iuris doctoris domini Petri de Peruſio tractatus de vnione eccleſiarum Incipit.

¶ Prefatio.

POſtquã perfeci tractatũ canonice epiſcopalis ⁊ quarte parochialis eccleſie: ⁊ poſtq̃ perfeci tractatum de permutatione eccleſiarum. Nunc intendo facere tractatum de vnione ad inuicem: quẽ tractatum proſequar per infraſcripta principalia capitula. ¶ Primum capitulum eſt quot modis fiat vnio eccleſiarũ. ¶ Secundum capitulum eſt que iura transeãt in eccleſiam, cui fit vnio: ⁊ que iura remaneant apud eccleſiam que vnitur. ¶ Tertiũ capitulum principale ex quibus cauſis fiat vnio eccleſiarum. ¶ Quartum capitulum principale. Cuius autoritate fiat vnio eccleſiarum. ¶ Quintum capitulum principale eſt quorum conſenſus requiratur in vnione eccleſiarum. ¶ Sextum quarum ⁊ qualium eccleſiarum fiat vnio. ¶ Septimũ capitulum principale eſt cum eccleſie vnite regantur ſub regimine vnius prelati, que etas ⁊ qualitas requiratur in tali prelato. ¶ Octauum capitulum principale eſt in qua eccleſiarum ſic vnitarum faciat reſidẽtiã prelatus qui preeſt regimini illarum eccleſiarũ. ¶ Nonum capitulum eſt cum ambe eccleſie vnite ſub regimine ſunt vnius prelati et prelatus moriatur, an ambe dicte eccleſie vnite, dicantur vacare p mortem prelati, an vero altera ipſarum: ⁊ que, ⁊ an ſcilicet eccleſia vnita, ⁊ an vero eccleſia cui facta eſt vnio. ¶ Decimũ capitulum q̃ iura reſeruẽtur dioceſano in eccleſia vnita. ¶ Undecimũ capitulũ eſt qñ parochialis eccleſia vnit prebẽ. ⁊ in hoc declaro. c. extirpãde. de preben. §. qui vero. ⁊ c. expoſuiſti. eo. titu.

Summarium.

1 Unio eccleſiarum quot modis fiat.
2 Eccleſia cui fit vnio cẽſetur mater, ⁊ eccleſia vnita cẽſetur filia. Bonum ⁊ malum cum aſſociantur, malum recipit naturã boni.
3 Imperator quandoq; vnit duas dignitates in vnam.
4 Eccleſie due poſſunt vniri vt vtraq; remaneat epiſcopalis.
5 Tranſlatio ſi fit de vno ordine ad aliũ illud qđ transfert in alium aſſumit naturam illius ad quem transfertur.
6 Dioceſano nõ preiudicatur in aliquo ſi vna eccleſia ſubijciatur alteri quo ad vitam, ſine ſuo conſenſu.
7 Unio eccleſiarum an poſſit fieri ad tempus.
8 Unio ſi fiat viuente rectore eccleſie, vt ſtatim mortuo rectore renocetur, an illa vnio preſumat facta contẽplatione prelati.
9 Epiſcopus ſi eccleſiam ſue dioceſis de conſenſu ſui capituli donet loco religioſo pleno iure, num quid per hoc cenſeatur talem eccleſiam vnire tali loco religioſo.
10 Dubia quedã circa vniones eccleſiarum.
11 Eccleſia vnita ſi eſſet debitis grauata non poſſent vẽdi bona eccleſie cui facta eſt vnio pro ſolutione.

¶ Capitulum primum.

VEnio ad primum capitulum principale. ſ. quot † modis fit vnio
1
dicebat glo. xi. q. i. c. ⁊ tẽporis qualitas, qđ varijs modis poſſent vniri eccleſie. Primo q̃ vna eccleſia ſobijciat alteri, ⁊ ſm hoc dignitas erit in vna tantũ eccleſiarũ. ſ. apud illaz cui fit vnio. Secũdo modo fit vnio vt ex duabus dignitatib9 vna fit dignitas, ⁊ ſm hoc non dicent eſſe due dignitates, ſed vna tantũ: ⁊ ſm hoc illi qui ſunt canonici in vna eccl'ia erũt canonici in altera ⁊ tã iſti canonici vnius q̃ iſti canonici eccl'ie cui facta eſt vnio intererũt electiõi p̃lati cuius regimini eſt vtraq; eccl'ia cõmiſſa ⁊ alijs cõibus negotijs, ⁊ in tali vnione diſtinguẽdũ eſt, aut eccl'ie inſimul vniunt, aut vna cum vnit: ⁊ reliq̃ due penitus ſunt diuerſe. Siquidẽ vna vnit alteri: tũc ſm hoc illius naturã ⁊ ↄſuetudinẽ ⁊ priuilegium aſſumit eccl'ia cui vnit, ⁊ peribũt iura illius eccl'ie q̃ vnit. de ſtatu mona. recolẽtes. cir
2 ca ſi. ⁊ dicebat Archi. in. d. c. ⁊ tp̃is. qđ † eccl'ia cui fit vnio cẽſetur tã quã mater, ⁊ eccl'ia vnita cẽſetur tanq̃ filia, q̃ metus cauſa. cũ dilectus. de donati. inter dilectos. ⁊ tunc filia ſortit priuilegia matris. de ſta. mo. recolẽtes. Si autẽ neuter alteri vnitur: tunc ſi ille eccleſie ſimul vniunt: tũc ↄſuetudines ⁊ priuilegia q̃ humaniora ⁊ meliora ſunt retinẽt illud vnitũ. Nã cũ bonũ ⁊ malũ aſſociant, malũ recipit naturã boni. xxij. q. i. nõ eſt culpandus. facit. C. de rei vxo. act. l. i. in prin. C. communia de le. l. ij. circa ſi. Et vide quod no. in. l. i. de leg. i. ⁊ ibi omnia vide.

Tertio modo poſſunt vniri due eccleſie ita q̃ vtraq; remaneat in ſuo veteri ſtatu, ⁊ ſm hoc due erũt dignitates ſicut erant ante vnionẽ. Erit tñ vtraq; eccl'ia ſeu dignitas ſub regimine vnius p̃lati, ſi vna ex iſtis eccleſijs ſuberat metropolitano, ⁊ ſm hoc ſi eccleſia vnita ſubeſſet dioceſano Peruſino, ⁊ eccleſia cui fit vnio ſuberat dioceſano Florẽtino, dioceſanus Peruſinus in eccl'ia vnita q̃ erat ſue dioce. retinet iura ep̃alia in eccl'ia ſue dioceſis cui facta eſt vnio per talẽ ergo vnionẽ neutri dioceſanorum preiudicatur in iure ſuo ⁊ rector iſtarũ duarũ erit ſub duob9 dioceſanis, vt3 dioceſano Peruſino reſpectu eccl'ie vnite q̃ eſt in dioceſi Peruſina, ⁊ ſub dioce. Florẽtino reſpectu eccl'ie cui facta eſt vnio q̃ eſt in dioce. Florentina. de religi. do. q̃ monaſteriũ. Quidã autẽ dicunt hoc caſu illarũ duarũ eccleſiarũ rector erit tantũmodo ſub vno dioceſano, ſcʒ ſub dioceſano eccl'ie cui facta eſt: illius enĩ naturã aſſumpſit. Sic ⁊
3 qñq; † imperator vnit duas dignitates in vnã. vt in aut. vt iud. ſine quoquo ſuffra. §. illud. col. ij. i. glo. aũt in. c. nouit. ne ſe. va. in gloſ. q̃ incipit notanter. dicit q̃ tribus modis fit eccleſiarũ vnio. vno modo fit qđ vna eccl'ia ſubijciat alteri, ⁊ ſm hoc erit ſedes apud illam cui ſubijcit. Secũdo modo fit vnio vt ex duabus dignitatibus fiat vna, ⁊ ſm hoc illi qui ſunt canonici in vna eccl'ia ſunt in alia regſti q̃ illi interſunt electioni ⁊ alijs negotijs. ſed in hac vnione diſtinguitur: q̃ aut vna eccleſia vnitur alteri, aut ille due vniuntur ſimul que due diuerſa ſunt. ſ. vna vnitur alteri ſm hoc ius naturam ⁊ cõſuetudinẽ ⁊ priuilegia aſſumit cui vnitur. de ſtatu mo. recolẽtes. §. vlti. ſi autẽ due inſimul vniunt, cõſuetudines ⁊ priuilegia q̃ meliora ſunt ⁊ humaniora in altera earũ retinet illud qđ vnit arg. de pe. di. i. medicamẽtum. xxxij. q. i. non eſt. ſi quid imperator bone fidei ⁊ ſtricti iuris illud retinet ea que meliora ſunt in altera additione. C. de rei vxo. act. bona. in prin. Similiter ⁊ cum legata ⁊ fideicommiſſa vnit, id qđ humanius eſt in vna generaliter retinuit illud vnitũ.
4 C. cõmunia de leg. l. ij. circa ſi. Tertio poſſunt † vniri vt vtraq; remaneat epiſcopalis ⁊ ſm hoc ſint epiſcopatus licet vnus ſit ep̃s vtriuſq;. xvi. q. i. ⁊ temporis. ⁊ ſm hoc ſi ille eccleſie ſuberant diuerſis metropolitanis propter illam vnionẽ, neuter metropolitanus perdit ius ſuum. de re. do. quia monaſterium. dicebat Innocẽ. in illo. c. ne ſe. va. quod vnio fit vno modo q̃ vna eccleſia epiſcopalis alteri eccleſie epiſcopali ſubiacet, ⁊ ſm hoc remanet ep̃alis illa cui ſubijcitur. Secundo modo fit vnio vt ex duabus fiat vna ⁊ ſm hoc canonici vnius ſunt canonici alterius, ⁊ canonici vtriuſq; intererunt electionibus ⁊ alijs negotijs ſi tunc conſuetudines ⁊ priuilegia que meliora ſunt ⁊ humaniora in altera retinet vnitũ argu. de peni. diſtin. i. medicamentum. xxxij. queſtio. ij. non eſt culpandus. C. de rei vxo. actio. in princi. C. communia de leg. l. ij. in fin. Tertio poſſunt vniri quod ſint ambe epiſcopales ſiue in priori ſtatu, ⁊ ſm hoc vn9 erit epiſcopus ambarum ⁊ ſunt duo epiſcopales, ⁊ ille eccleſie ſuberunt diuerſis metropolita. ⁊ idem epiſcopus erit ambarum ſubiectus. de re. domi. quia monaſterium. de confirma. vti. vel inutili. c.
5 viti. Si vero de vno † ordine fit tranſlatio ad alium illud quod trãſfertur ad alium, aſſumit naturam illius ad quem transfertur, ⁊ vide quod no. glo. de ſtatu mona. recolentes. ⁊ ibi Joan. de ligna. qđ ingrediens monaſterium denuo habet participationem omnium ſicut ille qui fuit et eſt profeſſus, ſecus in transferente: quia ſecum transfert que portauit. ⁊ vide quod no. de cle. coniu. c. quod a te. dicebat Hoſt. in. d. c. i. ne ſede vac.

HEc vnio quinq; modis poteſt fieri, licet antiqui notauerunt quod tribus modis. Primo igitur fit vnio quoad ſpiritualium coniunctionem, vt quando mortuo fratre vnius monaſterij faciunt pro ipſo in alio monaſterio ſeptimũ, vigeſimum, trigeſimum. de quibus loquitur de teſta. c. ſi. ⁊ econtra põt vnum monaſterium in diuerſis monaſterijs locũ habere propter priuilegium vnionis charitatis de quo legitur de ſumma trini. damnamus. §. cum ergo. ſed hec auaritiei ambiguitatis diuiſio non admittitur. de re. do. c. ſi. dicit Jo. de lig. q̃ iſta non eſt vnio: q̃ non vnitur vna eccleſia alteri ſed ſpiritualium commiſſio. ⁊ ſubdit qđ quando monaſterium erigitur in eccleſiam cathedralem nõ eſt iſta vnio, ſed ſtatus eccl'ie commutatio. Secundo fit vnio vt vna eccleſia ſubijciat alteri quo ad vitam qđ me. can. cum dilectus. de ſta.
6 mo. recolentes. circa ſi. in quo caſu non preiudicatur † dioceſano in aliquo ſi ſine cõſenſu ſuo fiat. de dona. inter dilectos. ⁊ ſi a ſede apoſtolica impetratio ſuper hoc impetratur de iure dioceſani ibidem expreſſa mẽtio habeat. de deci. dudum. de confir. vti. venerabilem. Tertio vt neutra ſubijciatur alteri, nec eſt vnum collegiũ vtriuſq; eſt tamen idem prelatus. xvi. q. i. ⁊ tẽporis. de reli. do. quia monaſterium. ⁊ hoc ſi vna eſt cathedralis alia conuentualis, in cathedrali fiat electio per collegium vtriuſq; cleri vnione videntur vnite eccleſie Uniceñ. ⁊ Romaneñ. Lugduneñ. ⁊ ſancti Juſti, Ciſtercieñ. ⁊ Folcameñ. ac propter huiuſmodi vnionem conuẽtualis efficietur

cathedralis niſi hoc habebat a ſede apoſtolica. Quandoq; fit vnio
τ idē ſit collegium vtriuſq;, ita q̄ monachus ſiue canonicus vnius
eoipſo q̄ canonice receptus eſt intelligitur alterius, τ tunc dicitur
vera vnio. nam duo collegia que erant antea tali vnione facta; fa-
cta cēſentur vnum ar. de conuer. coniu. ad apoſtolicam. tali vnione
facta deberet obſeruari hincinde in rationabilib⁹ extirpatis. argu.
ex d. q. ii. nouit. xxvij. q. j. nō eſt culpandum. C. de rei vx. actio. l. j. cōtra
de leg. l. ij. in fi. Quinto de conuentualis in religioſa eccleſia de no-
uo antiquo cathedrali vnitur, ita q̄ epiſcopus ſit in vna et idem
epiſcopus ſit abbas in alia: τ de tali loquitur. c. nouit. Ad ſciēdum
autem veritatem vnionis, vt in. c. porro. de priuil. Iuxta predicta
7 queritur an †vnio poſſit fieri ad tempus. Reſpondeo quandoq;
vnio eſt perpetua, quia fit contemplatione eccleſie: ideo autem eſt
perpetua: qꝛ dignitas non moritur. de offic. deleg. quoniā abbas. τ
hoc optime probat de inſti. cū venilſent. Quandoq; vnio eſt tēpo
ralis qd̄ contingit dupliciter.

Primo quando papa facit vnio-

nem ad ſuum beneplacitum: tūc enim illa vnio durat donec vixerit
papa. ne reſcrip. ſi gratioſe. lib. vj. Secūdo eſt tēporalis vnio, quā-
do fit vnio contēplatione prelati: tūc enim illo prelato mortuo ex-
pirat vnio. ne ſe. va. c. nouit. in ver. ne plus cauiſſet. ¶ Secundo q̄-
ritur an in dubio preſumatur vnio facta contēplatione eccleſie an
vero contemplatione prelati. Reſpondeo, videtur facta contem-
platione eccleſie cuiū eſt, vt in. c. nouit. in ver. maxime. ne plus ca
uiſſent prime eccl'ie τc. ¶ Tertio queriꝛ ſi viuēte rectore eccl'ie fiat
8 vnio τ ſtatim †mortuo rectore reuoceꝛ illa vnio an preſumetur fa-
cta contēplatione plati. credo q̄ ſic. τ iſte caſus in. c. nouit. τ in ver.
maxime. vbi dicit. ne plus cauiſſe pſone quā eccl'ie videretur ſi qd̄ eo
viuēte conceſſimus poſt obitū eius mutaremus. ¶ Quarto queri
tur ſi viuēte rectore eccl'ie fiat vnio cum intelligatur fieri ſine preiu-
dicio rectorū. de do. c. cōſultationibus. ſi ante q̄ ille rector moriaꝛ:
moriatur papa, an per mortē pape expirat illa vnio. videtur q̄ ſic,
quia illa vnio nō eſt ſortita effectū ex quo viuit ille rector. Jo. Mō3
eſt veritas q̄ non expirat: ratio, qꝛ illa vnio iam facta eſt ſicut indic-
ens: quādo gratia facta eſt, non expirat per mortem pape, ſecus ſi
vnio nō eſſet facta ſed ſiēdaꝛ: qꝛ papa tunc moritur re integra expi-
rat executoris poteſtas, vt hec omnia probantur. de offi. dele. c. ſup
gratia. lib. vj. de prebē. ſicut. eo. lib.

Incidēter queritur ſi epiſcopus

eccleſiā ſue dioceſis de cōſenſu ſui capituli donet loco religioſo ple
9 no iure, nunqd †p hoc cēſeatur talē eccleſiā vnire tali loco religioſo
vr̄ q̄ non: qꝛ per vnionē bona vnite eccl'ie tranſferunꝛ in eccleſiam
cui fit vnio ſed per ſubiectionē non tranſferuntur bona eccl'ie que
ſubeſt. de dona. paſtoralis. dicas q̄ conſiderari d3 modus ſubijciē-
di. Aut enim ſimpliciter ſubijcitur, τ non videtur facta vnio, ſecus
ſi ſubijciatur in modum vnionis. ita tenet Joan. de lig. in d. c. ſicut
vnire. Et propter hoc dicebat Inno. in d. c. paſtoralis. in glo. ma-
gna. τ glo. ſi. q̄ aliud eſt eccleſiam vniri, τ aliud eccleſiam concedi al
teri eccl'ie in proprios vſus, vel pleno iure. ¶ Notandum autē eſt
per predicta que de vnione eccleſie. ſ. dixi qd̄ quando vna eccleſia
vnitur alteri vnus τ idē eſt prelatus vtriuſq; eccl'ie. ne ſe. vacan. c. i. τ
in dicto. c. τ tēporis. Itē q̄ illi prelato cōpetit adminiſtratio vtriuſ
q; eccleſie, tam in ſpiritualibus quā in temporalibus, vt eſt caſus
in dicto. c. τ temporis. ex his notat Innocē. in. c. paſtoralis. de pri-
uil. colligo concluſionem quorūdam dubiorum τ caſuum. Et pri-
10 mo qd̄ †ille prelatus debet vtrāq; eccleſiam ſeruare in bono ſtatu.
Item quod fit ſeparatio bonorum eccleſie vnite a bonis eccleſie cui
fit vnio, τ ſic fieret inuentarium de bonis vtriuſq; eccleſie vt dicit.
Item ſi eccleſia vniatur alteri cum omnibus ſuis bonis, vt patet in
c. quia. de re. domi. quod dominium bonorum eccleſie vnite rema-
net apud eccleſiam vnitam, τ non tranſit in dominium eccleſie cui
fit vnio. Item vt vna eccleſia vniatur alteri cum omnibus actioni-
bus ſuis, quod actiones que competebant eccleſie vnite remanent
apud eccleſiam vnitam, τ non tranſeunt in dominium eccleſie cui
fit vnio. Et propter iſtas cauſas fit ſemper actio bonorum vtriuſ-
q; eccleſie. fateor tamen quod ille prelatus has actiones in iudicio
deducet nomine eccleſie vnite apud quam remanent ille actiones
de dilat. c. litere. et non nomine eccleſie cui fit vnio: τ ſi eſſet debitis
grauata. propter illa debita perſoluenda non poſſent vendi bona
eccleſie vnite: tunc enim vtramq; eccleſiam in bono ſtatu non con-
ſeruaret ſi poſſent vēdi eius bona propter debitum ad quod tene-
11 tur eccleſia cui facta eſt vnio. Itē †ſi eccleſia vnita eſſet debitis gra-
uata non poſſent vendi bona eccleſie cui facta eſt vnio: non enim
eccl'ia cui fit vnio conſeruaretur in bono ſtatu. Item ſi prelatus ac-
ciperet pecuniā mutuo p necesſitate vel vtilitate eccl'ie cui fit vnio
nō poſſet prelatus illā pecuniā conuertere in neceſſitatē vel vtilita
tem eccl'ie vnite, nec ex illa pecunia ſatiſfacere creditoribus eccl'ie
vnite, τ ſic eſſet econtra vez q̄ ſi prelatus acciperet mutuo pecuniā
p ſoluendo creditoribus eccleſie cui facta eſt vnio.

Ex his patet qd̄ eccleſia que vni-

tur non perdit ſua bona nec tranſeunt in eccleſiā cui fit vnio, vnio-
nis tamen modus conſiderandus eſt. τ iſtud vltimum ponit Joā.
de lig. in dicto. c. ſicut.

Summarium.

1 ☞ Jura que tranſeant in eccleſiā cui fit vnio, τ q̄ remaneāt apud
eccleſiam que vnitur.
2 Monaſteriū quod vnitur licet pereat: tñ eius capelle remanēt ſub
poteſtate monaſterij cui fit vnio.
3 Eccleſie due vbi ſimul vniūtur, tunc cōſuetudines τ priuilegia que
meliora ſunt in altera earū retinet illud vnitum.
4 Eccleſia vna ſi vniꝛ alteri an poſſeſſio eccl'ie vnite tranſeat in alterā
eccleſiā cui fit vnio abſq; apprehenſione poſſeſſionis.
5 Eccleſia cui fit vnio ſi nunq̄ poſſeſſionē habuit eccleſie vnite autho-
ritate propria poſſeſſionē accipere nō poterit.
6 Papa per vnionem quam facit non intendit derogare iuri epi-
ſcopali.
7 Conſenſus dioceſani an requiratur in vnione eccleſiarū licet papa
in ſua indulgētia non exprimat illud.
8 Bona preſentia et non futura veniunt in donatione bonorū ſim-
pliciter facta.
9 Religioſi monaſterij vniti debēt profiteri regulam vigētem in mo
naſterio cui fit vnio.
10 Priuilegiū perditur quandoq; ſine culpa.
11 Eccleſia que vnitur an tranſeat in proprietatē eccl'ie cui fit vnio.
12 Eccleſie due cū vniuntur τ vnus ſit prelatus vtriuſq; eccl'ie an bo-
na eccleſie vnite tranſeant in dominium eccl'ie cui fit vnio.
13 Eccleſia qū vnitur, non fit alienatio bonorū eccleſie vnite, nec pre-
iudicatur rectori eccleſie vnite.
14 Alienatio rerū eccleſiarū an fiat per vnionem.
Priuilegia competentia eccleſie vnite an tranſeāt in eccleſiam cui
fit vnio.
15 Poſſeſſio eccl'ie vnite an tranſeat in eccleſiā cui fit vnio.
16 Eccl'ia cui fit vnio an videatur ſuccedere eccleſie vnite.
17 Eccleſia licet pleno iure ptineat ad religioſos, non tñ religioſi poſ-
ſunt fructus illius eccleſie conuertere in proprios vſus.
18 Dignitas ex duabus dignitatibus facta, an due dignitates cen-
ſeantur.
19 Eccleſia vnita que non erat exēpta efficitur exēpta, ex quo exēpta
eſt eccleſia cui fit vnio.
20 Ordo q nō pōt eſſe mēdicās, ſi vniꝛ mēdicanti, efficiꝛ mendicans.
21 Eccleſia regularis ſi vniatur eccleſie regulari alterius ordinis, an re
manebit eccleſia vnita in ſuo veteri ſtatu.
22 Papa ſi cōcedit alteri eccleſie vt eccleſia cedat in proprios vſus ec-
cleſie cui facta eſt cōceſſio, quid videtur facere.
23 Eccleſia cui data eſt eccl'ia an poſſit vēdere vel pignorare poſſeſſio
nes illius eccleſie pro ſuis debitis ſoluendis.
24 Eccleſia vnita ſi habet in diuerſis dioceſibus poſſeſſiōes, an ſolus
conſenſus epiſcopi dioceſani ſit requirendus.
25 Interpretatio larga in donatione eſt habenda.

¶ Capitulum ſecundum.

NUnc venio ad ſecundum

1 capitulum principale ſcilicet † que iura trāſeant in
eccleſiā cui fit vnio. τ q̄ iura remanēt apud eccleſiam
q̄ vnitur. Reſpōdeo ꝯſiderādi ſunt modi vnionis.
¶ Primus modus vnionis eſt qñ eccl'ia ſic vnitur
q̄ alteri eccl'ie ſubijciꝛ; tunc dignitas eſt apud eccleſiā cui vnitur τ
pertinēt iura τ priuilegia eccl'ie que vnitur τ ſubijcitur. Et etiam q̄
ſubijcitur ſortitur naturā τ priuilegia τ cōſuetudines eccl'ie cui vni
tur τ ſubijcitur cū omnibus ſuis iurib⁹ τ actionibus, vt in. c. qꝛ mo
naſteriū. de reli. do. τ ibi dicūt doct. q̄ qñ monaſteriū h3 capellas ſi
vnitur alteri monaſterio q̄ ille capelle tranſeunt in monaſteriū cui
fit vnio, ſicut ſi paterfamilias abrogaꝛ τ oēs qui ſubſunt τ tranſeūt
in poteſtatē arrogatoris. inſti. de adop. §. illud. τ intelligunꝛ oēs ca
2 pite minui. ff. de capitis dimi. l. ij. §. liberos. τ l3 pereat †monaſte-
rium qd̄ vnitur tñ ei⁹ capelle remanēt ſub poteſtate monaſterij cui
fit vnio. τ dicit ar. de prebē. cū ſingula. lib. vj. q̄ ſi eximaꝛ eccleſia cui
ſic vnio hoc modo cēſetur eximi eccl'ia vnita τ pōt interdici eccl'ia
vnita ſi nō ſoluit cēſum pro eccleſia cui fit vnio. τ qd̄ dioce. d3 procu.
pro vtraq; eccleſia. Itē dicit Joan. in. c. expoſuiſti. de prebē. quod ſi
eccleſia curata vnitur alicui collegio, cura ptinet ad collegium non
ad ſingulares de collegio, vbi aūt eccl'ia curata vnitur prebēde: tūc
canonicus eſt prelatus illius eccl'ie curate τ h3 curam τ etiam vica-
rius cui cōmittitur cura dicte eccleſie curate, vt in. c. ij. de offic. vica.
de prebeu. ſuper eo. lib. vj.

Secundo fit vnio vt ex duabꝰ dignitatibus fiat
vna dignitas ſeu vna eccleſia
⁊ idē collegium:⁊ tunc qui ſunt canonici in vna erunt canonici in al
tera ⁊ tam iſti quam illi intererunt prelati electioni. Ubi autē due
3 eccleſie†ſimul vniuntur ⁊ tunc conſuetudines ⁊ priuilegia que me
liora ſunt in altera earum retinet illud vnitum, vt dicit glo.in.d.c.
⁊ tēporis.ne ſe.vac.c.i.vnde dicebat Archi.in.d.c.⁊ tēporis. qđ cū
ex duabus dignitatibus fit vna, nec altera alteri ſubijcitur, reo oēs
cōmiſcentur ⁊ clerici vnius eccleſie erunt clerici alterius,⁊ erūt vnū
collegium,⁊ clerici vnius eccleſie vocabuntur ad petitionem alio-
rum ⁊ vterqꝫ locus retinebit ſuum honorem:⁊ ſi vtraqꝫ eccleſia fue
rit epiſcopalis, vtraqꝫ remanebit epiſcopalis. Et ſi vniunt̄ ne vna
alteri ſubijciatur, quelibet ſit in honore ſuo:ſi vtraqꝫ erit epiſcopa
lis vtraqꝫ erit cathedralis,⁊ canonici vnius eccleſie non erūt cano-
nici alterius eccleſie, nec iſti vocabunt̄ ad depoſitionē alioꝝ nec eꝫ:
ne res confundantur, ſed erit vnus epꝰ qui eligetur adinuicem.
¶ Tertio modo fit vnio vt vtraqꝫ eccleſia remaneat per ſe locus
ſub regimine vnius prelati, tunc quelibet eccleſia retinebit ſua iu-
ra ⁊ priuilegia, vt dicto.c.⁊ temporis.⁊ erunt tunc due dignitates
ſic ſub regimine vnius prelati.

Demum queritur ſi vna eccleſia

4 †vniat̄ alteri eccleſie an poſſeſſio eccleſie vnite tranſeat in alterā ec-
cleſiā cui fit vnio abſqꝫ apprehēſione poſſeſſionis, vt.l.vlti. C.de ſa
croſan.eccle. poſſeſſio nō tranſit niſi ſit apprehēſa. caſus eſt ad lite-
ram in.c.paſtoralis.de priuile. Simile videmus in eo cui conceditur
mus beneficiū ii. titulū in quā non tranſit poſſeſſio beneficij niſi ſit
apprehenſa.de prebē.cum cui.li.vi.ſicut videmus in herede in quē
non tranſit poſſeſſio niſi ſit apprehēſa.ff.de acqui.poſ.l.cum here-
de. Sed queritur an eccleſia cui fit vnio poſſit autoritate propria
accipere poſſeſſionem eccleſie vnite ⁊ bonorum eius dicebat gloſ.
5 de priuile.paſtoralis. qꝫ †ſi eccleſia cui fit vnio nunqꝫ poſſeſſionē ha
buit eccleſie vnite autoritate propria poſſeſſionem accipere nō po
terit.de acquirē.poſſeſ.l.ſi ex ſtipulatione.ſecus ſi poſſeſſionem ha
buiſſet:quia viuente rectore eccleſie vnite rector eccleſie illum cen-
ſum ſoluebat eccl͂ie quando facta eſt vnio qui ſolui cōſueuerat dio
ceſano.de reſtitu.ſpolia.cum veniſſet.nam ex quo viuente rectore
eccleſie, eccleſia cui facta eſt vnio habuit poſſeſſionem eccleſie vnite
tunc mortuo rectore dicte eccleſie, eccleſia cui facta eſt vnio non di-
cetur acquirere poſſeſſionem, ſed eam acquiſitam dicitur cōtinua-
re:⁊ iſte eſt verus intellectus illius decre. dicebat Hoſti.⁊ Jo.in.d.
c.cum veniſſet. qꝫ aut fit vnio autoritate dioceſani ⁊ tūc eccleſia cui
fit vnio poterit accipere poſſeſſionem eccleſie vnite autoritate pro
pria:quia epiſcopus vniendo eccleſiam videtur etiam autoritatem
ingrediendi poſſeſſioneꝫ concedere eccleſie vnite. Aut vnio fit per
papam,⁊ tunc non poteſt accipere poſſeſſionem inconſulto dio-
6 ceſano. Ratio eſt:quia †papa per vnionem quam facit non inten-
dit derogare iuri epiſcopali.de autoritate ⁊ vſu pal. tuarum.de of.
deleg.ſuper eo. Si autem id fieret ſine autoritate dioceſani, preiu-
dicaretur reipub.quantum ad hoſpitaliter iura epiſcopalia per-
ſoluenda.de ſup.neg.prela.c.ij.⁊ etiam quia poſſet eſſe priuilegiuꝫ
ſurreptitium, et hoc eſt diſcutiendum.de reſcrip. ſuper literis. ne
ſe.vac.c.i.⁊ iſtam rationem aſſignat Joā.in.d.c.paſtoralis. nec ob.
de priui.in his:immo requiritur prelati licentia:quia ibi loqui-
tur in actu non preiudiciali:quia epiſcopo erat reſeruatum ius pa
rochiale vel dicet qꝫ in.c.paſtoralis fuit expreſſum quod non pre-
iudicaretur epiſcopo, de quo per Joan.and.in.d.c.in his. veritas
7 eſt quod requiritur †conſenſus dioceſani licet papa in ſua indulgē
tia non exprimat illud. Notandum tamen eſt qꝫ dioceſani conſen-
ſus non requiritur ad apprehenſionem poſſeſſionis quando pa-
pa concedit eccleſie cui fit vnio quod autoritate propria poſſit ac-
cipere poſſeſſionem eccleſie vnite, vt eſt caſus in dicto.c. paſtora-
lis.de priuilegijs.

Demū queritur ſi eccleſia vnitur

cum omnibus bonis ſuis ⁊ actionibus que competunt, ⁊ demum
illi eccleſie vnite aliqua bona legant̄, an illa bona remanebūt apud
eccleſiam vnitam an non acquirātur eccleſie cui facta eſt vnio. Sed
immo bona que erunt eccleſie vnite tempore vnionis.ff.de aur.et
8 ar.leg.l.ſi ita.nam in †donatione bonorū ſimpliciter facta veniunt
preſentia ⁊ non futura. Et no.qđ ex quo actiones competent eccle-
ſie vnite tranſeunt in eccleſiam cui fit vnio, tam in agendo qꝫ in de-
fendendo illas actiones in iudicio deducit. dicit Hoſt.⁊ Jo.in pre
dicto.c.quia monaſteriū. ¶ Ultra predicta que dixi qꝫ iura trāſeāt
in eccleſiā cui fit vnio, ego conſidero verba glo.dicentis. qꝫ eccleſia
vnita ſortitur naturam eccleſie cui fit vnio. Et propter hoc dico qꝫ
ſi eccleſia que vnitur eſſet ſecularis, quod tunc efficeretur regularis
ſi eccleſia cui fit vnio eſſet regularis. Item ſi eccleſia que vnitur erat
regularis certi ordinis,⁊ monaſterium cui fit vnio erat alterius or
dinis quod tūc eccleſia vnita efficitur illius ordinis cuius erat mo-
naſterium cui fit vnio. Item ſi monaſterium quod vnitur erat la-
gionis regule quam monaſterium cui fit vnio. primo modum ar-
ctioris regule efficitur laxioris regule cuius erat monaſterium cui
fit vnio. Item ſi religioſi monaſterij quod vnitur eſſent diſpartite
profeſſionis vt habitus, cum religione ſecundi monaſterij erant al
terius profeſſionis vel habitus tunc religioſi monaſterij quod vni
tur remanet ſub illa profeſſione vel habitu cuius ſunt religioſi ſe-
cundi monaſterij cui fit vnio. Item ſi religioſi monaſterij vniti eſ-
ſent certe religionis ⁊ religioſi monaſterij cui fit vnio eſſent alteriꝰ
religionis, quod tunc religioſi monaſterij vniti erunt religioſi il-
lius religionis cuius eſt monaſterium ſecundū cui fit vnio. Et per
9 hoc concludo qꝫ †religioſi monaſterij vniti debent profiteri religio
nem, regulam ⁊ ordinem vigentem in monaſterio cui fit vnio, ⁊ te
nentur ad obſeruantiam regule illius monaſterii, et non tenentur
ad ea que tenebantur in monaſterio vnito anteqꝫ eſſet vnituꝫ. Itē
dico quod ſi eccleſia fuiſſet ſecularis eccleſie et collegiate non viuē-
te ſub habitu ⁊ ſtatu clericorum ſecularium, ſed tranſibunt ad mo-
naſterium cui fit vnio ⁊ deferent habitum illorum religioſorū, ob-
ſeruare tenentur regulam vigentē in illo monaſterio, ⁊ forte tene-
buntur profiteri in illo monaſterio, et hoc operatur illa vnio, ⁊ per
hoc quod clericis ſecularibus propter virtuteꝫ vnionis poteſt in-
duci artior ſtatus non poſſet eis inuitis indici ſi non fieret vnio de
eccleſijs edificandis.ad audientiam.ij.⁊ in regula quod omnes.li.
vi. Ultra predicta conſidero aliud dubium verbum glo. dicentis ſi
eccleſia vnita habeat aliqua priuilegia ⁊ eccl͂ia cui fit vnio habeat
alia priuilegia, que priuilegia ſeruabūtur. an priuilegia eccleſie vni
te, an priuilegia eccleſie cui fit vnio. dicebat glo. ſeruabuntur priui-
legia meliora ⁊ humaniora, ⁊ ex hoc ſequitur quod ſi priuilegia ec-
cleſie cui fit vnio erunt meliora ⁊ humaniora illa ſeruabuntur ⁊ pe-
10 ribunt priuilegia eccleſie vnite, ⁊ ſic eſt †caſus quo perditur priuile
gium ſine culpa non tamen ſine cauſa. ſimile de priuileg. antiqua.
Itē ſi priuilegia eccl͂ie vnite eſſent meliora ⁊ humaniora illa ſerua-
buntur ⁊ peribunt priuilegia eccleſie cui fit vnio ex quo talia priui
legia non ſunt meliora nec humaniora priuilegijs vnite eccleſie. Et
per hoc ſequitur quod dixi. ⁊ priuilegium perit ſine culpa non ſine
cauſa. Item ſequitur aliud quod priuilegium conceſſum vni eccle-
ſie vel ordini tranſit ad aliam eccleſiam vel ordinem, ⁊ hoc opera-
tur virtus vnionis, cum tamen de iure communi priuilegia conceſ
ſa vni perſone vel ordini non tranſeant ad alium ordinem. de pri-
uileg.c.ſane. Sed vltra predicta dixi que iura tranſeant in eccle-
ſiam cui fit vnio, hunc articulum clarius proſequamur per ſcriptas
queſtiones.

11 Primo queritur †an eccleſia que

vnitur tranſeat in proprietatem eccleſie cui fit vnio. Reſpondeo ſi
fit vnio ita qꝫ vtraqꝫ eccleſia remaneat de per ſe. Et tunc talis eccle-
ſia vnita non tranſit in proprietatem eccl͂ie cui fit vnio. Nam p hu-
iuſmodi vnionem eccleſia vnita conceditur quo ad proprietatem
eccleſie cui fit vnio. non autem quo ad titulum vt dicit Joā. de lig.
de exceſ.prel.c.ſicut vnire.in queſtione que incipit, ſed an preſby-
ter. Secundo queritur an dominium bonorū eccl͂ie vnite ſit diui-
ſum a bonis eccleſie cui fit vnio vt ipſi dicunt. Si diceretur qꝫ om-
nia bona eccl͂ie vnite tranſeunt in dñium eccl͂ie cui fit vnio, non te-
nerentur, tunc dant ſeparationē nec fieri debet inuētarium de bo-
nis eccl͂ie cui fit vnio, vt dicūt Jo.an.⁊ Hoſt.in.c.qꝫ ad monaſteriū.
ſuper verbo, additionibus.de reli.do. Sed ſi diceret̄ qꝫ bona eccl͂ie
vnite tranſeunt in dominium eccl͂ie cui fit vnio:tunc de omnibus
bonis fieret inuentarium de bonis eccleſie vnite, et de bonis ec-
12 cleſie cui fit vnio. Preterea cum due eccleſie vniuntur †cum vnus
prelatus ſit vtriuſqꝫ eccleſie ⁊ adminiſtrator bonorum vtriuſqꝫ ec-
cleſie, ergo bona eccl͂ie vnite non tranſeunt in dominium eccl͂ie cui
fit vnio. Nam ſi diceretur qꝫ tranſeunt in dominium illius eccleſieꝫ
tūc ille diceret̄ adminiſtrator tātū bonorū eccl͂ie, cui facta eſt vnio.

Preterea video qđ ſi eccleſia

concedatur alte-
ri eccl͂ie in ꝓprios vſus, nō poſſent vēdi bona eccl͂ie qꝫ conceditur ꝓ
ſatiſfaciēdo creditoribus eccl͂ie cui fit conceſſio. ſed Inno.in.c. pa-
ſtoralis.de priui. preterea reuocata vnione eccleſiarum quelibet ec
cleſia repetet qđ ſuum eſt, vt dicit Jo.an.in.d.c.ſicut vnire. Sed ſi
diceretur dominium bonorum eccl͂ie vnite tranſeat in eccl͂iam cui
fit vnio. talis eccl͂ia vnita nō recipiet illa bona:qꝫ ſua non ſunt. hoc
etiam vr̄ Jo.de lig.tenere in cle.ſi vna.de rebus eccl.ver.ſi venerabi
13 li.dicit qꝫ †quando eccl͂ia vnitur non fit alienatio bonorum eccl͂ie
vnite, nec ꝓiudicatur rectori eccl͂ie vnite. de dona.c.conſultationi-
bus. Hoſtiē.etiam tenet in dicto.c.ſicut vnire. vbi dicit quod vnio
non eſt alienatio. nam ſua remanēt circa eandē eccleſiam. in contra
rium quod dominium bonorum eccl͂ie vnite tranſeat in dominiū
eccleſie cui fit vnio, videtur caſus in.c.quia ad monaſterium. de re-
ligio.domi. vbi eccleſia vnitur cum omnibus bonis ſuis ⁊ actioni-
bus. Item videtur caſus de ſtatu mona.c.recolentes. vbi ſi eccleſia
cui licet habere proprium in communi vniatur eccleſie vel ordini
cui non licet habere proprium in communi bona illius eccl͂ie vnite

non remanēt in eius dominio.ſed debēt vendi aut commutari in
vſus licitos ordini cui ſit vnio.hoc tenet Jo.de lig.in.d.c.ſicut vni-
14 re,ꝛ in.c.nouit.ne ſe.va.dicit ꝙ †per vnionem ſit alienatio rerū ec-
cleſiarum,Reſpondeo ꝙ duo ſunt caſus.primus quādo vtraq; ec
cleſia poteſt habere propriū in communi.ꝛ tunc bona eccleſie vnite
remanēt in eius dominio:ꝛ ita loquuntur iura ſuperius allegata.
Secundus caſus eſt quādo eccleſia vnita pōt habere proprium in
communi,ſed ordo cui ſit vnio non poteſt habere proprium in cō-
muni,ꝛ tunc dominium bonorum eccleſie vnite nō remanet apud
illam eccleſiam,ſed illorū bonorū ſit vēditio vel commutatio,vt di
cto.c.recolentes.ꝛ eſt ratio:quia eccleſia ſapit naturam eccleſie cui
facta eſt vnio.ne ſed.vac.c.j.Ergo neceſſario ſequitur quod eccleſia
vnita ſequatur naturam illius eccleſie cui ſit vnio.¶ Tertio queri
tur an priuilegia competentia eccleſie vnite tranſeant in eccleſiam
cui ſit vnio.reſpondeo quod ſic.quādo talia priuilegia ſunt melio-
ra ꝛ humaniora quam alia priuilegia conceſſa eccleſie cui ſit vnio,
ſm glo.ne ſe.vac.c.j.

15 **Quarto principaliter queritur** †an poſ
ſeſſio eccleſie vnite tranſeat in eccleſiam cui ſit vnio.Reſpōdeo ſic.ca
ſus eſt in.c.paſtoralis.de priui.Et notandum quod ſi vniēte recto-
re ſiat vnio ꝛ rector iſte cenſum dioceſis debitū ſolueret eccleſie cui
ſit vnio:tunc p ſolutionē talis cenſus eccleſia cui ſit vnio acqrit poſ
ſeſſionem eccleſie vnite,ꝛ talis rector eccleſie vnite illam eccleſiā vni
tam poſſidet pro eccleſia cui ſit vnio,ꝛ iſte eſt caſus expreſſus de re-
ſti.ſpo.cum veniſſet.Sed incidenter queritur an poſſeſſio talis ec-
cleſie vnite tranſeat ſine apprehēſione poſſeſſionis in eccleſiam cui
ſit vnio.dicebant doc.in decre.cum veniſſet ꝙ trāſit poſſeſſio ſine
apprehēſione.In contrarium eſt veritas.caſus eſt in.c.paſtoralis.
de priui.Itē incidenter queritur an eccleſia cui ſit vnio poſſit acci-
pere propria autoritate poſſeſſionem eccleſie vnite.de hoc dixi.ſ.
¶ Quinto principaliter queritur ſi eccleſia habeat creditores an-
teq̄ ſieret vnio an onus ſoluendi debita tranſeat in eccleſiam cui ſit
16 vnio.Reſpondeo ꝙ tranſit:quia †eccleſia cui ſit vnio videtur ſuc-
cedere eccleſie vnite.ꝛ ideo ad illa debita ſoluenda tenetur.de ſolu.
c.j.ſicut videmus in illo qui ingreditur monaſterium ꝙ onus ſol-
uendi creditoribus ingredientis tranſit in monaſteriū.de quo plene
in Specu.de ſta.mona.ver.hoc tamē notandum eſt ꝙ pro ſoluēdo
creditoribus eccleſie vnite nō poſſent vēdi bona ecclīe cui ſit vnio.
Sed debet fieri vēditio de bonis eccleſie vnite,ꝛ e contra.ſed Inn.
in.c.paſtoralis.de priui.ꝛ ſic patet ꝙ tale onus tranſit in eccleſiam
cui ſit vnio.tenet Joan.an.in.c.quod monaſterium.de reli.do.ſup
verbo,in actionibus.¶ Sexto principaliter queritur de fructibus
bonorum eccleſie vnite an reddantur eccleſie cui ſit vnio,ꝛ conuer-
ti debeant in vtilitatē eccleſie cui ſit vnio.an vero remaneant apud
eccleſiam vnitam,ꝛ in vtilitatem eccleſie debeant conuerti:an ve-
ro remaneant ſub diſpoſitione ꝛ arbitrio prelati eccleſiarum vnita
rum.Innocē.vero loquitur de eccleſiarum vnione,ſcz tractando
ſi vna eccleſia concedatur alteri,et cedat in proprios vſus.dicebat
in.c.paſtoralis.de priuile.quod videtur concedi adminiſtratio bo
norum eccleſie que conceditur prelato eccleſie cui ſit conceſſio vt ſu-
perfluos redditus in proprios vſus conuertat.dicebat gloſ.in cle.
17 frequens.§.quidam de exceſ.prel.ꝙ †licet eccleſia pleno iure per-
tineat ad religioſos.non tamē religioſi poſſunt fructus illius eccle
ſie conuertere in proprios vſus ſuper verbo,ad mēſam.ver.nec pu
tat.dicebat gl.in.d.c.quidam.qꝺ quando eccleſia vnitur mēſe pre-
lati.intantum ꝙ rectorē vel perpetuū vicarium non habēt aliū quā
illum cui facta eſt annexio,ꝙ iſto caſu omnes fructus ſunt prelati
cuius mēſe facta eſt vnio.ꝛ talis prelatus poteſt vendere ꝛ alienare
fructus talium bonorum.ꝛ ita dicebat gloſ.de ſupplē.neg.pre.cle.
vnica.ſuper verbo,de menſa.

Septimo principaliter queritur
ſi vna eccleſia vnitur alteri.an eccleſia vnita ſumat naturam eccleſie
cui ſit vnio,an vero ecclīa cui ſit vnio aſſumat naturam eccleſie vni
te.an vero eccleſia vnita remaneat in primeua ſua natura cuꝰ erat
ante vnionē.gl.in.d.c.temporis qualitas.ꝛ in.c.nouit.ne ſe.va.po-
nunt tres caſus principales.Primus caſus principalis eſt quod
18 †ex duabus dignitatibus ſiat vna dignitas,ꝛ ſm hoc nō dicentur
eſſe due dignitates ſed vna tantum:ſed ſm hoc illi qui ſunt cano-
nici in vna erunt in alia.ꝛ tam iſti quam illi canonici interer unt ele
ctioni prelati ꝛ aliis communibus negotiis.Secundus caſus prin
cipalis eſt quando neutra alteri vnitur:ſed ſimiliter vniſitur:quia
tunc conſuetudines ꝛ priuilegia que meliora ꝛ humaniora ſunt ſor
tiētur illud vnitum.Tertius caſus eſt quando vna eccleſia vnitur ꝛ
ſubiicitur alteri.tunc eccleſia vnita naturam conſuetudinis ꝛ pri-
uilegia aſſumit eccleſie cui vnitur,ꝛ peribunt iura illius eccleſie que
vnitur.de ſtatu monacho.recolentes.ꝛ ibi per gloſ.Ex iſta autem
doctrina quantum ad predictum caſum inſurgit ſolutiones mul-
torum dubiorum.in primis quod ſi eccleſia regularis vniatur alte-
ri eccleſie regulari.quod ſi eccleſia vnita ſit regularis et vniatur ec-
cleſie regulari alterius ordinis.quod eccleſia vnita efficitur illius
19 ordinis cuius eſt eccleſia cui ſit vnio.Itez quod †eccleſia vnita que
non erat exempta efficitur exempta ex quo exempta eſt eccleſia cui
ſit vnio.Item quod canonici eccleſie vnite ſi ſunt laxioris regule te
nebuntur obſeruare arctiorem regulam que viget in eccleſia cui ſit
vnio.Item ſi canonici eccleſie vnite ſunt arctioris regule tenebun-
tur ſeruare laxiorem regulam que viget in eccleſia cui ſit vnio.Itē
ſi monaſterium efficitur capella ſumet iura competētia capelle,vt
dicit Joan.and.in.c.quia ad monaſterium.de religio.do.ſuper ver
bo ſeruemus.idem tenet ibi Inno.et Jo.de lig.etiam cum ſuo pre
iudicio.itē ſi ecclīa ſecularis ꝛ collegiata vniatur eccleſie regulari,il
la eccleſia ſecularis efficitur regularis.

Item clerici ſeculares eccleſie ef-
ficientur monachi ꝛ obſeruare tenebuntur regulam profeſſionem
et habitum vigentem in eccleſia regulari.Item ꝙ illi clerici non re
manebunt in ſtatu ſeculari vel regulari:tamen non poterunt tales
clerici habere propriū in particulari ſicut nec profeſſi.de ſtatu mo
na.c.ij.Item pro hoc videtur caſus.de ſtatu mon.c.recolētes.vbi
20 ſi ordo qui †poteſt eſſe non mendicans vnitur ordini mendicanti
ordo vnitus efficitur mēdicans,ꝛ propter hoc dicit ipſe caſum eſſe
in.d.c.recolentes.quod ſi ordo qui poteſt habere propriū vnitur
ordini mendicanti.quod iſto caſu nō mendicans tenetur relinq̄re
vel permutare poſſeſſiones ſuas:ꝛ ſic non poteſt cōmutari vel em-
ptorem inuenire:tunc facient inde eleemoſynam vel abiicient vel
relinquent poſſeſſiones,ex quo contra regulam eſt ꝙ remaneant,
ꝛ ſic eſt dare caſum quo quis acquirit dominium,ꝛ transfert illud
in alterum,licet illud retinere non poſſit.Item videtur ne ſe de va.
c.nouit.vbi reuocata vnione,eccleſia vnita redit ad primum ſtatū
ergo patet qꝺ ante reuocationem vnionis eccleſia vnita mutauit
ſtatum ꝛ tranſiuit in ſtatum eccleſie cui facta eſt vnio.alii dicunt qꝺ
eccleſia vnita non mutauit naturam ſuam,ſi autem vnita mutaret
naturam ſuam:tunc ſumeret iura annexa ex iure vel conſuetudine
nature mutate.ita dicit Innocen.Joan.de lig.ꝛ Joan.andr.in.c.
quia monaſterium.de reli.do.ſuper verbo,ſeruemus.Item per ac
quiſitionem territorii ius conuentionale nō mutatur,vt dicit Ho
21 ſtien.ſuper verbo,diſponimus.Ex hoc ſeq̄retur †ſi eccleſia regula-
ris vniatur eccleſie regulari alterius ordinis remanebit eccleſia vni
ta in ſuo veteri ſtatu et in obſeruatione regule cuius erat ante vnio
nem et monachi eccleſie vnite remanebunt monachi eiuſdem eccle
ſie et non eccleſie cui facta eſt vnio.Item quod capitulum ꝛ conuē-
tus eccleſie vnite remanet capitulum et conuentus eiuſdem eccle-
ſie ne ſe de vacan.c.nouit.in ſuprascriptione eiuſdē decre.Item mo-
naſterium Aſten.erat vnitum eccleſie Barten.ꝛ tamen capitulum
ꝛ conuentus remanet in eodem monaſterio.Et propter hoc dice-
bat Joan.in dicto.c.expoſuiſti.de preben.quod quando monaſte
rium ad alium locum transfertur melioris cauſa debet ibi manere
ſacerdos qui miniſtrat eccleſie.xvj.qꝺ.vij.ſiquis vniuerſali.Item ſi
eccleſia regularis vniatur eccleſie regulari remanebit eccleſia vnita
vt ſecularis ꝛ clerici illius eccleſie ſecularis non tenebuntur ad illaz
obſeruantiam regule,ꝛ poterunt etiam habere proprium in parti
culari,ꝛ hoc videtur dicere gloſ.in dicto.c.nouit.in verbo.ſoluere
tur religio.Ex predictis patet quis effectus vnionis ꝛ quibus mo
dis immutatur ſtatus eccleſie,ꝛ etiam per ap.quod etiam plenius
proſequar.

22 **Sed iuxta †hoc queritur ſi per pa**
pam conceditur alteri eccleſie vt eccleſia cedat in proprios vſus ec-
cleſie cui facta eſt conceſſio,quid per hanc conceſſionem videtur fa
cere.dicebat Innocen.in.c.paſtoralis.de priuileg.ſuper verbo,epi
ſcopali.quod videtur concedere adminiſtrationem,ꝛ quod ſibi de
temporalibus reſpondeatur,ꝛ quod retento ſtatu bono eccleſie ſu
perfluos fructus in proprios vſus conuertat.debet enim conceſ-
ſam eccleſiam in primo ſtatu retinere.bene tamen crederem quod
de conſenſu ꝛ voluntate dioceſani poſſet mutare primum ſtatum
ex iuſta cauſa,vt ſi illa eccleſia vbi conſueuit eſſe multitudo canoni
corum quia ibi erat multitudo populi,modo populo electo vel mu
tato ibi manſit eccleſia cum diuitiis ſuis.melius videtur modo qꝺ
diuitie ille transferantur ad illam eccleſiam vbi maius ſeruitium
ſiat deo quam ibi.Et ſi dioceſanus nollet conſentire ſuperior co-
get eum.dioceſanus autem epiſcopus habebit inſtitutionem in
hac eccleſia,et viſitationem et procurationem,et breuiter omnia
ſpiritualia ꝛ omnes iuriſditiones,vt dicto.c.cum et plantare.§.in
23 eccleſiis.nec †poteſt illa eccleſia cui data eſt eſt eccleſia vendere vel
pignorare poſſeſſiones eccleſie huiuſmodi pro ſoluendis debi-
tis alterius eccleſie cui donata eſt:ꝛ et ſi qua relinquerentur huic ec
cleſie in vtilitatem huius eccleſie conuerti debent.Et breuiter di-
cimus quod bene ſibi caueat prelatus huius eccleſie cui donatio
facta eſt quod ſi accipit mutuum nomine huius eccleſie con-
uertat pecuniam in vtilitatē eccleſie quod alias de bonis eius non
ſoluetur debitum.hoc autez indiſtincte faciat prelatus eccleſie cui
donatio

donatio facta eſt, alioqñ ſacrilegum erit.xvi q.iij.p tuã.ꝛ punietur per epm.ꝛ etiam ad officium epi ptinet ꝙ hoc fieri faciat. ã.de ex ceſ.cũ venerabilis.ꝛ no.ã.de reſti.ſpo.olim. videt etiã ꝙ creditores huius eccleſie per interdictuꝫ de ſeparatiõibus, poſſent petere ne ſeparẽtur bona vtriuſqꝫ.ff.de ſepa.p totũ. Itẽ dicimus ꝙ ſi in aliis dioceſi eccl'ia donata in alia donataria in alienationibus rerũ eccle
24 ſie dona.neceſſarius erit conſenſus ſui epiſcopi:cum alias † ſi eccleſia vnita habet in diuerſis dioceſibus poſſeſſiones, ſolus cõſenſus epiſcopi dioceſani requirẽdus eſt,ꝛ non epiſcoporum vbi res ſite ſunt.xvij.q.iiij.in vẽditionibus.xij.q.ij.abbatibus.x.qõ.ij.caſellas. Itẽ dicimus ꝙ ſi eccl'ia conceda? alicui eccl'ie pleno iure ꝛ intelligi tur ſibi concedi qõ ſit ſibi ſubiecta in tẽporalibus ꝛ ſpiritualibus, non enim qõ conuertat eam in proprios vſus ſubiectionem quam prius habebat ſibi concedere videtur.xvi.q.ij. viſis.ã.eo c.j.cum ꝛ plantare.ꝛ non fructus quos habebat, nec recipere debebat niſi ex iuſta cauſa ꝛ cum multis ſolennitatibus que vt eccl.benefi.no.vt.c. j.ꝛ facit ad predicta.x.q.i.quis.de rebus ec.non ali.c.j. Sed ſi prius eccleſiam alicui pleno iure donauit in proprios vſus tenebit dona tio:tunc enĩ plene ſibi ſubiicere videtur propter verbum poſitum in donatione, ſcilicet concedo plene ꝛ in vſus proprios concedere
25 videtur:quia in donatione † eſt larga interpretatio habẽda.de dona.cum dilectus. Eadẽ autẽ iura que diximus dioceſanum retinere in eccleſia conceſſa in proprios vſus.eadẽ retinet, ꝛ ſi vnit duas eccleſias quocũqꝫ genere vnionis de quibus modis no.ne ſe vac.c. nouit.ſm Inno.cuius eſt hec glo.

Et no. diligenter illud verbum qõ dicit Inno.ea dem aũt iura dum de vnione lo quitur:quia p hoc videtur qõ ſiat ſeparatio bonorũ eccleſie vnite a bonis eccl'ie cui ſit vnio. Itẽ ꝙ prelatus eccleſiarum vnitarum dꝫ in bono ſtatu eccleſiam retinere vnitã. Itẽ qõ ꝑlatus vel dioceſanus poteſt mutare ſtatũ eccl'ie ex iuſta cauſa apparet ee verbis Inn. v. bene tñ credimus. Item ꝙ ſi eccleſia cui ſit vnio eſſet debitis aggrauata non poſſet prelatus eccleſiarũ vnitarũ vẽdere bona eccl'ie vnite propter debitũ eccl'ie cui facta eſt vnio vel econtra. Item ꝙ ſi talis prelatus eccleſiarum vnitarũ accipit pecuniam mutuo pro neceſſitate vel vtilitate eccl'ie cui ſit vnio, ꝙ non poſſet illam pecuniã conuertere pro neceſſitate vel vtilitate eccleſie que vnitur vel econ tra.ꝛ iſta ſunt valde notanda.

Summarium.

1 Unio eccleſiarũ quibus cauſis fiat.
2 Uerbum deſolata quomodo exponatur.
3 Eccleſia quando dicatur neceſſitatem habere.
4 Epiſcopus dioceſanus an neceſſario teneatur facere vnionem eccleſiarum.

Capitulum.iij.

Nunc venio ad tertium ca
1 pitulum principale.ſ.ex quibus † cauſis ſiat vnio. Rñdeo multe ſunt cauſe. Prima qdeꝫ cauſa eſt ꝙ ambe eccleſie vel altera ipſarũ nõ habet tantã multitudinẽ parochianorũ ſicut olim habere cõſueuit ꝛ ſic iuſta cauſa eſt vniendi, vel pauci parochiani remanſerunt, vel oẽs mortui ſunt.ꝛ iſte eſt caſus.xvi.q.j.ꝛ temporis qualitas. Secũda cauſa eſt propter locorum varietatẽ,ꝛ qr vna eccleſia vult ſe vnire alteri, vt dicto.c.et temporis.de ſtatu mona.ne in agro.§.ad monaſterium. Tertia cauſa eſt propter paupertatem eccleſie.x.qõ.iij. vnio.ꝛ eſt expreſſum in clemẽ.ne in agro.§.ad hoc.de ſtatu mona.ꝛ de preben.expoſuiſti. Quarta cauſa eſt propter euidentẽ neceſſitatem vel vtilitatem eccleſie, vt dicto.c.expoſuiſti.ꝛ eſt caſus in.c. nouit.ne ſede vacan.ibi dum dicit, ne plus caruiſſet perſone quam eccleſie. Quinta cauſa eſt quod eccleſia propter hoſpitalitatem dici
2 tur deſolata,ꝛ illud verbum deſolata † exponitur quod ſit relicta a clericis eccleſie, non tamẽ penitus deſtituta:vel quia eccleſia ſit depauperata.ꝛ ita dicit Hoſtiẽ.ꝛ Ioan.in dicto.c.quia ad monaſterium. Sexta cauſa eſt propter difficultatem cultus diuini officij, vt dicto.c.ꝛ temporis.item propter decrementum populi.de eccl. edi.ad audientiam. Item multe alie cauſe poſſunt eſſe vnionis,ꝗ tamen debẽt tẽdere ad vtilitatẽ eccleſiaꝝ,ꝛ non perſonarum, vt.d. c.nouit.in ver.maxime.ne ſe.vac.facit quod not. Ioã.de lig.in.d.c. nouit. Incidẽter queritur que dicitur neceſſitas eccleſie. Rñdeo,
3 vt qñ nulli † vel paucuſſimi ſunt canonici.de ele.non reſi.c.penul. de elec.cum eccleſie.

Secundo incidẽter queritur quã do dicatur eccleſie vtilitas. Reſpondeo quia in eccleſia cathedrali ſunt ſimplices canonici abiecti ꝛ quaſi nullius virtutis, cuꝫ meliores non inueniantur propter paupertatem prebendarum. Tertio an in caſu dicti.c.expoſuiſti poſſit fieri illa vnio abſqꝫ autoritate pape. Reſpondeo ſic, ſufficit enim autoritas dioceſani. Quarto queritur an in caſu dicti.c.expoſuiſti.dioceſanus teneatur neceſſario facere illam vnionem.videtur ꝙ non, vt dicto.c. expoſuiſti. ibi
4 dum dicit, poterit. Alij dicunt quod † neceſſario tenetur facere illam vnionem,ꝛ ita tenet Ioan.in dicto.c.expoſuiſti. Si autem eſt illa vnio de qua in.c.expoſuiſti.debet fieri. Eſt autem conſiderandum primo vt epiſcopus diſſimulet ad laxandum diſpenſationis neceſſitatem vel vtilitatem que non eſt ita ne diſſimulet ad illam reſtringẽdam. ſimile.de teſti.cum contingat.preterea qõ nõ intelligatur animarũ cura ꝛ ꝙ capella totos recipiat fructus ꝛ redditus qõ vltra ſubſit.vicarij que nullo modo ſubtrahẽda eſt poteſt fieri hec argumentatio alias potius eligat indigẽtiã canonici quã rectoris. eſt dicit ꝙ tunc ſiat prouideat epiſcopus agenti ſicut in ſimili caſu, vt no.in.c.j.de cle.egro.

Summarium.

1 Unio eccleſiarum cuius autoritate fiat.
2 Papa eccleſias dioceſano ſubiectas vnit ſine conſenſu capituli cathedralis eccleſie.
3 Legati de latere an habeant poteſtatẽ auferendi ius vnius eccleſie dando alteri eccleſie.
Principis ſolius eſt aliquẽ priuare ſuo iure ꝛ alteri preiudicare.
4 Rector eccleſie an poſſit alienare bona eccleſie autoritate legati.
5 Legatus an poſſit vnire beneficia vacantia in curia.
6 Sublata vna ex duabus ſeruitutibus, altera remanet.
7 Papa quod facit, debet aliquid operari.
8 Legatus an poſſit vnire beneficia exempta.
9 Papa debet adire pro vnione prioratuum exemptorum.
10 Epiſcopus an poſſit eccleſiam ſibi ſubiectam vnire monaſterio exempto.
11 Eccleſias collegiatas an legatus poſſit vnire.
12 Conferre qui non põt.nec autoritatẽ vnioni preſtare.
13 Regulares eccleſias vnire an poſſit legatus.
14 Dignitates que ſunt in eccleſia cathedrali an poſſit legatus vnire.
15 Autoritas eſt eadẽ legati quo ad beneficia cõſtituta in ꝓuincia ſibi decreta, que epiſcopi eſt in beneficijs ſue dioceſis.
16 Hoſpitalia legatus vnire an poſſit.
17 Hoſpitale ꝛ eccleſia ſi ſint vnita an poterit legatus tale hoſpitale vnire alteri eccleſie vel loco religioſo. 18.
19 Legatus an poſſit vnire eccleſias exemptas.
20 Metropolitanus an poſſit vnire beneficia ꝑtinentia ad collationem ſui ſuffraganei.
21 Unire eccleſias ſue dioceſis eſt de iuriſditione ꝛ iure epiſcopali.
22 Unio debet fieri per ordinarios locorum.
23 Ius conferendi deuoluitur ad papam tantum per negligentiam ordinarij collatoris.
24 Epũs an poſſit vnire beneficia que papa ſibi reſeruauit.
25 Beneficia exempta et immediate ſubiecta pape an epiſcopus poſſit vnire.
26 Diuerſorum ordinũ eccleſias duas an poſſit epiſcopus vnire.
27 Religioſi an tranſire poſſint ad arctiorẽ regulam.
28 Epiſcopus ratificare poteſt ſubiectionẽ factam per religioſos de eorum eccleſia alteri ordini.
Prioratum regularẽ epũs an poſſit vnire alteri prioratui regulari quando ambo ſunt ſubiecti eodẽ monaſterio.
29 Uacante ſede epali an poſſit capitulum autorari vnioni eccleſiarũ ſubiectarum dioceſano.
Inferior ab epo an poſſit vnire eccleſias.
30 Abbates an poſſint preſcribere ius vni in preiudiciũ dioceſani.
31 Religioſi beneficia ad eorũ collationem pertinẽtia an ſuis menſis applicare poſſint.
32 Eccleſia nõ confertur vt titulus per actum vnionis.
Uicarius epiſcopi an poſſit duas eccleſias vnire cõmando ſibi conceſſo ab epiſcopo.
33 Religioſi vnius monaſterij an poſſint tranſire ad aliud monaſterium ꝛ eorũ eccleſiam alteri monaſterio ſubijcere. 34.

Capitulum quartum.

Venio ad quartum princi
1 pale, cuius autoritate fiat † vnio eccleſiarum, ꝛ hoc ordine ꝓcedamus. Et primo loquamur de papa. Secundo videamus de legato de latere. Tertio videamus de metropolitano. Quarto videamus de dioceſano. Quinto de capitulo cathedralis eccleſie vacan. eccleſia cathedrali. Sexto ab inferiore ab epiſcopo.

¶ De primo quoad papam de hoc indubitatum eſt, cum habeat
vniendi autoritatem, nam omniũ eccleſiarũ aliorũqꝫ bonorum ec-
cleſiaſticorum plenaria diſpoſitio ad Romanũ pertinet pontificẽ.
de preben. c. ij. lib. vj. romanus enim pontifex retinet in eccleſia po
teſtatem: ad eum tantum ſolum pertinet vnire eccleſias cathedra-
les. ne ſe. vac. nouit. xvj. q. j. felix. xvij. q. j. mutationes. de exceſ. pre-
la. ſicut vnire. non ob. de maio. et obe. cum inferior. quia ibi loqui-
2 tur quando pape autoritas interuenit. Et nota quod † papa eccle
ſias diœceſano ſubiectas vnit ſine cõſenſu capituli cathedralis ec-
cleſie. no. Jo. de exceſ. prela. ſicut vnire, ⁊ ſubdit ibi Hoſt. ⁊ Jo. ꝙ ca
ſus reſeruatos ſoli pape nõ ſolent expediri ſine cõſenſu cardinaliũ.
⁊ ſubdit ibidẽ ꝙ licet ex poteſtate abſoluta poſſit papa facere ea ꝗ
ſunt reſeruata pape ſine cõſilio vel cõſenſu cardinalium, tamẽ illud
non põt de poteſtate ordinata. de his que fi. a prel. c. quãto. Et no-
ta qꝺ per vnionẽ quã facit papa nõ preiudicat diœceſano quo ad
iura epalia, vt eſt caſus de religio. do. qꝛ ad monaſteriũ. ⁊ ibi per gl.

Nunc veniamus ad legatum de

latere, ⁊ hoc ordine prodamus per infraſcriptas queſtiones. Pri-
mo queritur an autoritate legati de latere poſſit fieri vnio eccleſia-
rum pertinentium ad collationem prelati diœceſani, vel inferio-
rum prelati exiſtentis in legatione ſua. dicunt quidam quod non: quia
3 † non habent poteſtatem auferendi ius vnius eccleſie dando alte-
ri eccleſie. de confir. vti. c. ſi. Sed per vnionem derogatur iuri ordi-
narij collatoris ⁊ eccleſie. que vniendo ſubijcit. ſolius enim princi-
pis eſt aliquem priuare ſuo iure vel alteri preiudicare. de reli. do. c.
conſtitutus. ⁊ c. vlti. de confir. vti. immo plus quod papa faciendo
vnionem non vult alicui preiudicare, nec ius alterius abſorbere. de
relig. do. c. ij. per qꝺ capitulum ſcḋm glo. in eo. c. poſſet dici ꝙ haben
tem ſimplices etiam capellas non poſſet vnire. ſed per ritus vnio-
nem aufertur ius cõferendi ordinario loci. quia non conceduntur
legato iura aliena in perpetuum preiu diciũ turbare, licet poſſit be
neficia non collata vacantia quandoqꝫ conferre. de offic. lega. c. j. li-
bro ſexto. legatus. dicas quod poteſt in hoc vt autor autorum: quia
legatus ordinariam habet in prouincia ſibi decreta. de offi. leg. c. ij.
lib. vj. ſicut diœceſanus. cum ergo autoritate diœceſa. poſſit fieri. de
exceſ. prela. ſicut vnire. de ſtatu mo. ne in agro. §. ad hoc. ergo ⁊ au-
toritate legati, ⁊ hoc tenet Specu. in titu. de lega. §. nunc oſtenden
dum. ver. conuerto. idem ⁊ Joan. an. in additio. ⁊ idem tenet Joã.
4 de lig. qui etiam ſubdit ꝙ † rector eccleſie poteſt alienare bona ec-
cleſie autoritate legati, etiam ſine autoritate epiſcopi. quidam ta-
men dicebant in dicto. c. vlti. de confir. vti. ꝙ legatus non põt vnã
eccleſiam alteri vnire niſi illa vnio cõfirmetur per papã ex certa ſciẽ
tia, quo caſu tenet vnio, ⁊ illa vnio cenſetur confirmata ſine preiu-
dicio diœceſani. hoc tamen operatur confirmatio ex certa ſcientia
qꝺ papa cenſetur ſupplere defectum ſiquis eſſet, vt dicit Hoſti. in
d. c. ſi. de confir. vtili. ⁊ predicta intelligũtur vt ibi declarabo p que-
ſtiones infraſcriptas. Secundo quero an beneficia deuoluta ad pa
pam ex concilio Lateraň. de quo in. c. nulla. de conceſ. prebẽ. poſſit
legatus vnire: qꝛ ⁊ ille poteſt conferre in titulum. de preben. c. pe. ⁊
5 no. de offi. deleg. c. j. lib. vj. Tertio queritur an † legatus poſſit vni-
re beneficia vacantia in curia. videtur ꝙ non: quia illorum benefi-
ciorum collatio pertinet ad ſolum papam. de preben. c. ij. lib. vj. et
c. preſenti. cle. j. vt lite penden. Item quia per vnionem preiudica-
retur iuri pape, ad quem ſpectat collatio bonorum vacantium in
curia. Nam beneficium vnitum non cenſetur. de exceſ. prela. cle. fre
quens. ver. quidem. In cõtrarium videtur ꝙ poſſit vnire: quia pa-
pa reſeruat ſibi ſoli collationem bonorum ſic vacantium, vt dictis
iuribus preallegatis. non autẽ reſeruat ſibi tãtum vnionem papa.
Aliud eſt vnire bona: quia per hoc tranſit proprietas in eccleſiam
cui fit vnio, ſed per collationem beneficij ſolus titulus queritur in
beneficijs. vt regula. j. li. vj. preterea papa licet reſeruet ſibi collatio
nem beneficiorum vacantium in curia, non intendit preiudicare le
gato de latere quoad ius vniendi quod competit legato ex quo id
non exprimit. de offi. deleg. ſuper eo.

6 # Preterea ex † duab⁹ ſeruitutibus

vna ſublata, altera remanet. ff. de ſeruit. vr. pre. ſi domus. de priui. c.
paſtoralis. remanet ergo legato ius vniendi ex quo papa illud ius
non tollit legato. ⁊ idcirco tenendum de iure. Quarto queritur an
legatus poſſit vnire beneficia que papa ſibi reſeruauit ſpecialiter.
videtur ꝙ non per rationes quas ſupra poſui. ſ. de beneficijs iam
vacantibus in curia. In contrarium videtur ꝙ poſſit illa vnire per
rationes quas poſui ſupra in queſtione de beneficijs vacãtibus in
curia. dicas ꝙ conſiderari debet mens reſeruatoris. Nam quando-
qꝫ papa reſeruat ſibi ſolum collationem beneficij, ⁊ tũc legatus po-
teſt illa reſeruata vnire ſicut ⁊ poſſet vacantia in curia per rationes
quas. ſ. poſui in precedenti. q. quãqꝫ ſibi reſeruat non ſolũ ſue colla-
tioni ſed puiſioni, diſpõni ⁊ ordinationi: tũc legatus talia ſic reſer
uata non poſſet vnire: quia iſta verba ordinare, diſpenſare ⁊ diſpo
nere includũt vnionẽ. caſus eſt de exceſ. prela. ſicut vnire. vbi deor-
dinari ſumitur pro vnione. ita tenet Joã. de lig. in. c. ſicut vnire. de
7 exceſ. prela. per verba adiecta in eo. qꝺ papa † facit debet aliqd ope
rari. de priuile. ſi papa. lib. vj. Sed ſi verbum ordinare poneretur ſo
lum pro collatione beneficij ex quo papa exprimit de collatione,
nihil operatur verbum ordinare adiectũ a papa. preterea ille qui
prohibet cõferre beneficium in titulum non prohibetur beneficiũ
illud vnire, vnde videmus ꝙ ſi ordinarius conferat beneficiũ alicui
abſenti antequã ille acceptet, non poteſt epiſcopus alteri conferre ⁊
poſſet illud vnire. de prebẽ. ſi tibi abſenti. in glo. ſed nunquid p illã
decre. ſi tibi. coniuncta glo. videtur per hoc papa ſibi reſeruare be-
neficium ſue collationi ⁊ ordinationi tamen poſſet fieri vnio: ⁊ ſic
verbum ordinare importare videtur qꝺ verbum conferre, ergo nõ
impedit vnio bñficij. eſto ꝙ papa a dñciat illud verbũ ſue ordinatio
ni ⁊ ecõtra. dicebat Abb. de offi. leg. c. pe. lib. vj. ꝙ legatus non põt
vnire bñficia que papa ſibi reſeruat.

8 # Quinto queritur

† an legat⁹ poſſit vnire benefi-
cia exẽpta. videtur ꝙ non: qꝛ ſo
lus papa eſt diœceſanus bñficiorum exẽptorum. de priuil. autorita
te. lib. vj. dicebat Jo. de lig. c. nouit. ne ſede vac. verſi. ſi inferiores. ꝙ
quando eccleſia eſt exempta ⁊ immediate ſubiecta pape: ꝙ tunc le-
gatus non põt illam vnire: qꝛ etiã ipſe reputat diœceſanus locorũ
⁊ perſonarum exẽptarum. de verb. ſigni. veniẽs. in princi. lib. vj. de
offic. leg. c. j. ⁊ c. qꝺ tranſlationem. hinc eſt ꝙ legatus de latere trã-
fert prelatos exẽptos ad aliam eccleſiam: ⁊ cõfirmat tranſlationes ⁊
electiones factas de plãtis exẽptis. de elec. c. ſi abbatem. lib. vj. hinc
eſt ꝙ legatus de latere põt concedere licẽtiam ꝙ in locis exemptis
fiant oratoria ⁊ capelle, eſto ꝙ papa dicat id fieri non poſſe ſine licẽ
tia ſpeciali ſedis apoſtolice, vt. d. c. autoritate. lib. vj. de priuileg. in
gloſ. ſuper verbo, ſedis apoſtolice. licet ergo papa aliquid ſpeciale
ſibi reſeruet: tamẽ in talibus reſeruatis pape legatus de latere ha-
bet poteſtatem, vt ibi dicit glo. ad idem qꝺ not. gl. in. d. c. ſi abbate.
⁊ facit qꝺ no. glo. ſup verbo ſubiectio. in. c. cupientes. de elec. lib. vj.
dicebat Abb. de ſtatu mona. in cle. ne in agro. §. ad hec. ſup verbo
locorum. ꝙ ad conſultationem ipſius abbatis qui fuit diſcipulus
9 Jo. an. dñs Jo. reſpõdit in hec verba: vcʒ ꝙ † pro vniõe prioratuũ
exẽptorũ recurri debet ad papã. ad hec. c. autoritate. de priuil. li. vj.
de vbo. ſigni. veniẽs. de tẽpo. ord. cum nullus. §. vlti. lib. vj. ſed hoc
videtur verũ in vnione locorum ab inferiore faciẽda. ⁊ que ſubſunt
pape immediate, ſecus ſi ſubſunt alijs: qꝛ tũc illius cõſenſus cui ſub-
ſunt ſufficit, nec requiritur pape licentia. poteſt etiam epiſcopus
in eccl̃ia ſibi ſubiecta in qua habet abbas exẽptionẽ. in ſtitutionẽ ⁊
deſtitutionẽ rectoris ipſi monaſterio exempto vnire. ad hoc quod
metus cauſa. cum dilectus. in fin. glo. de priuil. tuarum. de reſtitu.
ſpoli. olim cauſam. ⁊ qꝺ ibi not. per Ber, Innocen. ⁊ Hoſti. de do-
na. inter dilectos. ⁊ idem tenet Joan. de lig. in. d. §. ad hoc. ſuper
verbo, per locorum.

Sed queritur an legatus

ſedis apoſtoli-
ce eccleſiam ſibi
ſubiectam ex iure legationis poſſit vnire eccleſie exempte immedia-
te romano põtifici. videtur ꝙ ſic, per ea que dicit Abb. in. d. §. hoc.
10 vbi dicit ꝙ † epiſcopus eccleſiam ſibi ſubiectam põt vnire monaſte
rio exempto: eſto ꝙ Abbas habeat in illa eccleſia inſtitutionem et
deſtitutionẽ. Preterea quo ad poteſtatẽ vniendi cõſideramus an
eccleſia vnita ſit ſubiecta prelato vnienti. de exceſ. prela. ſicut vnire.
Preterea hoc probatur p ea que dicit ſupra Joan. an. vbi dicit qꝺ
in vnione locorum exẽptorum ad inuicẽ requiritur licẽtia abbatis:
quaſi vult dicere ꝙ requiratur non ſolum eccleſiam que vnitur eſſe
exẽptam: ſed etiam eccleſiam cui ſit vnio eſſe exemptam, ⁊ hoc vult
illud verbum ad inuicẽ dicẽdum videtur de iure qꝺ legatus eccleſiã
ſibi ſubiectam iure legationis non poſſit vnire eccleſie exẽpte ⁊ im-
mediate ſubiecte romano pontifici, quod probo p hanc rationem
in vnione eccleſiarum requiritur eccleſie cognitio. que reſpicit nõ
ſolum eccleſiam vnitam ſed etiam eccleſiã cui fit vnio. Sed an ſubſit
cauſa legitima reſpectu eccleſie cui fit vnio, non poteſt legatus co-
gnoſcere ſed ſolus papa. per hanc rationem dicendum eſt quod
legatus eccleſiam ſibi ſubiectam non poteſt vnire eccleſie que eſt
extra prouinciam legationis, ex hac autem ratione dico quod epi-
ſcopus eccleſiam ſibi ſubiectam non poſſet vnire eccleſie exempte,
nec etiam eccleſie que eſt extra ſuam diœceſim. nam in hac vnione
requiritur quod vtraqꝫ eccleſia ſit epiſcopo ſubiecta. de exceſſi. pre-
lato. ſicut vnire.

11 # Sexto queritur

† an legatus poſſit vnire eccleſias
collegiatas. videtur ꝙ nõ. de offi.
le. c. pe. lib. vj. vbi legatus nõ põt ordinare eccleſias collegiatas nec
illas cõferre, nec de eis prouidere, nec diſponere de eis, nec de ipſis
ordinandis conferẽdis vel diſponẽdis aliquatenus ſe intromittat
nec aliquid facere, quominus illi ad quos pertinet eligere vel po-
ſtulare libere valeat cum vacabunt. Illud autem verbum ordinare
ſumitur etiam pro vnione. ne ſe. vac. c. nouit. de prebẽ. ſi tibi abſen-
ti. lib. vj. de religi. do. quia monaſterium. de exceſ. prela. ſicut vnire,
Quandoqꝫ verbum ordinare ſumitur pro electione ⁊ cõfirmatione,
de elec.

de elec.ſi eo tpe.ſz et in dicto.c.pe.reſtringitur.de offi.lega.lib.vi.ſi
gnificatio illorũ verborũ ſolum ad actum collationis ſed etiam ad
actum vnionis.nã vt pꝫ in.d.c.pe.conferre.ordinare, prouidere,
diſponere ⁊ intromittere ponũtur vt diuerſa,⁊ ſic impedit nõ ſolũ
collatio, ſed etiã vnio.⁊ ita tꝫ Fede.de ſenis in cõſilijs ſuis.cxc.vbi
etiã dicit ꝙ lꝫ legatus non põt alterare collationẽ,conſtituere,de
regulare collegium quod erat ſeculare,nec collegiũ deſtruere vniẽ
do eccleſiam collegiatã.ibi etiã ſubdit ꝙ legatus in ditis canonicis
non põt autoritatem preſtare plebanis volentibus permutare ip
12 ſas eccleſias collegiatas:quia † qui non põt conferre nec autoritatẽ
vnioni preſtare.facit qꝺ no. Jo.an.in cle.ij.de regulari.in glo.ꝙ cõ
ſtitutã.ſubdit enim ibi Fede.ꝙ ſi epũs haberet collationẽ ibi in eccle
ſia collegiata.nõ poſſet illam cõferre legatus,vt no. Joã.an.⁊ Ar
chi.de offi.leg.c.iiij.lib.vj.ibi etiam ſubdit ꝙ legatus etiã de cõſen
ſu epi non poſſet vnire eccleſias collegiatas.ibi etiã ſubdit ꝙ epũs ſi
ne cõſenſu ſui capituli non põt alienare bona pertinẽtia ad ſuã mẽ
ſam etiã autoritate legati,lꝫ epũs de ſui capituli licẽtia id poſſit. xij.q.
ij.ſine.ab.in.d.c.pe.de offi.le.lib.vj.dicebat ꝙ legatus de latere ⁊ ſi
nõ poſſet diſponere de eccl'ia collegiata per viam collationis:tamẽ
põt diſponere per viã vnionis.opi.Fede.eſt verior,⁊ hoc clare pro
baſ per illã decre.dũ dicit tex.nec de ipſis ordinandis conferendis
vel diſponendis ſe aliquatenus intromittant:cõſtat aũt ꝙ vniẽ
do ſe intromittit,⁊ eccleſiam ordinat per talem vnionẽ. Septimo
13 queritur an † legatus poſſit vnire eccleſias regulares.rñdeo qꝛ de
cre.deliberatione de offi.leg.li.vj.etiã de regularibus eccleſijs loq
tur. Octauo queritur an poſſit vnire dignitatem eccleſiarũ cathe
draliũ ad quas hi qui pficiunſ eiſdem maiores eccleſiarꝫ earum
poſt epõs exiſtant,⁊ qui habent per viam electionis aſſumi rñdeo
non.ſic ergo poteſtas legatorũ eccleſias non ſolum quo ad actũ col
lationis,ſed etiam vnionis circa eccleſias de quibus loquitur dicta
decre.deliberatione que loquiſ de eccleſijs cathedralibus. Idẽ de
eccleſijs regularibꝰ.idem de eccleſijs collegiatis.itẽ de dignitatibꝰ
que ſunt in eccleſijs cathedralibus quibus prouidetur per viã ele
ctionis:et quãdo tales promoti ſunt in capitulo poſt epiſcopum
eſt reſtricta.

Nono queritur an legatꝰ poſſit vnire dignitates que ſunt in eccleſia cathedrali ma
iores poſt epõs quibus pꝫuideſ per viã collationis.vř ꝙ ſic. qꝛ de
cre.illa deliberatione.loquiſ de dignitatibus ad quas quis aſſumi
tur per viam electionis nõ collationis.inter collationẽ ⁊ electionẽ
differentia eſt.de preben.cum in illis.lib.vj. Decimo queritur an
14 legatꝰ † poſſit vnire dignitates que ſunt in eccleſia cathedrali, nõ
tamen ſunt maiores poſt epõs.rñdeo põt vnire:qꝛ decre.delibera
tione ſolum loquitur qñ ille dignitates ſunt maiores poſt epiſco
pum. Undecimo queritur an legatꝰ poſſit vnire eccleſiã habentem
patronũ.rñdeo aut eſt patronus eccleſiaſticus ⁊ illam põt vnire:qꝛ
poteſt etiã conferre inuito patrono. de hoc in.c.dilectus.de offic.
leg.de preben.c.dilectus.de iurepa.c.cum dilectus.aut patronus
eſt laicus:⁊ tũc poteſt etiã legatus illam vnire,licet enim nõ poſſet
illam cõferre inuito patrono.vt.d.c.cum dilectus.tamẽ talis eccle
ſia ſubeſt legato:vt dicit glo.in.d.c.dilectus.de offi.leg.⁊ in preallegato.c.cũ dilectus. Preterea eadẽ eſt autoritas ⁊ poteſtas ⁊ iuriſ
15 ditio legati † quo ad beneficia cõſtituta in pꝛouincia ſibi decreta que
epĩs eſt in bñficijs ſue dioceſis:quia vtraqꝫ eſt ordinaria poteſtas.
de offi.leg.c.i.lib.vj. Sed epũs poſſet vnire tales eccleſias hñtes pa
tronũ,ergo ⁊ legatꝰ id poterit:ſimiliter ſi eccleſia haberet duos pa
tronos quorum vnus eſſet clericus alter laicus, poſſet legatꝰ vni
re talem eccleſiã:qꝛ etiã iſto caſu poſſet cõfirmare inuitis patronis,
⁊ hoc vltimo de tali collatione ponebat Fede.in conſilio ſuo.lxiij.
Concludamus ergo ꝙ ſiue eccleſia pertineat ad patronũ clericũ
ſiue ad patronũ laicum ſiue ad duos patronos:quorum vnus eſt
clericus,alter laicus,ꝙ legatus poſſit illam vnire:fateor tamẽ ꝙ il
la vnio deberet fieri de cõſenſu patronorũ,vt dicam infra quinto.
c.principali.vbi tractabo quorũ ꝯſenſus requiraſ in vnione. Duo
16 decimo queritur an † legatus poſſit vnire hoſpitalia. hoc declara
bo per infraſcriptas queſtiones.

Primo queritur an legatus poſſit vnire hoſpita le qꝺ nõ eſt cõſtructũ autoritate
epi.reſpondeo nõ poteſt vnire:qꝛ tale hoſpitale eſt in dominio fun
datoris hoſpitalis,⁊ ideo talis fundator põt illud autoritate pro
pria cõſtruere ⁊ deſtruere.de reli.do.cle.quia cõtingit.in glo. mag.
cenſetur talis locus potius profanus ꝙ religioſus.de reli.do.c.iij.
Secundo queritur ſi hoſpitale eſt conſtructum autoritate dioceſa
ni,an legatus poſſit illud vnire:qꝛ non põt illud conferre.eſt enim
poteſtas legati reſtricta vt hoſpitalia cõferre non poſſit, ergo nec
vnire de preben.cle.per literas in gloſ.qꝺ non repetit ⁊c. preterea
illa cle.intelligitur de hoſpitali cõſtructo autoritate epiſcopi, qꝺ
patet:quia ibi illud hoſpitale habebat ſub ſe eccleſias,capellas,de
cimas et iura ſpiritualia, que iura non poſſent accedere hoſpitali
non conſtructo autoritate dioceſani. Tertio queritur an legatus
poſſit vnire hoſpitalia que ſolent clericis in beneficijs aſſignari in
duobus caſibus in quibus loquitur cle.quia contingit.§.vt a dic.
ver.niſi in illorum fundatione.dicit Jo.in dicta cle.p lrãs.in gl.in
ver.prouideri.quod legatus nõ poteſt illa conferre.quia cle.p lite
ras.generaliter loquitur non diſtincte an ſoleant in beneficijs con
17 ferri,vel non. Quarto queritur ſi hoſpitale † et eccleſia ſint vnita
an poterit legatus tale hoſpitale vnire alteri eccleſie vel loco reli
gioſo,reſpondeo ꝙ aut hoſpitale eſt principale cui accedit eccleſia
⁊ tunc legatus non poteſt illud vnire.ſi vero conuertas ꝙ eccleſia
ſit principalis hñs annexum hoſpitale,tunc poſſet vnire illam ec
cleſiam,⁊ iure acceſſorũ ſub vnione que ſit de eccleſia vniet illud ho
ſpitale ſicut annexũ qꝺ principaliter nõ veniret,facit de preben. ſu
per eo.li.vj.in regula acceſſoriũ.facit optime qꝺ no.glo.in dicta cle.
per literas.ver.eccleſias.ver.aduerte.

Quinto queritur ſi hoſpitale et eccleſia ſunt vni ta.et dubitatur an hoſpitale ſit vnitum eccleſie an eccleſia ſit vni
ta hoſpitali,⁊ ſic dubitatur an eccleſia accedat hoſpitali,vel econ
tra:an poterit vnire illam eccleſiam ⁊ hoſpitale alicui loco religio
ſo.reſpondeo ſi apparet poſſeſſio ⁊ donatio per quam poſſumꝰ al
teram preeligere illud ſequitur.de preben.cum de beneficio.lib.vi.
vnde ſi principaliter ille locus vnitus hoſpitali,tunc eccleſia cenſe
tur tanꝙ acceſſoria ad hoſpitale:⁊ ſic non tenet vnio. Si autem ille
locus denominaretur ab eccleſia,tunc hoſpitale cenſeſ tanꝙ acceſ
ſorium ad eccleſiam,⁊ ideo tenet vnio que fieret de eccleſia alteri lo
co,⁊ vnita eccleſia tranſit hoſpitale tanꝙ accedens ad eccleſiam.fa
cit optime quod no.glo.in dicta cle.per literas.in.d.ver.adijcitur.
18 Sexto † queritur ſi eccleſia ⁊ hoſpitale ſit vnitum nec apparet poſ
ſeſſio vel donatio,an iſto caſu poterit legatus vnire iſtam eccleſiam,
⁊ hoſpitale alteri loco religioſo.reſpondeo nõ poteſt vnire. cõſtat
enim de hoſpitali nec cunſtat quod illud accedat eccleſie. Nã ſi ho
ſpitale ⁊ eccleſia ſunt annexa,ita qꝺ neutrum ſit principale:tũc nõ
preſumitur ꝙ ex illo accedat alteri ⁊ ideo legatus nõ poſſet vnire
talem eccleſiam ⁊ hoſpitale alteri loco religioſo. Et ideo in tali caſu
incũberet probatio eccleſie cui facta eſt vnio.⁊ facit qꝺ not.gloſ.in
d.cle.per literas. Septimo queritur ſi ſit aliqua eccleſia exempta et
hoſpitale inuicem vnitum cum eccleſia an eandem eccleſiam poſ
ſit legatus vnire alicui loco religioſo.reſpondeo ſi hoſpitale ſit vni
tum eccleſie exempte,tunc procedit vnio.ratio eſt,quia eccleſiã exẽ
ptã legatus poteſt vnire vt ſuperius dixi ⁊ conſideramus eccleſiam
ꝙ ſit principale.dic vt.ſ.proxi.q.que in iſta.q.repetita intelligan
19 tur.dicas qꝺ tenendo opi.Jo.de lig.⁊ abbatis,ꝙ † legatꝰ nõ poſ
ſit vnire eccleſias exẽptas.vt.ſ.dixi:nec etiam hoſpitale poſſet vni
re.vt.d.cle.per literas.qꝛ non procedit vnio ſi hoſpitale accedat ec
cleſie exempte,ſiue eccleſia exẽpta accedat hoſpitali,ſiue dubitat
an eccleſia accedat hoſpitali vel ecõtra, qꝺ autem legatus nõ poſ
ſit vnire hoſpitalia.videſ caſus in cle.quia cõtingit.de reli.do.vbi di
cit tex.legando hoſpitalibus ea que ad certũ vſum largitione deſti
nata fideliũ ad illuꝫ vſum.⁊ nõ ad aliũ ſalua quidẽ apoſtolice ſedis
autoritate cunuerti. Sed de vnione que fieret de hoſpitali alteri fie
ret conuẽtio ad alium vſum.⁊ idem Joan.and.⁊ hoc dictum podit
Federi.in conſilio.cexe.

Expedito de vnione eccleſiarum autoritate le gati videamus de vnio
20 ne ſẽda autoritate metropolitani. Et hic queritur an † metropo
litanus poſſit vnire beneficia pertinentia ad collationeꝫ ſui ſuffra
ganei.reſpondeo non põt vnire ſine conſenſu ſui ſuffraganei.caſus
eſt de exceſ.prela.ſicut vnire. Secũdo queritur an metropolitanus
vacãte eccleſia cathedrali poſſit illã vnire alteri eccleſie cathedrali.
dicebat Archi.in.d.c.⁊ tẽporis.⁊ Hoſ.in.d.c.cum inferior. de ma.
⁊ ob.ꝙ metropolitanus id poterit de conſenſu capituli cathedra
lis eccleſie vacantis:dicas id non poſſe fieri ſine pape licẽtia, vt eſt
expreſſum in.d.c.ſicut vnire,⁊.d.c.⁊ tẽporis.de tranſla.ꝙ trãſlatio.
de offi.le.quod tranſlationẽ. nõ obſtat.c.cum inferior.quia ibi illud
proceſſit de pape licentia, vt ibi dicit glo.

¶ Expedito de vnione eccleſiarum autoritate metropolitani vi
deamus de vnione eccleſiarum autoritate dioceſani,⁊ hunc artic
lum declarabo per infraſcriptas queſtiões.premitto tñ primo qꝺ
21 † de iuriſditione ⁊ iure epali eſt vnire eccleſias ſue dioceſis de ex
ceſſibus prela.ſicut vnire.de ſta.mo.ne in agro.§.ad hoc.xxj.q.i.re
latio. Nam in poteſtate epiſcopi eſt qualiter eccleſie conſiſtere de
bent.lxx.diſtin.ſanctorum.x.q.i.decre.⁊.c.regenda.non enim po
teſt fieri vnio ſine autoritate dioceſani.facit quod no.in.c.cum dile
ctus,qꝺ me.cauſa.ſtatus tamen eccleſie non poteſt mutari ſine au
toritate epiſcopi,vt dicit Jo.de dona.inter dilectos.ſuper gloſ.ſꝫ
qualiter. Incidẽter queritur ſi epiſcopus tali vnioni non vult con
ſentire cum ageretur vt nil ſibi detraheretur,reſpondeo per ſupe
riorem compellitur ar.de iurepa.c.iolitus.viij.qꝺ.iij. Artaldus.ix.
q.ij.nunc vero.⁊ ita dicit Archi.in dicto.c.⁊ temporis.dicas qꝺ ad
id epiſcopus compelli non poteſt niſi per ſolum papam.⁊ ita intel
ligatur.c.nullius.de iur.pa.⁊ facit qꝺ nota.gloſ.de elect.ſi religio
22 ſus.lib.vj.no deſt generale.qꝺ locorum † vnio debet fieri per ordi

narios locorum, vt in. d. §. ad hoc. ⁊ ordinarij locorum dicũtur epi
ſcopi eorum ſuperiores ad quos de iure cõmuni hoc pertinet. facit de
exceſ. prela. ſicut vnire. de reb. eccl. cle. ſi vna. vel per alia ex priuile.
vel conſuetudine preſcripta. de preſcrip. auditis. de exceſ. prela. ac
cedentibus. ⁊ ita dicit Abbas in. d. §. ad hoc. ſuper verbo ordina
rios. hoc premiſſo,

Primo queritur an epiſcopus poſſit vnire
eccleſias quorum collatio deuoluta eſt ad papam ex conſilio latera
neñ. propter negligentiam ordinarij collatoris, de quo cõſilio habe
tur mentio in. c. nulla. de conceſ. preben. videtur φ non poſſit vni
re: quia per vnionem derogatur iuri pape qui nõ poſſet cõferre ec
cleſiam vnitam: quia per vnionem nõ cenſetur amplius vacare. de
exceſ. prela. cle. frequens. ver. quidam etiam. In contrarium videt
qđ poſſit vnire: quia per negligentiam ordinarij collatoris deuol
23 uitur ad papam ius † conferendi tantum. de ſup. neg. prela. c. ij. ⁊
c. literas. ⁊. c. ſi. non autem tollitur ordinaria poteſtas que cõpetit
dioceſano in vnione eccleſiarum. Item ſublato vno iure nõ intelli
gitur ſublatum aliud ius quod non dependet a primo iure ſubla
to. de priuil. c. paſtoralis. de ſeruitu. vrba. predi. l. ſi domo. Secũdo
queritur an epiſcopus poſſit vnire beneficia vacantia in curia. non
videtur: quia per vnionem derogatur iuri pape. de prebẽ. c. ij. ⁊. iij.
lib. vj. non autem tollitur ordinario ius vniẽdi talia beneficia. Itẽ
quia ius cõmune non diſponit de iure vniendi, nec illud abdicat
a dioceſano, ergo preſeruetur ius illud ſibi vniendi. Itẽ quia ſub
lato vno iure remanet aliud ius non dependens a primo iure ex
quo vtrũq ius habet ſe vt eque principale. facit in ratione ſui. ff. de
24 fideiuſ. l. generaliter. Tertio queritur an † epiſcopus poſſit vnire
beneficia que papa ſibi reſeruauit. Reſpondeo attenditur modus
reſeruationis. nam aut papa ſibi reſeruat collationem, ⁊ poteſt il
lam vnire: aut reſeruat ſibi collationem ⁊ ordinationem ⁊ diſpoſi
tionem, ⁊ tunc non poteſt illam vnire vt dixi. ſ. de autoritate lega
ti in qua queſtione dicebat Io. de lig. in. d. c. ſicut vnire. qđ quidã
dicebant quod poteſt vnire ſi per illam vnionẽ nõ preiudicatur
pape quin illud poſſit conferre: ſed ibi dicit φ aut papa ſibi reſer
nat ſolum collationem, ⁊ tunc epiſcopus poteſt illud vnire. Si au
tem reſeruat ſibi collationem ⁊ ordinationem eccleſie, tunc iſto ca
ſu non poteſt illud vnire. facit de elec. ſi ro tempore li. vj. Eſt tamẽ
differentia inter cõferre ⁊ ordinare. de preben. cũ illis. li. vj.

25 **Quarto queritur an** † epiſcopus poſſit vnire
beneficia exẽpta ⁊ imme
diate ſubiecta pape. reſpondeo non: quia vnio debet fieri per dio
ceſanũ, vt. d. c. ſicut vnire. ſed papa proprie eſt dioceſanus eccleſia
rum exemptarum. de priuileg. c. autoritate. lib. vj. Item dioceſanus
habet poteſtatem vniendi eccleſias ſibi ſubiectas: vt. d. c. ſicut vni
re. vnde dicit ibi glo. ſuper verbo, in tuis. φ ſi ambe eccleſie ſint exẽ
pte ſiue altera tantũ, non poteſt epiſcopus illas vnire. ⁊ idẽ tenet
Io. in. d. c. ſicut vnire.

26 **Quinto** queritur an epiſcopus † poſſit vnire duas eccle
ſias diuerſorũ ordinum ⁊ diuerſarum profeſſio
nũ, et diuerſorum habituum quo ad illos religioſos, ita qđ vtraq
dictarum eccleſiarum remaneat ſalua ſua priuilegia ⁊ bona, et ha
beant vnicum prelatum ad regimẽ vtriuſq eccleſie. videtur enĩ qđ
non. tunc enim eſſet dare qđ vna ex illis eccleſijs eligeret in prelatũ
illum qui non eſſet illius profeſſionis cuius ſunt eligentes. reſpon
deo qđ licet remaneant vtriq eccleſie priuilegia ſalua, ⁊ ſic diuerſi
tas habituum ⁊ profeſſionum, ita quod non fiat bonorum confu
ſio nec vtriuſq monaſterij monachorum vnio non poſſet tunc vnire
talia monaſteria. quia contingeret eligi vnam alterius profeſſio
nis ⁊ habitus, quod eſt contra cle. j. de elec. ⁊ ibi etiam de hoc p do
minũ Io. de lig. in dicto. c. ſicut vnire. quod tunc epiſcopus nõ po
teſt vnire obſtante. d. cle. j. de elec. ſed ſi fiat vnio confuſiua de mona
chis vnius monaſterij, ſic ⁊ monaſterium alterius monaſterij que
vniuntur tunc poteſt vnire. ⁊ ita tenet Pau. in. d. cle. j. de elec. ⁊ ibi
Io. de lig. dicebat Hoſtiẽ. in. c. olim. j. de reſtitu. ſpo. quod religioſi
alterius ordinis non poſſunt mutare regulam inſtitutam; in loco
vel habitum vel ſtatum antiquum illius loci vel alteri loco ſubijce
re ſine licentia et autoritate epiſcopi, nec epiſcopus debet talibus
conſentire ſine conſenſu ſui capituli. de ſup. neg. prela. c. ij. de con
ſue. cũ conſuetudinis. de his que fiunt a prela. nonit. ⁊ de reli. do.
c. inter quatuor. ⁊ ne cle. vel mona. c. relatum. hoc verum niſi fierent
autoritate pape. de ecc. edi. ad audientiam. ij. de cle. non reſi. frater
27 nitatis. de here. excommunicamus. §. quia vero. bene † tamen poſ
ſunt religioſi tráſire ad arctiorem religionem. de reli. licet, ⁊ ex quo
ad arctiorem religionem tranſeunt non poſſunt redire ad primũ
ordinem, quia non erat artior prout dicit Ioan. in dicto. c. olim. ſu
per gloſ. que incipit ponte vide quod no. gloſ. quod me. cauſa. cum
dilectus. ibi dicit gloſ. quod licet religioſi poſſunt tranſire ad artio
rem religionem, tamen eorum eccleſiam non poſſunt ſubijcere al
teri ordini incõſulto dioceſano. de exceſ. prela. ſicut vnire. Sed poſt
modum ſubdit ibi gloſ. qđ tales religioſi poſſunt in eorum preiudi
cium eorum eccleſiam ſubijcere etiam alteri ordini ſed non in preiu
dicium epiſcopale, ſed epiſcopus habebit ius epiſcopale ſicut con
ſueuit. de relig. do. quia monaſterium. finaliter dicit glo. φ ſubijce
re eccleſiam alteri ordini nõ pertinet ad illos religioſos ſed ad dio
ceſanum. dicit Hoſtien. in. d. c. cum dilectus. qđ religioſi tanq ſin
guli poſſunt tranſire ad artiorem religionem ſi remanentes in lo
co non poſſunt artiorem regulam profiteri nec ſe ⁊ locum ad aliũ
locum transferre ſine dioceſani conſenſu de ecc. edi. c. ad audiẽtiã.
de reb. eccle. non alie. c. poſſeſſiones. de reli. do. c. inter quatuor. co.
titu. c. vnico. lib. vj. requiritur etiam tunc omnium conſenſus po
28 teſt † etiam epiſcopus ratificare ſubiectionem factam per illos reli
gioſos de eorum eccleſia alteri ordini. de his que fi. a pre. c. iij. in ſi.
⁊c. etiam ibi Io. in dicto. c. cum dilectus. ſuper glo. j. in ſi. qđ ſi epi
ſcopus nollet conſentire tranſlationi fiende per illos religioſos
ad alium ordinẽ vbi ageretur qđ nullũ preiudicium fieret dioceſa
no, cogi poſſet per ſuperiorem. de iurepa. nobis. viij. qđ. iij. artab
dus. ix. q. iij. nunc vero.

Sexto queritur an epiſcopus poſſit vnire
prioratum regularem alteri prioratui regulari quando ambo ſunt
ſubiecti eidem monaſterio. reſpondeo vnire poteſt. caſus eſt in cle.
ne in agro. §. ad hoc de ſta. mo. iſto caſu rector monaſterij prioratus
qui vnitur ad clauſtrum reuocatur. vt in. d. §. ad hoc. Et notandũ
qđ poteſtas epiſcoporũ quo ad ius vniendi nõ reperitur reſtrictũ
niſi quo ad eccleſias cathedrales diuerſarum religionum profeſſio
num ⁊ habituum de quibus. ſ. dixi.

¶ Expedito de vnione fienda autoritate dioceſani videamus de
vnione fienda autoritate epiſcopali vacante ſede epiſcopali. Que
29 ritur ergo an † vacante ſede epiſcopali poſſit capitulum autorari
vnioni eccleſiarum ſubiectarum dioceſano. rñdeo ſic, dũmodo eiſ
debeat iuri epiſcopali. alias ſecus, quod no. Io. an. de ma. ⁊ obe. c.
vnico. lib. vj. ⁊ ita dicit Ioan. de lig. in. d. cle. ſi vna. §. ad hoc. ſuper
verbo, ordinario.

¶ Expedito de vnione fienda autoritate epiſcopali vacante ſede
epiſcopali videamus de vnione fienda ab inferiore ab epõ. ⁊ queri
tur an inferior ab epiſcopo poſſit vnire eccleſias: dicunt Innocen.
⁊ Io. de exceſ. pla. φ Abbas eccleſias etiã pleno iure ſibi ſubiectas
non poſſit vnire. ⁊ ita tenet glo. in. d. cle. ne in agro. §. ad hoc. et in
cle. ſi vna. de reb. ⁊c.

30 **Sed circa hoc queritur** † an abbates poſ
ſint pſcribere ius
vni in preiudicium dioceſani. dicebat Archi. in. c. cum ſingula. de
preben. lib. vj. qđ ſic. de exceſ. prela. accedentibus. allegat ad cõtra
rium. c. diſtin. contra morem. illud tenet ibi qđ poſſunt preſcribe
re. ſaltem contra prioratus ſimplices manuales non habẽtes curã
ſic poſſent vnire poſſeſſiones monaſterij quicunq aſſignantur ali
quibus pro eorum ſeruitio. facit de lega. j. quod in. §. ſi. de lega. ij. l.
gains. §. ſi. de ver. ſig. l. lacus. ⁊ facit quod no. de preben. tue. glo. di
cebat in. d. cle. ne in agro. ad hoc φ cum vnire ſit dignitatis ⁊ iuris
dictorum tẽporalis, ⁊ non ordinis qđ preſcribi poſſit, tamen cũ ti
tulo. niſi preſcriptio ſit talis cuius contrarij non extet memoria: φ
iſto caſu procederet preſcriptio ſine titulo. de pſcrip. c. j. lib. vj. ⁊ fa
cit quod no. Ioan. de preſcrip. c. auditis. ⁊ de priuil. accredentibus.
31 Notandum eſt circa predicta φ † religioſi beneficia ad eorum colla
tionem pertinentia ſuis menſis applicare non poſſunt: quia talis
vnio debet fieri per epiſcopum. de ſta. mo. ne in agro. §. ad hoc. ⁊ φ
dioceſani habent iuriſdictionẽ vel autoritatem nedum ſuper non
exemptis, ſed etiam ſuper exemptis qui eorum menſe vellent talia
beneficia applicare, vt in cle. vnica. de ſup. negl. prela. vide omnino
quod no. Ioan. de lig. in cle. ſi vna, ſuper verbo, decernimus. Sed
iuxta predicta queritur, quid ſi vna eccleſia ſit alteri vnita, an poſ
ſit preſcribi qđ illa eccleſia cenſeatur tanquã vnita, eſto φ nõ pro
betur de vnione. reſpõdeo, procedit preſcriptio: quia ſi põt preſcri
bi eccleſia vt proprietas. de preſcrip. auditis. ſic etiam poteſt pſcri
bi qđ vna eccleſia cenſeatur tanquã vnita. licet enim non poſſit pre
ſcribi eccleſia vt ſit tanquã in titulum: quia beneficium eccleſiaſticũ
ſine inſtitutione canonica ⁊c. vt in regula. j. de regu. iur. li. vj. tamẽ
poteſt preſcribi vt obtineatur tanq̃ proprietas. vt dicto. c. auditis
32 de preſcrip. per † actum enim vnionis non confertur eccleſia vt ti
tulus, ſed conceditur tanq̃ proprietas. ita dicit Io. de lig. in dicto
c. ſicut vnire. pro quo facit, quia quando non conſtat φ bona ſint
de mẽſa prelati, poteſt pſcribere qđ cẽſeatur tanquã de mẽſa, quia
ſint recepta vt bona menſe de reb. ec. c. poſſeſſiones. ſi ergo tenuit
aliquam eccleſiam tanto tẽpore φ ſufficiat preſcriptionem: proce
dit illa preſcriptio.

Deinde principaliter queritur an vicarius
epiſcopi poſſit duas eccleſias vnire cum mandato ſibi conceſſo ab
epiſcopo. videtur φ non: quia ea que expediuntur de plano de
creto non ſunt delegabilia, vt. l. ij. de eo qui vicem alteri. gerit. con
trarium videtur verum: quia ea que ſunt meri imperij ſunt delega
bilia

bilia.de nup.in archiepiſcopatu.ita dicit Joã.in dicto.c.ſicut.ego
allego decre.vit.de offi.vic.lib.vj.nam vnio beneficij habet ſe per
viam donationis ſicut relatio beneficij.Sed conſtat qḋ iſta põt cõ-
mittere epiſcopus cum ſpeciali mandato ſuo vicario.Deinũ que-
33 ritur an † religioſi vnius monaſterij poſſint tranſire ad aliud mona
ſterium ⁊ eorum eccleſiã alteri monaſterio ſubijcere. Dicebat Jo.
an.⁊ Hoſt.in.c.olĩ de reſti.ſpo.q religioſi poſſunt trãſire ad aliud
monaſterium artioris regule.de regu.licet.quod dic vt in.c.cũ ſin-
gula.de preben.lib.vj.Et ex quo tranſeunt ad artiorem regulã ſecũ
di monaſterij:nõ poſſunt redire ad primum monaſterium laxioris
regule.⁊ ſubdunt ibi qḋ regulam inſtitutam in monaſterio vel ha-
bitum antiquum iſtius monaſterij immutare vel alteri loco ſubij-
cere ſine autoritate epiſcopi non poſſunt,nec epiſcopus debet ta-
libus conſentire ſine conſilio capituli ſui.de ſupplẽ. neg. prela.c.ij.
hoc verum niſi fieret autoritate pape.de ec.edifi.ad audientiam. et
idem tenet glo.in.c.cum dilectus.quod met.cauſa. Et ſubdũt Ho
34 ſtien.⁊ Joan.an.qḋ † religioſi vnius monaſterij poſſunt tranſire
tanquã ſinguli ad aliud monaſterium artioris regule,ſed remanẽ-
tes in primo monaſterio artiorem regulam profiteri, nec etiam ſe
poſſunt ad aliud monaſterium transferre ſine dioceſani cõſēſu.de
eccle.edifi.ad audientiam.de reb.eccl.poſſeſſiones. ſubdebat etiã
ibi Jo.q vbi religioſi eorum eccleſiam vellent alteri ſubijcere abſq
preiudicio dioceſani:vt epiſcopus nollet conſentire:tunc cogi poſ
ſet per ſuperiorem:qḋ tali tranſlatione conſentiret.de turpa.vul-
lus.viij.q.iij.artaldus.⁊.ix.q.iij.nunc vero.dicit etiã ibi Hoſt. q ſi
religioſi ſine licẽtia ſui dioceſani ſubiecerũt ſuã eccleſiã alteri eccle
ſie,poteſt dioceſanus illam tranſlationem ratam habere.

Summarium.

1 Conſenſus quorum requiratur in vnione eccleſiarũ fienda.
2 Epiſcopatu vacante an capl'm vel alius admittatur ad agendum.
Vacatio a iure reprobatur.
3 Unio fit ex cauſa,ſine qua fieri non debet.
4 Beneficia conferri debent ſine diminutione et diuiſione.
5 Eccleſia ſi non vacat ſed habet rectorem an poſſit vniri ſine conſen
ſu rectoris.
6 Preiudicium rectori paratur in alienatione rerũ eccl'ie,ideo eius
conſenſus requiritur.
7 Eccleſia poteſt vniri non vocato rectore eccleſie.
8 Epũ nunquid poſſit alienare ſub cõditione vt valeat poſt mortem
rectoris ſine eius conſenſu.
9 Eccleſia ſi non vacat et papa mandat de illa prouideri alicui perſo
ne cum vacauerit an poterit ipſe illam non dum vacantem vnire in
preiudicium expectantis. 10.
Eccleſia que vnitur ſi eſt collegiata an in illa vnione requiratur cõ
ſenſus collegij.
11 Electio prelati pertinet ad collegium.
12 Eccleſia an poſſit vniri inuitis clericis,et ſic inuito collegio.
13 Eccleſia vacans poteſt vniri nullo defenſore ei dato.
14 Conſenſus inferioris prelati,ad quẽ ſpectat ius cõferendi eccleſiã
que vnitur,an requiratur in vnione quam facit epiſcopus.
15 Largior et maior eſt poteſtas legati q̃ epiſcopi.
16 Epũs an de cõſuetudine poſſit vnire ſine conſenſu capituli eccleſiã
alteri eccleſie ad edificationem.
17 Epũs an poſſit preſcribere q ſine caplõ poſſit alienare.
18 Legatus apoſtolice ſedis an poſſit vnire eccleſiam ſine cõſenſu ſui
capituli cathedralis eccleſie.
19 Legatus ea que pertinent ad officium legationis exercet ſine con-
ſenſu capituli cathedralis eccleſie.
Epũs an poſſit vnire eccleſiam ſue menſe de conſenſu capituli, vel
menſe capituli. 20.21.27.
22 Effectus legis dãnantis nunquid reſpiciat conſuetudinem.
23 Locupletari cũ aliena iactura repugnat legi.
24 Epiſcopus an donare poſſit ſuo capitulo ea que pertinent ad mẽ
ſam epiſcopi.
25 Autorari nemo poteſt in re ſua. 26.

Capitulum quintum.

1 Nunc venio ad quintum capitulum principale.ſ.quorum † conſenſus requiratur in vnione fienda.premitto qḋ Joã.de lig.in c.ſicut vnire.dicit ſuper verbo:vnire qḋ epiſcopus non poteſt vnam eccleſiam alteri eccleſie vnire niſi vocatis quorum intereſt.papa autẽ de plenitudine poteſtatis nõ artatur aliquẽ vocare.iſtud declaro per infraſcriptas queſtiones.
Primo queritur an eccleſia vacans poſſit vniri.videtur qḋ nõ, põt vni
ri,vt dicit Jnnocen.⁊ Hoſt.vt ec.be.vt noſtrum.in fi.vbi tenent ec
cleſiam vacantem vniri poſſe,ſicut et dignitas vacãs poſſe ſummi et
tolli.de conſti.cum acceſſiſſent.immo melius q̃ non vacans.xxj.q.
j.⁊ temporis qualitas ſicut fructuum retentio.vt ec.be.c. vnico.et
prebende diuiſio.de preben.vacare.Jn contrarium videt qḋ non
poſſit vniri.ne ſe.va.c.j.vbi ſe.va.non diſſoluitur vnio eque.igi ne
videretur qḋ ex quo vacat, vniri non poſſit.reſpondeo illud in epi
ſcopalibus ſedibus,ſecus in inferioribus quorũ epiſcopus eſt tu-
2 tor ⁊ defenſor nomine earum.de ſuc.ab inteſt.c.vlti.ſed † epiſcopa
tu vacante nec capitulũ nec alius admittitur ad agendum niſi da-
retur viſitator.vij.q.j.frater.xij.q.ij.vulteranus.de elec.as cui.li.vj.
et hoc per Jnno.in.d.c.j.ne ſede va.dicens qḋ ille tex.non habet lo
cum in eccleſijs inferioribus ⁊ cathedralibus.allegat ipſe.c.vnicũ.
vt ec.be.qḋ facit in contrarium.c.dudum.de reb.ec.ſed Hoſt.in.d.
c.ne ſe.va.vel dic melius qḋ vacatio ſedis epiſcopalis non fuit ibi
cauſa finalis impedimenti diſſolutionis illius vnionis, ſed papa
principaliter id ſtatuit.ne reprehendi poſſet de ſubita mutatione
diſſolutionis vnionis cum primitus vnionem feciſſet,vacatio au-
tem a iure reprobatur,vt in cle.cũ illuſtris.de renũ.⁊ ne videatur vnio
nem feciſſe potius contẽplatione perſone q̃ eccleſie.Jſta ſunt ho-
die determinata per cle.ſi vna.de reb.ecc.vbi etiam vacans poteſt
vniri.⁊ per illam cle.reprobatur opi.Hoſt.⁊ Jnno.in.d.c.vt noſtrũ
in fi.vt ec.be.vbi tenent eccleſiam vacantem vniri ⁊ donari poſſe ſi-
cut dignitas vacans ſupprimi.de conſti.cum acceſſiſſent.⁊ dic ple-
ne vt no.glo.in.d.cle.ſi vna.ſuper verbo, vacabat.Nec ob.c.j.ne ſe.
va.quia ibi non loquitur qḋ vnio poſſit diſſolui vacante eccl'ia. va
3 cante enim eccl'ia poſſit fieri vnio:quia † vnio fit ex cauſa ſine qua
fieri non debet:ſed vnio iam facta non poteſt diſſolui vacante eccle
ſia.ſed oportet dare defenſorem vacanti eccleſie qui vnione defen-
dat et diſſolutam impediat. quia agitur de leſione iuris per vnio-
nem cauſarum.et ita dicit Joã.de lig.in.d.cle. ſi vna. ſuper verbo,
vacans.

Sed incidenter queritur an eccleſia poſ-
ſit vniri defen-
ſore non dato illi eccleſie vacanti.videtur q non:quia ſi res eccleſie
vacantis ex cauſa dignitati donetur oportet defenſorem dare.de
reb.eccle.dudum.lib.vj.hec ſunt determinata per.d.cle.ſi vna.vbi
eccleſia vacans poteſt vniri,⁊ defenſore non dato illi eccleſie:res au
tem eccleſie vacantis non poſſunt alienari niſi dato defenſore illi
eccleſie.facit qḋ no.in.c.nemo deinceps.de elec.lib. vj. de conſue.c.
cum dilectus.in.iiij.gloſ.de tranſ.c.vlti.in gloſ.pen.⁊ vide qḋ not.
Jnnocen.de ele.ſignificaſti.q epiſcopus ⁊ capitulum poſſunt il-
lud ſtatuere ſuper beneficio vacante:⁊ electus illud ſeruare tenet.
vt ec.bene.c.vnico.quod intelligit ibi Hoſt. ex cauſa ⁊ ad tempus:
ſed perpetuum preiudicium non poſſet facere dignitati vel recto-
ris ipſa vacante de reb.eccle.c.j.lib.vj.de inſtitu.cum veniſſent. nã
4 † beneficia conferri debent ſine diminutione ⁊ diuiſione.de prebẽ.
maioribus.poteſt ergo eccleſia vacans in totũ vniri alteri eccleſie:
quia illud permittitur a iure ſicut ⁊ poteſt in totum dignitas.de cõ
ſti.cum acceſſiſſent.tũc enim non fit diminutio cum tota eccleſia
vnitur ſed pars redditũum non põt in perpetuum alteri eccl'ie cõ-
cedere ea eccleſia vacante non deputato defenſore.ita tenet Hoſt.
in dicto.c.vnico.vt ec.bene.⁊ idem tenebat Joan.de lig. in. d.cle.ſi
vna.ſuper verbo,vacabat.poteſt ergo eccleſia vacans in totum tol
li.de conſti.cum acceſſiſſent.vel loco religioſo conferri. de dona.c.
conſultationibus.⁊.c.paſtoralis.⁊ vide quod no.gloſ.in cle. ſi vna.
ſuper verbo, defenſore. Not.aũt qḋ licet eccleſia vacãs poſſit vniri
defenſore non dato, tamen ſi decima pertineret ad eccleſiam va-
cantem , non poſſet illa decima alteri eccleſie concedi defenſore
non dato. de reb. eccle.cap.j.libr.vj. ratio differentie, quia quan-
do eccleſia vnitur, non fit alienatio bonorũ, nec preiudicaret recto
ri:ſed qñ fit alienatio rerum, preiudicaretur rectori.facit quod no.
Jo.de lig.in.d.cle.ſi vna.in ver.ſi vna.

5 Secundo principaliter queritur ſi eccle-
ſia † non vacat ſed
habet rectorem an poſſit vniri ſine conſenſu rectoris.reſpondeo ſic
etiam illo rectore non vocato,vt eſt caſus in.d.cle.ſi vna per hanc
tamen vnionem non preiudicatur rectori eccleſie quia eam regat ⁊
gubernet vt ante vnionem.de dona.conſultationibus.facit quod
no.x.diſtin.c.j.xiij.q.ij.ſi epiſcopus.⁊ per illam cle.reprobatur opi.
Hoſt.quam ponebat in cle.ſicut vnire.de exceſ.prela.qui dicit qḋ
epiſcopus non poteſt vnire ſine conſenſu rectoris ⁊ aliarum eccle-
ſiarum.de reb.eccle.c.j.de conſtitu.cum dilectus.in.iij.glo.de reb.
eccle.c.j.lib.vj.vbi epiſcopus non alienat bona eccleſie inuito recto
re.Si ergo prohibetur illa alienatio que habet ſe vt minus. de ſen
ten.excom.cum illorũ.de regula.licet.igitur ⁊ iſta que habet ſe vt
maius.Solu.iſte caſus vniendi eccleſiam inuito rectore eſt ſpẽalis
contra regulam,⁊ ratio ſpecialitatis eſt:quia per vnionẽ non pre
iudicaretur rectori eccleſie.de dona.c.conſultationibus. in preiu-
dicium enim rectoris non poſſet vnire.de reb.eccle.c.poſſeſſiones.
de dona.c.conſultationibus.xij.q.ij.ſi epiſcopus.in fi. vlti.glo. Jn
6 † alienatione enim rerum eccleſie paratur preiudicium rectori et

ideo eius conſenſus requiritur, vt in.c.j.de reb.eccle.lib.vj. et facit
quod no. Joan.de lig.in.d.cle.ſi vna ſuper verbo, rectori. dicebat
Hoſt.de exceſ.pre.ſicut.q episcopus non poteſt vnire ſine cõſenſu
ambarum eccleſiarum.ſ.eccleſie que vnitur.ꝛ eccleſie cui fit vnio.et
idem tenet Artaldus in.d.c.ꝛ temporis.hec opi.artaldi.ꝛ Hoſtië.
eſt reprobata per cle.ſi vna de reb.eccle.vbi eccleſia vacans põt vni-
ri defenſore ei nõ dato.ꝛ ſi eccleſia non vacat, põt vniri non vocato
rectore eccleſie.non ergo requiritur conſenſus illarum eccleſiarum
d.cle.ſi vna.vt tenet Joan.an.in.d.c.ſicut.ſuper verbo, ita.ꝛ vide
quod notat glo.ſuper verbo vocatus in cle.ſi vna. que recitat no-
tata per Hoſt.in.d.c.vt noſtrum.vt ex.bene.dicebat q dignitas in
ſtituta minui non põt irrequiſito illo ad quem dignitas pertine-
bat, vt in titulum ſine cauſe cognitione.conclude ergo per.d.cle.ſi
7 vna, qđ † vniri poteſt eccleſia non vocato rectore eccleſie.ꝛ per illaꝫ
cle.reprobatur opi.Hoſt.qui contrariũ tenebat.vt.ec.bene.vt no-
ſtrum.ꝛ archi.qui eum ſequebatur per.c.dudum.ꝛ Hug. q poſuit
xvj.q.j.eccleſie.ꝛ opinio Ber.quam poſuit de reb.eccle. dudũ.lib.
vj.de reli.do.conſtitutus.ꝛ Jo.an.qui hoc tenebat in.c.dudũ.de
reb.eccle.lib.vj.facit ad hoc qđ no.x.di.c.j.pro iſta parte faciunt in
ra.ſ.de his quę ſi.a pre.c.dudum.lib.vj.vbi dicitur q eccleſia illa va
cante rectore non poterit decimas illius eccleſie concedere archi-
diaconatui ſecundũ Jo.an.ibidẽ.ꝛ Archi.qui dicunt q ibi fuit al-
legata iuſta cauſa propter quã fuerunt conceſſe decime, nõ erat ta
men vera.ꝛ ſi fuiſſet probata valuiſſet conceſſio illa facta etiã vacan
te eccleſia, ꝛ ſic nõ eſt cõtra:quia licet ex iuſta cauſa poſſet epiſcop⁹
cõſentire capitulo vnã eccleſiam alteri vnire ꝛ loco religioſo dona-
re etiam inuitis clericis ꝛ rectoribus ꝛ vacantib⁹ eccleſijs. vt.d.c.
dudum.ꝛ ſic non eſt contra.

8 **Sed nunquid epiſcopus** † poſſit aliena re ſub cõditiõe
vt vaieat poſt mortẽ rectoris ſine eius conſenſu, cũ modo tracte-
mus de preiudicio eccleſie futuri rectoris.inſpicimus initium, im-
mo et ſi vacaret hoc non poſſet ſine cõſenſu defenſoris.de reb.ec.c.
j.lib.vj.per vnionem ergo non paratur preiudicium eccleſie, imo
quandoqꝫ eius defectus ſuppletur.x.q.iij.vnio.xvj.q.j.ꝛ temporis
vnde non datur defenſor etiam ſi donetur eccleſie in vſus religio-
ſorum:defectus inſtitutorum ſuppletur per religioſos vel eis pre-
ſentantibus vel inſtituentibus per alios:ſed pars redditũ cedit
in eorum vſus et hoc operatur fauor religionis.idez eſt ſi detur ceſ
ſio dignitati vel prebende vt dicebat Hoſtien.in dicto.c.conſulta-
tionibus.de dona.quia pars redditutum datur ad ſuſtentationeꝫ
collegij habentis dignitatem vel prebendam, hoc operatur fauor
maiorum eccleſie.de preben.expoſuiſti.et facit quod no. Joã. de lig.
in dicto.c.ſi vna .de reb.eccle.ſuper verbo, rectori.in ver.ſed nũqd.
Juxta predicta incidenter queritur de duobus .primo incidenter
9 queritur ſi eccleſia † non vacat et papa mandat de illa prouideri ali
cui perſone cum vacauerit, vt patet de offic.delega.ex parte. N.an
poterit ipſe illam nondum vacantem vnire in preiudicium expe-
ctantis.videtur qđ non:quia per vnionem non eſt poſſibile vaca-
re.de exceſ.prela.cle.frequens.ergo preiudicaretur expectanti cui
prouideri debeat in caſu in quo vacabit. Jn contrarium videtur
qđ poſſit fieri vnio, quia ſi poteſt fieri vnio non vocato rectore ec-
cleſie qui habet ius in re, vt.d.cle.ſi vna.fortius poterit fieri non vo
cato eo expectante qui habet ius ad rem.de conceſ.preben.c.penul
ti.lib.vj.reſpondeo poteſt fieri illa vnio abſqꝫ preiudicio illi⁹ expe-
ctantis.mortuo ergo rectore illius eccleſie, deberetur illa eccleſia ex
pectanti. ſicut enim quando fit vnio eccleſie non vacantis preiudi
catur rectori quin eccleſiam teneat ad eius vitam.de donatio.con
ſultationibus.ita nec preiudicabitur expectanti. Secundo incidẽ-
10 ter queritur.epiſcopus † eccleſiaꝫ vacantem confert alicui abſenti
queritur ante q abſens ratificet illa collationem poſſit epiſcopus
illam eccleſiam vnire, et an poſt illam vnionem ille abſens poſſit il
lam collationem ratificare.reſpondeo qđ fieri poteſt illa vnio abſ-
qꝫ preiudicio tamen illius abſentis.at poſt illam vnionem poterit
ille abſens ratificans illam collationem factam ſibi ante illam vnio
neꝫ.de prebẽ.ſi tibi abſenti.in glo.que incipit, acceptando. Ex qui
bus pꝫ qđ ſicut per vnionem non preiudicatur rectori hñti ius in
re, vt in.c.conſultationibus.de dona.ita nec habenti ius ad rem,
vt.d.c.ſi tibi abſenti.

Tertio principaliter queritur ſi eccle ſia que
vnitur eſt collegiata an illa vnione requiratur conſenſus collegij.
videtur qđ ſic:quia per illam vnionem eccleſia deſinit eſſe collegia-
ta, et perdit iura ſua.ꝛ ſic perdit collegium ſuum ius collegij. facit
quod no.xvij.q.prima.ꝛ temporis.preterea tale collegium ex quo
11 deſinit eſſe collegium non habet ius eligendi prelatum, cum † ad
collegium pertineat electio prelati. de elec.c.j.preterea illud ius col
legij non poteſt adimi a collegio abſqꝫ eius voluntate : quia id qđ
meum eſt non poteſt a me, me inuito auferri:ve in regula id quod
noſtrum.de regu.iur.xj.qđ.prima.ſi monaſterium.ꝛ.c. romanus.ꝛ
ita tenet Joan.de lig.de rebus eccle.ſi vna, ſuper verbo rectore. in
ſua glo.que incipit, ꝛ nunquid. contrarium eſt veritas :quia eccle-
ſia poteſt vniri ſine conſenſu prelati:vt in cle.ſi vna.ergo ꝛ ſine con
ſenſu collegij:preterea vnio eccleſiarum poteſt fieri ſine cõſenſu ec-
cleſiarũ:vt dicebat Hoſt.ergo ꝛ ſine cõſenſu collegij. Nam eccleſia ſu-
mitur pro prelato ꝛ capitulo, vt de his que ſiunt a prela.c.nouit.q
eccleſia collegiata ſi vnitur deſinit eſſe collegiata:vt no.in.xvj.q.ꝛ
temporis.ꝛ illi de collegio perdunt ius eligendi prelatum eccleſie
12 cui fit vnio.vt no.in.d.c.ꝛ temporis.ꝛ qđ † eccleſia poſſit vniri inui
tis clericis ꝛ ſic inuito collegio.ponit Jo.de lig.in.d.cle.ſi vna.ſup
verbo, extitit.ibi enim dicit, inuitis clericis.

Quarto principaliter queritur ſi
eccleſia cui fit vnio ſit collegiata an in vnione que ſibi fit requiratur
cõſenſus ſui collegij.videtur q ſic:quia quando ambe eccleſie ſunt
collegiate, ꝛ collegia remanent in vtraqꝫ eccleſia:vtrũqꝫ collegium
habet vocem in electione prelati:vt dicit glo.in dicto capitulo ꝛ tẽ
poris.ꝛ.c.nouit.ne ſe.va.ꝛ ſic collegium eccleſie cui ſit vnio non ha-
bet liberam poteſtatem eligendi prelatum abſqꝫ collegio eccleſie
que vnitur.preterea collegium eccleſie cui fit vnio non cogitur cõ-
municare vocez eligendi illis qui non ſunt de collegio illo.de poſt.
prela.c bone.de cã poſ.cum eccleſia ſutrina. preterea non põt epũ
ſtatuere qđ eccleſia eligat prelatum de gremio alterius eccleſie.de
cõſue.cũ dilect⁹.rñdeo põt fieri illa vnio abſqꝫ cõſenſu eccleſie cui fit
vnio:quia vnio poteſt fieri abſqꝫ conſenſu illarum eccleſiarum qđ
13 etiam patet:qr † eccleſia vacans poteſt vniri nullo defenſore ei da-
to, vt.d.cle.ſi vnam. Nec obſtant rationes in cõtrarium ſuperi⁹ alle
gate:quia illa iura loquuntur quando eccleſiarũ illarum non eſt fa
cta vnio. Quinto principaliter queritur ſi eccleſia que vnitur habet
patronum an in illa vnione requiratur cõſenſus patroni. dicebat
Hoſt.in ſumma de his que ſi.a prela.§.j.ver.ſed nec aliquid.qđ re-
quiritur conſenſus patroni.facit.xvj.q.vij.c.filijs atqꝫ nepotibus.
ꝛ.c.monaſterium.ꝛ.c.pe.ꝛ Abb.de offi.or.ad hoc. Cum enim p ta-
lem vnionem eccleſia que vnitur patiatur quãdam capitis diminu
tionem.ij.q.vj.ec cõtra ergo intereſt patroni ne eccleſia vergatur in
deteriorem exitũ preterea ex quo illa eccleſia que vnitur poſt vni
ta non erat collegiata patronus per illam vnionem perdit ius pre
ſentandi ꝛ ſpem alimentorum quã facilius habuiſſet ante vnioneꝫ
quã poſt vnionem quãdo tranſiuit ad incognitos. Jteꝫ de iure p-
feſſionis dico licet enim prelatus eccleſie cui facta eſt vnio teneat
patrono ad alimenta ꝛ proceſſionem nomine eccleſie vnite, nõ ta-
men ſic facilius exhibebit. Jtẽ patronus in eccleſia collegiata per-
dit honorem cõſenſus prebẽdi in electione celebranda.de iurepa.
c.nobis.ꝛ ita tenet Jo.de lig.in.d.cle.ſi vna. ſuper verbo, vacabat.
ver.ſed nunquid requiritur.

14 **Sexto principaliter queritur** an in † vnio
ne quam facit epiſcopus requiratur cõſenſus inferioris prelati ad
quem ſpectat ius cõferendi eccleſiam que vnitur.reſpondeo requi
ritur cõſenſus illius prelati.caſus eſt in.d.cle.ne in agro.de ſta.mo.
§.ad hec.ꝛ facit quod no.glo.in cle.ſi vna.de reb.ec. Sed incidẽter
queritur cum autoritate legati poſſit fieri vnio, an talem vnionem
poſſit facere legatus ſine conſenſu ordinarij collatoris.ſ. illius ad
quem pertinet ius conferendi.dicebat Abbas in.d.cle.ne in agro.
§.ad hec qđ legatus poteſt vnire ſine conſenſu ordinarij collatoris
ꝛ idem tenet Jo.de lig.in.d.§.ad hec.ꝛ poteſt eſſe ratio, quia lega-
tus eſt maior omnibus preter Romanum pontificem, in prouin-
cia ſibi decreta de elec.ſi abbatem.lib.vj. Eſt enim largior ꝛ maior le
15 gati poteſtas q epiſcopi † cum legatus gerat vices apoſtolice ſe-
dis.de offi.legati qđ tranſlationem. Jn contrarium videtur qđ le
gatus ex ordinaria poteſtate vnit beneficia, ſicut epiſcopus nõ po
teſt vnire ſine conſenſu ordinarij collatoris, ita nec legatus. Septi
mo principaliter queritur ſi in vnione quã facit epiſcopus requi-
ratur ſui capituli conſenſus.reſpondeo, requiritur.caſus eſt in cle.
ſi vna.de reb.ec. Et notandum q in hoc caſu non ſufficit capituli
conſilium ſed requiritur conſenſus, ꝛ ſic reprobatur qđ not. Hoſt.
de his que ſi.a prela.c.nouit.vbi dicit epiſcopũ ſine capitulo poſſe
donare eccleſiam loco egenti ad ſuſtentationem miniſtrorũ.de con
ſue.conſultationibus. Jtem q facit prouidendo egentibus, ꝛ hoc
caſu officium ſuũ exercet.xj.q.j.precipimos.ꝛ.c. ſe.ꝛ.x.q.prima.cgẽ
ti.ꝛ.c.decretum.ergo non eſt laus contradictioni.de preben.extir-
pande.ſi.reſpon.dicebat tamen qđ tutius erat conſiliuꝫ canonico
rum requirere. Sed certe prout pꝫ in cle.ſi vnica.qđ requirit cõſen
ſus capituli.ꝛ ita intelligat de exceſ.pre.ſicut vnire.ꝛ.c. ex tuarũ, de
priuil.ꝛ vide quod no.glo.xij.q.ij.ſi epiſ.in prin.viri.gl.ꝛ qđ no.gl.
q me cã.cum dilectus.xvj.q.j.§.ſicut duo.ꝛ.c.ꝛ tpis.ꝛ hoc plene p
cle.ſi vna.de rebus eccle.ſuper ver.conſentiente.

16 **Octauo queritur** † an de cõſuetudine poſſet vni re, epiſcop⁹ ſine cõſenſu capitu
li eccleſiam alteri eccleſie ad edificationem.videtur qđ ſic.nõ obſtat
eodem.c.ſi tua.ꝛ de dona.c.paſtoralis.qr iſta iura loquunt de iure
cõmuni.ſ.q requiratur cõſenſus capituli:ſed ex cõſuetudine predi
cta id

eta id poteſt.ꝛ ſubdit ibidem ꝙ voluntaria conceſſio que fit vni ec-
cleſie habenti cōgruam ſuſtentationem, qꝺ iſtud non poſſet.j.q.ij.
paſtor.ꝛ que fieret laico dicit Jo.an.in cle.ſi vna.de reb.eccle.in cle.
que incipit, non eſt iſte caſus.qꝺ epūs etiam ex conſuetudine preſcri
pta non poteſt vnire ſine conſenſu ſui capituli nec tenet cōſuetudo
in caſu premiſſo.

¶ Caſus primus eſt quādo agitur de collatione eccleſie vt in titu-
lum.ꝛ tunc vȝ conſuetudo preſcripta, quod epiſcopus cōferat ſine
conſenſu ſui capituli,ꝛ ita loquitur de his que fi.a prel.c.ea noſcit.
et eſt caſus ne ſe.vac.c.j.§.ij.lib.vj.Secūdus caſus eſt quando eccle
ſia conceditur in proprietatem, ſicut eſt quando vnitur alteri eccle
ſie vel cum in perpetuum eccleſia donatur alteri loco,ꝛ tunc omni
no eſt neceſſarius conſenſus capituli nec poſſet ex conſuetudine cō
trarium facere.ꝛ ita intelligitur.c.paſtoralis.in fi.de dona.ꝛ de his
17 que fi.a prela.c.tua.dicebat Jo.de lig.l.c.ſicut vnire.qꝺ † epiſcop⁹
poteſt pſcribere qꝺ ſine capl'o poſſit alienare, vt no.in.d.c.paſtora
lis.de do.Reſpondeo vnio non eſt alienatio: quia iura remanent
circa eccleſiam vnitam. Iſta lec. Jo.non eſt vera, quia vnio eſt alie-
natio, quod pꝫ:qꝛ eccleſia vnita vna cum bonis ſuis tranſit in pro
prietatem eccleſie cui fit vnio.de reli.do.quia monaſteriuȝ.Aduer-
te ſi iſta cle.intelligatur qꝺ dānetur cōſuetudo, non ſolum que di-
ſponebat vt poſſit vnire ſue menſe vel menſe capituli,ꝛ etiā qꝺ dā-
netur conſuetudo vt epiſcopus non poſſit vnire ſine cōſenſu ſui ca
pituli, cum illa cle.diſponat capituli conſenſum debere interueni-
re, tunc eſt ibi caſus ꝙ non teneat conſuetudo ꝙ epiſcopus vniat
ſine conſenſu capituli.Sed ſi intelligamus illam cle.ad duos caſus
tantum de quibus in ver.ꝙ ſi epiſcopus poſſit vnire ſine ꝯſenſu ca
pituli tamen veritas eſt conſuetudinē non tenere.

18 Ultimo queritur an legatus † apo
ſtoli-
ce ſedis poſſit vnire eccleſiam ſine conſenſu ſui capituli cathedra-
lis eccleſie.Reſpondeo non requiritur conſenſus eccleſie cathedra
lis: quia poteſtas vniendi libere competit legato, nec eſt vlla com-
munio nec conuentio inter legatum ex vna parte ꝛ capitulum ec-
cleſie cathedralis ex altera parte.nec obſtat cle.ſi vna.vbi requiritur
conſenſus capituli: quia ibi loquitur in epiſcopo inter quem ꝛ ca-
pitulum eſt cōmunio ꝛ cōuentio.de teſt.requiſiti.ꝛ in tantum po-
teſtas ꝛ iuriſditio epiſcopi reſtricta, ꝙ pertinentia ad epiſcopalem
iuriſditionem ſine cōſenſu ſui capituli exercere non pōt, vt in.c.no
uit.ꝛ in.c.iij.de his que fi.a prela.Sed iuriſditio ꝛ poteſtas legati
non eſt ſic reſtricta ꝛ artata, ꝛ ideo legatus ea que pertinēt ad offi-
19 cium legationis † exercet ſine conſenſu capituli cathedralis eccle-
ſie.ne offi.leg.qꝺ tranſlationem.Preterea conſideranda ſunt ver-
ba illius cle.ſi vna.que loquitur in epiſcopo ꝛ ſubdito ſuo conſen-
tiēte capitulo ꝛc.Sed capitulū eccleſie cathedralis non eſt nec cen
ſetur capitulum legati de latere.

Demum queritur an epūs poſſit vnire eccleſiā ſue
mēſe de ꝯſenſu capli vel mēſe
capituli. Reſpondeo non eſt caſus in.d.cle.ſi vna.facit qꝺ no.de
dona.paſtoralis.ꝛ per illam cle.reprobat opi. Inno.poſita in.c.vt
noſtrum.vt ec.bene.vbi dicit ꝙ epiſcopus poterit eccleſiaȝ in ſuos
vſus conuertere de conſenſu ſui capituli.ꝛ vide qꝺ not.in.d.cle.ſi
20 vna.ſuper ver.quid ſi epiſcopus.Eſt autē ratio quia † epiſcopus
non poteſt vnire eccleſiā ſue menſe etiam de conſenſu ſui capituli,
quia nō poteſt autorari in facto ſuo proprio ſicut nec econom⁹.x.
q.ij.hec vſus.nec tutor.ff.de aut.tu.l.ij.ꝛ.l.pupillus.de inſti.c.ſi.ſi
mulier.ꝛ capituluȝ non poteſt conſentire vnioni que fieret ſue mē
ſe diuiſe a menſa epiſcopi.ꝛ notandum qꝺ ſi eſſet vnita tantū men
ſe que pertinet ad prelatum cōmuniter ꝛ capitulum nō poſſet vni
ri eccleſia menſe de autoritate prelati ꝛ capituli.Et vide quod no-
tatur in Spec.de his que fi.a prela.in fi.Et qꝺ notat Jo.de cenſi.
prohibemus.de hoc in dicta cle.ſi vna.ſuper ver.menſe ſue.Demū
21 queritur an epiſcopus de conſuetudine † poſſit vnire eccleſiā ſue
menſe vel menſe capituli.tex.dicit ꝙ non in.d.cle.ſi vna.Aduerte
qꝺ ibi reprobatur conſuetudo ſiue conſuetudo fuiſſet ante illā cle.
ſiue conſuetudo induceretur poſt illam cle.Et ſic.d.cle.non ſolū
tollit veterem conſuetudinem ſed impedit ne noua poſſit induci.
Et vide qꝺ no.glo.d.cle.ſi vna.ſuper verbo decernimus.Et no.qꝺ
illa conſuetudo reprobatur cuius contrarium non erat memoria
vt ibi dicit glo.ſi.

Aduerte qꝺ illa gloſ.videtur dicere qꝺ quādo pn-
rceps per ſuam legem dānat cōſue
tudinem ſimpliciter tunc cenſetur damnata conſuetudo que erat
ante legem, nō autem impedire nouam conſuetudinē induci poſt
ipſam legem.dicit Barto.in.l.ſi mihi ꝛ tibi.de lega.j.§.in legatis.
22 qꝺ † effectus legis dānantis reſpicit conſuetudinem.non ſolū vi-
gentem tempore legis ſed etiam conſuetudinem futuram inducē-
tem poſt ipſaruȝ legem.de ſerui.vrba.predio.l.ſi ſeruitus.Aduer-
te ad tres caſus. Primus eſt quando lex damnat conſuetudinem
referendo ſe ad tempus quo conſuetudo erat ante legem: nō autē
intelligitur reprobata conſuetudo que ſequeretur poſt ipſam le-
gem.ꝛ ita intelligitur cle.dudum.§.verum.in ver.nos enim de ſe-
pul.Secundus eſt quando noua lex damnat futuras conſuetudi
nes ꝛ tunc ad illas tm̄ ſe extēdit.ꝛ ita intelligitur quod no.de poſt.
c.vnico.lib.vj.Tertius caſus quando lex noua damnat conſuetu-
dines ſimpliciter non exprimendo de conſuetudine futura,ꝛ tunc
ſm̄ opi.doc.decretalium videtur impediri noua conſuetudo indu
cenda poſt ipſam legem.vt.d.l.ſi ſeruitus.ꝛ eſt vtile hoc ſcire pro-
pter.d.cle.dudū.§.nos autem.verū poſt illaȝ cle.que reſtat quar
tā parochialis eccleſie poſſit induci noua cōſuetudo, vt detur mi
nus quarta vel etiam nihil,ꝛ puto qꝺ valeat conſuetudo: quia il-
la cle.reuocat conſuetudinem ſed non cadit reuocatio in eo qꝺ nō
eſt in rerum natura.ꝛ no.qꝺ illa cle.ſi vna.quia ꝛ ſi per illam reprо-
betur conſuetudo que erat ante legem vel que induceretur poſt.
qꝺ non teneret conſuetudo qꝺ quis poſſit autorari in facto ꝓprio
eſſet enim valde periculoſa iſta conſuetudo, quia tenderet vt quis
23 poſſet † locupletari cum aliena iactura.qꝺ repugnat legi.vt.ff.de
condi.inde.nam ꝛ hec natura.in.d.cle.ſi vna.in fi.Pau.ꝛ Joā.de
lig.dicunt ꝙ illa cle.ſi vna.damnat effectuȝ conſuetudinis circa fu
tura,ꝛ ipſam conſuetudinem de nouo inducendā,ꝛ non dicit pl⁹.
ꝛ ſic patet euidenter ꝙ quādo lex dānat ſimpliciter conſuetudinē
non poteſt induci noua conſuetudo poſt illam legem, ꝛ que cōtra
ipſam legem.quod eſt bene notandum.dicit ibi Jo.de lig.qꝺ illa
cle.damnat conſuetudines preteritas ꝛ non futuras: nun̄ꝗ enim
eſſet qꝺ preterite vniones diſſoluerentur qui habet opi.dec.vt po
nit Hoſt.que opi.doctoralis excuſat a pena iuris vt dicit ve.de fa
ſo.de ap.vt debitus.Nota qꝺ dicit de cōſuetudine quod debet in-
telligi reprobata pro tempore futuro.Item non obſtat ratio anti
quis quia non dꝫ inferri qꝺ cōmuni opi.legitime vnionis declarāt
exterioꝛa de poſt.c.vnico.lib.vj.

Sed iuxta predicta incidēter que-
ritur
24 an † epiſcopus poſſit donare ſuo capitulo ea que pertinēt ad mē-
ſam epiſcopi.dicebat Hoſt.de his que fi.a prela.c.nouit. ꝙ poteſt
donare quando capitulum eſt egenus ꝛ epiſcopus abundans:ꝛ hoc
habet qꝺ dicta donatio teneat etiam ſi epiſcopus iuraſſet nō alie-
nare inconſulto Romano pontifice, cum nō ſit proprie alienare,
cum in dominio eccleſie remaneat.de leg.ij.l.vnum ex fami.ꝛ.l.im-
perator.§.ſi.cum.l.ſeq tutius tamen eſt ꝙ illa donatio fiat autori-
tate ſuperioris ipſius epiſcopi.ꝛ ita dicebat glo.in.d.cle.ſi vna.ſup
verbo, eccleſiaȝ.Aduerte quādo epiſcopus iurat nō alienare incō
ſulto papa iſto caſu non poſſet alienare, etiam vbi alias eſſet licita
alienatio de iure cōmuni.de immu.ec.c.aduerſum.facit quod not.
Jo.de ferüs.c.ſi.Sed nunquid quando in bonis ſpectantibus ad
menſaȝ epiſcopi illa bona donare vellet capitulo eccleſie cathedra
lis poſſit epiſcopus autorari pecunia recepta, qꝺ nil aliud eſt quā
alienare ꝛ transferre in capituluȝ ius directi dominiꝫ quod ſpectat
ad menſam.ꝛ videtur qꝺ ſic etiam ſine conſenſu epi: quia hec nō vi
detur alienatio cum epiſcopus ꝛ capitulum ſit vnū corpus.de his
que fi.a prela.nouit.vū.q.j.ſcire.ff.de lega.ij.cum patec.§.quidam.
25 In contrarium videtur: quia † in re ſua nullus autorari poteſt. vt
in cle.ſi vna.ꝛ.l.j.de aut.tu.hoſ.tenet qꝺ hoc caſu eſt neceſſaria au-
toritas ꝛ decretum archiepiſcopi vel pape.ita not.de his que fi.a
prela.c.nouit.ꝛ hoc tenet Joan.de lig.in.d.cle.ſi vna.ſuper verbo,
vna.ver.ſed nunquid.debet enim eſſe perſonalis differentia ꝛ di-
ſtinctio inter perſonam cui autoritas interponitur ſicut inſtituen-
tem ꝛ inſtitutum.de inſtitu.c.ſi.ꝛ inter preſentatum ꝛ preſentantē.
de iurepa.c.per tuas.ꝛ inter baptizanteȝ et baptizatum.de baptiſ.
cap.debitum.

Sed dices quare prelatus cognoſcet
de cā eccle
ſie,ꝛ de iniuria ſibi irrogata.de cle.ma.c.j.de fo.compe.c.quanto in
cle.xxiij.q.iiij.ſi is qui nō interponit autoritatē facto ſuo cū cogni
tio tunc non procedat ſine autoritate.ſo.hic loquimur de contra-
ctu licet poteſtas efficiens cauſetur a iuriſditione capituli: non au
tem loquitur de iuriſditione ſimpliciter contētioſa vel voluntaria
que eſt iuriſditio ꝛ executio.ſicut autem prohibetur propter ſuſpi
tionem affectionis proprie voluntatis augmentande illud no. qꝛ
tunc de iure pronunciat ꝛ cognoſcit ꝛ aſſignat, non eſt remedium
appellationi,ꝛ forte hoc conſiderat cle.ſi vna.dicit decernimus. et
non declaramus.ꝛ facit.d.cle.quod no.Hoſt.d.§.ꝛ verum.§.xū.in
fi.vbi tenet, ꝙ laicus habens decimas in antiquum feudum ab il-
la eccleſia non poteſt illam donare epiſcopo, vt epiſcopus autori-
zet in facto proprio, poſſet tamen donare capitulo epiſcopali au-
toritate epiſcopi ſine capitulo, vt in decre.cum apoſtolica.de his
26 que fi.non poteſt dici qꝺ † capitulum eo caſu autorizet in facto p-
prio ſed in vnione vel dat eccleſie: ſecus cum in conſenſu capituli ſit
neceſſarius.de his que fi.a prela.c.tua.de dona.c.paſtoralis. Item
facit illa cle.loquens de autoritate interponenda pro ꝛ contra ꝛ cō
ſti.cum acceſſiſſent.vbi tractat Hoſt.qꝺ dignitas non confirmata

per papam de eccleſia cathedrali poteſt per ipſius capitulum ex iu
ſta cauſa ⁊ epiſcopo autorizante ſi bona epiſcopi ⁊ capituli ſunt di
uiſa: ſi vero eſſent cōmunia, tunc non poſſet epiſcopus id: quia au
torizaret in proprio facto, ⁊ tunc eo caſu eſſet recurrendum ad me
tropolitanum, vel ad papam. de iure pa. ſulius. ſed Hoſtien. in di
cto. c. cum acceſſiſſent: ſed certe non eſt iſte caſus quo pro autorita
te interponenda poſſit recurri ad metropolitanum. facit optime
de exceſ. prela. ſicut vnire. ⁊ tunc recurrendum eſſet ad papam. Et
vide quod predictis plene not. in dicta clemen. ſi vna. ſuper verbo,
menſe ſue.

27 **Et notandum quod licet** † epiſcop' nō poſſit vnire ec
cleſiam menſe capituli vt. d. cle. ſi vna tamen ſingulari prebēde poſ
ſet epiſcopus eccleſiam cum conſenſu ſui capituli vnire, vt. d. cle. ſi
vna. poteſt ergo epiſcopus de conſenſu capituli vnire eccleſiam di
gnitati pertinenti ad capitulum, ⁊ etiā prebende canonice cathe
dralis eccleſie. vt. d. cle. ſi vna. ratio eſt. quia tunc epiſcopus nō au
torizat in facto proprio: quia aliud eſt loqui de capitulo, aliud eſt
loqui de ſingularibus ipſius capituli. xii. q. ii. qui manumittitur. et
facit qđ no. Joan. de lig. in. d. cle. ſi vna. ſuper verbo, capitulo. ⁊ fa
cit gloſ. in eadē cle. in eodē verbo. Sed queritur an epūs ea q̄ ſunt de
menſa ſua poſſit vnire menſe capituli. dicit Hoſt. in ſumma de de
cre. non poteſt vnire. ibi etiam dicit quod laicus tenens decimas
ab eccleſia parochiali non poteſt eas donare epiſcopo etiam de cō
ſenſu capituli cum in talibus requiratur autoritas epiſcopalis in
facto proprio, non poteſt autorizare, qđ etiā tenet Jo. de lig. in. d.
cle. ſi vna. ſuper verbo, capitulo.

Summarium.

1 Quarū et qualium eccleſiarum fiat vnio.
2 Jura loquentia de vnione eccleſiarum, de quibus loquantur.

Capitulum. vj.

Nunc veniamus ad ſextū
1 capitulum principale quarum † ⁊ qualium eccle
ſiarum fiat vnio. ⁊ iſtud colligitur per enumeratio
nem quorūdam caſuum. Primus caſus eſt quādo
ambe eccleſie ſunt ſine cura. Secundus caſus eſt
quando ambe eccleſie ſunt curate. Tertius caſus eſt quando vna
eſt curata ⁊ alia ſine cura. Quartus caſus eſt quando ambe eccleſie
ſunt ſeculares. Quintus caſus eſt quando vna eccleſia eſt ſecularis
⁊ alia regularis. Sextus caſus eſt quando ambe eccleſie ſunt regu
lares eiuſdem ordinis, religionis, profeſſionis ⁊ habitus, quo ad
religioſos eiuſdem ordinis. Septimus caſus eſt quando vna eccle
ſia eſt eiuſdem religionis ⁊ ordinis, ⁊ alia eſt alterius religionis ⁊ or
dinis. Octauus caſus eſt quando ambe eccleſie ſunt collegiate. No
nus caſus eſt quando vna eſt collegiata ⁊ altera non. Et nota qđ
2 † iura loquentia de vnione eccleſiarum non diſtinguendo de qua
litate earum, quia dicunt ſimpliciter vnam eccleſiā vniri alteri. de
exceſ. prela. ſicut vnire. ⁊ in cle. ſi vna. de reb. eccle. Item quando ec
cleſia vnitur prebende vt in dicta cle. ⁊ de preben. extirpande. §. qui
vero ⁊. c. expoſuiſti. Item quando vnum monaſterium vnitur alte
ri monaſterio. de reli. do. quia monaſterium. item quando vnus or
do arcte religionis vnitur ordini alterius religionis de ſta. mo. re
colentes. item quando eccleſia regularis vnitur alteri eccleſie regula
ri. de ſta. mo. ne in agro. §. ad hec.

Summarium.

1 Eccleſie vnite cum regantur ſub vno prelato, que etas et qua
litas requiratur in tali prelato.
2 Curata eccleſia ſi vniatur eccleſie non curate que etas requiratur in
curato.
3 Prelatus inferior ab epiſcopo an habeat iuriſditionē fori conten
tioſi in parochianos.
4 Eccleſia regularis vnius ordinis ſi vniatur alteri eccleſie regulari
alterius ordinis, quis poſſit aſſumi ad regimen talium eccleſiarū.

Capitulum. vij.

Nunc veniam' ad ſeptimum
1 capitulum principale. cum † enim eccleſie vnite re
gantur ſub vno prelato. xvj. q. prima. et temporis. ne
ſe. va. c. j. que etas ⁊ qualitas requiratur in tali prelato. hoc declara
bo per infraſcriptas queſtiones. Primo queritur ſi ambe eccleſie
ſint ſine cura. reſpondeo maior: ſeptēnio ſiue ſeptennis reputatur ad ſi ta
lis eccleſia ex priuilegio, conſuetudine vel ſtatuto factum ordinem
requireret. de hoc plene in. c. ſi eo tēpore. de reſcrip. de etate ⁊ qua
litate. c. ex ratione. Secūdo queritur ſi ambe eccleſie ſunt curate. re
ſpondeo, requiritur etas. xxv. annorum ⁊ ſufficit etas cepta, vt in
c. cum in cunctis. §. inferiora. ⁊ de electio. de hoc plene in dicto. §.
inferiora. tunc habet locum quod habetur de electio. cum ex eo. et
c. licet canon. lib. vi. ⁊ de inſtitu. c. ſecūdo libro. vi. Tertio queritur ſi
2 eccleſia † curata vniatur eccleſie non curate quia parochialis eccle
ſia ſit annexa beneficio ſine cura que etas requirat. reſpondeo etas
xxv. annorum ratio eſt, quia rector non curatus habet curā illius
parochialis eccleſie ānexe. de preben. ſup eo. li. vj. ⁊ facit quod no.
gloſ. in. c. ſi eo tempore. Quarto queritur ſi eccleſia regularis vnia
tur alteri regulari que etas requiratur in prelato. reſpondeo ſi pre
latus eſt conuentualis, requiritur etas. xxv. annorum, incepta, li
cet non perfecta.

Sed incidenter queritur an ſuper huiuſ modi etate poſ
ſit epiſcopus diſpenſare. reſpondeo non. de eta. ⁊ qua. c. nos li. vj.
nam tales prioratus conuentuales ſunt curati reſpectu collegij et
perſonarum ipſius in quas habet iuriſditionē fori penitentialis.
de offi. ordi. quanto. de ma. ⁊ ob. cum in eccleſijs. ⁊ per hoc patet φ
3 † prelatus inferior ab epiſcopo eſto φ ſit prioratus conuentualis
prelatus non habet iuriſditionem fori cōtentioſi in parochianos
ſed penitentialis ſic. intelligitur quod no. ii. q. prima. nemo. ⁊ de of
fi. ordi. cum ab eccleſiarum. vbi de hoc plene. ⁊ vide quod no. in. c. ſi
ſacerdos. eo. titu. ⁊ iſta dicit Jo. de lig. in cle. j. de ſta. mo. §. veterū.
⁊ idem tenet ibi Pau. de leaz. Sed queritur quando prioratus nō
conuentualis que etas requiratur in iſto. reſpōdeo φ ſi nihil opor
tet exerceri per ipſum priorem eſto quod ipſe prioratus ſit manua
lis requiritur etas. xxv. annorum, licet de mente iuris qđ clauſtra
lis gerat curam. de cap. mo. c. j. vbi vero talis cura exerceretur nō per
ipſum priorem ſed per preſbyterum ſecularem, tunc requirit etas
xx. annorum perfecta, vt in. d. §. ceterum. ⁊ facit gloſ. ibi. ⁊ illud idē
tenet Jo. de lig. ⁊ ibi habet an debeat ſe facere ad ſacerdotiū promoueri.
⁊ de preben. nō facientū ſe promoueri ad ordines. Quinto q̄ritur ſi ec
4 cleſia † regularis vni' ordinis ⁊ religionis pfeſſionis ⁊ habit' quo
ad religioſos vniatur alteri eccleſie regulari vnius ordinis ⁊ religio
nis. profeſſionis ⁊ habitus quis poſſit aſſumi ad regimē talium ec
cleſiarum. rñdeo ille qui eſt expreſſe profeſſus vt in cle. ne in agro.
de ſta. mo. §. ſane. vbi eſt caſus. Sexto queritur an talis debeat eſſe
profeſſionis ordinis eccleſie regularis cui ſit vnio. quia illius eccle
ſie principalis prelatus reputatur ne ſe. va. c. j. ⁊ facit qđ no. gloſ. de
reſcriptis. gratia lib. vj. tamen. xiij. q. prima. et temporis. videtur
dicere qđ cenſetur etiam prelatus vtriuſq;. et vide caſum de elect.
nullus. lib. vj.

Summarium.

1 Eccleſie due vnite cum regantur ſub vnico prelato, in qua illa
rum reſidebit prelatus.
2 Qualitas temporis eſt inſpicienda vt prelatus poſſit reſidentiam
facere in vna ſuarum eccleſiarum vnitarum.

Capitulum. viij.

Nunc venio ad octauum
1 capitulum principale videlicet, cum † due eccleſie
vnite regantur ſub vnico prelato in qua illarum
reſidebit prelatus. text. in cap. et temporis. xij. q. j.
dicit qđ ibi reſidebit, vbi cōmodius ⁊ vtilius eſſet
et ex tribus verbis, pondera. primum verbum dicit commodius.
iſtud verbum reſpicit commoditatem quo ad perſonam prelati.
patet exemplum, vnus locus eſt in peſtifero aere. de renun. ad ſup
plicationem. Item ſi vnus locus eſt in medio nationis peruerſe.
de elect. cap. officij. Item ſi locus propter hoſtilitatem eſt deſola
tus. de relig. domi. quia monaſterium. item ſi locus ſit ab infide
libus captus, et ſub poteſtate detentus. de parochi. ſuper eo. et in
dicto. c. j. ne ſe. va. de verbo. ſignifi. c. j. lib. vj. §. primo. Item ſi locus
eſt deſertus nec habitatus nec cultus. de ver. ſignl. c. j. li. vj. §. j. Itē
ſi populus illius loci ſit indomitus. de renū. cū pridem. §. pro gra
ui. Itē ſi in illo loco ſint ſciſmatici, heretici vel infideles. de pſcrip.
c. j. Item ſi locus ille ſit interdictus. de ſen. excō. ſi ſententia. lib. vj.
Itē ſi ille ſit in rebellione, vt loquunt iura de ma. ⁊ ob. cū in eccleſiis.
de offi. dele. ga. ſane. de preben. c. fina. de cenſi. nuper. de ſtatu mona.
ea que. de noui oper. nuncia. c. ij. de ſenten. excom. vt fame. de re iu
dicata

dica.de.paſtorali. Item ſi in loco habitant capitales inimici vel lite non conteſta. accedens. ⁊ in clemen. paſtoralis. de re iudi. Item ſi in loco non poſſet habitare propter partialitates. facit quod no. Jo. de cle. non reſi. c. vnico. libro. vi. item ſi non audet intrare in illo loco Item ſi timetur de tyrannide preſidentis in illo loco vt hec duo probantur de reſcrip. ſtatutum. §. cum vero. libro. vi. Et pro regula di-
2 cendum eſt quod in † quo reſideat inſpicitur qualitas temporis. et in. d. c. ⁊ temporis qualitas ⁊ locorū. Secundo ponderamus illud verbum. vtilius, quod eſt in. d. c. ⁊ temporis. ⁊ illud reſpicit vtilitatē eccleſiarum, quid ſit vtilius vni eccleſie vel alteri. Tertio ponderamus illud verbum, etiam proſpexerit, quod eſt in. d. c. ⁊ tēporis. per quod apparet quod in arbitrio prelati eſt in quo loco reſideat, ⁊ in arbitrio prelati eſt quid ſit cōmodius ⁊ vtilius. Notandum autem eſt qđ ſi eccleſia curata ſit anneya prebende eccleſie cathedralis, reſidere debet in eccleſia cathedrali, ⁊ vbi quis hʒ diſpenſatiue duo iura, reſidebit in maiori ⁊ in minori deſeruit per vicarium. de quo plene in. c. extirpande. §. quia vero. de preben. ⁊ ibi per Hoſti. ⁊ Joan. and. ⁊ ſequaces.

Summarium.

1 Eccleſie due quando ſunt vnite que reguntur ſub vnico prelato et moritur, an poſt mortem huius dicantur vacare ambe eccleſie.
2 Eccleſia que eſt de menſa non dicitur amplius vacare.
3 Eccleſia dicitur vacare mortuo prelato.
4 Emptor vel colonus fructuum eccleſie an habeat ius, in eccleſia vnita quo ad proprietatem vel quo ad poſſeſſionem.

Capitulum. ix.

Nunc veniamus ad nonū capitulum principale videlicet quando † due eccleſie ſunt vnite que reguntur ſub vnico prelato et prelatus moritur. an poſt mortem huius prelati dicantur vacare ambe eccleſie, an vero altera: ⁊ que: an videlicet eccleſia que vnitur, an eccleſia vero cui ſit vnio. videtur quod per mortem prelati vacet vtraqʒ eccleſia. ratio, quia vtriuſqʒ eccleſie ipſe eſt prelatus. xvi. q. i. ⁊ temporis. in contrarium videtur quod ſolum dicatur vacare eccleſia cui facta eſt. ne ſed. vac. c. nouit. Item quia eccleſia vnita non dicitur amplius vacare. de exceſ. prela. cle. frequens. verſi. quidam. Item quia ex quo dignitas eſt vnita alteri eccleſie perinde eſt ac ſi dignitas eſſet ſuppreſſa et ſublata, vt not. glo. in. d. c. ſed conſtat quia dignitas ſuppreſſa ⁊ ſublata nō dicitur amplius vacare. de conſtitu. cum acceſſiſſent. Preterea quando eccleſia vnitur alteri per collationem que ſit de eccleſia cui facta eſt vnio intelligitur collata eccleſia que vnitur. de reſcript. c. gratia. libro. vi. nec enim requiritur collatio eccleſie vnite vt ibi dicit gloſ. Preterea hoc videtur probare in. d. c. i. ne ſed. vac. vbi monaſteriū vnitum eccleſie cathedrali ⁊ per mortem prelati ſolum dicitur vacare eccleſia cathedralis cui facta erat vnio. reſpondet. quandoqʒ due eccleſie vniuntur ita qđ quelibet remanet de per ſe, et tunc quelibet dicitur vacare per mortem prelati. quandoqʒ vna eccleſia vnitur alteri, ⁊ tunc non dicitur eccleſia vnita vacare, ſed dicitur vacare eccleſia cui facta eſt vnio. vt. d. clemen. frequens. de exceſ. prel. Et eſt hoc vtile ſcire propter modum impetrandi talia beneficia: quia quādo eccleſia eſt vnita alteri, illa ſola impetrabitur vt vacans cui facta eſt vnio.

2 Sciendum autem eſt quod † eccleſia que eſt de menſa non dicitur amplius vacare. ⁊ ideo ſi prelatus eccleſie cuius menſe facta eſt vnio non inſtituat ibi rectorem, non deuoluitur ad ſuperiorem ius conferendi illam eccleſiam. de quo per glo. ordinariam. de ſup. negli. prela. cle. vnica. ſuper verbo, de menſa. probatur hoc de exceſ. prela. cle. frequens. verſiculo quidam etiam. Idem dicit Paul. in dicta cle vnica. ſed videtur quod eccleſia que eſt vnita menſe dicatur vacare. videtur caſus ne ſe. vac. c. nouit. dicit ibi text. quod ſede vac. nihil eſt innouandum. illud verbum, ſede vacante, refertur non ſolum ad epiſcopum cui facta erat vnio, ſed etiam ad epiſcopatum qui erat vnitus. Preterea hoc probatur per eandem decre. verſi. interim autem. vbi mortuo epiſcopo qui erat prelatus ambarum eccleſiarum papa conſtituit quendaʒ priorem qui habet curam monaſteriū quod erat vnitum, ergo monaſterium dicatur vacare. Preterea vnus ⁊ idem rector vtriuſqʒ eſt eccleſie, ergo per mor-
3 tem prelati vtriuſqʒ eccleſie vtraqʒ vacabit eccleſia: quia † eccleſia dicitur vacare per mortem prelati, vt. c. i. ⁊. ii. de conceſ. preben.

Preterea ſi mortuo prelato diceremus eccleſiā vnitam nō vacare, quis eēt rector eccleſie vnite certe nullus, quod repugnat iuri; quia eccleſia non vacans non debet eſſe ſine rectore. de cle. non reſi. c. ſi. de prebē. cum ſingula. lib. vi. preterea per collationem que ſit de eccleſia cui facta eſt vnio intelligitur collata eccleſia que eſt vnita. de reſcrip. gratia. lib. vi. ergo talis eccleſia vnita dicitur vacare, quia ſi non vacaret non intelligeretur etiam facta collatio de illa eccleſia vnita: quia beneficia non vacantia non conferuntur, vt in. c. i. ⁊. ii. de conceſ. preben. non obſtat. d. cle. frequens. verſi. quidam etiaʒ, que dicit quod vbi eccleſia eſt de menſa non vacat, quia ibi non loquitur quando prelatus cuius menſe facta eſt vnio decederet. Sed loquitur quādo prelatus cuius menſe facta eſt vnio locat bona eccleſie vnite, vel vēdit fructus illius eccleſie: quo caſu per mortem talis tēporis vel co-
4 loni non vacat talis eccleſia vnita: quia talis † emptor vel colonus non habet ius in eccleſia vnita vel quo ad proprietatem vel poſſeſſionem. Et ita intelligitur. §. ille per Jo. de lig. ſuper verbo: non vacent. ⁊ eo. modo glo. in clemen. i. de reſcrip. ſuper verbo, haberēt intelligit dictam cle. frequens. verſi. ſi quidem. ⁊ per hoc patet quod vnus ⁊ idem ſit prelatus vtriuſqʒ eccleſie. ne ſede vac. c. i. ex quo per mortem prelati vacat eccleſia vnita, quod poſſit impetrari tanquā vacans, dummodo in reſcripto fieret mentio de vnione, ſicut dicimus de eccleſia conceſſa in commendam que poteſt impetrari vt vacans. dummodo in reſcripto fiat mentio de commenda. de electio. nemo deinceps. lib. vi. Sed queritur ſi parochialis eccleſia vnitur prebende ⁊ moriatur prebendarius an dicatur vacare parochialis eccleſia, eſto quod habeat vicarium perpetuum ſecundum formaʒ capituli extirpande. §. qui vero. reſpondeo dicitur vacare tamē ex quo alius canonicus inſtituitur in loco canonici premortui, tūc per collationē canonicatus intelligitur collata eccleſia vnita. de reſcri. gratia. libro. vi. tamen a regimine illius eccleſie non remouebitur vicarius in inſtitutione cum ſit ibi perpetuus vicarius: vt in. c. extirpande. §. quatuor.

Summarium.

1 Dioceſano que iura remaneant in eccleſia vnita.
2 Papa ſi vnit monaſteria diuerſorum dioceſum. quilibet dioceſanus in monaſterio ſue dioceſis iuriſditionem epiſcopalem exercet.
3 Ordo confunditur, ſi vnicuiqʒ epiſcopo ſua iuriſditio non ſeruet.
4 Denominatio ſit a capite.

Capitulum. x.

Nunc venio ad decimum ca-
1 pitulum principale que † iura remaneant dioceſani in eccleſia vnita. dicebat Inno. de priuile. c. paſtoralis. qđ eadem iura que dioceſanus retinet in eccleſia cōceſſa in proprios vſus: eadem retinet ſi vniat duas eccleſias quocunqʒ genere vnionis, ergo dioceſanus in eccleſia vnita habebit inſtitutionem ⁊ procurationē vt breuiter omnia ſpiritualia ⁊ omnem iuriſditionem ſm̄ Inno. in. d. c. paſtoralis. Aduerte qđ dicit Inn. in. c. paſtoralis. qđ dioceſanus in eccleſia vnita habet ius inſtituendi, non dixit procedere, quia vnita non vacat, vt cle. frequens. ergo non ſit inſtitutio rectoris in ea, ſed ſolum in ea cui ſit vnio.

Deinde queritur ſi eccleſia vnita eſt vnius dioceſani, et eccleſia cui ſit vnio eſt alterius, ⁊ agatur de alienatione rerum eccleſie vnite quis ex illis dioceſanis autorabitur illi alienationi. rñdeo dioceſanus eccleſie vnite. in. d. c. paſtoralis. ⁊ ibi ſubdit qꝙ ſi vna eccleſia ſola ſit vnius dioceſani que habeat bona in alia dioceſi quod in alienatione bonorum illorum autoritatem interponet dioceſanus q̄ preeſt illi eccleſie quod proſequere vt ibi dicit Inno. tex. in. c. quia mo-
2 naſterium. dicit quod † ſi papa vnit monaſteria diuerſorum dioceſum, quilibet dioceſanus in monaſterio ſue dioceſis iuriſditionem epiſcopalem exercet. Jo. an. autem dicit quod cuilibet ex dioceſanis ſeruatur ius epiſcopale: quia locus vnitus alteri eccleſie non mutat naturam: ſed ſi locus mutaret naturā ſuam, tūc acciperet iura à iure vel cōſuetudine cōmutatione nature: ſicut ⁊ videt in monaſterio facta capella qđ aſſumit iura cōpetentia capelle. etiā cum ſuo preiudicio. de cap. mo. dilectus. de ec. ędi. ad audientiā. ſi. de maio. ⁊ obe. cū olim. de ſta. mo. recolētes. per illā em̄ vnionē ius ep̄ale nō tollitur, ſicut nec ꝓpter acquiſitionē territorij ius cōuentuale nō mutatur. xvi. q. v. poſſeſſiones. ⁊. q. iij. ſic. per talē ergo vnionē quam facit papa in. d. c. qꝛ monaſteriū, nō intendit iuri dioceſani vel alterius derogare niſi hoc exprimat. idē colligit de cōſuetudine. cū olim. de auto. ⁊ vſu pallij. ex tuard. de offi. ordi. lʒ. de maio. ⁊ obe. cū inferior. ff. ne quid in loco pub. ſi quid a principe. de decimis. ex multiplici.
3 eccleſiaſticus † namqʒ ordo cōfunditur ſi vnicuiqʒ ep̄o ſua iuriſditio nō ſeruetur. xi. q. i. peruenit. de dona. inter dilectos. Illud ergo monaſterium vnitum reſpondebit de iuribus epiſcopalibus ep̄o in cuius dioceſi eſt illud monaſterium. Aliud vero monaſteriū cui facta eſt vnio rñdebit de iuribus epiſcopalibus ep̄o in cuius dioceſi eſt illud monaſterium: et ſic apparet quod monaſteria ſunt ſub

iuriſditione epiſcopi.⁊ hec ponuntur per Inno.Hoſtien.Jo.an.⁊
Jo.de lig.in.d.c.quia monaſterium.

Sed queritur ſi vnum monaſterium vniatur alteri ſic cum ambo monaſteria regant ſub regimine vnius abbatis:vt.c.⁊ tēpoꝛis.quis cōfirmabit illum abbatē an ille dioceſanus monaſterij vniti,an vero dioceſanus monaſterij cui facta eſt vnio.dicebat Jo.de lig.in.d.c.qꝛ monaſteriū.qd confirmatio pertinet ad dioceſanū monaſterij cui facta eſt vnio.vtitur tn̄ ipſe his verbis,qd epiſcopus maioꝛis monaſterij habebit cōfirma-
4 re.quia † ſit denominatio a capite.ff.de reli.l.cum in diuerſis.iſtud non videt verum:qꝛ cum epo reſeruetur iuriſdictio epiſcopalis i monaſterio ſue dioceſis cui facta eſt vnio, videt q vterq; dioceſanus debeat illum abbatem cōfirmare:aliſ derogaretur iuriſditioni monaſterij vniti,qd fieri nō debet:vt.d.c.qꝛ monaſterium.

Summarium.

1 Eccleſie due quando vniuntur,an ſub regimine vnius prelati conſiſtant.
2 Eps qua ex cauſa capellam poſſit vnire prebende. 3.
4 Epiſcopus quo caſu debeat prouidere canonico egenti.
5 Capella vnita prebende,an conſtituendus vicarius.
6 Vicarius vbi eſt inſtituendus perpetuus quis eum inſtituet.
7 Eccleſia parochialis ſi vnitur prebende quis dicetur prebendarius ipſius eccleſie.
8 Prebendarius quando habeat curam ſtrictam.
9 Induſtria perſone eſt electa in vicario.
10 Capitulum vacāte ſede habet adminiſtrationem in tempoꝛalibus ⁊ ſpiritualibus.
11 Dignitas licet ſit in eccleſia,tamen eccleſia non tenetur ad debita illius dignitatis.

Capitulum.xi.

1 **VEnio nunc ad vndecimum** capitulū principale qd̄ † qn̄ due eccleſie vniunt,ſub regimine vnius prelati conſiſtunt:⁊ vtriuſq; eccleſie ille prelatus adminiſtrator dicitur quecūq; vel de eorum pluꝛis.vel clerici ordinatione ⁊ promotione atq; alia que viſa fuerint ordinare vel diſponere habebit vt ꝓprius ſacerdos liberā licētiam obtinēdo.xvj.q.j.⁊ tpis.qn̄q; tn̄ ꝯtingit q eccleſia curata vnit prebende canonice eccleſie cathedralis vt patet de prebē.extirpande.§.qui vero.⁊.c.expoſuiſti.eo.ti.⁊.c.ſup eo.lib.vj.que decre.de huius vnione loquitur.Ideo pro illarum decretalium intellectu hec declaro per infraſcriptas queſtiones.

¶ Primo querit cuius autoꝛitate talis eccleſia curata vniatur dicte prebende.videtur enim q requirat autoꝛitas pape.na3 tēpoꝛe gn̄alis cōcilij de quo in.c.extirpāde.§.qui vero.pauce aut nulle capelle inueniebant annexe,nec videbat prelatis q poſſent de nouo annectere:qꝛ dicebat conciliū ſi nō erat annexa opoꝛtebat q rectoꝛ in propria perſona deſeruiret.vnde ſi annecterēt timebāt facere cōtra concilium qd futura reſpicere videbatur.de conſtit.cognoſcentes.tamen ante illud concilium decernebant capelle a canonicatis. Nam ſi fuiſſent ab antiquo prebēdis annexe.non debuiſſet eis auferri.dicas qd eps.autoꝛitate oꝛdinaria pōt vnire talem eccleſiā illi prebende de cōſenſu ſui capituli de reb.ec.cle.ſi vna.

2 **Secūdo principaliter** † queritur ex qua cā eps illā capellā vniat illi prebēde.tex.in prealleg.c.expoſuiſti.dicit q propter euidentez vtilitatem vel neceſſitatē illa vnio fieri pōt de autoꝛitate epi.eſt euidens neceſſitas.qꝛ nulli ſunt canonici in eccleſia cathedrali vel paucíſſimi.de cle.nō reſi.ad hoc.de elec.cū eccleſia.vtilitas autē dicitur adeſſe qn̄ in eccleſia cathedrali ſunt canonici tam ſimplices ⁊ idiote ⁊ quaſi nulli vel nō ſunt.ita boni ſicut inuenirent ſi prebende eſſent pinguioꝛes.dз ergo eps in hmōi vnione diſcretione preuia vti, ne ſcз neceſſitatē vel vtilitatē que nō eſt ſubeſſe putet.de reſcrip.cū cōtingat.oſtcreteꝙ; prouideat ne eccleſiarū cura pericliteſ ꝓpter prebendarum paupertatē.ſit illa vnio propter quā damnificabaſ eccleſia cathedralis:qꝛ non reperiebant perſone idonee.que tante paupertati vellent ſe obligare.⁊ etiam indecēs erat q debeāt mendica-
3 re.de cler.egro.c.j.⁊ de preben.cum.ſed propter † neceſſitatē vel vtilitatem predictā pōt eps prebēdas eccleſie cathedralis de capellis annectēdis illi prebēde augmētare.Et augmētare dicit aſſignādo in capellis certas penſiones.nec obſtat de preben.extirpande.in ſi. qꝛ ibi fiebat in fraudē.ſed in.c.expoſuiſti.fiebat bona fide ⁊ cā rationabili.vel dic augmētare admittēdo capellas.nec ob.decre.extirpāde.§.qꝛ vero.qꝛ ibi ab illo ſtatuto ⁊ quolibet alio neceſſitas vel vtilitas eccleſie tacite intelligatur excepta.decre.de multa.de prebend. §.ſi.in gl.ſi.¶ Ex his patet quod ex magna ⁊ probabili cā pōt epiſcopus vnire contra illud concilium extirpande.⁊ eo.ti.c.vacante.
nec illa conſuetudo teneret per quā impediretur vnio ſubſiſtente neceſſitate vel vtilitate predicta. Et ſi talis capella non eſt tanta ꝑ quam prebenda poſſit augmentari.tunc in nullo grauanda eſt, vt vitetur periculum animarum:⁊ iſto caſu melius eſt extra quam in eccleſia cathedrali inſtituantur canonici quales poſſunt inueniri qui vt eorum prebendis q meliores canonici inueniantur ſtatu vniō capellarum que poſſet nullum ſufficientem inuenire rectoꝛem.de
4 his que ſi.a prela.c.paſtoꝛalis.Iſto enim caſu epiſcopus † debebit prouidere canonico egenti de cle.egro.c.de rectoꝛibus.in fin.ſcḋm Hoſt.in.d.c.expoſuiſti.licet tamen Hoſti.dicat q ex cauſa rationabili epiſcopus poteſt venire contra cōcilium de quo.c.extirpande dicas q ibi concilium non prohibet vnionem ſed permittit annexionem de eccleſia vacante,vt ibi no.

Tertio queritur an propter neceſſitatem vel vtilitatē de quo loquitur.c.expoſuiſti.eps teneatur facere etiam illam annexionem vel vnionem tex.in.c.expoſuiſti.dicit q epiſcopus poteſt id diſcretione preuia, ⁊ ſic videtur relinqui in arbitrio epi.verbum enim pōt impoꝛtat voluntatem ⁊ non neceſſitatē.vt not.in regula beneficium.de reg.iur. lib.vi.Inno.in.d.c.expoſuiſti.ver.imperpetuum admittendum.

5. ¶ Quinto principaliter querit † an in tali capella ſic vnita tali prebende cōſtituet vicarius.⁊ ſi dз cōſtitui vicarius an ille vicarius erit perpetuus vel tempoꝛalis.tex.in.d.c.extirpande.§.qui vero.dicit qd dз conſtitui vicarius ⁊ erit perpetuus:ſed dicebat glo.in cle.frequens.de exceſ.prela.verſi.quidā qd quando eccleſia annexa prebēde recipit inſtitutionē ad regimen eccleſie vel ſaltem populi,tūc locum habet,qd ibi ponitur vicarius perpetuus.⁊ ita loquitur.c.extirpande.§.qui vero.de iurepatro.clemen.j.aut pleno iure ſpectat ad prebendarium ⁊ quo ad ſpiritualia,intantum quod vicariū vel rectoꝛem perpetuum non habet alium quam cui facta eſt annexio, ⁊ tunc ibi ponitur vicarius tēpoꝛalis etiam ſi talis eccleſia ſic curata per hoc vide qd not.de preben.c.de monachis.

6 ¶ Sexto querit eo caſu † quo dз inſtitui vicarius perpetuus quis inſtituet talem vicarium.dicūt quidā qd dioceſanus.de cap.mo.c.j. lib vi.Alij dicunt qd canonicus prebēdarius talem vicariū preſentabit epo.⁊ epiſcopus illū inſtituet:ſed ſi infra ſex menſes illuз epo non preſentat priuabit ptāte preſentandi ea vice.⁊ ita dicebat Jo. de lig.in.d.c.extirpande.§.qui vero.

Septimo queritur eo caſu quo prebendarius nō preſentet talem vicariuз epo,an punietur aliqua pena.reſpondeo,priuabit illa eccleſia ſic annexa ⁊ ipſo iure priuat. vt dicit glo.in.d.c.extirpande.§.qui vero.⁊ iſta priuatio durabit eo toto tēpoꝛe quo viuit ille prebendarius qui negligens fuit in preſentando:eo vero moꝛtuo qui ſubrogabit in locum illius premoꝛtui recuperabit illam eccleſiam.⁊ ſic ptз quod non diſſoluit vnio ꝓpter negligentiam prebendarij ſm Joan.de lig.in.d.§.qui vero.qui ſubdit quod ſi prebendarius eſt negligens in preſentando, illa eccleſia que erat vnita poterit alteri conferri, ſed illa collatio reſcindetur poſtq̄ alius canonicus ſubrogatur in locum illius premoꝛtui qui negligens fuit.

7 ¶ Octauo querit.ſi † eccleſia parochialis vnitur prebēde quis dicetur prebēdarius ipſius eccleſie,⁊ ad quē pertinebit cura illius eccleſie parochialis.an immediate ad prebendatū an vero ad ꝑpetuū vicarium gl.l.c.expoſuiſti.de prebē.dicebat q prebēdarius erat prelatus illius eccleſie curate vt ſacerdos qui in eccleſia curata cōſtituitur,erit loco perpetui vicarij.ſubdebat tamē ibi glo.vз qd ſi prebendarius recipit certam poꝛtionem de prouentibus eccleſie vnite nec ſibi aliquam iuriſditionem exercet, tunc vicarius perpetuus cenſet rectoꝛ illius parochialis eccleſie.⁊ animarum curā habet.dicit Inn. ⁊ Jo.in.d.decre.expoſuiſti.qd ſi parochialis eccleſia donaretur alicui collegio vt cedat in ſuos vſus,tunc cura pertinet ad collegium, non aūt ad ſingulos de collegio.xij.q.ij.qui manumittitur.qn̄ vero eccleſia vnitur prebende:tunc prebēdarius eſt prelatus illius eccleſie,⁊ hз curam illius eccleſie.Similiter vicarius perpetuus hз curaз de offic.vic.c.j.⁊.ij.Juſtum eſt enī vt qui percipiat emolumentū, ita qd onus cure percipiat.de prebē.c.ſecundū vbi prebēdario aſſignatur tn̄ certa prouiſio de bonis illius eccleſie.dicebat tamen Innoc.
8 in.c.extirpande.§.q vero.qd qn̄q; † prebēdarius hз curā ſtrictā, vt qꝛ ſcз ſuper vicariū vel in certis caſibus tn̄:qn̄q; eſt latioꝛ vt gn̄aliter poſſit interdicere,excōicare ⁊ exercere ſimilia que ſunt de cura. eſt ergo hic vicarius perpetuus vicarius penitentialis foꝛi.text.in c.ſuper eo.de prebē.dicit qd prebēdarius hз ſpiritualem iuriſditionem,exercere ergo curam habet.

Vltimo queritur,cū vicario perpetuo parochialis eccleſie aſſignetur cōgrua poꝛtio de prouentibus eccleſie, quāta erit iſta poꝛtio dicebat glo.in.d.c.expoſuiſti, q dз eſſe tanta poꝛtio ex qua iura epalia ſoluere poſſit ⁊ hoſpites recipere. de ꝑbē. de monachis.vicarius vero congruam dз habere poꝛtionem ⁊ reſiduum aſſignare prebendario.⁊ vide quod not.c.ij.de offic. vica. dicit glo.quod talis vicarius debet eſſe ſacerdos cū habeat curam animarum,⁊ dз eſſe perpetuus canonice inſtitutus cū certa poꝛtione.

Ex quibus

Et quibus caſibus conſti. perpetui vicarij vide per Hoſtie. in.c.ex
tirpande.§.qui vero.de preben. vide qḋ not.in.c. clericos. de offic.
vi. vbi perpetuus vicarius de quo loquitur.c.extirpande.§.q vero
9 non pōt inſtituere alium vicariū:q2 † in vicario eſt electa induſtria
perſone.de offi.deleg.§.is cui.lib.vi. ꝛ qḋ not.in cle.j.de offi. delega.
ꝛ quia certum miniſteriū eſt ſibi cōmiſſum.de offi. deleg.c.ſi. ad tps
tamen modicum ꝛ ex cā magna pōt alium vicarium ſubſtituere ſm
Hoſt.ꝛ Jo.an.in.d.c.clericos.ꝛ dicebat ibi Hoſt.qḋ non obſt.qḋ ſub-
ſtituere pōt procurator.de procu.c.j.lib.vj. Et ideo procedit, quia
procuratoris induſtria non eſt electa.ꝛ vide de iſtis perpetuis vica
rijs qui debent ad ſacerdotium promoueri ꝛ eſſe debent illius eta-
tis cuius eſſe debent promoti ad curam animaꝝ,ꝛ quod vocetur
beneficium curatū de offi.vic.cle.que de eccleſijs.vbi glo. ponit etiā
de vicarijs temporalibus.ꝛ vide de fide inſtru.c.perpetuus.vbi ha
betur an vicarius dicaf habere ius ꝛ titulum in re,ꝛ an poſſit agere
ꝛ defendere prout vica.

Demum queritur Titius erat archipreſbyter
eccleſie cathedralis,ꝛ eius pre
benda fuit eccleſie curate.ꝛ in dicta eccleſia curata poſuit perpetuū
vicarium cui promiſit dare certam annuatim quantitatem, deinde
iſte archipreſbyter aſſumitur in epiſcopum cathedralis eccleſie, et
fructus dicte curate eccleſie reſeruauit archipreſbytero: p̄dict⁹ aūt
Titius archipreſbyter ſoluit predicto vicario perpetuo certā par-
tem dicte pecunie pro tpe quo fuit archipreſbyter. Nō q̄rit p̄ reſi-
duo dicte pecunie nō ſolute quis teneaf ad ſoluēdū dicto vicario, an
p̄fatus aſſumptus in epm̄,an vero capl'm eccl'ie cathedralis,an vero
nouus archipreſbyter qui ſubſtituitur in locū dicti archipreſbyte
10 ri tranſlati ad dictum epiſcopatum. premitte qḋ † capitulū vacāte
ſede habet adminiſtrationem in temporalibus ꝛ ſpiritualibus. de
ſup.negli.prela.c.pluraliter.lib.vj.ꝛ habet cuſtodire ꝛ ſeruare fru-
ctus, redditus ꝛ obuentiones futuro ſucceſſori. vt.c.qi ſepe.de ele.
in.vj.ad quem pertinet emolumentū,ad illum pertinet onus.C.de
cadu.tol.l.vlti.de reg.iur.qui ſentit.li.vj.cū glo. ꝛ vſufructuarius
tenetur ad onera ꝛ tributa.ff.de vſufructu.l.hactenus.l.ſi penden-
tes.ꝛ ſucceſſori tenetur ſoluere debita ſui predeceſſoris pro vtilita-
te eccleſie contracta.de ſolu.c.j.hoc premiſſo dicendū eſt ꝙ ab eo tē
pore quo cepit ad alium pertinere ius adminiſtrandi, bona dicte
eccleſie curate ille tenebitur vicario ad ſolutionē reſidui dicte pecu
nie. Ante ergo ꝙ̄ ſit facta prouiſio alicui de dicto archipreſbytera-
tu vacante tūc tenetur capitulū cathedralis eccleſie ſoluere reſiduū
dicte pecunie dicto vicario. Dicas qḋ iſte creatus epiſcopus nō te-
netur quia non promiſit vt epiſcopus, qḋ patet:q2 promiſit anteꝙ̄
eſſet tranſlatus ad epiſcopatū. Item non tenetur vt archipreſby-
ter,q2 deſiuit eſſe archipreſbyter ex quo tranſlatus eſt ad epiſcopa
tum. Item non tenetur vt Titius,q2 non promiſit vt priuata per-
ſona,ſed vt archipreſbyter.ꝛ ſic ſub ratione dignitatis. facit de p̄
cura.l.qui procuratori.ꝛ pro emptore.de immu. eccle.c. aduerſus.
Item nō tenetur capitulū cathedralis eccleſie:q2 capitulū nō pro-
mittit pro rectore eccleſie qui eſt de membris eccleſie cathedralis:q2
11 † licet dignitas ſit in eccleſia, vt patet de offi.leg.c. pluraliter li.vj.
tamen eccleſia non teneſ ad debita illius dignitatis. Cōclude ergo
qḋ ſuccedens in archipreſbyteratu, tenetur ad dictum ſalarium.

Summarium.

1 Unio eccleſiarum an ſit perpetua vel temporalis.
2 Unio an preſumatur facta contemplatione eccleſie, vel rectoris ec-
cleſie cui facta eſt vnio.
3 Unio quando preſumatur facta contemplatione perſone.

Quibus modis vnio dicatur perpetua ſiue temporalis.

ET ante omnia premittendū
1 eſt qḋ ſolet dubitari an † vnio ſit perpetua vel tēporalis.
Rn̄d⁹o quod eſt perpetua in tribus caſibus.
Primo qn̄ id exprimiſ in vnione.de prebē.extirpāde.§.q vero.
ibi cum dicit tex.in perpetuū. Secūdus caſus eſt qn̄ vnio ſit cōtem
platione eccleſie cui ſit vnio:q2 dignitas non moritur:vt eſt caſus in
c.nouit. ne ſede vac. ibi dum dicit, ne plus cauiſſet perſone ꝛc. Ter-
tius caſus eſt qn̄ vnio ſit ad beneplacitum apoſtolice ſedis.de reſcri.
ſi gratioſe.lib.vj. Quandoq3 vnio eſt temporalis vt q2 in vnione id
exprimitur vel quia ſit contemplatione perſone, quia mortua per-
ſona extinguitur vnio.facit de offi.deleg.quoniam abbas.
2 Secūdo queriſ an † vnio preſumaſ facta contēplatione eccleſie
vel rectoris eccleſie cui facta eſt vnio. Rn̄deo facta contemplatione
eccleſie:vt.d.c.nouit.verſi.maxime.vbi eſt caſus.
Tertio queriſ ſi in vnione exprimaſ eccleſia cui facta eſt vnio et
perſona nominatim rectoris eccleſie que vnit ꝛ ſiat expreſſio pſone
per propriū nomen perſone an preſumaſ facta vnio cōtemplatio-
ne perſone vel eccleſie:rn̄deo preſumiſ facta contēplatione eccleſie.
caſus eſt in.d.c.nouit.verſi.maxime.vbi vnio erat facta eccleſie Ba-
ronenſi expreſſo proprio nomine ſagarixa, qui erat epūs eccleſie Ba
cionenſis:ꝛ tamen text.in.d.§.maxime.dicit qḋ preſumiſ facta cō
templatione eccleſie ꝛ nō perſone.ꝛ facit qḋ no. Jo. de teſta.c.requi
ſiſti.vbi dicit Joan.ꝙ ſi legatur alicui eccleſie expreſſo proprio noīe
prelati:preſumitur legatum contemplatione eccleſie.
3 Ultimo queritur quando † preſumatur facta vnio contempla-
tione perſone.reſpōdeo quando viuēte prelato eccleſie cui ſit vnio,
illo quidem prelato mortuo ſtatim illa vnio reuocatur.caſus eſt ad
literam in.c.nouit.§.ſi quid eo viuente.ne ſede vacante.

Explicit Tractatus de vnio-
ne eccleſiarum domini Petri de Peruſio.

Tractatus de reuocatione vnionis exquiſitiſſimi doctoris domini Petri de Peruſio, Incipit.

¶ Prefatio.

Poſtquã vidimus de vnione eccleſiarum nunc reſtat videre de reuocatione vnionis. et hunc articulũ proſequar ad ſeptem capitula principalia. ¶ Primum capitulum principale ex quibus cauſis reuocetur vnio. ¶ Secundũ ad quorum petitionem reuocetur vnio. ¶ Tertium quo tempore poſſit peti ꝙ reuocetur vnio. ¶ Quartum cuius autoritate reuocatur vnio. ¶ Quintum an in reuocatione vnionis vertatur cauſe cognitio. ¶ Sexto qui citari debeant cum petitur reuocatio vnionis. ¶ Septimũ in quo ſtatu remanent eccleſie reuocata vnione.

Summarium.

1 Vnio quibus ex cauſis reuocetur.
Cauſa finali ceſſante, ceſſat effectus.
2 Vnio ſicut fit cum monaſterium eſſet poſitũ in loco nationis peruerſe, ita et cum deſinit natio peruerſa reuocabitur vnio.
3 Eccleſia vnita quando propter vnionem vergit in deteriorem ſtatum eccleſie vnite, reuocatur vnio.
4 Vnionem reuocant cõſuetudines que inferunt grauamẽ eccleſijs.

¶ Capitulum. j.

Venio ad primum ca-
1 pitulum principale† ex quibus cauſis reuocatur vnio. et ſuper hoc trado tres regulas. ¶ Prima quidẽ regula talis eſt, vbi vnio fit per certam et determinatam et finalem cãm. Illa quidem finali cauſa poſtmodũ ceſſante reuocabitur vnio. Nam ceſſante cauſa finali ceſſat effectus. de hoc plene in. c. poſt trãſlationem. de renun. in glo. arg. et optime facit in ratione ſui. de decimis. c. ſuggeſtum. et facit qꝺ plene not. in regula decet. lib. vj. et huius regule patẽt exempla. Primo per paupertatẽ eccleſie fit vnio. de ſtatu mona. c. j. § ad hec. ſi poſtmodũ augeantur facultates eccleſie reuocabitur vnio, ſicut excreſcentibus facultatibus eccleſie augetur numerus canonicorũ. de conſti. cũ. M. Item ſicut deficiente populo reuocabitur vnio. Item ſicut ꝓpter hoſtilitatẽ recedẽtibus monachis a monaſterio fit vnio. de relig. do. quia ad monaſteriũ. ita et ceſſante hoſtilitate et redeuntibus monachis ad monaſterium re-
2 uocabitur vnio. Item ſicut † fit vnio cũ monaſterium eſſet poſitũ in loco nationis peruerſe. de elec. officij. ita et cũ deſinit natio peruerſa reuocabitur vnio. Item ſicut capto loco ab infidelibus fieret vnio. de paro. c. ij. ſicut deſerto loco eo modo quo deſertus locus accipitur de verbo. ſig. c. j. lib. vj. ita ceſſante deſertione reuocaretur illa vnio. Item cum perſecutionis rabie ſeuiente cũ proficere nequeat prelatus in regimine paſtoralis. de renun. poſt trãſlationem. vel ꝓpter malitiam plebis, quã plebs adeo dure ceruicis exiſtit vt proficere nequeat prelatus apud ipſam. de renun. niſi cum pridẽ. § propter malitiam, fieret vnio. Nam ceſſante illa malitia plebis et perſecutione reuocatur illa vnio. Item cũ eccleſia eſſet in rebellione romane eccleſie propter illaꝫ quidẽ cãm poſſet vniri illa eccleſia alteri eccleſie que non eſſet in rebellione Romane eccleſie. Ceſſante ergo illa rebellione reuocatur vnio.

3 Secunda regula talis eſt: quãdo † propter vnionem eccleſia vnita vergit in deteriorem ſtatum eccleſie vnite reuocatur vnio. hec regula probatur ne ſe. va. c. j. ibi dum dicit tex. cũ per ipſam diſſolueretur religio fraudaretur elemoſyna et hoſpitalitas tolleretur. debet enim ſuperior prouidere ꝫ bonũ ſtatũ eccleſie. vt. d. c. nouit. de ſup. negl. prela. ſicut. dꝫ enim prouidere indẽnitati eccleſie. de elec. ne ꝓ defectu. et. c. nihil eſt. de elec. et. c. cupientes. et. c. indemnitatibus. lib. vj. ¶ Tertia eſt, propter neceſſitatem vel vtilitatem eccleſie poteſt reuocari vnio. Nam ꝓpter neceſſitatem poteſt fieri vnio vel vtilitatem eccleſie. de preben. c. expoſuiſti. Ita propter neceſſitatem vel vtilitatem eccleſie poteſt reuocari vnio: et pꝫ ex iſtas cauſas vt prouideatur indemnitati eccleſiarum et neceſſitati et vtilitati et ſtatui eccleſie publica reuocata ſtatuta que vergent in detrimentum eccleſiarum. de conſtitu. que in eccleſiarũ. et. c. eccleſia. de rebus eccle. c. ſi. de immu. eccle. c. non minus. et. c. aduerſa. et eodem titu. c. j. libro. vj.

4 ¶ Item reuocat conſuetudines † que inferunt grauamen eccleſijs. de conſu. c. j. Item reuocat priuilegia et decretum ſuggeſtum, et propter predictas cauſas publica punit negligentiam prelatorum non conferentium beneficia tempore debito. de conceſ. prebend. c. nulla. et negligentiam non eligentium tempore debito. de electio. nihil eſt ec. ne pro defectu, et negligentiam prelatorum contra temporalia eccleſie. de relig. do. quia contingit. in cle. et prelatorum alienantium bona eccleſie. de rebus eccle. non alie. ſi quis presbyterorũ et clericorum procurantium bona eccleſiarum occupari. de elec. generali. lib. vj. et in multis caſibus qui ponuntur de rebus eccle. hoc conſultiſſimo. lib. vj.

Summarium.

1 Vnio ad quorum petitionem reuocetur.
2 Vnionem remanere aut diſſolui quorum intereſt.

¶ Capitulum. ij.

Venio ad ſecundum capitu-
1 lum principale vꝫ ad † quorũ petitionem reuocetur vnio. Reſpondeo quod reuocatio poteſt peti ad petitionem eorum de quibus infra dicam. in primo ad petitionem capituli et conuentus eccleſie vnite, vt eſt caſus ne ſed. va. c. j. ¶ Item ad petitionem conuentus et capituli cui facta eſt vnio vt. d. c. nouit. ¶ Item ad petitioneꝫ epiſcoporum et prelatorũ prouincie in qua conſtituta eſt eccleſia vnita, vt. d. c. nouit. ¶ Item ad petitionem laicorum vt. d. c. nouit. dum loquitur de rege et magnatibus regni. ¶ Item ad petitionem patronorum.
2 ¶ Item ad petitionem parochianorum eccleſie. omnium † enim iſtorum intereſt aut vnionẽ remanere aut eam diſſolui. quod autem dixi de laicis intelligo ſi ſunt patroni. Et nota qꝺ quando petitur reuocatio vnionis debet exprimi cauſa quare petitur reuocatio vnionis, vt eſt caſus in. d. c. nouit. dum dicit text. quod ſine ſcandalo eccleſie vnite poterat fieri vnio. et dum ibi dicitur quod religio diſſoluebatur et hoſpitalitas tollebatur, et elemoſyna fraudabatur, ergo non procederet libellus generalis ſine expreſſione cauſe, ſicut diximus in perſonali actione qui debet exprimere cauſam in libello vt l. vult. de an. excep.

Summarium.

1 Reuocatio vnionis quo tempore peti poſſit.
2 Vnione durante eccleſia vnita remanet ſub dominio eccleſie cui facta eſt vnio.
3 Reuocatio fit cum cauſe cognitione.
4 Vnio an poſſit reuocari vacante eccleſia defenſore non dato.

¶ Capitulum. iij.

Venio ad tertium capitulũ
1 principale ſcilicet quo † tempore poſſit peti reuocatio vnionis et reuocari vnionem. hic declaro per vnam queſtionem. Et queritur cum eccleſie adinuicem vnite regãtur ſub vno prelato tantum. xvj. queſtio. j. et temporis. An mortuo illo prelato et ſic vacante alia eccleſia, vt in. c. nouit. poſſit reuocari illa vnio. videtur quod non: quia caſus eſt in dicto. c. nouit. ne ſe. va. Preterea non eſt qui teneat ius eccleſie vacantis, et hanc rationem conſiderat papa in preallegato. c. j. ne ſe. va. Preterea preiudicatur eccleſie
2 cui facta eſt vnio: quia † durante vnione eccleſia vnita remanet ſub dominio eccleſie cui facta eſt vnio. de relig. do. c. ij. ſed reuocata vnione eccleſia vnita ſeparatur ab eccleſia cui facta erat vnio. Preterea durante vnione vnius tantummodo erat prelatus vtriuſqꝫ eccleſie, vt dicto. c. et temporis. ſed reuocata vnione erunt duo prelati vnius eccleſie vnite et alter eccleſie cui facta eſt vnio. vt dicto. c. ij. de relig. domi. reuocata vnione illa bona redibunt ad eccleſiam vnitã, et ſic inſurgit alienatio illorum bonorũ: ſed vacante eccleſia non poſſunt alienare bona eccleſie vacantis, niſi defenſore dato eccleſie, vt in. c. j. de reb. eccle. lib. vj.
3 Preterea † reuocatio fit cum cauſe cognitione, et ſic in foro contentioſo: ſed contra vacantem eccleſiam non poteſt lis moueri, immo et ſi mota eſſet viuente prelato ſuperſedetur in lite donec vacat eccleſia. ne ſe. vac. c. ij.
¶ In contrarium videtur qꝺ eccleſia vacans poteſt vniri alteri eccleſie etiam defenſore non dato eccleſie vacanti, vt in clemen. ſi vna. de re. eccle.

de re.eccle.ergo illa vnio non pōt reuocari. Nec obſtat.c.j.ne ſe.vac.
quia illud loquitur in eccleſiis cathedralibus nos aūt tēt in inferio
ribus ab eccleſia cathedrali vt dicit Inno.in.d.c.j. Non obſtat ratio
quia non eſt qui tueatur ius ſicut eſt dioceſanus ad quē ſpectat cu
ra animarum vacantium vt in.c.vlti.de ſucceſſio.ab inteſta.

¶ Ego puto qꝺ reuocatio vnionis non poſſet fieri eccleſia vacāte
niſi defenſore dato eccleſie vacanti, ⁊ reperio qꝺ Jo.de lig.in.c.cle.
ſi vna de reb.eccle.ſuper verbo vocatur etiam tenebat hanc opinio.
4 qꝺ non † poterat reuocari vnio eccleſia vacante niſi defenſore da
to: quia in diſſolutione vnius iam facte, requiritur cauſe cognitio.
Nam cum vnio ſit facta ex cauſa ſine qua fieri non dꝫ: in illa diſſoluē
da expedit eccleſiam habere defenſorē qui vnionē defendat ⁊ diſſo
lutionem impediat: q2 agitur de leſione iuris per vnionē. Et nota
diligenter illam decretalem.

Summarium.

1 Vnio cuius autoritate reuocetur.
2 Priuilegium debet eſſe perpetuum.
3 Legatus non poteſt quid contra ea que facit papa ex plenitudine poteſtatis.
4 Papa eſt ſolus dioceſanus beneficiorum exemptorum.
Hoſpitalia ſi ſunt adinuicem vnita an legatus poſſit illam vnionē reuocare.
5 Epiſcopus ſi eccleſias ſibi ſubiectas vnierit, legatus an poſſit illam vnionem reuocare.
6 Pape ſoli competit ius vnius eccleſie tollere ⁊ alteri dare.
7 Juramentum ⁊ illa que referuntur ad perſonam iurantis ſtricte interpretantur.
8 Epiſcopus an poſſit reuocare vnionem factam a papa.
9 Beneficia vnita ſi ſunt exempta an epiſcopus poterit reuocare vnionem.
Vnionem factam a legato an ep̄s poſſit reuocare.
10 Epiſcopus an poſſit reuocare vnionem a ſe factam.
11 Capitulum vacante ſede epiſcopali ſi vniat eccleſiam prebende, vel dignitati, vel duas eccleſias adinuicem, an epiſcopus poſtmodum creatus poſſit illam reuocare.
12 Ep̄s ſine conſenſu capituli an poſſit reuocare vnionem factā a capitulo vacante ſede.
13 Eccleſie due ſi ſint vnite, quarum vna in vna dioce, alia in alia dioceſi, an vnius ex epiſcopis poſſit illam vnionem reuocare.
14 Reuocatio vnionis an poſſit fieri per capitulum vacante ſede epiſcopali.
Proconſul exercet iuriſditionem vſq3 ad aduentum futuri ſucceſſoris.
15 Juriſditio que competebat ep̄o vacante ſede, transfertur in ep̄m poſtmodum creatum.
16 Vnionis reuocatio que fit a capitulo vacante ſede, ex iuriſditione epiſcopali fit, tunc in eum tranſlata.
17 Capitulum vacante ſede an exerceat iuriſditionē epiſcopalē vt curator datus bonis epiſcopalibus.

¶ Capitulum.iiij.

Nunc venio ad quartum

1 capitulum principale, cuius † autoritate reuocatur
vnio. hec declaro per infraſcripta capitula. Primū
capitulū principale eſt de reuocatione vnionis que
fit per legatum de latere, qꝺ declaro per infraſcri
ptas queſtiones. ¶ Primo querit an vnio facta per papā poſſit
reuocari per legatū de latere. videt qꝺ nō: q2 de his que procedunt
ex facto pape nō licet cuiq3 contrauenire. de iud.cum veniſſet. Pre
terea non pōt inferior reuocare vnionē que fit a ſuperiore. de exceſ.
prela.ſicut vnire. vbi etiam per glo. Preterea illa vnio que fit p pa
pam habet ſe per viam priuilegij, ſed priuilegium a papa conceſſuʒ
nō poteſt reuocari ab inferiore, vt in regula decet.lib.vj. Preterea
2 priuilegium † debet eſſe perpetuum, vt in prealleg. regula decet.
Preterea in reuocatione vnionis vertitur cauſe cognitio, an vide
licet ex legitima cauſa debeat reuocari vnio. ergo declarare ⁊ inter
pretari cauſam ſpectat ad papam. de officio ordinarij li.vj. de puil.
c.cum perſone.eo.lib. ¶ In contrarium videtur quod licet papa
vnierit eccleſias, poteſtatem reuocandi vnionem ſibi non reſerua
uit. ergo illud ius reuocandi vnioneʒ competit legationi qui habet
ordinariam poteſtatē. de offi.le.c.j.lib.vj. Preterea reuocatio vnio
nis ⁊ ſi competat pape, competit ex ordinaria poteſtate, ⁊ ſic ex ordi
naria iuriſditione, ſed legatus habet ordinariā poteſtatem. de offi.
le.c.j.lib.vj. Reſpondeo poteſt legatus talem vnionem reuocare: ⁊
per hoc concludo quod etiam ſi beneficia eſſent deuoluta ad papā
vel etiam vacantia in curia vel reſeruātur pape, ⁊ per papam forent
vnita, qꝺ talem vnioneʒ poſſet legatus reuocare ſicut ⁊ poſſet vni
re, vt.ſ. ſcripſi de vnione fienda autoritate legati in quarto princi
pali capitulo.

¶ De primo caſu qñ fit ex ordinaria poteſtate quod.ſ. dixi quod
legatus poteſt illam vnionē reuocare. De ſecundo vero caſu quā
do vnio fit ex plenitudine poteſtatis nō videt q legatus poſſet illā
3 vnionem reuocare: quia † non pōt legatus cōtra ea que facit papa
ex plenitudine ptātis. De tertio vero caſu cū papa facit vnionem
proprio motu q ex ordinaria poteſtate fit illa vnio, ⁊ ſic legatus po
teſt illam reuocare. proprius ergo motus pape reſtringit poteſta
tem legati quoad reuocationem vnionis: nec gratiam ampliat ſed
ſurreptionem tantum excludit. de preben. per literas. licet que pa
pa facit proprio motu interpretemur largiſſime. de preben.ſi pluri
bus.libro.vj.

Secundo queritur

an legatus de latere poſſit reuocare vnionē bñficioruʒ
exemptorum que immediate ſubſunt romano pontifici. Rñdeo
non pōt: q2 talia bñficia poſſet vnire, vt dixi ſupra de vnione bñfi
ciorum. ⁊ ſic eſt reſtricta ptās legati nō ſolum circa vnionē ſed cōtra
reuocationē vnionis. ⁊ illud hꝫ locū non ſolū qñ bñficia vnita ſunt
exempta, ſed ēt qñ vnū ſolum eſt exemptum. facit qꝺ not.in.c.ſicut
4 vnire. de exceſ.prela. Nam † papa ſolus eſt dioceſanus bñficiorum
exemptorum. de priuile.c.autoritate.lib.vj.

¶ Tertio queritur ſi hoſpitalia ſunt adinuicem vnita an legatus
poſſit illaʒ vnionē reuocare. Rñdeo nō, q2 circa hoſpitalia eſt reſtri
cta poteſtas legati, ⁊ illa non pōt cōfirmare nec vnire. de preben. per
literas. ergo nec vnionē reuocare hoc intelligo non ſolum qñ duo
hoſpitalia ſunt vnita: ſed ⁊ ſi hoſpitale eſſet vnitum alicui eccleſie,
vel eccleſia eſſet vnita hoſpitali. Circa hoc tñ vide que not. gl. in.d.
cle. per literas. de preben.

¶ Quarto queritur an dignitas de qua loquitur.c.de liberatione
de offi.leg.lib.vj. ſi tales dignitates ſunt vnite an poſſet legatus ta
lem vnionem reuocare. Reſpondeo non pōt. ratio eſt. q2 cōtra ta
les dignitates non pōt aliquid ordinare vel diſponere, de his ſe in
tromittere, vt.d.c.deliberatione. ergo nec reuocare vnionem: quia
nec reuocatio vnionis ſe habet per modum diſpoſitionis et ordi
nationis.

5 ¶ † Quinto queritur ſi ep̄s eccleſias ſibi ſubiectas vnierit an poſ
ſet legatus illaʒ vnionē reuocare. Rñdeo reuocare pōt: q2 ſicut ep̄s
poſſet illam reuocare ex ordinaria poteſtate quā hꝫ ſic et legatus q
habet ordinariam. de offi.de leg.c.j.lib.vj.

¶ Sexto principalr̄ querit ſi eccleſia ſit vnita mēſe ep̄i ita qꝺ pprie
cenſeatur de mēſa ep̄i, vt ptꝫ in cle, frequēs.§.quidā. an poſſit lega
tus talem vnionē reuocare, ⁊ videt q non: q2 per talē reuocationeʒ
leditur ius dioceſani. Nam cū remanēte vnione fructus eccleſie vni
te fiat apud dioceſanū. de reb.eccle.vt ſuper. vt illud dioceſano au
feratur reuocata vnione cū eccleſia reducat ad veterē ſtatū. ne ſe.va.
c.nouit. quo caſu fructus illius eccleſie non pertinent ad dioceſanū
vt eccle.benefi.vt noſtrum.

6 **Preterea** † tollere ius vnius eccleſie ⁊ dare alteri cōpetit
ſoli pape. de cōsue.c.ū dilectus. de ec.edi.ad au
dientiam. ⁊ de reli.do.c.cōſtitutus. Rñdeo reuocare pōt illā vnionē
q2 ſicut ep̄s ex ordinaria ptāte pōt illā vnionē reuocare: vt inferius
dicam de epiſcopo, ſic ⁊ legatus qui hꝫ ordinariam: vt.d.c. de offic.
leg.lib.vj.

¶ Septimo principalr̄ querit ſi eccleſia ſit vnita mēſe ep̄i, ita qꝺ ſit
propria de menſa ep̄i, vt.d.cle.frequēs.ver.quidā. ep̄o mortuo poſ
ſet legatus illam vnionem reuocare. Rñdeo non: q2 ſe.va.eſt non
nandum. ne ſe.va.c.nouit. vbi eſt caſus.

¶ Octauo principaliter queritur ſi eccleſia ſit vnita mēſe ep̄i vt.d.
clemen.frequens ⁊ ep̄s iurauerit non alienare ea que pertinent ad
menſam ſuam inconſulto romano pontifice ⁊c. Reſpondeo reuo
7 care poteſt, ratio eſt quia † iuramentū ⁊ illa que referantur ad perſo
nam iurantis ſtricte interpretantur. de iureiurā.c.pe. nec ſit exten
ſio iuramenti relati ad aliam perſonam ꝙ expreſſa in iuramento. de
iureiuran.c.veritas. fateor tamen qꝺ ep̄s ſic iurans nō poteſt vnio
nem reuocare de licentia legati. legatus enim non poteſt concedere
licentiam epiſcopo vel poteſtatem alienandi qñ epiſcopus iurauit
non alienare inconſulto romano pontifice, vt dicit Joan. de eccle.
edifican.tua.

¶ Nono principaliter queritur ſi ſunt due eccleſie vnite adinuiceʒ
quarum vna eſt in prouincia decreta legato, alia extra prouinciam
legato decretam, an legatus poſſet illam reuocare ſine cōſenſu epi
ſcopi in cuius dioceſi eſt eccleſia cui facta eſt vnio. de exceſ.pre.ſicut
vnire. vbi per glo.

Nunc videamus de reuocatione

fienda per epiſcopum, quod declarabo per infraſcriptas que
ſtiones.

8 ¶ Primo an † ep̄s poſſet reuocare vnionem factam a papa. Re
ſpondeo reuocare poteſt vnionē factam a papa, ſi illa vnio facta ſit

ex ordinaria poteſtate, papa enim vniendo beneficia non intendit derogare iuri dioceſani quo ad poteſtatem reuocandi dominium. de relig. domi. c. ij.

¶ Ex hic concludo qd cum epo poſſet vnire beneficia quorũ collatio deuoluta eſt ad papaʒ, vel vacantia in curia, vel reſeruata pape qd licet illa eſſent per papam vnita, poterit epiſcopus illam vnionem reuocare, ſecus in bñficijs exemptis p papã vnitis: qꝛ reuocatio vnionis competit ſoli pape qui eſt dioceſanus quo ad beneficia exempta et immediate romano pontifici. de priuileg. autoritate. libro. vj.

9 ¶ Secundo principaliter queritur ſi beneficia † vnita ſunt exempta an epo poterit reuocare vnionem. Reſpondeo non: quia reuocatio vnionis competit ſoli pape qui eſt dioceſanus beneficiorum exemptorum et immediate ſubiectoꝝ romano pontifici. de priuile. autoritate. li. vj. qd intellige ſiue ambo bñficia ſint excepta ſiue vnuʒ ſolum ex illis. de exceſ. prela. ſicut vnire vbi per glo.

¶ Tertio principaliter queritur an epõs poteſt reuocare vnionẽ factam a legato. Rñdeo poteſt reuocare, qꝛ legatus vnit ex ordinaria poteſtate. & dioceſanus reuocat ex ordinaria poteſtate: nec vna ex illis ordinarijs iuriſditionibus eſt maior altera, ſed ſunt equalis iuriſditionis. de offi. leg. c. j. lib. vj.

¶ Item quando non potuit legatus vnire in preiudicium dioceſani quo ad poteſtatem reuocandi vnionem: nec tollere ius dioceſani immo plus dico qd ſi legatus feciſſet vnionẽ de mãdato pape, bene epõs poſſet reuocare in illis caſibus in quibus poſſet reuocare vnionem factam a papa vt ſupra dixi.

10 **Quarto principaliter** queritur an † epõs poſſet reuocare vnionem factam a ſe. Reſpondeo põt reuocare. rõ eſt, qꝛ nunc ex iuriſditione epali procedit vnio. de exceſ. prela. ſicut vnire. Ita ex eadẽ poteſtate procedit reuocatio vnionis.

¶ Quinto principaliter queritur ſi eccleſia ſit vnita menſe ita qd proprie cenſeatur de mẽſa an epiſcopus poſſit reuocare illam vnionem. videtur quod non: qꝛ ſicut non poteſt eccleſiam vnire ſue mẽſe cum non poſſet autorari in facto proprio. vt in clemen. ſi de vita. de rebus eccle. ita nec vnionem reuocare. Reſpondeo reuocare poteſt quia per reuocationem vnius non autoratur in facto proprio nec ad propriam vtilitatem: quia immo per reuocationem leditur ius epiſcopi.

11 ¶ Sexto principaliter queritur ſi † capitulum vacante ſede epali vniat eccleſiam prebende vel dignitati: vel duas eccleſias adinuicẽ, quam vnionem facere põt vt notatur in. d. c. j. de ma. & obe. c. j. An epõs poſtmodum creatus poteſt illam vnionem reuocare. Reſpondeo poteſt reuocare. ratio eſt qꝛ ex iuriſditione epali procedit reuocatio: & epiſcopalis iuriſditio que competebat capitulo vacante ſede transfertur poſtmodum in epm, & illa epiſcopalis iuriſditio que competebat capitulo vacante ſede admittiſ a capitulo, & ideo capitulum non poſſet illam vnionẽ reuocare: ex quo epõ eſt ibi creatus reuocabit ergo epõ ex ordinaria iuriſditione ex quo epũ eſt ibi creatus. Preterea nõ eſt maioris virtutis vnio que fit per capitulũ vacante ſede q̃ ſit vnio que fit per epm. qꝛ vtrũq; procedit ex epali iuriſditione. ergo ſicut epiſcopus ex cauſa legitima poteſt reuocare, vnionem a capitulo factam vacante ſede. ſicut vidimus qd epiſcopus reuocat ſtatuta facta a capitulo vacante ſede, vt dicit Feder. in conſilio. xvj.

12 **Septimo principaliter** queritur an † epõs ſine conſenſu capituli poſſit reuocare vnionem factam a capitulo vacante ſede. videt qd ſic: nam capitulum non põt venire contra factum proprium. de elc. coniug. c. diuerſis. vbi per Inno. de elect. noſti. In contrarium eſt veritas qꝛ ſicut in vnione que ſit per epiſcopum requiritur ſui cõſenſus capituli, vt in cle. ſi vna. de rebus eccl. & ita in reuocatione requiritur conſenſus. Preterea contra factũ ſuum poteſt quis venire ex cauſa legitima. de rebus eccl. c. ſi quis presbyterorũ. & per Inn. in. d. c. noſti. Preterea ſi bene conſideres capitulum vniendo eccleſiam vacante ſede non venit contra factum ſuum, licet conſentiat reuocationi vnionis que fit per epiſcopum. Nam vnionem fecit ex iuriſditione epali tranſlata in capitulũ vacante ſede: ſed quando cõſentit reuocationi vnionis facte per epm non conſentit ex iuriſditione epali, qꝛ illa erat tranſlata in epm: ſed conſentit illi reuocationi propter cõmunionem que eſt inter capitulum & epm. de teſta. c. requiſiſti. & ex autoritate iu. diſponẽtis prelatum nihil agere poſſe ſine ſuo capitulo, vt in. d. c. nouit.

13 ¶ Octauo queritur ſi ſint † due eccleſie vnite quarum vna eſt in vna dioceſi, & alia in alia dioceſi, an vnus ex illis epiſcopis poſſit illã vnionem reuocare. Rñdeo qꝙ nõ ſed requirit vtriuſq; epi autoritas de exceſ. prela. ſicut vnire. vbi per glo.

¶ Nono principaliter queritur ſi eccleſia ſit vnita menſe epiſcopi & epiſcopus iurauit non alienare inconſulto romano pontifice que ſunt de menſa vt patet in. c. cuʒ ſuper. de rebus eccle. An epiſcopus ex ſua ordinaria iuriſditione poſſit talem vnioneʒ reuocare inconſulto romano pontifice. reſpondeo qd non: qꝛ iuramentum & clauſula refertur ad ea que ſunt licita. de quo plene per Inno. in. c. tua. de eccle. edi. Licet ergo reuocatio vnionis ſit permiſſa epo tamẽ id non poterit quando eſt tale iuramentum ex clauſula. de quo plene per Joan. in. d. c. tua.

14 **Nunc videamus** de reuocatione † vnionis fienda per capitulum vacante ſede epiſcopali. Reſpondeo eo caſu quo poterit epõ reuocare vnionem eo caſu & capitulum poterit reuocare vnionem, & eo caſu quo non poterit epõ vnionem reuocare. Et qñ poſſit epõ & qñ non ſuperius dixi. & eſt ratio qꝛ illa iuriſditio que cõpetit epo eadem iuriſditio cõpetit capitulo, vacãte ſede. iuxta ea que no. in. c. j. de ma. & obe. li. vj.

¶ Sed nunc incidenter queritur an reuocatio vnionis que facta eſt per capitulum vacante ſede duret poſtmodum creato epiſcopo videtur qꝙ non: qꝛ capitulum debet conſeruare iura epiſcopalia futuro ſucceſſori. xij. q. ij. hic hmõi. de elec. quia ſepe. de offi. ordi. c. vle. lib. vj. de elec. in clemen. ſtatutum. ſed ſi poſſet reuocare vnionem vacante ſede duraturam in tẽpore epi poſtmodum creati eſſet vſurpare iuriſditionem epiſcopalem. Preterea lex dicit quod proconſul exercet iuriſditionem vſq; ad aduentum futuri ſucceſſoris: et tunc eius iuriſditio expirat. ff. de offi. procon. l. meminiſſe. ſed ſi duraret illa reuocatio facta vacante ſede in tempus poſtmodum creati epi iam iudicaretur contra iuriſditioneʒ epiſcopalem qd facere nõ poteſt creato epõ: quia † iuriſditio que competebat epo vacante ſede, transfertur in epm poſtmodum creatum. Creato ergo epõ debz ceſſare exercitium iuriſditionis epiſcopalis que cõpetebat capitulo vacante. Preterea capitulum poteſt dici ſubſtitutum epõ mortuo ad tempus eſſe donec vacat ſedes. Et ſubſtitutio facta ad tempus elapſo tẽpore expirat: vt in pupillari ſubſtitutione que euaneſcit adueniente pubertate.

Preterea capitulum vacante ſede põt dici curator datus bonis epiſcopalibus ex iuriſditione epali: quia de illis curaʒ hʒ. Ergo epiſcopo poſtmodum creato deſinit capitulum eſſe curator. ff. de cur. bo. dan. l. j. pro iſta parte facit. l. vlti. ff. de pen. de poſtu. l. puto. de iuriſditio. om. iudic. l. cum & ſi. Et iſto caſu erit vnio tẽporalis duratura donec vacabit ſedes. In contrarium eſt veritas quia illa reuocatio durat in tempus poſtea creati epi quod probatur tali ratione. Re-

16 uocatio † que fit a capitulo vacante ſede fit ex iuriſditione epali tũc tranſlata in eum. de maio. & obe. c. j. lib. vj. Et iſta iuriſditio eſt eadẽ que competebat epõ. Sed ſi epõ vnionem reuocaſſet hec reuocatio duraret in tẽpus ſui ſucceſſoris. ſicut dicimus in contractu celebrato a prelato qui durat in tẽpus ſucceſſoris. de preca. c. j. & ij. de preſ. in. vie. ſuas. c. querelam. Preterea reuocatio predicta facta per capitulũ debet eſſe perpetua quia ſit contemplatione eius cui ſit vnio. de ſe. vac. c. j. Preterea epõ poſtea creatus poteſt dici qꝙ ſuccedit in iuriſditione que competebat epiſcopo vacante ſede. Nec obſtat. l. meminiſſe. quia licet iuriſditio expiret in aduentu noui epiſcopi poſtea creati non propterea reuocatur quod factum eſt anteq̃ expiret iuriſditio vt in regula factum legitime. lib. vj. Item non eſt ve-

17 rum qd † capitulum vacante ſede exerceat iuriſditionem epiſcopalem vt curator datus bonis epiſcopalibus. Nam illam iuriſditionẽ exercet ex ſuo iure & poteſtate ordinaria. Et ea que diximus de reuocatione facta a capitulo vacante ſede: que durat in tempus poſtea creati epi idem dico in vnione facta capitalium que durabit in tempus epiſcopi poſtea creati.

Nunc videamus de reuocatione fienda per inferiorem prelatum ab epiſcopo & queritur ſi inferior prelatus ab epiſcopo ex cõſuetudine preſcripta vniebat eccleſias qd poteſt quia cuʒ ſint multa capitula vt plene notatur de ſtatu mona. de in agro. §. ad hec an poterit reuocare prelatus talem vnionem. reſpondeo reuocare non poteſt: quia cum ſint multa capitula iuris epalis preſcripta vno capitulo epali non extẽdit ſe ad aliud capitulum vt plene not. in. c. auditis de preſcrip. Lʒ ergo vnum capitulum iuris epalis ſit quo ad poteſtateʒ vniendi vt in. c. ſicut vnire. iſta preſcriptio quo ius vniendi inducta non extendit ſe ad aliud capitulum iure epalis qd cõſiſtit in reuocatione vnionis. non obſt qd ſicut prelatus inferior poteſt preſcribere iuriſditionem vt in. d. c. de in agro. §. ad hec, ita poteſt preſcribere ius reuocãdi vnionem: qꝛ vtraq; eſt de iuriſditione epiſcopali.

Summarium.

1 ☞ Cauſe cognitio an requiratur in reuocatione vnionis.

¶ Capitulum. v.

1 **Venio ad quintum capitulũ** principale, an † in reuocatione vnionis requiratur cauſe cognitio. reſpondeo ſic, habet eñ ſuperior examinare an vera

an vera ⁊ legitima ſit cauſa propter quam petit reuocatio, vt. d. c. nouit. ꝙ non debet reuocari vnio quãdo in reuocatione remanet ſcãdalũ eccleſie vnite. Similiter dixit ibi cer. qđ ſuperior habet inquirere an vnio ſit facta vel facta preſumatur contemplatione eccleſie cui facta eſt vnio, an vero cõtemplatione prelati qui preſidet eccleſie cui facta eſt vnio.

Summarium.

1 Reuocatio vnionis cũ petitur an aliqui, ⁊ qui citari debeãt.
2 Eccleſia collegiata ſi ſit alteri eccleſie vnita nõ vocatis illis de collegio an poſſit diſſolui vnio.
Eccleſia vnita ſi ante vnionẽ habeat patronum, an poſſit diſſolui vnio eo non vocato.
3 Parochialis eccleſia ſi ſit annexa prebẽde canonice eccleſie cathedralis, an in reuocatione talis vnionis vocabitur ille canonicus.
4 Diſſoluta vnione, eccleſia reducitur in priſtinum ſtatum. 5.
6 Judicis officium qđ imploratur ſuper reuocatione vnionis contra quam perſonam imploretur.

Capitulum ſextum.

Venio ad ſextum capitu-

1 lum principale an † aliqui ⁊ q debeant citari cũ petitur reuocatio vnionis. dicebat Jo. de lig. qđ debent citari illi quorũ intereſt, ⁊ nõ dicit plus. hoc declaro per infraſcriptas queſtiones.

Et primo principaliter queritur cũ eccleſiarũ vnitarum vnus ſit tantũ prelatus vtriuſq; eccleſie, an ille tantũ debeat citari ⁊ illo nõ vocato poſſit reuocari illa vnio. reſpondeo reuocari non poteſt eo non citato. Agitur enim de preiudicio illius prelati qua reuocata vnione vtriuſq; eccleſie remanebit ille prelatus vel ſaltem vnius eccleſie ex illis eccleſiis vnitis ⁊ iſtũ articulũ inferius proſequar. Jtẽ q: talis prelati intereſt tueri talem vnionẽ ⁊ allegare ⁊ probare cauſas legitimas quare nõ debeat diſſolui vnio. de hoc eſt caſus ad litterã in. d. c. nouit. nec obſtat ꝙ incõſulto prelato eccleſia vnitur. de rebus. ⁊ in cle. ſi vna. q: per vnionẽ non preiudicaretur rectori eccleſie. de dona. conſtitutionibus. Sed hic per diſſolutionẽ preiudicaretur prelato eccleſiarum vnitarum.

2 Secundo principaliter queritur ſi † eccleſia collegiata ſit alteri eccleſie vnita nõ vocatis illis de collegio an poſſit diſſolui vnio, reſpondeo non poteſt diſſolui. ratio eſt: q: ex quo eccleſia collegiata vnitur alteri eccleſie illi de collegio habẽt vocẽ eligendi prelatũ eccleſie cui facta eſt vnio, vt dixit glo. ne ſe. vac. c. nouit. ⁊ c. ⁊ tẽporis. xvi. q. i. qđ quidem ius non poteſt eis inuitis aut non vocatis perdi. de conſue. dilectus.

Tertio queritur ſi vnita eccleſia ante vnionem habeat patronum an poſſit diſſolui vnio eo non vocato. vi qđ ſic. q: patronus vnionis cõſentiendo abdicat a ſe ius patronatus ⁊ illud ius transfert in eccleſiam cui ſit vnio. de dona. c. paſtoralis. ⁊ ſic in nullo intereſt talis patroni, ergo nõ debet reuocari: q: illi ſoli debent vocari quorum intereſt. de elec. c. ſi. lib. vi. in contrarium videt qđ intereſt patroni qđ diſſoluatur vnio: quia reuocata vnione redibit ad eum ius patronatus cũ eccleſia reducatur ad veterem ſtatum. ne ſe. vacã. c. i. ⁊ poterit talis patronus probare legitimas cauſas coram ſuperiore, quare talis vnio debeat diſſolui.

3 Quarto principaliter queritur, ſi † eccleſia parochialis ſit annexa prebende canonice eccleſie cathedralis ⁊ parochiali eccleſia cõſtitutus vicarius, an in reuocatione talis vnionis vocabit ille canonicus cathedralis eccleſie, ac etiam vicarius cõſtitutus in parochiali eccleſia. Reſpõdeo requiritur eorum vocatio. ratio eſt quia intereſt illius canonici ne reuocetur vnio ꝓpter ius ſpeciale qđ durante vnione habet in eccleſia parochiali vnita. de prebẽ. expoſuiſti. ⁊ eo. tit. ſuper eo. lib. vi. Jtẽ intereſt illius vicarij ꝓpter alimenta que debet habere de prouentibus illius vicarie, vt in. d. c. expoſuiſti, ⁊ ſic illorum intereſt tueri vnionem.

Quinto principaliter querit cum eccleſia pertinens ad collationem inferioris prelati ab epo non poſſit vniri alteri eccleſie ſine cõſenſu ordinarij collatoris. de ſta. mona. ne in agro. §. ad hec. ſi talis ordinarius vnioni conſentit an poterit illa vnio diſſolui illo non vocato. videt qđ ſic: q: talis conſentiendo vnioni abdicat a ſe ius conferendi qđ ſibi competebat, ⁊ illud ius conferendi tranſit in eccleſiam cui ſit vnio: ⁊ ſic talis ordinarius nullum intereſſe pretendit in reuocatione illius vnionis. Jn cõtrarium videtur qđ vocari debeat: q: reuocata vnione ius transferendi quod trãſlatum erat in eccleſiam cui facta erat vnio ⁊ transfertur in ordinarium collatorẽ

4 nam † vnione diſſoluta eccleſia reducitur ad veterem ſtatum. ne ſe. vacã. c. i. Sed antiquus ſtatus eccleſie erat qđ ille vt ordinarius cõferret eccleſiã. Jtẽ qđ talis ordinarius corã ſuperiore poterit ꝓbare legitimas cauſas propter quas poſſit vnio diſſolui.

Sexto principaliter queritur ſi eccleſia dioceſis ſit vnita eccleſie alterius dioceſis, an talis vnio poterit reuocari non vocato epiſcopo in cuius dioceſi eſt eccleſia vnita ⁊ non vocato epo in cuius dioceſi eſt eccleſia cui facta eſt vnio ⁊ dictis epiſcopis nõ vocatis cum agitur de reuocatione talis vnionis. ⁊ videtur qđ non debeat reuocari, q: ius epiſcopale reſeruat vtriq; epiſcopo in cuius dioceſi eſt eccleſia vnita, et aliud ius reſeruatur epiſcopo in cuius dioceſi eſt eccleſia cui facta eſt vnio. de relig. do. c. ij. Et ſic in diſſolutiõe vnionis nullus predictorũ epiſcoporũ pretendit intereſſe. Jn contrarium videtur qđ epiſcopus in cuius dioceſi eſt eccleſia cui facta eſt vnio habet ius cõferendi talem eccleſiã ⁊ collationem talis eccleſie intelligitur eccleſia vnita cõferri, vt dicit gl. de reſcriptis. gratia. lib. vi. Et ſic ille epiſcopus in cuius dioceſi eſt eccleſia cui facta eſt vnio perdit ius conferendi eccleſiã vnitam. Jtem quia illorum epiſcoporum intereſt defendere vnionem ⁊ probare legitimas cauſas quare non debet reuocari vnio, immo plus dico qđ epi in cuius dioceſi ſunt eccleſie vnite intereſt vnionẽ

5 reuocare: quia † vnione reuocata reducitur eccleſia vnita in priſtinum ſtatũ, vt in. c. nouit. ne ſe. va. ⁊ redit ius cõferendi ad illũ epiſcopum eccleſie vnite. Et poſſit talis epiſcopus pro dicto ſuo intereſſe probare legitimas cauſas quare debeat vnio reuocari, ⁊ ſic vtriuſq; epiſcopi intereſt. ergo vterq; ad cauſam vocandus eſt, ⁊ ꝑ hoc. c. ſicut. de exceſ. prela.

Juxta predicta queritur an citatio predictarũ perſonarum de quibus. ſ. dixi debeat fieri nominatim de ipſis, an vero ſufficiat citationem fieri de ipſis per proclama generale. videtur qđ ſufficiat

6 proclama generale: q: officium iudicis † qđ imploratur ſuper reuocatione vnionis nõ imploratur contra certam ⁊ determinatã perſonam, ſicut videmus quando electus implorat officium ſuperioris ſuper confirmatione ſue electionis, quo caſu ſi non habet coelectum nec contradictorem ſufficit proclama generale, vt. d. c. vlt. li. vi. Jn contrarium videtur qđ de predictis poteſt nominatim fieri citatio, vt in aut. ſi omnes. C. ſi minor ſe ab heredi. abſti. vbi ſi minor adit hereditatem ⁊ petit ſe reſtitui aduerſus aditionem, licet iſtud officium iudicis non imploretur contra certam et determinatam perſonam: tamen oportet nominatim citare contradictorem.

Summarium.

1 Vnione eccleſiarum reuocata, eccleſie que primo erant vnite in quo ſtatu remaneant.
2 Tria conſideranda circa ſtatum eccleſie.
3 Patronus conſentiendo vnioni abdicat a ſe ius patronatus.
4 Eccleſia ſi ante vnionem regebatur per ſecularem, reuocata vnione regetur per clericum ſecularem.
5 Reſtitutio in integrum quando fiat.
6 Eccleſie due vnite cum ſub vno prelato regantur, ſi poſtmodũ illa vnio diſſoluatur an talis remanebit prelatus vtriuſq;.
7 Jura duo quando ſunt eque principalia, vnum per alterum non confunditur.
8 Renunciare iuri ſuo non preſumitur quis niſi id exprimat.

Capitulum ſeptimum.

Venio ad ſeptimum capi-

1 tulum principale vz reuocata † vnione eccleſiarũ in quo ſtatu remaneãt eccleſie que primo erãt vnite. Circa illud colligo duas regulas principales.

Primã regulaz elicio ex. c. nouit. ne ſede va. ibi dum dicit in antiquum ſtatũ, que regula talis eſt cuius cõditionis ⁊ qualitatis erat eccleſia an vnionẽ illius cognitionis ⁊ qualitatis remanebit eccleſia diſſoluta vnione hũius regule. patẽt exempla. Si eccleſia vnita erat ſine cura, remanebit ſine cura diſſoluta ⁊ reuocata vnione. Jtẽ ſi eccleſia erat curata remanebit curata. Jtẽ ſi erat baptiſmalis eccl'ia, remanebit baptiſmalis. Jtẽ ſi eccl'ia erat collegiata, remanebit collegiata. Jtẽ ſi eccl'ia erat ſecularis, remanebit ſecularis. Jtẽ ſi eccl'ia erat regularis remanebit regularis. Jtẽ ſi monaſterium erat erectũ in eccleſiã cathedralẽ, remanebit vt monaſteriũ nõ vt eccleſia cathedralis: iſta oĩa reſpiciũt antiquũ ſtatũ eccl'ie.

2 Vltimo conſidero † tria circa antiquum ſtatum eccleſie. Primo qđ ſi ante vnionem pertinebat ad collationẽ inferioris ab epo: tũc reuocata vnione ius conferendi redibit ad illum eundem ordinarium collatorem. Jtẽ ſi eccleſia vnita habebat bona que tranſierũt in eccleſiaz cui facta eſt vnio. de relig. do. c. ij. tunc reuocata vnione illa bona redibunt ad eccleſiam: nõ aũt remanebũt apud eccleſiam cui facta eſt vnio. ⁊ ꝓpter hoc dicebat Jnno. in. d. c. i. ne ſede va. qđ quando vna eccleſia vnit alteri ſit inuentarium de bonis eccleſie cui facta eſt vnio. Jtẽ ſi eccleſia vnita erat ante ſub patrono, tũc reuo-

cata vnione iuſpatronatus redibit ad illum patronuz.hec omnia
concernũt ſtatum antiquũ eccleſie.Sed qḋ dixi qḋ reuocata vnio-
ne iuſpatronatus qḋ compe tebat patrono ante vnionẽ redeat ad
3 patronum videtur dubium:qꝛ†patronus conſentiendo vnioni ab-
dicat a ſe iuſpatronatus,⁊ illud ius tráffert in eccleſiã cui facta eſt
vnio.de dona.paſtoralis.Et iſta eccleſia vnita efficitur libera⁊ exem
pta a iurepatronatus,de teſti.c.ſignificauit.ergo iuſpatronatus
qḋ eſt extinctũ nõ reuiuiſcit.ff.de ſolu.qui res.§.aream.reſpõdeo
iſtud ius non reuiuiſcit facto hominis,ſed ex diſpoſitione legis.
Item ſi monaſterium vniatur alteri monaſterio reuocata quidem
vnione monaſterij qḋ erat vnitum erit illius religionis ⁊ ordinis
cuius erat monaſterium cui facta eſt vnio.

Secunda regula principalis col

ligitur ex dicta de cuius.ne ſe.va.ſuper verbo,ſub abbatis regimi-
ne.ex quo quidez verbo talis datur regula.ille qualitas que reperie
batur in prelato ante vnionem,illa ⁊ eadẽ qualitas requiritur in pre
4 lato reuocata vnione.Et eſt ratio ſi†ante vnionẽ regebatur per ſe
cularem,reuocata vnione regetur per clericum ſecularem.Si autem
ante vnionem regebatur per regularem,reuocata vnione regetur
per regularem.facit in ratione ſui.ne preben.cum de beneficio.lib.
vi.⁊ de ſup.neg.prela.cle.vnica.Item ſi monaſterium vnitur alteri
monaſterio:tunc reuocata vnione illi qui erant monachi monaſte
rij vniti redibunt ad monaſterium vnitum ⁊ ſub vinculo profeſſio
nis quã fecerant illi monaſterio cui facta erat vnio nec geſtabunt
habitum monaſterij cui facta erat vnio.nec habebunt vocez in ele
ctione prelati illius monaſterij cui facta erat vnio.iſta enim non
concernunt ſtatum perſonarum.

¶ Sed iuxta predicta,queritur de vno,ſemper vnio reuocatur et
diſſoluitur an hec vnionis reuocatio habet ſe per viam reſtitutio
nis.dicebat glo.in.d.c.j.qḋ reuocatio illa habet ſe per viam reſtitu
tionis in integrum.per quã oĩa reducuntur in veterem ſtatum.ff.
de mino.l.qḋ ſi minor.§.reſtitutio.de repu.que ſi.in ſu.l.vnica.
5 iſta gl.non dicit verum:qꝛ†reſtitutio in integrum fit ſeu concedi-
tur quando ex actu celebrato quis leditur,vt de in integ.reſti.c.j.
Sed per vnionem eccleſie.eccleſia non eſt leſa cum vnio fiat ex cau-
ſa legitima licet vnio poſſit poſtmodum reuocari ex legitima cau-
ſa ſuperueniente.Et per hoc dico qḋ reuocatio vnionis non trahi
tur retro ad tempus forte vnionis ſed illa reuocatio conſideratur
habito reſpectu ad tempus reuocationis.

Secũdo principaliter queritur

ſi durãte vnione prelatus qui preſidebat regimini vtriuſqꝫ eccleſie
vt patet.xvi.q.j.⁊ tẽporis.Ex cauſa legitima alienauit aliquid de
bonis eccleſie vnite an illa alienatio reuocabitur.videtur qḋ ſic:qꝛ
per reuocationẽ vnionis eccleſia reponitur in ſtatum antiquum.In
contrarium eſt veritas:qꝛ talis prelatus vtriuſqꝫ eccleſie prelatus
erat ⁊ vtriuſqꝫ eccleſie legitimã adminiſtrationẽ habebat.xvi.q.j.⁊
temporis.ergo alienatio legitime facta nõ reuocatur eſto qḋ poſt-
modum reuocaretur vnio,vt in regula factum legi.de reg.iu.li.vi.
6 ¶ Tertio queritur cum†due eccleſie vnite ſub vno prelato regan
tur ſi poſtmoduz illa vnio diſſoluatur an talis prelatus remanebit
vtriuſqꝫ prelatus eccleſie ex illis,an nõ remanebit prelatus vnius
tantũ eccleſie ex illis:⁊ ſic remanebit prelatus vnius eccleſie ex illis
cuius remanebit an eccleſie vnite an eccleſie cui facta eſt vnio.vide
tur qḋ remanebit prelatus vtriuſqꝫ eccleſie:qꝛ reuocatio vnionis
fit ſine preiudicio illius prelati ſicut viciſſim in vnione que fit ſine
preiudicio rectoris eccleſie vnite:qꝛ remanet rector donec viuit.de
dona.conſultationibus.ne reſti.ſpo.cum veniſſent.alia opinio vi
detur eſſe qḋ ille deſinat eſſe prelatus vtriuſqꝫ eccleſie:qꝛ reuocata
vnione ille due eccleſie reducuntur in priſtinum ſtatum.ne ſede va.
c.j.Sed conſiderato primo antiquo ſtatu eccleſie quelibet ex illis
eccleſijs habebit proprium ſacerdotem.ne prebẽ.cum ſingula.lib.
vj.Et ſic titulus quem habebat prelatus eccleſiarum vnitarum vi
detur redire ad non titulum.Alia opinio q̇ ille remanet prelatus
vnus ex illis eccleſijs vnitis,⁊ tunc inſurgit dubiũ cuius ex illis ec
cleſijs remanebit prelatus,an eccleſie vnite an vero eccleſie cui fa-
cta eſt vnio.ad id dicendum eſt qḋ inter ceteros modos vniendi eſt
qḋ vtraqꝫ eccleſia remaneat de per ſe,vt no.in.c.i.ne ſede vacan.Et
tunc titulus quem habet prelatus in his eccleſijs vnitis,ita con-
cernit vnam eccleſiam ſicut alteram,⁊ eque principaliter vtranqꝫ,
7 vt in.c.et temporis.ſed conſtat†quando duo iura ſunt eque prin-
cipalia vnum ius per alterum non confunditur,vt.ff.de fideiuſ.l.
generaliter.Et facit qḋ no.Io.in ſi.de re iudi.cum olim.iſto enim
caſu dicamus qḋ cõmittatur electioni illius prelati cui ex illis ec-
cleſijs velit preſidere vt prelatus,arg.de preben.ſi pluribus.li.vj.
vel poteſt dici qḋ id relinquatur arbitrio dioceſani,vt ar.in.c.ſi plu
ribus.lib.vj.facit ratio:qꝛ ⁊ cura eccleſiarum pertinet ad dioceſa-
num.x.q.ij.regenda.⁊.c.decretum.¶ Secundo modo poteſt fieri
vnio qḋ vna eccleſia ſubijcitur alteri e tunc remaneret prelatus ec-
cleſie cui facta eſt vnio:qꝛ ille eſt ſuus principalis titulus.dicit gl.
in.c.gratia.de reſcrip.lib.vj.

Ego puto quod ille prelatus dũ

viuit remaneat prelatus eccleſie ſicut ⁊ ſi viuẽte rectore fieret vnio
ille remaneret rector donec viuit.Et eſto qḋ prelatus conſentiat
reuocationi vnionis nõ tamen propter hoc renunciare videtur ti-
tulo quem habet in eccleſijs vnitis ex quo enim id non exprimit,
non enim titulus tollitur niſi prelatus renuntiet prelature.de re-
8 nunti.ſuper hoc.c.ſane.⁊.c.veniens.⁊ in.c.cum inter.eo.tit.†Nec
preſumitur quis renuntiare iuri ſuo niſi id exprimat.ff.de proba.
l.cum ne indebito.mortuo autem prelato quelibet ex illis eccle-
ſijs habet prelatum ex quo reuocata eſt vnio.

¶ Ultimo queritur ſi parochialis eccleſia vniatur prebende cano
nici cathedralis eccleſie ⁊ in tali parochiali eccleſia conſtituatur vi
carius:vt patet de prebẽ.extirpande.§.qui vero.e demum illa vnio
diſſoluatur in quo ſtatu remanebunt illi canonici e ille vicarius.re
ſpondeo canonicus cuius prebenda vnita eſt eccleſie donec viuit
habebit curam parochialis eccleſie,et ille vicarius ſimiliter habe-
bit curã.Nam reuocatio vnionis intelligitur ſine preiudicio,mor
tuo vero canonico nõ durabit illa vnio quo ad illum qui ſubroga
tur in locum canonici:mortuo autem illo vicario effectum ſumet
reuocatio vnionis.Et ſic illi eccleſie ꝓuidebitur de nouo rectore.
Similiter ſi moriatur ille vicarius viuente canonico cuius preben
de vnita erat eccleſia parochialis remanebit illa vnio donec viuit
ille canonicus.

Explicit Tractatus de reuo-
cationè vnionis domini Petri de Peruſio.

Tractatus de mutatione ſtatus eccleſiarum facundiſſimi doctoris domini Petri de Peruſio Incipit.

Summarium.

1 Mutatio ſtatus eccleſiarum quomodo cauſetur.
2 Eccleſia ſecularis an poſſit fieri regularis autoritate epiſcopi.
3 Status eccleſie mutatur quādo in eccleſia ſtatuitur certus numerus canonicorum ⁊ bona eorum veniunt in communi.
4 Eccleſia quando deſtruitur autoritate ſuperioris propter delictū clericorum, decetero nullus vocetur clericus illius eccleſie.
5 Epi an poſſunt deſtruere ſtatum monaſterij monialium.
6 Eccleſia vt melioretur an poſſit ad alium locum transferri.
7 Monaſterium ſi ſit deſtructum autoritate ſuperioris quid fiet de bonis illius monaſterij.

Quoniam autem ſtatus antiquus eccleſie qñ cōſeruat. ne ſe.va. c.j. ibi duz dicit in antiquū ſtatū ſic. de ſup. neg. prela. c. ij. de reli. do. c. vno. li. vi. ⁊ quādo mutat ſtatus antiquus eccleſie ⁊ cū monaſteriū erigit in eccleſiam cathedralez. ne
1 ſede vac. c. j. reſtat † modo videre qualiter ⁊ quomodo ille ſtatus cauſet ſuper quo trado duas regulas principales.

Prima quidez regula eſt. vbi eccleſie adijcit noua qualitas que prius non erat huius regule patent exēpla. eccleſia ſine cura, erigit in eccleſiam curatam. Nam huic eccleſie datur animarū cura ⁊ ius parochiale qḋ prius nō habebat, ⁊ in quo cōſiſtit animarum cura. habetur de electio. dudum. et in quo conſiſtat ius parochiale, vide per Inno. in rub. de parochiali. ⁊ per hoc fit deſtructio inter eccleſiam ſine cura ⁊ eccleſiam curatam. de reſcrip. ſi eo tempore. lib. vi. ⁊ de preben. cum in illis. eo. titu.

Item mutatur ſtatus eccleſie qñ parochialis erigitur in baptiſmalem. Nam de iure parochiali non competit ius baptiſmi: et de hac eccleſia baptiſmali loquuntur iura de preſcrip. c. j. ⁊ c. ex tranſmiſſa. de tranſ. c. preterea. de ſen. excō. cle. vna. itez mutatur ſtatus eccleſie cū eccleſia non collegiata erigit in collegiatam, vt in. c. nobis. de iure pa. itē cū monaſteriū erigitur in eccleſiam cathedralez ne ſe. va. c. j. item cum eccleſia ſecularis erigitur in regularem. de ec. edifi. ad audientiam. vnde dicebat gloſ. de rebus eccle. c. poſſeſſio-
2 nes quod † eccleſia ſecularis poteſt fieri regularis autoritate epiſcopi dummodo canonici ſeque alibi prouideatur. ſed eis inuitis de voluntate talium clericorum eccleſia ſecularis efficitur regularis qḋ clerici ſeculares de illa eccleſia amouebunt dummodo alibi illis clericis prouideatur.

Alia regula eſt per quam cognoſcitur permutatio ſtatus eccleſie, vez vbi qualitas inherēs eccleſie tollitur vel diſtrahitur ſicut patet per hec exempla ſi eccleſia curata reducatur ad eccleſiam ſine cura. Item cum eccleſia baptiſmalis inducitur ad nō baptiſmalem. Itē cum eccleſia collegiata reducitur ad non collegiatam. Item cum eccleſia cathedralis reducitur ad monaſterium. ne ſe. va. c. j.

Sunt ⁊ alij modi quibus mutat ſtatus eccleſie; Primo quando eccleſia vel ordo cui licet habere proprium in totum vnitur vel ſubijcitur eccleſie vel ordini cui non licet habere proprium. de ſta. mona. recolentes. item cum artior regula per inſtitutionem eccleſie inſurgit quā eſſet a principio per regulam datam ordini. de regu. iur. c. ſane. ⁊ eſt caſus in. c. vno. de relig. do. li. vi. Item cum profeſſio inducitur artior ſtatus quā eſſet primo, qui artior ſtatus poteſt eis inuitis induci, de quo per glo. in regula, qḋ ocā. li. vj. Itez
3 † mutatur ſtatus eccleſie quādo in eccleſia ſtatuitur certus numerus canonicorum, ⁊ bona eorum veniant in communi ⁊ in vna domo veſcantur ⁊ ſub vno tecto dormiant ⁊ quieſcāt. de vita ⁊ hone. cle. cle. quoniam. Item cū eccleſia habēs patronū efficit exempta a iure patronatus qḋ eſt in eccleſia ⁊ talis erigitur in collegiatā, vt in. c. nobis. de iurep. vel patronus abdicat a ſe ius patronatus. de dona. paſtoralis. de teſti. ſignificauit. Itez mutatur ſtatus eccleſie cum dignitas tollitur ⁊ ſupprimitur. de conſtitu. cum acceſſiſſent. Item qñq; ſic alterat ⁊ reſtringit ſtatus eccleſie qḋ non licet ordini illius eccleſie transferre ad aliū ordinem, vt patet de ſta. reg. c. j. Item cū eccleſia autoritate ſuperioris deſtruitur, tunc enim mutat ſtatus eccleſie: ⁊ per hoc dicebat Inno. in. c. ij. de oper. noui nūtia. quod quādo eccleſia deſtruitur autoritate ſuperioris propter
4 delictum clericorum eccleſie qñ † decetero nullus vocabitur clericus illius eccleſie. Et illa eccleſia perdit omnia priuilegia. de conſecra. diſt. j. placuit. xvj. q. vij. ⁊ hoc dicimus. ff. quando dies vſufr. ce. l. vſuſfructus. §. ſi. Secus quando autoritate ſuperioris eccleſie vnitur alteri loco vel ad alium locum transfertur ſm Inno. in. d. c. ij. Ex predictis autez verbis Inno. ſolet fieri queſtio an eccleſia de autoritate epiſcopi dedicata poſſit pro aliqua cauſa deſtrui. ita qḋ non ſit vltra nec ibi nec alibi. Solent enim epiſcopi quandoq; de-
5 ſtruere † ſtatum monaſterij monialium vt ibi non ſit amplius eccleſia nec monaſterium ⁊ transferunt abbatiſſam ⁊ moniales ad aliud monaſterium. Item quod ibi amplius non eligatur abbatiſſa: nec moniales recipiantur. Item qꝫ ibi nunquam celebrentur diuina officia. Item quod ibi nunquam amplius ſepeliatur. Item quod ille locus deſinat eſſe ſacer ⁊ religioſus. Item quod ille locus ad vſum prophanum ⁊ talem locum vendunt vt prophanum cum antem prius ante deſtructionem ibi eſſet eccleſia monaſterium. Itez ibi eligebantur abbatiſſe ⁊ recipiebantur moniales. de elec. indēnitatibus. lib. vi. Item ibi celebrātur diuina per ſacerdotem ad id deputatum qui etiam ſacerdos habeat curam fori penitētialis illarum monialium. Item locus ille viſitabitur per ſuperiorem. de ſtatu mo. in ſingulis dicunt quidam qḋ non poteſt deſtrui vt in regula quod ſemel dedicatum. lib. vi. ad hoc facit. ix. q. iij. qui ſemel. xiij. q. vij. aperuit. xvi. q. vij. ſi quis vult. xvij. q. iiij. queſti. de cōſec. di. j. oēs baſilice. ⁊ dicit in. c. in ſancta. ⁊ c. ſe. de re. perma. in cāpis. de le. ij. do. c. ad hec. ⁊ eo. ti. cle. qi contingit.

An contrarium poſſit fieri xvi. q. vij. et hoc dicim⁹ ⁊ ibi de hoc per Io. ⁊ Archi. ⁊ id quod dicit Archi. x. q. iij. vnio. ⁊ in. d. c. ſi quis vult. ⁊ de conſecra. diſtin. j. omnes baſilice. ⁊ dicitur expreſſum ea. diſtin. c. placuit. ⁊ c. trabes. facit. x. queſtione. ij. hoc ius. ⁊ xij. queſtio. ij. auruz. ⁊ qḋ vtrobiq; no. pro ⁊ contra. facit qḋ notatur in Specu. de dona. verſic. quid ſi aliquis viro. ſed pro hoc facit de noui oper. nuntia. c. ij. et. c. j. et quod ibi notatur per Innocen. ⁊ Hoſti. ⁊ Ioan. and. Quid ergo dicendum. ſo. diſtinguendum. aut hoc vult facere ex voluntate aut ex neceſſitate. Primo
6 † caſu non poteſt deſtrui licet vt melioretur poſſet ad alium locuz transferri. ſed debet eidem eccleſie antique ſi hoc poſſet fieri per ſacerdotez deſeruiri, vt in. c. ſi quis vult. ⁊ c. vnio. ⁊ c. omnes baſilice. in arg. ſi non ex neceſſitate. aut poteſt remanere in eodem loco, et tunc idem qḋ. ſ. aut nō poteſt remanere, ⁊ tunc poteſt deſtrui. debet tamen ſemper hoc fieri de autoritate diocceſani, vt in. d. c. placuit. In contrarium allegata non obſtant, loquuntur enim in illo caſu ⁊ quando eccleſia ⁊ res ſacre durante ſuo ſtatu et conſecratione reducitur ad prophanum vſum, non autem quando deſtruitur et totaliter reducitur ad non eſſe eccleſiam vel rem ſacram, et ita intelligitur regula ſemel deo dedicatuz. libro ſexto. Et nota quod illud quod dicit Innocen. in dicto. c. ij. quod deſtructa eccleſia clerici non erunt amplius clerici illius loci habet locum in clericis ſecularibus, ſed ſi tales eſſent profeſſi: tunc deſinūt eſſe monachi monaſterij profeſſori, ſed per hoc non deſinunt eſſe profeſſi, ſed efficiantur monachi alterius monaſterij ad quod ſunt tranſlati. de regula. licet.

7 Sed iuxta predicta queritur ſi † deſtructum ſit monaſterium autoritate ſuperioris quid fiet de illis bonis monaſterij. Reſpondeo illa bona acquirantur monaſterio ad quod monaſterium illi profeſſi ſunt trāſlati. ratio eſt ne tales profeſſi ſint oneroſi ſecūdo monaſterio ad quod ſunt tranſlati. Et propter hoc dicit Ioan. andr. de ſtatu mona. recolentes, quod ſi religioſus tranſit ad ſecundum monaſterium recuperat quod dedit primo monaſterio, ſed de bonis monaſterij nihil habebit. ⁊ ſubdit ibidē qḋ ſi monaſteriū in totum deſtruatur, qꝫ quilibet habet partem ſuam de bonis monaſterij. ſed iſtam materiam proſequar per tria capitula.

Primum capitulum principale

eſt qñ monaſterium remaneat in ſuo ſtatu antiquo vna cuz ordine ⁊ religione vigentibus in dicto monaſterio.

Secundum capitulum eſt quando monaſterium deſtruitur autoritate ſuperioris: tamen ordo ⁊ religio ſub quibus regebatur remanent.

Tertium capitulum principale eſt quando monaſterium deſtruitur, et deſtruitur ordo et religio ſub quibus monaſterium regebatur.

Summarium.

1 Ingrediens monaſterium ⁊ offerens ſe et ſua et intra probationis annum rediens ad ſeculum an recuperabit bona ſua.
2 Bona queſita primo monaſterio ex perſona profitentis an remaneant apud monaſterium primum, an vero acquirantur ſecundo.
3 Donatio perfecta non reuocatur.
4 Profeſſus vnius monaſterij quando intrat in ſecundū monaſterium cauſa penitentie cui acquirat.
5 Conſuetudo Italie in monialibus recipiendis.

¶ Capitulum primum.

Venio ad primũ capitulũ
principale qñ monaſteriũ, ordo ⁊ religio remanēt
in eorum ſtatu antiquo, ⁊ hoc declaro per infraſcri
ptas queſtiones.
1 ¶ Primo queritur aliquis † ingreditur monaſte
rium ⁊ offert ſe ⁊ ſua, ⁊ tñ infra probationis annũ redit ad ſeculũ
queritur an recuperet bona ſua. Rñdeo recuperat. et ratio eſt: qr
oblatio bonorũ hꝫ in ſe tacitam cōditionē. ſ. ſi ille in monaſterio re
manſerit, vt eſt caſus ad literā in. c. in preſentia. de prob. Preterea
ex quo ineſt illa tacita conditio defectus cōditionis impedit acqui
ſitionē bonorũ. ff. de ver. obli. l. cedere diem. Preterea hoc proba
tur per caſum. de regu. c. ſtatuimus. vbi recedēs de monaſterio in
fra probationis annum in ea veſte redit quã tulit dum in mona
ſterium ingreſſus eſt. Et per predicta dicēdum eſt qđ ſi tpe ingreſ
ſus nihil de bonis origit qđ dominium illorum bonorum remanet
apud ingredientem dum eſt. i. probationis annum, ⁊ hoc optime
probatur de regula. beneficium. lib. vi.

Secundo principaliter queritur

aliquis ingreditur monaſterium ⁊ offert ſe ⁊ ſua. Et demum proſ
ectus in illo monaſterio ⁊ demum poſt illam profeſſionē acquirit
bona ex ſucceſſione parentum. ita qđ illa bona acquirunt monaſte
rio ex diſpoſitione iuris propter profeſſionem. Et demum iſte pro
feſſus legitime tranſit ad ſecundum monaſterium, vt patet de re
2 gula. licet. queritur an bona † queſita primo monaſterio ex perſo
na profitentis remaneant apud monaſterium primum an vero ac
quirantur ſecundo monaſterio, vnde dicebat Jo. de ſta. mo. recolē
tes. ꝙ talis profeſſus recuperat bona que ex ſua perſona fuerāt ac
quiſita primo monaſterio. dicebat Guil. in Spe. de ſta. mo. §. ſi. v.
ſed queritur. qđ bona queſita pͥmo monaſterio remanēt apud pri
mum monaſteriũ, ſed poſtꝗ̄ tranſit ad ſecundũ monaſterium quic
quid acquirit: acquirit ſecundo monaſterio. in auẽ. de iudi. §. ſi ve
ro. xviij. q. ij. c. j. Et ſubdit ibidē, ꝙ ſi talis profeſſus ad ſecũdũ mo
naſterium tranſiens nō habeat vnde viuat in ſecundo monaſterio
qđ tunc vſuſfructus bonorum acquiſitorum in primo monaſterio
pertinebunt ad ſecũdum monaſteriũ. proprietas autē remanebit
apud primum monaſterium. ideo autem vſuſfructus querūtur illi
ſecundo monaſterio ne ille profeſſus ſit oneroſus ſecundo mona
ſterio. xvi. q. j. de lapſis. Et idē dicit Spe. in. §. xxiij. In hoc autem
ſunt opi. nam quidam dicunt qđ de rigore iuris profeſſus nō recu
perat bona acquiſita pͥmo monaſterio niſi de equitate recuperat.
¶ Alia fuit opi. qđ aut bona ſunt queſita expreſſa donatiōe facta
per ingredientem tpe ſui ingreſſus: ⁊ tūc illa bona nō recuperat li
3 cet ad aliud monaſteriũ tranſeat: qr † donatio perfecta non reuo
catur. C. de dona. l. perfectaꝫ. ſi aūt ſint queſita primo monaſterio
ex iuris diſpoſitione ꝑpter vinculũ profeſſionis: tūc talia bona re
cuperat ⁊ querent ſecũdo monaſterio, ⁊ idem tenet Inno. qñ de li
centia ſuperioris trāſiuit ad ſecundũ monaſteriũ ne ſecũdo mona
ſterio ſit oneroſus. xvi. q. j. ſi quos. ꝯcludamus ergo ꝙ ea que queſi
uit profeſſus dũ erat in primo monaſterio illa remanent apud pri
mum monaſteriũ ⁊ nō apud ſecũdũ. xviij. q. j. ſi quis. in auẽ. de ſanc
tiſ. epiſ. §. ſi. non qđ aūt poſtmodũ querit. ſ. poſtꝗ̄ tranſiuit ad ſe
cundum monaſterium acquirat ſecundo monaſterio. de priui. cum
olim. vbi eſt caſus. ⁊. xxiij. q. j. ſtatutum.

Tertio principaliter queritur ſi p

profeſſum vnius monaſterij ex perſona illius ꝓfeſſi ſint queſita bo
na ipſi monaſterio ⁊ tandē ipſe ꝓfeſſus tranſeat ad ſecundũ mona
ſterium ad penitentiã peragendã ꝑpter exceſſus quos cōmiſit in
primo monaſterio apud quē remanebūt illa bona. reſpōdeo apud
primũ monaſteriũ quo ad proprietatē, ſed quo ad vſumfructũ re
manebit apud ſecũdum vel pertinebit monaſterio: ⁊ illo monacho
mortuo redibit vſuſfructus ad ſecundum monaſterium. xvi. q. j. de
4 lapſis. ⁊ ita no. xvi. q. j. ſi qui. Et no. ꝙ † qñ profeſſus vnius monaſte
rij intrat in ſecundum monaſterium ad penitentiam peragendaꝫ
quicquid acquirit poſtꝗ̄ ibi eſt intruſus acquirit ſecundo mona
ſterio. in auẽ. de ſanctiſ. epi. §. ſi monachus. ⁊ ita no. gl. in. d. c. ſi quis
ſuperius allegato.

Quarto principaliter

queritur, primo mo
naſterio bona ſunt q̄
ſita. ſ. ex pſona pfeſſi. demũ iſte profeſſus trāſit ad ſecũdũ monaſte
riũ nō petita licētia a ſuo ſuperiore, ⁊ licet legitime trāſeat. de reg.
c. licet. cui acquirunt hmōi bona. rñdeo bona remanēt apud primuꝫ
monaſterium, vt dicit Hoſti. in. c. qđ a te. de cleri. coniuga.

Quinto principaliter

queritur, de conſue
tudine que viget in
Italia eſt qđ licet de iure cōmuni nō poſſit recipi monachus in mo
naſterio propter pecuniam: qr tunc eſſet ſimonia. de ſimo. de regu.
5 tamen eſt de more ⁊ conſuetudine † tēpore quo mulier in monialē
recipit vadit ad altare publicũ ⁊ ibi offert certã quãtitatē pecunie
dicendo hec verba vcꝫ. Ego dono iſtã pecuniã preſentē in remiſſio
nem peccatorũ meorũ, vel dono iſtã pecuniã Deo ⁊ beate Marie
virgini iuxta vulgarē modũ loquēdi dicendo iſtã pecuniã eſſe dotē
ipſius monialis. demũ iſta monialis. j. probationis annũ redit ad
ſeculũ vel in primo monaſterio profitet ⁊ poſtmodũ trāſit legitime
ad aliud monaſteriũ, an illa monialis recuperabit illã pecuniam a
primo monaſterio. Reſpōdeo nō: qr talis donatio fuit pura ⁊ ſim
plex nullã habēs in ſe ꝯditionē neqꝫ modũ. Et ideo tanꝗ̄ donatio
perfecta nō reuocat. C. de dona. l. perfecta. ⁊ ſi diceret ꝙ illa dona
tio videtur facta ob certã cauſam finalē, vcꝫ, qr recipiebatur vt mo
nialis in monaſterio ⁊ ſic ceſſante cauſa finali iuris ⁊ hominis. de
renun. poſt tranſlationem. Reſpondeo non debemus dicere, hanc
cauſam vitiaretur enim tunc receptio in monialeꝫ eo qđ eſſet tunc
ſimonia. de ſimo. de regularibus.

Summarium.

1 ¶ Monialis monaſterij deſtructi cum ſit profeſſa ⁊ trāſfertur
ad aliud monaſterium an recuperabit bona que primo monaſte
rio obtulerat. 2.
3 Heredes duo qñ inſtituuntur quomodo diuidant hereditatem.

¶ Capitulum ſecundum.

Nunc venio ad ſecũdũ ca
pitulum principale qđ eſt qñ monaſteriũ deſtruit
autoritate ſuperioris: tñ ordo ⁊ religio ſub quibus
regebat illud monaſteriũ remanēt in eoruꝫ ſta. nec
tollitur eo tēpore ordo ſed durat. pone exēplum.
monaſterium ſancti Petri eſt ordinis ſancti Benedicti: monaſte
rium quidem deſtruitur autoritate ſuperioris: tamen per hoc nō
tollitur ordo beati Benedicti. queritur ergo de infraſcriptis que
ſtionibus.
1 ¶ Primo querit cum † monialis dicti monaſterij ſic deſtructi ne
vaget cũ ſit profeſſa. de regu. c. ſi. transfert ad aliud monaſteriũ an
recuperabit bona que primo monaſterio obtulerat. reſpōdeo recu
perabit talia bona, vt dicit Hoſti. ⁊ Jo. de ſta. mo. recolētes, ratio
eſt: qr illa bona nō poſſunt remanere in dñio primi monaſterij cum
ſit deſtructum: quia non eſt amplius monaſteriuꝫ. ff. quando dies
vſuſfr. leg. ced. l. vtiliſſimum. Secũda ratio eſt ne ille moniales ſint
oneroſe ſecundo monaſterio.
¶ Secũdo queritur ſi aliqua bona ſint queſita primo monaſterio
ex perſona monialis profeſſe cui obuenerat aliqua hereditas pa
rentum. Reſpōdeo recuperabit illa bona propter rationes quas
dixi. ſ. proxima queſtione.
¶ Tertio querit de bonis que cōpetebant ad primũ monaſteriũ
ex alia cauſa ꝗ̄ ex perſona monialis profeſſe, puta qr donauit vel
legauit monaſterio, vel qr monaſteriũ ex fructibus eorum acquiſi
uit aliqua bona. Reſpondeo illa bona acquirent ſecũdo monaſte
rio ad qđ ille moniales ſunt trāſlate. ratio eſt, ne ille moniales ſint
oneroſe ſecundo monaſterio.
2 ¶ Quarto queritur † ſi monaſteriũ ſit deſtructũ ⁊ habebat magnã
quantitatem monialium ⁊ epiſcopus vnã partē illarum monialiũ
⁊ aliam partē tranſtulerit ad aliud monaſteriũ cui ex illis monaſte
rijs acquirent bona illius monaſterij primi, que primo monaſterio
erant queſita ex alia cauſa ꝗ̄ ex perſonis monialiũ profeſſarũ. Re
ſpondeo qđ querētur vtriqꝫ ex illis monaſterijs ad que ille monia
les transferuntur.

Quinto queritur

pro quãta quãtitate illa bona
duobus monaſterijs acquiri
tur. Reſpōdeo, vt ꝙ cuilibet ipſorum monaſteriorũ acquirat pro
medietate. ratio eſt, qr non eſt maior vel potior vnius monaſterij
cauſa ꝗ̄ alterius ⁊ ſic ambo monaſteria equaliter concurrunt ſicut
videmus quando inuicem duobus vna res legatur, quilibet ex le
3 gatarijs habet medietateꝫ, vt. ff. Item † qñ duo heredes inſtituū
tur quilibet habet medietatē, vt. ff. vel pōt dici qđ acquiſitio illoꝝ
bonorum fiet illis monaſterijs, ſm numerũ illarũ perſonaruꝫ mo
nialiũ vel illi monaſterio plus aſſignet ad qđ plures moniales ſunt
tranſlate ꝗ̄ ad aliud. ff. de pac. l. maiorem.
¶ Sexto queritur eſt quoddã monaſteriũ ⁊ per mortalitatē mor
tua eſt abbatiſſa cuꝫ omnibus monialibus monaſterij, nec reperit
aliqua mulier que velit effici monialis dicti monaſterij, ⁊ per iſtaꝫ
cauſam deſtruitur illud monaſterium cui acquirentur illa bona. vi
detur qđ ordini ⁊ religioni illius monaſterij quaſi ſuccedant in lo
cum ⁊ ius monaſterij. de teſt. c. ij.
¶ Putarē dicendũ ꝙ epus cũ conſenſu ſui capituli poſſet illa bona
vēdere ⁊ pretiũ pauperibus elargiri vel in alios pios vſus conuer
tere, vel dicta bona cōcedere alijs eccleſijs vel edificare eccleſiã ⁊ illa
bona

bona aſſignare pro dote eccleſie. Sunt enĩ illa bona vacantia ergo
de ipſis bonis ſuperior habet poteſtatem.

Summarium.

1 Deſtructo ordine quid fiet de bonis illius ordinis. 2.5.9.
3 Res que ſuccedit in locum alterius, ſapit naturã rei in cuius locũ ſubrogatur.
4 Mendicantes an habeant predia.
6 Teſtator ſi legat aliquid illi qui erat mortuus ante, teſtamentũ nõ valet ⁊ legatum redit ad heredem.
7 Mortuo teſtatore legatarius eſt capax legati, ⁊ poteſt legatũ trãſmittere ad heredem ſuum.
8 Religioſi poſſunt ſe trãſferre ad aliã religionem, ſed nõ poſſunt eorum eccleſiam, alteri ſubiĳcere.
10 Deſtructa eccleſia prelatus ipſius eccleſie non erit amplius prelatus illius.
11 Subſtantialia regule que ſint.
12 Membra pereunt mortuo capite.
13 Status eccleſie per quẽ poſſit mutari et qua ex cauſa.

¶ Capitulum tertium.

Nunc venio ad tertium ca
1 pitulum principale qñ † deſtruit monaſteriũ ⁊ etiã
deſtruit ordo ⁊ religio ſub qbus regebat dictũ mo-
naſteriũ. Ita ꝙ ille ordo tollat ⁊ caſſet ⁊ nõ ſit am-
plius eccleſia dei. Patet exẽpla in ordine templa-
riorũ. Ordo templarioꝝ fuit ab antiquo ordo approbatus a papa
poſtmodũ deſiit eſſe ordo: q2 papa illũ caſſauit ⁊ deleuit, ita ꝙ non
eſſet amplius ille ordo in eccleſia dei. de priui. cũ ⁊ plantare. Itẽ pa
tet exẽplũ in ordine humiliatorũ q fuit approbatus p papã, ⁊ poſt
modũ ille ordo fuit dãnatus ⁊ oblitus vt nõ eſſet amplius in eccle-
ſia dei. de reſti. ſpo. cũ olim. el. j. in glo. Itẽ patet exẽplum. de relig.
do. c. j. lib. vj. Nam per. c. vlti. eo. titu. in antiquis papa ꝓhibet pro-
pter nimiam religionũ diuerſitatẽ que in eccleſia dei confuſionem
gerebat ne quis nouã religionem inueniret, ſed quicũq3 ad religio
nem voluerit conuerti vnã de approbatis aſſumat q̃ de cuius repe
titur. de relig. do. c. vno. lib. vj. vbi papa prohibet ne quis poſt con
cilium generale decetero nouũ ordinẽ aut religionẽ inueniat. papa
aũt q̃nq3 cõfirmat nouũ ordinẽ inſtitutũ poſt dictũ ꝯcilium genera
le confirmat in hunc modũ ve3 vt profeſſoribus illorũ ordinũ ita li
ceat remanere in illis ſi velint ꝙ nullum deinceps ad illorum pro-
feſſionem admittant, nec de nouo domũ aut aliquẽ locũ acquirãt
nec domus ſiue loca q̃ habent alienare valeant ſine ſedis apoſtolice
2 licentia ſpeciali. deſinit † ergo ille ordo ⁊ religio mortuis religioſis
dicti ordinis ⁊ religionis. Et ex quo non põt ſine pape licentia ad
aliũ ordinẽ ſe trãſferre ⁊ ex quo religioſi aliorũ ordinũ non poſſunt
ſe transferre ad aliu3 ordinẽ licet confirmatur per papam, ergo ille
ordo deſinit eſſe, vt dicit Jo. an. d. c. religionũ. q2 ergo deſtructis il-
lis ordinibus vt nõ ſint amplius in eccl'ia dei, ad quos ptinebũt bo
na illorum ordinũ. papa in. d. c. religionũ. talia bona reſeruat ſedi
aplice in terre ſancte ſubſidiũ vel in alios pios vſus per locorũ ordi
narios vel alios qbus hoc papa cõmiſit ꝯuertenda. ¶ Juxta pre-
dicta ergo queritur de infraſcriptis queſtionibus.

Primo queritur ſi ille ordo inſti-
tutus poſt ꝯciliũ gñale de quo loquit. c. ſi. de relig. do. ⁊ ꝯfirmatus
per papã transferat ad aliũ ordinẽ autoritate pape quid erit de le-
gatis factis illi primo ordini. Reſpõdeo talia legata ptinebunt ad
ſecundũ ordinẽ ad quẽ facta eſt tranſlatio primi ordinis: quia res
3 † que ſuccedit in locũ alterius ſapit naturã rei in cuius locũ ſurro-
gatur, vt lite pen. c. eccl'ia. preterea domus ⁊ loca de quibus loquit
dicta decre. vnica. de relig. do. obueniebant romane eccl'e, ſed in ta
libus bonis vacantibus que deferunt principi latiſſime ſit interpre
tatio. C. de bo. va. l. j. lib. x. Et hec ſunt bñficia q̃ ſunt interpretãda
latiſſime. de verbo. ſigni. olim. de quo ibi per Jo. an. d. cle. vlt. Pre-
terea ſurrogati tenentur ad onera. de cenſi. c. j. eis enim debentur
cõmoda. de reg. iur. qui ſentit. ſimile no. Jo. de priuile. cum perſo-
ne. circa ſi. penul. glo. lib. vj.

Secundo queritur ſi poſt cõciliũ
generale de quo loquit. c. vl. de relig. do. aliqs miles donaſſet dicto
ordini predia ſub pacto ꝙ rediret ad eũ vel eius heredes ſi cõtinge
ret illos de illo ordine recedere vel habitu3 vel ordinẽ mutare: ipſis
poſt dictã donationẽ mutãtibus religionẽ ⁊ habitũ ⁊ ſe transferẽ-
tibus ad ordinẽ approbatũ poſſit miles reuocare ea que donauit.
4 no. ſ. hec qõ redarguit de duobus. Primo ꝙ † mẽdicãtes habeant
predia: ⁊ q2 in qõne non ponit illã trãſlationẽ etiã factã de pape li-
centia cũ ſine illa fieri non potuit, vt patet in. d. c. religionum. in fi.
Non aũt redarguit dicte queſtionis ſolutio: q2 ſi ille habuiſſet cõfir-
mationẽ pape, licet poſt illud conſilium qõ miles reuocat donatio
ne: q2 ſic poterant remanere in vita ſua, vt ibi patet ſi nõ habuerat
cõfirmationẽ cũ nõ poſſit in ordine ⁊ habitu remanere illa duo mu
tãdo dummodo remãſerint in loco illo nõ reuocat miles in primo
mẽbro. ſolues vt predixi, tranſitus ſine pape licẽtia fieri nõ potue-
rat illa interuẽtio locus eſt ei qõ dixi in primo quare in ſecũdo mẽ-
bro cũ collegiũ fuerit illicitũ ⁊ a iure damnatũ, vt. d. c. vno. quantũ
de facto proceſſerat reuocat, ⁊ ſic ei nil acquiri potuerit etiã poſt in
ſtitutionẽ vel legata. C. de here. inſti. l. collegiũ. C. de iudi. l. j. ff. ꝙ cu
iuſq3 vniuer. no. lib. j. ergo donãs repetet, nõ iuuat ꝙ nõ fuerat in
culpa mutando: q2 ſatis eſt ꝙ fuerat in culpa cõtra prohibitione3
ꝯſiliũ faciẽdo. ſubdebat etiã Jo. an. d. c. religionũ. ꝙ ſi nõ mẽdicãtes
tranſeant ad artiorẽ regulã debito modo: tunc nõ liceret tali mili-
ti reuocare talẽ donationẽ vel mutationẽ cũ mutatio fuerit in me-
lius. de voto. c. ſcripture. ⁊ tacite debuit id intelligi. Si aũt ad lario
rem regulam tranſiuerit: tũc eſt locus reuocationi dicte donatiõis
de ver. ſig. abbate. in ſi. xxv. q. j. §. vl. omni tñ caſu quo locus relinq̃-
retur ſine licẽtia donãtis non poterat ſi cõtẽplatione loci facta fue
rit donatio. puta donãs erat ſibi patronus vel habebat ibi ſepultu
ram niſi fecerit id de pape licentia. redeundo aũt ad queſtionẽ pro
5 poſitam deſtructo ordine † qd fiet de illius ordinis bonis. iſta que-
ſtio ſoluit per dictũ. c. religionũ. aduerte diligẽter ad illum text. dũ
dicit per locorũ ordinarios: q2 vt ex gl. que incipit nec ordinariũ ⁊c.
⁊ ex aliis que ponit ibi Archi. ſup vbi. aduertendũ. de talib9 bonis
ordinarius loci nõ põt aliqd diſponere ſine ſpeciali mãdato pape.
Quidã aliter intelligebãt illã literã: q2 ordinarius loci poſſit de il-
lis bonis diſponere ex autoritate ordinaria ſibi tributa ex illo ca-
none. ſed prima opinio eſt verioꝝ: q2 quando papa ſibi reſeruat ali-
quid non poteſt inferior a papa ſe intromittere de talibus reſerua
tis caſus eſt in. c. ſi eo tempore. de ele. lib. vj. vltra predicta queritur
de infraſcriptis queſtionibus.

Primo queritur: ordo vigens in eccleſia dei fuit deletus et caſſatus autoritate
pape. deinũ quidã faciẽs teſtamentũ ignorans de caſſatione ordi-
nis legat aliquid illi ordini, queritur de iurib9 illius legati. Reſpõ
deo legatũ nõ valet. ſed eſt ꝓ nõ ſcripto. caſus eſt in. l. vnica. in prin.
6 C. de cad. tol. vbi ſi † teſtator legat aliqd illi qui erat mortuus ante,
teſtamentũ nõ valet ⁊ legatũ redit ad heredẽ. ⁊ ex hoc p3 ꝙ licet le-
gatum illi ordini cenſeret ad pias cauſas. de teſti. requiſiſti: tamen
non poterit dioceſanus illud legatum cõuertere in alios vſus alio
rum ordinum.
¶ Item q̃rit ſi tpe teſtamenti et tpe mortis teſtatoris vigebat ille
ordo ſed poſt mortem teſtatoris eſt deletus ⁊ caſſatus, quid erit de
illo legato, vĩ ꝙ nõ euaneſcat ſicut videmus ꝙ ſi legatarius moit
tur poſt mortẽ teſtatoris legatũ remanet validũ, vt. d. l. vnica. §. in
nouiſſimo. In cõtrarium videtur ꝙ legatũ euaneſcat: q2 ille ordo
ex quo eſt caſſatus ⁊ deletus nõ eſt capax illius legati, non põt dici
ꝙ trãſmittat legatum ad aliũ ordinẽ: q2 nullus alius ordo ſuccedit
7 tali ordini ſic deleto ⁊ caſſato. non ob. §. in nouiſſimo: q2 † mortuo
teſtatore, legati erat capax legatarius ⁊ tranſmittere potuit lega-
tum ad heredem ſuum.
¶ Videt de iure dicendum ꝙ ex quo mortuo teſtatore ordo debe-
ret adire anteq̃ caſſaretur ⁊ erat capax legati ⁊ ideo illud legatum
non euaneſcit, ⁊ ideo ſic reſeruatũ in diſpoſitione pape, vt. d. c. vni-
co. de relig. do. lib. vj.

Quarto queritur ſi teſtator errans in teſtamẽto, credens aliquẽ ordine3 vigere
qui nunq̃ fuit inſtitutus in eccleſia dei ſed fuit inſtitutus tempo-
re mortis, aliqd ſibi legauit q̃ritur an illud legatũ valeat ita ꝙ que-
ritur illi ordini tale legatum. Reſpondeo valet. Nam ſufficit illum
ordinem eſſe tempore mortis teſtatoris, licet nõ eſſet tpe teſtamen
ti. caſus eſt in. l. ſi cognatus. ff. de rebus dub. de leg. iij. l. ſi deporta-
to ſeruo. in prin. ff. de condi. ⁊ demon. ff. de iure delibe. generaliter.
§. ſi homini libero.
¶ Quinto q̃ritur ſi tpe teſtamẽti vigebat ordo ⁊ viuo teſtatore il-
le ordo ſit reuocatus autoritate apoſtolica ⁊ reſtitutus in veterem
ſtatum, viuente teſtatore an illud legatũ remanebit validum. Re-
ſpõdeo ſic caſus eſt in. l. ſi cognatus. ff. de rebus dubĳs. in prin. in le
ctura ibi poſita, vnde dicebat tex. de reſti. ſpo. olim. ⁊ in glo. niſi qõ
8 † religioſi poſſunt ſe trãſferre ad aliã religionẽ ſed non poſſent eo-
rum eccleſiam alteri ſubĳcere. Jo. an. ſuper dicta gl. dicebat ꝙ reli-
gioſi vnius monaſterĳ regulam illius monaſterĳ ibi inſtituta3, vel
habitũ, vel ſtatũ antiquũ immutare vel alteri loco ſubĳcere ſine au
toritate epi non poſſent, nec eps debet cõſentire ſine cõſenſu capi-
tuli. ita tenet gl. in. c. cũ dilectus. ꝙ met. can. Et idẽ Inno. Jo. an. ⁊
Hoſt. dicũt ꝙ religioſi vnius monaſterĳ poſſunt tranſire tanq̃ ſin-
guli ad artiorẽ regulam, ſed remanentes in loco non poſſunt artio
rem regulam profiteri nec ſe vel locũ ad illam artiorẽ transferre ſine
dioceſani conſenſu. Item dicunt ꝙ religioſi vnius monaſterĳ vo-
lunt locũ ſubĳcere alteri minori ſine preiudicio dioceſani ⁊ dioceſa

nun non vult conſentire, q epiſcopus per ſuperiorem cogetur ad conſentiendum tranſitioni.

9 **Sed queritur** ſi † monaſterium tēpore quo eſt deſtructum autoritate epiſcopi non habeat abbatiſſam neq; moniales: qu omnes erant mortue quid fiet tūc de bonis monaſterij. Reſpondeo remanebunt ſub diſpoſitione arbitrio dioceſani qui poterit illud monaſteriū conſtituere ꝛ illa bona dare alteri monaſterio pro dote ipſius, vel poterit illa bona diſtribuere inter eccleſias ſue dioceſis, poterit etiam illa bona vendere ꝛ in vſus pios pretium conuertere vel pretium pauperibus erogare: poſſet etiam dici q illa bona remanebunt ordini ſub cuius regula illud monaſterium erat fundatum. redeundo autem ad quod dicebat Innocen. in. c. ij. de noui ope. nuntia. vbi dicit q deſtructa eccleſia non remanent amplius clerici illius eccleſie.

10 ¶ Et ſciendum q deſtructa † eccleſia prelatus ipſius eccleſie non erit amplius prelat⁹ ipſius eccleſie. ꝛ in eo tollet titulus prelature. Itē ſi eccleſia erat collegiata pdit ius collegiī. ſeu perit ius collegiī. Itē ſi eccleſia pertinebat ad collationē alicuius, perit illud ius ꝯferēdi. Iſta eīm iura q primo reſpiciebāt eccleſiā nō poſſunt amplius reſpicere eccleſiam, q deſtructa eſt, inſuper dico q per predicta q deſtructo monaſterio non erit amplius illius monaſterii abbas, et monachi illius monaſterij non erūt amplius monachi nec ad obedientiam amplius tenebuntur illi prelato ex quo deſiuit eſſe prelatus. caſus eſt in. c. venerabilem. in fi. de elec. ꝛ hic patet q quandoq; tollitur ꝛ perimitur vnum ex tribus ſubſtantialibus profeſſionis ſicut eſt obedientia. de maioritate et obedien. cum in eccleſijs. hoc ideo procedit: q nō eſt cui obediatur ex quo deſiniit eſſe prelatus.

¶ Item ſciendum eſt quod licet deſtructo monaſterio illi deſinant

11 eſſe monachi monaſterij: tamen remanent profeſſi quia † ſubſtantialia regule que conſiſtunt in abdicatione proprietatis et obſeruantia caſtitatis reſpiciunt ordinem ſub cuius regula fundatum eſt monaſterium. licet ergo monaſterium deſtruatur, non tamen deſtruitur ordo de quo fundatum eſt monaſterium. tales enim monachi transferuntur ad alia monaſteria eiuſdem vel alterius ordinis et ſic remanebunt monachi ſecundi monaſterij ꝛ in ſecūdo monaſterio. ſimile quod no. xvj. q. j. ꝛ temporis.

Sed queritur ſi deſtruatur ordo autoritate ſuperioris ſicut fuit quando ordo tēplariorum fuit deſtructus autoritate pape, quid de religioſis ꝛ profeſſis illius ordinis. Reſpondeo transferuntur ad alia loca alterius ordinis nō tamen deſinūt eſſe profeſſi. vt ſuperius dixi licet inuenerim aliquos dixiſſe ꝛ male, deſinere eſſe pfeſſos, ꝛ poſſe redire ad ſecularē ſtatū.

¶ Demum queritur ſi deſtruatur ordo ſicut fuit deſtructus ordo templariorum an deſtruant monaſteria que fuerunt mēbra ipſius

12 ꝛ videtur q ſic: q † mortuo capite pereunt membra. nec enim membra cognoſcimus niſi ſtante capite. de religi. ꝛ ſump. fune. l. cum in diuerſis. Item quia membra veniunt vt acceſſoria ad ipſum ordinem deſtructo ergo ordine tanq̄ pncipale extinguūtur membra que veniunt acceſſorie. nam acceſſorium ſequitur naturam principalis. vt in regula acceſſorium. libro ſexto.

¶ Demum queritur ſi eccleſia deſtruitur abſq; autoritate ſuperioris an deſinat illa eſſe eccleſia. ꝛ clerici illius eccleſie deſinant eſſe clerici. Reſpondeo nō deſinit eſſe eccleſia, immo retinet omnia ſua iura ꝛ priuilegia. ꝛ ita tenet Inno. in. c. j. de no. ope. nun.

¶ Ultra hoc ſciēdum eſt cum de mutatione ſtatus eccleſie hic tra-

13 ctemus, querendum eſt per † quem poſſit mutari ſtatus eccleſie et ex qua cauſa. dicebat Jo. de priuile. c. paſtoralis q non videbatur licita mutatio ſtatus eccleſie. de conſti. cum omnes. de ſup. negli. prela. c. ij. Reſpondeo ex cauſa interueniente autoritate epiſcopi poteſt fieri mutatio ſtatus eccleſie alicuius. notatur de conſue. c. antepe. de conſti. cum omnes. in fi. de cenſ. prohibemus vt tamen epiſcopus ſibi prouideat illud eligat qd magis viderit placitū deo ꝛ reipublice expedire. Et Inno. dat exemplum de eccleſia que abūdat in eccleſijs, ꝛ in populo deficit populus, remanſit eccleſia cum ſuis diuitijs. Eſt ergo vtile illas transferri ad locum quo maius ſeruitium fiat deo ꝛ ſi nollet dioceſanus conſentire, cogendus eſt coram ſuperiore. de iurepa. nullus.

Explicit Tractatus de mutatione ſtatus eccleſiarum domini Petri de Peruſio.

Tractatus De Mutatione ſtatus perſonarum eccleſiaſticarum diſertiſſimi doctoris Do. Petri de Peruſio, Incipit.

Summarium

1 ☞ Mutatio ſtatus perſonarum qualiter fiat.
2 Statum quis mutat per aſſumptionem dignitatis.
3 Clericus bigamus effectus ſtatum mutat.
4 Beneficia conſueta regi per clericos ſeculares non poſſunt confer-
ri per religioſos.
5 Status clericorum et religioſorum quandoque mutatur ratione criminis.
6 Clericus qualiter efficiatur irregularis.
7 Monachus qui de uno monaſterio ad prelaturam alterius mo-
naſterij promouetur an debeat profiteri in ipſo ſecundo monaſte-
rio antequam ſibi deferatur adminiſtratio ſecundi.
8 Miles qui vult vti priuilegio militari, neceſſe eſt vt promittat ea
que promiſerunt illi qui ſunt in numero militum.
9 Ius competens religioſo ſiue monacho ex electione vel prouiſio-
ne eſt ſibi quaſi proprium.
10 Monachus ſicut non debet habere locum in duobus monaſterijs
ſic nec habet locum clericus in duabus eccleſijs ſecularibus.
11 Monachus a clauſtro abſolui nō pōt niſi in caſibus a iure cōceſſis.
12 Iura monachatus in abbatia habere aliud eſt, et aliud habere iu-
ra abbatie.
13 Dioceſano loci quis poſſit ſubeſſe ratione beneficij.
14 Canonicus ſiue monachus in eligendo vtitur iure publico.
Infamibus actus legitimi an ſint interdicti.
15 Infamis repellitur ab actu eccleſiaſtico et ſpirituali.
16 Seruus in odium domini ſui, qui culpa ſua deſierit eſſe dominus,
an torqueri poſſit.
17 Prelatus durante prelatura non poteſt eſſe ſubiectus ſibi ipſi.
18 Profeſſio an ſit facienda in ſecundo monaſterio.
19 Clerici habent ius pinguius in ſuis beneficijs quam monachi.
20 Monachus qui profeſſionem non fecit an dicatur monachus.
21 Canonicus factus prelatus vel epiſcopus renuntians plebi vel ec-
cleſie cathedrali an remaneat epiſcopus.
Infamis poteſt arbitrari.
22 Electio an ſit actus legitimus.
23 Idoneitas maior requiritur in iudice quam in canonico.
24 Iudicis ſententia tenet ſi occulte fuerit ſuſpenſus vel excōicatus.

Poſtq̄ vidimus de mu-
tatione ſtatus que reſpicit eccleſias: videa-
1 mus † de mutatiōe ſtatus que reſpicit per-
ſonas et hoc declaro per infraſcripta exēpla.
¶ Primo ſi laicus promouetur ad mino-
res ordines efficitur enim tunc eccleſiaſtica
perſona et gaudet priuilegio fori qđ prius
non habebat. de foro cōpe. c. nullus. ¶ Itē
ſi conſtitutus in minoribus ordinibus tranſit ad ſacros ordines: q2
tunc non poteſt matrimonium contrahere. de cleri. coniuga. cum
olim. nec ad ſtatum ſecularem redire. de cleri. coniuga. quo ad te.
cum alijs. ¶ Item cum clericus tranſit ad monachatum et ibi pro-
fitetur. Nam ante profeſſionem habet velle et nolle: ſed per profeſ-
ſionem perdit velle et nolle. de elec. ſi religioſus. in. c. quorundam. li.
vi. ¶ Item cum cōuerſi ſunt plene tranſlati. de priuile. cum et plā-
2 re. §. de fratribus. ¶ Item per † aſſumptionē dignitatis quis mu-
tat ſtatum, vt q2 promoueatur ad epiſcopatum. de ele. cum in cun-
ctis. de offi. delega. q2 pontificali. lib. vi. ¶ Item cum promoueat
ad aliam dignitatem et preſertim aliam per quam obtinēs eſſet ma-
ior in eccleſia cathedrali poſt pontificalem. de offic. lega. delibera-
tione. lib. vi. ¶ Item cum monachus vnius monaſterij tranſit ad
aliud monaſterium alterius religionis profeſſionis et habitus et
artioris regule. Nam deſinit eſſe monachus primi monaſterij et ef-
ficitur monachus ſecundi monaſterij et promittit et profitetur regu-
lam ſecundi monaſterij et artiorem regulam ſeruat. de regu. c. licet.
¶ Item per aduentum pubertatis mutatur ſtatus perſone quia
puber factus poteſt exercere quedā ſpecialia que non poterat exer-
cere ante pubertatem, ſicut eſt habere vocem eligendi prelatum ec-
cleſie: vnde canonicus cathedralis eccleſie et ſi illum canonicatum
obtinere poſſit in pupillari etate, non tamen habet vocem eligen-
di prelatum. de elect. cum ex eo. lib. vi. Sed p cle. hi qui. requiritur
non ſolum etas pubertatis ſed etiam qđ ſit in ſacris ordinibus ad
hoc vt vocem habeat in eccleſia ſimiliter in contractu matrimonij
vt etas pubertatis requiratur. de deſponſa. impube. c. i. Similiter
3 circa profeſſionem validandam. de regul. c. i. lib. vi. ¶ † Item mu-
tat quis ſtatum dum clericus efficitur bigamus omni enim priui-
legio clericali dicitur eſſe nudatus. de biga. altercationis. lib. vi.

Notandum autem eſt q2 religioſorū ſtatus
ita quandoque artat et
reſtringitur q2 nō poſſunt promoueri ad dignitates nec ad benefi-
cia nec ad aliam religionem tranſire. patent exempla vt quicunque
de pontificali dignitate ad monachorū vitam et locum penitentie
deſcenderit, nequaquam ad pontificatum reſeruat vlterius. de renun.
poſt tranſlationē. ¶ Item patet exemplū. nam monachus vnius
monaſterij nō poteſt eligi in abbatem alterius monaſterij qđ ſit al-
terius religionis, ordinis profeſſionis vel habitus. de elec. clemē. i.
¶ Item patet aliud exemplum in cle. vt profeſſores. de regul. vbi
illi qui ſunt de ordine mendicantium ſi tranſeant ad ordinem non
mendicantem, non pōt in illo ordine prioratus, adminiſtrationes
aut quecunque alia beneficia obtinere. ¶ Item patet aliud exem-
plum in. c. cum ſingula. §. ſi. de preben. lib. vi. vbi prioratus, admi-
niſtrationes ſeu officia vnius monaſterij conſueta per eiuſdem mo-
nachos gubernari nō committant deinceps abſque autoritate ſedis
apoſtolice alterius monaſterij monachis gubernandum. ¶ Item
4 patet aliud exemplum in clemen. vnica de ſup. negli. prela. vbi † be-
neficia conſueta regi per clericos ſeculares non poſſunt cōferri per
religioſos. de quo vide quod plene notat in. c. qđ dei. de ſtatu mo-
na. ¶ Item non poterit tranſire ad minorem vel pariter obſeruan-
tie regulam quam eſſet prima religio. de preben. cum ſingula. libro. vi.
¶ Item q2 nō poteſt eligi niſi ſint expreſſe profeſſi. de elec. nullus.
lib. vi. ¶ Ruſus et circa loca reſtringitur et arctatur ſtatus religio-
ſorum vnde religioſi nō poſſunt exire clauſtrum nec vagari per cu-
rias principum. de offi. ordi. quanto. et debent reuocari ad clauſtrū
de regu. c. ſi. Similiter et circa moniales ſtatus conſtringitur et mu-
tatur circa loca vt debeant eſſe ſub perpetua clauſura de quibus
plene habetur de ſtatu regu. c. vnico. libro. vi. ¶ Item arctatus ſta-
tus eorum circa delationem certi habitus. de ſtatu mona. cle. de re-
gu. clemē. vi. ¶ Item artatur ſtatus eorum propter fauorem et ho-
norem religionis ab omnibus a quibus religioſi prohibentur per
canones vt patet ne cleri. vel mona. c. vnico. de poſſeſ. c. ij. de procu.
clemen. religioſus. de teſt. clemen. vnica. ne cleri. vel mona. c. i. libro
vi. de teſta. c. i. eodem libro. et in clemen. ne in agro. de ſtatu mona.
5 ¶ Contigit etiam qđ quandoque ratione † criminis mutatur ſta-
tus clericorum et religioſorum hoc patet per exempla. In primis
cum clericus ab ordine verbaliter degradatur. de iudi. cum non ab
homine. de verbo. ſigni. nouimus. ¶ Item cum actualiter degra-
datur. de penis. degradatio. lib. vi. ¶ Item cum condemnatur ad
perpetuum carcerem vel ad tempus. de penis. quamuis. lib. vi. ¶ Item
cum a dignitate quis deponitur videlicet tam a pontificali vel ab
omni officio ſacerdotali de dolo et contuma. venerabilis. in fine.
¶ Item quādoque quis ſuſpenditur a confirmatione epiſcoporū.
de tranſla. c. i. in ſi. ¶ Item quandoque a conſecratione et confirma-
tione epiſcoporum. de tranſla. c. ſi. ¶ Item quandoque ab executio-
ne pontificalis officij: vt. d. c. ſi. ¶ Item quandoque quis ſuſpendi-
6 tur ab officio et beneficio. ¶ Item quandoque † clericus efficitur ir-
regularis, vt q2 committat homicidium. de homi. clemen. i. vel di-
ctet ſententiam ſanguinis. ne cle. vel mona. c. ſententiam. vel q2 ex-
cōmunicatus celebrat diuina officia agēs in officio ſuo ſicut prius
de cleri. excom. c. clerici. de exceſ. prela. c. tanta. ¶ Item quandoque
clericus introducitur in monaſterio ad perpetuā penitentiam pa-
gendam, et multa ſunt varia genera penarum ſm qualitatem exceſ-
ſuum. de homi. ſicut dignum. de quo plene per Inno. de accu. qua-
liter. Ex iuribus ſupradictis patet q2 quandoque mutatur ſtatus perſo-
ne in deterius: vt quando ratione criminis punitur arbitraria pena vel
a canone ſtatuta. Quandoque ſtatus perſonarum mutatur in melius, pre-
ſertim quando quis tranſit ad religionem quo caſu dolus dans cām pro-
feſſioni non vitiat illam, vt in. c. cū dilectus. qđ me. cā. ¶ Itē cum
vnus religioſus vnius monaſterij tranſit ad aliud monaſterium ar-
tioris regule, quādo non tranſit ex temeritate vel leuitate in iactu-
ram vel iniuriam ſui ordinis: ſed quādo tranſit ad ſecundam reli-
gionem vt non ficte, ſed vere ad frugem melioris vite valeat tranſ-
migrare, vt in. c. licet. de regu. ¶ Sed tunc immediate dubitatur de
tali queſtione que talis eſt. quidam monachus cuiuſdam monaſte-
rij tranſlatus ad abbatiam alterius monaſterij nulla de nouo facta
profeſſione in ipſo ſecundo monaſterio, tractu tēporis ipſe abbas
habens conſcientiam leſam ex crimine infamie ipſo facto irrogate
commiſſo poſtquam fuit promotus ad abbatiam ſponte renuntiauit
abbatie itaque renuntiatio tenuit.

7 Modo queritur monachus † qui de vno mona-
ſterio ad prelaturam alterius mo-
naſterij promouetur debeat profiteri in ipſo ſecūdo monaſterio an-
tequam ſibi deferatur adminiſtratio ſecūdi monaſterij. ¶ Secūdo queritur
an iſte poſt renuntiationem monachus ſecundi vel primi monaſte-
rij remaneat. ¶ Tertio queritur preſuppoſito q2 remaneat mo-
nachus primi monaſterij an habeat vocem in capitulo. ¶ Quar-
to preſuppoſito q2 habeat vocē in capitulo queritur quotam vocem habebit
an habeat reſpectū ad tēpus quo fuit promotus, an ad tēpus quo incipit

eſſe monachus in ſecūdo monaſterio. ¶ Ad primam queſtionem
videt̄ q̄ ſit neceſſe facere profeſſionē in ſecūdo monaſterio: q2 qui ſi
milem vitā cū alijs ſuſcipiunt ſimulē ſentiant in legibus diſciplinā.
de ſta.mo.recolentes. Itē q2 vnuſquiſq3 debet ſe conformare vite
τ moribus cū his cum quibus cōuerſatur.xvi.q.vij.in nona.qḋ ali-
ter fieri nō pōt niſi aſtringatur τ obligetur illo modo quo alij ſunt
aſtricti, vt.d.c.recolētes.de ſtatu regu. Ad idem debitaτ hanc cle.
c.deus qui.τ de milit.c.j.cle.j.de elec.de vita τ hone.cle.c.ij. Ad idē
de milit.teſta.l.ex eo.quib.ex cau.maio.l.vlti. Ex quibus duabus
8 legibus cōcluditur q̄ ſi quis † miles vult vti priuilegio militari ne
ceſſe eſt vt iuret τ alia promittat que promiſerūt illi qui ſunt in nu
mero militum.ad idem de ſenten.excom.ſi iudex.lib.vj.ibi eſtima-
tio namq3 τc. ¶ Contrarium videt̄ q̄ nō ſit neceſſe facere profeſſio
nem nam confirmatione habita competit ius adminiſtrandi. de
electio.cum in cunctis.τ.c.qualiter.τ.c.noſtri.τ.c.transmiſſam. et.c.
nihil. Ad idem de ſimo.ſicut tuis.de conſuet.cum venerabilis. in
quibus iuribus nil dicitur de profeſſiōe. Preterea ſufficit q̄ ſit ſe-
mel profeſſus.de elec.vnus.li.vj. Ad e3 de ſta.mo.c.j.ibi,niſi expreſ
ſe profeſſus. Ad idem de elec.indemnitatibus.in princi.lib.vj. Ex
quibus iuribus colligitur qḋ ſufficit q̄ religioſus qui ad prelaturā
ſue vel alterius religionis promouetur ſemel ſit profeſſus.na3 pro
fitendo vnam religionem omnes videntur profiteri quo ad ſubſtā
tialia.de hoc ſatis per Hoſtien.de ſtatu regu.cum ad monaſteriu3
in prin.ad idem.de elec.quorundam.lib.vj.immo plus videtur qḋ
ſi poſt electionem de nouo profitetur in ſecundo monaſterio: renū
tiat illi iuri ſibi queſito.ad hoc de voto per tuas.xix.q.ij.due.de re
gu.c.beneficium.lib.vj.nam per profeſſionem renūtiat omni pro-
9 prio.de ſta.mo.cum ad monaſterium.in ſi.ſed † ius competēs reli-
gioſo ſiue monacho ex electione vel prouiſiōe eſt ſibi quaſi propriū
q2 ex quo autoritate ſuperioris conſenſit pro illo iure ſibi q̄ſito age
re poteſt ſine licentia alicuius.ad hoc.de reſcrip.cum dilecta.de cō
ſue.cum dilectus.τ ibi de hoc in prin.τ de elec.quam ſit.lib.vj.τ no.
de reſcrip.edoceri.in ſi.per Compoſte.

In ſecunda queſtione arguit̄ q̄ remaneat monach⁹ primi mo-
naſterij.ad hoc.de ſena.l.ſenatores.vbi dicitur q̄ licet ſenatores ha
beant domicilium in vrbe: dicuntur tamen habere vbi cōtraxerint
ad idem de adu.o.l.ſi quis derogas.ff.de albo ſcri.l. Preterea ſi ca-
nonicus vnius eccleſie fiat prelatus alterius eccleſie.nō ꝓpter hoc
ipſo iure perdit canonicatū,vt cōmuniter no.de cōceſ.preben.lite
ras. Qḋ iſta ſit bona ſimilitudo inter canonicos ſeculares τ mona
10 chos colligit̄ ex no.per Hoſt.de reli.do.c.ſi.nā ibi no.qḋ ſicut † nō
debet habere locum monachus in duobus monaſterijs.ſic nec h3
locū clericus in duabus eccleſijs ſecularibus. Econtra videt̄ q̄ ex
quo rite tranſlatus eſt ad ſcdm monaſterium renuntiat omni iu-
ri ſibi cōpetenti in primo,vnde illud cōpetere nō pōt.viij.q.j.q̄pe
riculoſum.q2 aūt perdiderit τ renūtiauerit ipſo iure probat̄.xvi.q.
j.ne pro cuiuſlibet.viij.q.j.c.vnio.xxi.q.j.ſi quis iam tranſlatum.de
elec.conſtitutus.de relig.do.c.ſi.hinc eſt q̄ officia cōiuncta regi per
monachos eiuſdē monaſterij non poſſunt cōmitti monachis alte-
rius monaſterij gubernanda.de preben.c.u3 ſingula.lib.vj.τ in cle.
de ſup.neg.prela.qt.qḋ aūt monachus ſecūdi monaſterii ſic probat̄
certum eſt qḋ abbas eſt monachus q2 aliter non potuit eligi in ab-
batem.de elect.cū in monaſteriū.eo.ti.nullus.τ.c.indemnitatibus
11 in prin.lib.vj.ſed monachus † a clauſtro abſolui non poteſt niſi in
caſibus a iure conceſſis.xvi.q.j.placuit.caſus autē conceſſi vident̄
iſti qḋ tranſeat ad artiorem regulam.de reg.licet.q̄ñ promouetur
ad prelaturā ſue vel alterius religiōis,vt in.c.preallegato. nullus.
τ.c.quorundam.τ in alijs iuribus allegatis in.j.q.vel quando pro-
pter crimen detruditur in artius monaſteriū.de ſimo.q̄m.xx.q.j.ſi-
cut.vel quādo promouetur ad ep̄atum ſiue ad eccleſias curatas de
licentia ſui abbatis.xviij.q.j.c.vno.in conſti.cle.j.de elec.vbi de hoc
At in propoſito non eſt aliquis caſus de illis preterea abbas pro-
pter ſimoniam remotus remanet monachus eiuſdem monaſterij.
de ſtatu mona.cum ad monaſterium.in ſi.τ ibi de hoc per Inno.et
Hoſtien. Item q2 appellatione monachorum cōprehendit̄ abbas
de ſimo.quoniā.τ.c.vlti. Q̄uis aūt perdat prelaturā retinet ſimpli-
cem monachatum.τ hoc ſentit Hoſti.in.d.c.vlti.de ſimo.preterea.
videtur etiam caſus de cle.offici.j.in ſi.

In contrarium videtur q̄ non remaneat monachus eiuſ-
12 dem monaſterij.nam † aliud eſt habere iura monachatus in abba-
tia aliud iura abbatie.na3 iſta ſunt diuerſa omnino.de reli.do.c.ſi.
cū ergo iſte fuerit obligatus monaſterio τ monaſterium ſibi ratio-
ne vinculi τ iuris prelationis τ nō rōne profeſſionis quā nō fecit eo
perdente prelationē ſiue renūtiante ſublatū eſt monaſteriū ab obli
gatione ſua ad hoc.de renun.c.pe.nō ergo remanebit monachus
cū monachalē profeſſionē ibi nō fecit nec3 vt abbas renuntiauit.re
mittit eiſi actiones ſuas τc.vij.q.j.q̄ periculoſum.immo etiā plus
videt̄ q̄ ſi eſſet profeſſus idē iuris ſit.nā cū de monacho fit Abbas
τ de filio pater perdit iura monachatus τ filiationis. Ad hoc de ſi-
mo.ſicut tuis.de conceſ.preben.literas.de preben.cum in eccleſijs.
lib.vj. Et ibi vide qḋ no. Archi.vnde ſi canonicus alicuius eccleſie
vt cathedralis vel plebis fieret plebanus vel ep̄s,eo perdente pre-
lationem vel plebanatu3 nō recuperat iura que ipſo iure perdidit
ad idem.de renū.ex trāſmiſſa.ſed hic iſte remanebit monachus im
mediate ſubiectus ep̄o ſine aliquo monaſterio ſicut reperitur ep̄s
ſine aliqua eccleſia ep̄ali.de ep̄i.qui renun.ep̄i.ſuo.c.j.τ.ij.de tranſ-
13 la.c.ij.τ † talis ratione beneficij pōt ſubeſſe dioceſano loci.de renū.
c.ad ſupplicationē3.vnde ſi non inueniret qui eū reciperet,ep̄s or-
dinabit prout ſibi melius videbit̄ ſm no.xxvij.q.j.de viduis.lxxxj.
ad reatum.de reg.porrectum.ſm Inno.τ Hoſti.eodē modo ſi mo-
nachus fiat rector parochialis eccleſie vel ep̄s τ ſic abſoluatur a iu-
go abbatis ſi poſtea renūtiet rectorie vel ep̄atui nō redibit ad mo
naſterium ſed remanebit ſubiectus ordinario loci.facit qḋ no. Ar-
chi.xvj.q.j.ne pro cuiuſlibet.in.iij.q.arguitur primo qḋ habeat vo
ce3 in capitulo: q2 q̄diu quis tolleretur in officio ſuo τ adminiſtra
tione ſua nō debet priuari aliquo iure ſibi cōpetenti ratione officij
vel adminiſtrationis ſue.xviij.q.iiij.nonne.de elect.quorundam.de
pa.conſultationibus.de eo pof.τ proprie.cum olim. cum ſuis con-
cordantijs. Cū ergo iſte nō ſit priuatus officio τ beneficio,non pōt
ab actu eligendi repelli.qḋ cōpetit ſibi ratione beneficij vt idē ipſe
14 not.de cōſti.cū dilectus.preterea † canonicus ſiue monachus in eli
gendo vtitur iure publico hoc eſt q̄ agit de cōtēptu.de ele.illa pre-
terea huius excep.ſ.infamie non opponit̄ cōtra iudicē ordinariu3
q̄diu in officio ſuo toleratur vt colligitur.ij.q.vij.in ſin.τ not. per
Hoſt.Inn.τ Compoſt.de reſcri.ſciſcitatus.ergo exceptio infamie
nō repellet canonicū ſiue monachu3 nondum officio vel beneficio
priuatum maxime cū maior idoneitas requiratur in iudice q̄ in ca
nonico ſiue mo.vt patet de offi.deleg.cum.xx.in cōtrariū videt̄ q̄
infamibus actus legitimi ſint interdicti.de teſti.licet ex quadam.
ſed eligere eſt actus legitimus.de ſenten.excommu.ſolet.de elect.
c.ij.τ hoc videtur ſentire glo.de elec.vt circa.lib.vj.ſuper verbo,eli-
gentium.ad idem qḋ no.de teſti.teſtimoniū.circa mediū. preterea
15 regulariter tradit̄ † q̄ infamia repellit̄ ab actu eccleſiaſtico τ ſpiri-
tuali.vij.q.j.c.vlti.iiij.q.vj.c.penul.preterea iſta omnia vident̄ iu-
re vel per ſententiā q̄tum ad effectum infamie.iij.q.vij.§.porro. ſi
actus ineſt,qḋ ſi aliquis eſſet damnatus de aliquo crimine.τ ſic pri
uatus officio τ beneficio,talis nō haberet vocem in capitulo, ſed
extra cōſortium aliorū monachorū deberet ſibi prouideri de neceſ-
ſarijs vite ſm notata per Inno.in.c.dilectus.ij.de ſi. preterea non
refert ſm canones an aliquis ſit damnatus per ſententiam an per
exceptionem conuinci poſſit de teſti.c.ſuper eo.τ.c.teſtimoniū.pre
terea iudex delegatus exceptione infamie repellitur a iudicando.
de reſcri. ſciſcitatus.ſic τ in caſu noſtro.

In quarta queſtione arguitur primo q̄ ipſe habeat vltimā voce3 q2
hodierna die incipit eſſe vt monachus,deberet habere vocē in ca-
pitulo ac ſi hodie receptus eſſet,τ ſic oēs preferunt̄ ſibi.xvij.di.c.vl.
de maio.τ obe.c.j.cū ſuis cōcordātijs. Ad idem de renū.ex trāſmiſ-
ſa.de ſimo.ex inſinuatione.de reſcrip.q̄uis.li.vj.nam ex quo abba-
16 tia caret in nullo ſibi videret̄ deferendū.hinc eſt q̄ † ſeruus in odiū
dñi ſui qui culpa ſua deſierit eſſe dñs torqueri pōt. ff. de queſti.l.j.
§.merito.ſed videt̄ q̄ debeat habere primū locum poſt abbatē ſub
ſtitutū in monaſterio in reuerētiā τ memoriam priſtine dignitatis
ff.de queſti.l.ſeruus.hinc eſt qḋ aliqua priuilegia cōcedunt̄ illi qui
deſierūt eſſe milites.ff.de prim.l.veterano τ patres. Itē filius in re
uerentiam patris priuilegiat̄.de queſti.l.duo.ff.de ſena.l.emanci-
patum.cum ſimi.ad idem de albo ſcriben.l.j.ſed vide q̄ debeatur
conſiderari tempus quo fuit tranſlatus ad ſecundum monaſte-
riū vt ſi tunc erant decem monachi in monaſterio, τ iſto durante
abbate creati ſunt duo.iſte debet eſſe nonus τ nō.xiij. nam ex quo
preſupponimus iſtum habere ius monachatus poſt renuntiatio
nem abbatis,oportet inferre q̄ quādo fuit cōſecutus abbatiā fuit
etiā cōſecutus iura monachatus nō q̄ñ tranſlatus eſt de primo mo
naſterio ad ſecundū fuit trāſlatus cum omni iure τ ſic cum eſſet in
primo monaſterio τ in ſecundo.xxi.q.ij.ſi quis iam tranſlatus. Et
dato q̄ prelationem aſſumat in eodem monaſterio, nihilominus
retinet ep̄atum,vt in.c.ad ſupplicationem.de renun. Q̄uis eo tpe
17 non poſſet actu exercere vtrumq3 officium: q2 † prelatus durante
prelatura nō poteſt eſſe ſubiectus ſibi ipſi.ad hoc.de preben. in ec-
cleſia.lib.vj.preterea ex quo preſupponimus iſtū habere iura mo-
nachatus.aut habet illa iure profeſſionis. aut habet illa ratione
prelationis.ratiōe profeſſionis nō,q2 illam nō fecit nec primo nec
poſtea rōne prelationis non,q2 per ſe ſicut iura abbatialia τ per ſe
iura monachatus.de relig.do.c.ſi. Ergo oportet cōcludi q̄ illa iu-
ra habeat ratione receptionis τ tranſlationis de eo plene facta ad
ſecundum monaſterium.nam q̄ñ incepit ſibi cōpetere ius in ſecun
do monaſterio non erat abbas ſed monachus,τ ſic cū iure mona-
chatus promotus eſt ad abbatiam.

Ad primā queſtionem dicendum videt̄ qḋ nō ſit neceſſe facere
profeſſionem

profeſſionem in ſecūdo monaſterio per iura ſuperius inducta, non
18 obſtāt contraria. nā in profeſſione † quā facit in primo monaſterio
ipſo iure intelligitur vel erat cōfirmatus moribus monaſterij ſecū-
di quo ad ſubſtantiā, vt dictū eſt, ſ. quātum ad illa que ſunt extra
ſubſtantiā regule cōfirmabit ſe illa de facto obſeruando, nec eſt ne-
ceſſe qđ verbo, reſtringatur vel obligetur cum ipſo facto ſe abſtrin-
gat ſuſcipiendo prelaturam ipſius monaſterij. nam cum ipſe ſit
vnum corpus cum ſuis monaſterijs cuius corporis ipſe eſt caput.
de his que ſunt a prela. nouit. et. c. quanto. ſatis ipſo facto intelli-
gitur promiſiſſe ea que obſeruari debēt in ipſo monaſterio per ab-
batem. ad hoc faciunt iura allegata. z. d. c. de ap. ad idem. de maio.
z obe. legebatur. Preterea ſi iſte erat alterius habitus conforma-
bit ſe habitum alterius monaſterij ſecundi. ad hoc quod legitur, z
nota. xvi. q. vij. c. in nona. Ad primum membrū ſecūde queſtionis
qđ non poſſit recipere iura monachatus in primo monaſterio per
iura pro hac parte inducta. z facit qđ no. Archi. xvi. q. i. ne pro cu-
iuſlibet. vbi no. qđ epūs non poteſt diſpenſare vt monachus qui re
nunciat redeat ad primū monaſteriū ad qđ alias poterat. de renū.
tranſmiſſa. xvi. q. vlti. c. ſi. non obſtāt iura in contrariū allegata: qz
loquuntur in his que habēt executionem proprie voluntatis non
ſic monachi qui aliter ſunt ſubiecti ſub abbatib⁹ ꝙ clerici ſub epis
19 vt colligitur. xij. q. i. nolo. z. r. non dicatis. xx. q. iij. c. ij. z † pinguius
ius habent clerici in ſuis beneficijs ꝙ monachi qđ patet ex facilio-
ri remotione. de dona. per tuas. de accu. qualiter. ¶ Ad ſecūdum
membrum ſecunde queſtionis poſſet dici ꝙ non remanet ſecundi
monaſterij per iura ꝓ hac parte inducta. ad iura in primo argumē
to poſita pōt addi iſte modus qñ ipſe renunciat prelature.

Ad iura in ſecundo argumento inducta poteſt reſponde-
ri multipliciter. primo qđ loquuntur de abbati-
bus qui fecerant profeſſionem in eiſdem monaſterijs z delictū cō-
miſerant. l. di. ſi epūs. xci. di. dictū. nā ſi poſſet fieri debet trudi in ar
ctiori monaſterio. de ſimo. quoniam. z. c. veniens. z per ipſum. c. qñ
debet probare ꝙ remaneat monachus in eodē monaſterio diſpen-
ſatiue non de iure cōi. non obſtat. c. vlti. eo. tit. de ſimo. nam loquit
de illo qui fecerat profeſſionem in eodem loco, vt qz non canonice
factus fuerat abbas z ſic nō perdidit iura monachat⁹, z qz iſtud fue
rat de mente ſcribentis, vt ibi no. Archi. Item non de ſig. vocabu-
li, ſed per extenſionem comprehēditur ibi abbas z eſt ſimile qđ no.
de reg. conſtitutionem. lib. vi. non ob. c. officij. qz ille fuerat mona-
chus eiuſdem loci, z qz promotio fuit nulla nō fuit abſolutus a iu-
re monachali. ſi volumus retinere qđ maneat monachus pro illa
parte allegata poſſumus reſpōdere ad iura in contrariū adducta. z
20 ſic dum dicis non remanet monachus † qz profeſſionem non fecit,
reſpondeo ꝙ eo ipſo qđ trāſlatus fuit ad ſecundū monaſteriū fuit
tranſlatus cum omni ſuo iure vnde tranſiuit vt monachus et offi-
cio prelationis vnde non agit interdicto vt monachus, ſed vt quiſ-
libet de corpore, vt nota. de reſcriptis edoceri. in verbo, inſtanter.
z dum dicit qđ renūtiat iura monachatus, nego. vnde eſt ſciēdum
quod monachatus non eſt honor, non dignitas, non officium, nō
miniſterium: vnde excommunicati, irregulares, infames, z coniu-
gati, z alias inhabiles ad beneficia ſunt habiles ad monachatum,
ad hoc quod legitur z no. xxiij. diſt. ſtatim. de ſen. excom. cum illo-
rum. cum ſimilibus. ſed eſt monachatus quedam oblatio, quoddā
votum. de voto. c. vno. lib. vi. z. c. cum ad monaſterium. vnde cū iſte
monachus ſit abbas nihilominus remanet obligatus et votū per-
manet, licet abſoluatur a quibuſdam vinculis dū eſt in officio pre-
lationis. ad hoc de albo ſcri. l. i. vbi eſt de decurionib⁹. decurio ni-
hilominus depoſita dignitate remanet decurio. dicere ⁊ in hoc, ſe-
21 queretur ꝙ canonicus † factus prelatus vel epūs renuntians plebi
vel eccleſie cathedrali non remaneat epūs. reſpōdeo diuerſitas pro-
feſſionis z vite hoc impedit. z ſi dices ſaltē ibi debet manere pro-
pter alimenta ne vagaretur.

In tertia queſtione videt poſſe dicere qđ nec
repellatur pretextu infa-
mie per iura pro hac parte inducta. no. ꝙ de infamibus actus legi
timi ⁊c. debet ſubaudiri non oēs, ſed aliqui, vt teſtificari, vt in. r. li-
cet. de teſti. iudicare poſtulare ſm iuſſicut conſequi, et eligere non
prohibent. hinc eſt ꝙ infamis poteſt arbitrari, vt. l. pedius. de ar-
bi. poteſt teſtari. C. de reſtit. in integ. l. i. poteſt procurare. hinc eſt
qđ poteſt poſtulare pro ſe. iij. q. viij. §. iuſiurandum. inſtit. de excuſ.
§. vlti. vendere cōtrahere z alios actus legales exercere. z ꝙ iſti ſunt
actus legales patet per no. ff. de reg. iur. actus. l. actus. z in regula.
actus. lib. vi. z idem per Dy. Ad idem qđ no. in. c. vt circa in ver. eli
22 gere. de elec. lib. vi. vbi dicitur ꝙ † ipſa electio eſt actus legitimus.
non autem ipſa poteſtas. nō ob. iij. q. ix. c. ſi. iiij. q. vi. c. penul. qz nō
loquunt qñ ſua negotia ſpiritualia exercere volunt. z quam ſubiun-
gitur ꝙ iſta ſunt paria, fateor. ſed dum infert qđ actus eſt ⁊c. dic ꝙ
non ratione infamie ſed ratione: qz remotus eſt a beneficio z offi-
cio ratione quorū poterat eligere z nō eſt amplius toleratus in of-
ficio. Non ob. r. ſuper eo. z. c. teſtimonium. qz in teſtimonio loqui-
tur a quo repelluntur criminoſi. non ob. c. ſciſcitatus. Nam iudex
vtitur officio publico, ſed canonicus proſequitur ius proprium.
hinc eſt qđ agitur de contemptu. facit qđ not. Archidia. ſ. de elec.
23 quoniam. in vlti. gloſ. circa medium. libro. vi. Item maior † idonei-
tas requiritur in iudice ꝙ in canonico, vt colligitur ex notatis de
offic. delega. cum. xx. et. c. ex eo. de electi. lib. vi. Item qz facilius im
pediuntur iudicialia ꝙ extraiudicialia. de ſent excom. ſolet. z facit
qđ no. de elec. illa. circa princ. Sed ſi volumus tenere aliam partem
poſſumus reſpondere ad iura in contrariū allegata. ſi. r. c. nonne.
n. c. volumus. xvi. q. vlt. z. c. vlti. z qđ no. iij. q. vij. in ſumma. loquun
tur in his que ratione publici officij aliquid faciūt. vnde ꝙdiu ha-
bent officium debent habere executam officij quouſq; ſuſpendun
tur vel remoueantur, ſed canonicus non eligitur ratione publici
officij. vnde ſi poteſt probari qđ fuerint ſuſpenſi vel excōmunicati
ꝙuis non fuerint publice nominati vel pronuntiati non valet eo-
24 rum electio: ſecus eſt in iudice cuius † ſententia tenet ſi occulte fue-
rit ſuſpenſus vel excommunicatus. de hoc per Inno. de conſue. cū
dilectus. z per Archi. ix. q. vlti. primū plus placet, z ad iura que di
cunt ꝙ criminoſi ⁊c. reſpondeo qđ admittuntur preterꝙ in ſpiri-
tualibus. ad hoc. iij. q. ix. c. vi. ſed glo. ibi poſita tenet contrarium.

In quarta queſtione videtur dicēdum quod
obtinebit primū locū
poſt Abbatem per iura pro hac parte allegata, z hoc ratione digni
tatis qua functus fuit: iura per cōtrariam partem dicta intelligun
tur de ſimplici monacho. ad hoc lex predicta de albo ſcri. de maio.
z obe. per tuas. de priuile. apoſtolice. lib. vi.

F I N I S.

Clariſſimi. V. J. docto. D.
Petri de Peruſio finit Tractatus de mutatione ſta
tus perſonarum eccleſiaſticarum.

repugnat cõditioni vel aditioni limitanti, vt ſi dicerẽ, ego do tibi
hoc cum poteſtate reemendi a te ꝑ tanta pecunia q̃tum voluero,
⁊ tu diceres placet ſic tamen nunq̃ iſta poteſtate vtaris. hic vna cõ
ditio repugnat alteri, vbi tamen aduertendum qđ in primo et ter
tio exemplo non redditur per talia pacta iniuſta, ſed omnino nul-
la. Et ſimiliter eſſet iudicandum in venditione vel emptione con
7 ditionali vel limitata. †Tertio requiritur vt quicquid in pactum
venit liciti bona fide ſeruetur: quia permutationes prefate vim lo
cationis, conuentionis, conductionis, ⁊c. ſunt conditionales ⁊c.
Ideo ex pacto requiritur ad hoc quod iuſta ſit ꝙ totum qđ in pa-
ctum venit et licitum eſt bona fide ſeruetur, ſiue ſit expreſſum, ſiue
tacitum dummodo ex iure, vel conſuetudine intelligendum, vel
ſubintelligendum ſit ſm intelligentiam verborum communem.
Et de quanto quis huiuſmodi pacta non ſeruat bona fide de tan-
to iniuſte recipit ac receptis vtit aut eu ſeruat minus iuſte. Si hic
operarij manuales artifices. et quicunq̃ laboratores ſe diſcuterẽt
ſepe iniuſtos ſe receptores aut poſſeſſores agnoſcerent. Magis au
tem clerici quibus in iure et ſacris doctrinis ſufficienter expreſſum
eſt quo pacto beneficia recipere, tenere ⁊ fructus eorum percipere
et diſpenſare, quomodo etiam ipſi viuere et ea que percipiunt de-
ſeruire debeant. Quandocunq̃ igitur illa pacta non fideliter ſer-
uant ſe iniuſtos ſciant occupatores, immo fures vel raptores. fu-
res inquantum malitiam ſuam occultãdo bona eccleſie quaſi ſub-
trahunt. raptores vero, inquantum per potentiam iuſtitie et cor-
rectioni reſiſtunt ne pro violatione pactorum ab eis quorum in-
8 tereſt puniantur. †Quarto ad iuſtam venditionem ⁊ quãcũq; aliã
tranſlationem permutationem ⁊c. exigitur datio vel receptio pre-
tij non iniuſti ſcienter ſeu bona fides ſemotam fraude, vt. ſ. nec cre-
dat nec cauſam ſeu rationem credẽdi habeat ſe aliquid recipere ra
tionem venditionis vltra iuſtum pretium, ſeu rei valorem, dicitur
nec credat: q ſm credulitatem cõſcientie ſue debet agere ⁊ conari,
vt non ſuperuendat rem de quanto poteſt aliunde cognoſcere vel
per ſe intelligere. Dicitur nec cauſam credendi ſeu rationem: quia
qui committit venditionem rei ſue bona fide vni, ſm famam bono
viro et poſtea nunq̃ cogitat de iuſto pretio talis committens non
habet cauſam ſeu rationem credendi, niſi bonum, ⁊ ſic non tenetur
videre an iſte qui commiſit receperit iuſtum pretium. Si vero ſcien
ter committetur vni qui conſueuit ſemper iniuſte vendere, certe
tunc haberet rationem ſeu cauſam credendi vel ſaltem preſumen-
di de iniuſto et non eſſet excuſatus nec bona fide reciperet aliquid
vltra iuſtum pretium. Et ſic patet quomodo exigitur vt vendens
rem ſuam non ſcienter ſuperuẽdat vel carius q̃ debeat. Et omnes
ſcienter non nimis modicum pro re det, ſed res vendibilis uetur
pro tanto quanti valoris eſt, alias iniuſtitia committeretur et ine-
qualitas. Cum tam ſm theologos q̃ per philoſophos in omni cõ
9 tractu equalitas debeat ſeruari. †Eſt autem equalitas nihil aliud
q̃ eſtimatio mutua voluntaria bona fide facta: qua nec intendi-
tur inequalitas nec ineſſe cognoſcitur. Quod autem ſit illud, de il-
lo erit. iij. h. articulus. Quinto principaliter volens rem vendere
tenetur dare ementi bona fide rem veraciter a ſe vendibilem talem
per omnia qualem bona fide, iuxta cõtractum de curſu ⁊ intelligẽ-
tia cõmuni verborum vel ſignorum credit ipſum velle habere, aut
habere debere. Illud vltimum additur: quia ſi quis vellet alterius
generis vel qualitatis rem habere quã exprimit, et vendens daret
ſibi bona fide talem qualem per verba contractus exprimit. nõ fa-
ceret iniuſtum: quia talis debetur ei iuxta contractum. Dicitur rẽ
veraciter a ſe vendibilem bona fide cui fidei fraus opponitur que
committitur vel in re vẽdenda vel in verbis. Fraus enim in rei ſub-
ſtantia. ſeu in ſpecie in quãtitate ⁊ qualitate poteſt committi ſm
Thom. ij. ij. queſtione. lxxvij. et Sco. in. iiij. d. ij. Et tunc non ſolũ
iniuſtitiam committit vendens, ſed etiam ad reſtitutionem tene-
tur, pro quanto defraudauit. In ſubſtantia quidem vel ſpem com
mittit fraudem, vt ſi dat auricalcum loco auri, vel aquam pro vi-
no. ſicut contra quoſdam. Eſaie. j. dicitur. Argentum tuum verſuʒ
eſt in ſcoriam. vinum tuum permixtum eſt aqua. Quod enim per-
10 mixtum eſt patitur defectum quantum ad ſpeciem. †Ex quo pa-
tet ſm Tho. vt ibidem dicit ſi aurum vel argentum ab alchimiſtis
factum veſtram ſpeciem non habens auri vel argenti, fraudulenta
⁊ iniuſta eſt eius venditio ſi tam pretioſe venditur ſicut verum au-
rum, vel argentum: quia aliq̃ ſunt vtilitates auri vel argenti ve-
ri ſm naturalem operationem ipſorum, que non cõueniunt auro
per alchimiam ſophiſticato, ſicut qđ habet ꝓprietatem letifican-
di ⁊ cõtra quaſdam infirmitates medicinaliter iuuat. Frequẽtius
etiã poteſt poni in operatione, ⁊ diutius in ſui puritate permanet
aurum verum q̃ ſophiſticatũ. Si autem per alchimiam fieret aurũ
verum, non eſſet illicitum pro vero vendere: q nihil prohibet arte
vti, ſicut nec aliquibus naturalibus cauſis ad producendum natu-
rales et veros effectus, ſicut Augu. dicit in. iij. de trinitate. de his q̃
arte demonum ſiunt. hec Tho. In quantitate etiã fraus cõmittit
que per mẽſurã cognoſci põt, ideo ſi qs ſciẽter vtat deficiẽti mẽſu-
ra in vẽdẽdo per modiũ, virgã põdus, ⁊ ſimilibus deficienter men-
ſurãdo ibi fraus committitur ⁊ iniuſtitia. Cõtra quod Deut. xxv.
Non habebis in ſacculo diuerſa põdera maius ⁊ minus nec erit in
domo tua modi⁹ maior ⁊ minor: abominabitur enĩ deus eum qui
11 facit hec ⁊ aduerſatur omnem iniuſtitiã. †In qualitate etiã fraus
cõmittit. puta ſi animal infirmũ ſcienter vendat cõiter ſanũ vel vi-
nũ corruptũ dat vbi alter vult vinũ ſanũ ſeu purũ: talis iniuſtitiã ⁊
fraudẽ cõmittit. Sic etiã q falſam monetã ſciẽter ꝓ bona moneta
dãt: qi nõ dãt verũ ꝑtiũ, ergo ad reſtõnẽ tenẽtur bone monete. vel
equiualentis. Poteſt etiã fraus trib⁹ alijs modis cõmitti in vẽdẽ-
do. Primo ſi homini inexperto circa rẽ ſeu ſimplici ſuperuẽdit rẽ
ſciẽter. Scđo ſi vidit emptorẽ artatũ neceſſitate, vel inordinata af-
fectione impulſum ⁊ ꝓpter hoc ſuperuendit. Tertio qñ venditor
ſcienter verbis rem q̃ vix valet vnũ denariuʒ exhibet pro quatuor.
Et emptor ex verecundia, vel q credidit non ſuperexhiberi rem
plus q̃ vnum denarium dat tres denarios pro ea in quo caſu tenet
etiam ad reſtitutionem de quanto ſuperuendit. Et multo plus q
ſic ſcienter rem per mendacia vel falſitates procurat. De iſtis trib⁹
poſtea latius etiam dicetur. Omnia talia ꝓhibet aplˀs. d. j. ad The
ſal. iiij. Hec eſt volũtas dei: ne qs circũueniat, neq; ſupergrediat in
negotio fratrem ſuum. In hoc qđ dicit ne ſupergrediatur excludit
inequalitatem: ⁊ per hoc ꝙ dicit circũueniat excludit fraudem et
12 falſitatem. †Sed nunquid venditor tenetur defectum rei venden-
de dicere emptori. Reſpondet ſm Tho. Aut manifeſtus eſt: ⁊ tũc
nõ oportet. Si exempli gratia. Equus eſt monoculus, Aut occul-
tus, ⁊ tũc non tenetur q̃tum eſt de cõi iure emptionis. dummodo
de emptore rem talem qualem iuxta formam contractus bona fide
intelligit eũ habere velle. ⁊ dummodo res valeat pretium. Primũ
veʒ dummodo det ⁊c. additur: quia ſi cibũ daret corruptũ vel in-
toxicatum, quẽ alius nullo modo intẽderet habere vel mihi daret
equum claudũ, qñ me ſciret velle rectũ teneret vitium illi dicere.
Aut illi non vendendo niſi remiſſimus. Secundũ veʒ dũmodo res
valeat pretiũ ⁊c. additur q ſi ꝓpter occultationẽ defect⁹ daret tã
care ſicut ſi non haberet defectũ: illicitũ eſſet ⁊ teneret vẽditor ad re
ſtitutionem dãni pro q̃to pretiũ fuit iniuſtũ. Unde ſi tu mihi ven-
dis equum omnino malum, ⁊ qui nihil valet ad equitandum ⁊ das
mihi eum pro tam paruo pretio q̃tum ſola cutis valet, nihil iniu-
ſtum mihi facis non dicendo mihi ꝙ equ⁹ nihil valet ad equitãdũ
quia propter huiuſmodi vitiũ manifeſtationeʒ forte emptor vellet
plus ſubtrahere de pretio quã eſſet ſubtrahendum. Ideo vendi-
tor poteſt licite indemnitati ſue conſulere, vitium reticendo, niſi
ego in contractu interrogarem, an equus valeret ad equitandum
et tu diceres quod ſic, tunc enim contractus iniuſtus eſſet et frau-
dulentus. Si autem ego ex ſimplicitate vel inaduertentia nõ cõ-
ſiderarem illum defectum, nec inquirerem: tu tamen ſcires quod
ego principaliter ad equitandum eum emerem et ex ſimplicitate
vel inaduertentia illud non dicerem, tu quidem peccas contra me
iniuſte ad extra vẽdendum, ſed minus fideliter ⁊ charitatiue circa
me agendo: quia nõ debes mihi ſcienter dare pro pecunia mea qđ
ſcires me ad illum vſum ꝓpter quẽ emo eſſe inutile mihi. Per hoc
enim quaſi pro nihilo quo ad me reciperes pecuniam meã ex quo
13 nihil et inutile equipollent. ¶ †Sed diceres nunquid ſine fraude
⁊ licite poteſt fieri qđ aliquis portans merces vel annonam ad lo-
cum vnum qui ſcit multos ſequi, cum ſimilibus mercibus quod ſi
diceret non poſſet adeo care vendere ea que portauit vel pro adeo
modico emere, ea que preſcit caca futura. propter taliuʒ alibi de-
perditionem. Reſpondit Thom. quod ſic: quia venditor qui ven
dit rem ſcđm pretium quod inuenit. non videtur contra iuſtitiam
agere, ſi quod futurum eſt non exponat. Si tamen exponeret,
vel de pretio ſubtraheret abundantioris eſſet virtutis quãuis ad
hoc videatur teneri ex iuſtitie debito, hec Thomas. Et quia in ta
li caſu licite fieri poteſt contractus: tamen quia auari fraudem et
iniuſtitiã etiam ibi committere poſſunt. Idcirco alij diſtinguunt:
quia aliqui de quibus eſt caſus ad nihil aliud vacare vellent, niſi
ad inquirẽdum quomodo Venetijs vel alibi merces vel monete
ſe diſponerent. et ſecundum hoc emerent alia, vel venderent ſua il
li nullam vtilitatem communicata afferrent, ſed ſolum damnum.
Exẽpli gratia ſi aliquis pecunioſus haberet notos ſuos Venetijs
qui continue nunciarent ſibi valorem piperis et ipſe audiens pi-
per carius fieri: emeret hic omne piper, vt poſtea venderet ſicut
vellet. huius officium nociuum eſſet. non tamẽ propter hoc omnis
induſtria diligentia vel prouidentia mercatorum vituperanda eſt
quibus inueſtigant quomodo diſponant vina in vitibus, grana in
agris, ſpecies apud paganos vel venetijs, ⁊ ſm hoc ſe regere in vẽ-
dendo ſua vel emendo aliena, aut talis qui audit alias conſimiles
merces in copia adducere credit et non dubitat ita eſſe et credit ꝙ
propter hoc res iam minus valeant: tunc nullo iure poteſt ita pre-
tioſe vendere ſicut cõiter vendunt vt quidaʒ doctor dicit: q credit
14 cõitatẽ errare in pretio equo, †e⁹ erroneũ iudicium nõ debet ſequi.
aut dubitat probabiliter an ita ſit ſicut dictum eſt in caſu poſitos
principio dubij vel ꝙ illi qui venire putabantur habebũt impedi-
menta inueniendo vel dato quod venient, dubitatur vtrum pro-

pter hoc res ſint minus valiture, vel ſi dubitatur vtrū emens amat
res ex ignorantia iſtius, quod ipſe credit. aut forte ex alio profectu
ſuo quem ipſe emens ſciet ⁊ venditor neſcit vel aliquid tale, quod
dubietatem probabilē inducit. In hoc caſu ſm iſtos bene poſſit
quis vendere res ſicut communiter ſoluunt. Sed neceſſe eſt, vt ſibi
videat, ne ſibi fingat dubium vbi habet credulitatem vel econtra:
quia affectus multum latenter et aliquando ſatis vehementer in-
clinat intellectum ad ſequendum vtilitatem vel delectationem,
etiam in illis vbi habet in cōtrarium probabilem rationē. Sexto
requiritur ad mercatorem venditorem et venditionem iuſtam ꝙ
ad minus habitualiter quin intendat ſi veraciter agnouerit rem
non fuiſſe talem qualis ſecundum contractum eſſe debuit ⁊ ſic mi-
nus dediſſe vel plus accepiſſe, intendat rationabiliter refundere
et emendare: quia hoc ſimpliciter etiam requiritur ad bonam fi-
15 dem. †Septimo requiritur quod contrahens et vendens vel emēs
nec credat, nec cauſam credendi habeat cōtractum quem facit eſſe
communitati vel reipublice preiudicialem. Cuius ratio eſt: quia
tunc noceret multis non paucis. Quilibet etiā qui in aliqua com
munitate viuit tenetur tam ratione charitatis diuinitus manda-
te ꝙ ratione emolumentorum, vtpote ſolacij defenſionis ⁊ ſimiliū
que habet ab ea eidem communitati eſſe vtilis, iuxta ſtatum ſuū,
et maxime non eſſe damnoſus ⁊ fideliter ſeruire. et prodeſſe his a
quibus vult victū acquirere dicente Auguſtino. Turpis eſt pars
que ſe non conformat ſuo toto, et turpior que nocet toti. Si etiam
prefato membro non ſeruaretur iuſtitia legalis. Ex premiſſis pa-
tet quā illicitum ſit quoſdam omnes merces frumenti vel piperis
emere, vt poſtea ipſi ſoli de vna ſocietate ad placitum vendere poſ
ſint carius. Similiter ſecundum quoſdam illicitum eſt alicui me-
liores denarios de moneta eligere. et eoſdem conflare vel ad con-
flandum vendere: quia ſic minus bonis denarijs manentibus tan
dem moneta vilificatur ⁊ aliam fieri monetam oportet nouam. per
quam multitudo interdum plus quā per nouam exactionem gra
16 uatur. †Octauo, mercator debet cum timore lucrum recipere ra-
tionabiliter ſecundum nobilitatem et grauitatem et vtilitatem
cure, laborum, induſtrie et ſumptuum, quos et quas contingit ha
bere, necnō ſm magnitudinem, multitudinem, aut pretioſitatem
rerum, in quibus ſeruit aut miniſtrat hominibus. Dico cū timo-
re: quia ſibi ſepe debet eſſe ſuſpectus iudex in propria cauſa quan
do valorem oportet eum taxare. Dico rationabiliter vt lucrum re
cipere poſſit prout patet per Sco. in .iiij. articulo .iij. ix. ⁊ .xij. regu-
lis. Dico ſecundum nobiliorem: quia dato quod negotiatoris
merces adducentis tantus eſt labor ſicut militis ceteris paribus
quā alterius: quia ad nobilitatem finem tendit ſic etiam ſtaret qđ
labores cure ⁊c. eſſent eque nobiles et graues, et tamen vnus eſſet
magis neceſſarius alio pro iſto certe ſibi magis debetur ceteris pa
ribus, immo inſpiciendum eſt an res que venditur plus vel mi-
nus deſeruiat vtilitati hominum. plus enim deſeruit communi-
tati hominum ceteris paribus neceſſarij victus et amictus procu
ratio quā ea que ſunt minus vtilia. Dico etiam ſm magnitudinē
multitudinem et pretioſitatem rerum: quia peneſtica vendens
piſum vel olera. et de vno facili communitati ſeruiens non tan-
tum lucri recipere poteſt ſicut inſtitor vendens nobiles et multum
17 vtiles mercantias. †Nec inſtitor in quiete quodammodo reſidēs
ceteris paribus poteſt tantum lucri recipere etiam de eque ma-
gna pecunia ſicut adducens res eque bonas de partibus longin
quis. Et ſi quilibet ſm ſtatum ſuum vellet viuere et ſecundum me-
ritum ſuum ſic lucrum recipere omnia ſtarent eo melius, ſed quia
peneſtica de modico pretio et labore tantum vult lucrari quod
quotidie bonis cibis et potibus repleta ſit et vltra hoc conti-
nue plus ſine ratione ditari, que ſi debite perpenderet vix nudum
panem meretur. Et inſtitor de modico labore et pretio reſpecti-
ue vult ſe et ſuos tam delicate nutrire et pretioſe veſtire ſicut vnus
de multo maiori ſumma grauiori et vtiliori labore communitati
ſeruiens et ita diſcurrendo de alijs. Hinc eſt quod quaſi omnes
auaritie, ſuperbie, et voluptatis morbo laborant per que ſic exce-
cantur quod putant iſta ita eſſe debere.
18 ¶ †Nono videat ſibi ve non ſit clericus vel religioſus quibus pro-
hibetur nec ſit talis negotiatio que lege ſuperioris iuſte ſit prohi
bita vt ſit illi pena peccati quod addo: quia quidam principes vi-
dentur aliqua prohibere non ſimpliciter, ſed forte ne multum
fiant, et ſub pena temporali ſi in traſgreſſione mandati reperiatur
actu: poſtmodū vero ſi ſciūt, nō puniūt, immo interdum excuſant.
¶ Decimo non debet tantum negotiationi intendere ne per hoc
aliquod corū negligat, que ſine ſaluti ſunt neceſſaria. Audiat miſ-
ſam die feſtiuo notabili ad minus verbum dei auſcultet: non ven-
dat vel emat ſabbati diem, id eſt, feſtum violando: locis ſacris nō
negotietur, in eccleſijs, capellis, monaſterijs ⁊c. Ieiunet ſm prece
pta eccleſie et ſimilia faciat.
¶ Undecimo videat ne contractus quem facit ſit ſcandaloſus vel
eis mali exēpli: quia eſto quod omnia premiſſa adeſſent cōtractui
tamen minus cautum videtur eſſe talia facere.

Summarium.

1 ☞ Venditor ſm communem eſtimationem et curſum rem ſuam
vendere debet.
2 Medium quod iuſtitia commutatiua requirit latum eſſe debet.
3 Venditio rei non fit ſm qđ ipſa eſt melior in natura, ſed ſm quod
vſui humano eſt aptior.
4 Res vendibilis in quantitate, qualitate ⁊ ſubſtātia peiorari pōt.
5 Vendere rem ſm hominum communem eſtimationem tutum eſſe
neceſſarium.
6 Eſtimatio rebus pretium imponit.
7 Damnum quod venditor per venditionē rei incurrit quando de-
beat attendi.
8 Venditor propter dilationem non poteſt pretiū augere, ob accele
rationem aūt ſolutionis ipſum minuere poteſt.
9 Res carius vendi poteſt ratione ſeruitij quod circa eam fecit ven-
ditor.
10 Viuere poteſt vnuſquiſqꝫ de labore ſuo honeſto reipublice vtili.
11 Negotiatores vituperabiles exterminari debent.
Pretium iuſtum rei quo iure agnoſcatur.
12 Additio vel diminutio modica pretij rerum non tollit equalitatē
iuſtitie.
13 Probabilitas ſufficit ad eſtimandum rei valorem ſi dubium ſit an
plus vel minus valeat.
14 Vendi poteſt carius homini experto ꝙ ſimplici.
15 Emptor et venditor qualiter circa valorem rei ſe habere debeant.

¶ De conditionibus ſm quas valor rei vendende
poteſt cognoſci. Capitulum .ij.

Secundus articulus erit
de valore rei. Eſt enim inter doctores magnum du
bium penes quid venditor menſurare debeat vel
licite poſſit merces ſuas vt non ſuperuendat. Ad
1 †hoc reſpōdent quidam qđ ſm cōmunem eſtima-
tionem vel curſum debet vēdere rem ſuā. Sed illud minus genera
liter eſt dictum, nec aliquis per hoc faciliter ſcire poſſet rei valorē
tamen qꝛ in vna cōmunitate ſunt interdum de eadem re contrarie
eſtimationes, quarum vtraqꝫ eſt erronea, vel mala, vel altera: tū qꝛ
interdum multi eſtimāt merces aliter qñ parata pecunia ei datur,
⁊ aliter qñ terminus ſoluendi prorogat: tū qꝛ interdum aliquis ha
bet merces raras, adeo vt de eis nulla cōmunitas iudicet vel eſti-
met, tum qꝛ in eodē ſpecie vna res vēdibilis eſt alia melior vt vnus
pannus alio, piper pipere, crocus croco. Tum qꝛ dato qđ in ſpecie
⁊ indiuiduo ſciatur valor: tñ varie interdum ⁊ valde cito mutatur
eſtimatio. Et tunc iterū dubiū eſt penes quid eſtimandus ſit valor
tum etiam qꝛ dato ꝙ aliquis ſciat equū valorē in cōmunitate vel
aliquā: tamē vnus ignorat forte talem, nec tenetur circuire ⁊ p oēs
querere. Nec putandum eſt quod punctuale pretium rei ab aliquo
ſemper reperiri oporteat: quia vt dicit Sco. hoc quaſi impoſſibile
2 eſt, †vnde medium quod iuſtitia commutatiua requirit et reſpicit
eſt latum ⁊ intra eandem latitudinem non oportet indiuiſibilē pū
ctum attingere equiualentie rei ⁊ rei. Et ideo in quocūqꝫ gradu ci-
tra extrema ſtat iuſte ſit. Et Tho. dicit vbi .ſ. Iuſtum pretium nō
eſt qñqꝫ punctualiter determinatum, ſed magis in quadā eſtima-
tione conſiſtit ita ꝙ modica additio vel minutio non videtur equa
litatem iuſtitie tollere. Sed quando notabile damnum ſciēter vel
ignoranter ex venditione vel emptione rei peruenit qđ debeat ſci-
re contrahens: tūc iſto notabili damno reperto vel experto recom-
penſatio fieri debent vt dictum eſt in ſexta cōditione primi articu-
li. Reſpondetur ergo aliter ſm Albertum in .iiij. di. xvi. Qđ iuſtū
pretium eſt ꝙ ſm eſtimationem fori iſtius temporis poteſt valere
res vendita. Ad illud intelligendum ſcire oportet qđ pretium rei
vendende vel emende valor et equalitas debent vel poſſunt men-
ſurari vt carius vel minus care vendatur. Plura enim ⁊ preſertim
3 quinqꝫ ſunt inſpicienda. †Non autem debet res vendi ſm qđ me-
lior eſt in natura, ſed ſm qđ melior eſt vſui humano. Mus eñ na-
turaliter melior eſt ꝙ aurū vel panis, et tñ panis carius vēditur, qꝛ
vtilior eſt vſui humano, vt tactum eſt primo articulo .d. xix. Videa
tur ergo primo per mercatorem vel alium quī vendere vult rem,
an res quā vult vendere a tempore quo eā emit ſit meliorata quo
ad vſum eius quē capiunt homines aut peiorata. melioratur autē
res aliqñ naturaliter aliqñ artificialiter aliqñ mixtim ab vtroqꝫ.
Exemplum primi. vinū qđ p potu queritur melius valet clarū vel de-
fecatū ꝙ turbidū aut fecibꝰ mixtū, ⁊ ligna q̄ deſiderant ad ſtructu-
ram vt communiter plus valent plus ſpiſſa et fortia ꝙ gracilia et
fragilia. Similiter ad equitandū meliores ſunt equi octo annorū
ꝙ trium. Exēplū ſcdi: qꝛ ad bene tegendū ſe ⁊ expeditius agēdum
melior eſt pannus formatus in tunicā ꝙ non formatus. Exemplū
tertij ad faciendū ignē melius valēt ligna ſicca ꝙ humida. q̄ et na-
turaliter

turaliter ⁊ artificialiter quādo ſiccanſ. Peiorat̄ autē res vēdibi-
lis ſcd̄m Thomam ſcd̄a. ſcd̄e. q. lxxvij. Et ſm̄ Sco. in. iiij. ſup diſt.
4 xv. † In ſubſtantia vt quando de Auricalco ſieret ferrum. In quā
titate vt de maiori pondere ſieret leuius. In qualitate vt de puro
vino corruptum. Secūdo debet videri an res vendēda ſit meliora-
ta in eſtimatione hoīm ⁊ iſte eſt alius modus meliorationis ꝙ̄ p̄ce
dens: quia interdum contingit rem que in ſe ſimpliciter quoad
naturam nec ſubſtantialiter nec accidētaliter eſt mutata in aliquo
⁊ ad minus non meliorata, immo etiam quandoq̄ȝ peiorata plus
eſtimari et deſiderari ab hominibus ꝙ̄ prius. ⁊ tunc dicitur eſtima
tione meliorata. Et hoc contingit ex varijs cauſis. vt pote quando
ante neſciebatur ꝙ bona eſſet. ⁊ iam ſcitur. Aut quia eſt iam eius
indigentia ⁊ prius non fuit. vt ſi res valens cōtra infectionē aeris
carius emeretur tempore peſtilentie ꝙ̄ extra illud. Quanto autem
plures indigent re ⁊ eam habere deſiderant ⁊ minor eſt eius copia
5 tanto carius eſtimatur ⁊ venditur. † Vendere autem rem ſcd̄m eſti
mationem hominum eſt neceſſarium ⁊ ſecurum. Neceſſariū eſt qui
dem. ⁊ oportet ſic ſieri etiam ſi ſciatur ex naturalis arte, plus vale
re quāto magis in alijs vbi hoc non ſcitur. vbi eſtimatio principali
ter imponit rebus pretium. Idem patet per experiētiā. Certū eſt
enim qđ aurum vel argentuꝫ melioratū eſt per artē quādo bonum
vas factum eſt ex eo ⁊ tamen cōmuniter oportet vendi ſm̄ pondus.
Patet idem ex alio. quia quātūcunq̄ȝ ſit res venalis, ſi nullus vult
pro tanto emere ſicut valet oportet vendi remiſſius ſi debet vendi.
Ideo dicunt leges rem tantum valere quantū vēdi poteſt. id eſt ſe-
cundū qđ haberi poſſunt emptiones. qui veꝫ ex libertate ⁊ electio
ne emant non qui ſatui artati vel decepti. Eſt etiā ſecurum qꝛ cū qui
libet in propria cauſa ſit ſuſpectus iudex omnis vendēs quia ad ꝓ-
prium lucrum affectus eſt. merito aliquo modo eſt ſibi ſuſpectus.
Ergo ſecurius multo credit alijs ⁊ maxime cōmunicati niſi bonaꝫ
6 et cōem preſuppoſitionem habeat de eius errore. † Qđ etiaꝫ eſti-
matio rebus pretium imponat patꝫ quia cū quēlibet habentē rem
venaleꝫ oportet dare eo remiſſius quo minus deſideraſ ab hoībus
ſi vult eam vendere. cur nō poſſet vendere eo pretioſius quo magis
deſideratur. Itaq̄ȝ quis habens rem quam multi deſiderant. ⁊ pro
qua vnus pre alio plus alio exhibet cur non venderet eam ce-
teris paribus magis danti dimiſſis alijs qui minus darent. ergo
deſiderium hominum videtur rebus pretium imponere. Tertio
ſciat ꝙ licitum eſt in vtriſq̄ȝ cōtractibus iſtis permutante vel vendē
tem penſare damnum ſuū non aūt cōmodum ipſius ementis ſiue
eū quo permutat. hoc dico in carius vendēdo vel permutando. Et
intelligendo illud ſicut dicit Scotus. Si quis multum indiget re
ſua. et per magnam inſtantiam inducatur ab alio vt vēdat vel per-
mutet pro alia re cum poſſit ſe preſeruare indēnē. ⁊ ex venditione
vel permutatione iſta multum dānificatur. poteſt carius vendere
ꝙ̄ ſi alias ſine tali dānatione vēderet ⁊ permutaret. Sed ſi emēs cō
modum magnum conſequaſ ex iſta re ſibi vendita vel permutata,
non pōt carius vēdi vel permutari: quia magis cōmodū cōſequiſ:
quia propter maius cōmodū eius quod conſequiſ nec res mea eſt
pretioſior in ſe: nec mihi melior ⁊ ideo non dꝫ mihi magis pretiuꝫ
apportare. Secus autē eſt qꝛ dānifico: qꝛ tunc mihi eſt pretioſior
7 licet non in ſe. † Et vt Thomas dicit qꝛ aliquis multum indiget
re aliqua ⁊ alius leditur ſi careat ea: in tali caſu iuſtū pretium erit,
vt non ſolum reſpiciatur ad rem que venditur ſed ad damnū quod
venditor per venditionem incurrit. ⁊ ſic licite poterit aliquid vēdi
plus ꝙ̄ valeat ſecundum ſe ꝙ̄uis non vendatur plus ꝙ̄ valeat habē
ti. Si quis vero multum iuuetur ex re alterius quam accepit. ille
vero qui vendidit nō dānificatur carendo re illa, non debet eam ſu
peruendere vt ibidem probat. Addūt alij qđ ſi iam eam vēdere eſt
mihi dānoſum tunc intantum ſuperuendere eam quantū damni
ex hoc habeo bene licet. ſicut predictum eſt ſupra. ſimiliter vt Sco.
dicit ſi iam non ſum venditurus rem ſed ſeruaturus eam. quia de
cōmuni curſu creditur plus valitura ꝙ̄ iam valet. ⁊ alius vult mihi
eam venalem facere. ego poſſum eam carius vendere ex eadem ra-
dice quia reputo probabiliter ꝙ iam vendere ſit dānuꝫ meum. Nō
poſſum tamen ſimpliciter tanti vendere quātū poſtea valitura cre
ditur. aut etiam ſcitur. Sed oportet deducere eſtimationē pericu-
li ⁊ cure circa rem ſeruandā. rem aūt quā iam ſum vēditurus nullo
modo liceꝫ carius vendere pro determinato vero ꝙ̄ iam valet. Pro
indeterminato vero pretio bene poſſum, ſi de cōmuni curſu nulla
eſt certitudo, an poſtea minus vel plus ſit valiturū: vt ſi cētenarius
piperis qui iam valet centum deſ ꝓ tanto pretio ꝙ̄tū valebit vltra
annū. cōtract⁹ eſt licitus etiā ſi tūc multo plus ſoluturus ſit vt ꝓbat
Sco. per. c. nauiganti. ꝓpter dubiū licituꝫ eſt. Dicit etiam Aſtēſis
8 in ſumma. lib. iij. ti. xj. qđ ſecūdū aliquos quos nō improbat † lꝫ vē
dentes nō poſſint ꝓpter dilationē pretiū augere: poſſunt tn̄ ꝓpter
accelerationem ſolutionis pretium minuere. Vnde eſto ꝙ merca-
tor ſtatuat in corde ſuo qđ pānū quē habet pro ſex velit dare ꝓ no-
uem ſolid. Ita qđ omni volenti ſibi dare tm̄ ſiue ſtatim in continen
ti ſiue ad terminū certum dare velit ⁊ longe libētius ſtatim ſoluē-
ti ꝙ̄ vſq̄ȝ ad terminū aliquem. Si talis mercator hoc apud ſe deli-
beraus ſimulq̄ȝ cuꝫ hoc de lucro parate ſolutionis cogitans apud
ſe dicat. lꝫ in corde illud lucrum taxauerim quicūq̄ȝ tn̄ pretiū para
tum habere. cum quo de lucro meo aliquid ordinare poſſem de pre
tio taxato diminuere talis non eſſet vſurarius. Quidā etiam dicūt
ꝙ licet contractus quo quis vendit maiori pretio ꝓpter dilationē
ſolutionis ſit de ſe vitioſus. tamē excuſari poteſt ex parte vendētis
puta ſi nō intendat vendere carius ꝓpter tēpus. ſed ꝓpter dānū
⁊ laborem quē imminere ſibi videt in procuratione ſolutionis ha-
bende. Et rectitudo intētionis huiuſmodi apparet ſi mallet nō vē
dere talibus ꝙ̄ vendere eis ad credētiam ⁊ qꝛ libētius vēderet alijs
pro pretio minori ꝙ̄ iſtis pro p̄tio maiori. Vnde licet caſus dubi⁹
ſit non pōt tamē excuſari ſi propter credētiam rem plus vendit ꝙ̄
valet ſimpliciter vel ꝙ̄ veriſimiliter ſit valitura tēpore ſolutionis
vel ſi non vēderet aliter niſi propter credentiā plus reciperet. Hec
Alexander lombardus nec improbare eum videſ Alexander ille.
9 † Quarto principaliter poteſt res vendi carius ꝙ̄ empta eſt ex par
te vendentis veꝫ ratione ſeruitij qđ circa eaꝫ fecit vel per induſtriā
pendētiam ſollicitudinē ac periculū, vel ratione officij quod circa
eam habuit ⁊ hac ratione collectores hoſpitum campſores inſtito
res, Caupones peneſtici ⁊ quicunq̄ȝ ſtationarij poſſunt rem nullo
modo etiam mutatam nec in ſe nec in eſtimatione vēdere carius ꝙ̄
emerunt. Et hoc ꝓpter ſumptus labores curas induſtrias pericu
la ⁊ alias occupationes rationabiles vel grauamina quas vel que
habent in comportando res hominibus vtiles: vel neceſſarias cō-
ſeruando vel exponendo ad cōmune foruꝫ ⁊ ibi ſtando vt quilibet
indigens prompte poſſit habere ⁊ ex cōſequenti multo fortius hi
qui res aliunde adducunt ꝓpter maiora grauamina que cōmuni-
ter circa res tales habere videntur. Et illud ſic probatur: quia nul-
la eſt ratio quare alius artifex pro ſuo labore poſſit aliquid recipe-
re ⁊ non talis pro ſuo cū q̄ñq̄ȝ tam grauiter laboret vnus ſicut ali⁹.
⁊ tam gratus ac deſideratus eſt hominibus labor huius vt illius.
Vnde apoſtolus dicit. vnuſquiſq̄ȝ ſcd̄m ſuum laborē mercedē reci-
piet. Vnde etiam ſanctus Tho. vbi prius ſic dicit. pōt quis rem ca
rius vendere ꝙ̄ eam emit vel quia in aliquo rem meliorauit: vel qꝛ
pretium rei eſt mutatum ſcd̄m diuerſitatem loci vel temporis vel
ꝓpter periculum cui ſe exponit transferēdo rem de loco ad locum
vel etiam ſieri faciēdo ⁊ ſecundum hoc nec venditio nec emptio eſt
10 iniuſta. Hec ille: probat etiā iſta Scotus vbi prius ſic dicēs. † Vnū
quēq̄ȝ in opere honeſto reipublice ſeruientē opꝫ de labore viuere.
honeſto dixit propter meretrices ⁊ hiſtriones ⁊ inhoneſte viuētes.
Sed afferēs iſta vel conſeruans honeſte ſeruit ⁊ vtiliter reipubli-
ce: ergo opꝫ eum de ſuo labore viuere. Nec hoc ſolum: ſed vnuſquiſ
q̄ȝ poteſt induſtriam ⁊ ſollicitudinē iuſte vendere. Induſtria enim
iſtius trāſferētis res de patria ad patriam requiritur magna vt cō-
ſideret quo qua patria abundat ⁊ indigeat ergo poteſt iuſte vltra
ſuſtētationem neceſſariam pro ſe ⁊ familia ſua ad iſtam neceſſitatē
deputatam recipere pretiū correſpondēs induſtrie ſue. ⁊ vltra hoc
aliquid tertio correſpondēs periculis ſuis. Ex quo enim in pericu
lo ſuo transfert ſi eſt translator vel cuſtodit ſi eſt cuſtos ꝓpter hu-
iuſmodi periculuꝫ poteſt ſecure aliquid accipere correſpōdēs ma
xime ſi quādoq̄ȝ ſine culpa ſua in tali ſeruitio cōmunitatis dānifi-
catus eſt vtpote mercator transferēs quandoq̄ȝ amiſit nauē onuſtā
maximis bonis ⁊ alius quādoq̄ȝ incēdio caſuali amittit pretioſiſſi
ma que cuſtodit pro republica. Hec omnia confirmantur ſic: quia
quātum deberet alicui miniſtro reipublice legiſlator iuſtus ⁊ bo-
nus diſtribuere, tm̄ poteſt ipſe ſi non aſſit legiſlator de republica
non extorquēdo accipere: ſꝫ ſi eſſet bonus legiſlator in patria indi
gente deberet locare pro p̄tio magno huiuſmodi mercatores qꝛ res
neceſſarias afferrent: ⁊ qui eas allatas ſeruarēt ⁊ non tamē eis ⁊ fa-
milie ſue ſuſtētationē neceſſariam inuenire ſꝫ etiam induſtriā ⁊ pe
ritiam omnino locare: ergo hoc etiam poſſunt ipſi ſibi in vendēdo.
11 † Ex quo patꝫ qđ vituperabiles negotiatores de republica extermi
nabiles ſunt que nec transferunt, nec conſeruant, nec eorum indu-
ſtria meliorantur res venales nec certificatur aliquis alius ſimplex
de valore rei emēde: ſꝫ modo emit. vt ſtatim ſine omnibus iſtis cō-
ditionibus vēdat exulandus eſſet iſte quia prohibet immediatam
cōmutationem volētium emere vel commutare Economice, ⁊ per
cōſequēs faciunt quodlibet venale vel verſuale carius emēti ꝙ̄ de-
berēt ⁊ vilius vēdēti. ⁊ ſic dānificant vtrāq̄ȝ partē. hec Sco. Quin-
to volēs rei p̄tium ſcire vel rē vēdere conſideret vtrum iuſtum p̄tiū
talis rei p̄tium ſit taxatum per legē ciuilē vel aliam ꝑ cōſuetudineꝫ
ſeu cōmunē curſum. Vel an cōmittatur taxatio p̄tij ipſis contrahē
tibus. Vnde Sco. dicit Quale ſit p̄tium alicuius rei iuſtuꝫ ad ꝙ̄tū
ſe extēdat quādoq̄ȝ lege poſitiua: quādoq̄ȝ ex conſuetudine inno-
teſcit: lex enim reſcindit contractum vbi contrahēs decipitur vltra
medietatē iuſti p̄tij: ⁊ tamē infra illud ſi ex aliquo appareat iniuſti
tia dꝫ reſtitutio ſieri correſpondēs. Quandoq̄ȝ autem relinquitur
ipſis contrahētibus ſeu commutantibus vt pēſata mutua neceſſi-
tate reputant ſibi mutuo dare equiualēs hincinde ⁊ accipere. Du
rum eſt enim inter homines eſſe contractus in quibus contrahen-
tes non intēdant aliquid de indiuiſibili iuſtitia remittere ſibi mu-

De

tuo vt pro tanto omnē contractuꝫ cōmittet aliqua donatio ⁊ ſi iſte
eſt modus cōmutantium quaſi fundatus ſuper illud legis nature.
hoc facias alijs quod tibi vis fieri ſatis. pbabile eſt quādo ſunt mu
tuo contenti volunt ſibi remittere ſi deficiunt ab iſta iuſticia requi
ſita. hec Scot'. Quando aūt ſanctus Thomas dicit vt ſupra tactū
12 eſt ⁊ hic per Scotū † qꝺ pretiuꝫ rerū nūꝙ̄ non eſt punctualiter de-
terminatū: ſed magis conſiſtit in quadam eſtimatione: ⁊ qꝺ modi-
ca additio vel diminutio nō videt tollere iuſtitie equalitatē. hoc ve
rum eſt ſm iudicium fori contētioſi ⁊ etiam in foro cōſcientie quā-
do ignoranter ⁊ ſine dolo fit. Sed certe quātūcūꝙ̄ modicū minus
datur vel magis accipitur ſcienter pure ratione emptionis vel ven
ditiōis rei rationabiliter eſtimatur bona fide iniuſtū eſt corā deo.
Attentis igitur premiſſis quinꝙ̄ cōſiderationibus ⁊ bona fide et
intētione prehabita ſi tunc habetur vel haberi pōt cōmode de pre
tio rei vendēde vel emēde certitudo que in hac materia eſt poſſibi-
lis ſm hanc agendum eſt vendēdo vel emendo. Si vero nō tūc ſuffi
cit quecūꝙ̄ probabilis euidētia quādo nō eſt aliqua in cōtrarium.
Exempli gratia ſi vnus homo qui creditur intelligens ⁊ verax dice
ret rem tantum valere: vel qꝺ ſic vendidiſſet ſimilem aut emiſſet ſi
aūt habent motiua ꝯtria ꝯſentiat tunc magis motiuo probabili.
13 ¶ † Ubi notādū pmo qꝺ qū in tali materia dubitat an pl' valeat
vel minus, modica probabilitas ſufficit ad eſtimandū valoreꝫ rei.
Cuius ratio eſt. quia etiaꝫ cōmunitas ex paruo motiuo mouet ad
eſtimandum rem aliter ꝙ̄ prius. Sicut ſi piper ſoluiſſet. xij. ⁊ exper
tus emeret pro. xiiij. ſtatim homines mouerentur: et cogitarent ꝙ̄
ille aliqꝺ ſciret ꝑpter quod tam remiſſe venderet. vel tam pretioſe
emeret. ⁊ ſcꝺm hoc homines regerēt ſe emēdo ⁊ vendēdo. ¶ Secū-
do notandū qꝺ ſtans in dubio quid ſit verū pretium rei ⁊ cōmittēs
ementem ſue induſtrie, quē neſcit artatum vel ſimplicianū in tali
materia qū bona fide eidem vendit: talis non videtur cōuinci iniu
ſtus eſſe. nam ſi talis vellet dare decē pro re quā eraꝫ datur' ꝑ octo.
quia dubitabam an plus valeret. ergo habeo motiuū probabilē in
iſta materia ad credendū rem decem valere. ſi non obſtat aliud mo-
14 tiuum in contrariū. † Et ideo pōt res aliquādo carius vēdi homi-
ni experto ꝙ̄ ſimplici. licet valde ſepe contrariū fiat. ⁊ male niſi bo-
na fide credatur res valere pretium pro quo datur. ¶ Tertio notā
dum qꝺ quādo dubiū eſt ꝙ̄tū res valeat tunc magis periculoſum
eſt homines per cautelam inducere ad tantū dandū. ꝙ̄ ſimpliciter
ſine tali cautela dare pro tanto. Cuius ratio eſt. quia ſi ibi eſt exceſ-
ſus, ibi eſt maior cauſa iſtius exceſſiue emptionis qui emptorem
ad hoc inducit. ꝙ̄ qui eum ſuo arbitrio dereliquit. ¶ Quarto no-
tandū qꝺ quādo quis nec ſcit nec credit cōmunitatē errare etiam, ſi
probabiliter dubitat an erret communitas in pretio rei: tunc licite
poteſt rem ſuā ſm eſtimationem cōmunē vendere, immo ſi vult vē
dere. debet in tali dubio ſcꝺm iſtam vendere. ⁊ non ſecūdū ſen-
ſum ſuum. Si vero ſcit vel credit cōmunitatem errare in eſtimatio
ne pretij rei tunc nullo modo dꝫ eam ſequi. quia etiam ſi reciperet
verum ⁊ iuſtū pretium, tū faceret cōtra cōſciētiam. Sed neceſſe eſt
ſibi vt videat ne fingat ſibi dubium, vbi habet crudelitatē ⁊ ecōuer
ſo. Ex premiſſis patet aliqualiter quis ſit rei valor ⁊ quomodo ac
quot modis emptor vel venditor ſe habere poteſt reſpectu pretij.
15 † quia aut ſcit vel credit. A. pretiū eſſe ſm erroneam eſtimationeꝫ
pro re. iſtam non dꝫ ſequi. Aut ſcit vel credit. A. pretium eſſe verū
non ſcꝺm eſtimationem erroneam: iſtam eſtimationē dꝫ ſeq. Aut
dubitat an. A. pretium ſit iuſtum puta qꝛ nulla eſt eſtimatio vel er
ronea de re vendibili, et tunc debet recurrere ad rationem pēſando
ſumpt', ⁊ labores, etiam bona fide prout melius poteſt fieri necnō
meliorationem ſiue realem ſiue eſtimatam et iuxta iſta rē vendere.

Summarium.

1 ☞ Cōmutatio negotiatiua que ſit ⁊ qualiter exerceri poſſit.
2 Negotiatio mediante qua quis lucruꝫ intēdit, inhoneſti de ſe nihil
habet.
3 Venditor bone fidei non debet aliquid vltra iuſtum pretium ex-
pectare.
4 Vendere carius rem ꝙ̄ valeat nunꝙ̄ licet ſcienter.
5 Venditor pōt rem ſuam ſm cōem eſtimationem vendere, quāuis
dubitet cōmunitatē in taxa pretij errare.
6 Venditor de mala fide eſt ſuſpectus qui vendit tribus hominum
generibus.
7 Venditor expertus ſi de experto ad emēdū ⁊ econuerſo alleuiant
contractus mercatorum.
8 Venditor nulla verborum cautela emptorem inducere debet ad
emendum.
9 Emptor expertus pro ſeruitio inutili circa rem facto nil velle dare
preſumitur.
10 Mercator ſeu negotiator res inutiles ⁊ defectuoſas faciēs ⁊ defe-
ctus ex induſtria obtegens tenet ad ſatiſfactionem.
11 Preceptum iſtud legis nature, qꝺ tibi vis fieri alteri ne feceris. qualiter intelligatur.
12 Mercator emens vnam rem decem nūmis, ſtatim poteſt eam aliū vē
dere duodecim.
13 Mercator pro quacunꝙ̄ re, cauſa vel operatione ratione merciuꝫ
poteſt recipere lucrum.
14 Mutuans de iure nil poteſt vltra rem mutuatam vel eius valorē
recipere.
15 Mutuans pecuniā pro eius vſu principali nil vltra ſortē recipere
poteſt: pro ſecūdario autē vſu ſic.
Pecunia vſum duplicem habere poteſt.
16 Uſura ⁊ ſi nūꝙ̄ licita ſit, in quibuſdam tamē caſibus lꝫ mutuāti de
pecunia mutuabili plus recipere ꝙ̄ mutuauerit.
17 Incertitudo qū excuſet a dolo ſeu fraude vſuraria.

¶ De regulis ſecundū quas videri pōt qualiter ⁊ quomodo mer
catores magis vel minus ſecuri ſint. Cap. iij.

TErtius articulus erit pri-
mo de regulis ſm quas videri pōt quomodo mer-
catores ſecuri eſſe poſſunt, vel min' ſecuri vel inſe-
curi. Et ſunt regule. xxiiij. Et prime quinꝙ̄ ſunt
1 Scoti. ¶ † Prima eſt cōmutatio negotiatiua vbi
cōmutans intendit mercari de re quā acquirit, quia emit nō vt vta
tur ſed vt vendat. ⁊ hoc caſus que commutatio negotiatiua dicit
pecuniaria vel lucratiua: talis inꝙ̄ mercatio eſt vtilis reipublice, p-
bat Scotus. Quia reipublice eſt vtile habere conſeruatores reruꝫ
venalium vt prompte poſſint inueniri ab indigentibus volētibus
iſtas emere. In vlteriori etiam gradu. vtile eſt reipublice habere af
ferentes res neceſſarias quibus iſta patria non abūdat ⁊ tamē vſus
earum ibi eſt vtilis ⁊ neceſſarius. Ex quo ſequitur qꝺ mercator qui
affert rem de patria vbi abundat ad patriam vbi deficit: vel qui iſtā
emptam conſeruat vt prompte inueniatur venalis a volente eam
2 emere habet actum vtilem reipublice. Secunda regula † negotia-
tio qua mediante quis debito modo lucrum intendit nihil de ſe
inhoneſtum importat: ſed licitum honeſtum ⁊ vtile bonum ſibi et
alijs: vt quando aliquis lucrum moderatum negotiādo querit, qꝺ
ordinatur ad domus ſue ſuſtentationem, vel etiam ad ſubueniēdū
indigentibus. vel etiam cū negotiationi intendit propter publicā
vtilitatem, ne ſcꝫ res neceſſarie ad vitam patrie deſint: ⁊ lucruꝫ ex-
petit non quaſi finem ſed quaſi in ſtipēdium laborum. Sententia
eſt ſancti Thome, Tertia regla mercator talis poteſt iuxta diligē
tiam ſuam prudentiā ⁊ pericula licite accipere in cōmutatione pre
tium correſpondēs. Probat idem quia vnumquēꝙ̄ in opere ho-
neſto reipublice ſeruiētem, opꝫ de ſuo labore viuere honeſte. Ho-
neſte dico propter meretrices hyſtriones ⁊ inhoneſte viuētes. Sꝫ
afferēs iſta vel ꝯſeruans honeſte ſeruit ⁊ vtiliter reipublice ergo ⁊c.
3 ¶ † Quarta regula ꝙ̄uis ad vendētem exigatur vt bona fide nihil
ſe credat ratione venditionis vltra iuſtum pretiū recipere: tamen
alia occaſione poſſet aliquādo aliquid recipi vltra illud ratione do
nationis, ſicut aliquādo ille expeditet liberaliter daret. Primū
patet: quia alias non ſeruaretur equalitas iuſtitie inter datum ⁊ ac
ceptum. Secūdū patꝫ de ſe. ¶ Quinta regula, ſatis probabile vide
tur, qꝺ quādo contrahentes ſine dolo mutuo de ſe ſunt contēti, qꝺ
talem etiam cōtractum concomitetur aliqua donatio preſertiꝫ cū
pretij taxatio relinquitur ipſis cōtrahentibus vel cōmutantibus.
Patet quia preciſa taxatio pretū interdum ignota eſt vel dubia.
Sed durum eſſet inter homines eſſe cōtractus in quibus nō' inten
derent aliquid ſibi mutuo remittere de rigore preciſi pretij vt pro
tanto omnem contractum cōcomitet aliqua donatio. ¶ Sexta re
4 gula: ꝙ̄uis † nunꝙ̄ liceat ſcienter rē carius vendere ꝙ̄ valeat lꝫ ta-
men eam vendere carius qꝺ empta ſit ſi eſt meliorata in ſe vel in ho
minū eſtimatiōe. primū patꝫ qꝛ alias iniuſtitiā cōmitteret propter
inequalitatem dati ⁊ accepti ſcienter. ſcꝺm patꝫ ex melioratione de
qua vide in. ij. articulo in. iij. conditione. ¶ Septima regula ꝙ̄uis
nunꝙ̄ liceat rem carius vendere ſcienter ꝙ̄ rationabili eſtimatione
credit vel credere debet eam valere. tamen qū vendēs plus ledit
ex carentia rei, ꝙ̄ res etiam in ſe valeat tunc poteſt eam ſuperuēde
re ſuper valorē eius tantum quantū rationabiliter eſtimat, vel eſti
mare debet damnum ſuum. Primū patet ex precedenti. ſcꝺm pa-
tet quia res quā alius primo facit venalem licet non ſit in ſe melior
eſt tamē primo melior. ¶ Octaua regula ſicut non eſt iniuſtū quan
do quis ſperat res plus ſoluturas qꝺ iam ſoluunt velle eas ſeruare
⁊ non vēdere. Sed etiam iniuſtum non eſt feſtinare in vēdēdo quā
do quis habet res quas timet minus ſoluturas dummodo nec cre
dat nec cauſam credēdi habeat eas pro tunc minus valere ꝙ̄ reci-
pit. Patet ex notabilibus ſecundi articuli circa v. conditionē. Di
co notāter quas timet quia multa facit homo in ſpe vel timore ſi-
5 ne conſciētia vel credulitate. ¶ † Nona regula quādo quis nec ſcit
nec credit cōmunitateꝫ errare in taxa pretij. Etiam ſi probabiliter
dubitat an erret cōitas tunc licite poteſt rē ſuam ſcꝺm eſtimationē
cōmunē vēdere immo ſi vult vēdere dꝫ in tali dubio ſecundū iſtam
vendere

vendere ⁊ non ſecundum ſuũ ſenſum. Si vero ſcit vel credit cõitatẽ
errare in eſtimatione nullo modo debet eam ſequi. Patet ex. ij. ar-
ticulo in. v. conditione in. iiij. notabili. ¶ Decima regula. Quãdo
dubitatur in quãto res plus vel minus valeat tunc modica probabi-
litas ſufficit ad eſtimandum valorem rei. patz ibidẽ. ¶ Undecima
regula. Stans in dubio quid ſit verum pretium rei. ⁊ cõmittẽs emẽ-
tem quẽ neſcit artatum vel ſimplicianum. ſed expertum ſue indu-
ſtrie ⁊ bona fide vendens ſic non videtur contuncti iniuſtus: patz ibi-
dem. ¶ Duodecima regula. Sicut cum magis ſecura conſciẽtia et
fide poteſt vendi res etiam cuius vera eſtimatio ignoratur qꝛ vẽdit
homini experto circa rem non artato aliqua neceſſitate. nec habẽ-
ti ad eam inordinatũ deſiderium nec aliqua cautela verborũ ope-
rum vel ſignorum circumuento vel inducto ad emendũ eã pretio-
6, ſius ꝙ ſine iſta cautela emeret. † Sic ſine dubio minꝰ eſt ſecurus de
bona fide immo ſuſpectus de mala in tribus caſibus. primo qñ ven-
ditur ſimplici ſiue inexperto. ſecũdo qñ emens eſt neceſſitatus. ter-
tio quãdo ementẽ aliqua arte ſignorũ factorum vel verborũ etiam
ſi vera ſint inducit ad emendũ carius ꝙ alias. ¶ Prima pars patz
per quintam. ¶ Secũda patet quo ad primum: qꝛ tunc totũ onus
eſtimationis venditori incũbit. ¶ Quo ad ſecũdũ patz: quia arcta-
tus carius emit faciliter non voluntarie ſimpliciter: ſed voluntarie
mixte ⁊ tamẽ ꝓpter artationẽ emptoris venditur nõ põt plus reci-
pere: ſed potius miſericorditer deberet cum eo agere. ¶ Quo ad
tertium patet qꝛ venditor aut verecundia ductus aut ignorantia:
partim involuntarie habitualiter emit maxime qñ mendacijs cir-
cũuenitur emptor. Ex quo etiam patz. xiij. regula. Quãdo dubium
eſt quantũ res valeat tũc magis periculoſum eſt homines ꝑ caute-
las inducere ad tantum dandũ qꝺ ſimpliciter ſine tali cautela dare
pro tãto. patz qꝛ ſi eſt exceſſus ille maior cauſa iſtius exceſſiue ẽptio-
nis quo emptorem ad hoc induxit: ꝙ qui cum ſuo arbitrio dereli-
7 quit. ¶ Decimaquarta regula. † Multũ alleuiat contractus mer-
catorũ inter ſe ꝙ expertus experto dat ad emendũ ⁊ econuerſo. Et
hoc intellige qñ emptor non eſt artatus aliqua neceſſitate vel inor-
dinata affectione impulſus. Primũ patet qꝛ quilibet mercator ra-
tionabiliter preſumitur querere lucrum ſuum ⁊ pronus eſſe ad ea
emẽda in quibus lucrum habere intelligit ⁊ alias non emeret niſi
crederet ſe poſſe lucrari. ¶ Secũdũ patet quia vẽditor talis habet
tunc temere qꝺ ex illa artatione carius emat ꝙ alias faceret ẽptor:
vel qꝺ venditor vendat res remiſſius. ¶ Decimaquinta regula qñ
homo inexpertus vadit ad inſtitores ⁊ mercatores publicos nõ eſt
ſibi periculum ſi modicum exhibet: vel remiſſe emit niſi probabile
motiuum habeat venditorem ex ignorantia, inexperientia, arta-
tione vel aliquo tali vẽdere tam remiſſe. Et ipſe probabiliter poſſit
agnoſcere rem plus valere. Ratio eſt quia communiter tales inſti-
tores ⁊ mercatores experti ſunt in ſua materia: ⁊ conſueuerũt pre-
tioſius exhibere ꝙ valeat ⁊ etiam ꝙ ipſimet pro tali velint dare ⁊ il-
8 lud multũ alleuiat facta mercatorũ. ¶ Decimaſexta regula. † Si-
cut ad ſecuritatem conſcientie facit, qñ venditor nulla arte vel cau-
tela verborum inducit emptorem nõ artatũ. vel ſimplicianum ad
emendum carius ꝙ alias emeret. Sic ad inſecuritatem facit oppo-
ſitum facere. patz ex. v. ⁊ xij. ¶ Decimaſeptima regula ſicut in mino-
ri periculo ſtant q vendunt res apud multos inuenibiles ⁊ venales
ſic debet ſibi multomagis eſſe ſuſpectus qui habet rẽ venalẽ, vel q
exercet officium vel laborẽ non poſſibilem apud aliũ haberi. Pri-
mum patet qꝛ facilius ⁊ propinquius poteſt haberi eſtimatio qñ
homines nõ ſunt artati ad vnum. Secus aũt eſt in ſecũdo caſu in
quo ſibi multomagis homo debet eſſe ſuſpectus. ⁊ valde cauere ne
neceſſitate hominum exigat aut recipiat vltra rei aut laboris ſui va-
lorem. ¶ Decimaoctaua regula nullus artifex ſiue negotiator po-
teſt aliud recipere pro labore vel pro quocũꝗ grauamine ſuo circa
rem vendẽdam vel perſonam ementẽ habito, niſi bona fide credat
qꝺ ſeruitium huiuſmodi vtile fuerit ſit vel erit, hoc ſolo excepto,
quãdo emens ſcit vel ſcire probabilr ⁊ ſine dolo preſumit, ꝙ inuti-
lis ⁊ nociuus ſit labor aut ſeruitiũ ⁊ nihilominus vult habere ⁊ ac-
9 ceptat. ¶ † Primũ patet. qꝛ nullus rationabilis emens vellet da-
re aliquid pro ſeruitio inutili vel nociuo. ¶ Secundũ patz qꝛ preſu-
mere poſſum qꝺ voluntarie emat. forte ad aliquẽ finem ſibi magis
vtilem, ꝙ venditor videat. Ex iſtis multe regule ſpeciales poſſunt
inferri vnde. ¶ Decimanona regula. Sicut qui frumenta vel alias
res vtiles communitati vel neceſſarias ⁊ bonas ad hoc principali-
ter emunt vt non deſit ciuitati, patrie, vel aliqua alia bona inten-
tione non intẽdentes cariſtiã inducere ſed quandocũꝗ neceſſita-
tem vel notabile grauamen pauperum viderint, vendere volunt
iuxta cõmunem ⁊ rationabilem eſtimationem tales non ſolum li-
cite ſed etiam meritorie poſſunt hoc facere ⁊ aliquando cariſtiam
impedire. ⁊ ſi non omnino ſaltem vt non ingrauetur. Sic illi qui
in congregando talia nec communitati ꝓſunt nec vtilitatẽ eiꝰ in-
tendunt ſed ſolum lucrum ſuum. nihil niſi cariſtiam expectando,
grauiſſime peccant ⁊ ſuo labore quando vel re vel intentione noci-
uus eſt, nihilominus merentur ſed potius demerentur, ſicut ali-
quando contingit qꝺ in principio pauperibus volentibus facere
prouiſionẽ multum noceret faciendo res cariores ⁊ poſt ea homi-
nes nimis exactionant. Poſſunt autem vtriꝗ illorum ſe ex hoc
conſiderare. qui enim intendit cariſtiam dolet de frumentorũ co-
pioſo prouentu. Alius vero vel letus eſt vel contentus ⁊ nõ triſtis.
10 ¶ † Uiceſima regula que ſequitur etiam ex. xviij. qui faciunt res
inutiles ⁊ defectuoſas, defectuſꝗ earum ex induſtria ⁊ ſtudioſe ob-
tegunt ⁊ occultant male faciunt. ⁊ tenentur ad reſtitutionẽ illius
quod occaſione talis occultationis eis datur pro rebus niſi res, nõ
obſtante defectu tñ valeant quãtum datur. Et ſimiliter eſt de ha-
bentibus res venales iudicandum. ¶ Uiceſimaprima regula quã-
uis ſcienter dare alicui occaſionem periculi vel dãni ſemper ſit illi-
citum ſicut dicere alteri falſum ſemper eſt illicitũ tamen non eſt ne-
ceſſarium qꝺ homo alteri det ſemper auxilium vel conſilium perti-
nens ad qualẽcũꝗ eius promotionem. ſicut etiam non teneor dice-
re veritatem ſemper quã ſcio: ſed hoc ſolum eſt neceſſarium in ali-
quo caſu determinato: puta cũ aliquis eius cure ſubditur vel cũ nõ
poteſt ei per alium ſubuenire: verba ſunt ſancti Thome articulo.
iij. Ex quo elicit ea que de venditione defectuoſe rei dicta ſunt arti-
culo primo. ꝙ. xiiij. Unde ſubdit ibidem ad tertium argumentũ.
Quãuis homo non teneatur ſimpliciter omni homini veritatem
dicere de his que pertinent ad virtutes. tenetur tamen in caſu illo
de his dicere veritatem quando ex eius facto alteri periculum im-
minet et detrimentum niſi diceret veritatem ſicut patz in rebus oc-
11 culte defectuoſis per venditionẽ alienandis. ¶ † Uiceſimaſecũda
regula. non ſemper facit cõtra charitatem proximi: qui nõ vult pro-
ximo ſuo bonum qꝺ ſibi vellet fieri: ſed qui non vult proximo ſuo bo-
num quod ſibi deberet velle fieri ceteris paribus ⁊ ſecundũ ꝙ recta
ratio dictat quia ſic ⁊ non aliter intelligendũ eſt illud preceptũ le-
gis nature quod tibi vis fieri alteri feceris. Unde qui vult probare
qꝺ proximo ad aliquid tenear qꝺ mihi vellem fieri prius dꝫ proba-
re qꝺ ego tenear ſeu ex debito obligar ei facere tale bonum. Exem-
pli gratia. Ego emo librum mihi vtilẽ pro librario quẽ alter etiã
libenter emiſſet quem preuenit emendo. Si ergo alterũ permiſiſ-
ſem librum emere bene quidem feciſſem: ſed nõ tenebar, imo ego
deſiderarem ſi alter prius veniſſet ad librarium vt mihi librum di-
miſiſſet: ſed non erat mihi debitum. Ex iſto etiam patet veritas ca-
ſus ſuper primo articulo. ꝙ. xv. de ſciente merces multas futuras
de quo mihi ſoli conſtat quomodo poſſum ſilere ⁊ emere ſm forũ
cõmunem illud ignoratum. ¶ Uiceſimatertia regula ꝙuis ſepe li-
12 cite fieri poſſit † qꝺ mercator emat ab vno pro. x. ⁊ ſtatim det alte-
ri pro. xij. eſto qꝺ ſciuerit prius de ſecũdo emptore ſiue etiã prius
contraxerit cum eo qꝺ emeret rem a primo tamen timendũ eſt qꝺ
multum cauteloſe ⁊ doloſe tales contractus fiant. Et ideo nõ poſ-
ſunt generaliter ⁊ ſimpliciter ſemper iuſtificari: propter qꝺ etiã ho-
mines magis videntur eſſe retrahendi a talibus contractibꝰ ꝙ aſſe-
curandi de eis. primũ patet primo ſi qui caſualiter emiſſet pro. x. ⁊
ſtatim occurreret ſibi qui cum gaudio ⁊ gratiarum actione. xv. da-
re vellet. Secũdo qñ etiam non caſualiter talis occurrit ſed etiam
ſcienter: poteſt enim eſſe ꝙ quis ſciat vel veriſimiliter preſumat pri-
mum venditorem ſatis eſſe lucratum vtpote qꝛ emit pro ſex. ⁊ ſm
emptorem etiam ſatis lucratum eſſe quia dabit pro. ij. Poſſit er-
go valde charitatiue fieri ſic qꝺ vnus ſolus non haberet totum lu-
crum ſed multi lucrarentur. Aut ſi primus dixiſſet medio procura
mihi emptorẽ talis rei ego dabo eã pro ſex. Et ſecundus diceret.
procura mihi talem rem ⁊ ego dabo pro ea decem. Similiter ſi pri-
mus vendens habeat rei pretium imponere: vt ſi princeps vel offi-
cialis eius ligna de ſiluis, plumbũ de montanis vellet dare rem iſ-
ſius ꝙ prius quid ego habeo iudicare qꝺ tã nimis remiſſe vendat
cum bene poſſit ſtare qꝺ antea nimis care vendiderit. Et qꝛ dubiũ
eſt an plus vel ꝙdiu velit tam remiſſe vendere non obſtante mea
remiſſa emptione poſſum vendere ſicut communiter ſolet. Stat
etiam qꝺ primus vendens habeat mandatum de nõ vendẽdo carꝰ
vel conſcientiam de hoc qꝺ plus recipiat ⁊ ſecũdus mandatum tãtũ
vel conſcientiam de emendo remiſſius vel primus defectum ſciat
in re propter quem eſtimatione ſua non plus valet vel credat mul-
tas ſimiles res venturas propter quas forte poſtea rem ſuam ven-
dere non poſſet. Secundo autem ſciat locum vbi multo plus ſol-
uet. Inter tot ergo motiua ⁊ circunſtantias que ⁊ quas primus ven-
dens poteſt habere tam remiſſe vendẽde ⁊ ſecũdus tam care emen-
di medius non habet cauſam iudicandi primum nimis remiſſe vẽ-
dere aut ſm nimis pretioſe emere. maxime preſumptis tribus ſu-
pra. x. xi. xij. ⁊ aliis regulis tactis qꝺ quilibet eorũ bonã fidem ⁊ cau-
ſam bene credendi habeat ⁊ expertus ſi materia ⁊ nullus ſic artatꝰ
nec aliqua cautela aut circumuentio fiat. ¶ Uiceſimaquarta regu-
la eſt ſpecialiter de cãpſione ſeu cambio pecuniarum vel aliarũ re-
rum que eſt quaſi quedam venditio vel emptio vnius monete pro
alia: ⁊ habet quaſi eaſdem difficultates ſicut negotiatio. ⁊ quia cir-
13 ca iſtam campſionẽ multa mala fieri poſſunt ſit illa regula. † Pro
quacunꝗ re cauſa vel operatione poteſt mercator lucrum recipe-
re ratione mercium: pro tanto enim poteſt campſor recipere lucrũ
pecuniarum de quanto iſta res cauſa vel operatio circa pecunias

De h

locum habet ⁊ exercetur ſicut circa merces. Patet quia ſicut mer-
ces variantur eſtimatione hominum ſic ⁊ monete licet forte nõ taꝫ
communiter ⁊ tam in magna quantitate. Item ſicut poteſt haberi
cura labor pericula ⁊ alia huiuſmodi circa merces adducẽdas: ſic cir
ca pecunias ſuo modo. Si ergo ꝓpter tales cauſas recipit merca-
tor quare non propter eaſdem campſor. ſic tamen qđ hoc faciat ſi-
cut ſupra dictum eſt de negotiationibus penſando, bona fide ra-
tionabili vel cõi muni eſtimatione pretioſitatem grauitatem vtili
tatem operis, cure, laborum, officij ⁊ aliorum huiuſmodi ⁊ ſecundũ
hoc poteſt recipere plus vel minus vel de quanto cõmuni eſtima-
tione moneta in melius vel peius mutata eſt. Aut ſi aliqua illaꝝ
cauſarum, excuſat que de mutuo exprimitur vt propter intereſſe,
id eſt vitationem dãni. Porro de. iiij. ſpecie per quã etiaꝫ dominiũ
transfertur vt dictum eſt primo articulo primo capitulo. §. iiij. etiã
ſpeciales ſunt difficultates. Idcirco de eadem. iiij. ſunt regule.
14 ¶ † Prima licet mutuans poſſit de iure recipere vel repetere reꝫ
mutuatam vel valorem rei nihil tamen poteſt vltra hoc ſi quod ſit
pecunia menſurabili recipere repetere vel ſeparare ratione rei mu
tuate vel ratione mutuationis. Sed bene poteſt recipere aliquid
a mutuum recipiente non pro mutuo. ſi ſponte vel ex alia iuſta cau
ſa datur aut pia. Primum patet ex deſcriptione mutui. Secundũ
probatur ex intentione ſancti Thome et Scoti quia in mutui da-
tione transfertur dominium hoc enim ſonat vocabulũ mutuo do
tibi meũ: ergo qui concedit mutuo non manet dominus pecunie
mutuate. Et per conſequens ſi pro illa pecunia recipiat aliquid vl-
tra ſortem pro non ſuo recipit ſiue vendit non ſuum. Alia ratio eſt
eſto qđ pecunia maneret ſua. non habet tamen ex natura ſua ali-
quem vſum ſicut habent aliqua alia ex ſe germinantia: ſed tantum
prouenit fructus ex induſtria alterius ſcilicet vtentis. Induſtria
autem huius non eſt eius qui concedit pecuniam ergo iſte volens
recipere fructum de pecunia vult habere fructum de induſtria non
ſua quam tamen non dedit ſibi iſte alius: ex hoc qđ accipit mutuũ
ab alio. Et hec etiam eſt ratio quare per oppoſitum, fructus pigno
rum germinantium computantur in ſortẽ. Tertium patet p Tho
mam quia non efficitur quis peioris conditionis ex eo qđ alteri
mutuauit ſed ante mutationem potuit talia recipere ergo poſt.
15 ¶ † Secunda regula quãuis pro principali vſu pecunie nullus ali
quid vltra ſortem ratione mutui poſſit recipere: tamen pro ſecun-
dario vſu pecunie quis poteſt aliquid pretio dignum recipere.
¶ Primum patet ex precedenti. ſecundũ patet quia tunc pecu-
nia non mutuatur ſed locatur vel conducitur. ¶ Pro cuius intel-
lectu notandum primo ꝙ duplices ſunt res. quedam quaꝝ vſus
principalis eſt earum conſumptio. ſicut vſus vini principalis eſt vt
bibatur, panis vt comedatur. Et talia eorum vſu conſumuntur.
Alie ſunt res quarum vſus principalis nõ eſt earum conſumptio
vt domus vſus eſt inhabitatio, ſecuris ſecatio. ¶ Secundo notan
dum qđ pecunia duplicem poteſt habere vſum. vnum principalem
videlicet conſumptionem ſm diſtractionem ſm qđ in cõmutatio-
ne expenditur propter quod principaliter eſt inuenta. Alius vſus
eius eſt ſecundarius videlicet vt concedatur ſolum ad oſtenſionem
diuitiarum, vel oſtentationem vel ad ponendum eam loco pigno-
ris vel ad diſcendum numerare, ipſa mediante. Ad iſtos enim fi-
nes poteſt pecunia ipſa locari ſicut equus vel aliud locabile et pro
vſu iſto retento dominio pecunia licite recipitur ⁊ tũc ex toto eſt
contractus locationis vel conductionis. non autem mutuatio ſeu
mutui datio. Et debet idem pondus reſtitui niſi forte ſufficiat lo-
canti equale in pondere vel valore. Ex predictis etiam patet qua-
re licite pro vſu vaſorum argenteorum aliquid poteſt recipi. quia
ibi dominium retinetur apud concedentem. Et eorum vſus prin-
cipalis non eſt ipſorum conſumptio tamen quia ſecundarius vſus
vaſorum argenteorum poſſet eſſe commutatio, talem vſum eorum
16 vendere nõ liceret. ¶ † Tertia regula quãꝙ in nullo caſu vſura ſit
licita, tamen in quibuſdam caſibus licet mutuanti plus de pecu-
nia eſtimabili recipere quã mutuauit. ſed illud non ſit propter mu
tuationem ſed propter intereſſe, vel alia de cauſa. ¶ Primum pa
tet, ſecundum patet in multis caſibus. ¶ Primo ratione pene cõ
uentionalis dum tamen non fiat in fraudem vſurarum. exẽpli gra
tia dicit Sco. Ego indigeo pecunia mea ad mercandum. cõcedo ta
men tibi ad certum diem adijciens penam conditionalem. qđ niſi
tali die ſolueris. quia multum dãnificor alias ſolues poſtea tantuꝫ
vlterius. ¶ Pena huic adiecta licita eſt quia licet me ſeruare indẽ
nem ſic premendo illum cum quo tracto. ¶ Signum autem quã-
do non eſt in fraudem vſurarum manifeſtum eſt iſtud. quãdo mer
cator magis vellet ſibi ſolui die prefixo ꝙ in craſtino cum pena ad-
iecta. Et per oppoſitum eſt in fraudem. quando vltra diem tranſi-
ri potius ꝙ pecuniam ipſo die ſolui vellet. ¶ Secundus caſus eſt
ratio de intereſſe, id eſt ratione damni vitandi. debitor enim ex cu-
ius non ſolutione creditor notabiliter damnificatur. tenetur de
iuſtitia ſatiſfacere creditori de intereſſe. Et licet iſte creditor non
poteſt habere actionem contra eum in foro exteriori vtpote quia
non ſunt pacta vel munimenta. tamen in foro conſcientie debitor
tenetur vltra ſortẽ ad intereſſe. ¶ Tertius caſus eſt quando vtrũ-
ꝙ ſcilicet capitale ⁊ illud ſuperfluum ponitur ſub incerto. Quod
probatur extra de vſuris. nauiganti. §. none. arguendo per locuꝫ
a ſimiliter qꝛ ſicut ibi incertitudo excuſat, ita ⁊ hic ſine pacto etiaꝫ
licet quia ſoluẽ nimius ſine omni pacto verbali vel alio ſigno equi
ualenti oſtendens debitori qđ mutuans non mutuaret niſi ſpe lu-
cri non facit illum recipientem vltra ſortem habere alienuꝫ ſine pa
cto. ⁊ ideo nec teneri ad reſtitutionem.

Summarium.

1 Dominium rei temporalis quinꝙ modis transferri poteſt.
2 Dominium rei non transfertur in commodatione locatione ⁊ con
ductione.
3 Donatio qualiter fieri debeat vt iuſta eſſe dicatur.
4 Commodatio liberalis vſus alicuius rei qualis eſſe debeat vt iu-
ſta ſit.
Permutatio contractus dicitur in quo rerum dominia transfe-
runtur.
5 Equalitas valoris ſeruari debet in rebus cõmutatis.
6 Venditionis ⁊ emptionis contractus quibus concurrentibus di-
catur iuſtus.
7 Dominiũ rei non transfertur in mutuata accõmodatione, condu-
ctione ⁊ locatione, ſed vſus tñ vel ius vtendi.
Mutuum ſeu mutui datio qualiter contrahatur.
8 Commutante id pro quo commutat non ſtatim, recipiente, quid
cenſendum.
9 Pretij determinatio pendens ex futuro quando licita ſit, et quan
do non.
10 Cõmutatio negotiatiua quando ſit licita.
Rectum eſt index obliqui.
11 Ignorantia et qualiſqualis coactio voluntariũ ſemper excludũt.
12 Cõmutatio ex quibus cauſis iniuſta eſſe poſſit.
13 Iniuſtitia quedam generalis dicitur ſi res aliena domino inuito
vſurpetur.

¶ De ſpeciebus contractuum ſub compendio quando ſint iuſti ⁊
quando iniuſti ⁊c. Capitulum. iiij.

AD videndum autem ſub
compendio ſm Sco. de differentijs tranſlationũ
1 rerum tẽporalium. † Notandum qđ in tranſlatio-
ne rei temporalis que per priuatam perſonaꝫ fieri
poteſt ſunt. v. modi in quibus ſemper transfertur
dominium rei videlꝫ donatio mere libera, permutatio, emptio, vẽ
ditio, mutuatio actiua. i. mutui datio ſeu pecunie conceſſio. Iſtis
quinꝙ correſpõdent. v. alie tranſlationes ſeu differentie. Nam do-
nationi correſpondet vſus liberalis accõmodatio. permutationi
correſpondet permutata vel mutuata accõmodatio. Emptioni cõ
ductio. vẽditiõi locatio. Mutui dationi mutui acceptio. Mutua
tiõi tñ actiue nõ corrñdet aliqđ ꝓprie in trãſlatione vſus rei. In pri
2 mis quinꝙ trãſlationib⁹ trãſfert dñium. † In corrñdẽtibus vero me
dijs vꝫ in mutuata accõmodatione, cõductiõe ⁊ in locatiõe non
transfert dñium ſꝫ eius vel vſus vtẽdi retento dñio ſit etiam aliqñ
trãſlatio rei vnius in alterũ autoritate non priuate pſone. ſed legis
principis vel cõitatis autoritate. vt in pſcriptiõe ⁊ vſucaptiõe. In
donatione eſt actus mere liberalis. In alijs vero ſm qđ liberalis.
Actus iure liberalis eſt qñ trãſferens nõ expectat aliquã redditio
nẽ debito iuſtitie. Act⁹ ſcđm qđ liberalis eſt qñ ꝓ eo qđ trãſfert ex
3 pectat aliud ſibi reddi. Ad hoc igit vt oĩa premiſſa iuſte fiãt. † De
donatione vt ſit iuſta exigit vt ſit liberalis trãſlatio ex parte donã
tis. et voluntas recipiẽdi ex parte illius cui donatur. Et libertas
ex parte ãbor: hui⁹ donãdi. ⁊ illi⁹ recipiẽdi et ꝙ nulla lege ſuperio-
re ꝓhibeat iſte vel ille. nec pactũ alteri⁹ a quo depẽdeat in iſta trãſ-
latione. Propter defectũ primi. nõ põt qs dare pecuniã fratri mi-
nori quia ille nõ vult eſſe dñs. Propter defectũ ſecũdi nõ põt mo-
nach⁹ ſine licẽtia Abbatis nec filiusfamilias ſine volũtate parẽtis.
nec etiã cleric⁹ in aliquo caſu ſine volũtate vel ſaltẽ cõtra volũtateꝫ
4 pape. ¶ † Vſus liberalis accõmodatio que corrñdet donatiõi hꝫ
ſimiles leges et ſit iuſta quia requirit in accõmodãte liberã volũta
tem ⁊ in recipiẽte ꝙ velit recipere rẽ accõmodatã ad vſuꝫ ⁊ qđ non ſit
volũtas aliqua legis vel ꝓcipis obſiſtẽs illi accõmodationi. Per
mutatio eſt actus in quo dñia rerũ trãſferũtur vt rei vtilis ꝓ re vti
li immediate ſicut vini ꝓ blado ⁊ hmõi. Et dicitur rerũ ꝑmutatio. vt do
⁊ do. Talis vt ſit iuſta. exigit primo vt trãſferens ſit dñs rei. et vt
alia tota q̃ dicta ſunt in iuſta donatione. preter primũ vꝫ liberalẽ
tranſlationẽ. Nã in permutatione, emptione ⁊ vẽditione ac in eis
correſpondẽtibus nõ eſt mere liberalis trãſlatio ſeu gratuita. Sed
propter

ſibi transferens expectat aliqd equaleꝰ ei qḋ trāſfert. ꝑpter qḋ ibi
proprie eſt cõtractus: qꝛ ibi ſimul trahunt voluntates partiū. Tra-
hitur enim iſte ad transferendum in illū a cõmodo qḋ expectat ab
illo. expectat transferendū in ſe. Secūdo exigit in permutatione vt
vſus rei ſine fraude ſeruet equalitatē valoris in cõmutatis ſm rectā
rationē. Dicitur ſine fraude ad excludendū fraudem in ſubſtantia
quantitate, qualitate ⁊c. De quibus habes ſupra materia prima. §.ix.
5 † Dicitur ſeruet equalitatē valoris in cõmutatis ſm rectam ratio-
nem attendentē ſcꝫ naturam rei non ſimpliciter quia ſic melior ſeu
nobilior eſt mus ꝙ panis. Sed ſi attendat natura rei in cõparatio-
ne ad vſum humanū propter quē fit iſta cõmutatio. Iſta aūt equa-
litas nō conſiſtit in indiuiſibili ſcꝫ eſt ibi dicit Scotus in iuſtitia cõ-
mutatiua medium ⁊ magna latitudo que autē ſit iſta latitudo ⁊ ad
quantum ſe extendat ex tribus innoteſcit. Quādoqꝫ ex lege poſitiua.
Quādoqꝫ ex cõſuetudine. quādoqꝫ aūt relinquitur ipſis cõmutan-
tibus vt penſata mutua neceſſitate reputent ſibi hincinde equiua-
lens dare ⁊ accipere. Durum eſt enī cõtractus eſſe inter homines in
quibus cõtrahentes nō intendant aliqd de illa indiuiſibili iuſtitia
remittere ſibi aliqd mutuo vt pro tanto oēm contractum concomi-
tetur aliqua donatio. Et ſi iſte modus cõmutantiū eſt quaſi funda-
tus ſuper illud legis nature. Quod tibi vis fieri facias aliis. Satis
probabile eſt qḋ quādo ſunt mutuo cõtenti mutuo volunt ſibi re-
6 mittere ſi deficiunt ab illa iuſtitia requiſita. ¶ † Uēditio ⁊ emptio
vt ſint iuſte ſimilia exiguntur. Ibi enī transfertur dominium rei vti-
lis pro nūmiſmate vel ecōuerſo. qꝛ enī difficile erat res vſuales im-
mediate cõmutare. Ideo inuentum eſt mediū per qḋ talis cõmuta-
tio faciliter qḋ vocaᵗ nūmiſma. Et dicitur cõmutatio nūmiſmatis
pro re vtili emptio, ecōuerſo vero venditio. Ad tales igitur vt ſint
iuſte exiguntur ſimilia ſicut in permutatione dictū eſt: qꝛ oportet ibi
cõſiderare nūmiſma ex vna pte ſicut hic rem pmutatā. Addo qḋ in
his vtriſqꝫ cõtractibus licet permutantē, vel vendentē penſare dā-
num ſuum non aūt cõmodum ipſius emētis ſiue cū quo permutat
hoc dico in cariꝰ vēdendo, vel permutādo: ⁊ intelligo ſic. Si quis
multum indigens re ſua per magnā inſtantiā alterius inducat ad
vendendū vel eam permutandū pro re alia cū poſſit ſe preſeruare
indemnē. Et ex iſta venditione, vel permutatione multū dānifica
tur poteſt carius vendere. ꝙ ſi alias ſint tali damnificatione vende-
ret vel permutaret. Sed ſi emens magnū commodū cõſequetur ex
re vendita vel permutata non pōt carius vendi: vel permutari quia
maius cõmodum cõſequitur. Nam ꝑpter maius commodum eius
qḋ conſequitur nec res mea eſt in ſe precioſior nec mihi melius ⁊ iō
non debet mihi maius precium apportare. Secus ſi ꝗ damnificor
7 quia tunc mihi eſt precioſior: licet non in ſe. ¶ † Mutuata accom
modatio, cõductio ⁊ locatio in quibus dominiū nō transfert. Sed
vſus vel ius vtēdi: qꝛ correſpōdent pmutatiōi, emptioni, ⁊ vēditiōi
iō cū eis cõueniunt vt dictū eſt. Et ſimiliter quantum ad cõditiones
iam poſitas ſeruāda eſt iuſtitia conſiderando vbi vſum ſicut vbi do
minium ¶ De mutui datione ibi ad iuſte contrahendum mutuū
oportet ſeruare equalitatē ſimpliciter in numero ⁊ pondere exce-
ptis quibuſdā. Excipiuntur enī in iſta mutuatione duo caſus in ge
nere. Quādoqꝫ enim licet accipere vltra capitale ex pacto quādoqꝫ
ex nō pacto. ¶ Primum exipiciter ſcꝫ vel ratione pene cõuentio-
nalis vel ratione intereſſe. Et qñqꝫ vtrūqꝫ ſcꝫ capitale ⁊ illud ſuper-
fluum ponitur ſub incerto vt declaratum eſt ſupra. Ex non pacto
etiam aliquando licet vt quādo pecunia locaretur alicui ad oſtentā
dum vel ad cenandum vel ad oſtendendum. Talem enim vſum ha-
bet pecunia ex propria natura ⁊ tunc iterum de vſu eius vltra ſor-
tem recipi poteſt: quia tunc non eſſet mutatio: ſed locatio vel cõdu
ctio. vt etiam ſupra dictum eſt in materia tertia. §.xxv. xxvi xxvii.
Porro regule predicte oſtendunt quid iuſtum ⁊ quid iniuſtum in
commutationibus ſtatim factis. Hoc eſt quādo vterqꝫ cõmutans
8 ſtatim dat illud ⁊ recipit pro quo cõmutat. † Sed quid iuris ſit qñ
commutans non ſtatim recipit illud pro quo cõmutat: ſed differt
illa receptio. Attendende ſunt predicte regule date ad intelligen-
dum quid iuſtum vel iniuſtum in ſingulis cõtractibus. Et inſuper
due alie. prima qḋ cõmutans non cõmutet, vel vendat tempus qꝛ
tempus non eſt ſuum. ſecunda qḋ non ponat ſe in tuto ſemper, vel
in pluribus. Et ex iſtis regulis duobus apparent multi caſus ſpe-
ciales: verbi gratia dicatur feſtū natiuitatis domini a. feſtum ſan
cti Joannis baptiſte b. Iſte cõmutans tradat rem ſuam alteri in a.
Aut igitur tunc venditurus erat eam aut non: ſed in b. Si ſic vel de-
terminat tunc precium ſecundū qḋ currit tempus pro a. ⁊ tunc facit
miſericordiam quia ſupplet indigentiam proximi anteꝙ eam ſup-
plere teneatur: quando ſcilicet expectat ſolutionem vſqꝫ in b. Aut
determinat pretium maius ꝙ ſit iuſtum pro a. tunc eſt vſurarius:
quia tunc vendit tempus contra primam regulam: ⁊ iſtud proba-
tur extra de vſuris. Conſuluit. Si autem non eſſet modo venditu-
rus ſed alias quando videretur quod ſecundum curſum temporis
plus poſſet lucrari. Aut igitur nunc ponit certum pretium aut nō
ſed dimittit certificationē pretij pendere ex aliquo futuro. Si pri-
mo ponat pretium ſecundum quod nunc valet res, non eſt dubiū
quin facit miſericordiam magnam. Si maius ꝙ nunc valet tamē nō
eſt ita immoderatum pretium quin tempore ſolutionis veriſimili-
ter quādoqꝫ plus quādoqꝫ minus valeat res vendita excuſatur ra-
tione dubij quia contra neutram regulam facit et probatur per c.
nauiganti. §. ratione. Et ſi obijciatur caſus ibidem in tua. Reſpō
detur qḋ ibi continetur monitio vtilis: non preceptum neceſſariū.
9 † Si autem determinationē pretij relinquat pendere ex valore il-
lius rei future. aut ergo pro tēpore determinato ipſius ſolutionis
vel aliquo in quo nō conſueuit regulariter res plus valere ꝙ tempo
re ſolutionis: dico qḋ miſericordiā facit vtpote concedo tibi iſtud
pro tanto pretio pro quanto valebit in b. vel aliquo tempore circa b.
Dumtamen res illa conſueuit cõmuniter eſſe carior in b. ꝙ aliquo
tempore precedenti. Si aūt pretium velit determinare pro tempo
re determinato hoc modo vt ponat ſe in tuto lucri vt in pluribus ⁊
alium in damno: vtpote volo qḋ tantum ſoluas pro iſto quantum va-
lebit in quocūqꝫ tempore vſqꝫ ad b. quando carius vendetur vſura
eſt quia ponit ſe vel patrem ſuam quo ad lucrum vt in pluribus, et
illum quo contrahet ad damnum vt in pluribus: ⁊ tunc habet pro
ſe illud quod euenit in pluribus ⁊ contra ſe illud qḋ euenit in pau-
cioribus. Eſt etiam ibi alia iniuſtitia. quia aliquo die determinato
oporteret exponere rem ſuam venditioni ⁊ non tēpore particulari
vago: ⁊ in iſto contingeret qḋ minus care vēderetur ꝙ in die craſti-
no inter a. ⁊ b. ⁊ per cõſequens in tali pacto facit ſe certum de lucro
vltra quam pro humana induſtria poſſet pertingere. He ergo regu
le dicte ſunt de iuſto ⁊ iniuſto in venditione, vel cõmutatione quā-
cunqꝫ pro nunc vel futuro. ⁊ hoc loquēdo de cõmutatione econo-
mica, que eſt quādo cõmutans intendit recipere rem pro qua cõmu-
10 mutat non vt mercetur ea, ſed vt ea vtatur. ¶ † Ideo ſequitur de
cõmutatione negotiatiua vbi cõmutans intēdit mercari de re quā
acquirit. Emit enim non vt vtatur: ſed vt vendat ⁊ hoc vt carius et
hec negotiatiua vocatur pecuniaria vel lucratiua. De hac vltra regu
las predictas adduntur duo. Primum qḋ talis cõmutatio ſit vti-
lis reipublice. Secūdū qꝫ talis iuxta diligentiā ſuam ⁊ prudentiam,
⁊ pericula accipiat in cõmutatione pretium correſpondens vt ha-
bes declaratum. ā. mā. ſ. §. viij. Que autem ſit iniuſta occupatio rei
aliene patet in tranſlationibus dominij vel vſus rerum ſiue ſit per-
mutatio. Emptio venditio donatio ⁊c. Patet faciliter ex precedē-
tibus cum rectum ſit index ſui ⁊ obliqui. In donatione nō eſt iuſtitia
ſi donans nō mere liberaliter donat vel ſi cõtra voluntatem alien-
ius a quo dependet, in donando donat ſicut patet in illo caſu, extra
de cenſibus exigit. qḋ ſcilicet viſitantes a viſitatis nulla recipiāt mu
nuſcula. ⁊ ſi reciperent tenentur ad duplum reſtituere, vel non ſol-
uant ora maledictione, ꝙ ipſo facto incurrant vt dicitur libro. vi.
11 † Non autem mere liberaliter donat vel ſi deceptus, vel quaſi neceſ
ſitate tractus donat quia ignorantia ⁊ aliqualis coactio excludunt
ſimpliciter voluntarium ex ſecūdo ⁊ hic ⁊ ex hoc ſequitur quod de-
ceptus de eo cui donat quantum ad illam rationem propter quam do-
nat non ſimpliciter donat ⁊ ideo ſi alicui tanꝙ propinquo donet q
eſt propinquus. non ſimpliciter donat egeno. Cõſimiliter ſi alicui
tanꝙ egeno qui non eſt egenus. Et ideo videant truffatores qñqꝫ
diuites exiſtentes. qui tamen tāꝙ egentes recipiūt eleemoſynas il-
las, ne iniuſte oīa illa recipiant. qꝛ nō eſt ibi in dante voluntariū ꝑ-
pter cõditionis ignorātiā quā reſpicit in dādo. Cõſimiliter ſi attra-
ctus vt in vſuris dondā non eſt mere donatio liberalis. Conſimi-
liter dicendum eſt de accõmodatione. licet ibi non ſit equalis defe-
ctus ꝑpter equale vitium quia tranſlatio vſus ad tēpus nō requi-
12 rit tantam liberalitatem quantum tranſlatio dominij. ¶ † De cõmu-
tatione rerum dico qḋ eſt iniuſtitia ex eiſdem cauſis, ſcꝫ deceptione
⁊ inuoluntario et prohibitione ſuperioris cui cõmutans ſubeſt in
cõmutando ⁊ ex hoc poteſt dici iniuſta commutatio que fit in ludo
alearum ⁊ hmōi. Iuxta illud. ff. de aleatoribus. l. vlti. Et extra de vi.
⁊ ho. clericorū ſuper illud, officia in gloſſa tñ iſta lex nō ligat illos q
viuendo politice ſubſunt legi imperiali q forte nulli ſunt hodie:
qꝛ ibi precipue illa lex cõſueuit habere locum vbi municipalis pre-
iudicant imperialibus, vt patet in Italia. In emptione ⁊ venditio
ne iniuſtitie tacte ſunt prius tangēdo de iuſtitia l eis. Et iuxta hoc
de locatione ⁊ cõductione ibidē patet. ¶ De mutui datione ⁊ ſolu
tione eſt iuſtitie precipua vſura. Cuius vituperatio habetur in no-
uo teſtamēto. Luc. vi. Mutuum date: nihil inde ſperantes. In ve
teri teſtamēto Ezechielis. xviij. Ad vſuram non accõmodabitis. ⁊
per eccleſiam ꝓhibitio. extra de vſuris. ſup eo. Preter dictas iniu-
ſtitias partiales in iſtis cõtractibus vel quibuſcūqꝫ cõmutationibꝰ
13 † eſt vna iniuſtitia gñalis quādo aliquis vſurpat rem alienā domi
no ſimpliciter inuito ⁊ hoc tam nō proximo ꝙ nō remoto: ſcꝫ le-
giſlatore qui non vult: immo prohibet rem illam occupari inuito
domino niſi in caſibus preſcriptionis et vſucapionis. In iſtis autē
non eſt tranſlatio dominij vtpote, in furto rapina: ⁊ huiuſmodi eſt
licet ſit violenta occupatio rei cuius eſt dominium. Et iſta iniuſti-
tia eſt manifeſtior quacunqꝫ alia vbi propter ſolam conditionē de-
fectuoſam eſt iniuſtitia cõmutatione, vel tranſlatione ſicut caſibus
ſupradictis.

¶ De iſ

Summarium.

1 Dominiorum rerum diſtinctio vnde originem traxit.
Dominia rerum lege nature vel diuina pro ſtatu innocentie non ſunt diſtincta.
2 Vſus rerum eatenus debet cõpetere hoibus quatenus ad cõuerſationem pacificam ⁊ ſuſtentationẽ neceſſariam congruit.
Preceptum legis nature de omnibus in cõi habendis quare poſt lapſum fuerit reuocatum.
3 Dominia rerum non ſunt diſtincta per legem nature aut diuinã.
Prudentia ⁊ autoritas in legiſlatore per legem poſitiuam requiruntur.
4 Autoritas duplex eſt, paterna ⁊ politica.
5 Autoritas politica duplex eſt ⁊ iuſta.
Diſtinctio prima dominiorum iuſta eſſe potuit a lege poſitiua.
6 Tranſlatio rerum fieri poteſt aut quo ad dominium aut quo ad vſum.
Tranſlatio dominij facta autoritate legis iuſte cenſetur iuſta.

¶ De cautela ⁊ origine omnium tranſlationum in rebus temporalibus. Capitulum .v.

Vltimo nunc videndum
eſt breuiter vnde originaliter proueniat ꝙ rerũ do
1 minia † ſunt diſtincta ſic qꝫ hoc dicat meũ ⁊ illud
tuũ. qꝛ illud eſt fundamentũ omnis iniuſtitie iucõ
tractando reminiſcuntur, ⁊ poſt omnia iniuſtitie red
dendo eam. De quo ſm Thomam prima.ij.queſtione .xciiij. articu.v. ⁊ in ſolutione tertij argumẽti. Et ſm Scot. vbi ſupra.
¶ Prima concluſio eſt. A lege nature vel diuina nõ ſunt rerũ dominia pro ſtatu innocẽtie diſtincta: immo omnia erant tunc cõmunia. Patet per Auguſtinum ſuper Joannẽ. c. ij. de quo iure defendis villas eccleſie diuino an humano. diuinũ ius in ſcripturis diuinis habemus: humanũ autẽ in legibus regum. Unde quilibet poſſidet nonne humana voluntate. Nam iure diuino, Domini eſt terra ⁊ plenitudo ei⁹. Jure humano dicit hec domus mea, hec eſt villa mea, hic ſeruus meus. Tolle iura imperatorum quis audet dicere hec villa mea eſt. Ideo dicit. viij. c. j. iure nature. xij. q. ita dilectiſſi
2 mus. ratio patet etiã ad hoc duplex. † qꝛ vſus rerum ſm rectam rationem ita debet cõpetere hoibus: ſicut cõgruit ad pacificã cõuerſationem ⁊ neceſſariã ſuſtentationẽ. Pro ſtatu autẽ innocentie cõis vſus ſine diſtinctione dominiorum ad vtrunqꝫ iſtorũ plus valuit ꝙ diſtinctio dominiorũ: qꝛ nullus tunc occupaſſet ꝙ fuiſſet tunc alteri neceſſarium nec oporteret illud per violentiã ab ipſo extorqueri ſed quilibet hoc qꝫ occurriſſet neceſſariũ occupaſſet ad vſum ſic etiã magis fuiſſet ſufficientia ad ſuſtentationem ꝙ ſi precluderet alicui vſus alicuius pappropriationẽ illius factam alteri. ¶ Secũda cõcluſio. Iſtud preceptum legis nature in habẽdo omnia cõmunia reuocatum eſt poſt lapſum rationabiliter: propter eadem duo. ¶ Primo qꝛ cõmunitas oim rerum eſſet contra pacificã conuerſationem cũ malus ⁊ cupidus occuparet vltra neceſſaria. Etiam cum hoc inferendo violentiam. Eſſet etiã contra neceſſariaꝫ ſuſtentationem qꝛ fortiores bellatores priuarẽt alios neceſſarijs. Unde ſecũdo polit. politia Ariſtotelis que prefatam concluſionẽ tenet rationabilior eſt politia Socratis qui primã tenuit cõcluſionem. ¶ Tertia cõclu
3 ſio. † reuocato iſto precepto legis nature de habendo omnia communia: ⁊ per ↄ̃ñs conceſſa licẽtia appropriandi ⁊ diſtinguendi communia nõ fiebat actualis diſtinctio per legẽ nature nec per diuinã: non per diuinam vt patuit per autoritatem Auguſtini vbi ſupra. Nec per legẽ nature qꝛ nõ apparet qd determinẽt ad oppoſita: ipſa aũt humana induſtria determinauit non oia eſſe cõmunia, ergo aliqua lege poſitiua fiebat prima diſtinctio dominiorũ. vt igit talis diſtinctio ſit iuſta oportet videre qño lex poſitiua talis ſit iuſta.
¶ Quarta cõcluſio, lex poſitiua iuſta requirit in legiſlatore prudẽtiam ⁊ autoritatem. Prudentiã vt ſm rectam rationẽ practicã dictat quid ſit ſtatuendũ pro cõmunitate. Autoritatẽ qꝛ lex dicit a ligando: non aũt quecũqꝫ prudẽtis ſnia ligat cõmunitatẽ nec aliquẽ ſi nulli preſideat. qño autẽ prudentia poterit haberi ad excogitandum leges iuſtas ſatis patet. Quomodo autẽ autoritas iuſta que cũ hoc requiritur ad legem iuſtam ſequitur. ¶ Quinta concluſio.
4 † Quod principatus eſt duplex vel autoritas: ſcꝫ paterna ⁊ politica. Politica eſt duplex. In vna perſona: ſcꝫ vel in cõitate. Prima ſcꝫ paterna iuſta eſt: ſcꝫ ex lege nature qua oẽs filij tenent obedire parentibus nec iſta per legem aliquã poſitiuã moſaicam, vel euangelicam reuocata eſt ſed magis cõfirmata. Iſta etiam autoritas politica que eſt ſuper extraneos, ſiue illa reſideat in vna perſona ſiue in cõmunitate põt eſſe iuſta ex cõmuni conſenſu ⁊ electione ipſius cõmunitatis. Et prima autoritas reſpicit conſenſum naturalẽ ꝙ ꝙ nõ cohabitantes ciuiliter. ¶ Secunda reſpicit cohabitãtes qualeſcunqꝫ nulla cõſanguinitate: vel ꝓpinquitate ſibi iunctos vtpote ſi ad ciuitatẽ aliquam edificandum vel inhabitandam concurrant aliqui extranei videntes ſe non bene poſſe regi ſine aliqua autoritate poterãt cõcorditer cõſentire vt vel vni perſone vel cõmunitati cõmitterent iſtam autoritatẽ. Et vni vel pro ſe tantũ vel qꝫ ſucceſſor
5 eligeretur ſicut ipſe vel pro ſe ⁊ tota poſteritate eius. † Et iſta autoritas politica vtraqꝫ iuſta eſt: qꝛ iuſte põt aliquis ſe ſubmittere perſone vel cõitati in his que nõ ſunt contra legem diuinã. In quibus melius põt dirigi per illum cui ſubmittitur ꝙ per ipſum. Ergo habemus cõplete qño poterit concedi lex poſitiua iuſta qꝛ ab habente prudentiã, vel in ſe vel cõſiliarijs ſuis, ⁊ cũ hoc habẽte autoritatẽ iuſtam aliquo dictorũ modorũ in iſta concluſione. ¶ Sexta concluſio ſequit ex his qꝫ prima diſtinctio dominiorũ poterat eſſe iuſta a lege poſitiua iuſta ſiue lata a patre ſiue principe iuſte principante, ſiue cõmunitate iuſte regẽte. Et iſto modo ꝓbabile eſt factuꝫ fuiſſe. Nam vel Noe poſt diluuium diſtinxit filijs ſuis terras quas ſinguli occuparent pro ſe ⁊ filijs ſuis ⁊ poſteris et ipſi de cõmuni concordia inter ſe diuiſerunt ſicut legit Geñ. de Abraham ⁊ Loth. Abraham dedit electionẽ Loth quã partem mallet eligere ⁊ ipſe reliquã vellet accipere. Vel lex aliqua ꝓmulgata eſt a patre, vel ab aliquo electo ab eis in principem, vel a cõitate cui ipſamet cõmunitas cõmiſit iſtam autoritatẽ. Hec inquã lex erat ꝙ res tunc non occupata eſſet primo occupantis: ⁊ tunc diſperſerunt ſe ſuper faciem orbis terre. Et tunc vnus occupauit primo vnam plagam terre: ⁊ alius aliam. ¶ Ad intelligendũ autem qño poſt diſtinctioneꝫ rerum ⁊ diuiſionem tranſlatio rerum poſſit fieri in alium hoiem, vel cõicarem
6 aliam. ¶ † Notandum qꝫ tranſlatio rerum põt fieri vel ꝙtum ad dominiũ vt ſcꝫ res a dominio vnius tranſeat ad dominiũ alterius. Vel ꝙtum ad vſum ſine ius vtẽdi manẽte tñ dominio apud eundẽ. Et iuſtitia vel iniuſtitia in trãſlatione vſus deformes hꝫ regulas iuſte tranſlationis dominij. Hec ergo tranſlatio dominij põt fieri, vel autoritate publica ſiue principis vel legis autoritate, vel autoritate priuata ipſius domini immediate poſſidentis. ¶ Prima concluſio ſit de prima tranſlatione. tranſlatio dñij autoritate legis iuſte eſt iuſta. Probatur qꝛ ſi lex iuſta potuit iuſte determinare prima dominia. ⁊ nõ minor eſt autoritas legis, vel principis qꝫ habeo hoc pro eodẽ poſt diminutioneꝫ dominiorũ ꝙ ante. Igitur poſt ꝓpter eandem cãm ⁊ eundẽ finem potuit iuſte trãſferre dominium poſtꝙ fuerat alicui appropriatũ. Et hoc dico qꝫ preſcriptio in immobilibus ⁊ vſucaptio in mobilibus eſt iuſta tranſlatio vt patet extra de preſcriptione. vigilanti. in gloſſa ſuper illud, aliena. De ſecũda vero tranſlatione ſcꝫ que fit autoritate priuata ipſius dñi immediate poſſidentis dictum eſt in precedẽti materia per totũ. Et illud ſufficiat pro preſenti de contractibus. Amen.

¶ Finis.

Tractatus de pactis peruti-lis & neceſſarius D. Baldi de vbal. Peruſini. V.J. doctoris conſummatiſſimi.

Summarium.

1 Pactum quid ſit.
2 Factum licet verſetur in pactis, tamen ex eo ius oritur.
3 Pactum de petendo prodeſt ad replicationem.
4 Pactum vnde dicatur.
5 Pactum a conuentione quomodo differat.
6 Verbum promiſit, ſi proferatur a tabellione qualiter intelligatur.
7 Media via eligitur in omnino dubiis.
8 Pactum a pollicitatione quid differat.
9 Pollicitatio in quo geratur.
10 Inuitum que obligent.
11 Lex non veſtit contractum ante biennium.
12 Lex poteſt facere probationem omni tempore.
13 Differentia que ſit inter probationem & id quod probatur.
14 Contractus quilibet pōt in contractum literarum deduci.
15 Pollicitatio a pacto differt.
16 Obligatio naturalis a facto pendet.
17 Contractus eſt cauſa actionis non aliquis euentus.
18 Pactum omne contractum eſt.
19 Actio ex vendito informata vtrum competat vt permutetur.
20 Pactum nunquid veſtiat omnis interuentus rei.
21 Conditionis exiſtentia purificat non veſtit.
22 Differentia que ſit inter ſi, & cum.
23 Cauſa de futuro videtur eſſe idem qđ conditio.
24 Cauſatum non poteſt precedere cauſam ſuam in tempore.
25 Actuum vicinitas facit reputari totum eſſe vnum contractū vnde ineſt pactum.
26 Contractus ſi nō redigatur in ſcripturam quid fiendum.
27 Natura ſola operatur in generando, accidens in veſtiendo.
28 Contractus innominati vt ſtant quid ſit neceſſe. 29.
30 Qualitatis adiectio nō mutat actionem nec eius naturam, ſed alterat.
31 Coherentia omnis contractus nunquid veſtiat pactum. 32.
33 Pactum legis auxilio an veſtiatur in donatione que perficitur nudo pacto.
34 Omnis promiſſio non habens cauſam an videatur facta ex cauſa donationis.
35 Intereſſe exiſtens eſt cauſa ſufficiens cōmittende ſtipulationis.
36 Donatio perfecta reuocari non poteſt.
37 Pactum libertatorum nō habens cauſam an ſemper videat factū ex cauſa donationis.
38 Actio que oriatur ex donatione facta nudo pacto.
39 Contractus nominati qui ſint.
40 Donatio an ſit contractus innominatus.
41 Conditio nunquid detur ad poſſeſſionem.
42 Pactum nudum an veſtiatur.
43 Exceptio eſt actionis excluſio.
44 Augmentum & diminutio pretij re integra an faciant videri nouū contractum.
45 Pacta in rem & in perſonam que ſint.
46 Pacta perpetua que dicantur.
47 Diei adiectio quid operetur.
48 Pollicitatio quando contrahatur.
49 Pacti effectus iuxta ſtipulationem appoſiti.
50 Stipulatio inutilis an ſit pactum nudum.
51 Pactorum preſumptio que ſit.
52 Scriptura vna tantum valet quantum due.
53 Inſtrumentum cum non continet quod petitur, redditio eius nihil operatur.
54 Preſumptio duplex que aptatur iuri cōmuni, bene poteſt cadere ſuper eadem re.
55 Significatio verborum pacti non dat exceptionem reo.
56 Perſona alicuius heredis in pacto perſonali non exprimitur ex abundanti ſed neceſſario.
57 Obligatio que reſpicit hereditatem quomodo diuidatur.
58 Obligationes tacite quibus modis cognoſcuntur.
59 Pacta quos ligent.
Pactio per quos nobis acquiratur.
60 Poteſtatē qui habet in nobis paciſcendo, nobis querit exceptionem doli.
61 Maior pars creditorum ſi paciſcitur, an ceteri creditores ſtare teneantur. 62.
63 Fraus preſumitur eo ipſo q̄ inſtrumentum eſt confeſſatum, & aliter quam per confeſſionem non conſtat de debito.
Tutori legari an poſſit.
64 Debitum liquidum durans quod ſit.
65 Pacta ſuper quibus rebus fiant.
66 Impedimentum commercij vnde veniat.
67 Pactorum quis ſit effectus.
68 Informatio vnde dicatur.
69 Conditionis exiſtentia quid operetur.
70 Pacta an incontinēti pariant & informent.
71 Actio preſcriptis verbis non competit ad repetendū datū. 72.
73 Actio ex empto coniunctim poteſt dari ad certum et incertum.
74 Actio preſcriptis verbis an informet a pacto incōtinēti appoſito.
75 Pacta detrahentia que ſint.
76 Maior ſumma continet minorem.
77 Secundus contractus ſi incontinenti factus eſt, a primo videtur receſſum.
78 Pactum ad excipiendum an informet.
79 Renaſci non poſſunt que ipſo iure tolluntur.
80 Inſtrumenta venditionum que dicunt, & donauit ſi plus valeret, quid operentur.
81 Contractus ipſo iure reſcindi non poteſt re non integra.
82 Contractus emptionis eſt reſpectiuus.
Duplex actio non cadit ſuper eadem re.
83 Dominium ſine traditione ex vero contractu iure ſpeciali in ciuitatem & eccleſiam tranſit.
84 Pacta per ſe ſtantia que ſint.
85 Pactum quo promittitur non appellare an valeat.

VOlens ego Baldus
de Peruſio diſſerere pactorū materiā & eo
rum que circa eam occurrunt perquirere ve
ritatē Chriſti & bente Marie virginis & om
nibus innocatis incipiā hoc ordine pertra
ctare. Ut p̄rio videā qđ ſit pactū. vñ dicat.
qđ differat a cōuētione. qđ differat a p̄miſ
ſo. qđ a pollicitatione. Qualiter inter ſe pa
cta formaliter diſtinguant. qualiter cōtrahant. de preſumptione pa
ctorum. quos pacta ligent, qbus proficiāt. p quas perſonas nobis
pacto acquirat. de qbus rebus pacta fiant. de effectibus pactorum.
1 de executione & implemēto pactorū. ¶ † Eſt aūt pactū duorū plu
riumve placitum cōſenſus in idē. ff. eo. l. j. §. & eſt pactio. duorum vel
pluriū dico ad differentiā pollicitationis. ff. de pollici. pactū. placi
tus cōſenſus dico ad differentiā ſtipulationis que nō eſt abſolutus
cōſenſus ſed cōſenſus verbis ſolēnibus declaratus: vt. ff. de ver. ob.
l. j. & iō qr ſolus cōſenſus q eſt facti. ff. de curato. furio. l. cōſilio. ī fi. et
arg. ff. de acq. re. do. bone fidei. §. j. deſiderat in pactis dr factū in eis
verſari et in ſtipulationib⁹ qr iuris ſolēnitas deſiderat & ea q̄ ſtipu
lationē ſubſtātiat. Et plurimū pōt ius verſari: hinc eſt qđ effectum
ſtipulationis ſequēs ſtipulatio tollit ipſo iure. Quia qđ iuris ē alio
iure ciuili tolli ipſo iure pōt: at pactū ab alio pacto nō tollit ipſo iure
qr cōſenſus primus q pactū ſubſtātiat tolli nō pōt cū facti ſit. vt. ff.
eodem. ſi vnus. §. pactus ne peteret. ſed aduerſari videtur. ff. de ſol.
ſtichum. §. naturalis. & ff. de iureiuran. l. ſi. ſed dico non aduerſari.
2 Conſiderandū eīm eſt qđ † lʒ in pactis factū verſet, tñ ex eo ius orit
vt. ff. de procu. licet. §. ea. & ff. ad. l. aquil. ſi ex plagis. §. in cliuo.
Eſt autem illud ius naturalis obligatio q̄ eſt iuris vincu
lum &c. vt inſtit. de oblig. in prin. & ff. de acti.
& obl. naturales. hoc ergo ius tolli fateor: remanet aūt factū interdū
habēs ipſo iure effectū & interdū nō habēs vt ecce pactū de nō petē
do factū eſt. poſtea ſubſecutū eſt pactū de petēdo obligationē p pri
mum pactū inductā tolli dico. Tñ ipſo iure adhuc primū pactū re
miſſorium hʒ effectū. qr ſi fuiſſet ab initio ſimplex remiſſio q̄ nō pđi
tur aliquā obligationē cū nō ordinet ad obligandū ſed ad diſtrahē
dum qđ cōuenit q̄ vbi reſoluere obligationē nō pōt vel qr non cō
petat vl qr inefficax ſit q̄ nō vʒ. vt. ff. de le. ij. ſi ita ſit ſcriptū. §. ſi ſub
cōditione. tñ exceptionē doli p̄duceret vt. C. de eo. poſtq̄ liti. & iō pa
3 ctum de † petendo prodeſt ad replicationem vt in. d. §. pactus.
¶ Eſt & alia rō qr pactū de nō petēdo ſuſtulit p̄mā naturalē. pactū
ergo de petēdo nō reſuſcitat illā vt. l. q res. §. areā. de ſolu. ſed nouā
inducit naturalē. Ex ſola ergo prima ciuili ipſo iure nō cōpetit effi
cax actio niſi iuuaret via replicationis qđ nō placet arg. ff. ad treb.
ſi heres inſtitutus. vñ primā approbo. ¶ Sed pone nudo pacto p̄
miſi tibi decē. deinde liberaſti me p pactū nudū dicā primū pactum
ipſo iure omni effectu carere vt. ff. de ſolu. ſtichū. §. naturalis. Et iđ
ſi tertio loco fieret pactū de petēdo nouus cōtractus eſſet. ff. eo. in
rigentiā. §. adeo arg. de 3hen. emp. pacta cōuenta in ſi. p̄n. & ff. eo.
ſi vnus. §. idē dicemus arg 3. ff. de iure ſiſ. l. deferre. §. ſi. ſʒ ibi lex re
ſuſcitat non conuentio. plus enim poteſt lex que eſt cauſa efficiens
q̄ conuentio que eſt cauſa materialis, ergo non trahit actionē niſi
ex tempore materie ſi vltra tempus in idē dico non in eodem vt de
non eſſe qđ cōſenſus debeat eſſe de eodem non circa idem. Nam li
cet in vnam ſententiā tu & ego concurramus tñ illud nō eſt pactum

⁊ hec dicit Azo.in ſum.huius tituli in prin.⁊ bene.
Dictum eſt autem pactum a pactione.ff.eo.l.j.
§.pactum.⁊ dic a pactione.i.
a pacis actu ſeu actione pacis.paciſci enim eſt quidam actus cõcor-
die ⁊ ab iſto actu pacis dicitur pactum. Et ideo pactum a pace dici
tur.vt effectus a cauſa.ſed pactio a pacto dicitur vt deriuatus a de-
riuante. Nam a genitiuo pacti addita o formatur ſeu deriuatur pa
ctio ſm Iſido.ſed Vlpianus dicit qđ nomen pacti dicitur a pacto
⁊ ſic cõtradicit Iſidoro:ſed tñ ſuſtinetur quia Vlpianus loquiť de
pace probata per contractum pacti.Iſidorus de pace intentionis
per quam ad paciſcendum inuitamur.
5 ¶ † Differt pactum a conuentione vt ſpecies a genere. Conuẽtio
eſt genus ⁊ dicitur a conuenire.omnes ergo qui ſimul cõueniunt.i.
congregantur conuentionem faciunt ſiue ex diuerſis locis in vnum
congregentur ſiue ſinguli propriis animi motibus in vnum cõſen-
tiant.ff.eod.l.j.§.conuentionis.alibi conuentio ſumitur pro iudi-
ciali inquietatione.pactum autem ſuam ſpecialem ſignificationeʒ
habet vt dictum eſt. ¶ Differt pactum a promiſſo:quia plus ⁊ mi
nus continere põt promiſſum ꝙ pactum:loquor autem de ea con-
tinentia que verſatur circa ſolẽnitatem. Nam promiſſum ad polli-
citationem aptatur,pactum non. Item ad ſtipulationem aptatur
promiſſum.pactum autem ⁊ a pollicitatione ⁊ a ſtipulatione ſepa-
ratur vt hec probantur ad tex.ff.de edi.edic.ſciendum.§.dictum.et
ideo ſiue in inſtrumẽto ſiue vbicunqꝫ reperiatur pactum eſt non in-
telligam vnꝙ de ſtipulatione nec de pollicitatione: ſed de pacto
nudo,vt puto niſi de veſtimento doceatur. Cum enim veſtimentuʒ
ſit aliud ab eo quod veſtitur.⁊ ſic extrinſecus ſumatur arg.ff.de fun
do inſtru.queſitum.§.ea vero ⁊.l.ſi.non preſumitur.ff.de public.
quecunqꝫ in ſine.
6 **Sed ſi iſtud verbum** † promiſit proferaſ ſi qui
dem a tabelliõe de ſtipu
latione intelligam ſm glo.vt notatur.C.de vſur.l.j.ff.de pactis.l.j.
in glo.per hoc differt.ff.de verbo.obli.ſciendum.inſti de inut.ſtip.
§.ſi ſcriptũ.Si vero a teſte de nudo pacto intelligitur,vt notatur in
d.l.j.C.de vſur.Et attende rationeʒ quare notarius nunꝙ conficit
inſtrumentum niſi inter preſentes,vt in auť.de tabellio.§.non aũt.
Unde cum ex ſcriptura tabellionis preſentia partium comprehẽ-
datur ſtipulatio preſumitur.C.de contrahen.ſtipulatio.l.j.Teſtis
autem teſtificatur etiam de eo quod ſit inter abſentes. Item atten-
de rationem quare intelligitur de nudo pacto cuʒ profertur a teſti-
bus ⁊ non de pollicitatione quia nudum pactum eſt medium inter
7 ſtipulationem ⁊ pollicitationem et in omnino † dubiis media via
eligitur vt.ff.ſi pars heredita.peta.l.antiqui.⁊.ff.de pen.ſine preſi-
nito. ¶ Quid ſi hoc verbum apponatur in ſenentia. reſpõdeo de
ſolenni promiſſione intelligi debet arg.ff.de fideiuſ.tuto.cum oſtẽ
dimus.§.viti.⁊ ff.ſi ſer.vendi.harum.⁊.l.egi. Quid ſi reperitur hoc
verbum promiſit in libello cõuentionali,reſpondeo tunc enuntiã-
do emittitur ⁊ id ſpectatur qđ actori prodeſt.ff.de iudi.ſi qs inten-
tione. ¶ Quid ſi reperitur hoc verbum in ſcriptura priuata qꝛ fa-
cio ſcripturam in qua confiteor me pacto promiſiſſe vel in qua pro-
mitto.dicit Guil.qđ de ſtipulatione intelligitur.ita not.ff.eo iuris
gentium.§.qđ fere.alleg.C.de contrahen.⁊ cõmit.ſtipul.l.j.et.ff.de
verbo.obliga.l.titia.§.penul.facit qđ not.C.de dot.promiſ.l.j.⁊ ve
rum dicit vbi conſtat rem inter preſentes actam vt ibi dicitur,alias
ſecus dicerẽ. Itẽ an cõtra iſtam preſumptionẽ admittaſ ꝓbatio in
contrarium:dico qđ ſic etiam per teſtes vt not.in.d.§.qđ fere.
8 ¶ † Differt a pollicitatione pactum qꝛ pollicitatio eſt ſolius ꝓ-
mittentis ſponſum,vnde ⁊ abſens pollicetur quis nõ directa ſpon
ſione per nuntium,vel epiſtolam. Sed cum dirigitur et acceptatur
qꝛ vbi duorum cõſenſus interuenit pactuʒ eſt vt.ff.de pollicita.pa
ctum. Item differt quia ex pacto vniuſqꝫ regulariter obligamur,
ex pollicitatione vero non niſi vel collegio alicui,vel eccleſie ſpon-
deamus,⁊ tunc ſi cum cauſa vt puta ob honorem,vel ſimilem cau-
ſam ab initio aſtringimur alias ita demuʒ ſi ceperimus.ff.de polli
cita.l.j.§.j.⁊.d.l.pactum.cum ſimilibus. Item pactum,vel alius cõ
tractus ſi non producat obligationem re,vel aptitudine nullus eſt
etiam ſi cum eccleſia,vel loco venerabili ineatur vt nota.C.de ſacro
ſan.ec.illud in pollicitatione diuerſum eſt,quia pollicitatio nõ ha-
bet in ſe naturalem obligationẽ vnꝙ. Nam obligatio naturalis ex
parte obligati ⁊ eius cui obligatio queritur debet habere conſen-
ſum vt.ff.de pact.l.j.⁊.ff.de ſolu.l.ſtichum.§.naturalis.qui conſen-
ſus non interuenit vtrinqꝫ in pollicitatione vt dictum eſt. hoc te-
net Guil.in.§.pactus ne peteret.in prin. Dico tamen qđ licet natu
ra naturalis:non ſit ibi,eſt tamen quedã quaſi naturalis vt.d.l.pa-
ctum.ibi,quaſi debitum ⁊c. Sicut reperitur vbicunqꝫ tacita obli-
gatio naſcitur preter id qđ agitur.ff.cõmoda.l.ſi in qui.§.ſi libero.
⁊.ff.quib.ex cau.in poſ.ea.apud iulianum.at vbi ſecundũ naturam
eius quod agitur obligatio naſcitur ſi quidem ex contractu planuʒ
eſt. Sed ſi ex quaſi contractu vt ſi gerantur negotia furioſi põt dici
qđ ciuilis ſit natiua naturalis datiua,vel qđ ſit vna obligatio tan-
tum:ſcʒ ciuilis habens effectus naturalis ⁊ ciuilis,vel qđ vtraqꝫ ſit
natiua:quaſi lex ſingat conſenſum ⁊ hec verior eſt.ff.de nego.geſt.l.
iiij.§.pupillus.⁊.§.⁊ ſi furioſi.erit ergo naturalis natiua,ex cõſenſu
datiua,quod eſt not.
9 **Breuiter ergo quedam** † ſunt que non niſi
ab vno geruntur vt
pollicitatio,⁊ in iſtis cum de neceſſitate ſit non interuenire cõſen-
ſum aptum ad contractus:quia tunc tranſiret in pactum ab vtraqꝫ
parte:ſed ab altera nulla eſt propria naturalis ſed eſt quedaʒ quaſi
naturalis que a.l.datur:ciuilis autem natura eſt ⁊ natiua quedã in
quibus preter aliquid quod agatur ab aliqua parte obligatio naſci
tur ⁊ idem dico vt ciuilis ſit illa que naſcatur ſʒ naturalis detur: ſic
intelligo dictum.§.ſi libero.in ſi.non enim naturalis poteſt naſci.
Nam ex vero conſenſu non:cũ nullus ſit:ex conſenſu ficto nõ, dua-
bus rationibus:tum quia tunc non oriretur preter id quod agitur
ſed ex eo quod ficte agitur.tum quia conditio indebiti vbi eſt actuʒ
de repetitione non oritur. Nam re contrahitur conditio.porro vbi
verba interueniunt re contrahi impeditur ſic intelligitur.ff.de con
ditio.indebi.l.ij.in prin.⁊ not.ff.rem ra.habe.l.ſi ſine.in prin.⁊ arg.
ff.de noua.l.ſi ſtipulatus.§.ſi.cũ.l.ſeq.⁊.C.de rerum permutatione
ex placito.ff.de verb.obli.ſi ita ſtipulatus.§.chryſogonus.cũ ſimi.
¶ Quedam ſunt que ex eo quod agitur ab vtraqꝫ parte vere vel ſi-
cte producunt actionem. et tunc dic vt dixi in actione nego.geſt.
10 Quedam † ſunt que inuitum obligant vt ſententia et ibi dico qđ
ſententia iudicis generat ciuilem que habet effectũ naturalis quan
tum ad actionem producendam vt.ff.de peti.heredit.item veniũt.
§.idem recte.ff.de re iudi.miles.§.decem.ſed non quantum ad na-
turalem primam extinguendam vt de condi.indeb.iulianus.inſti.
de excep.§.item nec obſtat argu.contra.ff.de iureiuran.l.ſi.⁊.ff.de
ſolu.ſtichum.§.naturalis.quia loquuntur non in neceſſario iura-
mento:ſed in voluntario,vel iudiciali.ex quo infero qđ ſi reo condẽ
nato ſiat pactum de non petendo cum vna ſit obligatio tantum di
co illam quo ad vtrunqꝫ effectum elidi non tolli. Cum enim vterqꝫ
effectus veniat ab vno ſtipite durante principio,neceſſe eſt ipſum
quoqꝫ durare:quia ex neceſſitate concurrunt.argu.ff.de tut.⁊ rati.
diſtra.l.j.§.in tutela.⁊.ff.de lib.⁊ poſth.ſi.ta.§.regula. hoc in ſemi-
contractibus vt eſt pollicitatio ⁊ in quaſi contractibus.i.in impro-
priis contractibus dicta ſunt. porro euenit interdum vt ex veſtito
contractu non ſit duplex obligatio vt in chyrographo ante bienniuʒ
vbi credimus ſolam naturalem eſſe propter conſenſum:ſed ciuilem
11 non eſſe quia † lex non veſtit contractum ante biennium. ita in-
telligitur.C.ſi cer.pet.ſi nõ ſinguli.⁊.ff eo.qui mutuã.licet gl.vbiqꝫ
nobis contradicant. Item pro nobis eſt inſti.de litera.oblig.§.pla
ne.nam ibi dicit obligationẽ naſci poſt biennium.nunc queſo aut
dices de naturali ⁊ hoc eſt falſum ſinge nõ eſſe modo aliquẽ qui con
ſentire poſſit ergo de ciuili dicit qđ naſcitur ergo ante nata nõ erat.
Item facit pro me qꝛ ſi ciuilis ante naſcereť ergo actio efficax eſt añ
niſi reus exceptionẽ non numerate pecunie probet qđ eſt falſuʒ:eſt
ante bienniũ actor habeat neceſſe probare ſe numeraſſe vt nota.in
d.§.⁊.C.de non nume.pecu.ſi ex cautione.⁊ hoc venit ex eo qꝛ actio
ſua non ſubſtantiatur niſi hoc probet:at poſt bienniũ ſubſtantiata
eſt ideo reus ſuam exceptionem habet probare.
Ex hoc ſequitur aliud nunquid exceptio nõ nume-
rate pecunie poſſit obijci poſt con
cluſum in cauſa.dico qđ ante biennium obijci poteſt non poſt:⁊ ra-
tio eſt:qꝛ allegationes iuris ideo quolibet tempore obijciuntur qꝛ
ipſo iure probantur.ff.de confeſ.l.ij.de auro ⁊ arg.lega.ornamento
rum. Et que ipſo iure non probaretur vt exceptio iuris conſuetu-
dinarij que eſt facti vt not.ff.de lega.iij.librorũ.§.qđ tamen caſſius.
⁊ extra de conſtit.c.j.lib.vj.nõ poſſet obijci: ſed exceptio nõ nume-
12 rate pecunie ipſo iure probať ante bienniũ ergo ꝓ hoc facit,qꝛ † lex
põt facere probationẽ omni tpe,ſʒ omne qđ probať eo ipſo qđ non
probať contrariũ dicitť probari per legẽ vt.C.lib.xij.qui milita.nõ
poſ.ſuper ſeruis ergo ⁊c. Sed cõtra me facit,qꝛ ſi ciuilis nõ naſcereť
ante biennium ergo ex ſola naturali non eſſet actio vt.ff de ſolu.l.ſi
is cui.§.ſlanius.⁊ in.§.quinimo.qđ eſt aperte contra legẽ que dicit
agenti exceptionẽ opponi. Sed dico ꝙ hoc eſt cauſale qđ ex natu-
rali ſola naſcať obligatio ſic.ff.de actio.⁊ obliga.naturales.⁊ ita ibi
ponerem caſum. Vel põt dici qđ vbi dubitať an ſit ciuilis obligatio
ꝓpter incertitudinẽ facti ibi ex ſola naturali agať. Sʒ vbi ſolã natu
ralem eſſe cõſtat:ibi agi non põt vt in cõtrario ar.ff.de condi.inde.
in.l.ſufficit.⁊.C.de condi.inde.l.ſi. ¶ Illud quero quõ eſt qđ inter
ſe ſic iura aduerſanť Dicũt enĩ quedã leges probationẽ incumbere
creditori añ bienniũ vt dictũ eſt.alie dicũt debitori q cõtra ſuã con-
feſſionem venit probationẽ incũbere qđ re aliter ſe habeat.C.de
non nu.pecu.generaliter.⁊.ff.de ꝓbatio.cũ de indebito.§.ſin. Rñdeo
interdũ creditor allegat cõfeſſionẽ debitoris tanꝙ modũ obligãdi
interdũ tanꝙ ꝓbans obligationẽ:primo caſu qꝛ creditor inſtrũ di-
cit eſſe contractũ literarũ hʒ locum qđ dr̃ de exceptione nõ nume-
rate pecunie:⁊ ſic iſte cõtractus literarũ vt habeat locũ exceptio nõ
numerate pecunie ſuper mutuo tantũ.C.de nõ nume.pec.l.aduer-
ſus.⁊ ibi not.ſecundo caſu obtinent contraria.

Sed qualiter

Sed qualiter cognoſcam ego vtrũ credi
tor nitatur ex
inſtrumento vt ex contractu an vt ex probatione 3ctus. Rñdeo ſi
inducit contractũ.i.inſtrumentũ propter ſe:tũc vt 3tractũ inducit
13 ſi propter aliud probandũ:tũc ſecus inter†probationẽ eñi ⁊ id qḋ
probatur differentia eſt, vt.ff.de pet.here.qui interrogatus.⁊ not.
ff.de legi.olim.ſed nunc nos.l.generaliter.aliter intelligimus et ſic
ponimus caſum. Confeſſus ſum ego qḋ a te decẽ habui ⁊ recepi ex
cauſa mutui:poſtea in alio inſtrumẽto dixi ꝙ tibi ꝓmittebaȝ decẽ
que fuerã cõfeſſus ⁊c.certe nullo tpe nec ante bienniũ nec poſt, nec
ex cauſa mutui, nec in alia poteſt dicere mihi nõ fuiſſe numeratuȝ
niſi per apertiſſima documenta ⁊c. Et ſic ꝙ dicit lex generaliter ex
antecedente cauſa dico.i.3ctu ſed glo.intelligunt.l.illam in confeſ
ſione q̃ eſt emanata ex alia, cauſa ꝙ̃ ex cauſa mutui vbi ceſſat cõtra-
ctus literarũ ⁊ exceptio non nu.pecu.⁊ hoc placet, licet ibi dicat ge
neraliter ⁊ ſubñciat poſtea pro quibuſcũqȝ ⁊c. ¶ Itẽ an erit in po-
teſtate creditoris vtrũ vtat̃ cõfeſſione debitoris ad debitũ proban
dum, vt ſic circũueniat totã illã materiã de non numerata pecunia
⁊ de litera.obliga. Rñdeo non.nã aut ab initio fuit actũ vt eſſet cõ
tractus literarũ, ⁊ tũc planũ eſt.C.ſi cer.peta.l.ſi.aut nihil eſt actuȝ
⁊ tunc non videt̃ eſſe poſſe cõtractus literarũ.nã aut debitor in in-
ſtrumento cõfitetur ſe debere aut ſe obligat:pꝛimo caſu per inſtru-
mentũ non cõtrahitur, vt.ff.de actio.⁊ oblig.non figura, ſed ꝓba-
tio cõſeruatur, ſecũdo caſu eſt cõtractus verboruȝ ſm ea que ſupra
in pꝛincipio dixi circa materiã.§.ſi ſcriptũ.ergo non eſt literarum
obligatio:qꝛ eſt ſpecies diſtincta ab obligatione verboruȝ, vt dicit
tex.in.d.§.plane.de lite.obliga. Sed dico cõtra nã vbi debitor di-
cit in ſua priuata ſcriptura obligo ego.B.me tibi ⁊ per pꝛeſentem
ſcripturã ad decẽ ipſa ſcriptura 3hitur.⁊.§.ſi ſcriptuȝ.loquitur in
ſcriptura que ad probationẽ inducitur non in ea quã probari ne-
14 ceſſe eſt, ⁊ quilibet†cõtractus de mundo poteſt in cõtractũ litera-
rum deduci, vt.C.de fide inſtru.3ctus.licet exceptio non nu.pecu.
non ſit ꝓdita niſi in mutuo ciuili, vt dixi.3.vel dic ꝙ ꝓpꝛie non ſit
niſi ſup mutuo:qꝛ ꝓpꝛietates q̃ huic 3ctui attribuunt̃ per titulum
de litera.oblig.alij cõtractui nõ cõueniũt, ⁊ hec verior eſt.non ob-
ſtat.l.cõtractus.qꝛ contractus non 3hitur per ſcripturã, ſed 3ctus
in ſcripturã redigitur ex partiũ cõuentione volentiũ non ſtari cõ-
tractui niſi ſolennitate cõuentionali valletur.

Item quero an literis publice pſone ſiat cõ-
tractus literarũ an ve
ro neceſſaria ſit partiũ priuata ſcriptura. Rñdeo ⁊ per alium ſcribi
poteſt.nã ⁊ per alium quãuis contractũ facimus, hinc eſt qḋ etiam
re duo rei ſiũt.nã licet duobus inſolidũ idẽ cõpetere non poſſit:ta-
men vterqȝ habere videtur qḋ alter habuit volũtate ſua.C.ſi certũ
peta.ſi duo ſinguli.⁊ ibi not. Sed in eo eſt queſtio cũ tabellio confi-
ciat inſtrumentũ, vt pars quo authenticat illud. Reſpondeo du-
plici perſona fungitur.ſcribit eñi tanꝙ̃ quilibet, ſed autenticat vt
tabellio argu.ff.de adop.ſi pater.§.qui duos.⁊ ita intelligatur qḋ
not.in.d.l.ſi ex cautione. ¶ Item quero an exceptio non numera
te pecunie habeat locũ vbi non per ſcripturam, ſed ſine obligat ſe
aliquis. Reſpondeo non:qꝛ verbis obligatur, non literis, ⁊ exce-
ptio non numerate pecunie nõ habet locũ in cõtractu qui verbis
contrahitur.tex.eſt in.d.§.plane.⁊ no.C.ſi cer.pet.l.ſi non ſinguli.
15 in glo.que incipit, qualiter ⁊c. Item differt†pactũ a pollicitatio-
ne:quia pollicitatio veſtitur implẽti contra ſeipſum fauore voti et
pietatis, vt.ff.de pollici.l.i.§.cepiſſe.ſed pactũ veſtitur implẽti nõ
cõtra eũ.vt.C.de pac.ſi certis annis. ¶ Qualiter inter ſe pacta for
maliter diſtinguantur videamus, ⁊ quidem inutilia ab vtilibus di
ſtinguũtur per eſſentiã. Nam vtilia pacta habent eſſe, inutilia nõ.
ff.eo.iuriſgentium.§.pactorũ.⁊.l.ſi vnus.§.pacta.C.eo.pacta que
cõtra. Itẽ vtilia inter ſe diſtinguũtur eſſentialiter ⁊ ſic formaliter.
Nam accipio formã pro eſſentia:quia forma eſt que dat eſſe rei ⁊ rẽ
conſeruat, ⁊ inquantũ conſeruat.eſt idẽ forma quod eſſentia.ff.ad
exhiben.iulianus.§.ſed ſi quis rẽ.ff.qui.mo.vſufr.amit.repeti.§.
rei.ff.de lega.iij.queſitum.§.illud.cum ſi. ¶ Utilium eñi pactoruȝ
quedã actiones producunt, quedã exceptiones, quedã ſunt in rẽ,
quedã in perſonã, quedã ad tẽpus certum vel incertum. quedam
perpetuã actionem producunt.pacta veſtita exceptionem tantũ
producunt pacta que ſunt nuda.ff.eo.iuriſgẽtiũ.§.quinimo.et.C.
eo.in bonefidei.⁊ illa eſt ratio:quia in pactis nudis factuȝ verſatur
nudum ⁊ ſine iuris ſolennitate. Et ideo ius vt ciuilis obligatio et
actio que oriuntur ex concurſu ſolennitatum non naſcuntur:natu
ralis aũt obligatio naſcitur ⁊ inde exceptio que ſola equitate nitit̃
vt.ff.de excep.do.qui equitate.⁊ de ſolu.ſtichũ.§.naturalis. Et eſt
16 ratio:qꝛ†naturalis obligatio pendet a facto.i.ɔſenſu ciuilis aũt a
iuris ſolẽnitate.non eñi niſi ſolẽniter orit̃, ergo ceſſante ſolennita-
te iuris eiuſdẽ iuris remedium ceſſat.

Pactorũ autẽ que veſtiũtur quedam
veſtiunt̃
rei interuentu, qḋ accipe in cõtractibus innominatis. Si agimus
tu et ego nudo pacto de permutando meũ librũ cum tuo ab initio
non naſcit̃ aliqua obligatio ciuilis, ſed naturalis ꝓpter cõſenſum
⁊ illi naturali additur ciuilis, ⁊ ſic pactum veſtitur rei interuentu.
iſtud autẽ veſtimentũ producitur tantũ implẽti, vt.ff.de rerũ per-
mu.l.j.⁊.ff.de pac.iuriſgentiũ.§.j. ¶ Sed pone vendidi tibi librũ
pacto appoſito de permutando domũ meam cũ tua, verum ex iſto
pacto incontinẽti appoſito naſcatur actio. Reſpõdeo, aut queris
vtrũ naſcatur preſcriptis verbis, ⁊ videtur ꝙ non niſi re ſecuta ex
parte agentis.argu.d.l.ex placito.de rerũ permu. In contrariũ vi-
detur arg.C.de pac.inter empto.l.ij.⁊.ff.de preſcrip.ver.ſi vir vxo-
ri.videtur enim naſci debere, licet obſtet exceptio non implenti.ff.
de actio.emp.l.iulianus.§.offerri.⁊.l.qui pendentẽ.ſed pꝛima ſen-
tentia verior eſt.ſunt enim quidam contractus noiati ⁊ in illis ſta-
17 tim cũ ſunt ⁊ actio eſt:quia†cauſa actionis eſt ipſe contractus non
aliquis euentus, vt.ff.de pac.iuriſgentiũ.in pꝛin. Quidã innomi-
nati ⁊ hi ſi cadunt in aliquem contractũ innominatũ reſpectiuȝ.
vt.ff.de preſcrip.ver.naturalis.non pariunt actionẽ, vt ſi nudo pa
cto permutamus tu ⁊ ego ita dicendo, permutamus adinuicẽ co-
dicem cum.ff.et hoc eſt qḋ dicit.ff.de pac.iuriſgentiũ.§.j.vbi dicit
qḋ implenti tantũ ex parte ſua naſcitur, ⁊ ratio eſt:quia cõtractus
innominati non habent ſe ad actionẽ vt cauſa actionẽ producens
niſi remotiſſime. Sed euentus ⁊ impletio a qua contractus inno-
minati denominãtur eſt mater ⁊ cauſa obligationis ⁊ actionis. Et
ideo cum hec cauſa ſit de futuro ipſo iure non producit actionem
anteꝙ̃ ipſa que eſt actionis mater producatur.ff.de adop.nã ado
ptio.ff.de verbo.ſigni.cedere diẽ.cum ſimilibus. ¶ Sed vero con-
tractus innominatus cadit in ſimplex pactum. Nam omne pactũ
18 †contractus eſt, vt no.ff.de actio.⁊ oblig.l.j.in ſi.magne glo.⁊ pro-
batur ad tex.ff.de pac.ſi vnus.§.pactus.verſic.ꝙ ſi non vt tolleret:
tunc aut contractus iſte ordinatur ad aliquẽ ex predictis innomi-
natis, ⁊ tunc quia ſtatim conſentimus ⁊ pure cõſentimus, natura
lis obligatio nata videtur ⁊ ciuilis ſi pactũ cohereat alicui contra-
ctui nominato, vt in.q.pꝛemiſſa. Tamẽ contradico: quia pactum
iſtud ad actioneȝ eſt cauſa remotiſſima, impletio eſt cauſa remota,
obligatio proxima. Et ideo ciuilem obligationem que eſt vicinior
actioni cũ vtraqȝ ſit de iure ciuili dico non naſci ante implementũ,
⁊ per conſequens nec actionẽ ſed naturalem obligationeȝ dico na-
tam:quia cõſenſus in obligando qui ſufficit ab initio eſt proxima
cauſatiua vt dictum eſt, ſic intelligo.ff.de pactis.iuriſgentiũ.§.ſed
cũ nulla. ¶ Aut pactũ ordinatur ad contractũ nominatũ:⁊ tũc ap
poſituȝ iuxta contractũ veſtitur, ⁊ ideo actionẽ preſcriptis verbis
producit, vt.d.l.ſi vir vxori.et.d.l.ij.aut pactũ non ordinatur ad ali
quem cõtractũ, ſed ad aliud factũ vt ire Romam vel foſſam fodi,
⁊ idẽ erit, vt.ff.de contrahen.emp.fundi partẽ.⁊.C.de pac.petens
ff.de pericu.⁊ cõmo.rei vendi.ſi in venditione.gloſſ.in.§.quinimo.
ibi, dum dicit quod ſi conuenit, vt dos vlteriori die redderetur qḋ
non valet pactum dicit eſſe ideo:qꝛ dies ille impedit actionem na-
ſci:qꝛ ineſt actioni de neceſſitate, ſed iſtud dic eſſe expꝛeſſe contra
caſum.ff.ſol.mat.ſi ſocer.§.lucius.

19 **Aut† queris vtrum actio** ex vẽdito in for-
mata competat
vt permutetur.⁊ dico qḋ ſic.nam quantũ ad contractũ pꝛimũ perti
net permutare cadit in ſimplex factum, arg.ff.de verb.oblig.liber
homo.in ſi.⁊.C.de pac.debitori.ibi, ex ſtipulatu ⁊c.ergo ſicut illud
factũ foſſam fodi cenſetur eſſe pars pretij, vt in.d.l.fundi partem.
⁊.ff.de act.emp.iulianus.§.ſi tibi.ita ⁊ hoc.et ad pretium ⁊ quaſi cõ
ſtat natam actionẽ ex vendito ⁊ obligationem ab initio, vt.d.l.iu-
lianus.§.offerri.ergo ⁊c.pro hoc eſt dicta.l.fundi.⁊ eo.ti.qui fun-
dum.⁊.d.§.ſi tibi.⁊.d.l.ij.C.de pac.inter empt.⁊ ven.cum ſimilib⁹.
¶ Quero vendo tibi rem, an pactum quod appono dũ trado di-
catur veſtiri rei traditione, dico qḋ non, quia traditio ſit ad diſſol-
uendum, ergo non operatur contra, ſecus in contractibus inno-
minatis:quia ipſa traditio obligationem conſtituit ⁊ diſſoluit, et
inquantum ordinatur ad obligandum eum cui impletur bene po
teſt veſtire, vt no.ff.de pact.in traditionibus.⁊ hec diſtinctio nota-
bilis eſt. Tamen attende:quia inuito eo cui traditur nõ poteſt ali-
qua lex dici in traditione, ſed demum eo volente:quia duorũ con-
ſenſus interuenire debet.et ſic debet intelligi.d.l.in traditionibus.
20 ⁊ facit qḋ no.C.de dona.que ſub modo.l.perfecta. ¶ Sed†quero
nunquid omnis rei interuentus veſtiat pactũ, pone ꝓmiſiſti mihi
decem ſi aſcenderẽ capitoliũ, aſcendi, an habeã actionẽ quaſi veſtia
tur pꝛima conuentio nuda ab interuentu facti. Reſpondeo non.
hic facti interuentus purificat, non veſtit, vt.ff.eo.ſi intra.et ibi eſt
caſus.opoꝛtet ergo quod res interueniat cauſa implendi contra-
ctum, non cauſa purificandi illum. Sicut enim homo veſtitur veſte
ita contractus veſtitur dum impletur.aſſumit enim pro veſte id a
quo perficitur ex parte implentis, ergo 3cludimus vt in ſolis qua
tuor contractibus innominatis rei interuentus veſtiat pactum, li
cet in altero non agatur ex pacto, ſed de dolo propter pactum. vt
ff.de preſcrip.verb.naturalis.§.quod ſi faciam.ſed ſm illos qui di-
cunt contractus innominatos fieri per conditionem, vt.ff.ſi intra.
⁊.ff.de contrahen.empt.ſi mihi bibliothecam.et.ff.de dona.l.hoc

iure.§.i.&ff.de preſcrip.ver.ſolent.§.fi.&C.de rerũ permuta.l. quĩ
aſſeueran.videtur ꝙ facti interuentus in caſu predicto veſtiat pa-
ctum,ſed dicendũ eſt ꝙ omne pactũ nudum inquantũ facit ꝯtcũ
per ſe eſt cõtractus innoĩatus.Cũ non habeat nomẽ aliqđ ſpecia-
le,ſed vocetur cõtractus pacti,& nõ curo vtrum pure fiat an ſub cõ-
21 ditione.Nam †exiſtẽtia cõditionis purificat non veſtit, vt dictum
eſt per.l.ſi intra.non tñ dici debet ꝙ ſit alter ex quatuor innomina
tis:qꝛ illi fiunt per vt.nõ per ſi,& ſic per cauſam de futuro nõ per cõ
ditionẽ,vt patet.ff.de preſcrip.verb.naturalis.per totam.l.& tamẽ
fateor qđ ſi nudo pacto promiſiſſem tibi Stichum ſi manumitte-
teres Pamphilum.ꝙ purificando conditionẽ habes preſcriptis
verbis,que dicitur in factum.& ideo dicitur preſcriptis verbis:qꝛ
verba preſcribuntur,hoc eſt quia nomen non habet cõtractus, et
per conſequens nec actio que ſumit nomẽ a facto,vt no.ff.de acti.
& oblig.l.cõſenſu.itẽ fateor qđ manumittendo facio vt des,& ſic eſt
contractus ille innoĩatus facio, vt des:ante vero ꝙ faciam nullus
eſt contractus innoĩatus reſpectiuus,ſed pactũ ſimplex vt dictum
eſt:& ſic patet ꝙ non obſtat de contrahen.emp.ſi mihi bibliothecã:
quia ibi actio nõ naſcitur ex reſpectiuo contractu innominato,ſed
ex abſoluto pacto,& ideo male dicit glo.que eſt in.l.ſi intra.et me-
lius illa que eſt.ff.de iureiuran.ſi quis cum.& ꝙ in.d.l.ſi mihi. ex re-
ſpectiuo cõtractu innominato nõ poſſit actio naſci apparet:qꝛ cõ-
ditio non fuit ibi vere impleta ſed ficte,& ficta impletio non poteſt
facere illam ſpeciem contractus facio vt des:quia non fit aliquid.
Item ibi datio & factum non fuerunt reſpectiua:quia vnũ ad alte-
rum,& ecõtra nõ habuerit ſe per modũ cauſe.ergo nõ poteſt indu
ci contractus innoĩatus reſpectiuus.Item quia licet per cõditio-
nem fieret cõtractus aliquis ex quatuor innoĩatis:tamẽ illud eſſet
verum in conditione mere poteſtatiua,non in caſuali vel mixta de
qua loquitur.d.l.ſi mihi.

Quero nunquid per tum,fiat idem qđ per ſi,vt ſi dicam faciaz cũ dabis:vel dabo
22 cum facies.Reſpondeo idẽ dico:qꝛ inter ſi †& cum non eſt differẽ-
tia,niſi quia ſi ex eo qđ reſpicit actum promittendi denotat condi
tionem principaliter,ſed cum, quia reſpicit actuz exequendi deno
tat conditionẽ propter tempus incertum.vt.ff.qñ dies lega.ced.ſi
titio.¶ Quero nunquid per ablatiuũ abſolutum fiat contractus
innoĩatus alter ex quatuor predictis.vt ecce ſi dico te dante mihi
equũ dabo tibi librũ.Rñ.qꝛ preueniẽdo in datiõe libri nõ aſtringo
te mihi.ff.de cõdi.& demõ.a teſtatore.ff.ſi quis omiſ.cã teſt.ſi ſub cõ-
ditione.Conſtat idẽ contingere qđ ſupra diximus.argu.contra.ff.
de leg.iij.fideicõmiſſa.§.cũ eſſet.ſed ibi per ablatiuũ nõ denotatur
cõditio ac ſi dicerem,exactis a te centũ dabo tibi librũ:qꝛ per abla-
tiuum ſignificatur exactio & cõmodi repreſentatio non aliqua ſu-
ſpenſio,ergo non denotatur conditio.ff.de condi.inſtitu.illa inſti
tutio.§.fi.& facit.ff.ad.l.fal.in ratione.§.quo loco.& qđ ibi no.&.ff.
de contrahẽ.emp.l.cũ ab eo.Itẽ quero nunqđ in predicto exẽplo
exactis &c.denotetur contractus innoĩatus reſpectiuus.Reſpon-
deo non:quia natura horũ eſt vt agens preueniat in implendo,vt
in.l.ex placito at conuentio hic ordinatur vt preueniatur in exigẽ
do,ergo &c.arg.ff.de do.cau.mor.vbi ita donatur.&.l.ſeia.ex hoc ſe
qui videtur qđ ſi tale pactũ ſuit nudum ꝙ impletio ex parte mea
non veſtiat illud:quia aliter ordinatur quã veſtiatur dubito. Sed
23 contra predicta obijcitur quia †cauſa de futuro videtur eſſe idem
qđ conditio.Itẽ obijcitur quia per vt debet denotari modus non
cauſa,ergo contractus innoĩati non fiunt per cauſam,ſed per mo-
dum.Itẽ obijcitur qꝛ cauſa non poteſt eſſe de futuro.Primũ pro-
bo per.l.ff.ad treb.epiſtolã in prin.Scđm probo per.l.ij.C.de his
que ſub modo.Tertium probo per.l.ff.de condi.& demon.ſi ita le-
gatum.Reſpondeo ad primũ & dico ꝙ interdum exiſtentia cauſe
implet diſpoſitionẽ,& tũc conſtat ꝙ non facit conditionẽ,que con
ditio nõ implet nec executioni tradit diſpoſitionẽ ſed purificat,vt
ff.de verbo.ſigni.cedere diem.interdũ exiſtentia cauſe purificat di-
ſpoſitionẽ,vt quia impletio cauſe de futuro nõ eſt impletio ipſius
contractus,& tunc obtinet contra.Item ad ſecundũ reſpõdeo & di
co ꝙ per vt tũc denotatur modus qñ neceſſe eſt preueniri in eo cu-
ius gratia aliquid per vt adijcitur:vt ſi do tibi centuz vt facias ex
eis domũ mihi vel foſſam fodias.Nam & ſi dicerem do tibi centum
ſi ex eis domũ facies,adhuc modus denotatur:quia ante oportet
tibi emolumentũ queri,deinde te explicare qđ eſt contra naturam
conditionis proprie,que ante oĩa debet impleri.ff.de lega.i.huiuſ
modi.in prin.ff.de condi.& demon.quibus diebus.§.termilius.et
l.cum tale.§.titius.ff.de colla.bo.pretor.ff.de cõtrahen.emp.cũ ab
eo.ff.loca.et conduc.l.antepe.§.lege dicta.&.§.mandati. Sed cuz
ex natura eius qđ agitur poteſt preueniri & debet pueniri in eo qđ
iniungitur per vt:vel ſimiles dictiones,dico cauſam denotari. et
ita modo loquimur,vt.C.de rerũ permu.ex placito.Item ad ter-
tium dico qđ cauſa preſentis obligationis non poteſt eſſe de futu
24 ro quia †cauſatum non poteſt precedere cauſam ſuam in tempo-
re.Sed cauſa future obligationis bene poteſt eſſe de futuro,dum-
modo preueniat tempus ſui effectus.& ita modo loquimur in con-
tractibus innominatis,vt.d.l.ex placito.&.l.iuriſgentiũ.§.ſed ſi in
aliũ.& hec de cauſa producente actionẽ.Sed cauſa non producens
ſed mouẽs animũ ad aliquid contrahendũ adhuc eſt neceſſario de
preterito imaginata,& hac ratione dico eã de preterito,lꝫ in execu
tione poſſit preueniri ab illo ꝙ fit ꝓpter illã cauſam,vt ſi do tibi vt
des mihi,vt no.C.de cõdi.ob cau.in rub.

Nunc videamus qualiter pacta
veſtiantur coherentia cõtractus.Iac.& Pe.dicũt pacta tali modo
non veſtiri ex eo quia nõ ſunt nuda cũ actionẽ pariant,vt.C.eo. in
bone fidei.&.l.legẽ.& ibi per doct.Sed ego dico videndũ primo qñ
dicatur pactum coherere cõtractui.Iaco.dicit qñ pactũ fit anteꝙ̃
cõtractus abſoluatur a partibus,vt.C.de fide inſtru.cõtractus ſed
male dicit,qꝛ pactũ de quo ipſe loquitur non coheret cõtractui:qꝛ
non dicitur cõtractus niſi poſtꝙ̃ fuerit abſolutus ſicut nec teſtamẽ
tum dicitur niſi poſtꝙ̃ abſoluitur,vt.ff.de lega.iij.fideicõmiſſa.§.ſ.
ff.de teſta.ſi is qui.&.l.ex ea.ff.de teſta.mili.lucius.C.de codicil.l.fi.
§.illo.cũ ſimi.Dico ergo pactũ veſtiri coherentia cõtractus:quan
do partibus diſpoſitis ad emendũ pone vel vẽdendũ ante omnia
pactũ aliqđ fit & abſoluitur deinde ꝯtcus principalis fit idẽ ſi poſtea
25 fiat incontinẽti.Quoniã vicinitas †actuũ facit reputari totũ eſſe
vnũ contractum vnde ineſt tale pactũ.ff.ſi cer.pet.l.lecta.§.dicebã.
&.ff.eo.iuriſgentiũ.§.quinimo.ſed pone ꝙ pactuz fit anteꝙ̃ ꝯtcus
abſoluatur a partibus nõne veſtitur? Rñdeo vtiqꝫ.vnde preſcriptis
verbis actionẽ parit.vt.ff.de cõtrahen.emp.ſi mihi bibliothecam.
Tamẽ non dico tale pactũ veſtiri quaſi cũ geritur cohereat & heſit
cõtractui:ſed quia heret ei ꝙ principaliter geritur inter partes:et
quia dũ abſoluitur oportet ꝙ primo aut poſt principalem contra-
ctum abſoluatur coheret ergo ꝯtcui reſpectu temporis quo abſol-
uitur.Sed quid ſi abſoluatur pactum a partibus inter media con
tractus,Rñdeo idem.ff.de liber.& poſthu.l.iij.§.filius. veſtituz eſt
enim ac ſi primo aut poſt appoſitum eſſet,non tñ dicitur veſtiri co
herentia contractus,ſed vicinitate rei geſte:quia vt dixi non eſt cõ
tractus precedens aut ſequens qui veſtiat,ſed eſt ꝯtractus partim
precedens & partim ſequens,quid ſi duo contractus principaliter
fiunt,vt quia vendo tibi codicem & permuto tecũ digeſtum,pactũ
appponitur,a quo dicetur veſtiri.Reſpõdeo diſtinguerẽ vt diſtin-
guit lex in alia materia.ff.de libe.& poſthu.l.iij.&.C.de libe.preteri.
vel exhere.l.i.Item quero ea que dixi obtinent in cõtractu de quo
eſt actũ vt fiat in ſcriptis vel vt redigatur in ſcripturã.ſ.ꝙ non dici
tur ꝯtcus anteꝙ̃ ſit perfectus,& pfectus non dicitur anteꝙ̃ abſol-
uatur,& abſolui non dicitur anteꝙ̃ notarius legat & partes confir-
26 ment & approbẽt,vt.d.l.contractus.Sed quero †quid erit cũ con-
tractus nõ redigitur in ſcripturã.Rñdeo tunc ipſa prolatione ver
borum hincinde vel aliter facta expreſſione conſenſus ſcđm naturaz
negotij abſolui dicitur.Et ideo pactũ qđ ſubijcitur negari nõ po-
teſt factũ poſt contractum abſolutum.vnde male dicit Iaco.& hoc
aptius oſtenditur in ꝯtractu qui re ꝯhitur,vt ſi mutuo tibi centũ.
nam ipſa numeratione mutuum perficitur ergo contractus abſol
uitur,et tamen non eſt dubium pactum veſtiri poſſe coherentia
talis contractus.

Modo redeo ad primum qđ dicunt & di co Pet.& Ja-
co.male dicere.nam ſi ante cõtractus fiat & abſoluatur, pactum nu
dum naſcitur,ergo veſtitur coherentia poſtea incõtinenti facti cõ
tractus idẽ euidẽter apparet ſi fiat inter media contractus pactuz,
idẽ dico & ſi poſt fiat,nam nudũ naſcit̃,licet immediate veſtiatur.
Unde occurrit hic conſideratio de puncto de qua in multis parti-
bus.Et qđ nudũ naſcat̃ probo ſic. Quorũ natura eſt vt nuda ſint,
27 nuda naſcũtur,natura enĩ ſola †operatur in generando accidẽs in
veſtiendo,vt hic patet ad ſenſum ſed natura cõuentionum innoĩa
torum non habentiuz ſolennitatẽ eſt vt nuda ſint,ergo nudas eas
natura producit,ꝯtcus aũt qui coheret ex accidẽti veſtit.Itẽ que-
ro coherentia ꝯtcus cui veſtiat pactũ in contractibus vltro citroqꝫ
obligatoriis planum eſt ꝙ vtriqꝫ veſtiunt.ſed in aliis videt̃ dicen-
dum ꝙ ei pactum veſtiatur pro quo cõtractus interponit̃,ſicut di
cimus in pacto qđ veſtitur rei interuentu:qꝛ implenti tantũ veſtit̃,
vt.l.iuriſgentiuz.§.i.&.l.ſi certis annis.&.l.ex placito.pro hoc facit
qđ notat̃.C.de pac.petens in.i.q.gloſ.in contrarium videt̃ qđ tale
pactum non veſtiatur nec det actionem ei cuius gratia primus cõ
tractus celebratur,ſed alteri faciat oriri actionẽ,& eſt ratio:qꝛ tunc
pactũ facit oriri actionẽ quando habita relatione pacti ad contra-
ctum reſultat ꝯtcus innoĩatus & nõ aliter,vt no.Iac.& Pe.C.eo.
in.l.in bone fidei,ſed iſte ꝯtcus nõ poteſt reſultare niſi diuerſis ali-
quid queratur.nam ex do & do,vel facio & facio,non poteſt reſulta
re cõtractus innominatus,ſed ex eo qđ ego do & tu facis:vel econ-
tra,vel ſimiliter hoc ipſi probant ratione tali,vbi habet locum alia
actio,ibi non competit preſcriptis verbis,vt.l.quotiens.de preſcri.
ver.ergo vbi habet locũ in formata nõ deberet dari preſcriptis ver-
bis.Tamen quia ex alio fonte oritur.ſ.ex innominato tacito ꝯtcus
concurrit ſcđm eos,or iſte ſunt truffe.Et ad hoc oſtendendum ego
induco

induco primo rationem talem, ad hoc vt contractus innominati
28 †fiant, neceſſe eſt q̄ datio vel factū habeat ſemp modū cauſe ad al
teram dationē vel factū, vt. ſ. plene probauimus. Itē inter cauſaʒ
ꝛ cauſatū debet eſſe ꝓportio ꝛ adequatio, vt no. C. de colla. ſi dona
tione. ff. de caſtrē pecu. ſi forte. C. de inoſ. teſt. vnde ſi parēs. ꝛ ar. qđ
no. ff. de ſuperficie. l. j. §. j. in gl. ex conducto.

Aduerte ergo quid ſequeretur ſcđm vltra
montanos ſi non eſſet ꝓportio ꝛ adequatio inter id qđ venenit in
primo cōtractu, ꝛ id qđ venenit in pacto: q2 non haberet ſe pactuʒ
ad cōtractū per modū cauſe ꝛ econtra non reſultante predicto con
tractu innoiato non oırıeɫ preſcriptis verbis, qđ eſt falſum. Pre
terea ex eodē facto non duplex vniformis actio, ſed vna: q2 vna nu
mero eſt materia. Vnde ſi promiſiſti mihi decē, non habeo niſi vnā
actionē, ergo ex vno pacto non oritur duplex preſcri. verb. At ſm
vltramō. oriretur vna ex pacto, vt dicit text. in. l. in bonefidei. alia
ex contractu reſultante qđ eſt abſurdum. Preterea quid eſt dicere
qđ ideo naſcatur preſcrip. verb. q2 reſultat ꝯtus innominatus al
ter ex tribus. Cum non ſolum ex illis, ſed ex omni innominato na
29 ſcatur ꝛ omne pactū ſtans in ſuo nomine eſt ꝯtus †innominatus
ergo ex omni naſciɫ. Preterea ꝯ vltramon. ſunt expreſſe caſus le
gum. C. de iure do. auia. C. rem in pre. §. accedit. nam qñ id agitur,
vt reddatur idem quod daɫ non eſt cōtractus innominatus aliqn
ex his quatuor, ꝛ tamē oritur preſcrip. ver. vt dictis. ll. ꝛ. C. de pact.
inter emp. l. ij. ꝛ. ff. de preſcrip. ver. l. ſi vir vxori. Cū enim do tibi rē
ꝛ paciſcor vt reddas incertum caſum non ideo dovɫ reddas, ſed do
ꝛ reddes. ¶ Ex his breniter dico q̄ in. q. premiſſa ſiue pactum fiat
pro eo, cuius gratia fit principalis ꝯtus dico cōtractū informati,
ꝛ pactum veſtiri, ſiue fiat gratia alterius dico pactum veſtiri, caſus
eſt. C. de dona. legem. ꝛ in. d. §. accedit. non tñ dicto actionē infor
mari. Quia non poteſt informari niſi ei cui naſcitur, ꝛ ita intelliga
tur qđ no. in. d. l. petēs. ſed dices iſta informata vnde naſciɫ. Nam ſi
ex pacto naſcitur non oriɫ inde etiā preſcrip. verb. vt. l. quoties.
Item eſſet ſtricti iuris non bonefidei qđ gl. dixit in. §. quinimo. et
in. l. pacta que ꝯtra. l. Sol. dico q̄ non naſciɫ ex pacto, ſed ex qua
dam forma que habita relatione pacti ꝛ ꝯtus ſuperaddiɫ contra
ctui vt plus cōtineat, que forma non mutat ſpeciē actionis, qđ ap
paret: q2 nomen actionis non mutatur ſed adijcit ſimpliciter qua
litatem, ꝛ ideo male dicunt glo. q̄ talis actio informata non eſt bo
30 nefidei: q2 qualitatis †adiectio non mutat actionē nec eius natu
ram, ſed alterat, vt. ff. de nora. in delictis. §. ſi detracta. ꝛ cōtra glo.
eſt expreſſe caſus. l. C. de pact. inter empt. l. ij. in ſi. vbi dicit q̄ ii die
more venūt fructus qđ proprium eſt actionū bonefidei ꝛ iſtud pla
tet dño Guil. in. §. quinimo per. d. l. ij. ꝛ bene.

Et ex his eſt reſponſum ad. l. ꝗtien, vel dic q̄ ideo preſcri. ver.
concurrit cū informata: q2 plus continet actio informata q̄ conti
neat preſcri. ver. re ꝛ priuilegio, licet de hoc non multū curem per
ea que no. ff. de leg. j. ſi creditori. ꝛ aduerte rationē quare ꝓſcriptis
verbis non competit vbi alia cōpetit: quia ſi alia cōpetit cōtractus
eſt nominatus, ſed actio preſcriptis vbis nō habet locū niſi in in
nominatis, vt. l. iuriſgentiū. §. j. ꝛ. l. j. ff. de preſcrip. verb. ꝛ per totū
ſed videɫ lex expreſſa in cōtrariū. ff. de cōtrahen. emp. ſi mihi biblio
thecam, vbi ſi vendo tibi ſub conditione armariū cōditione imple
ta poſſum agere contra te preſcriptis verbis ꝛ ex vendito, ꝛ tamen
quis innominatus contractus eſt ibi immo ſolummodo contra
ctus nominatus eſt ibi ſub conditione cōceptus, ꝛ qui purificatur
per exiſtentiam cōditionis, quō ergo ibi cōpetit preſcriptis verbis
competit neſcio, ſed forte ſcio q2 intelligo vt agatur ibi preſcriptis
verbis ad hoc vt impleatur conditio que cōſiſtebat ibi ex poteſta
te emptoris. Expedit enim agenti vt vere impleaɫ: q2 facilius po
terit docere conditionē extitiſſe ꝛ agere ex vendito. Itē q2 ꝛ alibi g
per fictionē admittiɫ agēdo cōſequiɫ vt ſine fictione aliqua admit
tatur, vt no. ff. ad trebel. apud iulianū. §. j. non ergo dico ibi agi vt
impleaɫ venditio actione preſcriptis verbis, licet glo. dicat ꝛ male.
Sed dico ex tacito pacto agi preſcriptis verbis vt impleatur con
ditio ꝛ ſm veritatem purificeɫ emptio. cū eñ emis ſub conditione
que poteſt per te impleri alio volente videris cōuenire q̄ conditio
nem implebis vnde cogeris, diuerſum dicerē in conditione q̄ non
eſſet mixta, ſed mere poteſtatiua ꝛ ratio eſt: q2 hic ponis conditio
nem in poteſtate tua ſupra in poteſtate alterius ex contrahentiuʒ
ꝓpoſito. nā ad illā implendā non cogiɫ ſed ſtatim qđ nō implet cū
poteſt deficit. arg. ff. de cōdi. ꝛ demō. hec cōditio. el. ij. vel ibi in lega
tis. ſed in ꝯtibus non lucratiuis ſerua qđ obijcitur in hereditati
bus. ff. de heredi. inſti. ſi quis ita inſtituatur. arg. ad hoc. ff. mand. ſi
hereditatē. vel dic aut defectus cōditionis afferret damnū aut im
31 pediret lucrū qđ ſatis dici pōt. Itē q̄ro nunquid †coherentia oīs cō
tractus veſtiat pactū. Rñdeo aut talis ꝯtus ꝓcedit q̄ parit actio
nem, ꝛ tūc veſtit pactū, idē ſi parere poſſit, vt. ff. de peri. ꝛ cōmo. rei
ven. l. ſi in vēditione. ꝛ no. in. l. petēs. ſecus ſi nō pariat actionē. vt. l.
ſi pacto quo penā. nemo. eñ dat qđ non habet, vnde illud qđ eſt nu
dum quomodo poteſt dare alij veſtem.

Sed ego quero quid de pacto nudo quod
parit actionē iure ſingulari, vt in. l. ſi quis argentū. Rñdeo non pu
to aliud pactum nudū habeo veſtiri, vt. ar. ff. de ma. teſt. ſi ita ſcripſi.
ꝛ no. in. l. pacta. de ꝯhen. emp. ibi. ſed hoc exemplum ꝛc. Item q̄ro
quid de ſtipulatione penali vtrū veſtiat precedens pactū nudum.
Reſpōdeo nō, vt. l. ſi pacto quo penā. ꝛ. l. nuda. ꝛ no. in. l. petenſ. ꝛ
arg. de vulg. ſubſti. ex pupillari. cum ſimi. Hic dicūt doct. q̄ pactū
nudum principale non veſtiɫ coherentia ſtipulationis, ſed rei in
teruentu ꝯ ſtipulatorē veſtitur pactū implenti. Et ſic rei interuen
tu quod locū habet in cōtractu primo nudo vltro citroq3 obligato
rio ꝛ innoiato. alias nō eſt quid veſtiaɫ, ſi promitto tibi decem ſub
pena, licet penam preſtē nihil inde quero niſi liberationē. ſed ſi nu
do pacto tecū ꝑmutaui ſub pena preſtando penam videor rem pre
ſtare, ꝛ ideo mihi impleto cōuentionē ſm Guil. ꝛ Iaco. but. in. l. pe
tens. itē quero precedit ꝯtus veſtitus ꝛ ſequuntur duo pacta nu
da vtrū ambo veſtianɫ ꝛ videɫ vltimū non veſtiri: q2 nō coheret cō
uentioni veſtite. arg. ſit qđ diciɫ. ff. de aqua plu. arcen. ſi prius. in ſi.
ꝛ. ff. de ſerui. l. ſeruitutes. §. publico. ꝛ. ff. de ſerui. ruſti. predio. q ſcl
la. §. in ruſticis. ſed contra dico ſm Guil. vt ipſe no. in. §. quinimo.
ꝛ eſt tex. ꝛ glo. ff. ſi cer. pe. l. lecta. ꝛ ibi dixi, dici eñ poteſt q̄ vnus cō
tractus veſtiat mille pacta: q2 oīa coherere videntur maxime ſi vni
tas ſermonis oīa pacta copuleɫ. ar. ff. de adul. qđ ait. in ſi. ꝛ de acq.
32 here. illud. cum ſi. Poteſt etiā dici q̄ †pactū immediate coherens
veſtitū veſtiat cetera pacta. arg. ff. de acq. rerū domi. ſi epiſtolam. §.
paulus. ſm eundem Guil. qđ nō placet: quia iure alieno pactū ve
ſtitur, vnde debilius veſtimentū eſt q̄ ſi iure ſuo haberet. arg. ff. de
de fideicō. liber. ſi filius. §. erit. ꝛ. ff. de lega. ij. ſi anguſte. ꝛ. l. iudex. de
re iudi. cum ſimi. Itē quero precedit pactio nuda ſequitur penalis
ſtipulatio, ꝛ poſtea pactū nudū an veſtiatur a ſtipulatione penali.
Reſpondeo aut ſm pactum pēdet a principali an a penali. vt tūc
tantū veſtiatur. Itē quero ſtipulatur filius vel ſeruus an pater ap
ponendo pactū iuxta illum ꝯtum ſibi veſtiat pactū ꝛ non puto pa
ctum veſtiri niſi contrahenti. argum. ff. de adi. lega. legatum nulli.
Item quero quid ſi procurator contrahat an coherentia talis con
tractus veſtiat pactum qđ dominus interponit, certum eſt enim
dñm paciſci poſſe. vt. ff. de pactis. ſi cū emptione. cogitabis in his
queſtionibus ꝛ in ſimilibus.

Nunc videamus an aliter pacta
veſtiantur, ꝛ dicunt Azo et Accur. qđ ſic. ſcʒ re verbis et conſenſu:
truſſa eſt: quia vbi contrahitur re verbis vel cōſenſu pactuʒ tranſit
in ſpeciale nomen. vnde nō poteſt dici veſtitum qđ non poteſt eſſe
nudum, non ergo appellabo tales ꝯtus nudos neq3 veſtitos, ſed
ſimpliciter, vt. ff. de pac. iuriſgentium. in prin. Item dicūt legis an
33 xilio †pactū veſtiri in donatione que perficitur nudo pacto, vt. l. ſi
quis argentū qđ examinemus, ꝛ videɫ qđ illud non ſit verū. nam ſi
hoc eſt ſequitur vt nudum pactū factū ſine cauſa cum videaɫ eſſe fa
ctum ex cauſa donationis. vt. l. campanus. de ope. liber. pariat actio
nem per. d. l. ſi quis argentuʒ. ꝛ tum demū non pariat qñ cauſa per
errorem eſt expreſſa vel eſt expreſſa alia a cauſa donationis, vt pro
mitto tibi decē nudo pacto, ideo q2 me ſic damnauit teſtator meus
vel ſimiliter Guil. dicit in. §. ſed cum nulla. q̄. l. ſi quis argentū. non
habet locum niſi qñ promittiɫ ab eo qui donat dari vel quaſi, non
aūt vbi promittitur fieri, ꝛ hoc ipſe probat: quia. §. alie. inſti. de do
na. dicit qđ donatio perficitur ſicut emptio: ſed emptio nō perfici
tur nec conſiſtit in facto ſed locatio, ergo non poteſt ibi perfici do
natio nudo conſenſu ad ſimilitudinem emptionis ex quo factū in
emptionē non cadit. iſta ratio non placet mihi: qui gratia exempli
ponit ibi de venditione dicendo, ſicut vēditio perficitur nudo cō
ſenſu ita ꝛ donatio, ꝛ ideo mihi videɫ ſic diſtinguendum, aut in do
natione deducitur tale factuʒ qđ conſueuit locari, ꝛ tunc idem qđ
in dandis dico vt perficiatur donatio nudo conſenſu, perficiaɫ di
co ad inſtar locationis, vt. d. §. alie. ꝛ ita intelligatur qđ habetur in
glo. ordi. ff. de dolo. ſicut mihi que eſt notabilis ad hoc. Aut dedu
citur tale factum qđ de ſui natura non poteſt cadere in contractuʒ
qui perficiatur conſenſu: ꝛ tūc cadendo in donationem non perfi
citur cōſenſu, vt. d. §. ꝛ hec dico in vera donatiōe, in preſumpta eñ
donatione nō puto qđ habeat locū. l. ſi quis argentū. vnde in pro
poſita. q. ꝛ vbicunq3 in promiſſione nō exprimitur cauſa promiſſio
nis ſiue in donatione preſumpta verſetur dati ſiue fieri non puto
locum habere. l. ſi quis argentum. nec quantum ad id qđ dicit de
actione, nec quantū ad illud q̄ dicit de inſinuatione, ſed duo que
34 ro primo an †omnis promiſſio non habens cauſam videatur facta
ex cauſa donationis. ꝛ videtur q̄ ſic, quia promiſſio ꝛ ſolutio equi
parantur, vt. C. ad. l. fal. l. ſi. ff. de dona. ſi patronus. §. de illo. ſed ſo
lutio facta ſine cā vɫ facta ex cā donationis, vt. l. cum per errorem
niſi ꝯſtet factā alio diſſoluēde obligationis, vt. ff. de pig. act. elec. §.
qui reprobos. ꝛ. ff. de ſolu. ſi cū aurū. ergo pro hoc videɫ lex expſſa.
ff. de ope. liber. cāpanus. ſed ego dico ꝯſiderandū an merita ꝓceſſe

rint ꝛ ꝯditiones ꝑſonarũ, vt no. ff. ſi cer. pet. l. cũ qd. ꝛ ff. mãda. ſi ve
ro nõ remunerandi. §. inde papinianus. ꝛ ita ꝗ intelligi qð not. ff.
de excep. doli. l. ij. §. circa. cum ſimi. Nec ob. l. cuius per errorẽ. quia
ibi erat facta traditio cũ cã ſcientꝛ expreſſa ꝛ nõ vera, ſed hic loquor
vbi nulla cauſa fuit exp̃ſſa. Itẽ dico cõſiderandũ an ſub conditione
poteſtatiua concepta ſit pmiſſio. Nam tũc nunꝙ ex cã donatio-
nis facta vẽ, ſed ex cã quaſi oneroſa niſi ꝯtrariũ exprimat in ꝯtu, ita
intelligo. ff. de iureiur. ſi qs cũ debitũ. ꝛ ff. de ver. oblig. ſi ita ſtipula
tus fuero te ſiſti. in ſi. ꝛ l. verũ. in ſi. idem eſt ſi ſub quauis cõditione
ſtipulatus ſim eũ ſorte mea intereſſit conditionẽ non exiſtere, nã in-
35 tereſſe exiſtens † eſt ſufficiẽs cauſa cõmittende ſtipulationis, ita in
telligo. ff. de ver. ob. l. titio. in ſi. prin. cum ſi.

Secundo quero cũ intereſſe ſuccedat in obliga-
tione ſi non fiat, cur facis diffe-
rentiã inter obligationes dandi ꝛ faciẽdi. Rñdeo: q2 licet intereſſe
in obligatione ſuccedat, tñ hec obligatio nõ prouenit ab aliqua li-
beralitate ꝗ reſpiciat dari. Cũ etiã in obligatione dãdi inutilis in-
cidat. huic pacto ꝙ donationis facti non ideo ſint inſinuãde: q2 a
dari poſſit ſubſequi: q2 ñ ꝫ inſpici principale qð eſt factũ non datio
ſm Guil. in. d. §. ſed cũ nulla. alleg. in arg. ff. ne ſtatuli. l. iij. §. ſi quis
ſeruũ. ꝛ. §. ſeq. ꝛ ff. de dona. qui exarum. ff. de preſcrip. verb. pmiſiſti.
¶ Itẽ quero cum gloſ. dicant pactũ predictũ veſtiri legis auxilio
an iſtud habeat locũ in donatione cauſa mortis que fit nudo pacto
Rñdeo ſic, vt no. ff. de leg. ij. l. cũ pater. §. meuio. ¶ Itẽ quero an ha
beat locũ in datione ob cãm: Rñdeo, aut dat ob cauſam preteritã,
aut ob merita, aut ob cauſaꝫ futurã implendã a donatario, aut ob
aliquã cauſam ꝗ reſpiciat donantẽ vt metu mortis in primo ꝛ vlti-
mo caſu dicimus locũ habere, ſed in ſecũdo caſu dicimus non eſſe
ꝯtũ donationis ſed innoiatus. Unde qui preuenit in implẽdo
penitere ꝛ condicere põt anteꝙ per aliũ impleatur, vt. ff. de ꝯdi. ob
36 cau. l. iij. donatio † aũt perfecta reuocari non põt. econtra põt do-
natio reuocari interdũ: ꝛ tñ non iſta datio ſi hincinde ꝯtractus ſit
impletus. nã donatio reuocat ob ingratitudinẽ ſed non iſta datio
vt no. ff. de dona. aquilius regulus. ꝛ eo. ti. ſi pater. §. fin. ſm Guil.
Nec eſt neceſſe talẽ contractũ inſinuari, vt no. eo. tit. l. j. ꝛ tñ glo. ali-
ter innuit. C. de cõdi. ob cau. l. ij. ꝛ male ſm Guil. in. d. §. ſed cũ nul-
la. vbi glo. dicit talem ꝯtũ eſſe contractũ donationis, ego dico qð
illa glo. bene dicit: q2 ibi expreſſe erat actũ vt eſſet donatio vt appa
ret ibi in tex. Unde ibi nõ eſt do vt des, ſed do ꝛ dabis, ꝛ verba lite
re illius vt creditoribus ꝛc. ſunt verba. l. non ꝯhentiuꝫ, eſt ergo mi
rabiliter notabilis lex illa inquantũ dicit cõditionẽ ob cauſaꝫ ſi nõ
des. Itẽ quero an habeat locũ. l. ſi qs argentũ in ea donatione que
morte confirmat, ꝛ dico ꝙ ſic, vt ex nudo pacto actio nec: q2 gl. eſt
ordina. in. d. l. ij. C. de cõdi. ob cau. dicit enim ibi ſm vnã lecturam
prime glo. ꝙ donatũ fuit ſimpliciter filio in poteſtate que donatio
ꝯfirmatur per mortẽ, vt. l. ij. C. de inoffi. do. ꝛ ibi plene no. alia glo.
eiuſdem legis dicit ꝙ talis donatio hodie conſenſu perficit, ꝛ ideo
dicit eſſe ꝯtum noiatũ ad inſtar alioꝝ cõtractuũ qui ꝯſenſu pficiũ
tur ꝛ hoc eſt nota. dignũ, ꝛ per hoc dico ꝙ licet olim nõ pficeretur
donatio ſine ſtipulatione vel traditione, nec inter patrẽ et filium,
nec inter virũ ꝛ vxo. vt de dona. cau. l. ij. ꝛ. ff. de do. inter virũ ꝛ vxo.
papinianus. ꝛ qð not. C. de actio. ꝛ oblig. ſi quidẽ. in ſi. magne glo.
tamen hodie contra ſit.

37 **Item quero pactum** † liberatorium non ha-
bens cauſam ſemp videt
factũ ex cauſa donationis. vt. l. tale pactũ. in prin. ff. eo. tit. lꝫ in pa-
cto ad obligandũ diſtinguat, vt ꝯ. Modo quero nunquid talis re
miſſio cũ videat eſſe datio, vt. l. ſi mulier. de condi. ob cau. nudo pa
cto facta producat actionẽ ad nõ petẽdũ ex forma. d. l. ſi qs argẽtũ.
dicit Guil. in. §. pactus ne peteret. in pe. q. ꝛ dicit ꝙ lex ſi qs argẽtũ
nõ habet locũ in fictis dationibus: q2 ꝛ gl. dicit alibi qð prior para
illius. l. ſi qs argentũ, inquantũ loquit de inſinuatione non habet
locũ in remiſſione, ita no. ff. de regu. iur. ſi quis obligatione, ꝑ hoc
q2 trãſactio eſt remiſſio quedã ꝛ nõ eget inſinuatione, in cõtrariũ
videt: q2 ſpeciale videt in remiſſione ꝗ fit apud acta vt nõ egeat in-
ſinuatione, vt. ff. de dona. quidã in iure. Et ratio ſpecialitatis per-
cipiẽ ex gl. ordi. in auſ. ne nõ alienã. §. quia vero veriſimile. colla. ij.
Preterea iam mille fraudes fierent. Nam ego mutarẽ tibi mille flo
renos ꝛ incontinenti te liberarẽ in fraudeꝫ legis qð eſt abſurdum.
Mihi nõ placet diſtinctio inter liquidũ ꝛ nõ liquidũ, nã ꝛ non liq-
dum eſt tantũ quantũ vẽdi poſſet, ſed dico ꝙ aut pecunia erat de
ſtinata ꝛ parata ſolutioni cũ debitor liberatur ꝛ opus ſit inſinuari,
alis non: q2 primo caſu ipſa pecunia donata vĩ: ſcdo non, ſed libera
38 tio ſola, ò debito. ¶ Itẽ † quero ꝗ actio oriat ex donatione facta nu
do pacto, Rñdeo ꝯditio ex. l. ſi qs argentũ. q2 ex noua. l. obligatio
ciuilis naſciẽ. ꝛ per ius ciuile naturali coniungiẽ, erit ergo actio na
tiua ex obligatione natiua et datiua qð eſt notabile, lꝫ nobis ꝯdi-
cat qð male no. ff. de acti. ꝛ obli. naturales in prima gl. quo eni põt
dici natiua ꝯditio ex. l. cũ toties cõpetat quoties lex noua obliga-
tionẽ cauſat, eſt ergo obligatio ꝗ eſt materia ad actionẽ, ergo actio
natiua, vt. ff. de pac. iuriſgentiũ. §. ꝛ ideo puto, ſed qð diximus de
cõditione ex. l. verũ eſt donatario, ſed donãti ſi aliqd pactus eſt ꝛ a-
tur actio p̃ſcrip. ver. ad illud implendũ. C. de dona. legẽ. ff. de do-
na. hereditatẽ. ꝛ qð no. C. de dona. ꝗ ſub modo. l. pfecta. Itẽ dat cõ
ditio ob cãm ad repetẽduꝫ qð datũ eſt, vt. C. de ꝯdi. ob cam. l. ij. ſed
vtriꝗ falſum videt. nã nec preſcriptis verbis habet locũ in ꝯtu nõ
noiatis, nec ob cãm ꝯditio. ff. de ꝯdi. ob cau. l. ſi. ſed donatio eſt ho-
die ꝯtus noiatus, ergo ꝛc. Et ꝙ ſit noiatus no. in. d. l. ſi. ꝛ. d. l. ij. de
cõdi. ob cau. ꝛ. ff. de dona. l. in edibus. §. ex rebus. ſm Guil. gl. dicũt
predictam regulam fallere in donatione, ego dico quod hic actio
non oritur ex donatione, ſcilicet preſcriptis verbis, ſed ex pacto
vnde in ea non obſtat ꝯ. Item cõditio ob cauſam oritur ex eo qð ta
cite agitur, vt. l. ſi is qui. §. ſi libero, ſed in iſta obligatione ꝯ: q2 illud
qð per cõtractũ noiatũ peruenit ad aliquẽ non põt condici per cõ-
ditionẽ ob cauſam, vt. d. l. ſi. qd dices poteſt dici ꝙ donatio etiã ho
39 die ſit ꝯtus innoiatus: q2 † noiati cõtractus ſunt illi qui iuxta no-
men ſuũ ꝛ ꝯhentiũ formant ꝯhentibus actionẽ, vt no. ff. de actio.
ꝛ obli. l. cõſenſu. ꝛ ideo pmutatio non eſt ꝯtus noiatus, vt no. per
Guil. in. l. iuriſgentiũ. in prin. ꝛ bene, ſed donatio non format ali-
quam actionẽ a nõie ſuo, ergo ꝛc. Nec ob. ꝙ pficiatur cõſenſu: q2 nõ
per hoc ſequitur quod ſit nominatus, licet olim nullus cõtractus
perficeretur conſenſu qui non eſſet nominatus, vt. d. l. iuriſgentiũ.
ꝛ hoc ſatis Jaco. but. placet.

Item queritur vnde venit hoc ꝙ datuꝫ
ex ꝯtu inno
minato ꝯdicit ſi ex altera parte nõ impleatur, ꝛ ſecus dictẽ in ꝯcti-
bus noiatis ex qbus ſolutũ repeti nõ põt, vt. d. l. ſi. Rñdeo in ꝯcti-
bus noiatis ex ipſo cõtractu orit actio: multo fortius retentio: at
in innoiatis implenti. tñ oritur actio, vt. l. ex placito, ꝛ tũc cũ im-
plet hoc fallit in tranſactione. l. ꝗuis. C. de tranſac. ꝛ facit pro his
qð no. C. de ac. ꝛ obli. ſicut. Itẽ in traditiõe interdũ, vt C. de trãſac.
vbi pactum. vt no. ff. de pac. in traditionibus. ꝛ l. iuriſgentium. in
princi. ꝛ ſimiliter eidẽ tñ oritur ius retinẽdi ergo ſi nõ implet com-
petit repetitio ꝛ qdẽ p conditionẽ ob cãm. ꝙ ob cauſam datũ eſt ſi-
cuti ꝯdicitrẽ per cõditionẽ ſine cã vbi ob cãm preteritaꝫ vel falſam
vel redeuntẽ ad nulla vel ob cãm futurã non impletaꝫ dat, ꝛ ſic in-
terdũ cũ indebiti, interdũ cũ conditione ob cauſam ꝯcurrit, vt. l. j. ff.
40 de cõdi. ſine cauſa. ¶ Itẽ † quero cum dixerim donationẽ eſſe cõ-
tractum innominatum an ſi dono tibi ſtichuꝫ ꝛ paciſcor vt vadas
romã poſſim agere nd ſtichũ anteꝙ vadas Romã, ꝛ videt ꝙ nõ, vt
l. ex placito. ꝛ q2 ſi ante agere poſſes, multo fortius poſſes retinere:
ꝛ ſic nõ eſſet locus ꝯditioni ob cãm. poteſt dici non eſſe propria do
natio: q2 nõ mera exercet liberalitas. ff. de dona. l. j. tñ improprie di
cit donatio, vt not. in. d. l. ij. de ꝯd. ob cau. ꝛ ſupra dixi. q2 ſic ꝯcepta
videt do ꝛ dabis vel facio ꝛ dabis. vel ſimiliter, nõ ſic ꝯcipit do vt
des: q2 licet eſſet expreſſum ꝙ eſſet donatio: tñ nõ eſſet donatio cuꝫ
ꝯuẽtio repugnet donationi. arg. ff. loca. ſi vno. §. ſed ꝛ ſi verbo. ꝛ in
d. l. ſi. ff. de ꝯd. ob cau. de dona. vbi cũ ſimi. Supra eñ nõ dat ob cau
ſam, ſed certa lege ꝛ ſub certo onere dat vt aliqd impleat: ꝛ q2 ma-
gnã vicinitatẽ hꝫ cũ do vt des vel do vt facias vel ſimiliter pcedit
qð dixi de natiuitate actiõis qð eſt notandum.

41 **Item quero nunquid** † cõditio det ad poſ-
ſeſſionẽ. Rñdeo aut
negotiũ erat geſtũ ſuper poſſeſſione: ꝛ tũc non video cur poſſeſſio
non poſſit cõdici ſicut ꝛ ad eam ꝗlibet perſonalis actio dari põt, vt
ff. qð met. cau. ſi mulier. §. qui poſſeſſionẽ. ꝛ. ff. de ver. obli. nemo rẽ
ſuã. Aut negotiũ erat geſtũ ſup eo qð ꝯcernit ꝓprietatẽ, vt q2 debe
re exiſtimãs proprietatẽ tibi eam rẽ tibi trado: ꝛ tũc ꝯditio locũ nõ
habet in eo qui dñs eſt: q2 nemo rẽ ſuam cõdicit preterꝙ a fure, ſed
in eo qui dña non erat nõ repugnat iuris regula, ꝛ ideo cõditio da
tur ad poſſeſſionẽ. vt. ff. de ꝯdi. indebi. l. indebiti. §. ſi nũmi. ſed pro
deo qd eſt qð dicit in. l. vlti. ff. vſucapio. quẽad. ca. ꝙ a ſolo fure dñs
ꝯdicit. Nã aut dices ꝙ ꝯdicat poſſeſſionẽ, ꝛ tũc iſtud ſit etiã a nõ fu
re, vt probatũ eſt: aut dices ꝙ condicat dñium ꝛ hoc procedere nõ
põt, vt petat ſibi dari qui dñs eſt cũ dari ſibi non poſſit, vt inſtit. de
act. §. ſic itaꝗ. Rñdeo, conditio furtiua põt ꝯſiderari reſpectu ſui.
Itẽ reſpectu pene dupli vel quadrupli, in cõditione furtiua reſpe
ctu ſui non venit niſi poſſeſſio: ſed reſpectu pene dominiũ venire
videẽ. nã eius eſtimatio duplat vel quadruplat nõ eſtimatio poſ-
ſeſſionis. in hoc ergo eſt ſpeciale in ꝯdictione furtiua vt det dño, ꝛ
vt in ſimplo qð venit multiplicandũ cõſiderẽ dñiũ non poſſeſſio.
Uel põt dici qð in hoc eſt ſpeciale in cõdictione furtiua vt det dño
ex eo qð dñs eſt ꝛ nõ aliter quod non contingit in alijs.

42 **Item quero an alibi** † veſtiatur pactũ nudũ
lautiſſo. gl. dicũt veſtiri
iureiurando in caſu. ſ. de quo habet in. l. vt iuriſiurãn. de ope. liber.
ꝛ in. l. ſi. ff. de libe. cau. Itẽ in aũo. ſ. in ſalario aduocati. l. j. C. de ſuſ-
fra. Item in ſalario procuratoris, vt. l. ſalarium manda. Itẽ in ali-
mentorũ exhibitione. l. inter ſocerũ. §. ꝯuenit. ff. de pac. dota. Iteꝫ
rei initio, vt. l. j. §. cepiſſe. de pollicita ſed ibi in pollicita. Sed atten
de q2 ſupradicta pacta nõ veſtiunẽ in tribus vltimis caſibus vt pa-
riant actionẽ, ſed vt dari faciãt vel cõditionẽ ex. l. vel preſcri. ver. ad
id ad qð

tū ad qḋ alia lege ꝓdita auxiliū erat quoquomodo, vt in cauſa ali-
mentorum de q̄bus diximus. Itē in pignore pactū nudū ad pign⁹
ꝯhendū videt̄ veſt. ri legis auxilio, cū nudū pactū pariat actionem
hypothecariā, vt. ff. eo. ſi tibi. §. de pignore. ⁊ attēde rationē pſona
lis obligatio diuidit̄ in naturalē ⁊ ciuilē, ⁊ ideo ſolus ꝯſenſus ꝓdu
cit ſolā naturalē, ſed obligatio rei nō ſic diuidit̄: vnde vna eſt obli-
gatio tm̄ que cū ſit vna neceſſario nudo cōſenſu ꝯhit̄, ſed dices cur
non diſtrahit̄ ipſo iure ſicut cōtrahit̄. Rn̄deo q2 diſtractus hypo-
thece reſpicit obligationē perſone ad nō petendū ſeu ad non agen
dum hypothecaria, vnde ordinatur ad exceptionē parandā. Con
uentio ergo nō diſſoluit hypothecā ipſo iure: q2 ad hoc vt ſit exce-
43 ptio op3 ꝙ ſit actio, cū † exceptio ſit actionis excluſio. Itē in cōſti-
tuta pecunia veſtit̄ pactū pretorio auxilio, vt inſti. de act. §. de cō-
ſtituta. itē in cōtractibus bonefidei pactū nudū etiā ex interuallo
appoſitū vr̄ actionē parere, vt. ff. de ꝯhē. emp. pacta ꝯuenta. §. pau
lus. ⁊. ff. de pac. iuriſgentiū. §. adeo in cōtrariū vr̄. C. de pac. in bo-
nefidei. ⁊. ff. de pac. iuriſgentiū. § idē reſpōſum ſcio. cū ſi. So. breui-
ter dici debet ſm qḋ dicit dn̄s Papinianus, Vlpianus, Pompo
nius, ⁊ Paulus: nā aut res nō eſt integra, ⁊ tūc pactū nudū nunq̄
pōt ineſſe ſed exceptionē parit. Aut res eſt integra: ⁊ tūc aut pactū
init̄ ſup naturalibus vel accidentalibus ꝯtus: ⁊ nō ineſt ſi fiat ex
interuallo quo ad agendū, ſed quo ad excipiendū tm̄, vnde ſi ꝯue-
nerit nec cautio duple preſtet̄ valet pactū etiā agēte venditore vt
ſi euicatur ei caueas poſſit replicare de pacto qḋ eſt notabile, vt pa-
ctum nudū pariat replicationē. Itē ſi ꝯuenerit vt cū fideiuſſore cau
tio preſtet̄ ⁊ ſic pactū tendat ad agendū adhuc valet quo ad exci-
piendū vt emptor ꝯuentus ad pretiū excipere poſſit vt ſibi ſic ca-
ueatur, ſed ad agendū non valet. ff. de ꝯhen. emp. pacta ꝯuenta. in
prin. Aut pactū initur ſup ſubſtantialibus ꝯtus vt ſup pretio, et
tūc q2 tale pactū facit nouū cōtractū ⁊ ſic cadit in ꝯtum nouatum
44 parit actionē. vt. d. §. paulus. cū ſi. allegatis. augmentū † ergo ⁊ di
minutio pretij re integra faciūt videri nouū ꝯtū, plus puto etiā
ſi non diſformis ſed ꝯſonans eſſet in re ⁊ pretio ſequēs pactio vt a
priore ꝯtu receſſum videat̄ ⁊ nouus ꝯtus videat̄ initus. Nec ob.
arg. contra. ff. de ꝯdi. ⁊ demō. nō ad ea: q2 dicit Guil. ꝙ in ꝯtibus
qui pendēt ex duorū cōſenſu non d3 ſeruari illa diſtinctio. ita not.
Guil. in. §. quinimo. in ſi. vel dic ꝙ in l. non ad ea fuerit nō duplex
pura diſpoſitio ſed pura ⁊ ꝯditionalis. arg. ff. de excep. do. pure. in
prin. vnde non obſtat, plane in pactis ad diſſoluēdū ſerua. ff. de ac-
cepti. l. ſi. de reſcin. vē. cū emptor. ⁊. l. eo. ab emptione. ſ. in pacto qḋ
diſtrahit ⁊ nō ꝯhit ſed. ſ. in pacto qḋ diſtrahit veterē ex eo q2 no-
uum inducit ordinē hec bene notabis ad multa.

45 **Nunc videamus** que † pacta ſint in rē ⁊ q̄ ſint in perſonam. Vlpianus dicit ꝙ
aut in pactis perſona eius cui pactū queritur addit̄ gratia demon
ſtrationis, vt ſciatur quis paciſcat̄: ⁊ tūc adiectio perſone nō faciat
pactū eſſe pſonale, ſed nihilominus ſit in rē, aut perſona adijcit̄ nō
vt ſciat̄ quis paciſcat̄. ſed vt ſciat̄ cui acquirat̄, ⁊ tūc pactū ſit pſona
le ita habet̄. ff. eo. iuriſgentiū. §. pactorū. verſi. vtrū. ſed quō potero
ego ſcire iſtud Guil. ibi dicit ꝙ aut perſona adijcit̄ circa ipſam obli
gationē ſeu pactū vt promitto tibi ꝙ non petā ⁊ tūc pactū in rem
cōceptū vr̄, allegat in arg. ſua iura, aut ſit adiectio perſone circa il-
lud qḋ deducitur in obligatione vt promitto ꝙ ſtichū non petam
a te ⁊ tunc ſit perſonale, vt. ff. de libe. lega. non ſolū. §. tale. ff. eo. qui
in futurū. §. ſ. ⁊ ratio diſtinctionis eſt ſm eum: q2 primo caſu de ne-
ceſſitate exprimitur perſona circa ipſam obligationē ⁊ ideo nō vi-
det̄ facta gratia reſtringendi, ſed gratia deſignandi, at ſcḋo caſu cir
ca rem ipſam pſona exprimitur nō de neceſſitate, vn̄ videtur expſſe
gratia reſtringendi, que verba ſunt notāda ⁊ hec diſtinctio proce-
dere videt̄ in pacto liberatorio. ſed in pacto obligatorio ſi tale qḋ
verſatur in pacto qḋ ſit tranſmiſſibile ad heredē nūq̄ intelligā pa-
ctū perſonale, vt. ff. de prob. ſi pactū. Item pro deo quō cognoſcam
ego pactū mere pſonale qḋ nō cōpetit niſi paciſcenti in vita ſua a b
eo pacto perſonali qḋ eſt perſonale, ideo q2 nō tranſit ad heredes,
trāſit tn̄ ad fideiuſſores in vita paciſcētis. Rn̄deo aut eſt actum ex
preſſe vt nō tranſeat ad fideiuſſorem ⁊ tunc demū ſit mere perſona-
le, aut nihil eſt actū ⁊ tunc ſit perſonale eo modo vt heredi nō pro-
ficiat fideiuſſori, tn̄ proficiat, ne ſi illi non prodeſſet per indirectum
etiam reus viuens cōueniretur. iſtā diſtinctionem ponit lex. ff. de
pac. ⁊ heredi, §. ſi. ⁊. l. niſi.

46 **Nunc videamus** † que pacta ſint ꝑpetua. ⁊ ꝯſtat ꝙ oīa que tp̄s prefinitū nō ha-
bent, ſed quibus tp̄s prefinit̄. interdū prefinit̄ gratia limitande li-
berationis vt non cōpetat poſt tp̄s ⁊ tūc aliud dicit eſt tale pactū
aut gratia differēde exceptionis, ⁊ tūc ex die eſt tale pactū, ſicut di-
cimus in pacto ad obligandū. ff. de ver. oblig. eū qui. §. qui ita. ⁊. ff.
mādā. ſi tibi mandauero. §. paulus reſpōdit. ſed quō cognoſcā ego
qua ex cauſa dies ſit appoſitus, rn̄deo aut appoſitū eſt tp̄s per di-
ctiones ſignificantes liberationē vel obligationē ex die, ⁊ tūc dies
adiectus eſt vere gratia differendi vt ſi promittā tibi decem ex vel
a paſchate in antea vel ſimiliter te liberē, aut dies eſt adiectus per
dictiones ſignificantes promiſſionē ad diē vt ꝓmitto tibi ad diem
paſchatis decē. ⁊ tunc dies eſt vere adiectus gratia limitandi obli-
gationem vt non porrigat̄ vltra certū tp̄s. Iſtam diſtinctionē po-
nit lex. ff. de act. ⁊ obli. fere. §. ſ. ⁊. §. placet. ſed vbi dies per verba ad
diem nō adijcit̄ circa ſubſtantiā obligationis ſed circa executionē
vt cū dico promitto tibi dare ad paſcha. hoc dico ꝙ talia verba poſ
ſunt ſignificare ⁊ ſignificāt vt poteſtas obligati circa executionē ſit
ad diē vt ſic interim nō petat̄ ⁊ ille libertatē ſoluēdi habeat, poſtea
vero nō duret eius arbitriū in ſoluēdo ſed poſſit inuitus cogi ⁊ ita
loquit̄. d. §. paulus. ⁊ eſt ratio: q2 ex die vel ad die3 ſit illud cui dies
adijcitur, vnde ſi obligationi adijcit̄ ⁊ iuri actoris ipſum ius reddi-
tur ex die vel ad diē, ſed ſi facultati ſolutionis ⁊ ſolutionis ipſa fa-
cultas ſic redditur ex die vel ad diē ⁊ vbi ipſa ad diē eſt obligationē
efficit ex die vt dictū eſt per. §. paulus hoc verū eſt in his obligatio
nibus que diem nō habēt ex natura ſui, nā in his q̄ habēt diē ſolu-
tionis vt in obligationibus annuis adiectū tp̄s ſemp pro reo vide
47 bitur ⁊ obligatio eſſe ad diē cōſtituta, vt. d. §. qui ita. nā † aliud nō
pōt dici adiectio onari niſi adijceretur ſingulis preſtationibus nō
toti diſpoſitioni: tūc eñ idem dico ꝙ in vna obligatione ⁊ q̄ diſſol
uitur vnica preſtatione. ff. q̄n dies le. ce. nec ſemel. §. ſi in habitatio
ne. ⁊. l firmio. §. pater. qḋ dico in pluribus preſtationib⁹ dandi, idē
dico in pluribus preſtationibus faciēdi vel nō faciendi diurnis, vt
ecce ſi lego tibi ſeruitutē vnica patiētia nō liberat heredē. vt no. ff.
de ver. ob. pluribus. §. ⁊ ſi placet. ⁊. C. de vſufru. corruptionē. ergo
ad plures patiētias ſucceſſiuas ⁊ ſic ad plura facta tepet̄ ſucceſſiue
vnde tēpus propriū ineſt, ergo idem eſt qḋ in annuo relicto. et hoc
probatur in. d. l. eū qui. §. qui ita. in ſi. §. que notāda ſunt. ⁊ facit in-
ſti. de verb. obli. §. omnis. ⁊ qḋ ibi no.

Nunc videamus qualiter pacta cōtrahant̄. Reſpōdeo pacta q̄ tranſeūt in no-
men cōtractus certū eſt qualiter cōtrahantur, nam vel conſenſu vt
emptio ⁊ locatio. vel verbis vt ſtipulatio. vel re, vt mutuū natura-
le vel literis vt mutuū ciuile, l3 eñ in his oībus ꝯſenſus requirat̄,
tn̄ vbi aliud plurimū pōt ab eo denoiatur. ar. ff. de ſtatu homi. q̄rit̄
ea vero q̄ in ſpeciale nomē nō tranſeunt ſic ꝯhunt̄ inter preſentes,
promitto tibi decē ⁊ tu cōſentis: inter abſentes vero ꝑ nuntiū vel
epiſtolam. Sed inter eos qui loq̄ nō poſſunt ratione vitij vel mor-
bi. vt q2 ob mutitatē conſenſu nudo partiū initur ⁊ deprehēditur
ꝯſenſus in mutuo cū ad interrogata annuit vt. ff. ad treb. qui ita. §.
ſi pupillo. ꝓbamus autē hec que dicimus p gl. que eſt in. l. iuriſgen
tium. §. igit̄ nuda. ⁊. l. labeo. in prin. ⁊. l. ite3 quia. §. rn̄ſo. ⁊. l. emptor
48 §. lucius. cū ſi. † pollicitatio autē ꝯhitur q̄n duorū conſenſus non
cōcurrit in idē tp̄s, vt. ff. de polli. pactū. ¶ Illud eſt no. ꝙ cū in nu
dis pactis ꝯſenſus predominet̄, illud pactū dicet̄ expreſſum qḋ ha
bet ꝯſenſum expſſum ⁊ illud dicet̄ tacitū, qḋ h3 conſenſum preſum
ptū: nec curo quō conſenſus ſit expſſus vtrū verbis an facto: vnde
pactū qḋ nutu ꝯhit̄ expſſum eſt nō tacitum. ar. ff. ſi cer. pet. l. certū.
⁊ ita no. in. d. l. itē q2. ¶ Quero ſtipulat⁹ ſum a te hoc acto ꝙ iſtud
ſit pactū nudū: q̄rit̄ an nudum ſit pactū an ſtipulatio. gl. in. d. verſic.
igit̄ nuda. dicit eſſe pactum nudū p. §. qḋ fere. in ea. l. pe. dicit ꝙ cū
ſtipulari ſit facti partium ꝯſtitutione ⁊ velle mutari nō pōt, vt ipſe
no. in. l. legē. C. eo. ego dico ꝙ hic eſt pactū ⁊ ſtipulatio. ſ. ſtipulatio
ꝓcedēs ⁊ pactū ſequēs qḋ detrahit effectū ſtipulationis, ⁊ ita intel
ligo. §. qḋ fere. ⁊ hoc verū q̄n verba ſequētia ſunt acta ad pactum,
ſed ſi ad pactū ſunt inepta vt q2 nō proferunt̄ ad ꝯſtituēdum, ſ3 ad
interpretandū animū ſtipulantis: verbigratia, tu interrogaſti me
⁊ ego ſpopondi hoc adiecto ꝙ erat intētionis mee tibi obligare ꝑ
ſtipulationē, ſed ꝑ pactū nudum: hic dico ꝙ vnus tm̄ eſt ꝯtus, ſc3
pacti nudi, vt in. d. §. qḋ fere. ⁊ ita gl. loquit̄ ⁊ bene, licet vltramon.
49 non habeant aliā beatitudinē niſi in reprobādo gl. ¶ † Sed ego
q̄ro de effectu pacti iuxta ꝓdictā ſtipulationē appoſiti, l3 eñ ſatis
diximus. ſ. de effectu pacti qḋ apponit̄ iuxta ꝯtū, tn̄ illud dixi-
mus in pacto qḋ ꝯtinet dari vel fieri, ſed in eo qḋ continet aliquid
ad impugnationē ꝯtus nō diximus, ſed modo dicemus ꝙ aut ta
le pactū. ſ. ꝙ illa ſtipulatio habeat vim nudi pacti: ⁊ tunc ineſt illud
pactū ſtipulationi non vt informet, ſed vt ciuilē perimat ipſo iure
ac ſi ab initio eſſet actū ꝙ nō eſt illa talis ordinata ſpōſio ſtipulatio
ſed pactū nudū: ⁊ vtor. arg. ꝯditionis per pactū ſubiecte ſtipulatio
ni: nā ſi ſit incōtinēti: q2 ineſt ipſo iure tollit ad tp̄s, vt. l. lecta. §. di-
cebā. ⁊ ibi no. aut ſit ex interuallo: ⁊ tūc ciuilē elidit: q2 ſic ordinatur
nec aliū effectū h3 cū nō inſit ſtipulationi, vt. d. §. dicebā. illud ego
nō dico qḋ aliquo caſu tale pactum veſtiatur: quia non curo de hoc
ſed curo an inſit.

50 **Item quero** ſtipulatio eſt inutilis † an ſit pactū nudū. Rn̄deo ſi eſt peruerſus ordo formalis et
ſubſtātialis: vt q2 reſpōſio preceſſit interrogationē: hic nō pōt dici
vllā eſſe ſtipulationē: q2 ceſſante forma ſtipulationis ceſſat ſtipula-
tio: erit ergo iſtud pactū nudū, vt. ſ. ꝓbaui. ſed ſi ordo ſeruat⁹ eſt: ⁊ ſi
alias eſt inutilis: tūc aut agebat̄ vt eſſet ſtipulatio ⁊ nō valebit ali-
quomodo. l. 1. §. nō tm̄. ff. de ver. ob. aut nihil eſt actū, ⁊ tunc valebit
vt pactū, vt ꝓbat̄ ex ꝯiūctione. ll. ff. de pac. labeo. ꝯiuncta. l. ad treb.

quidā ita.§.ſi pupillo.ꝑ hoc induco ſimile de acceptilatione.ff.de
acceptil.an inutilis.e.ff.e.ſi vn⁹.§.ſi accepti.nā ſi libero te dicēdo ꝑ
acceptilationē:q2 agiſ vt ſit acceptilatio nō valet vt pactū niſi in eo
ꝯſenſum, vt ibi apte dr̄tū attēde q2 in acceptilatiōe tacite vſ cōſen-
ſum ve valeat iure pacti ſi peccaſ in materia:q2 materia ſup qua ac-
ceptilatio interponiſ nō pōt ſine nouatione mutari ex ptāte ꝯhē-
tiū,ꝛ ideo nō eſt qd dicaſ eis ꝙ nō habuerint animū paciſcēdi cum
nō potuerint plus.Sed ſi peccaſ in forma q2 forme ſeruatio pēdet
a ꝯhētibus nō videnſ habere aīum diſtrahēdi ſi formā nō ſeruant
quā eius generis diſtract⁹ vel ꝯtus reqrit.ff.de reg.iur.act⁹ legiti
mi.de ac.e ob.nō ſolū.e facit.ff.de ꝯſitu.pec.l.j.§.eū q.ꝛ qđ ibi no.
51 ❡ De preſumptiōe†pactorū aliqua ptingamus.ſi reddo tibi chy
rographū quo te mihi obligatū probare poſſum.lz etiā teſtes ha-
beā videoꝛ tecū paciſci ne petā in rē.ergo eſt pactū preſumptū, ſed
ſi pignus tibi reddā hypotheca diſtrahiſ:tibi aūt ab obligatione
pſonali nō ꝯtingit liberatio vt.ff.de pac.labeo.§.ſed etiā.ꝛ.l.poſt ꝓ
ꝛ eſt ratio differētie q2 inſtrumētū ꝯtinet ius debiti ſed nō pignus
vñ redēdo tibi inſtrumētū ꝛ id qđ ꝯtinet cedo, ꝛ inde liberatio qđ
in literarū obligatiōe indubitanter dici pōt ſm Mar.ꝛ bñ.vt.ff.de
leg.j.ſeruū filii.§.eū.e de leg.iij.q chyrographū.C.de remiſ.pig.cre
ditricē.ꝛ.ff.de libe.lega.l.iij.cū ii.alii dicūt ꝙ reddito chyrographo
q2 nullā haberet vtilitatē niſi pactū pſumereſ,ideo videaſ pactum
interueniſſe,ſed remiſſio pignoris operaſ in ſeipſa:q2 hypothecā
diſtrahit:in principali aūt obligatione ideo nō operaſ:q2 principa
lem obligationē nō ꝯtingit,nec ꝯſecutiue diciſ remoueri principa
lem ad remotionē acceſſorie,vt.d.ll.cōprobaſ.ꝛ adhuc iſti bene di-
cunt,e eadē eſt hec cū opinione Mar.vere intelligendo.

Sed nos querimus

de aliquib⁹ habeo duo in
ſtrumēta eiuſdē debiti:ꝙ
eſſe pōt,vt.C.de nona.l.ſi.ff.de teſt.vnū.de ſecū.tab.l.j.§.ſi i duob⁹
de le.ij.Sēpronī⁹ pculo.C.de diſcuſ.l.ne caſu.cū ſimi.mō reddo vnū
debitori volo agere quaſi nō ſit diſſoluta obligatio ꝓpter retētio-
nem alteri⁹ inſtrumēti an poſſim:rñdeo nō:q2 redditio inſtrī nō ha
52 beret vtilitatē ſm Guil.in.d.l.poſt ꝓ.itē q2 ꝉ tm̄ valet vna ſcriptura
quātū ambe,vt.d.§.ſi in duob⁹.maxime fauore liberationis.Item
pro hoc inducit Guil.ar.auē.vt liceat ma.e auie.§.ad hoc.ꝛ.C.de
diuer.reſcrip.l.j.ꝗ male faciūt:q2 expreſſum ꝛ tacitū ibi tendunt ad
idē.hic retentū tēdit ad oppoſitū ꝛ redditū ꝛ vna preſumptio tollit
aliā.ff.ad ſille.ꝛ ſi cer.de ritu nup.non ſolū.§.de vno.ff.de ꝯſilio.ex-
traneo.§.j.ar.ꝛ no.ff.qđ me.cau.l.ſi.ꝛ ideo tu dices idē ꝙ Guil.ſed
alia ratione:q2 e inſtrumentū oꝫ habere teſtes e tñ licet ſit ꝓbatio
per teſtes reddito inſtrumēto debitū euaneſcit ꝓpter pſumptio-
nem pacti. ❡ Itē ꝗrit Guil.ſi in vno inſtrumēto ꝯtinenſ duo rei ꝛ
vni reddiſ inſtrumētū,an videaſ liberat⁹ vterq3.ꝛ breuiter dicit ꝙ
nō,ſed duo dicit opari redditionē inſtrumēti:q2 liberaſ is cui red-
diſ ꝛ ſibi ꝯ cōreū vſ actio ceſſa.allegat p caſu.l.valde not.ad hoc.ff.
de li.leg.ſi is q duos.diuerſum ſi nō eſſent cōrei.nā nec alter libera-
reſ nec ꝯ eū videreſ actio ceſſa.Itē ꝗrit ſi debitor poſt ꝓ reddit il-
lud inſtrumentū vtrū videaſ ſe repoſuiſſe in priſtinā obligationem
ꝛ arg.ꝙ nō:q2 vtilitatē aliā hꝫ creditor,de qua dicit.ff.de fur. fullo
vel ſar.in ſi.certe qđ ibi dicit hꝫ locū qñ ſoluiſ creditori,non qñ cre
ditor remittit,ꝛ ideo dicit ꝙ vſ ſe repoſuiſſe in obligationē.arg.ff.
mā.ſi vo nō remuner ādi.§.idē papinia.de ꝯdi.inde.ſi nō ſortē.§.li
bertus.de pet.here.ſed ꝛ ſi lege.§.ꝯſuluit.meli⁹ facit.ff.de fideiuſ.ſi
teſtō.§.j.mihi vſ ꝯtrium cū ex illo inſtrumēto nihil pbari poſſit,nā
ſi ſe obligaret alius eſſet diceſ ꝛ ꝯſuli re obligationis ꝓ ꝯditi inſtru-
53 mēti:vñ ſcū inſtrumētū non ꝯtineat:q2 nō ꝓbat qđ petiſ:redditio
eius nihil operaſ.Credo eñ ꝙ iſtud pſumptū pactū ꝙ re.ſ.inſtru-
mēti datiōe debitori ꝯhiſ oēm obligationē tollat.lꝫ ꝙ verbo ſit nō
tollat niſi naturalē.ſic alibi plus poſſum⁹ re ꝗ verbo.vt.C.de teſta.
noſtrā ꝛ.ff.de his ꝗ in teſt.delē.l.prime.ſemo ergo attēde qd conti
neat inſtrm vt ab eo tm̄ receſſum videaſ.Et iō ſi inſtrm hypothece
tibi reddo nō liberaris a debito,vt.ꝯ.probauimus.ꝛ Guil.placet ſi
debitor paciſcaſ ne a fideiuſſore petaſ pactus vſ ne a ſe petatur.

Item quero

ſi apud debitorē reperiſ inſtrumētū can
cellatū an pſumaſ ſibi traditū a credito-
re.gl.diſtinguit cōditionē pſonarū debitoris ꝛ creditoris an credi
tor ſit homo largus vel nimiū auarus ita ꝙ non pſumaſ remiſiſſe,
vt.ff.de proba.cū de indebito.ꝛ an quātitas ſit magna vel parua:ꝛ
an ſit debitor homo male cōditionis,e an meruerit hanc liberalita
tem in eū exerceri, vt hic no.in.d.l.poſt ꝓ.iſtud ego dico verū:qñ pe
nes debitorē reperiſ chyrographū qđ retinuerat ſibi creditor. ſed
ſi penes eū repertreſ chyrographū iam in iudiciū deductū ꝛ effect⁹
pars actoris nō ſibi ꝓdeſſet iſtud:q2 pſumereſ ſubtraxiſſe, immo q2
pſumereſ ex neceſſitate editiōis habuiſſe ſm formā.l.C.de eden.is
apu d quē.q2 delictū nō pſumiſ:vt.l.quoties.§.q dolo.de ꝓba. hec
vera ſunt regulariter ſꝫ in cā fiſci pupilli vel eccl'e ꝯ ſeruaſ,nā ſub-
traxiſſe pſumiſ ille q inſtrā cor penes ſe hꝫ nō exhibēs nec reddēs
eis ꝙ eſt no.ff.de iure fiſ.l ij.§.j. ❡ Sed ego ꝗro an eo caſu quo pſu
miſ debitor habere a creditore ꝓficiat ei ꝯ cōreū ſm formā.l.ſi is q
duos.ff.de libe.leg.rñdeo duplex pſumptio nō vſ cadere.ſ.reſſiōis

ꝛ liberationis.ar.C.de dot.promiſ.l.j.ꝑ hoc facit.d.l.ſi.§.j.vbi.j.de
54 iure fiſ.ꝯ dico:q2 duplex†pſumptio que actaſ iuri cōi bene pōt ca-
dere ſup eadē re,ſed nō duplex fictio de iure ſpeciali niſi nō veniat
ab eodē fonte fauoris vel nō ſint ambe pariter principales ſed vna
genus alie eius indiuidua.e hec latius declarabo infra.

Si debitor

paciſcaſ ne a fideiuſſore petaſ,pactus vſ ne
a ſe petaſ,ꝛ ideo ſi ꝯueniaſ vtitur exceptio
ne pacti quoad fideiuſſori cōpetit,vt.ff.de pac.l.ſi vnus.§.ſi cū reo.
ſed duo videnſ obſtare vel tria.Primo q2 p liberā perſonā nō ꝗriſ
nobis.Scđo q2 ꝗcūq3 gerimus ad aliū ptinere nō poſſunt niſi p no
ſtram pſonā,ergo opꝫ vt in noſtra pſona principaliter initiū ſumāt
nō ꝯſecutiue ad alterū.ff.de act.ꝛ ob.quecunq3 gerimus.Tertio q2
lꝫ paciſcendo fideiuſſori nobis ꝓuideamus,verū eſt vt a fideiuſſore
nō cōueniamur actione mādati.tollendo eñ obligationē fideiuſſo
riā tollim⁹ ꝛ iſtā actionē.tñ ne directa vel a ꝯueniamur a creditore nō
video cur pacti videamur.ar.ff.de pact.l.fideiuſſoris.Solu.ad pri-
mum ſpeciale eſt in pluribus obligatis ad idē vt pactū vnius ad li-
berandū ꝓſit alteri, vt no.ff.de pac.idē in duob⁹.§.ſi.itē ad ſcđm di
co ꝙ hoc pactū principalr ſumit initiū in nr̄a pſona,nā pacti vide-
mur ne a nobis petaſ:cū aliter valere no poſſit pactio,ergo eſt ſpe-
ciale vt pſona intelligaſ ꝯ.§.chryſogonus.ſ.q2 aliter valere nō poſ
55 ſet pactio.Ad terriū dico ꝙ ſignificatio†verbor pacti nō dat exce
ptionē reo.ſed pactū qđ de neceſſitate preſumiſ ad hoc vt ſtipula-
tio non ſit inutilis ar.ff.de acq.here.aliud.ſed certe iſte due ſolutio
nes poſteriores videnſ eſſe ꝯ primā e ꝯ.d.l.idē in duob⁹.§.ſi.e ideo
dicas ꝙ tale pactū non dat reo exceptionē pacti.nō ob.§.ſi cū reo.
q2 ibi nō dicit aliqd de principali,ſed ſolū de fideiuſſore,qđ intelli-
go ſic,vt fideiuſſor habeat exceptionē doli nō pacti,vt.d.l.idem in
duobus,vel dic ꝙ aliud eſt cū fideiuſſor ſtipulaſ principali,vt ibi,
quo caſu nō ideo dici pōt ſtipulatus ſibi vt ꝓficiat reo,vt.ff.eo.l.fi-
deiuſſores,ꝛ aliud eſt cū principalis ſtipulaſ fideiuſſori:tūc eñ ideo
ſibi pactus videſ vt fideiuſſori proficiat ꝛ acqrat exceptionē ex eo
ꝯtu cū poſſit nō doli ſubſidiariā qđ ſatis dici pōt,licet priorē ſen-
tentiam approbet glo.in.d.§.ſi cū reo.

Siquis paciſcatur

ſibi ꝛ Titio heredi ſuo,pſu
miſ e ceteris heredibus ꝓ-
ſpicere voluiſſe etiā ſi Titi⁹ nō ſit heres,vt.ff.de pact.tale pactū.§.
ſi.ſed ſi ꝯſtet eū ei⁹ animi fuiſſe vt tm̄ vni ex heredib⁹ pſpicere vo-
luerit,ceteris exceptio non ꝓficit,vt.ff.de pac.dot.l.anno. ❡ Sed
56 quō poterit cognoſci hoc.rñdeo in pacto pſonali:q2 pſona†alicui⁹
heredis nō exprimiſ ex abūdāti ſed neceſſario,ei tm̄ ꝓdeſt,vt.ff.de
pac.l.anno.ſꝫ ſi pactū eſſet in rē ꝯceptū pſona heredis fruſtra expri
miſ.ꝛ ideo oībus ꝓdeſt,vt.d.l.tale pactū.in ſi.hoc in pactis ad exci
piendū ſed pactū ad agēdū neceſſario eſt in rē:q2 obligationē ex eo
nobis ꝗrimus.ꝛ ideo neceſſario trāſit ad heredes ipſo iure ſi id ſup
quo interponiſ tranſitoriū erat,vt.ff.de ver.ob.eū q ita.qd eñ dice
mus ſi vnius heredis tm̄ pſona ſit pacto cōprehenſa,an ceteris ꝓ-
derit pactū vel nocebit,rñdeo aut a parte ſtipulantis ſit talis expſ-
ſio aut a parte ꝓmittētis.Primo caſu aut loquimur in obligatiōib⁹
ꝗ p.l.xij.tab.diuidanſ:aut loquimur in obligationib⁹ faciendi ꝗ nō
diuiduſ.primo caſo pſona heredis fruſtra exprimiſ,ꝛ ideo quaſi ex
abūdāti expſſa nō operaſ aliqd.vñ etiā ceteris cōpeteret actio,naꝫ
ſoli noiato cōpetere nō pōt niſi ꝓ parte hereditaria,p aliis eñ per
tibus extraneus eſt,vñ teſtator ſibi paciſci nō potuit.Scđo caſu cū
rōne minime particule hereditarie habeat ius ꝓ ſolido poſſit reſpi
cere noiatū illū ſolū reſpicit.ita diſtinguit lex.ff.de ver ob.cōtinu⁹.
§.ſi.idē puto in his que non trāſeunt ad heredē ex perſona defun-
cti,vt ſi aliqs ſibi e Titio heredi ſuo ſtipuleſ vſumfructū,vt Titio
tm̄ queraſ:q2 cū nouus ſit vſuſfructus in pſona eius ꝛ noua obliga
tio nō hereditaria lex.xij.tabu.non diuidit eā inter heredes.vt.ff.
de verbo.oblig.ſtipulatio iſta.§.ſi quis ita.vel dic cōtra.ſ.q2 obliga
tio trāſit ad heredes vt ad heredes ideo eis potuit ſtipulari,lꝫ ſer-
uitus noua ſit propter nouas perſonas quibus coheret, et nouas
cautiones ꝛ hoc eſt magis de mente.d.§.ſi quis ita.iij.reſpōſo.Se-
cundo caſu principali qñ expreſſio heredis ſit a parte promittētis
dicit lex ꝙ nihil operaſ neq3 prodeſt ceteris.ff.de verb.obli.§.te et
57 Titiū.obligatio eñ†que reſpicit hereditatē ſic diuiditur vt he-
reditas de neceſſitate ꝛ nō ante diuidiſ quā hereditas.ff.de lega.j.
ſeruo legato.§.ſi teſtator.ꝛ.ff.de lega.ij.l.cum ab vno.ſed ꝯtra iſtud
videſ qđ no.in.l.anno.in princi.glo.ff.de pact.ſed Guil.dicit ꝙ illa
glo.non bene dicit,ꝛ ad.l.glo.reſpōdet ꝙ ille loquuntur in obliga
tione legatorū que non eſt onus hereditariū,ſed grauati in qua di
ſtinguit aut legaſ ꝗtitas vel ſpecies nō hereditaria ꝛ grauatus te
netur in totū.de leg.j.ab oībus.ꝛ.l.ſi tibi homo.§.j.aut ſpecies he-
reditaria:ꝛ tūc teneſ pro parte ſua tantū:ſi poteſt pro parte preſta-
ri,vt.l.ſi fundus ſub conditione.§.libertus.eo.ti.alias tenetur ad
ſolidū,vt.l.cū quaſi.§.ſi plures.de fideicom.liber.ita no.Guil.ff.de
pac.anno.ꝛ Jaco.de are.e Abb.credo qđ habuit Guil.in.d.l.ſi tibi
homo.§.j.ꝛ dic tibi per eum.

Si aliquid do tibi

ad locationē incerta ꝛ ſlata ex
tacita ꝯuētiōe obligaſ.ff.de
pactis.

pac.itẽ q̃r.⁊.C.loca.certi iuris.ideo q̃r ex preſumpta cõuentione eſt iſta hypotheca in eo qui paciſci non põt locũ non hʒ: vnde res minoris nõ obligant̃ vt ibi no. Diuerſuʒ eſt in hypotheca legali q̃ in re minoris cadit.ff.de re.co.l.iij.C.de legi.tut.l.ſi.lex enĩ etiã minores aſtringit, vt.ff.de cura.nõ tñ.⁊ de vaca.mu.ſextio.⁊.⁊.ff.de ad-
58 mi.tu.ſine herede.§.iutius.ſed q̃uo cognoſcã ego obligatiões † tacitas: vtrũ inducant̃ per.l.an ex preſumpta cõuẽtiõe, reſpõdeo ſm Guil.in.d.l.itẽ q̃r.q̃ hypotheca reſultat ⁊ naſcitur poſt cõtractuʒ, aut reſultat ex ↄtctu ⁊ naſcitur in ↄtctu. Primo caſu hypotheca eſt cõuentionalis ex cõuẽtione tacita, vt.l.itẽ q̃r. Scdo caſu hypotheca eſt legalis vt in ↄtrãcte ſi anteq̃ locarẽ tibi reʒ induxiſti in ea ipſo cõtractu inducta obligant̃: ⁊ tñ cõuentionalis eſt obligatio.ſʒ dici põt q̃ nõ reſultat nec naſcit̃ ex ↄtctu, ⁊ ideo nõ obſtat Guil. Cũ enĩ ex ↄtctu reſultat priuilegio q̃d dat lex materie naſcit̃ vñ ex.l.naſcitur.⁊ iſta ſnia eſt notabilis ⁊ vera: ex hiis aperte cõcludit̃ ſi minor accipit dotẽ q̃ res eius obligent̃. Or cum priuilegio materie.l.dotis hypotheca inducat̃ legalis eſt. ¶ Si q̃s paciſcat̃ vt ſibi det̃ vel fiat vel vt nõ petatur ⁊ heredi ino.cõſultũ eſt.ff.de proba.ſi pactuʒ ſed ſi paciſcat̃ quis vt ipſe faciat aliq̃d momentaneũ ex quo nullã obligationẽ querit q̃d trãſmittere põt: certe⁊ heredi ſuo proſpexiſſe videt̃: he enĩ ſubtilitates a iudicibus nõ admittunt̃.ff.qui.mo.pig.vel hypo.ſol.ſicut.§.ſi debitori. ¶ Item ſi vxor diuertit ex interuallo ⁊ ad primũ virũ rediit etiã ſi mediũ matrimoniũ interceſſerit pacta vr̃ vt ſit illi doti q̃d ex p̃ma dote reſidebat apud eũ q̃d eſt notandũ. vt.ff.ſo.ma.l.pe.§.vxor.⁊ alibi preſumit̃ dos data, vt no.ff.de iur.dot.mulier. Itẽ preſumit̃ pactũ.C.de dot.promiſ.l.ij. ego dico q̃ inſtrumentũ promiſſionis vſurarũ probat obligationem principalẽ ſi alleget̃, nõ aũt facit p̃ſum ſi nõ alleget̃, vt ar.ff.de vſu.cũ de in rem verſo. Item preſumit̃ pactũ in.l.iiij.C.de dotis p̃miſ. ſi enĩ cõfeſſus ſum me plus habuiſſe in dotẽ q̃ acceperim niſi ſimulate id actũ ſit agere poſſum vt q̃ñtominus accepi ſuppleat̃ quaſi hoc cõueniſſe videat̃, vt ibi legit̃ ⁊ no. itẽ preſumit̃ pactũ diuiſiõis vt no.C.cõi diui.l.pe. iteʒ preſumit̃.ff.de fideiuſ.tu.cũ oſtendimus.§.vltimo.C.de cõtrahen.ſtipu.optimã. item preſumit̃.ff.de excep.do.l.ij.§.nõ maledictus.ff.de proba.procura.ff.loca.quero.§.inter locatorẽ.ff.de cõdi.ob cau.ſi extraneus.ſolu.mat.ſi cum dotem.in prin.§.rem in preſenti.in prin.⁊ in multis aliis pactis trãſeũtibus in ſpeciale nomen, ⁊ etiã in ſuo nomine remanentibus.

59 **Nunc tranſeamus** ad illuʒ articulũ † quos pacta ligẽt.⁊ hic breuiter dici dʒ vt dicit dñs Azo in ſum.huius tit.§.pactorũ.⁊ inter cetera dicit q̃ p̃dig⁹ cui bonis eſt interdictũ paciſcẽdo obligat̃ naturaliter tñ per.l.is cui bonis.ff.de ver.ob.adde q̃d no.in.l.ſi q̃s in tantã.⁊ l.fulcinius.§.adeo.quibus pacta proſint. dic per eũdẽ Azo.in eo.ti.§.ſupeſt.vt videamus in pe.col.⁊ inter cetera duo no.ibi, primo q̃ ſine aliqua ceſſiõe querit̃ nobis ex ſtipulatiõe publice p̃ſone q̃d ĩ.examinabo: ſcdo no. q̃ omne pactũ in dubio p̃ſumit̃ in rẽ ſʒ nos hoc ſupra ſubtiliter examinabimus. ¶ Nunc trãſeamus ad illũ articulũ per quos nobis pactio acquirat̃, ⁊ quidẽ p administratores noſtros nobis querit̃ ex pacto actio ⁊ exceptio.ff.de pac.reſcriptũ.§.ſi.cũ.l.ſeq. q̃d dic vt plene dixi.ĩ.de procur.in cauſe.§.ſi ex parte. Itẽ acquirit̃ nobis p filiũ quẽ in poteſtate habemus: ſi paciſcat̃ ne petat̃ a ſeruã vbi conueniri poterat ſicut ipſe directã hʒ exceptionẽ pacti ita ⁊ nos: diuerſum eſt in ſeruo q in iudicio eſſe nõ põt. Nam ſibi nõ querit exceptionẽ cũ nõ ſit actio cõtra eũ, ergo exceptio pacti non põt tranſire ad dñm ex perſona ſerui, ſed de dolo excipiet: idem eſt in filio paciſcẽte ne a ſe petat̃ in cã profectitij peculij vbi in iudicio nõ eſt cũ eius proprietas nõ ptineat ad eũ.⁊ ita intelligit̃.
60 ff.de pac.⁊ heredi.§.ſi.⁊.l.cõtra iuris.§.ſi. Itẽ is q † poteſtatẽ hʒ in nobis paciſcẽdo nobis querit exceptionẽ doli: vnde pater paciſcẽdo filio querit filio exceptionẽ doli nõ pacti ſi vt filio ſtipulat̃: ſed ſi vt extraneo nullã. q̃ ſi vt heredi q̃d in dubio preſumit̃: ſi in obligatione ſua pater paciſcit̃: ſʒ ſi in obligatione filij preſumit̃ ei vt filio pactus ita intelligo.ff.de pac.⁊ heredi.§.nõ aũt.⁊.l.ſi tibi.§.ſi pactus.⁊ q̃d ibi no. Itẽ q̃ñ pr̃ paciſcit filio ad agẽdũ ſi quidẽ in eo q̃d patri queſitũ erat vr̃ vt heredi paciſci: ſed ſi in eo q̃d ad filiũ nõ põt deuenire vt ad heredẽ patris vr̃ ei ſtipulari vt filio taq̃ legitimus adminiſtrator ei⁹, vt.l.vt iuriſiurãdi.§.ſi liberi.ff.de ope.liber. Itẽ acquirit̃ nobis pactio ad incõmodũ noſtrũ.ff.de pac.maiorẽ ſi plures.⁊.l.reſcriptũ.⁊.ſ.cũ in eo.⁊ vt puto qui nõ cõſenſerunt tibi non obligant̃ naturaliter ad nõ petendũ ſed ſolũmodo per exceptionẽ
61 repellunt̃. ¶ Et attẽde q̃d dr̃ q̃ † ſi maior pars creditorũ paciſcitur q̃ ei ceteri creditores ſtare tenent̃, eſt verũ q̃ñ creditores nõ hẽrẽt quẽ cõuenirẽt ſed per pactũ factũ eſt vt habeant: vtputa deceſſerat debitor pluriũ ⁊ cũ heres nollet adire hereditatẽ metuẽs creditores pacti ſunt cũ eo ſe cõtentos eſſe certa portione.ff.de acq.here.l.cuʒ hereditate.in ſi.l.huic quidẽ pacto ſtari dʒ etiã per eos qui pacti nõ ſunt. Si tñ maior pars creditorũ pacto cõſenſit. vt.d.ll. ſed ſi creditores habuiſſent quẽ cõuenirẽt vt q̃ iam adijſſet hereditateʒ debitoris heres hic tñ ſibi preiudicarẽt paciſcentes, arg.illo q̃d ſi bona debitoris ſunt hypothecata q̃r põt cõueniri poſſeſſor ſeruat̃ vt paciſcentibus tantum obſit q̃d faciunt vt.d.l.reſcriptum.in ſi.prin. Itẽ q̃r ideo qui nõ paciſcunt̃ ſuperiore caſu ſtant pacto q̃r fauor verſat̃ in adeũdis hereditatib⁹ defunctorũ. Itẽ q̃r p̃ſumptiõe iuris bene negotiũ gerit̃ que p̃ſumptio ceſſat cũ cõſtat ↄtrariũ ſm do Guil. ergo ſm hoc ſi doceret̃ q̃ heres erat alias aditur⁹ nõ preiudicaret iſtud pactũ niſi paciſcẽtib⁹, vt pbat̃.ff.de admi.tu.cũ hereditas: ⁊ hodie forte q̃r preſumptio eſt q̃ nõ timeat q̃s creditores propter beneficiũ inuentarij dicemus illã.l.maiorẽ eſſe correptam
62 q̃d eſt no. Itẽ dicimus ex p̃dictis q̃ ſi maior † pars remitteret totũ q̃d deberet̃ ſibi q̃ iſtud nõ p̃iudicaret aliis vllo modo: q̃r cõſtat nõ expedire hoc his qui nõ cõſenſerunt ſm Guil.arg.facit ad hoc.C.de anto.preſtan.l.ſi.⁊ q̃d not.ff.de re iudi.põponius ſi vni.⁊.l.ſeq.ff.e.cõtra iuris ciuilis regulas.§.ſi.C.de tranſac.preſen.de dona.ſi filiusfamilias.cum ſi. Sed in quo eſt iſta difficultas ante aditã hereditatẽ. Cũ iacenti hereditati poſſit dari curator ⁊ ipſe cõueniri, vt l.debitor.ff.de neg.geſt. Reſpõdeo illud verũ q̃ñ non appatet aliquis qui dubitet an velit eſſe heres: ſed q̃ñ apparet vt in propoſito emergunt̃ difficultates de quib⁹ habet̃.ff.de here.inſti.ſi quis.ff.de cura.bon.dan.l.j.⁊ q̃d no.ff.de acqui.here.q̃dam.

Item quero an oporteat ſimul cõſentire oẽs iſtos creditores. rñdeo nõ, ⁊ põt vnus dare alteri vices ſuas: itẽ põt dicere cõſentio in hoc, nec poterit penitere ſm Guil.alle.ff.de excep.do.apud in prin.⁊ q̃d ibi no.facit ar.ff.de ſal.vxori.§.i.⁊ de excu.tut.ſpadonẽ.§.i.ff.de teſta.tut.l.ex ſnia.cum ſi. ¶ Itẽ q̃ro an illi q dicũt ſe nolle ſtare pacto alior̃ poſſint obijcere q̃ nõ ſint creditores illi q pacti ſunt. rñdeo cõſtat q̃ exceptionem nõ numerate pecunie poſſunt opponere, vt.C.de non nu.pecu.ſi cui.⁊ quãlibet aliã exceptionẽ vt fraudis q̃ in fraudẽ ſunt cõſtituti creditores.ff.q̃ in frau.cre.l.ij.que fraus ſm Guil.p̃ſumit̃ ſi creditores ſint cõiuncte perſone que tale pactũ faciũt.alleg.l.not.ff.de bo.liber.nihil.§.faciliter.ff.ſi quis omiſ.cã teſta.qui aũt.§.ſi q̃s iurauerit.C.de ſacroſan.eccle.aut̃.quibuſcũq̃ modis.C.de dona.an-
63 te nup.aut̃.ſed iã neceſſe.de equali.do.§.aliud. itẽ p̃ſumo † fraudẽ eo ipſo q̃ inſtrumẽtũ eſt cõfeſſatũ ⁊ aliter q̃ p cõfeſſionẽ nõ conſtat de debito.l.i.§.q̃d ſi in lite.ſi q̃d in frau.patro.ff.de bo.dã.ſi q̃s poſt hac.C.de fide inſtru.ſcripturas.ff.ad velleia.ſcia.

Nunc videamus aliqua circa.l.cum in eo.⁊ breuiter dr̃ ibi q̃ tutor qui erat creditor pupilli ei pacto ſtare dʒ cui ⁊ ceteri creditores: nec eſt ſibi ſuum officium dãnoſum cum idẽ eſſet ⁊ ſi tutor nõ eſſet ⁊ hoc no.in gl.ff.de admi.tu.cũ hereditas ſm Guil. Sed quero an hodie.d.l.cuʒ in eo.⁊.l.cũ hereditas ſint correcte, cũ creditor pupilli non poſſit eſſe tutor eius vel curator, vt in aut̃.minoris. reſpõdeo ſic: q̃r lex cuʒ in eo loquit̃ de tutore legitimo aut datiuo nõ de teſtamẽtario cũ loquatur ante aditã hereditatẽ.ff.de teſta.tut.ſi nemo. ſed nõne põt eſſe creditor ex ipſo teſtamẽto: nã tutori legari põt: reſpõdeo his nõ officit q̃d ſit cũ creditoribus.ff.ad.l.fal.l.in. Itẽ an teſtamentarius tutor poſſit eſſe creditor vel debitor pupilli: rñdeo ſic.ar.ff.de ritu nup.tutor.ff.de re.eo.l.i. Itẽ an datiuus ob teſtm̃: rñdeo puto idẽ, ar.ff.de reb.eo.l.ſi. Quid in adminiſtratore fiſci ⁊ economo eccleſie an impediant̃ adminiſtrare ob id.ſ.q̃r ſint debitores vel creditores rñdeo nõ.caſus eſt.C.de his q ſpõ.mu.ſube.l.ſi.li.x. Itẽ attẽde q̃r mater ⁊ auie excipiunt̃ ab illa cõſtitutiõe minoris debitur, idẽ i patre ⁊ filio: ſʒ diuerſuʒ in fratre ſeruat̃ ſm Guil.ibi alle.in ar.ff.de lega.preſtã.l.iij.§.i. ¶ Quid de nepote dices q̃ auo mẽtecapto dat̃ curator idẽ dico ad ſimilitudinẽ auie: ſʒ in p nepote diuerſum ad ſimilitudinẽ p auie. Itẽ caue tibi q̃r datio talis tutoris q ſit creditor valet ſed cadit a credito: ſʒ is q debitor eſt dari nõ põt ſm Azo. vt no.ĩ.de procu.pater.⁊ de excuſa.tut.ppter litẽ.nõ eſt enĩ defectus aliq̃s cõtingẽs p̃ſonã tutoris ſed ex accidẽti preſumit̃ minor fides: vnde eo ſublato q̃d erat cauſa impedimẽti ⁊ datio valet, lʒ Ugo.di-
64 cerit cõtra. Itẽ caue tibi q̃r † debitũ liquidũ dũtaxat eſt illud q̃d impedit quẽ eſſe tutorẽ, ſʒ nõ illud de quo cõtrouerſia eſt, vt no. Iac.de are.ff.de admi.tu.athle.§.dat remiſſionẽ. ſed hoc ſic intelligo ſi tutor ſe aſſerit creditorẽ: ſecus ſi ſe negat debitorem ne exiſtendo tutor facile poſſet inſtrumenta pupilli ſubtrahere.

Item quo tpe inſpicit̃ an tutor ſit debitor vel creditor: rñdeo tpe quo cedit dies tutele. Cedit auteʒ dies tutele legitime a morte ei⁹ q in ptãte habebat pupillũ, vel ab exiſtẽtia futuri, vt colligit̃.ff.de excu.tu.ſʒ ⁊.§.iã aũt cũ ibi no. dies date cedit a tpe datiõis dies teſtamẽtarie ab adita hereditate.ff.de excu.tu.l.ij.⁊.l.ſi is qui tres. in datiuo ergo inſpice tps quo dat̃: nã ſi pteſtatus fuit creditor eſt ⁊ nõ valet datio: ſi nõ fuit pteſtat⁹ creditor eſſe deſijt ⁊ valet datio ſm Azo. Sʒ in legitimo cũ inutiliter cedat dies tutele quo ad eũ lʒ et adminiſtratio decernat̃ ⁊ debito q̃d ſibi debetur ptinetur ſi nõ fuit proteſtatus tñ inutiliter decernitur ſm Ugo.⁊ ſic vtrũq̃ ſaluamus. Itẽ q̃d dicit lex debitor ⁊ creditor debet intelligi de eo qui actionẽ habet, vt.l.fideiuſſor obli.§ fideiuſſor.de fideiuſ.⁊.ff.de ſolu.ſi is cui.§.ſi autem. vel hoc poteſt dici ſi tutor dʒ nã expedit pupillo hoc debitũ deuolui in cãm tutele, ſecus ſi tutori debeatur ne ſibi ſoluat, vt.ff.de ↄtrhẽ.emp.ſi titulas.§.

fundus.ff.de neg. geſt.qui ſine.ff.de fideiuſ.tutoꝛ.In creditoꝛe vero vel debitoꝛe cõditionali idẽ qḋ in puro dꝛ qꝛ ꝛ hic inſtrumẽta ꝑ pupillo ſacietia poſſet ſubtrahere.¶ Itẽ acqrit nobis pactio non dico factũ ſed effectus eius:qꝛ ſi factũ nobis quereret ex facto dati no reſultaret ius natiuũ.ff.de acqui.re.do.ea que.ꝛ.ff.de pca.certe.§.ſ.per eum qui heres eſt verus ſi nos ſumus fideicõmiſſarij ſed demum facta ceſſione.ff.ad treb.ſi heres pecuniã,ſecus ſi re vera non erat heres qui paciſcebatur,vt.ff.eo.ſi tibi.§.cum poſſeſſoꝛ.

65 **Nunc videamus** †ſup quibus rebus pacta fiũt.ꝛ hic dicas vt dicit do. Azo in ſum.huius tit.in.§.deficit quoqꝫ pactũ cõne reus ꝛ ibi no.eſt ſm eũ circa pactũ qḋ tranſit in ꝯctũ emptionis qḋ interdũ ꝯbitur ſuper re cuius eſt cõmertiũ attẽta natura rei,ſꝫ nõ attẽta quadã qualitate mutabili vt qꝛ res ſit furtiua.ꝛ tũc diſtingui dꝫ,vt dicit lex.ff.de cõtrahẽ.emp.ſi in emptiõe.§.itẽ ſi emptoꝛ.ꝛ rõ illiꝰ diſtinctiõis eſt ſm Azo.qꝛ in primo ꝛ ſcḋo caſu illius.§.nõ dꝫ iudex pmittere emptoꝛi vt exigat illud p qḋ efficeret fur.ideo ergo nõ fit illa executio:qꝛ vitiũ hꝫ ergo cũ executio nõ poſſit fieri obligatio ꝛ actio que oꝛdinant ad executionẽ nõ ſubſunt:at in tertio caſu illius.§.qñ emptoꝛ ignorauit qꝛ ſibi actionẽ queſiuit ꝛ cõtractus eſt reſpectiuus,dꝫ ꝙ valeat ab vtraqꝫ parte.ar.ff.de accep.l.ſi.ꝛ.ff.de reſcin.vẽdi.cũ emptoꝛ.ex his apparet in re vi poſſeſſa immobili:qꝛ mobilis rapitur nõ vi poſſidet indiſtincte ꝯbi poſſe qꝛ delictõ nõ cõmittit in cõtractu nec executiõe eius:in cõmodato ꝛ depoſito idẽ qḋ in vẽditione di ſm eundẽ Azo.Ego nõ video quõ diſtinctio illa cadat in cõmodato vel depoſito.ff.cõmo.ita vt ſi fur interdũ ꝯbitur ſup re cuius nõ eſt cõmertiũ attẽta natura ſua vt ſup libero hoīe ꝛ hic di

66 co nunqꝫ cõtractũ tenere:qꝛ †impedimẽtũ cõmertij venit a re nõ a ſciẽtia vel ignorãt ia cõtrahentiũ:ĩdẽ dico in re cuius nõ eſt cõmertiũ ꝑpter inuariabilẽ qualitatẽ vt qꝛ ſit res ſacra vel cãpus martius vt.ꝛ.d.l.ſi in empt.§.liberũ hominẽ.licet tñ non valeat ꝯctus lex eo ignoranti emptoꝛi dat actionẽ ad intereſſe:vel dic actionẽ naſci:qꝛ lex fingit cõtractũ tenere in preiudiciũ vẽditoꝛis.ff.de cõtrahẽ.em.ꝛ liberi ibi ꝛ intelligit ꝛc.ꝙ ſi emptoꝛ ſcit nec ad implendum ꝯctũ qui nõ eſt agere põt:nec ad intereſſe qꝛ ſeipꝫ decipit.Nec ob. nobis qḋ no.ff.de acti.emp.ſi qs alienã.vbi ſciẽtia nõ impedit agi ad implemẽtũ ꝯctus qꝛ ibi ꝯctus valebat hic nõ:ſed qḋ dices in re q̃ eximitur a certo cõmertio:ſed nõ ab omni vt in re dotali.ff.de in.do.ita cõſtãte.ꝛ.l.ſi.rñdeo,vt.ff.de vſuca.cũ vir prediũ in legato huius rei habes glo.ff.de teſta.mi.dotalẽ.ꝛ facit ad hoc.C.de iu.do.ſi prediũ.ꝛ.ff.de fideiuſ.cũ lex.¶ Generaliter aũt reſtaret vt q̃reremus ꝛ enumeraremus caſus in qbus pacta nõ valẽt quos habes in ſumma.d.Azo.ꝛ adde qḋ no.C.de decur.vacatis.li.x.vbi ſubtiliter ꝛ habũde not.an valeat pactũ per qḋ promittit nõ probare niſi per inſtrumentũ ꝛc.ꝛ de renũtiatione que fit in cauſa criminali.

Tranſeamus nũc ad illõ articulũ vtiliſſimũ ꝛ ſubtiliſſimũ de †pactoꝝ effectibus:ꝑmittẽdũ eſt aũt ꝙ pactoꝝ quedã principalia ſunt q̃dã aliꝫ principaliori cõcenti accedũt ꝛ coherẽt.Item eorum que coherẽt quedam adijciũt quedam detrahunt,quedam remouẽt eoꝝ que adijciunt effectus eſt vt ꝑſcriptis verbis actionẽ pariãt qḋ.ꝫ.examinauimus ꝛ veterẽ informẽt qḋ mõ examinemus.Et ꝑmo q̃rit qḋ ſit informare.dicit Azo in ſum.eo.§.informat,ꝙ informare eſt nouã formã dare veteri actioni nõ dico dicit ipſe ꝙ ſubſtãtia ꝑme actiõis ſit alia ab ante:nã ꝛ idẽ nomẽ retinet qḋ añ hẽbat:ſꝫ hꝫ nouã qualitatẽ ex actione:vnde ponamus vẽdidi tibi librũ pacto appoſito ꝙ vadas ꝑ me Romã.actionẽ ex vẽdito habebo vt vadas tñ inquãtũ ad tale factũ cõpetit cẽſebit eſſe ſtricti iuris:qꝛ ſuccedit in locũ actiõis ꝑſcri.ver.q̃ eſt ſtricti iuris:fallit in pmutatiõe,vt inſti.de act.§.actionũ.hoc idẽ habet in.l.pacta ꝯuẽta.in gl.ꝛ in.l.pacta q̃ ꝯ.ꝛ.§.quinimo.ſꝫ nõ vꝫ iſtud verũ ꝙ actio ex vẽdito cõpetat ad factũ,vt.ff.de acti.emp.tenet.§.j.ꝛ ſ.rñſo.ꝛ.ff.de ꝑſcri.ver.naturalis.§.at cũ do.ꝛ.l.inſulã.ſo.dici dꝫ vt dicit lex ꝙ actio ex empto ꝛ vẽdito ſimplex ꝛ ꝯſiderata in natura ſua nõ dat ad factũ merũ vt Romã ireꝫ ſꝫ actio infor

68 mata bñ dat ad factũ:di †aũt informari qñ cõpetit ꝑ ſe ſm naturã ſuã:ſed ex accidẽti trahit etiã ad nouã figurã ꝛ modũ cõſecutiõis ꝛ ideo ſi vendo tibi rẽ ꝛ cõueni vt Romã ires ꝛ ad pretiũ ꝛ ad factũ agi põt:diuerſum ſi de pretio non cõueniſſet:nã tũc eſſet cõtractus innominatus:qꝛ nulla eſſet actio que poſſet informari.iſtã diſtinctionẽ no.ponit.d.l.tenet.§.i.ꝛ facit.ff.de cõtrahen.emp.qui fundũ.ꝛ.l.fundi partẽ.Itẽ non videt verũ qḋ dicit Azo ꝙ informata inquantũ competit ad id qḋ deuenit in pacto ſit ſtricti iuris:cum lex dicat in ea fructus venire ex moꝛa ad modũ actionũ bone fidei,vt.C.de pactis.inter empto.l.ij.in ſi.

Ego dixerã .ꝫ.recitãdo Gull.ꝙ glo.ꝛ Azo dicebãt male:tñ mõ mihi vꝫ ꝙ dicant bene ꝛ hoc ꝑbo ſic.actio q̃ informat aut informat a noua ſubſtãtia:aut informat a noua qualitate:a noua ſubſtãtia nõ,qꝛ ſm oẽs ſubſtãtia actiõis informate durat eadẽ ergo a noua qualitate:ſed qualitas actiõis eſt vt ſit bone fidei vel ſtricti iuris,ergo ita ar.Azo.Non ob.mihi.l.ij.C.de pac.inter emp.ꝛ vẽ.vbi dicit ꝙ ſi fundus eo pacto vẽditus eſt vt reddat ꝑtio reſtituto ꝙ ſi per eũ qui vendidit non ſtat quo minus redimat ꝑtiũ offert ꝙ fructus veniũt.Illud eñ eſt ideo qꝛ actio informata cõcurrit cũ actione noua ex empto cũ ꝯctus reuẽditionis habeat pro facto ex quo eſt impleta eius cõditio,ꝛ ſic eſt ibi ſpẽle:diuerſum dicerẽ ſi ibi ꝑmiſiſſet nõ dico reſtituere rẽ ſꝫ reuẽdere:tũc eñ nõ venirẽt fructus:neceſſe ꝛ actio informata bone fidei:qꝛ nõ hꝫ ſociã ad idẽ cõpetẽtẽ q̃ ſit bone fidei cõ promiſſio ſit pu

69 rificata vt ex ea agi poſſit vt ꝯtractus fiat,ſꝫ nõ vt impleat.qꝛ †cõditionis exiſtẽtia maxime ficta nõ plus operat q̃ ſi nõ eſſet apposita cõditio vlla:ſed ſi pure promiſiſſem tibi vẽdere:nõ ideo ꝑpter vẽdidiſſem ergo ꝛc.vel põt dici ꝙ ibi fructus veniũt ex vi tacite cõuẽtionis nõ ideo qꝛ actio informata ſit bone fidei q̃ tacita cõuentio perpẽdit ex eo ꝙ actũ eſt vt fundus redderet.ſ.prout dꝫ cum ſuis acceſſionibꝰ iudicio empti ꝑſtari ꝛ hoc perpẽdit ex illo verbo reſtitueret ꝙ in verbis cõuẽtionis ibi apponit:tale eñ verbũ cũ ius in nullo diminutum ſignificet etiã actiones cõprehẽdit,vt.ff.de vſu.videamus.§.in fauiana.qḋ ſatis dici põt.Itẽ non videt bene dicere Azo ꝙ informata ſuccedat in locũ actionis preſcriptis verbis:qꝛ in locũ eius qḋ nõ ſuccedit ſed in locũ eius qḋ nõ eſt:at actioꝰ preſcriptis verbis eſt vnde dico ꝙ Azo in hoc improprie loquit.ꝛ.§.ꝙ ſi iniuriarũ.non facit pro eo.qꝛ hic eſt concurſus non ſubrogatio.

70 ¶ Itẽ queritur nunquid iſtud ſit verũ ſimpliciter ꝙ †pacta incõtinenti pariãt ꝛ informẽt.ꝛ vꝫ ꝙ ſic.C.de pact.inter emp.ꝛ ven.l.ij.ꝛ colligit bene ex cõiũctione legũ ibi allegatarũ in glo.in cõtrariũ videt qꝛ vbi hꝫ locum alia actio nõ hꝫ locũ preſcriptis verbis,vt.l.quoties.ſo.dico ꝙ tex.not.dicit ꝙ aut põt informare ꝛ informat aut non ꝛ tũc ſolũmodo parit.ita dicit tex.in.d.l.tenetur.§.i.ff.de act.emp.Non ob.l.quoties.qꝛ actio informata nõ naſcitur ex pacto ſed datur ad nouũ qḋ ꝑpter pactũ:qualitates eñ ꝛ quelibet accidẽtia ſicut eſt hoc accidẽs a quo dicimus actionẽ informari non naſcũtur ſed dãtur:ſꝫ actio ꝑſcrip.ver.datur ex pacto vnde nõ habeat eundẽ fontẽ ꝛ principium,vel dic vt.ꝫ.dixi.

Et attende qḋ ſeqtur ex eo qḋ dixi ꝙ actio preſcri.ver.oritur ex eo qḋ agit.Nã ſequit ꝙ ad repetẽdũ qḋ datũ eſt nõ cõpetat ꝑſcri.ver.vt.ff.de preſcri.ver.l.naturalis.§.ſi nãſit rem do.Conditio eñ oritur ex ea qḋ agit vt.l.ſi ſo q.§.ſi libero.ff.eo.ſed preſcri.ver.ex eo qḋ agit ex ꝑſſe vt dictũ eſt,ergo ad cõdicendũ nõ hꝫ locũ actio preſcri.ver.ar.ff.de condi.ob cãm.ſi extraneus.vbi ex eo qḋ tacite agit cõpetit ob cãm cõditio:ſed ibi in eo qḋ tacite agit ꝺ ꝑſumptionẽ legis nõ aũt eſt cõſenſus partiũ aliter ex ꝑſſus.ꝛ eſt ſila.l.no.ad hoc facit qḋ no.ff.rẽ ra.ha.ſi ſine.in ꝑn.

71 Itẽ attẽde qḋ ſeqtur ex hoc ꝙ †actio ꝑſcri.ver.nõ cõpetit ad repetendũ datũ:nã in illo ꝯctu innoiato facio vt des ſi ꝑueni in faciendo factũ nõ cõdico qꝛ nõ põt cõdici nec quãti mea intereſt nõ feciſſe:qꝛ iſtud ſuccederet in locũ cõditiõis facti.ff.de cõdi.inde.ſi nõ ſoꝛtẽ.§.ſi libertus.ſꝫ quãti mea intereſt ꝙ tu facias:qꝛ ſuccedit in locũ actionis que proponit ad ꝯctũ implendũ ꝛ ꝙ ꝯctũ impleas petere a te poſſum o actionẽ ꝑſcrip.ver.Sed qꝛ nõ feciſti quãti mea intereſt nõ feciſſe ago de dolo.ff.de ꝑſcri.ver.naturalis.§.ꝙ ſi faciã.ꝛ l.ſolẽt.Alij dicũt ꝙ aut ex meo facto nihil adeſt tibi ꝛ tunc ago de dolo:qꝛ ex quo non adeſt tibi non videoꝛ impleſſe ex parte mea,ꝛ ideo pactũ mihi nõ veſtit ad pariẽdã actionẽ preſcriptis verbis:ſꝫ qꝛ impleui eo modo quo potui ago de dolo.Diuerſum ſi tibi fecerim:nã impleui cũ tibi adſit ſm gl.ego non video cur etiã prio caſu nõ impleã ſicuti ſi cõueniſſet vt dares mihi ſtichũ,ꝛ ego aſinũ meũ in mari ꝑijcerẽ vel ecõtra.ar.ff.de cõdi.ꝛ de.meuius.vel põt dici ꝙ iſta ſint proportionalia datũ ꝛ factũ cõdici ꝑ penitẽ ꝛ agi ꝑſcri.ver.vt cõtractus impleat:vnde q nõ põt cõdicere vt qꝛ factũ nõ poſſit in priſtinũ ſtatũ reponi nec aget ꝑſcriptis vbis:idẽ dico in ficta datione vt in remiſſione querele inofficioſi:nã cũ non poſſit inſtaurari non põt cõdici ꝛ ideo lꝫ ꝯbẽti fieret remiſſio ꝛ ſic et aliqd ad eſſet:tñ ſola doli actio cõpeteret.vt no.C.de trãſac.cũ mota.ſed ſi factũ eſſet tale ꝙ cõdici poſſet idẽ qḋ in datione dico.ff.de cõdi.ob cau.ſi quis accepto.ꝛ no.C.de trãſa.actione.Nec ob.tex.illius.l.qꝛ ibi non agitur de dolo ideo qꝛ trãſactio nõ impleatur:ſed ideo qꝛ dolus fuit in tranſactione commiſſus vt ibi not.ſed vnde non eſt

72 iſta proportio ego queſo ꝛ neſciẽs taceo modo.Itẽ eſt alia †ratio quare preſcriptis verbis nõ cõpetit ad condicendũ qꝛ actio ex cõtractu nunqꝫ proponit ad eũ reſoluendũ niſi ex conuentione partiũ vel diſpoſitione teſtatoris reſoluatur,vt.ff.de cõtrahen.emp.ſꝫ celſus.§.j.ꝛ de cõtrahen.emp.ex empto.§.ſi qs vic.ꝛ de vſur.quoties.§.ſi cõ dolo no.cum ſi.Et ratio ex predictis colligitur.

Sed ego quero iuxta ꝑrime ꝑmiſſa facio ꝛ do vt des an habeam aliquã actionẽ ꝛ videtur ꝙ non.Nam preſcriptis verbis ex eo qḋ dedi.non qꝛ ob id ſolũ non impleui cõtractum ex parte mea.Itẽ de dolo qꝛ fecerim non eadẽ ratione:qꝛ non impleui:ſed dico dari preſcrip.verbis.qꝛ dubium eſt que actio detur.ff.de ex.l.j.ff.de preſcrip.ver.l.j.ſi rem tibi.ꝛ.l.ſi gratuitaꝫ.cũ ſimi.¶ Sꝫ nunc redeamus ad materiam de informatione dixi qḋ tunc actio informatur cũ poteſt.Quero ego ſtipulatus ſum a te centum ꝛ pactum ſubiectum eſt an informetur prima actio ſtricti

iuris

turis a pacto: reſpondeo nut pactũ continet certũ ꝗ informat vt.C.
de pac.petẽs.idem dico ecõtra ſi ſtipulatio ⁊ pactũ cõtinerẽt incer
tum:ſed ſi ſtipulatio certum pactũ incertũ cõtineat vel ecõtra non
poteſt actio contra naturã ſuã informari, vt no.ff.ſi cer.pe.l.lecta.
§.dicebam.in gl.j.mẽſem in fi.Nec ob.ar.cõtra.ff.de cõtrahẽ.emp.
75 fundi.q: †actio ex empto cõiunctim põt vari ad certũ ⁊ incertũ,vt
ff.de act.emp.⁊ uenẽ.§.j.ſ.alleg.❡ Itẽ quero ſtipulor ſub cõditiõe
⁊ paciſcor pure an informet a pacto actio ꝙ oritur a ſtipulatiõe: re
ſpõdeo nõ,pendẽte cõditione:q: nulla eſt,ſed ea exiſtente ſic.ff.de
peri.⁊ cõ.rei vẽ.ſi in vẽditione.⁊ ita intelligo qd no.in.l.pacta cõuẽ
ta.Itẽ quero de pacto pncipali an informet ſtipulationẽ penalẽ:
reſpõdeo non,vt.l.ſi pacto.⁊.l.unda.❡ Itẽ quero an vnum cõtra
ctum veſtitum appoſitus iuxta aliũ habeat aliũ informare: reſpon
deo ſic,vt no.ff.pro ſoc.duo qd intelligo verũ ſi id qd deducit in ſe
cũdũ cõtractũ poterat in primũ deduci ⁊ nõ aliter:plus dicũt Pe.
⁊ q eũ ſequunt ꝙ q: habita relatione pacti ad cõtractũ reſultat cõ
tractus innoiatus pſcriptis verbis oriat qd nõ pl3,q: nõ eſt cõtra
ctus innoiatus:cũ hincinde res in ſtipulationẽ deducit.❡ Item
quero ſi ſtipulatio eſt interpoſita p vno an poſſit informari alteri,
⁊ dic ꝙ nõ,q: actio nõ mutat formã ⁊ ſubſtãtiã ſ3 qualitatez at hic
actio inſtitueret nõ nouã qualitatẽ habere,vt no.in.l.petẽs.⁊ bñ.

74 **Item quero** †an actio pſcri.verbis informet a pacto incõtinẽti appoſito:puta tu ⁊ ego pmu
tauimus libros ⁊ cõuenimus vt ires romã:deinde tu impleuiſti ex parte
tua ⁊ ego ex mea an mihi informet actio.vr ꝙ ſic,arg.eius ꝙ dixi p
l.ſi in vẽditiõe.de peri.⁊ cõ.rei vẽ.ſ3 cõtra dico q: ab initio nõ infor
mat:cũ nullus ſit actio niſi in ipſo ꝯtu impleuerim ex pte mea.Itẽ
poſtea nõ informat:q: ſit ex interuallo ⁊ id tps inſpicit quo ꝯtus
implet,ar.ff.de fideiuſ.ſi du.§.ſi.⁊ de ver.ob.quidã cũ.in fi.⁊ ad.l.ſi
in vẽditione.dicit Ja.bu.in.l.petẽs.ꝙ ibi ideo q: cõditio in ꝯtib⁹
retrotrahit,vt.l.potior.⁊.l.qui balneũ.que nõ pl3:q: nõ eſt gñalis:
ſed p ea facit q: in cõtractibus qui cõtrahunt cõſenſu vr iſtud pro
bari p.l.ꝙ ſi pẽdẽte.eo.ti.Nã ab initio cõſenſum eſt ⁊ ad.l.qdã.cum
ſi.dic ꝙ ibi ideo q: ſtipulatio ſucceſſit in locũ cõtractus qui re con
trahebat:vnde tps quo res interuenit inſpicit.⁊ facit qd not.ff.de
ver.ob.ſi fili⁹.ſ3 ſm alios qui dicũt ꝯtũ informari nõ ſolũ actionẽ
vt no.per doc.in.l.in bonefidei.falſum eſſet hoc:ſ3 bonũ ſnia eſt fal
ſa q: iam iſta qualitas eſſet natiua qd eſt impoſſibile.Na3 omne qd
accidit cũ habere hãc accidit empti perfecto:ergo nõ in natiuitate
entis ſed poſt,ergo omnis qualitas eſt datiua,vt.ſ.dixi.

75 **Nunc videamus** †de pactis que detrahũt:ſcien dũ eſt aũt ꝙ pactorũ,que detra
hunt:quedã detrahẽdo perimũt vt in ꝯtib9 bonefidei ſi aliquid
ad detrahẽdũ cõuenit circa ſubſtãtialia ꝯtus vt cum cõueniſſet de
decẽ,cõuenit de quinq3 dãdis pro ptio:vel cũ cõueniſſet de toto fun
do dãdo pro decẽ cõuenit de parte fundi.Nã noua emptio contra
cta vr ⁊ a priore receſſum:⁊ idẽ eſt ſi adiiciat aliqd pactũ circa talia
vt.ff.de ꝯtrahen.emp.pacta cõuẽta.§.paulus.❡ Circa hoc quatuor
ſunt ſnie:nã quidã dicũt vt Joãnes veterẽ actionẽ tolli ⁊ nouã ori
ri q: pſumat nouatio ſm antiqua iura ⁊ pro ſe h3 dictũ.§.paulus.
alij vt Marti.dicũt vtrãq3 actionẽ durare:ſ3 ex prima dicit nõ poſ
ſe agi niſi ſm formã ſcdẽ,⁊ p ſe h3.l.inciſgẽtiũ.§.adeo.itẽ pro ſe h3
q: nec olim ſit nouatio niſi tacite agat,vt.ff.de noua.oẽs,nec ho
die niſi expreſſe agatur,vt.C.de noua.l.ſi.tertij vt Azo dicunt idẽ
qd Marti.ſi incõtinẽti pactũ ſiat:ſed vbi ex interuallo idẽ qd Jo.
p.l.ff.de cõdi.⁊ de.nõ ad ea.quarti vt Odo.dicũt ecõtra.ſ.qd opi.
Joan.procedat vbi incõtinenti pactũ ſecutum eſt ꝯtum primum
opi.Marti.vbi ex interuallo,ar.l.ff.de ma.te.ſtichus.imo Guil.
ſ3 Jo.⁊ pro eo eſt.ff.de reſcin.ven.ſi quãego.ſ.ſecutus ſum Jo.Nõ
ob.C.de noua.l.ſi.Q: hic prior cõtractus nõ tollit per nouationez
cum ſequẽs non interponat loco eius:ſed tollit ex eo:q: partes ab
eo vident voluiſſe recedere:põt dici ꝙ aut pactũ iſtud eſt relatũ ad
primũ ꝯtractũ aut nõ:primo caſu aut eſt facta cõmemoratio primi
cõtract⁹ ad augẽdũ aut ad detrahẽdũ:q: ſi fieret cõmemoratio prio
ris ꝯtus ad ipſum ſuſpẽdendũ,dic vt.l.nõ ad ea.in fi.ſiue augẽdũ
vt q: pactũ ita cõceptũ eſt,volumus ꝙ dum diximus.ſ. de decem
intelligat de quindecim:⁊ tũc ſit vera opinio Martini:q: dũ adij
76 citur etiã ſumme prioris cõtractus ſtat:cũ †maior ſumma cõtineat
minorem,vt.l.diem proferre.§.ſi plures cum ſimilibus.

Secũdo caſu cum detrahit aut detrahit cõuẽtio ni aut obligationi:ſi cõuẽtioni, vt q:
agimus vt ſola quinq3 ſint in ptio nouus ꝯtus eſt: qm̃ a ſumma
in qua cõſiſtit prioris ꝯtus ſubſtãtia receſſum eſt vt.l.pacta cõuẽ
ta.§.paulus.ſi vero detrahit obligationi vt q: dum promiſiſſes.x.
per pactũ libero te a quinq3.tũc nõ vr̃ a contractu receſſum ſed paci
ſcenti pro parte ſatiſfactũ,vt ar.ff.de pac.ſi cõuenerit.⁊.l.ſi vnus.§.
ꝙ ſi non,vt tolleret diuerſum eſſet.ſi in totũ emptor liberatus eſ
ſet.Nã tale pactũ diſtraheret ꝯtũ.ff.de reſcin.vendi.cum emptor.
⁊.ff.de accep.l.ſi.Aut pactũ circa ſubſtãtialia cõtractus ſit ſine com
memoratione primi cõtractus,vt q: vẽdidi tibi ſecundo loco rem
quam primo vendideram.dico ꝙ aut ⁊ primo ⁊ ſecundo vendidi
tibi pure aut primo pure:ſecundo ſub cõditione vel ecõtra.primo
77 caſu dico vt dicit do.Odof.ꝙ incõtinenti †ſecundus cõtractus fa
ctus eſt a primo receſſum videt ⁊ ita intelligat.l.ij.ff.de reſcin.vẽdi.
Si vero ex interuallo,dico ex vtroq3 cõtractu rẽ deberi ſed vnã ſo
lutionẽ diſtrahere oẽm cõtractũ ſi in re vel ptio nihil eſt additũ vel
minutũ,alias nõ.ff.de act.⁊ obli.ſi is q ſtichũ.⁊.l.ex promiſſione cũ
materia.ſcdo caſu dico vt dicit Azo.nã ſi incõtinẽti cõtractus cõ
tractui cumulatur ſi ex interuallo receſſiſſe videt cõtrahẽtes a pri
mo cõtractu,arg.dicte.l.non ad ea.⁊ ſic omnes ſaluamus.

Videamus de pactis que detrahẽdo non perimũt vt q: ſint circa accidẽtalia ꝯtus vel natura
lia vt ecce paciſcor tecũ ne caueas de euictione vel ne romã vadas
an informet tibi actio tua ad hoc Placen.⁊ bene dixit ꝙ nõ, ar.l.
j.§.ſi debitori.vt in poſ lega.Sed non videt procedere qd dicis ꝙ
iſtud pactũ detrahens reſpiciat accidentalia cõtractus.Nã cũ illud
factũ ſit loco ptij,vt.l.ſi ſterilis.§.ſi tibi.⁊.l.fundi partẽ.⁊ pretiũ ſit
de ſubſtãtialib⁹.ergo.ſed dico ꝙ factũ cenſet eſſe pars ptij qñ con
trahẽti ſit,ſed vbi ei nõ ſit nõ habet pro pretio qd neceſſe eſt ei da
ri,qd eſt notandũ.❡ Quid ſi conuenio ego emptor tecũ vt rupta
⁊ ceſa que ego poſſideo ſint penes me.an actio ex empto mihi in
formetur ad illa vt ſi tu rehabeas illorũ poſſeſſionẽ agere contra te
78 poſſim.Placẽ.dixiſſe vr ꝙ †pactũ ad excipiendũ nõ informat.ſed
certe ipſe dixit de pacto ꝙ reſpicit naturalia vel accidẽtalia ꝯtus
vr tñ hoc idẽ eſſe:q: ſtatim rupta ⁊ ceſa facta ſunt de dominio poſ
ſidentis ⁊ ſic cõuẽtio ſtatim tranſiuit in executionẽ.ff.de rei vendi.
quedã.⁊ ideo pone ꝙ non habebat iſta mobilia in cõſpectu vel an
te non poſſidebat:ſ3 detinebat vbi dico actionẽ ex empto informa
ri ⁊ ſic ſi ante poſſeſſionẽ p me adeptã emptor reaccipiat agã ex em
pto cõtra eũ.arg.ff.de lib.leg.ꝙ mihi.❡ Nũc videamus de pactis
que perimũt quorũ effectus eſt vt naturalẽ tollãt ⁊ ciuilem elidant
nõ aũt habẽt qd informẽt,vt in.§.pactus ne peteret fideiuſſit pro
naturaliter tñ obligato:ei eſt factũ pactu3 an liberet ipſo iure:re
ſpondeo ſic,de reſcin.vendi.l.ij.⁊ arg.eorum que no.ff.eo.ſi tibi.§.
de pignore.Et q: nõ reperit ꝙ fideiuſſoria obligatio poſſit eſſe ſi
ne principali.ff.ad treb.ſi heres pecuniam.vbi no.hanc.q.Guil.po
nit ⁊ ita determinat.ff.de tranſac.⁊ poſt rẽ interdũ tollit actionez
ipſo iure vt apparet ex.ſ.no.in cõtractibus bonefidei idem eſt in
actionibus que naſcũtur ex maleficijs vt ipſo iure tollant per pa
79 ctu3,vt.l.ſi tibi.§.quedã.⁊.d.§.pactus ne peteret.⁊ †que ipſo iure
tollunt poſtea renaſci nõ poſſunt vt ibi dicit.❡ Querit Guil. an
actio iniuriarũ tollat ei q cõfeſſus eſt peccata ſua.de hoc no.in ſtit.
de iniur.in fi.ipſe dicit ⁊ bene in.d.§.quedã.ꝙ mala volũtas tollit
ſed remiſſio intereſſe facta nõ videt ne cũ preſbyteris qui quotidie
celebrant detur iniuriarũ actio.de epiſ.⁊ cle.ſi quis in hoc genus.⁊ de
iniur.l.atrocẽ.Item querit in.§.pactus ne peteret.an pactũ quo
promitto nõ agere tollat naturalẽ vel vtramq3 in obligationibus
ex maleficijs,⁊ dicit ꝙ nõ:q: tale pactũ non eſt remiſſoriũ ⁊ ſic non
cõcernit obligationẽ ſed petitionẽ,ergo id ſuper quo nõ interpo
nitur non extinguit,vt.l.ſi vnum.§.ante omnia.Ego credo ꝙ ma
le dicat,arg.d.l.ꝙ mihi.de libe.lega.

Iuxta iſtam materiã pactorũ coherentiũ alteri cõtra ctui querit prio.numeraui tibi.x.an poſ
ſim paciſci vt reddas quindecim,vr ꝙ nõ vt.l.ſi tibi.x.in prin.ff.eo.
pro hoc.ff.ſi cer.peta.rogaſti.§.j.glo.dicit qd non valet vt ſit mu
tuum ſed vt ſit donũ in quinq3.in.d.l.ſi tibi decẽ.in fraudẽ eñ vſu
rarũ quinq3 promiſſa per pactũ nõ videntur appoſita q: requirere
tur ſtipulatio,vt.l.titius.de preſcrip.ver.ſed Guil.ꝙ non preſuma
80 tur donum ⁊ ex hoc dicit ꝙ †inſtrumẽta vẽditionum que quoti
die dicũt ⁊ donauit ſi plus valeret non operentur aliquid in hoc.
ita ipſe no.in.d.l.ſi tibi.⁊ pro eo facit q: contractus preſumitur ſi
mulatus:cum quis pro parte vẽdit ⁊ pro parte donat,vt.C.manda.
l.ab anaſtaſio.⁊ ſic alibi dicit ipſe ex eo qd ſit in contractu preſumit
fraus ⁊ ſimulatio vt.l.j.§.que onerande.quarum rerum actio non
da.⁊.l.j.§.j.⁊.§.ſi.ff.ſi quis in teſtamẽ.liber eſſe iuſ.fue.Ego credo ꝙ
dicat male.nam in.l.ab anaſtaſio eſt ſpeciale in vẽditione nominũ
ſeu ceſſione actionum ⁊ hoc ſit fauore debitorum ne potẽtioribus
aut calũnioſis litigatoribus ſubiciantur,vt no.C.ne li.poten.l.j.
ergo in contrarium eſt ius cõe,vt.ff.de legi.ius ſingulare.❡ Item
quero de pacto penali quid operetur promiſiſti nõ petere ſub pe
na an ſi petas noueatur exceptio quam habebam per interuentũ
penalis ſtipulationis reſpõdeo non,vt.l.reſcriptũ.§.ſi pacto.alibi
tamẽ dicitur exceptio nouari.ff.de preto.ſtip.l.j.§.cõuentionales.
in fi.magne glo.ſed ibi exceptio magis perimitur ꝙ noueatur:cum
non tranſfundatur in alterã obligationẽ:hec autẽ ideo non peri
mitur nec nouatur:q: nõ deficit equitas a qua venit exceptio,ibi
ſic.⁊ adde quod not.ff.de arbi.l.ij.❡ Item queritur vendidiſti mi
hi rem:pactũ poſtea apponimus vt ab emptione recedatur:quid
operetur.Reſpondeo ſi res erat integra,tollitur venditio ipſo iu
re,alias per exceptionem.ff.de pactis.ab emptione:ſed quid ſi eſſet
actum vt res que forte erat emptori tradita retradatur venditori
⁊ a venditione recedatur quid operabitur:reſpondeo,hic duo ſunt

pacta,vnum vt retradat ⁊ hoc nō reſcindit contractum ipſo iure: qꝛ non tendit ad hoc principaliter,ſed ad cōſtituendam nouā obli
81 gationem quam non parit ſi ſit nudum omnino. Item qꝛ † re non integra non poteſt contractus ipſo iure reſcindi:ſed ante ꝙ vendi tori retradat res ſua:res non eſt integra:rurſus poſt traditionem deſīt eſſe pactum:qꝛ tranſiuit in executionem:ergo nō eſt reperire tempus quo poſſit contractus ex tali pacto reſcindi ipſo iure .ita dicit lex.ff.de pac.ab emptione in fi.ſecundum pactum eſt vt a venditione recedatur et iſtud pactum re retradita venditori reſcindit ipſo iure:qꝛ tunc cōmittitur pactum non ab initio:nā cōditio ineſſe videtur ſi retradatur:cum ergo pactum purificatur ⁊ cōmittitur res reperitur integra,ergo perinde eſt ac ſi ab initio nō interceſſiſſet traditio ⁊ res ſemper fuiſſet integra diuerſum ſi pactum de reſcindendo eſſet ſic conceptus vt committeretur etiam ante rem reductam in priſtinū ſtatum:puta qꝛ ſic pactum cōceptum fuit vt cōtractus reſcindatur ⁊ ob hoc res retradatur venditori ⁊ ita intelligimus qđ Jo.dixit in.d.l.ab emptione.

Quid ſi pactum

eſt ita cōceptum reſtituta re vēditori cōtractus reſcindi ⁊ ſic p ablatiuum abſolutum an per hoc videatur pactum de rei reſtitutione interpoſitū reſpondeo ſic,vt.d.l.ab emptione.⁊ arg.ff.de leg.iij.ſi
82 deicōmiſſa.§.cum eſſet.⁊ maxime qꝛ † cōtractus emptionis eſt reſpectiuus vnde eius efficacia non debet pendere.ſed ſi ante retraditionem conuentris ad pretiū habes exceptionem cōuentionis: reſpondeo nō niſi rem retradas:qꝛ hec cōditio ineſſe videt,vt. d.l. ab emptione.no.predicta locū habent in pacto de reſcindendo qđ apponitur poſt contractū.ſed ſi in cōtractu apponitur dic vt not. ff.de dona.l.j.in glo.mag.⁊ per Guil.in.d.l.ab emptione.in prin.⁊ in pe.q.⁊ per glo.de in diem adiec.l.ij.Juxta hoc querit Guilhel.ſi procurator meus emit a te procuratorio nomine ⁊ eo nomine conſtituis te precario poſſidere an in me transferatur dñium et videt ꝙ ſic.ff.de dona.qui mihi donatū.Guil.ſubtiliter dicit.cōtradicit enim ꝙ duplex fictio nō cadit ſuper eadē re:vt.l.j.C.de dotis pro. Item ꝙ ſicut nō eſt dare ſeruitutē ſeruitutis.ita nō eſt dare fictionem fictionis:ſed in propoſito eſſet duplex fictio.vna ꝙ pcurator poſſideat.alia ꝙ dñs fingatur poſſidere.ergo ⁊c .pro hoc inducit
83 ipſe duas.ll.vna dicit ꝙ † ex vero cōtractu iure ſpeciali in ciuitatē ⁊ eccleſiam tranſit dñium ſine traditione.C.de ſac.ſan.eccle.l.ſi.alia lex dicit ꝙ ex pollicitatione iure ſpeciali obligamur ciuitati ⁊ eccleſie vt.l.j.de poll.alia dicit ꝙ ex pollicitatione non trāſfertur ipſo iure dñium in eccleſiā ne concurrant duo ſpecialia ꝙ pollicitatio obliget ⁊ ꝙ ex ea dñium trāſeat.ita dicit.l.ff.de pollic.ſi quis rem. §.ſi.Item pro ſua ſnia inducit.l.quā dicit bene facere.ff.manda.ſi vero nō remunerandi.§.j.⁊.§.ſi filio.ſed contra videt caſus.l.qꝛ.qđ poſſidet procurator dñs vere poſſidet nō per fictionē:vnde nō eſt hic niſi vna fictio per.l.ff.de preca.certe.§.j.⁊.ff.de acq.poſ.ꝙ meo. §.procurator.ego Guil.ſentio qꝛ ille leges loquuntur vbi pcurator vere poſſidet que tūc qꝛ aliȷ̄ poſſidet nudū miniſteriū prebent ⁊ per nudū factū eius ꝙ nulla iuris cōſtitutione mutabile eſt de his que poſſidet.ea enim que naturaliter.i.naturali facto nō iuris vinculo querūtur per liberā perſonā nobis recte querimus:qꝛ factum eius iuris cōſtitutio nō immutat vt dixi.ff.de acqui.re.do.ea que.at hic procurator ficte poſſidet ⁊ q ficte poſſidet non pōt aliū ſuo miniſterio verū poſſeſſorē facere maxime qꝛ talis poſſeſſio ciuiliter acquiritur procuratori:⁊ ea que ciuiliter acquiruntur ⁊c.vt.d.l.ea que ciuiliter.de acquirē.re.do.dico ergo ꝙ iſto caſu procurator poſſidet ⁊ dñium hꝫ ⁊ actione mādati cogit vtrūqꝫ redere,arg.ff. de acqui. poſ.pōponius.§.⁊ ſi poſſeſſio.cum ſi.Et rane tibi qꝛ in.l.ſi quis rē §.ſi.pōt eſſe alia ratio quā dicat Guil.ſ.qꝛ genus non corpus eſt in obligatione ⁊ generis nunꝙ tranſit dñium.de lega.j.non amplius §.ſi quis horum.

84 Nunc videamus

de quibuſdā pactis † que per ſe ſtant:ſciendum eſt aūt ꝙ iſta ſunt generalia ⁊ generaliter valēt:fallit in pacto tranſactionis qđ non valet niſi in deductis in iudicium:qꝛ de lite ⁊ re per eam incerta tranſigitur non de aliis,vt no.ff.de pac.emptor.§.lucius.itē fallit in his que ex teſtamēto dependent ſuper quibus tranſactio indefinita nō habet vim generalē niſi inſpectis ⁊c.vt.ff. de tranſac.l. de his.ff.quēad.te.ape.l.j.ſpecialis aūt remiſſio valeret in expreſſo ff.de verb.obli.qui rome.§.duo fratres.⁊.C.de pac.l.j. regulariter autem indefinita remiſſio valet in omnibus.vt.ff.de lib.lega.creditor.§.gaio.¶ Item querit de effectu illius pacti quo mihi promiſiſti ꝙ dare ei cui dari non intererat mea an incipiat actio mihi competere ſi incipiat intereſſe:reſpondeo licet quoad illum in cuius perſona eſt deſtinata datio ſit in pacto rez dari:tamē reſpectu ſtipulātis eſt ſirri.vt.ff.de ver.ob.liber homo.in ſi.⁊.C.de pac.debitori tuo.ibi.ex ſtipulatu ⁊c.Sed in factis creſcit exactio ſm ꝙ creſcit intereſſe ergo incipit exactio incipiente intereſſe.argu. hoc tꝫ Guil.ff.de pac.l.i.item queritur de effectu taciti pacti ⁊ dic vt not.
85 in.l.pomponius.de neg.ge.Item queritur † an valeat pactū quo promittit non appellare:reſpōdeo ꝙ ſic.l.tale pactū.§.qui prouocauit.⁊ eſt tex.ff.quibus appel.non licet.l.j.§.ſi quis profeſſus.itē queritur de pacto quo ſit vt quis conueniat inquantū facere pōt ⁊ valet quidē.vt.ff.de pac.non impoſſibile:⁊ ſi in pari cauſa ſit actori diuerſum ſi ex.l.nō ex pacto competeret:nam tunc melior eſt cauſa eius qui tractat de damno vt ibi no.per Guil.allegat in argumen. ff.ad treb.matrem.in ſi.l.

Nunc videamus

de executione ⁊ implemēto pactorū ⁊ dic ꝙ aut pacta habēt cauſam ſucceſſiuam aut momentaneā prima totaliter impleri nō poſſunt,vt no.C.de pac.l.j.⁊ de tranſac.ſinc.apud.facit qđ not. C. de vſuf.corruptionem.de verb.obli.pluribus.§.ſi.item facit.ff.de arbit.inter caſtel.⁊.ff.de ſolutio. in numerationibus .verſi.deus. Actum ſub anno Domini.M.cccxl.vigeſimoprimo anno quo natus fuit Baldus.

Laus deo.

Tractatus ſolennis de Conſtituto illuſtriſſimi doctoris D. Baldi de Ubaldis, de Peruſio.

Summarium.

1 Mercator ꝙ recipiat a me Lugduni centum florenos ⁊ occaſione cambij faciat mihi dare Rome .xc. nunquid ſit licitum.
2 Mercator conſtituit ſe ſoluturũ fundum ⁊ ſi nõ ſolueret cõſtituit ſe ſoluturum decem, qualiter intelligatur ſi non ſoluerit.
3 Exiſtens Rome ſi cõſtituo me ſoluturum Capue, vtrum creditor debeat ire Capuam, vel mittere ad recipiendum ſolutionem.
4 Conſtitutum nunquid per generalem nuntium poſſit fieri.
5 Inſtitores an poſſint dñm obligare ad penam.
6 Uerba iſta in his appoſita, dabitis illi plenã fidem, qd operẽtur.
7 Scriptura hoĩs lʒ ſemper vigeat, non tñ ſemper homo cõſentit.
8 Mercator quis dicatur.
9 Mercatores ⁊ alij artifices an poſſint inter ſe facere ſtatuta.
10 Cõſules mercãtie qui iurant ſeruare ſtatuta mercãtie, nunqd obligentur ad periuriũ ſi nõ ſeruãt ſtatuta que continẽt id qḋ ius cõe. Statutum ꝙ contra ſcripturas mercatorum nõ poſſit opponi exceptio preſcriptionis an valeat.
11 Mercatores vtrum poſſint ſtatuere ꝙ pater teneatur pro filio. Mercatores nõ poſſunt ſtatuere cõtra ius publicũ totiꝰ ciuitatis.
12 Statuto mercatorum quo cauetur ꝙ contumax habeatur pro cõfeſſo quomodo intelligatur.
13 Diuiſionis beneficium qḋ competit pluribus fideiuſſoribus, competit pluribus conſtituentibus pro alio.

Quia ſum aduocatus artis lane ⁊ mercatorũ ideo breuem ſummam cõponẽdã duxi ſup materia cõſtituti ⁊ cõſtituẽdi que proprie reſpicit artẽ mercatorũ. Ipſi eñ magis vtunť hac materia ꝗ aliqḋ hoim genus, ⁊ hec materia diuidiť in ſeptẽ partes. Nã primo querã circa res. Secundo circa tps certũ cõuẽtionale. Itẽ tacitũ ⁊ legale: itẽ circa cõditionẽ. Tertio circa locũ. Quarto circa cãm Quinto circa perſonã. Sexto circa formã. Septimo ⁊ vltimo ſubdam quis proprie dicať mercator. ¶ Redeo ad primũ nunqd ſit
1 hoc licitũ: vʒ ꝙ † mercator recipiat a me in hac ciuitate .c. florenos ⁊ occaſione cambij faciat mihi dare in ciuitate Neapolis .xc. ⁊ videtur ꝙ ſic. hec eñ nõ eſt vſura ſʒ periculi pciũ: dũmõ non nimis excedat modũ. Sed ſm generalẽ cõſuetudinẽ mercatorũ vt. ff. de nau. fenõ. l. periculi ⁊ iuris fictiõe dãdo mihi literas vel cõſtituẽdo ſe ſoluturũ Neapoli nõ diciť minus ſe cõſtituiſſe: ⁊ ſic iſta cãbia permiſſa ſunt vſqʒ ad cõdignũ vel parũ. ¶ Secũdo quero circa tps certum an poſſum cõſtituere pro nouem preſentibus .x. vſqʒ ad annũ: videť ꝙ ſic vt extra de dona. inter vi. ⁊ vxo. c. per veſtras. In cõtrariũ eſt verũ q2 illud dr pſentatiuũ tpis ⁊ cũ vſura vt. ff. e. l. hactenus. §. ſi. nõ ob. c. per veſtras: q2 ibi loquiť rõne licite negotiationis que pueniebat lucrũ nõ rõne tpis. ¶ Tertio quero circa tacitũ tps qḋ eſt .x. dierũ inter preſentes, vt. l. promiſſor. ff. e. inter abſentes arbitrio iudicis, vt. l. cõtinuus. §. cũ ita. ff. de ver. ob. nunqd per lapſũ iſtius tpis per quẽ cõſtituiť ſe ſoluturũ mercator immediate ſit in mora: ⁊ vť ꝙ nõ: q2 iſtud eſt inductũ in beneficiũ, ergo nõ conuertiť a d odiũ. Cõtrariũ tʒ gl. ff. e. l. ſi duo. facit qḋ no. ff. ſol. ma. l. ſi mora.
2 ¶ Quarto circa cõditionẽ quero mercator † cõſtituit ſe ſoluturũ fundũ ⁊ ſi nõ ſolueret cõſtituit ſe ſoluturũ decẽ, qualiter intelligatur ſi nõ ſoluerit. reſpõdeo ſi fuerit in mora ſoluẽdi, vt. ff. e. l. ſi duo. in ſi. nunqd aũt cõſtituto nudo pacto poſſit apponi pena: dic qḋ quãtũ ad penã nõ ſufficit nudũ pactũ, vt. ff. e. l. titius. ſi aũt interuenerit ſtipulatio: tũc aut fideiuſſor poſſet eſſe deteriori loco ꝗ pncipalis ꝓpter moram, vt. l. centũ capue. de eo ꝙ cer. lo.

Modo venio ad locum ⁊ qñ locus ſine vlla determinatione ponitur: ⁊ tũc ad ius cõe refert, vt. l. ſi duo. ff. e. ⁊ ideo ſi in iſta ciuitate ſit cõſtitutũ inter duos Senẽſes nõ poterit cõſtituẽs hic ꝯueniri ſi iſti mercatores ſint aduene. vt. l. heres. §. j. ff. de iud. no. p Dy. in. l. ij. de bo. auto. iu. poſ. ſi aũt eſſet ꝓmiſſor reſidẽs vel cõuerſans vel nõ cito receſſurus poſſet cõueniri, vt no. ff. eo. ti. l. eũ qui. §. j. hoc aũt patere põt ex qualitatibus perſonarũ: aut eſt appoſitus locus determinato modo et ille inſpicitur, vt. ff. de ſolu. l. quero. de ver. ob. l. qui rome. §. calimachus. de acti. ⁊ ob. l. traiectitie. §. de illo. aut eſt appoſitus locus in volũtate vel in electiõe creditoris ⁊ eligere põt dũmõ ibi inueniat debitorẽ, vt. ff. depo. l. lucius. q eſt ad hoc notabilis. ¶ Secũdo circa
3 locũ quero ſi cõſtituo † exiſtẽs Rome me ſoluturũ Capue vtrũ creditor debeat ire Capuã vel mittere ad recipiẽdũ ſolutionẽ: ⁊ dico ꝙ ſic alias debitor nõ eſſet in mora. ff. eo. l. itẽ illa. l. labeo. de nau. fe no. ⁊ ideo ſup hoc creditor dʒ cõficere inſtrumẽtũ. ¶ Uenio ad cãʒ ⁊ quero quid ſi cõſtitutũ eſt factũ ex falſa cã quã cõſtituens confiteť eſſe verã reſpõdeo falſa cã appoſita in antecedẽtia vel cõſequẽtia erronea .ſ. cõſtituti per errorẽ nihil operatur: vnde Zenus inualidus nõ cõfirmať per cõfeſſionẽ erroneã, vt. ff. eo. l. ſi. ſed dubitať qd ſi nõ per errorẽ ſed ex certa ſciẽtia reſpõdeo ſiquidẽ nulla pceſſit obligatio valet, vt donũ: ſi aũt pceſſit ſed eſt eliſa per exceptionem agiť ex veteri cã nõ ex donatione nec de cõſtituto: q2 vť exceptionẽ donare. l. ex cã donationis nõ rẽ, vt. l. ſi maritus. §. ſi qs. ⁊. l. hactenus. §. ſi qs. ff. e. ¶ Itẽ circa cãm q̃ro an ſi poſt cõſtitutionẽ prima cauſa elidať deſinat cõſtitutũ: rñdeo aut ibi eliſio inferť in veteri actione ⁊ in cõſtituto ⁊ elidiť vtrũqʒ: puta pactũ de nõ petẽdo: aut infertur ſolum in veteri nõ in noua vt puta preſcriptio ⁊ nõ elidit cõſtitutum. ff. eo. l. item illa. §. adijcitur.

4 Uenio ad primum ⁊ quero primo de pſona nũ ꝯ † vtrũ p generalẽ nunciũ poſſit fieri ꝯſtitutũ pone eñ ita reperiť in quodã inſtrumẽto facio talẽ nũtiũ meũ ad cõſtituendũ cũ quacũqʒ pſona dans ei arbitrium loquẽdi quicqd velit in pſona mei. dixit Bar. ꝙ nõ valet hoc mãdatũ q2 de eſſe nũtij eſt ꝙ habeat formã ſpecificã, vt in. l. multũ. C. ſi qs alteri vel ſibi: ⁊. ff. eo. l. ij. ⁊ ibi p Bar. ipſe idẽ innuit cõtrariũ. ff. de fideiuſ. l. nũcius. ⁊ melius, q2 ſicut ſe hʒ litera ſic nuncius ⁊ ſufficiũt litere generales, ar. ff. de inſtito. l. qcunqʒ. §. ſʒ cũ fullo. qḋ intelige vt. j. dicã. ¶ Itẽ circa pſonã q̃ro vtrũ diſcipulus ꝯbẽdo vel cõſtituendo obliget magiſtrũ ſuũ: tota die videmus in diſcipulis ſutorũ ꝙ portant ad camerã ſeu apothecã pãnũ deinde vẽdũt vel pignorãt: an dñs camere teneať. breuiter dicendũ vť ꝙ ſi diſcipuli vt diſcipuli nõ habẽt aliud mandatũ ꝙ nõ obligãt magiſtrum ſeu dñm. iſte eſt caſus notus in. d. §. cũ fullo. tñ ſi cõſentienti magiſtro cõſueuit negotiari in huius apotheca per hoc cõſtituiť inſtitor et teneť magiſter ar. ff. ꝙ cũ eo. l. titianus. ¶ Quero etiã circa perſo-
5 naʒ an hi inſtitores † poſſunt dñm obligare ad penã. dic ꝙ ſic ſi ſunt pene ex natura cõtractus: ſecus ſi extra naturã: primũ fallit in officiali fiſci q nullã penã promittere põt, vt. l. ſi pcurator. §. j. ff. de iure fiſ. vbi tex. eſt nota. vnũ etiã adde circa officiales publicos ꝙ non poſſunt agnoſcere bonã fidẽ etiam ſi habeant arbitriũ etiam ſi illa bona fides ſit coniuncta obligationi. Unde nõ poſſunt ſoluere egeſtate capitis ſui vnum nũmum, arg. ff. de ſolu. l. ſi is cui. §. ſtatius ⁊ qḋ no. per Bar. in. l. ij. §. hec verba. ne vis ſiat ei. Modo quero circa literas mercatorũ vtrũ inducant obligationẽ. ⁊ dico qḋ ſic duobus cõcurrentibus .ſ. qḋ materia patiatur ⁊ qḋ loquatur diſpoſitiue, vt. ff. eo. l. lutius. ſecus ſi enuntiatiue: q2 tũc probant: ſed nõ obligant. vt. ff. depoſiti. l. publia in ſi. Et ideo in. l. lutius. ff. de cõſtitu. pecu. non obligatur inſtitor q2 nõ promiſit: ſed ſolũ cõfeſſus eſt et iſte eſt intellectus illius. l. notabilis.

Quero an mercator poſſit reuocare literas anteꝗ̃ ſoluatur. dicẽdum eſt ꝙ ſi ſint diſpoſitiue non poſſunt reuocari ſecus ſi ſint litere mandati, vt. ff. eo. l. vtrum. §. vnde
6 falſam. Quero vlterius de iſtis literis † dabitis illi plenã fidẽ quid operentur iſta verba Bar. ponit. ff. de fideiuſ. l. lutius. ⁊ interdum dantur non ſolum litere ſed ſigillum: tu dic ꝙ ſic debent intelligi, dabitis plenam fidem ⁊ bonam fidem: nõ enim omne qḋ loquitur credẽdum eſt: ſed ſi ad bonã fideʒ ſpectet id credetur. Si ergo dicit aliquid veriſimile vel vtile, mittenti credi poteſt, arg. ff. cõmoda. l. argentarius. ſi aũtẽ pertinet ad ſpoliandũ dñm tunc non debet credi. ff. mãda. l. creditori. in ſi. facit. l. ſi. §. qḋ cum eo. Iſte ergo litere intelliguntur, dabitis plenam fidem .ſ. diſcreto modo. ¶ Queritur modo hic de libris mercatorum: reperitur in libro mercatorũ ꝙ ego debeo recipere ab eo decẽ que ſibi mutuaui, vtrum iſte liber probet contra mercatorẽ. iſta queſtio eſt dubitabilis. nam aut iſte liber eſt codex rationum, ⁊ eſt quẽadmodũ liber autenticus publicus: q2 mercatores gerunt quaſi publice officiũ. ff. de edẽ. l. quero. §. nummularios. ⁊ tunc huic libro creditur quaſi publice ſcripture nam preſumitur de cõſenſu alterius partis hec ſcriptura facta ab ipſo principio. ff. de eden. l. ſi quis ex argentarijs. §. rationem. ⁊. §. ſequen. ⁊ arg. eius quod no. in auť. de tabellio. §. nos autẽ. ⁊ quia ita conſueuit fieri, ar. de fideiuſ. l. ſi. ſi autem nõ eſt codex rationũ: ſed eſt quoddã ſimplex memoriale: tunc adhuc idem rali ratione: q2 hec ſcriptura ſemper loquitur. Et ideo ſicut ſi viua vox loqueretur omni tẽpore: poſſet omni tẽpore aſſentiri viue voci ita ⁊ ſcripture: hanc rationẽ ponit ipſe. ff. de dona. l. nuda ratio. ⁊ videtur ratio multũ pulchra. Tamẽ veritas eſt ꝙ licet ſcriptura legis ſem-
7 per loquať ⁊ ſemper cõſentiat. Tamẽ ſcriptura † hominis lʒ ſemp vigeat, nõ tñ homo ſemp cõſentit. Sed cõſenſus attribuitur principio. Et ideo alius ex interuallo ſupueniens non põt iungi cum principio: q2 non eſt actus cõtinuus vel quaſi cõtinuus qui requiritur in cõtrahẽdo, vt no. j. de do. l. nec pignorans. de ſac. ſan. eccle. l. illud. de actio. ⁊ obli. l. cõſenſu. ⁊ ideo iura inuenerunt organa cõiungentia ſenſus vtriuſqʒ partis .ſ. nuntium vel epiſtolam. de donatio. cauſa mor. l. inter mortis. in queſtione ergo ſua dico qḋ iſtud memoriale non plus operatur ꝗ confeſſio facta ad obligandum coram teſtibus parte abſente. Fallit in vſurario propter eius

delictum vt in.c.ſ.de vſur.in cle.ꝛ argu.l.quero. in fi. de edili.edic.

Sequitur videre de preſentia vtrū ꝛ equiperetur literis.ꝛ dico ꝙ ſic, ſi ſtat ſub nomine preſentis.alias nō.ff.ꝙ in fra.l.j.§.ſi ratum. ¶ Sequitur videre de forma.vbi ſcias ꝙ ſi ſic dico promittis mihi per ſtipulationem decē ꝛ tu ex interuallo reſpōdes non valet vt conſtitutū.ff.eo.l.j.§.1.ſed ſi nō appoſuiſſem illud verbū per ſtipulationē:ſed dixiſſem promittis mihi.x.ꝛ tu dixiſti ego deliberabo ꝛ reſpōdebo cras ſi in craſtinū tu reſpondes ꝙ ſic, iſtud eſt conſtitutū vel ſaltē pactū nudum:qꝛ verba patiuntur ita intelligitur qō no.ff.de pac.l.iuris gentium.§.ſed cum nulla. ¶ Quid dices de iſta forma: conſtituo Titium pro me ſoluturum ꝛ videtur ꝙ non valeat, quia promitto alium daturum:veritas eſt quod valet:quia quando ad obſeruantiam eius ad qō ego teneor promitto alium daturum intelligitur ꝙ faciā ꝛ curabo ꝙ ille dabit.tex.eſt in.l.qui aūt.§.ſ.ff.eo.ꝛ ibi
8 per Bar.qō tene menti qꝛ non eſt alibi. ¶ Ultimo quero † quis dicatur mercator.dic ꝙ vna mercantia nō facit mercatorem,ſed profeſſio et exercitium, Qua ratione credo in ſimili ꝙ ratione vnius actus quis non dicatur proprie fenerator, vt no.ff.de tribut.l.j. in glo.Et ideo ſtatutum qō loquitur de ſcripturis mercatorū nō habet locum in vna negotiatione.ꝛ vide Bar.in.l.legatis ſeruis.de lega.ij.Et hoc verum niſi hanc vnam mercantiā precedat profeſſio ſeu matriculatio in matricula mercatorū.Nam nomina dicta a profeſſione acquiruntur profitendo:nomina vero dicta a cōſuetudine vel ab vſu ſeu ab actuum generalitate acquirunꝫ vſu ꝛ exercitio non per vnicum actum.Unde non dicitur quis aleator licet ſemel ludat:nec meretricator licet ſemel delinquat:nec lector ꝫ ſemel legat.ꝛ idem in ſimilibus.Sed nomina que non denominanꝫ reſpectu actuū in genere ſed reſpectu vnius actus puta hoc nomē homicida, vel adulter verificatur etiā ex vno actu:vt ſicut in ſe habēt eſſe formale, ita habeant eſſe nominis. facit.l.iij.C.de epiſ.audien.

9 **Quero an mercatores** † ꝛ alij artifices poſſint inter ſe facere ſtatuta.ꝛ dic ꝙ ſic.Et iſta ſtatuta ſunt cōfirmata a iure communi:ꝛ ideo nō eſt neceſſe ꝙ cōfirmentur per.l.municipalē, vt in auſ.de fideiuſ.§.ſi.ꝛ eſt tex.no.Uerum aūt ſtatuta mercatorū valeāt in alia curia ꝛ videtur ꝙ nō:qꝛ ipſi non poſſunt.l.imponere alijs officialibus preſertim ſuperioribus.Sed huic rationi reſpōdetur ꝙ eorū ſtatutum eſt cōfirmatum iure cōmuni.Unde ius cōmune imponit legem nō ipſi mercatores, vt.l.j.§. merito.de veteri iure enucle.Et ideo dicunt docto.qō ſi iſta ſtatuta mercatorum reſpiciunt actus eorum vel fidem actorū puta eſt ſtatutum ꝙ mercator poſſit cōueniri ex nudo pacto vel ꝙ ſcriptura priuata mercatorū faciat plenā fidem.Nam illud ſtatutū valet in quolibet foro,ꝛ nedum ſeculari:ſed etiam epiſcopali vt nota.in.l.ex ea.ff.de poſtu. niſi illud ſtatutum referret ſe ad proprios iudices ſolum.Uerbigratia,ſi ſtatutū mercatorum diceret ꝙ conſul mercatorū reddat ius ex nudo pacto vel qō credatur teſtimonio vnius legalis mercatoris:vel q nō admittatur exceptionem contra ſcriptā mercatoris:tunc illud nō ſeruatur in alio foro qꝛ non loquitur in illo:ſi vero ſtatutum eorū reſpicit modum procedendi, puta eſt ſtatutū eorum cōſuetudine cōfirmatū ꝙ procedatur de plano ſine ſtrepitu ꝛ figura iudicij iſtud non valet niſi in eorum foro.Unde coram poteſtate ſeruabiꝫ ordo iuris ſm doctrinam doctorum in.l.cunctos populos.C.de ſum.trini.ꝛ.ſi.catho.ꝛ.l.j.C.de emanci.libero. ¶ Sed dubitatur nun-
10 quid cōſules † mercantie qui iurant ſeruare ſtatuta mercantie obligentur ad periurium ſi nō ſeruant ſtatuta que continent id qō ius cōmune.ꝛ videtur ꝙ non:qꝛ iſta ſtatuta non ſunt proprie ſtatuta, vt no.in.c.ſ.de cōſti.li.vj.tu dic cōtra p tex.ff.ad mu.l. magiſtratus.

Quero nunquid valeat ſtatutum ꝙ cōtra ſcripturas mercatorum non poſſit opponi exceptio preſcriptionis.Et videtur qō non:nam hoc non poteſt fieri per pactum, ergo nec per ſtatutū vt no.C.de decre.decurio.in rub.In contrariū ꝙ hoc poſſit fieri per pactum.ff.de edil.edic.l.qō ſi nolit.§.ſi quis breuiter dico ꝙ valet ſtatutum eorū qꝛ poſſunt ſtatuere aliter quam diſponat ius cōmune per illum tex.Ad argumentum de pacto reſponde, vt no.ff.de re iudi.l.nec ex pretorio.ꝛ.l.qō ſi nolit.§.ſi quis.nō facit ad propoſitum:qꝛ ibi loquitur de quadam prouiſione inducta in defectū prouiſionis hominis cui renuntiari poteſt:ſecus in ea que eſt inducta mero odio negligentis, vt.ff.de fideiuſ.l.ſi quis poſtꝗ. ¶ Quero
11 † vtrum poſſint ſtatuere ꝙ pater teneatur pro filio. reſpōdeo nō, niſi filius mercator patri referat queſitū.ff.de edē.l.pretor.§.ij. et eſt ratio qꝛ iſtud ſtatutū eſt contra iuſ gentium, Non ob.glo.que eſt in rub.de decre.decu.qꝛ loquitur in ſtatuto ciuitatis nō vnius collegij.Item non poſſunt ſtatuere aliquid ꝙ ſit naturaliter euidenter iniuſtum.l.ambitioſa.de decre.ab ordi.faci.ꝛ no.C.que ſit lon.conſue.l.1. ¶ Item non poſſunt ſtatuere contra ius publicum totius ciuitatis:puta ꝙ in depoſitis mercatorum non poſſit opponi exceptio banni.Itē non poſſunt ſtatuere inter alias perſonas eis non ſubiectas niſi ſubijciant ſe foro ſubmittendo ſe vel agendo:nā ſi agunt poſſunt ibidem recōueniri vi iuris communis, vt in auſ.ꝛ conſequenter.C.de ſen.ꝛ.l.ſi idem cum eodem.§. ſed ſi mutuam.ff.de iuriſdi.om.iu. ¶ Sed quid ſi quis eſt matriculatus in diuerſis artibus.reſpōdeo inſpice artem in qua conuenitꝫ:nā ad iudicem illius artis pertinet.ff.de leg.iij.l.legatis ſeruis.§.ſi vnus.ff.de tribu.l.procuratoris.§.ſi plures.ſi aūt eſt negotium extra vtramqꝫ artem ad neutrā ꝫ pertinet cognitio:ſed ad forū cōe poteſtatis recurrendum eſt.tex.eſt no.ff.nau.cau.ſtabu.l.iij.§.eodem modo.

12 **Sed pone ꝙ** † ſtatuto eorum caueatur ꝙ cōtumax habeatur pro confeſſo quomodo intelligatur hoc.reſpōdeo per trinam citationē nec ſufficit vna pro omnibus propter magnum preiudicium qō inde ſequitur.ff.de iure fiſ.l.edicto.§.ſi tribus.ꝛ adde ꝙ quando ſententia fertur ex contumacia oportet ꝙ in ſententia fiat mentio de contumacia.ff.de iure fiſ.l.ij.§.quoties.ſciant etiā predicti conſules ꝛ officiales ꝙ vnus officialis non poteſt intromittere ſe de tpe alterius officialis.ff.de iure fiſ.l.fiſcus.§.delatoris.item ſciant ꝙ pendente cōtradictione coram eis non debent fulminare tenutas ſeu miſſionem in poſſeſſionem, vt.ff.de iure fiſ.l.reo.§.j.ꝛ.ff.de re iudi.l.a diuo pio.§.ſi ſuper rebus.Item ſi mercator decedit ſine herede ſuccedunt ei in bonis que habet ibi non in alijs.arg.optimū.ff.de iure fiſ.l.domus como-
13 dus. ¶ Item beneficium † diuiſionis qō cōpetit pluribus fideiuſſoribus competit pluribus conſtituentibus pro alio, vt in.l.fin.C.de conſti.pec.vbi queſiui vtrum iſtud beneficium diuiſionis poſſit opponi in executione ſnīe.doc.tractāt in.l.exceptionē.C.de prob.ſed hic videtur caſus ꝙ ſic.ff.de iure fiſ.l.bona.§.ſi.ſed quid ſi conſtitui me ſoluturum id qō erat relictum in teſtamēto Titij:demū Titius teſtamentū reuocauit an teneor:dic ꝙ non.ff.de ſol.l.ſi.de le.iij.l.cum quis decedens.in prin.Quid ſi mercator debebat mihi decem hec me mādante promiſit alij:nūquid iſte duret obligatus mihi, reſpondeo non.ff.de ſolu.l.ſi debitor.vbi videas. Bal.

FINIS.

Tractatus de officio ⁊ poteſtate Capituli Sede vacante, Reuerendi patris domini Joannis Franciſci de Pauinis, Juris vtriuſq; ac ſacre theologie doctoris: atq; Sacri palatij Apoſtolici auditoris digniſſimi.

Summarium.

1 Librorum edendorum pluralitas an reprobetur vel approbetur. 2.
Eterna retributio ſolum expectanda.
Vir in multis expertus multa cogitat.
4 Veritas crebro ⁊ aſſiduo vſu exagitata luce clarius ſplendeſcit.
5 Partitio quid conferat.
Principalis diuiſio debet eſſe bimembris.

Prologus.

Nuper cogitanti mihi et animo reuoluenti quid ſenſerit ſapiens in verbis illis. Faciendi plures libros nullus eſt finis atq; ꝙ varie ſuper multitudine librorũ ſenſerint reliqui ſapientes: ⁊ precipue Seneca in epiſtola ad Luciliũ. ij. ⁊ Oldra. cõſ. lxxxvij. qđ incipit. an expediat. ⁊ Guil. in ſi. Specu. et
1 Jo. and. vt de noſtris tantum loquar. cũ propterea † librorũ edendorum pluralitas neq; reprobari: neq; approbari aperte videatur: heſitantiq; opus aliqđ nouum poſteritati vtile cõponere. Ecce ſe gratis obtulit libellus quẽ alias de mortali tẽperantia iamdudum conſcripſi in cuius parte nouiſſima legi. Quid in ſtudioſitatis virtutem tẽperantie modeſtieq; ſubiectã. Quidue in curioſitatis vitiũ illi contincidat oppoſitum. Ex qua cognitione facile iudico veritatem ſuie ſapientis agnoſci poſſe. Multitudo nanq; librorũ ad oculorum cõcupiſcentiam: in curioſitatis vitiũ noxam eſſe ſacri doctores fatentur, qñ ſcʒ ad voluptatẽ que ſolum pulchra: ſuauia: canora auribus prudentia, adulatoria. ſapida, leuiaq; ſectatur, ſiue tentandi gratia his cõtraria nõ ad ſubeundam moleſtiam: ſed experiẽdi noſcẽdiq; vanam libidinẽ ſiue ad cõſiderando vitia proximorum deſpiciendũq; atq; detrahendum: aut alias inutiliter qđ nõ expedit inquirendã. Cum tunc cognitio ſenſitiua circa quã ſtudioſitas curioſitaſq; verſant in aliquid vtile nõ ordinetur quinimo ab vtili auertit cõſideratione ⁊ ordinatur ad noxam. librorũ vero multitu-
2 do ad † neceſſitatem ⁊ intelligẽde veritatis ſtudium in virtutis ſtudioſitatis profectum prodeſſe laudabiliter aſſeuerit. Non tamẽ vt exinde ſuperbiant quaſi in celo ſibi nõnulli habitare videantur. nõ etiam ad mendacium vel iniquitatẽ, neq; qđ a ſtudio quiſpiã ſibi ex neceſſitate incumbenti proinde retrahatur. neq; vt ad ſuperſtitionem. ſed ad veritatis omnimode cognitionẽ debitumq; finẽ referant. Non etiam ſupra proprij ingenij facultatem. Recte igit᷑ oẽs arbitror in multitudine librorũ curioſitatẽ dãnantes: ⁊ ſtudioſitatẽ non abre approbantes moraliter quoq; ⁊ honeſte ſenſiſſe ⁊ qđ verũ eſt docuiſſe. Quapropter ego Joannes Franciſcus pauinus inter diuini ⁊ humani iureconſultos minimus, qui non temporale mundanũq; meritum aut humanũ fallacẽ ⁊ tranſitoriũ fauorẽ. Sed diuini cultus augmentum cõmune bonũ proximorũ vtilitatẽq; eccle-
3 ſiarum ac ſalutem animarũ quero. Et eternam † ſolũ retributionẽ expecto. tractatum hunc eccleſie ſancte dei donandum nouiter edere preſumpſi: ſola ſtudioſitatis virtute perfectũ: vt vacãtium dignitatum vtilitati ac neceſſitati opportune magis ⁊ cõſulte ſuccurrat. Vos autem queſo o legẽtes dicite cũ Hieronymo. vtinã omnium tractatuũ haberẽ volumina vt tarditatẽ ingenij eruditionis diligẽtia cõpenſarem, qui etiam ſcribit pariter multa in manu recipio vt a multis multa cognoſcaʒ. qr vir in multis expertus multa cogitat quia qui nõ eſt expertus quid ſcit ſubaudi parum aut verius nihil. Turpe quidem erat ignorare iura magiſtraleſq; doctrinas que cõtinuo per ora legentium ignota concinunt. Nec vtiq; diffido vt idẽ Hiero. ait ſuper Eſdram: qđ ⁊ inuidi qđ libenter occulte legẽt hec: ⁊
4 ſi contra ea publice latrant crebro † namq; ⁊ aſſiduo vſu exagitata veritas luce clarius ſplendeſcit. Vos etiam precor o ſtudioſi viri et benemeriti pias pro veſtra bonitate preces ad redemptorẽ noſtrũ ſcientiarum dñm ſuppliciter effundite quandoq; pro me humili doctore gratis laborante: ⁊ pro terrenis celeſtia tantum affectante: quedam quoq; dogmata apulegij in fine mercurialiũ per Jo. and. relata ſpernere nolite, nequaquã cõtẽnẽda. errores partis operis huius paterno amore corrigite quod ſancte ſedis apoſtolice veſtreque emendationi vt conuenit ſubijcio. ⁊ pro conſuetudine laudabili proteſtor me nihil aliud prorſus velle ſentire ꝙ ſedes apoſtolica ⁊ ſancta mater teneat eccleſia. ⁊ prout Joachim Abbas in. c. ij. de ſum. trini. noſcitur fuiſſe proteſtatus. Quoniam autem vt nota. in pro-
5 hemio inſtit. §. igitur, partitio † animum incitat: mentem preparat: ⁊ memoriam conſeruat, ⁊ facilius per partes ad cognitionẽ totius adducimur ſm Senecam in epiſtola. lxxxviij. in princi. qui etiã in epiſtola. liij. ad ſi. dicit: magni artificis eſſe totum comprehendere ſub exiguo. Et vt opus hoc melius valeat memorie commendari. arg. inſtit. de dona. §. ⁊ in ſumma. ⁊ ff. de dona. l. i. et quia melius ſingula per diuiſionem intelliguntur: vt probat᷑. l. i. ff. de doli excep. cum ſimi. Quia etiaʒ diuiſio principalis debet eſſe bimẽbris prout de die artificiali patet in. l. ij. § ſi. ff. de verb. ſig. cũ cõcord. Ideo tractatum hunc in duas partes principaliter diuidendum fore duxi, quaruʒ quelibet in. x. partes principaliter ſubalternatur, premiſſis nonnullis ad euidentiã preludijs iuxta. l. ij. ff. de orig. iur. cum inſertione depẽdentium ꝙ plurimarũ queſtionũ, ⁊ ad operis perfectionem nonnulle annectunt᷑ extrauagantes: quarum quedã nõ inutiliter ſunt gloſſate per Zenze. ⁊ me nonnulla ſupplenda nouiſſime ſuperaddentem.

Prima ergo pars principalis cõtinet. x. qõnes etiã principales ⁊ magis dubias.

Secunda vero pars principalis cõtinet alias. x. qõnes principales ⁊ minus dubias.

Quelibet autem iſtarum principaliũ queſtionum ꝙ plurimas alias vtiles qõnes habet annexas, ad pleniorem ⁊ integriorem doctrinam huius materie habendam ⁊ conſequendam, ex varijs doctoribus ⁊ locis collectas, non ſine maximo ſtudio, laboribus, atq; vigilijs elaboratas. Cũ infinitis remiſſionibus ſummaq; breuitate (qua gaudent Moderni) expolitas.

Summarium.

1 Dictio de, in iure diuerſimode ſumitur. 2.
3 Dictiones de, ⁊ a, qualiter ad inuicem differant.
4 Regulariter dictio de, ponitur declaratiue vel demonſtratiue tam ad oculum ꝙ ad intellectum.
5 Dictiones quedam prout eſt neceſſarium ⁊ ſm ſubiectã materiam exponuntur vna pro alia equiuoce.
6 Dictio in, an plus operetur ꝙ dictio de.

Preludium primum.

De virtute ⁊ importantia dictionis de, vltra Bal. in. l. ex hoc iure. ff. de iuſti. ⁊ iure. iũcta. l. meminiſſe. ff. de offi. pre. in. l. ſi. ff. de ſena. ⁊ Cy. in. l. a caligato. C. de nuptijs.

Ad euidentiam. Circa titulum huius tractatus primo premitto de ſignificatione ſiue importantia huius pre-
1 poſitionis de. † que diuerſimode in iure ponitur ſiue ſumitur. ⁊ primo dic ꝙ proprie deſignat materiã ſubiectã. vt hec veſtis eſt de lana linoq; cõtexta ⁊c. c. cũ cauſam. de electio. ⁊ iſte fundus eſt de bonis Titij: ⁊ hic cultellus eſt de ferro. id eſt de hoc toto integrali. not. in. l. ſed ⁊ reprobari. ff. de excu. tutu. ⁊ per Bar. in. l. i. §. pretor. de bo. aut. iud. poſ. et per Bal. in. l. i. §. ius naturale. ⁊ in. l. ex hoc iure. ff. de iuſt. ⁊ iure. ⁊ in Spe. de conſti. vbi dicit qđ dictio de, ſignificat ſubſtantiam partis. l. i. §. nunc videamus. ff. de coniung. cũ eman. lib. ⁊ magiſter ſententiarũ lib. i. diſt. xxxvi. in ſi. ponendo differentiã inter de ⁊ ex: dicit qđ dictio de, ſignificat eandẽ ſubſtantiã ⁊ proceſſum. ⁊ idem Bal. in. c. cũ in veteri. de elec. dicit qđ dat poteſtatẽ. ⁊ facit ad queſtionẽ de qua ibi per eum. ⁊ in. c. ſi pro debilitate. de offi. delega. ⁊ in. c. cum procũ. de procu. vbi habetur ꝙ idem eſt dicere de mãdato ꝙ iuxta mãdatum dicit. Quandoq; tamen deſignat originẽ: vt Petrus de Francia, de Padua ⁊c. de reſcri. eam te. de ſpon. c. i. de teſta. c. raynutius.
2 ideo Bal. in. l. ex atroſi. C. de act. emp. dicit qđ dictio de iuncta † loco dicit cãm naturalem. ſed iuncta materie dicit cãm materialem. et ſic debet intelligi Bal. in. l. pe. in ſi. C. de condi. inſer. qui dicit qđ dictio de. dicit materiã. ad qđ etiã vide Archi. xiiij. q. i. c. i. xxv. diſt. c. i. Quãdoq; et dicit cãm proximã ⁊ immediatã ſm Bald. in. l. penul. C. ad. l. fal. ⁊ Bar. l. l. i. §. ſi plures. iiij. col. de exercitor. ⁊ in. l. i. §. emãcipatus. de coniung. cũ emanci. lib. vbi etiam dicit qđ dictio propter dicit cauſam remotam. Quandoq; deſignat ordinem promotionis. vnde dicitur qđ diaconi de ſe eligunt archidiaconum vel de mane ſit ſero. xciij. diſtin. legimus. Quandoq; locum vt cum dicit᷑: ſermo Helie ignem de celo depoſuit. de conſe. diſt. ij. c. vera. circa ſi. ⁊ per totum illud. c. Quandoq; vero ſeparationem ab intrinſeca cã. l. plerīq;. ff. de in ius vocan. Quãdoq; auget. vt. ff. depoſi. l. i. in prin. ⁊ in Specu. de renun. §. i. Quandoq; priuat vt ibi not. Vnde verſus. Sepe precor mortem: mortem quoq; deprecor idem. xxx. diſt. epiſcopus. ⁊ ibi not. l. diſt. cum exaudies; vt dearchiepiſcopare, dedicere: id eſt negare. Interdum ponitur pro a. ff. de fur. l. ſi is qui. ij. in fine. ibi ſi ſtipulante. de te. id eſt a te. ⁊. l. fullo. eodem titu. et in. l. ſi actione. ff. loca. ibi de domino liberatus eſt. id eſt a domino. facit

de leg.iij.l.his verbis.§.poteſt.⁊.C.de ſun.pat.l.j.lib.xj.ibi de fiſco.id eſt a fiſco.⁊ de fideicō.l.j.⁊ cōmo.ſi vt certo.§.ſi de me.id eſt a me.li
5 cet inuicem † differunt dictio de,⁊ a,vt in.c.pe.de offi.leg.vbi ponitur differentia inter de latere.⁊ a latere.Quandoqȝ aūt ponitur de pro pro.vt in auc.vt nulli iudi.§.grauiſſimū.de quolibet,id eſt pro quolibet.⁊ in.§.neceſſarium.ibi, nulla mulier de qualibet re includatur,id eſt pro qualibet.col.ix.⁊ de aqua plu.arcē.l.poſt venditionem.⁊ interdum ſubanditur a iure.l.j.§.lenocinij.in ſi.ff.de adulte. Quandoqȝ ſumitur de,id eſt propter:vt de re familiari.id eſt propter rem familiarem.C.qñ ci.ac.crimi.preiu.l.j.⁊ de pet. here.l.iij. lȝ quandoqȝ differāt.l.vel frui.ff.ſi vſuſfru.pe.Quādoqȝ ſumitur de, id eſt ſuper.C.ſi a non cōpe.iud.l.iij.Quādoqȝ pro valde vt deproperat.id eſt valde properat.C.de ve.iu.enu.l.ij.§.ſi.Quandoqȝ pro ſecundum.vt de libellis.id eſt ſecundū libellos.C.de ſentē. ex per. re.l.ij.Quandoqȝ pro turpiter.vt depactus:id eſt turpiter pactus. l.generaliter.de calūnia.Aliqñ ponit̄ pro in,vt de preſenti.i.in preſenti.xvij.q.iiij.metuentes.de trāſla.c.j.Quandoqȝ in mutat naturam ex toto ⁊ ſignificatū dictionis an adiungit̄:vt degenus:dedecus:deſeruio ⁊c.Quandoqȝ nihil addit:vt detergere.in auc.de monachis in prin.⁊.§.j.

4 Regulariter autem † ponitur declaratiue vel demōſtratiue tam ad oculum ꝙ ad intellectū:vt.ff.de arbi.l.ſi de meis.ff.de fun. inſtru.l.cum delanionis.§.cum de villico.⁊.§.iuriſconſul.⁊.§.de publico.⁊.§.de putationibus.Quandoqȝ etiā ponitur pro cū ⁊ econtra cū pro de indifferenter:vt cū dicitur de cōſilio ⁊c.vel de conſenſu ⁊c.vel de vtroqȝ.ſ.de conſenſu ⁊ cōſilio:vt in.c.ad aures in ſi.de eta.⁊ qualit.c.cum inter.de renun.⁊.c.j.eo.tit.lib.vj.vbi per Jo.an.⁊ alios.Quid aūt differant de,⁊ cum,ponit Bal.in.l.j.in ſi.C.de man.vin.Et an tunc importet neceſſitatē plene examinat idem Joā.and.in regula nullus ex cōſilio in mercu.de reg.iu.eo.lib.⁊ Zenze.in extrauagan. execrabilis.ſuper verbo,de ipſorū cōſilio.⁊ per Archi.in.c.j.ne ſede vacan.lib.vj.Bar.in.l.j.§.ſi plures.de exerci.⁊ in.l.j.§.ex incendio. ff.de incen.ru.⁊ nau.⁊ in.l.j.de leg.j.⁊ in.l.j.§.nunc videamus.ff.de coniun.cū eman.libe.Anto.de but.in.c.cum olim.de arbit.⁊ Cy.in l.ad qȝ pauperibus.in.xv.q.C.de epiſ.⁊ cleri.Et aduerte qȝ ſimiles
5 dictiones † prout eſt neceſſarium ⁊ ſecundū ſubiectam materiā exponuntur vna pro alia equiuoce ⁊ ſynonymice iuxta plene no. per glo.⁊ doc.in.l.eas cauſas.ff.de condi.⁊ demon.⁊ per Bart.in.l.j.eo. titu.Que inducuntur ad intellectum plurium ſubſtitutionum per nonnullos repetentes.l.centurio.ff.de vulgari ⁊ pupillari.Et faciunt ad ſaluandum malam grammaticam communē in reſcriptis apoſtolicis in quibus etiā per alias figuras ſaluari pōt.de quibus in.c.forus.in ſi.de verb.ſigni.⁊ not.Jo.and.in.c.ad audientiā.j.de reſcrip.vbi plene per legentes.

Faciunt etiam ad queſtionem de qua per Archidia.xiij.q.j.in prin.videlicet diuiſionis parochiarū ſiue dioceſū ciuitatis Rhegine ⁊ Mutiñ.in quib᷒ ſic ſcriptū reperitur,teneat rhegiū de domo Dei vſqȝ ad magnaliā.Et queritur vtrum prepoſitio de.ponatur incluſiue vel excluſiue:ita vt includat vel excludat domū Dei.facit quod no.xxxv.diſt.c.j.⁊ qȝ terminus a quo ſumatur excluſiue.cenuerunt Guil.duran.in.c.ſtatutum.de preben.lib.vj.ꝙ quidam legiſte voluerūt tenere per ea que no.glo. in.l.ratio.§.ſi.de actio.emp.contrariū tenet Archi.in.d.c.ſtatutū. ⁊.c.ſtatuimus.de quo per eundē.xiij.q.j.c.j.qȝ etiā tenuit Jaco.de are.in.l.j.de libe.agno.⁊ in.l.j.ff.de manumiſ.⁊ Jaco.de bel.in.l.j.ff. ſi quis can.⁊ Nico.de mata.in.l.more romano.ff.de fer.⁊ Joā.an.in cle.ſicut.de ap.licet idem in.c.l.variauerit.Et vide Oldr.conſi.xlix. incip.cōſueuit dubitari.¶ Adde cōtrarium Pau.de caſt.nume.l. j.de penſione ſoluenda de fructibus certi beneficij vel de ⁊ ſuper:qȝ importat taxationem.¶ Et in quo inuicē differunt dictio de,⁊ ibi vide Archi.in.c.ne captande.de cōceſ.preben.⁊ in.c.ij.de eta.⁊ qlit. ⁊ Jo.an.de offic.deleg.c.deliberatiue.lib.vj.⁊ Guil.Lap.⁊ Jmo.in cle.ij.de priui.⁊ qȝ not.de peni.diſtin.j.eccleſia Chriſti.⁊ de preben.
6 in.c.ſi pro clericis.⁊ de leg.iij.l.vxori.§.feliciſſime.⁊ qȝ plus † operatur dictio in ꝙ dictio de,voluit Old.cōſi.cccv.⁊ conſi.cccvj.⁊ quod aliquando dictio ex,ponatur pro de,vide eundē in conſi.cccxxix. ¶ Adde qȝ dictio de eo quandoqȝ exponitur pro ideo ⁊ȝ vt ſequētium verborum.l.minor.§.ſi ſeruus.ff.de euictio.

Summarium.

1 Officium quomodo ſumatur.
2 Officium minoris legati ſuſpenditur preſente maiore.
3 Statutum ſi diſponat gabellam ſoluendā de lucro officiorū,an cōpelletur procurator ſoluere de lucro officij procurationis.
4 Statutum ſi diſponit ꝙ cōdemnatus de falſo nō habeat officiū,an locum habeat in condemnato in abſentia.
5 Dictio officium,a quo deriuetur. 6.
7 Officium a dignitate ⁊ perſonatu quandoqȝ differt.
8 Perſonatus apud anglos quid importet.
9 Religio chriſtiana principaliter circa quid mouetur ſm cano.
10 Miſſa ⁊ omnes hore canonice dicuntur officium diuinum.
11 Arbiter an dicatur habere officium.
12 Juriſditio quid ſit.
13 Penitentialia a quo dependent.
14 Suſpenſus ab officio an cenſeatur ſuſpenſus a beneficio.
15 Juſtitor ratione officij quid facere poſſit.

¶ Preludium ſecundum.

¶ De virtute ⁊ importantia huius nominis officio.vltra Bald. in.l.ſi quis ſolidum.de here.milit.⁊ in.l.qui heredem.C.de inſtitu. et ſubſtitutio.

Secundo premitto circa importātiā ſiue ſignificationē huius termini.Offi-
1 cium.Nam † officiū quñqȝ ſumit̄ large.quñqȝ ſtricte.⁊ quñqȝ proprie.⁊ quñqȝ appropriate.Large quidē ſumitur p omni arte,negotiatione ⁊ exercitio:vt no. in.l.legatis.§.ex officio.de leg.iij.⁊ ibi per Barto.Et hinc dicimus qȝ papa:camerarius:penitentiarius:vicecācellarius:legati:⁊ gñaliter aliū officiales oēs dicunt̄ habere officiū.patet in.c.paſtoralis. de reſcrip.l.licet.de elec.c.j.de offi.le.c.per noſtras.de iure patrona. cle.ne romani de iureiur.cū ſi.Jtem epo.c.cū ex officij.de preſcript. Abbates ⁊ priores.c.cū ad monaſteriū.§.tales.⁊.c.ea que.de ſtatu mona.Jtem prepoſitus.c.dudū.de elec.Jtem plebanus.c.de ſtatu mona.qȝ Dei timorē cū prepoſitura ꝙ plebania dicatur officium: vt in dictis iuribus.Jtem Cardinalis:vt not.Calder.in conſi.j.de tranſla.prela.

Quedam autem ex his non ſuſpendunt̄ vacāte apoſtolica ſede prout eſt officiū camerarij ⁊ penitētiarij auditoris camere ⁊c.vt in
2 d.cle.ne romani.de quibus infra dicetur.¶ † Suſpenditur etiam officium minoris legati preſente maiore ſcȝ legato de latere.c.volētes.de offi.lega.Jtē predicator quādoqȝ ſuſpendit̄ ab officio predicandi.cle.cupientes.de penis.Jtē magiſter ſiue doctor ab officio ſuo. cle.cū ſicut.de magi.Jtē aduocatus.c.ſi aduerſitatis.de here.c.ij.de poſtula.hi ergo oēs dicunt̄ habere officiū.Jtem tabellio.c.ſicut.ne cle.vel mo.de immu.eccle.c.j.⁊.c.vt officiū.§.ad cōſcribēdas.de her. lib.vj.de quo per Bar.in.l.j.C.de man.prin.Jtē procurator.c.poſtceſſionem.de proba.ſi quē.de procu.lib.vj.Jtem tabernarius ⁊ macellator.cle.j.de vita ⁊ hone.cle.⁊.d.l.legatis.§.ex officio.Jtem coeus.cle.ad noſtrum.de cenſi.l.ſi quid venditor.§.ſi.de edil.edic.et p Bal.de feu guar.c.j.in vſibus feu.Jtē tutor ⁊ tutrix.C.qñ mu.offi. tut.fungi pōt.⁊ ſic de ſingulis,qȝ magis laborioſū eſt ꝙ ſubtile. ¶ Per que infertur ad ſtatuta dicentia qȝ gibellinus nō poſſit habere officiū in ciuitate,vt excludatur etiā ab officio aduocationis
3 ſm Butri.in.d.c.ij.de poſtu.Jtem ſi ſtatutum † diſponat ſoluendam gabellam de lucro officiorum compelletur etiam ſoluere procurator de lucro officij pcurationis ſm Domi.in.d.c.ſi quē.de procura.lib.vj.Jtem ſi diſponant ꝙ bannitus non poſſit habere officium ⁊c.non poterit eſſe legatus vel ambaſſiator ſm Albericum.q. lxxxvj.in quarta parte ſui operis ſtatutorum.Jtem ſi ſtatutum dicat qȝ electus ad cuſtodiā non poſſit iterum habere aliquod officiū nō poterit habere aliqȝ ex pmiſſis:vt.ſ.ſm Butri.Anch.Jmo.et Abb.in rub.de offi.dele ga.niſi conſuetudo aut precedentia verba ⁊ ſequētia ſtatuti aliter declarent:vnde excludet̄ ab omni officio tā cum iuriſditione ꝙ ſine.facit quia vix digne aliquis poteſt vnū officium adimplere.c.j.de conſuetu.lib.vj.vbi concord.cum glo.ſuper verbo vnum.

Et quid ſi ſtatutum dicit ꝙ nullus poſſit eē de aliquo officio niſi ſit artifex an ille qui non erat artifex tēpore imburſationis:tēpore aūt extractionis ſic poterit tale officiū exercere.dic ꝙ ſic ſm doc.in.l.vſufruc.ſiue perſona.in ſi.de ſtipu.ſer uorū.faciunt not.in.c.ſtatuti.de reſcrip.lib.vj.in ver.canonicis.⁊ qȝ habet̄ in.l.precipimus.ad ſi.C. de ap.⁊.ſ.in auc.ſi quis litigātū.C.de epiſcopali audi.⁊ in cle.vt hi
4 qui.in glo.in ver.cōſtitutus.de eta.⁊ qualitate.Jtē † ſi ſtatutū diſponit ꝙ cōdēnatus de falſo nō habeat officiū,an locum habeat in cōdemnato in abſentia.vide Pau de caſt.in cōſi.clxxxv.vbi etiam ponit an infamis poſſit habere officia q̄ non ſunt dignitas:et quo cognoſcitur an officiū ſit dignitas.Sic etiā large ſumit Cicero officium in lib.de offi.dicēs.nulla eñ pars vite neqȝ priuatis neqȝ publicis neqȝ forenſibus neqȝ domeſticis in rebus vacare officio pōt in eoqȝ colendo ſita eſt vite honeſtas oīs ⁊c.facit.c.ſingu.⁊.c.ad hec lxxxix.diſt.⁊.viij.q.j.ſam nūc.⁊.c.cū in officijs.de teſta.Sumitur et qñqȝ officiū pro munere vt in tutoribus ⁊ curatoribus quorū offm̄ eſt publicū autoritate.vt inſti.de excu.tuto.in princi.vtilitate vero priuatum.ff.eo.ti.l.athlete.§.tutela.Eſt ergo nomē gñale habentibus quodlibet

5 bus quodlibet offĩ deriuatur〈q〉 ab † officio officiũ. qđ idē ſignificat
quod noceo noces. vt. C. de ſeruit. ⁊ aqua. l. j. et de arbo. ce. l. j. §. j. de
rei vendi. l. in fundo. C. de teſta. ſi in nomine. ⁊ de ſerui. vrba. predi.
l. i. ⁊ per Zenze. in extrauagan. cũ ad ſacroſan. Jo. xxij. in verbo, pie
tatis. ⁊ de reg. iur. c. non eſt ſine culpa. ⁊ ibi per Jo. an. inſti. de inge-
nuis. circa ſi. ⁊ de rerum diui. §. ſi. vnde verſus. Officit, obturbat, le
git, nocet, impeditq̃. ⁊ c. nihil eſt. de elec. per antiphraſim tamē. vñ
verſus. Lucus ⁊ officium bellū libitinaq̃ parca. Jſta per antiphra-
ſim dicũtur nomina monſq̃. Et ſi preponatur huic nomini officiũ
prepoſitio in redit ad primum ſenſum vt patet in teſtamēto dona-
tione ⁊ dote. ff. C. ⁊ inſti. de inoffi. teſta. ⁊. C. de inoffi. dot. Et ꝓpter
hoc dicit Laud. in cle. ⁊ ſi principalis. de reſcrip. ꝙ officiales princi-
pum ⁊ potentum tam ſuis dominis q̃ ſubditis dominorũ vt pluri
mum ſunt nociui ⁊c. vide ibidem per eũ. vel ſm Jo. cal. in. d. c. poſt
6 ceſſionem. de proba. ⁊ Abba. ibi dicitur ab officiendo † quaſi rē ad
effectum producendo ⁊ propter decorē ſermonis mutata eſt litera.
e. in. d. ꝙ officium ſaltem ſuum proprium nemini debet eſſe damno
ſum. c. cum non deceat. de elec. lib. vj. ⁊ de reſcrip. ſtatutum. in ſi. ⁊ de
ſideiuſſo. prouenit.

Sumitur etiam large officium

eccleſiaſticum ſm Archi. in. c. i. de conſue. lib. vi. vbi etiam per Jo.
and. in nouel. ⁊ doc. ⁊ Butri. ⁊ alios in. c. de multa. de preben. ⁊. c. cũ
acceſſiſſent. de conſtit. Aliquãdo ſcꝫ pro dignitate vel perſonatu. j.
q. iij. epiſcopum. de cle. nō reſi. c. qꝛ nōnulli. de prebē. ad hoc. de cōceſ.
preben. c. ij. ¶ Sumitur quandoq̃ pro priuilegio vt probat ex no.
in rubꝛ. ff. de offi. prefe. pto. Quandoq̃ litigare dicitur officiũ. xvj.
q. j. c. de preſentium. in ſi. Jtem viſitare dicitur officium. c. ea que. de
ſtatu mona. Et is cui commiſſa eſt diſpenſatio habet officiũ: vt in
7 prohemio. vj. Differt tamen quandoq̃ officiũ † a dignitate ⁊ per-
ſonatu de preben. c. quia ſepe. ⁊. c. ſi. lib. vj. Dicitur aũt officiũ ſim-
plex qñ habet adminiſtrationē aliquam rerum ſine aliqua preroga
tiua in choro vel capitulo vel eccl'ia vltra alios ſui ordinis ſicut ſunt
prepoſiti eccleſie Charnoteñ. Jtẽ ſi quis habet id qđ hꝫ onus an-
nexum ſine honoris prerogatiua ſicut ſyndici, pcuratores ⁊ caſtaldio
nes. de quibus. j. q. iij. ſaluator. C. de procu. l. alienam. Jtē vicedomi
nus. lxxxix. diſt. §. officium. Si aũt cũ officio iuriſditionē haberet
vt camerarius proprie dici poſſet quod eſſet dignitas. argu. ff. de
offi. prefe. auguſta. l. j. ff. de offi. preſi. l. legatus ceſaris. C. vbi cauſe
fiſ. l. j. per totum.

Tertio modo agnoſcitur officiũ per conſuetudinē eccle

ſie habentē illud pro ſimplici officio, ⁊ nō pro dignitate vel perſona
tu. Et ſubdit quēcunq̃ habentē dignitatē habere perſonatum ſed
8 non econtra. Et eſt perſonatus † vulgaris anglicorũ qđ idē impor
tat quod curatus. Quando aũt theſauraria, cācellaria, ſacriſtia ⁊ ſi-
milia ſunt officiũ vel dignitas plene examinat deciſio Jnnocentij
clxv. que incipit, itẽ de theſauraria. ⁊ Pau. in cle. vt hi qui. de eta.
⁊ quali. qui videtur cōcludere ad propoſitũ ꝙ habētes adminiſtra-
tionem rerũ ſine prerogatiua nō videꝛ in dignitatibus ſed in offi-
cio cōſtituti vt ſunt ſyndici, procuratores, cācellarij, ⁊ ſacriſta. p. d. c.
ſaluator. i. q. iij. ſed ſi habent adminiſtrationē cũ iuriſditione: tunc
eſt dignitas ſm eum vt camerarius pape: vt ſupra dixit ita not. in
cle. j. de deci. ⁊ ſic videꝛ concordare cum Archi. Et idem dicendũ de
officio archidiaconi: de officio archipreſbyteri. de officio vicarij ⁊c.
vt quatenus habēt iuriſditionē cenſeanꝛ eſſe dignitas vt pꝫ in ſin
gulis titulis. de officio archidia. cũ ſeq. Aduerte inſuper ꝙ docto-
9 res preſertim canoniſte dicũt ꝙ religio † chriſtiana circa tria moue
tur principaliter ſcꝫ miniſteria officiorũ. ſacramēta ſpiritualiũ ⁊ ne-
gotia: quia per prima familiamur deo: per ſecũda nobis. per tertia
proximo conſulimus ad ſalutem. vt per obſequia exhibita deo ſpe
remus eterna ſtipendia, ⁊ per fidē ſacramentorũ perueniamus ad
intellectum oculorum in officijs ⁊ per abſolutionē litium animos
proximorũ pacificemus in negotijs vt ſic in negotijs charitas. in
officijs ſpes, in ſacramētis fides exerceaꝛ quibus tribus generibus
officiorum quaſi tecto pariete ⁊ fundamento totius dominice do-
mus. i. ſancte eccleſie officiũ conſumaꝛ. Et qđ in hominibus debeāt
eſſe diuerſa officia. ⁊ de differentia officiorũ quo ad perfectionem
actionem ⁊ decorē. vide Thomā ſcda ſcde. q. clxxxiij. Dicunꝛ autē
10 etiā dēs hore canonice † ⁊ miſſa officiũ diuinũ. c. j. de cele. miſ. cũ ſi.
facit cle. ij. de eta. ⁊ quali. ⁊. c. penulti. ⁊ vlti. de cleri. egro. ad inſtar
officij diuini. de quo in. l. j. ⁊. ij. de ope. lib. xix. q. j. §. ſi. l. ſeruos. ff. de
ma. teſt. inſti. de inoffi. teſt. in prin. C. de nego. geſt. l. officio. ⁊ de ſer.
expoꝛ. l. ſi quis ea lege. ⁊. l. j. C. qui pe. tu.

Officium prouinciale pro cura preſidis p̃uincie. in aut. ſumiꝛ

q̃q̃ pro defenſione ciuita. §. deinde eos. ij. q. vij. §. item cũ dauid. ⁊
officium officio ſeruire non dꝫ. no. de vſufructu. l. neq̃ eorum fru-
ctuum. xxxiij. q. v. officia. Dicitur etiā quandoq̃ cura. l. ij. C. de ſer.
fugi. l. nemo. vel in foro. C. de epiſ. aud. l. chriſtianis. de ſacra. pag. et
ad materiam vide. l. cogi. §. ſi pater. ff. ad treb.

¶ Sumitur etiā large officium pro miniſterio ⁊ exercitio iuriſdi-
tionis omnimode tam voluntarie q̃ contentioſe ⁊ tam iudicialis q̃
extraiudicialis ⁊ penitētialis. de quibus per gio. in cle. dudum. de
11 foro compe. Et ſecundum hoc etiā † arbiter dicitur habere officiũ
de arbi. l. nō diſtinguemus. §. officiũ. Et dicitur hoc officium eſſe la
tiſſimũ conſiſtens in dādis tutoribus ⁊ iudicibus ⁊ in omnibus ra-
tione iuriſditionis alicui cōpetētibus: de quo in tit. de offi. iudi. in
decreta. ⁊ inſti. de offi. iudi. ⁊ an differat quomodolibet a iuriſditio
ne plene traditur per Gul. de cug. Bart. ⁊ doct. in. l. j. ff. de iuriſdi.
om. iudi. vbi per Ang. ⁊ per Bal. ⁊ Pau. de caſt. in rubrica eiuſdem
titu. ⁊ per eundē Bal. in. l. i. C. ſi a nō cōpe. iudi. ⁊ in rubrica de ope.
liber. Sali. in. l. officio. C. de neg. geſt. plene per Hoſti. in ſumma de
offi. iudi. plenius per Spe. eo. ti. ⁊ in brocardis Azo. de preſidibus
⁊ iudicibus. ⁊ dicitur quoddam nobile quod ſuccedit loco actionis
quoddam mercenarium quod tantũ ſeruit actioni prepoſite princi
paliter. de quo per Specu. in. d. tit. §. de ſerui. voluit Jnno. tamen
ex inſinuatione de procura. ꝙ officiũ eſſet actio perſonalis cuius cō
trarium not. in. l. quintus. de annu. leg. ⁊ in. l. ſi per colluſionem. de
actio. emp. Et prout conſiſtit in facto ⁊ exercitio differt a iuriſditio
12 ne ſicut actus ab habitu: quia † iuriſditio eſt poteſtas de publico
introducta ad finem exhibende iuſtitie: ſed officium eſt executio il-
lius poteſtatis deducta de habitu ad actum. ⁊ nullũ eſt iudicis offi
cium ſine iuriſditione. l. pe. §. pretor. de iuſti. ⁊ iure. Et vbi non eſt iu
riſditio nō apparet appropriari. l. j. ff. de ap. ⁊. cũ ſpeciali. §. porro. c.
tit. ⁊ quod habetur in. c. ſuper literis. de reſcrip. per Joannem and.
poſt Jnnocentium.

Voluntarium autem officium eſt cir

ca ea que extra iudiciũ explicanꝛ, ⁊ tñ dependent a iudicis poteſta-
te vt beneficiorũ collegio ⁊ ſimilia de quibus in. c. dilectus. de offic.
ordi. ⁊ in. c. i. de ſtatu mona. per Jnno. ⁊ in. l. cura carnis. §. quies. de
offi. prefec. vrb. ⁊ in. l. ſi aliqua. de offi. procōſul. ⁊ per Bar. in. l. ſi reo.
13 ff. de ap. reci. ¶ † Penitētialia etiā dependēt a publica ptāte ⁊ or-
dine ſacro: ⁊ nō a iuriſditione. de qbus in. c. accedētibus. de exceſſi.
prela. ⁊ not. in. c. qđ aũt. de peni. ⁊ remiſ. ⁊ per Jnnoc. in. c. conſulti.
de procu. Quedam etiā cōpetunt ſolis iudicibus chartulariis ⁊ pe
daneis: vt not. in. l. j. ff. de iudicijs. ⁊ per totum titulũ. C. de peda. iu.
¶ Ex predictis patet offiũ ſumi poſſe prout eſt in habitu tantum.
Jtem prout eſt in habitu ⁊ exercitio hoc eſt deductum de potentia
ad actum de quo per Archi. xxxi. diſt. c. ſeruanda. Jtẽ ſumi poteſt
prout eſt in figura iudicij ⁊ prout eſt ſine iuriſditione vel a publica
poteſtate. Ad qđ not. in. c. forus. de verb. ſigni. ⁊ in. c. cum ſolum. de
appel. ⁊ magiſtraliter dicta per Pet. de ancha. in repeti. regule, ea
que in princ. de regu. iur. lib. vj. Et de officio ciuilium militantium
⁊ diuerſorum iudicum vide in proprijs rubricis in lib. j. C. ⁊. ffoꝝ. Et
offiũ eſt vindicare necem defuncti. l. j. C. de his qui. vt indi. ⁊ amici-
tia dicit offiũ. l. ſi negotium. de priuil. credito. ⁊ officiales multa alia
ſciunt. l. facultas. C. de iure fiſ. lib. xj.

14 An autem ſuſpenſus † ab officio cenſeaꝛ ſuſpenſus a beneficio.

ple
ne examinat glo. in cle. cupientes. de penis. ⁊ refert tres varias opi
niones quas dicit fore coniungendas pro vera deciſione. dic vt ibi.
Et an ſuſpenſus ab officio poſſit predicare in eccleſia. Abb. dicit ꝙ
non. per. c. quod dei timorē. de ſtatu mona. vbi aũt ſola eccleſia eſſet
interdicta. ſecus per. c. reſo. de ſen. excō. ⁊. c. cũ voluntate. eo. titu. de
quibus per But. in. c. de multa. de preben. ⁊ Abb. in cle. diſpendio-
ſam. de iudi. ⁊ per alios in cle. j. de regu. ⁊ in cle. dudum. de ſepult. et
in. c. monachus non doctor. xvj. q. j. ⁊ Jnno. in. c. apoſtolice. de exce.
⁊ quod not. doc. in cle. vt hi qui. de eta. ⁊ quali. qđ ſuſpenſus ab offi
cio non eligit neq̃ eligitur. de quo in. c. per inquiſitionē. de elec. ⁊ ſi
immiſcet ſe diuinis eſt irregularis ſm Laudē. ibidẽ per. c. j. de ſen.
excom. lib. vj. ⁊ de interdictione officiorũ per Bart. in. l. ſi. §. ſolent.
ff. de interdi. ⁊ releg. ⁊ officium morte finitur. l. j. C. ſi quis igno. rem
mi. eſſe. Et quando rector prouincie confert alicui certum officiũ.
vſq̃ ad ſuum beneplacitum illud nō expirat finito rectoratu ſcđm
Sali. in contrario. iñ. in titu. de reſcrip. ⁊ de imburſandis ad officia
vide conſiliũ Ang. xxxiij. qđ incipit, ſupradicta prima. An aũt ſuffi
ciat ꝙ tempore commiſſionis cauſe quis ſit officialis ⁊ non tempo-
re deciſionis. vide Pau. de caſt. conſi. cccxxv. ⁊ not. in cle. pleriſq̃. de
15 ele. Et que poſſit facere † inſtitor rōne officij ⁊ quō finito officio te
neatur ex cōtractibus ipſius. vide per Abb. in cōſi. xvj. Et an ſtatu
tum puniens officiales fraudē cōmittentes in pecunia cōis habeat
locum in officialibus qui emerunt dacia ⁊ fraudem cōmittunt pe-
cunias vſurpando. vide Archi. in conſi. cix. qđ incipit, prima facie.
Et an quis poſſit fungi duplici officio: vide eundem in ꝯſi. cccxxiij.
Et an ⁊ quando cecus poſſit habere officium puta poteſtariam ⁊c.
vide Abb. in conſilio. xlviij. ⁊ quod carens membris non poſſit ha-
bere officium. nota. in prohemio decretalium. Et de officio et po-
teſtate vide Bald. in rubrica de offic. dele. in penulti. columna. ⁊
ibi per Joan. and. ⁊ priuatio ab officio dicitur pena. ff. de teſtamen.
l. teſte centurio. ad ſi. ⁊. ff. de procur. l. mutus. §. pena. Et quis ꝓprie

plicatur officialis. vide per Anto. de but. in conſi. lxxiiij. incipien. vi ſis ſtatutis.

Summarium.

1 Virtus et natura copule et. 2. 9. 10.
3 Copula regulariter habet copulare ſub ſimili qualitate.
4 Verba intentioni debent deſeruire, non econtra.
5 Copula ſubiunctiua quomodo intelligatur.
6 Dictionis necnon natura. Item et dictionis ac.
7 Dictio atque, copulat.
8 Dictio etſi, quandoque ponitur conditionaliter ad commodum proferentis.
11 Copula cadens inter incompaſſibilia, inducit perplexitatem.
12 Papa ſi conferet beneficium illi vel illi, quis illorum habebit beneficium.
Dictio vel, ſepe ponitur pro et.
13 Dictio item, quid ſibi velit. Item et dictio idem. 15.
14 Dictio vna, accentu producta coniungit. Item et dictio ſimul.

Preludium tertium.

¶ De virtute et importantia copule et, vltra Bal. in. l. j. ff. de iuſtitia et iure.

1 Tertio premitto circa importationem huius copule Et. quod † de natura eius et cuiuſlibet copulatiue eſt vt copulet omnino diuerſa, et quod vtrumque copulatum veniat principaliter allegatur ad hoc gl. ſup. rubrica. ff. de iu. et facti igno. et in. c. querela. de ſimo. per Bar. in. l. ſi finita. §. elegantec. ff. de dam. infec. ſed ſi ſunt plura quorum vnum additur alteri ſubſtantie vt accidens: et tunc copulatiua reſoluitur per id eſt: vt not. in. l. j. ff. de pac. et in. l. ſi in venditione. ff. de euic. et per Archi. in. c. cupientes. in prin. de elec. lib. vj. et. xxj. q. j. c. j. et. ff. de tranſac. l. j. ff. loca. l. j. inſti. de tut. §. cum autem. per Bart. in rubri. de nauicu. lib. xj. et in quodam ſuo inſerto tractatello qui incipit: coniunctioque ad char. lcxvj. et quod de ſui natura dictio et copulet diuerſa et quod diuerſum effectum producant. Copulata vero in. l. ea tamen adiectio. ff. de leg. iij. et in. l. ij. C. per quas perſo. nobis ac. et. xxij. q. ij. c. ſine exceptione. et c. cum apoſtolica. de his que fi. a prela. c. eccleſia. ij. de elec. quod tamen eſt verum niſi verba diuerſa referant ad eundem effectum: quia tunc copulatiua nihil addit nec diuerſam diſpoſitionem inducit. lxiij. diſt. in ſynodo. xxiij. diſt. in noie domini. xxiij. q. v. quid ergo. et c. ij non licet. et cle. j. de magi. vbi copulantur verba plura, et tamen nullam diuerſitatem in effectu important.

2 Quando † autem ponitur inter ſpeciem et genus aut inter ſpeciem et indiuiduum: tunc dic vt not. per Dy. in regula generi. de reg. iu. li. vj. Regulariter autem ſtat proprie in extraiudicialibus et in prorſus voluntarijs, et requiritur quod vtrumque copulatum verificetur. l. ſi quis ita ſtipulatus. ff. de verb. obli. ſiue affirmatiue ſiue negatiue copulet vt ibi. Et idem in reſcriptis et iudicijs quando plura copulatiue veniunt ad diuerſos effectus conſequendos. c. olim. de reſcrip. vbi de hoc. et idem vbi quis ſe aſtrinxit ad plura copulata probamus. c. licet. de proba. et in. l. diuus. de re iudi. facit. l. circa. ff. de proba. Ideo cauti procuratores apponunt ſemper clauſulam non aſtringentem etc.

Fallit fauore iuris publici vt not. in. c. ſi forte. de elec. lib. vj. et in. c. conſtitutus. de ap. Fallit etiam in reo iuxta not. in. c. j. vt eccleſia bene. actore ſcilicet non approbante: vt not. in. d. l. circa. Fallit etiam quando vnum non venit vt qualitas ad reliquum ſed eque principaliter: vt. j. c. cum iamdudum. de preben. c. exhibita. de iudi. c. dilecta et. c. ex parte. de reſcrip. licet Archi. videatur ſentire contra. in. c. ij. de teſti. lib. vj.

3 Et adde quod † copula habet regulariter copulare ſub ſimili qualitate. l. nam quod liquide. ff. de pe. lega. l. ſeie. §. gaio. de ſun. inſtru. Et quandoque eſt ſignificatiua ordinis: et facit conditionem. l. galius §. quidam recte. de libe. et poſthu. l. cum mulier. §. pe. de condi. inſtitu. l. ſtatuliberum. de ſta. liberis. Et regulariter pacificat ordinem ſequentem precedenti et effectum eorum. l. ſi quis titio. ff. de vſufru. accreſcen. Denotat etiam diuiſiones per partes et qualitatem vnius extrema alteri attribuit. l. cum qui ita ſtipulatus. de verbo. obl. quod facit ad queſtionem. de qua ibi per doc. in. d. l. ſeie. §. gaio. vide Dy. in regula. locupletari. de reg. iur. lib. vj. Jo. an. in cle. in pleriſque de ele. Et quod poſita inter plures ex vna parte et vnum ex alia etiam in penalibus diuidit equaliter. vide Bal. in aut. caſſa. C. de epiſ. et cle. Quandoque ponitur pro etiam C. de no. co. compo. §. quibus. et not. ff. ſol. mat. l. j. in aut. de here. et fal. §. is igitur. Quandoque pro ſcilicet. C. de epiſco. audien. l. decernimus. ibi et ſacerdotes.

¶ Quandoque ſubauditur a iure. l. ſi arrogator. §. j. de adopt. l. placet. ad finem. C. de ſacroſanc. eccle. Quandoque pro quia. l. fina. §. primo. C. de cura. furio.

Et quando adiungitur dictioni citra, prope, vltra, infra, et circa operatur continuationem totius temporis ſecundum Hoſti. Jo. and. et alios in. d. c. licet cam. de proba. probat. l. j. §. quod autem. ff. de aqua quo. et eſti. et no. Bar. i. l. celſus. de vſucapio. et deciſ. in nouis. cclxxxvj. in teſtibus tamen interpretaretur iuxta vulgares. Item includit tempus more litis. argu. l. hec adiectio. ff. de verb. ſigni. et Joan. and. in. d. c. licet Guil. de cug. in. l. et ſi poſt tres. ff. ſi quis cau. not. in. c. cum ad ſedem de reſti. ſpo. et deci. in nouis. cccxj. incipit. Item quod poſſeſſor. et in. c. litere de dilati. vide Bal. in. l. gallus. §. etiam. ff. de libe. et poſtu. Quandoque ponitur pro diſiunctiua cuius natura eſt alteram eſſe veram. c. inter ceteras de reſcrip. et quandoque impropriantur vt vna reſoluatur in alteram ex re id eſt ex natura ſubiecte materie. l. ſepe. ff. de verb. ſigni. et. C. eo. l. cum quidam. et per Oldra. in conſi. clxxxix. et conſil. clxj.

4 Nam † verba debent deſeruire intentioni et non econtra. c. ij. requiſiti. de appella. Nam in teſtamentis, contractibus et reſcriptis ſemper inſpicimus voluntatem teſtantium contrahentium et reſcribentium: ex quorum affectu ſermo recipit interpretationem: vnde dicit imperator. volumus quod leges noſtre volunt. in aut. de indi. §. oes autem. col. v. Fit autem caſualiter hec reſolutio quando copula ponitur inter impoſſibilia que ſcilicet non poſſunt ſimul eſſe vera: vt not. in. l. ſi. §. j. C. de codicil. et de vſufru. leg. ſi Titio. et in aut. vt fra. filij circa medium. et per Jo. an. in c. is qui. de elec. lib. vj. et not. per Jac. Bal. et alios in. d. l. ſi. de codicil. et in. l. quotien. C. de ſuis et legi. et dicta cle. in pleriſque. Quandoque ponitur et pro id eſt vt in authen. de aliena. et emphyteu. §. in aliis collatione nona.

Adde quod punctus ſupplet locum copule: vt not. in. l. ſi duobus §. ſi in cocunda. ff. pro ſocio et in. l. pretia rerum. ff. ad. l. fal. et. C. de decurionibus. l. ſi. quod regulariter verum eſt quando ponitur inter plura ſubſtantiua et appellatur oratio ſoluta. l. ſepe. et. l. triplici. et. l. liberorum. §. preter hec. et. l. coniunctionem. et. l. in vſu. ff. de ver. ſigni. et in. l. iij. in. ſi. reſo. ff. de vſur. rei iu. Inter adiectiuum tamen et ſubſtantiuum non cadit quia habeat vim copule. l. alienationis. §. ſi. ff. de verb. ſig. et per Bal. in. c. cum ordinem. in ſi. de reſcrip. Et ſimiliter adde quod co-

5 pula ſubiunctiua † poſt multa abſoluta intelligitur repetita quoad omnia precedentia. de quo per Jo. de imo. poſt gloſ. in cle. ſepe. de verbo. ſigni. et probatur in. d. l. ſepe. et per Modernos poſt glo. et con. poſt. in. c. ex parte. de reſcrip. et Jo. et alios in. c. cum marte. §. que ſini-ſtri. de cele. miſ. Quando autem dictio et additur aduerſatiue: ſed an copulet iuris identitatem. dic quod ſic licet diuerſitatem facti. l. talis ſcriptura. vec. ſed et ſi in annos. de leg. j. et. l. cetera. §. item eo. ti. et in. l. ſed et ſi lege. ff. de peti. here. et per Archi. de ap. c. concertationi. lib. vj. et not. in. l. ſi. ff. ne quis eum. et in. d. l. iij. ſecundo reſpon. de vſuris rei iudi. et in. d. l. pretia rerum. facit. l. ſed et ſi lege. ff. de peti. here. vbi habetur quod poteſt copulare etiam mediata. et vide Cy. in aut. ſacramenta pube. C. ſi aduer. vend. vbi dicit eſſe aduerſatiuam et debere aduerſari omnibus precedentibus. Et de natura iſtius dictionis ſiue copule et vide Ang. in conſi. cccij. quod incipit. Quoniam in vltimis voluntatibus. et Pet. de ancha. in conſi. cccxvij. incipit. De titulis criminum. Lud. in conſi. cccxxij. Bac. in conſi. iij. incipit. Titius in ſi. Lap. in alleg. xix. Cal. in conſi. ij. in titu. de verb. ſigni. Thom. faſcioli. deci. xl. Paulus de caſt. conſi. cccxxij. et conſi. cccxiij. et Abb. ſicu. in conſi. lviij. Petrus de anchara. in. c. quia ſepe. de preben. libro. vj in deciſione Bernar. de biſegale ſub titulo de arbitris. deciſione. ij. incipit, compromiſſum eſt in tres.

6 De dictione necnon † habetur de officio cuſt. c. j. de ſtatu mona. c. ſi. in ſi. ff. ex qui. cau. ma. l. non. et dic quod due negationes faciunt vnam affirmatiuam. l. duobus. ff. de verb. ſigni. in prohemio inſti. §. cumque. de teſtamen. §. pater. l. in perſonam. ff. de pactis. Tres autem negationes negant. et non affirmant. l. j. C. ſi aduer. credi. ff. de heredit. inſtit. et. l. ſ. de caducis bonis puni. ibi nonnunquam non permittitur. et Alber. in alpha. in ver. nec.

¶ De dictione ac vide deciſ. eiuſdem Bernar. in tit. de teſti. que incipit. Utrum duo. et in deciſio. Tho. dubio. xlvij. in ſi.

¶ De dictione ſeu. vide in. c. exceptionis. de excepti. lib. vj. et in. l. ſeie. §. gaio. ff. de fundo inſtru.

¶ De dictione que. dic quod quandoque additur. vt. l. ea ratio. de leg. iij. l. ſi ſtipulatus. ff. de vſuris. l. j. ff. ad municipa. l. ſi quis. de leg. j. l. coniunctione. et. l. que vſu. ff. de verb. ſig. quandoque repetit ſicut et ac. vt. l. ſi ante. ff. de conditio. et demon. quandoque continuat. l. ſenatoris filius. ff. de ſenatoribus.

¶ Dictio vti quandoque ponitur pro et. l. lecta. ff. ſi cer. pete. ibi. vti. publio. et. l. j. quorum legatorum. et. l. j. ſi ex le. vel ſenatuſconſul. bonorum poſſeſſio detur.

7 ¶ Dictio † atque copulat. l. vt vim. ff. de iuſtit. et iure. l. filia in orbitate. ff. de inoffic. teſtamen. vide Alberi. in verſicu. at in ſuo alphabeto iuris ciuilis.

¶ Dictio neque quandoque implicat. l. j. C. ſenten. reſcin. non poſſe. l. et quod. ff. de iuriſ. om. iud. et per Dy. in tit. de actio. §. de conſtit. et de reg. iur. c. iij. lib. vj. Spe. in tit. de diſpu. et alleg. §. poſt hec.

De dictione

¶ De dictione ſeu copulet. vide in. l. ſi quis ita legat vxori. de aur. et argen. lega. et qḋ quandoqꝫ ponitur abſolute et non copulatiue vide in. c. nihil. de electio.

¶ Idem de dictione ſiue. in auẗ. de triente et ſe. §. dabimus. C. de vendi. rei emp. l. ſi. et de in lit. dand. tuto. l. ad protegendum. de bo. vacan. l. ij. xx. q. iij. eos.

¶ De dictione immo quãdo ſiet copulatiue. vide Bart. in prima conſtitutione codi.

¶ Et de dictione de quod ponatur copulatiue. vide gloſ. in. l. ſi. ff. de do. prelega.

8 ¶ † De dictione etiã qḋ qñqꝫ ponitur conditionaliter ad cõmodũ proferentis. vide Bal. in. c. cũ venerabilis. de excep. licet cõiter ponitur aduerſatiue pro quis. c. dudũ. de preben. lib. vj. et de inſti. c. j. de iureiuran. c. j. eo. lib.

Ultimo adde qḋ Jaco. but. in ſi. cuiuſdaꝫ queſtionis per eum diſputate que incipit. Quidã paterfa. fecit teſtamentũ et in eo legauit fundũ omnibus mercatoribus et artificibus artis lane. cõcludit primo qḋ natura copule eſt augere non determinare vel reſtringere. d. l. ea tñ adiectio. de lega. iij. et. d. §. quibus. de no. eo. compo. et. d. l. ſeie. §. gaio. de fundo inſtruc. et eo. titu. l. queſitũ. §. pe. ꝛ. l. cũ antiquioribus. C. de iure delibe. pro quo facit quod not. Jo. and. in. c. penul. de vita ꝛ hone. cleri. et in. d. cle. in pleriſqꝫ. de electio. et Ant. de but. in. c. veſtra. de coha. cleri. et mulie. Barto. in. l. j. de pact. et in. l. ſi is qui ducenta. §. vtrũ. de rebus dubijs.

¶ Secundo quod eius natura eſt diuerſa copulare et vt diuerſa ſumere et qḋ requirit concurſum omnium copulatorũ vt diuerſoruꝫ et plurium. de fideicommiſ. liber. l. ſi Titius. C. de compen. l. j. ꝛ auẗ. ibi poſita. de verb. oblig. l. ſtipulatio iſta. §. cum qui. et de condit. et demon. l. falſa. §. ſi.

9 Tertio † quod eius natura eſt plures copulatos vocare ad diſpoſitum viriliter vt plures licet reſpectu aliorũ copulatorum videantur vniri inter ſe: tamen vniunt vt diuerſa ꝛ vt partibus aſcriptibilibus. vt. C. de cad. tol. l. j. §. ſi vero. vñ dicit qḋ ſi copula ponitur inter contraria nõ copulat ſed ponitur pro aut. vt. d. l. ſi titio fund. de vſufru. facit. l. ſi ita quis heredes. ff. de here. inſtit. Item ſi ponitur inter ea que ſunt talia qꝫ vnum neceſſariũ inſit alteri tunc abijcitur copula et ad alterum reſoluitur accidens ſeu adiectiuum alterius quod copula nõ patiebatur. d. l. j. ff. de pac. et. d. l. cũ duobus. §. ſi in coeunda. ff. pro ſocio. Itẽ ponitur ſicut vnũ ſpecies et alterum eius ſpeciei indiuiduum, et tunc reſtringitur indiuiduũ vt ſuam ſpeciẽ. d. l. queſitũ. §. penul. de fun. inſtru. et. l. cũ de lanionis §. cui fundus. ꝛ de ſuppel. leg. l. legata. Itẽ ſi ponitur ſicut vnum genus et alterum eius ſpecies et tunc nõ reſtringit quo ad numerum ſed quo ad qualitatem ſecundũ ſpeciem expreſſam: vt dictis. ll. iuncta. l. ſi. §. an vnicis. ff. de vi. tri. et oleo leg. et not. per Dy. in regula generi. de reg. iur. lib. vj. et per Jo. and. in cle. ſepe. de verbo. ſignific. vbi etiam per Modernos. Itẽ qḋ ſi ponitur inter diuerſa corpora vel ſubſtãtias copulatas et tunc proprie ponitur et vt de pluribus diſponit. et facit diſpoſitionẽ eas reſpicere ſic vt velut plura ad vnaꝫ diſpoſitionem reducantur et probantur eadem. vt. l. hmõi. §. ſi titio. de leg. j. et. l. ſi duobus. et. l. ſtipulatio iſta. §. ſicut aũt. de verb. obli. et. l. fundum. ff. de contrahen. emp. et. l. queſitum. §. penul. et. l. qui concubi-
10 nam. in prin. de leg. iij. Item qḋ † ſi ſunt appellatiua non reſpectu alicuius ſubſtantie. et tunc vt diuerſa cõiunguntur ad ſuum ſubiectuꝫ mediante verbo, vt ibi ſeruos teſtatoris et vernas. et Titius eſt albus et niger. Item qḋ ſi plures orationes reſpectiue per modũ accidentis et tunc exigitur concurſus copulatorũ ad eſſe ſui principalis diſpoſiti, nõ tamen vt copulata vniãtur ſed concurrant ꝛ ſic loquitur. l. ſi heredi plures. ff. de conditio. inſtitu. et inſti. de heredi. inſti. §. ſi plures. Item qḋ ſimpliciter et nõ reſpectiue non copulantur ſicut concurſus ſit neceſſarius ſed ex quo licet ſecundũ idem procedit diſpoſi. l. j. ff. de his qui no. infa. l. iij. §. lege. ff. de teſti. l. j. ff. de fal. l. j. ad l. cor. de ſica. l. qḋ dicitur de euic. Item qḋ ſi per modũ ſubiectiuum ꝛ appellatiuuꝫ et tũc addit et copulat ſicut ſunt duo ſubiecta, id eſt facit qḋ debeant adiacere et ſeruatur loco ſubſtãtiui et per ſe ſubſiſtent: vt. d. l. ea tñ adiectio. Ex quibus ſuccedit regula affirmatiua cum nonnullis fallentijs que ſufficienter patent ex premiſſis. Poſtremo vide qḋ dicit Jo. and. in. c. ſi contingat de offi. deleg. quod non procedit libellus copulatiuus: puta dico ſententiã nullã ꝛ iniu-
11 ſtam quia † copula cadens inter incompaſſibilia inducit perplexitatem. Et qḋ copula poſita inter delegatos inducat inter eos participationem officij ſed non ſoliditatem in perſona cuiuſlibet ita qḋ per concurſum in officio faciunt ſibi proles vide in. c. prudentiã de offi. delega. l. pluribus. ff. de procu. et. c. vno delegatorũ. de offi. delega. et Zenze. in extraua. ſi fratrũ ſuper noſtra ꝛ ſedis ꝛ ſuper verbo petita et obtenta. Et de queſtione Jaco. de qua ſupra mentionem facit Bald. in. c. ſignificauit de reſcrip. vbi arguet qꝫ intelligitur in ſenſu diuiſo. adducit in ſimili. c. j. de eo qui ſibi ꝛ here. ſuis maſcu. et fe. in vſi. feud. vbi copulantur femine in defectum maſculorum ꝛc. Sic et ſi pater ſtipulatur inceuſum ſibi et filijs patre viuente filij nil debent habere. not. Cy. in. l. liberti. C. de oper. libe. ꝛ ſimiliter idem Bal. mẽtionẽ de prefata diſputa. in. l. j. C. de cõdi. inſer. ꝛ in. l. ait pre-
12 tor. in prin. ff. de nego. geſt. Et ſi papa † confert bñficium illi vel illi vterqꝫ habebit beneficiũ ꝛ vel: tunc ponitur copulatiue ſm Uincen. ꝛ Collec. in. c. propoſuit. de filijs preſbyte. ꝛ Archidi. vij. q. j. paſtoralis. quod nota.

Item adde quod dictio vel pro ꝛ ſepe ponitur vt. l. ſi ad. §. ſi pupillum. ff. de rei ven. ꝛ. l. leges ſacratiſſime. ff. de legibus et. l. ſi. de abigeis. ꝛ de procu. l. poſt litem. ꝛ de mino. verſi. §. item queritur. ꝛ. l. in cauſe. §. interdum. ꝛ. ij. q. iij. c. vendẽtes. Quandoqꝫ ponitur pro etiaꝫ vt in auẗ. de nup. §. per occa. ꝛ de eo qḋ cer. lo. l. quod ſi ephesũ. ꝛ no. C. de caſtren. pecu. l. ante omnia. li. xij. ꝛ de cuſto. re. l. ij. ꝛ. l. mutari. ꝛ l. que omnia. ff. de procu. §. j. et quando diſiuncta reſoluatur in coniunctam vide plene per Alberi. in ſuo alphabeto in ver. vel. ꝛ in ver. aut. et in ver. at.

¶ Et de dictionibus velut ꝛ veluti et equum et equaliter ꝛ ſimiliter ꝛ idem ꝛ totidem ꝛ ſicut ꝛ ſicuti quãdo ponitur copulatiue et ſimilitudinarie vide plene per eundem ſuper eiſdem verbis in dicto alphabeto.

¶ De dictione ſic habetur in. c. ex ore. de priuilegijs. in. c. examinata. de confir. vti. vel inuti. ꝛ in. c. abbate. de verb. ſigni.

13 ¶ † De dictione item vide in. l. in repetẽdis. ff. de leg. iij. ꝛ in. l. gallus. §. item ſciendũ. ff. de lib. ꝛ poſthu. ꝛ per eundẽ Albe. in ver. iteꝫ ꝛ de omnibus concernentibus copulis: vide ſubtilem repetitioneꝫ gallicã. l. re coniuncta. ff. de leg. iij.

¶ De dictione etiã vide in. l. etiã. ꝛ. l. etiã. C. ſi tutor vel curator interuenerit. ꝛ in materia odioſa licet ſit adiecta ſpeciei maioris gradus includit tñ ſpecies minoris gradus. no. in cle. j. de ſeque. poſ. et fruc. vide Bar. in. l. ſi ſupra iter. ff. de aqua plu. ar.

¶ De dictione, id eſt ꝛ videlicet vide Bar. in. l. j. ff. ad. l. aquil. ꝛ copulat inter genus ꝛ ſpeciẽ et ponitur reſtrictiue in. l. vbi pactum. C. de tranſa. et in. l. queſitum. §. penul. de fundo inſtruc. ſtat ergo reſtrictiue ꝛ non declaratiue.

Adde quod copula inter diuerſa habet ea copulare ſub ſimili qualitate. deci. in antiquis. cclxxiij. in ſi. incipit papa conceſſit.

14 ¶ † Dictio vna accentu producta cõiungit. no. in. l. ſi. C. de impu. ꝛ alijs ſubſti. ꝛ in authentica cauſa que ſit cũ monacho. C. de epiſco. et cleri. ꝛ in. l. immo. ff. de vſu ꝛ habi. l. ſi. ad. l. aquil. ꝛ per doc. in. l. lucius. §. quiſquis. ff. de leg. ij.

¶ Sic ꝛ dictio ſimul. l. in operi. ff. locati. l. iij. ff. ſi fa. ſur. fe. dicat. iij. q. ix. nonnunquam. per Inno. in. c. dilectus filius. de preben.

¶ Sic ꝛ dictio prout per Archi. c. ij. §. j. de decimis. lib. vj. facit. c. j. de tempo. ord. vij. li. ꝛ. l. ſi pariter. ff. de liberali cauſa. ꝛ p Hoſtien. in ſumma. de elec. §. ſi. ver. tu dic de dictione pari modo. c. ſi. de clande. deſpon. pari pena. l. j. C. pub. letitie libro. xij. c. j. de offic. delega. pari quantitate. l. j. C. qui bono. cede. poſ. pari ratione no. inſtitu. quibus modis ius pat. pote. ſolu. §. cum autem. xxij. queſtio. v. c. finali. pari iure. l. j. C. de legi. heredi. habetur in. l. qui concubinam. §. qui quarta. ff. de leg.

¶ Item dictio eque. inſti. qui. mo. tu fini. §. ſed ſi vſqꝫ. Linnitus. de fideicõ. lib. per doc. in. l. interdum. ff. de here. inſti.

¶ De dictione ſimiliter: habetur per Innoc. ꝛ alios in. c. dilectus. de capel. mona.

¶ De dictione conſimili. c. per tuas. de teſti.

15 ¶ De dictione † idem, not. in. l. pe. C. de libe. ꝛ eorũ libe. in. l. ex facto. in ſi. ad treb. l. ſi. ff. de offi. proconſul. ꝛ in Spe. de diſpu. ꝛ allegatio. §. iiij. ver. item regula. cũ ver. ſequentibus. habetur in. l. ſi nõ fortẽ §. libertis. ff. de condi. inde. not. in. l. cum hi. ff. de tranſac. ad ſi. et in c. extirpandum. de preben. Hinc idẽptitas. c. ij. de trãſla. prelato. et idipſum. ij. ff. de nautico fenore. non tñ per oia. l. idem. ff. ad velleia. not. in. l. ſi creditor. ff. de ſeparationibus. l. ſi ſeruos. in ſi. ff. de pign. actio. multe alie ſunt dictiones ſimiles ꝛ ab ipſis deriuantes que diuerſimode contingunt quas breuitatis cauſa omitto.

Summarium.

1 Terminus poteſtate, pluribus modis ſumitur.
2 Poſſe dicimur quod honeſte: vel de iure, vel cõmode poſſumus.
3 Uerbum poteſt, an exponi poſſit pro poterit.
4 Uerbum poteſtatis eſt generale.
5 Poteſtas quandoqꝫ exponitur. i. autoritas.
6 Papa nunquid habeat plenitudinem poteſtatis.
7 Poteſtas an poſſit eſſe ſine iuriſditione.
8 Ius epiſcopale eſt genus multas habens ſub ſe ſpecies.
9 Strictis vocabulis non ſemper vtimur.
Anima ꝛ mens hominis altior eſt qꝫ grammatica.
10 Uoluntas et poteſtas quando adinuicem repugnant nihil valet quod agitur.

¶ Preludium quartum.

¶ De virtute et importātia huius nominis poteſtate, vltra Bal. in rubrica de offi. deleg.

Quarto premitto circa im-
1 portantiam huius termini, poteſtate. † Sumitur
autem multis modis in iure, vt not. in l. poteſta-
tis verbo. ff. de verbo. ſig. et inſti. de actio. §. rurſus.
aliter autem ſumitur in diffinitione iuris: ibi ius
ac poteſtas de quo per Jo. and. in rub. de reg. iur. in mercu. vbi tra-
ctat de poteſtate regule. aliter in diffinitione tutele ibi, ius ac pote
ſtas &c. in inſti. de tutel. in prin. et in l. j. ff. ad l. fal. et aliter ſumitur pote-
ſtas patris in filium: vt patet in inſti. de pa. po. Quandoque ſumitur pro
quadā facultate. l. quoties. §. in poteſtate. ff. de noxa. et in l. celſus.
§. item ſi quis. ff. ad exhiben. Quādoque pro quadā ſuperioritate: vt
in inſti. de tutel. §. ex tutela. Aliter ſumitur in l. non quicquid. ff. de iudi. et
prout not. in cle. auditor. de reſcrip. et generaliter in l. nepos procu-
2 lo. ff. de verb. ſigni. et dicimur † poſſe qđ honeſte vel de iure vel com-
mode poſſumus: vt not. in cle. ſepe. de verbo. ſigni. in c. cū teneamur
de preben. xxij. q. ij. faciatis. de preca. c. ij. xij. q. ij. et ſi illi. de renuntia.
niſi cum pridem. §. in perſone. de condi. inſtit. ſi ius. ff. de ſtatulibe.
ſtichus. C. de adulteriis. l. cum qui. xxv. q. ij. ſic. et plene de hoc ter-
mino per Jo. and. But. et Ancha. in c. exceptionē. de excep. Quan
doque etiam eſt nomen officialium. c. fundamenta. §. vt autem. ff. de
elec. lib. vj. et in extrauagan. fratrum. qđ aliquādo exprimitur in ge-
nere feminino. vt in c. j. de officio deleg. c. ſtatutū. de reſcript. lib. vj.
ibi, florentina poteſtas. et de rebus cred. l. iiij. §. pignoris. et p Archi.
in c. j. de iureiurand. lib. vj. facit. l. j. C. ſi rector prouin. et l. j. C. ne ſine
iuſ. prin. et c. qđ. ij. precarie. xcvj. diſt. c. ſi imperator. in c. tua nos. de
homi. aliter etiā ſumitur in c. j. de officio delega. et aliter in d. c. ſi im
perator. xcvj. diſt. et aliter in rubrica de elec. et elec. pot. vbi per Joan.
and. et in rubrica de offi. et po. iu. deleg. vbi per Modernos. aliquā-
do importat neceſſitatem de quo in c. ne ſi clerici. in fi. de iudi. et qñ
exponatur pro debet de honeſtate vel econtra debet pro poteſt no.
in c. j. de deſpon. impu. de quo per Bart. in l. gallus. in princi. ff. de
liber. et poſthu. et in l. ſepe. de offic. preſi. facit. l. ſi mandauero. §. ſi.
et. §. paulus. ff. man. et l. ſi ex cauſa. §. nunc videndum. ff. de mino. et
l. j. ff. ex qui. re. ad eun. in ea. et l. j. ff. an per alium cauſa appella. l. cū
vero. ff. de fideicōmiſ. lib. et l. j. pro herede. et l. qui bona. §. de illo. de
3 damno infecto. et an verbū † poteſt extendatur et exponi poſſit p po-
terit: exemplum in clauſula codicillari ibi, ſi valere non poteſt iure te-
ſtamenti &c. vide Bar. in l. ſi ita. ff. de auro et arg. leg. eſt enim verbū
extenſiuum ſm dialecticos. pro quibus. l. ſi ita quis teſtamentū. de
leg. ij. et per Bar. in l. ſi ita. de auro et argen. lega. et inſti. qui. mod. te-
ſtamen. infir. §. poſteriore. licet legiſte contra per. l. quod ſeruus. et
ibi not. ff. de condi. inde. et l. continuus. ff. de verbo. obligatio. et qđ
dictio poteſt poſt negatiuā appoſita importat neceſſitatē. not. per
Jo. and. in c. j. de reg. iur. lib. vj. Bar. in l. iiij. C. de pig. in princ. et in
l. ſi. ij. q. ff. de ſer. et in l. de his. de trāſa. et in conſilio. ſup petitione &c.
Bald. in l. j. penul. col. C. qui admit. Secus ſi poſt affirmatiuā. not.
Archid. in c. ſtatutum. de reſcript. eodem libro. et probatur in l. gal
lus. in principio. ff. de liberis et poſthumis. et in l. ſepe. ff. de offi-
cio preſidis.

Poteſtatis ergo verbum genera-
4 le † eſt non tam ſcz ad imperium magiſtratuū: de quo in l. imperiū
ff. de iuriſdi. om. iud. ꝙ etiam ad dilationē et pietatē patris in filios.
inſti. de patria poteſta. in prin. ꝙ etiā ad dominiū dñi in ſeruum. l. j.
ff. de peculio. ꝙ etiam quoad facultatē et copiā: de quo in d. l. quo-
ties. ff. de noxalibus. vt etiā videatur in poteſtate domini rem fur
tiuam veniſſe cū eius poteſtatē vendicande habuit. l. ſequitur. §. ſed
ſi vēdicauero. ff. de vſucap. quā etiā ad obedientiā monachi ſub ab-
bate et clerici ſub prelato. Et quo ad iuriſditionē de quibus per gl.
in d. §. rurſus. Item vt quis dicatur in hoſtium poteſtate &c. vt ibi in
tex. facit. l. j. de offi. proconſul. et qđ eſſe ſub ptāte alicuius intelligitur
quoad pprietatē et vſumfructū. no. Bal. in l. preſbyteros. C. de epi.
et cle. aliter etiā accipitur arbitrium poteſtatis. l. j. ff. de tribu. facit qđ
not. Archi. xj. q. j. tributum. et xvj. q. j.

5 Et quandoque † exponitur. i. autoritas: vt in authentica
vt de ſua. ſeu ſu. in prin. Quandoque id eſt po-
tentia: vt in authentica vt oēs obe. iudi. prouin. §. qr ſcimus. Quandoque
id eſt dignitas. C. de executione et exactione. l. ij. et in de in Italia re-
ctores appellantur ptātes. facit. l. fideiuſſor. in principio. de pig. et qđ
not. Azo in ſumma de pa. po. et qđ no. in l. cū pretor. §. ſi. de iudicijs
Quandoque id eſt ius matrimoniale, a ſo licētia. c. ſi ina elio. lvj. diſtin. ſicut
et qđ dis ptās a dño de eſt iubēte vel ſciente. vide. xxiiij. q. j. quid cul
patur. ij. q. iiij. queſitū. et in c. qm. de vita et hone. cle. xj. q. j. magnū.
et de conuerſatione cōiugali quidā. et qđ preſente maiore minor depo
nat poteſtatē: no. Archi. j. diſtinctione. denique. non tñ cōtentioſam
de quo per Hoſti. in c. volentes. de officio lega. Vera aūt importā-
tia et vera ſignificatio huius termini ſumendus eſt proprie et cō-
ſiderandus iuxta qualitatē perſonarū et materiā ſubiectam vt ſcili-
cet ſignificet ſtricte vel large proprie vel appropriate: de quo p doc.
in c. pia. de excep. lib. vj. et in d. c. exceptionem. de excep. et in c. ſuper
hoc. de renū. et per Bal. in l. nec quicquā. §. vbi decretū. de offi. pcō.
et leg. et Abb. in c. prudentiā. §. ſexta. de offi. deleg. et habetur in c. cū
locum. de ſpon. et in c. ſi. de cōfeſ. lib. vj. Bar. in l. j. de iuriſ. om. iud.
et in Specu. in titu. de offi. iud. §. impedit. verſi. quid ſi iudex. Et de
6 † poteſtatis plenitudine pape dic vt nota. in c. ad honorem. de vſu
pal. et in c. propoſuit. de conceſ. preben. et c. per venerabilem. qui filij
ſint legi. cū ſimi. que aliquādo appellatur plenitudo officij. c. anti-
qua. de priuileg. et de poteſtate clauium dic vt not. per doct. in c. cū
ex eo. in ſi. de peni. et remiſ. et in extrauagāti qr quorūdam. Joā. xxij.
verſi. j. quidē. et in c. tanta. de exceſ. prela. plene per Hoſti. in ſumma
de peni. et remiſſio. §. j. in prin. et per Jo. and. in c. j. de ſum. tri. ſuper
verbo. claue. facit. xxj. diſt. in nouo. xxiiij. q. j. quicunque. cū multis ſi.
Et licet Jo. and. in rub. de offi. et poteſta. iudi. deleg. velit qđ officiū
reſpiciat id qđ principaliter delegatur: poteſtas vero reſpiciat id qđ
propter delegationē de iure poteſt delegatus, vt ſcz ſubdelegare v
cogere ſubdelegatū vel ſine collega procedere vel punire impedien-
tes vel his ſimilia. et Cardi. in cle. ne romani. poſt alios videatur ſolū
notare differentiā inter poteſtatē et iuriſditionē ex quo ſibi videtur
7 poni vt diuerſa. et poteſt eſſe † poteſtas ſine iuriſditione ſicut poteſtas
cōferendi beneficia et ſimilia cū ſint multa iuriſditionalia que ſunt
poteſtatis vt ibi per eū. Et licet Spe. ti. j. omnes iſtos terminos cō-
miſceat quaſi ſint ſynonyma et pro eodē ſumantur ſcz officiū. poteſtatē,
et iuriſditionē: qđ probatur in c. ij. de biga. Tamen qr in multis diffe-
runt vt ex ſuperioribus patet. et qr Jo. and. videtur cū myſterio in-
ueſtigaſſe officiū et poteſtatē regule in mercu. ſuper rub. de reg. iur.
Et quia Gof. et Hoſti. in eorū ſummis tractarunt vt diuerſa offiū
et iuriſditionem delegati: qr quandoque habet officiū ſine iuriſditione: vt
in c. finali. de offic. delegati. ego ad effectum concludendi omnem
poteſtatem et iuriſditionem capituli ſe. vac. tam in temporalibus
quam in ſpiritualibus et tam in concernentibus res ꝙ perſonas et
in his que ſunt ordinis et iuriſditionis et que competunt prela-
tis tam ratione legis dioceſane quam legis iuriſditionis. de qui-
bus in c. conquerente. et c. dilectus. de offic. ordinar. ſiue in his que
ſunt gratie ſiue in his que ſunt iuſtitie: aut ꝙ mixtum ſapiūt vtrunque
ſiue in his que ſunt voluntarie iuriſditionis aut cōtentioſe vel ne-
ceſſitatis: aut cōcernentibus tam iudicialia ꝙ extraiudicialia ſum-
maria vel ordinaria ciuilia vel criminalia hoc eſt vel cōcernentibus
contractus vel quaſi delicta vel quaſi: et tam in diſpoſitionibus viuē-
tium ꝙ mortuorum vel alias quomodocunque accumulaui oēs hos termi-
nos vt cōprehendā omnimodā iuriſditionē, imperiū: poteſtatē et
officium et ꝑpter tex. in cle. ne romani. cū ibi not. ſuper verbo, modi
ficari. et ſuper verbo, poteſtate. et tam in actu et exercitio ꝙ etiā habi-
8 tu et potentia: qr ius † epiſcopale eſt genus multas habens ſpecies
ſub ſe: vt not. in c. dilectus. de capel. mo. et in c. ſi. de offic. ordi. lib. vj.
ſuper verbo, cetera. plene not. in cle. j. de foro cōpe. ſuper verbo. iu-
riſditionem. et ſuper verbo, omnimodā. facit qđ habetur in c. peñ. de
cleri. egro. in vj. et vij. q. principali per Egi. et Jo. an. circa officium et
poteſtatem coadiutorum.

Differentiam autem inter poteſtatē et potentiā no.
Bal. in c. j. de conſti. vbi etiā dicit qđ
plerumque vnum ponitur pro alio vt patet in l. ſuus. §. immo. ff. de
heredi. inſtitu. facit. l. quod ſeruus. ff. de condi. ob cauſam. et l. ſi tam
facta. ff. de condi. et demonſtra. Et putat qr ſi papa diceret de pleni-
tudine potentie vel arbitrij vel voluntatis. idem operaretur quod
9 ſi diceret de plenitudine poteſtatis, quia † non ſemper ſtrictis vo-
cabulis vtimur. l. ſi tibi. ff. ſi certum peta. nec ſcientiam grammatice
ſupra caput habemus quia altior eſt anima et mens hominis quā
grammatica. l. ij. C. de conſtitu. pecu. l. ſcrupuloſam. C. de contrahē.
et commiten. ſtipu. l. quoniam indignum. C. de teſta. et no. quod ni-
hil excitatur ad actum niſi per potentiam prout probatur in l. ſi ita.
§. ſi ſuper. l. ſub conditione. ff. de leg. ij. et l. j. §. quod autem. ff. quo-
rum lega. et de impotentia et potentia vide quod nota. in c. ſciſci-
tatus. de reſcriptis. et ibi per Bald. et quod non poſſe comprehen-
dit nolle. not. in dicto capitu. prudentiam. de offic. delega. et in l. cū
propones. C. de heredi. inſtituen. nam qui non vult intereſſe ſe fa-
cit a cognitione alienum. l. ſi legatario. §. primo. ff. de fideicommiſ.
10 libert. facit. c. ſi. de arbi. libro. vj. Et quando † poteſtas et volun
tas repugnant adinuicem nihil valet quod agitur: licet in dubio
non preſumatur repugnare. l. tertia. ff. de teſtamen. militum. et qđ
noluit potuit et quod voluit adimplere nequiuerit voluntate ac
poteſtate ſibi inuicem aduerſantibus. capitulum cum ſuper. de offi
cio delegat. vbi poſſe et velle ſunt contraria. vt ibi nota. et nota.
in l. ſi filie. C. de donationi. ante nupt. quod humanorum actuum
due ſunt radices atque perfectiones: ſcilicet ius et voluntas. vi-
de plene Angelum conſilio. lx. et conſilio. lxxiiij. et. ccj. et. cclxxxv.
et. cclxxx.

Summarium

Summarium.

1 Nomen capitulum quid importet.
2 Epiſcopus cũ capitulo proprie ⁊ ſtricte facit vnũ corpus, cuiꝰ ipſe epiſcopus eſt caput.
3 Epiſcopus cũ minori parte canonicorũ an poſſit facere maiorem partem capituli.
4 Canonici ſoli cum prelato an faciant capitulum.
5 Collegium quid ſit.
6 Homines deſignantur ſub nomine gregis.
7 Grege legato vnũ ſolũ caput remanens peti poteſt.
8 Cardinalis ſi ſolus intrat conclaue alijs exeuntibus, ille ſolusꝰ habet ius collegij.
9 Cetus quandoq; capitur pro omni multitudine.
10 Capitulum quod nomen ſit.
11 Vocati ad capitulũ ſi nõ veniant, valebit quod facient preſentes.
12 Abſentes an cõputentur in numero abſentium ſi vocari nõ debẽt.
13 Canonici abſentes an ſint vocandi in alienationibus ⁊ alijs tractatibus capitularibus.
14 Vocatio abſentiũ non eſt de ſubſtãtialibus forme.
15 Canonicus dum expectat prebendam an debeat habere diſtributiones.
16 Electio pertinet ad ius, receptio ad factum.
17 Statutũ exorbitans diſponens in perſonam an collegium ſiue capitulum.
18 Capitulo ſi aliqd mãdať an duo poſſint cõtradicere maiori parti.
19 Capitulum qñ citat ad certam diem ad electionẽ faciendam an minor pars poſſit terminum prorogare.
20 Canonicus publicꝰ fornicator an excludi debeat a voce capitulari.
21 Campana eſt ſignum congregandi capitulum.
22 Conſenſus canonicorũ qñ valeat non habitus in communi.

Preludium. v.

De virtute et importãtia huius nominis Capituli vltra Bal. in c. j. et ſi. de elec.

1 Quinto premitto circa importantiam † huius nominis capituli. Qd̃ iſta nomina vniuerſitas: collegiũ: ſocietas: cetus: capitulum: congregatio: populus: conuẽtus: ⁊ ſimilia dicuntur collectiua ⁊ conſtituunt vnũ corpus miſticũ quod ſumitur aliquando large. aliquando vere proprie ⁊ ſtricte.
Large autem ſumitur cum dicimus ⁊ appellamus fideles vnũ corpus ſiue vnam eccleſiam per fidẽ ⁊ charitatem ⁊ perfectionẽ gratie. c. ij. de ſum. tri. cum ſimi. cuius corporis caput eſt Chriſtus. l. vi. ponderet. Similiter omne collegiũ ſiue vniuerſitas conſtituit vnũ corpus cuius prelatus dicitur caput: ⁊ alij dicunť mẽbra. c. nouit. de his que ſi. a prela. A quo capite non lȝ membra diſcedere. c. cum non liceat. de elec. li. vj. Et tale corpus ex eo collegium eſſe cognoſcitur ſi habet iura collegij: puta ſigillum cõmune. c. ſignificauit. de appella. ⁊ actorẽ ⁊ archam cõmunem. ff. quod cuiuſq; vni. no. l. j. no. gloſ. in c. dilecta. de exceſ. prela. ⁊ Land. in c. ⁊ ſi principalis. de reſcrip. ⁊ Pau. in clemẽ. vt hi qui. de etate ⁊ qualitate. vbi etiã p Cardina. in iij. q. de quo per Bar. in l. j. ff. de dã. infec. ⁊ in rubrica. ff. de colle. illi. ⁊ Calder. in cõſi. v. in titu. de his que ſi. a prela.
2 Proprie autem ⁊ ſtricte epiſcopus † cũ capitulo facit vnũ corpus cuius ipſe epiſcopus eſt caput. Sed cum clero ciuitatis et dioceſis nõ dicitur proprie facere vnũ corpus. c. cũ clerici. de verborum ſignificatione. Quia non eſt tanta cõmunio inter epiſcopũ ⁊ capellas ſeu monaſteria ſeu alia pia loca ciuitatis ⁊ dioceſis ſue quãta eſt inter epm ⁊ eccleſiam cathedralem cui eſt ſpirituali coniugio copulatus. vt in c. requiſiſti. de teſta. Et licet prelatus ⁊ capitulum faciat vnum corpus, non tamen appellatione capituli continetur prelatus de proprio ſignificatu vocabuli. no. de conceſ. prebend. c. poſt electionem. ⁊ c. nouit. de his que ſi. a prela. ⁊ in c. vt profeſ. de regu. iur. ⁊ in c. a collatione. de appella. lib. vj. ⁊ eo. li. ne ſede vacan. c. j. no. Lap. in c. ſi. de preben. eo. li. ⁊ in dicta clemẽ. vt hi qui. ſuper verbo, in eiſdẽ. Niſi interuenerint epiſcopus ⁊ canonicus: vt in d. c. a collatione. de quo per Archi. xlv. diſt. ſed illud. Et adde q tunc
3 epiſcopus † cũ minori parte canonicorũ nõ faceret maiorem partẽ capituli prout diſputãdo firmauerunt in ſtudio Paduano principalis. ⁊ Fed. de ſe. quos ſequunť Jo. and. Cald. ⁊ alij in d. c. a collatione. ⁊ in d. c. poſtulaſti. lȝ Hoſt. contra. vbi Butri. ⁊ Abb. idẽ affirmant allegantes Archi. idem tenere. xxj. diſt. in prin. q etiam ſequitur Bal. in vſibus feu. in c. j. in ſi. principij cui debitur iuramentũ in cauſa feu. de quo in c. j. ne ſede vacan. li. vj. ⁊ per Abb. in conſi. lviij. ⁊ Bal. in l. ſi aſcribatur. C. de appel. ⁊ Lap. allega. xxvij. in ſi. ⁊ Domi. in c. ſi. de regu. lib. vj. ⁊ Butri. in c. paſtoralis. circa ſi. de reſcrip. ⁊ in c. ſcriptum. de electio. Quandoq; tamẽ capitulum ſumitur pro contractu. vt in auť. de non alie. §. fin. Quandoq; pro libro ſtatutorum: vt in auť. caſta. C. de ſacroſanc. eccle. ibi capitularibus id eſt ſtatutis. Quandoq; pro articulo. vt in l. pro hac. C. de tempo. appel. Quãdoq; pro caſu: vt in auť. de appel. ⁊ intra que tempora §. aliud. Et quantũ attinet ad propoſitũ huius tractatus tenet cu-
4 ria qd̃ † ſoli canonici faciant capitulum cum prelato ſm Cõpoſt. in c. j. de elec. ⁊ Joan. an. ⁊ alios in c. ex eo. de elec. lib. vj. in nouella.
Corpus autem iſtud poteſt conſtitui ex duobus vel tribus in vna cõgregatione exiſtentibus, vt in d. c. j. de electio. dũtamen ſint ibi vt collegium vt ibi nota. Duo ergo ſufficiunt ad faciendã congregationem. Tres vero ad faciẽdum collegiũ, quod intelligit ibi Cardi. de collegio ſeculari. per l. neratius. ff. de verbo. ſig. Sed duo ſufficiunt ad faciendum collegium eccleſiaſticum ſecularium clericorum ſiue conuentum religioſorum ſm Inno. in c. dilecta. de exceſ. prela. ⁊ in c. poſtulaſti. de iure patro. ⁊ Archid. in c. deliberatione. de elec. lib. vj. Joan. an. in c. ſtatutũ. eo. ti. ⁊ lib. ⁊ in c. j. de vſuris. eo. lib. Pau. ⁊ Cardi. in dicta clemẽ. ⁊ ſi principalis. de reſcrip. ⁊ in c. a nobis. §. ceterum. de iure pat. facit. xj. q. j. placuit. ⁊ quod traditur per
5 Modernos in dicto. c. j. de elec. Quid autem ſit collegium † habeť in d. l. neratius. ⁊ eſt vnum reputatione. l. mortuo. ff. de fideiuſſori. no. in l. j. ff. qd̃ cuiuſq; vni. no. Et quãdo nõ habet caput. ille ij eligitur eſſe caput qui eſt nobilior ⁊ potentior. prout no. in extrauagan. qui ſint rebelles. in verbo, ego. per Bar. ⁊ Bal. de pa. conſtan. in c. nuper. Collegiata autẽ eccleſia que dicatur no. Hoſtien. in d. c. a nobis. de iure patro. ⁊ Inno. in d. c. poſtulaſti. eo. tit. de elec. qd̃ ſicut. ⁊ dicto. c. dilecta. de exceſſi. prelato. Decem vero homines faciunt populum ſiue plebẽ. x. q. iij. vnio. vbi per Archid. Et plures q̃ x. aut. xv. faciunt turbam. ff. vi bo. rap. l. pretor ait. §. j. Dicitur etiam corpus ſiue aceruus: vt in l. maiorem. ff. de pac. ⁊ l. ſi. C. q. bo. ced. poſ. ⁊ per Bal. in c. paſtoralis. de reſcript. De cohorte vide in l. filius. §. ſed ⁊ militem. ff. de procu. ⁊ Archidia. xij. q. ij. qui manumittitur. Et quatuor vel quinq; porci. ⁊ x. oues faciunt gregem vel
6 armentum. l. oue. ff. de abigeis. et dicitur etiam † grex hominum coartalium ꝓpter vtilitatẽ. l. ſi quis ex grege. C. de coar. prin. ⁊c. li. xij. Et proprie grex eſt de minutis. Armẽtũ vero de magnis. l. ſi. C. de mili. teſtamẽ. lib. xij. Itẽ omnis populus chriſtianus. vt in c. p humani. in princi. de homi. lib. vj. iuxta illud Ambroſij, grex populus in homilia natalis domini. ⁊ illud, gregẽ tuum paſtor eterne ⁊c. in prefatione apoſtolorũ. Ad qd̃ no. in l. marcellus. ff. de rei vendi. per l. lȝ minimã. ff. de peti. heredi. ⁊ no. per c. exemptionẽ. de priuil. li. vj. ⁊ in c. cũ tibi. de verbo. ſig. ⁊ per Abbã. in rubrica de vi. et hone. cle. ⁊ in c. hone. cl. j. de poſtu. prela. ⁊ p Domi. in c. j. §. hoc autem. de elec. lib. vj. per Lud. in l. ij. in prin. in. viij. col. de verb. oblig. Et adde q ius poteſt retineri ⁊ ſeruari in vno per l. ſi quis municipium. ff. qd̃ cuiuſq; vni. no. ⁊ no. glo. in d. c. j. de elec. ⁊ in c. gratum. de poſtula. prela. ⁊ de cõceſ. prebẽ. nulla. ⁊ tȝ Lau. Vin. Tan. Phy. Bar. brix. lxx. diſt. ſi forte. lxxij. di. c. iij. ⁊ Jo. and. in c. illa. de elec. in gloſ. de qua verſ. quid ſi omnes. ⁊ in c. ne pro defectu. eo. ti. ⁊ Pau. in dicta cle. vt hi qui. de etate ⁊ qualitate. ⁊ ita cõmuniter tenent
7 docto. quia † grege legato vnũ ſolum caput remanens peti poteſt l. ſi grege. ff. de leg. j. inſti. de leg. §. grege. facit. ff. quod cum falſo tuto. auto. l. j. §. ſi. Goffre. autẽ videť tenuiſſe ⁊ Jo. licet dicant qd̃ iſte vnus remanens poteſt petere a ſuperiore: vt eccleſie prouideatur: ad quod vide no. Bal. in l. ſi. ff. de neg. geſt. Et eo caſu in electione non poſſunt ſeruari forme de quibus in c. q2 propter de elec. necq; ille vnus põt ſeipſum eligere. per c. per noſtras. de iure patrona. ſm Vincentiũ. Archi. etiã in dicto c. ſi forte, ſequitur cõmunem ſententiam allegans Hugo. dicentem q vnus conſul alijs defunctis poteſt regere ciuitatem: quia tali caſu tota vniuerſitas remanet in vno per l. ſicut. §. vltimo. ff. quod cuiuſq; vniuer. no. Et qd̃ etiam Vincen. in c. eccleſia. j. in ſi. de elec. ſcripſit qd̃ ſi publicato ſcrutinio a collatione facta omnes recedant vnus ſolus remanens in capitulo poterit eligere. Bonaguida Are. in cap. bone. ij. de elec. quicquid ibi dicat gloſ. vltima qd̃ vnus ſolus non eligat nec ſe poſſit eligere ſed ad ſuam petitionem ſuperior ordinabit eccleſiam: ⁊ ſic tenet et ſeruat romana curia ſm ipſum. pro quo vide Bal. in l. non ambigitur. ff. de legi. ⁊ Archi. in c. nicena. xxxj. diſt. Hoc idem tenent doc. in Cardinalibus, qd̃ ſi vnus ſolus intrat conclaue alijs exeuntibꝰ
8 ille ſolus habet ius collegij: quia † Cardinales eliguntur iure collegij per c. vbi periculum. §. ſane. de elec. lib. vj. vide Cardi. in dicta clemen. ne romani. de elect. vbi plene tractat hoc. et ſubdit eo caſu ſpeciale eſſe qd̃ ſpectentur abſentes. Et idem videtur in electoribus imperij, per ea que ſcribit Joan. and. in addi. Specu. in tit. de competẽ. iudi. adi. §. ratione autem cauſe. ver. item quod obtentũ eſt. de quo latius dicam in extrauaganti ſi fratrum Joan. xxij. in gloſ. circa ſi. Equipollent autem omnes iſti termini videntur ſynonyma: ⁊ idem importantia largo modo ſcȝ cetus: vniuerſitas: collegium: capitulum: conuentus: congregatio: et ſimilia: vt not. in dicta cle. ne romani. Appropriantur tñ aliquando: puta cetꝰ appro-

priatur collegio Cardinalium curie romane quaſi pro ſenatu, ad differentiam tamen cardinalium canonicorum Rauenateñ. ⁊ cõpoſtel. xv. q. i. ⁊ c. Iſidorus. ⁊ c. canones. ⁊ dicta cle. ne romani. Alibi appellatur gremiũ. xxiiij. di. c. in noĩe dñi. ante mediũ. Cet⁹ etiaʒ appellatur mulierũ. c. mulieres. de iudi. lib. vj.

9 **Item quandoq̃** Cetus † capitur pro omni multitudine: vt patet in. c. indẽnitatis. §. ſed cum eas. de elec. lib. vj. publice cetui. ¶ Proprie tamẽ capitur pro ſenatu. xvj. q. i. c. eccleſiaſti. ⁊ in palea Cõſtantinus conſtẽtus. ⁊ in. l. omnia. C. de princi. agen. in rebus. lib. xij. ⁊ in. l. cũ nauarcorum. C. de naucularijs. lib. xi. ¶ Conuentus autẽ appellat̃ congregatio religioſorum: licet quandoq̃ cõuentus religioſorũ appellatur capitulũ. de quo per no. in. c. ⁊ doceri. ⁊ c. capitulaʒ. de reſcrip. Et in quo inuicẽ differant: vide in. c. ne pro defectu. de elec. ⁊ ſunt hec aliquando actu ⁊ habitu, aliquando habitu tantũ. de quo per Archi. ⁊ alios in. c. prouida. de offi. lega. ⁊ in clementi. i. de offic. vica. ⁊ ethimologiaʒ conuentus, Cetus, ſynodi ⁊ concilij vide in dicto. c. i. xv. diſtinc. ¶ Et q̃ cetus etiam appelletur collegium doctorum habetur in. l. grãmaticos. C. de profeſſo. qui in vi. conſtan.

10 ⁊ pondera quod † capitulũ eſt nomẽ appellatiuum intellectuale ⁊ incorporale ſicut oĩa nomina appellatiua, ⁊ nihil poteſt facere niſi per ſua mẽbra. lxiij. diſt. c. nullus. vnde cuʒ dicitur capitulũ. S. B. eſt nomen propriũ veniens ad declarationem nominis appellatiui q̃d eſt capitulũ. l. annua. §. i. ff. de an. le. ⁊ huic intellectuali currit preſcriptio honoris per negligentiã organorũ. ⁊ vide Archi. lxiij. di. c. illud. vbi vult q̃ quando expreſſis nominibus ſingulorũ non additur verbum capitulariter, non faciunt collegium tanq̃ ſinguli: ⁊ q̃d regulariter ſtatur maiori parti. ⁊ quod nomine capituli continetur prior, ⁊ decanus capituli. no. Bald. in. c. ſi. de electio. ⁊ dixit Inno. ⁊ Ioan. and. in. c. i. de maio. ⁊ obedien. q̃ qui maior eſt dignitate in eccleſia, vel ſi non eſt ibi dignitas qui maior eſt ordine ⁊ prior tempore habet conuocare capitulum ⁊ alij habent parere. ar. ff. de ſi. inſtru. l. ſi. C. de offic. prefec. preto. l. i. ⁊ ij. C. de proxi. ſac. ſcri. l. vbicũq̃. li. xij. ⁊ de offi. manu. l. nemo. ⁊ l. i. ff. de albo ſcri. nam ex quo honorantur ⁊ onerentur. ar. viij. q. i. quieſcatum. Cauſas tñ eccleſie ſine mandato ⁊ cõſenſu capituli non exercebit prout no. in c. irrefragabili. §. exceſ. de offi. ordi. Ipſe etiam debet ſolẽniter eligere perſonam in ſcrutinio nominataʒ niſi aliud ex conſuetudine vel priuilegio hoc habeat quãuis tutius ſit q̃ ab alijs ſuis confratribus hanc recipiat poteſtatẽ. de quo per Ioã. and. in. c. quia propter. de elec. ⁊ in. c. ſicut. e. ti. lib. vj.

11 **Et ſi vocati ad capitulũ** † nõ veniẽt, valebit q̃d facient pñſentes ſm Inno. in. c. cum nobis oliʒ. de elec. ⁊ ibi per Io. and. ⁊ in. c. coram. ⁊ in dicto. c. quia propter. Non tamen poterit mulctare nolentes venire: vt dicit Abb. in. c. queſiuit. de his que ſiunt a maio. parte cap. Nec poſſunt grauari ad veniẽdũ tẽpore inſolito vel incõgruo: ⁊ ſic non ad voluntatẽ ſuperioris: ſed prout eſt conſuetum ſecundũ Butri. in. c. is qui. de maio. ⁊ obe. Et propter contumaciã capituli non poſſunt aliqui pauci canonici excõmunicari: ⁊ canonicus excõmunicatus pro contumacia capituli poteſt etiam propterea nomine capituli appellare ⁊c. vt vult deciſ. in antiquis. cclxxij. cum ſeq. que incipit: citatis decano ⁊ capitulo. Et ſi talis nollet cõgregare capitulum, cogi poſſet per ordinarium vel etiam per delegatum; vbi pro cauſa ſibi cõmiſſa mandaretur capitulũ aut ſyndicum ordinare ſm Innocẽ. in. c. preterea. de offi. delega. ⁊ c. prudentiam. §. pe. ⁊ vlti. eodem titu. de quo per glo. in. c. ſi capitulo. de cõceſſio. preben. lib. vj. Niſi tamen appareret priuilegiũ vel ſtatutum vel conſuetudo q̃ ad alium tunc ſpectaret conuocaret capitulum, exercere iuriſditionem, ⁊ ſimile. c. cum contingat. de foro cõpe. c. accedentibus. de exceſ. prelato. ſm Innocen. et Hoſtien. de quo per Ioan. an. in. c. ij. de oper. noui nuntia. ⁊ in. d. c. i. de maio. ⁊ obe. vbi Butri. ſequitur Inno. ⁊ in. c. cum nobis olim. de elec. in. viij. col. et Bar. in. l. vnica. de albo ſcri. ⁊ l. l. obſeruare. C. de decurio. li. x. Bal. in. l. ſi. de fide inſtru. ⁊ in rubrica. C. pro ſocio. ⁊ in vſi. feu. in. c. imperialem. §. preterea ducatus. in vltima colũ. de probib. feu. aliẽ. per Fede. quicquid dicat Lap. allega. cxxxi. ⁊ Pe. de ancha. in repetitione. c. canonũ ſtatuta. de conſti. in. ij. q. princi. in. i. col. ⁊ Ange. in l. nulli. ff. quod cuiuſq̃ vni. no. Ad q̃d facit quod no. Inno. in. c. ec ele. ij. in verbo, contemptũ. de elec. vbi vult q̃ ſoli preſentes dicant habere ius collegij ex quo non tenentur vocare abſentes. Nam et

12 alias in caſibus in quibus † vocantur abſentes in numero abſentium non cõputant̃ niſi hi qui debẽt vocari, d. c. q̃ propter de elec. in verbo debent: ⁊ ſic cum dicitur q̃d de iure due partes debent eſſe preſentes. l. plane. ff. q̃d cuiuſq̃ vniuer. no. ⁊ l. iij. ff. de decre. ab ordi. fa. ibi cõputande ſunt due partes: ita q̃d in parte abſentiũ nõ cõputentur illi qui vocari nõ debẽt ſm Card. in. d. cle. ne romani, puta non exiſtentes in ſacris, vel etiam exiſtẽtes in religione infra annum profeſſionis vel probationis. vt not. in capitu. beneficium. de regulis iuris libro ſexto. in glo. magna. ⁊ in dicta clemen. vt hi qui, de eta. et qua.

Non ſunt ergo vocandi canonici

13 † abſentes in alienationibus ⁊ alijs tractatibus capitularibus: vt habetur in. c. hoc ius porrectum. x. q̃one. ij. per. c. quãuis. de offi. ordi. lib. vj. vbi no. ⁊ in. c. preſentium. de teſti. eo. li. ⁊ c. cũ in eccleſijs. de preb. ẽ. eo. li. preter q̃ in tribus caſibus in quibus tantũ vocãdi ſunt abſentes etiam extra prouinciam qui poſſunt cõmode vocari. Primo in electionibus prelatorum, per quorũ obitum remanet eccleſia viduata. vt in. d. c. q̃ propter. Secundo in collationibus beneficiorũ. vt. d. c. cum in eccleſijs. de preben. li. vj. Tertio in imponendo interdictum in eccleſia cathedrali. d. c. quãuis. de offi. ordi. eo. lib. An autem vocandi ſint abſentes: ⁊ de qua remoto loco ſtat̃ conſuetudini. per. d. c. cum eccleſijs. Dat enim conſuetudo ius eligendi. c. cum in eccleſia. de cauſa poſ. ⁊ proprie. Item iuriſditioneʒ iudicandi etiam ſine abſentibus. d. c. cum contingat. de foro cõpe.

14 cum ſimilibus. Item † vocatio abſentium non eſt de ſubſtantialibus forme. dicto. c. eccleſia. ij. de elec. ergo ſtandum eſt conſuetudini per p̃dicta iura. de quo l. d. c. quia propter. in. c. ſi. de maio. ⁊ obe. Et ſcias q̃d in capitulo cathedralis eccleſie vocem non habet canonicus qui non eſt ad ordinem ſubdiaconatus promotus. ⁊ idem in qualibet eccleſia collegiata ſeculari. nec habens beneficia cui annexus eſt ordo ſacer ſi infra annum ad illũ ordinẽ non eſt promotus vt in dicta clemẽ. vt hi qui. de etate ⁊ qualitate: etiaʒ procuratorio nomine alterius habẽtis vocẽ. vt ibi no. nec valet ſtatutum capituli vel epiſcopi diſponens q̃ non habẽs ordinem diaconalẽ careat voce capituli ſecundum Calderi. in conſi. xiiij. in titu. de conſtit. et quando in capitulo nullus eſſet in ſacris conſtitutus, vel etiã ſi eccleſia remanſiſſet collegiata habitum tantum omnis poteſtas deuolueretur ad ſuperioreʒ. vt habetur in. d. cle. vt hi qui. ⁊ aliũ in hac iuriſditione ⁊ poteſtate ſic deuoluta ſuccedat capitulũ. dicet̃ infra in. x. q. prime partis huius tractatus. Aduerte tamen q̃ canonicus talis in ſacris non cõſtitutus poſſet domũ optare ⁊ prebendã ſicut conſtitutus in ſacris dũmodo eccleſie ſtatutum vel conſuetudo nõ obuiẽt, cum ille actus non ſit collegialis ⁊ competat ex canonia ⁊ prebenda ⁊ non ex voce capituli ſicut ⁊ poteſt delegatus dari. de reſcrip. c. ſtatutũ. de conſue. c. ſi. lib. vj. poteſt etiam talis agere p̃ preben. c. ex literis de proba. ⁊ epiſcopũ ſociale ⁊ fructus corporis prebende ⁊c. percipere. c. ad audientiam. de cle. non reſi. ⁊ eccleſiã defendere. de conceſ. preben. ex parte. de electio. c. generali. de re. eccle. nõ alie. c. ij. lib. vj. Si tamen talis canonicus ad capitulaʒ admitteretur in aliquibus actibus non propterea vitiantur tales actus ſecũduʒ Io. an. in regula quod alicui. de regul. iur. lib. vj. in mercur. ⁊ in. d. clemẽ. vt hi qui. in verbo immo eſt. ſuper verbo, concedatur. ⁊ tenet contrariũ eius q̃ hic dicitur ſed loquitur quando patitur defectũ in perſona capitulaʒ. cũ qua glo. concor. Pau. Zenze. ⁊ Cardi. flo.

15 Sed an † canonicus dum expectat prebendam debeat habere diſtributiones. cõiter tenet̃ q̃ ſic in. c. cum. M. ferrarieñ. de cõſti. ⁊ in c. dilectus. ij. de prebẽ. licʒ Io. an. faciat differentiã inter apoſtolicũ ⁊ ordinariũ que cõis ſententia eſt dupliciter reſtringenda.

Primo in fructibus reſultantibus ex voce capitulari per dictã clemẽ. vt hi qui. quando nõ ſunt tales expectantes in ſacris cõſtituti. Secundo vbi eſſet cõſuetudo ⁊ obſeruantia contraria prout talem generaliter eſſe dicit Cardi. flo. in dicta clemen. vt hi qui. Et quando mandatur aliquid capitulo, intelligitur cuilibet de capitulo eſſe mandatum: vt no. glo. in. c. cum te. de reſcrip. ar. xij. q. ij. qui manumittitur q̃d intelligunt Inno. Compoſt. ⁊ Ioan. and. eſſe verum quando capitulo dirigitur mãdatũ tanq̃ ſingularibus canonicis: puta de admittẽdo inueſtitũ a Papa vel in eo: an forte Papa cõtulit bñficiũ vel aliq̃d aliud: tũc enim q̃libet tenet̃ recipere etiam ſi capitulũ totũ p̃dicceret. ad q̃d Bonaguida: ⁊ Gm. allegant. c. decet de imu. eccle. lib. vi. Secus autẽ ſi Papa mãdaret capitulo q̃ eligeret; q̃ tũc quilibet nõ eliget cũ ex tali elec. imo nõ queratur nõ debent ſic fieri. de elec. q̃ propter. cum concor. ⁊ q̃ tunc potius officiũ monentis q̃ facientis acceptio. ar. ff. quãdo appel. ſit. l. i. §. ſolet. Itẽ q̃

16 † electio pertinet ad ius: receptio ad factum ſm Inno. vnde reprehendit Compo. executores apoſtolicos qui requirunt canonicos inuentos in curia romana ad recipiendum illum cui Papa nõ cõtulit canonicatum ſed mandat conferri per capitulũ. Si vero capitulaʒ ad hoc nollet conuenire, ſeruari debet quod no. glo. in dicto c. ſi capitulo. de conceſ. preben. lib. vj. de quo vide Io. an. in dicto. c. cum te. ⁊ in. c. bone. ij. ſuper glo. ideo dicit. ⁊ de ſentẽ. excom. in. c. romana. §. vniuerſitatis. vbi patet capitulum non poſſe excõmunicari tanq̃ collegium vel vniuerſitas. ſi tamen excommunicaretur teneret ſententia: vt ibi no. ad quod facit q̃d no. in dicto. c. preſentium. de teſti. li. vj. vbi etiam non iurat̃ in animam capituli quã nõ habet: ſed ſingulorũ. vt in. c. bone. i. de poſtula. prela. vbi ſinguli nõ poſſunt reuocare ſyndicũ conſtitutum a capitulo.

17 **Et nota q̃d** ſtatutum † preſertim exorbitans diſponẽs in perſonam: videlicet ſi quis ferat ⁊c. non comprehendit collegium ſiue capitulũ ſm Petrum de ancha. in dicto. c.

dicto.c.nouit. Secus ſi eſſet preter ius cõmune tantũ ſm Jmol.et
Abba.ibi de quo per Bar.i.l.aut facta.in ſi.ff.de penis.⁊ per doc.
in.c.grauem.de preben.⁊ Abba.in.c.dilectus ſecũdo.de ſimo.⁊ qđ
habet in.d.§.vniuerſitatis.per Jnno.⁊ alios,⁊ q̃ difficilius dero
gatur capitulo ⁊ collegio quã ſeculari perſone.c.ne aliqui.de priui
leg.lib.vj. Et vbi non eſt maior pars ſingulorum qui cõſueuerunt
cõſtituere capitulum non dicitur eſſe capitulum.l. quod maior.ff.
ad municipa.c.apoſtolica.lvj.diſt.c.cum inter canonicos.de elec.⁊
c.tua.de his que fiunt a maio.parte cap.⁊ Lud.in conſil.ccclxvj.et
18 in conſilio.cccccxij.et Lap.in alleg.cxxix.⁊ Bel.deci.ccxxij. ¶ Et ſi
aliquid mandatur † capitulo an duo poſſint contradicere maiori
parti.vide in.c.humili.de maio.⁊ obe.⁊ in.c.ex parte.de conceſ.pre
ben.⁊ in.c.cum olim.de teſti. Et an tacentes videantur cõſentire lo
quentibus no.Jo.an.in.c.cupientes.de elec.li.vj.⁊ vide quod no
tat Ange.in conſilio.ccxliij.quod incipit. Jn nomine dñi.⁊ Pet.
de anch.in repetitione dicti.c.canonum ſtatuta.⁊ Jo.de ligna.in
repetitione.c.cum dilectus.de cõſue.⁊ Jmo.in cle.ſi quis ſuadẽte.
de penis.referentem Pau.de leaza.defendiſſe in curia Romana
ciuitatem Bononieñ.ab interdicto:q2 licet homines Bononieñ.
deliquiſſent,tamen quia non conſtabat quod cõmunicato cõſilio
feciſſent non dicebatur ciuitas deliquiſſe per not.in.l.ſicut.§.j.ff.
quod cuiuſq3 vni.no.⁊ in.l.ſi ex dolo.§.ſed an municipes.ff.de do.
⁊.c.aliud.§.refert.ff.de reg.iur.⁊ in.l.metum.§.collegium.ff.quod
metus cauſa.⁊ per Bart.plene in.d.l.aut facta.ff.de penis.⁊ Abb.
19 in.d.c.dilectus.ij.de ſimo.⁊ Jo.and.in.c.felicis.in ſi.de penis li.vj.
Et quando capitulum † citat ad certum diem ad electionem faciẽ
dam q̃ minor pars non poſſet terminum prorogare.vide Old.in
conſilio.xcij.quod incipit.citato capitulo. Et an quando capitulũ
cõſtituit vicarium vel ſyndicũ vel procuratores ſit neceſſe exprimi
nomina canonicorum.vide Oldr.in conſilio.xxi.quod incipit, in
executione incũbentium.⁊ Spec.in titulo de ſyndi.cuius opinio.
ſequitur curia:talia enim iudicare ſapiẽtum eſt arg.ff.de mili.teſt.
l.ſemper.ff.qui pet.tuto.l.credendum.§.ſi.ad quod.ff.de re.dub.l.
cum ſenatus.⁊ quod no.Jnocẽ.in.c.ſi.de procura.ſufficeret tamẽ
ſigillum capituli ad quod deciſio in antiquis.cxxv.incipit. Jtẽ no
20 ta qđ nõ valet procuratorium. An autẽ canonicus publicus forni
cator excludi † debeat a voce capitulari.vide plene per Old.conſi
lio.cclxxiiij.incip.in electionis negotio.⁊ an ſi maiores capituli eſ
ſent excõicati,valerent acta per capl̃m.vide in.c.cõſuluit.de ꝓcura.

Ad eſſe autem capituli non eſt neceſſe q̃ ha
beant prelatũ:vt in
c.cum non ignores.de preben.per Jnno.⁊ per Pau.in cle.j.de re
gu.⁊ Bar.in.u.l.ſi.ff.de col.illi. Jdẽ Jnno.⁊ Hoſt.in.c.de multa.in
ſi.de preben.⁊ Archi.in.c.ſicut vna.xxj.q.ſi.⁊ Oldr.conſi.lxvij.inci
pit,queſtio talis. Et an abſente prelato ⁊ pricipali de capitulo pre
ſentes poſſint facere actũ ſine ipſo.no.glo.in.c.cũ inter vniuerſas
de elec.de quo ſupra dixi latius. ¶ Qualiter autem ⁊ per que ſigna
21 ⁊ qđ cãpana eſt ſignũ † congregandi capitulũ.no. Jo.and.in.c.j.de
offi.cuſto.⁊ no.in.c.de cauſis.de elec.⁊ in.c.ſicut.de cõceſ.pbẽ.li.vj.⁊
C.de decurio.l.ij.lib.x.⁊ q̃ ſenior in capitulo prius loqui debeat et
dare primũ votũ ⁊c.vide in.c.j.de cõtrouer.feu.inter pa.termi.⁊ ibi
Bal.⁊ ad materiam vide Bar.in.l.omnes populi.de iuſti.⁊ iur.et
Lap.all.lxxxv.⁊.cxxxj.⁊ Anch.in.d.c.canonum ſtatuta.in repeti
tione.in.x.q.principali.⁊ per Jnno.⁊ Jo.in.c.cum ex iniuncto.de
operis noui nunci.⁊ in.d.c.cum in cauſis.de elec.⁊ Barto.in.l.j.de
albo ſcri.⁊ Pau.de caſt.in conſilio.lxxxvj.⁊ Ange.in conſil.cxiij.
quod incipit. Ordo conſuetudinis.⁊ Calderi.in conſilio.ij.⁊.iij.de
conſti. ¶ Et qđ nõ licet ſingulis de capitulo ea que fiunt in capitu
lo.vide Lap.alleg.xliij.⁊ Pe.de ancha.in.c.bone.j.ad ſi.de elec. Et
22 quando valeat cõſenſus † canonicorũ nõ habitus in cõmuni.ple
ne examinatur in.c.j.de rebus eccle.non alie.lib.vj.⁊ in.c.ſi cui.de
elec.co.lib.per Domi.vbi concludit qđ nõ valet regulariter ſal.vbi
per prelatum fuiſſet factus contractus cum promiſſione de rato ꝑ
capitulo:quia tunc poſtea ſingulariter poſſent ratificare.vt no.in
c.bone.ij.de poſtu.prela.⁊ in.c.cũ nos.de offi.or.⁊ in.c.cura.Pau.
Lap. Abb.vero vult q̃ cõſenſus ſuperueniat collegialiter et alias
non valet,ſuper quo videtur ſtandum conſuetudini.

Summarium.

1 Terminus ſedes,multipliciter ſumitur.
Sedes apoſtolica nunq̃ moritur.
2 Sella quandoq3 ponitur pro ſede.
3 Jntelligentia dictorum ex cauſis eſt ſumenda.
4 Prelati qualiter debeant ſedere in conſilio.
Anima ſedentis ſit prudentior quieſcendo.
5 Aduocatis ſedere nõ decet cum iudicibus.
6 Appellans ad papam,cenſetur ad ſedem apoſtolicam appellare.
7 Apoſtolica ſede vacante ad collegium cardinaliũ appellari debet.
8 Papatu vacante penes vniuerſalem eccleſiam conſiſtit vniuerſale
regimen.
9 Sedes cardinaliũ in vrbe conſiſtentium equiparantur eccleſijs epi
ſcopalibus.
10 Cardinales quamobrem dicãtur mitti de latere.
11 Jmperator in conſiſtorio et capella ſedet immediate ad latus pa
pe ſiniſtrum.
Jmperator grecorum largo modo dicitur imperator.
12 Patriarcha et primas licet diuerſa nomina ſint.tamen vnã for
mam tenent et idem ſunt.
13 Primates quot ſint.
Archiepũs Lugduneñ.appellat ſe primatẽ Galliarum.
14 Archiepũs et metropolitanus idem ſunt.
15 Epi quandoq3 appellantur principes propter temporalitatẽ quã
obtinent eorũ eccleſie.
16 Maſculinũ qñ concipiat femininũ in materia correctoria.
17 Abbate mortuo conuentus habet adminiſtrationem monaſterij
et omnium rerum.
18 Mortuo abbate an poteſtas reuocãdi monachos ad clauſtrũ de
uoluatur ad conuentum.
19 Eccleſia viduata que dicatur.
20 Prelatus ſuperior aliquotiens ſupplet de his q̃ fiunt in iudicio.
21 Prelato vel abbate deficiente qui religioſos poſſit abſoluere,ad
dioceſanum recurrant.
22 Uniuerſitas vel collegiũ non ſuccedit in poteſtate rectoris.
23 Sedes idem eſt q̃ pedum poſitio.

¶ Preludium.vj.

¶ De virtute ⁊ importantia huius nominis Sede.vltra Bal.in
c.nihil eſt.de elec.⁊ in.c.ſedes.de reſcrip.

Sexto premitto circa importantiam
huius termini ſede.q̃
1 ſedes † apoſtolica nunq̃ moritur,ſed durat ꝑpetuo.
c.ſi gratioſe.de reſcrip.li.vj.xij.q.ij.liberti. Non enĩ
põt eſſe nulla.xxiiij.q.j.pudẽda.facit.xxj.di.§.j.ad
ſi.q2 dñs pro ea orauit vt ibi. Et ideo gratia facta
alicui ad apl̃ice ſedis beneplacitũ durat ꝑpetuo.vt.d.c.ſi gratioſe.
ij.reſponſo.capitur tamẽ multipliciter.aliqñ enim ſedes dr̃ thron⁹
c.ex ore.de priuileg.⁊ hinc dicit papa intronizari ⁊c.c.ſi quis pecu
niam.xxix.di. Quandoq3 dicit cathedra.vt in.c.poſt tranſlationẽ.
de renun.⁊ in extrauagã.ſuper cathedrã.de qua in cle.dudũ.de ſe
pul.⁊ dicitur a cathas grece qđ eſt ſedes ⁊ edra quod eſt ſponda q̃ſi
ſpondata ſedes hoc eſt alta ſeu excelſa iudicis preſidentis. Quãdo
q3 dicitur tribunal.c.ſi.de officio ordina.li.vj. Et alias appellatur
ſtallus.c.cũ Pe.de renuntia. Jtem ſedes id eſt dignitas.in auẽ.vt
iudi.ſine quoquo ſuffrag.§.ſic igitur.itẽ ſedes.i.loca.in auẽ.de nõ
alienã.§.i.⁊.§.ab anaſtaſio.itẽ conſiſtorium vbi ſedet papa.in auẽ.
2 de appellatio.⁊ intra que tẽpora.col.iiij.⁊ aliquando † ſella ponit
pro ſede.l.qui ſella.ff.de ſeruitu.vrba.predio.⁊.j. Regũ.c.ij ⁊ alias
vt dixi multipliciter ſumitur ſedes. Unde in greciſmo Rex ſoliũ
doctor cathedram index q3 tribunal. Poſſidet ad ſedẽ preſul ꝑter
q3 curule.q̃ſi currile q2 ferebant in curru vt no.in.d.cle.dudũ.ſup
verbo,cathedrã.⁊ per Archi.de elec.c.quorũdã.li.vj.ex quo poſſet
inferri qđ ſñia lata ſuper curru valet lʒ nõ ſedẽdo ſup equo in ſella.
de quo in.c.ſi.de re iudi.lib.vj.hec aũt nomina in iure equiuoce ca
piuntur vt ſynonyma vtputa cathedra pro ſede ⁊c.⁊ inde originẽ
traxit cathedraticũ onorũ ſolidorũ annorũ qđ ſoluitur ab eccleſijs
parochialib⁹ ſubditis pro honore ſedis ⁊ cathedre eorũ prelatis.x.
q.iij.placuit.vt no in.c.ꝯquerẽte de officio ord.facit.xl.di.multi.et
xxiiij.q.qm̃ vetus.que quidẽ equiuocatio nõ nocet ſicut nec ꝑpo
ſteratio ſtalli ⁊ loci in capl̃o ⁊ choro.l.qui habebat.ſi.de reb⁹ dubijs
3 ⁊ q2 † intelligẽtia dictorũ ex cauſis eſt ſumẽda dicendi.⁊ nihil obſtat
variandi diuerſitas vbi eadẽ dicunt ⁊ quia nõ intentio verbis ⁊c.c.
intelligentia.⁊.c.nihil.⁊.c.in his.de verbo.ſig.nedum proprietas
verborum attenditur ſenſus veritatis mutetur co.ti.c.preterea.j.
q.j.marchion.⁊ alias dicimus qđ ſedes nõ honorat hominem ſed
homo ſedem.d.c.multi.xl.di.⁊ licet ſm Joannem mo. quãdoq3 ſe
des ſumatur pro poteſtate iudicandi.xix.diſt.ſi romanorum.⁊ in
auẽ.de iudi.§.ſedebunt.col.vj.proprie tamen ſumitur pro loco cõ
prehendente locatum.ad quod inducitur verſus. Si bona ſede ſe
des non debes querere ſedes.vt refert Jo.an.in.c.cum diuerſis.de
priuil.lib.vj.in nouel.

Aliquãdo tamen exponit ſedes.i.ſedebis.xxxij.qđ.j.ſi
paulus.facit de peni.di.j.nõ forſitã.et qualr̃
4 prelati † debeãt ſedere in cõſilio.nota.xvij.di.§.illud.de clericis.fa
cit inſti.de re.diui.§.ipſũ q3 q3.⁊ de vſucapio.§.j.cõpetit etiã ſedes
imperatori:vt in tit.de pa.tenẽ.in vſibus feu. Jtẽ doc.ij.q.vij.his
ita.⁊.d.c.multi.⁊.l.ſciãt.C.de offi.di.iu.⁊.l.ſi.C.vbi ſe.vel cla. Et iđ
doctorãdis licẽtiat⁹ dat ſibi poteſtas aſcendendi ſedẽ ⁊ cathedralẽ
magiſtralẽ ⁊ induẽdi palliũ ⁊ birrũ vti.c.ſi quis virorũ.xxx.diſt.
ergo multo fortius pape.xl.di.nõ eſt.⁊ ibi tenere cathedrã ⁊c.facit

quod habetur in.l.a procedente.C.de dila.iij.q.iij.§.ad iudicem.
Adde etiam q̄ð anima ſedentis ſit prudentior quieſcendo.⁊ Hie-
ronymus ſup Daniele.vij.c.ibi.antiquus dierū ſedit,dicit ſedens
deſcribitur vt maturitas ſententie comprobetur:⁊ idē ſi iacet iuſti
mitate impeditus ſicut ego circa quod vide plene not.in.d.c.ſi.de
5 re iudi.in.vj. Aduocatis † autem non decet ſedere cū iudicibus.
vt in auč.vt ab illuſtr.⁊ qui ſuper eos ſunt.§.ſancimus.⁊ de poſtula.
l.quiſquis.niſi in caſu.l.ſi.C.de offi.diuer.iudi.nec laici inter cleri-
cos cum diuina celebrantur.de vita ⁊ hone.cleri.c.j.l.ij.§.bonorum
ff.quis or.in bo.poſ.ſer.⁊ in.l.j.C.de offi.ciui.iudi.⁊ in dicta auč.de
iudi.§.ſedebūt.⁊.l.cū ſententiam.C.de ſenten.ex peri.reci. Et pa
pa hodie ſuam ſedem in alium locum mutare nō poſſet ſine trāſfer
re quia eſſet cōtra domini iuſſus.xxiij.q.j.rogamus.vbi per archi.
⁊ in.c.fundamenta.de elec.⁊ Mathe.in ſalutatione clementina-
rum.Et ponere abbates ⁊ abbatiſſas in ſede pertinet ad officium
archi.vt in.c.vt noſtrum.de offi.archi.exceptis tamē abbatibus or
dinis Ciſtercienſium qui non inſtallantur cum ſolenniʒatione.c.
6 ne dei eccleſiam.de ſimo. Et qui appellat † ad papam cenſetur ad
ſedem apoſtolicam appellare:adeo eo mortuo poteſt cauſam pro-
ſequi coram ſucceſſore.tenet deci.Ro.in antiquis.cccl.xiij.incipit
non vtrum appellans.

Proprie ſumpta in primo

ſedes autem vacans ad propoſitum noſtrū eſt multiplex.ſedes apoſtolica que diſponente do
mino ſuper omnes alias obtinet principatū ordinarie vtpote ma
ter vniuerſorum chriſtifidelium.c.antiqua.de priuile. quod quo-
modo intelligi debeat nota.in.c.cum de diuerſis.de priuile.lib.vj.
ſuper verbo,ſedem:⁊ in.c.preſenti.de prebendis.⁊ cle.j.de foro cō-
pe. ¶ Et de vacatione huius loquūtur iura.xxiij.diſt.In nomine
domini.lxxix.diſt.ſi quis papa.⁊.c.ſi quis pecunia.c.licet.de elec.c.
vbi periculum.eo.titu.lib.vj.⁊ clemen.ne roma.vbi habetur qua-
lis poteſtas deuoluatur tunc ad collegium Cardinaliū de quo per
Hoſtien.in.c.cum ex eo.de peni.⁊ remiſ.per Jo.an.in.c.ij.de offic.
lega.⁊ pleniſſime in.c.j.de ſciſmaticis.dicam plenius de hoc.j.ſup
extrauagan.ad onus.ver.xxij.de quo etiam Jo.an.ſe remittit in.c.
cum olim de maio.⁊ obed.ad.c.nullus.ij.lxxix.di.vbi per Archid.
qui tractat an tunc poſſint facere alios Cardinales.Sede tñ apo-
7 ſtolica † vacante appellari debet ad collegiū Cardinaliū ſm Bar.
in.l.vbi abſunt.ff.de tuto.⁊ cura.da.ab his.ad quod dicta clemen.
ne roma.in fine.⁊ q̄ tunc collegium cardinalium non poteſt depo
nere epiſcopos.no.glo.in.d.c.nullus.lʒ poſſet ex magna ⁊ vrgenti
cauſa reuocare legatum prius a papa conſtitutum.vt no.in dicto
c.ij.de offi.leg.lib.vj.legem autem condere non poteſt niſi pro faci
liori expeditione electionis.prout no.in.d.clemen. ne romani.⁊ p
Butr.in.c.tranſlato.de conſti.ad quod Bal.in.l.non ambigit.ff.
de legi.Et an ſede apoſtolica vacan. conſilium generale poſſit di-
ſponere cōtra iura poſitiua ⁊ illa tollere.vide Archi. lxxvj.di.por
ro.⁊ Inno.de ſacra.non itera.c.ſi.lʒ cōtra Archi. videat tex.in.c.j.
de libel.obla.⁊ glo.in verbo,inferiore.in dicta clemen.ne roma.

Dicit inſuper

Cardinalis in tractatu vnionis in.j.q.q̄ð penes vniuerſalem eccleſiam va
8 cante papatu † conſiſtit vniuerſale regimen.que eſt cōgregatio fi-
delium.c.eccleſia.de conſe.di.j.c.debitum.de biga.c.fundamenta.
de elec.lib.vj.que repreſentatur per conſilium generale.quo ʒgre
gato conſiſtit penes ipſum conſilij partē potiorem.⁊ q̄ ponere on
in celū ſufficit pro nunc.circa quod licet multi ſcripſerint:nemo tñ
melius meo iudicio Guil.otrin.in ſuo tractatu defenſorie eccleſie
in cuius tractatu.cxxxj.ponit ⁊.xij.concluſiones valde no.ſimiliter
⁊ dñs Petrus cardinalis camerari⁹ magiſter ſolēnis in theologia
in ſuo tractatu de eccleſiaſtica poteſtate edito in ʒcilio cōſtantieñ,
vbi in.j.c.j.partis firmat duodecim notabiles cōcluſiones.⁊ in.iij.
c.eiuſdem partis firmat alias.x.⁊c.Similiter dñs Joānes de turre
cremata Hiſpanus cardinalis ſancti Sixti meo tēpore in ſuo tra-
ctatu cōſilij generalis quem diuiſit in tres partes nec eſt ommittē-
dus alius tractat⁹ Ant. de roſellis appellatus monarchia cōciliorū
ex quib⁹ oībus bona multa ad materiam poterūt haberi.⁊ Ludo.
pon.in quibuſdā ſermonibus ſuis in fine voluminis ʒſiliorum de
qua in.c.hinc que.de maiorita.⁊ obedien.quam conſulis.

Secunda ſedes titulorū

Cardinalium in vrbe conſiſtētiū
9 premiſſis ceteris:quia † equiparant eccleſijs epiſcopalibus:⁊ habēt
iuriſditionem quaſi epiſcopalem in ſuis parochijs.vt not. Cardi.
poſt Matthe.in dicta clemen.ne romani.⁊ in eis locum habet ti-
tulus ne ſe.va.cum ſua materia ſm docto.in.d.c.his que. Nec ob-
ſtat.c.antiqua.de priuileg.quia ibi non exprimitur de primo loco
in conſiſtorio pape ſed inter ſedes patriarchales.vnde dicit Hoſt.
in dicto.c.antiqua.q̄ in cōſilijs primus ſedet poſt papā ex priuile-
gio cardinalis eps Hoſt.qui papā cōſecrat ⁊ coronat.⁊ eſt palear⁹
⁊ inūgit imperatorē ex priuilegio eccleſie. Hoſt. vbi etiā ſubdit q̄ð
cardinales epi iurāt obedientiā pape tanq̄ ceteri epi.non tanquā
cardinales.preſbyteri autem ⁊ diaconi cardinales nō preſtāt obe-
dientiam pape vt oſtendatur q̄ licet papa ſit generale caput vni-
uerſalis eccleſie ⁊ ſinguli fideles eius membra. Eſt tamen ſpecia-
le caput cardinalium et ipſi eius ſpecialia membra quod corpus
adeo eſt vnitum quod ab his ſpecialibus mēbris ꝓpter fidelitatē
nō exigit iuramentū ſicut nec a ſeipſo vt ſit inter dantē ⁊ recipiētē
differentia.de iuſti.c.ſi.cū cōcor.facit.c.nouit.de his que ſiūt a pre-
10 la.de reſcrip.cū non liceat. Et ob hoc † dicunt mitti ab ipſius late-
re.c.j.de offi.leg.Subdit etiam q̄ legat⁹ cardinalis ex quo tranſit
mare ⁊ aliter nō niſi habeat priuilegium ſpeciale vtitur veſtibus ru
beis palafreno albo ⁊ calcaribus deauratis ſicut papa.Et vbiq̄ fa
cit portari crucem erectam ante ſe preterq̄ in curia roma.etiam ab
ſente papa.ſic ⁊ patriarche ⁊ primates in ſuis prouincijs preterq̄
in preſentia legati de quo in dicto.c.antiqua.de priuile.⁊ in.c.j.vt
li.pen. Et idē dic de Gulda ſm Abb.in.d.c.antiqua.⁊ idē de annu
lo.vide Jo.an.in.c.exterarum.de vſu pal.poſt Hoſt.⁊ idem de Ro
cheto vide Ludo.in.c.clerici de vi.⁊ hone.cleri.circa ſi.per.c.epiſco
pus.cum ſeq.xcvij.di. De alijs cōcernētibus cardinales plene di-
cam in dicta extrauag.ad onus.ad q̄ð vide no.in cle.paſtoralis.de
reg.iur.⁊ per Spe.ti.ij.§.nūc oſtendendū.ver.dixit.

Tertia ſedes eſt ſedes

imperialis ⁊ regia romanorū.de qua in.c.licet ex ſuſcepto.de fo.compe.⁊ l.d.cle.paſtoralis.circa ſi. de reg.iur.
Et qr de hoc plene ſcripſi in extrauag.ſi fratrū.Jo.xxij. ſufficiat re
miſſio ad illā:⁊ ibi no.per zenze.vbi etiam dicitur de ſede regali et
aliorū principum.⁊ in extrauag.copioſus eiuſdem Joā.xxij ⁊ in.c.
11 ij.de ſup.negli.prela.in.vj.per Domi.⁊ no.q̄ imperator † in conſi
ſtorio ⁊ capella ſedet immediate ad latum pape ſiniſtrū.Et an poſ-
ſit intereſſe cōſilio vide.xvij.di.§.hinc etiam.⁊.xj.q.j.§.item cōſtan
tinus.⁊.xij.q.j.futurā. ¶ Imperator autem grecorum largo mo-
do dicitur imperator.c.ſolite.de ma.⁊ obe.ſicut rex ſcacorū dicitur
rex:quoniam extra eccleſiam nō eſt imperium.xxiij.q.j.§.ſed illud
de quo no.in.c.venerabilem.de elec.⁊ per Anto.roſel.in.d.monar
chia in ſi.⁊ idē dico de imperatore trapeſunth. ¶ De ſenatore aūt
no.in.c.fundamēta.de elec.li.vj. De officialibus patrimonij eccle
ſie dicet in extrauagan.eccleſie,vbi etiam per zenze. ¶ Quarta ſe-
des eſt ſedes patriarchalis ⁊ primatialis. Circa quam eſt attenden
12 dum primo q̄ð † patriarcha ⁊ primas lʒ diuerſa noia ſint,tamen
vnam formam tenēt ⁊ idē ſunt.lxxix.diſt.c.j.⁊.c.prouincie.⁊.§.j.⁊
ij.viij.q.iij.conqueſtus.⁊ no.in.c.duo ſimul.de offi.ordi. ⁊ in.c.j.de
ſta.reg.circa ſi.lib.vj.Quorū quatuor ſunt principaliores videlicet
Conſtantinopolitanus,Alexandrinus,Antiochen⁹ ⁊ Hieroſo-
lymitanus.Et attende q̄ antiochena fuit prior tempore q̄ roma-
na.xxij.di.renouātes.de quo dic vt.lxv.di.mos antiquus.⁊ in.d.c.
antiqua.de priuil.⁊ facit ad predicta.c.oēs ſiue.xxij.di.⁊.c.exigit.⁊
c.felicis.de cenſi.lib.vj.⁊ in extrauagā.ſi fratrum.⁊ plenius in extra
uag.ſancta romana.⁊ hic ordo attendit ad effectū declarādi digni-
tatis prioritatis ⁊ ſedis ⁊ loci ſecundū Hoſt.in.d.c.antiqua.⁊ eo.ti
tu.c.ex ore.⁊.c.j de ma.⁊ obe.Alij vero patriarche dicūtur p̄mates
proprie.vt Aquilegieñ.⁊ Venetiarū ſubrogat ſub.N.quinto lo
co gradeñ.⁊ cum locū Aquilegieñ.primatius fuiſſet diuiſa in aqui
legieñ.⁊ gradeñ.remāſerunt ambe deſolate improprie ergo vocan
tur patriarche hi duo ſm Specula.in titu.de diſpē.§.ſunt quoq̄.

13 Sunt etiam

† primates in Italia archieps Piſanus.
In Vngaria archieps ſtrigonieñ. In
Alamania archieps Magdeburgenſis. In Hiſpania archiepiſco
pus Toletanus. In Francia archiepi Vieñ.⁊ Bituricñ. De quo
bituricñſi habet in.c.ſi.de maio.⁊ obe.⁊ in.c.expoſuit.de dila. Lu-
gduneñ.etiā appellat ſe primatē galliarū. In Anglia archieps Cā
tuarieñ.de quo in.c.ſi.de offi.le.⁊.c.pe.de ſil.pſby.⁊ archieps Ebo-
raceñ.de quo in.c.j.de appel. ¶ Horum autē primatū aliqui ſunt
legati nati:vt Cātuarieñ.Eboraceñ.⁊ Remeñ.qui inungit regem
Francie.⁊ eſt par regni:vt in dictis iuribus ad quos poteſt haberi
recurſus per viam querele ſicut ad papam.de quo in.d.c.j.de offic.
leg.⁊ in.c.paſtoralis.de offi.ordi.⁊ in.c.primo eo.ti.lib.vj.Non ta-
men poſſunt abſoluere excōmunicatos aliſ prout habetur in.c.pe.
de offi.leg.circa quos vide deciſio. Bellame.lxviij.⁊ in alijs deci-
ſi.cccviij.incipit.itē fuit dubitatum vtrum archiepiſcop⁹ qui vult
q̄ talis legatus natus non habeat duo ſemeſtria ad beneficia con
ferenda ad eius collationem deuoluta.⁊ vide eundem Bella.deci
ſio.cccxxvj.incipit,quando eps. De his etiam latius dicet infra ⁊
vide Petrum de ancha.conſi.cxxxj.

Quinta ſedes eſt ſedes archiepo-

14 rum ⁊ metropolitanorū. Circa quod aduerte q̄ð † archieps cum
metropolytano idem ſunt.vt no.xcij.diſt.§.j.⁊.c.ij.⁊ per Spec.in
titu.de diſpen.§.ſunt quoq̄.licet Archi.contra.quem tenet Joā.
and.in.c.preſenti.de offi.ordi.li.vj.in nouel.ſuper glo.ij.alleg.xxj.
diſt.c.j.poſt prin.⁊ in auč.de priuile. Archi.in princi.ibi non ſolū
metropolytanus ſed archiepiſcopus fiat colū.ij.⁊ locatur illa ru-
brica poſt titu.de ſanc.epiſc.que non legitur nec gloſſatur.Et ma-
iorem ordinem epiſcopi non reperire quicquid dixerit Hoſtien.
in.c.quia

in.c.quia periculoſum.de ſen.excō.lib.vi.⁊ ob hanc cauſaꝫ papa ſe
vocat epm. Unde eo ipſo qḋ de epiſcopis aliquid exprimit venīūt
ſuperiores, quia non inſpicimus dignitatem ſed officium pontifi-
cale. vt no.in.d.c.quia periculoſum. de quo dicetur in extrauagā.ſi
fratrum.ſuper verbo, ſuperiore.⁊ dicit Hoſtien.in.c.ij.de cleri.non
reſiden. Cardinalem eodeꝫ priuilegio gaudere quod intelligit Jo.
and.etiam ſi non ſit epūs in.d.c.quia periculoſum.in nouel.et poſt
15 Joan.mo.in.c.j.de ſciſmati.eo.lib.verſi.⁊ omnem. Et † appellātur
quandoꝙ principes propter temporalitatem quā obtinent eorū
eccleſie.vt in dicta clemen.ne romani.vbi per Land.de iureiuran.
Sic etiam imperator quandoꝙ pontifex vocatur.v.diſt.de capitu
lis.facit de elec.c.cum inter vniuerſas. Quandoꝙ etiā archiepūs po
nitur pro patriarcha.vt.l.iubemus.C.de ſacroſan.eccle.

Sexta ſedes eſt epiſcopalis⁊ illa appellat aliquā-
do cathedralis.vt in.c.j.de maio.⁊
obediē.lib.vi.⁊.c.ſi.de ſup.neg.prelato.eo.lib.⁊ quia de hac non eſt
dubium inſiſto ad quod vide quod dicam.ī.in verbo vacante.
¶ Septima ſedes eſt abbatialis vel prioralis.⁊ de hac loquitur.c.
ſi ad ſolum.de regu.lib.vi.cum ſimi. Et dic tam marium quā femi-
nacum.de quo in.c.indēnitatibus.de elec.lib.vi.⁊ in.c.generali.et
in alijs pluribus.de quo per Cardina.⁊ alios in clemen.j.de elec.lꝫ
Zenze.ſenſerit contrarium ſuper extrauag.ad onus Joan.xxij.de
quo infra dicemus.⁊ qḋ in illis.c.cupientes.non vendicat ſibi locū
de electio.lib.vi.ob ſexus fragilitatem per.d.c.indēnitatibus.§.lꝫ
eum eas.⁊ dicit qḋ idem no.Bart.in.d.c.cupientes. Idem tamen
Zenze.⁊ Pau.tranſeunt cum gloſ.in.d.clemen.j.de elec.vbi plene
16 vide per docto.maxime Cardi.quando † maſculinum cōcipiat fe-
mininum etiam in materia correctoria.ad quod no.per Joā.an.in
c.de monialibus.de ſenten.excōmu.⁊ in.c.j.de ſta.regu lib.vi.
¶ Circa autem hunc articulum ad quē deuoluatur poteſtas prio
ris de monaſterio communiter dicunt docto.qḋ tota poteſtas re-
manet penes conuentum.vnde conuentus ſine capitulum poteſt
tunc monachos recipere maxime de conſenſu epiſcopi.arg.l.ſi.C.
qui admit.⁊.l.ſi infanti.C.de iure deliberan.⁊.l.ſi curatoreꝫ.C.de in
integ.reſtitu.mi.⁊.c.ad abolendam.de hereti.⁊.c.cum olim.⁊.c.his
que.de maio.⁊ obedi.pro qua ſententia facit quod no. Innocē.de
conceſ.preben.quoniam.⁊ ad idem.c.officium.de electio.⁊ videtur
expreſſum in.d.c.ſi ad ſolum.de reg.lib.vi.⁊ no.in.c.j.de re.eccle.nō
alie.eo.lib.in verbo eccleſie.⁊ idem Innocen.in.c.j.ne ſe.vac.⁊ in.c.
edoceri.de reſcrip.licet aliter videatur ſenſiſſe in.c.cū acceſſiſſent de
conſtitu. ¶ Spe.autem in titu.de ſta.mo.ver.xx.⁊.xxj.dicit ꝙ vi-
demus ſeruari contrarium.ar.c.illa.ne ſede vac.⁊ in.c.nouit.de his
que ſiunt a prela.de quo per Arechi.xxiiij.diſ.preſbyteri.⁊.xvj.q.ſi.
⁊.nullus.⁊.c.ſi. Idem tamen Innocen.in.c.cum dilectus.de cōſue.
17 tenet qḋ † mortuo abbate habet cōuentus adminiſtrationē mona
ſterij ⁊ omnium rerum, ⁊ poteſt inſtituere iudicium: ⁊ per ſeipſum
agere.allegat.l.j.ff.quod cuiuſꝙ vni.no.⁊ idem ſequitur ibi But.
⁊ Abb.lꝫ dicant hoc nullo iure probari pro quibus facit maior cō
munio ⁊c.c.preſentiū.in prin.de teſti.lib.vi. ¶ Cardinalis vero in
clemen.ne in agro.§.abbate.de ſta.reg.q.ij.cum quattuor ſequen.⁊
Lap.ibidem.⁊ in clemen.ſtatutum.de elec.tenent cum Innocē.ꝙ
tota adminiſtratio temporalium ⁊ ſpiritualiū mortuo abbate vel
priore, qñ.ſ.prioratus eſt prima dignitas, tranſeat ad conuentum
per.d.c.cum dilectus.in prin.de conſue.⁊.c.ij.de in integ.reſtit.⁊ p
c.j.de regu.lib.vi.qḋ etiā ibi tenet Land.dicens ſic ſeruari de facto.
Exceptis tamen caſibus ſpecialibus qui ſede vac.prohibētur exer
ceri, ſicuti alienare, litigare, beneficia que ad ſolum prelatum perti
nent conferre ⁊ ſimilia.ne ſede va.per totum.

18 Dicit etiam ibi Pau.qḋ deuoluitur † ad cōuentū
poteſtas reuocandi monachos ad
clauſtrum, ſi talis eſt beneficiorū cōditio.iuxta no.in cle.quia regula-
re.de ſup.neg.prela.ar.xvi.q.ij.viſis.⁊ per.d.§.abbate.⁊ per no.in
c.ſi.de rendi.in.ij.gl.quod ſequitur Car.ibidem. Sec° credo in his
que forent preiudicialia ipſi abbati.per no.in cle.ſi.de procur.⁊ per
Abb.in.d.c.cum dilectus.de conſue. ¶ Creatio autem ⁊ receptio
nouorum monachorum ſolū deuoluit quando.ſ.cōiter ſpectat ad
abatē ſeu priorem ⁊ conuentum, alias ſecus per.c.ſi.de reg.lib.vi.
Abbate vero diſpoſito ſecus videt ſm Jo.and.in.c.ſi.ver.ſi autem
de ſta.reg.ſ.in temporalibus tātum.ſed ſecundum eum in ſpiritua
libus deuoluitur.vbi autem ſequitur Inno.⁊ eſt communior opi-
nio. Sed abbate negligente procedit cle.quia regularis.⁊ cle.j.§.
abbate.de ſta.mo.procedit abbate ſuſpenſo. Quid autem quandu
ad ſolam preſentationem vel electionem abbatis vel priore vide
gloſ.in.d.cle.regularis.in ver.prouiſionem.⁊ deciſio.in antiquis.
ccl.xviij.incip.nota ꝙ propter negligentiam ⁊c. Concludit etiam
19 Hoſtien.ꝙ vbicunꝙ dicitur eccleſia vidnata † quod eſt in ea que
habuit ſponſum in cuius ſponſi electi habet ſeruari forma.c.ꝙ p-
pter.de elec.⁊.c.ne pro defectu.procedit titulus ne ſede vacā.in de-
creta.⁊ in.vi.loquitur ergo ſolum ſecundum eū de his de quib° lo-
quitur.c.ne pro defectu.de elec.ſecus autem in alijs per.c.cum ac-
ceſſiſſent.de conſti.⁊.c.ſi.de ſucceſ.ab inteſta.de quo per Lap.in.c.
cupientes.§.certuꝫ.de elec.li.vi.⁊ alleg.xx.⁊.xxj.⁊ Bald.in vlt.ſen.
in ti.ſi inter do.⁊ vaſ.lis orta.in prin. Et in maiori prelatura capitu
li poſt epiſcopum dicit eſſe ſecus vbi bona ſunt diuiſa, non autem
ſi ſit cōmunia: licet aliter aliū intelligant arg.c.edoceri de reſcrip.et
⁊.pe.⁊ vlti.de renū.⁊.c.cum venerabilis.de conſue.vel etiam ſecūdū
eundem Hoſtien.dici poteſt ꝙ titu.ne ſede va.loquitur in omni-
bus beneficijs duplicibus ex quibus cōſequitur quis curam, vt eſt
eccleſia parochialis.c.cuꝫ nos de offi.ordi.⁊.q.ij.c.ſi.vel adminiſtra
tionem vt eſt diaconatus vel archidiaconatus ⁊ alie dignitates, vt
patet in.c.relatum.de teſta. Secus de alijs vt ibidem quod hodie
comprobatur in.c.dudum.§.quia vero.⁊.c.j.de reb.eccl̄.non alie.
lib.vi.quod tamen verum eſt ſecundū eū niſi ex cauſa dignitatis in
totum deſtruat: vt in.d.c.cum acceſſiſſent.de conſti.vel fructus ad
tempus retineantur: vt in.c.vt noſtrum.§.ſi.vt eccle.bene. Qḋ ve-
rius eſſe dicit.ar.c.extirpande.de preben.in ſi.⁊.c.paſtoralis.de his
que ſi.a pre.⁊ in.c.prohibemus.de cēſi.in.c.maioribus.eo.ti.quod
tamen intelligit quo ad ea que extra iudicium ſiunt.de quibus lo-
quit ne dictum.c.dudum.de reb.ec.non alie.lib.vi. Secus vero de
20 his † que ſiunt in iudicio in quo prelatus ſuperior aliquoties ſup
plet vt in.d.c.ſi.de ſucceſ.ab inteſta.⁊ licet iſte ſubtiliter locutus ſit,
tutior tñ eſt cōmunis opinio.⁊ ideo ab ea non recedendū.

Sedes vltima eſt multiplex et primo
ſedes ma
giſtri maioris hoſpitalis vel conuentus templi.circa quam dicunt
Zenze.⁊ quidam alij ꝙ non dicitur vacare per mortē eius cū iuris
ſpiritualis eccleſie nō ſit capax: vt puta vt in pluribus laicis vt ipſe
no.ſuper extraua.ad onus.Jo.xxij.in glo.in verbo electus de quo
vide Hoſt.But.⁊ alios in.c.cū deputati.de iudi.quod tamen vide
tu contra.c.canonica.de ſen.excom.vbi vide per eundem. Ideo
pro pleniori examine omnino vide Oldra.in conſilio.xcviij.incip.
quoniam ad inueſtigationem.⁊ in ſpe.de ſen.prela.§.vt autē.ver.
quid ſi prior.⁊ per Bar.Joā.mo.Archi.Joan.an.⁊ Pe.de anch.
⁊ alios in.c.cupientes.in gloſ.in ver.electi.de elec.lib.vi.⁊ in.c.ſicut
cuncti.eo.titu.⁊ lib.in gloſ.in ver.eccleſias.que vult quod ſint eccle
ſiaſtice perſone ſicut dicit glo.in.d.c.canonica.⁊ qḋ ſunt religioſi.⁊
no.in.c.j.de verbo.ſignifica.eo.lib.⁊ tex.appellat eos milites in cle
mē.quia contingit.in ſi.de reli.do.⁊ glo.in.d.c.cupientes.⁊.c.olim
cauſam.⁊.c.cum ad ſedem.de reſtit.ſpolia.⁊ idem in templarijs nu.
gloſ.in.c.cum illorum.§.ſi vero.de ſenten.excō.licet ibi Hoſtien.in
21 eis dicat contrarium. Dicit tamen vtrobiꝙ ꝙ † omnes religioſi
deficiente Abbate, vel prelato qui poſſit illos abſoluere ad dioce-
ſanum recurrent.de quo per Joan.and.in.d.c.canonica.vbi alleg.
Hoſtien.reſtringere illum tex.ad conuentum vltramarinum tan-
tum.⁊ remittit ad no.in.c.de monialibus.e.ti.de quo per Arch.in
c.bone.xcvj.diſt.⁊ in omnib° ſimilibus per no.in.d.c.cupientes di
cit Inno.in.c.de cauſis.de offi.delega.vbi hoc refert Bal.qḋ tem-
plarij ⁊ hoſpitalarij remouent ſuos miniſtros pro libito volunta-
tis.vt no.in.c.olim.de teſti. ¶ Item ſedes miniſtri fratrum mino-
rum. Circa quam concludit Cardi.ſo.in cle.exiui.in ſi.de verb.ſig.
qḋ vacante generali miniſtratu fratrum minorum et mortuo vere
vel ficte eorum generali miniſtro quod importatur per verbum ea
centibus.de quo ſibi ſupplet vicarius generalis totius ordinis vi-
ces eius vt ibi, qui vicarius creabitur per papam ex quo non tradi
tur ibi alius modus. Et licet fratres predicatorū obſeruēt ꝙ mini
ſter illius prouincie in qua occurrerit celebrandū generale capitu-
lum poſt obitū ſui magiſtri generalis vicarius ſit ordinis vſꝙ ad tē
pus capituli. fratres tñ minores habent conſtitutionem qḋ mor-
tuo eorum generali miniſter prouincie vbi occurrit celebrandū ge
nerale capitulū poteſtatē habet ſuper alios l capitulo quo ad ea tā
tum que ſpectant ad expeditionē capituli ex quo nō vr̄ hr̄e pote-
ſtatē in alijs.c.nōne.de preſumpt.⁊ ſic reſtat qḋ requiratur licentia
pape ad faciendū vicarium generalem, cuius contrarium videtur
voluiſſe Nico.pap.vt patet in literis de quibus eſt copia in li.ſtatu
torum dictorum fratrum.

Item ſedes aliorū magiſtratuū vniuerſitatum ſecula-
rium circa quas dicit Inno.in.c.cū acceſ-
22 ſiſſent.de ꝯſti.ꝙ vniuerſitas † vel collegiū nō ſuccedit in poteſtate
rectoris.quē ſequit Bar.in.c.cū olim.eo.ti.⁊ Jo.de lig.ibidē Hoſt.
tamen tꝫ contrariū quē vero ſequit Cōpoſt.quod videt verum in
prioribus ⁊ preſidentibus vniuerſitatis q preſunt generali pvidē
tie ⁊ habēt iuriſditionē vniuerſalē q bene poſſunt pvidere ſup hoc
per.l.vbi abſunt.ff.de tu.⁊ cu.da.ab his.quod no.Bal.in ti.de pa.
iur.fir.§.ad hec myſi.ſen.⁊ p Lan.in cle.ne ro.⁊ in.c.ad abolēdā.de
here. ¶ Item ſedes abbatiſſarū ſeu prioriſſarum ⁊ aliarum prela-
tarum habentium quomodolibet iuriſditionē in ſubiectas qi poſ
ſunt ab officio ⁊ beneficio ſuſpendere propter inobedientiam ⁊ cul
pas: vt no.in.c.dilecta.de maio.⁊ obe.⁊ ſm gloſ.collecta.⁊ Bal ibi
poſſunt facere ſuſpenſionem procedentem ratione iuriſditionis
hoc eſt ab officio et adminiſtratione, ſed ab officio diuino nō poſ
ſunt ſuſpendere cum talis ſuſpenſio procedat ratione ordinis que
non eſt apud ſexum femineum.de quo plene in clemen.j.de elec.

et idem de prelatiſſa ſororum tertij ordinis ſancti Franciſci de quo per Bal.in.c.cum in eccleſiarū.de offi.ordi.et in.d.c.cum dilecta.de reſcrip.et.d.c.indēnitatis.de elec. Bal.aūt in.c.nihil.in vlti.col.de elec.dicit q in magiſtratibus et tabellionibus repetitur quaſi proximo officij et maxime in magiſtratu qui habet ſedem ſibi deputa-

8 3 tam. Nam † ſedes idem eſt quod pedum poſitio.ergo proprie com petit proximis diffinitio.et qd nemo debet ſedere in aula principis niſi aſſignet ei locum et qd reges dicūtur habere ſolium:epi thronū. no.in.c.innotuit.de elec.et no.idem Bal.in.c.ſolite.de maio.et obe. et Archi.in.c.quorūdam.de elec.lib.vj.

Summarium.

1 Participium vacante, multipliciter ſumitur in iure.
2 Epiſcopus dicitur vacans qui non habet epiſcopatum.
3 Eccleſia per ceſſationem cōmende non dicitur proprie vacare.
4 Eccleſia vacare dicitur pluribus modis.
Mors omnia ſoluit.
5 Cedens poteſt dici mortuus quo ad beneficium cui ceſſit.
Mors ciuilis quando equiparetur naturali.
6 Papa licet propter inſufficientiā non poſſit priuari papatu, tamē ſpernendo exercere onera ſibi incūbentia, tacite dicitur renūtiare.
7 Tranſlatus eo ipſo q conſentit tranſlationi an dicat vacare prior eccleſia.
8 Eccleſia vbi ſit priuatio vel renuntiatio dicitur vacare.
9 Beneficia vacātia per ceſſum vel deceſſum non veniunt ſub gratia ad beneficia vacantia per priuationem conceſſa.
10 Sedes quādo dicatur vacare per ingreſſum religionis.
11 Vacare dicitur ſedes per adeptionem incōpatibilis.
12 Lapſus temporis de promouendis et de conſecrandis facit vacare ſedem.
13 Prelatus ſi a paganis ſiue ſciſmaticis capiatur aut captiuus detineatur, ſedes dicitur ficte vacare.
14 Sedes quando dicatur vacare vel quaſi vacare quo ad iuriſdictionem capituli.
15 Conſuetudo immemorialis an excuſet immiſcentē ſe ante cōfirmationem in adminiſtratione.
16 Beneficia abbatis an vacent poſt adeptam poſſeſſionem ante benedictionem.
17 Sede vacante an valeant facta per epm vel capitulum.
Prebenda vacante an vacent iura ad prebendam pertinentia.
18 Collatio beneficij ſub cōditione, ſi vacat, an valeat.
19 Verbum quomodolibet quod conſueuit apponi in vnionibus qd includat.
20 Exiſtens in Romana curia ſi facit procuratorem ad capiendum poſſeſſionem beneficij incōpatibilis, an ea adepta cenſeant priora beneficia in curia vacare.
21 Compromiſſum factum per prelatum de rebus eccleſie eo mortuo an expiret.
22 Papa mortuo licet ptās vicarij expiret, non tñ expirat licētia per eum data alicui de celebrando in domo ſua.

Preludium ſeptimum et vltimum.

De virtute et importantia huius termini vacante. non tamen extincta: quia tunc non dicitur vacare proprie.c.cum acceſſiſſent. de conſtitu.

1 VLtimo premitto circa importantiā huius participij Vacante. † qd in iure ſumitur multipliciter. Aliquando enim capitur pro operam dare. vt patet.xxxiij.q.iij.c.ſi.et in.c.ij. de offi.primi.et in cle.dudum in prin. de ſepul.et in c.fundamenta.de elec.lib.vj.cum ſimi. Aliquando ponitur pro excuſari et immunem eſſe a muneribus publicis.l.in qui.cū ſe.de va.mu. et in.l.j.de mu.et ho.lib.x.et in.l.j.C.de his qui app.va.mu.accep.in ro.et ni.vel ad munera ſubeunda deficere.lib.j.C.de vaca.mu.pe.per totum ti.et in aut.de nup.§.pe.ibi vacantibus.i.ceſſantibus. Aliquando pro quieſcere.xvj.q.j.placuit.§.et ceſſare vel feriare.l.diu⁹. ff.de ferijs.inde dicte ſunt vacantie.facit cle. ne ro.circa ſi.de elect. Aliter etiam ſumitur in.l.ſi vacantia.et pee totū.C.de bo.va. Quãq etiam ſumitur pro ſuperfluere.vnde dicitur ſuperuacantium aut ſuperuacuum et c.l.ſicut.§.ſuperuacuū.cum ſi.ff.qui.mo.pig.vel hy po.ſol. Alibi dicitur vacat cauſe probatio.i.non eſt neceſſe probare cauſam.l.ſi conſentiente.ff.de manu.et in aut.de non alie.§.fin. Alibi dicitur vacanea ſubtilitas in aut.vt immobi.apud impe.

2 don.§.j.iuſti.de vſuca.§.res fiſci. Dicitur † etiam epūs vacans qui non habet epatum.c.ſi quis epūs vacans.xcij.di. Alibi dicitur vacātibus.i.correctis.in aut.de heredi.ab inteſt.in prin.et.§.nullam vero.et in aut.vt ſpon.largi.§.j.et.§.legez.et in aut.de ali.et epbz.pro-

hi.§.ſi.et de electi.§.ſi autem heres.et de ſan.epiſ.§.ſi vero mulier.et vt iudi.ſine quoquo ſuffra.§.ſic igitur. Alibi dicitur vacare.i.neceſſariam non eſſe et inutilem.in aut.de non alie.§.ab anaſtaſio. facit c.vtrum.de cle.coniug. Alibi abrogatam eſſe et quaſi non ſcriptam et c.vt in aut.de nau.vſur.colla.viij.

Proprie autem quo ad propoſitū noſtrū ſumitur pro carere et viduari a prelato defenſore.c.ſin.ne ſe.vac. Prelato dico habēte eccleſias in titulum. Quod quomodo intelligatur et quomodo ſumatur ti.plene habes in.c.dudū.de elec.et in aut.de eccleſiaſticis ti.

3 in prin. Non de habente in cōmendā q tunc per † ceſſationem cōmende non dicitur eccleſia proprie vacare. vt no.in.c.nemo deinceps.de elec.lib.vj.et eſt deciſ.in antiquis.xl. Per quã etiã modus vacandi non expirat vt dicetur.j.i.q.de poteſtate cōmendandi.et viduari proprie dicitur ſolum eccleſia cathedralis vel regularis: vt in.c.ne pro defectu.de elec. Et appellatione vacationis ſimpliciter intelligitur vacatio cuiuſlibet ſpeciei.l.ſi quis ſtipuletur.ff.ſol ma. Secus ſi exprimeretur vna ſpecies tantum.c.ſuſceptum.de reſcrip. lib.vj. Facit.l.cōmodiſſime.ff.de lib.et poſt. Nec ob.l.ſi mater.C.de inſtitu.et ſubſti.per.l.mulier.ff.ad trebel. ſm Bal.in.c.ex parte.de offi.deleg.et ibi dicit apoſtolica ſedes vacare vbi papa morit. vide j.in ver.iij.per priuationem et c.de elect.c.vbi maius.lib.vj. Et vbi ſit reſignatio a priuato et c.ſecūdū doc.in.c.ij.et c.pe.de preben.li.vj.

4 Vacare aūt dicitur eccleſia † duob⁹ modis principalr. Primo vere. Secundo ficte vel quaſi. Vere autem vacare dicitur eccleſia octo modis. Et primo per obitū, quia mors omnia ſoluit: vt in aut. de nup.§.deinde.col.iiij. Adeo qd ſi miraculoſe reſurgeret non recuperaret eius priſtinum prout not. Egi.roma.in ſuo quolibeto. et Jo.de zocheis in rub.de ſpon. Nico.ſicu.in.c.fraternitatis in ſi.de frig.et malefi.et per Laud.in extrauag.ſuſcepti.in ver.vacantium.et no.Bal.in.l.inna.la.j.ff.de legi.et Lud.l.ru.ff.ſo.ma. Et quãdocũq dici poſſit q quomodocũq vacet eccleſia quo ad illam prelatus dici poſſit deceſſiſſe: vt no.glo.in ver.predeceſſor eum.c.j.de renū.li. vj.illud procedit largo modo.proprie autē iſta differunt inter ſe vt pz in.d.c.ſuſceptum. Etiam in gratijs derivantibus in aliū.c.quã uis.ſi.de preben.in.vj.et ibi no.in glo.in verbo, decedentiū. de quo in.c.ſi propter.de reſcrip.eo.li.

5 Secundo per renuntiationē ſimpliceꝫ ſiue ex cauſa permutationis qm̄ cedens † dici pōt mortuus quo ad beneficium cui ceſſit.vij.q.j.ecce in quibus.xxxiij.q.j.§.4.et.ij. Preterquã vbi hꝫ fieri ſtrictiſſima interpretatio: vt no.in.c.ſuſceptum in glo.humanis.et in glo.non morte.et.xvj.q.j.placuit.vbi vide quando ciuilis mors equiparet naturali.et in deciſione.cclxvj.et in deciſione Thome.xl.c.j.de rerum permutatione lib.vj. Quod etiã procedit in papa.c.j.de renū.lib.vi.et.c.ſi apoſtolica.et c.ſi is cui.de prebē.eo.li.et in cle.ne Romani.de elec.vij.q.j.non aūt.xxix.di.ſi quis pecuniam.xviij.q.ij.quã ſit. Nec tunc requiritur q expreſſe renuntiet in manibus Cardinalium: nec qd Cardinales eam expſſe recipiant ſm Archi.Jo.an.et Domi.in.d.l.in vlti.colū.et Vinc.in.d.c. quod in dubijs.de renū. Licet Hug.videatur ſenſiſſe contrarium in.d.c.non autē.vij.q.j.et in.c.agatho ſe.xxvij.q.ij. Et de viribus renuntiationis per ſuperiorem nō admiſſe no.plene in.d.c.quod in dubijs.et c.admonet. Et de cauſis ex quibus poteſt epiſcopus renuntiare vide in.c.niſi cum pridē.de renū. Et quando renuntiatio pape non eſt notoria ad tollendū ſciſma eſſet conuocandū cōcilium generale per clerū et populum Romanū, et per illud determinãda

6 talis cã ſm doc.in.d.c.ij.de renū.lib.vj. Et lꝫ papa † propter inſufficientiam priuari non poſſit papatu, ſpernendo tamen onera incūbentia ſibi exercere, dicitur tacite renuntiare ſm docto.ibidem. Et vide Pe.de ancha.in repe.reg.acceſſorium.de regu.iur.in.vi.vj.q. principali de duobus ſummis pontificibus, quorū quilibet renuit renuntiare altero renuntiante. Et an et quando papa vel epūs poſſit compelli renuntiare vide Ludo.in conſil.cclxxxix.et.cxxij. Renuntiatio tamē ſimoniaca nō induceret vacationē etiã quo ad ſe, per no.per Innocē.et alios in.c.cum vniuerſorū.de renū prin.et ita debent intelligi no.in.c.quod in dubijs.et in.c.admonet. de renun.et deci.in antiquis.cc.incipit: vtrum ſi aliquis. Tertio per tranſlationem quãdo.ſ.papa transfert epos poſtulatos vel non et abſoluit eos a vinculo priori vt eſt matrimonium.et iuramentum. de transla.prela.c.ij.§.ſicut ergo.et de poſtu.prela.c.bone.ij.in fin. Eo

7 enim ipſo qd † tranſlatus cōſentit tranſlationi vacat prior eccleſia et non ante niſi appareat papam eum voluiſſe transferre inuitū vt proſequitur Jo.an.in mercu.in regula qd ob gratiam de regu.iur. in.vj.et Jo.mo.in.c.in generali.de elec.eo.lib. Licet Hoſtiē.in ſum. eo.titu.de transla.prela.ad ſi.dicat qd vacet etiam ante conſenſum, quando transfertur conſecratus. Sed iuxta ſniam Jo.mo.conſuluerunt doc.Flo.et Bo.et Zaba.in tranſlatione dñi Angeli de arregioſis ad Cardinalatū de quo vide in cle.j.vt lit.pen.et ita tenuit in Rota cōtra gloſ.ſi quis iam tranſlatus.xxj.q.ij. Et Lo.de ro.in cōſilio.cccxiv.tenuit eccleſiam non vacare ante adeptã poſſeſſionem,

niſi per

niſi per eum ſteterit. quod incipit. Circa primum cõſultationis ar-
ticulum. Et Jo. cal. in cõſi. i. & ö. ſub ti. de trãſ. prela. vbi plene exa-
minat quo tranſlatus per papã poſſit contradicere trãſlationi. Et
per Lud. cõſi. cxlv. & q ante iuramentũ preſtitũ nõ poſſit trãſlatus
aliquid facere no. Guil. & Zenze. & Jo. de imo. in cle. ne romani. de
iureiu. propter extrauagantem iniuncte. & vide que ſcripſi ſup ea.

Quarto per priuationẽ. depoſitionẽ vel amotionẽ &c. c. ſi papa. xl. diſt. c. ad apoſtolice. de re g.
iur. li. vi. c. ex geſtis. de cler. non reſi. c. i. de ſciſma. li. vi. c. ex literis. de
exceſ. prela. c. alius. xv. q. vi. & per Abb. in. c. ad petitionẽ. de accuſa.
Et tunc nec infra annũ abſoluet &c. ſm Jo. an. in. c. querenti. de of-
8 fi. dele. ſuper gl. pe. Et † dicit eccleſia ibi vacare vbi ſit priuatio vel
renuntiatio &c. vel vbi occurrẽt oẽs alij vacationis modi, vt vltima
deciſio in antiquis. xlvi. & xv. que incipit. Itẽ no. q vbi aliquis pri
uatur. & deciſio etiã in antiquis. Eſt & alia deciſio in nouis. cclxv. & p
doc. in. c. cõmiſſa. de elec. li. vi. poſt Archi. & Domi. & eſt glo. in ver.
collato. de loco ratihabitionis in cle. i. vt lit. pen. ponunt aliqui in
c. ij. de preben. lib. vi. ppter qđ diximus q priuatus q̃ nõ ſoluit pe
titionẽ in partibus ſi eſt Rome eius beneficiũ cẽſetur vacare in cu
ria, & eſſe reſeruatũ. xlviij. deciſi. que incipit. Item no. q ibi benefi-
cium. de quo per Archi. & Jo. an. & alios in. c. ij. de preben. li. vi. & p
eundẽ Archi. in. c. ſi electio. & c. cõmiſſa. de elec. eo. lib. de quo etiaʒ
vide plene per doct. in cle. i. vt lit. pen. & in ſimili in. c. cupientes. ſu-
per verbo, priuatus. eo. tit. & li. & in. c. quãuis. ij. de preben. eo. li. Et
vbi priuatio inducit a iure, vt p3 in caſu. c. auaritie. de elec. lib. vi.
qđ locum ſolũ non habet in prelatis vt vltima deciſi. in nouis. inci
pit. Et nõ in beneficijs inferiorũ. Cui⁹ cõtrariũ videt voluiſſe Cal.
in conſi. viij. in tit. de elec. & in conſil. ix. eo. tit. Quod tñ capitulum
nõ vendicat ſibi locũ neq; in papa neq; in imperatore, neq; in vl-
9 tramontano ſubiecto pape vt ibi per Jo. an. Et beneficia † vacan-
tia per ceſſum vel deceſſum nõ veniunt ſub gratia ad beneficia va-
cantia per priuationem cõceſſa, vt in deci. Thome. xl. vbi vide an
& quãdo mors ciuilis equiparat naturali. Et per vacationeʒ iuris
ad rem puta electi nõ cõfirmati vel preſentati nõ inſtituti nõ ſucce
dit reſeruatio de qua in. c. ij. de preb. lib. vi. vt no. in. d. cle. i. vt li. pẽ.
per doc. Et indultum de cõferendo beneficia cedentiũ vel decedẽ-
tium. non extendit ad beneficia vacantia in curia nec ad alios va-
cationis modos, vt no. in. d. c. quãuis. de preben. lib. vi. Niſi alij mo
di vacandi fierent in fraudem vt tenuit Oldra. conſil. qđ incipit,
10 Vbi dicit in dubio preſumi fraudẽ. ¶ Quinto † per ingreſſum re-
ligionis ſcilicet in quinq; caſibus de quibus in. c. beneficium. de re-
gu. lib. vi. & in. c. tranſmiſſa. de renun. & in. c. ſtatuimus. de reg. & no.
xxvij. q. ij. deſponſatum. xvij. q. ij. Gonſaldus. etiam ſi ſolum habe-
ret ius ad rem & non in rem, niſi eſſet minor. xiiij. annis. q̃ tunc in
dubio omnino deberet de quibus plene no. in. d. c. beneficium. & ſi
nondũ eſſent cõfecte litere: dic vt in deciſio. clxiij. incipit. Ex hoc
ſumantur due alie queſtiones in antiquis. Et an tunc cenſeat ha-
beri eccleſia pro derelicta. glo. qđ ſic. in. c. ſi. de cleri. nõ reſiden. ſicut
quando clericus fit miles vel ioculator. de quo in. c. i. de offic. iudi.
& in. c. cõtingit. de dolo. & contu. & in. c. i. de vita & ho. cle. li. vi. ¶ Se
xto per ingreſſum poſſeſſionis violentũ de quo in. c. cũ qui. de pre-
ben. lib. vi. Et in caſu clemen. multorum. de penis.

Septimo per contractum matrimonij de quo in. c. i. de cle. cõiug. etiam cũ impubere & nõ
dum carnali copula ſubſecuta, vt tenet deciſio. cxxv. incipit, Iteʒ
no. q vbi clericus habẽs in antiquis. & Joan. an. in. c. ij. de cle. cõ-
iu. de quo per Ludo. in conſi. cccxxxv. in prin. nec tũc ſufficit pro-
bace ſponſalia tantũ vt vult deciſio. xxxij. incipit, Item ſi impetra
uit. & per Inno. in. c. tue. de apoſta. & an tũc dicatur haberi eccleſia
pro derelicta. vide glo. que tenet q ſic in. c. ſi. de cleri. non reſiden.
11 ¶ Octauo † per adeptionem incõpatibilis. c. de multa. de prebẽ.
c. ſi beneficia. eo. tit. lib. vi. & in. c. i. de conſue. eo. lib. clemen. i. & ſi. eo.
ti. Plenius in extrauag. execrabilis. Jo. xxij. ad quod no. glo. in. d.
c. i. de conſue. & in. c. vt quia duas. de elec. eo. li. q̃ quadam iuris pri-
uatione ſeu tacita renuntiatione cenſetur vacare. no. in. c. cum ſin-
gula. de preben. lib. vi. & c. quis. eo. tit. & lib. quomodocunq; adipi-
ſcatur poſſeſſionem ſecundi. d. c. ſi tibi conceſſo. de preben. eo. li. vel
per eum ſtetit quominus adipiſcat. c. licet. eo. ti. & li. etiã ſi ſolũ expe
ctabat primum per gratiam. per cle. gratie. de reſcri. de quo eſt etiã
opus facere mentionẽ iuxta no. in. c. in noſtra. de reſcri. & de mate-
ria dicam. i. late ſuper extraua. execrabilis. poſt glo. Zen. in addi.

12 **Nono per** † lapſum tpis de promouẽdis. & per lapſum tẽporis de conſecrandis. iuxta. c. cum in cun-
ctis de elec. c. licet canon. & c. cõmiſſa. & c. q̃ ſit. eo. ti. lib. vi. & c. ex eo.
eo. tit. & lib. Et ſi talis tunc erat preſens in curia habet locum. c. ij.
de preben. eo. lib. Licet videatur ius reſolutum pendẽs. & idem te-
nemus de expectante non faciente diligentias Ro. cur. requiſitas
per regulam cancellarie. Item quocunq; modo contigerit aliquem
a iure ſuo excludi. c. i. vt li. pen. lib. vi. & de ele. c. ſi forte. & c. cupiẽtes.
§. qđ ſi per. xx. & §. ſequen. Et ſi tempus cõſecrationis prorogatur
electo ad ſupplicationem vacant beneficia priora per lapſum pri-
mi temporis. Secus ſi motu proprio not. deci. dxv. incipit, vtrum
epiſcopus cui fuit facta prorogatio in antiquis. & a quo tempore
incipiat currere tempus conſecrationis petẽde vide Calde. in con
ſi. iiij. in titu. de electio. & Lap. allega. xxxv. & Ludo. conſil. cccxxxv.
¶ Decimo ſi habeatur pro derelicto, vt no. in. c. ex parte. de cleri.
non reſi. & in. c. i. de offi. vica. vel nõ oſtenſionẽ tituli. iuxta. c. ordina
rij. de offi. ordina. li. vi. & plene in regulis beneficiũ. de regu. iu. li. vi.
¶ Undecimo per violationem ſequeſtri. de quo in cle. i. de ſeque-
ſtra. poſ. & fru. Item ſi quis ſe ingerat in adminiſtratione contra. c.
auaritie. de elec. de quo vide Ludo. in conſi. & dixi. ſan ver. iiij. per
priuationem &c. Item in caſu cle. multarum de pe. Item per non
promotionem ad ordines ſacros. c. cõmiſſa. de ele. eo. lib.

Duodecimo per regulas cancellarie de nõ publi- cantibus acceptationes & pui-
ſiones beneficiorum acceptatorum vigore gratiarum expectatiua-
rum, de nõ experientibus de iure infra annũ vel non intimantib⁹
poſſeſſoribus eorundem. Item de non publicantibus prouiſiones
obtentas per reſignationeʒ que vult q tunc cenſeãtur vacare per
obitum. ¶ Ficte etiã ſeu quaſi vel interpretatiue dicit ſedes vaca
13 re. Si † platus a paganis ſiue ſciſmaticis capiat aut captiuus de-
tineatur. c. ſi epiſcopus de ſup. neg. prela. in. vi. qui ſeruitus morti cõ
paratur. ¶ Secũdo ſi prelatus eſt hereticus vel excommunicatus
vel ſuſpenſus ſm Hoſtien. in ſum. ne ſe. va. §. quot modis. per. c. i.
de parochijs. & c. diuerſitatis. de conceſ. prebẽ. & c. i. de preſcrip.
& ibi no. in glo. & c. q̃ diligẽtia. de elec. ¶ Tertio ſi prelatus eſt inu
tilis ad agendum de iure per. l. i. §. penulti. ff. quod cuiuſq; vni. no.
q̃ eccleſia interpretatiue dicitur viduata que licet prelatũ habeat
inutilem, tamen prohibetur habere. c. inter corporalia. §. neq;. de
tranſla. prela. Sicut malus ſacerdos nõ dicit ſacerdos. xl. diſt. mul
ti. nec malus epiſcopus dicitur ex. ij. q. vij. non oẽs. Dicit tamen
Hoſt. vbi. ſ. q non credit hoc caſu locũ eſſe tit. ne ſe. va. q̃ tũc ma-
gis tractare ius de preſumptione. Sed in alijs ideo locũ habeat:
quia delictum perſone &c. non dixit negligentia, ſeu ſtultitia. c. cũ
venerabilis. §. intelleximus. de excep. xvi. q. vi. ſi epiſcopum. Vbi-
cunq; ergo ſecundum eum vere vacat ſedes vel interpretatiue ſcili
cet de iure delicto prelati exigente vel de facto dummodo eiuſdeʒ
negligentie imputari poſſit titulus ille locum habet, arg. c. ſciſcita
tus. de reſcrip. facit tex. in. d. c. i. §. ne ſe. va. lib. vi. & glo. in. c. ſi. & c. ſi
epiſcopus. de ſupplen. negligen. prelato. eo. lib. quod etiam tenet
Zen. in clemen. ſi. de procu. facit. c. veritatis. de do. & contu. de pe-
nis. c. ij. lib. vi.

14 **Et dicitur** † etiam ſedes vacare vel quaſi vacare quo ad iuriſditionem capituli etiam poſtq̃ ſedi pro-
uiſum eſt ſed promſus adminiſtrare non poteſt, q̃ nondũ h3 lite-
ras iuxta extraua. iniuncte. Bo. viij. facit de tranſla. inter corpora
lia. & c. i. de quo per glo. in cle. i. de here. ſuper verbo, ſede vacante.
& per Barto. Flo. in. c. tranſmiſſa. de elec. & in clemen. vt hi qui. de
eta. & qua. vbi etiam per Pau. & Archi. & Joan. and. & Domi. in. c.
eum nullus. de tempo. ordi. lib. vi. & per eundem Cardi. & Ludo. in
cle. ne romani. in ſi. de elec. & in cle. ne romani. de iureiur. & per Jo.
an. in. c. quia cunctis. de conceſ. preben. lib. vi. in verbo, adeptam.
Que tamẽ extrauagans non habet locũ in eccleſia cõmendata ſm
Old. in conſi. cxxx. qđ incipit, Queritur vtrũ. de quo per Jo. and.
in addi. Spe. in tit. de leg. §. nunc dicamus. in prin. & in prohemio
vi. in nouel. ſuper verbo, trãſmittimus. & plene de materia in. c. no
ſtri. & in. c. tranſmiſſam. c. ne pro defectu. & in. c. qđ ſicut. in ſi. de elect.
& c. cũ iamdudum. de preben. & in. c. i. in ij. de cle. egro. lib. vi. de quo
infra latius patebit. & vide Laud. in extraua. ſuſcepti. in verbo, vn
cancium. & Ang. in cõſi. cclxxij. incipit, Non eſt dubiũ q dictus ele
ctus. & Pet. de ancha. conſi. cccxcviij. & conſi. l. qđ incipit, Conſue-
15 tudo. vbi vult q conſuetudo † immemorabilis nõ excuſet immiſcẽ
tem ſe ante cõfirmationẽ in adminiſtratione. & Ludo. in cõſi. cclix.
¶ Et verbũ vacare preſupponit vacationẽ iuris & facti, ſm Lap.
alleg. xv. & lxxxiij. ſecundum quem beneficium dicitur vacare per
mortem licet collatum fuerit beneficiato aliud beneficium curatuʒ
ſi moritur ante adeptam poſſeſſioneʒ, prout ipſe no. in alle. lxxxix.
Et an & quõ beneficia de menſa dicant vacare, vide per Inno. in. c.
ſub de re. eccle. nõ alie. & in deciſio. ccclxxiij. & ccclxxviij. in nouis.
& in deciſio. xxviij. in antiquis. & in no. in cle. frequẽs. de exceſ. pre-
la. & in clemen. i. de reſcrip. & in clemen. i. de ſup. negligẽ. prela. & per
Federi. in tractatu permut. q. xxxiij. & quomodo beneficia manua-
lia dicantur vacare ſi ſunt bona diſtincta. no. in. c. preſenti. de offic.
ordi. lib. vi. per Archi. & in clemen. q̃ regularis. de ſupplen. negli.
prela. Et quando beneficia dicantur vacare etiam commendata &
reſtituta vide plene per Pet. de anchara. in repeti. c. ſi propter. de
reſcrip. li. vi. & per Joan. And. in. c. quod ob gratiam. in mercuria.
libro. vi. & per eundem in. c. generali. de electio. eod. lib. Et an be-
16 neficia † abbatis vacent poſt adeptam poſſeſſionem ante benedi-
ctionem. vide Oldra. conſi. xiij. per ceſſationem autem commen-
de ſiue extinctionem non vacat beneficium, vt vult deciſio in anti
quis. xl. que incipit, Item nota q vbi beneficium. quam omnino

vide. Item alia deciſio in antiquis.cccℓv.incipit,vtrum per cõcor.
ꝛ in.c.ondũ.in ſi.el.ij. de elec.ꝛ in.c.ſi conſtiterit.j.de accuſa.dicam
infra in.q.iii.ſecunde partis:licet cancellaria ſeruet contrarium.
¶ Et qđ aliud eſt vacare ꝛ aliud non exiſtere.no.Archi.in.c.ſi gra
tioſe.de reſcrip.lib.vi.ꝛ Joan.and.in.c.cum acceſſiſſent.de conſtit.
facit.c.cum conſtet.de pigno.

Et ꝙ eccleſia nõ dicitur vacare poſtꝙ habet epiſcopum cõfirmatum licet non conſecratum.ꝛ que tunc talis confirmatus nõ
conſecratus poſſit agere vide in.c.j.ꝛ.ij.de tranſla.prela.ꝛ Oldra.
17 in cõſi.cɥxix.Et an ſede † vacante valeant facta per epm̃ vel capi
tulum.dic vt no.in cle.ſi vna.de reb.eccle.non alie.ꝛ in.c.vt noſtrũ.
vt eccle.benefi.¶ Et proprie vacare nõ dicitur niſi q̃ a nemine de-
tinetur a iure vel de facto.l.ſi.C.de bo.va.lib.x.ꝛ per no. per Inn.
ꝛ docto.de conceſ.preben.c.cum noſtris.Et vacante prebenda nõ
vacant iura a.d prebendam pertinentia ſed ad eccleſiã ſpectant ſm
Inno.ꝛ Hoſtien.in.c.ex literis.de probationibus.Nec dicitur va
care prebenda in eccleſia in qua non eſt certus numerus canonico
rum nec concilium generale de eligendo infra ſex mẽſes locum ha
bet vt in.c.ex parte.de conceſ.preben.Et que dicatur vacans poſ
ſeſſio vide.C.vnde vi.l.cum querebatur.ꝛ de verbo.ſigni.in.l.in cõ
uentionibus.in fin.de vſuris.ſi ſtipulatus.de actio.emp.l.iij.§.va-
cua.de acqui.poſ.l.improb.ꝛ plene no.in.d.c.cum noſtris. de con-
ceſ.preben.ꝛ.l.ſi.C.vnde vi.ꝛ.l.ij.§.diuus.ꝛ de iur.fiſ.ꝛ in toto titu.
18 C.de bon.va.lib.x.¶ Et an valeat † collatio beneficio . ſub condi-
tione ſi vacat.vide Lap.allega.vj.Et an requiratur declaratio,vi-
de per eundem allega.cɥxvij.Et quod preſumitur ſcientia vacatio
nis in epiſcopo per eundem allega.ij.Et quod valet collatio licet
non exprimatur modus vacandi vide per eundem allega.vj.Et ſi
per certum modum vacandi datur gratia ad beneficium non ve-
nit niſi modus expreſſus niſi adijciaſ clauſula vel alio quouis mo-
do.ꝛ de virtute dicte clauſule plene.de his vide in.c.ſuſceptum. de
reſcrip.vbi vide in gratia de vacante.ꝛ quid de ordinario conferẽ-
te,ꝛ per Lappum in dicta allega.vj.vbi plene examinat . Quid in
electione ꝛ alia plura concernentia materias iſtas ꝛ in alle . lxxxix.
que incipit duo prelati.vbi plene examinat materiam dicti . c . ſu-
ſceptũ.Et quid ſi ignoretur vltimus modus vacationis ꝛ alia pul
chra.Et ꝙ ſufficit probare vnum ex pluribus modis vacandi expſ
ſis no.in deciſ.lxxxij.incipiente,item impetrans.¶ Similiter ver
19 bum quomodolibet † dimittente qđ conſueuit opponi in vnioni-
bus includit omnem modum vacandi prout ſepius determinaui-
mus in Rota propter verbum quomodolibet,iuxta not. Archi.
in.c.indemnitatibus.de elec.ꝛ in.c.j.§.preſenti.de cle.egro.ꝛ.c.ad-
monet.de renun.ꝛ in.c.j.de offi.vica.ad quod deciſio.cccxlix . inci-
pit,item ſi mandatur.

Additur etiam clauſula ꝛ ſi tanto tempore vacauerit qđ
eius collatio ad ſedem apoſtolicam ꝛc.propter ea que habentur in
clemẽ.ſi de beneficio.de preb.immediate,ſcilicet ex negligẽtia epi
ſcoporum vel quorumcunq̃ ſuperiorum etiam exemptorum vt ibi
not. Propterea etiam additur dummodo collatio ꝛc.ad nos hac
vice pertineat per quam reſtringuntur clauſule generales que ap-
ponuntur in gratijs de beneficijs reſeruatis in euentum q̃ non eſ
ſent reſeruata.¶ Additur etiam clauſula ad preſentem collatio-
nem,prouiſionẽ vel quamuis aliam diſpoſitionẽ propter ea que
habentur plene in.c.cum in illa.de conceſ.prebẽ.li.vj.Et ſi nullus
modus exprimitur in literis veniunt omnes modi vacandi ꝛ cuiuſ
cunq̃ collatio ꝛ prouiſio vt vltima deciſio in nouis.xxxiij.incipit,
item ſi mandatur.ꝛ deci.cxxviij.incipit, Papa cõferri mandauit
in antiquis. Itẽ.clxxxvj.incipit.itẽ habens gratiã. Et aliter dicat
deciſio in antiquis.ccxliij.incipit,itẽ cũ quis impetret ad qđ facit
qđ no.in cle.j.de preb. Itẽ põt dici certo reſpectu beneficiũ vacare
in curia ꝛ alio reſpectu vacare in partib⁹ vt determinant due deci
ſi.in antiqs.vna eſt numero.cccxcix.incipit,itẽ no.q̃ vbi ex priuile
20 gio. Alia numero.cccclxxxvj.incipit qdã epũ. ¶ Et † an ſi exiſtẽs
in roma.cũ.facit procuratorem ad capiendum poſſeſſionem bene-
ficij incõpatibilis ea adepta priora beneficia in curia cenſeantur va
care.no.plene docto.in clemẽ.j.vt lit.pen.ꝛ in.c.ij.de prebẽ. lib. vj.
vbi etiam querunt quid ſi fiat econtra.Et ad probandam vacatio-
nem beneficij ſufficit ſola fama ad effectum adiudicationis,vt vlti.
deciſ.ccxxi.in nouis.incipit,item ꝙ ad effectũ quomodo aut alias
probãda ſit mors alicuius plene examinãt moder.cano.in.c.in pre
ſentia.de ſponſa.ꝛ Bar.in.l.ij.§.ſi dubitet.ff.quẽad.teſta.aperian.

Quomodo autem morte prelati expirat vel ceſſeat reuo-
cari mandatũ procuratoris vel vices gerẽtis ſiue ſint agẽdo ſiue de
fendendo ꝛ ſiue in cauſa propria ſiue in cauſa communi plene no.
in . c.cum dilectus.de conſue.ꝛ in.c.dilecti.de foro compe.ꝛ in.c. ſi
vno.de procu.lib.vj.ꝛ in dicta clemẽ.ſi.de procura.ꝛ in deciſ.in an
tiquis.Et in Specu.de ſcin.§.j.verſi. quid ſi aliqua.ꝛ de procu.§.
21 ſed nunquid procurator.¶ Et an † cõpromiſſum factum per pre-
latum de rebus eccleſie eo mortuo etiam expiret:ꝛ ſic ſede vacante
non poſſit etiam per capitulum cõtinuari.vide in Spe.de arbit.
§.ſinitur.ver.quid ſi prelatus.ꝛ in.d.cle.ſi.de proc. De vicario dic
vt in.d.c.pe.de offi.vica.ꝛ in.c.romana.eo.tit.li.vj.de quibus.j.tã-
getur in queſtionibus.¶ Et an compromiſſum factum in prela-
tum ſub nomine dignitatis tranſeat in capitulum ſede vacãte vel
ad ſucceſſorem. Bart.videtur ꝙ non in.l.qm liberis.§. hec verba.
de vulga.ꝛ pupil. Ratio q̃ ex natura negotij in quo cõiter aliqui
tantũ cõſueuerunt eligi videtur cõtemplata perſona nõ dignitas
per no.in.c.ſi.de offi.deleg.ꝛ in cle.eo.tit.vide Imol.in.d.clemẽ. ſi.
22 de procura.¶ Et mortuo papa licet † poteſtas vicarij expiret, nõ
tamen expirat licentia per eum data alicui de celebrando in do-
mo ſua.vt vult deciſio in antiquis.in tit.de offi.ordi.Et no.ꝙ licet
ſedes aliqua vacet, per hoc non tollitur vel impeditur mandatũ
pape,cum papa ſit ſuper omnes.ix.q.iij.cuncta per mũdum.c.pro
poſuit.de conceſ.preben.ꝛ ideo tale mandatum etiam ſede vacan
te poteſt intimari ſm Hoſtien.ꝛ Domi.in.c.quia cunctis.de con
ceſ.preben.lib.vj.

Summarium.

1 Sede vacante an circa poteſtatem capituli ſit regula affirma
tiua vel negatiua danda.
2 Collatio beneficiorũ,preſentatio ꝛ ſimilia ſunt de fructibus reſer
uandis ſucceſſoribus.
3 Capitulum ſede vacante,an ſuccedat generaliter in iuriſditione
prelati ſui.
4 Gerundium verbum an inducat conditionem.
5 Totum non eſt aliud a ſua parte.
6 Regula potius eſt ſumenda ex rubrica.
7 Prohibitorium edictum quod dicatur.
8 Res quando regulatur iure ſpeciali, tunc impoſſibile eſt prohibi-
tos enumerare.
Omnia intelliguntur regulariter permiſſa per legem que nõ ſunt
prohibita.
Remuneratio indiuidui non reſtringit genus.
9 Legatus apoſtolice ſedis vicem proconſulis ꝛ preſidis prouincie
obtinet.
10 Capitulum ſede vacãte an poſſit exercere omnia equalia vel mino
ra his que ibi expreſſe permiſſa reperiuntur in iure.
11 Regula quid ſit.
12 Vicecancellarij poteſtas in ſignaturis beneficiorum.
13 Exceptio quid operetur.
14 Modus vnus determinatus nõ poteſt aſſignari ad oẽs regiones.

¶ Queſtio prima prime partis principalis.

¶ Regula affirmatiua vel negatiua an ſit danda circa officium et
poteſtatẽ capituli ſede vacante.Et ibi an exceptio firmet regulã.
vltra Bal.in.l.in his.ff.de legi.

PRimo queritur generali
1 ter an circa poteſtatẽ † capituli ſede vacante dan-
da ſit regula affirmatiua vel negatiua. Et q̃ tra-
di debet regula negatiua.probatur in rubri. ne ſe
de va.aliquid innoue.que cũ habeat orationẽ per
fectam poteſt allegari pro deciſione ſm Abb.qui alle.no.in rub.et
in.l.j.C. etiam ob chirog.pe.ꝛ Butriga.in prohemio Grego.ꝛ ſu
per rub.lib.vi.ꝛ in aut.nullũ credi.ag.facit in ſimili rubri.ne cle.vel
mo.ꝛ rub.ne prela.vi.ſuas.ꝛ.ff.ne quis eum qui in ius ꝛc . ꝛ ne vis
fiat ei ꝛc.ꝛ.C.ne ſanc.bap.ꝛ ne ſide.do.den.vbi de hoc no.¶ Pro-
bat ſcđo.c.j.ne ſe.vac. Attendentes igitur ꝙ epali ſede vacante nõ
debet aliquid innouari cum non ſit qui epale ius tueatur.facit in
ſimili.ff.nil no.ap.pẽ.¶ Probat tertio.c.ij.eo.ti.ibi cũ nuſq̃ in-
ueniatur cautum in iure ꝙ capitulũ ſede vacãte fungatur vice epi
in collationibus prebẽdarũ.¶ Probat quarto.c.iij.eo.ti.ibi ꝛ ca
renti legitimo defenſore.vbi ſupplent ꝛ exponunt doc.ꝛ pro.i. vt
nõ faciat pro opi.Lau.de qua ibi in glo.Et propterea dicit Hoſti.
illud debere intelligi de defenſore cõſtituto a iure,ſcʒ prelato. Di
cens pro certo quãtum ad iudicia ꝛ ea que ad epalem menſam ſpe-
ctant procedi nõ põt ſede vacante,maxime quãdo modico tempo
re vacat .ꝛ ita dicit procedere opi.Lau.de quo in.c.j.eo.ti.vt refert
Jo.an.in.d.c.ſi.Licet ſm Goſ.ꝛ Hoſt.in negotio contingẽte ſolũ
capitulum vacante ſede poſſit conueniri per.c.edoceri.de reſcrip.
¶ Probant hoc.c.q̃ ſepe.de elec.lib.vj.ꝛ cle.ſtatutũ.eo.ti.ꝛ.c.pre
2 ſenti.de offi.or.lib.vj.in fructibus † reſeruãdis ſucceſſoribus inter
quos eſt collatio beneficiorũ,preſentatio ꝛ bona ſimilia,vt no.in.c.
ij.de in integ.reſti.c.ſi.de offi.vi.c.relatũ.de preb.ꝛ in.c.cũ olim . de
malo.ꝛ obe.qui tex.iuncto.c.his que videſ ſatiſfacere pro iſta par
te ꝛ ibi ſentit Butri.ꝛ cle.j.§.ſi.de ſup.neg.prela.

Probat

Probat ſexto c. ſicut noſtris. de iureiu. et c. j. de reb. eccle. nõ alie. li. vj. et c. j. et c. de quarta. de preſcri. et c. auditis de in inte. reſti. cũ ſi. c. ſi qua. de rebus. xij. q. vj. ſatiſfact. l. j. q. et iij. ff. de col. illi. et l. ſi pſes. C. quo et qñ iud. et in auf. quod ſi. C. de preſcri. lon. temp. Et pro hac parte facit ratio vt tollatur occaſio c. protelãdi electiões de qua in cle. ne romani. de ele. et no. in d. cle. ſtatutum. Item qui poſſunt conſulere Ro. pon. et debent ꝙ preſumitur cõmode poſſunt vt probatur in. c. j. de cle. egro. li. vj. et in. c. veniens. de eo qui dux. in ma. quam pol. per adul. ¶ Pro hac etiam parte tex. facit qd in ſimili traditur de archiepiſcopo in dioceſi ſuffraganeorum in. c. paſtoralis. de offi. ordi. cum ſi. et hanc partem tenuerũt Vin. et Roſ. Be. et Hoſt. aperte in ſumma ne ſe. vac. §. iij. et Archi. in. c. j. de maio. et obe. li. vj. et in. c. j. de inſti. eo. li. Et nõnulli alij videntur hoc tenuiſſe in. c. qm. c. di. Salua tñ conſuetudine et preſcriptione per. c. irrefragabili. §. exceſſus. de offi. or. et c. ex parte. de reſcrip. dicentes dictũ c. cũ olim. cõtinere duplicẽ gratiam de quo infra latius dicetur. ¶ In cõtrariũ vero ꝙ tradi debeat regu
3 la affirmatiua generalis. ſ. ꝙ † capitulũ ſede vacãte ſuccedat generaliter in iuriſdictione prelati ſui et etiam in adminiſtratione temporalium et ſpiritualium.

Probat primo rubri. de ſup. negli. prela. ꝑpter naturam gerundiorum et participiorum nominũ neceſſitatẽ inducentiũ per no. in rub. de eden. de quo per Jo. an. in. c. j. de poſtu. prela. in nouel. vbi dicit ꝙ habent ſignificationẽ actiuam et paſſiuã ſecundũ ꝙ habent idem ſignificatum cum infinito quando additur de vel in. Et quandoqz ſignificat cauſam formalẽ, quandoqz vero finalẽ prout no. Bar. in. l. vnica. C. de his qui la. occu. per Bal. in. l. id quod pauperibus. in princi. et de epiſ. et cle. Et per eundẽ Jo. an. in. c. in noſtra. de pcu. Et diſponit et reſoluitur in verbum vbi non poteſt ad aliud verbum referri, vt glo. in auf. de non eligen. ſecũ. nu. col. j. ſuper rub. et ſicut reſoluuntur ablatiui abſoluti. l. a teſtato. ff. de condi. et demon. et de materia vide pleniſſime per Albe. de ro. in ſecundo alphabeto iuris cano
4 nici in verbo, gerũdiũ. et an gerundiũ † inducat cõditionẽ no. Bar. in. l. j. ff. de cõdi. et demon. facit in ſimili in rub. de ſcrutinio in or. fa. et de teſti. cogen. et de cur. bo. dã. Nã ſicut illa dr̃ eccleſia viduata que licet epiſcopum habet, tñ inutilẽ prohibetur habere. c. inter corporalia de tranſla. prela. qd regulare eſt in ſupplenda negligentia cuz ſcilicet vacat ſedes ficte magis vel ſaltẽ eque regulare eſſe dz cũ vacat, ficte probatur hoc expſſe in. c. ſi epiſcopus. et c. ſi. de ſup. neg. prela. in. vj. et deniqz totus ille titulus inquãtum ibi determinatur ꝙ capitulum ſede vacante vel quaſi aut vere vel ficte ſuccedat in iuriſdictione et adminiſtratione temporaliũ et ſpiritualiũ. ¶ Probatur ſecundo in. c. ad abolendã. de here. et in cle. j. et. ſi. eo. tit. ¶ Probatur tertio in. c. j. de ma. et obe. lib. vj. qd permittit abſolutionẽ excõmunicatorum ſede vacante capitulo ad quem tunc deuoluitur iuriſdictio. ¶ Probat. c. j. de inſti. eo. l. vbi patet ꝙ capitulum ſede vacante inſtituit preſentatos ad beneficia qd eſt iuriſdictionis. Probant. c. cum in cũ. de elec. et c. cum nullus. §. ij. de temp. ordi. eo. lib. ¶ Probat etiam in ſimili. c. j. de cle. egro. eo. lib. et cle. ne romani. de elec. per locum a ſpeciali. ¶ Probant. c. is que. et c. cum olim. de maio. et obe. ¶ Ad hanc etiam partẽ poſſunt adduci. c. vt preterite. de elec. et c. qz ſepe. eod. titu. lib. vj. ¶ Probat etiã extrauagans execrabilis in. §. ceterum. Jo. xxij. ¶ Ad hanc partem facit ratio c. requiſiui. de teſta. prope ſi. et c. cum clerici. de verbo. ſigni. et c. quãto. et c. nouit. cum ſi. de his que ſi. a pre. propter cõmunionem que eſt inter prelatũ et capitulum. ipſi enim ſeu eccleſia ſunt quod daz to
5 tum, ar. xij. diſt. c. j. j. q. iij. ſi quis epiſcopus. et totum † nõ eſt aliud a ſua parte, vt no. lxxij. di. nullus inuitis. et probatur de peni. di. j. vulgar. ad illud facit qd dicitur de cõnexis, vt in. c. tranſlato. cũ cõcor. de conſti. et c. j. de iure pa. lib. vj. et l. voluntas. C. de fideicom. et quod no. in. c. cum apoſtolica. de his que ſi. a prela. de alienatione que nõ cenſetur inter coniunctos.

Item ratio ne eccleſia vacans interim patiatur aliquod detrimentum. per. c. nihil. §. ſin. de elec. ¶ Itẽ ratio Federi. de ſenis in. q. xxx. de diſpẽſatione de qua infra late dicetur. Item qui tũc in negligentiã capituli prouidet metropolita. tantũ, vt in. d. c. ſin. de ſup. negli. prela. lib. vj. Probatur hoc per Gof. Phi. Inno. Hoſt. et Compoſt. in. c. eam te. de reſcrip. quos ibi refert Jo. an. ſuper. gl. ij. Et hanc partem videntur tenuiſſe Lau. Hug. et Jo. et Ber. glo. et Inno. In iuribus prealleg. et Jo. mo. et dicit Jo. an. in. d. c. cuz olim. hoc communiter teneri. Et idem dicit ibidem Abb. ſicu. et Cardi. florenti. et But. et hoc tam in his que ſunt ordinis ꝙ iuriſdictionis Hanc etiam partem ſatis videtur cõcludere et firmare Fede. in. d. q. xxx. et in. q. xvj. et. xl. et deciſione. cccvj. incipit. item fuit dubitatuz quam etiam puto verã vt patebit ex infra dicendis. ¶ Non obſt. quod dicitur de rub. negatiua qd ſcilicet faciat inuẽ regulã per ea que no. Jo. mo. et Jo. an. in ſimili in. c. j. de cle. egro. li. vj. in nouel. et
6 quia † potius eſt ſumẽda regula ex rub. de ſup. negli. prela. patet in ſimili de titulis affirmatiuis, de tẽpo. or. de eta. et quali. quibus ſubduntur poſtea exceptiones in titulis ſequentibus. ſ. de ſer. non or. de ſi. pſby. de biga. ec. Et ſimiliter de ti. de ſpõ. et matri. generali affirmatiuo et regulari, et poſtea ſubduntur ſpeciales detrahentes regule de deſponſa. impu. et ſequentibus. Et ſemper eſt ſumenda regula ex pluribus ec. vt no. gl. in. l. iulianus. in prin. ff. de actio. emp. et per Dy. et Jo. an. de reg. iur. in. vj. Infero ergo concludendam regulam affirmatiuam, videlicet ꝙ ad capitulũ ſede vacante deuoluitur omnis poteſtas epalis et adminiſtratio ſeu iuriſdictio tam in temporalibus ꝙ in ſpiritualibus vt ſupra. Nec obſt. rubrica negatiua per ratiões ſupra deductas: et quaſi ſe habeat ad inſtar edicti prohibitorij in quo quodcunqz nõ prohibetur cenſetur permiſſuz vt no. in. c. cum apud. de ſpon. et iij. q. iiij. qui ſpiritualem. Simile in. l. mutus. §. j. ff. de procu. et in. l. j. ff. de teſti. cum ſi. Non tamen intelligendo prohibitoriũ vt ſumitur in. l. pretor. §. hoc interdictuz ff. de ope. no. nunc. de qua materia plene in. d. c. inter corporalia. de tranſla. prela. in glo. magna.

7 Dicitur enim prohibitoriũ † edictum quoad certa negotia, alis regulariter permiſſa: quia prohibitoriuz dirigitur ad certos caſus. Ubicunqz vero lex aut ſtatutum diſponit prohibitiue, nõ prohibitum intelligitur permiſſum, niſi ratio vel natura repugnet, ꝙ non eſt hic. in dubio ſemper ſtandum eſt regule. de quo plene per doc. in. d. c. cum apud. de ſpõ. et in. d. c. martinus. de cog. ſpi. et. ij. q. v. c. conſuluiſti. Uel clarius potes dicere ꝙ quedam reguntur iure cõmuni, et in his ſemper ponitur edictum prohibitorium: qz cum iure cõmuni res regatur, impoſſibile eſſet omnes res enumerare. ideo prohibita enumerantur et ideo dicitur prohibitorium. l. hos accuſare. ff. de accu. l. nec non. §. quod eius. ex qui. cau.
8 ma. Sed quando res † regulatur iure ſpeciali, tunc impoſſibile eſſet prohibitos enumerare. cum in aliis ſit prohibitum ideo permiſſe enumerantur, et ſic dicitur permiſſorium. l. j. ff. ad munici. et l. conſtitutionibus. de excuſ. tu. l. maximarum. quia cum ſpecialiter dicuntur, magis notantur. ff. de iniur. l. apud labeonem. §. hoc edictum. regulariter tamen omnia intelliguntur permiſſa per legem que non ſunt prohibita. C. de religioſis. l. ſtatuas. ff. de proba. l. ab ea. C. eo. ti. l. ſi ſcriptũ. facit ſimile de relatiuo, et qz remuneratio indiuidui non reſtringit genus. l. naz quod liquide. §. ſi. et §. titia. de pe. leg. et ibi Bar. et in. l. queſitum. ff. de fun. inſtru. Non ob. de collegio illicito. l. iij. §. j. quia illud ideo quia ſtricta ſunt eo. titu. l. j. et ff. quod cuiuſqz vni. no. l. j. et no. glo. in. d. §. quod eis. ad quod. l. ſolemnus. ff. de iudi. et in. c. cum eccleſia ſutrina. de cau. poſ. et propñe. Facit quod in ſimili dicimus de legato apoſtolice ſedis qui habet pleniſſimam iuriſdictionem, et maius imperium omnibus poſt princi
9 pem in prouincia ſibi decreta. l. iiij. de offi. pres. nam etiã † ipſe vicẽ proconſulis et preſidis prouincie obtinet. de offi. leg. c. legatos. lib. vj. Poteſt namqz legatus omnia que ſibi papa ſpecialiter in iure non reſeruat ſm omnes docto. et ſm glo. Tan. Uincen. et alios in c. nuper. de ſen. excom. et in. c. quod tranſla. de offi. lega. et Joan. ij. q. v. c. ꝙ cauſa. pro quibus facit. ff. de procu. l. procurator. ſi. et l. ſeq. et quod in ſimili dicit Mattheus de vicario pape in vrbe. in cle. ne romani. de elec. facit quod no. in titu. de in ius vo. de pa. et de eden. et fere omnibus titu. et verbũ regulariter importat non ſemper hoc eſt verum. c. quoniam frequenter. vt lit. non conteſta. in princi. et l. regulariter. ff. de peti. heredi.

Nec placet diſtinctio quam quidam facere voluerũt ſcilicet inter ea que ſunt iuſtitie et ea que ſunt gratie ec. per ea que dicentur infra in queſtione de poteſtate capituli circa diſpẽſationes. Necqz inter iudicialia et extraiudicialia preter ea que dicentur infra in queſtione de poteſtate capituli circa ſtatuta facienda. Nec videtur poſſibile facere aliquam diſtinctionẽ in hac materia que nõ ſit magis perplexa ꝙ ſit diſtinctio inter ea que competunt epiſcopis ratione legis dioceſis, vel ratione legis iuriſdictionis. de quo in. c. conquerente. de offi. ordi. Cogitaui alias ſi poſſet fieri diſtinctio, prout in ſimili facit Jo. an. in. c. at ſi clerici. in ſi. de iudi. circa poteſtatem epiſcoporum in diſpenſationibus faciendis. Concluden
10 do ſcilicet ꝙ capitulum † ſede vacante poſſit exercere omnia equalia vel minora his que ſibi expreſſe permiſſa reperiuntur in iure niſi vbi aliqua ex eis ſimiliter in iure reperirentur expreſſe et ſpecialiter prohibita. item ꝙ non poſſit exercere maiora illis niſi vbi expreſſe in iure et ſpecifice reperiretur conceſſum ratione vitandi preiudiciũ ec. Sed laborat huiuſmodi diſtinctio eodem morbo quo alie et forte maiori perplexitate, et nihil aliud eſſet ꝙ declarare velle ignotum per ignotius. Et ideo verius et ſanius eſt concludere vt ſupra dandam eſſe regulam affirmatiuam a qua excipiantur caſus prohibiti: de quibus ſingulariter infra tractabitur per ſpeciales queſtiones, et ꝙ in oĩbus capitulũ ad inſtar tutoris ſit adminiſtrator legitimus et neceſſarius vacante ſede, et teneatur et debeat vtilia facere et inutilia pretermittere ec. Salua etiam in prohibitis ratihabitione ſucceſſoris eligendi et promouendi ac neceſſitate ineuitabili et euidenti vtilitate eccleſie et bonorum eius, attenta etiã diſtãtia

locorū ⁊ diuturnitatis vacationis vel quaſi vere vel ficte ⁊ aliis pē-
ſatis que in diſpēſationibus ⁊ in ſimilibus attendi cōſueuere. Sal
uis etiam priuilegiis, cōſuetudine vel preſcriptione ⁊c.c.pe.de in-
ſti.⁊ ibi per Inno. Saluo etiam ſi ſedes apoſtolica aut prelatus im
peditus aliter duceret prouidendū dando ſpecialē viſitatorē ⁊ ad-
miniſtratorē: vt in.c.is cui.de elect.lib.vj.⁊ in.c.de cle.egro.eo.lib.⁊
in cle.j.de fo.compe.Et in cle.in plerīſq̄.de elec.⁊ in cle.j.de penis,⁊
in extrauagā.Boni.que incipit. Sancta romana ⁊ ſimilibus.⁊ in
c.ſi eps.de ſup.neg.prela.lib.vj.prout.j.latius patebit.

11 **Et adde ꝙ regula** †eſt breuiter compendioſa tra-
ditio veritatis veritatis, ſingu-
los complectens caſus, vt in.l.j.de regu.iu.⁊ lex eſt quedam forma
eadem in omnibus perſonis. Et habet ſe regula ad inſtar cuiuſdā
principii ⁊ cuiuſdam maxime ſicut dialectica dicit glo.in auē.de re
ſti.⁊ ea que pa.in prin.colla.v. Et exponitur regula proprie pro ca
none.c.canon.iur.conten.autem in.l.j.ff.de reg.iur.exponit aliter
vt habetur ibi. ¶ Io.mo.dicit ꝙ eſt diſtortū prauūq̄ corrigēs bo
num ⁊ quum breuiter comprehendens. Et vide Ancha.in prohe
mio regularum ⁊ repetitione.c.canonum ſtatuta.in princ.de quo
prohemio vide plene de regula.ad ſaturitatem.que hic breuitatis
cauſa omitto,⁊ ſatis erat remiſſio.⁊ vide Rudo.in conſi.dcclxxxix.
12 circa regulas cancellarie ⁊ poteſtatem †vicecancellarii in ſignatu-
ris beneficiorum. Et ſumitur regula proprie ⁊ improprie ſicut re-
gula catoniana ⁊ allegat pro iure nō tam ex origine ꝗ̄ ex forma, ⁊
potior eſt cauſa eius pro quo facit regula.hʒ enim tūc aduerſarius
rationem reddere quare in illo caſu regula non loquat de quo per
glo.in rubri.de reg.iu.lib.vj. Et per exceptionem firmatur regula
l.queſituni.§.denique neratius.ff.de fun.inſtru.l.pediculis.§.argē-
to.ff.de aur.⁊ arg.leg.l.ſi cui dulcia.de vi.triti.⁊ ole.lega.in auē.de
non alie.§.vt autem.col.ii.facit.c.ne aliqui.de priuile.⁊ de offi.de-
leg.c.hac cōſtitutione.li.vj.⁊ in extrauag.execrabilis.⁊ in extraua-
gan.cum inter nōnullos.Boni.⁊.l.tribunus.§.ſi.de teſta.mili. Et
13 †exceptio hoc operatur vt illud qđ alias ſub verbis regule compre
hendebatur ad determinationē regule exceptionis virtute tolla-
tur, vt ibi no. Et regula nō reſtringit per exempla.l.damni.§.ſi.ff.
de dam.infec. Et regula ordinis ⁊ ſtatuta non faciunt ius ſm In-
nocen.in.c.dudum de conuerſi.coniuga. ¶ Et exceptio taxatiua
excludit ſimilia non aūt diſſimilia.l.j.C.de pat.qui ſi.di.⁊ per Dy.
in regula in argumentum. Bal.in.l.nullus.C.ad.l.iul.maie.⁊ per
Old.conſi.xxxiii.de eo qui recognouit ab epiſcopo omnia bona
ſua excepta domo. Et qđ natura termini reſtrictiui hoc habet qđ
ſic excludit ab ipſo extraneo ꝙ cuncta pertinentia ad ipſum con-
14 cludit.⁊ ꝙ quo †ad regiones omnes nō poteſt vnus modus deter
minatus aſſignari ꝙ vbi alicui aliquid generaliter prohibetur qđ
expreſſe non conceditur intelligitur denegatum.⁊ qđ regula fra-
trum, precipue minorum ⁊ aliorū religioſorū pro eodem ſumātur.
vide de his omnibus in cle.exiui.§.⁊ quidem.⁊.§.nō enim.⁊.§.nā
vbi.de verbo.ſignifi.

Summarium.

1 Iuriſditionem ordinariam a iure communi an habeat capi-
tulum ſede vacante. 5.
2 Capitulum eſt vnum corpus cuius caput eſt epiſcopus.
3 Epiſcopus in quibus caſibus det iuriſditionem ordinariam.
Auditores ſacri palatii non poſſunt ſuas ſententias diffinitiuas
emendare vel corrigere.
4 Commiſſiones que auditoribus ſacri palatij fiunt, ſunt ſolum di-
ſtributiones.
6 Iuriſditio legati an ſit extraordinaria ⁊ ſuperinducta.
7 Iuriſditio ordinaria eſt fauorabilis, delegata vero odioſa.

¶ Queſtio.ij.prime partis principalis.

¶ Capituli iuriſditio ſede vacante an in ſpiritualibus ⁊ tempora-
libus ſit ordinaria in omnes.

SEcūdo principaliter que
1 ritur. An capitulū† ſede vacante habeat iuriſdi-
tionem ordinariam a iure cōmuni ita ꝙ poſſit iu-
dices dare ⁊ omnia que ad iuriſditionem pertinēt
expedire. Reſpondeo ꝙ ſic prout tenet glo.in.c.ij.
ne prela.vices ſuas in glo.ij.facit.l.⁊ qr.ff.de iuriſdi.om.iudi.⁊ me-
lius cle.j.⁊.ij.de hereti.no.Io.an.in.c.ſi.de ſupplen.negli.prela. in
glo.penul.in nouel.et idem ſentit in.c.ſi epiſcopus.eo.tit. Et ideo
poterit interponere decretum in alienatione rerum minorum, et
in emācipationibus liberorū:⁊ curatorem ad lites pupillis dare ⁊
ſequeſtrari beneficia poſt primam ſententiam in curia latam ⁊ alia
omnia, puta ſententias ſuas plene exequi que ad iuriſditionē per-
tinent expedire.argu.eius quod dicitur de vicario epiſcopi in.c.
ſi.de iudi.lib.vj.ſm Inno.Hoſtien.Ioan.an.⁊ communiter om-
nes in.c.ſua.de offi.vi.⁊ no.glo.in.c.ij.eo.titu.lib.vj.probatur in.l.
ij.C.de offic.eius qui vic.al.gerit. Et quia hec ordinaria iuriſditio
eſt apud eccleſiam cuius appellatione venit capitulum.de verbo.
ſignifi.c.cum clerici.x.qđ.j.antiquos.ſm Specu.in titu.de inſtru.
2 edi.§.nunc aliqua, ver.item circa.⁊ qr ſunt vnum corpus cuius† ca
put eſt epiſcopus.c.nouit.de his que fiunt a prela.c.cum non de-
ceat.de elec.lib.vj.⁊ propter ſpirituale coniugium qđ eſt inter eos
⁊ ſocietatem collegii,arg.lxv.diſtin.c.vltimo.C.quando pe.par.l.
vna.⁊ ideo iura collegii remanent in vno, vt habetur in.c.j.de elec.
Et propterea poteſt omnia que neceſſarie adminiſtrationi incum
bunt ſm Io.mona.in.c.ſi.de ſupplen.negli.prela.lib.vj.⁊ glo.in di
cta clemen.j.de hereti.⁊ per Hoſtiē.⁊ alios in.c.ſignificauerunt.de
iudi.⁊ pro certo potius debet dici iuriſditionem capituli ſede va-
cante eſſe ordinariam quia eſt a iure communi ad vniuerſitatē tem
poralium ⁊ ſpiritualium ꝗ̄ vicarii epiſcopi viuentis cuius eſt ſtri-
ctior poteſtas, vt ex inferioribus patebit cuius tamen ſm omnes
eſt ordinaria, vt no.in.c.ſua.de offi.vica.⁊ in.c.ij.eo.tit.lib.vj.⁊ hoc
teneo eſſe veriſſimum de iure ad quod no.in.d.c.cum epiſcopus.⁊
c.ij.vt litigantes.de offi.ordi.lib.vj.⁊.c.nouit.de offi.lega.⁊.c.ij.eo.
tit.lib.vj.quam quidem iuriſditionem ordinariam ſolus princeps
vel rex, vel vniuerſitas, vel conſuetudo, vel preſcriptio, prout not.
Ioan.Archidia.xj.q.j.experientie.⁊ per Inno.⁊ Hoſtien.⁊ alios
in.c.j.de officio ordi.ad quod notat Fede.in repetitione.c.propo-
ſuiſti.de foro compe.⁊ Calde.in conſilio.iiij.in titu.de officio dele-
ga.⁊ Ange.conſi.cxxiv.incipit, Primo eſt videndum.⁊ deciſione
in nouis.ccclxxiii.facit glo.in.c.ii.ne prela.vices ſuas.vbi Hoſtien.
3 no.ꝙ †epiſcopus in duobus caſibus dat iuriſditionem ordinariā.
Primo creando officialem cui generaliter vices ſuas committit:hʒ
alio nomine appelletur non eſt vis per.c.petitio.de procur. Secū-
do proprium vicarium confirmando vel inſtituendo vel conferen
do ei beneficium, cui ſit annexa iuriſditio.c.cum ab eccleſiarum.de
officio.ordina.

Nos autem auditores ſacri palatii habe-
mus iuriſditionem
ordinariam habitu tantum ⁊ in procedendo.ſed delegatam in ſen
tentiando:⁊ ideo.c.ipſo iure.de reſcri.lib.vj.non ſeruatur in nobis
prout no.Rota deci.cclxii.cccxli.cccxxxix.cccxxviii.cum ſeqnē.
⁊ no.in clemen.auditor.de reſcrip.⁊ per Archi.in.d.c.experientie.
xj.qđ.j. Et hinc eſt ꝙ non poſſumus noſtras ſententias diffiniti-
uas emendare vel corrigere, vt in.l.ſi vt propoſitis.C.quomodo et
quando iudex. Licet de ſtilo teneamus eas in ſcarſella per plures
dies anteꝗ̄ ſubſcribamus vt interim corrigamus ⁊c. Gloſ.tamen
in.c.cum eterni.de re iudi.lib.vj.videtur tenere ꝙ non ſimus iudi
ces ordinarii per.c.ſuper queſtionum.§.porro.de offi.deleg. Bar.
autē in.l.precipimus.C.de appel.videtur tenere ꝙ habeamus or
dinariam. Idem dicit Bal.de auditoribus legati in.l.ſi.C.vbi ſe.
4 vel cla.facit pro hoc quia †reuera cōmiſſiones que nobis fiūt ſunt
diſtributiones ſolum.cum prima ſententia tranſit Spe.in titu.de
offi.ordi.§.j.verſi.quid de auditoribus.⁊ Butri.in.c.ſi.de re iudi.
vide deci.cccxxxiiii.⁊ Domi.in.c.j.de reſcrip.in.vj. Et officium no
ſtrum expirat re integra per mortē pape, vt no.Cardi.poſt Pau.
in dicta clemen.auditor.de reſcrip.in.xiii.qđ.⁊ Butri.ibidem. Si
militer ⁊ officium vicecancellarii ⁊ reliqua excepto officio camera-
rii ⁊ auditoris camere ⁊ maioris ⁊ minorū penitētiariorum, vt no.
in clemen.ne romani.§.eo ipſo.de elec. Et de officio camerarii. vi-
de Io.an.in.c.j.de conſuetu.lib.vj.in nouel.⁊ deciſ.in nouis.clxv.
incipit. Item theſauraria.⁊ Pau.in cle.vt hi qui.de eta.⁊ quali.⁊
in cle.j.de decimis. Et no.ꝙ coram auditore camere non ſeruātur
termini ſicut coram nobis ⁊ poſſumus nos in alia inſtantia ſupple
re omiſſos coram eo, vt no.deciſ.in nouis incipit, Item anno do-
mini.item deci.cccxlviii.incipit, ſed auditor.
5 **Sed nunquid** †capitulum ſede vacante poterit ha
bere exercere huiuſmodi iuriſditio-
nem ordinariam tam curie eccleſiaſtice ꝗ̄ ſecularis.quādo ſcilicet
prelatus defunctus iuriſditionē temporalē habebat in dioceſim.
reſpondeo ꝙ ſic, vt in.c.ſi duobus.de appel.⁊ in.c.ij.de delict.pue.
⁊ no.glo.in clemen.ſtatutum ſuper verbo, ſecularis.⁊ idē tenet ibi
Papi.q allegat.c.ſi.ne cle.vel mo.lib.vj.facit.c.conqueſtus.de fo.
compe.⁊.c.romana.§.debet.de appel.lib.vj.c.clerici.⁊.c.ſententiā
ſanguinis.ne cleri.vel mona.⁊ de maio.⁊ obe.c.ſolite.per Hoſti.in
ſumma.de appella.§.ad quē.ver.ſed pone cum ſequē. ¶ Non ob-
ſtant no.per Ioan.and.in.c.verum de foro competen.quoniā per
huiuſmodi erit reſtringenda determinatio ſua de qua ibi vt dicam
infra in queſtione de cognitione cauſarum feudalium.ad quod vi
de conſilium Calde.iiij.ſub ti.de offi.ordi.⁊ que comprehendātur
⁊ veniāt ſub iſtis vocabulis ſpūalibus ⁊ tpalibus vide per Fede.cō
ſilio.cccii.quod incipit. Reuerende pater.⁊ gloſ.de officio delega.
6 in clemen.ij.vbi not.qđ iuriſditio †legati ſit extraordinaria et ſu-
perinducta.videtur tamen loqui ſolum de poteſtate conferendi
beneficia ad quod vide Specula.in titu.de officio lega.§.intereſt
videre,

videre. ver. preterea. Ex quo infertur ꝙ collatio facta per capitu-
lum vel eius vicarium ſede vacante valet: licet non facta mentione
de beneficio quod ille cui confertur primitus obtinebat per ea ibi
plene nota. Et ſi per ſtatutũ cõmittatur cauſa certo officio dicitur
habere ordinariam ſm Rappum allega. lxxviij. incipit. Commu-
ne Florentie. vbi interſerit conſilium collegij Peruſini de iuriſdi-
tione quaſi ordinaria. vide glo. in clemen. Quia. de foro compe. Or
dinarij tamen appellatione comprehenditur ſolum epiſcopus in
his tantum que ei pertinent ſm Butri. in. c. conſultationibus. de
iurepatro. Archidi. in. c. j. de offi. ordina. libro. vj. Et quomodo co
gnoſcatur iuriſditio ordinaria. vide Cardi. flo. in. c. quoniã abbas.
7 de offi. deleg. ꝛ in. c. penul. de in integ. reſti. ꝛ ꝙ † iuriſditio ordina-
ria eſt fauorabilis. delegata vero odioſa. no. in. c. cum in iure. de of-
ficio delegati.

Summarium.

1 Sede vacante capitulũ an alicui ẽpo ea que ſunt ordinis epi-
ſcopalis committere poſſit.
2 Prelatus non concedit capitulo eccleſia vacante iuriſditionẽ ali-
quã niſi quatenus inuenit in iure expreſſum ex indulgentia ſpãli.
3 Vacante eccleſia an ea que ſunt ordinis deuoluãtur ad ſuperiorẽ.
4 Capitulum ſede vacante an vocare poſſit vicinos ẽpos cum caute-
le ſtudio ad illa exercenda que requirunt ordinem epiſcopalem.
5 Verba illa, cautele ſtudio, quid denotent.
6 Metropolitana ſede vacante, capitulum quid vicario poſſit man
dare. Item quid ſuffraganeis. 8.
7 Ordines qui a non epiſcopis conferantur.
9 Ẽps vocatus quis debeat habere expenſas victualium.
10 Priuilegium non debet excedere perſonam.
Literis capituli creditur ſicut literis epiſcopi.

Queſtio. iij. prime partis principalis.

Capitulum ſede vacãte an poſſit committere alicui ẽpo ea que
ſunt ordinis epiſcopalis.

TErtia pricipalis queſtio
1 eſt. An capitulum † ſede vacante vel eius vicarius
vel alius viſitator eunc ſpecialiter datus poſſit cõ-
uocare aliquos epiſcopos qui tũc cõficiant chriſ-
ma, oleum cathecuminorum ꝛ infirmorum quod
confici debet ſingulis annis in die cene domini cum miſſa ſolenni.
de quo in. c. referente. ꝛ de celebra. miſſa. et ibi ordinent ordinan-
dos ad ordines eccleſiaſticos etiam cum miſſa vt ibi habetur. et in
c. inter corporalia. de tranſla. prela. conſecrent eccleſias vel altaria
vel calices, ꝛ reconcilient eas ꝛ cimiteria, confirment pueros con-
firmandos ſacramento chriſmatis. Benedicant abbates ꝛ abbatiſ
ſas, campanas ꝛ mappas ꝛ cetera omnia que ſunt ordinis epiſco-
palis faciant. de quibus in pontificali qui eſt liber de quo loquun
tur Hoſtien. ꝛ Joan. and. dicentes illum autenticum in. c. conſu-
luit. de ſeruis non ordi. Et conſequenter an capitulum ſede va
cante ſuccedat generaliter in poteſtate exercendi omnia ſpiritua-
lia que exerceri poterant per prelatum defunctũ ratione ordinis
epiſcopalis quem appello ordinem iuxta ſententiam canoniſta-
rum, de qua per gloſ. in ſalutatione ſexti libri ſuper verbo, epiſco-
pus. que optime probatur ſm Abbatem. in. c. a qua. de conſecra-
tione eccle. vel alta. licet theologi dicant contrarium. Reſpondeo
ꝙ vincen. in. c. cum olim. de maiori. ꝛ obedien. videtur innuere qꝺ
2 non † quia non concedit capitulo eccleſia vacante iuriſditionem
aliquam niſi quatenus inuenit in iure expreſſum et indulgẽtia ſpe
ciali. c. ex parte. de reſcrip. vel de conſuetudine preſcripta. c. irrefra
gabili. de offi. ordi. de teſtibus cogen. c. preterea. ꝛ refert Archidia.
in. c. fraternitatem. lxxj. diſtin. ꝛ quia vacante eccleſia cathedrali pe
titur a papa ordinatio clerici vt patet. xxiiij. diſtin. preſbyteri. Gof
fre. etiam in. c. ad abolendam. de here. videtur velle ꝙ hec poteſtas
deuoluatur ad ſuperiorem, qui tamen eam non debet exercere per
ſe ſed viſitatorem conſtituere. ꝛ ſic idem videtur ſentire ꝙ Vincen.
vt refert Archidia. in. c. quoniam. lxj. diſtin. ex quo non reperitur
capitulo permiſſum. argu. c. illa. ne ſede vacante. Innocen. quoq
3 in. c. his que. de maiori. ꝛ obedien. videtur velle qꝺ † vacante eccle-
ſia ea que ſunt ordinis deuoluatur ad ſuperiorem, vt vel exerceat
per ſe vel viſitatorem conſtituat, quod videtur hodie abrogatum
per. c. fina. de ſupplen. negligen. prelato. libro. vj. vbi patet ꝙ non
deuoluitur niſi in negligentia epiſcopi de quo dicam infra. verius
ergo glo. in dicto. c. his que. de maiorita. ꝛ obediẽ. tenet ꝙ licet ea
que miniſterium conſecrationis deſiderãt capitulum ſede vacan-
te miniſtrare non poſſit per ſe. ad illa tamen exercenda vocabit vi-
cinos epiſcopos cum cautele ſtudio per. c. pontifices. vij. queſtio.
j. quod licet non videatur loqui in eccleſia vacante propter verba
de quibus ibi, ſcilicet vſq ad recipiendam ſanitatem ꝛc. que verba
videntur denotare eccleſiam non vacantis. ſm Archidia. ibi tamẽ
credo ꝙ denotent eam quaſi vacare ꝛ ficte quod ſufficit per dictuꝫ
c. ſi epiſcopus. de ſupplen. negligen. prela. libro. vj. ꝛ not. in. c. ne ſe-
de vacante. eodem lib. alias nullum vel parum habuiſſet dubium
ille tex. per. c. j. de cleri. egrot. eodem lib. ꝛ per tex. in. c. ex parte. eo.
ti. in antiquis. cum his que ibi plene habentur.

Subdit tamen Archidia. in dicto. c. põ
tifices. ꝙ de
ordine clericorũ hodie eſt clarum ꝛ deciſum ꝙ ſic in. c. cum nullus.
§. epiſcopo. de tempo. ordi. libro. vj. not. in. c. quoniam in pleriſq.
de officio ordi. glo. etiam in dicto. c. ſi epiſcopus. de ſupplen. negli
4 gen. prela. libro. vj. in verbo, ſpiritualibus ꝛc. expreſſe ſi mor † ꝙ in
his que requirunt ordinem epiſcopalem poteſt capitulum ſede va
cante ad illa exercenda vocare vicinos epiſcopos cum cautele ſtu-
dio ꝛc. per dictum. c. pontifices. dum tamen poſſet eos habere, vel
capient quos poterunt commode habere, argumen. in. c. ſi archi-
epiſcopus. de temporibus ordinationum. Sicut dicitur admini-
ſtrator in dato per papam. c. is cui de elec. libro. vj. Et intellige cau
tele ſtudio. i. cum proteſtatione ꝙ per hoc nullum ius acquiratur
ipſi epiſcopo ad hoc vocato, prout exponit Abb. in dicto. c. his
que. vbi firmat hanc partem per dictum. c. ij. §. epiſcopo. de tem-
pori. ordina. libro. vj. ꝛ per. c. ſuffraganeis. de elec. vbi patet ꝙ ele-
ctus ꝛ confirmatus in archiepiſcopũ poteſt per ſuos ſuffraganeos
alium ſuffraganeum ſuum facere conſecrari, licet per ſe nondũ poſ
ſit diſponere ꝙ ſubditi ſui ab alio ordinentur. ꝛ per ea que dixit de
offi. ordina. c. dilectus. vbi gloſ. not. ꝙ ad legem iuriſditionis epi-
ſcopalis pertinet datio curie animarum, delictorum coertio. or-
dinatio eccleſiarum ſiue conſecratio altarium ꝛ virginum ꝛ conſecra
tio chriſmatis ꝛ generaliter omnium ſacramentorum: ꝛ ordinũ col
latio. que conſiſtunt in dando ꝛ alia plura ꝛ conſimilia que enume
rantur eo. titu. c. conquerente. ꝛ incipiunt ibi habeas canonicam
obedientiam ꝛc. vſq ad verbum ſynodaticum ꝛc. vel potes dicere
5 ꝙ illa verba † cautele ſtudio. excludunt omnem abuſum ꝛ neglige-
tiam capituli ꝛ includant omnem diligentem attentionem circa
ſcrutinium ꝛ alia requiſita, ꝛ ne ordinentur non beneficiati niſi ad
titulum patrimonij propter. c. accepimus. de eta. ꝛ qualita. vel vt
ſic euitetur omne futurũ preiudicium ſucceſſorum. arg. c. j. ne ſede
vacante. de quo latius infra dicetur.

Concludo ergo ꝙ capitulum ſede va
cãte ſuc
cedit in poteſtatem exercendi ſpiritualia etiam que requirerẽt ſpe
ciale mandatum epiſcopo viuente vt voluit docto. in dicto. c. nul
lus. in. §. epiſcopo. vbi etiam dicit Archi. idem fuiſſe olim ſtatutũ
per. d. c. pontifices. ꝛ ibi not. Do. tria cum miniſterio. primo equi-
parantiam trium perſonarum de quibus ibi. Secundum ꝙ daret
talem licentiam ſit quid ſpirituale ex eo qꝺ vicarius datus ad tem
poralia tantũ nõ poteſt illa exercere vt ibi ꝛ abſentia domini in re-
motis ampliat mandatũ vices gerentis, ergo multo fortius vera
vacatio ſaltem diutina. Et hec concluſio videtur eſſe de mẽte Rap
pi. Pe. morre. Domi. ꝛ aliorũ modernorum ibidem. ꝛ in. c. j. de ma
io. ꝛ obe. li. vj. ad qꝺ vide no. Compoſt. in. c. ſuffraganeum. de elec.
6 ꝛ ibi Bal. vbi tenet ꝙ † vacante metropolitana ſede, ꝙ capitulũ
poteſt mandare huiuſmodi: q ſuccedit in iuriſditione. ꝛ idem di-
cit dicendum de cõſecratione virginum ꝛ de celebratione ordinuꝫ
vt poſſint hec mandato capituli expedire per aliquem epiſcopum
conſecratum, vt refert ibi Bald. per. l. ita vulneratus. ad. l. aquil. q
conſecrator iure proprio facit, ꝛ mandatum capituli tollit obſtacu
lum. quod tamen videt recipere limitationem: de quo in ſimili per
Jo. an. in. c. ſi. de cle. egro. in nouel. in ver. ſi. vide dubitatum vbi vi
de Abb. Et adde ꝙ capitulum poterit ad hoc vocare archiepiſco-
pum qui nondum recepit pallium a ſede apoſtolica ſm Joan. et
Vincen. in. c. epiſcopi. vij. q. i. ꝛ Hoſti. ꝛ Joan. an. in. c. quod ſicut.
in ſi. de elec. ſuper glo. penultimam. per dictum. c. epiſcopi. ꝛ. c. j. de
ordi. ab epiſco. ꝛ. c. ad ſupplicationem. de renun. quicquid dixerit
Inno. in. d. c. quod ſicut. poterunt etiam conuocare epiſcopuꝫ qui
renũtiauit loco ꝛ non dignitati ad conferendos minores ordines
7 vſq ad ſubdiaconatuꝫ: q huiuſmodi † ordines quãdoq a nõ epi-
ſcopis cõferuntur per dictum. c. ꝛ. de ordinã. ab epiſco. ꝛc. dummo-
do nõ ſit excõmunicatus. c. ſi. eo. tit. facit. c. cum non contingat. de
eta. ꝛ quali. ꝛ. c. ſtatutum. de ſupplen. negli. prelato. ꝛ. lxx. diſt. c. ſta
tuimus. Epiſcopus tamen in miſſa conſecrationis ſue nõ po-
teſt ordines conferre: quia ſolus papa in die ſue conſecrationis fa
cit ordinationes, vt no. in. d. c. quod ſicut. §. preterea. de elect. So-
lus tamen non poteſt diſpenſare niſi ſuper hoc mutaret iuriſditio
nis diſpoſitionem ſm Archid. lxvj. diſt. c. porro. alis ordinare ideſt
conſecrare epiſcopos.

Item poteſt capitulum ſede vacante man
dare tribus ſuffra
ganeis ꝛ conſecrent ſuum archiepiſcopum confirmatum, maxime
negligente, collegio comprouincialiũ epiſcoporũ ſuffraganeorum

ſm Hoſtien.in.c.nec epiſcopi.de tempo.ordi.not. Joan.an.lxiiii. diſtinctio.c.i.⁊.c.compromincialis.⁊.c.quia per abſentiam.de quo per Joan.an.in.c.ſi archiepiſcopus.de teſti.ordi.vbi hoc videtur concludere.⁊ Domi.poſt Lap.in.d.c.i.de maio.⁊ obedien.lib.vi.
8 q.xviii. ¶ Item † capitulum metropolitane eccleſie ea vacan.poteſt mandare ſuffraganeis ꝙ aliquem ſuffraganeum confirmatum conſecrent cum hoc ſit iuriſditionis per.c.his qui.de maiorita.et obedien.⁊.c.cum olim.eodem titulo.⁊.c.ad abolendam.de hereti. ſm Compoſt.in.c.ſuffraganeis.de electio.Hoſtien.in ſumma ne ſede vacante.§.et in quibus.dicit ſe credere ꝙ ex delegatione ⁊ ad mandatum capituli metropolitici poteſt epiſcopus ſuffraganeus conſecrari mortuo archiepiſcopo,ſicut ⁊ ad mandatum electi ⁊ confirmati qui pallium nondum recepit per dictum.c.ſuffraganeis. Licet ſubdat ꝙ in his que ad ordinem ſpectant epiſcopalem poteſtas devoluatur ad ſuperiorem non vt ipſe miniſtret:ſed vt viſitatorem conſtituat,vt.lxi.di.c.obitum.⁊.c.catanenſis.quod,vt ſupra dixi,eſt hodie abrogatum per dictum.c.ſi.de ſupplen.neglige. prelato.libro.vi.vbi hoc tantum procedit in negligentiam capituli non deputantis viſitatorem ⁊c.vt probat ver.alium.de quo ibi quod facit ad infra dicenda.

Et pondera qd talis epiſcopus ad

9 hoc vocatus † debet habere expenſas victualium ſm Hugo.ix. queſtio.vii.c.nullus primas.quem allegat Archidia.in.c.ſi epiſcopus.de officio ordinarii.libro.vi.vbi allegat etiam alia iura que habentur in glo.ſi.in ſi.in dicto.c.ſi epiſcopus.qui text.hoc etiam optime probat ſm Domini.ibi.vbi etiam tractatur a quibus debeat habere huiuſmodi expenſas et victualia,et ꝙ ſi non ſcandalo ⁊c.de quo in.c.inter cetera.de officio ordina.quia non eſt magnum ſi ab eo metantur temporalia ⁊c.ſm apoſtolum ad Corinth.ix.c.⁊ dicto.c.ſi epiſcopus.⁊ ca.cum ex officii.de preſcriptio.cum concor. Et coram capitulo metropolitane eccleſie vacante debet ſe preſentare ſuffraganeus poſt ſuam confirmationem infra duos menſes ſm Archidi.lxv.diſtinctio.ſi quis poſt Hug.capitulum tamen ſede vacante non ſuccedit prelatis in priuilegiis ſpiritualibus eis ratione ordinis vel dignitatis pontificalis a iure vel ab homine conceſſis.exemplum in altari portatili,de quo in.c.fina.de priuileg.libro.vi.neque in aliis ibi enumeratis.vez ac de celebratione diuinorum tempore interdicto.c.ꝙ nonnullis.de priuileg.de confeſſore libere eligendo.c.fina.de peniten.et remiſ.et de mitigatione cenſurarum.c.ii.de officio delega.li.vi.c.quia periculoſum.de ſenten.excommu.eod.lib.⁊ in.c.i.in ſi.de offi.ordina.eo.lib.⁊ in iuramento calumnie.c.ſi.de iura.calum.⁊ in capellano conformi in officio.cle.ſi.de cele.miſſa.Et ſimilibus quod habet Joan.an.pro indubitato.⁊ ſimiliter alii docto.poſt eum in.c.i.de maio.et obedien.li.
10 vi.in nouella.nam † priuilegium non debet excedere perſonam,vt in.c.ſane.de priuileg.lib.vi.⁊ in.c.petiſti.vii.q.i.cum ſimi.⁊ quia electi confirmati nondum tamen conſecrati.illis non gaudent,vt no. glo.in dicta cle.ſi.de cele.miſſa.ſuper verbo,pontificis. Et literis capituli creditur ſicut literis epiſcopi,ar.clemen.ſtatutum.de ele. dum loquitur de emolumento ſigilli,immo forte plus propter numerum canonicorum ſm Joan.and.in.c.vt circa.de elec.lib.vi.in princip.in nouella.⁊ in.c.i.de ſenten.excommu.eo.lib.⁊ per alios in c.poſt ceſſionem.de proba.⁊ deciſio.xxix.que incipit,fuit dubitatum.⁊.clviii.que incipit,Item ꝙ valet forte in hoc caſu limitari poſſit qd ſcilicet procedat in literis vnius prelati tantum cui non ſic creditur ſicut pluribus.facit.c.tam literis.de teſtibus.et quod habetur in capi.quanto.de his que fiunt a prela.Et idem ſi ſubſcriberent vel ſigillarent certam albam:de quo per Butri.in.c.ii.de fide inſtrumen.in vltima char.⁊ per Barto.⁊ Imol.in.l.ſi ita ſtipulatus.§.chryſogonus.de verbo.obligatio.et per alios in dicto c.quanto.⁊c.

Summarium.

1 Indulgentias quas epiſcopi viuentes poſſunt dare,an capitulum ſede vacante poſſit dare.
2 Dignitas epiſcopalis que competat capitulo ſede vacante.
3 Theſaurus eccleſie diſpenſari non poteſt,niſi cui reperitur conceſſum.
4 Effectus clauis iuriſditionis non pertinet ad diſpenſationem ſacramentorum.
Poteſtas faciendi conſequitur iuriſditionem.
5 Genus in qualibet ſui ſpecie verificatur.
6 Duo imperfecta an poſſint facere vnum perfectum.
7 Merita bonorum que fiunt in epiſcopatu an capitulum ſede vacante poterit communicare ſicut epiſcopus poſſet.

¶ Queſtio.iiii.prime partis principalis.

¶ Capitulum ſede vacante an poſſit dare indulgentias quas dare poſſunt epiſcopi viuentes.

Quarto principaliter que

1 ritur.An capitulum † ſede vacante poſſit dare indulgentias vel literas indulgentiarum.xl.vel centum dierum de quibus in.c.cum ex eo.de peniten.⁊ remiſ.cum concor.⁊ in.c.ſi.eo.titu.lib.vi.⁊c. Reſpondeo ꝙ communis opi.canoniſtarum videtur tenere ꝙ non poſſit:prout tenet Archi.in.c.i.de peni.⁊ remiſ.lib.vi.⁊ Anto.de bu.⁊ in conſilio.xix.in ſi.qd incipit.quia hic agitur.⁊ idem Collec.in dicto.c.cum olim.⁊.c.relatum.de cleri.non reſiden.⁊ de reſcri.c.cum te. facit.c.in capite.lv.diſtinctio.hoc etiam ſequitur Zoch.et Pau. in cle.i.de hereti.prout ibidem refert ⁊ ſequitur Pet.de anchara. de quo Joan.and.de maio.⁊ obedien.lib.vi.remittit Specu.ad.c. ſi epiſcopus.de ſupplen.neglige.prelato.lib.vi.⁊ Anto.de butri. ad no.per Archidia.in.d.c.i.de peniten.⁊ remiſ.⁊ ad glo.in clemen. i.de hereti.que incipit,hec litera.que loquitur de viſitatore tantum Abb.nihil ſcribit de hoc in.d.c.accedentibus.nec in dicta clemen. i.de hereti.Cardi.floren.in.d.c.accedentibus.de exceſſib.prelato. ſuper.q.in fine.ſequitur Archidia.quia hec eſt epiſcopalis digni-
2 tatis et non iuriſditionis vel ordinis que † dignitas epiſcopalis non competit capitulo ſede vacante.deinde remittit ſe ad ea que dicit in clementina.ii.de peniten.et remiſ.§.ad hec.q.iii.vbi dicit ꝙ communiter tenetur opinio Archidi.prout dicit in clemen.i.de here. verſic.duro.q.xi.Subdit tamen ꝙ licet de conſuetudine generali hoc introduci non poſſit de conſuetudine tamen ſpeciali poſſet per dictum.c.accedentibus.ibi,niſi ex ſpeciali conceſſione vel alia cauſa legitima:quia tunc ceſſat ratio in contrarium.allegat per Gaſpa. de calde.qui tenet cum Archidi.in repetitione ſua ſolenni quam fecit de.c.noſtro.de peni.⁊ remiſ.Cum quibus expreſſe tenet Franciſ.vercellen.in ſimili videlicet in prelato nondum promoto ⁊c.in c.at ſi clerici.de iudi.quem referunt Joan.an.⁊ alii in.d.c.accedentibus.⁊ in.d.c.ſi.de peniten.⁊ remiſ.lib.vi.quod etiam videtur fuiſſe de mente Hoſtien.in.d.c.accedentibus.Et Lap.in.d.clemen.ii. quia hec non poteſt etiam electus confirmatus licet ſacerdos,nondum tamen conſecratus in epiſcopum,aut alii inferiores epiſcopo de quo per Archidia.in.d.c.i.de peniten.et remiſ.lib.vi.Et idem videtur tenere Cardi.prefatus in clemen.i.de priuileg.verſi.quibus.q.ii.quia de capitulo non requiritur iure cautum,argumen.
3 ii.q.v.conſuluiſti.⁊.c.illa ne ſede vacante.⁊ † quia theſaurus eccleſie diſpenſare non poteſt niſi cui reperitur conceſſum:nec valet contraria conſuetudo per quam rumpitur neruus eccleſiaſtice diſciplinae.de conſuetu.c.cum inter.⁊ penitentie eneruantur.facit de ordi. ab epiſco c.i.⁊.c.quod ſicut.de cler.⁊.c.licet.de tranſla.prela.⁊.c.cum ex eo.de peni.⁊ remiſ.lxxiiii.diſt.ſi qui.xcii.diſt.in ſancta.xciii.diſt. legimus.Et idem in benedictione fontium ⁊ vnctione infirmorum, ſacramento eucharistie ⁊ ſimilibus,ſi non eſt ſacerdos ⁊ in conſecratione altarium,eccleſiarum ⁊ cimiteriorum ⁊ virginum ⁊ ſimilibus. ſi non eſt conſecratus epiſcopus.

Et quia iura

loquentia de indulgentiis loquunt ſolum de epiſcopis.⁊ lz in.c.quiuis corepiſcopus.⁊.c.corepiſcopi.lxviii.diſt.⁊ hec inter epiſcopalia non connumerant: non tamen excludunt ſed gratia exempli ⁊c.ſicut in ſimili in.c.tranſmiſſa.de elec.⁊.c.ii.de tranſla.prela.loquit in matrimonio ſpirituali.c. accedentibus.loquit in abbate preſbytero.facit.lxxiii.di.geſta.⁊.c. honoratus.⁊.d.c.qd ſicut.§.preterea.de elec.⁊.l.aii.C.de digni.lib. xii.Domi.in.d.c.i.de maio.⁊ obe.lib.vi.ſe remittit ad dictum.c.accedentibus.⁊ alleg.Lap.tenere hanc partem in.d.c.i.⁊ in.c.i.de peni. ⁊ remiſ.lib.vi.Ja.de zoch.in repe.ſua.c.omnis.de peni.⁊ remiſ.in vlt.vltime queſtionis principalis in ver.ex his valde decipitur.licet tranſeat cum iſta opinio.⁊ aliud dicat in legato ⁊ confirmato nondum conſecrato.¶ Jo.cal.vt refert idem Gaſ in repet.d.c.noſtro. tenet contrariam ſententiam ſequendo ſanctum Tho.in.iiii.ſenten-
4 tiarum.diſtinctio.ii.q.iii.articulo.ii.quia † effectus clauis iuriſditionis non pertinet ad diſpenſationem ſacramentorum,ſed ad diſpenſationem bonorum communium eccleſie:et ideo legati etiam non ſacerdotes has indulgentias dare poſſunt:vt no.in.c.fina.de officio lega.Et cardinales diaconi nondum ſacerdotes.⁊ ita ſeruatur.ad quod vide no.per Mattheum,in cle.ne romani.de elec. Et in eadem diſt.q.aii.arti.ii.Idem Tho.dicit ꝙ poteſtas faciendi conſequitur iuriſditionem:⁊ ſic etiam non ſacerdos dummodo habeat iuriſditionem eas dare poſſunt.et ideo idem videtur dicendum de capitulo ſede vacante penes quod eſt omnis iuriſditio in ſpiritualibus ⁊ temporalibus:vt patet in queſtionibus precedentibus.Abbas etiam in.d.c.cum olim.de maio.⁊ obedi.dicit poſſe teneri idem:quia cum iura dicant ꝙ capitulum vacante ſede ſuccedit in iuriſditione nec diſtinguant inter contentioſam et volun-
5 tariam † debet intelligi in vtraque:quia † genus in qualibet ſui ſpecie verificatur.l.filiusfamilias.ff.de donatio.c.auditis.iuncta glo. de preſcrip.

Veruntamen

pro concordia opi.mihi ſatis placet quedam diſtinctio quam facit Cardi. in cle.

in cle.ſi.de peni.ꝛ remiſ.vbi vult ꝙ ad euitandas opin.tutius eſſet
cōmittere alicui epo qui ſuo noīe hoc faceret arg.d.c.ſuffraganeis.
de elect.ex quo eſt iuriſditionis ꝛ ſubdit,maxime vbi hoc haberet
ſpecialis cōſuetudo.ar.d.c.accedentibus.ibi vel alia cā legitima ꝛc.
cū ergo dare indulgētias pertineat ad clauem iuriſditionis que eſt
penes capitulum ſede vacante videtur hec opi.probabilior,ꝛ quia
concernit ſalutē ꝛ fauorem animarū.ꝛ per ea facit.d.c.j.de maio.et
obe.lib.vj.ꝛ quod ſolet dici de abſolutione ab excōmunicatione ꝙ
ſit in foro iudiciali ꝛ que non requirit ordinem ſacerdotalem de ne
ceſſitate,vt habetur in.c.a nobis.de ſentē.excommuni.ad quod fa
cit communis obſeruantia quam allegat idem Archi.in dicto.c.j.
de peni.ꝛ remiſ.lib.vj.in electo cōfirmato non ſacerdote,qui alias
non poſſet benedicere ꝛc.prout dicit Franciſ.vercel.vbi ſupra qui
tamen communiter reprehenditur,quia nec poſſet conficere ſacra
mentum eucharistie ſm rationes ſuas quod eſt manifeſte falſum.
Et pro veritate huius diſtinctionis poſſunt adduci omnia que di
cta ſunt copioſe in proxima ꝯcluſione cui propterea ſubnexui iſtā.
Et videtur fuiſſe de mēte Hoſtiē.Abb.ꝛ Joan.andr.in.d.c.acce
6 dentibus.vbi dicit in ſimili ꝙ † duo imperfecta facere poſſunt vnū
perfectum videlicet qđ vocetur vnus epiſcopus qui de licētia con
firmati ſubditis eius det indulgentias ſicut illos poſſet ordinare
per dictum.c.ſuffraganeis.vt ſic partim accedat ad ordinē partim
ad iuriſditionem.Ad.c.j.de ordi.ab epiſco.dicit qđ ibi carebat iu
riſditione.ex quo renuntiauerat honori ille epiſcopus,ad que fa
ciunt nota.in clem.religioſi.de priui.in glo.hec etiam.vbi dicit ſuf
ficere licentiam parochialis qui ad huc preſbyter non eſt infra an
num vel diſpenſari,et vbi parochialis eſt curata vbi etiam dicitur
de vicariis ꝛ ſimilibus.ad que vide Butri.in dicto conſilio.xviij.et
conſilio Calde.vj.ſub titu.de dona.ꝛ conſi.Lud.cccl xiij.ꝛ.ccclxiiij.
quod incipit,petitur a me declaratio.ꝛ dum ſecundo queritur,et
Pet.de ancha.in repetitio.regule peccatum.de regu.iur.libro.vj.
ꝛ in repeti.c.poſtulaſti.de foro compet.in.iij.oppo.ꝛ que ego dixi
in extrauagan.vnigeniti.Joan.xxij. ¶ Et adde quod capitulum
7 † ſede vacante poterit communicare merita omnium bonorū que
fiunt in epiſcopatu ſicut epiſcopus poſſet ſm Uincen.in.c.cum ex
eo.de peniten.ꝛ remiſſio.in princi.ꝛ Joan.andr.ibidem ſuper ver
bo.apoſtolus.ꝛ in.c.quod autem.eodem titu.in foro autem peni
tentiali quilibet confeſſor dare poteſt indulgentiam vltra quin
quaginta.ꝛ.c.dies ꝛ annos.vt not.Joan.andr.in.d.c.ſi.de peni.et
remiſſio.lib.vj.in nouel.

Summarium.

1 ¶ Diſpenſare generaliter an poſſit capitulum ſede vacāte ſicut
viuēs poſſet prelatus. 2.
Juris commiſſio non minus poteſt ꝙ hominis.
3 Corpus vnum faciunt epō ꝛ capitulum.
4 Eccleſia vniuerſalis viris literatis maxime indiget.
5 Diſpēſatio petitur ex debito legitima cauſa ſubſiſtente.
6 Penitētiarius confeſſor electus a capitulo ſede vacante an poſſit
abſoluere in caſibus reſeruatis.
Subditus nunquid poſſit ſuperiorē adire vt diſpenſet.
7 Capitulum ſuccedēs epō mortuo,an ſit eo inferior.
8 Diſpenſatio innititur gratie.

¶ Queſtio.v.prime partis principalis.

¶ Capitulum ſede vacante an poſſit generaliter diſpenſare ſicut
poſſet prelatus viuens.

Q Uinto principaliter que
1 ro an capitulum ſede vacante † poſſit diſpēſare in
omnibus caſibus in quibus prelatus defunctus di
ſpenſare potuiſſet ꝛ preſertim in caſu.c.cum ex eo.
de electi.lib.vj.ꝛ in aliis ſimilibus. ¶ Reſpondeo
ꝙ Joan.and.in dicto.c.cum ex eo.mouet hanc.q.ꝛ arguit ꝙ ſic,cū
hoc ſit iuriſditionis ꝛ non ordinis,vt no.in.c.tranſmiſſam.de elec.
ꝛ in.c.j.et.ij.de tranſ.pre.arg.no.in clemen.ij.de reſcrip.in gloſ.iij.
ꝛ de foro competenti.clemen.ꝗuis.in.j.glo.ꝛ quia non minus po
teſt iuris commiſſio quam hominis,ſed ex commiſſione epiſcopi
hoc poteſt inferior.c.quod ſedem.de offic.ordi.ergo ꝛc.ꝛ ſic non ob
ſtat.c.ſi.in ſi.de officio delega.quia loquitur in delegato. capitulū
vero vacante ſede facit ex commiſſione iuris.pro hac etiam opini.
facit quia capitulum poteſt autorizare permutationes que ſunt
prohibite per concilium Turonē.quod nihil aliud eſt quam di
ſpenſare contra illud per nota.in clementi.j.de re.permutatio.in
verbo,conferantur poſt Hoſtiē.in ſumma.ꝛ Archidiaco.in dicto
c.j.de re.permutatio.libro.vj.et hanc eandem queſtionem mouet
idem Joan.andr.in.c.j.de maiorita.ꝛ obedien.lib.vj.vbi etiam ex
2 preſſe querit an capitulum vacante † ſede faciat alias diſpenſatio
nes permiſſas epiſcopis collectas in Specu.de diſpenſa.§.nunc.
de epiſcoporū.de quo ſe remittit ad.c.ex inſinuatione.de ſimo. vbi
tamen non dicitur de vacante ſede,dicit Cardina.floren.ꝙ ibi nō
expeditur hoc dubium,ſed putat ꝙ ſic.cum hoc ſit iuriſditionale.
Fede.de ſenis videtur hanc opi.bis diſputaſſe,vt patet in volumi
ne.q.ſuarum.q.xxx.que incipit.An capitulum ſede vacante.ꝛ.qđ.
xl.que incipit,ſuper eo quod queritur,ꝛ cōcludit partem affirma
tiuam ꝙ capitulum ſede vacante poſſit huiuſmodi diſpēſationes
facere per ſe vel alium.Mouetur quia capitulum tunc ſuccedit epi
ſcopo generaliter in ſpiritualibus ꝛ temporalibus.c.peñ.ꝛ vlti.de
ſupplen.negli.prela.lib.vj.

Item regulariter omnia ꝙ ad iuriſditio
nē pertinēt po
teſt etiā inquirere ꝛ punire de maximis criminibus.c.ad abolēdā.
de here.cle.j.eo.ti.quod non poteſt vicarius.c.ij.de offi.vica.lib.vj.
facit epiſcopos conſecrari ꝛ clericos ordinari ſicut electi confirma
ti.no.lxiiij.diſt.prouinciales.ꝛ per Jnnoc.ꝛ Hoſt.de tempo.ord.c.
nec epiſcopi.facit.c.nullus.§.epiſcopo.de tempo.ordi.lib.vj.item
3 epiſcopus † ꝛ capitulum faciunt vnum corpus,cuius caput eſt epi
ſcopus.de teſta.c.requiſiſti.de his que fiunt a prela.c.quanto.v.et
vlti.ꝛ ideo dicendum ꝙ omnia que competunt epiſcopo iure ſuo,
trāſeunt ad capitulum iure ſuo,vt no.Jnno.in.d.c.ad abolēdam.
de hereti.licet ſecus ſi ex iure delegato vel priuilegio ſingulari,vt
no.Archi.in tracta.hereticorum.in.§.poſt hoc quero.in prin.tiſi.
charte.ꝛ Pau.de here.c.j.in ver.capituli.in cle.licet.nō in omnib⁹
concordet cū Archi.Itē per regulam cui licet.lib.vj.qꝛ poteſt con
firmare,conferre,inſtituere,deſtituere,abſoluere,excōicare ꝛc.c.j.
ne ſede vacante.c.j.de inſti.c.j.de maio.ꝛ obe.lib.vj.c.cum olim eo.
tit.in antiquis.Item poteſt interponere decretum in alienatione
rerū ꝛ omnia que ad merum ꝛ mixtum imperium pertinēt paucis
exceptis,vt patet de his qui in alie.pot.l.ij.que lex facit ad hunc ca
ſum:quia loquitur de ſubſtitutione in locū abſentiū ꝛ defunctorū
ꝛ ſub mero imperio diſpēſatio cōtinet,vt no.Spe.in ti.de iuriſdi.
om.iudi.§.j.in prin.v.col.Itē ne fiat preiudiciū eccleſiis quarū fa
4 uore ſit diſpēſatio ac etiā eccleſie † vniuerſali que maxime indiget
literatis viris.d.c.cū ex eo.itē capitulū poteſt preſtare autoritatem
permutationis,vt no.in cle.j.de rerum permu.que videt quedā di
ſpēſatio ſm Archi.poſt Hoſt.in.c.j.de rerū permu.lib.vj.ergo oēs
ſimiles diſpenſationes vidētur conceſſe vna conceſſa.c.denique.iiij.
diſtin.in ſin.xij.q.ſi quis pronentus a cōtrario ſenſu.item ſucceſſor
ꝛ anteceſſor reputantur pro eadem perſona.c.dilecti.de fo.cōpe.c.
j.de ſolu.clamant antē omnes ꝙ capitulū ſuccedit epiſcopo ſe.va
can.ergo danda regula affirmatiua.ꝛ hinc eſt ꝙ mādatum apoſto
licum factū capitulo ſe.vacan adimplet epiſcopus ſubſtitutus,de
quo per Compo.in.c.cam ꝛc.de reſcrip.itē ſpeciale eſt in cetu cardi
nalium.ſede apoſtoli.vac.ꝙ hoc non poſſit.ergo ꝛc.cle.ne romani.
de elec.circa prin.ad quod facit no.Joan.xvj.q.j.eccleſia.ꝛ iura que
ibidem allegat pro hac parte ꝛ qđ no.Specu.in titu.de inſtru.edi.
§.nunc aliqua.in vlti.colū.ver.item circa legitimas.ꝛ qđ no.Joan.
andr.in dicta clemē.j.de heret.Ex quibus Federi.vbi.ſ.concludit
hanc ſententiam eſſe veriorē,que ſententia videtur etiam placere
Jo.an.in.d.c.cum ex eo.ſuper glo.hec igitur.vbi Domini.cum ſo
la recitatione pertrāſit,ſed in.c.j.de maio.ꝛ obe.eo.lib.refert Lap.
dicētem ꝙ hoc egeret declaratione,vt no.Joan.an.de fil.preſby.
c.j.eo.lib.in.j.glo.Sed Joan.de Jmol.dicit poſſe dici quod ſic:per
ſupra dicta iura.ꝛ ſic videtur inclinare in hanc partem Abb.in di
cto.c.cum olim.dicit ſibi ſatis placere opinio.Fede.quia hoc eſt iu
5 riſditionis licet voluntarie:ꝛ quia † diſpenſatio petitur ex debito
legitima cauſa ſubſiſtente,vt nota.l.diſtinctio.c.domino ſancto.et
c.vt conſtitueretur.

Et quia nullum inuenio reprobantē hāc
opi.preterꝙ Col
lecta.in.d.c.cū olim.qui dicit ſibi non videri probabilem hanc opi.
Supereſt ſolum ꝙ reſpondeat his que videnē facere in cōtrarium
vnde dicendum ꝙ.d.c.cū ex eo.nō excludit capitulū epi mortui:qꝛ
cenſeē idē cū ipſo epo p ſupradicta,ſed excludit tantū alios inferio
res.item.c.j.ꝛ.ij.de offic.vic.li.vj.loquitur in generali mādato pro
cu.vel vicarij.ſed capitulum qđ ſuccedit ſe.va.hꝫ iuriſditionē ordi
nariam a lege ſine miniſterio hominis,ꝛ ideo plura poteſt ꝙ procur.
aut vicarius.ſimiliter nō ob.de licētia conceſſa ab hoie nec vbi ver
teretur preiudicium illius cui ꝯceditur quando pōt ad epiſcopum
6 recurrere quod non eſt ſe.va.ꝛ ne ſequatur abſurdum ꝙ † peniten
tiarius electus a capitulo ſede vacāte confeſſor non poſſit abſolue
re in caſibus reſeruatis,cuius cōtrarium probat.c.j.de maio.ꝛ obe.
libro.vj.Item quia.c.ſepe.de elec.lib.vj non prohibet alienare pe
ritura.alias non eſſet ſuſtinere ꝛc.nec ea que pertinent ad vtilitatem
ſubditorum cū cuſtodire ſit ius reddere ꝛ cuique tribuere quod ſuum
eſt,vt ſic iuſtitia colatē ꝛ ſeruetē,vt in phemio Greg.ꝛ.xij.qđ.ij.cum
deuotiſſimam.Multa etiam poſſunt fieri ad que quis nō tenetur
et peti non poſſunt.c.j.de ſimo.ij.q.ij.ſi quis epiſcopus.ꝛ ſubditus

poteſt ſuperiorë adire vt diſpẽſet ſm Spe.in titu.de iuriſdi.om.iu
di.ad ſi.ꝛ cũ ſuperior peccet non diſpẽſando in caſu licito ſequit ꝙ
diſpenſatio potius eſt iuſtitie ꝙ gratie.¶ Facit etiam capitulũ ſe
de va.ea q̃ ſunt gratie reſpectu recipiẽtis cõferẽdo beneficia in caſu
c.j.ne ſe.vacã.lib.vj.facit.c.ſedes.de reſcrip.ꝛ.c.relatũ.de prebẽ.ꝛ ſic
debet reſtringi dictũ Archi.in.d.c.j.de ma.ꝛ obe.lib.vj.iuxta prin.
ꝛ in.c.j.de iuſti.eo.lib.vt ſic alias intelligatur regulariter verũ ꝙ ca
pitulum ſede vac.generaliter ſuccedat in omni poteſtate ꝛ iuriſdi
tione per.c.iij.de ſup.neg.prel.lib.vj.licet fallat in collatione bñfi
ciorum ꝛc.vbi negatiua regulariter eſt vera.ꝛ in.c.irrefragabili.de
offi.ordi.¶ Itẽ Inno.debet intelligi de iuriſditione tam volunta
ria ꝙ contẽtioſa qḋ patit dr exceptio.d.c.j.ne ſe.va.li.vj.Itẽ in alie
natione.xij.q.ij.c.ſi qua.de rebus.

7 Item capitulum †in quãtũ ſuccedit epõ mortuo nõ eſt inferior ex eo:q2 iure epi
vtif ꝛ abſoluit excõicatos ab epõ quod non põt fieri per minorem
licet p parem ſic.c.paſtoralis.§.reſpõſo.de offi.ordi.Itẽ inferiores
nõ dant literas ad ordines ſicut capitulũ:vt pꝫ in.c.cum nullus.de
tempo.ord.lib.vj.§.epõ.ergo capitulum gerẽs vices epi ſe.va.non
cõtinetur ſub appellatione inferioris,licet alias ſi ſedes nõ vacaret
eſſet ſecus.ꝛ ita intelligif.c.ex inſinuatione.de ſimo.ꝛ no.in.c.ſi.de
eo qui fur.ordi.ſuſce.ſm Fed.qui in.d.q.xl.concludit ex pmiſſis ꝙ
capitulũ ſe.vac.poterit cõmutare vota ꝛ diſpẽſare in punitione cri
minum diſcedendo a iuris rigore ꝛc.iuxta no.in.c.notandũ.ij.q.
iij.etiam in dito accuſatore,vt no.Spe.in titu.de aboli.ꝛ pur.§.ſi.
ver.ſed cum diximus.Arguit tñ in cõtrarium ꝙ nõ poſſet quaſi in
capitulum tantũ tranſeunt ea que ſunt de mera iuſtitia.vt inſtitue
re,confirmare,corrigere,punire,excõicare.ꝛ eccleſiaſticam cenſurã
exercere,cognoſcere,de cauſis abſoluere.literas ad ordines dare et
ſimilia.Itẽ quaſi regula debeat tradi negatiue.c.illa ne ſede vacan.
ſm opi.Archi.poſt Vincen.c.j.de maio.ꝛ obe.lib.vj.Item quia di
8 ſpẽſatio †innitur gratie,ꝛ hinc eſt ꝙ.c.cũ ex eo.dicit poſſint:nõ ad
tem dici debẽt.Item ꝙ lꝫ male faciant ſuperiores nõ diſpenſando
in caſu debito:tamẽ non eſt perditũ ius contra eos,vt de iure poſ
ſit peti diſpẽſatio,vt no.j.q.vij.exigunt.ꝛ qḋ no.Jo.ij.q.v.que cau
ſa.licet ibidem Bar.brixi.nõ conſentiat Jo.Sed cum dicta diſpẽ
ſatio fieri nõ poſſit p prelatos inferiores.licet ad eos inſtitutio vel
collatio beneficiorũ ſpectet,vt no.Jo.ꝛ Archi.Sequitur magnuꝫ
inconueniẽs de quo in.d.c.cum ex eo.q2 multi ꝛc.vt ibi dicitur.ad
que oĩa facilis patet reſponſio per ea que ſupra remiſi.¶ Et adde
ꝙ faciendo aliquid quod requirit diſpẽſationẽ cũ cauſe cognitio
ne,videf ſup tali actu quis diſpẽſare,licet expſſe nõ diſpẽſet,vt vi
ti.deci.in antiqs.xxxiij.incipit.itẽ no.ꝙ epiſcopus.cui adde Bar.
in tract.ad reprimẽ.ſuper verbo.non obſtãtibus.Et poterit diſpẽ
ſare vt quis teneat duos perſonatus in ea.eccleſia vel duas digni
tates propter neceſſitatem vel vtilitateꝫ eccleſie.ad quod vide de
ciſio.lxij.in antiquis.incipit.Item no.ꝙ epiſcopus.ꝛ vide Lap.al
leg.xxix.et alleg.cxv.

Summarium.

1 Statuta facere an poſſit capitulum ſede vacãte que prelatus viuens facere poſſet.
2 Statuti natura eſt ꝙ ſit perpetuum.
3 Apoſtolica ſede vacante quod ſtatuitur in cetu cardinalium ſpe ciale eſt.
4 Punicio criminum permittitur capitulo.
5 Statutũ capituli an poſſit probari per teſtes.
6 Verbum preciſe quid importet.
Appellatione canonis venit ſtatutum capituli.
Statuere eſt iuriſditionis.
7 Capitulum non poteſt ſtatuere contra ius.
8 Statutũ capituli in preiudiciũ futuri ſucceſſoris an valeat.
9 Due partes capituli nunquid poſſint facere ſtatuta non vocata tertia parte.

¶ Queſtio.vj.prime partis principalis.

¶ Capitulum ſede vacante an poſſit facere ſtatuta que poſſet facere prelatus viuens.

SExto principaliter quero
1 an capitulum ſede †vacan.poſſit facere aliqua ſta
tuta iuſta ꝛ ſalubria diſtringentia totam diocesim
ſicut facere poſſunt prelati viuentes ac ſi ſedes non
vacaret.Et ꝙ plati viuẽtes hoc poſſint non eſt du
biũ per no.in.c.ſi quis.de maiori.ꝛ obe.ꝛ.c.nullus.ij.qḋ.iij.ꝛ quia
facere ſtatutum eſt iuriſditionis.vt probatur in.c.ſin.de conſti.lib.
vj cum aliis concor.Saluo eo quod habetur in.c.veſtra.de locato.
¶ Reſpondeo ꝙ Joan.and.in.d.c.j.de maio.ꝛ obedien.lib.vj.in
nouel.refert ſuo tpe hoc diſputaſſe magne ſcientie virũ Fede.de ſe
nis cuius diſputatio habef in.l.j.q.ſuarum.numero.xvj.q̃ incipit,
capitulũ eccleſie cathedralis.qui motus per caſus permiſſos,ꝛ q2
ſuccedit in iuriſditione eius qui id poſt tenuit,p verbũ tamẽ credo
ꝙ capitulum poſſit talia ſtatuta facere ꝛ illa tenere ꝛ durare in tem
pus epi ſubſtituti niſi ea reuocet,quod poſſet.xij.q.ij.ſi qua de re
bus.allegat in ſimili qḋ ſcripſit.de elec.licet canon.lib.vj.ſuper glo.
2 pe.Mouef etiã q2 de natura †ſtatuti eſt qḋ ſit perpetuũ.c.ſi.de of
ſi.lega.ꝛ ꝙ futura reſpiciat.de conſti.c.ij.in ſi.ꝛ que ad perpetuã ꝛc.
xv.q.j.c.que ad perpetuã.vij.q.ij.quecũqꝫ.ꝛ de elec.perpetuo.li.vj.
ꝛ de legi.l.leges.ij.ꝛ.iij.ff.Itẽ in puniendo crimina ꝛ exceſſus ꝛ mo
res reformando capitulum id poſſit ſede vacã.qḋ poſſit epiſcopus
viuẽs:quia capitulum ſuccedit ꝛ fungitur iuriſdi.epiſcopali.c.his
que.ꝛ.c.cum olim.de maio.ꝛ obe.ꝛ.c.j.eo.tit.lib.vj.de tempo.ordi.
c.iu.de inſti.c.j.de here.ad abolendam.ꝛ clemẽ.j.ꝛ.ij.eod.titu.Sed
epiſcopi poſſunt facere ſtatuta duratura in tempus ſucceſſoris.c.ſi
quis conuenerit.de maio.ꝛ obe.ꝛ.c.j.de conſecra.diſtin.iij.de loca.
c.ij.ꝛ.iij.qḋ.iiij.nullus.ergo ꝛc.Item quia ſucceſſor ꝛ anteceſſor pro
eadem perſona reputantur.c.dilecti.de foro compet.c.j.de ſolu.c.
innotuit.de elec.de regu.iur.is qui in ius.lib.vj.Sed ad capitulꝫ
ſuccedens deuoluitur eius iuriſditio tam in ſpiritualibus ꝙ in tẽ
poralibus.c.ſi epiſcopus.de ſup.neg.pre.lib.vj.facit quod no.Ar
3 chi.de peni.ꝛ remiſ.c.ſi.eo.lib.Itẽ quia †ſpeciale eſt ꝙ ſtatuitur in
cetu cardinalium apoſtolica ſe.vac.in clemẽ.ne romani.de elec.er
go in cõtrarium eſt ius cõe in aliis.Item qui poteſt qḋ eſt plus ꝛc.
regula cui licet.de reg.iur.in.vj.

Sed capitulum poteſt diſpẽſare ꝙ eſt cõtra ius ſm ꝙ no.xvj.q.
j.eccleſia.ergo ꝛ corrigere.ꝛ reformare ꝛ cõſtitutionẽ penalẽ ſup hoc
facere.ex quo infert qḋ poſſunt viſitare ſubditos.cle.j.de here.Itẽ
interponere autoritatẽ pmutationib⁹ bñficiorũ ꝛ eccleſiarũ.vt no.
in cle.j.de re.pmu.ꝛ tñ permutatio eſt cõtra ius cõe,vt no.Archi.poſt
Hoſt.in.c.j.de re.pmu.lib.vj.itẽ interponit decretũ in alienatione
rerũ minoris vt.c.de his qui in alteri⁹.l.ij.loqdif in ſubſtituto loco
defunctorũ.itẽ q2 vno pmiſſo ꝛc.c.pterea.de offi.deleg.cum ſi.Sed
4 †capitulo pmittif punitio criminũ,vt predictũ eſt.facit.c.de mul
ta.de pbẽ.c.licet canon.de elect.c.j.de homi.lib.vj.c.pe.de here.eo.
lib.licet requiraf declaratio iudi.de elec.c.cõmiſſa.eo.lib.c.eũ qui.
de pben.eo.lib.cle.j.de ſeque.poſ.ꝛ fru.ꝛ qḋ no.Lap.alleg.cxxv.in
cipit.j.quare facit.l.ij.§.eo antẽ tẽpore.de ori.iur.nam eo ipſo ꝙ da
tur magiſtratibus poteſtas reddendi ius cõſequẽter ꝛ faciẽdi edi
cta que iuris autoritatẽ obtinẽt.inſti.de iure nat.§.pretor.ꝛ quod
no.p Inno.ꝛ Compo.ꝛ Abb.in.c.eam ꝛc.de reſcrip.facit qḋ no.in
c.ſi.ne pre.vi.ſuas.ꝛ q2 in poteſtate epi ſubſtituti erit quandocũqꝫ
reuocare,illa facilis reſultat ad cõtra reſponſio verꝫ.l.ſi.de penis.
l.ꝛ puto.§.j.de poſtu.l.cum.de iuriſ.om.iud.lib.ij.ſecũdo reſpõſo.
ff.de ppe.ꝛ temp.ac.in prin.lib.j.in prin.de cu.bo.dã.c.raynutius.
circa ſi.de teſta.ꝛ.l.meminiſſe.de offic.pcon.ꝛ ad ea q̃ habẽtur in.c.
verũ.de foro cõpe.ꝛ.c.ij.ne ſe.vac.ꝛ.c.j.de cõſti.lib.vj.ꝛ.c.q2 ſepe.de
elec.ꝛ.c.preſenti.de offi.ordi.eo.lib.ꝛ.xij.q.ij.§.huius placiti.et.l.j.
in ſi.ff.de offi.prefe.vi.c.ſi.de offi.deleg.ff.de regu.iur.Pet.de an
cha.etiam refert Fede.et videtur eum ſequi in.c.canonum ſtatuta.
de conſtitu.in repe.folio.xiij.ꝛ in.iiij.colum.ſimiliter Bal.in dicto
c.cum olim.donec.ſ.reuocetur dummodo ſtatutum ſit factum cau
ſa cognita ꝛ non voluntarie.

Et fateor me adhuc nõ repiſſe aliquẽ famoſum doc.tenentẽ cõtrariũ.Do
mi.in.c.j.de maio.ꝛ obe.lib.vj.poſt Lap.ſimiliter refert Fede.ꝛ vi
detur ſequi.hoc etiã videtur ſatis probari ex gloſ.in ver.conſuetu
dine.in ſi.in cle.ſtatutum.de elec.Abb.in.d.c.cũ olim.ſimiliter re
fert Federi.ꝛ videtur ſequi,ꝛ pro hac parte facit multũ vnio quam
habent in ſimilibus epiſcopus ꝛ capitulum de qua in.c.quanto.de
his q̃ ſi.a prela.ꝛ vide Compoſte.in.c.cum oẽs.de conſtit.ꝛ Inno.
5 in.c.cũ acceſſiſſent.eod.titu.Et adde ꝙ †ſtatutum capituli poterit
probari per teſtes,vt viti.deci.in nouis.cexliij.incipit.item cõſtitu
tio.Item quod valet impetratio vnius canonici contra ſtatuta in
rata,vt viti.deci.in nouis.cexx.que incipit.Item qḋ liret quis iu
ret.Item ꝙ capitulum ſine epõ põt ſtatuendo ordinare officium
protectoris in eccleſia ſm Calde.in conſi.ij.de cõſti.ꝛ de ſtatuto qḋ
tranſit in pactũ,vide But.in conſi.lxvj.qḋ incipit in facto propo
nitur.ꝛ cõſi.lxxj.qḋ incipit,prima facie.Et an poſſit ſtatutũ fieri cõ
tra ſingulam perſonam.vide Aug.in cõſi.cexix.incipit.viſis ꝛ exa
minatis oĩbus.ꝛ qḋ nõ põt induci cõſuetudine nõ põt fieri p ſtatu
tum.Lap.alleg.xlviij.Et an ſi aliquis ex canonicis ſuccedit in epi
ſcopatu poſſit contrauenire his que fecit cum capitulo ſe.va.vide
de iureiur.ſicut.ꝛ.c.cũ cõtingit.ꝛ ſi in ſtatuto ponif verbũ preciſe hꝫ
vim clauſule derogatorie ad aliud ſtatutum cõtrium.vt ſcꝫ nõ valeat
ſcõm contrariũ niſi fiat mẽtio de primo ex quo in ſtatuto dicit qḋ
hoc qḋ ibi ſtatuitur ſit preciſum ſm Jac.de are.in.l.oẽs populi.de
iuſtitia et iure.facit quod not.Abbas in.c.ex parte.de reſcrip.vbi
6 dicit ꝙ †verbum preciſe idem importat quod abſolute ꝛ ſine cauſe
cognitione

cognitione.alleg.glo.in.c.cõtra Chriſtianos.de here.lib.vj.ꝛ vide Anch.in.c.canonũ ſtatuta.in repe.in pe.char.ibi occurrit alia qõ. ꝛ appellatione canonis venit ſtatutũ capituli ſm Cal.cõſ.xvj.in ti. de cõſti.ꝛ Pau.de ca.in cõſ.cxcvj.ſup prohibita interpretatione ſtn tutorũ.ꝛ in cõſ.cccxliij.ꝛ.cccclvij.ꝛ Lap.alleg.cj.

Quero conſequenter an capl'm ſede vacante poſſit reuocare ſtatuta epõꝝ defunctorũ gratia ꝛc. Lan.in.c.j.de maio.ꝛ obe.lib.vj. quẽ refert ibi Domi.dicit ſe audiuiſſe hoc diſputatũ Bononie et cõſultũ ꝙ ſic:qꝛ ſtatuere eſt iuriſditionis iuxta no.p Jo.and.in.c.cũ omnes.de cõſti.ꝛ in ea ſuccedit capl'm ſe.va.ergo ꝛc.regula is q.de regu.iur.in.vj.nõ obſtat ꝗ habẽtur p Inno.ꝛ Jo.an.ꝛ Cõpo.ꝛ Hoſti.in.c.cũ oẽs.de cõſti.ſup glo.in verbo,capitulũ.qꝛ non loquũtur de reuocatione nec ſe.vacã.ſed viuente plato. ¶ Querit lap.alleg. xxij.ꝗ incipit,ſi vacãte ſede.pone ꝙ capitulũ ſede vacãte faciat ſtatutũ per qõ diminuat charitatiuũ ſubſidiũ debitũ epõ ex conſtitutione Benedi.ꝗ incipit,vas electionis ꝛc.ꝛ iurãt ꝛ obligant ſe canonici ad penas. An abſolute huiuſmodi iuramẽto ꝛ penis poſſint dictũ charitatiuũ ſubſidiũ exigere ꝛ tꝫ huiuſmodi ſtatutũ non
7 valere:qꝛ † capitulum non põt ſtatuere cõtra eos.c.ſi.ne offi.archi.ꝛ qõ ibi no.ſed de iure cõi põt epõs exigere charitatiuũ ſubſidiũ.c.cũ apoſtolus.§.ſuſtinemus.de cẽſi.ꝛ p cẽſuram eccleſiaſticam ſubditos ad hoc compellere.cle.frequẽs.de exceſ.prela. Itẽ qꝛ non põt ſtatuere circa tangẽtia alterũ capl'm ꝛ cõſtitutionẽ.§.ſi.de verb.ſig.lib.vj.ꝛ qõ ibi no.cũ ſuis deciſio. Itẽ qꝛ cõſtitutio eſt cõtra charitatẽ ꝛ laudabilem cõſuetudinẽ que nõ poſſunt tolli per ſtatutum.c.ad apoſtolicã. ꝛ.c.ſniam.de ſimo. Itẽ quia factum eſt ſede epali vacante quo tẽpore caret legitimo defenſore.ne ſede vacante per totũ. Itẽ qꝛ p indirectũ p̄iudicaret ſedi apoſtolice:qꝛ ſic de facili ſolui nõ poſſet camere apoſtoli.debitũ pro bullis ꝛ minutis ꝛ ſeruitijs annata ꝛc.cõſiderato ſtatu eccl'ie.ꝛ ſic cõſuluit idẽ Lap.non ob.que ſupra dicta ſunt. qõ in terminis ſuis credo verũ,alĩs aũt hoc requireret altiorẽ indaginem quã menſura preſens non patitur.

Adde ꙩ ſimiliter nõ valeret ſtatutũ capituli per qõ diſponeret̃ eſſe nullũ illud qõ incertũ tantũ euẽtum eſſet annullandũ vel ratificandũ,nec ecõtra poſſet diſponere annullandũ fore vel ratificandũ illud qõ eſſet nullum.exẽpli gratia nõ poſſet ſtatuere alterãdo formã electionis quã tradit cõſiliũ:qꝛ ꝓpter.de elec.nec circa pſonam eligẽdi.c.cuꝫ in cunctis.eo.ti.puta ꙩ voces publice dicerẽtur vel ſine ſcrutatoribꝰ quilibet ſcriberet votũ ſuum.xxj.diſtin.inferior.de maio.ꝛ obe.cũ inferior.vel ꙩ non eligeret̃ in epm minor.xl.annis vel ꙩ eligi poſſet maior.xxv.facit cle.ne romani.de elec.que dicit cõſtitutiones cõciliorũ ſaltẽ per inferiores a papa nõ poſſe modificari,corrigi,vel mutari,vel aliquid eis detrahi,addi,vel diſpẽſari in aliqua ipſarũ parte vel eis renũtiari ꝛ ſeptẽ verba poſuit,vt omnẽ caſum quo corrigi vel tangi poſſet includeret,vt ibi no.Zoch. Aut de his ꝗ non eſſent ſubſtantialia forme vt eſt vocatio abſentium quorum tranſgreſſio non facit electionẽ nullã.c.eccl'ia.de elect.ꝗ.ꝛ.c.qõ ſicut.ꝛ.c. venerabilẽ.ſm Joan.andr.in addi.Spec.in rub.de elec.in vlti.qõ. etiam ſi ſtatutum factũ fuiſſet epiſcopo viuẽte,ꝛ cũ eius conſenſu cuius effectus porrigit̃ in tp̃s vocationis. ¶ Adde ſimiliter nõ va-
8 leret ſtatutũ † capituli in preiudicium futuri ſucceſſoris etiã iuramẽto aut cõfirmatione apoſtolica,vel alia quacũꝗ firmitate vallatum puta appoſitione pene,vel ad probationẽ inferioris a papa, vt patet in.c.quia ſepe.in ſi.de elec.lib.vj.ꝛ in cle.ſtatutũ in eccleſijs ſcꝫ cathedralibus,lꝫ glo.ꝛ male in dicta clemẽ.ſtatutũ. intellexerit de ſtatutis preteritis ſuper verbo,conſuetudinẽ.quam reprobant Lap.ꝛ alij propter verbũ deinceps,de quo ibi et adducit.c.abbate.in ſi.de verbo.ſigni.ꝛ Card.ſlo.conſuluit.contra gloſ.illam quia conſuetudo ꝛ ſtatutũ nõ eſt rationabile ſed damnatũ per.c.j.de cõſtitu.lib.vj.ibi,dumtamẽ rationabilia. Itẽ quia clauſula non ob. ſtatutis concernit faciẽda,quia lex ſemper loquitur.l.arriani.C.de here.de cuius natura eſt ꙩ concernat futura.c.fin.de conſti.prout ipſe refert in.d.clemẽ.ſtatutum.in.iij.opp. In aliis autẽ valeret ſtatutum,vt probat.d.c.quia ſepe.ibi quo ad hoc.in fin.ꝛ tenet idem Car.ibidẽ per ea que dicit in clemẽ.dudum.in ſi.de ſepul.ver.nos
9 enim.q.viij. Et aduerte qꝛ † due partes capituli poſſunt facere ſtatuta nõ vocata tertia parte ſm Sal.ne cal.in cõſi.iiij.in ti.de his ꝗ ſi.a prel. Et idẽ dicas de ſtatutis iuratis p.c.ſicut noſtris.de iureiu. non eñi valet tale iuramentũ,vt ibi p Jo an.in addi.Spec.in rub. de ele.§al. Et ꙩ poſſunt cõuenire ſimpliciter ſtatuto eorum iurato plene traditur in.c.dilecto.de preben.

Summarium.

1 Viſitare dioceſim vel prouinciam ſuam capitulum ſede vacãte an poſſit.
2 Verbum deſtituere quid ſignificet.
3 Procedendum qualiter ſit in inquiſitione ꝛ viſitatione cõtra certas perſonas ꝛ loca.
4 Metropolitani viſitantes dioceſim poſſunt audire confeſſiones ſuffraganeorũ ꝛ ſuorum ſubditorũ,ac abſoluere cõfitentes,ꝛ ipſis iniungere penitentias ſalutares.
5 Abſolutio ab excõmunicatione eſt reſeruata epiſcopo.
6 Inferiores prelati an poſſint curã animarum conferre.
7 Capl'm ſede vacãte an poſſit viſitare monaſteria monialiũ exẽpta.
8 Epõ in his ꝗ competunt iure ſpeciali an capitulum ſuccedat.
9 Dignitates ꝛ iura eccleſie pariter poſſidentur per epm ꝛ capl'm.

¶ Queſtio.vij.prime partis principalis.

¶ Capitulum ſede vacante an poſſit viſitare dioceſim vel prouinciam ſuam.

SEptimo quero an capitu
1 lum † ſede vac.poſſit viſitare prouinciã ſi eſt metropoliticum,vel alias dioceſim ꝛ ꝓcurationes recipere iuxta determinationem extrauag.Benedi.xj.que incipit vas electionis ꝛc. Rñdeo ꙩ Jo.mo.in.c.eccleſie.de ſup.neg.prela.lib.vj.tꝫ ꙩ non poſſit:qꝛ non reperitur iure expreſſum.ergo ꝛc.c.illa.ne ſe.va.licet enim capitulũ cõſeruet iura epatus va.ſe.xij.q.ij.charitatẽ.ꝛ ius reddat agẽtibꝰ accuſationibus ꝛ denuntiationibus non tñ viſitat niſi is ſolus q dat̃ a papa.lxj.di. obitũ.vbi patet ꙩ vacans eccleſia deſtituit̃ viſitatione. Itẽ quia capitulum eſt neceſſariꝰ nõ volũtarius adminiſtrator.ergo nõ poterit viſitare:qꝛ adminiſtrationi neceſſarie non incũbit. Archi.tñ videtur tenere cõtrariũ in.c.ſi epõs.eo.ti.ꝛ li.qꝛ epõs hoc põt ꝛ eſt iuriſditionis in qua ſuccedit capl'm ſe.vac.c.cum olim.de ma.ꝛ obe.et eo.ti.c. j.lib.vj.alias ſequeret̃ abſurdũ ꙩ tẽpore vacationis ſedis remanerent crimina incorrecta.probat etiam hoc per.c.eccleſie.vbi patet ꙩ viſitator datus a metropolitano a quo certus caſus excipitur:in aliis videtur poteſtatem habere quaſi per exceptionẽ firmetur regula.ff.de fundo inſtruc.l.denicꝫ.in.§.neratius.xxxij.qõ.vij.dñs. Cum autem metropolitanus non habeat niſi de iure tranſlato in eum de capitulo vel transfuſo ergo infertur ꙩ capitulum hoc habebat.faciunt no.per Inno.in.c.ad abolendam.de here.ꝛ reſpon-
2 det ad.c.obitum.ꙩ ibi deſtituere † non reſpicit viſitationis operã ſed eccleſie vacationem per Archi.facit quia iſte non eſt actus per quem preiudicetur epiſcopo ſucceſſori.ſicut beneficioꝝ collatio et alienatio pſonarũ ꝛ rerũ de quibus de maio.ꝛ obe.c.j.lib.vj.lxxj.di. fraternitatẽ.xij.q.ij.ſi quis.de rebus. Idẽ tenet Jo.de ligna.in.d.c. cum olim.ꝛ in.c.his que.de maio.ꝛ obedien.ꝛ Innoc.in.c.j.de maio.ꝛ obediẽ.lib.vj.ꝛ Colle.in.d.c.cum olim.vt refert ibi Bal.vbi dicit ꙩ probabiliter poteſt dici ꙩ viſitare poteſt:qꝛ propter negligẽtiam eis datur viſitator,vt in.d.c.eccleſie.per ea que no.in.c.ſua.de offici.vica.niſi probabiliter dicatur ꙩ ſit iuriſditionis voluntarie, vt ſequitur ibi ꝛ hoc in viſitatione eccleſiarum non exemptarum. Sed Jo.and.in.d.clemẽ.j.de here.dicit ꙩ egeret hac declaratione ꝛ nõ ſolum in hoc.ſed etiam in pluribus aliis articulis,vcꝫ quomodo dicatur capitulum ſede vacãte ſuccedere in iuriſditione que cõpetebat epiſcopo viuenti.

Subdit tamen ꙩ volens tenere cum Joã mo.poſſet dicere illam verã in generali vi-
3 ſitatione ciuitatis ꝛ dioceſis.ꝛ opi.Archi.procedere † in inquiſitione ꝛ viſitatione cõtra certas perſonas ꝛ loca. Pau.ibi.ꝛ Pet.de anch. ꝛ alij ꝗ plures doc.videnť ſequi deciſionem gl.ꝛ diſtinctionem. ſed Domi.in.d.c.j.de maio.ꝛ obe.lib.vj.refert Joã.de imo.dicere opi. Archi.de iure eſſe veriorẽ.licet opi.Jo.and.ſit ſatis equa. Car.ſlo. in.d.cle.j.de here.in.ix.qõ.dicit opi.Joan.and.equãtũ opinio qõ poſſit generaliter melius probatur ex iuribus allegatis p gl.Abb. in.d.c.cum olim.de maio.ꝛ obe.dicit ꙩ indiſtincte tenetur ꙩ generaliter poſſet viſitare:quia eſt iuriſditionis,que ſit ex neceſſitate iuris.c.ſopite.de cenſi.c.relatum.x.q.j.c.ſi.de ſupplen.negli.prela.li. vj. Subdens ꙩ hoc ſatis debet admitti vbi non ſperatur ꙩ de proximo prouideatur eccleſie de epiſcopo per.c.inter cetera.de offic. ordi.et.c.iuſ.§.epiſcopo.de tempo.ordi.lib.vj. ¶ Ex premiſſis infero et capitulum metropolitanum vacante ſede ꝛ dioceſis.poterũt et debebunt ſingulis annis conuocare ſynodum tam prouinciale quã dioceſanũ qõ eſt preparatoriũ ad viſitationẽ ꝛ ꝗdã viſitatio generalis ꝑambula viſitationis particularis,vt ꝓbat̃ in.c.ſicut tuis. de accu.vt legant̃ cõſtitutiones ꝛ publicent̃ noue ſi que ſiẽt p capitulum ꝛ vt ſiãt monitiões cõtra nõ reſidẽtes ꝛ cõtra negligẽtes executores teſtamẽtoꝝ,de quo in.c.ioãnes.de teſta.ꝛ vt annuntient̃ feſta paſchalia ꝛc.c.qm̃.ꝛ.c.decernimus.xviij.di.ꝛ vt exigat̃ cathedraticũ ꝛ ſimilia cõſueta ſiant.c.ea que.de ſimo.ꝛ.c.in tantũ.eo.ti.
4 **Infero etiã ꙩ viſitãtes** † poterũt p totã ꝓuinciã ſi ſũt metropolitani alias p totã dioceſim dum viſitant cõfeſſiões ſuffraganeorum ꝛ ſuoꝝ ſubditorum audire ac abſoluere confitentes ꝛ ipſis iniungere penitentias ſalutares.c.ſi.in ſi.de cenſi.lib.vj. Item qõ po-

pleniſſime ſuper extrauagan.cleme.vi.que incipit vnigenitus.ꝛ in tractatu viſita.in.iiij.qõ.ij.partis principalis.qð etiã videt tenere Fede.in qõne de ptãte diſpenſandi.de qua ſupra,ꝛ alij Modernis res poſt eum in.d.c.cũ olim.ꝛ in.d.c.cum.ꝛ in.d.c.j.de maio.ꝛ obe di.lib.vj.qui tex.ſatis hoc videtur probare qð etiam probat verbũ dioceſanum.de quo in.d.cle.dudũ.de ſepul.vt ibi not.ꝛ quod not. Jo.an.in.d.c.ioãnes.de teſta.ſup eodẽ vbo, dioceſanũ.ꝛ qz capitulo tunc ꝯceſſum eſt maius vel equale videlicet abſoluere ab excõicatione,vt.d.c.j. Per quã rationẽ idẽ cõcludit Abbas in.c.his que.
5 de ma.ꝛ obe.qz† abſolutio ab excõicatione eſt reſeruata epõ, vt habet in.d.c.ſi.de peni.ꝛ remiſ.lib.vj. Itẽ qz in his q̃ ſunt neceſſitatis ſuccedit capitulũ ne defectu ſuperioris periculũ aĩarũ poſſit generari,vt no.in cle.j.de heret. Preſentabunt etiã capitulo fratres mendicantes deputandi pro cõfeſſionibus audiẽdis.iuxta.d.cle. dudũ.ver.ſtatuimus.de ſepul. Et vbi presbyteri parochiales nõ ſufficiunt poſſunt ꝛ ipſi conuocare monachos in adiutoriũ audiẽdarũ confeſſionũ,preſertim in paſchate attẽta generali cõſuetudine q̃ ſciẽter toleratur ſm quẽdam Monaldũ quẽ allegat Archid. xvi.q.j.c.placuit.ꝛ habetur in cle.j.de priui.ſup verbo,presbyteros quinimo ꝛ inferiores prelati poſſunt delegare curam parochianorum ad modicum tempus, puta in ſratres ſeptimanam ex iuſta cauſa ſe abſentando, vt per Joan.an.in.c.iij.de offi. archipresby. poſt Hoſt.ꝛ plenius in.c.cũ ex eo.de elec.lib.vj.in nouel.ꝛ de pe.ꝛ re.in c.oĩs.ſuper verbo, executionẽ.ꝛ cũ diſpẽſatur cum minore dicatur vicarius in diuinis, vt in.d.c.cum ex eo. quẽ dare poterit capitulũ qð poteſt diſpenſare.vt ſupra dixi.

6 **Ex quibus etiam infero** qz† potuerunt curam aĩarũ conferre, licet glo.ſi.in.c.his que.de ma.ꝛ obe.circa mediũ videatur tenere cõtrariũ.ſi enim poſſunt beneficia commẽdare, vt patet in.c. j.de ſede vacante.lib.vj.ꝛ economos conſtituere in beneficijs vacantibus, iuxta.c.cum vos.de offi.ordi.ꝛ ad alia ſacramẽta conuocare ſuffraganeos.ergo idem de cura aĩarum per ea que dicta ſunt ſupra in queſtione de ſuffraganeis.ꝛ dicetur infra in queſtione de poteſtate cõmendandi beneficia. ¶ Poterit etiã capitulum viſitans exigere procurationẽ iuxta determinationẽ extrauagantis Benedicti duodecimi.que incipit, Uas electionis ꝛc.vt ſentit gl. in prin.in cle.j.de hereti.ibi,ꝛ debeat procurari.ꝛ clarius in cle.ſtatutum.de elec.ſuper verbo, declaramus.ibi alias ſequeretur qz viſitando nõ poſſet procurationẽ recipere.de quo ibi per Moder.ꝛ qð ſupra dixi de cura aĩarum, intelligo large prout plene examinat Joan.andr.in.c.cum ſatis.de offi.archi.vbi vide. ¶ Quero
7 cõſequenter, an capitulum† ſede vacante poſſit viſitare monaſteria monialiũ exempta que potuiſſet viſitare epiſcopus viuẽs autoritate apſica vt in cle.attẽdẽtes.§.illas.de ſtatu.regu.vbi tex.imponit neceſſitatẽ viſitãdi pp̃ter vbũ debeat.de quo ibi circa prin.vbi glo.reprehẽdit prelatos qui has viſitationes omittunt ex quo eſt ibi verbum precepti quod neceſſitatem inducit.c.oblate.de appel. in ſi.ꝛ.c.vt fame.de ſentẽ.excom. ¶ Reſpondeo Lap.formaſſe hanc queſtionẽ.ꝛ ſuper ea conſuluiſſe dñm Federi.arguẽdo ad partes, vt patet in conſilijs Federi.conſi.ccxc.incipit. Domine mi vellem ꝛc. Licet ibi nõ apparet eius reſpõſio.tamẽ Lappus ipſe in.c. j.de maio.ꝛ obedien.lib.vj.refert Federi.ſibi reſpondiſſe ꝛ cõſuluiſſe qz nõ. Et ſic etiam ibidẽ refert Domi. Collecta.autẽ in.d.c.cum olim.de maio.ꝛ obe.refert qz ſuo tempore in cancellaria apoſtolica multi periti fuerunt propter hoc cõgregati doctores ꝛ receſſerunt varij,ꝛ videt ipſe velle qz poſſit ſubſiſtẽte neceſſitate. Abbas autem in dicto.c.cum olim.refert Lappum conſuluiſſe qz nõ ſuccedat capitulum ſede vacante. Et ſic refert ſibi reſpondiſſe Joan.and.dum
8 ſuper hac queſtione conſuluiſſet. Mouetur† quia capitulum non ſuccedit in his que competunt epiſcopo iure ſpeciali. Unde nõ ſuccedit in iure cognoſcendi de cauſa feudali, vt habetur in.c. verum. de foro competen. Et hanc opinionem ſentit Inno.ſm eum in.c. ad abolendam.de here.vbi dicit qz capitulum ſede vacante ſuccedit in his que epiſcopus exercet iure ſuo. Et idem videt ſentire ipſe Fede.conſi.xxx.vbi dicit ſecus eſſe ſi epiſcopus cognoſcit iure delegato vel alio iure ſpeciali.facit.c.paſtoralis.§.preterea.de offic.ordi.vbi mortuo epiſcopo delegato expectatur ſucceſſor ꝛ non recurritur ad capitulum.

Multi tamen tenuerunt contrarium, vt refert ibi Abbas dicentes qz ſi epõ habet ſoluere vt delegatus, huiuſmodi poteſtas eo mortuo tranſit ad capitulum p tex.in.c.j.de maio.ꝛ obe.lib. vj.quod loquit indiſtincte. Sibi tamẽ plus placet precedens opi. per.ſ.dicta. Itẽ facit aliam rationẽ. Capitulum ſuccedit epõ pp̃ter cõmunionem que eſt inter eos.ſunt enim vnũ corpus, vt in.c.nouit.ꝛ quanto de his que ſi.a prel. Item vt dicit Inno.in.c. dilecti.
9 de maio.ꝛ obe.† dignitates ꝛ iura eccleſie pariter poſſidentur per

[...] vbi epõ eſſet aliquid ab homine vel a iure cõmiſſum ſub nomine dignitatis principaliter ſicut in caſu iſto. Ideo mihi placet moderatio Collectarij per ea que dicã ple.ſ.j.in q̃ſtione.an capitulum ſede vacante ſuccedat in omni iuriſdictione epõ iure generaliter delegata,ꝛ maxime quando ab homine, puta papa vel legato fuiſſet cõmiſſa viſitatio pariter epõ ꝛ capitulo per ea que dicã.j.in queſtione de cauſa feudali ꝛc.

Summarium.

1 ☞ Licentiã tranſeundi ad aliã dioceſim dare ſubditis an poſſit capitulum ſede vacante.
2 Argumentum de alienatione rerũ non procedit.
3 Petitũ ſi quid fuerit a papa, an capitulum poterit dare inſtãtiã.
4 Capitulũ ſede vacãte ſicut rem nõ poteſt alienare, ita nec perſonas
5 Iuriſditio quando potius dicatur prorogata q̃ delegata.
6 Sede vacante capitulũ an poſſit conſentire penſioni in tranſactione, prout epiſcopus poterat.
7 Uacante ſede an capitulum ſuccedat in poteſtate ſoluendi nduocatiam eccleſie.
8 Capitulum regulare non ſuccedit eccleſie cathedralis regularis in creãdo monachos aut canonicos regulares ſede epiſcopali vel abbatiali vacante.
9 Capitulũ ſede vacante an poſſit dare literas commendatitias ad ordines ſuſcipiendos per ſubſtitutos ſuos ab alijs epiſcopis in aliena dioceſi.
10 Scrutinium non exigitur in epiſcopo.
Conſecrari in epiſcopũ ꝛ presbyterum non poteſt quis eadem die ſine diſpenſatione pape.
11 Papa ante cõſecrationẽ ꝛ coronationem ſpiritualia nõ exercet.
12 Commendatitiarum literarum diuerſa genera.

¶ Queſtio.viij.prime partis principalis.

¶ Capitulum ſede vacante an poſſit dare ſubditis licentiã trãſeundi ad aliam dioceſim.

Octauo quero an capitu-
1 †lum ſede vacante poſſit dare ſubditis licentiam tranſeundi ad alienam dioceſim, vt ibi promoueantur ꝛc.ꝛ ſic an poſſint dare literas dimiſſorias clericis ſuis in forma. ¶ Reſpondeo Joã.mo.tenuiſſe qz ſic.in.c.ſi abbatẽ.de elec.li.vj.non enim inuenitur a iure p̃hibitum quin capitulũ ſede vacãte poſſit dare ſubdito talem licẽtiam trãſeundi. Et idẽ tenet Jo.and.ibidẽ ſup.ij.gl.in nouella.ꝛ Bal.in.d.c.cũ olim.qz iſta nõ eſt alienatio cũ nõ ſeruetur aliqua ſolẽnitas. allegat dictũ.c.ſi abbatẽ.de elec.lib.vj. Credit etiã abbas qz Joã.and.bene ſentiat qz hoc eſt iuriſditionis.c.ſi religioſus.de elec.lib.vj.ꝛ hoc in d.c.cũ olim.quã etiam ſniam videtur tenere Rota in deciſio. nouis deciſio.ccvj.incipit. Item fuit dubitatũ. Fede.in qõnibus de quibus ſupra.pro qua facit equitas ꝛ ratio dicti.c.ſi religioſus.ij.reſpõſo. Sicut nãqz in alienatione reqrit conſenſus prelati, ita ꝛ capituli:ꝛ tñ exiſtẽte capitulo ſolus prelatus dat licẽtiam etiã tranſeundi. fortius ergo debet dare poſſe capitulũ nõ extãte prelato pp̃ter rationẽ ibi poſitam de expediẽdis ordinationibus eccleſiarũ, cum longius ſit ꝛ prolixius expectare ſucceſſorẽ q̃ requirere. facit.de of
2 fic.delega.c.ſi in cũ. Itẽ qz† argumẽtum de alienatione rerum non procedit, tũ qz illa non expeditur ſine conſenſu ꝛ tractatu ſolenni. xij.qõ.ij.ſine exceptione.ꝛ.c.dudum.de rebus eccle.non alie.lib.vj. Sed hoc expedit vel per ſolum prelatũ, vt in.c.admonet.de renũ. vel cũ ꝯſilio capituli.d.c.ſi religioſus.tũ qz in locũ rei alienate nõ ſic eſt parata res alia ſicut in locũ tranſeũtis habet ſucceſſor forte vtilior priore.facit qz etiam epis viuẽtibus tales ſine licentia tranſeũt vt quaſi generaliter de facto ſeruat vt dicit Jo.and.in.d.c.admonet.ſuper glo.ij.facit etiam.c.j.de inſti.ꝛ qð ibi no.ꝛ qð ſcripſit idem Joan.and.de hereti.ad abolendã.in ſi.ꝛ in cle.j.ꝛ.§.eo.ti. Reſpondet ad.c.presbyteri.xxiiij.di.qz ibi nõ apparet qz aliqua fieret alienatio nec a ſede epali nec ab eccleſia cum ex tex.pateat qz eccleſia ſancti Eleutherij in dioce.epi.ꝛ ille Julianus erat diaconus eiuſdem eccleſie in qua aſſumebatur in presbyterũ.nimirum ergo qz in hoc aliquis notet alienationem.

Preterea ſi illud.c. intelligatur ſolũ de collatione ordinis qð ſonat litera dicẽs diaconum honore presbyteratus honorandũ nil ad propoſitũ. Idẽ ſi dicat qz collatio illius loci et presbyeralis officij ſpectat ad ſolum epiſcopum ad.c. fraternitatem

Digitized by Google

fraternitatē.lxxi.di. Reſpondet tripliciter. Primo ꝙ nō ſequitur
3 ſi petitum †fuit a papa, ergo capitulū non poterat dare inſtantiā
de filiis preſby.c.literas.de ver.ſig.c.ſi.vel ſicut eccleſia illa hoſte fa
ciente nō habebat epm ita nec capitulū, vel capitulū ibi licentiam
denegabat.⁊ ideo oportuit ibi adire papā, iuxta dictū.c.ſi.de ver.
ſignifica.vt dicit Abbas in.d.c.cū olim.de maio.⁊ obe.vbi Collec.
credit hoc eſſe verius, ⁊ in.c.tue.de cle.pereg. Henricus Boyen.
dicit ꝙ clericus ſecularis non beneficiatus pōt etiā ſine licētia trāſi
re vt ſeruatur cōiter.⁊ ſi eſt religioſus ſufficit licentia ſui prelati per
dictum.c.ſi religioſus. Si aūt eſt beneficiatus tunc requiritur licen
tia collatoris. Et ideo dicendum idem quod in collatione benefi
cij.ſ.ꝙ vbi capitulum pōt conferre ſede vacante poſſit etiam dare
licentiam huiuſmodi: alias non. In aliis tranſit cū opi.Jo.and.in
c.j.de maiori.⁊ obe.lib.vj. Pet.autem de ancha.in.d.c.cum olim.vi
detur ſimpliciter tranſire cum gloſ.ibi. Sed Jaco. de zoch.ibidem
dicit ꝙ cōmuniter tenetur ꝙ capitulum ſuccedit in poteſtate dan
di licentiam ⁊c. Contrariā ante ſententiam tenuit Archi.in.c.ſi is
cui.de elec.lib.vj.ſequendo quod no.per glo.in.d.cum olim.⁊ Ho
ſtien.quem etiā videtur ſequi But.⁊ qđ no.xxiiij.diſ.c.preſbyteri.
4 ⁊.lxxi.diſtin.c.fraternitatē. In quibus omnibus nota ꝙ †ſicut ca
pitulum vacante ſede non poteſt alienare res ita nec perſonas. Ne
gari aūt nō poteſt ꝙ tunc non contingat alienatio perſone. Idem
etiā tenuit gl.Jo.an.in.c.ſi epo.de ſup.neg.ꝓla.lib.vj.ſuper verbo
ſpiritualib⁹.in ſi.licet in.c.ſi eo.ti.in nouel.non videatur ſe firmare
prior ſententia tenet per Moder. Domi.etiam videtur hoc tene
re in addi.ad conſi.iij. Calde.in rub.de renun.in arg.

Sed an capitulum poterit dare licētiā de qua in cle.quāuis.in fin.de foro

compet.vel an ſufficiet ab eo peti ⁊c.gl.tenet ꝙ ſic in.d.cle.quāuis.
ſuper verbo, dioceſani.in ſi.vbi idem tenet Car.⁊ Jmo.⁊ idem di
cit Car.ibidem ſi ſedes quaſi vacet per.c.cum epiſcopus.de ſup.ne
gli.prela.lib.vj.qđ credo verum: quia eſt iuriſdictionis ordinarie et
non reperitur prohibitum ⁊c. ¶ Et idem credo in ſequeſtratione
poſſeſſionis ⁊ fructuum beneficij in caſu clemen.ad compeſcēdas.
de ſequeſtra.poſ.⁊ fruc.propter verbum loci ordinariū.de quo ibi
vide per Zenze.et in extrauaganti execrabilis.ſuper verbo ordi
5 nario.quia †eſt potius iuriſdictio prorogata quā delegata ſm Jo.
andr.in additio.Specu.in rubrica de ſequeſtra.poſſeſ.⁊ fruct.ad
quod bene faciunt iura de quibus in clemen.j.in verbo, apoſtolica
de ſupplen.negli.prela. Et idem dicerem in caſu clemen.prime.de
priuilegiis.in denuntiatione religioſorum excedētium, vt ibi pro
batur in verbo, locorum ordinarij ⁊c. Et idem in caſu.c.iij.de teſta
mentis.⁊ optime probatur in.c.ij.de regula.in verbo, miſſum do
minicum. Et idem in monitione de qua in clemen.prima.de peni
ten.⁊ remiſſio.in verbo, ordinatur. Et idem in caſu.c.de monachis
de prebendis.vt ſcilicet nullus recipiatur ad preſentationem mo
nachorum niſi tantum ei de prouentibus eccleſie coram eis fuerit aſſi
gnatum ⁊c.facit.c.auaritie.⁊.c.in lateranenſi.eodem tit.⁊ in.c.j.de
preben.lib.vj.de quo plenius in clemen.j.de iurepatrona.in gloſ.
ſuper verbo dioceſani. Et idem dico in ſupplenda negligentia re
ligioſorum etiam exemptorum.de qua in clemē.quia regulares.de
ſupplen.neglinen.prela. Et idem in monitione de qua in cle.j.de
vita ⁊ hone.cleri.quicquid ibi videatur dicere glo. Et idem in caſu
clemen.j.de iurepatrona.etiam quicquid ibi dixerit glo. Et idem
in caſu.c.quāquam.de vſuris.lib.vj.per ea que no.in glo.ſuper ver
bo loci ordinario.faciunt nota.in clemē.j.de teſta.in verbo, ordina
rij.⁊ in.c.Joan.eodem titu.⁊ in.c.dioceſani.de vita et hone.cleri.⁊
in.c.cum eccleſia.de eta.et quali. Ex quibus ſatis patet qđ tam ap
pellatione ordinarij comprehendi debet capitulum ſede vacante
quod tam dioceſanum per aliū epiſcopum quā ordinarium etiā
per ſe vel vicarium aut delegatum ſuum de iure commum obti
net poteſtatem, vt ex ſuperioribus ſatis patet et patebit ex infra
dicendis.

An autem capitulum ſtatutū de reſcrip.lib. vj.vbi diſponit de epi

ſcopo debeat extendi ad capitulum ſaltem ſede vacāte, credo ꝙ ſic
per.l.j.C.de diuer.preſcrip.de quo vide Bald.in.c.nonnulli.de re
6 ſcrip.credo etiā ꝙ †capitulum ſede vacante poterit conſentire pē
ſioni in tranſactione, prout etiam epiſcopus poterat per.c.dectte
ro.de tranſactioni.cum illud ſit ordinarie iuriſdictionis, vt ibi pa
tet. Item ꝙ poterit conferre beneficium aliis reſeruatum ſicut po
teſt vicarius in caſu.c.ſtatutū.de prebē.lib.vj. Item virtute, regule
de ſex menſibus donec durat ⁊ viuit pontifex expectantes ad col
lationē epiſcopi defuncti nō poterit acceptare in menſe epiſcopi.
Secus etiā ſi regula expiraſſet per mortē pape ⁊c. Itē capitulū ſede
vacāte ſuccedit ꝓlato in obediētia ꝓſtanda, vt interim p inferiores
ſibi ꝓſtanda ſit ſicut ⁊ epo ſi viueret: qꝛ nō reperitur hoc exceptum
ſm Jaco.de zoch.in.c.his que.de maiori.⁊ obe.per illum text.in ſi.
Licet Hoſtien.ibi ſentiat contrarium quod etiā procedit in capi
tulis eccleſiarum, et titulorum Cardinalium in vrbe conſiſtētium
per illum textum.

7 ¶ Item †capitulum ſede vacante ſuccedit in poteſtate ſoluēdi ad
uocatiam eccleſie ſm Panor.in cle.ſtatutū.de elect. Et in poteſta
te dandi licētiam edificandi eccleſiam ad ſinē, vt edificans acquirat
iuſpatronatus ſm Calde.in conſi.iij.titu.de iurepatro. Itē in his
de quibus in.c.pontifices.vij.q.j.⁊ p Archi.lxv.diſ.ſi quis.item in
danda licētia ſuffraganeis ꝯſecrandi.per ea que habētur in.c.ſuf
fraganeis.de elec. Itē in poteſtate reuocādi cōſtitutiones epales.
vt fuit diſputatū ⁊ obtentū Bononie ſm Lap.qꝛ ſtatuere eſt iuriſ
dictionis ſm Jo.and.in.c.cū oēs.de conſti.in cōtrarium tamē facit
qđ no.idem Joan.and.poſt Jnno.⁊ Compoſt.in.d.c.cū oēs.in re
uocatione ſtatutorū ſup reſidentia non tamen ſuccedit in electio
ne que iure priuato competit epiſcopo per ea que habent in.c.ſcri
ptum.de electio.

Item nō ſuccedit capitulum regulare etiā

8 F eccleſie cathedralis regularis in creando monachos, aut canoni
cos regulares ſede epali vel abbatiali vacante per.c.ſi.de regula.li.
vj.⁊ ibi no.qn̄ ſcꝫ ad ſolum epm vel abbatē ptinet creatio canonico
rum aut monachorum de ꝯſuetudine ſtatuto vel priuilegio etiā cū cō
ſenſu vel ꝯſilio monachorum ſeu canonicorum. ſicut ⁊ in.c.dilecta.de
ſupplē.neg.prela. Licet ſuccedat quā hic pertinet cōiter ad vtrūqꝫ
ſcꝫ epm aut abbatē ⁊ capitulum vel conuētū, qđ autē ad vtrūqꝫ de
iure cōi ptineat.firmat Jo.mo.⁊ Archi.⁊ Jo.and.⁊ Zenze.⁊ cōiter
doct.in.d.c.ſi.p.c.ea noſcitur.de his que ſiunt a prela.⁊ in.c.officij.
de elec.et p Spe.in ti.de ſtatu mona.ver.xxi.⁊ ita diximus in facto
in eccleſia Pāpilon. Faciunt etiā que habent in.c.cū in eccleſia.de
elec.⁊.xvj.q.vlti.c.vlti.⁊ in cle.diſpēdioſam.de iudi.in glo.⁊ qđ no.
Lap.allega.xxxij.⁊ Gaſ.de cal.in conſil.xxiiij.in titu.de regula. Ex
quibus patet ꝙ idē iuris eſt ꝙ in creatiōe canonici eccle cathedra
lis ſecularis ſm Domi.⁊ Lap.in.d.c.fin.de regula.lib.vj.⁊ alios in
d.c.cū eccleſia vulterana.de elec. Aduertēdū tñ aduerte ſm Hoſti.qđ ſi or
dinarius exponit capl'm ſede vacāte ſuā ſniam exequat vſqꝫ in ad
uētū ſucceſſoris. Et idē Jo.an.⁊ Bal.in.c.querēti.de offi.deleg. Et
adde ꝙ in collec.in.c.cum olim.de maio.⁊ obed.voluit ꝙ viſitator
datus a papa non poſſit dare licētiam ſubditis tranſeundi ad alie
nam dioceſim per nota.per Joan.and.⁊ Jo.mo.in.c.eccle.de ſup.
negli.prela.lib.vj. Licet cōtrarium ibi dicat in nouella quod verius
9 credit Collec. ¶ An autē †capitulum ſede vacāte poſſit dare lite
ras commēdatitias ad ordines ſuſcipiendos p ſubſtitutos ſuos ab
aliis epiſcopis in aliena dioceſi. Reſpondeo qđ ſic.per text. qui eſt
hodie clarus in.c.cum nullus.§.epiſcopo.de tēp.ordi.lib.vj. quod
firmat Joan.and.in nouella in.d.c.j.de maio.et obediē.lib.vj. qui
tex.videtur etiam poſſe extendi ad literas.de conſecran.epiſcopis
ſuffraga.iuxta ea que habentur per doc.in.c.ſi archiepiſcopus.⁊.c.
nec epiſcopi.de tempo.ordi.⁊ dixi ſupra in queſtione de ſuffraga
neis. In curia vero romana camerarius apoſtolicus dat huiuſmo
di literas ad conſecrandos epiſcopos vel papa ⁊ non alius. Clerici
autē camere ad id deputati faciunt ſcrutinium ⁊ dant literas pro
10 aliis ordinandis. Scrutinium †autē non exigitur in epiſcopo: qꝛ
ſufficit proceſſus qui ſit per cardinalem cui cauſa cōmittitur tēpo
re promotionis ⁊ pronūciationis.per.c.ſi.de purg.cano.qui tamē
proceſſus fieri non debet in promotione auditoris ⁊ capellani pa
pe cum habeant preſumptionē notoriam pro ſe.nam dicit Jo.an.
in.c.ſcriptū.in ſi.de elec.ꝙ in capellanis pape ſeruat curia ꝙ nō ſit
examinatio pſone cū eligūtur ad prelaturas quaſcūqꝫ.

Et adde ꝙ ſine diſpēſatione pape non poteſt q

eadem die conſecrari in epiſcopum ⁊ preſbyterum. quinimo nec in
ſabbato ſancto ſine miſſa etiā per papam, vt habetur in.c.literas.
de tempo.ordi.per Innocē.et alios in.c.vbi gloſ.dicit hoc ſeruari
de facto.⁊ Joan.andr.dicit hoc ſe audiuiſſe ab expertis.et in.c.qđ
a partibus.lxxv.diſtin.licet Hugo.contra, vt ibi not. In papa ta
men quia non habet ſuperiorem cōfirmatio eo ipſo videtur facta
quo eſt electus. Licet ſecus in imperatore, vt.lxxix.diſtin.ſi quis pe
11 cunia.in fin.xxiij.diſtin.in nomine. Spiritualia †tamen ante con
ſecrationem ⁊ coronationem non exercet ſm But.de quo p Spe
cu.in tit.de reſcrip.preſen.§.ratione autem cauſe.verſicu.itē quod
obtentum.de facto tamen non ſeruatur ſm Archi.xxiij.diſtinc.in
nomine domini.⁊.xxiij.diſtin.legimus. Vbi enim ad aliquos eodē
iure ſpectat eligere ⁊ confirmare eligendo confirmant. Ponit In
nocen.exēplum quando quis etiam ex conceſſione vel priuilegio
habet vtrunqꝫ per iura allegata per glo.in.c.cum inter canonicos.
in ſi.de electio.facit quod no.glo.ij.in.c.vt circa.eo.tit.lib.vj.⁊ per
Compo.in dicto.c.cum inter.vbi per Joan.⁊ in.c.ne pro defectu.
de electio.facit quod dicitur de receptione in canonicum que ha
bet vim confirmationis electionis et collationis.c.cum aliquibus.
de reſcrip.libro ſexto.⁊.c.cum in eccleſiis.eo.titu. Et refert Cardi
nalis ſe conſuluiſſe in cle.quia contingit.de religio.domi. faciunt
que habentur in.c.tranſmiſſa.de electi.de immittēte aliquē in poſ
ſeſſione beneficij: quia videtur conferre ſi ad eum ſpectet collatio.
dumtamen ex coniecturis non appareat aliam fuiſſe eius inten

nocē.ꝛ Hoſt.in rub.ꝛ in.c.tua nos.de cleri.pereg.ꝛ ibi p Jo.and.et in.c.fraternitatis.de cleri.non reſi.ꝛ in.d.c.cū nullus.vbi inter cete ra videntur docto.poſt Inno.tenere ꝙ quando clericus non auſfertur in totum a ſuo epiſcopo cum alius epiſcopus dat ei beneficium poteſt etiã illum ordinare ſine literis ſui epiſcopi,licet curialius ſit facere cum licētia.Et ita reſpondetur ad iura contraria, de quo per Joan.and.in dicto.c.tua nos.vbi Hoſtiē.videtur ſentire contrarium de rigore iuris per.c.admonet.de renun.cum ſimilib°. ¶ Adde qđ dicit Jo.Mona.in.d.c.ſi abbatem.de elec.lib.vj.ꝙ ſi Abbas nō exēptus eligitur ad ꝓpriū epiſcopatum nullius licentia requiritur cum nō alienetur ſi fiat de filio pater.Sed ſi eſſet exēptus requireretur licentia pape vel legati.ſm Joan.andr.ibidem in nouella.vbi putat Car.flo.ꝙ oīno requirat licentia capituli:qꝛ anteꝗ̃ conſentiat reſpectu pſone ſubiectus eſt nō eīn ponderat dignitas ad quã trãſit.ſed ipſe tranſiēs ſicut dicimus ꝙ monachus electus ad papã debet habere licentiam a ſuo Abbate,vt no.in.c. licet de vitanda.de electio.

Summarium.

1 ☞ Preſcribere aliqua an poſſit capitulum ſede vacante que ſibi oīa de iure communi non competunt.
2 Vacante eccleſia an currat preſcriptio. 6.
3 Iuriſditionalia ſunt preſcriptibilia.
4 Preſcriptio an currat contra legitimum defenſorem.
5 Reges omnes an habeant iura regalia in eccleſijs.
7 Ratio eadē debet eſſe in additamento que in principali.
8 Preſcriptio non procedit ſine poſſeſſione.
9 Poteſtas delegandi cauſas tam generaliter quam ſpecialiter eſt deleganda viris peritis.

¶ Queſtio.ix.prime partis principalis.

¶ Capitulum ſede vacāte an poſſit preſcribere aliqua que ſibi alās de iure communi non competunt.

1 Nono quero† an capitulū ſede vacāte poſſit preſcribere aliqua agenda contra eccleſiā que alias de iure facere non poſſet puta collationem beneficiorū ad ſolum epiſcopum ſpectantem ꝛ ſimilia cōtra.c.illa ne ſe.vacan.ꝛ.c.j.ꝛ ſi.eo.ti. ¶ Reſpondeo ꝙ gl.in.c.j.de preſcri.tenet ꝙ non:etiam ſi preſcriptio fuiſſet cepta viuente prelato:qꝛ dormit interim ſede vacante ꝛ ſubducitur de omni preſcriptione cōtra eccleſiā tempore vacātis ſedis.c.auditis.de preſcrip.ꝛ no.in.c.de quarta.ꝛ in.c.ij.ꝛ.c.cum nobis.eo.ti.ꝛ in.c.auditis.de in integ.reſti.ꝛ in.l.ſi preſes.C.quō ꝛ qñ iudex.ꝛ in aut.quod ſi.C.de preſcrip.long.temp.Et hoc idem firmat deciſio in nouis.numero.cccvij.incipit.ex hoc inſurrexerit du
2 bium:qꝛ †eccleſia vacante non currit preſcriptio,nec poteſt incipere tunc,ergo nō mediare ꝛ finire:quia caret legitimo defenſore.per iura preallegata.Niſi in his que ad vtrūꝗ̃ ptinent ſm Archi.poſt Lau.in.c.preſbyteri.xxiiij.diſt.ꝛ Bal.in.l.reſcripta.C.de preci.impera.offeren.vbi ponit de rege Anglie ꝛ Vngarie qui de huiuſmodi habēt priuilegium.contra quos dico capitulum ſed vacāte poſſet preſcribere collationē ꝛ preſentationem:qꝛ tunc ceſſat ratio preſcriptionis cōtra indefenſum vt dicit dicta deciſio.cccvij.ꝛ bene facit deciſio.cccxij.Sicut etiam econuerſo poſſunt huiuſmodi iuriſditionalia preſcribi cōtra capitulum ſede vacāte ꝛ vltima ratio cōtrariorum.ꝛ videt quod hoc caſu ſufficiat eis quaſi poſſeſſio ꝛ vltimus datus ſicut dicitur in.c.conſultationibus.de iure patro.Dūtamē alleget priuilegium ꝛ ad illius probationē adducatur curſus temporis,iuxta gl.ſingularem in.l.ſi ſeruitutes.la grande.ff.de ſeruitu.ri.generali.ꝛ probetur cōis opinio talis priuilegij ſm Jo.an. in.c.cum apoſtolica.de his que fiūt a prela.alias ſecus ſm Hoſti. Arch.ꝛ Jo.Mo.quos ibi allegat nec plus preſcriptū ꝗ̃ poſſeſſuz per no.in.c.cū dilectus.de capel.mo.cum ꝯcor.ꝛ vide Archi.in.c.j. de inſti.lib.vj.ꝛ Specu.ne ſede vacante circa mediū.Nec obſtat qđ
3 †iuriſditionalia ſint preſcriptibilia.c.audicis.ꝛ.c.cum olim.de preſcrip.cum ſi.ꝛ ꝙ ex conſuetudine,vel priuilegio aliquibus principibus ſede vacante cōpetat iuriſditio ſiue adminiſtratio tēporalium vt in multis eccleſijs Gallicanis, prout refert Jo.Mo.ꝛ Jo.an.in nouella poſt eū in.c.j.de maio.ꝛ obe.lib.vj.ꝛ in.c.generali.de elect. eo.lib.ꝛ ꝙ certis dignitatibus competat ex ſpeciali iure adminiſtratio ſpiritualiū,vt ibi dicit Jo.and.ꝛ in.c.penul.de offi.dele.eo. li.Super glo.aduerte exemplū in eccleſia Biſuntina vbi competit iuriſdictio decanis eccleſie maioris ſede vacāte etiam cum emolumēto:quia reſpondetur ꝙ ibi preſcribūt adminiſtrationem huiuſmodi cōtra capitulum ad quod de iure ſpectat in tēporalibus ꝛ ſpiritualibus

epiſcopi ꝛ mēbra ꝛc.c.vouit.ꝛ quanto.de his que fi.a prela.Tūc er
4 go adeſt legitimus †defenſor cōtra quē currit preſcriptio ſicut contra viſitatorē datum a papa:vel in caſu.c.ſi.de ſup.neg.prela.lib.vj. Vel cōtra metropolitanū,prout no.Jo.an.in.d.c.j.de preſcri.ſup vltima glo.in nouella.ꝛ ſic debet intelligi gl.ſup verbo ad collationem.in.c.ſicut tuis.de ſimo.

Et idem videtur dicendum in quocūꝙ alio pretendente preſcriptionem vel etiam cōſuetudinem.licet Spec.in ti.ne ſede vacante,vt ſupra dicat ꝙ aliqui principes dicūt ſe de cōſuetudine ſede vacante habere guardiā ꝛ cuſtodiā ſeu adminiſtrationez bonorū epiſcopatus et agunt ꝛ conueniunt nomine epiſcopatus ſicut faciunt Florentini per quoſdam nobiles obſeruati.ad quod nota in.c.imperiū.x.diſtin.per Archi.ꝛ.lx.diſtinc.adrianus.per.c. cum inter.de conſuetu.in parte deciſa.ꝛ Inno.in.c.quod ſup his. de accuſa.ꝛ Jo.and.in.c.ſi de preben.lib.vj.ꝛ in.c.quod ſicut.de electio.per Inno.ꝛ in.c.ſacroſancta.in ſi.eo.titu.ꝛ Jo.an.ꝛ But.in.c. ad ſupplicationem.de renun.Bal.in prohemio decreta.Archi.in
5 c.dilectus.lxiij.diſt.Et ꝙ†reges aliqui dicunt ſe habere regalia in quibuſdam eccleſijs,volentes percipere fructus vacantis eccleſie. de quo in.d.c.generali.de elec.lib.vj.In aliquibus etiam conferendi bñficia ſiue prebendas ſicut illuſtris rex Francie in eccleſia Charnoteñ.in qua Spec.erat decanus contra iſtos.ergo poſſet capitulum ſede vacante preſcribere.Vel ecōtra aliqua ſpecialis perſona ratione ſue dignitatis.puta decanus vel prepoſitus.vel archidiaconus.vt patet in eccleſia Leodieñ.vt probat tex.in cle.ſtatutū.in ſi.de electio.poſſet preſcribere ꝛ contra eam preſcribi cui etiam cōpeteret hoc per ſtatutum factum in fundatione dignitatis vel eccleſie aut priuilegio vel conſuetudine vel re iudicata vt ibi.et in.c. cum dilectus.de cōſuetu.xviij.queſtione ſi.eleutherius.c.cum inter.de re iudicata.vel arbitrio.c.cum olim.de preſcrip.et.c.cū olim. de arbit.vel alio iure ſpeciali,vt patet in dicta clementi.ſtatutum. in ſi.et ibi nota.

6 An autem eccleſia †vacans preſcribat contra alios ꝛc.Hoſt.in ſum.in tit. ne ſede vacan.§.j.tenet ꝙ ſic.ne qđ in fauorem ſuum introductum eſt retorqueatur in leſionem.l.qđ fauore.C.de legibus.l.non eo minus.C.de procura.l.generaliter.§.in his.C.de ſecun.nup.l.vnica. §.accedit.C.de rei vxo.actio.ad qđ no.per Jo.an.in.d.c.in generali.de elec.lib.vj.in nouel.ꝛ Feder.in cōſi.clv.incipit.Quero an laici vbi concludit qđ laici poſſunt preſcribere ſpacio quadraginta annorum cum titulo vel ſpacio tanti temporis cuius initij nō eſt memoria.puta ꝙ in feſto purificationis preſbyter debeat eis dare candelas benedictas de cera noua.ꝛ qđ illud qđ facit maior pars clericorum etiā teneantur facere pauciores.c.ſi.de offi.archi. ¶ Quod autem capitulum ſede vacante ſuccedat in iuriſditione quā habet epiſcopus de conſuetudine,puta inter laicos colonus eccleſiarum vel que alias ſpectaret ad forū laicorū.tenuit Collec.in.c.cū olim.
7 de maiori.ꝛ obe.quia †eadē ratio debet eſſe in additamento que in principali.facit de cōſuetu.c.cum olim.de regu.iur.acceſſorium.l. inter ſocerū.§.cum inter.de pac.do.ꝛ hoc ſatis placet Abbati ibidem ex quo illa iuriſditio competit epiſcopo.vt epiſcopo.ꝛ idē dicendum in alia qualibet ſimili conſuetudine.arg.c.quia ſepe.in ſi. de elec.lib.vj.ꝛ in dicta clemen.ſtatutum.eo.tit.ꝛ aduerte qđ licet glo.in dicto.c.accedētibus.de priui.requirat in probanda preſcriptione qđ probetur quolibet anno continuata poſſeſſio. gl.tamē alia quam cōmuniter tenēt doc.ꝛ multū conſueuit allegari.xvj.qđ. iiij.c.volumus.tenet ꝙ ſufficit probari extrema.ſcꝫ principiū preſcriptionis ꝛ finē:qꝛ media preſumuntur Bar.autem in.l.celſus. ff.de vſucap.poſt alios legiſtas dicit ſufficere ꝙ probetur initium poſſeſſionis.ꝛ ꝙ allegetur poſſeſſio de preſenti:qꝛ qui ſemel poſſedit ſemper preſomitur poſſidere ex quo allegat ad commodū proprium per ea que habentur in.l.ſiue poſſidetis.C.de proba.quod ſatis placet Abbati ꝛ ita dicit in dicto.c.accedentibus.poſſe intelligi gloſ.Licet dicat cautū eſſe probare extrema. ¶ Et tātum pre
8 ſcribitur quātum probatur poſſeſſum:qꝛ †ſine poſſeſſione nō procedit preſcriptio.regula ſine poſſeſſione.de regu.iur.in.vj.Niſi in his que poſſidentur tanꝗ̃ vnica ꝛ indiuidua,vt plene habetur in c.dilectus.de capel.mona.ꝛ in dicto.c.accedentibus.et in.c.auditis.de preſcrip.vbi tantum preſcriptū quantuz poſſeſſum ꝛc.Ius enim epiſcopale eſt genus multas habēs ſub ſe ſpecies,de quibus in.c.conquerente.de offic.ordi.ad qđ vide deciſio.Egidij numero dcxxvij.incip.iuxta thema concluſionis.Et conſilium Card.florē. quod refert ipſe in clementi.ſtatutum.in.v.q.de electione. ¶ Et adde ꝙ ex cōſuetudine ꝛ preſcriptione poteſt acquiri poteſtas ꝛ facultas cognoſcendi de cauſis matrimonialibus,vt not.gl.in.c.j.de conſang.ꝛ affini.ꝛ in.c.literas.de reſti.ſpol.licet Hoſtiē.ibi contra. Sed Abbas tranſit ibi cum gloſ.adducens tex.quaſi expreſſum in dicto.c.auditis.de preſcrip.ad que vide que dicā.j.proxima qōne.

in prima

Digitized by Google

in prima additione ad intelligendum.c.veniens.de eo qui dux.in
9 matrimo.¶ Similiter ⁊ poteſtas delegandi eaſdem cauſas † tam
generaliter ꝙ ſpecialiter ſunt tamen deleganda viris peritis.Si ta
men delegarentur imperitis ſententia eorum non propterea eſſet
nulla.Sed eſſent puniẽdi delegantes.de quo plene per doct.in.d.
c.j.de conſang.⁊ affini.

Summarium.

1 ☞ Prelato defuncto capl'm ſede vacãte an ſuccedat in iuriſdi-
tione a iure vel homine delegata.
2 Vacante ſede epali quo caſu ſuccedat capitulum.
3 Delegatorum iura ſunt ſeruanda.
4 Clauſula non obſtante correctione quid operetur.
5 Ordinarijs videtur a iure reſtitutum, quod per exemptionẽ fue-
rit ſublatum.
6 Sede vacãte capitulũ an poſſit cognoſcere de cauſa matrimoniali.
7 Epiſcopus debet magna cognoſcere.
8 Conſuetudo an valeat ꝙ inferiores prelati cognoſcant de homici
dio ⁊ de omnibus que non tendũt ad degradationẽ ordinis.
9 Vacante ſede capitulum an poſſit tanꝗ ordinarius dare remiſſo-
riam ad partes.
10 Delegato permittitur in cauſa matrimoniali mittere nuntiũ ad
alium locum pro recipiendis teſtibus.
Auditores in curia romana non dant remiſſoriam ſine ſpeciali cõ-
miſſione pape.
11 Pars que dat interrogatoria, debet cõtribuere in expenſis.
12 Capitulum ſede vacãte in quibus interponat decretum.
13 Vacante ſede capitulũ an poſſit dare licentiã alicui edificandi vel
reedificandi eccleſiam.
14 Cognoſcere de cauſis feudalibus an poſſit capl'm ſede vacante, de
quibus cognoſceret prelatus ſi viueret.
15 Inueſtituras feudorum de nouo facere aut antiquas renouare an
poſſit capitulum ſede vacante.
16 Epiſcopo defuncto nunquid ſuccedat capitulum ſede vacante in
poteſtate doctorandi ſcholares.
17 Verbũ epi in materia indifferenti quomodo intelligatur.
18 Charitatiuum ſubſidium nũquid capitulum ſede vacante poterit
a clericis dioceſis petere.
19 Omnibus intereſt bonum habere prelatum.
20 Conuentus an ſuccedat in poteſtate dandi licentiã monacho mor
tuo abbate acceptandi executionem teſtamenti.
21 Ordinarius ſi deponitur, eo depoſito capitulũ ſuam ſententiã exe
quetur vſq; in aduentum ſucceſſoris.
22 Beneficium curatum an coram capitulo ſede vacante vel eius vi-
cario poſſit dimitti.
23 Expectantes ad collationem prelati mortui an ſede vacante poſ-
ſint acceptare beneficia vacantia.
24 Capitulum ſede vacante vel eius vicarij an ſuccedant in omni po
teſtate cognoſcendi et terminandi contra hereticos.
25 Relapſus quis dicatur. 26.

¶ Queſtio.x.prime partis principalis.

¶ Capitulũ ſede vacãte an ſuccedat in iuriſditione prelato defun
cto a iure vel ab homine delegata.

1 DEcimo ⁊ vltimo quero an capitulum ſede † vacãte ſuccedat in omni iuriſdi-
tione a iure epo generaliter autoritate apoſtolica
delegata.Exemplum in.c.irrefragabili.de offi.or-
di.in.c.ad abolendam.de here.⁊ in.c.idem de cleri.
egrotan.lib.vi.in.c.j.de ſtat.mona.eodẽ libro.in clemẽ.quia regu
lares.de ſupplen.negli.prela.⁊ in cle attendentes.de ſtatu regula
rium.⁊ clemen.quia contingit.de religioſis domi.⁊ in clemẽ.j.de ſe
pul.⁊ in clemen.j.de teſtam.cum ſimilibus.
¶ Reſpondeo qđ Joã.mon.tenet ꝙ ſic in.c.j.de maio.⁊ obedien.
lib.vj.allegat.c.j.in ſi.de prebẽ.eodẽ lib.cũ quo tranſit Pau.in cle.
j.de hereticis.quia videtur quaſi prorogata iuriſditio ordinaria et
dicit Hoſt.in.d.c.ad abolendã.Et idẽ tenet ibi Jo.cald.pro quarũ
2 opi.multũ facit.d.clemẽ.j.de hereticis.que indiſtincte dicit ꝙ † va
cante ſede epali ſuccedit capitulum, ⁊ nõ exprimit ſpecialiter in cã
hereſis.facit etiã q2 huiuſmodi iuriſditio videt' potius cẽſenda or-
dinaria cũ videat' eſſe quedã quodãmodo reductio ad ius cõmune
⁊ remotio obſtaculi ⁊ impedimẽti exẽptionis.vt no.per gloſ.in.d.
c.irrefragabili.Secus aũt in delegata ſpecialiter.argu.in.c.ſi qui
autoritate.de preben.lib.vj.⁊ in.c.verum.de foro competen.et in
c.quoniam abbas.de offi.delega.cum ſimilibus.Et hoc idem vide
tur tenere Spe.in titu.de offi.§.finitur ver.ſed pone.vbi videt Ar
chi.in tractatu hereticorum in.ij.charta.§.poſt quero.⁊.§.ſequẽ-
ti.⁊ Fede.in conſilio.cxx.quod incipit.Factũ tale eſt.⁊ Bellamer.
deciſione.clxvj.incipit capitulum ſede vacante.qui dicit idem dele
gata a iure.et Collec.in.c.cum olim.de maio.⁊ obe.et in.c.ſi.de pe-
ni.⁊ remiſ.q.ix.⁊ dicit Guil.tenere ꝙ ſic.Et ſubdit ꝙ equum eſſet
circa hoc declarare.Sed Joan.and.in.d.c.ad abolendam tenet cõ-
trarium quem ſequitur Cardina.florenti.ſimiliter ⁊ Butri.per no
ta.in.d.c.j.in ſi.de clericis egrotan.lib.vj.⁊ nota.in.c.j.de ſupplen.
negligen.prelato.eodem libro.in gloſ.autoritatem.Similiter Ab
bas.in.d.c.ad abolendam.per no.in.c.verum.de foro cõpe.Quod
etiam videtur ſenſiſſe Bona.in.c.cum olim.de maio.⁊ obedien.Et
refert ibi Joan.an.in glo.de poteſtate.ſuper verbo autoritate no-
ſtra.⁊ Bal.ibi qui refert Archidiaco.ita tenere.in.d.c.cum oliꝫ.q2
hoc caſu de ordinario factus eſt delegatus apoſtolicus.⁊ hanc ſeq
videtur Egi.Bella.in dicta deciſione.clxvj.Ubi infertur ꝙ proceſ
ſus pauperum expectantium purificare non poterit.⁊ hanc dicit
tutiorẽ Collectarius quia cenſenda eſt magis delegata iuriſditio
3 ꝙ ordinaria:quia debent † ſeruare iura delegatorꝫ.ſicut patet in
cõſeruatoribus ſicut no.Hoſt.in.d.c.ad abolendam.⁊ quod ibi.⁊
in caſu.c.irrefragabili.ſunt delegati ⁊ non ordinarij.⁊ qđ ab eis dꝫ
appellari ad papam.⁊ qđ ſi archiepiſcopus hoc caſu turbaret eos
poſſent eos punire.de offi.deleg.ſane.⁊ ſunt delegati ſedis apoſto
lice que nõ moritur.c.ſi gratioſe.de reſcrip.lib.vj.⁊ no.in.c.ſi de cõ-
ceſſio.preben.eodem libro.⁊ iuriſditio eſt delegata dignitati ⁊ non
perſone.d.c.quoniam abbas.de offi.delega.⁊ ſic per viam iuris qđ
non moritur ⁊ quia ius exprimit ipſam delegatam.⁊ ideo non de-
uoluitur ad capitulum ſede vacante dicto.c.quoniam.Sꝫ ad ſuc-
ceſſorem,ad quod facit quia quando verba autoritate apoſtolica
coniunguntur cũ verbis concedimus facultatem, non faciunt iu-
riſditionem delegatam.Sed bene quando iunguntur poteſtati fa
ciendi prout no.Jo.an.in.c.cum aliquibus.de reſcriptis in nouel-
la.in verbo autoritate.libro.vj.⁊ Bart.in.l.⁊ quia.ff.de iuriſdi.om
ni.iudi.⁊ idem quando poſt datam iuriſditionem cõmittens cõfir
mat autoritate apoſtolica dicẽs.Quicquid feceris autoritate no-
ſtra teneat ⁊ confirmamus q2 hec clauſula non addicitur proceſſui
ſecundum Calde.in additio.in.c.cum olim.de maio.⁊ obedien.et
Lappus in allegatione.lxxxviij Incipit,cõmune floren.⁊ Car.flo
ren.in.d.c.cum aliquibus.in apoſtilla quod facit ad queſtionẽ de
alternati.vide glo.in dicto.c.ſi de conceſſio.preben.in dicto verſic.
4 facultatis.⁊ dic idem vbi eſſet ſolum † clauſula non obſtante corre
ctione cle.religioſi.de teſtamen.cum tunc ſolum remoueatur obſta
culum ⁊ reducatur ad ius commune.¶ Et attende q2 ſunt multa
ſpecialia in eis:quia.ſ.non ſeruant.c.ſtatutum.de reſcrip.lib.vj.de
vna dieta.vt in.c.officium ſit ergo exceptio.de regula ⁊ nõ poſſunt
cõmittere niſi citationẽ.c.vt cõmiſſi.de hereticis.lib.vj.

Verum pro concordia dictarum opinionũ mihi ſatis placet vna diſtinctio que videt' colligi poſſe
ex mente Inno.⁊ Hoſt.in.d.c.ad abolendam.videlicet ꝙ in omni
bus huiuſmodi caſibus ſi neceſſe vel vtile ſit id de quo agitur expe-
diri per capitulũ ſede vacante:ꝙ capitulũ ſuccedat ⁊ poſſit ac de-
beat id facere ex quo non reperitur expreſſe prohibitũ arg.xij.q.ij.
hoc huius placiti.⁊.c.ſi qua de rebus.ne fiat amara interpretatio
arg.eorũ que no.in.c.his que.de maio.⁊ obe.⁊.c.cum veniſſent.de
inſti.Alioquin expectetur ſucceſſor.l.mortuo.ff.de indi.⁊.l.prope
randum.§.an autem.C.eo.tit.⁊ premiſſa vera maxime ſi in proximo
ſucceſſor non eſt futurus arg.in.l.penul.§.ſi.ff.de vaca.mune.⁊ in
c.cum nullus.de tempo.ord.⁊ in.c.nihil eſt.in ſi.de elec.cũ ſimi.
5 ¶ Et pro hac moderatione multum videtur facere q2 videt' † or-
dinarijs a iure reſtitutum illud qđ per exemptionem fuerat ſubla-
tũ argu.c.quãuis.de reſcrip.lib.vj.cum ſuis concordantijs.⁊.c.cum
veniſſet.de conſtitu.in ſi.⁊ qđ no.de beneficio renouato in clemen.
literas.de reſcrip.in gloſ.pone.Et quia ordinarie iuriſditionis in
natur primordio.argu.in.l.cum filius.§.heres.ff.de lega.ij.facit.c.
romana.§.debet.de appel.lib.vj.Et q2 per hoc nihil donatur vel
alienatur in preiudicium ſucceſſoris arg.no.in.c.j.de inſti.li.vj.Et
quod in ſimili dicitur de poteſtate viſitandi.ſupra in queſtione et
quod dicitur in.c.j.§.cum vero ⁊ in fine:ne ſede vacante lib.vj.Et
credo qđ in iuriſditione deuoluta ad archiepiſcopum quãdo capi
tulum ſuffraganei ſede vacante negligenter aut perperam admini
ſtrat:vt in.c.fina.de ſupplen negligen.prelato.⁊ quando nullus ca
nonicus eſt in ſacris in eccleſia ſuffraganei:vt no.in clemen.vt hi q
de eta.⁊ qualit.Vel eſt ibi capitulum tamẽ habitu ⁊ nõ actu vel in
ſimilibus caſibus ſuccedat capitulum metropolitanum vacãte ſe-
de metropolitana cum illam iuriſditionem habeat metropolita-
nus iure commum ordinaria non ſpecialia attentis ſupra dictis
et infra dicendis.

Sed an capitulum ſede vacante poſſit cognoſcere de cauſa
matrimoniali.videtur qđ non per ea que habentur in.c.literas.de
reſtitutio.ſpolia.in.c.j.de conſanguinita.⁊ affinita.Nam cauſe ma
trimoniales videntur ſolum eſſe tractande per epiſcopos:quia eũ

cauſa eſt grauis ad eum eſt perferenda.xxv.diſtin.perfectis.τ in.c.j.
de offi.Archidia.tex.videtur expreſſus in.c.accedentibus.de ex-
ceſſib.pre.vbi dicit φ dignitatis epiſcopalis eſt cognoſcere de cau
ſis matrimonialibus τ ſic nullus prelatus citra epiſcopum de iure
cõmuni poteſt hoc attentare niſi de iure ſpeciali priuilegio ſcʒ con-
ſuetudine vel preſcriptione ſm glo.Gofred.τ Lau.per.c.cũ contin
gat.de foro compe.nam tunc ſolum videtur etiam delegabilis in-
ferioribus ab epiſcopo.facit.c.auditis.de preſcriptio.Eſt enĩʒ magnũ
7 ſacramentũ.c.de ſponſali.Et epiſcopus† debet magna cognoſce-
re.c.ſi.de offi.archi.Jdeo cauſe matrimoniales requirunt maiores
iudices.Et vide Archid.xxxi.q.ij.Lotarius.τ iura que ibi allegat
Et an capitulũ vel alij inferiores poſſint hoc preſcribere.vide Cal
de.in conſilio ſecundo in titulo de preſcriptio.τ aduerte φ lʒ Ho-
ſtien.in hoc videatur fuiſſe varius in locis preallegatis:tamẽ quan
tum ad caſum noſtrum videtur quod capitulum ſede vacãte poſſit
de illis cognoſcere per tex.iuncta ſuprascriptione in.c.veniens.de
eo qui dux.in matrimo. Non obſtat ſi dicatur quod ibi ex delega-
tione apoſtolica cum de conſuetudine curie Romane cauſe ma-
trimoniales non committantur:niſi epiſcopis ſm doctores in
cauſa matrimonij.de officio delegati.licet Abb.in dicto.c.primo.
de conſang.τ affini.dicat φ de iure cõmuni poſſent cõmitti etiam
alteri cuicũqʒ cõtrario iuxta tamẽ determinationẽ.c.ſtatutum.de
reſcrip.in.vj.qđ tamen nõ hʒ locum in ordinario vt ibi habet.Col
lecta.in dicto.c.literas.de reſtitutio.ſpoliato.dicit qđ curia appro
8 bat† conſuetudinem qđ inferiores prelati cognoſcant de homici
dio τ de omnibus que non tendunt ad degradationẽ ordinis.Sʒ
quia ex mente Inno.τ Jo.an.in.d.c.j.preſumitur pro habẽtibus
poteſtatem φ ſint maioris ſcientie τ magis exercitati.τ qr ad capi-
tulum in ſacramentalibus deuoluitur omnibus poteſtas vt dictũ
eſt ſupra in queſtione de ſuffraganeis.Uerius videtur φ capitulũ
ſede vacante poſſit de cauſis matrimonialibus cognoſcere ex quo
nõ reperitur prohibitum τ non agitur de aliquo preiudicio ſucceſ-
ſoris τ hoc videtur voluiſſe Cardi.floren.in dicto.c.veniens.lʒ per
verbũ forte cũ quo tranſeunt moderniores pro quib' bene faciunt
c.abbatibus.de teſtibus.τ.c.preterea de teſti.cogẽ.probat tex.in.c.
ſignificauit.de conuerſio.cõiuga.vbi decanus vicegerẽs cognoſcit
de dirimẽdo matrimonio.facit etiã.c.auditis.de preſcrip.

An autem capitulum ſede vacante poſſit et debeat

9 tanquam† ordinarius dare remiſſoriam ad partes ſaltem in cauſa
matrimoniali ſi non calũnioſe petat.Et φ poſſit tenet Jo.and.et
Archi.in.c.preſentiũ.de teſti.lib.vj.ſuper.j.glo.dicẽtes φ talis re-
miſſio eſt in arbitrio iudicis per aut.de teſtibus.§.τ quoniam.τ qđ
ibi nota.❡ Specu.etiam in ti.j.§.iam nunc.verſi.ſed ſecũdũ pmiſ-
ſa.dicit qđ fieri debet τ qđ ordinarius ille recipiet teſtes nõ autori-
tate remittentis:ſed propria τ autoritate iuris cõis vbi Jo.and.in
addi.dicit illud verũ qñ cõmittens erat ordinarius.Secus ſi dele-
gatus qr tũc autoritate delegata reciperetur per ordinariũ ad quẽ
remittitur.c.iij.de fideiuſſo.c.ſignificauit.de offi.ordi.c.ſtatutuʒ.§.
penul.de reſcrip.li.vj.Lap.alleg.xlvj.cuius contrariũ refert ſequi
tur Cardi.in clemen.j.de offi.deleg.cõſuluit indiſtincte qđ ordina
rius tenetur ad hanc remiſſionẽ faciendam ne anguſtetur proban
di facultas ſine culpa partis τ ne tali pretextu remaneat in pecca-
to.d.c.ſignificauit.τ qđ ibi no.in glo.ij.τ.xxxiij.q.ij.ſiue de cõiugijs.
vbi gloſ.dicit qđ ſi difficile eſt ſatiſdare in vna ciuitate mittitur ad
aliam.l.ſi fideiuſſor.§.j.ff.qui ſatiſda.cog.pro hoc etiam quod not.
gloſ.ij.in dicta clemen.j.de offi.deleg.τ quod not.in.c.j.de teſti.co.
10 vbi permittitur† delegato in cauſa matrimoniali mittere nũtiuʒ
ad alium locum pro recipiendis teſtibus.τ exponitur ibi nuntius
i.executor.Et reſpondet Cardi.ad.c.j.de conſangui.τ affini.qđ ibi
producuntur teſtes coram ordinario quando commode fieri po-
teſt vt quia ſunt in loco vel quando ex coniecturis apparet qđ pe-
titur calumnioſe vt nota.Archidiaco. poſt Innocen.in.c.cum no
ſtra.de conceſ.preben.

Et aduerte quod auditores in curia romana non

dant remiſſorias ſine ſpeciali commiſſione pape.Et qđ pendente
termino remiſſorie dormit iuriſditio apud auditorem interim.et
qđ non datur niſi aliquid probetur in curia ſaltem in prima inſtan
tia vel intruſo.Neqʒ ſuper articulis datis in euentum neqʒ vbi pro
batio eſt facienda per ſcripturam vt patet in deciſio.nouis deciſio
ne.lxxxvj.incipit. Jtem ſi articuli. et deciſione.cclij.incipit. Jtem
fuit dubitatuʒ.τ.ccclij.incipit.Jtẽ quando cauſa.alias eſt.cclij.
per que videtur qđ ſine cauſa non poſſit decerni.examinator antẽ
id eſt iudex remiſſione debet conſiderare vacillationem teſtium et
ruborem τ ceteras teſtium qualitates τ illa intimare iudici haben-
ti iudicare ſm doct.in.c.quoniam cõtra.de proba.τ examinare ſu-
11 per interrogatorijs.τ tunc pars† que dat interrogatoria dʒ cõtri-
buere in expenſis.vt vltima deciſio.in antiquis deciſio.lxj.incipit.
Jtem no.ad quod vide deciſio.cclxxxix.τ.cccxcij.De nudo autem
examine facti non eſt dubiuʒ de quo plene vide per Car.vbi ſupra.

❡ Et aduerte qđ remiſſoria non datur ante litem conteſtatam.vt vl-
tima deciſio in antiquis.xvj.incipit.Jtem nota φ poſito.τ cetera.
τ qđ datur remiſſoria ad partes de conſenſu partiuʒ abſqʒ ſpeciali
cõmiſſione.τ cetera.vt vltima deciſ.in antiquis.ccclxxvj.que inci-
pit.Sciendum eſt.τ quod detur in cauſa ſummaria τc.patet in cle-
mentina ſepe.de verbo.ſigni.etiam pro teſtibus reprobatorijs.vt
no.Jtem φ poſſint inſtrumenta produci.τ cetera.Jn ſecunda ta-
men inſtantia non datur noua remiſſio licet noui articuli admittã
tur deciſio.lxxiiij.De benignitate tamẽ in ſecũda inſtantia admit-
titur quis ad expeditionẽ remiſſorie decrete in prima inſtãtia de-
12 ciſio.eadem.❡ Sed an capitulũ ſede† vacante interponat decre-
tum in alienatione rerum minorum vel eccleſiarum vel in caſu.c.ſi
annum.de iudi.lib.vj.τ in reliquis ſimilibus.❡ Reſpondeo φ Fe
deri.in queſtionibus ſuis de poteſtate diſpenſandi.τ ſtatuendi de
quibus ſupra videtur tenere φ ſic.per.l.ij.C.de his qui.in alter.τc.
vbi videtur velle qđ omnia que ad merũ τ mixtũ imperiũ pertinẽt
exceptis paucis poſſit capitulum ſede vacante facere per dictam
l.ij.quem ſequitur Abbas in dicto.c.cum olim.quia eſt iuriſditio-
nis.τ quia interponit autoritatem in permutationibus:vt not.in
clemen.j.de rerum permutatione.

Sed an poſſit creare notarios.

Credo qđ ſic quoniam ordinari' in-
fra ſuam dioceſim poteſt hoc facere ſm Hoſt.in.c.cum.P.de ſi.in-
ſtru.τ in ſumma eo.ti.§.quibus.τ in ſumma ne cleri.vel monac.§.
que ſunt permiſſa verſi.quid igitur.facit.c.regenda.x.q.j.τ.xij.q.ij.
epiſcopus.τ.c.percepimus.τ quod no.Jo.and.τ doc.in.c.ſicut.ne
cleri.vel mona.τ Spe.in titu.de inſtrumen. editione.§.reſtat ver.
ſed quis.τ Oldra.in conſi.lxxv.incipit:quis poſſit.Et dicit Jo.de
imo.in.c.j.de fide inſtrumẽ.φ opi.Hoſt.cõmuniter tenet.❡ Sed
13 an† capitulum ſede vacante poſſit dare licentiã alicui maxime lai-
co edificandi vel reedificandi eccleſiã.τ facere ipm edificatẽ ppter-
ea acquirere iuſpatronatus.❡ Reſpondeo qđ Gaſpar de calde.
putat φ ſic in ſuo cõſilio.iij.ſub rubrica de iurepatro.quia dare hãc
licentiam eſt iuriſditionis.τ nõ ordinis τ capitulũ ſede vacã.ſucce-
dit in iuriſditionibus.c.his que.τ.c.cũ oliʒ.de maio.τ obe.τ.c.j.eo.
ti.lib.vj.Et etiam in iuriſditione que concernit ordinũ collationẽ.
c.cum nullus.§.epiſcopo.de tempo.ordi.li.vj.Jteʒ ſuccedit in po
teſtate cõferendi.c.j.de inſti.lib.vj.τ.d.c.cum olim.ergo multo for-
tius in caſu iſto.que opi.ſatis mihi placet attenta regula affirmati
ua de qua.ſ.τ qr hoc non reperitur prohibitum:nec per hoc aliqd
alienatur neqʒ fit preiudicium epiſcopo.

Nunquid autem capitulum ſede

14 † vacante poſſit cognoſcere de cauſis feudalibus de quib' cogno-
ſceret ſi viueret prelatus.❡ Reſpõdeo φ lʒ dñs feudi dicatur ha-
bere iuriſditionẽ ordinariam in ſuos vaſallos.vt pʒ in.c.imperia
lem.in.§.pe.ſcu ſi.de alie.feu.cum ſimilibus vt poſſit ſuam ſententiã
mandare executioni τ precipere ſub debito fidelitatis τ pignorare
iure ſuo in inuectis τ illatis iure feudali dũmodo manu nõ perexe-
tiat de facto.vt no.Ludo.in cle.paſtoralis de re iudi.Tamen Jo.
an.in.c.verum.de foro cõpe.ſuper glo.j.tenet φ nõ ne epiſcop' va
ſallum habeat quem nollet habere ſicut dicitur in beneficiorũ col
latione in.c.ij.ne ſede vacã.τ in.c.j.eo.ti.li.vj.τ qr cognoſcere de feu
dis τ beneficia conferre nõ eſt proprie epiſcopale.vnde multi non
epiſcopi faciunt iſta τ aliqui epiſcopi neutrum horum habent τc.
Putat tamen qđ ſi feudum eſſet cõmune epiſcopo τ capitulo qđ
tunc ſede vacante capitulum poſſet cognoſcere.arg.in.d.c.j.ne ſe-
de vacan.lib.vj ad quod facit quod habet in cle.ne roma.de elect.
circa ſolutionem fiendam per camerarium ſedis apoſtolice Cardi
nalibus apoſtolica ſede vacante τ in.d.cle.ſtatutum.de elec.de his.
ſ.que non ſunt diuiſibilia.τ hec videtur tenere Fede.in.q.quib'.ſ.
τ videtur eſſe cõmunis opinio cum hoc competat epiſcopo de iure
15 ſpeciali.vnde concludendum eſt φ† capitulum ſede vacante non
poterit inueſtituras feudorũ de nouo facere neqʒ antiquas reno-
nare:nec iuramenta:aut fidelitates τ homagia a vaſallis recipere
ſcdm Inno.τ Hoſt.τ Abb.in.c.nihil.de elec.in ſi.vbi etiam p Jo.
and.lʒ Archi.contra quẽ refert Jo.an.in.c.indẽnitatibus.de elec.
lib.vj.in nouel.ſuper verbo tẽporalibus.Similiter nec obedientiã
a ſubditis aut ſimilia.Mihi tamẽ placeret pro cõcordia opinio.te
nendũ eſſe in hoc prout dixi.ſ.tenendũ in prin.q.proxime princi-
palis per rationes τ autoritates ibi adductas:τ vide Calde.in cõ-
ſilio.ij.in titu.de iudi.vbi tractat quis ſit iudex in cauſa feudali ſeu
contractu feudali iurato.❡ Sed nunquid capitulum ſede vacãte
16 ſuccedat epiſcopo defuncto† in poteſtate doctorandi ſcholares,
vbi epõ hec poteſtas cõpetit nec aliquid in priuilegio cauetur de
capitulo.❡ Reſpondit Abbas in.d.c.cũ olim.de maio.τ obediẽ.
in vlti.q.τ in.d.c.verum.de foro competen.concludendum φ aut
epiſcopus habet hanc poteſtatem ex priuilegio ſpeciali:τ tunc nõ
tranſit in capitulũ.aut habet a iure cõmuni ſecundum opinioneʒ
quam ſentit Hoſtien.de qua no.per glo.in cle.ij.de maior.et tunc
capitulum ſuccedat argu.in dicto.c.cuʒ olim.ex quibus dixi poſſe
inferri ad

Digitized by Google

inferri ad deciſio aliorum ſimilium dubiorum que poſſent occur-
rere de quo vide per Bella.in deciſio.clxvi.incipit: capitulũ ſede
vacan.⁊ adde qḋ poteſtas doctorandi data epiſcopo indubio non
requirit cõſiliũ vel conſenſum capituli ſm Abba.in.c.cum apoſto
lica de his que ſiunt a prela. quia in materia indifferenti verbum
17 †epiſcopus intelligitur de ſolo epiſcopo:vt ibi probatur.⁊ de pri-
uilegio Archidiaconi Bononienſis ⁊ epiſcopi ⁊ capituli circa do
ctorãdos.vide per Joan.calde.in conſil.j.in titu.de priuile. Fallit
tamen quod dictum fuit ſupra niſi ad aliũ huiuſmodi poteſtas
deuolueretur vacante ſede ex priuilegio apoſtolico prout deuolui
tur in ciuitate Paduana vbi ſede epiſcopali vacante ex priuilegio
apoſtolico deuoluitur ad abbatem ſancti Stephani de chartaria,
quod etiam priuilegiũ ſemper fuit temporibus meis obſeruatũ.
Et eadem ratione idem dominandum eſſet ſecundũ eũ in iuriſdi-
tione ſuper ſcholari de qua in autẽtica habita ne filius pro patre.
⁊ in iuriſditione alia quando adiungitur ordinario iudici qui alle
gatur ſuſpectus de iure ciuili:vt in auť.ſi vero contigerit.C.de iu-
dicijs.⁊ in corpore vnde ſumitur.

18 Nunquid autem capitulum †ſede vacante po-
terit a clericis dioceſ.petere charitatiuum ſubſidium.Glo.tenet ꝙ
ſic:vnde aliunde nõ poteſt prouideri neceſſitati eccleſie vacante vel
cõmode mutuari regulariter non poſſunt.c.cupiẽtes.§.ad hec.in
ver.aliunde.de elec.lib.vi.que extendit.c.conquerente.de offic.or-
di.vt ſcilicet ſubſidium exigi poſſit per capitulũ ſede vacante p ele
ctione.quod ſpecialiter ibi no.Domi.quod adde ad.c.cũ apoſto-
lus.de cenſi.⁊ extrauagã.Ben.que incipit.vas electiõis.§.pteriſſ-
ſis.Dicit tamen Hoſtien.⁊ refert Joan.and.in.d.c.vt pteterite de
elec.per illum tex.cauendum eſſe pauperes ne compellantur:⁊ ne
diuites inequaliter aggrauẽtur.c.licet.⁊.c.procurationes.§.j.de cẽ
ſi.⁊.c.cõquerente.Et eſt ratio quia quod omnes tangit ⁊c.regula.
19 quod omnes.omnium † autem intereſt bonũ habere prelatũ.lxj.
diſtin.miramur.vi.q.j.ex merito ergo ab omnibus contribuẽdũ.
Subdit tamen de conſuetu.cum dilectus.alias ſatiſfaciat eccleſia
enim principaliter intereſt niſi ſint expenſe grauiſſime, quo caſu
dicit faciendam contributionem,cũ potiſſime tangat canonicos
c.cum non liceat.de preſcrip.⁊.c.accedentes.de teſtamento.requiſi
ſti.de ſtatu monachorum.cum ſinguli.⁊.c.nouit.⁊.c.ſi.de his que
ſi.a prela.⁊ cum tranſit Abb.in.d.c.preterite.⁊ cõmuniter aliĩ doc.
¶ An autem ſuccedat in iuriſditione quam habet epiſcopus de
cõſuetudine,⁊ qḋ ſi epũs hʒ intereſſe aliciu elec.ex cõſuetudine.dicit
Collec.qḋ ſic.q eadẽ ratio eſt in additamẽto ꝗ eſt in principali.qḋ
ſatis placet Abb.in.d.c.cũ olim.in.⁊.q.ex quo illa iuriſditio cõpe-
tit epiſcopo vt epiſcopo:licet Hoſtien.contra.in.c.ſcriptũ.de ele
20 ctio niſi in caſu dicti.c.ſcriptum.Sic ⁊ cõuentus † ſuccedit in po-
teſtate dandi licentiam monacho mortuo abbate acceptandi exe-
cutionem teſtamenti ſm Lappum ⁊ Domi.in.c.ij.de teſtamen.li.
vj.Licet quidam contra.

Ultimo adde quod epiſcopus ſucceſſor ſucce-
dit in exequendo mãdatũ
prius directũ capitulo etiã ſi ſucceſſor electus non eſſet de gremio
canonicorum vt vices gerenti prelati ſede vacante ſm Gofredum
Philippũ Inno.Hoſtien.Compoſtel.⁊ omnes in.c.eam te.de re
ſcrip.Tunc enim nulli potuit cõmodius Papa ſcribere quã capi
tulo propter vnionem ⁊c.⁊ quia ſicut omnibus canonicis mortuis
eorum ſucceſſores tenerẽtur exequi mandatum ſic ⁊ epiſcopus eis
in pari iuriſditione ſuccedens.non autem econtra.niſi forte cũ di-
ſtinctione de qua ſupra in principio queſtio.⁊ niſi forte poſt preſen
tationem mandati fuiſſet mortuus epiſcopus quia tunc cum capi
tulum ſit ſucceſſor epiſcopi proſequitur factum inchoatum p epi-
ſcopum mortuũ.⁊ propterea dicebat anti.Abb.qḋ ſi prepoſit⁹ ma
galoñ.vacante ſacriſtia magaloñ.quam ipſe de conſuetu.tenet cũ
vacat reciperet interim mandatum Pape ſuper re aliqua ſacriſtie
exequenda ſi mandato non completo ordinaret ſacriſta nõ ad pro
poſitum ſed ſacriſtam ſpectaret id exequi.⁊ idem in omnibus aliĩs
ſm docto.in dicto.c.eam te.pari ratione.pro quo facit gloſ.in cle
mẽ.ſtatutũ.in verbo declarati.de reſcrip.⁊ vide Bald.de inueſti.in
mari.fac.l vſibus feud.⁊ deciſio.in antiquis.cccluij.que incipit: no
ta per capitulũ.que ſimpliciter no.opi.⁊ Bal.in.c.ſcriptũ.de elec.
vbi dicit ꝙ vox prelati non tranſit ad eccleſiam vacantem per.l.cũ
21 quaſi.§.eleganter.ff.de fideicommiſ.lib.Dicit Hoſtien.qḋ † ſi or-
dinarius deponitur capitulum eo depoſito ſuam ſententiam exe-
quetur vſq; in aduentum ſucceſſoris.⁊ idem firmat Jo.an.⁊ Bal.
in.c.querenti.de offi.delega.⁊ ſic ꝙ capitulum ſede vacante non ſo
lum ſuccedit in iuriſditione ⁊ vbicũq; requiritur cauſe cognitio et
in omni poteſtate cognoſcendi ⁊ terminandi:ſed etiã ſimiliter in
omni executione ⁊ poteſtate exequendi prius cognitor terminata
⁊ multofortius cum ea que concernunt executionem poſſint fieri
in domo ⁊ extra iudicium ⁊c.ſm eundem Bald.in cap.paſtoralis.
§.quia vero.de officio delegati.vbi plene tractat de poteſtate exe-
cutorum.

Quero an corã capitulo ſede vacante vel
eius vicario poſ
22 ſit dimitti beneficium † curatum ⁊c.per eos qui volunt alia incõ-
patibilia obtinere.Et dico ꝙ ſic.tex.eſt hodie in extrauagan.exe
crabilis.§.ceterum.que eſt Joan.xxij.ſolẽniter cõmentate p Zen-
ze.⁊ Guil.de monte lauduno.quia tunc eſt potius iuriſditio proro
gata ꝙ delegata.vt ipſe Zenze.ibidem dicit in glo.ſuper verbo or-
dinatio.per quam extrauagantem:⁊ cle.j.⁊.ij.de hereti.expreſſe p-
bantur concluſiones mee tam ſuperiores ꝙ infra dicende in ſecun
da parte tractatus huius.nam per hec iura patet omnimoda equi
paratio prelati viuentis ⁊ vicarij ⁊ capituli ſede vacante etiam in
criminibus ⁊ cauſis arduis ⁊ maioribus.ergo idem ⁊ multofort⁹
in minoribus cauſis ⁊ negotijs vbi non reperitur expreſſe prohibi
tum:vt ſepius ſupra dixi.
23 ¶ Quero an ſede vacante † poſſint expectantes ad collationẽ pre
lati mortui acceptare beneficia vacantia tunc in menſibus ordina-
rij iuxta regulam cancellarie de quatuor mẽſibus ordinariorũ vel
alternatiuã eiſdem conceſſas ad collationem prouiſionũ preſen
tatis:ſeu quãuis aliam diſpoſitionẽ ⁊c.prout in forma alternatiua
rum continetur:quarum aliqui habent pinguiorẽ ꝙ in forma cõ-
muni conſueta.Et dico ꝙ tales expectantes poterũt acceptare in
quolibet mẽſe cõtingat tunc beneficiũ reperiri vacans:etiam ſi va-
caſſet viuente prelato quia verum eſt dicere qḋ etiã vacet eo mor-
tuo ex quo non prouidit donec vixit.non obſtat regula huiuſmo-
di ſiue alternatiua que fuit perſonalis regula priuilegium de reg.
iur.in.vi.l.quia perſonale.ſoluto matrimonio ⁊ cum perſona eius
extincte ſunt. Secus autem ſi ad epiſcopum ſolum non ſpectaret
collatio,prouiſio ſeu quelibet alia diſpoſitio epiſcopi defuncti vel
alterius prelati habentis alternatiuam ⁊ cõprehenſi in regula. q
tunc vbi expectatiua ſe extendit ad collationes cõmunes iuxta.c.
ſi.de conceſ.preben.libro ſexto. Si alternatiua autem regula ſe
etiam extendit ad eos iuxta cõmunem interpretationem non poſ-
ſent expectantes acceptare in mẽſibus ordinariorum,ſed locus fo
ret determinationi.c.j.ne ſede vacante lib.vj.ſuper hoc autẽ ſunt
permaxime attendenda verba regule de quatuor menſibus ⁊ alter
natiuarũ ⁊ etiam gratiarũ expectatiuarũ ⁊ reſeruationũ que cõſue
uerunt eſſe aliqualiter dubia.⁊ expeditio earum et ſcientia prelati
⁊ capituli ⁊ aliorum collatorum habentium aliquid iuris in proui
ſione beneficiũ.⁊ ſorte tunc illud tempus impedimenti non curre-
ret impeditis ipſo iure,aut ſaltem faciliter a papa obtinerent ſe ta
les reſtitui vel ſaltem conſultum eſſe prouidere ſibi de noua proui
ſione cum tũc papa poſſit opponere manum etiam in preiudiciũ
aliorum coexpectantium licet acceptaſſent ante tamẽ prouiſionẽ
iuxta deciſio in nouis.ccxxxix.que incipit.lʒ de more ⁊ ſtilo.⁊ Be-
len.deciſio.clxvij.incipit,per illa verba.⁊ ad iſta dico habendã eſſe
magnam aduertentiam per litigantes ſicut ad tempus preſinitũ
in regula de quatuor menſibus.

24 Quero an capitulũ †ſede vacãte vel eius vica-
rij ſuccedãt in omni pote-
ſtate cognoſcendi ⁊ terminandi contra hereticos fautores recepta
tores ⁊ defenſores hereticorum ⁊c.ad effectum eos puniendi ⁊ om
nes alios effectus de quibus per totum titulum de hereti.in anti-
quis.in.vi.⁊ clementina et etiam extrauagantibus.
¶ Reſpondeo ꝙ ſic.licet ſint de arduis cauſis per text.expreſſum
in clementina.j.⁊.ij.de hereti.ita vt inquiſitores heretice prauita-
tis in omnia ſecũ agere debeant ⁊ econtra iuxta diſpoſitionem dicte
clementine,ſicut ſi prelatus principalis viueret:ita vt etiã poſſint
habere officiales cum armis neceſſariis et cuſtodes ⁊ claues carce-
rum.⁊ poſſint admittere teſtes in huiuſmodi cauſis etiam minus
idoneos aliás iuxta.c.in fidei fauorem.⁊.c.accuſatus.§.licet. de he
re.lib.vj.Item ꝙ poſſint recipere teſtes abſq; publicatione nomi
num ipſorum ⁊ accuſatorũ iuxta.c.ſi.eodem titu.⁊ li.⁊ etiam ad ef-
fectum vt ſi poſt abiurationem hereſis fuerint de huiuſmodi cri-
minibus tales abiurantes inquiſiti ⁊ conuicti vt tanquam relapſi
poſſint degradari ⁊ relinqui curie ſeculari occidendi abſq; vlla ſpe
gratie iuxta.c.ſuper.eodem titulo ⁊ lib.c.degradatio.de penis eo-
dem lib.⁊.c.nouimus de verborum ſignificatione.etiam ſi eſſent re
ges ⁊ principes fautores eorum iuxta ea que habentur in.c. vergẽ-
tis.⁊.c.excõmunicamus.de here.⁊.c.preſidentes.eodem titulo lib.
vj.dũtamen prius inquiſiti hereſim adiuraſſent iuxta.c. accuſatus
25 eodem titulo ⁊ lib.in princip.alias † nemo poſſet dici relapſus. et
huiuſmodi reges ⁊ principes non excuſant metu perdendi ſtatũ
tum eorũ ciuitates ſint propterea in ruinam tradende ⁊ in predã ⁊
aratro ⁊ igni ſubdende.per no.in.c.ſi audieris.xxiij.q.vltima.⁊ per
docto.in.d.c.vergentis.⁊ in.d.c.preſidentes.⁊ in auť.ſi vero domi-
nus.C.de hereticis.⁊ ſcripſi plene in extrauaganti Federi.ij.que in
cipit:ad decus.que habeť in ſi.libri vſus feudorũ.⁊ cõmentaui illaʒ
in ſi.libri nouellarum Juſtiniani.⁊ quam cõſtitutionẽ allegat ⁊ p-
bat expreſſe Bon.viij.in.c.vt inquiſitionis.in prin.de hereti.li.vj.
quia fuit promulgata per Fede.ij.Imperatorẽ in deuotione tũc
Romane eccleſie cõſiſtentem,quatenus dei ⁊ eccleſie ſancte ſui ho-

norem ⁊ hereticorum exterminium proſequitur ⁊ ſtatutis canoni
cis non obſiſtit:⁊ q̄r reperitur incorporata in volumine codicis Iu
ſti.approbato.Et fert qđ Clemens illam ſub bulla redegerit vt ibi
no.cū certis tamē adiectionibus ⁊ modificationibus vt refert ibi
dem Io.mo.⁊ Archi.⁊ cōfirmauit etiam illam Honorius.iij.de cō
ſilio fratrum vt refert Mer.v.in quadā bulla directa archiepiſco
po Colonieñ.⁊ epiſcopis Ludieñ.⁊ Traiecteñ.que incipit,ad cōpe
ſcendos ⁊c.dūtamen etiam citentur legitime ad videndū ſe decla
26 rari relapſos † iuxta ea que habent in.c.vergētis.de here.put hoc
obſeruarunt tam Pius q̄ Paulus ſecundus de conſi.omniū pre
latorum curie contra Georgium regem bohemie.⁊ de Papa hoc
non eſt dubium per no.per Inno.⁊ Bal.⁊ alios in.c.cū ab eccleſia
rum.de offi.ordi.Sed idem etiam eſt in epiſcopis.vt poſſint excō
municare reges delinquentes in ſuis dioce.ſm Io.an.in.c.nouit.
de iudi.⁊ in.c.j.de offi.or.vbi per Butri.⁊ alios.⁊ no.in.c.ſi autē.xj.
q.iij.⁊.xcvj.diſt.duo.Mitius tamen cum eis agendū eſt q̄ cū alijs.
xij.q.ij.de rebus.Et ſi in pluribus diœceſibus haberet domicilium
in vtroq; rex poſſet excommunicari.Et quilibet alius princeps p
l.aſſumptio.ff.ad municipa.⁊ no.in.d.c.ſi autē.xj.q.iij.laudare.

Nota qđ tunc iſta cauſa regū tanq̄ vna de maioribus cauſis
remitteretur ad Papam per.c.j.de iura.cal.⁊ no.in.c.quod tranſla
tionē.de offi.lega.c.maiores.de baptiſmo cum ſimilibus.Per que
iura videtur q̄ etiam legati apoſtolici deberent hoc facere.facit.c.
j.de tranſla.prela.probant hoc etiaꝫ in imperatore.c.clerici laicos.
de immu.eccle.⁊.c.ad apoſtolice.de re iudi.lib.vj.⁊ cle.paſtoralis.
eo.ti.⁊.c.ex grandi.de ſup.neg.prela.

Finis prime partis huius Tractatus.

Incipit ſecunda pars libri.

Summarium.

1 Beneficia ad collationē epī ſpectantia etiā deuoluta an ſede
vacante poſſit conferre capitulum.
2 Conferre quid ſit. 3.
Futuro ſucceſſori fructus ſunt reſeruandi.
4 Coniugium ſpūale eſt inter epiſcopum et canonicos.
5 Portiones preſtimoniales an ſint beneficia eccl'aſtica ⁊ perpetua.
6 Preſumptio que debeat fieri cum dubitatur an hoſpitale ſit, vel
beneficium.
7 Vicarius epī an poſſit cōferre beneficia extra diœceſim.
Coadiutor quando conferre poſſit beneficia.
8 Prelatus nunquid poſſit cōferre beneficium alicui ſub cōditione.
Vacante eccleſia an capitulū ſuccedat in electione dignitatum.
9 Epiſcopo multa nō cōpetunt iure cōmuni.
Statuta ſunt ſtricti iuris.
10 Conſilium quandoq; ſumitur pro conſenſu.
11 Conſenſus epī vbi preſtari deberet ab epō ratione iuriſdictiōis ep̄a
lis,an capl'm cathedralis eccleſie ſuccedat in eo preſtando.

Queſtio prima ſecunde partis principalis.

Capitulum ſede vacante an poſſit cōferre beneficia ad collatio
nem prelati ſpectantia etiam deuoluta.

Primo quero an capitu
1 lum ſede † vacāte poſſit libere cōferre bñficia que
cūq; videlicet tā prebendas ⁊ dignitates ⁊ officia
⁊c.q̄ eccleſias curatas, ⁊ taꝫ ſeculares q̄ regulares
quas cōferre potuiſſet prelatus defunctus. Re
ſpondeo q̄ nō poteſt quādo ſcilicet ad ſolā collationē epi defuncti
ſpectabāt.hoc determinat tex.in.c.illa.ne ſede vacā.Quinimo pl⁹
vult q̄ etiā ſi talis collatio cōfirmaret per Papam in forma cōmu
ni.non validaret.ponit rationē quia nuſquā contrariū inuenitur in
iure qđ capitulum ſede vacante fungatur vice epī in collationib⁹
prebendarū, ⁊ conſequenter videtur prohibitum.argu.c.inter cor
poralia.de tranſlatio.prelato.l.v.di.c.ſi euangelica.ij.q.v.c.cōſului
ſti.xxj.q.j.quod ſi dormiente. Hoc idem determinat text.in.c.j.de
2 inſti.lib.vj.Et eſt ratio quia † conferre eſt quaſi alienare ⁊ gratiam
facere mādando.vt no.in.c.ſi.de offi.vica.li.vj.Et eſt quaſi donare.
no.in.c.cum acceſſiſſent.de cōſtitu.Facit quia collatio eſt in fructu
vt no.in.c.cum olim.de maio.⁊ obe.fructus auteꝫ ſunt reſeruandi
futuro ſucceſſori.c.qui ſepe.de elec.li.vj.⁊ clemen.ſtatutū.eo.ti.⁊ ha
betur in.c.vt iuxta.de electio.facit regula negatiua de qua in rubri
ca ne ſede vacante.Et quod dicitur de collatione prebendarū ven
dicat ſibi locum in omnibus alijs beneficijs large ſumendo cū ea
dem ſit ratio:vt probat text.in.c.j.ne ſede vacante.lib.vj.⁊ ibi not.
Ioan.and.in nouella ſuper verbo, prebendarum.⁊ ſuper verbo be
neficiorum.⁊ quod habetur in regula beneficiuꝫ.de regu.iur.in.vj.
Et idem dico vbi collatio non ex toto libere:ſed etiam cū conſilio
capituli haberet fieri collatio per epiſcopum, prout tenetur de iu
re cōmuni.de prebendis eccleſie cathedralis iuxta no.in.c.cum ec
cleſia vulterana.de elec.⁊ in.c.nouit.⁊.c.quāto.de his q̄ fiunt a pre
la.vt determinat expreſſe Domaſcenus.c.j.ne ſede vacante lib.vj.
in ſecūdo reſponſo.cuius rationem ſtatim ſubdam.Et idem dico
ſimpliciter quando ad ſolum epiſcopum cum conſilio vel aſſenſu
capituli alternatiue pertineret collatio q̄r perinde eſt ac ſi cum con
ſilio tantum haberet fieri quia ad veritatem alternatiue ⁊c.c.cete
rum.de reſcrip.⁊ hic eſt verus ſenſus.§.cum vero.in dicto capi.j.ne
ſede vacante. lib.vj.

Fallit ergo hic quādo ad epiſcopum ⁊ capi
tulum pertinet colla
tio beneficiorum.Vel ad epiſcopum cum conſenſu capituli quod
idem eſt ſm Lapp.in.c.a collatione.de appel.per.c.paſtoralis.de
dona.Licet Ioan.andr.in nouella ibi contra quem ſequitur Do
3 mi.q̄ aliud eſt conferre † aliud collationi conſentire.l.aliud.ff.de
regu.iur.iunctis no.in.c.ad diſſoluendum de deſpon.impu.⁊ per
Archidia.in.c.preſbyteri.⁊.c.j.xxiij.diſtin.⁊ Collecta.in dicto.c.
cum olim.de maio.⁊ obed.ver.ſed quid ſi epiſcopus habet cōferre
beneficium cum alio vel aliud facere vbi conſentit quando pericu
lum eſt in mora vel vbi habet locum ius accreſcendi alias non.per
clementinam primam.de iure patronatus.etiā ſi epiſcopus inter
eſſe habeat in collatione huiuſmodi:vt prelatus, qđ qualiter ſit et
cognoſcatur habetur in.d.c.a collatione.de appel.li.vj.Et multo
fortius ſi habet in collatione intereſſe ſimpliciter vt canonicus q̄r
propter mortem eius non impeditur tunc capitulū cōferre, ſicut
nec per mortem alterius concanonici ſm Vincen.⁊ Hoſt.quos re
fert glo.in.d.c.j.ne ſede vacante.lib.vj.allegant ad hoc Io.monac.
⁊ Archidiac.l.diſtinc.ita autem.alias incipit, quidaꝫ decedens.§.
4 j.ff.de admini.tuto.⁊ quia † epiſcopus eſt caput ⁊ canonici mem
bra.dicto.c.nouit.⁊ quia inter eos eſt ſpirituale coniugiuꝫ.c.requi
ſiſti.de teſtamen.ideo propter ſocietatem collegij deuolui poteſt
de vno ad alium ar.l.ſi.lxv.di.⁊.l.j.C.quando nō pe.par.nec eſt da
re rationem efficacem differentie inter deuolutionē que ſit ex mo
ra epiſcopi.vel ex morte in caſu quo collatio cōmuniter ſpectat ad
epiſcopum ⁊ capitulum vel requiritur conſenſus capituli in confe
rendo.licet in caſu quo requiritur conſiliū tantum vel alternati
ue conſiliū vel conſenſus poſſit iſte dici caſus nouus ⁊ ideo nouum
in quo minor ſupplet negligentiam maioris.cuius cōtrarium te
nuerat Inno.in.c.q̄r diuerſitatē.de conceſſione prebendarū dicēs
qđ cum pena non eſſet a iure impoſita epō vel prelato debebam⁹
tranſire cū iuribus antiquis argu.in.c.romana.de ſupplen negli
gentia prelatorum lib.vj.Sed ibi erat delictuꝫ ſiue negligentia.vt
ibi no.nec ibi negatur capitulum eo caſu poſſe ſupplere ſed ſolum
excludit archiepō ⁊ ſuperior cū quo non eſt aliqua communio.

5 Et idem dicendum eſt de preſtimonijs † et
preſtimonialib⁹ por
tionib⁹ q̄ ſunt bñficia eccl'aſtica ⁊ ppetua:vt cōcludit Oldr.conſ.
cxiij.quod īcipit:in eccleſia caragolitana. de quibus preſtimonijs
facit mentionem tex.in.c.ſi.de conceſſi preben.lib.vj.ad quod de
ciſio.in antiquis.cccij.que incipit:Papa facit gratiam. alias.ccc
xiij.Et idem credo in hoſpitalibus que conſueuerunt dari in titu
lum perpetui beneficij.Secus vero quando datur ad nutum,quia
tunc ceſſant rationes contrarie.hinc eſt quod hoſpitalia gaudent
priuilegio.xl.annorum ſicut eccleſie,ſic ⁊ alia priuilegia fauorabilia
conceſſa eccleſijs videnẗ conceſſa hoſpitalibus ⁊ pijs locis quia vi
dentur equiparati vt in.c.requiſiſti.de teſti.firmat Io.an.in.c.ij.de
in integ.reſti.lib.vj.Bar.in.l.omnia.C.de epiſ.⁊ cle.⁊ Abb.in.c.ac
cedentibus.de priuile.⁊ vide deciſio.in antiquis.xciij.que incipit,
Item vero qđ vbi aliquis tenet hoſpit.⁊ q̄ de plene habentur per
docto.in cle.quia contingit.de relig.domi.ad quod vide Pau.in
cle.quia regulares.de etate ⁊ quali.⁊ Domi.in.c.ſi.de elec.li.vj.Se
cus credo in eleemoſynaria gerundenſi ⁊ ſimilibus q̄ de proprie nō
ſunt beneficia vt patet in deci.in antiquis.deciſio.cccxcv.incipit,
quidam in ciuitate gerundinenſi.Et in ſabricis eccleſiaruꝫ.de quo
in cle.per literas.de preben.ſuper verbo,de zenodochijs.Et idem
in ſtipendijs de quibus per Butri.in conſilio.iij.quod incipit,In
nomine ieſu Chriſti ſuppoſita formalitati.Et in operaria de quo
per Calde.in ti.de conceſſio.prebē.conſilio.xix.Et idem in capella
nia de quibus per Butri.in conſilio.ij.qđ incipit,Suppoſita for
malitati.⁊ Ludoui.in extrauag.ſuſcepti.ſuper verbo eccleſijs.Et
6 vbi non † appareat an ſit hoſpitale vel beneficium preſumi debet
quod ſit hoſpitale in dubio vt gloſ.in dicta clementina.ſi de be
neficio.ſuper verbo,eccleſias.in fine.vel attendatur vltimus ſta
tus.argu.c.in conſultationibus.de iurepatrona.ſaltem decennio
preſcriptus.vt vult deciſio.in nouis.cccix.incipit.Item fuit dubi
tatum.ad quod vide que habentur in.c.cum de beneficio.de p̄bē.
lib.vj.Et quia poteſtas conferendi beneficia eſt iuriſdictionis vo
luntarie poſſunt beneficia conferri extra territorium, quinimo
etiam

Digitized by Google

etiam in curia Romana dũtamen ibi non vacauerint. iuxta not.
per Inno.in.c.quia diuerſitatem.de conceſ. preben. nota.in.c.no-
uit.de offi.lega.per.l.ij.de offi.proconſul.ad quod deciſio in anti-
quis.numero.ccc ij.incipit.Quidã Cardinalis.⁊.cccv.incipit. Nũ
quid vicarius.ad quod no.Joan and.in.c.ſi apoſtolica.de preben.
lib.vj.in nouella.quod nota.contra quoſdam exeuntes vrbẽ quan
do volunt conferre beneficia alibi vacantia.Si autẽ vacarent in cu
ria non poſſent conferri quia reſeruata.⁊ ita intelligitur.c.ſtatutũ.
de preben.lib.vj.ad quod vide Joan.and.in.c.poſt electionem.de
7 conceſ.preben.poſt Innocen.⁊ adde ad premiſſa qḋ † etiam vica-
rius poteſt conferre beneficia extra dioceſim quia eſt ordinarius.
vt nota.in dicta deciſio.cccv.capitulum tamen vel eius vicari⁹ nõ
poteſt exercere iuriſditionem extra dioceſim niſi prout nota.in cle
mentina quãuis.de foro competenti.

An autem collatio per vicarium capituli poſſit tũc fieri alte
ri ex canonicis.Bon.⁊ Joan.andr.videntur tenere ꝙ nõ in.c.j.de
inſtitu.⁊ in.c.per veſtras.de iurepatronatus.de quo plenius in re
gula in toto.de regu.iuris lib.vj.in mercuria. Quando autem co-
adiutor conferre poſſit beneficia.vide per Joan.mona.⁊ Archid.
in.c.j.de cleri.egrotan.lib.vj.⁊ melius per Joan.and.in.c.ſi.eodem
titu.⁊ Lap.⁊ Domi.in dicto.c.j.⁊ Oldra.in cõſilio.xlij. cuius etiã
opinio poteſt adduci in argumentum ad poteſtatem capituli ſede
vacante circa collationem beneficiorũ ⁊ circa plures alias difficul
tates ſicut ⁊ econtra poſſunt adduci omnes concluſiones hui⁹ tra
8 ctatus ad materiam coadiutorum.Et tene menti qḋ † prelat⁹ po-
teſt conferre beneficium alicui ſub conditione ſi aliud beneficiũ qḋ
obtinet renuntiet.ſm Hoſtien.in.c.ad audientiam.de reſcriptis.
⁊ Collecta.in.c.ſignificaſti.de elect. An autem poſſit conferre ſub
conditione ſi vacat habetur in.c.ſignificatum.de preben.Et ſi pa-
pa dicat volo ꝙ talis habeat eccleſiam quãdiu habitauerit cũ pre-
ſbytero ſi ſit in fauorem diaconi.habebit etiam mortuo presbyte-
ro ſm Vincẽ.⁊ Colle.in.c.propoſuit.de ſi.presby.

Et ſimiliter aduerte qḋ vacante eccleſia capi-
tulum ſuccedit in electio
ne dignitatum.⁊ qḋ talis electio regulariter ſpectat ad epm̃ ⁊ capi-
tulum:niſi aliter ſe habeat conſuetudo no.Joã.an.⁊ Bal.in.c.ſi.de
ſup.neg.prela.Et ſimiliter pondera qḋ habens gratiam ad benefi
cium ſpectans ad collationem capituli ⁊ epiſcopi communiter nõ
poteſt acceptare beneficium cuius collatio ſpectat ad epiſcopũ cũ
conſilio prout tenet deciſio. Rote in antiquis.deci.xxvj.⁊ Federi.
in conſilio.xxxviij.℄ Sed nunquid vbi de ſpeciali alicuius eccleſie
conſuetudine vel ſtatuto quod fieri poteſt etiam per collegium ec
cleſie collegiate etiam iure queſito epiſcopo, prout patet in deciſi.
nouis deciſio.clxiij.in fin.que incipit.Item de collatione prebẽda
rum.ad quod deciſ.in antiquis que incipit. An ad decanum.et
Lappus alleg.xxxj. que incipit, Prima concluſio. et Federi.in
conſilio.xxxiij. quod incipit. Queritur ad quem.et quod plene
per Jmol.in cap.cum eccleſia vulterana.de electio.et per Bel.in
deciſio.lxix.que incipit.Palatium complectitur hãc opinionem.
⁊ deciſio.xviij.incipit.Collationes prebendarum.vbi plene benefi
ciorum collatio ad aliquem cũ conſilio epiſcopi pertinet mortuo
epiſcopo vel eo in remotis agente poſſit is qui habet ſic conferre
vbi in breui non ſperatur ſucceſſor epiſcopus vel abſentis preſen-
tia veriſimiliter.Ad quẽ tunc pertinet talis collatio beneficiorum
poſſit illa conferre libere interim alio non expectato ⁊c.℄ Reſpõ
deo qḋ poterit per tex.in.c.j.in ſi.ne ſede vacante li.vj.⁊ hoc habet
pro claro Joan.and.in.d.c.j.de maio.⁊ obedien.co.lib.in nouella.
quia capitulũ vacante ſede non ſuccedit in hoc conſilio dando ꝙ
9 † non competit hoc epiſcopo de iure communi.ſimile quod habe
tur per eundem Joan.and.in.c.ſcriptum.de elect.ſuper gloſ. hoc
ideo.quia ſm Archi.epiſcopus hoc conſilium alteri cõmittere nõ
poſſet.cum induſtria epiſcopi in hoc videatur electa:⁊ ideo talis
cõſuetudo vel ſtatutum non dant alicui predicta niſi prout eſt poſ
ſeſſum ⁊ ſonant verba:tantum enim preſcriptum quantum poſſeſ
ſum et conſuetum.c.cum dilectus.de capel.mo.cum ſimi.⁊ ꝙ ſtatu
ta ſunt stricti iuris.l.iij.§. hec verba.ff.de nego. geſt.Et hoc idem
placuit Vin.in.c.bone.de elec.el.ij.Quod maxime verũ eſt ſm eũ
dem Vincen.⁊ Archidia.in.d.c.j.ne ſede vacante.lib.vj.⁊.c.penul.
de conſti.quando in ſtatuto de conſilio habendo precederet nega-
tiua.vt.ſ.non poſſit fieri ſine conſilio epiſcopi ⁊c.allegãt.ff.de exer
cito.l.j.§.ſi plures.⁊ no.ff.co.ti.l.ſed ⁊ ſi pupillus. §.cõditio.⁊ que
habentur in.c.venerabili.de offi.deleg.⁊ in.c.j.de foro compe.

10 Et licet conſilium quandoqꝫ † ſumat
p cõſen-
ſu vt ibi tamen credit Jo.an.ꝙ text.in.d.c.j.ne ſede vacãte.lib.vj.
locũ non haberet vbi conſuetudo vel ſtatutum requirerent cõſen-
ſum epiſcopi quia non ſic habet alius elector liberam poteſtatem
qñ habet eligere de conſenſu ſicut quãdo de conſilio. Subdit ta-
men ꝙ tunc non curreret ſibi tempus conſilij propter impedimen
tum.per.c.quia diuerſitatem.de conceſ.preben.⁊.c.ſi.de elec.Et ꝙ
tunc abſentia non poteſt poni pro contradictione:ſicut in requiſi
tione conſilij.iuxta no.in.c.ij.de arbi.lib.vj.vt notat glo.in dicto.c.
j.ne ſede vacante.eodem lib.⁊ Joan.an.in.c.ſi propter.eodem lib.
Et idem dico ſi cõſuetudo vel ſtatutum diſponeret alternatiue de
eligendo cum conſilio vel conſenſu per ea que ſupra dicta ſunt.Et
idem etiam ſi diſponeret de nominatione vel preſentatione eadẽ
ratione de qua ibidem in tex.in ſi.Non ſic in conſenſu vel alia com-
munione, quia ceſſat ratio vnionis ⁊ coniugij que eſt inter epiſco-
pum ⁊ capitulum de qua ſupra.℄ Ubi autem ille conſenſus preſta
ri deberet ab epiſcopo ſolum ratione iuriſditionis epiſcopalis tũc
11 credo † capitulũ cathedralis eccleſie ſuccedere in eo preſtãdo.exem
plum in conceſſione decimarum.de qua in.c.ſi.de decimis ⁊ iurepa
tronatus.de quo in.c.quod aũt.⁊.c.illud.⁊.c.nullus.de iurepatro-
na.Et ibi non ſuccederet eius tamen ratihabitio poſtea ſubſecuta
validaret actum:vt infra.c.cura ⁊.c.ſuggeſtum.eodem tit.c.cũ vos
de his que ſiunt a prela.c.paſtoralis.de dona.xvj q.j.c.ſi.⁊ no.etiã
in.c.cũ cõſuetudinis.de conſue.licet ſecus ſit in.c.illud.§.illud.de
cler.excom.mi.cum ſimi.in quibus patet ratio diuerſitatis. Et an
iſta differant inter ſe de cõſilio vel cũ conſilio vel ex cõſilio. vide ple
ne in regula nullus ex conſilio.de reg.iur.in mercu.⁊ per Fede.con
ſilio.ccii j.incipit.Vicarius domini epiſcopi ⁊c.⁊ no.in dicto.c.ne
pro defectu.⁊.c.cum in veteri.de elec.⁊.c.cum olim.de arbi.⁊ Bart.
in.l.j.§.ſi plures.ff.de exercito.⁊ Joan.and.in ſumma.x.q.⁊ But.
ſuper rubrica ne ſede vacante.

Summarium.

1 ☞ Reſignationes an poſſit admittere capitulum ſede vacãte,et
autorizare permutationes beneficiorum.
2 Coniunctio in proprijs maior eſt ꝙ̃ in deuolutis.
Collatio proprie non eſt de iuriſditione epiſcopali.
3 Epiſcopo negligenti vel peccanti nunquid ſuccedat capitulũ in
deuolutis ad ipſum.
Deuolutio quid ſit.
4 Capitulũ eccleſie metropolitane vacantis an prouideat de epiſco
patu per negligentiam deuoluto.
5 Epiſcopo quedã deuoluũtur iure accidentali. 6.
Poteſtas conferendi deuoluitur ad capitulum epiſcopo viuente
propter negligentiam epiſcopi.
7 Epi Eboracẽ.et Cantuariẽ.ſunt nati legati.
8 Capitulum an ſupplicat negligentiam epiſcopi.
9 Superior ſuppſitus an quis poſſit eſſe.
10 Prouiſus per capitulum an habeatur pro confirmato.
11 Reſignationem beneficij ſpectantis ad inſtitutionẽ epi defuncti
recipere an poſſit capitulum ſede vacante.
12 Collatio quorũdam beneficiorum ſimul pertinet ad epiſcopum et
capitulum.
13 Admiſſio eſt inſtitutionis preambula.
14 Juriſditionis voluntarie que ſunt an poſſit facere capitulum ſede
vacante.
15 Reſignationem et factum capituli videtur approbare quis tacen
do et permittendo alium inſtitui.
16 Beneficiũ an dicatur vacare in loco vbi eſt facta reſignatio.
17 Volentibus adinuicem permutare beneficia an capitulum ſede va
cante poſſit conſentire.
18 Capitulum quo caſu poſſit conferre,eligere ⁊ preſentare.
19 Beneficiatos priuare capitulum ſede vacante tanꝙ̃ vice gerẽs epi
ſcopi an poſſit.
20 Permutare non poteſt non promotus vltimo die anni.
21 Permutatio de beneficio iurepatro.laicorũ facta in curia romana
non valet, niſi de patronatu fiat mentio.

℄ Secunda queſtio ſecunde partis principalis.

℄ Capitulum ſede vacante an poſſit admittere reſignationes et
autorizare permutationes beneficiorum.

SEcundo quero an capitu
1 lum ſede † vacãte poſſit cõferre beneficia ad diſpo
ſitionẽ epi deuoluta per negligentiã vel culpã alio
rũ inferior collatorũ ad quos pertinebat collatio
de iuris cõſuetudine vel aliter.reſpondeo ꝙ Joã.
mona.in.c.quãꝙ̃.de electio.li.vj.dixit tenendũ eſſe qḋ habet in.c.
j.ne ſede vacante lib.vj.Et licet illud loquat̃ qñ ſimpliciter ſpectat
prouiſio in hoc caſu pertinere pro ea vice tantũ. Et tamẽ eadẽ ra-
tio principalis ⁊ additamenti.de reg.iur.acceſſorium.c.cũ olim.de
conſuetu.l.inter ſocerum.§.cum inter.de pactis do.Similiter Ar
chidia intelligit dictum.c.j.locũ habere in beneficijs que pertinẽt
ad collationẽ epiſcopi ſuo iure tantũ ⁊ non deuoluto ex culpa aut
negligentia inferiorum:quia tunc deuolueret̃ poteſtas ad ſuperio

2 rem.c.ne pro defectu.de elec.quia maior eſt† cõiunctio in proprijs
ꝙ in deuolutis per ea que habentur in.c.requiſiti.§.ſecus.de teſt.
⁊ quod habetur per Inno.⁊ alios in.c.cũ in cunctis.de electio.ſup
vltima gloſ.ſed Joan.and.in.d.c.quãꝙ.dicit ſibi videri contrariũ
arguendo:quia ratio quare non confert capitulũ ſede vacante be
neficia ſpectantia ad collationem epiſcopi eſt,quia collatio non eſt
de iuriſditione epiſcopali proprie.multi enim non epiſcopi benefi
cia conferunt ⁊ aliqui epiſcopi ſunt qui nulla cõferunt,ſicut ⁊ feu
dales caſus cognoſcere ⁊ inueſtire feuda.vt ſcripſit in.c.verum.de
foro competen.ſuper.j.gloſ.

Confirmare autem electos vel inſtitue re j ſeccta-
tos ſunt proprie iuriſditionis epiſcopalis.⁊ ideo bene tranſeũt in
capitulũ ſe.vacan.c.cum olim.de maio.⁊ obedien.c.j.de inſtitu.lib.
vj.cum ergo deuoluta conferre ſit proprie iuriſditionis videtur ꝙ
illa cõferre poſſit capitulum ſe.vacan.Nec mirum ꝙ alterius iuriſ-
ditionis ſint beneficia deuoluta vt nota.in clemẽ.ſi de beneficio de
preben.in glo.antepenul.⁊ no.idem Joan.an.in.c.ſi.ij.reſpõſo de
conſuetu.lib.vj.⁊ in.c.penul.de offic.leg.eo.lib.ſuper verbo,prela-
3 tionis.quia eſt caſus aduentitius.† Item in deuolutis ad epiſco-
pum non ſuccedit capitulũ epiſcopo negligenti vel peccanti. In
his autem que proprio iure confert ſuccedit:vt ſcripſit idem Joã.
and.in.d.c.cum in cunctis.ſuper vltima glo.⁊ in.d.c.j.ne ſede vacã
te.lib.vj.Et ſimile qđ allegat Joan.mona.facit pro hac parte.de-
uolutio enim eſt additamentũ ad iuriſditionem non ad collationẽ
vt patet in epiſcopo qui non haberet aliquod beneficium cõferre.
Sed in iuriſditione ſuccedit capitulũ.c.his que.⁊.c.cũ olim.de ma
io.⁊ obedien.⁊.c.ad abolendam.de hereti.ergo ⁊c. Et ſubdit qđ in
hoc dubio ⁊ ſimilibus procedit qđ dixit in clemẽ.prima de hereti.
licet per Joan.mona.faciat clemen.ſtatutũ.de ele.que tamẽ facit
contra rationem ipſius,cum ibi nõ ſit eadem ratio principalis ⁊ ac
ceſſoriũ.⁊ ſimiliter dicta clemẽ.ſi de beneficio.vbi ſi impetraſ ad col-
lationem epiſcopi executor prouidet de proprio vel de deuoluto.
⁊ in hoc per Jo.mona.ſed ſi tranſiuit ad manus pape ſec⁹,⁊ in hoc
contra eũ.Collectarius autem in.d.c.cum olim.dicit non eſſe tutũ
tenere opinio.Jo.mona.quia ſic etiã de alijs beneficijs dici poſſet.

Et licet aliquibus diſpliceat ſecunda opinio
4 qꝛ per eã inferreſ qđ† capitulũ eccleſie metropolitane vacantis p
uideret de epatu per negligentiã deuoluto.hoc tamẽ non videtur
abſurdum ipſi Joã.an.attento qđ citius expedireſ eccleſia ⁊ quã eſt
integrum iudiciũ qđ plurimorum ⁊c.c.prudentiam.de offi.deleg.
facit quod not.in.c.penul.de appella.lib.vj.qđ etiam ſequitur in
d.c.illa.confirmando eã noua ratione.Opinio Jo.mona.videtur
fuiſſe de mente Bald.in dicto.c.cũ olim.dum dixit ꝙ potuit illis
papa reſtituere ius eligendi ſine preiudicio alicuiꝰ:qꝛ poteſtas erat
deuoluta ad archiepm Exoñ.⁊ ſede tunc vacante ⁊ ſic nõ preiudica
bat capitulo:⁊ ſic dicit ibi Abb.tranſire docto.quod dicit etiã ſibi
plus placere propter idẽptitatem rationis ex quo datur regula ne
gatiua in collatione ⁊ qđ reſtrictio huiuſmodi regule quã facit Jo.
an.non placet.⁊ hoc etiam videſ tenere Rota concluſio.cccxj.vt re
fert Mil.in repertorio pro ⁊ ecõtra videtur facere quod dictũ eſt
ſ.in.q.de iuriſditiõe generaliter a iure delegata.⁊ qđ diſputat Jo.
an.in ſimili de vicario epiſcopi in addi.Specu.de offi.vica.ſup ru-
brica.idem tamen Abb.in.d.c.cum in cunctis.de elect.videtur in
hoc dicere ſibi ſatis placere opinio.Jo.an.Ueruntamẽ Ant.de bu.
in.d.c.cum in cunctis in ſi.videtur reducere opiniones ad concor-
diam velle ⁊ conari certo modo per quẽ videſ in propoſita queſtio
5 ne firmare opinio.Jo.diſtinguẽdo ſic.nã† quedã ſunt que deuol
uunſ ad epiſcopum iure accidentali cũ quibus tribuitur noua iu-
riſditio vt in feudalibus,⁊ in his nõ ſuccedit capitulum ſede vacã-
te.iuxta ea que habentur in.d.c.verum.

Quedam vero ſunt que deuoluuntur iure nõ accidentali cũ quibus non
tribuitur noua iuriſditio,ſed propter generalẽ iuriſditionẽ quam
habet epiſcopus a iure legis dioceſane adeo epiſcopus illa exercet
⁊ in his ſuccedit capitulum. Sicut eſt quando ſubditus negligit
conferre beneficia,epiſcopus ſupplet per naturalem et generalem
iuriſditionem quam habet,⁊ in tali ſuccedit capitlũ ſede vacante.p
c.his que.de maio.⁊ obedien.⁊ in hoc membro diſtinctionis videſ
approbare opinio.Jo.and.Sed quando ſedes nõ vacat ⁊ epiſco-
pus negligit vel male confert:⁊ tunc ad capitulum non deuoluiſ
hec poteſtas,cum hec cauſa immediata propter quã ſit deuolutio
eſt negligentia vel delictũ epiſcopi:qꝛ in iſtũ capitulũ non hꝫ con-
nexitatem vel cõmunionẽ cũ epiſcopo.Sed in deuoluto ſede vacã-
6 te ſic,cum illud epõ† conferat ratione generalis iuriſditionis epi-
ſcopalis in qua capitulum ſuccedit ſede vacante,⁊ ideo illa cõfert.
⁊ ita procedit dictũ Jo.and.ſin eum.cuꝫ qua diſtinctione videtur
tranſire Domi.in.d.c.quãꝙ.⁊ vide Bel.in deciſio.cccc xvj. Sꝫ in
hoc tertio mẽbro nõ credo eos bene dicere:quoniã per negligẽtiã
epiſcopi deuoluiſ poteſtas ꝯferendi etiã epõ viuente ad capitulũ.

vt in.c.nullus.in ſi.⁊.c.qꝛ diuerſitatem.de conceſ.preben.⁊ tunc capi
tulum confert vt capitulum ⁊ non vt adminiſtrator epi,excepto ca
ſu capituli.j.ij.reſponſo.ne ſede vacante.li.vj. ¶ Unde ad pleniо
rem notitiam premiſſorum ſubijcio aliam queſtionem.

7 **Quero an epiſcopus** †Eboraceñ.⁊ Cantua-
riẽñ.qui ſunt legati na
ti.vt in.c.j.de offi.lega.habeant duo ſemeſtria ad cõferendũ bene
ficia ad ipſos per negligentiã inferiorũ prelatorum vel ſui capituli
deuoluta:puta capitulũ ſuum neglexit aliquod beneficiũ ſpectãs
dũtaxat ad eorũ collationem vel preſentationẽ infra ſex mẽſes:⁊ ſic
deuoluebatur collatio ad archiepiſcopũ eorũ immediate ſuperio
rem per.c.nulla.de conceſſio.preben.qui etiã fuit negligens in cõ
ferendo per alios ſex menſes.⁊ ſic videbatur per huiuſmodi negli-
gentiam quam fecit vt archiepiſcopus qđ eſſet deuoluta collatio
ad ipſum tanꝙ ad legatum.per.c.poſtulaſti.de conceſſio.preben.⁊
ca.a collatione.de appella.lib.vj.⁊ ſic debet habere aliud ſemeſtre.
Rota deciſio.cccviij.in nouis incipit.Item fuit dubitatum vtrũ
archiepũs cõcludit qđ non:qꝛ legatus etiam de latere poſſet concur
rere cum ordinario in conferendo beneficia vacantia ad collationẽ
epiſcopi ſpectantia iure proprio.de offi.lega.c.j.ij.⁊ aij.lib.vj.tamẽ
nuſquam reperitur iure cautum ꝙ concurrat vel ſuccedat in bene
ficijs ad epiſcopum ſpectantibus iure deuoluto. In quibus etiam
8 dicit quã† capitulũ non ſupplet negligentiã epiſcopi prout dedu
cit Inno.in.c.cum maritus.de elec.ſuper verbo,per capitulũ. quã
glo.recitat ⁊ approbat in.c.j.ne ſede va.lib.vj.ſuper verbo,intro-
mittere.⁊ Jo.and.in nouella.in.c.quãꝙ eo.tit pro quo inducit.c.
licet.de ſupplen.neglig.prela.vbi papa reputabat collationem ar-
chidiaconatus in eccleſia Eboraceñ.ad ſe deuolutã propter duo ſe
meſtria lapſa,puta anno quia archiepũs Eboraceñ.non hꝫ aliũ ſu-
periorem:puta patriarcham vel primatem quam papam vt ibi di
citur.tamen ille archiepiſcopus eſt legatus natus:vt probatur in
dicto.c.j.de offi.legati.

Si igitur fuiſſet deuoluta collatio ad ipſum tanꝙ legatũ,papa dediſſet ſibi ad hunc
ſemeſtre anteꝙ de collatione illius archidiaconatus ſe intromiſiſ
ſet quod nõ fecit vt ibi apparet,licet legatus natus ſit ſuperior p
reſpectũ ad alios infra legationẽ ſuam exiſtentes vt ad eum poſſint
appellari a diri ſuper ſimplicem querelam:vt in.d.c.j tamẽ non cre
9 dit compilator qđ † ſit ſuperior ſuꝑphus vt archiepiſcopi.argu.in
c.romana.de appella.⁊ in.c.ij.de appella.li.vj.ad.c.poſtulaſti. ⁊ ad
c.a collatione.reſpondetur ꝙ vt ſolus non proceſſit ſed cũ alijs,et
ideo a collatione ⁊ grauaminibus non tantũ ipſius ſolius:ſed etiã
aliorũ quorũ erat immediate ſuperior põt appellari vt de facto ip
ſorum ⁊ de ſuo tanquã minime partis:vt epiſcopus poterit cogno
ſcere.ſecus vbi ſolus neglexit vel deliquit.Bel.autẽ cõcluſione.cccc-
xvj.incipit,Quando epiſcopus plura circa hãc deuolutionẽ con
cludit de quibus multũ dubito maxime in confirmatione ⁊ in inſti
tutione circa quas ſatis mihi placet ratio domini Nicolai quã ibi
ponit.Et ſi bene attenduntur verba Inno.in.d.c.cum in cunctis.
vult qđ ſaltem eo caſu quo archiepiſcopus vel epiſcopus deliquit
confirmando ſcienter electũ per ſciẽter eligẽtes indignũ:poteſtas
deuoluitur ad capitulum.per dictũ.c.cũ in cunctis.in fine. qđ non
patitur reſponſionem Hoſti.videlicet ꝙ ibi epiſcopus cõſenſerit
fieri electionem de indigno intereſſendo vt canonicus per ea que
dicta ſunt in deciſio.Rote.⁊ hoc caſu prouiſus per capitulũ habe
10 tur † pro confirmato:ſicut ſi epiſcopus prouidiſſet de eo quicquid
dicat Hoſti.per ea que habentur in.c.cum inter canonicos.in ſi.de
elec.Et propterea in tanta varietate docto.non videtur mihi qđ
in tota hac materia ſit aliquis articulus qui tantum indigeret de-
claratione ſicut iſte.

Et adde quod Abbate vel prelato ſeculari vel regu lari eccleſie negligentibus cõferre be
neficium non deuoluitur facultas ad conuentũ vel capitulũ ſuũ
ſꝫ ad ſuperiorẽ.p cle.qꝛ regulares.de ſupplẽ.negli.pla.vt vult deci.
Jo.q incipit,Nunquid ⁊c.eo.ti.ꝗ reſtringit.c.cũ in cũctis.i ſi.de elec.
⁊.c.ſi.de prebẽ.in eccleſijs cathedralibꝰ.arg.iũ.q.ix.ſcim⁹.ad qđ de-
ciſ.is antiqs.cccxxxiij.incipit,Nũqd Abb.Et tene mẽti ꝙ Bol.in
c.ne p defectu.de electio.dicit ꝙ ſi epũs ad quẽ eſt facta deuolutio
electionis abbatis ꝑpter negligentiã capituli monaſterij morit ur
eius poteſtas non deuoluiſ ad ſuũ capitulũ:quia hoc ius non cõ-
petit epiſcopo naturaliter ſed accidẽtaliter ⁊ preter naturam,⁊ in
talibus capitulum eccleſie vacantis non ſupplet vices epiſcopi.al-
legat.c.j.ne ſede vacan.lib.vj.Alia queſtio.

11 **Quero** an capl̃m ſede † vacãte poſſit recipere ⁊ admittere reſignationẽ ſimplicẽ i manibꝰ eoꝝ factã alicuiꝰ bñ-
ficiũ ſpectãtis ad inſtõnẽ epi defuncti vel collationẽ ſeu aliã quã ta-
lis diſpoſitionẽ.Reſpõdeo ꝙ maior pars dñoꝝ de rota deci.cccvj.
incipit,Itẽ fuit dubitatũ.inclinauit in partẽ affirmatiuã videlicet
qđ capitulũ ſede vacãte poſſit recipere reſignationẽ beneficij ſpe-
ctãtis ad inſtõnẽ epi defuncti:qꝛ hoc eſt iuriſditionis cũ i manibꝰ il
liꝰ faciẽda ſit reſignatio bñficioꝝ ad quẽ ptinet iſtitutio: deſtitutio

et non

⁊ non in manibus collatoris. prout legitur ⁊ notatur in. c. admonet
⁊. c. quod in dubijs. de renun. vbi dicit Inno. renuntiationē facien
dam in manibus illius qui ipſum inuitum poſſit deſtituere. cū igit̄
capitulum poſſit ſede vacante priuare quem beneficio ſuo propter
crimen vel aliam cauſam legitimā, ergo ⁊ reſignationem ipſius reci
pere, preſertim ex cauſis legitimis. de quibus in. c. niſi cum pridem
de renun. quemadmodū reſignationem ex cauſa permutationis fa
ctam in manibus eorum ſede vacan de beneficio ad tertium et non
ad epiſcopum ſpectante admittere poteſt huiuſmodi permutatio
12 nem autorizare, qđ procedit in beneficijs † quorum collatio ad epi
ſcopum ⁊ capitulum ſimul pertinet. prout legitur ⁊ not. per Joā.
and. in cle. j. de rerum permu. ⁊ per hoc ceſſat opinio ⁊ nō videt̄ vera
illorum antiquorum doc. ſcʒ Jo. ⁊ Lau. de qua. lxxj. diſt. c. fraterni
tatem. vcʒ ꝙ capitulū ſede vac. nō poſſit dare licentiā trāſeundi cle
rico de vna eccleſia ad aliam.

Preterea cum ad inſtituentem nō ad conferentē beneficium pertineat huiuſmo
di reſignationis admiſſio, vt ſupra deductū eſt, ⁊ in hoc caſu nō ad
collationem ſed ad inſtitutionē epiſcopi pertineat beneficium de
cuius reſignatione agitur, quam inſtitutionem poteſt facere epiſco
pus ſede vacan. vt in. c. j. de inſtitutio. lib. vj. ergo ⁊ acceſſorium eius
quod ad inſtitutionē ſpectat. de regu. iur. in acceſſorium. ⁊. c. cum ma
iun. ⁊ not. d. c. j. non ſolum permittere inſtitutionē preſentati, ſed ēt
13 † admiſſionem que eſt ipſius inſtitutionis preambula. ſiue ergo di
catur reſignatio preambula ſiue acceſſoria credēdū eſt quod ex quo
conceditur inſtitutio, ergo ⁊ reſignationis admiſſio per quaʒ deue
nitur ad illam. l. oratio. de ſponſa. c. cum inter. de excep. cum ſimil.
quod ſimpliciter Jo. de imol. in clemen. j. de rerum permuta. Lap.
tamen in additione ad tractatum Fede. de permuta. beneficiorum
in. xxxvj. q. videtur velle quod ſi gratioſe fiat reſignationis receptio
nō poterit eam facere capitulum ſede vac. ſi vero fiat in reſignantis
penam, tunc poſſe facere per. d. §. ceterum. in extrauagan. execra
bilis. concludendum ergo eſt ex premiſſis qđ capitulum ſede vacā.
poteſt admittere reſignationes beneficiorum ſpectantium ad inſti
tutionem epiſcopi defuncti. Item ſpectantium ad collationeʒ vel
receptionem cōmunem epiſcopi ⁊ capituli vel ad collationē capitu
li cum conſenſu epiſcopi quod eſt idem. Item etiā ſpectantium ad
collationem tertij licet cum conſilio epiſcopi. ⁊ tam ſi reſignatio fiat
ſimpliciter quam ſi fiat ex cauſa permutationis, licet etiaʒ ratio de
ciſionis videatur gňaliter cōcludere. idem in omni alia reſignatio
ne. quod mihi videtur poſſe concludi per rationes Fede. adductas
14 in. q. de poteſtate diſpenſandi. vbi patet qđ † capitulū ſede vac. po
teſt facere etiam ea que ſunt iuriſdictionis voluntarie tantum.

Similiter ceſſat illud qđ dicit̄ de alienatione perſone pē aď ſupra dicta ſunt in. q.
de poteſtate dandi literas dimiſſorias transeuntibus ⁊c. ſm Joā.
and. ⁊ Jo. mo. ⁊ quia capitulum ſede vac. pōt priuare quē beneficijs
ſuis ⁊c. Et pro hac opi. videtur bň facere text. hodie in extraua. exe
crabilis. in. §. ceterū. vbi glo. not. hic eſſe propter adminiſtrationeʒ
in qua ſuccedit capitulum ſede vac. Subdit etiam cōpilator dicte
deciſionis ꝙ ſi reſignatio ſe. vac. fiat coram capitulo ⁊ capitulum ta
ceat ⁊ nō expreſſe admittat. ⁊ nihilominus patronus preſentat ⁊ ca
pitulum admittit ⁊ inſtituit preſentatum, ꝙ credit inſtitutionem
valere: quia inſtituendo videt̄ tacite renuntiationē admiſiſſe. p no
tata in. c. ex ore. de his que fiunt a prela. Item qꝛ ex quo ille reſigna
uit beneficium ſuū in manibus illius qui potuit illū inuitū reſtitue
re: per id nedū perdidit poſſeſſionē ſed etiā titulū ⁊ proprietatē per
not. per Inno. in dictis. c. admonet. ⁊. c. quod in dubijs. de renun. ⁊
c. ſuper hoc. eo. titu.

15 Item quia † tacendo ⁊ permittendo aliuʒ inſtitui videtur ſuam reſignationē ⁊ factū capituli approbare per not.
per Hoſti. in. d. c. ex ore. ⁊ per Archi. in. c. ſi ſeruus. liiij. diſt. faciunt
not. in. c. j. de conceſſio. preben. ⁊ in. c. cōtingit. de do. ⁊ cōtuma. et in
c. trāſmiſſam. de elec. Et licet capitulū ſede vac. poſſit cōmittere al
teri receptionē reſignationis beneficiorū. ſpecialiter tñ cōmittēdo
per hec verba damus tali poteſtatem cōferendi tale beneficium vel
quodcunqꝫ beneficiū cū vacabit per reſignationē ꝙ per hoc non vi
detur illi data poteſtas admittēdi reſignationem. vt vult deciſio in
antiquis. cl. incipit, vtrū ſi epo. bene facit deciſ. cxl. incipit, ordina
rius ⁊c. ⁊ Calde. in cōſi. iij. incipit, An renūtiatio, ſub rubrica de re
nuntia. ⁊ Lap. in allegatione. xiiij. in ſi. qui alleg. Jo. cal. ⁊ ſic dicit ſe
16 obtinuiſſe per. c. cū ex iniuncto. de here. Et an beneficiū † dicat̄ va
care in loco vbi eſt facta reſignatio, vel vbi eſt ille qui beneficiū tenet
vide Archid. in. c. ſi electio. ſuper verbo, ex eo. de electio. libro. vj. ⁊
in. c. commiſſa. ſuper verbo, pacifica. eodem titu. ⁊ l. ⁊. c. licet in ma
gna. de prebē. per Jo. and. in nouella. ⁊ in clemē. ſi duobus. vt li. pē.
Similiter de priuato beneficio quod obtinet. vide deci. in antiqu.
xcix. incipit. Item not. qđ vbi aliquis. Et adde ꝙ nō poterunt ad
mittere reſignationes exemptorū ſm Cald. in conſi. iij. ſub rubr. de
renun. ⁊ nota. in. c. cum venerabilis. de conſue. ⁊ vide per Joā. and.
in. c. dilectus. eo. ti. ⁊ de elec. c. ꝙ ꝙ. lib. vj. Et qđ patronus laicus nō
debet vocari quando preſentatus per eum ⁊ poſtea per epiſcopum
inſtitutus vult renuntiare beneficio, quia iura de renuntiatione lo
quentia loquantur tantum de epiſcopo vel prelato habente inſti
tuere. dicto. c. admonet. ⁊. c. quod in dubijs. de renunt. non ergo eſt
neceſſarium eum vocare. cum hoc nos reperiatur iure cautum ſecū
dum Calderin. in conſilio. vj. ſub rubrica de renuntia. quod incipit,
An patronus.

17 Quero ſubſequenter † an capitulū ſede vacā te poſſit volentibus ad
inuicem permutare beneficia conſentire ⁊ eorum renuntiationem
ex cauſa huiuſmodi permutationis admittere illiſqꝫ autoritatem
preſtare ſicut poſſet prelatus viuens.
¶ Reſpondeo ꝙ Joan and. putat quod ſic in clemen. j. de rerum
permu. cuʒ hoc ſit iuriſditionis epiſcopalis in qua ſuccedit capitu
lum. c. hiis que. ⁊. c. cum olim. de maior. ⁊ obedien. ⁊ eod. titu. c. j. lib.
vj. cum concordan. Hoc tamen verum eſſe dicit, niſi beneficia illa vel
alterum ipſorum ſpectarent ad collationē epiſcopi ſolius ſine capi
tulo: quia cum in talium beneficiorum collatione nō ſuccedat capi
tulum. ergo nec in conſenſu quem habet neceſſe preſtare collator.
Et idem ſi habet eligere vel preſentare de quo in. c. ij. ne ſede vacan.
⁊ ne vna via concedatur quod altera prohibetur. de reg. iur. cuʒ qđ
lib. vj. Si vero vna cum capitulo haberet prelatus facere predicta
18 cum † capitulum eo caſu poſſit conferre, eligere ⁊ preſentare. c. j. ne
ſede vacante. lib. vj. ergo poterit vt capitulū cōſentire ⁊ vt prelatus
autorizare ſm eum ibidem. pro hoc alleg. Joan. de imo. ibidē. c. cuʒ
inter vniuerſas. de elec. ⁊. l. ſi pater. §. qui duos. ff. de adop. Et idē ſi
beneficia ad collationem tertij ſpectarēt: quia cuʒ talis autorizatio
ſit iuriſditionis, pertinet ad capitulum ⁊ ad eum deuoluitur ſcōm
Pau. ⁊ Pet. de ancha. in clemē. j. de here. Quod an poſſit electus
confirmatus. not. Hoſtiē. in. c. accedentibus. de exceſſib. prelatorū
⁊ idem videtur ſentire Abb. in. c. cum olim. de maio. ⁊ obedien. Et
idem Feder. in tractatu permu. q. xxvi. Sed amplius hoc firmat in
q. xxxvj. dicens quod etiam bñficia ſpectantia ad collationeʒ ſolius
epiſcopi ſi in manibus eius renuntietur poteſt cum permutātibus
19 conferre: quia † capitulum ſede vacante tanꝙ vice gerēs epiſcopi
poteſt bñficiatos priuare: ⁊ per conſeqnēs renuntiationē beneficio
rum recipere. ⁊ quia ſuper his poteſt ſtatutum facere. Et ideʒ dicit
domi. in quadam ſua additione ibidē. Adde not. per Archid. lviij.
diſt. c. j. ⁊ Hoſtiē. in ſumma de rerum permu. §. quis poteſt. ver. ⁊ nū
quid. vide eundē Archidia. xvj. q. j. eccleſia. ſuper verſi. ⁊ ſic capitu
lum. ⁊ lxiij. diſt. c. literas. in addi. dicunt quidam Inno. tamē in. d.
c. cum olim. videtur ſentire contrarium: quia recipere reſignationē
eſt gratioſum ⁊ ſpale. c. admonet. de renun. de quo ibidem Bal. re
mittit ad Jo. an. in. c. ij. de filijs preſby. quia ea que ſunt gratie ⁊ di
ſpenſationis nō deuoluuntur. Et quia iſta queſtio depēdet a que
ſtione precedēti. Ideo dico in ea concludēdū pro eius veritate ſicut
in ſuperiori queſtione concluſum eſt. Dicit tamen Collecta. in. d. c.
cū olim. ſe credere qđ reſignationi ex cā permutationis recipere nō
poſſit cū ibi ſit neceſſaria diſpēſatio. per. c. queſitū. de rerū permu. ⁊
qđ ſimpliciter loquendo ſecurius eſt ſtare cū Jo. and. in nouella. in
c. ij. de filiis preſby.

20 Adde quod nō promotus † vltimo die anni de quo in. c. licet canon. ⁊. c. cōmiſſa. lib. vj. de elec. non pōt permutare,
ſm Jo. and. in queſtione per eum diſputata in regula mora. lib. vj.
¶ Item ꝙ ſi priuatus per. c. licet canon. obtinuit habilitatē ⁊ gra
tiam de nouiter faciēda prouiſione ſic ꝙ antea dimitteret eccleſiam
⁊ qđ intra annū a data gratie ſe faceret promoueri ad ſacerdotium,
caſu quo ei fieret prouiſio currit annus cū repetitione pene dicti. c.
licet canon. a data literarum ſicut in. c. cum ex eo. eo. tit. vide Belē.
deciſio. clxxviij. que incipit, non promotus. ¶ Adde etiam quod
bñficia reſignata ex cauſa permutationis in curia romana: in mani
bus epiſcopi ibidē agentis etiā non alias gňaliter reſeruata ſolum
papa conferre poteſt ⁊ non alius ſm Federi. in tractatu permu. vbi
vide multa circa hec. ⁊ adde deci. in nouis. nu. xxx, que incipit. Itē
fuit dubitatum vtrum beneficia ⁊c.

21 Adde etiam ꝙ non valet † permutatio de bñficio iurepatro. laicorum facta in curia romana niſi de patronatu fiat
mentio ve vult Lap. alleg. xcvj. que incipit: bñficia. ⁊ ſic dicit ſe vidiſ
ſe obſeruari tēpore Grego. xj. in eccleſia ſancti Romuli Florētie ſu
per qua etiam nunc pendet cā coram me in ſecunda inſtantia. circa
quod vide deciſio. numero. cxxvij. in antiquis. que incipit. an ſub
conſtitutione execrabilis. etiam ſi pars pro cauſe derogaret iuripa
tronatus laicorum quia per hoc non faceret bñficium reſeruatum
a iure in preiudicium precedentis preſentationis facte per patro
num. ⁊ inſtitutionis facte de alio per ordinarium: ⁊ ita cōſuluit ma
ior pars dominorū tēpore meo ⁊ ſic obtentum fuit in Rota.

Summarium.

1 ☞ Beneficia cōmendare vel adinuicem vnire, vel vnita dimem
brare an poſſit capitulum ſede vacante.

2 Verbum intromittere generalius eſt quam verbum prouidere et diſponere.
3 Deuolutio quando ad ſuperiorem fieri non poſſit.
4 Beneficia ſpectantia ad collationem pape an poſſit capitulũ ſede vacante commendare. 5.
6 Beneficia non debent dari ad tempus ſed in perpetuum.
7 Verbum intromittere quomodo exponatur.
Commenda quid ſit. Item ꝛ titulus. 8.
9 Beneficium non deſinit vacare per commendam.
10 Titulus cõmende non dat ius in beneficio. 11.
12 Commenda ꝛ ſequeſtrum equiparantur.
13 Eccleſia commendata ꝛ ſi de iure vacet an dicatur vacare de facto.
14 Commendatarius an poſſit preſentare clericum ordinandum ad titulum eccleſie.
Eligere ꝛ conferre beneficia. eſt fructus iuris eligendi.
15 Vacare an dicatur beneficiũ per mortem cõmendatarij.
16 Reſcriptum impetratum contra commendatarium an valeat.
17 Plura beneficia ſimul inuicem vnire an poſſit capitulum ſede vacante.
18 Titulus ſupprimitur per vnionem.
19 Solennitas omnis requiſita in alienatione rei eccleſie, requiritur etiam in dimembratione alicuius eccleſie vel bonorum ſuorum.
20 Unio quot modis fieri poſſit.
21 Unio eſt ſpecies alienationis.
22 Tractatus in vnione non requiritur.

¶ Queſtio. iij. Secunde partis principalis.

¶ Capitulum ſede vacãte an poſſit beneficia cõmendare vel adinuicem vnire: vel vnita dimembrare.

TErtio quero an capitulũ
1 ſede vacãte † poſſit beneficia cõmendare ad ſolius
epi collationẽ pertinẽtia ſicut potuiſſet epiſcopus
defunctus. Reſpondeo ſm Alet. ꝛ Uincen. quos
referunt ꝛ ſequuntur Archi. xxiiij. diſt. c. preſbyteri. ꝛ Jo. an. ꝛ alij. c. ij. ne ſede vacãte. ꝛ in. c. j. ne ſede vacan. lib. vj. qḋ
poteſt commendare beneficia que habent onus annexum. allegat
de preben. c. ſignificatum. facit. c. ij. de inſti. lib. vj. ꝛ intelligere videntur de cõmenda ad cuſtodiam tantum. dum dicunt, cõmendare cuſtodienda. Et ſic concludit Abbas in. c. cũ olim. de maiorita. ꝛ obe.
dum ſubdit ſaltem donec fuerit eccleſie prouiſum per Abbatẽ poteſtatem. Ratio ipſorum eſt, q2 huiuſmodi cõmenda eſt iuriſdictionis. iuxta not. in. c. nemo deinceps. de elec. lib. vj. ꝛ certum eſt quod
capitulum ſuccedit in iuriſditione ſede vacante. c. cum olim. ꝛ. c. his
que. de maiori. ꝛ obe. Et hoc videtur probare tex. a contrario ſenſu
in. d. c. j. ne ſede vacante. libr. vj. §. ceterũ. in verbo, intromittere, qḋ
2 verbum † gñalius eſt quam verbũ prouidere ꝛ diſponere. de quib9
per Jo. and. in. c. cum in illis. de preben. lib. vj. in nouella. per no. in
c. cũ apoſtolica. in ſi. de his que fiunt a prela. ꝛ ꝑpter naturã dictionis niſi ꝛc. de quo plene in. c. preterea requiſiti. de appel. vt ſic detur
intelligi ꝙ epiſcopo negligente petere abſolutionẽ poſſit capitulum ſe intromittere ꝛ ſic cõmendare.

Et propterea limitant docto. qḋ dictũ eſt ſupra de poteſtate capituli in cõmendando verũ eſſe ſubſiſtente mora ꝛ negligẽtia epiſcopi
de qua ſupra. Illa vero nõ ſubſiſtente nõ poſſit capitulũ cõmendare beneficia ad ſolius epi collationẽ ſpectantia vel epi cũ conſtituto
capituli. vel cũ cõſilio vel aſſenſu alternatiue ꝑpter verbũ intromittere de quo ibi qḋ excludit oẽm modũ prouidẽdi: vt predixi. Licet
poſt moram in odiũ excõicati vel ſuſpenſi poſſit cõferre ꝑpter ver-
5 bum niſi de quo ibi exceptiue de ſuſpenſo tñ ꝛ q2 ad ſuperiorẽ † tũc
non põt fieri deuolutio cũ non reperiatur iure cautũ: vt ꝓbat text.
in. c. j de ſupplẽ. negli. prela. lib. vj. Dicit Collecta. in. d. c. cum olim
poſt Archi. in. c. j. ne ſede vacãte. lib. vj. ꝙ opi. Archi. probaṫ per. c.
ſignificatũ. de preben. ꝛ. xxiiij. diſt. preſbyteri. Et ſic tranſit cũ eo. Et
dicit in. c. dudũ. de elec. qḋ ad cõmendã dꝫ vocari patronus ſecundum oẽs. de verbo, cõmittere, vide in cle. qi regularis. de ſup. negli.
prela. ꝛ in cle. qꝛ contingit de religio. domi. ꝛ in cle. j. de ſtatu regula.
ꝛ cõmendare nil aliud eſt ꝙ deponere. l. cõmendare. ff. de verb. ſign.

Quãdoqꝫ tamen idem eſt qḋ rogare. l. libertis. ff. de alimen. ꝛ ciba. legat. Fede. tñ
in tractatu permutationũ. qḋ. xxxvj. tenet expreſſe ꝙ capitulũ ſede
vacan. põt cõmendare bñficia quorũ collatio ꝑtinet ad ſolũ epm. alle-
4 leg. not. Archi. in. c. j. de inſti. lib. vj. plus dicit qḋ † põt etiã cõmendare beneficia ſpectantia ad collationẽ Pape. alleg. not. in. c. nemo
de elec. in ſi. magne glo. idẽ ſequiṫ Domi. poſt Archi. in. c. preſbyteri. in ſi. xxiiij. diſt. ꝛ Abb. in. c. bone. de ap. ꝛ in. d. c. illis. Et quõ commenda differat a vicaria quia non põt fieri de curatis niſi ſacerdoti.
not. in clemen. j. de offi. vica. in gloſ. in verbo: promouendis. Et an

commendator poſſit locare poſſeſſiones cõmende. vide Calde. cõſ.
viij. in titu. de locato. Et an impetrans beneficiũ debeat facere mẽtionem de cõmenda. vide eundem in cõſi. vj. ꝛ. xxx. in ti. de prebend.
Item adde ꝙ commenda non poteſt permutari cum titulo ſecundum obſeruantiam cancellarie quicquid dicat Federi. in tractatu
permutationum.

Premiſſa credo vera quando capitulum ſede vacante cõmendaret alicui bñficium
cuſtodiendum ꝛ ſeruandũ tantum donec ſuperior prouideret, Et
ſic economum cõſtituere. de quo in. c. cum vos. de offi. vica. ꝛ in. c. cũ
teneamur. de appella. ꝛ not. gloſſ. magna in ſi. in. d. c. nemo. Quod
5 fieri poteſt etiam † poſt cõmendam ſex menſium. Et ſimiliter quando conſtitueret viſitatorem iuxta. c. obitum. ꝛ. c. catanenſe. et. lxj.
diſt. de quo per Hoſt. ꝛ alios in. d. c. dudũ. ꝛ in. d. c. nemo deinceps.
¶ Et ſimiliter premiſſa credo poſſe procedere in cõmenda eccleſie
parochialis ad ſex menſes. de qua in. d. c. nemo. quia tunc ceſſat ratio denominationis ꝛ alienationis preiudicii ſucceſſoris. Licet talis cõmenda interim non poſſet reuocari per ipſos cõmendandos,
neqꝫ forte per ſucceſſorem. Neqꝫ interim conferri beneficium ſcḋm
Gaſpar. niſi ceſſaret cauſa ex qua fieret: quia interim non dicitur vacare cum titulus iſte ſit canonicus ſicut ꝛ alij. d. c. dudum. ꝛ. d. c. qui
plures. quando debito modo ſit. vt not. glo. in. d. c. nemo. Et impetrans talem eccleſiam teneatur facere mentionem de huiuſmodi cõmenda per. c. cum noſtris. ꝛ. c. literas. de conceſſio. preben. Verũ tamen in commenda alterius beneficij non parochialis nõ credo hoc
verum ſi fieret perpetuo ſm docto. in. d. c. xxj. queſtio. j. qui plures. ꝛ
6 c. ſi conſtiterit. de accuſa. prout debet fieri. quia † beneficia non debent dari ad tempus ſed in perpetuum. vt not in. c. veniens. in fine
de filijs preſbr. Nec ſic fieret fractio regule. de qua in. d. c. ij. ne ſede vacan. ꝛ in. c. j. eo. titu. lib. vj. ꝛ in. c. j. de inſtitutio. eodem lib. vbi prohibetur in talibus beneficiũs dari per capitulum ſede vacante titulus
canonicus cũ hoc non reperiatur iure cautum. ꝛ iſte titu. cõmende
ſit canonicus: vt in predictis iuribus habetur. ꝛ in. c. cũ nobis olim
in ſi. de electio. ꝛ per Archid. in. c. ſi propter. de reſcrip. in. vj. ꝛ Fede.
in tractatu permuta. q. xv. Facit regula. cum quid vna. de regu. iur.
in. vj. Nec obſt. dictus. §. ceterum. quia cum dictio niſi, de qua ibi veniat exceptiue ad verbum intromittere: potius probat contrarium, videlicet quod excepto illo caſu nouo. c. alias non poſſit cõmendare.

7 Preterea verbum † intromittere debet exponi id eſt conferre vt dicit de verbo committere in cle. quia contingit. de relig. domi. cle. quia regularis. de ſupplẽ. negligen. prela. Quid autem ſit cõmenda not. in. d. c.
ſi conſtiterit. per glo. in. d. c. nemo deinceps. Et quod ſimplex adminiſtratio etiam ſi fiat per Papam probat tex. in. d. c. cũ nobis olim.
in ſi. de elec. nec eſt cõmendatarius prelatus ſed procurator tantum
habens legitimam vt ibi ꝛ. xxj. q. j. relatio. Nec facit fructus ſuos ſꝫ
cuſtos eſt. nec in eccleſia ius habet. nec in fructibus niſi ad colligendum ꝛ gubernandum ꝛ prouidendum ſibi ꝛ miniſtris, ꝛ ꝙ ſupereſt
in vtilitatem eccleſie conuertendum ſicut viſitator. lxj. diſt. obitum.
ꝛ. c. catanẽ. ſm Hoſti. in. d. c. dudum. ꝛ Joan. andr. in. d. c. nemo. licet
dicat fieri contrarium de facto. Dicit tamen Archidia. in. d. c. nemo. quod poteſt etiam eligere ꝛ conferre ꝛc. quia iſta omnia ſunt in
fructibus de quibus poteſt diſponere in vtilitatẽ eccleſie ꝛc. Quid
8 † ſit titulus nota. in. d. c. dudum. adde Bald. in. c. j. ſi epiſcopus. vel
alias in vſi. ſen. ꝛ in auſ. de eccle. ti. in pn. ꝛ in. c. ſi. de offic. archipſby.
¶ Ad pleniorem doctrinam dic quod beneficia commẽdata non
vacant durante cõmenda, quia eſt canonicus titulus. Sed ea ſublata remanet antiqua vacatio. Ideo ſi ante cõmendaꝫ pertinebat collatio ad ordinariũ ſublata cõmenda facta per Papam redibit collatio ad ordinarium. Guis Compoſt. innuat contrarium. vt nota.
Fede. in tractatu permutatio. q. xv. Lappus autem ibi in additio.
dicit quod ſi cõmendatarius decedit in curia beneficium vacabit in
curia ex quo ſequitur quod nõ remanet ibi antiqua vacatio ſed inducitur noua.

Dicunt tamen quidam ꝙ beneficiũ vacãs reſeruatum licet alteri cõmendetur nõ expirat reſeruatio: qꝛ donec durat vacatio durat reſeruatio. de prebẽ.
9 ſtatutũ. de elec. ſi eo tpe. lib. vj. ptꝫ in deci. cxxiij. ſed † per cõmendã
nõ deſinit bñficium vacare. ergo ꝛc. ex quo p cõmendã non acquiriṫ
ius in bñficio. no. in. d. c. nemo. de elec. lib. vj. ꝛ bñficiũ vacãs nõ deſinit vacare not. in cle. j. vt lite pendẽte. Ex hoc ſequiṫ ꝙ habẽs commendam prelature nõ dicit prelatus: vt not. in. d. c. nemo. ꝛ. xxj. q. j.
qui plures. quia prelatus eſt qui hꝫ ius in re, qḋ non hꝫ cõmendatarius ſm Inno. in. c. ſi conſtiterit. de accuſa. immo nec habet poſſeſſionem: vt patet in. d. c. ſi conſtiterit. quod tamen nõ fateor. quia tamen cõmendatarius non habet ius in beneficio. Permittunt iura
qḋ quis poſſit eodem tempore ſine diſpẽſatione tenere duas eccleſias parochiales, vnam in titulum, ꝛ aliam in commendam. per. c.
dudum. ij. de electio. ꝛ. d. c. qui plures. xxj. qḋ. j. per quos text. patet
quod concedens commendam non confert titulum in beneficio:
quod ergo

quod ergo dicit glo.in.d.c.nemo.intelligitur de titulo quo ad mi-
niſtrandum tantũ non quo ad ius in beneficio querendum.
Non obſtat qđ durante cõmenda non vacet eccleſia.ſ.
de facto propter titulum cõmẽde ſed va-
10 cat de iure eo qđ † titulus cõmende non dat ius in beneficio: et ita
diſtinguit Archi.in.d.c.qui plures.Poſſet tamẽ apertius dici qđ
cum titulus cõmende ſit iuris, q eccleſia cõmendata nõ vacet ſim-
pliciter ſed vacat ſm quid,vez reſpectu tituli beneficii per qđ queri
tur ius in re.⁊ iſta videt fuiſſe mens Jo.and.licet non ſic aperte de-
claraverit in.d.c.nemo.in novella.Et ex hoc ſequitur q cũ per cõ-
mendam non ceſſat perfecta vacatio nõ eſſet etiã reſervatio.vbi enĩ
aliqua diſpoſitio durativa eſt ex ſubſtantia alicuius rei.Licet pars
illi⁹ rei pereat.Si aliqua tñ pars ſubſiſtit,tota diſpoſitio durat.l.ſi
cui.ff.de vſufru.l.ommẽ.§.ſi vero.de contrahen.emp.Donec ergo
Papa de beneficio reſervato perfecte provideat per titulũ ex quo
ius in beneficio queritur et per quod vacatio perfecte extinguit re-
ſervatio nõ expirat.Unde cõcluditur qđ per mortem cõmendata-
rij licet expiret titulus cõmende tñ nõ inducitur nova vacatio quo
11 ad titulum beneficiĩ que ſemper durauit ⁊ per illam etiam † dura-
uit reſervatio.Et propterea licet cõmendatarius decedat non põt
inferior Papa obſtante reſervatione de illo beneficio providere
per que defendit opiñ.Fede.de ſenis qui idem tenuit in dicto tra-
ctatu.qđ.xv.Rote deciſio in antiquis dicit q quando cõmenda ſit
ad tempus certum,tunc reſervatio non expirat.Secus ſi ad tẽpus
incertum.ſed Domi.in.d.c.nemo.dicit q aut Papa reſervat bñfi
cium proviſioni vel diſpoſitioni.tunc per cõmendam expirat reſer
vatio.aut collationi ⁊ tunc ſecus.pro quo faciunt que habent in.c.
cum in illis.de preben.lib.vi.
Sed aduerte qđ licet beneficiũ cõmendatum nunq̃
fuiſſet reſervatum,tamen ex quo Pa-
pa in eo appoſuit manum illud cõmendando non põt inferior de
illo ſe intromittere anteq̃ Papa perfecte provideat.argu.in.c.vt
noſtrum.de ap.⁊ qđ not.Jo.an.in.c.inter dilecton.de exceſſi.prela-
to.Quod tenet Compoſt.in.c.cum nobis olim.de elect.quod pla-
12 cuit dominis meis in rota.¶ Adde qđ cõmenda † ⁊ ſequeſtrũ eq-
parantur.Oldra.in conſi.cxvi.incipit.Ordinarius.⁊ Alber.in ſuo
alphabeto iuris.ſ.in verſi.ſequeſtrum.¶ Et adde ſm Uincen.et
Arch.in.d.c.qui plures.q quicquid dicant alij cõmenda nõ ſequit
ex toto naturã depoſiti.Quia clericus cui cõmendatur põt facere
expenſas,idem ⁊ ſumere alimenta.Et ſoluere debita ſicut ⁊ qui nõ-
dum adijt heredita tẽ ⁊ deliberat an adeat licet ius nõ habeat ſoluẽ
di debita.ff.de iur.delibe.ſi filius.⁊.l.artiſio.§.ſi.Et ſi neceſſarias ex-
penſas fecerit in eccleſia de ſuo.põt retinere donec ſibi ſoluatur.ff.
de pig.l.neceſſarias.§.i.qđ nõ eſt in re depoſita.Similiter ſi fuiſſet
eccleſia cõmendata propter tenuitatẽ cõtendere poſſet:vt nõ amo
veretur ab ea niſi ad minus ſuas meliorationes reciperet.c.ad au-
res.de reb.eccle.nõ alie.c.potuit.de locato.⁊ ita not.Uincen.in.d.
c.dudum.de elec.ſ.Ubi ẽt dicit q cõmenda non parit ius ei cui cõ-
mendatur,adeo q non põt preſentare clericos ad titulũ eccleſie cõ
mendate.ff.locati.l.ſi quis domũ.§.i.de quo ſatis per Inno.in.d.c.
13 ſi conſtiterit.Dicit etiam Archi.cum Egidio Bon.qđ † eccleſia cõ
mendata et ſi de iure vacet non tamen de facto.c.literas.et.c.cũ no-
ſtris.de conceſſio.prebend.c.querelam.de electio.c.conſultationi-
bus.de iurepatro.
Propterea impetrans tale beneficium de-
bet de cõmenda fa-
cere mentionẽ.alias litere nõ valent nec ſufficeret clauſula cõſueta
amoto ⁊c.q2 cõmenda eſt canonicus tit.⁊ in favorem eccleſiarum.d.
c.qui plures.⁊.c.paſtoralis.vij.q.i.⁊ ideo cancellaria non dat vaca-
tionem per cõmendam.ſed per tit.predeceſſor.Nec cõmenda facit
expirare reſervationẽ gñalem vt vult deci.in antiquis que incipit.
Uerum per cõmendã.et ſi fiat ad certũ tp̃s vt ibi.⁊ in.xl.que icipit,
item nota qđ beneficiũ.adde Rudo.in conſi.cccl.vbi multa dicit de
cõmenda.Et qđ cle.ſi.de procu.habeat locũ etiã in procu.cõmenda
14 tarij not.Imo.ibidem poſt Zoc.Adde qđ cõmendatarius † poteſt
preſentare clericũ ordinandũ ad titulũ eccleſie,ſm Archidi.in.d.c.
nemo.q2 poteſt fructus eccleſie ſibi cõmendare.recipere ⁊ preſenta
re eſt fructus iuriſpatronatus ſm do.ibidem.Per quã rationẽ pa
tet quod etiã poteſt eligere ⁊ cõferre beneficia: q2 eligere ⁊ conferre
eſt fructus iuris eligendi.Quod dicũt moderni fore verũ,maxime
qñ cõmendatarijs cõceditur qđ poſſit fructus nedum in vtilitatem
eccleſie ſed etiã in ſuos vſus cõuertere prout hodie cõmuniter ſiunt
cõmende iuxta not.in.c.cũ olim.de maio.⁊ obed.⁊ in.c.relatum.de
preben.⁊ in.c.Quia in.eo.tit.lib.vi.ſuper verb.penſioñ.Et quia in cui
confertur obligatur cõferenti ad antidora.iuxta not.in.l.ſed ſi lege
§.conſuluit.ff.de peti.here.faciunt not.in.c.ſi.de offi.vica.libro.vi.
Item poteſt locare pro pluribus annis poſſeſſiones eccleſie cõmen
date quia dicitur habere legitimã ⁊ liberã adminiſtrationẽ.xxi.q.i.
relatio.de electio.c.cum nobis olim.Calde.in conſi.iij.in tit.de lo-
15 cato.§.i.⁊ quod per † mortem cõmendatarij non dicat vacare bñfi-
[illegible]

ciat de materia commende.Item ſi diſpenſatum eſt cum illegitimo
quantum ad ordines ⁊ beneficia ſine cura ſibi nõ poterit eccleſia cu-
rata commẽdari.quia titulus eſt cõmenda.Immo nec vt vicarius
vel miniſter curam gerere.argu.in.c.avaritie.de elec.lib.vi.⁊ qđ no.
Archi.⁊ Jo.mo.in.c.i.de ſi.preſby.lib.vi.⁊ qđ habetur eo.ti.c.i.⁊ p
Collecta.in.c.ſi.eo.ti.ideo etiam nõ poterit deputari ſequeſtrator
per not.per Old.conſi.cxvi.⁊c.
Adde qđ cõmendatarius põt locare pro pluribus annis poſ
ſeſſiones eccleſie ſm Gaſp.de calde.in cõſi.viij.in titu.
de locato.⁊ qđ de cõmenda debet fieri mentio in impetrationibus
16 ⁊c.vide eundẽ in cõſi.vi.in tit.de preben.Itẽ q † valet reſcriptum
impetratũ cõtra cõmendatarium,ſolũ habet in.c.edoceri.de reſcri-
ptis.cũ ipſe poſſit agere ⁊ cõueniri:vt in.c.querelã.de elec.alienare
autem non põt not.Inn.in.c.venerabili.de offi.delega.
¶ Et adde qđ in eccleſia commendata non habet locum extrava-
gans Boni.incipit.Iniuncte.ſm Oldra.in cõſi.cxxx.quod incipit
Utrum extravagans ⁊c.¶ Item q vni non poſſunt fieri due com
mende,ſicut nec duo tituli.licet idem poſſit habere duo beneficia.
Unum in titulum.⁊ aliud in cõmendam.d.c.qui plures.quod non
eſt hodie correctũ.item quod cõmenda non põt renovari ad alios
ſex menſes primis finitis vt ceſſet fraus iuxta.c.cõmiſſa.de elec.⁊.c.
quaneo.de divor.Et quod non expirat morte cõmendãtis nec ex-
pirante iuriſditione capituli.de quibus omnibus per glo.⁊ docto.
in.d.c.nemo.
17 **Quero ſubſequenter** an capitulũ † ſede vacã.
poſſit plura beneficia ſi-
mul invicẽ vnire vel alias de eorũ ꝓprietate diſponere quẽadmodũ
potuiſſet epiſcopus defunctus ſi viveret ⁊c.¶ Rñdeo quod licet
Lap.in.d.c.i.de maio.⁊ obe.dixerit ſibi videri q ſic.ſicut põt facere
permutationẽ.illud tñ intelligit verũ eſſe dummodo non deperat
aliquid iuri epĩ.⁊ ita videtur ibi tranſire Domi.Nihilominus tñ
Jo.and.⁊ alij teneant contrariã ſniam in.c.i.ne ſede vacã.lib.vi.Et
eſt ratio ſm eos,q2 tex.ille collationẽ permittens loquit tm̃ de titu
lo beneficij qđ datur in collationẽ.Et ideo ſpãliter ponderat peri-
culum vacationis.ſed melior eſt rõ,q2 vnio ⁊ diſpoſitio in proprie-
tatem eſt alienatio vel extinctio bñficij que eſt oĩno prohibita ſede
vac.vt in.c.i.ne ſe.vac.l.antiquis.Hoc tenet ẽt Ja.de zoch.in.c.dũ
que.de maio.⁊ obe.q2 non põt eſſe q nõ deperdat iuri epĩ:quia per
18 † vnionem ſupprimit titulus ⁊c.Que rõnes vident etiam militare
vbi vnio vel ſuppreſſio bñficij vel alia datio in proprietatẽ fieret in
vita alicuius tm̃.vt.j.dicam de vnione ad vitam.vide glo.in.c.ſi tibi
abſenti.de prebẽ.lib.vi.⁊ Fede.cõſi.cxc.⁊ Helẽ.deci.cccclxxxviij.in-
cipit.Item ſi impetrans.Et ſi bñficium taliter vnitũ poſtea renun-
ciatur in manibus pape e alteri cõferatur in curia huiõi reſervatio
ne nõ obſtãte ſi nõ eſt facta mẽtio de vnione tenuimus vnionẽ pre-
ferri per ea q̃ determinat Old.in conſi.cxxxvi incipit,Quidã eps.⁊
Jo.an.in addi.Spe.in rubri.de prebẽ.⁊ deciſ.in antiquis.xix.inci-
pit.Item tota qđ.vbi alleg.c.cũ acceſſiſſent.de cõſti.q2 non erat bñ
ficium nec per 2ñn vacabat.⁊.c.cõſultationibus.de dona.Et quod
dicitur de vnione vẽdicat ſibi locũ etiã in diſmẽbratione.nã oĩs ſolẽ-
19 nitas † requiſita in alienatione rei eccleſie requiritur etiã in diſmẽ-
bratione alicuius eccleſie vel bonorũ ſuorum vt vult deci.in novis
cxxh.Incipit,item in diſmẽbratione.Et Rapp.allegatio.xxh.inci-
pit,diſputa.nẽ cauſa debitorum ⁊ onerum importabilium eſt ſuffi
ciens cauſa vnionis per.c.dudũ.de reb.eccle.non alie.⁊ ibi not.ſm
Belen.deciſione.ccclxxvi.incipit,cauſa debitorum.Item quod in
vnione per legatum non requiritur conſenſus capituli etiam ſi fiat
vnio epiſcopali dignitati ⁊c.Helẽ.deciſio.ccccxiij.incipit.conclu.
quod in vnione.Quod maxime verum puto in beneficijs ſpectan-
tibus ad ſolam diſpoſitionem prelati,ne per indirectum faciant qđ
directo facere nõ poſſunt.argumentum nota.in.c.ſi tibi abſenti.de
20 prebendis.libro.vi.in gloſſa in verſiculo.¶ Et adde qđ † quinq̃
modis fieri poteſt vnio.
Primo quo ad communionem ſpiritualiũ vt faciũt
quedam monaſteria que mortuo al-
terius monacho vtrobiq̃ faciunt officium.Et hoc modo habet qu
locum in pluribus monaſterijs ⁊ dicitur vnio charitatis.⁊ non di-
uiſio ambitionis de qua in.c.ſi.de religio.domi.
¶ Secundo cum vna eccleſia ſubijcitur alteri de quo per gloſſ.in
c.primo.ne ſede vacan.
¶ Tertio cum duo collegia vniuntur in habendo vnum prelatũ.
xvi.q.i.c.et temporis.⁊ ſi altera eſt cathedralis: vtrumq̃ collegium
ibi conveniet et eliget ⁊ nominabit quaſdam eccleſias ſic vnitas.
Goffred.et dicebat quod vtraq̃ vel neutra cathedralis vel princi-
palis ſibi deferant circa locum.⁊ ſi de more non apparet convenire
poſſent qđ alternis vicibus in ipſarũ qualibet fieret collatio prelati
arg.de reſcrip.c.paſtoralis.de iur.pat.c.pluris.q.in cle.⁊ quod not.
Joan.and.in.c.referente.de celebra.miſſa.⁊ ſi non concordarent de
prima vice nec ſibi deferrent: poſſet primo nominatus in vnio-
ne preferri.l.quoties.de vſufructu.capitulo finali.de electione.
lib.vi.verſicu.vel ſi concordaris.vel ſatis poſſet expediri per ſortes.

non ob.c.ſi.de ſortile.vbi de electore.τ non de loco queritur τ cõſtat
periculum in vno τ non in alio verſari. Et hoc tertio caſu collegia-
ta non efficitur cathedralis niſi papa aliud exprimat ſm Hoſtien.
¶ Quarto cum ſimul vniuntur de quo in eadem gloſſa.
¶ Quinto quando conuentualis in cathedralē erigitur τ hanc fa
cit ſolus Papa, τ de hac loquitur dictũ.c.j.ne ſe.vac.de quo p Ho-
ſtien.in ſum.eo.ti.§.ſi. Et neutrã iſtarum dico capitulũ ſe.va. poſſe
facere per illum tex.τ rationē ibi poſitam etiã ſi fieret ad vitam tñ.
de qua per Jo.and.in addi.Spe.in tit.de reb.eccle.non alie, in ru-
brica.in ſimili de donatione facta ad vitam donatarũ per prelatum
propter benemerita τc. Niſi forte ſubeſſet cã debitorũ et onerũ im-
importabilium per.c.dudũ.de reb.eccle.nõ alie.lib.vj.et ibi not.qđ
21 † vnio eſt ſpecies alienationis.vide Calde.in conſil.ij.in titulo de
rebus eccle.non alie.τ qđ vnio immutat naturam beneficij τ tanq̃
odioſa eſt reſtringenda.vide eundem conſi.xiij.ibidem.

Multis etiam aliis modis poteſt fieri vnio de qui-
bus pleniſſime.τ de materia vnionis
vide in tracta. Petri de peru. qui incipit. poſtq̃ perfeci tractatum
canonice epiſcopalis τc. ¶ Adde qđ ſi eadez res vniatur pluribus
ſub nomine collectiuo quibus tertius adiungitur, tantuz habebit
tertius quantum alij omnes ſm Ang.in.l.quãuis.C.de impube.τ
aliis ſubſtitu.vbi tamen per cõiecturas aliud nõ appareat per.l.lu-
cius.§.lucius.ff.de lega.ij. Et idē ſi eccleſia mater τ filia copulentur
in vna oratione, quibus poſtea adiungitur tertius per.l.ſi quis ti-
tio.ff.de vſufru.accreſcē.τ de materia vide plene per doc.in.d.l.ſi.et
in.l.ſi ita.§.regula.ff.de lib.τ poſthu.τ in.l.qui concubinam. de leg.
iij.τ per Ang.plene in.d.l.q̃uis.C.de impu.τ aliis ſubſti.in ſimili.
22 ¶ Adde qđ † in vnione non requirit tractatus vt vult deci.clix.q̃
incipit. Item nota qđ vbi fit vnio.τ.cclxxij.incipit. Utrũ in vnione
requiratur τc.τ an vniri poſſit beneficium reſeruatuz.vide Lappũ
allegatione.xxvij.et quo preſumendũ ſit de vnione vnius beneficij
ad alterum acceſſio.in.c.ſuper eo.de prebend.lib.vj.τ in cle.per lite-
ras.de preſcrip.in glo.in verbo,eccleſias.vide Pet.de peru. in tra-
ctatu de vnione.τ in deci.antiquis.xxij.incip.itē nota quod vbi.et
deci.xxxij.incipit,item nota quod reſeruatio.

Summarium.

1 ☞ Electiones factas per inferiores an capitulum ſede vacante
poſſit confirmare.
2 Confirmare minus eſt q̃ conferre.
3 Edictum generale de neceſſitate debet precedere confirmationē.
4 Archidiaconus poſt epiſcopum an preſit capitulo.
5 Capitulo circa inferiores licet inuenamus permiſſum ſupplere vi
ces epiſcopi,circa ſuperiores tamen non reperitur conceſſum.
6 Confirmatio an ſuppleat defectum forme non ſeruate in eligēdo.
7 Metropolitanus dum vacat eccleſia cathedralis an poſſit delega-
re confirmationem vel infirmationem electionis in ea fiende.
8 Poſtulationem an admittere poſſit capitulum ſede vacante.

¶ Queſtio.iiij.Secunde partis principalis.

¶ Capitulum ſede vacante an poſſit confirmare electiones factas
per inferiores.

Quarto quero an capitu-
1 lum ſede vac.poſſit cõfirmare electiones † factas p
inferiores ad quos de iure cõſuetudine ſtatuto pri
uilegio vel alia qualibet rõne pertinet electio bñfi
ciorum electiuorũ prout potuiſſet τ debuiſſet con
firmare prelatus viuēs τc. ¶ Rñdent cõmuniter doc.poſt gl.l hoc
cõcordare ſcʒ ꝙ capitulũ poſſit hmõi cõfirmationes facere.no. glo.
in.c.cũ olim.de maio.τ obe.τ in.c.ſicut tuis.de ſimo. Inn.in.c.ij. ne
ſede vacante.τ in.c.ad abolendã.de here. Hoſti.in.d.c.cũ olim.et.c.
ij.τ ibi Jo.an.τ in.c.j.de maio.τ obe.lib.vj.τ in.c.de inſti.τ in.c.q̃q̃.
de elec.eo.lib.τ cõiter oēs. Licet quidã antiqui tenuerũt cõtrariuz.
quos refert idez Jo.an. in.d.c.cũ olim. Ratio cõis eſt, quia hoc eſt
iuriſditionis que transfertur in capitulũ ſede vacāte; vt ſepius ſupra
probatũ eſt. Ratio aũt Inno.eſt, qꝛ epũs habet ius cõfirmãdi a ſede
epali τ intuitu eccleſie τ ideo ſuccedit capitulũ.vt.d.c.cũ olim. Et in
hoc differt a iure cõferendi qđ cõpetit epo ſpeciali iure quod habet
a fundatione, priuilegio vel alio modo, non ab eccleſia vel capitulo
arg.not.in.c.verũ.de foro compe.τ propterea ſubdit Innoc. colla-
tiones reſeruari ſucceſſori τ ſi periculum eſſet in vacatione recurrē
dum foret ad ſuperiorem.c.quia diuerſit.de conceſſio.prebend. Qđ
intelligit Hoſt.de Papa ſolũ per.c.romana.de ſupplē.negli.prela.
2 lib.vj. Ratio autem Hoſti.τ aliorum eſt ꝙ † minus eſt confirmare
quam conferre,cum confirmatio habeat actum precedentez quem
collatio non habet inſiguum,et ius conferendi ſpectat ad epiſcopũ τ

non ad alium.de inſti.c.ij.de renun.c.admonet.de cleri.peregri.c.ſi.
τ licet ex regia vel alterius donatione ad eum perueniat.cēſetur tñ
eccleſiaſticum.c.dilectus.ij.de preben.

Subdit tamen quod licet hoc ius dicatur eſſe de iu
riſditione, non tñ conceditur:ſʒ p-
hibetur electo nondũ confirmato.c.noſti.de elect. Dicit Collect.
d.c.cũ olim.ꝙ ſi vacat decanatus, qui maior eſt in eccleſia.τ in capi-
tulo,ꝙ capitulũ poterit cõfirmare eius electionē.alleg. Hoſt.ibi et
Archi.τ Jo.and.in.d.c.ſi epiſcopus.τ poterit admittere preſenta-
tum.per.c.j.de inſti.lib.vj. Et qđ dicitur de cõfirmatione procedit
etiã in infirmatione cũ capitulũ habeat de viribus electionis tanq̃
epiſcopus τ de his que obiiciuntur cõtra electũ τ caſſare electionez
ſi caſſanda eſt:vt not.glo.in ſi.in.d.c.cũ olim.quam cõiter ſequuntur
3 docto.quia † confirmationē debet de neceſſitate precedere edictũ
generale.de quo in.c.ſi.de elec.lib.vj.qđ nõ habet precedere in col-
lationibus:vt ibi not.neq; in preſentationibus τ inſti. ſm Bellen.
in deci.dcxx.que incipit. Capitulũ ſr.de elec. Licet glo.ibi dicat cõ
trarium. Et premiſſa dicit in tantum Jo.and.eſſe vera ꝙ etiã capi
tulum eccleſie metropolitane poſſet confirmare electũ per capitulũ
ad eccleſiam ſuffraganeam vacantē τ primatis vacãtis. capitulũ.ſi-
militer poſſet cõfirmare electũ in archiepiſcopum, qđ nõ videtur ſibi
abſurdum etiam in ſimili.in.c.q̃q̃. de electio. libro.vj. in nouella.
etiam in deuolute.

Premiſſa tamen vera intelligit Inno.quem
cõmuniter ſequuntur
doct.in.c.ad abolendam.de here.vbi cõfirmatio ſpectat ad ſolũ pre
latum defunctũ.ſed vbi ad eũ ſpectabat cũ aliquibus collegis aliis
videtur velle ꝙ hec poteſtas deuoluatur ad collegas tantũ.ſi tamen bñ
conſiderentur verba ſua. potius videtur voluiſſe ſentire ꝙ deuol-
uatur ſimul τ ad collegas τ ad capitulũ. iuxta ea que habentur in c.cũ
in cunctis.de elec.in ſi.τ in.c.j.ne ſede vacante.lib.vj.τ in.c.ij. de ex-
ceſ.prela.c.relatum.de teſt c.quoniã.de offi.deleg.τ.lxvj.diſt.c.vlti.
cum ſimi. Niſi cõſuetudo haberet ꝙ tũc adiretur ſuperior:vt no.gl.
in diſt.c.ſicut tuis.de ſimo.ſuper ver.ad collationē.facit qđ not. Jo.
and.in.c.j.de preſcrip.ſuper vlti.glo.in nouella.

Quero inſuper cum glo.in.c.ſi epũs. de ſupplen.ne-
gli.prela.libro.vj.ſup verb. debebit.
4 Pone Archi.poſt † epiſcopũ preeſt capitulo: demũ a ſciſmaticis
capitur epũs τ poſtmodũ mortuo Archi.quē capitulũ hʒ eligere et
epũs confirmare:eligit capitulũ.N.in Archidiaco. Queritur an idē
capitulum poſſit eum cõfirmare. Hoſti.c.cũ olim.de maio.τ obe.te
net qđ capitulum confirmabit. Licet enĩ canonici in eo ꝙ canonici
ſint inferiores.tamen in eo ꝙ capitulũ ſuperiores ſunt.ff. quis et a
quo ap.l.ſi.facit de offi.ordi.c.irrefragabili.§.exceſſus.τ.c.ad abolē
dam.de here.τ maxime in eo qđ epi vices gerunt in.c.ſanc.ij.de offi.
deleg.xciij.diſt.c.ſi xciiij.diſt.c.j. Quod verũ credit glo.in.d.c.ſi epũs
per.c.penul.de ap.lib.vj.alias ſequeretur qđ epũs qui eſſet etiam cano
nicus vel canonicus vice vel delegatus epi illuz cõfirmare nõ poſſet
qđ eſſet incõueniēs ſm Jo.an.ibidē in nouella. Et idē tenet Arch.
in.d.c.ſi epũs.τ tenet Domi.ibidem.

Quidam tamen dixerunt ſolum Papaz
et non alium
poſſe illum confirmare per c.j.de offi. vica.lib.vj. ¶ Alij de archi-
5 epiſcopo dixerũt q̃uis enĩ † circa inferiores inuenimus pmiſſum
capitulo ſupplere vices epi in tali iuriſditione. Circa ſuperiores tñ
non reperitur cõceſſum, ergo videtur prohibitũ.c.cũ inferior.de maio.τ
obe.xxj.di.cũ inferior.credo tñ primã opi.veriorē attenta deci.rote
in nouis.cccviij.que incipit. Item fuit dubitatũ an archiepũs.τ his
que dicta ſunt.ſ.in.q.de beneficiis deuolut. ¶ Adde qđ ſi ad epũm
ſpectat cõfirmatio ex priuilegio, puta in cõfirmando gñalē ordinis
ſeruorũ.de quo Jo.an.in.c.publicato.de ele.τ in.c.ſi poſtq̃.de elec.
li.vj. Licet hodie ſunt exẽpta.p Urbanũ.vj. An illã ſe.vac.capitulũ
poſſit cõfirmare.dic attendēda verba priuilegij p.c.porro.de priui.
Et ſic epũs poterit tam ordinaria q̃ delegata autoritate confirmare.
de quo ibi p Jo.an.τ in.c.lʒ.de offi.or.ſup.iiij.gl.τ in.c.cũ ex officij.
de pſcrip.vide qđ dixi.ſ.in.q.de iuriſditione gñaliter delegata.
6 ¶ † An aũt cõfirmatio ſuppleat defectũ forme nõ ſeruate in eligē
do. Inn.τ Cõpo.in.c.qđ ſicut.de ele.τ Hoſt.in.c.ſi.de accu.dicũt ꝙ
ſic. Licet Archi.contra per multas rationes in.c.ſi cui.de elec. li.vj.
vbi vide per Joan.and.

Adde qđ cõfirmatio electionis redditur nulla p eo qꝛ is ad quē
ſpectabat cõfirmatio ꝯfirmauit nõ expectato termino
edicti ſm Jo.and.cal.in cõſi.j.ſub rubrica.de elec.quod incipit. An
confirmatio. Licet contrarium ibi videatur ſentire Gaſ.
¶ Adde qđ valet cõfirmatio ſi epũs mandat vicario vt cõfirmet ele-
ctionem canonicã licet electus non eſſet idoneus tēpore electionis
ſed per diſpenſationē ſuperuenientē eſt effectus idoneus tempore
confirmationis ſcđm eundem Gaſp.de cal.in conſi.j. ſub eadē rub.
quod incipit, an confirmatio. vide doc. in.c.innotuit.de elec. τ in.c.
niſi.§.perſone.de renun.τ Spe.in tit.de lega.§.nunc,de epiſcopo-
rum,circa finem verſicu.quid ſi electus.

electionis in hoc queſtio.de quo plene per Jo.mo.⁊ Jo.and.in no-
uella.in.c.ſi confirmationē.de elec.lib.vj.vbi plene vide de delega-
tione futurarum cauſarum.Adde deci.in antiquis.cl.que incipit.
Item nota quod vbi epus.Plura circa materiā cōfirmationis vide
per Pet.de ancha.in regula.beneficiū.de reg.iur.lib.vj.in repe.cir
ca medium.adde conſi.Lud.cccxxij.

8 **Quero an capitulum** ſede vacā.poſſit admit
tere poſtulationē.† Et
credo quod ſic.quia nō eſt mere gratie ſed eſt iuſtitia quatenus de
honeſtate eſt debita per not.in.c.bone.de poſtulatione prelatorū.
facit quod in ſimili habetur in.l.j.§.permittitur.ff.de aqua quoti.
⁊ eſti.per Bar.⁊ Pau.de caſt.in auſ.qui rem.de ſac.ſanc.eccle.dum
tamen nil poſtulato poſſit obijci:quia deſideriū eius cū iuris ratio
nibus congruit.⁊ propter hoc habetur recurſus ad ſuperiorē:qui
recurſus licet ſit quedam ſpecies appellandi.ff.de arbi.l.non diſtin
guemus.§.cum quidam.tamen non eſt proprie appellatio nec tātē
efficacie.⁊ ideo fatalia appellationū non vendicant ſibi locum ſm
Bal.in.c.ſi.de poſtul.prela.facit qđ dixi ſupra in queſtione de pote
ſtate diſpenſandi.⁊ qđ dicet in queſtione de inſtituendo preſenta-
tos a laicis accumulantibus vbi ſubeſt aliquid gratie.⁊ ꝙ frater de
ordine predicatorū poſtulatus.de bonis eccleſie debet habere ex-
penſas.not.Oid.in conſi.xxvij.

Summarium.

1 Preſentatos per patronos beneficiorum an inſtituere poſſit
capitulum ſede vacante.
Preſentatio magis videtur inniti gratie ꝙ iuri cōmuni.
2 Iuriſdictionis que ſunt tranſeunt in capitulum ſede vacante.
3 Inſtitutio eſt articulus neceſſitatis ſicut ⁊ confirmatio.
4 Succeſſori ſunt fructus reſeruandi.
5 Licentiam volenti edificare eccleſiam vt ſiat patronus an poſſit da
re capitulum ſede vacante.
Tutor ⁊ pupillus quando concurrunt in preſentando, quis pre-
feratur.
6 Maritus ⁊ vxor ſi concurrant in preſentando prefertur preſenta-
tus ab vxore.
7 Declaratio que inducat nouam vel ſingularē venditionem.
8 Patronus ſi lapſus fuerit in hereſim ⁊ poſtea reuerſus ad fidē, an
recuperet iuſpatronatum.
9 Patronus poteſt ab epo recipere eccleſiam in qua eſt patronus,li-
cet ſeipſum preſentare non poſſit. 10.

Queſtio.v.Secunde partis principalis.

Capitulum ſede vacante an poſſit inſtituere preſentatos per pa
tronos beneficiorum.

Quinto quero etiam an capi
1 tulum ſede † vacante poſſit inſtituere preſentatos per
patronos tam clericos ꝙ laicos tam ad dignitatem quā
alia ēt eccleſiaſtica bñficia ad q̄ ius patronatus de iure ſtatuto cōſue
tudine vel priuilegio aliquib⁹ patronis cōpetit ſicut potuiſſet pla-
tus ſi viueret ⁊c.vbi ad ſolos prelatos huiuſmodi inſtitutio perti-
nebat.dubium facit.quia preſentatio videt magis inniti gratie ꝙ
iuri cōi vt not.gloſſ.in.c.j.de inſtit.lib.vj.⁊ quia plus iuris habet in
inſtituēdo prelatus ꝙ in preſentando patronus.c.dilectus de offi.
lega.⁊ de iurepatro. Reſpōdeo veritas eſt qđ capitulum ſede va
cante poteſt preſentatos a patronis tam laicis ꝙ clericis admittere
⁊ inſtituere in beneficijs ad que preſentant licet ad epiſcopū ſolum
inſtitutio ſpectaret ⁊ admiſſio ſi viueret.tex.in.c.j.de inſtitu.⁊ in.c.
cum in illis.§.cū autem.de preben.lib.vj.vbi glo.allegat rationem:
2 quia † ea que ſunt iuriſditionis tranſeunt in capitulū va.ſe.allegat
precipue.c.ad abolendam.de here.in prin.niſi vbi apparet prohibi
tum:vt in.c.j.de maio.⁊ obe.lib.vj.ad quod facit qr capitulum ſede
vac.gerit vices prelati in non prohibitis:vt probat.c.illa.ne ſe.vac.
Sed vicarius vel officialis pōt inſtituere preſentatos ⁊c.vt in.c.ex
frequentibus.de inſti.vere namq̄ epiſcopi poſſunt inſtituere offi-
ciales quibus prelati cōmittunt vices ſuas vt ibi not.Et qr inſtitue
re a iuriſditione dependet ſicut confirmare ſm Inno.in.c.decetero
de tranſac.quod intelligo etiā quādo patronus laicus accumulat
⁊ variat vt poſſit cui voluerit gratificare cum tex.loquatur ſimplici
ter ⁊ indiſtincte ⁊c.Et qđ officialis capituli generaliter datus etiā
poſſit inſtituere.innuit Jo.an.in.d.c.j.de inſti.in nouel.in vlti.ver-
3 bis.ibidem Zenze.⁊ Domi.facit etiam quia † inſtitutio eſt articu
lus neceſſitatis ſicut ⁊ confirmatio ſm Jo.de ligna.arg.not.in.c.re
latum.de preben.

tur etiam ſi non exprimatur:vt in.c.cauſam.de electio.et in.c.cum
adeo.de reſcrip. Sed an capitulum ſede vacante poſſit preſenta
re aliquem beneficiandū ad beneficium iurepatronatus pertinēs
ad preſentationē epiſcopi aut prelati defuncti vel etiā poſſit elige-
re.cum electio ſpectat iure ſpeciali:puta priuilegio vel conſuetudi-
ne vel ſtatuto ⁊c.ad prelatum mortuum.Guil.in Spe.ne ſede vacā
te.circa medium tenet qđ non.⁊ idem dicunt quidā ſenſiſſe glo.fin.
in fi.in.c.illa.ne ſede vac.que vult ꝙ vbi nullus eſt prelatus vel quū
eligere non poteſt non ſit negligentia, ⁊ conſequenter nec deuo-
lutio aut ſucceſſio in iure eligendi per illum textū ⁊.c.quia diuerſi-
tatis.de conceſ.preben.Joan.and.in.c.ſcriptum.de elec.ſuper glo.
hoc ideo refert Hoſtiē.ibidem hoc tenere.pro quo facit quia eſt in
4 fructu,qui fructus † ſunt reſeruandi ſucceſſori.c.quia ſepe.cum cō-
cord.de elec.lib.vj. Et idem videtur vbi electio vel preſentatio fa
cienda eſt de prelato per alium iure ſpeciali de prelati conſenſu:vt
not.glo.ſuper ver.cōſilio.in.c.j.⁊ ſi.ne ſe.vac.lib.vj.non tamen tunc
curret tēpus habentibus eligere cū eius cōſenſu:vel pſentare tanꝙ
impeditis.per.c.ſi.de elec.⁊.c.qr diuerſitatē.de conceſ.preben.Dic
qđ non poſſit preſentare capitulū ſede vac.ſicut nec conferre:quia
hoc non eſt iuriſditionis niſi voluntarie:lʒ in contrariū faciat quia
iuris ⁊c.c.dilectus.de iurepa.⁊ c.dilectus.de offi.leg.Et dic ꝙ vbi-
cunq̄ ſuccedit in collatione ſuccedit ⁊ in preſentatione etiā vbi pre
ſcripſiſſet contra aliquos habētes tunc priuilegiū aut mo conferen
di vel preſentandi,⁊ ēt vbi alias periculū eſſet in mora.Non obſt.ꝙ
preſentaret ſibi ipſi habenti inſtituere:qr idem eſt in electione ⁊ cō-
firmatione vt patet in.d.c.cū olim.de maio.⁊ hoc caſu admiſſio ad
poſſeſſionē habebit viʒ preſentationis:⁊ inſtitutionis,⁊ electionis
⁊ cōfirmationis vt probat in.c.cū aliquibus.de reſcri.⁊.c.cū in eccle-
ſijs.de preben.lib.vj.facit cōſ.Cardi.flo.qđ refert in cle.qr cōtingit
de reli.domi.Credo tñ qđ etiā hoc caſu habebit locū.c.ſi.de electio.
lib.vj.⁊ quod non poſſit preſentare.probat tex.in.c.ea noſcitur.de
his que ſi.a pre.iuncto.c.ſi.de regula.libro.vj.cum ibi not.in ſimili.
5 Item poteſt † capitulum ſede vacante.dare licentiam volenti edi-
ficare eccleſiam vt ſiat patronus ſecundum Calde.conſilio.iij.ſub ti.
de iurepatrona.

An autem poſſint inſtituere preſentatū per pa-
tronum excōicatū.vide in de-
cl.anti.decxvij.q̄ incipit,Mo.ꝙ patronus excōicatus.⁊ ꝙ nō poſſit
preſentare ad bñficium vacaturū niſi cōſtituendo gñalem procura-
torē.vide plene in.c.ſi.de cōceſ.pbē.dato ꝙ vnicā preſentationē tñ
habeat ex iuſta cauſa.de quo etiam vide in.c.ſi.de offi.vi.lib.vj.
Adde qđ qū concurrunt tutor ⁊ pupillus in preſentando,pferē
pſentatus a pupillo maiore tñ infante.de quo plene per gl.⁊ doct.
in.c.ex eo.de elec.libro.vj.⁊ inter alios diſputātes diſputauit hanc
queſtionē Pau.de eleaʒ.⁊ ita determinauit.⁊ idē Archi.xvj.q.vij.
c.decernimus.⁊ in prin.Similiter vbi vniuerſitas admittit pupil-
los ad preſentandū ⁊ vocem pupillorū cū aliquibus facerent maio-
rem partē,preſentatus ab eis preferet ſm Lap.ibidē.quē refert et
ſequit Domi.vide Cal.in cōſi.viij.⁊ cōſi.ix.ſub rubr.de iur.pa.vide
6 deci.xiij.in fin.⁊ ſi † maritus ⁊ vxor cōcurrant in preſentando pre-
fertur preſentatus ab vxore.vide deci.ccccxxij in princi.Adde cōſi.
Pet.de ancha.cclvj.in fine quod incipit,Viſis puncto ⁊ allegat.
Lapp.viij.

Sed nunquid ſi vendit̄ caſtrū cū omni iuriſditione,
onere,⁊ diſtrictu ⁊ iurepatronat⁹ qđ
cōpetit venditori in eccleſijs ipſius caſtri vel diſtrictus.an iuſpatro
natus ita expreſſum trāſeat in emptorē,ita qđ capitulū ſe.va.tenea
tur admittere preſentatos per eū. Jo.and.⁊ Moderniores poſt
ipſum plene diſputant hanc qōnem in.c.j.de iurepa.lib.vj.⁊ dixit ſe
audiuiſſe ꝙ in curia romana fuit ſententiatū pro parte affirmatiua
ꝙ tranſeat ſuper quadā vēditione quā fecerat capitulū Herpipo-
leñ.decano ⁊ capitulo Maguntino de villa in Gelheim quā habe-
bat in dioceſi Maguntina in qua expreſſerat curiā,agros, vineas,
decimas,cenſus,iuspatronatus cū omnibus iuriſditionibus ⁊c.p
regulam vtile.⁊ not.in.c.ad queſtiones.de re.per.⁊ per.c.ſignifica-
ſti.cum ſi.de elec.pro ⁊ cōtra facit qđ not.in.l.queſitū.§.pe.⁊.l.cum
delañ.§.cui fundū.⁊.§.pe.de fundo inſtructo.⁊.l.legata.de ſup.le.
propter que conſuluit Jo.an.teneri certū:vt nō fiat expreſſio vēdi-
tioni cōiuncta per quā dici poſſit illud expreſſe venditū.ſed in fi.in-
ſtrumenti recognoſcat vēditor iuſpatronatus cū vniuerſitate trāſi
uiſſe i emptorē.⁊ fateatur ſe deſiiſſe eſſe patronū ⁊ ſe oīno poſſeſſio-
nis cōmodū ⁊ animū depoſuiſſe.Sed Jo.cal.ibidē dixit ꝙ ſibi vide
tur diſtinguendū an expreſſio ſuit facta declaratiue, vt vendo vil-
lam cum omnibus iuribus ſuis videlicet iuriſditione, honore, iu-
7 repatronatus ⁊c.et tunc tranſeat quia talis † declaratio non in-
ducit nouam vel ſingularem venditionem.vbi autem non decla-
ratiue ſed coniunctiue licet talis expreſſio non fuiſſet neceſſaria ta-
men putat tunc non tranſire iuſpatronatus argu.in.l.penulti.de

enſe.⁊ not.in.c.querelam.de ſimo.et per Moder.in.c.ex literis.de iurepatro.vbi Jo.and.videt contrariũ ſentire.et Archidi.in.c.piementis.xvi.q̃.vij. Adde conſilium Gaſpar.de cal.xix.qđ incipit, conceſſum eſt ⁊c.

An autem patronus poſſit renuntiare iuripatronatus in preiudiciũ legitimorum heredũ. Lap.tenuit quod non per not.xvi.q.i.conſtitutum. ſed Archi.tenet contrarium in.d.c.i.de iurepatro.libro.vi. per illum tex.vide not.in.c.cum ſecundum.de iurepatro.

8 ¶ Nunquid autem ſi patronus fuerit lapſus in hereſim † ⁊ poſtea reuerſus ad fidem.an recuperet iuſpatronatus. Archi.ibidem videtur tenere quod recuperet niſi ſententia contra eum lata fuiſſet ſuper amiſſione dicti iuris arg.c.in illa.⁊.c.quãto.de diuortijs. per not.i.q.vij.maximũ. ¶ An autẽ iuſpatronatus tranſeat in fiſcum vltimi confiſcatione bonorum facta patroni per iudicem ſecularẽ. Concludit But.qđ non in cle.paſtoralis in fi.de re iudi.vbi etiã vide Joã.de imo.quic quid dicant aliqui Moderni in.c.ex literis.de iurepatro.vide not.per glo.⁊ Bar.brix.xvi.q.vij.c.filijs.⁊ Archid.xvij.q.iiij.frater. Similiter nec tranſit in creditorem etiam cum vniuerſitate quãdo impignorat̃ villa in qua eſt iuſpatronatus:vt not.glo.in.c.cum bertoldus.de re iudi.⁊ But.ibidem ⁊ Barto.in.l.ſi is qui.§.vſufru.ff.de pigno.item non tranſit cũ venditione omnium bonorum quãdo venditor non eſt dñs vlle.vt not.Inno.⁊ Jo.an.in.d.c.ex literis. Et adde qđ patronus poteſt cum patruno preſentare.not.Jo.and.in.c.quoniam.ſuper ver.plurimorum.de iurepa-
9 trona. Item † patronus poteſt ab epiſcopo recipere eccleſiam in q̃ eſt patronus licet ſeipſum preſentare nõ poſſit.c.per veſtras.de iurepatro. Sic ⁊ a capitulo ſede vacante ſm Fede.in tractatu permuta.q.xxxij. Et patroni preſentatio quã epõ ad capitulũ ſede vacãte aſſerit factã de illo quẽ inſtituit preſumit̃ interueniſſe ſi patronus non cõtradicat.deci.Rote.cccxxiij. ¶ Et an arrẽdator poſſit preſentare. Pau.de caſt.ꝙ non in conſilio.lv.etiam ratione procuratoris ⁊c.vide etiã Abb.in cõſi.lv.⁊ an tranſeat cũ feudo olim bonorũ vide Ludo.in conſi.ccclxviij.

Adde quod quis ſeipſum inſtituere nõ poteſt.c.ſi.de inſtitu. ſicut nec ſeipſum preſentare.c.per noſtras.de iurepat. ſimiliter nec eligere nec cõferre. Quinimo nec ſubſtitutus põt ſubſtituenti conferre nec illum inſtituere vel eligere:vide plene in.d.c.ſi.⁊ in.c.dilectus de preben.⁊ in.c.ne pro defectu.de elec.⁊ in.c.de iurepatro.lib.vi.⁊ in.d.c.per veſtras.⁊.c.ex inſinuatione.cũ ſequẽ.eo.tit.⁊ per Jo.an.in regula.in toto.de regu.iur.in.vi. vide conſilium Jo.and.de quo in.c.conſtitutus.de cõceſ.preben.qđ conſilium intellige quando cõſtituens habet iuſtam cauſam:puta quia ſe ad ſtudium vel longam peregrinationẽ abſentat alias preſumeret̃ fraus minor:tamen fraus preſumitur ſi negotiorum omnium illum conſtituat procuratorem dato ꝙ vnicam collationem aut preſentationem haberet ſm Jo.and.⁊ alios in.c.ſi.de conceſ.preben. Adde cõſilium Calde.ij.in titu.de elec.⁊ allegat Lap.xxxix. Adde etiam qđ
10 † patronus põt recipere eccleſiam ab epiſcopo in qua eſt patronus licet ad epiſcupũ pertineat inſtitutio tñ ⁊ non collatio ſm Fede.in tractatu permuta.q.xxxij.

Summarium.

1 Beneficiatos deſtituere,excõmunicare vel abſoluere an poſſit ex cauſa capitulum ſede vacante.
Priuare ⁊ deſtituere eſt iuriſditionis contentioſe.
2 Epiſcopus quicquid põt viuens in corrigendo crimina ⁊ mores reformando ⁊ puniendo nunquid poſſit capitulum ſede vacante.
3 Abbates deſtituere, priuare ſeu deponere an poſſit capitulum vacante ſede.
Abbas inutilis propter ſenium vel egritudinem an debeat remoueri.
4 Abbates faciliter remouentur.
Tutori longa egritudine impedito, datur curator coadiutor.
Prelati ſimilantur tutoribus et curatoribus.
5 Epiſcopo dementi an capitulum poſſit dare coadiutorem.
6 Excommunicatos quoſlibet ab homine vel a iure an capitulũ ſede vacante poſſit indiſtincte abſoluere ſicut potuiſſet prelatus defunctus.
7 Condemnandi qui habet poteſtatẽ, ſimiliter habet ⁊ abſoluendi.
8 Excõmunicato quandoqꝫ eſt medicina, ⁊ circa eam qualiter ſe gerere debeat prelatus. 9.
10 Licentia an ſit neceſſario petenda a dioceſano loci in abſolutione ab excommunicatione.

¶ Queſtio.vi. Secunde partis principalis.

¶ Capitulum ſede vacante an poſſit ex cauſa beneficiatos deſtituere, aut excommunicare vel abſoluere.

SExto quero an capitulũ
1 ſede vacante † poſſit beneficiatos deſtituere ⁊ priuare beneficijs ſubſiſtente ſcilicet legitima cauſa: Et ſeruatis de iure ſeruandis. Aut ſuſpendere et excõmunicare ⁊c. Reſpondeo qđ poteſt licet contra glo.in.lxxix.diſt. quia capitulum ſede vacante ſuccedat quo ad omnem ordinariam ⁊ plenariã iuriſditionem que competebat epõ defuncto.dum viueret in temporalibus ⁊ ſpiritualibus per iura ſe prius allegata. Priuare autem ⁊ deſtituere eſt iuriſditionis contentioſe, quã nullus dubitat competere capitulo vacante ſede. Et hoc videtur ſatis expreſſe firmare deciſio in nouis numero.cccvi.q̃ incipit, item fuit dubitatum.⁊ Fede.in tractatu permuta.qđ.xxxvi.ꝙ ſuper his poteſt ſtatuta facere.⁊ in queſtionibus ſuis.q.xxx.q̃ incipit. An capitulum ſede vacante.vbi dicit ꝙ capitulum ſede vacante poteſt inquirere ⁊ punire de maximis criminibus per.c.ad abolẽdam.de heret.⁊.c.i.⁊.ſi.eo.ti.in cle. Eeidem tenet in.q.xxvi.que incipit.capitulum eccleſie cathedralis.dicens quod quicquid poteſt
2 epiſcopus † viuens in corrigendo crimina et mores reformando ⁊ puniendo poteſt capitulum ſede vacante per.c.his que.de maio.⁊ obe.⁊.c.i.eo.ti.li.vi.⁊ ibi per omnes docto. ¶ Et idem not. Abbas in.c.cum olim.prealleg.ſumpto.arg.ex allegatis in deciſio.cccvi.

¶ Ad quod faciunt not.in.d.c.cum olim.inquantum ibi dicitur quod capitulum ſede vacante poteſt infirmare electionem. facit etiam regula correlatiuorum videlicet inſtituendi et deſtituendi, de qua plene not.in.c.cum inferior.de maio.⁊ obe.⁊ in hoc eſt ſtandum regule affirmatiue de qua ſupra in prin.tracta.cum non reperiatur a iure prohibitum vt ibi dixi.facit quia poteſt viſitare vt ſupra cõcluſum eſt: ergo ⁊ libere corrigere penam pro criminibus debitam infligendo etiam in negligẽtiam inferiorum.c.romana.§.notoria.de cenſi.lib.vi.tam.ſ.penam ſtatutam a iure niſi extra eum fuerit commutatio vt dictum eſt ſupra in.q.de diſpenſatione quaz arbitrariũ vt not.in.d.§.notoria iuxta not.in.c.de cauſis.de offic.delega.⁊ in c.ij.in ſi.de offi.ordi.lib.vi.etiam contra non reſidẽtes.iuxta not.in c.tue.de cle.non reſi.

3 Sed an capitulum ſede vacãte † poſſit deſtituere, deponere ſeu priuare abbates. Domi.in.c.i.de peni.⁊ re.lib.vi.videtur tenere quod nõ.quaſi cauſa huiuſmodi ſit de grauioribus.⁊ idem videtur renuiſſe Gaſpa. de cal.in repeti.c.noſtro.de peni.⁊ remiſſio.⁊ Car.flo.c.nm referens in cle.ij.de peni.⁊ remiſ.in.q.iij.de quo vide que plene habentur in c.ex tue.de cle.non reſi. Et adde qđ quando capitulum ſede vacante inquirit contra hereticum quod oz tenere inquiſitum in carceribus epiſcopi.non in proprijs:quia hoc facit vt adminiſtrator epiſcopi vt dicit Ludo.poſt hoc gloſſ.in clemen.i.de hereti.

¶ Diſputat autem exquiſite Archi.in.c.ſi.ne ſe.vac.lib.vi.de quo ibi per Jo.and.in noui.quod Abbas inutilis propter ſenium vel egritudinem debeat remoueri per id quod no.Jo.vij.q.i.in ſi.ſumme.et Hoſti.in ſum.de cle.egro.in ſi.⁊ per.c.ſi quis Abbas.xviij.q.
4 ij.⁊ quia † Abbates faciliter remouentur.de accuſa.qualiter.ij.in ſi.de ſimo.per tuas in ſi.⁊.l.ſi longius.ff.de iudi.⁊.C.de offic.prefec.vrb.vbi probatur ꝙ propter nimiam ſenectutem iudicis alius eſt ſubrogandus. In contrarium facit.c.ſatis peruerſum.lvj.diſtinc.c.nullam.xviij.q.ij.c.ad petitionem.de accuſa.quibus tamen nõ obſtantibus dicit ꝙ de Abbate idem dicendum quod de alijs prelatis,⁊ ſic tunc eis detur coadiutor ex quo aliud ſtatutum non eſt expreſſum:quia ſanctorum patrum ⁊c.ij.q.v.conſuluiſti.c.ij.de trãſla.lib.vi.vbi nam.xxvi.q.ij.lex diuine.palea. Itez tutori longa egritudine impedito datur curator coadiutor.l.ſulet.ff.de tutel.⁊ prelati tutoribus ⁊ curatoribus ſimilantur.iij.q.ij.§.quod ſimile. pro quo etiam facit de ſtatu mona.ea que.§.ꝙ ſi abbas.in prin.⁊ Archi.hoc putat verum ne afflictis addatur afflictio.vij.q.i.cuz percuſſit. Itẽ indignum eſſet eum priuari ex quo patitur inuitus ex nature defectu.v.diſt.ad eius.de quo plene per Joan.and.in.c.ſi.de ſup.negli.prela.lib.vi.⁊ in.c.ſi.de cle.egro.⁊ ibi per Hoſtien.qui reſpondet ad c.ſi euangelica.lv.diſtin.per.c.quemadmodum.§.qđ ſi poſt.de iureiur.excepto tãtum morbo lepre quo ad inferiores epiſcopos.c.tue.de cleri.egru.

5 Epiſcopo † etiam dementi põt capitulum dare coadiutorem ſi non reſiſtit.c.i.§.ſi vero.de cle.egro.li.vi.⁊ ita dicit Jo.and.in.d.c.illa.de maio.⁊ obediẽ.eo.lib.in nouella: quo mortuo expirat poteſtas coadiutoris incontinenti.et tranſit ordinaria poteſtas in capitulum:vt not. in glo.ſi.in.c.ij.de ſupplẽ.negli.prela.eo.lib.⁊ adde quod not. Archi.in.c.epiſcoporũ.lxxiiij.diſtin.⁊ nedum vnum ſed plures vt ibi patet.⁊ de materia vide plene per Oldra.conſi.xliiij.quod incipit, queritur ſi epiſcopus.⁊ per Jo.and.in.c.pe.de cle.egro.vbi examinat.xi.q.notabiles,que multum cõueniunt iſti.⁊ per Henri.Borch in.c.ſi.eo.ti.⁊ in.c.quamuis de regu.iur. Poterit etiam compellere ſubditos ad oſtendendum titulos beneficiorum ſuorum ⁊ legitimas diſpenſationes incompatibilium,iuxta ea que habentur in.c.ordinarij.de offi. Archi.lib.vi. ⁊ per Archi.

ꝛ per Archi.Dom.ꝛ alios.ꝛ Cal.in.c.in literis.de reſti.ſpol.ꝛ per
glo.in.c.beneficiū.de regu.iur.lib.vi.per Ancha.in repe.in.ix.qō.
ꝛ per Jo.and.in.c.illud.de preſum.ꝛ in his q̄ habentur in.c.ex inſi
6 nuatione.de procura.¶ Quero †etiam an capitulum ſede vacan
te poſſit indiſtincte abſoluere excommunicatos quoſlibet ab ho
mine vel a iure, ſicut potuiſſet prelatus defunctus. Et licet Hoſ.te
nuerit ꝙ non, per.c.ſi epiſcopus.xi.q.iii.vbi patet ꝙ mortuo epi
ſcopo debet ſucceſſor excōmunicatum per eum abſoluere. Ego.ta
men Vi.Barto.ꝛ Joan.contra per.c.ad abolendam.de hereti.ꝛ
c.cum olim.de maio.ꝛ obedi.no.glo.in.c.ne ſe.vacan.¶ Reſpon
deo ergo affirmatiue ꝙ pōt indiſtincte abſoluere. Quod hodie eſt
expeditum.per.c.j.de maio.ꝛ obedien libro.vi.ad quod facit.c.j.de
inſtitu.ꝛ.c.pe.ꝛ fin.de ſupplē.negli.prela.Non ob.d.c.ſi epiſcopus.
quia non excludit propterea quin alii poſſint abſoluere, cum nul
la ſit ibi dictio taxatiua.ꝛ dicit Hoſti.in ſum.ne ſe.vacan.§.ꝛ in qui
bus.quod mirū videretur ꝙ capitulum poſſit cōdēnare, vt in.c.ad
abolēdam.de here.ꝛ nō poſſet abſoluere.xxi.diſt.inferior.ff.de ac
7 cuſa.ꝛ oblig.l.adrianus.nam †qui habet poteſtatem condēnandi,
habet ſimiliter ꝛ abſoluēdi.l.iii.ff.de re iudi.niſi forte eſſet quis ana
themate ligatus.ar.xi.q.iii.debent.ꝛ.c.cum aliquis. Sed tūc dico
ad id habendum ſuffraganeum per ea que dicta ſunt.ſ.in queſtio
ne de ſuffraganeis.

Dixerunt etiam multi ꝙ ſi epūs habet abſol
uere vt delegatus, ꝙ
eo mortuo poteſtas abſoluendi tranſit ad capitulum. per.d.c.j.de
maio.ꝛ obe.lib.vi.¶ Quod loquitur indiſtincte, vide.ſ.in.q.de vi
ſitatione monialium.facit.c.ſi.de cenſi.lib.vi. faciunt no.in.c.cum
inferior.de maio.ꝛ obe.vide in Spe.ne ſede vacan.in ſi.¶ Et adde
ꝙ excōmunicatio medicinalis eſt.ꝛ in agēte.qui recte operat.ꝛ in
patiēte qui paret humiliter,ꝛ ecōtra mortalis eſt in quolibet ipſo
rum nō recte ſe habēte.qua ratione tenuit ſanctus Tho.iiii.ſniā
8 rum di.xviii.ſub arti.ſi.ꝙ prelatus medicus †qui videt hanc medi
cinam excōicatiōis etiā iuſte late non proficere ſed officere illam di
ſcrete tollere pōt etiam durāte ɔtumacia ꝛ abſoluere inuitū ex quo
videt illius ſaluti expedire.facit.xxiii.q.v.prodeſt ꝛ etiā inquantū
eſt pena ſicut infert in inuitum, ſic etiam auferri poſſit ab inuito.c.
j.de reg.iur.ꝛ.l.niſi tamen naturale ꝛc.de quo vide p Jo.and.in.c.j.
de ſen.excō.lib.vi.in nouel.ꝛ p doc.in.c.ab excōicato.de reſcrip.ꝛ ti
tulo.c.ſignificaſti.de eo qui dux.in matri.in viti.glo.ꝛ in.c.cū deſi
deres.de ſen.excō.ſuper ver.abſolutus.¶ Adde etiā ꝙ ſicut excōi
catio poteſt fieri ad tēpus, ita ꝛ abſolutio ab excōicatione pōt eſſe
tēporalis.vt elapſo termino ſtatim quis reincidat in excōicationē
quicquid dicant Archi.ꝛ Calde.vt no.Anto.de but.in.c.veniens
ii.in fin.de teſti.quod eſt verum in excōmunicatione lata a canone.
In excōicatione autem lata ab homine eſt reintrudendus.vt vult
deciſio in antiquis numero.xcvi.que incipit. Item no.ꝙ vbi excō
municatus adde deci.cccxcix.

9 Sed quid ſi epiſcopus in ſcriptis †excōica
uit clericū qui in pro
prio fundo edificauit eccleſiā ſi eccleſiaꝫ illam in aliquos religioſos
ſine ſuo cōſenſu transferretē, quam eo mortuo ꝛ ſede vacāte clericus
ipſe cuidā religioſo loco cōceſſit, an ſit excōicatus. Jo.de deo diſpu
tando tenuit ꝙ ſic, cum ſentētia fuerit iuſta ꝛ a ſuo iudice lata ꝛ ab
ea non fuerit appellatum licet lata ſub cōditione. de appella.pre
terea.ꝛ licet pro futura culpa.de ſen.excō.romana.§.caueant.li.vi.
ꝛ per Jo.andr.qr id tractabat ꝛ ſeparabat ꝛc.iii.q.iiii.nullus.ſi.nec
refert ſcripto an ſtatuto ꝛc.vii.qō.iii.nemo. Egi.de ſoſ.contradicit
etiam diſputando.quia viuēte epiſcopo non euenit conditio ꝛ ſic
nō durat vltra tempus proferētis niſi ſucceſſor eam cōfirmet per.l.
ſi.C.de penis.vide Jo.an.in.c.ſi.de offi.deleg.ſuper.j.glo.ꝛ qō no.
de ſen.excom.a nobis.j.in ſi.h.glo. Ad.c.nullus.reſpōde.vt ibi no.
vel ꝙ nō ſequitur ꝙ ad ligandū in poſterū ſiet vis ꝛ perpetuitas,
vt no.in.d.§.caueant.in.j.glo.de quo per Joā.an.in.c.j.ne ſe.vacā.
10 lib.vi.in nouella.de rap.c.j.¶ An †aūt in abſolutione ab excōmu
nicatione ſit neceſſario petēda licētia a dioceſano loci. Ber.conſu
luit ꝙ ſic. Joan.de ligna.ꝛ Hoſtiē.ꝛ Jmo.tenēt contrariū in cle.ſi re
us.de foro compe.ſi ex officio proceſſit. Secus ſi ad partis inſtan
tiam iuxta no.in.c.nonit.de offi.deleg. Poteſt etiam excōicare, vt
no.in.d.c.his q̄.in ſi.gl.mag. Sic ꝛ ſuſpēdere Bellen.cōclu.cxliiii.
arg.in.c.j.in ſi.de ſen.excō.li.vi.ꝛ in.c.is cui.eo.ti.ꝛ.c.q̄rēti.de verb.
ſig. Sic ꝛ ſubiicere eccl'as interdicto eccl'aſtico, vt firmat Cal.i tra
ctatu de eccl'aſtico interdicto in tertio mēbro pncipali.in.iii.q.
Adde qōnē fratris Vberti de qua p Jo.an.in nouel.in.c.auaritie.
de elec.an ſola poſſeſſio ſine pſcriptiōe det ptātē excōicādi vbi tꝫ ꝙ
ſi poſſidet vt plat'cū bona fide ꝛ ti.ꝙ ſic.adde ɔſi.Cal.xi.de ſen.exc.
vbi vult ꝙ mādatū pape de abſoluēdo excōicatū ab epō vel eius vi
cario nō extēdit ad abſoluēdum excōicatum per epī delegatum.

Summarium.

1 Vacāte ſede an capitulum ſe intromittere poſſit de executio
nibus vltimarum voluntatum. 2.
3 Ordinarius quis dicatur.
4 Eccleſia nunquid habeat poteſtatem exequendi voluntates de
functorum.
Eccleſie appellatione cōtinetur capitulum.
5 Teſtator qui voluit hereditatē inter pauperes Chriſti diſpēſari,
an capl'm ſede vacante poſſit eligere pauperes quibus diſpēſetur.
6 Epūs an poterit compellere religioſos executores etiaꝫ exemptos
reddere rationem executionis eorum.
Mortuo vno ex duobus commiſſariis, an poſſit ſuperſtes libere
exercere officium.

¶ Queſtio.vii.ſecunde partis principalis.

¶ Capitulum ſede vacante an poſſit ſe intromittere de executio
nibus vltimarum voluntatum.

SEptimo quero an capitu
1 lum ſe.va.†poſſit compellere executores ꝛ teſtamē
torū cōmiſſarios preſertim ad pias cauſas exequi
vltimas volūtates defunctorū infra annū ꝛc.ſicut
potuiſſet prelatus defunctus ſi viueret. ¶ Reſpō
det Jo.an.ꝙ ſic.in.c.ioannes.de teſta.ſup vbo, dioceſa. Et idē tꝫ
in.c.j.de maio.ꝛ obe.lib.vi.in nouella.dicēs ſe putare ꝙ etiā in hac
iuriſditione cōpellendi executores ſuccedat capitulū ſe.vacā.licet
negaretur in officio executionis legitime q̄ competit epō ipſum ca
pitulum ſuccedere.p.c.cum olim.ꝛ.c.his que.de maio.ꝛ obe.ꝛ.c.ad
abolēdam.de here.ſicut ſuccedit in iuriſditione cōfirmandi ꝛ inſti
tuendi.licet non in miniſterio cōferēdi.vt ibi.ꝛ in.c.ſi.ne ſe.vac.fa
cit de foro cōpe.c.verū. Et idem tꝫ in addi.Spe.in ti.de inſtru.edi.
§.nunc vero aliqua.circa ſi.ver.itē circa legitimos.qr hoc eſt iuriſdi
2 tionis in qua cōſtat ꝙ ſuccedit †capitulū ſede vacante. Et idē dicit
in quolibet alio habētis loco iuriſditionē epalem vel quaſi qō eſſe
poteſt, vt in.c.abbate.in ſi.de priuile.lib.vi.ꝛ habetur in.c.j.de con
ſang.ꝛ affi.facit qō habet in.c.quā ſi.de vſur.eo.lib.ꝛ in cle.ex gran
di.eo.titu.vbi probatur ꝙ etiaꝫ capitulum ſede vacante tāq̄ loci
ordinarius debet per cēſuram eccleſiaſticam cōpeſcere dominos et
vniuerſitates terrarū ne permittant alienigenas in terris ſuis con
ducere domos ad exercēdum fenus vel cōductas habere ꝛ ꝙ alique
eis ad hoc domos non locet, vt in.c.j.de vſuris.lib.vi. Itē ꝙ niſi ca
pitulo ſe.vac.tanq̄ loci ordinario ꝛ vices gerēti donec caueat vſu
rarius de reſtituēdis vſuris eccleſia caret ſepultura ꝛ irritatur eius
teſtamētum. vt in.d.c.q̄ꝗ.qō intelligitur de ordinario loci in quo
3 degit vſurarius ꝛ ordinarius †intelligitur decanus.archip̄ſbyter,
vel abbas, qui alias de conſuetudine iuriſditionē haberet in ſpiri
tualibus, vt ibi notatur in gl.ſup verbo.loci ordinario.ꝛ in.c.ordi
narii.de offi.ordi.lib.vi.ſup ver.ordinarii.facit etiam cle.j.de ſepul.
propter verbū dioceſanum.de quo ibi.

Pro premiſſorum ergo ampliori diſcuſſione q̄
ro an capitulū ſede vacante
ſuccedit in officio executionis teſtamētorū.de quibus.ſ.ſicut ſuc
ceſſiſſet de iure communi prelatus defunctus. ¶ Reſpondeo qō
Spe.in ti.de inſtru.edi.§.nunc vero aliqua.ad ſi.penūl.col.ver.idē
circa legitimos.refert quoſdam tenere ꝙ non, vbi ſcilicet hoc offi
cium ad eos pertinet cōiter, quo caſu de vno ad aliū non trāſfertur
c.poſtulaſtis.de cōceſ.preb.ꝛ.c.ſi.de ſupplē.negli.p̄la. Que ratio eſt
de directo cōtra.c.j.ne ſede vacan.lib.vi.ꝛ licet non transferatur re
manet ſm Jo.and.ibidē in addi.niſi vbi ambo.ſ.epūs et capitulum
primo fuiſſent in culpa.alias ſecus, in auē.de here.ꝛ falci.in.§.ſiquis
aūt nō implēs.pro his adducitur qr non inuenit expſſe ɔceſſum ꝙ
hoc officiū eccleſia vacante ad capitulum transferatur.ergo ꝛc.ar
gu.in.c.illa.ne ſede vacā.ꝛ.lxxi.di.fraternitatē.de tranſ.p̄la.canter.
§.ſed neqꝫ.ꝛ in auē.de eccl.ti.§.ſi aūt.ꝛ.§.ſeq. Refert tamē Vber.
de bobio dixiſſe qō capitulum forte poterit exequi.arg.ff.de tu.et
cur.da.ab his.l.niſi.ff.de magi.cōue.l.j.in prin.ꝛ.l.nulli.ſi.qō cuiuſ
qꝫ vniuer.no. Et loquitur in epō loci.vnde vel vbi defunctus origi
4 nem duxit.pro quo facit:qr †eccleſia poteſtatē hꝫ defunctorum vo
luntates exequēdi.bona erogandi ꝛ diſtribuendi ꝛ etiam alienandi
ꝛ emēdi p captiuorum redēptione, vt in auē.vt cū de appel.cognoſci
tur.§.in huiuſmodi.appellatione aūt eccleſie continet capitulum
c.clerici.de verbo.ſigni.x.q.j.antiquos.item ſede vacāte iuriſditio
nis exercitiū ꝛ executio penes capitulū reſidet.c.ad abolendam.in
prin.de here.ꝛ.c.cū olim.ꝛ.c.his que.de maiori.ꝛ obediē.vii.q.j.pō
tifices.ix.q.iii.cū ſcimus. Spe.tamē ibidem ſe non firmat nec Joā.
an.in addi.licet ſatis innuat ꝙ quādo deuoluitur cōiter ad vtrūqꝫ
puta ex diſpoſitione teſtatoris vel alias ex ɔſuetudine aut priuile
gio, ꝙ capitulum ſede vacāte hoc poſſit, ſicut tenuit in cognitione
cauſarū feudaliū.in.c.verū.de foro cōpe.quinimo etiā ſatis alia vi
det innuere hoc in.c.ioannes.de teſta.in illis verbis etiā ſi negat eā
in officio executionis ſuccedere ꝛc. Pau.aūt ē in cle.j.de teſta.ſere

tamẽ non faciant electũ nõdũ ꝯfirmatũ ſm Butr.in.c.cũ apoſtoli-
cus.de his que fi.a pla.eſt tex.in.c.auaritie.de elec.li.vi.Et adde qḋ
licet capitulũ vallauerit ꝯtum iuramẽto ſi aliás nõ valebat ꝙ non
obeſt iuramẽtum etiam repetere an irritare volenti ſm Hoſtiẽ.in
ſumma ne ſede vacante.§.i.per.c.ſicut.de iureiuran.ꝛ per.c.j.de his
que fiunt a maio.parte capitu.Et pro clariori intelligẽtia ſubijcio
quaſdam alias queſtiones.

5 **Quero itaqꝫ an valeat** †alienatio de rebus monaſterij vacantis per mortẽ abbatis vel ir. remotis agẽtis alienatis ex iuſta cã p conuentũ ꝛ de conſenſu epi. An vero abbas ſubſtitutus vel reuerſus il lam reuocare poſſit. Pileus.q.xvi.quã refert Joã.an.in rub.ne ſe. vacã.in addi. Spe.reſpõdet ꝙ ſi abbas eſſet in loco quo requiri poſ ſet, requirendus eſſet, alś alienatio nõ valeret.c.decernimus.xvi.q. vlti.Si aũt neſciebaſ vbi eſſet vel erat valde remotus, ſi neceſſitas vel vtilitas monaſterij ſuberat, puta alienationẽ p conuẽtum auto ritate epi, ꝛ alias iuridice factam valere nil tñ dicit de vacante, pro pterea de hoc remittit Jo.an.ibidẽ ad no.in.c.j.ne ſede vac.in glo. in ver.vacante.Et ſubdit ꝙ in caſu neceſſitatis ad graue damnum eccleſie vitandũ dabitur ꝙ per epm defenſor monaſterio vacanti, cum quo ſupplẽte vicẽ prelati ſeruata forma iuris fiet ꝯtus.alleg. e.ſi.ne ſede vacante.quod de defenſore loquiſ, ꝛ ſi dicatur vt ibi ex-
6 ponitur, dicit ꝙ ibi erat queſtio cũ epo. Jtẽ ꝙ †dilatio cauſe nõ eſt ſic periculoſa vt poſſet eſſe ꝑtermiſſio ꝯtus, ꝛ qḋ de defenſore di xit affirmat patere.in.c.dudũ.de reb.eccl.non alie.lib.vj.ꝛ facit cle. ſi vna.eo.titu. Et qḋ dicit de alienatione procedit etiã in alienatio ne in emphyteuſim.ſm Spe.poſt Roffre.in.d.titu.ne ſe.vacan.in prin.vbi addit Jo.and.ꝙ reuocabitur alienatio cũ fructibus inde perceptis ꝛ pcipiendis tradens regulã, ꝙ vbicũqꝫ titulus habetur pro nõ titulo, ꝛ quis dicitur maleſidei poſſeſſor merendo ꝯtra iu ra legum vel canoñ.vt.l.quẽadmodũ.de agri.ꝛ cenſi.lib.xi. talis ti tulus nõ excuſat a fructibus etiã pcipiẽdis.l.ſed ꝛ partus.ff.quod metus cau.ꝛ.l.etiam.de peti.here.ꝛ ſic reſpondet ad.l.certũ.de rei ven.ꝛ inſti.de offic.iu.§.ij.ꝛ de rerũ diui.§.ſi quis non dño.ꝛ.l.iij. §.poſt lit.ff.ſini.reg. Spe.etiã ibi in hac materia dat regulam nega tiuam generalẽ, ꝙ quicqd fit de bonis ꝛ cauſis ſedis vacantis non
7 valet: qꝛ eccleſia fungitur vice minoris.†e.j.de in integ.reſti.c.ſicut noſtris.de iureiur.xij.q.ij.ſi quis.de rebus. Nec tenet ſnĩa cõtra mi norẽ minus legitime defenſum lata.l.acta.ff.de re iudic.ꝛ.c.ſi.ne ſe. vacan.ꝛ ſubdit ꝙ ꝓpterea dꝫ reuocari quicqd p cõe ciuitatis Flo. epali ſede vacante factũ eſt.nã fere in.xxv.caſtris ꝛ villis epatus va cantis de facto poſuerant poteſtates ꝛ rectores in pciudiciũ epi- ſcopatus ſuper quo inter eos ꝛ procuratores epiſcopatus fuit iu dicium coram eo.

Et adde ꝙ non ſolum prohibemus alienare de nouo, ſꝫ nec aliena- tiones ceptas p prelatũ defunctũ ꝯtinuare, vt ꝓbat.d.c.j.ne ſe.va. vbi per doc.ꝛ in.c.ſi eo.ti.qꝛ in iudicijs quaſi cõtrahiſ.l.iij.§.idem ſcribit.ff.de pecul.adde no.in cle.procuratorẽ.de procura.ꝛ in.d.c. ſicut noſtris.de iureiur.ꝛc. ¶ Et adde ſm Jnno.in.d.c.j.ne ſede va cante. ꝙ idẽ in qualibet eccleſia cõuentuali vbi prelatus ꝛ cõuẽtus habẽt omnia cõia.vt pro magna parte in regularibus ꝛ aliis ꝯuen tualibus eccleſijs habẽtibus abbates, prepoſitos ꝛ priores.nã pre
8 lato †mortuo nil alienari dꝫ de bonis cõibus eorũ niſi qḋ ſeruãdo ſeruari nõ põt.per d.l.lex que.de admi.tuto.ꝛ.l.ſi.C.ſi propter pu- bli.penſi.qḋ dictũ non videtur poſſe ſubſiſtere ratione cõionis per c.j.ne ſede vacante.lib.vj.ꝛ per ea que dicta ſunt ſupra in pluribus qõnib⁹.ꝛ aliquid etiam infra dicetur.cum tex.in.d.c.j.ne ſede vacã te.videtur reſtringẽdus ad illius epale tantum ſm Hoſti.propter verbũ epale, de quo ibi, ꝛ p.c.edoceri.de reſcrip.ꝛ.c.in pertractan- dis.de iura.cal.de quo infra dicetur. Circa hoc vide deci.Jo.ꝗ inci pit, Archi.ſubtitu.de ſup.neg.prela.ꝗ vult ꝙ capitulum non põt ſe intromittere de fructibus ſpectantibus ad Archiẽ.abſentẽ mor tuo ſuo procuratore, ꝛ eſt iu decis antiquis.cccij.incipit, etiã Ar- chidiaconus. ¶ An aũt archiepo ſe.va.epiſcopali.ſuffragan.poſ ſit vna cum capitulo dicte ſedis vacantis candẽ ſedeꝫ transferre ex cauſa ꝛc. Goſ.no.ꝙ ſic.in.c.cum inferior.de maio.ꝛ obe.ar.vij.q.j.c. ꝛ tẽporis.ꝛ.xvj.q.ij.multis.ꝛ.c.ad audiẽtiam.de eccle.edifi.vel cum licẽtia pape ſi dicaſ ꝙ tranſlatio ſedis ad ſoluꝫ papã ſpectet, vt no. de trãſ pla.in.c.j.qḋ eſt verius.Et ideo dic ꝙ in.d.c.cũ inferior.non trãſtulit Collibren.ſed creſcit de nouo.ſm eũdẽ Goſ.qḋ etiã veri⁹ videſ Archi.in.d.c.ꝛ tpis.xvj.q.j.per ea que not.Tan.ꝛ Ber.in.c. ſicut vnire.de exceſ.prela.ꝛc.

9 **Sed an capitulum** eccleſie †canonicorũ regula rium vacãte eccleſia poſſit mutare ſtatũ ꝛ aſſumere ſtatũ ꝛ regulam ordinis ſancti Benedicti Gaſ.de cal.tenet ꝙ ſic in conſi.j.in rubrica ne ſe.va.qḋ incipit, an ca pitulũ.dũtamen modus debitus obſeruetur, qui modus eſt vt pri mo petaſ hec mutatio p canonicos ꝛ ꝯuentũ ꝛ dicti monaſterij ab epo dioceſano pro reformatione ꝛ bono ſtatu dicti monaſterij ꝛ ſa

recepta epo eidem monaſterio vacãti deputet ad cautelam defen- ſorem vel economũ virũ idoneũ.demũ per epm cum ſuo capitulo ꝛ per defenſorẽ ſeu economũ cũ conuentu ſiat tractatus, quo facto p ipſum epm cũ conſenſu capituli ꝛ fratrũ monaſterij ordineſ ꝙ ſiat talis ſtatus mutatio ꝛ ſic firmetur ꝛ approbetur, ꝛ ſic ſiat vt dicti ca nonici aſſumãt habitũ monachorũ ꝛ profiteanſ in manibus epi re- gulaꝫ ſancti Benedicti ſic inſtitutã in dicto monaſterio. Quod au tem dicta mutatio ex cauſa predicta fieri poſſit probaſ in.c.j.de re- bus eccle.non alie.lib.vi.ꝛ in cle.ſi vna.eo.titu.de his que fi.a prela. tus.de exceſ.prela.ſicut ꝛ per no.de reli.do.ꝯſtitutus.ꝛ.xxv.q.ij.in ſum.ꝛ qḋ no.Jnno.in.c.j.in fi.vt eccleſiaſtica beneficia. Non ob.qḋ
10 †ſe.vac.nil eſt innouandũ: qꝛ illud verũ in eccleſia cathedrali nõ in inferiorib⁹ vbi ſubeſt cauſa ꝛ ſit p epm forma debita obſeruata ſm plene not.per Jnno.ne ſe.va.c.j.Nec ob.extrauagans Bene.in.c. de collapſis eccleſijs vbi prohibeſ ꝙ monaſteria religionis canonico rum regularũ ordinis ſancti Auguſtini nõ vnianſ vel ſubmittanſ eccleſijs ſeu locis religioſorũ cuiuſcũqꝫ alteri⁹ religionis ſine licen- tia ſedis aplice: qꝛ lꝫ prohibeat vnionẽ vel ſubmiſſionẽ nõ prohibet ſtatus mutationẽ que põt fieri de iure cũ iſtud ſit quid diuerſum a caſibus expreſſis.de elec.cõſtitutus.lib.vj.cum ſi.

Reſpõdeo nũc ad ppoſitũ redeũdo ꝛ dico ꝙ circa pmiſſa Fed.in q.xvi.ꝗ incipit. capitulũ eccle ꝛc. videſ tenere ꝙ caplm ſe.va.poſſit alienare in caſibus pmiſſis prelato defunctor
11 qꝛ †grauatus reſtituere hereditatẽ alteri ſm caſib⁹ pmiſſis alienat ꝛ alienatio.vt in auſ.res que.C.cõia de leg.ad effectũ vt alienatio duret etiam in tpe ſucceſſionis. Clarius idem Fed.in conſi.ix.qḋ in- cipit, Caſus talis eſt.vt poſt allegationes ad partes tranſire ꝙ poſ ſit Jo.an.cũ in.d.c.j.ne ſe.va.ſup gl.hoc vult.dicit ꝙ quicqd dicaſ veritas eſt ꝙ vacãte dignitate vel parochiali eccleſia ſine cã nihil debet de iuribus ipſius diminui, quãuis in totũ poſſit tolli digni tas vel eccl̃ia in proprios alicuius vſus transferri. Jtẽ ꝙ quãdoqꝫ cau ſa ſubſit ꝓpter quã epo bona immobilia vel iura vacãtis eccle ppe- tuo alienet nunqꝫ valet alienatio niſi eccle prius habeat defenſorẽ legitime cõſtitutũ.ar.in.l.ſi.C.ſi ꝓpter publi.penſita.ꝛ in.l.lex ꝗ tra toris.C.de admi.tut.ꝛ niſi ſiat pmiſſo tractatu ꝛ cum cauſe cogni- tione.xij.q.ij.c.ſine exceptione.Et ſm hoc intelligit.c.tua.ꝛ.c.pa- ſtoralis.de his que fi.a pla. Jn tẽporali aũt alienatione nõ eſt tan- ta ſolẽnitas requirẽda.vt in.c.j.vt eccleſia.benefi.ſm Jnno.ꝛ in.c.j. ꝛ.ij.de preb.iunctis no.in.c.j.de his que fi.a pla.ꝛ in.c.j.de reb.eccl. non alie.lib.vi. But.aũt diſtinguit in.c.j.ne ſe.va.qꝛ aut cõſtat alie- nationẽ eſſe damnoſam ꝛ nõ valet. Aut ꝯſtat eſſe vtilẽ ꝛ valet. Aut eſt dubium ꝛ tunc pẽdet ex approbatione ſucceſ.quod etiã videtur ſibi ſequi Abb.ꝛ ſic videſ conſuluiſſe idẽ Butri.in quodã ſuo ꝯſilio qḋ incipit, Jeſu xpi matris eius ꝛc.facit quod no.in.c.monachi.ij.
12 xvj.q.j. ¶ Et adde ꝙ †cõfirmatio apoſtolica in forma cõi non vali- dat alienationẽ nullam, vt in.d.c.ne ſede vac.ꝛ.c.qꝛ diuerſitateꝫ.de conceſ.prebẽ. Quinimo etiã cõfirmatio ex certa ſciẽtia ꝛ motu pro- prio etiam cũ ſuppletione defectũ nõ impedit quominus falſitas cauſarum in alienatione expreſſar probari etiã ſi totum tenorẽ in- terſerat in bulla.nam defectum ſolenniter ſolum videtur ſupplere poteſtatẽ aut veritatem cauſarũ non niſi facta ſit parte vocata cuꝫ cauſe cognitione ſm deciſi.in nouis.cccxij.que incipit, itẽ in dimẽ bratione alleg. Jnno.in.c.j.de trãſla.ꝛ in.c.j.de ꝯfir.vti.vel inuti.et alios in clementi.paſtoralis.de re iudicata. Archidiaco.in.c.ceno- manenſe.lvj.diſtinctio.ꝛ Specu.in titu.de lega.§.nunc oſtenden- dum.verſi.xviij.

Et adde qḋ conſuluit Archi.quẽ refert Jo.an.in nouella.in.c.ge neralẽ.de elec.lib.vj.ſup ver.dilabi.ꝙ capitulũ ſede vac.ꝛ admini-
13 ſtratores deputati p eũ faciant inuẽtarium †de oĩbus inuẽtis poſt mortẽ prelati ꝗ cuſtodiri debẽt.alleg.xij q.ij.c.charitatẽ.vij.q.v.ſicu- bi.ꝛ qḋ no.Hoſt.in ſum.de elec.§.pe.in fi.Sicut in caſu.c.ij.de ſup plen.neg.pla.lib.vj.vbi p Jo.mo.ſimile no.in cle.qꝛ cõtingit.de re- li.domi.ſuper verbo, inuẽtariũ.Sicut quilibet adminiſtrator ge- neralis vel ſpecialis ꝛ curator ad litẽ ſm Jac.But.ꝛ Bal.in.l.nulli. C.de epiſ.ꝛ cle.Jdẽ in hoſpitalarijs.Bal.in.l.orphanotrophos.e. titu.idẽ de patre in bonis filij Bal.in auſ.cauſa ꝗ.de epiſ.ꝛ cle.ꝛ in l.notoriã.C.de arbitrio tutelari.Sicut tenetur facere fiſcus de bonis confiſcatis.l.ſi quis inter.C.de bonis proſcrip.Et epo de bonis ec- cleſie.l.nulli.C.de epiſ.ꝛ cleri.Et creditoris.ff.de bo.aut.iudi.poſ. l.ſi.Et curator datus bonis.l.ſi curatorẽ.ff.de vẽ.in poſ.mit.§.ꝛ he res.C.de iure delibe.l.ſcimus.§.ſin aũt.ꝛ in auſ.de here.ꝛ falci.§.i.ꝛ tutor.l.tutoris.ij.ff.de admi.tut.ꝛ ſi.Jdeꝫ de procuratore alicuius
14 ſocietatis.adde Bart.in ꝯſi.cxcix.ꝛ.cx. ¶ Et formas †diuerſorum inuentariorum vide in Spe.de inſtru.edit.§.ſi.ver.ſunt etiã.ꝛ dicit Hoſt.ꝙ capitulum tenetur facere inuẽtarium ibi epiſcopi morien tis vel cedẽtis vel depoſiti preſentib⁹ economo ꝛ canonicis.xij.q. ij.ſic charitatẽ.ꝛ ſi mortuus iam eſt faciant illud publice de omnib⁹, de minimo vſqꝫ ad maximũ ꝛ qui exinde ſubtraxerit tenetur ſorti.

Digitized by

gſi.q.ij.ſicubi.§.videt infamis ſicut tutor niſi fecerit ac iurabitur cõ
tra eũ in litẽ.l.tutor qui reper.ff.de admi.tuto.ꝛ.l.ſi.C.arbitri.tut.
ſicut ꝛ alij adminiſtratores de quibus in Spe.de inſtr.edi.§.ſi.p to
tum.vt infert Joã.an.in.d.c.vt pterite.de elec.ꝛ adde ꝙ ſufficit ſe
mel reddere rationẽ pfecte per ea que no.Joã.an.ꝛ alij in ſimilibus
in.c.j.in ſi.de cle.egro.lib.vj.dũtamen nil doloſe egerit vel nõ ſit er
ratũ in calculo ſup quo nõ eſt iudicatũ vel tranſactũ p.l.tres fratres.
ff.de pact.ꝛ.l.creditor.§.lucius.ff.mãdati.ꝛ.l.j.C.de erro.calcu.et.l.
inſtar.C.de iure ſiſ.lib.x.

15 **Debent ergo capitulum** †ꝛ eiꝰ officiales reddere ratiões
receptorũ ꝛ ſolutorꝫ per.l.ſtatuliber.§.ſi.de ſta.liber.ꝛ.l.j.§.officio.ff.
de tute.ꝛ ratio.diſtr.no.Bar.hoc locũ habere in quolibet officiali
priuato in.l.apparitorꝫ.C.de exact.trib.lib.x.ꝛ eſt reddẽda ratio in
fine officij.vel etiã ſingulis annis qñ vocatio eſt diuturna ſicut nũc
de eccleſia Salamantina in Hiſpania ꝛ alijs pluribus alibi.nec dꝫ
alius ſubrogari loco primi aut cõfirmari primus niſi redditis ratio
nibus prima p.l.neminẽ.C.de ſuſcepto.ꝛ archa.ꝛ ſunt reddende ra
tiones in apertũ.put no.Bal.in.l.ſecuritatis.eo.tit.lib.x.modum
aũt conficiendi librũ rationũ tradit idem Bar.in.l.cõperimus.C.
16 de naui.lib.xj.vbi ſubdit ꝙ de expẽſis †minimis ſtat iuramẽto ad
miniſtratoris.de rebus quas officialis dat alteri dꝫ reſignare lite
ras de recepto.ꝛ ecõuerſo dare apocã ſoluẽti.vt ibi plenarie per eũ
ꝛ practicã quõ habeat probare res pemptas cõſumptas vel deper
ditas docet in.l.qđ ad preſens.de muril.g.lib.xj.ꝛ maxime de mor
te animalium ꝛ alijs ſimilibus.¶ Excuſat aũt a confectione inuẽ
tarij qñ in eius ↄfectione plus haberet expẽdi ꝙ foret vtilitas exin
de reſultans,nec tunc ipſis imputaret ſi non exegerint debitum in
cuius exactione plus oportuiſſet eos expendere ꝙ inde fuiſſent p
cepturi,vel ſi non refecerint domos in quibus plus oportuiſſet eos
expen dere ꝙ valerent p.l.ſed an vltro.ff.de neg.geſt.ſm Bar.in.l.
mediterranee.C.de anno.ꝛ trib.lib.x.ꝛ Ang.in.l.ſi vacantia.C.de
17 bo.vacã.lib.x.in.xj.col.Et ad probãdũ ꝙ rationes nõ ſint †in frau
dem ↄſcripte vel reddire ſufficit iuramẽtũ,vt.l.ſi quis pro redẽptio
ne.C.de dona.qđ tñ cõmittitur arbitrio boni viri inſpecta quanti
tate cauſe ꝛ qualitate pſone p.l.non oẽs.§.ab arbitris.ff.de re mi
lita.quia mala fama iurantis extenuat iuramẽtum ſm Bald.in.c.
bone.j.de electio.

Sed nunquid capitulum ſede va.poſſit adire heredita
tem delatã eccleſie vacãti ꝛc.¶ Rñdeo ꝙ ſi capl'm videt hereditatẽ
lucroſam dꝫ facere illã adiri p economũ vel de autoritate vicarij ꝛc.
ar.inſti.de auto.tu.§.j.ꝛ.ſi.ꝛ.l.ait ptor.§.ↄmittit.ff.de mino.ſicut ꝛ
qñ nõ obligat eccl'ia ſed obligatus ſibi liberat.vt ſentit Jo.and.in
c.j.ne ſe.va.ſup glo.ſi.facit in ar.c.relatũ.ñ.de teſta.Nõ ob.ꝙ in vlti
mis voluntatibus adeunde quaſi ↄtrahit.l.apud iul.§.ſi.ff.ex q.cau.
in poſ.ea.ꝛ.l.ſe.ꝛ inſti.de ob.q ex quaſi ↄtra.§.heres quoqꝫ.qꝛ ſatis
eſt ꝙ poſtea ſucceſſor poſſit quaſi ↄtrã reſcindere,quatenus nõ fue
rit lucroſus ꝛ alias nõ p ea que habentur in.c.vt ſuper.de reb.eccl.
non alie.Daret enĩ ſucceſſori ſemp reſtitutio ex enormi leſione ad
inſtar minoris ſm Jo.an.ibi Hoſt.etiã in ſum.ne ſe.vacã.§.j.ꝫ ꝙ
18 †põt legari eccleſie vacãti.Similiter poſſunt ꝛ alia oĩa fieri q ad vti
litatẽ eccleſie vacãtis ſpectãt.nec qđ in fauorẽ ſuũ introductũ eſt re
torqueat in odiũ aut leſionẽ ſuã ↄhibet in ius ſoliũ qđ ↄcernit p
iudiciũ ſucceſſoris.c.j.in ſi.ne ſe.vac.facit.l.generaliter.§.in his.C.
de ſecũ.nup.l.qđ fauore.ff.de leg.l.j.§.accedit.C.de rei vxo.actio.ꝛ
l.nõ eo minus.C.de procu.

Nunquid autẽ capitulum ſe.vac.poſſit trãſigere vel
cõpromiettere de rebus eccleſie vacãtis ſicut potuiſſet platus viuẽs.
Rñdeo ꝙ Joã.and.in.c.ↄtingit.de trãſac.ſup v.reuocare.allegat
19 Hoſ.dixiſſe eccl'ia vacãte ꝛ carẽte legitimo defenſore †capitulũ nõ
poſſe tranſigere p.c.ſi.ne ſe.vac.ꝛ.c.ſi qua de rebus.xij.q.ij.facit.c.
dudum.de reb.eccl.nõ alie.lib.vj.in.d.c.ſi.ſola recitatione ↄtẽtus.
In ↄtrũ facit.l.preſen.C.de tranſac.vbi patet tutorẽ poſſe tranſige
re.Unde videt dicendum idẽ quod in.q.p incipali proxima ſequẽ
ti dicet,qđ intelligit Collecta.in.d.c.cũ olim.niſi ſuper ſuis cauſis
ſiue ſue adminiſtrationis p no.p Uin.c.cum dilectus.de conſue.an
poſſit ↄtinuare cõpromiſſũ.prius factũ per prelatũ,vide in Spe.
de arbi.§.ſinitur.ver.ſi quis prelatus.ꝛ in cle.ſi.de proc.vbi p Zẽt.
ꝛ Jmo.ꝛ pro opi.Specu.facit.l.diem.§.j.ꝛ.l.ſi interpellatur.§.ſi.ff.
de arbi.ꝛ ne iudiciũ claudicet ꝛc.vide Abb.in ↄſi.lij.ꝛ p Bar.in.l.q
libertis.§.hec verba.ff.de vul.ꝛ pup.vbi quid ecõtra.ꝛ p An.de Pi
ſis in ſuis addi.in.l.ſed interpellat.§.ſi.ff.de arbi.ꝛ Bal.in rubri.de
arbi.ad ſi.in decretalibus.

20 **Sed an capitulum** ſede †vacãte poterit ſuſci
pere pecunias mutuo etiã
ſine autoritate ſuperioris p neceſſitate eccleſie vacãtis.Glo.ꝫ ꝙ ſic.in
c.capiẽtes.§.ad hoc ſup v.aliũde.de elec.lib.vj.alleg.x.q.ij.pcarte.
xij.q.iij.qcũqꝫ.cũ manifeſta in hoc ſit vtilitas eccleſie ꝛ eũ hoc nego
tiũ dilationẽ nõ capiat,ꝛ ex tali mutuo obligat eccl'ia ꝛ platus ſuc
ceſſor.facit qđ no.Jo.xij.q.ij.placuit.in gl.ſi.ꝛ ibi Archi.ꝛ Pau in
cle.j.de re.eccl.nõ alie.ꝛ qđ no.in Spec.de his q ſiunt a pla.in ſi.ꝛ ſic
dicit ſe ↄſuluiſſe Lap.in vacatione hoſpitalis de alto paſſo.p ꝛ ↄtra.
faciunt no.p Jo.an.poſt Jnno.ꝛ Hoſtiẽ.in.c.j.ne ſede vacãte.in ſi.
ſm Lap.ꝛ Abb.ſed Jo.de Jmo.reſtringit dictũ Lap.qñ copia ſu
perioris de facili haberi nõ põt ꝛ magna imminet neceſſitas,alias
ſecus,qđ etiã placet Dominico,qꝛ illud hoſpitale erat ſubiectũ im
mediate pape.vnde difficile erat habere recurſum ad papã prolicẽ
21 tia.hoc etiam in caſu poterit †capitulũ alienare bona ptinẽtia ad
epm ſm Archi.p.d.c.ſi qua.de rebus.vt referunt Jo.an.ꝛ Domi.
in.d.§.ad hoc.Jdẽ in impugnante electionẽ ppter vtilitatẽ eccleſie
c.ex parte.de accu.no.in.l.ſi inſtituta.§.ibi.ff.de inoffi.teſta.l.ſi po
ſtulauerit.§.iubet.ff.de adul.ſecus ſi pſequit particulare intereſſe
ar.ff.de capti.l.mulier in opus ſalinarũ.ſm Bal.in.d.c.vt pterite ſi
facit electũ caſſari.Et adde ꝙ emptor in caſu euictiõis poterit de
nuntiare capitulo vt ſubeat onus defenſionis emptoris ſaltẽ quã
tum ad conſeruandũ ſibi regreſſum de euictione ſicut dicitur in he
reditate iacẽte.vide conſi.Pau.de caſt.cccltxvj.Jtẽ ꝙ procurator
capituli debet habere expeñ.de cõi tam pro ꝙ ↄtra.ſm Domi.in.c.cũ
inter canonicas.ꝛ.c.vt preterite.de elec.ꝛ in.c.cũ pro cã.de procu.ꝛ
22 qui habet mãdatũ †ad petẽdam ↄfirmationẽ,cẽſet habere vſqꝫ ad
finalẽ executionẽ.in.l.qui pcurator da.ff.mã.nõ põt tñ ſine mãda
to capituli hoc petere q habet vocẽ in capitulo ſm Bal.in.c.vt pte
rite.vbi etiã dicit ꝙ ſi modicũ plus vltra neceſſitatẽ expẽdit repetit
bona ſide p.l.quãtũ.ff.de cõdi.ꝛ demon.qꝛ dignitas obligat,ꝛ qꝛ
negotiũ hoc potius ptinet ad electũ principaliter ꝙ ad eligẽtes.fa
cit.l.cũ pater.ff.de neg.geſ.talis tñ procurator nõ dꝫ petere ſalariũ
niſi eſſet cõſuetũ alias expreſſe ſtatutũ.l.licet.C.locati.l.ſtatio.ff.ad
munici.l.j.ff.de var.ꝛ extraor.cogni.ꝛ ſi erat habitãs in curia alſs fa
cturus expeñ.nõ recuperat niſi quatenus plus impẽdit.l.ex parte.
fami.hercíſ.l.ſed ſi lege.§.qđ aũt.de peti.here.Etiã ſi ſuccubuit in
cã.l.ſed an vltro.ff.de neg.geſ.nam eccl'ia equiparat pupillo.no.in
l.ſi pupilli.eo.ti.no.in.c.cupiẽtes.de elec.lib.vj.Etiam ſi pcurator
nobilis vel podagricus iuit eques.qꝛ dicitur expenſa neceſſaria.l.
idẽqꝫ.§.idẽ labeo.ff.mãda.vbi glo.no.ꝛ idẽ de expeñ.ſcripturarũ.l.
ſi.§.in cõputa.C.de iur.delib.Jtẽ pro famulis.ff.de iud.l.nõ alias.
Jtẽ pparatorie electiõis.l.ſi pecuniã.in prin.ff.de condi.ob cau.
nec tñ ꝙ vſurpatoris cadũt a iure ſuo cũ nõ interueniat vis vel me
tus ꝛ.l.j.§.redigũtur.ff.quorũ lega.ꝛ qꝛ nõ clam,ſed palã ꝛ bona ſi
de.l.nõ exiſtimo.ff.de admi.tuto.ꝛ.ff.eo.ti.l.quoties.§.ſicut.de cõ
trahen.empt.l.ſi ſinlas.§.fundũ.C.eo.tit.l.cũ heres.ff.de neg.geſt.
l.qui aliena.ſm Bald.

23 **Adde ꝙ ſi poſtuletur** vnꝰ frater de ordine mẽ
dicãtium paup.ꝙ capi
tulum tenet ei ſubuenire de expeñ.ſm Olda.in conſi.xxvij.Adde
omnino.q.de qua p Jo.an.in.c.cupientes.in ſi.in nouella.de elec.
lib.vj.Adde no.in.l.ij.§.defendi.ff.ex qui.cau.in poſ.ea.ꝛ adde ꝙ
oĩa bona prelature vndecũqꝫ obuenictia debẽt intacta reddi ꝛ re
ſeruari ſucceſſori.c.qꝛ ſepe.de elect.lib.vj.ꝛ.c.vbi periculum.§.pro
uiſionis.ꝛ cle.ſtatutũ.eo.lib.ꝛ.c.non licet.xij.q.ij.facit ſimile.de pe.
here.l.diuus.in prin.ꝛ.l.illa.§.ſi.ff.de mune.ꝛ hono.debẽt ergo vt
cuſtodes cuſtodire ꝛ non ↄſumere aut diſſipare.l.is cui.ff.vt in poſ.
leg.ꝛ de talibus debẽt futuro ſucceſſori plenã reddere ratione ꝫ.c.j.
§.pe.de cle.egro.ſm Archi.d.c.qꝛ ſepe.alias diſſipãtes vel vſurpã
tes ꝛc.efficiũtur irregulares vt ibi,ꝛ tenent ad reſtitutionẽ etiã mo
dici puta vnius oui,puniunt etiã pena furti ꝛ ſacrilegij ꝛ peculatꝰ
ſm doc.in dictis iuribus.facit.xxiiij.q.iij.c.qd ergo.ꝛ.xij.qđ.ij.c.q
abſtulit.¶ Fallit in bonis cõibus plato ꝛ capitulo ſm Archidi.ꝛ
Jo.an.in.d.c.qꝛ ſepe.ꝛ plene per Car.flo.qui refert ſe ↄſuluiſſe ſup
24 hoc in.d.cle.ſtatutũ.poſt Lap.ꝛ in odiũ ipſorũ non† prodeſſet eis
prelati remiſſio.ar.xxiij.q.iiij.ſi eos.ad qđ no.in.c.cũ contingat.et.c.
cũ deſideres.de ſen.exco.ꝛ in.vj.lib.de elec.ꝛ in.c.ſtatutũ.§.ſi quid.
de reſcrip.lib.vj.cũ ſimi.ſm Archi.ꝛ Jo.and.in.d.c.qꝛ ſepe.¶ Fal
lit qñ fieret electio pluriũ in diſcordia:qꝛ tũc nõ debẽt recipi expẽ.
ſed bene poſſunt repeti in euẽtũ victorie p partẽ que obtinet,ſiue
fuerit maior pars ſiue minor:ſed ſi minor ſuccũbat,nõ repetit:quia
hꝫ preſumptionẽ ↄtra ſe.maior aũt pars repetit in oẽm euẽtũ dũmo
do vtiliter negotiũ proſequat.l.ſed an vltro.ff.de nego.geſt.Adde
etiã ꝙ poſtulatus ordinis mẽdicantiũ dꝫ habere expenſas de bo
nis prelature,cum non habeat propriũ ſm Old.in conſi.xxvij.qđ
inci.thema tale eſt.¶ Fallit etiã qñ capl'm defert ↄrimoniã de me
tropolitano ꝙ exigat iuramẽtũ ab epo aliter ꝙ debeat ſm Archi.
25 in.c.quã ꝙ.xxiij.diſ.vbi etiã no.ꝙ †ſpiritualia ꝛ dignitates eccleſie
ſunt cõia ꝛ cõiter tenẽtur ab epo ꝛ capitulo,licet epũs ſit caput.ꝛ idẽ
Jnno.in.c.dilecti.de maio.ꝛ obe.

Fallit etiã in expeñ. pro ſalarijs in conſuetis pro
curatorũ ꝛ aduocatorũ:ꝙ
licet eccleſia:tunc non litiget:tñ tunc magis indiget conſilijs,ꝛ idẽ
de expenſis ſyndici quem dꝫ habere eccleſia.c.j.de ſyndico ꝛ econo.
ſeu economorum,qñ eſt eccl'ia pinguis ſm Pau.qui vult eos ha
bere ſalarium etiam ſi non litigent.argu.in.c.preſenti.§.porro.de
offi.ordi.

offi.ordi.lib.vi.⁊ poterūt vti intētione .l.in rebus.§.poſſunt.ff.cō-
mod.l.ſi neceſſarias.ff.de pig.actio.alias debēt noiatim peti in li-
bello.de quo in Spe.de expen.§.i.ver.⁊ no.⁊ per Car.flo.in.d.cle.
ſtatutū.in.vi.q.❡ Fallit etiā in eſculētis ⁊ poculentis donatis ca-
pitulo ex mera liberalitate ſm Paul.in.d.cle.ſtatutū.⁊ Car.in.ix.
q.per.§.inſup.in.c.ſtatutū.de reſcri.lib.vi.⁊ idē de ſalario ⁊ expen.
vicarij,de quo dicā infra.in.q.de vica.vide no.in.c.gnāli.de elect.li.
vi.in gl.penul.in fi.❡ Adde ꝙ debēt tenere hoſpitalitatē ↄſuetā
26 ⁊ neceſſariā per.c.i.ne ſede va.vbi papa †nō vult fraudari hoſpita
litate.facit.l.illa.C.de mēdi.validis.lib.xi.⁊.xij.q.i.illi qui.ſm Roſ.
⁊ q̄ ad hāc ꝑcipue clerici ⁊ monachi tenent.c.de monachis.de pre
ben.c.i.de empt.⁊ r.xvi.q.i.q̄m quicquid.maxime q̄n epo redditus
illos recipiebat de qbus eleemoſyna fieri ↄſueuit ⁊ debuit. Et idē
dico de ꝓcuratoribus prelatorū viſitātiū ⁊ legatorū ſeu nuntiorum
apoſtolicoꝝ.c.cū apoſtolus.⁊.c.procurationes.de cēſi.⁊.c.romana.
eo.ti.li.vi.ꝓpter verbū,rationabiles.de quo in.d.cle.ſtatutū.⁊ idē
de exēntibus cardinaliū ⁊ ſimilibus no.in.c.ꝑſenti.de offi.or.li.vi.ſi
etiā pompizarēt ⁊ ſplēdidius viuerent taies officiales nō incurre-
rent penas iuris,iuxta no.per Archi.⁊ Jo.an.in nouella.in.c.aua
ritie.de elec.lib.vi.Qualiter autem pecunia expen.in proſecutione
electionis dicat eſſe conuerſa in vtilitatē eccleſie ⁊ quomodo hoc
probetur vide Fed.in conſi.cxix.

27 **Expenſe tamen fiende** †in negotio electio-
nis indiſtincte poſ-
ſunt p capitulū recipi de bonis ꝑlature,⁊ etiā ſi fecerit illas de pro-
priis bonis poterit eas repetere a ſucceſſore ſiue fiant pro electio-
ne fienda,puta in vocādis canonicis abſentibus vel p notario ſcri
bēte proceſſum electionis vel pro ↄſulendo iuriſperitos ⁊ ſimiles,
ſiue pro obtinēda ↄfirmatione electionis iā facte,vel pro habēdo
ↄſenſum electi abſentis ⁊ ſimiles ſm Cōpoſt.p.d.c.vt ꝑterite.quē
ſequit Archi.in.c.ſi.lxiii.di.quē omnino vide,⁊ hic adde eꝰ verba
⁊ cōiter ſcribētes reprobata in hoc opi.Vin.ne officium capituli in
eligendo habeat ſibi eſſe dānoſum.c.cū expedita.de elec.lib.vi.⁊.c.
cū pro cā.de procu.⁊.c.cū ſit romana.de ſimo.⁊.c.cū ex officiō.de pre
ſcrip.de quo eſt tex.clarus in.c.cupiētes.§.ad hec.⁊ ſi.de elec.li.vi.
28 ❡ Similiter †⁊ expēſe q̄ ſiūt p exequiis ꝑlati defuncti debēt fieri
de bonis ꝑlature.ſm Car.flo.q̄ ita pluries cōſuluit.p.c.bone.ii.de
elec.vide Cal.ↄſi.i.⁊.ij.de ſolutionibus.Et idē tz Abb.in diſputa-
tione ſua q̄ incipit,Sempronius in expenſis concernētibus ſola-
tium ſeu remediū anime defuncti.arg.in.c.ad apoſtolice.de dona.
c.bone rei.xij.q.ii.⁊.c.vbi periculum.de elec.lib.vi.Secus aūt in ex-
pēſis ↄcernētibus pompā viuorū,vt magnus apperatus veſtiū et
ſimilia.ar.xiij.q.ij.anime defunctorum.

Et adde ꝙ aſſumptus in epm ſeu tranſlatus
fructꝰ ſibi debitos ra-
tione ꝑlature quā tenebat ante trāſlationē recollectos pōt petere
p no.in.c.pñti.de offi.ordi.lib.vi.p Jo.an.⁊ Jo.mo.in.c.ij.de re.ec
cle.nō alie.⁊ p Jnno.in.c.relatū.de teſta.facit.l.iij.ff.de vi ⁊ vi arma
ta.Licet ſecus in monacho,vt in aut.ne ſanctiſ.epiſ.§.monachus.
vide ↄſi.Cal.ij.in ti.de reb.eccle.non alie.⁊ ↄſi.Pe.de ancha.clvij.
alia a nō eſt in mon.⁊ Fed.ↄſi.ccl.in ſi.vide ↄſi.Jo.de lig.xxxvij.ꝙ
incipit,p̄ſictus q̄ſtionis talis eſt eccleſia.⁊ Pe.de ancha.in repe.c.
ſi ꝓpter.de ꝑſcri.lib.vi.in ſi.repetitionis.Adde Bal.in vſi.feud.in
29 ti.hic finit lex cōradi.c.i.circa ſi. Et †idē dixerūt quidā in mortuo ꝙ
dictū eſt de trāſlato.ꝙ heredibus fructus ꝑcepti applicarent ⁊ nō
ſucceſſori ſeu eccl̄ie.vide Jo.an.in mercu.ſup regula.nemo plus,et
Lap.alleg.cxi.q̄ incipit,an ſi fiat.⁊ Old.in ↄſi.cxcix.als.cclviij.qō
incipit,q̄ritur verū.⁊ deciſ.in antiqs.cxx.q̄ incipit.Jtem no.ꝙ aſ
ſumptus.⁊ p doc.in.c.iij.de peculio clericorū.⁊.c.i.⁊.c.cū in officiis.
de teſta.⁊ de trāſla.vide in cle.ſi.de ꝓcur.⁊ deciſ.in nouiſ.ccclxxij.q̄
incipit.Jtē fuit dubitatū verū ⁊c.❡ Et adde ꝙ nō dicitur vacare
30 prior †eccl̄ia prelati trāſlati niſi a die ↄſenſus,niſi appareat Papā
voluiſſe inuitū transferre ſm Jo.mo.in.c.generali.de elec.lib.vi.de
quo p Joan.an.in regula.qō ob gratiā.de regu.iur.in.vi.⁊ ita dicit
Car.floren.ſe ↄſuluiſſe de facto in tranſlatione.d.Angeli de azo-
zaliis:tūc epi Florē.ad cardinalatū ⁊ ſic ↄſuluiſſe docto.Florētinos
⁊ Bononiēſes.vide Cal.in ↄſi.i.ſub rubrica de trāſla.prela.qō inci-
pit,an ſi epo cum ſe.Adde Oldra.in ↄſi.cxciij.qō incipit,factū tale
eſt.⁊ in conſilio.xiij.quod incipit,cum queritur an beneficium.Ad
de Joan.and.in regula,locupletari.de regu.iur.lib.vi.in mercu.et
Cyn.in.l.pretextu.C.commodati.et deciſ.in antiquis.cc.que in-
cipit,Archidiaconus.

Summarium.

1 Judicialiter experiri an poſſit capitulū ſede vacāte de bonis
⁊ iuribus prelature vacantis.
2 Judiciū quod datur in inuitū fortius ligat.
3 Archiepiſcopus in rebus epiſcopalibus an ſit viſitator.
4 Curator quo caſu dari poſſit eccleſie de ſuperioris autoritate.
5 An eſt modica ſiue ngatur de ſtatu ſiue de poſſeſſionibus contra
eccleſiam vacantem in prelato.
6 Utilitas vel neceſſitas eccleſie vbi expoſcit,poteſt ↄſtitui ꝓcurator
qui cauſas ⁊ negotia epiſcopatus promoueat.
7 Economus an poſſit creari per capitulum ſede vacante.
8 Soluere caute volens procuret quod hoc a ſuo iudice decernatur,
poſtea ſoluat.

❡ Queſtio.ix.ſecunde partis principalis.

❡ Capitulum ſede vacante an poſſit de bonis ⁊ iuribus prelatu-
re vacantis iudicialiter experiri.

Dno quero an capitulū
1 ſede vacāte †poſſit iudicialiter experiri in cauſis ec
cleſie vacātis agēdo vel defendendo hoc eſt actiue
vel paſſiue. Rñdeo Laur.dixiſſe ꝙ ſede vacāte eco
nomus eccl̄ie poteſt interim agere.arg.in.c.in per-
tractandis.de iura.cal.ſed in fauorē eccl̄ie expectatur quouſq; ha-
beat prelatū:q2 tūc eccl̄ia caret legitimo defenſore,vt in.c.ſi.ne ſe.
vac.Sed glo.ibi dicit patere manifeſte,ꝙ eccleſia que caret legiti-
mo defenſore conueniri nō poteſt:q2 ea vacāte nihil eſt innouandū
q2 tunc non habet legitimum defenſorē,vnde tunc nihil fieri pōt:
vnde poſſit ei preiudicari,ad qō etiam facit.c.i.eod.titu.Similiter
glo.in.c.i.de preſcrip.dicit verū non eſſe ꝙ economus poſſit agere
vel conueniri vacante eccleſia:q2 caret tunc legitimo defenſore ne
ſede vacāte per totū.reprobat ergo propterea papa teſtes o vacā.
Burgeñ.eccleſia ⁊ carēte legitimo defenſore fuerūt recepti in.d.c.
ſi.ne ſede vac.Quod verū ibi intelligit Joā.and.nō ſolū in iudicio
incipiēdo ſed etiā in iudicio cepto prius ante mortē poſtea conti-
nuanda ſe.va.per no.in.c.dilecti.de fo.cōpe.Et dicit hoc etiā pro-
bare.c.i.ne ſe.va.vnde patet hodie pe¿e.procuratorē.de procur.qō
morte prelati cōſtituentis procuratorē ad cauſas reuocat procura-
tor etiā quo ad cauſas ceptas ⁊ in quibus fuerat li.conte. vnde nec
valet teſtiū receptio,quod dicit idē Jo.an.intelligendū ſm Jnno.
niſi ſint teſtes ſenes ⁊ valitudinarij de quibus in.c.quoniā.vt lit nō
ↄte. Et alleg.Gof.rationē q2 in iudicio quaſi ↄhitur.l.iū.§.idē ſcri
2 bit.ff.de pecu.Poſt aūt allegat rationē q2 †iudiciū quod daf in in-
uitum fortius ligat.⁊ ideo neceſſariū eſt maturius cōſiliū.l.clarum.
C.de auto.preſtā.l.ſi.C.de teſta.mili.inſtruitur ergo iudex ne delu
ſorium ſit eius edictū qui timor nō eſt in cōtractibus.Et ideo con-
tractus qui ſit ſe.va.non eſt nullus,ſed eſt impedimētū alias ſine au
toritate pape nō poſſet ſubſiſtere.Jnno.etiam in.c.i.ne ſe.va.vide
turꝰ velle ꝙ illud qō tunc ſit de cauſis eccleſie que fungitur iuris mi
noris nō valeat,vnde ſicut non tenet ſnia ↄ minorem non legitime
defenſum,ſic nec cōtra eccleſiam.l.acta.ff.de re iudi.Subdit tñ ꝙ ſi
neceſſitas vel vtilitas eccleſie hoc requirat pōt dari viſitator vel cu
rator epiſcopatus vel procurator qui eius cauſas agat.lxi.diſt.debi
3 tum ⁊.c.ſe.Nam †archiepiſcopus in rebus epiſcopalibus ⁊ epus in
rebus capellarū ſuarū eſt viſitator a iure.lxxi.di.fraternitatem.x.q.
ij.c.ſi.Et ſi eccleſia collegiata vacat,bñ pōt tunc etiā pro ꝑlato con-
ſtituere actorē vel ſyndicū.ff.qō cuiuſq; vniuerſitatis no.l.ſicut mu
nicipium.§.ſi.lxv.di.ſi forte.de reſti.in integ.c.ij.❡ Fatetur etiam
Jnno.q̄d ſi melius expediri ſe.va.ꝑponit vnio eſtatuū.xvi.q.i.⁊ tem
poris ⁊ ↄceſſio eccleſie in cōes vſus.c.cōſultationibus.de dona.⁊ re
tentio fructuū.c.i.vt eccle.benefi.diuiſio bonoꝝ ꝑbende.c.vacante
de prebē.cognitio iuris eligēdi,⁊ nihilominus ſemp valeret ſnia p
eccleſia vacante etiam cū non procuratore legitimo ipſius eccleſie,
per.l.non eo minus.C.de procur.

4 **Similiter ſi prelatus eſt** †abſens vel pre
ſens et non vult
agere vel autoritatē interponere in mādato,poterit hoc caſu dari
curator eccl̄ie ſuperioris autoritate:vt.C.de cu.bo.dan.p totū.l.ſi lon
gius.ff.de iudi.l.non ſolū.C.de bonis q̄ lib.xij.q.ij.ſi qua de rebus.
x.q.ij.ſi qs epo.Et adde no.p gloſ.⁊ Collec.in.c.edoceri.de reſcrip.
Pōt etiā ad oia cōpelli cap.ſe.va.per metropolitanum ad q̄ poſſet
cōpelli ſuffraganeus viuēs:q2 capitulū ſe.va.ſicut ſuccedit actiue,
ita ⁊ paſſiue.ſm Bal.in.c.ſuffraganeis.de elec.in ſi.Capitulum ta
men ſede vacante poteſt iudicialiter experiri ſup iure eligendi pre-
latum ⁊ ad hoc procuratorē cōſtituere vt probaf in.c.cū dilectus.
de conſue.Jtē poteſt proſequi iura epalia q̄n epus eſt in dolo vel ne-
gligentia ⁊ appellationē proſequi.quod dicit Bal.eſſe nota.dignū
5 in.c.dilecti.de maio.⁊ obe.❡ Subdit etiam ꝙ modica †vis eſt ſiue
ngatur de ſtatu,ſiue de poſſeſſionibus cōtra eccleſiā vacantē prela
to quia ſemper cogitur reſpondere.c.cum dilectus.de conſue.c.ab
bate.de verbo.ſignifi.c.ij.de in integ.reſti.Licet iura illa videantur
reſtringi ad caſum ſpecialem in agendo,quaſi ſit propria cauſa ec-
cleſie ⁊ vniuerſitatis.ij.q.vi.biduum.ver.in propria.Similiter etiā
idem Jnno.quem cōmuniter ſequuntur doct.in.c.ad abolendam.
de hereti.Premiſſa intelligit niſi inſtante neceſſitate ⁊ quando de
proximo eſt futurus ſucceſſor per.l.penul.§.ſi.de vac.mu.⁊.l.mo-

tuo.de iudi.q tunc deputabitur actor autoritate ſuperioris ad re
petenda alienata.xij.q.ij.a nobis.et c.vulterane.et de inſtit.cum ve
niſſent. Fatet etiã Hoſti.in his que ad capitulum ſpectant ſolum
vel ad prelatum cum capitulo vt canonicum procedũt ſupradicta.
In alijs autẽ q ad platum tantum vel cõmuniter cum capitulo di
citur capitulum non habere poteſtatẽ niſi quantũ eſt iure cautũ,et
ſi capitulum affectet talia expedire,expediat ordinationẽ eccleſie,
et hoc dicit eſſe contra cardinales,vt not.de ſciſma.c.j.lib.vj. Dicit
6 aũt Spec.in titu.ne ſede vac.q †vbi vtilitas vel neceſſitas eccleſie
expoſcit,põt conſtitui viſitator et procurator qui cauſas et negotia
epatus promoueat p dictũ.c.obitum.lxj.di.cũ ſe.et per.c.cõſtitutiõ.
vij.qõ.j. Deinde ſubdit in ver.et de generali.q de generali ꝯſuetu.
hodie capitula vacãtibus eccleſijs cõſtituunt procuratores ad gu
bernandũ et adminiſtrandũ bona epatus.de maio.et obe.his que.
Et q poſſunt etiam conſtituere ſyndicũ vel actorẽ eccleſia vacan
te.ff.qõ cuiuſcꝫ vniuerſita.nomi.l.ſiſia.dixit tamẽ q alij contra.et ſe
remittit ad Innoc.in.d.c.j.ne ſe.vacã. Ubi aũt eccleſia cathedralis
non haberet capitulum actu,tũc poſſet exercere iuriſditionẽ Me
tropolitanus,vt in eccleſia Stardoſi.et ſimilibus vacantibus,vel
eſſet dandus viſitator p papam.de quo habetur in c.j.de elect. Et
idem ſi capitulum fuerit aliter impeditum.vt in.c.fin.eo.titu.nem
et capitulũ metropolitane eccleſie ſuccedẽs in iuriſditione metro
polita.in caſibus de quibus in.c.paſtoralis.de offic.ordina.exerce
re poſſet iuriſditionẽ in capitulum eccleſie ſuffraganeorum ſicut et
ipſum capitulum eccleſie ſuffraganeo.poteſt exercere in capitulũ
eccleſie inferioris etiam vacantis,iuxta ea que habẽtur in.c.ep ſco
pus.de ſupplẽ.neg.prela.lib.vj. Et poſſet creari p eos economus.
7 †iuxta.c.cum nos.de offi.ordina.

Et adde qõ Hoſtien. quẽ refert Ioan.and.in d.c.fi.ne ſe.vacã.dicit qõ
economo et clericis eccleſie quibus eſt generalis adminiſtratio eccle
ſie commiſſa ſoluẽda ſunt debita ſede vacan.arg.xij.q.ij. hec huius
placiti.et c.charitatem.et c.non liceat.et c.cum nos.de offi.ord.et qo
ſit economus habetur in.l.iubemus.C.de ſacroſan.eccl.nec vim fa
cit in nomine ſiue dicatur ſacerdos cardinalis.xxj.diſt.relatio.vel
viſitator.lxj.diſt.obitũ.lxxv.diſ.quoniam.xũ.qõ.j.qm. vel curator
factor caſtaldus ſyndicus vel procurator.c.petitio.de procur.quia
illis ſoluitur etiam ſede vacan.donec fuerit reuocatus.ff.de inſti.l.
quecũcꝫ.§.pe.in.l.ſed et ſi pupillus.j.reſponſo.qui tamẽ vult caute
8 ſoluere pcuret q hoc a ſuo iudice decernatur †poſtea ſoluat.ff.de
mino.l.ait pretor.j.reſponſo.et.l.j.§.ſed et penſioñ.et redditus.et hãc
cautelam non exigit,niſi ſummã cẽtum ſolidorũ excedat.vt proba
tur in.l.ſancimus.et.l.cõſtitutionẽ.de admi.tut. Fatet etiã q de cõ
ſuetudine generali tali ſit indiſtincte ſolutio,immo etiã de iure dꝫ
capitulum va.ſe.etiam alijs ſoluere ſm Federi.in conſi.ccix. quod
incipit,Capitulum ſede vacante.alias incipit,Archipreſbyter.et
ſoluendo liberat eccleſiam.c.auaritie.de electio.lib.vj.in nouella.
per Ioan.and. ¶ Et an capitulum ſit in hoc iudex competens re
mittit ad nota.in.c.in literis.de reſtitutio.ſpolia.et in.c.j.de depo
ſito.et de ſolu.quod quibuſdam.et in ſumma de ſolu.§.cui facienda
ſit ſolutio. Saluo ſemper caſu de quo in.c.auaritie.de elec.per Io.
andr.in nouella.in gloſ.vt recipere.in fi.vbi non liberatur ſoluens
intruſo,de quo ibi licet per ſolutionem eius eccleſia liberetur.l.ſol
uendo.ff.de nego.geſt.

Summarium.

1 ¶ Vicarios aut officiales generales vel ſpeciales an conſtituere
poſſit capitulũ ſede vacante ſicut poſſet prelatus viuens.6.
2 Vicarius et ſuffectus an differant.
Abbas poteſt dici vicarius dei quo ad ſuos monachos.
3 Poteſtatis ordinarie eſt dare iudicem.
4 Iuriſditio vacante ſede qualiter ad capitulum deuoluatur.
5 Podagricus non ſemper excuſatur ab oneribus.
Vicarius capituli ſede vacante an poſſit eſſe delegatus.
7 Conſenſus ſuperioris vel licẽtia vbicũcꝫ requiritur, ſufficit cõſen
ſus vel licentia eius vicarij.
8 Emuli in oĩbus capitulis ſunt, et ſemp aliqua capita etheroclyta.
9 Vicarius capituli preeſt territorio ſicut vicarius epiſcopi.
10 Poteſtatem dare inſolidum vel cuilibet paria ſunt.
11 Error communis facit ius.
12 Vicarium creare vel remouere an poſſit epiſcopus abſcꝫ conſenſu
capituli.
Vicarius quẽ conſenſum preſtare non poſſit.
13 Vicarius ſi deſijt eſſe officialis an iuriſditio tranſeat ad ſucceſſorẽ.
14 Appellari an poſſit a vicario et officiali principali capituli ad ipſũ
capitulum.
15 Delegatus a papa maior an ſit in capitulo.
16 Vicarius capituli an poſſit eſſe conſeruator.
17 Rector vniuerſitatis prefertur epiſcopis in ſtudio exiſtentibus.
18 Capitulum concedens vicario qõ poſſit omnia(collatione benefi
ciorum excepta)an poterit clericos deponere.
Detrahẽs quedam,cetera confirmare videtur.
19 Poteſtate capituli ceſſante,an reſtat poteſtas eius vicarij.
20 Vicarius ſede vacãte de conſenſu capituli an poſſit in totum et ad
tempus ex cauſa committere vices ſuas.
21 Vicarius nunq ſit dominus.
22 Incidenter aliqua liceat, que non liceant principaliter.
23 Vicarius an poſſit conueniri durante officio.
24 Vicarius pro debitis aliorũ vicariorũ non tenetur.
Officialis puniẽ qui penas legibus impoſitas diſſimulatione vel
gratia differt.
Prelatus an poſſit agere pro iniuria illata officiali.
Officiales de quibus eligi debeant.
25 Officiales in palatijs publicis habitare debent.
26 Officialis pecuniã recipiẽs,debet danti reſtituere quadruplum.
27 Salariũ ſibi conſtituere non poſſunt officiales.
28 Officialis quis proprie eſſe dicatur?
29 Condẽnatus de dolo an cenſeatur prohibitus ab officijs.
Differẽtia que ſit inter vicariũ,vicegerentem et delegatum.
30 Vicegerẽs an omnia poſſit que poteſt principalis.
31 Officiũ nõ exercẽtes,non gaudent priuilegijs illius.
32 Vicarius an poſſit quẽ a beneficio deſtituere, aut permutationi
bus autoritatem preſtare.
33 Vicarius ex ſpeciali cõmiſſione epĩ vel capituli an poſſit de crimi
ne accuſati cognoſcere et diffinire.
34 Qualificatus dꝫ eſſe vicarius archiepĩ vel epĩ legati nati reſpectu
poteſtatis legationis ſic tradite.
Vicarium epiſcopi qui offendit,epiſcopum offendit.
35 Cardinalis,legatus de latere,et alius legatus an conſtituere ſibi
poſſint vicarium et locumtenẽtem generalẽ et ſpecialem ſicut et alij
prelati poſſunt.
36 Vicarius dñi pape an ordinare clericos poſſit,vel literas commen
datitias dare. Et an poſſit cognoſcere de cauſis ſubditorum domi
norum cardinalium occaſione titulorum ſuorum in vrbe conſiſten
tium. 37.
38 Vicarius pape nõ minus dꝫ poſſe q epus vel eius vicarius.
39 Papali ſede vacante nunquid cetus cardinalium poſſit facere
vicarium.
40 Vicarius pape an poſſit alium vicarium facere.
41 Vicarius vrbis appellatur etiam vicarius pape.
42 Prouincia quandocꝫ ſumitur pro dioceſi.
43 Territorium exponitur aliquando pro dioceſi.
44 Iuriſditionis appellatione,ordinaria in dubio intelligitur.

¶ Queſtio.x.ſecunde partis principalis.

¶ Capitulum ſede vacante an poſſit conſtituere vicarios aut offi
ciales generales vel ſpeciales ſicut poſſet prelatus viuens.

DEcimo quero an capitu-
1 lum ſede vacãte †poſſit cõſtituere et deputare vica
rium. Aut officiales generales et ſpeciales in tẽpo
ralibus et ſpiritualibus ac etiam foraneus ſicut po
tuiſſet prelatus viuens,ſalua tamẽ ſuper determi
natione cle.j.de foro cõpe. Et premitte q tales quandocꝫ appellã
tur vicarij deputati et cõmiſſarij.de offi.vica.c.fin.lib.vj.cle.j.et.ij. de
hereti. Quandocꝫ officiales.c.inſinuãte.de offic.deleg.c.dilectus.
de appel.et clemẽ.et ſi principalis.de reſcriptis. Quandocꝫ vicegerẽ
tes.c.quãq.de vſur.libro.vj.et in authẽ.de mandatis prin.§.inte
rim.no.per Innoc.in.c.cum te.de reſcrip.vide in.c.j.et.ij.ne prela.
vi.ſuas.et in.c.ſtatutum.de reſcrip.libro.vj.et in.c.venerabili.et pa
ſtoralis.de offic.lega.et in.c.ex literis.de iurepatro.et.l.iij.de tutel.
et in.c.quanto.et in.c.ſi delegatus.de offic.delega.lib.vj. Quandocꝫ
locũtenens.c.precipimus.xciij.diſtincti. Quandocꝫ nuntius aut
miſſus dominicus.c.ij.de regu.c.primo.de frigi.c.iij.de inſtitutio.
Quandocꝫ foraneus vt dicta clementi.et ſi principalis.et ibi not.
Quandocꝫ ſubſtitutus,vt in dicta clemen.j.et.ij.de hereti. Quan
docꝫ viſitator,vt in.c.fina.de ſupplen.negli.prelato.libro ſexto.de
expoſitione iſtius termini vide glo.in rubrica.C.de prepo.ſa.libro
2 xij. Et an differant vicarius †et ſuffectus.vide Alberi.in.l.ij. C.de
offic.eius qui vi.alte.ge.ſumitur autem tã de iure ciuili q canoni
co,vt patet in rubrica vtriuſcꝫ iuris,vide in.l.prima.C.de ſer.rei
pub.et in.l.ſi ſeruus.de peculio.de vicario.vide in.l.prima.C.non
lice.habi.libro.x. Adde.l.dies.C.de ſe. Et poteſt dici abbas vica
rius dei quo ad ſuos monachos.c.ſi religioſos.de electio.libro.vj.
vide glo.in.c.mandata.de preſumptionibus. De vicedomino vi
de in.c.examinata.de iudi.et not.in.c.volumus.lxxxviij.diſtinct.
et in.c.quia de iurepatro. De vicecomite in.c.accedens.vt lite non
conte.que omnia nomina idẽ important quo ad hoc nec eſt ſorien
darius in eis.p.c.petitio.de procu.vt plene habeẽ p doc.in.d.cle.et ſi
principalis.

principalis.⁊ in.d.cle.j.⁊.ij.de reſcrip.⁊ de here.vbi hoc no. ¶ Re-
ſpondeo ergo affirmatiue ꝙ pôt, q2 talis vicarius ⁊ officialis eſt.⁊
dicitur vicarius iuriſditionis epiſcopalis.facit de maio.⁊ obe.c.j.
lib.vi.⁊ ibi no.⁊ in.d.cle.⁊ ſi principalis.⁊ in.c.ſi.de ſup.negli.pre-
la.lib.vj.⁊ ad hoc facit q2 cū capitulum ſede vacante habeat ordina
riam iuriſditionem a iure communi, vt dixi ſupra plene in ſecūda
q.principali.⁊ no.in.c.ij.in.ij.glo.ne prela.vices ſuas.⁊ patet de iu
3 riſdi.om.iudi.l.⁊ quia. Et †cum ordinarie poteſtatis ſit dare iudi-
cem vt cod.tit.l.imperium.in ſi.ergo capitulum hoc facere poteſt
qđ eſt expreſſum in.d.cle.j.⁊.ii.de here.⁊ nota.Jo.and.in nouella.
⁊ Domi.in.d.c.ſi.de ſup.negli.prela.lib.vj.⁊ in.c.tua.de offi.vice.
Habet ergo talis vicarius ordinariā, vt plene no.in.c.romana.de
appel.lib.vi.⁊ in.c.ij.de conſ.de.eo.lib.⁊ in.c.quoniā in pleriſqꝫ.de
offi.ordi.etiā ſi alio nomine appellet vt vicedominus patet deciſi.
cccixxj.q2 ad vniuerſitatē cauſarū datus.patet deci.ccclxxviij.etiā
ſi nunquā ſederet pro tribunali hꝫ eā habitū.patet deci.ccclxxvij.
⁊ non eſt neceſſe probare de eius poteſtate per literas niſi aliqua
partium neget eius poteſtatem.⁊ tunc ſufficit probare reputatio
nem.patet deciſi.xlvij.

Sed an poſſit cōſtituere vicariū vnum ex canonicis de eo.cap. Reſpōdeo ꝙ ſic ſm Pau.
⁊ Cardi.flo.in cle.ſtatutū de elec.⁊ tūc non dicetur habere iuriſdi-
tionem q2 canonicus ſed potius noīe capituli. Et lꝫ ſit ordinarius
4 nō eſt tamē talis ꝙ habeat iuriſditionē ſuo nomine:q2 †iuriſditio
deuoluitur ſede va.ad capitulū vt vnū corpus, non aūt vt ſingula
ris perſona.⁊ ſubdit Pau.ꝙ debebit habere ſalariū ſicut quilibet
alius extraneus vicarius:q2 nō oꝫ militare ſuis ſtipēdijs.c.cū ex of
ficijs. de preſcri.⁊ q2 negari nō pôt quin procuret vtilitatē prelatu-
re per talē officialem.prelatura ergo que ſentit emolumentum ſen
tiat onus.regula,qui ſentit.⁊ per.c.preſenti.§.porro.de offi.ordi.
li.vi. Et facit ſimile de coadiutore ⁊ ſuffraganeo de quibus dictū eſt
ſupra. Et idē tꝫ gl.⁊ ſequitur Card.in.d.cle.ſtatutū.in.vij.q.qui di
cit idem in delegato per capitulū ſede vacante ad vnā cauſam tan
tum in.viij.q.per no.in Spe.de ſalarijs.§.j.ver.porro.⁊ in.c.ſtatu-
tum.§.inſuper.de reſcri.li.vj. Et idem de ſalario ſigillatorū ⁊ ſimili
bus.vt no.in.d.cle.ſtatutū. Et adde ꝙ idem foret ſi eligerēt poda-
gricum qui indigeret expenſis in equorū ⁊c.ſm Bal.in.d.c.vt prete-
5 rite.de elec. Non †eñ ſemper excuſat podagricus ab oneribus.iu-
xta Bar.in.l.podagre.C.qui morbo.li.x. Et eſt preferēdus poda-
gricus ſufficiēs ſano minus ſufficiēti:vt no.Bal.in ſalutatione de-
cretalium qđ eſt no. Et ꝙ in hoc vicario deducentur expenſe quas
domi eſſet facturus.iuxta no.ij.q.j.in primis.⁊ in.c.ſtatutū.§.inſu
per.de reſcri.li.vj.⁊ habebit pro preſente ⁊ redēte quo ad pceptio-
nem fructuū reſidētie:q2 cenſetur eſſe in ſeruitio eccleſie, vt in.c.ad
audientiā.de cle.nō reſi. Et eſt rationabile ⁊ cōmodū vt deputetur
vnus ⁊ nō exerceat iuriſditio per totū capitulum ſm eos propter
difficultatē congregandi capitulū ⁊ diſcordiā que poſſet occurrere
inter ſingulos.ar.in.c.ſi duo.de procu.li.vj. ¶ Sed an poſſit dare
delegatum ad vnā cauſam tantū qui etiā habeat expenſas de bo-
nis epiſcopatus. Dicit idem Car.ibidē ꝙ ſic.allegat Spe.in titu.
de ſalarijs.§.j.ver.porro.⁊ dictum.c.ſtatutum.§.inſuper.de reſcri.
6 lib.vj. Poteſt etiam †capitulum ſede vacan.plures vicarios con-
ſtituere ſiue eque principales ſiue vnū principalē ⁊ aliū inferiorē,
Aut foraneum vt probat tex.in.c.j.de cle.egro.lib.vj. Dicit etiam
Jo.and.in.d.c.tua ꝙ capitulum poterit dare huic officiali ſeu vi-
cario poteſtatem reſtrictam vt in certo loco tātum vices gerat ſm
Hoſti.⁊ ad certum tēpus.ar.in.c.de cauſis.de offic.dele.⁊ vtrobiqꝫ
putat ꝙ reſtringi ⁊ limitari poſſit,ar.in.c.romana.de offi.vica.li.vj.
Adde qđ vicarius pôt decretum interponere ſuper emancipatio-
ne liberorū niſi ſit vicarius foraneus:vt dicit Bal.in.c.j.de offi.de-
le.poſt Jnno. Jtē vicarius capituli ſede vac.pôt eſſe delegatus ⁊c.
Et idē de vicario electi confirmati nondū cōſecrati, vt no.in cle.⁊ ſi
principalis.de reſcrip. Jtem poteſt dari conſeruator, vt ibidē not.
niſi ſit vicarius in ſpiritualibus tantū qui alias officialis nō eſt per
c.cum nullus.§.j.de tempo.ordi.vel foraneus qui habet delegatū
tantum ⁊ ab eo appellatur ad conſtituentem. Salua tamen certa
ſcientia principis in literis expreſſa ⁊c.vt ibidem no. Dicit Archi.
7 lxiij.diſti.aretina.ꝙ †vbicunqꝫ requiritur conſenſus ſuperioris
vel licentia ſufficit conſenſus vel licentia eius vicarij. Adde no.in
c.cum venerabilis.de conſue.

Sed nunquid capitulum poterit tales vicarios ⁊ of-
ficiales ad nutū reuocare. ¶ Reſpōdet Jo.an.in.d.c.tua.ſe Pa
due conſuluiſſe vicariū per capitulū datū ad tēpus va.ſe.ante tem
pus reuocari poſſe.ar.in.c.ſi.de precarijs.⁊.ff.de iudi.l.iudiciū ſol-
uitur. vbi dubitat ſi conſtituētes ad certū tempus iurauerunt, vel
ſub pena promiſerunt nō reuocare ante tempus, an ſi prius reuo-
cauerint teneat reuocatio:⁊ dato ꝙ teneat an ſint periuri vel inci-
derint in penā.⁊ circa hoc dicit ꝙ ſi ſine cā reuocāt licet aliquibus
videatur ꝙ ſint periuri vel in penam inciderint, tenet tamē reuo-
catio per iura preallegata. Si vero id faciūt ex cauſa, puta q2 male
gerit officium vendendo iuſtitiam vel hīs ſimilia faciendo propter
ſubintellectam tacitā cōditionē de iureiu.quēadmodū non ſunt p
iuri nec incurrūt penā, addens ea que dixit in.c.dilecto.de prebē.
ſuper ver.iuramento.⁊ in.q.de teſta.iurato.ſuper regula qđ ſemel.
de regu.iur.in.vj.qđ etiam ſequit But.in.d.c.tua.⁊ hoc idem vidi
cōſultum tpe meo in vicario capituli eccleſie Teruiſine vacantis
8 per d.Anto.de roſel.⁊ q2 in omnibus capitulis ſunt †emuli ⁊ ali-
qua capita etheroclyta. Sit ergo cautus qui cōſtituit vicari' ab eis
vt liget eos ad non reuocandū ante tēpus per iuramentum ⁊ gra
ues penas, vt ſic nō poſſit ſine magna cauſa reuocari donec prouī-
ſus ſucceſſor electus ꝯfirmatus expedierit literas ſuas:⁊ ſic donec
ſedes vacauerit vel quaſi vacauerit de quo per glo.in.d.cle.j.de he
reti.ſuper ver.vacante.

Sed nunquid cle. ⁊ ſi principalis.de reſcri. vēdi cet ſibi locū in tali officiali ca
pituli vt dari valeat delegatus a ſede apoſtolica. Gloſ. ibidē tenet
ꝙ ſic, cum ſit officialis iuriſditionis epalis,ar.in.c.j.de maio.⁊ obe.
lib.vj.⁊ ar.eius quod dicitur de officiali electi nondum cōſecrati.c.
tranſmiſſam.de elec.q2 quoad officiales ⁊ iuriſditionē conſecratio
nis addit.c.cū nullus.de tem.ordi. Et idē tenet ibi Zenze.⁊ Pau.
9 Pet.de ancha.⁊ Cardi. flo.⁊ cōmuniter oēs q2 †vicarius capituli
preeſt territorio ſicut vicarius epi, cui non preſunt vicarij inferio-
rum.c.cū contingat.de fo.compe.⁊ q2 habet ordinariam iuriſditio
nem ſicut vicarius epi a lege:vt habetur in dicto.c.tua per moduꝫ
arguendi qui no.xxv.di.perlectis in magna glo.de quo no.in glo.
ij.in.c.ij.de offi.vi.lib.vj.⁊ Hoſti.in ſum.de offi.vice. Jn cauſa ta-
men hereſis debet capitulū ſede va.cōſtituere vicariū vel officialeꝫ
qui quadrageſimum ſue etatis annum attigerit, alias nō valēt ge
ſta per eum, vt no.glo.in ver.committi.in.d.cle.j.de here.etiam ſi
non opponat. Jtem non poterit vti carceribus proprijs capituli
alias habentē iuriſditionē, ſed debebit vti carceribus epi ſic ⁊ alijs
miniſterijs, vt no.in cle.j.eo.tit. Et adde ꝙ cū cauſa ſimpliciter de-
legatur officiali vel vicario intelligit delegata principali ⁊ licet plu
res ſint conſtituti inſolidum. Si tamen apparet quis principalior
ille erit delegat',⁊ ſi neuter principalior ſꝫ eque principalis vterqꝫ
tunc ſi delegatio eſt facta pluribus.i.in plurali vicarijs erunt oēs
alias nullus erit per.l.duo ſunt titij.de teſta.tu.⁊ ideo ad hoc tollē
dum penitentiaria in literis ſuis quas dirigit vicarius iuridice il-
lud re.vt poſſit indifferēter intelligi tam in ſingulari ꝙ in plurali.
de quibus omnibus plene no.in.d.cle.⁊ ſi principalis.

10 **Et adde ꝙ** † paria ſunt dare poteſtatē inſolidū vel cui-
libet ſm Cal.in conſi.vj.in ti.de elec. Et vide
But.in conſi.xxix.qđ incipit, Viſis puncto de verbo, cuilibet. Et
ꝙ poſſit conſtitui etiā in temporalibus tantū etiam per prelatiſ-
ſam vide no.in cle.frequēs de exceſ.prela. Et ꝙ vicarius epi nō in-
ducat incompatibilitatē cum dignitatibus ⁊ beneficijs curatis te-
net Abb.in.c.de multa.de prebē. Adde ꝙ faciendo alium vicariū
ſimpliciter videt primū reuocare. Jtem faciendo actū cōtrariū ⁊c.
ſm Cal.in con.ij.ſub rub.de offi.vica.qđ incipit, an collatio ⁊c.⁊ in
c.tua.de offi.vica.⁊ Lap.⁊ Domi.in.c.ij.de offi.vica.lib.vj.ſic cōſti
tuendo primū videt reuocare ſecundū ⁊ ſic de alijs patet deci.cxix.
in antiquis. Adde cōſi. Ang.xlv.qđ incipit, Qđ ſufficiat reuoca-
tio facta per tres ⁊c. ¶ Dicit tñ Zenz.ꝙ ſi ſecundū cōem vſum lo
quendi ad aliquē vt ad principalem haberet recurſus.ille preferre-
tur per.c.cōſultationibus.de iur.patro.⁊.c.querelam.de elec.l.la-
11 beo.de ſup.le.l.ſi ſeruus plurium.de le.j.q2 †cōmunis error facit ius
l.barbarius.ff.de offi.pre.alias dicit vnus cū Bertrando ꝙ electio
erit impetrātis.⁊ idē ſi plures impetrauerūt ⁊ concordāt, eis autē
diſcordantibus attendet prioritas in pſentando.c.vt debitus.de
appel.⁊ ſi cōcurrāt in preſentādo preferet magis idoneus per no.
in.c.qm abbas.de offi.deleg.qđ etiā videt fuiſſe de mēte glo.inquā
tum ſe remittit ad ibi no.his tamen non ob.cōcludit zenze.ꝙ neu
trum erit per.l.ſi fuerit.§.itē ſi ex pluribus.ff.de reb.dub.⁊ eum ex
pluri.de manu.teſt.⁊ in hoc imputet ſibi impetrans qđ placet Ho
ſtien.in ſumma.de offi.delega.§.quibus.ver.ꝙ ſi impetrauit.eum
ſe.⁊ idem tenet Car.flo.niſi ex probabilibus cōiecturis aliquid ap-
pareat.arg.not.in.c.paſtoralis.de reſcrip.⁊ Jdem Jo.de ligna.niſi
motu proprio ex officio fuiſſet delegatus:q2 tunc nō eſſet quid de-
beret imputari.

12 **An autem epiſcopus** † poſſit creare vicariū abſqꝫ cōſenſu capituli
vel remouere. Dic ꝙ ſic.ſm Hoſti.in ſum.de offi.vic.§.in quibus.
ver.ſed nunquid.quod approbat cōſuetudo que in talibus eſt ſer-
uanda.c.ea noſcitur.de his que fiunt a prela.ſm Butri.in.c.tua.
de officio vica.⁊ mortuo epiſcopo vel eo qui dedit vicarium expi-
rat vicarij iuriſditio ſm Hoſtien.in.c.quoniam abbas.de officio
delega.allegat.c.ſi.⁊.c.fina.ne ſede vacante.de hoc de hereti.ad
abolendam.in principio.vide not.in.c.cum olim.de maioritate.et
obedien.⁊ in.l.iudicium.ff.de iudi. Adde qđ vicarius non poteſt
preſtare conſenſum de quo in.c.romana.de foro competē.lib.vi.in
prin.vt ibi per Jo.an.in nouella. Jtem ꝙ prelato excommunicato

ſuſpenditur officium vicarij ſui vt probatur in.c.romana.de offi.vi
ca.lib.vj.eo autem mortuo reuocatur,vt in clemen.ſi.de procu.ne
ſit in poteſtate predeceſſoris quoquo modo preiudicare ſucceſſori.
13 per.c.quia.v.de iudi. ¶ An † autem ſi deſijt eſſe officialis trāſeat
iuriſditio ad ſucceſſorē.Cy.videtur ſentire ꝙ ſic in.l.cum heredes.
C.qui teſta.ſa.poſ.⁊ Bar.in.l.qđ prin.de legi.per.l.auguſte.de le
ga.ij.⁊.l.⁊ qi.ff.de iuriſdi.om.iudi.per que videtur reſtringi.c.quo
niam abbas.⁊ idem tenuit ſummus.v.in.doc.d.Simon de borſa
no legēs in ſtudio Padu.⁊ poſtea factus cardinalis vt refert Jo.
de ſan.cōmuniter tamē tenetur glo.in dicta clemē.⁊ ſi principalis.
cui ſtandum eſt propter eius autoritatē ſm Car.qui etiam eam ſal
uat in.d.c.quoniam abbas. ¶ Premiſſa vera niſi commiſſio fieret
ſub nomine proprio ſm glo.Pau.⁊ Cardi.in.d.clemen.⁊ ſi princi
palis.quia ceſſante officio idem poſſet ſinire cauſam niſi contrahe
ret aliquam inhabilitatem per quam fieret incapax iuriſditionis
eccleſiaſtice:puta qui contraheret matrimoniū etiam cum vnica et
virgine:vel incurreret bigamiā vel efficeretur monachus per.not.
in.c.ioannes.de teſta.vt.j.dicam.

14 **Ex premiſſis infero** ꝙ † a vicario officiali prin
cipali capituli nō appella
bitur ad ipſum capitulum:qꝛ eſt idē conſiſtorium.ar.in.c.non pu
tamus.de conſuetu.lib.vj.Habet enim vnum ⁊ idem tribunal cū
epiſcopo.nec valet cōtraria cōſuetudo.d.c.nō putamus.de cōſue.
lib.vj.quo.ſ.ad iuriſditionalia ⁊ ea que ſunt fori cōtētioſi.in alijs ſe
cus.patet deci.ccclxxi.Fallit tamē in caſu de quo per Cal.in cōſi.ij.
de appel.qñ ſcꝫ nō per omnia eſt officialis generalis.Nec etiā ſup
plicabit ſm Zen.in.d.cle.⁊ ſi principalis.Et Jo.an.in.c.romana.
de appel.li.vj.niſi prout no.in.c.ex literis.de in integ.reſtit.⁊ in.c.
qualiter.j.de accu.⁊.l.iiij.C.eo.tit.lꝫ Land.⁊ Ste.contra inſuppli
catione in qua nō cenſetur idem conſiſtorium ſicut nec in recuſatio
ne.c.ſi contra vnū.de offi.deleg.lib.vj. ¶ Item ꝙ cenſure late in ca
pitulum non impedient cognitionem cauſe delegate vicario,ſm
Pan.⁊ Car.in.d.clemen.⁊ ſi principalis.per no.per Inno.in.c.cō
ſulti.de procu.⁊ quo ad cauſam delegatam non ſit idem conſiſtoriū
nec dependeat a capitulo.Nec capitulum de huiuſmodi cauſa po
15 teſt cognoſcere ſm Pan.ibidem qꝛ † delegatus a papa maior in ca
pitulo.Quid autem de vicario tranſlato an poſt tranſlationē va
leant que facit.vide Cald.in conſi.x.in tit.de re iudi.Quod autem
ſupra dixi de monacho intelligo ſine licentia abbatis,ſaltem pre
ſumpta,puta ex tolerantia vt non poſſit eſſe vicarius capituli nec
locūtenens vicarij,⁊ ꝙ eius ſnie ſint nulle:vt firmat deci.in antiqs
ccxlj.que incipit.An monachus.⁊ idem tenent Land.⁊ alij in.d.
clemen.⁊ ſi principalis.vide Jo.an.in.c.ſi.de cleri.egro.De mendi
cante vero vide Pan.in clemē.j.de regu.ver.oſſitio.De laico no.
Archi.ꝙ ſic.xvij.q.vij.c.in noua actione.in temporalibus non.in
ſpiritualibus vide Lap.in.c.j.de offi.vica.lib.vj.vide Butri.in.c.
decreuimus.de iudi.in vi.col.Et de clerico coniuga.vide Jo.an.in
c.Joannes.de cleri.coniuga.De epiſcopo.no.glo.qđ no.in cle.in
pleriſqꝫ.de elec.in ver.vagationis.

16 **An autem vicarius** † capituli poſſit eſſe cōſer
uator.gl.ꝙ ſic.⁊ Jo.de li
gna.in.d.cle.⁊ ſi principalis.nam vicarius talis habet dignitatem
vt dicit ibi glo.ſingu.pro quo eſt tex.in.l.j.C.de offic.vica.Pan.⁊
Car.contra:qꝛ proprie loquēdo vicariatus non eſt dignitas eccle
ſiaſtica.alias nō expiraret per prouiſionē epiſcopi ſuccedētis⁊c.ſed
eſt quedam preeminentia non determinata ad aliquā eccleſiā ⁊ co
ruſcat radijs dignitatis epiſcopalis quoad iuriſditionem ⁊ eſt ſpe
ctabilis ⁊ eſt de medijs magiſtratibus vt dicit Spe.in tit.de iuriſ
di.om.iu.ver.medij ſunt.vide Bart.in.l.filius.ff.de leg.facit qꝛ vi
carius proconſulis dicit̄ proconſulatum obtinere licet non ſit pro
conſul.colligit̄ in.l.j.C.de tuto.⁊ cura.da.ab his.Et adde ꝙ tūc ta
lis vicarius non dꝫ in choro ſedere primus inter alios canonicos,
qñ ibi ſtat in apparatu canonicali ⁊c.ſm Domi.c.a collatione.de
17 appel.li.vj.per ibi no.vbi etiam dicit ꝙ rector † vniuerſitatis licet
ſit ſcholaris tñ in actibus ſcholaſticis ſtabit ante epiſcopos q ſunt
in ſtudio vt ſcholares.Ex quo poteſt inferri ꝙ debet precedere ca
nonicos in ſedēdo.quod optime probat.d.c.precipimus.xciij.di.
⁊.l.ij.ff.de offi.eius qui vices alterius ge.Et ita vidi conſultum in
vicario epiſcopi Paduani.Et adde ꝙ in hunc vicariū vel officia
lem capituli ſede vacante nō tranſit maior poteſtas ꝙ in vicarium
epiſcopi de quo in.c.ſi.de offi.vica.lib.vj.⁊ ideo non poſſet dare li
teras cōmendatitias ad ordines niſi ei ſpecialiter cōcederet̄.⁊ etiā
vbi aliqua ardua in eius mandato fuiſſent ſpecificata et ſic equa
lia comprehēderent̄.non tamē venirent ea que etiā inter ardua nō
computantur vtputa diſpenſatio que non poteſt inter ardua cō
putari ſm Fede.conſi.xl.qđ incipit,ſuper eo qđ querit̄ ⁊ ſentit Jo.
an.in.d.c.tua.de offi.vica.etiā ſubſequēte clauſula generali.de qua
in d.c.ſi.de offi.vica.li.vj.Contrarium videtur probare.c.ſi.de offi.
ordi.in ver.⁊ cetera omnia.

18 **Adde qđ ſi capitulum** † concedit vicario ꝙ ꝫ oſ
ſit oia excepta benefi
ciorum collatione,nō poterit clericos deponere ſm Lap.in.c.ge
nerali.de offi.vi.li.vj.⁊ Bar.in.l.generali.ff.de vſufr.leg.⁊ in.l.oēs
populi.de iuſti.⁊ iur.vbi dicit ꝙ exceptio dꝫ eſſe de predicatis re
gule tñ contra effectū regule.⁊ ꝙ quedam excipiēdo de tabēda ce
tera efficaciter dimittit ſub regula.nā detractio in qbuſdā videt̄ ce
tera confirmare.l.tribunus.§.ſi.ff.de teſt.mili.vide Ancha.in rub.
de reg.iur.li.vj.qui idem tenet.Et adde Archi.xcv.di.c.peruenit.
⁊ Spe.in ti.de inquiſitio.in prin.ver.quid de officialibus epōrū.
⁊ in.d.c.tua.Dicit Jo.an.ꝙ ſolus epūs ſine cōſenſu capituli ſui po
teſt tam conſtituere ꝙ reuocare ⁊ ita dicit ſeruare cōſuetudinē que
eſt in talibus obſeruanda vt no.in.d.c.ea noſcit̄ de his que ſi.a pre
la.⁊ no.Hoſt.in ſum.de offi.vi.§.⁊ in quib⁹.ver.ſed nunqd.Adde
19 etiam ꝙ poteſtas † huius vicarij ceſſabit ceſſante poteſtate capitu
li.hoc eſt per adoptionē poſſeſſionis noui plati.facit qđ no.Hoſt.
in.c.quoniā.de offi.dele.ad ſi.arg.in.c.romana.ad ſi.de offi.vica.li.
vj.⁊ qđ no.ne ſede va.ſlla.⁊.c.ſi.⁊ in cle.j.de here.Et hoc etiā dixit
de conſuetudine ſeruari:quamuis plerunqꝫ tales cōfirment̄ vel re
maneant pro eis.de ma.⁊ obe.c.cū olim.⁊.l.iudiciū ſoluit̄.ff.de iu
di.⁊ remittit etiā ſe ad.c.ad abolendā.de heret.in prin.de quo etiā
per Jo.an.in.d.c.tua.qbus adde que plene habent̄ in cle.j.de foro
compe. ¶ Sed nūquid talis vicarius generalis in tpalibus ⁊ ſpūa
libus ex commiſſione ⁊ mandato capituli alium vicariū in ſpiritua
libus tm̄ poſſit deputare Hoſ.Inno.Archi.Jo.and.⁊ cōmuniter
omnes tenēt ꝙ nō.⁊ idem in vicario pape ſm Mathe.⁊ Car.flor.
in cle.⁊ ſi principalis.de reſcri.⁊ adde no.in cle.j.de regu.in ver.lo
cūtenentes.⁊ Bal.in.c.ſi.de offi.deleg.⁊ in.l.aliquādo.ff.de offi.cō
ſulis.per.c.clericos.de offi.vica.qđ firmat deci.in nouis.ccclxxij.
que incipit,Item fuit dubitatū.Hoſt.tamen in.c.j.lib.vj.dixit ta
20 lem † vicarium de conſenſu capituli poſſe in totū et ad tempus ex
cauſa cōmittere vices ſuas,quas tamen a ſe non abdicat ſed penes
ſe retinet per dictum.c.clericos.cum quo videtur tranſire Compi
lator illius deciſionis.de quo per Borch in.c.ad audiētiā.de offi.
vica.Si tamen eſſet vicarius in temporalibus ⁊ ſpiritualibus,nō
poſſet etiā de conſenſu vel mandato epi alium vicarium in ſpiri
tualibus conſtituere:ni aliter ſeſe haberet conſuetudo vt patet in
eadem deci.de quo etiam infra dicam.Adde ꝙ ſolus Imperator
dat vicariū procōſuli Aſie comiti ⁊ prefecto.Angel.in.l.in his.C.
de diuer.offi.lib.xij. ¶ Conſulo tamē ꝙ ad cautelam quādo capi
tulum in mādato vicarij ſui dat.poteſtatē ſpecifice ſubſtituēdi aliū
qđ ponant iſta verba quē ex nunc nos ipſi conſtituimus ſm doc.in
c.j.de offi.vica.lib.vj.quo caſu excommunicato vicario principali
ſubſtitutus tñ nō erit excōmunicatus:licet eius iuriſditio interim
ſiet in ſuſpenſo,vt ibi patet.

An autem alias poſſit vicarius aliū ſubſti
tuere.dicit Hoſ.qđ
nō in.c.clericos.de offi.vica.per.l.a iudice.C.de iudi.nō obſt.c.cū
bertoldus.de re iud.vbi narrat̄ factū,⁊ qꝛ aliud in geſtore ⁊ procu
ratore.C.de procu.l.neqꝫ tutores.ff.manda.l.ſi procuratorē.§.ſi qs
21 mādauerit.ad hoc de pen.c.iij.li.vj.Et † qꝛ vicarius nunquā ſit do
minus.ſm Hoſt.⁊ qꝛ vica.induſtria videt̄ electa,arg.de offi.archi
preſb.c.j.⁊.ij.⁊.d.c.clericos.⁊ propter infidelitatē vitandā.xj.q.iij.
qm̄.de reſcri.cū in multis.li.vj.⁊ propter certum miniſteriū demā
datum.c.ſi.de offi.dele.ar.l.neceſſario.§.vlti.de peri.⁊ cōmo.rei vē.
⁊.l.ſi vſufructus.de iur.do.Dixit tamē Hoſt.ꝙ ad tps per modi
cum ⁊ ex magna cauſa nō nimis frequēter poterit aliū relinquere
in loco ſuo ſicut ſit tota die.ar.l.j.ff.de offi.eius cui manda.eſt iuriſ.
⁊ in.c.peruenit.ij.de appel.ver.interim.Quādo tñ nō habēt mādatū
ſubſtituēdi ſi ſunt infirmi vel impediti,cautū eſt ꝙ delegēt cauſas
tūc pendētes.⁊ ita trāſit Jo.an.in.d.c.clericos.⁊ Ant.de but.vide
Jo.an.in.c.cū ex eo.de elec.li.vj.Idē in poteſtatibus ⁊ capitaneis
per.§.prohibemus.in auť.de collatorib⁹.colla.⁊.l.j.§.huius rei.ff.
de offi.eius cui mā.eſt iuriſ.no.Bal.in vſi.feu.in.c.ſi qs deceſſerit.
ſi de feu.ſue.contē.Si eadē die epūs vel capitulū ⁊ vicarius cōferāt
beneficium diuerſis.vide Cal.in conſi.ij.ſub ti.de offi.vica.

Pro ampliori declaratione premiſſo
rū oino vi
de Fede.in conſi.ccclj.vbi inter alia dicit ꝙ ſi clericus vel laicus au
res vicarij offendat.iuxta.l.nullū.C.de teſtibus.⁊ de penis.c.ſuper
22 his.ꝙ talis officialis pōt pro motu ſuo arbitrarie punire:qꝛ † ali
qua licēt iuridēter que nō licent principaliter.c.tuam.in ſi.de ordi.
cogni.Item ꝙ licet officialis propter crimē non poſſit quē remo
uere ab eccleſia,poteſt tamen queri coram eo vt declaret quem nō
habere titulum in eccleſia:vt qꝛ fuit inſtitutus per eum qui non
potuit:vt per Joā.and.de officio vica.c.ij.libro.vj.in nouella.quo
caſu dicetur beneficium litigioſum.non obſtat gl.in.c.ſi hi.contra
quos.vt lit.pendē.lib.vj.alia multa vide ibidem ⁊c.Et adde eun
dem Feder.in conſilio.cclx.quod incipit,veritatis.Adde deciſio.
in nouis.ccclxiiij.que incipit,Itē licet officialis.⁊ deci.lxxiij.que in
cipit.Item ꝙ ſeruetur.et Lappus allegatione.lxxxj.que incipit,
non valuit. ¶ Vltimo adde quod ſi vicarius vel officialis huiuſ
modi deliquerit in officio ſibi commiſſo,tenetur capitulum eum
conſtituens

conſtituens.l.ſed ⁊ ſi ſeruus.cum ſeq.ff.de tribu.niſi ɋ̄ſcito ſciuerit
purgauerit eius delictū.l.i.⁊.l.quicūq̧.C.de execu.miſſi.vbi plene p
Bar.⁊.c.i.vt lit.nō cōteſt.⁊ per no.per Inno.in.c.qđ quibuſdam.
de fideiuſ.⁊ in.c.cū q̄s.de ſen.excom.li.vi.⁊ in regula.ratihabitio.⁊
in.c.ea que.de offi.archi.vbi per Hoſt.⁊ in deciſ.cclxxiiii.que inci-
pit, Item ſi vicarius.vide Ang.in.l.quid ergo.§.ſi q̄s aliena.ff.de
infami.⁊ coram quo conueniat.vide in Spec.de compe.iudi.adi.
§.ſi.alias ſequitur.⁊ Calde.in rub.de reſcrip.in.i.q.⁊ Guil.de cu.in
l.ij.C.de ſportu.⁊ Fede.conſi.cx.⁊ Butri.in.c.i.de reſcrip.⁊ Bart.
23 in.l.i.ff.ad.l.iul.repet.⁊ an †poſſit conueniri durante officio.vide
in.l.magiſtratus.ff.de iniurijs.⁊ Ange.ff.qđ met.cau.l.continet.
Adde ꝙ dñs tenet pro officiali niſi ɋ̄ſcito ſciuerit puniuerit eum,
vt patet deci.cclxxviij.adde.l.i.C.de excepto.⁊ exac.li.xij.¶ Et ad-
de ꝙ per ſtatutū ⁊ pactum pōt fieri vt prelatus teneat pro officia-
li ſm Dy.et Bar.in.l.i.§.familie.ff.de publi.vbi ſubdit ꝙ eoipſo
probabitur eſſe officialis ꝙ exercet officiū domino ſciente, q̄ tūc
videtur eū preponere per.l.i.§.magiſtratus.de exer.Subdit etiā
in.§.ſi.d.l.i.ꝙ prelatus exhibendo officialē liberat ⁊ ꝙ eo mortuo
non tenet ſi tamē promiſiſſet ſoluere omnē condēnationē ⁊c.nō li-
beraretur exhibendo officialē per tex.Adde Bal.in.l.i.de pena iu-
di.qui ma.iudi.vbi hoc limitat in extrain.⁊ vbi ipſe elegit ⁊c.⁊ An
ge.in.l.qui iuriſditioni.ff.de iuriſdi.om.iudi.vbi dicit ꝙ poteſt re-
mittere ad aliū.⁊ Bar.in.l.cōtractibus.C.de iur.ſi.vbi ſolutio vni⁹
liberat alium.⁊ in.l.i.quo quis.or.conue.lib.x.⁊ Ang.bene in.l.ex
facto.ff.de nego.geſt.vide omnino Ludo.in cōſi.xi.qđ incipit.in pro-
24 poſito.adde †qđ vicarius pro debitis aliorum vicarioꝝ nō tenet.
C.ne q̄s ex vic.lib.x.Adde ꝙ lȝ q̄s deliquerit in officio: tamē quā-
diu ſuperior non amouet eum valent eius geſta.no.in.l.iubemus.
§.ſane.de ſacroſan.eccle.⁊ ibi Bal.Et officialis qui penas legibus
impoſitas diſſimulatione vel gratia differt punit per.l.i.C.de de-
ſert.lib.xij.Bal.in.l.preſbyteri.de ſacroſan.eccle.

An autem prelatus poſſit agere p iniuria illata officia
li.vide deciſi.ccclj.⁊ Butri.in.c.dilectus.de
appel.⁊ Archi.ij.q.i.in primis.⁊ in.c.ad ad apoſtolice.de re iud.li.
vi.⁊ Inno.in.d.c.dilecti.⁊ Car.in.d.cle.i.de reli.⁊ vene.ſanc, Et ꝙ
officiales debent eligi de melioribus ⁊ ſufficiētioribus ⁊ diuitibus
C.de epiſ.audi.auē.preſides.l.ad ſubeūda.C.de decurio.lib.x.⁊ ibi
per Odof.⁊ meliores ⁊ ſapientiores qui deū timeant.in lōgobarda
25 de aduo.l.vt iudices.Officiales etiā debent habitare †in palatijs
publicis.l.nulli.⁊ ibi per Bar.C.de offi.rec.prouin.⁊ȝ tū iudiciū et
proceſſus factus p vicariū ⁊ officiales licet nō ſederint in loco cōſue
to ordinario.iuxta.l.pe.ff.de iuſti.⁊ iu.⁊.l.cū ſnlam.C.de ſen.p.e.cū
epus.de offi.ordi.li.vi.ſm Cal.in cōſi.ij.in ti.de offi.ord. Adde q̄ſi
ſtatutū dicat ꝙ habēs vnum officiū nō poſſit aliud accipere alſ ca
reat accepto,⁊ ꝙ cōtra faciens perdit etiā ſtipēdia ⁊ priuilegia pri-
mi officij.Bar.in.l.oēs.C.de coarta.⁊c.li.xij.⁊ ꝑpter negligētiam
remouent ab officio.l.ſi quos.C.de offi.pre.on.⁊ ibi per Bar.vel ſi
male tractat officiū.l.vniuerſa.C.de diuer.reſcrip.⁊ ibi Bal. Pōt
tū officialis dicere ſuperiori,ſeruetis hoc in ſyndicatu p.l.ſi tutor.
26 de auto.tut.Adde ꝙ officialis recipiēs pecuniā †oȝ dāti reſtitue-
re quadruplū.vide Ang.in auē.vt iud.ſine quoquo ſuf.§.his igit.
etiam a ſponte dantibus ⁊ habētes ſalariū ſufficiēs ad victum,q̄
tunc etiā eſculēta ⁊ poculēta non pōt recipere vt ibi.Et de pena of
ficialiū cōmittētium baratarias vide.C.de digni.l.iudices.lib.xij.
Et quãetiã nō excuſant rōne ɔſuetudinis.vide Ang.in.l.facultas.
de iure fiſ.li.x.Et de officiali poſito ad beneplacitū iudicat idē qđ
de perpetuo.l.de pupillo.§.ſi quis ipſi.de ope.no.nun.⁊ valent ge
ſta officialis ignorantis ſe depoſitum ab officio.vide in.c.verita-
tis.de dolo ⁊ cōtu.Et an officialis poſſit ſibi ꝑ ſe emere rem que vē
ditur.vide Bar.in.l.auferē.§.i.ff.de iure fiſ.⁊ in.l.ij.de ſtipu.ſeruo.
Et non tenet ſeruare ſtatuta quorum copia nō eſt ſibi tradita ſm
Ang.in auē.de mãda.princi.§.illud.Et an ſi iurat ſeruare ſtatuta
intelligat iuraſſe de futuris.vide Bar.in.l.ſi ſtipulatus fuerim.§.
27 illud.ff.de ver.obli.Nō †poſſunt officiales ſibi ſalarium conſtitue-
re Bar.in.l.i.C.de pre.ſala.Et dicit eſſe in dolo ſi facit gratiam ni-
mis euidentem.l.filiuſfamilias.ff.de iudi.⁊ quid poſſint vide in.l.
ſi in lege.ff.locati.Et an officialis miſſus ad aliquē locū debeat ha-
bere nouum ſalarium.vide Ange.in auē.de mãda.princi.§.illud.
vbi etiã vide an poſſit mãdare ſubditis,ꝙ portēt ſibi a rneſias ſuas
Adde ꝙ debet facere inuentariū de rebus pertinentibus ad offi-
cium ſm Ange.in.l.ſi vacantia.de bo.vacan.⁊ reddere rationē ⁊c.
ſm Bar in.l.comperimus.C.de nauicularijs.lib.xi.

Adde ꝙ conducentes officiales intelligun-
tur ſumptibus cōdu
centium conducere eundo ⁊ redeundo ſm Bar.in.l.ſuper creãdis.
28 C.ne fiſ.rem quam vē.lib.x.⁊ quis proprie dicatur† eſſe officialis.
vide Butri.in conſi.lxxiiij.qđ incipit, Viſis ſtatutis.Et an officia
lis ex ſuo officio poſſit diſpenſare cōmutando penam priuationis
vel ſuſpenſionis in pecuniariam,⁊ ſi cōmutat poſſit prelatus con-
trauenire.Et quomodo intelligitur facultas componēdi data of-
ficiali ⁊c.vide Pau.de caſt.cōſi.cxvi.⁊ de facultate vicarij epiſcopi

vide Abb.in conſi.lxxxix.Et an talis officialis poſſit dare licentiā
monacho eundi ad ſtudium.vide eundem conſi.lxxxix.non tamē
poterit dare licentiam de qua in cle.quãuis.de foro compe.ad fi.
vt ibi no.in glo.ſuper ver.diœceſā.Et an officiales preſumant di-
ligentes in ſuo officio.vide eūdem in cōſi.xlv.Et an officialis poſt
tempus electionis autoritate ſpālis ſtatu.artis.poſſit confirmari.
non obſtante generali prouiſione populi poſtea facta ꝙ vltra tem
pus ſue electionis confirmari nō poſſit.vide Ang.in cōſi.cclxxviij.
qđ incipit, Premitto ad euidentiam.Et an ſub nomine officialis
communis Boñ.veniat eps ⁊ eius officialis.vide Pet.de ancha.
in conſi.cccxliij.quod incipit, Viſo themate.Item conſilio eiuſdē
29 clxiij.⁊ ꝙ †condēnatus de dolo cenſeatur prohibitus ab officijs.
vide Ludo.in conſi.quod incipit, In caſu.An teneat quis cōmu-
nicare fratribus qđ acquiſiuit de officijs.Ludo.ꝙ non.in cōſi.qđ
incipit, Quo ad primū.Adde eūdē in cōſi.cccexii.⁊ in cōſi.cccxciij.
⁊.cccclxxix.Et an ſyndici officialiū habeant cognitionem de eo qđ
extra officiū cōmittitur.vide eundē in cōſi.ccccxv.⁊ de officialibus
ad gratiã vide in cōſi.cccclxi.⁊ in cōſi.ccccxcij.⁊ in cōſi.lxv.Adde ꝙ
ſicã cōmittat certo officio ſi poſtea officiū augmētet in numero,va
let ſnia lata per numerū augmentatū ſm Lap.alleg.lxxxviij.

Et adde differentiam inter vicariū ⁊ vicege-
rentē ⁊ delegatū. Naȝ
delegatus eſt ille cui ipſe iudex cōmittit.Vicegerens eſt ille cui cō-
mittit ſuperior propter impedimentū principalis officialis et iſte
habet iuriſditionē ordinariam de quo loquit titulus de offi.eius
qui vi.alter.ger.C.⁊.l.i.§.a prefecti.de leg.iij.⁊ no.per gl.⁊ Bar.in
l.ij.C.de offi.eius qui vi.al.ger.⁊c.faciūt no.in.l.precipimus.C.de
appel.⁊.ff.quis ⁊ a quo.l.i.⁊ no.glo.in.c.qm̄.de offi.ordi.⁊ no.in.l.
nequicquã.§.vbi decretū.ff.de offi.procō.in ſi.magne glo.⁊ in.c.ij.
30 de offi.vica.lib.vi.⁊ pōt vicegerēs †omnia que pōt principalis ab-
ſente principali preterꝙ condēnare ad mortē vel membri abſciſio-
nem.dicta.l.ij.C.de offi.eius qui vi.al.ger.Barto.in.l.obſeruare
in princi.ff.de officio proconſu.habetur in.l.i.§.i.ff.de lega.iij.niſi
eſſet conſtitutus a ſuperiore in locum principalis mortui. Bar.in
l.i.ff.de offi.eius cui mãdata.eſt iuriſdi.Et idem dicas de vicerecto-
re.Barto.in.l.filius.ff.de lega.preſtan.Secus tamen in aſſeſſori-
bus.l.ij.⁊ per totum.C.de aſſeſſo vide Bal.in.l.i.C.qui accuſa.non
poſ.Et de iſtis varijs nominibus vide in cle.i.de regula.in ver.lo-
cum tenentes.⁊ in.c.auaritie.⁊.c.fundamēta.lib.vi.⁊ in auē.vt nul
li li.habere loci ſerui.in princi.coll.ix.⁊ diuerſitatem inter locum-
tenentem ⁊ vicarium no.glo.in ver.loca in dicta clemen.i.de regu-
la.⁊ an quis dicatur functus officio ſuo ita ꝙ nō poſſit actum rei-
terare ſi prius eſt nullus.vide Joan.an.in.c.ſi cōpromiſſarius.§.ſi
31 vero.de elec.lib.vi.⁊ quod ibi no.Lap.adde ꝙ non †exercentes of
ficium nō gaudent priuilegijs illius licet in eius matricula ſint.C.
de ſacroſan.eccle.c.qui ſub pretextu.fol.vi.col.ij.Bal.

Et adde ꝙ poteſt beneficia conferre quando da-
ta eſt ſibi poteſtas cōferēdi oīa
beneficia generaliter ⁊ indiſtincte.Secus ſi daret poteſtas conferē
di certum beneficiū vacans.patet in deciſi.cccxcvij.quam intellige
iuxta ea que plene habentur in.c.ſi.de inſti.⁊ in.c.ſi.de conceſ.pre-
ben.non poteſt tamen committi poteſtas conferendi beneficia vi
cario non habēti adminiſtrationem tēporalium vt patet in preal.
deciſi.cccxcvij.vbi etiã no.differentiã inter vicarium deputatū cū
iuriſditione ⁊ ſine iuriſditione,⁊ ꝙ poteſt etiã beneficia deuoluta
conferre que per capitulum vacante ſede conferri poſſunt.Licet
cōferri p vicariū epiſcopi ſine ſpeciali cōmiſſione,vt no.Pet.more
in.c.ſi.de offi.vica.li.vi.Nam vicarius epiſcopi quantumcunq̧ ſit
in ſpiritualibus generalis,non tamē poteſt beneficia conferre ſine
ſpeciali commiſſione vt ibi.et tūc ſi a collatione vicarij appelletur,
appellabitur ad epiſcopum:q̄ vicarius nō cōtulit vt vicarius ſed
vt ſpecialis commiſſarius alias non,q̄ habet idem tribunal cum
epiſcopo,⁊ reprobatur contraria conſuetudo.c.non putamus.de
32 conſue.lib.vi.Et †an vicarius poſſit quem a beneficio deſtituere:
aut permutantibus autoritatem preſtare:vide per Fede.in tracta
tu permuta.q.xxvi.Si tamen haberet ſpeciale mãdatum ad de-
ſtituendū inuitos includeret poteſtas recipiendi reſignationem,
nec tunc eſſet dubiū quin poſſet autorizare permutationes vt ibi
innuitur:⁊ lȝ vicarius ex ſua generali poteſtate non poſſit inquire
re ad effectum criminoſos puniendi.Poterit tamen ex mero ſuo
officio ⁊ etiã implorato de crimine inquirere ad effectū vt crimi-
noſum remittat ad epm vel capitulū puniendum,vt patet deciſ.
lxvi.⁊ ad inſtantiam partis punire ſm Jo.an.in.c.lȝ.de offic.vica.
lib.vi.in nouel.Et q̄ cognoſcere ⁊ punire de criminalibus eſt iu-
riſditionis non ordinis,quod communiter poteſt facere eps con-
firmatus licet non conſecratus.dicit Innocē.in.c.tranſmiſſam.de
33 elec.q̄ ex ſpeciali commiſſione epi vel capituli poteſt †vicarius de
crimine accuſati cognoſcere ⁊ diffinire.qđ etiã tenet Specu.⁊ dicit
ſeruari cōiter.Licet contrarium dicat Hoſti.in.c.ex frequentibus.
de inſtitu.⁊ Archi.xcv.diſtin.peruenit.⁊ recitat Lap.in.d.c.licet.
de offi.vica.libro.vj.

Dicit tamen Hoſti. q lz epiſcopus non conſecratus
nō poſſit actualiter punire de crimine
deponendo vel degradando, poteſt tamē per ſniam verbaliter de-
ponere aut deponendū pronūtiare a beneficio: qꝛ quē priuare be-
neficio iuriſditionis eſt ſm Compo. ꝛ Jo. an. in. d. c. tranſmiſſam.
de qua per Archi. xviij. q. ij. ſi quis abbas. ex quo vr idem dicendū
in vicario qui eandē iuriſditionē ꝛ idem tribunal hz cum epiſcopo
vel capitulo. ſaluo tamen in vicario foraneo qui deputat in dioce.
tātū, vt no. Car. in cle. j. de offi. vica. q. xvij. ꝛ xviij. facit. l. j. C. ſi quacunqꝫ preditus poteſtate. Quod vicarius conſtituat etiā in diui-
cunqꝫ preditus poteſtate. Quod vicarius conſtituat etiā in diui-
nis patet. de cleri. non reſi. qꝛ nonnulli. per Archi. eo. ti. c. cū ex eo.
lib. vi. ſup ver. deſeruiat. vide in cle. j. §. quid etiā. de exceſ. prela. ſu-
per. ver. ad menſam. in fi. ꝛ ſuper ver. an vacēt. ꝛ in cle. j. de reſcri. ſu
per ver. haberent. ꝛ in cle. j. de ſup. negli. prela. ſuper ver. de menſa.
ꝛ Jo. an. in regula, qui cōtra iura. de reg. iur. lib. vi. in mercu. ad fi. ꝛ
Lap. alle. v. ꝛ But. in. c. ſi. perpetuus. de fide inſtru. ꝛ alios in. c. ex-
tirpādę. §. qꝛ vero. de prebē. ꝛ in cle. j. de offi. vica. ꝛ deciſio. cclxxiij. ꝛ
34 in. d. c. clericos. de offi. vica. Adde q † vicarius archiepī vel epī le-
gati nati reſpectu poteſtatis legationis ſic tradite debet eſſe quali
ficatus iuxta. c. ſtatutū. de reſcri. lib. vi. ꝛc. vide Belen. deciſ. lx. ꝛ qd
vicarius poteſt procedere in cauſis delegatis epiſcopo ſm Inno.
ꝛ alios in. c. cāte. de reſcrip. ꝛ ad materiā vide plene per Cardi. poſt
Landen. in cle. j. de offi. vica ꝛ ibi plenius per do. Egid. de belen. ꝛ
per Bal. in. l. aliquando. ff. de offi. procōſu. ꝛ in. l. omnes. co. ti. vbi
dicit q nihil pōt facere extra territorium etiā ex ſpeciali delegatio
ne: ꝛ quando ſunt duo aut plures vicarij. vide Bar. ꝛ Bal. in. l. j. ff.
de offi. conſu. vide etiam moder. in. c. ſtatutū. de preben. lib. vi. Itē
qui offendit vicarium offendit epiſcopum ſm Bal. in. l. ſed ꝛ ſi. in
fi. ff. de in ius vocā. per. l. oſſa. ff. de reli. ꝛ ſump. fune. qui fuit iudex
maleficiorum ꝛc. nō poteſt eſſe vicarius epiſcopi ꝛc. no. Bal. in pre-
lu. decretalium. in ver. vniuerſis.

Adde q delegatus cardinalis ꝛ de latere nō pōt conſtitue
re vicariū generalem vel ſpecialē nec in ſpecie: aut
in genere aliter cōmuniter alicui poteſtatem recipiēdi reſignatio-
nes beneficiorum ꝛ conferēdi beneficia etiam perſonis idoneis in-
fra ſuam legationē cōſtitu. ne detur via ad futura beneficia conferē
da contra conciliū Lateraneñ. lz poſſit cōmittere reſignationem ꝛ
ea admiſſa poſſet dare poteſtatē cōferendi illud beneficiū reſigna-
tum: qꝛ tunc ceſſat ratio prohibitionis. patet deci. cccxcvij. Pote-
35 rit ergo † quilibet cardinalis legatus de latere ꝛ alius legatus cōſti
tuere ſibi vicariū ꝛ locūtenentē generalem ꝛ ſpecialē ſicut ꝛ alij pre-
lati poſſunt. probat in. l. j. ff. de tuto. ꝛ cura. da. ab his cuꝫ ſimi. Epi
ſcopus tamen vel alius prelatus cōmiſſarius apoſtolicus nō poſ-
ſunt cōmittere vicario ſuo poteſtatē diſpenſandi. vide in deci. anti
quis. cclix. nec futuras cauſas ſibi cōmittendas. patet in deci. no-
uis. cccxxvij. que oia intellige iuxta no. in deci. no. cclxxiij. ꝛ p In-
no. Hoſt. ꝛ Jo. an. ꝛ Archi. in. c. j. de offi. vica. lib. vj. ꝛ in. c. ij. ne pre-
la. vi. ſuas ꝛc. Et idē videt dicendū in ſubſtitutis etiā ſubſtitutorū
ꝛ vlteriorū ex ſpāli mandato principalis cū principalis videat eos
ſubſtituere ꝛ ceſſat ratio infiniti vitandi de qua in. c. cuꝫ in multis.
de reſcrip. lib. vi. ꝛ in. l. cum pater. §. quinderim. de lega. ij. adde de-
ci. in antiquis. xxix. que incipit, vtrū procurator ſubſtitutus ꝛc. al-
legat in arg. l. itē eorū. ff. qd cuiuſqꝫ vni. no. ꝛ no. in. l. cū eſſent. §. fi.
ff. de ſerui. ru. predi. et in. l. a. ff. ne procu. et idem dicendum de vica-
rio domini pape vt ſtatim ſubijciam.

Nunc reſtat ſubijcere aliqua de vicario dñi pape pro
abſolutione huius. q. De hoc vicario di
cit Jo. an. in. c. tua. de offi. vica. in nouel. q de facto abſoluit ſubdi
tos vel aliunde venientes excōicatos pro violēta manuū iniectio-
ne qd putat ex ſpāli cōmiſſione fieri aliter nō putat q poſſit ſalteꝫ
aliunde venientes. Et idē ſm eū videtur de ſubditis ſi diceret euꝫ
habere vicariā illius poteſtatis quā hz papa in vrbe, vt Patriar-
cha vel epiſcopus vrbis, nō quam habet vt epiſcopus orbis inclu-
dens vrbem vt. ſ. tunc etiam ſubditos non abſolueret niſi in caſib⁹
in quibus abſoluerent etiā alij epī vel eorum vicarij. c. peruenit. de
ſen. excō. ꝛ. c. quāuis de cetero. ꝛ. c. nouit. mulieres. qd de his. ꝛ. c. fin.
ſic nec pōt cōferre beneficia in vrbe ſpectantia ad collationeꝫ pape
vel inferiorū vt pōt papa niſi ad hoc habeat ſpāle mandatum ſicut
hz vicecācellarius ex ſpeciali regula cācellarie huc tamē aliqua clau
36 ſula diſpenſatiua, ar. in. c. fi. de offi. vica. lib. vj. ¶ An aūt † ordina-
re clericos poſſit vel literas cōmēdaticias dare: dicit Jo. an. tenēdū
eſſe qd habetur in. c. nullus. de tempo. ordinan. lib. vi.

Et an diœceſis vrbis de iure includat in eius iuriſdi
tione attēdi debet ſm euꝫ formā ſue
cōmiſſiōis: ꝛ als videtur q nō includatur. l. fi. ff. de offi. prefe. vrbis.
ꝛ ſic non veniūt niſi cōtinētia edificia ꝛ ſuburbia per. c. ſi ciuitas. de
ſenten. excom. lib. vi. facit. d. c. tua. de offi. vica. et. c. porro. de priui-
leg. et q includatur firmat Bal. in rubri. de offi. delega. in vlti. q. qꝛ
eſt actus fauorabilis ꝛ pertinet ad ſtatum ciuitatis, vt no. in. l. j. §.
publicū. ff. de iuſti. ꝛ iur. item per. l. qꝛ ſi aqueductus. ff. de cōtrahē.
emp. Appellatione autem vrbis vbi aliud non exprimit nō veniūt
continentia edificia ꝛ ſuburbia. c. ſi ciuitas. de ſen. excō. li. vj. facit. l.
fi. ff. de offi. prefec. vr. attēdatur ergo in hac forma cōmiſſionis ſm
Bu. in. d. c. tua. per. c. porro. de priuile. ſalua tamen determinatio-
37 ne. l. vt alphenus. ff. de verbo. ſig. et quod ibi no. Et q † poſſit co-
gnoſcere de cauſis ſubditorū dominorū cardinalium occaſione ti-
tulorum ſuorū in vrbe conſiſtentium ꝛ conſequenter viſitare. ſatis
probat dictum. c. tua. de offi. vica. qd ſolum excludit iuriſditionem
vltra vrbem. ergo plenā habet in vrbe quam ꝛ papa quod hoc cū
ſit idem auditoriū. c. ij. de conſue. et. c. romana. de appel. lib. vi. Itē
qꝛ legatus pape aditur per querelam. c. j. de offi. lega. ergo et vica-
rius vrbis in vrbe cui videtur in omnibus equiparandus de iure,
quod eſt bene not. Item qꝛ nec debet poſſe minus vicarius vrbis
in vrbe q vicarius epiſcopi in ſua diœceſi q cognoſcit de cauſis ſub
ditorum prelatorum ſubditorū epiſcopo. vt no. in. c. paſtoralis. de
offi. ordi. in. j. gloſ. lz fateat Jo. an. eſſe locū preuentioni in. d. c. tua.
niſi ſpeciali iure aliud competat. Et ſic reſpōdet his q dicunt q nō
habeat papalem ſed epiſcopalē iuriſditionē tantū ꝛ poteſtatē vn-
de lz legatus poſſit exequari procōſuli ꝛ preſidi. de offi. lega. c. ij. li.
vi. ꝛ de elec. c. ſi abbatem. Vicarius tamē non poterit niſi immedia
38 tos vrgere. Quia nō † minus debet poſſe q epūs vel eius vicarius.
ſubit tamen idem Jo. an. q cōmendabile eſſet p ſpecialem cōſtitu
tionem hoc declarare. licet videretur localis ſicut in. c. fundamen-
ta. de electio. libro. vi.

Poteſt tamen dici q vicarius dñi pape ea oia libe-
re poſſit facere que alij vicarij ſui pre
deceſſores facere cōſueuerunt et cōtinuare illā quaſi poſſeſſionem
ex quo preſente. ſciēte ꝛ tolerāte papa hoc fecerūt, ar. eorū que ha-
bent per doc. poſt Hoſt. in. c. j. de ſup. neg. prela. ꝛ. l. j. C. de emāci. li
be. c. dilecti. de arbi. c. cum dilectus. de fide inſtru. ꝛ plenius in. c. cū
cōtingat. de fo. cōpe. Poteſt ergo reſtringi locus a cōmittēte vt in
certo loco tātum ipſius vices gerat ſm Hoſtiē. ibidem. Sic etiam
poteſt determinari tempus. arg. in. c. de cauſis. de offi. delega. ſm
39 Jo. an. ibidem. vacante aūt ſede Papali nō credo † cetum cardi-
nalium poſſe facere vicariū per cle. ne romani. de elec. Poteſt etiam
vicarius pape eſſe cardinalis. patet in literis ſculptis in quodā la-
pide altaris in eccleſia ſancti Adriani de vrbe. ꝛ nūc eſt cardinalis
Bañ. qꝛ ante cardinalatū erat ꝛ ſeruit per ſubſtitutum in abſentia.
Talis aūt cardinalis vicari⁹ nō poterit cōferre beneficia ſicut poſ-
ſet generalis legatus cardinalis ex autoritate legationis, iuxta. c. j.
de offi. leg. li. vj. ꝛ ar. ff. qd vi aut clā. l. prohibere. §. plane. ſm Bal.
in. l. aliquando. ff. de offi. procōſul. Et licet cardinalatus ſit officiū
vt dicit idem Bal. in. c. bone. j. de poſtu. prela. tamen etiam eſt di-
gnitas maxima que facit eos illuſtres, ita vt ſi illis committat per
papā cauſa appellatione remota nō pōt ab eorū ſnia appellari ſed
ſupplicari tantūmodo ſm eūdem in. l. j. ff. de offi. prefe. preto. De
his vide Car. flo. poſt Mat. ro. in cle. ne romani. de elec. in. vij. q. j.
ꝛ artis vbi videt contrarium tenere. ꝛ dicit vidiſſe ſeruari cōtrariū
in vrbe. q ſubditi cardinaliū remittūtur ad cardinales. But. tamē
in omnibus ſequitur Jo. an. in. d. c. tua. Adde deciſio. in antiquis.
40 ccclxxxiiij. incipit, camerarius pape. et q † vicarius pape non poſ
ſit alium vicarium facere tenet idem Matthe. in clemen. ꝛ ā prīnci
palis. de reſcrip. Et an poſſit cognoſcere de cauſis laicorum. vide
eundem Matthe. in dicta clemen. ne romani. de ele. hodie tamen
tenet tribunal generale in cauſis hoſpitalium et monaſteriorum
et aliorum piorum locorum etiam contra laicos ꝛ forte virtute ſpe
cialis priuilegij.

Dixi etiam in tractatu meo, de viſitatione q poteſt vi-
ſitare ſubditos et procurationem recipere
ex quo non habet aliunde ſalarium: quia omnia poteſt que perti-
nent ad iuriſditionem illius cuius vices gerit. l. j. C. de officio eius
qui vi. alte. ge. ꝛ ar. xciij. diſt. c. viri. exceptis que ſpāliter pape reſer-
uantur, vt videt probari in. d. c. tuā. ꝛ tam in vrbe q infra cētēſimū
lapidem quouſqꝫ protēditur diœceſis vrbis ad inſtar prefecti vrbis
l. j. §. in initio. ff. de offi. procō. ꝛ le. ſi in altā. §. fi. ꝛ ſic etiā poterit con
uocare ſinodū diœceſis put vidi de facto fieri nulla obſtante cōtra-
ria pſcriptione: ꝛ. c. cū ex officij. c. accedētis. de pſcri. Et adde q Vi
carius dñi pape habet iuriſditionē ordinariā in ſcholares ꝛ ſtudē-
tes vrbis ad inſtar aliorū prelatorū ordinariorū in alijs vniuerſita-
tibus de qua in auf. habita. C. ne filius pro pa. etiam qñ ſcholares
clerici homicidiū in vrbe perpetrarent per extrauagantē Boniſa.
viij. que incipit, in ſupreme preeminētie dignitatis. quā infra ſubij
41 ciam. ¶ Adde etiā q † vicarius vrbis etiā appellatur vicarius pa
pe ꝛ conſueuit quādoqꝫ eſſe cardinalis vt probat in. c. dilectus. de
exceſ. prelato. in ſupraſcriptione de cardinali ſancte Potentiane.
vbi vide Jo. an. patet etiam in volumine ſtatutoruꝫ cleri. vrbis q
anno. M. ccclxxxiiij. tpe Vrbani. vj. erat vicarius vrbis Stepha-
nus cardinalis ſancti marcelli. legit etiā in eodem libro q de anno
M. cccxcij. tpe Bonifacij. ix. fuit vicarius vrbis Joannes abbas
ſancti Pauli. cōiter autem conſueuerunt eſſe epī vel archiepī.

Et no. q diœceſis vrbis cōcluditur intra prouinciam Pi
ſanā ꝛ Capuanā. vt habet in. d. c. tua. Sed credo
q ſibi diœceſis

q ſbi dioceſis capiatur pro prouincia archiepiſcopali ⁊ patriarchali prout papa ⁊ archiepiſcopus ⁊ patriarcha alias concluditur intra dioceſim Portuen. que includit eccleſiam ſancti Petri maioris vbi reſidet papa. ⁊ intra dioceſim Alban. ⁊ Sabin. ⁊ alias epiſcopalen cardinaliū dioceſ. vrbem circundantes. Ad qd facit. l. nulli. C. de numera. ⁊ actuar. lib. xii. ¶ Nam ⁊ dioceſis capit alias pro territorio vbi habetur iuriſditio in tēporalibus in ſe minimo vero genere ſumitur pro iuriſditiōe que habetur in ſpiritualibus: vt
42 no in auſ. quomodo oportet epiſcopos. §. nō aliter. ¶ † Sumit etiā quandoqꝫ prouincia pro dioceſi. c. ſane. de ſo. cōpe. c. ſtudeat. l. di. no. ix. q. ii. epiſcopi. ⁊ xvi. q. iii. quicunqꝫ. ⁊ in. c. eos. de temp. ordi. capitur etiam pro patriarchatu: vt in. d. auſ. quomodo oportet epiſcopos. §. illud etiā. ¶ Et quandoqꝫ pro diſtrictu prefecti pretorio. no. in rub. C. de offi. prefe. pre. affrice. ⁊ ibi p doc. ¶ Et quandoqꝫ pro diſtrictu cuiuſqꝫ ciuitatis. l. i. C. vt omnes tam ciuiles q̄ mili. l. i. ⁊. C. de priua. carce. l. ii. continetur etiam dioceſis nomine ciuitatis. l. xiii. diſtin. ſacrorum. facit quod no. Joan. and. in cle. de rerum permu. ⁊ de conſti. c. ii. ⁊ de elec. ne romani. ⁊ Archi. in. c. ſtatutum. §. i. de reſcrip. li. vi. Alias tamen differunt dioceſis ⁊ prouincia ⁊ metrop. c. i. de foro compe. ⁊. c. i. de cenſi. li. vi. ſicut ⁊ diſtrictus ⁊ comitatus qui tamen quoad iuriſditionem idem ſunt. xcviii. diſtin. c. prouincie. in fine. ⁊ vii. q. ii. ſcitote. ⁊ per Barto. C. de metropoli. berito. libro. xi. facit. l. iii. ff. de aſſeſſo. habetur in. l. ſi. C. de preſcrip. long. tempo.

43 Quandoqꝫ etiam exponitur † territorium ideſt dioceſis no. xvi. q. ii. ſi qn epiſcoporum. ⁊. q. vii. c. omnes baſilice. ⁊ per Archid. in. c. cum epiſcopus. de offi. ordi. lib. vi. ⁊ lex ii. diſt. ſi ego. xxiii. q. vlti. §. quamuis. et c. in qualibet. Et no. q ſi alicui conceditur iuriſditio ciuitatis conceditur etiam iuriſditio caſtrorū ipſius. d. l. i. §. cū vrbem. ff. de offi. prefe. vrb. quod verū eſt in ordinaria. ſecus in delegata que eſt odioſa ſm Bald. in. c. rodulphus. de reſcrip. vbi multa pulchra dicit ad propoſitum ⁊c. in. d. §. cum vrbem. Et vtrum Papa in dubio cenſeatur facere vicarium vt epiſcopus vel vt patriarcha vel vt papa vide que habentur in. c. cum ex officii. de preſcrip. ¶ Et Ludo. in conſ. cccxliii. incipit. ex propoſito themate ⁊c. Et habet talis vicarius iuriſditionem ordinariā ſm Inno. ⁊ Hoſti. ⁊ alios. in. d. c. tuis. per illum tex. ibi, quoniam iuriſditio. ⁊ quia concernit vniuerſita-
44 tem territorii. faciunt no. xxvi. di. perlectis. Et q † appellatione iuriſditiōis in dubio intelligitur ordinaria, vt no. in. c. ii. de offi. vica. li. vi. ⁊ qd dixi ſupra in. ii. q. prime partis. clarius autē hec omnia determinari poſſunt ⁊ debent iuxta bullā ⁊ literas facultatis eiuſdem vicarii pape quam hodie habere dignoſcitur cuius tenorē de verbo ad verbum huc annectendū duxi. De conſuetudine tamen ei multa cōpetunt. vt patet ex regiſtris ſui officii ad q̄ me remitto. Tenor autem literarum facultatis ſue talis eſt.

Paulus epiſcopus ſeruus ſeruorum dei venerabili fratri Dominico epiſcopo Torcelano in alma vrbe in ſpiritualibus vicario noſtro ſalutē, ⁊ apoſtolicam benedictionem. Licet eccleſiarum omnium vniuerſalis cura ⁊ populi chriſtiani regimē ad vigilātiā nos inducunt. Romana tñ vrbs inclita quā caput Orbis diuina clementia ſtabiliuit mentē noſtram ſollicitāt vt de ipſarū ſtatu proſpero ⁊ ſalubri attētius ⁊ diligētius ita procuremus vt ſpiritualiter ⁊ temporaliter felicioribus ſucceſſibus cōgruū recipiāt incremētū. De tua ergo laudabili vita, moru, grauitate probata fide ⁊ circūſpectione aliiſqꝫ virtutū donis quibus perſonam tuā predictā eſſe familiari experientia percepimus: firmā in dño ſpē gerētes ac ſperantes q ea que tibi cōmittēda duxerimus prudenter ⁊ fideliter exequaris. Te in prefata vrbe eiuſqꝫ ſuburbiis dioce. ⁊ diſtrictu vicariū noſtrū in ſpiritualibus vſqꝫ ad noſtrū ⁊ ſedis apoſtolice beneplacitū cum honoribus, oneribus, fructibus ⁊ emolumētis cōſuetis autoritate apoſtolica tenore preſentium facimus, cōſtituimus ⁊ deputamus. Tibiqꝫ viſitādi eccleſias monaſteria ⁊ loca eccleſiaſtica ſecularia ⁊ regularia quorūcūqꝫ ordinum ipſius vrbis etiā eccleſias ſancti Laurētii, Anaſtaſii, ſancti Sebaſtiani ⁊ ſancte Agnetis ⁊ alia monaſteria ⁊ eccleſias prope vrbē ipſam exēpta ⁊ nō exēpta ⁊ ipſor perſonas eorū cuiuſlibet ipſorū exceſſus ⁊ crimina mulctandi. corrigendi, puniendi put ſm deum ⁊ iuſtitiā videris expedire, cauſas ciuiles ⁊ criminales audiēdi, exequēdi, cognoſcendi ⁊ fine debito terminādi, cōferēdi quoqꝫ eccleſiaſtica ſacramēta, eccleſias dedicādi ⁊ eas vel earū cimiteria recōciliandi. Aliaqꝫ oia ⁊ ſingula faciendi, gerēdi, ordinādi, diſponēdi, exercēdi, mādādi ⁊ exequēdi que ad huiuſmodi vicariatus officiū de iure vel cōſuetudine pertinere noſcuntur: contradictores quoſlibet ⁊ rebelles per cenſurā eccleſiaſticam perſonaleqꝫ coertionem ⁊ alia opportuna iuris remedia: appellatione poſtpoſita cōpeſcandi plenam ⁊ liberā autoritate predicta harum ſerie facultatē concedimus ⁊ poteſtatē ac autoritatē. nō obſtantibus ſi aliquibus eccleſiis monaſteriis vel ordinibus eorūqꝫ pſonis a ſede apoſtolica ſit indul-

tum, q capi ſeu detineri aut interdici ſuſpēdi vel excōicari nō poſſint p literas apoſtolicas nō facientes plenā ⁊ expreſſam, ac de verbo ad verbū de indulto huiuſmodi mentionē. mandātes ppterea oībus et ſingulis ad quos pertinet ⁊ ſpectat cuiuſcūqꝫ ſtatus, gradus, ordinis vel cōditionis exiſtant. quatenus tibi exequēdis his que ad officiū tuū predictū pertinere noſcuntur omnibus poſſibilibus aſſiſtent auxilio cōſiliis ⁊ fauoribus opportunis tibiqꝫ pareāt ⁊ obediāt put nobis. Quocirca fraternitati tue per apoſtolica ſcripta mādamus, quatenus officium vicariatus huiuſmodi deuote ſuſcipiēs ſic illud prudēter ſolicite ⁊ fideliter exequaris. Qd exinde ſperati fructus animarū ſicut optamus dño cōcedēte prouenſant. Tuqꝫ preter diuine retributionis mercedē quā inde mereberis noſtrā ⁊ aplice ſedis gratiā vberius conſequi merearis. Datū Rome apud ſanctū Petrū Anno incarnationis dñice. M. ccccxliiii. Sextodecimo kalen. Octobris. Pōtificatus noſtri Anno primo. Et hec pro abſolutione huius qōnis aut totius tractatus breuitatis gratia dicta ſufficiant. [illegible] laudem dei omnipotentis. Amen.

¶ Supereſt ſubdere aliqua pauca tñ de vicariis Pape in tpalibus qui per papā preficiuntur in nonnullis terris ⁊ oppidis roma. eccleſie vt in Penſauro, Arimino, Fauentia, ⁊ ſimilibus. circa quos dicit Bal. in rub. de offi. dele. ad ſi. q ſi papa ponit aliquē vicariū in aliqua vrbe ſimpliciter. videt eū ponere etiā in eius territorio: q illa cōmiſſio eſt actus fauorabilis ⁊ pertinet ad ſtatū ciuitatis p no. in l. i. §. publicū ius. ff. de iuſt. ⁊ iur. ⁊ in. l. q [illegible] ductus. ff. de cōtrahen. emp. vide eundē in. l. i. §. cū vrbē. ff. [illegible] prefi. in. c. i. de capitaneo qui curiā vendi. in vſi. feud. ⁊ quoniā eorū poteſtas exoritur ⁊ cauſatur a forma literarū de quibus infra. ideo ſufficiat adiicere illarum tenorē ⁊c. qui tenor eſt omnino attēdendus per. l. vicarius. ff. de lega. ſm Bar. in. l. i. ff. quis ⁊ a quo appel. ⁊ Bal. in. l. aliquando. ff. de offi. procōſul. vbi plene per eum.

¶ Sixtus ⁊c.

Dilectis filiis nobilibus viris. N. natis quondā comitis de. N. de domicellis noſtris in talibus ciuitatibus aut oppidis in eorumqꝫ pertinētiis. N. dioce. pro nobis ⁊ eccleſia romana in tēporalibus vicariis generalibus. Salutem ⁊c. ¶ Vicariatū, regimē, gubernationē, ⁊ adminiſtrationē terre aut terrarum caſtrorū noſtrorū cū eorū fortalitiis ⁊ eorum pertinentiis vobis q̄diu vixeritis ⁊ poſt veſtrum obitum ⁊c. Adde q hec verba ſubintelligebantur de iure per. l. mulier. §. ſi heres. ff. ad trebel. et Bal. in. c. querelam. de elec. ⁊ ad illos non tranſmitteretur niſi ex pacto ſicut teſtatur idem Bal. quotidie facere papam in iſtis vicariatibus quos concedit tyrānis vel ex vtili dominio. per. l. ſi pater §. i. ff. de ſer. lega. in. c. vno delegatorum. in ſi. de offi. dele ga. Filiis veſtris maſculis legitimis ⁊ naturalibus quotquot fuerint ex vobis legitime deſcendentibus natis ⁊ naſcituris ac eorum ſucceſſoribus gradatim vſqꝫ ad ſecundam generationem dumtaxat ac de vberiori gratia autoritate apoſtolica concedimus per preſentes. voſqꝫ donec vixeritis ⁊ ipſos filios veſtros ac eorum deſcendentes huiuſmodi vobis deficientibus ⁊ non ante. ⁊ ſi ante vel poſt veſtrū obitū aliquem vel aliquos ex eis contingeret de medio ſummoueri alium vel alios et predictis ſuperuenientibus vel ſuperuenientes caſtrorum vel fortalitiorum pertinentiarum predictorum ac ipſorum incolarum ⁊ habitatorum vicarios, rectores, gubernatores, ⁊ adminiſtratores in tpalibus q vixeritis ⁊ quoad vixerint. ⁊ q̄diu in fidelitate obedientia noſtra ⁊ ſucceſſorum noſtrorum Roma. pontificum canonice intrantium. ⁊ dicte eccleſie perſtiteritis ⁊ perſtiterint autoritate predicta facimus, conſtituimus, deputamus ⁊ etiā ordinamus vobis ⁊ eis ac eorum cuilibet ſuperuenienti vel ſuperuenien. nobis decedentibus Vicariatū, regimen, gubernationem. ⁊ adminiſtrationem: huiuſmodi per vos ⁊ ipſos ſeu aliū vel alios ad hoc a nobis vel ab eis vel eorum aliquibus ſuperuenientibus ſeu aliquo ſuperueniente deputandū ſeu deputandos cum illis mero ⁊ mixto imperio ac omnimoda iuriſditione tpali q̄ inibi que dictam eccleſiā ſeu alios pro eo exercitata fuerint dintius et preſentialiter exercent ad honorē noſtrum ⁊ eiuſdē eccleſie. ſtatūqꝫ pacificum proſperū ⁊ tranquillū caſtrorū ac fortalitiorum ⁊ pertinentiarū predictorū: necnon hominū incolarū ⁊ habitatorum eorūdē iuſte ⁊ fideliter exercendi poteſtatem plenariam cōmitten. vobiſqꝫ ⁊ eiſdē filiis ⁊ deſcendentibus huiuſmodi durante vicariatu predicto per nos vel aliū ſeu alios inibi quoſcunqꝫ poteſtates, iudices, ⁊ officiales idoneos qui poſſint ⁊ debeant queſtiones quaſlibet tā ciuiles quam criminales: ⁊ alias cuiuſcunqꝫ ſpeciei vel generis motas vel mouendum ad forum, caſtrorum, fortalitiorum, et pertinentiarum predictorum vel alicuius ex eis ratione cōtractus delicti vel rei de qua agetur. aut quouiſmodo de iure vel approbata et preſcripta conſuetudine pertinentes audire ⁊ ipſas plena

ratiõe cognoſcere criminibus hereſis ac leſe maieſtatis: ⁊ falſitatis literarum apoſtolicarũ exceptis caſibus debito fine terminato ⁊ executioni debite demandare conſtituendi ⁊ faciendi: necnõ colligendi habendi ⁊ percipiendi: ac veſtris ⁊ ipſorũ filiorũ ac eorum deſcendentium huiuſmodi vſibus applicandi omnia ⁊ ſingula conſueta ⁊ debita thelonea, pedagia, ⁊ emolumenta: ac fructus, redditus, prouentus ⁊ introitus quocunq; nomine cenſeatur ad nos ⁊ dictã eccleſiam in caſtris, fortalitijs, ⁊ pertinentijs predictis ⁊ quolibet eorum quomodo iure cauſa colliſione vel forma pertinentium ⁊ de ipſis omnibus ⁊ ſingulis durãte vicariatu huiuſmodi prout vobis ⁊ eis videbuntur ⁊ volueritis diſponendi.

Alienatione tamen bonorum ac iuriũ ipſius eccleſie in caſtris, fortalitijs ⁊ pertinentijs predictis vobis et eis penitus interdicta. ac per vos vel alium ſeu alios quibus id cõmittendum duxeritis merũ ⁊ mixtum imperium ac omnimodam iuriſditionem predicta exercendi. Contradictores quoslibet ⁊ rebelles quoties expedierit tẽporali diſtrictione quam conuenit cognoſcẽdi. Ac omnia ⁊ ſingula que honori noſtro ⁊ eiuſdem eccleſie ac ſtatui pacifico, proſpero, ⁊ tranquillo caſtrorum fortalitiorum ⁊ pertinentiarum ac incolarum ⁊ habitatorum predictorum expedire cognoueritis faciendi, ſtatuendi, ⁊ ordinandi, corrigendi, puniendi, diffiniẽdi, ⁊ exequẽdi concedentes autoritate predicta plenariam poteſtatem. Ita tamen q; de huiuſmodi cõſuetis ⁊ debitis theloneis, pedagijs, fructibus, redditibus, prouentibus, introitibus ⁊ emolumẽtis alijs quibuſcunq; vos ⁊ predicti filij veſtri ac deſcendẽtes huiuſmodi teneamini dicta caſtra fortalitia, ⁊ pertinentias veſtris ſumptibus ⁊ expenſis fideliter ⁊ diligenter cuſtodire ⁊c. ipſorum onera ſupportare: abſq; eo q; dicta eccleſia vobis vel dictis filijs: aut eorũ deſcendentium huiuſmodi pro vicariatu predicto rectoria, gubernatione, cuſtodia ⁊ oneribus ſupportãdis ſubuenire in aliquo teneatur. ¶ Et nihilominus ſingulis annis quibus huiuſmodi vicariatũ, rectoriam ⁊ gubernationem exercebitis ſeu exercuerũt de huiuſmodi emolumentis ⁊ prouẽ. pro cenſu ⁊ nomine cenſus predictorum caſtrorum fortalitiorum ⁊ pertinentiarum. N. flor. auri de camera boni ⁊ iuſti ponderis nobis ſeu ſucceſſoribus noſtris canonice intrantibus vel eccleſie Ro. ſeu camere apoſtolice aut theſaurario pro tempore non exiſtenti in prouincia noſtra. N. ⁊c. de qua dicta caſtra exiſtũt videlicet in feſto Natiuitatis domini noſtri Jeſu chriſti ſoluere teneamini. Necnon regalia cõſueta ⁊ alia ſeruitia in conceſſionibus dudum per. N. papam ⁊ alios romanos pontifi. predeceſſores noſtros ſeu de ipſorum vel ipſorum mandatis per ſe. apoſtolice legatos factis facere ac reddere ⁊ adimplere fideliter ſitis aſtricti. ¶ Cauſas tamẽ omnium ⁊ ſingularũ appellationum ⁊ nullitatum quarũlibet tam criminalium q̃ ciuilium. ⁊ alia quelibet ſuperioritatis iura nobis ⁊ noſtris ſucceſſoribus ⁊ legatis ac rectoribus prouincie predicte: pro tẽpore exiſtentibus expreſſe ⁊ ſpecialiter retinemus ⁊ etiam reſeruamus. ¶ Saluis tamẽ ⁊ reſeruatis in hoc caſu quibuſcunq; priuilegijs ⁊ indultis in dictis caſtris, fortalitijs ⁊ pertinentijs in hac parte cõpetentibus ſi qua forent nõ intendimus propterea derogare.

Volumus inſuper ⁊ huiuſmodi vicariatus cõſtitutiõi adijcimus per preſentes q; vos ⁊ filij ac deſcendẽtes huiuſmodi. Necnon incole ⁊ habitatores predicti ad parlamenta generalia accedere ⁊ cenſum ſeu affictum ſeu quecunq; regalia camere apoſtolice ſicut olim conſueuerũt ſoluere teneamini ⁊ etiam teneantur. Et de huiuſmodi cẽſu ⁊ affictu quid ſint ⁊ quomodo differant. dic vt per Bal. ſup pace conſtantie. in verſi. fictum. ¶ Quodq; vos ⁊ predicti filij veſtri ac deſcendentes predicti per vos ⁊ officiales veſtros quos ad hoc duxeritis deputandos caſtra, fortalitia ⁊ pertinentias. necnon incolas ⁊ habitatores predictos huiuſmodi durante vicariatu regatis ⁊ gubernetis ſm iura, ⁊ conſtitutiones ⁊ ſtatuta prouincie. necnon ciuitatum, caſtrorũ, fortalitiorũ ⁊ pertinentiarum predictarũ ⁊ aliã per dictam eccleſiam vel aliũ ad hoc ab ea poteſtatem habentem tam edita ⁊ approbata q̃ in poſterum edenda ⁊ approbanda. ⁊ q; omnia ſtatuta ſi qua eſſent in eiſdem caſtris, fortalitijs ⁊ pertinentijs contra Ro. eccleſiam ⁊ libertatẽ eccleſiaſticam: eccleſiaſticaſq; perſonas ſeu eorum bona caſſetis ⁊ faciatis totaliter aboleri, ⁊ q; eis non vtamini, nec ea ſeruetis nec receptetis rebelles ⁊ exbãnitos eiuſdem eccleſie. Nec directe vel indirecte faciatis per alios receptari, nec eis vel eorum alicui auxiliũ, cõſilium vel fauorem dari ſeu preſtari nullo modo permittatis quin potius quoſcunq; ex eis in noſtram peruenientes poteſtatem quoties ſuper hoc a legato ſedis apoſtolice vel rectoribus dicte prouincie. aut alijs dicte eccleſie prouincialibus ad quos ratione officiorum ſuorum id pertinet requiſiti fueritis, bona fide capi faciatis ⁊ ad huiuſmodi requirentes ſub fideli cuſtodia deſtinari. Quod intellige non obſtantibus aliquibus pretenſis priuilegijs in cõtrarium tanquã reuocatis per extrauagantem. Jo. xxij. que incipit, ad noſtri apoſtolatus vt ibi no. per Zenz. glo.

Volentes ac etiam ordinantes q; vos ⁊ fidem filij veſtri ac eorum deſcendentes huiuſmodi omnes gentes etiã armigeros tam equeſtres quam pedeſtres per legatum ſeu rectores prefatos. vel alios nos dicta eccleſia ſeu ipſis legatis vel rectoribus ad hoc deputãdis quotieſcunq; tranſmiſſas in caſtra ac fortalitia ⁊ pertinentia predicta recipere ⁊ et receptare. ac recipi ⁊ receptari ac benigne tractari: eiſq; de victualibus ⁊ neceſſarijs prouidere pro cõpetenti pretio ſine ſoto iuxta poſſe veſtrum teneamini. ¶ Quod homines incole ⁊ habitatores ciuitatum, caſtrorũ fortalitiorũ ⁊ pertinẽtiarum predictorum ⁊ cuiuslibet eorũdẽ in manibus veſtris ⁊ dictorũ filiorũ veſtrorum ac eorũ deſcendentiũ huiuſmodi, ſeu alicuius vel aliquorum ad id per vos vel eos deputandi vel deputandorum iuramentum debite fidelitatis ſeruande nobis ⁊ ſucceſſoribus noſtris ro. pon. canonice intrãtibus. ac vobis ⁊ predictis filijs veſtris ipſorũq; deſcendẽ. huiuſmodi tanquam vicarijs noſtris ⁊ dicte eccleſie infra congruum ad hoc per vos ⁊ eoſdem filios veſtros ⁊ deſcendentes huiuſmodi moderandũ terminum preſtare corporaliter teneant.

Preterea volumus ⁊ huic vicariatui adijcimus per expreſſum q; vobis vita functis predicti filij veſtri ⁊ alij huiuſmodi deſcendentes infra quatuor menſes a die veſtri obitus perſonaliter teneãtur ⁊ debeãt per ſe vel pro patre ſuum ad hoc ſufficiens mandatum habentem coram nobis vel ſucceſſoribus noſtris ro. pontificibus ſeu illo vel illis cui vel quibus hic duxerimus vel ſucceſſores noſtri duxerint committendum predicta caſtra fortalitia ⁊ pertinentias necnõ vicariatum regimen. gubernationem ⁊ adminiſtrationem a nobis vel dictis ſucceſſoribus noſtris ⁊ a ro. eccleſia recognoſcere. ac fidelitatis ⁊ alias in forma ſubſcripta preſtare ſolitum ⁊ debitum iuramentum: q̃ ſi infra dictorum quatuor mẽſium a die obitus veſtri computandorum terminum perſonaliter vt prefertur dicti filij veſtri ⁊ huiuſmodi deſcendentes facere neglexerint lapſu dictorum quatuor menſiũ termino ex tunc excõicationis ſniam illos qui nõ defecerint incurrere volumus ipſo facto. a qua niſi per nos aut ſucceſſores noſtros ro. pontifices non poſſint niſi in articulo mortis abſolui. ¶ Et nihilominus ipſos ab omni exercitio vicariatus regiminis, gubernationis ⁊ adminiſtrationis predictorum ſuſpenſos eſſe volumus ipſo facto. Et ſi infra alios quatuor menſes immediate ſequentibus quatuor menſes proxime dictis huiuſmodi morã non curauerint cũ effectu debito purgare ex tunc ab ipſis vicariatu. regimine, gubernatione ⁊ adminiſtratione ⁊ omni iure dictis filijs veſtris eorũq; deſcendentibus huiuſmodi quolibet competentibus ipſos priuatos eſſe volumus ⁊ tenore preſentium declaramus. Et attende q; iſti filij poſſunt inter ſe diuidere territorium ⁊ iuriſditionem modis ⁊ formis de quibus per Barto. in. l. ſi vni. de re iudi. ⁊ Bal. in. c. vno delegatorũ. de offi. deleg. vbi multa dicit ad propoſitum.

Poſtremo omnes ambiguitates ſeu dubia, q̃ ſeu q; pretextu vel occaſiõe conſtitutionis conceſſionis voluntatis, reſeruationis, retẽtionis ⁊ cõditionũ ſuperius adiectarũ aut aliquorũ aliorum preſentibus expreſſorum quomodo ⁊ quotieſcũq; in poſterũ oriretur. ipſorum omnium interpretationẽ ⁊ declarationẽ ad nos ⁊ predictos ſucceſſores noſtros ⁊ ad nullum aliũ volumus pertinere iuxta noſtram ⁊ dictorum ſucceſſorũ noſtrorũ voluntatẽ ⁊ arbitrium faciendas. ¶ Quod ſi forſan volũtates, reſeruationes, retẽtiones ⁊ alia ſuperius expreſſa: ac iuramentum per dictos filios veſtros ⁊ deſcẽdentes huiuſmodi iuxta formam inferius annotatã preſtandam. ⁊ contentam in eo non ſeruaueritis ſeu non ſeruauerint: nõ impleueritis ſeu non impleuerint: aut cõtra ipſa vel eorũ aliquod temere per vos aut ſe vel alium ſeu alios feceritis ſeu fecerint ſiue veneritis vel venerint: aut culpam veſtrã vel ſuam ſuper hoc legitime admoniti infra vnius menſis ſpacium admonitionis huiuſmodi tempore computandi congrua ſatiſfactione non correxeritis vel non correxerint et dictum cenſum non ſolueritis vel non ſoluerint in termino ſupradicto, eo ipſo excõmunicationis ſententiam quam in vos ⁊ ipſos ex nunc eo caſu ferimus in ſcriptis incurratis et incurrant: a qua nequeatis ⁊ nequeant ab aliquo abſolui preterq̃ a nobis vel dictis ſucceſſoribus noſtris: niſi duntaxat in mortis articulo conſtituti. ¶ Mandamus quoq; diſtrictius dilectis filijs ciuitatũ, caſtrorum, fortalitiorũ. ⁊ pertinentiarum predictorum incolis ⁊ habitatoribus prelibatis, quatenus vobis deficientibus prefatos filios veſtros ⁊ huiuſmodi deſcendentes tanq̃ vicarios ⁊ rectores ſuos benigne recipiatis ⁊ honorifice pertractetis. Eiſdem tanq̃ ſuis rectoribus ⁊ alijs eorũ officialibus quos ad caſtrorum, fortalitiorum ⁊ pertinentiarum predictorũ regimẽ duxerint deputandos in omnibus que ad vicariatus et rectore huiuſmodi ſpectant officium quoad vixerint. iuxta preſentis noſtre cõſtitutionis tenorem parere ⁊ intendere ſtudeant ac efficaciter obedire. Vos igitur ex credito nobis dono celeſti virtutibus prefatos filios veſtros ⁊ deſcẽdẽtes huiuſmodi circa caſtrorũ, fortalitiorũ, ⁊ pertinentiarum

⁊ pertinentiarũ: necnon incolarum ⁊ habitatorum predictorũ regimen proſperum ⁊ tranquillum ſic prout poſſibile vobis fuerit erudire, inſtruere ⁊ docere faciatis ⁊ procuretis qͦ incole ⁊ habitatores predicti vtilibus rectoribus ⁊ gubernatoribꝰ prouidis gaudeãt ſe cõmiſſos. Voſq; ⁊ ipſi apud deum ⁊ hoĩes valeatis exinde merito cõmeadari: ⁊ noſtram eccleſie predicte benedictionez ⁊ gratiam vberius promereri.

Forma autem iuramenti qͦ vos ratione vicariatus huiuſmodi veſtro ⁊ dictorũ filiorum veſtrorum ⁊ eorũ ſuccesſorũ nominibus in noſtris manibus per dilectũ filium. N. de. N. aduocatũ noſtrum cõſiſtorialem procuratorẽ noſtrum ad hoc ſpecialiter conſtitutum preſtitiſtis vt per eum vos ⁊ dilecti filij ⁊ deſcẽdentes hmõi plenius informemini preſentibus inſeri fecimus que eſt talis. Nos N. miles. ⁊. N. domicelli fratres et quondã comitis de. N. dioce. N. milites nati caſtrorũ. N. ⁊. N. ⁊c. cũ ſuis fortalicijs ⁊c. ⁊ eorũ pertinẽtiarum comitatus quondã. N. dicte dioceſis nobis in vicariatũ conceſſorum pro ſancta romana eccleſia ⁊ dño noſtro Papa in tẽporalibus vicarij ab hac hora in antea fideles erimus beato Petro apoſtolorum principi et ſanctiſſimo in Chriſto patri ⁊ dño noſtro domino. N. diuina prouidẽtia Pape. N. ⁊ ſucceſſoribus ſuis Roma. põtificibus canonice intrãtibus nec erimus in concilio, auxilio, conſilio, cõſenſu opere ſeu facto qͦ dictus dñs noſter. N. Papa. N. ſeu ſucceſſores ſui vitam perdant aut membrũ, vel capiãt mala captione. Conſilium vero qͦ vobis ſignificauerint, vel cõmittent per ſe ſeu nuncios ſeu literas ſiue eorũ licentia aut ipſorũ damnum ſeu preiudicium ſcienter nemini pãdemus ⁊ nunꝗ erimus nec in facto vel conſilio ſeu conſenſu directe: vel indirecte per nos: vel alium ſeu alios publice, vel occulte ſeu quouiſmodo cõtra Roma. eccleſiã ⁊ dñm noſtrum ſummum Pontificem qui nunc eſt, vel pro tempore erit. Sed ſemper erimus adiutores ad ſeruandũ, retinendũ, defendendum ⁊ recuperandũ ciuitates, terras, caſtra, ⁊ villas ac rochas, ⁊ fortalicia ⁊ oĩa alia iura ſancte romane eccleſie etiam male alienata: vel per quoſcũq; homines tyrannice detenta adiuuabimus: pro poſſe recuperare ⁊ recuperata defendere ⁊ in ſuo pleno dominio et eorum iuribus ⁊ vtilitatibus ac honoribus conſeruare ⁊c.

Et quod nunquã erimus verbo, vel facto, cõſilio aut cõſenſu, aut aliquis imperator, rex, dux, vel marchio, vel quiuis alius nobilis vniuerſitas, cõmunitas ſeu collegiũ cuiuſcunq; ciuitatis terre, vel loci eligaṫ nominentur ſeu etiam aſſumanṫ in dñm, officialem, vel rectorẽ ciuitatum, caſtrorũ, fortaliciorum ⁊ pertinentiarũ predictorũ ſine expſſa licentia dicti dñi noſtri Pape qui nunc eſt vel pro tẽpore erit ſeu legatorũ eius. Et qͦ cõſtitutiões papales maxime fe. re. dominorum Joannis. xxij. Clemẽtis. vi. ⁊ Innoctetij. vi. ſummorum pontificum loquẽtes de hac materia pro poſſe totiſvicibus obſeruabimus. Et ſi cõtingeret qͦ aliquis nominareṫ, vel eligeretur ſeu aſſumeretur in dñz ſeu officialem in caſtris, fortalitijs, vel pertinentijs ſupradictis ſine expreſſa licentia dicti domini noſtri ſeu legatorũ, vel vicariorũ nos preſtabimus ei auxilium, conſilium vel fauorẽ publice, vel occulte, ſed pro viribus ꝗtum poterimus repugnabimus qͦ reuerenter ⁊ honorifice iuxta poſſe noſtrũ in caſtris, fortalicijs ⁊ pertinentijs predictis in quibus ſumus vicarij deputati dictũ dñm papam. N. ⁊ ſucceſſores ſuos canonice intrantes ⁊ legatos nuntios vicarios ⁊ officiales eorundem qui pro tempore erunt quoties ad partes illas acceſſerint reuerenter ⁊ humiliter recipiemus ⁊ ꝑ poſſe honorifice tractabimus ⁊ in deuotionem, fidelitatẽ ⁊ obedientiaz ipſius Ro. eccleſie ⁊ dicti dñi noſtri Pape ⁊ ſucceſſoruz ſuorũ canonice intrantiũ ⁊ legatorũ officialiũ ⁊ vicariorũ ſuorum ppetuo ⁊ inuiolabiliter permanebimus ⁊ ſoluemus camere antedicte. Et qͦ nunꝗ cõtra prefatam Ro. eccleſiam ⁊ dñm noſtrum. N. Papã ſeu officiales ſuos, vel ſuorum ſucceſſorũ rebellabimus nec rebellantibus adherebimus quoquomodo: nec auxilium: conſilium vel fauorem publice vel occulte ipſis rebellantibus dabimus: ſed preceptis monitionibus ⁊ iuſſionibus Ro. eccleſie ſummorũq; pontificum, parebimus ⁊c. ⁊ reuerẽter obediemus ac cũ effectu caualcatas offenſiones inuaſiones ⁊ diſcẽſiones nõ faciemus aut fieri pcurabimus contra aliquos Ro. eccleſie fideles ſubditos deuotus ⁊c. vt in bulla. ſic nos deus adiuuet ⁊ hec ſancta dei euangelia. datũ ⁊c. Anno dñi ⁊c.

Delinquentes autem contra tales officiales puniuntur per extrauagantem Jo. xxij. que incipit, dierũ creſcente malitia. Et ſine huiuſmodi titulis nemo poteſt ſibi aſſumere dominiũ in patrimonio beati Petri propter extrauagantẽ eiuſdem Jo. xxij. que incipit, eccleſie romane. neq; in alijs terris eccleſie etiam in comitatu Veneſiñ ⁊ dominio Auenioñ. quinimo ſingulis annis ſolẽniter anathematizantur tales in feria. v. maioris ebdomade per Papam ante fores ſancti Petri, ⁊ quãdo eſt excõmunicatus talis vicarius vaſalli nõ ſunt obligati ex iuramento fidelitatis: vt in titu. hic finitur. l. corradi. c. domino guerraz. in vſi. feu. Et ſi poſtea fuit abſolutus nõ recuperat ſeruitia medio tẽpore perdita. arg. in aut. idem de neſtoriaũ. C. de here. ſed excitatur ad actum ſuũ ſequuta reconciliatione per. c. ex literis. de conſti. ſm Bal. in. c. j. de offi. ordi.

Et vltimo adde qͦ ſi vicariatu vacante huiuſmodi, vel regno Sicilie, vel Apulie, aut ducatu Urbinateñ. ⁊ Ferrarieñ. etiam nouiter facto ducatu per papam Sixtum modernum papa conferat aliquos locos etiam comitatus in feudum quã primum poſtera prouidetur de vicario regeant duce tenentur illi tanꝗ ſui vaſalli facere fidelitatem ſm Odofre. et Bal. ſuper pace cõſtantie. in verũ. inueſtituraz. per. l. ſicut. §. illud. ff. quibus mod. pig. vel hypotheca ſolui. ⁊ tanꝗ membra ſequunṫ caput quod eſt nota. dignum.

Finit Tractatus reuerẽdi patris do. Jo. Frãciſci de pauinis, iuris vtriuſq; ac ſacre Theologie doctoris: ſacri palatij apoſtolici auditoris digniſſimi.

Reuerendiſſimo ſuoqꝫ obſer

uandiſſimo dño Amaneo miſeratione diuina ſancti Nicolai in car cere tulliano ſancte Romane eccleſie diacono cardinali meritiſſimo de Albreto vulgariter accerſito, Petrus de biaxio huius, atqꝫ illius iuriū licentiatus immeritus ꝗuis ſplendore donatus, regiuſqꝫ Nauarre indignus conſiliarius famulatum. S. loco.

Sepe: diuqꝫ mecum cogitanti, atqꝫ animo voluenti, o celeberrime cardineo fulgentium nitore obitum tremendū, ac terribilem fore his quibuſcumqꝫ vna cū corporis mole omnia extinguntur: nō eorum qui ꝑpter aliquod preclarum facinus, magnificaqꝫ geſta glorioſum nomen, famaqꝫ perecelebria eximia laude digna emori nō valet. Nam his, laborum, ac calamitatum ſinis: illis vero ſempiternorū apud inferos ſuppliciorū initiū a ſuperis mors cōſtituta dicitur: mihi animo ſedere cōtigit: ut tuo fretus preſidio anſim hoc electionū opuſculū in tui noīe cōponendum, per te (cui ſemper diuinū innatum fuit ingeniū: ac aurea dicendi uena) correctiōis lima poliendū aggredi: quatenus alios me longe maiores, atqꝫ meliores meo incitem latratu ad magnifica, ac preclara, (vt eorum dignitates, necnon literarum ſcientiam decet) opera peragenda caniculorū more (vt venatores iubet agam) q eorum demiſſis, pauxilluliſqꝫ latratibus preda ad inuenta ſe maiores, et validiores ad eiuſ capturā vehementiores, ac auidiores reddere ſoliti ſunt: vt inde laus, ac honos ſit ſummo rerum opifici: ſic ſicqꝫ eorum celebri, atqꝫ memoria digna cōpoſitione immortalitatem ſibi cōparent. Et ſi ipſe mihi ſatis conſcius exiſtam, o cardinalium digniſſime: quales adoriatur procellas, fluctuanteſqꝫ motus ſua qui palam ſcripta detegit: ve vipꝫ detractionis naufragiū, aut ab emulis (ve diuus ille Hieronymus: aut a faſtidioſis: qbus longa ꝗuis optima diſplicere ſolet oratio: aut ab inſipientibus qbus oīs doctrina ēt ſaniſſima odio habeť) nō patiať. Ipſe tñ ꝑfecta ōn corſpe: vbi tu ipſe errata queqꝫ corripere dignū duxeris: ac rudē, incultāqꝫ meā dicēdi formā inexgſitā, ſplēdidā, politāqꝫ o eduxeris: cū genus dicēdi, ceteraſqꝫ artes (quas bonas appellāt) iuraqꝫ et canonica, et ciuilia: ſtrenniſſime calleas: ſua vt obturēt labia lepra detractionis infecti: ac venenata deſiſtāt carpere lingua neceſſe fuerit: quoniam tunc, tunc obticēdi et nō obloquēdi campus aderit. Hoc igitur breuiuſculū opus a peregrino regiis fraternis implicito negotiis apud Pariſiacos editum (libris vbi opus fuere me deſtitutum queſitis) iocundo queſo ſuſcipito animo: maius (vt tua dignū eſt dignitate) aliquod poſthac ſuſcepturus: vbi primū licuerit p'ociū: ſi fors fortuna bonis auſpiciis me ad patriā reducem fecerit ſimiuſ ac meorum cōtubernio librorū aduexerit. Tuus ibi vis obſequentiſſimus Petrus cordier (quo quondā caduces (cū inibi vitā ageres) ſuis crebris lectionibus reſonabant literarū gymnaſia: ac deinde nō minus diſcipline, ac doctrine intentu inſula doctorali inſignito achademia Pariſia decorata eſt) reuerendiſſimam tuā dignitatem plurima: ac humilima ſalute ſaluere iubet aliquas ad te ad paulos aſqꝫ dies daturus cōcluſiones: qm̃ te literarum ſemper amatorem agnouit: quas ex cauſis et canonice, ac ciuilis facultatū locis inter eaſdem interpretandā hauſit. Uale mi obſeruandiſſime dñe: tibiqꝫ cuncta fauſte ſuccedant: ventiqꝫ aſpirent ſecundi: meqꝫ vt ſoles adama. Ex Pariſiis idibus Julii.

Opus nunꝗ̄ ſatis eſtimatū

ab autore dictum, Directorium conficiendarum Electionum D. Petri de Biaxio Nauarrenſis, miras ac luculentas iuris deciſiones complectens.

Summarium.

1 Abuſus principum hodie eccleſias opprimit.
2 Principes ſeculares nō debēt ꝯuenire electionib⁹ canonice factis.
3 Laici clericorꝫ mores et vitā ſeducti imitātes, ignib⁹ deputāť eternis.
4 Fortioris fortior cruciatus manet.
5 Utilitas ꝙ colligi poſſit ex libello de electionibus rite faciendis.
6 Cardinales ſummi pontificis eligendi ritum debitum ignorare viliſſimum eſſet.

In illius nomine qui almum in diſcipulos ſpiritum inſufflauit: quos pre aliis ſibi tanꝗ̄ peculiares ex omni gente eligere non dedignatus eſt: opuſculū electionum conficiendarum directoriū breuiter congeſtum (prout captus componentis ingenioli datur: et negotiorum multitudo patitur) ad laudem indiuidue trinitatis, et profectum eccleſiarum, feliciter incipit, qui eccleſiarum profectus maximus profecto foret, ſi prout ius expoſcit, electiones fierēt: nec abuſus laicalis poteſtatis, ſicut ſepiſſime incidit, obreperet
1 quem ſuperi explodāt, ſupplice ac humillima prece depoſco. † Nā principum abuſu (quorum eſt munus eccleſias contritas reſtaurare: ve eſt tex. in. c. boni pncipis. xcvi. diſt. et ibi Archi. et Geminian⁹) hodie eccleſie opprimunť: deſtruuntur ac penitus pereunť: pro eo qꝺ ſanctiſſimas electiones impediunt: eligētes diuerſimode ad indignos aſſumendos cōpellunt: et vt inordinate et incōgrue ſiant electiones cauſa exiſtunt: cōmunes, conſonantes, ac canonicas electiones ꝗ̄s tueri, protegere, ac defendere deberent, caſſari faciunt: et nūꝗ̄ has canonicas approbent: prouiſis quandoqꝫ iniuſte ꝗuis fauent, vt pro voto eorum quādoqꝫ minus canonica electio, aut illicita pmiſſo teneať. vtinam pre oculis haberent aureum textū in. c. nullus
2 laicorum principum. lxiii. diſt. vbi ad literam † quiſquis ſecularium principum, vel potentum. vel alterius dignitatis laicus aduerſus cōmunem cōſonantem, atqꝫ canonicā electionē eccleſiaſtici ordinis agere tentauerit, anathema ſit, donec obediat et cōſentiat quicqd eccleſia de electione et ordinatione proprij preſulis ſe velle monſtrauerit. et ibi Dñi. et Archi. et per eundem Archi. ibidē: que electio dicatur canonica. qꝺ ſi fieret, non tot ſcandala, que in dei eccleſia poteſtatis laicalis abuſu oriuntur, euenirent. Ex quo etenim principū iuſſu, aut aſs ad dignitatū culmina illiterati iuuenculi, ac aſs male morati, et quādoqꝫ irregulares, ac multos patientes defectus aſſumuntur, iura eccleſiaſtica pereunt, ac eccleſie gladius tēporali lōge dignior eneruatur: vt tota hac tēpeſtate eccleſiaſtica iuriſdictio aboleatur. Hinc multi aſini, qui vix legere ſciunt, ad ſacerdotale officiū proueuntur: et qꝛ literarum ſunt ignari, mercibus ſeſe implicant, vſuris ſtudent, adulteriis inuigilant. et reliqua id genus ſcelera perpetrant: ſic vt vere de eis dici poſſit. Egreſſa eſt iniquitas de babylone a ſenioribus iudicibus, qui videbanť regere populum. Daniel.
3 c. xiii. † Hinc eorum exemplo pauperculi laici ſeducti, eorum vitam ac mores imitando, gehennalibus cruciantur tormētis. Quod enim agitur a prelatis, facile trahitur a ſubditis in exemplum. iuxta qꝺ dñs ait ad Moyſen. Leuit. iiii. Si ſacerdos qui eſt unctus, peccauerit, faciet delinquere populū, que tranſlatiue conſcripta ſunt in. c. magne. de voto et voti redemp. quo ore quoue animo ꝑlatus ſimoniacus, irregularis, illiteratus, vitiis irretitus, ordinandum ſcrutabitur: ad literas virtutūqꝫ cultum in examine hortabitur: cū ignorantie cecitate ipſe ducatur, cōtrariaqꝫ virtuti exequať: ſibiqꝫ dici poſſit ſe eadem cōmiſiſſe que corripit. pro quo bonus tex. in. c. primum itaqꝫ. diſt. xxv. quare ſibi caueant principes, ne eccleſiarū ordinationes impediant, et prefatorum malorū cauſa exiſtant, indignos ad prelaturam prouehi faciendo: qꝺ ſi fecerint, potes eos tormenta
4 patientur. viii. q. i. c. illud. † Nam fortioribus fortior inſtat cruciatio. Sapien. capi. vi. Et cui plus committiť. ab eo plus exigitur: vt ff. de pe. l. quedā delicta. et notatur. C. de epiſco. et cler. l. preſbyteri. ¶ Faueant ergo principes ac dñi tēporales electionib⁹: ad taleſqꝫ eligendos auxilium impartiantur, qui verbo pariter atqꝫ exemplo eorum officium exequi valeant. Iuxta ſententiam. c. inter cetera. de offi. ordi. vt dicti dñi tēporales, cum ante tribunal tremēdi iudicis qui non eſt perſonarum acceptator, Act. x. ſcḋm ea que in hoc ſeculo geſſerint recepturi cōparebunt, dicere valeant qꝺ Paulus ſcripſit ad Epheſios: de quo Act. xx. Tranſlatiue añe in. c. epheſiis. xliii. diſt. mundi ſcꝫ ſunt manus mee a ſanguine oīm prelatorum: quoniam nullum indignum promoueri feci: nec aliquem illitum eccleſiis
5 ctibus vexari permiſi. ¶ † Hoc breui tractaculo informari poterūt eligentes, tam quo ad formā electionis, ꝙ quo ad materiam. Unde hodie infinite lites oriuntur, viderim ipſe in Pariſiaco ſenatu gratia electionū quinqꝫ epiſcopatus ſimul ſub litigio: ac varias ac multas abbatiales dignitates: necnon etiam domini cōfirmatores erudiri valebunt quo ad confirmationes faciendas, vel denegandas: nam ſi nouerint aliquem non canonice electum: illum cōfirmare nō debebunt: nullus etenim eſt confirmādus, niſi canonice electus. in c. nullus lex. diſt. et ibi per Archi. et Gemi. quid ſi quis non fuerit canonice electus, et fuerit confirmatus: an geſta per eū teneant: de quo Panor. c. nihil de electio. Conducibilis quoqꝫ fuerit dictus tractatulus aduocatis: ac practicantibus ad impugnandas electiones que impugnande erunt, et ad ſuſtinendas rite et iuridice effectas. ſunt etenim hec congeſta, ac breuius quo fieri potuit cōiuncta, que ſparſim ſunt in iure in pleriſqꝫ locis diſperſa ſuper electionum ma-
6 teria. † Nec in hoc breui compendio de ſummi pontificis per electionem aſſumptione ſermonem conficiendum putaui: tum ob eligentium ſufficientem doctrinam, qui omnes cardinales exiſtunt: quos illud ignorare viliſſimum ſi quidem foret: cum aliis preſint dignitate: de quo copioſe Barbatius in tractatu. de pre. car. et Ioan. and. in. c. dilectus. in primo de preben. vbi poſt Hoſtien. dicit quod nulla dignitas eſt maior cardinalatu, ſi ſcientia ac ſanctitate, alias non. ante ſerene. c. aſtiſſimus. i. q. i. et in hanc facit ſententiam. c. in ſacerdotibus. lxi. diſt. et tex. in. §. nunc autem. xxv. diſt. qui enim alios docere debēt, poſt ordinationem doceri nō debent: in auť. de ſanc. epiſco.

epiſco.col.ix.§.damus.alā eſt principiū.turpe certe eſt patritio ꝛc.
l.ij.ff.de orig.iuris.Tum etiā de dicta ſummi pontificis electione
tractare non curaui: quoniam ea ſatis plene ac diffuſe eſt tribus ca
pitulis diſcuſſa ac declarata, ſcilicet.c.licet.de electio.in gregoria-
no volumine.ꝛ.c.vbi periculum.lib.vj.ꝛ cle.ne romani.titulis.de
elec.ꝛ per totam illam diſtinctionē.lxxix.et.c.in nomine dñi.xxiij.
diſt.ꝛ ibi Domini.ꝛ Archid.Et in ea electione.xiij.ſpecialia refert
Panor.in.d.c.licet de vitanda.ꝛ quinq; iura enumerat ſuper ea:vt
ibidem per eum.

Summarium.

1 Confuſionem pariunt que ſine ordine traduntur.
Inſtitutio cuiuis de aliqua re ſuſcepta a definitione proficiſci dꝫ.
2 Electio quid proprie dicatur.
3 Sacerdos,ſacra dans aut docens dicitur.
4 Electiones ex ciuili etiam iure comprobantur.
5 Iuramentum olim in electionibus non neceſſarium hodie requi-
ritur.
6 Electionum materia a iure canonico approbata.

Capitulum.j.prime partis.

PRoximius autem ad in-
1 tentum negotium accedens,† ꝛ quoniam que ſine
ordine traduntur ſolent confuſionem audientibus
generare,hunc ordinem obſeruare decreui: primo
poſt electionum approbationem tangam ꝛ aperiā,
deo fulcimen afferente,concernentia eligentes,ſecundo eligēdos,
tertio formam in electionibus obſeruandam adijciam.Et hiſce tri
bus in trinitatis nomine peractis ac diſcuſſis,atq; aliquibus horū
trium conſecutiuis expeditis,opuſculi preſentis erit finis ſic tamē
per incerta vagetur:cum omnis que a ratione ſuſcipitur de aliqua
re inſtitutio,debeat a diffinitione proficiſci:vt intelligatur quid ſit
2 id de quo diſputetur:teſte Cicerone officiorum primo.† Electio
eſt alicuius certe perſone ad prelaturam,vel fraternam ſocietatē ca
nonice facta vocatio.Panor.ſuper rubri.de poſtula.prela.ꝛ Hoſti.
in ſumma de elec.circa princ.glo.in verbo,vera.c.vnico.de poſtula.
prela.lib.vj.Approbatio autem electionum ꝛ diuini ac humani
iuris habet fomentum.nam primo ſeptem diaconi fuere a colle-
gio apoſtolorū electi:vt habetur Act.vj.ꝛ Iacobus in archiepiſco-
pum hieroſolymitanum a Petro,Iacobo,ꝛ Ioanne electus eſt.
tex.iuncta glo.in.c.porro.lxvj.diſt.Et poſt Iacobi mortem Simō
cananeus (vt ſua tradit hiſtoria) ex conſenſu omnium apoſtolorū
Hieroſolymitane eccleſie epiſcopꝰ eſt ordinatus: mortuoq; Iuda
qui epiſcopus erat:vt eſt glo.in.d.c.porro.ꝛ in Pſal.cviij.vbi dicit
epiſcopatū eius accipiat alter:diſcipuli inuocato diuino preſidio
duos elegerunt: ꝛ ſors cecidit in Mathiam.Act.j.ꝛ oēs Apoſtoli
elegerunt Petrum in pontificem,ꝛ eorum caput.Panor.in prīa
diſputa.col.xvij.pro quo tex.in.c.in nouo.xxj.diſt.ꝛ ibi Archidi.ꝛ
Domi.ꝛ ijdem apoſtoli ordinabant preſbyteros.Act.xiiij.ꝛ olim
3 erat preſbyter qui ꝛ epiſcopus.xcv.diſt.c.olim.† ꝛ dñs electionē ſa
cerdotum hoc eſt prelatorum,qui ſacra dant ꝛ docent,aut ſaltem fa
cere debēt,bonis ſacerdotibus cōceſſit:ꝛ ſpiritualibꝰ populis hoc
eſt clericis:qui ſpirituales eſſe debent:nam nemo militās deo ſe im
plicat ſecularibus negotijs.ij.ad Tymotheum.ij.tranſlatiue antē
in.c.j.ꝛ.c.ſed nec.ne cleri.vel monachi ꝛc.bonus tex.in.c.electionē.
lxxix.diſt.vbi electionem eorum ſcꝫ ſummorum pontificum ꝛ ſacer
dotum bonis ſacerdotibus,ꝛ ſpiritualibus populis dñs cōceſſiſſet
ꝛc.ex his ꝛ alijs,que copioſius adduci poſſent,patet materiam ele-
ctionum iure diuino cōprobatam.Ex varijs aūt titulis faculta-
tis ciuilis electiones approbantur,tex.ad literam.in.l.ſi quis.C.de
4 epiſco.ꝛ cle.ꝛ in titu.de decurio.in.l.obſeruare.lib.x.† vbi obſerua
re oportebit magiſtratus vt (decurionibus in curiam vocatis) no-
minationem.i.electionē.glo.ibidem ad certa munera faciant:eāq;
ſtatim in notitiam eius qui fuerit nominatus per officialem publi-
cum perferre:ex quo.l.cum dicit,vocatis, apparet qualiter electio
debet fieri vocatis vocandis:vt in.c.venerabilem.de electio.ꝛ.c.bo
ne.in ſecundo eo.tit.ꝛ item ea facta debet electio ſtatim electo pre-
ſentari:vt in.c.quia ſit.de elec.lib.vj.ad idem tex.in auē.de defenſori-
bus ciuitatum.col.iij.ꝛ glo.in verbo, circulum.ibidem.ꝛ in verbo,
poſſeſſorum.in princ.dicte auē.vbi defenſor ciuitatis ſolet eligi:et
ad hoc quondam omnes de ciuitate ſolebant vocari:et ex his duo
querebant ceteros:hinc orta eſt forma ſcrutinij:de qua in.c.quia pro-
pter.conferendo bonitatem ſingulorum:inde habita eſt collatio quē
in prelatorum electionibus fieri debet.c.cumana.eo.ti.de electio.
5 † vt meliorem eligant mediante iuramento:ex eo.forte tex.fuit ha-
bita forma iuramenti:de qua in concilio Baſilliano,cum per iura
canonica talis iuramenti forma non foret expreſſa:quia certa adiu
ratio eſſet obſeruata:de qua in.c.conſtitutis.in ſecundo de appel.
his adde quod ſecundum diſpoſitionem legalem collegia licita poſ-
ſunt ſibi eligere vnum qui eis preſit:ꝛ ille habebit iuriſdictionē in
illos de collegio.l.ſi.C.de iuriſdi.om.iudi.ꝛ ibi Barto.ꝛ idem in.l.
ſi.de colleg.illicitis.ff.Panor.in.c.ex literis.de conſti.ꝛ Feli.in.c.
eam ꝛc.col.iij.de reſcriptis.ꝛ ibi per eum:an rector ſtudij ante cōfir-
mationem poſſit adminiſtrare.Et idem Feli.in.c.accedēs.vbi mul
ta cumulat remiſſiue qui poſſint conſtituere collegium licitum:et
que collegia dicantur approbata:ꝛ modos cognoſcendi eccleſiam
6 collegiatam.in tit.de preſcrip.† Approbatur pariter electionū
materia a iure canonico per iura decretorum:vt habetur.lx.lxj.lxij.
lxiij.diſt.per totum.ꝛ per ampliſſimas electionum rubricas tam in
volumine Gregoriano quam Bonifaciano ꝛ Clemētiniano.Ex pre
miſſis conſtat iure multiplici electionum approbatio:quo viſo pri
mum aggredi neceſſe eſt.

Summarium.

1 Electio prelatis quibus ſienda.
Eligens dignum in prelatum boni operis ſibi comparat fructum.
2 Ius eligendi prelatum ad eccleſie vacantis ſpectat collegium.
Beneficiati non canonici nō ſunt de corpore capituli.
Ius epiſcopi eligendi per forinſecos pōt preſcribi.
3 Collegiati quare prelatum ſibi debeant eligere ꝛ in eum cōſentire.
Ius eligendi prelatum in vno ſolo remanere poteſt.
4 Ius totius vniuerſitatis in vno ſolo remanet ceteris mortuis,vel
priuatis.
Cardinalis ſolus remanens in conclaui Papam eligere poteſt ce-
teris exeuntibus.
Eligere ſeipſum nemo poteſt.
5 Dignitas electiua dicitur que confirmationem requirit.
Electiones ſeu preſentationes quando valide cenſentur.
6 Electio,preſentatio ꝛ collatio quaſi fructus eligendi,preſentandi
aut conferendi dicuntur.

Capitulum.ij.prime partis.

PRo baſe ac dicendorum
1 fundamento hanc cape theoricam† quod viduata ec
cleſia ꝛ ea vacante,illi de collegio ſoli de iure cōi,
ſiue talis eccleſia ſit cathedralis ſiue regularis,aut
alia collegiata,poſſunt ſibi eligere prelatum:ꝛ ele-
ctio per eos facta (ſeruatis que de iure ſunt in electionibus ſeruan
da) eſt valida: iura probant decretorū vt in.c.adrianus.lxiij.diſtin.
vbi ad literam n collegio eccleſie ſuſcipiat ſinē electio pontificis fu-
turi:nulla enim ratio ſinit vt inter epiſcopos habeant,qui nec a cle
ricis ſunt electi.c.in nomine dñi.xxiij.diſt.ꝛ.c.j.lxij.diſt.ꝛ in.c.mira
mur.lxj.diſt.vbi tex.aureus:ſicut enī boni operis ſibi comparat fru
ctum,qui rectum tenet in eligendo ſacerdotem iudiciū,ita graui
ſemetipſum afficit damno,qui ad ſue dignitatis collegium ſubli-
mat indignum: pro quo text.in.c.nullus inuitis detur epiſcopus.
eadem diſt.lxj.ꝛ.c.congregatio.xvj.q.vlti.ibi textualiter congrega
tio debet ſibi eligere Abbatē.ꝛ ibi Archi.ꝛ de hoc eſt tex.in.c.ab-
batem.in primo ꝛ ſecundo.xviij.q.ij.ꝛ.c.j.ꝛ.c.cum terra.ꝛ.c.cū inter
vniuerſas.de elec.in volumine Gregoriano.ꝛ in eo.vol.c.cum dile
ctus.de conſuetudine.cum pleriſq; alijs iuribus que ad hoc addu-
ci poſſent.idem Hoſti.in ſum.ti.de elec.§.qs poſſit.tex.in pragma
ti.tit.de electio.an autē hoc ſit verum in omni vacatione:in tertia
2 parte ſubijciam.Et dicit Panor.in.d.c.cum dilectus.† quod ius
eligendi prelatum ſpectat duntaxat ad collegium illius eccleſie quē
vacat:ꝛ quod eſt cōtra ius cōmune quod aliqui forenſes habeant poteſta
tem eligēdi cum illis de collegio:ꝛ intellige quod in eccleſia cathedra
li ſoli canonici ſunt,qui habent ius eligendi epm:nec habent vocē
in electiōe perpetui in eccleſia beneficiati (niſi ſint canonici) de iu-
re:quia ſoli canonici faciunt vnum corpus cū epiſcopo.c.nouit.et.c.
quanto.de his que fiunt a prelato ſine conſenſu capituli.ita no.Pan.
c.dilecti.col.ij.de maio.ꝛ obe.vide ſuper hoc Panor.in.c.ſcriptū.
col.ij.de elec.qui dicit hoc verum,niſi aliud habeat conſuetudo:vt
notatur in.c.cū olim.de re iudi.ad hoc Inno.Io.and.ꝛ alij docto.
c.ij.de inſtit.Alias ſi beneficiati niſi habeant canonicatus nō ſunt de
capitulo.bo.tex.in.c.ij.de prebē.lib.vj.ꝛ ibi Imo.ꝛ Domi.ꝛ Phi.
fran.col.ij.Et quamuis de iure cōmuni electio epiſcopi ſpectet ad cano
nicos eccleſie cathedralis:hoc tamē ius eſt preſcriptibile per extrin
ſecos de collegio:oportet tamē quod tāto tēpore poſſideatur ſine inter-
ruptione,quod perducatur ad tēpus legitimū.ita tenet Panor.in c.
cum eccleſia ſutrina.de cauſa poſſeſſionis ꝛ proprie.ꝛ ibi vide Io.
and.ꝛ Inn.ſuper materia,quando quis dicatur eſſe in quaſi poſſeſſione
eligendi,ꝛ quando dicatur turbari.Bart.in.l.hoc interdictum.col.ij.de
itine.actuq; pri.ff.ꝛ ſic de cōſuetudine,vel priuilegio ad alios quam ad
illos de capitulo pōt pertinere ius eligendi:vt eſt tex.in.d.c.cum ec
cleſia.ꝛ ibi Panor.ꝛ in.c.cum dilectus.de conſuetu.ꝛ.c.ſcriptū.de
electio.ꝛ.c.ij.de in integ.reſtit.ꝛ.c.bone.ij.de poſtu.pla.ꝛ ibi Pan.
3 † Quare autem illi de collegio habēt eligere ſibi prelatū:ꝛ in eū
cōſentire? Ad hoc dicendū eſt quod ſicut ſponſe inuite nō dꝫ dari ſpō
ſus.c.cum locū.de ſponſali.ne coactio habeat difficiles exitus.c.ꝛ

quiſiuit a nobis.de ſponſa.ſic nec eccleſie inuite eſt prelatus prefe-
rendus:pro quo bonus tex.in.d.c.nullus inuitis detur epūs.lxi.di.
cum inter prelatum ⁊ ſuā eccleſiam ſedus cōiugij ineatur.c.licet. et
c.cum inter.de tranſla.epī vel electi. ¶ Et ſic eſt in collegio ius eli-
gendi prelatum:vt omnibus vno dempto mortuis.aut aliter inha-
bilibus factis,ius eligendi in illo ſolo remaneat:q̄uis ab initio col
legium nō poſſit cōſtitui in vno.l.neratius.ff.de verbo.ſigni.tn̄ ius
collegij ſeu vniuerſitatis in vno reſidere poteſt.l.ſicut.ff.qd cuiuſq3
vniuer.⁊ ibi glo.⁊ Bar.⁊ Inno.in.c.bone.de poſtu.prela.col.pe et
Jo.and.ibidem.Pro quo nota glo.ſingulariter poſitam in verbo,
pauciores.c.gratum.de poſtu.prela.quā ſingulariter notandā di-
cit Panor.ibi.col.ij.circa princi.ad quā quotidie ſit remiſſio,cum
4 queritur,† nunquid ius vniuerſitatis poſſit remanere in vno ſolo
omnibus alijs mortuis,vel priuatis:⁊ concludit dicta glo. q ſic et
opi.dicte glo.tenent,Inno.Hoſti.⁊ Panor.pro quo facit lex.i.ſ.⁊
ij.ff.de rei vendi.vbi vnum caput tanq̄ grex vēdicaſ:de hoc Hoſti.
in ſumma.de elec.ſ.qualiter.col.xiij.verſi.ego puto. ¶ Dic adde
qd ſi cōtingat omnes cardinales exire conclaue preter vnum:ille ſo
lus poterit eligere Romanū pontificē.de hoc eſt glo.ſingularis et
vnica in verbo,omnes.in cle.ne romani.de elec.quam gloſ.allegat
Martinus laud.in tracta.Cardi.in concluſione.xxiiij. Et licet ius
eligendi prelatum remanere poſſit in vno:ipſe tn̄ ſeipſum eligere,
aut ſeipſuz preſentare nō pōt,quibuſcūq3 meritis fulgeat,⁊ ſtudijs
adiuuetur.c.per noſtras.de iure patrona.⁊.c.cumana.de elect.⁊ ibi
glo.in verbo,ad maiorē.nullus etenim ſeſe ingerere debet eccleſia-
ſtice prelationis officijs.d.c.per noſtras.⁊ ibi Jo.and.⁊ Panor.p
quo facit.l.que omnia.ff.de procu. ¶ An aūt quis iuſte ac ſine pec
cato poſſit officia petere? Bar.in col.ij.⁊.iij.in repe.⁊ Bal.col.i.et
ij.⁊ alij legiſte in.l.barbarius Philippus.de offi.preto.ff.⁊ elegan
tiſſime ac copioſe Henri.bohic.in.c.qualiter.de elec. ¶ Ex antedi
ctis patet ad quos ſpectat electio in eccleſijs cathedralibus,conuen
5 tualibus ſeu collegiatis. ¶ † Aduertendum eſt tn̄ qd dignitas di-
citur electiua que requirit cōfirmationē,ſm glo.in cle.q: contingit
ſ.vt aūt.in verſi.electionē.de religio.domi.⁊ ibi Cardiñ.liij. nota-
bili.que glo.eſt ſingu.ſm Cardi.in cle.i.de preben.ſ.ad hec.col.ij.
notat idem Cardi.in eadem cle.i.ſ.ad hec.de preben. ¶ Dicendū
eſt etiam q ſi canonici eligant in plena forma electionis:eſto quod
eorum electio nō cōfirmetur:tamen ratione forme in electione ſer-
uate dicitur bñficium electiuum.vt tenet Oldra.conſi.cxlvi.⁊ ita re
fert Feli.in.c.in noſtra.de reſcrip.correlario.xxxi.quē ibi vide.et in
correlario.xxxij. ¶ Et item aduerte qd ad obtinendū in beneficia
libus:⁊ ad validitatē electionū ⁊ preſentationū ſufficit electo,pro-
uiſo ⁊ preſentato,electores,preſentatores ⁊ collatores fuiſſe in poſ
ſeſſione,ſeu quaſi preſentandi,cōferendi,aut eligendi. bonus text.
in.c.cum olim.de cauſa poſ.⁊ proprie.⁊ ibi gl i verbo.duobus.tex.
etiam in.c.querelā.de elec.⁊ ibi Bal.col.vij.⁊ in.c.cōſultationibus.
de iurepatronatus.de hoc Panor.poſt Inno.ſing.in.c.cū eccleſia.
6 de cā po.⁊ pprie.in.vij.col.verſi.aduerte.† Et horum ratio eſſe pōt
quia electio; preſentatio,et collatio ſunt quaſi fructus eligendi,
preſentandi,⁊ cōferendi:vt eſt glo.in verbo,capitulo.in.c.cū olim.
de maio.⁊ obe.⁊ glo.in verbo,patrono.c.cum bertoldus.de ſentē-
tia ⁊ re iudi.quēadmodū ergo fructus rei corporalis pertinent ad
poſſeſſorem bone fidei,⁊ non ad dominum rei.l.bone fidei.ff.de ac
quirendo rerum domi.bona glo.⁊ plena ⁊ ibi elegantiſſime Bar
to.in.l.⁊ ex diuerſo.ff.de rei vendica.gloſſ.in verbo,fructus.in.c.
grauis.⁊ ibi Panormi.tit.de reſti.ſpo.ſic iſti quaſi fructus debent
pertinere ad eos qui ſunt in poſſeſſione ſeu quaſi pñtandi,eligen-
di ⁊ cōferendi.Panor.in.c.querelā.de elec.col.ij.pro quo vide eun
dem Panor.in.c.ij.de in integ.reſti.⁊ ibi Inn.⁊ eundē Panor.c.cū
olim.de cau.poſ.⁊ proprie.

Summarium.

1 Electio facta contra priuilegiorum eccleſie tenorem eſt caſ-
ſanda.
Geſta contra priuilegiorum tenorem non ipſo iure ſunt nulla,ſed
ſunt retractanda.
Ius cōmune in quo differat a legibus priuatis.
2 Priuilegia in facto cōſiſtere dicuntur ⁊ poſſunt ignorari:ius autē
cōmune ignorare eſt late culpe.
3 Monaſteria pleraq3 licentiā eligendi a ſuperioribus impetrant.

¶ Capitulum.ij.prime partis.

Et que dixi ſuperius ſcili-
cet qd illi de collegio poſſunt ſibi eligere prelatū:⁊
qd electio per eos facta eſt valida:nō hʒ verum in-
1 diſtincte:† naʒ primo requirit qd eligant ſecundū
priuilegia eccleſie cōceſſa:alʼs eſſet electio in cauſa
caſſationis:non tn̄ eſſet nulla.c.cōſiderauimus.de elec.de hoc texte.
in pragma.tit.de elec.verſi.non derogādo ppterea ſtatutis priuile
gijs ⁊c.⁊ tene menti q geſta cōtra tenorē priuilegiorū nō ſunt ipſo
iure nulla:licet veniant retractanda:naʒ electio prima de qua in.d.
c.cōſiderauimus.fuit facta contra tenorē priuilegiorū,⁊ nihilomi-
nus tenuit.q̄uis fuerit in cauſa caſſationis. Ex quo habeſ notabi-
lis differentia,ſm Panor.in.d.c.cōſiderauimus.inter priuilegia,
⁊ ius cōmune.nam attentatū cōtra ius regulariter eſt ipſo iure nul-
lum.c.videns.x.diſt.⁊.l.non dubiū.C.de legi.cum ſimi.attentatum
vero cōtra priuilegia nō eſt ipſo iure nullum,licet ſit in cā caſſatio-
nis:q̄ priuilegia ſunt leges priuate:vt in.c.priuilegia.iij.diſti.nō
2 tamen ſunt leges cōes.† Item priuilegia conſiſtunt in facto:⁊ pñt
probabiliter ignorari.iura aūt cōmunia cōcernunt cōmodum pu-
blicum:nec poſſunt pbabiliter ignorari:immo eſt late culpe igno-
rare iura cōmunia:vt noč.Bar.tuba veritatis in.l.qd nerua.ff.de-
poſiti.in ſua repeti.col.iiij. ¶ Intelligo predicta qd electio facta ꝯ
tenorem priuilegiorum (q̄uis ſit in cauſa caſſationis) non tn̄ eſt
nulla,habere verum niſi eſſet appoſitum decretum irritans in pri-
uilegio:nam tunc electio eſſet nulla:cū ipſum decretum irritans il-
gere ignorantes:vt eſt tex.c.dudum.⁊.c.quodam.de prebē.lo.vi.cū
multis ſimilibus Feli.in.c.ceterum.de reſcrip.col.xij.verſi.ſecunda
3 reſtrictio. ¶ Et hoc puto bñ notandū eſſe.† nam ſunt pleraq3 mo-
naſteria:ſicut Cadunenſe,vbi eſt ſanctū Sudariū,⁊ multa alia in q-
bus religioſi nō poſſunt pcedere ad electionem,niſi in primo petāt
licentiam a ſuperioribus talium monaſteriorū per priuilegiū tali-
bus ſuperioribus a romano pontifice indultum cū decreto irritan-
ti:qd decretum facit qd pro forma neceſſarius illud eſt inductum in
talibus electionibus.pro quo vide Feli.in.c.cum acceſſiſſent.de cō
ſtitu.col.iiij.⁊ eundem Feli.in.c.cum dilecta.col.viij.verſicu.quin-
tum ſignum.

Summarium.

1 Electio de certo gremio fienda non valet aliter facta.
Statuto epiſcopi poteſt induci vt de certo gremio prelatus eli-
gatur.
2 Facultas eligendi a collegio per conſuetudinem poteſt in totum
tolli.
Ius eligendi prelatum q̄n cadat in laicum.

¶ Capitulum.iiij.prime partis.

1 Ecundo requiritur† qd ſi
cōſuetudo vel ſtatutū aut priuilegiū habeat qd illi
de collegio teneanſ eligere de certo gremio:opʒ qd
de tali gremio eligant:alʼs electio eſſet inualida.p
hoc tex.in pragmati.tit.de elec.verſi.nō derogādo
propterea ſtatutis priuilegijs et cōſuetudinibus rationabilibus.qd
hoc cōſuetudine poſſit introduci bonus tex.in.c.cū dilectus.de cō-
ſuetudine,qd vero etiā poſſit introduci ſtatuto etiāʒ epī in funda-
tione eccleſie vt prelatus eligatur de certo gremio,gloſſ.ita not in
verbo,cōſtitutum.in.d.c.cū dilectus.de conſti.⁊ eſt ſingularis limi
tatio ad id qd dicit qd epūs non pōt ſtatuere cōtra ius cōe.c.qd ſup
his.de maiori.⁊ obe.⁊ ibi Panor.ſ.notabili.nam hoc habet verū
quādo ius cōe eſt iam deductū in eſſe:⁊ per illud eſt iam ius queſitū
ſecus aūt vbi ius nō eſt alteri adhuc queſitū.vt in fundatione eccle-
ſie,ſic tenet Panor.in.d.c.cū dilectus.col.ij.in ſi.qd etiā per priuile
gium romani pontificis teneanſ aliqui collegiati eligere de certo
2 gremio.text.eſt in.c.abbate.de verb.ſigni.† Et nota qd cōſuetudi
ne in totū a collegio pōt tolli facultas eligēdi.c.ij.de in integ.reſti.
vbi epūs pretendebat habere pñtātem eligendi abbatē in monaſterio
Rochoñ.vbi not.Panor.qd cōſuetudine pōt introduci vt epiſco
pus habeat prouiſionem prelatorum oīm eccleſiarum collegiatarū
ſue dioceſ.qd eſt bñ notandū.pro quo bona glo.in.c.q̄q̄.de ele.in
vj.in glo.poſita in verbo,deuolua.⁊ ita tʒ Panor.in.c.cum terra.
col.ij.de elec.⁊ adde qd lʒ ius eligendi prelatum in eccleſia collegia-
ta nō cadat in laicū.c.meſana.⁊.c.ſacroſancta.de elec.de iure cōmu-
ni tn̄ ex vi fundationis ⁊ priuilegij iubenti tēpore fundationis poſ
ſet ius eligēdi prelatum in eccleſia collegiata ſibi pertinere. Archi.
in.c.laici.lxiij.di.⁊ ex cōſuetudine pōt laicus intereſſe tractatui ele-
ctionis domini.in eo.c.laici.

Summarium.

1 Electio prima caſſari debet anteq̄ ad ſecundam procedatur.
2 Electio ſecūda facta poſt primā nō caſſatam quare nō teneat.

¶ Capitulum.v.prime partis.

1 Ertio requiritur† quod ſi illi
de collegio velint pcedere ad ſecūdā electionē:vt primo
caſſeſ primam:nā prima nō caſſata lʒ ſit in cā caſſationis ſi
pcedaſ ad ſecundā,ipſa ſcda nō tʒ:vt eſt tex.in.d.c.cōſiderauimus.
tit.de elec.in grego.volumine.Jo.and.c.cū noſtris.col.iij.de cōceſ.
prebē.vel eccle.nō vacā.eſt tn̄ verū,q ſi prima eſſet nulla euidenter:
tūc prima nō caſſata poſſet ad ſecundam pcedi.Si autem prima ſit
aliquo,

aliqua.aut nulla,ſed nō euidenter: tunc requirit̄ q̄ prima caſſetur anteq̄ pcedat̄ ad ſecūdā.ſic intelligit gl.in verbo.cū aūt.c.auditis. Panor.ꝛ ille intellectus eſt notabilis ſm eundē Panor.in.d.c.auditis.col.ij.ꝛ ei plurimū placet.p quo gl.in.c.cōſtitutus.in gl.poſita in verbo,factā.de ap.ad hoc etiā glo.in.c.inter dilectos.in verbo,irritam.de exceſ.prela.ita ſentit Inn.in.c.cū terra.de ele.col.ij.

2 ¶ † Ratio aūt quare electio ſecūda facta poſt primā nō caſſatam (licet ſit in cā caſſationis) nō tenet.eſt:qꝛ per primā electionē eſt cōtractum matrimoniū inter eccleſiā ꝛ electū: vt ſupradictū eſt.c.cum inter canonicos.de elec.cū ſimi.ergo ipſa eccleſia nō pōt in aliū tāq̄ ſponſum cōſentire durāte priori vinculo:cū eccleſia adhuc nō ſit libera:quare non debent illi de collegio procedere ad ſecundam electionem prima (que eſt aliqua:aut nulla,ſed nō euidēter) nō caſſata.quod bene nota.

Summarium.

1 ¶ Libertas in electione requiritur.
Subſtantia eſt que dat eſſe rei.
2 Conſuetudine introduci pōt vt mos prelati nuntiet̄ principi,vt ab eo petatur licentia eligendi.
Princeps oppon ere pōt electioni facte de prelato ſibi ſuſpecto.
3 Princeps ex cauſa ſuſpicionis prelatum per papam inſtitutū pōt non admittere.
Electio facta per impreſſionem laicalem q̄ñ teneat.
Conſenſus liber in electione quemadmodum et in matrimonio requiritur.
4 Electio rectoris facta per ciuitatem per tyrannum compulſam, non valet.
Poteſtas eligendi ad certum genus perſonarum reſtringi poteſt.
5 Metus qualis electionem viciare poſſit.
Bona temporalia,alia vi ta.
Timor grauis iacture bonorum electionem vitiat.
Electio inualidatur per capturam temporalitatis et per principum preces.
6 Potentia hoīs,preces vel mine q̄ñ ſufficiens metus dicantur,iudicis arbitrio relinquitur.
7 Principes ꝛ alij domini temporales electiones impedientes ſunt excōmunicati.
8 Imperator nullum ius in diuinis aut eccleſiaſticis habet.
9 Domini tēporales non debēt electores cogere ad faciēdas electiones minus canonicas.
Imperator abſq̄ cauſa legitima non debet iuri poſitiuo contrauenire.
10 Princeps non niſi ex cauſa poteſtatis plenitudine vti debet.
Prelati canonicum ingreſſum non habentes fures ſunt et non paſtores.
11 Geſta per prelatū putatiuum in foro conſcientie ſunt valida.

¶ Capitum.vj.prime partis.

1 Quarto requiritur vt eligētes † ſint in libertate.c.cū terra que funiculus:alis nō eſſet electio,ſi electorib⁹ adimeret̄ libertas eligēdi.c.vbi periculū.§.ceterū.de ele.i ſexto.vbi ceſſat electio dum libertas adimit̄ eligēdi.ſubſtātia etenim dat eſſe rei.l.iulian⁹.§.ſi quis cem.ff.ad exhibē.cū ergo ſubſtātiale ipſius electionis ſit vt ſit libera (nā eligere eſt vnū ex plurib⁹ voluntarie capere) ſublata libertate electionē perire neceſſe eſt.ꝛ q̄uis p cōſuetudinē poſſit i totum auferri ptās eligēdi a collegio: vt.ſ̄.dixi in ſcdo reqſito.nō tñ pōt ꝯſuetudine introduci,vt remanēte electione tollat̄ libertas eli-
2 gēdi:qm̄ eſſet electio ſine ſui ſubſtātia qd̄ implicat ꝯ̄dictionē.† Cōſuetudine tñ poſſet introduci vt mos plati nuntiet̄ pncipi:ꝛ ab eo petatur licētia eligēdi:ita qd̄ electio aliter facta nō teneat: intereſt enī principis ne eligat̄ aliqs ſibi ſuſpectus q poſſit reuelare ſecreta regni ſui.ar.l.oē delictū.§.exploratores.ff.de re mili.ſic tz Inno.in c.qd̄ ſicut.de ele.ꝛ eum ſeqt̄ Panor.in.d.c.qd̄ ſicut.ꝛ i c.cū terra.de ele.¶ Et adde qd̄ ꝯ̄ electionē factā pōt princeps obijcere qd̄ hz electū ſuſpectū:ꝛ ſi poterit hoc probari,dz electio retractari.Iſtud eſt dictū ſingulare Inno.in.c.ſup his.de accu.qd̄ recitat Panor.in pleriſq̄ locis.ꝛ ſing.reputat in.d.c.ſup his.col.iij.ꝛ ēt ſingulare reputat in.c.j.col.iij.de elec.ꝛ idē dictū reputat ſingulare Feli.in.d.c.ſuper his.col.iiij.ꝛ ibi allegat ſup hoc paſſu multos doc.quos vide. Domi.in.c.in adeo.recitat dictū Inno.in col.ſ.xxi.diſt.Et ex hoc
3 ſingſr notat idē Panor.in.d.c.qd̄ ſicut.† qd̄ ex p̄dicta cā ſuſpitionis pōt princeps ſecularis nō admittere prelatū p papā inſtitutū: qd̄ eſt plurimū notandū.An aūt electio facta p laicalē impreſſionē ſit nulla,videamus.Inno.in.c.qd̄ ſicut.de ele.tenuit q̄ talis electio tenet:lz ſit in cā caſſationis:ſup hoc tñ elegātiſſime diſtinguit Panor.in.c.lz de vitāda.ti.de elec.col.v.ꝛ.vj.ꝛ.c.abbas.col.v.de his q̄ vi metus ve cā fiunt.dicēs q̄ aut electores p impreſſionē coguntur eligere certū:ꝛ tūc ipſo iure nō valet electio:qꝛ hoc eſt ꝯ̄ propriū,ꝛ

ſubſtantiale ſignificatū electionis.vñ nō eſt electio vbi nō eſt voluntas libera: vt.ſ̄.dixi.ꝛ pro hoc ē tex.in.c.ad ſidem.xxiij.q.v.requirit̄ ergo cōſenſus liber in electione,ſicut in matrimonio carnali.c.ad locum.de ſpon.ꝛ matrimo.p hoc bona gl.in.c.quiqꝫ.in verbo,libertatem.ꝛ in.c.bone.in primo.in verbo,metuebāt.de ele.idem ſentit
4 Bart.in tracta.de tyrāno.in.ij.col.in ver.Sexto quero,† vbi dicit q̄ ſi ciuitas habens electionē rectoris.per tyrannū cōpulſa eligeret rectorē.nō valet electio:ꝛ ſnīe ab eo late cēnt nulle.p quo facit tex.in.l.ij.ff.de iuriſdi.om.iudi.vbi in prorogāda iuriſdictione requirit̄ liber cōſenſus:ꝛ eſt text.ſing.ſm Panor.in.c.p.ꝛ.g.circa ſi.de offic.deleg.glo.in.c.abbas.in verbo,coactus.que eſt magiſtra in ſua materia.ti.de his que vi.ꝛc.aut electores cōpellunt̄ ad eligendū aliquē de certo gn̄e perſonarū:ꝛ tūc talis electio nō eſt nulla:qꝛ nō adimit̄ oīno libertas eligēdi,ſed reſtringit̄:qd̄ fieri pōt,ſicut ſupradictū eſt in ſecūdo reqſito.Poteſt etenī facultas eligēdi reſtringi ad certuꝫ genus perſonarū.c.cū dilectus.de cōſuet.ꝛ.c.abbate.de verb.ſigni.per hāc diſtinctionē pñt cōcordari iura ꝛ doc.q in hac materia vidē-
5 tur cōtrarij.¶ † Et aduerte q̄ ad inualidandā electionē nō requiritur metus mortis,ſeu cruciatus corporis:ſed ſufficit metus perditionis oīm bonorū, ſeu maioris partis.hñ facit glo.in ſua materia magiſtra i.d.c.abbas.Bona etenī tēporalia ſunt alia vita: vt eſt gl.in.l aduocati.in verbo,vitā.C.de aduo.diuer.iudi.quā gl.ſequitur Panor.in.d.c.abbas.ꝛ in.c.cū oportet.de accu.col.ij.ꝛ Feli.ſequitur eandē in eo.c.cū oportet.col.v.Idē dicendū foret.ſ.qd̄ electio erit inualida,ſi electores timore patiēdi grauē iacturā i bonis ſuis ad eligendū cōpellant̄.pro quo glo.notabilis in.d.c.abbas.in ver.coactus.ꝛ ibi Panor.hoc p tanto dixero:qꝛ dñi tēporales qñq̄ cōpellunt eligētes ad eligendū pro voto eorū per capturā temporalitatis:qd̄ eſt ſufficiens p caſſatione ipſius electionis: immo (qd̄ maius eſt) ſole principū preces ſunt ſufficiētes ad caſſationē electionis: qñ eſt talis princeps q ſolet tractare male ſibi nō obtēperantes: qꝛ tūc ſatis pbatur iuſtus metus.Ita tenet Io.and.in.c.inſinuante.i glo.poſita in verbo, metu regio q clerici vel vouētes matrimoniuꝫ ꝯ̄here pñt.qd̄ ſingu.notandū dicit Panor.licet illa glo.quā ſing.notandā dicit Panor.etiā ibidē dicat iuncto tex.q̄ regis ſeu principis imperiū nō inducit iuſtum metū:intellige tñ qñ non ſolet ma-
6 le tractare nō obtēperātes pcibus ſuis:alis ſecus.† habebit aūt iudex arbitrari qñ ſola potētia hoīs,preces ꝛ mine ſint ſufficiens metus: vt eſt glo.ſing.in ver.mortis.c.cū dilectus.de his q̄ vi metuſve cā fiunt.quā ſingu.ibidē dicit Panor.his adijcias q̄ leuis metus i electionibus ſufficit.bonus tex.in.c.ſi qs aūt epatum.j.q.vij.glo.in verbo,vel modica.in.d.c.inſinuante.q clerici vel vouētes ꝛc.Et minor metus excuſat mulieres q̄ viros. gl.in ver.metus.c.cū locū.de ſpon.quā ſingu.dicit Panor.in.c.cū dilectus.col.iij.circa ſi.de his que vi.ꝛc.¶ Non eſt tñ intelligendū q̄ preces p bene meritis principibus ꝛ ab inferioribus in bñficijs eccleſiaſticis nō poſſint, nec debeant interuenire: qꝛ p talibus iuſte fundi pñt.text.in pragma.in decreto incipiēte,licet dudum hec ſancta.§.itē nec ceedit ipſa.ꝛ ita not.Inno.ꝛ Panor.in.c.tuā.de eta.ꝛ quali.ꝛ ibi de materia coplo ſe per eos.Hoſti.ti.de ſimo.§.qualiter.etiā tz in bñficijs eccleſiaſticis poſſe interuenire preces iuſtas ac honeſtas.ꝛ eſt gl.notabilis in verb.precibus.in.c.tuā.de eta.ꝛ quali.or.quā not.dicit Panor.in.c.
7 per inquiſitionē.de elec.† hodie tñ nedū preces fundunt̄ per principes ac dñōs tpales: vt certi (qui ſepenumero idigniſſimi ac inſufficientes ſunt) eligant̄: immo aliqñ ꝛ mine,ac manus militaris intercedit: nec verent̄ dicti dñi tpales eccleſiaſticas cēſuras, q ipſo facto ſniam excōicationis incurrāt,ſi grauēt aliquā perſonā eccleſiaſticā ſeu eius cōſanguineū:aut ſi ſpolient eccleſias ſeu monaſteria bonis ipſorum: pro eo qꝛ nō eligāt eū pro quo rogant̄: vt eſt tex.in.c.ſciāt cuncti.de elec.lib.vj.ꝛ ibi Domi.ꝛ Phi.fran.ꝛ idem Phi.ibidem poſt Bar.qualiter metus cōſanguineorū clericorū dicat̄ metus clericorum.¶ Et qñq̄ dicti dñi tēporales mediſs exquiſitis arreſtari ac capi ꝛ incarcerari faciūt electos, donec iuri ſuo renūtiauerint in maximā ipſorū dominorū tēporaliū dānationē:nā pro eo facto ſententiā excōicationis incurrūt.c.multorū ad nos.de pe.in cle. Utinā in eorū dominorū tēporaliū mentē incideret id Ambroſianū verbū
8 qd̄ trāſlatiue habet̄ in.c.cōuenior.xxiij.q.viij.† vbi noli te grauare imperator:vt putes te i ea que diuina ſunt,imperiale aliqd̄ ius habere:noli te extollere:ſed ſi vis diutius iperare, eſto deo ſubiectus. ſcriptuꝫ etenī eſt Matthei.xxij.reddite q̄ ſunt Ceſaris ceſari.ꝛ que dei deo.ad imperatores palatia,ad ſacerdotes eccleſie, publicoruꝫ tibi menium ius cōmiſſum eſt,non ſacrorū.et etiam illud qd̄ habet̄ in.c.nullus.lxiij.diſt.haberēt mente recluſum.de quo dixi.ſ̄.in pꝛemio.ſi enī hec mente tenaci tenerēt:nō ſic (vt ſepe faciunt) electiones impugnarent:ſed eas nd modū fauerent:ſicut eorū ordineꝫ decet:ac alijs toto electos defenderent,more Ualentiniani imperatoris:qui dīno Ambroſio legitur dixiſſe poſt eius electioneꝫ.noli timere:qꝛ deus qui te elegit,ſemper te adiuuabit.ꝛ ego adiutor tuus vt meum ordinem decet,ſemper exiſtam: vt habetur in.c.valētinianus.lxiij.diſt.ꝛ bene nota,meum ordinem decet,id eſt meum offi-
9 cium,ſm Archi.ꝛ Domi.de ſancto Geminiano ibideꝫ.† Aduer-

tant domini tẽporales ne cogant electores ad electiones minus canonicas faciendas, ⁊ canonice factas (quę vires fuerint) ſuſtineãt: nec putent ſe eorum potentia diuinã euaſuros vltionem: cũ apud deum nõ ſit perſonarũ acceptio. ad Gala. ij. ⁊ ad Epheſios. vj. trãſitiue in. c. venerabilis. de preben. immo quanto in eminentiori dignitate ſunt cõſtituti, tanto grauius delinquunt, ⁊ fortius punientur: vt. ſ. dictum eſt. tex. in. l. omne delictũ. § ij. de re mili. ff. ⁊ in. c. nullus fas. xxv. q. j. vbi ſi quidẽ maiori reatu delinquit qui potiori honore fruitur, ⁊ grauiora facit vitia peccatorũ ſublimitas peccantiũ. concordat canon, homo chriſtianus. xj. diſt. cum ſimi. ¶ Nec debẽt ipſi dñi temporales etiam imperatores venire cõtra ius poſitiuum, vbi non ſubeſt cauſa legitima: qđ ſi faciant, peccant illud violando: debent etenim facere ve bonus pater fa. Luc. x. q: data eſt eis ptãs paſcendi nuncs non aũt turbandi, ſeu moleſtandi gregem: ⁊ debent domini tẽporales pcedere ex rectitudine iuſtitie ⁊ equitatis: pro quo vide Panor. in. c. que in eccleſiarũ. de conſti. col. iiij. ⁊ Feliũ. vide in c. canonũ ſtatuta. de conſti. in ſexta fallentia. ⁊ raro debẽt vti plenitudine ptãtis. Inno. in. c. innotuit. ⁊ Panor. in. c. illa quotidiana. tit. de elec. adde Pau. de caſt. in. l. cẽturio. col. j. ⁊ Alexã. ibidẽ. viij. col. ff. de vulg. ⁊ pup. ſubſti. Jaſ. in. l. barbarius. ff. de offi. preto. col.

10 vij. dicit † qđ princeps non dʒ vti plenitudine ptãtis, niſi ex cã: vbi videas. Et ſi dñi tẽporales ſunt in grandi periculo, q preſatũ abuſum perpetrant: quanto in maiori pfecto exiſtunt prelati: qui prelaturas tali modo cõſequunt: nec merent dici paſtores, nec gaudere prerogatiua paſtorali. c. celatũ. de iure patrona. verius ſunt fures, ⁊ latrones: cũ non intrent ouile ouium per oſtium: iuxta Joannis verbũ, Jo. x. ¶ Et ſic credo eos obnoxios ad reſtitutionez fructuũ quos perceperint. l. ſi ex furtiua. ff. de condi. furti. ⁊ quatenus nullã iuriſdictionẽ habeant in ſubditos tales fures: anime tñ quas abſoluunt ppter earũ bonã fidem ſunt abſolute. glo. in ver. decepte. c. dudum. de elec. In ſecũdo q eſt ſingularis ſm Panor. ibidẽ. que nũq

11 eſt tradenda obliuioni: † vt geſta per prelatũ nõ canonice inſtitutũ toleratum in foro penitentiali teneant. ¶ Si hic laxauerim talamum plus q par foret, cõferas queſo cũ magnitudine materie: nam ppter defectũ huius cõditionis requiſite in eligẽtibus, credo multa mala indies in dei eccleſia pullulare.

Summarium.

1 ☞ Suſpenſus eligendi non habet ius.
Suſpenſionum ſpecies diuerſe.
Suſpenſus a beneficio tantum, eligere poteſt.
2 Eligi non põt in prelatum qui ſuſpenſus eſt a beneficio tantum.
Suſpenſus ab officio tantum nec eligere nec eligi poteſt.
3 Suſpenſio quedã ſimplex dicitur, quedã ab officio tantũ, quedam a beneficio tantum, ⁊ quedã ab vtroq.

¶ Capitulum. vij. prime partis.

1 Quinto requiritur † qđ eligentes nõ ſint ſuſpenſi. c. cũ inter. R. ſeniorẽ. ⁊. c. cum vintonieñ. tit. de elec. Hoſti. in ſumma tit. de ele. § quis poſſit. verſ. Itẽ nec impedit. mandago. c. vj. i prima parte. Suſpenſionũ aũt ſunt varie ſpẽs: vt eſt glo. ſing. in cle. cupiẽtes. in verbo, ſuſpenſi. de penis. q glo. eſt ſing. ſm Panor. in. c. apoſtolice. col. pe. tit. de excep. ¶ Et dic qđ ſuſpẽſus a beneficio tantũ põt eligere. glo. ad hoc ſingu. in. d. c. cũ vintoñ. in verbo, admiſerant. quã ſingu. dicit Panor. in. d. c. apoſtolice. de excep. in ſi. ij. col. Et eandẽ glo. ſingu. notandã dicit Panor. in. d. c. cum vintoñ. col. iij. que melius q alia ponit effectũ ſuſpẽſionis a beneficio. ⁊ hoc dicit pbari per. c. cum in cũctis. § ſi. iuncto dicto. c. cũ vintoñ. eſt glo. etiã que hoc expreſſe tenet in. c. cupientes. in. § cete rum. in verbo, bñficiis. de elec. in. vj. ⁊ ibi Domi. ratio eſſe põt: quia ius eligendi annectitur ordini ſeu officio, a quo nõ eſt ſuſpẽſus ille

2 qui eſt ſuſpenſus a beneficio tantum. † Eligi aũt non põt ſuſpẽſus a bñficio tñ in ea eccleſia, in qua eſt ſuſpenſus. de hoc caſus ſing. c. p inquiſitionẽ. tien. de ele. quẽ tex. ſing. dicit Panor. d. c. apoſtolice. in ſi. ij. col. ⁊ ita etiã tenet dicta glo. in. d. c. cupiẽtes. § cetecũ. in verbo, bñficiis. quã glo. notabilem dicit Panor. in. d. c. apoſtolice. Et taliter ſuſpenſus a bñficio tantũ, poterit exercere ea que pertinent ad officiũ: ſiue ſint ſpiritualia, ſiue tẽporalia. de quo Panor. in. d. c. apoſtolice. de exceptio. ⁊ Inno. ⁊ Panor. in. c. cum dilectus. de cõſuetudine. vbi hanc materiam plene tractant. Si vero quis fuerit ſuſpenſus ab officio tantum: tunc non poteſt eligere, nec eligi. d. c. cũ dilectus. de cõſuetu. nec poteſt ea exercere que ſunt annexa ordini: vt in. c. j. de ſententia ⁊ re iudi. in ſexto. ſpectantia autem ad beneficium exercere poteſt: vt in. c. preſbyterum. xxviij. diſt. ſacit canon, ſtudeat. l. ut. hoc tamen eſt limitandum ſecundum Panormi. in. d. c. apoſtolice. niſi ſuſpenſus ab officio ſit ex tali cauſa ſuſpenſus. que etiam induceret ſuſpenſionẽ a beneficio: qđ quando contingat, bona glo. in cle. cupientes. in verſ. qui vero. in verbo, ſuſpenſi. de pe-

3 nis. † quãdoq quis ſuſpẽditur ab officio ⁊ beneficio ſimul: aliquãdo autem ſuſpenditur quis ſimpliciter: et eo caſu ſiue ſit ſuſpenſio ab homine ſiue a canone inferente penam: vt in. c. j. de re iudi. libro vj. tunc talis ſuſpenſio priuat facultate exercendi iuriſdictionẽ ſpiritualem, ⁊ conferendi beneficia, ⁊ eligendi. Cum enim iſta fundentur ſuper ordine eccleſiaſtico: ⁊ quis ſit ſuſpenſus ab ipſo ordine: q eſt fundamentum premiſſorum: per conſequens taliter ſuſpenſus videtur ſuſpẽſus ab omni edificio qđ fundatur ſuper tali fundamẽto: vt. j. q. j. c. cum paulus. ⁊. c. veniens. de preſbytero non bap. Super hac materia vide oĩm Feli. in. c. apoſtolice. de excep. in col. vj. vij. et viij. vbi plene hanc materiã explicat. ⁊ dicit not. q: non puto te alibi inuenturum.

Summarium.

1 ☞ Electores poſtulatum ad adminiſtrationẽ admittere nõ debent ante poſtulationis admiſſionem.
Electio in quibus olim a poſtulatione differebat.
2 Electo ius in prelatura queritur: non autem poſtulato.
Adminiſtrationis tria tempora, ⁊ que.
3 Electus ante confirmationem quinq caſibus adminiſtrare poteſt.

¶ Capitulum. viij. prime partis.

1 Sexto requiritur † qđ illi de collegio (ad quos pertinet ius eligendi) non admittant poſtulatum quo ad tẽporalia, vel ſpiritualia: nec patiantur eum adminiſtrare ante poſtulationis admiſſionẽ: q: ſi hoc facerent illi qui admitterent ſic poſtulatum ad adminiſtrationẽ, eſſent priuati ea vice poteſtate eligendi, nec poſtulandi: ⁊ ad alios qui nõ delinquerẽt deuolueretur poteſtas eligendi, ⁊ poſtulandi. ⁊ ſi oẽs delinquerent, deuolueretur ad papam. vt eſt text. in. c. bone. in primo. de elet. ¶ Et erat quondam differentia inter electionem ⁊ poſtulationem: quia ſi poſtulatus adminiſtrabat ante poſtulationis admiſſionem, poſtulatio erat nulla, ⁊ poſtulantes erant priuati poteſtate eligendi, ⁊ poſtulandi. d. c. bone. Si autẽ electus adminiſtrabat ante cõfirmationem, nõ perdebat ius ſibi queſitum: ſed electio veniebat irritanda: nec eligentes ex eo facto, erant priuati poteſtate eligendi. c. qualiter. eo. titu. Et horum ratio erat: quia magis delinquebant poſtulantes q eligentes: quia poſtulatio innititur gratie: ⁊ nullum ius per eam acquiritur poſtulato. c. poſtulationem. de poſtu. prelat. ſit tamen ei iniuria ſi ſit dignus, ⁊ nõ admittatur: vt eſt text. c. bone. in

2 primo. iuncta glo. poſita in verbo, in tanta. de poſtula. prela. † Electio autem iuri innititur: ⁊ per eam ius acquirit electo in prelatura lʒ non acquirat exercitiũ: vt eſt glo. ſingu. in. c. quanto. lxiij. diſti. quam ſingu. dicit Panor. in. c. ſacroſancta. col. iij. de elec. ⁊ in. c. nihil. col. ij. eo. tit. videas Bart. in. l. abſenti. ff. de dona. vbi in. l. ⁊. ij. colũ. tractat materiam, an electo ante acceptationẽ ius acquirat. ⁊ ibi per eũ de variatione poſt electionez. Hodie aũt caſſatur electio, ſi electus ante confirmationẽ adminiſtret: vt eſt tex. in. c. auaritie. de electi. in vj. Et aduerte ad tria tẽpora que conſiderantur in. c. cum ſecundum de preben. nam eſt quoddam tempus adminiſtrationis ante cõfirmationem aliud eſt tempus adminiſtrationis poſt confirmationẽ ante cõfirmationis caſſationem. Eſt ⁊ tertium tempus adminiſtrationis, ſcʒ poſt confirmationem caſſatam. In prima ⁊ vltima adminiſtratione habet verum. c. auaritie, ſcʒ in adminiſtratione ante cõfirmationem, ⁊ in adminiſtratione poſt confirmationem caſſatam. ⁊ hoc bene nota: quia quotidianum eſt. vide quinq caſus, quos ponit Pano: ſi. in. c. nihil. de elec. col. v. glo. in verbo, autoritate. in. c.

3 in tẽnitatibus. de elec. in. vj. in † quibus ante confirmationem poteſt electus adminiſtrare. ⁊ ibi Philip. ⁊ Domini. poſt glo. que ibi quatuor enumerat, ſeptem caſus recitat. Philip. in. c. auaritie. col. ij. de electio. in. vj. ſuper gloſ. poſita in verbo, eccleſiarum. ſuper hoc vide Lucam de pen. in. l. ſi quos. de decu. lib. x. col. iij.

Summarium.

1 ☞ Excõmunicatus, eligere non poteſt.
Excõmunicatio minor a participatione repellit ſacramentorũ, ſed non a cõmunione hominum.
2 Excõmunicatione minori innodatus, eligendi poteſtatez habere non poteſt.
3 Exercicio alicuius actus prohibito, prohibẽtur omnia per que ad illum actum peruenitur.
4 Excõicati non poſſunt intereſſe electioni valide.
5 Excõicatis nolentibus exire capitulũ tẽpore electionis qualiter ſit procedendum.
6 Excõmunicatus ad electionem non vocatus non poteſt agere de contemptu.

¶ Capitulum. ix. prime partis.

Septimo

1 SEptimo requiritur † vt eligen
tes nō ſint
excōicati: nā excōicati maiori excōicatione nō pñt
eligere: ſi aūt minori excōicatiōe eſſent excōicati,
bñ poſſunt eligere.c.illa quotidiana.de elec.⁊.c.ſi
celebret.de cleri.excō.⁊ ibi per Paū.glo.in.c.ppe
tuo.in verbo.pruenit.de elec.li.vi. Ratio diuerſitatis pōt eſſe: q̄
excōicato maiori excōicatione interdicit̄ cōio hoim,⁊ oēs actus le
gitimi.c.decernimus.de ſnia excō.li.vi. Excōicatio autē minor ſʒ
repellat a participatione ſacramētoꝝ: nō tñ repellit a cōione hoīʒ:
nec a pſecutione iuris ppriȷ.d.c.ſi celebret.ſed is qui eligit,nō vtit̄
ſacramētis: cū nō verſet̄ ſacramentū in electione: ſed vtit̄ iure pprio
2 merito non dʒ repelli ab electione. † Hodie tñ cū eligentes debeāt
cōicare iuxta ordinationē cōcilij Baſiliam.ti.de elec.§.⁊ cū huma
ne.⁊ ſic vtuntur ſacramētis: quare excōicati minori excōicatione ſi
cōſtaret,eſſent repellēdi: q̄ cū nō poſſint vti ſacramētis per q̄ pue
nit̄ ad electionē: per pſequēs nō poterūt vti ipſa electiōe.arg.l.qui
ſella.§.in ruſticis.ff.de ſerui.ruſti.predio. Excōicatus minori excō
municatiōe,q̄uis eligere quondā poſſet: tñ eligi nō poterat. Bal.
in.c.illa.de elec. Ratio eſt,q̄ ille qui eligit̄,eligitur vt ſacramenta
adminiſtret ⁊ diuina exerceat: a quib⁹ ipſe remot⁹ eſt ppter excōica
tionē.d.c.ſi celebret.nec dignitatē nec aliquē clericatū excōicat⁹ mi
nori excōicatione cōſequi poteſt: niſi prius ipſuʒ peniteat,⁊ abſol
uatur. Inno.⁊ Panor.in.d.c.ſi celebret.⁊ hoc premiſſa rōne,mo
nachari tñ bene pōt excōicatus minori excōicatione. Bald.in.d.c.
3 illa. † Ex quo infertur q̄ phibito exercitio alicuius actus phibent̄
omnia p que puenit̄ ad illū actum.l.oro.ff.de ſponſa. Et eſt notan
duʒ q̄ ſi eligentes eligāt ignorāter aliquē excōicatū minori excōi
catione,nō valet electio: q̄ ignorātia eligentiū electo nō debet p
deſſe.glo.quā ſequit̄ Panor.in verbo,ſciēter.in.d.c.ſi celebret.
¶ An aūt eligentes ſciēter excōicatū ſint priuati ptāte eligendi,⁊
incurrant penas,de quibus in.c.cū in cunctis.de elec.dicta gloſ.in
verb.ſciētec.voluit tenere q̄ ſic. Panor.tñ ibidē tenet cōtrariuʒ: ⁊
in.c.cū inter.R.de elec.dicens q̄ tūc eligentes incurrūt penas di
cti.c.cū in cūctis.q̄ñ eligunt patientē aliquē ex quatuor defectib⁹.
in.d.c.cū in cunctis,enumeratis.de quo plene Jo.an.in mercuria
libus.in regula.odia.vbi ponit queſtionē.an eligentes mutilatū,
bigamū,vel excōicatū incurrant penas.c.cū in cunctis.⁊ pro vtraq̄
parte rōnes adducit: ⁊ demū concludit q̄ nō:niſi quis eſſet excōi
catus a iure,vel ab hoīe iuſte: ⁊ talis ſciēter eligeret̄: nā tūc include
retur ſub verbo,vita.⁊ moribus.in.d.c.cū in cunctis.ſecus autē ſi
eſſet iniuſte excōicatus. Peccant tñ eligētes eligēdo excōicatū: vt
4 tenet Panor.d.c.ſi celebret. † Et no.q̄ ſi excōicati maiori excōica
tione admittātur ſcienter per non excōicatos,tota electio corruet.
de hoc tex.⁊ ibi doc.in.c.ſi.de pcura.bene facit tex.in.c.illa quoti
diana.de elec.vbi erat dubium an electio foret valida: pro eo quia
excōmunicati minori excōicatione interfuerant.de materia Inn.
Jo.an.⁊ Panor.in.d.c.illa.⁊.c.ſi.de pcura.⁊ in.d.c.ſi.eleganter de
validitate actus qui geritur per habiles.⁊ per inhabiles ſimul: et
de inhabilitate remiſſibili vel irremiſſibili.de quo Joan.andr.in
mercuria.in regula,quod alicui.vnde Panor.conſuluit.in.c.cuma
na.col.ſi.q̄ ſemper fiat proteſtatio contra excōmunicatos: ne vi
deantur ſcienter admiſſi: quia ſic corrueret tota electio: vt dictū eſt.
nec refert quo ad inualiditatem electionis,an eligētes ſint excōme
municati occulti,an manifeſti: q̄ vtroq̄ caſu electio eſt nulla. Pa
nor.c.veritatis.de dolo ⁊ cōtuma.col.ſina.⁊ Innoc.ibidē.⁊ Jo.an.
c.j.de reſcrip.li.vi.⁊ idem Panor.in.c.ſi vere.de ſenten.excom.in
5 volumine Gregoriano. † Si excōmunicati maiori excōicatione no
lint exire capitulū datur duplex practica nō excōmunicatis.pmo
Innoc.et Cōpoſtella.dicunt in.c.illa.iam allegato: q̄ ſi excōicati
non poſſunt repelli de iure,vel de facto,poſſunt procedere nō excō
municati,premiſſa proteſtatione,q̄ nō intendūt cōmunicare iun
eligendi excōicatis.⁊ huiuſmodi proteſtatio poterit fieri publice
vel occulte ſi timeat̄ ſcandalū,vel ſeuitia excōicatoꝝ.iuxta.c.pmū.
de eo q̄ metus cauſa.⁊.c.ſi.de appella. ¶ Si autē poſſint de capi
tulo expelli: tunc omnino ſunt expellendi: alis electio habiliū eſſet
nulla,vt dictum eſt. Alia eſt practica Hoſt.qui dicit q̄ iſte non eſt
de caſibus in quo cum excōmunicatis poſſit fieri cōmunio: cum nō
cōputetur in caſibus cōtentis in.c.qm̄ multos.xi.q.iij.ideo dicit
q̄ ſi non excōmunicati nō poſſunt expellere excōmunicatos: rece
dant tūc a capitulo,⁊ cōgregent̄ alia vice excōicatis nō vocatis nec
6 admiſſis: † quoniā nō poterūt agere de cōtēptu: q̄ nō erāt vocandi
ex quo erāt excōicati.p quo vide notata in.c.cū dilect⁹.de cōſue.⁊
in.c.cū inter.R.de ele.hāc practicā Hoſt.ſequit̄ Panor.i.d.c.illa
q̄tidiana.q̄ñ nō curreret tēpus electionib⁹: ſʒ vbi immineret ſinis termi
ni p̄fixi ad eligēdū: tūc ppt̄ neceſſitatē inſtantē poterit ſeruari pra
ctica Inn.⁊ Cōpoſtella.q̄ nō dʒ quis ius ſuū negligere,vt euitet pti
cipationē excōicatoꝝ: et q̄ ſine dāno iuris ſui nō pōt eos euitare.
argu.opti.i.c.ſi vero.de ſen.exc.⁊ q̄ ibi nota.⁊.xi.q.iij.anteceſſor.
Sint q̄ cauti eligētes ātequā̄ pcedant ad actū electionis quatenus
obtineāt ab ſolutionis beneficiū: ne illi⁹ pretextu eoꝝ electio irritet̄.

Summarium.

1 ¶ Electio facta per abuſuʒ poteſtatis ſecularis eſt ipſo iure nul
la,⁊ eligentes eligendi poteſtate priuati.
Dignitatem accipiēs per abuſum poteſtatis ſecularis,eius vtilita
rum efficitur inhabilis.
2 Dignitatem eccleſiaſticam immediate capiens de manibus laico
rum irregularis efficitur.
3 Princeps inhabilem ſcienter promouens cū eo diſpēſare cenſet̄.
4 Occupans beneficiū ſeu ſe intrudens nō poteſt illud retinere,niſi a
papa,⁊ facta mentione preredētis intruſionis.
5 Laicus ex conſuetudine ius eligendi nō poteſt acquirere licet be
ne ex priuilegio.
6 Electio metu facta an ſit ipſo iure nulla.

¶ Capitulum.x.prime partis.

1 OCtauo requiritur † q̄ eligētes
nō eligāt per
abuſum poteſtatis ſecularis: nā eo caſu electio eēt
nulla: ⁊ eligentes eſſent tāc priuati poteſtate eligē
di,⁊ ſuſpenſi a bñſi.per triēniū: ⁊ electus ſi cōſenti
ret tali electioni efficeret̄ ineligibilis ad quācūq̄
dignitatē ſine diſpenſatione.c.quiſquis.de electio.⁊.c.ſi quis dein
ceps.xvi.q.vij. Et ſic recipiens dignitatē qualēcūq̄ (ſiue ſit epatus
ſiue inferior ſm̄ Inno.⁊ Panor.) per abuſum poteſtatis ſecularis
contrahit irregularitatem,quo ad dignitates quaſcunq̄ obtinen
das,ſcdm̄ dictum Inno.⁊ Panor.non autē quo ad beneficia cura
ta: neq̄ quo ad alia beneficia inferiora: ad que ſine diſpenſatione
2 poterit promoueri. † fortius ergo incurret has penas irregularis
tas capiēs dignitates eccleſiaſticas a manibus laicorum immedia
te: de quo tex.in dicto.c.ſi quis deinceps iuncto.c.ſi quis epiſcop⁹.
xvi.q.vij. Ex his infert Panor.in dicto.c.quiſquis.q̄ recipiens
dignitatem a manibus laicorum ſi poſtmodū eandem dignitateʒ
obtineat a ſuperiore eccleſiaſtico ſine diſpenſatione tacita vel ex
preſſa,q̄ iniuſte eam detinet: cū ex prima receptione effectus fue
rit inhabilis ad dignitatem obtinendaʒ: pro quo vide Feli.in.c.in
noſtra.correlario.ij.⁊ eundem Feli.in.c.poſtulaſti.col.antepenulti
ma de reſcrip. Si papa tamen ſciens primam intruſionem,illi con
3 ferret,videretur ſecum diſpēſare taciter † nam princeps pmouen
do inhabilem ſcienter ſecū diſpenſare videtur.l.quidā cōſulebant.
ff.de re iudi.pro quo vide Inno.⁊ Panor.in.c.veniēs de filijs pre
ſbyteroꝝ.⁊ Jaſon in.l.barbarius.ff.de offi.preto.col.iij.vbi nota
bilem diſtinctionē ponit in materia.adde his ſi placet.c.j.de con
ceſſio.prebēde vel ecc.non va.vbi tex.q̄ faciēs ſe ſubſtitui in bene
ficium viuentis,debet expelli a cōmunione eccleſiaſtica: ⁊ dʒ depo
ni.c.in primis.ij.q.j. Item efficitur infamis.iij.q.ij.c.audiuimus.
et non poteſt amplius illud beneficium obtinere: vnde ſm̄ Paū.
in dicto.ca.j.ſolus papa cum tali diſpenſare poteſt. Ex quo infert
Panor.in dicto.c.j.de conceſſio.prebēde.col.j.q̄ ſi is qui occupa
uit beneficiū viuētis,maxime ſcienter faciendo ſe inſtitui,⁊ demū
illud impetrat a papa cum vacat,non habita mentione de occupa
tione preterita,non valet collatio tanq̄ ſubreptitia: quia ſi papa
ſciuiſſet occupationē nō ſibi cōtuliſſet,aut ſaltē nō ita de facili.fa
cit.c.poſtulaſti.de reſcriptis.⁊ ibi Panor.⁊ Feli. Et per eandē ra
4 tionem ibidem dixit Panor. † q̄ putat idem dicēdum de his qui
de facto occupant,ſeu potentia ſecularium ſe intrudunt in benefi
cijs,⁊ poſtea impetrant a papa non facta mentione de intruſione
preterita: q̄ talis collatio ſeu puiſio eſt ſubreptitia per ſuperi⁹ di
cta.hec adduxerim p eo q̄ cū in Bearnio vnde originem ſumpſe
rim: ſemper gratie expectatiue habuerūt ⁊ habēt locū vbi q̄ primū
aliquis beneficiat⁹ eſt in periculo mortis,ſi hoc cōtingat in mēnſe
papali,dñi tēporales,ac alij potentes ante deceſſum taliū bñficia
toꝝ occupant eccleſias: ⁊ manu militari (niſi per iuſtitiam coercean
tur) detinent eas.cuius gratia in dicta patria puto multos intru
ſos,⁊ maxime potētes malos ſcʒ qui hoc facitare ſolēt: ac magis
ac magis quondam id fieri ſolebat: cum illa opinio obſeruaret̄ in
dicta patria de qua in.c.in literis.de reſti.ſpolia.vt predo ſit reſti
tuēdus ſine iuſtificatione ipſius poſſeſſionis ex titulo: tūc,tūc cur
rebāt multi ad capiēdā primā poſſeſſionē: q̄ñ docto de poſſeſſio
ne primo,ille obtinebat in poſſeſſorio: ⁊ ſi illud in primo capite nō
adiudicaretur ex iuſtificatiōe tituloꝝ: hodie tñ dñi de cōſilio iuſti
iuſtitiā adminiſtrātes hāc iniuſtam faciendi viam compeſcuerūt.
Itē nota q̄ ſi alicui laico cōpeteret priuilegiū eligēdi in aliqua ec
cleſia,ſicut audiui q̄ habet rex Anglie in multis eccleſijs. Et rex
Francie ius cōferēdi: pro quo vide tex.in.c.dilect⁹ in.ij.de cōceſſio.
prebē.⁊ ibi Panor.in ſi.j.col.⁊ Do.⁊ Phi.c.ij.in primo.de pben.
in.vi.tūc capiēs eccleſiā de manu laicali nō incideret in penas in.d.c.
q̄ſquis pdictas: ⁊ poſſet hr̄e laic⁹ tale priuilegiū.vt eſt tex.l.c.adrian⁹.
5 lxiij.diſt.Jo.an.Phi.Frā.⁊ Domi.l.c.ij.de pbē.l.vi. † Cōſuetudi
ne tñ nō poſſet ſibi acqrere laic⁹ tale ius eligēdi.c.cūm qne.de pre
ſcrip.etiā ſi ei⁹ initij nulla eſſet memoria: vt pdicti doc.tractant in
dicto.c.ij.de prebē.li.vi.de hoc in.c.meſſana.de electio.iſtius abu

ſionis Inno.ꝛ Panoꝛ.in.d.c.quiſquis.ponūt tria exēpla: primo
quando clerici requirunt laicos, vt electioni interſint. Secūdo cū
requirunt cōſenſum principis ſecularis ſuper certa perſona eligen
da.ar.c.cum terra que funiculū.de elec. Tertio cū ſit electio minis
alicuius ſingularis potētis: ꝛ hoc vltimū dicit ſingulariter notan-
dum. Idem Panoꝛ.in.d.c.quiſq3.col.ij.ex quo infert Inno.kntē
re ꝙ electio facta per impreſſionē ſecularē ſit ipſo iure nulla: ꝛ qḋ
cōſentiens tali electioni incidat in penā poſitā in ſepe.d.c.quiſq3.
6 cōtrarium tamē tenuit idem Inno.in.c.qḋ ſicut.de elec.†ſcʒ ꝙ ele
ctio facta per metū nō ſit ipſo iure nulla: circa hoc tamen eſt diſtin-
guendū vt ſupra dixi in quarto requiſito quo ad eligentes.

Summarium.

1 ☞ Eligentes ſcienter indignum qua pena plectendi.
2 Poteſtas eligendi in caſu priuationis propter delictum deuolui-
tur ad non delinquentes.
3 Electionis ius quādo ad partē minorem deuoluatur.

℄ Capitulum.xi.prime partis.

Vndecimo requiritur quod eli-
1 gentes† nō eligant ſcienter indignum: quoniam
ſi ſcienter eligerent indignum, eſſent p prima vice
priuati poteſtate eligendi: et eſſent priuati trien-
nio beneficiis que haberent in eccleſia in qua indi-
gnum elegiſſent.c.cū in cūctis.§.clerici.titulo.de elect.ꝛ ibi Joan.
an.ꝛ Panoꝛ. idē dic ſi poſtularent indignū ſcienter, eſſent priuati
poteſtate eligendi ꝛ poſtulandi.vt eſt tex.in.c.gratū.de poſtula.p̄e-
lato.ꝛ ibi Panoꝛ.pro quo vide glo.ſingu.in.c.j.in verbo, priuare.
de poſtula.prelato.quā ſing dicit Panoꝛ.in.d.c.j.col.v. māda.in
j.parte.c.ix.de hoc. Et ſi oēs de capitulo delinquāt eligēdo ſciēter
indignum, ſunt priuati poteſtate eligendi: ꝛ tūc ſit deuolutio a ca-
pitulo. ſi autē nō delinquunt oēs de capitulo, ſed vna pars ſiue ma
ioꝛ, ſiue minoꝛ: eo caſu poteſtas non deuoluit̄ a caplo: ſed remanet
in nō delinquentibus: ſicut tota capitularis poteſtas tūc remanent
in nō delinquentibus.ad hoc.c.cum Vintonienſis.ꝛ ibi Innocē.ꝛ
Panoꝛ.tex.in.c.dudū.in.j.ꝛ ibi Panoꝛ.colū.ij.de elec.gloſ.ſi.in.c.
2 bone.in.j.ꝛ ibi Panoꝛ.colū.ſi.de elec.℄ †Ratio eſt, quia priuati
cenſentur moꝛtui: ſicut enim in caſu moꝛtis ſuccedunt ſuperſtites in
totum ius capitulare: vt.ſ.dixi, vbi tractaui materiā qualiter ad
capitulū pertinet electio prelati ſubita in caſu priuationis ppter
delictum, deuoluit̄ poteſtas ad non delinquētes.ꝛ ſi iſti non delin-
quētes poſtea delinquūt, aut eligere negligunt, deuoluit̄ poteſtas
ad eū ad quē fuiſſet deuoluta oībus pariter delinquētibus: nō aūt
redit ad eos qui fuerant priuati. et eſt ratio: qꝛ iſti pauciores repre
ſentāt totū collegiū: eis ergo delinquētibus nō ſuccedūt primi de-
linquentes: ſed ſit deuolutio, ac ſi oēs deliquiſſent. Panoꝛ.in.d.c.
bone.in primo. Et eſt conſiderandū diligēter: qḋ ad hoc ꝙ ptās in
caſu premiſſo reſideat in minori parte, requiritur qḋ primo maioꝛ
pars deliquerit: vel qḋ ambe electiones fuerint facte vno cōtextu:
vt pꝛobatur in.c.dudū.in primo.qꝛ dicit ibidē tex.qḋ eligētes ſua
3 vota in duas diuiſerunt partes. †Et eſt ratio: naʒ ſi minoꝛ pars pri
mo eligeret, nō eſſet poteſtas in ea: cū nōdū maioꝛ deliquerit: quare
re opoꝛtet ꝙ delictū maioris partis pcedat, ad hoc qḋ poteſtas ca
pitularis trāſfundatur in minorem partē: vel ꝙ ambe partes ſimul
procedāt: qꝛ ſatio eſt ad validitatem electionis facte a minori par-
te, qḋ poteſtas maioris partis adueniat minori parti in ipſo limi-
ne ꝛ oꝛigine electionis.d.c.dudū.ꝛ ibi Panoꝛ.col.iij. an aūt eligē-
tes ſcienter indignū ſint priuati ptāte eligēdi in tota illa vacatione
an in prima electione.ꝛ an priuati per non priuatos poſſint expel
li violenter: Pan.in.c.cū Vintoniēſis.de electio.poſt Vin.Tan.
et Cōpoſtellanum.col.iij.iiij.v.ꝛ.vj.

Summarium.

1 ☞ Electio annullat̄ in qua laici ad coeligendū admittuntur.
Laicus ſolus Pape autoritate pōt efficitur ſpūalis capax.
2 Laici quare ꝛ qn̄ ad prelatoꝝ electionē poſſint admitti.
3 Laicus quare preſentare poſſit ꝛ non eligere.
4 Electus cōfirmatus nec conſecratus que exercere poſſit.

℄ Capitulum.xij. prime partis.

1 Decimo queritur †vt eligētes non
admittāt laicos
ad coeligēdū: alias electio eoꝝ eſſet nulla.tex.no.
in.c.meſſana.ti.de elec.nec eēt validū pactū initū
cū plato de cōſenſu capli, vt laici admitterent̄ cū
illis de caplo ad coeligēdū platū.c.ſacroſancta.e.
ti.de elec.nec epūs talē ꝯpoſitionē validare poſſet ſua autoritate: qꝛ
nullus plat' citra papā pōt facere laicū habilē ad ius ſpūale: vt no-
tat̄ in.c.ij.de iudi.ꝛ.c.quāto.de ꝯſuetudine.ꝛ.c.cām ꝙ.de p̄ſcrip.et
ibi Jo.an.Feli.ꝛ Pan.bene facit.c.bñ quidē.xcvj.di.cū aliis ſimili
bus.glo.in.c.nobis.in verbo, de ſua iuriſdictione.ti.de iure patro.
2 †Et ꝙuis laici nō debeāt admitti ad coeligendū, niſi hoc habeant
ex priuilegio.vt.ſ.dixi in.c.iiij.vide Bal.in.c.ſacroſctā.de elec.col.
ſi.ꝛ Archi.in.c.hoꝛtamur.lxij.di.poſſēt tñ admitti rōne alicui' vti
litatis eccleſiaſtice ſcdm Cōpoſtella.ꝛ Pan. Jo.an.ꝛ Bald.in.d.c.
meſſana.ꝛ etiā armata manu ad ptegēdū canonicos, ſm Bal.poſt
Jo.an.in.d.c.poſſunt laici intereſſe electionib'.ꝛ glo.in verbo, re-
ducta.ꝛ ibi Pan.c.qꝛ ppter.de elec.ſi videm' qḋ qn̄ nō ſunt periti
in aliquo caplo, habēt aliquē ad dirigendū eoꝝ electionē: pñt etiā
intereſſe laici electionibus, vt defendāt eligentes ab oppreſſioni-
bus. Panoꝛ.c.meſſana. Itē poſſunt intereſſe tanꝗ teſtes. Inno.ꝛ
Panoꝛ.in.c.qꝛ ppter.ti.de elec. Quare autē eſt ꝙ laicus pōt p̄ſtā-
re inſtituendū in bñficio eccleſiaſtico, vt in.c.decernim'.xvj.q.vij.ꝛ
c.qḋ aūt.ꝛ.c.ex inſinuatione.ti.de iure patro.cū pleriſq3 ſimilib' ꝛ.
3 eligere aūt non poteſt, neq3 coeligere: vt.ſ.allegatis iurib'. †Ra-
tio diuerſitatis eſt: qꝛ p p̄ſentationē nō initiat̄ matrimoniū ſpūale
inter p̄ſtatū ꝛ eccleſiā ad quā p̄ſtat̄: nec acquirit̄ p̄ſentato aliquod
ius ſpūale p p̄ſtationē: ſed totū ius ſpūale transfert̄ in preſentatū
ex inſtitutione epī que dʒ ſequi: ideo dicim' ꝙ iuſpatronat' nō eſt
ſpūale: ſed eſt ſpūali annexū.de quo in.c.quāto.ꝛ ibi Panoꝛ.ti.de
iudi. Per electionē aūt initiat̄ matrimoniū ſpūale inter electū et
eccleſiā ad quā eligit̄.c.cū inter coꝛpoꝛalia.ꝛ.c.iʒ.de tranſla.epi vel
elec.ꝛ p ipſam electionē ius ſpūale acquirit̄ electo.vt dicit glo.no.
in.c.quāto.lxiij.di.que etiā ſing.dicit ꝙ electo p electionē acqrit̄
ius adminiſtrādi in habitu: ſed p cōfirmationem cōpetit in actu.c.
trāſmiſſam.de elec.ꝛ ibi glo.nota.in verbo, de talib'.que notabilr̄
4 ponit que ſunt iuriſdictionis epalis: ꝛ que ſunt oꝛdinis. †Electus
cōfirmat' nondū cōſecrat' exercet que ſunt iuriſdictiōis: non aūt ꝙ
ſunt oꝛdinis donec ſit conſecratus.vt in.d.c.tranſmiſſam.ꝛ ibi In
nocē. Jo.an.ꝛ Panoꝛ.hanc differentiam ponit dicta glo.in dicto
c.tranſmiſſam.

Summarium.

1 ☞ Electores qualiter procedere debeant, papa mādante ꝙ ſiat
electio de foꝛinſecoꝝ quoꝝdam conſilio.
Papa ſolus beneficia patronata laicorum confert abſq3 eoꝝ pre-
ſentatione.
2 Papa ſolus beneficia ſub conditione et ad tempus prout vult cō-
ferre poteſt.

℄ Capitulum.xiij.prime partis.

1 Vndecimo requiritur †qḋ ſi mādet̄
p papā quate-
nus eligētes pcedāt ad electionē cū cōſilio aliquoꝝ
foꝛinſecoꝝ: alioquin cōſiliarii puideāt: tūc eligentes in
tractatu electionis debēt illoꝝ foꝛinſecoꝝ requirere cōſiliū ꝯgruo
tēpoꝛe: ꝛ expectare reſpōſum: alias electio nō teneret.c.cū in vete-
ri.de electione. hanc tamē formā poſſet ſolus Romanus pōtifex
dare: ſicut dicim' ꝙ ſolus poteſt bñficia patronata laicoꝝ ſine eoꝝ
p̄ſentatiōe cōferre.c.iij.de iurepa.ꝛ ibi Panoꝛ.ꝛ Jo.an.qḋ aūt pa-
pa hoc poſſit qui hʒ plenitudinē ptātis in bñficiis: facit text.in
c.ſignificaſti.de elec.ꝛ.c.ad honoꝛē.de vſu pallii.ꝛ.c.ppoſuit.de cō-
ceſſio.p̄ben.vel eccleſie nō vacātis.glo.in verbo, a Romano ponti
fice.c.ſi gratioſe.ti.de reſcrip.li.vj.quā ſingularē dicit Pan.in.c.ſi-
gnificauerit.de iudi.ꝛ notabilē reputat in.c.ſi cōſtiterit.de accu.ꝙ
2 glo.tenet †ꝙ papa pōt cōferre bñficia ſolus ſub cōditione, ꝛ ad tē
pus, ꝛ ſicut vult, ꝛ pluraꝗ etiā.p quo text.in.c.paſtoꝛalis.vij.q.j.
de ptāte pape in beneficio eccleſiaſtico Bal.in.l.reſcripta.de p̄ci-
bus ipatoꝛi offerē.ꝛ copioſiſſime Pan.in ſua pma diſputatiōe
incipiēte, epa.ꝛ Fel.in.c.ꝙ in eccleſiarū.de cōſti.col.xvj.ꝛ.xvij.ꝛ Ja
ſon in.l.barbari'.ff.de offi.p̄to.col.viij.an aūt iſtud ſit admittēdū
ſcdm pragmaticam ſanctionem, videriut ſapientes.

Summarium.

1 ☞ Electio ſimoniace facta eſt ipſo iure nulla.
Simonia cū vno electoꝝ facta totam inualidat electionem.
2 Simonie vitio noſtris tēpoꝛibus multi illaqueati.

℄ Capitulum.xiiij.prime partis.

1 Duodecimo †reqrit̄ ꝙ eligētes nō ſint ſimo
niaci: qꝛ ſi p ſimoniacā labē ali
quē eligerēt, electio eēt nulla.c.ſi alicui'.de elec.ꝛ.c.ſctō
rū patrū.j.q.j.cū multis ſimilib' in.d.j.q.j.vbi agit̄ prin-
cipalr̄ de ſimonia p totā illā cām. Et ad inualidādā electionē ſuffi-
cit qḋ ſimonia ſit cōmiſſa cū vno ex eligētib': nā per illū ſolū inficit̄
totum act', ſiue ſimonia fuerit cōmiſſa eligēdo ignoꝛāte, ſiue ſciēte:
niſi eſſet data ab emulis, ac inimicis ipſius eligendi, vt ſua electio
impediret̄.ꝛ de omnibus his habes text.in.c.nobis.de ſimonia.et
eſt caſus illius.c.ſing.ſm Panoꝛ.ꝛ Feli.in eodē.c.colū.j.ꝛ ibi vide
notabilem diſtinctionem per Panoꝛ.qs aīe cū ſimoniaco in oꝛdi-
ne vel in bñficio diſpēſare poſſit: ſiue ſit ſimplex beneficiū, ſiue cu-

rati:vide Panor. et Feli. in. c. de ſimoniace. ti. de ſimonia. vbi elegã
tiſſime hoc diſcutidr. et qualiter in beneficiis curacis ꝓpter annexi
tatẽ ꝓtatis clauiũ (que eſt a deo) papa poſſit vitio ſimonie illaqueari
2 vide eoſdem in. c. j. ti. de ſimo. † hoc vitio ſimonie heu heu multi il-
laqueanf: qm̃ et tẽporale et ſpũale hodie eſt venalitati expoſitũ: vt
dicit Ant. c. tuã. col. iij. de etate et qualita. his adiungas q pmiſſio
beneficij facta vt quis eligaf eſt ſimoniaca. tex. in. c. de hoc. de ſimo.
Et nota qđ ſi quid detur pro voce habenda in electione, eſto qđ ta-
lis vox nõ ſit neceſſaria, cõmittitur ſimonia. tex. in. c. Matthe⁹. de
ſimo. an contra papã poſſit opponi q ſit electus per ſimoniã, vide
Jaſo. in. l. barbarius. ff. de offi. pieto. col. iij.

Summarium.

1 Furioſi aut mentecapti nõ habent ius eligendi.
Furioſi conſenſum habere non cenſentur.
2 Furioſus religionem profiteri non poteſt.
Furioſus dilucida habens internalla eligere poteſt.
3 Furioſus ſemel preſumitur furioſus ſemper.

Capitulum. xv. prime partis.

Decimotertio requiritur

1 † vt eligẽtes nõ ſint furioſi neq; mente capti: nã ſi
eſſent furioſi, aut mente capti, eligere nõ poſſent:
mandago. j. parte. c. vij. qm̃ ſicut ſupra dictũ eſt. p
electionẽ cõtrahitur matrimoniũ, aut ſaltẽ initia-
tur inter prelatũ et ſuam eccleſiã. c. licet. de transla. epi: vel electi: in
quo matrimonio requiritur cõſenſus. c. nullus inuitis detur epũs.
lxj. diſt. ad exemplũ matrimonij carnalis: ſed mente capti et furioſi
nullum habent cõſenſum. l. emptionẽ. C. de cõtrahẽda emptione et
vẽditio. et quia neq; ſe neq; ſua tegere poſſunt, dãtur curatores eis:
vt qui per ſe actus legitimos exercere nõ valerent, ſaltẽ diſcretio et
prouidẽtia curatorũ ſuppleat. l. ſi pater tuus mentis cõpos nõ eſt.
et per totũ titulũ. C. de curatoribus furioſi. et. ff. eodẽ. quare eligere
2 nõ poſſunt † nec etiam ꝓfiteri religionẽ aliquã: tex. l. c. ſicut tenor.
de regulari. et tranſeunti ad relig. in volu. gregoriano. nec furioſus
poteſt aliquo caſu ſe obligare deo: cum nihil ſentiat. Panor. in di
cto. c. ſicut tenor. Si tamen tales eligentes furioſi ac mẽte capti ha
berent dilucida internalla: tunc eligere poſſent. arg. l. furioſuz. C.
qui teſtamenta facere poſſunt. probatur autem furor et mentis alie
natio verbo et facto. pro hoc cap. legimus. xciij. diſt. vbi fatu⁹ fatua
loquitur. et. l. quidam. ff. de cõdi. inſti. glo. in. c. gonſaldus. xvij. q. ij.
Archi. in. c. cõuenior. xxiij. q. viij. et Jo. an. in. c. fi. de ſucce. ab inteſt.
Bar. in. l. is qui. §. omnes. ff. de tuto. et curato. et idẽ Bar. in. d. l. qui-
3 dam. † Et furor ſemel accidens preſumitur adeſſe: niſi probef cõtra
rium. glo. in verbo, cõpotem in. d. c. fi. de ſucceſ. ab inteſta. vbi Pa-
nor. de materia furoris.

Summarium.

1 Eligentes etatis legitime debent eſſe et cõſilio prudentes.
Etas pupillaris quicquid videt ignorat.
Malitia an ſuppleat etatẽ nec ne nõ attẽditur in electione.
2 Pupilli ſine diſpenſatione an poſſint canonicatus in eccleſia ca-
thedrali obtinere.
3 Ordinatus ante tempus debitum eſt priuatus executione ordi-
num.

Capitulum. xvj. prime partis.

Decimoquarto reqritur

1 † vt eli-
gentes ſint etatis legitime: nam ſi nõ eſſent etatis legitime, eli-
gere nõ poſſent. c. ex eo. de elec. lib. vj. Et ratio põt eſſe:
quia in electionibus requiri cõſilij maturitas, vt melior ac eccleſie
vtilior eligatur. in. c. cõſtitutis. in ſcđo. de appella. que maturitas
conſilij non eſt in pupillis: aut ſaltẽ nõ pſumitur eſſe: immo eſt pre
ſumptio in cõtrariũ: nã etas pupillaris quicqd videt ignorare pre
ſumif. l. j. C. de falſa moneta. et. l. fi. ff. de iuris et facti igno. cũ ſimili-
bus. vbi minores effecti decuriones nõ habent ſuffragiũ inter cete
ros: quãuis habeãt ſportulas. nec diſtinguif an malitia ſuppleat
etatẽ: vt eſt gl. in. d. c. ex eo. in verbo, in pupillari. bene facit lex ſpu
2 rij. §. minores. ff. de decurio. † an aũt pupilli ſine diſpẽſatione poſ-
ſint obtinere canonicatus in eccleſia cathedrali. glo. in. d. c. ex eo. in
verbo tua eccleſia: dicit qđ ſic: cõtrariũ tenẽt Archi. et Phi. Frã. in
c. ſi eo tẽpore. de reſcrip. li. vj. et Hoſt. in. c. ſuper inordinata. et Pa-
nor. etiã in. d. c. ſup. de prebẽ. et Ant. de but. in. c. ꝑterea. de etate et
quali. ſup hoc eſt hodie deciſio in regula cãcellarie. xvij. vt in eccl'ia
cathedrali qui nõ cõpleuerit. xiiij. ãnũ ſine apl'ica diſpẽſatiõe non
poſſit eſſe canonic⁹. et eſt deciſio rote in deciſione. cccxiij. incipiẽte
ſuppoſita ordinatiõe. Quã aũt etatẽ exigãt bñficia eccleſiaſtica: ſiue
de ſint dignitates: ſiue ſint bñficia curata: aut ſimplicia regularia:
vide copioſiſſime Ant. de but. in. c. ꝑterea. de etate et quali. et Paſ.
in. c. ſup inordinata. de prebẽ. et dig. Quã vero etatẽ expoſcãt ſa-
cri ordines ſiue maiores ſiue minores: eſt hodie deciſũ in cle. gñalẽ.
3 de etate et quali. † Et nota q multi hodie ꝓueniũt tp̃s illi⁹ cõſtitu-
tionis: et ante illud tẽpus ordinanf: q̃ tales ſint ſuſpẽſi ab ordinuz
executiõe, ſi ante dictũ tp̃s fuerũt pmoti, donec adueniat tẽpus de
quo in. d. cle. gñalẽ. tñ ſi exequanf officiũ rõne ordinis ſuſcepti an
tẽpus legitimũ, nõ efficiunf irregulares. ita tz Phili. Fran. in. c. ij.
de tẽpo. ordi. et quali. ordi. col. ij. et Do. ibidẽ col. iiij. poſt Ja. de ſan
cto Georgio. et hoc idẽ tz Car. in cle. gñalem. de eta. et quali. q. vj. de
exequẽtib⁹ officiũ rõne ordinũ ſuſceptorũ ante tp̃s legitimũ, vide
c. vel nõ eſt cõpos. de tẽporibus ordi. et quali. ordi. et ibi Ant. de bu.
qui recitat opi. an promotus ante tempus legitimũ ad ſacros ordi
nes ſit ſuſpenſus vel ſuſpendendus.

Summarium.

1 Eligentes epiſcopũ in ſacris cõſtituti eſſe debent.
2 Minor octodecim annis in capitulo eccleſie cathedralis vocẽ ha-
bere non poteſt.
3 Canonicus ante etatem legitimam ad ſacros promotus vocem in
capitulo habere poteſt.
4 Paria ſunt, eſſe ſed nõ rite, et non eſſe ſimpliciter.

Capitulum. xvij. prime partis.

Decimoquinto

1 † requirif vt eligen-
tes ſint in ſacris cõ-
ſtituti: alias nõ haberẽt voces i electiõe: ſiue eccle-
ſia ſit cathedralis, ſiue collegiata, regularis vel ſe-
cularis: etiã ſi ab aliis coelectorib⁹ voluntarie pmit-
terẽf: vt eſt tex. in cle. vt hi q. de etate et quali. et ibi
Jmola. et Cardi. Ratio duplex aſſignari põt: pma q minor ſubdia
cono nõ eligif in epm̃. c. a nobis. de etate et quali. qđ aũt ſit dicẽdũ
de inferiorib⁹ dignitatib⁹, ſub nectã i ſcđa parte. c. ix. pari rõne nec
minor ſubdiacono eligere dz: vt ſit cõuenientia, atq; cõformitas iter
electũ et eligẽtes. ſic dicit Hoſt. l. c. extirpãde in. §. qui vero. de pbẽ.
Alia ratio q ſatis indignũ vr̃ vt hi qui nõ ſunt in ordine, q poſſũt
retrocedere a ſtatu eccleſiaſtico. c. cũ ex eo. de electio. in. vj. admittã
tur eccleſiaſticis tractatib⁹. vt eſt tex. in. c. ſatis euidenter. xcvj. diſt.
vbi illicitũ nãq; eſt eũ q nõ ſit in ordine ſanctiſſimorũ eꝑz eccleſia
2 ſticis intermiſceri tractatib⁹: † ex ſupradictis iferas q minor. xviij.
annis (niſi eo attigerit) nõ põt hr̃e vocẽ in caplo eccl'ie cathedra-
lis, collegiate, regularis vel ſecularis: cũ ante illã etatẽ nõ poſſit p-
moueri ad ſacros ordines: vt in. d. cle. gñalẽ. de etate et qli. ſic tz glo.
in. d. cle. i verbo, obſeruãtiã. etiã ſi ante illã etatẽ fuerit talis minor
promot⁹: q vt dicit ibi glo. nõ eſt rite pmot⁹. et ita tz Card. in cle. vt
hi. de etate et quali. q. xvij. in prin. p hac opi. gl. facit glo in. c. ei cui.
in verbo, etate. de pben. in. vj. Panor. tñ tenet cõtrariũ in. c. p illos. de
3 pbẽ. col. ij. vbi expſſe tenet, q † canonic⁹ pmotus ad ſacros an̄ eta-
tem legitimã, dz hr̃e vocẽ in caplo. Ratio ſua eſt talis: q pncipalr
ptãs eligendi epm̃ dependet a canonia: vt in. d. c. p illos. lz accidẽ-
taliter repellaf canonicus, ſi nõ eſt in ſacris. vt i dicta cle. vt hi qui.
ex quo ergo eſt canonic⁹, qđ principalr requirif, et eſt in ſacris, lz an̄
tẽpus: poterit et debebit habere vocẽ in electione: ſecus autẽ foret
vbi actus eſſet explicãdus qui principalr ab ordine depẽderet: nã
tunc requirerẽf ordo rite captus: nec ſufficeret ordo ante tempus
4 collat⁹: q † eo caſu paria eſſent nõ eſſe ordinatũ: et eſſe ordinatũ ãte
tp̃s. et ſic intelligenda eſt glo. ſcđz eum in. d. c. ei cui. de prebẽ. in. vj.
hanc opi. ſcđam tenuit Pau. in. d. cle. generalẽ. ſcđm q refert Pa-
nor. in dicto. c. pro illorum.

Summarium.

1 Eligentes in eccleſia regulari, tacite vel expreſſe debent eſſe
profeſſi.
Profeſſus tacite quis dicatur.
2 Profeſſio non valet niſi ſit qui poſſit et velit recipere.
Profeſſio per metum facta an ſit valida.
3 Patris imperium an inualidet profeſſionem.

Capitulum. xviij. prime partis.

Decimoſexto

1 † requiritur, vt ſi electio im-
mineat faciẽda in eccleſia re-
gulari q eligẽtes ſint pfeſſi regularẽ obſeruãtiã taci-
te vel expſſe. ſufficit etenĩ hoc caſu pfeſſio tacita tex. in
c. ex eo. ver. in eccleſiis quoq;. de elec. in. vj. eſt etiã tex. in
c. indẽnitatib⁹. eo. ti. de electio. in. vj. et ibi Do. et Phi. Frã. qñ aũt
quis dicaf tacite pfeſſus: eſt dicẽdũ qđ qñcũq; in religione nõ eſt ali-
qua diſtinctio patens, quis ſit latens in habitibus: ſic vt nulla pe-
nitus ſit extrinſeca diſtinctio habituum profeſſorum et habituum
nouitiorum: tunc ex delatione habitus talis in tali religione (mo-
do ille qui portat ſit pubes et mentis cõpos) ſi per annum portet,
tacite pfeſſus videtur: vt eſt tex. in cle. eos. de regulari. et in. c. j. etiã

de regularibus in.vj.iuncto.c.ſicut in.j.de regu. in volumine gre-
goriano.de materia profeſſionis tacite, vide in.c.vidua. ⁊ in.c.ex
parte.⁊ in.c.ſtatuim⁹.de reg.⁊ trāſact.ad relig.⁊ ibi Panor.⁊ Jo.
2 and.† ad validitatē aūt profeſſionis requirit vt ſit qui poſſit ⁊ ve-
lit profeſſionē recipere:⁊ de facto recipiat.Innocē.⁊ Panor.in.c.
porrectum.de regu.An vero profeſſio per metum facta ſit valida,
elegāter Jo.an.⁊ Panor.in.c.ſicut nobis.ſuper glo.poſita in ver-
bo,de morte.de regulari.⁊ transeūt.ad reli.vbi notabiliter diſtin
guūt,aut eſt timor naturalis mortis,vt q: quis eſt infirmus ⁊ timet
mori:⁊ tunc ille timor non excuſat,immo ſic facta pfeſſio, tenet.
tex.in.d.c.ſicut nobis.aut eſt timor accidentalis mortis:⁊ tunc di-
ſtinguitur:q: aut eſt mortis caſualis vt eſt in timente naufragium
perpeti:aut incendio perire:aut forte aliud excidiū,aut eiuſdem eo
caſu profeſſus nō obſtante tali timore eſt obligatus:et tenet talis
profeſſio:q: forte ad hoies cōuertendos hec a ſuperis immittunt.
c.reuertimini.xvj.q.j.⁊.c.ſanctū.de cōſe.diſt.iiij.in auſ.vt nō luxu-
rietur hoies cōtra naturā.col.vj.aut vero talis timor mortis eſt vio
lentus:puta immittitur ab homine:ſicut aliquādo ɔtingit in pau
peribus nobilibus habētibus plures filias:quas nō valēt in matri
monium collocare,quas vi ⁊ violentia cogūt ad religionē:⁊ quo ca-
ſu nō tenet ingreſſus ipſo facto,nec profeſſio:vt eſt tex.in.c.peri-
tum.⁊ ibi Jo.an.⁊ Panor.⁊ idē Panor.in.c.abbas.col.iij.de his
3 que vi metuſve cauſa ſiunt † an patris imperiū ſolum ſit cauſa ſuffi
ciens ad inualidandā profeſſionē per filiā factā:Panor.in.c.cū vi-
rum.de regulari.⁊ transeūti.ad religio.col.ſi.dicit ꝙ nō,niſi preceſ
ſiſſent mine,vel verbera:vel niſi pater eſſet terribilis:ita ꝙ filia ti-
mebat patri contradicere:pro quo vide.§. que onerande in.l.j.ff.
quarum rerum actio nō datur.⁊ ibi Bar.premiſſorum ratio eſt q:
primis duobus caſibus eſt timor mortis anime:in vltimo vero eſt
timor mortis corporalis.Item q: in primis duobus caſibus imit-
titur timor a deo:forſitam ad cōuerſionē anime, vt dictū eſt,contra
quod non competit reſtitutio:in tertio aūt caſu timor infert ab ho
mine,contra cuius violentiā ſubuenitur:has rationes ponūt glo.
in verbo,de morte.d.c.ſicut nobis.⁊ Jo.an.ibidē.⁊ hoc nota p vo-
tis,ſcōm Panor.in.d.ſicut nobis.

Summarium.

1 Interdicti non poſſunt prelatū eligere.
Electio facta in loco interdicto an ſit valida.

Capitulum.xix.prime partis.

DEcimoſeptimo requiri-

1 tur:vt eligētes nō ſint interdicti:† nam interdicti
eligere non poſſunt:vt in.c.cū inter.R.ſeniorē.ti.
de electione.Hoſt.in ſumma ti.de elect.in.§.quis
poſſit eligere.verſiculo,ſʒ breuiter dic.Electio au
tem facta in loco interdicto eſt valida,ſcōm Jo.an.⁊ Panor.in.c.
j.de poſtu.prelato.⁊ ibi per eos vide:qui reſpondēt contrariis que
poſſent fieri:pro quo vide Pau.⁊ Zaba.in cle.ne Romani.in.§.ſi
quis ſane.verſi.ſcdo quero.⁊ verſi.tertio q̄ro.ti.de elec.⁊ qd electio
facta in loco interdicto teneat ⁊ ſit valida:ita tenet Domi.in.c.in
nomine domini.xxiij.di.

Summarium.

1 Eligre nō poteſt qui in loco interdicto celebrauit.
Fama ſufficientem facit probationem ad obſeruandum ſuperio-
ris interdictum.
2 Fama quando probet ⁊ quādo non remiſſiue.

Capitulum.xx.prime partis.

DEcimooctauo

1 † requiritur qd eli-
gentes non celebra
uerint ſcienter in caſibus nō permiſſis a iure,vel ex
priuilegio in loco interdicto eccleſiaſtico ſuppoſi-
to:q: ſi in dicto loco i caſib⁹ a iure vel priuilegio nō
pmiſſis celebraſſent eligere nō poſſūt:vt eſt tex.l.c.
is q in eccleſia. in.§.is vero q ſciēter.de ſnia excō.in.vj. Et aduer-
te ſingulr qd ſola fama facit pbationē ſufficiētē,vt interdictū ſupe
rioris obſeruet:de hoc eſt glo.ſing.in.c.j.in verbo, publice.de po-
ſtu.pla.quā gl.Pau.reputat ſingularē ibidē col.iij.q: in iſtis ſpūa
lib⁹ debem⁹ tenere qd tutius eſt.fama qn̄ pbet,vide dn̄m Feli.in.c.
2 veniēs.in.j.de teſti.q ponit regulā † qualr fama nō pbat.ad quam
ponit aliq̄s caſus fallētales.ſ eccleſiis interdictis qualr poſſint di-
uina celebrari voce ſubmiſſa,⁊ alta:vide pulchrā deciſionē quā ha-
bemus in.c.alma mater.de ſen.exc.li.vj.⁊ de interdictis hodie paſ
ſim nō ponēdis habes expreſſaꝫ rubricā in pragmatica, quā vide.

Summarium.

1 Heretici nec eligere nec eligi poſſunt.
Hereticus non eſt qui contra ortodoxam fidem aliquid tenet, dū-
modo non pertinaciter.

Capitulum.xxj.prime partis.

DEcimonono

1 † requiritur qd eligen-
tes nō ſint heretici:naꝫ
ſi eſſent heretici eſſent excōicati.c.excōmunicam⁹.
de hereticis.⁊ per cōſequēs inelegibiles ⁊ actiue et
paſſiue.Et nota qd tenēs aliquid contra ortodo-
xam fidē (modo ne teneat id pertinaciter ſed reſer
uando determinationi eccleſiaſtice,ac eius ordinationi ſe ſubmit-
tendo) nō eſt hereticus iudicandus.tex.eſt ad hoc ſing.in.c.dāna-
mus.de ſumma trini.⁊ fide catholica.quem text.ſing.dicit Cardi-
nalis Florentinus in cle.vnica de ſumma trini.⁊ fide catho.in prin
cipio.in ſecūda queſtione.

Summarium.

1 Eligere nequeunt qui per ſentētiam priuati ſunt.
Sentētia ſemper requiritur vbi per verba futuri tēporis apponit.
2 Appellari nō poteſt a pena iuris:licet bene ab eius declaratione.
3 Electio nulla cenſet in qua forma debita nō ſeruatur.

Capitulum.xxij.prime partis.

VIgeſimo requiritur

1 † qd eli-
gētes nō
ſint priuati per ſententiā:vt q: forte nō elegerunt
ſcōm formam in.c.q: propter de electione traditā:
nam ſi eſſent per ſniam priuati nō teneret electio.
⁊ aduerte qd eligētes non ſeruata forma.c. q: pro-
pter.de electione.nō ſunt ipſo iure priuati:ſed per ſniam veniunt
priuandi:vt eſt tex.in.d.c.q: propter.⁊ ibi Jo.an.⁊ Panor.ex quo
etenim ibidē pena apponit per verba futuri tēporis,requiritur ſen
tentia.vt eſt gl.in.l.in criminali.C.de iuri.omniū iudicū.in verbo,
habeatur.pro quo vide Panor.in.c.ſi diligēti.de foro cōpe.⁊ Feli.
in.c.rodulph⁹.de reſcriptis.col.xvij.ver.vlt.q: ⁊c.⁊ ibi p eū.p.vij.
2 col.vbi tractant materiā quādo cōſtō ſit late vel ferēde ſnie.† Et ſi-
ge menti ꝙ q̄uis a pena iuris nō poſſit appellari.vt in.l.ſi qua pe-
na.ff.de verbo.ſigni.⁊.c.q: nos.de appella.tamē a declaratione po
teſt quis appellare.vtputa dicit me incidiſſe in.c.ſi quis ſuadēte dia-
bolo.⁊ ita declarat officialis:a tali declaratione poſſum appellare.
vt eſt glo.ſemper menti tenenda in.c.cupientes.in verbo,puatos.
§.qd ſi per viginti.de elec.in.vj.quā glo.ſemper menti tenēdā di-
cit Panor.in.c.peruenit.in primo.de appella.de hac declaratoria
⁊ de citatione partis ⁊ de appel.que poteſt interponi a declaratio
ne,vide Feli.in.d.c.rodulphus.colū.xxiiij.xxv.xxvi.xxvij.xxviij.
xxix.⁊.xxx.verſi.ſed declaratoria.⁊ verſi.citatur.⁊ verſi.⁊ appella-
3 ri.tex.tamē in pragmatica in ti.de electio.vult,† vt ſi forma appoſi
ta per cōcilium Baſilienſe nō ſeruetur ꝙ electio ſit nulla.⁊ hoc di-
cit in verſi.qd ſi aliter.⁊ de alia perſona.

Summarium.

1 Electores infra tres menſes ad electionem procedere debent
non legitime impediti.
Preſcriptio nō currit ei qui agere nequit.
Electoribus ⁊ patronis qn̄ tēpus currere incipiat.
2 Tempus legale nō currit impeditis ⁊ ignorātibus in his q̄ animi
ſenſu geruntur.

Capitulum.xxiij.prime partis.

VIgeſimoprimo requiri-

1 tur † qd eligētes pcedāt ad electionē infra tres mē
ſes in eccleſiis cathedralib⁹ ⁊ regularib⁹:vbi tamen
nō fuerint legitime ipediti.tex.in.c.ne p defectu.
de electio.nam ſi eſſent impediti nō curreret tem-
pus.d.c.ne p defectu.nō valēti etenī agere nō currit pſcriptio.C.de
annali exce.l.j.§.ne aūt.qn̄ aūt currat tēpus electoribus ac patro-
nis:an a die vacationis,an a die notitie.dicēdū eſt ꝙ a die notitie:
de quo vide tex.in.c.q: diuerſitatē.de ɔceſſio.prebē.⁊ ibi Panor.
Inno.in.d.c.ne p defectu.⁊ in.c.lʒ.de ſupplēda neglig.platoꝝ.
2 Bal.in rub.de elec.col.iij.vbi dicit † qd gnaliter in oibus q̄ animi
ſenſu gerūtur ignorātib⁹ ⁊ impeditis nō currit tēpus legale.vt.l.j.
§.biduū.ff.qn̄ appellādum ſit.⁊.C.de appel.l.pſes.hec quo ad ele
ctionē.quo vero ad pñtationē etiā dicēdū eſt ꝙ a die notitie tēpus
currit.ita tʒ Jo.an.in.c.ſi.de iure patro.qd ſing.notādū dicit ibidē
Panor.de quo idē Panor.in.c.cū pp̄ter.de iure patro.vbi pleniſ
ſime hoc tractat de tēpore ad electionē requiſito.dixero plenius in
iij.parte poſt ſubſtātialia elec.ſcrutiniane.c.electione.

Summarium.

1 Electores Abbatis aut epiſcopi debēt eſſe confeſſi cōtriti ⁊
Chriſti corpore cibati.

Diſſe

2 Miſſe auditio et eucharistie ſumptio ſunt de ſubſtantia electionis
Epiſcopi vel Abbatis.

Capitulum.xxiiij.prime partis.

Vigeſimoſecūdo requiritur

†vt eligentes epm vel Abbatē ſint cōtriti, confeſſi, ac ſa
croſancta Chriſti cōmunione cibati: hec adijciuntur ex
diſpoſitione Baſilei conciliij: de quo in pragmatica ti.de elec.§.et
cum humane.alias ſi hec omitterentur, eſſet electio nulla: in eod.§.
verſi.qđ ſiniſter.ſuper hoc vide Coſmam Guimier in dicto.§.et cum
humane.in glo.poſita ſuper verbo, ſuſcipiant.qui intelligit text.
2 pragmatice quantū †ad auditionē miſſe et eucharistie ſumptionem
eſſe de ſubſtantia electionis epiſcopi et Abbatis: precise per rōnes
quas ponit in dicta glo.

Summarium.

1 Electuri prelatum debent premittere iuramentum.
2 Electores ſue provideant ſaluti ne fauore aberrent in electione.

Capitulum.xxv.prime partis.

Vigeſimotertio

1 †requiritur vt quicunque eligentes antequā ad ele
ctionis actum procedant, vinculo iuriſiurādi ſeſe aſtrin
gant, ſecundum formam poſitam in dicta pragmatica in
dicto.§.et cū humane.que forma iuramenti eſt ex diſpoſitiōe Baſi
lea.vt.s.dixi.et eſt vnū de ſubſtātialib⁹ ad electiōem addita p dictū
concilium: de hoc dixero plenius in tertia parte: que forma eſt ad
modum terribilis, et obſeruatu difficilis: cuius cauſa multos dele
2 rare puto: †provideant ſue ſaluti qui ſapiunt, nec pretio nec preci
bus, ſanguine, aut timore ab eo qđ iuris, ac rationis fuerit detor
queantur: ſed eccleſie cunctis poſtpoſitis ſeductis pretio, precib⁹,
ſanguine et timore, ac alijs eiuſmodi de vtiliori prouideant paſtore.

Summarium.

1 Eligentes, religionē cauſa regule probande ingreſſi, non de
bent ad electionem vocari.
2 Eligere poſſe fructus quidam beneficij dicitur.
3 Nouitius infra tēpus probationis teſtari poteſt.
Ius ſingulare fortius eſt iure collegij.
4 Canonicus religionem cauſa probationis ingreſſus an ſit ad ele
ctionem vocandus.
5 Canonicus in religione nouitius ad electionem veniens etiā non
vocatus eſt admittendus.
Religioſus qui ad ſtrictiorem tranſiuit religionē an debeat voca
ri ad electionem primi monaſterij vacantis intra tempus proba
tionis.
6 Conſuetudo in electionibus faciendis ſuper vocandis aut non vo
candis ſeruari debet.
7 Pena locum non habet vbi nulla noxa.

Capitulum.xxvi.prime partis.

Vigeſimoquarto requiri-

1 tur † vt eligentes non ſint ingreſſi religionē cau
ſa probande regule: qui eo tempore licet retineāt
beneficia: vt eſt text.in.c.beneficium de regula. et
tranſeunti.ad reli.li.vi.tamē ne detur eis materia
vagandi, ac ab eorum propoſito diſtrahendi eos, ad electionē non
ſunt vocandi: quamuis ſint in loco vnde alias vocandi forent. ſu
per iſta queſtione reperiuntur varie opiniones: quam queſtio
nem ponit glo.in verbo, conferendum.in.c.beneficium.de regula
ri.et tranſeuntibus ad religionem.verſi.ſed nunquid canonicus etc.
Et ibi Archi.tenet in col.i.verſi.aſſenſus.qđ talis exiſtēs infra an
num probationis debeat ad electionē vocari: qđ intellige quando
eſt in loco vnde, eſſet alias vocandus: et ratio ſua eſt: quia talis ſua be
neficia (niſi renuntiauerit) obtinet: ergo et iura omnia ad ipſa be
2 neficia pertinentia: †ſed eligere eſt fructus beneficij: pro quo alle
gat Inno.in.c.in literis.de reſti.ſpoliatorum. cum ergo taliter in
greſſus retineat beneficium: per cōſequens et vocem eligendi: et ſic
debet ad electionem vocari: facit ſecūdum eū: quia ſic ingreſſus ad
huc eſt canonicus. Et canonici ſunt ad electionem vocandi.c.cū in
eccleſijs.de preben.in.vi.quare erit vocandus: durū enim videret
dicere qđ iſte efficiatur deterioris cōditionis: qꝛ dat operā rei lici
te, et a iure permiſſe.ad hoc.lvi.di.c.ſatis peruerſum. quā alij canoni
ci, qui forte nō ſic dant licite rei operam.et.c.indultū.de reg.iuris.
cum ſimilibus.et hoc indiſtincte verum credit Archi. Sed qꝛ talis
fingitur habere iuſtum impedimentū abſentie, vt nō vadat ad ele
ctionem: ne ſuum impediat experimentum ſiue interrūpat: pote
rit ſcđm iuris formam procuratorem cōſtituere ad illū actū.c.ſi quis
iuſto.de electio.in.vi.cū habeat volūtatē et aſſenſum. et facit ad hoc
ff.de bonor. po.ex teſta.mili.l.j.in ſi.et.l.queſitū.de lega.iij.j.reſpō
ſo.et.ff.de fundo inſtru.et inſtru.lega.l.ſcie.§.pāphile.et lex ſi dila.co.
3 ti.et † ob hoc dici cōſueuit qꝛ talis interim pōt teſtari.xix.q.iij.c.vlti
mo.hanc queſtionē pleniſſime diſputat glo.in.d.c.beneficiū.et pro
vtraque parte rationes ponit: et cōcludit dicta glo.qđ ſi ius eligendi
ſic vt premiſſum eſt ingreſſo cōpetat iure collegij: qđ tunc exiſtens
infra annū probationis ad electionē nō ſit vocandus: ſi aūt iure ſin
gulari ius eligendi eidē cōpeteret: tunc deberet vocari. et rationem
aſſignat dicta gl. qꝛ facilius perdunt ea que alicui cōpetūt iure col
legij, quā ea que cōpetunt iure ſingulari: et fortius eſt ius ſingulare quā
collegij: facit glo.j.in.c.cum oēs.de cōſti.et ibi Panor.et Feli.hinc
eſt qđ ius collegij nō tranſit in monaſteriū per pfeſſionem: ſed ius
priuati bene tranſit.xix.q.iij.c.ſi qua. Petrus de anch.coniungit
iſtas duas opinio.in.d.c.beneficium.ſic vt in caſu quo cōpetat iure
ſingulari ius eligendi illi qui eſt infra annū probationis ſit ad ele
ctionem vocandus, inſequēdo opi.Io.an.ne tū eius pfeſſio impe
diatur debet cōſtituere procuratorē, ſcđm opi. Archi. et ſatis obſcu
re loquitur: qꝛ perfecte nō apparet quā opi. ſequatur: qꝛ recitando trā
4 ſit. Domi.in.d.c.beneficiū.col.iij.circa mediū. †vſ cōcludere qꝛ ni
ctus exiſtēs in religione pēdēte anno pbationis nō ſit ad electionē
vocādus: ſi eo tēpore immineat facienda: et ſua ratio eſt talis.ad ele
ctionem ſunt vocādi qui volunt.et poſſunt intereſſe.de electio.c.
quia propter.ſed per ingreſſum patet qđ talis nō vult electioni in
tereſſe: ergo etc. Item adminiſtratio beneficij, et collectio fructuum
nō ſit per eum qui eſt in anno pbationis: ſed p aliū.cū ergo talis nō
colligat alios fruct⁹ obuenientes ratione tituli beneficialis. nec iſtū:
cum eligere ſit, fructum colligere iure eligendi: vt notat Inno.de
cauſa poſſeſſio.et proprie.c.cū eccleſia.et.c.in literis.de reſti.ſpolia.
habet ergo ius colligendi fructū: ſed nō exercitiū donec eſt in pba
tione: hanc tamē opi. Domini.reprobat noſter Phi.Frā.in eodē.c.
beneficiū.dicens primo qđ non eſt queſtio ſi canonicus veniat qui
5 eſt in pfeſſione, an debeat admitti ad electionē: †qꝛ vocatus vel nō
vocatus ſi veniat admittēdus eſt, ex quo ius retinet: ſed queritur an
ſit ad electionē vocādus.ſuper quo cōfutat rōnes adductas p Do
mi.vt ibi videas: vnde concludit in hoc caſu idē eſſe dicendum quo
ad vocationem: qđ eſt dicendū de eo qui eſt in ſtudio iuxta determi
nationem.c.cū ex eo.de electione.cū ſit quo ad fructus eadē diſpo
ſitio: et eſſet abſurdū vt ille qui eſſet in ſtudio in caſu illius.c.cū eo.
qđ nō vocaretur ad electionē: nec faceret fructus ſuos. Idē ergo erit
dicendum in caſu iſto: et ideo cogita dicit idē Phi. Panor in.c.ex
trāſmiſſa.de renuntia.ponit queſtionem de eo qui trāſiuit de vna
religione ad aliam ſtrictiorem: an ſit vocandus ad electionem pri
mi monaſterij vacātis infra tēpus probationis: et ibidē diſtinguit:
qꝛ aut tranſiuit cum licentia: et tunc eſt dicendū qđ nō, aut ſine licē
tia et tunc ſecus: cum omnino infra annū poſſit reuerti.c.ſtatuim⁹.
de regulari. deinde dicit, aduerte quia queſtio in.c.beneficium lo
quitur in clerico ſeculari tranſeunte ad religionē: et ſic nō cadit ſub
iſta queſtione. Ex diſtinctione Panor. poteſt inferre qđ canonic⁹
6 in caſu premiſſo ſit ad electionē vocandus. †Super hac queſtione
dicerem qđ ſi conſuetudo habeat qꝛ tales exiſtentes in probatione
regule ſint vocandi, vel qđ non ſint vocandi, illa conſuetudo eſt ſer
uanda.nam in electionibus multum valet et conſideratur cōſuetu
do. Inno.in.c.coram.ti.de elec.vbi autem non eſſet aliqua conſue
tudo, concluderem cum noſtro Phi.qđ etiā eſſent vocandi, ſalua di
ſtinctione Panor. per rationes ſupra poſitas: et per rationes quas
ponit idē Phi.quē ibi videas: et reſpondet ad rationes in contrariū.
bene verum credo qđ cum tales ſint impediti ratione pbande regu
le, debent cōſtituere procuratores ad eligēdū certā vel incertā pſo
nam, ſcđm opi. Archi. ne ipſi retrahantur a ppoſito: et vt eis mate
ria vagādi auferatur: nā ſi cōtingeret tales experientes diſciplinas
regulares exire monaſteria: p eo qꝛ ſe impotentes viderent ad one
ra regule ſupportanda: ſi nō poſſent conſtituere pcuratores ad eli
gendū: eis inuitis daretur epiſ.qđ fieri nō debet.c.nullus.lxi.di.et ob
beneficiū perferrent ſupplicium.qđ foret iniquū: nam pena ſuos dꝫ
7 tenere autores. †et ibi debet eſſe pena vbi et noxa text.in.l.ſanci
mus.C.de penis. Et ratiōe diuerſitatis opinionū ſatius puto pre
fatos exiſtentes infra annū probationis vocari: ne tanquā cōtempti
poſtmodum faciant electionem caſſari.

Summarium.

1 Canonici ſupernumerarij nō ſunt ad electionem vocandi.
Nudus ſi quis ſit aliū veſtire non poterit.
2 Canonici ſeu fratres ſupernumerarij an debeant intereſſe tractati
bus Capituli.
3 Canonici ſupernumerarij regulariter iuribus potiuntur canoni
calibus.
Canonici ſupernumerarij poſſunt eſſe Pape delegati.
4 Regulares ius capitulare recipiunt ex ſola receptione.
Canonicus ſupernumerarius quale cenſeatur habere ius.
5 Canonicus de mādato pape receptus quod ius habere dicatur.
6 Canonici qđ canonicorum poſſint augere numerum.

¶ Capitulum.xxvij.prime partis.

Vigeſimoquito reqritur

1 V †qḋ ſi per canonicos debeat fieri electio: qḋ cano
nici nõ ſiat ſupernumerarij: niſi haberet cõſuetu-
do qḋ tales poſſent eligere: nã aliás eligere nõ poſ
ſent. vt eſt glo. in c. cum Martinus Ferrarieñ. de
conſti. in glo. poſita ſuper verbo, vltra numerũ. que gloſ. nõ eſt alia
bi, ſecundũ Bal. ibidẽ col. ij. Et dicit ibidẽ Bal. qḋ canonicus re-
ceptus vltra numerũ ſicut expectat prebendã, ita etiã ꝛ vocẽ. Itẽ
ille qui habet ius ſemiplenũ, nõ facit partẽ cũ habẽtibus ius ple-
num. vt notatur in. l. ij. ff. ſi pars hereditatis petat. Item ſi talis ca
nonicus ſupernumerarius haberet vocem: poſſet vna cum aliis ca-
nonicis cõferre prebẽdas: ſed iſtud eſt abſurdũ, qḋ alium inueſtiat
ille qui non eſt inueſtitus: vel qḋ alium inueſtiat qui eſt nudus: vel
qḋ alium calefaciat qui eſt nudus: vt notat. l. lecta. ff. ſi certũ petat.
quare videtur tales ſupernumerarios ad electionẽ non debere vo-
cari: ſuper hoc tamẽ fuit opinionũ diuerſitas. Inno. in. d. c. cũ mar
2 tinus. col. ij. verſi. Sed queritur. † queritur an huiuſmodi recepti in
canonicos, ꝛ in fratres, debeãt intereſſe electionibus ꝛ aliis tracta
tibus capituli: ad quam queſtionẽ reſpondet diſtinguẽdo: aut ta
libus eſt aſſignatus locus in capitulo: ꝛ tũc agent ea in ordine ſuo
que ſpectant ad capitulum: ꝓpterea electionibus intererũt, alienatio
nibus, ꝛ aliis huiuſmodi: nã cũ hoc appareat eos eſſe de cõuentu,
vel de cõgregatione ꝛ electioni intereſſe debent: arg. eius qḋ dicit
de clauibus datis et inſtrumento reddito. ff. de pactis. l. ij. et. ff. de
cõtrahenda emptio. ꝛ vendi. l. clauibus. vbi clauibus traditis mer-
cium in horreis cõditarũ, poſſeſſio tradita videtur, aut vero eſt aſſi
gnatum ſtallũ in choro talibus receptis: ꝛ tunc ea agent in ordine
ſuo. que pertinent ad chorum: puta lectiones legent. cantabunt
et ſimilia hec ſunt vera niſi contraria eſſet cõſuetudo. Si aũt nulla
eſſet conſuetudo de inſtallando, ſed tm̃ ſimpliciter eligũtur cano-
nici: tunc redit dictus Inno. vbi ſupra, qḋ ex electione ꝛ cõfirma-
tione ſiat canonici: et per hoc omnia iura canonici habeant: ꝛ quo
tidianas diſtributiones: pro quo. c. dilectus. ij. ti. de prebẽ. Archi.
in. c. hi qui. de preben. in. vi. ſe remittit ad Inno. in. d. c. cũ Marti-
nus ferrarieñ. d. Feli. tandem in dicto. c. cũ Martinus. col. xiij. ſu
per dicta glo. quã notabilẽ reputat: facit regulã ex dictis doctorũ,
3 † qḋ recepti in canonicos vltra numerũ regulariter habeãt iura ca
nonicalia: vt ibi probant, ſcḋm quod ipſe dicit Calde. ꝛ Innoc. qꝛ
ex quo canonici ſunt, debent habere iura canonicalia: ſiue ſint rece
pti autoritate pape, ſiue autoritate capituli. hinc dicit eẽ qḋ tales
poſſunt eſſe delegati pape, ſcḋm Guil. de monte laud. in extraua-
ganti Io. . incipiente, ſedes apoſtolica. hanc etiã materiam tractat
Io. an. in. d. c. cum Martinus. in quinta col. ꝛ in. c. ſtatuimus. de
maiori. ꝛ obedi. ꝛ in. c. dilectus. in primo. de prebẽ. ꝛ Petr⁹ de anc.
in. c. hi qui. de prebẽ. lib. vj. Panor. tamẽ longe plenĭ ꝙ quiſquis
alius dictam materiã examinat in dicto. c. cũ Martinus. col. vj. ꝛ
vij. Et dic poſt eum. qḋ aut aliquis fuit receptus in canonicũ ſim-
pliciter vltra numerũ: ꝛ tunc frangit numerus: vt patet in. d. c. cum
Martinus. cũ dicit, in derogationẽ ſue cõſtitutionis: eo caſu ſic re
ceptus debet habere omnia iura canonicalia, ꝛ expectare prebẽdã
4 tempore ſuo: † nam videmus in regularibus qḋ ex ſola receptione
recipiunt ius capitulare, ꝛ alia que ſunt de iure collegij. Aut cano
nici recipiunt aliquem hoc adiecto vt ſit ſupernumerarius: ꝛ ſic pa
tet qḋ noluerunt frangere numerũ, ſed quoddam ius extraordina
rium dare: ꝛ hoc caſu procedit gloſ. poſita in verbo, vltra numerũ.
in. d. c. vel ſcilicet ſic receptus non ſit ad electionem vocandus: niſi
hoc haberet conſuetudo: qꝛ taliter receptus nondũ habet plenum
ius nec poſſeſſionẽ. ꝛ dicit Panor. in. c. dilectus. in. j. col. ff. de ꝑbẽ.
qḋ talis receptus vt ſit ſupernumerarius, vt putat, habet ius valde
tenue et exile: nec rumpit in effectu numerũ deſtinatum: ꝛ talis ſic
receptus non habet vocẽ in capitulo: nec aliquam cõmoditatem in
eccleſia. ſed habet quoddã ius ventoſum: eſt tamẽ dictũ ius quod-
dam preparatorium ad futurũ ius integrum obtinendũ, ſcḋm di-
5 ctum Panor. in. d. c. cum Martinus. col. penul. † Si vero talis ca
nonicus fuerit receptus autoritate pape: tunc aut mãdat papa ta
lem recipi cũ plenitudine iuris canonicalis. vt in. c. dilectus filius.
de preben. ꝛ in. c. propoſuit. de conceſſio. preben. vel eccleſie nõ va-
cã. ꝛ tunc debet habere omnia iura canonicalia: quare tũc eligere
poterit: ꝛ per conſequens debet ad electionẽ vocari. aut vero papa
mandat aliquem recipi ſimpliciter: ꝛ tunc non videtur ꝙ papa vo
luerit frangere numerũ: vt notat in. c. pro illorum. de prebẽ. quare
taliter receptus non habet ius integrum: qꝛ in dubio non videtur
papa derogare numero: ſed potius creare quoddã ius extraordina
rium. ꝛ preparatorium ad integrũ ius obtinendum: quare ſic rece-
ptus non habet vocẽ in capitulo. et hec etiam fuit opinio domini
Anto. ꝛ ſic habes an ꝛ quãdo canonici ſupernumerarij ſint ad ele-
6 ctionem vocãdi. † an aũt et quãdo canonici poſſint augere nume-
rum canonicorũ et prebendarũ: vide glo. in. c. cũ acceſſiſſent. de con
ſti. in verbo, cõfirmatũ, ꝛ ibi per Panor, ꝛ per eũdem Panor. in. c.
dilecto. de preben. ꝛ per dñm Feli. in eodẽ. c. cum acceſſiſſent. col. ij.
iij. iiij. ꝛ. v. vbi in materia ponit vnã concluſionẽ cũ quatuor decla-
rationibus: vide ibidẽ Inno. in col. j. ꝛ Io. an. in col. ij. ꝛ. iij. qui dictã
materiam tractant. Bal. in materia dicit caſum eſſe qui non eſt alia
bi in dicto. c. cũ Martinus. in col. iiij. verſi. Item ibi qualiter vali-
dum ſit ſtatutum vel cõſuetudo, vt canonici ſupernumerarij nõ ha
beant vocem in capitulo. vide Feli. in. c. cõſtitutus. de reſcript. col.
ij. qui ibi elegantiſſime materiam tractat.

Summarium.

1 ☞ Canonici prelatum electuri in poſſeſſione iurium canonica-
lium eſſe debent.
2 Eligere, fructus poſſeſſionis dicitur: ꝛ non proprietatis.
3 Dominium in tẽporalibus abſq; traditione non queritur: ſecus in
beneficijs eccleſiaſticis.
4 Canonicus ante inſtallationẽ ꝛ poſſeſſionis adeptionẽ adminiſtra-
re valens, debet ad electionem vocari.

¶ Capitulum. xxviij. prime partis.

Vigeſimoſexto requiritur

1 †etiam vt ſi per canonicos fieri debeat electio qḋ
canonici ſint in poſſeſſione iurium canonicaliũ: ꝛ
ſic canonici qui nõ ſunt in tali poſſeſſione, nõ ſunt
ad electionẽ vocandi. ſic tenet expreſſe Petrus de
anchara. in. c. hi qui. de preben. in. vi. nec tales poſſunt agere de cõ
tẽptu, ſi non fuerint ad electionem vocati: cum non fuerint inſtalla
ti: vt ipſe tenet ibidem in ſi. verbis. et Archi. in. c. cũ qui. col. ſi. ij. de
preben. in. vj. pro hoc facit tex. in dicto. c. cum qui. ex quo eñ tales
non ſunt in poſſeſſione canonicat⁹, nõ debent ad electionẽ vocari.
2 † nam eligere eſt fructus poſſeſſionis, ꝛ nõ proprietatis. Innoc. in
c. cumana. de elec. ꝛ idem Inno. in. c. in literis. de reſti. ſpolia. ſatis
de materia dixi ſupra. c. ij. §. Et item aduerte. ſuper hoc tamẽ repe-
ritur opinio contraria: nam Compoſtellanus dicit in dicto. c. cum
Martinus. ſcḋm qḋ ibidẽ recitat Io. an. in col. penul. qḋ is cui col-
latus eſt canonicatus, ꝙuis non ſit inſtallatus, vbi hoc non habet
conſuetudo, etiam vbi hoc habet, impugnabit electionẽ propter
contẽptum: ſi erat in loco vnde debebat vocari, et fuit contẽptus.
vnde refert qḋ Nicolaus cui fuerat vltra mare collata prebẽda Cõ-
ſtantienſis: nec erat receptus vel inſtallatus impugnauit electum
Conſtantienſem, quia exiſtens in loco vnde vocari debebant cano
nici, non fuit vocatus: et canonici collationẽ eius non ignorabãt.
3 † nam licet in aliis rebus vel iuribus non queratur dominiũ vel quaſi
ſi, niſi per traditionẽ vel quaſi. C. de pactis. l. traditionibus. ff. de
ſeruitu. l. penul. ꝛ. ff. de ſeruitu. ruſtico. predio. l. j. in ſi. ſed agitur ex
ſtipulatu ſi ſtipulatio interuenerit: vel actione ex contractu inito. ff.
cõmuni diuidundo. l. venditor. ff. de publiciana. l. ſi ego. ꝛ. ff. fami-
lie hercíſc. heredes. in beneficijs autem eccleſiaſticis ſecus: quia in
eis ius queritur ſine traditione vel preſentia rei, ita quod per colla
tionem quis ſtatim ius habet, etiam in re: vt in. c. vltimo. lib. vj. de
conceſſio. preben. poterit ergo agere in rem ad inſtar confeſſorie:
aut rei vendicatione: nam ꝛ in iuribus aliquãdo ſine traditione trã
ſit quaſi dominium: vt in ſeruitute legata. ff. quẽadmodum ſeruit⁹
amit. l. ſi pro parte. §. j. ꝛ ſic vides contrarias opiniones. pro quarũ
concordia vide Phi. Fran. in. c. eum qui. de preben. in. vj. et pleniſſ
ſime Panor. in. c. tranſmiſſam. de elec. in col. j. ij. ꝛ. iij. vbi notabili-
ter materiam examinat quando confirmatus inſtitutus ꝛ puiſus
adminiſtrare poſſit: ꝛ an ante inductionem in poſſeſſionẽ ꝛ inſtalla
4 tionem: quem ibi videas. † Et dic ꝙ in caſu in quo canonicus po-
teſt adminiſtrare ante inſtallationẽ, et poſſeſſionis adeptionẽ: tũc
ſi ſit in loco vñ debeat vocari, oꝫ ad electionẽ appellari: alĭ poſſet
agere de cõtẽptu: ꝛ ſic eſt opinio Cõpoſtellani intelligenda, vbi ve
ro canonicus non poſſet adminiſtrare ante inſtallationem ꝛ poſſeſ
ſionis adeptionem: ſi tunc procedatur ad electionem eo non voca-
to, non poterit eius pretextu electio caſſari. ꝛ ſic eſt intelligẽda opi
nio Archi. in. d. c. eum qui. de preben. in. vj.

Summarium.

1 ☞ Vagabũdus non poteſt habere ius eligendi.
Vagabundus an ſit ad electionem vocandus.
2 Vagabũdus is dicitur qui in loco firmiter non moratur.
Vagabundus vbi reperitur, ibi conueniri poteſt.
3 Vagabundus qualiter ꝛ vbi debeat citari.
Vagatio ſola ſufficit ad beneficij priuationem.
4 Beneficiatus ſimplex habens beneficium nõ exigens reſidentiã,
eo priuabitur ſi vagabundus reperiatur.

¶ Capitulum. xxix. prime partis.

Vigeſimoſeptimo

VIgeſimoſeptimo requi-
1 rit .i. qꝺ is ad quē pertinet eligere, non ſit vagabū
dus: nam vagabūdi nō ſunt ad electionē vocandi:
quis aliquando exiſtāt intra fines electoribus de-
putatos: nec obeſt capitulo licet aliqua die infra
tēpus quo citationes fiūt fuerint intra dictos fines. ſic tenet Spe.
in ti. de elec. in. §. ad electionē. col. ij. verſi. qꝺ ſi tēpore. Idem tamē
Spe. tenet ibidē tutius fore tales vagabūdos vocari. ¶ De vaga-
bundo an ſit ad electionē vocandus. Inno. in. c. q꞉ propter. in col.
iiij. verſi. Item ſi fuerit tēpore. dicit tutius fore eū vocari. ⁊ verba
formalia. Inno. poſuit Spe. in. d. §. ſecundo. Jo. an. in. d. c. q꞉. col.
ix. dicit de vagabundo qui nūc extra fines eſt, nunc intra, ſatis eſſe
qꝺ citetur ad domū: nec preiudicabit capitulo: etiā ſi aliquo die il-
lo tēpore quo citationes fiunt reperiat intra metas fuiſſe. ff. de iu-
di. l. heres abſens. §. nam vbi. al's. §. incipit, proinde. Quis aūt di-
2 catur vagabundus, Bart. in. l. nullus. de tironibus. li. xij. C. † dicit
eum vagabūdū qui nō ſtat firme in loco, ar. prefate. l. nullus. p hoc
eſt tex. iuncta gl. in. l. iij. §. abeſſe. ff. de dam. infec. alias incipit. §. pre-
tor ait. vbi Bar. de vagabundo loquit post Inno. gl. in verbo, de-
bebit. in. l. heres abſens. in. §. proinde. ff. de iudi. dicit illum vaga
būdū q in aliquo loco certo nō ſe figit. quā gl. ſequit ibi Bar. ⁊ vide
eundē Bar. in. l. j. ſuper gl. poſita in verbo, reperiunt. C. vbi de cri.
agi opor. Et poſſunt tales vagabūdi vbicunq reperiant cōueni-
ri: nec poſſunt petere remiſſionē ad alios iudices: pro quo. d. glo.
in verbo, reperiūtur. ⁊ ibi Bar. iuxta illud dominicū verbū, vbi te
inuenero ibi te iudicabo. glo. etiā in. d. l. heres. in verbo, debebit.
Et ibidē dicit Bar. per illam gl. multos ribaldos in ciuitatibus ⁊
caſtris ſuſpēdi cū nō habeant alicubi forū. Qualiter ſint citādi va-
gabundi, vide Inn. in. c. ſi aduerſarius. de eo qui mit. in poſ. cā rei
ſeruan. in ſi. col. Inno. ⁊ Jo. an. in. d. c. q꞉ propter. dicūt tutius eſſe
3 vagabūdos citari ad domum. ⁊ idē dicit Spe. in. d. §. ſi. † ſed cū va
gabūdi nō habeāt habitationē certā: in qua domo ſiet iſta citatio
dicerē ſatis fore ſi tales vagabundi citentur per edicta appoſita in
valuis eccleſie: q꞉ cū agatur de negocio cōcernēte cōmodū eccleſie
ſ. de prouiſione futuri prelati, nec ſcit vbinā ſint tales vagabundi
qui in eadē eccleſia reſidere deberent: nec tā reſident: nec habeant
domos certas, poterūt per edictū citari. pro quo videas Panor. ⁊
Inno. in. c. ex tue. de cle. nō reſiden. Et aduerte ad vnū qꝺ eſt nota
tu dignū, qꝺ licet beneficiatus ex natura beneficij nō teneat ad reſi
dendū in eo, nō tñ pōt vagari: immo ſolū vagationis delictū eſt ſuf
ficiēs ad ipſum priuandū: pro quo tex. in. c. nō oportet. ⁊ in. c. per-
uenit. vij. q. j. nec valet cōſuetudo: vt quis poſſit ſe abſentare a be-
neficio vagādo: nec etiā valeret licētia prelati: nā hoc eſſet cōtra bo
nos mores: qꝺ eſt notabile cōtra ſimpliciter beneficiatos, qui va-
gant per mundū: ⁊ qnq efficiūtur ſtipēdiarij: ⁊ nihilominus tenēt
4 beneficia in partibus: † vt quātūcunq illa beneficia ſint ſimplicia,
⁊ nō exigant reſidentiā poſſunt priuari ꝑpter delictū vagationis.
ita tenet Inno. in. c. ex tue. de cle. non reſid. col. j. ⁊ Panor. in eo. c.
col. ſi. ⁊ Jo. an. in. d. c. ex tue. in col. ſi. recitat opi. Inno. ſcꝫ qꝺ deli
ctum vagationis ſit ſufficiens ad priuationem beneficij etiam nō
requirentis reſidentiam.

Summarium.

1 ☞ Religioſi mendicantes trāſeuntes ad nō mendicantes, neq
locum neq vocem habebunt in capitulo.
2 Factum autoritate ſuperioris dicitur factum autoritate iuris.
Mendicantes ad eccleſias vltra ſuum ordinem exiſtentes non de-
bent aſſumi.
3 Religioſi mendicantes an tranſeant licite ad non mendicantes.
Dominicanus ad monachorum religionem tranſituꝫ faciens, eſt
apoſtata cenſendus.
4 Religioſus ad aliam poteſt migrare religionem duobus concur-
rentibus.
Abbas qui abbatie renunciauit primam vocem ⁊ primum locum
habere debet poſt abbatem ſubſtitutum.
5 Sorores minorum ⁊ predicatoꝝ poſſeſſiones habēt ex priuilegio.
6 Geſta per non mēdicantem nunc, qui olim mendicans fuit, cuius
ſtatus ignoratur, an valeant.

¶ Capitulum. xxx. prime partis.

VIgeſimooctauo requirit
tur vt ille qui eſt de collegio ſeu monaſterio qꝺ hꝫ
eligere, nō fuerit al's religioſus de ordine mēdican
1 tiū. † nā religioſi de dicto ordine ꝓfeſſi ad alias re
ligiones trāſeūtes, etiā ex apoſtolica pmiſſiōe, nō
habēt locū in capitulo, neq vocē in eo: vt eſt tex. in cle. vt profeſſo-
res. de regularib⁹ ⁊ trāſe. ad reli. ⁊ ibi cardinalis florēti. qꝺ fuit ſta-
tutū, vt libētius ipſi mēdicātes in eavocatiōe in qua vocati ſunt re
manerēt, ⁊ vt ambitio diſcordiarū mater ac ſciſmaticū reprimeret.
⁊ dicit ibidem Zaba. col. j. qꝺ mēdicantes tranſeūtes ad nō mēdi-
cantes ſemināt diſcordias ⁊ ſcandala. ⁊ faciūt partialitates volen-
tes quodāmodo oībus dñari inuitētes ſuo ſenſui cōtra. c. ne innī-
taris. de cōſtit. Et habet verum qꝺ. ſ. dixi: etiā ſi tales quōdā de or
dine mendicātiū habeāt in ordine nō mendicantiū prioratus, ad-
miniſtrationes, vel officia aut curā animarū vel regimē: vt eſt tex.
in. d. cle. ⁊ ibi glo. in verbo, inibi. Et qnis iſti ſic trāſeūtes autorita
2 te pape, nō videātur peccare: † nā qꝺ ſit autoritate ſuperioris, ma-
xime pape, dicit fieri autoritate iuris. ff. de acqui. poſ. l. iuſte. ⁊ per
cōſequēs nō vident peccare. xxiij. q. iiij. c. qui peccat. ſꝫ licite faciūt
vt ibi: ergo penā nō merent. l. gracchus. C. ad leg. iul. de adul. tamē
q꞉ talis licētia non tollit ambitionē: ⁊ vt libētius dicti mēdicantes
remaneāt in eorū religionibus, ſm Pan. in. d. cle. vt profeſſores.
ideo nō habēt locū in capitulo nec vocē. ⁊ intelligas qꝺ nō habent
locū in capitulo. locū ſcꝫ honoris: ſicut eſt in electione facienda, et
aliis honeſtis tractatibus: habēt tamē locum oneris: ſicut in diſci-
plinis ⁊ correctionib⁹, ſm Laud in. d. cle. al's pena preſtaret immu
nitatē. qꝺ fieri nō dꝫ. l. relegatorū. §. ſi. ff. de interdic. ⁊ releg. Qua-
liter mēdicātes nō poſſunt aſſumi ad aliquas eccleſias vel monaſte
ria. extra ſuum ordinem eſt hodie extrauagans Jo. xxij. incipiēs,
3 diſpendiis ⁊ periculis. † An autem trāſitus ſit licitus de mēdican
tibus ad nō mendicātes, tex. videt in. d. c. cle. qꝺ ſic. ⁊ ſic ex illo tex.
colligit Pan. poſſe dari ordinē nō mēdicātiū artiorē ordine mēdi-
cātiū: al's nō liceret trāſire. c. licet de regul. ⁊ tranſeun. ad relig. ⁊ ex
hoc dicit qꝺ ꝑdicator pōt trāſire ad ordinē monacho. beati Bene
dicti, attēta regula vtriuſq: q꞉ regula ꝑdicatoꝝ fundata eſt in regu
la beati Auguſtini, que eſt laxior regula monachoꝝ. c. qꝺ dei timo
rē. de ſtatu mona. ⁊ canoni. regula. tñ ſcōm qꝺ ibidē dicit Car. col.
vi. attētis cōſtitutionib⁹ additis p ipſos ꝑdicatores ſue regule, ar-
tior eſt facta: ideo trāſitus nō liceret: immo ſm Guil. in. c. ſane. de
regu. ⁊ trāſeūtib⁹ ad relig. predicator trāſiens ad religionē mona-
chorū incidit in apoſtaſiā. p quo videas Panor. in. d. c. ſane. ⁊ Jo.
4 an. in. c. ioannes. eo. tit. † ad hoc qꝺ religioſo liceat ad aliā tranſire
religionē duo requirūtur. primo vt ſcda religio ſit ſtrictior. ſcdo vt
religioſus nō trāſeat ex temeritate, aut ex leuitate: ſꝫ zelo ſanctio-
ris vite. nō ergo lꝫ in odiū primi prelati tranſire ad religionē alte-
rā ſtrictiorē. tertio requiritur extrinſecus, vt petat licētiā tranſeun
di a prelato ſuo. c. licet. ⁊ ibi Jo. an. ⁊ Panor. de regu. ⁊ trāſeūti. ad
relig. Quid aūt dicēdū de abbate qui de vno monaſterio eſt in alio
abbas effectus: ſi poſtea abbatiali dignitati renūtiet, cuius mona
ſterij remaneat monachus. Et qualiter ſua vox ſit prima: ⁊ debeat
obtinere primū locū poſt abbatē ſubſtitutū ob reuerētiā prime di
gnitatis, arg. l. ſi. ff. de decu. ⁊. l. ſeruos. C. de queſtio. de oībus his
⁊ aliis circa hāc materiā eandē dilatādo, videas Jo. an. ⁊ Panor.
in. c. cū ad monaſteriū. de ſtatu. mona. ⁊ canoni. regul. Et an dicta
cōſtitutio cle. vt pfeſſores. extendatur ad religioſas, videas Cardi.
in dicta cle. ver. ſeptimo quero, qui poſt Pan. in dicta cle. dicit qꝺ
ſic. ⁊ ita tꝫ glo. in eadē cle. ſuper verbo, quoſlibet. Et ibi per dictū
5 do. Cardi. poſt Lap. † qualiter ſorores minorū ⁊ predicatorū ha-
bent poſſeſſiones ex priuilegio, ⁊ ſorores minorū habent propriū
in cōmuni. Contra prefatā tamē cōſtitutionē Clementis ſolet pa
pa ſic vt premittit tranſeūtes ad religionē priuilegiare: vt habeāt
voces ⁊ loca in capitulis: q꞉ Clemens ſucceſſoribus ſuis legem im-
ponere nō potuit: cum par in parē nullū habeat imperiū. c. innō-
tuit. de electione. ⁊. l. ille a quo. §. tempeſtiuū. ff. ad trebel. ⁊ eſt gl.
in dicta cle. ſuper verbo, priuilegio. Et aduerte qꝺ vox taliū trāſe-
untiū ex mendicātibus ad nō mendicātes nō ſunt computande
in numero aliarum vocum, nec eſt ad eas habendus aliquis reſpe-
ctus, quis ipſi eligētes volūtarie ac libere admitterent tales reli-
gioſos ad coeligēduꝫ: vt eſt tex. in dicta cle. ſimile habes de eis qui
nō ſunt in ſacris cōſtituti: qui licet admittātur per electores: tamē
6 eorū vox nō eſt cōputanda. cle. vt hi. de eta. ⁊ quali. † Quid aūt ſi ta
lis mendicās quondā. nūc aūt nō mendicās aliqua gerat: ſed eius
ſtatum ignorat an geſta per eū teneāt: vtputa q꞉ eligit vel q꞉ admi-
niſtrat cōtra diſpoſitioneꝫ dicte cle. vide per dictū Cardi. in. d. cle.
in verſi. decimotertio quero. qui ibi poſt Pan. diſputat quādo ve
ritas preferat opinioni, aut opinio veritati: ⁊ an error cōmunis fa
ciat ius: de quo plene per Bar. Bal. ⁊ Jaſo. ac alios doct. legiſtas
in. l. barbarius philip. de officio preto. ff. qui ampliſſime hanc ma
teriam examinant. ⁊ Jo. an. Inno. et Panor. ⁊ alij canoniſte in. c.
nihil. de electio. ⁊ Pan. et Cardinā. floren. in cle. j. de regulari. et
tranſeun. ad religio.

Secunda pars.

Summarium.

1 ☞ Eligendus ad eccleſiaſticam dignitatem debet eſſe grauis in
moribus, in ſcientia ſufficiens ⁊ etatis legitime.
Clericus ioculator, goliardus aut buffo, eſt ineligibilis.

2 Clericus ſe ſcenis immiſcens aut enormibus, non eſt ad dignitatẽ
eligendus.
3 Epiſcopus, ⁊ abbas qualem debeant habere ſcientiam.
4 Dignitatem eccleſiaſticam acceptans peccat, ſi ſcientiam dignita
ti competentem non habeat.
Scientia ſufficiens in prelato toleratur.
5 Illegitimi non debent ad dignitates eccleſiaſticas eligi.
Matrimonium ſubſequens legitimos facit prius natos.
Legitimatus per matrimoniũ ſubſequẽs in feudo ſuccedere põt.
6 Legitimatio per reſcriptum dicitur diſpenſatio cõtra ius, ⁊ ideo
reſtringenda.
Legitimatus per ſubſequens matrimonium qua ratione quo ad
omnia pro legitimo ſit habendus.
7 Legitimatus per reſcriptum pape ad epiſcopalem promoueri po
teſt dignitatem.
8 Dignitas epiſcopalis in materia diſpenſationis non venit nomi
ne dignitatis.
Natus ex vero marito ⁊ vxore quando ſit illegitimus.

¶ Capitulum.j.ſecunde partis.

Abſoluta prima parte

in qua tractatui ſuccincte atq; breuius nego
tiorũ magnitudine prepeditus q̃ res expo
ſceret cõcernentia eligentes: nũc autem ad
ſcdam venio. In qua vt p̃dixi, adducã iura
eligẽdos cõcernẽtia circa ea q̃ in dictis eligẽ
1 dis ſunt neceſſaria. ¶ † Et p̃mo eligẽdi ad
dignitates eccl'iaſticas debẽt habere graui
tatẽ morũ, ſcientiã ſufficiẽtẽ, etatẽ cõpetẽtẽ. tex. in prag. ti. de ele.
verſi. deinde eligãt. atq; originẽ nõ infectã: debẽt enĩ eſſe nati ex le
gitimo matrimonio, vt eſt tex. in. c. cũ in cũctis. ⁊. c. innotuit. ⁊. cum
nobis. e. dudum. in. j. c. cũ vintonieñ. e. in cauſis. el. de elec. cũ mul
tis ſimi. ⁊ ibidem per Panor. Bal. ac Io. an. pleniſſime. Et ſic cle
rici ioculatores, goliardi, ac buſones (modo illis artem ignominio
ſam per annũ exercuerũt aut citra: ſi tertio moniti nõ reſipuerint)
tanq̃ nudati omni priuilegio clericali ineligibiles efficiunt. p̃ quo
2 tex. in. c. j. de vita ⁊ hone. cle. ⁊ ibi Do. li. vj. † Idẽ etiã eſt dicendũ
de clericis qui dimiſſo habitu, enormibus ac ſcenis ſeſe immiſcent,
ar. c. cũ non ab homine. ⁊. c. perpẽdimus. ⁊. c. in audiẽtia. de ſnĩa ex
cõ. ⁊ ibi per Io. an. Panor. e Feli. De materia morũ ipſorũ clerico
rũ, vide rubri. in voluminib' Gregoriano. ſ. Bonifaciano, ac Cle
mẽtiniano. tit. de vita e hone. cleri. et quo ad epiſcopos, vide tex.
nota. in. c. quis ep̃s ordinandus eſt. xxiij. diſt. ⁊ qualiter debet ob
ſeruare. xiij. ea. regule apoſtolice ipſe ep̃s. vide a. xxv. diſt. vſq; ad. l.
Vide circa hanc materiã morũ clericorũ Iſidorũ de vita clericorũ,
trãſlatũ in. c. his igitur. xxiij. di. ⁊ ibi Archi. ⁊ Do. ⁊ vide in aut.
q̃o opor. ep̃os. colla. j. p̃fecto bene moratus eſſe debet ep̃s, ac alij
clerici, vt digne poſſint dñica ſacramẽta adminiſtrare. c. tales. xxiij.
diſt. toe ⁊ tãta in epiſcopis requirunt: ve qui tales velit vt requirit
a dño eos q̃rat: vt dicit Io. an. in. d. c. cũ in cũctis. in. j. col. vel eos fa
bricet de nouo. vt dicit Hoſti. in ſum. §. quis eligi poteſt. verſi. cõ
ſulo. ſi tales ſaltẽ qui habeãt oĩa requiſita quo ad mores haberi nõ
poſſunt in eligẽdo: eligant tñ tales quorũ cõparatione ceteri grex
dicant: vt dicit, tex. in. c. vnũ orariũ. §. nũc aũt. xxv. di. ⁊ Hoſti. in. d.
3 ver. cõſulo. † Que aũt ſciẽtia req̃rat in abbate ⁊ in ep̃o, ac in alijs p̃
mouẽdis ad dignitates eccleſiaſticas, ſeu ad officia, vel beneficia ec
cleſiaſtica. vide Panor. poſt Inn. ⁊ Io. an. ac Hoſti. in dicto. c. cum
in cunctis. Parum docti nõ debẽt p̃moueri ad eccleſiaſtica officia
vel beneficia, niſi ſint dociles. i. apti ad adiſcẽdũ: tunc diſpẽſatiue,
ſm Hoſti. Io. an. ⁊ Panor. ⁊ ex cauſa poſſent p̃moueri. Inno. di
cit ſing. in. c. cũ in cũctis. col. ij. q̃ cũ parũ ſciẽtib' ſi ſpes ſit q̃ pro
ſint p̃ficere põt licite diſpẽſari, vt p̃moueant. q̃d dictũ ſing. reputat
Feli. in. c. j. ſup rub. de magi. ſunt tñ aliq q̃rte quacũq; nulla diſce
re poſſunt: de quib' loquit Bal. in. l. macedoniani. C. ad ſenatuſ
conſultũ maced. tales nõ debẽt p̃moueri: ⁊ eos ordinantes puniri
debẽt: q: cõtra ſacros canones faciũt. tex. in. c. quando ep̃s ordina
4 tionẽ. e ibi Domi. xxiiij. diſt. † Et nota q̃ acceptans dignitatẽ ſʒ
officiũ (ſi nõ habet ſufficiẽtẽ ſciẽtiã ad exercẽdũ ea que incũbũt illi
dignitati ſeu officio) peccat. hoc eſt dictũ notabile Inno. ſm Pa
nor. in. d. c. cũ in cunctis. col. ij. pro quo bonus tex. in. c. nõ eſt putã
da. j. q. j. in ſi. verbis. vnde Grego. in paſtorali. c. ix. virtutibus pol
lens coactus ad regimẽ veniat. virtutib' vacuus nec coactus acce
dat. pro quo facit text. in. c. illud. vij. q. j. Sufficiens ſciẽtia ſufficit
⁊ toleratur in prelato. c. cũ nobis. de elec. e ibi glo. in verbo. eminẽ
tis: licet eminẽs in eo eſſet oẽſideranda. c. qualiter. e ibi Panor. de
elec. que aũt dicat ſciẽtia eminẽs, que mediocris, ⁊ que ſufficiens,
Panor. poſt Inno. ⁊ Io. an. in. d. c. cũ in cunctis. in. j. col. Quã ve
ro etatem debeant habere eligẽdi, de hoc Io. an. ⁊ Panor. in. d. c.
cum in cunctis. e Anto. de but. in. c. preterea. de etate ⁊ quali. vbi
ampliſſime loquitur de etate, beneficiandorũ ſiue beneficia ſint ſim
plicia, ſiue curata, ſiue dignitates quecunq;. Et hoc etiam exami
nat Panor. in. c. ſuper inordinata. de preben. vt. ſ. dixi. j. parte. in
5 xiij. requiſito quo ad eligentes. † Quo aũtẽ ad illegitimitatẽ. ad
uerte q̃ illegitimi ad dignitates eccleſiaſticas non poſſunt eligi:
nec ad eccleſiaſtica beneficia promoueri. d. c. cũ in cunctis. ⁊. c. inno
tuit. de elect. e. c. ſi. de filijs preſbyte. in volumine Grego. ⁊ in. c. j.
⁊. ij. eodẽ titu. libro. vj. cum ſimili. poſtulari autem bene poſſunt.
d. c. innotuit. ſi aũt tales illegitimi eſſent per ſubſequẽs matrimo
nium legitimati: tunc eſſent eligibiles. nam tanti vigoris eſt ſub
ſequens matrimoniũ, vt illegitimi quo ad omnia per ipſum legi
timent. glo. in. c. tanta. qui filij ſint legi. que glo. eſt prima in ordi
ne, ⁊ eam ſingu. dicit Panor. ibidem in col. ij. ⁊ ſic legitimatus per
ſubſequens matrimoniũ ſuccedet in feudo: licet legitimatus per
reſcriptũ principis non ſuccedat in feudo: vt eſt text. in. §. natura
lis. in tit. ſi de feudo defuncti cõtentio ſit inter dñm ⁊ agna. vaſalli
in vſi. feudo. ⁊ illum tex. §. naturales. reputat Panor. ſing. in. d. c.
6 tanta. col. ij. ⁊ in. c. cum vintonieñ. col. iij. de elec. † q: illa legitima
tio per reſcriptũ eſt diſpenſatio contra ius, ⁊ per cõſequens reſtrin
genda. c. q̃ dilectio. de cõſangui. ⁊ affini. ⁊. c. j. e. ij. de filijs preſby.
in. vj. hoc tamẽ intellige niſi princeps expreſſe illegitimum quo ad
ſucceſſionẽ feudorum legitimaret: quod poteſt: q: tũc bene ſucce
deret in feudo, vt eſt glo. notab. in. d. §. naturales. in verbo, natu
rales. poſita. quam glo. notabilẽ dicit Panor. in dicto. c. tãta. col.
ij. quare autẽ legitimatus per ſubſequens matrimoniũ pro legiti
mo habetur quo ad omnia, dicendũ eſt q̃ matrimoniũ (cum ſit fa
uorabile) trahitur retro: ⁊ fingitur contractũ ante natiuitatẽ libe
rorũ. Item adde q̃ etiã natus ex furtiuo acceſſu ad mulierẽ (q̃uis
mulier non ſit cõcubina) per ſubſequẽs matrimoniũ legitimatur:
adeo q̃ talis poterit eligi ad dignitatẽ ep̃alem: ⁊ ad quecunq; vt
ſupra dixi de alijs legitimatis per matrimoniũ ſubſequẽs. nec ha
bemus ſuper hoc tex. ſed eſt glo. ſing. in. c. tanotuit. in verbo, con
iugata. de electio. quam glo. ſingu. in. d. c. innotuit. col. iiij. de elec.
7 † Adde etiam circa materiam q̃ legitimatus per reſcriptũ pape
poteſt promoueri ad epiſcopalẽ dignitatem. intelligendũ tamen
eſt quãdo papa legitimaret illegitimũ, eum reſtituendo primeuo
iuri: ⁊ antiquioribus natalibus: ita q̃ decreuit eum legitimũ: ac ſi
fuiſſet legitime natus. ſic debet intelligi glo. poſita in verbo, pro
meruerit. c. cum vintonieñ. de elec. quã ſingulariter notandã, di
cit ibidẽ Panor. in col. ij. Si vero papa procederet per viam diſpẽ
ſationis: vtputa q: diſpẽſat cum illegitime nato vt poſſit ad digni
tatem ⁊ ad eccleſiaſtica beneficia promoueri: illa diſpẽſatio nõ ex
8 tẽderetur ad dignitatem epiſcopalẽ: † q: appellatione dignitatis
nõ venit ep̃alis dignitas in materia diſpenſationis: cum illa ſit re
ſtringibilis. vt in. c. j. e. ij. de filijs preſbyte. lib. vj. pro quo tex. no.
in. c. dilectus. de conceſ. preben. ⁊ Domi. de ſancto gemi. c. nos cõ
ſuetudinem. xij. diſt. bene facit gl. in verbo, dignitatum. in. c. ij. de
preben. lib. vj. que vult q̃ appellatione dignitatũ nõ veniat epiſ
copalis dignitas. cum ſit dignitatũ culmen. quã gl. ſing. dicit Pa
nor. in. c. venerabilis. col. ij. de prebẽ. e in. c. cũ noſtris. de cõceſ. pre
ben. vel eccle. nõ vacan. Superioribus adde vnũ caſum mirabilẽ
in quo natus ex vero marito ⁊ vxore eſt illegitimus: e per conſe
quens ineligibilis: vtputa ſi maritus ⁊ vxor ſe abſoluant a vinculo
cõiugali in caſu a iure permiſſo: ⁊ maritus ordinetur q̃uis ipſi ma
ritus ⁊ vxor dicãtur coniuncti in vero matrimonio: ſi tamẽ cõmi
ſceantur e generẽt: filij inde nati erunt illegitimi: de hoc eſt glo. ad
hoc ſing. in. c. miniſtri. in verbo, proprie vxoris. xxxj. diſt. quã glo.
ſing. dicit Bar. de beleñ. in addi. ad Panor. in. c. cõiugatus. de cõ
uerſio. cõiugato. de materia legitimationis. vide in. l. ex facto. per
Bar. ff. de vulga. e pupil. ſubſti. Et per eundem Bar. in. l. gallus.
in. §. quid ſi tantum. ff. de liber. ⁊ poſthu.

Summarium.

1 ¶ Schiſmatici ad dignitates eccleſiaſticas non poſſunt eligi.
Schiſmaticus quis proprie dicatur.
2 Schiſmaticus non eſt hereticus.

¶ Capitulum. ij. ſecunde partis.

Secundo requiritur vt eli-

1 gẽdus nõ ſit ſchiſmaticus: q: † ſi eſſet ſchiſmaticus
foret ineligibilis. c. nos conſuetudinem. xij. di. ⁊ ibi
Domi. etiã ſi rediret ad eccleſie vnionẽ. j. q. vij. c. j.
⁊ eadẽ cauſa. ⁊. q. c. cõuenientibus. ⁊ ſi eligeret, eius
electio eſſet nulla. c. q: diligẽtia. ⁊ ibi Panor. el. de elec. ⁊ Bal. qui
in eo. c. dicit ſchiſmaticos infames. e Io. an. e Inno. ⁊ cũ ſchiſma
tico ſolus papa diſpenſat, vt. d. c. q. ⁊ ibi Panor. idem dicendum
eſſet de heretico: q: ſchiſmaticus p̃prie e ſtricte eſt hereticus. c. in
ter hereſim e ſchiſma. xxiij. q. iij. q: tunc ſchiſmaticus cẽſetur eſſe is
qui diuidit ſe ab vnitate romane eccleſie conſtituẽdo ſibi eccleſiã
prout faciũt greci: q: tũc accedit cõtra articulũ, ⁊ vnam ſanctã eccle
cleſiam, e vellet diuidere veſtẽ Chriſti inconſutilẽ ſi poſſet. Bald.
2 in. d. c. q. ¶ † Et nota q̃ incidens in ſchiſma ſi ipſe credat papa
tum eſſe

tam eſſe apud eum cui adheret cum forte duo ſunt electi, nõ eſt he
reticus. gl. ad hoc ſing. in verbo, qui vero. xxiiij. q. j. §. j. ⁊ eſt prima
gl. poſt gl. ſumme. quã gl. ſing. reputat Panor. in. d. c. q: diligẽtia
in. j. col. ⁊. c. at ſi clerici. de iudi. Et idez eſt dicendũ de eo qui tenet
ſe pro papa, qđ non ſit hereticus. dicta glo. que etiã ad hoc reputa
tur ſing. a Panor. in. d. c. q:. col. ij. quãdo eſt dubiũ quis ſit papa:
ad cõciliũ pertinet illud diſcutere. tex. ſing. in. c. ſi duo forte. lxxix.
diſt. quẽ tex. ſing. dicit Panor. in. d. c. q: diligentia. ⁊ in. c. licet de
vitanda. in col. iij. de electio. Qualiter infidelitas precedẽs impe
diat, vel nõ impediat cõuerſum ad promotionẽ, vide Feli. in. c. ea
te. de reſcrip. col. viij. vbi ponit regulã ⁊ tres limitationes, ⁊ ibi per
eum quis in prelatura ſit preferendus: an ille q ſemp fuit Chriſtia
nus: an infidelis quondam dunc autem conuerſus.

Summarium.

1 Eligi non poteſt qui prius in diſcordia fuit electus.
2 Electus prius in diſcordia poteſt rurſus eligi, ſi omnes eligẽtes in
eum concordent.

Capitulum. iij. ſecunde partis.

Tertio requiritur vt eligẽ

1 dus † nõ fuerit elect' in diſcordia: q: ſi in diſcordia
eſſet electus, ⁊ electio eſſet caſſata etiam ſine vitio
pſone, nõ poſſet in eadẽ eccleſia aſſumi p tũc: nã
quotieſcũq; ſunt duo electi in diſcordia in eadem
eccleſia: ⁊ vtraq; electio caſſatur ex aliquo defectu: licet non vitio
perſone: neuter in eadẽ vacatione debet aſſumi in eadẽ eccleſia: et
hoc ppter diſcordiã euitandã. c. cõſiderauimus. de electione. ⁊ ibi
Panor. ⁊ Feli. in. c. nihil. cũ ſcãdalo. de preſcrip. tenet qđ ſi reperiã
tur due electiones facte de diuerſis perſonis pro ſummo pontifice
põt cõciliũ vtrãq; caſſare. pro quo gl. ſing. in. c. ſi. que gl. eſt ſi. lxiij.
di. quã glo. pro multum ſing. extollit Panor. in ſermone ſuo inci
piẽte, quoniã veritas. quẽ habuit corã Friderico imperatore ad
iuſtificationẽ geſtorũ in concilio Baſilieñ cõtra Eugeniũ, quã gl.
2 ſequitur Feli. in. d. c. nihil. de preſcri. † ſi vero oẽs eligẽtes cõcorda
rent alterum electorũ in diſcordia eligendo concorditer poſt caſſa
tam primã electionẽ valeret talis electio facta in cõcordia: q: tunc
ceſſaret cauſa prohibitionis: ⁊ ſic ceſſare debet effectus. l. generali
ter. C. de ſacroſan. eccle. ⁊. c. cum ceſſante. de appella. cum ſimili. ſic
notat Panor. in. c. cõſiderauimus. de elec. in. vj. nota. ſic tenet Ho
ſti. in. c. ſuper eo. de elec. ſic tenet idẽ Hoſti. in. §. qs eligi poteſt. in
verſ. illud nota. ⁊ hoc etiam tenet Jo. an. in. d. c. ſuper eo.

Summarium.

1 Eligi non poteſt is propter cuius electionẽ ſcãdalum oriret.
2 Populo prelatum perſequente, debet prelatus prelature cedere.
3 Mandatarius quando non teneatur pape reſcriptum exequi.
4 Pape de poteſtatis plenitudine reſcribenti ius gentium poteſt
opponi.
Prelati ſunt miſeri obedientes pape iniuſte precipienti.
5 Conſiliarij principis irati non debent ſtatim mandata exequi.
6 Eligentes ad principis cuiuſpiam preces indignum non debent
eligere.

Capitulum. iiij. ſecunde partis.

Quarto requiritur vt eligẽ

1 dus non ſit talis qđ † propter eius electionẽ ſcãda
lum generet in eccleſia: nã ſi propter talẽ electionẽ
generaret ſcandalũ in eccleſia: poſſet fieri prohibi
tio: ne talis eligeret, etiã ſi talis eligendus nullum
aliũ pateretur defectũ. Ita tenet Panor. in. c. conſiderauimus. ex
gl. ſi. illius. c. iſicto tex. ⁊ Feli. in. c. nihil. de preſcri. ver. decimoter
tio propter. multa etenĩ licita ſunt dimittẽda ratione ſcandali. Si
mile eſt de matrimonio carnali. nã ſi aliqui cõtrahẽtes nullũ in ſe
impedimentũ habeãt, ſed preciſe vehemẽter timet ex tali matri
monio ſcandalum oriri: eo caſu iudex poteſt ⁊ debet prohibere ne
tales cõtrahãt. de hoc eſt tex. ſing. in. c. cum in tua. de ſponſalibus
⁊ mat. quẽ ad hoc ſing. dicit Panor. in. d. c. cu; in tua. col. j. quã ni
hil cũ ſcandalo fieri debet. c. nihil. de preſcri. ⁊. c. ad aures. de tẽpo
ribus ordinan. cũ multis ſimi. de materia canoniſte in. c. ij. de noui
ope. nuntia. inſuper diuinũ ſcandalum fieri prohibet. Matth. xviij.
ve homini illi per quẽ ſcandalũ venit: ⁊ Marci. ix. Et qđ cũ ſcanda
lo populi non debeat quis preſici in eccleſia etiã interueniẽte ele
ctione collegij. ita tenet Panor. in. c. j. col. ij. de elec. pro quo opti
me facit tex. in. c. cũ teneamur. de prebẽ. ⁊. c. niſi cũ pridem. de renũ
2 tia. vbi ſing. dicit Inno. † qđ ſi populus perſequit̃ prelatũ iam in
ſtitutum: nec poteſt cõpeſci a tali perſecutione: vt populus quieſ
cat ⁊ eccleſia in quiete remaneat: tunc debet prelatus prelature ce
dere vel per ſuperiorẽ poteſt remoueri: illud dictum ſequit̃ Pa
nor. ⁊ ſing. reputat in. c. j. col. ij. de elect. ſequitur illud dictum An
to. de but. d. c. niſi cũ pridem. dandũ eſt tamẽ ſic cedenti bonũ cam
bium, ſm oẽs doc. pro quo bonus tex. in. c. ad ſupplicationẽ. de re
nuntia. dictũ Inno. recitat ⁊ ſequitur Feli. in rub. de treu. ⁊ pace.
col. ij. ſi ergo iam in prelatura inſtitutus canonice ratione ſcanda
li poſſit ab ea remoueri: quanto fortius poterit eligẽdus ne eliga
tur prohiberi. auc. multo magis. C. de epiſ. ⁊ cle. per regulã topica
3 lem, ſi illud qđ minus videt̃ ineſſe ineſt, ⁊ illud qđ magis. † Adde
hic vnũ notabile verbũ qđ ſi ſuperior mandat ſub certa pena, pu
ta excõicationis, aut alia quã incurrat ipſo facto qui non paruerit
mandato ſuo: ſi ex executione huiuſmodi mandati timetur maxi
mũ ſcandalũ, vel aliter dubitat̃ de mente principis: licite eo caſu
poteſt mãdatarius nõ exequi: ⁊ reſcribere principi: q: hoc facit au
toritate legis, vt in. c. ſi quando. de reſcrip. ⁊ in auc. vt nulli iudi.
col. ix. §. ⁊ hoc vero. Panor. in. d. c. ſi quando. ⁊ Feli. eo. c. col. ij. iij.
⁊. iiij. pro hoc facit dictum Inno. in. c. inquiſitioni. de ſentẽ. excõ.
vbi dicit qđ ſi mandatum pape cõtinet hereſim, vel vehemẽter pre
ſumitur ſtatum eccleſie perturbari: vel alia mala ventura per eius
executionẽ: non debet ſubditus parere. q: debet ſubditus obuia
re malo: ⁊ nõ adiuuare. qđ dictum ſemper mẽti tenendũ dicit Pa
nor. in. d. c. ſi quando. ipſum ſequit̃ Feli. in. d. c. inquiſitioni. de ſen
4 ten. excom. Et quia dicat Collecta. in. c. cũ dilecta. de reſcri. † qđ
quando papa ſcribit de plenitudine poteſtatis nihil poſſit oppo
ni qđ gratiã annihilet: certe poterit opponi ius gẽtiu; ſi tale eſt cu
ius trãſgreſſio crimẽ inducat, vt notat Cy. in. l. reſcripta. C. de pre
cib. impera. offe. ⁊. C. ſi contra ius vel vtili. pub. l. ſi. ſic dicit Bal. in
proe. decretalium. col. iij. vbi miſeros appellat prelatos, qui obe
diunt pape iniuſte precipienti: debent enim ſuſpẽdere donec ſigni
ficauerint pape. pro quo bene facit tex. in. c. qui reſiſtit. xj. q. iij. ple
ne de materia Feli. in. d. c. ſi quãdo. de reſcrip. multa etenim aliquã
do princeps male informatus, aut alias importunitate nimis fa
tigatus: aut per ſurreptionẽ vel obreptionẽ perſuaſus ꝯcedit: que
ſi bene eſſet informatus, aut paſſiõibus ſedatus non concederet:
l. j. C. de peti. bono. ſub. lib. x. vnde dicit Marti. laud. in tractatu
5 de conciliarijs principum. † Cõſiliarij notent qđ ſi princeps iracũ
dia motus ſine cauſe cognitione mandauerit crudeles vindictas cõ
tra ſubditos, nõ debẽt permittere executionẽ vſq; ad triginta dies
vt interim ceſſet iracundia principis. tex. ad hoc mirabilis. in. l. ſi
vindicari. C. de penis. qui tex. ſm eum eſt auro pingendus, quare
nota eum. Hec in mediũ adducta fuere: q: cũ primu; vacat eccleſia
aliqua cathedralis, aut collegiata, ſtatim principes ſcribunt eligẽ
tibus, ⁊ quandoq; pro indignis: quibus ſi notorie conſtat de indi
gnitate, non eſt obtemperandũ: illi autẽ de collegio aut verbo, aut
literis (ne princeps videatur contẽni) ſignificent principi quali
ter ſalua dicti principis ⁊ ipſorum eligentiũ conſcientia nõ valent
exequi votũ ipſius principis, cũ ipſi eligentes iurent ſe electuros
6 eum quẽ nouerint eccleſie vtiliorem: † ⁊ conſtat notorie de inſuffi
ciẽtia ac indignitate illius pro quo princeps ſcribit: ⁊ ſic forte prin
cipis animus liniet̃: immo ſi ſit bonus vt eſſe ſemper eſt credendũ
⁊ ſue ſalutis memor eoſdẽ ad meliorem eligendũ hortabitur tãq̃
bonus paterfamilias, alias miſeri eligentes non verentur ſequi
veritatem cũ deo, vt dicit glo. in. l. puniri. C. ſi cõtra ius vel vti. pu
blicã. ⁊ ibi Bal. ⁊ eum eligãt quẽ eccleſie vtiliorem crediderint, iux
ta iuramẽtũ per eos preſtitũ formã: quoniã ſcriptũ eſt Leuit. xix.
nõ periurabis. ⁊ Matth. v. longe enim magis timẽdus eſt qui po
teſt ⁊ corpus ⁊ animã perdere in gehennã q̃ qui corpus caducum
deſtruere. Matthei. x. c. de materia ſcandali. xxxiij. ſpecialia inde
cta ad euitandum ſcandalũ contra regulas iuris, collegit do. Feli.
in. c. nihil. titu. de preſcrip.

Summarium.

1 Repulſus ab electione ob vitium perſonale non poteſt eligi
denuo.
2 Crimen per viam exceptionis probatũ contra electum nõ priuat
eum beneficijs habitis.
Infamis infamia facti non poteſt promoueri.
3 Exceptio oppoſita contra iam electum repulſum quid operetur.
4 Electio ex multis cauſis caſſari poteſt.
5 Sanum ſe eſſe debet probare qui ſemel infirmus fuit.
Dominus ſemel, preſumitur dominus ſemper.
6 Furioſus ſemel, ſemper furioſus preſumitur.

Capitulum. v. ſecunde partis.

Quinto reqritur q eligẽ

1 dus † alias nõ fuerit vitio perſone repulſus ab ele
ctione: q: tunc ſi ſemel fuiſſet vitio perſone repul
ſus non poſſet iterũ eligi. c. ſuper eo. de elec. ⁊ ibi
Jo. an. Bal. Inn. ⁊ Panor. ⁊ Feli. in. c. ſuper his.
de accu. col. iij. Ex quo eni ſemel fuit repulſus vitio perſone: illa
repulſio eũ ſigillat ⁊ notat perſona; ipſius repulſi: ⁊ ſequitur ſicut

lepra ſequitur leproſum.c.cito turpem.j.q.j.Et nota qͦ ꝙuis crimen oppoſitū per viā exceptionis non infamet infamia iuris.c.ij. de ordi.cogni.z.l.iurius.ff.de his qui no.infa.Bal.in.c.ſuper eo. z in.c.cōſideravimus.de elec.bene facit.c.ſuper his.de accuſa.vbi
2 habetur † qͦ crimē probatū per viā exceptionis cōtra electū nō facit vt electus perdat beneficia iam habita.infamat tamē infamia facti.nā grauat opinio ſua ex eo:q: fuit repulſus vitio perſone non vi exceptionis ſed ratione criminis probati,vt in aut.qūo opor. epos.colla.j.§.ſi qs aūt talis.ſic tenet Bal.in.c.ſuper eo.col.ſi.de elec.z infamia facti impedit promotionē:cū promouendi opinio in nullo debeat vacillare.c.tantis Daniel.lxxxi.di.z.c.opͤs.de accuſ.z qͦ infamia facti repellat a promotione,ſatis patet:q: ea infamia facti facit vt infamatus ſuſpendaſ a beneficijs habitis, donec ſe purgauerit:iuxta ea que leguntur z notanſ in.c.preſbyter.ij. q.iij.z in.c.ij.z in.c.inter.de purg.cano.multo ergo fortius debet promotio impediri,cū facilius quis repellaſ a iure querendo propter infamiā facti,ꝙ iam quæſito.c.quēadmodū.de iureiu. Et facit ad predicta qͦ not.Dy.in regula.infamibus.de reg.iur.in.vj. z qͦ notatur in.l.ij.C.de digni.li.xij.vbi patet qͦ nedū infamia iuris,ſed etiā infamia facti,facit ne quis promoueaſ ad dignitatez. de decuri.ff.l.generaliter.§.ſpurios.z.l.fratres.C.de inoffi.teſta.
3 Inno.in.d.c.ſuper eo.z ibi vide Joā.and.† Et ꝙuis virtus exceptionis oppoſite cōtra iam electū repulſuz nō opereſ vt ipſe iterū repellaſ:hoc tamē operatur aggrauatio opinionis que inſurrexit ex prima repulſione,vt eſt glo.in.c.cū inter canonicos.in verbo,recuſatus.de electi.z gl.in verbo,perſone.c.ſuper eo.iam allegato. pro quo tex.in.l.z ſi libidine.C.ad leg.iul.de adult.z ita tenet Panor.in.c.ſuper his.col.iij.de accuſa. ¶ De crimine autē probato per modū exceptionis an qs z qualiter ſit puniēdus.z an infamet
4 Panor.in c.ij.de ordi.cogni.col.x.z pluribus ſeq. ¶ † Super caſſatione electionis aduerte q: electio quādoq; caſſaſ ꝑpter crimē electi vere probatū:quādoq; propter crimē preſumptū:quandoq; ꝑpter infirmitatē electi talē que habet impedire promotionez:vt morbus epileticus.de quo in.c.cū inter canonicos.de elec.primo caſu habet verū indiſtincte.c.ſuper eo.de elec.vt ſcz ille non poſſit eligi cuius electio fuit caſſata ratione criminis vere probati:ſcdo caſu nō impediſ ſecūda electio:ſi ille qui fuit repulſus propter crimen preſumptū ſe purgare poſſit de tali crimine preſumpto:q: cōtra crimē preſumptum admittiſ purgatio:vt eſt tex.in.c.officij.de elec.z.c.inter.de purga.canoni.in tertio autē caſu, vt ſcilicet quādo quis eſt repulſus propter infirmitatē,tūc ſi pōt probare ſe eſſe ſanū,admitteſ:iſte aūt quondā morboſus debet probare,ſe ſanuz: z ei probandi onus incūbit:vt eſt glo.in verbo,recuſatus.in.c.cuz
5 inter canonicos.de elec.et hanc opi.tenet ibidē Jo.an. † vt onus probandi ſe ſanū incumbat ei qui ſemel fuit infirmus.quē ſequiſ in eodē.c.Panor.ratione preſumptionis que trāſfert onus ꝓbādi.ff.de dona.inter virū z vxorē.c.vlti.de iureiu.nam ea que nō mutātur:ſolo tpis curſu nō preſumiſ mutata:vnde in illis ſufficit ꝓbare qͦ aliquādo extiterint:ſicut dicimus in eo q ſemel fuit dñs vel poſſeſſor,ſemper preſumaſ dñs vel poſſeſſor:vt nota.in.l.ſiue poſſidetis.C.de proba.z ibi Bal.z melius ac plenius in.l.ex perſona.de probatio.C.vbi in.ij.col.poniſ regulā qͦ de preterito trahitur argumentū ad preſens:quā regulā exemplificat in octo predicamentis:quare ibi videas:quia ea materia eſt totum logicus. nota.etiā in.l.nō ignorabit.C.ad exhib.qualiter quōdā poſſeſſor preſumiſ nūc poſſeſſor.c.olim.ij.de reſti.ſpolia.z ibi Jo.an.z Panor.Bart.in.l.celſus.ff.de vſuca.col.v.morbus aūt non tolliſ ſolo tractu tēporis:ideo preſumiſ quia ex quo ſemel fuit morboſus in
6 eodez morbo perdurare:† ſicut dicimus in furioſo licet ille ſit morbus curabilis:tamen ſemel furioſus ſemper preſumitur talis, niſi probetur contrarium,vt eſt tex.iuncta glo.in.c.ſi.de ſucceſ.ab inteſt.in verbo,compotem.

Summarium.

1 Eligendus ad eccleſiam regularem debet eſſe profeſſus in eadem.
Profeſſus expreſſe eligi debet in eccleſia regulari.
2 Clerici ſeculares in eccleſijs cathedralibus eligi poſſunt.
Abbas in epiſcopum eligi poteſt.
3 Poſtulatio de clerico ſeculari in prelatum regularem a ſolo papa poteſt admitti.
Inſtructus in regula in eccleſia regulari debet eligi.

¶ Capitulum.vj.ſecunde partis.

Sexto requiritur vt ſi ele-

1 ctio † debeat fieri in eccleſia regulari, qͦ eligēdus ad talē eccleſiā fuerit profeſſus regulā.c.cum monaſteriū de Pellicea.de elec.nec valet conſuetudo in contrariū.c.cum cauſam.de elec. et qͦ nō profeſſus nō poſſit eligi,de hoc eſt tex.in.c.cum in magiſtrum.de elec. et hodie eſt deciſum, qͦ nullus poſſit eligi in eccleſia regulari,niſi expreſſe profeſſus:nec ſufficeret ꝓfeſſio tacita:z ſi eligatur nō profeſſus in eccleſia regulari,electio eſt ipſo iure nulla.c.nullus.de electio.in.vj.z ibi Domi.z Philip.niſi talis eccleſia regularis fuerit cathedralis,quo caſu poſſet nouitius eligi,z etiā in eccleſia ſecu-
2 lari cathedrali.d.c.nullus.lib.vj.z cle.j.de electio.† poſſunt quoq; eligi ſeculares clerici in epiſcopos in eccleſijs cathedralibus regularibus vel ſecularibus.ita tenet glo.in verbo,regimē.in.c.qͦ dei timorem.de ſtatu monacho.Panor.in.c.cum cauſam.de electio. z hoc propter excellentiam dignitatis epiſcopalis, ratione cuius epiſcopus dicitur religioſus.c.ex multa.de voto.z ideo poteſt religioſis immediate preeſſe:quoniā epiſcopi ſanctiſſimi eſſe debēt. in aut.de ſanc.epiſco.col.ix.ad que beneficia poſſunt ſeculares clerici,z etiam religioſi promoueri.Panor.in.d.c.qͦ dei timorem. adde qͦ abbas poteſt in epiſcopū eligi.c.ſi abbatem.z electioni de ſe facte cōſentire nō aūt pōt tranſire licentia.Domi.z Phili.fra. in.d.c.ſi abbatez.ſuper quo alias vidi de facto queſtionem.Et ꝙuis non profeſſus non poſſit eligi in eccleſia inferiori ꝙ ſit cathedralis poſtulari tamen poteſt.c.cum monaſterium de pellicea.de electio.ſm vnum intellectum.et ita tenet ibi Inno.z Panor.z Jo.
3 an.in.c.cum ad noſtram.z.c.officij.de electio.et ibi Panor.z Inno.† Talis autem poſtulatio que ſit in prelatum regularem de clerico ſeculari non poteſt admitti niſi per romanuz pontificem: nec etiam per legatum cardinalem:vt ſentit Jo.an.in Spe.ti.de legato.§.conſequenter.in princip.quem ſequitur Panor.in.d.c.officij.bene facit glo.in verbo,eligatur.clemen.j.de electione.que glo. vult qͦ homo alterius profeſſionis z habitus non poſſit poſtulari in abbatē,niſi a papa.Et aduerte qͦ in eccleſia regulari non debet eligi niſi inſtructus in regula.c.officij.z ibi Bal.nam cum ipſe prelatus habeat correctionē in ſuos religioſos:z eoſdē poſſit coercere ab obſeruantiam regularē.c.quando.z ibi glo.Jo.an.z Panor.tit.de offi.ordina.cuius cauſa debet eſſe in regula inſtructus, ideo dicit Hieronymus ad Ruſticum monachum de quo tranſumitur in.c.ſic viue.z.c.ſi clericatus titillat.xxj.q.j.multo tempore diſce que poſtmodū doceas:z ne ſis prius miles ꝙ tyro.pro quo tex. in.c.miſerum.lxj.diſt.

Summarium.

1 Eligi non debet qui diſparis eſt profeſſionis aut habitus ab eligentibus.
Homines diuerſe profeſſionis non ſunt in eodem officio ſociādi.
2 Monachus ad epiſcopalem promotus dignitatem alijs in ſuperiori habitu ſe conformare poteſt.
3 Clerici honeſtis debent,vti veſtimentis.

¶ Capitulum.vij.ſecunde partis.

Septimo requiritur vt eli-

1 gēdus nō ſit diſparis ꝓfeſſiōis † nec habitꝰ ꝙ ſint eligētes: ſeu illi de eccleſia ad quā eligiſ,vt in cle.j. de ele.z ibi.Car.nec enī rōni cōgruit, vt holes diſparis habitus z ꝓfeſſiōis in vnū in monaſterijs ſocienſ,vt dicit .d.cle.Nam ꝙ male veniūt inequales ad aratra iunctī.Bal.in.c.cū cauſam.de electio.et dicta clementina videtur declaratiua iuris diuini:nā ſcribitur Deutero.xxij.nō arabis in boue ſimul z aſino,que verba exponuntur vt habeſ in.c.in noua.xvj. q.vij.i.homines diuerſe profeſſionis in vno officio ſimul non ſociabis:videtur enim quodāmodo ſcandalū generari: vt homines diſparis habitus in vnū aſſocienſ.ideo dicit tex.not.z ſingu.in.c. deus qui eccleſiam.de vita et hone.clerico.qͦ vbi ex honeſta cauſa conueniunt homines diſparis habitus z obſeruantie:ſi ſcandalum generetur alijs ex diuerſitate habitus:oēs poſſunt ſe conformare in vno habitu ſuperiori:et ad hoc Panor.reputat illum tex. ſingu.in col.j.Idem dicit glo.in verbo,nec habitu.in.d.c.in noua.
2 xvj.q.vij.† qͦ monachus effectus eps vel canonicus regularis poteſt,ſi ſcandalū generetur,alijs ſe conformare in ſuperiori habitu: alias ſecus:z ſic eſt intelligenda gl.in.c.de monachis.xvj.q.j.que vult religioſum qui ad eccleſiā ſecularē promouetur debere portare habitum ſuū.Clerici ſeculares nō habent certū habitum.glo.in cle.j.de electione.in verbo,ſeculares.z eſt illa glo.ſingu.ſm Zaba. ibidem.col.ſi.in eo qͦ dicta glo.dicit qͦ clerici ſeculares non habent habitum determinatuz ex colore:licet aliqui colores ſint eis
3 prohibiti.† debent tamē dicti clerici honeſtū portare habitum: vt per decentiā habitus extrinſeci,morū intrinſecā honeſtatem oſtēdant.cle.ij.de vita z honeſta.cleri.nā talis quis eſſe preſumiſ qualem habitū gerit.l.itē apud labeonē.§.ſi quis.ff.de iniur.nec affectatē ſordes,nec exquiſite delicie(vt Hieronymus inquit)laudes pariunt:qͦ tam de cibis ꝙ de veſtibus eſt intelligendum.xlj.diſt.in principio.z intelligas qͦ homines diſparis habitus non poſſunt eligi in prelatos epo inferiores,nam in epiſcopos bene poſſent eligi.dicta clemen.j.

Summarium.

Summarium.

1 Adminiſtrans ante electionis confirmationem efficitur inelıgibilis.
2 Intruſus non habet veruʒ prelature titulū, etiā ſi poſt papa eum ignorans intruſionem promoueret.

Capitulum.viij.ſecunde partis.

1 OCtauo requiritur † qđ eligēdus nō adminiſtrauerit ante electionis cōfirmationē: qꝛ ſi prius adminiſtraret ipſo facto niſi in caſibus a iure permiſſis ſua electio eſſet nulla.c.auaritie.de elec.in.vi.et ipſe efficeret ineligibilis in eadē vel alia eccl'ia: qꝛ ſua electio hoc caſu caſſaret vitio pſone: ⁊ ſic talis adminiſtrās efficeret ineligibilis iuxta.c.ſup eo.de elec.⁊ ita tʒ Archi.in.d.c. auaritie.de ele.in.vi.⁊ Pañ.in.c.qualiter.ii.de ele.col.ſi.Et dicit hoc notabile cōtra illos q ex potētia principis ſecularis ingerūt ſe adminiſtrationi ſola electiōe precedēte: ⁊ iſti eiſ efficiunt ineligibiles,
2 vt.c.quiſquis.de elec.† Et puta.q ſi papa ignorās tales intruſos nec promoueat tales intruſos ad prelaturas, qđ talis pmotio ſit ſubreptitia, nec habēt ſic pmoti tit.veri ſprelature: qꝛ requirit diſpēſatio cū talibus quā papa nō facit nec tacite, nec expreſſe: cum ignoret vitium intruſionis.de hoc ſatis dixi.ſ. in prima parte in viij.requiſito quo ad eligentes: ⁊ vide ſeptem caſus quibus poteſt quis adminiſtrare ante confirmationē: quos ponit Phili.fran.in d.c.auaritie, vt.ſ.dixi in.vj.requiſito quo ad eligentes: ⁊ vide ibidem Phili.de adminiſtrāte poſt cōfirmationē a qua fuit appellatum: vbi notabiliter diſtinguit an appellatū fuerit in iudicio vel extra.⁊ vtrunqꝫ caſum proſequitur.

Summarium.

1 Eligendus debet eſſe in ſacris conſtitutus.
2 Eligendus non eſt in eccleſijs collegiatis aut conuentualibus qui non eſt in ſacris conſtitutus.
3 Laicus, infans ⁊ illiteratus ad beneficia eccleſiaſtica promoueri non poſſunt.
Beneficia quedam ipſo actu ordinem ſacrum expoſcunt.
4 Epiſcopus qñ diſpenſare poſſit contra beneficij inſtitutionem.
5 Epiſcopus ex neceſſitate poteſt diſpenſare in ſtatu eccleſie patrono nolente.
Patronus vtilitatem magnam eccleſie non debet impedire.
6 Eligentes facientes aliquem ordinari vt eum eligāt, poſſunt aliū eligere, ⁊ iſti competenter prouidere.

Capitulum.ix.ſecunde partis.

NOno requiritur vt eligē-
1 dus † ſit in ſacris.in pragma.ti.de elec.ver.deinde eligat.eſt tex.ſup quo aduerte qđ eligēdus in epm oʒ eſſe ad minus in ordine ſubdiaconatus.c.a multis.de eta.⁊ qua.⁊ ibi Ant.de but.⁊ Jo.an.ſic etiā oʒ eſſe in ſacris eligendus in abbatē.c.cuʒ.de eta.⁊ qua.⁊ ibi Ant. de but.q dicit abbatē debere eſſe in ſacris ſicut pmouēdus in epʒ. Quid aūt dicēdū eſt de dignitatibꝰ inferioribꝰ ac de bene.curatis. ſup hoc ſunt varie opi.ſm Panor.in.c.dudū.in primo.de elect.tñ
2 eſt tenēdū concluſiue † qđ hodie eligēdus ad pl'aturā eccleſie collegiate ⁊ cōuentualis debet eſſe in ſacris actu: alr electio eſſet nulla tex.in pragma.in.d.§.deinde.in alijs aūt digni.inferiorib' ⁊ alijs beneficijs curatis nō requirit ordo ipſo actu tēpore promotiōis: iſta equiparant.c.cū in cūctis.§.inferiora.de elec.⁊.c.de multa.de preb.ſatis enim eſt qđ pmouēdi ad talia beneficia ſint in minoribꝰ tpe promotionis ⁊ qđ tpe cōgruo valeant cōſequi ordinē requiſitum ſcdm exigētiam dig.vel benefi.tex.in.c.ij.de inſtit.in.vj.⁊.c.ſi pro clericis.de preb.⁊ ibi Do.⁊ Phi.⁊ Pañ.c.dudū.in primo.de
3 elec.col.ſi.⁊ requirit qđ ſint in minoribus.† nā laicus infans ⁊ penitus illiteratus ſunt beneficiorū eccleſiaſticorū incapaces ſm Inno.in.c.cū noſtris.de cōceſ.preb.vel eccle.nō vacantis.ita qđ collatio eis facta perinde eſt ac ſi nulla facta fuiſſet.ſm dictū Inn.in.d. c.cum noſtris.quē ſequit Panor.ibidē. Et ſup pſenti materia que eſt ſepe in practica aduerte, qđ aliqñ vacant beneficia, que ex eoꝝ inſtitutione certū ordinē ipſo actu expoſcūt: vt ſunt in eccleſia Agenen.aliquę pbende pſbyterales, alie diaconales, alie ſubdiaconales: hoc eſt que requirūt eū qui ad eas pmouet eſſe ſacerdotē, diaconū vel ſubdiaconū: ⁊ multe capellanie ſeu altaria in plerisqꝫ partibꝰ, vt vidi, ſunt etiā pſbyterales: ⁊ in talibꝰ requirit vt pmouēdus ſit in ipſo actu in eo cōſtitutus ordine quē beneficium expo-
4 ſcit ex inſtitutione. † Et no.qđ in his nō poſſet epus diſpēſare: ſi ſint beneficia patronata ſine cōſenſu patroni: ⁊ ita dicit Cal.ſe obtinuiſſe, qđ epus nō pōt diſpēſare cōtra inſtitutionem beneficiū, vel ipſam immutare, vel cōtra eā venire ſine cōſenſu patroni: qđ ſemp notādū dicit Panor.in.c.cū acceſſiſſent.de cōſtit.col.iij.pro quo adducit notabile dictū Inno.in.c.ſi.de cleri.nō reſidē.vbi dicit qđ epo nō pōt cōtra ſtatutū beneficij diſpēſare: hoc etiā ſequit Barb. in.c.dilectus.de offi.leg.col.iiij.facit qđ notatur in.c.at ſi clerici.§. de adulterijs.illud dictū.Cald.multū vtile ⁊ quotidianū reputat do.Feli.in.d.c.cū acceſſiſſent.col.viij.ad qđ dictū ponit tres limitationes. Predictū dictum Cal.limitat Panor.in.d.c.cū acceſ-
5 ſiſſent.dicens, † qꝫ ſi diſpēſatio faciēda immineret ex neceſſitate eccleſie: ⁊ patronus nollet cōſentire: poſſet tunc epus diſpenſare rōne neceſſitatis.adducit notabile dictū dñorū de Rota deci.cccvij. incipiē.permutatio.in nouis.vbi dicunt qđ ſi patronus ſine cā non vult cōſentire permutatiōi beneficij patronati, pōt epus hoc facere, ſi neceſſitas vrgeat ſine cōſenſu patroni: qꝛ patronus nō debet impedire magnā vtilitatē eccleſie.c.j.de his que ſiūt a malo.par.capitu.⁊ iſtud dictum Panor.ſing.reputat do.Feli.in.d.c.cum acceſſiſſent.col.ix.vide eundū Feli.elegantiſſime ac copioſe hāc materiā
6 tractantē in.d.c.cū acceſſiſſent.col.vij.viij.⁊.ix. † Et no.hic qđ ſi eligētes facerent aliquem ordinari vt eum eligerēt, ſi aliū eligant, tenet electio: ipſi tamē eligentes tenent prouidere iſti ſic ordinato de ſtipendio competenti: vt habeat vnde honeſte viuere poſſit. hoc voluit gl.nota.in verbo, ſed aliud.§.ſed aliud.lxi.diſt.quā notabilē reputat Panor.in.c.bone.in primo.de poſtu.prela. Adijcias ſuperioribus qđ ſi quis capiat ordines pacto precedente, qđ nō vult ordinari vel monachari niſi ſibi beneficiū cōferat: talis collatio eſt ſimoniaca, ⁊ per conſequens nulla, ar.c.ordinationes.j.q.j.Inno.in.c.cum vniuerſorum.de re.permu.⁊ ita tenet Panor.in c.cum ad noſtram.de electio.

Summarium.

1 Excommunicatus eſt penitus ineligibilis.
2 Excommunicatus in iudicio ſuas habet defenſiones.
3 Excōmunicato quādo nō ſubueniatur de ſui beneficij fructibus.

Capitulum.x.ſecunde partis.

DEcimo requiritur vt eli-
1 gēdꝰ nō ſit excōicatus: qꝛ † excōicatus excōicatione maiore vel minore nō pōt eligi.c.ſi celebret.de cle.excō.miniſt.⁊ ibi Panor.⁊ Jo.an.qui dat cōſiliū vt ſit cautus eligēdus, vt primo obtineat abſolutionē: qꝛ ſi excōicatus eligeret, eius electio eſt irrita, vt ibidem in tex.d.c.ſi celebret.⁊ ibi Inno.⁊ Feli.in.c.dilecte.in col.ij.de excep.⁊ quecunqꝫ collationes beneficiorū facte excōmunicatis ſunt nulle, vt in.c.poſtulaſtis.eo.ti.de cleri.excō.mini.nec refert an quis ſit manifeſtus excōmunicatus an occultus quo ad ipſius excōicati cōmodū.iſtud eſt dictū Inno.in.c.cū dilectus de cōſuetu.qđ dictū ſequit Panor.in.c.ſi vere.de ſenten.excom.pro quo dicto vi-
2 de Feli.in.d.c.ſi vere.col.ſi.Et aduerte ſingu.† qđ quauis excōmunicato nō prohibeant ea que cōcernūt eius defenſionē, ſed ſunt ei permiſſa, vt in.c.cū inter priorē.⁊.c.venerabilē.de excep.cū ſimi.cū etiā diabolo ſi eſſet in iudicio defenſio nō eſſet denegāda, vt dicit Panor.in.c.cū cōtingat.col.ix.de foro cōpe. attamē ſi excōicatus ſua culpa remanet in excōicatione, ⁊ nō vult abſolui, nullaʒ debet habere defenſionē.hoc eſt dictū ſing.Cald.in.c.ab excōmunicato. de reſcrip.quod dictum notabile reputat Domini.c.j.de reſcrip. in.vj.ſequit ipſum Felin.in.c.intelleximus.col.v.de iudi.⁊ ſingul. dicit Barb.in.c.raynaldus.de teſta.col.cxiij.vbi ponit nouem ſin-
3 gularia cōtemptus: ⁊ iſto caſu excōicatus † quādo ſic excōicatus remanet in excōicatione, nō eſt ſibi ſubueniēdū de fruc.ſuꝰ beneficij: etiā quo ad neceſſaria vite, niſi eſſet in periculo mortis. ſic itelligit gl.Domi.in.c.preter hoc.xxxij.di.que eſt poſita in verbo, ſubtrahant in.c.paſtoralis.de appel.⁊ ibi Pañ.an excōicatus poſſit excipere cōtra electū ſi ſpāliter nō fuerit vocatus: q.eſt difficilis, quā examinat Feli.poſt Hoſti.in.c.dilecti.col.j.⁊.ij.de excep.que ſine permiſſa ⁊ que ſint prohibita excōicatis, vide Jo.de lig.in tracta. de eccleſia.cenſu.verſi.reſtat videndū de excōicatis ad cautelā abſolutis an poſſint eligere ⁊ eligi, vide tex.in.c.ſolet.de ſentē.excom. lib.vj.⁊ ibi per Domi.Jo.an.⁊ Phili.fran.

Summarium.

1 Eligi non poteſt qui olim per poteſtatis ſecularis abuſum fuit electus.
Metus qualiter electionem vitiet.
2 Electio per metum facta non poteſt confirmari.

Capitulum.xj.ſecunde partis.

VNdecimo requiritur vt eli-
1 gendus † nō fuerit alīs electus per abuſum poteſtatis ſecularis: nā huius ratione redderetur ineligibilis ad quancunqꝫ dignitatē, cū ex tali electiōe per abuſum facta cōtrahat irregularis ad dignitates obtinēdas, vnde non pōt.

amplius ſine diſpẽſatione ad alias dignitates pmoueri.c.quiſqȝ
⁊ ibi Jo.an.⁊ Panoꝛ.de materia ſatis dixi.ſ.parte.j.in.viij.reqſi
to,quo ad eligẽtes.Cui addas qḋ metum adeo vitiat electiões p̃e
latoꝝ qḋ ſuperioꝛ electionem vulneratam perſeuerãte vulnere in
morbo ipſius,cũ radix eius ſit putrida ⁊ medicine fomenta nõ ſen
2 tiat †confirmari nõ põt:q2 talis electio eſt contra ius naturale ſm
Inno.c.qḋ ſicut.de elec.⁊ ita tenet Bal.in.l.his qui.C.de his qui
per metũ iudi.nõ appel.vnde talis electio,q2 vis eſt iſiata nature,
nõ cõualeſcit.facit qḋ no.in.c.dudũ.de rebus eccle.nõ alie.⁊ de ele
ctio.c.in cauſa.Et qui confirmat factum per metum,potius cõfir
mat diſſenſum q̃ conſenſum.Bal.vbi.ſ.

Summarium.

1 Eligi ad dignitates eccleſiaſticas ſine diſpenſatione non po
teſt,qui plura beneficia curata habet.
2 Diſpenſare quis poſſit in beneficioꝛum pluralitate.
3 Diſpenſatus ſine cauſa pro beneficioꝛum pluralitate an ſit in con
ſcientia tutus.
4 Beneficia plura tenens quoꝛum vnum ei ſufficeret,peccat moꝛ
taliter.

Capitulum.xij.ſecunde partis.

DUodecimo requiritur vt

1 †eligẽdus nõ habeat plures dignitates aut plu
ra beneficia curata ſine diſpẽſatione pape:q2 tunc
eſſet ineligibilis.tex.in.c.dudũ.in.ij.de elec.⁊.c.cũ
iamdudũ.de preb.⁊ vtrobiqȝ Jo.an.⁊ Panoꝛ.ho
die eſt extrauagãs.Jo.xxij.incipiẽs,execrabilis.vbi in.§.qui ve
ro.diſponit qḋ ſi quis habẽs beneficiũ curatũ,vel dignitatẽ,per
ſonatũ vel officiũ,⁊ recipit ſm cõſimile,primo nõ dimiſſo verbo,⁊
facto in manibus oꝛdinarij,poſtq̃ poſſeſſionẽ ſcḋi obtinuerit,eſt
priuatus vtroqȝ:⁊ efficit inhabilis ad ſacros oꝛdines,⁊ ad quecũqȝ
eccleſiaſtica beneficia.⁊ de hoc gl.in cle.ſi plures.de preb.que eſt fi
nalis,⁊ ibi Car.nec põt cũ tali alios citra papã diſpẽſare,vt credit
Panoꝛ.in.d.c.dudũ.in col.vj.per.c.dilectus.de tẽpo.oꝛdi.⁊ qua
li.oꝛdi.per ea que idẽ Panoꝛ.not.in.c.quiſquis.in col.ij.de elec.
2 †Quis aũt poſſit diſpẽſare in pluralitate beneficioꝝ curatoꝝ
vel digni.habes tex.meliorẽ de iure in.d.c.dudum.in.ij.vbi habet
qḋ in talibus ſola ſedes ap̃lica diſpẽſat.Hoſti.tñ intelligit de di
ſpenſatione que ſit ꝑpter pꝛerogatiuã perſone:ſed ſi fieret ꝑpter
vtilitatẽ vel neceſſitatẽ eccleſie:poſſent ep̃i diſpẽſare eo caſu.tex.tñ
in.d.c.dudum.facit cõtra opi.Hoſti.⁊ ita obſeruat curia romana
qḋ ſedes ap̃lica ſola diſpẽſat in caſu premiſſo.opi.tamẽ Hoſti.eſt
equioꝛ,vt minus corrigat ius antiquũ:qḋ permittebat ep̃is in ca
ſibus ꝑmiſſis diſpẽſare,vt habet in.c.ſanctoꝝ.⁊ ibi glo.in verbo,
duabus.lxx.di.an autẽ diſpẽſatus cauſa nõ ſubſiſtẽte ſup plurali
tate beneficioꝝ,ſit tutus quo ad deũ.Panoꝛ.in.c.de multa.⁊ in
3 c.extirpãde.§.q vero.de prebẽ.his adde †qḋ diſpẽſatos per papã
cauſa legitima nõ ſubſiſtẽte nõ eſt tutus quo ad deum.glo.eſt ſin
gu.que eſt ſecunda in oꝛdine.in.c.nõ eſt.de voto.quã glo.ſing.re
putat Panoꝛ.in.d.c.nõ eſt.col.j.qḋ dictum extẽdit Panoꝛ.quã
cunqȝ papa diſpẽſaret cõtra ius diuinũ ſine cauſa,vt diſpenſatus
nõ ſit tutus quo ad deũ.⁊ idẽ dicit eadẽ ratione in abſolutiõe a iu
ramento que nõ valet ſi ſiat ſine cauſa vt ſing.not.Inno.in.c.cũ in
ter.de renũtia.qḋ dictũ ſing.reputat Panoꝛ.in.d.c.nõ eſt.⁊ ibi p
eũ de diſpẽſato ſup pluralitate beneficioꝝ.de diſpẽſatiõe pape qñ
papa diſpẽſat in ꝓhibitis iure diuino,vel poſitiuo iure ſine cauſa,
an quis ſit tutus quo ad deũ:vide Feli.in.c.ad audientiã.in.ij.de
4 reſcrip.col.iij.⁊.v.Adiunge ſingulariter ꝓdictis †qḋ tenẽs plura
beneficia etiã ſimplicia,quoꝝ alterũ per ſe beneficiato ſufficit,moꝛ
taliter peccat.ꝑ quo gl.ſing.in.d.c.dudũ.in.ij.que eſt penultima.
quã ſingularẽ dicit Panoꝛ.ibidẽ.de veritate coꝛam vide Panoꝛ.
ſup.d.gl.in beneficijs aũt ſimplicibus quo ad pluralitatẽ ſiue ſint
vniformia:aut diffoꝛmia:⁊ qñ ſunt in vna eccleſia.vel pluribus,vi
de glo.ſi.⁊ ibi doc.cano.in.c.literas.de conceſ.preben.Et eſto
cautus qḋ ſi obtineas plura beneficia curata aut dignitates vt be
ne cuſtodias diſpenſationẽ.nam vidi quendã in grandi periculo
pꝛo eo:q2 cũ eſſet electus in eccleſia cathedrali in ep̃m,⁊ eſſet plura
lis in beneficijs:ſuper quoꝝ diſpenſatione habuerat ſignaturam
ſolam,⁊ cũ iam moꝛtui eſſent tres romani pontifices,nõ potuit ta
lis electus leuare bullas obſtante regula cancellarie:⁊ contra eum
obijciebatur incapacitas predicta ratione:credo illũ fuiſſe coactũ
illius pꝛetextu ad componendum.

Summarium.

1 Seruus ad eccleſiaſticas eligi non poteſt dignitates.
Sacramenta eccleſiaſtica a quibus tractanda.
2 Libertus eligi non poteſt in quo obſequium ſibi retinuit pa
tronus.

Tributum quod ex deuotione preſtatur ſeruituti non aſcribitur.

Capitulum.xiij.ſecunde partis.

DEcimotertio requiritur

1 †vt eligendus nõ ſit ſeruus:ſed liber.nã ſerui nõ
poſſunt eligi,cũ nõ poſſint oꝛdinari.c.j.⁊.c.de ſer
uoꝝ.⁊.c.cõſuluit.de ſeruis nõ oꝛdi.⁊.liiij.di.c.j.⁊
ij.cũ multis ſimi.Jo.an.c.ſi.de poſtu.prela.⁊ io.c.
cũ in cunctis.col.ij.de elec.ita expꝛeſſe tenet Panoꝛ.in.c.cũ in cun
ctis.col.ij.⁊ Hoſti.in ſum.tit.de electione.§.quis eligi poteſt.col.
ij.Ex quo enĩ tales nõ poſſunt oꝛdinari,nec ſacramenta eccleſiaſti
ca adminiſtrare,cũ illa a ſacratis deo hominib⁹ ſint tractãda.Exo
di.xxviij.⁊ in.c.tabernaculum.de cõſecra.di.j.nec ergo eligi pote
runt,vt.ſ.dixi de excõicato minoꝛi excõicatione,in.vij.requiſito
2 quo ad eligẽtes.†⁊ idẽ dicendũ eſt de liberto in quo patronus ſibi
retinuit obſequiũ.liiij.d.c.quicunqȝ.⁊ etiam de quocunqȝ obliga
to conditione ſeruili rõne perſone.de quibus no.in.c.multoꝝ.de
iudeis.Secus ſi rõne rei redderent tributum:ſicut Angli qui red
dunt eccleſie tot denarios quot ſunt capita:non tamen eſt tributũ
perſonale:q2 ſi exeant patriam nõ tenent ad tributũ.liiij.diſt.c.ſi
quis obligatus.ſm Innocẽ.⁊.c.ſi.de poſtula.prela.⁊ q2 preſtãt ta
le tributũ ex deuotione,nõ eſt eis aſcribendũ ſeruituti.ar.de cenſi
bus.c.ex parte.Jo.an.in.c.ſi.de poſtula.prela.

Summarium.

1 Obligati ad ratiocinia eligendi non ſunt ad beneficia eccle
ſiaſtica.

Capitulum.xiiij.ſecunde partis.

DEcimoquarto requiritur q

1 eligẽdus †nõ ſit obligatus ad ratiocinia.c.vnico.de
obliga.ad rõcinia.Jo.an.c.ſi.de poſtu.prela.tex.in.l.
officiales.⁊ in aut.ibidẽ poſita.C.de epiſ.⁊ cler.ſuper
hac materia vide Anto.de but.⁊ Jo.an.in.d.c.vnico.de obligatis
ad ratiocinia.⁊ Inno.ibidem.

Summarium.

1 Neophitus non eſt ad eccleſiaſticam dignitatem eligendus.
2 Tyronem prius eſſe expediens eſt q̃ militem.
Neophitus poſtulari poteſt,non eligi.

Capitulum.xv.ſecunde partis.

DEcimoquito requiritur

1 †ne eligẽdus ſit neophit⁹.i.nouiter ad baptiſma
ſacrum adductus.c.quoniã multa.⁊.c.ꝓhibẽtur.⁊
c.ſicut neophitus.xlviij.diſt.⁊ ibi Archi.⁊ Domi.
⁊.c.neophitus.lxi.di.ratio eſt ne foꝛte in ſuperbiã
elatus ſic nouiter baptiſat⁹ incidat in laqueũ diaboli,in.d.c.qm̃.
xlviij.di.debet enĩ primo inſtrui in fide catholica.⁊ in ea approba
2 ri,anteq̃ in ea aſcendat ad dignitatẽ,†prius profecto expedit eſſe
tyꝛonem q̃ militẽ.c.ſi clericatus.xvj.q.j.q2 miſerũ eſt eũ fieri magi
ſtrum qui nunq̃ fuit diſcipulus.c.miſerũ.lxi.diſt.pro hoc bene fa
cit lex vnica.de athle.lib.x.C.Poſtulari tamẽ poterunt neophiti
ſm Jo.an.c.ſi.de poſtu.prela.⁊ ad minores oꝛdines poterunt pro
moueri neophiti.Archi.⁊ Do.vbi.ſ.

Summarium.

1 Infamis infamia iuris aut facti ad dignitates eccleſie,nõ po
teſt eligi.

Capitulum.xvj.ſecunde partis.

DEcimoſexto

1 †eligendus non debet
eſſe infamis,neqȝ de iu
re,neqȝ de facto.de iure vt habet.ij.di.in.c.quis in
aliquo.⁊ in.d.c.q in aliquo.ponunt viginti ſex im
pedimẽta que impediũt promouẽdũ in ep̃m que
ſunt notabilia.⁊ vide ibi Archi.⁊ Do.inter q̃ nu
merat infamia iuris.ꝑ hoc tex.in.l.vnica.C.de infa.lib.x.infames
etiã infamia facti nõ poſſunt eligi:cũ fama ꝓmouẽdi in nullo de
beat vacillare,vt.ſ.dixi in quinto reqſito quo ad eligendos.⁊ qḋ
infamis infamia iuris vel facti nõ ſit eligibilis tenet Jo.an.in.c.ſi.
de poſtu.prela.⁊ Archi.in.d.c.qui in aliquo.

Summarium.

1 Penitens publicus non eſt ad dignitates eligendus.
2 Penitentia publica pro quibus criminibus imponenda.

Capitulum.xvij.ſecunde partis.

Decimoſeptimo

1 **Decimoſeptimo† requiritur**
ne eligẽdus publicã pniaʒ egerit.c.penitẽtes.lv.di.⁊.c.
ex penitẽtib⁹.l.diſ.Jo.an.l.o.c.ſi.de poſt.pla.ex illa eñ
publica pnia inſurgit q̃dã nota q̃ impedit ſic notatũ ad dignitates
proueħi rationib⁹ ſupra adductis.q̃ ſolennitas requiritur in pu
2 blica penitẽtia:habes in.c.in capite.l.di.†publica tñ penitẽtia nõ
dʒ imponi,niſi pro crimine qđ eſt manifeſtũ ⁊ enorme ⁊ totã ciui
tatẽ cõmouens.c.preſbyter.xxvi.q.vi.glo.in.c.in capite.l.di.⁊ ibi
Archi.⁊ Domi.quos vide in.c.placuit.eodem.l.diſt.qui ponunt
quatuor rationes quare publice penitentes non poſſunt promo
ueri nec adminiſtrare in ſacris ordinibus.

Summarium.

1 Abſcindẽs ſeipſum eligi non põt ad eccleſiaſticas dignitates.
2 Abſcindi faciens ſibi genitalia lepre vitande cauſa, non tenetur
ſecum ipſa deferre.

Capitulum.xviij.ſecunde partis.

1 **Decimooctauo† requiritur**
ne eligẽdus ſeipſm abſciderit.lv.di.in.c.ſi qs abſcide
rit.c.ex parte.in primo de corpore vitiatis.Jo.an.in
d.c.ſi.de poſtu.pla.Phil.in.c.maritũ.xxxiij.di.rõ aũt
eſt.q2 ſeipm abſcindẽs eſt ſuſpõ⁹ homicida ⁊ dei cõditioni inimi
cus,vt eſt tex.in.d.c.ſi qs.de materia vide in.d.c.ex parte. Ant.de
2 but.⁊ Jo.an.q2 iſtud raro euenit,nõ attingo materiã. †Aduer
te ad vnũ vulgare q̃ ſi qs genitalia ſibi abſcidi fecerit,vt lepre mor
bũ euitet aut alr,nõ eſt op⁹ vt genitalia abſciſſa ſecũ portet ſi ſit ec
cleſiaſticus,vt putãt vulgares,vt tenet Butrius in.d.c.ex parte.

Summarium.

1 Corpore vitiati ad dignitates eccleſie non debẽt promoueri.
Vitium corpus quando a promotione poſſit repellere.
2 Macula qua ſcandalũ inducatur iudicis arbitrio relinquitur.
3 Papa ſolus cum vitiatis corpore poteſt diſpenſare.

Capitulum.xix.ſecunde partis.

1 **Decimonono requiritur† ne**
eligendus ſit corpore vitiatus:vt q2 hʒ magnã maculaʒ
in oculo:vel q2 pdidit pollicẽ.nã vitiat⁹ corpore ſi ſit ma
gna diffor mitas eligi nõ põt.Leuiti.xxi.vbi tex.hõ de ſemine tuo
p familias q habuerit maculã nõ offeret panes deo ſuo.nec accedet
ad miniſteriũ eius.⁊.xlix.di.c.hinc eſt.⁊ ibi Archi.⁊ Phil.⁊.c.cum
de tua electione.⁊.c.expoſuiſti.⁊.c.ſi.de corpore vitiatis.ad hoc qđ
vitiũ corporis repellat a pmotione requirit vt ſit tale vitiũ qđ ſcã
dalũ generet in ſolẽniter celebrante,vel in actu ſolẽniter celebran
di.tex.in.c.j.de corpore vitia.⁊ ibi Ant.de but.⁊ vide Ant.de but.
2 in.c.thomas.de corpore vitiatis.†q̃ aũt dicat macula inducẽs ſcã
dalũ vel ſcandaloſam deformitatẽ relinquit arbitrio iudicis,⁊ pmo
uentis vel eius cui promotio cõmittitur.Jo.an.in.c.j.de corpore
viti.et Anto.butri.c.cum de tua.⁊ ibi tex.eo.titu.de corpore vitia
tis.de clerico claudo ſi ſit monachus cũ pede ligneo:an poſſit di
ſpenſatiue celebrare.Jo.an.tʒ q̃ ſic.in.c.ſi.de corpore vitiatis.pro
3 quo vide Panor.in.c.ij.de cle.egro.†Et nota q̃ cũ corpore vitia
tis ſolus papa diſpẽſat.ita tenet Inno.in.c.cũ eterni.de re iudi.li.
vi.vbi dicit Inno.qđ cũ irregularibus illegitime natis penitenti
bus ⁊ corpore vitiatis,ſolus papa diſpẽſat.⁊ Anto.de but.c.ſigni
ficauit.vt not.ex illo tex.ti.de corpore vitia.bonus tex.in.c.non cõ
ſidat.l.diſ.ita tʒ Guil.ne.⁊ Jo.an.quẽ vide in.d.c.ſignificauit.

Summarium.

1 Bigamus non eſt ad ordines ſacros promouendus,nec eligi
poteſt.
2 Bigamus ob quatuor rationes ordinari non poteſt.
3 Bigamie irregularitas abſq3 peccato contrahitur.
4 Papa cum bigamo diſpenſare poteſt.

Capitulum.xx.ſecunde partis.

1 **Vigeſimo requiritur† ne**
eligẽdus ſit bigamus:q2 bigamus nõ poteſt ad ſa
cros pmoueri.Leuitici.xxi.⁊.c.j.et.ij.de biga.⁊.c.
vna.xxvi.di.⁊ Hiero.de virginibus ait:bigamus
ad clerũ eligi non põt,que verba habentur tranſla
tiue.in.c.quõ.xxxi.q.ij.⁊ ibidẽ tex.qualiter Lamech.de quo Geñ.
iiij.fuit primus bigamus.de hoc etiã aplſ ad Thimote.ij.c.in pri
ma epiſtola.Et ad Titũ.j.qualiter vnius vxoris vir debet eſſe or
dinandus.Qualiter contrahaf bigamia,vide de materia ti.de bi
gamia.⁊ totam diſtin.xxxiij.et ibi vide in.c.maritũ.Do.⁊.xxxiij.

2 †quare autem bigamus promoueri non põt quatuor aſſignantur
rationes in ſumma.xxvi.di.i.propter defectum ſacramenti:q2 nõ
eſt cum bigamis ſacramentũ vnitatis:cũ eius caro fuerit diuiſa.in
c.acutius.xxvj.diſt.Secunda ratio propter prerogatiuam ordinũ
c.vna eadem.xxvj.diſtinc.vbi habef ⁊ ſunt verba Ambroſij in libro
de officijs.bigamus vero in ſacerdotem ordinari non debet non q̃
deliquerit ſecundam accipiendo vxorem,ſed quia prerogatiua ex u
tus eſt ſacerdotis.Tertia ratio eſt propter ſignum incontinentie
ex eo quia de vna tranſiuit ad aliam,videtur quodammodo forni
cari.in.c.hac ratione.xxxi.q.ij.Quarta ratio quia bigamus nõ ha
bet frontem hortandi ad continentiam ⁊ viduitatem,dicto.c.vna.
xxvj.diſt.has rationes ponit Hoſtiẽ.in ſumma titu.de tempo.or
3 di.⁊ quali.or.§.et cui.verſi.quare autem.†Et contrahitur hec ir
regularitas ſine peccato,immo cũ merito et gratia que ſunt in ma
trimonio,cum ſit ſacramentum,ſicut dicetur infra de iudicantibus
in cauſa criminali.Et nota quod contrahens matrimonium cum
corrupta etiam ignoranter eſt bigamus.text.iuncta gl in.c.nemo.
xxxij.diſtincti.Super hoc ſunt opiniones contrarie.pro quo vide
Domi.ibidem.Et peccat mortaliter bigamus portans tonſuram
vel habitum clericalem,cum ei prohibeatur ſub excommunicatio
nis pena delatio tonſure ⁊ habitus clericalis.c.vnico.de bigamis.
in.vj.et nemo poſſit excommunicari,niſi pro peccato mortali.c.ne
4 mo.et.c.nullus.xj.queſtio.iij.†qualiter papa poteſt diſpenſare cũ
bigamo,vide.c.lector.xxxiiij.diſtin.et glo.ibi,⁊ Joan.and.⁊ Ant.
de butrio.c.ij.de bigamis.et Panor.in.c.propoſuit.de conceſ.pre
ben.vel eccle.non vacan.⁊ Domini.in.c.vnico.⁊ ibi glo.de biga.in
vj.et Phi.fran.ibidem.

Summarium.

1 Eligi nullo modo poterit qui pape literas falſificauit.
Literis pape,manum apponens eſt excommunicatus,⁊ a fortio
ri qui ſacris literis addit vel detrahit.
2 Reſcriptum preſumitur falſum quod in forma curie ſolita nõ eſt
factum.
Literis falſis vtens qualiter puniatur.
3 Moneta falſa vtẽs nõ ita dure punif ſicut is qui eam cudit.

Capitulum.xxi.ſecunde partis.

Vigeſimoprimo requiri-
1 tur†q̃ eligẽdus nõ falſificauerit literas pape, quia
falſificans literas pape incidit ipſo facto in ſniam
excõicationis,⁊ eſt priuatus perpetuo oĩbus bene
ficijs eccleſiaſticis vna cũ fautorib⁹ ſuis ſiue per ſe,
ſiue per aliũ falſificatio fuerit facta.c.ad falſariorũ.de crimine falſi,
et ibi Joan.an.⁊ Panor.⁊ plene ibidẽ dñs Maria. Et no.q̃ qui
apponit manus literis pape vel in magno,vel in modico etiam vt
addat punctũ eſt excõicatus excõicatione papali,exceptis officia
libus quib⁹ hoc eſt cõmiſſum.Hoſtiẽ.in ſumma de crimine falſi.§.
qualiter.col.iiij.ver.ſed hodie.⁊ eſt canõ latus in curia.hoc ſequit
dñs Feli.in.c.ex parte.in primo.de reſcrip.col.mihi nona.in verſi.
2 ſtilus curie.†qñ reſcriptũ eſt in forma quã curia Romana non cõ
ſueuit ex ſtilo concedere eſt preſumptio falſitatis.Panor.⁊ ibi gl.
in.d.c.ex parte.immo tenet ibidẽ Feli.q̃ talis preſumptio erit ſuf
ficiens ad condemnandum de falſo.⁊ vide domi.Feli.ibidem in.d.
verſ.ſtilus.in patria mea Bearnij vbi ſicut predixi gratie expecta
tiue habent locum multe litere papales hac via impugnãtur.vtẽs
autem literis papalibus falſis non punitur tanta pena ſicut fal
ſificans,nam falſificans incidit ipſo facto in ſententiam excommu
nica.et priuationis omnium beneficiorum,⁊ debet deponi ⁊ tradi
iudicio ſeculari ſi ſit clericus.dicto.c.ad falſariorum.vtens vero li
teris pape falſificatis:ſi ſit clericus debet priuari officio et benefi
cio.dicto.c.ad falſariorum.Ex quo inferre potes argumen.illius
3 tex.†quod vtens falſa moneta non debeat puniri tanta pena ſicut
cudens regulariter,et ita notat Panormi.in dicto.c.ad falſario
rum.et in.c.quanto.ita tenet titu.de iureiurando.⁊ ita tenet Bar.
in.l.lege.ff.ad legẽ corne.de falſis.vbi expreſſe dicit in verſic.quero
vtrum.qđ expendens nummos niſi eſſent plumbei vel ſtannei non
incidit in legem corneliam.de falſis.ſed punitur extraordinarie.l.
ſaccularij.circa princip.de extraord.criminibus.qđ eſt bene notan
dum:quia per hoc vt dicit Bar.multos fecit euadere penam legis
cornelie de falſis.

Summarium.

1 Confeſſus,conuictus,aut cõdemnatus de crimine in iudicio,
non poteſt eligi.
2 Cõfeſſio facta calore iracundie non preiudicat confitenti.
Criminum diuerſe ſpecies ſunt aut genera.
3 Crimina que promotionẽ impediant ⁊ que non.
Papa in crimine notorio perſeuerãs velut hereticus puniri põt.

Capitulum.xxij.ſecunde partis.

1 Vigeſimoſecundo † requiritur qđ eligendus nō fuerit in iudicio cōfeſſus cōuictus aut cōdēnatus de crimine. nam eo caſu eſſet notorius criminoſus. c. veſtra. de cohabi. cle. z mulie. ſibi vide Panor. de notorio. z glo. ij. q. j. c. manifeſta. et per cōſequēs nō poſſet tanq̄ criminoſus eligi. tex. in. c. cuȝ ſuper. de cōfeſ. ita tenet Jo. an. in. c. ſi. de poſtu. pla. z idē Jo. an. in c. ex tenore. de tēp. ord. col. ij. z ſing. nota qđ ſi quis in iudicio crimen confeſſus fuerit principaliter etiā ſine tela iudicij. pōt puniri penis quātūcūq; maxima. delicto tñ proportionabili: q2 confeſſio ad ſui validitatē non exigit telam iudicij. hoc eſt dictum ſingu. Panor. in c. qualiter et quādo. in ſcđo. de accuſ. ia col. ſi. qđ ſingulare reputat Panor. in. c. at ſi clerici. de iudi. col. v. pro quo vide Bar. in. l. ſi cōfeſſus. ff. de cuſto. z exhi. reo. hoc tñ intellige nō habere verū, ſi confeſſio eſſet facta calore iracūdie, niſi poſtea daretur perſeuerantia.
2 † nam cōfeſſio calore iracundie facta, niſi detur perſeuerantia non preiudicat. glo. ſing. c. ex literis. de diuor. ſm Panor. ibi. z adde ſingu. q̄ quis mitius agat cum ſponte confeſſo. hoc tñ non habere verum ſi ſit cōfeſſus timore pbationū. glo. ſing. in. c. de hoc. in verbo, in iure. de ſimonia. quā ſingu. dicit ibidē Panor. col. ſi. Et nota qđ quedā ſunt crimina grauia, quedā leuia, quedā mediocria, quedā occulta, et quedam notoria. de quibus vide Panor. z Feli. in. c. at ſi clerici. de iudi. z Jo. an. z Anto. de but. in. c. ex tenore. et in. c. ſin. de tempo. ordi. et quali. ordi. et ibi per eos que crimina impediāt
3 promotionem. † Et fac regulam q̄ omne crimē inhabilitās aliquē ad exercitiū officij dignitati electiue incūbenti impedit talē impeditū eligi, iſta regula pōt capi ex dictis Panor. z Jo. an. in. c. ſi. de poſtu. pla. nā qui eligit eo eligit vt que incūbūt dignitati electiue exerceat. ſi ergo illa exercere nō poſſit eligi non poterit: cū ceſſante cauſa ceſſare debeat effect9, iuribus vulgatiſſimis. Et adde ſingu. q̄ ſi papa eſt in peccato mortali notorie z ſcandalizat alios, nec eſt corrigibilis: q2 iugiter i tali peccato notorie manet, poteſt tāq̄ hereticus puniri. glo. ſing. in. c. ſi papa. xl. di. quā ſing. dicit Pan. in. c. ſignificaſti. de electio. col. ij.

Summarium.

1 Accuſatus, inquiſitus aut de crimine denunciatus nō eſt ad eccleſiaſticas dignitates eligendus.
2 Inquiſitio non eſt contra aliquem formanda, niſi precesſerit infamia.
3 Electio ſeu promotio quando per accuſationem, inquiſitionē aut denunciationem impediatur.

Capitulum.xxiij.ſecunde partis.

1 Vigeſimotertio † requiritur ne eligēdus ſit de crimine accuſatus vel contra eum fiat inquiſitio, aut ſit denūciatus, nā ſi q̄ accuſat de crimine, aut ꝯ quē inquirit, aut ſi denunciatio ſit in eū formata pēdēte accuſatiōe, inqſitione, aut denūciatione nō poterit promoueri. c. omnipotēs deus. de accu. et. c. tantis Daniel. lxxxj. diſ. z. ff. de libe. cau. l. qui de libertate. ff. de muneri. et hono. l. reus delatus. z ar. in. l. reū. ff. de procur. ratio autem premiſſorum eſt: quia ex quo accuſatur aliquis, denūciatur, aut inquiritur, eius opinio eſt grauata, vt dicit gloſ. in verbo, nuntiantur. in dicto. c. omnipotēs. et ibi Panor. quare eligi non poterunt accuſati, inquiſiti, et denunciati. Super hac materia fuerunt varie opi. pro qua materia vide Inno. in. c. accuſatum. de ſimo. et Joan. and. et Panor. in. d. c. omnipotens. et ſic cōclude poſt Panor. in dicto. c. omnipotens. z dic q̄ inquiſitus nō poteſt
2 eligi. † nam non eſt contra aliquem inquiſitio formanda, niſi precedente infamia. c. qualiter et quando. in ſecundo. de accuſa. ex quo ergo infamia preceſſit, eligi nō poterit inquiſitus dictis iuribus. Si vero loquamur de accuſato, dicendum eſt quod ſi preceſſit infamia non poterit eligi: quia infamia etiam facti, vt. ꝫ. dixi, repellit a dignitatibus. l. ij. C. de dig. lib. xij. z regula infamibus. et ibi per Dy. ff de regu. iuris. Sed ſi infamia non preceſſit, eligi poterit accuſatus argumē. optimo. in. l. j. §. cum quis. ff. de queſti. nam alias poſſet aperiri via fraudibus. nam ad impediendas electiones quotidie eligendi accuſarentur. In denunciatis eſt etiam diſtinguendum: quia aut preceſſit infamia: et tunc dicendum eſt ratione premiſſa quod denuntiatus pendente lite non debet eligi, ſi aūt nulla
3 precedat infamia. eligi poterit denuntiatus. † Et nota perpetuo qđ ea que ſuperius dicta ſunt, habēt verū qñ perſona accuſata, denuntiata, vel inqſita eſt infamata apud bonos z graues homines, ſecus ſi eſſet infamata apud viles: q2 tūc accuſatione pendente poterit pmoueri, hoc eſt dictū Hoſt. in. c. meminim9. qđ perpetuo mēti tenendū. dicit Feli. in. c. oīpotens. de accuſ. vbi ponit aliquas limitationes ad. d. c. omnipotens. de accuſa.

Summarium.

1 Religioſus pſbyter qui chirurgiā exercuit ex qua ſecuta fuit mors, eſt penitus ineligibilis.
2 Clericus in minoribus artem chirurgicam exercens ad ſacros promoueri poteſt, etiam ſi mors ſecuta fuerit in eo quem curandum ſuſceperat.
3 Doctor male conſulens tenetur parti leſe ad intereſſe.
4 Conſiliarij dominorum ad reſtitutionem tenentur male ablatoꝝ.

Capitulum.xxiiij.ſecunde partis.

1 Vigeſimoquarto requiritur. ſi eligēd9 ſit religioſus pſbyter † q̄ nō exercuerit chirurgiā, ſi ex ea mors ſecuta fuerit: ſiue fuerit diligēs, ſiue negligens, ſiue peritus, ſiue non. c. tua. de homicidio. pro eo enī q̄ religioſus (qui vite cōtēplatiue debet eſſe deditus, vt in. c. legi epiſtolā. xvj. q. j.) ſeſe illi chirurgie arti immiſcuit, operā rei dediſſe videtur illicite, ideo mors q̄ inde eſt ſecuta, eſt illi imputanda, z efficitur irregularis. tum etiā ratione celebrationis miſſe: q2 non decet manus que ſacroſanctū corpus dñi tractant tā vili exercitio deputari. z hic eſt verus intellectus. d. c. tua. de homic. ſm do. Feli. in. d. c. tua. col. ij. vt aliqua differētia ponat iter. c. ad aures. de eta. z qua
2 li. † qđ loquit in clerico ſeculari in minoribus cōſtituto, qui lȝ exercuerit chirurgiam, dū tamē fecerit ſm artem, z diligēs fuerit, licet mors ſecuta fuerit, poterit ad maiores ordines pmoueri. nō enī eſt in medico vt ſemper curet eger. l. illicitas. §. ſicuti medico. ff. de offic. preſi. ſecus aūt ſi per imperitiā aut negligētiā dicti clerici mors euenerit: z hūc intellectū ad illud. c. ad aures. ponit Feli. i. d. c. tua. de homici. imperitia culpe annumerat. inſti. ad. l. aquili. in. §. preterea. z ibi glo. notabilis p turib9 q̄ alleg. Panor. tñ intelligit. d. c. tua. in quocunq; clerico ſeculari exercente chirurgiam, vt ſi inde mors ſequatur q̄tūcunq; diligens z peritus fuerit, etiam ſi hoc intuitu pietatis fecerit, vt talis incurrat irregularitatem: ex eo q2 nō dat operam rei illicite: cum chirurgia ſit clericis prohibita. c. ſententiam. ne cleri. vel monachi. ideo euentum mortis eſt eis imputan-
3 dus: vtraq; opinio eſt probabilis. † Et his adde ſing. q̄ doc. cōſulens ex cuius imperitia parti eſt damnū illati: tenetur ad reſtitutionē in foro cōſcientie. ita dicit do. Anto. in. d. c. tua. qđ ſingulariter notandū dicit dñs Feli. ibidē, in col. j. circa principiū. z idē eſt dicendum de aduocatis qui offerūt ſe auxiliaturos fouentibus omnino iniuſtitiam: q2 ſi illi ſuccūbant tenētur ad omne intereſſe. Feli. in. d. c. tua. ita tenere dicit dominum Anto. in. c. calumniam. de penis. idem dicit ſi per imperitiam aut negligentiam aduocati pars iuſtam cauſam habens ſuccūbat. pro quo vide Panor. in. d. c. calumniam. de penis. z ibidē Hoſti. z eundem Panor. in. c. ſi. de iniurijs z damno dato. Circa conſiliarios dominorū qui quādoq; ſuadent bella iniuſta moueri aut exactiones illicitas fieri, q hac tēpeſtate gratiſſimi ſunt multis principibus: adiūge notabile dictū z breue notabile Panor. in. c. ſicut dignū. de homi. in col. iij. vbi di-
4 cit † q̄ ꝯſiliarij dñorum tenētur ad reſtitutionē male ablatorum in caſu premiſſo, qđ dictū notabile reputat Feli. in. d. c. tua. de homici. qđ iudicio meo eſt plurimū cōmendandū. Et iſta inducit idē Feli. ibidē cōtra iudices negligentes, ſi eorū negligētia pars ſuccumbat, vt ipſi teneant ad ſatiſfactionē. pro quo vide Panor. in. c. qñ ꝯtra. col. viij. xi. de pba. qui allegat ſingulare dictū Inno. in. c. ſicut dignum. de homicidio. qualiter in foro anime quis teneatur ad emendam damni quādo fuit in dolo vel lata culpa, que dolo equiparatur. l. quod nerua. ff. depoſiti. ſecus ſi fuit in leui vel leuiſſima. licet tunc poſſit agi ad emendam damni in foro contentioſo. l. in lege. ff. ad. l. aquiliā. ſecus in foro anime, ſed imponetur penitentia iuxta modū culpe. ar. xv. q. j. inebriauerunt, quod perpetuo notandum dicit ibidem Panor.

Summarium.

1 Eligi non poteſt qui cauſa faciende penitentie in monaſteriū deſcendit.
Reuelans cōfeſſiones in monaſterio penitētiā agere debet.
2 Deſcendens in monaſteriū gratia penitētie agende non poteſt eligi ad eccleſiaſticas dignitates.

Capitulum.xxv.ſecunde partis.

1 Vigeſimoquinto requiritur qđ eligēdus nō deſcenderit in monaſteriū cā penitētie ſicut dicim9 de reuelantib9 ꝯfeſſiones. ſunt aliqua crimina rōne quoꝝ imponit penitētia de iure in monaſterio agenda, vt in reuelantib9 cōfeſſiones, vt eſt tex. in. c. oīs. de peni. et remiſ. et in mulieribus adulteris. authē. ſed hodie adultera. C. ad. l. iuliam. de
2 adulte. et multa alia crimina que breuitatis gratia cōticeo. † tales igitur in monaſteria deſcendentes pro quocūq; crimine etiā leui z occulto efficiuntur ineligibiles: vt legitur z notatur in. c. poſt tranſlationem.

lationem.ver.ꝙ.de renuntia. Joan.and.in.c.ſi.de poſtula. preſin to.ita tenet ⁊ Inno.in eo.c.ſi.⁊ tex.eſt formalis in.c.ſi ille.l.diſtin. et ibi Domi.de ſancto Gemi.

Summarium.

☞ Eccleſiam viduatam vltra ſex menſes detinens, non poteſt eli
1 gi ad dignitates eccleſie.
2 Teſtes qualiter ad concordiam reducendi.
3 Tēpus electionū, confirmationū. ⁊ cōſecrationū quale.remiſſiue.

Capitulum.xxvj.ſecunde partis.

1 **Vigeſimotertio** † requiritur, vt eligēdꝰ nō detinuerit aliquā eccleſiā viduatam ſua negligētia vltra ſex mēſes, vt in.c.licet corporalia.in ꝟſi.ſed neq̄.vbi tex.vt ſi vltra ſex mēſes p ſuā negligētiā retinuerit eccleſiā viduatā, nec ibi nec alibi donū ↄſecrationis accipiat. Idē tꝫ Hoſ.in ſum.ti.de elec. in.§.qn eligi.ꝟ.ſed et. Et oꝫ illē tex.intelligi de ſex mēſibꝰ inchoatis, nā eſt tex.in.c.j.in ꝟ.qđ ſi vltra.c.diſt.loquēs de elec.qđ ſi vltra quinq̄ mēſes electus per ſuā negligētiā retinuerit eccleſiā viduatā, neq̄ ibi, neq̄ alibi cōſecrationis donū percipiat, q tex.c.j.c.diſtin. intelligit de quinq̄ menſibus finitis. Ita illos tex.ↄcordat Abb. in.d.c.licet.in gl.poſita in ꝟbo, ſex mēſes.⁊ hoc trahit ad ↄcordā
2 tiā teſtiū, † vt ſi deponant aliq de quinq̄ mēſibus, alij aūt de ſex, intelligat quo ad primos de quinq̄ mēſibꝰ cōpletis, dictū aūt teſtium deponentiū de ſex intelligat de mēſibus inchoatis. ⁊ ita teſtes cōcordat Bar.in ſimili.in.l.ij.§.creditū.col.ij.ff.ſi cer.pe.vbi dicit qđ ſi aliq teſtes deponāt de facto ante nuptias, alij antē de facto poſt nuptias, aut de facto ante guerrā aliqui, alij aūt de facto poſt guerram, cū ↄcordie vt dictū deponētiū ante nuptias vel ante guerram intelligat ante guerrā.ſ.finitā ⁊ ante nuptias.ſ.finitas, dictū vero deponentiū poſt guerrā, vel poſt nuptias, intelligat poſt nuptias ↄctas.de teſtiū cōcordia, vide gl.in.c.in noſtra.in ꝟbo.ſed aduerſis ⁊ ibi Panor.⁊ tex.in.c.cū tu.⁊ ibi Panor.⁊ Feli.in tit.de teſti.vbi
3 multa notabilia dicta Bar.adducit. ¶ † De tpē aūt qđ daẜ ad eligendū ⁊ ad electioni cōſentiendū ad ↄfirmationē ⁊ ↄſecrationē petēdas, vide glo.in ꝟbo, aliā.in.c.ſi electio.de elec.in.vj.ꝗ eſt admodum notabilis, ⁊ de ea materia dicā in.iij.parte.c.xliij.⁊.c.xliiij.

Summarium.

1 ☞ Suſpenſi nullo modo poſſunt eligi ⁊ de materia ſuſpenſionū remiſſiue.

Capitulum.xxvij.ſecunde partis.

1 **Vigeſimoſeptimo** requiritur † ꝙ eligendꝰ nō ſit ſuſpēſus.c.per inquiſitionē. ti.de elec.⁊.c.cū dilectꝰ.de cōſue.⁊ ibi p doc. Hoſt. in ſum.ti.de elec.§.qs poſſit.ver.itē iure. De multiplici genere ſuſpenſionū, ac de materia ſatis dixiſſe ſufficiat.ſ.in quinto requiſito quo ad eligentes.

Summarium.

1 ☞ Simoniacus non eſt eligendus.
Simoniaci ſunt excommunicati, quacūq̄ polleant dignitate.
2 Ius nullū queri poteſt per actum ſimoniace factum.
Collatio ſimoniaca beneficij eſt nulla.
3 Collatio an valeat criminoſo facta.
4 Verbū, ſpolietis latā eſſe ſententiam deſignat.
Simonia multis committitur modis.
5 Simonia committitur ſi ab eligendo pecunia tradatur,
Simonia an committatur ſi a tertio pecunia detur.

Capitulum.xxviij.ſecunde partis.

1 **Vigeſimooctauo** requiritur † ꝙ eligēdus nō ſit ſimoniacꝰ, nā ſimoniacꝰ nō pōt eligi.in.c.ſi alicuiꝰ.de elec.⁊ ibi Jo.an. Pauſ. ⁊ Bal.⁊.c.nobis.de ſimonia.cū ſi. Et eſt hodie deciſum in extrauag. Pauli ſecūdi incipiēte, cū deteſtabile ſcelꝰ ſimoniace prauitatis. ꝙ ſimoniaci quacūq̄ dignitate fulgeāt, ſiue tpali, ſiue eccleſiaſtica, ſiue ſint reges, ſiue regine, ſiue cardinales, epi, patriarche, aut in quacūq̄ dignitate mundana vel eccſiaſtica exiſtāt, incurrunt excōicationis ſniam: a qua nō poſſunt abſolui, niſi in mortis articulo ab alio ꝙ a Romano pontifice. Et
2 † per electiones, poſtulatiōes, ↄfirmatiōes, puiſiones, ſeu quaſuis alias diſpoſitiōes, ꝗs ſimoniaca labe fieri cōtingit, nullū ius cuiq̄ in dignitatibꝰ eccſiaſticis, pſonatibꝰ, officijs, ⁊ qbuſuis alijs bñficijs acqrit, nec ſimoniace puiſus facit fructꝰ ſuos, ſed ad oīm reſtitutionē teneẜ ꝗ pcepit ex bñficio ſic ſimoniace acqſito ſub aie periculo. effectum dicte extrauagātis eſt deteſtabile ponit do. Felin.in c.de ſimonia.ti.de ſimonia. Et adiūge ꝙ collatio bñficij ſimoniaca eſt nulla, ⁊ etiā renūtiatio.ar.j.q.j.c.ordinatiōes.⁊.c.ſicut.⁊.c.mattheus.de ſimonia.⁊ ita expſſe tꝫ Inno.in.c.cū vniuerſorū.de re.permuta.vbi expſſe loqtur de collatione ⁊ de renūtiatione. ⁊ idem tꝫ Gal.⁊ Cal.⁊ poſt eos Panor.in.c.cū clerici.de pac. Hoc etiā tenet do.Feli.in.c.inſinuatū.de ſimonia.⁊ Bal.in.c.ſi alicuiꝰ.de electio.
3 Et ꝗuis dicat Inno.in.c.cū noſtris.de ↄceſ.prebē. † ꝙ collatio facta criminoſo tꝫ. vt refert Feli.in.c.inſinuatū.de ſimonia.de veritate cuius dicti, vide Panor.in.d.c.cū noſtris.col.v.nō tñ hoc dictū habet verū, ſi per ipſam collationem fiat qs criminoſus, ſicut ſit qn collatio eſt ſimoniaca, ſic intelligit dictū Inno. Feli.⁊ ita declarat in.d.c.inſinuatū.in.j.col.in ver.nō obſtat doctrina. Et predicta limita, ſcꝫ ꝙ collatio ſeu puiſio ſimoniaca ſit nulla, habere verum qn ſimonia eſt cōmiſſa ante collationē, vel in actu collationis: quia ſi poſt, non eſſet nulla, lꝫ poſſit irritari. Nā titulus legitime acqſitus ex collatione, pꝑter ſimoniā ſuperuenientē non eſt nullus, ꝗuis poſſit irritari. ſic tenet Feli.in.d.c.inſinuatū.col.j.poſt Panor.in c.cū clerici.de pac. Et eſto ꝙ cōiter dicatur ꝙ cōſtitutio edita p verba futuri tpis ſit ferēde ⁊ nō late ſnie, vt eſt glo.in.l.in criminali.in verbo, habeaẜ.C.de iuriſ.om.iudi. Panor.in.c.ſi diligenti.de foro cōpe.⁊ Feli.in.c.rodulphus.col.xvij.in ver.vlti.q: ⁊ ibi per eum per octo colūnas.⁊ in.c.cū clerici.de pac.ponit verbū, ſpolietis.qđ eſt futuri tpis, quare videẜ qđ collatio ſimoniaca nō ſit nulla ſed an
4 nullanda. † Ad hoc eſt dicendum ꝙ dicta doctrina fallit in verbo, ſpolietis: q: importat latā eſſe ſniā, quaſi ſpoliatio ſit de facto, ſic dicit Feli.in.d.c.inſinuatū.col.j.de ſimo.⁊ ibi per eum. ¶ Et tenementi tanꝙ quotidianū, qđ promiſſio bñficij facta vt qs eligatur, eſt ſimoniaca.tex.in.c.de hoc.de ſimo. quod multi faciunt et cōmittatur etiā ſimonia ſi pecunia detur p habenda voce alicuius in electione, ꝗuis illa vox nō ſit neceſſaria p validitate ipſius electiōis. tex.⁊ ibi Panor.⁊ Feli.in.c.mattheus.de ſimonia.p quo vide Rudo.ro.in cōſi.cccxvij.vbi tꝫ ꝙ pmiſſio canonicatus, vt quis habeat vocē patroni, continet labē ſimonie, per.d.c.mattheus.bñ probat
5 c.cum ſuper.de confeſ. † Preterea nota ꝙ qñ daẜ pecunia ab eligēdo aut alꝰ ab eo ſimonia cōmittitur, ꝗuis eligentes eſſent eum alꝰ electuri nulla facta datione aut promiſſione, eo caſu nō tenet electio: q: ſimoniaca, ſiue talis pecunia fuerit data electoribꝰ ſiue alicui tertio, vtputa amico vel ↄſanguineo debētiū eligere. nam p iure ſpirituali querendo nō debet aliqd dari.c.ad aures.de ſimonia. Tū q: locus regiminis ꝗrentibꝰ ⁊ ambientibus denegādus eſt.c. in ſcripturis.viij.queſtiōe.j. Si vero pecunia ſit data a tertio alicui amico debentiū eligere: tūc procedit diſtinctio. gloſ.in.c.nobis.in verbo, interueniēte.ti.de ſimo. q: aut eligētes erant alꝰ electuri, et tūc valet electio: q: eo caſu, neq̄ eligentes, neq̄ eligendus fuere in culpa, ⁊ ſic tꝫ electio.ar.l.iij. C.ſi ex fal.inſtru. Si aūt nō erāt alꝰ electuri, non tꝫ electio. hec videtur mens Panorū.in dicto.c.nobis. poſt Hoſtieñ.et Jo.an.

Summarium.

1 ☞ Iudex, accuſator, teſtis aut tabellio, qui in cauſa criminali actum exercuerunt, ad dignitates eccleſiaſticas non poſſunt eligi.
Irregularitas quandoq̄ cum merito incurritur.
2 Iudex ⁊ qui in cauſa criminali actum aliquem geſſerunt, quare promoueri non poſſunt.
3 Irregularis efficitur quis ex ſola literarū lectura.
4 Pena ſanguinis non ſemper inducit irregularitatem.
5 Clerici de damnis ſibi illatis ſatisfactionem petere poſſunt.

Capitulum.xxix.ſecunde partis.

1 **Vigeſimonono** requiritur † ꝙ eligendus non iudicauerit in cauſa criminali, nec accuſauerit, nec teſtis, vel tabellio in dicta cauſa fuerit, ſi mors aut membri mutilatio ſecuta fuerit, nā omnes tales ꝗuis meritum ex iudicio, accuſatione, teſtimonio, ac ſcriptura conſecuti fuerint, ar.c.en vindicta.xxiij.queſtio.iiij.eo non obſtante ex illis actibus irregularitatem contraxerunt: quare neq̄ ordinari, neq̄ eligi poterūt. bonus text.in.c.aliquantos.lj.diſtinc.et ibi glo.in verbo, ad ſacerdotium. que adducit in materia multa iura, et bonum reputat illum text.c.aliquantos.ac dictam gl. Panor.in.c.ſententiam.ne clerici vel monachi.vbi per eum, ⁊ per Joan.an.ampliſſime de materia.
2 † ratio antem quare tales nō poſſunt ad ſacros promoueri, eſt horror, ne illi qui dederunt cauſam effuſioni ſanguinis, efficiantur miniſtri vnitatis et manſuetudinis. Panormita.in.d.c.ſententiam. col.j.ne clerici vel monachi. hec aūt irregularitas eſt de iure poſitiuo, ſm Inno.in.c.ad audientiam.de homicidio.⁊ Panor.in.c.clericis.ne cler.vel monachi.⁊ Jo.cal.de homici.c.penul. ¶ Et nota vnum quod eſt admiratione dignū, ſcꝫ ꝙ ſi litere mittantur alicui principi, vt aliquē facinoroſū qui in tali hoſpitio moratur capi fa

ciat ⁊ ſuſpēdat, princeps aũt tales literas tradat ſuo clerico vt eas
legat, quas idē cleric⁹ legit, quibus lectis princeps ſuſpēdi facit fa
3 cinoroſum: †eo caſu ex ſola literarũ lectura efficitur irregularis ſm
Hoſti. ⁊ Joan. an. in c. ſniam. ne cleri. vel monachi col. i. ⁊ ita tenet
Panor. eodem. c. ſententiam. col. ij. ⁊ ſic dicunt dicti docto. fuiſſe
reſponſum per dominum Clementem papam quartum, nec pro-
deſt clerico ſi dicat ſe ignoraſſe tenorē literarum: q2 debuit ſibi pri-
mo legere: qđ ſi nõ fecit ꝙ primum peruenit ad captionem debuit
ſubticere: ⁊ literas dño ſuo reddere dicens non eſſe officij ſui tales
legere literas. ratio autem predicte irregularitatis ſm dictos doc.
eſt: q2 dictus clericus legendo literas preſtitit auxilium ad mortē
4 facit quod legitur et not. in c. ſicut dignum. de homicidio. ¶ †Et
nota ꝙ non quelibet pena ſanguinis inducit irregularitatem, ſed
illa ſolum que mortem aut membri mutilationem continet. c. is
qui mandat. de homici. in. vi. ſm Joan. an. et Domi. in c. ſi. ne cle
rici vel monachi. libro. vi. et Panor. c. clericis. ne clerici vel mona-
chi. Clericus qui iuriſdictionem temporalem habet aut ex patri-
monio, aut ex beneficio cõmittendo vt veritate inquiſita fiat iuſti
tia, licet inde mors ſequatur, non efficitur irregularis. tex. in c. fin.
ne cleri. vel monachi. lib. vi. et ibi Jo. and. et Domi. ⁊ Phi. franc.
5 Et vide tex. notabilem in c. prelatis. de homic. in. vi. †qualiter cle
rici ſine metu irregularitatis poſſunt petere ſatiſfactionem de dã
nis ſibi illatis, etiam de criminibus expoſcentibus penam ſangui
nis, proteſtando qđ nõ agunt ad penam, ſed preciſe ad ſatiſfactio-
nem. ⁊ ibi vide Domi. ⁊ Philip.

Summarium.

1 Homicida non poteſt promoueri, iure diuino refragante.
2 Homicida non eſt priuatus beneficijs tpe beneficij habitis.
3 Homicida caute ſua beneficia amico renunciare debet, antequã pri-
uetur per ſententiam.
4 Sacerdos ſimplex in foro penitētiali homicidã abſoluere poteſt.
5 Homicida neceſſarius non eget diſpenſatione.
6 Epiſcopus diſpenſare poteſt cum homicida in beneficio ſimplici.
Epiſcopis in eccleſia reſeruantur ardua.

¶ Capitulum. xxx. ſecunde partis.

Trigeſimo requiritur ne eli-

1 gendus †fuerit homicida. quia homicida nõ põt pro-
moueri de iure diuino. i. Paralipo. xxviij. Non edifi-
cabis domũ nomini meo, eo ꝙ ſis vir bellator, et ſan-
guinem effuderis. que verba habentur tranſlatiue in c. ſi quis oẽm.
i. q. vij. ſi ergo homicida repellitur ab edificãdo templo, quãto plus
debet repelli a miniſterio. glo. de conſecra. diſtin. i. in c. i. in verbo,
prohibitus. ⁊ qđ homicida nõ poſſit promoueri ad ſacros, eſt tex.
tu. c. ad aures. de eta. et quali. et. c. ſi. de temp. ordi. et quali cũ mul-
2 tis ſimilibus. †Et nota ꝙ quãuis homicida non poſſit promoue
ri: tamen homicida non eſt priuatus beneficijs que obtinet tem
pore homicidij. Jnnocen. in c. cum noſtris. de conceſſio. preb. Jo.
andr. in eodem. c. in. ij. col. Panor in d. c. cum noſtris. col. v. pro quo
benefacit tex. in c. clericis. ne clerici vel monachi. ⁊ c. ex literis. de
exceſ. prela. et ſunt notanda illa duo iura. hoc etiam ſequitur dñs
Feli. in c. inquiſitionis. in col. i. circa ſi. de accuſa. Et hoc fallere vi-
det in homicidio qualificato, puta in homicidio perpetrato per aſ-
ſaſſinos, vt eſt text. not. in c. i. de homicidio. in. vi. ibi, cum dicit, et
depoſitionis a dignitate, honore, ordine, officio, ⁊ beneficio incur
rat ſententias ipſo facto. Et nota bonam cautelam quam ponit
3 dominus Felin. in d. c. inquiſitionis, col. i. ſcʒ †ꝙ cum homicida
non ſit priuatus beneficio, ſed veniat per ſententiam priuandus,
antequã talis homicida priuetur renunciet ſua beneficia alicui ami-
co ſuo, qui eadē ei reſtituat poſt habitã diſpēſationē. adiunge etiã
qđ homicida iuſte retinet beneficia donec priuet. Jnno. in d. c. cũ
noſtris. ⁊ Panor. col. v. in eodē. c. cũ noſtris. ⁊ Jo. and. ita tenet in
d. c. cũ noſtris. col. ij. hoc etiã tenet do. Feli. in c. de quarta. col. xi. in
prin. de preſcrip. Et vide ibidē dictũ do. Feli. qui per ſeptē media,
que ibidē adducit, tenet qualiter homicida donec beneficio priue-
tur, facit fructus ſuos, nec tenetur ad reſtitutionē eorũ. Et ibi ele-
gantiſſime per eũ, vtrũ clericus priuatione beneficij dignus, faciat
fructus ſuos donec in beneficio toleratur. ſingulariter fige menti,
4 †ꝙ ſacerdos ſimplex põt in foro penitentiali abſoluere homicidã
tex. ſing. in c. deus qui eccleſiã. de peni. ⁊ remiſ. quē ſing. dicit ibidē
Panor. intellige tñ niſi per ſtatuta ẽpalia prohibeant, vt ibi dicit
Panor. ¶ Quis autē diſpenſet cũ homicida, dicendũ eſt ꝙ cũ ho
micida voluntario ſolus papa diſpenſat in beneficio curato et or-
dine. Hoſtiē. ⁊ Panor. in c. ſicut dignum. de homici. do. Feli. in c.
ad audientiã. co. xi. nã papa cum omni irregulari etiã cũ homicida
voluntario diſpenſat, per regulam. c. propoſuit. vide copioſe tra-
ctantem materiam dictũ do. Feli. in d. c. audientiam. glo. tñ in di-
cto. c. ſicut dignũ. in verbo, cõſilium. voluit tenere ꝙ cũ homicida
voluntario non diſpenſet. tamen docto. tenent cõtrariũ vbi ſupra.

5 †quando aũt homicidiũ perpetratur neceſſitate ineuitabili etiã
per clericum non eſt opus diſpenſatione: q2 nullã eo caſu irregula
ritatē incurrit. cle. vnica. de homici. ⁊ ibi Cardinalis q multas po-
nit circa materiã qõnes. poterit ergo immediate clericus miniſtra
re. Panor. in d. c. ſicut. col. iij. Jo. de lig. in tractatu de iuſto bello,
tenuit ꝙ ſi clericus celebrans inuadat, iuſte põt dimittere celebra
tionē, ⁊ ſi ſe defendendo occidit aggreſſorē, poteſt incontinenti re
dire ad altare, ⁊ officium perficere: quia aggreſſor videt potius ſe-
ipſum occidere, ꝙ ab aggreſſo occidi, ſic refert Panor. in c. clerici
arma. de vita ⁊ hone. cleri. col. ij. i. hoc tñ intellige dum remanent in
metis terminis defenſionis. de materia defenſionis vide preclarã
repeti. l. vt vim. ff. de iuſti. ⁊ iure. editam a domino Claudio de ſey
ſello. et vide Bal. ⁊ alios doc. legales in l. recte poſſidenti C. vnde
vi. que lex eſt tiriaca ad venenum prefate legis vt vim. vide quoqʒ
Panormi. in c. clerici arma. de vita et honeſta. cleri. vbi diſputat
an clericis ſit licitum arma aſſumere tam pro ſui defenſione, ꝙ pro
proximi tuitione quã pro rebus clericorum, et quid in religioſis, ⁊
eundem Panormi. vide. c. olim. in primo. de reſti. ſpo. col. vj. vij. ⁊
6 viij. †Jn beneficio autē ſimplici poteſt epiſcopus cum homicida
etiam voluntario diſpenſare, tex. in c. henricus. de cle. pug. in duel
lo. pro quo etiam tex. in c. ſtudeat. l. diſtinctio. glo. in c. requiſitis.
in. §. niſi rigor. poſita in verbo, vt pleriſqʒ. vij. queſtione. i. ⁊ ita te-
nent Panor. et Hoſtieñ. in dicto. c. henricus. et Feli. in dicto. c. ad
audientiam. in beneficio autem curato ſolus papa diſpēſat, vt ibi
dem per dictos docto. tex. iuncta glo. i. in c. miror. l. diſtin. nec poſ
ſet inferior epiſcopo diſpenſare cum homicida in ſimplici benefi-
cio: quia vbi conceditur diſpenſatio, intelligitur conceſſa epiſco-
po, et non inferiori prelato, niſi aliud exprimatur: quia iſta ardua
reſeruantur epiſcopis. ita ſingulariter dicit Jnnocen. in c. ij. de eo
qui fur. ordi. recepit. quod dictum reputat ſingulare Panormi. in
dicto. c. henricus.

Summarium.

1 Celebrãs ſcienter in eccleſia interdicta in caſibus a iure pro-
hibitis non eſt eligendus.
2 Jrregularitas quotuplex ſit ⁊ vnde ortũ habuerit, remiſſiue.
Sedi apoſtolice que ſint reſeruata remiſſiue.

¶ Capitulum. xxxi. ſecunde partis.

Trigeſimoprimo requiri-

1 tur ꝙ †eligēdus nõ celebrauerit ſcienter in caſib⁹ non
permiſſis a iure, aut ex priuilegio in eccleſia eccleſia-
ſtico interdicto ſuppoſita, vt in c. is qui. in. §. is vero.
de ſen. exc. in. vi. ⁊ ibi per Do. ratio eius põt aſſignari: q2 celebrãs
in caſu nõ permiſſo incurrit irregularitatē: a qua non põt per aliũ
ꝙ per Romanũ pontificē liberari, vt eſt text. in d. c. is. quare talis
efficit ineligibilis, ⁊ actiue paſſiue etiã impoſtulabilis, vt ibi di
cta glo. poſita in verbo, ineligibilis. de hoc dixi. ſ. in prima parte.
2 in. xviij. requiſito quo ad eligentes. †De irregularitate quid ſit et
quotuplex exiſtat: vide Jnno. in c. niſi cũ pridē. de renũcia. ⁊ Car-
di. in cle. vnica. de homicidio, plenius videas Spe. in ti. de diſpen.
in. §. iuxta ppoſitionis ordinē. qui ibi tractat qđ ſit irregularitas, ⁊
qualiter ſumatur, ⁊ qualiter contrahatur, ⁊ vnde ortũ habuerit, an a iu-
re canonico, vel diuino: ⁊ ibi per dictũ Spe. qui materiã diſcutit ⁊
tractat per viginti colũnas. Et pmiſſus caſus eſt, vt. ſ. dixi, Roma
no põtifici reſeruatus: ſi videre cupias eaqʒ ſedi apoſtolice ſunt re-
ſeruata, vide Goff. in Spec. titu. de legato. in. §. nunc oſtendendũ.
vbi per quatuordecim col. materiam tractat: ⁊ ibi octoginta ⁊ no-
uem ſedi apoſtolice reſeruata enumerat.

Summarium.

1 Prodigus in eccleſia non eſt eligendus.
2 Prelatis negotiorum ſecularium peritiam non habens repelli
poteſt.
Liberalis ſine modo nemo eſſe debet.
3 Prodigus teſtari non poteſt.
4 Prodigus an ligetur iuramento.
Prodigus diſcretione caret.
5 Juranti temerarie pena eſt imponenda.

¶ Capitulum. xxxij. ſecunde partis.

Trigeſimoſecundo requiri-

1 tur ne eligēdus ſit pdig⁹, quia †pdig⁹ nõ põt eligi. Bal. i
c. cũ in cũctis. col. ij. de elec. ⁊ hoc ſi notabiliter ſit pdig⁹.
nã tũc inctuoſum eēt eccl'ie gubernãde. p quo facit tex. in l. ſi. C. de
ſniam paſſis ⁊ reſtitutis. plati etenĩ eccleſiarũ tales debēt inſtitui, q
non ſolũ de ſalute aiarũ, verũetiã de extrinſeca vtilitate ⁊ cautela ec
cl'ie ſe ſciant eſſe ſolliciti, vt Greg. inqt. cuius verba Gratian⁹ ponit
2 in c. petr⁹ diaconus. xxxix. di. ⁊ ibi tʒ Archi. †prelatũ poſſe repelli
qui non

quia non habet peritiã ſecularium negotiorũ, quẽ ſequitur ibidẽ Do.
debẽt etiã prelati largã manũ habere: ⁊ neceſſitatẽ patientibus ſuc
currere: alienam inopiã ſuam credere: q2 ſi hoc non habent vanum
eſt in eis nomen ep̃i. in ipſa autem liberalitate modus adhibẽdus
eſt rerum ⁊ perſonarum. Rerũ vt nõ oia vni, ſed ſingulis quedam
preſtentur vt pluribꝰ prodeſſe poſſint. iuxta illud Daviticũ Pſal
mo. cxj. Diſperſit dedit pauperibus. Perſonarũ, vt primũ iuſtis,
deinde peccatoribus, ⁊ hec ſuit Grego: ſi ſiia quã recitat Gratianꝰ
in. c. fratrem noſtrum. lxxxvi. di. de liberalitate que habet multas
cautiones Cicero. offi. j. c. deinceps vt erat ⁊c. vbi optime declarat
requiſita ad liberalitatez ⁊ de eius modo: hunc tamen modũ neſcit
ſeruare prodigus: nam neq3 tempus, neq3 modum, neq3 ſinẽ habet
expenſarum. l. j. ff. de cura. furio. et gloſ. in. l. j. in verbo, prodigis.
C. eo. titu. ⁊ Spec. in ti. de curatore. §. ij. quare prodigus non pote
3 rit eligi. †Et quẽadmodũ prodigus non poteſt eligi: ſic etiã nec te
ſtari. tex. in. l. is cui. ff. de teſta. ⁊ ibi Bart. tex. in. §. item prodigus.
inſti. quibus non eſt permiſſum facere teſta. ⁊ ibi Ang. niſi teſtare
tur inter liberos vt cõſuluit Bald. in conſi. cccxxv. j. lib. ⁊ eſt deciſio
Rote in antiq. deci. dcccixvj. de teſta. q̃ hanc materiã bene tractat
⁊ q̃uis prodigus acquirere poſſit: nõ tñ põt obligari: pro quo tex.
⁊ ibi Bar. ff. de ver. obli. l. is cui. quid aũt ſi iurauerit obſeruare con
tractum ipſe prodigus: an teneat ad eius obſeruantiã. Bar. in. d. l.
is cui. de ver. obli. arguit p ⁊ 3. ⁊ demũ concludit poſt Jacobum de
4 †are. qδ prodigus nõ teneatur ad obſeruantiam iuramenti: quia
ei eſt interdictum bonis ⁊ iuramentũ debet habere ⁊ continere iu
ſtitiam veritatem ⁊ diſcretionem ⁊ iudicium, ſed prodigus non di
citur habere diſcretionem ſeu iudiciũ. ergo non tenet ad obſeruan
tiam iuramẽti. ⁊ ſic dicit dictus Bar. reſpõdiſſe quendã valentẽ ca
noniſtam. ⁊ ita cõſuluiſſe ſe dicit ibidẽ idẽ Bar. ⁊ ratio eſt: q2 talis
actus eſt prodigo interdictus per ſuperiorẽ quo poſito ſic arguit.
venire contra preceptũ ſuperioris eſt peccatũ mortale: quia qui nõ
obedierit principi morte moriatur. de maio. ⁊ obe. c. ij. ⁊ intelligit
principi ſiue eccleſiaſtico, ſiue ſeculari, vt ibi notat. prodigus ergo
qui iurat ſuper contractu prohibito, iurat obſeruare quod eſt pec
catum mortale, ⁊ ideo ad eius obſeruantiam non tenetur, pro quo
tex. in aut. qδ eis. C. de nup. ⁊ de regu. iur. non eſt obligatorium. li.
vj. Et eadem ratione putat idem Bar. vbicunq3 ſtatutũ prohibet
aliquẽ contrahere vel aliquid facere, ille hoc faciẽdo ⁊ ſuper hoc iu
5 rando non obligatur. †fatetur tñ qδ imponetur ſic iurãti pena ra
tione iuramenti temerarij. qδ nota.

Summarium.

1 Uſurarius publicus eligi non põt ad dignitates eccleſiaſticas.
2 Uſure an ſint iure diuino prohibite ⁊ an iure ciuili.
3 Mutuans quibus caſibus poſſit vltra ſortez recipere abſq3 vſura.
4 Uſura qualiter committatur in miſſarum fundationibus.
5 Dona iniquorum ab altiſſimo ſunt reprobata.
6 Uſuras cõmittere non licet pro cultus diuini augmentatione aut
captiuorum redemptione.

Capitulum. xxxiij. ſecunde partis.

1 Triceſimotertio requiri-
tur† ne eligendus ſit vſurarius publicus ⁊ manife
ſtus: quia tales eligi nõ poſſunt. tex. in. c. de petro.
xlvij. di. vbi Gregorius inquit amatoribus vſurarũ
nulla ratione manus imponimus, ⁊ ibi de ſancto
Geminia. nam oẽs tales ſunt infames. tex. in. l. improbũ. C. ex qb.
cau. infa. irrogatur. et per conſequens ad dignitates et officia aſpi
rare non poſſunt. l. neq3 famoſis. C. de dignit. lib. xij. cum ſimilibꝰ.
et qδ vſurarij publici non valeant promoueri ad dignitates et of
ficia ita expreſſe tenet Jaſon de mayno. in. l. barbarius. in col. iiij.
ff. de offic. preto. et ibi per eum de inhabili electo a populo creden
te eum habilem ad exercendum officium, an propterea dicatur ha
2 bilitatus. †Qualiter vſure ſunt ꝓhibite de iure diuino, vide Bar
to. in. l. ſi non ſortem. de condi. indeb. ff. pro quo tex. in Pſal. xiiij.
qui pecuniam nõ dedit ad vſuram. ⁊ Leuitici. xxv. vbi ne accipias
vſuras nec amplius q̃ dediſti. et ibidem pecuniam tuam nõ dabis
ad vſuram, et Deuterono. c. xxiij. vbi non feneraberis fratri tuo. ⁊
ſic de iure diuino vſure ſunt prohibite in veteri teſtamento: in no
uo quoq3. Luce. vi. mutuum date nihil inde ſperantes. an autẽ de
iure ciuili ſint vſure prohibite. vide Barto. in. l. cunctos populos.
C. de ſumma trini. et ſide catho. colũ. iij. et. iiij. et gloſ. ſuper verbo,
apoſtolice. glo. etiam in. l. cum allegas. C. de vſuris. et in gl. j. in au
then. de eccle. titu. col. ix. ſuper hoc videas Panormi. in. c. cum ſit
generale. de foro compe. col. v. ⁊ vi ſuper glo. poſita in verbo, ma
lefactores. vbi concludit de mente imperatorum nunq̃ fuiſſe expli
ſe prohibere vſuras. †Si velis videre aliquos caſus in quibus
poteſt quis accipere vltra ſortem, nec propterea illaqueabitur cri
mine vſurarum, videas glo. in verbo, de feudo. in. c. conqueſtus. de
vſur. vbi Panormita. vna cum glo. ibidem poſita enumerat mul
tos caſus. vide etiam Joan. fab. ſuper rubrica de vſur. C. qui etiam
aliquos caſus enumerat, vide etiam Feli. in. c. cum venerabilis. de
excep. col. iij. ⁊. iiij. qui ibi plene poſt Panor. examinat qualiter de
iure canonico poteſt peti itereſſe lucri ceſſantis. Et quia quotidie
ſiunt venditiones cum pacto de retrovendendo, qui contractus vt
plurimum ſunt vſurarij, an ⁊ quando ſint tales cõtractus liciti vel
illiciti, ⁊ de cõditionibus in eis requiſitis, vide Panor. in. c. illo vos.
de pigno. ⁊ in. c. ad noſtrã. de emp. ⁊ vẽdi. qualiter teſtamẽtum vſu
rarij manifeſti dicatur nullum. et qualiter debeat carere eccleſiaſti
ca ſepultura. vide tex. in. c. quã q̃. de vſuris. in. vi. ⁊ ibi Joan andr.
Domi. ⁊ Phi. franc. et habes ibidem glo. ſing. in verbo, alioquin.
in eo qδ tractat an et quando vſurarius preſumatur acquiſiuiſſe ex
vſuris vel non, et illam glo. ſingu. dicit in eodem. c. Philip. franc.
in col. xi. pro eo autem quia multa capitula ſolent dare centum p
decem ſingulis annis: ⁊ quia ſuper tali modo faciẽdi ſunt multe ca
4 pellanie in partibus meis fundate, †vbi multi ordinant vnaz miſ
ſam dici ſingulis ebdomadis, ⁊ prõ hoc dant cẽtum aureos pro inſ
ſtitutione ac fundatione illius miſſe que pecunie deponuntur pe
nes aliquẽ ⁊ ei dantur, vt ex illis faciat ſingulis annis de annua pẽ
ſione decem pro quolibet centenario, qui cõtractus viſus eſt mihi
illicitus, non dico qδ eſſet illicitus vbi ille qui capit pecunias ha
beret bona ſuper quibus conſtitueret annuos redditus, dũ tamen
vẽditio talium redditu um eſſet cum iuſto pretio, iuxta determina
tionem canoniſtarum in dictis. cc. illos vos. ⁊ ad noſtram. de pign.
⁊ in. c. in ciuitate. de vſuris. ſed iſte qui prefatas pecunias capit ſeſe
obligat ad reddendum dictas pecunias toties quoties fuerit requi
ſitus. et ſic eſt verum mutuũ, ⁊ ſingulis annis ꝓmittit ſoluere de
cem pro quolibet centenario. ideo nunq̃ fuit mihi viſum tales cõ
tractus eſſe licitos. eo decreueraz hic attingere materiam quod
aliis prepedibus non valeo, ⁊ quia etiã eſſet tranſgredi intentum,
nec poteſt dici dictus cõtractus licitus, pro eo q2 ratione cultus di
uini dantur tales pecunie qui augetur propter huiuſmodi cõtractus
nam tales contractus ſunt vſurarij: cum ibi ſit verum mutuum, vt
dixi. et vſura eſt vtroq3 teſtamento prohibita. nec licet deo immo
lare ex aliena ſubſtantia, vt eſt tex. in. li. Prouerbio. iij. vbi honora
dñm de tua ſubſtãtia: quia qui offert ſacrificium de re aliena. ſic eſt
deo gratus, ſicut ſi in cõſpectu patris victimaretur filius. Eccleſia
ſtici. xxxiiij. ⁊ tranſlatiue in. c. non eſt putanda. l. q. j. ⁊ eodem. c. ec
5 cleſiaſtici. xxxiiij. †Dona iniquorum nõ probat altiſſimus, nec in
multitudine ſacrificiorum eorum propiciabitur peccatis. q̃ verba
habentur tranſlatiue in. c. immolans. xiiij. q. v. ea propter ſcribitur
Matthei. c. v. ſi offers munus tuum ad altare, et ibi recordatꝰ fue
ris qδ frater tuus habet aliquid aduerſum te, relinque ibi munus
tuum ante altare, et vade prius reconciliari fratri tuo, ⁊ tũc veniẽs
offeres munus tuum. quare videtur tales contractus eſſe a iure di
uino reprobatos, nec excuſantur tales contractus propter diuinũ
cultum, vt patet per ſuperius dicta. Item alia ratione, nam cũ ta
les contractus ſint vſurarij, vt ſatis notum eſt, ſi ſiant in forma pre
6 miſſa †et pro cultu diuino non licet vſuras committere: nec etiam
pro captiuorum redemptione, vt eſt tex. in. c. ſuper eo. de vſuris. et
tñ pro redẽptione captiuoꝝ põt cultus diuinus minui cũ hominũ
anime ſint cũctis rebus preferende. l. ſancimus. de ſa. ſan. eccle. pro
quorũ redẽptione poſſunt ornamẽta ſacra eccleſie (quibus ſit cul
tus diuinus) vendi, vt in. d. l. ſancimus. ⁊. c. aurum habet eccleſia.
xij. q. ij. ⁊ glo. in ſumma eadem cauſa ⁊ queſtio. ⁊ ſic cũ non liceat qδ
magis licere videtur. ſ. cõmittere vſuras ꝓ captiuorũ redẽptione,
nec licebit qδ minus eſt. ſcʒ eas committere pro cultu diuino iuri
bus vulgatiſſimis, quare cogita nec pro nunc plenius materiã at
tingo qm̃ eſſet a propoſito digredi.

Summarium.

1 Epiſcopus vnius eccleſie non poteſt eligi in epiſcopum alte
rius eccleſie.
2 Epiſcopus poſtulare poteſt, ſed non eligi.
3 Epiſcopus niſi priori renuntiauerit vinculo non poteſt ad aliam
eligi eccleſiam.
4 Prelatus epiſcopo inferior poteſt in epiſcopum eligi.
Electus non confirmatus eligi poteſt.
5 Epiſcopus qui epiſcopatui renuntiauit eligi poteſt.

Capitulum. xxxiiij. ſecunde partis.

1 Triceſimoquarto †requiri-
tur ne eligẽdus ſit ep̃s: nã ex quo eſſet ep̃s, eſſet ineligi
bilis: quia epiſcopꝰ eſt ſue eccleſie tanq̃ coniugi alliga
tus, cum inter ipſum et ſuam eccleſiam ſit vinculum coniugale cõ
tractum. c. licet. et. c. inter corporalia. de tranſlatio. epiſcopi vel ele
cti, ideo portat annulum. c. clerici. in ſecundo. de vita et honeſta. cle
ri. et ibi Jo. an. ⁊ Panor. Et ſic cũ habeat cõiugem: nõ põt in aliã
conſentire: q2 cõmitteret adulterium. c. ſicut. vij. q. j. vbi ſicut vir nõ

2 debet adulterare vxorē ſuā, ita nec ep̄s eccleſiam ſuā ⁊c. † Et quis
ep̄s nō poſſit eligi, poterit tñ poſtulari. c. bone. in primo. ⁊ c. ſi. de
poſtu. prela. et ibi Panor. ⁊ idem Panor. in. d. c. clerici officia. de
vita et hone. cleri. ⁊ Jo. an. in dicto. c. bone. ⁊ c. ſi. ⁊ Innoc. in dicto
c. ſi. de poſtula. prela. ⁊ archiep̄s poteſt in archiep̄m poſtulari. tex.
in. c. bone. in ſecundo. de poſtu. prelato. Ratio diuerſitatis (quare
ep̄s poſſit poſtulari: non autem eligi) eſt: q: cum ep̄s habeat coniu
gem nō poteſt conſentire in aliam: q: committeret adulterium, vt
ſ. dixi, ⁊ eligentes eligendo conſentiunt in eligendum. vt in ſpon-
ſum, cum per electionem initietur matrimoniale vinculū inter ele
ctum ⁊ ſuam eccleſiā, quod per cōfirmationem ratificatur, ⁊ per cō-
3 ſecrationem conſummatur. c. ſi. de tranſla. ep̄i vel elec. † Ideo opor
tet ꝙ ep̄s prius abſoluatur a priore vinculo, antequā aliud matrimo
nium initietur cum alia eccleſia: quare eligi nō poteſt ep̄s. ſecus au
tem eſt de poſtulatione: quia poſtulantes non conſentiunt in po-
ſtulatum. vt in ſponſum. ſed petunt gratioſe, vt tollatur vinculum
ſeu defectus impediens ipſam electionem per eum qui hoc facere
poteſt. Hanc diuerſitatis rationem ponit Panor. in. c. ſi. col. ij. de
poſtula. prel. Et licet ep̄s non poſſit eligi ſed poſtulari: tñ omnes
prelati ep̄o inferiores poſſunt in ep̄os eligi. Probat hoc tex. in. c.
cum inter canonicos. de electio. vbi prepoſitus fuit electus in ep̄m
et ita tenet Panor. in. c. ſi. col. iij. de poſtula. prel. Pro quo eſt etiā
tex. formalis in. c. ſi abbatem. de electio. in. vj. ⁊ ibi per Jo. an. Pe-
trū de anch. Do. ⁊ Philip. fran. Et dicit Panor. in. c. eccleſia. in
4 ſecundo. col. ſi. de elec. † ꝙ quilibet prelatus inferior ep̄o poteſt in
ep̄m eligi, ex quo non patitur aliū defectū. Hoc etiam tenet Pa-
nor. in. c. clerici officia. col. iij. de vita et hone. cleri. q: inter inferio-
res prelatos et ſuas eccleſias non contrahitur proprie verum ma-
trimonium: quēadmodū contrahitur inter ep̄m et ſuam eccleſiā,
vt dicit ibidem Panor. ¶ Quid autem ſit dicendum de electo in
ep̄m qui non eſt conſecratus an poſſit eligi: Ad hoc eſt dicendum
qđ ſi talis electus ſit confirmatus eligi non poterit: quia iam eſt ec
cleſie alligatus: q: iam matrimonium inter ſic electum et ſuam ec-
cleſiam eſt matrimonium iam ratum, vt. ſ. dixi, et eſt verum coniu
gium inter eos. ita eſt tex. in. c. inter corporalia. de tranſla. epiſ. vel
elec. quare ſine licentia pape non poteſt ſuam eccleſiā derelinque-
re. dicto. c. inter corporalia quare eligi non poteſt. vbi autem nō eſ-
ſet confirmatus ſed preciſe electus: tunc poſſet eligi cū poſſit prio-
ri electioni renuntiare. c. ſi electio. de elec. in. vj. Et ita tenet Pa-
5 nor. in. d. c. ſi. de poſtula. prelato. col. ſi. ¶ † Et adde ꝙ ep̄s qui epi-
ſcopatui renuntiauit (niſi ſi dictā renūtiationē ob aliquod crimen
non fecerit) poterit de nouo eligi. tex. eſt in. c. poſt tranſlationem.
de renuntia. Et ita tenet Panor. in. d. c. ſi. de poſtu. prela. col. ſi. q:
cum talis non ſit alligatus priori eccleſie matrimonialiter, immo
habeatur pro mortuo, quoad eccleſiam priorem. xvi. q. j. §. ecce. er-
go eligi poterit. Super hoc reperiuntur opiniones quas vide per
dominum Anto. Hoſt. et Joan. and. in. d. c. poſt tranſlationem.
de renuntiatio.

Summarium.

1 ☞ Cardinalis ad epiſcopatum eligi non poteſt.
Cardinalis qui pape immediate ſubeſt alas habet ligatas.
2 Cardinalis in officio maior eſt epiſcopo.
3 Cardinalis non epiſcopus eligi poteſt. ſi autem ſit epiſcopus, non
poteſt.
4 Cardinalis non epiſcopus proprie non eſt eccleſie ſponſus.
Abbas in epiſcopum promoueri poteſt.
5 Cardinalatus non eſt maior epiſcopatu in ordine.
6 Cardinales in ſuis titulis iuriſdictionem habent epiſcopalem.
Cardinali indigenti prouidere debet pontifex Romanus.
7 Cardinalatum qualiter de iure diuino eſſe dicatur.
8 Cardinalium officium eſt totum gubernare mundum.
Cardinales quales eſſe debeant.
9 Cardinales peccantes ceteris grauius puniuntur.
Papa de iure ardua ſolus poteſt explicare.
10 Electio vt rite celebretur tria ⁊ ſexaginta requiruntur.

¶ Capitulum. xxxv. ſecunde partis.

1 Triceſimoquinto requi-
ritur † qđ eligendus non ſit cardinalis: nam cardi
nalis ad epiſcopatum non poteſt eligi, ſuper quo
vide tex. et ibi Joā. an. in. c. bone. in primo de po-
ſtula. prela. col. ij. ⁊ Panor. ibidem. col. etiam. ij. et
eundem Panormi. in. c. ſi. de poſtulatio. prelato. colum. iij. Joan.
an. et Panorm. hanc materiam plene examinat in. c. eccleſia in. ij.
de elec. Unde ſcias ꝙ Hoſt. in. d. c. eccleſia. tenuit cardinalē in ep̄m
nō poſſe eligi ſed debere poſtulari, pro eo q: cardinalis immediate
ſubeſt pape, ⁊ habet alas ligatas magis ꝗ ep̄s, cum non conſueue-
rint cardinales exire curiam ſine licentia pape, ſed epiſcopus non
poteſt eligi, ſed poſtulari. c. ſua. de poſtula. prela. ergo nec cardina
2 lis. † Preterea cardinalis eſt maior ep̄o in officio. facit qđ notant
Jo. an. ⁊ Panor. in. c. ex geſtis. de cleri. non reſid. de hoc Barba. in
j. q. de preſtan. cardina. ſed quis debet eligi ad maius officium non
autem ad minus, vt eſt tex. in. c. legimus. xciij. diſtin. ergo cardina-
lis non poterit in ep̄m eligi. pro opinio. Hoſtien. videtur caſus in
c. bone. in primo. de poſtu. prela. vbi dicitur quidam veſtrum ſane
cte Praxedis preſbyterum cardinalē, quidā vero Immolenſem
3 ep̄m poſtulauerūt. Abbas autē antiquus diſtingit: † q: aut cardi-
nalis eſt ep̄s: ⁊ tunc non poteſt eligi per rationes poſitas in prece-
denti requiſito. aut cardinalis eſt cardinalis preſbyter aut dia-
conus, et tunc eligi poterit. pro quo eſt tex. ⁊ caſus expreſſus in. c.
eccleſia. in ſecūdo. de elec. vbi in litera quattuordecim. magiſtrū. G.
preſbyterum cardinalem cōcanonicū veſtrum elegerunt: ⁊ cū dicta
opinione videtur tranſire ibidem Jo. an. Prefatam diſtinctionē
ſequitur Panor. in. d. c. eccleſia. in ſi. col. q: ratio quā habes ſupra
in precedenti requiſito quare ep̄s non poſſit eligi ceſſat in cardina
4 li preſbytero vel diacono: † q: cū ipſi non habeant ep̄atum nō ſunt
proprie ſponſi eccleſiarū: merito poteſt in eis conſentiri matrimo-
nialiter. Nec obſtat ſm Panor. quia habent alas ligatas. nam il
la ratio nō concludit. Uidemus etenī abbatem eſſe ligatū ſuo mo-
naſterio qđ non poteſt deſerere ſine licentia ſuperioris, vt in. c. cū
venerabilis. de conſuetu. ⁊ nihilominus poteſt eligi in ep̄m. c. ſi ab-
batem. de elec. in. vj. dixi. ſ. in precedenti requiſito, nec etiā obſtat.
c. ſilium. j. q. j. qđ allegat Hoſt. quia illud. c. non probat id ad quod
inducitur per Hoſtien. ſed probat preciſe qđ ordinatus per papā
in eccleſia Romana nō poteſt inde recedere ſine licentia pape: nō
tamē prohibet electionem. nec etiam obſtat. c. bone. de poſtu. pre-
la. q: ſm Joan. an. ibidem verbum poſtulauerunt ponitur impro
prie quo ad cardinalem. Item tex. in. d. c. bone. non negat quin car
dinalis potuerit eligi, ita dicit Panor. in finalibus verbis. d. c. ec-
cleſia. in ſecūdo. Et ad rationem Hoſtien. cum dicit ꝙ quis debet
5 eligi ad maius officium non autem ad minus: dico † ꝙ cardinala
tus non eſt maior epiſcopatu in ordine, cum non ſit maior ordo in
eccleſia ordine ep̄ali. ideo papa ſe epiſcopum dicit et appellat. tex.
in proemio decretaliū, ſexti, ⁊ clementinarum. vbi papa ſe ep̄m no
minat. pro quo vide qđ notatur in proemio ſexti, ⁊ hoc caſu eſt in-
telligenda glo. in verbo, auguſtinus. c. ꝗꝗ. ij. q. vij. que dicit ꝙ gli-
bet ep̄s eſt maior preſbytero cardinali, quā gloſ. ſingularē reputat
Panor. in. d. c. eccleſia. col. ſi. Eſt tamen maior cardinalis ep̄o non
cardinali in officio. quia cardinales faciunt vnum corpus cū papa:
et iudicant totum orbem. c. per venerabilē. qui filij ſunt legitimi.
⁊ offendens eorum perſonas incidit in crimen leſe maieſtatis. c. fe-
licis. de penis. leditur enim maieſtas pape leſo eius collaterali. ita
tenet Pet. de ancha. in. d. c. felicis. col. j. et Philip. fran. ⁊ cōmuni
ter alij doc. canoniſte in. d. c. felicis. premiſſa; diſtinctionē poſt Jo.
an. Abbatem antiquū Anto. de but. ⁊ Panor. ſequitur Marti.
laudenſis in tractatu cardinaliū. col. v. verſi. an dñs cardinalis poſ-
ſit eligi. licet Jo. de imo. ⁊ Jo. de lig. et Hoſt. teneant contrarium.
6 ¶ † Et nota ꝙ dñi cardinales in eorū titulis habent iuriſdictio-
nem ep̄alem. de hoc tex. in. c. his que. de maiori. ⁊ obed. ⁊ ita ibi no
tant Jo. an. ⁊ Panor. ⁊ Barba. in. j. q. de preſtantia cardinalium.
col. xiiij. vnde in eccleſijs ſuo titulo ſubiectis habent correctionem ⁊
poteſtatem fulminandi cenſuras, ⁊ cetera que ſunt epiſcopalis iu-
riſdictionis. et tex. illius. c. his qui. non habetur alibi ſm Panor.
ibidem. ⁊ qđ habeant dñi cardinales in eorum titulis iuriſdictionē
epiſcopalem, ita dicit Jo. monachi in. c. vnico. lib. vj. de maiori. et
obe. ibi papā reſpondiſſe. et ita tenēt ibidem Archi. Do. ⁊ Phi-
lip. frā. pro quo vide Jo. an. in. c. dilectus. de capel. mona. ⁊ Paſ.
ibidem. ¶ Et animaduerte qđ ſi cardinalis indigeat debet Roma
nus pontifex eidem prouidere et ſubuenire ſm dignitatem ⁊ qua-
litatē cardinalis: q: dñs noſter papa debet diligere cardinales ſi-
cut ſeipſum: et in omnibus eorum neceſſitatibus arbitrio boni vi-
ri prouidere ſm doc. maxime Hoſtien. in. c. antiqua. de priui. ⁊ ita
tenet Marti. laudenſis in tractatu de cardinalibus. col. ij. verſicu.
7 Queritur ſi dñs cardinalis indigeat. ¶ † Eſt autem cardinalatus
de iure diuino, vt eſt tex. in. c. ij. j. Regū. cum dicitur. domini enim
ſunt cardines terre, et poſuit ſuper eos orbem. ita dicit Hoſtiē. in
c. ex geſtis. de cleri. non reſi. ⁊ Jo. an. ibidē. Et dicit Panor. in. d.
c. ex geſtis. ꝙ non credit eſſe meliorem tex. alibi ꝗ in. c. per venera-
bilem. qui filij ſint legitimi. ad pbandum ꝙ cardinalatus ſaltem ſi-
guratiue ſit de iure diuino: et intelligas pro illo textu quē allegat
ille decretalis, que habetur Deutero. c. xvij. ſcz ſi difficile et ambi-
guum apud te iudicium ⁊c. ⁊ dicuntur ſacerdotes Leuitici generis
ipſi cardinales. tex. in. d. c. per venerabilem. de hoc Barba. in. j. q.
8 de preſtan. cardinaliū. ¶ † Officiū reuerendiſſimorum cardinaliū
eſt gubernare totum mundum: ⁊ ad ipſos ſpectat ſuſtentare totū
pondus mobilis mundi, ſm Martinū laudē. in tractatu de cardi-
nalibus. col. ij. poſt Jo. de ligna. in tractatu de bello. Et debet cet⁹
cardinalium reipublice, maxime eccleſiaſtice conſulere: ac vt ſena-
tus aſſiſtit principi: ſic et ipſi dño noſtro pape aſſiſtere debent. c. j.
et. ij. de offi. lega. lib. vj. Spe. ti. de legato. §. ſequitur. col. j. Debēt
autem

autez reuerendiſſimi Cardinales eſſe primo vt nubes ꝓpter deuo
tionem.de quibus Eſaias.c.xiij.qui ſunt iſti qui vt nubes volant.
Secundo debent eſſe vt columbe propter ſimplicitatem ⁊ purita
tem quā habere debent.Tertio debent eſſe candidiores niue quo
ad mores ⁊ vite mūditiam.Quarto debent eſſe rubicūdiores ebo
re antiquo propter charitatē ⁊ dñi noſtri Ieſu Chriſti paſſionis me
moriam,ita dicit dñs Martinus laudenſis in dicto tractatu colū.
iij.⁊ Hoſt.in ſumma titu.de peni.⁊ remiſ.§.cui confitendū ſit.ver.
9 cui Cardinales.† e dicti reuerēdiſſimi Cardinales quāto Roma
no pontifici ſunt proximiores:tanto acrius debēt puniri ſi peccāt,
exēplo Ade.de quo dicit Auguſtinus qḋ quāto erat deo primior,
tanto magis peccauit.de peniten.diſt.v.in.c.cōſideret.⁊ exemplo
Luciferi.de peni.diſt.ij.c.principiū.ita tenet Hoſt.in dicto ver.cui
Cardinales.de hoc plene Barba.in dicto tractatu.in.q.x. ¶ An
papa ſolus poſſit legē condere,⁊ ardua explicare ſolus,vide domi.
Feli.in rubrica de cōſti.col.i.⁊.ij.⁊.iij.vbi multos adducit doctores
pro ⁊ cōtra.⁊ demū concludit qḋ papa poſſit de iure ardua explica
re ſine cōcilio Cardinaliū,⁊ iura que poſſunt adduci pro parte con
traria debent intelligi de honeſtate.de hoc plene Barba.in.ij.qḋ.
in tractatu de preſtantia Cardinaliū. ¶ De multis queſtionibus
circa reuerēdiſſimos Cardinales videas doctores vbi ſupra.⁊ Car
dinalem floren.in cle.ne Romani.de electio.⁊ Andreā barb.in di
cto tractatu de preſtantia Cardina.vbi elegantiſſime ac copioſiſſi
me tractat de ipſis reuerendiſſimis Cardinalibus per.xvij.qōnes.
10 ¶ † Ex premiſſis habes ſexaginta ⁊ tria requiſita quo ad eligen
tes aut eligendos:ex quibus poteris alia colligere.⁊ per hec vale
bis multas impugnare electiones:ſi videas eligentes, aut electos
non qualificatos prout ſupra premiſſum eſt:et ſunt alique qualita
tes ſic requiſite vt earum defectus reddat electiones quandoqꝫ nul
las:pro quo notabis ſequentes verſus.
Mixti,natales,vitiū,laicus abuſus, tēporis lapſus, iterdictūqꝫ,
ligate alee,viuentis locus,appellatio,pape iuſſus, forma viri,re
probatio,neophitus,defectus verbi,populi voces,anathema.Si
mon,diſcordās ſi ſit,ſuſpenſio,ſciſma,ius electoꝝ nullū dat quod
libet horū.Quorū verſuum declaratio ſequitur.
Mixti.ſ.qḋ ſit per clericos ⁊ laicos.c.meſſana.de electio.
Natales:quia eſt defectus in natalibus.c.innotuit de elec.
Vitium:vt peccatum mortale vel aliquis alius defectus.de quib⁹
ſupra late eſt dictum.
Laicus abuſus.c.quiſquis.de electio.
Temporis lapſus.de quo in.c.ne pro defectu.
Interdictum.ſi de interdicto aut ab interdictis.cap.cū inter.R.
ſeniorem.
Ligate alee.quia ep̄s.c.ſi.de poſtula.prelato.
Viuentis locus.quia eccleſia non vacat.c.j.⁊.c.cum noſtris.de con
ceſ.preben.vel eccle.non vacan.
Appellatio iuſta.c.conſiderauimus.⁊.c.auditis.de elec.
Pape iuſſus.c.cum in veteri.de electio.
Forma viri.quia data erat forma.c.cum dilecti.de electio.vel ſi con
ſuetudo vel priuilegium dat formā:putavt electio fiat.de certo col
legio.c.cum dilectus.de conſue.⁊.c.abbate.de verbo.ſigni.
Reprobatio.quia alias fuit reprobatus propter delictū.c.gratuz.
de poſtulatio.prelatorum.⁊.c.ſuper eo.de elec.
Neophitus.c.ad noſtram.⁊ cap.cum in magiſtrum.de electio.
Defectio verbi.quia electio non fuit verbalis.c.eccleſia in primo.
de electio.
Populi voces.c.obius.de electio.
Anathema.ſi de excōmunicato vel ab excōmunicatis.c.bone.de
eta.⁊ quali.⁊.c.illa.de electio.
Simon.ſi ſimoniace.c.ſi alicuius.de electio.
Diſcordans.ſi ſit.c.i.⁊.ij.de poſtula.prela.
Suſpēnſio.quia a ſuſpenſis vel de ſuſpenſis.c.cum dilectus.de con
ſuetudine.
Sciſma.c.quia diligentia nullum dat ius electorum.i.electio eſt
nulla.hos verſus ponit Hoſt.in ſumma titu.de electio.§.⁊ quali
ter col.ij. ¶ Ex ſequentibus etiā poteris electiones impugnare:
ſi non fuerint ſeruata que inferius deſcribuntur:ad que bene ad
uertas.nam plene omnia diſcutientur que electionis formam con
cernunt.

Tertia Pars.

Summarium.

1 Beneficium eccleſiaſticum multis modis vacare dicitur.
2 Dignitas electiua in partibus vacare non cenſet,cui in curia Ro
mana in fauorem certe perſone eſt renunciatum.
3 Papa de dignitatibus electiuis quandoqꝫ prouidere poteſt.
4 Renunciatio facta in fauorem certe perſone eſt ſimoniaca.
5 Impetrans beneficium eccleſiaſticum non neceſſario mentionem
facere tenetur de vacationis modo.

¶ Capitulum primum Tertie partis.

Duabus partib' vtut
expeditis:ad tertiam deueniendum eſt:in
qua pollicitus ſum me appoſiturū formaꝫ
in electionibus obſeruādā.anteqꝫ vero ad
requiſita ad dictam formam perueniā mo
re cytharedorum(qui ſolent preludia pre
ponere priuſqꝫ ad verum peruenerint con
1 centū)aliqua premittā.† Et primo qꝫ vacā
te dignitate electiua.ſiue vacet per mortem prelati.ſiue per renun
tiationem,aut per priuationem,aut per tranſlationē:his enim mo
dis dicitur beneficium vacare:vt notatur in.c.ſuſceptū.de reſcrip.
in.vi.⁊.c.Quis.in.ij.de preben.eodē libro.⁊.c.ex trāſmiſſa.de renū.
⁊.c.ad petitionem.de accuſa.⁊ ibi Panor.⁊ Feli.⁊.c.ſi quis iā trāſ
latus.xxi.q.ij.⁊.c.quāto perſonam.de tranſlatio.epiſcopi vel ele
cti.cū ſimilibus.illi ad quos de iure communi priuilegio,aut con
ſuetudine pertinet electio, poſſunt ad electionē procedere:⁊ per
electionē ſeu poſtulationem de dignitate electiua prouidere:pro
hoc bonus tex.in.c.poſt tranſlationē.de renunciatione.vbi in ma
teria optimus caſus:nam(vt ibidē habet) vacante eccleſia cathe
drali Fauētina Romanus pontifex remiſit electionē preposito ac
canonicis einſdem eccleſie Fauentine.pro hoc etiā bo.tex.i.c.poſt
petitam.de elec.et in cap.bone.in primo de poſtula.prela.vbi di
cit Romanus pontifex:mandamus quatenus cum his qui voceꝫ
in electione habere noſcunt per electionē poſtulationē ſeu nomi
nationem canonicam in perſonā idoneā cōuenire curetis.⁊ tex.in
pragmatica,titu.de elec.in.§.ad regimen.faciunt iura que ſuperi⁹
adduxi in prima parte paulo ante primū requiſitū quo ad eligen
tes.an autem hoc habeat verū in omni vacatione:vide glo.hoc be
ne declarantē in pragmatica.in glo.poſita.in verbo clauſis.in.d.§.
2 ad regimen. ¶ † Ad vnum tamen aduertas:qḋ ſi fiat renuntiatio
in Romana curia de dignitate electiua in fauorem certe perſone,
dicta dignitas electiua non cenſetur vacare in partibus nec eſt
eo caſu locus electioni:ſed apoſtolice prouiſioni,et ſic vidi ſerua
ri in parlamento Pariſiaco.Et ratio eſſe poteſt:quia per talem re
nuntiationē factam in fauorē certe perſone videt quis ſibi eligere
ſucceſſorem quā facultatē poteſt Romanus pontifex ſolus conce
dere.vt in.c.petiſti.vij.q.i.nec hoc videtur cōtra pragmaticam:ꝗ
3 per pragmaticam † Romanus pontifex non prohibet prouidere
de dignitatibus electiuis in caſibus a iure ſibi permiſſis.vt eſt tex.
in dicta pragmatica.in.d.§.ad regimē.cuiuſmodi eſt iſte.dicto.c.
petiſti.quare Romanus pontifex eo caſu poterit prouidere de di
gnitate electiua illo modo renuntiata.iſte paſſus eſt diſputabilis:
⁊ pro vtraqꝫ parte multa iura adduci poſſent:que omitto propter
dicte curie obſeruantiā:que profecto iſtud non obſeruaret niſi iu
ſtum ac canonicū foret cum ſit viris vndiqꝫ ⁊ moribus,⁊ literarum
4 notitia cōſummatiſſimis cōpoſita. ¶ † Et nota qḋ renūtiatio fa
cta in fauorem certe perſone eſt ſimoniaca.pro quo vide Panor.⁊
Ioan.in.c.cum vniuerſorum.de rerū permuta.⁊ eundē Panor.in
c.dilecto.de prebē.quā inferior Romano pontifice nō poteſt ad
mittere.⁊ beneficiū ſic renūtiatū pōt impetrari tanqꝫ vacans.ꝓ quo
vide Panor.in.c.ex parte.i.de offi.deleg.⁊ in dictis.c.dilecto.⁊ cū
vniuerſorum. ¶ Et adde qḋ vacante ſede apoſtolica ꝑ priuationē:
vt puta qꝛ Roma. pōtifex ꝑ cōciliū priuat:aut ꝑ renūtiationē ꝑ eū
factam:ad Cardinales pertinet electio:⁊ nō ad concilium.Ita ſub
verbo forte tenet Feli.in.c.ad petitionē.de accuſa.in colū.ij.ꝓ quo
vide Panor.in ſua prima diſputa.in finali col.bona gloſ.in verb.
moriente.cle.ne Romani.de electio.vbi dicit moriente vel cedēte.
5 et ibi vide per Cardi.floren.§.ſane.verſi.quero.† an autem de mo
do vacationis ſit facienda mentio in impetratione beneficiorum
eccleſiaſticorum:dicendum qꝫ nō ſecūdum Domi.poſt Lap.⁊ Ar
chi.in dicto.c.ſuſceptum.quos ſequitur Phil.Fran.in.d.c.ſuſce
ptum.col.iij.pro quo glo.in cle.j.in verbo quāuis.de preben.gloſ.
in.c.ſupplentes.in verbo vacationibus.in.vi.⁊ ita tenet Feli.quem
vide in.c.in noſtra.correlario trigeſimoſeptimo.de reſcrip.vbi in
materia adducit multa iura.

Summarium.

1 Eligentes ad electionem procedere poſſunt prelati corpore
nōdum tradito ſepulture.
2 Prelatum ſepeliri honeſtum eſt priuſqꝫ ad electionem procedā
tur ſucceſſoris.
3 Electionem celebrare ſtatim ante prelati ſepulturam quandoqꝫ
eccleſie eſt conducibile.
4 Tempus ad eligendum prelatum ſtatim currit a die mortis pre
deceſſoris.

Capitulum.ij.tertie partis.

Secundo premittendum

1 eſt:† qđ eligentes poſſunt ad electionē₃ ꝓcedere
corpore prelati nondū tradito eccleſiaſtice ſepul-
ture:vt eſt glo.ſingu.in.c.bone.in ſecūdo.in verbo
tractatū.de electio.quam glo.ſingulr̄ notandā di
cit Panor.in.d.c.bone.col.iiij.quā glo.ſequit̄ Jnno.Cōpoſt.Jo.
an.ꝛ Panor.licet Hoſt.ꝛ Vin.ꝛ quidā alij tenuerint cōtrariū.pro
opinione Jo.an.Jnno.Compoſt.ꝛ Panor.eſt bonus tex.in.c.ij.
viij.q.j.hanc opi.tenent Archi.Domi.ꝛ Phil.Frā.in.c.ſi electio.
de elec.in.vj.ꝛ ibi bo.tex.Bal.dicit in.l.genero.ff.de his q no.iſn.
qđ ar.illius.l.eadem die qua ſepultus eſt prelatus poteſt fieri ele-
ctio noui prelati.primā opi.tenent Archi.ꝛ Domi.de ſctō gemi.
in.c.nullus.in ſcđo.lxxix.di.Et quāuis reperiant̄ tex.pro cōtraria
opinione.vt in dicto.c.bone.ꝛ in.c.nullus in ſecundo.lxxix.di.cu₃
ſimilibus.illi tamen tex.debent intelligi qđ nō eſt procedendū ad
electionem corpore prelati nondū ſepulto,ac humato de honeſta-
2 te:† nam honeſtu₃ eſt vt prius prelatus ſepeliat̄:ꝙ futurus paſtor
eligatur:ſi tamē fiat electio priuſꝙ corpus prelati ſepulchro clau-
datur:nō ob hoc poterit caſſari electio:ſimile poteſt adduci ꝑ pri-
ma opinione de vxore carnali:que ſtatim mortuo marito eſt ſolu-
ta a lege mariti.ꝛ ſic poteſt nubere cui voluerit iuxta Pauli ſenten
tiam prime ad Corin.vij.vbi mulier alligata eſt legi quāto tꝑe vir
eius viuit:qđ ſi dormierit vir eius:liberata eſt a lege:cui autē velit
nubat tantū in domino:que tranſlatiue ponunt̄ in.c.vlti.ꝛ penul.
de ſecū.nup.ꝛ ibi per Panor.ꝛ Jnno.quas penas mulier infra an
num luctus nubens incurrat.ꝛ per Bar.in.l.j.C.de ſecun.nup.ꝛ ꝑ
3 eundē.in.l.liberorum.ff.de his qui no.infa. †Et eſt quādoq₃ cō
ducibile eccleſijs:vt ſtatim mortuo prelato procedat̄ ad electionē:
maxime ſi timent impreſſionē,aut aliud impedimentū:vtputa li-
teras principū,aut vocationem ad principes:qui quandoq₃ mitt
literas ad electores:aut eos ad ſe vocant:vt melius dicti principes
electores pro eligendo ad eorum votum inducāt:vnde timore: aut
verbis aliquando ſuauibus,ac promiſſionibus principū perſuade
tur eligentibus ad min⁹ dignos eligēdos:quos forte nō elegiſſent:
ſi ſtatim mortuo prelato ad electionē proceſſiſſent ꝛ priuſꝙ dictas
4 literas,aut iuſſum habuiſſent. †Et nota qđ electoribus ſcienti
bus mortē prelati aut vacationem prelature:ſtatim ab hora mor-
tis currit tꝑs ad eligendū.lxiij.di.c.obeuntibus.ꝛ.l.di.poſtꝙ.ergo
poterunt ſtatim ad electionem procedere etiam inſepulto corpo-
re prelati.Jo.an.in finalibus verbis dicti.c.bone in ſecūdo.

Summarium.

1 Electores viuente prelato cōſultorie de paſtore futuro poſſūt
tractare,ſed non diffinitorie aut deliberatorie.
Tractatus ambitioſus,cōuentionalis,pactionalis,cōditionalis
aut aliter inhoneſtus eſt illicitus.
2 Tractatus conſultorius de prelato futuro,ante paſtoris mortē nō
eſt in iure prohibitus.

Capitulum.iij.tertie partis.

Deinde premitte qđ ante

1 †mortē prelati non eſt licitu₃ electoribus tractare
de ſubſtituēdo prelato.quādo talis tractatus eſſet
deliberatorius ſeu diffinitorius: eſt enim talis tra
ctatus illicitus ante mortē prelati non ſolum quā-
do concluderent electores de certa perſona eligenda:ſed etiā quā-
do ordinarentur aliqua ſpectantia ad electionē futurā vtputa ſi eli
geretur locus electionis faciende:vel ſi citarentur abſentes.hec enī
ordinatio et ſimilis eſt in iure prohibita.c.bone.in.ij.de electio.
lxxix.diſt.c.ſi quis papa.Et idem eſt dicendum de omni tractatu
ambitioſo conuentionali pactionali vel conditionali vel aliter in-
honeſto:cuiuſmodi hodie ſunt multi.ita tenent Jnnocē.Hoſti.ꝛ
Panor.in.d.c.bone.col.iij.ꝛ Joā.an.etiam ibidem.colū.ij. †Et
quāuis electio facta poſt huiuſmodi tractatū non ſit nulla:cū iure
cautum non reperiatur:eſt tamē annullanda:q₂ facta cōtra iuris di
ſpoſitionē.vt in.d.c.bone.ꝛ dicto.c.ſi quis papa.lxxix.diſt.nec eli-
gentes ſunt priuati propter hoc poteſtate eligēdi:cū iure nō cauea
tur:ſed ſunt puniendi:q₂ fecerunt rem illicitam:quinimo ſi receda
tur a priori tractatu,ꝛ eligatur alia perſona.tenet electio:licet ali-
qui diſtrictius per ſcripturaz et promiſſiones penarū ſimul ſe obli
gauerint ad aliquem eligendū,dum tamē poſtea ſe abſoluant.ita
2 tenet Jo.an.in dicto.c.col.iij.poſt Jnno.ꝛ Cōpoſtel. †Tracta-
tus autem cōſultorius non eſt in iure prohibitus: etiam ſi aliquis
dicat talis perſona eſſet honeſta et vtilis ad noſtram prelaturam:ꝛ
ꝛ ideo perſuaderet ad illam eligendam. non tamen debent eligētes
hoc omnino deliberare:ꝛ ſecundū hoc poteſt intelligi.c.ſi tranſit⁹.
lxxix.diſt.vbi habetur qualiter viuente papa poteſt haberi tracta-
tus de Romano pontifice ſubſtituendo.bo.tex.in.c.in noīe domi
ni.xxiij.diſt.ꝛ ſic tenent Jnno.Cōpoſtel.Jo.and.ꝛ Panor.in.d.c.
bone in ſecundo: de electione.

Summarium.

1 Capitulum cōgregare quis debeat pro futura electione.
2 Capituli conuocandi poteſtatem habens ipſum ad certo termino
conueniendum monere debet.
3 Jus vniuerſitatis aut Capituli in vno reſidere pōt,ꝛ quando.
4 Capituli congregandi ius habens,terminum a iure conceſſum re-
ſtringere non poteſt.
5 Capitulum congregare d₃ pro futura electione,qui antiquior eſt
receptione,non qui etate.
Bona diuidere debet,qui longiori tēpore adminiſtrauit.
6 Vocatio Capituli ad electionem faciendā qualiter fieri debeat.
7 Populus quibus modis congregandus.
Electores reperti perſonaliter ſunt ad electionem faciendam ci-
tandi.

Capitulum.iiij.tertie partis.

Preterea eſt premittendū

1 †qđ vacante dignitate electiua capitulum eſt con
gregandum ad prouidendum de futuro paſtore.
†Quis autem habeat cōgregare capitulum.ad
hoc dicendum eſt qđ ſi ſit aliquis in eccleſia ad quē
de iure aut de conſuetudine pertineat huiuſmodi cōgregatio ſeu
vocatio:ille habet congregare ſeu conuocare.ſi autem nō ſit aliqu
in eccleſia ad quem pertineat de iure ſeu de conſuetudine conuoca
tio ſeu cōgregatio capituli:congregabit antiquior.Jnno.in.c.j.de
maio.ꝛ obe.ꝛ Jo.an.ibide₃.Panor.ꝛ Feli.in.d.c.j.de maio.ꝛ obe.
Bar.in.l.obſeruare.de decurio.lib.x.Petrus de ancha.in repeti.
c.canonū ſtatuta.de conſti.col.octuageſimatertia.in verſi.x.princi
2 paliter quero. †Et ille qui habet poteſtatē capituli cōgregādi po
terit monere omnes de collegio vt in vnū congregētur ad collegiū
in certo termino.ꝛ quāuis nō poſſit punire nonuenientes niſi hoc
haberet cōſuetudo:poterit tamē eos cōſtituere cōtumaces ad hoc
vt poteſtas capitularis reſideat penes venientes.Jnno.Joan.an.
Panor.ꝛ Feli.in.d.c.j.de maiori.ꝛ obedi.pro hoc facit tex.in.c.cū
nobis.de electio.ꝛ ibi Panor.vbi habet̄ qualiter vocati nolētes
venire faciunt ſe alienos.Jnno.in.c.eccleſia.in.ij.de elec.facit gloſ.
in cle.quod circa in glo.poſita in verbo que in facto.de elec.ij dicit
abſurdum eſſe qđ vocati qui venire noluerunt aut qui expreſſe re-
nuntiauerūt:ꝛ etiam non vocandi cōputentur in electione.ꝛ ſic illi
3 tres cōparantur. †Et eſt dicendū qđ ſicut ius vniuerſitatis pōt re-
ſidere in vno.l.ſicut.ff.qđ cuiuſq₃ vniuerſitatis nomine.c.gratum ꝛ
ibi gloſ.de poſtu.prela.aliꝭ priuatis aut inhabilibus factis.vt.ſ.
dixi.in prima parte.§.ꝛ ſic eſt: vbi tractaui ad quos electio perti-
neat in eccleſijs cathedralibus et collegiatis. ita dicendum eſt in
alijs nolentibus venire contumaciter graue atq₃ abſurdū foret ne
gotia vniuerſitatis particularium contumacia impediri.ſic tenet
Panor.in.c.in cauſis.col.iiij.de electio.et ſic venientes poterunt
4 ad negotia collegij procedere. †Jſte vero qui habet facultatē con-
gregandi capitulum,non poterit reſtringere terminū iuris datu₃
ad eligendum.vt tenet Jnnocē.in.c.eccleſia.in ſecūdo de electio.ꝛ
ita tenet do Anto.ꝛ Panor.poſt eum in.c.cum nobis.col.iij.Et
poteſt ratio aſſignari:quia ille terminus eſt appoſitus in fauorem
collegij:ergo ille ſolus non poterit renūtiare illi fauori:licet capi-
tulum hoc poſſit.vt in.l.ſi quis in conſcribendo.C.de epiſco.ꝛ cle.
ꝛ.c.ad apoſtolicam.de regula.facit regula indultum.de regu.iur.
in ſexto.nec debet poteſtas ſibi data ad congregandū capitulū ex-
tendi ad caſum diuerſum:ſcili₃ ad poteſtate₃ reſtringendi terminū
iuxta notata in.c.ſi.de offi.Archi.per Jnno.facit.c.cum cōtingat.
5 de deci. †Et nota qđ cū dicitur qđ antiquior de collegio habet
congregare capitulū:non eſt intelligendum de antiquiore etate:
ſed de antiquiore in receptione:ita qđ qui primo fuit in collegio
receptus:debeat collegium congregare:pro hoc glo.notabilis in
verbo antiquiores.c.ſi.de conſuetu.lib.vj.quā glo.no.dicit ibide₃
Domi.facit pro hoc.l.j.ff.de albo ſcribē.bene facit etiā qđ notat
Panor.in.c.j.de parochijs.vt ille diuidat bona qui longiori tēpo
re habuit adminiſtrationem.Pro quo etiam facit qđ tenet Bart.
in.l.cum pater.§.pater pluribus.de leg.ij.pro hoc,etiam vide Lu-
cam de penna.in.l.ſi eius.de his qui ſe deferunt.lib.x.col.ij.vbi
materiam tractat quis bona diuidat adducens aut.iuris diuini.in
6 ij.col. †Qualiter autem fiat iſta vocatio:an per campana₃,aut
per literas,ꝛ per nuntios.Et eſt dicendū qđ ſi omnes canonici aut
alij eligentes ſunt preſentes:ſi eſt de more ſufficit ſola vocatio per
campanam:dūmodo ſit talis campana que poſſit audiri:ꝛ eius ſo
nus poſſit peruenire ad intelligentiam exiſtentium in loco. ita te
net Panor.in.c.in cauſis.colū.iij.ꝛ in.c.coram.colū.j.Joan.an.in
dicto.c.coram.in glo.j.et in dicto.c.in cauſis.in colū.ij.de electio.
gloſ.in.l.obſeruare.in verb.ſolēniter.C.de decurio.li.x.Bar.in.l.
omnes

7 omnes populi.de iuſtitia et iure.col.vi.†vbi dicit populum debe
re congregari ſono tube:vel pulſata campana:aut voce preconis.
ſi autem nō eſſent eligentes preſentes ſed abſentes:tunc eſſent vo
candi per nunciū aut per literas.c.cum inter vniuerſas.⁊.c.qꝛ ſicut.
de electio.Joā.and in.c.in cauſis.colum.iij.de elect.bene facit lex
curiales.C.de pred.decurio.libro.x.Et eo caſu ſi reperiantur per-
ſonaliter dicti eligentes perſonaliter erunt citandi:aut per edicta
apposita in valuis eccleſie:aut in eorū domicilijs:iuxta.c.cām que.
⁊ glo.ibidem in verbo ad domū.de dolo et contumacia. Joan.an.
poſt Inno.Hoſtien.et Cōpoſtella.tenet in.c.quia propter.col.ix.
qō canonicus debet citari perſonaliter ſi ſit infra loca infra que ſit
vocatio:⁊ ſcitur ibi eſſe:ſi vero neſcitur vbi ſit citetur per edictum
publicum in loco vbi cōmuniter moratur.c.ex tue.de cleri.non re-
ſidentibus.cum multis ſimilibus.idem Specu.ti.de electio.§.pri
mo.col.ij.verſi.et nota.

Summarium.

1 Capitulum in quibus ſede vacante cenſeatur ſuccedere.
2 Vicarij ſede vacante creandi,per quos fiant que ad Capitulum
ſpectant.
3 Syndicus ſede vacante creatus vicarijs factis, ad actus capituli
exercendos.
Notarij et literarum executores ſede vacante aſſumendi cum iu-
ramento.

Capitulum.v.tertie partis.

Onſequēter premitte qō
1 ſede † vacante capitulum ſuccedit in multis:vt in
confirmatione electionum prelatorum inferiorū.
c.a.cum olim.de maio.⁊ obedi.hoc tamen non ita
bene probatur alibi ſm Panor.ibidem. Itē ſuc-
cedit in poteſtate excōmunicandi et abſoluendi.c.vnico. de maio-
ritate et obedi.in.vi.glo.in verbo capitulo.in.c.cū olim de maio.
⁊ obe.⁊ibi plene per Panor.⁊ Feli.circa poteſtatem capituli ſede
vacante ponit Domi.xxiiij. dubia.in.d.c.vnico.de maio.⁊ obe.li.
vi.de materia Franciſcus pavi.in tractatu quem fecit de poteſtate
capituli ſede vacante.an autē capitulū eccleſie inferioris ſuccedat
in iuriſdictione ſede vacāte.vide Feli.in.c.his que.de maio.⁊ obe.
vbi inducit ſeptē motiua pro ea opinione que tenet qꝛ capl'm eccle
2 ſie inferioris nō ſuccedat in iuriſdictione ſede vacante.† Cum ergo
capitulum ſuccedat in multis que per ipſum poſſunt explicari,ſo-
lent ſede vacante creari vicarij qui habent facultatem exercēdi que
ſpectant ad capitulū ſede vacante.non eſt tamen neceſſaria iſta vi
cariorum creatio anteq̄ procedatur ad electionem:eſt bene vtilis ſi
electio differtur propter multa:maxime ꝑpter abſolutiones a ſen
tentijs excommunicationis ⁊ penitentias iniungendas in caſibus
prelato reſeruatis,⁊ propter alia que celeritatem exigunt:que lon
ge facilius quis conſequi poterit:cum facultas capitularis erit pe
nes paucos:q̄ ſi eſſet penes totum capitulum.quod eſſet difficile
3 congregare pro quocunq̄ negotio expediendo. †Creatione vi-
cariorum facta creatur ſimiliter ſyndicus ad petendum contuma-
ciam et defectum contra abſentes:⁊ ad omnes alios actus neceſſa-
rios ad dictam electionem proſequendam quouſq̄ negotium ele-
ctionis erit finitum:⁊ ad petendum inſtrumentum ſeu inſtrumen
ta fieri de his de quibus opus fuerit. Aſſumūtur quoq̄ notarij
et literarum executores et etiam teſtes qui omnes ſeſe aſtringunt
vinculo iuriſiurandi qō fideliter ſcribent:relationes ad veritatem
facient:⁊ alia que eorum officijs incumbunt fideliter peragēt atq̄
ea ſecreta tenebunt:donec fuerit facta publicatio per capitulū:⁊
de omnibus his ſolent fieri inſtrumenta:vt melius appareat con-
firmatori de proceſſu canonico ipſius electionis. Iſti autem nun-
tij facta deliberatione per capitulū ſuper proceſſu electionis, quo
modo ad ipſam procedendum ſit,et quo die cōceſſa ac decreta eis
citatione ſeu monitione ſiue per eum ad quem ſpectat decernere ſi
ue per capitulum:ſiue per vicarios procedent ad executionem ci-
tando perſonaliter:aut in eccleſia.aut in domicilijs eligētiū ipſos
electores.vt.ſ.dixi.

Summarium.

1 Terminus datus electoribus ad eligendū an poſſit arctari.
Canonici electuri preſentes procedere poſſunt alijs legitime voca
tis non venientibus.
2 Capitulum conuocans ad eligendum reſtringere non poteſt iuris
terminum.
Potentie capitulares in duabus conſiſtūt partibus.
3 Vocatio facta per duas partes valet ad conſtituendam minorem
in contumacia.
Iura que dicunt valida facta a maiori parte capituli, qualiter in-
telligenda.

4 Vocem non habentes,in duabus partibus capituli eligentibus
non ſunt computandi.
5 Termino iuris inſtante,poteſt vnus ſolus,penes quē ius capituli
reſidet,ad electionem procedere.
Dies pro homine cenſetur interpellare.
6 Vniuerſitatem eccleſiaſticam pōt antiquior congregare.
Conſuetudo inducere poteſt vt per capitulum congregentur eli-
gentes.
7 Remanentes in capitulo alijs ſe abſentantibus an poſſint ad ele-
ctionem procedere.

Capitulum.vi.tertie partis.

Onſequēter prepone de
1 termino electoribus dato† an alius termin⁹ datus
ad eligendū de quo in.c.ne pro defectu.de electio-
ne.poſſit artari.⁊ eſt dicendū qō ſi facta fuerit voca
tio capituli per eum ad quē de iure aut de cōſuetu-
dine pertinet congregare capitulū:q̄uis omnes nō cōpareant:dū
modo fuerint legitime vocati preſentes poterunt procedere ad ex
plicandos actus imminentes.⁊ ſic poterunt abbreuiare terminū
iuris:quia ille eſt appoſitus in fauorem capituli:cui fauori pote-
runt preſentes renunciare:cum tota poteſtas capitularis reſideat
in preſentibus:quāuis preſentes ſint minor pars.nam alij q fue-
runt legitime vocati,ex quo non venerunt,faciunt ſe alienos a capi-
tulo.⁊ ſic non ſunt de capitulo.ſic tenet Panor.in.c.cū omnes. de
conſtitu.col.iiij.⁊ in.c.in cauſis.col.iiij.de elec. Jo.an.in eodē.c.in
cauſis.col.iij.de elec.Inno.Jo.and.Panor.⁊ Feli.in.c.j.de maio.
⁊ obe.pro quo vide Feli.in.c.cū omnes.de cōſtitu col.xxij.hunc au
tem terminū non pōt reſtringere ſeu abbreuiare ille ad quē de iure
pertinet capituli conuocatio: vt ſupra dixi in preſuppoſito inci-
2 piente preterea eſt.†Eo tamen caſu quo nō ſeruat qō per aliquē
conuocetur collegium:tunc ſunt tres opiniones qualiter collegiū
ſit conuocandū:maxime reſtringendo terminū iuris.quas recitat
Panor.in.c.cum nobis.in glo.poſita in verbo reuocare.titulo de
elec.ſua tamē eſt opinio qō tunc requirant due partes capituli ad
monendum alios:quia potētie capitulares conſiſtūt in duab⁹ par
tibus quādo collegium eſt in cōgregādo.l.nulli.⁊.l.plane.ff.qō cu
iuſq̄ vniuerſitatis.⁊.l.nominationū.C.de decurio.lib.x.ſic tenet
etiam Bar.in.l.omnes populi.ff.de iuſti.⁊ iure.col.vi.in verſic.vi.
quero.hoc etiam tenet Inno.in.c.ij.de no.ope.nun.vbi etiam di-
cit qō non eſt vis qualiter,⁊ per quē iſte due partes congregētur:
3 dūmodo conueniant ſimul in conuocanda minori parte:† et valet
iſta vocatio facta per duas partes ad cōſtituendū minorē partē in
contumacia:ita qō tertia pars non poterit ſe contēptam allegare:
maior tamē pars niſi ſint due partes non ſufficeret ad vocandā mi
norem partem ⁊ ad conſtituendum minorem partē in cōtumacia.
⁊ iura que dicūt qō ea que fiunt a maiori parte capituli illa ſunt va
lida:vt per totū titulū de his que fiunt a maio.par.cap.illa iura de
bent intelligi qō ea que fiunt a maiori parte capituli illa debēt va
lida reputari quando collegium eſt iam congregatū.ſed ad congre
gationem faciendam quādo cōgregatio ſit per capitulū:⁊ nō per
aliquem particulariter:ad hoc qō vocati reputētur cōtumaces re-
4 quiritur qō due partes conueniant † in iſtis tn̄ duabus partibus
non ſunt cōputandi qui non habent vocem. Panor.in.c.cū oēs.
de conſti.col.penul.nec etiam abſentes debent in dictis duab⁹ par
tibus computari cum abſentes non ſint vocandi niſi in arduis. ſic
tenet dñs Feli.in.c.cum oēs.col.xxij.de conſti.Sed ſi iſte due par
tes vellent ex cauſa reſtringere terminū:poſſunt:ſine cauſa nō.Ho
ſtien.⁊ Panor.in.d.c.cum nobis col.v.Cauſa autē dicitur ſubeſſe
eo ipſo qō volunt prouidere eccleſie vacanti.⁊ ſic iſte due partes in
quibus totū collegium repreſentatur poterunt reſtringere termi-
num iuris:cum fauore collegij vt ſupradictū eſt talis termin⁹ fuerit
5 datus. †Hec tamen procedūt quādo nō inſtat terminus iuris.
quando aūt inſtaret et iuris terminus ad eligendū:tūc pars preſens
poſſet ad electionē procedere etiā ſi eſſet vnus ſolus:ſic tenet In-
no.⁊ Panor.in dicto.c.cū nobis.col.v.ar.c.ſi.lxv.diſt.quia nō te-
netur etiam vnus dimittere ius ſuum ꝑpter abſentiam aliorū:nā
ex quo termin⁹ eſt prefixus a iure omnes videnť eſſe moniti in ter-
mino.dies etenim pro homine interpellat.l.optimā.C.de contra-
hen.⁊ cōmit.ſtipu.⁊.l.iij.C.de iure emph.⁊.c.potuit de locato.in-
tellige quando abſentes ſciuerunt vacationem eccleſie:alias debuiſ-
ſet pars preſens notificare abſentibus.in.c.quia ꝑpter de electio.
Et aduerte qō ſm dñm Feli.in.c.cū omnes.de cōſti.col.penul.
que ſuperius dicta ſunt quoad duas partes:que requirūtur in vo
catione partis tertie:illud habet verū quando eſt congregāda vni-
6 uerſitas ſecularis.†nam vniuerſitatem eccleſiaſticā poteſt cōgrega
re antiquior vt tenent Inno.Jo.an.Panor.⁊ idem Feli.c.j.de ma
io.⁊ obe.⁊ ita tenet Petrus de ancha.in repeti.c.canonū ſtatuta.
de conſti.folio.xxi.in verſi.decimo principaliter quero.poſſet ta-
men iudicio meo probabiliter ſuſtineri,qō etiam idem dicendum
foret in congregatione eccleſiaſtica,eo caſu quo ipſi cōueniūt p ca-

pitulum,ꝛ non per aliquem particularez conuocari.nam cõſuetu-
do potuit dare hanc facultatem collegio.pro quo bo.tex.in.l.ſi.C.
de emancipa.libe.ꝛ.c.duo.de offi.ordi.cõſuetudo enĩ iuriſdictionẽ
donare poteſt:dictis iurib⁹.an aũt papa vel legatus poſſit reſtrin-
gere terminũ iuris datum ad eligendum.vide.c.cum in veteri.de
elec.ꝛ ibi Joã.an.ꝛ Panoꝛ.in.c.ex oꝛe.de his que ſi.a maio.parte
7 capituli.†Si capitulum ſit congregatũ pro electione faciẽda,dein
de qi forte oritur diſſidium ꝛ contẽtio inter eligentes,ſic ꝙ aliqui
exeunt capitulũ:an hi qui in capitulo remanẽt poſſint procedere
ad eligendũ:vide Panoꝛ.in.d.c.cũ nobis.col.v.ꝛ.vj.de electio.

Summarium.

1 Electio vocatis vocandis fieri debet,vocatio tamen abſentiũ
non eſt de ſubſtantia.
2 Succeſſoꝛ contempti in electione,poteſt contemptum predeceſſo
ris proſequi.
3 Contẽptus electionem ratificare poteſt factam eo ſpreto,ſed inua
lidam non poteſt validare.
Vox contẽpti in electione non auget numerum.
4 Vox contẽpti qua ratione nõ cõputetur in numero eligentium.
Contemptus in electione intra quantum tẽpus debeat contẽptũ
ſuum proſequi.
5 Electoꝛes ad electionẽ procedẽtes nõ vocato vocãdo,nõ priuãtur
eligendi poteſtate.

Capitulum.vij.tertie partis.

ET quia viſum eſt ad quez

pertineat,conuocare capitulũ:ꝛ an terminus iu-
1 ris datus ad eligendum poſſit reſtringi:†premit
tendũ eſt pariter qđ electio dz fieri vocatis vocan
dis.c.venerabilẽ.de elec.ꝛ.c.bone in ſcđo.eo.ti.et
l.obſeruare.C.de decu.lib.x.Iſta vocatio tamen non eſt de forma
ſubſtãtiali.ſed eſt de iuſtitia.ꝛ ſic electio facta non vocatis vocãdis
non eſt nulla.vt in.c.bone.in.ij.de electio.ꝛ ibi Jo.and.in col.ij.in
ſi.ꝛ Panoꝛ.in.d.c.bone.colũ.iij.ꝛ Hoſtien.in ſum.ti.de electio.§.
qualiter facienda.verſi.preſentibus.Et idẽ Panoꝛ.ita tenet in.c.
quia ꝓpter.col.vi.in verſi.ſeptimũ ſubſtãtiale.ꝛ.c.ꝙ ſicut col.ij.de
elec.ꝛ eſt ibi tex.ſing.ſm Panoꝛ.ibidẽ ad hoc qđ rõne contẽptus
aliquoꝛũ qui erant ad electionẽ vocãdi caſſari põt electio etiã poſt
confirmationẽ ꝛ conſecrationẽ electi:qđ ſequitur ibidẽ Inno.col.
2 ij.ꝛ Jo.an.etiam col.ij.ꝛ no.ſing.†qđ moꝛtuo contẽpto qui vox ſibi
cõpetebat ratione dignitatis,poterit ſucceſſoꝛ in prelatura proſe-
qui contẽptũ.gloſ.eſt ad hoc ſingu.in dicto.c.qđ ſicut ex literis.in
verbo conſentire in ſi.verbis quã ſing.dicit ibidẽ Panoꝛ.ꝛ eam ſe
quũtur Inno.ꝛ Jo.an.Et qđ ſupra dixi de contẽpto qđ poſſit pſe
qui contẽptũ poſt confirmationẽ ꝛ conſecrationẽ electi:hoc habet
verum quãdo contẽptus nõ fuit preſens tẽpoꝛe quo fuit emiſſum
edictum pꝛo confirmatione faciẽda:nam ſi eſſet preſens ꝛ taceret
non poſſet poſtmodum contradicere.c.ſi.de elec.in.vj.
3 †Et adde in materia ꝙ ꝗuis contẽptus poſſit ratificare electio
nem factã eo ſpreto:nõ tamẽ poteſt validare electionem inualidã:
nec eius vox auget numerũ.adeo qđ ſi ſint tredecim canonici:quo-
rum vnus ſit contẽptus ꝛ ſex eligant vnũ,ꝛ aliĩ ſex aliũ:deinde con
tẽptus alteram illarum electionũ ratificet ſua ratificatio eam nõ va
lidat:ꝛ licet vox contẽptoꝛũ qui erãt vocãdi debeat computari ad
ſciendum ſi electio fuerit facta a maioꝛe parte capituli.nõ tñ debet
vox contẽptoꝛum qui poſtea conſentiunt ad augendũ numerũ eli
gentium cõputari.gl.in verbo valebat.c.eccleſia.in.ij.de elec.ꝛ ibi
Panoꝛ.Inn.ibidẽ.ꝛ in.c.in Geneſi.de elec.vt in caſu premiſſo vox
contempti ratificantis electionẽ factam a ſex.ꝛ ſi ſeptem ſit maioꝛ
pars capituli:cũ in capitulo ſint niſi.xiij.tñ pro eo qꝛ vox conten-
pti non auget numerum neutra reperitur facta a maioꝛi parte:qꝛ
4 quelibet in prelibato caſu eſt a ſex facta.†Ratio aũt quare vox cõ
tempti poſtea ratificantis non cõputat in electione quoad augen
dum numerum eſt,quia cõſenſus eligentiũ debent preſtari in iteru
tinio:ꝛ ex illis debet reſultare electio.vt in.c.quia ꝓpter.quare cõ-
ſenſus per contemptũ preſtitus nõ auget numerũ. Et nota qđ
iudex ratione contẽptus:puta cõfirmatoꝛ nõ poteſt electionez aña
valida z annullare contẽpto nõ proſequẽte.Jo.an.in.c.qđ ſicut.col.
ij.de elec.lz Egi.fuerit in contraria opinione:pro quo Panoꝛ.in
c.in Geneſi.in ſi.col. Et nota ꝙ illi qui ſunt contẽpti debẽt pro
ſequi contẽptũ infra tẽpus datũ eis ad eligendũ:ꝛ idẽ dicendũ eſt
de contempto in actu collationis vt debeat infra ſex menſes q dã-
tur ad conferendum proſequi ſuum contẽptũ.ar.c.ij.de cõceſ.pre-
ben.ſic tenet Hoſtien.ꝛ poſt eum Panoꝛ.in.d.c.qđ ſicut.col.ij.de
5 elec.†His adde qđ ſi eligentes procedant ad actum electionis ali-
quo qui erat vocandus contẽpto,electoꝛes ob hoc non ſunt priua
tĩ poteſtate eligendi:ꝛ poſſunt electoꝛes caſſata electione ꝓpter cõ
temptũ procedere ad electionem ꝛ illũ eligere quẽ primo elegerãt
ſi aliud non obſiſtat:vt eſt tex.in.c.bone in ſecũdo.ꝛ ita notat ibi-
dem Panoꝛ.in.vj.notabili ti.de electio.

Summarium.

1 Vocandi ſunt ad electionẽ qui cõmode vocari poſſunt.
2 Iudex arbitrabitur quãdo ad electionem vocari debeãt abſentes.
3 Confirmatoꝛ electionis arbitrari debet ex quo loco vocari debue-
rint abſentes.
4 Eligentes in regno Francie ex toto regno debent vocari.
Reo quãdo incũbat onus probandi.remiſſiue.

Capitulum.viij.tertie partis.

EX quo ad electionez ſunt

vocandi eligentes,ꝓmitte pariter ex quo loco ſint
1 vocandi.† ꝛ eſt dicendum qđ de iure communi illi
ſunt ad electionem vocandi qui commode vocari
poſſunt.c.quia propter.de elec.ꝛ ibi Panoꝛ.ꝛ Jo.
an.Hoſt.in ſum.ti.de elec.§.qualiter facienda in verſi.commode.
nec eſt curãdũ ſiue abſentes ſint in prouincia ſiue nõ:qꝛ poſſet eſſe
qđ aliquis quandoꝗ eſſet in prouincia.ꝛ eſſet tamẽ in loco remo-
to:vt quando prouincia eſſet bene lata.ꝛ tunc vocare illuz de loco
tam remoto eſſet eccleſie grauoſum.Et item poſſet contingere qđ
quis eſſet extra prouinciam:tamẽ in loco bene propinquo:quare
non eſt habenda ratio an quis ſit in prouincia vel extra prouinciã.
2 †nec poteſt dari certa regula quando abſentes poſſint cõmode vo
cari.ſed habebit bonus iudex arbitrari ſcđm pericula imminẽtia ꝛ
diſcrimina viarum:nam forte ſi cito nõ fieret electio:poſſet imine-
re periculũ ſciſmatis ſeu intruſionis,vel abuſus poteſtatis laicalis
vel quid ſimile:vel propter guerras imminẽtes non poteſt fieri de
facili vocatio abſentium.pro hoc.c.de cauſis.de offi.deleg.ꝛ lex pri
ma.ff.de iure delibe.plerũꝗ enim nec locus nec tẽpus patitur ple
nius deliberandi conſilium.l.j.ff.de exercito.actio.Et ꝙ hoc ſit ar-
bitrarium tenet Hoſti.in ſumma ti.de electio.§.qualiter facienda.
verſi.quicquid dicatur.ita etiaz tenet Jo.and.c. quia propter col.
3 ij.ꝛ Panoꝛ.in.c.coꝛam.col.j.de electio. †Et ſuper hoc dubio is
ad quem ſpectat confirmatio electionis erit idoneus iudex ꝛ de eo
cognoſcere poterit.ar.c.ſi.de electio.in.vj.ita tenet Panoꝛ.in.d.c.
coꝛam.ꝛ ſimiliter ita viſus eſt tenere Hoſt.in ſumma ti.de electio.
§.qualiter.ver. quicquid.quãuis non loquatur ita clare ſicut facit
Panoꝛ.quãdoꝗ vocetur quis de toto regno.vt in.c.in Geneſi.vbi
dicit tex.de toto regno Francie ſm conſuetudinem eccleſie Galli-
cane debere vocari abſentes qđ intellige niſi ſit conſuetudo parti-
4 cularis in loco.vt ibidem dicit Panoꝛ.in col.iij.†Et nota ꝙ eligẽ-
tes Franci habent coꝛuz intentionem fundatam de iure,qđ debẽt
ad electionem de toto regno Francie vocari.dicto capitulo,in Ge
neſi.ꝛ ſic ſi fuerint contempti pro ſuſtentatione electionis aĩs cano
nice facte:opoꝛtet qđ illi qui proceſſerunt ad electionẽ probẽt con
ſuetudinem particularem in loco.ꝛ ſic reo hoc caſu incumbet onus
probandi.pro quo bonus tex.in.l.ſiue poſſidetis.C.de ꝓba.bona
glo.in verbo probante.in.c.vnico vt eccle.beneſi.ſine dimi.cõe.que
enumerat caſus in quibus reo incumbit ꝓbatio.ꝛ eſt glo.ſimilis in
c.accuſatoꝛ.vj.q.vlti.ꝛ ſic fallit regula ꝙ actoꝛe nõ probãte reus ab
ſoluitur.de qua in.d.c.vnico vt eccle.bene.ſine diminutio.cõferan
tur.ratione fundamenti de iure.

Summarium.

1 Conſuetudo valida eſt qđ abſentes ad electionẽ nõ vocẽtur.
2 Abſentes vocari debẽt de iure in canonicorum receptione,ſicut in
prelati electione.
Conſuetudo ius eligendi limitare põt ꝛ in totum auferre.
3 Conſuetudo contra ius cõmune eſt valida,ꝙ epũs in corrigẽdis ex-
ceſſibus canonicoꝛũ cõſenſum nõ teneatur requirere.
Vacatio longa eccleſijs eſt nociua.
4 Conſuetudo facit vt incõmoditas paruus quãdoꝗ toleretur.
5 Clerici abſentes in tribus caſibus ſunt vocandi.
6 Abſentes canonici in quolibet actu graui debent vocari.
Caſus exceptus a lege extendi poteſt rationis idẽtitate.
7 Extenſio in ſeptem ſimilibus fieri poteſt.
8 Abſentes canonici quãdo ſint vocandi.
Abſentes ꝓpter crimẽ nõ ſunt ad capitulares actus vocandi.
9 Canonici ſine ſua culpa abſentes debent vocari ad actus capitula-
res faciendos.

Capitulum.ix.tertie partis.

ITem pꝛemitte an invoca

tione abſentiũ ad electionẽ faciendã valeat indiffe
1 renter conſuetudo.†ad qđ dicendũ eſt qđ ſi ſit con
ſuetudo ꝙ abſentes nullo modo vocent ad electio
nem,talis cõſuetudo eſt valida.c.cũ in eccleſiis.de
preben.in

prebẽn.in.vi.ꝛ ibi Jo.an.ꝛ Domi.idẽ Jo.an.ita tenet in.c.coꝛam
in finalibus verbis de electione.ꝛ ibi dicit Innoc.conſuetudinem
preualere in electionibus.arg.c.non conſuetudinẽ.xij.di.ꝛ de con
ſue.c.cum dilectus.ꝛ.c.cum eccleſia.de cau.poſ.ꝛ proprieta.ꝛ meli⁹
in.c.in Geneſi.de elec.Et licet illud.c.cũ in eccleſijs.loquaſ de col-
lationibus prebendaꝛ vt abſentes non ſint vocãdi, ſi hoc hꝫ con-
ſuetudo, quando ad capitulũ pertinet earum collatio tantũ: eſt ea
2 dem ratio tamẽ in electionibus p̄latoꝛum: † quia ſicut in electio
ne p̄lati debent abſentes vocari de iure: ita in receptione canoni-
coꝛum.vt in.d.c.cum in eccleſijs.ſed in receptione canonicoꝛ valet
conſuetudo vt abſentes nullo modo vocẽtur per illũ tex. ergo pari
ratione debet valere conſuetudo vt abſentes nullo modo vocẽtur
in p̄lati electione.ꝛ hanc opi.tenet glo.in dicto.c.cuꝫ in eccleſijs.
que eſt poſita in verbo cõmode: quam glo.ad hoc notabilem dicit
Panoꝛ.in.c.coꝛam.col.ij.de elec.videmus cuꝫ qḋ conſuetudo po
teſt limitare et in totũ auferre ius eligendi.c.cũ dilectus.de cõſue.
et.c.cũ eccleſia ſutrina.de cauſa poſſeſ.et p̄prie.ꝛ.c.ij.de in integ.
reſti.ꝛ ibi per doc.dixi.ſ.in prima parte.ſi ergo hoc põt cõſuetudo
circa electionem vt p̄iuet veros electoꝛes poteſtate eligẽdi: quãto
magis hoc poterit circa vocationẽ abſentiũ: qḋ videt̃ minus per re
gulam topicam, ſi illud qḋ minus videt̃ ineſſe, ineſt: ergo illud qḋ
magis.in.c.cum per bellicam.xxxiij.q.ij.et.xxxviij.diſt.c.ſi in lai
cis.cum ſimilibus.et ponit dicta glo.in dicto.c.cuꝫ in eccleſijs. ali-
quas rationes pro validitate cõſuetudinis vt abſentes non ſint ad
electionem vocãdi.pro hoc facit.c.non eſt de cõſue.in.vj.vbi habet̃
3 † qḋ valida eſt conſuetudo contra ius cõmune: vt ſcilicet ep̄s nõ te-
neatur requirere canonicoꝛũ conſenſum in coꝛrigẽdis exceſſib⁹ in-
quirendis ꝛ puniendis ſuoꝛum ſubditoꝛum: ꝛ hec conſuetudo po-
teſt eſſe eccleſie vtilis p̄pter faciliorẽ expeditionẽ electionis: cũ lon
ga vacatio ſit eccleſijs plurimũ nociua.c.ꝙ ſit.de elec.in.vj Si vero
eſſet conſuetudo ꝙ abſentes omnino vocẽtur ad electionis actum
talis conſuetudo eſſet valida: dũmodo non tẽderet nimiũ in dãnũ
eccleſie.nam ſi talis cõſuetudo haberet qḋ etiam cũ incõmodo ec-
cleſie abſentes eſſent vocãdi: talis cõſuetudo nõ eſſet tolerãda tãꝙ
eccleſie grauoſa.c.j.de cõſue.in volumine Gregoriano.ſecus autem
foꝛet ſi cõſuetudo eſſet qḋ abſentes vocentur etiã cũ parua eccleſie
incõmoditate.nam talis cõſuetudo eſſet valida: quo caſu eſt intel-
ligenda glo.poſita in verbo in p̄ouincia.in.c.coꝛã.et.c.in Geneſi.
4 de electio.† ſic vt parua incõmoditas toleretur rõne conſuetudi-
nis p̄pter eius autoꝛitatem.c.cum tanto.de conſue.ꝛ.l.cõſuetudi-
nis.C.que ſit long.cõſue.Et hac ratione putat Panoꝛ.vt dicit in
c.coꝛam.de elec.valere conſuetudinem vt in oĩbus actibus debeãt
vocari abſentes maxime in alienatione rei eccleſiaſtice.naꝫ de iure
in alienatione abſentes non ſunt vocandi: vt eſt ſingularis text.in
auſ.hoc ius poꝛrectũ.C.de ſacroſan.ecc.cano.ſtata.x.q.ij.c.eis eiſ.
§.hoc ius poꝛrectum.illum text.reputat ſingu.Panoꝛ.in dicto.c.
5 coꝛam in ſi.¶ † Et nota qḋ quãuis dicatur ꝙ abſentes clerici de-
beant tñ in tribus caſibus vocari.ſ.in electione p̄lati.c.quia p̄o
pter.de elec.et cum volũt eccleſie p̄ouidere de canonicis.c.cũ in ec
cleſijs.de p̄ebẽ.in.vj.ꝛ cuꝫ intẽdunt ceſſare a diuinis.c.ſi canonici.
et.c.Quia.de offi.oꝛdi.in.vj.ſic tenet glo.in verbo ipſoꝛum in.c.p̄e
ſentiũ.de teſt.in.vj.quã gl.no.dicit Panoꝛ.in.c.ſi.de maio.ꝛ obe.
col.ij.p illa.gl.facit tex.notabilis in dicta auſ.hoc ius poꝛrectũ.C.
de ſacroſanc.eccle.vt in alienatione rerum eccleſiaſticarum nõ req-
ratur abſentiũ vocatio.dñs tamẽ Anto.tenet in.c.cum omnes.de
6 conſti.† qḋ in quolibet actu graui abſentes ſint vocãdi: q̄ in trib⁹
caſibus p̄miſſis ex grauitate p̄iudicij vocant̃ abſentes: ergo in
alijs grauibus idem erit dicendũ: vbi reperitur eadẽ ratio.pro hoc
eſt glo.no.in.l.j.in verbo iudicati.C.de condi.indebi. que gl.vult
qḋ caſus except⁹ a lege extendatur ex idẽtitate rationis.vt eſt tex.
notabilis in.c.cum dilecta.de confir.vtili vel inuti.ꝛ ſic nõ ſolũ lex
cõmunis extendit̃ ex idẽtitate rõnis: immo etiaꝫ cã excepti: qḋ eſt
menti tenendũ ſm Panoꝛ.in.c.cum oẽs.de cõſti.col.iij.p quo fa-
cit glo.ſingu.in verbo voluerit.C.de reuocan.donatio.que gl.vult
qḋ licet propter cauſas certas in dicta lege ſpecificatas donatio re-
uocetur idem etiã in alijs cauſis erit dicendum vbi eſt eadẽ ratio: ꝛ
illam gl.ſing.reputat Feli.in.c.paſtoꝛalis.de reſcrip.col.j.poſt Sa
lice.in dicta.l.ſi.ꝛ vide ſuper iſta materia Feli.in dicto.c.paſtoꝛalis
7 † qui adducit.vij.ſimilia in quib⁹ ſit extenſio.ꝛ vide eundeꝫ Feli.in
c.cum omnes.col.xiij.xv.ꝛ.xvj.de cõſti.vbi pleniſſime materiam
de vocatione abſentiuꝫ tractat.ꝛ vide quoꝙ Domi.in.d.c.p̄eſen
tium de teſt.in col.vij.ꝛ Panoꝛ.in.c.cũ inter vniuerſas de electio.
et Innoc.in.c.ij.de no.ope.nun.qui omnes tenent paritate rõnis
in negotijs arduis abſentes debere vocari.Bar.in.l.omnes popu-
li de iuſtitia et iure.ff.colum.vj.verſ.ſecũdo quero.et Panoꝛ.in.c.
cum omnes.de conſti.col.iij poſt Bar.ſuper materia abſentiũ vo-
8 candoꝛum ponunt notabilem diſtinctionẽ dicentes † qḋ ſi abſen-
tes non habent vocẽ: tunc illi non ſunt vocãdi per.c.quia p̄pter.de
electio.vbi dicitur qḋ ad electionẽ ſunt vocandi qui debẽt electio-
ni intereſſe.ſi autem abſentes habent vocẽ in capitulo: aut ſunt ab
ſentes ex neceſſitate, aut ex voluntate.ſi ex neceſſitate, ꝛ tũc eſt di-
ſtinguendum: quia aut ſunt abſentes ex culpa p̄opria: puta ratio
ne alicuius delicti dati ſunt in exilium: aut alſ.ſunt abſentes p̄o-
pter crimẽ: ꝛ tunc non ſunt vocandi.ar.l.amiſſione.§.qui deficiũt.
ff.de capi.dimi.facit.c.preter.xxxij.diſt.aut ſunt abſentes ſine cul-
9 pa: † vt quia regnat in patria Tyrannus: aut para abſentibus cõ-
tearius: ita qḋ abſentes non audent venire: ꝛ eo caſu ad hoc vt actus
p̄iudicet abſentibus debẽt illi qui ſunt p̄eſentes accedere ad fo-
rinſecos: aut eos citare: vt ſaltem ſi venire non audent mittant pro
curatoꝛes.facit.c.quanto.lxiij.di.no.Inno.in.c.ij.de no.ope.nũ.
vbi ponit pulchꝛa dicta.vbi vero eſſent abſentes ex voluntate coꝛũ:
et tunc non ſunt vocandi ſm Barto.in dicta.l.omnes populi: ex-
cipit tamen Panoꝛ.tres caſus: de quibus in.c.p̄eſentium in gloſ.
poſita in verbo ipſoꝛum de teſti.in.vj et ita intelligit Alexã.in ad-
di.ad Bar.in dicta.l.omnes in verſ.ſecundo quero.vbi illam glo.
reputat ſingularem.

Summarium.

1 Preſentes qui p̄oprie dicantur.
Abſens quis dici poſſit.
2 Canonici abſentes ꝛ vacationem ſcientes an ſint vocandi.
Certus quãdo certioꝛari debeat ꝛ quando non.
3 Venditoꝛem ſcire litem motam emptoꝛi non ſufficit, ſed ei denun
tiari debet.
4 Electoꝛes diem electionis ſciẽtes, nõ ſunt amplius vocandi.

¶ Capitulum.x.tertie partis.

Pariter nota qḋ ſecunduꝫ
Panoꝛ.in.c.ſi.de maio.ꝛ obedien.ſuper gl.poſita
1 in verb.p̄eſentiũ.† in factis concernentibus totã
p̄ouinciam p̄eſentes dicitur illi qui ſunt in p̄uin
cia.In concernentibus autem dioceſim illi dicunt̃
p̄eſentes qui ſunt in dioceſi: vt in.c.ſi.qui matri.accuſa.po. In cõ
cernentibus vero ciuitatem ſeu caſtruꝫ illi reputantur p̄eſentes: ꝛ
qui ſunt in ciuitate vel caſtro.in auſ.hoc ius poꝛrectum.C.de ſacro
ſanc.eccle.quis autem dicatur abſens: vide gloſ.in.l. p̄eſens.ff.de
p̄ocura.et ibi de p̄eſente.et de abſente vide Alexand.in addi.ad
Bar.vbi ponit multas remiſſiones.ſuper p̄eſente ꝛ abſente nõ po
teſt dari certa doctrina: nam ſm diuerſitatem negotioꝛũ vario mo
do quis dicitur p̄eſens vel abſens.glo.magiſtra.in.l.ſin.in verbo,
inter abſentes.C.de p̄eſcrip.longi tẽp.quã glo.magiſtrã reputat
Feli.in.c.quoniam frequenter.vt lite non conteſta.colum.ix.
2 ¶ † Quid dicendum erit ſi canonici abſentes ſciuerunt moꝛtẽ p̄e-
lati: puta quia erant cum eo quando moꝛtuus eſt aut aliã: an eo ca-
ſu ſi ſint in loco vnde ſint vocandi debeant citari ſeu moneri.glo.in
verbo cognouerunt.in.c.cum inter vniuerſas.tenet qḋ lꝫ eligẽtes
ſciant eccleſie vacationem: ꝛ eo tamẽ non obſtante debẽt vocari: quã
glo.ſequuntur Jo.an.ꝛ Panoꝛ.ibidem elegantiſſime Inno.in.c.
eccleſia.in ſecundo.de electio.hanc materiam tractat. ¶ Et lꝫ cer-
tus certioꝛari non debeat.c.cum qui.de regu.iur.in ſexto.hoc ha-
bet verum quando ſit intimatio ad finem ſimplicis ſcientie: ſecus
vbi fieret intimatio ad alium effectum ꝙ propter ſimplicem ſcien-
tiam habendam: nam tunc certus debet certioꝛari: ꝛ ſic debet in-
telligi dicta glo.in verbo cognouerunt.in.c.cum inter vniuerſas.
de electio.Bar.in.l.emptoꝛ.C.de euictio.ꝛ in.l.denuntiaſſe.ff.ad
leg.iul.de adulte.Panoꝛ.in.c.ſi.de emptio.ꝛ vendi.ꝛ idem Bart.
in.l.qui abſentem.ff.de p̄ocura.et ibi Alexan.in addi.ad Bart.ꝛ
3 ibi eſt caſus: † qualiter nõ ſufficit venditoꝛem ſcire litem motã em-
ptoꝛi, niſi venditoꝛi fuerit denũtiatum: nec ſufficit denũtiatio: ſꝫ
requiritur vt petatur a venditoꝛe quatenus veniat ad defendendũ
emptoꝛem.vt ibi per Bar.quando ſufficiat ſola notitia: ꝛ quando
quis dicatur habere veram notitiam ꝛ indubitatam, dñs Felinus
in.c.cum contingat.colũ.ij.iij.v.ꝛ.vj.de reſcrip.In caſu autem ele
ctionis debent abſentes vocari, non ſolum vt ſciant moꝛtem p̄ela
ti: ſed vt ſciant diem electionis faciende.quare eſto qḋ ſciant eccle-
ſiam vacare: eo non obſtante debent vocari.Panoꝛ.ꝛ Jo.an.in.d.
4 c.cum inter vniuerſas.† Si vero ſcirent diem aſſignationis pro ele
ctione facienda: non eſſent amplius vocandi ſi ſe abſentarent: quia
ex quo ſciunt diẽ aſſignationis certioꝛari nõ debent.l.j.ff.de actio.
empt.ꝛ vendi.ita tenet Innocẽ.in.c.eccleſia.in.ij.de electio.p quo
vide Jo.and.ibidem.

Summarium.

1 Vocatus pro electione facienda qua debeat hoꝛa comparere.
Citatus ad diem certum ea debet hoꝛa comparere qua ſolet actus
ille expediri.
2 Expreſſio diei quando habeatur pro hoꝛe expreſſione.
3 Nuntio iurato creditur aſſerenti ſe aliquẽ citaſſe.
Citanti de facto alieno non credendum.

4 Vocatio vna ſeu requiſitio ſufficit pro electione facienda.
5 Citatio ſeu interpellatio vnica ſufficit in actibus extraiudicia-
libus.

¶ Capitulum .xi. tertie partis.

Citatus ad electionem fa

1 ciendam † debet comparere de mane ante prandiū:
quia ea hora ſolet fieri electio propter miſſam ſpi
ritus ſancti et ſacram cōmunionē. de hoc Madā-
go. in prima parte .c. xvii. citatus etenim ad certaꝫ
diem debet comparere ea hora: qua ſolet expediri actus ad quē vo
catur. ſi autem talis actus poſſit expediri de mane et de ſero ſatis
eſt qd citatus ſeu monitus compareat illa die ſiue de mane ſiue de
ſero. ſic intelligitur .c. conſuluit. de offic. deleg. vide ibi Feli. et Bal.
in vſi. feudo. in .c. i. de milite vaſ. qui contu. eſt. quare dicit Jo. and.
qd ſi eligentes citentur ſeu moneantur vt compareant ad certam
diem pro aſſignanda die pro electione facienda: ſatis eſt vt compa
reant aliqua hora diei vſqꝫ ad horam ſerotinam: et idem eſt dicēdū
in ſimilibus actibus. pro quo vide Innocē. Jo. an. et Abbas. in .c.
2 cum nobis de electio. † Quando hora eſt de cōſuetudine vel natu-
ra actus: expreſſio diei habetur pro expreſſione hore. dñs Feli. in
c. ad petitionem. de accuſa. in colū. xi. Si autem quis citaretur ſi-
ne expreſſione diei et hore valeret citatio. vt eſt tex. in .c. cum para
ti. de appella. qui tex. nunqꝫ eſt tradendus obliuioni ſcdm Panor.
ibidem. et debet eo caſu comparere citatus quā citius poteſt cū quo-
dam temperamento. nō enim tenetur illico currere: nec etiā debet
eſſe moroſus. pro quo tex. in .l. quod dicimus. et .l. ratum. ff. de ſolu.
3 ¶ † Et aduerte qd nūtio iurato dicenti ſe aliqueꝫ citaſſe creditur.
l. i. §. cura carnis. ff. de offic. prefect. vrbis. et .l. magis puto. §. ne ta-
men. ff. de rebus eo. Bar. in dicta .l. i. glo. et Panor. in .c. cum para-
ti. de appella. dū tamen de cōmiſſione conſtet. naꝫ ſi non appareat
cōmiſſio non eſt credenduꝫ nuntio ſm Cy. l. fi. C. ne exhib. reis. ad
idem. l. ii. quemadmodum teſta. ape. de facto tamen alieno nō cre-
ditur nuntio niſi probationes afferat. pro quo vide Bart. et Alex.
in addi. ad Bart. in dicto. §. cura carnis. his adde Feli. pleniſſime
hanc materiam tractantē in .c. ad petitionem. col. x. in ver. itē que-
4 ritur iuxta predicta ti. de accu. ¶ † Et nota qꝫ in vocatione abſen-
tium ad electionem non requiritur trina monitio ſeu vnum per-
emptorium. ſatis enim eſt vna vocatio monitio ſeu requiſitio. glo.
in verbo preceptione .c. ſi epiſcopus. xviii. diſt. ita tenet Inn. et poſt
eum Panor. in .c. cuꝫ nobis de electio. nam regulariter in requiſi-
tionibus extraiudicialibus ſufficit vnica requiſitio: preſertiꝫ quā
do par requirit parem. per dictā glo. in verbo preceptione que ad
hoc eſt no. ſcdm Panor. in .c. cum cauſa. de offi. de lega. vbi hāc ma
teriam plene examinat cum diſtinctione in fi. colum. pro quo vide
Bar. in .l. ſi finita. §. iulianus. de dam. infec. dñs Feli. in .c. ex literis.
colum. iii. titu. de conſti. ponit regulā quam corroborat multis al
5 legationibus: dicens pro regula poni † qꝫ in actibus extraiudicia-
libus ſufficit vnica citatio interpellatio ſeu monitio: ad illam regu
lam ponit dictus dñs Feli. in .d. c. ex literis. nouem fallentias quas
ibidem videas.

Summarium.

1 Electio prelati fieri debet in eccleſia viduata.
2 Abſentes venire nō tenentur nec procuratores mittere, ſi realiter
impreſſionem fiendam circa actum electionis timeatur.
3 Canonicorū maiori parte abſente, non tenetur minor pars ad eos
exire pro facienda electione.
4 Conſenſus iure munitus ſeu vallatus eſt regula potiſſima huma-
norum actuum.
Appellatio ex impreſſione veriſimili iuſtificatur.
5 Citatus ad locum nō tutum, an poſſit cōfeſtim appellare.

¶ Capitulum .xii. tertie partis.

Tem premitte ad quē lo-

1 cum † pro electione facienda ſunt citandi eligētes:
hoc eſt, vbi debet fieri electio: et eſt dicendum qd in
eccleſia viduata: nec refert vbi fiat: dūmodo fiat in
eccleſia. tex. in pragmati. ti. de elec. §. et cū humane
ibi cum dicit in eccleſia conueniant. nam poteſt fieri in choro .c. cū
nobis. poteſt etiam fieri in capitulo .c. cum terra. et in locis ſimili-
bus infra eccleſie ambitum. arg. c. qua fronte. de appel. dummo-
do locus ſit honeſtus. arg. l. penul. ff. de iuſti. et iure. et in .l. ſi cū dies.
§. ſi arbiter. ff. de arbitris: poſſet induci conſuetudine, vt electio
fieret in certo loco, ſecundū Hoſtien. in ca. cum terra. ſi tamen fiat
in alio loco honeſto (ſi aliud canonicum non obſiſtat) valida erit
electio. arg. c. conſiderantes titu. de electio. male tamē faciunt eli
gentes peruertendo conſuetudineꝫ. Panor. in .c. cum terra. ſuper
2 glo. poſita in verb. in quo. ti. de elec. ¶ † Et aduerte qd ſi timeatur
fieri impreſſio circa actum electionis, ſic qd ille timor ſit realis, nō
tenentur venire abſentes: nec procuratores mittere: quia in perſo-
na vtriuſqꝫ timetur impreſſio. pro quo tex. iuncta glo. in verb. me-
tuebant in .c. bone in primo. de elec. et tunc licite petitur vt aſſigne-
tur locus idoneus et tutus: alias poſſet haberi recurſus ad ſuperio-
rem et appellari .d. c. bone. et ibi Panor. et ſm eum idem eſſet in quo
libet contractu eccleſie imminente: vt ſi melius poſſit expediri ex-
tra eccleſiam qꝫ in eccleſia propter metum realem debet capituluꝫ
exire eccleſiam et accedere ad locum tutum: de quo pulchre Innoc.
in .c. ii. de no. ope. nuntia. ¶ Vbi autem metus non eſſet realis, ſꝫ
perſonalis propter inimicitias quas habent abſentes particulari
ter, et tunc non tenentur preſentes exire: ſed ſi abſentes eo caſu ti-
3 ment venire: conſtituant procuratores. † Et ſi maior pars abſens
foret propter metum perſonalem minor pars nō tenetur exire et
ire ad maiorem: quia electio regulariter debet in eccleſia fieri .c. qd
ſicut. de elec. cum ſimilibus: vnde ex quo metus cōcernit perſonas
abſentium: debent mittere procuratores ipſi abſentes. ſi autē me-
tus eſſet realis: maior pars poteſt conſtituere locum ſecurum et ter
minum electioni future vt tenet glo. in dicto .c. bone in verbo me-
tuebant: putat tamen Panor. qd eo caſu requirantur due partes
capituli. de hoc ſatis dixi ſupra in .c. conſequenter prepone in hac
tertia parte. et eſt capitulum ſextum. circa multa egregia ac precla-
ra de metu: et qualiter prima et potiſſima regula actuum humano-
4 rum † eſt conſenſus iure munitus ſiue vallatus: quo dēpto omnis
actus eſt indifferens et informis et inanimatus. vt. ff. de actio. et obli
ga. l. obligationum. et .l. non omnis. ff. ſi cer. peta. videas Bald. in
tractatu ſchiſmatis ſub tit. ſi quis aliquem teſtari prohibuerit. Et
nota qd ad iuſtificandam appellationem propter timoreꝫ impreſ
ſionis interpoſitam non eſt neceſſe qd impreſſio fuerit ſubſecuta.
ſed ſatis eſt probare qd veriſimiliter de impreſſione timebatur. p
quo gloſ. no. in verbo metuebant in fi. in dicto .c. bone. quam no-
tabilem dicit ibidem Panor. quia appellatio extraiudicialis non
requirit qd grauamen neceſſario precedat: ſed ſatis eſt qd veriſimi
liter timeatur. vt in cle. ſicut. de appella. facit quod notat Innocē.
in .c. cum nobis. de elec. qualiter autem debet aſſignari locus tutus
omnibus qui ſunt venturi ad iudicium. glo. eſt notabilis in verbo,
periculoſum. in .c. ex parte. la primo. de appella. quam glo. notabi
5 lem et menti tenendam dicit Panor. ibidem: et ibi per eū † an cita
tus ad locum non tutum poſſit incontinenti appellare: an teneat
proponere exceptionem loci non tuti coram iudice. que autem re-
quirantur in validitate conſtitutionis procuratorum in actu ele-
ctionis: et de aliquibus circa dictos procuratores ad eligendū con-
ſtitutos: videas que infra ſubnectam circa finem huius partis in .c.
xl. incipiente, an autem in electione. Et etiam ſubijciam in fine hu
ius partis de tempore infra quod fieri electio debet, quando agaꝫ
de tempore confirmationis et conſecrationis atqꝫ preſtationis con-
ſenſus: que omnia vnico contextu expediā in capitulis. xlii. xliii.
et xliiii. et ſi bene congrueret hic in preludiis apponi tempus infra
quod debet electio celebrari: tamen recurrere poteris ad dictū lo-
cum, vbi plene videas.

Summarium.

1 Electionis die adueniente, qui electuri ſunt, in vnum cōgre-
gari debent.
Excōmunicati, ſuſpenſi et in ſacris non conſtituti ab actu electio-
nis ſunt excluſi.
2 Electores prelatuꝫ electuri, neceſſario miſſam de ſpiritu ſancto au
dire debent.
Miſſa non eſt de ſubſtantia collationis ordinū, nec conſecrationis.
3 Electores ad electionē proceſſuri, confeſſi ac contriti ſacroſanctum
corporis dominici ſacramentum recipere debent.

¶ Capitulum .xiii. tertie partis.

Aduenientedie aſſignata

1 † per capitulum ad electionem faciendam, illi ad
quos pertinet electio, qui debent, volunt et poſ-
ſunt commode electioni intereſſe, debent omnes
in vnum cōgregari .c. quia propter. de electio. quia
quod omnes tangit: ab omnibus debet approba
ri. ff. de aqua pluuia arcenda. l. in concedendo. et in .l. veterem.
de anto. preſtan. gloſ. in verb. conſtitutum. cap. cum omnes. de con
ſtitu. et ibi Panor. et Feli. Bo. text. in pragma. in titu. de electio.
in. §. et cum humane. cum dicit in eccleſia cōueniant: per hoc quod
dicit, debent, excluduntur excommunicati ſuſpenſi infantes in ſa-
cris non conſtituti et alij qui ſunt de collegio qui non ſunt qualifi-
cati prout ſupra dixi in prima parte quo ad requiſita cōcernentia
eligentes per hoc qd dicitur volunt, excluduntur illi qui intereſſe
nolunt: nam illo modo faciunt ſe alienos a capitulo, vt ſupra dixi:
et cum dicitur, commode poſſunt, excluduntur abſentes qui com
mode inſpecta commoditate eccleſie vocari non poſſunt. ſic tenent
et declarant

e declarauit tex.in.d.c.quia propter. Jo.and.col.j.z.ij. et Panor.
col.ij.e Hoſti.in titu.de elec.§.qualiter.col.j.ij.z.iij.z dicit Hoſtié.
ſuper verbo, commode.liga z repone in ſcrinio pectoris tui. unum
quotidie queritur quis eſt citandus,e a quo loco: de quo ſatis ſu-
2 pra dictum eſt.† Congregatis in vnum eligentibus debent audi-
re miſſam ſpiritus ſancti.e iſtud eſt vnum de ſubſtãtialibus requi-
ſitis ad validitatem electionis quod fuit additum per concilium
Baſilienum:de quo in pragmati.titu.de elec.in.§.z cum humane.
nam antea miſſa non erat de ſubſtantia electionis.vt tʒ Panormi.
in.c.tranſmiſſam.de elec.in col.iij.text.z ibi Panor.in.c.cum eccle
ſia ſutrina.de cau.poſ.z propri.in primo notabili.in princi.¶ Nec
eſt de ſubſtantia collationis ordinum:vt eſt gloſ.notabilis in.c.qđ
ſicut.de elec.in verbo,diuidatur.que glo.tenet miſſam non eſſe de
ſubſtantia cõſecrationis,collationis ordinum,vel chriſmatis: ſʒ p-
pter ordinationem eccleſie:z ob reuerentiam ſacramentorum non
debent conferri e expleri ſine miſſa:z illam glo.in hoc menti tenen
3 dam dicit ibidem Panor.† debent quoqʒ eligentes contriti ac cõ-
feſſi recipere ſacroſanctum Euchariſtie ſacramentum, que cõmu-
nio eſt hodie de ſubſtantiali forma addita per dictũ conciliũ Baſi-
lienſe:cum antea nõ reperiretur iure cautũ.de quo in dicta pragma
tica,in.d.§.Et cũ humane.z iſta duo ſunt neceſſario requiſita.ſ.cõ-
munio:z miſſe auditio in electionibus epiſcoporũ z Abbatũ.vt.ſ.
dixi in.xxij.requiſito quo ad eligentes.

Summarium.

1 ☞ Electores audita ſancti ſpiritus miſſa ad locum electionis
procedunt.
2 Electoribus in loco electionis exiſtentibus quid promere debeat
ſindicus.
3 Monitiones generales et exhortationes in capitulo fieri debent.

¶ Capitulum.xiiij.tertie partis.

Audita miſſa z cõmunio-
1 ne † corporis dominici facta vexillo ſancte Crucis
prepoſito ſolent eligentes incedere bini et bini ad
locum in quo ſolitũ eſt electiones celebrari: aut ad
locum pro electione celebranda conſtitutum e ordi
natũ cantando proceſſionaliter Veni creator ſpiritus.cũ oratione
Deus q corda.e Actiones noſtras.e aliis pro voto preſidentiũ mo
re apoſtolorum.de quo Actuum.j.qui orantes dixerunt:tu domi-
ne qui corda noſti omniũ oſtende quẽ elegeris ex his duobus.nam
oĩa q̃ facimus aut in verbo, aut i opere in noĩe dñi nři Jeſu Chriſti
facere debemus.ad Coloſ.c.iij.trãſlatus aũt in.c.nõ liceat xpiãnis
tenere.xxi.q.iiij.e i.c.nõ obſeruetis.xxvi.q.vij.bonum text.i aut. vt
pponatur nomen imperatoris.col.v.cũ dicit.e inchoetur mox au-
tore deo cum ſimi.iſta non ſunt de ſubſtantia:ſed ſic ſolent obſerua
ri ex conſuetudine laudabili.pro quo tex.e ibi Panor. in.d.c.cum
eccleſia ſutrina.de cauſa poſ.z proprie.in prin.e ibi dicit Joã.and.
ſuper verbo,inuocata ſpiritus ſancti gřa per decantationẽ hymni
Veni creator vel miſſe de ſpiritu ſancto.facit enim deus gratiaʒ illi
qui eligitur.vt eſt tex.in.c.ſuper eo.de elec.cum dicit in aliis eccle-
2 ſiis ſi deus gratiam fecerit promoueri. ¶ † Et cum fuerint in loco
ad electionem faciendam deſtinato:ſyndicus debet referre quali-
ter virtute literarũ ſibi decretarũ per capitulũ,aut per vicarios, aut
per eum qui de cõſuetudine cõuenit concedere literas citatorias,
ſeu monitorias fecit citari ſeu moneri eos qui monendi erant:vt eo
die e hora comparerent pro negotio electionis tractando:quare di
ctus ſyndicus petere debet defectum:ſeu cõtumaciam cõtra abſen
tes:z in eorum contumaciã procedi ad electionẽ. ¶ Et tunc nuntij
debent referre qualiter inſequendo literarũ monitoriarum ſeu cita
toriarũ tenorẽ ipſi monuerũt:ſeu requiſiuerũt eos:quos monere erat
eiſdẽ iniunctũ habitis relationib⁹ que debent inſeri in proceſſu ele
ctionis: ille ad quẽ ſpectat de iure, aut de cõſuetudine aut vicarij q-
bus ptãs eſt cõmiſſa debent reputare nõ comparentes contumaces
vt tota poteſtas capitularis remaneat in preſentibus:z de omnib⁹
his debet conſtare per inſtrumenta facta ad requiſitioneʒ ſyndici.
3 † Deinde oſtẽditur a capitulo qualiter debẽt fieri monitiones ge-
nerales quas faciet ille qui hoc facere conſueuit ſeu ille cui per capi
tulum fuerit cõmiſſum:dicens qđ ſi in capitulo ſit aliquis excõmu
nicatus ſuſpenſus interdictus aut alias inhabilis ad eligendum ſe
cũdum Canonica ſtatuta,priuilegia,cõſuetudines aut alias. quã-
tenus ille aut illi habeant exire capitulum: et ad hoc monentur:
quoniam alij eligentes nullo modo intendunt cõmunicare eiſdem
facultatem eligendi:immo per expreſſum proteſtãtur.de hoc Abbas
dago.prima parte.c.xx.z Innocen.in.c.alia.de electio.z ibi per euʒ
de materia. ¶ Et etiam quid iuris quando omnes ſunt excõicati
preter vnum etiam occulti.e ille vnus eligit vnum: omnes autem
alij alium eligũt:qualiter eo caſu electio ab vno facta eſt valida ibi

per eum. z ibidem per eundem quãdo excõmunicati et non excom
municati vnum eligunt: an talis electus poſſit ius conſequi ex ta-
li electione.

Summarium.

1 ☞ Capitulum ſede vacante ſuccedit in abſoluendi poteſtate.
Eligentes omnes ante electionem ad cautelam ſunt abſoluendi.
2 Poteſtatem habens a capitulo abſoluendi an poſſit abſoluere ex-
cõmunicatum ab alio q̃ a prelato eccleſie vacantis.
3 Impetratores beneficiorum abſoluuntur q̃tum expedit pro actu
imminente.
4 Proteſtatio que precedere debeat electionem.

¶ Capitulum.xv.tertie partis.

Et cum capitulum ſucce-
1 dat † in poteſtate abſoluẽdi excõmunicatos:vt ſu
pra dixi in hac tertia parte.in.c. cõſequenter pre-
mitte.ſolet dari poteſtas a capitulo vni ex ipſis ele
ctoribus ad abſoluendum omnes excõmunicatos
ad illum actum.z ille etiam abſoluetur ab alio:cui ſimiliter dabitur
poteſtas abſoluendi a capitulo.e ſic omnes abſoluẽtur ad cautelaʒ
ſeu alr̃:ne pretextu excõmunicationis corruat electio. ¶ Et aduer
te qđ iſte talis cui datur poteſtas abſoluendi a capitulo poterit ab-
ſoluere omnes excõmunicatos per prelatum eccleſie vacantis:quia
iſte talis ex poteſtate ſibi conceſſa ſuccedit prelato in poteſtate ab-
ſoluendi.cum ergo dicatur eius ſucceſſor in ea poteſtate poterit ex-
cõmunicatos ab eo abſoluere.bo.tex.ad hoc i.c.paſtoralis. de offi.
ordi.in.§.preterea.deinde poterit abſoluere a ſententia excõmuni
cationis per legem ſeu canonem inflicta niſi conditor canonis ſibi
abſolutionem reſeruaſſet.c.nuper.de ſenten.excom.e ibi Panor.
e Feli.e idem dicendum eſſet in ſenten.excom.lata per ſtatutũ: qũ
ſtatuens non reſeruauit ſibi abſolutionem.ita tenet Panor.in.d.
capi.paſtoralis.§.preterea.de offic.ordina.z idem Panorm.in d.
c.nuper.de ſenten.excom.z idem Panor.e Joan.and.in.c.graue.
de preben.col.penul.z idem Jo.and.z Panor.in.c.ex frequentib⁹.
de inſtitu.pro quo vide Feli.in.d.c.nuper.colũ.j.de ſenten.excom.
verſ.adde qđ Archi.e idem Feli.ita etiam tenet per plures ratio-
nes:quas ponit in.d.§.preterea.c.paſtoralis.de offi.ordi.fallentia
2 prima. ¶ † An autem iſte cui eſt cõmiſſa poteſtas abſoluendi per
capitulum poſſit abſoluere excõmunicatum ab homine alio q̃ a p-
lato eccleſie vacantis.z videtur qđ non:q2 eo caſu eius eſt abſolue-
re qui excõmunicauit vt eſt tex.in.d.c.paſtoralis.§.preterea.e in.c.
cum ab eccleſiarum prelatis.de offi.ordi.pro quo glo.in.c.ſi inimi-
cus.xj.q.iij.in ſi.verbis.text.in.l.qui condemnare.ff.de re iudi.cuʒ
ſimi.z ibi glo.Archi.tamen e Joan.de imo.voluerunt tenere in.c.
ſolet.de ſenten.excom.in.vj.qđ etiam in talibus caſibus incidenti-
bus poſſit abſoluere ille qui nõ ligauit:ſicut dicitur de teſte qui eſt
excõmunicatus quem iudex cauſe eccleſiaſticus poterit abſoluere,
ad hoc vt ferat teſtimonium:z hoc voluit tenere Bar.de belenzi.in
quadam ſua apoſtilla de qua Feli.in.c.paſtoralis.§. preterea.in co
lum.iiij.ſexta fallentia. ¶ Et poſſet reſpõderi ad iura ſuperius ad-
ducta que dicunt ad illum pertinere abſoluere qui potuit excõmu
nicare:illa debere intelligi in abſolutione perpetua:ſecus autem in
abſolutione ad tẽpus:puta ad actum deponendi ſeu ad actum eli-
gendi.que abſolutio ad tẽpus ſeu ad actuʒ poteſt fieri ab alio:q̃ ab
3 illo qui excõmunicauit.† pro hoc facit ſtilus curie romane quo ora-
tores,e imperatores beneficiorum abſoluuntur q̃tum expedit re-
ſpectu actus tunc imminentis: licet ſint ab alio excõmunicati : de
quo ſtilo loquitur Feli.in.d.c.paſtoralis.in.§.pretera.in ſexta fallẽ
tia.z in.c.apoſtolice.col.j.de exceptio.his non obſtantibus Joan.
and.e Domini.in.d.c.ſolet.de ſententia excommu.in ſexto in glo.
poſita ſuper verbo, ſuperiorem:tenent contrarium e ibidem reſpõ
dent ad motiua Archidia.z Imo.ſic tenet etiam Feli.in.c.veniẽs.
in ſecundo de teſti.colum.x.in verſi.tertio nota.e.c.nuper.de ſentẽ.
excommunica.pro quo vide do.Feli.in.d.c.paſtoralis.§.preterea.
in ſexta fallen.de offi.ordina.e Joan.and.in addi.ad Specu. ſuper
4 rubrica.de teſt.e credo qđ hec ſit tutior opinio. † preterea pñdens
in capitulo ex conſuetudine,aut ex poteſtate a capitulo ſibi cõceſſa
proteſtari ſolet qđ ſi electio ſeu ipſorum propriis vitio,defectu,vel
ignorantia iuris,aut facti,vel alr̃ nulla declararet (quod abſit) qđ
eo caſu ius ac poteſtas eligendi ad eoſdem et ad capitulum reuerta
tur pleno iure.iuxta.c.ſi electio. de electio.in.vj.e talem proteſta-
tionem volunt dicti de capitulo haberi pro repetita: de quo fieri
debet inſtrumentum.

Summarium.

1 ☞ Preſidens in capitulo electoribus cõgregatis tres electionũ
formas declarare debet.
Electio per inſpirationem fit raro.

2 Electio quaſi per inſpirationem que fit, et que ad eam requirantur.
3 Electio nõ dicitur quaſi per inſpirationem facta contempto poſt-
modum electioni conſentiente.
4 Electio quaſi inſpirata fieri põt ab exiſtentibus in peccato.
Electio quaſi inſpirata eſt confirmanda.

¶ Capitulum .xvi. tertie partis.

Incipiet deinde preſidẽs

1 † declarare qualiter tres ſunt forme pcedendi in ele-
ctionibus iuxta ſanctiones canonicas: vna eſt pviã
ſpiritus ſancti per inſpirationem ſeu quaſi: de hac
Mandago. in prima parte.ca.ij. vt qñ quis eligit
autore deo: vt fuit electus diuus Nicolaus, Ambroſius et Seuerus
de quibus in.c.ſtatuimus.in.§.his omnibus.lxj.diſt.et ibi glo.talis
electio dicitur facta per diuinã inſpirationẽ que non indiget con-
firmatione.nam que ſpiritu dei aguntur nõ ſunt ſub lege.c.niſi cum
pridem.de renun.et in.c.due ſunt.xix.q.ij. ¶ De hac parum tracta
tur: quia peccatis noſtris exigentibus raro occurrit hodie. vnde di
citur fabuloſe: qđ illa columba per quã olim archiepiſcopi Rauẽ-
nates aſſumebantur occiſa fuit per coruum. vt dicit Joã.and.in.c.
2 quia propter.de elec.col.vj. † Alia eſt que fit quaſi per inſpiratio-
nem: et li quaſi non eſt expreſſiuum veritatis ſed habet ſimilitudinẽ
importare: hoc eſt dicere qđ eſt electio ad ſimilitudinem vere inſpi-
rationis. ſic dicit Hoſti.in ſumma titu.de elec.in.§.qualiter facien
da.in col.xvj.verſi.tertia forma: et fit electio per quaſi inſpirationem
quãdo omnes de collegio vno ore conſentiunt in aliquem et nõ cõ-
ſtat qđ autore deo fuerit facta ſed preſumitur qđ per inſpirationem
fuerit facta ratione cõcordie: nam ſpiritus ſanctus eſt in vnitate et
cõcordia et nõ in ſegregatus in.c.ſciſma.xxiij.q.j.et.c.de illis.xxiij.
q.iij. Et oportet ad hoc qđ electio dicatur quaſi per inſpirationem
facta: qđ talis electio fuerit facta abſq; vitio ſimonie, cõſpirationis
cõiurationis, requiſitionis, ſeu cõſenſus extra capitulum habiti añ
electionem.arg.c.per inquiſitionem.de electio.et ſufficit qđ omnes
cõcordent ſimul in capitulo etiam ſigillatim: dummodo cõmunis
electio ſubſequatur: alioquin contra.c.in geneſi.de elect. ſecus aũt
eſſet ſi eligentes in tractatu qui habetur in cõmuni ad concordiam
redigerentur. nam tunc talis electio non diceretur quaſi inſpirata:
3 † nec etiam diceretur quaſi inſpirata ſi cõtemptus poſtmodum cõ-
ſentiat electioni facte propter bonũ pacis. et ita tenet Hoſti.in.d.§.
qualiter verſi.tertia forma. ¶ Et in tali electione quaſi per inſpira
tionem: licet nõ debeat interuenire tractatus ſpecialis: poterit ta-
men tractatus generalis interuenire: vtputa poterit dicere preſidẽs
rogemus deum pro bono prelato: et poteſt fieri exhortatio ad ele-
ctionem. Jo.and.in.c.quia propter.col.vj.et Panor.ibidem colũ.
ix. non tamen debet fieri perſuaſio reſpectu certe perſone. Panor.
ibidem. Et ſm Pet.in d.c.quia propter. ſi per aliquem propona-
tur quid videatur eligentibus de certa perſona ſi omnes vno ore in
4 eo conueniant: talis electio dicetur quaſi inſpirata. † Et quis ali-
quis eligentium ſit in peccato: nihilominus talis electio poteſt di-
ci quaſi inſpirata. bene facit tex.i.c.audacter.viij.q.j.et.c.propheta
uit ſaul rex malus prima.q.j.et.c.multe eadem cauſa.et queſtio.et ibi
glo.in verbo, vt in ſaul. que loquitur de Cayphe qui prophetauit
dicens: expedit vobis vt vnus moriatur pro populo et non tota gẽs
pereat. Jo.xj.et.xviij.c.nõ enim repellitur criminoſus ab eligendo:
licet repellatur a teſtificando. Feliñ.c.teſtimonium.de teſti. ¶ Et
quia non eſt certum an ſit vera inſpiratio nec ne: licet preſumatur
ratione vnionis et concordie vt ſupra dixi: neceſſaria eſt cõfirmatio.
bene facit.c.niſi.de renun. non enim eſt qui poſſit vias ſpiritusſan-
cti perſcrutari. Baruch.c.iij.

Summarium.

1 Electio per compromiſſum ſeu arbitrium fieri poteſt.
2 Compromiſſum electionis in vnum fieri poteſt, etiam extraneum.
Compromiſſum electionis in plures fieri poteſt.
3 Electio facta a maiori parte cõpromiſſariorum an valeat ceteris, cõ
tradicentibus.
4 Capitulum non tenetur recipere electum indignum a compro-
miſſarijs.
5 Forma data cõpromiſſarijs ad eligendũ ſeruari debet.
6 Judici poteſt facultas dari collegas eligendi.

¶ Capitulum .xvij. tertie partis.

Alia eſt forma electionis

1 per † viam compromiſſi: ſcilicet: et iſta eſt plana vi-
delicet cum datur poteſtas vni, vel pluribus vacan
te dignitate electiua: qui vice omnium prouideãt
eccleſie vacanti. et talis forma vocatur arbitraria
ſeu compromiſſaria. de qua forma in.c.cauſam que. et capitu. in cau
ſis. et capitu. cum dilecti. et capitu. quia propter. cum ſimilibus. de
electio. et ibi per Joan.and. et Panor. de qua Hoſtien. in ſumma ti.
de electio.§.qualiter.colum.xiij.verſi.ſecunda forma. de hac forma
Mandago.a.c.xxxix.vſq; ad.liij.excluſiue in prima parte. ¶ Et ra-
ro proceditur per hanc formam. nam pauci ſunt qui velint ſua voce
priuari: et alijs committere niſi aliquando: vtputa quando eligẽtes
dubitant incurrere indignationem aliquorum dominorum ſi non
eligant ad voluntatem eorum: aut timent in electione impreſſio-
nem fieri: tunc quandoq; remittunt negotium electionis romano
pontifici: que remiſſio nihil aliud eſt q̃ compromiſſum: ſic tenet
Coſmas Guy. in titu. de electio. in.§.ad locum: in verbo, compro-
miſſum de electio. poſſent tamen ſi vellent illi de capitulo in alium
2 ſeu alios compromittere. ¶ † Et poteſt fieri huiuſmodi electionis
cõpromiſſum in vnum ſiue ſit de collegio eligentium ſiue non. vt eſt
text.in.c.cauſam que. de electio. vbi fuit factum compromiſſum in
Epiſcopum per Moniales, et dixit ibi Joan.and. in verbo, epiſco-
pum, propium ſcilicet vel alienum: et hoc ibidem tenet Panor. et
Hoſtien. in.§.qualiter colum.xiij.verſicul.ſecunda forma. ¶ Ali-
quando autem fit compromiſſum et fieri poteſt in plures. vt in.c.cũ
dilecti. nec refert an ſint duo tres quatuor pluresue.c.in cauſis. vbi
eſt tex. de quinq;.et.c.cum dilecti. vbi eſt caſus de tribus compromiſ
ſarijs. et in.c.cum in iure eſt text. de ſeptem. pro quo bonus text. in
capitu. quia propter.§.vel ſaltem. titulo de electio. bene faciunt ta
men ipſi eligentes ſi compromittant in plures: vt eligant eos in nu
mero diſpari propter facilitatem hominum ad diſſentiendum. arg.
l. item ſi vnus.§.principaliter tamen.ff.de recep.arbi. vt ſaltem ma
3 ior pars cõueniat. ¶ † Huius occaſione queritur ſi fuerint plures
compromiſſarij et diſcordent: an valeat electio facta a maiori parte
compromiſſariorum alijs preſentibus et contradicentibus. Com-
poſtella. tenet quod ſic. in capi. cum in iure. de electio. et ita obtinuit
per.l.ſi in tres cum.l.ſequenti.ff.de recep.arbi. ſic refert Joan.and.
colum.prima. circa principium.c.cum dilecti. de electio. et eiuſdem
opinio. fuit Egidius. dum tamen alij fuerint preſentes: hanc opiñ.
ſequitur Panormi.in.d.c.cum dilecti. de electio. in principio. pri-
me colum. nam ſicut in iudicibus valet quod fit a maiori parte alijs
preſentibus contradicentibus. text.in.l.duo ex tribus.ff.de re iud.
et glo.in.c.fina. de re iudica. in verbo, preferentibus. ita debet vale-
re quod fit a maiori parte compromiſſariorum. et illud dictum Cõ
poſtella. placet docto. ſm Panormi.in.d.c.cum dilecti. ¶ Et no-
ta quod compromiſſarijs quandoq; datur facultas vt prouideant
eccleſie vacanti nulla forma procedendi eis data: et talis proceden-
4 di modus eſt a iure approbatus.c.cauſam que. de electio. † et tenẽ-
tur tunc eligentes recipere electum per compromiſſarios ſi ſit ido-
neus. ſecus autem ſi non eſſet idoneus. d.c.cauſam. nam illa verba
generalia per que fuit eis data poteſtas eligẽdi debent ciuiliter in-
telligi.l.ſi cui.ff.de ſeruitu. nam non preſumitur qđ eligentes cogi-
tauerint de indigno quãdo dederunt facultatem cõpromiſſarijs.
pro quo bene facit. tex.in.c.cum adeo. de reſcrip. nam ſi mandetur
alicui prouideri illa conditio ſubintelligitur: ſcz ſi dignus exiſtat.
Aliquando vero datur ipſis compromiſſarijs forma in proceden-
do: vt in capi. cum dilecti. de electio. vbi fuit data forma: ſcz qđ com
promiſſarij eligerent illum de capitulo ſeu gremio in quem omnes
de capitulo ſeu maior pars eligentium cõſentiret. et ſic reſtricta fuit
poteſtas ipſorum compromiſſariorum. pro hoc text. in.d.c.cum in
5 iure. † Et quãdo datur forma ipſis compromiſſarijs ad validitatẽ
ipſius electionis requiritur vt forma ſeruetur ex quo data eſt. pro
quo facit text. in.l.cum hi.§.ſi pretor aditus.ff.de tranſac. et.c.cum di
lectis. de reſcrip. et ibi vide do. Feli. qui ponit decem ſigna quibus co
gnoſcitur quãdo detur forma. et ibidem etiam ponit regulam quali
ter geſta contra formam ſunt nulla: cum duodecim ampliationibus
et octo fallentijs. copioſiſſime materiam tractat dictus do. Feliñ. in
d.c.cum dilecta per decem et ſeptem col. quare ad plenos hauſtus
ibi nota. ¶ Et non ſolum poſſunt a principio ipſi eligentes cõpro
mittere in certas perſonas dãdo eis eligendi poteſtatẽ: immo etiã
poſſunt cõpromittere in perſonas incertas, certificandas tamẽ per
aliquos. vt quando datur poteſtas aliquibus vt illi habeant elige-
6 re arbitros. de hoc text. in.c.in cauſis. de elec. ¶ † Ex quo tex. ſingu
lari infert Panormi. qđ ſi partes litigantes, vel diſſidentes volũt
queſtionem eorum in aliquem amicum eorum cõmunem compro-
mittere et non poſſunt habere concordiam de certa perſona eligen-
da que queſtionem terminet et finiat: alicui poſſunt dare, vel aliqui-
bus poteſtatẽ vt ipſi eligant eis arbitrum vel arbitros: et valebit ele
ctio per illos facta: ac ſi ab ipſis partibus arbitri eſſent electi. et in
hoc eſt ille text. menti tenendus ſm Panor. ibidem. pro quo facit
tex. in.c.ſtudeat.l.diſt. vbi datur iudex certus cũ facultate eligendi
collegas: qui de cauſa cognoſcant. et ita etiam tenet Innoc. in.c.in-
notuit. de arbi. qđ dictum ſingu. reputat Panor. in.d.c. innotuit.
col.iij. in verſi. quartus caſus.

Summarium.

1 Forma cõpromiſſi poteſt per vnum ex electoribus impediri.

Prelatum

2 Prelatum ſecundum animi ſui deſiderium habere cuiuſlibet in-
tereſt.
Conditio prohibentis in re cõmuni eſt potioꝛ.
Compromiſſum ab vno factum nomine omnium nullum eſt aliis
preſentibus ⁊ non repugnantibus.
3 Conſenſus omnium debet interuenire in arduis explicãdis in vni-
uerſitate.
4 Singularis de collegio aliis volentibus priuilegia tollere poteſt
contradicere.
Compromiſſum electionis an poſſit fieri in laicum.
5 Miniſterium nudum nõ verſatur in prelati electione.
Laicus arbiter eſſe nequit in ſpiritualibus.
6 Laicus per clericoꝛum aſſociationem capax efficitur eius cuius
ſolus non erat.
Arbitrium de re ſpirituali nõ eſt actus ſpiritualis.
7 Eligere prelatum eſt actus ſpiritualis.
Laicus per pape priuilegium rei ſpiritualis capax eſſe poteſt.
8 Laicus de cauſa ſpirituali cognoſcere poteſt, ſi ſuper poſſeſſoꝛio
agatur.
9 Exceptiones titulum inficientes ſuper poſſeſſoꝛio corã laicis iudi-
cibus agitato admittuntur.
10 Ius diuinum laicos vetat cognitoꝛes eſſe ſpiritualium cauſarum.

¶ Capitulum .xviii. tertie partis.

Deinde nota quod hãc foꝛ-

1 mam † cõpꝛomiſſi poteſt vnus ſolus ex eligentibꝰ
impedire: adeo qȝ eo non cõſentiente non poſſunt
alii eligentes procedere per hanc formã cõpꝛomiſ-
ſariam. pꝛo hoc bo. tex. in. c. in cauſis. de electio. cuȝ
dicit a ſingulis de capitulo ſtatutum eſt ⁊ cõceſſum: vt ille queȝ ⁊c.
⁊ ſic tenent ibidem Inno. ⁊ Jo. and. ⁊ Panoꝛ. Et idem Panoꝛm.
c. quia pꝛopter. de elec. col. viii. ⁊ glo. ibidem in verbo, vice omniũ. ⁊
glo. in verbo, expectare. c. indẽnitatibus. de elec. in. vi. ¶ Unde hoc
2 caſu nõ ſufficit conſenſus maioꝛis partis capituli: † quia cuiuſlibet
intereſt habere pꝛelatum ſecundũ deſideriuȝ animi ſui. c. audacter.
viii. q. i. cũ ergo cuiuſlibet interſit ſingulariter vt eligat per ſe ⁊ non
per alium: poterit quilibet cõtradicere: ne fiat cõpꝛomiſſum: ⁊ in re
cõmuni potioꝛ eſt cõditio pꝛohibentis. ff. cõmuni diui. l. ſabinus. ⁊
in regula in re cõi. de reg. iur. in. vi. ¶ Et ſic etiam maioꝛ pars non
poteſt ſtatuere in pꝛeiudiciũ ſingulorum: de quo vide Bartol. in. l.
omnes populi. de iuſti. ⁊ iure. ff. col. vi. circa fi. ⁊ Panoꝛ. in. c. cũ oẽs
de conſtit. in col. ii. ⁊ plene Feli. ibidem. col. xiii. verſi. decimo fallit.
⁊ ibi eſt bo. gloſ. in verbo, conſtitutum. ¶ Et tenet Compoſtel. qȝ
non valet cõpꝛomiſſum factum ab vno nomine omnium aliis pꝛe-
ſentibus ⁊ nõ cõtradicentibus: qꝛ enim iſtud non ſit leue: immo ma-
gni pꝛeiudicii ⁊ impoꝛtantie: debent ſigillatim omnes inquiri: ⁊ ex-
pꝛeſſe cõſentire: ⁊ iſtud dictum Compoſtel. ſingu. reputat Panoꝛ.
in. c. in cauſis. de elec. col. ii. ⁊ dicit tale dictum nõ eſſe credẽdum ob-
3 liuioni. Ex quo dicto facit regulam ibidem Panoꝛ. † qȝ in arduis
explicandis in vniuerſitate debent oẽs expꝛeſſe conſentire: nec ſuffi-
cit ꝙ actus explicetur per aliquos nomine aliorũ licet illi taceant ⁊
nõ contradicant: quia in re oneroſa ⁊ graui debet interuenire con-
ſenſus expꝛeſſus: nec taciturnitas eo caſu habetur pꝛo cõſenſu. Ex
quo poteſt ſumi ſingularis limitatio ad notata per Inno. in. c. i. de
his que fiunt a maio. parte capi. vbi dicit qȝ ſi in capitulo tractat
aliquid illicitum ⁊ damnabile, tenentur illi de vniuerſitate contra-
dicere: alias ſi nõ contradicant: habentur pꝛo conſentientibus: ⁊ in-
uoluentur peccatoꝛ ⁊ pena peccati cũ aliis conſentientibus expꝛeſſe
vt illud dictum pꝛocedat quo ad euitandũ peccatuȝ: ne ſub velami-
ne taciturnitatis peccatũ nutriatur: ſed quo ad validitatẽ actus re-
quiritur conſenſus expꝛeſſus: vt. ſ. dictum eſt. ⁊ illud dictum Inn.
reputat ſing. Panoꝛ. in. d. c. i. de his que fiunt a maioꝛi parte capi.
4 † qualiter autẽ vnus de collegio poteſt cõtradicere aliis volẽtibus
tollere cõſuetas cõſtitutiones, vel pꝛiuilegia: vide do. Feli. in. c. ve-
niens. col. iii. de pꝛeſcrip. verſic. dum. qui remittit ſuper materia ad
multos doctoꝛes. qȝ vnus ex eligentibus poſſit impedire foꝛmam
compꝛomiſſi tenet Hoſti. in titu. de elec. §. qualiter. verſi. ſed non-
quid. qꝛ cum quilibet ex eligentibus habeat iſtud ius eligendi: nõ
cogitur inuitus ei renunciare. pꝛo quo tex. in. l. inuitum. C. de con-
trahen. empti. ⁊ vendi. ¶ Sed circa pꝛemiſſa poſſet dubitari an eli-
gentes poſſent compꝛomittere in laicum: ⁊ videtur dicenduȝ ꝙ ſic:
nam videmus qȝ laicus poteſt conſtitui pꝛocuratoꝛ in ſpiritualibꝰ
c. i. de pꝛocu. lib. vi. pꝛo quo facit qȝ tenent Joã. and. ⁊ Panoꝛ. in. c.
accedens. de pꝛeben. vbi dicunt quod laicus poteſt conſtitui pꝛocu-
ratoꝛ ad acceptandum beneficia eccleſiaſtica: quia laico nihil acqui-
ritur: ſed tranſit ius ſpirituale in clericum per ipſum laicum: ſicut
aqua per canale lapideum: ſuper quo videas Jo. de imo. in. d. c. ac-
cedens. ⁊ Cardi. in cle. vnica. de renuntia. His tamen non obſtanti-
bus Panoꝛ. tenet contrariũ in. c. cauſam que. de elec. col. ii. vbi di-
cit nõ poſſe compꝛomitti in laicũ, vt laicus habeat eligere. nec ob-
ſtant iura ſuperius adducta: nam in pꝛocuratione laicus eſt nudus
5 miniſter, † in electione autem pꝛelati non verſatur nudum miniſte-
rium: immo compꝛomiſſarius ad eligendum datus habet arbitra-
tionis quis ſit idoneus ad officium pꝛelature: nec eſt omnino ſimpli-
citer pꝛocuratoꝛ: immo officium radicatur in perſona compꝛomiſ-
ſarii: adeo qȝ re non integra nõ poteſt reuocari. c. in cauſis. de elect.
⁊ ibi Jo. and. ⁊ Panoꝛ. ¶ Pꝛo hoc poteſt adduci tex. in. c. contin-
git. de arbitris. vbi habetur qȝ laicus non poteſt eſſe arbiter in ſpi-
ritualibus: nam non decet vt in talibus laicus arbitretur vt eſt ibi-
dem tex. que ratio militat in cõpꝛomiſſario ad eligendum. ⁊ qȝ nõ
poſſit cõpꝛomitti in laicum ad eligendũ: ita tenet do. Feli. in. c. apo-
ſtolice. de exceptio. col. iii ⁊. v. poſt Panoꝛmi. in. d. c. cauſaȝ que de
elec. ⁊ dicit Feli. in. d. c. apoſtolice. col. v. qȝ Panoꝛ. decidit ſingu-
lariter hanc materiã in. d. c. cauſam que. col. ii. ¶ An autem laicus
poſſit eligere tanꝗ pꝛocuratoꝛ conſtitutus ad certam perſonam eli-
gendam, ſi per illos de capitulo admittatur: vide do. Feli. adducen-
tem rationes pꝛo vtraqȝ parte in. d. c. apoſtolice. qui pꝛo neutra bñ
6 firmat. ¶ † Deinde nota qȝ ꝗuis laicus poſſit eſſe arbiter in cau-
ſis ſpiritualibus aſſociatus mõ fuerit clerico aut clericis: vt eſt tex.
ſing. in. c. per tuas. de arbi. ⁊ illũ tex. ad hoc ſing. dicit ibidẽ Panoꝛ.
in quarto notabili. nam per illaȝ aſſociationẽ efficitur laicus habi-
lis ad id qȝ per ſe non poterat exercere. ⁊ ſic inutile habilitatur per
vtile: qȝ videtur cõtra. l. pedius. ff. de arbi. eo tamen non obſtante
laicus clericis aut clerico aſſociatus non poterit eſſe ad eligendum
cõpꝛomiſſarius. pꝛo quo bo. tex. in. c. ſacroſancta. ⁊ in. c. meſſana. de
elec. hoc viſus eſt tenere Domi. in. c. ſi cõpꝛomiſſarius col. fina. de
elec. in. vi. licet non ſit ita clare locutus. ¶ Et ratio diuerſitatis eſſe
poteſt: quia arbitrium de re ſpirituali non eſt actus ſpiritualis. ſȝ
Jo. and. in. d. c. per tuas. col. iii. ⁊ in. c. nobis de iure patro. quẽ ſe-
quitur Panoꝛ. in. c. cõtingit. ⁊ in. c. per tuas. de arbi. ⁊ ſic laicus nõ
pꝛohibetur eſſe arbiter in ſpiritualibus ratione incapacitatis. ſȝ ra-
tione honeſtatis. pꝛo quo text. in. c. cõtingit. de arbi. qui dicit quod
non decet vt laicus in ſpiritualibus arbitretur. ⁊ ſe fundat text. ſup
honeſtate, que honeſtas ſatis conſeruatur ex mixtura clericoꝛum.
7 † eligere autem eſt actus ſpũalis, vt tenet Panoꝛ. in. d. c. per tuas.
cum ergo ſit actus ſpiritualis cuius eſt laicus incapax: per mixturã
clericoꝛum nõ poterit fieri capax. pꝛo quo tex. in dictis. c. c. meſſana.
⁊ ſacroſancta. de elec. ¶ Compꝛomiſſarii ad eligendum nec dicunt
arbitri: nec arbitratoꝛes, nec pꝛopꝛie pꝛocuratoꝛes. vnde eſt quedã
ſpecies de per ſe: magis tamen accedunt ad naturam arbitratoꝛum
ꝗ arbitroꝛum: vt tenet Panoꝛ. in. c. cauſam. col. iii. de elec. qualiter
pꝛiuilegium pape põt facere laicum capacem rei ſpiritualis: vide
Panoꝛ. ⁊ Feli. in. c. cauſam que. de pꝛeſcrip. ⁊ Domi. in. c. licet. in
pꝛimo. de pꝛeben. colum. iii. ſuper gloſſa in verbo, collatio. de pꝛe-
8 bend. et ibi per Philip. franc. ¶ † Et ſingulariter nota quod ſi ſit
queſtio rei ſpiritualis ſuper poſſeſſoꝛio, poterit laicus cognoſcere
de cauſa: quia tunc non dicitur agi ſpiritualiter. vt tenet gloſſa. in
capitu. cum dilecti. de electio. in verbo, iuramento. quam gloſſ. re-
putat ſingu. ibidem Panoꝛ. pꝛo hoc vide glo. in capitu. literas. de
iura. calum. in gloſſ. ſuper verbo, rebus. ⁊ ibi Panoꝛmi. ⁊ Cardina.
in clemen. ſecunda. de iud. queſtio. x. vnde hodie cum maximum ſit
commodum poſſeſſoꝛum ⁊ omnes tendant ad illud: ad aduerſa-
rium compellendum ſubire onera petitoꝛia: iuxta conſilium lega-
le in. l. is qui deſtinauit. ff. de rei vendica. omnia ferme beneficia ec-
cleſiaſtica trutinantur et agitantur in curiis tempoꝛalibus ratione
poſſeſſionum. in quibus ſit tanta examinatio iuſtificationis poſſeſ-
ſionis ex titulo: vt poſſeſſoꝛio expedito ſepenumero non ſit opus
ad petitoꝛium tranſire. de materia vide Panoꝛmi. in. c. in literis.
de reſtitutio. ſpoliato. ⁊ Coſmam guymier pleniſſime in pꝛagmati-
ca titu. de paci. poſſeſſo. in. §. oꝛdinarii. in verbo, inquirant. ⁊ Feliñ.
in capitu. ſicut. de re iudica. colum. xvii. qui adducit ibidem illud
decretum Baſilianum, de paciſi. poſſeſſo. vna cum regula cancella-
rie de triẽnali pacifico poſſeſſoꝛe in beneficiis. que regula eſt. xxxiii.
9 ¶ † Et vidi aliãs admitti exceptiones inficientes titulum ſuper poſ-
ſeſſoꝛio coꝛam iudicibus laicis ventilato. quam faciendi foꝛmam cu-
ria ſupꝛema parlamenti Pariſiaci hic quartus annus agitur repꝛo-
bauit in materia cuiuſdam dignitatis Abbatialis. in qua obiicie-
batur labes ſimoniaca contra quendam electum per quendaȝ pꝛo-
uiſum ſuum aduerſarium: qui pꝛouiſus per iudicem laicum fuerat
admiſſus ad pꝛobandam illam exceptionem a quo electus appel-
lauerat. et fuit dictum male oꝛdinatum: bene appellatum: et bñ
merito: nam alias eſſet mittere falcem in meſſem alienam quod nõ
licet. capitu. venerabilem. de electio. et capitu. ſcriptum eſt in lege.
10 vi. queſtio. iii. † iure etenim diuino non licet laicis cauſarum ſpiri-
tualium capere cognitionem. pꝛo quo text. in. c. xix. Geneſeos. vbi
ſpiritu domini ſodomite dixerũt Loth, ingreſſus es vt aduena: nũ-
quid vt iudices: que tranſlatiue habentur in. c. leges. iii. qȝ. vi. pꝛo
hoc vide Inno. Hoſti. ⁊ Panoꝛ. in. c. ii. de maio. ⁊ obe. qualiter lai-
ci ſint ab aliquibus actibus pꝛohibiti, vide Hoſti. in. c. cõtingit. de
arbi. ⁊ ibidem Joan. and. qui enumerat duodecim caſus a quibus
laici excluduntur.

Summarium.

1 Cõpromiſſarij poſtulare pñt qui ad eligendum dati ſunt.
Diſpoſitio in electione locum hƺ in poſtulatione.
2 Poteſtas reuocari poteſt, que compromiſſarijs ad eligendum data eſt.
3 Res quando integra dici poſſit.
4 Electio de digno facta a tribus compromiſſarijs, preualet ei que a quatuor facta eſt de indigno.
5 Compromiſſarij prelatum electuri iuramentum hodie tenentur preſtare.
6 Pronuntiatio electionis, facte per cõpromiſſuƺ fieri, debet per vnũ & qualiter fiat.

Capitulum.xix.tertie partis.

1 Et nota quod compromiſſarij † dati ad eligẽdũ poſſunt poſtulare.tex.in.c.in
cauſis.de ele.iuncta glo.in verbo, poſtulatio.ꝑ quo
facit glo.ſing.in.c.j.de poſtu.prela.in verbo, priuare.que gl.tenet qꝺ ſicut eligentes ſcienter indignũ
ſunt priuati ptãte eligẽdi prima vice.c.cũ in cunctis.de elec.ſic etiã
poſtulantes ſcienter indignũ ſunt priuati ptãte eligendi prima vice.& ſic diſpoſitũ in electione etiã penale extendi ſ ad poſtulationẽ:
quare cõpromiſſarij dati ad eligendũ poterũt poſtulare:& illã glo.
c.primi.de poſtula.prela.reputat ſingu. Panor. in.d.c.j.col.v.& in
2 c.in cauſis.de ele.col.iiij.& ibi vide dictum Panor. † Et adde ꝙ
poteſtas data cõpromiſſarijs ad eligendũ põt reuocari re integra:
& hoc quãdo poteſtas eligendi eſt data cõpromiſſarijs intuitu eccleſie: vt ſcƺ facilius puideatur eccleſie vacanti:naƺ tunc ipſi cõpromiſſarij ad eligendum deputati ſunt tanꝗ nudi miniſtri & executores:
& in hoc caſu pcedit tex.in.c.in cauſis.de elec.vbi vero data eſſet poteſtas cõpromiſſarijs ad eligendũ intuitu ipſorũ cõpromiſſariorũ:
puta ratione honorificẽtie:vt qñ electores darent facultatẽ eligendi alicui dño potenti rõne honoris:tunc re etiã integra nõ poſſent
electores reuocare ptãtem datam:q2 eo caſu videt quedã donatio
ſeu gratioſa conceſſio.ſic debet intelligi gloſſ.poſita in verbo, integra.in.c.in cauſis.de elec.& hec diſtinctio approbat a Joã.and.et a
Panor.in.d.c.in cauſis.& videt de mente Inno.in.c.cõſtitutus.de
3 conceſ.preben.vel eccle.nõ vacantis. † Quando aũt dicatur res
integra:vide Jo.and.in.c.in cauſis.col.v.verſ.ſi queraf.& Inno.et
Panor.ibidem.qui tenent ꝙ res dicitur integra.cũ non eſt proceſſum ad ſubſtantialia negotij:licet ſit proceſſum ad ſolẽnitates.& inquantum loquunf de miſſa ſpiritusſancti:qꝺ ſit de ſolennitate:hoc
hodie nõ hƺ verum vt ſupra dixi in hac parte immo eſt de ſubſtãtia
per concilium Baſilieñ. Et not.qꝺ eo caſu quo põt fieri reuocatio illa debet fieri verbo, ipſis cõpromiſſarijs ad eligendũ datis:nec
ſufficeret reuocatio facto:ſcƺ ſi eligẽtes eligerẽt ignorantibus compromiſſarijs:immo ſi cõpromiſſarij eligerẽt priuſꝗ ſcirent electionem factam ab electoribus eorũ electio teneret.argu.ff.de pcu.l.ſi
4 procurator.& ff.de inſtito.l.ſed & ſi.in ſi.§.j.& ij. † Quid autẽ dicendum eſt, ſi ex ſeptem cõpromiſſarijs quatuor eligãt ſcienter indignum, tres vero eligant dignũ, quorũ electio erit valida: Dicendum eſt ꝙ electio facta a tribus.nam ex quo quatuor ſcienter elegerunt indignũ, ſunt priuati poteſtate eligendi.& ſic tota ptãs eſt deuoluta ad tres nõ delinquẽtes & per cõſequens videtur facta ab omnibus:vt habef in ſimili in.c.congregato.de elec.nec obſtat.c.ſi cõpromiſſarius.de elec.lib.vj.vbi habetur qꝺ ſi cõpromiſſarij ſcienter
eligant indignum:ptãs redit ad capitulum:quia illud.c.loquif in
alio caſu:ſcƺ qñ omnes cõpromiſſarij eligerent ſcienter indignũ.ſic
tenet Panor.in.c.cum in iure.de elec.col.penul.& vlti.quid autẽ ſi
vnus ex cõpromiſſarijs ſit excõmunicatus:nunquid propterea corruet electio.vide Jo.an.in.c.in cauſis.col.v.poſt Compoſtel.tit.de
5 elec. † Deinceps ſciás qꝺ de iure antiquo nõ tenebant compromiſſarij preſtare iuramentũ:nec erat de ſubſtantia electionis.vt tenet Panormi.in.c.in cauſis.col.ij.hodie vero iſti cõpromiſſarij iurant quẽadmodum & electores:teneni quoqꝫ audire miſſam ſpiritusſancti cõfiteri & ſacroſanctum corpus Chriſti ſumere.vt eſt text.
in pragmati.ti.de ele.in verſ.qꝺ etiam iuramentũ:que hodie ſunt
de forma ſubſtantiali electionis faciende per compromiſſi formaƺ:
& ſi iſta omittantur aut eorum aliquod electio erit nulla.vt eſt text.
6 in pragma.titu.de elec. † Et nota qꝺ ſi ſint plures compromiſſarij, electio ſeu electionis pronuntiatio debet fieri per vnum.c.ſicut.
de elec.in.vj.& eius college debent eidem dare illam facultatem pronuntiandi:dicet ergo ille cõpromiſſarius pnuntiãdo electionẽ.Cũ
vacante eccleſia.n.conuocatis electoribus qui de iure erant vocandi
placuerit capitulo ſua vices cõmittere mihi ac dñis ſocijs meis cõpromiſſarijs, dando facultatem eligendi paſtorem in dicta eccleſia
obſeruata forma, ſi fuerit data, nos dicti compromiſſarij in negotio proceſſimus:& ego ex poteſtate mea, ſi ſit de capitulo, atqꝫ ex poteſtate ac dominis de capitulo ac a collegis meis cõceſſa vice ac nomine omnium ſancti ſpiritus gratia inuocata ad laudeƺ indiuidue
trinitatis patris, filij & ſpiritus ſancti & glorioſe marie virginis et
beati patroni ſeu patrone eccleſie vacantis, prout melius de iure
poſſum et valeo.N.in paſtorem dicte eccleſie eligo:et de his omnibus, maxime de obſeruantia forme, ſi fuerit data, debent inſtrumẽta fieri.

Summarium.

1 Forma electionis per modum ſcrutinij eſt valde difficilis.
Compromiſſi via in electionibus parum frequentatur.
2 Forma in eligendo vſitatior ea eſt, que per viam ſcrutinij, ſolet fieri.
3 Electio ſcrutiniana nulla cenſetur ſi aliquid de requiſitis omittatur.
Eligentes peccantes in forma eligendi canonica, ea vice priuãtur eligendi poteſtate.
4 Electus per capitulum forma canonica non ſeruata an ſit tutus in conſcientia.
5 Solennitas de iure poſitiuo requiſita nõ facit electũ minus tutũ in conſcientia, ſi fuerit omiſſa omnium eligentium conſenſu.

Capitulum.xx.tertie partis.

1 Eſt et alia forma electionis:que † dicit forma per viã ſcrutinij: de qua mãdago.in prima parte a.c.xxij.vſqꝫ ad.xxxv.que forma eſt admodum difficilis: et in ea quandoqꝫ periti deficiunt ſi practicam ignorent: vt tenet gloſſ.in
verbo, inquiſitis.in capitu.cum expediat.de electio. in ſexto.et propter eius difficultatem adinuenta eſt forma compromiſſi: vt dicit
Panormi.in.c.quia propter.de electio.colum.vij.& per eam ſolet
procedi frequentius ꝗ per alias.nam via ſpiritus ſancti ſeu quaſi,
raro vt ſupra dixi noſtris demeritis exigentibus contingit.via autem compromiſſi parum frequentatur propter promptitudinem
hominum ad diſſentiendum.nam velle ſuum cuiqꝫ eſt, nec voto viuitur vno:vt Perſius inquit.& ff.ad trebell.l.quia poterat.& vnuſquiſqꝫ vult prelatum ſecundum deſiderium animi ſui.et quoniam
illa forma compromiſſi non eſt procedendum niſi omnes conſen-
2 tiant.vnus etenim illam poteſt impedire: vt predictum eſt.† et ſic
vſitatior forma eſt illa que ſit per ſcrutinium.facta igitur demõſtratione per preſidentem in capitulo qualiter ſunt tres forme procedẽdi in electionibus:ſcilicet due premiſſe et forma ſcrutinij de qua reliquum eſt vt agamus:non eſt opus ipſum preſidentem ſic declarare intrinſeca ipſarum formarum:ſicut ſupra feci quo ad formam inſpirationis & formam compromiſſi:que omnia fecerim ne quid dubitationis lectori relinquatur ſed inquiret preſidens in capitulo per
quam formam intendunt eligentes procedere. Et facta deliberatione procedendi per viam ſcrutinij tanꝗ per tutiorem: vſitatiorem ac magis ſolennem (ſuper quo conficiatur inſtrumentum publicum) aduertant eligentes vt ipſi obſeruent ſequentia que ſunt
de forma ſubſtantiali ipſius electionis que per viam ſcrutinij fit:
3 † nam aliquo ſequentium deficiente actus electionis ſeu ipſa electio eſſet nulla ipſo iure. Innocen.& Compoſtel.& Joan.andreas.&
Panormi.in.c.quia propter.de electio.bonum tex.in.c.in geneſi.
de electione.in fine.cum dicit electionem vtputa contra formam cõcilij attentatam decernimus irritam: et ita tenet ibi Joan.andr.in
colum.iij.& v.pro hoc textus in capit.ſi cui.de election.in.vj.bene
facit etiam text.in cap.ſicut.cum per formam.eodem titu.in.vj.
Et ſi eligentes peccarent in forma que ponitur in cap.quia propter.de electio.eſſent priuandi ea vice poteſtate eligendi.cap.quia
propter.et ibi Panor.colum.ix.in gloſſ.poſita in verbo, priuẽtur
gloſſ.etiam ad hoc in capitu.ſi cui.de electione.in.vj.in verbo, firmitatis:ſi vero peccarent in forma addita per concilium Baſilianum eſſent priuati ipſo iure.text.in pragmati.in.§.ad locum.vbi
textus quod ſi predicta non fecerint pro illa vice eligendi ſint ipſo
iure poteſtate priuati. Sint ergo cauti eligentes ne peccent in formis electionum:nec etiam in materia:nam ſi peccarent in materia
ſcienter eligendo indignum:eſſent priuati illa vice poteſtate eligẽdi:et ſuſpenſi a beneficijs eccleſiaſticis in triennio.capitu.cum in cunctis.de electione.§.clerici.et ſic eſt maius peccatum materie quam
4 forme. † Sed poſſet dubitari ſi aliquis fuerit electus, et in eo
eligendo non fuerit ſeruata forma ſecundum Canonica inſtituta
ac ſacra concilia iam ſic electus, ex quo capitulum in eum conſenſit, ſaluus conſcientia poſſit retinere prelaturam, ad quam fuit electus non ſeruata forma. Innocen.in capitu. quia propter. de electione tenuit quod eſt tutus in foro anime taliter electus.ita refert
Panormi.in.c.primo.de in integ.reſtitu.colum fine. nam ex quo
talis electus habuit conſenſum capituli, tenuit electio eius de
iure gentium: licet forma a iure poſitiuo introducta non fuerit
obſeruata: que eſt introducta propter ſcandala et deceptiones
euitandas

euitandas: que in electionibus quãdoq; interuenire ſolēt. ex quo
ergo iſta ceſſant in dicto electo, in quo eligēdo preciſe fuit defectus
in forma electionis, erit tutus quo ad deū ſic electus. ⁊ iſtud dictū
Inno. reputat ſingu. Panor. in. d. c. j. col. ſi. de in integrū reſti. ⁊ di-
cit illud eſſe menti tenendum. ¶ Et ipſum ampliat ibidem Pan.
5 † ad omnem actum in quo requirit certa ſolēnitas de iure poſiti-
uo: vt ſi interueniat conſenſus habentiū explicare actum de iure na
turali (quis ſolennitas iuris poſitiui fuerit pretermiſſa) nō tenea
tur quis ſibi de hoc facere conſcientiā, de hac materia pleniſſime vi
de do. Feli. in. c. canonū ſtatuta. col. xi. de conſti. poſt Innoc. Abb.
Domi. Pet. de ancha. Et not. qd ante concilium Baſileam in hac
forma ſcrutinij poſuere doctores decē ⁊ octo ſubſtantialia dicte for
me, que per ordinem ſubijciam, materiā amplians, prout expoſce-
re videro vnūquodq; ſubſtantiale.

Summarium.

1 Apoſtolis in vnum coactis apparuit ſpūs ſanctus viſibilis:
ad cuius rei formam prelatum electuri in vnum debent cogi.
2 Electio prelati per congregatos in vnum debet fieri.
Actus per capitulum explicandi, ad eorum valorem debent colle-
gialiter explicari.
3 Ciuitas non puniens ſingulares ipſius delinquentes, delicti cen-
ſetur eſſe particeps.
4 Electio cōis requiritur vbi de iure et neceſſitate forma ſeruatur.
5 Senatores legem condere volētes cōſenſum ſuū non in domo ſin-
gulariter preſtare debent, ſed collegialiter.
6 Collegium ſeu vniuerſitas corpus quoddam fictū per ſingulos in
vnum cōgregatos repreſentatum dicitur.

¶ Capitulum. xxi. tertie partis.

PRimum ergo ſubſtantia

1 le † qd procedit per viam ſcrutinij eſt, vt procedat
per eligentes in vnū congregatos: ſpiritus enī ſan
ctus deſcendit in diſcipulos in vnum cōgregatos.
Act. ij. erant oēs pariter in eodē loco. ibi tex. nam
vbi ſunt duo aut tres in vnū congregati in noīe, dñi: deus in medio
illorum eſt. Matthei. xviij. tranſlatiue nūt in. c. audiuimus. xxiiij.
q. j. nec ſufficerent cōſenſus eligentium ſingulariter preſtiti: vtputa
ſi quilibet eorum cōſentiret in camera ſua: ſed oportet q cōſenſus
preſtentur collegialiter. vt eſt tex. in. c. in geneſi. de electio. ⁊ ibi gl.
in verbo, cōmuniter glo. in verbo, formam. c. ſicut eum. de elec. l. vi.
⁊ ibi Domi. ⁊ Phi. fran. glo. in verbo, tractatus in. c. dudum. de re
2 bus eccle. non alie. ⁊ ibi Domi. † ⁊ qd electio debeat fieri per cōgre
gatos in vnū tz Jo. and. in. d. c. q: propter. col. iij. ⁊ idem Jo. an. in
c. in geneſi. de electio. ⁊ ita tenet Panor. in vtroq; loco. ⁊ Hoſti. in
ſumma tit. de elec. in. §. qualiter. in verſ. publicent. ⁊ in verſ. tertia
forma. Inno. in. c. in geneſi. ⁊. c. quia propter. de electio. in actibus
enim explicandis per capitulum ſeu noīe capituli requirit ad vali-
ditatem eorum vt explicentur collegialiter ſm Inno. ⁊ Panor. in
d. c. in Geneſi. pro quo facit gl. in verbo, non debetur. in. l. ſicut mu
nicipij. ff. qd cuiuſq; vniuerſitatis nomine: que glo. dicit ſm Pan.
qd licet oēs homines alicuius ciuitatis etiā eleuato vexillo aliquez
inſultum fecerint ſeu rumorem: nō propter hoc pōt dici qd ciuitas
hoc fecerit: ſed ſinguli de ciuitate. ad hoc enī vt attribuatur ciuitati
oportet qd prius in conſilio legitime congregato hoc fuerit obten
tum. glo. tamen iudicio meo nō ſic formaliter loquitur: quam vide.
¶ De hac materia quādo crimen aſcribatur vniuerſitati: aut ſin-
gularibus: vide Bar. in. l. aut facta. ff. de penis. ⁊ Panor. ⁊ Feli. in
c. dilectus. in ſecundo de ſimo. vnū tamen eſt ſingulare in materia,
3 qd ſub ſilentio petereundum non duxerim: ſcz † quod ſi aliquod
delictum fuerit perpetratum per ſingulares alicuius communita-
tis non communicato conſilio: et ipſi de tali communitate non
mittant in exilium: nec alīs puniant illos ſingulares de tali vniuer-
ſitate delinquentes, ſed eos recipiunt in ciuitate ſeu loco: tūc eo ca-
ſu eſſet punienda vniuerſitas tanq̄ delinquēs: nam per iſtos actus
ſubſequentes detegitur voluntas ipſius ciuitatis. Iſta eſt ſingu. li-
mitatio ad ſupradicta: que poteſt colligi ex dictis Cardi. in clemē.
j. de penis. in. §. ciuitas. verſ. ſecundo quero. vbi in materia delicti
perpetrati per vniuerſitatem ponit elegantia verba. ⁊ illam limita
tionem reputat ſingu do. Feli. in. d. c. dilectus. de ſimo. col. iiij. ver.
tertio limita ſingulariter. ⁊ nota hoc dictum ſeu limitationem: qm̄
quotidianum eſt et practicabile, maxime in locis limitrophis, in
quibus ſolent fieri multi inſultus. ⁊ vide multa preclara in materia
que ponit dictus Feli. in. d. c. dilectus. ¶ Quare autem requiritur
in prelatorum electione vt fiat per cōgregatos in vnum: vide Inn.
⁊ Panor. in. c. in geneſi. de electioñ. ¶ Et aduerte ad vnum qd po
nit Inno. in. c. in geneſi. col. ij. in ſi. verbis. ⁊ col. iij. de electio. dicēs
4 † qd electio cōmunis requiritur vbi eſt ſeruanda forma. c. q: pp̄ter.
de elec. vbi vero non eſt ſeruāda illa forma. c. quia propter. ſufficiūt
ſingulares conſenſus preſtiti per capitulum. quod eſt notabile ſm
Panor. in. d. c. in geneſi. col. ij. hoc idem tenet glo. in. c. ſicut eſt. de
elec. in. vi. in verbo, formam. ⁊ ibi Domi. in col. j. per illud dictum
Inno. ⁊ glo. vidi ſuſtineri quandam electionem factam in eccleſia
Agenenſi de quodam canonico, in cuius electione conſenſus fue-
rant preſtiti ſingulariter, ⁊ nō in cōmuni. ¶ Item pro eo quod ſu-
pra dixi qd ad validitatez actus capitularis ſeu collegij, requiritur
vt collegialiter explicetur, vide Bar. in. l. omnes populi. ff. de iuſti
tia ⁊ iure. col. vij. ⁊ Bal. in aut. hoc ius. C. de ſacroſanc. eccle. col. ij.
alleg. ad hoc Arch. in. c. ſine exceptione. xij. q. ij. Item vide Bald.
5 in. l. non ambigitur. ff. de iuſtitia ⁊ iure. qui tenet † qd in lege con-
denda per ſenatores non ſufficit conſenſus in domo preſitus: ſed
debet collegialiter preſtari, ⁊ ita etiam tenet glo. in. c. omnes. de cō
ſtitu. in verbo, conſtitutum. ⁊ ibi Panor. col. iij. circa ſi. pro quo vi-
de do. Feli. in. d. c. cum omnes. de conſtit. col. xvj. vbi multa allegat
inſequendo gloſſ. ad quam poſtmodum adiungit ſeptem declara-
tiones: quas ibi vide. ſunt enim admodum notabiles. ¶ Ex ſupra-
dictis inferas qd quādo iuſpatronatus pertinet ad aliquos tanq̄
ad vniuerſitatē, ſicut ſepe ad conſules ſeu iuratos patrie mee, quos
Paciſaci ſcabinos appellāt: ſeu ad quoſuis alios tanq̄ de vniuer-
ſitate aliqua exiſtentes: tunc illi de tali vniuerſitate debent dare vo
ces cōgregati in vnum. ita tenet Domi. in. c. ſicut. de elec. in. vj. col.
j. ⁊ Jo. and. c. iij. de iurepat. ⁊ ibi Panorm. col. ij. ⁊ idem Panor. in
c. in geneſi. de elec. col. iij. ex quo enim ad collegium ſeu vniuerſita-
tem pertinet preſentatio: non poteſt dici preſentatio facta a colle-
gio ſeu vniuerſitate, niſi fuerit congregatum collegium ſeu vniuer
6 ſitas: ⁊ collegialiter fuerit decretum quid ſit agendum. † cum colle
gium ſeu vniuerſitas ſit quoddam corpus fictum repreſentatū per
ſingulos in vnum cōgregatos. ad hoc. l. mortuo. ff. de fideiuſſo. hoc
idem tenet Feli. in. d. c. cum oēs. de conſti. col. xvij. ⁊. xviij. vbi addu
cit multos doc. ⁊ ita ſe obtinuiſſe dicit alīs: qd eſt valde notabile.
¶ Et adde ſingulariter qd etiam in reſpectante ad plures vt ad ſin
gulares, debent ſinguli in vnum conuenire: quando diſpoſitio ma
ioris partis preiudicat minori. hanc theoricam ponit Barto. in. l.
omnes. ff. de iuſtitia ⁊ iure. hoc ſingu. reputat Panormi. in. d. c. in
geneſi. colum. iij. pro quo vide eundem Panor. poſt Joan. and. in
c. iij. de iurepatro.

Summarium.

1 Scrutatores electionis neceſſario ſunt per collegium aſſu-
mendi.
2 Conſenſus tacitus ſufficere cenſetur, ſi de re concupiſcibili ⁊ meri-
toria agatur.

¶ Capitulum. xxij. tertie partis.

SEcundū ſubſtantiale ele

1 ctionis † per ſcrutinium eſt, quod ſcrutatores aſſu
mantur per collegium. pro quo tex. in. c. quia pro-
pter. de elec. cum dicit aſſumantur. non enī debēt
ſe ingerere quia redderentur ſuſpecti. l. que omnia
ff. de procura. Jo. and. in. d. c. quia propter. col. iij. ¶ Videret ta-
men qd ſi ſcrutatores quis nō eſſent per capitulū aſſumpti, ſed p-
cederent ſciente capitulo ⁊ tacente, ⁊ demum non contradicēte, ſer-
uatis omnibus ſeruādis: ⁊ ſi inde ſequeretur cōmunis electio: quod
2 talis electio eſſet valida. † nam cum ageretur de re concupiſcibili,
⁊ meritoria: ſcilicet de canonica eccleſie prouiſione, ſufficeret taci-
tus conſenſus, ſm Innocē. in. c. in geneſi. col. ij. de electio circa me-
dium. tutum tamen eſt vt per collegium aſſumātur, ſm Panor. d.
c. quia propter.

Summarium.

1 Scrutatores electionis in numero ternario debent aſſumi, ⁊ et
quare.
2 Firmius ac tutius eſſe cenſetur qd pluribus cōmittitur.
Forma electionis ſeruari nō pōt ſi in collegio ſint, q̄tuor pauciores.
3 Conſenſus mutuus electorum ſufficiet vbi pauci ſunt eligentes.
Electores non debent compelli ad transferendum in alios ius ſuū.
4 Lex ligare non dicitur, que de facto ſeruatu impoſſibilis inuenit.
Forma cōpromiſſi voluntatis eſt, non neceſſitatis.

¶ Capitulum. xxiij. tertie partis.

TErtium ſubſtantiale ele-

1 ctionis per ſcrutinium eſt: † vt dicti ſcrutatores aſ-
ſumant in ternario numero: ⁊ nō plures nec paucio
res q̄ tres: ⁊ licz aliq dixerint hunc ternarium nume-
rum non eſſe de ſubſtantia: ſicut Vincen. ⁊ Tan. ta-
men Jo. and. ⁊ Panor. in. c. quia propter. tenent q ſit de ſubſtātia
electionis per ſcrutinium: vt tres aſſumant. ⁊ idem tenet Hoſtien.
in ſumma titu. de electioni. §. qualiter facienda. colū. iij. verſicul.
aſſumantur tres. ⁊ hec eſt cōmunis opiñ. pro quo facit textus. in. l.

ſi vnus.C.de teſta.vbi habetur, qḋ ſi vnus ex ſeptē teſtibus requi-
ſitis defuerit in teſtamento iure deficit ipſum teſtamētū. ¶ Ratio
autem quare tres aſſumuntur eſt duplex: prima vt dicti tres faciliꝰ
conueniant. argu. l. item ſi vnus. §. principaliter tamen. ff. de arbi.
Secunda ratio eſt: vt negotium fideliꝰ tractetur. ar. l. queſtionē.
2 C. de fideicōmiſ. † ſimileꝰ eſt qḋ pluribus cōmittitur. c. pruden-
tiam. de offi. dele. has rationes ponit Hoſti. in. d. §. qualiter faciē-
da. col. iiij. que ſunt perſuaſiue: ſed non neceſſario cōcludentes. eaſ-
dem rationes ponit Jo. and. in. c. quia propter de elec. col. penult.
¶ Et aduerte qḋ ſi in collegio non eſſent niſi duo aut tres: tunc nō
poſſet ſeruari hec forma. & tunc eſſet ſequenda opi. Goffre. in. c. j. de
elec. vbi dicit qḋ cum pauci ſunt in collegio non tenentur ſeruare ali-
quam formam. vnde poſſunt procedere ſine forma ſcrutinij & cōpro-
miſſi eligendo more antiquo. hanc opi. recitat Panor. in. c. j. colū.
ij. de ele. & Jo. and. in eo. c. j. col. ij. & idem tenet ipſe Joā. and. in. d. c.
quia propter. & Jan. in. d. c. quia propter. col. ij. dicit qḋ cōſtitutio
dicti. c. quia propter. non habet locum niſi vbi ſunt quatuor ad mi-
nus: qḋ ex eo apparet: quia tex. dicit aſſumātur tres fide digni. pre-
terea dicit preſentibus omnibus: quod ad minus de tribus intelli-
3 gi oportet: † vbi ergo pauciores ſunt, pñt eligere quomodocūꝗ
volunt: dummodo mutuus cōſenſus hincinde proueniat: & hoc cō-
ſtet. Hoſti. tamen voluit tenere qḋ in caſu premiſſo procedendū eſt
per viam cōpromiſſi aut inſpirationis ſeu quaſi. & ita dicit procedē-
dum quando dictus caſus contingeret: & eum vide in titu. de elect.
in. §. qualiter faciēda. col. v. verſi. ſed quid ſi tam pauci. Panor. tñ
opi. Hoſti. reprobat in. d. c. quia propter. col. viij. dicens qḋ in pre-
libato caſu. quando propter paucitatem non poteſt ſeruari forma
ſcrutinij, non debeat compelli ipſi electores ad transferendum ius
ſuū in alios: quia preſumptio eſt quod ipſi de collegio fideliꝰ tra-
4 ctabunt negotium proprium & eccleſie eorum: ꝙ aliſ. ¶ † Item qꝛ
lex non ligat quādo de facto ſeruari non poteſt. l. j. §. dies. ff. quādo
appel. ſit. & c. erit autem. iiij. diſt. vbi tex. erit autem lex honeſta iu-
ſta poſſibilis. non ergo ligat hos paucos forma ſcrutinij propter fa-
cti impoſſibilitatem: nec forma compromiſſi: quia illa eſt volunta-
ria vt ſupra dictum eſt: preſertim quando eſſent duo tantum in col-
legio vel vnus, quibus caſibus dixerunt Jan. & Compoſtel. qḋ ſuffi-
cit mutuus conſenſus eorum ſine alia forma: qḋ etiam voluit Joā.
and. in regula, in toto. in mercurialibus. col. j. & ſi ſit vnus tantum,
non eſt opus ꝙ coram teſtibus exprimat cōſenſum ſuū, & poſtea eli-
gat, & electionem publicet: ſed poterit ab electione incipere: quia cū
tunc nō ſit ſeruanda forma, ſatis eſt qḋ ſuum cōſenſum exprimat:
qḋ ſufficienter facit eligēdo. pro quo vide Jo. and. in dicta regula,
in toto. in mercurialibus.

Summarium.

1 Scrutatores de collegio ad quod pertinet electio aſſumendi ſunt.
Electio cōpetere poteſt aliqñ his qui non ſunt de collegio.
2 Scrutatores quare de collegio eſſe debeant eccleſie vacantis.
Scrutatores quales eſſe debeant.
3 Electio nō caſſatur ob ſcrutatorum infamiam.
Teſtis inſtrumentarius excōicatus deponere poteſt.
4 Scrutatores electionum quale preſtare debeant iuramentum.
Forma iuramenti in electione preſtandi qualis.
5 Iuramentum electorum eſt de electionis ſubſtantia.
Procuratorem conſtituens ad eligendum iurare debet.
6 Eligentes an teneantur ſemper magis idoneum eligere remiſſiue.

¶ Capitulum. xxiiij. tertie partis.

1 Quartum ſubſtātiale ele-
ctionis per ſcrutinium eſt: † vt ſcrutatores ſint de
collegio, ſm Jano. Jo. and. & Panor. in. d. c. quia
propter. & licet ſint ſuper hoc opiniones: tñ hoc. ſ.
ꝙ ſint de collegio tenēdo ſeruitur verbis conſtitu-
tionis. c. quia propter. ſꝫ Jo. and. col. iiij. d. c. quia. quod eſt faciens dū
l. j. §. ſi is qui nauē. de leg. iij. & intelligit Jano. in. d. c. quia ꝓpter.
col. ij. qḋ iſti ſcrutatores aſſumantur de collegio eligentiū ſeu electorū
non autē de collegio eccleſie vacātis. & hoc dicit Jano. pro eo qꝛ ali-
quando electio pertinere pōt ad alios qui nō ſunt de collegio eccle-
ſie vacantis: vt ex cōſuetudine. aut ex priuilegio. c. cum dilectus. de
cōſuetudine. & c. cū eccleſia ſutrina. de cā. poſ. & proprie. & c. abbate.
2 de verb. ſigni. vt ſupra dixi in prima parte. † Ratio autē quare ſcru-
tatores debēt eſſe de collegio qḋ habet eligere eſt: quia preſumptio
eſt qḋ illi de collegio fideliꝰ tractabunt negotiū electionis. c. cum
in officijs. de teſta. & l. ſed & ſi. §. cōſuluit. ff. de peti. hered. & l. de tu-
tela. C. de in integ. reſti. cū alijs ſimilibus. & hanc rationē ponit Ho-
ſtien. in ſumma de elec. §. qualiter facienda. verſi. de collegio. & ibidē
addit aliam rationem dicens non eſſe honeſtum vt illi qui nō ſunt
de collegio ſciant conſcientiā illorum de collegio. ita dicit Hoſtiē.
in dicto verſi. de collegio. Et debēt tales ſcrutatores eſſe viri hone-
ſti ac fide digni: vt eſt tex. in. d. c. quia propter. Et ratio eſt ſm Ho-
ſtien. in. d. verſi. de collegio. quia ſi negantur cōſenſus ſtatur teſti-
monio omniū vel duorum: ergo debent eſſe omni exceptione maio-
3 res. c. ad noſtram. de proba. de conſang. & affini. c. ex literis. ¶ † Et
ꝗuis dicti ſcrutatores eſſent infames, non ex eo electio caſſabitur:
immo recipietur eorum teſtimoniū, ex quo ſemel fuere approbati
per electores: nec poterunt per eos reprobari. arg. c. nulli epiſcopo-
rum. de accuſa. & c. in preſentia. de ſentē. excom. & l. ſi vxor. §. ſi. ff. de
adulte. optimum argu. qḋ non poſſint repelli niſi propter crimen
poſtea cōmiſſum, habes in. c. preterea. de teſti. cogen. & in. c. ſi. §. vlt.
de purga. cano. ſimile habes de teſte excōmunicato: qui ꝗuis non
poſſit ferre teſtimonium. c. veniens. in. ij. de teſtib. & c. decernimus.
de ſenten. excom. in. vj. fallit tamen vbi eſſet teſtis inſtrumentarius
vt tenet do. Feli. in. d. c. veniens. col. x. Et qḋ propter infamiā ſcru-
tatorum non caſſetur electio alia canonica: ita tenet Hoſti. in ſum.
4 tit. de elec. §. qualiter. verſi. ſed eſt. ¶ † Facta aūt ſcrutatorum ele-
ctione, atꝗ creatione, & onere ſcrutandi p ipſos ſcrutatores aſſum-
pto, dicti ſcrutatores in manibus eius qui collegio preſidet, aut in
manibus alterius cui a capitulo fuerit cōmiſſum, debēt preſtare iu-
ramentum rōne officij eorum: ſcꝫ ꝙ diligenter, & ſecreto, & fideliter
ſua vota atꝗ aliorum abſꝗ fraude ſcrutabūtur. Et item quia dicti
ſcrutatores, vt ſupra dixi, ſunt de collegio qḋ habet eligere, preſtāt
iuramentum aliud in manibus eius q preſidet ſub hac forma. Ego
N. iuro & promitto omnipotenti deo. & N. ſancto vel ſancte, ſub cu-
ius vocabulo dedicata eſt hec eccleſia, eum eligere quem credam fu-
turum eccleſie in ſpiritualibus & tēporalibus vtiliorem: nec illi vo-
cem dare quem veriſimiliter ſciuero promiſſione, aut datione ali-
cuius rei temporalis, ſeu prece, per ſe, aut per alium interpoſitis,
aut alias qualitercūꝗ directe, vel indirecte pro ſe electionem procu-
5 rare: † qḋ iuramentum eſt de ſubſtantia electionis hodie ex diſpo
ſitione Baſilea. vt eſt tex. in pragmati. in ti. de elec. §. ad locum vero
electionis. de quo dixi in prima parte in. xxiij. requiſito quo ad eli-
gentes. O ſtupenda iuramenti forma: que multos vt dubito tecū
ad tartareas pallentes vmbras trahis. Et ſimile iuramentum ha-
bent preſtare omnes eligentes in manu preſidentis: & ipſe preſidēs
in manibus eius qui eum immediate ſequitur. in. d. §. ad locum. eſt
tex. ad literam in pragmatica. Et debet etiam preſtare idem iura-
mentum ille qui electioni intereſſe non pōt in caſu quo poteſt con-
ſtituere procuratorem: quādo dat ei mandatum de eligenda certa
perſona. Si vero conſtituatur procurator ad eligendum ſine ſpeci-
ficatione certe perſone: tunc procurator habet iurare: vt habetur in
6 d. §. ad locum. † an autem eligentes teneantur ſemper eligere ido-
neiorem: vide in. c. licet. viij. q. j. & c. metropolitano. lxiij. diſt. & Ar-
chidia. & Domi. in. d. c. licet. glo. in verbo, magis vtilem. in. c. conſti-
tutis. in ſecundo. de appel. que glo. ponit duas concluſiones. et ibi
vide Panor. col. iij. qui notabilem diſtinctionem ponit, & bene ma-
teriam declarat poſt Bart. in. l. cum quidam. de lega. j. & poſt alios
docto. & vide Barto. de belenꝫ. in addi. ad Panor. in. d. c. conſtitu-
tis. in ſecundo. in additione poſita ſuper verbo, conſcientia. vide ēt
domi. Gulielm. in glo. poſita in verbo, vtiliorem. titu. de electi. in. §.
ad locum. & ibi per eum an electio facta de idoneo cum poſſit fieri
de idoneiore ſit valida propter iuramenti formam: que requirit
vtiliorem.

Summarium.

1 Vota electorum in electione per ſcrutinium ſecreto debent exquiri.
Daniel ſceleratos ſenes ſingulatim & ſecreto examinauit, vt verita-
tem faciliꝰ erueret.
2 Scrutatores ſeorſum ab eligentibus ſeparati eſſe debent.
Teſtes in ſcrutinio admitti poſſunt.
Teſtium arduis negotijs adhiberi debent in teſtium examina-
tione.
3 Teſtes plures ad deponendum cōmiſceri non debent.
4 Scrutatores aliqui ſi moriantur aut infirmitate grauentur, ſic qḋ
ſcrutinium ceptum abſoluere nequeant, debent alij in locum eorū
ſubrogari.
Sacramenta ab vno cepta presbytero expleri poſſunt ab alio.
Scrutinium vno die pluribuſve continuari poteſt iuxta ſcrutando-
rum numerum.
5 Scrutinio prolixiorem requirente temporis tractū ad neceſſaria
nature diuerti poteſt.

¶ Capitulum. xxv. tertie partis.

1 Quintum ſubſtantiale ele-
ctionis per ſcrutinium eſt, quod † vota ſingulorū in
ſecreto exquirantur: vt quiſꝗ electorum poſſit libe-
rius loqui, & ſuum manifeſtare votum. tex. in. d. c. qꝛ
propter. in verbo, ſecreto. & ibi Jano. Jo. and. & Panor. & ratio eſt
quam dixi: vt liberius &c. & ne vnus inſtruat aliū. glo. in. c. venera-
bili. de

biſi.de teſti.in verbo,ſigillatim.exemplo Danielis qui ſigillatim,
ac ſecreto ſenes ſceleratos interrogauit,veritatē inquirēdo,vt ha-
betur Danielis.c.xiij.hoc etiā tenet Hoſtiē.in ſum.in.§.qualiter.
ti.de electio.ver.qui ſecreto.bene facit gloſ.in.c.cū cauſam.in pri-
2 mo.de teſt.in verbo procures.⁊ tex.in.l.nullum.C.de teſti. †Debēt
ergo ſcrutatores adire locū in ſecretū ſe ſeparando a conſortio eli-
gentiū,vt eſt tex.in.c.in cauſis.de electio.dum dicit ad tractādum
de electione ſeceſſiſſent in partem,non eſt tamen intelligendum ꝙ
electio ſeu ſcrutinium debeat ſic fieri ſecreto,quin poſſint admitti
aliqui teſtes vna cum ſcrutatoribus,ſed ſic debet fieri ſecreto, qꝺ il
li de collegio nihil audiant,neqꝫ percipiant de aliorum ſcrutinio.
Et qꝺ poſſint adhiberi ī actu ipſius ſcrutinij duo teſtes pluresve,
ſic tenet Inno.in.d.c.qꝛ propter.col.j.⁊ Panor.in eo.c.col.vj.nā
in negotio graui atqꝫ ponderoſo cautū eſt,vt in examinatione te-
ſtium aſſumantur aliqui teſtes qui audiant depoſitionē cuiuſlibet
teſtis,vt ſi teſtes deponentes vellent poſtea dicere ſe aliter dixiſſe,
ſeu depoſuiſſe ꝙ ſit ſcriptum,veritas pandatur per eos teſtes qui
depoſitioni interfuerunt,⁊ ita tenet Panor.in dicto.c.cū cauſam.
in primo.col.ij.verſi.venio ad glo.pro hoc facit dictū Hoſti.in.c.al
bericus.de teſti.qui dicit dicta teſtium poſſe per alios teſtes: tunc
adhibitos probari.ad hoc eſt tex.in.c.vt officium.de hereti.in.vj.
q tex.vult vt in examinatione teſtium in cauſa hereſis adhibeātur
due perſone religioſe,nec obſtant iura que volūt teſtes ſigillatim
3 examinari,vt in.c.venerabili.de teſti.cum multis ſimilibus.†nam
illa intelliguntur qꝺ plures teſtes non debēt commiſceri ad ſimul
deponendum ne vnus alium inſtruat.¶ Et nota ꝙ iſti teſtes qui
adhibentur in ſcrutinio,nec etiam ſcrutatores debent aſſumi terri
biles:ſic ꝙ incutiant ipſis electoribus terrorem,vt aliqui potētes
qui vellent fauere alicui ſi poſſent,⁊ ſi tales aſſumerentur eſſet iu-
ſta ⁊ ſufficiens cauſa appellandi.ſic tenet Hoſtiē.in ſumma de ele-
ctio.in.§.qualiter facienda.verſi.qui ſecreto.⁊ ita etiam tenet Jo.
and.in dicto.c.quia propter.col.penul.⁊ Panor.in eodem.c.col.
vj.¶ Et nota ꝙ in aſſumptione iſtorum ſcrutatoꝝ maiori parti eſt
deferendum.Joan.and.poſt Compoſtel.et Vinc.in dicto.c.quia
propter.col.ij.per.l.quod maior.ff.ad municip.bene facit text.in
4 c.j.et.c.ex ore.de his que fiunt a maiori parte capituli.†Item ad-
de quod ſi aliqui ex ſcrutatoribus moriantur, ſeu infirmitate gra-
uentur,ſic ꝙ ceptum non valeant abſoluere ſcrutinium, aſſumen-
tur alij loco eorum, et tales ſubrogati inquirent vota inquiſito-
rum,ſm Inno.in dicto.c.quia.col.ij.circa principium.et ſequitur
Innocen.Joan.an.in eodem.c.col.ij.in fine.pro hoc adducit text.
in.c.nihil.vij.q.j.vbi ſi iam cepta ſacramenta per preſbyterum nō
poſſint per eundem perfici per alium loco infirmi ſubrogatū per-
ficiantur.¶ Adijcias quoqꝫ qꝺ ſi tot fuerint ſcrutandi ꝙ vna die
non poſſit ſcrutinium terminari,continuetur in ſequentem,et ſic
deinceps,ſi ſint tot numero ſcrutandi ꝙ vno aut duobus diebus
non poſſit ſcrutinium finiri.Innocen.in.d.c.quia.col.ij.verſi.Itē
ſi non poteſt.ſic etiam tenet Jo.an.in dicto.c.quia propter.col.ij.⁊
ita placere dicit Hoſtien.pro hoc facit text.in.c.conſuluit.de offic.
5 delega.⁊.l.cum antiquitas.C.de teſtamē.†Et ſic ſi ita ſit ipſum ſcru
tinium prolixum poterit diuerti ad negotia nature neceſſaria,vt
ad cibum ſumendum vel ad aliam corporis neceſſitatem.arg.dicte
l.cum antiquitas.

Summarium.

1 ☞ Electorum vota ſingulatim ſunt inquirenda:nec bini ſunt ſi-
mul ad ſcrutinium vocandi.
2 Scrutatores nominatim vocare debent eligentes.
Adiurationis forma electoribus per ſcrutatores ſienda.
3 Eligens indignum graui damno afficit ſemetipſum.
Mens cupiditate ligata iudicio agere non poteſt libero.
4 Exhortatio congrue per preſidentem capitulo ſieri debet de ido-
neo eligendo.
5 Periurium tanto penalius,quanto id per qꝺ iuratur ſanctius.
6 Scrutandus eſt primo primam vocem habens in capitulo.
Scrutatores quare primo ſeipſos ſcrutari debeant.
7 Forma qualis in ſcrutinio declarandi vota.
Scrutandi ſcrutatorum vota legere non debent.

¶ Capitulum.xxvj.tertie partis.

Extum ſubſtantiale ele-
1 ctionis †per ſcrutiniū eſt,vt dicti ſcrutatores ſcru-
tent ⁊ inquirant vota eligentiū ſigillatim.non enī
debent electores vocari ad ſcrutinium bini ⁊ bini,
nec terni et terni,ſed ſingulariter,⁊ ſigillatim vnꝰ
poſt aliū,vt eſt tex.in.d.c.qꝛ propter.de electio.in verbo,⁊ ſigilla-
tim vota cunctorū ⁊c.ſic tenet Jo.an.in.d.c.quia.col.v.⁊ Panor.
in eo.c.col.vi.⁊ Hoſti.in ſum.titu.de electio.§.qualiter.verſi.q ſe-
creto.⁊ ſigillatim.ſic fit in teſtiū examinatione.c.venerabili.de te-
ſti.⁊.l.nullum.C.de teſti.exemplo Daniel.vt.ſ.dixi.Dicit Spe.
ti.de electio.ij.ad electionē celebrandam.verſi.hoc facto. Et dicit
2 Inno.in.d.c.quia.col.ij.†ꝙ ſcrutatores debēt nominatim vocare ſin-
gulos electores ad ſcrutinium,nec ſufficit generaliter vocare ſic,ſcꝫ
venite ad ſcrutinium qui ſcrutandi remanſiſtis. ¶ Et ſolent dicti
ſcrutatores habere miſſale,⁊ ſacrā crucem ante ſe,⁊ adiurare ipſos
eligentes ſub hac forma,poſitis manibus ſuper,te igitur,⁊ cruce,
flexis genibus per ipſum ſcrutandum dicti ſcrutatores adiurant.
Nos.N.et.N.et.N.ſcrutatores pro nobis ac noīe,ac vice mandato
atqꝫ cōmiſſione dn̄orum de capitulo,ex poteſtate nobis per capi-
tulū attributa adiuramus vos.N.conſcrutatorē noſtrum ſi ſit con-
ſcrutator,vel coeligentē noſtrū,per patrem,filiū ⁊ ſpiritū ſanctum
vt ſemotis quibuſcūqꝫ fauoribus,odijs ⁊ rancoribus,ſm deum ⁊ cō
ſcientiam veſtrā,in illū votū veſtrā dirigatis,⁊ illū nominetis pre-
ſiciendū in prelatū eccleſie.N.nunc vacantis quē in ſpiritualibus ⁊
temporalibus reputaueritis vtiliorē. hec adiuratio habetur ex.c.
conſtitutis.in.ij.de appel.⁊ ex Speculatore in ti.de elec.§.j.verſi.
hoc facto.vbi ponit talia verba.Et ſcrutatores dicent ſcrutando ſe
3 creto,†frater,ſicut boni operis ſibi comparat fructū qui rectū te-
net in eligendo pontifice iudiciū.ita graui ſemetipſum afficit dā-
no,qui ad ſue dignitatis collegiū ſublimat indignū,vt.lxi.diſt.mi
ramur.⁊ ideo deū pre oculis habēs cuius nunc cauſa tractatur,nō
facias tibi cum ⁊ apoſtolos eius aduerſarios,cuius vicariū eligere
debes,vt.xxv.diſt.c.ab exordio.de ſacra vnc.c.j.§.per frontis. non
te abducant odiū,amor vel fauor,que humanos ſolent peruertere
ſenſus.iij.q.v.c.accuſatores.xi.q.iij.c.quatuor.non timor,non pe-
cunia.lxxix.diſt.ſi quis pecunia.non lucro tuo proſpicias,ſed vtili
tati cōi.non enī libero iudicio preferendam ſibi examinat perſonā
mens quā cupiditas ligat.viij.q.ij.c.dilectiſſimi.vij.q.j.c.ſcias.de
poſtula.prela.bone.j.preferas tue matris eccleſie ſalutē tue terre-
ne voluntati.ideo adiuramus te per deū viuū,⁊ in virtute ſpiritus
ſancti,⁊ ſub periculo anime tue,qꝺ conſentias in eū,⁊ eum noīes,
in quem ex voto conſentis,⁊ qui in temporalibus ⁊ ſpiritualibus
tibi videri debeat melior ⁊ vtilior eccleſie,⁊ ſanctior,⁊ per quē me-
4 lius iura poſſint eccleſie defenſari.viij.q.j.licet ergo. ¶ †Exhorta
tio que preponitur per Spe.ante adiurationē que ſit per ſcrutato
res melius iudicio meo congrueret preſidenti in capitulo in princi
pio ciuult recipere iuramentū in manibus ſuis ab ipſis eligentibꝰ
vt eos exhortetur ad eligendū eccleſie vtiliorem,iuxta formā iura
menti per eos preſtandi,eiſdem demonſtrando merita que conſe-
quentur electores ex boni prelati electione,atqꝫ etiam pericula in
quibus ſeſe ponunt illi qui malū eligunt prelatum:cum ſint cauſa
multorū malorū,quā remōſtrationē relinquo peritie ac grauitati
preſidentis.Et qꝺ ſupra dixi de,te igitur,ac cruce prepoſitis, non
reperi iure cautum,ſed ita obſeruari vidi,⁊ bene ad maiorē timorē
5 incutiendū iurantibus ſeu adiuratis.†quanto etenī per quod iu-
ratur magis ſanctū eſt,tanto magis eſt penale periuriū.c.monet
te.xxij.q.j.de tactura euangeliorū ꝑ electores vt illa requiratur ꝑ
forma non eſt expreſſum in pragmati.ſed ſufficit vt electores iurēt
in manibus preſidētis,vt ſupra dixi.ſolent tamen dicti preſidētes
tenere miſſale ⁊ ſacram crucem,⁊ iurant eis appoſitis manibꝰ ſupra
ſacram crucem ⁊ miſſale genibus flexis preſtant iuramentū,qꝺ eſt
plurimū cōmendandū,vt ſcꝫ dicti electores magis,ac magis indu
cantur ad eorū debitū exequendū,qꝛ ſe in maiori periculo cogno-
uerunt ſi deuient ab eo qꝺ ſeruare tenent ratione iuramenti ſuper
re religioſa preſtiti.de tactura euangeliorū,aut alterius ſcripture,
vide Panor.in.c.fraternitatis.de teſti.col.viij.et penul.et Feli.in
eodē.c.col.penul.et eoſdem vide in.c.tuis.de teſti.⁊ vide in mate-
ria iuramenti,glo.in verbo,tacta.de hereti.in cle.j.quā glo.ſingu.
dicit Panor.in.d.c.tuis.col.penul.vide quoqꝫ Bal.in aut.ſacra-
6 menta puberum.C.ſi aduerſus vendi.¶ †Preterea adde ꝙ dicti
ſcrutatores debent primo ſcrutari illum qui habet primā vocem in
capitulo.c.auditis.de electio.⁊.ff.de albo ſcribendo.l.j.⁊ ita tenet
Spec.in titu.de electio.§.j.verſi.hoc facto.deinde debent ſeipſos
ſcrutari,vtputa duo tertiū.et ille tertius cū altero ſuo collega aliū
et duo iam inquiſiti aliū non inquiſitum.Ratio autē quare debēt
primo ſcrutari ſeipſos ipſi ſcrutatores eſt:ne fraus in electione cō-
mitti poſſit.nam ſi primo dicti ſcrutatores alios ſcrutarētur duo-
bus noīatis in ſcrutinio poſſet dependere a voluntate ipſorū ſcru-
tatorum alteram electionum facere meliorem cum aliorum vota
ſint ſibi nota,quā rationē ponit Joan.and.in dicto.c.quia.col.iij.
poſt Innoc.Abb.antiqui,⁊ Compoſtell.et eos ſequit Panor.
7 in eodē.c.quia.col.iij.circa ſinē.¶ †Facta adiuratione per dictos
ſcrutatores reſpondere debet ille quem ſcrutatores ſcrutati ſunt
ſub hac forma.Ego.N.Archidiaconus aut canonicus ſeu mona-
chus eccleſie.N.nunc vacantis cōſcrutator(ſi ſit ex ſcrutatoribus)
in ordinibus ſacris conſtitutus ſciens.N.virum bone vite ac con-
uerſationis honeſte in ſacris conſtitutum, ideo in dictum.N con-
ſentio eligendum in prelatum eccleſie.N. nunc vacantis, votum
meum in ipſum dirigendo:et ſi talis elector inquiſitus ſciat ſcribe
re,ſolet ſe ſubſignare ad maiorem cautelam.et ſic fieri debet de ſin
gulis electoribus,donec omnes fuerint inquiſiti.Et aduertāt di-

eti ſcrutatores ut ſcrutandi legant vota iam ſcrutatorũ, ⁊ ſic teneãt
vnum rotulum qđ plicetur: ſic ꝙ nullo modo poſſint inſtrui inqui
rendi ex votis iam preſtitis. hanc cautelam ponit Hoſti. ti. de ele
ctio. §. qualiter. verſi. poſſet etiam.

Summarium.

1 Electorum cunctorum vota ſunt in electione ſcrutanda.
Omiſſio ſcrutandi vnum ſolum electionem reddit inualidam.
2 Vocatio abſentium non eſt de electionis ſubſtantia.

Capitulum. xxvij. tertie partis.

Septimũ ſubſtantiale ele

1 ctionis † per ſcrutiniũ eſt, vt vota oim̃ qui habent
eligere exquirant, vt eſt tex. in. d. c. quia ꝑpter. cũ
dicit, vota electorum exquirãt. ſic ꝙ etiam ſua vota
debent ſcrutatores ſcrutari, modos forme quibus
ſupra dixi in. vj. ſubſtantiali. pro quo vide Innoc. in dicto. c. quia.
col. ij. ſuper verbo, cunctorum. ⁊ Jo. an. in eodẽ. c. col. iij. et col. v. ſic
tenet Spec. ti. de elec. §. j. verſi. ſi ergo viam. vbi dicit vota cuncto
rum nullo omiſſo. ſic tenet Hoſtiẽ. in ver. vota. §. qualiter. titu. de
elec. ⁊ Panor. in eodẽ. c. quia. col. vj. vnde ſi vnius ex preſentibus
omitteretur votũ, nõ valeret electio. hoc tñ eſt intelligendũ quãdo
omitteret vnus ex vocatis, dũmodo ſit preſens, ſm Hoſti. in dicto
verſic. vota. ſuper quo vide Panor. in. d. c. qr. col. vj. vbi tenet qđ ſi
aliquis ex eligentib⁹ nõ vocaret ad electionẽ, licet eſſet vocandus,
2 nõ redderet electionẽ nullã conteptus illius vocandi: † cũ abſentiũ
vocatio non ſit de forma ſubſtantiali electionis, vt ſupra dixi. tamẽ
ſi aliquis ex preſentibus non ſcrutaretur ſed omitteretur, non va
leret electio, quod nota.

Summarium.

1 Scrutatorum vota ſunt in ſcriptis redigenda.
2 Vota eligentium an debeant in ſcriptis redigi per notarium.
3 Scrutatoribus potius creditur ꝙ̃ ſingulis eligentibus.
4 Notarius proceſſum electionis conficiens qua ratione poſſit lai
cus eſſe.
5 Scriptura eſt de electionis per ſcrutinium facte ſubſtantia.
Scriptura non eſt de ſubſtantia gratie per papam vel principem
conceſſe.
6 Jus parti queſitũ per conceſſionem pape nõ expirat ante literas
de ipſa confectas papa moriente.

Capitulum. xxviij. tertie partis.

Octauum ſubſtantiale ele

1 ctiõis per ſcrutiniũ eſt, vt † vota exqſita in ſcriptis
redigant. tex. in. d. c. qr. cũ dicit in ſcriptis redacta.
Inno. in eo. c. col. j. vbi dicit ꝙ vota in ſcriptis re
digant, ſiue per eoſdẽ ſcrutatores, ſiue per vnũ ta
bellionẽ, ſiue per vnũ vel duos viros idoneos, cũ alr̃ cõſtare nõ poſ
ſet. c. qm̃ contra. de pba. et dicit Jo. an. in. d. c. quia. qđ ex eo ꝙ tex.
non dicit in ſcriptis publicis ſeu authenticis. putat ſufficere vota
ſcrutatorũ redigi in ſcriptis per manũ priuatã. Hoſti. autẽ in. d. §.
2 qualiter. ver. ⁊ in ſcriptis. dicit † ꝙ vota eligentiũ debent redigi in
ſcriptis per tabellionẽ, aut per ipſos ſcrutatores tres manu pro
pria videntib⁹ inquiſitor: ⁊ hoc vltimum putat tutius dictus Ho
ſti. Panor. in. d. c. qr. col. iiij. in princ. dicit ſe credere eſſe de mente
tex. d. c. quia. qđ ipſimet ſcrutatores per aliquem eorum debeant
vota redigere in ſcriptis priuatis. nam in hoc officio eis delato cre
ditur eis, licet multa mala poſſint facere, ſed non preſumit. ad hoc
3 bo. tex. in. c. cum dilecti. de electio. † vbi magna fides adhibet ſcru
tatorib⁹, vt potius eis credatur ꝙ̃ ſingulis eligentibus, qui in ſuis
dictis in caſu ſcrutiniũ deponentes non poſſunt deponere niſi ſin
gulariter. pro quo vide qđ no. Bart. in. l. quidã relegatus. ff. de re
bus dub. tamen cõmuniter tenetur vt poſſit adhiberi notarius. et
vt ſupra dictum eſt in. §. Creatione vicariorum facta. in tertia par
te. in. c. v. in principio. aſſumuntur notarij teſtes, ⁊ literarũ executo
res, atq; ſyndicus, qui omnes in principio iurant, vt malicijs ho
minum obuietur, que hodie (vt patet) maxime ſunt, vidi alr̃ duos
adhiberi notarios in actu electionis, vt maior fides ſcriptis eorũ
adhibeatur, nam quanto plures ſunt tabelliones maiorem fidem fa
ciunt eorum ſcripta. gl. in verbo, tabularijs. in §. hinc nobis. in au
thẽ. de heredi. ⁊ fal. col. j. Et talis notarius ſeu notarij poſſunt eſſe
laici, ſm Cõpoſtella. Panor. ⁊ Jo. an. in. c. quia propter. de electi,
pro quo ſm Jo. and. facit. c. primum. de procura. lib. vj. et conſue
tudo etiam hoc approbat que in talibus ſatis operatur. c. cum di
lectus. de fide inſtrumento. Et cum his conuenit Specula. in
titu. de inſtrumen. edi. §. reſtat. verſ. quid ergo ſi tabellio. tamen
contrariam opinionem tenent Gui. na. Abbas antiquus. Egidi.
et Hoſti. et dicunt ꝙ ea de cauſa, quia in electione epiſcopi Placẽ
tini fuerat adhibitus notarius laicus, eius electio fuit caſſata. ad
4 hoc allegant. c. meſſana. de electio. † Ratio autem eſt quare poteſt
eſſe laicus notarius conficiens electionis proceſſum. ſm opinionẽ
primam: quia notarius ſcribendo proceſſum electionis nullam au
toritatem impartitur, neq; aliqđ ius ſpirituale exercet, ſed prebet
ſeu exercet nudum miniſterium ſeu officium quemadmodum pcu
rator in re ſpirituali, qui non repellitur a procuratione, vt in. c. j.
de procur. in. vj. ſuper hoc vide que dixi in primo requiſito quo ad
eligentes, et ea que adduxi in tertia parte in. c. xviij. in. §. Sed cir
ca premiſſa. vbi tractaui an laicus poſſit eſſe compromiſſarius in
prelatorum electionibus. opinio Panor. ⁊ Jo. and. videtur pro
babilior per rationes ſupra adductas, nec facit in cõtrarium. c. me
ſana. quia loquitur de laico coeligente, qui non poteſt eligere cum
clericis. ſed ꝙ laicus non poſſit ſcribere vel tanꝙ̃ director electio
nis, vel vt teſtis electioni intereſſe, hoc non dicit dictũ. c. quare nõ
5 obſtat. † Et nota hic eſſe caſum in quo ſcriptura eſt de ſubſtan
tia actus. pro quo vide gloſ. ꝗ hoc tenet in. c. romana. de cenſibus.
in. vj. que glo. enumerat caſus in quib⁹ ſcriptura eſt neceſſaria. quã
gl. ſing. dicit ibidẽ Phi. Fran. ⁊ Panor. in. c. ex tenore. de ꝯceſſio.
preb. vel eccleſie nõ vacã. in primo notabili. Et his accedere põt
qđ de ſubſtantia gratie non eſt ſcriptura. ⁊ ſic ſi papa aut princeps
confert alicui aliquod beneficiũ, aut aliquã gratiã facit, ⁊ ante lite
ras confectas papa, aut princeps mortẽ obeat. non propterea gra
tia expirat, ſm Archi. in proemio ſexti in. §. vniuerſitati. et ita ſe
quitur Joan. an. in dicto. §. vniuerſitati referens ſe ita conſuluiſſe
adducendo. c. inſtitutionis. xxv. q. ij. et ibi per glo. pro quo text. in
cle. dudum. de ſepultu. circa fin. in verſi. nos etenim. et ſic ſcriptura
non eſt neceſſaria in gratia que ſit per principem. ſed ſufficit ꝙ ali
ter poſſit probari. facit. c. ſi apoſtolica. de preb. in. vj. ⁊ ibi per Phi
li. Fran. ⁊ inſti. de dona. §. perficiuntur. nam imperialis donatio nõ
eget ſcriptura. l. ſancimus. §. exceptis. C. de donatio. ⁊ idem tenet
Inno. in. c. conſtitutus. in prin. de reſcrip. Et dicit Jo. an. in. d. §.
6 vniuerſitati. † ꝙ ius queſitum parti per conceſſionem factam p pa
pam per eius mortem non expirat, ſi litere nõ fuerint facte. ſed de
bent litere fieri tempore ſucceſſoris faciendo mẽtionem de conceſ
ſione predeceſſoris, hoc ſequitur Phi. fran. in. d. §. vniuerſitati. et
eſt hodie practica in curia Romana, vt ſi predeceſſor qui fecit gra
tiam moriatur ante bullas expeditas, vt ſucceſſor concedat bullas
ſuper ſignatura predeceſſoris. et tales litere vocentur litere de, ra
tioni congruit. nam congruit rationi vt ea que fuere conceſſa per
predeceſſorem (que ob mortis preuentionem non potuerant expe
diri) quatenus per ſucceſſorez expediantur. ſuper quo eſt hodie re
gula cancellarie romane ꝗ eſt octaua in ordine incipiens, item vo
luit qđ cõceſſa per predeceſſorem. ⁊ in materia qualiter de eſſentia
gratie non ſit ſcriptura, vide Bald. in. l. humanum. C. de legi. et in
l. ſi quis per calumniam. C. de epiſco. et cleri. vide quoq; regulas cã
cellarie Romane. ⁊ ibi gloſſatorem in regula. xxv. incipiente, item
voluit. et in regula. xxix. incipiente, itẽ ꝙ omnes ⁊ ſinguli. vbi po
nit aliqua notabilia dicta.

Summarium.

1 Publicatio votorũ eligentium eſt de ſubſtantia electionum.
Electio qua forma ſit per vnum ſcrutatorum publicanda.
2 Electioni contradicere poteſt aliquis ex electoribus.
Appellatio ne ſiat votorum publicatio nulla eſt.

Capitulum. xxix. tertie partis.

Nonum ſubſtantiale ele-

1 ctionis † per ſcrutinium eſt, vt vota electorum que
fuere redacta in ſcriptis per ſcrutatores aut per no
tarium ſeu notarios, illa publicentur in capitulo.
tex. in dicto. c. quia propter. cum dicit publicent.
ita tenent Joan. an. et Panor. in dicto. c. quia. ⁊ ſit huiuſmodi pu
blicatio in hanc formam. vnus ex ſcrutatoribus ex aliorum cõmiſ
ſione, ita dicet. vobis dñis de capitulo placuit iniũgere nobis. N.
et. N. ⁊. N. coelectoribus veſtris vt vota cunctorum ſcrutaremur, ꝗ
ſecreto et ſigillatim ſcrutati ſumus, ⁊ in ſcriptis redigi fecimus aut
redegimus (ſi ipſi ſcrutatores in ſcriptis redegerint) que vota ex ſo
ciorum meorum ac veſtra iniũctione publicare decreui, ideo vnuſ
quiſq; veſtrum ſi placuerit aduertat ad ſcripturam eorum cõtineat. ⁊
tunc alta et intelligibili voce incipiet ille talis legere vota ⁊ ratio
nes votorum que in ſcriptis appoſita fuere. et dicet: domini, eſt
ne aliquis qui contradicat huic ſcripture? et reſpondebunt om
2 nes quod non, ſi nolint contradicere. † qui autem contradicere vo
luerit, hoc facere poterit. et ſic eſt cautum vt ſcriptura ſiat per vnũ
aut duos notarios. et quod ſint duo teſtes, ne quis ductus peni
tentia poſſit ſuum reuocare votum, ⁊ dicere ſe aliter dixiſſe in ſcru
tinio quã ſit ſcriptum: nec poſſet quis appellare ne huiuſmodi pu
blicatio fieret. dicto cap. quia propter. et actus iſte publicationis
ſcrutinij non capit dilationem, ideo appellatio non admittitur.
ſimile

ſimile de appellatio.in.c.qua fronte. et.ff. de appellatio. recipiē. l.ſi res.

Summarium.

1 Publicatio votorum mox ſienda eſt.
2 Feſtinatio preceps reprobatur ſicut ⁊ moroſa cūctatio.
Nominantes indignum ſcienter in ſcrutinio non priuantur voce, niſi ſequatur electio.
3 Affectus ſeu conatus delicti perpetrandi non punitur effectu nō ſequuto.
4 Actus illicitus grauius punitur ꝙ ſolus affectus.
Electores variare poſſunt ante votorum publicationem.
5 Electores quando variare poſſint ſcrutinio publicato.

Capitulum.xxx.tertie partis.

Decimum ſubſtantiale di
1 cte electionis per ſcrutiniū eſt, † vt dicta publica-
tio fiat mox.tex.in.d.c.quia.et ibi Panor. ⁊ Joā.
andr. Hoſtien.in ſumma de electio.§. qualiter.in
verſi.mox.⁊ ſic ipſi ſcrutatores (qui vt ſecreti⁹ tra
ctarent negotium electionis in partem ſeceſſerant) congregabun
tur in capitulo vbi ſunt alij eligentes, ⁊ ibi in communi priuſꝙ ad
alios diuertant actus facient dictam ſcrutinij publicationem mo-
do et forma premiſſis.ſimile habes.ff.de verb.oblig.l.j.§. qui pre-
ſens.et in.l.heredes palam.§.ſi.ff.de teſta.⁊.C.de teſta.l.hac con-
ſultiſſima.vbi nullo actu extraneo intermedio teſtes omnes ſimul
nec diuerſis temporibus debent ſe in teſtamēto ſubſcribere ⁊ ſub-
ſignare, ⁊ q preſens interrogauit ſi anteꝙ reſponderetur ſibi, mox
diſceſſit, inutilem ſtipulationem.facit dicto.§.qui preſens. ⁊ licet
ſuper hoc ſint opiniones: tamen tutior opinio eſt vt mox publica
tio fiat, non tamen intelligas quod dicta publicatio fiat cum preci
2 piti feſtinatione. † nam moratoria cūctatio ⁊ preceps feſtinatio re-
probantur in.l.tutor.ff.de admini.tuto.§.l.in ſi.et in.l.j.§. non ſo
lum.ff.ad legem fal.nec enim quod precipitiuita certum deſerit or
dinem letos habet exitus. Preterea adde ꝙuis eligentes indignū
ſcienter ſint priuati illa vice poteſtate eligendi.c.cum in cūctis.de
elec.non ſunt tamen electores priuati poteſtate eligendi ex nomi-
natione de indigno ſcienter facta in ſcrutinio, niſi communis ele-
ctio ſequatur.in.c.perpetuo.alias incipit perpetue.de elec.li.vi. Ex
quo tex.infert Joan.an. ⁊ Phili.fran.ꝙ vbi pena imponitur ipſo
iure pro delicto non incurrit quis penam licet cogitauerit, ⁊ aliqd
attentauerit.ſed non perfecit delictum etiam ſi per ipſum non ſte-
terit, qđ dictum notabile reputat Domi.in dicto.c. perpetuo. de
quo idem Joan.and.in regula, in penis.de regu. iur.in.vi.de hoc
vide Bal.eleganti ſſime in.l.ſi quis non dicam rapere.C.de epiſc.
et cleri.col.j.ij.et ſi.et Barto.in.l.qui ea mente.ff.de fur.⁊ ibi Ale-
3 xan.in addi.ad Barto. † Et adde ſingulariter qđ etiam in foro
penitentiali ex ſola voluntate deliberata committendi delictum,
delicto non ſubſecuto (licet per impotentiam facti) non debet qs
puniri, ſicut ſi delictum actu fuiſſet perpetratū.⁊ ſic etiam quo ad
deum voluntas mala non habetur pro facto, ſed minori peccato ⁊
minori pena taliter peccantes debent aſtringi.pro hoc tex.eſt ſin-
gularis in.c.ſicut dignū.de homicidio.ſm Panor.ibidē.col.ij.no
tabili primo, quem ſequitur dñs Feli.in eo.c.ſicut.col.ij.verſi. no-
ta ex eo verſi.et eſt tex.ſatis clarus ibidem.cū dicit fere pari exiſte-
re ne puniendi.pro hoc eſt gl.notabilis de pen.diſtin.j.in.c.ſi cui.
in verbo, non minus.quā glo.notabilē dicunt Panor.et Felin.in
dicto.c.ſicut.iura ergo que videntur innuere oppoſitum dicentia,
ad deum voluntatem conſiderandam.ita qđ voluntas reputetur
pro facto.illa ſunt intelligenda quo ad interitum ſalutis eterne,
ſed nō quo ad ꝗtitatem ſupplicij: qꝛ ꝗuis habens voluntatem de-
prauatam perpetrandi actum: ⁊ conatur adimplere ſi actus ſuapte
natura expoſcat damnationē eternā.certum eſt ꝙ talis damnabit.
4 † Item adimplens eundem actum illicitū ⁊ damnabilem etiā dā-
nabitur, verū maiori ſupplicio afficietur ille qui actum perpetra-
uit ꝙ iſte qui habuit voluntatem etiam cum conatu: nā voluntati
inique additur factum iniquum.⁊ ſic additur iniquitas iniquitati
vt dicit dicta glo.in.c.ſi cui.et eſt iſtud contra multos theologos,
qui tenēt actum exteriorem nihil bonitatis vel malitie addere.an
et quando voluntas debeat reputari pro facto. Archid.in.c.q bo-
na.xvij.qđ.j.vbi materiam tractat per decē columnas. Item nota ꝙ
ante publicationem ſcrutinij licitum eſt electoribus variare, ⁊ hoc
anteꝙ ipſi ſcrutatores ſint ſimul cum alijs electorib⁹, vtputa ꝗdiu
ſunt in loco in quo fecerant ſcrutinium: qꝛ tunc dicitur res integra
ex quo vero ſunt iam cū alijs volētes ſcrutiniū publicare. negotiū
non dicit integrū.⁊ ſic tunc non poſſent variare.pro quo vide Jn-
no.in.c.eccleſia.in.ſi.de elec.v.ſed quid dices.col.iij.⁊ Jo.an.poſt
Jano.⁊ Compoſtel.in.c.publicato.col.v.et volentes variare po-
terunt venire ad ſcrutatores re integra.et dicere dñi ego conſenſi
in.N.poſtea autem cogitaui.N.eccleſie vtiliorem.ideo reuoco cō-
ſenſum primi, et conſentio in ſecundum.pro hoc vide Hoſtien.in
ſumma titu.de elec.§.qualiter.verſi.nullo prorſus.⁊ Jo.and.in.c.
5 publicato.col.v.verſi.ſecundo quero. † Et nota ꝙ ſi publicato
ſcrutinio apparet electoribus nominatū in ſcrutinio ab omnib⁹,
aut a maiori parte eſſe ineligibilem propter defectum natalis ordi
nis, aut ſi quid eſt id genus: tunc poſſunt eligentes variare: ⁊ ſcru-
tinium de nouo facere alium eligendo. Panormita.in.dicto.c.pu
blicato.ſuper quo vide ibi Joan.andr.qui circa hanc materiam
publicationis et occurrentia dubia in ea ponit viginti et vnam
queſtionem.

Summarium.

1 Publicatione ſcrutinij facta in capitulo numeri, meriti ⁊ ze-
li ſit collatio, et per quem.
2 Judicio maioris partis collegij ſtatur cum de re neceſſaria agiſ.
3 Collatio meriti ⁊ zeli ipſius electi quare ⁊ qualiter ſiat.
4 Forma collationis meriti qualis quando plures ſunt electi.
5 Meritum qualiter conferatur ſi plures eligantur.
6 Zelus quod in animo conſiſtat probari poteſt per coniecturas.
7 Meritum in electionibus in doctrina conſiſtit ⁊ moribus.
8 Canoniſta in prelatum electus an ſit theologo preferendus.
Collatio que vno die fieri non poteſt, in diem ſequentem cōtinua-
ri poteſt.

Capitulum.xxxi.tertie partis.

Undecimuz ſubſtantiale
1 electionis per ſcrutiniū eſt, † vt facta publicatio-
ne in capitulo quo ad vota que fuere in ſcrutinio
preſtita, ſiat collatio numeri meriti ⁊ zeli.tex.⁊ ibi
glo.in verbo, collatione.c.quia propter.de elec.et
in.c.in geneſi.eo.tit.⁊ eſt etiam tex.in.c.comana.eadem rubrica et
ibi per Joan.an.⁊ Panor.⁊ Jnnoc.in.d.c.quia.et plenius in.c.in
geneſi.eodem ti.⁊ Hoſti.in ſumma.ti.de elec.§.qualiter.verſi.col-
latione. Spec.in ti.de elec.§.j.verſi.publicatione facta.ſit aūt hu-
iuſmodi collatio per eum qui primam in electione habet vocē ſm
Spec.vbi.ſ.poteſt etiā fieri per eum cui a capitulo committitur,
⁊ in hoc preualet maior pars, ita qđ poterit aliquem deputare ad
collationem faciendam, ⁊ ad electionem pronuntiandam non ob-
ſtante contradictione partis minoris, niſi opponeret aliquid qđ
2 foret rationabile. † naʒ cū agitur de re neceſſaria ſicut eſt collatio ⁊
electio: ſtandū eſt iudicio maioris partis. Panor.in.d.c.in geneſi.
col.iiij.poſt Jo.an.ibidē col.iij.ille ergo q habebit facere collatio-
nem numeri, zeli ⁊ meriti.aut ex conſuetudine, aut ex poteſtate a
capitulo ſibi cōceſſa, primo leget totū ſcrutiniū, et aduertet an ele
ctio ſit concors, necne, ſi eam concordem reperiat dicet, dñi audiui
ſtis ſcrutinij publicationem: ex cuius tenore cōſtat cōcordiā fuiſſe
in ſcrutinio.ideo non poteſt fieri collatio numeri ad numerū.pote
rit tñ fieri collatio numeri ad ſciendum.ſcʒ an eligentes ſint maior
pars capituli, et adiunget nos.x.vel.xij.⁊c.ſecūdum numerū faciē-
tium capitulum vota noſtra oēs emiſimus in.N.alij autem qui nō
cōparuerunt.fecerūt ſe alienos.et ſic ſi reperiatur totam poteſtatē
capituli cōſiſtere in preſentibus: illa electio poterit dici facta a ma
iori parte, et etiam valebit concors nominari: quia ex quo illi in q-
bus capitularis poteſtas conſiſtebat fuerunt concordes: poteſt di-
ci electio in concordia: et ſic ergo ſit collatio in electione concordi,
quo ad numerum: ad ſciendum.ſ.an eligentes faciant maiorē par-
tem capituli: et etiam poterit fieri collatio: an ſcʒ omnes qui elege-
runt habuerint vocem in capitulo.et ſic ſit collatio numeri qn̄do
3 vnus precise eligitur. † ſit etiam eo caſu collatio meriti.an vcʒ ele-
ctus ſit idoneus.vtputa literatus, legitimus, ⁊ ſic de ſingulis in eli
gendo requiſitis.ſit etiam collatio zeli quādo vnus eligitur, an.ſ.
bono animo eligentes conſenſerint in eligendū.an pretio vel pre-
cibus.et ſic habes qualiter ſit collatio numeri zeli et meriti quan-
do vnus eligitur.et hec eſt mens Panor.in dicto.c.quia propter.
col.iiij.circa medium.et idem tenet Joan.and.col.iiij.in eodem.c.
quia.⁊ Jo.and.in addi.ad Spec.in titu.de elec.§.j.ver.quod aūt.
pro hoc eſt tex.formalis in.c.cum poſt petitam.⁊ ibi Joan.and.et
4 Panor in princi.de elec. † Ubi autem ſunt plures electi: tunc ſit
collatio numeri ad numerum, zeli ad zelum, meriti ad meritū, hoc
modo, ille qui habet collationem facere dicet: dñi vt perpendere
valuiſtis ex publicatione ſcrutinij vota noſtra ſunt in plures diui
ſa, ego reperio ex nobis eligentibus qui ſumus.xxiiij.numero: tre
decim conſenſiſſe in Petrum.⁊ ſex in Joannem, ⁊ quinqꝫ in Caro
lum, quare conſtat Petrum habere maiorem partem capituli. Itē
reperio in eundem Petrum electum ab habentibus meliorem ze
lum: nam eligentes Petrum nullo vinculo conſanguinitatis vel
affinitatis nec alias ſunt ei coniuncti, quare bono zelo videntur
fuiſſe moti ad electionem dicti Petri, alij autem eligentes Joan-
nem et Carolum ſunt eis conſanguinei et affines: quare videntur
5 ſanguine, potius ꝙ virtute moti. † Quo autem ad meritū reperio

Petrum magis meritum ad noſtram obtinendam prelaturam ꝙ
alios, nam dictus Petrus eſt vir apprime doctus, caſtus, ⁊ in om-
nibus bene moratus, alii autem ſunt lubrici, maleſamati, et illite-
rati. et ſic ſolet fieri collatio quando plures eligūtur. hanc practi-
cam ponit Specu. in dicto titu. de elec. §. j. verſi. publicatione aūt
facta. ¶ In quo autem attendatur numerus non eſt exponendum
quia per ſe patet. ita dicit Hoſti. in ſumma titu. de electio. §. quali
ter. verſic. in quo autem. zelus vero conſiſtit in animo: qua ſcilicet
intentione ipſi electores elegerunt, an propter conſanguinitatem
et amicitiam. an ex corruptela ſeu precibus, an ex merito vite ipſi⁹
electi, vt probatur in. c. eccleſia. in ſecūdo. de elec. in verbo, habito
6 preſertim reſpectu ad perſonam electam meliorem zelū ⁊c. † Con-
ſiſtit autem zelus in animo quare oportet, vt probetur per conie-
cturas: quia animus aliter probari non poteſt. c. ij. de renun. lib. vj.
⁊. l. dolum. C. de dolo. Et dicunt Joan. an. ⁊ Panor. in dicto. c. ec-
cleſia. in ſecundo. poſt Inno. in. c. dudum. in primo. de elec. qđ non
eſt multum curādum an meliori zelo aliqui elegerint. dummodo
non fuerint ducti malo zelo, vtputa carnalitate corruptiōe vel ma-
la affectione. j. q. j. c. ſunt nōnulli, ſi inquiſit⁹ dicat ſe habuiſſe ma-
lum zelum, creditur ei contra ſe. ff. de interroga. actio. l. de etate. §.
j. ſed ſi deponeret pro ſe dicens ſe habuiſſe bonum zelum. habebi-
tur reſpectus ad perſonas. Hoſt. in ſumma de elec. §. qualiter. verſi.
7 zelus. ⁊ ibi vide per eum. ¶ † Meritum autem proprie concernit
ipſos electos, et conſiſtit in moribus et vita ipſorum electorum. ⁊
in aliis que habētur in. c. cum in cunctis. de elec. poteſt etiā concer-
nere ipſos eligentes, vt honeſtiores dicantur maioris meriti, et ſic
eorum voces reddantur pinguiores. ita tenent Joan. and. et Pa-
normi. in dicto. c. eccleſia. in ſecundo. de elec. ⁊ Hoſtien. in dicto. §.
qualiter. verſi. meritum. Circa hanc materiam ⁊ quando numerus
eſt ab vna parte, autoritas et meritum ab alia: quis preferatur. et
de multis ſimilibus queſtionibus. vide Jo. an. ⁊ Panor. in. d. c. ec-
cleſia. et Innocen. in. c. dudum. in primo. de elec. ¶ Premiſſorum
occaſione poſſet queri, quis ſit preferendus ex duob⁹ electis, quo-
rum vnus eſt canoniſta, alter vero theologus, quam queſtionem
ponunt Hoſtien. et Joan. and. ⁊ Panor. in. c. j. de conſanguini. et
8 affi. et ibi concludunt † qđ data paritate in ceteris ſi in loco ſeu dio
ceſi in qua illi tales eliguntur verſetur cauſarum ventilatio, qđ tūc
eſt preferendus canoniſta. nam cauſe quarū cognitio pertinet ad
iudicem eccleſiaſticū debent decidi ſm ſtatuta canonica, vt eſt tex.
in dicto. c. j. de conſangui. et affinit. vbi vero in dioceſi pullularent
hereſes, aut talis dioceſis eſſet vicina hereticis: tunc canoniſta de-
beret cedere theolo. et theologus eo caſu eſſet canoniſte preferen-
dus. argu. c. in cauſis. de elect. facit. c. ſuper ſpecu. de magi. mixtus
autem eſſet vtrīq; preferendus, vt ibi per eos. de hoc aliquid tāgit
Feli. in. c. ſi. de magiſtris. j. col. ¶ Et nota qđ ſi collatio non poteſt
fieri vno die, poteſt cōtinuari in ſecūdam diem, et ſic de ſingulis: qꝛ
forte ſunt plures canonici. pro hoc facit tex. in. c. literas. de temp.
or. ſic tenet Hoſti. in ſum. ti. de elec. §. qualiter. col. vj. verſi. quid ſi
tot ſunt canonici. vide qđ ſupra dixi in quinto ſubſtātiali.

Summarium.

1 ☞ Collatio numeri, meriti ⁊ zeli ſtatim ſcrutinio publicato de-
bet fieri.
Dicta in prefationibus repetita cenſentur in ſequentibus.
2 Modicum qđ eſt quando curandum ſit vel non.

¶ Capitulum. xxxij. tertie partis.

Duodecimū ſubſtantiale

1 electiōis per ſcrutiniū eſt, † vt dicta collatio nume-
ri, zeli ⁊ meriti fiat mox poſt publicationē ſcrutinij
nullo actu extraneo īterpoſito. tex. in. c. qꝛ ꝓpter.
de elec. et ibi Panor. poſt Joan. an. licet aliqui te-
neant contrarium. Phi. dixit ꝙ mox poſitum in. d. c. quia ꝓpter.
debet intelligi repetitum in collatione ⁊ in electione. q̄ enī in prefa
tionibus dicunī in ſequētib⁹ repetita intelliguntī. l. titia. §. idē. ff.
de verbo. oblig. ſi tamen interponatur mora naturalis et compen-
dioſa non obeſt. argu. l. cum antiquitas. C. de teſtamen. cum ſimili
bus. modicum enim interuallum (quod magis intellectu ꝙ elocu-
tione poteſt exprimi) non nocet. ff. de ſolutio. l. ratum. ⁊. ff. rem ra
2 tam haberi. l. quo enim. §. iulianus ait. † qualiter de modico ſit,
vel non ſit curandum habes materiam accumulatiſſime tractatam
per Anto. corſetum in tractatu de excellentia et poteſtate regia
vbi ponit regulam quod de minimo non ſit curandum, quam cor-
roborat. lxxix. mediis et pro parte contraria adducit. xlvij. media
quare eum videas.

Summarium.

1 ☞ Electio communis fieri debet collatione meriti, zeli et nume
ri facta.
Electio ſingularis que ſit, ⁊ quare non ſufficiat.
2 Electio quare per vnum fienda ſit nomine ac vice capituli.
Pronuntiatio electionis per quem fieri debeat.
Electio per excommunicatum pronuntiari poteſt.
3 Conſenſus omnium requiritur quando electio extraneo commit-
titur.
4 Conſenſus expreſſus requiritur ſi de re oneroſa agatur.
5 Forma qualis ſcrutinianę electionis.
6 Electione peracta, te deum laudamus, cantari debet.

¶ Capitulum. xxxiij. tertie partis.

Decimumtertium ſubſtā-

1 tiale † prefate electiōis per ſcrutinium eſt, vt facta
collatione meriti, zeli ⁊ numeri, vt premiſſum eſt
fiat communis electio. c. in geneſi. de elec. c. eccleſia
in primo de elec. Joan. and. et Panormi. in dicto
c. quia. Innocen. ⁊ Joan. and. et Panormi. in. c. in geneſi. tex. in. c.
ſicut. de elect. in. vj. et in. c. cum ab vno arbitrorum. de re iud. in. vj.
et ibi per Domi. ⁊ Phili. fran. Hoſt. in ſumma. §. qualiter. col. x.
verſi. eligatur. ſ. communiter. Specu. in titu. de elec. §. j. col. v. ver.
bis igitur. nec ſufficeret ſingularis electio ad hunc ſenſum, ſcʒ qđ
quilibet ex eligentibus diceret, eligo talem ⁊c. ſed oportet qđ ſe-
quatur communis et vnica. Joan. and. in dicto. c. in geneſi. et Pa
normi. in eodem. c. eſt hodie forma qualiter debeat fieri electio in
c. ſicut. cum per formam. de elec. in. vj. vbi eſt expreſſum qđ ipſa ele
ctio debet fieri per vnum nomine ac vice capituli, per verba ſingu-
laris numeri, ſiue procedatur per viam ſcrutinij, ſiue per viam com
2 promiſſi. † Et eſt ratio quare electio debet fieri per vnum nomine
ac vice capituli: et non per ſingulares de capitulo. nam ipſa electio
eſt actus vniuerſitatis ⁊ collegij: ſicut ſupra dictū eſt: cū ad capitu-
lum pertineat eligere prelatum. ſicut ergo vnicū eſt capitulum, ita
vnica debet eſſe electio: hanc rationem ponit Domi. in dicto. c. ſi-
cut. quam ſequitur Phi. fran. ibidem per quem autē ſiet electio-
nis pronuntiatio, et eſt dicendum qđ per eum per quem ſolita eſt
fieri, ſicut eſt in aliquibus eccleſiis, in quibus ſolet fieri per Archi
diaconum maiorem: aut poterit fieri dicta pronuntiatio per eum
cui a capitulo fuerit commiſſum, ſiue talis ſit de capitulo, ſiue non
⁊ valebit talis electio, eſto qđ pronūtians ſit excommunicatus, ita
tenent Domi. ⁊ Philip. in dicto. c. ſicut. poſt Specu. in ti. de ele-
ctio. §. j. col. vj. verſi. quid ſi ille. ⁊ ratio ibidem aſſignatur per dictū
Specu. qđ dicta pronuntiatio poſſit fieri per extraneum eſt, nam
electio totalis committi poteſt extraneo. c. cauſam que. de elect. ſi
ergo tota electio poſſit extraneo committi, multo fortius poterit
3 committi ſola pronuntiatio: † tamen quādo committitur electio
extraneo requiritur omnium conſenſus, vt ſupra dixi tractādo for
mam compromiſſi in. c. xviij. incipiente, deinde nota. Et animum
aduertas qđ in danda facultate vni ex electoribus ad pronūtiatio
nem faciendam, ſtandum eſt maioris partis iudicio non obſtante
repugnantia minoris partis. Innocen. in. c. in geneſi. col. ij. circa ſi
nem. ⁊ Joan. and. in eodem. c. col. iij. ⁊ Panor. in. iij. col. dicti. c. in
geneſi. de electio. nam cum agatur de re neceſſaria capituli, maiori
parti ſtandum eſt. c. j. de his que fiunt a maio. parte ca. hanc ratio-
nem ponunt Innocē. Joan. and. ⁊ Panor. in dicto. c. in geneſi. et
in tali conceſſione pronuntiandi electionem ſufficit conſenſus taci
tus ipſius capituli. nam cum agatur de re meritoria et concupiſci-
bili, vt ſcʒ eccleſie prouideatur de paſtore, ſufficit conſenſus tacit⁹.
ſic tenet Innocen. in dicto. c. in geneſi. col. ij. ⁊ Panor. in eodem. c.
4 col. iij. ⁊ Joan. and. ibidem col. etiam tertia. † ſecus autem ſi agere-
tur de re oneroſa, vt eſt ſeruitus vel aliquod aliud onus. pro quo
tex. in. l. filiusfamilias. §. inuitum. ff. de procur. ⁊ in. l. qui vas. §. ve-
tare. ff. de furtis. et qđ conſenſus tacitus ſufficiat in caſu premiſſo,
hoc tenet gloſ. notabilis in verbo, per vnum. de electio. in. vj. in. c.
ſicut. quam notabilem reputat ibidem Domi. quando autem ta-
citurnitas habeatur pro conſenſu, vide Panor. in. c. nonne. de pre
ſump. ⁊ ibi pleniſſime Felin. col. ij. iij. iiij. v. vj. et. vij. vbi materiam
declarando ponit quatuor regulas cum aliquibus caſibus fallen-
tialibus, et aliquas ſilletiones, quem ibi videas: quoniam vix alibi
neq; in iure canonico, neq; ciuili ſic reperies materiam digeſtam,
ille ergo ad quem de iure, ſeu de conſuetudine, aut ex poteſtate a ca
pitulo ſibi commiſſa pertinet poteſtas pronuntiandi electionem
5 procedet in hanc formam, † primo ſeſe ſignaculo ſancte crucis mu-
niet prepoſitis miſſali et cruce dicens, in nomine patris et filij ⁊ ſpi
ritusſancti amen. Cum vacante eccleſia. N. per obitum aut alias com
mendabilis memorie. N. vltimi poſſeſſoris vocatis qui e rant de
iure vocandi, placuerit capitulo, vt per viam ſcrutinij procederet,
factoq; ſcrutinio. ⁊ in ſcriptis redacto, ac incontinenti publicato,
et aliis obſeruatis que ſm iura canonica, ac ſacra cōcilia erant ob-
ſeruanda, collatione facta repertum fuit totum capitulum, ſeu ma
iorem partem ipſius vota ſua direxiſſe in. N. virum vtiq; prouidū
in ſpiritualibus et temporalibus diſcretum, bene moratum, lite-
rarum notitia fulgentem, conſtitutum in etate legitima, de legiti-
mo matrimonio

mo matrimonio procreatum, maturū, prudentem, ſobrium, ⁊ mo
deſtum, ⁊ alia obtinentem que decent ac expediunt in prelato, id-
circo ego. N. vice mea (ſi ſit de capitulo) necnon ex poteſtate a capi
tulo mihi attributa, ſancti ſpiritus gratia inuocata ad honorem
omnipotentis dei patris et filij et ſpiritus ſancti atq; virginis in-
tacte matris domini noſtri Jeſu chriſti, ac beatorum apoſtolorum
Petri ⁊ Pauli principalium eccleſie fundamentorum, necnō bea
ti ſeu beate. N. huiuſce vacantis eccleſie patroni dictā dominū. N.
prout melius de iure poſſum ⁊ valeo in paſtorē ⁊ prelatū diete eccle
6 ſie eligo, †quo peracto dn̄i de capitulo incipiunt cantare, Te deū
laudamus. hec forma habetur ex Spe. in ti. de electio. §. j. col. v. et
vj. ver. his igitur. ⁊ ex Mandago. in prima parte. c. xxxiiij. ⁊. xxxv.
⁊ ex eodem Mandagoto in ſecunda parte. c. lix. ver. collatione igi
tur. ⁊ Hoſti. in ſum. ti. de elec. §. qualiter facienda. col. x. verſi. inuo
cata ſpiritusſancti gratia ſi canonici fuerint in diſcordia, ſic q̄ pars
capituli vnū in ſcrutinio nolauit. alia vero alium, quelibet pars da
bit facultatem ad eligendum per ſe nolatum, ⁊ procedetur muta-
tis mutandis, vt premiſſum eſt.

Summarium.

1 Electio confeſtim collatione facta fieri debet.
2 Concordia eligentium interuenire poteſt poſt collationem ⁊ ante pronunciationem.
Electio quando valeat poſt collationem protracta.
3 Electores compelli poſſunt ad eligendum quem in ſcrutinio nominauerunt.
Judex competens quis ad electores compellendos vt eum eligant quem ⁊c.
4 Confirmator electionis poteſt omnia ad illā exercere preambula.
Judex cauſe preparantis eſt iudex cauſe preparate. remiſſiue.
5 Nominatus in ſcrutinio abſq; ambitionis nota poteſt electionē proſequi.

Capitulum. xxxiiij. tertie partis.

Ecimumquartū ſubſtā-
1 tiale †electionis per ſcrutiniū eſt, vt ipſa electio fiat
ſtatim poſt habitam collationē numeri, zeli ⁊ me-
riti nullo actu extraneo intermedio. c. cū poſt peti
tam ti. de electio. et ibi bonus text. cū dicit aliquā-
diu fuiſſe protractam. et ita tenent ibidem Panor. ⁊ Jo. and. poſt
Philip. ⁊ Hoſti. lʒ Inno. tenuerit contrarium: tamen rationibus
ſatis perſuaſiuis Panor. tenet poſt Jo. an. in. d. c. poſt petitā. con
tra Inno. Et q̄ ſtatim debeat fieri electio poſt collationem, ita te
net Hoſti. in ſum. de electio. §. qualiter. col. viij. verſi. vt tamē ſcias
⁊ magis ſuadet ratio vt poſt ſcrutinium publicatū, ⁊ factam colla-
tionem ſtatim fieri electionem, q̄ poſt ſcrutinium fieri mox publi-
cationem. ex multitudine etenī ſcrutatorū poſſet cōgrua cauſa ſub
eſſe tardādi publicationē, ſed nō poteſt iuſta cauſa occurrere tardā
2 di electionem poſt factam collationem, †ſi tamen poſt collationē
habitam diceret aliqua miſſa de ſpiritu ſancto, vel ſi eſſent diſcor-
dantes eligentes, ⁊ tractaretur de eorū concordia poſt collationē,
⁊ ante electionem, dūmodo nō diuerterēt eligentes ad actꝰ extra-
neos, non propterea vitiaretur ipſa electio ſm Jo. an. poſt Hoſti.
quos ſequitur Panor. in. d. c. poſt petitā huius opinionis, ſcʒ q̄d
electio ſit ſtatim celebranda poſt collationem habitam fuere Spe.
in ti. de electio. §. j. col. v. et Mandago. in prima parte. in. c. xxxiiij.
incipiente, quia collatione. hoc etiam tenuerunt Joan. an. et Pa
nor. in. c. quia propter. de elec. Et aduerte notabiliter, q̄d licet
electio protracta poſt collationem non teneat, vt video per iura et
docto. ſuperius adductos, limita tamen hoc habere verum quan-
do eſſet protractio electionis ex ignorantia eligētium, aut ex igna
uia quadam eorum, ſecus ſi eligentes differant eligere poſt colla-
tionem in fraudem electi, vtputa quia forte ſunt ducti penitentia:
quia talē nominauerunt in ſcrutinio: et ſic differunt eius electio-
3 nem, vt eo medio caſſetur electio. †iſte tamē nominatus in ſcruti-
nio poterit adire ſuperiorem, vt compellat ipſos electores ad ele-
ctionē faciendam. c. publicato. et ibi bona gl. in verbo, compellan-
tur. iſta tamē ſuperioris aditio nō poteſt fieri ſine aliqua mora, quia
ſuperior habet citare ipſos electores, ⁊ eos audire, que ſine magno
interuallo fieri non poſſunt. his tamen non obſtantibus iſta mora
proueniens ex fraude et dolo ipſorum eligentium non poteſt nec
debet nocere nominato in ſcrutinio, et ſic eſt caſus in quo eſt valida
electio q̄uis ſit protracta. pro quo vide Jo. an. in. d. c. publicato. ⁊
Panor. ibidem. Et dicūt prefati doc. Panor. ſcʒ ⁊ Jo. an. in dicto
c. publicato. q̄d in hoc caſu ad compellendos electores ad electio-
nem poſt collationem ſuperior ⁊ iudex competens reputatur ille
qui habet electionem confirmare, quāuis alias non ſit ordinarius
4 †quia ex quo ipſe habet confirmare, et cognitio ipſius confirma-
tionis ad eum pertinet, per conſequens ad eundem pertinebunt
preambula et preparatoria ad confirmationem, ſeu eorum cogni-
tio. ff. de procura. l. ad legatum. et. l. ad rem mobilem. ſatis facit. c.
non liceat. in. ij. xij. q. ij. ⁊ hoc eſt notandum diligenter ſm Panor
mi. ibidem, ad hoc vt is ad quem ſpectat confirmatio poſſit om-
nia preambula exercere, etiam iuriſdictionem exercendo in alios
ſibi non ſubiectos. pro quo vide eundem Panor. in. c. ſollicite. de
reſtitutio. ſpoli. qualiter autem iudex cauſe preparantis eſt etiam
iudex cauſe preparate, vide Bald. in. l. ordinariij. C. de rei vendica.
col. ij. ⁊ ibi dicit quod ſi agatur ſuper abſolutione a iuramento pre
ſtito ſuper contractu vſurario aut ſimulato, et is qui iurauit ab
epiſcopo abſoluatur, ſi poſtmodum agatur ſuper ſimulatione con
tractus non poterit agi in alia curia, ſed debet materia tractari in
curia epiſcopi. contrarium tamen vidi ſeruari Pariſijs. et Jaſo.
in. l. quoties. C. de iudi. et ibi plene peream de iudice cauſe prepa
5 rantis ⁊ cauſe preparate. †nec eſt notandus ambitione is qui fuit
nominatus in ſcrutinio ſi proſequatur electionem fieri, ex quo ip-
ſe non oritur a ſeipſo ſm Joan. andr. in dicto. c. publicato. col fi-
nali. et ibi vide de modo quo debet procedere dictus in ſcruti-
nio nominatus: ad hoc vt fiat et ſequatur electio. Nec etiam no-
tandus eſt ambitione electus proſequendo confirmationem. gl.
in verbo, poſt obtentam. in. c. cupientes. in princip. de elect. in. vj.
et ibi Domi. col. iiij.

Summarium.

1 Eligi debet in prelatum in quem maior et ſanior pars capituli conſenſit.
Maioritas et ſanioritas copulatiue requiruntur in electione.
2 Copulatiua ad ſui veritatem vtrāq; partem veram eſſe exigit.
3 Electio in alternatiuis regulariter eſt debitoria.
Validum cenſetur quod a maiori parte capituli efficitur.
4 Electio pape facta a duabus partibus valet abſq; ſanioritate.
Meriti et zeli collatio in qua electione fienda.
5 Maioritas in electione qualiter attendatur reſpectu numeri.
Voces in electione facienda quando computentur per capita et quando non.
6 Electus a pluribus nationibus ſeu capitulis, quando cenſeat electus a maiori parte.
Electio vt dicatur facta a maiori parte, plura requirit.
7 Corpora plura vnum facere quibus cognoſcatur coniecturis.
Electione ad capitulum et epiſcopum pertinente non ſufficit epiſcopum vnam vocem ex capitulo habere.
8 Vox epiſcopi ſua dignitate inſpecta ponderoſior eſt cenſenda.
Sanioritas in quibus conſiſtat.
9 Zelus in animo conſiſtit, et qualiter quis ex zelo cenſeatur eligere.
Zelus melior eligentium non curatur multum.
10 Sanioritas eligentium in opere et effectu conſiſtit.
Meritum in electione in quo conſiſtat, et quos dicatur concernere.
11 Electio quando dicatur facta a duplo maiori parte.
Poſtulatus quando ſit electo preferendus.

Capitulum. xxxv. tertie partis.

Ecimūquintum ſubſtā-
1 tiale electionis per ſcrutiniū eſt, †vt is eligatur in
quem maior pars ⁊ ſanior ipſius capituli conſen
ſerit. tex. in dicto. c. quia. de electio. ⁊ ibi Joan. an.
⁊ Panormi. pro quo etiam tex. in. c. eccleſia. in ſe-
cundo. de electio. et ibi Joan. and. ⁊ Panor. eſt quoq; bonus tex.
in. c. coram. eodem titu. de elec. ⁊ q̄d iſta duo requirantur. ſ. maiori
tas et ſanioritas, ita tenet Hoſtieñ. in ſumma titu. de elec. §. quali
ter facienda. col. xi. ⁊. xij. verſicu. maior. et verſicu. ſanior. vbi allegat
multa iura. cū ergo iſta duo requirantur copulatiue. ſ. maioritas
et ſanioritas, vt eſt tex. in dictis. cc. non ſufficeret alterum illorum
quare ſi eſſet vna electio facta a maiori parte, et alia a ſaniori, neu-
tra foret valida: ſic tenent Abbas antiquus, Petrus, Egidius, et
Hoſtien. et Panormi. ⁊ Joan. and. in dicto. c. eccleſia. poſt dictos
2 doctores, †nam ad veritatem copulatiue ſm logicorum dogmata
requiritur vtranq; partem eſſe veram. Pro quo tex. et ibi Bart.
in. l. ſi quis ita. ff. de verborum obliga. et idem Barto. in. l. ſepe. de
verbo. ſignifi. ⁊ plene in. l. ſi in qui ducenta. §. vtrum. ff. de reb dub.
col. j. ij. iij. ⁊. iiij. vbi ponit quid requiratur ad veritatem copulati-
ue, et quid ad veritatem diſiūctiue, et eſt ibi totus logicus. Qua-
liter autem copula poſita inter duo facit diſpoſitionem verificari
in vtroq; regulariter, vide dominum Feli. hoc elegāter atq; copio-
ſe tractantem poſt Bart. Bal. Salice. Rudoni. Roma. Jmolam,
Abba. Pet. de ancha. Domi. Archi. et alios multos doctores in
c. ex parte. in primo. de reſcrip. col. x. verſicu. copula. vbi per decem
col. materiam examinat ponens regulam et ſex caſus fallentiales

cum quibuſdam reſtrictionibus. eũdem quoq; dominũ Feli. non
minus copioſe tractantem naturam alternatiue in.c. inter cete-
3 ras. de reſcrip. videas, † et qualiter in alternatiuis electio ſit debi-
torio, vbi duas regulas ponit cum nouem fallentijs, et decem re-
ſtrictionibus, nec alibi ſic, adunatam materiam inuenies, quare
hec adduxi. redeat autem vnde digreſſa eſt oratio, hec ergo duo re-
quiruntur ad electionis validitatem copulatiue, ſcilicet vt ipſa
fiat a maiori, et a ſaniori parte capituli. ita tenent prelibati docto.
et hoc etiam tenet dominus Felin. in.c. cum omnes. de conſtit. col.
xiiij. in glo. poſita ſuper verbo, conſtitutum, in fallentia. xiij. vbi po
nit regulam quod in rebus collegij valet quod fit a maiori parte,
ad quam regulam ponit quatuordecim caſus fallentiales, inter
quos enumerat quando illa pars maior non eſt ſanior, cum ad va-
4 liditatem actus requirantur iſta duo copulatiue. † hoc tamen ſci-
licet vt requiratur in electione ſanioritas cum maioritate non ha-
bet verum in electione pape, nam in ea non requiritur ſanioritas:
dummodo fuerit electus a duabus partibus. c. licet. de elect. et ita
tenet Feli. poſt Domi. in. d.c. cum omnes. de cõſti. col. xiiij. Et ad-
uerte, qđ non debet accipi maior pars partium comparatione mi
norum, ſed reſpectu totius capituli, vt ſi in capitulo ſint duodecim
eligentes, ſi ſex eligant vnum. et tres alium, et alij tres alium, eo
caſu electus a ſex eſt electus a maiori parte capituli partium com-
paratione minorum: quia alie partes ſunt tres, et tres, ſed non eſt
electus a maiori parte capituli: nam cum capitulum conſtitua-
tur ex duodecim, ſex non ſunt maior pars. ſed ſunt media pars ip-
ſius capituli. requirit ergo in caſu premiſſo ad hoc ꝙ electio dica-
tur facta a maiori parte illam fieri aut a ſeptem, aut a maiori nu-
mero puta octo, nouem ꝛc. vſq; ad numerum duodenarium, pro
hoc text. in.c. eccleſia. in primo. de elec. et ibi Joan. and. et Panor
mita. et dominus Feli. in. d.c. cum omnes. de conſtitu. col. xiiij. ver
ſicu. ſecundo nota. Et quod dictum eſt de maioritate reſpectu to-
tius capituli, que eſt de neceſſitate electionis: ſic quod non ſufficit
ret maioritas partium comparatione minorum, hoc fallit in ele-
ctione miniſtri prouincialis minorum, nam in eius electione ſatis
eſt, vt ipſa fiat a maiori parte partium comparatione minorum, in
qua electione nulla fit meriti neq; zeli collatio. tex. in clemen. exi-
ui de paradiſo. §. demum. de verborum ſignifica. et qđ ſufficiat ad
validitatez electionis dicti miniſtri prouincialis maior pars par-
tium comparatione minorum, ita tenet dominus Feli. in dicto. c.
cum omnes. col. xiiij. et Panormi. in dicto. c. eccleſia. in primo. per
illum tex. clemen. exiui. et illum tex. reputat ſing. Panormi. in. ij.
5 col. dicti. c. eccleſia. † Et nota ꝙ maioritas attenditur reſpectu nu
meri, ſic qđ ille dicitur electus a maiori parte qui eſt electus a plu-
ribus. Hoſtien. in ſumma. §. qualiter. col. xij. verſicu. maior. ¶ Nec
eſt obticendũ vnũ qđ eſt ſingulare in materia. ſ. qđ ſi duo capitula
aut plura, ſeu plures nationes congregantur pro electione facien-
da, ſi congregentur dicta capitula. ſeu nationes vt faciant vnũ cor
pus, et non vt diuerſa: tunc computantur voces per capita, vt pu-
ta ſi ſunt duo capitula, quorum quodlibet habet. xij. canonicos,
que capitula cõgregari ſolent in electione alicuius archiepiſcopi:
et dicta capitula ſolent congregari vt faciant vnum corpus: tũc ſa-
tis eſt ad electionis validitatem vt fiat electio a. xiij. canonicis, ad
eo caſu. xxiiij. faciunt vnum corpus, cuius maior pars eſt trede-
cim, nec refert an plures ſint de vno capitulo ꝙ de alio dummodo
ex illis duobus capitulis ſimul iunctis, que in caſu premiſſo faciũt
vnum corpus, maior pars cum reliquis neceſſarijs ad electionem
6 elegerit. † Si autez plura capitula aut nationes, ſeu vniuerſitates
congregarentur in vnum, non vt faciant vnum corpus, ſed vt di-
uerſa: tunc non computantur voces per capita ſingularium perſo
narum, ſed habetur reſpectus ad plures nationes, et ad plura ca-
pitula, ita ꝙ ille dicetur electus a maiori parte, et actus reputabi
tur geſtus a maiori parte, qui fuerit electus, ſeu fact⁹ a maiori par
te capitulorum, ſeu a maiori parte nationum, licet quis non ſit ele
ctus a maiori parte perſonarum, vt puta ſi eſſent decem nationes
ad eligendum rectorem vniuerſitatis Pariſiace, ſi vnus eligatur
a ſex nationibus, vbi non ſunt niſi mille homines. alius vero eli-
gatur a quatuor que habent duo milia hominum, electus a ſex na
tionibus dicitur a maiori parte electus, nam in dicto caſu habet re
ſpectus preciſe ad nationes, et non ad ſingularia ſuppoſita. Ita
ſingulariter decidit Panormita. in.c. paſtoralis. de reſcrip. ſuper
glo. poſita in verbo, plures. et in.c. ſcriptum. de electio. col. ij. ꝛ. iij.
et idem Panor. in.c. poſtulaſtis. de conceſ. preben. vel eccle. nõ va
can. hoc etiam tenet Joan. an. de elec. in.c. ſcriptum. col. ij. Et hanc
materiam copioſe tractat dominus Felin. in dicto. c. paſtoralis. de
reſcri. colum. vj. verſi. vbi duo corpora. vbi multa elegantia addu-
7 cit, que ibi videas. † Et aduerte quod ex circũſtantijs cognoſcit ſi
duo corpora, aut plura, ſcilicet vniuerſitates capitula ſeu nationes
conueniant vt faciant vnum corpus. aut diuerſa. ſi enim dantur
voces in vnum ſicut fit in conciliorum congregationibus, non po
teſt dici vt conueniant, niſi tanꝙ vnum corpus, ſic tenet Panor-
mita. in dicto. c. ſcriptuz. de electi. col. iij. quem ſequitur dominus

Feli. in dicto. c. paſtoralis. de reſcrip. col vj. dicto verſi. vbi duo cor-
pora, que verba ſunt magne importantie ſm dominum Feli. ibi-
dem. Item adde qđ ſi electio pertinet ad epiſcopum et ad capitu-
lum, ſicut facit in eccleſia Agenẽſi, vbi electio canonicorũ pertinet
ad epiſcopum, ꝛ ad capitulum: tunc non ſufficit ꝙ epiſcopus ha-
beat vnam vocem ex capitulo. ſicut voluit tenere Hoſtiẽ. in.c. po-
ſtulaſtis. de conceſſio. preben. vel eccle. non vacantis, vbi fuit in mi
rabili opinione, dicens, qđ in eo caſu quo electio ſpectat ad epiſco
pum et ad capitulum tantam vocem habeat epũs ſicut totum capi-
tulũ: ꝛ vox ſua reputetur pro media totius capituli, ꝛ ſic ſi habeat
ſecum vnam vocem ex capitulo: ſatis putat eſſe ad hoc qđ dicatur
electio facta ſeu negotium geſtum a maiori parte, quam opinionẽ
reprobat Panormi. ibidem, ꝛ Joan. and. in.c. a collatione. de ap-
pella. in. vj. ꝛ ibi plene per eum. ꝛ per Domi. qui plures rationes
adducunt contra Hoſtieñ. eoſdem ſequitur Phili. fran. in eodem
c. a collatione. dictam etiam opinionem refellit dominus Feli. in
dicto. c. paſtoralis. col. vij. de reſcri. ex quo enim electio pertinet ad
epiſcopum ꝛ ad capitulum, et epũs non habet ſecum maiorem par-
tem capituli ꝙuis habeat vnum aut duos canonicos, non dicitur
habere vocem capituli ſm prefatos doctores, quos vide vbi eos al
8 legaui. bene verum eſt † qđ vox epiſcopi ratione ſue dignitatis re-
putatur ponderoſior, vt eſt tex. in.c. dudum. in primo. de elec. ꝛ ibi
Panormi. ꝛ idem Panor. in dicto. c. poſtulaſtis. de conceſ. prebẽ.
col. iij. Sanioritas autem conſiſtit in autoritate, zelo et merito. Et
autoritas conſideratur in dignitatibus eligentium, in prouectio
ri etate, et in maioribus ordinibus eorundem, vt probatur in.c. ec
cleſia. in ſecundo. de electio. iuncto. c. dudum. in primo. et.c. in ge-
neſi. de electio. Panor. in dicto. c. eccleſia. in ſecundo. ꝛ Joan. and.
in eod. c. eccleſia. qui ponit etiam dictam autoritatem attendi non
ſolum ex premiſſis, ſed etiam ex antiquiori inſtitutione ꝛ ordina-
tione. c. epiſcoporum. ꝛ. c. conſuluit. lxxiij. diſt. et. c. in nomine do-
mini. xxiij. diſtin. ꝛ. c. j. de maio. et obedien. tex. in.c. dudum. in pri
9 mo. ꝛ ibi Panor. titu. de elect. ꝛ Innocen. ibidem. † Zelus autem
conſiſtit in animo: qua ſcz intentione quis elegerit, an ob conſan-
guinitatem, amicitiam, preces, pecuniam electi, ꝛ amicorum eius:
an propter virtutes et merita ipſius electi, quod videtur probari
in.c. eccleſia. in ſecundo. de electio. Et cum zelus cõſiſtat in animo
oportet probari per coniecturas: cum ea que in animo conſiſtunt
per coniecturas et non aliter probari poſſunt. l. dolum. C. de dolo.
c. ij. de renun. lib. vj. Innocen. c. dudum. in primo. de electio. Joan.
and. ꝛ Panor. in dicto. c. eccleſia. in ſecundo. de elec. ꝛ dicit Inno.
in dicto. c. dudum. in primo. quem ſequitur etiam Panormi. in di
cto. c. eccleſia. in ſecundo. qđ non eſt multum curandum an meliori
zelo aliqui elegerint dummodo non fuerint ducti malo zelo. puta
carnalitate, corruptione vel mala affectione. j. q. j. ſunt nonnulli. et
c. ſequenti. Joan. andr. in dicto. c. eccleſia. in ſecundo. col. v. dixi. ſ.
10 in. xj. ſubſtantiali. Et licet zelus in intentione conſiſtat: † ſaniori-
tas tamen ipſorum eligentium conſiſtit in opere et effectu, vt ſcili-
cet illa pars dicatur ſanior que digniorem elegit. dicto. c. eccleſia.
in ſecundo. ꝛ ibi Joan. and. ꝛ Panormi. et Innocen. in dicto. c. du
dum. Et debent electores diligenter inquirere de meritis electi.
viij. q. ij. c. ſane. nam preſumuntur ſcire impedimenta ipſius, niſi
probetur contrarium. c. innotuit. de electio. Innocen. in.c. dudũ.
col. j. vel niſi alia preſumptio illam elidat. c. quia. de preſumptio.
Innocen. in dicto. c. dudum. colum. j. et Joan. and. in.c. eccleſia. in
ſecundo. col. v. de electio. Meritum autem proprie cõcernit ipſos
electos et conſiſtit in moribus, vita ipſius electi, ꝛ in alijs que ha-
bentur in.c. cum in cunctis. titu. de elec. Joan. and. col. fi. c. eccle-
ſia. in. ij. de elec. et Panormi. ibidem. col. v. poteſt etiam concerne
re eligentes, vt honeſtiores dicantur maioris meriti, et ſic eorum
voces ex hoc reddantur pinguiores Panormi. in dicto. c. eccleſia.
col. vi. ꝛ Hoſtien. in ſumma tit. de electio. §. qualiter facienda. col.
ix. verſi. meritum. Et nota quod electus a duplo maiori parte dua-
bus, pluribusve electionibus factis, ſeu celebratis preſumitur ele-
ctus ab habentibus meliorem zelum, et de bene merito, ſic vt talis
electio preſumatur facta a ſaniori parte, que ſanioritas vt ſupra di
ctum eſt conſiſtit in autoritate, zelo et merito: et contra talem ele
ctionem a duplo maiori parte factam non poteſt obijci quod non
fuerint autoritas, zelus et meritum. c. ſi quando. de elect. lib. vj. et
11 ibi Joan. an. Domi. ꝛ Phil. fran. † et dicitur electio facta a duplo
maiori parte: quãdo eſt facta a duabus partib⁹, vt puta ſi ſint duo-
decim eligentes. ſi octo eligant vnum: et quatuor alium electus ab
octo dicitur electus a duplo maiori parte: quia eſt electus a duab⁹
partibus capituli. nec requiritur exceſſus ſm Panormi. et Joan.
and. in.c. ſcriptum. et ibi glo. in verbo, maiorem. de elec. Joan. an.
Domi. et Philip. in.c. ſi quando. de elect. in. vj. et hec bene nota.
nam ſunt quotidiana, ꝛ ſepe in practica. his adijciam ꝙ ſi electio et
poſtulatio cõcurrant ſi poſtulatio fuerit facta a duplo maiori par-
te capituli, hoc eſt a duab⁹ capituli partibus preferť poſtulat⁹ ele-
cto. tex. in.c. ſcriptum. de elec. ꝛ ibi Inno. Jo. an. ꝛ Panor. dũmo-
do alias fuerit dignus.

Summarium.

Summarium.

1 Electio verbalis eſſe debet, nec ſufficit factum tacite electionem importans.
Pronunciatio verbalis in electione eſt neceſſaria.
2 Verba in ſacramento corporis Chriſti ſunt de forma ſubſtantiali.
Verba non ſunt neceſſaria in his in quibus non ſeruatur forma.
3 Verba in matrimonio non ſunt neceſſaria.
4 Factum quibus caſibus abſq; verbis ſufficiat.

Capitulum.xxxvj.tertie partis.

SEdecimum ſubſtantiale

1 †prelibate electionis per ſcrutiniū eſt, vt talis electio fiat verbaliter.text.in.c.eccleſia.in primo.de elec.et ibi Jo.an.et Panor.tex.in.c.ſicut.de elec.in vj.cum dicit per vnū pronūtianda.et ibi glo.in verbo, per vnū.et Domi.et Phil.fran.ibidē tex.et ibi Domi.in.c.cum ab vno.de re iudi.in.vj.vbi tex.qd electionis pronūtiatio per verba ſingularis numeri ſit facienda, nec ſufficeret factū eligentiū electionē tacite importās: niſi fiat verbalis puſtiatio.ex quo pro forma ſubſtātiali requiritur verbalis pronūtiatio, ſm prefatos doc. Simile eſt in baptiſmo, vbi verba ſunt de ſubſtātia: vt in.c.detrahe.j.q.j.vbi detrahe verbum ab aqua quid erit niſi aqua, accedit verbum ad elementum et fit ſacramētū.et ſunt verba Auguſtini que aſſumpſit magiſter ſententiarū in quarto di.iij.de hoc habes tex.et
2 ibi per canoniſtas in.c.j.de baptiſ.et eius effectu †habes quoq; ſimile in ſacramento euchariſtie vbi verba ſunt de forma ſubſtātiali: vt tenet Ambroſius in libro de ſacramentis, cuius verba recitat Gratianus, in.c.panis.de conſec.diſt.ij.eadem verba etiam refert magiſter in.iiij.ſententiarū.diſt.viij.Item etiā in apoſtolorū petitione verba ſunt neceſſaria.tex.in.c.ab eo.de appella.in.vj.ſic tenent Jo.an.et Panor.in.c.eccleſia.in primo.de elec.Et not.qd in electionibus in quibus nō eſt ſeruanda forma.c.quia propter.de electio.putat Panor.non eſſe neceſſaria verba dummodo conſtet de
3 conſenſibus eligentiū per ipſum factū: †ſicut dicitur in matrimonio carnali vbi verba non ſunt neceſſaria.c.tue.et.c.cum apud.de ſponſali.et ibi Panor.licet in hoc Joan.an.diſtinguat.in dicto.c.cum apud.que eſt decretalis prima: quam Jo.and.vidit, vt ipſe ibidē refert.et ſic matrimoniū carnale et ſpirituale differūt: quia ſpirituale qd eſt inter prelatum et ſuā eccleſiam.c.inter corporalia.et c.licet.de tranſla.epi vel electi.non cōtrahitur ſine verbis: vt probant iura ſuperius adducta.carnale aūt contrahi pōt ſolo conſenſu ſine verbis: vt probatur iuribus preallegatis: bene facit tex.in.l.ſufficit.ff.de ſponſa.que eſt canoniſata.xxvij.q.ij.in.c.ſufficiat.et ita tenet Jo.an.in.c.tue.de ſponſali.vbi ponit plures differētias
4 inter matrimonium carnale et ſpirituale.quē ibi vide. †Sunt tamen aliqui caſus in quibus ſufficit ſolū factū ſine verbis.pro quo vide glo.in.c.dilecti.in ſecundo.de appel.in verbo, facto.que glo.eſt notabilis, ſm Panor.ibi.Qualiter aliquādo plus conſideret factum et veritas ꝙ verba, vide rubricā.C.plus vale.qd agitur quā quod ſimulate concipitur.tam in rubro ꝙ in nigro.et ibi bona glo.in.l.j.ponens aliquos caſus fallentiales vna cum regula plus valere.etc.et ibi per Bar.

Summarium.

1 Electio clandeſtina eſſe non debet, ſed facta ſolēniter pronūtiari debet.
2 Electio occulta ſeu clandeſtina que dicatur.
Collatio clandeſtina beneficij ſuſpecta eſt, ſed valida.
3 Capitula penalia non ſunt extendenda.
Publicatio duplex in quibus fiat electionibus.
4 Publicatio electionis per quem fiat non curatur.
Publicatio electionis quo loco et forma fieri debeat.

Capitulum.xxxvij.tertie partis.

DEcimumſeptimū ſubſtā-

1 tiale †electionis per ſcrutiniū eſt, vt facta dicta electione ipſa publicet ſolēniter.non enim debet eſſe clandeſtina.tex.in.c.quia.§.electiones.de electio.et ibi Inno.Jo.an.et Panor.nam clādeſtina electio eſt ipſo iure nulla.bonus tex.in dicto.§.electiones.qui reprobat tales electiōes: ergo inducitur nullitas ipſo iure, vt in regula que contra ius.de regu.iuris.lib.vj.et.l.non dubium.C.de legi.cū ſimi.et qd electiones clandeſtine non valeant: hoc tenet glo.ſuper verbo, occulta.in.c.vnico.vt eccleſiaſtica beneficia ſine dimi.confe.et
2 ibi Jo.an.et Panor. † dicitur autē occulta ſeu clandeſtina electio ſm Compoſtella.de qua capitulum ordinauit vt eſſet clandeſtina: et qd nihil de ea ab electoribus diceretur.ſic etiam tenent Innoc.Jo.an.et Panor.in dicto.c.quia.in ſi.col.Et quamuis electio clandeſtina non teneat: tamen collatio beneficij clandeſtina, licet ſit ſuſpecta tenet.pro hoc eſt tex.ſing.in.c.vnico, vt eccle.beneficia ſine dimi.confe.et ibi Joan.and.et Panor.et illum tex.ad hoc ſing.reputat Panor.in.d.c.quia.col.ſi.de electio.Et idem poſſet dici de electionibus in quibus nō requiritur ſolēnitas de qua in dicto.c.quia propter.videlicet, vt ſi tales electiones ſint clandeſtine: et ſi ſint ſuſpecte: tamen non ſunt nulle: immo tenent ſicut ſupradictū eſt de collatione, ita tenet Panor.in dicto.c.quia.colū.ſi.et idem Panor.in.c.vnico.vt eccle.benefi.ſine dimi.conferan.in glo.poſi-
3 ta ſuper verbo, occulta.col.penul. †quia cum illud.c.quia.ſit penale pro eo quia inducit penam retractationis.et idē.c.intelligatur in electionibus eccleſiarum cathedraliū et regularium collegiatarum: nō debet extendi ad alias electiones: ex quo de ipſis ius non eſt expreſſum.ſic tenet Panor.in dicto.c.vnico.col.penul.nā odia reſtringi, fauores vero ampliari conuenit.l.cum quidam.ff.de liber.et poſthu.cum ſimi.Et nota qd in electionibus in quibus requiritur ſolennitas dicti.c.quia.ſit duplex publicatio, vna eſt quando ſcrutinium eſt perfectum: in qua publicantur in capitulo vota ſingulorū in ſcriptis redacta per ſcrutatores, aut notariū, ſeu notarios: de qua votorū publicatione ſatis eſt dictum in nono et decimo ſubſtantiali.eſt et alia publicatio de qua hic loquor: et ſit dicta
4 publicatio clero et populo poſt electionē celebratā: nec †refert per quem huiuſmodi publicatio fiat, cum publicatio non ſit de ſubſtantia: et ſufficiat qd electio nō ſit clandeſtina: ita tenet Innocē.et Jo.an.in dicto.c.quia.et ita tenet Spe.titu.de electio.§.j.col.vij.verſi.conſequenter autē conueniente populo.Hoſtiē.vero tenuit qd ſi publicatio omittatur et non fiat cauſa nocendi electo: tunc talis omiſſio nō vitiat electionē, arg.c.publicato.de electio.que opinio videt probabilis.Panor.in.d.c.quia.col.ſi.pro hoc arg.in.c.nobis.et in.c.ſicut.de ſymo.fiet autem hec publicatio in loco publico pulſatis campanis: et dicet ille qui electionē publicauit.Cum vacante eccleſia.N.per obitū bone memorie.N.etc.recitabitur proceſſus electionis, ſicut.ſ.dixi in.xiij.ſubſtantiali.deinde dicet publicans quam electionem vobis deſūcio: et in preſentia omnium duco ſolenniter publicandam.hec publicationis forma habetur ex Specu.in tit.de elec.dicto.§.j.col.vij.verſic.conſequenter autem conueniente populo ad pulſationem campanarum: de hac publicatione vide Mandago.in prima parte.c.xxxv.et in ſecunda parte.c.lix.forma ſeptima.

Summarium.

1 Ordo in electione eſt ſeruandus.
Ordo attendi debet in electionis confirmatione.
2 Ordo productionis quis ſit, quis ordo temporis et quis ſcripture ordo.
Ordinis omiſſio quando vitiet actum.
3 Cognitio cauſe tranſactionem ſuper alimentis debet precedere.
4 Ordo eſt vniuſcuiuſq; rei agēde modus, quo omiſſo non valet qd agitur.
Subſtantialia electionis ſcrutiniane quot reperiantur hodie.
5 Electio de mendicantibus ad prelaturas extra ſuum ordinem fieri debet in concordia.
Mendicantes abſq; diſpenſatione extra ſuum ordinem eligi non poſſunt.
6 Religioſus non mendicans nō poteſt eligi in prelatum niſi a parte maiori numero.
7 Voces de facto in monialium electione attendi debent, nec ſufficit fictio iuris.
8 Voces in electione religioſorum et religioſarum que de iure nō valent, computantur.

Capitulum.xxxviij.tertie partis.

DEcimumoctauū ſubſtā-

1 tiale †electionis ſcrutiniane eſt vt premiſſorū ordo ſeruet: nec fiat prepoſteratio.ſic tenēt Jo.an.et Panor.in.d.c.quia propter.Jo.an.col.v.et Panor.col.vj.nō enim eſſet cōueniēs, vt prius fieret publicatio ꝙ electio: nec vt prius fieret votorū inquiſitio: ꝙ ſcrutatores eſſent electi.et ſic de ſingulis.quare ordo debet obſeruari, et in electione per ſcrutinium attendi.attēditur etiam ordo in cōfirmatione: vt ſcilicet prius fiat inquiſitio de proceſſu electionis.et de meritis et dignitate, vel indignitate ipſius electi per ipſum confirmatorem: quā electus confirmetur.alias confirmatio non teneret.c.prouida.et.c.fina.de electio.in.vj.et ibi Domi.et Philip.franc.in glo.poſita in verbo, inanes.et qd precedere debeat inquiſito de electionis proceſſu et meritis electi.ita eſt textus in.c.nihil eſt.titu.de elec.bene facit text.in.c.poſtquam.eo.titu.de elec.text.in pragmatica de electio.§.facta autem.et hoc habetur ex Pauli doctrina, prime ad Timotheum quinto, vbi manus cito nemini impoſueris.Circa aūt materiā ordinis, vide Bar.in.l.morbus.

Oo iiij

in.§.prius.col.ij.de vulga.⁊ pupil.ſubſtitu ff.vbi triplicem ponit
2 ordinem.†ſcʒ ordinem rei quo ad hoc qđ aliquis res in eſſe produ
catur, vt dicitur in ſnia que debet ferri precedēte libello ⁊ litiſcon-
teſtatione. Item teſtamētum debet habere certū numerū teſtium:
inſtitutionē heredū: ⁊ ſimilia. de hoc ordine cōſtat qđ quelibet res
debet habere in ſe ordinem productionis, vt in aut.de heredi. et
fal.colla.j.§.inordinatum alīs incipit.§.ſi quis autem. Secundus
ordo eſt temporis vnius rei ad aliam, vtputa quia vna res tēpore
aliam precedit. Tertius autē ordo eſt ſcripture ſeu locutionis. Et
nota quod quandoqʒ ordo eſt neceſſitatis, quandoqʒ voluntatis,
⁊ aliquando dubitatur an ordo ſit neceſſitatis vel volūtatis: quā-
do ordo eſt neceſſitatis eius omiſſio vitiat actuʒ, vt dicimus in ſen
tentia que eſt nulla ſi ea que ſunt de ordine iudiciario omittantur:
aut ſi fiat prepoſteratio, vt in.l.prolatam.C.de ſententijs ⁊ interlo
cu.omnium iudi.⁊ ibi bona glo.que ſint ordinis iudiciarij. ſic etiā
dicimus in electione ordinem eſſe neceſſitatis: qui ſi omittatur ele
ctio non tenet, vt ſupra dixi. quandoqʒ vero eſt ordo voluntatis:
aut dubitatur an ſit voluntatis: ſi ſit modici preiudicij: tunc repu-
tatur voluntatis: vt eo caſu eius omiſſio non vitiat actum.l.j.in ſi.
ff.de ventre inſpicien. vbi vero omiſſio ordinis eſſet magni preiu-
dicij, tunc reputaretur neceſſarius ordo: ⁊ per conſequens vitiaret
3 actum eius omiſſio. vt in.l.cum hi.§.ſi pretor.ff.de tranſact.†vbi
ante tranſactionem ſuper alimentis debet precedere cauſe cogni-
tio: quod ſi non fiat tranſactio non tenebit. et ſic vides qualiter or
dinis omiſſio vitiat actum: ⁊ quandoqʒ ipſo iure. quandoqʒ autē
facto iudicis. pro quo vide Barto.in dicto.§.prius. ¶ De ordi-
ne temporis ⁊ de ordine ſcripture vel locutionis proſequere, pro-
ut Barto.proſequitur in dicto.§.prius.et de materia ordinis. vi-
de Jo.and.⁊ Panor.in.c.cum dilecta.de reſcrip.et longe plenius
ꝙ per quemuis alium videas materiam ordinis, aut remiſſiue, aut
determinatiue tractataʒ per do.Feli.in dicto.c.cum dilecta.colū.
tertia, quarta, ⁊ quinta. vbi ponit regulam qđ ordo ſit attenden-
dus, per quam regulam ponit multas deciſiones et illationes. et
quinqʒ declarationes, quas nota: quoniam in materia teſtamēta-
4 ria faciēt tibi honorem.† Et adde qđ ordo eſt modus cuiuſqʒ regi
ngende quo pretermiſſo nil rite geritur.ff.de re iudi.l.ſi cū nulla.⁊
C.de ſenten.⁊ interloc.omniū iudi.l.prolatam.⁊.c.cum dilecta.de
reſcrip.⁊.c.piſanis.de reſtitu.ſpolia. Et ſic habes ex premiſſis de-
cem ⁊ octo ſubſtantialia electionis per ſcrutinium: quibus hodie
ſunt addita tria per concilium Baſilienſe.ſ.miſſe ſancti ſpiritus
auditio: ſacroſancta corporis Chriſti ſuſceptio: ⁊ iuriſiurandi pre
ſtatio: vt habes in tit.de electio.in pragmatica.§.⁊ cum humane,
⁊ per conſequens ſunt hodie vnum ⁊ viginti ſubſtantialia electio-
nis per ſcrutinium. ⁊ ſic talia reputantur ſubſtantialia, vt ſi vnum
eorum defuerit electio ſit nulla, vt eſt tex.in pragmatica.ti.de ele-
ctio.§.deinde eligant.verſi.qđ ſi aliter. ⁊ de alijs perſonis probant
hoc etiā iura que adduxi in vnoquoqʒ ſubſtantiali materiā decla-
rando. ⁊ ratio eſſe poteſt: quia quandocunqʒ plura requiruntur ad
ſubſtantiam alicuius actus vnius omiſſio reddit actum inualidū
tex.in.l.ſi vnus.C.de teſta.de hoc Pet.de ancha.in.c.ſi confirma-
5 tionem.de electio.lib.vi. ¶ † Item poteſt addi pro ſubſtantiali in
mendicantibus qui eligūtur, vt ſi ipſi eligantur ad prelaturas ex-
tra ſuum ordinem: qđ electio eorum fiat in concordia: nam ſi eſſet
facta in diſcordia, talis electio eſſet nulla: ⁊ mendicanti in diſcor-
dia electo nullū ius acquiritur. de hoc eſt tex.⁊ ibi Domi.⁊ Phi.
fran.in.c.quorundam oculos.de electio.in ſexto. ¶ Et hodie nul
lus mendicans poteſt aſſumi ad aliquam dignitatem extra ſuum
ordinem ſine licentia pape. Ita tenet dictus dominus Philip.in
dicto.c.quorundam.colū.j.poſt Lap. et ad hoc allegat extraua-
gan. Joan.xxij.incipientē, ſecundū qđ ipſe allegat calumnijs, ve
rum non incipit, calumnijs. ſed incipit, diſpendijs. ⁊ ſic eſt vitium
in ſcriptura. illa tamen extrauagans non ſic loquitur clare: ſicut fa
cit ipſe dns Phi. ⁊ ſic habes in electione mendicantis que fit per
ſcrutinium ſi eligatur ad prelaturā, puta cathedralem vel regularē
6 eſſe de ſubſtātia ſeu ſubſtantialia vigintiduo. ¶ † Adijcias quoqʒ
qđ ſi eligatur religioſus non mendicans ad quaſlibet prelaturas
etiam ſui ordinis, requiritur qđ eligatur a maiori parte numero:
qui numerus conſiſtat in facto: nec ſufficeret qđ talis religioſus ha
beret maiorem numerum iuris fictione nec etiam ſufficit pro vali-
ditate electionis mendicantis: vt iuris fictione ſit in concordia ele
ctus: vtputa ſi ſint decem canonici ſeu alij electores: quorum duo
ſint ſuſpenſi: ſic qđ eligere non valeant: fictione iuris totuʒ capitu
lum ſeu eius poteſtas conſiſtit in octo: ſi mendicans eligatur ab
octo, illa iuris fictio eum non iuuat: nec etiam ſi alio eſt religioſo al
terius profeſſionis a mendicantibus: vt ſi ſint decem eligentes,
quorum ſex ſint pari forma ſuſpenſi: nec eligere poſſint: quamuis
iuris fictione numerus maior: immo tota poteſtas capitularis di-
catur in quattuor eſſe, nihilominus tamen ⁊ eligatur ipſe religioſus
a quattuor eius electio caſſabitur: quia in vtroqʒ caſu factum ma-
gis conſideratur, quam iuris fictio. pro hoc vide plene Domini.
Pet.de anchara. Imol.⁊ Philip.Fran.in dicto.c.quorundam.

de electio.in.vi.⁊ Cardina.floren.in.c.quod circa.eo.titu.de elec.
in clemen. ¶ De forma autem que debet obſeruari in electio ab-
batiſſarum ⁊ prioriſſarū: ſatis eam habes diſcuſſam in.c.indēnita
tibus.de electio.in.vi.⁊ ibi per Archi. Joan. Domi. Phil.franc.
quare non attingo. ad vnum tamen aduertas qđ quemadmodum
ſupra dixi in electione mendicantium ad prelaturas extra ſuuʒ or
dinem requiritur concordia eligētium ipſo facto: nec ſufficeret iu-
ris fictione cōcordiam eſſe. ⁊ idem dixi de alijs religioſis qui eligū-
7 tur ad quaſlibet prelaturas reſpectu maioris partis.† ſic etiam in
electione monialium cōſiderantur voces de facto: nec ſufficeret iu-
ris fictio: quod optime declarat Domi.in dicto.c.indēnitatibus.
dicens qđ quidam ſunt qui nunꝙ habuerunt vocem in capitulo:
ſicut non profeſſi, impuberes, ⁊ non conſtituti in ſacris, ⁊ mendi-
cantes qui ad religionem non mendicantium tranſiuerunt, de
quibus habetur in clemen. vt profeſſores. de regular. et iſti omnes
non computantur in numero in monaſterijs virorum nec femina-
rum, et ad tales nullus habetur reſpectus: ſed habentur ac ſi non
eſſent de collegio. quidam autem ſunt qui habent vocem in habi-
tu: ſed non in actu propter iuris prohibitioneʒ: vt ſunt excōicati,
interdicti, ſuſpenſi, ⁊ ſimiles, ⁊ quāuis vox talium non cōputeᷓ in
electione ſecularium, cōputaᷓ tn̄ in electione religioſorū ⁊ religioſa-
8 rum modo ⁊ forma ſupradictis in.§.† Item poteſt addi pro ſub-
ſtantiali: ⁊ ſic quo ad religioſos, et quo ad religioſas computan-
tur voces eorum que voces de iure non valent. et hoc eſt ſpeciale
in religioſis. pro quo vide Cardina.in dicta clemen.quod circa. vi
deas quoqʒ Joan.an. Domi.⁊ Phili.franc.qui in dicto.c.inden
nitatibus, ponunt vndecim ſpecialia in electione abbatiſſarum et
prioriſſarum.

Summarium.

1 ☞ Forma.c.q2 propter.⁊ concilij Baſilienſis in quibus debeat electionibus obſeruari.
2 Forma in.c.quia propter.notata non ſeruaᷓ in dignitatibus poſt pontificalem.
3 Conſenſus ſolus ſufficit in electionibus canonicorum ad prebendas.

¶ Capitulum.xxxix.tertie partis.

ADuertas quoqʒ ꝙ ea que
1 †ſuperius dicta fuere: que tanꝙ ſubſtantialia de-
bent obſeruari in electionibus ſcʒ, decē ⁊ octo que
ponūtur cōiter per doctores in dicto.c.quia pro-
pter. ⁊ tria que ponūtur per conciliū Baſileūſe ſic
ſunt viginti ⁊ vnum ſubſtantiale: que viginti ⁊ vnum ſubſtantiale
non ſunt de neceſſitate obſeruanda in electione omnium dignita
tuʒ eccleſiaſticorū, ſed preciſe in dignitatibus cathedralibus: qua-
les ſunt epiſcopales, archiepiſcopales, ⁊ ſuperiores vſqʒ ad papa-
tum excluſiue: nam de papatu ſunt iura ſpecialia, vt ſupra dixi in
principio. ¶ Item etiam predicta ſubſtantialia ⁊ prefata forma
debent obſeruari in omnibus dignitatibus eccleſiarū collegiata-
rum: quarū prelati habent generalē iuriſdictionem in eccleſijs col
legiatis: et ſic dicta forma erit obſeruanda in dignitatibus abba-
tialibus, cum prelati earum habeant generalē iuriſdictionē ⁊ in ci
uilibus ⁊ in criminalibus. pro hoc vide glo.in verbo, viduatis. in
c.quia propter. ⁊ iſta ſunt de mente Jo.an.in.d.c.q2.col.penul. et
Panor.col.ij.⁊.iij.eod.c.⁊ Mandago.in prima parte.c.xxi. ꝗuis
nō ita ſpecifice fuerint locuti. Inno.dicit in.j.colū.dicti.c.q2 pro-
pter. dictum.c. ſeu formam eius habere tantum locum in eccleſijs
cathedralibus ⁊ regularibus, arg.c.ne pro defectu, ſm opinioneʒ
2 aliquorum. ¶ † Ex ſupradictis inferas qđ dicta forma non eſt ne
ceſſaria in electionibus aliorū beneficiorū ſeu prelaturū a ſupradi-
ctis, ⁊ ſic in dignitatibus poſt pontificalem. ⁊ in canonijs ſeu pre-
bendis que ſolent cōferri per electionē: non eſt neceſſe ſeruare pre-
dictam formā, ſed ſatis eſt vt in talibus quis eligatur a maiori ⁊ a
ſaniori parte capituli. pro quo glo.in.c.ſicut.de electio.in.li.vi.in
verbo, formā. ⁊ ibi Jo.an. Domi.⁊ Phili.fran. ſic tenet Panor.
in.d.c.q2 propter.col.iij. hoc tamē intellige niſi hoc haberet con-
ſuetudo: nā ſi cōſuetudo haberet qđ in dignitatibus inferioribus
que ſunt in eccleſijs cathedralibus dicta forma.c.q2 propter. debe
ret obſeruari: tunc talis conſuetudo foret obſeruanda. ⁊ per conſe
quens eſſet procedendum ad electionem in talibus dignitatibus
obſeruatis his que ponūtur in dicto.c.quia propter. pro quo fa-
cit.c.deliberatione.de offi.lega. ⁊ ita tenet Jo.an.in.d.c.quia.col.
penul. ⁊ Mandago.in prima parte.c.xxi. Specu.in tit. de electio.
3 §.nunc nobis.verſi.vltimo nota.† dicit qđ in electionibus canoni
corū ad prebendas nō eſt neceſſaria forma, ſed ſufficit ſolus con-
ſenſus.c.ex parte.de conceſſi.preben.vel eccle.non vacan. ſic tenet
Domi.poſt Imol.in.c.ſi quis iuſto.col.ij.de electio.in.vi. ⁊ ſic vi
des in quibus dignitatibus debeant obſeruari illa ſubſtantialia
que ſuperius adduxi.

Summarium.

1 Procuratoꝛes communiter ad eligendum non admittendi niſi electoꝛes ſint impediti.
Induſtria perſone cenſetur inſpecta in electione.
2 Procuratoꝛ conſtitui debet ad eligendum qui ſit de collegio eligentium.
Procuratoꝛes non impeditoꝛum ſi velint electoꝛes admittuntur ad eligendum.
3 Geſta per procuratoꝛem moꝛtui electoꝛis quando valeant.
Procuratoꝛes ad eligendum conſtituentes iurare debent, confiteri ⁊ communicare.

Capitulum.xl.tertie partis.

1 In autē in electione dignitatū † inferioꝛum ⁊ coꝛū beneficioꝝ electiuoꝝ in quibus de neceſſitate nō eſt ſeruāda foꝛma.c.quia ꝓpter.poſſint eligētes cōſtituere ꝓcuratoꝛes. Pano. tꝫ qd nō: niſi eligentes ſint impediti: ⁊ hoc habere verū dicit Panoꝛ.in qualibet electione: ⁊ ita tꝫ expreſſe in.c.cōſtitutus.de appel.col.ij.⁊ in.d.c.quia propter.§.illud.⁊ rō eſt ſm eundem Panoꝛ.in.d.§.illud. quia in electione videtur electa perſone induſtria, argu.c.is cui.de offi.delega.in.vj.quare alij non pōt cōmitti niſi in caſu.d.§.illud.in quo.§.ponūtur quatuoꝛ que requiruntur ad cōſtituendū procur.in electionibus.ſ.requirit abſentia cōſtituentiū procuratoꝛes.nō pſentes nō poſſunt cōſtituere ꝓcuratoꝛē, ⁊ qd ſint in loco vnde debēt vocari.
2 † Item requirit qd ille cōſtituat ꝓcuratoꝛ qui ſit de collegio eligētiū ꝓpter rōnem quā ponit Panoꝛ.in.c.cōſtitutus.de app.col.ij.ver.nunqd autē. Tertio requirit qd electoꝛes ſint impediti iuſto impedimēto. Quarto requirit qd ſi opus ſit faciāt ſidē de impedimēto. Qualiter aūt iſtud ſiat, vide Mandago.in.c.xi.prime partis.⁊ ibi de materia per eũ in.c.xij.xiij.⁊.xiiij.⁊.xv. inſtrumentū procurationis debet inſeri in proceſſu electionis.foꝛmā procuratoꝛij habes per Mandago.in ij.parte.c.lix.foꝛma.vj. Circa multa dubia que occurrere poſſunt in hac materia circa ꝓcuratoꝛes ad eligendū cōſtitutos, vide Inn. Jo.an.⁊ Panoꝛ.in.d.c.quia.§.illud.de elect.⁊ Joā.an. Archi. Do.⁊ Phi.frā.in.c.ſi quis iuſto. Jo.an.in.d.§.illud.ponit cām illius cōſtitutionis de nō admittēdo paſſim procuratoꝛes in actu electionis: quem ibi vide. Poſſunt tñ eligētes nō obſtante dicta cōſtitutione admittere ꝓcuratoꝛes nō impeditoꝝ: ⁊ etiā ꝓcuratoꝛes extraneos, vt no. Panoꝛ.in.d.§.illud.quia cū fauoꝛe ipſoꝝ ſit introductū: poterūt illi fauoꝛi renuntiare: ⁊ ita tenet etiā Phi.fran.in
3 d.c.ſi quis iuſto.col.i. † Et no.qd ſi conſtituatur procuratoꝛ ad eligendū, ⁊ cōſtituēs moꝛiatur ante electionē perfectā, ⁊ ipſa electio perficiatur poſt moꝛtem cōſtituētis anteq̃ eius moꝛs ſciatur: tenent geſta per procuratoꝛē moꝛtui electoꝛis. ita tenet Cōpoſtel.⁊ Jo. an.poſt eum in.d.c.quia propter.col.x.pro quo allegat.l.eius qui in prouincia.ff.ſi cer.peta. Hoc etiā tenet Phi.in.d.c.ſi quis iuſto.in ſi.col.per.l.qui procuratoꝛem.ff.de procura. Deinde nota qd conſtituentes procuratoꝛes ad eligendum certam perſonam debent preſtare iuramentū, cōfiteri ⁊ cōicare, necnō ⁊ procuratoꝛes generales ad eligendū cōſtituti in caſibus in quibus ſm iuris cōis diſpoſitionē in electionis negotio procuratoꝛ cōſtitui poteſt.tex. in pragmatica.ti.de electio.§.idemq̃ iuramentum.

Summarium.

1 Proceſſus electionis qualiter confici debeat, ⁊ que in eo inſerantur.
2 Foꝛma qualis ſit proceſſus electionis.
Decretum electionis quid ſit.
3 Decretum electionis qua foꝛma conficiatur remiſſiue.
4 Sigillum capituli non neceſſario apponitur ad decretum electionis per publicam perſonam confectum.
Autoꝛitas notarij ſufficit ad valoꝛem inſtrumenti, in caſu perditi ſigilli.

Capitulum.xlj.tertie partis.

1 Perfecta electione ⁊ ea publicata † aduertant bene notarij electi ad ſcribendum: vt bene faciāt ꝓceſſum ipſius electionis: in quo ꝓceſſu debēt inſeri citationes: ⁊ edicta cū relationibus. Itē inſtrumēta ꝓcuratoꝛia, ⁊ oīa ſigillatim debēt apponi per oꝛdinē que geſta fuere circa actū electiōis: nec omittāt aliqd ex ſubſtātialibus: nā alr̃ ſi oīa que ſunt de neceſſitate fuiſſent obſeruata: ſi de ipſis nō cōſtaret: nō poſſet electus vigoꝛe ꝓceſſus conſequi poſſeſſionē coꝛam iudice laico ſīcā coꝛam eo agitet: nec coꝛam eccleſiaſtico poſſeſſoꝛiū, cōfirmationem, nec petitoꝛiū: cum coꝛā eis ante adiudicationē poſſeſſoꝛij ⁊ petitoꝛij, atq̃ ante electionis cōfirmationē inſpiciat principaliter an ea fuerint obſeruata, que tanq̃ ſubſtantialia ſunt conſtituta in electionibus
2 tam ſm ſacros canones.q̃ ſm diſpoſitionem cōcilij Baſilei. † foꝛmam conficiendi proceſſum cū proceditur per viam compꝛomiſſi, inſpirationis vel ſcrutinij habes per Mandago.in.ij. parte.c. lxix. foꝛma.vij.ix.⁊.x. habes quoq̃ de modo dicti proceſſus electionis in Sper.in titu.de electio.§.j.col.x.verſ.olim.ex quibus mutatis mutandis poteris conficere dictum proceſſum. Aduerte tamē quia dicti doc. nullam faciunt mentionem de ſubſtantialibus additis per dictum conciliū Baſileum: quare prouidendū eſt vt illa ſicut ⁊ reliqua inſerantur in electionis proceſſu. Solet quoq̃ ſieri decretum electionis: ⁊ hoc caſu decretum accipitur pro ſcriptura continente ſeriem electionis a principio vſq̃ ad ſinē: de quo habes per cardinalē Floren.in cle.j.de iureiur.§.non itaq̃.verſ. decimotertio no. vbi dicit decretum non eſſe de ſubſtantia electionis. de hoc etiam electionis decreto. habes in.c.epūs.lxj. diſtin.in gloſ.poſita ſuper verbo, ſubſcriptionibus. habes quoq̃ glo.in.c.innotuit. de elec.⁊ ibi tex. vbi multas poteris videre queſtiones circa decretū electionis, per Jo.an. Inno.⁊ Panoꝛ.poſt Compoſtel. do. Anto.⁊ Hoſtien. qui optime ibidē examināt materiā circa electionis
3 decretū. † De modo aūt cōficiēdi dictū decretū, vide Mandago. in parte.ij.cap.lxix.in foꝛma.xiiij.⁊ foꝛma.xv.⁊.xvj. videas quoq̃ Sper.in titu.de elec.§.j.col.vij.viij.⁊.ix.⁊ ne obliuiſcaris apponere in decreto qualiter in electione fuere obſeruata cōſtituta per cōciliū Baſilienſe: ſicut dixi in proceſſu illa debere contineri de quibus prefati docto. nihil dicunt: cum eoꝝ tempoꝛe nondū fuiſſent illa oꝛdinata. Et aduertatur ne ſit aliqua repugnantia, ſeu cōtrarietas inter proceſſum electionis et eius decretum: nam vnum alteri ſidem abꝛogaret, electoq̃ plurimum obeſſe.c.imputari. de ſide
4 inſtrumen.⁊.l.ſcripture diuerſe.C.eo.titu. † Ad vnum ſingulare aduertas qd ſi decretum fuerit confectum per perſonam publicam non eſt de neceſſitate qd apponatur ſigillū capituli: quia tunc facit ſidem ſine alio adminiculo: cum ſit ſcriptura publica: ſecus ſi non eſſet factum dictum decretum manu publica. pro hoc facit dictum ſingulare Innocen. ſemper menti tenendum in.c. inter dilectos. de ſide inſtrumen.col.ij. qui dicit qd ſi inſtrumentum, ſeu priuilegium confectum manu publica habeat ſigillum appenſum: licet perdatur ſigillum ſeu deſtruatur, non per hoc deſtruitur ſides inſtrumenti ſeu priuilegij: quia ſufficit autoꝛitas notarij. hoc dictum ſingu. reputat Panoꝛ.in.d.c.innotuit.col.ij.penul.de electio. pro quo vide Felin.in dicto.c.inter dilectos. qui optime materiam diſcutit.

Summarium.

1 Electoꝛes ad electionem procedere debent infra tres mēſes.
2 Eccleſie iuriſdictionem generalem habenti intra tres menſes eſt prouidendum.
3 Tempus electionis ab initio eſt vtile ⁊ continuum.
4 Conſenſus electi qualiter requiratur ⁊ intra qd tempus preſtari debeat.
5 Electo conſenſum abſq̃ ſuperioꝛis licentia preſtare non valente, quid electoꝛes debeant facere.
6 Electus non ſtatim ſuum ſolet prebere aſſenſum.
Electus qualiter ſe habere debeat dum eius petitur conſenſus.
7 Conſenſus eligendi ſeu voluntas ante electionem licite exquiri poteſt.
8 Electus ſuum prebens aſſenſum qualem pꝛemittere debeat proteſtationem.
Electus dignum ſe ſciens ⁊ idoneum moꝛtaliter peccat dignitatē ſibi oblatam refutans.

Capitulum.xlij.tertie partis.

1 Electiōe igitur facta que † ſieri debet infra tres mēſes in eccleſijs regularib⁹ ⁊ cathedralibus.c.ne pro defectu. de electi. de hoc dixi.ſ.in.xxj.requiſito quo ad eligentes, ⁊ intellige in eccleſijs cathedralibus reſpectu principalis prelati, ſ.epi. non enim hoc habet locum in dignitatibus ſeu canonicatibus: et alijs beneficijs in eccleſijs cathedralibus ſitis. in illis enim datur ſemeſtre ad eligendum, ſeu prouidendum.c.ij.de conceſſione preben. vel eccle. non vacan. Innocē. Joan.an.⁊ Panoꝛ.in.d.c.ne pro defectu. Innoc.in col.ij. Joā.an.in col.i.et Panoꝛmi.colum.iij.in eodem.c.ne. in regularibus autem debet intelligi in quibuſcunq̃ prelatis regularibus principalibus eccleſiarum regularium quocunq̃ nomine nuncupentur ſiue abbates, ſiue prioꝛes, ſiue prepoſiti, aut archipꝛeſbyteri, ita intelligunt illum tex.ne pro defectu Innocen. Joan.an.⁊ Panoꝛ. ibidem. ⁊ quemadmodum diximus illum tex.c.ne pro defectu. non habere locum quo ad tres menſes infra quos debet prouideri eccleſie vacanti in dignitatibus inferioꝛibus et in canonijs in eccleſijs cathedralibus ſitis. Sic etiam non habet locum in prioꝛatibus et officijs que

ſunt in monaſterio poſt primam dignitatem: nam cum tales non
habeant principalem curam, non imminet tantum periculum in
eorum vacatione, ſicut in vacatione dignitatum epiſcopaliū ꝛ ab-
batialium ꝛ ſuperiorum: quare in illis habebit locum ſemeſtre. de
quo in. c. ij. de conceſ. preben. vel eccle. non vacan. ſic intelligunt et
declarant prefati doct. Inno. Io. an. ꝛ Panor. in dicto. c. ne pro
2 defectu. ❡ †Ad unum aduertas qꝺ ſi de iure ſpeciali prelatus ec-
cleſie collegiate, licet ſecularis haberet iuriſdictionem generalem,
ſicut abbas in monaſterio, tunc tali eccleſie vacanti eſſet prouiden
dum infra tres menſes, hoc tenet Panormi. in dicto. c. ne pro de-
fectu. in col. iij. pro quo videas quod ſupra dixi in hac parte poſt
ſubſtantialia in. c. aduertas quoqꝫ: hoc notabis. quia Mādag. in
c. j. in prima parte. hoc non attingit. ❡ Et procedit dictum. c. ne
pro defectu. ſiue electio pertineat ad collegium ſiue de iure ſpecia
li ad aliquem ſuperiorem puta abbatem vel alium: quod fieri po-
teſt, vt ſupra dixi in ſecundo requiſito. quo ad eligentes in prima
parte: ita qꝺ ſi infra tres menſes non fiat electio (dum tamen trac-
tetur de prelato perpetuo) fiet deuolutio ad ſuperiorem. Innoc.
3 Io. an. ꝛ Panor. vbi ſupra. ❡ †Qualiter iſtud tempus ab initio
eſt vtile: quia ignorantibus nō currit nec impeditis, vt dixi in. xxi.
requiſito. quo ad eligentes ꝛ eſt continuum: quia in eo dies feria-
ti cōputantur. vide Mandago. in. j. parte. c. ij. ꝛ. c. iij. ꝛ gl. in verbo,
infra ſex. ꝛ ibi Io. an. ꝛ Panor. in. c. nulla. de conceſ. preben. vel ec
cle. non vacan. ❡ Poſtꝙ ergo electio fuerit celebrata ꝛ publicata
debet ipſi electo preſentari ꝙcito commode fieri poterit ſiue fue-
rit electio facta de prelato eccleſie cathedralis, ſiue regularis, ſiue
de inferioribus prelatis. c. quā ſit. de electio. in. vj. iuncto. §. cete-
rum. in. c. cupientes. eo. ti. nam dicti tex. ſm Io. an. Domi. ꝛ Phi.
franc. intelligunt de quacunqꝫ electione que eſt confirmanda pro-
pter verba generalia ibidem poſita. Pena autem que ponitur in
dicto. §. ceterum. contra electores qui infra octo dies electiones
non preſentant poſtꝙ commode poſſunt: habet locum preciſe in
electionibus eccleſiarum cathedraliū ꝛ regularium, ſm Ioā. an. in
dicto. §. ceterum. ꝛ ſm Domi. Pe. de ancha. Lap. ꝛ Philip. fran.
in dicto. c. quā ſit. de electio. in. vj. formam procuratorij conficien-
di ad preſentandum electionem electori ꝛ ad illius aſſenſum requi
rendum. habes per Mandago. in parte ſecunda. c. lix. forma. xi. ꝛ
4 xij. †qua preſentatione electionis facta ipſi electo ꝛ eius conſen-
ſu petito debet electus infra menſem a tempore preſentationis
ſibi facte de dicta electione ſuum preſtare conſenſum: qꝺ ſi non fe-
cerit priuatus eſt eo ipſo iure qꝺ ſibi ex dicta electione cōpetebat
dummodo fuerit ſui iuris hoc eſt qꝺ fuerit ea qualitate qꝺ non te-
neatur a ſuperiore petere licentiam ad conſentiendum: nec alias fue
rit legitime impeditus. text. ꝛ ibi glo. in verbo, diſtulerit. Domi.
Io. an. Archi. ꝛ Phili. franc. in. c. quam ſit. de elec. in. vj. nam im-
peditus nō dicitur differre, nec ei currit tempus etiā ſi imponat
pena priuationis ipſo iure per lapſum tēporis. qꝺ eſt notabile pro
executoribus teſtamentorū ꝛ pro alijs multis. vide dictos doc. ad
hoc in dicto. c. quā ſit. §. electus. quot autē dies habeat mēſis: vide
ibi glo. in verbo, menſem. ꝛ ibi per predictos docto. ꝛ per Bald. ꝛ
Inno. in. l. de diuiſione. ff. ſolu. matrimo. eundem Bald. etiam vi-
deas in. l. con. §. ſin autem. C. de appel. col. ij. ꝛ. iij. ꝛ in auſ. qui ſe-
mel. C. quo. ꝛ quando iudex. col. ſi. ꝛ Bar. in. l. cum biſextus. ff. de
5 verbo. ſigni. †Si vero talis electus non poſſit conſentire ſine licē
tia ſuperioris: puta qꝛ religioſus et eligitur ad prelaturas extra
ſuum monaſterium. vt habetur in. c. ſi religioſus. de electio. in. vj.
vel quia papa prohibuit forte cauſa ſubſiſtente. pro quo gl. in ver
bo, conditio. in dicto. c. quaꝫ ſit. tunc eo caſu electus ſeu electores
ſtudere debent et laborare vt dictam licentiam obtineant quā ci-
tius fieri poſſit inſpecta preſentia, ſeu diſtantia loci vbi tunc ſupe
rior vitam egerit: que omnia cōmittuntur arbitrio boni viri hoc
eſt confirmatoris, vt. ſ. dixi. in. xiiij. ſubſtantiali. qua licentia obtē
ta dictus electus habebit adhuc menſem ad conſentiendum: quia
cum ante licentiam conceſſam ipſe eſſet impeditus ei impedito nō
debet currere tempus. de hoc glo. in verbo, conditio. quam ſequū
tur Ioan. monach. Archi. Ioan. an. ꝛ Domi. in dicto. c. quam ſit.
6 †Preſentata electione electo, nō ſolet electus (ꝙuis hoc poſſit)
ſtatim conſentire ne notetur ambitione: ſed aliquandiu differre
ſuum preſtare aſſenſum. nam non ambientes, neqꝫ ſeſe offerentes,
ſed fugientes, ꝛ inuiti debent eligi. c. in ſcripturis. viij. q. j. niſi ti-
meretur ne quis pernitioſus ſe ingereret. nam tunc poteſt ſtatim
dicere, charitas me cogit ad conſentiendum, arg. c. ſciendum. ꝛ. c.
qui epiſcopatum. viij. q. j. Inno. in. c. cum in iure. col. ij. de electio.
Panor. in. c. cum poſt petitam. col. ij. ꝛ. iij. eo. tit. de elec. ❡ Qua-
liter autem ſe debere habeat ille a quo petitur conſenſus pro ele-
ctione. dic poſt Innocē. in dicto. c. cum iure. in col. ij. ꝛ Panor. in
c. cum poſt petitam. col. ij. ꝛ. iij. quia aut petitur cōſenſus ante ele-
ctionem factā, ꝛ tunc nō debet eligendus conſentire: qꝛ poſtea poſ
ſet caſſari eius electio ratione ambitionis. dicto. c. cum poſt inne-
cta glo. in verbo, requiſitum. ſed debet reſpondere nolo qꝺ me eli
gatis. ꝛ ita rogo. poteſt etiā dicere nō eſt mei ꝓpoſiti dei vocatio-
ni reſiſtere, argu. xix. q. ij. c. due. ꝛ ſic poteſt indirecte declarare volū
7 tatem ſuam. †Et eſt quandoqꝫ vtile requirere voluntatem eligen-
di anteꝙ eligatur: ne ſi contingeret eligendum electionem renue-
re: ꝛ illi nolle conſentire ipſa dignitas vilipendatur: ꝛ eccleſie pro-
uiſio differatur. Inno. ꝛ Panor. in. d. c. cum poſt. Si vero petatur
conſenſus poſt electionem poteſt electus cōſentire ſtatim, vt dixi.
honeſtius tamē faciet vt dicūt dicti doc. ſi paululū differat ſuū pre
ſtare cōſenſum, ne ambitione notet: ꝛ cōſentiēdo dicere poterit no
lens volo ꝛ volo nolēs. gl. in. c. in ſcripturis in glo. poſita in verbo,
plene. viij. q. j. poterit quoqꝫ dictus electus poſt ſibi preſentatam
electioneꝫ dicere. gratias ꝛ laudes ago in primis deo meo omnipo
tenti, ꝛ virgini intemerate eius matri, diuoqꝫ. N. in cuius nomine
eccleſia. N. eſt dedicata, ꝛ oībus ſanctis qui me indignum, ac inſuf
ficientem vocare dignati ſunt ad tantuꝫ onus: quod ſatis humeris
meis importabile puto. confiſus tamen de eorum pietate ꝛ miſeri
cordia nolens dei vocationi reſiſtere: ſed omnino obedire dicte ele
ctioni meliori modo ꝛ forma quibus valeo: conſenſum pariter et
aſſenſum preſto: gratias quoqꝫ et habeo et ago dominis electori-
bus de tanto honore mihi impenſo: quibus condigna meritis re-
8 tribuat omnipotēs. †Dicet deinde dictus electus qꝺ per dictā ac
ceptionem electionis nullo modo intendit renunciare beneficijs
que obtinet donec ꝛ quouſqꝫ in eo concurrerint omnia et ſingula
que habentur in. c. cum in cunctis. §. cum vero. de electio. nec con-
ſentire alicui prouiſioni de dictis beneficijs facte, aut faciende: im
mo expreſſe proteſtatur in contrarium: donec ꝛ quouſqꝫ pacificam
dicte dignitatis ad quam fuit electus obtinuerit poſſeſſioneꝫ, hoc
apponet ſi non intendit renunciare ſuis beneficijs ante pacificam
poſſeſſionem adeptam, de his omnibus debet inſtrumentum fie-
ri. pro quo videas Mandago. in ſecunda parte. in. c. lix. in forma
xiij. cui addes addenda. nā non ita ibi loquitur: ſed mutatis mu-
tandis et aliquibus additis poteris bene inſtrumentum dicti aſ-
9 ſenſus conficere. ❡ †Et nota quod ſi electus renuit conſentire ele
ctioni de ſe facte: ſi putet ſe dignum ad prelaturam illam ſic ſibi
oblatam refutando mortaliter peccat, ſcōm Archidia. in. c. ſi ele-
ctio. de electio. in ſexto. pro quo gloſ. in. c. in ſcripturis. in verbo,
minime. viij. qꝺ. j. quod habet verum quando alius deeſt, vt ibi
colligitur. hoc etiam tenet Ioan. fabri. in. l. ſi quemquā. C. de epi-
ſco. et cleri. abijt vt opinor iamdiu hoc peccatum. debet autem ele
ctus vires ſuas metiri, vt dicitur. j. queſtio. j. in. c. non eſt putanda.
et. xlix. diſtinctio. §. j. in fine. nec debet ſe putare dignum ſemper:
quia multa incumbunt onera prelato. c. nerui. xiij. diſtin. pro hoc
videas Archi. Ioan. de imo. Ioā. an. et Domi. in. d. c. ſi electio. de
electio. in ſexto.

Summarium.

1 ☞ Electus conſenſu preſtito confirmationem intra tres mēſes
petere tenetur.
2 Confirmatio electionis per quos peti poſſit.
Confirmatio quid proprie dicatur.
3 Confirmandi electos quis habere dicatur poteſtatem.
4 Legatus de latere in prouincia ſibi decreta electiones confirma-
re ſolet.
5 Epiſcopus electos inferiores ſue dioceſis confirmare poteſt.
6 Epiſcopus per archiepiſcopum ꝛ archiepiſcopus per patriarcham
confirmatur.
7 Patriarche principales quatuor ſunt.
Imperatoris electionem confirmat pontifex romanus, ipſum au
tem nullus.
8 Geſta per prelatum non canonice electum an teneant.
9 Confirmatio electionis per ſuperiorē facta quantū tribuat iuris.
Confirmatio quando in communi forma dicatur facta.
10 Confirmatio quādo ex certa principis ſcientia dicatur facta.
11 Papa contractus inualidos validare poteſt.

❡ Capitulum. xliij. tertie partis.

Preſtito conſenſu prout

1 tū. dictuꝫ eſt, dꝫ electus petere confirmationē ſue
electionis infra tres mēſes cōputādos a die pſtiti
cōſenſus iuſto impedimēto ceſſante, qꝺ ſi nō fece-
rit eo ipſo ſua electio viribꝰ vacuat. d. c. quā ſit. ꝛ ibi
gl. in verbo, vacuet. gl. in. c. ſi electio. in verbo, eliā. de ele. in. vj. que
gl. eſt not. ponens tpa que dātur pro expeditionibꝰ eccleſiarū: quā
ad hoc notabilē reputāt doc. ꝛ mēti tenēdā. dicit ibidē Phili. frā.
in ſi. col. ❡ De tēpore ad cōfirmationē petendā, vide etiam Man
2 dag. in. j. parte. in. c. lvi. ❡ †Et pōt peti cōfirmatio per ipſum ele-
ctū, ꝛ per eius procuratores. Item per electores ꝛ per amicū etiaꝫ
ſine mādato, dūmodo ipſe electus infra tempus ſtatutū ad confir-
mationem petendam. i. infra trimeſtre petitionē huiuſmodi rateꝫ
habeat. l. penul. ff. rem ratam habe. de omnibus his habes glo. in
verbo, petere. in dicto, c. quam ſit. ꝛ ibi per Io. an. Domi. ꝛ Phi.
fran. habes

franc. habes etiam aliam glo. in pragmati. in verbo, preſentata. in
§. facta autē electione. in ti. de elec. per Coſmā guymier. ¶ Eſt au
tem confirmatio iuris quęſiti per electionē corroboratiua declara
tio, ſm Zabarel. cle. j. de iureiu. §. nos itaq. ver. xx. nota. formas
conficiendorū procuratoriorū quādo ab electo, ſeu a capitulo pro
curatores conſtituuntur ad confirmationis petitionē, habes per
3 Mādago in. ij. parte. c. lix. forma. xvij. & xviij. ¶ †Quis autem ha
beat poteſtatem confirmandi electos. ad hoc dicas qđ aut loqui
mur de electis ad dignitates que immediate ſubſunt romano pō
tifici: & tales electos ad huiuſmodi dignitates romanus pontifex
cōfirmat: ſiue ſint tales dignitates epales, ſiue abbatiales, ſiue ſu
periores. tex. & ibi glo. in. c. nihil. de electio. & ibi Panor. in col. ij. &
Jo. an. in eo. c. nihil. col. ij. & iij. pro hoc. c. ſcriptum. eo. tit. de elec.
& Hoſti. in ſum. de elec. in. §. a quo cōfirmāda, ſuper hoc videas cō
ſtitutionē Nicolai. iij. de qua in. c. cupiētes. de elec. lib. vj. vbi ha
bes formā petendi confirmationē a romano pontifice &c. Et eſt cō
ſuetudo romane eccleſie: qđ non confirmat aliquē electū niſi ſint
preſentes apud ſedē apoſtolicā duo de his qui electioni interfue
runt niſi aliquādo ex certa ſcientia aliquid de gratia faciat. ita di
cit Inno. in. d. c. nihil. col. j. Quid autem dicendū ſi legatus de la
tere ſit in partibus: an poſſit prefatas electiones cōfirmare. Spe.
titu. de legato. in. §. nunc oſtendendum. vbi enumerat octoginta
& nouem reſeruata ſedi apoſtolice. in verſ. xxij. dicit ipſa curia mo
leſtum gerit ſi legatus electos in maioribus monaſterijs cōfirmet.
& in eo. §. nunc oſtendendum. in verſ. ſed nunquid poterit electū
in archiepm confirmare. dicit cōſulo tamē qđ abſtineat legatus. ſ.
nam eccleſia romana non libenter alteri participat hunc honorē
4 & ſic ſeruari videmus in epis exemptis. †hodie tamen eſt deciſū
vt legatus de latere valeat & poſſit in prouincia ſibi decreta confir
mare electiones epiſcoporum, archiepōrum, patriarcharū, ac alio
rum exemptorum. ita tenēt Jo. and. & Panor. in dicto. c. nihil. et
idem Jo. an. Panor. Hoſti. Egidius & Innocē. in. c. cum venera
bilis. de conſuetu. tex. in. c. ſi abbatem. de elect. in. vj. & ibi Do. Jo.
and. Archi. Pet. de ancha. & Philip. franc. ¶ Et aduerte ad vnū
quod eſt notabile, qđ ſi aliquis citramontanus exemptus fuerit
in concordia electus: & ſit legatus in partibus ſi ante confirmatio
nem ſue electionis adminiſtret: incidit in penas. c. auaritie. de elec.
lib. vj. q: tunc ceſſat ratio. c. nihil. nam cū taliter electo concedatur
adminiſtratio propter diſtantiam a romana curia: pro eo quia ec
cleſia poſſet pati aliquod diſpendium anteꝗ confirmatio eſſet a ſe
de apoſtolica obtenta. que ratio ceſſat quādo legatus eſt in parti
bus, a quo dictus electus poſſet conſequi ſuā confirmationē: qua
re ſic electus ſine incurſu penarum. d. c. auaritie. non poterit admi
niſtrare. Iſtud eſt dictū doc. in. d. c. cum venerabilis. de conſuetu.
qđ notabile reputat Panor. in eod. c. col. ſi. & eſt notabilis limita
5 tio ad. c. nihil. de electio. quod dictum nota. ¶ †Quo ad alios ve
ro electos ad dignitates que immediate nō ſubſunt romano pon
tifici dicas qđ epiſcopus poteſt cōfirmare prelatos inferiores ſue
dioceſis, vt abbates, & alios. de hoc eſt tex. in. c. cum olim. de maio.
& obedi. & ita tenet ibidē Panor. col. j. & Jo. an. col. ij. tex. & ibi glo.
in. c. j. xviij. q. ij. ſuper verbo, inſtituere. ſic tenet Hoſtiē. in ſumma
titu. de electio. §. a quo. Et ſede vacante capitulū ſuccedit epo in
poteſtate confirmandi electos: quos eps potuiſſet cōfirmare. tex.
in. d. c. cum olim. & ibi glo. de maiorita. & obedien. qđ eſt menti te
nendum: quoniam non ita bene probatur alibi, ſm Panor. in. d.
c. cum olim. col. j. Et qđ capitulum ſede vacante poſſit confirmare
illos quos epiſcopus poterat. ita tenent Joan. and. & Inno. in. c.
ad abolendam. de hereti. dixi ſupra in preludijs ſeu preparatorijs
ad electionem in quibus capitulum ſuccedat ſede vacante. in. c. v.
6 †Epiſcopū autem confirmat archiepiſcopus. c. cum dilecti. de ele
ctio. & ibi Panor. col. j. tex. in. c. illud. lxiij. diſt. ſic tenet Hoſti. in
d. §. a quo confirmanda. archiepm confirmat primas ſeu patriar
cha ſi ſit: alis papa. tex. & ibi glo. in. c. q: igitur. lxiij. diſtin. Archid.
in. c. de perſona. lxv. diſtin. pro quo tex. in. c. mos antiquus. xv. di.
vbi dicitur qđ patriarche habent in ſuis patriarchatibus eandem
poteſtatem: quā habet romanus eps. & ibi videas Domi. de ſan.
gemi. pro quo tex. in. c. antiqua. de priuilegijs. ¶ Et dicit Panor.
in. c. duo ſimul. de offi. ordi. qđ quemadmodum ſe habent ſubditi
epōrum ad archiepiſcopum: ita ſe habent ſubditi archiepōrū ad
patriarcham. & ſicut multe dioceſes ſunt ſub poteſtate et cura archi
epi, ita qđ archieps eſt ſuperior omniū illorū epōrum, & dioceſum,
ita multe prouincie ſunt ſub cura cuiuſcunꝗ patriarche: ita qđ pa
triarcha eſt iudex ordinarius omnium archiepiſcoporum qui ſunt
7 in ſuo patriarchatu. ¶ †Et ſunt quatuor patriarche principales
quos enumerat tex. in. c. antiqua. de priuileg. quorum primus eſt
patriarcha Conſtantinopolitanus. ſecundus eſt Alexandrinus.
tertius eſt Antiochenus. quartus autem eſt Hieroſolymitanus.
alij vero non ſunt de principalioribus. Super iure primatie qua
liter olim erat controuerſia inter archiepiſcopos Bituricēſem, et
Burdegalenſem, habes in. c. humilio doctrina magiſtri. de maio.
& obedien. ſic ergo gradatim ſit ipſa conſecratio ſicut gradatim ap
pellatur. c. dilecti. de appella. & l. precipimus. C. de appella. et. l.
imperatores. eo. titu. de appella. ff. ¶ Electionem autem impera
toris confirmat romanus pōtifex. qui habet eum examinare. tex.
in. c. per venerabilem. de electio. papam autem nullus confirmat:
quia ſuperiorem non habet. c. licet. de elec. & ſic ſtatim vt eſt electus
adminiſtrat. text. in. c. in nomine dñi. xxiij. diſt. & ibi Domi. glo. &
Panor. in. c. nihil. de elec. in glo. ſi. dixi. 8. faltem remiſſiue caſus
in quibus electi poſſunt adminiſtrare ante confirmationem in ſe
8 cunda parte in. viij. incipiente octauo. † An et quando geſta per
prelatum confirmatum ꝗuis non ſit canonice electus valeant & te
neant. vide Inno. in. c. cum dilecti. & in. c. nihil. de elect. & Panor.
in dicto. c. nihil. col. vj. qui expedit aliquos caſus de validitate ge
ſtorum ab eo qui gerebat ſe pro prelato: ſi poſtmodum deiciatur
a prelatura: quos ibi videas, quoniam notabiliter materiam expe
dit. ¶ Qualiter autem procedatur in ipſa confirmatione habes
tex. in. c. ſi. de elec. in. vj. & ibi Joan. an. Domi. Archi. Pet. de an
cha. & Phili. fran. habes quoꝗ per Inno. in dictis. c. cum dilecti;
et. c. nihil. eo. titu. de elec. Item etiam habes in pragmatica in ti
tu. de elec. §. facta autem et ibi per Guimier. & Hoſti. in ſumma. de
9 electio. §. et qualiter. ¶ †Et nota qđ confirmatio facta per ſupe
riorem in electione tribuit multum noui iuris. nam tribuit pote
ſtatem adminiſtrandi in ſpiritualibus & temporalibus. c. tranſmiſ
ſam. & c. qualiter. de electio. in volumine gregoriano. & c. auaritie.
ibi glo. in verbo, confirmetur. Panor. in. c. j. col. j. de confirma. vti
li vel inutili. & Joan. an. in. c. de confirmationibus. col. j. eo. titu. &
ſm Inn. in. c. ex parte. de arbi. cōfirmatio electionis tribuit & trāſ
fert ius prelature in confirmatum: quandoꝗ tñ cōfirmatio nullū
ius tribuit: vt eſt confirmatio cuiuſcunꝗ rei facta per ſuperiorē in
forma cōi. ſed ſolet impetrari ad cautelā, ne impetrans huiuſmodi
videatur ſine ſciētia ſuperioris procedere, vt magis timeat. ¶ Et
dicitur cōfirmatio facta in forma cōi: qñ fit cōditionaliter non co
gnito de cā, vt ſi dicat cōfirmamus tibi poſſeſſiones. aut bona tua
que iuſte poſſides in tali loco: vel per ſimilia verba ſeu per ſimilē
formā, de hac confirmatione eſt tex. in. c. q: diuerſitatem. de cōceſ.
prebē. vel eccle. nō vacā. cū dicit non obſtante cōfirmatione a ſede
apoſtolica obtēta in forma cōi: que cōfirmat beneficia & prebēdas
ſicut iuſte & pacifice poſſident, & ibi eſt glo. in verbo, cōi. ¶ Aliqñ
vero cōfirmatio vetus ius cōfirmat & cōſolidat: vt quando fit confir
10 matio ex certa ſcientia principis. ¶ †Et dicit cōfirmatio ex cer
ta ſcientia principis fieri: quādo totum negotiū eſt principi refera
tum & ipſe poſtmodum confirmat, maxime apponendo clauſulā
ex certa ſciētia. Et hec cōfirmatio operat plus, vel minus ſm ma
teriā propoſitā. nam ſi petēs ſeu impetrans hmōi confirmationē
iuſte poſſidebat operabit vt inferior nō poſſit amplius de illa reco
gnoſcere, ſcz vtrum iuſte poſſideat: necne. c. ij. de confirma. vti. vel
inuti. idē eſt de confirmatione ſentētie & proceſſuū in iudicio habi
torū, contra quos nō audiūtur partes poſtꝗ ſunt cū cauſe cogni
11 tione confirmati. c. j. de tranſac. & l. nā ita. ff. de adop. ¶ †Et pōt
papa cōtractus ꝗtuncunꝗ inualidos ab eccleſijs inuitos validare,
dummodo ex certa ſciētia confirmētur. ar. c. propoſuit. de conceſ.
preben. vel eccle. nō vacan. & iij. q. vj. c. hec quippe. Itē dicta confir
matio facta ex certa ſcientia facit rem maioris autoritatis. xj. diſt.
c. quis neſciat quādoꝗ operatur maiorē effectū. nā ſi impetrans
talem confirmationē non iuſte poſſidebat, incipit iuſte poſſidere.
vnde ſolent papa & principes apponere in huiuſmodi cōfirmatio
nibus clauſulā ſupplentes de plenitudine poteſtatis omnē defe
ctum. & ſic talis confirmatio de inualido facit validum. pro quo vi
deas Panor. in. d. c. j. de confirma. vti. vel inuti. & Jo. an. eo. tit. c. ij.
ſuper hoc videas Feli. in. c. ad noſtram. de probationibus. col. iij.
verſ. vltimo nota. & eundem Feli. in. c. cum veniſſent. de teſti. col. j.
& ij. in glo. j. videas etiam Feli. in. c. ij. de reſcrip. co. xix. & xx. verſ.
leges inſerte. & ibi per eum an confirmatio principis ex certa ſcien
tia proſit in defectum ſubſtantialium: an ſolum in defectum ſolen
nitatum, vt inuocatione partis & ſimilibus. et in materia condu
nat ibi multa eleganter dicta, vide etiam in materia Domini. in
c. quis neſciat. xj. diſt. & in glo. poſita ſuper verbo, autoritate. & eū
dem Dominicum etiam in. c. cenomanenſem. lvj. diſtin. qui ibi tz
qualiter confirmatio per principem ex certa ſcientia facta actum
nullum validant.

Summarium.

1 Electus confirmatus ſed non conſecratus non eſt epiſcopus vocandus.
Conſecratio dat nomen epiſcopo.
2 Interficiens electum non conſecratum non cenſetur occidiſſe epiſcopum.
3 Priuilegium quod epiſcopis conceditur quando electo concedi cenſeatur.
4 Electus confirmatus non conſecratus qua polleat poteſtate remiſſiue.

Electus confirmatus non conſecratus res eccleſie poteſt admini-
ſtrare.
5 Electus non conſecratus ea que ſunt ordinis exercere non poteſt.
Prouiſus per ſedem apoſtolicam ea que ſunt iuriſdictionis exer-
cere poteſt.
6 Confirmator prouidendo eligit et confirmat.

Capitulum.xliiij.tertie partis.

Confirmatione obtenta

1 †nondũ ipſe electus ſi fuerit ad epalem dignitatẽ
electus, vocabitur epus, ſed preciſe electus. tex. et ibi
Panor. in.c.tam literis.de teſti.tex. etiam et ibi
Panor.in.c.tua nuper.de his que fiunt a prelato
ſine conſen.capi.in primo notabili.nã cõſecratio confirmat nomẽ
et dignitatem epiſcopalem.ad hoc.c. niſi. de auto. et vſu pallij.ſm
Panor.in.c.cum te.de reſcrip.pro hoc glo.in.c.j.in verbo, dedicã
da.de religio.domi.que dicit qd in conſecratione electus nomen
aſſumit epi.glo.etiã in cle.ſi quis ſuadente.in verbo, quẽuis pon-
tificem.de penis.que glo.dicit electos nõdum conſecratos nõ eſſe
põtifices, hoc eſt epos.nec etiã vocãtur dicti electi confirmati nec-
dum conſecrati pontifices.glo.etiam in verbo, pontificũ.in cle.di-
gnum.de celebra.miſſa.ideo dicit Bal.in.l.ſi nõdum.C. de furtis.
2 col.j.verſi.et nota.in ſi.verbis. notabilis † qd ſi ciuitas interficiat
electum non dicatur interfeciſſe epm: quem ſequitur ibidem Barba.
in addi. ad eundẽ Bal.et ſic nõ incidet in penas de quibus in.c.ita
nos.xxv.q.ij.glo.tamẽ eſt ſing.in cle.vnica.in verbo, epiſcopis. de
foro cõpeten.que glo.vult qd priuilegium (de quo in dicta cle.vni
ca cõceſſum) epiſcopis, extẽdatur ad electos cõfirmatos, nondum
conſecratos, quã glo.ſingu.dicit Andre.barba.in.d.l.ſi nondum.
C.de furtis.in addi.ad Bal.glo.tamen in.d.cle.ij. de celeb. miſ.in
verbo, pontificũ.videtur contradicere, ita qd priuilegiũ cõceſſum
epis non extendatur ad electos confirmatos: nam priuilegium cõ
ceſſum epis ſeu eorum ſeruitoribus de horis dicẽdis (de quo in di-
cta cle.ij.) non habet locum in electis confirmatis nondum conſe-
3 cratis.pro quarum gloſarum concordia eſt dicendum † qd ſi ſit ca-
ſus in quo ſit eadem ratio in epo, et in electo confirmato nondum
conſecrato, priuilegium epo conceſſum vendicat ſibi locum in ele-
cto confirmato, nec conſecrato.et ſic intelligitur glo.in.d. cle. vni-
ca.de foro competẽ.in verbo, epis.facit tex.in.c. inter corporalia.
de transla.epi.vel elec. Si autem non eſt eadem ratio, vtputa: qr
priuilegium eſt datum ad decorem epiſcopalis dignitatis: tunc in
priuilegio conceſſo epis non comprehenduntur electi confirmati
qui non ſunt conſecrati.et ſic eſt intelligenda gl.in dicta cle. dignũ.
in verbo, pontificum.de celebra.miſſa.ita dictas glo.concordat di
ctus Barba.in.d.l.ſi nondũ.C.de furtis.in addi.ad Bal.et ita etiã
dicit: et ſunt verba formalia Panor.in.d.cle.j.de foro competenti.
in recollectione glo.an et quando electi confirmati nec conſecrati
includantur in diſpoſitionibus, vide Cac.in locis.ſ.adductis et co
pioſe do.Feli.in.c.cũ te.de reſcrip. in.j.ij.iij.iiij.v.et.vi.col.vbi mul
4 ta adducit. † De poteſtate electi confirmati nondum tamẽ con
ſecrati habes per dictum Feli.in.d.c.cum te.col.iij.ver.reſtringun
tur, qui dicit eum ea poſſe que ſunt epalis iuriſdictionis. glo.in.c.
tranſmiſſam.in verbo, de talibus, de electio.dicit electũ confirma
tum poſſe exercere iuriſditionalia epi.inter que enumerat iudica-
re, excõmunicare, et ex conſequenti abſoluere: eſto qd non ſit ſacer
dos, ſm doc.ibidem, corrigere, iuramenta recipere a vaſallis, con-
firmare, inueſtire, beneficia conferre.pro hoc text.iuncta glo.in.c.
noſti.in verbo, confirmata, et etiã text.in.c.qualiter. iuncta glo.in
verbo, adminiſtrationi.titu.de elect. Et dicit Inno.in.d.c.trãſ
miſſam.col.j.qd ex quo electus eſt confirmatus poteſt adminiſtra-
re res eccleſie: tam in ſpiritualibus quam in tẽporalibus, tam in colli-
gendis fructibus quam in actionibus intẽtandis nomine eccleſie ſue.
Rationem ponit Panor.in.d.c.noſti.vbi dicit qd per electionem
electus cõſequitur ius prelature, et adminiſtrandi in habitu. et per
confirmationem ſuperioris cõſequetur ius adminiſtrãdi in actu.
pro quo gl.notabilis in verbo, relatio.in.c.quanto.lxiij. diſt. quã
glo.ſingu.dicit Panor.c.nihil.col.ij.de elec.habet electus confir-
matus merum imperium, ſm Innocẽ.in dicto.c. tranſmiſſam. de
5 elect †. Ea vero que ſunt ordinis epiſcopalis electus in epiſcopum
confirmatus ſi non fuerit conſecratus nõ poteſt executioni demã-
dare, vtputa non poteſt ordines conferre: nec chriſma ſacrum con
ficere: nec clericos deponere. ſuper qua depoſitione ſunt opiniones
quas vide per Panor.in.d.c.tranſmiſſam.col.vlti.et penul.nec etiã
poteſt virgines benedicere: neque eccleſias, ſeu altaria cõſecrare. gl.
in.d.c.tranſmiſſam.in verbo, de talibus.et eſt bene notabilis dicta
glo.ſm Panor.ibidem. Et not.qd quemadmodum poteſt ele-
ctus confirmatus non conſecratus exercere ea, que ſunt iuriſditio-
nis, ſic etiam poterit per ſedem apoſtolicam prouiſus adminiſtra
re, et ea que ſunt iuriſditionis exercere: quamuis non ſit cõſecratus. nã
talis prouiſio habet vim electionis et confirmationis. glo.in ver-
bo, prouiſionem.c.j.de electio.in.vj.et ibi Domi.et Philip.fran.et
notatur in.c.cũ olim.de cau.poſſeſ.et proprie.et eſt idem dicendum
6 in omni electo a confirmatore. † nam confirmator prouidendo eli
git et cõfirmat.ita tenet Inno.in.c.cum olim.de cau.poſ.et propri.
et do.Feli.in.c.cum te.col.ij.et.iij.de reſcrip.et Panor. ibidem.et in
c.tranſmiſſam.de elec.idem Panor.in col.ij.

Summarium.

1 Exceptiones que aduerſus electum confirmatum non con-
ſecratum obijci poſſint.
2 Confirmatio quando nulla cenſeatur edicto fraudulenter pro-
poſito.
3 Confirmatione ſolenniter facta non auditur obijciens crimina.
4 Eligẽs poteſt contra electum obijcere crimina tempore electionis
occulta.
5 Superiore de prelato prouidente, qualiter cõtra ſic prouiſum poſ
ſit excipi.
6 Ius plenum in beneficio habenti quãdo poſſit aliquid opponi.

Capitulum.xlv.tertie partis.

Que exceptiones poſſint

1 † opponi contra electum confirmatum nõ conſe-
cratum: et videtur qd exceptiones que impediunt
confirmationis executionem nõ poſſint opponi.
pro quo tex.in.c.conſtitutis.in.ij.de appel. et in.c.
poſt electionem.de conceſ.prebẽ.et in.c.accedẽs.de accu.ſuper hoc
dicendum eſt qd aut confirmatio fuit facta non precedente citatio
ne, quãdo eſt coelectus vel oppoſitor: vel edicto nõ propoſito vbi
non eſt coelectus vel oppoſitor: et tunc cõfirmatio eſt ipſo iure nul
la: et ſic admittetur exceptio nullitatis ipſius electionis.de hoc eſt
caſus in.c.ſi.de elec.in.vi.et in pragma.titu.de elec.§.facta aut edi
ctum fuit propoſitum.iuxta dictũ.c.ſi.et tex.in pragma.d. titu. de
elec.§.facta autem. Et aduertas qd ſm dictum.§.facta etiã in ca-
ſu quo appareat coelectus, aut oppoſitor qui vocandus eſt nomi
natim: nihilominus debet edictũ proponi: quod edictum ſi ſit ni-
mis acceleratum nõ valet: et tunc admittitur exceptio contra con-
firmatum ad impediendum effectũ confirmationis. Inno.in.c.cũ
olim.de cauſa poſ.et proprie.et putat Panor.in eo.c.cum olim.col.
2 vj.circa finem, † qd iſte caſus etiam procedat quando fraudulen-
ter proponitur edictũ cum termino breuiſſimo: et procuratur amo
tio incontinẽti, ne perueniat ad notitiam hominum: ſicut plaries
compertum eſt: et tunc talis confirmatio eſt nulla, ar.dicti.c.ſi.et tũc
admittetur exceptio ad differẽdum cõfirmationis effectum: cum
per talem exquiſitam fraudem oppoſitores fuerint ſupplantati:
que fraus iuuare non debet dictũ confirmatũ iuribus vulgatiſſi-
mis: et ex tali exquiſita fraude eſt magna preſumptio contra confir
mationem, ar.c.vt noſtrum.vt eccle.bene.ſine dimi.conferantur.
Item admittetur exceptio nullitatis cõtra electum cõfirmatum,
vtputa quando talis electio dicitur facta per ſimoniam: aut alias nõ
ſeruata forma de qua in.c.ſi.de elect.in.vj.et in pragma.in.d.§.fa-
cta autem electione.et hoc quando probatio offertur incõtinenti.
pro quo facit lex.iij.§.ibidem.ff.ad exhibendum.et.l.ſi is a quo.ff.
vt in poſ.lega.bo.glo.in verbo, contentionẽ.c.j.de ceſti.ſpo. cum
ſimi.pro hoc videas Inno.Jo.an.et Panor.in.c.cum olim.de cau
3 ſa poſ.et proprie. † Et aduertas qd ſi confirmatio eſt ſolenniter
facta, et ante dictam confirmationem fuerint obiecta aliqua crimi-
na ſeu defectus: ſuper quibus fuit ſententiatum, nõ auditur quis
ad proponendos tales defectus, ſuper quibus fuit ſententiatũ: qr
tunc talis actio cum ſit popularis ſeu quaſi, vno agente conſumit.
l.iij.ff.de popu.ac.nec enim de delicto vnius ſepe eſt querendum.
l.licet.ff.nau.caupo.ſtabu.gl.in.c.cum dilecti.de elec.in verbo, iu-
dicatum. et ibi Panor. Si vero nullus contradictor comparuerit,
nec fuit de aliquo crimine diſcuſſum, tunc quandocunque ſolenniter
proceſſerit confirmator: comparens noniter: ſi ſibi non poſſit im-
putari quare in principio ante confirmationem nõ comparuerit:
puta: qr erat extra dioceſim, vel infirmitate grauatus: ita qd igno-
rauerit confirmationem fieri: vel opponit ea que noniter ad ſui no
titiam peruenerunt, de quo eſt tex.notabilis in.c.ſi.qui matri.ac-
4 cuſa.poſ. † nam et ille qui eligit poteſt ea que erant occulta tẽpore
electionis celebrate obijcere electo, vt in.c.nulli.de elec.in.vj.et ibi
per Phi.qualiter eo caſu poteſt quis venire contra factum pro-
prium etiam iuratum, ſicut ex noua cauſa poteſt quis offendere,
nec dicetur rumpere pacem. Pet.de ancha.et Phi.in.d.c.nulli.et
Bar.in.l.qui ſeruum.ff.de verb.obli.col.j.et in.l.licitatio.§. quod
illicite.ff.de publi.et vectiga.col.j.et audietur ille talis contra ele-
ctum confirmatum: ſaltem per viam accuſationis vel denuntiatio
nis ſi proponat crimen, aut obiectum ſuper quo nõ fuit diſcuſſum.
Panor.in.c.cum olim.de dolo et contu. Et no. qd ſi nullus cõ-
tradictor comparuerit, et in confirmatione fuerit proceſſum prepo
ſitis edictis, ſi elapſis edictis confirmator pronuntiauerit neminẽ
deinceps audiendum: et tunc non debet aliquis audiri: cum poſſit
imputari

imputari quare tunc non comparuerit etiam ſi res adhuc ſit inte-
gra:vt quia non fuit proceſſum ad confirmationem.ad hoc tex.no
tabilis in ſimili in.l.titia.ff.de accuſa.ante iudex nihil pronuntia-
uit ſuper hoc:⁊ ſi res eſt integra:audietur cõparens. gl.notabilis.
et ibi Innocen.in.c.ſi.qui matri.accuſa.poſſunt.in verbo exclude-
ret.aut res non eſt integra:vt quia iudex proceſſit ad confirmatio-
nem:et nemo tunc audietur cui inculpari poterit quare tempore
edicti non comparuit:cum ſit preſumptio malitie contra talem.vt
eſt tex.no.in dicto.c.ſi.qui matri.accuſa.hec videas per Panor.in
c.cum olim.de cauſa poſſeſ.⁊ proprie.⁊ per eundem in.c.cum olim.
5 de dolo ⁊ contuma. ¶ †Aduerte qđ cum ſuperior prouidet ad quẽ
ſpectat confirmare eodem iure:tunc prouidendo confirmat. vt ſu-
pra dixi.pro quo vide Feli.in.c.accedens.colũ.j.de accuſa.eo.caſu
opponentes(cum non habuerint tempus ad opponendũ ſe ante
confirmationem)admittentur ad excipiendum contra electionem
⁊ confirmationem:atq; contra perſonam diffamatam. et hoc caſu
effectus confirmationis ſeu collationis impeditur quouſq; id qđ
obijcitur fuerit examinatum et diffinitum:vt.c.cum olim.de cauſa
poſ.⁊ proprie.ar.xxiij.di.c.qui epiſcopus.⁊ in auth.quomodo opor
tet epi.§.oportet autem in ipſo ordinationis tẽpore.coll.prima.
et de ſanctiſſi.epiſ.§.ſi quis autem electum.coll.ix.Jo.an.in.c.cum
olim.de cauſa poſſeſ.⁊ proprie.colũ.j.⁊ ibi plene per eum de mate
ria.et per Inno.ibidem.et per eoſdem.et per Panor.in.c.cũ olim
de dolo ⁊ contu.⁊ in.c.qđ ſicut.de elec. ¶ Et quãuis in caſibus pre
dictis non poſſit aliquid opponi per viam exceptionis contra ſic
confirmatum vt premittitur:ſed per viam accuſationis,ſeu denun
tiationis quod impediat effectum confirmationis:poterit tamen
opponi contra ipſum confirmatum tam contra perſonam:q̃ con-
tra electionem:q̃ contra confirmationem per modum exceptiõis:
quando ipſe electus petet conſecrationem.c.cum dilecti de electio.
et.c.ſuper his.de accuſa.Jo.an.col.j.c.cum olim.de cauſa poſ.⁊ pro
prie.ſuper hac materia vide Panor.in.c.accedẽs.de accuſa.in glo.
poſita ſuper verbo,publice.vbi tres caſus proſequitur.Primũ eſt,
qualiter exceptio opponi poteſt contra electum.ſiue opponat cõ-
tra perſonam,ſiue contra formam,ſiue electus ſit infamatus de cri
mine obiecto,ſiue non.de quo.in.c.j.⁊ in.c.vt circa.de electione in
vj.⁊ ibi Domi.⁊ Philip.Secundus caſus eſt quando excipitur cõ
tra electum confirmatum qui petit conſecrationem: quo caſu ad-
mittitur exceptio.c.ſuper his.de accuſa.⁊ hoc ſecundũ ea que ſupe
6 rius dicta fuere.†Tertius caſus eſt quando quis ius plenum ha-
bet in beneficio:tamen petit aliquid facti:puta poſſeſſionem:et
tunc proſequere hunc caſum ſiue agatur pro iuribus beneficij:ſiue
pro poſſeſſione adipiſcẽda:ſiue pro poſſeſſione recuperãda ſecũdũ
qđ proſequitur Panor.⁊ Feli.in dicto.c.accedens.de accuſa.⁊ vi-
de dñm Anto.corſetũ de excellẽtia ⁊ poteſtate regia qui ponit quin
quaginta caſus in quibus ſpoliato non debet fieri reſtitutio.

Summarium.

1 Exceptio ad poſſeſſionẽ impediẽdam non admittitur in be-
neficialibus,collatione,electione ⁊ confirmatione factis.
2 Collationes clandeſtine nõ preſumuntur canonice.
3 Titulo non apparẽte iuſto quid contra poſſidentẽ obijci poſſit.
Epiſcopus ſolus dignitates cathedralis eccleſie non põt cõferre.
4 Agenti poſſeſſorio adipiſcende in prophanis poteſt opponi ex-
ceptio dominij.
Exceptiones coram iudice cõpetenti debẽt opponi.
5 Laicus parochianus ſeu patronus contra promouendum excipe
re poteſt.
Excipiens de crimine contra electum punitur ſi deficiat in proba-
tione.

¶ Capitulum.xlvj.tertie partis.

Item in materia prefata
videas Panor.in.c.cum olim.de cauſa poſſeſ.⁊ pro
1 prie.vbi in hac materia facit regulam dicẽs † qđ in
bñficialibus ſi agatur poſſeſſorio adipiſcende poſt
collationem,aut poſt electionem et confirmatio-
nem regulariter non admittitur exceptio ad impediendam poſſeſ
ſionem.c.cõſtitutis in ſecũdo de appel.⁊.c.poſt electionẽ.de cõceſ.
preben.vel eccle.non vacan.⁊.c.accedens.de accuſa.Et ratio eſt:quia
exceptio debet eſſe proportionabilis ad actionem in iudicio dedu
ctam:cum ſit actionis excluſio.c.cum dilectus.de ordi.cog.l.ij.ff.de
excep.ſed exceptio hoc caſu non eſt proportionabilis cum proui-
ſus non petat aliquid iuris ſed quid facti ad executionem iuris ob
tenti de preterito.ideo exceptio concernẽs defectũ iuris nõ debet
admitti tanq̃ non proportionabilis.hec regula fallit. Primo vbi
opponeretur crimen,ſeu defectus tum infamia:vt in dicto.c.acce-
dens.Ratio poteſt eſſe quia infamatus exiſtens in poſſeſſione debz
ſuſpendi donec ſe purgauerit.c.preſbyter.ij.q.iiij.et.c.primo.⁊.ij.
et.c.inter de purgatio.cano.fortius ergo debet repelli talis a poſ-
ſeſſione conſequenda: quia turpius eijcitur q̃ non admittatur ho-
ſpes:et facilius quis repellitur a querendis,q̃ a iam queſitis.vt.ſ.
2 dixi. ¶ †Secundo fallit quando collatio fuit clandeſtina:quia pre
ſumitur contra collationes clandeſtinas qđ non ſint canonice.c.
vnico vt eccle.beneficia ſine diminutio.conferantur.⁊.c.vt noſtrum
de appella.⁊ ibi per Panor.in colũ.ſi.⁊ huius pretextu dicit Pa-
nor.in dicto.c.cum olim.de cauſa poſſeſ.⁊ proprie.col.vi.poſſe at-
temptari qđ contra clandeſtine prouiſum poſſit excipi de crimine
ſiue infamia ad poſſeſſionem differendam:quia eſt preſumptio cõ
tra talem collationem: vt dictis iuribus. preterea quia iſte qui tunc
opponeret fuit ſupplantatus:cum non habuerit facultatem oppo
nendi tempore collationis. vnde non eſt quid ſibi imputetur.
¶ Tertio fallit quando allegantur prouiſiones non tenere.arg.c.
cum olim.de dolo et contuma.⁊.c.cum olim.de cauſa poſſeſſionis
et proprietatis.Super hoc tertio caſu ſic diſtingue:quia aut oſten-
ditur titulus apparenter iuſtus:vtputa quia eſt quis prouiſus ab
habente poteſtatem ordinariam:nec exceptio habet aliquam pre
ſumptionem apparentem contra titulum:⁊ tunc non debet admit
ti aliqua exceptio nullitatis per rationem ſupra poſitam in regu-
la:niſi offerrentur probationes incontinẽti.pro quo.l.iij.§.ibidẽ.
ff.ad exhiben.⁊ bo.glo.in verbo,contentionem. c.j.de reſti.ſpolia.
et in.c.literas.eodem titu.in verbo,primi.que gloſ.hoc volunt in
3 poſſeſſorio adipiſcende.†Si vero non eſt titulus apparẽter iuſtus
vt quis eſt habitus ab eo qui de iure communi non habet poteſta
tem prouidendi:⁊ eo caſu prius diſcuti debet hec exceptio anteq̃
tradatur poſſeſſio:quia illo caſu tollitur fundamentum poſſeſſio-
nis ⁊ proprietatis.et ita poteſt intelligi.c.cum olim.de cauſa poſ.
et proprie.ſm vnam lecturam:tenendo qđ ibi agebatur poſſeſſo-
rio adipiſcende:quia epiſcopus ſolus non poteſt conferre dignita
tes eccleſie cathedralis:quia hoc pertinet ad epiſcopum ⁊ ad capi-
tulum ſimul ſm Joan.and.in dicto.c.cũ olim. de cauſa poſ.⁊ pro-
prie.de quo copioſe Panor.l.ad quos ſpectet prouiſio beneficio-
rum eccleſiaſticorum.in.c.cum eccleſia vulterana de elec.poſt Ho-
ſtien.Inno.Jo.calde.⁊ Joan.de lig.⁊ alios doc.predictos tres ca-
ſus poſuit dñs Feli.in.c.accedẽs de accuſa.vbi ſequitur Panormi
tanum dicens:vide ſemper in hac materia dñm Panor.in dicto.c.
cum olim.de cauſa poſ.⁊ proprieta.col.vlt.et penul.quem ſe ſequi
dicit Feli.vide etiam de hac materia per eundem Panor. in dicto
c.cum olim.de dolo ⁊ cõtuma.⁊ in.c.poſt electionem.de conceſ.pre
ben.et in.c.accedens.de accuſa.⁊ in.c.conſtitutis.in.ij. de appella.
vbi in ſi.col.Panor.ponit iſtos tres caſus.videas quoq; in hac ma
teria Innocẽ.in dictis locis.et in.c.inter dilectos.de exceſ.prela.et
4 Joan.an.ſimiliter in prefatis locis. ¶ †Qualiter agenti poſſeſſo-
rio adipiſcende in prophanis poteſt opponi exceptio dominij.vi-
de Bal.in.l.incerti.C.de interdic.colũ.vij.per.l.ſi.C.quo.bono.et
idem in poſſeſſione vacante adipiſcenda.l.fina.C.vnde vi.Agenti
poſſeſſorio recuperãde que exceptiones poſſint opponi:vide Pa-
nor.in.c.in literis.de reſti.ſpo.plenius hanc materiam tractat dñs
Anto.corſetus in tractatu quem fecit de poteſtate ⁊ excellentia re
gia in regula quam ponit:qđ ſpoliatus ante omnia eſt reſtituen-
dus. ad quam regulam ponit quinquaginta caſus fallentiales vt ſu
pra dixi.Iſte exceptiones que opponuntur contra beneficiatos
debent opponi coram iudice competenti. ¶ Qui autem admittã
tur contra electum ad excipiendum,et contra formam electionis:
ſiue contra petentem confirmationem,conſecrationem,ſeu ordina
tionem. vide Inno.in.c.ſuper his. de accuſa.⁊ Joã.an.⁊ Panor.
ibidem.dominus Feli.ponit ibidem in.vj.vij.viij.⁊.ix.col in mate
ria ſex concluſiones.videas etiam Panor.in.c.ex parte ade.de te-
5. ſti.vbi aliquid ponit in materia. in colũ.iiij.⁊ dicit † qđ laicus ſi eſt
parochianus vel patronus poteſt excipere contra promouendum.
quod tenet glo.in.c.vt circa.de electione.in verbo,aliqui.et ita te-
nent ibi Domi.⁊ Philip.Fran.qui optime materiam declarant
quos vide.hoc etiam tenent Panor.⁊ Feli.in dicto.c.ſuper his.
¶ Obijciens contra electum vel electionem ⁊ ſuccũbens qualiter
puniatur vide tex.⁊ ibi doc.in.c.j.⁊.c.vt circa.de elec.in.vj.⁊ ibi Do
mi.⁊ Philip.⁊ Panor.in.d.c.ſuper his.de accuſa.

Summarium.

1 Poſſeſſoria ſummarie tractari debent, et potiſſime in bene-
ficialibus.
2 Recredentia abſq; inquiſitione alia,per literas et titulos eſt adiu
dicanda.
3 Litium protelatio quantorum in eccleſia ſit malorum cauſa.

4 Prelatorum dignitas eorum frequentia vileſcit.
5 Subditi prelatorum exactionibus vexantur ratione litium.
6 Grex de manu paſtoris requiretur.
Prelati noſtri temporis beneficiorum fructus locant laicis, qui po-
pulum vexant exactionibus innumeris: horrendum dictu ſed mer-
cenarij ſunt, non paſtores proprij, et ob id non mirandum.
7 Dilacio iudiciorum quantorum ſit cauſa malorum.
Epiſcopus epiſcopum agat, et princeps principem, et ſuo quiſq[ue] re-
cte fungatur munere: reddet enim iudex vnicuiq[ue] quod geſſit in
corpore.

¶ Capitulum. xlvij. tertie partis.

ET quia ſermo fact[us] eſt de
1 exceptionibus† que poſſunt opponi cõtra proui-
ſos in beneficialibus ad impediẽdam poſſeſſionis
adeptionem: nota q[uod] iſta materia cũ ſit poſſeſſoria
ſummarie d[ebet] tractari: nã poſſeſſoria mox debẽt ex-
pediri. l. momẽtanee poſſeſſionis. C. vn vi. et gl. i verbo, momẽtanee
C. q legi. pſo. habent ſtandi in iud. dicit in finalib[us] verbis q[uod] poſſeſ-
ſio poteſt dici momẽtaria: quia cito debet expediri: et ſine mora. ar.
l. ij. C. vt intra certum tẽpus. Et ſi poſſeſſoria in omni negotio (q[ue]
non habent maxime cauſam proprietatis annexam) debeant ci-
tius quo fieri poſſit expediri: q[ua]nto magis poſſeſſoria in beneficiali-
bus debent cito terminari: ne eccleſie in ſpiritualibus, et temporali-
bus graue patiantur diſpendium: et lupus rapax gregem inuadat
Dominici. c. q[uonia]m ſit. de electio. in. vj. et c. poſt[qua]m. l. diſt. et c. ne pro defe-
ctu. de elec. in antiquis. ¶ Ideo reges Francorum laudabiliter ac
ſanctiſſime eorum lege ordinarunt vt poſſeſſoria breuius quo fieri
2 poſſet in beneficialibus expedirentur. † Et quod recredentia abſq[ue]
vlla inquiſitione ſi modo fieri poſſit per literas: et titulos adiudica-
retur: ſic ſtatuit Carolus ſeptimus: et eius lege ſeu ordinatione,
eſt diſpoſitum in ordinatione. lxxviij. in meis ordinationibus. Hoc
etiam edicto firmauit bone memorie Carolus octauus, ordina-
tione. lviij. nec horum cepit obliuio Ludouicum duodecimum iu-
ſtitie cultorem: qui ſupradicta confirmauit, ac multis fraudibus q[ue]
ratione appellationum ac oppoſitionum in poſſeſſorijs beneficiali-
bus interiectarum interueniebant, grauiter ac ſagaciter prouidit
ſua ordinatione mihi. lxxxij. Hijs tamen non obſtantibus vidi et
audiui in regno Francie et extra dictum regnũ poſſeſſoria beneficia-
lia diutius, immo diutiſſime ſub iudicibus ſecularib[us] agitari: et ali-
qua quinq[ue], aliqua decem, aliqua viginti annis ſub temporali iudi-
ce fuiſſe: relatumq[ue] mihi eſt de quodam poſſeſſorio cuiuſdam digni-
tatis epiſcopalis quadraginta annis ſub laico iudice perſtitiſſe.
3 ¶ † Vnde infinita oriuntur in eccleſia dei mala: nam bona eccleſia-
ſtica que in vſus pauperum: ac reparationes eccleſiarum deberent
exponi. c. aurum. et c. gloria. et c. quatuor. xij. queſt. ij. et c. epiſcopus
pauperibus. lxxxij. diſtin. ab aduocatis et procuratoribus abſumun-
tur. ¶ Et prelatos quos populo ſibi credito intentos eſſe deceret:
iuxta prouincie ſibi iniuncte officium. c. cleros. et clericos. xxi. diſti.
et c. ſi rector. xlviij. diſt. et c. qui epiſcopatum. viij. queſtio. i. et authẽ.
de ſanctiſſi. epiſco. colla. ix. §. interdicimus. curias perſequi neceſſe
eſt: et in vilipendium ſuarum dignitatum hac ac illac circũcurſare:
abiectis ac ſceleratiſſimis quandoq[ue] magnos impendere honores
cogantur: vt quos ſanctiſſimos quondam appellarunt iura: nunc
conſuetudine ac frequentia et pretoria occupatione vileſcãt ac par-
4 uipendantur. c. periculum. lxxxviij. diſtin. † raro etenim prelati de-
bent in publicum prodire vt in maiore habeantur honore ac reuerẽ-
tia: nam omne quod rarum eſt: plus amplectitur. c. legitimos. xxiij.
diſtin. ¶ Hoc prelatorum vilipendium ſpiritu prophetico videns
Zacharias ſuis p[ro]phetijs, capite. xi. in hec verba prorupit: vox vlu-
latus paſtorum: quia vaſtata eſt magnificentia eorum: quorum ſub-
limitas nullis poteſt comparationibus adequari: nam ſi regum ful-
gori compares, et principum diademati, longe erit inferius, q[uam] ſi
plumbi metallum, aut auri fulgorem compares. c. duo ſunt. xcvi. di-
ſtinctio. litium anfractibus prepediti dicti prelati non valẽt aſcẽ-
dere ex aduerſo: neq[ue] ſeſe opponere murum pro populo ſibi cõmiſ-
ſo. vt ad eos ſpectat. Ezechie. xiij. que tranſlatiue ponuntur in cap.
ſi rector. xliij. diſtin. neq[ue] paſcere gregem ſecundum domini prece-
ptum poſſunt: vt cum apparuerit princeps paſtorum percipiãt im-
marceſſibilem glorie coronam: vt Petrus ſcripſit prima ſui Epiſto-
5 la. c. v. tranſfertur autem in. c. eſto ſubiectus. xcv. diſtin. † Exactio-
nibus ac ſuperindictis ſuos grauare compelluntur ſubditos vt ſe
curialeſq[ue] laute, ac ſplendide paſcant: de quibus Ezechiel cecinit. c.
xxxiiij. dicens. ve paſtoribus Iſrael qui paſcebãt ſemetipſos: nõne
greges a paſtoribus paſcuntur: lac comedebatis: et lanis operieba-
mini: et quod craſſum erat occidebatis: gregem autem meum non
paſcebatis: q[uod] infirmum fuit non conſolidaſtis: et q[uod] egrotum non
ſanaſtis: quod confractum eſt non alligaſtis. deinde ſubiungit: et di-
ſperſe ſunt oues mee: eo quod non eſt paſtor: et facte ſunt in deuora-
tionem omnium beſtiarum agri: et diſperſe ſunt. errauerunt greges
mei in cunctis montibus et non erat qui requireret: propterea paſto-
res audite verbum domini: viuo ego dicit dominus deus: quia pro
eo quod facti ſunt greges mei in rapinam: et oues mee in deuoratio-
6 nem et cetera que ſequuntur. † Ecce ego ipſe ſuper paſtores requi-
ram gregem meum de manu eorum: et ceſſare faciam vt vltra nõ pa-
ſcant gregem meum: nec paſcant amplius paſtores ſemetipſos. Et
liberabo gregem meum de ore eorum: et non erit vltra eis in eſcam:
quia hec dicit dominus deus. Ecce ego ipſe requiram oues meas et
viſitabo eas. boni paſtoris non eſt deglutire oues vt hodie fit. gloſſ.
in verbo, conſumit in clemen. ad noſtram de cenſibus. ¶ Super tal-
lijs et ſuperindictis an eas poſſint reges et epiſcopi facere ſine pecca-
to et eas exigere. vide Archidia. in. c. quia. x. queſtio. ij. et Geminia.
¶ Et quod peius eſt: vt eccleſie prelatis ſuppetant neceſſaria ad li-
tes proſequendas laicis locant prelaturarum fructus. ¶ Etiam cũ
poteſtate conferendi, quod eſt horrendum dictu: qui laici populũ
dilaniant illicitis exactionibus: vt non contenti lana, carnes vorẽt:
indigniſſimiſq[ue] beneficia conferri faciunt: aut ſi mania ipſi confe-
runt et vt pecunias plures extorqueant eos qui vix legere ſciũt ad
ſacros ordines admitti faciunt: vnde deus plurimum offenditur:
nam procul dubio deus offenditur ſi ad ſacros ordines quiſq[ue] non
merito ſed ex fauore (quod abſit) aut venalitate prouehitur. capi.
puer. i. queſtio. i. ¶ Et omnes penas etiam corporales in pecunia-
rias conuertunt: vnde grandis perniciofis criminum perpetrãdo-
7 rum datur audacia: † infinita id genus ſcelera perpetrantur: quo-
rum cauſa quandoq[ue] exiſtunt dilata iudicia in poſſeſſorijs benefi-
cialibus. ¶ Horum differendorum iudiciorum cauſa quandoq[ue]
exiſtunt principes: quandoq[ue] ipſi iudices: qui caueant ſi bene ſibi
velint, nam terribile cunctis inſtabit iudicium in quo qua menſu-
ra menſi fuerint homines remetietur eis. Matthei. vij. et Luce. vj.
et capitu. qualiter. in primo. de accuſa. filius quippe hominis ventu-
rus cum angelis ſuis reddet tam principibus q[uam] iudicibus, et vni-
cuiq[ue] ſecundum opera ſua. Matthei. xvj. et ad Romanos. ij. capit.
et primi Regum. capt. xxvj. dominus retribuet vnicuiq[ue] ſecundum
iuſtitiam ſuam et fidem.

Summarium.

1 Electus in epiſcopum intra tres menſes a cõfirmatione cõſe-
cratione debet petere: alias cõmunione priuabitur.
2 Beneficia electi in epiſcopum quando vacare, cenſeantur.
3 Beneficia priora prouiſi per ſedem apoſtolicam quando vacare cẽ-
ſeantur.
Beneficia prouiſi in curia vbi vacare cenſeantur.
4 Geſtum in vno loco quandoq[ue] ad alium porrigitur.
Electo ſeu prouiſo diſpenſato de nõ conſecrãdo intra annũ, ſuſpẽ-
ditur ad annum vacatio priorum beneficiorum.
5 Diſpenſatio ad vnum extendi poteſt ad conſequentia ad illud.
Diſpenſatus ſuper etate cenſetur diſpenſatus ſuper promocione.
6 Diſpenſatus vt plura poſſit beneficia tenere, cenſetur diſpenſatus
vt non teneatur reſidere.
7 Abbate dignitatis abbatialis pacificã adepto poſſeſſionẽ, vacant
eius priora beneficia.
Dignitas abbatialis inter inferiora computatur beneficia.
8 Electus in abbatem abbas vocatur ante benedictionem, et ipſius
beneficia vacant.

¶ Capitulum. xlviij. tertie partis.

COnfirmatione obtenta
1 debet† electus ad dignitatem epiſcopalem, petere
conſecrationem infra tres menſes a tempore con-
firmationis: niſi forte inexcuſabilis neceſſitas coe-
gerit conſecrationis tempus amplius protelari.
text. in. c. quoniam. lxxv. diſtin. et in capitu. quoniam. centeſima di-
ſtinctio gloſſ. notabilis in verbo, aliam in capitu. ſi electio. de elec.
in. vj. quam glo. notabilem reputant Domini. et Philip. fran. ibi-
dem. que gloſſ. melius q[uam] que nis alia declarat tempora pro expedi-
tionibus eccleſiarum vacantium. de dictis tribus menſibus ad con-
ſecrationem petendam glo. in verbo, tempore in. §. cum vero in. c.
cum in cunctis. de electio. et ibi Innocen. Ioan. and. et Panormi. et
Hoſtien. in ſumma titu. de electio. in. §. quo tempore. colum. ij.
¶ Et ſi dictus electus confirmatus necdum conſecratus vltra di-
ctos tres menſes diſtulerit conſecrari poteſt cõmunione priuari do-
nec loco ceſſerit: aut ſe conſecrandum offerre nõ diſtulerit legitimo
impedimento ceſſante. Centeſima diſtin. in. c. i. Innocen. in. c. cum
2 in cunctis. de elec. col. ij. † Item dictus electus confirmatus (ſi poſ-
ſeſſionem

ſeſſionem pacificam fuerit adeptus:aut per eū ſteterit quominus
pacificam poſſeſſionē habuerit τ intra tres mēſes a tpe cōfirmatio-
nis non fuerit conſecratus)eſt priuatus ſuis prioribus beneficijs:
que poſſunt per eos ad quos de iure pertinet inſtitutio vel colla-
tio ſtatim conferri.de hoc tex.τ ibi Inno. Jo.an.τ Panor.in d.c.
cum in cunctis.§.cū vero.Et requirunt quatuor anteq̄ priora be-
neficia electi in epm vacent.primū qꝺ ſit electus.ſecūdū qꝺ ſit cōfir-
matus.tertiū qꝺ ſit poſſeſſionē adeptus:quartū qꝺ ſit cōſecratus
aut qꝺ tēpus de conſecrandis epiſcopis fuerit elapſum. text.in.d.
§.cum vero.τ ibi Inno.Jo.an.τ Panor.Et ſi dictus electus fue-
rit cōſecratus infra dictos tres menſes τ poſſeſſionē pacificam ade-
ptus ſua priora beneficia vacant.glo.in verbo ſpectant.τ ibi Com
poſtel.Inno.Jo.an.τ Panor.τ cōiter doc.in.d.§.cū vero.lꝫ Hoſt.
videatur velle contrariū quē ibi concordat Joā.an.τ Panor. poſt
3 eum.†Quid autem dicendum ſit in prouiſis apoſtolicis quo ad di-
gnitates epiſcopales:an eorū beneficia ſtatim vacent ex quo ſunt
prouiſi:cū talis prouiſio(vt ſupra dixi)habeat vim electionis τ cō-
firmationis:hanc queſtionem ponit Panor.in.d.§.cū vero col.ij.
τ ibi concludit qꝺ dicta beneficia per talem pūiſionē nō ſtatim va-
cant,ſed debet expectari qꝺ talis prouiſus conſequat̄ prius admi-
niſtrationem:τ qꝺ cōſecret̄ infra legitima tēpora:quo facto vacant
priora beneficia.glo.in verb.collato in cle.j.vt lite pendente.et ibi
Car.τ Panor. ibidē in recollectione gl. clementinarū. ¶ An aūt
bñficia electi τ cōfirmati ac cōſecrati in curia,vacēt in curia.gl.in.d.
cle.in verbo collato.τꝫ qꝺ ſi talis conſecratus habebat poſſeſſionē
epiſcopatus:per conſecrationem factam in curia:vacant priora be-
neficia in curia. Si autē talis cōſecratus nō habebat poſſeſſionē:
ſed vadit ad poſſeſſionem adipiſcendam ad partes: aut conſtituit
procuratorem ad accipiendam poſſeſſionē in partibus:tūc priora
beneficia in vtroq; caſu vacant in partibus τ non in curia.ita tenet
dicta glo.in verbo collato.et ibi Car. τ Panor.in recollec.gloſ.et
talia beneficia poterunt per ordinarios in patria conferri. Et ra-
tio eſſe poteſt quia quo ad poteſtatem conferendi talia beneficia
debet conſiderari actus priuationē inducens qui eſt adeptio poſ
4 ſeſſionis in caſu premiſſo.† ſepe etenim qꝺ in vno loco agitur po-
rigitur ad aliū vbi eius effectus perficitur.ff.de offi.prefec.vr.l.ſ.
ff.de actio.τ oblig.l.contraxiſſe.τ.c.dilecti.de foro cōpe.τ eſt dicta
glo.menti tenenda:licet male ſeruetur ſm Panor.in dicta gloſ.et
eam ſingu.reputat Panor.in dicto.c.cum in cunctis.§.cum vero.
colum.ij.et Feli.eam etiam ſing.dicit in.c.cum Bertoldus.de ſen-
tentia et re iudi.colū.ij.in principio.¶ Et adde premiſſis qꝺ ſi ele-
ctus ſeu prouiſus habuerit diſpenſationē de non conſecrādo in-
fra annum:vacatio priorum beneficiorum ſuſpenditur ad annum.
Et quāuis Jo.and.diſtinxerit in dicto.§.cum vero.vbi dixit qꝺ ſi
diſpenſatio fuerit conceſſa ad partis requiſitionem:et illam confir
matus pro ſuo commodo priuato procurauit:tunc vacabunt prio
ra beneficia poſt tres menſes ad conſecrandum datos.pro quo fa-
cit lex.iiij.τ.l.qui mittuntur.§.ſi.ff.ex quibus cau.maiores.τ.c.pri
mum.τ ſecundum de ſi.preſby.in.vj.Si vero diſpenſatio fuerit fa
cta motu proprio:τ ex aliqua cauſa pro vtilitate publica:tunc non
vacabunt priora beneficia poſt lapſum dictorum trium menſium:
ſed expectabitur annus.pro quo.l.ſi quis iniquū.ff. quod quiſq;
iuris.τ.l.ſ.τ.ij.C.de peti.bono.ſubla.lib.x.vbi ſunt caſus qualiter
fauorabilior eſt principis conceſſio motu proprio ea que conced̄i-
tur ad partis requiſitionem.Panormi.tamen tenet qꝺ in neutro
caſu beneficia vacant,poſt dominum Anto.in dicto.§.cum vero.
Et ratio eſt: quia priora beneficia vacant per conſecrationem,nūc
per negligentiam que committitur in petenda conſecratione que
contrahitur per curſum temporis trium menſium a tempore con-
firmationis. ſed quando quis diſpenſatur ad hoc qꝺ non conſecre-
tur infra annum: non dicitur negligens infra illud tempus ad pe-
tendam conſecrationem:quare priora beneficia in caſu premiſſo in
fra annum non vacabunt.Item et alia ratione infra dictum annū
5 non debent priora beneficia vacare.† nam diſpenſatio ad vnū ex-
tenditur ad conſecutiua ad illud.glo.in verbo plures in.c.quia in
tantum.de preben.τ in.c.ſi quis in clero.vij.q.j.τ ibi Archi.τ Do.
de ſan.gemi.Hoſtiē.in.c.poſtulaſti.de reſcrip.τ ibi per Feli.in col.
iiij.v.τ.vj.qualiter qualitates ee que debeant exprimi in diſpenſa-
tione.τ idem Feli.in dicto.c.poſtulaſti colū.xij.ponit regulā qua-
liter in diſpenſationibus non fiat extenſio etiam ad caſum mino-
rem et habentem in ſe maiorem rationem q̄ habeat caſus conceſ-
ſus.τ ita ſecundum eum tenet ſingulariter Hoſti.in dicto.c.quē ſe-
quuntur doc.ad quam regulam ponit dictus Feli.octo fallētias.τ
ibi preclare materiam declarat per plures col.quē ibi videas.Et p
premiſſam rationē tenet Panor.in.c.quia in tantū. de preben.qꝺ
diſpenſatus ſuper etate vt poſſit habere eccleſiā curatam videatur
diſpenſatus vt nō teneat̄ ſe facere promoueri ad ſacerdotium infra
annum iuxta determinationē.c.licet canon.τ.c.commiſſa.de elec.
in.vj.pro hoc facit glo.notabilis in verbo retinere in.c.non poteſt
6 de preben.in.vj.que glo.tenet † qꝺ diſpenſatus ſuper pluralitate
beneficiorum requirentiū reſidentiā videat̄ diſpenſatus vt non te-
neatur in vtroq; reſidere ſed ſufficiat vt in altero reſideat.quam glo.
ſingu.dicit Panor.in repeti.§.qui vero in.c.extirpande.de prebē.
in col.ij.τ limitat ibidem dictam glo.habere verum qñ bñficia ſunt
equalia:vt eo caſu poſſit reſidere nunc in vno τ nunc in alio.vbi au
tem vnum eſſet altero maius teneretur reſidere in maiori.τ qꝺ diſpē
ſatus vt poſſit habere eccleſiam curatā videntur diſpenſatus vt nō
teneatur ſe facere promoueri iuxta.c licet canon.ita tenet do.Feli.
in.d.c.poſtulaſti.de reſcrip.col.xv.vbi autem eſſet ſpecificatum qꝺ
interim priora beneficia non vacarent:tunc nullum eſſet dubiū qꝺ
poſt lapſum trium menſium dicta beneficia non vacarēt:ſed ſuſpē-
deretur vacatio per annum:quare pro maiori ſecuritate bonū eſſet
vt impetrans diſpenſationem de eo non conſecrando infra annum
aut maius tempus faceret apponi:τ qꝺ interī priora beneficia nō
vacent.τ ſic vides quādo vacant priora beneficia que habent electi
7 in epiſcopos.† In abbatibus autem dicas eorum priora beneficia
vacare per adeptionem pacificam poſſeſſionis dignitatis abbatia-
lis:licet non fuerint benedicti.nam priuilegium ſpeciale eſt ipſius
electi in epiſcopū:vt vſq; ad conſecrationem,aut vſq; ad tempus
lapſū de conſecrandis epiſcopis poſſit priora beneficia retinere.c.
cum in cunctis.§.cum vero.de electio.glo.in verbo,vbi prius in.c.
ſi qui epiſcopi.xcij.diſt.τ ibi Archi.τ Domi.de ſan. Gemi.τ Inn.
in.c.in noſtra.col.ij.de reſcrip.τ Hoſti.in ſum.de elec.§.quo tēpo-
re.verſi.quid ſi ante tres.vbi dicit hoc eſſe priuilegium electorū in
epiſcopos: ergo ad abbates non eſt extendendum.c.ſane.de priui-
legijs.regula qꝺ alicui de regulis iuris.Itē abbatiales dignitates
cōputantur inter inferiora beneficia.c.cum in cunctis.§. inferiora.
de electio.τ.c.ꝗ̄ꝗ̄.de elec.in.vj.modo ſi habens beneficium cū cura
aliud ſimile conſequatur:per adeptionem pacifice poſſeſſionis ſecū
di:vel ſi per ipſum ſtet quominus adipiſcatur pacificā poſſeſſionē
ſecundi:vacat primū.c.de multa.de preben.τ ibi per docto. text.in
c.licet in ſecundo.de preben.in.vj.quare eſt dicendum qꝺ priora be
neficia electorum in abbates vacant per adeptionē pacifice poſſeſ
ſionis dignitatū abbatialium aut ſi per eos ſtet quominus habeāt
pacificas poſſeſſiones:nec eſt opus expectare benedictionē: ita cō-
cludit per multas rationes do.Oldra.in ſuis conſilijs cōſilio.xiiij.
quem ibi ſingu.vide.nam in hac materia ibidem ſingu. loquitur. τ
ita dicit do.And.barba.in additio.ad Bald. in.l. ſi nondum.C.de
8 furt.† vbi tenet beneficia electi in abbatem vacare ante benedictio
nem τ eum abbatem appellari,licet ſecus ſit,vt ſupra dixi de electo
in epiſcopum.Et hoc idem tenet do.Feliſi.in.c.eam te.de reſcrip,
col.v.verſi.tertio eſtringitur. ¶ De conſecratione epiſcoporū ha
bes in.c.ſi archiepiſcopus.τ in.c.nec epiſcopi.de temporibus ordi.
τ quali.ordi.τ ibi per Jo.and.Anto.de but.τ per Inno.τ per eoſ-
dem in.c.vnico.de ſacra vnctio.de eadem epiſcoporū conſecratio-
ne habes in diſtin.lxiij.lxv.τ.lxvi.τ ibi Archi.habent quoq; epi in
eorum paſtorali formam conſecrationis:quam ibi vide.

Summarium.

1 Officia prelatorum ſunt duodecim,quorum primum eſt pre-
conis officium.
2 Prelati populū docere debent ne idola colant,τ ne ſiāt homicide,
adulteri,falſidici τc.
Predicatione verbi veritatis vigente,robur nō modicum cenſetur
virtutes aſſumere.
3 Caput artis dicitur ſi quod docetur opere compleatur.
Epiſcopi non prohibiti per totum orbem verbi dei annunciandi
habent poteſtatem.
4 Prelati quales in eccleſijs ordinare debeant.
Prelati huiuſce tempeſtatis noſtre parietes extruentes colūnas
ſubtrahunt,ac animalia deo offerunt ceca,indoctos doctorū loco
ſufficientes.
5 Ignorantia prelatorum quantis nubium tenebris obtexerit ſecu-
lum,facile cognoſcet qui ad lumen illud eternum ſuum iecerit in-
tuitum.
Prelati temporis noſtri fruges tantum cōſumere nati,nō annun-
tiant verbum dei,ſui immemores officij.
Prelati apoſtolorū loco ſunt ſuffecti,ſed vtinam ad cor redeuntes
apoſtolorum vitam τ doctrinam niterentur imitari.
6 Prelati beneficiorum deglubentes cōmoda τ renuentes onera nul
lo pacto ferendi.
7 Taciturnitas in prelatis infert quandoq; maculam peccati mor-
talis.
8 Paſtores muti non aperientes iniquitates populi,τ ſubditos nō
nutrientes pabulo verbi,idolis τ ſimulacris ſunt aſſimilandi.
Idolis ſimiles ſiunt qui ea faciunt, hoc eſt, principes τ electores
prelatos creantes mutos et inutiles parem,cum eis accipient mer-
cedem.

9 Prelati carnales luteo ſimulacro comparantur.
10 Prelati rudes ⁊ indocti ligneis ſimulacris ſunt aſſimilandi.
11 Prelati in prophanis ⁊ ſecularibus prudētes, ⁊ in diuinis ceci, ido
lis ereis ſimiles ſunt cenſendi.
Prelati tēporali fortitudine fracti, non audentes exercere que ſui
ſunt officij, idolis lapideis ſunt comparandi.
12 Chriſtus ſolus dicitur lapis offenſionis ⁊ petra ſcādali, his qui nō
credunt verbo dei ꝗ offendunt enim in lapidem qui alij innitūt fun
damento, volentes propriam ſtatuere iuſtitiam, iuſtitie dei non
ſubiecti.
13 Prelati per pecuniam intrāſ argenteis ſimiles ſunt ſimulacris.
Diues prefertur pauperi apud homines, at non ita apud deum.
14 Prelati ob generis claritatem intecti aureis idolis ſimiles ſunt
effecti.
15 Nobilitas generis deo gratum neminem facit, niſi fidei et virtuti
bus iuncta fuerit.
Prelati mali leonibus quandoq;, quandoq; lupis, cornis ⁊ ſimili
bus ſunt comparati.
16 Prelatorum munus primum eſt Chriſti populo annuntiare ver
bum.
Populus ſub prelatis indoctis famen verbi dei patitur meſſis
quippe multa, ceterum operarij pauci: ſed ve prelatis non euange
lizantibus.
Prelati ſubditos verbo dei non paſcentes ſunt lanijs crudeliores.
17 Scriptura ſacra quando cibus ⁊ qn̄ potus dicatur.
Paſtores cōmoda tēporalia ſequētes, lucris inhiantes, honorem
appetentes, que ſua ſunt querunt, non que Jeſu Chriſti.
18 Principes indignorum promotorum in cauſa exiſtentes ſibiipſis
attendant orationē quippe Chriſto ſunt reddituri: pro eccleſia quā
tuendam ſuſceperunt.

Capitulum.xlix.tertie partis.

Officia prelatorum princi
1 palia ſunt duodecim. † primum eſt officium preco
nis: de quo Eſaie capite.lviij. In principio habe
tur: vbi clama ne ceſſes quaſi tuba exalta vocē tuā.
⁊ ibi glo. clama aperte abiecto timore prenuntia: ⁊
ne ceſſes predicationem debite continuando: quaſi tuba exalta vo
cem tuam, manifeſte docendo: que tranſlatiue a Gratiano fuere aſ
ſumpta in.c.ſit rector.xliij.diſtinc. his adde eundem Eſaiam.ca.xl.
Clama: ⁊ dixi: quid clamabo? omnis caro fenum. gl.i. omnis hō car
nalis vincēs feno.i. nullā firmitatē ſeu ſtabilitatē ex ſe habēs: ⁊ ōis glo
ria eius flos agri: quoniam repente deficit homo ⁊ ex modico calo
2 re fabrili ex voluntate dei. † Qualiter prelati predicando debent
populum inſtruere ad fugiendum errores idolorum: atq; ad vitan
dum homicidia, adulteria, periuria, falſa teſtimonia, ⁊ reliqua pec
cata mortifera, necnon plebem ſibi commiſſam exhortari ad obſer
uandum precepta diuina: atq; ad fidei articulis credendum: ⁊ aſſen
tiendum: preponere quoq; debent diem futuri iudicij: in quo vnuſ
quiſq; recipiet prout dum viueret geſſerit: hec omnia optime tan
guntur in.c. placuit.x. queſtio.j. et ibi Archi. ⁊ Dominicus de ſan
cto Geminiano. de hac predicatione in.c.j. de cenſib. ⁊ ibi Jo. and.
⁊.c. inter cetera. de offic. ordina. ⁊ ibi Joan. and. ⁊ Panor. nam vi
gente predicatione vigent virtutes que laterent eo ceſſante. Jo.
and. ibidem. prelati verbo, pariter ⁊ exēplo edificare debent popu
lum ſibi commiſſum.c. cum ad monaſterium de ſtatu monacho. et
caus. regu. ⁊ d.c. inter cetera. de offi. ordina. de verbo, habes diuum
Hieronymum in proemio ad bibliam in.c.j. vbi habet neſcio quid
latentis energie viua vox, ⁊ in aures diſcipuli de autoris ore tranſ
fuſa fortius ſonat. de exemplo habes apud eundem Hieronymū
ſuper Mat. in fi. prout refert Joan. andr. in d.c. cum ad monaſte
rium. colum. iij. terra multi impios miraculis vbi fidelium credulita
3 tas plus actibus ꝙ̄ lectionibus erudiens. † nam caput artis eſt do
cere quod facias: ideo Chriſtus primo cepit facere: ⁊ poſtea doce
re. Actuum primo. qui dedit formam predicatoribus: vt prius ope
ra virtutum faciant: ⁊ poſtea aliis facienda proponant. cuius cum
vt Gregorius loquitur vita deſpicitur reſtat vt eius predicatio contē
natur: que verba aſſumpſit Gratianus in capi. in ſamen. iij. queſtio
ne. vij. de epiſcoporum poteſtate predicandi per totum orbem (niſi
prohibeantur a dioceſanis: qui tamen non ſunt ſine cauſa prohibē
di: cum ſint ad predicandū a deo miſſi: iuxta illud. Ite ⁊ predicate
euangelium omni creature Marci vlti.) videas Joan. and. in.c. ex
communicamus de heredi. colum. iij. et. v. et Panor. ibi colum. fi
nali. de hoc etiam habes in clemen. Archiepiſcopo. de priuilegiis
in gloſſ. poſita ſuper verbo etiam celebrare. Qualiter predicare de
mumus eorum qui habent curam animarum habes tex. in clemen.
dudum. de ſepulch. in. §. verum. ⁊ capitu. quod dei timorem. de ſta
4 tu monacho. ¶ † Et debent dicti prelati tales ordinare in eccleſijs
qui ſint eis coadiutores et cooperatores verbo, pariter et exemplo
non ſolum in predicationibus: verumetiam in audiēdis confeſſio
nibus et penitentijs iniungendis, ac ceteris que ad ſalutem aīa
rum pertinent. dicto capitulo. inter cetera. de offic. ordina. con
trarium tamen faciunt epiſcopi noſtri temporis: vt dicit ibidem
Joannes and. nam edificant parietes, ⁊ columnas ſubtrahunt.xij.
queſtio.ij. capit. gloria epiſcopi. ⁊ ceca deo offerunt animalia cum
indoctos loco doctorum ordinant. quod eſt valde graue atq; abſur
dum. vnde multa damna eccleſije proueniunt. capit. graue. de pre
bendis. ⁊ magiſtros faciunt eos qui vix legere poſſunt. xlix. diſtin.
c. ſacerdotem: ex quo mortaliter dicti prelati peccant tales ordinan
do ſecundum Hoſtienſ. et Joannem andream. in dicto capit. inter
5 cetera. † Ignorantia etenim mater cunctorum errorum maxime in
ſacerdotibus dei euitanda eſt, qui docendi officium in populo dei
ſuſceperunt. capitu. ignorantia. xxxviij. diſtinctio. ⁊ ibi Archidia.
⁊ Domi. ⁊ ibidem: ſciant ſacerdotes ſanctas ſcripturas, ⁊ canones,
⁊ omne opus eorum in predicatione ⁊ doctrina conſiſtat: atq; edi
ficent cunctos tam fidei ſcientia: ꝙ̄ operum diſciplina. ad hoc tamē
hoc deuentum eſt tempeſtate: vt pauci prelati ⁊ curati: immo fere
me nulli predicent. alij quia deſpiciunt: putarent etenim ſe negli
giſſe verbum dei proponerent: quibus Chriſtus fuit exemplo ambu
latiens docens in templo. Matthei.xxvi. Marci.xiij. et Joannis
xviij. quod ſi hoc Chriſtus magiſter et dominus fecerit dans prela
tis exemplum vt quemadmodum ipſe fecit ita et prelati faciant,
Joannis.xiij. ſunt etenim prelati loco apoſtolorum.c. videntes.xij.
queſtio.j. non debent ipſi vereri officium eis iniunctum honeſtum,
ac ſalutare exequi. et eſt ipſis prelatis eccleſiarum admodum turpe,
6 damnabile, ac inhoneſtum nolle predicare: † neq; ſunt ferendi p̄
lati vt prelaturarum commoda amplectantur: officium autem: ac
onus eis iniunctum negligant. l. vnica. §. pro ſecundo. C. de cadu.
tollen. cum ſimilibus. quoniam iuxta pauli ſententiam. ſecunde ad
Theſſa. cap. iij. qui non vult operari nec manducet. gloſſ. in verbo,
denegandam in. l. Huius. ff. de damno infecto. Alij autem formidi
ne perculſi libere loqui non audent. de quibus Grego. in paſtorali.
in. xv. capit. ⁊ Gratianus in.c. ſit rector. xliij. diſtinctio. dicunt ſepe
rectores improuidi humanam amittere gratiam formidantes: lo
qui libere recta pertimeſcunt: et iuxta veritatis vocem nequaꝗ̄ gre
gis cuſtodie paſtorum ſtudio: ſed mercenariorum vice deſeruiunt:
quia veniente lupo fugiunt: dum ſe ſub ſilentio abſcondunt. hinc
eos dominus increpat dicens in Eſaia. capi. lvi. Canes muti. gloſſ.
7 ibi ſine voce predicationis non valentes latrare: † qui tacendo mor
taliter peccant: vt eſt gloſſa. in capit. vnum orarium. in. §. alio ca de
mum. xxv. diſtinctio. in verbo, plus tacet. pro quo idem Eſaias. ca.
vj. ve mihi quia tacui. gloſſ. quia Oziam et alios libere nō reprehē
di. et deinde quia vir pollutus labijs ego ſum. Lyra. ſicut enim pol
luuntur labia loquendo quod non decet: ita etiam tacendo quod
dici debet. vnde Lyra ſuper prima Epiſtola ad Timotheum. c. iij.
latratu canum ac baculo ſunt arcendi lupi. vnde maledictus canis
non valens latrare. Alij vero prelati non predicant: ſed tanꝗ̄ muti
permanent non aperientes populo iniquitatem: quia ignorantia
ducuntur: de quibus Naum. capi. iij. dormierunt paſtores tui:
latitauit populus tuus in montibus: et non eſt qui congreget. et
Baruch. c. iij. quoniam non habuerunt ſapientiam interierunt p̄
8 pter ſuam inſipientiam. † qui omnes prelati non predicantes non
merentur dici veri prelati: cum prelatorum officium non exerceāt:
ſed ſolum ſimilitudinē prelati habent. ſicut idolum quod non ex
ercet officium hominis ſed eſt ſolum ſimile homini. Et poſſunt di
ci tales prelati ſimulacra ſeu idola ſecundum Archidia. in dicto ca.
ſit rector. colum. ij. de quibus Baruch. capitu. vltimo circa princi
pium. inquit, lingua ipſorum polita a fabro, ipſa etiam inaurata,
et inargentata: ⁊ non poſſunt loqui. Et idem Archidia. ibidem ait.
Et qui tales creāt, ſimiles ſunt illis. ſicut faciunt multi principes,
et electores mali qui damnantur eorum illis: iuxta illud Dauiticum
Pſal. cxiij. ſimiles illis ſiāt qui faciūt ea. Et quemadmodū quon
dam gentiles habuerunt ſex ſimulacrorum genera: ſcilicet lutea, li
gnea, erea, lapidea, argentea, et aurea: ſic hodie in eccleſia dei repe
riuntur vere multi prelati qui prefatis (vt cunctis notum eſt) con
9 ferri poſſunt ſimulacris: † nam luteo ſimulacro conferuntur prela
ti carnales: qui tanꝗ̄ brutales carnem ſequuntur: vt eos non pu
deat, nedum perpetrare actus venereos: ſed nec palam propalare
eorum lubricitatem: quos iam ſecūdum Pau. ad Roma. viij. Qui
enim ſecundum carnem ſunt: que carnis ſunt ſapiunt. qui vero ſe
cundum ſpiritum ſunt ⁊ que ſunt ſpiritus ſentiunt. et paulo poſt
ſubdit: ergo fratres debitores ſumus non carni: vt ſecundum car
nem viuamus. ſi enim ſecundum carnem vixeritis, moriemini. ſi au
tem ſpiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis: de quibus Da
uitica muſa Pſalmo. xvij. et comminuam eos vt puluerem ante fa
ciem venti: vt lutum platearum delebo eos. et ad Roma. viij. ſi ſe
cundum carnem vixeritis moriemini. de his Eſaie. c. threnos. iij. hi
qui veſcebantur voluptuoſe non laborantes, ſcilicet in predicatio
ne interierunt

ne interierunt in vđs qui nutriebantur in croceis amplexati ſunt
10 ſtercora.† Rudes et indocti prelati comparantur idolis ligneis:
de quibus Hieronỹ.c.x.lignum eſt argento inuolutum.ꝛ iſti ſunt
tanq̄ chimere que non ſunt niſi in opinione.de his Oſee.iiij.ca.tu
ſbi inquit dominus per prophetam ſcientiam repuliſti:ꝛ ego te re
pellam ne ſacerdotio fungaris mihi. Et hec habentur traſlatiue
in.c.niſi.de renuntiatione.ꝛ.c.omnes.xxxviij.diſtinctio.et propter
ignorantiam tales prelati poſſunt deponi.c.fina.de etate ꝛ qualita
te.ꝛ ibi Antu.but.ꝛ Joan.andr.ꝛ idem Joan.in.d.c.niſi.colum.j.
que ſcire debeāt epiſcopi:vide in dicto.c.omnes.ꝛ.c. qui epiſcop⁹.
xxiij.diſtinctio.ducto.canoniſte.c.cum in cūctis.de elec.de hoc dixi
11 in prima parte.¶ † Prelati autem elegantes in ſecularibus ꝛ mū
danis:qui copioſe de illis loquuntur ꝛ pluſq̄ par foret quandoq̄
dicentes linguam noſtram magnificauimus labia noſtra a nobis
ſunt.Pſal.xj.de quibus Paulus ad Romanos.j. dicentes enim
ſe eſſe ſapientes,ſtulti facti ſunt ꝛ mutauerunt gloriam incorrupti
bilis dei in ſimilitudinem imaginis corruptibilis ꝛc.ꝛ idem Pau
lus ad Cor.j.perdam ſapientiā ſapientum.ꝛ prudētiā prudentiū
reprobabo. Iſti de diuinis non curantes mundanis ac corruptibi
libus dediti ꝛ in eis multū elegantes aſſimilātur ſimulachris ereis
que bene ſonant:es enim ſonorum eſt ad Cor.xiij.in princi. factus
ſum velut es ſonans aut cimbalum tinniens. Illi autem prelati q
franguntur fortitudine temporali,ſic qđ nō audent propter dictā
fortitudinem agere qđ eos deret iuxta officiū ꝛ prelature exigentiā
conferendi ſunt tales idolis lapideis:non ſunt tamē lapis qui de
beat poni ī capite anguli.de quo Pſalmographus Pſal.cxvij.la
pidem quem reprobauerunt edificantes hic factus eſt in caput an
12 guli.de quo etiam Eſaias.c.xxviij.† Ecce ego mittam in fundamē
tis Syon lapidem:loquitur de bonis prelatis lapidem probatum
angularem precioſum in fundamento fundatum. inquantum ipſi
innituntur Chriſto qui fuit verus lapis eccleſie fundamentalis:ſꝫ
ſunt dicti prelati lapis offenſionis ꝛ petra ſcādali:de quibus Pau
lus ad Roma.ix.c.ꝛ Petrus in prima Epiſtola.c.ij.vbi hic factus
eſt in caput anguli:ꝛ lapis offenſionis,ꝛ petra ſcandali:de quibus
dixit text.in.c.clericis.de immunitate eccleſiarum. nonnulli eccle
ſiarum prelati eccleſiaſticeq̄ perſone trepidantes vbi trepidandū
non eſt traſitoriam pacem querentes plus timentes maieſtatem
temporalem offendere q̄ eternam.ob uſibus multis non tam teme
13 rarie q̄ improuide acquieſcunt.¶ † Sunt ꝛ alij prelati qui imitan
tur ſimulachra argentea.ꝛ ſunt illi qui habent in eccleſia ingreſſum
per pecuniam:de quibus in actibus Apoſtolorum .c.viij.pecunia
tua tecum ſit in perditionem:ꝛque tranſlatiue poſuit Gratianus in
c.qui ſtudet.j.q.j.ꝛ ibi qualiter crimen ſymonie fuit deteſtabiliter
vindicatum in vtroq̄ teſtamento:de his Eſaias exclamat Eſaie.c.
lxij. dicens.trāſite, tranſite per portas.preparate viam populo ple
num facite iter:ꝛ eligite lapides ꝛ eleuate ſignum ad populos,ſuffi
cientes ordinando.Et nota qđ data paritate in reliquis in eccleſia
diues preferēdus eſt pauperi:et potens impotenti: vt eccleſia ſub
leuetur per eos.glo.ꝛ ibi Panormi.in.c.conſtitutis in ſecundo de
appel.in verbo,impotentiam. Reperiuntur quoq̄ prelati qui dici
poſſunt idola aurea:pro eo quia aurum eſt ſpecies metallorum no
14 bilior.† Et ſunt illi qui obtinent prelaturas propter nobilitatem
tantum:vt quia ſunt orti nobilibus natalibus eorum conſangui
nei eos propter eorum potentiam in dei eccleſia intrudunt : et iure
vel iniuria in dignitatibus eccleſiaſticis ſubliment: vt ex bonis ec
cleſie viuere poſſint ne patrimonium nobilium diuidatur: ſed ipm
permaneat penes vnum aut paucos:vt tanto maius exiſtat, quan
to apud pauciores fuerit diuiſum.de his Hieronymus,et poſt eū
Gratianus in.c.moyſes.viij.queſtio.j.ſcripſit principatum in po
pulo non ſanguini deferendum:ſed vite meritis. Cernimus tamē
hodie multos in eccleſia potentes poſitos eorum potentia:non vt
erigerentur columne:cum non valeant eccleſie prodeſſe:ꝛ cum ad ec
cleſiaſtica tractanda ſint penitus inutiles : quos ad eccleſie prela
tiones amor improbus,aut obſequij delinimentū: aut rogamina
horrenda quandoq̄ maiorum:aut munerum deteſtanda exhibitio
15 vexit.vt eſt text.in.d.c.moyſes.† Nobilitas generis ſola non effi
cit deo gratum:ſed morum honeſtas.ac virtutum nobilitas. tex.in
c.venerabilis.de preben.nec apud deum gradus elegantior: ſed vi
te melioris actio comprobatur.c.ſicut excellentiam veſtram.xxiij.q.
iiij.His adde Hierony.in prologo ad Romanos.qui in hec verba
prorupit. Sic aūt vos de gn̄is nobilitate iactatis: quaſi non morū
imitatio magis q̄ carnalis natiuitas filios vos faciat eſſe ſanctorū.
Unde Seuerinus de cōſolatu philoſophico inqt,qđ genus, et pro
auos ſtrepitis:ſi primordia vſa autoreq̄ deū ſpectes, null⁹ degener
extat: ni vitijs peiora fouens propriū deſerat ortū. ceteris tā pari
bus nobilis ignobili eſt preferendus:vt ſupra dixi.nec putes predi
ctas idolorum ſimilitudines a me inuentas: ſed precise aliquantu
lum dilatatas. nam eas tangit Archidia.in dicto.c.ſi rector.xliij.
diſtinctio.et ibi videas Dominicum de ſancto Geminiano quali
ter mali prelati comparātur aliqñ leonibus,aliqñ lupis,aliqñ cor
uis, aliquando canibus ꝛc. Et quia paulliſper digreſſione vſus
16 ſum,redeat oratio ad intentum.† Munus ergo primum prelato
rum eſt propoſitio verbi diuini:vt ſupra tetigi:quod pauci ad mo
dum prelati hoc tempore adminiſtrant.ideo ſub eis quo ad eos po
pulus famem et ſitim audiendi verbi dei patitur:vt ſcribit Hiero
nymus.ꝛ poſt eum Gratianus. in.c.audacter.viij.queſtio.j. et hoc
Hieremias deplorat. Treno.c.iiij. dicens: deleth: adheſit lingua
lactentis ad palatum eius in ſiti:paruuli petierunt panem,ſcilicet
verbum dei:et non erat qui frangeret eis:diſtinguendo ꝛ predican
do.Joan.and.ita exponit.c.qđ dei timorem.colum.ij.de ſtatu mo
nacho.Lyra ibidem Trenorum.ſcꝫ.c.iiij . declarat, adheſit lingua
lactentis ad palatum:quia non habuit lac doctrine:negligente eo
q debuit lac miniſtrare:de quo lacte dicitur prime ad Corinthios.
iij.tanq̄ paruulis in Chriſto lac vobis potum dedi,propter facilē
doctrinam,ac nutrientem in predicatione gloſſ.ibi paruuli petie
runt panem:qui poſſent:ſcilicet ſolidum capere cibum, myſteria,
ſcꝫ intelligere,ſi eſſet qui frangeret:id eſt exponeret.ſed negligunt
17 hi ad quos ſpectat lanſa crudeliores feris ſuis. † Scriptura eīm
ſacra aliquando dicitur cibus,aliquando potus:potus in apertis,
cibus in occultis. Unde Eſaie.lv.dicitur.omnes ſitiētes venite ad
aquas id eſt ſcripturas.emite ꝛ comedite vite verbum. De his prela
tis qui non curant verbum diuinum proponere ſubnectit Paulus
prime ad Corinthios.ix.ve mihi eſt ſi non euangelizauero. de his
prelatis negligentibus poſt Auguſtinum dicit Gratianus.viij.q.
prima.in.c.ſunt in eccleſia quidā prepoſiti : de quibus Apoſtolus
dicit ad Philippen.c.ij.ſua querentes non que Jeſu Chriſti:tem
poralia commoda ſequentes,lucris inhiantes,honorem ab homi
nibus appetentes:hec quando amantur a prepoſito ꝛ propter hec
ſeruitur deo:quiſq̄ talis eſt , mercenarius eſt : ꝛ inter filios eius ſe
non computet:ego vt Ambroſium ſequar in.c.quid autem.viij.q.
j.non de omnibus loquor prelatis:quia quidem ea que eis conue
niunt exercent:alij autem ſunt ad hoc negligentes. Ego neminem
18 nomino:conſcientia ſua vnumquēq̄ conueniat.† Et pre oculis ha
bere digneatur principes qui quandoq̄ indignorū ad prelaturas
aſſumendorum cauſa exiſtunt.id qđ dicit Iſidorus.ꝛ poſt eum Gra
tianus in.c.principes.xxiij.q.v.vbi cognoſcāt principes ſeculi deo
ſe debere eſſe reddituros rationē propter eccleſiam quam a Chriſto
tuendam ſuſcipiunt:nam ſiue augeatur par ꝛ diſciplina eccleſie per
fideles principes:ſiue ſoluatur:ille ab eis rationē exiget qui eorū po
teſtati ſuam eccleſiam tradidit.

Summarium.

1 Prelati duces quidem eſſe debent : populum ſiquidem per
doctrinam et contemplationem ducere tenentur ad verum pa
ſtorem.
Prelati vtriuſq̄ teſtamenti veram habere debent intelligentiam
ſed heu,q̄ plurimi ſunt qui ne alterum quidem ſuperficie tenus le
gerunt.
2 Paſtor bonus pro ouium ſalute animā non veretur exponere: ſed
ve mercenarijs lanam tantum querentibus.
Paſtor bonus ciuitati in monte ſitate comparatur.
3 Prelati boni comparantur ducibus belli.
Prelatus cecus quis dicatur.
4 Cecus ſi ceco ducatum preſtet,ambo in foueam cadent.

¶ Capitulum.j.tertie partis.

SEcundo habent prelati
1 ducis † officium.c.cū ſit ars artium.de etate ꝛ qua
litate.ꝛ in.c.que ipſis.xxxviij.diſtinctio.debent eīm
gregem ſibi cōmiſſum per viam doctrine ꝛ lucē cō
templationis ſuperne ad eternam felicitatem du
cere: ideo dicitur eis Matthei.v.vos eſtis lux mundi:ſic luceat lux
veſtra coram hominibus ꝛc.ꝛ ibi Lyra dicit prelatos per intelligē
tiam ſacre ſcripture debere ex officio notificare alijs omnia opera
virtutum:in cuius ſignū portant in capite mitram:in qua ſunt duo
cornua,quia debent ſcire duo teſtamenta,vetus ſcꝫ ꝛ nouū. Archi.
ꝛ Domi.in.c.diſciplina.xlv.diſtinctio.ꝛ debent prelati eſſe conſtā
tes in oppreſſionibus pauperum reprimēdis:vt dicit Lyra vbi ſu
pra hoc facere debent more boni ducis ac militis : qui iurat ſe p re
publica mortem non euitaturum:vt vult Vegetius de re militari.
ꝛ eſt glo.in l.milites.ff.ex quib.cau.maio.in integrum reſtitu.ideo
2 dicit ſaluator Joan.x.† bonus paſtor animam ſuam dat pro oui
bus ſuis:mercenarius autem ꝛ qui non eſt paſtor:videt lupum ve
nientem ꝛ dimittit oues et fugit:quod exponens Gregorius dicit,
lupus etenim ſuper oues venit, cū quilibet iniuſtus ꝛ raptor fide
les quoſq̄ atq̄ humiles opprimit:ſed qui paſtor videbatur eſſe et

non erat, relinquit oues, ꝛ fugit: quia dum ſibi ab eo periculum me-
tuit reſiſtere iniuſtitie non preſumit: fugit autem non mutando lo
cum, ſed ſubtrahendo ſolatium: ꝛ ideo paſtor bonus ciuitati in mon-
tem poſite comparatur: quia ad ipſum debent habere oppreſſi re-
fugium: quaſi ad quoddam fortalicium: ꝛ hoc eſt quod dicit Mat.
v. non poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita: quia bonus pre
latus in perſecutione non debet ſe abſcondere: ſed ad defenſionem
gregis ſe oſtendere manifeſte: ꝛ ſua lucerna omnes illuminare. et
debent laborare prelati ſicut boni milites Chriſti Ieſu vt Paulus
3 ſcribit Ad Timotheum Epiſtola ſecunda. ca. ij. † Et comparan-
tur prelati ducibus belli. in. l. iij. §. in bello qui rem a duce. ff. de re
mili. in gloſ. poſita ſuper verbo, in bello. Caueant ergo eccleſiarum
prelati ignorantiam que cecitatem inducit: vt eſt tex. in. c. ſacerdo
tes. xlix. diſtinctio. ne ceci fiant: ꝛ per viam virtutis ac doctrine pro-
gredi non valeant vna cum grege ſibi commiſſo: ꝛ eum perducere nõ
poſſint ad caulas preparatas: vnde quidam inquit ſi vos terret oues
lupus ad caulas redire volentes, cornibus clarius illum mea cum pe
tatis. Cecus quippe prelatus eſt: qui ſuperne lucem contemplatio
nis ignorat: ꝛ qui preſentis vite tenebris preſſus lucem venturam
(de qua Ioan. i. erat lux vera: que illuminat omnem hominem ꝛc.)
nequaquam diligendo conſpicit: quo greſſus porrigat neſcit. cap. hinc
etenim. xlix. diſtinctio. ꝛ ſic in foueam tenebrarum cum ſua plebe in-
4 cidit: † nam ſi cecus cecum conetur ducere ſecum in foueam ductor
primus cadit: inde ſecutor. glo. in verbo, ceco. c. poſt tranſlationem
de renun. tex. in. d. c. que ipſis. xxxviij. diſtin. ꝛ in. c. penul. de eta. et
quali. ꝛ Matthei. xv. ꝛ Luc. c. vi. ꝛ in. c. ideo prohibet. xxvij. diſtin.
de quibus Pſalmiſta Pſal. lxviij. obſcurentur oculi eorum ne vi-
deant: ꝛ dorſum eorum ſemper incurua.

Summarium.

1 Prelati eccleſiarum ſunt magiſtri populorum.
Pontificum opera ſunt in duplici differentia.
2 Prelati recta ꝛ vtilia docere debent.
Doctrina preſulis ſeu doctoris dupliciter põt eſſe vtilis.
3 Paſtores eccleſie ad magis neceſſaria debent inſudare.
Prelati non debent querere que alios doceant: cum ante prelatu-
ram ſuſceptam docti eſſe debeant.
4 Doctrina prelati ſeuiens eſſe debet, ſed pie, ne deſperationem in-
cutiat.
Prelatus lenitatem cum ſeueritate quadam debet miſcere.
5 Baculus paſtoralis qualis ſit, ꝛ quid ſignificet.
Prelati multi in ſacra doctrina tepidi.
6 Prelati non pauci pro terrenis ad mortem vſque deſudant, ceterum
pro ſpe perpetua fidelibus in celis recondita in Chriſto, ne digitum
quidem admonere curant.
7 Prelati boni ex palmarum qualitate deſignant, de quibus dictum credi
tur: quamquam ꝛ de cunctis fidelibus, ꝛ maxime de Chriſto illo qui ſolus
inuentus eſt iuſtus, dici poſſit, iuſtus vt palma florebit ꝛc.

Capitulum. ij. tertie partis.

Ertio habent prelati offi-
1 cium † magiſtri. c. cum ſit ars artium regimen ani-
marum. Hoſtië. in ſumma titu. de electi. §. ad quid.
more ſaluatoris qui fuit magiſter. Ioan. xiij. vos vo
catis me magiſter ꝛc. Et debent aſcendere in mon-
tem virtutum Matthei. v. aſcendens in montem et aperiens os
ſuum docebat dicens. beati ꝛc. tex. in cap. ſi quis vult pontifex eſſe.
xxxvi. diſtin. ꝛ ibi in text. hec duo ſunt pontificis opera: vt a deo di-
ſcat legendo ſcripturas diuinas: ꝛ ſepius meditando: aut populum
doceat non vſuras cõmittere, non adulteria perpetrare, non iudis
inſiſtere: non vagari: non rapinas, ꝛ reliqua ſcelera perpetrare: ſed
ſubiungitur in text. ſed que a deo ipſe didiſcit, non ex proprio cor-
de vel humano ſenſu: ſed que ſpiritus ſanctus docet.
2 † Debent ergo prelati docere recta ꝛ vtilia. vnde dominus dicit
per Eſaiam Eſaie. xlv. c. Ego dominus loquens iuſtitiam, annun-
tians recta. et Eſa. xlviij. ego dominus deus tuus docens te vtilia,
gubernans te in via qua ambulas: vtinam attendiſſes mandata mea
ꝛc. nam qui ea docet que ab auditoribus non valent intelligi: nõ ad
eorum vtilitatem ſed ad ſui oſtentationem facit. c. fina. xliiij. diſt. et
ibi diſpenſatio eſt nobis celeſtis ſeminis iniuncta: ve ſi non ſparſe-
rimus. vnde ibidem ſubiungitur proinde non leue diſcrimen incũ-
bit pontificibus ſiluiſſe: quod congruit. Eſt autem vtilis doctrina
preſulis ſeu doctoris dupliciter. aut inquantum reformatur homo
reſpectu dei per gratiam: que neceſſaria eſt ad ſalutem: per quam
homo iuſtificatur. ꝛ ad hoc refertur exhortatio de qua Paulus pri-
me ad Timotheum. iiij. attende lectioni exhortationi et doctrine,
que tranſlatiue habentur in capitu. qui Eccleſiaſticis. xxxvi. diſtin.
aut eſt vtilis doctrina doctoris inquantum homo illuminatur per
cognitionem, et ſcientiam ſine qua non poteſt eſſe ſaluus. et ad hoc
refertur doctrina proprie: de qua in dicto capitu. qui eccleſiaſticis.
3 † et quia gratia magis neceſſaria eſt quam ſcientia: et ad id quod ma-
gis neceſſarium eſt amplius debent inuigilare paſtores, et docto-
res, ideo Apoſtolus monens Timotheum diſcipulum ſuum ex-
hortationem prepoſuit doctrine: vbi ſupra de quo etiam textus in
capit. primo. xxxviij. diſtinctio. hec dicit Archidia. in dicto capitu.
ſi quis. xxxvi. diſtinctio. Hi autem a deo probati ſunt qui bene poſ
ſunt docere. capitu. ideo diuina. xxiiij. queſtio. iiij. dicti prelati cũ
magiſterij nomine fungantur debent alios precellere in moribus
primo. ſecundo in ſcientia. text. in. l. magiſtros. et ibi Bart. de pro-
feſſo. ꝛ medi. lib. x. C. nec tunc querere debent diſcere cum ex officio
alios debeant docere. capitu. qui eccleſiaſticis diſciplinis. xxxvi. di-
ſtinctio. et text. in capitu. conuenientibus. i. queſtio. vij. dicit non
oportet nos qui epiſcopi ſumus indigere doctrina ſed aliorum eſſe
doctores: bene facit text. in. l. ſi quis ex argentariis. §. pretor ait. ff.
de edendo. qui text. abſurdum putat edi argentario rationes: quas
4 ipſe aliis edere tenetur. de hoc dixi in prima parte. † Et debet pre-
latorum doctrina eſſe pie ſeuiens: hinc eſt quod ſemiuiui illius vul
neribus (de quo Luce. x. qui a ſamaritano in ſtabulum ductus eſt)
adhibita vinum ꝛ oleum fuere. quia per vinum moderantur vulne
ra: per oleum vero fouentur quatenus vnuſquiſque qui ſanandis vul
neribus preeſt: in vino morſum diſtrictionis adhibeat: in oleo mol
liciem pietatis. c. omnis vtriuſque ſexus de peniten. ꝛ remiſſio. per vi
num mundantur putrida: per oleum ſananda fouentur. miſcenda
eſt ergo lenitas cum ſeueritate. faciendum eſt igitur quoddam ex
vtroque temperamentum: vt neque multa aſperitate ſubditi, neque ni-
mia benignitate ſoluantur. textus. in capitu. diſciplina. xlv. diſtin.
iuxta illud. Eſt modus in rebus ſunt certi denique fines: vt vltra ci-
traque rectum conſiſtere non poſſit: vt nota. in. l. ſi quis. §. cu lege. ff.
de verborum obligatio. et illud. Inter vtrumque vola: medio tutiſſi-
5 mus ibis. glo. c. i. de offic. cuſto. in verbo modum. † ideo baculus pa
ſtoralis eſt acutus ad pungendum per ſeueritatem: et curuus ad at-
trahendum per dulcedinem: vnde dicitur. In baculi forma preſul
datur hec tibi norma. Attrahe per primum: medio rege: punge per
imum. gloſſ. in verbo, propter. in capitu. vnico. de ſacra vnctio. di-
cuntur ergo prelati magiſtri a monendo ſeu demonſtrando. ff. de
verborum ſignificatione. l. quibus. precipue. quia demonſtrare de-
bent et docere viam virtutis: et declinare a ſemita vitiorum. ideo di
citur Eſaie. lvij. viam facite: prebete iter: declinate de ſemita: aufer
te offendicula de via populi mei. ſunt tamen hodie multi prelati in
officio doctrine multum tepidi: in terrenis admodum fortes. in ce
6 leſtibus autem debiles. † nam pro temporali gloria vſque ad mortẽ
deſudare appetunt: et pro ſpe perpetua nec paruum in labore quidẽ
ſubſiſtunt: pro terrenis lucris quaſlibet iniurias tolerant: et pro ce
leſti mercede, vel tenuiſſimi verbi ferre contumelias recuſant: terre-
no ac temporali principi (a quo aliquid corruptibile expetunt) to-
to die aſſiſtere fortes ſunt: in oratione vero coram domino, vel vni-
hore momento laſſantur: a quo felicitas perpetua eſt ſperanda: ſe-
pe deiectionem, vel famem pro acquirendis diuitiis atque honori-
bus tolerant: et earum rerum ſpe ſe per abſtinentiam cruciant: ad
quas adipiſcendas feſtinant. ſuperna autem laborioſe querere tan-
to magis diſſimulant: quanto magis ea retribui tardius putant: et hi
tales vocãtur huius ſeculi dilectores. de quibus Gregorius. in. xix.
Moralium. tranſlatiue autem in capi. omnes. xlvij. diſtinc. qui ibi-
dem a Gregorio malis comparantur arboribus, pro eo quia deor-
7 ſum vaſti ſunt, ſurſum vero anguſti: † boni autem prelati ex quali-
tate palmarum deſignantur: ideo de eis dicitur iuſtus vt palma flo
rebit. Pſal. xci. quia nequaquam ſunt in terrenis deſideriis fortes: ꝛ in
celeſtibus debiles: ſed longius atque diſtantius ſtudioſos magis ſe
deo exhibent: quam ſeculo fuiſſe meminerint. textus in dicto capitu.
omnes. xlvij. diſtinctio.

Summarium.

1 Prelati paſtoris vice cenſentur fungi.
Paſtores eccleſie gregem ſibi commiſſum qualiter debeant pa-
ſcere.
2 Prelati diligenter non paſcentes ſibi cõmiſſas oues, Chriſtum ſe
amare mentiuntur.
Prelati ſancte conuerſationis exemplo gregem paſcere, debẽt ſi-
cut et veritatis verbo.
3 Prelatis nõ ſufficit bona et recta conſcientia, ſed ꝛ apud eos qui
foris ſunt debet eſſe eſtimatio bona.

Prelati

4 Prelati gregem ſibi cōmiſſum paſcere debēt adminiſtratione ſacramentorum.
5 Chriſtus quare ter Petro dixerit, paſce oues meas.
6 Prelati eccleſiarũ exemplo Naboth vineam ſuã & potius dñi, ſanguine ſuo debent defendere.
7 Prelati in neceſſitate debent ſubditos alimēto corporali paſcere.
8 Bona eccleſiarũ debent eſſe pro ſuſtētatione pauperum.
9 Prelati bona eccleſie qualiter debeant expendere.
Clericus concubine de bonis eccleſie nõ poteſt donare.
10 Epiſcopi nomine multi ſunt, ſed re ipſa pauci.
Paſtor quã excuſationē habere poſſit ſi lupus oues comedit.
11 Negligentia in prelato in concernentibus officium ſuum eſt mortale peccatum.
Diſſimulatio in prelatis eſt mortale peccatum.
12 Prelati ob complacentiam ſubditorum non debēt omittere correctionem eorum.
13 Prelatus negligens deponi debet.
14 Judex negligens ab adminiſtratione deponi debet.
Negligentia magna eſt culpe annumeranda.
15 Prelatus nedum de dolo et lata culpa ſed etiam de leuiſſima tenetur.
16 Beneficium maius maiorem requirit diligentiam.
Prelati circa gregem ſibi cōmiſſum vigiles eſſe debent.
17 Epiſcopum vigilantē, ſollicitũ ac ſobrium eſſe oportet.
18 Epiſcopi ſuperintendentes dicuntur: curam enim gerunt ſubditorum.
19 Opera pontificis que ſint.
20 Eccleſiaſtici quibus vitijs ſint irretiti.
21 Prelati eccleſiarum quales eſſe debeant.
22 Timotheꝰ eccleſie Epheſine epũs a Paulo inſtruitur de pertinētibus ad officium epiſcopi.

¶ Capitulum.ij.tertie partis.

Quarto habēt prelati offi-
1 cium † paſtoris.c.ne pro defectu paſtoris lupus
rapax.de elec.& c.poſtq̃.l.diſt.tex.in.c.innotuit.
& in.c.cum Vintonēſis.& in.c.cũ dilecti.& in.c.offi
cij.& c.ſcriptũ.cũ ſimilibus.ti.de elec.in antiq.
& c.oues que ſuo paſtori.ij.q.vij.& c.oues paſtorem.vi.q.j.ideo iu-
bet dñs p̃latos attētos eſſe circa gregē ſibi cōmiſſũ.Act.xx.vbi
habetur, attēdite vobis et vniuerſo gregi, in quo vos ſpũſanctꝰ
(et vtinam talis fuerit ingreſſus) poſuit epõs regere eccleſiam dei
quam acquiſiuit ſanguine ſuo.que trãſlatiue ſunt.in.c.ſuggeſtum.
vij.q.j.Modum gregis paſcendi ponit Petrus.j.Petri.v.Cum
dicit: paſcite qui eſt in vobis gregem dei.glo.ibi.i.populũ cōmiſ-
ſum veſtro regimini prouidentes.gloſ.ſubditis de oibus neceſſa-
rijs non coacte.ſed ſpontanee: quia voluntariũ militē diligit deꝰ.
c.non eſt.xv.q.j.ſm deum.neq; turpis lucri gratia ſed voluntarie.
neq; vt dominantes in clerieſed forma facti gregis ex animo.i.te-
nentes debitã humilitatem ad ſubditorum informationē.glo.ibi
ita exponit.& cum apparuerit princeps paſtor, percipietis immar-
2 ceſſibilem coronam glorie.hec ibi.† Et niſi prelati diligēter paſcãt
oues ſibi cōmiſſas: Chriſtum verũ paſtorem non videntur amare:
quia Chriſtus dixit: Symon Joannis amas me: paſce oues meas.
Jo.xxi.& in.c.in ſcripturis.viij.q.j.debent eccleſiarum prelati qui
paſtores dicuntur paſcere greges ſuos inſtructioni verbo.text.in
c.epheſijs.xliij.di.qui dum increpare delinquētes nolunt, eos pro-
culdubio tacendo paſtores occidunt: occidũt in quam fame verbi
dei: quod eſt anime cibꝰ.Gratianus ibidē per text.in.c.audacter.
viij.q.j.e non corripiendo eos in malitia fouent: negligere enĩ cũ
poſſis perturbare peruerſos, nihil eſt aliud q̃ eos fouere.tex.in.c.
error.lxxxiij.diſt.quod ſm gl.ibi de prelatis intelligitur.de verbo
predicationis et doctrine ſatis eſt dictum in primo & tertio prela-
torum officio.Secũdo debent prelati paſcere gregem conuerſatio-
nis honeſte exēplo: quia qđ agitur a prelatis facile trahitur a ſub-
ditis in exēplum.c.magne.de voto et vo.redemp.dixi.ſ.in princi-
pio.Juxta illud Claudiani. Cōponitur orbis regis ad exemplũ:
nec ſic flectere ſenſus humanos edicta valent: vt vita regentis. Et
eccleſiaſtici.x.ſm iudicē populi ſic et miniſtri eius. & qualis rector
eſt ciuitatis: tales et inhabitantes in ea: a malis ergo p̃lati caueãt
exēplis: nam ipſi poſiti ſunt tanq̃ ſignum ad ſagittã.c.qualiter &
quãdo.in ſecũdo de accuſa.& Trenorũ.iij.poſuit me quaſi ad ſagit-
3 tam.† quare prelatis non ſufficit bona & recta conſcientia: ſed re-
quiritur extrinſecus bona eſtimatio et fama propter exemplum.
ad Roma.xij.prouidentes bona non tantũ coram deo: ſed etiam
coram oibus hoibꝰ.et.ij.ad Corin.viij.& c.nolo.xij.q.j.alias animas
occidunt.text.in.c.non ſunt audiendi.xi.q.iij.pro quo etiam text.
Matthei.xvij.vt autem non ſcandaliſemus eos vade ad mare &c.
nam Chriſtus qui non erat legi obnoxius, ratione exempli voluit
reddere tributũ: ne ſui exemplo putatiue malo alij peccarēt: ideo
dicit tex.in.c.precipue.xi.q.iij.ſcire debent prelati eccleſiarum qđ
ſi peruerſa vnq̃ perpetrant, tot mortibus digni ſunt: quot ad ſub-
ditos ſuos perditionis exempla tranſmittunt. vnde neceſſe eſt vt
tanto ſe cautius a culpa cuſtodiant: quanto per praua que faciunt
4 non ſoli moriuntur.† Tertio debent prelati eccleſiarum paſcere
gregem ſibi commiſſum ſacramentorum adminiſtratione.c.inter
cetera.de officio ordi.& c.non prohibeat diſpenſator.de conſecra.
diſtin.ij.& c.de his.de conſecra.diſtin.v.Et omnes anime dioceſis
ſunt cōmiſſe poteſtati epiſcopi.c.quicunq;.x.q.j.et.c.precipimus.
xij.q.j.et omnes de dioceſi dicuntur parochiani epiſcopi.c.licet.de
fer.et cap.primo de rapto.ideo dicitur ei: diligenter agnoſce vul-
tum pecoris tui tuoſq; greges conſidera.Prouerb.xxvij.Jo.and.
et Philip.Fran.in.c.ij.de peni.& remiſ.libro.vi.& quia epiſcopus
nõ poteſt intendere confeſſionibus omniũ de ſua dioceſi: nec ad-
miniſtrationi ſacramentorum: ideo habet rectores parochiales:
qui ſunt vocati in partem ſollicitudinis: habēt tamen epiſcopi ſo-
li facultatem abſoluendi ſuos ſubditos in certis caſibus: de quibꝰ
habes glo.in verbo referuantur.c.ſi epiſcopus.de peni.& remiſ.in
vi.& ibi Domi.Jo.and.& Philip.Fran Hoſtiē.in ſumma in ti.de
4 peni.& remiſſio.§.cui confitendum ſit.† Et quia verbo, exemplo & ſa-
cramentorum adminiſtratione debent prelati paſcere gregem ſibi
commiſſum: ideo Chriſtus dixit Petro ter: paſce oues meas ſiue
agnos.Jo.xxi.& item etiam quia debent dicti prelati docere ſidem
trinitatis: & quia pariter tres hominũ ſpecies debent prelati in-
ſtruere.ſcilz virgines, continentes & coniugatos.ideo ter fuit Pe-
tro dictum: paſce oues meas.Archid.in.c.imitare Petrum.vi.q.
j.Debent quoq; eccleſiarum prelati paſcere gregem ſibi a domino
creditum temporali ſubſidio: nec ipſum deſerere debent in perſe-
cutionibus: immo eque perniticioſum foret prelatis derelinquere
ſuam plebē in aduerſitatibus ſine ſubſidio: ſicut rectori nauis ſuã
deſerere nauim in fluctibus.text.in.c.ſciſcitaris.vij.qđ.j.in quo.c.
ſubnectitur loquendo de prelatis.ſed qđ precipue nos qui tanq̃
arietes ducatum gregibus prebemus: immo qui & homĩ paſtores
ſumus deo autore: cum eis in periculis pro viribus perſiſtere p cer-
to conueniat: et cum tranquillitas reddita diuina fuerit pietate:
ſopitaq; furentium infeſtatio: mox gregem perquirere: & in vnũ col-
ligere: & eius animo celeſtis patrie pace, ac potiſſimum ſecuritate
predicata ſurſum erigere debemus. Et tandiu ſuper eorũ cautela
oportet nos eſſe ſollicitos: vt ſi nei iudicio preſentis temporis cō-
moda fortaſſis amittunt: future vite ſe ſperent gaudia abſq; ambi-
guitate percipere ſempiterna. hec ibi: que nota. nam ſunt verba
aurea.bonus prelatus Chriſti exemplo oportuno tempore debet
animam ſuam pro ouibus exponere.c. ſuggeſtũ.vij.q.j. vt.ſ. dixi.
de hoc tex.in.c.niſi cum pridem.de renũ.& Panor.in.c.j.de treuga
6 & pace.Et debēt eccleſiarũ prelati eſſe Naboth imitatores qui ſan-
guine vineam ſuam defendit.vt habetur.iij.Regũ.c.xxi.& tranſla-
tiue in.c.conuenior.xxiij.q.viij.ſic prelati debent eccleſiam ſibi cō-
miſſaũ defendere.vt in dicto.c.conuenior.glo.de hoc in verbo eter-
nam in.c.clericis.de immunitate eccleſia.in.vj.ſeruando tamen di-
ſtinctionem quam habes in.c.aduerſitas.in.§.hoc etiam.vij. que-
ſtio.j.de multis tamen hodie poteſt dici quod habetur Hieremi.
xij.paſtores multi demoliti ſunt vineam meam conculcauerũt par-
tem meam, dederunt portionem meam deſiderabilem in deſertum
7 ſolitudinis: poſuerũt eã in diſſipationem.† Debēt quoq; eccleſia-
rum prelati paſcere gregem ſibi cōmiſſum corporali alimēto: pau-
peribus neceſſaria adminiſtrando.c.aurum habet eccleſia.& c.glo-
ria epiſcopi.xij.q.ij.fraudare quod eſt pauperum ſacrilegium eſt.
in dicto.c.gloria.ſunt autem bona eccleſie bona pauperum. tex.in
c.indigne.xij.q.ij.Et.c.vltimo.xvi.qđ.j.vbi text.qui autem bonis
parentum, & opibus ſuſtentari poſſunt: ſi quod pauperum eſt acci-
piunt ſacrilegium profecto incurrunt & cōmittunt: & per abuſio-
nem talium iudicium ſibi manducant & bibunt: quod intelligi ſi ex
auaritia, & cupiditate hoc faciunt: vt viuãt ſuperflue, et luxurioſe.
Archi.ibidem.nã poteſt licite clericus ex bonis eccleſie viuere ho-
neſte & ſuum patrimonium conſeruare pro ſuis heredibus. et ita
tenet Panor.in.c.poſtulaſti.de reſcrip.col.ſi.et idem in.c. epiſco-
pus.de preben.col.ij.ij.& Jnno.in dicto.c.epiſcopus.pleniſſime de
hoc do.Feli.in.d.c.poſtulaſti.poſt canoniſtas et theologos.col.x.
verſicu.quomodo clericus.text.in. c. ſine exceptione decernimus.
xij.q ij.dicit, epiſcopus rebus eccleſie tanq̃ cōmodatis non tanq̃
8 proprijs vtatur.† qualiter bona eccleſiarũ dicũtur pauperum quo
ad ſuſtentationem: vide Panor.in.ca.cum ſuper.de cauſa poſſeſ.&
proprie.col.v.et ibi per eũ quis habeat proprietatē & poſſeſſionẽ
rerũ eccleſie.ſuper quo vide repetitionē dñi Andree barba.in.c.ſi
quis ſane.de peculio cleri.q pleniſſime materiã attigit. prelati er-
go quoꝝ admodũ vt videmꝰ fructus ſunt aucti debēt pauperibus
diſtribuere neceſſaria.neq; enĩ minus eſt criminis habēti tollere q̃
cum poſſis & abundans ſis indigentibus denegare.eſurientiũ pa-
nis eſt quem tu detines.nudorum indumentum eſt qđ tu recludis
& miſerorum redemptio eſt & abſolutio pecunia quãtu in terre de-

fodis.tantorum ergo ſcias te inuadere bona quantis poſſis preſta
re quod velis hec Ambroſi⁹.que ſunt tranſlata in.c.ſicut hi.xlvij.
9 diſt.† Nec debent expendi bona eccleſie in cõmeſſationibus et ebrie
tatibus ac illecebris:quoniam ſacerdotibus de bonis eccleſie viue
re et nõ luxuriari permittitur.xliij.diſt.in prin.Et quemadmodũ
donatio facta a milite armate militie concubine non tenet.tex.
et ibi Bal.et Bar.l.ij.C.de dona.inter virum et vxo.ſic nec donatio
facta a clerico concubine:ſi quam habeat non tenet.Bar.in.d.l.ij.
et idem Bar.in.l.affectionis.de dona.ff.hoc etiam tenet Panoꝛ.
in.c.i.de clerico egro.col.i.pro quo facit glo.notabilis in.l.miles.
que eſt poſita in verbo facere poteſt.ff.de re iudi.que vult priuile
gia conceſſa militibus terreſtris militie competere militibus cele
ſtis militie.Hodie tamen ſunt multi prelati qui nec ſupradicta of
ficia nec alia que ſibi ex dignitate incumbunt proſequũtur:de qui
bus loquitur Hieronymus ad Eliodoꝛ vt habetur tranſlatiue in
10 cap.nõ omnes†epiſcopi ſunt epiſcopi.ij.q.vij.dicens ſal infatua
tum.glo.ibi.ideſt ſtulti prelati inſipidi in predicando:fatui in de
linquendo:ad nihilũ prodeſt niſi vt proſiciatur foras.i.deponatur
glo.et ibi Arch.et Dominic⁹ de ſan.geminiano ibidem.et a poꝛcis
conculcetur.i.a demonibus qui dominantur malis prelatis quaſi
porcis ſuo.glo.ibidem.et tex.in c.miramur.xxiij.q.i.in finalibus
verbis.Et animaduertãt prelati qui vt pmiſſum eſt habẽt officiũ
paſtoris ad bene ſibi creditas a domino oues cuſtodiẽdas:nec eas
a lupis rapacibus permittant deuoꝛari:et ſic inuigilẽt gregi ſibi cõ
miſſo ne qua ouis pereat:quoniam non poteſt eſſe paſtoris excuſa
tio:ſi lupus oues comedit et paſtoꝛ neſcit.c.ſi culpa.de regulis iuris.
in volumine gregoꝛiano.nam tenetur paſtoꝛ de cuſtodia.l.qui mer
cedẽ.ff.locati.et ibi Bar.et Spec.in tit.de actione et peti.in ver.item
nota.nec debent oues ſine cuſtode dimitti alias imputatur paſto
ri.ff.ne ventre in poſſeſ.mit.l.i.§.idem ait ad cuſtodienda.et.ff.cõ
11 modati.l.ſi vt certo.§.ſi de me.et ibi Bar.†Et caueãt prelati negli
gentiam in paſcendis gregibus:quoniam negligentia talis eſſet
moꝛtale peccatum.vt notat gl.in verbo reſtu.in.c.ea que.de offi.
archi.et ibi Jo.an.et Anto.de butrio.Inno.in.c.querelã.col.i.de
elect.dicit negligentiam prelatoꝛum eſſe crimen.pro quo allegat.i.
q.i.§.ecce cum honoꝛis.qui.§.eſt ſub.c.ſi quis epiſcopus.et etiam
allegat pro hoc.c.negligere.ij.queſtio.vij.et ꝙ negligentia pre
latoꝛũ ſit moꝛtale peccatũ:ita tꝫ Panoꝛ.i.c.i.de treug.et pace.col.
i.Et nedũ negligẽtia in prelatis eſt peccatũ capitale:immo etiam
diſſimulatio quandoqꝫ vt notat glo.in verbo,diſſimulatione in.c.
clericis.de immunitate eccle.quã glo.ſequitur Panoꝛ.in.d.c.i.de
treuga et pace.col.i.hoc ita tenet Feli.in.c.licet heli.de ſimo.quem
ibi videas.p hoc facit tex.in.c.ſi.xlvij.di.et ibi tex.notabilis qualr
cõſcientie platoꝛ cõuenit ſemp dare operã ne qs culpa coꝛ de eccl'ia
pereat:qm in die iudicij reddituri ſunt cõnẽ de coꝛreptione ſubdi
12 toꝛ:vt eſt tex.in dicto.c.ſi.xlvij diſt.et ita notat ibidẽ Domi.† nec
propter complacentiam ſubditoꝛum debent prelati dimittere coꝛ
reptionem eoꝛum:vt eſt tex.in dicto.c.ſi.quoniam hominibus cõ
placendo ſeruuli dei eſſe nõ poſſent ſecundum Paulũ ad galatas.
i.et trãſlatiue in.c.qꝺ ad nos.xlvij diſt.et ibi Dominic⁹ de ſancto ge
miniano diſtinguit duplicẽ prelatoꝛũ cõplacentiã.nã quedam eſt
que tendit ad vitia.vt quia prelatus vult complacere peſſime vo
luntati ſubditoꝛũ faciendo pꝛout ipſi volunt:qualem complacen
tiam prelati querere nõ debẽt:vt in dicto c.quod ad nos.Alia eſt
cõplacentia que tendit ad leuiandum penam delictoꝛum:quã cõ
placentiam prelatus querere debet erga coꝛrigibiles:erga incoꝛri
gibiles vero non.et ita ſecundo modo poteſt intelligi tex.in dicto.
c.quod ad.ſecũdum Geminianũ ibidem.Et ſi fuerint dicti prela
ti negligentes in gregibus paſcendis ea nõ agendo que ſibi ex pꝛe
13 lature debito incumbunt:poſſunt a prelaturis deponi.†nam ne
gligentia in prelato depoſitionem expoſcit.ita tenet glo.in verbo
negligentiam.et ibi eſt tex.lxxxi.diſt.in.c.dictum tex.et ibi gl.ſuper
verbo negligens.in.c.cum ad monaſterium.de ſtatu monacho.et eo
no.regula.et ita tenet ibidem Panoꝛ.et in.c.ſi.eo titu.Idem tenet
in vtroqꝫ loco Jo.an.vt.ſ.propter negligentiam debeat prelatus
deponi.nõ tamen omnis negligentia eſt depoſitione digna etiam
in prelatis regularibus.ſed requiritur ꝙ talis negligentia ſit ma
gna vt tenet glo.in verbo,negligens.in dicto.c.cũ ad monaſteriũ:
quam glo.ad hoc notabilem reputat ibidẽ Panoꝛ.co.iiij.p quo
videtur text.in.c.ſi.dicto titulo de ſtatu monacho.et notatur in.c.
quicquid.i.q.i.quod bene notandũ dicit Panoꝛ.in.d.c.ſi.et ꝙ pꝛe
latus debeat deponi propter negligentiam.bene facit text.in.l.ſi
14 quos.C.de offi.prefec.pretoꝛio oꝛientis.vbi tex.†ꝙ propter ne
gligentiam index debet deponi ab adminiſtratione.et ibi Salice.
pro hoc etiam facit tex.in.l.carceri.ff.de cuſtodia reoꝛũ.vbi carceri
prepoſitus propter negligentiam eſt remouendus.glo.in.l.ad cõ
mentarienſem.C.de cuſtodia reoꝛum.in verbo qui fugerit.que gl.
penã que commentarienſibus imponitur propter negligentiã
applicat prelatis dicens.Itẽ et facit cõtra prelatos erga ſubditos
negligentes in finalibus verbis dicte glo.Magna etenim negligẽ
tia culpe ac dolo annumeratur.l.magna.ff.de verbo.ſi.Et ipſi pꝛe
lati tenentur de dolo culpa lata et leui ad inſtar tutoꝛis.C.de peric.
tuto.vel cura.l.ſi res pupillares.et.l.quicquid.C.arbitrium tutele.
ita tenet glo.in verbo negligentis in.c.Ea que.de offi.archi.quam
glo.notabilem dicit Anto.de butrio in dicto.c.ea.dicens illã glo.
declarare melius ꝙ alia quando prelatus de culpa:et de qua tenea
tur.Et dicit ibidem dictus dominus Anto.poſt alios doct.ꝙ vi
detur prelatos teneri non ſolum de dolo et culpa leui:immo etiã
15 de leuiſſima:nec mirũ †quia qui pretium capit pro cuſtodia tene
tur de leuiſſima:ſed prelatus pluſꝙ pretium recipit.quia plus eſt
habere dignitatem ꝙ pretium.ergo tenebitur de leuiſſima.Eadẽ
verba ponit Jo.and.in.d.c.ea.de officio Archi.an autem accipiẽs
pretium pro cuſtodia teneatur de leuiſſima.Panoꝛmi.dicit in.c.
bona fides.colum.i.de depoſito.ꝙ communiter tenetur hoc caſu
de leui leuem culpam et non leuiſſimam,cum talis contractus fiat
gratia vtriuſqꝫ:et in contractibus qui fiunt gratia vtriuſqꝫ non ve
nit leuiſſima culpa.pro quo tex.in.l.ſi vt certo.§.nunc videndum.
ff.commo.facit quod no.in.l.contractus.ff.de regu.iu.et ita tenet
idem Panoꝛ.in.c.vnico de commodato.colum.ij.Et ratio eſt qua
re in contractibus qui fiunt gratia vtriuſqꝫ non veniat leuiſſima
culpa ſicut in contractibus que fiunt gratia tantum recipientis:qꝛ
in contractibus que fiunt gratia vtriuſqꝫ non verſatur tantum be
neficium reſpectu recipientis:ſicut ſi ſolum eſſet contractus init⁹
16 gratia recipientis†.et ſic vbi eſt maius beneficiũ maioꝛ debet ad
hiberi diligentia pro rerum conſeruatione.pro hoc facit text.in.c.
cum in officiis.de teſta.et per hanc rationẽ poſſemus concludere
poſt Jo.an.Inno.et Anto.de butrio,in dicto.c.ea.de offi.arch ꝙ
cum depoſitarius teneatur de dolo et culpa leui ſi mercedem acce
pit pro cuſtodia.ff.depoſiti.l.i.§.ſi quis ſeruum.et.c.bona fides.et
ibi Hoſti.Jo.an.et Panoꝛ.ꝙ prelatus qui pluſꝙ pretium capit
puta dignitatem que eſt maioꝛ pretio:magis ſit aſtrictus ad oniũ
cuſtodiam ꝙ accipiens pretium pro cuſtodia.et ſic ꝙ teneatur de
culpa etiam leuiſſima pro quo videas Inn.Jo.an.et Anto.but.in
dicto.c.ea que.de officio archidia.quare vigiles debent eſſe prelati
eccleſiarum pro ouium ſuarum cuſtodia:quia vt ſupra dictum eſt
ſi pereat aliqua eoꝛũ ouicula:tenentur ipſi de leuiſſima culpa:ad
vigilandum eos hoꝛtatur id euangelicum luce capite ſecundo:pa
ſtores erant in regione eadẽ vigilantes:et cuſtodientes vigilias no
ctis ſuper gregem ſuum:quos claritas dei circunfulſit:et angelica
viſio apparuit.quod de epiſcopis diu⁹ Ambroſius ſuper idẽ euã
gelium expoſuit dicens epiſcopos ad tuendum populum a domi
no oꝛdinatos:p quo facit text.in.c.tõgis oꝛdo.centeſima diſt.vbi
in fine dicitur loquendo de epis:et circa ſubiectoꝛũ actus ſit cura vi
17 gilãs.et.lxxxiiij.di.in prin.† ſollicitũ quoqꝫ et vigilãtẽ opꝫ eſſe epũ.
et eadẽ di.c.nuntiatũ ẽ.epi in his que eos iuſte ſm deũ agere cõue
nit vigilãtes exiſtant.Nec debẽt prelati eſſe intenti circa ſecularia
negotia.ſꝫ debẽt occupari his ſtudiis p que ſal⁹ hoib⁹ dat:vnde in
epiſtola Petri ad Clemẽtẽ.de qua i.c.te qdẽ.xi.q.i.habet te qdẽ
opꝫ irreprehẽſibiliter viuere:et ſummo ſtudio niti vt oẽs vite hui⁹
occupationes abiicias:ne fideiuſſoꝛ exiſtas:ne aduocat⁹ litiũ fias:
neue in aliqua occupatione pꝛſus inueniaris mũdialis officij occa
ſione pplexus.neqꝫ eni iudicẽ,neqꝫ cognitoꝛẽ ſecularium negotioꝝ
hodie te oꝛdinare vult Chꝛiſtus,ne pꝛocatus pñtib⁹ hoiꝫ curis:nõ
poſſis verbo dei vacare.hec vero opa ꝗ tibi cõgruere minus dixim⁹
exhibeãt ſibijnuicẽ vacãtes laici:et te nemo occupet ab his ſtudiis
18 perꝗ ſalus hoib⁹ dat.†nã epi ſuperintendẽtes curã gerẽdo ſubdi
toꝝ dicunt:et ſpeculatoꝛes.ac pſpicientes pplõꝝ infra ſe poſitoꝝ
moꝛes et vitã vocãtur.c.cleros ac clericos.xxi.di.ſed heu hone dens
hac tẽpeſtate creati ſunt multi epi qui foꝛte nunꝙ ſuarũ ouiũ vultũ
pſpicient a quinquaginta aut ſexaginta annis et vltra.vt audiui Pãs
pilonẽſem dioceſim ſuas nõ ingreſſus eſt epũs:pleriqꝫ id gen⁹ dioce
ſes reperies quare qualẽ dicti epi reddẽt de ſuis ouib⁹ rõnẽ:quas
nunꝙ viderũt:cũ cõparebũt ante tribunal furibũdi.ac tremẽdi iu
dicis:iuxta id qꝺ habet in.c.ſi.xlvij.diſt.et ibi p Geminianũ.ſupe
intẽdãt ergo pontifices pplo ſibi cõmiſſo et exequant qꝺ Hiero
nymus de eis ſcripſit in leuitico.de quo in c.ſi qs.xxxvi.di.vbi ſi qs
vult pontifex eſſe.nõ tã vocabulo,ꝙ merito imitet Moyſen:imi
tet et Aaron,qui nõ diſcedebãt de tabernaculo dñi et erat Moyſes
indeſinẽter in tabernaculo dñi:vt aut a deo aliqd diſceret:aut ipſe
19 pplm doceret †hec duo ſunt põtificis opa:vt a deo diſcat legendo
ſcripturas diuinas:et ſepius meditãdo.aut pplm doceat illa que a
deo didiſcit:hec ibi.vt.ſ.dixi.qꝺ hodie pauci faciũt plati alij igno
rãtia pꝛediti:alij ſcuria ducti,alij diſtãtia locoꝝ ꝗ inhabitãt a ſuis
platuris pꝛediti:vtinã in toto clero aliquã bonã vite ac moꝝũ dñs
dignetur apponere reformationẽ:et fiat de capitibus:ſicut effectũ
eſt de pauperibus mendicantibus.optimum ſiquidẽ foret ſi a ca
pitib⁹ ipſa inciperet reformatio.nam a capite ratio edi⁹dꝫ.l.argen
tari⁹ rõnes.§.edi.aũt.ff.de edẽ.qm iuxta cõe puerbiũ.dũ caput do
let cetera mẽbꝛa dolent.pꝛo quo tex.in.c.ſẽt plurimi.i.§.verũ hec.
et in.c.ex merito.vi.q.i.Et totũ coꝛpus moꝛbus inuadit.ſi nõ fuerit
in capite curatus.tex.in.c.ſicut inquit.ij.q.vij.ideo dicit Auguſti
nus ad Valeriũ:de quo in.c.ante omnia.xl.di.nihil eſt in hac vita
et maxime

et maxime in hoc tempore difficilius ⁊ laborioſius, ⁊ periculoſius epiſcopi ⁊ preſbyteri, aut diaconi officio: ſed apud deum nihil beatius ſi eo modo militet, quo noſter imperator precepit, ⁊ ibi Dominicus. pauci admodum tamen nunc eccleſiaſtici militant in dei
20 eccleſia prout dñs ordinauit bonis reformatis exceptis. †De quibus alij viri eccleſiaſtici diſſolutionibus intendentes, que ſua ſunt precise querentes, nec regiminis in ſe rationem habentes, nec ſua delicta detergentes, nec filiorum ſeu ſuorum ſubditorũ crimina corrigẽtes (qui potius tales canes impudici ſunt dicendi ꝙ prelati. vt eſt tex. in. c. q nec regimini. ij. q. vij. ⁊ ibi Gemisian⁹.) qñq; deriſorie malos conficiunt ſermones ſaſpidos: quos malos clericos ludibrio habentes bonos reformatos in futurũ dicturos arbitror id qđ habet Sapiẽtie. v. ibi, hi ſunt quos aliquãdo habuimus in deriſum et in ſimilitudinem improperij: nos inſenſati vitam illorũ eſtimabamus inſaniam: ⁊ finem illorum ſine honore. Ecce quomodo cõputati ſunt inter filios dei ⁊ inter ſanctos ſors illorum eſt. Ergo errauimus a via veritatis ⁊ iuſtitie lumen non luxit nobis: ⁊ ſol intelligentie non eſt ortus nobis: laſſati ſumus in via iniquitatis ⁊ perditionis: ⁊ ambulauimus vias difficiles. viam autem domini ignorauimus. quid nobis profuit ſuperbia: aut diuitiarum iactantia quid contulit nobis: tranſierunt omnia illa tanꝙ vmbra: ⁊ tanꝙ nuntius precurrẽs: et tanꝙ nauis que pertranſit fluctuantẽ aquã: aut auis que tranſuolat in aere: cuius nullum inuenitur argumentum itineris illius. ⁊ paulopoſt ſubiungitur: in malignitate autem
21 noſtra conſumpti ſumus. †Quales autem debeant eſſe prelati eccleſiarum dixi in ſecunda parte: vbi appoſui triginta ⁊ quinq; requiſita quo ad eligendos: ex quibus alie qualitates etiam poſſunt ſumi. quibus addas tex. in prima epiſtola Pauli ad timotheũ. c. iij. ibi, oportet epiſcopum irreprehenſibilem eſſe: vnius vxoris virum ſobriũ, ornatũ, prudentem, pudicũ, hoſpitalem, doctorem, non violentum, nõ percuſſorem, ſed modeſtum, non litigioſum, nõ cupidum, ſed ſue domui bene prepoſitum, filios habentem ſubditos cum omni caſtitate. ſi quis autem domui ſue preeſſe neſcit quomodo eccleſie dei diligentiam habebit: non neophitum: ne in ſuperbiam elatus incidat in iudicium diaboli. oportet autem et illum teſtimonium habere bonum ab his que foris ſunt: vt nõ in opprobriũ incidat: ⁊ in laqueũ diaboli. Et idem Paulus ad Titũ. ca. j. oportet epiſcopum ſine crimine eſſe: ſicut dei diſpenſatorem, non ſuperbum, non iracundum, non violentum, nõ percuſſorem, nõ turpis lucri cupidum, ſed hoſpitalem, benignum, ſobrium, iuſtũ, ſanctum, continentem, amplectentem eum qui ſecundum doctrinam eſt fidelem ſermonem: vt potens ſit exhortari in doctrina ſana: ⁊ eos qui contradicunt arguere. ⁊ vide totam illam epiſtolam
22 primã ⁊ ſecũdã apoſtoli ad timotheum. †vbi cũ Timotheus fuiſſet in epiſcopũ eccleſie Epheſine ordinat⁹ a Paulo inſtruitur de his que ad epiſcopi officiũ pertinẽt: vt dicit Lyra in. c. j. prime ad timotheum epiſtole: vel ſecundum aliquos cum eccleſia Epheſina eſſet principalis totius prouincie Epheſine in qua erãt multi epiſcopi per Timotheũ inſtituẽdi propter qđ Paulus inſtruxit Timotheum: quales eſſe deberent inſtituendi in epiſcopos: vt dicit Lyra ad timotheũ prie epiſtole. c. iij. ⁊ illa Pauli doctrina (de q̃ in. c. vnum orariũ. xxv. diſt.) optime exponitur ⁊ declaratur a. xxv. diſ. vſq; ad quinquageſimam. ⁊ ibi per Arch. ⁊ Dominicũ de ſancto gemi. ⁊ in multis alijs diſtinctionibus: ⁊ maxime vſq; ad. lxj. et in diſtin. lxxxiij. ⁊. lxxxvij. ⁊. lxxxviij. ⁊. lxxxix. ⁊c. ¶ Et ſi voti foret mei vlterius progredi in declarandis ac diſcutiendis alijs prelatorum officijs: tamen quia quatuor premiſſa exiſtunt principaliora, et magnitudo que admodum grandis exiſtit negociorum per me pertractandorum que artuum meorum vires mei tenuiſſimas excedunt: hic terminum ac metam figere cogit. omnia tamen premiſſa dixiſſe profiteor ſub maiorum meorum correctione, ac proteſtatione: de qua in. c. damnamus. de ſum. trini. ac fide catho. ad laudẽ indiuidue trinitatis patris ⁊ filij ac ſpiritus ſancti, vnius ſolius dei eterni. immenſi, incõmutabilis, incõprehenſibilis, omnipotẽtis, ineffabilis, omnino ſimplicis: qui in fine ſeculi iudicaturus eſt viuos ⁊ mortuos: et redditurus ſingulis ſecundum opera ſua tam reprobis ꝙ electis: qui omnes reſurgemus in proprijs corporibus recepturi ſecundum opera noſtra ſiue mala, ſiue bona: alij cum diabolo penam perpetuam: alij cum chriſto gloriam ſempiternam: quam nobis ſua ineffabili bonitate atq; immenſa clementia meritis ac precib⁹ alme virginis matris domini noſtri Jeſu chriſti (cuius virginis hac luce vigiliam annuntiationis angelice agimus anno incarnationis dominice quingenteſimo vndecimo ſupra mille) omniumq; interceſſione ſanctorũ cõcedere dignet ille qui in trinitate perfecta viuit ⁊ regnat per infinita ſeculorũ ſecula. Amen.

¶ Laus deo.

FINEM HIC FACIEMVS TERTIO
Volumini Tractatuum diuerſorum Doctorũ
vtriuſq; cenſuræ, mirificè & aucto &
illuſtrato, Ad laudem & gloriam
omnipotentis Dei &
Virginis Mariæ.

AMEN.

¶ Regeſtum.

aA bB cC dD eE fF gG hH iJ kK lL mM nN oO pP qQ rR sS tT vV xX yY zZ Aa Bb cDe Ff Gg Hh Ji Kk Ll Mm Nn Oo Pp.

¶ Omnes terniones, Dempto cDe duerno.

LVGDVNI.

Per Dionyſium de Harſy, impreſſorem.

M. D. XXXV.

